102. G.

802

14

AD/1-

Rev. Prebendary Hedgeland.

Coll JRB
Lacking only final blank

The Dibner Library
of the History of
Science and Technology
SMITHSONIAN INSTITUTION LIBRARIES

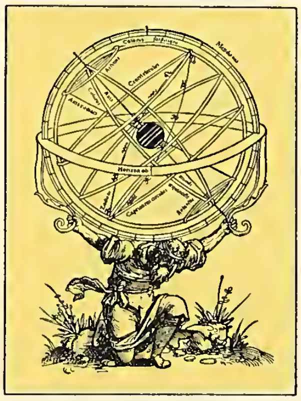

BIBLIOTECA DELLA R.A UNIVERSITA DI GENOVA

BIBLIOTHECA CONVENTUS S. DOMINICI DE GENVA

Prima Pars Summe Alberti Magni De Quatuor Coequeuis vna cum ſecunda eius que eſt De homine.

PENZANCE LIBRARY

Tabula articulorum

¶ Incipit tabula articulorum de quatuor coequeuis.

¶ Queſtio prima de creatione.

1 [A]n creatio ſit. 1
2 Quid ſit creatio. 1
3 a Cuius ſit actus proprius creare. 1
4 Utrum actus creandi ſit communicabi-
lis alicui creature. 1
5 Utrum creatio ſit opus nature uel uoluntatis. 2
6 Utrũ ſit actus ſeparatus ab ope nature ⁊ ꝑpoſiti. 2
7 Utrum actus creationis plus ſit oſtenſiuus potentie
uel ſapientie uel bonitatis. 2
8 Utrum ſit naturalis uel miraculoſus. 2

¶ Queſtio 2ª de quatuor coequeuis ſin-
gulis. Et primo de materia.

1 [A]n materia ſit. 3
2 a Quid ſit materia. 3
3 Utrum materia ſit creata uel non. 4
4 Utrum materia ſit ſimplex an compoſita. 4
5 Utrum oĩum creaturarum ſit materia vna. 5
6 Utrum oĩum corporum ſit materia vna. 5
7 Utrum omnium ingenerabilium ⁊ incorruptibili-
um ſit materia vna. 5
8 Utrum omnium generabilium ⁊ corruptibilium ſit
materia vna. 5

¶ Queſtio 3ª de eternitate euo ⁊ tempore
qđ eſt ſecundum coequeuum.

1 [A]n ſit eternitas. 6
2 a Quid ſit eternitas ſꝫm diffinitionem ⁊ diuer-
ſis eius diffinitionibus. 6
3 Utrum eternitas nihil aliud ſit q̃ʒ eẽntia diuina. 8
4 Que ſint in eternitate ⁊ que ſint eterna. 8
5 De nunc ⁊ quando eternitatis. 9
6 De euo quid ſit ſꝫm rem ⁊ eſſe ſuum. 9
7 Que ſint euiterna ⁊ que eſt ratio ꝙ ipſum incepit in
tempore ⁊ non ante tempus. 9
8 Utrum euum ſit in vno principaliter ſicut eternitas
⁊ tempus. 10
9 De nũc ⁊ q̃n eui in quo differat nunc eui ab euo. 10
10 De tempore an ſit a natura an in anima tm̃. 10
11 Quid ſit tempus. 11
12 De ſubſtantia tẽporis que eſt nunc. Utrum ſit ſub-
ſtantia temporis, ⁊ an ſit vnum uel plura. 12
13 Utrum tempus ſit cauſatum a motu uel non ſit ſine
motu. 12
14 Quare tempus dicatur quantitas continua perſe ⁊
non motus. 12
15 Qualiter tempus ſit vnum de coequeuis. 13
16 Qualiter tempus dicatur magis cauſa corruptionis
q̃ʒ generationis. 13
17 Qualiter tempus exiuerit in eſſe. 13
18 Quid ſit eſſe in tempore. 13
19 Utrum ſit vnum tempus uel plura. 14
20 De quando temporis quid ſit. 14
21 Utrum ipſum quando aliquid menſuret. 14
22 Utrum ſit vnum uel plura. 14
23 Utrum quando habeat contrarium. 14
24 Utrum a duobus temporibus poſſit cauſari vnum
quando uel plura. 14
25 Utrum idem quando ⁊ idem nunc ſit horum trium
ſupradictorum. ſ. eternitatis: eui: ⁊ temporis. 14
26 In quo ꝯueniant ⁊ in quo differant iſta tria: ⁊ quare
ſunt tm̃ tria: ⁊ penes qđ accipiat̃ numerus ipſorum. 15
27 Qualiter uerba que conſign̄t differẽtias tꝑales dicã-
tur de hijs tribus: ⁊ ſꝫm quem modum vnũ uerbũ
magis proprie dicat̃ de aliquo iſtorum q̃ʒ aliud. 15
28 De ſignificationibus quorũdam nominum que iſta
exprimunt alijs uocabulis ut eſt ꝑpetuum ſempi-
[illegible] ſeculum ⁊ huiuſmodi. 15

[¶ Queſt]io 4ª de tertio coequeuo qđ eſt
celum empireũ ⁊ de alijs celis ⁊ etiam de ſtellis.

1 d [D]e natura corporis celeſtis. Utrum ipm cum
elementis ſit eiuſdem nature: u[e]l ſit eſſentia
diſtincta ab eſſentijs quatuor elementorum. 15
2 Utrum ipſum celum ſit gñabile ⁊ corruptibile. 16
3 Utrum celum ſit ſimplex uel compoſitum. 17
4 Quid ſit celum ſꝫm diffinitionem. 17
5 De partibus celi. Et primo de hijs que ſunt princi-
pia dimenſionis ſue in oibus orbibus. Et primo
de dextro ⁊ ſiniſtro que ut dicit philoſophus ſunt
principia motus localis. 17
6 De ante ⁊ retro que ſꝫm phm ſunt principia motus al
terationis quomodo ſit hoc. 18
7 De ſurſum ⁊ deorſum que ut dicit philoſophus ſunt
principia longitudinis in celo. 18
8 De figura celi an ſit circularis. 19
9 De ſingulis celis ⁊ primo de celo celorum quod eſt
celum trinitatis: an ſit corpus. 19
10 Utrum celum trinitatis ſit idem ꝙ deus. 19
11 Que ſunt contenta in celo trinitatis. 19
12 Secundum quem modum celum trinitatis eleuetur
ſuper alios celos. 19
13 De celo empireo an ſit corpus uel non. 20
14 An omnino ſit vniforme uel non. 20
15 An ſit mobile uel immobile. 20
16 De celo criſtallino ſiue aqueo quid habeat pro mate
ria ⁊ quid pro forma. 20
17 Utrum ſit mobile uel immobile 20
18 Qua neceſſitate ponat̃ celum aqueum. 21
19 De firmamento ⁊ ſeptem ſpheris inferioribus quid
ſ. ſit firmamẽtum ⁊ quare ſic appellatur. 21
20 De celis quos enumerat Rabanus an ſufficienter
enumerat. 21
21 De ſtellis ⁊ p̃mo de lumine ⁊ figura earum. 21
22 De motu earum. 21
23 De qualitatibus ſtellarum. 22
24 De motoribus. Utrum primus motor ſit deus. 22
25 Utrum motor ille qui eſt intra ſit anima celi uel natu
ra alia. 22
26 De comparatione motoris primi ad motores infe-
riores. 24
27 De motibus ſuperiorum, an ſcilicet motus ſuperio-
rum ſit ſimplex. 24
28 Secundum quam rationem dicatur motus primus
menſura aliorum. 24
29 De effectibus motus celi ⁊ ſtellarũ in inferioribꝰ. 24
30 De fine motus celi quis ſit. 24

¶ Queſtio q̄nta de quarto coequeuo qđ
eſt angelica natura.

1 [U]trum angelus ſit cognoſcibilis. 25
2 u Utrum eodem intellectu cognoſcatur vniuer
ſale ⁊ particulare in angelo. 25
3 De diffinitione angeli quã ponit Damaꝰ. 25
4 De attributis angelice nature. Et p̃mo de ſimplicita-
te eſſentie an angelus ſit ſimplex. 26
5 De modo ſimplicitatis angelice nature quis ſit. 27
6 De comparatione ſimplicitatis angeli ad ſimplicita-
tem dei ⁊ anime rationalis. 27
7 De 2º attributo. Et p̃º de ratione ipſa qualiter ſit ange
lis naturaliter inſita. 27
8 De actu rationis in angelis. 27
9 De memoria Utrum inſit angelis. 27
10 Scḋm quã ꝓprietatẽ ⁊ actum inſit eis memoria. 28
11 De intelligẽtia angelorum ſꝫm q̃s potẽtias intelligũt utrum
ſ. ſit in eis poſſibilis intellectus ⁊ agens. 28
12 Utrũ per aliq̃s ſpẽs intelligãt ⁊ ſi ſic que ſunt ille. 28
13 De diſtinctione viſionis matutine ⁊ ueſpertine. Et p̃
mo de matutina que ſit illa. 29
14 De viſione ipſorum que dicitur ueſpertina. 30

q QH41 A33 1498 RBNMAH

15 De comparatione harum viſionum ad inuicem que dicatur melior. 30
16 De uolūtate angeli cuiuſmodi habeat uolūtatem. 30
17 De actu uolūtatis qui eſt diligere. Utrum.ſ. angelus ex ſolis naturalibus poſſit diligere deū propter ſe ⁊ ſuper omnia. 30
18 De his oib⁹ ſimul in qbus eſt 2m attributum.ſ. utrum ſint in hijs tribus ad imaginem dei. 31
19 De tertio attributo qđ eſt poteſtas liberi arbitrij: an ſit in angelis liberum arbitrium. 31
20 Scđm quē modū liberū arbitrium ſit in angelis. 31
21 De quarto attributo qđ eſt diſcretio perſonalis quid diſcernat perſonas angelorum. 31
22 Scđm quem modū differūt ab inuicem perſone angelorum.ſ. numero genere uel ſpecie. 31
23 De predictis attributis in communi. Et de uerbo qđ dicitur in ſententijs. 32
24 De cōparatione angeli ad aīam rōnalem. ⁊ primo de conuenientia eius ad animam rationalem. 32
25 De differentia angeli ⁊ anime rationalis. 32

Queſtio ſexta de ſtatibus angelorum.

1 d E ſtatu ante cōfirmationem an fuerint in gratia creati uel non. 32
2 Si fuerint in gr̄a creati qs fuit act⁹ illi⁹ gr̄e. 33
3 De mō ꝯfirmationis eoꝝ quō ꝯfirmabant. 33
4 De ſtatu in confirmatione. Et primo de theophanijs ⁊ illuminationibus quibus angeli diſtinguunt qđ ſcilicet ſit theophania. 33
5 Unde theophania deſcendat in angelos. Utrū a deo tm̄ aut ab homine chriſto. 34
6 De actibus oium angeloꝝ que ſunt purgare illuminare ⁊ pficē. utrū iſti act⁹ ꝯueniāt angelis iter ſe. 35
7 Scđm qđ ꝯueniāt illuminare purgare ⁊c. 35
8 Utrum conueniant eis ſm diſtinctionem hierarchiarum uel ordinum uel perſonarum. 36
9 Cui horum ꝯueniant per prius ⁊ cui per poſterius. 36
10 Utrū angeli faciāt in nobis intellectum diuinum. 36
11 Si faciant ſm quem modum faciant. 36
12 Per quem modum pñt nos perficere in affectu. 36

Queſtio ſeptima de hierarchijs ⁊ ſingulis ordinibus angelorum.

1 q Uid ſit hierarchia in cōmuni. Et primo de prima diffinitione dionyſij. 37
2 De ſcđa diffinitione quā ponit dionyſius. 37
3 De alia diffinitiōe que ponit a quibuſdā. 37
4 De diuiſione hierarchie in cōmuni. 38
5 De diuiſione eius in ſpeciali cuius nature ſit diuiſio que habetur a beato dionyſio. 39
6 De ſufficientia illius diuiſionis. 39
7 De ordine hierarchiarū que eſt rō ordis iter eas. 39
8 De ſingulis hierarchijs. Et primo de prima. Et primo de primo ordine ſcilꝫ ſeraphin quid ſint. 39
9 De ꝓꝓetatib⁹ ſeraphin aſſignatis a btō dionyſio. 40
10 De cherubin quid ſint. 40
11 De ꝓprietatib⁹ cherubin enumeratis a dionyſio. 41
12 De throno quid ſint. 41
13 De ꝓprietatibus thronoꝝ ſm beatū dionyſium. 42
14 De hijs tribus ordinibus ſimul penes quid accipiātur ⁊ qualiter ordinentur. 42
15 De hierarchia horū trium quomodo ordines in hac hierarchia ſunt equiformes ut dicit dionyſi⁹ ⁊ quomodo mouent circa deum ⁊ de motu circulari. 42
16 De media hierarchia. Et primo de primo ordine ſcilicet de dominationibus quid ſint. 43
17 De ꝓprietatib⁹ dn̄ationū quas ponit dionyſius. 43
18 De virtutibus quid ſint. 43
19 De ꝓprietatib⁹ virtutū quas tāgit dionyſius. 44
20 De ptātibus quid ſint ⁊ qđ eſt officiū eoꝝ. 44
21 De ꝓprietatib⁹ ptātum quas ponit dionyſius. 44
22 De hijs tribus ordinibus in cōmuni de numero ⁊ ordine ipſorum. 45
23 De hierarchia horum trium ordinum quis ſit eius actus hierargicus. 45
24 De tertia hierarchia. Et primo de primo ordine ipſius.ſ. de principatibus quid ſint. 45
25 De proprietatibus ꝑncipatuū quas ponit dio⁹. 45
26 De archangelis qđ ſit officium eoꝝ. 46
27 De ꝓprietatibus archangeloꝝ ſm dionyſium. 46
28 De angelis qđ ſit officium eoꝝ. 46
29 De ꝓprietatibus angeloꝝ quas videt tangere dionyſius mixtim cum ꝓprietatibus archangeloꝝ. 46
30 De hijs tribus ordinibus in cōmuni. 46
31 De horum trium ordinū hierarchia quis ſit actus proprius huius hierarchie. 47
32 Utrum ordines huius remanebunt poſt diem iudicij uel non. 47
33 Quare oēs celeſtes eēntie dicant angeli ⁊ ꝟtutes 47
34 De cōnexione ⁊ ſynagoga angelice diſpōnis. 48

Queſtio octaua de ꝟtute aſſiſtrice ⁊ miniſtratiua ⁊ cuſtodijs angeloꝝ.

1 q Uid ſit aſſiſtere. 48
2 Quid ſit opus aſſiſtentium. 48
3 De virtute miniſtratiua quis ſit primus ⁊ proprius actus eius. 48
4 Utrum oēs miniſtrent ⁊ aſſiſtant. 49
5 De cuſtodia āgeloꝝ que neceſſitas ſit ut cuſtodiāt. 49
6 De effectib⁹ cuſtodiarū ipoꝝ āgeloꝝ q ⁊ quot ſūt. 49
7 De modo cuſtodiendi. 50
8 Utrum omnis homo cuſtodiat uel non. 50
9 Utrū ſemper cuſtodiant angeli uel aliquando recedant cuſtodiendo. 50
10 Utrum gaudium uel triſticia accreſcat angelis ex cuſtodiendo. 51
11 Utrū accreſcat eis meritū ⁊ demeritū p cuſtodiā. 51
12 De contradictione. Et primo de contradictione que videtur eſſe inter bonos angelos in cuſtodiēdo. 51
13 De ꝯtradictione que eſt inter bonos ⁊ malos. 51
14 De numero ⁊ noibus cuſtodientium. 51

Queſtio nona de motu ⁊ locutionibus angeloꝝ. Et formas ⁊ figuras corpoꝝ que aſſumūt.

1 u Trum angeli mouentur. 52
2 Si mouent per quē modū mot⁹ mouent. 53
3 Utrum motus eoꝝ ſit in tēpore uel nō. 53
4 De locutione angeloꝝ an loquant. 53
5 Quo ſermone loquant. 54
6 De organis loquēciū ⁊ audiētiū angeloꝝ. 55
7 Utrū oēs angeli oibus loquant uel qđā qbuſdā. 55
8 Utrum oia loquant uel quedā tm̄. 55
9 Utrum eodem modo loquantur ad animas ⁊ ad ſe inuicem ⁊ ad deum. 55
10 De formis ⁊ figuris corpoꝝ eoꝝ. Et primo de cauſa apparitionis eorum in corpore. 55
11 De ipſis corpib⁹ aſſūptis utrū aſſumētib⁹ vniant. 56
12 De anagogicis ſignificationib⁹ formaꝝ corpaliū. 57
13 De hūanis formib⁹ ꝓprietatib⁹ quas ponit dio⁹. 58
14 Quomodo proprietates membroꝝ hominis conueniant angelis ſm dionyſium. 58
15 Quomodo uenti nubes es electrū lapides ⁊ huiuſmodi conueniant eis ſm dionyſium. 58
16 De furore ⁊ gaudio ⁊ huiuſmodi que ponit dionyſius qualiter angelis conueniant. 59

Queſtio decima de ſtatu maloꝝ angeloꝝ.ſ. de caſu ordinib⁹ ⁊ exercitio eoꝝ circa hoies.

1 u Trū ſupiores uel iferiores fuerūt cadētes. 59
2 Utrum vnus eoꝝ alijs ſuā uoluntatē pſuaſerit aut quilibet ſua ꝓpria uoluntate ceciderit. 59
3 Utrum caſum ſuum preſcire potuerunt. 59
4 Quid lucifer appetijt. 60

5 Quod fuit primum peccatum diaboli. 61
6 Que fuerit cauſa primi peccati. 61
7 A quo ceciderit utrum a gratia. 61
8 Per que deiectus fuerit. Et primo de prelio michaelis ꝛ angeloꝝ eius cum dracone. 62
9 De rudentibus inferni quibus dicit petrus demones eſſe detractos. 62
10 Qñ ceciderit an in ꝑmo inſtāti creatiōis ſue. 62
11 An diabolus adhuc pſeueret in ꝑmo pctō ſuo. 62
12 An omni motu ſuo peccat malus angelus. 62
13 Utrū eius culpa ſecū aliqd virtutis cōpatiat. 62
14 Que ſit cauſa obſtinationis ꝛ confirmationis eius in malo. 63
15 In quid cecidit quo ad penam. 63
16 In quid cecidit quo ad locum. 63
17 De ordinibꝰ demonū a quo ſit ordo in demōibꝰ. 64
18 Quare demones nominantur quibuſdam ordinibus ꝛ quibuſdam non. 64

Queſtio vndecima de tentationibus demonum circa homines.

1 Uid ſit tentatio. 64
2 q Quis ſit tentator. 64
3 Utrum diabolus intret in corpus hominis. 65
4 Sup quas vires aie poſſit exercere tētationem. 65
5 Quibus gradibus tētatio ꝓgredit in aiam. ꝛ primo de gradibus quos ponit augꝰ in ſerpente viro ꝛ muliere. Et qd appellet ſerpēs. qd mulier. ꝛ qd vir. 65
6 De delectatione moroſa ꝛ nō moroſa quantum pōt ꝓcedere delectatio in ſenſualitate anteq̄ȝ mulier offerat. Et de delectatione ſm q̄ eſt in inferiori parte rationis. 66
7 De quātitate peccati in vnoquoq̄ȝ gradu. Et utꝝ iſti gradus in quolibet peccato inueniant. 68
8 Qui ꝛ quot ſunt modi tentandi. 68

Queſtio duodecima de quatuor coequeuis in communi ꝛ de opibus ſex dierū ꝛ de quiete ſabbati.

1 Truȝ ſint quatuor coequeua an pauciora. ꝛ penes quid ſumitur numerus eoꝝ. 70
u
2 De operibus ſex dierum. Et primo de opere diſtinctionis. 70
3 De opere ornatus. 70
4 De hijs tribus operibus in cōmuni utrum ſint plura uel pauciora. 71
5 De ipſis creatis diſtinctis ꝛ ornatis utruȝ oīa creata ſint ſimul in materia ꝛ forma uel non. 71
6 Si ſunt ſimul creata ſm quē modū querit qd uocet ibi dies ꝑmus ꝛ ſecūdus ꝛ ſic de alijs ſm augm. 73
7 De numero dierū ꝛ mane ꝛ ueſpere ſm augm ꝛ quare non ſit mentio de nocte. 73
8 De reductiōe opinionis auguſtini ad ſententiā aliorum ſanctorum. 74
De ſingulis operibus que in principio geneſis enumerantur. 74
9 De operibus ſex dierū ſigillatim primo de opere primo die ſcilicet de creatis in ꝑmo die utputa de celo ꝛ terra. 74
10 De luce utrū lux ſit corporea uel incorporea. 74
11 De dubitabilibus circa lrām. Et primo quid uocetur principium cum dicitur in principio ꝛc. 75
12 De opere ſecunde diei qualiter ſciȝ uocauit deus firmamentum celum. Et quare ſecunda dies non habuit benedictionem ſicut alij. 76
13 De opere tertie diei qualiter aque congregate ſunt in vnum locum ꝛ quedam alia litteralia. 76
14 De opere quarte diei quare luna dicatur magnum luminare. 76
15 De opere quinte diei ꝓpter quid ſciȝ vno die ornatur aqua ꝛ aer. 76
16 De opere ſexte diei que ſit differentia inter iumenta reptilia ꝛ beſtias. 77
17 De hijs operibus in cōmuni quare in tanto numero ſunt ꝛ quedam alia. 77
De quiete ſabbati quid ſit ꝛ qualr̄ intelligat. 77

Finis.

¶ Incipit Liber Prime partis Summe Alberti Magni ordinis Predicatorum de 4or Coequeuis.

QUERitur de creaturis. Et pmo de creatione. 2º de creaturis. Circa creationem qrunt octo. Primo an ſit creatio. 2º qd ſit. 3º cuius ſit pprius actus creare. 4º utruz ſit coicabilis alij. qnto utruz ſit opus nãe uel uolūtatis. 6º utrum ſit ſepatus ab ope nãe ꝛ ppoſito. 7º utrū plus ſit oſteſiuus potētie uel ſapiētie uel bonitatis. 8º utrum ſit naturalis uel miraculoſus.

¶ Primus articulus An creatio ſit.

a AD primum ſic proceditur. Qōcūqz eſt: eſt ſbſtātia uel accidēs. ḡ ſi creatio eſt erit ſbſtātia uel accidēs: ſed nō eſt ſbſtātia nec accñs. ergo nō eſt. Probatio minoris. qꝛ qcqd eſt ſubſtātia uel accidēs cadit in aliquo decē pdicamētoꝝ: ſed creatio nō cadit in aliquo decem pdicamētoꝝ. ergo ꝛc. Probatio huius eſt qꝛ ſi cadit in aliquo non eſt niſi in actione. ſed nō cadit in actione qꝛ actio eſt ſm quam in id qd ſubijcit agere dicimur: ſed creationi nihil ſubijcit. qꝛ creatio eſt ex nihilo: ꝛ ſi ſubijceret ei aliqd hoc eēt materia: ſed hoc nō eſt ueruz. qꝛ materia eſt creata ut alia. ¶ Preterea: ppriū actionis eſt ut dicit phus ex ſe in eo qd ſubijcitur paſſionē inferre: qd iterū nō ꝯuenit creationi. nō enim oīa creata patiunt cum paſſio ſit ppria nãe ut dicit phs. Item quodcūqz eſt: eſt creator uel creatura: ſed creatio eſt. ergo ꝛc. ſed nō eſt creator: qꝛ non ꝯuenit creatori ratio creationis que eſt factio alicuius ex nihilo. Siliter nō eſt creatura: qꝛ creatura creationis eſt terminus. ergo nihil eſt. Preterea oīs creatura creata eſt. ergo creatione creata: ꝛ ſic iret in infinitū. ¶ Itē qdcūqz exit de potētia ad actū non exit per modū creationis: ſꝫ oē qd eſt in mūdo exit de potētia ad actū: ergo non exit per modū creationis. Probatio medie ppoſitionis dicit Porphirius ꝙ differētie que diuidūt ſupius poteſtate ſunt in illo: ſed qcqd eſt in mūdo eſt differētia entis: ergo ptāte eſt in illo: ꝛ ita exit ab illo ſicut actus de potētia. ¶ Si forte dicat ꝙ ens non hēt cauſalitatē reſpectu alioꝝ hoc erit ꝯtra phm in pncipio de cauſis qui dicit. ꝙ ens eſt pma cauſa que magis influit qꝫ aliq ſecūdaruz. Preterea idem eodē mō ſe hñs ſemp facit idē: ſed deus eſt idem eodē mō ſe hñs ab eterno: ergo idez fuit opus eius ab eterno: ſed creatio nō fuit opus eius ab eterno: ergo nunqꝫ fuit opus eius: ꝛ ita nihil eſt. ¶ Si dicat ꝙ creatio eſt opus uolūtatis dei ꝛ uolūtas eſt pncipiū dilatoriū. Cōtra. cuiuſcūqꝫ actio eēntialiter nō diuidit a uolūtate illius actio poſt uolūtatē nō eſt dilatoria: ſed actio dei non eſt diuiſa eēntialiter ab eius uolūtate: ergo poſt uolūtatē nō eſt dilatoria. Probatio medie eſt in. xjº methace ubi dicitur: uoluntas eſt actio illius. ¶ Preterea: oē qd habet uolūtatē dilatoriā mutabile eſt ab habitu i actū: ſed deus eſt oino imutabilis: ergo nō habet uoluntatē dilatoriā. ¶ In ꝯtrariuz eſt qd dicit in pncipio geneſis. In pncipio creauit deus celū ꝛ terrā. ergo creatio eſt. ¶ Preterea nō pōt eē niſi pmū vnuz ꝛ illud hēbit rōnem cauſe reſpectu alioꝝ pncipioꝝ nãe. pncipia autē nãe ſunt forma: materia: ꝛ efficiēs. ergo reſpectu illorū erit cauſalitas pmi: ꝛ nō pōt eē cauſalitas per modū generationis: qꝛ ſm phm: pncipioꝝ nō eſt gñatio. materia enim non eſt gñabilis: ſiliter nec forma ut dicit in methaca ſed potius cōpoſitum eſt gñabile: ergo de nihilo pducunt in eē: opoꝛtet enim ꝙ aut de potētia aut de nihilo: ſed nō de potētia: qꝛ ſic māe eēt materia: ꝛ potētie potētia: ergo de nihilo: ꝛ ſic creatio erit. Preterea in pncipio de celo ꝛ mūdo dicit phs adhibuimus magnificare deū gľioſum creatorē oīum eminētē pprietatibꝰ eoꝝ que ſunt creata. Preterea in. xvjº de aialibꝰ dicit phs. ꝙ ſenſibilis. ſ. aīa ꝛ uegetabilis educunt de potētia. intellectus aūt egredit ab extrinſeco ꝛ nō educit de potētia ꝛ educit in eſſe: ergo de nihilo ergo creatio erit. ¶ Qō ꝯcedimus dicētes ad pmuz ꝙ ſubſtātia dicit duplr determinabilis. ſ. in pdicamēto ꝛ illa diuidit per pmaz ꝛ ſcdam ſm ꝙ habet rōnē ſubiecti ad aliq. aut enim ſubijcit accidētibus ꝛ ſubſtātijs qbuſdā ut pma: aut accidentibus ſolū ut ſecūda: ꝛ dicit ſubſtātia que diuidit cōtra accidēs ꝛ hec nō ſic determinat: qꝛ quedā ſuba eſt que accidētibꝰ nunqꝫ ſubſtat ſicut imutabilis ſicut dicit phs de pmo ꝙ impoſſibile ꝙ ſit per diſpoſitionē aliā. Unde hec ſubſtātia nō eſt niſi ens nō in alio ꝛ hec nō icidit in pdicamētū ſube pprie. Siliter accidēs dicit iſtis duobus modis. ſ. ordinabile in pdicamēto ꝛ hoc cōdiuidit pdicamēto ſube ꝛ dicit accidēs ens in alio: ꝛ hoc cōdiuidit ꝯtra ſubſtātiā ſcdo mō dictā. Et ſicut nō oīs ſubſtantia ſic determinata eſt in pdicamēto ſube: ita etiā non pprie oē accidēs ſic determinatū eſt in pdicamēto aliquo accidētis: ꝛ hoc ideo qꝛ quoddā accidēs nō eſt niſi rōnis ꝛ nō nãe. pdicamēta aūt ut dicit Boetius ſunt pma decez rerū pncipia ſigntia. ¶ Poſſet tñ dici ꝙ creatio eſt in pdicamēto relationis: ſed relatiuū dicit duplr. ſ. qd ſignificat relationē ut pnitas filiatio ꝛ huiuſmodi. Uel ꝙ refert ad aliud ut pr ꝛ filius ꝛ huiuſmodi. Et ſiliter ſe habet creatio ꝛ creatura. ſ. ꝙ licet ſm nomē non ſignificet relationē refert tñ ad aliud: qꝛ ſupponit relationē creati ad creatorē ꝛ hoc alibi melius patebit. Et per hoc patet ſolutio ad pmū. Ad ſcdm dicēdum ꝙ creatura ꝛ creatio eſt accidēs relationis queadmodū dictū eſt. eſt enim relatio cauſata a pncipijs que ſunt añ creaturā ut deꝰ ꝛ nihil. ¶ Ad hoc aūt qd obijcit ꝙ creatura creata eſt. dicēdum ꝙ pōt cōcedi eodē mō quo pus denoiant ſeipſa: ꝛ tūc nō pōt iferri ulteriꝰ ꝙ illius creationis que creata eſt ſit alia creatio ꝛ ideo nō ibit in ifinitū. ¶ Ad aliđ dicēduz ꝙ pma ppoſitio uera eſt de hijs que exeūt per nāz: ſed differētie inferiores non ſunt in ſupioribꝰ ptāte per nām: ſed per abſtractionē ꝛ opationē rōnis: ꝛ ideo nulla eſt illa obiectio: qꝛ ſupiora nō ſunt pncipia eēndi ſed cognoſcēdi. Et ex hoc errauit Plato in principijs: qꝛ eadem poſuit pncipia eēndi ꝛ cogſcēdi. ¶ Ad aliud dicēdum: ꝙ illa ppoſitio uerifſima eſt in oibus idē ꝛc. ſed pmuz vno mō ſe habet ad vnū ꝛ ad multa ut multa: ꝛ ad tpale ut tpale: ꝛ ad intempabile ut intempabile: ꝛ ad cōpoſitū ut cōpoſitum: ꝛ ad ſimplex ut ſimplex. Et accipit ex uerbo phi in libro de cauſis dicētis. ꝙ cauſa pma exiſtit in rebus oibus ſm diſpoſitionē vnā: ꝛ ideo deus eodem mō ſe habet ad oēs res. Sed ꝙ hec res mō cauſat ꝛ nō ſemp hoc eſt ex ſapiētia ab eterno determināte ſic: ꝛ hoc appellat auctor plenitudinē tpis: qñ miſit deus filiū ſuū in terris. ſ. ab eterna ſapiētia ſit determinatū. Et ſic ꝯcedimꝰ ꝙ ſolutio de dilatoria uolūtate nō eſt bona.

¶ Secundus articulus Quid ſit creatio.

a AD ſecūdum ſic pcedit: dicit glō ſuper geneſim ſup illud In pncipio creauit. i. de nihilo fecit. ergo creatio eſt factio alicuius de nihilo. ꝛ tūc querit quō factio ponat in diffinitione creationis cuz facere ſit agere: ꝛ agere nō ſit creare ut pbatū eſt ſupra ex diffinitione actionis. ¶ Preterea cū dicit alicuius Querit utrū illđ dicat ſubm creatiōis aut terminū. ꝛ videt ꝙ ſubm. qꝛ cū creatio ſit accidēs ꝛ nō radicet in deo: videt ꝙ radicet in creato. ¶ Itē alicuius hēbit rōnem ſubiecti. pptere querit de illa ppoſitione de. utrū

notet habitudinē alicuius cauſe uel ordinē uel utrūq;.
Qꝺ non habitudinē alicuius cauſe videt̄ ex hoc:q: cu/
iuſcūq; cauſe notet habitudinē illa ſupponit ꝑſonaliter
⁊ nihil nullius rei eſt cauſa. Similiter videt̄ ꝙ nō ordi
nem q: non ens pure nō habet ordinē nec ſpecies nec
differētias. Preterea ꝓpter dicta quorūdā querit̄ quid
ſit creatio. Si eniꝫ eſt actio tūc oportet ꝙ ſit in agēte uel
acto. cōſtat autē ꝙ non eſt in agēte per diffinitionē crea
tionis:ſi aūt eſt in acto. Cōtra ſubm tpe ⁊ cauſa eſt ante
accidēs:uel cauſa ad minus ſicut materia ante gn̄ationē
ſed creatio ut cauſa p̄cedit creatū ut videt̄. ergo non eſt
in ipſo tanq̄ꝫ in eo qꝺ ſit. Preterea actio primi ſubſtātia
ſua eſt ut dicit pħus in. xjᵒ. methaᶜᵉ. Quia actio eius in
tellectus eſt ⁊ vita eius:⁊ ita creatio nō pōt eē inter crea
tem ⁊ creatū:⁊ cum oīs actio media eſt inter agētem ⁊
actū ſiue id qꝺ ſit creatio nō pōt eē ꝓprie actio ſm rem.
Solutio. dicimus ad p̄mū ꝙ facere ſumit̄ in cōi modo
put dicit̄ in p̄ncipio ſcꝺi ſentētiarū. ꝙ facere conuenit
deo ⁊ hoi. Et ſil'r actio nō ſumit̄ ſm ita ſtrictā accepti
oneꝫ ſm ꝙ diffinit̄ a pħo ⁊ a Gilbto porretano. ¶ Ad
aliud dicēdū ꝙ alicuius ſm rōnem notat terminū:qui
tn̄ terminus eſt ſubiectū eiuſdē relationis. Et hoc bene
ꝯtingit in relationibus rōnis lꝫ nō cōtingat in relationi
bus que ſunt ſm rem ut patebit īfra. ¶ Ad aliud dicē/
dum ꝙ denotat habitudinē ordinis. Ad argumētū qꝺ
ꝯtra eſt dicēdū ꝙ duplex eſt ordo. vnus eſt in ordinatis
⁊ ille tm̄ eſt entis ad ens:alter eſt in rōne ordinātē ⁊ il/
le eſt equaliter reſpectu entis ⁊ non entis:ſicut patet in
cōpoſitione que eſt entis ⁊ nō entis:ut in ueris ⁊ falſis:
⁊ in ordine vnius ꝯtradictorij ad alterū:quoꝝ vnuꝫ eſt
ens ⁊ alterū nō ens. Ad hoc qꝺ querit̄ qꝺ ſit creatio. di
cēdū ꝙ relatio eſt ſicut ſupra dictū eſt:creare enim res
ſm rem nō ſuſcipit aliquā actionē:q: p̄mū nō agit aliq̄
actione diuerſa a ſeipſo ut ꝓbatū eſt. Siqdē querit̄ quo
modo tūc diffiniat̄ per facere. Dicēdum ꝙ illa rō eſt de
noīe ⁊ nō de re. ¶ Si ulterius obijciat̄ ꝙ rōni noīs de
bet rn̄dere ratio rei ſi uerū ſit nomē. Dicēdum ꝙ intel/
lectus dupl'r diffinit noīa illa enim in que pōt ſufficien
ter ex ꝓprijs p̄ncipijs rerū ꝓprie diffinit ut hoiem ⁊ aſi/
num ⁊ huiuſmodi. Sed illa in que non poteſt niſi per
cōparationē diffinit in cōparatione ad ſil'ia illis ⁊ neceſ
ſe eſt oēs illas diffinitiones deficere quēadmoduꝫ ſil'ia
deficiūt. Unde cum intellectus non poſſit in actionē p̄/
mi niſi per ſil'itudinē inuētam in actionibus alioꝝ diffi/
nit actionē p̄mi per cōparationē ad actiones alias. Sed
tūc obijcit̄ ulterius ꝙ ille intellectus falſus eſt. ¶ Rn̄/
deri pōt ꝙ nō. Sicut enim dicit pħus ꝙ abſtrahētium
nō eſt mēdaciū:eo ꝙ modū abſtractionis nō ponūt in
re. ſic pōt dici ꝙ iſte modus intellectus nō eſt falſus q̄a
modū illoꝝ ſil'iuꝫ que adducit nō ponit in re:ſed in mul
tis ſemꝑ accipit aliquid quo nitit̄ ad intellectum rei:ut
patet etiā in gn̄atione diuina. ibi enim nō eſt actus me
dius inter generātē ⁊ genituꝫ:⁊ tn̄ intellectus ponit ibi
generationē generantē ⁊ genitū:⁊ ſil'iter eſt hic creans
creatio ⁊ creatū:tn̄ ſm reꝫ creatio nihil aliud eſt q̄ꝫ rela/
tio quedā rōnis que eſt in creatura ex hoc quod incepit
eſſe poſt nihil. Et hec de iſto.

¶ Tertius articulus Cuius ſit ꝓprius actus creare.

D tertium ſic proce

a dit̄. Tria ſunt agētia. ſ. intellectus natura ⁊
deus. ſed opus nature ⁊ intelligētie practi/
ce ſemꝑ ſupponit materiā circa quā uel in quā operet̄.
Creatio aūt non eſt circa materiā uel in materia ſed de
nihilo ut habitū eſt:ergo nō erit opus nature uel intelli
gētie practice ⁊ ſic relinqtur ꝙ ſit opus dei tm̄. ¶ Item
duo ſunt exitꝰ in eē. vnus de potētia in actū. alter de ni/
hilo. ſed vnꝰ illoꝝ ꝓportionat̄ potētie agētis creati. ſ. exi
tꝰ de potētia in actū:ergo alter cū maior ſit. ſ. exitꝰ de ni/
hilo in eē actu erit ꝓportionatus potētie agētis īcreati.
¶ Item deus nō vniuocat̄ cum creatura in aliquo:er
go etiā oꝑatio ſua ꝓprie nō vniuocabit̄ cum oꝑatione
creature:ſed oꝑatio creature eſt motus uel mutatio:ge
neratio. ſ. ſimplex ⁊ ſm qꝺ. ſ. alteratio ⁊ augmētatio ⁊ ſꝫ
locū motus. ergo oꝑatio diuina nō erit vniuoca alicui
hoꝝ:ſed oēs iſte mutationes determinant̄ per tria p̄nci
pia rei mobilis. ſ. potētiā p̄uationē ⁊ actum. ergo oꝑatio
diuina nō erit determinabilis per illa:⁊ ita cū nulla mu
tatio ſit exiſtētis in actu ſm qꝺ eſt in actu oportet ꝙ oꝑa
tio diuina ſit exitus de nihilo in actū ⁊ hoc eſt creatio. er
go creatio eſt oꝑatio diuina. Et firmitas huius rōnis eſt
ſuꝑ hoc ꝙ oē qꝺ exit in eē:aut exit de actu in actum:aut
de potētia in actum:uel de nihilo in eē potētia uel actu:
⁊ primū mēbrū nō eſt ꝯueniēs:ergo 2ᵐ erit ⁊ 3ᵐ. 4ᵐ eniꝫ
mēbrū qꝺ poſſet eē de nō eſſe in nō eſſe etiā nō eſt ꝯue/
niēs. Cōtra Plato in thymeo inducit deū loquētē dijs
motoribus orbium dicēs. ſic imitantes meam iuxta ef/
fectum ur̄m ſolertiam ita inſtituite atq; exercitate mor/
talia ut q̄bus ꝯſortium diuinitatis ⁊ appellationis pari/
litas cōpetit diuina p̄dita firmitate fingatis. Senſus eſt
ut ſm ꝙ effecti ſunt angeli ſolertia diuina ꝑticipātes eē
ꝑpetuum diuinum:ita in genē mortalium fingant aīas
rōnales que ꝑticipāt eē diuinum ꝑpetuum parilitate ap
pellationis ⁊ ꝯſortio nāe:⁊ ſic videt̄ ꝙ angeli creāt ani/
mas. ergo multo magis alia corꝑalia. ¶ Item habetur
per quoddam uerbum infra:id ſcilꝫ qꝺ ꝯdideratis fa
cta ſeceſſione aīe ⁊ corꝑis recipiatis. Et vult dicere re/
cipiāt aīas poſt mortem q̄s cōdiderūt per creationem.
¶ Item haberi pōt per rōnem. Uirtutes enim angeli/
ce ſunt ſuꝑ corꝑalia ⁊ ita oꝑationes ipſarum erunt ſupra
oꝑationes corꝑum:⁊ ſupra oꝑationes virtutum corꝑali
um que ſunt humidum:calidum:frigidum:⁊ ſiccū. ergo
erit ſupra nām:⁊ ita cum natura oꝑet̄ per exitum de po
tētia in actum erit oꝑatio angelorum de nihilo in eſſe.
¶ Item in liᵒ de cauſis. Cauſa p̄ma nō eſt intelligētia
neq; aīa neq; natura:immo eſt ſuꝑ intelligētiam aīam
⁊ nām que eſt creās oēs res:ueruntn̄ eſt creans intelli/
gētiam abſq; medio:⁊ creās aīam ⁊ nām ⁊ reliquas res
mediāte intelligētia. hec ſunt uerba in cōmēto 7ᵐᵉ ꝓpo
ſitionis in liᵒ de cauſis. ¶ Solutio. dicimus ꝙ creare
proprius actus dei eſt ⁊ nullius alterius. Ad auctorita/
tes Platonis rn̄dēdum eſt:ꝙ quedam oꝑatio eſt que ꝓ
portionat̄ corꝑi ad ſuſcipiēdam aīam rōnalem ſm ꝙ ip
ſa eſt actus corꝑis humani. inter potētiam enim ⁊ actuꝫ
proportio eſt ⁊ reſpectu illiꝰ eſt oꝑatio angeloꝝ per mo
tum celi uel per motum orbis:⁊ de hac loquitur Plato.
Un̄ etiā poſitio philoſophica eſt ꝙ finis ꝓſꝑitatis aīe
poſt mortem eſt ꝙ cōtinuet̄ p̄mo motori per cōtēplatio
nem. Et hoc eſt qꝺ dicit Plato in 2ᵃ auctoritate. Et nō
intelligit Plato ꝙ angeli aīabꝰ dent eē:⁊ ſil'iter intelligi
tur ultima auctoritas. deus enim in oꝑe nature infima
mouet per ſuꝑiora. ſ. per motores ⁊ motus orbium. Et
ſimiliter aīa mouet etiam in generatione ⁊ aīatoruꝫ cor
ruptione. Unde creatio ponit̄ in auctoritate pro cauſali
tate quacūq;:⁊ nō pro eductione in eē de nihilo. ¶ Ad
rōnem dicēdum ꝙ oꝑatio īntelligētie eſt ſupra mām ſed
non eodem modo quo oꝑatio nāe:q: oꝑatio nāe eſt ſu
pra mām ſm gn̄ationem ⁊ corruptionem ⁊ trāſmutatio
nem. oꝑatio autem angeloꝝ ſupra p̄ncipium totius na/
ture quod eſt motus celi:q: angeli deſeruiunt primo in
mouendo orbes.

¶ Articulus 4ᵒ Utrum creatio ſit coīcabilis alij a deo.

D quartum ſic procedit̄

a Sicut dicit Augᵒ. ꝙ maius eſt de impio face/
re pium q̄ꝫ creare celum ⁊ terram. ſed in iuſtificatione i
pij aliqꝺ oꝑat̄ creatura ſicut grā:uel etiam homo ſanctꝰ
impetrās alij iuſtificationem virtute orōnum ſuarum.

DSI

ergo videt ꝙ multo fortius cõmunicabilis ſit alicui creature actus creationis. ¶ Preterea plus eſt opari beatificãdo ꝙ̃ creãdo: q: beatuꝫ eſſe eſt maius ⁊ melius eſt ꝙ̃ eſſe: ſed cõmunicat deus actum btificãdi: q: dicit beatus Dionyſius. ꝙ qdam angeli purgãt ⁊ illuminãt ⁊ pficiũt alios angelos. ergo etiam cõmunicabilis eſt actus creationis. ¶ In cõtrarium eſt ꝙ opatio finita non poteſt fieri a virtute finita: ſed educere aliqd de nihilo in eſſe eſt infinitum: ergo non eſt cõparabile eductioni de potẽtia in aliqd que eſt finita: ⁊ hoc cõtingit ꝓpter incõparabilitatem potẽtie ad nihil. Sed ſicut dicit phus in 4° phiorum. ꝙ omne finitum omni finito cõpabile eſt. ⁊ ibidem ꝙ entis ad non ens non eſt ꝓportio uel comparatio: ſicut ꝗ̃tuor comparant ad tria ⁊ duo ad vnum: ſed ad nihil nihil comparat: ergo eductio alicuius de nihilo in eſſe non eſt opatio finita: ergo non erit niſi virtutis infinite ⁊ nunq̃ꝫ finite. q: ſicut ſe habet opus finituꝫ ad virtutem finitam: ita opus infinitum ad virtutem infinitam. ¶ Solutio. dicimus ꝙ creatio eſt actus incõmunicabilis ⁊ non conuenit niſi deo ſicut ꝓbat ultima ratio. Ad pmum qd̄ cõtra hoc eſt dicimus ꝙ non eſt ſimile de iuſtificatione ⁊ creatione. iuſtificatio enim maior dicit creatione quãtum ad circũſtãtia iuſtificationẽ que nõ ſunt eẽntialia iuſtificationi: ſicut eſt uolũtas mala que cõtrariat deo iuſtificãti que non eſt in creatione: ubi nihil cõtrariat deo: ſed creatio maior eſt iuſtificatione quãtuꝫ ad eẽntialia. termini enim inter quos eſt mutatio eẽntialia principia ſunt mutationis ⁊ illi in creatione ſunt nihil ⁊ ens. ſed in iuſtificatione de ente in potẽtia fit bene ens actu ſm gratiam. quod eſt ſolutio ad ſequentem queſtionem.

¶ Articulus 5°. Utrũ creatio ſit opus nãe uel uolũtatis.

a **D quintum ſic procedit.**

Dicit Damaſcenus in libro pmo ca°. 8°. Creatio eſt in dei uolũtate opus exiſtẽs non coeterna cũ deo q: non aptum natum eſt qd̄ ex non ente ad eſſe deducitur coeternum eẽ ei qd̄ ſine pncipio eſt: ergo creatio eſt opus uolũtatis ⁊ nõ nature. Item creatio ⁊ ſi poſtea facta eſt ſed non ex dei ſubſtãtia: ex nõ ente ꝟo ad eẽ uolũtate deducta eſt. ¶ In cõtrariũ eſt ꝙ creatio eſt opus trinitatis: ⁊ quicqd tribus pſonis cõuenit cõiunctim cõuenit ſm naturã ⁊ ſubam. ergo creatio eſt opus nature ⁊ ſubſtãtie. ¶ Solutio. creatio eſt opus uolũtatis ⁊ eſt opus nature. ſm enim ꝙ uolũtas eſt pncipium opans ſup eſſentiam extrinſecam ſibi ſicut eſt in arte: ſic creatio eſt opus uolũtatis: q: creatio eſt opus dei non ſm ſuam eſſentiam: ſed ſm eẽntiam extrinſecam que educit in eẽ de nihilo: ⁊ ſic uolũtas diuidit cõtra naturam ſm ꝙ natura eſt pncipium intrinſecum in eadem eẽntia producẽs ſibi ſimile ſm formam ⁊ ſpeciem: ⁊ ſic generatio eſt opus nature ⁊ non creatio. ſm autem ꝙ uolũtas ſm rẽ idem eſt qd̄ natura ⁊ ſubſtãtia in diuinis ſic creatio eſt opus nature ⁊ ſubſtãtie. Et ſic patet ſolutio ad totum.

¶ Articulus 6°. Utrum creatio ſit actus ſeparatus ab opere nature ⁊ propoſiti.

a **D ſextum proceditur ſic.**

Nihil ſit in actu aliquo niſi per id qd̄ ẽ in actu: ſed ex ſemine ſit actu hõ. ergo ſi ſit ſm naturam oportet ꝙ actus cõſimilis ſit in ſemine ſm ſpeciem. hoc autẽ eſt falſum: ergo actu homo non ſit ab aliquo pncipio qd̄ ſit in ſemine. Cum igit in ſemine ſint omnia pncipia generationis naturalis ex principijs naturalibus non ſit forma ⁊ actus hoĩs. ¶ Eadem eſt obiectio de ſemine fabe ⁊ oĩbus alijs ſeminibus ad ea que naſcunt ex ipĩs Prima autem ꝓpoſitio ſcripta eſt in 3° de aĩa. ¶ Item nihil agit ultra ſuam ſpeciem: ergo caliduꝫ nunq̃ꝫ ultra calidum ⁊ frigidum nunq̃ꝫ ultra frigidum ⁊ actus mixti nunq̃ꝫ ultra actum mixti: ſed forme ſubſtantiales nec ſunt calidum: frigidum: humidum: ⁊ ſiccum: nec armonia mixti: ergo videt ꝙ nõ actione mixti nec actione pmarum q̃litatum efficiant: ⁊ ideo oportet ꝙ creatio ſit actus cõiunctus opationi nature ita ꝙ opatio nature diſponat materiam ⁊ creatio inducat formam. ¶ Si forte dicat ꝙ forme inducant a virtute celeſti hoc improbat per eaſdem ꝓpoſitiones: q: nihil ſit in actu niſi per exiſtẽs in actu: ⁊ etiam nihil agit ultra ſuam ſpeciem: q aliter virtus actiua non rñderet eſſentie ſpeciei ⁊ etiam actio eẽt in infinitum: q: ſi non terminaret ad idem in ſpecie cum agẽte non eẽt ratio ꝙ terminaret in aliquo. Preterea agẽs non intẽdit deſtruere niſi cõtrarium ſibi Et appello ꝯtrariuꝫ diſſimile ſm formam in eadem materia exiſtẽs cum agẽte. ¶ Ad hoc eſt rñſio Platoniſt qd̄ q: forme ſimiles non ſunt generatis in materia ⁊ ſemine ex qbus ſiũt generata neceſſe eſt eſſe formas ſeparatas que dent formis generatoꝝ eſſe. Et ratio ſua ponitur in cõmẽto ſuo 7° methace. hec. ſ. ꝙ forma ſubſtantialis in quolibet ente eſt ens additum formis cõplexionalibus. ſ. calido frigido humido ⁊ ſicco ⁊ immixtionibus horum. Iſte ergo forme addite qualitatibus aut generant ex ſe ⁊ tũc erunt a non generãte qd̄ eſt inconueniens. aut ab extrinſeco aliquo ſibi ⁊ illud extrinſecum aut erit indiuiduum aliqd̄ eiuſdem ſpeciei: aut ſpecies: aut genus incluſa in ipſa materia: aut forma ſeparata. Sed q: non eſt indiuiduuꝫ uel ſpecies uel genus incluſa in materia: relinqtur ꝙ tales forme ſint a forma ſeparata. ¶ Poſteriores phi reſpõdẽt aliter ſicut Auicẽna ⁊ Theodoſius ⁊ ſequaces illoꝝ. Et fundãt ſuam reſpõſionem ſup tres ꝓpoſitiones: ꝗ̃rum pma eſt. ꝙ illud qd̄ eſt in potẽtia non exit in actum niſi ab aliquo extrahente qd̄ eſt ſue ſpeciei uel ſui generis ⁊ hec ſupius in obiectionibus inducta eſt. ¶ Secũda eſt ꝙ forme ſubſtãtiales que ſunt in materia ut forma lapidis ⁊ hoĩs ⁊ aſini: neq̃ꝫ ſunt actiue neq̃ꝫ paſſiue eẽntialiter. Et ueritas huius ꝓpoſitionis pendet ex hoc ꝙ ſubalis forma non habet cõtrarium: ⁊ ꝙ nihil ſit actiuum ⁊ paſſiuum eẽntialiter niſi cõtraria. ¶ Tertia ꝓpoſitio eſt ꝙ forme actiue ⁊ paſſiue ſunt q̃litates pe. Et ex iſtis ꝓpoſitionibus ſequitur ꝙ agẽs formas ſubſtãtiales agat eas per pncipia nõ naturalia: ⁊ ideo dicunt ꝙ tales forme ſunt ab intelligẽtia agẽte ⁊ uocãt eam datorem formarum. ¶ Sed opinio Ariſtotelis eſt alia. ſ. ꝙ forme naturales ſunt generãtes formas que ſunt in materia. ſemina autẽ ſunt que dant formas generatis per formas quas accipiunt a generãtibus pmis. ſ. ſemen hoĩs ab homine a quo deſcindit: ⁊ a virtute celeſti accipit virtutem formatiuam ad ꝓducẽdum formam cõſimilem ſup materiam. In hijs autem que non generant ex ſemine ſicut illa que generãtur ex putrefactione uel cõmixtione elemẽtorum ſola ſicut eſt generatio mineraliuꝫ eſt virtus formatiua reſpectu forme ſubſtãtialis a virtute celeſti tm̃. generatio autem elemẽtorum eſt a motu celi cum virtute celeſti q eſt reſpectu forme ſubſtãtialis elemẽti. Et eſt rõ Ariſtotelis hec ꝙ forme ille ſubales oẽs aut generantur non per ſe: aut non ex ſe: q: hec generatio nihil eſſet: q: nihil generat ex ſeipſo. ergo oportet ꝙ generent ex alio. ſed generãs eſt illud qd̄ mouet materiã donec recipiat formam: ⁊ illud qd̄ extrahit rem de potẽtia ad actum: illud autem qd̄ ſic mouet materiam neceſſario eſt corpus habẽs q̃litatem actiuam aut potẽtiam que mouet corpus habẽs virtutem uel q̃litatem actiuam: ut elemẽtum qd̄ habet q̃litatem actiuam: ⁊ corpus hñs potẽtiam qd̄ agit per aliud corpus habẽs q̃litatem actiuam ut celum cuius virtus ꝯiũgit virtuti elemẽtari q: agit per q̃litatem actiuã calidum frigidũ ⁊ huiuſmodi. Iſta ergo opatio que pendet ex q̃litatibus actiuis aut eſt reſpectu forme ⁊ ſubiecti: aut reſpectu ſubiecti tm̃ ⁊ non forme. Si reſpectu

formeꝛ ⁊ ſubiecti tunc habeo ꝓpoſitum. Si aũt eſt tm̃ re
ſpectu ſubiecti tũc ſubm̃ ⁊ ſua forma ſunt ab agẽtibus ſe
paratis ⁊ ſic vnum inquãtum vnum eẽt a duobus agẽ
tibus ſepatus qđ eſt inconueniẽs. ❡ Et ſi obijceret ꝙ
non eſt vnũ inquãtũ vnuꝫ ſed vnũ habet rõnem forme
alterum ſubiecti. Cõtra eſt: ꝙ ſubiectum nullum hẽt eẽ
actu qđ cauſat in gñatione niſi per formam: ⁊ ſic ſubie
cti ⁊ forme eſt vnum eẽ tm̃ qđ cauſat in gñatione a vir
tutibus generãtibus ⁊ ſic tenet incõueniẽs ↄcluſum ab
Ariſtotele. ꝙ vnum inquãtum vnum cauſat ab agenti
bus diuerſis. ❡ Preterea: actio agẽtis in gñatione nõ
eſt ſup ſubm ꝓpter ſubm: ſed ꝓpter formam. Cuius ra
tio eſt: q2 eẽ ſubiecti nõ eſt niſi ꝓpter eẽ forme: ⁊ ex hoc
ſeqtur ꝙ illud agẽs eſt reſpectu eẽ ſubi ⁊ reſpectu eẽ for
me. Et ſic ſunt iſte rõnes que mouẽt phm ad ponẽdũ
ꝙ forme ſubales ꝓducunt a virtutibus formatiuis exñ
tibus in materia. ❡ Secũdum hãc ultiam opinionem
rñdẽdum eſt ad pm obm ꝙ hec ꝓpoſitio ens in poa nõ
ſit in actu niſi per illud qđ eſt in actu uera eſt ſi debito
modo intelligat. nõ enim ſic intelligit ꝙ ſit in actu ſimi
li in genere ⁊ ſpecie ſed ſimilis eſt in natura. Et hoc pa
tet: q2 hec ꝓpoſitio inducit in tractatu de intellectu agẽ
te: ⁊ intellectꝰ agẽs nõ eſt ſimilis in ſpecie uel gñe cum
intellectu ſpeculatiuo qui eſt actus intellectꝰ poſſibilis.
agẽs enim educit poſſibilem in actum ſpeculatiuũ in
tellectus: ⁊ ſi intellectus agẽs eẽt idem ſpecie uel gene
re cum ſpeculatiuo opoꝛteret ꝙ eẽt in multis ſpeciebus
⁊ multis generibus agẽs intellectꝰ ẜm ꝙ ſunt multa ge
nere ⁊ ſpecie per que pficit ſpeculatiuus intellectꝰ. Un
de intelligit ꝙ eſt ſimile in actu ↄueniẽte ẜm naturam:
ꝙ ipſa cõiũcta qlitatibus cõplexionalibꝰ rei uariãtibus
ſupficiem terminati corpis facit oẽs colores. Et iſte eſt
ſenſus phi in illo loco ut patet cõſiderãti circũſtãtias lit
tere. ſicut enim eſt lux ita eſt intellectꝰ agẽs: ⁊ ſicut qlita
tes pme cõplexionales uariãtes ſupficiem: ita ſunt fan
taſmata mouẽtia intem poſſibilem. Et ſicut eſt ſupficies
mota ab utroqꝫ: ita eſt intellectꝰ poſſibilis. ⁊ ſicut eſt ſpe
cies coloris cõſtituta ita eſt intellectꝰ ſpeculatiuus. Et ſi
militer eſt in natura de virtute celeſti que eſt mouens ⁊
agẽs ẜm ꝙ cõiungit cum virtute cõplexionali que eſt
in materia ⁊ ipſa materia eſt mota ⁊ ſpecies ↄſtituta eſt
id qđ efficit in materia ex virtute celeſti ⁊ virtute cõple
xionali. Et nõ opoꝛtet ꝙ ſilis ſit illi in genere ⁊ ſpecie ſꝫ
tm̃ in actu ↄueniẽte ẜm naturã. ❡ Ad aliud dicẽdũ ꝙ
hec ꝓpoſitio uera eſt: q2 nihil agit ultra ſuam ſpẽm: ſed
hec eſt falſa ꝙ oĩs actio terminet in ſimili ſpecie: ⁊ hoc
ideo cõtingit q2 materia mota non ſemp eſt mobilis ẜꝫ
ſpeciem virtutis agẽtis: ſicut materia elemẽtaris nõ eſt
mobilis in ſpeciem virtutis celeſtis: ſed mouebit in ſpe
ciem illam que magis cõuenit ab agẽte ſaluata mobili
tate materie. ſicut enim dictuꝫ eſt materia nõ ſemp mo
bilis eſt in ſpẽm virtutis mouẽtis. Unde cum mouens
ſit virtus celeſtis cum qlitatibꝰ elemẽtaribus forma ſub
ſtãtialis que generat in materia in actu rñdebit virtuti
agẽti quãtum pmittit materia: ⁊ hoc appellauimus ſup
actum ↄuenientem cum agẽte ẜm naturam. Sicut enim
dicit Boetius. actio nõ ſolum terminat ẜm poteſtatem
agẽtis: ſed etiam ẜm poſſibilitatem patiẽtis ⁊ materie.
Et ideo dicit Ariſtoteles. ꝙ oẽs forme ſubales ſunt in
materia excepto intellectu qui etiam ẜm ipſum nullius
coꝛporis eſt actus.

❡ Articulus 7o. Utrum actus creationis plus ſit oſtẽ
ſiuus potẽtie uel ſapientie uel bonitatis.

a D ſeptimũ ſic ꝓcedit.

Uidet ꝙ creatio indicet bonitatẽ. q2 dicit Au
guꝰ Quia bonus eſt ſumus. Dionyſius dicit. Bonum
eſt diffuſiuum eẽ: eẽ aũt diffundit per creationem. Iteꝫ
Plato dicit. dicẽduꝫ ergo cõdito: fabricatoꝛq2 geniture
omne hoc inſtituẽdum putauerũt optimus erat. Uidet
ꝙ oſtẽdat ſapiẽtiam. Plura enim oꝛdinata ſapiam oſtẽ
dũt. q2 dicit phs in po ueteris methace. ꝙ ſapiẽtis eſt oꝛ
dinare ſingula. ſed creata a creatione ꝓcedunt plura in
oꝛdine. ergo oſtẽdit ſapiam. Sed videt ꝙ potẽtiam: qa
opatio egredit a poa: ⁊ creatio eſt opatio quedam ut vi
det ergo ⁊c. Sed ↄtra. Potẽtia dei eſt iſinita ⁊ nõ agit
deus ẜm dimidium ſue poe uel tertiam. ergo opus oſtẽ
dens poam oſtẽdet eam totam: ergo opoꝛtet ꝙ ſit infini
tum. ſed nullum creatum eſt infim: ergo nullum creatuꝫ
eſt oſtẽſiuum diuine poe. ❡ Solutio. dicimus ꝙ creao
pncipaliter oſtẽdit poam: ſed cum hoc oſtẽdit bonitateꝫ
⁊ ſapiam. Potẽtiam oſtẽdit per compationeꝫ ad termi
nos creationis qui ſunt nihil ⁊ aliqd: qui ut ſup dictum
eſt nullam hñt ꝓpoꝛtionem. ⁊ ideo quo ad hoc oſtendit
poa infinita. Per compationem aũt vnius creati ad al
terum qđ cum ipſo creat: ⁊ per compationem vnꝰ crea
ti ad ſua pncipia eẽntialia intelligit ſapia. Per compati
onem aũt creati ad finem in quo eſt cõplemẽtum crea
ture intelligit bonitas. Et ſic patet ſolutio oĩum pter ul
timum. Ad qđ dicẽdum ꝙ creatura ẜm qlitatem ſue eſ
ſentie nõ oſtẽdit oẽm potẽtiam ſed ẜm modum ſue cre
ationis: q2. ſ. ſit aliqd ex nihilo queãdmodũ dictum eſt.

❡ Articulus. 8o. Utrum actus creationis ſit naturalis
uel miraculoſus.

a D octauum ſic ꝓcedit.

Miraculum eſt ut dicit Augo aliqd arduum ⁊
inſolitum qđ pter ſpem ⁊ facultatem admirãtis appet.
Creatio eſt tale ergo ⁊c. Probatio. illud eſt arduum qđ
eleuat ſup oẽm potẽtiam creature: creatio eſt tale ut ꝓ
batum eſt ſup. Similiter inſolitum eſt qđ nõ iterat fre
quẽter: ſed hoc iterum ↄuenit creationi. Siliter eſt pter
ſpem: q2 ſpes in diffinitione illa ẜm Augum accipit pro
ſpe nature ſicut dicit in octauo ad rõnes de abꝛaham ꝙ
cõtra ſpem in ſpem credidit. hoc etiam dicit gloſa cõtra
ſpem nature in ſpem gr̃e. ſpes aũt nature nõ eſt niſi de
hijs que expectant ex cauſis naturalibꝰ: ſed creatio nõ
expectat ex cauſis naturalibus: ergo eſt pter ſpem natu
re. Et ſimiliter eſt pter facultatem admirantis. facultas
enim admirãtis eſt ẜm poam cognitiuam uel opatiuaꝫ
ſed cum cauſa creationis ſit diuina ex eo ꝙ nulla crea
tura pceſſit non põt in illã cognoſcẽdo uel opando ⁊ ſic
creatio erit miraculoſa. ❡ Preterea tripx eſt curſus ẜm
triplicem cauſam. ſ. naturalis cuius pncipium eſt natu
ra. ⁊ uolũtarius cuius pncipium eſt uolũtas. ⁊ diuinus
cuius pncipium eſt deus. ſed creatio non incidit in cur
ſum naturalem nec etiam uolũtariuꝫ ergo incidit in di
uinum ⁊ ille eſt miraculoſus ſicut dicit Augo. ergo cre
atio eſt miraculoſa. ❡ Preterea opus creationis cõdi
uidit opi recreationis. dicit enim ꝙ tria ſunt opa diui
na. ſ. creationis: recreationis: ⁊ glificatiõis. ⁊ ita duo ſũt
opa miraculoſa: ergo ⁊ iſtud. quecũqꝫ enim ueniunt ad
eãdem diuiſionem debẽt eẽ eiuſdem rõnis in noĩe diui
ſi. Si foꝛte dicat ꝙ creatio nõ omnino elõgat a faculta
te nr̃e cognitiõis hoc erit ↄtra Gregm qui dicit ꝙ moy
ſes nõ cognouit pncipium mũdi niſi ſpiritu ꝓphetico.
Sed ↄtra opus creationis ad idem eſt cum ope nature
ſ. ad hoiem ⁊ ad aſinum aquam ⁊ terram ⁊ huiuſmodi.
ergo ſilia ſunt opa. ⁊ ſi vnum nõ eſt miraculoſum neqꝫ
reliquum: q2 de ſilibus idem eſt iudiciũ ſicut dicit Boe
tius in topicis. ❡ Solo. Quidã diſtinguũt inter mirũ
mirabile ⁊ miraculoſum: ex hoc ꝙ miraculoſum eſt qđ
oĩno eſt pter ſpem gr̃e ⁊ nature: ſicut multiplicatio pa
num ⁊ illuminatio cecorum. Mirabile auteꝫ eſt qđ eſt
ẜm ſpem gr̃e lꝫ nõ ẜm ſpem nãe: ſicut reſurrectio moꝛ
tuoꝛ: partus virginis ⁊ huiuſmodi de qbꝰ eſt ſpes gr̃e.
Mirum aũt eſt cuius cauſa eſt alta ⁊ difficilis ad cogno
ſcẽdum ẜm ꝙ dicit Ariſtoteles in pno ueteris methace

q fabula cōponit ex miris: ⁊ q phi ex ammirari ꝑmo philoſophari inceperūt. Sed iſta diſtinctio nō eſt uera q: in diffinitione miraculi ſm Augm nō ponit niſi pro ſpe nature. Et ꝓpter hoc mirum mirabile ⁊ miraculuꝫ idem ſunt apud ſcōs d'ia ſm rōnem nominis. Miruꝫ igit dicit quo ad ſubam miraculi. mirabile aūt dicit aptitudinem illam. miraculū ꝟo dicit magnitudinem circa aptitudinem illam. Silr ſm phos idem eſt mirum ⁊ mirabile. illud enim qd phus in methaca mirum uocat hoc in pn° de aia uocat mirabile. ubi dicit vnam ſciam ꝑponi alteri q: eſt certioꝛ aut q: melioꝛ aut mirabilioꝛ eſt. Uñ dicim⁹ q creatio miraculoſa eſt. Ad id qd ē cōtra hoc rñdem⁹ q gñatum ⁊ creatum idem hñt iudiciū quātuꝫ ad naturam ⁊ ſimilia ſunt. ſed generatio ⁊ creatio non ſunt idem nec habent idem iudicium.

¶ De materia. Queſtio 2a.

d Einde querit de creatis. Et p° q̄rit de 4or coequeuis. Deinde de hijs que de q̄tuoꝛ coequeuis ſm numerum ſex dierum ꝓceſſerūt. Circa coequeua p° q̄rit de ſinglis. 2° cōiter de oib⁹ ſimul. Item iter coequeua ſingula p° q̄rit de mā. dicit enim gloſa ſup geneſim In pn°. q̄tuoꝛ eē coequeua. ſ. mām: tps: celum empireum: ⁊ angelicam nām. Circa mām octo ingruni. p° an ſit. 2° qd ſit. 3° utrum creata ſit uel nō. 4° utrum ſit ſimplex uł cōpoſita. 5° utrum oium creaturarū ſit mā vna. 6° utruꝫ oium coꝛpum ſit mā vna. 7° utrū oium ingñabilium ſit mā vna. 8° utꝝ oiuꝫ gñabiliū ⁊ coꝛruptibiliū ſit mā vna

¶ Articulus pzimus An materia ſit.

a Ꝺ pꝛimum proceditur ſic. Foꝛma dat eſſe ergo qd caret oi foꝛma caret oi eē. ſed materia ꝑma ſm rōnem ꝑme māe accepta caret oi foꝛma ergo caret oi eē. ⁊ qcqd caret omni eē nihil eſt: ğ materia ꝑma nihil eſt ſm rōnem māe ꝑme accepta q: caret oi foꝛma ergo caret omni eē. ¶ Item dicit phs in liº de cauſis: q ꝑma rerum creatarum eſt eē ⁊ nō eſt ante ipm creatum aliud. ğ qd eſt añ eē nō eſt de numero creatoꝝ. ſed qcqd eſt añ foꝛmam eſt añ eē: ergo qd eſt ante foꝛmam non eſt de numero creatoꝝ. mā aūt ꝑma eſt añ foꝛmam ğ nō eſt de numero creatoꝝ. ⁊ qcqd non eſt de numero creatoꝝ nihil eſt ğ mā pa nihil eſt. ¶ Qd aūt hoc ſit añ eē qd eſt añ foꝛmam patet ex hoc q eē non eſt niſi indiuidui uel ſpēi uel gñis uel pꝛincipij ⁊ oē tale eſt a foꝛma ergo oē tale eſt a foꝛma idiuidui uel ſpēi uel generis uel pncipij. Item ꝓbatio q foꝛma eſt illa que cōtrahit per d'ias ⁊ nō mā: queadmodum pncipium ꝯtrahit gñaliſſimoꝝ ⁊ q genus ꝯtrahit per d'ias ſperum ⁊ ſpēs per d'ias indiuiduoꝝ ſicut dicit Poꝛphirius. q indiuiduum facit collectionem accñtium que in alio eſſe nō pñt inueniri. Item dicit q gñatio ſube eſt ex nō ſubſtātia: ſed a quocūqꝫ remouet ſupius ⁊ inferi⁹: ergo ſi ē ex nō ſuba eſt ex nō mā: ⁊ nihil aliud eſt ſigtum māe in materia niſi id ex quo eſt gñatio. ergo videt q materia nihil ſit in nā. ¶ Preterea dicit in. x° Deut°. Date magnificētiam deo nr̄o dei pfecta ſunt opa. ſed mā non eſt pfecta ergo nō eſt de opib⁹ dei: ⁊ qd nō eſt de opib⁹ dei nihil eſt: ergo mā nihil eſt. Cōtra glo. ſup geneſim i pncipio dicit. q per celum ⁊ terram intelligit mā inferioꝝ ⁊ ſupioꝝ creaturarum. ¶ Item Aug⁹ in. xij°. cōfeſſionum. Tu dñe feciſti mūdum de mā infoꝛmi quam feciſti de nulla re pene nullam rem: ergo mā eſt. Item gñatio ⁊ coꝛruptio nō ſunt ſine actione ⁊ paſſione. actio aūt ⁊ paſſio nō ſunt ſine ꝯtrarietate ſicut dicit phs p° phi°ꝛ. q ꝯtraria ſepata non agūt ſed in mā: ergo materia eſt. ¶ Item ꝯtrarioꝝ ſemp eſt vnum ſubm ⁊ illud eſt mā. ergo materia eſt. Item ibidem dicit q pncipia mutationis tria ſunt. ſ. ſubm qd eſt mā: ⁊ duo ꝯtraria: ergo materia eſt: qd ꝯcedim⁹ dicētes. ¶ Ad pmū q foꝛma dat eē: mā aūt hēt eē ſubiectū ⁊ potētie: ⁊ hoc habet a ſeipſa ⁊ hoc nō eſt eē ſimpir ſed ſm qd. ¶ Ad aliud dicēduꝫ q cum dicit ꝑma rerum creatarum eſt eē ponit eē pro ente ſicut dicit ibi Cōmenoꝛ in expōne illius ꝓpōis. Et ibidē dicit btūs Dionyſius in liº de diuis noibus. c° 5° de ente. ⁊ d' ibi ꝑmum natura a quo nō ꝯuertit ꝯſequētia ſbſiſtēdi ⁊ ſic ens eſt abſolute ꝑmum: q: in ipō ſtat reſolutio poſterioꝝ in ꝑus. Et ibidē hoc pm ponit pnm cogniionis. Cum aūt d' materia ꝑma ponit pncipiū ſm rōnem gñationis ⁊ tpis. Et ſic patet q ꝑmum hincinde ponit equoce. q: cum d' de ente eſt pncipium cognitionis reſpectu eoꝝ que oꝛdiabilia ſunt in pdicamēto. Cuꝫ aūt dicit de mā eſt pnm gñationis reſpectu gñatorum. ¶ Ad aliud dicēduꝫ q cum dicit gñatio ſube eſt ex nō ſuba negatio negat ſubam cōpoſitam relinquēdo potētiam ad illam que eſt mā. Si dicit q remoto ſupiori remouet inferius. Dicēdum eſt q hoc uerum eſt qñ negat ſupius ſigtione ⁊ ſuppōne. ſed cum dicit nō ſubſtātia nō ſit ſuppō pro ſupiori ſed pro pticulari gñabili. Et eſt rō q: gñatio nō eſt ſupioris ſed iferioris pticularis. nā enim nō intēdit gñare hoiem ſed hūc. ¶ Ad ultim dicēdum q oia opa dei pfecta ſunt. ſed pfectio oiuꝫ operum nō eſt vnius rōnis imo vnūquodqꝫ dicit pfectum qñ eſt in debito ſtatu ſui eē: ⁊ ideo mā pfecta eſt qñ hēt rōnem ſubiecti ad foꝛmas gñabiliuꝫ ⁊ coꝛruptibilium.

¶ Quid ſit materia Articulus 2°.

a Ꝺ ſecūdum proceditur ſic. In p° de gñatione ⁊ coꝛruptione cap° 2°. diffinit ſic mā. Eſt aūt hyle maxime qdem ⁊ ꝓpꝛie ſubm generationis ⁊ coꝛruptiōis ⁊ ſuſceptibile mō aūt a° eſt qd alijs traſmutationibus. ¶ Item in 8° methacc cap° p°. Dico mām illud qd nō eſt hoc in actu ſed eſt hoc in potētia. Itē in. xj° methacc cap° p°. mā eſt hoc ſm q videtur: qm̄ illud qd eſt ſm cōtactum ⁊ nō eſt ſm oꝛdinē eſt mā. ¶ Item in fine ꝑmi phi°ꝛ. Dico mām ꝑmum ſubiectum vnicuiqꝫ ex quo ſit aliqd cum inſit per ſe ⁊ non ſm accñs. ¶ Cōtra ꝑmum obijcit ſic: q ꝑmum ſubm nō videt materia eē gñationis ⁊ coꝛruptiōis ſed poti⁹ videt ſubm alterationis. ois eniꝫ gñatio ſit ſm actionē ⁊ paſſionem q̄litatum ꝑmarum: ergo mā ꝑus eſt ſuſceptibilis ꝑmarum q̄litatum q̄ꝫ gñationis ⁊ coꝛruptionis ſed alteratio eſt mutatio ſm q̄litates manēte ſubo eodē ut dicit phus in p° de gñatione cap° 2°. ergo materia ꝑus eſt ſuſceptibilis ꝑmarum q̄litatum q̄ꝫ gñatiōis ⁊ coꝛruptionis. ¶ Preterea nō ſit gñatio niſi ꝯdēſata uel rarificata mā. ergo raritatis ⁊ ſpiſſitudinis ꝑus ſuſceptiua eſt mā q̄ꝫ foꝛme ſubalis ſm quam eſt gñatio. ¶ Si dicat q ꝑmum nō ponit ibi pro eo qd eſt añ qd eſt nihil. ſed ponit ꝑmum pro pꝛimo adhuc videt falſuꝫ: q: mā nō videt eē pꝛimum ſubm gñationis ſed potius coꝛp⁹ cum quātitas ſm phm abſtrahat a motu ⁊ mutatione. Uel hoc eſt ideo q: quātitas non hēt ꝯtrarium ⁊ oē qd mutat mutat de ꝯtrario in ꝯtrariū. Preterea videt falſum qd dicit in 2a pte diffinitionis: q mō alio ſit ſubm aliarum trāſmutationū: q: mā nō videt eē ſubm aliarū trāſmutationū: ſed potius cōpoſitum queadmodum dicit in 5° phi°ꝛ. etiam q tales mutationes ſunt de ſubo ad ſubm. Preterea videt ſibi ꝯtrari⁹ in fine ꝑmi phi°ꝛ. dicit enim q mā eſt ingñabilis ⁊ icoꝛruptibilis. ⁊ hic dicit q ſit ſuſceptibilis gñationis ⁊ coꝛruptionis. Itē q̄rit q̄re dicit maxime ⁊ ꝓpꝛie. videt enim q mā ſm eandē rōnē ſubm ſit ois trāſmutationis. Si enim paſſio cois ē opoꝛtet rōnē ſubi eē cōem: ſed trāſmutari ſm ꝯtraria uł media eſt paſſio cois in oi motu ⁊ mutatione. ğ rō ſubi erit cois: ⁊ ita ſm vnā rōnē erit ſubm in oi mutatione. Cōtra 2am obijcit ſic. Mā nō eſt in potētia reſpectu illius tm̄: ſed reſpectu ois foꝛme. Cuꝫ ğ hic dicat foꝛmā de/

terminatā male dicit dicēdo. Dico mām qḋ non eſt h
in actu ſed eſt hoc in potētia. ¶ Qḋ aūt ſit in potētia re
ſpectu oīs forme ꝓbaṫ īdirecte ſic. Si eēt tm̄ poſſibilis
ad hāc: tūc cū illa eēt ſub illa iam nō eēt in potētia ad ali
am ſed mā que ꝯiūcta eſt forme cū īpoſſibilitate ad aliā
formā nō eſt ſeꝑabilis ab illa cui ꝯiūcta eſt: ut pꝫ in ma/
teria celi: ꝛ ſic illa mā a tali forma nō ſeꝑaṫ qḋ falſuꝫ eſt.
¶ Cōtra 3^{am} obijciṫ ſic. dicit Boe° in li° de duab° na/
turis ꝛ vna pſona chriſti. ꝙ mā ꝓprio itellectu nō eſt in
telligibilis. ğ videṫ ꝙ nō ſit hoc qḋ videṫ ſenſus eniꝫ ſꝫ
ꝯtactū. i. ſm ꝙ viſio eſt: hoc eſt qḋ itelligiṫ. Preterea qḋ
eſt hoc qḋ dicit. Qm̄ illud qḋ eſt ſm ꝯtactū ꝛ nō ſm or/
dinē eſt mā. oīs enim mā determinaṫ ſm ordineꝫ ſicut
diciṫ in fine ṗmi phi°ꝝ. mā enim dicit ordinē potētie ad
actū: ꝛ hoc habeṫ in ṗcedēti diffinitione. Preterea cōtra
ctus corpoꝝ eſt ꝛ mā ꝓprie nō eſt corp°. ¶ Si forte di/
caṫ ꝙ mā qdē nō ordinata eſt ſed tm̄ cognoſciṫ ut dicit
diffinitio ſm ꝙ ꝯtingit formā: q: forma eſt ṗncipiū co/
gnoſcēdi ꝛ ſe ꝛ mām. hoc videṫ ꝯtra phm eē qui dicit ṗ
mo phi°ꝝ añ finē. ꝙ ſubiecta qdē nā ſcibilis eſt ſm ano/
logiā. ſicut enim ad ſtatuā es aut ad lectulū lignū aut ad
alioꝝ aliqd hñtiū formā mā ꝛ īforme anteqꝫ accipiat for
mā ſe hēt: ſic ipa ſe hēt ad ſubam ꝛ qḋ eſt: ꝛ ita videṫ mā
cognoſcibilis eē ſm ordinē ꝛ nō ſm ꝯtactum. ¶ Cōtra
ultimā obijciṫ ſic cum diciṫ ṗmū ſubm aut diciṫ ṗmum
añ qḋ nihil eſt. aut ꝓximuꝫ. Si añ quod nihil tūc male
adiūgiṫ cū inſit: q: hoc nō ſemꝑ ieſt ſm eādē rōnē: ſicut
terra ſm ꝙ terra nō ineſt alij. Si aūt dicit ṗmū ꝓximuꝫ
hoc nō eſt mā ſolū ſed cōpoſitū. oē enim mixtū ꝛ cōple
xionatū cōpoſitū eſt. ¶ Preterea q̄re dicit nō ſm acci/
dēs. hoc eniꝫ qḋ ineſt nō ſm accñs nō hēt rōnē ſubti. ꝛ
ita per hocipm qḋ dicit ſubm remoueṫ accñs. ğ ſupflue
addiṫ poſtea non ſm accñs. Preterea obijciṫ cōtra oēs
iſtas diſtinctiones ſimul. ꝙ enim oīs ſimpx eſt nullo° ē
diffinibile: q: oīs diffinitio dicit ptes diffiniti. mā auteꝫ
ſimpx eſt oīno: ğ nullo mō eſt diffinibilis. Si forte dicaṫ
ꝙ deſcriptiones ſūt. Cōtra hoc iterū eſt: q: deſcriptio uł
eſt ex pte ſbaliū ſic̄ ex differētijs aggregatis ṗter genus
uel ex ſubali ꝛ accñtali: ſic̄ ſi ꝓpriū ꝯiūgiṫ cū gñe uł dr̄ia
uel ex accñtib° aggregatis ſicut criſpus muſicus cleonis
filius eſt deſcriptio fortis. Et vnaqueqꝫ iſtarū deſcripti
onū eſt de cōpoſito tm̄ ꝛ nō de ſimplici. ğ deſcriptio nō
pōt eē māe cū ſit ſimpx. ¶ Preterea q̄riṫ q̄liter differūt
iſte notificatiōes māe. Ad ult^{m} rñdemus ṗmo: ꝙ ſic̄ di
cit Boetius ſuba ꝛ entitas maxime in ſe ꝯſiderata non
eſt itelligibilis ꝓprio itellectu ſed itelligiṫ ſm ṗuationē
ſ. ꝙ h eſt mā qḋ ṗter formas accñtales ꝛ ſubales iueni/
tur in ente. ꝛ ideo ſi debet itelligi oportet ꝙ hoc ſit ꝑ or/
dinē ad formā: uel per ꝯiūctionē ad formaꝫ: ꝛ ſic quodā
mō diffinibilis eſt ꝛ hēt quandā cōpōnem rōnis ſm ꝙ
rō accipit eā ordinatā uel ꝯiūctā. Si tūc accipiṫ ut cōiū/
cta ſic diffiniṫ illa rōne in. xj° methacc. Si ut ordiata tūc
aut ordinata ad mutationē: aut ad formā. ſi ad mutatio/
nē tūc ſic diffiniṫ in ṗ° de gñatione cap° 2°. Si ut ordia
ta ad formā: aut ſm ordinē ꝯtingētē formā ꝛ ſic diffiniṫ ī
fine ṗmi phi°ꝝ. ꝛ hoc notaṫ per hoc qḋ dic̄ ex quo fit ali
qd cū inſit. aut ſm ordinē nō ꝯtingentē formā ꝛ ſic diffi
niṫ in 8° methacc cap° ṗ°. ¶ Dicimus ğ ad $ṗ^{m}$ ꝙ $ṗ^{a}$ po
tētia māe eſt ad formā ſubalē. ſuba eniꝫ cōpoſita eſt cau
ſa accñtis. Et ideo lꝫ calidū ꝛ frigidū ſint q̄litates q̄rum
actione ꝛ paſſione fit gñatio ſm circulū uel ſm rectū: tm̄
nō ſūt in mā niſi poſt formā ſubalē elemēta ponaṫ eniꝫ
per impoſſibile ꝙ mā ſit añ formā elemēti: mā nec erit
calida nec frigida nec humida nec ſicca. Prima eniꝫ for
ma ſbalis quā recipit mā forma elemēti eſt: qḋ ꝓbaṫ ꝑ
diffinitionē elemēti. Elemētū enim eſt ex quo cōponiṫ
res ṗmo ꝛ eſt in re ꝛ nō reſoluiṫ in formā aliā. id eni in
quo ſtat reſolutio ṗncipiū eſt in nā. Ad aliud dicimus
ꝙ raritas ꝛ denſitas potius dñt poſitionē ꝑtiū māe q̄ꝫ q̄

litates nāles māe ſupadditas: ꝛ ideo de talib° ſm nām
nō eſt obiectio ſed potius ſm rōnē. Dicūt tm̄ qdā ꝙ mā
eſt ſuſceptibilis ṗmarū q̄litatū ꝛ raritatis ꝛ denſitatis ꝛ
tm̄ ṗmo eſt ſubm forme ſubalis: q: nō recipit q̄litates ṗ/
mas niſi per illā. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ṗmū diciṫ ꝓxi
mū. Et ṗmū dicit etiā añ qḋ nihil eſt. potētia enim māe
ṗ° eſt ad ſbalē formā ꝛ ad alias per accñs. ſ. ꝓpter illaꝫ ꝛ
ſic ṗmū dicit añ qḋ nihil eſt. Silr ꝓximū ſubm in gñā
tione manēs idē numero hoc eſt mā. nō enim eſt eadē
corpeitas numero que eſt in genito ꝛ in eo ex q̄ fit trāſ/
mutatio ſicut eſt in ſemine ꝛ in hoīe. Quod ꝓbat Aui/
cēna in ſufficiētia per dimēſiones que alteri° rōnis ſūt
in ſemine ꝛ in eo qḋ fit per gñationē ex illo. Ad hoc qḋ
obijciṫ ꝙ quātitas eſt añ mutationē ꝛ abſtrahit a motu
ꝛ mutatione. Dicēdū ꝙ iſta eſt quātitas accepta ſm in/
telligētiā ꝛ nō ſm eē qḋ hēt in mā. Ad hoc qḋ obijciṫ ꝙ
quātitas nō hēt ꝯtrariū ꝛ ideo nō mutaṫ. Dicēduꝫ ꝙ ex
hoc nō ſeqtur niſi ꝙ nō muteṫ per ſe: ſed per accñs mu/
taṫ mutatione ſubti. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ cōpoſitū eſt
ſubm ꝓximū in alijs mutationib°. ſed tm̄ hocipm cōpo
ſitū rōnē ſubi hēt a mā: materia aūt eſt ſubm remotuꝫ: ꝛ
hāc diuerſitatē notat phus cū dicit mō aūt alio. Ad aliḋ
dicēdū ꝙ ſuſceptibile gñationis ꝛ corruptiōis duplr di
ciṫ. ſ. ut qḋ gñaṫ ꝛ corrūpiṫ: ꝛ ſic ſuſceptibile gñationis ꝛ
corruptionis eſt cōpoſitū. diciṫ etiā ſuſceptibile gñatio/
nis ꝛ corruptionis: ſicut ſubm in trāſmutatione que eſt
gñatio ꝛ corruptio: ꝛ ſic mā eſt ſuſceptibilis gñationis
ꝛ corruptionis ꝛ ſic nō eſt ꝯtrarietas iſtius diffinitiōis.
Ad aliud qḋ diciṫ in ṗ° phi°ꝝ in fine. ibi enim ꝓbaṫ ꝙ
nō eſt gñabilis ꝛ corruptibilis queadmodū cōpoſitum.
Si eniꝫ gñareṫ cū oīs gñatio ſit ex materia: eēt materia
anteq̄ꝫ gñareṫ qḋ eſt incōueniēs. Silr ſi corrūpereṫ cuꝫ
oīs corruptio ſit ad materiā: eēt materia poſtq̄ꝫ corrūpe/
reṫ: ꝛ ita ꝯcludiṫ ꝙ eſt icorruptibilis ꝛ ingñabilis: nihi/
lominus tm̄ eſt ſubm gñationis ꝛ corruptionis. Ad aliḋ
dicēdū ꝙ paſſio que eſt trāſmutatio ſm ꝯtraria non eſt
cois niſi ſm genus: ꝛ hoc mō ꝓut ꝯtraria reducunṫ ad
ṗuationē ꝛ hītū queadmodū docet phus in. x° ṗc phie.
Sed ſm determinataꝫ rationē nō eſt cois paſſio: q: in
formis ſubalib° abſentia ꝛ pñtia forme facit mutationē
ut dicit phs in ṗ° phi°ꝝ cap° ult°. in alijs aūt mutationi/
bus nō eſt ſic: ſed ṗuatio ſaluaṫ in illis in nā ꝯtrarij. vñ
ṗuatio albi nigrū eſt uel mediū. Et ꝓpter hoc etiā rō ſb
iecti determinata nō eſt vna ſed cois. Et ꝓpter hoc dic̄
maxime qdē ꝛ ꝓprie. ꝛ dicit maxime q: mā ꝑficiṫ eēnti
aliter a forma ſubali. Prope aūt dicit in cōpatione ad
alias formas q̄s nō deſiderat niſi ꝓpter iſtā. ¶ Ad illḋ
qḋ ꝯtra diffinitionē 2^{am} obijciṫ dicēdum ꝙ itelligiṫ de
mā in ordine ad formā ꝓpinquā: ſic̄ eſt ordo calidiſſimi
ad formā ignis: ꝛ ita nō ꝓcedit obiectio: q: mā que eſt ī
potētia ad oēm formā eſt mā remota. Vñ dicit Cōmē^{or}
ſuꝑ $metha^{cam}$. ꝙ vnūqḋqꝫ eſt in potētia in illo ex quo
educiṫ vno motore queadmodū idolū in potētia eſt in
cupro: q: vno motore hoc eſt arte educiṫ de illo ꝛ cuprū
in potētia eſt in terra: q: vno motore hoc eſt motu vno
ſupioꝝ educiṫ de illa. Sed idolū nō eſt in potētia in ter
ra: q: ad hoc exigunṫ plures motores ut educaṫ. ſ. nā ꝛ
ars. ¶ Ad id qḋ obijciṫ ꝯtra 3^{am} diffinitionē dicēdum
ꝙ lꝫ entitas māe in ſe ꝯſiderata ꝑfectū itellm̄ nō hēat cū
itellect° eius eſt qḋ eſt in ente per formā uel anologiam
ſm ꝙ ex mā artificiali cognoſciṫ mā in nā: ſic̄ diciṫ ī au/
ctoritate phi: ſicut ad ſtatuā es ꝛ ad lectulū lignū ſe hēt.
Et diciṫ in illa auctoritate ꝙ ſic ſe hēt īforme ꝛ materia
ad ſubam ꝛ hoc aliqd ꝛ qḋ eſt. Et itelligit per īforme rō
nē ṗuatiōis in mā. per mām aūt nām ſubti. per ſubam
aūt itelligit formā per hoc aliqd determinatā ꝛ cōpoſi/
tā ſubam. hoc aliqd enim eſt forma ꝯtracta per materiā
per hoc qḋ eſt intelligit rōnē ſubſiſtētie quā hēt cōpoſi/
ta ſuba a cōpoſitione māe ꝛ forme. Vñ qḋ eſt idem qḋ

nūc eſt apud naturā. Per formā aūt intelligit materia
ſm ꝙ accipit eē a forma. ſm pħm enim in 7° $metha^{ce}$.
idē eſt eē ſubiecti ⁊ forme in cōpoſito: q: ſubiectū nō ha
bet eē niſi a forma. Et ꝓpter hoc dicit ſm ꝙ videt quia
iſte eſt ſolus modus itelligēdi ꝑfectus quo itelligit mā
ut dicit $Cōmē^{or}$ ibidē. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ hec ꝓpo
ſitio falſa eſt: ꝙ oīs materia determinet ſm ordinē. ma
teria aūt ſm ꝙ eſt in ente nō determinat ſm ordinem.
ſed uerū eſt ꝙ oīs potētia materie determinat ſm ordi
nē: ⁊ ita itelligit p̄cedēs diffinitio. vñ patet ꝙ nō ē ↄtra
rietas. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ↄtactus dicit ꝓprie ⁊ coi
ter. ꝓprie eſt corpoꝝ quoꝝ ultima ſunt ſimul ut dic pħs
in 6° phi^{r}. Sed coīter dicunt ↄtingere ſe determinās ⁊
determinatū ut potētia ⁊ act^{9}. ¶ Ad illud qđ obijcit cō
tra 4^{am} dicēdū ut ſup̄. ꝙ p̄mū ponit utroqȝ mō. ⁊ ſi idez
eſt qđ añ qđ nihil eſt: tūc ſoluēdū eſt arg^{m} qđ eſt cōtra:
q: materia p̄ma ſola eſt ſubiectū. hec eniȝ ſola ſaluat ea/
dē numero in utroqȝ termino trāſmutationis. vnde nō
oportet ꝙ ſub eiſdē formis q̄bus fuit maneat in eo cui^{9}
eſt materia. Si aūt eſt idē ꝙ ꝓximū: tūc dicēduȝ ꝙ ꝓxi/
ma ſunt illa inter que nō eſt mediū. inter materiā aūt p̄
mā ⁊ formā ſbalē nō eſt mediū ⁊ diſpoſitiones ſm eſſe
qđ hñt in cōpoſito ↄſequunt formā ſbalē: ſed ſm eē qđ
hñt in trāſmutādo materiā p̄cedūt formā ſbalē. ſed ille
que p̄cedūt ⁊ que ſequunt nō ſunt eedē numero: ſic nō
eſt eadē q̄litas i numero itēſa ⁊ remiſſa. ¶ Ad $ulti^{m}$ di/
cēdū ꝙ hoc qđ dicit nō ſm accñs nō determinat ſubm
uel etiā hoc qđ ineſt: ſed eſt determinatio eius qđ p̄ce/
dit ex quo fit res. ſicut albū fit ex lōgo vnde longū non
eſt proximum ſubiectum ⁊ propria materia albi.

¶ Utrum materia creata ſit uel non Articulus 3°.

a **D tertium proceditur ſic**

Oē cui^{9} eē p̄cedit nō eē radicat in aliquo: ma/
teria nō radicat in aliquo ġ materie eē nō p̄cedit nō eē.
Probatio p̄me. Oē cuius eē p̄cedit nō eē hēt oppoſitio
nem entis ad nō ens: ⁊ oīs oppoſitio radicat in aliquo.
oīs enim oppoſitio circa vnū fit aliter eniȝ nō eēt oppō
ġ p̄ma uera. Probatio 2^{e} per deductioneȝ ad īpoſſibile.
q: ſi materia radicat in aliquo: tūc materie erit materia
⁊ ibit in infinitū. Probata ġ utraqȝ p̄miſſaruȝ videt de
neceſſitate ſeq ↄcluſio. Procedat ġ ulterius ſic. Oē cu/
ius eē nō p̄cedit nō eē eſt increatū. materie eē nō p̄cedit
nō eē: ġ eſt icreatū. Probatio p^{e} ꝓpōnis eſt ex diffiniti/
one icreati: q: icreatū eſt cuius eē nō p̄cedit nō eē. 2^{a} au
tē eſt ↄcluſio p̄cedētis ſillogiſmi. Itē creatū cauſe p^{e} ue/
rius eſt ens q̄ȝ creatū cauſe 2^{e}. ſed creatū eſt cauſatū cau
ſe p^{e}: ġ uerius erit ens q̄ȝ cauſatū cauſe 2^{e}. Inde $ulteri^{9}$
effectus forme uerius eſt ens q̄ȝ mā: ſed $effect^{9}$ p^{e} cauſe
ut hitū eſt uerius eſt ens q̄ȝ $effect^{9}$ 2^{e}. ġ mā nō erit effe/
ctus p̄me cauſe. ſed creatū eſt $effect^{9}$ p^{e} cauſe ut ꝓbatuȝ
eſt in p̄mo ſillo: ġ mā non eſt creatū. ¶ Iteȝ nihil creat
ut dicit Aug^{9} in li^{o} octuagintatriū qōnū niſi ſm rōnem
idee. oīum enim creatoꝝ idee ſunt in mēte diuina: ſed
idea nō eſt niſi ideati: ġ nō erit creatū niſi ideatuȝ. Inde
ꝓcedit ſic. nullū nō ideatū hēt ideā: ſed oē iforme eſt nō
ideatū ġ nullū informe hēt ideā: ſed mā p̄ma eſt iforme
ut dicit Aug^{9} ⁊ pħs in p^{o} phi^{r}. ġ materia p̄ma nō habet
ideā. Inde ſic. quodcūqȝ nō hēt ideā non eſt creatū. ſed
materia p̄ma nō hēt ideā ġ nō eſt creatuȝ. Cōtra. Aug^{9}
in. xij^{o} ↄfeſſionū. Et Anſelmus in li^{o} de ueritate dicūt.
Tu dñe feciſti mūdū de materia iformi quam feciſti de
nulla re pene nullā rē. Itē Aug^{9} in li^{o} de trinitate dicit.
ꝙ oē ens eſt ab ente p̄mo qđ eſt deus. materia p̄ma eſt
ens ġ eſt ab ente p̄mo ⁊ nō niſi per creationē ġ eſt crea
ta. Qđ ↄcedimus dicentes ad p̄mum ꝙ hec ꝓpō eſt fal/
ſa. ¶ Oē cuius eē p̄cedit non eē radicat in aliquo nec
ualet ꝓbatio. nō enim oppō ↄtradictionis eſt inter eē ⁊
nō eē in q̄bus nō eē p̄cedit eē ſed potius inter ea in $q̄b^{9}$
eē p̄cedit nō eē. Ad qđ intelligēdū notādum eſt ꝙ ueri
tas nō vniuoce eſt in affirmatiuis ⁊ negatiuis ſed per
p̄us ⁊ poſterius. negationis enim $itellect^{9}$ nō eſt niſi ꝑ
affirmationē. Silr negationis ueritas nō eſt niſi per ue
ritatē affirmationis. dicit enim pħs ꝙ vnūquodqȝ ſic ſe
hēt ad uerū ſicut ſe hēt ad eē. Vñ cū eē negationis nō ſit
niſi per eē affirmationis: ueritas negationis nō erit niſi
per ueritatē affirmationis. Uerbi grā. Ueritas cōpoſiti
onis cauſat a cōpoſitis que ſm rē cōponibilia ſunt ſicut
idē cū ſeipſo ⁊ ſup̄ius cū inferiori ⁊ ꝓpria paſſio cū ſubo
⁊ $effect^{9}$ cū cauſa ꝓpria: ⁊ talia p̄dicata ex natura ſui op/
poſitionē hñt ad p̄dicata extranea illi ſubiecto. Vñ cum
remouet a ſubo illo cauſat ueritas illius negationis a
materia p̄dicatoꝝ illius ſubi. Vñ hec hō nō eſt $aſin^{9}$ ue
ritatem hēt ab hac ꝙ hō eſt hō: ⁊ q: hō opponit aſino q̄c
q̄d eſt hō nō eſt aſinus. Et ſic patet q̄liter ueritas in ne/
gatiuis eſt a ueritate in affirmatiuis. Vñ in oppōne cō/
tradictionis eē p̄cedit nō eē ⁊ non ecōuerſo. Vñ anteq̄ȝ
mūdus eēt hec ꝓpō mūdus nō eſt neqȝ uera neqȝ falſa
eſt ⁊ hoc ideo q: nō eſt ꝓpō. cōpoſitio eniȝ ꝓpōnis cau
ſat a cōpōne rerū. res aūt cōpoſite añ mūdū non ſunt ⁊
q: affirmatiua q̄ñ nō eſt etiam negatio ſibi oppoſita nō
eſt ſi mūdus nō eſt. Et ſiliter dico de hijs mūdus nō erit
⁊ mūdus nō fuit: ⁊ ſic patet ꝙ ſophiſtica eſt ꝓbatio qua
ꝓbat ꝓpō p̄ma. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ hec ꝓpō eſt fal/
ſa. cauſatū p̄me cauſe uerius eſt ens q̄ȝ cauſatū 2^{e} cauſe.
Et ſiquis ꝓbet eaȝ ſic. ſicut ſe hēt cauſa p̄ma ad 2^{am}: ita
cauſatū p^{e} cauſe ad cauſatū 2^{e} cauſe. Dicēdū ꝙ ꝓpoſitio
falſa eſt. Si ergo q̄rit in quo attēdit nobilitas cauſe pri
me reſpectu 2^{e}. Dicēdū ꝙ in mō cauſādi: q: cauſa p̄ma
cauſat per ſeipſam ⁊ nō cauſa 2^{a}. ſed 2^{a} cauſa non cauſat
niſi ſuppoſita p^{a}. ¶ Ad $ulti^{m}$ dicēdū ꝙ mā p^{a} in rōne
materie accepta nō pōt abſtrahi a rōne potentie: q: ipſa
ſm ſeipam hēt rōnē potētie. ſm ſeipſam enim ſubm eſt
⁊ rō potētie ⁊ rō ſubi in ipſa ſunt idē ⁊ ſic hēt formā quā
dā rōnis: eo ꝙ p̄uatio nō eſt abſolute res ſed ordo ad rē
que eſt forma. hec aūt rō ordinis eſt forma ſm q̄d: ⁊ hoc
eſt qđ dicit pħs ꝙ p̄ncipia ſm naturā ſunt duo. rōne au
tē tria. mā enim ſemꝑ eſt vna numero ſed ↄiūcta p̄uati/
oni ⁊ potētie eſt duo ſm eē: ⁊ hec forma rōnis nō dimi/
nuēs ſimplicitatē māe ſm rē ſufficit idee. vñ hēt ideam
quodāmō ⁊ eſt ideata ſm q̄d. Et hoc eſt quod dicit Au
gu^{9} in. xij^{o} ↄfeſſionū. Sicut fatemur maius bonū eē qđ
creatū atqȝ formatū eſt: ita dicimus minus bonū qđ cre
atū informe formabile eſt: ſed tñ bonū. Hoc eſt etiaȝ qđ
dicit Rabi moyſes in p̄ma collatione libri qui dicitur
Dux neutroꝝ. Tu ſcis ꝙ p̄ncipia rerū gñabiliū ſūt tria.
materia: forma: ⁊ p̄uatio determinata que ſemꝑ materi
am cōcomitat. q: niſi tūc adheſerit nō eēt mā receptabi
lis forme: ⁊ idcirco p̄uatio eſt vnū p̄ncipiū ⁊ in acq̄ſitio/
ne forme deſtruit p̄uatio eiuſdē forme ⁊ adheret ei alia
p̄uatio ⁊ ſic eſt ſemꝑ ſicut explanatū eſt in naturali ſcīa.

¶ Utrū materia ſit ſimplex uel cōpoſita Articulus 4°

a **D quartum proceditur ſic.**

Dicit Aug^{9} in. xij^{o} ↄfeſſionū. Uerū eſt informi
tatē ipſam que ꝓpe nihil eſt vices tēpoꝝ nō hēre: q: ubi
nulla forma eſt vices tēpoꝝ eē nō pñt. ġ mā nō eſt cōpo
ſita forme ſbali nec accñtali. Et ſic infert ulterius ꝙ etiā
nō hēbit q̄ātitatē. ġ nō hēbit cōpoſitionē ꝑtiū ⁊ ita ſim
plex eſt. ¶ Itē ibidē Aug^{9}. Nonne tu dñe docuiſti me
ꝙ prius q̄ȝ iſtā informē māṁ formares atqȝ diſtingue/
res nō erat aliq̄d: nō color: nō frigora: nō corpus: nō ſpi
ritus: nō tñ oīno nihil erat. erat enim quedā informitas
ſine ulla ſpecie. Itē q̄cq̄d eſt cōpoſitum reſolubile eſt in
$p̄n^{a}$ cōponētia. materia p^{a} nō eſt reſolubilis in aliquid
añ ipſam ergo materia nō eſt cōpoſita. maior patet per
ſe ⁊ ſcribit in p^{o} phi^{r}. minor ꝓbat ex hoc ꝙ ſi materia p̄
ma reſolubilis eſt in aliud hoc nō eſt niſi in materiā p̄ce

dētē ⁊ formā ⁊ ſic añ ꝑmā materiā eēt alia qđ eſt incōue
niēs: q: in nullo gñe eſt aliqđ ꝑus ꝑmo. Preterea dicit
phꝰs ꝙ in oī gñe eſt accipe vnū īdiuiſibile ⁊ ꝑmū. ģ in
gñe materie īuenieť vnū īdiuiſibile ⁊ primū. ſed qđ eſt
indiuiſibile nō eſt cōpoſitū: ģ prinm primū in gñe mate
rie qđ eſt materia ꝑma erit nō cōpoſitū. Jtē in pº phiꝫ
dicit ꝙ ꝑnm eſt qđ nō eſt ab alio ſed alia ſunt ab ipſo. ſꝫ
oē cōpoſitū eſt ab alijs hoc eſt a ſuis cōponētibꝰ. ģ mate
ria ꝑma nō eſt cōpoſita. Cōtra. materia que eſt prinm eſt
deſiderās formā ſicut femina virū maſculū: ⁊ turpe bo/
nū ſicut dicit phꝰs in fine primi phiꝫ. ſed īter deſiderās
⁊ deſideriū cōpō eſt: ģ materia eſt cōpoſita. ¶ Qđ autē
īter deſiderās ⁊ deſideriū cōpō eſt ꝓbať ex eo ꝙ oē de/
ſideriū ponit prinm deſiderij in deſiderāte. principium
aūt deſiderij cū deſiderāte nunq̄ꝫ eſt idē: q: vnū eſt paſ/
ſio: alterū ſbm. ⁊ ſic ꝓbať ꝙ cuicūqꝫ ineſt deſideriū ꝙ il
lud eſt cōpoſitū. Preterea dicit Boetius in lº de ebdo
madibꝰ. nihil appetit aliqđ niſi per hoc qđ eſt ſiľe. mate
ria appetit formā ⁊ ģ per hoc qđ eſt ſiľe. ſed ſiľitudo eſt
ꝯueniētia duoꝝ in vna forma. Vñ Anſelmus dicit ꝙ q̄
cūqꝫ ſūt ſiľia hñt ſiľitudinē per aliqđ vnū qđ eſt in utro
qꝫ. Cuꝫ igiť materia prima appetat formā hēbit ſiľitudi/
nē cū illa ⁊ ita materia prima hēbit formā. Preterea vi/
deť ꝙ materia prima non poſſet abſtrahi a quātitate. ex
nō quātis enim nunq̄ꝫ fit quātū. ¶ Cū igiť materia ſit
prinm corꝑis ⁊ ex ipſa fiat corpus: videť ꝙ nō ſeꝑetur a
quātitate niſi ſm rōnē. Et hoc eſt qđ dicit Ariſtoteles in
prio phiꝫ. obijciēs ꝯtra Melliſſum: qui ponebat ꝙ prin
cipiū eēt infim vnuꝫ. ⁊ obiecit Ariſtoteles in ꝯtrariū ſic.
Jnfiniti rō quātitati ꝯgruit. i. ꝯuenit: ſed nō ſbe neqꝫ q̄li
tati. ſiqđē ģ ſba quātū ſupple eſt illud ꝑncipiū qđ ponit
melliſſus duo ⁊ nō vnū eſt qđ eſt ens poſitū a melliſſo.
Si ꝟo ſba eſt ſolū nō eſt īfinituꝫ neqꝫ magnitudinē hē/
bit ullā. ģ a ſiľi ſi materia prima eſt ſba tm̄ nō hēbit ullaꝫ
magnitudinē ⁊ ita nō erit ꝑnm. ¶ Jtē q̄riť utrū mā ꝑa
fuerit qñqꝫ ſine oī forma. q: ſi ipſa nunq̄ꝫ eſt ſine oī for/
ma niſi ſm itellectū ſed potius ſm rē videť ꝙ ipſa ſim/
pliciter nō debet poni ꝑnm māe. Preterea qñ ex ſemine
gñať hō eadeꝫ eſt materia que eſt ſub forma ſeminis ⁊
ſub forma hoīs. Cū ģ nō ſit ſub utroqꝫ ſimul oportet ꝙ
per ſucceſſionē ſit ſbm illius ⁊ iſtius. aut ģ corrūpiť for/
ma ſeminis in iſtāti uel in tpe. Si in tpe tūc forma ſba/
lis ſuſcipet intēſionē ⁊ remiſſionē qđ falſum eſt. ģ relin/
quiť ꝙ in inſtāti corrūpať: ⁊ eadē rōne forma hoīs gñať
in inſtāti. Queriť ģ utrū in eodeꝫ iſtāti in quo corrūpiť
forma ſeminis gñeť forma hoīs aut diuerſo. Si in eodē
tūc ꝯtradictoria uerificabunť de eodē in eodē inſtāti. ſ.
ꝙ ſit hō ⁊ nō ſit hō: ⁊ ſit ſemē ⁊ nō ſit ſemē. q: cuicūqꝫ in
eſt forma hoīs illud eſt hō. ſed in iſtāti gñationis ineſt
forma hoīs cū nō ſit ſucceſſiuū: ģ in inſtāti gñationis eſt
hō: ⁊ ex hoc ſeqtur ꝙ nō ſit ſemē. Siľr qcqđ corrūpiť ha
bet formā que corrūpiť in ipſo in inſtāti illo. q: ſ. nō hē
ret eā nō corrūpereť in iſtāti ſed eēt añ corruptū. ⁊ qcqđ
hēt formā ſeminis eſt ſemē: ģ in illo iſtāti eſt ſemē ⁊ non
ſemē: ⁊ eſt hō ⁊ nō hō. cū ergo hoc ſit incōueniēs relinq
tur ꝙ gñatio ⁊ corruptio nō ſunt in eodē iſtāti ergo ī di
uerſis. Sed dicit Ariſtoteles ꝙ īter q̄libet duo iſtātia ē
tps mediū. ģ in medio illo tpe mā ſub nulla forma eſt ⁊
ita mā qñqꝫ eſt nuda nō tm̄ ſm itellectū ſed ſm rē. Pre/
terea q̄riť iuxta hoc utruꝫ aliq̄ forma accñtalis eadē nu
mero ſit in corrupto ⁊ gñato cū mā. ſi enim ſic eſt tūc nō
ſolū hyle eēt ſbm gñationis ſed corruptionis hyle cum
aliqbus formis. Quod aūt ſic ſit videť ex 2º de gñatiōe
⁊ corruptione. ubi ꝓbať ꝙ hñtiū ſymbolum facilior eſt
trāſmutatio. Et aſſignať cauſa ibidē: q: in hñtibus ſym/
bolū nō deſtruiť niſi altera q̄litas. ſ. cōtraria ⁊ altera ma
net cū nō īueniat ꝯtrariū in agēte in ipſa ſed potius cō/
ueniēs. ¶ Solutio dicimus ꝙ mā que eſt ſbm gñatio
nis ⁊ corruptionis ⁊ ꝑncipiū hoc mō quo ſbm pōt eſſe
ꝑnm ſimpr eſt nō hñs cōpōnē penitꝰ ſicut dicūt auctori
tates Auguſtini ⁊ ꝓbāt rōnes īducte niſi tm̄ ordinis ad
formā cū ſba māe: ⁊ hic ordo differt ab ipſa ſicut potētia
ab eo qđ eſt potētia ⁊ eſt imꝑfectio ipſius ⁊ depēdentia
ad formam ⁊ ideo nō dicit ens ſimpr ſed ſm qđ ita. ſ. ꝙ
nō hēt cōpōnē in aliquo qđ ſit res ſimpr. q: nō eſt abſo/
lute res a qua. ſ. 2a eſt ichoatio rei que eſt forma ⁊ eſt ſꝫ
ueritatem ordo ad formam: qui ordo medium eſt inter
ens ⁊ non ens. ¶ Ad id quod ꝯtra obijciť dicimus ꝙ
materia ſeipſa eſt principium deſiderij. deſideriū enim
illud nihil aliud eſt niſi priuatio forme cum potētia ha/
bendi illā que potētia eſt ipſa materia. ipa enim entitas
materie eſt ſbiectum ſubijcibile forme: que ſubijcibili/
tas eſt potētia ⁊ deſideriū ſiue appetitus ⁊ nō differt ab
ipſa niſi ſm rōnem dictam. ¶ Et ſi queriť utrū illa ra/
tio aliquid ponat. Dicēdū ꝙ ſm rē que ſimpliciter res
ſit nihil ponit ſuꝑ ſbm. ⁊ hoc ꝯtingit ideo q: nō eſt ratio
rei ſed priuationis rei: ⁊ priuatio nihil relinqt niſi ſubm
cū ordine ⁊ aptitudine ad formā. Vñ Anſelmꝰ uel Au
guſtinus orbitas nihil aliqđ maius ponit in oculo q̄ꝫ in
lapide: niſi ꝙ in oculo relinquit ꝓut eſt ſubiectum habi
tus. ¶ Ad id quod obijciť de bono dicendū ꝙ duplex
eſt ſimilitudo. vna eſt ſm ꝯueniētiam cōpletam ⁊ talis
nō ponit appetitum: quia appetitus eſt rei non habite
que tamē pōt haberi. alia eſt ſimilitudo ſm ꝯuenientiā
in ordine ad cōplemētum ⁊ hec ponit appetituꝫ rei nō
habite: ad cuius tm̄ habitū per potentiā ordinata eſt res
appetēs. Et hec ſiľitudo nō ponit niſi ordinē illū cuꝫ ne
gatione ꝯtrarij ſic ꝙ nō appetit ꝯtrariū. Et ꝙ ita intelli/
gēdū ſit patet īſpiciēti finē primi phiꝫ. ubi oſtēdit Ariſto
teles ꝙ appetitꝰ non eſt reſpectu ꝯtrarij: ſed exñte quo/
dā. ſ. forma diuino ⁊ optimo appetitꝰ materie eſt reſpe/
ctu illius tanq̄ꝫ ꝑfectibilis ad ꝑfectionē. ¶ Ad aliđ di/
cēdū ꝙ materia prima nunq̄ꝫ tpe eſt ſine quātitate: ⁊ ac
cipiť quātitas ſm eē ⁊ nō ſm ꝙ ꝯſiderāt eā mathemati/
ci. Dicimus ergo ꝙ mā nunq̄ꝫ eſt tpe ſine quātitate: tm̄
nulla eadē quātitas eſt ſbm in gñato ⁊ corrupto. accñs
enim eſt poſt ſbſtantiam ſm naturam. ⁊ forma acciden
talis poſt formā ſbſtantialem. ⁊ compoſitio accidentalis
poſt compoſitionem ſbſtantialem ex materia ⁊ forma.
Vñ cum materia nō habeat eſſe ſbſtantiale ex cōpoſiti/
one quam habet ad hāc formam ſubſtātialem uel illam
tūc etiam nō habet eſſe accidētale ex compoſitione ad
quātitatem hanc que ꝯſequebať formā illam ſbſtantia/
lem uel cōpoſitionē māe cū hac forma ſbali. Unde ſicut
corrūpiť hec forma ſbalis ita etiā corrūpiť hec quātitas.
Et hoc patet q: quātitas ſeminis nō eſt in hoīe gñato.
¶ Ad hoc aūt qđ obijciť ꝙ ſm hoc mā non erit princi
piū corpoꝝ nāliū. Dicēdū ꝙ hoc nō ſequiť: lꝫ enim non
maneat eadē quātitas ſm eē tm̄ eſt ſemꝑ ꝯiūcta quātita/
ti iſti uel illi ſicut etiā ſemꝑ ē ꝯiūcta forme ſbali iſti uel il
li. Vñ nō eſt ſiľe de poſitione melliſſi: q: melliſſus ponit
vnū ens tm̄ qđ nullo mō eſt aliud nec per quātitatē nec
per q̄litatē nec per aliquā formā ꝑdictā. ¶ Ad aliud di
cēdū ꝙ mā nunq̄ꝫ tpe eſt ſine forma ſbali ⁊ tm̄ ſola eſt ſb
iectū idē numero manēs ſub formis diuerſis. ¶ Ad hꝫ
aūt qđ queriť utrū gñatio ⁊ corruptio ſint in eodē iſtāti
uel nō. diuerſi diuerſimode reſpōdēt. Quidā dicunt ꝙ
nō ſemꝑ extrema ꝯtradictionis mēſuranť eadē mēſura
Cū enim diciť eſt hō nō eſt hō. eē hoīem mēſurať iſtāti
ſed nō eē hoīem ꝓcipue ſi ſonet corruptionē mēſuratur
tpe: ⁊ ſiľiter eſt de eē ſemē ⁊ nō eē ſemē. ⁊ illi dicūt ꝙ hō
generať in inſtāti ⁊ eſt: ſed ſemē corrūpiť in toto tpe qđ
ꝯtinuať ad hoc inſtās: ⁊ nō eſt incōueniēs ꝙ tēpus cōti
nueť ad inſtās. inter tēpus enim ⁊ inſtās nihil eſt medi
um. ¶ Sed hec ſolutio nō videť ſatiſfacē etiā obiectio
ni: q: obiectio ꝓbat ꝙ īpoſſibile eſt formā ſubſtātialem
corrūpi in tpe. nulla enim mutatio mēſurať tēpore: niſi
que habet mediū a quo ⁊ in qđ ⁊ in formis inter q̄s eſt

mutatio nulla eſt talis niſi illa que habet ꝯtrariū:ex cu/
ius interceptione per intētionē ⁊ remiſſionē fit mediū.
Forma aūt ſbſtantialis nullum habet ꝯtrariuꝫ:ſed vna/
queqꝫ formarū ſubſtātialium immediata eſt ad materiā
quod non eſt in formis habentibus cōtrarium.materia
enim non mouet a cōtrario in cōtrarum niſi per medi
um.⁊ ita videt ꝙ nō eſſe forme ſubſtātialis ita mēſuret
inſtāti ſicut eſſe.Jdeo dicūt alij ꝙ in eodem inſtanti eſt
generatio ⁊ corruptio duarū formaruꝫ ſeminis ⁊ homi
nis.⁊ ideo dicit Ariſtoteles.ꝙ generatio vnius eſt cor
ruptio alterius:⁊ ecōuerſo reflectēs vnū ſuper alteruꝫ.
¶ Ad hoc aūt quod obijcit ꝙ cōtradictoria videnť ſi/
mul eē uera in eodē inſtāti:⁊ de eodē dicūt ꝙ hoc nihil
eſt incōueniēs:q: nō ſunt ſm idē ambe ꝑtes ꝯtradictio
nis.lꝫ enim inſtās indiuiſibile ſit quātitate:tñ diuiſibile
eſt per rōnem.eſt enim in ratione finis ⁊ principij ⁊ ſm
quod eſt in ratione finis ſic eſt corruptio vnius.ſm au/
teꝫ ꝙ in ratione ꝑncipij ſic eſt generatio alterius. Sed
ſolutio iſta improbat per hoc quod dicit Ariſtoteles in
4° phiorꝫ.ſ.ꝙ quando quis puncto medio ut duobꝰ uti
tur vno tūc quieſcere accidit:vnde ſi in eodē inſtāti acci
pit finis ⁊ ꝑncipium erit quies in medio ergo ⁊ tēpus.
⁊ hoc infra explanabit in queſtiōe de iſtāti ſiue de nūc.
Sigs uellet ſbtiliꝰ dicē diceret ꝙ tēpus diffinit ex mo/
tu.Vñ ſicut motꝰ nō d: vniuoce de mutatione que hēt
mediū ⁊ de illa que nō hēt mediū:ita tēpꝰ nō dicet vni/
uoce de mēſura vnius ⁊ illiꝰ.tēpus enī qđ mēſurat mu/
tationē que eſt per mediū eſt mēſura diuiſibilis per p̄te
ritū ⁊ futurū ſm ꝙ in motu tali ſemꝑ accipit prius ⁊ po/
ſterius.Vñ ſicut in tali motu nunqꝫ eſt accipe ꝑmū ⁊ ul
timū idiuiſibile in quo ſaluet eē motꝰ: ita in mēſura eiꝰ
nunqꝫ eſt accipe aliqđ iſtās idiſibile i quo ſaluet eē mē
ſure : ſꝫ mutatio que nō hēt mediū illa eſt idiſibilis ⁊ iō
mēſura eiꝰ eſt idiſibilis ⁊ eē mēſure eiꝰ ſaluat in idiſibi/
li ſicꝫ ipa mutatio.vñ gñatio eſt i nūc idiſibili ſicꝫ ipa cor/
ruptio.⁊ ſicꝫ ipa gñatio ⁊ corrupꝰ nō ſūt vna mutatio nūe
ro:ita mēſura eius nō eſt eadē cū mēſura illius numero
⁊ ita ſunt in diuerſis nūc gñatio ⁊ corruptio. Et ſi obijcit
ꝙ iter duo nūc eſt tēpus mediū.Dicēdū ꝙ hoc itelligit
de nūc qđ eſt ſubſtātia tꝑis qđ hēt p̄teritū ⁊ futurū ex ꝑ/
ori ⁊ poſteriori in motu cōpoſitū.Cuius rō eſt:ꝙ nūc il
lud eſt ꝯiūctuꝫ ꝑori ⁊ poſteriori ⁊ ideo ſemꝑ iter ipſum
⁊ aliud erit prius ⁊ poſterius que ſunt partes ipſius tē/
poris.ſed nūc qđ eſt mēſura generationis ⁊ corruptio/
nis eſt mēſura mutationis ſimplicis nō habētis partem
poſt partē:⁊ ideo ipſum nō erit cōiūctum priori ⁊ poſte/
riori:⁊ ideo nihil ꝓhibet ꝙ in talibus vnum nūc imme
diate cōſequat alterū nūc quēadmodū forma generati
immediate cōſequit formam corrupti. Et ſic patet qua/
liter materia nunqꝫ eſt ſine forma ⁊ tñ non eſt ſub eadē
forma.¶ Utruꝫ aūt aliqđ tēpus cōponat ex inſtātibus
uel aliqua generatio ſit ſine motu formarū habētiuꝫ me
dium ita ꝙ ſit mutatio ⁊ nō motus nō eſt p̄ſentis nego
cij determinare.¶ Ad illud qđ ultimo querit dicēdū
ꝙ nulla forma eadē numero eſt in corrupto ⁊ in gene/
rato.¶ Ad hoc aūt qđ cōtra obijcit ex de generatione
⁊ corruptione dicēdū ꝙ nō dicunt habere ſymbolum:
ideo ꝙ forma illa in qua cōueniūt non deſtruat.ſed ga
minor eſt cōtrarietas cōtrarij ad mediū qꝫ cōtrarij ad ex
tremum:⁊ ideo facilior trāſmutatio.Unde caliditas ae
ris eſt ſicut caliditas media:⁊ caliditas ignis ſicut calidi
tas extrema.¶ Ad auctoritates Auguſtini dicēdum ꝙ
auguſtinus diſtinguit oꝑa ſex dierū ſm ꝙ intelligentia
angelica cognoſcēdo ea in uerbo ⁊ in ſeipſis fulget ſuꝑ
ipſa oꝑa ſm cognitionē matutinā ⁊ ueſꝑtinā ⁊ ſm hūc
modū materia prima bene accipit ſine omni forma:ſed
ſm hoc non eſt niſi in cognitione ⁊ ita remanet adhuc
ꝙ in re nunqꝫ eſt ſine forma.

¶ Utrū cām creaturarū ſit materia vna. Articulus 5ꝰ.

a **D quintum proce**dit ſic.
Omne creatum nō ens in alio prius eſt omni
creato ente in alio:ſed omne creatū eſt ens in alio p̄ter
materiā.materia aūt nō eſt ens in alio.ergo materia pri
us eſt omni creato.Qđ aūt omne creatuꝫ p̄ter materiā
ſit ens in alio ꝓbatur ſic.ens creatū p̄ter materiā uel eſt
ſubſtātia uel accidēs.accidēs autem eſt ens in alio.ſub/
ſtātia ꝟo p̄ter materiā uel eſt forma uel cōpoſitum . for/
ma ꝟo eſt ens in alio.Similiter cōpoſitum : q: in ſuis
cōponētibus tūc ꝓbatum eſt ꝙ materia ſit ꝑor omni cre
ato cum ſola ſit ens non in alio.Sed quicqd eſt ꝑus ⁊
non eſt ꝑus tēpore uel ordine ſolū ſm ꝙ ipſum eſt ꝑus
ad alia habet cauſalitatē ad illa ⁊ non cauſalitatē efficiē/
tis uel forme uel finis.ergo materie:⁊ ita cauſa materia
lis eſt vna in oībus.¶ Jtem potētia materialis eſt que
ſeipſa non reducit in actū hoc eſt in oībus ſpūalibus ⁊
corporalibus ſubſtātijs.ergo materia erit in oībus.po/
tētia enim materialis non eſt ſine materia.¶ Jteꝫ poſt
vnum indiuiſibile in eēntia ⁊ ſubſtātia non eſt niſi mul
titudo ſubſtātie ⁊ eēntie.ſed vnitas indiuiſibilis eēntie
⁊ ſubſtantie eſt in prima ſubſtātia que eſt deus.ergo in
oībꝰ ſubſtātijs que ſunt poſt ꝑmū eſt multitudo:ſed ꝑa
multitudo eſt materie ⁊ forme:ergo in oībus erit mate/
ria ⁊ forma.¶ Jtem dicit Boetius ꝙ quicqd eſt citra
primū eſt hoc ⁊ hoc.ſed citra ꝑmum hoc ⁊ hoc eſt mate/
ria ⁊ forma:ergo in omni qđ eſt citra ꝑmuꝫ eſt materia
⁊ forma.Qđ aūt vna materia ſit in oībus hoc videt ex/
preſſe dicere Auguſtinus in auctoritate ſuprapoſita in
p̄cedenti articulo immediate ubi dixit non erat aliquid
non color:non figura:non corpus:non ſpiritus:non ta/
men omnino nihil.erat enim quedā informitas ſine ul
la ſpecie.ubi ad eādem materiam videt aptare formaꝫ
coloris ⁊ figure ⁊ corporis ⁊ ſpiritus.Jtem in omni or/
dine ſecūdum ſupponit prius.ergo in ordine cōpoſitio
nis ſecūda preſupponit ꝑmam:ſed ſecūda cōpoſitio eſt
ſubſtātie ⁊ accidētis.prima autem materie ⁊ forme.er/
go ubicūqꝫ eſt reꝑire ſecūdam ⁊ primam.ſed in corpo/
ralibus ⁊ ſpiritualibus creatis inuenit ſecūda . ergo in
omnibus erit reꝑire etiam ꝑmam:⁊ ſic omnia habebūt
materiam ⁊ formam.¶ Qđ autem in omnibus ſit com
poſitio ſecūda per inductionem patet.corpora enim ha
bent ꝓprietates ⁊ accidētia.Similiter ſpiritus recipiūt
bonitates ⁊ illuminationes fluētes a primo.Cōtra quo
runcunqꝫ non eſt idem genus illorum non eſt eadem
materia ſicut dicit Ariſtoteles in primo methacc.ſed cor
ruptibilis ⁊ incorruptibilis nō eſt idem genus ſicut ibi
dem habet.ergo non eſt eadem materia ergo ſubſtātie
ſpiritualis ⁊ non ſpiritualis:corporei ⁊ non corporei nō
erit genus vnum neqꝫ materia vna.¶ Solutio.qdam
concedūt ꝙ omnium eſt materia vna ⁊ ſpiritualium ⁊
corporalium ſubſtātiarum.Qđ autem in qbuſdam eſt
cū quātitate:⁊ in qbuſdā cū cōtrarietate:⁊ in quibuſdaꝫ
cū forma ſubſtātiali ⁊ accñtibus ſpūalibus:ſicut ſunt ſci
entia ⁊ illuminatio ⁊ hmōi:hoc accidit materie ex ꝑfecti
one ſui a forma.qñqꝫ enim ꝑficit ita ꝙ determinat tota
potētia materie ex creatione ⁊ ſic nullo mō poſt ꝑfectio
nē erit in potētia ad aliud.Vñ oportet ꝙ tūc ſit ſine quā
titate:q: oē quātū eſt in potētia ad motū.qñqꝫ aūt ita ꝑ/
ficit ꝙ remanet in potētia ad ubi ⁊ nō ad formam ⁊ tūc
eſt cum quātitate ſiue cōtrarietate ut eſt in ſuperioribus
corporibus.quādoqꝫ autem remanet in potētia ad ubi
⁊ non ad formam:⁊ tūc eſt cum quātitate ſiue contrarie
tate ut eſt in ſuꝑioribus corporibus.quādoqꝫ autem re
manet in potētia ad ubi ⁊ ad formam:⁊ tūc eſt cum quā
titate ⁊ cōtrarietate.⁊ tunc dicūt ꝙ ſm ꝙ perfectio eius
deſcēdit a prima cauſa ita determinat potētia eius plus
uel minus.¶ Ad arm autem qđ cōtra eſt rñdēt ꝙ augꝰ
loqtur de materia ꝓut ꝓportionat ad actum.vnde cuꝫ

potētia talis diffiniat̄ per actū ſ̄m dīam ipſoꝝ actuum ponit diuerſitatē poꝝ: nihilominꝰ tñ ſuba materie nō ꝓportionata actu vna eſt. Siqs aliter uellet dicē dicet ꝙ nō cauſa ſubarū eſt mā vna queadmodū dicit auctoritas Ariſtotelis. ꝛ ſ̄m hoc ſuba dupr̄ cōponit̄. in qbuſdā enim ſubſtātijs eſt cōpō ex mā ꝛ forma ſicut in gn̄abilibꝰ ꝛ corruptibilibꝰ quoꝝ neutrū p̄dicat̄ de ſuba cōpoſita. cōpoſitū enim neqꝫ materia eſt neqꝫ forma. vn̄ ī talibꝰ ul'e qd̄ p̄dicat̄ de cōpoſito nō accipit̄ a forma mǣ ſed a forma totius ꝯiūcti. in qbuſdā aūt nō eſt talis compoſitio ſed ex quo eſt ꝛ qd̄ eſt queadmodū ut dicē Boetius: ꝛ quo eſt eſt forma totius. qd̄ eſt aūt dicit ip̄m totū cuius eſt forma: ꝛ hec cōpō eſt in corruptibilibus ꝛ in gn̄abilibus in qbꝰ forma totius nō differt a forma mǣ q: nō hēt mām. ğ ip̄m totū qd̄ ſupponit̄ per qd̄ eſt non hēt diſtinctionē a mā ꝓpter eādē cauſam. ꝛ hoc p̄cipue uerū eſt in ſp̄ualibus ſubſtātijs in qbꝰ nō eſt accipe cōpoſitionē niſi ſuppoſiti ꝛ nāe cuius eſt ſuppoſituꝫ illud. Si aūt querit̄ qliter debeat ſignificari dicēdum queādmodū dicit Ariſtoteles in 2° de celo ꝛ mūdo. ꝙ cum dico hoc celū dico mām. ſed cū dico celū dico formā. Siliter cū dico hūc angelū uel hāc aiam dico ſuppoſitū. ꝛ cū dico angelū uel aiam dico nām cuius eſt ſuppoſitū illd̄ ꝛ ideo in talibus ꝛ qd̄ eſt ꝛ quo eſt p̄dicant̄ de ſuppoſito. ¶ Dicimus ğ ad p̄mū ꝙ rōcinatio bona eſt: ſed ens nō in alio nō eſt deſcriptio tm̄ mǣ: ſꝫ eſt deſcriptio materie ꝛ qd̄ eſt ꝛ ideo non oportet ꝙ in oibus ſit vna mā. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ māle minus dicit q̄ꝫ mā. Potētia enim mālis: uel potētia hn̄s aliquā ꝓprietatē mǣ ut recipe ꝛ nō ſeipſa reduci in actū ſed per alterū: ꝛ hec eſt potētia in ſp̄uali ſuba p̄ncipiata ex qd̄ eſt: ꝛ ideo ex mā. ¶ Ad aliō dicēdū ꝙ p̄ma multitudo nō eſt mǣ ꝛ forē niſi in qbuſdā ut p̄dictū eſt. Et per hoc patet ſolutio ad ſequēs. ¶ Ad ultim̄ dicēdū ꝙ p̄ma compō ſube eſt ex quo eſt ꝛ qd̄ eſt uel mā ꝛ forma. vn̄ hāc uel illā ſemper ſupponit cōpō 2a ſed non hanc determinate.

¶ Utrū oīum cōpoſitoꝝ ſit vna materia Articulus 6ꝰ.

a D ſextum proceditur ſic.

Sup̄ in diffinitione mǣ que ſumit̄ ex libꝰ de gn̄atione ꝛ corruptione dicit̄ ꝙ alio mō eſt ſubm in alijs trāſmutationibus q̄ꝫ in gn̄atione ꝛ corruptione. ğ oē qd̄ trāſmutat̄ hēt mām. ſed oē corpus eſt trāſmutabile: ğ oē corpus hēt mām ſ̄m hāc rōnē. ꝙ mā eſt ſubm trāſmutationis: ꝛ ita videt̄ mām vnius rōnis hēre oē corpꝰ Jtē in fine p̄mi phiꝝ ponunt̄ p̄ncipia rei mobilis gn̄aliter ꝛ nō huius uel illius ꝛ ibi ponit̄ mā pro ſubo. ergo mā erit ſubm in oī mobili inquātū eſt mobile: ꝛ ita cuꝫ mobile ſit corpus corruptibile ꝛ incorruptibile materia erit ſubm ī utroqꝫ. ¶ Jtē quorūcūqꝫ paſſio vna eſt vnius rōnis illa paſſio ſupponit vnā rem ſubi ſui in illis: ut hēre tres angulos eq̄les duobus rectis ſupponit vnam rōnē triāguli: ſed trāſmutatio eſt paſſio cois oī corpi naturali. ğ ſbm trāſmutationis ſ̄m vnā rōnē erit cōe oibꝰ corpibus. ſed hoc ſbm eſt materia ğ vna eſt materia in oibus corpibus. ¶ Hoc idē videt̄ hēri ex p̄dicamētis ubi dicit̄ ꝙ ꝓpriū ſ̄m ſui mutationē eē ſuſceptibilē ꝯtrarioꝝ cū ſit vna ꝛ eadē numero. Cōtra dicit Ariſtoteles ꝙ potētia nō dicit̄ ſ̄m vnam rōnē de potētia que eſt ad ubi tm̄: ꝛ de potētia que eſt ad formaꝫ. ğ materia nō erit vnius rōnis in celo ꝛ in gn̄abilibus ꝛ corruptibilibus. ¶ Solutio. dupr̄ ꝯtingit loq de materia corpoꝝ. ſ. logice: ꝛ ſ̄m eē rei. logice ſ̄m ꝙ accipit̄ ul'e abſtractū ab hoc ꝛ ab illo. ꝛ ſ̄m huius rōnē cōem cōſueuit dici ꝙ vna eſt materia corpoꝝ. ¶ Sed Aueroys in cōmento ſup. xjo methacc culpat hūc modū itelligēdi materiā ſic dicens. forme cōes in qbus iueniunt̄ ul'ia ſunt entia in potētia. ꝛ ideo ſcire aliqd ſ̄m ꝙ eſt ul'e eſt ſcire in potētia tm̄. coītas igit̄ que eſt in formis coibus intellecta nō hēt eē extra aiam niſi in potētia. iſta autē coitas que intelligit̄ in materia eſt pura ꝑuatio cū nō itelligat̄ niſi ſ̄m ablationē formarū indiuidualiū ab ea materia. ğ nō hēret intellectū extra aiam ſ̄m hūc modū ſ̄m quē eſt coīs: ꝛ cū ita ſit oportet ꝙ hēat determinationē aliā. ſ. ꝙ ſit ſbm idiuidui ſenſibilis qd̄ videt̄ nō id qd̄ itelligit̄ ex ea ꝛ hec eſt ꝑfecta imaginatio materie. loquēdo ğ realiter de materia ꝛ nō logice adhuc ꝯtingit loq dupr̄ de materia. Uno mō ꝓut ſup ipſam opat̄ creator opus diſtinctionis ꝛ ornatus qd̄ determinat̄ in opibus ſex dieruꝫ ꝛ ſic ipſa eſt vna in ſubſtātia differēs ſ̄m eē qd̄ accipit per ornatū ꝛ diſtinctionē a creatore. ꝛ ſic de ea loquunt̄ ſci ſup p̄muꝫ capm̄ geneſis. ¶ Aliter loquunt̄ phi de materia. ſ. ſ̄m ꝙ eſt p̄ncipiū corpis mobilis inquātū huius p̄ncipium dico ut ſubiectū: ꝛ ſ̄m hoc differt materia per eſſe ſ̄m ꝙ differūt mobilia in gn̄e ſ̄m ꝙ quoddā mobile eſt ſ̄ꝫ locū tm̄ ꝛ quoddā trāſmutabile ſ̄m formā: ꝛ ſ̄m etiā hunc moduꝫ differt potētia materie ut hītū eſt in auctoritate phi. Et ex hijs patet ſolutio ad oīa queſita: q: oēs ille rōnes ſunt logice ꝛ communes non cōſiderantes ipſam ſ̄m eſſe quod habet in corpore naturali.

¶ Utrum omniū ingn̄abilium ꝛ incorruptibilium ſit vna materia Articulus 7ꝰ.

a D ſeptimum proceditur ſic.

Jlloꝝ eſt materia vna quoꝝ idē eſt genus. ſed ingn̄abiliū ꝛ icorruptibiliū idē eſt genꝰ ğ ipſoꝝ eſt materia vna ¶ Jtē quorūcūqꝫ eſt eadē potētia ad motuꝫ ē mā vna: ſed quecūqꝫ mouent̄ vno motu illoꝝ eſt potētia vna ad motū. ergo quecūqꝫ mouent̄ vno motu hn̄t potētiā vnā ſed oīa corpa ingn̄abilia ꝛ icorruptibilia mouent̄ motu vno. ſ. circulari. ğ ipſoꝝ eſt materia vna. ¶ Jtē quorūcūqꝫ eſt ꝯtrarietas vna illoꝝ eſt materia vna: q: cōtraria nata ſunt fieri circa idē: ſed ſupioꝝ corpoꝝ eſt ꝯtrarietas vna. ſ. dextrū ꝛ ſiniſtrū an̄ ꝛ retro. ergo ipoꝝ eſt materia vna. ¶ Cōtra quorūcūqꝫ eſt mā vna illoꝝ eſt tranſmutatio ad inuicē ſicut dicit Ariſtoteles in p̄o lio de gn̄atione ꝛ corruptione capo penulo. ſed ſupioꝝ corpoꝝ nō eſt trāſmutatio ad iuicē: ğ ipſoꝝ nō eſt materia vna. ¶ Jtē quorūcūqꝫ eſt materia vna ꝑticipāt illā actu uel potētia ſi igit̄ ſupiorū eſt materia vna participabit ab ipſis ſ̄m actū uel potētiā. Cōſtat aūt ꝙ nō ſ̄m actū. ſ̄m actū autē differūt queadmodū ꝛ ipa corpa. ſi ergo potētia eſt vna materia que mō eſt ſub forma vnius pōt eē ſub forma alterius. ſed in ſupioribus ꝑpetuis idē eſt poſſe ꝛ eē: ut dicit Ariſtoteles in 3° phiꝝ capo de infinito. in fine tertij capl'i per hec uerba. Cōtingere enim ab eē nihil differt in ꝑpetuis. ergo vna mā ſ̄m eſſe eēt oīum ꝑpetuorum: ꝛ hoc eſt cōtra intellectū. q: vnius ꝑfectibilis non ſunt plures ꝑfectiones ſubſtantiales. ¶ Solutio. dicit Ariſtoteles p̄mo capo ſcd̄i de celo ꝛ mūdo. ꝙ celū ē ex materia ſua tota: ꝛ hoc eſt uerū de quolibet corpe ſuperiori. hoc aūt eſt eē ex materia ſua tota cuius nihil materie ſue eſt extra ipſum potētia uel actu queadmodū in non corruptibilibus quoꝝ materia nunq̄ꝫ pōt trāſmutari extra formam ſub qua eſt: ꝛ per ꝯn̄s nunq̄ꝫ eē pōt ſub alia forma. ꝛ hoc eſt qd̄ dicit Ariſtoteles. ꝙ in perpetuis eſt idē poſſe ꝛ eē: q: ſemp ſunt ſimul. ꝛ ideo dicimus ꝙ nulloꝝ duorū uel pluriuꝫ ꝑpetuoꝝ materia eſt vna. ¶ Ad id aūt qd̄ obijcit̄ in cōtrariū reſpōdēt qdam cum diſtinctione dicentes ꝙ materia ſupioꝝ determinat̄ duobus modis. ſ. in cōparatione ad formā cui ſubſtat ꝛ in cōparatione ad motū qui eſt cōmunis paſſio cōſequēs compoſituꝫ. ꝛ p̄mo modo nō eſt vna. ſecūdo aūt modo vna eſt cōmuni rōne. ſubiectū enim cōparat̄ ad paſſionem ſ̄m rationem cōmunem vniuerſalis. ꝛ ex hijs patet ſolutio ad omnia.

¶ Utrum omnium generabilium ꝛ corruptibilium ſit materia vna Articulus 8ꝰ.

a Boctauum ſic procedit

Eoꝛ eſt mā vna quoꝝ eſt trāſmutatio ad inuicē.ſed coꝛruptibiliū eſt trāſmutatio ad iuicē ḡ illoꝝ eſt mā vna.¶ Jtē coꝛruptibilia ſūt receptibilia earūdē cōtrarietatū.ſ.calidi:frigidi:humidi:⁊ ſicci.ḡ ipſoꝝ eſt mā vna.Preterea ſi mā eēt diuerſa opoꝛteret ꝙ ƀm differētē modū determinarent̄ pncipia ḡnationis ⁊ coꝛruptionis:q: mā que eēt pncipiū ḡnationis in vno nō eēt pncipiū ḡnationis in altero.Cōtra per ſupioꝛē auctoritatē ſ.ꝙ id eſt in potētia qḋ vno motoꝛe educit̄ de illo:ſ3 nō oīa vno motoꝛe educunt̄ ex eodē ut idolū ex terra non educit̄ vno motoꝛe:ḡ nō oīum coꝛruptibiliū ⁊ ḡnabiliū eſt potētia vna:ḡ neq3 mā vna.¶ Preterea ſi eoꝛu3 eſt mā vna q̄re nō eſt eoꝝ trāſmutatio ad iuicē.Jtē ƀm pfectiones differūt pfecta.ſed pfectiones nō ſunt eede3 in ḡnationibꝰ ⁊ coꝛruptionibꝰ:ḡ nec pfecta.ſed mā eſt pfecta ḡ mā nō eſt vna.¶ Solutio dicimus ꝙ oīum ḡnabiliū eſt materia vna ƀm potētiā.¶ Ad pm qḋ eſt ꝯtra dicimus ꝙ Ariſtoteles loquit̄ ibi de potētia ꝓpinq̄ diſpoſita ⁊ nō de potētia abſoluta in ſe cōſiderata.¶ Ad aliḋ dicimꝰ ꝙ oīu3 pōt eē trāſmutatio ad iuicē ſ3 nō immediate ut mā hoīs i elemēta ⁊ ex elemētis in arboꝛē 2cūs.¶ Ad ulm dicēdū ꝙ illa obiectio eſt ſophiſtica q: ꝯſiderat mām ƀm eē qḋ hēt in actu ſub foꝛma ⁊ nō ƀm ꝙ ē ſubm trāſmutationis.⁊ hec de materia dicta ſufficiant.

¶ De eternitate Queſtio 3a.

d Einde queritur de 2o coequeuo qḋ eſt tēpus.Sed q: qbuſdā creatis adiacet tp̄s.⁊ qbuſdā euu3.⁊ qbuſdam eternitas ut dicūt ſci.⁊ hoc per eādē rōnē mēſure in ḡne ideo diſputādu3 eſt de hys tribus.Et pmo de ſingulis.poſtea de oībꝰ coīter ƀm ꝯueniētiā ⁊ dr̄iam eoꝝ.¶ Jtē iter ſingula pmo q̄rēdū eſt de eternitate.⁊ q̄rit̄ pmo an ſit.Scdo qd ſit ƀm diffinitionē.Tertio utrū nihil aliud ſit eternitas q̄3 eēntia dīna.Quarto que ſūt in eternitate ⁊ que eterna.Quinto de quādo ⁊ nunc eternitatis.

¶ De eternitate.An eternitas ſit.articl's pmꝰ

g Sprimum proceditur ſic.Dicit Boetius in lio de trinitate.ꝙ q̄ nō pdicat aliqd qḋ inſit rei nec in deo nec in creaturis ergo cū dr̄ deus eternus nō pdicat̄ aliqd ineē deo ſed ꝙ relinqtur aliqd circa ipm ex eternitate adiacēte extrīſecus.Si ergo erit eternitas extrīſeca erit extra deū.⁊ cū ponat̄ eſſe ſine pncipio erūt duo ſine pncipio ⁊ duo icreata ⁊ duo pncipia ſed hec ſunt incōueniētia ergo eternitas nō eſt.¶ Jte3 eternitatis eſt mēſurare q: ponit̄ in ḡne mēſure.ſed qḋ eſt ſine pncipio ⁊ ſine fine hoc eſt imēſum:⁊ id qḋ eſt immēſum nō eſt mēſura.ergo cū eternitas ſit ſine pncipio ⁊ ſine fine nō erit mēſura ſed ab oībus ponit̄ in ḡne mēſure.ergo eternitas nihil eſt.¶ Jtē nihil eſt ex oppoſitis ꝯtradictoꝛie eternitatis eſt eſſe ſine pncipio ⁊ ſine fine.⁊ qcqd eſt ſine pncipio ⁊ ſine fine hoc eſt infinitu3:⁊ qcqd eſt ifinitū ſi eius ptes accipient̄:ſemp eſt aliqd extra accipe.⁊ cuius ps ſemp eſt extra illud nunq̄3 eſt totū ſimul ⁊ pfectū.ergo eternitas nunq̄3 erit tota ⁊ pfecta ſimul.Cū ergo ab oībus ponat̄ eſſe mēſura intermiata ſiue infinita ⁊ tota pfecta ſimul ponit̄ ipa cōponi ex ꝯtradictoꝛiis.ſ.ex ifinito ⁊ finito ⁊ pfecto ⁊ impfecto ⁊ ita nihil erit.Jtē ab oībus ponit̄ eternitas mēſura eē dei:ſed deus eſt imēſus ut dicit fides catholica imenſus pr̄ ⁊c.⁊ qḋ eſt imēſum illius nulla eſt mēſura.ergo eternitas nō erit mēſura dei.⁊ ſi nō eſt mēſura dei nihil erit q: nihil itermiabile eſt pter eū ergo eternitas nō erit.¶ Cōtra dicit fides catholica Eternus pr̄.ergo ⁊c.Jtē Boetius dicit.ꝙ nūc ſtās ⁊ nō mouēs ſeſe ſemp eternitate3 facit.Jtē Auicēna in cōmēto ſup libꝛ de cauſis.qḋ eſt eternū eterno hoc eſt euiternū euiterno ⁊ tēpus tpali ergo eternitas eſt.¶ Solutio.Cōcedimus ꝙ eternitas eſt ſicut pbāt ultime auctoꝛitates.Ad pmū qḋ eſt ꝯtra dicimus ꝙ in q̄libet de nouē pdicamētis accn̄tiū ſunt duo.ſ.natura accn̄tis que eſt in ipo:ſicut diuiſum in diuidente ⁊ dr̄ia ƀm quā diuidit̄ ꝯtra aliud genus accn̄tis.Un̄ ḡna accn̄tis que tr̄ſumunt̄ in dīnā pdicationē quo ad naturā accn̄tis que eſt in ipis mutāt modū pdicādi oīa.Qḋ patet:q: etiā relatio quā dicit Boetius extrīſecus aſſiſtē in deo:nō dicit ineſſe ut accn̄s q: in deo nullū eſt accn̄s.ſed quo ad dr̄ia3 nō oīa mutāt modū pdicādi:q: relatio retinet ſuū modū:⁊ ſimilr̄ ubi ⁊ qn̄ quātū ad rōnē ut dicit Boetius.Et ita ex auctoꝛitate Boetij debite intellecta habet̄ ꝙ eternitas eſt eēntia dīna hn̄s tn̄ aliū modū pdicādi ⁊ ex hoc nō ſequent̄ pdicta icōueniētia.¶ Ad aliud dicēdū ꝙ hoc qḋ dico ſine pncipio ⁊ ſine fine non eſt dr̄ia poſitiua eternitatis ſed negatio ꝯſequēs poſitiuā dr̄iam.Et iō hoc qḋ dico eē ſine pncipio ⁊ ſine fine i quātū hmōi nō eſt mēſura:ſed inq̄3tū pfectio excludēs potētiā ad hīc pnm ⁊ hīc finē.Uel dicat̄ aliter ꝙ eternitas inq̄3tū eſt ſine pncipio ⁊ ſine fine nō mēſurat cū hoc accidat ei ſicut dictū eſt ex negatione ꝯñte:ſed inq̄3tū eſt duratio eodē mō ſe hn̄s in nūc ſtāte.¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ifinitū ƀm illā diſtinctionē que poſita eſt eſt q̄3tu3 impfectū ⁊ hoc mō nō dr̄ eternitas finita:ſed dr̄ ifinita:q: nō finit̄ extra finiēs tn̄ alia ſicut euū ⁊ tēpus ⁊ oē tale pfectū eſt ⁊ etiā pfectiſſimū:q: illius pfectiōi nihil addit̄ extra uel itra.¶ Ad aliud dicēdū ꝙ deus dr̄ imēſus in cōparatione ad locū ⁊ tēpus uel itellectū creatū ut dicit Damaſcenus lio po.co.14o.ſed nō dr̄ imēſus iō ꝙ non adequat̄ ſibiipi in diuerſis attributis.q: tāta eſt ſapientia eius q̄3ta eſt bonitas eius.Et ſilr̄ tātus eſt ipe quāta eſt eternitas eiꝰ cū eternitas ſit vnū de atrbutis.Si tn̄ uellemꝰ ƀm poꝛphirianos dicē.diceremꝰ ꝙ eternitas eius ⁊ nō eſt deus ⁊ tn̄ nō ſequit̄ ꝙ plura ſint icreata uel plura pna:q: illa pdicamēta que pdicāt extrīſecus aſſiſtēs ƀm poꝛphirianos nō pdicāt rē ſ3 rōnē.Ut ꝑbi grā.relatio ⁊ qn̄ ⁊ ubi ⁊ pp hoc nō ſequit̄ ꝙ plura entia ſint ſine pncipio ſed plures rōnes.has aūt rōnes qdā appellant foꝛmas aſſiſtētes quarū imagīes ſunt foꝛme create ⁊ ita dicūt Poꝛphiam ueritatē eē ſine pncipio:⁊ eternitate3 ⁊ ideas:⁊ multa alia que nihil aliud ſunt ƀm ipos niſi reſpectus qdā ad ea que ſunt creata:⁊ ƀm hoc eternitas ē reſpectus durationis eē dīni ad euum ⁊ tēpus.

¶ Quid ſit eternitas ƀm diffinitionē.Articulus 2o.

d Einde queritur Quid ſit eternitas.Et ſumatur diffinitio Boetij.ꝙ eternitas eſt iterminabilis vite poſſeſſio tota ſimul ⁊ pfecta.Jtem Yſaac in lio de diffinitionibus dicit.ꝙ eternitas eſt ſpatiū ꝯtinuū nō iterſectū.Jtē Dionyſius in de dīnis noībus capo.xo Eternitas eſt antiquū ⁊ imutabile ⁊ vniuerſale in metiendo.Alia tr̄ſlatio hēt antiquū ⁊ inuariabile ⁊ totū ƀm totū metiri.¶ Cōtra pmā obiicit̄ ſic.Priuatiuū ⁊ negatiuū nō dicūt dr̄ias ꝯſtitutiuas uel poſitiuas:ergo nō debēt poni in diffinitione alicuius ⁊ ita male ponit̄ ibi interminabilis.¶ Preterea ꝑuatiuū nō ꝯuenit deo:q: ꝑuatiuū eſt impfectio ergo nec eternitati.Jtē q̄re potius dicit itermiabilis ꝑuās potētiā q̄3 itermiatū ꝑuās actū.¶ Jtē obiicit̄ de hoc qḋ dicit vite.q: cū tēpus diffiniat̄ in cōparatione ad motu3 pmi mobilis:videt̄ a ſimili ꝙ eternitas debet diffiniri in cōparatione ad eē durans ⁊ ita male diffinit̄ per vitā.Jtē eē eſt an̄ vitā.ergo duratio eē ƀm rōnē eſt an̄ durationē vite.Cu3 ergo eternitas ſit mēſura pma ƀm rōnē debet diffiniri in cōparatione ad eē ⁊ nō in cōparatiōe ad vitā.Preterea Dionyſius dicē ꝙ eternus deus eſt laudandus ƀm ꝙ ipſe eſt factoꝛ eui ⁊ tempoꝛis:⁊ rurſus ante ſecula exiſtens.inquantum

autez ante euum eſt ⁊ regnum ipſius regnum oium ſeculoꝝ. Si ergo ſic dicēdus eſt eternꝰ: nō ergo dicēdus eſt eternus per vitam uel vite poſſeſſionem. ¶ Item quedam dicunt̄ eterna que nō ſunt viua ſicut Boetius dicit. corpora. ſ. mortua imobilia eſſe eterna. Et pſalmiſta. eleuamini porte eternales. ergo nō gn̄aliter diffinit̄ eternitas per vitam. Preterea q̄re nō diffinit̄ per itellectum ſicut per vitā cum in deo nō differāt iſta eē viuē ⁊ itelligē. Item obijcit̄ de hoc qȯ dicit̄ poſſeſſio. poſſeſſio enim eſt rerum extrinſecarū ⁊ nō ipſius vite ut videt̄. ⁊ ita improꝑe ponitur. Si forte dicat̄ ꝙ ibi refertur ad intrinſeca adhuc poſſeſſio videt̄ eſſe rerum ꝑtinētium ad uſum uel ad uti: ſed vita eterna ꝑtinet ad frui ⁊ ita nihil eſt dictū poſſeſſio vite. Si forte dicat̄ ꝙ poſſeſſio ſumit̄ hic a poſſeſſore ⁊ a ꝓprietatibꝰ ipſiꝰ ſm hoc poſſeſſio notabit ſuppoſitionē: ⁊ cum nulla ſit ſuppoſitio in compatione ad vitam ſed in compatione ad res extrinſecas iterū ſumet̄ ſm hoc improꝑe. ¶ Itez q̄rit̄ quō in diffinitione eternitatis poſſeſſio cadit in recto ⁊ vita in obliquo cum vita iterminabilis eē̄ntialior ſit eternitati q̄ꝫ poſſeſſio ut patet ex p̄dictis obiectionibus. Deinde obijcit̄ de hoc ꝙ dicit tota. totuz enim hēt ꝑtes: q: totuz relatiue ad ꝑtes dicit̄: ⁊ ita eternitas videt̄ habere ꝑtes qȯ eſt ɔtra boetium qui dicit ꝙ nūc ſtās ⁊ nō mouēs ſeſe ſemp facit eternitatē. Preterea eſt ɔtra Anſelmum qui dicit ꝙ deꝰ eternitas eſt ⁊ ille eſt ſimpˣ. Si forte dicat̄ ꝙ eternitas eſt ſimpˣ ⁊ dicit̄ tota q: ꝑfecta tūc q̄rit̄ q̄liter ſit ſimplex. ſi enīz eſt ſimplex ſicut nūc: aut ſicut nūc terminās eſt ſimplex: aut ſicut nūc ɔtinuās. ⁊ ɔſtat ꝙ neutro mō: q: nūc terminās eſt ad qȯ terminat̄ ɔtinuū aliqd qȯ eſt in rōne mēſure. nūc aūt ɔtinuās eſt terminꝰ quo copulant̄ ꝑtes eē durationis ipſiꝰ cōtinue: ⁊ ſic ſeq̄ret̄ ꝙ aut eternitas eēt ɔtinuoꝝ: aut eēt terminꝰ copulās eē ɔtinui quoꝝ utrūqꝫ falſum eſt: q: ſi eēt ɔtinuoꝝ hēret ꝑtes. ſi autem eēt terminꝰ ɔtinui tūc nō eēt terminꝰ niſi tp̄is ⁊ ſic eternitas eēt ſuba tp̄is ⁊ nō eēt an̄ tp̄s: q: ſuba tp̄is non eſt an̄ tp̄s. Preterea ꝑfectum dicit̄ multis modis. dicit̄ enim ꝑfectum cui nulla ꝑtium ſuarum deeſt. ⁊ dicit̄ ꝑfectum qȯ eſt poſt fieri in factum eē. Et q̄rit̄ ſm quē modum eternitas dicat̄ ꝑfectum. Si p̄mo mō tūc hēt ꝑtes. ſi ſcȯo mō tūc eternitas erit facta quoꝝ utrūqꝫ eſt inconueniēs: q: dicit Gregoꝰ ⁊ ponit̄ in p̄ꝰ ſniarum diſtinctione. ixᵃ. quo factum nō eſt nec ꝑfectum ꝓprie dici pōt. Deinde q̄rit̄ de hoc qȯ dicit ſimul. idem enim videtur totum ⁊ ſimul ⁊ ita nugatio eſt. Item ſimul notat ſimultatem duoꝝ in eodem loco uel tp̄e ⁊ ita videt̄ ꝙ in eternitate diuerſa ſunt ɔiuncta in vno loco uel tp̄e. Ultimo obijcit̄ ꝙ diffinitio nō videt̄ ɔuertibilis: q: dicit Augꝰ in 2ᵒ ɔfeſſionū. Dixiſti mihi uoce forti in aurem interiorem ꝙ nec illa creatura tibi coeterna eſt: cuiꝰ uolūtas tu ſolus es: teqꝫ ꝑſeuerātiſſima caſtitate hauriēs imutabilitatem ſuam nuſq̄ꝫ ⁊ nunq̄ꝫ exierit ⁊ te ſibi ſemp p̄ſite toto affectu ſe tenet nō hn̄s futurum qȯ expectet: nec in p̄teritum trāſiēs qȯ meminit nulla vice uariat̄ nec in tp̄e ullo diffūdit̄ o btā ſi qua iſta eſt inherēdo btitudini tue btā ſempiterna in hitatore te ac illuſtratore ſuo. Ex hoc accipit̄ ꝙ angeli eterni ſunt per inhitatorem ⁊ tn̄ nō cōuenit eis interminabilis vita: ergo diffinitio nō eſt conuertibilis. Deinde q̄rit̄ de 2ᵃ diffinitione q: videt̄ incōueniēs ꝙ dicit ſpatium cum nullum ſpatium ſit ſimpˣ ⁊ eternitas ſit ſimplex. Item ſpatium videtur eſſe ſm dimēſionem loci uel eoꝝ que ſunt ſm locum. Si forte dicat̄ ꝙ ſpatium dicit̄ ibi mora ſicut videt̄ dicē Gilbertus in cōmēto ſup boetium. Cōtra eſt ꝙ nulla mora eſt indiuiſibilis ⁊ ita ut p̄us. Preterea ſpatium dicit diſtinctionem quādam cum eternitas dicat̄ eē nūc ſtās ⁊ nō mouēs ſeſe. Preterea querit̄ q̄liter ibi ſumat̄ ɔtinuum. dicit̄ enim in 5ᵒ phiᵒꝝ ꝙ in hijs eſt ɔtinuum ex qbꝰ vnuz aliqd aptum natum eſt fieri: ⁊ hoc aut in caſtratura: aut tactu ut colla: aut inſertu. ſed cū ſimplex ſit eternitas nullo iſtoꝝ modoꝝ dicit̄ ɔtinuuz. ¶ Item obijcit̄ de eo qȯ dicit̄ nō iterſectum: q: linea eſt ſpatium ɔtinuum nō interſectum ⁊ nō eſt eternitas. Preterea tp̄s nō erit interſectum cum ſit ɔtinuum. Deinde obijcit̄ de tertia diffinitione ⁊ querit̄ de eo qȯ eſt antiquum. hoc enim dicit dr̄iam tp̄is ⁊ ita eternitas per tp̄is dr̄iam diffinit̄ qȯ eſt incōueniēs. ¶ Si forte dicat̄ ꝙ antiquum trāſumit̄ a tp̄e ad eternum: tūc querat̄ rō q̄re potius dr̄ia tp̄is tranſumit̄ ad dr̄iam eternitatis q̄ꝫ ecōuerſo. Preterea querit̄ q̄re dicit imutabile. hoc enim nō videt̄ tm̄ cōuenire eternitati ſed etiam euo: q: eē angeli qȯ mēſurat euum eſt immutabile: ⁊ ita imutabile non videt̄ eē ꝓpria dr̄ia eternitatis. Si forte dicat̄ ꝙ non eſt incōueniēs ꝙ dr̄ia poſita in diffinitione ſit cōis: q: dicit phus in liᵒ poſteᵒꝝ ꝙ tota diffinitio eſt in eque ⁊ ꝑtes in plus. Hoc eſt ɔtra Augᵐ qui dicit ꝙ uera eternitas eſt uera incōmutabilitas que nulli ɔuenit niſi deo ⁊ ponit̄ in 8ᵃ diſtinctione p̄mi ſniarum. Ultimo q̄rit̄ penes qd accipiunt̄ tres diffinitiones iſte. ¶ Solutio. p̄notāda eſt diſtinctio vite: ⁊ diſtinctio eē: q: per illa videt̄ diffiniri eternitas. Dicit̄ enim vita duplr̄. Uno mō ſm ꝙ reſpicit eē ſm naturā: ⁊ ſic qn̄qꝫ dicit̄ ꝓprie. qn̄qꝫ improꝑe. improꝑe ſm ꝙ dicit̄ actꝰ forme ꝑficiētis mām ſm quem actum ꝑfecte attingit opationem illius rei quam ꝑficit forma: ⁊ ſm hoc dicit̄ aq̄ viua qn̄ eſt in ꝑfectione refrigerādi ⁊ purificandi. ⁊ ſic dicit̄ lapis viuus: ſicut magnes qn̄ attrahit ferrū ꝓprie dicit̄ ſm ꝙ eſt actꝰ aie: ⁊ ſic diuidit̄ a pho in 2ᵒ de aia capᵒ p̄ᵒ. Ubi dicit multiplr̄ aūt viuē dicto. Et ſi vnū hoꝝ aliqd inſit ſolum viuē ip̄m dicimus ut intellectus ⁊ ſenſus motꝰ ⁊ ſtatus ſm locum. Adhuc aūt motus ſm alimētum ⁊ decremētum ⁊ augmētum eſt. vn̄ ⁊ uegetabilia oia vident̄ viuere. hijs modis dicit̄ vita ſm ꝙ aliquo mō reſpicit eē ⁊ ſic duplr̄ diuidit̄ ſm diuerſas cōſiderationes. Dicit̄ etiam vita qn̄qꝫ large ſūpto uocabulo nō reſpectu eē tm̄: ſed reſpectu bn̄ eē. ⁊ ſic iteruz dicit̄ multiplr̄. aut hoc enim eſt ſm bn̄ eē ſpūs. aut ſm bn̄ eē ɔiūcti. corpus enim per ſe nō hēt vitam: ſi eſt ſm bn̄ eſſe ɔiūcti: aut hoc eſt reſpectu nālium inter ſe debito mō ꝓportionatoꝝ: ⁊ ſic viuē dicit̄ ſanum: egruz aūt uel lāguidum nō viuē. aut reſpectu delectationum extra que ſūt delectabilia ɔiūcti: ⁊ ſic dicit̄ vita uoluptas corpalis. qui aūt eſt in triſtitia nō viuit ſm hūc moduz. Si aūt eſt ſm bn̄ eē ſpūs: aut hoc erit ſm modum vie: aut ſm moduz p̄rie. ſi ſm modum vie: aut reſpectu eoꝝ ad que ſufficit ſibi natura. ut reſpectu virtutis politice ⁊ felicitatis conſequētis illam: ⁊ ſic viuit qui hēt virtutem ɔſuetudinalē nō hn̄s aūt nō viuit hoc mō ſed potius brutaliter viuit ſi viuit. aut eſt reſpectu virtutum in q̄s nō ſufficit ſibi natura ſola ſed infundunt̄ cum gr̄a uel per gr̄am ⁊ ſic viuit qui eſt in gr̄a: qui aūt eſt in pctō mortuus eſt. Si autem eſt ſm modum p̄rie: aut eſt intus uel extra. ſicut enī caro duplr̄ viuit. ſ. cauſaliter per aiam. ⁊ formaliter per vitam influxam ei ab aia. ſic aia btā viuit duplr̄. ſ. btitudine intus cui opponit̄ mors ɔſciētie quam patiunt̄ dānati. ⁊ btitudine increata ad extra cui opponit̄ in dānatis pena affligēs extra. ¶ Hijs habitis dicēdum eſt ꝙ eternitas ꝓut compat̄ ad vitam dupliciter dicit̄. aut enī dicit̄ ipſa vita durās ut accipiat̄ quodam modo ſm cōcretionem. aut dicit̄ duratio ipſius vite ut q̄ſi formaliter cōſideret̄. Si p̄mo accipiat̄ adhuc ſumit̄ dupliciter. cuz enim eternitas ſm hoc ſit increata vita durās ſine p̄ncipio ⁊ ſine fine illa pōt dupliciter ɔſiderari. ſ. in ſe ⁊ ut eſt ꝑticipata ab oibus beatis: ⁊ utroqꝫ mō dicit̄ vita eterna ⁊ eternitas ſicut patet ex hac auctoritate. dicit enim Maximus in cōmēto eccl'iaſtice hierarchie dionyſij ſup caᵒ 3ᵒ de ſancta ſintaxeos ideſt coione ſic. Mors ſanctoruz qua oino moriunt̄ mūdo ut ſoli deo viuāt eſt precioſa purgatiſſimarum aiarum intimam ueritatis ɔtēplatio-

nem que uere eſt btitudo ⁊ eternitas trāſitº:ſed hoc mō dicit eternitas minus ꝓprie. Si enim ꝯſideratur intra eſt per modum q̄litatis eiuſdem pficiētis beatū ſpūm ſm q̄ cōiūctus eſt fini ultimo nec mēſuratur hoc mō vita niſi ſm inteſum ⁊ remiſſum:q̄litas enim aliam mēſurā non recipit. Si aūt ſumatur extra adhuc nō dicit mēſuram uel rōnem mēſure durationis ꝓprie:ſed menſurat per modum exēplaris ſm q̄ aliqd minus nobiliter uel magis viuēs appꝛopinq̄t ⁊ plus uel minus. Vn̄ hoc mō ſumitur eternitas minus ꝓprie ⁊ q̄ſi materialiter qd magis dicitur eternum q̄ʒ eternitas:colligit tn̄ hec mēbꝛa nobiliora oīum diuiſionum p̄cedētium. A pma eniʒ accipit vitam intellectualem. a 2ª increatam. a 3ª pfectionem ultimam ſm modum patrie. Vn̄ ſic dicta eternitas eſt vita intellectualis increata btā in ſe uel pticipata ⁊ carens utroq; termino:q: aliter nō eēt increata lʒ enim nō participetur ab eterno ipm tn̄ pticipatum eſt ab eterno ⁊ ſm hoc nō habet cōpationem ad alias mēſuras que mēſurāt creaturas uel tpales uel euiternas:ſed mēſurat ut dicimus ⁊ aliter non. Si aūt accipiatur pꝛo ipſa duratione vite ſic accipitur magis ꝓprie ⁊ q̄ſi formaliter id qd eſt ipſa eternitas:ſed ſm hoc dupr accipit in ſe uel pticipata. ⁊ ſi in ſe accipit tūc accipitur ꝓpꝛiiſſime ⁊ erit mēſura carens utroq; termino. ſ. an̄ ⁊ poſt ⁊ indiuiſibilis ⁊ imutabilis vite increate pfecte pfectione ultiª. ⁊ ſm hoc hēt cōparationem ad alias mēſuras tanq̄ʒ mēſura excellēs. ſ. ad euum ⁊ ad tēpus:excellit euū ſm p̄ncipium:tēpus autē ſm p̄ncipium ⁊ finem:⁊ q̄ ita eē videatur patet per Anſelmum in liº de ꝯcordia pſciētie ⁊ liberi arbitrij ubi dicit ſic. Quāuis in eternitate nihil ſit niſi pn̄s nō eſt tn̄ illud pn̄s tpale ſicut nr̄m ſed eternum in quo tpa ꝯtinentur cūcta. ſiqdem queadmodum pn̄s tēpus ꝯtinet oēm locum:⁊ que in quolibet loco ſunt ita eterno pn̄ti ſimul clauditur oē tēpus:⁊ que ſunt in quolibet tpe:⁊ ſm hunc modum ꝯſiderata eternitate locuʒ hn̄t queſtiones que querunt a magrīs. ¶ Utrum idem ſit nūc eternitatis ⁊ tpis que infra determinabunt. alio mō nō hn̄t locum ut patet ex p̄dictis. ſm eundem modum dicitur eternitas q̄n compatur ad eē. Cuʒ enim dicatur eē multipr hic ſumitur eē increatum qd eſt actus eēntie diuine ⁊ duraº illiº carēs utroq; termino immutabilis oīno ⁊ ſine p̄ori ⁊ poſteriori:ſed ⁊ ſimpr ⁊ indiuiſibilis dicitur eternitas ⁊ magis q̄ʒ q̄n cōparatur ad vitam ut patebit infra. Et ſic iterū accipitur dupr. ſ. materialiter pꝛo ipſo durāte eē:formaliter pꝛo ipſa duratione eē. Et p̄mo mō ſumpta nō habet compationem ad alias mēſuras que ſunt q̄ſi eiuſdē generis cū ipſa. Secundo modo hēt compationem ad ipſas ut p̄dictum eſt. ſ. tanq̄ʒ mēſura excellēs compatiue ad mēſuras exceſſas. Hijs itaq; p̄notatorum reſpōdēduʒ eſt ad obiecta per oꝛdinem. ¶ Ad p̄mum ergo dicendum q̄ p̄uatiuum nō ꝯuenit deo nec mal̄e ut ſupꝛa determinatum fuit. ſed huiuſmodi termini qui p̄uatiui videntur negatiue exponēdi ſunt. Vn̄ qd dicit interminabilis exponi debet. i. nō terminabilis. ⁊ hec negatio inceptionis ſm durationem eſt inchoatio quedam eternitatis uel ꝓprietas:⁊ ideo ponitur in notificatione ipſius. ¶ Si aūt queritur q̄re nō poſuit ꝯditionem poſitiuam: Dicēdum q̄ hec eſt reuera negatio ꝯn̄s diām eternitatis poſitiuam que eſt pfectio durationis repugnās p̄ncipio ⁊ fini quo ad nos. tn̄ aptioꝛ eſt negatio ꝯn̄s q̄ʒ ipſa diā poſitiua ex qua ſequitur. ¶ Ad 2m dicēdum q̄ i euiternis eſt p̄uatio actº ad hn̄dum finem nō tn̄ poª:⁊ hoc ꝯtingit ideo q: hūerūt eē poſt nō eē:oīa enim talia quātum ex ſe tēdūt in nō eē niſi manus oīpotētis dei ꝯtineat ipſa ut dicit Gregoriº. Qd igitur nō incepit ⁊ cuius eē nō eſt poſt nihil oīno nō eſt in poª deficiēdi aliq uel terminādi. Et ut hoc notetur ad diām euiternoꝝ ponit negationem poº potiº q̄ʒ negationem actº. Ad aliud dicūt qdam q̄ tps eſt mēſura vitam hn̄tium ⁊ nō hn̄tiuʒ:euū aūt eſt mēſura vitam hn̄tium tn̄:eternitas vo eſt mēſura ipſiº vite. Sed hec ſolutio nō videtur ſoluere obiecta. ¶ Preterea poſt diem iudicij quedam nō viua mēſurabunt euo ut videtur ut coꝛpa celeſtia. Vn̄ videtur falſum eē qd ſupponit ſolutio iſta. Et ideo dicūt aliqui q̄ Boetius dicit vite ut per hoc diſtinguat eternitatem a b euo ⁊ tpe que ſunt mēſure vitam hn̄tium ⁊ nō hn̄tiū qd nō eſt eternitas. Sed adhuc nō videtur eē ſolutuʒ quare tūc nō diffiniet per eſſe cum etiam per hoc diſtingueretur. Ideo dicendum ſm q̄ determinatum eſt q̄ Boetius agit de eternitate ꝓut eſt mēſura vite btē:que ꝯſideratur dupr. ſ. in ſe:uel ſm q̄ eſt pticipata a btis:⁊ q: pticipatur ſm actum vite ⁊ rōnem ⁊ nō ſm actum qui eſt eſſe ⁊ rōnem ipſiº:ideo diffinit per vitam ⁊ nō eē. Et per hoc patet ſolutio fere ad oīa ſequētia que de hoc obiecta ſunt. ¶ Ad id qd obijcit q̄ tps diffinitur in cōpatione ad mobile p̄mum ⁊c. Dicēdum q̄ uerum eſt. ⁊ ſiliter eternitas q̄n ꝓpꝛiiſſime ſumitur dicitur mēſura eē interminati. hic aūt a boetio accipitur ut dictum eſt:⁊ eē q̄ſi mal̄iter ꝓ ipſa vita durāte ut patebit ideo ſtatim:q: aliter eēt qd dicitur q̄ eſt vite poſſeſſio. ¶ Ad aliud dicēdum q̄ vita in creaturis fundatur ſup eē:in creatore aūt nō ſaluatur oꝛdo ille niſi ſm rōnem. Et ſm hāc rōnem pōt dici q̄ nō accipit hic eternitas ꝓpꝛiiſſime ſed ſm q̄ dictum eſt. Ad id qd obijcit ex auctoritāte Dionyſij iaʒ patet ſolō. ¶ Ad aliud dicēdum q̄ ſm hāc rōnem eternitatis nulla dicūtur eē in eternitate niſi vitā iterminabilem hn̄tia uel ſʒ ſe ſicut qd eſt ipſa vita:uel ſm pticipationem. Qualiter autem pene eterne dicantur ⁊ q̄dam alia inferiº diſputabitur. ¶ Ad aliud dicēdum q̄ itelligē nō notat pfectionē ultimam ⁊ nobiliſſimā:lʒ vita hoc mō ꝯſiderata quo ſup in 3ª diuiſione in ultº mēbꝛo collocata eſt:⁊ lʒ hec vita ſit itellectualis nō tn̄ cōplemētum ſm rōnem eſt ex pte intellectº:ſicut nec cōplemētuʒ btitudinis ſed potiº ex pte uolūtatis uel amoris pficiētis ipſam uolūtatē ſm actuʒ fruēdi:que fruitio icipit ab itellectu ⁊ hoc eſt de rōne vite btē. Uel dicatur meliº:q̄ itelligē noīat actum poº itellectiue in compatione ad itelligibile aliqd. vita etiā dicit actum cōpletiſſimū ipſiº ſps ad quem nō exigit aliud p̄ter ipm ſpūm:⁊ ideo magis ꝯuenit eternitati q̄ʒ itelligē q: ſm rōnem reſpicit ipm itelligibile qd eſt pter ipm itellectum uel q̄ſi pter ipm:ſicut ydee ſunt in itellectu diuino lʒ nō ſint diuerſe ſm rem:ſunt tn̄ in rōne medij intelligēdi ⁊ ſic aliq mō pꝛoꝛ itellectuʒ. ¶ Ad id qd obijcit de poſſeſſione dicēduʒ q̄ ſm ethimologiam nois ut dicūt iuriſpiti qui frequētius hoc uocabulo utuntur. Poſſeſſio dicitur q̄ſi peduʒ poſitio uel pedis ſeſſio ⁊ ſigt firmitatem hn̄tº rei. hic aūt trāſumit ut dicatur poſſeſſio que habetur ad uolūtatem uel obedit ad libitum. talia eniʒ ꝓpꝛiiſſime hn̄tur. ⁊ per hoc patet ſolō ad p̄m. hoc enim mō ꝓpꝛiiſſime dicitur poſſeſſio vita eterna btā. ¶ Ad hoc qd obijcit q̄ ſm hūc modum eſt ptinētium ad uſum. Dicēdum q̄ uti ſumitur multipr ⁊ ſiliter utile ut habetur ab Augº in liº de trinitate. Uti enim eſt id qd in facultatem uolūtatis uenit ad aliud referre quo ſtādum eſt tanq̄ʒ in fine ⁊ utile eſt ipm qd refertur:⁊ hoc mō uti diuiditur ꝯtra frui. ⁊ utile ꝯtra fruibile ⁊ hoc mō poſſeſſio que cadit in diffinitione eternitatis nō eſt reſpectu utilis. Qn̄q; ſumitur uti ſm diffinitionē Auguſtini in liº de trinitate ſm q̄ frui eſt uti cum gaudio ſicut habetur in xº de triniᵉ cº. iiº. ⁊ ſm hoc vita ptinet ad uſuʒ:⁊ deº utitur ſe:⁊ creatura btā pticipās vitam eternaʒ utitur deo. Vn̄ poſſeſſio dicta hoc mō nō eſt ad extrinſeca. ¶ Ad aliud dicēdum q̄ aliter eſt poſſeſſio dn̄ij:⁊ aliter eternitatis. dn̄ij enim eſt reſpectu extrinſecoꝝ que ſubiecta ſunt ut ꝓbat obiectio. eternitatis aūt eſt per trāſūptionē ad ea que ptinēt ad uſum ſʒ q̄ uſus cadit i rōne eiº qd eſt frui ut dictū eſt. ¶ Ad aliud dicēdū q̄ ſic patet ex p̄dictis diffiº iſta nō ē data p eēntiā diffiniti:ſʒ potiº reſpic ipm mal̄iter ſʒ q̄ duratio

interminabilis ↄſideraf in ipſo durãte: ꝛ prout cõparaf ad vitam. vnde idem eſt eternitas ſm hunc modum ꝙ vita poſſeſſa interminabilis ꝛ tota ſimul: ita ut hoc qđ dicif poſſeſſio reſoluaf in adiectiuum eius qđ eſt vita. ſicut uerbi grã in alio exẽplo diffinif. celum eſt cõtinẽtia viſibilium ꝛ inuiſibilium creaturarũ. ꝛ eſt ſenſus. celuꝫ eſt id qđ ↄtinet viſibilia ꝛ inuiſibilia. Et ſic patet ſolutio ad ultimum obiectum. ¶ Ad id qđ obijcif de tota dicẽdum ꝙ cõpoſito nõ ſucceſſiuo qđ habet ꝑmanẽtiam in partibus duo opponunf. ſ. cõpoſitum ſucceſſiuuꝫ qđ eſt imꝑfectum. ꝑficif enim ↄtinue in aduẽtu futuri. Et hoc opponif ei non rõne partium ſed rõne ꝑmanẽtie in partibus. Item opponif ei ſimplex oĩo qđ caret partibꝰ: ꝛ hoc rõne partium habet oppoſitionem ad ipm: ꝛ tale totum eſt eternitas: ꝛ lꝫ hoc totum grã ſimplicitatis exponaf per negationem: intelligif tamẽ poſitio in ipſo ſimplici. Et per hoc patet ſolutio ad obiectum: q: nec habet partes ꝑmanẽtes: nec ſucceſſiuas. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ non dicif ſimplex ſicut pũctus: q: lꝫ ſimplicitas pũcti non habeat partes in ſe: eſt tñ nõ ſine partibus ut ꝓbat obiectio. ſed eternitas nec in ſe habet partes nec ordinẽ ad ꝑmum ꝛ ultimum que dicũt partes alicuius cõtinui. ¶ Ad aliud dicẽduꝫ ꝙ totũ accipif pro ꝑfecto ſm ꝙ ꝑfectũ dicif cuius nihil eſt extra ipſuꝫ. ¶ Ad hoc qđ obijcif de ſimultate dicẽdum ꝙ totum dicit ꝑfectionem potẽtie durãtis. ſimul aũt excludit ſucceſſionem ꝛ ſic quo ad diuerſa dicif totum ꝛ ſimul. Unde Augꝰ in. xjo. confeſſionum. ꝑcedis omnia tp̃a p̃terita celſitudine: ſemꝑ p̃ntis eternitatis ſupas omnia futura. q: etiam illa futura ſunt ꝛ cum uenerint p̃terita erũt. tu autem dñe idem ipſe es ꝛ anni tui non deficiẽt nec erunt nec ueniũt. iſti enim nr̃i ꝛ erũt ꝛ ueniũt ut oẽs ueniãt. anni tui omnes ſimul ſtãt qm̃ ſtãt nec eũtes a ueniẽtibus excludunf qa nõ trãſeũt: iſti autem nr̃i omnes erũt cum oẽs non erũt anni tui dies vnus ꝛ dies tuus. non ↄtinue ſed hodiernus: q: hodiernus tuus nõ cedit craſtino. nec enim ſuccedit heſterno hodiernus cuius eternitas ideo coeternum genuiſti: cui dixiſti. ego hodie genui te. oĩa tp̃a tu feciſti ꝛ ante oĩa tp̃a tu es: nec aliquo tp̃e non erit tẽpus nullo ergo tp̃e feceras aliqđ: q: ipſum tempus nõ feceras ꝛ nulla tp̃a tibi coeterna ſunt q: tu ꝑmanes: ꝛ illa ſi ꝑmanerẽt nõ eẽnt tp̃a. ¶ Ad lꝫ qđ obijcif ꝙ ſimultas exigit pluralitatem dicẽdum ꝙ cuꝫ ꝓprie dicif ſimul dicit plura cõuenientia in vnam naturam uel loci uel tp̃is uel alicuius adiacẽtis ad modum iſtoꝝ. qñqꝫ autem ſumif ſm ꝙ eſt ratio oppoſita ꝑori ꝛ poſteriori ꝛ ſic poni põt pro negatione utriuſqꝫ ꝛ ſic ſumif hic ſicut etiaꝫ medium dicif uel illud qđ cõuenit extremis: uel ipſa ratio medij ſm ꝙ mediuꝫ eſt qđ excludit rõnem utriuſqꝫ extremoꝝ: ꝛ ſic hoc ipſum ſimul nõ exigit diuerſitatem uel pluralitatem ut dictum eſt. ¶ Et nota ꝙ cum dupx inueniaf totum. ſ. ſimplex ꝛ cõpoſitum. totum ſimplex nõ habet rõnem totius niſi in rõne potẽtie ſumptuꝫ ſm ꝙ dicif totum potẽtiale: ꝛ ita dicẽdum eſt hic ꝙ totuꝫ eternitatis nihil aliud eſt q̃ꝫ potẽtia durãs cum carẽtia utriuſqꝫ termini: uel potẽtia ↄtinẽs ſe in eẽ immutabili cum carẽtia finis ꝛ ꝑncipij. ¶ Ad id qđ obijcif de lꝫ qđ dicit ſimul videf multis difficile rñdere. ꝛ hec difficultas accidit q: non ↄſiderãt eternitatem niſi per modum cuiuſdam durationis cõtinue ſine ꝑncipio ꝛ ſine fine: ꝛ hoc ꝑ intellectum accipiẽtem ex fantaſmate qui nõ accipit illã durationem niſi ut habẽtem partes p̃teſas que nõ ſunt ſimul in p̃terito ꝛ futuro. hij enim imaginanf eternitatem ſicut tẽpus quoddam carẽs ſucceſſione in partibus ꝛ ideo nõ eſt mirum ſi decipiunf. in talibus enim que oĩo ſunt extra materiam ꝛ ſimplicia ſunt intuẽdum eſt rõnem potius q̃ꝫ imaginationem que fallif ponẽs imagines corꝑalium ubi non ſunt. Unde dicẽdum ꝙ ſicut tẽpus habet cõparationem ad motuꝫ ꝛ ex hoc duo ſunt in tp̃e rñdẽtia duobꝰ que ſunt in moto corꝑe ſm ꝙ mouef. eſt enim in tp̃e nũc fluẽs ↄtinue qđ rñdet ei qđ fertur in moto corꝑe ꝛ in motu. Eſt iterum in tp̃e ꝑus ꝛ poſteriꝰ qđ rñdet ipſi motui: ꝛ ſicut id qđ ferf in motu ſemper ꝑtim eſt in termino a quo: ꝑtim in termino ad quẽ que ſunt ꝑm ꝛ ultim in ſpatio: ita nũc qđ eſt in tp̃e ſemꝑ eſt cuꝫ priori ꝛ poſteriori. Et ſic patet ꝙ quicquid eſt in tp̃e cauſaf ex moto corpore ꝛ motu ipſo. ¶ Sic dicẽdũ eſt ꝙ eternitas ipſa cõſiderãda eſt ſm ꝙ adiacet eterno Unde eternitas nihil habet niſi ſm cõgruẽtiam eterni: ſicut nec tẽpus habet aliqđ niſi ſm cõgruentiam corꝑis moti ꝛ motꝰ ipſius: Unde ſicut ipm eẽ diuinum ſimpliciſſimum ꝛ ꝑfectiſſimum ꝛ oĩo inuariabile eſt: ita nũc eternitatis adiacẽs illi ſimpx ꝛ iuariabile oĩo ſed ſtans indeficiẽter: ꝛ ſua cõtinuatio ſm quam includit ꝛ euum ꝛ tẽpus nihil aliud eſt q̃ꝫ indeficiẽtia eẽntie uel potẽtie actiue pure ideficiẽter continẽtis ſe ꝛ inuariabilr: ꝛ hoc modo ſatis planum eſt vidẽ q̃liter eſt tota ſimul oĩo ſine priori ꝛ poſteriori. Et per hoc patet ſolutio ad id qđ obijcif de hac dictione ſimul. ¶ Et ꝙ ita dicendũ ſit patet per rõnem ꝛ auctoritatem. Rõ hec eſt: q: tẽpus eſt accidẽs ꝛ ſiliter euum. Uñ qcqđ determinaf de ipſis debet determinari in cõꝑatione ad ſubm: lꝫ autꝫ eternitas nõ ſit accidẽs ſed ipſa eẽntia diuina: tñ ſm rõnem eſt dicẽs adiacẽs extra per moduꝫ mẽſure que cõꝑaf ad eẽ diuinum ſicut tẽpus ad tp̃ale ſicut dictuꝫ eſt. ꝛ ideo ſimplicitas eius cauſaf ex ſimplicitate eius cui adiacet ipm ut mẽſura. ¶ Auctoritas aũt hec qa dicit Gilbertꝰ porretanus ſup librum boetij de trinitate. ſicut eſt vna ſingularis indiuidua ꝛ ſimplex ꝛ ſolitaria eẽntia qua eternus ipſe deus fuit eſt ꝛ erit. ita eſt vna ꝛ ſingularis ꝛ indiuidua ꝛ ſimplex ꝛ ſolitaria mora nũc ſtãs que uocaf eternitas. Et Anſelmus in monologium. None ſemꝑ qđ videf deſignare totum tẽpus multo uerius ſi de illa ſ. diuina natura dicif intelligif ſigr̃e eternitatem que ſibi nunq̃ꝫ eſt diſſilis q̃ꝫ tempoꝝ uarietatem que ſibi ſemper eſt in aliquo diſſilis. ¶ Ad ultim dicendum ꝙ illa diffinitio hoc modo intellecta quo expoſita eſt cõuertibilis eſt tum rõne interminabilitatis que dicit negationem potẽtie termini finalis que non cõuenit alicui creato: tum etiam rõne vite que principaliter dicif vita increata in ſe cõſiderata. Unde patet ꝙ non ꝓcedit obiectio illa. ꝙ autem diffinitio materialis ꝛ reſoluendo in hãc eternitas eſt vita poſſeſſa interminabilis tota ſimul patet ex uerbis Anſelmi in monologium ubi dicit ſic. Cum ſatis liqueat ꝙ diuina ſubſtantia non ſit aliud q̃ꝫ vita ſua ꝛ eternitas ſua nec ſit aliquo modo interminabilis nec niſi ſimul ꝛ perfecta tota: qđ aliud eſt uera eternitas que illi ſoli cõuenit q̃ꝫ interminabilis vita ſimul ꝛ ꝑfecte tota exiſtẽs. Ex hijs uerbis patet ꝙ ipſe loqtur de eternitate tanq̃ꝫ de eterno. ꝛ loquif ibi de eadem diffinitione boetij: vnde videf ita eſſe ut dicimus. ¶ Ad id qđ obijcif contra diffinitionem ſecũdam notandum eſt ꝙ yſaac diffinit eternitatem ꝓut ſm rõnem eſt in eodem genere cum euo ꝛ tempore. Hec enim tria ſm rationem cõueniũt in genere qđ eſt duratio: quam durationem yſaac appellat ſpatiuꝫ. Et per hoc patet ſolutio ad primum. Spatiuꝫ enim dicif dupr. ſ. ſpatium loci: ꝛ ſpatium temporis uel durationis: ſicut dicimus ꝙ luſtrum eſt ſpatium qnque annoruꝫ. ¶ Ad 2m dicẽdum ꝙ Gilbertus improprie loquẽdo nunc eternitatis dicit moram: ſicut enim obiectum eſt omnis mora ſi proprie ſumif habet partes ꝛ eſt tempus uel pars temporis: nec ad hoc inſpiciẽs dicit ipſe moram nunc eternitatis: ſed q: eſt nũc indeficiẽs ſtans ꝛ ita nunq̃ꝫ deeſt ideo appellat ipſum morã: cum tamẽ nõ ſit indiuiſibile quãtum: ꝛ ad hoc etiam cadit in rõnem ſpatij ſm yſaac. ¶ Et per hoc etiam patet ſolutio ad id quod ſequitur: quia huiuſmodi ſpatium nõ habet diſtẽſionem in partibus ſed

potius indeficiẽtiam nũc indiuiſibilis ꝛ ſimplicis ſemp ſtãtis. ¶ Ad id qḋ querit̃ q̃liter ibi ſumat̃ ꝯtinuũ. Dicẽdũ ꝙ nõ ſumit̃ ibi in aliq̃ illarum ſignificationuꝫ que determinant̃ in phyſicis: ſed ſm ꝙ ꝯſueuit dici ꝙ illud eſt ꝯtinue qḋ nõ habet eẽ interſectũ: ita dicit̃ hic ꝯtinuũ qḋ nõ incepit nec deſinet: in termino enim eſt finis ꝯtinui: ꝛ ſic ibi quodãmõ ceſſat ꝯtinuitas: vnde cõtinuum ſm Yſaac dicit idẽ ꝙ carẽtia utriuſqꝫ termini. qḋ Boetius uocauit interminabilitatẽ magis exp̃mẽs: cum etiã uſus loquẽdi habet ſignificationẽ iſtã ſm ꝙ dicimus ꝙ tpalia nõ ſũt cõtinue. ¶ Et per hoc patet ſolutio ad oĩa que obijciunt̃ de ꝯtinuo. Ad id qḋ obijcit̃ de interſectione dicẽdũ eſt ꝙ hoc dicit̃ ad differẽtiã tpis qḋ diſtinguit ſm iterſectionẽ per motũ celi ſicut ipſe dicit ibidẽ. ¶ Ad hoc qḋ obijcit̃ ꝙ tp̃s eſt ꝯtinue durãs nõ iterſectũ. dicẽdum ꝙ ipſum ꝯſiderat̃ dupl'r. ſ. quãtum ad motum quẽ mẽſurat totũ ſm ſe ꝛ ſic nõ habet interſectionẽ ꝛ ſic cõſiderat̃ ſm ꝙ cõparat̃ ad quãtitatẽ ipſius mobilis per motũ ꝛ ſic diſtinguit̃ in horas: ꝛ dies: ꝛ mẽſes: ꝛ annos: qḋ nõ eſt in eternitate ꝛ euo. Et ſic patet ꝙ ſpatium illud per hãc differẽtiã ꝯtinuũ non ſeparat̃ ab euo ꝛ tpe. Per hanc aũt ꝙ eſt interſectũ ſeparat̃ a tpe tñ inquãtũ eſt mẽſura motus celi. ¶ Ad id qḋ obijcit̃ cõtra tertiã diffinitionẽ dicẽdũ ꝙ antiqtas ſumit̃ ibi p̄ carẽtia p̄ncipij. Antiquũ enim dupliciter dicit̃. Uno modo qḋ multũ habet de p̄terito ꝛ ſꝫ hoc opponit̃ ad iuuenẽ ꝛ antiqtas ad iuuẽtutẽ. Alio mõ dicit̃ antiqtas ſm uſuꝫ grãmaticoꝝ idem qḋ remotũ ꝛ ſic opponit̃ nouo ſm ꝙ nouũ dicit̃ qḋ quãtũ ad ſuum initiũ eſt ꝓpinquũ: ꝛ ſm hoc trãſumptũ ad ꝓprietatẽ eternitatis dicit carẽtiã p̄ncipij. ¶ Si aũt querit̃ q̃re nõ ponit aliḋ qḋ notet carẽtiam termini finalis. Dicẽdũ ꝙ in carẽtia p̄ncipij intelligit̃ carẽtia finis: q: qcqd caret p̄ncipio caret etiã fine ſed non ꝯuertit̃: cuius rõ aſſignabit̃ infra cum queret̃: q̃re tñ ſunt tres mẽſure. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ nos nõ intelligimus eternitatẽ ꝛ euũ niſi per modũ cuiuſdã tpis: ꝛ ideo etiã nõ ſunt inuẽta uerba qbus loq̃mur de eternis tñ: ſed utimur uerbis tpalibꝰ in oĩbus illis. Unde lꝫ ſm rem eternitas magis ꝯueniat cũ euo q̃ꝫ cuꝫ tpe: p̄pter tñ inopiã ſermonis: ꝛ q: magis nota eſt nobis differẽtia uel ꝯditio tpis trãſfert̃ ad exp̄mẽduꝫ ꝓprietatem eternitatis. ¶ Ad id qḋ q̃rit̃ qd dicat imutabile. Dicendum ꝙ potentiã indeficiẽtẽ ſm durationẽ ex ſeipſa qḋ nõ eſt in aliquo creato: q: oẽ creatũ uertibile eſt ut dicit Damaſcenꝰ. ꝛ ideo etiã eſt mutabile: q: uertibilitas nihil aliud eſt q̃ꝫ mutabilitas quedã. ꝛ ſi ſtat potẽtia creature hoc nõ eſt virtute ſua ſed potẽtia creatoris ꝯtinet eã ut dicit Gregorius in moralibꝰ. ꝙ oĩa in nihilũ reciderẽt niſi ea manus oĩpotẽtis dei ꝯtineret. ¶ Ad aliḋ dicẽdum ꝙ utiliter mẽſurãs ponit̃ ad differẽtiã tpis: ꝛ lꝫ patet ex illa trãſlatione totũ ſm totũ metiri. tẽpus enim nunq̃ꝫ eſt ſimul totũ ſed ſuũ eẽ eſt ſuuꝫ fieri ꝛ cõuerſo: q: ſemp eſt in p̄ncipio ꝛ fine ꝛ nihil mẽſurat ſm totum. Siĺr id qḋ mẽſurat p̄mo habet eẽ in fieri. ſ. motus cuius eẽ in ſucceſſione eſt. Unde nec motus ſm totũ mẽſurat̃ ſed ſm partẽ. eternitatis aũt eſt ſm totũ metiri in quãtũ eſt tota ſimul: ꝛ iterũ totũ metiri q: p̄mo ꝛ per ſe cõparat̃ ad eẽ diuinũ qḋ eſt pfectiſſimũ ꝛ ſtãs immobile nihil expectans futurũ uel relinquẽs p̄teritũ. ¶ Ad ultimũ dicẽdũ ꝙ eternitas dupʳ ꝯſiderat̃. ſ. in ſe ꝛ ſm ꝙ pticipari põt a creatura per modũ poſſibilẽ illi. Si ultimo modo ſic nõ cõparat̃ ꝓp̄ie niſi ad vitã ꝛ neceſſe eſt ipſam diffiniri mãliter: q: illud qḋ eſt eternũ pticipabile eſt: ꝛ per ꝯñs etiã eternitas aliquo mõ: ꝛ hoc mõ diffinit̃ a Boetio. Si autem conſiderat̃ abſolute non ſm ꝙ etiã põt participari a creatura tũc magis ꝓp̄ia ſua comparatio eſt ad eẽ ꝛ ſic diffinit̃ ab Yſaac ꝛ Dionyſio: quorum diffinitiones differũt in hoc ꝙ diffinitio Yſaac videt̃ colligere genus ꝛ differẽtias. Sicut enim ſup̄a patuit ſpatiũ genus eſt ad tres menſuras. continuũ autẽ ꝛ nõ interſectũ ſunt differẽtie in cõparatione ad euum ꝛ tempus. Diffinitio aũt Dionyſij eſt colligẽs ꝓp̄ia: qḋ patet ex uerbis ſuis: q: ipſe dicit ꝙ ꝓp̄ietas eterni eſt antiquũ ꝛ imutabile ĩuariabile ꝛ vniuerſale in metiẽdo ꝛ noua trãſlatio hẽt ſic. Pꝛop̄etas eui eſt antiquũ ꝛ iuariabile ꝛ totũ ſꝫ totũ metiri. euũ aũt ubiq̃ꝫ ponit ꝓ eternitate. ubi etiã alia trãſlatio hẽt eternũ uel eternitatem.

¶ Articlꝰs 3ꝰ Utrũ nihil aliḋ ſit eternitas q̃ꝫ eẽnᵃ diuia

t Ertio querit̃ An eternitas nihil aliḋ ſit q̃ꝫ eẽnᵃ diua. videt̃ eni hoc per auctoritates ꝛ rõnes. Dicit enim Anſelmꝰ in monologiũ. Uel hoc ſolo uerã eternitatẽ ſoli ineſſe ſubſtãtie que ſola nõ facta ſed factrix eẽ inuẽta eſt: ꝛ apte pcipit̃ qñ uera eternitas p̄ncipij finiſq̃ꝫ meta carere intelligit̃: ꝛ uel ꝙ nulli rerũ creatarũ eoipſo ꝙ nihilo facte ſunt ineſſe põt. ex hoc accipit̃ nõ tñ ꝙ eternitas ſit deus ꝛ nihil aliud: immo eſt ꝓbatio huiuſmodi neceſſaria ut dicit. Itẽ ad idẽ. Eternitas eſt earũ rerũ que nihil aliud ſunt q̃ꝫ ipſa: ergo eſt deus ꝛ nihil aliud: q: nihil alioꝝ eſt ſua menſura. Ad hoc ſunt etiã auctoritates adducte ab Auguſtino ex eodẽ libro p̄cedẽti queſtiõe. ¶ Hoc idẽ videt̃ per queſtionem: ꝯſtat enim ꝙ eternitas ſine p̄ncipio eſt. Si ergo eẽt aliud q̃ꝫ deus opoꝛteret duo eẽ p̄ncipia qḋ eſt incõueniẽs. ¶ Item diuina natura ſumme ſimplex eſt ꝛ nõ põt eẽ ſubiectũ accidẽtiũ ut ꝓbat Boetius in libꝛo de trinitate. q: foꝛma ſimplex. foꝛma autẽ ſimplex ſubiectũ eẽ nõ põt. Cum igit̃ menſura que eſt tẽpus nõ ſit niſi ꝓp̄ietas ꝛ accidẽs coꝛpale tpale. ſiĺr euũ ꝓp̄ietas quedã euiterni ꝛ nõ ſint niſi in illis: q: accidẽtis eẽ eſt in eẽ: videt̃ ꝙ etiã eternitas non ſit niſi ꝓp̄ietas eẽ diuini ſm durationẽ: ꝛ non ſit niſi in illo. aut igit̃ eſt idẽ illi aut diuerſum. Si idẽ habeo ꝓpoſitũ. Si diuerſum ergo nõ erit ſũme ſimplex illud qḋ eternũ eſt ꝛ erit ſubiectũ accidẽtium: quoꝝ utrũq̃ꝫ hereticũ eſt. ¶ Contra hoc ſunt multe auctoritates ꝛ rõnes. Dicit enim Boetius in libꝛo de trinitate. ꝙ qñ ꝛ ubi de deo ꝛ hoĩe p̄dicãtur ꝛ neutrũ p̄dicat q̃ſi aliqd eẽ id de quo p̄dicat̃. ſicut cuꝫ dicit̃ deus uel hõ iuſtus uel ſapiẽs. ibi enim aliqd eẽ p̄dicat̃: ſed in qñ ꝛ ubi ut dicit nõ ponit̃ aliqd eẽ: ſed qd ex tpe aſſerit uel q̃liter ſe habeat ad locũ: ꝛ ita videt̃ nõ p̄edicare ſubſtãtiam diuinã: nec ut ſubſtãtiã nec per modum attributi. Omne aũt qḋ p̄dicat eam p̄dicat aliquo iſtoꝝ modoꝝ: ergo videtur ꝙ non p̄dicet ſubſtãtiam diuinam ꝛ ita eſt aliud q̃ꝫ deus. Item Boetius in libꝛo de trinitate dicit ꝙ ſubſtãtia quãtitas ꝛ qualitas p̄dicãt aliqd eſſe ꝛ in deo ꝛ in creatura ꝛ de oĩbus alijs p̄dicamẽtis ita ſubdit: reliqua ỽo neq̃ꝫ de deo neq̃ꝫ de creaturis p̄dicant̃. Qḋ aũt dicit ꝙ nõ p̄dicant̃ intelligit ꝙ nõ p̄dicãt aliqd qḋ ſint ipſa de qbus p̄dicant̃: ut cum dicit̃ iuſtus uel ſapiẽs: ita enim exponit Boetius. ergo videtur ꝙ nec qñ p̄dicet eẽntiam diuinã: ꝛ ita videt̃ ꝙ eternitas ex qua relinquit̃ qñ diuinũ non ſit eẽntia diuina. Item Dionyſius in de diuinis nominibus capꝰ. xꝰ. Tẽpus ꝛ diem ꝛ quartã partẽ anni ꝛ eternũ uel eternitatẽ uel euũ: q: p̄o eodẽ ponit oĩa iſta ut decet deũ ipſum dicere cõuenit tanq̃ꝫ entẽ: ſed oẽm motũ intrãſmutabileꝫ ꝛ immobilẽ: ꝛ in hoc ꝙ ſemp mouet̃ manentẽ ſemp in ſeipſo ꝛ ſicut tpis ꝛ eui uel eterni ſm aliam trãſlationeꝫ ꝛ dierũ cauſam: videt̃ ergo ꝙ eternus dicit̃ per cauſam ꝛ ita eternitas eſt cauſata ab ipſo ꝛ nõ eſt ipſe. Item videt̃ etiam per rõnẽ. Ante mũdũ enim non fuit niſi ſpatium eternitatis qḋ eſt totum ſimul: q: nihil aliud eſt q̃ꝫ nũc ſimplex indeficiẽs ut dicit Boetius. Tẽpus enim ꝛ euũ ſimul inceperũt cuꝫ creatura euiterna ꝛ tpali. Et dicit Criſoſtomus ſup ioannem omelia q̃rta. Si eo eſt aliqd ſenius qualiter utiq̃ꝫ qḋ eſt ante euum per euum factum eſt. Cõſtat autẽ ꝙ loqtur ꝯtra hereticos arianos

qui ponebãt filiũ cepiſſe añ mũdũ ⁊ ita dicebãt oĩa per
ipſum eẽ facta cũ tñ ipſe ſit fact⁹:qḋ iprobat Criſoſtom⁹
dicẽs:ꝙ nõ oĩa per ipſum erũt facta:q: illud qḋ ꝓceſſit
euũ nõ eẽt factũ per ip̄m:ergo videt̃ ꝙ illud qḋ ꝓcedit
ſit factũ:⁊ ſi eſt factũ nõ eſt ipſe factoꝛ:⁊ ita nõ erit eẽntia
diuina.Preterea ſi eternitas idẽ eſſet ꝙ deus: videt̃ ꝙ
poſſemus dicẽ hoc eſt in eternitate:ergo eſt in deo:qḋ
nõ eſt uerũ:q: angeli bñ ſunt in eternitate:⁊ hoĩes futu
ri ſunt in eternitate ſicut dicit Gregori⁹ in oꝛõne paſcha
li.Deus qui per vnigenitũ hodierna die eternitatis no
bis aditum deuicta moꝛte reſeraſti.ḡ videt̃ ꝙ eternitas
nõ ſit de⁹.Preterea dicit phs in li⁹ de cauſis.Oẽ ſupi⁹
aut eſt ſupius eternitate:aut cũ eternitate:aut poſt ⁊ ſup
tẽpus.ſed ꝯſtat ꝙ añ eternitatẽ ſi tñ eſt aliqḋ añ nõ eſt ni
ſi deus:ḡ videt̃ ꝙ ipe de⁹ nõ ſit eternitas.¶ Rñſio.Cõ
cedo ꝑmas auctoritates ⁊ rõnes ꝙ deus eſt ipſa eterni/
tas.Si aũt querit̃ utrũ nihil aliud ſit ꝗ̃ de⁹.Dico ꝙ ƀʒ
rẽ eternitas nihil aliud eſt ꝗ̃ deus ſicut dicit Anſelmus.
ƀm rõneʒ tñ coĩoꝛ eſt eternitas ꝗ̃ deus q: cadit in rõne
mẽſure eiuſdẽ cuius grã cõparationẽ hẽt etiã ad alia ꝗ̃
ad deũ.¶ Ad id ergo qḋ obijcit̃ de Boetio:dicẽdũ ꝙ
ipſe loqtur de qñ diuio ƀʒ ꝙ cõparationẽ hẽt ad qñ eter
nitatis ⁊ tp̄is ƀm rõnẽ noĩs ſicut dixim⁹.Et quo ad hãc
rõnẽ uer eſt ꝙ videt̃ ꝑdicare aliqḋ extrinſecus adiacẽs
⁊ nõ rẽ ipſam:⁊ hoc eſt ꝓpter nr̃m intellectũ qui nõ ac/
cipit eternũ niſi per modũ rei tp̄alis.¶ Si autẽ querit̃
utrũ illa rõ fundet̃ ſup rẽ q: aliter uana eẽt.Dicẽduʒ ꝙ
ſic.Sicut eniʒ in tp̄alib⁹ ueriſſime tẽpus eſt adiacẽs mo
tui ⁊ mutabilib⁹ ⁊ euiternitas euiternis ſtãtib⁹:ita eter/
nitas ueriſſime eſt indeficiẽtia eẽ diuini ſine ꝑncipio ⁊
ſine fine:ſed ex ſimplicitate eſt ꝙ illa indeficiẽtia ſit mẽ/
ſura ſua que dicit̃ eternitas:que idẽptitas ƀm rẽ nõ tol/
lit ueritatẽ vniuſcuiuſqʒ attributoꝝ.ꝙ eniʒ vnũ uel mul
ta ſint hoc nõ facit nec tollit vnitateʒ eẽntie eoꝝ q: aliter
nõ uere eẽnt in deo qḋ abſurdũ eſt.ſed vnitas uel mul/
titudo ꝯſequit̃ ex natura ei⁹ in quo ſunt.Et ꝑ hoc patet
ſolutio ad auctoritates boetij.¶ Ad illud qḋ obijcitur
de dionyſio dicẽdũ ꝙ noua trãſlatio quo ad hoc melioꝛ
eſt ꝗ̃ uet⁹:q: loquit̃ ibi de euo.in noua aũt eternũ poni
tur pꝛo euo ſicut ⁊ i multis alijs locis.¶ Si aũt obijcit̃
ꝙ ſicut eẽ creature oſtẽdit ꝙ ſit ab eẽ creatoris:ita dura/
tio eius oſtẽdit ꝙ ſit a duratione creatoris:⁊ ita videt̃ di
ci per cauſam.Dicẽdũ ꝙ nihil ꝓhibet deũ dici eternum
per cauſaʒ:ſed illi ꝑdicationi nõ rñdet effect⁹ qui ꝓprie
ſit eternitas:q: eternitas claudit in rõne ſua ꝯtradictio/
nẽ creati.qḋ enim creatũ eſt ꝑncipiũ habuit:⁊ qḋ habu
it ꝑncipiũ ƀʒ durationẽ uel inceptionẽ eẽ nõ eſt eternũ:
q: eternũ eſt qḋ caret ⁊ ꝑncipio ⁊ fine ƀm durationem.
Rñdet aũt ei effect⁹ aſſimilãs ſe eternitati quãtũ põt:⁊
hoc eſt duratio creata:que in qbuſdã eſt carẽs fine:in q
buſdã nõ ƀm ꝙ magis ⁊ min⁹ põt aſſimilare id qḋ crea
tũ eſt:⁊ ita eſt in oĩb⁹ ꝑdicationibus diuinis dictis per
cauſam.Uerbi grã cũ dicit̃.De⁹ ens:q: ab ipſo eſt ens.
⁊ ſapiẽs q: ab ipſo eſt ſapiẽtia:in nullo eniʒ iſtoꝝ eſt vni
uocatio effect⁹ ⁊ cauſe:q: ens creatũ ⁊ creãs nõ ſunt vni
uoca ⁊ ſiĺiter nec alia.Si aũt querit̃ q̃re hic nõ eſt ſalteʒ
ꝯueniẽtia noĩs ut in alijs ut effectus diceret̃ eternitas ſi
cut effectus entis dicit̃ ens.Dicẽdũ ꝙ accidit ꝓpter rõ/
nem nois que eternitati repugnat ut dictũ eſt.Sed tñ
ſciẽdũ ꝙ ſicut in alijs nõ eſt tota ꝑdicatio eoꝝ que ꝑdi/
cant̃ ƀm cauſam imo ꝑdicant̃ ⁊ aliter ƀm ꝙ ꝯuenit no/
bilitati nãe diuine ƀm ꝙ ꝯſiderat̃ in diuerſis attributis
ita nec tota ꝑdicatio eternitatis eſt per cauſam ſed notat
etiã indeficiẽtiã durationis eẽ diuini.¶ Ad id qḋ obij
cit̃ de criſoſtomo dicẽdũ ꝙ obiectio illa ꝓcedit ex ypo/
theſi ſuppoſito eniʒ ꝙ filius ſit creatus ſpatiũ qḋdã ƀm
rõnẽ eſt añ ipſum qḋ ſequit̃ nõ eẽ factũ per ipſuʒ ſed ip
ſe factus:⁊ hoc ƀm ꝙ ſpatiũ illud intelligit̃ quedã exten
ſio in gñe ꝯueniẽs extẽſioi tp̄is ⁊ eui.¶ Si aũt obijcit̃
ꝙ illud ſpatiũ hoc mõ nõ eſt niſi in rõne in re enim eſt
in pꝛe ⁊ idẽ cũ ipſo.Dicẽdũ ꝙ ueruʒ eſt:ſed oĩa que ƀm
rõnẽ determinãt facturã ꝓſupponũt ſibi gñationeʒ filij
per quẽ fiãt:⁊ hoc mõ loquit̃ Criſoſtom⁹:q: aliter nihil
diceret.Ad aliud dicẽdũ ꝙ bñ põt dici aliqḋ qḋ nõ eſt
deus eẽ in eternitate:q: eternitas eſt menſura per excel
lẽtiã mẽſurãs euiternã ⁊ tp̄alia:nõ tñ ſequit̃ ꝙ ſit in deo
⁊ hoc ꝯtingit ꝓpter diuerſitatẽ modi intelligẽdi in hoc
termino deus:⁊ in hoc termino eternitas.Uñ in argu/
mẽto accidit fallacia accidẽtis.¶ Ad ultimũ qḋ obijcit̃
de pħo dicẽdũ ꝙ ſicut ibidẽ exponit ipſe:vult ꝙ cauſa ꝑ
ma ⁊ eẽ eius ſit añ eternitatẽ.eẽ aũt itelligẽtie uel ange/
li ſit cũ eternitate.eẽ aũt aĩe ſit poſt eternitatẽ inferi⁹ ⁊ ſu
pꝛa tp̄s.Uñ dicit ibideʒ ꝙ aĩa eſt in oꝛizonte eternitatis
⁊ tp̄is creata:ita ꝙ inferioꝛ ſit eternitate ⁊ ſupioꝛ tp̄e:⁊ ꝑ
illa exẽpla patet ꝙ ipſe eternitatẽ ponit pꝛo euo.Unde
uerũ eſt ꝙ deus eſt añ euũ:aut ƀm rõnẽ cauſe:⁊ etiã ƀm
durationẽ.intelligẽtia aũt eſt cũ ipſo ⁊ in ipſo:q: euũ eſt
mẽſura ipſius eẽ durãtis ⁊ añ tp̄s nõ ƀm durationẽ ſed
ƀm rõnẽ cauſe:q: ꝓpinqoꝛ eſt eternitati intelligentia ꝗ̃
aĩa ut dicit cõmẽtatoꝛ ibidẽ ƀm hũc modũ ꝑoꝛitatis di/
cit̃ etiã aĩa añ tẽpus ꝙ per ſe eſt mutabiliũ:aĩa autẽ nec
penitus eſt mutabilis nec penit⁹ imutabilis: ⁊ ideo añ
tp̄s ⁊ citra euũ eſt qḋ a philoſopho ibi dicitur eternitas.

¶ Que ſunt in eternitate ⁊ que eterna Articulus 4⁹.

Q Uarto querit̃ que ſint in eter/
nitate utrũ ſolus de⁹:uel extendat̃ etiã ad alia.
Et utrũ ad illa oĩa que ſcriptura dicit eterna.Uidet̃ aũt
eternitas ſoli deo ꝯuenire.dicit enim phs in li⁹ de cau/
ſis:hoc eſt eternũ eterno qḋ eſt euiternũ euiterno ⁊ tp̄s
tp̄ali.ergo videt̃ ꝙ ſicut tẽpus nõ extẽdit̃ niſi ad tp̄alia:
nec eternitas niſi ad eterna:⁊ ita videt̃ reſpicẽ ſolũ deũ
⁊ nihil ampli⁹.¶ Itẽ nõ habet cõparationẽ niſi ad mẽ
ſuratũ ab ipſa ƀm eq̃litatẽ quãtitatis:uel ƀm rem:uel ƀʒ
rõnẽ:uel eſt quãtitas potẽtialis quã mẽſurat eternitas:
ergo videt̃ ꝙ eternitas nõ reſpiciat niſi deũ ⁊ eẽ diuinũ
⁊ ita videt̃ ꝙ nõ ſit in eternitate niſi deus.¶ Itẽ a quo
cũqʒ remouent̃ ꝓprietates alicui⁹ ab eodẽ remouet̃ ſb
iectũ ꝓprietatũ illarũ.ſed antiqtas ⁊ inuariabilitas ⁊ to
tũ ƀm totũ metiri ſunt ꝓprietates eternitatis ut determi
natũ eſt.ſi ergo illa nõ ꝯueniũt alicui creato videtur ꝙ
nec eternitas ſit mẽſura alicuius creati:⁊ ita videt̃ ꝙ ni
hil ſit in eternitate niſi ſolus deus.¶ Cõtra.Dionyſi⁹
in li⁹ de diuinis noĩbus c⁹.x⁹.dicit.Nos hic ƀm tp̄s de/
terminãtes euo ꝑticipaturos.theologia dicit qñ icoꝛru
ptibile ⁊ ſemp eodẽ mõ ſe hñs euũ ꝯſequmur:nõ erit au
tem hoc niſi ƀm ꝑticipationeʒ glĩe eterne.ergo videt̃ ꝙ
nos erimus eterni:dicunt̃ aũt ⁊ angeli eterni.Et Aug⁹
dicit.Nos in eternitate futuros.Siĺr dicunt̃ pene eter
ne:⁊ vita eterna:⁊ tp̄a eterna ad romanos ul⁹.Tp̄ibus
eterni taciti.ergo videt̃ ꝙ oĩa illa ſunt eterna que uel ha
bẽt uel ꝯſequunt̃ rõnem indeficiẽtie ſiue ſimul ſiue nõ.
Cõſtat aũt ꝙ nõ ſunt pene ſimĺ ſed in ſucceſſione: nun
ꝗ̃ ergo oĩa hec ſunt in eternitate.¶ Item videt̃ ꝙ oĩa
ſint in eternitate:q: dicit Anſelm⁹ ꝙ ſicut pñs tp̄s clau/
dit oẽm locũ ⁊ oĩa que in quolibet loco ſunt: ita eterno
pñti claudit̃ omne tẽpus ⁊ ea que in quolibet tp̄e ſunt ut
patet ex auctoritate ſupra īducta ex libro de ꝯcoꝛdia ꝑ/
ſciẽtie ⁊ liberi arbitrij.ergo videt̃ ꝙ oẽ tẽpus ⁊ oẽ tp̄ale
ſint in eternitate.ergo videt̃ ꝙ tẽpus ⁊ tp̄ale ſint eterna
qḋ falſum eſt.Itẽ qcqḋ eſt in parte eſt in toto etiaʒ ſicut
patet ꝙ qcqḋ eſt in die eſt in ſeptimana ⁊ in anno:⁊ qc
qḋ eſt in hora eſt in die.Sed dicit Tullius ꝙ tẽpus eſt
pars eternitatis:ergo videt̃ ꝙ qcqḋ eſt in tp̄e eſt in eter
nitate.Iteʒ qcqḋ eſt in terra eſt in aere:⁊ qcqḋ eſt in ae/
re eſt in celo.Cum igit̃ ſic ſit ex parte locoꝝ videt̃ ꝙ ſi/
militer ſit ex parte mẽſurarũ que ſunt ƀm rõnem dura/
tionis:⁊ quecũqʒ ſunt in duratione habẽte ꝑncipium ⁊

finem ſint etiaꝫ in duratione que habet ꝓncipiũ ⁊ caret fine ⁊ in duratione que caret ꝓncipio ⁊ fine. ⁊ ita videt ꝙ oīa ſint in eternitate ⁊ ita oīa erũt eterna ut videtur. ¶ Rñſio ꝙ ſi eternitas ꝓprijſſime accipiat ſm omnes ꝯditiones uel ꝓprietates ipſius nihil eſt in eternitate niſi ſolus deus ⁊ nihil eſt eternũ niſi ipſe: q: ſic nihil aliud eſt q̃ꝫ nũc ſimplex ⁊ inuariabile ⁊ indeficiēs carēs utroq; termino ⁊ totum ſimul ⁊ ſm hoc quo ad oēs has conditiones ſi ſimul accipiant nō mēſurabit niſi eē diuini. Si aũt accipiat eternitas large aliqd aliud eſt in eternitate q̃ꝫ deꝰ: ⁊ hoc poteſt fieri tripliciter. Primo per participationē ipſius eterni ſm vitam btām: ⁊ ſm hoc citra ꝓmum modum magis ꝓprie dicit aliqd eē in eternitate q: participādo eternũ accipit ſtabilitatem potētie defluētis que eſt in ipſo ex hoc ꝙ creatum eſt. ⁊ ſm hunc modum angeli beati ⁊ aīe beate ſunt in eternitate ⁊ etiam corpa beatoꝝ poſt reſurrectionem erũt in eternitate ⁊ quãtum ad hũc modũ ꝯuertunt iſta duo. ſ. eſſe in eternitate ⁊ eſſe eternum. Alio modo ſumit minus ꝓprie nō per participationeꝫ eterni ſed ſm ꝙ dicitur aliquid eternum per ꝯueniētiam remotam alicuius ꝓprietatis cum eterno. Et ſm hoc euiterna dicunt eterna ⁊ etiam tpalia indeficiētia vñ pene ſicut patebit infra ⁊ quãtum ad hũc modum cum dicit hoc eſt eternum nō ſequit ergo hoc eſt in eternitate. Eternitas enim dicit eēntiã eternitatis formaliter cum ſit abſtractum. eternũ autē eſt denoīatiuum ⁊ ad denoīationem ſufficit ꝯueniētia denominatiui ad id a quo denoīat lꝫ non participet totã eēntiam denoīati ſicut dicunt dij denoīatiue ſancti per conuenientiam remotam ad deitatē. Et patet ratio q̃re ſm hũc modum nō ꝯuertit cum dicit hoc eſt eternuꝫ ergo eſt in eternitate. ¶ Et ſi obijcit qđ añ ꝯceſſũ eſt. ꝙ quedam euiterna ſunt in eternitate ut angeli beati. Dicēdũ ꝙ angeli ſm eē ſuuꝫ nāle ſunt in euo ⁊ ſm hoc nō ſunt in eternitate ſed ſm ꝙ ꝯtēplando participāt vitam eternam ſic ſunt in eternitate: ⁊ ſm hoc ꝓceſſum eſt prius. Dicit aũt tertio modo eternitas mēſura excellēs euum ⁊ tēpus ⁊ ſm hoc uerum eſt ꝙ oīa claudunt in eternitate nec tñ ſequtur ꝙ ſunt in eternitate uel eterna. Unde habet talis diuiſio ꝙ quedã ſunt eterna ⁊ in eternitate ⁊ ipſa eternitas. quedã aũt ſunt eterna ⁊ in eternitate ⁊ non ipſa eternitas. quedã aũt ſunt eterna ꝙ nec ſunt in eternitate nec ipſa eternitas. quedã ꝟo nec eterna nec in eternitate nec ipſa eternitas ſed claudunt eternitate: cuius diuiſionis rō patet ex ꝓdictis. ¶ Rñdeo ġ ad obiecta ꝙ ſi eternitas ꝓprijſſime ſumit tũc nihil eſt in ipſa niſi qđ eſt ipſa eternitas ⁊ eternũ ut deꝰ ⁊ ſꝫ hoc currũt ꝓme obiectiōes. ¶ Ad id aũt qđ ꝯtra obijcit per btũ Dionyſm dicēdũ ꝙ eternuꝫ dī ibi 2° mō. ſ. per pticipationeꝫ eterni ⁊ ideo nō ꝯtradicit ꝓmis ꝓbationibꝰ. ¶ Ad aliud qđ obijcit de penis ⁊ tpibus eternis dicēdũ ꝙ pene dicunt tertio mō eterne. Uñ nō ſequit ꝙ ſint in eternitate. tpa aũt de qbus loquit eplā ad romanos ult° ſũt tpa que mēſurāt tpalia: q: tēpus multipr dicit ſicut dicetur infra in qōne de tēpore. Sed dicēdum ꝙ ſm intentionem apli dicunt tpa eterna ipſa duratio eterna. Uñ dicēdum ꝙ virtute adiũcti extrahit iſte terminus tpus a rōne ſua. i. a rōne ſpeciei ad rōnem gñis ut tpa eterna dicant duratio eterna in qua ꝓdeſtinabat chriſtus qui eſt paſtor ouium de quo loqtur ibi aplus. Qđ aũt dī vita eterna hoc aliud eſt q: ipſa vita eſt increata vita uel in ſe uel ſm ꝙ pticipat a beatis ut patet ex ꝓdictis. ⁊ ſiue hoc mō ſiue illo mō ꝯſideret ipa eſt vita eterna ⁊ in eternitate ⁊ eternitas ipſa lꝫ non ab eterno pticipet. ¶ Ad id qđ obijcit per Anſelmũ iam patet ſolutio q: ibi loqtur de eternitate in q̃rta ſignificatione ⁊ uerũ eſt: ꝙ hoc modo claudit omne tēpus ⁊ locũ ⁊ tpale ⁊ locatuꝫ ⁊ breuiter oīa claudit hoc mō dicta eternitas ſed non ſeqtur ꝙ illa oīa ſint eterna uel in eternitate: q: claudere nō dicit niſi excellētiam illius ſup mēſuras que ſunt euum ⁊ tēpus. eternum aũt dicit aliquo mō pticipationem eternitatis uel ꝓportionem menſure ad mēſuratuꝫ ⁊ ſīliter eē in eternitate. vñ non ſeqtur ꝯcluſio illa ex tali ꝓmiſſa ¶ Ad id qđ obijcit per auctoritatē Tullij dicēduꝫ ꝙ tēpus nō eſt pars eternitatis q: eternitas non habet ptes ut ſupra oſtēſum eſt. ⁊ ſi haberet ptes adhuc tēpus non eēt pars ſua: q: ptes eternitatis eſſent ſine ſucceſſione eſſentia aũt tpis in ſucceſſione. dicit tñ tempus pars eternitatis ꝓpter hoc qđ includit ab ipſa ſm utrũq; terminum ⁊ ꝯuenit cum ea in hoc cōmuni qđ eſt duratio ut ꝓus dictũ eſt. ¶ Ad ultm dicēduꝫ ꝙ nō eſt ſile de locis ſiue de mēſuris localibus ⁊ mēſuris durationis. Locus enim ut dicit Damaſcenus eſt extremi ſupficies corpis ambiētis ⁊ eēntialiter nō eſt in ipſo locato ſed extra ipꝫ ⁊ ideo plura loca quoꝝ vnus eſt includēs alter incluſus pñt eſſe reſpectu vnius locati vnus ꝟo erit eius locus ꝓprius ⁊ alia loca erũt coīa ⁊ non mēſurātia locatum ſed tñ ambiētia ipm ſic aũt non eſt in mēſuris durationis. hec enim oēs eēntialiter ſunt ꝓprietates ipſoꝝ durãtiuꝫ ⁊ ideo plures non ordinant ad vnum q: non hñt cōparationem talem niſi ad ea quoꝝ ſunt mēſure. contingit tamē plures ordinari ad idem ita ꝙ vna ſit mēſurans ⁊ altera includēs per exceſſum ⁊ que ſunt incluſa ab eternitate nō ſeqtur ꝙ ſint in eternitate uel eterna ſicut oſtēſum eſt. ¶ Sunt tñ qdam magři qui dicũt ꝙ eternitas eſt mēſura euiternoꝝ ⁊ tpalium: ſed non ꝯuertit. Et ſm hos dicēdum eſt ꝙ adhuc non ſeqtur ꝙ ſi tpalia menſurant eternitate ꝙ ſint eterna uel in eternitate q: eternũ ⁊ in eternitate eſſe nō dicit niſi in hijs que uel pticipant ipm eternum ꝓprie uel habent ꝯueniētiam cum ipo in aliqua proprietate ut dictum eſt. Sed nobis magis placet qđ dictum eſt ſupra. ſ. ꝙ mēſura que numerat ipſum ⁊ certificat quãtitatem ipſius uel mēſura que adiacet toti quãtitati ſm eque ut totum tēpus adiacet toti motui celi ⁊ ꝯſtat ꝙ neutro mō eſt mēſura euiternoꝝ ⁊ tpaliũ.

¶ Articulus 5°. De quando ⁊ nunc eternitatis.

Quinto queritur De nunc ⁊ quãdo eternitatis. Et videt ꝙ non habeat nũc differēs a ſe. eternitas enim indiuiſibilis eſt non hñs ꝓus ⁊ poſterius neq; ptes. ergo nũc eternitatis in eē non differt ab eternitate. ¶ Cōtra dicit Boeꝰ in li° de trinitate ꝙ nũc ſtãs ⁊ nō mouēs ſeſe ſemp eternitatis facit: ſed oē faciēs ſm eē differt a facto. cum ġ nũc faciat eternitatem ſm eē differt ab eternitate. Iuxta hoc queritur utrũ eternitas hēat qñ. Et videt ꝙ nō q: qñ eſt natura tertia que relinquit ex duabus alijs naturis. ſ. nã durationis extrinſecus adiacētis ⁊ nã durãtis. ſed eternitas ⁊ eternuꝫ non ſunt nāe diuerſe ġ ex hijs tanq̃ꝫ diuerſis nō relinqtur qñ tertium. ¶ In ꝯtrariũ eſt locutio uſitata. ſicut deus eſt ab eterno in ꝓncipio erat uerbũ ubi ab eterno ⁊ i ꝓn° dicũt qñ uel nō ſine qñ. ¶ Solō dicimꝰ ꝙ eternitas hēt nũc ⁊ ſicut nũc tpis eſt ſuba tpis ⁊ fluxꝰ ipſius nũc eſt eē tpis: ita nũc eternitatis eſt ſba eternitatis ⁊ duratio ipſius nũc eſt eē eternitatis. ¶ Dicat ġ ad ꝓm ꝙ ſꝫ eēntiã que ē ſuba nō differre ab eternitate: ſed ſm eēntiã que dat eē pōt duplr accipi ſm eē rei ⁊ ſic nō eſt dria ſicut nō eſt dria inter nũc ⁊ nũc ſemp durãs. Si aũt accipiat ſm eē rōnis tũc eſt dria talis q̃lis eſt iter durãs ⁊ durationē durãtis. Si aũt aliqs obijciat ꝙ duratio nō eſt durãs ſicut ꝓprietas nō eſt ſbm. Dicēdum ꝙ hoc eſt uerũ in rebus creatis: ſed in rebus increatis non tenet niſi ſm rōnē ut dictũ eſt. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ faciens ut efficiēs nunq̃ꝫ eſt idem facto: ſed faciens ut ꝓncipium quod non eſt tñ ꝓncipiuꝫ ſed etiam ſubſtantia hoc ſubſtãtialiter eſt ideꝫ facto ſicut eſt in nũc temporis ⁊ in nunc eui ⁊ in nũc eternitatis. ¶ Ad id qđ queritur de quãdo dicimus ꝙ ex eternitate relinqtur qñ. ¶ Ad

argumētum qđ cōtra eſt dicimus ꝙ lꝫ eternitas ſit idem eterno tamē ſm modum dicēdi p̄dicant extrinſecus adiacēs ut dicit Boetius. ⁊ penes hūc modum ex ipſo relinqtur quādo re qdem non differēs ab eterno ⁊ eternitate ſed modo predicandi.

¶ De Euo.

Eide queritur De euo.

d Quia autem diffinitiones eui non inueniunt ab auctoritatibus date. querimus quid ſit ſm rem ⁊ eſſe ſuū ut ex hijs concludat ſua diffinitio. 2° que ſint euiterna ⁊ que ſit ratio ꝙ ipſum incepit cum tpe ⁊ non ante ipſum. 3° utrū ip̄m p̄ncipaliter ſit in vno ſicut tempus ⁊ eternitas. tempus enim eſt in primo mobili. eternitas autem eſt in deo. 4° de nunc ⁊ quando eui.

¶ Articulus 6°. De diffinitione eui.

c Jrca primum ꝓcedit ſic ſm nām mēſurati attēdit ꝓprietas menſure ſicut patet in eternitate ⁊ tēpore. Eternitas autē eſt oīno ſimplex eo ꝙ eſt mēſura ſimplicis. tēpus autem eſt a p̄ori ⁊ poſteriori ꝓpter ipſum mobile qđ partim eſt in termino a quo ⁊ partim in termino ad quem. ergo cū euū ſit menſura eorū que habēt p̄ncipium ⁊ incorruptibilia ſunt ⁊ tamē que oīno ſunt ſine ſucceſſione videt ꝙ euū ſit totum ſimul ſicut eſt eternitas. ¶ Preterea in talibꝰ eſt actus cum potētia nec vnq̄ꝫ potētia p̄cedit actum in ipſis: ſed cōſtat ꝙ tempus eſt menſura exiſtētium in potētia aliquo modo. ergo videt ꝙ talia ſint ſimul in actu cum ſint oīno extracta a cōditionibus tēporis. ergo videt ꝙ menſura eoꝝ nō poſſit eſſe cum p̄ori ⁊ poſteriori ⁊ ita erūt tota ſimul. Forte diceret ꝙ euum non eſt menſura tm̄ incorruptibilium habentiū durationem ſed etiam alioꝝ que non habēt ſucceſſionem ſicut ipſius eē entium qđ non eſt ſucceſſiuum. ¶ Sed cōtra quicqd habet potētiam ante actum nō acqrit actum niſi per tranſmutationem ab vno cōtrarioꝝ quod eſt p̄uatio in aliud qđ eſt forma ⁊ habitus. omne autem tale cadit ſub generatione ⁊ corruptione neceſſario: ⁊ qđ tale eſt habet in ſe cōtrarietatem que eſt p̄ncipium pugne. pugna autem ſicut dicit Damaſcenus eſt p̄ncipium diſtātie ⁊ corruptionis ergo eſſe ſuum inquātum fundat in tali contrarietate non oīno eſt inuariabile. ergo videt ꝙ taliꝰꝫ etiam quo ad eſſe nō ſit mēſura ipſum euuꝫ. Ex hijs ergo pōt cōcludi ꝙ euum eſt mēſura durationis habentium p̄ncipium ⁊ nō finē tota ſimul. ¶ Sed cōtra hoc ſic obijcit. Ubicūqꝫ eſt inuenire extrema aliqua ibi eſt inuenire medium uel per abnegationem utriuſqꝫ extremi uel per cōueniētiam utriuſqꝫ: q: aliter eſſet completus ordo. Si ergo eternitas eſt tota ſimul ⁊ tēpus eſt cū p̄ori ⁊ poſteriori tūc videt ꝙ euum qđ medium eſt nō ſit totum ſimul ſicut eternitas nec cum priori ⁊ poſteriori ut tēpus q: medio modo ſe habet cum omnis creatura quātum eſt de ſe eſt tendēs in nihilū ergo ⁊ uariabilis: ⁊ ita videt ꝙ non oīno ſit ſine viciſſitudine. Si forte dicat ꝙ lꝫ in ſe uariabilis ſit tamē inquātum comparat ad potētiam diuinā cōtinentem ipſam nō uariat. Contra in p̄cedentibus oſtēſum eſt ꝙ ſm ꝙ cōparat ad deū qui eternus. i. ſm ꝙ participat eternū eſt eternum ⁊ in eternitate: ergo non quantum ad hoc dicet eſſe in euo. ¶ Preterea querit utrum euum poſſit diffiniri per vitam ſicut eternitas. Videt ꝙ ſic: q: dicit ꝙ viuere viuētibus eſt eſſe. cum igit angeli viuāt viuere eſt eſſe eorū: ⁊ ita videt ꝙ ſicut diffiniutur per eſſe ita poſſunt diffiniri per vitam. ¶ Preterea querit utrum euum ſit mēſura corpum aliquoꝝ. Videt ꝙ nō q: non eadem menſura eſt rei diuiſibilis ⁊ indiuiſibilis. Probatio: q: cuꝫ mēſura ſequat ꝯditiones mēſurati oporteret ꝙ eadem mēſura eſſet diuiſibilis ⁊ indiuiſibilis qđ falſuꝫ eſt. ergo videt ꝙ non eſt vna mēſura corporū diuiſibilium ⁊ ſpirituum indiuiſibiliū ergo videt ꝙ euum non ſit menſura corpoꝝ. ¶ CONTRA Boetius in li° de trinitate dicit quādo qđ de deo dicit ſemp eſt vnum. Unde qdeꝫ ſigt ꝙ in omni p̄terito ſiue in omni q: quoquo modo ſit p̄ñti in omniqꝫ futuro erit ꝙ de celo ⁊ de ceteris immortalibus corporibus dici pōt ſm philoſophos. ergo videtur ꝙ talia corpora ſint in euo uel in eternitate. ¶ Jtem ſancti dicūt ꝙ hoc eſt in tpe qđ cum tpe uariatur: ⁊ huic cōcordāt philoſophi dicētes ꝙ ſola contingētia uel poſſibilia ſunt in tēpore: extra tēpus autem ſunt neceſſaria ⁊ impoſſibilia: ⁊ iterum ꝙ tempus eſt magis cauſa corruptionis q̄ꝫ generationis: ⁊ ita videt ꝙ talia corpora non ſint in tpe ergo videt ꝙ ſint in euo conſtat autem ꝙ non ſunt in eternitate. Cōtra hoc videtur eſſe pſalmiſta. opa manuum tuarū ſunt celi ipſi peribunt tu autem pmanes ⁊ ſicut amictum mutabis eos ⁊ mutabūtur tu autem idē ipſe es ⁊ anni tui nō deficiēt. ¶ Solutio ſine p̄iudicio cōcedo ꝓbationes diffinitionis ſupra poſite ⁊ diffinitionē ipſam. ¶ Ad hoc qđ ꝯtra obijcit: ꝙ non oīno ſit ſine priori ⁊ poſteriori q: eſt medium inter eternitatem ⁊ tēpus. Dicēdum ꝙ ad eſſe tpis exigit motus ſm locum ſm philoſophos: uel ad minus uariatio ſm ſanctos. Unde cum multipliciter ſint aliqua uariabilia q: hn̄t. ſ. in ſeipſis cauſam uarietatis ⁊ hec ſunt que habēt cōtrarium in ſe uel extra ſe. in ſe ut elemētata extra ſe ut elemēta. ⁊ quedā que non ꝓpria virtute diuina ut angeli ⁊ corpa immortalia ut dicit Boetius. Dico ergo ꝙ illa ſunt in tpe que p̄mo modo ſunt uariabilia: nō illa que ſecūdo modo. ¶ Et ſi obijcit ꝙ media ſint dicēdum ꝙ ex hoc nō ſeqtur ꝙ nō ſint tota ſimul ſed ꝙ totum eſſe ſimul nō ſit oīno eiuſdē rōnis cum totum eē ſimul eternitatis in eternitate enim eſt a potētia cōtinēte ſeipſam ⁊ ſuum eē ex p̄fectione oīmoda quam habet inquātum nō eſt creata. in alijs autem nō eſt totum eſſe ſimul a potētia intrinſeca: ſed eē idem que nō eſt de eſſe creature talis cui potētie non inuenit repugnās in ipſo qđ cōtinet. ſicut eſt in illis que hn̄t cōtrarium. Et ſic patet ſolutio ad totuꝫ p̄mū. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ ex ſe tēdere in nihilum dicit multipliciter. quedam enim tēdūt per p̄ncipiū pugne intra uel extra ut dictū eſt ⁊ hec ſunt in tpe. quedam aūt ex hoc ꝙ hn̄t diuiſibilitatē cōtinui cuius diuiſionis cauſa nō eſt in ipſis ſed poſſet eſſe ſi in ipſa ageret potētia ſupior ipſis: ⁊ hoc eſt in celo ⁊ in corpibus que Boetius dicit immortalia. quedā autem ex ſe dicunt tēdere ꝓpter hoc tm̄ ꝙ cōſeruatio eoꝝ non eſt ex ſe ſed a ſupiori ut angeli ⁊ eadem corpa de quibꝰ dictū eſt ⁊ iſtud nō repugnat euo. ¶ Ad hoc qđ obijcitur ꝙ ſm ꝙ compant ad potētiam dei cōtinētem dicuntur eterna per participationē ſm diuiſionem ſupra poſitam in penultima queſtione de eternitate. Dicēdum ꝙ hoc falſuꝫ eſt. illa enim pticipatio non eſt eterni niſi ſm vitam beatā: non ſm id qđ ip̄m eternum cōtinet oīa: q: ſm hoc omnia eēnt eterna. potētia enim dei ꝯtinet oīa ut dicit Gregorius. ¶ Ad hoc qđ querit utrum poſſit diffiniri per vitam dicēdum ꝙ non. vita enim que cadit in diffinitione eterni eſt vita beata in ſe ⁊ ſm ꝙ pōt participari a creatura intellectuali uel que hēt relationē ⁊ vnionem ad illam ſicut corpus humanuꝫ: talis autem non eſt angeli vita ⁊ ideo euum nō ponit cōparationeꝫ primo niſi ad eſſe. Preterea euum nō eſt tm̄ mēſura viuētium ſed ⁊ non viuētium ut patebit iam in ſolutionibus ſequētibus. ¶ Ad hoc qđ obijcit ꝙ viuere viuētibus eſt eſſe. Dicēdum ꝙ uerum eſt per ſe loquendo: qa vite actus eſt viuere. vita autem actus eſt ſpiritus. viuere autem eſt actus vite tanq̄ꝫ cauſe ſecūde ut dicit philoſophus. Qui ſibi preponit eē qđ eſt actus entis ſm cauſam primam que eſt eſſentia. Unde cum dicitur viue-

re viuētibus eſt eſſe.intelligēdum eſt de eſſe ſpecificato per cauſam ſecūdam.i.per formam ꝯtrahētem ſpecificatam que vita eſt ⁊ nō eſſe qḋ eſt actus cauſe pme: ⁊ ꝑm ꝙ eſt pma.i.forme generaliſſime que eſt eēntia.Et hoc patet ex pncipio cōmēti ſup librū de cauſis.ubi expreſſe quaſi per eadē uerba iſtud exponit.Quidā tñ dicunt ꝙ tm̄ ſpūs ſunt in euo ⁊ faciūt dr̄iam inter nūc tpis ⁊ euū. nūc enim dicit ipſum qḋ eſt de tpe accipe ꝑm ſubam ſuam:⁊ dicūt ꝙ hoc eſt mēſura eē corpum que dicunt immortalia:inſtās autem dicit ipſum indiuiſibile quod eſt cum pori ⁊ poſteriori:⁊ in hoc eſt eſſe corpoꝝ mutabilium.Sed hoc nobis nō videt quocunqꝫ enim modo accipiat:aut eſt ſtās in duratione ſua:aut nō.Si eſt ſtans cadit in rōne eui.ſi nō tūc cadit in eēntiam tpis.❡ Ad aliḋ dicēduꝫ ꝙ corpa multipliciter ſe hñt ad mutationē. quedā enim gñabilia ⁊ corruptibilia ꝑm totū ut elemētata.quedā ꝑm partē ut elemēta:⁊ hec nō ſunt extra tps ſicut accipit a beato Dionº in liº de diuinis noibº capº xº.ubi dicit ſic.tēpus uocāt qḋ metit in gñatione ⁊ corruptione ⁊ aliqñ aliter ſe habet.Quedā eniꝫ ſunt extra generationē ⁊ corruptionē ⁊ ꝑm totū ⁊ ꝑm partē:tamen eſſe ipſoꝝ eſt in motu pfectiſſimo qui eſt motus ꝑm locū circularis:⁊ bñ opinor ꝙ eē taliū ſit in euo.motus aūt in tpe ꝑm ꝙ dixerūt phi qui ſubtiliº iſta rimati ſūt.❡ Ad hoc qḋ obijcit ꝙ nō eſt eadē mēſura diuiſibilis ⁊ indiuiſibilis.Dicendū ꝙ ois diuiſio eſt gr̄a quātitatis ⁊ materie:eſſe aūt qḋ eſt actus eēntie dātis eē ut dicit Boetius ſimplex eſt ꝑm ꝙ in ſe cōſiderat nec recipit diuiſionem nec locū nec aliqḋ talium niſi inquātuꝫ eſt materia illa uel illa.Unde cum euū reſpiciat eē ꝑm ſe non in cōparatione ad quātitatē que ordinat ad motū planuꝫ eſt videre ꝙ euuꝫ adiacet eē indiuiſibili ⁊ idiuiſibilr.❡ Auctoritas tñ Boetij que ꝓpter hoc inducit ſane intelligēda eſt:q: videt dicere ꝙ talia corpa ſint in eternitate ⁊ eterna.ſed hoc nō intēdit ſed tm̄ ꝙ in hoc ꝯueniūt cum eterno:q: eadē oīno ꝑm eſſe ſuum ſunt in pterito pñti ⁊ futuro qḋ cōuenit oibus eternis.vnde quātū ad talē cōuenietiam qñqꝫ dicunt eterna lꝫ nō ſint in eternitate ſicut ſupra expeditū eſt.Utrū aūt idem ſit qñ eterni ⁊ euiterni ifra determiabit.❡ Ad dicēdū ꝙ mutatio cuius cauſa non eſt in ipſo mutato non trahit ad tēpus uel ꝯditiōes tēporales:ſed talis eſt mutatio celi que nō fit niſi virtute increata agēte in ipſum.❡ Sed ꝯtra hāc ſolutionē videt eſſe qḋ dicit Augº ſup geneſim ad litteram.ubi dicit ꝙ deus creaturā corpalem mouet per tēpus ⁊ locū.creaturā ſpūalem per tempus tm̄.Ad hoc dicūt qdam ꝙ creatura ſpūalis dupliciter cōſiderat.ſ.ꝑm eſſe ⁊ ꝑm hoc eſt in euo ⁊ ꝑm motū ⁊ ꝑm hoc eſt in tempore:⁊ idē relinquūt dicēdū de corpibus immortalibus ſed hoc nihil eſt q: impoſſibile eſt intelligere qͥliter tempus qḋ eſt cum pori ⁊ poſteriori ſit mēſura alicuius qḋ nō diuidit ita ꝙ partim ſit in termino a quo ⁊ partim in termino ad quē.Unde dicēdū ꝙ Auguſtinus aliter accipit ibi tēpus.cōſtat enim ꝙ oē corpus motiuuꝫ ꝑm ꝙ mouet eſt in tpe.ſed motus angeli nālis nō eſt motus ꝑm locū ſed uariatio intellectiue potētie per intelligibilia diuerſa:quam uariationeꝫ appellat Augº tēpus ſicut patet ibidē.Tēpus enim multipliciter dicit ꝑm ꝙ infra determinabit.Et ſic patet ſolutio ad oia queſita in duobus articulis ſupra poſitis niſi ad hoc tm̄ que ſit ratio ꝙ euū incepit cum tpe ⁊ nō añ.Et huius ſolutio patere poteſt ex pdictis.ſi enim mundus qui eſt opus creationis dicit vniuerſitas creaturarū cum oia euiterna creature ſint ſicut ⁊ tpalia.mēſura aūt nō ſit niſi in mēſurato oportuit incipe euū cum tpe ſicut tpale incepit cuꝫ euiterno. ❡ Si aūt obijcit qḋ Damaſcenº dicit.ꝙ angeli ſūt añ mūdum.Dicēdū ꝙ hoc 2º liº ſniarum loco ſuo determinari debet.tñ quātū ſufficit ad qōnem pñtē:hoc eſt ꝙ lꝫ mūdus diſtinctionē habet in ptibus ꝑm ꝙ vna eſt ante aliā:tñ ꝑm ꝙ refert ad opationem ꝓuidētie uel potētie creātis nō erit vnū añ aliud ꝑm durationē diuerſam in ſpecie ut euū ⁊ tēpus.⁊ ita patet ꝙ cum tpe incipe debuit:⁊ ſic expeditū eſt qḋ eſt in duobus articulis.

❡ Articulus 8º.Utrum euum ſit principaliter in vno ſicut tempus ⁊ eternitas.

t **Ertio queritur** Utrum euuꝫ ſit in vno ſicut eternitas ⁊ tēpus.Et videt ꝙ ſic eternitas eſt in vno ⁊ tēpus ſicut dicūt phi.cum ergo ꝑ eūdem modū adiaceat euū euiterno ſicut tēpus tēporali ⁊ eternitas eterno:videt etiam ꝙ euū ſit in vno.Item ſicut ſe habet ſubm ad ſubiectū in durādo ſic mēſura durationis ſubiecti ſe habet ad mēſuraꝫ durationis.ſed in euiternis eſt vnum ſimplicius ⁊ nobilius alio:ḡ ⁊ menſura vnius ſimplicior erit mēſura alterius:ſed in omni genere mēſure in quo eſt inuenire ſimplicius ⁊ minus ſimplex:minus ſimplex reducit ad ſimplicius tanqꝫ ad mēſurā ſui ut ꝓbat in.xº metha^{cc}.⁊ patet per inductionem:q: pōderata ad minimū pōdus ⁊ mēſurata modio ad minimū in genere illo ut ad ſextariū uel qͣrtariū:⁊ ſic de alijs.ergo etiā euiternū ꝑm mēſuram eui ad ſimpliciſſimū generis ſui habet reduci.Si forte dicat ꝙ nō eſt talis dr̄ia in euiternis hoc eſt ꝯtra Aug^{m} qui dicit ꝙ angeli differūt ſubtilitate eēntie.⁊ ponit in 2º liº ſniarū diſtinctiōe 4ª.❡ Preterea manifeſtū eſt ꝙ ſpūales eſſentie ſubtilitate nāe differūt ⁊ nobilitate a corpibº:que tñ euiterna ſunt ꝑm ſuū eē:ut ꝓbat ex auctoritate Boetij ſupra iducta in qua dicit ꝙ illa corpa imortalia ſunt. ❡ Si forte dicat iterū ꝙ ipſi eē nō adiacet euū ſed potētie durāti ⁊ illa nō diuerſificat ſic:hoc eſt ꝯtra rōnem q: eēntia pncipiū eſt illius potētie pcipue cum potētia illa ſit eēntialis:potētia enim durās nihil aliud eſt qꝫ potentia ꝯtinēs ſe in eſſe totā ſimul:⁊ ſic patet ꝙ illa potentia diuerſificat ꝑm ꝙ diuerſificat ipſa eēntia.❡ Contra ꝙ eternitas eſt in vno hoc eſt ꝙ plura nō pñt eē ſine utroqꝫ termino.ſ.pncipio ⁊ fine.Siliter ꝙ tēpus eſt in vno hoc eſt ideo q: cauſa oiuꝫ motuū eſt vnus motus.ſ.motus pmi mobilis qui ſimpliciſſimus eſt:⁊ hoc patet per phm in liº ducis teucroꝝ qui dicit ſic.Ois motus qui iuētus eſt in materia gñabili ⁊ corruptibili reducitur ad motū celi qui fecit moueri hāc mām gñabilem ⁊ corruptibilē ut recipiat formā.ſed in euiternis nec eſt vnū qḋ ſit cauſa oium euiternoꝝ nec iterū qḋ ſit ſine utroqꝫ termino ergo nō ꝯtingit euū reducere ad vnum.❡ Solutio qdam ꝓcedūt ultimā rōnē ⁊ ſoluūt ad pcedētes ꝓ hoc ꝙ nō ſit ſimile de tpe ⁊ eternitate ⁊ euo:ſine preiudicio tñ pōt dici ꝙ euū eſt in vno.❡ Ad ultimā rōneꝫ eſt dicēdū ꝙ in reductione mēſuratoꝝ ad mēſurā nō attendit ratio cauſe nec etiā carentia termini:ſed ſimplicior ⁊ notitior quātitas.⁊ hoc euidēter patet in reductiōe granoꝝ ad modiū ⁊ reductione maſſe ad factionem uel machinā ⁊ in alijs ſiliter in qbus nō attēdit in pmo mēſurāte niſi ſimplicior ⁊ notitior quātitas que ut aliquota ſe habet ad totū mēſuratuꝫ.Unde cum talia ſint inuenire in euiternis nō enim vnū euiternū inf^{m} excedit aliud iſinitate patet ꝙ reducunt ad aliqḋ vnū p^{m} mēſurās

❡ Articulus 9º.De nunc ⁊ quando eui.

q **Uarto querit** De nūc ⁊ quando eui.Et querit pmo in quo differat nūc eui ab eterno.Et videt ꝙ in nullo cum euū nō habeat partes.❡ Si aliqs dicat ꝙ nūc eternitatis eſt indiuiſibile ⁊ eternitas etiā quare adiacet indiuiſibili:ſed nūc eui ⁊ euū ꝑm quedā modū adiacent diuiſibili ꝑm ꝙ dicit uel diuidit potētia creata opans in ope.hoc eſt ꝯtra Aug^{m} in 8º ſup geneſim ad litteram:qui dicit ꝙ ꝑm hoc ꝙ viciſſitudo eſt in angelis operantibus mouentur per tempus ⁊ non per locum.ergo ꝑm hoc ipſorum menſura

non erit euum ſed tēpus:⁊ ita penes hoc non pōt diſtin
gui euum a nūc eui. ¶ Similiter querit̃ de quādo. vi/
det̃ ꝙ ex euo non relinqtur quādo. Cum enim euū ſit
totū ſimul nō relinqt quādo preteritū:nec etiam qn̄ fu/
turū:⁊ cum hoc qd̄ nō eſt futurū nunq̄ȝ erit preſens eti
am p̄ſens nō relinqt ⁊ ita nullū quādo relinqt. ¶ So/
lutio dicēduȝ ꝙ nūc eui differt ab euo nō in ſubſtātia ſȝ
in eē:eſſe enim eui eſt in tota duratione ſimul manente
ſed nūc compat̃ ad ip̄m durās ſm̄ ꝙ eſt īdiuiſibile vnū
nō ꝓceſſuȝ in duratiōe. ¶ Ad argm̄ qd̄ cōtra eſt dicēdū
ꝙ aliud eſt potētia viciſſitudinata in ope:⁊ aliud potētia
cōiēta in eē. de potētia enim opis uerū dicit Aug⁹ ꝙ ua
riat̃ per tp̄s ſed ad 2m̄ compat̃ euū. ¶ Ad id qd̄ q̄rit̃ de
qn̄ dicēdū ꝙ qn̄ relinqtur ex euo ſed nō diſtinguibile ꝑ
p̄teritū ⁊ futurū:⁊ illa obiectio que facta eſt tenet de qn̄
tpis:niſi forte dicat̃ diſtinguibile per accn̄s. ſ. per cōpa/
ratioē ad tp̄s:ſicut etiā dictū eſt diſtingui eternitatem:
ut cum dicimus quādo angelus fuit eſt uel erit.

¶ De tempore.

d **Einde querit̃** De tēpore

Primo an ſit a nā:an in aīa tm̄. 2° qd ſit.
3° de ſuba ipſius que eſt nūc. 4° utrū ip̄ȝ
ſit cauſatū a motu uel nō ſit ſine motu. 5°
q̄re ipſum dicat̃ perſe quātitas ꝯtinua ⁊ nō motus. 6° q̄
liter vnū ſit de coequeuis. 7° q̄re ipſuȝ dicat̃ magis cau
ſa corruptionis q̄ȝ gn̄ationis. 8° q̄liter ip̄m exiuit in eē.
9° qd ſit eē in tpe. x° utruȝ ſit vnum tp̄s uel plura. xj° de
quando temporis.

¶ Articulus x°. An tp̄s ſit a natura an in anima tm̄.

d **Einde queritur** De tēpore.

an ſit a nā ⁊c̃. Et ꝓcedit̃ ſic. Dicit Ariſ. ꝙ h̄ tē/
poris factū eſt ⁊ nō eſt. illud ꝟo futurū ⁊ nōdum eſt:ſed
ex hẏs cōponit̃ tp̄s ⁊ cōpoſitū ex hẏs que nō ſunt non
eſt. g̃ tp̄s nō eſt niſi forte in rōne. Adhuc oīs partibilis
ſi ſit neceſſe eſt:aut oēs aut q̄ſdā ptes eſſe:ſed tp̄s eſt di/
uiſibile:g̃ ſi eſt neceſſe aliquā ptiū eſt eſſe:ſed hec pars
que eſt futurū nō eſt. ſil'iter pars que eſt p̄terita non eſt.
ergo ſi aliq̄ eſt hoc erit pn̄s nūc. aut g̃ hoc eſt diuiſibile:
aut indiuiſibile. Si eſt diuiſibile redit eadē queſtio:qa
tūc nō erit diuiſibile niſi in p̄teritū ⁊ futurū:q: aliā diui
ſionē nō admittit ſucceſſiuū. Si aūt eſt indiuiſibile tunc
ip̄m nō eſt pars ꝯtinui tpis ⁊ ita tp̄s nō eſt:q: nihil indi
uiſibile eſt pars ꝯtinui. ¶ Itē deducēdo ad impoſſibi/
le ꝓbat Auicēna tp̄s nō eē actu:q: ſi eſt in actu aut ma/
net aut deſtruet̃. Si manet ⁊ nō manet ſine ptib⁹ q: na
tura totius nō eſt extra nām ptiū. ergo erit ptes accipe
ſ. p̄teritū ⁊ futurū eē actu:⁊ hoc eſt redargutio eorū qui
ponūt ptes tpis:q: ipſi dicūt ꝙ nihil eſt de tpe accipe ni
ſi nūc. Si aūt deſtruit̃ aut deſtruit̃ in ſeipſo:aut in tēpo/
re ꝯſequēti:aut in inſtāti ꝯn̄ti. nō in ſeipſo q: eſt in ſeipo
Sil'iter nec in tpe ſequēti:q: nihil deſtruit̃ in illo in quo
nō eſt:ſed tp̄s nō eſt in tpe ꝯn̄ti ut ꝓbat per p̄cedēteȝ rō
nem. q: nihil eſt de tpe accipe niſi nūc ⁊ hoc nō eſt tp̄s.
ergo nō deſtruet̃ in tpe ꝯn̄ti. Si ꝟo deſtruit̃ in nūc cō/
ſequēti eſt duplex incōueniēs. Unū ꝙ nūc nō erit cōſe
quēs tp̄s uel nihil quoꝝ utrūq̄ȝ incōueniēs ut ꝓbat̃ in
li° phi°ꝝ. ꝙ ꝯn̄tia ſunt inter que nō eſt mediū eiuſdē ge
neris:⁊ inter quelibet duo nūc ſunt īfinita nūc. Sil'iter
inter tp̄s qd̄ deſtruit̃ ⁊ nūc qd̄ ſeqtur non eſt eadē natu
ra ⁊ ita nō erūt ꝯn̄tia. ¶ Item aliud incōueniēs eſt ꝙ ſi
deſtruit̃ in nūc ꝯn̄ti oportebit ꝙ hēat eſſe in toto tpe p̄ce
dēti illud nūc ⁊ hoc iam deſtructū eſt q: tp̄s nō habet eē
in toto tpe q: ſucceſſiuū eſt. Item ſi tp̄s ponit̃ eſſe eſt de
numero ꝯtinuoꝝ:ergo terminabit̃ ad duos terminos. ſ.
ad inſtās qd̄ eſt p̄teritū:⁊ ad inſtās qd̄ eſt reſpectu illi⁹
eſt futurū. ſed inſtās p̄teritū nō eſt q̄re nihil terminant.
ergo inſtās p̄teritū nō terminat tp̄s. ⁊ ſi aliqs terminus
nō terminat nihil terminat̃ ad ip̄m:ergo cū inſtās p̄te/
ritū nō terminet tp̄s non terminat̃ ad ipſum. Itē ſi forte
dicat̃ ꝙ duo termini. ſ. inſtās in p̄terito ⁊ inſtās in futu
ro ⁊ ſint ſimul. ¶ Cōtra quecūq̄ȝ ſe hn̄t ſic p̄us ⁊ poſteri
us repugnāt ſimultati. ſed inſtās in p̄terito ⁊ inſtans in
futuro ſe hn̄t ſicut p̄us ⁊ poſterius:ergo nō erunt ſimul.
Preterea ſi eēnt ſimul cum nō ſint ſimul in loco oporte/
ret ꝙ eſſent ſimul in inſtāti vno qd̄ eſt incōueniens. Si
forte dicat̃ ꝙ pn̄s qd̄ eſt eſt ſicut ꝯtinuās ad qd̄ copulā/
tur. i. cōtinuant̃ ptes tpis. Cōtra nō entis nō eſt ꝯtinua/
tio ad aliqd uel in aliquo:uel aliqd ꝯtinuat̃ ad ip̄m:ſed
p̄teritū ⁊ futurū ſunt nō ens ergo nō cōtinuat̃ ad aliqd
uel aliqd ad ipſum:ergo tp̄s non eſt. Itē ſupponatur ꝙ
tp̄s ponat motū eſſe ⁊ ita dicūt phi etiā tēpus ꝓpriū mo
tuȝ ponit ⁊ nō loq̄mur de tpe in cōi qd̄ oīum eſt:ſed de
tpe ꝓprio. Itē ſupponat̃ ꝙ ad poſitionem vnius motus
nō ſeqtur poſitio alterius:q: nō ſeqtur ſi a mouet̃ ꝙ pro
pter hoc moueat̃. Inde ſic mot⁹. a. ⁊ motus. b. ſūt ſimul:
⁊ hoc ſupponat̃ q: poſſibile eſt:ergo tpe eoꝝ ſunt ſimul
aut ergo ſimul natura dignitate loco cauſa ordine ſub/
iecto aut tpe:⁊ ꝯſtat ꝙ nullo horuȝ niſi tpe aut ſubiecto.
Patet aūt ꝙ nō ſubo:q: mobilia nō ſunt vnū ⁊ ita mo/
tus eoꝝ nō eſt vnus in ſubiecto ⁊ ita nec tpa:q: tēpus ꝓ
priū nō ſeqtur niſi motū ꝓpriū ergo ad poſitionē duoꝝ
tēporū ſeqtur tertiū tp̄s cum nō poſſit eē ſimul niſi tpe
ſed ad poſitionē tpis ſeqtur motus ergo erit tertius mo
tus qd̄ negatū eſt ſupra. Item iſti tres motus aut erunt
ſimul aut nō. ⁊ cōſtat ꝙ ſimul ⁊ nō niſi in tpe:ergo erit
q̄rtum tēpus ergo ⁊ q̄rtus motus ⁊ ſic in infinituȝ:ergo
ad poſitionē duoꝝ motuū ſimul ponit̃ poſitio infinitorū
tempoꝝ ⁊ per ꝯn̄s motuū infinitoꝝ mobiliū. ¶ Hẏs ra
tionibus cōſentit Aug⁹ dicēs. ꝙ tēpus nō niſi in aīa eſt
⁊ tēpus eſt ſm̄ eū diſtēſio animi per imaginationē inter
deſignationē duoꝝ momētoꝝ. momēta aūt duo nihil ali
ud uocat q̄ȝ duas renouationes ſitas in mobili qd̄ mo/
uet̃ ſicut duas eleuationes in ſole:q: ſol ſm̄ curſuȝ cōes di
ſtinguit horas ⁊ momēta. Un̄ collectio hoꝝ momentoꝝ
per imaginationeȝ tēpus eſt. Hoc aūt accipit̃ ex uerbis
Auguſtini in. xj° cōfeſſionū ubi dicit. mihi videt̃ nihil
aliud eſſe tēpus q̄ȝ diſtēſionē. ſed cuius rei neſcio:⁊ mi/
rum ſi nō ipſius animi qd eſt metior:obſecro deus me/
us ⁊ dico aut indiffinite lōgius eſt hoc tp̄s q̄ȝ illud:aut
etiā diffinite duplū eſt hoc ad illud tēpus metior ſcio ſȝ
nō metior futurū q: nō idē eſt:ſed nō metior pn̄s:q: nul
lo ſpatio tēdit̃:ſed nō metior p̄teritū q: iam nō eſt. quis
igit̃ negat futura nōdū eē ſȝ tm̄ iā eſt in aīo expectatio fu
turoꝝ:⁊ qs negat iaȝ p̄terita nō eē cū tm̄ adhuc eſt in aīo
memoria p̄teritoꝝ. ⁊ qs negat pn̄s tempus carere ſpatio
q: in pūcto p̄terit:ſed tm̄ ꝑdurat attēſio per quē peragat
ad eſſe qd̄ abeſt. Nō igit̃ longū tēpus futurū q: nōdum
eſt:ſed lōgū futurū lōga expectatio futuri eſt. nec lōguȝ
p̄teritū tēpus qd̄ nō eſt:ſed lōgum p̄teritū lōga memo/
ria p̄teriti eſt. Item Aug⁹ in eodē. Si qd intelligit̃ tpis
qd̄ in nullas iam uel minutiſſimas momētoꝝ ptes diui
di poſſit illud ſolū eſt qd̄ pn̄s dicit̃:qd̄ tm̄ ita raptū a futu
ro in p̄teritū trāſuolat ut nulla morula extēdatur. Nam
ſi extēdit̃ diuidit̃ in p̄teritū ⁊ futurū. pn̄s autem nulluȝ
habet ſpatiū qd̄ autē nūc liquet ⁊ claret nec futura ſunt
nec p̄terita:nec ꝓprie dicit̃ tpa ſunt tria pn̄s preteritum
⁊ futurum. ſed fortaſſe ꝓprie diceret̃ tēpora ſunt tria pre
ſens de p̄teritis:pn̄s de pn̄tibus:p̄ſens de futuris. Sūt
enim hec in aīa tria quedā ⁊ alibi ea nō video preſens
de p̄teritis memoria:preſens de pn̄tibus de intuitus:p̄
ſens de futuris expectatio. Si hoc ꝑmittunt̃ dicere tria
tēpora video fateorq̄ȝ tria ſunt. Dicit̃ etiā tēpora tria ſūt
p̄ſens preterituȝ ⁊ futurū ſicut abutit̃ cōſuetudo. Dicat̃
ecce non curo nec reſiſto nec reprehēdo dum tm̄ intelli/
git̃ qd̄ dicit̃:ſed neq̄ȝ id qd̄ futurū eſt eē iam neq̄ȝ id qd̄
preteritū eſt. pauca enim que ꝓprie loqmur plura non

ꝓ ꝑielogmur. Huic opinioni cōſentiūt qdā antiqſſimi
phi qui dicūt tēpus eē ex formis cōparationis que cōpa
ratio tñ̄ eſt in aīa. ⁊ appellāt formas cōpationis ꝓteſi
onē animi inter momētū ⁊ momētū. ¶ CONTRA
mobile qd̄ mouet̄ eſt ꝑtim in termino a q̊ ⁊ ꝑtim in ter
mino ad quē. In termino aūt ad quē in potētia ⁊ exibit
in actū. aut ḡ ille exitus mēſurabit̄ aliquo aut nullo. Cō
ſtat ꝙ aliquo: q: oīs potētia exiēs in actuꝫ mēſurat̄ aliq̄
Si aūt mēſurat̄ aliquo mēſura eius eſt. ſed mēſura po/
tētie exeūtis in actū ponit̄ ab oībus eē pn̄s tp̄s qui po/
nūt tp̄s eē. cum ḡ ꝓbatū ſit mēſurā illā eē: ꝓbatū eſt tp̄s
eē: ⁊ ita ꝯtradictoria eſt falſa. ſ. tp̄us non eſt. ¶ Si forte
dicat̄ ꝙ mēſura illa in aīa eſt cuius ſignuꝫ eſt ꝙ dolētes
⁊ etiā infirmātes ꝓlōgāt tp̄s ꝓpter attētionē multā mo/
tus īfirmitatis ⁊ doloris. uoluptuoſi aūt ⁊ dn̄i breuiāt tē
pus ꝓpter ꝑuam attētionē motꝰ delectationis. dormien
tes aūt oīno nō ꝑcipiūt ſed ꝯtinuāt nūc p̄cedēs ſomnū
ad nūc ad qd̄ terminat̄ ſomnus nō ꝑcipiētes tp̄s medi/
um: ſicut legit̄ de hijs qui dormiūt apud heroas in tari/
na. ⁊ ſicut legit̄ de ſcīs ſeptē dormiētibus. Si inqꝫ dicat̄
ſic. Cōtra ponamus ꝙ nō ſit aīa nec itelligētia: aut mēſu
rabit̄ potētia exiens in actum: aut nō. Si nō mēſurabit̄
hoc eſt incōueniēs. quātitas enim eius determinata eſt
⁊ oportet eā menſurari. Preterea adhuc erit motus ue/
locior motu que nō pn̄t eē niſi in cōpatione ad mēſu/
ras. Si ergo mēſurat̄ motus nō exn̄te aīa eē tp̄is nō de
pēdebit ab aīa. Preterea in liº de gn̄atione ⁊ corruptio
ne in fine p̄mi ꝓbat Ariſ. ꝙ mixtio nō eſt cōpoſitio ex
minimis ſaluatis: q: idē huic qd̄ mixtū eē videbit̄ id ſo
lū: ſed nō videt qdem acute. linee aūt. i. acute vidēti nō
mixtū eē videbit̄. Sed a ſiīi ſi tp̄s non eēt niſi in aīa ſm
vnū eēt tp̄s. ſ. attēdentē motū. ſm aliū nō eſſet. ſ. nō attē
dētē motū: ḡ eſſe tp̄is nō depēdet ab aīa ſꝫ tp̄is ꝑceptio
¶ Solutio cōcedimus ultimas rōnes. Et ad ſolutionē
rōnū p̄miſſarū ſupponimus tria que iferius ꝓbabunt̄.
¶ Primū eſt ꝙ nūc ⁊ tp̄s nō differūt in ſbā: ſed in eſſe
tm̄ eo ꝙ nūc eſt ſba tp̄is ut dicit phus. ¶ 2^{m} eſt ꝙ quā/
titas nō hn̄s poſitionē in ſuis ꝑtibus hēt eē debile. quā
titas aūt hn̄s poſitionē in ꝑtibus hēt eē forte. Dico auteꝫ
debile ſm ſbam manere uel poni ⁊ nō poni ſm eē. ⁊ di
co forte poſitionē ſm ſbam ⁊ eē ⁊ terminū. linea aūt ſm
ſbam ſuā ⁊ ſuaꝝ ꝑtiū: ⁊ ꝑtiū ſm ſuū eſſe habet poſitionē
Siīiter ⁊ ſm ſuum terminū qui eſt punctus: q: ſicut di/
cit phs in poſteriorībꝰ. punctus hēt poſitionē in ꝯtinuo.
¶ Tertiū eſt ꝙ p̄teritū ⁊ futurū ſunt in defectū ſm eē
⁊ ſm ſbam manēt. vn̄ p̄teritū in rōne p̄teriti nō eſt. ⁊ fu
turū in rōne futuri nōdū eſt ſed tm̄ ſubſtātia utriuſqꝫ eſt
¶ Hijs ſuppoſitis rn̄demus ad obiectū p̄mum ꝙ ꝑtes
tp̄is nō tēdūt oīno in nō eē: ⁊ idcirco illa obiectio nō cō
cludit niſi ꝙ de eē tp̄is nihil eſt accipe manēs ⁊ hoc eſt
uerū. ¶ Eodē mō rn̄dēdū eſt ad 2^{m} ꝙ pn̄s qd̄ accipit̄
ſi ponat̄ in actu manēs īdiuiſibile eſt ⁊ nō erit tp̄s ſꝫ eē
ſed ſm ſbam: ⁊ fluxus eius faciat eē tp̄is eē dico tale q̄/
le pōt hēre ſucceſſiuū: illa eniꝫ ut dicit Auicēna: humili/
ora ſūt in eē q̄ꝫ ꝑmanētia. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ iſta di
uiſio nihil ualet. Si tp̄s deſinet eē aut deſinet eē ī ſe aut
in tp̄e ꝯn̄ti aut in nūc. tp̄s enim nō eſt in ſe nec tp̄us hēt
eē in tēpore nec in īſtāti: ⁊ ideo obiectio illa nō ꝓcedit.
¶ Ad hoc aūt qd̄ obijcit̄ ꝙ aut manet aut deſtruit̄ 2^{m}
eē dicimus ꝙ deſtruit̄: ſed nec in ſe nec in ꝯn̄ti tp̄e nec
in īſtāti: ſed ex nā ſucceſſionis. ¶ Et ſi q̄rit̄ cauſa huius
dicēdū ꝙ cauſa huiꝰ eſt ꝯtinuatio in mobili renouatiōis
qd̄ eſt in motu qd̄ accipit̄ hic ⁊ ibi: ⁊ cū hic eſt nō eſt ibi.
¶ Ad aliud dicimus ꝙ nā tp̄is ꝯſiderat̄ abſolute ⁊ re
ſpectiue ad motū. Si ꝯſiderat̄ abſolute tūc nō ē ſignare
duo inſtātia ad que termineт tp̄s. ſi aūt ꝯſiderat̄ in com
paratione ad motū tūc eſt ſignare duo īſtātia ſm termi/
nos motus. ¶ Si aūt q̄rit̄ utrū ad illa ꝯtinuet̄ tp̄s ſm
eē. Dicēdū ꝙ ſic: q: ꝯtinuatio eius eſt ſm modū eē ipſiꝰ
⁊ eē ipſiꝰ eſt in defectu ⁊ ſic ēt erit ꝯtinuatio. ¶ Ad hoc
aūt qd̄ obijcit ꝙ nihil ꝯtinuat̄ ad ens. Dicēdū ꝙ iꝺ ueꝝ
eſt de nō ente ſimpr̄ termini tp̄is ſm ſbam ſunt: lꝫ nō ſꝫ
eē: ⁊ tales termini ſufficiūt ꝯtinuo ſucceſſiuo. ¶ Ad ul
timū dicēdū ꝙ tp̄s ſm ſbaꝫ ⁊ eē nō depēdet niſi ab vno
motu. ſ. ab eo motu qui eſt īfinitꝰ ſm nām. ſi eniꝫ ab aīo
depēderet illo finito iam nō eēt tp̄s ⁊ oporteret aſſidue
creari multa tp̄a. Vn̄ tp̄s ꝓprij motꝰ eſt ꝑs tp̄is cōis ſm
ꝙ etiā dicit phs ꝙ hoc eē in tp̄e eſt q̄dā ꝑte tp̄is menſu/
rari. Si ergo ponant̄ duo motꝰ eē ſimul ex iſto nō ſeq̄t̄
poſitio tertij motꝰ uel tertij tp̄is. tp̄alia enim pn̄t ſil' eſſe
in tp̄e vno: ſed tp̄a nō pn̄t ſimul eē in tp̄e vno. ¶ Si au
tem q̄rit̄ qd nocet ip̄m ſimul. Dicimꝰ ꝙ ſimultateꝫ que
exponēda eſt negatiue ſic ſimul. i. non ꝯn̄ter. ¶ Si ꝟo
q̄rit̄ vn̄ ueniat rō iſtius expōnis. Dicēdū ꝙ oīa expoſiti
ua nō pn̄t exponi niſi negatiue. ea aūt que ſunt ſimul re
ferunt̄ ad id in quo ſimul ſūt: ſicut ad p̄ncipiū ſimultatis
⁊ ꝓpter hoc ſi ſimultas reflectat̄ ſup p̄ncipiū ſimultatis
nō pōt exponi affirmatiue eo ꝙ p̄mo nō ſit p̄us: ſed ex/
ponet̄ negatiue per excluſionē oppoſiti ut p̄dictū eſt: lꝫ
tamen ſine preiudicio dicimus: q: Augꝰ ⁊ alij magiſtri
videntur oppoſitum dicere.

¶ Quid ſit tempus Articulus iiº.

a **D** ſecunduꝫ proce dit̄ ſic.

Dicit phus in phiſicis. Tēpus eſt numerus motꝰ ſm p̄/
us ⁊ poſterius. ¶ Cōtra hāc diffinitionē ſic obijcit̄. De
quocūqꝫ p̄dicat̄ ſubiectū de eodē p̄dicant̄ paſſiones illi
us ſbi. ḡ cū de tp̄e p̄dicet̄ numerus ꝯueniēt ei paſſiones
eiꝰ. ḡ eſt par uel īpar ⁊ abūdās uel ꝑfectū uel diminutū
⁊ ſic de alijs. ſꝫ hec nō ꝯueniūt tp̄i: ḡ nec ſbm: ⁊ ſic nō eſt
numerꝰ. Preterea ſpēs diuidētes aliqd̄ genꝰ nō diffini
unt ſe inuicē: ſed numerus ⁊ tp̄s ſūt ſpēs diuidētes quā
titatē ut patet ex p̄dictis: ḡ numerus non debet poni in
diffinitione tp̄is. ¶ Itē nihil eſt in gn̄e qd̄ nō ſit in aliq̄
ſpērū. ḡ ſi tp̄s eſt numerꝰ erit aliq̄ ſpēs numeri: ⁊ ita erit
binariꝰ uel ternariꝰ ⁊ ſic de alijs. qd̄ falſū eſt: ḡ nō eſt nu
merꝰ. ¶ Itē nālia differūt a mathematicis: q: mathe^{ca}
ſm ītellectū ſunt añ motuꝫ ⁊ abſtracta a motu. nālia ꝟo
oīa ſunt in motu ⁊ per mutationē. Cū igit̄ numerus ſit
ſimpliciſſimū circa qd̄ eſt ſpeculatio mathe^{ce} ip̄m nullo
mō debet poni in diffinitione rei nālis. Preterea ubi/
cūqꝫ eſt numerus ibi eſt aggregatio aliquoꝝ. in tp̄e nō
eſt aggregatio aliquoꝝ: ḡ tp̄s nō eſt numerus. ¶ Pro/
batio medie. quecūqꝫ aggregant̄ aggregant̄ ſm eē aut
ſm ſbam: aut ſm utrūqꝫ: in tp̄e nullo eſt iſtoꝝ modorū
aggregatio: ḡ ⁊c̄. ¶ Probatio minoris eſt per iductio/
nē. in tp̄e enim nihil manet ſm eē: ḡ nō aggregatio: ſm
ſbam etiā nō aggregari q: in tp̄e nō eſt niſi vnū nūc pro
ſba aūt in vno nō eſt aggregatio: ⁊ ita pꝫ ꝙ nec ſm utrū
qꝫ ⁊ ita tp̄s nō eſt numerus. ¶ Itē obijcit̄ de hoc qd̄ dr̄
mēſura motꝰ: nō entis enim nō eſt mēſura ſed motꝰ nō
eſt: qd̄ ꝓbabo: ḡ nō eſt aliq̄ mēſura motꝰ. Probatio mi/
noris. qcqd nō eſt ſba ⁊ eē illud ſimplr̄ nō eſt motꝰ ſm
ſbam ⁊ eē nō eſt: ḡ motus nō eſt. Qd̄ aūt motus non ſit
ſm ſbam ⁊ eē patet ex hoc ꝙ nullū ſucceſſiuū ſm eē ſu/
um eſt in actu. Si aūt eſſet ſm ſbam ⁊ nō ſm eſſe: tunc
nō differret a tp̄e: qd̄ eſt ꝯtra Ariſ. qui rep̄hēdit eos qui
dicebant motū eſſe tp̄s. Qd̄ aūt ſic nō differat a tp̄e pa/
tet ex nā tp̄is: q: tp̄s eſt ſucceſſiuuꝫ manēs ſm ſbam nō
manēs ſm eē: ⁊ illud idē eſt motꝰ. Preterea tp̄s menſu
rat̄ motu. diſtinguimus enim eē p̄mam ſextam nonam
ad trāſitum ſolis uel celi ⁊ ita videt̄ motus eſſe menſu/
ra tp̄is ſicut ecōuerſo. ¶ Preterea illa diffinitio videt̄
eſſe circularis. Siquis enim diffiniat prius ⁊ poſterius
per tēpus diffiniet ⁊ tempus etiam diffinitur per illa: ⁊
ita idem eſt prius ⁊ poſterius reſpectu eiuſdē: qd̄ eſt in/
cōueniēs. Preterea querit̄ quare nō ponit̄ mēſura qe/
tis ſicut motus. ¶ Iteꝫ dicit Dionyſius. xjº de diuinis

nominibus ꝙ tēpus eſt qđ in gñatione ⁊ coꝛruptione
metiť. Videť ꝙ hoc ſit falſuȝ: qđ ꝓbať q: gñatio ⁊ coꝛru
ptio non ſunt in tpe. gñatio enim ⁊ coꝛruptio ſimplices
ſunt ſm foꝛmas ſbales. foꝛme aūt ſbales nō hñt mediū:
ergo nihil eſt mediū inter pꝛiuationē vnius ⁊ acceptio
neȝ alterius. ⁊ ſicut eſt ī mutatione ſic eſt in mēſura mu
tationis: ergo in mēſura gñationis nō eſt mediuȝ: ergo
nec pꝛius nec poſterius que ſemꝑ dñr reſpectu alicuiꝰ
medij: ⁊ ita tp̄us nō eſt qđ in gñatione ⁊ coꝛruptiōe me
tiť. Dicimus ꝙ tēpus multipliciter accipiť. vno modo
ſm theologos. alio modo ſm phiſicos. ſm theologos
diciť mēſura cuiuſcūq; mutationis ſiue diuiſibilis ſiue
indiuiſibilis: ſiue coꝛpalis ſiue ſpūalis: ⁊ ſm hoc tēpus
adiacet creationi rei create: ⁊ etiaȝ viciſſitudini que eſt
in affectione uel intelligētia angelica: ⁊ hoc tēpus non
habet pꝛius ⁊ poſterius. nec eſt incōueniēs in hoc tēpo
re ꝙ nunc ſit ꝯſequēs ad nunc: quēadmodum indiuiſi
bilis mutatio ꝯſequēs eſt ad indiuiſibilē mutationem.
ſm enim hoc tēpus nihil aliud eſt q̄ȝ aggregatio momē
toꝝ: ⁊ nō eſt numerus q: tales mutationes nō numerā
tur cum pꝛius ⁊ poſterius nō hēant: ⁊ de hoc tpe datur
diffinitio Dionyſij. Et uocat generationē ⁊ coꝛruptio
nem quācūq; mutationē ſiue diuiſibilē ſiue indiuiſibi
lem. ¶ Scđm aliū modū diciť tēpus mēſura motꝰ uel
mutationis ꝯtinue: ⁊ ſic ꝯſiderať a phis tēpus ⁊ de hoc
tpe dať diffinitio Ariſtotelis ſupꝛa dicta: ⁊ manifeſtius
intelligiť ex cōparatione tpis ad motū localē: cuius pꝛi
mo ⁊ perſe paſſio eſt tēpꝰ. ¶ Accipiať ğ ratio phi. mo
tus enim talis eſt ſm magnitudinē que habet partem
ante ⁊ partē poſt. ⁊ ille partes dñr reſpectu alicuius me
die partis. mobile aūt qđ moueť ſuꝑ ipſam eſt indiuiſi
bile ⁊ eſt in potētia ad renouationeȝ vbi ⁊ loci ⁊ ſitus: ⁊
cum ipſa ſit diuiſibilis ⁊ oīs diuiſibilitas ſit menſura ali
qua illius potētie in exitu ad actū eſt mēſura aliqua. ipȝ
aūt qđ fertur uel moueť in motu ſuo eſt vnū ⁊ ideȝ ens
nō tñ ſm cōparationē ad partes magnitudinis iter ter
mino a quo ⁊ in termino ad quē cōtinue. cuȝ ergo mo
tus ſit mediū inter magnitudinē ⁊ mēſurā ipſius motꝰ
mēſura potētie exeuntis in actuȝ cōtinue in motu hēbit
tria cauſata ab ipſa potentia cōtinue in actū ꝓcedente. ſ.
pꝛius ⁊ poſterius cauſata a pꝛiori ⁊ poſteriori in motu: ⁊
mediū cōtinuās illa qđ reſpōdet ei qđ ferť ⁊ moueť ꝯti
nue in termio a quo ⁊ in quē. ¶ Et ſic patet ꝙ motꝰ eſt
continuus. ſ. continuitate ſpatij ſuꝑ qđ eſt ⁊ in motu eſt
pꝛius ⁊ poſterius ⁊ mediū: ſed illud mediū nō eſt ma
nens ſicut etiam in magnitudine uel in vbi: ⁊ ſitu non
eſt mediū idem ſemꝑ inter quācūq; partē acceptā ante
⁊ acceptā poſt in tota magnitudine ſm ſbam: nec habet
idem eſſe ſm ꝙ eſt hic ⁊ ibi. i. ante ⁊ poſt. ita idē eſt nūc
ſm ſbam qđ adiacet ei qđ ferť: ⁊ tñ nō habet idē eē ſm
ꝙ fluit de pꝛiori in poſterius quē fluxū habet ex ꝯtinuo
pꝛoceſſu mobilis ex parte pꝛiori in partē ulteriorem ma
gnitudinis: cum tñ maneat idē in ſba motus continue.
His habitis rñdendū eſt ad obiecta ⁊ diſtinguēdū eſt.
¶ Ad pͥmū dicēdū eſt ſȝ phm ꝙ duplex eſt numerꝰ. ſ.
numerꝰ numeratus ⁊ numerꝰ numerās. numerꝰ nume
rās eſt numerꝰ q̊ mľta pñt numerari ut denariꝰ uel octo
narius q̊ nūeranť decē canes decē hoīes decē vituli ⁊c̄.
numerꝰ aūt numeratꝰ eſt res numerate ut vituli hoīes
canes ⁊c̄. ¶ Numerus aūt numeratus iterū dupliciter
diciť. ſ. ſm potentiā ⁊ ſm actum. ſm potentiā ꝓpꝛie di
ciť numerabile numerus numeratus. ſm actū aūt res
numerate in actu. ¶ Item numeratus numerus duo
bus modis noiať. ¶ Vno modo ut cauſa que facit nu
meruȝ eſſe: ⁊ ſic tēpus numerať a motu: q: pꝛius ⁊ poſte
rius in tpe cauſanť a pꝛiori ⁊ poſteriori in motu. Aliter
numerať numeratus numerus a ſuis partibus ⁊ a ſua
ſba ſi habet eam: ⁊ ſm hoc tēpus numeratur dupliciter
a pꝛiori ⁊ poſteriori in tpe ut a partibus ⁊ a nunc itera
to ſm eē eodē tñ manēte ſm ſbam numerať ut a ſubſtā
tia. ¶ Alio modo cōſiderať numerus qui eſt tēpus. ſ.
ut eſt mēſura reddens quantitatē motus: ⁊ ſic tēpus eſt
numerus numerās motū. certificať enim pꝛimo quāti
tas tēporis ex numero ſuarū partiū ⁊ ſue ſbe ⁊ hec certi
ficata certificat quantitatē motus: ⁊ hoc eſt qđ dicit Ari
ſtoteles ꝙ tēpus eſt numeratus numerꝰ. numerus aūt
numeratꝰ eſt duo. numerus dico minimus numeri nu
merati. numerus enim minimus numeri numerantis
eſt binarius. Vñ tēpus numerat motū uel mēſurat hoc
modo quo duo multotiens accepta explicāt partes ali
cuius diuiſi per partē numeri. Unde tēpus nō multipli
cat numerū ultra duo. ſ. pꝛius ⁊ poſterius. ſed illa multo
tiens accipiunť ſm partes ipſius motus in tota quanti
tate motus: ľȝ enim tempus ſit numerus numeratus tñ
ulterius motū numerare pōt: q: numerata in ipſo hñt
rōnem mēſure ⁊ nō numeratoꝝ tñ. dicimus enim duo
bus modis numerať aceruus tritici ⁊ duabus lagenis
doliū vini. Ex hoc patet etiā ꝙ motꝰ nō pōt eſſe nume
rus tpis: q: nō eſt cauſa intranea ſed eſt cauſa efficiens.
Pꝛeterea in motu nō eſt idem nunc iteratū manens in
ſba nō manens in eſſe eodē: q: id qđ eſt accipe de motu
nō eſt ꝑmanēs idē: ſed nūc qđ eſt accipe de tpe eſt per
manēs idem in ſuba: ⁊ eſt loco vnitatis iterate in nume
ro. Dicēdum ergo eſt ꝙ paſſiones par ⁊ impar ſequunť
numerū numerantē perſe ⁊ numerū numeratū per ac
cidens. ⁊ ſic dicimus ꝙ tēpus eſt numerus par. q: dicit
Ariſtoteles ꝙ tēpus eſt minimus numerus. numerus
auteȝ minimus eſt par. Et ſi obijciať qđ Ariſtoteles di
cit ꝙ par ⁊ impar nō ſunt paſſiones tpis: neq; uelox ⁊
tarduȝ. Dicimus ꝙ hoc uerum eſt: q: ipſa paſſio ſequiť
ſubm uľiter ⁊ de neceſſitate ⁊ perſe: ⁊ ſm ꝙ ipſum ſicut
pꝛobať in poſterioribus uľiter. q: ubicūq; ⁊ ſemꝑ de ne
ceſſitate: q: ſubaľr perſe in ſcđo modo dicēdi perſe: q:
ſubm cadit in diffinitione paſſionis ſm ꝙ ipm q: non
gr̄a ſupioris uel inferioris uel accidētis: ſed gr̄a ſuiipſi
us: ⁊ ſm hoc dicimꝰ nos ꝙ par accidit numero tēpus in
quantū eſt duo. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ numerus nume
rans eſt ſpēs quātitatis. ex p̄dictis aūt habitū eſt ꝙ tp̄s
eſt numeratꝰ numerus. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ tēpus nō
eſt in gñe numeri niſi per accñs ut dictū eſt. ⁊ ita ꝑ acci
dens eſt etiā in ſpecie: q: eſt duo. ¶ Ad aliud dicēduȝ
ꝙ mathematica ſm eſſe nō differūt a naturalibꝰ: ut ha
beť in 2° phi°ꝝ. ⁊ ita ſm eſſe poſſunt poni in diffinitiōe.
¶ Ad aliud dicimus ꝙ in tpe eſt aggregatio que diciť
iteratio. iterať aūt ſm eſſe manens idem in ſuba. Et ad
hoc qđ obijciť ꝙ nō entis nō eſt iteratio. Dicendum ꝙ
hoc uerū eſt de pure nō ente. ſed iſtud eſt ſucceſſiuū nō
hñs poſitionē cui ſufficit iteratio alicuius manentis in
ſuba: ⁊ iterū atq; iteruȝ accepti ſm eſſe. ¶ Ad aliud di
cimus ꝙ motꝰ eſt ſed eſt de numero nō ꝑmanētium in
eſſe cōtinuoꝝ tñ ⁊ nō eſt accipe aliqđ nūc in quo ſit eſſe
motus ⁊ eſſe ſuuȝ eſt fieri: ⁊ factū eſſe ſuū eſt nō eſſe mo
tum: ⁊ ideo nō ꝓcedit obiectio q: non eſt gñaľr uerum
ꝙ nihil ſit qđ nō ꝑmanet ſm ſbaȝ ⁊ eē uel ſm ſbaȝ ⁊ nō
ſm eē. ⁊ eſt īſtātia in motu cuiꝰ eſſe eſt in fieri in q̊ nihil
ꝑmanet ſm ſbaȝ ⁊ eē. ¶ Ad aliud dicimus ꝙ tp̄us mē
ſurat motū ſimpľr q: eſt ipſius nūerus: ſȝ q̊ ad nos mo
tus mēſurat tp̄us. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ diffō illa non
eſt circularis. Si eni ꝑ̄us ⁊ poſterius exponať de ꝑ̄ori
⁊ poſteriori in motu: tūc ꝑ̄us ⁊ poſteriꝰ nō dicūt cāȝ ſm
quā tp̄us eſt nūerus: ⁊ ſm hūc modū notiꝰ poniť in dif
finitiōe minus noti ſicut cauſa ⁊ effectꝰ. Si aūt ꝑ̄us ⁊ po
ſteriꝰ dicanť ꝑtes tpis: tunc pñt accipi duobꝰ modis. Si
eni accipianť ut ꝑtes ꝯtinui tñ tūc diffiniunť ꝑ ſuū totū
q: nō hñt eſſe niſi in ſuo toto ⁊ diffinitio explicat eē. Si
aūt accipiunť ut ꝑ̄nͣ totiꝰ tūc hñt diffinire ſuū totū ut di
cit Ariſ. in ꝑ̄n° phi°ꝝ. ꝙ tūc arbitramur cognoſcē cōpo
ſitū cuȝ cognoſcimus ex q̄bus ⁊ q̄ȝtis. eſt tñ alio modo

prius ⁊ poſterius in tpe dicũt rõnem illius differentie ſm quã tẽpus participat mãm: ⁊ ſic iterũ ponit̃ in diffinitione tpis ſm ꝙ eſt numerus. ⁊ hoc videt̃ notare modus loquẽdi ſm prius ⁊ poſterius. Cũ enim dicit̃ tẽpus eſt numerus ſm prius ⁊ poſterius contrahit̃ per ultimã differẽtiã numerus ad duo qui eſt minimus numerus: ut habitũ eſt ante. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ tẽpus eſt menſura motus per ſe ⁊ mẽſura quietis per accñs. ſ. in cõparatione ad motũ: q: nõ dñr quieſcere niſi mobilia ꝓpe ſm phiam loquẽdo. ⁊ iõ potiꝰ diffinit̃ ꝑ motũ q̃ȝ ꝑ q̃etẽ.

¶ Articulus 2ꝰ. De ſuba ipſius tpis: que eſt nunc.

Ertio queritur de ſubſtantia ipſius tẽporis que eſt nũc.

Et querit̃ primo utrũ ipm ſit ſuba tpis. ⁊ ꝯñter utrum vnuȝ ſit uel plura. ¶ Qð nõ ſit ſuba ꝓbat̃. Nunc ſe hẽt ad tẽpus ſicut pũctũ ad lineã: ſed punctũ nõ eſt ſuba linee: ergo nec nũc eſt ſuba tpis. Preterea oẽ quãtũ eſt diuiſibile ſȝ ſuã ſbſtãtiã: nũc aũt eſt ĩdiuiſibile ſm ſuã ſubam ergo nũc nõ eſt ſuba quãti ergo nec tpꝰ. ¶ Itẽ nullus terminus eſt ſuba terminati oẽ nũc eſt terminꝰ tpis g̃ nõ eſt ſba tpis. Preterea qd uocat̃ ibi ſuba aut forma aut mã: aut cõpoſitũ: q: ſuba diuidit̃ in hec tria in pn̄o ſcdi libri de aĩa. Si d: ꝙ materia: ſed materia eſt ex quo fit res. g̃ ex nũc fiet tẽpus qð eſt incõueniẽs. q: dicit phus ꝙ ſi infinita indiuiſibilia accipias nihil maius efficies: ſed tpus eſt quãtum ergo non efficit̃ ex nunc. Si forma d: ſuba ſed forma eſt que dat eſſe rei: g̃ ab indiuiſibili eſſet eſſe diuiſibilis. ⁊ ulteriꝰ a nõ diuiſibili h:et eſſe diuiſibile. Ex quo ſequit̃ ꝙ vnũ contradictorioꝝ eſſet eſſe alterius: qð eſt ĩpoſſibile. Si aũt ſba d: cõpoſitũ hoc eſt incõueniẽs: q: ſic nũc eſſet tota natura tpis ſicut totũ cõpoſitũ ex corpe ⁊ aĩa eſt tota natura hoĩs. ¶ Iuxta hoc querit̃ utrum ſit vnum nunc uel plura. Et videt̃ ꝙ plura: quia nullius diuiſibilis quãti eſt vnus terminus. tẽpus aũt eſt diuiſibile quãtum: ergo ipſius nõ eſt vnus terminus ſed nũc eſt terminus ergo nunc nõ eſt vnũ. ¶ Qð aũt nunc ſit terminus ꝓbat̃ ex hoc ꝙ eſt indiuiſibile ens in natura tpis. ſicut indiuiſibile ens in natura linee eſt terminus linee ⁊ indiuiſibile ens in natura quãti: cuiuſqȝ eſt terminus illius. Preterea in linea eſt pũctus terminans: ⁊ eſt punctus cõtinuans: ⁊ querit̃ utrũ ſimiliter ſit in tẽpore. ꝙ ſit ibi nunc terminans in principio ⁊ fine patet per hoc ꝙ motus aliquis terminat̃ ad nũc ⁊ incipit in nunc: ſed ꝙ ſit ibi nunc cõtinuãs videt̃ q: aliter partes tẽporis nõ eſſent cõtinue: ⁊ ita in tpe ſunt tria nũc. vnũ cõtinuans ⁊ duo terminãtia. ¶ Item in quolibet cõtinuo indiuiſibilia infinita ſunt cõtinuãtia: qð nõ eſt eſſe ſimpr̃ infinita: q: cõtinuans in quanto eſt in potẽtia: ſed tpus eſt cõtinuuȝ ergo indiuiſibilia cõtinua in ipſo ſunt infinita: ⁊ ita nõ eſt tñ vnum nunc ſed multa. Preterea aliter nõ eſſet dictũ qð d: in 6º phiꝯ ⁊ in multis alijs locis. ꝙ inter quelibet duo nunc eſt tẽpus medium: ſicut inter quelibet puncta eſt linea niſi eſſent plura nunc. ¶ Si hoc dicat̃ ſupponat̃ ꝙ nunc eſt indiuiſibile ens in ſucceſſiuo quãto qð nõ ꝑmanet in partibus. Et querat̃ utrum nunc qð eſt aut manet aut corrumpit̃. ſi manet tunc non põt manere niſi gr̃a tpis in quo manet ⁊ tunc iam eſſet incõueniẽs Ariſtotelis ꝙ ſimul eſſent ea que ſunt in milleſimũ annum ⁊ que ſunt nunc. Preterea motus nõ manet ⁊ tẽpus eſt paſſio motus. ergo tẽpus nõ manet ergo nec illð cuius ſuba nõ eſt niſi in tẽpore: ⁊ hoc eſt nunc. ¶ Si aũt corrumpit̃ aut corrũpit̃ in ſe aut in ꝯſequẽti qð eſt poſt ipȝ. Si in ſe ſed nihil corrumpit̃ in ſe niſi qð eſt in ſe: ergo ſimul eſt in ſe ⁊ corrũpit̃ in ſe: ⁊ ita ſimul eſt in ſe ⁊ nõ eſt in ſe: qð eſt incõueniẽs. Qð aũt ſequit̃ ꝙ ſimul ſit ⁊ nõ ſit patet per diffinitionẽ de ſimul qð diffinit̃ uel in cõparatione ad vnum locum uel ad vnuȝ nunc uel inſtans uel tẽpus. ergo nõ corrumpit̃ in ſe ex quo eſt hoc incõueniẽs. ¶ Si auteȝ corrũpit̃ in eo qð eſt poſt aut in ꝓximo qð eſt poſt aut in nõ ꝓximo. Si in ꝓximo ergo eſt in ꝓximo. alr̃ enim nõ corrumperet̃ in eo. ergo in ſucceſſiuo duo nũc ſunt ſimul: ſed hoc eſt impoſſibile: q: in ſucceſſiuo nunq̃ȝ eſt bis idem: ut dicit Auicẽna. Si aũt corrumpit̃ in nõ ꝓximo qð eſt poſt nunc oportet ꝙ cum omnibus intermedijs ſit: ⁊ ſic iterum ſequitur inconueniens predictum.

¶ Solutio dicimus cum pho ꝙ nunc eſt ſuba tpis: q: tempus nihil aliud eſt q̃ȝ nunc fluens fluxu ſuo ſuſcipiens eſſe cõtinui. ⁊ qualiter hoc ſit põt videri per motuȝ motus enim qui dicit̃ loci mutatio nihil aliud eſt q̃ȝ ubi fluens: cuius ſuba eſt vnuȝ: ubi ſm eſſe diuerſificatũ: ita tñ ꝙ illud vnuȝ ubi nõ ſit vnum numero: q: in hoc differt a tpe. Sed hoc dico ubi qð eſt accipe de loci mutatione qð eſt in mobili: ſiue in eo qð fert̃ ⁊ illi rñdet nunc qð eſt ſba tpis. ¶ Ad illud ergo qð obijcit̃ primo dicimus ꝙ punctuȝ ad lineam ⁊ nunc ad tẽpus in quibuſdam ſilr̃ ſe hñt: in quibuſdã diſſimiliter in terminando enim ⁊ ꝯtinuãdo quodãmodo ſimilr̃ ſe hñt: ſed in eẽntiando ut ita dicã ſiue ſubſtãtificãdo nõ hñt ſe ſimiliter: q: punctũ nõ facit lineã: nec fluens neqȝ nõ fluens ſed nunc fluxu ſuo facit tẽpus. ⁊ ideo punctũ nõ eſt ſuba linee niſi forte ſm ꝙ differẽtia ĩdirecte predicata de ſpecie de ſuba ſm ꝙ dicit phus in poſterioribus. ꝙ pũctũ ſuba poſitiua eſt. q: cuȝ diffinit̃ linea dicit̃ longitudo ſine latitudine terminata ad duo pũcta. Dico aũt ꝙ nũc ⁊ punctũ in terminãdo ⁊ cõtinuãdo quodãmodo ſimiliter ſe hñt: q: in linea eſt accipe duo puncta terminãtia actu. Sed Auicẽna probat ꝙ nunc terminãs in tpe nõ eſt actu eo ꝙ nõ eſt ĩterruptio tpis ſm ſuã nãm: ſed ſm intellectuȝ tñ uel ſm cõparationem ad motũ aliquem terminatũ. Similiter punctũ continuãs eſt principium ⁊ finis: ⁊ idcirco qui utit̃ puncto cõtinuante bis utit̃ eodem. ⁊ ideo quieſcere accidit ei hoc eſt ſi motus ſit per lineã ita ꝙ mobile utat̃ puncto cõtinuãte utet̃ eo in ratione finis ad precedentẽ magnitudinẽ: ⁊ ita utet̃ ipo in motum eſſe: q: moueri ſiue motus nõ eſt in fine alicuiꝰ magnitudinis: ut ꝓbat̃ in 6º phiſicoꝝ. Si aũt utit̃ ipo in rõne principij tunc utet̃ ipſo ut poſt qð eſt motus in ſequẽti magnitudine. Sed quicũqȝ utit̃ puncto utit̃ ipſo in nunc: ſed bis utit̃ puncto ergo utit̃ eo in duobꝰ nũc: ⁊ inter quelibet duo nunc eſt tẽpus mediuȝ: ergo inter nunc in quo utit̃ puncto eodem ut principio erit tẽpus mediũ ⁊ in illo eſt quies. Et hoc eſt quod dicit philoſophus in 4º phiſicoꝝ. ꝙ qñ mobile vno puncto utitur in duobus quieſcere accidit. Eſt ergo diſſimilitudo ꝙ pũctus qui eſt in linea continuans bene accipit̃ ut finis ⁊ principiũ ita ꝙ nihil eſt mediũ: ſed nũc nunq̃ȝ põt accipi ut finis ⁊ principiũ niſi cadat tempus mediũ cui q̃eſcere accidit. ¶ Ad aliud dicimus ꝙ duplr̃ d: ſba. ſ. ꝙ quid erat eſſe ⁊ ſic nunc nõ eſt ſba tpis ⁊ indiuiſibile nõ eſt ſba diuiſibilis: ⁊ eſt ſba que eſt id qð eſt res: ⁊ ſic bñ põt eſſe aliqð indiuiſibile ſuba diuiſibilis: ſed tñ eſt diuiſibilis ab alio: ⁊ ſic nunc eſt ſuba tpis: eius eſſe tñ eſt ab alio: qð eſt fluxus ipſius nũc de p̃terito in futurum. ¶ Ad aliud dicimus ꝙ terminus in rõne termini nõ eſt ſba terminati. Sed nũc duobꝰ modis accipit̃ ut dicit Auicẽna. ⁊ illa acceptio ꝑpendit̃ ad ſimilitudinẽ pũcti. ponamus enĩ per ĩpoſſibile ꝙ ſit pũctꝰ fluẽs ꝑ lineã. pũctꝰ ille fluxu ſuo ꝯtinuo faciet lineã ſucceſſiuã que ꝑmanẽtiã nõ hẽat in partibꝰ niſi ſbam pũcti. ſȝ eſſe hẽt alterũ ſm ꝙ pũctꝰ eſt hic ⁊ ibi in longitudine ante ⁊ poſt ⁊ cũ illo pũcto ſilĩtudinẽ hẽt nũc qð eſt ſba tpis: ⁊ hoc modo nõ accipit̃ ut terminus. Sic iterũ in mathematica lõgitudie eſt terminus pũctꝰ ⁊ cuȝ illo ſilĩtudinẽ hẽt nũc ſm ꝙ eſt terminus tpis: ſȝ nõ eſt terminꝰ actu ut p̃dictũ eſt: ſed in cõparatione ad intellectũ uel ad aliquẽ motũ terminatũ. Et ſiqs uellet diſtinguere ſm Auicẽnã diceret

ꝙ nūc qđ eſt ſuba tpis dicit impꝛopꝛie inſtās. nūc aūt qđ eſt terminus tpis retinet nomē ipſius nūc. ⁊ hoc eſt qđ dicit ꝙ inſtās dicit q̄ſi nō ſtās. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ſuba dicit ibi id qđ eſt res ⁊ illa diuiſio que eſt in mām ⁊ formā ⁊ cōpoſitū tenet in hijs que ſm nām ad pdicamētū ſube ordinant. ¶ Ad id qđ iuxta hoc querit diſtinguēdū eſt ꝙ tps pōt ꝯſiderari ſm ſuā naturā uel ſm cōparationē ad nos ⁊ ad motus terminatos in ipſo. Si ultimo mō ꝯſiderat: tūc in ipſo ſignificabilia ſunt plura nūc hoc eſt ꝙ ſm eē plura ſunt nūc. Si aūt pmo mō cōſiderat tūc tota ſuba tpis eſt vnū nunc manēs ſemp ſm ſubam vnū ⁊ idē: ſed ſm eē hēt pluralitatē. Et ſi querat q̄liter ſm eē ſint plura ⁊ utrū maneāt uel corrūpant. Dicimus ꝙ corrūpunt ſm eē ipſa nūc. ¶ Ad hoc qđ q̄rit utrū in ſe uel in alio. Dicimus ꝙ in ſe. ¶ Ad hoc autē qđ ꝯcludit ꝙ ita idē corrūpit ⁊ eſt ſiue manet in ſe ſimul Dicimus ꝙ hoc nihil eſt incōueniēs: q: nō ſm idē corrūpit ⁊ manet ſed manet ſm ſubam ⁊ corrūpit ſm eſſe. ¶ Ad hoc aūt qđ obijcit ꝙ ſm hoc ſimul ſunt que hodie ⁊ que in milleſimū annū expectant. Dicimus ꝙ nō ſequit q: tpalia non ſunt in nūc ſed in eē temporis ⁊ illud eſſe non eſt idem.

¶ Articulus 13º. Utrum tempus ſit cauſatum a motu uel non ſit ſine motu.

Quarto queritur Utrū tempus ſit cauſatum a motu uel non ſit ſine motu. Et videt ꝙ ſic: quia dicit phus Sicut motus ſequitur magnitudinē ita tps ſequit motū. ſed peūte magnitudine oīno pimit motus localis. ergo peūte motu oīno pimit tēpus. ⁊ ita tēpus non eſt ſine motu. Preterea dicit Auicēna ꝙ motus numerat tps: q: facit eē numerū qui eſt tps. Si ergo motus facit eē numerū qui eſt tps motus facit eē tps: ergo deſtructo motu nō eſt tps. Preterea tps eſt paſſio mot9: ſed deſtructo ſubo deſtruet paſſio: g̃ deſtructo motu deſtruet tps. Preterea in 6º phi°ꝝ habet frequēter ꝙ ſi motus eſt neceſſe eſt tps eē. ⁊ ſi tps eſt neceſſe eſt motū eē. ergo videt ꝙ iſta poſita ſe ponāt ⁊ pempta ſe pimāt: ⁊ ita vnū nō eſt ſine altero. ¶ Contra dicit phus in 4º phi°ꝝ ꝙ tps eſt aliqd plus oī eo qđ eſt in ipo: ſed motus eſt in tpe ergo tēpus eſt aliqd plus oī motu ⁊ manet motu nō exñte. ergo tps manet motu nō exñte. ¶ Itē ſi aliq̄ duo ſunt ſimul ſic ꝙ vnū hēt prius ⁊ poſterius nō manētia ſm eē manētia aūt ſm ſbam ⁊ aliud hēt pus ⁊ poſterius nō manētia neq3 ſm eē neq3 ſm ſubam: neceſſe eſt ꝙ deſtructo illo qđ nō manet neq3 ſm eē neq3 ſm ſubam maneat illud qđ manet ſm ſbſtātiā ⁊ nō ſʒ eē. Probatio. Suba manēs nō depēdet a ſuba nō manēte: q: aliter ꝯtradictoriū depēderet a ꝯtradictorio. ſed qñcūq3 aliqd nō depēdet ab alio pōt manere illo nō exñte: ſed manēs ſm ſubam nō depēdet a nō manēte: ergo ⁊ illo nō exñte pōt manere. mō reſumat pmū. motus ⁊ tēpus ſic ſe hñt ꝙ tēpus manet ſm ſubam ⁊ nō ſm eē. motus aūt non manet neq3 ſm ſubam neq3 ſm eē: ergo tps pōt eē ſine motu. Qđ aūt tps ſic ſe hēat hoc ſupponit a pho ⁊ apud determinatis. Qđ ℣o motus ſic ſe hēat ut pdictū eſt pbat. ſic dec ꝙ motus maneat ſm ſubam tūc nō manebit niſi in mobili: ergo quemadmodū ſuba tpis adhuc eſt: ita ſuba motus pteriti adhuc eēt. ſed mobile pteritū qđ mouebat in pterito poſſibile eſt nō eē. Si enim aliqd qđ motum eſt in pterito ⁊ mō eſt corruptū mobile: ergo illud nō eſt: ſʒ ſi ſuba motus eius eſt in mobili eſt: ⁊ ſi in mobili eſt mobile eſt: ergo mobile qđ nō eſt eſt hoc autē eſt impoſſibile: g̃ ſuba motus nō eſt manēs. ¶ Itē nūc in tpe ut dicit phus rñdet ſube ipſius mobilis ⁊ tps motui. ſed ſuba ipſius mobilis manet poſt motū. ergo ſuba ipſius nūc manet poſt motū: ſed nūc nō hēt eē niſi in tpe ergo tps eſt poſt motū. ¶ Solutio ſicut pus habitū eſt tps dicit dupr. Qđdam tēpus eſt mēſura cuiuſcūq3 mutationis ſiue ſimplicīū ſiue cōpoſiti ⁊ illius nūc nihil ꝓhibet cōſeq ad nūc. ⁊ hoc bñ pōt eē ſine motu. ſed tēpus ꝯſideratū a phis qđ eſt mēſura pmi mobilis nō pōt eē ſine motu. ⁊ de hoc loquēdo ꝯcedimus pmas rōnes. ¶ Et rñdemus ad obiecta in ꝯtrariū ꝙ cū dicit phus ꝙ tēpus eſt aliqd ma9 oī eo qđ eſt in tpe. Loqtur de eſſe in tpe ſm ꝙ idē eſt in tpe qđ eſt in numero. qcqd autē eſt in numero ſic ſe hēt ad numerū illū: ꝙ etiā alia pñt mēſurari ⁊ numerari p numerū illū: ⁊ ſic ea que ſunt in tpe ſic ſe hñt ad tps qđ tps etiā pōt eſſe mēſura alioꝝ ⁊ ſic uerū eſt ꝙ tps eſt ad plus oī eo qđ eſt in tpe. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ tēpus manet ſm ſubam ⁊ nō ſm eē. ⁊ motus neq3 ſm ſubam neq3 ſm eē. ⁊ tñ depēdet tēpus a motu. ſed bñ ſequit ex illa rōne ꝙ ſuba tpis nō depēdet a ſuba motus: ſed depēdet a ſuba mobilis ſm ꝙ eſt in motu: ⁊ ideo illo non exñte in motu nō eſt ſba tpis. Qualiter aūt hoc ſit patebit in ſolutione ſequētis obiectionis. ¶ Ad quā rñdēdum eſt ꝙ ſubſtātia mobilis manet poſt motū ⁊ ſic nō cauſat ipſum nūc tpis. q: nūc tpis ſm ꝙ a phis ꝯſideratur eſt nūc ꝯiūctū pori ⁊ poſteriori ⁊ ideo nō cauſat ſba mobilis quoq3 mō ꝯſiderata: ſed ꝯſiderata in motu ſm ꝙ hui9: ⁊ hoc eſt qđ dicit phs in 4º phi°ꝝ. Tēpus dicimus ſeq motū ⁊ ſiliter pūctū id qđ fert quo motum cognoſcimus ⁊ pus in ipſo ⁊ poſterius. hoc autē idē in re rōne aūt aliud ſicut ſophiſte accipiūt alterū coruſcū3 in theatro eſſe ⁊ coruſcū in foro ⁊ hoc iam in eo qđ alibi ⁊ alibi ē alter: id aūt qđ fert ſeqtur ipm nūc ſic tps motū.

¶ Articulus 14º. Quare tempus dicat per ſe quantitas continua ⁊ non motus.

Quinto queritur Quare tempus dicatur quantitas continua perſe ⁊ non motus. Et videtur ꝙ nō ſit ꝯtinua q̄titas: quia ex indiuiſibili nō fit diuiſibile: ſed nūc eſt indiuiſibile ſm ſbſtātiam: ergo ex ipſo nō fit tēpus ꝯtinuū ſm ſbam. Itē pūctus ſuppoſitus motui ꝓpter indiuiſibilitatē ſui non pōt mēſurare motū. ⁊ hoc eſt ideo q: pūctus nō pōt fieri diuiſibilis ⁊ ita nō pōt fieri ꝯtinuū ⁊ mēſura: ergo cū nūc ſic ſupponit motui ſiliter ꝓpter indiuiſibilitatē ſui nō pōt numerare ⁊ mēſurare motum neq3 fieri mēſura ꝯtinua: ⁊ ita nō pōt fieri q̄titas ꝯtinua ſm ſubam. Itē nihil mēſurat maius ſe niſi pus menſuret minus ſe uel eq̄le ſibi ſʒ tēp9 eſt numerus ipſius nūc: ergo numero ipſius nūc mēſurabit motū: ergo nō nūc mēſurabit maius ſe niſi pus mēſuret minus ſe uel eq̄le ſibi: ſed minus ſe nō eſt q: ipm eſt indiuiſibile: nō ergo mēſurat minus ſe ergo eq̄le ſibi: ſed hoc eſt impoſſibile: q: indiuiſibile nō mēſurat. ergo etiā ipſum nūc nō eſt mēſura. ergo neq3 numerus ipſius nūc erit mēſura: q: numerus indiuiſibiliū nihil mēſurat. ⁊ ſi nō eſt mēſura nō eſt q̄titas: q: oīs q̄titas aliqd mēſurat. ¶ Iuxta hoc querit q̄re tēpus dicat q̄titas perſe ⁊ nō motus. Videt enim oppoſitū: q: phus dicit ꝙ motus eſt ꝯtinuus ꝓpter ſpatiū: ⁊ tēpus ꝓpter motū in 4º phi°ꝝ. ergo videt ꝙ cum tps ꝯtinuitatē hēat a motu ꝙ motus magis ſit ꝯtinuū perſe ⁊ tēpus per accñs. ¶ Itē hoc videt per aliā auctoritatē que eſt in 5º methaᶜᶜ. quedā dicunt q̄titates ſicut motus ⁊ tēpus. iſta enim dicunt q̄titates ⁊ ꝯtinue: q: illa quoꝝ iſta ſunt paſſiones diuidunt. ⁊ dico nō motum. i. mobile ſiue id qđ fert ſed in quo mouet. i. ſpatium: q̄n idē qđ eſt q̄titas motus eſt etiā q̄titas ⁊ tēpus ꝓpter motū: ergo tēpus habet q̄titatē ꝓpter motum ⁊ ita per accñs. Solutio. dicimus ꝙ tēpus eſt q̄titas cōtinua ſicut pbat phus in pdicamētis dicēs: ꝙ pñs copulat ad pteritū ⁊ futurū. ¶ Ad pmum ergo dicimus ꝙ duplex eſt indiuiſibile. ſ. indiuiſibile qđ eſt tñ termin9 diuiſibilis ⁊ nullo mō ſubſtātia ipſius diuiſibilis nec habēs aliquā potētiam ad hoc ꝙ ipſum efficiat diuiſibile

ꝭm ſuum eē ⁊ ex illo indiuiſibili nunq̄ efficiť diuiſibi/
le ⁊ ſic pūctum eſt diuiſibile in linea. ¶ Item eſt aliud
indiuiſibile qd̓ eſt ſubſtātia rei diuiſibilis non tm̄ termi
nus hn̄s etiā potētiā ad diuiſibilitatē ꝭm ſuum eſſe ⁊ ſic
nūc eſt indiuiſibile: ⁊ ex illo pōt hn̄ fieri diuiſibile ſi acci
piať ꝭm ſuū eē ⁊ nō ꝭm hoc qd̓ eſt idiuiſibile. ¶ Ad ali
ud dicēdū ꝙ nō eſt ſimile de pūcto ⁊ nūc ut iam patuit
ex p̄dictis. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ nūc ꝭm ꝙ eſt idiſibi/
le nō mēſurat: ſed ꝭm ꝙ accipiť ꝭm ſuū eē in ꝑori ⁊ po
ſteriori. Jlla aūt obiectio ꝓceſſit tanq̄ nūc ꝭm ſubſtātiā
mēſuraret. ¶ Ad id qd̓ iuxta hoc queriť dicendū ꝙ tē/
pus duobus modis cōſiderať. ſ. in ſe ⁊ ſic eſt perſe ſpēs
quātitatis: q2 ptes eius copulanť ad cōem terminū. Si
aūt ꝯſiderať in cōparatiōe ad cauſam tūc hēt ꝯtinuitatē
per motū ſic dicit Auicēna. ⁊ ſic eſt ꝯtinuū per aliō ⁊ ſic
loquunť auctoritates in 4° phior ⁊ 5° methace. ¶ Ad
hoc aūt qd̓ queriť q̄re motus non dicat quātitatē perſe
patet ſolutio ex dictis: q2 motus in partibus ſuis nō ma
net neq2 ꝭm ſubām neq2 ꝭm eē: ⁊ ita nō poſſunt copula
ri perſe: ſed ſi copulanť hoc eſt gr̄a ſpatij ſup qd̓ ē mot9

¶ Articulus 15°. Qualr tp̄s ſit vnū de 4or coequeuis.

ſ **Sexto queritur** Qualiter tem
pus ſit vnum de q̄tuor coequeuis. Et videtur
ꝙ nō ſit: q2 tēpus eſt mēſura motus ꝑmi mobilis ut di/
ctū eſt. ⁊ motus illius factus eſt q̄rto die. an̄ aūt quartū
diē facta fuit ꝑma materia: ergo tēpus nō eſt coequeuū
materie ſed poſt. Si forte dicať ꝙ tēpus non accipiť ibi
pro mēſura adiacēte motui ꝑmi mobilis ſed pro mēſu/
ra adiacēte cuicūq2 mutationi. Cōtra. qcqd eſt an̄ omnē
diē naturalē ⁊ artificialē hoc eſt an̄ oē tēpus. celū ⁊ terra
i. celū empireū ⁊ ꝑma materia cauſata ſunt an̄ oēm diē
naturalē: ergo cūcta ſunt an̄ oē tempus. Probatio maio
ris. Tēpus nō eſt niſi in die ⁊ nocte. ergo qd̓ eſt an̄ die3
⁊ nocte3 eſt ante oē tēpus. Si aūt diceret ꝙ tēpus eſſet
an̄ oēm diē tūc eēt totū extra ſuas partes: qd̓ eēt incōue
niēs. Si forte dicať ꝙ tēpus nō eſt extra naturalē diem
ſed tm̄ eſt extra diē ⁊ noctē hoc erit ꝯtra diffinitionē diei
naturalis: q2 dies nālis eſt qui cōſtituiť ex die ⁊ nocte.
minor accipiť in lr̄a Auguſtini in. xij° ꝯfeſſionū. Pre/
terea videť ꝙ ſit an̄ reliq̄ tria. ſic nullius rei fieri coeque
uū eſt eidē rei facte: ergo nec mēſura ipſius fieri coeque
ua eſt: ſed tēpus eſt mēſura ipſius fieri ut habeť per diffi
nitionē ipſius fieri ſupra poſitā Dionyſij. ergo tēpus nō
eſt coequeuū alijs rebus factis. ſ. mäe: ⁊ angelis: ⁊ celo.
Hoc idē videť per Augm ⁊ poniť triceſima diſtinctiōe
ꝑmi ſniarum. Quiſqs extiterit qui eternū ſolū deum di
cat tp̄a uo nō eē eterna ꝓpter uariabilitatē ⁊ mutabilita
tem: ſed tm̄ tp̄a nō cepiſſe eē in tpe q2 nō erat tēpus ante
q̄ tp̄a incipent eē: ⁊ ideo nō in tpe accidit deo ut deus eſ
ſet: q2 ipſoꝝ tēpoꝝ dn̄s erat que utiq2 nō in tpe eſſe cepe
rūt. Quid r̄ndebit de hoīe qui in tpe factus eſt. Ex hoc
accipiť ꝙ hoc nomē dn̄s tpaliter conuenit deo ⁊ nō ab
eterno: ⁊ qd̓ eſt dn̄s tp̄is nō eſt ex tpe: ſed aliarū rerum
dn̄s eſt ex tpe. Etrō Auguſtini eſt ut patet in ip̄a aucto
ritate: q2 ex notat ordinē ⁊ tēpus nō eſt an̄ ſe ſed eſt ante
alias creaturas: ergo nō eſt coequeuū. ¶ Preterea di/
cit Aug9 in. xij° ꝯfeſſionū. Pro r̄nſione uerum eſt in for
mitatē ꝑmā vices tēpoꝝ nō hēre: q2 nulla pōt eē viciſſi/
tudo ubi nulla eſt forma. ſed informitas ꝑma eſt mate
ria ꝑma ⁊ mā ꝑma eſt extra tēpus: ⁊ ita nō eſt coequeua
Itē quecūq2 ſunt coequeua in aliquo ſūt coequeua qd̓
eſt ut mēſura: ergo ſi iſta q̄tuor ſunt coequeua erūt coe/
queua in q̄nto: ⁊ illud q̄ntū aut eſt coequeuū: aut nō cō
ſtat ꝙ ſic: q2 aliter nō eēnt coequeua in ipſo: ergo erunt
coequeua iterū in 6° ⁊ ſic in infinitū. Sed dicit ph̄us ꝙ
nō ꝯtingit intelligētē ifinita trāſire: ergo falſum eſt ꝙ tē
pus ſit coequeuū alicui. ¶ Solutio. dicim9 ꝙ tp̄s mul/
tipliciter accipiť. qn̄q2 eni accipiť tēpus gn̄aliter pro mē
ſura cuiuſcūq2 mutationis uel fieri ſiue ſimplicia ſint il/
la ſiue cōpoſita. ⁊ ꝭm hoc dicimus ꝙ angeli mouenť in
tpe ⁊ intelligūt in tpe ꝭm diſcurſum angelice intelligē/
tie ſup res intelligibiles in cognitione ueſptina. q2 ꝭm
matutinā cognitionē attingūt eternitatē ut ſup̄ hitū eſt.
Hoc mō etiā dicimus ꝙ fieri creationis qd̓ nihil aliud
eſt q̄ creaturā nūc eſſe ⁊ ante nihil fuiſſe eſt in tpe ⁊ ſic
intelligiť hoc qd̓ dicit Aug°. ꝙ eſt dn̄s aor ex tpe ⁊ non
ipſius tp̄is. q2 inceptio rei que ibi dr̄ fieri per intellectu3
eſt an̄ ꝑfectionē eiuſdē rei. Et per hoc etiā patet ſolutio
obiectionis p̄cedētis illā auctoritatē que idem cōcludit
cū auctoritate. Licet aūt tēpus ſic dictū ſit ante ꝑfectionē
rei ꝭm intellectū tm̄ ꝭm ſui ſubſtātiā eſt cū re ip̄a: ⁊ hoc
ideo q2 fieri illud ꝭm ſbſtātiā nihil aliud eſt q̄ creaturā
ꝑmo incepiſſe ⁊ an̄ nō fuiſſe ut habeť in q̄one de creati
one. Per hoc patet qualiter tēpus ꝭm ſui ſubſtātiam eſt
vnū de coequeuis cū tm̄ ꝭm rōnē hēat ordinē ꝑoritatis.
ad alia aliter accipiť tēpus pro mēſura mutationis que
eſt ſup materiā ſiue ſit ſbiecto ſiue nō ſbiecto ⁊ ꝭm hoc
dicit Aug°. ꝙ informitas ꝑma nō eſt in tpe: q2 in infor/
mitate ꝑma nō eſt aliqua mutatio ⁊ tm̄ eſt i tpe qd̓ ꝑmo
mō dictū eſt tēpus. ¶ Ex hoc etiā patet ſolutio ad hoc
qd̓ dicit Aug°. ꝙ celū ⁊ terra ſunt an̄ oēm diē: q2 accipiť
ibi dies ꝓut ꝯſtituiť ex horis mēſurātibus mutatione3
quācūq2: q2 nec celū empireū mutationi ſbiectū eſt nec
etiā ꝑma materia ꝭm ꝙ ſic accipiť. ¶ Et qd̓ obijcit de
die nāli dicimus ꝙ dies naturalis duobus modis diffi
niť in cōparatione ad ſuas ptes que ſunt tm̄ ptes ut ma
teria. ſic dies naturalis eſt qui ꝯſtituiť ex. xxiiijor horis
diffiniť etiā in cōparatione ad ptes ut ad cauſam efficiē
tē ſic. Dies naturalis eſt qui ꝯſtituitur ex die artificiali ⁊
nocte ⁊ ꝭm ꝑmā diffinitionē ⁊ ſecūdo mō ꝯſideratū. tē/
pus nihil eſt an̄ oēm diē. Sed ꝭm ſecūdā diffinitionem
⁊ ꝑmo mō ꝯſideratū tēpus aliq̄d eſt an̄ oēm diē. Aliter
aūt dr̄ tēpus mēſura motus ꝑmi mobilis ⁊ per ꝯſequēs
alioꝝ motuū qui cauſanť ab illo ⁊ ſic multa ſunt creata
an̄ tēpus. Et ſic patet ſolutio ꝑme obiectiōis. ¶ Ad ali
ud dicēdū ꝙ coequeuū exponēdū eſt negatiue ſicut oīa
ꝑma. Vn̄ cū dr̄ ꝙ 4or ſunt coequeua: ſenſus eſt ꝙ iſta
4or ꝭm ſuū eē ⁊ ſubſtātiā nō ſe p̄cedūt inuicē. Et ita pa
tet ꝙ nō itur in infinitum.

¶ Articulus 16°. Quare tēpus magis dicať cauſa cor/
ruptionis q̄ generationis.

s **Septimo queritur** Qua/
re tempus magis dicatur cauſa corruptionis
q̄ gn̄ationis. Videť enim ꝙ nō: q2 oīs motus eſt i tpe.
ergo ſicut eſt cauſa corruptionis eſt ⁊ cauſa alterationis
⁊ gn̄ationis ⁊c̄. Preterea videť ꝙ nullius hoꝝ ſit cauſa.
gn̄atio enim ⁊ corruptio ⁊ alij motus cauſanť a ꝑncipi/
is extrinſecis uel extrinſecis agētibus ⁊ patiētibus ⁊ ſuf
ficiēter ab illis. ergo tēpus nō eſt vna cauſarū corruptio
nis. Preterea ſi eēt cauſa deberet determiari inter alias
cauſas corruptionis ⁊ gn̄ationis in libro de gn̄atione ⁊
corruptione. Itē paſſio nō eſt cauſa ſubiecti ſed potius
ecōuerſo. ergo tēpus cū ſit paſſio motus uel mutationis
nō eſt cauſa alicuius mutationis pſe ⁊ gn̄ationis per ac
cidēs. Si enim pſe cauſa eſt corruptionis tūc maxie de
beret eā cauſare in ſubiecto ſibi ꝓprio ⁊ ita celū eēt cor/
ruptibile. Preterea queriť q̄re rep̄hendunť illi qui di/
cūt ip̄m ſapiētiſſimū. cū Job dicat ꝙ in antiqs eſt ſapiē
tia ⁊ multo tpe prudētia. ⁊ Ariſtoteles dicit in 3° thopico
rū. ꝙ vnūquodq2 in quo tpe magis ualet ip̄3 magis eſt
eligēdū ut tēperātia in iuuētute. prudētia in ſenectute: ⁊
nemo eligit iuuenes duces: eo ꝙ nō ꝯſtat eos eē ſapiē/
tes: ⁊ ita videť tēpus eē ſapiētiſſimū. Si forte fiat vis in
eo ꝙ tēpus nō eſt pn̄ceps diſcipline per hoc etiā nō erit
inſipiētiſſimū. Preterea dicit Joſue ph̄us. ꝙ deus ideo
antiquus vitā longā incluſit q2 ſtuduerūt in rebus lau/

dabilibus in aſtris.ſ.quoꝛ expimētū certū nō accipit niſi in tpe lōgo:ꝛ ita videt ꝙ tps ſit cauſa experimēti certi qđ eſt pncipiū ſciētie ut dicit Ariſtoteles in liº poſteriorum. Idē videt dicē Hypocras in pnº afforiſmoꝝ. Uita breuis ars lōga expimētum fallax iudicium difficile. ¶ Solutio. dicimus cū aplo ad hebreos. qđ antiquat ꝛ ſeneſcit ppe interituȝ eſt. Unde tēpus eſt cauſa coꝛruptionis magis ꝙ gñationis in coꝛruptibili qđ aptū natū eſt accipe coꝛruptionē in tpe.ꝛ hoc eſt qđ dicit phs ꝙ ipm eſt cauſa coꝛruptionis magis ꝙ gñationis propter mutationē quā mēſurat que facit diſtare a pnº. Si autē aliqđ gñat in tpe ſiue ſimplr ſiue ſm qd ꝛ ſimplr ut ſba ſm qd hȝ ꝙ de nō ſciēte fit ſciēs:ꝛ hoc fit mouēte aliquo extrinſeco ꝛ nō tñ intrinſeco.ꝛ ideo in vno eſt tps cauſa coꝛruptionis ꝛ gñationis. Siliter ſi ex coꝛruptiōe vnius gñat alteruȝ hoc eſt iterū per accñs reſpectu tpis. Et ideo notādū ꝙ illud tēpus qđ eſt cauſa coꝛruptionis hȝ eſt eē in tpe.ꝛ ideo phus hoc etiā dicit ibi. Ubi determinat qd ſit eē in tpe:q: in illis que ſunt in tpe ſm nām ſuam eſt ꝯtrarietas.ꝛ ideo per actionē caloris cōſūptio fit nālis humidi:cuius ꝯſumptio inducit diſſolutionem ꝛ cauſat diſtātiā ab habitudine pncipioꝝ ꝯtinētiū ipſuȝ in eē pmitus. Et ideo dicit Seneca ꝙ homo incipit mori ex quo naſcit. Dicit enim Auicēna ꝙ nō fit reſtauratio ſbalis humidi per humidū nutrimētale:ſed ipedit caloꝛ ne ſubito cōſumat ipm.ꝛ dat exēplū de duplici humido qđ eſt in lāpade. vnū qđ eſt imbibitū ligino. alteruȝ qđ eſt circūfuſum. Ubi caloꝛ ignis de neceſſitate aliqđ ꝯſumit de humido imbibito:ſed tñ ne ſubito ꝯſumat impedit a circūfuſo:ꝛ ideo etiā moꝛs nālis dicit illa que iducit ex tpe lōgo. Eodē modo dicimus ꝙ tēpus eſt cauſa obliuionis ꝛ inſipiētie:q: ppter ꝯſumptionē humidi in cerebro ꝛ ppter teporē calidi qđ neceſſe eſt tepeſcē conſumpta ſua materia in qua eſt efficiunt ſenes imemorabiles. ¶ Ex hijs patet quō tēpus dicat cauſa coꝛruptionis perſe:q:ſ.in ipſo in quo eſt inducit coꝛruptionem hoc mō.quo eē in tpe iducit coꝛruptionē gñationis autem per accñs q: nō in ipſo in quo eſt:ſed per aliud mouēs ut expimētum uel aliqđ tale inducit gñatio. ¶ Ex hijs patet ſolutio ad oīa pter id qđ obijcit de celo.ꝛ ad hoc dicēdū ꝙ celū ſm ſuā nām nō eſt in tpe ſed ſm motū ſuū:ꝛ iterū ſm motū ſuū nō eſt in tpe ita ꝙ menſuret a qdā pte tpis:ſed q: cōmetit ſe toti tpi:ſed tēpus nō eſt cauſa coꝛruptionis niſi in hijs que metit ſm pteȝ ſui in hijs enim ſunt diſtātia a pncipio ꝛ in alijs non.

¶ Articulus 17º. Quomodo tempus exiuerit in eſſe.

O Ctauo queritur Quomodo tēpus exiuerit in eē. aut enim tēpus incepit in tpe. aut in inſtāti tpis. aut in eternitate. aut in nunc eternitatis. Si in tpe ſeqtur dupx incōueniēs. Unū eſt ꝙ tēpus ſit in tpe ꝛ ſic mēſure eſt mēſura ꝛ tēpus tpis:ꝛ hoc deducit in infinitū. Aliud inconueniēs eſt ꝙ incipe eſt initio ſui eē qđ eſt ꝯtra nām ꝯtinui:q: nullū ꝯtinuū habet eē in termino ſuo ſiue pncipio uel fine ut pbat in 5º phix. Si aūt incepit in inſtāti tpis ſequunt tria incōueniētia. quoꝝ vnū eſt ꝙ tēpus ſit in inſtāti tpis qđ eſt initiū ſui. Aliud eſt ꝙ inſtās indiuiſibile ſit in inſtāti indiuiſibili:ꝛ ex iſto ulterius ſequunt duo icōueniētia. quorū vnū eſt ꝙ indiuiſibile mēſuret ꝛ indiuiſibile mēſuretur:quoꝝ utrūqȝ eſt impoſſibile. Aliud eſt ꝙ hoc etiam deducit in infinitum. 3m incōueniens ꝙ tēpus ſic icipit qñ nō eſt tēpus. Et tūc querit ulterius de inceptione tēporis ſicut pus ꝛ redibūt pdicta incōueniētia. ¶ Si autem incepit in eternitate ergo fuit in eternitate:qđ iteȝ eſt incōueniēs. in oī enim re mēſurata mēſura ꝓpoꝛtionat mēſurato. Lagena eniȝ mēſurat vinū:ꝛ modiū grana:ꝛ ulna pānū:ꝛ marca aurū:eternitas aūt nō ꝓpoꝛtionat tpi:q: ipſa eſt tota ſimul ꝛ ſine terminis. tēpus autē ſucceſſiuū ꝛ cuȝ terminis eadē obiectio eſt ſi dicat ꝙ in nūc eternitatis incepit. Si foꝛte dicat ꝙ incepit in euo: ppter hoc qđ dicit Boetius. Qui tēpus ab euo:ire iubes. ¶ Cōtra eſt qđ ſupponit ibi ꝛ ſupꝛa pbatū eſt. ꝙ euū incepit cū tēpore. Si foꝛte aliqs uelit dicere ꝙ tempus incepit in initio ſui:ꝛ tūc nō fuit tēpus:q: ſucceſſiuū nō eſt in ſui initio:querat de ipſo initio in quo ceperit ꝛ redibūt eadē icōueniētia. ¶ Solutio dicimus ꝙ tps incepit in ſui initio ꝛ tūc nō fuit ſm eē ſed ſm ſubam:lȝ enim ſucceſſiuū ſm eē nō ſit in ſui initio:tñ hoc ſucceſſiuum qđ eſt tēpus ſm ſubam eſt in ſui initio ut patet ex ſupꝛa determinatis ubi queſitū fuit de nunc tēporis. Intelligēdū tñ eſt ꝙ cum dicit tēpus icepit in ſui initio prepoſitio debet notare duplicē hitudinē.ſ.termini ad terminatū:ꝛ ſic eſt uera. uel hitudinē mēſurati ad mēſurās uel ꝯtinētis ad ꝯtētū ꝛ ſic falſa eſt. ¶ Ad id aūt qđ obijcit ꝙ tria ſequunt incōueniētia. dicimus ꝙ nō eſt ueꝛ: q: nō eſt incōueniēs ꝙ tēpus ſit in ſui initio ſm ſubam nō quātū ad eē. Similiter per diſtinctionē ꝓpoſitionis patet ꝙ nō ſeqtur ꝙ idiuiſibile mēſuret diuiſibile:q: nō accipit ꝓpoſitio in hitudine hac. ¶ Ad id qđ obijcitur de boetio dicēdū eſt euū ponit ibi pꝛo eternitate ꝛ ipꝛo pꝛie:ꝛ ꝓpoſitio ab pōt notare triplicem habitudinē ꝛ in quolibet ſenſu locutio eſt uera.ſ.habitudinem cauſe ad cauſatū:exēplaris ad exemplum:uel habitudinem oꝛdinis vnius ad alterum.

¶ Articulus 18º. Quid ſit eſſe in tempore.

N Ono queritur Quid ſit eē in tpe. Et dicit phus ꝙ eſſe in tpe eſt aut tpe: aut pte tpis numerari. Sed tūc querit de hijs que non hñt numerum ſm pus ꝛ poſterius ut qeta oīno.ſ.eēntia cuiuſlibet rei nālis ut hō aſinus ꝛc. qliter illa ſint in tpe. dicimus enim hō eſt:ꝛ hō fuit:ꝛ hō erit:ſignificātes ꝙ talia ſint in tpe. ¶ Si foꝛte dicat ꝙ eēntia rerū eſt in adequatione humoꝝ:humores aūt in calidis frigidis humidis ꝛ ſiccis:ꝛ ibi ppter ꝯtinuā actionē ꝛ paſſionē eſt pꝛius ꝛ poſterius in deperditione ꝛ reſtauratione ſm ꝙ etiam dicit phs. ꝙ nō eſt eadē ſanitas in mane ꝛ in ueſpe: ita nō poſſemus dicere ꝙ eēt idē hō in mane ꝛ in ueſpe Dico aūt actu q: eēt habitu eadē ſanitas niſi interueniret infirmitas. Si foꝛte diceret ꝙ ſicut albedo uel ſanitas nō cepit in toto ſed tñ nō eſt tota ſimul:ꝛ ideo ibi eſt eē in pterito ꝛ in futuro. Similiter eſt in homie pp hoc ꝙ nō eſt totū ſil in pterito ꝛ i futuro. ¶ CONTRA foꝛme ſubales ſunt foꝛme oīo ſimplices. foꝛme autem ſimplices aut oīno ſunt ſimul:aut nō ſunt. ita cum hō ſit ſimpx foꝛma ideo nō pōt aliqđ hēre humanitatē:uel habebit eā totā ſimul:ꝛ ita rōne illius foꝛme nō erit ueruȝ dicere hō fuit ꝛ hō erit.ꝛ ita videt ꝙ talia nō ſint in tpe. Preterea querit de celo quō dicat celū eſt celū fuit celū erit.ꝛ fit de oībus gñaliter vnū argumētuȝ ſimpx ſm ꝙ ſimplex nō hēt mēſurā ſm pus ꝛ poſterius. ſed talia coꝛpora que ſunt imoꝛtalia ſm boetiū ſunt ſimplicia. ergo ſm hūc modū nō hēbūt mēſurā. ſed tēpus eſt mēſura ſȝ hūc modū:ergo talia nō ſūt in tpe. Preterea querit de dicto quorūdā qui dicūt de qeſcētibus gete nāli ut oīa mobilia que actu non mouent ſm ꝙ poſſibilia ſunt ad motū ꝙ qes eoꝝ nō eſt tota ſimul. videt enim hoc eē falſum:q: qcqd hēt pus ꝛ poſterius hoc pmo ꝛ perſe eſt in tpe:ſed nulla qes pmo ꝛ perſe eſt in tpe ſȝ per poſteriº ut dicit phs. ergo nulla qes hēt pus ꝛ poſteriº. ¶ Solutio. dicimus ꝙ qtuoꝛ modis aliqđ ppꝛie eſt in tpe. pꝛimo aliqđ eſt in tpe ut in ſubo:ꝛ ſic paſſiones tpis ſūt in tpe ſicut longum ꝛ breue:multū ꝛ paucū. 2º aliqđ eſt in tpe ſicut id qđ eſt ſuba tpis:ꝛ ſic nūc eſt in tpe qđ eſt ſbſtātia ipſius. 3º mō aliqđ eſt in tēpore ſicut terminus in terminato:ꝛ ſic nūc ſignatū eſt in tēpore. 4º mō aliquid eſt in tpe ſimpliciter ſicut in numero:ꝛ hoc eſt tpe toto:

uel pte tpis mēſurari: ꝛ hoc cōtingit duobus modis. ſ. abſolute uel ꝫ cōparatiōez. Abſolute adhuc duobꝰ modis. ſ. per ꝑus ꝛ poſterius. Per ꝑus eſt in tpe motus ꝛ mobile ſm ꝙ eſt in motu. Per poſterius qes ꝛ qeſcēs ſm ꝙ referꝭ ad motū. Et per ꝑus eē in tpe dicit adhuc duobus modis. ſ. toto tpe mēſurari: ꝛ pte tpis menſurari toto tpe: ſicut motus celi. ꝛ pte tpis ſicut alij motꝰ. Per cōparationē eſſe in tpe dicit tribus modis. aut enim id qd̄ cōpat eſt imobile ſm eē ꝛ poſſe ꝛ agere: ſed cōparat ad rem mutabilē ꝛ mobilē ſm durationē excellentē in an̄ ꝛ poſt ꝛ cōmutationē. ꝛ ſic dicit deus eſt deus fuit deus erit. ſenſus enim eſt ut dicit Hieronymus. deꝰ fuit. i. nunqꝫ defuit. deus erit. i. nunqꝫ deerit. deus eſt. i. ſemper eſt. Aut id qd̄ compat ſm eē eſt imobile ꝫ ſm poſſe qd̄ eſt ꝯiūctū motui eſt mobile: q: mobile eſt ſm viciſſitudinē: ꝛ ſic angelus dicit eē in tpe ſm oēs dr̄ias temporis. q: potētia angeli viciſſitudinat per actus itelligēdo diuerſa ꝛ uolēdo. ꝛ ſm hoc dicit Augꝰ. ꝙ deus creaturā ſpūalem monet per tēpus. creaturā ꝟo corꝑalē per tēpus ꝛ locū. aut ꝙ eē qd rei eſt totū ſimul ſe hēt potētiā ad motū cōtinuū ꝛ hoc cōtingit duobus modis ſm duplicē modū potētie. eſt enim potētia ad vbi tm̄: ꝛ potentia ad vbi ꝛ formam. ꝛ ꝓmo mō celū eſt in tpe. 2º modo gn̄abilia ꝛ corruptibilia. Et per hoc patet ſolutio ad oia pter hoc qd̄ obijcit de qete. bn̄ enim cōcedimus ꝙ eētie rerum nō ſunt in tpe abſolute: ſed per cōparationem ad potētiā relatā ad motū. ¶ Ad hoc aūt qd̄ obijcit de qete dicēdū eſt ꝙ dicit ꝙ qes nō ſit tota ſimul intelligit ꝙ eſt ꝓpingor ꝛ remotior a motu ꝛ hoc ſimplr̄ nō ponit ꝑus ꝛ poſterius ſed per cōparationem ad motū. ꝛ ideo dicit phus ꝙ per poſterius quies eſt in tempore.

¶ Articulus 19º. Utrum ſit vnum tēpus uel plura.

d **Ecimo queritur** Utrum ſit vnum tēpus uel plura. Et videt ꝙ plura: quia multiplicato ſubiecto ſm numerū multiplicat paſſio. ꝫ ſubm tpis multiplicat ſm ſpēm ꝛ numerum: ergo tpus multiplicabit ſm ſpēm ꝛ numerū. Probatio medie eſt q: plures motus ſunt ſm ſpēm ꝛ numerū. Itē multiplicata cauſa multiplicat effectus. ſed motus eſt cauſa temporis ergo multiplicato motu multiplicabit ꝛ tempus: ſed multiplicat motus ergo ꝛc. ¶ Preterea dicit phus in 5º phiꝝ. ꝙ ad motū vnū exigit mouēs vnū: ꝛ mobile vnū: ꝛ tēpus vnū. ꝛ per hoc innuit ꝙ nō ois motus eſt i vno tpe ꝛ ita ſunt plura tpa. Item tēpus eſt accn̄s ergo eſt in aliquo ſicut in ſubo non niſi in eo qd̄ denoiat ab ipſo. ꝫ tpale denoiat ab ipſo ꝙ eſt in tpali. ꝫ mltiplicato ſubiecto multiplicabit ꝛ accn̄s: ergo cū multa ſint tpalia multa etiā erūt tpa. ¶ CONTRA dicit Anſelmꝰ ꝙ ꝑns tēpus claudit oēm locū: ꝛ qcqd in loco eſt eſt i vno ꝑnti: ꝛ per eādē rōnē nō niſi vnū futurū ꝛ vnū ꝑteritū. Preterea dicit Augꝰ ꝛ Ariſtoteles expſſe. ¶ Solutio dicimus ꝙ plura ſunt tpa. eſt enim quedā mutatio que nō pōt reduci ad motū celi tanqꝫ ad cauſam ſicut ē mutatio potētie intellectiue ꝛ uolūtatis ꝛ illa hēt ſuū tēpus: ſicut ſupra dictū eſt. alia aūt oia que ſūt ſub motu celi habēt tēpus vnū. ois enim motus mēſurat per motuꝫ celi tanqꝫ per ſimpliciſſimum ſui gn̄is. Et ſilr̄ mēſuratur per numerū motus celi tanqꝫ per extrinſecus adiacens qd̄ nō eſt in eodē gn̄e. q: eē in tpe ꝛ eē in numero ſicut dicit phs: ꝛ in eodē numero numerāte pn̄t eē multa numerata. plures enim res pn̄t referri ad vnum numerū. ¶ Dicimꝰ ergo ad ꝑmū ꝙ tēpus nō eſt paſſio niſi motus celi perſe ꝛ alioꝝ per relationē ad motuꝫ celi tanqꝫ ad ſimpliciſſimū qd̄ eſt cauſa alioꝝ motuū. Per hoc patet ſolutio ad ſequēs: q: tēpus cauſat a ſimpliciſſimo motu quē ꝑmo mēſurat ꝛ alios mēſurat per relationem ad motū illū. ¶ Ad aliud dicimus ꝙ phus intelligit illud de tpe ſignato inter duo nūc ꝛ nō de tpe ſimpr. ¶ Per ꝑdicta patet ſolutio ad ultimū ꝙ tēpus eſt accn̄s motus celi ꝛ ita in alijs nō eſt ſicut accidens in ſubiecto ſed ſicut numerus in numerato.

¶ De quando temporis.

v **Ndecimo querit** De qn̄ tpis. Et queritur ꝑº quid ſit qn̄ temporis 2º utruꝫ ipm aliquid menſuret. 3º utrum ſit vnuꝫ uel plura. 4º utrum qn̄ hēat contrariuꝫ. 5º utrum a duobus tpibus poſſit cauſari quando vnum uel plura.

¶ Articulus 20º. Quid ſit quando temporis.

a **D primum proce**ditur ſic. In ſex ꝑncipijs dicit qn̄ eſt qd̄ ex adiacētia temporis relinqtur. ſed tēpus non adiacet ut paſſio niſi motui celi: ergo qn̄ nō eſt niſi in celo. Preterea cum dr̄ qn̄ eſt: qd̄ cū adhuc remanet infinita nā que diffiniꝭ male diffiniꝭ hoc mō. ¶ Preterea tp̄s adiacet motui ꝛ mobili ꝛ nō determinat in illa diffinitione. Utrū relinquit i motu uel in mobili: ꝛ ita diffinitio nō diffinit. Preterea gn̄aliſſimū nō hēt diffinitionē ꝛ ita videt ꝙ cū qn̄ ſit generaliſſimū ꝙ nō debeat diffiniri. ꝙ aūt gn̄aliſſimū nō hēt diffinitionez patet ex hoc ꝙ nihil diffinit niſi per ea que ſunt in eodē gn̄e: ſicut ſimpliciora qꝫ ipm. ſed gn̄aliſſimo nihil eſt ſimplicius in eodē gn̄e ergo nō diffinitur qn̄. ¶ Dicimus cū pho in ſex ꝑncipijs. ꝙ qn̄ differt ab vbi in hoc ꝙ vbi ꝛ locus nō ſunt in eodē: q: locus in circūplectēte vbi ꝟo in circūſcripto. qn̄ aūt eſt in eodeꝫ in quo eſt tp̄s nō ut in ſubo ſed ſicut in numerato. Unde cū tēpus ſit in multis ſicut in numeratis qn̄ eſt i multis ꝛ nō in celo ſolo: ꝛ per hoc patet ſolutio ad ꝑmuꝫ. qn̄ eni tpis in oibꝰ eſt in qbus eſt diſtare per motū. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ per hoc qd̄ dicit per li qd̄ nō diffinit ꝫ per ipm determiatū ad ſe. ꝯn̄tia pōt diffiniri. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ex paſſione intelligit ſubm. Un̄ cū tempꝰ ſit paſſio motus id qd̄ relinqtur ex tpe intelligit non relinq niſi circa motū ꝛ per ꝯn̄s circa alia. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ eſt diffinitio dicēs qd eſt. ꝛ eſt diffinitio dicēs ꝓpterqd ut habet in 2º poſterioꝝ. ꝛ gn̄aliſſimū nō habet diffinitionē dicētē qd per genus ꝛ dr̄iam: ſed hēt diffinitionem dicētem ꝓpterqd per cauſam. iſta aūt diffinitio dicit propterquid per cauſam. Quādo eſt quod ex adiacente temporis relinquitur.

¶ Articulus 21º. Utrum quando aliqd menſuret.

a **D ſecundum pro**cedit ſic. Dicit auctor ſex ꝑncipioꝝ. ꝙ qn̄ tēpus non eſt q: tēpus mēſurat: ſed qn̄ nihil mēſurat. Itē ſi dicamꝰ ceſarē fuiſſe ꝛ antichriſtū fore ex hoc non determinat numerus circa vitā ceſaris uel vitā antichriſti: ſed tēpus nō mēſurat niſi in quātū numerus eſt. Cū ꝙ qn̄ nō ſit numerus: qn̄ nihil mēſurabit. ¶ CONTRA dicimꝰ ceſarē fuiſſe per plures annos uel tres ꝛ antichriſtuꝫ fore: ꝛ ita videt ꝙ determinemus quedā numerū circa vitā ceſaris: ꝛ ita videt qn̄ aliqd mēſurare. Preterea tp̄s nō mēſurat aliqd niſi per id qd̄ relinqt circa mēſuratū aliqd. ꝫ id qd̄ relinqt eſt qn̄: ergo mēſurat per qn̄: ꝛ ita qn̄ multo amplius mēſurat. ¶ Solutio dicimus ꝙ qn̄ tpis nihil mēſurat. duo enim ſunt in tpe. ſ. eē tpis: ꝛ ſubā ipſius ꝛ qn̄ tpis magis reſpicit ſubam in ſe qꝫ eē. Dico aūt ſubſtātiā nō in ſe ſed in ſignificātia ad aliquā dr̄iam tpis. ſ. ꝑns ꝑteritū ꝛ futurum: ut magis patebit infra. Un̄ cum ſba tpis nō mēſuret q: ipſa eſt indiuiſibilis etiam qn̄ nihil mēſurabit. Et per hoc patet ſolutio ad ꝑmū qd̄ ꝯtra hoc eſt. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ tēpus mēſurat per comparationē ad ſuas ptes que ſunt ꝑus ꝛ poſterius ut habitū eſt ſup in qōne de diffinitione tpis ꝛ nō per id qd̄ relinqt circa tpalē ꝛ pp hoc illa obiectio ſupponit falſū.

¶ Utrum ſit vnū quando uel plura Articulus 22°.

a D tertium proceditur ſic.

Ex vnica cauſa relinqtur vnicus effectus. ſed vnū eſt tēpus qd̄ eſt cauſa qn̄ ergo vnū eſt qn̄. Preterea duo ſunt in tpe: ptes ꝛ ſb̄a tpis ut dictū eſt in p̄cedētib⁹: ꝙ magis recipit nūc qd̄ eſt ſuba tēporis ꝙ̄ partes tpis: eo ꝙ ip̄m nihil mēſurat. Et nunc tpis eſt in oī tpe vnū. ḡ qn̄ eſt in oī tpe vnū. ¶ CONTRA dr̄ in ſex p̄ncipijs ꝙ qn̄ aliud eſt ex eo qd̄ abijt. ꝛ aliud qd̄ in preſenti eſt ꝛ qd̄ in futurꝰ expectat: ergo ſunt plura qn̄ ꝛ nō vnū. Qd̄ ꝯcedimus dicētes ꝙ qn̄ cauſat a tpe ſm dr̄ias ipſius: ꝛ ideo qn̄ aliud eſt preteritū aliud futurū aliud p̄ns. ꝛ qn̄ preteritū ſequit ſuū tēpus. ꝛ qn̄ futurū p̄cedit ſuū tēpus. ꝛ qn̄ p̄ſens cum ſuo tpe eſt. ¶ Et ex hoc ipſo patet ꝙ qn̄ magis cauſat a ſb̄a tpis ſm ꝙ accipit in ipſius tpis partibus ꝙ̄ ab ipſo tpe: tēpus enim preteritū in extremitate ſua qua cōtinuat ad p̄ſens nunc nō preterijt: ut dr̄ in ſex principijs. Et q2 qn̄ p̄teritū ſequit tēpus. patet ꝙ cauſat ab iſta extremitate. ꝛ ſimil'r futurū in extremitate ſue futuritionis nō eſt futurū ꝛ ex illa parte cauſat qn̄ futurū: ꝛ ideo precedit ſuū tēpus. qn̄ aūt preſens eſt cū ſuo tpe: q2 nihil de p̄ſenti eſt accipere niſi nunc. ¶ Dicat ḡ ad primū ꝙ nunc in tpe eſt duplex. ſ. ſignatum ꝛ nō ſignatū. tēpus aūt ut cōſiderat in cōparatione ad primū nunc habet diuiſionē ꝛ interruptionē: ꝛ ſic ab ipſo in cōparatiōe vnius nunc ad aliud nūc nō eſt vnū in ſb̄a qn̄. ſed tēpus ut conſiderat in cōparatiōe ad 2^m nunc nō habet diuiſionē ꝛ interruptionem: ꝛ ſic ab ipſo eſt vnū nunc in ſb̄a qd̄ cauſat vnum qn̄: ſed ſm differētias tpis. Et per hoc patet ſolutio ad aliud.

¶ Articulus 23°. Utrū quando habeat cōtrarium.

a D quartum p̄ceditur ſic.

Preteritio ꝛ futuritio ſm ꝙ hm̄oi hn̄t oppōnē ḡ ea que ſūt oppōnē hn̄t gr̄a ipoꝝ. ſed qn̄ p̄teritū ꝛ futurū ſunt illa circa que ſunt. ḡ hēbūt oppōnē. Preterea cōtraria ſunt que nata ſunt fieri circa idem ꝛ mutuo ſe expellunt ab ipſo. ſed p̄teritio ꝛ futuritio ſunt circa eandē ſb̄am: q2 circa nunc tēporis uel qn̄: ꝛ nō ſunt ſimul circa illa actu ergo ſunt contraria. ¶ Cōtra in ſex principijs ſcribit ſic qn̄ nihil eſt cōtrariū. qn̄ enim qd̄ eſt ex p̄ſenti nō eſt idem qd̄ ex preterito ꝛ futuro. impoſſibile eſt aūt duas de vno ꝛ eodem indiuiduo p̄dicari cōtrarietates. Amplius aūt cōtraria nunꝙ̄ ſimul in eodē erunt. quando aūt qd̄ p̄ſens ꝛ p̄teritū ꝛ futurū eſt inſimul in eodem erunt idem nāq3 qd̄ fuiſſe uerū eſt ꝛ ꝑmanſurū ſupple uerū eſt. cōtrarioꝝ ꝟo rōnis eſt nunꝙ̄ in eodem ſimul exiſtere: neq3 de indiuiduo eodē dici in eodē tpe: quare ꝯtrarietas in eo ꝙ qn̄ eſt ānihilat: ꝛ ſic patet per duas rōnes auctoris ſex principioꝝ ꝙ qn̄ nō habet ꝯtrariū. ¶ Qd̄ cōcedimus dicentes ad primū ꝙ preteritio ꝛ futuritio dicunt rōnem circa eſſe tpis ſm cōparationē ad fieri qd̄ eſt in motu cuius eſt mēſura tēpus: ꝛ nō dicunt cōtrarias formas que diuerſificēt ſb̄am ipſius: ꝛ ita non diuerſificabunt ip̄m qn̄ in ſb̄a ſed tm̄ eſſe. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ preteritio ꝛ futuritio nō ponunt circa ſubſtantiam ſed circa eſſe ut dictū eſt. q2 ſi ponerent circa ſb̄am tunc nō eſſet eadem ſb̄a temporis: ꝛ ideo nulla eſt contrarietas circa ſubſtantiam temporis uel quando.

¶ Articulus 24°. Utrum a duobus temporibus poſſit cauſari vnum quando uel plura.

a D quintū p̄ceditur ſic.

In quibuſdā locutiōibus ſignant duo tēpora circa tēporale. Ut cum dicit homo eſt futurus ꝛ homo eſt preteritus ſignat enim vnū tēpus per hoc uerbū eſt. ꝛ aliud per preteritū ꝛ futurū ꝛ eſt vnū qn̄. ergo videt ꝙ vnum quando relinquitur ex duobus temporibus. ¶ CONTRA dr̄ in ſex principijs ꝛ iā habitū. ꝙ qn̄ aliud eſt ex preterito. i. ꝛ aliud ex p̄nti. ꝛ aliud eſt ex futuro. ergo ex pluribus tpibus nō relinquit vnū quādo. ¶ Solutio dicimus ꝙ vnū qn̄ relinquit ex duobus tēporibus. duo enim tpa nō eodē ſignant circa cōpōnem vnā: ſed vnū ſicut mēſura ꝛ alterum ſicut terminus ad quem terminat illa menſura. Unde cum dicit ceſar eſt preteritus eſt dicit id reſpectu cuius dicitur menſura cōpoſitionis ꝛ p̄terit⁹ dicit cōpōnis mēſurā uel rei tpalis.

¶ De eternitate euo ꝛ tpe in cōmuni.

p Oſtquā expeditū eſt de his tribus. ſ. de eternitate euo ꝛ tpe: ſigillatim per ordinē agendū eſt de ipſis ſimul ſumptis. Et p̄mo querendum eſt utrū idem ſit qn̄: ꝛ idē nunc hoꝝ triū. Secundo in quo cōueniunt ꝛ in quo differunt: ꝛ q̄re ſint tm̄ tria. ꝛ penes quid accipit eorū numerus. Tertio qualiter uerba que cōſignāt dr̄ias tpales dicant de his tribus: ꝛ ſm quem modū vnū uerbū magis ꝓprie dicat de aliquo iſtorum ꝙ̄ aliud. Quarto de ſignificationibus quorundam nominū que iſta exprimūt alijs uocabulis: ut eſt perpetuū ſempiternum ſeculum ꝛ huiuſmodi.

¶ Articulus 25°. Utrum idem qn̄ ꝛ idem nunc ſit horum trium. ſ. eternitatis eui ꝛ temporis.

a D primum procedit ſic

Ad diuerſitatē cauſe ſequit diuerſitas effectus. ſed eternitas euū ꝛ tēpus ſunt diuerſa a qb⁹ cauſat qn̄. ergo qn̄ cauſatū ab ipſis erit diuerſum. ¶ Itē qn̄ tpis ſm ph̄m diuidit ut qn̄ ex eo qd̄ inſtat: ꝛ ex eo qd̄ preteritū eſt: ꝛ ex eo qd̄ futurū eſt. ſed hec diuiſio nō cōuenit qn̄ eternitatis ꝛ eui cum illa ſint tota ſimul. ergo qn̄ hoꝝ trium nō eſt idē. ¶ Itē in diffinitione qn̄ eſt qd̄ ex adiacētia tpis relinquit. ergo qn̄ eternitatis eſt qd̄ relinqtur ex adiacētia eternitatis: ꝛ qn̄ eui ſupple eſt qd̄ ex adiacētia eui relinquit. cum ergo diffinitiones iſte ſint diuerſe iſta qn̄ erunt diuerſa. ¶ Simil'r obijcit de nunc ꝙ nō ſit idē nunc iſtoꝝ triū. ſucceſſiuū enim nō eſt idem ei qd̄ eſt totū ſimul ꝛ ſtans ergo ſb̄a ſucceſſiui nō eſt ſb̄a manētis: ſed nūc tpis eſt ſb̄a ſucceſſiui. ꝛ nunc eternitatis eſt ſb̄a manētis. ergo nūc tpis nō eſt nūc eternitatis ꝛ eui. Item dicit Boetius in li° de trinitate. ꝙ nūc ſtās ꝛ nō mouēs ſeſe ſemp eternitatis facit. nunc aūt fluens cōtinue ſemp tpis: ergo ſunt diuerſa ſicut fluens ꝛ non fluens. ¶ Itē nullū 2^m eſſe uariabile exn̄s in p̄teritū ꝛ futurū eſt idem ei qd̄ eſt inuariabile oīno: ſed nūc tēporis ſm ſuū eſſe uariat in p̄teritū ꝛ futurū: nunc autē eternitatis omnino eſt inuariabile. ergo nō ſunt idem. ¶ CONTRA qn̄ eſt deus eſt angelus ꝛ mot⁹: ꝛ in iſta locutione nō ſignt niſi vnū qn̄ relictū circa rē eternā ꝛ euiternā ꝛ tēporalē: ergo vnū eſt qn̄. ¶ Itē deus eſt nunc ꝛ angelus eſt nunc ꝛ id qd̄ mouet nunc: ꝛ ita videt eſſe nunc. ¶ Solutio ſine p̄iudicio dicimus ꝙ nō eſt idem qn̄ nec idem nunc iſtoꝝ: ut ꝓbant p̄cedētes obiectiones. ¶ Et ad hoc qd̄ cōtra eſt dicimus: q2 ſicut ſupra habitū eſt quorūcūq3 mēſura eſt tēpus eorūdem erit mēſura euum ꝛ eternitas ſed nō cōuertit: ſed eternitas eſt mēſura excellēs tēporaliū ꝛ euiternoꝝ: ꝛ excellit tēporalia ſm utrāq3 partē. Euiterna ꝟo ſm alterā. ꝛ ideo in tali locutione cum dr̄ quideſt qn̄ eternitatis qd̄ relinquit circa eterna ꝛ euiterna ꝛ tpalia accidit fallacia q2 circa eterna relinquit ſicut ex mēſura adequata: circa euiterna aūt ꝛ tpalia ſicut ex mēſura excellēte. ¶ Sunt tm̄ qui dicūt ꝙ idem eſt qn̄ ꝛ idem eſt nunc iſtoꝝ triū. dicūt enim ꝙ tēpus ſb̄am nō habet a motu: ſed ꝙ ſit numerus. ꝛ ideo uolunt ꝙ idem nunc eſt ſtans in cōparatione ad eternū ꝛ euiternū ꝛ numeratū in cōparatione ad tēporalia: ꝛ ſil'r idē qn̄. ¶ Sed hoc nō videt: q2 cū

tempus euiternitas ⁊ eternitas quedā ſunt ꝓprietates iudiciū rectū de ipſis erit ſm principia ſuoꝝ ſubiectoꝝ: ⁊ ita cum tēpus ſit in primo mobili ea que ſunt in tpe iudicabunť ſm ea que ſunt in motu pmi mobilis: in illo aūt eſt accipe idem qđ ferť ante ⁊ poſt in ſitu quibus tribus in tpe reſpondebūt nunc prius ⁊ poſterius ⁊ ſimul iudiciū eſt de eternitate in cōparatione ad eternuꝫ: ⁊ de euiternitate in comparatione ad euiternum.

¶ Articulus 26us. In quo cōueniant ⁊ in quo differant eternitas euum ⁊ tempus. ⁊ quare ſint tm̄ tria. ⁊ penes quid accipitur eorum numerus.

Secunduz procedit ſic. inquirēdo in quo cōueniūt ⁊ in quo differunt iſta tria. Videť aūt ꝙ ſit ꝯueniētia generis inter iſta. menſura enim pdicať de eis ſine ꝯuerſione ⁊ in qd: ergo cōueniūt in genere. ¶ Itē alia ꝯuenientia videť in ſimilitudine: q2 dicit phus qđ eſt eternū eterno: hoc eſt euiternum euiterno ⁊ tēpus tpali: ⁊ videť vnum eſſe exēplar ⁊ alterum exēplatuꝫ: ſm ꝙ etiam ꝯſueuit dici ꝙ tps eſt imago eui: ⁊ euum eſt imago eternitatis. Item ex locutione Boetij in lo de trinitate hn̄r tria incōuenietia. q2 qn̄ qđ relinquiť ex oibus his non pdicat aliqd qđ ſit in re: ſed potius ꝙ aliquo modo ſe res hēt ad aliud ut ad tēpus uel euum uel eternitatē. ¶ Quarta cōuenientia eſt in hoc ꝙ ſba vniuſcuiuſqꝫ iſtoruꝫ eſt indiuiſibilis. ſ. nunc. Sed cōtra primā ꝯuenientiā obijciť. Cōueniētia generis ponit ꝯuenientiā rōnis que eſt ſm nomen generis. Ratio enim aialis ꝯuenit ſpēbus aialis ergo iſta tria vniuocanť in hoc qđ ē mēſura. ergo aliqd noīe ⁊ rōne cōmune eſt creato ⁊ increato: qđ eſt inconueniens. Item dicit phus ꝙ corruptibilia ⁊ incorruptibilia non ſunt in eodē genere. cuꝫ ergo tēpus ſit corruptibile euū ⁊ eternū incorruptibile nō erūt in eodē genere. Preterea videť ꝙ vnū nō ſit ſimile alteri uel exemplar. liber enim nō diceret exēplatus ab alio ſi tm̄ hēret ꝯuenientiam in folijs ⁊ non in ſcriptura. ſed ſilr eſt de tpe ⁊ euo ⁊ eternitate. eternitas enim ⁊ euū ſunt tota ſimul ⁊ hoc nō ꝯuenit tēpori ergo vnū non eſt exēplatū ab altero ⁊ ſic ꝯueniētia ſecūda nō ſtat. ¶ Silr cōtra tertiā obijciť nihil eſt in deo niſi deus: ut ſupra ꝓbatuꝫ eſt. Eternitas eſt diuina eſſentia ergo qđ relinquiť ex eternitate etiaꝫ eſt diuina eſſentia. ſ. qn̄ ⁊ ita cum dicit deus eſt: ſemper dicet diuinā eſſentiā ſed nō ſilr dicet eſſentiaꝫ euiterni uel tpalis. cum dr̄ angelus eſt ſemp uel motus eſt ſemp ergo nō ſtat etiā illa ꝯueniētia. ¶ Itē queriť in quo differant iſta tria: ⁊ videť ꝙ eternitas differat ab alijs duobus: q2 eſt idem illi qđ mēſurat. alia aūt nō ſunt eadem illis que mēſurāt. Item in hoc ꝙ caret utroqꝫ termino. Item in hoc ꝙ eſt mēſura increata nō tendēs in nihilū de natura ſua. alia aūt indigent ꝙ cōtineanť manu oipotētis ne in nihilū decedāt: ſicut oēs creature ut dicit Gregorius. Eternitas aūt ⁊ euuꝫ ſimul differūt a tēpore in hoc ꝙ utrūqꝫ iſtoꝝ eſt mēſura excellens tpaliū. tēpus aūt nō eſt mēſura euiternorū ⁊ eternoꝝ. Eternitas aūt ab euo differt in carētia principij. Euuꝫ aūt a tpe in carētia finis. ¶ Iuxta hoc iterū queriť penes quid accipiť numerus hoꝝ triū. cuꝫ enim habeamus mēſurā cum utroqꝫ termino. ſ. tēpus ⁊ mēſurā ſine utroqꝫ termino. ſ. eternitatē videť ꝙ debeāt eē due menſure medie. vna que hēt principiū ⁊ alia que hēt finē ⁊ nō principium: ⁊ illam nō habemus. Si dicať ꝙ nō pōt eſſe querať quare. Solutio dr̄ias aſſignatas cōcedimus. ¶ Ad primū qđ obijciť de ꝯueniētia in gn̄e dicimus ꝙ menſura per prius ⁊ poſterius pdicatū eſt de illis. ⁊ dicimus ꝙ menſura ꝓprie loquēdo diciť de tpe per poſterius. per prius ꝟo de eternitate. ſ. inquātū. ſ. duratio ipſoꝝ accipiť cum protēſione indeficiētie que tm̄ eſt tota ſimul ſm ꝙ ſimul opponitur ſucceſſioni. ¶ Ad aliud dicimus ꝙ corruptibilia ⁊ incorruptibilia nō ſunt in eodem genere qđ eſt ſubm ⁊ potētia: ſed bn̄ poſſunt ꝯuenire ſm ꝓportioneꝫ in aliquo cōmuni. ¶ Ad aliud dicimus ꝙ quecūqꝫ cōueniūt ꝯueniētia ſufficit ad dicendū ſimile: ut dicit Ariſtoteles in topicis. quātulācūqꝫ ꝯueniētiā aſſignauimus aſſignātes erimus qn̄ ſimile. ⁊ ideo eſt cū modo pdicādi quātū ad rōnem vnū qđqꝫ iſtoꝝ dicat ut extrinſecus adiacens hēbit ꝯuenientiā in hoc qđ dicit Boetius. lꝫ eternitas ſit eſſentia diuina ſm rem. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ tēpus quātū pōt imitať euiternitatē ⁊ euiternitas eternitatē. ſed neceſſe eſt in aliquo deficere: ⁊ ideo nō tenet exēplū in oibus ſed in quodā. ¶ Ad id quod iuxta hoc queriť dicēdū ꝙ ideo nō pōt eē mēſura quarta qua careret principio ⁊ hēret finē. q2 nihil carens pncipio pōt hēre finē eo ꝙ ipm nō eſt poſt nō eſſe: q2 hoc eſt oibus creatis cauſa ad poſſe deficere niſi cōtineanť per virtutē diuinā. ¶ Numerus aūt hoꝝ trium pōt ſic accipi. aliqd eſt ens cuius potētia actiua nō hēt ꝯiunctā potētiā paſſiuā eo ꝙ in ipſo indifferēs eſt qđ eſt ⁊ quo eſt: ⁊ illius mēſura eſt eternitas ſub illo eſt ens hn̄s potētiā actiuā ⁊ poſſibilē: ſed poſſibilis eius potētia ſemp eſt ꝯiūcta actui hn̄s tm̄ diffinitatē ab ipa ꝓpter dr̄iaꝫ qđ eſt ⁊ q̄ eſt ⁊ illius mēſura eſt euū ⁊ ſub illo eſt ens hn̄s potētiā actiuā ⁊ paſſiuā: ita ꝙ paſſiua recipit actū p motū ⁊ nō ſibi ſemp eſt ꝯiūcta: ⁊ hꝫ ꝓpter mām ⁊ formā ex qbus cōponiť ⁊ illius mēſura ꝓpria eſt tēpus: ſub illo aūt nō eſt ens q̄rtū: ⁊ iō non eſt q̄rta mēſura.

¶ Articulus 27us. Qualiter ꝟba que ꝯſignāt differētias tpales dicanť de hijs tribus. ⁊ ſm quē modū vnū uerbū magis ꝓprie dicať de aliquo iſtoꝝ q̄ꝫ aliud.

Tertio queritur Qualiter uerba que cōſignāt dr̄ias tpales dicanť de tēpore ⁊ euo ⁊ eternitate: ⁊ ſm quē modū vnū uerbum magis ꝓprie dicať de aliq̄ iſtorū q̄ꝫ aliud. Et videť ꝙ dr̄ie tpales nō dicanť de eternis. q2 dicit Augus ſup ioanē ꝙ hoc uerbū eſt cuꝫ dr̄ de deo nō ſicut cetera uerba tpales motus ſignt ſed ſbam ſolā: ⁊ ita videť ꝙ nulla dr̄ia tpalis dicať de eternis. ¶ Preterea queriť que dr̄ia tpis magis conuenit eternis. Et videtur ꝙ pn̄s: q2 in eternitate nihil eſt niſi pn̄s. ⁊ ſilr de tpe nihil eſt accipe niſi pn̄s. ecōtra videť ꝙ pteritū q2 hoc ſolum eſt in neceſſitante ſtante ſemp ſicut eternitas eſt tota ſimul ⁊ ſtans. Item Anſelmus dicit in lo de cōcordia preſciētie ⁊ liberi arbitrij ꝙ tpa preterita ſunt ad ſimilitudinē eterni tpis oino immutabilis. ergo tēpus preterituꝫ magis ꝓprie dr̄ de eis q̄ꝫ pn̄s. Item potentia ens magis cōuenit cum ſemper ente q̄ꝫ id qđ nullo modo eſt ens: ſed futurū potētia eſt ens preteritū nullo mō ens ergo videť ꝙ magis cōueniat eternis q̄ꝫ pteritū. ¶ Solutio illa que dicta ſūt ſupra ſupponanť his. ſ. qualr dr̄ie tpales ꝯueniāt eterno ⁊ euiterno ⁊ tpali. hic autē addi pōt ꝙ dr̄ie tpales dicte de euiterno ⁊ eterno notāt indeficientiā durationis: ut cum dr̄ deus fuit nō eſt ſenſus ꝙ aliqd preterijt in ipſo. Sed cū duo ſūt in rōne pteriti. ſ. pteritio ⁊ exñtia in preterito id qđ nobilitatis eſt debet attribui deo: ⁊ illud qđ ignobilitatis debet remoueri ſm ꝟbū Damaſceni qui dicit ꝙ optima queqꝫ deo reponēda ſunt. Unde cuꝫ dr̄ deus fuit notať exñtia indeficiēs ſm preteritū ſine preteritione. tm̄ hoc idem dico de pn̄ti qđ habet duo. ſ. ſbaꝫ ipſam nunc. ⁊ fluxū ſm queꝫ eſt mutabilitas in preterito. ⁊ cum dr̄ de deo notat niſi primū. Silr cum dr̄ deus erit notanť duo in futuro. ſ. ꝓtēſio eſſe ultra pn̄s nunc. ⁊ hoc eſt nobilitans. Unde ſm hoc dr̄ de deo: ⁊ expectatio entis in potētia qđ nō eſt actu: ⁊ hoc eſt infirmitatis: ⁊ ſm hoc nō dr̄ de deo ⁊ ille videť eſſe ſenſus Auguſtini cum dicit ꝙ nō notat tpales motus ſed ſbam ſolam. Et ſilr Hieronymus videť hoc ſentire qui ſic exponit: fuit. i. nunq̄ꝫ defuit. ⁊ eſt. i. nunq̄ꝫ deeſt. erit. i. nunq̄ꝫ de

erit: ⁊ de eniternis idem pōt dici ſola inceptione eoruʒ ſuppoſita. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ pn̄s ſm rōnem quaʒ ponit obiectio pōt dici de eterno ⁊ ſilr̄ preteritū: ſed futurum minorē habet ꝯuenientiā: q: hoc eſt oīno in potētia ⁊ nō in actu. potētia enim omnino remouet a deo: nec tn̄ preteritū rōne preteritionis dr̄ de eternis: ſed rōne neceſſitatis exn̄tie: ⁊ ſm hoc eſt qđ dicit Anſelmus in li° de cōcordia ꝑdeſtinationis ⁊ liberi arbitrij. Et hec ſiquidē magis ſimilia ſunt eterno pn̄ti tpaliter preterita q̄ꝫ ꝑſentia qn̄ que ibi ſunt nunq̄ꝫ poſſunt nō eſſe pn̄tia ſicut tpis ꝑterita nō ualēt nūq̄ꝫ ꝑterita nō eſſe. pn̄tia ꝟo tpe oīa que tranſeunt fiunt nō pn̄tia.

¶ De ſignificationibus quorūdā nominū que iſta exprimunt alijs uocabulis ut eſt perpetuum ſempiternuʒ ſeculum ⁊ huiuſmodi. Articulus 28°.

q **Quarto queritur** de ſignificationibus uocabuloꝝ ⁊ de hijs recurrēduʒ eſt ad antiquos qui determinauerunt de ipſis. Dicit enim Boetius in li° de trinitate tn̄ inter nr̄arū rerum ꝑſens qđ eſt nūc intereſt ⁊ diuinarū: ꝙ noſtruʒ nunc currens tēpus ſempiternū facit. diuinū ꝟo nunc ꝑmanēs ⁊ non mouēs ſeſe atqꝫ cōſiſtens eternitateʒ facit cui nomini ſi adijcias ſemꝑ facies eius qđ eſt nūc iugem indefeſſuʒ. ac per hoc ꝑpetuū facies curſuʒ quod eſt ſempiternitas. Ex hijs accipit ꝙ eternitas dr̄ nunc ꝓprie ꝑmanēs. ꝑpetuitas aūt dr̄ collectionē multoꝝ nunc ex parte tpis uel indeficiētiā vnius ex parte eternitatis: ⁊ ideo ipm ꝑpetuū eſt nomē ambiguū: ⁊ qn̄qꝫ ponit pro toto tpe: qn̄qꝫ pro euo: qn̄qꝫ pro eternitate. Sempiternitas autem ſm ꝙ addit ſuꝑ eternitatē dicit totū eternitatis ſine ꝑncipio ⁊ fine: qđ ꝑficit ex nunc durāte ſtante imobili. ſm autē ꝙ reſpicit tēpus dicit totā durationē nunc fluētis ⁊ collationē ipſius nunc in ſummam: gr̄a cuius collationis adijcit ei hec dictio ſemꝑ cum dicit ſempiternitas. Et hoc eſt qđ dicit Gilbertus in cōmēto ſuꝑ Boetiuʒ hoc noīe qđ eſt ꝑpetuitas intelligit ſine collatione collectio hoc qđ eſt ſempiternitas cuʒ collectione collatio. eternitatis aūt noīe neutrū. i. neqꝫ collectio neqꝫ collatio: per hanc aūt videt dici ſm ꝙ refert ad tēpus durās ꝑ multos annos: ſm aūt ꝙ ad eternitatē dicit durationē eternitatis diſtinguibilē ad ea que ſunt in multis annis: lʒ eni eternitas in ſe nō diſtinguat. diſtiguit tn̄ in cōparatione ad tēpus ut ſuꝑ habitū eſt in q̄ōne de diffinitione eternitatis. Unde pſalmiſta. Tu aūt ideʒ ipſe es ⁊ anni tui nō deficiēt. ¶ Seculi aūt diſtinctio accipienda eſt a Damaſceno qui dicit in 2° li° cap° ꝑ°. Oportet ſcire qn̄ hoc nomē ſeculū plura ſigt̄. Seculū dr̄ vniuſcuiuſqꝫ eorum que ſunt vita. dicit rurſus ſeculuʒ vniuerſa ꝑſens vita: ⁊ ſeculū futura vita que poſt reſurrectionē infinita eſt. Dicit rurſus ſeculū nō tēpus neqꝫ tpis aliqua pars a ſolis motu ⁊ curſu mēſuratū. ſ. per dies ⁊ noctes conſiſtens ſm ꝙ ſimul ꝓtendit cum eternis uelut quidā tēporalis motus ⁊ ſpatium. ¶ Ex hoc colligunt diuerſi modi quibus accipit ſeculū ⁊ oēs plani ſunt preter ultimuʒ ⁊ ibi accipit ſeculū pro eternitate ⁊ euo ſm ꝙ ꝓtendit cum tpe: ⁊ hoc eſt qđ ipſe dicit ſubdens in littera qđ eniʒ eſt hijs que ſub tpe ſunt tēpus hoc eſt eternis ſeculum. Poſtea aūt in eodē aliam acceptionē ſeculi determinat dicens. dicunt quidē ſeptē ſecula mūdi huius. ſ. a celi ⁊ terre creatione uſqꝫ ad cōem hoīuʒ ꝯſumationē: ⁊ idem uocāt ſeculū ibi qđ nos dicimus etates mundi. ¶ Item Anſelmus determinās quare dr̄ ſeculū ſeculoꝝ ⁊ ſeculū ſeculi dicit ſic. Dicit aūt ſecula ſeculorū ſm hoc ꝙ pn̄tis mūdi ſept ē ſecula. i. etates mūdi multa ſecula. i. vitas cōtinēt hoīum ⁊ ſm ꝙ vnū oīum ſeculoruʒ eſt eternitas: ⁊ ſeculum ſeculi dr̄ qđ pn̄s ⁊ qđ futurum. Et hec de tempore ſecundo coequeuo dicta ſufficiant.

¶ De 3° coequo. ſ. de celo empireo ⁊ alijs celis ⁊ ſtellis

d **Deinde querit** de tertio coequeuo qđ ſm gloſam eſt celū empireū Gratia cuius querit de natura corꝑis celeſtis. Et querat ꝑ° de natura eius in ſe. 2° de partibus eius. 3° de motore ipſius. 4° de motib⁹. 5° de effectu motus eius in inferioribus. ¶ Circa ꝑm querunt 4or. Primo enim querit utrū ipm cum elemētis ſit eiuſdē nature. Et utrū celuʒ ſit eſſentia quinta diſtincta ab eſſentijs 4or elemētoꝝ. 2° utrū ſit gn̄abile uel corruptibile. 3° utrū ſit ſimplex uel cōpoſitum. 4° quid ſit ſm diffinitionem.

¶ De natura corꝑis celeſtis. Utrū celū cū elemētis ſit eiuſdē n̄ae uel ſit eē̄ntia diſticta ab eē̄ntijs 4or elemētoꝝ.

a **Ad primum proce**ditur ſic. dicit Baſilius in exameron. ꝙ celū eſt nature ignee: ⁊ ita videt ꝙ ſit eiuſdē nature cuʒ quatuor elemētis. Item dicit Plato ⁊ Macrobius. Item Marcianus mundus ex quatuor elementis cōſtat hijs deniqꝫ totis. Item per rationem hoc idem videtur: quia videmus in ipſo ꝓprietates ignis. ſ. calidū ⁊ lucidū. ubi enim ꝓprietas ibi enim eſt ſbm. g̃ videt ꝙ celū eſt de natura ignis Hoc videt etiam ſenſiſſe empedocles qn̄ dixit ꝙ ſol eſt res alba calida. ſi forte dicatur ꝙ ignis habet motum rectū: celum autem eſt circulare: ⁊ ita celuʒ non eſt ignis. ¶ CONTRA ꝓbat in de celo ⁊ mūdo in 2° libro. ꝙ vnūqđqꝫ elemētū ſphericū eſt ergo ignis ſphericus eſt in loco ꝓprio. Hoc idem dicit Plato. ꝙ ignis mouetur circulariter in loco ꝓprio. Preterea dicit in 2° de celo ⁊ mundo. ꝙ quedā ſtelle mouent in aere ſuꝑius ꝯiungi aūt ſuꝑius aeri ꝓpriuʒ eſt ignis ergo videt ꝙ ſtelle ſint ignee ⁊ celū eſt eiuſdē nature cum ſtellis: ergo celū eſt igneū. Item Ariſtoteles in 2° de celo ⁊ mūdo. ſtelle que acuunt ⁊ igniunt ex motu ignit aer qui eſt in circuitu earū neceſſario ⁊ nō igniunt ſtelle ipſe niſi qn̄ ipſe incedunt aerē ⁊ aer qn̄qꝫ mouet. ꝙ ex motu ſtellaꝝ fit ignis ¶ Ex iſta auctoritate habet ꝙ ſtelle igniunt ⁊ ꝙ locate ſunt ſuꝑ aerem imediate: ex quoꝝ utroqꝫ ſequitur ꝙ ſtelle ſint de natura ignis: ⁊ per ꝯn̄s totū celū eſt igneū. Qđ aūt iſtud ſequat de toto celo patet per hoc qđ dicit phus. ꝙ antiqui dixerūt ꝙ ſtelle ſunt ignee: nō dixerūt ꝙ ſtelle ſint ignee niſi qn̄ ipſi poſuerūt corpus ſuperius eſſe ignē. ⁊ dixerūt ꝙ neceſſariū eſt ꝙ vnūqđqꝫ ſuꝑioꝝ corpoꝝ eſt ex natura corporis in quo eſt uel ſicut ſuuʒ fixum. Item dicit phus ex eis que contrauenīūt nobis ⁊ que ſunt neceſſaria. ꝙ id qđ diximus que preterita ſunt eſt hoc enim ponamus omnem ſtellā ex ſtellis eſſe de illo corpore in quo incedit. Ex quo patet ꝙ ſi ſtelle ſint ignee ꝙ totū corpus celeſte eſt igneū. ¶ Sed cōtra dicit phus. ꝙ omne corpus motū ꝓpriū habet. motus aūt ſunt tres ut dicit in ꝑ° de celo ⁊ mūdo. ſ. ad mediū a medio ⁊ circa mediuʒ. ad mediū aūt ⁊ a medio ſunt motus elemētoꝝ circa mediuʒ motus celi. cum igit ſm dr̄iam motus ſit differēs natura mobilis celū nō erit de natura quatuor elemētoꝝ. Preterea dicit phus ſepe ꝙ celuʒ nec eſt graue nec leue. cum igit ſint iſte ꝓprie potentie elemētoꝝ ⁊ nō inueniant in celo celuʒ nō erit de natura elemētorum. Item ex cōplexione qualitatū elementoꝝ ꝓbant elemēta eſſe quatuor in 2° de gn̄atione ⁊ corruptione. Calidū enim cuʒ frigido in eodē ſimplici eſſe nō pōt: ſilr̄ nec humidū cum ſicco. q: cōtraria nō inſunt eidem actu ergo erit frigidū cuʒ humido ⁊ frigidū cum ſicco cōſtitnēs duo inferiora elemēta. Silr̄ caliduʒ cum humido ⁊ calidū cuʒ ſicco ꝯſtituēs duo ſuꝑiora. ⁊ cū nō ſint plures qualitates nō erunt plura elementa: ⁊ ita celuʒ nō erit de natura elemēti. Si forte diceretur ꝙ ſunt alie qualitates elemētares quibus ꝯſtituit celū in natura elementi: quēadmodū dicit Empedocles. ꝙ infinite ſunt qualitates elemētoꝝ: puta calidū ſiccum: album ni/

grum frigidū humidū molle durū ⁊ vnūquodqꝫ alioꝝ.
¶ Cōtra corpoꝝ enī ꝑmoꝝ q̄litates ſūt ꝑme. ꝑme aūt q̄
litates actiue ⁊ paſſiue nō extēdunt̄ ultra q̄tuor ut ꝓbat̄
in 2ᵒ de gn̄atiōe ⁊ corruptiōe. Itē indirecte ꝓbat̄ idē. Si
enim celū eſt elemētū ab vnoq̄qꝫ elemētoꝝ diſtinguēt̄
per vnā q̄litatē uel per duas. ſicut videmus ꝙ ignis ab
aere diſtinguit̄ ſicco ⁊ a terra calido: ⁊ ab aqua calido ⁊
ſicco. ⁊ ſilr̄ eſt in vnoq̄qꝫ alioꝝ quēadmoduꝫ dicit Boe
tius. Tu numeris elemēta ligas ut frigora flāmis arida
ꝯueniāt liq̄dis ne purior ignis euolet aut merſas dedu
cāt pōdera terras. Si igit̄ celū eſt elemētū oportet ꝙ cū
alijs talē hēat ꝯueniētiā ⁊ dr̄iaꝫ. aut ergo ꝯuenit in iſtis
q̄tuor q̄litatibꝰ aut in alijs. Si ī iſtis aut eſt frigidū ⁊ ſic
cū ⁊ ſic eſt terra. aut frigidū ⁊ humidū ⁊ ſic eſt aq̄. aut ca
lidū ⁊ hūidū ⁊ ſic eſt aer. aut calidū ⁊ ſiccū ⁊ ſic eſt ignis
Et q̄ꝺcunqꝫ det̄ erit vnū elemētū bis in natura: hoc aūt
eſt uanū ⁊ ſup̄fluū: ⁊ hoc eſt cōtra nām. q: dicit in 2ᵒ de
aīa. ꝙ natura nō abūdat in ſup̄fluis nec deficit in neceſ
ſarijs. Si aūt in alijs qualitatibus habet ꝯuenientiaꝫ ⁊
dr̄iaꝫ oportebit ad minus ponere octo elemēta. ꝯueniē
tia enim ⁊ dr̄ia nō erūt niſi in qualitatibus actiuis ⁊ paſ
ſiuis hn̄tibus cōtrariū: quarum due. ſ. vna actiua ⁊ vna
paſſiua ſunt in vno elemento. ⁊ ſi tales due ſunt in celo
erunt due alie ꝯtrarie illis. Sūt ergo ille que ſunt in ce
lo. a. ⁊. b. ergo erūt aliq̄ ꝯtraria ad. a. ⁊ ſit. c. ⁊ aliq̄ ab. b.
⁊ ſit. d. tūc erūt ſex cōpl'ones. ſ. a. cū. b. ⁊ a. cū. c. ⁊ a. cū. d.
Silr̄. b. c. d. cū. c. ⁊. d. cū. b. ⁊. d. cū alia due. aut ſūt īpoſſi
biles: q: cōtraria nō ſunt in eodē ⁊ ille ſunt. a. cū. c. ⁊ b.
cuꝫ. d. ergo erūt quatuor. ſ. a. cū. b. a. cū. d. c. cū. d. c. cū. b.
⁊ iſta quatuor erūt elemēta que cuꝫ iſtis quatuor faciūt
octo. ⁊ ſilr̄ oportet ꝙ ſit aliqua ꝯueniētia ⁊ dr̄ia per alias
qualitates inter iſta octo. ⁊ ita ille qualitates iterū faciūt
noua elemēta ⁊ ita erūt infinita elemēta: q̄ꝺ eſt incōue
niēs ergo celū nō eſt elemētū. Item patet per diffinitio
nem elemēti quā ponit pħus in 3ᵒ de celo ⁊ mūdo. Ele
mētū eſt q̄ꝺ eſt in cōpōne primū ⁊ q̄ꝺ non reſoluit̄ ſm
formā in formā aliā per utrāqꝫ partē diffinitionis patet
ꝙ celū nō eſt elemētū: nō enim eſt in cōpōne primū q:
ip̄m non eſt miſcibile cū alijs: ut dicūt pħi. ſi enim eſſet
miſcibile eſſet alterabile a ſua ſpecie q̄ꝺ nō contingit ut
probabit̄ infra. Similr̄ ip̄m non reſoluit̄ in formā aliā.
Si enim reſoluat̄: reſoluit̄ in partes. quedā enim pars
eſt ſtella: quedā orbis: quedā dextra: quedam ſiniſtra ⁊
quedā erratica: ⁊ quedā fixa. Item quecūqꝫ ſunt eiuſdē
nature aut ꝯueniūt in forma aut in materia. ſi ꝯueniunt
in forma ſic ſunt eiuſdem rōnis: q̄ꝺ nō ꝯuenit celo ⁊ ali
cui elemētoꝝ. Si aūt ſunt eiuſdem mãe tūc trāſmutant̄
ad ſe inuicē ut dicit pħus ⁊ ita ex celo fierēt elementa ⁊
ex elemētis celū q̄ꝺ iterū nō cōtingit. ergo celū non eſt
de natura elemētoꝝ. Quod cōcedimus dicētes: ꝙ cum
celū nec hēat motū nec potētias nec qualitates elemen
toꝝ ip̄m nō pōt eē de nā elemētoꝝ. ¶ Ad auctoritates
Baſilij ⁊ Macrobij ⁊ Marciani dicēdū ꝙ ignis duo
bus modis dr̄. ſ. ab inflāmatione actiua uel paſſiua uel
utraqꝫ. ſi ab actiua tm̄ tūc celū eſt ignis hoc modo q: in
flāmat. Si a paſſiua tm̄ ſic carbo eſt ignis. Si ab utraqꝫ
ſic dr̄ ignis ꝓprie ⁊ ſic large ſumūt ignem auctoritates
dicētes ꝙ celū eſt igneū: ⁊ hoc patet per quādā gloſam
ſup geneſim In principio. que dicit ꝙ empireū celū dr̄
igneū nō ab ardore ſed ab illuminatione. ¶ Ad id q̄ꝺ
primo obijcit̄ per rōnē dicendū ꝙ per ꝓprietates ignis
⁊ celi nō ſunt vniuoce ꝯueniētes utriqꝫ. lumen enim q̄ꝺ
eſt in celo ⁊ calidū ſunt viuificatiua per motū corporis
celeſtis: ſicut dr̄ in ꝑnᵒ octaui phiᵒꝝ. ꝙ motus celi eſt ut
vita quedā nā exn̄tibꝰ oībus. calidū aūt q̄ꝺ eſt cū radio
ignis ſm pħm in 3ᵒ de celo ⁊ mundo. ⁊ 2ᵒ de gn̄atione ⁊
corruptione. perſe ꝯgregatiū eſt omogeneoꝝ ſupra hoc
eſt ſubtiliū aſcēdentiū ſurſuꝫ: ⁊ per ꝯn̄s ꝯſumptiuū ſiue
diſgregatiuū ſiue ſeparatiuū omogeneoꝝ ſibi ꝓpinquo
rum hoc eſt groſſoꝝ deſcēdentiū deorſuꝫ. Cum igit̄ pro
prietates nō vniuoce ꝯueniāt eis ſubta nō erūt eiuſdeꝫ
nature. ¶ Ad hoc aūt q̄ꝺ dicit Empedo. dicēdū ꝙ in
telligit per albedinē claritatē luminis calcati in corpore
ſolis. calorem aūt intelligit effectiue. ſol enim excitat ca
lorem ex reuerberatione ⁊ motu radioꝝ ad corpus ſoli
dū. ⁊ hoc patet per hoc q̄ꝺ dicit pħus in 2ᵒ de celo ⁊ mū
do. Caliditas que ꝓuenit ex ſtellis ⁊ lumen ſunt ꝓpter
ꝑcuſſionē ⁊ fricationē aeris factā ex motu earū. de apti
tudine enim motus eſt ut calefaciat ⁊ igneat ligna ⁊ fer
rum ⁊ lapides. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ ignis non mo
uet̄ circulariter niſi per accn̄s. ſ. motu corporis ꝯtinētis
ip̄m ⁊ ideo per motū illum nō determinat̄ natura ſua.
¶ Ad aliud dicendū ꝙ pħus loquit̄ ibi de q̄buſdā ſtel
lis que ſm aliq̄ꝺ accn̄s ſuuꝫ ſunt in aere ſicut comete ⁊
aſub. uapor enim directe oppoſitus ſtelle facilius iſlam
mat̄ ꝓpter fortitudinē luminis ⁊ multiplicationē calo
ris ⁊ ꝑcipue ſi fuerit in via ſolis: ſtella ergo ſm hꝯ accn̄s
ſui ignit̄ ⁊ calefit ſed nō per ſe. ¶ Quidā autē aliter ſol
uunt auctoritatē pħi dicētes: ꝙ natura quinti corpis dr̄
ibi aer ꝓpter dyaphaneitatē ⁊ ꝙ ignit̄ ⁊ calefit nō paſſi
ue ſed actiue. Sed hoc nō eſt ſm ſentētiam Ariſtotelis.
Et hoc patet per hoc q̄ꝺ dicit ibidem ſtelle que ſunt in
orbe ſup̄iore uadūt in orbe ſuo ꝓpter illud ḡ nō igniū
tur ſtelle aſub niſi qn̄ eſt aer ſub orbe propinq̄ore ergo
cuꝫ incedit in iſto orbe calefit aer ⁊ ignitur ⁊ ꝑcipue aer
qui eſt ꝓpe viā ſolis. ¶ Ad hoc aūt q̄ꝺ obijcit̄ ꝙ ſtelle
ſunt eiuſdē nature cum orbibus bene cōcedimus: quia
hec eſt poſitio omnium antiquorum.

¶ Articulus 2ᵒ. Utrū celū ſit gn̄abile ⁊ corruptibile.

a D ſecunduꝫ procedit̄ ſic.
Dicit̄ in geneſi In principio creauit deꝰ celū ⁊
terrā. Et in ſymbolo. Credo in deū p̄rem ⁊c. ergo celuꝫ
incepit ſm ſui ſb̄am. quicq̄d incepit aūt ſm ſui ſb̄am in
gredit̄ in eſſe ſb̄ale. cuꝫ ergo gn̄atio ſm Boetiū in topi
cis nihil ſit q̄ꝫ ingreſſus in eſſe ſb̄ale celū erit gn̄atum.
Preterea ꝑmū opus nature in eodē ſb̄to eſt gn̄atio. ſi ḡ
celū eſt opus nature eſt per gn̄ationē: ſed celū eſt opus
nature q̄ꝺ ꝓbabit̄. dicit eniꝫ pħs in de celo ⁊ mūdo. res
ſempiterna fixa eſt in tēpore īfinito ⁊ nō eſt abſqꝫ faciē
te eā oīno. Si ḡ illud eſt ſm hoc eſt nā faciēs res ſempi
ternas neceſſario ⁊ ip̄a fac̄ res vna ut ſit exn̄s: ⁊ ut ſit nō
exn̄s in hora ⁊ hora: ⁊ ut ſint quedā res ſp̄ exn̄tes ⁊ q̄dā
res ſemp̄ nō exn̄tes in tp̄e īfinito ex hoc accipit̄ ꝙ celū
q̄ꝺ dicit̄ hic res ſemp̄ exn̄s eſt opus nature ⁊ eſt gn̄atū.
Preterea quicq̄d eſt ſuſceptibile alterationis illius ma
teria aliter ſe pōt hr̄e ad formas diuerſas. cuiuſcūqꝫ ma
teria eſt in potētia ad formas diuerſas illud eſt trāſmu
tabile ſm gn̄ationē ⁊ corruptionē. Probatio. oīs forma
cōtēta in materia per diſpōnes aliquas mutatis diſpoſi
tionibus illis nō manebit forma ſb̄ſtātialis. Hec ꝓpoſi
tio ꝓbat̄ per inductionē oīum gn̄atoꝝ ⁊ corruptoꝝ ſiue
ſint ſimplicia ſiue cōpoſita ſint. ꝯſtat aūt ꝙ diſpōnū mu
tatio nō fit niſi per alterationē. ergo omne q̄ꝺ alteratur
mutat̄ per gn̄ationē ⁊ corruptionē: celū alterat̄ ergo eſt
gn̄abile ⁊ corruptibile. ꝙ celū alteret̄ patet in luna qn̄qꝫ
enī eſt monoydos qn̄qꝫ dicotomos. qn̄qꝫ amphitricos.
⁊ qn̄qꝫ plena. qn̄qꝫ etiā tota tenebroſa ſm ꝯiunctionem
⁊ ꝓpinquitatē ⁊ diſtantiā eius a ſole. Silr̄ patet in eccli
pſi lune qn̄ obſcurat̄ ex interpōne terre inter eam ⁊ ſo
lem. Si forte dicat̄ ꝙ non eſt ſimile de luna ⁊ de natura
orbis: ſola enim luna ſic alterat̄. ¶ CONTRA hoc
eſt q̄ꝺ dicit pħus ꝙ eadem eſt natura glebe ⁊ totiꝰ ter
re. ergo a ſimili eadē eſt natura lune ⁊ totius orbis. Pre
terea ſic nō ſoluit̄ incōueniēs nihilominus adhuc ſequi
tur ꝙ luna ſit gnābilis ⁊ corruptibilis. Idē dicit Grego
rius ꝙ oīa ſimul creata ſunt in materia ꝯfuſa: ⁊ ita videt̄
oīa eſſe eiuſdē materie. ergo ⁊ eiuſdē tranſmutationis:

cum ergo quedã ſunt generabilia celum erit gñãbile.
¶ Item ponit Plato dicens celũ eſſe gnãtũ ex hyle ⁊
per uolũtatẽ opificis manere indiſſolubile ⁊ nõ ex pro/
pꝛia natura. ¶ Sed ꝯtra qꝺ eſt gnãtũ eſt trãſmutabile
per actionẽ ⁊ paſſionẽ ꝯtrarioꝝ:ſꝫ celuꝫ nõ eſt tale ergo
nõ eſt gnãtũ. ¶ Itẽ nihil eſt gnãbile ⁊ coꝛruptibile qꝺ
nõ habet cãm gñationis ⁊ coꝛruptionis:cauſa aũt gña/
tionis ⁊ coꝛruptionis ꝯtrarietas eſt mutans ⁊ alterans
ſbm:⁊ hoc eſt in illis tñ que hñt mãm cõem cuꝫ gñabi/
libꝰ ⁊ coꝛruptibilibus.cuꝫ igiꝛ nõ habeat mãm talẽ ipm
nõ eſt gñabile ⁊ coꝛruptibile.Item dicit phus in libᵒ de
de ſba oꝛbis ſic.Si aliqua coꝛpora ſimplicia ſunt quo/
rum foꝛma caret ꝯtrarijs:ꝯtingit ꝙ iſte foꝛme ſint neqꝫ
gñabiles neqꝫ coꝛruptibiles:neqꝫ hñtes ſbam cõeꝫ cuꝫ
gñabilibus ⁊ coꝛruptibilibus.Cũ igiꝛ ſit talis foꝛma ce
li nõ erit gñabile uel coꝛruptibile.Item xᵒ methaᶜᵉ diciꝛ
ꝙ celũ eſt in potẽtia ad ubi tñ ⁊ nõ ad ſbalem uel acci/
dentalẽ foꝛmã ergo non eſt gñabile neqꝫ coꝛruptibile.
¶ Item ſũmanꝛ rõnes phi in fine pꝛimi de celo ⁊ mũ
do.ſ.cuius motus nõ eſt ꝯtrariũ ipm etiã in ſbto nõ ha
bet cõtrariũ ſed motui celi nõ eſt cõtrariũ ergo celo nõ
eſt cõtrariuꝫ:⁊ ita neqꝫ coꝛrumpiꝛ neqꝫ gñaꝛ. ¶ Itẽ cu
ius motus eſt ꝑpetuus ipm eſt ꝑpetuũ : ſed motus celi
eſt ꝑpetuus:ut ꝓbaꝛ in 8ᵒ phiᵒꝝ.ergo celũ eſt ꝑpetuuꝫ.
¶ Item oẽ qꝺ per trãſmutationẽ gñatur trãſmutaꝛ ab
aliquo coꝛpore qꝺ eſt pꝛius ipſo:ſed nullum coꝛpus eſt
pꝛius celo ergo nõ eſt gñatuꝫ. ¶ Item omne qꝺ gñaꝛ
ſm foꝛmã ſbalem exit de potentia in actuꝫ per aliquod
exñs actu ſimile in ſpecie.hoc patet in gñatione ſimpli/
ciũ ⁊ cõpoſitoꝝ.ergo ſi celũ eſt gñatũ opoꝛtet ꝙ ſit aliud
celũ ante ipm ⁊ ſic in ĩfinitũ . ¶ Iteꝫ omne generabile
coꝛruptibile eſt ergo ſi celũ eſt gñabile eſt coꝛruptibile.
omne aũt coꝛruptibile coꝛrumpiꝛ terminato tẽpoꝛe:ğ ſi
celũ eſt coꝛruptibile coꝛrũpiꝛ ⁊ generaꝛ aliud celuꝫ per
ſucceſſionẽ ſicut aĩalia ⁊ hoĩes ⁊ elemẽta : ⁊ iſte ſunt rõ/
nes phi. ¶ Cõtra hoc obijcit ioãnes phs qdã ſic.qcqd
eſt ꝑpetuũ habet potentiã infinitã ad eſſe.potẽtia aũt ĩfi
nita nõ eſt niſi coꝛporis ĩfiniti:ut ꝓbat phus:ſed celum
nõ eſt infinitũ ut ꝓbaꝛ in de celo ⁊ mũdo . ergo potẽtia
eius nõ eſt infinita ⁊ ita nõ eſt ꝑpetuũ. ¶ Solutio dicẽ
dum ꝙ gñatũ duobus modis diciꝛ.eſt enim gñatio ince
ptio eẽe poſt nõ eſſe quoquo mõ:⁊ ſic creatio eſt gene/
ratio ⁊ ſic celũ eſt gñatũ.Diciꝛ etiã gñatio tranſmutatio
materie ad foꝛmã ſbalem per actionẽ ⁊ paſſionẽ contra
riarũ qualitatũ alternãtiũ mãm ⁊ hoc mõ celũ nõ eſt ge
neratũ . Siꝛ coꝛruptio duobus modis dĩ.ſ.ceſſatio ab
eſſe quoquo mõ.⁊ ſic oĩa creata ſunt coꝛruptibilia uolũ
tate diuina:tñ quedã eoꝝ nõ coꝛrũpunꝛ ſicut celũ ⁊ an/
geli ⁊ quedã alia de qbus hẽbiꝛ infra in qõne de mun
di inouatione.Diciꝛ etiã coꝛruptio trãſmutatio ab eſſe
per actionẽ ⁊ paſſionẽ cõtrariarũ qualitatũ alternãtium
ſbm remanẽte mã eadẽ numero ſub eẽ ⁊ nõ eſſe ipſius
foꝛme:⁊ hac rõne nõ eſt celũ coꝛruptibile:⁊ ſm hũc mo
dum loquunꝛ phi dicẽtes celũ eſſe perpetuũ uel eternũ
nihil aliud intelligẽtes perpetuitatẽ illã uel eternitateꝫ
niſi ĩtrãſmutabilitatẽ ſm foꝛmas ſbales ⁊ accñtales cau
ſatam ex pꝛiuatione cõtrariarũ qualitatũ agentiũ ⁊ pa/
tientiũ in ipſo. ¶ Sunt tñ qui dicũt ꝙ triplex eſt cauſa
coꝛruptionis.ſ.uolũtas dei quãtitas ⁊ cõtrarietas ⁊ illa
que ſunt ſine quãtitate ⁊ cõtrarietate : ut ſpũs creati hñt
vnã cãm coꝛruptionis tñ.ſ.uolũtatẽ dei:illa aũt que ha
bent mãm determinatã per quãtitatẽ ſolũ hñt duas eo
ꝙ quãtũ diuiſibile eſt ⁊ qꝺ diuidiꝛ coꝛrũpiꝛ a figura ꝓ/
pꝛia ꝑcipue circulare ⁊ pyramidale.q: ſicut dicit phs in
fine tertij de celo ⁊ mũdo . circulus nõ diuidiꝛ in circu/
los neqꝫ pyramis in pyramides.Que aũt hñt materiã
diſtinctã quãtitate ⁊ cõtrarietate hñt oẽs tres cãs coꝛru
ptionis ut gñabilia ⁊ coꝛruptibilia : ⁊ iſta diſtinctio ſtat
in pꝛimo ⁊ ultimo mẽbꝛo ſed nõ in medio:q: quantitas
nõ eſt cauſa coꝛruptionis:ut patet in mathematica:ma/
thematici enim abſtrahũt a trãſmutatione ⁊ tẽpoꝛe:⁊ tñ
cõſiderãt quãtitatẽ diuiſibilẽ. ¶ Preterea ſi diuiſio eſt
in quãtitate celi illa nõ eſt ſm ſciſſionẽ partiũ coꝛporis:
ſed ſm figurationẽ totiꝰ diuiſionis per numerũ graduũ:
hoc mõ quo ſigtur quãtitas totius pãni per numerũ ul
narũ.Uñ Boetius in liᵒ de trinitate celeſtia dicit eẽ coꝛ
poꝛa ĩmoꝛtalia. ¶ Dicendũ ergo ad pꝛimum ꝙ ſi acci/
piaꝛ ingreſſus in eſſe ſm pꝛimã ſignificationẽ gñatiõis
tunc eſt gñalis diffinitio Boetij oĩbus creatis.Si autẽ
ſm ſecũdã tunc nõ ꝯuenit celo:ſed gñabilibus ⁊ coꝛru/
ptibilibus.Cõcedimus tñ ꝙ duplex habet opus.ſ.iflu/
xionis ⁊ gñationis qꝺ patet q: poſt gñationẽ adhuc in/
fluit eſſe.Unde intelligiꝛ ꝙ opus influxionis diuerſuꝫ
eſt ab opere gñationis:⁊ ſm hoc neceſſaria ſunt opera
nature. ¶ Si queriꝛ.que ſit illa natura.Dico ꝙ hoc eſt
foꝛma celi influẽs celo eſſe ⁊ permanere ⁊ moueri per
potentiã viuificãdi ⁊ mouẽdi cetera ⁊ de hac natura in/
telligiꝛ qꝺ dicit phus in 8ᵒ phiᵒꝝ.ꝙ natura eſt cauſa vite
in oĩbus. ¶ Utrũ aũt hec natura ſit aĩa celi ⁊ motoꝛ eiꝰ
infra determinabiꝛ:q: foꝛte eadẽ eſt natura agẽs ⁊ cau/
ſans eẽ celi ⁊ motũ eius:ſicut videꝛ phs Auerroys uel/
le in libꝛo de ſba oꝛbis ubi dicit.ſicut coꝛpus celeſte nõ
indiget virtute manẽte in loco ſemp tñ ſed etiã virtute
largiẽte in ſe ⁊ in ſua ſba ꝑmanentiã eternam qm̃ ⁊ ſi ſit
ſimplex ⁊ ideo nõ habet potentiã ad coꝛruptionẽ:tñ eſt
finite actionis neceſſario q: eſt finitarũ dimẽſionũ ⁊ de
terminatũ a ſupficie ꝯtinẽte ipm ⁊ omne tale cum intel
lectus poſuerit ipm exñs per ſe abſqꝫ eo ꝙ aliqd largia
tur ipſi ꝑmanentiã ⁊ eternitatẽ neceſſe eſt ut ſit ita diffi/
nite ꝑmanẽtie ſicut eſt diffinite actionis : ⁊ ideo neceſſe
eſt in ĩtellectu potentiã eſſe largientẽ ipi ꝑmanẽtiã eter
nam queadmodũ ipſi largiꝛ motũ eternũ ⁊ nõ hoc tm̃:
ſed neceſſe eſt hic eẽ virtutẽ que largiꝛ ei motũ pꝛopꝛiũ
ſue actionis que eſt eternitas ĩter ceteros motꝰ.ſ.motũ
localẽ in circuitu ⁊ figurã ꝓpꝛiã ipſi motui.ſ.ſphericam
⁊ mẽſurã ꝓpꝛiã vnicuiqꝫ iſtoꝝ coꝛpoꝝ.i.coꝛpoꝝ inferio
rum ⁊ ꝯuenientiã inter ea ad inuicẽ in oꝛdine ⁊ quãti/
tate:ita ut ex oĩbus ꝑficiaꝛ vnus actus.ſ.totus mũdus.
¶ Ex iſtis uerbis habeꝛ ꝙ foꝛma celi quecunqꝫ ſit illa
influit celo eſſe ⁊ ꝑmanere ⁊ figurã ⁊ moueri ⁊ alijs per
ipm celũ ⁊ hac rõne diciꝛ celuꝫ opus nature ⁊ nõ rõne
gñationis. ¶ Sũt tñ qui dicũt ꝙ eſt natura naturãs ⁊
natura naturata.natura naturãs eſt deus:⁊ illius opus
eſt celuꝫ:⁊ eſt natura naturata ⁊ illius opus ſunt gñabi
lia ⁊ coꝛruptibilia. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ duplex eſt al/
teratio.quedã enim eſt alteratio que exigit ꝑparationẽ
ipſius ſbti per qualitates ſenſibiles ſm tactũ ⁊ hec ꝑce/
dit gñationẽ.quedã eſt ſine ꝑparatiõe ſbti ſicut eſt ĩmu
tatio dyaphani a lucido uꝛ tenebꝛoſo pñte ⁊ hec nõ pꝛe/
cedit gñationeꝫ de neceſſitate ⁊ hec eſt alteratio oꝛbis ⁊
lune.luna enim ꝓpter ĩferioritatẽ ſui oꝛbis ignobilioꝛ
eſt ceteris ſtellis ⁊ ideo talẽ recipit ĩmutationẽ nihilomi
nus tñ oꝛbis in qualibet parte nõ ſtellata ſm huiuſmo/
di alterationẽ alteraꝛ. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ nõ ſequiꝛ
hoc ſi oĩa hñt mãm creationis cõem:ꝙ hẽant mãꝫ cõem
abſolute:⁊ de hoc dictũ eſt in qõne de mã pꝛima ſupꝛa.
¶ Ad auctoritatẽ Platonis dicendũ ꝙ Plato loquiꝛ
per quãdã rõnem ſimilitudinis ad opificẽ mechanicuꝫ
qui ꝓponit ſibi mãm ⁊ inducẽdo foꝛmã artificialeꝫ ſup
diuerſas partes mãe ꝯſtituit opus vnũ:vnde in aliqua
parte fundamẽtũ ⁊ in aliqua parte parieteꝫ.Similiter
deus in aliqua parte mãe facit celũ ⁊ in aliqua terrã ⁊c.
tñ illa pars mãe que eſt in celo nõ eſt eadẽ ſpecie uꝛ ge/
nere cum materia que eſt in gñabilibus ⁊ coꝛruptibili/
bus.Utruꝫ aũt materia ſit ante uel nõ infra determina/
biꝛ in qõne Utruꝫ oĩa ſimul facta ſunt. ¶ Ad obiectũ
ioannis dicendum ꝙ virtus infinita ſimpꝛ eſt eius qꝺ
eſt infinitum ſimpꝛ ſicut increati:ſed virtus infinita ab

alio.i.a deo continente. Vñ pōt eſſe corporis infiniti ꝛ
creati. ¶ Aliter poſſet dici ꝛ melius ꝙ virtꝰ duobꝰ mo/
dis dicit᷑. infinita.i. in ſe ꝛ in comparatione ad tempus.
illa que eſt infinita in ſe non poteſt eſſe niſi in ſubiecto
infinito ꝛ cum non ſit corpus infinitum virtus non po/
teſt eſſe infinita ſic: virtus autem īfinita in reſpectu tem/
poris.i. que continet in eſſe in infinito tempore nō exi/
git ſubiectum infinitum. ¶ Sed hec ſolutio videtur eſ/
ſe contra Ariſtotelem in fine octaui phiᵒʳ. ubi probat ꝙ
virtus corporis finita non eſt in tempore infinito. vnde
ſm ipſum eſt diſtinguēdum ꝙ duplex eſt virtus. que/
dam in corpore.i. que determinat corpus ſm ſui quan/
titatem ita ꝙ maior eſt in toto ꝙ̄ in ſui parte ꝛ maior in
magna ꝙ̄ in parua ſicut virtus grauis ꝛ leuis ꝛ calidi ꝛ
frigidi ꝛ huiuſmodi. ꝛ de tali virtute tenet ratio ioānis.
¶ Eſt etiam virtus que nec eſt corpus nec in corpore
ſm hunc modum ſicut illa que non eſt maior in toto ꝙ̄
in parte eo ꝙ ipſa non determinat corpus ſm ſui quan
titatem ſed eſt completiua ſubſtātie materie ſm ꝙ hu/
iuſmodi: ꝛ q: ſubſtātia materie ſm ſe non habet diuiſio
nem ut dicit philoſophus in primo phiᵒʳ. ideo illa eſt in
diuiſibilis ſicut forme ſubſtātiales ſunt ꝛ anima rationa
lis ꝛ talis eſt virtus celi ꝛ ideo ꝓbat de ipſa Ariſtoteles
ꝙ eſt indiuiſibilis impartibilis nullam habēs magnitu
dinem ꝛ hec ſolutio ſm Ariſtotelem in fine primi phiᵒʳ
ꝛ in 7º methaᶜᵉ. Leuius poſſet dici ꝙ ad hoc ꝙ non ſit
trāſmutatio uel motus aliqꝰ in aliquo non exigit᷑ vir/
tus aliqua neq; finita neq; infinita. ¶ Si enim quera/
tur quare celum non moueat᷑ motu ꝓceſſiuo ſufficit di/
cere ꝙ nō habet virtutem affixam organis ordinatis ad
motum ꝓceſſiuum ſicut ſunt ale ꝛ pedes ꝛ huiuſmodi.
Similiter cum celum non tranſmutetur ſm generatio
nem ꝛ corruptionem nō exigit᷑ virtus determinata ſed
potius virtutis priuatio ordinate ad generationē ꝛ cor
ruptionem. ¶ Articulus 3º.

Ertio queritur

Utrum celuꝫ ſit cōpoſitum uel ſimplex. Et videt᷑ ꝙ ſit ſim/
plex: quia dicit philoſophus in ꝑncipio de celo ꝛ mūdo
ꝙ celuꝫ ſermone abſoluto eſt forma qm̄ abſolute eſt for
ma ſola. cum igit᷑ forma ſit ſola ꝛ forma ſola non habeat
cōpoſitionem videt᷑ ꝙ celum ſit ſimplex. Item in quo/
cūq; non eſt cōpoſitio prima in illo non eſt compoſitio
cōſequens. ſed in celo non eſt cōpoſitio ꝓma ergo nec
cōſequens. Probatio prime. Prima compoſitio eſt ex
materia ꝛ forma. Secūda uel cōſequēs ex ſubiecto ꝛ ac
cidēte. ſed prima potētia materie eſt ad formam ſubſtā/
tialem. ſecūda autem ad receptionem accidētis cuꝫ iam
eſt in cōpoſito. Unde ſicut ſubſtātia ſubiecto ꝛ cauſa eſt
ante accidēs ſic prima compoſitio eſt ante cōſequētem.
Preterea ſi detur ꝙ materia recipit prius accidēs: tunc
precipue recipit accidens ꝓmuꝫ qđ eſt quantitas quod
patet ex hoc ꝙ omnes qualitates ſenſibiles calidū: fri/
gidum: album nigrum ꝛc. ſunt in corpore ſm ſui quan
titatem ita ꝙ maior eſt q̄litas in magna parte ꝙ̄ in par/
ua. Unde patet ꝙ non adueniūt ſubſtātie materie tm̄:
ſed materie prout eſt ſub quātitate. Si ergo ſic aduenit
forma ſubſtātialis materie quāte etiam forma ſubſtan/
tialis diuiſibilis eſſet ſm quantitatem: quod patet eſſe
falſum. ergo cōpoſitio materie cum forma ſubſtantiali
de neceſſitate precedit compoſitionem ſubiecti cum ac
cidētalibus formis ꝛ ſic patet ueritas ꝓme. Ueritas mi
noris habetur in liº de ſubſtātia orbis ubi dicit philoſo/
phus ꝙ celum non eſt ex materia ꝛ forma. Preterea ſe
pe habet᷑ a philoſopho in de celo ꝛ mūdo ꝙ celum eſt
corpus ſimplex. ¶ CONTRA. Raby moyſes i liº
de vno deo dicit ꝙ ꝓpoſitio perſe nota eſt ꝙ omne cor
pus eſt cōpoſitum. Item in liº de ſubſtātia orbis dicitur
ꝙ omne qđ mouet eſt corpus ꝛ cōpoſitum. Item in pº
liº celi ꝛ mundi cum dico celum dico formam cum dico
hoc celum dico materiam. Cum ergo in celo ſit celum:
ꝛ hoc celum celum eſt compoſituꝫ ex materia ꝛ forma.
Item ibidem dicit philoſophus ꝙ celum eſt ex materia
ſua tota ergo habet materiam ꝛ cōſtat ꝙ etiam formam
cum ſit ꝑfectum ergo eſt compoſitum. ¶ Gratia huius
querit᷑ utrum per diuiſionem ſue materie ſit multiplica
bile ꝛ ſumātur rationes philoſophi in primo de celo ꝛ
mundo. quarum prima eſt hec. Omne quod habet ma
teriam ꝛ formam aut eſt multa aut poteſt eſſe multa: ce/
luꝫ habet materiam ꝛ formam ꝛ hoc ſupponat᷑ ergo eſt
multa uel pōt eſſe multa ꝛ non niſi per diuiſionem ma
terie ergo celum eſt multiplicabile per diuiſionem ma
terie ſue. Ad idem eſt ratio Platonis quam ibidem in
ducit q: celum eſt ad ideam ꝛ ad eādem ideam plures
poſſunt fieri celi. ¶ Solutio dicēdum ꝙ celum eſt cō/
poſitum ex materia ꝛ forma: ſed materia ſua non deter/
minat᷑ nec cognoſcit᷑ niſi per potentiam ad ubi tm̄. ſicut
enim dicit philoſophus in fine primi phiᵒʳ. ſubiecta na
tura ſcibilis eſt ſm analogiam ꝛ in hoc differt a materia
generabilium ꝛ corruptibilium que determinat᷑ ꝛ co/
gnoſcitur per potētiam ad eſſe ꝛ ad diſpoſitiones acci/
dentales ꝛ ad quātitatem ꝛ ad ubi. Potentia autem ad
eſſe non eſt in materia celi ꝛ ꝓpter hoc non eſt ſepara/
bilis a forma ſua nec ecōuerſo forma ſeparat᷑ ab ipſa ꝛ
hoc innuit philoſophus quādo dicit. Cum dico celum
dico formam ꝛ cum dico hoc celum dico materiam: ma
teria enim in celo indiuiduat ꝛ particulariʒat formam
ꝛ ſeparat᷑ ab ipſa eo ꝙ non eſt in potētia ad formam ali
am ꝛ ꝓpter hoc ipſa ſupponit᷑ noīe ſuppoſiti nature ce/
leſtis ſicut hoc celum. Similiter forma non dicit᷑ celei/
tas ſiue rotūditas ad mouēdum ꝙ forma illa non eſt ſe
parabilis ſed ſemꝑ eſt actus materie illius ꝛ ideo ſigni/
ficatur per nomen predicabile de compoſito ſicut celuꝫ
ꝛ hoc eſt qđ dicit Boetius in libro de hebdomadibus.
ꝙ in omni eo qđ eſt citra primum eſt hoc ꝛ hoc. ¶ Ad
ꝓmum dicēdum ꝙ obiectio illa ꝓuenit ex praua intelli
gentia littere: q: ſermo abſolutus dicitur ibi ſermo non
determinatus per demōſtratiuum ꝛ nutum ad ſuppoſi
tum particularis celi: ſed dicit᷑ celuꝫ ſermo abſolutus ꝛ
hoc celum ſermo determinatus. ¶ Ad aliud dicēdum
ꝙ compoſitio ꝓma per modum prius dictum eſt in ce/
lo: hoc autem qđ dicit᷑ in liº de ſubſtātia orbis ꝙ celum
non eſt ex materia ꝛ forma. intelligit᷑ de materia que ꝓ
prie materia eſt.i. que eſt in potentia ad eſſe ꝛ de forma
que acqritur per tranſmutationem ſubiecti ꝛ hoc enim
modo celum non eſt ex materia ꝛ forma. ¶ Ad aliud
dicēdum ꝙ corpus multipliciter dicit᷑ ſimplex. eſt enim
ſimplex qđ diuiditur diuiſione cōtinui tm̄ ꝛ ſic corpora
mathematica ſunt ſimplicia. Item dicit᷑ ſimplex quod
non habet qualitates agentes ꝛ patiētes ſic celum dicit᷑
ſimplex. Tertio modo dicit᷑ ſimplex in quo ſtat reſolu
tio corporum ꝛ non reſoluit᷑ in formam aliam ꝛ ſic ele/
mēta ſunt ſimplicia. Quarto modo dicit᷑ ſimplex cuius
partes ſunt eiuſdem rōnis cum toto ꝛ ſic caro ꝛ os ſunt
ſimplicia ꝛ manus ꝛ pes ſunt compoſita. Ex hijs modis
dicit᷑ ſimplex in corpore. Quinto modo dicitur ſimplex
qđ non habet partes tamen habet poſitionem in conti/
nuo ꝛ hoc modo pūctus dicit᷑ ſimplex. Sexto modo di
citur ſimplex indiuiſibile habēs ordinem in diſcreto ꝛ
hoc modo dicitur ſimplex vnitas. Septimo modo dici
tur ſimplex indiuiſibile perſe diuiſibile tamen alterius
diuiſione ꝛ componibile cum altero: ꝛ hoc modo forma
accidētalis dicit᷑ ſimplex quēadmoduꝫ dicitur in ſex ꝑn
cipijs. ꝙ forma eſt cōpoſitioni contingens ſimplici ꝛ in
uariabili eſſentia cōſiſtens. Octauo modo dicitur ſim/
plex indiuiſibile perſe ꝛ indiuiſibile diuiſione ſubiecti:
tamen cōponibile cum altero cuius ipſum eē eſt actus
ꝛ ꝑfectio ꝛ hoc modo forma ſubſtantialis eſt ſimplex ꝛ

etiam anima uegetabilis ⁊ ſenſibilis. Nono modo dicit ſimplex indiuiſibile pſe ⁊ indiuiſibile diuiſione ſubiecti cōponibile tamen alij cuius nō eſt actus: ⁊ hoc modo dicit ſimplex intellectus ⁊ anima rationalis. Decimo modo dicit ſimplex indiuiſibile oīno in ſe ⁊ diuiſione alterius non cōponibile cuꝫ aliquo habēs tamē hoc ⁊ hoc: ⁊ hoc modo intelligētia angelica dicitur ſimplex. Undecimo modo dicit ſimplex indiuiſibile oīno diuiſione ſui ⁊ alterius non cōponibile cum alio non habēs hoc ⁊ hoc ⁊ hoc modo deus dicit ſimplex ⁊ hijs omnibꝰ modis dicit ſimplex ex parte rei ꝺm relationem autem ad aiam dicit ſimplex tribus modis. Primo modo qꝺ non habet cōpoſitionem cum materia neqꝫ cum diſpoſitionibus materie que ſunt figura ⁊ hic ⁊ nūc ⁊ ſic vniuerſale dicit ſimplex. Secundus eſt ꝺm ꝗ non diffinibile dicit ſimplex ⁊ diffinitum compoſitum: ⁊ ꝺm hoc genus ⁊ differentia dicunt ſimplicia ſpecies autem cōpoſita. Tertius eſt ꝺm ꝗ ſimplex dicit quod non eſt reſoluere ulterius ꝺm rationem ⁊ ad ipſum reſoluuntur omnia alia ⁊ ſic ens dicit ſimplex. ¶ Ad id quod queritur iuxta hoc utrum celum ſit multiplicabile per diuiſionem ſue materie. dicēdum ꝗ non q: talis multiplicatio non fit niſi per diuiſionem materie factam per generationem. celum autem eſt ingenerabile ⁊ incorruptibile ſicut ꝓbatum eſt. ¶ Ad id quod obijcitur in contrarium dicēdum ꝗ ſicut dicit philoſophus celū eſt ex materia ſua tota totalitate potētie ⁊ actus ⁊ hoc eſt qa materia eius eſt in nulla ſui parte nec poteſt eſſe ſub alio actu hoc autem qꝺ dicit phus ꝗ omne qꝺ habet materiaꝫ ⁊ formam eſt uel pōt eſſe multa intelligit de materia diuiſibili per generationē ⁊ non de tali materia celi. ¶ Ad aliud dicēdum ꝗ de potētia creationis eſt facere multos celos ad ideam vnam: ſed nō eſt de ꝯueniētia creature q: ſi eēnt multi celi eēnt multi mūdi. qꝺ lꝫ poſſet facere creator quātum eſt de potētia ſua tamē hoc non poteſt eſſe ꝺm cōueniētiam ⁊ potētiam creaturarum ut infra ꝓbabit cum diſputabitur Utrum plures poſſunt eē q̄ꝫ vnus mundus. hoc enim non habet hic diſputari reſeruetur ergo in futurum.

¶ Quid ſit celum ꝺm diffinitionem. Articulus 4°.

Q uarto queritur Quid ſit

celum. Et ſumat diffinitio Damaſceni in 2° li° cap° 6°. ubi dicit ꝗ celū eſt cōtinentia viſibilium ⁊ inuiſibilium creaturarū. Videt autem ꝗ hec diffinitio non omni celo cōueniat q: iuiſibilis creature dicunt. hic intelligētie ⁊ anime ſancte ⁊ ille non cōtinent in celis inferioribus planetarū. Preterea nō videt hec diffinitio dari de natura celi q: per illam nō cognoſcit utrū ſit cognitum uel alterius nature cum tn̄ hoc per diffinitionē realem deberet intelligi. Item ꝯtinentia reſpectu viſibilium ⁊ inuiſibiliū non videt eſſe eiuſdē rōnis q: viſibilia cōtinent circūſcriptiue. inuiſibilia diffinitiue tn̄. Si forte dicat ꝗ cōtinētia ſumit hic pro virtute ſaluatiua ⁊ ꝯtinentia in eſſe patet ꝗ falſum eſt q: talem virtutē non habet celum reſpectu inuiſibilium. Preterea hoc videt eſſe cōtra Damaſcenū q: exēplat diffinitionem dicit inter ipſuꝫ enim intellectuales angelor virtutes ⁊ omnia ſenſibilia cōcludunt ⁊ circum terminant. ſolus autē deus incircūſcriptibilis eſt oīa implens ⁊ oīa continens ⁊ oīa circum terminās ut ſup omnia ens ⁊ oīa condens. Preterea ꝗ non poſſit dari ratio vna conueniens omni nature celeſti quorum enim eſt vna ratio ꝺm naturam illorum eſt ꝓpagatio ab vno ꝺm naturam ſicut patet in hominibus ⁊ aīalibus: ſed ſtellarum ⁊ celorum ꝓpagatio non eſt ab vno ꝺm naturam ergo non eſt ipſorum ratio vna. Si forte dicat ꝗ ipſorum eſt propagatio vna ab alio per diuiſionem. ſubſtātia enim diuidit per corpoream ⁊ incorpoream. ⁊ corporea ulterius per generabilem ⁊ ingenerabilem ⁊ motuꝫ circulariter ⁊ ꝺm rectum ⁊ ita celum eſſet ſubſtātia incorporea ingenerabilis mota circulariter. ¶ Contra dicit philoſophus in x° methacͤ ꝗ corruptibilia ⁊ icorruptibilia nō ſunt eiuſdem generis. Similiter in libro de ſubſtātia orbis dicit philoſophus ꝗ corporeitas non dicit vniuoce in celo ⁊ in elemētis ergo nulla eſt diuiſio quādo dicit corporuꝫ aliud generabile aliud igenerabile. Preterea dicit philoſophus in 6° topiorꝫ. ꝗ vita non ꝺm vnam ſpeciem videt dici de animalibus ⁊ plantis: ſed altera quidem animalibus altera plantis ineſt: ergo ſimiliter corporeitas non ꝺm vnam ſpeciem ineſt corruptibilibus ⁊ incorruptibilibus. ¶ Solutio dicēdum ꝗ prima diffinitio datur per actum celi ⁊ non per naturam propriam ipſius quemadmoduꝫ obiectum eſt: ⁊ nomina formalia dicta per abſtractionem habent reſolui in materialia cōcretiue dicta. ſic celum eſt cōtinentia viſibilium ⁊ inuiſibilium creaturarum. hoc eſt celum eſt cōtinens viſibiles ⁊ inuiſibiles creaturas. ⁊ dicit creaturas ad differentiam creatoris qui a nullo cōtinetur ſed omnia cōtinet ut patet in auctoritate prius dicta ⁊ ſic patet ſolutio ad ꝑmuꝫ. ¶ Ad aliud dicēdum ꝗ cōtinentia non eſt equoce dicta ad circumſcriptionem ⁊ diffinitionem. p. diffinitio eniꝫ prius eſt natura q̄ꝫ circumſcriptio quod patet q: ab ipſa non conuertit cōſequentia quecūqꝫ enim loco circūſcribuntur etiam loco diffiniunt ſed non conuertit ⁊ ita illa obiectio ſupponit falſum. ¶ Ad id quod querit utrum omnium ſupiorꝫ ſit ratio vna eſt duplex reſpōſio. qdam enim dicūt ꝗ oīa ſupiora penitus ſunt vnius nature nec differūt per formas ſubſtātiales ſed per proprietates que ſunt habere plus de lumine uel minus in diuerſis partibus ſicut differt pars ſtellata a nō ſtellata: ⁊ ſicut differt ſol a ceteris ſtellis. Uel differunt per habere ſtellam vnam uel plures ſicut differūt orbes inferiores planetarū ab octaua ſphera: uel per habere lumē a ſe uel ab alijs ſicut differt luna ab alijs ſtellis. ⁊ iſti ſoluunt rōnem obiectam per hoc ꝗ duobus modis plura reducunt ad vnuꝫ in natura ſcilicet ꝺm rōnem originis ⁊ ꝓpagādo: uel ꝺm virtutem influētem eē ⁊ poſſe ⁊ moueri: ⁊ hec videtur eſſe ſentētia Aueroys. Melius tn̄ dici debet. ſ. ꝗ non hn̄t rōnem vnam in ſpecie cū nec oīa habeāt vnuꝫ motorē: nec ſint oīa eiuſdem effectus nec oīa eiuſdē motus ⁊ ideo vnūquodqꝫ ab alio differt ſpecie ⁊ circulus a circulo ⁊ ſtella a ſtella. ¶ Ad hoc quod obijcit de diffinitione per diuiſionē collecta cōcedēduꝫ eſt ꝗ corporeitas non eſt vnius rōnis ꝺm vnam naturam in corruptibilibus ⁊ in icorruptibilibus. Si tamen abſtrahat ab utroqꝫ ⁊ loquat aliqs logice tūc eſt vnius intētionis nihilominus tn̄ diffinitio pōt ſtare lꝫ diuiſio non ſtet ꝺm nām: q: in diffinitione non ponit corporeitas tn̄ ſed incorruptibilitas.

¶ De partibus celi.

D einde queritur De partibus celi.

Et querunt q̄tuor. quedā eniꝫ ſunt partes coīter determinātes omnes orbes: ⁊ de illis querit primo. ſil'iter quedam eſt pars ut terminus ⁊ figura: ⁊ de illis querit 2°. Quedam etiam eſt pars que dicitur orbis ſupior uel inferior ſicut celum empireum ⁊ aqueum ⁊ cetere ſphere ⁊ de illis queritur 3°. 4ª queſtio erit de partibus que ſunt ſtelle.

¶ Articulus 5°. De dextro ⁊ ſiniſtro celi.

P rimo ergo queritur de partibus

orbis que ſunt principia dimēſionis ſue in omnibus orbibus. ſ. longitudinis orbis ⁊ latitudinis ⁊ ꝓfūditatis que ſūt ſurſum ⁊ deorſuꝫ ⁊ dextrū ⁊ ſiniſtrū ⁊ an̄ ⁊ retro. ¶ Querat ergo de iſtis. p° eo ꝗ Pytha-

goras iſtas ptes eē dixit in celo. Dicit aūt phs ꝙ dextrū
eſt vnde motus localis incipit ⁊ ſiniſtrum eſt per quam
reſoluitur in dextruꝫ. Uidetur autem ꝙ iſta non ſint in
celo. qcqd enim ꝑncipium ⁊ finē ⁊ mediū motus ſui nō
habet in ſe ſed extra hoc non habet in ſe vñ icipiat mo/
tus ⁊ per quem reſoluat̃ circulus in ſe nō habet ꝑncipi/
um ⁊ medium ⁊ finem motus ſui ut dicit̃ in 8° phiꝛ. er/
go non habet dextrū ⁊ ſiniſtrum. cum ergo celū ſit circu
lare non habebit dextrū ⁊ ſiniſtrū. ¶ Item celū non di
ſtinguit̃ in duos ſemicirculos diuiſos per dyametrum
ab oriēte in occidētem per cētruꝫ terre. Cum ergo celū
moueat̃ ab oriēte in occidētem ⁊ de pūcto dyametri ad
pūctum non ſiſtit motus ſi regirat ab occidēte in orien/
tem ergo qua rōne dicit̃ incipe gr̃a ſupioris ſemicircu/
li in oriēte eadem rōne dicet̃ incipe in occidēte gr̃a inſe
rioris ſemicirculi ergo qua rōne dicit̃ oriēs dextruꝫ ea/
dem rōne dicet̃ occidēs dextrū. ¶ Item mota vna par
te celi mouent̃ oēs ergo qua rōne incipit motus in vna
parte eadem rōne in oibꝰ ergo ubiqꝫ eſt dextrū ⁊ ubiqꝫ
ſiniſtrū. Preterea ſumat̃ ratio Cōmētatoris quam po/
nit in cōmēto de celo ⁊ mūdo aliquātulū poſt ꝑncipiuꝫ
ſecūdi libri que eſt hec ꝙ dextrum ⁊ ſiniſtruꝫ cauſant̃ a
virtutibus actiuis ⁊ paſſiuis. ſ. ab abūdātia caloris natu
ralis ꝓcedentis a corde ⁊ ſpirituū plus in dextruꝫ q̃ꝫ in
ſiniſtrum ⁊ cum tales virtutes nō ſint in celo celum nō
videt̃ habere dextrum ⁊ ſiniſtrū. ¶ Sed cōtra nihil eſt
uanum in natura ergo nec hoc erit uanum ꝙ in quadā
parte oriunt̃ ſtelle ⁊ in q̃dā occidūt ſicut dicit ipſe Ari/
ſtoteles in littera ⁊ ita oportet ꝙ in loco orientis ſit aliq̃
ratio principij ortus. ¶ Iuxta hoc querit̃ utrum idem
ſit dextrum oīum orbium. Et videt̃ ꝙ non. nō eniꝫ idē
ubi eſt vnde incipit motus. quidā enim orbes mouent̃
ab oriēte motu diurno ⁊ qdam ab occidēte motu pro/
prio ſicut orbes planetarum. ¶ Sed ꝯtra hoc eſt id qđ
fere ab oibus imponit̃ Ariſtoteli. ſ. ꝙ dixerit ꝙ omnes
orbes mouent̃ ab oriēte in occidētem. Ad idem eſt ra/
tio Aneualpetre in aſtrologia ſua qui dicit ꝙ corpꝰ vni
us nature ſm naturalem motum mouet̃ ab eodem lo/
co in eūdem. Cum ergo omnes ſphere ſint vnius natu
re omnes mouent̃ ab oriēte per occidētem in orientem
vniformi motu ſm naturam. Item alia eſt ratio quādo
duo circuli vnus extra ⁊ vnus intra mouent̃ contra ſe
inuicem vnus ſiſtit alterum uel ſcindet eum ſi non fue/
rint eque fortes ergo ſi celuꝫ mouet̃ ab oriēte in occidē/
tem ⁊ inferiores ecōuerſo uel ſiſtent ſe inuicem uel vnꝰ
ſcindet alterum quorum utrūqꝫ falſum eſt ergo omnes
mouent̃ ab eodem loco ⁊ in eundem. ¶ Solutio dici/
mus ꝙ qdam diſtinguūt ꝙ dextruꝫ ⁊ ſiniſtrum diuerſi
mode ſunt in diuerſis. In qbuſdam enim differūt figu/
ra ⁊ virtute ut dicūt ſicut in hoibus ⁊ aīalibus ⁊ plantis.
in qbuſdam autem ſola virtute differūt ſicut in celo: ⁊
iſti dupliciter falſum dicūt. ¶ Primo qꝛ dicit Ariſtote/
les in ii° celi ⁊ mūdi ꝙ dextrum ⁊ ſiniſtrum nō differūt
figura ſed ante ⁊ retro ⁊ ſurſum ⁊ deorſum ⁊ hoc vide/
mus expreſſe qꝛ dexter pes figurat̃ ſicut ſiniſter ⁊ manꝰ
ſiniſtra ſicut dextra: ſed mēbra ſupiora non figurant̃ ſi/
cut iferiora nec anteriora ſicut poſteriora. Preterea iſti
dicūt ꝙ ſiqs ſciret diſcernere ſubtiliter qđ videret aliter
figurari i folia arboris in ſiniſtra ⁊ aliter i dextra. Et hoc
eſt cōtra Ariſtotelem qui dicit in 2° celi ⁊ mūdi ꝙ dex/
trum ⁊ ſiniſtrum non eſt in aliquo planetarū. Preterea
ratio dictat hoc ꝙ ſi dextrum ⁊ ſiniſtrum ſunt principia
motus localis ⁊ planete non habēt motum localem ꝓ/
ceſſiuum ſupfluerēt in eis dextrum ⁊ ſiniſtrum ⁊ ſic ali/
quid eſſet uanum in natura. Propter hoc dicunt alij ꝙ
ante ⁊ retro cauſant̃ a qualitatibus cōtrarijs ⁊ ſimiliter
ſurſum ⁊ deorſum ⁊ ideo illa non pn̄t eſſe in eodem cor
pore ſicut ſurſum eſt in loco ignis ⁊ deorſum eſt in loco
terre ſed dextrum ⁊ ſiniſtrum nō cauſant̃ a ꝯtrarijs ſed
ab abūdātia maiori ⁊ minori eiuſdem. Similiter in ce/
lo dextrum eſt ubi eſt abūdātia luminis diſponētis ad
motum. ſiniſtrū autem ubi minus de lumine. ¶ Sed
cōtra hoc eſt ꝙ quādoqꝫ ſm hoc dextrum eēt in occidē/
te qꝛ illa pars ubi abūdat lumen reuoluit̃ circulariter ſi
cut ⁊ alia. hoc autem eſt cōtra Ariſtotelē dicētem in litte
ra celi ⁊ mūdi ꝙ dextrum eſt ubi videmus oriri ſtellas:
⁊ ſiniſtrum ubi videmus eas occidere. Item dicit Cō/
mētator ꝙ Ariſtoteles loqtur ibi per quādam ſimilitu/
dinem ⁊ hoīs imaginem ponit cuius pedes ſunt in po/
lo arctico ⁊ caput in antarctico ⁊ facies eſt uerſa ad nr̃m
hemiſperiū. illius enim dextrum eſt in oriēte ⁊ ſiniſtrū
in occidēte ⁊ ante eius eſſet in meridie ⁊ retro in aquilo
ne. Et hoc videt̃ Ariſtoteles tāgere in littera ubi dicit.
Ex eis qdem oportet nos exiſtimare eſt homo habens
dextram ⁊ ſiniſtram cōſimiles in figura deinde cōtinet
ſup ſe orbem. Et qdam libri habēt ex eis ꝙ oportet nos
exiſtimare eſt homo habēs dexteram ⁊ ſiniſtram nō di
uerſas in figura deinde ⁊c̃. Et gr̃a huius littere quidaꝫ
dicunt ꝙ ſup orbem eſt alius orbis ſed littera eſt falſa ⁊
non exponit̃ ab aliquo cōmētatore. ¶ CONTRA
opinionē autem Cōmētatoris videt̃ eſſe littera qꝛ ime/
diate ſeqtur ⁊ eſt illi orbi iterum virtus diuerſa ꝓculdu
bio. ſ. dextruꝫ ⁊ ſiniſtrū quoniā ſunt ei loca inceptionis
⁊ ſtatus ex ope factionis ſue. ⁊ ſimiliter oportet ut exiſti
memus utrūqꝫ in ꝑncipio motus orbis. nam ſi motus
eius nō eſt in tpe infinito ſed motus eius eſt finitus ne/
ceſſario oportet ꝙ motui eius ſit locus ubi incipit. Ex hͦ
accipit̃ ꝙ dextrum ⁊ ſiniſtrū ſunt ſm vim motoꝝ ⁊ ſm
diſpoſitionem mobilis. Una enim reuolutio celi nō eſt
infinita cum celum ſit finite quātitatis vnde oportet ꝙ
incipiat in aliqua parte ⁊ in quacūqꝫ parte incipit in illa
habet rōnem inceptionis que dicit̃ dextrum. Unde di/
cimus ꝙ iſte opiniones oēs falſe ſunt dicētes celum ha
bere dextrum ⁊ ſiniſtrū in ueritate differētia in virtute
ꝯuenientia in figura ſupponētes ꝙ celum mouet̃ a ꝯiū
cto ſibi ⁊ non a deo tm̄. Item ſupponimus ꝙ celuꝫ duo
bus modis cōſiderat̃. ſ. ut eſt locus infimorū ⁊ ſm natu
ram ꝓpriam ſm quam diſtinguit̃ ab alijs corporibus ⁊
ideo habet quaſdā virtutes ſm ꝙ eſt locus ⁊ quaſdam
ſm ꝙ eſt celum. Dico ergo ꝙ dextrū celi eſt in oriente
quātum ad virtutem loci ſiue ſitus. Et hoc patet ex hoc
ꝙ motor celi mouēdo celum mouet oīa naturalia ⁊ cuꝫ
motus ſit ſemp ab immobili aliquo ꝑmo ſicut ꝓbatum
eſt in phiſica oportet ꝙ motor ille ſit immobilis ⁊ locus
imobilis vnde mouet̃ ꝑmo. Dico aūt locum ſicut deter
minatū in pte oriētis eo ꝙ ibi abūdet vis motoris ꝑmi
⁊ inde per motuꝫ celi affluit virtus eius in totam nãm.
¶ Ad ꝑm aūt dicimus ꝙ lꝫ circulus inquantū circulus
ꝑncipiū ⁊ medium ⁊ finē habeat in cētro ⁊ nō in circūfe
rētia tñ circulus in materia nāli ⁊ hñs poſitionem ſm ſi
tum mūdi nō eſt eiuſdem rōnis in oibus partibus ſuis
⁊ ideo eſt rō quare in q̃dam parte incipiat motus eius
⁊ per quādam regiret̃. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ diſtractio
circuli per dyametrum nō ſiſtit motū ⁊ ideo non de ne/
ceſſitate eſt oriēs i utroqꝫ pūcto dyametri niſi forte quo
ad nos ⁊ non ſm nãm. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ mota
vna parte circuli mouent̃ omnes ſed non eſt in oibus
ratio inceptionis motus. ¶ Ad obiectum Cōmētato/
ris dicēdum ꝙ dextrum ⁊ ſiniſtrum ⁊ cōpoſitū ex con/
trarijs ſic cauſant̃ ut dicit ſed in ſupioribus ex natura ſi/
tus ⁊ ordinis eorum ad alia. ſ. inferiora que mouentur
motibus eoꝝ. ¶ Ad hoc quod querit̃ utrum omnes
orbes habeāt eūdem oriētem ſoluit̃ diuerſimode a di/
uerſis. ſm Ariſtotelem enim non eſt idem oriens: ſed
oriēs planetarum eſt in occidente orbis ſtellarum fixa/
rum. ⁊ ideo dicens ꝙ omnes orbes mouentur ab ori/
ente in occidentem increpat Pythagoram qui dixit il/
los qui habitant ſub ſphera occulta: qui occultantur

viſibus nr̄is eſſe in medietate orbis inferioris in parte
ſiniſtra hoc eſt illos antipodes qui ſunt uerſus polū an
tarcticuȝ uerſus orientē. nos autē dixit habitare in me/
dietate orbis ſupioris in parte dextra ꝛ hoc ſm̄ motum
ſphere ſtellate. Et patet ꝙ falſum dixit q: ſi dextrū ſit in
oriēte ut dixit Pythagoras ponēs hominem ſm̄ ꝙ ſu/
pra poſuimus eum tūc antipodes habitāt in pte ſupiori
orbis in parte ſiniſtra q: ſub motu habitāt regirationis
nos aūt qui ſumus uerſus polū arcticum habitamus in
celi dextra in inferiori parte orbis: q: habitamus ſub ac
ceſſu inceptionis motus celi: ſed ſm̄ orbes planetarum
uerū dixit Pythagoras q: dextra planetarum eſt in ſini
ſtra orbis ſtellarū fixarum ꝛ ideo ſm̄ orbes illos nos ſu
mus in pte ſupiori in ſiniſtra q: motus regirationis pla
netarum eſt ſuper nos. Et illi qui habitant in alio hemi
ſperio ſunt in parte inferiori in dextra ꝛ hoc ſm̄ motuȝ
ꝓpriū planetarū ꝛ non ſm̄ diurnū q: ſm̄ illū motus ac/
ceſſus planetarū ex inceptionibus eoꝝ eſt ſup eos: ꝛ h̄
ꝯtingit ideo q: uariant̄ poli a polis orbis ſtellarū fixarū
ꝛ oriētes ꝛ occidētes ipſoruȝ ab oriēte ꝛ occidēte illius.
¶ Et ex hoc patet ꝙ oēs falſum dicūt qui imponūt ari
ſtoteli ꝙ dixit planetas moueri ab oriēte primi orbis in
occidētem ipſius. ¶ Scd̄m ergo hoc ſoluende ſunt rō
nes quas inducit Aneualpetras ꝛ dicēdū ꝙ corpa ſupe
riora nō h̄nt in ſe ꝯtrarietatē ꝛ ideo non mouent̄ ad lo
ca ꝯtraria: q: ſicut vnus locus eſt qui dicit̄ medium ad
queȝ mouet̄ terra: ꝛ vnus locus eſt a medio ſurſum ad
quē mouet̄ ignis ita vnus locus eſt qui dicit̄ circa me/
diuȝ ad quē nullum corpus mouet̄ q: omne corpus qd̄
mouet̄ ad aliquē locū ſm̄ nām q̄eſcit quādo eſt in illo:
ſed ſupiora mouent̄ in ipſo circulariter ꝛ partes illiꝰ lo/
ci ſiue ſitus nō ſunt ꝯtrarie ad inuicē ſicut ꝯtraria ſurſuȝ
ꝛ deorſum ſed tm̄ h̄nt diuerſitatē in eadē natura ſitus ꝛ
loci: ꝛ ideo diuerſi orbes in diuerſis partibꝰ ſuis pn̄t in/
cipe motus rōne diuerſarū diſpoſitionū que ſunt in mo
toribus ꝛ mobilibus. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ cum circu
lus mouet̄ contra circulū dicere oportet ꝙ moueant̄ in
eiſdē polis ꝛ in eodē axe: qd̄ non faciūt orbes planetaꝝ
cum ꝑmo orbe. Uel dicat̄ melius ꝙ motores inferiores
nō ſunt ꝯtrarij motori ſupiori immo intēdūt ꝛ appetūt
ſibi ſimulari ꝛ ideo etiam mouēt motu ſuo. ſ. motu diur
no ꝛ inſup h̄nt ꝓpriū ut dicet̄ infra qui nō eſt cōtrarius
motui ꝑmo ſed habet ordinē ſub ipſo ad ꝯſiſtētiam nāe
q: ꝓpter diuerſitatē inferioꝝ neceſſe eſt eē diuerſos mo
tus in ſupioribus ut ꝓbat̄ in 2° de generatione. ꝛ 2° de
celo ꝛ mūdo. Tn̄ Aneualpetras ꝯcedit rōnes illas ꝛ po
nit ꝙ oēs orbes mouent̄ a motore vno ꝑmo cuius vir/
tus fortior eſt in orbe imediato q̄ȝ 2° uel 3°. ꝛ ideo in ꝑ°
facit motū diurnū reuoluēs ipſum de pūcto ad pūctum.
In 2° aūt ꝛ in inferioribus in tpe motus diurni non fa
cit ꝑfectā reuolutionē ſed pars manet ꝛ iterū in alio die
pars ꝛ ſm̄ huiuſmodi remanētias dicit̄ ꝙ planete vidē
tur moueri ab occidēte in oriētem cuȝ tn̄ nō moueant̄.
Qd̄ aūt diuerſimode moueant̄ hoc dicū cōtingere pro/
pter diuerſitatē poloꝝ ꝛ circuloꝝ. ¶ Notāduȝ autem ꝙ
dextrū ꝛ ſiniſtrū dicit̄ multis modis. ſ. abſolute ꝛ in cō/
paratiōe ad nos. Abſolute dicit̄ duobus modis. ſ. ſm̄ ſi
militudinē ꝛ ſm̄ virtutē. ſm̄ ſilitudinē in ſtatu. ſm̄ virtu
tem in illis in q̄bus ſunt motus diuerſi ſicut in aīalibus
ꝑncipiū motus eſt in dextrū ꝛ alterā partē. ſ. ſiniſtrū tra
h̄ūt poſt ſe: ꝛ ꝓpter hoc aīalia quādo incipiūt ambulare
dextrū pedē ponūt ꝑus ꝛ deinde ſiniſtrū q: facilior eſt
ſic ambulatio: ꝛ in celo ubi ꝑncipiū motus eſt ab oriēte
ꝛ regiratio ab occidēte. dico autē motus diuerſi propter
grauia ꝛ leuia que nō h̄nt niſi motū vnum a medio uel
ad mediū ꝛ ideo nō h̄nt motū dextrū uel ſiniſtrū. Quo
ad nos etiā dicunt̄ duobus modis. ſ. per ſolā relationeȝ
ſicut illa que ſunt uerſus dextrū uel ſiniſtrū in cōparati/
one ad nos. uel per relationē ad fatū ſicut obſeruant au
gures auem ſedētem a dextris ꝛ a ſiniſtris. Hoc tn̄ ideo
non dicimus ꝙ credamus fatum habere vim ſed quia
hec diſtinctio eſt antiquorum.

¶ De ante ꝛ retro celi Articulus 6ꝰ.

s **Ecundo querit̄** de ante ꝛ re
tro celi que ſm̄ ph̄m ſunt ꝑncipia motus altera
tionis. ¶ Et querit̄ q: alteratio nō eſt in celo ut ſupra ꝓ
batū eſt. Item ante eſt ubi ſunt ſenſus ut dicit philoſoꝰ.
Cum igit̄ in celo nō ſit ſenſus in celo nō eſt ante. Item
ante ꝛ retro differūt in figura ꝛ virtute: ſed in celo nō in
uenit̄ differētia ſm̄ figurā q: ubiq; celum eſt rotūdū er
go ante ꝛ retro nō ſunt in celo. ¶ CONTRA. Dicit
ph̄us ꝙ iſta ſex ante ꝛ retro ſurſum ꝛ deorſum dextrum
ꝛ ſiniſtrū ſunt ois corporis cōpleti: cum ergo celū ſit cō/
pletum cōpletiſſime ante ꝛ retro ſunt in celo. Item an/
te ꝛ retro ſunt ꝑncipiū ꝓfunditatis ꝛ cum ꝓfunditas ſit
in omni corpore videt̄ ꝙ an̄ ꝛ retro ſint in omni corpe.
Item reprehenditur Pythagoras qui loquebat̄ de dex/
tro ꝛ ſiniſtro ꝛ nō de ante ꝛ retro ꝛ ſurſum ꝛ deorſuȝ cū
tn̄ illa in pluribus corpibus inueniant̄ q̄ȝ dextrū ꝛ ſini/
ſtrum ergo ſi dextrū ꝛ ſiniſtrū ſunt in celo multo magis
ante ꝛ retro. ¶ Solutio dicimus ꝙ ante ꝛ retro ſunt in
celo ſm̄ diſpoſitionē circuli ſignoꝝ ſub quo mouet̄ ſol ſi
declinat ab aq̄lone uerſus meridiē ꝛ motores planetaꝝ
h̄nt declinationē ſm̄ ptem illam ꝛ ꝑcipue ſol. ¶ Ad id
qd̄ ꝑmo obijcit̄ dicimus ꝙ ph̄us loq̄tur ibi de an̄ in aīa
libus q: in aīalibus ante eſt ubi ſunt ſenſus. iſta eni ma
xime determinant̄ in corpe ſpirāte qd̄ eſt aīatū aīa ſenſi
bili ut ipſe dicit. ¶ Ad id aūt qd̄ querit̄ q̄liter ſit ꝑncipi
um alterationis in celo. Dicēdū ꝙ eſt ꝑncipiū alteratio
nis in ipſo effectiue. i. q: efficit alterationē. ex motu eniȝ
ſolis ad ante uerſus aq̄lonē ꝛ declinationē eius retro ꝟ
ſus meridiē ꝯtinua fit alteratio in inferioribus ꝛ ꝯñter
ꝯtinua fit gn̄atio ꝛ corruptio ꝛ hoc eſt qd̄ dicit ph̄s in 2°
de gn̄atione cōtinuitatis gn̄ationis ꝛ corruptionis totiꝰ
ſ. celi allatio cauſa. ꝑſentie ꝟo ꝛ abſentie contingit enim
quādoq; fieri lōge q̄nq; ꝓpe. ineq̄li ꝟo diſtātia ente in/
equalis erit motus. quocirca ſi in aduenīedo ꝛ ꝓpe eē
generat ꝛ in recedēdo ꝛ lōge fieri ad ipſum corrumpit.
Similiter etiam in aīalibus non fit alteratio niſi ſm̄ q̄li
tates ſenſibiles ꝓpe ut ꝓbat̄ in 7° ph̄i. cū igit̄ an̄ ſit ubi
ſunt ſenſus. qualiter an̄ ꝛ retro ꝑncipiū ſunt alterationis
in aīalibus. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ etiā illud non tenet
niſi in aīalibus ꝛ non in celo. ¶ Ad id qd̄ videt̄ dicere
ph̄us ꝙ in omni corpore cōpleto ſunt iſte ſex differētie
dicendū ꝙ appellat corpus cōpletum ꝑfectū ſm̄ princi
pia motus que habet in ſeipſo. ſ. ꝑncipiū motus localis
habētis diuerſitatē ſicut eſt motus aīalis: ꝛ ꝑncipiū mo/
tus alterationis per ſenſus: ꝛ ꝑncipium augmēti per ſur
ſum ꝛ deorſum. ¶ Ad id qd̄ obijcit̄ ꝙ ante ꝛ retro ſunt
ꝑncipia ꝓfunditatis que eſt in omni corpore. dicenduȝ
ꝙ intelligit̄ de ꝓfunditate aīatorum cuius termini ſunt
ante ꝛ retro ꝛ quo ad hoc dicuntur eſſe principia.

¶ Articulus 7°. De ſurſum ꝛ deorſum celi.

t **Ertio queritur** de ſurſum ꝛ
deorſum que ſunt ꝑncipia longitudinis in ce/
lo ut dicit philoſoꝰ. Si enim ſurſum ꝛ ſm̄ maximam di
ſtātiam a medio videt̄ ꝙ circūferentia celi ubiq; eſt ſur
ſum ꝛ nunq̄ȝ deorſum. Item dicit philoſoꝰ ꝙ ſurſum ꝛ
deorſum ſunt principia motus augmēti: ſed augmētum
non eſt in celo ergo nec ſurſum nec deorſum. Preterea
ſurſum ꝛ deorſum ſunt ad que mouentur graue ꝛ leue.
¶ Ad hoc dicūt quidam ꝙ ſurſum eſt ubiq; iuxta ce/
lum ꝛ in celo: deorſuȝ autem in centro terre ꝛ ꝙ vnum
iſtorum eſt in celo ꝛ non reliquum. ¶ Sed hec ſolu/
tio non habet rationem. Preterea eſt contra philoſo/
phum qui dicit ꝙ longitudo orbis eſt ſpatium in quo

ſunt orbes ⁊ ꝙ ex orbibus ſunt qdam qui ſunt ſurſum ⁊ ex eis ſunt qui ſunt deorſum ⁊ iſte locus.ſ.ſpatiū orbiuꝫ ex omnibus medietatibus orbiū eſt diuerſus. Cui nos cōſentiētes dicimus ꝙ ſurſum ⁊ deorſum ſunt in celo ⁊ eſt lōgitudo orbis de polo in polum ita ꝙ polus antarcticus ſit ſurſum ⁊ polus arcticus deorſum ſit ſm diuiſionem ꝑmi orbis. ſm diuiſiones aūt alioꝝ orbium in quibus ſunt planete: polus qui eſt in nr̄o hemiſpio eſt ſurſum: ⁊ polus qui eſt in inferiori hemiſperio eſt deorſuꝫ. Et hoc eſt quod intēdit dicere pħus ꝙ ex orbibus ſunt qui ſunt ſurſum ⁊ qdam qui ſunt deorſuꝫ ꝙ vna medietas orbis eſt deorſum ⁊ altera eſt ſurſuꝫ ſm ꝙ diſtinguūtur orbes occulti ⁊ orbes ſubiecti viſibus nr̄is. ¶ Qđ aūt dicit pħus ꝙ iſte locus eſt ex oībus medietatibus diuerſis intelligit ꝙ orbes qui ſunt citra ꝑmum orbem diuerſificanť in polis ⁊ oriētibus ⁊ occidētibus ⁊ per conſequēs diuerſificanť in ſurſum ⁊ deorſum ⁊ in dextro ⁊ ſiniſtro. ¶ Ad id ergo qđ ꝑmo obyciť de ſurſum ⁊ deorſum dicēdū ꝙ duobus modis dicunť.ſ. ſm ꝙ ſunt ꝑncipia motus localis recti ⁊ ſm hoc ſunt contraria ⁊ ſm hoc moueť ad ip̄a graue ⁊ leue. dicunť etiā ſm ꝙ ſunt ꝑncipia ut termini motus augmēti ut ꝑncipia ut termini lōgitudinis ⁊ ſic non ſunt contraria. Unde dicit philoſophus in li° de aīalibus ꝙ in pueris mēbra ſupiora maiora ſunt ꝓpter abūdātiam caloris impellētis alimētum ſurſum poſtea aūt fit ecōuerſo. Per hoc patet ſolutio ad ꝑmū ⁊ 3m ⁊ 4m. ¶ Ad 2m dicēduꝫ ꝙ ſurſum ⁊ deorſum nō ſunt in celo ꝓut ſunt ꝑncipia augmēti ſed in aīalibus ſed ꝓut ſunt in celo ſunt ꝑncipia longitudinis tm̄. ¶ Et nota ꝙ iſte ſex differētie ꝓut ſunt in celo ⁊ in aīalibus duobus modis accipiunť.ſ. ꝓut ſunt principia dimenſionum ⁊ prout ſunt ꝑncipia motuū. ꝑmo modo eſt ꝑus ſurſum ⁊ deorſum ⁊ ꝯſequēter dextrū ⁊ ſiniſtrū ⁊ ultimo āte ⁊ retro ſicut ꝑmo eſt lōgitudo ⁊ poſtea latitudo ⁊ ultimo ꝓfunditas ⁊ hūc ordinē attēdit Ariſtoteles quādo repħēdit Pythagorā qui ꝑus loquebať de dextro ⁊ ſiniſtro q̄ꝫ de ſurſum ⁊ deorſum. ¶ Si autem cōſiderenť ſm ꝙ ſunt ꝑncipia motuū ſic ꝑus eſt dextrū ⁊ ſiniſtrū ⁊ cōſequēter an̄ ⁊ retro ⁊ ultimo ſurſum ⁊ deorſuꝫ. q: ꝑor in mūdo eſt motus localis ⁊ cōſequenter alteratio ad generationē ⁊ corruptionē in inferioribus ⁊ ultio augmētū poſt generationē: ⁊ hūc ordinem conſiderauit Pythagoras quē ⁊ nos cepim° in diſputatione

¶ Articulus 8°. Utrum figura celi ſit circularis.

d **Einde redeundum** eſt ad 2m ſupioris diuiſionis. Et querendū eſt de figura celi utrum ſit circularis. Et videtur ꝙ non. Dicit enim Damaſcenus ꝙ celū qdā hemiſperiū.i. ſemicirculum eſſe imaginati ſunt q: diuinoꝝ annunciatoꝝ Dauid dicit. Qui extēdit celū ſicut pellē. quo oſtēdit tabernaculum. Et beatus Yſaias. Qui ſtatuit celū ſicut cameram .i. arcum ergo videť ꝙ figuratum ſit ut ſemicirculus. Si cōtra dicať ꝙ in hac parte magis credēdū eſt pħis videtur ꝙ nō cum dicat Aug° ꝙ nō eſt credēdū de celo hijs qui de patre celeſti alieni ſunt. ¶ CONTRA. Si celum eſt ſemicirculus aut moueť aſtra in ipſo qeſcente celo aut mouetur celum ⁊ motu ip̄ius aſtra mouentur. Si ꝑmo modo tūc ſupius aſtra moueť in ſemicirculo ⁊ ſubtus in dyametro. Cum igiť pūctū ultimū ſit actu finis ſemicirculi ⁊ actu ꝑncipiuꝫ dyametri aſtra que mouenť in ipſo ut duobus utenť vno ergo qeſcē accidit ut ꝓbatū eſt in 4° phi°ꝝ. ergo eſt aliqđ tēpus in quo quieſcūt aſtra ⁊ ſimiliter motus eoꝝ nō erit cōtinuus qđ eſt cōtra poſitionē. ¶ Si aūt dicať ꝙ celuꝫ ipſum moueť: tūc aut eſt extra ipſum locus aut nō. Si non cum igiť arcus dyametri min° diſtet a ſemicirculi centro q̄ꝫ anguli dyametri oportet ꝙ anguli eius moueantur in nihilo. ¶ Similiter arc° ſemicirculi plus diſtat a cētro q̄ꝫ dyameter ⁊ ita ſemicirculus ſubtus erit in nihilo. ¶ Similiter oportet ꝙ aliqñ videremus formā celi ſup nos rectam ſm lineā dyametri ⁊ aliqñ acutā ſm diſpoſitioneꝫ anguli que oīa ſunt ꝑter rōnē. ¶ Si aūt dicať ꝙ extra ſit locus tūc ille locus aut eſt ut plenū: aut ut uacuuꝫ. Si ut plenū tūc extra erit locus ⁊ de illi° figura ſimilis eſt queſtio ⁊ ſic in infinitū. Si autem ut uacuū tūc uacuum erit in natura ⁊ ꝙ aliqđ moueať in uacuo qđ totū eſt ꝑter rationē. Propter hoc dicimus ꝙ celū eſt rotundum tribus de cauſis. Primo ꝓpter motū ſuum quē oportet eē ꝯtinuū ⁊ ingenitū ⁊ hoc nō pōt eē niſi in circulo. Scđo ꝓpter naturā ip̄ſius celi q: aliter haberet ꝯtrariū ⁊ eſſet corruptibile. Tertio q: figura illa ſola ſimplex eſt ⁊ capaciſſima oīum ⁊ ꝑor oībus. Et ideo cōpetit corpori ſimpliciſſimo ꝑmo cōtinēti oīa corpa. ¶ Ad hoc auteꝫ qđ obyciť de dauid dicēdū ꝙ ipſe loqtur vulgariter de hemiſpio qđ eſt ſup nos uerſus polū arcticū ⁊ ſil'r Yſaias.

¶ De celo trinitatis.

c **Onſequen**ter tranſeunduꝫ ad queſtionē de partibus celi que ſunt orbes. ſed q: celi multi enumeranť a ſcriptura ⁊ a ſanctis celū trinitatis: empireū: criſtallinū: firmamentum. Et Joannes Damaſcenus tāgit ſeptē celos planetaruꝫ. Et Rabanus ſup Deuteronomiū tāgit ſeptē celos.ſ. empireū criſtallinū: firmamētū: igneū: olympiū: ethereū: aereuꝫ. Ideo querēduꝫ eſt ꝑmo de ſingulis hoꝝ celoꝝ: ⁊ poſtea in cōmuni de eiſdē. Quereť ergo ꝑmo de celo trinitatis ⁊ querunť q̄tuor. Primo an ſit corpus. 2° ſi nō eſt corpus utrum ſit idē ꝙ deus. 3° que contineri habeāt in celo trinitatis. 4° ⁊ ultimo ſm quē modū exaltationis ſit eleuatum ſuper alios celos.

¶ Articulus 9°. Utrum celum trinitatis ſit corpus.

a **D primum proce**ditur ſic. Quecūq; ſunt eiuſdē diuiſionis ſunt eiuſdē nature celū trinitatis cum alijs celis eſt eiuſdē diuiſionis: ergo eſt eiuſdē nāe. Probatio ꝑme eſt q: diuiſum manet in diuidētibus ut vna nā gn̄is. minor aūt ꝓbať ex hꝫ ꝙ nō ueniūt ad eūdē numerū niſi res diſcrete ꝯueniētes in aliquo cōmuni patet ex hoc ꝙ latrabile ⁊ marinū nō dicunť duo canes ſed due ſignificationes canis. Similiter hō mortuus ⁊ hō viuus non ſunt duo hoīes ſed due ſignificationes hoīs. ¶ Cuꝫ igiť dicať celū trinitatis ⁊ empireū ⁊ firmamētū ſunt tres celi eſt in eis cōmunis natura celi. Et iſta rō eſt Auguſtini in li° de trinitate. ubi per eādē rōnē ꝓbat ꝙ p̄ri ⁊ filio ⁊ ſpūi ſancto cōe eſt qđ pſona eſt. Itē oē qđ eſt ſupra ⁊ infra determinabile eſt ſm locū uel ſitū ad minus: celū trinitatis eſt ſupra empireū ergo determinabile eſt ſm ſitū. maior patet ex hoc ꝙ ſupra ⁊ infra ſunt differētie ſitus ⁊ loci. minor accipiť in .ix°. Yſaie. Ubi lucifer exiſtens in celo empireo dixit in celū cōſcēdam. qđ non dixiſſet niſi celum trinitatis eſſet ſup empireū. ¶ Ad oppoſitū arguiť ſic deus eſt in celo trinitatis ſicut dicūt ſancti ⁊ fides catholica ponit hoc qđ dicit Damaſcenus. ꝙ deus incircūſcriptibilis eſt loco ⁊ tp̄e ⁊ intellectu creato ergo non eſt in celo trinitatis ſicut in loco ⁊ ita celū trinitatis nō pōt eſſe corpus. ¶ Item lucifer per hoc ꝙ uoluit aſcēdere in celuꝫ trinitatis uoluit eſſe ſimilis altiſſimo ⁊ eſſe ſup angelos ſed per nullius corporis aſcēſum poſſet hoc cōſequi ergo celum trinitatis non pōt eſſe corpus. Quod cōcedimus rn̄dentes ad ꝑmum ꝙ celū quādo diuidiť per celum trinitatis ⁊ alios celos diuidiť ſicut cōmune per proportionē ⁊ non ſicut cōmune ut genus. eſt aūt cōmunitas proportionis ut dicit Boetius in ſimilitudine habendi ſe ad aliquid ⁊ hij celi ſimiliter ſe habēt ad vnum actum qui eſt continere ⁊ ſaluare contenta ⁊ per hunc moduꝫ numeratur cum alijs celis ſicut dicitur ꝙ rector

ciuitatis ⁊ rector nauis ſunt duo eligibilia nō ſorte ſed arte ⁊ ſm hūc modū celū trinitatis ⁊ celū empireū ⁊ firmamētū ſunt tres celi quātū ad ꝯueniētiam ꝯtinēdi ⁊ ſaluādi iferiora ꝯtēta. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ſupra ⁊ ifra dicūtur multipˣ ſicut ⁊ prius ⁊ poſterius. Dicit̄ enim ſup ordine ⁊ loco ⁊ dignitate ⁊ ſm ultimū modū ſumit̄ in yſaia.

¶ Articulus 10ᵘˢ. An celuꝫ trinitatis ſit idem ꝙ deus.

s **Ecūdo queritur** Utrū ſit idē ꝙ deus. Et videt̄ ꝙ nō: q: dicit phs 4° phiᵒʳ. ꝙ nihil eſt in ſeipſo per ſe. Cū ḡ deus ſit in celo trinitatis ⁊ nō ſit in aliquo per accñs: q: nec aliqd accñs ei ꝯuenit celū trinitatis nō erit idem deo. Itē dr in yſaia. celū mihi ſedes eſt ⁊ terra ſcabellū pedū meoꝝ. Cōſtat autē ꝙ deus eſt in celo illo qd eſt ſedes eius. cuꝫ ergo diuidat̄ ꝯtra terrā ⁊ terra ſit creata neceſſe eſt celū eſſe creatum. Item dicit phs in de celo ⁊ mūdo. ꝙ oēs p̄mi ꝯueniunt in hoc ꝙ deus eſt in celo ⁊ ꝯſtat ꝙ loquit̄ de celo creato ⁊ illud eſt celū trinitatis in quo eſt deus ḡ celū trinitatis eſt creatū ⁊ nihil creatū eſt deus ḡ celū trinitatis nō eſt deus. ¶ CONTRA deus eſt in celo trinitatis ⁊ celū trinitatis nō eſt corpus ut hītū eſt ḡ deus eſt in ipo tanq̄ꝫ in ſba uel accñte ſpūali. Si tanq̄ꝫ i ſba diuerſa ab eo ſeqtur ꝙ ſit ſuba diuerſa a deo ꝯtinēs deū qd eſt hereticū. Si tanq̄ꝫ in accñte tūc aliq̄ forma accñtalis ꝯtinebit eū qd eſt magis hereticū. ¶ Solᵒ dicēdū ꝙ celū trinitatis eſt idē deo ſm rē differēs ſm rōnē. eſt enim celū trinitatis nihil aliud q̄ꝫ excellētia virtutis eius que cōtinet ⁊ ambit oīa creata. ¶ Ad p̄ᵐ ḡ dicēdū ꝙ eē in ſeipſo duobᵒ modis dicit̄. ſ. per affirmationē ⁊ negationeꝫ. Per affirmationē nihil eſt in ſeipſo q: oporteret ꝙ ideꝫ eēt ꝯtinēs ⁊ ꝯtētū qd nō pōt eē. per negationē vō aliqd eſt in ſeipſo. i. nō in alio ſicut oīa p̄ma que nō ꝯtinent̄ ſꝫ ꝯtinent alia ⁊ ſic deus eſt in ſeipſo. Uel pōt dici melius ꝙ nihil eſt in ſeipſo idē ſm rē ⁊ ſm rōnē. ſed aliqd eſt in ſeipſo idē ſm rē ⁊ differēs ſm rōnē ⁊ ſic deus eſt in celo trinitatis. Sicut enim ſapia ⁊ virtus dei idē ſunt ſm rē ſed differūt rōne ſic deus ⁊ celū trinitatis idē ſunt ſm rē ſed differūt ſm rōnē. Que aūt ſit illa rō determinari habet in q̄ōne de attributis. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ celum dr ibi celū empireū ⁊ dr eē ſedes dei rōne ꝯtētoꝝ q: quieſcit in celis. ſ. in btīs. terra auteꝫ dicunt̄ ibi terreni quos deus ꝯculcabit pedibus ſuis tanq̄ꝫ ſe indignos ne ſedeant cū p̄ncipibᵒ ⁊ glīe te ſoliū teneāt. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ antiq attēdūt quādā ꝯgruētiā. in minimo eniꝫ corpore ſimpliciſſimū celū ſm ſubām eſt eodē mō ſe hñs: ⁊ ideo dederūt ipm locū deo qui idē ipſe eſt ⁊ anni ſui nō deficiūt nō q: ſit ꝓprius locus eius ſed q: in genere corporum magis habitationi ſue conuenit.

¶ Articulus 11ᵘˢ. Que ſint cōtenta in celo trinitatis.

t **Ertio queritur** Que ſunt ꝯtēta in celo trinitatis. ¶ Et videt̄ ꝙ angeli cōtinent̄ in ipſo. dicit enim Beda ꝙ iter deū currūt q̄cūqꝫ mutant̄. ꝯſtat aūt ꝙ hoc nomen deus ſm ꝙ huiuſmodi nō iportat rōnē ꝯtinētie: iportat aūt celū trinitatis ḡ videtur ꝙ angeli ſunt in deo ſm ꝙ ipſe eſt celum trinitatis. Itē locus eſt ſaluatiuus ⁊ ꝯtentiuus locati ſaluationē autē ⁊ ꝯtinētiā angeli nō hñt ab aliquo corpe neqꝫ a ſpiritu creato ⁊ nō ſm ꝙ eſt ſpūs icreatᵒ q: ſic nō iportat rōnē ꝯtinētie ḡ erūt in ipſo ſm ꝙ ipſe eſt celū. Sed cōtra: lucifer per hoc ꝙ uoluit aſcēdere in celū trinitatis uoluit eē eq̄lis deo ḡ eē in celo trinitatis eſt eē eq̄lē deo ⁊ nullus angelus pōt eē eq̄lis deo ergo nullus angelus pōt eē in celo trinitatis. ¶ Iuxta hoc querit̄ utrū btē virginis ſit eē in celo trinitatis. Videt̄ ꝙ ſic: q: dr ꝙ exaltata ſit ſup choros angeloꝝ ad celeſtia regna ⁊ nihil eſt ſup choros angeloꝝ niſi celuꝫ trinitatis ergo ipſa eſt in celo trinitatis. Iuxta hoc itē querit̄ utrū chriſtᵒ ſm ꝙ hō ſit i celo trinitatis. Videt̄ ꝙ ſic ita dr in ſymbolo aſcēdit ad celos ſedet ad dexterā pr̄is. dextera aūt dei pr̄is eſt i celo trinitatis. Item in actibus xijᵒ capᵒ dicit ſtephanᵒ. Ecce video celos aptos ⁊ filiū hoīs ſtātē a dextris virtutis dei. Itē in pſalmo. a ſūmo celo egreſſio eius. Et occurſus eiᵒ uſqꝫ ad ſūmū eius. occurſus aūt ille fuit filij hoīs. Itē ſup illud ioānis. Pr̄ clarifica filiū tuū. dicit glo. Hylarij. Petit ꝙ caro fiat apud patrē queadmodū filius fuit apud patrē ſed filius fuit ab eterno in celo trinitatis ⁊ in oībus exauditus eſt pro ſua reuerētia ut dicit aplus. ergo caro exaltata eſt in celo trinitatis. Iteꝫ p̄ᵃ ad corinthios. 15ᵒ cᵒ. ſic arguit apl's. Oīa ſubiecīſti ſub pedibus eius. in eo ꝙ ſubiecit ei oīa nihil dimiſit nō ſubiectuꝫ ei. Et rñdet poſtea ꝙ ipſe filius ſubiectᵒ eſt ei qui ſubiecit ei oīa. filius aūt ſm diuinā nām nō eſt ſubiectus pr̄i ſed eq̄lis ergo ille cui ſubiecit oīa eſt hō inquātū hō ergo celū empireū cū oībus ꝯtētis ſuis erit ſub ipſo ⁊ nō pōt eē ſub ipſo niſi ipſe ſit altior ergo ipſe eſt in celo trinitatis. ¶ CONTRA eē in celo trinitatis eſt eē in equalitate dei ut dicūt ſcti. chriſtus hō inquātū hō nō eſt in eq̄litate dei pr̄is cū dicat pr̄ maior me eſt. ergo chriſtus hō inquātū hō nō eſt in celo trinitatis. ¶ Solᵒ dicimus ꝙ nihil eſt in celo trinitatis niſi pr̄ ⁊ filius ⁊ ſpūs ſanctᵒ: q: eē in celo trinitatis eſt eē in eq̄litate virtutis dei ꝯtinētis ⁊ ſaluātis oīa ſub ipſa virtute ꝯtēta. ¶ Ad p̄ᵐ ergo qd obijcit̄ ꝙ angeli intra deū currūt. Dicēdū ꝙ hoc eſt itelligēdū quātū ad p̄ntiā ꝯtēplationis ꝓportionabilis: q̄a ſupiores plus inferiores minus ꝯtēplant̄ ⁊ nō ſequit̄ ſi ſunt in deo ⁊ deus eſt celū trinitatis ꝙ ſint in celo trinitatis ⁊ eſt ibi fallacia accidētis ꝓpter diuerſam rōnē dei ⁊ celi trinitatis. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ deus ꝯtinet ⁊ ſaluat ut p̄ncipiū efficiēs nō relinquēs id qd efficit per p̄ntiā eēntie ⁊ potētie ſm quē modū deus eſt in oībᵒ creatis. ⁊ ſi hoc mō dicat̄ deus locus angeloꝝ ſicut videt̄ dicere Beda nō tñ erit locus ꝓprius cōmēſuratus locato per eq̄litatē qd iportat celū trinitatis. ¶ Ad id qd obijcit̄ de btā virgine dicēdū ꝙ ipſa nō eſt in celo trinitatis ⁊ qd dr exaltata eſt ſup choros angeloꝝ hoc eſt dignitate ſicut patet in q̄ōne de aſcēſione. ¶ Ad id qd obijcit̄ de chriſto ſm ꝙ hō dicēdū ꝙ ipſe ſm ꝙ hō nō eſt in celo trinitatis tñ ipſe hō eſt in celo trinitatis. Qd aūt dr in ſymbolo dicit̄ de pſona in duabᵒ naturis ⁊ illa bñ eſt in celo trinitatis. Siliter intelligēdū eſt illud de actibᵒ ⁊ illud de pſalmo. ¶ Ad id qd obijcit̄ de hylario dicēduꝫ ꝙ caro dicit̄ ibi chriſtus hō ⁊ chriſtus hō in pſona eſt in eq̄litate pr̄is. ¶ Ad hoc qd obijcit̄ de rōne apl'i dicēdū ꝙ ipſe loquit̄ de chriſto hoīe inquātū hō cui ſubijciunt̄ oīa dignitate ⁊ nō loco diffinitiue enim corpus chriſti ⁊ chriſtus hō inquantū hō ꝯtinet̄ in celo empireo ſacrāliter aūt ꝯtinet̄ in altari dignitate nō ꝯtinet̄ ab aliquo loco ſed eſt ſup oēm locum ⁊ ſuper omnia que diffinitiue ⁊ circūſcriptiue continentur in loco.

¶ Articulus 12ᵘˢ.

q **Uarto queritur** ſm quem modū exaltet̄ ſup alios celos celum trinitatis. Et videt̄ ꝙ ſola dignitate. q: in non corpe nō eſt rō diſtātie corpalis: ſed celū trinitatis eſt nō corpus ergo nō inuenit̄ in eo diſtātia corpalis qua eleuet̄ ſup alios celos. Item dicit phus ꝙ extra celū nō eſt tēpus nec locus ⁊ conſtat ꝙ loqtur de celo corporeo ergo celū trinitatis non eſt ſm diſtātiam corpaleꝫ ſupra celum empireum. ¶ CONTRA celū in quo eſt deus ſi nō ſit ſupra empireū ſed ſm eēntiā incluſam ita ꝙ nō ſit extra ſic finiretur aliquo creato eēntia eius qd eſt hereticū ergo eſt extra eēntialiter celum trinitatis eſt in quo eſt deus ergo celuꝫ trinitatis eſt extra celū empireū. ¶ Solutio dicimus ꝙ celum trinitatis eſt extra celum empireū eſſentia ⁊ dignitate non ſicut loco corpore uel rōne diſtantie ſm ſituꝫ corporeum ſed rōne infinitatis ſubſtātie diui-

ne:⁊ per hoc patet ſolutio ad queſita omnia.

¶ De celo empireo.

c **Onſequēter querit** de celo empireo. Et querunt tria. Primū eſt utrū ſit corpꝰ uel nō. 2m utrū ſit vniforme oīno uel nō. 3m eſt utrū ſit mobile.

¶ Articulus 13º. An celū empireum ſit corpus.

q **Uod ipſum nō ſit** corpus videt: q: ſicut dicūt ſcti ⁊ Damaſcenus ꝑcipue ipſum ꝯtinet in ſe ſctōs angelos ⁊ btōs. Oē aūt ꝯtinēs ſimplicius eſt ꝯtēto ḡ celū cōtinēs ſimplicius eſt angelis. Cum igit angeli ſint ſpūs celū empireū nō pōt eſſe corpus q: ſic nō eēt ſimplicius. Itē locus eſt ſaluatiuus ⁊ ꝯtētiuus locati. cū ergo celū empireū ſit locus angelorū celū empireū eſt ſaluatiuū angeloꝝ ſed ſpūs non depēdet ad corpus quātū ad rōnem ſaluādi in eē: ergo celum empireū nō eſt corpus. ¶ Juxta hoc querit utruꝫ angeli poſſint eē celo empireo deſtructo per poſitionē īpoſſibilis. Uidet ꝙ nō. Et videt ꝙ deſtructo celo empireo deſtruent angeli q: dicit glo. ſup geneſim ꝙ celū empireū ſtatim ut factū eſt ſctis angelis eſt repletū. eſt aūt repletio ut locus locato ſed deſtructo loco deſtruit locatū cū ſit ſaluatiuus locati: ergo deſtructo celo empireo nō remanebūt angeli. ¶ Itē angeli diffiniunt ergo ceſſante diffiniēte ceſſabit diffinitum: ḡ ceſſante loco celi empirei ceſſabūt angeli. ¶ Solº dicimus ꝙ celū empireū eſt corpus nobiliſſimū inter oīa corpa ſimplicia. Et ꝓpter hoc dicūt ſcti ꝙ ſit igneū nō ꝓpter ardorē: ſed ꝓpter lumē corpale qđ hēt. ¶ Ad pm qđ cōtra hoc obijcit dicēdū ꝙ ꝯtinēs diffinitiue nō de neceſſitate eſt ſimplicius ꝯtēto. ſed ꝯtinēs circūſcriptiue ſolū ut patuit ſup in qōne qd ſit celū ſm diffinitionē. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ angeli nō implent celū empireū ſicut locatum locū. ſed implēt ipm ſm diſtinctionē hierarchiarū ⁊ choroꝝ ⁊ māſionū que in domo pr̄is multe ſunt ſicut dicit in euāgelio ioānis. ⁊ ideo celū nō eſt locus eoꝝ nec ſaluās eos in eē ſed potius q: magis ꝯgruit in gn̄e corpoꝝ actui btitudinis ⁊ ꝯtēplationis eoꝝ ut dicet īfra. ¶ Ad id qđ querit utꝝ angeli manerēt in eē nō exn̄te celo empireo iā ſolutū eſt q: dicimus ꝙ manerēt cū a loco corporeo nō ſaluent in eē. finirent enim adhuc inter limites ſue eēntie ⁊ ꝯtinētie a deo ipſo exn̄te in eis per pn̄tiam eēntiam ⁊ potētiam ſicut eſt in omnibus creaturis.

¶ Articulus 14º.

s **Ecūdo queritur** Utrū ſit oīno vniforme. Et videt ꝙ non: q: ſicut ſupra habitū eſt in celo eſt dextrū ⁊ ſiniſtrū ⁊ in quocūqꝫ corpore eſt dextrū ⁊ ſiniſtrū illud nō eſt oīno vniforme ergo celū empireū nō eſt oīno vniforme. ¶ Itē idem eodē mō ſe hn̄s natuꝫ eſt facere idē ut dicit 2º de gn̄atione ⁊ corruptione. ſi ergo celū empireū eſt oīno vniforme in inferiori celo nō faciet diffor mitatē nec illud in ſuo inferiori ⁊ ſic oēs celi eēnt vniformes qđ eſt ꝯtra Gregom. ergo pmū celū qđ influit eis difformitatē ⁊ motum nō erit vniforme ſed primū eſt empireū ergo empireū non eſt vniforme. ¶ CONTRA aīn multiforme eſt vniforme ſicut vnū aīn multa: ſed in gn̄atione corpoꝝ circulariū deuentre eſt ad pmū ergo pmū nō pōt eſſe vniforme ⁊ multiforme. ¶ Itē oē multiforme diuerſitateꝫ aliquā hēt in ptibus ⁊ qcqd habet diuerſitatē in formis hoc habet quādā cōpōnem. qcqd aūt habet vniformitatē in ptibus habet idēptitatē ⁊ ſimplicitatē quādā ⁊ idē ⁊ ſimplex eſt aīn diuerſuꝫ ⁊ cōpoſitū ergo celū pmū qđ eſt aīn oēs debet eē pmuꝫ. Itē hoc habet a ſctis qui dicūt illud celū igneū nō ꝓpter ardorē ſed ꝓpter ſplendorem. Itē Damaſcenus in totius mūdi gn̄atione celi facturā ſuſcipimus ꝙ qui foris ſunt ſapiētes ſine ſtellis ſperiforme: aut ea que ſunt moyſi ſua faciētes dogmata. ¶ Solutio coīs magroꝝ ſn̄ia eſt ꝙ oīno ſit vniforme plenū lumine nō hn̄s diuerſitatē dextre uel ſiniſtre. Et qđ dicit phus. ꝙ celū hēt dextrū ⁊ ſiniſtrū itelligit de iferioribus celis. phi enim ut dicūt ſcti nō potuerūt celū empireū cognoſcere niſi forte illi ſm Damaſcenuꝫ qui dogmata moyſi legētes ſibi ea attribuerūt. Et rō q̄re nō potuerūt cognoſcere infra dicet. Et per hoc patet ſolº ad pmuꝫ. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ celū empireū influit iferioribus. ſꝫ ſicut dicit phs in liº de ſuba orbis ⁊ etiā Boeº. Actio agētis nō eſt ſm ptātē agētis tm̄: ſed etiā ſm ptātē recipiētis: ⁊ ꝓpter hoc cū inferiores celi nō ſint eque nobiles cū celo empireo nō ita vniformiter recipiūt lumē ſicut vniformiter influit ipm celū empireū. Et hoc eſt qđ dicit phs in liº de cauſis. ꝙ pmū adeſt eq̄liter oībus ſecundis ſed ſecunda non equaliter ſibi aſſunt.

¶ Articulus 15º. Utrum celum empireuꝫ ſit mobile.

t **Ertio queritur** Utrū ipm ſit mobile uel imobile. Et videt ꝙ mobile: q: dicit phs ꝙ oē corpus nālē hēt motū. Et ueritas huius patet inducēdo cū ḡ celū empireuꝫ ſit corpus nālem hēbit motū. Itē videt ꝙ ipm ſit mutabile non tm̄ mobile ſm locū: q: ſup illū locū pſalmi ipſi ꝑibūt tu aūt ꝑmanes. dicit glo. ꝙ celū in quo creati ſunt angeli mutabit: ſed hoc eſt empireū ḡ empireū mutabit ⁊ ſi mutabit ſm q̄litatē multo fortius ſm ſitū. Itē habet in 2a canonica petri 2º. in glo. ſup illud. ubi d: ꝙ elemēta ſoluent. ibi enim dic glo. ꝙ ſol ⁊ luna pmiū hēbūt eo ꝙ nobis mō ſerutūt: ergo eadē rōne celū empireū pmiabit ḡ mutabit ſm q̄litatē ḡ multo fortius ſm ſitū. ¶ CONTRA nullum vniforme oīno circulare hēt rōnē iceptionis ſui motꝰ in vna pte potiꝰ q̄ꝫ in alia. cū ḡ ubiqꝫ nō poſſit icipe nuſq̄ꝫ icipiet ⁊ ſic erit imobile. ſꝫ celū empireū eſt oīno vniforme ḡ eſt imobile. ¶ Itē nobilius eſt qđ pticipat bonitatē ſine motu q̄ꝫ qđ cū motu. cū ḡ pmū corpus ſit nobiliſſimū ipm pticipabit bonitatē quam pōt hēre ſine motu. Itē locatis ꝓportionat locus ſm ꝯgruētiā ſed locata celi empirei ſunt in eq̄tate ꝯtēplationis ⁊ btitudinis ḡ celū empireū eſt in eq̄tate. ¶ Solº magroꝝ eſt ꝙ celum empireū ſit imobile. dicēdū ad pmū ꝙ phus loq̄tur ibi de corpibus ordinatis ad gn̄ationē ⁊ corruptionē ꝑ motū ſuū. celū aūt empireū eſt ordinatū ſup huiuſmodi ordinē ⁊ ordinat ad ſtatū ꝯtēplatiuū ⁊ ꝓpter hoc ipm non hēt motū. ¶ Ad id qđ obijcit de inouatione eius bene ꝯcedi pōt ꝙ inouabit: ſed motus localis non ſequit ad mutationē illā ſꝫ ad mutationē que eſt ex alteratiōe hac q: ibi neceſſe eſt agēs localiter accedē ad patiens ⁊ talis alteratio nō accidit celo empireo. De hoc tm̄ meliꝰ in qōne de inouatiōe mūdi tētabit. ¶ Et nota ꝙ ſn̄ia iſta ꝙ celū empireū oīno ſit vniforme ⁊ imobile ſub opinione eſt ⁊ nō de hijs que ponit fides. tm̄ phi nō ponūt ipm q: ipſi locuti ſūt de ſuperioribꝰ ſm ſenſuꝫ uel ſm ꝯn̄tiā rōnis ⁊ ſm ſenſuꝫ appent nobis tm̄ octo ſphere: nona vo ꝓbatur ſm ꝯn̄tiā rōnis ut īfra hēbit. Decima que ponit immobilis nec ſenſu nec forti ratione manifeſtatur ⁊ ideo ipſi non poſuerunt eam.

¶ De celo criſtallino ſiue aqueo.

d **Einde querit** De celo criſtallino ſiue aqueo ⁊ de ipo q̄runt tria. ſ. qd hēat pro mā ⁊ forma. ⁊ utrū ſit mobile uel imobile. 3º qua neceſſitate ponat eē.

¶ Articulus 16º. Quid celum criſtallinum habeat pro materia ⁊ quid pro forma.

a **D primum pro**cedit ſic. Augꝰ ſup geneſim ad litterā dicit. hoc exigit aq̄rū

pondus ꝙ ſup terrā fluāt uel in aere uaporabiliter ferā tur ⁊ nō ut ſint ſupra firmamētū:ḡ cuꝫ celū aqueū ponat de mā aque nō eſt ſup firmamētū. ❡ Si forte aliqs dicat ꝙ aque ſunt ibi miraculoſe ex qbus eſt celū aqueuꝫ obuiat ei Aug⁹ dicēs in eodeꝫ loco. Nec qſqꝫ dicat hoc oipotentia dei fieri qliter enim deus nās fecerit querit nunqꝫ de eis per miraculū potētie ſue opeꝛ ḡ nō eſt reducendū ad miraculū ſed ſm nām creaturarū cauſa eſt aſſignāda. ❡ Itē Rabanus ubi diſtinguit celos aque ⁊ terre nō ponit celū ſed aeri ⁊ igni ḡ videꝛ ꝙ nullū celum ſit de mā aque. Si forte dicaꝛ ꝙ aque fluxibiles deſcēdūt ad ima ſed ꝯgelate ad modū criſtalli ſunt ſup firmamētū. ❡ Cōtra criſtallus eſt ut dicit phus ꝯgelatio aque remota penitus caliditate. penitus aūt remoueꝛ calidū qn̄ interius nō pōt diſſoluē nec exterius ingredi ꝑpter ꝯſtrictionē poroꝝ. Si ḡ talis eſt nā celi aque oportet ꝙ cū alio corpe in frigiditate ipm cōgelatū ſit. Si forte iterum dicaꝛ ꝙ ſunt ibi uaporabiliter ut videꝛ dicere Beda ⁊ ꝯuertunꝛ in pluuias ⁊ rores hoc erit ꝯtra oēm ueritatē:q꞉ pluuie ⁊ rores generanꝛ in medio iterſtitio aeris ſicut patet ad viſum ⁊ ꝓbatū eſt in li⁰ metha^x ⁊ nō generanꝛ in celo. ❡ Si forte iterū dicaꝛ ſicut dicit Baſilius ꝙ aqs deus diſpoſuit ſupra firmamētū ꝑpter ſolis ⁊ etheris calidiſſimū feruorē ut.ſ.fiat ꝯtēperatio calidi ⁊ frigidi ⁊ humidi ⁊ ſicci ad ꝯſeruationē ⁊ ꝯſiſtētiā inferioꝝ. ❡ Cōtra ſi aque ſunt ibi ſm nāꝫ refrigerādi tūc ſunt ibi in nā grauis ⁊ ſic deſcēderent ſm Aug^m. ❡ Si iterū dicaꝛ ꝙ qn̄ dicit Moyſes ꝙ diuiſit deus aqs que ſunt ſup firmamentū ab hijs que ſunt ſub firmamento. ❡ Et qn̄ dicit ps̄. in Daniele. Bn̄dicite aque oēs que ſup celos ſunt dn̄o. aqua nō ſumiꝛ ibi pro elemēto frigido ⁊ humido ſed ſumiꝛ ibi ſicut hic ſpūs dn̄i ferebaꝛ ſuper aqs. ubi aq̄ dicit fluitās ⁊ ꝯfuſa mā eq̄liter hn̄s calidum ⁊ frigidū humidum ⁊ ſiccū tenebroſum ⁊ luminoſum. ❡ Cōtra ſm hoc eadē rōne poſſet dicere moyſes diuiſit ignē ab igne ⁊ aerē ab aere ſicut dixit diuiſit aqs ab aqs. Si forte dicaꝛ ꝙ aqua habet multos effect⁹ quorum vnus eſt ꝙ ipſa eſt ꝯglutinatiua ⁊ ꝯiūctiua ſicut dicit phus ⁊ ſm hūc effectū eſt ſupius. ❡ Cōtra aq̄ nō cōglutinat ⁊ ꝯiūgit niſi mixta:ſi ergo ꝯglutinat ⁊ ꝯiūgit celum oportet ꝙ celū ſit mixtū qḋ ſupra improbatum eſt. ❡ Preterea aqua nō ꝯglutinat niſi per actū humidi aq̄ aūt in actu humidi ſuperfluit ad ſiccū ſolidū:q꞉ ſm actū illū nō eſt terminabilis termino ꝓprio ſed termino ſicci ⁊ ita deſcēderet ſm hoc ad terrā. ❡ Si ꝓpter iſtas rōnes aliqs dicat ꝙ aque nō ſunt ſupra celū hoc erit cōtra ſcripturā ſacrā:cuius ut dicit Aug⁹ maior eſt auctoritas qꝫ oīs humani ingenij ꝑſpicacitas. Itē in minori mūdo qui eſt hō frigidū ⁊ humidū eſt poſitū in ſūmo ſup fontem caloris q꞉ cerebrū eſt poſitū ſup coꝛ:ḡ ſilr̄ in maiori mūdo eſt ꝙ aq̄ que eſt frigida ⁊ humida ſit ſup ſolem qui eſt fons caloris. ❡ Solutio dicimus ꝙ aq̄ nō ſumiꝛ pro elemēto ⁊ pro mā cōfuſa que habet in ſe calidum ⁊ frigidū ⁊ ſiccū ⁊ humidū ⁊ tenebroſum ⁊ luminoſum ⁊ ꝑſpicuū ⁊ opacū. ⁊ dicit aq̄ q꞉ ſicut aq̄ interminabilis eſt in ſe ⁊ terminaꝛ ad ſiccū denſum:ita mā illa ide terminata eſt in ſe ⁊ terminaꝛ ad diſtinctā formā ⁊ diſtictū locū ꝫ ꝙ patet in p⁰ cap⁰ geneſis. ubi mā diſtinguitur in ꝑtibus tum per formā tū per locū. per formā ſicut qn̄ dicit ꝙ fecit celū ⁊ terram ⁊ hoiem ⁊ aīalia ⁊ plātas. Per locū ſicut qn̄ diuiſit lucē a tenebris ⁊ aqs que ſunt ſup firmamētū ab hijs que ſunt ſub firmamēto ⁊ huiuſmodi ut patebit infra in qōne de opibus ſex dierū. ⁊ ex hoc patet ſolutio ad id qḋ queriꝛ q̄re potius dixit moyſes diuiſit aqs ab aqs qꝫ ignē ab igne:uel aerē ab aere. Et ſm hūc modū haberēt itelligi oēs gloſe ꝫ ꝙ accipit aquā in illo loco ubi dicit. Spūs dn̄i ferebaꝛ ſup aqs. Cū igit illa aq̄ in ſe hēat ꝯtrarias dr̄ias ſub cōfuſione ⁊ mixtura. ſ. calidū frigidū ſiccū ⁊ humidū ſubtile groſſuꝫ tenebroſum ⁊ luminoſum ꝑſpicuū ⁊ opacū in diſtinctione ſui ſm locū per ſupiorē ⁊ inferiorē ſm dr̄ias nobiliores eleuabiꝛ ſurſuꝫ ⁊ ſm ignobiliores deſcēdet deorſū. nobiliſſime aūt dr̄ie ſunt que cōpetūt qnto corpi nō trāſmutabiliter ⁊ ille ſunt tres. ſ. ſubtile luminoſum ꝑſpicuum ḡ ſm has dr̄ias celū aqueū erit in ſublimi hn̄s ſubtile pro mā:ꝑſpicuū ſiue dyaphanū pro diſpōne māli:⁊ luminoſum pro forma cōplēte. ❡ Et ueritas huius ſententie patet ex eo ꝙ nuſqꝫ legiꝛ de diſtinctione ignis ⁊ aeris:q꞉ ignis ⁊ aer ſupponunꝛ in ꝑte aque que ſortita eſt ſpherā. ſ. inferiorē. ſ. actiuoꝝ ⁊ paſſiuoꝝ. ❡ Et ꝑpter hoc cū poſtea diſtinguiꝛ aq̄ a terra cum dicit ꝯgregenꝛ aque in locū vnū ⁊ appeat arida. Dicūt ſācti ꝙ itelligiꝛ diſtinctus ignis ⁊ aer cū hec duo elemēta libera ab aqs deſcēdētibus in locū ꝓpriuꝫ appuerint. ❡ Et hac rōne qdā ſcī ꝯſiderātes celi huiuſmodi idiſſolubilitatē ⁊ perſpicuitatē ⁊ luminoſitatē uocauerūt ipm criſtallinū ſicut Rabanus ⁊ qdā alij. ❡ Qḋ aūt qdā ſcī dicūt aqs ibi eſſe ad tempandū feruorē ſolis ⁊ etheris ut Baſilius ⁊ qdā alij. itelligēdū eſt ꝙ hoc itelligiꝛ effectiue ⁊ nō māliter hoc eſt ꝙ deus fecit q̄ſdā ꝑtes celi frigidas ⁊ humidas ne alie ꝑtes que facte ſunt calide ⁊ ſicce nimis incēderēt iferiora:⁊ hoc plenius hēbiꝛ infra in qōne de ſtellis. ❡ Silr̄ ꝙ qdā ſcī dicūt ꝙ inde deſcēdunt pluuie ⁊ rores:⁊ huiuſmodi intelligēdū eſt ſilr̄ effectiue. Et de hac ſnīa eſt Beda ⁊ qdā alij. ❡ Ad aliud dicēdū ꝙ nō eſt ſilē de minori mūdo ⁊ maiore mūdo. hō enim cōpoſitus eſt ex ꝯtrarijs ⁊ ꝙ cerebrū eius ſit frigiduꝫ in quo poſſint eē ſpūs lucidi in qbus opanꝛ virtutes aīales neceſſe eſt cor aūt ꝑpter ſpūm vitalē neceſſe eſt hēre calorem. talis aūt diſtinctio ſpirituū nō eſt in ſupioribus:⁊ ideo patet ꝙ nō eſt ſilē. Et per ꝫ patet ſolō ad oīa q̄ſita.

❡ Articulus 17⁹. Utrum celum criſtallinū ſit mobile.

S Ecūdo queritur Utrum ſit mobile uel imobile. Videꝛ ꝙ imobile:q꞉ dicit Aneualpetras ꝙ iſtud nouū celū eſt vniforme plenū lumine cuius lumē tāte ſimplicitatis eſt ꝙ nō ſubijciꝛ viſibus. nullū aūt corpus oino vniforme eſt mobile q꞉ non hēt dextrū ⁊ ſiniſtrū. ḡ ꝫ celū eſt imobile. ❡ Itē oēs phi ponūt ꝙ p^m mobile ſit ſphera ſtellata. cū ḡ celū aqueuꝫ ſit ſup ſpherā ſtellatā celū aqueū eſt imobile. ❡ CONTRA Aneualpetras in aſtrologia dicit ꝙ celū vniforme moueꝛ ⁊ celū vniforme eſt celū aqueū ḡ celū aqueū moueꝛ. ❡ Itē primus motor ſimp^x ⁊ vnus mouet vno motu ſimplici. ſi ḡ aliqd moueꝛ plurib⁹ motibus hoc nō moueꝛ a ꝑmo motore ſimplici imediate:ſed ſphera ſtellata moueꝛ pluribus motib⁹ ḡ nō moueꝛ immediate a motore ſimplici:⁊ ita oportet ꝙ celum aqueū qḋ eſt an̄ ſpheraꝫ ſtellatā moueaꝛ ꝑmo motu ſimplici a ꝑmo motore. Qḋ aūt ſphera ſtellata habeat plures motus dicit a Ptolomeo in almageſti ⁊ ab Alnographa in iudicibus aſtrorū ⁊ ab Ariſtotele in li⁰ de cauſis ꝓprietatum elemētoꝝ. habet enim motū diurnū ſup polos equinoctiales ⁊ ſup circulos eque diſtātes quoꝝ maximus eſt eqnoctialis:⁊ hic motus eſt ab oriēte in occidētem ⁊ cōplet. xxiiij. horis. ⁊ habet aliuꝫ motū ſup polos zodiaci ab occidēte in oriētem quem ſequunꝛ quedā ſtelle ⁊ mouenꝛ in cētū annis vno gradu ſm motū illum ita ꝙ cōplet rotationē vnā in. xxxvj. milibus annis ſm Albategni. tn̄ citius trāſit circulū. ❡ Scōm Thebith aūt eſt ſm motū capitis arietis ⁊ libre ſup circulū cui⁹ dyameter eſt octo graduū accedēdo ⁊ recedēdo ꝫ ꝙ etiā cōpoſite ſūt tabule acceſſus ⁊ receſſus octaue ſphere. ❡ Itē vno motu ſimplici ⁊ p⁰ ⁊ vno motore ſimplici ⁊ primo nō ordinaꝛ mobile multiforme ſꝫ octaua ſphera ē mobile multiforme ḡ nō imediate ordinaꝛ ad ꝑmū motorē. ⁊ iſte ſunt rōnes arabum ponentiū octo ſpheras mobiles. ❡ Quibus ꝯſentiētes dicimus celū aqueū moueri

Rñdentes ad primũ ꝙ ipm nõ eſt ſic vniforme gn habeat dextrũ ⁊ ſiniſtrũ: ſed eſt vniforme ſic ꝙ non habet vnã partẽ ſtellatã ⁊ aliã ptẽ nõ ſtellatã ſicut ſphera octaua. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ ſphera ſtellata eſt prima inter eas que ſubijciunt̃ viſui ⁊ quarũ motũ ꝑpẽdere poſſumus per viſuz: ſed ſm rõnem nõ eſt primum ut dicit Aneualpetras: qui dicit antiquos nõ ꝑcepiſſe hoc celũ eo quod magis ſequebantur ſenſuz q̃ȝ rationem in diſpoſitione ſuperiorum. ¶ Articulus 18ᵘˢ.

t **Ertio queritur** Qua neceſſitate ponat̃ celũ aqueũ. Et videt̃ ꝙ nulla motꝰ enim octo ſpherarũ cauſant ſufficiẽter gñationẽ ⁊ corruptionẽ in inferioribus ⁊ ꝯtinuitatẽ illoꝝ. ¶ Ad hoc dicendũ q̊d quadruplici neceſſitate ponit̃ celũ nouum.ſ. aqueũ quarũ vna iam dicta eſt in ꝑcedẽtibus: ⁊ eſt illa quã aſſignat Aneualpetras in aſtrologia ſua: q: ab vno motore ſimplici nõ põt eẽ niſi motus vnus in mobili ⁊ ſimplici: ⁊ hec eſt neceſſitas ex pte motoris. ¶ Alia eſt ꝙ cum ſit vna ſphera que habet bonitatẽ ꝓportionataȝ corpori mobili circulari ſine motu ſicut celũ empireuȝ: ⁊ ſint quedã ſphere que recipiũt bonitatẽ illã per motũ vnũ que eſt ignobilior ſupiore ⁊ nobilior inferioribus ⁊ hec neceſſitas ſumit̃ ex parte motus. Et innuit̃ a phõ in 2ᵒ de celo ⁊ mũdo. ¶ Tertia eſt q: cũ ſit quedã ſphera recta ⁊ quedã decliuis in ſphera ſtellata. dico autem ſpherã rectã circulũ equinoctialẽ cũ ſuis polis. ſphera vero decliuis eſt illa que declinat ab equinoctiali ſicut zodiacus. oportet ꝙ ſm utrũqȝ ſit motus ꝓprius ⁊ mobile ꝓpriũ. Cum igit̃ in ſphera ſtellata inueniunt̃ ambo motus nõ ambo potuerunt eſſe ꝓprij ergo oportet ꝙ ſit nouum mobile cui motus ille ſi ꝓprius que eſt ſup polos ⁊ circulũ equinoctialẽ: ⁊ iſte oẽs rõnes ſunt Aneualpetre ponẽtis nouũ celũ. ¶ Quarta neceſſitas eſt ex parte finis: q: in inferioribus nõ eſt tñ diuerſitas in gñatione ⁊ corruptione particulariũ: ſed etiaȝ vniformitas in eſſe ſpecifico ⁊ in ordine nature ⁊ ideo oportet eſſe in ſupioribus corpus vniforme q̊d eſſet cauſa huiuſmodi ordinis ⁊ huiuſmodi permanentie. Et per hoc etiam patet ſolutio ad obiectum.

¶ De firmamento quid ſit. Articulus 19ᵘˢ.

d **Einde querit̃** De firmamẽto ⁊ de ſeptem ſpheris iferioribus de quibus q: paruȝ locuti ſunt ſancti citius q̃ȝ de alijs nos abſoluemus. ¶ Querit̃ aũt quid ſit firmamẽtũ ⁊ quare ſit ſic appellatum. Et dicit gloſa ſup Geneſim. ꝙ firmamentũ dicit̃ q: firmiter ſtat inter aquas ſupiores ⁊ inferiores: tunc querit̃ ratio huius firmitatis. Preterea ſi dicit̃ firmiter ſtare q: ſit ĩmobile patet eſſe falſum: q: ad oculuȝ videt̃ circũuolui. Preterea videt̃ ꝙ nõ tñ octã ſphera ſȝ etiaȝ inferiores dicant̃ firmamentũ q: ita loquit̃ in ꝑmo geneſis fiant luminaria in firmamẽto celi. ⁊ ĩfra: fecit deꝰ duo luminaria magna: luminare maius ut ꝑeſſet diei: ⁊ luminare minus ut ꝑeſſet nocti ⁊ ſtellas: ⁊ poſuit eas in firmamẽto celi ut lucerent ſuper terrã. Cõſtat autẽ ꝙ ſm oẽs ſol ⁊ luna ſunt in inferioribus circulis planetarum ergo nõ tñ ſphera octaua dicit̃ firmamentum ſed etiam inferiores. ¶ Juxta hoc querit̃ quare deus fecit in octaua ſphera multas ſtellas ⁊ in qualibet inferiorũ ſepteȝ nõ fecit niſi vnã. Item quare nona ſphera habet motũ vnũ tñ ⁊ quelibet inferioꝝ habet motus plures. ¶ Item iuxta hoc querit̃ utrum aliq̊d corpus ſit inter ſpheras uel ſpatiũ illud ſit uacuũ uel ſphere ſe ꝯtingãt. ¶ Solutio dicimus ꝙ firmamẽtũ dicit̃ a firmitate nature q: ipm nõ gñatur neqȝ corrumpit̃: ut ſupra ꝓbatuȝ eſt ⁊ nõ ab imobilitate ſm locũ. Qd̊ aũt dicit glo. ꝙ firmiter ſtat inter aquas inferiores ⁊ ſuperiores. Dicẽdũ ꝙ hoc nõ eſt ꝓpter ponderoſitatẽ aquarũ ſuperiorũ ut patet ex predictis. ſed ꝓpter firmũ concẽtuȝ calidi ⁊ ſicci ⁊ frigidi: ⁊ ſicci calidi ⁊ hũidi ⁊ frigidi ⁊ humidi. Hic enim cõcentus impedit nociuitatẽ vniuſcuiuſqȝ per ſe: ⁊ dicit̃ ꝓpter hoc firmũ q: eſt indiuiſibilis cõcentus ille cum ſit extractus extra actionem ⁊ paſſioneȝ contrariorum. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ firmamẽtũ dicit̃ duobus modis. vno modo dicit̃ octaua ſphera tñ firmamẽtuȝ. alio modo dicit̃ tota natura quinti corporis firmamentum: ⁊ ſic accipit̃ in geneſi capᵒ ꝑᵒ ubi dicit̃ ꝙ deus fecit duo luminaria magna ⁊ poſuit ea in firmamẽto. ¶ Ad aliud q̊d querit̃ quare in octaua ſphera ſint multe ſtelle ⁊ quare in inferioribus tñ vna. Ponit phꝰs tres ſolutiones in 2ᵒ de celo ⁊ mũdo. Prima eſt ꝙ ſphera octaua cauſa eſt vite inferioꝝ pre ceteris ſpheris. ⁊ hoc non potuit eſſe niſi ꝑ diuerſum lumẽ in ſtellis diuerſis. ¶ Secũda eſt q: natura tẽperauit ut daret inferioribus ſpheris que plures hñt motus cuilibet vnã ſtellã tñ. ⁊ ſupiori que pauciores habet motꝰ daret multas ſtellas: ⁊ id̊ q: ſupior mouet inferiores. Unde cum inferiores plures habeãt motus oportuit ꝙ ſuperior plures hr̃et ſtellas ex quibus plures motus cauſarent̃ in inferioribus. ¶ Solutio iſta ſupponit duo.ſ. ꝙ ſuperior ſphera mouet inferiores. ⁊ ꝙ mouet eas ſm potentiã ꝓportionataȝ tantis mobilibus quante ſunt inferiores ſphere ex quibus duobus ſequit̃ ꝙ ſi inferiores haberẽt plures ſtellas q̃ȝ ſuperior non poſſet eas mouere. ¶ Ad aliud dicenduȝ ſm phm ꝙ ſphere quanto ſunt altiores tanto ſunt nobiliores: ⁊ ideo prima ꝓpter nobilitatẽ ſui percipit bonitatẽ motoꝝ vno motu inferiores aũt pluribus. ¶ Ad id q̊d querit̃ quid ſit inter ſpheras. dicenduȝ ꝙ ſm Aneualpetrã cõtingunt ſe: ſed ipſe ponit ꝙ nõ ſint eccentrici neqȝ epycicli neqȝ eleuationes neqȝ depreſſiones planetarũ ⁊ hoc dicit ipſe hac rõne q: ſm naturã corpus quĩtũ nõ eſt diuiſibile: ſi ergo eſſet eleuatio ⁊ depreſſio planetarũ tunc aut oporteret ꝙ corpus illud diuideret̃ ⁊ ſuccederet aliquid ſtelle eleuate ⁊ depreſſe in locum ſuũ. aut ꝙ locus vnde recedit ſtella remaneret uacuus. quoꝝ utrũqȝ impoſſibile eſt ſm naturam. Alij dicunt.ſ. Aueroys ⁊ ſequaces ſui ꝙ totum eſt vnum cõtinuum a luna ſuperius ⁊ habet vnũ centrum terre ⁊ nihil eleuat̃ ⁊ deprimitur in ipo. ¶ Et hoc dicit hac rõne q: totũ eſt corpus vnius nature ⁊ ideo habet vnũ motũ ⁊ vnum centrũ. Unde etiã ipe negat eccentricos ⁊ epyciclos ⁊ depreſſiões: ⁊ iſti ambo diuerſitatẽ motuũ planetarũ cauſant ex diuerſitate poloꝝ ⁊ circuloꝝ ſup quos uoluunt̃. Quidã aũt dicunt ꝙ ſphere nõ cõtingunt ſe ⁊ corpus eiuſdem nature eſt inter eas diuiſibile quidem a ſpheris ſed nõ tranſmutabile in ſpẽm aliã ⁊ in illo eleuant̃ ⁊ deprimunt̃ eccentrici ⁊ planete. Quidã tñ antiq dixerũt ꝙ eccentrici ⁊ ſtelle tranſeunt per corpus q̊d eſt inter ſpheras: ⁊ tñ nõ diuidunt ipm: ⁊ hoc cõtingit propter formalitatẽ illoꝝ corpoꝝ ſicut ⁊ lumẽ trãſit per aerẽ Sed ſm hoc tranſitus planetarum eſſet potius ĩmutatio alterationis q̃ȝ tranſitus localis alicuius corporis. Mathematici egyptij ⁊ caldei ⁊ quidã arabes dicũt ꝙ ſuperiora ſunt ignea: ⁊ ideo nõ eſt incõueniẽs ſi ipa moueant̃ motu eccẽtricoꝝ ⁊ planetarũ. ¶ Articl's 20ᵘˢ.

d **Einde querit̃** De celis q̊s enumerat Rabanus qui ſunt Empireus: aqueus firmamentũ igneus: olympius: ethereus: ⁊ aereus. Et videt̃ ꝙ ſua enumeratio ſit diminuta cuȝ taceat omnes celos planetarũ. Preterea ſi eſt aereũ celũ tũc ſimiliter aqua ⁊ terra ⁊ inferiora habẽt celuȝ ⁊ illos non tangit. ¶ Ad hoc dicendũ ꝙ duo exigunt̃ ad eſſe celi ſm Rabanum.ſ. ꝙ contineat aliq̊d circulariter per totũ ⁊ ꝙ ſit perſpicuuȝ luminoſum. ⁊ ideo inferiora duo elementa que ſunt groſſa ⁊ obſcura cõtenta ab alijs ⁊ non cõtinẽtia alia nõ dicunt̃ celum: celos aũt planetarũ cõprehen/

dit ſub firmamēto. ¶ Si aūt querit̃ de rōne numeri ce
loꝝ ꝑm Rabanū. Dicendū ꝙ natura cōmunis oibꝰ ce
lis ꝑm euȝ eſt duplex.ſ.natura ꝯtinēdi circulariter ⁊ na
tura pſpicui. Unde quot modis contingit multiplicari
perſpicuū cōtinēs circulariter tot erunt celi. perſpicuuȝ
aūt tale aut erit receptiuū luminis aut datiuū. ſi datiuuȝ
aut eſt datiuum vniforme aut non vniforme. Item aut
motū aut nō motū. Si eſt datiuū vniforme nō motū tūc
eſt celū empireū. Si aūt datiuū vniforme motuȝ tūc eſt
criſtallinum ſiue aqueum. Si vo datiuū non vniforme
motū tunc erit firmamētū. ¶ Quarta vo cōbinatio nō
pōt eſſe.ſ.nō vniforme nō motū: q: ſupra ꝓbatum eſt ꝙ
omne non vniforme mouet̃: ⁊ ita in quinta eſſentia ꝑm
Rabanū nō ſūt niſi tres celi. Si aūt eſt receptiuū lumi
nis aut ſepabilr̃ aut iſepabilr̃. Si iſepabilr̃ aut ꝑm circu
lū ſupioris ⁊ ſupficiei aut iferioris. Si ꝑmū tūc eſt igne
uȝ. q: ignis eſt elemētū receptiuū luminis iſepabilr̃. Si
aūt ꝑm ſupficiē iferiorē tūc eſt olympiū. Si vo eſt rece
ptiuum luminis ſepabilr̃. ſicut aer qui illuminat̃ ex pre
ſentia luminoſi ⁊ obtenebrat̃ abſentia eiuſdem aut ꝑm
ſupius uel iferius. Si ꝑm ſupius tūc eſt ethereū: q: Ra
banus ſupiorē regionē aeris uocat etherē. Si aūt ꝑm
inferius tūc eſt aereū. ¶ Si forte querat̃ de tribus ce
lis de qbus facit mentionē aplus q: dicit ſe raptum ad
tertiū celū 2ª corinthioꝝ xijº caº Dicendū ꝙ tres celi dn̄r
ibi tres modi viſionis ꝑm Auguſtinū.ſ.ſenſibilis ima
ginarie ⁊ intellectualis. ⁊ dn̄r celi q: celant aliqd ⁊ de il
lis erit alibi queſtio. Uel dn̄r ibi tres celi tres hierarchie
angeloꝝ de qbus etiā alibi dicet̃. ¶ Si aūt ibi dn̄r celi
corpora tunc accipiunt̃ ꝑm diſtinctionē nāꝝum in qbus
inuenit̃ ꝓprietas celi.ſ.pſpicuū luminoſuȝ ⁊ tunc primū
eſt aereū 2m igneum ⁊ tertiuȝ de natura quinte eſſentie.
Et ex hoc patet ſolutio ad omnia que theologice poſſūt
queri de celis in cōi. ¶ De ſtellis.

d **Einde querit̃** de ſtellis
Et querunt̃ tria.ſ.de lumīe ⁊ figura ſtel
larū. ⁊ ſecūdo de motu earuȝ. ⁊ tertio de
qualitatibus earum.

¶ Articulus 21º. De lumine ⁊ figura ſtellarum.

a **D primum proce**ditur ſic.
Corporis ſimplicis nō hn̄tis cōpōnem ex cor
pore alieno eſt eſſe vniforme in partibus: corpus quin
tum eſt tale: ergo ipſius eſt eſſe vniforme in partibus.
Ueritas prime accipitur ex hoc ꝙ diuerſoꝝ in forma
cauſa diuerſa eſt ⁊ vna ⁊ ſimplex natura nō habet diuer
ſitatē. minor aūt ſcribit̃ in de celo ⁊ mūdo frequēter: in
de ulterius quicqd eſt vniforme in partibꝰ nō eſt in vna
parte luminoſuȝ ⁊ in alia nō. celū eſt vniforme in parti
bus ut ꝓbatū eſt. ergo nō eſt luminoſum in vna parte
⁊ in altera nō ⁊ ſic nō habet ſtellas qḋ eſt cōtra ſenſum.
¶ Preterea cum corpus quintū nobilius ſit q̄ȝ ignis:
⁊ ignis ſit ubiq; lucere videt̃ ꝙ multo fortius deberet lȝ
cōuenire corpori quinto. ¶ Iuxta hoc querit̃ de ſtella
que eſt luna que ſit cauſa illuminationis eius. ſi eniȝ di
cit̃ ꝙ illuſtrat̃ a ſole tunc videt̃ ꝙ cum alie partes orbis
cōſimiliter illuſtrent̃ deberēt ſic recipe lumē. Preterea
querit̃ utrū recipiat lumen uel ut ſpeculū uel aliter. Si
ut ſpeculū tunc nō hēret radios niſi ſup illud qḋ eſt per
pendiculariter oppoſitū ei. hoc aūt nō videmus q: luna
illuminat circūquaq; ſicut ⁊ ſol. ¶ Item iuxta hoc que
rit̃ cum corpus quintū ſit perſpicuū qualr̃ accidit eccly
pſis qn̄ ſubijcit̃ ei luna. ¶ Ad primū dicendum ꝙ cor
pus qūtū ſimplex eſt nec habet diuerſitatē in partibus
nec permixtionē alterius nature ſecum: ſed tn̄ in aliqua
parte plus ꝯſertas ⁊ cōſtantes habet partes ⁊ in aliqua
parte minus ⁊ ideo dicit̃ in liº de ſba orbis ꝙ celuȝ nō
habet aliquā cōem qualitatē cum elemētis niſi rarum ⁊
dēſum: ſed tn̄ rarū ⁊ dēſuȝ nō cauſant̃ ab eiſdē in celo ⁊
in elemētis. in elemētis eniȝ cauſant̃ a frigido uel calido
diſſoluēte uel cōſtringēte partes materie. in celo autem
cauſant̃ a natura celi que influit celo eſſe ⁊ figurā ⁊ mo
tum ⁊ diuerſitatē ſtellarū ut habet̃ in libro de ſba orbis.
¶ Item materia elemēti non eſt poſſibilis ꝑm nām ad
maiorē extēſionē q̄ȝ eſt extenſio ignis. ⁊ ideo nō pōt fie
ri celuȝ ex ipſa. ¶ Si aūt querit̃ quare celū habet rarū
⁊ denſum potius q̄ȝ alias qualitates elementares. Di
cendū ꝙ rarum ⁊ denſum nihil adijciunt ſup ſbam ma
terie niſi tn̄ ſitum partiū ipſius qḋ patet per diffinitio
nes eoꝝ: q: denſum eſt cuius partes ſunt ꝓpinque: ⁊ ra
rum cuius partes ſunt ſparſe ⁊ remote: ⁊ ideo rarum ⁊
denſum prioritate nature antecedūt qualitates illas qui
bus diſtinguunt̃ elemēta.ſ.calidū frigidū hūidū ⁊ ſiccū.
Dicendum ergo ꝙ lumen non eſt niſi in partibus ma
gnis ꝯdenſatis ⁊ ꝯſtātibus ſicut eſt in ſtellis ⁊ ex hoc nō
eſt cōpō in orbe: ſed tn̄ diuerſitas in ſitu in partibꝰ ma
terie orbis ꝑm qḋ ſitus eſt ordinatio ptiū in toto. ¶ Ad
aliud dicendū ꝙ ſicut dicit Anſel. phus: ignis in ꝓpria
ſphera non habet lucē ⁊ ſi lucet hoc erit in ſuperiori ubi
magis ꝯdenſat̃ ex multis partibus ꝯſcēdētibus ſurſuȝ.
⁊ ideo videt̃ lumē eius ibi in galaxia. Et ideo dicit Ale
xander ꝙ accidit igni lucere ſicut aque ꝯgelari egrediē
ti extra ꝓpriū locū ubi admiſcet̃ cum natura denſi iſpiſ
ſanti ⁊ iō lucet in materia terrea ut in carbone: ⁊ in ma
teria uaporis ut in flamma: ⁊ in materia aeris ut in ere.
Huius ſignuȝ eſt quod per uapor eleuatus ad ignem ⁊
ſuccēſus ibi videt̃ ſicut aſub ⁊ comete: ⁊ tn̄ ignis non vi
detur. Unde patet ꝙ ad hoc ut aliquid luceat actu opor
tet ꝙ ipm ſit ꝯdenſatarū partiū. ¶ Ad id qḋ querit̃ de
luna dicendū ꝙ cauſa illuminatiōis eius eſt ſol ⁊ ꝙ nō
habet lumen a ſe. cuius ſignū eſt ꝙ accēſio eius non eſt
niſi uerſus ſolem. Nec repugnat hoc qḋ dicit̃ in Gene
ſis pº ꝙ fecit deus duo luminaria magna. luminare ma
ius ut pēſſet diei: ⁊ luminare minus ut pēſſet nocti. q:
ſicut dicit Damaſcenus. aliud eſt luminare aliud lumē
⁊ aliud lux. luminare enim eſt receptaculū luminis trāſ
fundens ipm ſup alia corpora. lux aūt eſt ipſa natura in
ſe. lumen vo eſt ipſius diffuſio in aliquo qḋ recipit lu
men. Unde luna bene luminare eſt lȝ nō habeat lumē
a ſe. nec eſt ſimile de alijs partibus orbis que nō ſūt ſic
cōdenſate. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ nō illuminat̃ ut ſpe
culum.ſ.in ſupficie tn̄. ſed illuminat̃ in ſupficie ⁊ in pro
fundo ſui ſicut aer: ⁊ ideo etiam ꝓijcit lumē ubiq; ſicut
ſol. qḋ aūt lumen habet ut globuȝ hoc eſt ex ꝯdēſatione
partiū in luna. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ luna ꝓpter hoc
ꝙ ipſa eſt infima in orbe eſt magis ignobilis q̄ȝ alie par
tes orbis. ⁊ ideo phus in liº de aīalibus dicit ꝙ eſt oino
genea terre intm̄ ꝙ etiam qn̄ eſt panſilenos.i.plena nō
pōt oino tegi obſcuritas eius: ſed adhuc apparet ꝙ ipſa
⁊ maxime in medio eius ubi partes obſcure magis cō
denſate ſunt. ⁊ ideo etiā nō eſt illuminabilis niſi in vna
ſupficie.ſ.in inferiori quā uertit ad nos. in ſupiori autē
ex denſitate circuli in quo eſt ⁊ ex denſitate ſui obſcurat
ſolē qn̄ interponit̃ inter nos ⁊ ipm. ¶ Articulus 22º.

s **Ecundo querit̃** de motu ea
rum. Et iſtā qōnem diſputat phus in 2º de ce
lo ⁊ mundo faciēs talē diuiſionē.ſ.ꝙ aut ſtelle mouētur
ſimilr̃ ⁊ orbes: aut mouent̃ orbibus ſtātibus: aut moue
tur motu orbium ⁊ non motu ꝓprio. Si mouent̃ ambo
ſciȝ ſtella ⁊ orbis aut hoc eſt a natura aut a caſu. Iteȝ aut
mouent̃ circulariter aut motu tropico ſiue ꝯuerſiuo aut
motu inuolutionis ſiue titubationis aut motu ꝓceſſiuo
ſi mouent̃ ambo circulariter ⁊ a nā. ¶ Contra ueloci
tas motus ſimplicis corporis eſt ꝑm quantitatē ipſius
ita ꝙ maius corpus mouet̃ uelocius ⁊ minꝰ uelociter.
Ueritas huius ꝓpōnis patet in elementis ⁊ celis: ma

gnus eni ignis uelocius aſcēdit q̄z paruꝰ: ⁊ magna terra
uelocius deſcēdit q̄z parua: ⁊ ſuperior circulus uelocius
reuoluit̄ q̄z inferior. ergo cum maior ſit circulus q̄z ſtel/
la que eſt in ipſo uelociꝰ reuoluitur q̄z ſtella. Et ex hoc
ſequunt̄ duo incōueniētia: quoꝝ vnū eſt ꝙ qñ circulus
reuolutus eſt de puncto ad punctū ſtella adhuc nō eſt re
uoluta qđ eſt incōueniens. q: ſicut dicit Alfraganus. ce/
lum nō cognoſcimus niſi per ſtellas: nec reuolutio cir/
culorum ſignatur niſi per reuolutionē ſtellarum. Aliud in
cōueniēs eſt ꝙ ſ̄m hoc ſtella ſcindet circulū cuꝫ velociꝰ
trāſeat circulus q̄z ſtella. ¶ Si forte dicat̄ ꝙ ambo mo
ueant̄ circulariter: ſed circulus mouet̄ natura ⁊ ſtella ca/
ſu aut ꝙ ambo caſu: aut circulus caſu ⁊ ſtella natura: aut
ꝙ ambo caſu aut circulus caſu ⁊ ſtella natura. ¶ Cōtra
caſualia in paucis ſunt ⁊ nō in multis: ⁊ cum ſunt paruꝫ
durāt: ſed motus iſte ponit̄ in oībus ſtellis ⁊ circulis ⁊
perpetuo ergo nō pōt eſſe caſu aliquo dictoꝝ modorū.
Preterea dicit̄ in 2° phiᵒꝝ. ꝙ in ſupioribus nihil fit caſu
⁊ fortuna. ¶ Si ꝑpter hoc dicat̄ ꝙ ſtelle mouent̄ ſtanti
bus circulis: ſicut dixerūt quidā mathematici. ſequitur
idem incōueniēs ut ſupra. ſ. ꝙ ſcindunt̄ circuli ⁊ corpus
minus mouet̄ velociter ⁊ ꝙ corpus maius eiuſdē natu
re quieſcit qđ eſt cōtra rōnem. ergo relinquit̄ tertiū mē
brū. ſ. ꝙ ſi mouent̄ circulariter ꝙ moueret̄ motu orbiū
⁊ nō motu ꝓprio ⁊ natura ſicut pars in toto. ¶ Si autē
dicat̄ ꝙ mouent̄ motu tropico ſiue conuerſiuo aut hoc
erit ita ꝙ ꝯuerſio illa eſt ab equinoctiali ſ̄m obliquitatē
circuli ſignoꝝ. aut ita erit ꝙ mouent̄ in occidētem ⁊ re/
uertant̄ in orientē ꝫ motu equali. Si primo modo tunc
ſtelle nō ſunt ſemp eque diſtātes quod eſt cōtra viſum.
Si dicitur ꝙ mouent̄ motu inuolutionis. i. ꝙ in eodeꝫ
loco manētes uertāt ⁊ reuertāt ſe: ſicut dixerūt quidam
hoc eſſe cām ſcintillationis: ⁊ ſic videt̄ moueri ſol tēpo/
re ecclypſationis. ¶ Cōtra ſi ita mouerent̄ ſtelle motu
ꝓprio tunc aliqñ videremus aliā ſuperficiē earū q̄z illam
que eſt uerſus nos ⁊ oporteret ꝙ aliqñ videremus aliā
ſupficiē ſolis qđ nō cōtingit. Unde cauſa ſcintillationis
nō eſt inuolutio ſiue titubatio ſtellarū: ſed potius radius
oculi noſtri currētis ex longinquitate diſtātie ad ſtellas
fixas ⁊ in extēſione luminis ad ſolem. Cuius ſignuꝫ eſt
ꝙ planete nō vident̄ ſcintillare niſi tm̄ ſol ꝓpter imenſi
tatē luminis qđ eſt in ipſo. Unde dicit phs in 2° de cau/
ſis ꝓprietatū elemētoꝝ. ꝙ orbis eſt elemētū ſphericum
qñ diſcernimus inter ipm̄ ⁊ ignem ⁊ aerem ⁊ aquam ⁊
terrā. ¶ Si aūt conſideramus ipm̄ in ſe ſunt in eo tria
elemēta. ſ. tres ſpe: q: ſpa ſtellarum ⁊ lune eſt alia a ſpa
ſolis ⁊ orbis. ⁊ ſpa orbis eſt alia a ſpa ſolis ⁊ ſtellaruꝫ ⁊
lune. ſol enim illuſtrat ⁊ nō illuſtrat̄. ſtelle aūt illuſtrant̄
⁊ illuſtrāt. orbis aūt illuſtrat̄ quidē: ſed nō recipit lumē
calcatū i ptibꝰ ꝯdēſatis ut ſtelle ⁊ lune. Si forte dicat̄ ꝙ
ſtelle mouent̄ motu ꝓceſſiuo ꝑ ſe. ¶ Cōtra oī eni qđ
hēt motū proceſſiuū ordiauit nā organa ad motū illū ut
pedes alas ⁊ hmōi: ſtellis nō ordinauit taliū aliqđ ergo
nō mouent̄ motu ꝓceſſiuo. Relinquitur ergo ꝙ nullo
mō morꝰ moueant̄ motu ꝓprio: ſed motu ſuoꝝ orbiū ut
partes in toto. Et hoc cōcedēdum eſt ſ̄m nām: lꝫ quidā
antiq mathematicoꝝ aliud ſenſerint. ¶ Sed tūc queri
tur de ſtella que antecedebat magos in natiuitate domi
ni noſtri ieſu chriſti. illa enim ueniēs ab oriēte ſtabat ſu
pra ubi erat puer. Et dicendū eſt ad hoc ꝙ ut dicūt ſan/
cti ſtella illa nō fuit in celo ſed in ſuperiori parte aeris:
⁊ fuit miraculoſum ad oſtenſionem. ſ. illius miraculi ꝙ
chriſtus de celis deſcendit ad ima. ¶ Articulus 23ᵘˢ.

t **Ertio queritur** De q̄litatibꝰ
ſtellarū. Dicunt̄ eniꝫ quedā ſtelle calide ⁊ ſic/
ce ſicut ſol. ⁊ quedā frigide ⁊ ſicce ſicut ſaturnus. quedā
frigide ⁊ humide ſicut luna. quedaꝫ calide ⁊ hūide ſicut
iupiter. ¶ Et videt̄ hoc multipʳ incōueniēs. pᵒ q: tales
cōplexiones qualitatum actiuarū ⁊ paſſiuarū non ſunt
niſi in materia gn̄abili ⁊ corruptibili ſtelle aūt huiuſmo
di nō ſunt ut ꝓbatū eſt ſupius. 2° quia ſi tales cōplexio/
nes ſunt in ſtellis tunc videt̄ ꝙ ſufficiāt quatuor ſtelle ſi
cut ſufficiunt quatuor elementa cum tm̄ videamus innu
merabiles ſtellas in orbe. Si forte dicat̄ ꝙ iſtas qualita
tes hn̄t ſ̄m effectū in inferioribus ⁊ nō afficiunt̄ eis in
ſeipſis. ¶ Cōtra nullū agens agit ultra ſuā ſpēm: ergo
agens qđ nō eſt calidū nō agit actione calidi niſi per ac
cidens. Unde cū ſtelle hēant iſtas actiones per ſe ut de/
termināt phi: videt̄ ꝙ afficiant̄ eis. ¶ Preterea videt̄
ꝙ oēs ſtelle ſint calide: de ꝓprietate eniꝫ luminis eſt ex
motu radioꝝ ⁊ reuerberatione excitare calorē. Ad hoc
ſunt tres rn̄ſiones ſcripte in libro de ſpa orbis. ¶ Pri/
ma eſt ꝙ iſte qualitates equoce ſunt in ſtellis ⁊ elemen
tis ſicut etiā dyaphanū: ⁊ ille que ſunt in elementis ſe/
quunt̄ actionē ⁊ paſſionē. Sed iſta ſolutio nō videt̄ ſta
re: q: ſi equocus eēt calor ſupior ſimilr̄ frigus ⁊c̄. tūc al
terius rōnis calorē deberet efficere in iferioribꝰ q̄z iſtū:
⁊ ſic de ceteris. ¶ Alia ſolutio eſt ꝙ ſtelle hn̄t iſtas q̄li/
tates ⁊ tm̄ nō afficiunt̄ eis. Et nō ſeq̄t̄ ſi faciāt eas in ife/
rioribus ꝙ hn̄t eas in ſeipſis: q: nō ſequit̄ ꝙ alternans
ſ̄m aliquā qualitatē diſponat̄ ſ̄m eandē. id eniꝫ qđ mo/
uet localiter calefacit ⁊ tm̄ nō de neceſſitate eſt calidum
Similiter calidū qn̄q; nigrificat ⁊ tm̄ non de neceſſitate
eſt nigrū. aliter enim iret̄ in infinitū ſi omne mouēs ſ̄m
aliquā formā eſſet mobile ſ̄m eandē. ¶ Tertia ſolutio
eſt ꝙ ſicut in motu locali uenit̄ ad vnū mouēs imobile:
ita in motu alterationis ſ̄m qualitates primas neceſſe
eſt uenire ad vnum alterans nō alterabile ſ̄m eaſdem
qualitates. ⁊ tm̄ qualitates pme ſunt ꝓprietates que ha
bēt elemēta a ſtellis mouētibus nō alterabilibꝰ ſ̄m qua
litates illas: ſicut ⁊ motus primus eſt ꝓprietas quaꝫ hēt
primū mobile a motore primo ſ̄m motū illuꝫ imobili.
Et per hoc patet ſolutio ad omnia preter q̄z ad ultimuꝫ.
¶ Ad qđ dicendū ꝙ ſtelle mouēt per radios ⁊ per ꝓ/
portioneꝫ ſitus eoꝝ que cauſant̄ ex motu: ⁊ hoc cum de
rōne luminis ſit inducere calorē: tm̄ q: lumen illud non
eſt vnꝰ nature in oībꝰ ſtellis: nec ꝓportio ſitꝰ eſt vna in oī
tēpore motus: ideo nō ſemp faciūt in inferioribus idē.
¶ Ad hoc aūt qđ pōt queri quare ſunt plures ſtelle q̄z
quatuor cum tm̄ accipiant̄ qualitates ſtellarū ſ̄m cōple
xionē qualitatū elemētoꝝ. Dicendū ꝙ ſtelle ſunt mouē
tes elementa ad gn̄ationes ⁊ corruptiones rerū: ⁊ ſicut
eſt multipʳ gn̄atio ita neceſſe eſt eſſe multiplicē motuꝫ ⁊
ideo multa ſunt mouentia que ſunt ſtelle ⁊ multipʳ mo
uent ſ̄m ꝯiunctiones ⁊ ꝯuerſiones ⁊ alios reſpectꝰ ſtel/
larum in ſe ⁊ in imaginibus ⁊ ſpatijs celi: ut dicit Albu
mazar in libro iudiciorum.

¶ De motoribus orbium.

d **Einde querit̄** De motoribꝰ
Et querit̄ utrū motor primus ſit deus. Et ſi
nō eſt deus utrū ſit aīa celi uel natura alia. Secūdo de
cōparatione ipſius ad motores inferiores orbium.

¶ Utrū motor primus ſit deus. Articulus 24ᵘˢ.

a **D primum proce**ditur ſic.
Dicit phus in 2° de celo ⁊ mundo. ꝙ cauſa pri/
ma mouet cauſatū primū. ſed cauſa pma eſt deus ⁊ cau/
ſatū primū eſt celū primū. ergo deus eſt primus motor
celi. Item ꝓbatur. 8° phiᵒꝝ. ꝙ primus motor eſt penitꝰ
imobilis ⁊ imutabilis: nihil autē eſt penitus imobile ⁊
imutabile niſi deus. ergo primus motor eſt deus. Item
xjᵒ methaᶜᵉ dicit phus. Primū principiū entiū non mo
uet̄ neq; accñtalr̄ neq; eſſentualr̄. ⁊ mouet ⁊ facit primū
motū eternū. Cum igit̄ motuꝫ ſit neceſſe eſt ut moueat̄
per aliqđ. primus aūt motor nō per ſe mouet̄: ⁊ motus
eternus ſit per motorē eternum ⁊ vnus per vnum. Et

ex hoc accipit̃ ꝙ primus motor neqꝫ per ſe mouet̃ neqꝫ
per accñs ⁊ eſt eternus ⁊ nihil tale eſt niſi ſolus deus ğ
primus motor eſt deus. ¶ Item ibidē deus eſt vita: q:
actio ⁊ intellectus eius eſt vita ⁊ illud eſt itellectus per
ſe ⁊ habet vitā imobilē ⁊ ſemp eternā: deus igit̃ eternus
eſt in fine nobilitatis ergo eſt vita ⁊ cõtinuū eternum ⁊
cõſtat ꝙ ibi loquit̃ de primo motore ergo primus mo/
tor eſt deus. Item Cõmentator ſup xiº methacc dicit ꝙ
finis ꝓſperitatis aie rõnalis eſt ut cõtinuet̃ primo mo/
tori ⁊ ſit cum ipſo: ſed hoc nõ eſſet niſi deus eſſet ꝓmus
motor ergo primus motor eſt deus. Item hoc videtur
uelle Boetius in de ꝯſolatione phie dicēs. O qui ppe
tua mundū rõne gubernas: terrarū celiqꝫ ſator: qui tpus
ab euo ire iubes. ſtabiliſqꝫ manēs das cuncta moueri.
Quē nõ externe pepulerūt fingere cauſe. Materie flui
tantis opus uerū inſita. Sūmi forma boni liuore carēs
tu cuncta ſupno ducis ab exēplo pulchrū pulcherrimus
ipſe Mundū mente gerens ſimiliqꝫ imagine formans
Perfectaſqꝫ iubes ꝑfectum abſoluere partes. Ex iſtis
uerſibus habet̃ ꝙ deus nõ pulſus ex creatis cauſis ppe
tua rõne mouet mūdū. Cum igit̃ primus motor ſit qui
nõ alia cauſa motus imobilis per ſe ⁊ per accñs: ut habi
tum eſt mouet celū ⁊ mundū primus motor eſt deus.
¶ CONTRA omne mouēs in natura ꝓportiona/
tum eſt mobili ergo ſi deus eſt mouēs in natura vis mo
uens erit ꝓportionata potētie alicuiꝰ mobilis ergo deꝰ
nõ eſt motor celi primi ſm nām. ita. ſ. ꝙ ſit motor itrin/
ſecus. Preterea ſumant̃ rõnes raby moyſes i libro du/
cis neutrorū capº de vno deo. quarū prima eſt ꝙ motor
celi aut eſt intrinſecus aut extrinſecus. ſi itrinſecus aut
eſt forma diuiſibilis ſm corpus aut eſt indiuiſibilis. ſi di
uiſibilis ſicut eſt calidū ⁊ leue ſm quātitatē ignis cū po
tentia illa ſit finita nõ mouebit motū continuū durantē
dum ipſe eſt: q: ꝓbat̃ in 8º phiorum. ꝙ potētia finita nõ mo
uet motū infinitū in tempore infinito. Si autē eſt indi/
uiſibilis ſicut eſt aīa ⁊ intellectus talis motor mouet̃ ali/
qñ per accñs: q: moto mobili mouetur qd eſt in mobili
ipm ſicut mouētibus nobis mouentur ea que in nobis
ſunt ergo ſi talis eſt motor celi mouebit̃ ipſe per accñs:
q: motu illo quo celū mouet̃ per ſe: deus aūt nullo mõ
mouet̃ nec per accñs nec etiam per ſe. ¶ Si dicat̃ ꝙ il/
le motor eſt extrinſecus tunc aut erit corpus aut nõ cor
pus. Si corpus iterum non erit deus: ⁊ ꝓpterea nõ erit
motor primus: q: motor primus nõ põt eſſe corpus cū
omne corpus ſit mobile. ſi dicat̃ ꝙ ille motor ſit ſeparꝰ ⁊
nõ corpus tunc videt̃ nõ eſſe mouēs in natura: oē enim
mouēs nāliter eſt ꝯiunctū mobili. Preterea dicit phus
in 8º phiorum ꝙ ſi inuenit̃ aliqd qd eſt mouēs ⁊ motū ⁊ ali
quid qd eſt motū nullo mõ nec per ſe nec per accñs: oē
aūt mouēs intra mouet̃ per accñs motu eius qd mouet
ſed deus nõ mouet̃ per accñs: ut predictū eſt: ergo non
erit mouēs intra. ¶ Si forte dicat̃ ꝙ nõ eſt neceſſariū
ꝙ mouēs nāliter ſit intra: q: ignis mouet aerem ⁊ aer al
terat̃ nāliter cum tñ ignis alterans ſit extra ipm. appa/
ret ꝙ nõ eſt inſtātia: q: nõ loquimur de motu locali qui
ſi eſt nālis ſemp habet motorē intra: ſicut patet in diffi/
nitione nature poſita in 2º phiorum. ꝙ natura eſt principiū
⁊ cauſa mouēdi ⁊ quieſcēdi eius in quo eſt per ſe ꝓmo ⁊
non ſm accñs: ergo patet ꝙ motor nālis in motu locali
eſt intra. Si forte iterū dicat̃ ꝙ celū ſm totum non mu/
tat locū ſed ſm partes renouat ſitum tñ: ⁊ ita motor ipſi
us exñs in ipſo nõ mutat̃ per accñs cum ipſe nõ ſit actꝰ
alicuius partis. ¶ Cõtra de intellectu dicit phs ꝙ nul/
lius corporis eſt actꝰ ⁊ tñ mutat̃ per accñs moto corpo/
re: ergo ſimilr erit de motore primo ⁊ ita deus non põt
eſſe motor primus. Preterea ſm hoc q: ſi deus nõ mo/
ueret̃ per accñs hoc hēret a mobili. ſ. q: illud nõ mutat
locum ergo in ſe poſſet moueri per accñs: hoc autem eſt
falſum cum ipſe per ſe habeat ꝙ nec nāliter nec ꝑ accñs
poſſit moueri. Item id qd oīno eſt ſimpr non habet ali/
quā cām ſue eſſentie dico aūt ſimpr ſm priuationē potē
tie cõpõnis ⁊ actus. ſ. ꝙ nec ſit cõpoſitū nec cõponibile
cum aliquo. oīs aūt motor exñs i mobili mobile habet
cām ut ſubiectū ⁊ materia ergo ille motor nõ eſt ſimpr
in fine ſimplicitatis ⁊ ita nõ põt eſſe deus. Si forte aliqs
diceret ꝙ motor primus nõ cõponit̃ cū mobili hoc eſt
cõtra phm in liº de ſba orbis. qui dicit ꝙ celum eſt com
poſitū ex motore ⁊ mobili. ¶ Solutio dicendū ꝙ ſi ue
limus loqui ſm phos ponemus celo triplicē motorem
ſ. deū qui eſt motor extra nõ ꝓportionatꝰ mobili: ⁊ hoc
attēdit Ptolomeus qui dicit ꝙ nihil mouet celum niſi
ſolus deus. ⁊ Raby moyſes qui ꝓbat multis rõnibus
ꝙ motor celi eſt extrīſecus extra ipm: neqꝫ corpus neqꝫ
virtus in corpore exñs neqꝫ diuiſibilis neqꝫ indiuiſibi/
lis ſm corpus. ⁊ ille motor videt̃ etiam innui in xiº me
thacc. de quo dicit̃ ibi ꝙ actio eius ⁊ vita eius ⁊ eſſentia
eius ſunt idem. Unde etiā Raby moyſes ꝓbat ꝙ tales
ſubē nõ poſſunt eſſe plures. ſbe enim ſimplices nõ con
iuncte corpori nõ numerant̃ ſicut ipſe dicit niſi per cām
⁊ cauſatū: ⁊ ideo prime nõ poſſunt eſſe multe ſed vna ſo
la ⁊ iſti ſoli motori ꝯuenit ꝙ nõ moueat̃ per ſe neqꝫ per
accñs: ⁊ de hoc etiam intelligit̃ dictū Boetij in de cõſo
latione phie. ¶ Secūdus motor eſt forma ꝯiuncta celo
non diuiſibilis diuiſione celi ⁊ iſti motori cõuenit ꝙ ſit
mobilis per accñs: quēadmodū ꝓbat Raby moyſes. ⁊
conuenit ei ꝙ virtus ſua ꝓportionat̃ mobili. ⁊ hoc dicit
cõmētator ſup librū de celo ⁊ mūdo. ⁊ cõuenit ei iterum
ꝙ virtus ſua fortior eſt in mobili imediato qꝫ in mobili
mediato. Et hoc tāgit Aneualpetras in aſtrologia ſua.
¶ Utrum aūt motor iſte ſit aīa uel nõ inferius erit qd.
¶ Tertius motor eſt forma mālis diuiſibilis ſm diui/
ſionem celi. Sicut enim eſt graue in terra ⁊ leue in igne
que ſunt potētie ad motū ſurſum ⁊ ad motū deorſum: ita
eſt quedā forma in celo que eſt potētia ad motū circula
rem: ⁊ illa potētia ꝓportionat̃ illi loco qui eſt circa me/
diū ſicut potētia grauis ꝓportionat̃ loco deorſum: ⁊ po
tentia leuis loco ſurſum. Et ꝙ huiuſmodi motor ſit in ce
lo patet demonſtrationibus phi poſitis in 2º celi ⁊ mun
di. in quibus ſupponit ꝙ magnus orbis citius circūuol
uit̃ qꝫ paruus ſicut magnus ignis uelocius aſcendit qꝫ
paruus. qd nõ eſſet uerū ſi nõ eſſet motor in celo diuiſi/
bilis ſm quantitatem mobilis. Hoc etiam patet ex di/
cto Aueroys in liº de ſba orbis qui dicit. ꝙ celū nõ laſ/
ſat̃ in motu eo ꝙ motor mouet ipm ſm ꝯuenientiā for/
me mobilis ipſius: qualr nõ mouet aīa corpus aīatum
elemētatum: ⁊ ideo aīalia in motu corporis laſſant̃. Ex
iſta diffinitione patet rñſio ad oīa obiecta preter hoc qd
eſt primū. ¶ Ad qd dicendū ꝙ cauſa prima dicit̃ duo/
bus modis. ſ. in genere nature ⁊ extra genus in gene/
re nature motor celi intra dicit̃ prima cauſa ⁊ primū mo
bile dicit̃ cauſatū primū hñs ordinē ad gñationē ⁊ cor/
ruptionē: ⁊ hoc dico ꝓpter celum empireū qd eſt ſupra
ipm ⁊ nõ habet ordinē ad gñationē ⁊ corruptionem ſed
ad ſtatū cõtemplationis ut habitū eſt. Sed prima cau/
ſa extra genus nature eſt deus cuiꝰ cauſata ſunt oīa crea
ta. Si aūt obijcit̃ ꝙ motus vnus ſimpr nõ habet niſi mo
torem vnū: ⁊ ita cum primū mobile hēat motum vnum
ſimplicē nõ videt̃ hēre niſi vnum motorem. Dicendum
eſt ad hoc ꝙ hoc eſt uerū ſi illi tres motores ordinarent̃
ex equo ad motū illū: ita ꝙ vnus nõ eſſet in alio ſed deꝰ
qui eſt motor abſolute primus mouet in motore qui eſt
primus in natura ſicut cauſa prima mouet in cauſa ſcda
motor aūt ille qui eſt primus in natura mouet ſecundā
potentiā mobilis circularis ſicut forma ignis ſbalis mo
uet ignē ſurſum ſm potētiam leuis nec exigunt̃ diuerſi
motꝰ pp formā ſbalē ignis ⁊ potētiā leuis. ¶ Articꝰ 25º.

S Ecundo queritur Utrum

motoꝛ ille qui eſt intra ⁊ non eſt diuiſibilis ſm quantitatem mobilis ſit anima celi uel nō. Et videt̃ ꝙ ſic: quia hoc expꝛeſſe haberi pōt ꝓut videt̃ in 2° de celo ⁊ mūdo: ubi dicit pħus ꝙ ſi celuꝫ habet aiam ⁊ eſt in ipſo pꝛincipium motus tunc ꝓculdubio ſunt ei ſurſum ⁊ deoꝛſum dextrū ⁊ ſiniſtrū. Ex quo patet ꝙ pħus ponit pꝛo cauſa dextri ⁊ ſiniſtri celū hēre aiam. Item in p° celi ⁊ mundi Uita eſt in celo fixa ⁊ ſempiterna in ſecula ſcľoꝝ que nō finit̃ neqꝫ deficit ⁊ eſt melioꝛ vita. Uita aūt eſt actus aie ergo aia celi eſt motoꝛ celi. Preterea oīs ſuba ſpūalis ſepabilis a mā ꝯiuncta coꝛpori eſt aia ⁊ oēs iſte dn̄e pꝛobant̃ de motoribus ſpherarum in xj° metha^{ce}. ſ. ꝙ ſunt ſube ſepate cōiuncte mobilibus ergo ſunt aie. Preterea hoc expꝛeſſe dicit Cōmētatoꝛ ſup 2° de celo ⁊ mundo in pꝛincipio ubi dicit ꝙ celū habet itellectuꝫ qui eſt foꝛma indiuiſibilis ſm quātitatē celi ⁊ ille eſt aia. Item in lib° de ſuba oꝛbis dicit pħus: manifeſtū eſt ꝙ foꝛma mouēs celuꝫ natura eius ⁊ natura aie ⁊ plura talia ꝯtinent̃ ibidez ſicut eſt iſtud coꝛpus celeſte mouet̃ ex ſe ⁊ aia ergo habet aiam tm̄ ⁊ nō habet aliud pꝛincipiuꝫ ſui motus. ⁊ q: mouet̃ circulariter ſcimus ꝙ pꝛincipiū huius aie ſm ꝙ eſt aia eſt moueri circulariter. Item in eodez loco dr̄ ꝙ coꝛpus celeſte nō eſt neceſſarium in ſuo eſſe ſicut eſt diſpō in coꝛporibus aialiū que ſunt hic. aialia eniꝫ que ſunt hic apparet ꝙ aie eoꝝ ſunt neceſſarie in eſſe coꝛporum ſuoꝝ. Et ꝙ nō ſaluarent̃ niſi per ſenſibilez aiam ⁊ imaginatiuā. coꝛpus aūt celeſte q: eſt ſimp^{x} ⁊ intrāſmutabile ab aliquo extrinſeco nō idiget in ſuo eſſe anima ſenſibili nec imaginatiua: ſed tm̄ indiget aia ſpm̄ mouēte in celo ⁊ virtute que nō ſit coꝛpus neqꝫ ſit in coꝛpore ſm diuiſionē ipſius ad largiēdū ipſi ꝑmanentiā eternā ⁊ motū eternū qui nō habet pꝛincipiū neqꝫ finē. ¶ Ex quo accipit̃ ꝙ celū habet aiam ⁊ ꝙ hec aia nō eſt ſenſibilis ſed motiua ſm locū que largit̃ ei ꝑmanētiā ⁊ motum que nō habet pꝛincipiū ⁊ finē per gn̄ationē in tpe: lꝫ per creationē habeat pꝛincipiuꝫ: ut ſupꝛa habitum eſt. Item in ſex pꝛincipijs habet̃ de aia mūdi: ⁊ hec ponitur eſſe motoꝛ pꝛimi mobilis ergo pꝛimū mobile hēt aiam. Si foꝛte dicat̃ ꝙ hoc hereticum eſt ⁊ nō ꝯſentiēdum in hoc pħis quid rn̄debit̃ Auguſtino ſup geneſim ad lr̄aꝫ qui relinquit pꝛo dubio. Utruꝫ ſtelle ſint aialia uel nō. Naꝫ ſi eſſet hereſis videt̃ ꝙ ipſe determinare deberet. Item Hiero^{9} ſuper eccleſiaſten ſup illud Luſtrans vniuerſa in circuitu pergit ſpūs. dicit ſic ipm ſolē ſpm̄ noiauit eo ꝙ aial ſit ⁊ ſpiret ⁊ vigeat ⁊ oēs oꝛbes curſu ſuo expleat. Item Raby moyſes. Celi ſunt aialia rōnalia. ſ. appꝛehenſores creatoris. hoc aūt eſt ueritas ꝓbata etiam ex parte legis ⁊ nō ſm coꝛpora motiua ſicut ignis ⁊ terra ſicut putant inſipiētes: ſed ſicut dixerūt pħi. aialia obedientia creatori ⁊ laudāt ipm ⁊ cantāt ei cāticū ⁊ laudez ſublimē ⁊ hec auctoritas iacet in 2^{a} collatione neutroꝝ. Item Auicēna in 6° de nālibus ⁊ in ſuo li° de celo ⁊ mūdo expꝛeſſe dicit ꝙ celū habet aiam ⁊ fantaſiam cui obedit vniuerſa materia mundi: ſicut coꝛpus aialis obedit aie aialis: ⁊ ſicut coꝛpus aialis imutat̃ ſm imagines delectabilis uel triſtis appħenſas ab aia aialis: ita materia elemētoꝝ mutat̃ ad imaginationem motoꝝ celi: ⁊ ideo ſiunt qn̄qꝫ terremotus ⁊ ſciſſure terre in inferioribus. ¶ Sed cōtra ꝓbat̃ in libꝛo de aia ꝙ nullū coꝛpus ſimplex pōt eſſe aiatum. ⁊ ratio eſt: q: cum aia diuerſas habeat potētias opoꝛtet diuerſitatē eſſe aliquā in oꝛganis que ꝑficit ſm diſtinctionē ſuarū potentiarū habituꝫ eſt aūt ſupꝛa ꝙ celum eſt coꝛpus ſimp^{x} ergo nō pōt eē aiatū. Item in li° de aia ꝓbat̃ ꝙ ubicūqꝫ eſt itellect^{9} ibi eſt ſenſus ⁊ uegetatio ſed nō ꝯuertit̃. ⁊ ubicunqꝫ eſt ſenſus ibi eſt uegetatio: ſed nō ꝯuertit̃. Si ḡ in celo eſt aia que eſt intellectus ut ſupponitur a quibuſdam tunc erit ibi ſenſibile ⁊ uegetabile ⁊ ita ibi ad minus erit tactus iter ſenſus ⁊ nutritiua inter potentias uegetabiles. omne autē qđ nutrit̃ coꝛruptibile eſt ergo celum eſt coꝛruptibile. Similiter nō videmus ibi oꝛgana ſenſuuꝫ. ergo nō habet animam ſenſibilem. Si foꝛte dicat̃ ꝙ habet animaꝫ intellectualē pꝛeter ſenſibilē ⁊ uegetabilē ⁊ illa nō indiget oꝛganis neqꝫ in ſe neqꝫ in ſuis opatiōib^{9}. ¶ Cōtra intellectus nō efficit̃ in actu niſi per abſtractionē a fantaſmatibus. ſi igitur habet intellectū aut ille intellectus nunq̄ꝫ erit in actu ⁊ ſic erit ſicut doꝛmiēs. aut opoꝛtet ꝙ habeat fantaſiā ⁊ ſenſibilē aiam: ⁊ hoc abſurdum eſt ponere in celo. Si foꝛte dicatur ꝙ intelligit vniuerſalia ſicut dicit yſaac in libꝛo de diffinitionibus. Contra ſcientia rei in vniuerſali nō eſt niſi ſcia rei in potētia: q: inferioꝛa in ſuis ſuperioribus nō ſunt niſi in potētia. Cum ergo nō habeat potētias per quas deſcēdit̃ ad particularia nunq̄ꝫ videt̃ ſcire rem in ꝓpꝛia natura. Preterea cū intellectus celi ſit directiuus operis ſui videt̃ ꝙ ſemper erret in particulari cū intellectus pꝛedeterminans opus nulla rōne poſſit deſcēdere ab ulib^{9} ad particulare hoc uel illud niſi cum hic ⁊ nunc ⁊ alijs diſpōnibus particularibus: ſm hoc ergo deficeret intellectus illius coꝛporis nobilis ab intellectu humano in duobus. ex parte enim ſpeculatiui intellectus deficeret: q: ſcia eius eſſet in potētia cuꝫ eſſet in ul'i tm̄ uel eſſet impfecta q: nunq̄ꝫ cognoſceret ꝓpterquid. ex parte aūt pꝛactici intellectus qui ꝑdeterminat opus etiam deficeret per errorē opis: q: opus nō eſt circa ul'ia ſed circa particularia. Si pꝛopter iſtas rōnes aliquis dicat ꝙ quatuoꝛ ſunt dn̄e aie. ſ. uegetatiuū ⁊ ſēſitiuū itellectiuū ⁊ motiuū ſm locū ſicut dicit Ariſtoteles in 2° de aia ꝙ multip^{r} ipo viuere dicto ſi vnū eoꝝ aliqđ inſit ſolū viuere ipm dicimus: ut intellectus ⁊ ſenſus motus ⁊ ſtatus ſm locū. Adhuc aūt motus ſm alimētū ⁊ augmentū ⁊ detrimentū vita eſt ⁊ ſicut ibidem dicit aiatuꝫ ab inanimato determinat̃ in viuendo. Si inq̄ꝫ ſic dicatur ⁊ ꝙ in celo eſt tm̄ motiuum ſm locū ⁊ nō alie dn̄e aie ⁊ ꝓpter hoc ipm dicit̃ aiatuꝫ ⁊ hēre aiam. ¶ Contra aut igit̃ pꝛincipiū eſt motiuum motu locali aut ſm nām. Si hoc ultimo mō dicat̃ tunc omne qđ mouet̃ ſm nām ſurſum uel deoꝛſum haberet aiam cum hēret pꝛincipiū motus ſm locuꝫ in ipſo perſe ⁊ nō ſm accidens. Si aūt pꝛimo mō dicat̃ ſequunt̃ multa incōueniētia: quoꝝ pꝛimū eſt ꝙ hoc eſt cōtra pħum: q: ipſe in 2° de celo ⁊ mūdo loquēs de ſtellis ⁊ oꝛbe pꝛobat ipſa nō hēre motū pꝛoceſſiuū ſic dicēs ut natura poſuerit ſtellas mobiles motu ꝓceſſiuo extra rōnem eſt ⁊ nō ꝑparauerit eis inſtrumentū motus ⁊ natura quidez nō poſuit aliud aliqd uacuum abſqꝫ cauſa. quaſi diceret cum in rebus inferioribus nō inueniat̃ uanum aliqđ multo minus in rebus ſupioribus. Et quia aliqs poſſet dicere ꝙ natura ingeniauit inſtrumēta motus alijs aialibus ſed nō celo. obuiat pħus dicēs: impoſſibile eſt ut natura ingeniet aialibus ⁊ intendat in eis ⁊ recedat ab iſtis coꝛporibus ſublimibus mobilibus hn̄tibus ꝓpꝛietates in naturas ultimas. Et ut expoliet rebus quibus poſſibile eſt ut incedāt perſe: ⁊ elonget ea a reb^{9} que habent inſtrumētū motionis ſue. ⁊ hoc quidez dicit pħus de ſtellis. ſed eadē ratio de ſpheris eſt in qbus mouent̃ ſtelle q: neutrū illoꝝ videmus hēre alas uel pedes uel aliqd huiuſmodi. Aliud incōueniēs eſt quia ſicut dicit pħus in libꝛo de aia. mot^{9} ꝓceſſiuus eſt ad oēm partē. ſ. ante retro deoꝛſum ſiniſtroꝛſum ſurſum ⁊ deoꝛſum. pꝛincipiū aūt motus celi nō mouet niſi in vno circa mediū. Tertiū icōueniēs eſt q: ſicut dr̄ in 8° phi^{oꝝ} illa mouent̃ a ſeipſis motu ꝓceſſiuo que qeſcūt qn̄ uolunt ⁊ mouent̃ qn̄ uolunt: celū aūt ſemp vnifoꝛmiter mouet̃. Quartuꝫ incōueniēs eſt q: nihil eſt dictū: celū hēre tm̄ pꝛincipiuꝫ motus ꝓceſſiui ⁊ nō intellectū ⁊ ſenſibilē aiam. q: ꝓbat̃ in libꝛo de aia ꝙ nihil mouet motu pꝛoceſſiuo niſi intellectus ⁊ fantaſia. Cuius ſignū eſt ꝙ plantas que nō hn̄t itellectū uel fantaſiā videm^{9} imobiles per locū. Quin

tum incōueniēs eſt ꝙ motus ꝓceſſiuus eſt propter diſtātiā delectabilis ꝯuenētis: ī celo aūt nō eſt diſtātia talis delectabilis ꝯuenientis. ¶ Si forte dicat̄ ꝙ aīe celi nō eſt eadē ratio cū aīabus aīaliū que ſunt actus phiſici ⁊ organici corporis poᵃ vitā hñtis. ¶ Adhuc obijcit̄ in cōtrariū aliter. in omni enim motu aīato motus corporis cōtrariat̄ motui aīe. Huius probatio eſt per inductionē ⁊ ſyllogiſmū q: inductio quidē eſt in oībus aīalibus natātibus ⁊ uolātibus ⁊ repētibus. hoꝝ enim oīum corpora grauia ſunt ⁊ tēdunt deorſum ex natura corporis: cum tñ ab aīa ferant̄ ſurſum ⁊ retrorſuꝫ ⁊ dextrorſuꝫ ⁊ ſiniſtrorſum. Per ſyllogiſmū ſic. nullū corpus laſſatuꝫ ⁊ corruptū multitudine motus alicuius mouet̄ motu illo ſm nām ſuā: ſed extra nām omne corpus motū multitudine motus ꝓceſſiui eſt laſſatū ⁊ corruptū. ergo nullum corpus motū motu ꝓceſſiuo eſt motū motu illo ſm nām ſuā. Ad hoc rñdet quidā phus in libro de ſuba orbis ꝙ motus circularis in celo eſt aīe ſm ꝙ eſt aīa ⁊ ꝙ in celo nō eſt niſi motus aīe ⁊ nō corporis: ⁊ ideo nō inducit̄ ibi laſſitudo ex cōtrarietate motoꝝ. ſ. aīalis ⁊ naturalis. Sed cōtra quicqd eſt aīe ſm ꝙ eſt aīa eſt oīs aīe. ſi ergo motus circularis eſt aīe ſm ꝙ eſt aīa eſt oīs aīe qḋ ad oculū patet eſſe falſum. Si dicat̄ ꝙ eſt aīe intellectualis adhuc patet eſſe falſum: q: homo nō mouet̄ circulariter. Si dicat̄ ꝙ aīa celi ⁊ aīa hoīs intellectualis nō ſunt vnius rōnis ⁊ ideo aliqḋ ꝯuenit aīe celi qḋ nō cōuenit aīe hoīs: ſed ſic motor celi nō erit aīa niſi ſm ꝯuenientiam in noīe tñ. Preterea hoc erit cōtra phos qui utrāqꝫ aīam. ſ. celi ⁊ hoīs diffiniūt duobus. ſ. per intelligere ⁊ mouere ſm locū. Si forte dicat̄ ꝙ ille motus dī aīe ſm ꝙ eſt aīa q: eſt aīe preter cōiunctionē ad corpus illud. hoc erit cōtra Ariſtotelē in de celo ⁊ mundo. quia ipe vult ꝙ omne corpus hēat nālem motū uel a medio uel ad mediū uel circa mediū. Si ꝓpter hoc dicatur ꝙ motus aīe celi nō eſt diuerſus a motu corporis eius. ſ. ꝙ celū de natura ſui fertur circulariter ⁊ aīa celi mouet motu eiuſdē: ⁊ ideo dicit phus nō eſt ibi alius motꝰ niſi motꝰ aīe tñ. ¶ Cōtra quicūqꝫ motores in vno ⁊ eodē mobili efficiūt vnū motū numero ipſi ſunt vnius nature. Ueritas huius ꝓpōnis habet̄ ex. xjᵒ methaᶜᵉ. ubi numerus motoꝝ ꝓbat̄ per numerū motuum ⁊ ꝑpetuitas motoꝝ ex perpetuitate motuū. Prima ratio eſt ad hoc ꝙ potētie actiue ⁊ motiue diffiniunt̄ per actus ⁊ operationes ſuas. Si igit̄ aīa celi ⁊ natura corpis celi mouet̄ motu eodē numero ipſa erit eiuſdē nature ⁊ eiuſdē eēntie numero. ¶ Hanc qōnem totā determinat Damaſcenus in 2ᵒ libro capᵒ 6ᵒ. per iterꝑtationē vnius partis ſic dicens. nullus aūt aīatos celos uel luminaria exiſtimet: inaīati eniꝫ ſunt ⁊ īſenſibiles: q: ⁊ ſi dicat diuīa ſcriptura letent̄ celi ⁊ exultet terra: eos qui in celis ſunt angelos ⁊ qui in terra hoīes ad letitiaꝫ uocat. nouit enim ſcriptura ⁊ ꝓſopeia. i. ꝑſonarū fictione uti ⁊ ut de animatis de inaīatis loqui. ſicut illud quid eſt tibi mare ꝙ fugiſti ⁊ tu iordanis ⁊c. ⁊ ita videtur ꝙ celū nō hēat aīaꝫ. ¶ Solutio nos cuꝫ ſanctis ꝯfitemur celos nō hīe aīas nec eſſe aīalia ſi aīa ſm ꝓpriā rōnem ſumat̄. Sed ſi uellemus phos ad idem reducere cuꝫ ſanctis dicemus ꝙ quedā intelligētie ſunt in orbibus deſeruiētes primo in motu orbiū. ⁊ intelligētie ille dñr aīe orbiū ⁊ nō vniuoce cum intelligētijs hoīum eo ꝙ nō egrediunt̄ in actuꝫ per abſtractionē a fantaſmatibus ſed ipſe reuertunt̄ ſup eſſentiā ſuā: ⁊ per eſſentiā ſup aliud reditiōe cōpleta. ſicut enim dicit in libᵒ de cauſis in xijᵃ ꝓpōne. Oīs enim intelligētia intelligit eſſentiā ſuā. Et uerū in ꝓpōne 14ᵃ. Oīs ſciens qui ſcit eſſentiā ſuā eſt rediens ad eſſentiaꝫ ſuā reditione cōpleta ⁊ ideo ille intelligētie nō habent duas potētias. ſ. intellectū ⁊ appetitū mouentē ſm locū nec hñt cōparationē ad orbes ſm iſtā rōnem aīe que dī ꝙ aīa eſt endelechia corporis organici phiſici potētia vitam hñtis. q: iſta ratio ꝑ prius ⁊ poſterius ꝯuenit intellectui ⁊ ſenſibili ⁊ uegetabili. intellectus enim nullius corporis eſt actus q: nō utitur organo corporis: nec in ſe nec in ſuis opationibus. Aliogn non hēret aliquā opationem extra corpus ⁊ oporteret ipm deſtrui deſtructo corpore: ſicut deſtruitur uegetabile ⁊ ſenſibile in brutis. operat̄ aūt ad corpus ut nauta ad nauē hoc eſt ſm rōnē mouēdi ipm ⁊ regēdi ſicut dicit̄ in liᵒ de aīa. ⁊ in ſecunda ꝓpōne de cauſis. Oīs intelligētia diuina ſcit res per hoc ꝙ eſt intelligētia ⁊ regit eas per hoc ꝙ eſt diuina ⁊ dicit̄ diuina intelligētia ibi participās oēs bonitates diuinas a primo motore qui eſt deus. Qḋ aūt hec ſit ſententia phoꝝ patet ex uerbis eoruꝫ. ſic enim dicit Raby moyſes 2ᵃ collatiōe ducis neutroꝝ. Nullus ſic dicit cito ꝙ celū hēat aīam. hoc aūt cōprehēdit labore itellectus. auditor autē putat ꝙ illud longe ſit a ſcīa qñ aſcendit in cor eius: cum dicimus ꝙ hēt aīam ꝙ illa aīa eſt ſicut hominis uel aſini: ſed nō eſt iſta ratio dicti. eſt aūt rō eius ꝙ motus ipſius localis oñdit q: in ipſo eſt principiuꝫ a quo mouet̄ ſine dubio ⁊ illa virtus prima dicit̄ aīa. Eandem ſnīam dicūt Aueroys ⁊ Auicenna ⁊ fere oēs phi. ¶ Ad pmū ergo qḋ obijcit̄ de libro aīe patet ſolutio: q: nō per hunc modū determinat̄ aīa in libro de aīa ꝑ quē dicit̄ intelligētia mouēs orbem aīa: q: nō eſt de ſpeculatione nālis cum ſit ſuba ſeparata a materia cōmixta cōtrarijs ſed potius determinat̄ in xjᵒ methaᶜᵉ. Per hoc etiam patet ſolutio ad ſcōm. ¶ Ad tertiū dicēdū ꝙ intelligētia mouēs orbem intellectū nō habet abſtrahentē a fantaſmatibus. Et ſi obijcit̄ qḋ Auicēna dicit ꝙ habet fantaſiā ⁊ imaginationē. Rñdendū eſt ꝙ ipſe uocat fantaſiā ⁊ imaginationē applicationē intellectus ad particularia nature. ¶ Ad hoc aūt qḋ querit̄ utrū ſua ſcientia ſit ulis. dicēdū eſt ꝙ nec eſt ulis nec ꝑticularis nec vniuoca nr̄e ſcie ulis nō eſt ꝑꝑ rōnē iductā. ꝑticularis non eſt: qa illoꝝ nō eſt diſciplīa ut dicit Plato. Uniuoca nr̄e ſcie nō eſt q: non oritur ab ente per abſtractionē ut nr̄a ſcīa. Qualr̄ aūt ſit intelligendū accipit̄ ex hoc ꝙ omnis cauſa cognoſcēs ſe inquātū cauſa eſt cognoſcit cauſatuꝫ ſuum: omne cauſatū cognoſcēs inquantū cauſatum eſt cognoſcit cām ſuā. vnde dicimus ꝙ motores ſpherarū per motū cauſarū cauſant oēm diuiſibilitateꝫ que eſt in inferioribus ſm nām: ⁊ ideo cognoſcētes ſe inquantuꝫ cauſe ſunt cognoſcunt nālia oīa. ſilr̄ inferiores motores ſpherarū cognoſcūt ſupiores per hoc ꝙ ſunt moti ab eis ut deſideratū mouet deſideriū. Et ita patet ꝙ hec ſcientia nō eſt in uli nec in particulari: per hoc eñ ꝙ cognoſcunt ſe cognoſcunt ulia ⁊ particualaria cauſata a motoribꝰ ſuis. ⁊ hoc eſt qḋ dicit phus in 7ᵃ ꝓpōne libri de cauſis. Oīs itelligētia ſcit qḋ eſt ſupra ſe ⁊ qḋ eſt ſub ſe. Et ſcit qḋ eſt ſub ſe qm̄ eſt ei cauſa. ⁊ ſcit qḋ eſt ſupra ſe qm̄ acquirit ab eo bonitates. Per hoc etiam patet ꝙ intellectus motoꝝ completior eſt intellectu humano: ⁊ habent ſciam ꝓpterquid ⁊ intellectus eorū eſt motus ſm predeterminationē determinati operis ⁊ non erroneus ſicut videt̄ ꝓbare obiectio ⁊ ſemp eſt rectificatus in ope eo ꝙ nunqꝫ accipit rem niſi per illud quod eſt uere cauſa ſm nām. ¶ Ad hoc aūt qḋ obijcit̄ de Yſaac, dicimꝰ ꝙ ipſe appellat ule ſpēm ⁊ rōnem per quā intelligunt motores. hec enim eſt ratio ſube motoꝝ ſm ꝙ eſt cauſa etiam ipſi ſunt cauſe ules in tota natura que cauſe determinant̄ ad hoc ⁊ illud ſm ꝙ portiones cauſatas ex diuerſo ſitu ſtellarū ⁊ diuerſo motu orbium. ¶ Ad id qḋ obijcit̄ ꝙ in celo tm̄ ſit principiū motus ſm locum dicimus ꝙ hoc nō eſt uerū: immo eſt in celo ſm phos intellectus ⁊ motiuū ſm locū. ¶ Ad hoc aūt qḋ querit̄ utrū moueat ſm nām uel motu ꝓceſſiuo dicimus ſm phm in libro de ſuba orbis ꝙ ſm nām ⁊ nō eſt ſimile de leui ⁊ ḡui in elemētis: q: ſuba leuis ⁊ grauis nō diuerſificāt̄ in eodē corpore ſm ante ⁊ retro ⁊ dextruꝫ ⁊ ſiniſtrū

⁊ ſuperius ⁊ inferius: ⁊ ideo motus iſte nō eſt motus intelligentie ſed talis diuerſitas non eſt in corpore celi ⁊ ideo motus eius eſt motus intelligētie. oīa aūt que oſtēdunt ꝙ nō eſt motus ꝓceſſiuus cōcedimus de plano. ⁊ ideo q: ꝓceſſiuus motus eſt ad ſalutē ſubiecti que ſalus diffuſa eſt in locis diuerſis ad que mouet͂ aīal ⁊ tali ſalute nō indigēt corpora celeſtia ut dicit͂ in libro de ſba orbis. Cōcedimus aūt ꝙ intelligentia que dicit͂ aīa ⁊ motor orbis non ƀm eandē rōnem dicit͂ aīa cum intellectu hoīuȝ: ſed per prius ⁊ poſterius lȝ enim utraqȝ determinent͂ per itelligere ⁊ mouere nō ſunt vnius rōnis hinc inde ut patet ex ꝑdictis. ℭ Ad hoc aūt qđ obijcitur de cōtrarietate motus corporis ad motū aīe. Dicēdum ꝙ hoc eſt uerū in hijs que mouent͂ ꝓceſſiue: ſed in hijs in quib⁹ aīa mouet ƀm nām corporis nō accidit laſſitudo uel labor ex motu aīe. ℭ Ad hoc qđ dicit phs ꝙ eſt ibi motus aīe tm̄. Dicendū ꝙ hoc intelligit͂ ꝙ aīa non mouet alio motu q̄ȝ ƀm nām illius corpis. ℭ Ad id quod obijcit͂ in cōtrariū dicendū ꝙ hoc nō cōuenit omni aīe mouere enim nō eſt vnius rōnis in motore ſuperiori ⁊ in motore aīaliuȝ. ℭ Ad aliud dicēdū ꝙ motor q eſt intelligentia ⁊ motor qui eſt ex parte nature corpis ſunt diuerſi: q: lȝ cōparent͂ ad vnum motū nō tm̄ eadem rōne: in celo enim motū eſt cōſiderare dup^x^. ſ. ƀm circulū ſimplicē ⁊ ſic ordinat͂ motus ad motoreȝ qui eſt natura ⁊ forma ſubālis corporis celeſtis ⁊ diſpōnes mālcs ad ipſum ſunt lumen ⁊ figura. Item inuenit͂ in motu ratio dextre vnde īcipit motus: ⁊ ratio ſiniſtre per quā eſt regiratio motus: ⁊ ratio ante ⁊ retro ƀm quā eſt obligatio motus: ⁊ ratio ſupra ⁊ ratio infra ƀm quarū imobilitatē mobile nō egredit͂ de loco ſuo: ⁊ ƀm has rōnes cōparatur motus ad intelligentiā que dicit͂ aīa ⁊ motor celi. ad motorē aūt primuȝ abſolute qui eſt deus habet cōparationē ut ad mouens nō ꝓportionatum motui ⁊ mobili. ℭ Iſta oīa diximꝰ ƀm phos qui nō cōtradicūt qbuſdā ſctis negātib⁹ celū aīam hr̄e niſi in noīe ſolo qui abhorrēt nomē aīe: ⁊ tm̄ bn̄ ꝯcedūt ꝙ itelligētie quedā ſiue angeli mouēt celū iuſſu dei: ſicut ponimus ƀm catholicā fidē quoſdā angelos miraculoſa facē: ⁊ legib⁹ nature cōcurrere: ita nō eſt ꝯtrariū fidei quoſdā angelos iuuare nām in mouēdo: ⁊ gubernādo ſpheras celoꝝ quos angelos mouētes ſiue intelligētias phi dicūt aīas. Sancti ꝟo timētes ne forte dicere cogant͂ celos eſſe aīalia ſi cōcedunt ipſos hr̄e aīas negāt motores celoꝝ eſſe aīas. Et ita patet ꝙ nō eſt ꝯtradictio inter eos. antiqui enim deos ⁊ angelos dicebant aīas mūdi. Et hoc eſt qđ dicit Auguſtinus in fine quarti de ciuitate dei. Hij ſoli uidētur aduertiſſe qđ eſſet deus: qui crediderūt eū eſſe aīam motu ac rōne mūdū gubernātem. Et per hoc patet etiā ſi nondū tenebāt qđ ueritas habet. deus eniȝ uerus nō aīa ſed aīe quoqȝ effector ⁊ cōditor ſi tm̄ ꝯtra preiudiciū cōſuetudinis ſue liberi eſſent vnū deū colendū faterentur atqȝ ſuaderent motu ac rōne mundū gubernantem ut ea cum illis de hac re quo remaneret ut deuȝ dicerēt aīam nō potius ⁊ aīe creatorē. Alibi in qōnibus de aīa redibimus ad hanc qōnem. ℭ Articulus 26°.

Tertio queritur

de cōparatione motoris primi ad motores inferiores. ⁊ videt͂ ꝙ cōparant͂ p eque: q: oēs mouēt motu durāte per totum tēpus: cum igit͂ motus illi ſint equales motores equales eſſe vident͂. ℭ Item videt͂ ꝙ pn̄t eſſe cōtrarij: quia in nobis ſunt duo motores. ſ. intellectus ⁊ fantaſia ⁊ fantaſia q̄nqȝ cōtrariat͂ intellectui ergo videt͂ ꝙ ſimilr in ſupioribus inferior poſſit cōtrariari ſupiori. ℭ Itē videt͂ ꝙ iferiores pn̄t errare in motu ⁊ nō ſupior: q: fantaſia pōt eſſe recta ⁊ nō recta itellect⁹ ſemp rectus: ut dicit phus. igitur ſimilr in ſupioribus iferiores pn̄t errare ſuperiore nō errāte. ℭ Solutio dicēdū ſicut ꝑus obiectū eſt ꝙ motores cōparant͂ ƀm eque quātuȝ ad durationē motus: ſed in alijs quatuor cōparant͂ nō ƀm eque quoꝝ primū eſt ꝙ primus motor mouet non motus ⁊ mouet inferiores ut deſideratū mouet deſideriū inferiores aūt mouent moti. Huius ſignū eſt ꝙ omnes inferiores ſequunt͂ motuȝ ſupioris ⁊ ideo dicit͂ in libro de cauſis ꝙ primū eſt diues in ſe ⁊ diues in alijs. ℭ Secūdum eſt ſimplicitas in mouēdo: primus enim mouet vno motu ſimplici: inferiores aūt mouēt pluribus motib⁹. ℭ Tertium eſt in vigore mouēdi: primus enim motor circulū multo maiorē ⁊ corpus multo maius circūuoluit in eodem tēpore in quo motor inferior circulū inferiorē circūuoluit. ℭ Quartū eſt in fine motus: primus eniȝ motor ƀm alationē cōtinuā mouet ⁊ vniformē que eſt cauſa vniformitatis ⁊ cōtinuitatis in natura: inferiores aūt mouēt ƀm alationē ꝯtinuā ⁊ non vniformē q: obliquat͂ a meridie uerſus aquilonem ⁊ ſunt cauſa difformitatis que eſt in gn̄atione ⁊ corruptiōe. Per hoc patet ſolutio ad primū. ℭ Ad aliud dicit͂ ꝙ nō eſt ſimile de fantaſia ad motores inferiores q: fantaſia mouet cum apprehēſione hic ⁊ nunc ⁊ particulariuȝ in quibus accidit error ⁊ cōtrarietas ad intellectū eo ꝙ frequēter ſequit͂ bonuȝ ſimplr. ℭ Utrū aūt numer⁹ illorū motoꝝ ſit ƀm numerum mobiliū uel ſtellarū uel motuū. Hic querere relinquimus ⁊ hoc ideo q: vna ſphera plures habet motus ⁊ dubiuȝ eſt Utrum illi motus ſint a motore vno uel a diuerſis. Videtur enim Ariſtoteles uelle ꝙ ſint a diuerſis in xi° metha^ce^. q: ibi ipſe ꝓbat numerū motoꝝ eē numerum motuū ⁊ tangit plures eſſe motus in ſole ⁊ luna ⁊ alijs. Sed alij quidam phi dicunt vnum motorem eſſe de vna ſphera ⁊ ex ſtelle natura que eſt in ſphera dicūt illum motoreȝ influere diuerſos motus ipſi ſphere uel vnū. Tertia aūt ſecta vult ꝙ ſit numerus motoꝝ ƀm numerū ſtellarū in celo. Quarta aūt vult ꝙ ſit vnus motor oīum ſpherarū ⁊ extra oēs eas ⁊ hic eſt deus ⁊ hoc credimus eſſe uerius. In qōnib⁹ tamen de anima quedaȝ iterum de hac materia dicentur.

Conſequenter

Queritur de motib⁹ ſuperioꝝ. Et querunt͂ duo. ſ. De ſimplicitate motus ſuperiorum. ⁊ de rōne mēſure ƀȝ quā dr̄ mēſurare iferiora

ℭ An motus celoꝝ ſit ſimplex. Articulus 27°.

Ad primū

ꝓcedit͂ ſic. Nullū ꝯtinuum eſt ſimp^x^: mot⁹ celi eſt cōtinuus ḡ mot⁹ celi nō eſt ſimplex. Itē nihil hn̄s ꝑtes differētes inter ſe eſt ſimplex. mot⁹ celi hēt ꝑtes iter ſe differētes: q: pri⁹ ⁊ poſteri⁹ ergo ⁊c̄. Si pp lȝ dicat͂ ꝙ ſimplex eſt in cōparatione ad motū rectum ſiue ſit violent⁹ ſiue nālis. ℭ Cōtra motus celi eſt in maiori ſpatio q̄ȝ aliqđ alioꝝ ⁊ in maiori ſubiecto: ⁊ ita videt͂ ꝙ cōpoſitior ſit. Deinde queritur ad quid indiget deus motu celi: pfectioris enim agentis pfectior debet eſſe opatio. Unde cum deus ſit perfectiſſimū agens perfectius fuiſſet ſi uoluiſſet ⁊ per ſeipm̄ iferiora q̄ȝ per celū. ℭ Solutio dicim⁹ ꝙ mot⁹ celi ſimplex dicit͂ tribus modis. Uno mō q: ipſe eſt cauſa oīuȝ motuū nālium. Unde cuȝ ƀm viā reſolutiōis cauſati in cām motus celi ſit ultimū in genere motuuȝ oportet ꝙ ipe ſit ſimpliciſſim⁹. Scđo mō dr̄ ſimpliciſſim⁹ reſpectu tēporis q: nullus motus in tāto ſpatio pōt eſſe in tā breui tpe. Tertio mō dr̄ ſimpliciſſim⁹ q̄ȝtuȝ ad regularitatē q: in oībus partib⁹ eſt eque uelox qđ nō ꝯtingit in motu naturali recto nec violēto. Uiolētus enim uelox eſt in principio ⁊ tardus in fine vincēte motore nāli motorem violentū. nālis aūt rectus tardior eſt in principio ⁊ uelocior eſt in fine. motus aūt celi vniformis eſt in principio medio ⁊ in fine. Et per hoc patet ſolutio ad primo obiecta quia motus celi nō ſic dicitur ſimp^x^ ut ꝓcedunt

obiectiones ille. ¶ Ad aliud dicendū q̄ deus nō indi
get motu celi niſi ꝑpter imꝑfectionem materie inferio/
rum. ꝑpter enim illius transmutationem oportuit eſſe
corpus quod motu ſuo transmutaret eam ⁊ illud eſt ce/
lum. ¶ Articulus 28°.

s **Ecundo queritur** ſm quā
rōnem dicat motus ꝑmus mēſura aliorꝫ. Et vi
det q̄ ipſe nō ſit mēſura. dicitur enim in prima phīa q̄
vnūquodq̄ mēſurat ſui generis minimo. multi autē ſunt
minores motus q̄ motus celi. Sed q2 multa de hoc di
cta ſunt in qōne de tēpore: ideo huic diſputatiōi hic im
ponimus finē dicendo q̄ motus celi minimus eſt in na
tura ⁊ in partibus ſuis ⁊ ſm ſe ⁊ ſm partes ſuas menſu
rat alios oēs motus: ⁊ ſi ꝯtingat motū ſupiorꝫ mēſurari
ad motū iferiorꝫ hoc erit quo ad nos ⁊ nō ſimpliciter.

d **Einde queritur** de ef
fectu motus celi ⁊ ſtellarum in inferiori
bus. ¶ Et querunt duo. ſ. quis ſit effe
ctus. ⁊ quis ſit finis motus celi.
¶ Articulus 29°. Quis ſit effectus motus celi.

a **D primum proce**ditur ſic.
Dicit in geneſi q̄ fecit deus ſolem ⁊ lunam ⁊
ſtellas ut ſint in ſigna ⁊ tēpora ⁊ dies ⁊ menſes ⁊ annos
ergo uariatio tēporꝫ per hiemē ⁊ eſtatē ꝑ uer ⁊ autūnū
ſicut dicit Damaſcenus eſt effectus motus celi ⁊ ſtella/
rum: dicit enim nos dicimus qm̄ ſigna q̄ ⁊ ex ipſis fiūt
ymbris ⁊ ſiccitatis ⁊ frigiditatis ⁊ caliditatis ⁊ uentorꝫ
⁊ horꝫ talium. Silr̄ q̄ñ q2 dicūr ſigna eſſe mortis aliquorū
ſicut dicit Damaſcenus. qualitas aeris facta a ſole ⁊ lu
na ⁊ aſtris: alij ⁊ alij diuerſas cōplōnes ⁊ habitus ⁊ di/
ſpōnes ꝯſtituta. intelligit aūt per cōplōnes diūꝫ diuer
ſuꝫ qd eſt humoribus ſm q̄ alij dicūr cholerici ⁊ alij ſan/
guinei ⁊ huiuſmodi. per diſpōnes aūt intelligit infirmi
tates ⁊ ſanitates. per habitus aūt intelligit inclinatiōes
ad opera. vnde ipē dicit in lr̄a. habitus ſunt eorum que
ſunt in nobis hoc eſt in poteſtate noſtra. Item ipſe dicit
q̄ comete ꝯſtituunt ad ſignū mortis regū. Iteꝫ in eodē
cap° 7° li° 2° dicit q̄ fortaſſe aliquis dixerit q̄ñ hec prelio
rum ſunt ſigna aſtra. Ex hijs colligit q̄ aſtra hn̄t virtu/
tem in trāſmutatione elemētorꝫ ⁊ in mutatiōe cōplōnū
⁊ in mortibus hoiūm ⁊ inſup etiā in habitibus inclinā/
tibus ad opa ⁊ etiam in euētibus pliorꝫ. Cum ergo opa
⁊ plia ſint de hijs que ſubſunt libero arbitrio videnṫ ha
bere ptātem ſup liberū arbitriū. Item dicit Aug° in qr/
to de ciuitate dei q̄ ſydera dicūr ualere ad trāſmutationē
oīum corporꝫ. Item ſm phōs ꝑnoſticātes in aſtris ſicut
Ptolomeus docet in tetraſcuꝫ. ⁊ Albumaſar ⁊ Acabir
⁊ Meſcella ⁊ Ariſtoteles ⁊ Gorgis ⁊ multi alij in hora
ꝯiunctionis reſpicit aſcēdens: ⁊ domus aſcēdentis ⁊ cō
fert cum alio planeta qui reſpicit aſcēdēs perſe uel aliū
⁊ cum luna que magnū hēt dn̄ium fere in qualibet cō/
iunctione niſi ſit exn̄s in cōbuſtione ſolis. Si aūt nō eſt
alius reſpiciens aſcēdens cōfert cum ſola luna domus
aſcēdentis cuꝫ domo domus rei queſite ⁊ ſm q̄ illi con
iungent uel nō ꝯiungent uel reſpiciēt ſe uel non reſpi
cient: fit iudiciū de re queſita fienda uel nō fienda. ergo
videt q̄ aſtra in oībus vigorē habeant ⁊ virtuteꝫ. Item
yſaac in libro de diffinitionibus dicit q̄ deus fecit re/
gnare orbem ſup inferiora ⁊ diſponit ſm imperiū eius
regna ⁊ bella ⁊ cetera que regunt ab oībus. Sed cōtra
hoc eſt qd dicit Damaſcenus. noſtrorꝫ actuū ſydera ne
quaq̄ ſunt cauſa: nos enim liberi arbitrij a cōditore fa/
cti domini noſtrorꝫ actuum exiſtimus. Et ad cōfirman/
dum hoc iducit quatuor rōnes hijs uerbis. Si ex aſtro
rum oīa agimus ifluxu ſm neceſſitatē agimus que agi
mus. qd aūt ſm neceſſitatē fit neq̄ virtus eſt neq̄ mali
tia. Si aūt neq̄ virtutē neq̄ malitiā habemus neq̄ lau
dibus neq̄ coronis neq̄ vituperationibus nec etiam tor/
mētis exiſtimus digni: inuenieṫ aūt deus iniuſtus hijs
quidē bona uel tribulationes dans: ſed neq̄ guberna/
tionē neq̄ ſuarū creaturarū deus faciet ꝓuidentiā: ſed
etiam rōnale ſupfluuꝫ in nobis erit nullius exn̄tes act°
dn̄i ſupflue cōſiliamur: rōnale aūt oīno cuꝫ finis gr̄a no
bis datū eſt. Unde omne rōnale ⁊ arbitrio liberum eſt.
¶ Solutio dicimus ad ꝑdicta q̄ aſtra hn̄t vim ⁊ rōneꝫ
ſigni ſup ea que ſunt in materia trāſmutabili ⁊ etiaꝫ ſup
illa que ſunt obligata ei ⁊ dico ea eē in materia que ſūt
gn̄abilia ⁊ corruptibilia ⁊ mutabilia. Et dico illa obliga
ta materie que de neceſſitate ſequunṫ trāſmutationem
materie ſicut eſt aīa uegetabilis ⁊ ſenſibilis. quedā ſunt
que depēdentiā hn̄t ad mām ⁊ obligationē ſm qd ⁊ nō
ſimpr̄ ſicut eſt animus hoīs. Unde dicimus ſanguineꝫ
accenſum circa cor inclinare ad iram animuꝫ hoīs: ⁊ tn̄
nō de neceſſitate iraſcit ⁊ ſm q̄ animus inclinat ad ma
teriā ⁊ cōplōnē ſic etiam in eum hēt vim cōſtellatio ſm
quid ⁊ nō ſimpr̄: aliter enim periret caſus ſm liberum
arbitriuꝫ ⁊ cōſilium ſi nihil eſſet cōtingens ad utrūlibet
dici de futuro. ſicut optime diſputat phus in fine primi
perhyarmenias ⁊ ſicut oñdit in 2° phi°r. Sed adhuc di/
ſtinguēdū eſt q̄ eſt cauſa imediata ⁊ ꝓpterquid. Et pri/
ma cauſa eſt ulīs ⁊ mouēs ⁊ inclinās cauſas imediatas
⁊ q̄ñ dicit ſtelle hn̄t vim in inferioribus intelligit q̄ ha
bēt vim ſicut cauſe prime ulēs mouētes cauſas imedia
tas ⁊ ꝓpterqd ⁊ ideo nō ſemp ſequit de neceſſitate effe
ctus ad cōſtellationē: ⁊ hoc oñdit Damaſcenus dicens.
Nos dicimus q̄ñ ſydera nō ſunt cauſa alicuius eoruꝫ
que ſunt neq̄ corruptiōis eorꝫ que corrūpunt: ſigna aūt
ſunt magna ymbrium ⁊ aeris trāſmutationis fortaſſis
utiq̄ quis dixerit q̄ñ ⁊ pliorꝫ nō ſunt cauſa ſed ſigna. ſꝫ
⁊ qualitas aeris facta a ſole ⁊ luna ⁊ aſtris ⁊ alijs diuer/
ſas cōplōnes ⁊ habitus ⁊ diſpōnes cōſtituit: intēdit eniꝫ
Damaſcenus q̄ ſignū minus dicit q̄ cauſa. cauſa enim
ut dicit Boe° in topicis eſt quā de neceſſitate ſequit ef/
fectus. ſignum aūt eſt cauſa remota ⁊ nō de neceſſitate
cauſans ſine ꝯiunctione aliarū cauſarum. Et hoc idem
phus dicit in 2° de gn̄atione ⁊ corruptione. q2 lꝫ tp̄s ge/
nerationis oīum ſm aſcēſum circuli ſit equale: tn̄ qdaꝫ
gn̄ant citi° ⁊ qdā tardi° ꝑp mäe ꝯfuſionē maiorē uel mi
norē. Qd aūt hoc catholicū ſit dicē patet ex ṽbis Augu
ſtini i 5° de ciuitate dei ubi dicit ſic nō uſqueq̄ abſurde
dici pōt ad ſolas corporꝫ dr̄ias afflatus quoſdā ualere ſy
dereos ſicut ibi in ſolaribus acceſſibus ⁊ receſſibus vi
demus etiam ipī anni tēpora uariari ⁊ luminaribus in
cremētis ⁊ decremētis augeri atq̄ minui quedā gene/
ra rerum. fatum aūt qd imponat neceſſitatē liberi arbi/
trij etiā contra phiam eſt ponere niſi per hunc modum
quo dicimus aīam hoīs inclinari ⁊ mutari. Uñ Aug°
in qrto de ciuitate dei ꝯtra Tulliū negantē pſcientiam
dei ⁊ fatuꝫ ſic dicit. Nos aduerſus eos ſacrilegos auſus
atq̄ impios ⁊ deū dicimus oīa ſcire anteq̄ fiant ⁊ uolū
tate nos facere quicqd a nobis niſi uolentibus fieri ſen
timus ⁊ nouimus. oīa ṽo fato fieri nō dicim°: imo nul
la fato fieri dicimus q̄ñ fati nomē ſoluꝫ a loquentibus
poni in ꝯſtitutiōe ſyderū ſolet qua qſq̄ ꝯceptus aut na/
tus eſt. Ex hijs patet ſolō ad oīa qſita. ¶ Artic° 30°.

u **Ltimo querit** de fine mot° celi
Et videt q̄ gn̄atio ⁊ corruptio iferiorꝫ ſit mot°
celi: q2 hoc expreſſe oñdit in de gn̄atione ⁊ corruptione
qd ex latione ſupiorꝫ cōtinuat gn̄atio ⁊ corruptio. Iteꝫ
in glo. ſup aplm ad Romanos 8° ca° dicit q̄ ſuperiora
motu ſuo nobis ſeruiūt. ⁊ multi ſanctorū dicunt q̄ mo/
uent ad implendū finalr̄ mām elementorꝫ. Sed hic eſt
obiectio Auerroys. q2 nihil mouet ꝑpter indignius ſe.
gn̄atio aūt ⁊ corruptio inferiorꝫ indignior eſt celo ergo

non mouet finaliter ꝑpter illā. Preterea in 2° de celo ⁊
mūdo dicit ꝙ celum ſupͥmū vno motu ꝯſeqtur bonita/
tem pͥmi ⁊ orbes inferiores pluribus motibus: ſꝫ id qδ
ꝯſeqtur motor per motū eſt finis motus ergo aliq̈ boni
tas pͥmi finis eius eſt. ¶ Juxta hoc querit utruꝫ motus
celi idē habeat pro fine qδ habet pro pͥmo mouēte ut fiat
ab eodem in idem ex pte mouētis ſicut ab eodē in ideꝫ
ex pte fugnr. ¶ Jtem iuxta hoc querit utruꝫ ꝯſequit fi/
nem ſuū per motū qui eſt in toto tpe uel per circulatio/
nem vnam q: pfectior motor pauciore motu cōſequitur
finem ⁊ bonitatē ut dicit 2° de celo ⁊ mūdo. cū ergo mo/
tor celi pfectiſſimus ſit in natura videt ꝙ vna circulatio
ne deberet cōſequi finē ſuum. Si aūt hoc dat tūc oēs ſe/
quētes circulationes ſupflue erūt. ¶ Solutio dicimus
ad pͥmū ꝙ gn̄atio ⁊ corruptio inferioꝝ non ſimpl'r eſt fi/
nis motus celi ſed cōſequunt finē: finis aūt intēt° a mo/
tore eſt ut aliqd bonitate ⁊ nobilitate aſſimilet pͥmo mo
tori. ſ. deo. illa aūt bonitas ⁊ nobilitas eſt q: cum de° ab/
ſolute ſit cauſa oīum intēdit motor nālis celi imitari euꝫ
ex hoc ꝙ ſit cauſa pͥma in natura rerum nālium gn̄abili
um ⁊ corruptibiliū. Et ex hoc patet ſolutio ad primum.
¶ Ad id qδ iuxta hoc querit dicēduꝫ ꝙ idem numero
eſt pͥmum mouēs mouētem ⁊ finis qui acqrit per motū
eius. bonitas enim ⁊ nobilitas de qua dictum eſt ut deſi
deratum mouet motorē celi ⁊ eidem bonitas eſt quam
ſeqtur per motum. ¶ Ad id qδ poſtea querit dicēduꝫ
ꝙ dupx eſt finis. ſ. finis ut terminus: ⁊ finis ut finis. finis
ut terminus eſt quem ꝯſeqtur motor in opatione vna p
fecta ⁊ ideo dicit terminus q: terminat op° pfectū vnuꝫ.
finis ut finis eſt quem ꝯſeqtur motor in oībus opationi
bus ſuis ⁊ ille dicit finis ut finis q: getat ſimpr mouētē.
¶ Dicēdum ergo ꝙ motor celi per rotationē ſuā vnaꝫ
cōſeqtur finem ut terminū: ſed per motum qui eſt in to/
to tpe ꝯſeqtur finem ut finem: ⁊ eſt ſimile de motore in
gn̄atione qui intēdit pmanētiam in ſimili ⁊ conſequit fi
nem illum ut terminū in gn̄atione vna ſed pmanētiam
ut finem ſimpl'r nō cōſeqtur niſi per gn̄ationem indefeſ
ſam uel ingetam exp̄ſſius. ſimile eſt in motore augmēti
qui intēdit pfectam quātitatē ⁊ hāc ꝯſeqtur ut terminuꝫ
in augmētatione vna ſed ut finem ſimpl'r cōſequitur in
augmētationibus oībus ⁊ tūc geſcit: q: ſicut dicit phs 2°
de anima omnium natura cōſtantium terminus eſt ⁊ ra
tio magnitudinis ⁊ augmenti.

¶ De quarto Coequeuo.   Qō quinta.

c **Onſequenter** Que/
rit de q̈rto coequeuo qδ eſt angelica
natura de qua querunt tria. Primo
de natura eius in ſe. 2° de natura eius
in compatione ad aīam rōnalē. 3° de
ſtatibus. ¶ Circa nām angeli querū
tur tria. p° querit utrū angelus ſit cognoſcibilis. 2° qd ſit
angelus. 3° de attributis angelice nāe. ¶ Circa pͥmum
querunt duo. ſ. Utrū cognoſcibilis ſit angelus. ⁊ utrum
eodē itellectu cognoſcit ul'e ⁊ pticulare in angelo.

¶ Articulus pͥmus. Utrum angelus ſit cognoſcibilis.

a **D primum ꝑce**ditur ſic. Dicit
Aug° ꝙ duobus modis cognoſcit res per itel
lectum. ſ. aut per ſil'itudinem ſuam exiſtēdo in aīa ſicut
res ſenſibiles. aut per eēntiam ſuam exiſtēdo in ea ſicut
cognoſcit fides ⁊ charitas ⁊ cetera ſpūalia in aīa: ange/
lus nec per ſil'itudinem eſt in aīa cū nō ſit ſenſibilis nec
per eēntiā eſt ibi: q: per eēntiam eſt in loco exteriori dif
finitione ergo nō cognoſcit per intellectū. ¶ Jtem qc/
qd cognoſcit aut cognoſcit intelligētia indiuiſibiliuꝫ in
qua nō eſt falſum ut dicit phus. aut cognoſcit intelligen
tia diuiſibiliū. i. cōplexoꝝ. angelus nō cognoſcit itelligē
tia diuiſibiliū cum nō ſit in rōne cōplexi: ergo ſi cogno/
ſcit intelligētia cognoſcit indiuiſibiliū: ſed qcqd cogno
ſcit intelligētia indiuiſibiliū cognoſcit per formā abſtra
ctam ab ipſo. Cuꝫ igit ab angelo nō poſſit eē abſtractio
cum ipſe nō ſit res ſenſibilis angelus nō cognoſcit intel
ligētia indiuiſibiliū nec alio mō ergo nullo mō cogno/
ſcit. ¶ Jtem nihil intelligit niſi per aſſimilationem in/
tellectus nr̄i: ſed angelus non pōt aſſimilari intellectui
nr̄o ergo nō intelligit. Probatio minoris ad hoc ꝙ itel
lectus aſſimilet intelligibili duo exigunt. ſ. fantaſia mo/
uēs: ⁊ intellectus agēs. ſed quādocūqꝫ itelligit angelus
non eſt fantaſma mouēs ergo angelus nō intelligitur.
¶ Jtem dicit phus pereūte vno ſenſu perit demōſtra/
tio illius ſenſus: ⁊ ex hoc accipit ꝙ oīs itellectus nr̄ orit
ex ſenſu ergo cuius nullo modo eſt ſenſus illius nō eſt
intellectus ſed angeli nullius eſt ſenſus ergo nullus in
tellectus. ¶ CONTRA qδ nō cōtingit intelligi nō
ꝯtingit ſignificari ergo a deſtructione ꝯn̄tis qδ ꝯtingit
ſignificari ꝯtingit intelligi: ſed angelos ꝯtingit ſignifica
ri multotiēs in ſcriptura ḡ cōtingit eos intelligi. ¶ Qδ
ꝯcedimus dicētes ꝙ multis modis aliqd intelligit a no
bis. aliqn̄ enim aliqd accipit a nobis per ꝓpͥā ſpeciem
abſtractā ab ipſo ſicut lapis ⁊ aſinus ⁊ hō ⁊ cetera que ſē
ſibus ſubījciunt. aliqd etiam nō intelligit per ſpecieꝫ ꝓ/
pͥā ſed per ſpeciē opis ſui uel actus ſicut cognoſcit vir
tus magnetis per attractioneꝫ ferri. ¶ 3° modo cogno/
ſcit aliqd per ordinem ſiue ꝯn̄tiam rōnis ⁊ ordinem na
ture ſicut cognoſcit immobilitas pͥmi motoris. Cū eniꝫ
aliqd ſit motum nō mouēs ⁊ aliqd mouēs motum erit
aliqd mouēs immobile ſm ordinem nature ⁊ ꝯſequen
tiam rōnis. ¶ 4° modo accipit aliqd ab intellectu per
lumen fidei ⁊ nō per ſpeciem ꝓpͥam ſicut nos intelligi
mus deum eſſe trinū ⁊ vnum in ſpeculo ⁊ in enigmate
⁊ nōdum videmus eum per ſpeciē aptam. ¶ 5° modo
intelligit aliqd per reuelationem ⁊ hoc accipit per intel
lectum ex lumine infuſo qδ habet ſimilitudinem lumi/
nis incircūſcripti ſicut videt dicere beatus gregorius in
dialogo ubi loquit de reuelatiōe que facta eſt beato bn̄/
dicto. ¶ 6° modo cognoſcit aliqd ſm Augm ꝙ ſm ſui
pn̄tiam eſt in aīa ſicut intellectus intelligit ſe ⁊ cetera ſpi
ritualia que ſunt in ipſo. ¶ Ultimo modo aliqd cogno
ſcitur ſymbolice quādo ſcilicet ſpūalis ex ꝓpͥetatibus
qbuſdam corporalibus intelligit fortis ad pugnandum
ꝯtra diabolum ⁊ mortem. ⁊ dicit lapis ⁊ intelligit firmū
fundamētum ſpūalis edificij ꝙ. ſ. edificat ſup ipſum. an
geli igit accipiunt oībus hijs modis pͥter pͥmū ⁊ ultimū
Et per hoc patet ſol'o ad pͥm. q: ibi Aug° non loquit niſi
de illis duob° modis. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ angeli ac/
cipiunt per intelligētiā īdiuiſibiliū ⁊ tn̄ nō oportet ꝙ co
gnoſcant per formā abſtractā ab ipſis cuꝫ ſint multi alij
modi cognoſcēdi ut dictū eſt. ¶ Ad aliud ſil'r dicēduꝫ
ꝙ ſit ibi aſſimilatio ſꝫ nō oportet ꝙ ſpēs p quā ſit aſſimi/
latio abſtrahat a ꝓpͥo fantaſmate angeli. Et per h̄ etiā
patet ſol'o ad ultim q: nō oportet ꝙ illδ de quo eſt demō
ſtratio ſit pſe ſenſibile: ſed ſufficit ꝙ opus eius ſit ſenſibi
le uel illud ſupra qδ operatur.   ¶ Articulus 2°.

s **Ecundo queritur** Utꝝ ea/
dē potētia accipit ul'e ⁊ pticulare in angelo. Et
videt ꝙ ſic. nulla enim potētia acceptiua eſt īmālis niſi ī
tellect°. pticulare aūt in angelo eſt īmāle ḡ nō accipit ni
ſi per intellectū. Probatio pͥme eſt q: ſenſus non accipit
aliqd ſine pn̄tia māe. fantaſia aūt q̄uis accipiat ſine pn̄/
tia materie aliqd tamē non accipit ſine hijs que habent
eē in materia ſicut eſt figura color ⁊ huiuſmodi. ergo re
linquit ꝙ id qδ eſt oīno immāle non accipit niſi per in
tellectum. Probatio ſecūde eſt per diffinitionem ange/
li poſitam a Damaſceno: q: eſt ſubā intellectualis ſemp
mobilis arbitrio libera incorporea deo miniſtrās. Sil'i
ter Dionyſius dicit ꝙ angeli ſunt intellectualia lumina.

¶ Item nõ ſit abſtractio uĺis niſi per intellectū q̄ ſimpˣ eſt ⁊ immãlis ⁊ opoꝛtet ꝙ itelligibile ſibi ꝓpoꝛtionetur ⁊ ideo abſtrahit a materia ⁊ a mãe ꝓpꝛietatibus. Si ergo nec determinet̃ in materia nec in mãe ꝓpꝛietatibus nõ opoꝛtet ꝙ abſtrahat̃: ſʒ pticulare angeli nõ eſt in materia nec in ꝓpꝛietatibus ergo ſine abſtractione põt accipi ab itellectu. ¶ Cõtra nihil itelligit̃ niſi ꝙ ẜm aliquē modū eſt in itellectu: ſed pticulare angeli ut pticulare p nullū modū eſt in intellectu ut ꝓbat ſequēs obiectio ergo per intellectū nõ itelligit̃. ¶ Itē ẜm rõnē obiectoꝝ differūt actus ⁊ ẜm rõnē actuū differūt potētie. ſed uĺe ⁊ pticulare diuerſam hñt rõnē obiecti ergo nõ eſt actᵘ vnius rõnis ſup illa nec potētia. ¶ Itē querit̃ qđ determinet intellectū ut accipiat determinate hūc angelū uel illum. ¶ Solˀo dicēdū ꝙ vna potētia eſt ad uĺe ⁊ pticulare in angelo qui eſt itellectᵘ ut ꝓbãt ꝑme rões. ¶ Ad id aūt qđ in ꝯtrariū obijcit̃ dicēdū ꝙ hec eſt falſa ꝙ pticulare ut pticulare nullo mõ ſit in itellectu: eſt enim ibi per noticiã actuū ⁊ officioꝝ que oĩa ſignum ſunt ut dicit phus. ſed uerū eſt ꝙ nõ eſt ẜm ſubam ibi. ¶ Ad aliud dicimus ꝙ in ſenſibilibus ſūt foꝛme ꝯtrarie reducte ad diuerſa gña ẜm q̄s diſtinguunt̃ ſenſus ⁊ potētie mãles: ſed in intelligibilibᵘ aliud eſt q: eadē eſt rõ oĩum intelligibiliū ẜm ꝙ itelligibilia ſunt lʒ nõ ſit eadē rõ ſenſibiliū ẜm ꝙ ſenſibilia ſunt ⁊ ideo eodē intellectu accipit̃ uĺe ⁊ pticulare lʒ nõ eodē mõ ſe hñte. ¶ Ad ultimū dicēduʒ ꝙ itellectus ſimplr̃ accipit uĺe: ſed itellectus cū diſtinctione opis ⁊ officij determinat̃ ad pticulare diſtincta eni opa ⁊ officia ſunt loca collationis indiuiduantium que impoſſibile eſt in alio inuenire.

¶ Articulus 3ᵒ. Quid ſit angelus.

D Einde queritur de diffinitione angeli quã Damaſcenus in 2ᵒ liᵒ ponit dicēs ꝙ angelus eſt ſuba itellectualis ſemp mobilis arbitrio libera incoꝛporea deo miniſtrans. Sed videt̃ ꝙ angelus nõ ſit ſuba q: ſuba dicit̃ multiplr̃. ſ. materia: foꝛma ⁊ cõpoſitū: diffinitio ⁊ genus ⁊ dr̃ia ⁊ id quo deſtructo deſtruit̃ res. Cū ergo nullo hoꝝ modoꝝ dicat̃ de angelo angelus nõ videt̃ eē ſuba: ⁊ de oĩbus modis patet ꝙ angelus nõ dicit̃ ſuba niſi de cõpoſito. ¶ Sed ꝓbo ꝙ nõ eſt ſuba cõpoſita q: ſuba cõpoſita nõ eſt ſine cõponētibus: cõponētia aūt ſunt materia ⁊ foꝛma: cū ergo in angelo nõ ſit materia ⁊ foꝛma angelus nõ erit ſuba cõpoſita. Si aūt dicat̃ ꝙ eſt foꝛma ſola ⁊ ſepata ſicut dicūt qdaʒ cõtra foꝛma nõ hēt eē niſi in materia lʒ hēat eēntiã perſe: ergo nihil eſt dicere ꝙ angeli ſunt foꝛme ſepate. Preterea oĩs foꝛma quãtū eſt in ſe eſt uĺis qđ ꝓbat̃ per hoc ꝙ foꝛma pſe nõ eſt diuiſibilis niſi diuiſione dr̃iarū qđ patet diſcurrēti per oĩa ꝑdicamēta: ⁊ habet̃ etiã per hoc qđ dicit phus in 3ᵒ de celo ⁊ mūdo capᵒ ꝑᵒ. qui dicit ꝙ foꝛma que eſt idiuiſibilis nõ eſt icōueniēs ꝙ diuidat̃ duobus modis. ſ. per eēntias dr̃iarū: ⁊ per diuiſionē ſubi. ergo ceſſante illa diuiſione que eſt per ſubm nõ remanet niſi illa que eſt per dr̃ias ⁊ illa nõ ꝯfert ei ꝙ ſit pticulare eo ꝙ nõ deducit niſi ad ultimam ſpēm que eſt uĺis. Ex hijs ergo habet̃ ꝙ oĩs foꝛma pſe ſine ſubo uĺis eſt ergo ſi angeli ſunt foꝛme ⁊ ſube perſe ſepate a ſubiectis: angeli qdē ſunt uĺes ⁊ nõ pticulares ypoſtaſes. Qđ aūt non ſint in materia nõ idiget diſputatione. Preterea querit̃ de hoc qđ dicit̃ itellectualis cū enim dr̃ia ſit de ꝑncipijs eē videt̃ ꝙ nõ debeat ſumi a ꝯñtibus. potētia aūt intelligēdi ꝯñs eſt eſſe ſpūs itellectualis ergo dr̃ia diffinitiua nõ debet ſumi ab ipſa. ¶ Itē q̄re dicit intellectualis potius q̄ȝ rõnalis. Poſtea querit̃ de hoc qđ dicit ſemp mobilis. cū enim in rebus ꝑpetuis idē ſit poſſe ⁊ eē tunc videt̃ q: ſi ſemp mobilis eſt angelus ꝙ ſemp mouet̃ ⁊ ſic nunq̄ȝ q̄eſcat. Preterea aut dicit̃ ſemp mobilis motu nãli pſe: aut motu uolūtario pſe: aut motu per accñs. Si ꝑmo mõ aut q̄ mouet̃ per gñationē uel coꝛruptionēʒ uel per motū alimēti uel ẜm locuʒ ⁊c̃. Et patet ꝙ nõ mouet̃ motu ſube. ſ. motu gñationis ⁊ coꝛruptionis: nec etiam motu quãtitatis. ſ. augmēti ⁊ diminutionis ergo ſi mouet̃ hoc eſt ẜm alterationē uel ẜm locū. Qđ nõ ẜm alterationē. ꝓbatio q: dic̃ phs ꝙ nõ eſt alteratio niſi in vna ſpecie q̄litatis que eſt paſſibilis q̄litas uel paſſio ⁊ tales q̄litates hñt cõtrariū ⁊ mãm ſenſibilē que nõ põt eſſe in angelis. Si aūt dicat̃ ꝙ alterant̃ ẜm ſciētias ⁊ ignorãtias hoc erit ꝯtra beatū Bernardū qui dicit ꝙ accipiunt ſcias ſucceſſiue ſicut nos. Preterea dicit Augᵒ. 12ᵒ. cõfeſſionū. duo repio que feciſti carētia tꝑibus cum tibi neutrū coeternū ſit vnū q: ita foꝛmatum eſt ut ſine ullo defectu cõtēplationis ſine ullo interuallo mutationis q̄ȝuis mutabilis nõ tñ mutat̃ tua eternitate atq̄ȝ imutabilitate ꝑfruat̃ alteꝝ qđ ita infoꝛme erat ut ex qua foꝛma in quã foꝛmã mutationis uel ſtationis mutaret̃ quo tꝑe ſubderet̃ non hēret. Ex quo patet ꝙ angeli ſunt ſupra tēpus ⁊ nõ mutant̃ ẜm alterationē de foꝛma in foꝛmaʒ. Si dicat̃ ꝙ mobiles ſunt ẜm locū. Cõtra oē mobile ẜm locuʒ eſt quãtū ⁊ ꝯſtat ex quãtitatibᵘ: angelus nõ eſt huiuſmodi ergo nõ eſt mobilis ẜm locū. Si ꝓpter hoc dicat̃ ꝙ habet motū uolūtariū. Cõtra motus ille eſt ꝓceſſiuus ẜm locū hñs oꝛgana determinata ad ꝓcedēdum ut pedes ⁊ alas ⁊ huiuſmodi ⁊ talia nõ hñt angeli. Si dicat̃ ꝙ mouent̃ motu per accñs hoc nõ põt eē niſi duobus modis ſ. ut moueant̃ a cauſa extrinſeca uel a cauſa ifinita ꝙ ẜm phm eſt idē ei qđ eſt per accñs. Si ꝑmo mõ tūc motᵘ eſſet violētus ⁊ per potētiã ad illū nõ debet diffiniri angelus. Si ſcđo mõ tūc motus erit ei ifinitus. hic enim motus in oĩbus eſt ⁊ ideo de eo nõ eſt diſciplina q: infinita eidē accidūt ut dicit phs ⁊ ſic nõ eſt ꝑncipiū cognoſcēdi nec dr̃ia poſitiua in diffinitione. Preterea q̄re dicit ſemper mobilis cū oĩs dr̃ia ꝯueniat ſemp: ẜm hoc enim videt̃ abūdare in appoſitione ſupflui. Deinde obijcit̃ de hoc qđ dicit̃ arbitrio libera. libertas enim arbitrij cognoſcit̃ in electione boni ⁊ mali ⁊ cū angelis nõ ꝯueniat eligere bonū ⁊ malū q: ꝯfirmati ſunt in bono uel in malo nõ vident̃ habere libtatē arbitrij. ¶ Poſtea querit̃ de hoc qđ dicit incoꝛpea. dicit enim infra ꝙ angelus nõ eſt incoꝛpea ſuba niſi quo ad nos. compatione eniʒ dei coꝛpus eſt. Preterea hõ dicit̃ res coꝛpea q: habet coꝛpᵘ ergo ſiĺiter cū angelus hēat coꝛpus debet dici ſuba coꝛpoꝛea. Qđ aūt angelus hēat coꝛpus videt̃ q: dicit Apuleius phus in liᵒ de deo ſocratis. ꝙ demones ſunt aĩalia itellectualia coꝛpe aerea ⁊ tꝑe eterna. ⁊ iſta diffinitio mĺtū tractat̃ a btõ Aug̃ in multis libꝛis ⁊ nõ contradicit ei. Preterea Bernardus ad eugeniū ꝙ opinabile eſt angelos habere coꝛpa. ¶ Itē Gregoᵒ dicit ꝙ ſtella creatura. ſ. irrõnalis oſtēdit gētibus chꝛiſtū. ſ. tribus magis. ſed iudeis rõnale aĩal ꝑdicauit. ſ. angelus. ergo angeli ſunt rõnalia aĩalia ⁊ per ꝯñs ſuba coꝛporea ut patet in diuiſione Poꝛphirij. ¶ Itē Plato qui ponit calodemones: ⁊ catho dū ponit eos hēre coꝛpa. Poſtea querit̃ de hʒ qđ dicit deo miniſtrãs. miniſtrare enim deo eſt actus grẽ ⁊ ita videt̃ ꝙ natura angeli nõ ſit determinabilis per illuʒ actū. Preterea differētia illa nõ videt̃ ꝯuenire oĩbus angelis ſed tñ bonis. ¶ Item cū qdã aſſiſtãt ⁊ qdã miniſtrēt ſicut dicit̃ in Daniele. milia miliū miniſtrabãt ei ⁊ decies cētena milia aſſiſtebãt ei. q̄re potiᵘ determiat̃ angelus per miniſtrare q̄ȝ per aſſiſtē. ¶ Ultᵒ q̄rit̃ de hʒ qđ dicit ẜm grãm ⁊ nõ ẜm nãm imoꝛtalitatem ſuſcipiēs. videt̃ enim hoc nõ eē uerum cum in natura nõ hēat ꝯtrarium ⁊ nihil coꝛruptibile ſit niſi qđ cõponit̃ ex ꝯtrarijs. Preterea dicit phus ꝙ oĩs ſuba coꝛruptibilis aut eſt cõpoſita aut ſup cõpoſitam delata. Si ergo angelus natura coꝛruptibilis eſt aut eſt ſuba cõpoſita aut delata ſuper ſubam cõpoſitam ſicut eſt ſenſibilis ⁊ uegetabilis in ſbſtãtijs: ⁊ patet ꝙ nõ ultimo mõ q: ãgelus nõ eſt aĩa de/

lata sup corpus aliqd. videt aūt q nec pmo mō: q: dicit phs in 3º de celo z mūdo. q cōpositum corrūpit ideo q: cōponētia in ipso sunt leuia z grauia que incipiūt distare a mixto z per ɔ̄ns soluit cōpō: sed ex talibus nō cōponit angelus ḡ ipse nō natura corruptibilis est. Preterea demonibus nō ɔuenit hēre grām z tn̄ ipsi sunt imortales. ¶ Solutio dicēdum q ista diffinitio dat per genº z dr̄ias: suba eniz ponit ibi tanq̄z genus z cetera ut dr̄e ¶ Ad pm ergo dicendum q angelus est suba cōposita z tn̄ nō est ex materia z forma: sed est suba cōposita sicut suba que hēt in se plura. s. esse qd est: de quo meliº dicet infra. ¶ Ad illud qd querit de hoc qd dicit intellectualis dicēdum q intellectuale hic sumit a natura z non a potētia que ɔsequtur eē sicut etiā dicit aīa rōnalis z uegetabilis z sensibilis: qn̄ aūt intellectuale est nālis potētia que est species quātitatis tūc sumit ab eo qd sequtur esse. ¶ Ad aliud dicēdum q ut dicit Ysaac in liº de diffinitionibus. Rō est virtus collectiua cause z causati z ideo est cōpositiua. itellectus aūt de sui rōne nō hēt collectionem sed est sine inqsitione z cōpōne z ideo cōpetit nāe magis simplici pro dr̄ia ut est angelus. Rō aūt est differētia nāe minus simplicis ut est aīa hoīs. ¶ Ad hoc qd querit qliter dicat semp mobilis. dicēduz q mobile ibi nō dicit potētiam ad motum nālem uel pcessiuū sed dicit potētiam ad uertibilitatem triplicē. s. nāe z intelligentie z uolūtatis. oē enim creatum uertibile est in nihiluz nisi manu oipotētis dei ɔtineat. Siliter omne creatum hn̄s intellectum intelligit vnum pus z post aliud ut dic Augº. z ita hēt vicissitudinem in actu intelligēdi: grā cuius dicit deus mouere creaturam intellectualem spūalē per tēpus. creaturam aūt corpalem per tēpus z locū. Similiter in uolūtate mobilis est q: nō simul vult hoc z illud sed vnum post alterum. ¶ Ad illud qd querit qre dicat semp. dicēdum q hoc addit pter diuersos status angeli. s. an̄ ɔfirmationem z post ɔfirmationē: alioquin enim aliqs crederet q post ɔfirmationem talem mobilitatem nō hēret. Uel dicēdum melius q mobilitas nāe semp est in potētia z nunq̄z in actu. mobilitas aūt intelligētie z uolūtatis sic est in actu vno q semp est in potentia ad alterum. Ponit ergo ibi semp mobilis ut itelligatur q potētia illa nō est determinabilis per actuz ulimū post quem nō sit aliqd de potētia. Et ex hoc patet etiam solutio eius qd queri possit qre potius per potentiā q̄z p actum diffiniat. ¶ Ad id qd obijcit cōtra hoc q est arbitrio libera. Dicēdum q libertas arbitrij non est in defluxu ad bonum z ad malum sed in libera electiōe eius qd uolūt: z de hoc melius ifra determinabit. ¶ Ad id qd obijcit ɔtra hoc q dicit incorpea dicēduz q angelus pm sui nām est icorpeus. Et qd dicit Damascenus q in compatione ad deum sit corpus intelligēdū est sic q nō hēat nām corpis sed q habeat corpis pprietatem. s. loco ɔtineri. cum enim corpus circūscriptiue z diffinitiue sit in loco etiam angelus diffinitiue est in loco: z ita dr̄ esse corpus respectu eius qd est ubiq;. ¶ Ad hoc qd obijcit de Apuleio Augº z Bernº z Platone dicēdum q si uerum dicūt loquunt de corpibus assumptis. Si autē non uerum dicūt tūc scti recitāt opiniones antiquoz qui angelos z demones appellabāt deos opināntes q eēnt cōpositi ex aīa z corpe aereo uel celesti. ¶ Ad id qd obijcit de Greg dicēdum q rō aīalis dupr̄ sumit. s. a forma totius z a forma ptis. si sumat a forma totius tunc est corpus aīatum sensibile ut dicit Porphirius. Si autem sumat a forma nāe ptis tūc est hn̄s vim z actum aīati z sic angelus dicit aīal rōnale q: hēt vim z opationem rōnalis aīalis. Dico aūt formam totius formam illam que est pdicabilis de toto cōposito: sicut hō est forma sortis z dico formam ptis formam māe que est aīa. ¶ Ad id qd obijcit cōtra hoc q dicit deo ministrās. Dicēdum q ministerium ponit ibi pro obsequio quocūq; z sic demones ministrāt z angeli assistentes ministrāt sicut dicit Ysaac 18º capº. Ue terre symbolo alarum qui mittit in mari legatos z in uasis papireis sup aq̄s. ite angeli ueloces ad gētem ɔuulsaz. ¶ Ad aliud qd obijcit ɔtra hoc q dicit pm grām zc̄. Dicēdum q grā dicit ibi gratuitum donū ipsius eē z sic tēderet in nihil z sic moreret nisi per grāz hoc est gratuitum donum ɔtineret z istam grām habet omne qd viuit tn̄ differēter dicit aliqd corruptibile z incorruptibile sicut supra in questione de celis habitū est.

¶ De attributis angelice nature.

t Ertio queritur de attributis. Et querunt duo. s. de attributis in se. z de attributis in cōi. De attributis in se qrunt 4ºr. Primo enim querit de simplicitate eēntie. 2º de pspicuitate intelligētie. 3º de libertate arbitrij. 4º de discretione psonarū. ¶ Circa pm querunt tria. Primo enim querit an eēntia angelica sit simplex. 2º qs sit modus simplicitatis eius. 3º que sit cōparatio simplicitatis eius ad simplicitatem dei z simplicitatem rationalis anime.

¶ An angelus sit simplex. Articulus 4º.

a D primum pceditur sic. Uidet q angeli sint simplices eēntie. Sic eniz dicit Augº q vnum attributum est eēntia simpx. ¶ Itē dicit in liº de aīa z spū q aīa est simplex ḡ multo fortius angelus. Preterea per rōnem videt idem. Oē eniz qd cōpositum est resolubile est in sua cōponētia uel actu ul itellectu: angelus nō est resolubilis in cōponētia aliq ergo nō est cōpositus. Probatio minoris. qcqd resoluit in aliq cōponētia illa sunt pus tpe pm gn̄ationem: angelo aūt nō sunt aliq pora pm gn̄ationem ex qbus cōponat: ḡ angelus nō est cōpositus z ita remanet q sit simplex. Itez eē angeli nō pcedūt nisi duo. s. nihil z deus: si ḡ habeat cōpōnem oportet q ab altero illoz fluāt cōponētia ipm: sed ɔstat q nō a nihilo q: hoc nullius causa est ḡ a deo. ¶ Sz ɔtra. ab vno ut vnū est nō fluūt ex equo mlta sed uel vnuz tn̄: aut vnū in ordine ad alterū: sicut uerbi grā in creatione cōpositoz ex materia z forma pº fluit materia ut subm z ɔsequit forma ut actus māe ḡ cum creat angelus aut fluit vnum tn̄ a pº z sic habet ppositum. s. q angelus est tn̄ vnū z simpx. aut si fluūt plura illa erūt ordinata z ita oportet q id qd est subm in angelis sit pus z forma posterius z pm hoc eēt angelus gn̄abilis z corruptibilis qd falsuz est ḡ est simpx. ¶ Itē pma pna sbe cōposite sunt materia z forma qd patet q: phi nō ɔsiderāt aliq pna pora ipsis. sed dr̄ in liº de sba orbis q oīs materia determinat per potētiā aliquā ad motū. Cū igitur in angelo nō sunt pma pna sube eo q materia ipsius nō determinat ad aliquē motū per potētiā nō videt angelus eē cōpositus sed simpx. ¶ Itē dr̄ in liº de causis. q itelligētia est suba que nō diuidit. sed oē cōpositū diuisibile est uel actu uel itellectu ḡ angelus nō est sba cōposita. Preterea qrat in quo dinoscit cōpositio eius. Si dicat q in hoc q pōt recipe. Cōtra. Angelus non est in potētia recipiēdi ab aliquo iferioz sed in potētia recipiēdi a pma causa tn̄ per hoc aūt q recipit plures bonitates ab ipsa magis accedit ad vnū simpx q̄z recedat ut dr̄ in cōmēto libri de causis ḡ per talē receptionē nō ostēdit cōpō sed potius simplicitas. ¶ Itē videmus q supiora gn̄a recipiūt cōpōnem dr̄ie in spēbus z tn̄ pter hō non dicunt esse cōposita simpr sicut est cōpō in hac re nāli ḡ videt q potētia receptibilis in angelis nō determiat absolutā in ipsis cōpōnē. Preterea dr̄ in liº ducis neutroz capº de vno deo. q oē cōpositū est corpus ḡ si suba angeli est cōposita videt q sit corpus: qd falsum est ḡ redit q sit simpx. ¶ Cōtra dic Boeºi liº de hebdomadibº q oē qd est citra pm est hoc z hoc: sed angelus est citra pm er-

go in eſſe ſuo eſt hoc ꝛ hoc ergo eſt cōpoſitus. ¶ Item
Boetius ibidem ꝙ habere aliqd pōt qđ eſt pter id qđ
eſt: eſſe ꝟo nihil habet admixtum: ſed angelus habere
aliqđ pōt preter id qđ eſt angelus ſicut habet grã ꝛ illu
minationem ergo angelus habet qđ eſt ꝛ eſſe ꝛ ſic eſt ip
ſe duo ꝛ cōpoſitus in ſuba ſua. ¶ Item dicit in libro de
vno deo. ꝙ omne qđ eſt ſimplex ſuum eſſe habet a ſe ꝛ
non ab alio. cum ergo angelus eſſe ſuum habeat a ſe an
gelus non eſt ſimplex. ¶ Item Boetius in hebdoma
dib⁹. Omne qđ eſt participat eo qđ eſt eē ut ſic eſt vno
ut participet alio quolibet. ex hoc habet cum angelus ſit
aliqd qđ ab alio habet eſſe ꝛ ab aliquo ꝙ ſit aliqd ꝛ ita
habet duo que ſunt de ſuba ipſius angeli ex quo relinq
tur ꝙ ſuba eius cōpoſita eſt. ¶ Item dicit Boetius ꝙ
in diuinis nō eſt vniuerſale ꝛ particulare qꝛ hec nō ſunt
niſi in cōpoſito: deus autem eſt ſimplex ſuba. Cum igit
in angelo ſit accipe vniuerſale poſſum enim dicere an/
gelus ꝛ hic angelus demōſtratione facta ad intellectum
ꝛ hoc dicit phus. Cum dico celum dico formam. cuz au
tem dico hoc celuz dico mām ſiue formam in hac mate/
ria. Cum inqꝫ ſic ſit in angelo erit angelus ſuba cōpoſi/
ta. ¶ Item ſicut in 3° de aïa habet in omni materia ali/
ud eſt quo eſt oïa fieri. ꝛ aliud quo eſt oïa facere. Cuz er
go in intelligētia angelica aliud eſt quo eſt oïa intelligi/
bilia fieri ſm actuz lʒ non ſm eſſe. ꝛ aliud eſt quo eſt ip
ſa facere nihil enim ut dicit phus facit ſeipſum. vnuz au
tem horum eſt actuuz aliud poſſibile ergo in angelo eſt
duplex pncipium. ſ. actiuum ꝛ poſſibile. omne autē qđ
habet iſtud duplex pncipium eſt cōpoſitum ex poſſibili
ꝛ formali: ergo angelus in ſuba ſui talem habet cōpoſiti
onem. Et hec ratio cogit quoſdam ꝙ dicūt angelum cō
poſitū eſſe ex materia ꝛ forma. ¶ Item diuerſa ſm ma/
teriam ꝛ formā nō pticipant ab vno. ſed in angelo ſunt
potētie diuerſe que ſunt ꝓprietates fluētes a pncipijs ſb
ſtātie angeli. oïs enim ꝓprietas fluit a pncipijs ſube ſm
Boem. ille aūt ꝓprietates ſunt intellectus uolūtas libe
rum arbitrium ꝛ huiuſmodi potētie nāles ergo nō par/
ticipant ab vno qđ ſit in eēntia ſed a diuerſis: ſed qcqđ
diuerſa habet in ſuba ꝛ eēntia hoc eſt cōpoſituz ergo an
gelus eſt ſuba cōpoſita. ¶ Item idem nō pōt eſſe pnci/
pium cōtrariorum ꝛ ꝯtradictorioꝝ qꝛ ꝯtradictorioruz ꝛ
cōtrarioꝝ ſunt cauſe cōtrarie ut dicit phus. Cum igit ſit
in angelo qđ cōuenit multis ꝛ eſt coïcabile ꝛ ſit in ipſo
qđ nō ꝯuenit multis ſed vni ſoli ꝛ eſt incoïcabile illa nō
erunt cauſata ab vno qđ ſit in ſuba angeli ſed a duobus
quoꝝ vnum eſt ut forma ꝯueniēs multis. ꝛ alterum eſt
hñs ꝓprietatem materie ſm ꝙ hec materia nō eſt illius
materia ſm qđ dicit phs ꝙ diuerſitas in numero eſt di
uerſitas in materia ꝛ idem in numero eſt idem in mate
ria. ¶ Item in quocūqꝫ eſt compoſitio ꝯſequēs que de
neceſſitate relinqt pcedētem in illo etiam erit cōpoſitio
pcedēs. Cōpoſitio enim ꝯſequēs eſt ſube ꝛ accidētis: cō
poſitio aūt pcedēs eſt cōpoſitio potētie ꝛ actus quorum
utrūqꝫ eſt ſuba. potētia aūt nō pōt eſſe ſubiectū accidētis
niſi pus ſit in actu per formam. qđ patet per dictum phi
qui dicit ꝙ hyle pmo eſt ſubm gñationis ꝛ corruptiōis:
ꝛ per ꝯñs alioruz. ¶ Item dicit Boetius ꝙ ſola mate/
ria nō pōt eſſe ſubm accñtium ſed cōpoſituz. ꝛ etiam eſt
pbatum ſupra per rōnem ꝓpriam in qōne de celis. ꝛ in
qōne de materia pma. Cum ergo in angelo ſit cōpoſitio
2a. ſ. ſubi ꝛ accñtis de neceſſitate relinqtur ꝙ i ipſo ſit cō
poſitio pma que eſt ex pncipijs ſube. Si forte dicat aliqs
ꝙ illa accñtia ſunt accidētia rōnis ſicut ſunt ꝓprie paſſio
nes que ſunt accñtia ſpecierū ꝛ ideo nō ſeqtur ꝓpter lʒ
ꝙ angelus habeat cōpoſitionez niſi forte logicam ex ge
nere ꝛ differētia ſicut in ſpeciebus. ¶ Cōtra gña enim
eſt accidēs ꝛ particularis huius. ¶ Item ſi angelus eſt
ſimplex oportet ꝙ ſit forma quedam: ſed oïs forma eſt
uľis qđ pbat ex hoc ꝙ forma nō recipit niſi differētias
ꝛ mām: ex differētijs aūt nō habet ꝙ ſit pticularis qꝛ ſic
ſpecies oēs eſſent pticulares: ſed ex materia habet ꝙ hu
ius materia nō eſt illius materia ꝛ angeli ponunt non
habere mām niſi aliqd loco mãe ergo ſeqtur ꝙ angeli
oēs ſint uľia ꝛ nullus ſit hic angelus uel ille qđ falſuz eſt
ergo angelus nō eſt ſuba ſimplex ſed cōpoſita. ¶ Solu
tio dicimus ꝙ angelus eſt ſuba cōpoſita ꝛ dicimus qđu
oꝛ eſſe pncipia ſube cōpoſite. ſ. mām ꝛ formam ꝛ qđ eſt ꝛ
eſſe. qđ aūt ſit materia ꝛ forma ex alijs patet. id autē qđ
eſt intelligo eē id qđ ſubſtat forme ꝛ pcipue illud rōne
cuius ſubſiſtit. hoc aūt eſt in quo forma cōpoſiti habet eſ
ſe ſm nām ꝛ hoc in qbuſdaz. qñqꝫ ſepat a forma que eſt
in ipſo per gñationem ꝛ corruptionem ſed in nō gñabi
libus ſemp eſt in eſſe vno ꝛ vnius nãe. ꝛ ꝓpter hoc in il
lis nō determinat niſi per eē per formam ꝛ per actū ſub
ſtādi illi ꝛ ideo pdicat etiam (ut dicūt qdam ꝛ bñ) de eo
in quo eſt ſm ꝙ dicimus ꝙ ſortes eſt hoc qđ eſt: ꝛ rapha
el eſt hoc qđ eſt. materia enim nō pdicat de eo cuius eſt
materia. Siliter eſſe uoco formam cōpoſiti qđ pdicatur
de ipſo cōpoſito ſicut hō eſt eſſe ſocratis ꝛ angelus eſt eē
raphaelis ꝛ in hoc differt a forma mãe que nō pdicatur
de toto cōpoſito nec eſt forma totius ſed partis. ſ. mate/
rie. in hijs eniz que nō ſunt gñabilia (ut dicūt qdā phi)
non eſt forma partis ſed totius tñ. uel ſi eſt in eis forma
partis non tamē habet nomē diuerſum uel a noïe forme
totius uel a forma totius. Nec intelligo ꝙ forma totius
ſit idem qđ vniuerſale cum habeat eē in cōpoſito. ſed ip
ſa eſt illa qua aliqd eſt eſſe ut dicit phus. ꝛ ab illa per in/
tētionem abſtrahit vniuerſale. Dicimus ergo ꝙ ſimpli
citas quam dicit Aug⁹ attributū eſſe angeli eſt illa que
ꝯuenit nature ſpūali ꝛ hec eſt non habere quātitatē nec
habere poſitionem in quāto ſicut pūctus. Et per hoc eti
am patet ſolutio ad ſequēs. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ in
angelo bñ ſm intellectum accipiunt cōponētia. ſ. qđ eſt
ꝛ eſſe: ſed non oportet ꝙ ſint pora ſm generationem qa
ſm gñationem in ꝑpetuis poſſe eſt cum eſſe. ¶ Ad ali
ud dicēdum ꝙ pma cauſa in creatione eſt vnum ut mul
ta: vnuz in ſuba ꝛ ut multa in ideis qđ per Augm patet
in li° octuaginta queſtionuz. ubi dicit ꝙ alia rōne creat
hoiem ꝛ alia rōne creat aſinum ꝛ non ad eādem ideam
Et alibi dicit ꝙ qui negat ideas eſſe negat filium dei eē
loquēs pluraliter de ideis. Et ita patet ꝙ in ſapiētia ſūt
idee non differētes ſm naturam ab ipſa ſapiētia uel ſub
ſtātia diuina ꝛ ſic ab eo fluūt plura: nihilominus tamen
ꝯcedimus ꝙ inter illa que ſunt in cōpoſitione ſubſtātie
angelice eſt ordo ſm rōnem ꝛ nō ſm tēpus. vnū enim
ad alterum habet ſe ut ſubiectū ꝛ alterum ut forma qua
quid erat eſſe. ¶ Ad aliud dicēduz ꝙ phi large ſumūt
materiam ꝛ formam uocātes materiam eſſe ſubm ipſius
eſſe ſm actum. Et hoc patet in 3° de aïa ubi dicit phs ſic.
Qm̄ aūt ſicut in oï natura aliud qdē eſt materia in vno
quoqꝫ gñe. hoc aūt eſt potētia oïa illa. alteruz aūt eſt cau
ſa ꝛ efficiēs qđ eſt ꝛ oïa facit ut ars ad mām ſuſtinuit: ne
ceſſe eſt ꝛ in aïa has eē drïas. vñ patet ꝙ potētiam poſſi/
bilem ꝛ potētiam actiuā phi etiam ponūt in ſpūalib⁹ cū
tñ nō ꝓprie in ipſis ſit materia ꝛ forma ſed qđ eſt ꝛ eē ut
dictū eſt. Cōcedūt tñ qdam intelligētiā angelicam cōpo
ſitam ex materia ꝛ forma eē dicētes ꝙ forma illa ſic pficit
mām ꝙ nō eſt ſuſceptibilis quātitatis uel ꝯtrarietatis ꝛ
de hoc amplius dictum eſt in qōne de mā pma. ¶ Ad
aliud dicēduz ꝙ intelligētia dicit nō diuidi per receptio
nem bonitatū eo ꝙ per illas appropinqt ad vnum: ſed
gñabilia ꝛ corruptibilia ꝓpter hoc ꝙ ſunt mutabilia di/
uidunt eo ꝙ per receptionē diſpōnuz in qbus eſt mot⁹
nō appropinquāt ad vnū eē ſʒ poti⁹ diſtāt ab eē in q̄ ſunt
mot⁹ enim ꝛ mutatio faciūt diſtare ab eē ipſum mobile.
¶ Ad aliud dicendū ꝙ id qđ eſt cognoſcit in angelo ꝑ
duo pcipue. quoꝝ vnum eſt ꝙ ipſum ſubſtādo determi
nat ꝛ pticularizat eē nature angelice. alterum eſt ꝙ ipm

eſt in actu ſubſtādi accñtibus. ¶ Et qđ obijcit ꝙ nō ſit angelus in potētia niſi ad pⁱmam cauſam. Dicēduz ꝙ lꝫ angelus nō habeat eſſe niſi a pⁱma cauſa tñ illud qđ habet nō eſt ipſe qui habet ꝛ ꝓpter hoc oportet ꝙ angelus hñs ſit ſubiectum ad formas q̄s habet ſꝫm ꝙ dicit in li° de cauſis ꝙ itelligētia eſt plena formis. nec eſt ſimile de genere qđ recipit differētias: q: lꝫ talis cōpoſitio ſit potētie ꝛ actus tñ illud totum cōpoſituꝫ eſt forma eius qđ eſt res nature. ſed in angelo cōpoſitio aſſignat ſꝫm ipſam rē nāe. ¶ Ad ultimum dicēdum ꝙ ipſe uocat cōpoſitum ibi qđ eſt actus ſiue effectus generationis. ꝓbat eniꝫ ibi ꝙ materia nō eſt generabilis neqꝫ forma ſed totum cōpoſitum tñ. Ex hijs patet ſolutio eoꝝ que cōtra obijciūtur. Auctoritates aūt que pro iſta ſentētia inducunt ſic itelligunt. ¶ Prima que dicit ꝙ omne qđ eſt citra primum eſt hoc ꝛ hoc pōt duobus modis intelligi. ſi enim pⁱmum ſupponat deum tūc id qđ eſt citra pⁱmuꝫ ſunt ſbſtātie particulares create ꝛ tūc intelligit ꝙ hoc ꝛ hoc eſt qđ eſt ꝛ eſſe q: oēs ſunt cōpoſite ꝑter pⁱmam. Si autē pⁱmum ſupponit cauſam pⁱmam ſꝫm nām tūc pᵐ eſt ens: q: in ente ſtat reſolutio oīum ꝛ tūc citra pⁱmuꝫ eſt omne id qđ eſt in actu 2ᵉ cauſe ꝛ hoc: ꝛ hoc ponit actum pⁱme ꝛ 2ᵉ cauſe ſicut vnum ponit hoc ꝛ hoc eo ꝙ eſt in eo actus entis ꝛ actus ꝓprius ꝛ ſꝫm pⁱmum intellectū inducit ad ꝓpoſituꝫ. ¶ 2ª auctoritas hec. ſ. qđ eſt habere aliqđ pōt ꝑter id qđ eſt ꝛc̄. etiam habet duos intellectus quorum vnus eſt: ꝙ qđeſt ponat ſuppoſitum ꝛ id pōt eſſe ſubm accñtis qđeſt ꝑter ipſum ꝛ alie nature ab ipſo: ſed eē qđ dicit actum eius qđeſt non admiſcet accñti q: nō habet rōnem ſubſtādi ſed potius ipſuꝫ determinat per ineſſe lꝫ alio modo q̄ꝫ accñs. accidēs enim non eſt eſſe eius in quo eſt ꝛ impoſſibile eſt eſſe ſine ipo: ſed ecōuerſo poſſibile eſt eſſe illud ſine accñte ſed eſſe ineſt qđeſt ſuppoſito: ſed ſuppoſitum nō pōt eſſe ſꝫm actū ſine ipſo. ¶ Alius eſt ſenſus. ꝙ qđeſt dicit eē id qđ eſt per actum 2ᵉ cauſe ꝛ iſtud pōt aliqđ habere q: differētiam ſequētis cauſe ſicut viuum habet ſenſibile ꝛ ſenſibile rōnale ꝛ ab alia ꝛ alia virtute ꝛ ꝓpter hoc dicit aliud ab eo qđ eſt eē: ut eſt actus pⁱme cauſe ꝛ illud eſt indiſtinctum a quolibet ſecūdoꝝ. ſi enim diſtinguit oportet ꝙ diſtinguēs nō eēt ens ꝛ hoc eſt impoſſibile ꝛ ꝓpter hoc nihil aliđ a ſe habet ad mixtum ſibi ꝛ in pⁱmo ſenſu inducit ¶ Auctoritas 3ª. ſ. iſta ꝙ omne cōpoſitum eſſe ſuum habet ab alijs uel ab alio ſic intelligit ꝙ cōpoſitum habet eē ſuum a ſuis componētibus que ſunt alia ab ipſo: ꝛ ꝓpter hoc illa auctoritas nō multum facit ad ꝓpoſitum. qđ enim ſimplex eſt eſſe ſuum nō habet ab alijs que ſunt inter ipſum ſed poteſt habere ab alio efficiēte. ſ. qđ eſt extra ipm. ¶ 4ª. ſ. hec. Omne qđ eſt participat eo qđ eſt eſſe ꝛc̄. ſic itelligitur ꝙ illud qđ eſt appellat cōpoſitum ꝛ eſſe uocat actus ipſius ſꝫm ſubam. aliud autem aliqđ actu illo uocat ſubiectum illius actus. per actum enim ſꝫm ſubam habet ut ſit per ſubm ſ° determinat ad hoc aliqđ ꝛ cuꝫ ſic eſt cōpoſitum tūc pōt participare accidēte alio quolibet ab ipſo ꝛ ita de hoc intellectu intelligit ſiue inducit ad ꝓpoſitum. ſꝫm alium tamē intellectum ut ſupra dictum eſt tūc participat actu pⁱme cauſe ut ſit: actu ſ° 2ᵉ cauſe ut ſit aliquid determinatum in ſpeciebus: etiam cetera ſunt per ſe manifeſta. ¶ Articulus 5°.

S ecundo queritur

De modo ſimplicitatis angelice nature ꝛ eēntie. Cum enim in p̄cedētibus habitum ſit ꝙ angeli cōpoſiti ſint in ſubſtātia videt ꝙ nullus modus ſit ſimplicitatis eoruꝫ. ¶ Preterea cum multis modis dicat ſimplex: ut ſupra habitum eſt: videt ꝙ eēntia angeli dicat decimo modo ſimplex. ſ. ſꝫm ꝙ ſimplex dicit īdiuiſibile in ſe oīno ꝛ diuiſione alterius non cōponibile cum altero tamē habēs hoc ꝛ hoc. ſed videt ꝙ hoc falſuꝫ ſit. ¶ Solutio dicimꝰ ꝙ angelus eſt ſimplex hoc mō quo dictum eſt: ꝛ addendum eſt ꝙ q: eēntia angeli nō diſtēdit per ſitum ideo eſſentia ſua tota eſt in qualibet parte que dicit virtus angeli vnde tota eſt in intelligētia ꝛ tota in memoria ꝛ tota in uoluntate. Et ꝓpter hoc Augꝰ etiam dicit ꝙ ſimplicitas eſſe nature eſt arbitrium angelo. Et ex hoc etiam patet ſolutio ad obiectum. ¶ Articulus 6°.

T ertio queritur

Que ſit comparatio ſimplicitatis angeli ad ſimplicitateꝫ dei ꝛ aīe rōnalis. Et videt ꝙ nulla: q: ſimplicitas dei eſt tāta ſicut dicit Augꝰ ꝙ ipſe eſt quicqđ habet. habet enim iuſticiam ꝛ eſt ipſa iuſticia: ꝛ habet vitam ꝛ eſt ipſa vita: ꝛ ſic de alijs. angelus autem nihil eorum eſt que habet. habet enim vitam nec eſt ipa vita neqꝫ intelligētia neqꝫ ſapiētia ꝛ cetera huiuſmodi. ergo videt ꝙ nulla ſit comparatio. Preterea dicit Damaſcenus ꝙ angeli in comparatione ad deum corpora ſunt ꝛ corporis non eſt cōparatio ad ſimplicitatem dei ergo videt ꝙ nec angeli. ¶ Item nulla creatura cōparabilis eſt creatori in aliquo ergo nec in ſimplicitate. Preterea ꝓbat ꝙ nec ad deum nec ad aīam cōparabilis eſt. q: dicit phūs ꝙ non cōparant niſi vniuoca. lꝫ ſimplicitas in angelo ꝛ deo ꝛ aīa non eſt vniuoca ergo nō eſt cōparabilis. ¶ Iteꝫ dicit Augꝰ ꝙ non pōt fieri cōparatio niſi in aliquo exiſtēte in pluribus ſed nihil vnum ſꝫm rōnem ſpeciei uel generis exiſtit in deo ꝛ angelo ꝛ hoīe ergo inter eos nō eſt cōparatio. ¶ Solutio duobus modis fit cōparatio. ſ. ſꝫm maius ꝛ minus ꝛ eq̄le alicuius ꝓprietatis exñtis in pluribus ſꝫm vnum nomē ꝛ rōnem ſube eādem ꝛ hec comparatio non eſt niſi vniuocoꝝ. Alio modo fit cōparatio ſꝫm maius ꝛ minus ꝛ eq̄le qđ non eſt oīno vnius rōnis in pluribus: ſed eſt in eis ſꝫm analogiam ad vnum ꝛ hoc cōtingit duobus modis. Cōtingit enim ꝙ in pluribus eſt natura per pⁱus ꝛ poſterius tñ participata ꝓpter differētias ſicut ſuba ꝛ accñs cōparationem hñt in ente. Et lꝫ patet q: ſequeſtratis differētijs que ſunt eſſe per ſe ꝛ eſſe per aliud ens ſube ꝛ accidētis remanet indiſtinctū. Aliter enim ens nō eſſet vnum pⁱncipiuꝫ entium. quādoqꝫ etiam ꝯtingit ꝙ ſit cōparatio in aliquo qđ eſt in diuerſis non ita ꝙ ſit vnius nature in ſe dictum per pⁱus ꝛ poſterius nec etiam in differētijs: ſed eſt in vno per ſe ꝛ ſubaliter ꝛ ut cauſa: in altero autem eſt non per ſe ſed ab alio ꝛ nō ſubſtātialiter ſed ꝑticipatiue ꝛ imitatiue ꝛ nō cauſa ſed cauſatum repñtās cauſam quātum pōt: ꝛ talis cōparatio eſt inter creatorem ꝛ creaturaꝫ in hijs que vno nomine in creatore ꝛ creatura inueniunt: ſicut eſt eſſe ꝛ vita intellectus ꝛ ſimplicitas ꝛ huiuſmodi. vnde nō eſt ibi penitus equocatio ſed analogia quedam ꝛ ꝓportio comparationis illius non eſt ſꝫm exceſſum terminatum ꝛ finitum. Et ex hoc patet ſolutio ad ultima tria. ¶ Ad 2ᵐ autem patet ſolutio in queſtione qđ eſt angelus ſꝫm diffinitionem Damaſceni. Ad pⁱmum dicēdum eſt ꝙ in lꝫ non attēdit cōparatio ſed in vno qđ habet deus ꝛ angelus quod eſt ſimplicitas.

¶ De 2° attributo angelice nature.

D einde queritur

De ſecūdo attributo qđ dicit Augꝰ eſſe per rōnem naturaliter inſitam memoriam intelligētiam ꝛ uolūtatem. Et querunt circa hoc duo. ſ. de ſingulis iſtoꝝ. ꝛ de oībus in cōmuni. De ſingulis querunt 4^or. Primo enim querit de rōne natura inſita. 2° de memoria. 3° de intelligētia. 4° de uolūtate. ¶ Circa rōnem queruntur duo. ſ. de ipſa ratione. ꝛ de actu eius. ¶ Articulus 7°.

D e ipſa ratione queritur:

Qualiter ſit inſita angelis. habituꝫ eſt enim ſu

pꝛa ab Auguſtino ꝙ ratio eſt naturalis differentia hominis.intelligentia autem differētia angeli ergo videt᷑ ꝙ ratio non ſit naturaliter inſita angelo ſed hoi.¶ Itē vnūquodqꝫ determinat᷑ ab vltima differentia ſui:ſed ratio non eſt vltima differētia angeli ergo angelus nō debet ab ipſa determinari.¶ Item dicit Yſaac ꝙ ratio eſt vis quedam aīe faciēs currere cauſam in cauſatuꝫ ergo ratio eſt cum cōpoſitione vnius ad alteruꝫ:compare autem vnum ad alterum eſt vt videat᷑ veritas ex collatis: hoc autem non eſt in angelis ergo videt᷑ ꝙ nō habeant rōnem.¶ Item dicit Dionyſius in liͦ de diuinis noibus capͦ 5ͦ.exiſtētibus qdem eminētia viuētibus auteꝫ ſenſibilia:iſtis autem rōnabilia ꝛ rōnalibus mentes excellūt ꝛ circa deum ſunt ꝛ magis ipſi appꝛopinquāt. Ex hijs verbis patet ꝙ angeli ſunt mētes ſiue intelligentie exiſtētes vltra rōnem:ꝛ ita per rōnem naturaliter inſitā non hn̄t determinari. Item dicit Yſaac in liͦ de diffinitionibus ꝙ ratio creat᷑ in vmbꝛa intelligentie ergo videt᷑ ꝙ non cōueniat angelicis intelligētijs in qbus eſt intelligētia in lumie pleno.¶ Solͦ dicimus ꝙ rō dicit᷑ naturaliter inſita angelis nō tanqꝫ differētia vltima ſꝫ tanqꝫ differētia que eſt in potētia ad vltimā ꝛ pcedens eaꝫ ſm naturam.ſupiora enim hn̄t inferioꝝ virtutes excellēter:ꝛ hoc patet per Dionyſiuꝫ qui dicit in liͦ de diuinis noibus.Diuine mētes ſunt ſup reliqua exn̄tia ꝛ viuunt ſup reliqua viuētia ꝛ intelligūt ꝛ cognoſcūt ſup ſenſuꝫ ꝛ rōnem ꝛ plus qꝫ oia exiſtētia pulchꝛum ꝛ bonum deſiderāt ꝛ eo participāt ꝛ ideo ratio non eſt vltima differētia angeloꝝ ſed attribuit᷑ eis naturaliter tanqꝫ differētia que eſt in potētia ad vltimum vt dictum eſt.ꝛ hoc videt᷑ innuere Augͦ in ipo modo loquēdi quādo dicit per rationem nāliter inſitam.ppoſitio enim videt᷑ notare cauſam que eſt vt diſpoſitio. Per hoc patet ſolutio ad pmū 2m ꝛ 4m.¶ Ad 3m dicimus ꝙ in collatione duo attēdūtur.ſ.poſſe ꝯferre ātecedentia ad ꝯn̄tia ꝛ finis huius collationis que eſt ex hijs melius videre veritatem cōcluſionis.ꝛ pmum qd eſt poteſtatis hn̄t angeli.2m aūt non qꝛ hoc eſt indigētie.¶ Ad vltimū dicēduꝫ ꝙ ratio creatur in vmbꝛa intelligētie ſm ꝙ ipſa eſt cum indigentia collationis ꝛ inqſitionis ꝛ ſm ꝙ ipſa habet ſpecies ratiocinationis ſyllogiſmam inductionem enthimema ꝛ exēplū.ſic aūt nō eſt in angelis vt ſup dictū eſt. ¶ Arͦ 8ͦ.

s **Ecundo queritur** de actu rōnis in angelis.Dicit enim Damaſcenus in 2ͦ liͦ.22ͦ capͦ.ꝙ rōnale ſm actuꝫ diuidit᷑ in interius diſpoſitum ſermonem ꝛ platum. Eſt autem interius diſpoſitus ſermo motus aīe in excogitatiuo fiens ſine aliqua platione.Pꝛolatus autem ſermo in voce eſt ꝛ ideo platiuus dicit᷑ nūcius ꝛ angelus intelligētie.¶ Queritur ergo ſm quem modū ſunt in angelis iſti duo actus. Item cum ſint quatuoꝛ ſpecies rōcinationis vt pdictuꝫ eſt:queritur ſm quem modum ſint in ipſis.Item cum ratiocinatio fiat ſuppoſitis aliqbus ſcilicet pmiſſis ꝛ ſimiliter ſciētia per diffinitionem ſuppoſitis pncipijs diffinitis.¶ Querit᷑ vtrum ſic ſit ſciētia rōnis in angelis. Dicit enim phus ꝙ ois doctrina ꝛ ois diſciplina fit ex pexiſtēti cognitione. Et ſi cōcedit᷑ ꝙ ſic eſt in angelis tūc querit᷑ cum phus dicat ꝙ dupliciter ꝯtingit pꝛeſcire.de qbuſdaꝫ pſcit᷑ quideſt tm̄:ꝛ dicit᷑ quideſt qd per ſermonem dicit᷑ vt eſt de pncipijs.dicit enim phus ꝙ pncipia cognoſcimus inquātum terminos cognoſcimus.De qbuſdam autem pꝛeſcit᷑ quideſt qd dicit᷑ per ſermonem ꝛ ignorat᷑ qꝛ eſt vt de paſſione:eſſe enim paſſionis eſt in eſſe ſubiecto ꝛ hoc opoꝛtet per demōſtrationem accipe: ꝛ ita non pꝛeſcit᷑.de qbuſdam autem pꝛeſcit᷑ vtrūqꝫ ꝛ qd eſt qd dicit᷑ ꝛ qaeſt vt de ſubiecto.tūc inqꝫ querat᷑ vtruꝫ iſta conueniāt angelis. Et videt᷑ ꝙ non qꝛ dicit Dionyſius in pͦ capͦ celeſtis hierarchie ꝙ arbitramur diſcurſas ſacras diſciplinas imagines ſm intellectum cōtemplatione plenitudinis ꝛ intēdit dicere ꝙ iſte diſcipline diſcurſe ꝛ ſacre que ſunt in hoc mundo ſunt ſigna ꝛ manuductio ꝙ in patria habebimus plenitudinem cōtemplatiuam ſm intellectum ſimplicem.vnde dicit etiā ibidem ꝙ talia celeſtibus qdem eēntijs ſupmūdane nobis autem ſymbolice tradita ſunt. Et Cōmētatoꝛ dicit ibidē ꝙ diſcurſe diſcipline ſunt pbationes quādo per res latiores efficiunt᷑ quecūqꝫ perhēniter ꝛ repente angeloꝝ intellectibus innitunt᷑.¶ Solutio dicimus ꝙ actus iſti rōnis omnes ſm aliquem modum inſint angelis nō ppter indigētiam ſm qd dictum eſt ſed ad demonſtrationem poteſtatis rōcinatiue ꝛ non ſm cōtemplationem quam habēt in verbo:ſed ſm cognitionem veſpertinaꝫ de qua infra diſputabit᷑.illos enim duos actus quos determinat Damaſcenus ſic habēt:ꝙ ſentētias ſcitas quādoqꝫ pertractāt apud ſe ꝛ hoc eſt quo ad eos interius diſpoſitus ſermo.quādoqꝫ autem cōmunicāt alijs angelis ſm ſermonem ſiue vocem platam vt dicit Damaſcenͦ de quo modo loquēdi inferius erit diſputatio. Species autem rōcinationis inſunt ſm duplicem viam collationis.cum enim apud angelos ſint cognitiones ſenſibilium ꝛ vniuerſalium ꝯferēdo pn̄t venire ex pꝛioꝛibus quo ad nos vel quo ad ipſos pꝛioꝛa ſm naturam vel ecōuerſo ꝛ ſm vnam viam vtunt᷑ inductione ꝛ exēplo:ſm aliam ſyllogiſmo ꝛ enthimemate ſed ad demōſtrationem rationalis poteſtatis vt dictum eſt.¶ Ad hoc autem quod querit᷑ vtrum ipſis ſit quedam pſcire ꝛ quedam diſcere. Dicēdum eſt ꝙ ſpecies rōcinationis nō ſunt niſi de hijs que ſciūt angeli cognitione veſptina.ad alia autem que cognoſcēda ſunt vtunt᷑ reuelatione ꝛ viſione in verbo: ꝛ de hijs erit poſterius diſputatio.quo ad cognoſcibilia autem de qbus ſunt ſpecies rōcinationis dicimus ꝙ dupliciter eſt pſcire ꝛ dupliciter eſt addiſcere.ſ.ſimpliciter ꝛ ſm nām ſcit per ꝯcluſionē inquātum cōcluſio eſt.ſimpliciter autem oia talia angeli pꝛeſciūt ꝛ nihil ad diſcunt ſed quo ad nām cōcluſionis quedam ſunt que opoꝛtet pſcire qꝛ ſunt ſicut pncipia qꝛ nō pn̄t ꝯcludi eo ꝙ nō habeāt pꝛioꝛa ſe ex qbus cōcludant᷑:ſed in talibus nō diſcūt angeli quideſt ſed hoc non cōtingit ppter demōſtrationem ſed ppter nām ipſoꝝ angelorum qui ſciūt oia talia ſine doctore.Similiter de paſſione cognoſcūt qaeſt pſe ſed nō inquātum demōſtratio eſt de paſſione.ſm enim hūc moduꝫ paſſionis nō cognoſcit᷑ qaeſt niſi per demōſtrationem.eodem mō dicēdum eſt de cognitione diffiniti duplicem enim hn̄t de diffinito cognitionē.ſ.perſe ꝛ differētiam.¶ Ad vltm aūt qd obijcit᷑ in ꝯtrariuꝫ dicēduꝫ ꝙ diſcurſe diſcipline ſm ꝙ ſunt medicate in ſymbolis ꝛ yconibus ꝛ ſignis ſenſibilium nō ꝯueniūt angelis ſicut dicit beatus Bernardus in 5ͦ de ꝯſideratiōe in pncipio.Non eſt opus ſcalis tenēti iam ſolium ſed diſcurſe diſcipline a pmiſſis in ꝯcluſione poteſtatiue cōueniūt angelis ſm ꝙ virtutes inferioꝝ:vt dicit Dionyſiͦ ſupioꝛibus ꝯueniūt potēter ꝛ eminēter.¶ Articulus 9ͦ

c **Onſequenter queritur** de memoria. Et querunt᷑ duo.ſ. Utrum inſit angelis memoria.ꝛ ſm quam pꝛietatem ꝛ actum ineſt ſꝫ ineſt. Uidet᷑ auteꝫ ꝙ nō inſit angelis:quia dicit Damaſcenus memoratiuum eſt memorie ꝛ rememorationis pmptuariū ꝛ cauſa.ꝛ vocat memoriā memorie.vn̄ etiā ſubiūgit.memoria eſt fantaſia derelicta ab aliquo ſenſu ſubiecto ſm actuꝫ appente:vel coacervatio ſenſus ꝛ intelligētie.ſed nullo iſtoꝝ modoꝝ pōt eſſe in angelis memoria ergo videt᷑ ꝙ non ſit in angelis memoria. Itē dicit phs ꝙ memoria nō eſt niſi facti.dicit enim ſic in ipſo nūc nō eſt memoria ſed pn̄tis qdē ſenſus eſt futuri autē ſpes:facti aūt memoria.ſꝫ in āgelis nō eſt pteritio vl pn̄ſitalitas vel futuritio ſm itelligibilia ergo videt᷑ ꝙ in eis

nō ſit memoria. Item Auicēna recordatio eſt reſolutio ad aliqd quod habuit eſſe in aīa in preterito. conſtat autem q talia non ſunt in intelligētijs angelor ergo non erit in eis memoria. ¶ Preterea memoria τ obliuio vident eē ꝯtraria que hñt eē circa idē. τ obliuio nō accidit angelis ergo nec memoria. ¶ Item Augꝰ in 12° de trinitate in pn° dic q qñ memoramur τ reminiſcimur q hoc ptinet ad hoiem exteriorē q: adhuc id in nobis agit qd cōe habemus cum brutis. Et ex hoc patet q memoria non eſt in angelis. ¶ Solutio dicimus q dupx eſt memoria. vna que eſt pars aie ſenſibilis τ illa eſt theſaurus ſiue theca formarū ſenſibilium ſm Auicam. τ de hac ut frequēter loquunt phi τ uerū eſt q illa ſemp eſt facti τ pteriti τ eſt motus a ſenſu ſm actu factus ut dicit Damaſcenus. Alia eſt memoria que eſt aie intellectualis pars τ hec eſt coaceruatio intelligibiliū ſpecierū τ hec dupx eſt. vna eſt ſub rōne pteriti. τ altera nō. ſed indifferēter eſt ſub rōne pteriti pñtis τ futuri: τ ſm hoc memoria nihil aliud eſt q potētia noticiam rei tenēs apud ſe ſine ꝯſideratione tpis. illa vo que eſt cum rōne pteriti eſt dupx quedam enim eſt acqſita per inuētionem τ ſtudiū τ doctrinam. τ quedam eſt de illis quor ſciam habemus cū natura ſicut habituum nāliū. Dicat ergo q memoria ſm duplicem rōnē ineſt angelis. ſ. illa que eſt reſpectu pteriti τ pñtis τ futuri eqliter. τ illa que eſt cum rōne pteriti ſine inuētione ſtudio τ doctrina acqſita lz enim intelligētijs angelor nō ſit pñs pteritum τ futurum tñ recordationem pro tāto dicunt habē a ſcītis q: acceperūt aliqd ſub rōne pus habiti τ ſciti τ hoc ſm vnam rōnē memorie. ſm vo aliam rōnem noticiam rei tenēs ſemper apud ſe τ hoc eſt memorari ſm Augm. Et ex hijs patet ſolutio ad oīa obiecta: tñ hoc qd dictum eſt memoriam quādam eē rōnalis aie que ſit cum rōne pteriti tpis dubium eſt eo q tēpus ſit de appenditijs māe τ ſic ptineat tñ ad aiam ſenſibilem: ſed infra tractatu de aia queſtione de memoria rōnalis aie determinabit. Articꝰ 10°.

S ECundo querit ſm quam pprietatem τ actum inſit. Sūt enim pprietates memorie ut dicūt phi quedam ex ſubiecto: quedam ex memorabilibus. ex ſbto ſm q dicimus ſiccos melioris eē memorie τ peioris recordationis: τ humidos ecōtrario peioris memorie τ melioris recordationis. Cuiꝰ cauſa eſt q: in ſicco forme impſſe deletio difficilis eſt τ ideo memorie bone ſunt tales. Siliter ſicca materia difficulter obedit aie agēti τ mouēti eam τ ideo tales ſunt male recordationis. in humidis aūt ppter ꝯtrarias cauſas ſit ecōtrario. Siliter dicimus bñ diſcētes male memorantes τ ecōuerſo. τ dicimus eos eē bone memorie qui occupant circa pauca: τ male memorie qui occupant circa multa. ſm q dicimus ſenes q̄uis ſint ſicciores peioris eē memorie q pueros q̄uis ſint humidiores: q: eorum cogitatus eſt occupatus in paucis τ illor in multis. Querit ergo utrum ſm huiuſmodi pprietates memoria ſit in angelis ita. ſ. q vnus ſit melioris memorie q alter. ¶ Item ſunt pprietates memorie in actu ſm q dicūt phi q memoria de vno in aliud pcedit ex quibuſdam ſignis uel per modum quorūdam ſignor. diſciplina aūt ex neceſſarijs ſicut dicit Auicēna q vidētes libr recordant magri qui fecit aut docuit illū τ vidētes dyonem recordant dyarij qui ſilis uel diſſimilis fuit dyoni τ tñ nō eſt neceſſarium nos recordari. ¶ Queritur de actu. Si enim recordatio eſt ut dicit Auicēna ingenium per qd reuocent oblita tūc non videt recordatio ꝯuenire angelis. Siliter ſi reminiſcētia eſt ſup ptem obliti tūc iterum nō ꝯuenit angelis. quem ergo actū hēt memoria. ¶ Item dicit phs q recordatio eſt ad hñdum aliqd in futuro ex eo qd habitum eſt in pterito. ſm hoc autem iterum nō videt ꝯuenire angelis q: ſm illum modum pcedit ex hijs que ſunt per modum ſignor τ nō neceſſitatis. ¶ Solutio dicimus q memoria τ recordatio nō differūt in angelis per facile τ difficile ſed per nobile τ per minus nobile τ hoc cauſat ex maiori uel minori nobilitate nature. ¶ Si autem querit in quo cognoſcit illa nobilitas. Dicēdum q ſicut in hoibus ppter diuerſas cōplexiones cauſat difficultas τ facilitas memorādi ita in angelis ex diuerſitate nature cauſat diuerſitas memorie τ intelligētie ex nobilitate nature maiore uel minore τ hoc cognoſcit in formis que ſunt in memoria τ intelligētia que in qbuſdā ſunt magis ſimplices τ in qbuſdā minus ſicut dicit phus in liº de cauſis. Sed in h eſt diſſimilitudo q in hoibus qui melioris ſunt memorie peior eſt recordatio τ minus pſpicacitatis intelligentie. in angelis autem bonitas vnius ſeqtur bonitatē alterius. ¶ Ad id qd querit de actu memorie dicēdū q illa memoria que eqliter eſt reſpectu pñtium τ pteritorum τ futuror nō habet actū niſi noticiam rei apud ſe tenere. illa vo que eſt pus intellecti accipit hoc qd pus vidit cum rōne pus viſi τ utraq illarum bñ pōt eſſe in angelis. Sed recordatio τ remiſcētia que ſunt ad renouādum oblitum nō ſunt in angelis ſm q phi loquunt de eis: lz enim non ꝯueniāt niſi hoibus τ nō brutis que hñt memoriam tñ ponūt ſenſibilia per modum ſignor ut obiectum eſt pus τ talis operatio non conuenit memorijs angelorum.

¶ De intelligentijs angelorum.

D Einde queritur de intelligētijs angelor τ querunt tria. Quorum pmum eſt ſm quas potētias intelligūt angeli. 2m eſt utrū per ſpecies aliqs intelligāt: τ ſi per ſpecies intelligāt cuiuſmodi ſunt ille. 3m eſt de diſtinctione viſionis matutine τ ueſpertine.

¶ Articulus 11°.

Q Ueritur ergo primo. Utr in angelis ſit poſſibilis intellectus τ agens. Et videt q ſic: q: dicit phus in 3° de aia. Qm autē in omni natura aliud qdē eſt materia in vno quoq genere hoc aūt eſt potētia oīa illa. Alterum aūt eſt cauſa τ efficiens τ oīa fac ut ars ad mām ſuſtinuit neceſſe eſt τ in anima has eē drias τ huiuſmodi qdem differētie eſt intellectꝰ quo oīa fiūt illa vo quo eſt oīa facere ergo ſiliter τ in angelo neceſſe eſt has eſſe differētias. Item omne cognoſcēs cognoſcibilia fit vnūquodq illor ſm actum. cū ergo angelus cognoſcit oīa cognoſcibilia per nām angelus ſm aliquam potētiam intellectiuā fiet vnūquodq intelligibilium ſm actum lz nō ſm eſſe. nihil autem fit vnūquodq intelligibilium ſm actum τ non ſm eē niſi intellectus poſſibilis ergo in angelis eſt intellectus poſſibilis. poſſibilis autem nō eſt ſine agēte q: nihil faceret ipſum ergo etiam eſt in eis agēs. Item ſicut ſe habet materia in natura ſic intellectus poſſibilis in ſpūalibus. iſta ppoſitio patet in 3° de aia. ſed materia vna numero eſt ſub forma τ ſub puatione ergo intellectus poſſibilis vnus eſt numero in potētia τ ſub ſpecie quam ſpeculat. Et ex hoc habet q intellectus ſpeculatiuus τ poſſibilis vnus eſt numero τ ſubiecto ſed non eſt vnus ſm eſſe τ rationem. angeli autem habēt intellectum ſpeculatiuum aliter enim diſtincte nihil ſpecularent. Cum igit ille in ſbſtātia ſit idem cum poſſibili habebūt poſſibilem ſm ſubſtātiam τ poſſibilis non eſt ſine agēte ergo habēt τ agētem. Si forte dicatur q non habēt poſſibilem q: intellectus eorum nunq fuit in potētia τ non exit de potentia in actū queadmodum intellectus humanus. ¶ Cōtra agens ſm q agens non pōt eſſe ſubiectum. ratio enim ſubiecti eſt ratio materie τ materialis potētie: ergo forme quibus intelligentie plene ſunt: ut philoſophus dic:

nō ſunt in agēte ut ſbto ergo opoꝛtet ꝙ ſit poſſibilis ẜm
ſbam qui ſit ſubiectus eis. Preterea lȝ mā in celo nūq̄ȝ
fuerit in potētia ad foꝛmā: tñ i celo eſt ſuba mãe in qua
ſunt foꝛme ſubales ⁊ accñtales ergo a ſili in angelis q̄ȝ/
uis nō ſit exitus de potētia in actū ẜm intellectū poſſibi
lem: opoꝛtet tñ ꝙ intellectus poſſibilis ſit in eis qui ſub
ſtet foꝛmis intelligibilibus. ¶ Sed cōtra dicit phus in
5° metha^ce. ꝙ potētia paſſiua eſt pncipiū traſmutationis
in aliud ẜm ꝙ eſt aliud. ſi ergo angeli hñt intellectū poſ
ſibilē opoꝛtet ꝙ in illo intellectu ſit pncipiū traſmutatio
nis talis. cuȝ igit̃ ipſi ẜm intellectū ſint intraſmutabiles
nō hñt intellectū poſſibilē. ¶ Ad hoc dicūt qdam ꝙ an
geli hñt intellectū agētem foꝛmas. ⁊ dicunt ꝙ multiplex
eſt opatio intellectus agētis. quedā enim eſt abſtrahere
ſpecies a fantaſmatibus ⁊ ꝯiūgere intellectui poſſibili ⁊
hāc habet ẜm ꝯuerſionē ad inferioꝛa ſenſibilia. aliaȝ ha
bet in habēdo ſpecies ulēs rerū in qbus dicūt ꝙ ſūmaȝ
retinet ſed ſingula pdit ⁊ in hoc differt intellectus agēs
in angelis ab intellectu agēte in hoīe q: in angelis reti/
net ſingula cū ſumma. ¶ Sȝ ꝯtra hoc eſt ꝙ opoꝛtet ꝙ
ſit ſubiectū illarū foꝛmarū ⁊ illud ſubiectū nullo mō pot
eſſe agēs: q: agēs ⁊ ſbiectū nullo mō ſunt idē ẜm phm.
Propter hoc dicūt alij ꝙ in angelis nō eſt niſi itellectus
agēs ſed differt ab intellectu humano: q: in hoibus lu/
men intellectus agētis eſt indiſtinctū ⁊ ꝑpter hoc dicit̃
ꝙ in hoibus eſt intellectus agēs ſicut lux: q: ſicut lux ha
bet lumē idiſtinctū ⁊ diſtinguit̃ ad coloꝛes quos abſtra
hit ita intellectus agēs in hoīe habet lumē indiſtinctum
⁊ diſtinguit̃ ẜm ſpecies q̄s abſtrahit a fantaſmatibus: in
angelis aūt eſt diſtinctus ſine ſpeciebus. Sed hoc nihil
eſt q: idē eodem mō ſe hñs nō facit niſi idē. Si igit̃ itel/
lectus in angelis eſt eodē mō ſe hñs cum nihil adueni/
at ei nō facit intelligere niſi vnū. ſ. ſeipſum. Preterea ni
hil intelligit̃ niſi per aſſimilationē intelligētis ⁊ intelle/
cti: hic aūt nulla fieret aſſimilatio ⁊ nō itelligeretur res.
¶ Preterea ẜm hoc eēt falſum qđ dicit phus ꝙ intelli
gēs ⁊ itellectus ſunt idem ẜm actū ⁊ nō ẜm eē. Propter
hoc dicimus nos ꝙ in angelis eſt itellect⁹ poſſibilis ẜm
ſubam ⁊ ſubiectū ut ꝓbāt pme obiectiones: ſed intelle/
ctus poſſibilis in eis nunq̄ȝ eſt ſub ꝑuatione. ¶ Et ad
hoc qđ obijcit̃ de 5° metha^ce de potētia paſſiua. Dicēdū
eſt ꝙ phus loqtur ibi de potētia paſſiua que eſt in mate
ria generabili ⁊ coꝛruptibili. intellectus xo agēs eſt illu
ſtrās ſup ſpēs illas ⁊ illuſtrās ite^m poſſibilē. ¶ Ar° 12°

s **Ecundo queritur** Utrum
per ſpecies itelligāt aliq̄s. ⁊ ſi itelligāt per eas
que ſunt ille. Et videt̃ ꝙ per nullas ſpecies intelligāt. ſi
enim hñt ſpecies aut ille ſunt acq̄ſite per abſtractionem
aut ſunt date eis per creationē ⁊ cōcreate ipſis: aut ſunt
de nālib⁹ angeloꝝ ſicut intelligētia eſt nālis. Si ſunt ac/
quiſite per abſtractionē tūc opoꝛtet ꝙ hērent potētias ꝓ
poꝛtionatas abſtractioni illi ſicut ſenſus ⁊ imaginationē
⁊ huiuſmodi que abſurdū eſt dicere de angelis. Si aūt
dicant̃ eē ꝯcrete. Cōtra oīs foꝛma que educit̃ de potētia
ad actū videt̃ nō eſſe ꝯcreta ſubito: ſed oīs foꝛma que eſt
in ſbo per actionē mouētis eſt educta de potētia ad actū
ergo nulla taliū foꝛmarū erit cōcreta. Si aūt dr̄ ꝙ eſt ex
nālibus tūc debuit aſſignari inter attributa ſicut ſimpli/
citas eēntie ⁊ alia attbuta que aſſignat Aug°. ¶ Ad hͦ
dicūt qdā ꝙ in deo eſt rō cognoſcēdi oia ⁊ opandi ⁊ hāc
duplicē ptātem coicauit creaturis dās creature ſpiritua/
li ptātem cognoſcēdi ⁊ nature ptātē opandi ⁊ ideo ange
lis a pncipio dedit rōnes ſiue ſilitudinē ſiue ideas ulīs
oꝛdinis in qua creatus eſt mūdus ⁊ ideo ſub illa ſilitudi
ne oꝛdinis cognoſcūt ea que fiūt curſu oꝛdinato in mū/
do. Sed ꝯtra hoc eſt ꝙ ſpecies illa ſiue idea ſiue rō qua
cognoſcit deus eſt vna ⁊ ẜm eē ⁊ ſubam ad oia cognoſci
bilia. Si ergo angelus per illā ſilitudinem cognoſcit ul̃
ſimilem illi tūc cognoſcit per ſilitudinem vnā. ¶ Con
tra hoc aūt eſt ꝙ vna ſilitudo creata ⁊ finita ẜm eē ⁊ po/
tētiam nō pōt eſſe infinitoꝝ ẜm numerū ⁊ nām ⁊ ita an/
geli nō cognoſcūt oia nālia. Si foꝛte dicat̃ ꝙ idea ſiue
ſilitudo eſt ẜm ptātē pme cauſe in cog̃ſcēdo. ¶ Cōtra
cum pma cauſa ſit oīum nāliū ⁊ uoluntarioꝝ angeli per
eam cognoſcēt nālia ⁊ uolūtaria qđ eſt ꝯtra oēs. ab om
nibus enim dicit̃ ꝙ angeli nō cognoſcūt uolūtaria ẜm
ꝙ libero arbitrio ſubiacēt. ¶ Preterea dicit Augu° in
li° de octuagintatribus q̄ōnibus ꝙ in deo ſunt rōnes oi/
um ⁊ videt̃ tāgere rōnes plures. ergo videt̃ ꝙ idea que
in deo eſt lȝ vna ſit ẜm ſubam tñ ẜm relationē ⁊ rōnē ad
opa eſt ipſa plures. Cuius exēplū dicit Dionyſius in de
diuinis noibus duplex. Primū eſt de vnitate de qua ſic
dicit in vnitate oīs numerus vnifoꝛmiter ꝑexiſtit ⁊ ha/
bet oēm numerū vnitas in ſeipſa ſingulariter ⁊ oīs nu/
merus vnit̃ qdem in vnitate inq̄tū aūt ab vnitate ꝓ/
cedit tātū diſcernit̃ ⁊ in multitudine agit̃. Aliud exēplū
eſt de cētro de quo ſic dicit. in cētro oēs circuli linee ẜm
vnā mutationē extiterūt ⁊ oēs habet ſignū in ſeipſo line
alis vnifoꝛmiter vnitas ⁊ ad ſe inuicē ⁊ ad vnū pncipiū
a quo ꝓceſſerūt. Et in ipſo qdem cētro pfecte vniuntur
parū aūt ab ipſo diſtātes parū ⁊ diſcernunt̃ magis aūt
diſtātes magis. Cum igit̃ in angelis iſtud exēplar ſiue
idea nō ſit in vnitate pma videt̃ ꝙ ipſum nō remaneat
vnū ſed multa ⁊ tūc multiplicabit̃ ẜm numerū oīum en
tiū. Et ex hoc ſequit̃ ꝙ exēplaria illa ſint infinita qđ eſt i
cōueniēs q: infinitoꝝ nō eſt ſciētia neqȝ per infinita aut
multiplicabunt̃ ẜm vniuerſalia tñ ⁊ ex hoc ſequit̃ ꝙ ꝑ/
ticularia nō ſcient̃ niſi in potētia: q: pticularia in ſuis ulī
bus nō ſunt niſi in potētia. Si dicat̃ ꝙ a deo hñt cogni/
tionē nāliū ⁊ nō ptātē opandi q: angeli nō ſunt creato/
res. Et eſt ſimile ſicut ſi aliqs a ſciēte ⁊ opante retineret
ſciētiā ⁊ nō opationē ⁊ haberet hāc cognitionē per ſilitu
dinem ſiue foꝛmas rerū nāe ſibi tñ datas a pncipio tunc
querat̃ utrū ille ſilitudines ſint cauſarū uel effectuū. tūc
enim cū effectus nāe ꝯtinue renouent̃ opoꝛteret reno/
uationes ꝯtinue fieri in ſilitudinibus illis. Preterea cū
effectus nāe ſint infiniti ẜm potētiam opoꝛteret ſilitudi/
nes illas eſſe infinitas ẜm actū aut ꝯtingeret ipſos aliq̄
nālia cognoſcibilia nō cognoſcere. Preterea ſciētia per
effectū eſt ſcia q: ⁊ eſt idignioꝛ q̄ȝ ſcia per cauſam ꝓptā
que eſt ſcia ꝓpterqđ. angeli aūt hñt optimā ſciam ergo
nō ſciūt hoc mō. ¶ Si ꝓpter hoc dicat̃ ꝙ ſilitudines il
le ſunt cauſarū ſimilitudines naturalium tūc querit̃ cū
cauſe nāles nō ſemp agāt qđ reducit ſilitudines illas ad
actū cognoſcēdi hūc effectū uel illū quē natura mō cau/
ſat ⁊ non ante. Preterea videt̃ ſciētia eoꝝ ẜm hoc incer/
ta: q: dicit phus ꝙ futurus incedere quis non incedit.
Silr̄ etiā oꝛdinatis cauſis gñationis ad gñationē alicu/
ius cōtingit impediri generationē ꝑpter coꝛruptionem
alicuius pncipioꝝ naturaliū ⁊ ita videtur ꝙ de naturali
bus non habeāt niſi opinionē cōiecturalē ⁊ nō ſciētiam
¶ Preterea nos cognoſcimus ea que ſunt a libero ar/
bitrio per elocutionem mutuā. Cum igit̃ ſciētia eoꝛum
non ſit deficiētioꝛ nr̄a ſcientia ipſi cognoſcūt illa aliquo
modo. Querat̃ ergo quis ſit ille modus cum taliū non
habeāt ſimilitudines apud ſe ut dicit̃. Preterea cū que/
dam fiāt ſemp ut neceſſaria. quedā ut frequēter ut natu
ralia. quedā raro ut caſualia ⁊ foꝛtuita: querit̃ per quem
modū differēter hñt cognitionē hoꝝ. ¶ Solo iſti⁹ q̄ō/
nis a duabus auctoritatib⁹ ſumēda eſt q̄rū vna eſt beati
Dionyſij in libro de diuinis noibus cap° qnto. Ange/
los ſcire dicūt eloquia ea que ſunt in terra non ẜm ſen/
ſus ea cognoſcētes: ſenſibilia quidē exiſtētia ſed ẜm ꝓpriā
deifoꝛmis mētis virtutē ⁊ nām qđ ſic intelligit̃. Uirtus
pꝛopꝛia eſt virtus nālis intelligēdi. Et hec virtus dicitur
deifoꝛmis ꝓpter duo: quoꝝ vnū eſt in ſpecie per quā in
telligit angelus. ⁊ alteruȝ in actu. in ſpecie quidē q: ſpe/

cies illa eſt exēplar cauſarū nālium ƀm ordinē ſuū ƀm ꝙ cauſe ſunt. Et ut hoc intelligat̃ ſciendū eſt ꝙ ƀm Auguſtinū in 4o ⁊ 8o ſup geneſim ad lr̃az deus a principio indidit cauſas ſeminales ut cauſas rōnales ex quibus produceret̃ opus omne nature ⁊ ex quibus ꝓduceret̃ etiam hoc qδ fieri pōt ex mā per miraculū. ille aūt cauſe quātū ad nām ⁊ nālia ſunt duplices. quedā eni ſunt per ſe. quedā per accñs. ſicut enī ens per accñs reducitur ad ens per ſe ut ad cām ⁊ ad ſubiectū. ⁊ ideo caſus q eſt cauſa per accñs reducit̃ ad aliquā cām per ſe in qua eſt ⁊ ex qua principiat̃. ſicut verbi gr̃a ponamus ꝙ equus fugiēs ſaluet̃ qui nō fugiēs periclitaret̃ tunc caſu ſaluat̃. per ſe aūt fugit ⁊ tñ ſalus equi ⁊ in fuga ⁊ ex fuga eſt. Similiter dico ꝙ fortuitū reducit̃ ad itētionē uel ꝓpoſitū per ſe. Cauſa iñ per ſe in natura eſt duplex. ſ. virtꝰ corporis ⁊ virtus ſpūalis mouens mām. Et virtus quidē corporis que dicit̃ natura a phis illa eſt dupx. eſt eni q̄dā mouens ⁊ agens mām ad motū ⁊ trāſmutationem ƀm ſubām ⁊ ƀm accñs. ⁊ illa eſt que eſt in qualitatibus elemētoꝝ ⁊ elemētarioꝝ cōtrarijs agētibꝰ ⁊ patiētibꝰ. alia eſt mouēs tñ ⁊ illa eſt que eſt in ſtellis ⁊ corporibus ſuperioribus que ƀm diuerſam renouationē ſitus ex motu ſuo mouēt ⁊ trāſmutāt inferiora. Virtus aūt ſpūalis dupx eſt. quedā enim eſt in motoribus qui mouēt ſpheras ad opationē nature. ⁊ quedā eſt virtus aialiū ⁊ uegetabiliū ⁊ hec eſt tripx. Vegetabilis enim mouet ⁊ tranſmutat mām ƀm nutrimentū augmentū ⁊ gñatiuū. ſenſibilis aūt mouet ƀm mutationē ſenſuū ⁊ in mutatione organi ⁊ fantaſie ⁊ mouet etiā ƀm motū ꝓceſſiuū in loco. motus enim ꝓceſſiuus nō eſt niſi ꝓpter delectabilia ſenſuū ⁊ ꝓpter ea que ordinant̃ ad mām. Et hoc patet ex hoc ꝙ in locis diuerſis ad que eſt motus ꝓceſſiuus nō ſunt niſi particularia. rōnes enim ul'es de quibꝰ eſt intellectus nō ſunt cum hic ⁊ nunc: ſed ubiq; ⁊ ſemper. rōnalis aūt aia in qbus actibus nō utit̃ organo corporis ⁊ in illis nullo modo habet ſe ad mām ut tranſmutans eam. in quibuſdā etiam utit̃ nō in ſe ſed in potētijs inferioribus quibus impat ⁊ hoc maxime ƀm actum illum qui eſt interpretari ⁊ ƀm illū qui eſt mouere concupiſcibilem uel iraſcibilē ad deſideriū uel irā ⁊ in illis actibꝰ oportet eſſe quedā tranſmutātia mām ſicut extenſio ſpirituum corporaliū ad deſideratū uel id cui iraſcitur ad quoꝝ extenſionē ſequit̃ directio caloris ad illud idem. ⁊ per ꝯñs multiplicatio ⁊ ebulitio ſanguinis ad idē: ⁊ hoc eſt qδ dicit phus in p̄o li° de aia. Videt̃ aūt pluribus nihil ſine corpore pati neq; facere neq; iraſci neq; confidere neq; deſiderare neq; oino ſentire. ⁊ ibidem dicit idem phus in alio loco. Videnẗ aūt ⁊ aie paſſiones oēs eſſe cōes in corpore ut deſideriū māſuetudo timor cōfidentia adhuc gaudiū ⁊ amare ⁊ odire ſimul enim compatit̃ illi quoq; corpus indicat aūt hoc aliqñ a duris quidem ⁊ manifeſtis paſſionibus cōfidētibus nihil ꝓuocari aut timere. aliqñ aūt a paruis ⁊ infirmis moueri ſi iraſcit̃ corpus ⁊ ſic ſe habeat hoc eſt ſi ſit talis compl'onis. adhuc aūt magis manifeſtū ē hoc nullo eni timore iminēte in paſſionibꝰ fiūt timētes. Dico igit̃ ꝙ oēs cauſe iſte quoq; modo ſint tranſmutātes ⁊ mouētes materiā indite ſunt materie ⁊ nature in ipſa creatione ſex dierum: ⁊ has uocat Augꝰ ſeminales. cauſe autē alie ſunt ad opa miraculoꝝ que nō ſunt in natura ⁊ materia ƀm Augm. ut ex ipſis aliquid poſſit fieri ſicut de coſta ade facta eſt eua ut dicit Augꝰ. Et q: hec ſunt in diſputationibus de angeloꝝ miraculis dicet̃ de hijs latius qñ de ipis diſputabit̃. Exēplar igit̃ cauſarū tranſmutantiū ⁊ mouentiū mām ƀm ꝙ cauſe ſunt datū eſt angelis in prima creatione eoꝝ ⁊ per illud cognoſcūt oia que fiūt in materia tranſmutata. Dicit̃ ergo intellectus eoꝝ deiformis propter duo quoꝝ vnum eſt q: eſt per formas que ſunt ad res faciēdas ſicut eſt ſpēs idee prime: ſed in duobus eſt differētia quoꝝ vnum eſt ꝙ ſpēs idee prime eſt ƀm naturā ⁊ ꝓprietatē cauſe p̄me. Exēplar illoꝝ que fiūt. ſ. qδ eſt idem cum cauſa prima in ſubā ⁊ qδ ipſa vna exiſtēs in numero ⁊ eſſentia eſt cauſa ⁊ exēplar oium cognoſcibilium ſed in angelis eſt ƀm ꝓprietatē ⁊ rōnē cauſarū nālium mouentiū ⁊ tranſmutantiū mām. Aliud ꝓpter qδ intellectus angeli deiformis eſt in actu intelligentie ipſius eſt. ſtatim enim ſine deceptione ⁊ inquiſitione cōſpicit quidditates ⁊ ueritates rerū ⁊ hoc eſt ideo q: non obſtant intellectui ſuo fantaſie apparētes in exterioribꝰ que ſunt cauſe deceptionis in intellectu humano: propter que etiā itellectus humanus idiget inquiſitione ⁊ collatione ⁊ diſcuſſiōe fallaciarū ex apparētijs ut per illa deueniat ad acceptionē cauſarum uerarū: ⁊ hoc uocat Dionyſius virtutē deiformis mētis. ¶ Qδ autē addit Dionyſius ⁊ naturā vult tangere rōnem virtutis intellectiue que nō eſt ſuſceptibilis formarū abſtractarū ab ente creato quā addit intellectus humanus. ⁊ ideo angeloꝝ intellectus ponit̃ ꝑfectus a phis ⁊ nō ut tabula raſa. ¶ Cuius ꝓbatio eſt per aliā auctoritatē quā adducere intēdimus ⁊ eſt nona ꝓpō in libro de cauſis ubi ſic dicit. Ois intelligētia plena eſt formis uerū ex itelligētijs ſunt que ꝯtinēt formas minus ul'es ⁊ ex eis ſūt que cōtinēt formas plus ul'es qδ ſic itelligit̃. Intelligētia angelica dicit̃ plena formis ꝓpter duo quoꝝ vnum eſt qδ non hñt formas cognoſcibiliū nāliū natural'r in parte ſicut intellectus humanus qui nō habet formas cognoſcibiliū niſi per ſtudiū ſed nō habet formas eoꝝ que effugiunt ſtudiū ſuū. ſicut dicit̃ in libro de motu cordis fixum in eternū cauſas qua cuncta coherent: ſe quoq; lege deus hac nos omnitariā mobiles in omnitariā imobili omnitariā neſcimus effluentē materie in abilitate nō ꝑcipimus deriuatā pauci admodū ⁊ laborioſe nō tñ integre aſſequunt̃ delata opinionē parit ⁊ multis ſcientiam extra nos fientē pro magna parte ꝯiecturā aſſequimur pro maxima ſentimus pro tota neſcimus. Aliud eſt q: forme angeli plenū ⁊ ꝑfectū efficiunt cognoſcere cū ſit per exēplaria cauſarū nō hoibus aūt de quibuſdā nō eſt niſi opinio uel fantaſia. Qδ aūt dicit̃ ꝙ in quibuſdā ſunt magis ul'es ⁊ in quibuſdā minus ul'es. ſic intelligitur ꝙ forme ille ſunt ſimplices magis ⁊ minus ƀm maiorem uel minorē ſimplicitatē eſſentie in angelis ſuperioribꝰ ⁊ inferioribus. quāto eni forma eſt ſimplicior tāto ul'ior. ⁊ hoc eſt qδ dicit cōmentū in expōne eiuſdem ꝓpōnis ꝙ res nō recipiunt formas niſi ƀm modū poſſibilem ⁊ nō dicit̃ magis ul'is uel minus eo ꝙ ſit de paucioribus uel pluribus. His viſis ꝓcedendū eſt ad ſolutionē obiectoꝝ. ¶ Ad id ergo qδ querit̃ utrum forme ille ſint acquiſite uel date uel ſint de naturalibus. Dicimus ꝙ nō ſint acquiſite per abſtractionē ſicut ꝓbat obiectio. nec ſunt de nālibus q: ſic deberēt eſſe de attributis Sed nō ſequit̃ hoc qδ obijciunt quidam ꝙ ſi eſſent de nālibus ꝙ tunc deberēt oēs equal'r hēre eas: nec enim angeli ſunt eiuſdē ſpeciei nec etiam hoc uerū eſt ꝙ res eiuſdē ſpeciei nālia hēant equal'r ſed hēant ea nobiliora ⁊ minus nobilia ſicut patet in ingenijs hoium ⁊ memorijs: tamen dicimus ꝙ ſunt date forme cum natura. ¶ Ad hoc aūt qδ contra obijcit̃ dicēdū ꝙ quantū ad gñationē formarū ƀm rōnem in intellectu poſſibili qui educit̃ de potentia ad actū forme educunt̃ ex ipſo per opationē agētis: ſed in illo intellectu cuius poſſe nō precedit eſſe ƀm actum oportet ut per creationē ſit utrūq; ⁊ ita forme ſūt in angelis. ¶ Si aūt querit̃ qd operat̃ in eis intellectus agens ex quo non abſtrahit ⁊ educit formas dicēdū eſt ꝙ illuminat ad contēplandū res in formis. ſicut enim lux ſolis nō tñ abſtrahit ſpēm coloris ſ; etiam illuminat viſum ad videndū rem in ſpecie ita eſt etiam de intellectu agēte qui ƀm phm in 3o de aia eſt ſicut lux. ¶ Ad id qδ querit̃ de ſimilitudie ordinis dicē

dum ꝙ nō habet ſimilitudinē ordinis niſi exemplaria cauſarū nāliū ſm ꝙ cauſe ſunt mouētes ⁊ mutantes materiā dicant̃ ſimilitudo ordinis. Et bene cōcedimus ꝙ illa exēplaria nō cōſiſtunt in vnitate ſed in multitudine nec inſunt ſm ptātem prime cauſe: ſed ſm rōnē paradigmatis ſiue exēplaris cauſarū nāliū. Et ad hoc qḋ querit̃ utrū ſint finita uel infinita. Dicendū ꝙ ſicut cauſe nāles finite ſunt numero: ptāte aūt infinite ſic exēplaria cauſarū finita ſunt in angelis numero ptāte autē cognoſcitiua ſunt infinita. ¶ Ad id aūt qḋ querit̃ utrum ſint particulariū uel uliū. Dicendū ꝙ ſunt cauſarum opantiū que in natura quidē opantes ſunt ⁊ imobili lege ut dicit Boe⁹ coherēs ſibi. in intelligentijs aūt ſunt rōnes ⁊ paradigmata cauſarū illaꝝ. Et ſiquis ꝓprie uellet dicere: diceret ꝙ nec ſunt uľes nec particulares. Intelligendū enim eſt ꝙ dupľr eſt forma rōnis quarū vna eſt abſtracta a re dirigens iterū ⁊ in ipſam ⁊ hec diuidit̃ per uľe ⁊ particulare ſm ꝙ eſt in ſenſu uel in intellectu. ¶ Alia aūt ratio eſt ⁊ cauſa ipſius ſicut eſt forma artis ad formā exñtē in materia artificiati ⁊ hoc eſt per applicationē ad materiā cauſa rei ſicut eſt forma arche in itellectu archarij. ⁊ ſicut eſt forma ſanitatis in aīa medici. ⁊ hoc eſt qḋ dicit phūs in 7° metha^{ce} accidit modo quodā ut ſanitas fiat ex ſanitate. dom⁹ ex domo que ſine materia materiā habet. ars enī medicine ⁊ ars edificatoria ſunt forma ſanitatis ⁊ forma domus. Dico igitur ꝙ illa forma magis eſt ad rem ⁊ nec uľis nec particularis q̄a nō eſt cauſata a re ad quam eſt. ⁊ ſicut artifex arche vna utitur forma ad oēs archas quas facit ⁊ vna forma idoli ad oīa idola: ita etiā forma in angelo ſufficit ad oīa que ſunt eiuſdē forme cognoſcēda. Et ꝓpter hoc ipſa ſciētia angeli eſt ſimilitudo cauſe entis ⁊ non cauſata ab ente. Et ideo ſicut dicit Cōmentator ſup xj° metha^{ce} ipſa nec eſt uľis nec particularis nec vniuoca noſtre ſcīe que ab ente cāt̃ur ſicut nec ſcīa dei. Si aūt obijcit̃ qḋ ſupponit̃ in auctoritate phi ſupra ex libro de cauſis. ꝙ ille forme ſunt uľes. Dicendū ꝙ ſunt uľes ꝓpter ſimplicitatem: ⁊ q: ad oīa nālia cognoſcēda ſufficiunt: ſed nō ſunt uľes ſicut ſcīa dicit̃ uľis que eſt abſtracta a ſenſibili particulari. ¶ Ad hoc qḋ querit̃ utrum ſit ſcīa angeloꝝ per cauſam uel effectū iam patet ſolutio q: eſt per cām. ¶ Ad hoc aūt qḋ obijcit̃ ꝙ reſpectu quorūdā eſt ꝯiecturalis. Dicendū ꝙ hoc nō ſequit̃. demōſtratio enim nō tm̄ eſt eoꝝ que de neceſſitate fiunt ſemp ſed etiam eorū que fiunt cauſa exñte. nec ꝓpter hoc ſequit̃ deceptio ſi cauſa mutat̃: q: etiam res que nunq̄ ḡnant̃ ſm actū tm̄ de neceſſitate ḡnantur ſuppoſita neceſſitate ſue cauſe: ſicut etiā ſi nunq̄ fiat ecclipſis lune tm̄ de neceſſitate ecclipſatur luna terra dyametraliter interpoſita ſoli ⁊ lune. Similr̃ etiam angelus cognoſcit impedimētū ḡnationis eius qḋ nō ḡnat̃ cognoſcēdo corruptionē principij ḡnationis ſue. ⁊ ideo nō decipit̃ ſed habet ſciam nālē de rebus. ¶ Ad id aūt qḋ querit̃ qd reducat in actū ſciētiā angeli ut cognoſcat hanc rem uel illam que de nouo generat̃ in natura. Dicendū ꝙ nihil niſi uoluntas cognoſcēdi hoc uel illud. ſicut enim ſupra diximus forme rerū quedā ſunt extracte a rebus ſenſibilibus: ⁊ ideo quādo ille dirigunt̃ iterū ad res indigēt circūpoſitione ſenſibiliū qua determinent̃ ab hoc cognoſcibile uel illud. Cuius ſignū eſt qḋ dicit̃ in poſterioribus ꝙ deſtructo vno ſenſu per naturā deſtruit̃ demōſtratio ſenſibiliū illius ſenſus. rōnes enim taliū formarū obligate ſunt ſenſibilibus a quibus abſtracte ſunt: ſed rōnes formarū que nō ſunt a rebus ſed ad res: ſicut ſunt forme exemplares paradigmata nō indigēt niſi ꝯuerſione ſup rem ex uoluntate ſpeculātis: ⁊ ſicut forme opati in artifice obedit materia in quā debet induci ita forme eidē obedit opus factum ad ſpeculandū in ipſo formā inductā abſq̄ hoc ꝙ aliqd recipiat ab ope per qḋ ſpeculet̃ ipm opus: ⁊ quātum ad hunc modū ſunt forme angelice ad opa nature ⁊ ꝓpter hunc modū poſuit Plato ideas ſepatas quas dixit formas incorruptibiles faciētes formas ḡnabiliū ⁊ corruptibiliū ⁊ exñtes ꝓncipiū eoꝝ cognitionis. ⁊ utrū hoc uerū ſit uel nō alterius eſt negocij. ¶ Ad id quod querit̃ quomō cognoſcūt ea que ſunt liberi arbitrij. Dicendū ſm ꝓdicta ꝙ liberū arbitriū in quibuſdā nō utit̃ corpore ſicut nec intellectus ⁊ cauſe illoꝝ operū nō ſunt in materia ⁊ natura vniuerſi: q: ſicut dicit phs in 18° de aīalibus intellectus ſiue aīa rōnalis nō educit̃ de materia ſed cauſat̃ ab extrinſeco. ſ. deo. ⁊ ideo Anaxagoras oīa ponit eſſe mixta preter intellectū. ⁊ ideo talia nō cognoſcūt angeli per naturā. ſed ſi cognoſcūt hoc erit per reuelationē de quo mō cognitionis ſermo erit in ſequētibus: in quibuſdā aūt opib⁹ utit̃ liberū arbitriū corpore ſicut ⁊ intellectus ⁊ illa talia opa hn̄t duplicē cām. ſ. primā que mouet ⁊ nō mouet̃: ⁊ hec eſt intellect⁹ uel liberū arbitriū. hn̄t etiam cām ꝓximā nō primam que eſt mouēs mota ⁊ illa eſt virtutis affixe mēbris que pro inſtrumētis hn̄t ſpūs ⁊ calorē nālē ⁊ ſanguinē ⁊ huiuſmodi ⁊ ille ſunt cauſe in materia ⁊ natura vniuerſi ut prius dictū eſt. ⁊ per exēplaria illarū cognoſcunt angeli talia opa ⁊ hoc eſt qḋ dicūt ſancti ꝙ nemo nouit cor hoīs niſi deus qui creauit ipm niſi ita ſit ꝙ affirmatio cordis fluctuarū carnis accipiat. ¶ Ad id qḋ ultimo querit̃ qualiter cognoſcunt que fiant ſemp ⁊ que frequenter ⁊ que ratio. patet ſolutio ex dictis q̄a caſualia ⁊ fortuita reducunt̃ ad ea que fiunt perſe ⁊ frequenter ut cām ⁊ ſubm ſicut dictū eſt ꝓus. ⁊ iō p exēplaria illoꝝ cognoſcunt̃.

t Ertio querit̃ de diſtinctione viſionis matutine ⁊ veſpertine de qua loqt̃ Aug⁹ ſup geneſim ad lrām in plurib⁹ locis ⁊ querunt̃ tria. quoꝝ ꝓm eſt de viſione matutina. 2m de viſione ueſptina. 3m de cōparatione vnius ad alterum.

¶ De viſione matutina. Articulus 13°.

a D primum ꝓcceditur ſic. Dicit̃ enim ſic matutina viſio in ꝓma luce ſiue in uerbo. ¶ Sed tūc querit̃ utrū quelibet viſio in uerbo uel in prima luce dicat̃ viſio matutina. ſi enim ſic tūc ꝓphete etiam viderēt viſione matutina ⁊ rapti ⁊ beati in pria ſm hoc etiā cū ſm Augm in prima die creationis viderunt in uerbo angeli prima dies hēret viſionē matutinā ⁊ prima dies hēret mane qḋ eſt cōtra geneſim ⁊ Augm. ¶ Preterea cū dr̃ in geneſi fiat ſm Augm ipoꝛtat̃ viſio matutina ergo videt̃ ꝙ viſio matutina non dicat̃ quelibet viſio uerbi uel dei: ſed illa que ponit aliqd futurum qḋ ſtatim erit in ope q: hoc impoꝛtat̃ per hoc uerbū fiat ⁊ ſic videt̃ quotiēſcūq̄ aliqs angelus cognoſceret aliqd futurū in deo videret viſione matutina ⁊ hoc eſt falſū cū dicat̃ in iob de primis creatis ubi eras cū me laudarēt ſimul aſtra matutina ⁊ nihilarent oēs filij dei. videt̃ ꝙ aſtra matutina laudauerūt eum de viſione matutina etiam qñ nihil futurū in eo accipiebant. ¶ Preterea dicit Aug⁹ in 2° ſup geneſim ad lrām nō ſicut nos ad participandā ſapiam ꝓficiebāt angeli ut inuiſibilia dei per ea que facta ſunt intellecta ꝯſpicerent qui ex quo creati ſunt ipſa uerbi eternitate ſancta ⁊ pia cōtēplatione perfruunt̃ atq̄ inde iſta deſpiciens ſm id qḋ intus videre uel rōne facta approbant uel peccata improbant: ex hoc videt̃ ꝙ videre viſione matutina eſt pfrui cōtēplatione ⁊ in inferioribus diſcernē bona a malis ⁊ ſic rapti ⁊ prophete vident̃ videre viſione matutina ſicut ſupra obiectū eſt. ¶ Item Aug⁹ in 3° eiuſdē in ceteris creaturis preter angelos dicit̃ ⁊ ſic factū eſt ubi ſignatur in illa luce. hoc eſt intellectuali creatura prius facti uerbi cognitio. ac deinde cum dicit̃ fecit deus: ipſi⁹ creature genus demōſtrat̃ qḋ uerbo dei dictū erat ut fieret. Ex hoc videt̃

q non ſit viſio matutina videre aliquid in vbo. ¶ Itē Auguſtinus in 4° eiuſdem. mane eſt cum cognitione creature in laudē creatoris aſſurgit ex hoc videt q viſio matutina eſt viſio rei facte ⁊ ex illa laudare creatorē. ¶ Solutio ſm Augᵐ. viſio matutina importat duo. ſ. cōuerſionē in creatorē ex creatura facta per contemplationem laudū ⁊ iubilationū ⁊ pceptionē in ipſo creature faciēde. ¶ Et quo ad primū dicit Aug° q viſiōe matutina informat creatura intellectualis ex hoc q ad formantē deū cōuertit. ⁊ ideo etiam prima dies nō legitur hře mane: qꝛ in prima die factū eſt celū qd beat° Auguſtinus angelicā naturā interptat que etiam nō cognouit ſe prius fiendā ut poſtea ex ſe facta ad laudem creatoris cōuerteret: ſed tn̄ cognouit ſe factā ⁊ ex ſe facta conuerſa in deū cognitionē accepit alterius creature faciende: ⁊ hoc eſt mane ſequentis diei. ſicut enim in luce corporea mane eſt prima illuſtratio eoꝝ que ſunt apd nos: ita in origine mundi prima manifeſtatio creature in luce intellectuali dicit mane. prima aūt manifeſtatio creature eſt manifeſtatio eius in rōne pma anteqꝫ ſit: ⁊ hec ratio in uerbo eſt in quo ſm Augᵐ ſunt rōnes omniū. ¶ Ad id ergo qd prīo obijcit dicēdū q nō quelibet viſio in uerbo dicit matutina viſio ſed illa que habet duo que pdicta ſunt. Ex hoc etiam patet ſolutio ad 2ᵐ quare prima dies nō habet mane. ¶ Ad tertiū dicēdū q illa eſt viſio matutina que ponit aliqd futurū ad inſtitutionem nature per opus creationis ⁊ diſpōnis ⁊ ornatus: illa enim opa ſolius dei ſunt ⁊ tn̄ ad primā pfectionem mūdi ptinētia. ¶ Ad quartū dicendū q Auguſtinus intēdit ibi pbare q angeli a principio creationis viderūt deū ⁊ viſio eoꝝ incipit a deo ⁊ deſcēdit in creaturas ecōtrario viſioni noſtre que incipit a creaturis ⁊ aſcendit in deuꝫ. Et ex hoc vult inferre q neceſſe ſit angelos hēre viſionē matutinā de primis creatis: ſed nō intēdit per hoc diſtiguere viſionē matutinā a ueſptina. ¶ Ad aliud dicendū q uerbū contēplat duobus modis. ſ. ſm ſubam ⁊ ſm q in ſe continet rōnes operū creationis. ⁊ hoc ultimo accipitur in auctoritate Auguſtini. etiam ſic Dionyſius in libro de diuinis noībus ca° 7° dicit q rōnel uerbū deus laudat a ſanctis eloquijs: non tn̄ qm̄ ⁊ rōnis ⁊ mētis ⁊ ſapiētie eſt largitor: ſed et qm̄ oium cauſas in ſeipo vniformiter paccepit. ¶ Ad ultiᵐ patet ſolō per ea que in pn° ſolōnis dicta ſunt. ¶ Artic° 14°.

Ecundo queritur

de viſione ueſpertina. Et dicit Aug° in 4° ſup geneſim ad lram in ſpūalib° ubi melior eſt ⁊ certior lux qꝫ in corporalibus ibi uerior ⁊ certior eſt dies ⁊ uerior ueſpera ⁊ uerius mane. Nam ſi in iſtis dieb° habet quandā declinationem ſua lux in occaſum: quā ueſper noīe nūcupamus ⁊ ad ortuꝫ iterū reditū quē mane dicimus. cur nō ⁊ illic ueſperā dicamus cū a cōtēplatione creatoris creatura deſpicit ⁊ mane cum a cognitione creature in laudem creatoris aſſurgit. Ex hoc habet q ueſpertina viſio eſt cognoſcere creaturā in ſe a cognitione creatoris. Sed a quocūqꝫ aliquid cognoſcit per lucē illius cognoſcit. Si ergo creatura cognoſcit a cognitione creatoris cognoſcet per lucē creatoris. ſed quicqd cognoſcit a luce creatoris hoc cognouit a luce ⁊ non in ueſpera. ergo viſio ueſpertina nō erit ueſpertina eo q nō habet vmbrā ueſpertinā admixtā. ¶ Item Aug° in eodem dicit iſtaꝫ terrenā ḡditionē lucis corporee tēporalē localēqꝫ circuitū illi prie ſpūali coequare nō debemus ubi ſemp eſt dies in cōtēplatione imutabilis ueritatis ſemper ueſpera in cognitione creature in ſeipſa ſemp mane ex aſſurrectiōe ex hac cognitiōe in laudē creatoris. Ex hoc videt q cognitio creature in ſeipa eſt viſio ueſpertina. Sed hoc nō videt eſſe uerū qꝛ cognitio rei in ſeipa eſt cognitio cauſe pprie que eſt pportionata rei. Et lucidi° cognoſcit res per cām pportionatam qꝫ per nō proportionatā. Et ita videt q nō cognoſcit in ueſpera qn̄ cognoſcit in ſeipſa ſed potius in luce meridiei. ¶ Iuxta hoc querit Utrū viſione ueſpertina pōt vidē plura. Et videt q ſic qꝛ dicit gloſa ſup pᵐ capᵐ apoc. ſiue ſimul ⁊ vno intuitu viſionē viderit ioānes angelus ei utrūqꝫ cōferre potuit. ergo multo magis angelus in ſe pōt iſta facere. ſ. q vno intuitu multa videat. Item Aug° 4° li° ſup geneſim ad lram mouet hanc qōnem Utrū ſimul ſit cognitio matutina ⁊ ueſpertina: ⁊ utrū cognitione ueſpertina oīa ſimul videāt ⁊ ita determinat in 4° li° ſup geneſim in hijs que ſimul facta ſunt nemo videt qd pus poſteriuſue fieri debuerit niſi in illa ſapiētia per quam facta ſunt oīa que ſunt per ordinē ſimul dies ergo ille quē deus pmitus fecit rōnalis ſpūaliſqꝫ creatura eſt. i. angeloꝝ ſupceleſtiū atqꝫ virtutuꝫ pītatus eſt oībus opibus dei. Hoc ordine pſciētie quo ordine ſcie que ⁊ in uerbo dei faciēda pnoſceret ⁊ in creatura facta cognoſceret nō per interualloꝝ opaliū moras: ſed prius ⁊ poſteri° hūs in cōnexione creaturarū in efficacia vbo creatoris oīa ſimul. Ex hoc patet q creaturas que connexionem ordinis hn̄t ſm ppriā naturā angeli cognoſcūt ſimul ⁊ non ſm pus ⁊ poſterius intuent eas. ¶ Sed contra vnius actus vnus eſt finis ⁊ terminus. ergo vnius ītuitus intelligentie eſt vnū obiectū. obiectū enim eſt finis ⁊ terminus actus ipſius intelligētie. Preterea dicit in topicis q ſcire plura poſſumus ītelligere vo minime. ergo angeli nō ītelligūt niſi vnū. ¶ Solutio accipiēda eſt a beato Aug ſup geneſim ad lraꝫ li° 4° ubi ſic dicit. Per oēs ſex dies cū ea que per ſingula placuit cōderet angelica natura poſt hoc accipiebat in uerbo dei ut in ei° nō eā primitus fierent cum dicebat q ſic factuꝫ eſt que cognitio mane dicit. deinde cum facti eſſent in ſua ppria natura qua ſunt deoqꝫ placuiſſent qꝛ bona ſunt tunc ut idem eſt cognoſcebat alia quadaꝫ inferiori cognitione que noīe ueſpere deſignata eſt: ac deinde facta ueſpera fiebat mane cum de ſuo opere deus laudaret ⁊ alterius creature que deinceps facienda erat ex dei uerbo pus qꝫ fieret noticia acciperet. Ex hoc patet q viſio ueſpertina eſt viſio rei in ſeipſa in rōnibus in quib° creata eſt ⁊ in quibus habet ſaluari que ſunt modus ſpecies ſiue ordo ⁊ numerus pōdus ⁊ mēſura. qꝛ ſicut dicit xj° ſapiētie. Oia in numero ⁊ pōdere ⁊ mēſura diſpoſuiſti. Uiſio aūt matutina eſt cōuerſio in creatorē ex creatura facta ⁊ acceptio cognitionis creature faciende. Unde etiā nō quelibet cognitio creature in ſe dicit cognitio ueſptina ſed cognitio creature per ueſtigiū que demonſtrat creatorē. creator enim in rōnib° eternis que ſunt in uerbo monſtrat in plena luce. in rōnibus aūt ueſtigij ⁊ ſpeculi creaturarū monſtrat ut ſub vmbra ueſpere. ¶ Ad pmū ergo q ppō. a. cū dicit a cognitione creatoris notat ordinē nō cām per quā fit cognitio. ¶ Ad aliud dicendū q cognitio rei in ſeipſa eſt duob° modis. ſ. cognitio rei in ſe abſolute per cām ppriā rei que eſt medium demōſtrationis ⁊ hec nō dicit cognitio ueſpertina ⁊ eſt cognitio rei in ſe que iterato mittit in cognitioneꝫ creatoris per rōnem eius per qd cognoſcit res: ⁊ hec dicit cognitio ueſpertina. Aliter enim ueſpera nō hēret ordinem ad mane qd eſt contra Augᵐ. Silr nō mitteret cognitio ueſpertina in cōuerſionē ad creatorem ut ex illa laudaret. Creatura eniꝫ nō ducit in creatorē niſi per rōnem ueſtigij ⁊ imaginis. Et ex hoc patet q errant qdaꝫ qui dicunt cognitionē ueſpertinā quācūqꝫ cognitioneꝫ rei in ſeipſa. ¶ Ad id qd querit utrū vno ītuitu angeli plura videant. Dicendū q in viſione duo ſunt. ſ. acceptio formarū rerū cognoſcibiliū ⁊ quo ad hoc multorū viſio pōt eē ſimul. eſt etiā aſpect° illarū formarū ⁊ ſic in viſione primo modo intelligūtur auctoritates gloſe ſuper apocalipſim ⁊ geneſim. Secundo modo intelligi

tur dictum phie. ❡ Articulus 15°.

t **Ertio queritur** de cōparatio/ ne vnius viſionis ad aliaz. Et queritur que ſit melior. ⁊ videt ꝙ matutina. q: illa formant angeli ut di cit Aug° ſup geneſim ad lrām alia aūt nō formant. Pre terea viſione matutina cognoſcuntur res in prima luce que clarior eſt omni luce alia cū ergo melior ſit formās nō formante ⁊ que eſt in lumine ea que eſt cum vmbra ueſpere melior erit matutina q̄ȝ ueſpertina. ❡ Contra eſt ꝙ q: ubi res uerius eſt ibi uerius cognoſcit: ſed ue/ rius eſt in ſe q: in ſe eſt in actu ⁊ natura ꝓpria. in prima aūt cauſa eſt ſm qd. ſ. ſm potentiā cauſe efficientis tm̄. ergo uerius cognoſcit in ſe q̄ȝ in cauſa ꝑma. ergo ueſp/ tina melior eſt q̄ȝ matutina. Preterea querit quare non habeamus viſionē nocturnā ⁊ diurnā ſicut habem⁹ vi/ ſionē matutinā ⁊ ueſpertinā. ❡ Solō dicim⁹ ꝙ dupx eſt viſio angeloꝝ. Una qua cognoſcunt creaturas ſm naturas ꝓprias nō ꝓgredientes ulterius ex ipſis crea/ turis ⁊ de hac dictuȝ eſt in ꝑcedētibus. Alia eſt qua co/ gnoſcunt creaturas referētes eas ulterius ad laudē crea toris. ⁊ hec dicit ueſpertina ꝓpter rōnes ſapiētie crean/ tis ſicut vmbroſuȝ eſt ueſtigiū ⁊ imago: nō tm̄ dicamus hoc ꝙ angeli indigeāt ueſtigio ⁊ imagine: ſed lȝ nō idi/ geant tm̄ cognoſcunt ut dicit Aug°. ⁊ ad laudē referunt creatoris. Quidā etiam diſtinguūt tertiā viſionē dicen tes ꝙ vident creaturas. nec in uerbo nec in eſſentijs re ruȝ ſed in ſpēbus quas hn̄t apud ſe nō referendo illas ad res. ſed hoc nō videt quia ſpēs eſt ad rem: ⁊ ideo nō videt niſi ad rem cōparata ſicut nec idolum in oculo vi det niſi inquātū per ipm̄ videt viſibile. viſio aūt diuiſa contra ueſpertinā eſt viſio matutina. ❡ Dicimus ergo ad ꝑmū ꝙ viſio matutina melior eſt ⁊ nobilior q̄ȝ ueſp/ tina ut ꝓbāt prime due rōnes. ❡ Ad id qđ cōtra obijci tur dicēdū ꝙ nō quelibet viſio rei in ſe dicit viſio ueſp/ tina: ſed illa que cōſiderat ueſtigiuȝ ⁊ imaginē que ſunt rōne ſapiētie creantis vmbroſe ut dictū eſt. Uel dicatur ꝙ lux cauſe per quā cognoſcit res duob⁹ modis cōſide rat. ſ. ut eſt mediū in demōſtratione ꝓportionatū ⁊ ime diata cauſa: ⁊ ſic melius cognoſcit q̄ȝ in prima cauſa. Si aūt cōſiderat ꝯditio lucis illius abſolute ꝓut eſt mediū tunc multo obſcurior eſt cauſa creata ꝙ icreata. ❡ Ad/ huc tm̄ melius pōt dici ꝙ lȝ quo ad nos uerius ⁊ meli⁹ cogſcat res in nā ꝓpa: tm̄ q̄ȝtū ad itellectū deiformē qui ꝓpri⁹ angeloꝝ eſt ueri⁹ ⁊ meli⁹ cogſcit in pᵃ cā. res enim ſimplici⁹ cogſcibilis eſt in pᵃ cā q̄ȝ in cā nāli ⁊ huiuſmo di cām tangit phs in 2° methacc ubi dicit. Sicut noctua/ rum lumina ad lumē qđ eſt ſup diem ſic aīe noſtri intel lectus ad manifeſtiſſima nature. ❡ Ad ultimū dicēdū ꝙ nulla eſt nocturna viſio quia poſt cognitioneȝ rei in ſe ⁊ ante cognitionē rei in uerbo nō eſt ignorantia que nox dici poſſit. Uiſio aūt diuiſa eſt plene lucis in qua vi det deus ſicut eſt que nulla ueſpera claudit ſed in ipſa quieſcit tanq̄ȝ in ſabbato in quo fecit eam qeſcere deus in ſeipſo. Et hoc accipit ex uerbis Auguſtini ſup gene ſim ad lrām 4° li° vbi dicit ſic ſemp eſt dies in contēpla tione imutabilis ueritatis: ſemp ueſpera in cognitione creature in ſeipſa: ſemp mane ex cōuerſione in laudem creatoris: q: nō eſt ibi acceſſus lucis ſupioris ſed infe/ rioris cognitionis diſtinctione fit ueſpa nec mane tāq̄ȝ nocti ignorātie ſcientia matutina ſuccedat ſm ꝙ ueſpe rā cognitionē etiam in glīam ꝯditoris attollat deniq̄ȝ ⁊ dicēdū nocte nō noīata ueſpere ingt ⁊ mane ⁊ meridie morabo ⁊ annūciabo ⁊ exaudiet vocē meā fortaſſe per ipm̄ vices quātū puto quid ſine temporū vicibus age/ retur in patria figurās cui eius peregrinatio ſuſpirabat

d **Einde querit** de uolūta/ te. Et querūtur duo. ſ. De uoluntate an/ geli. Et de actus eius. ❡ Articulus 16°.

a **D primum proce**ditur ſic. Dicit Damaſcenus in 2° li° ca° xij° diuidit uo/ luntatē in etheſim ⁊ buliſim. Dicens ꝙ theſis eſt appe/ titus rōnalis ⁊ vitalis ex ſolis depēdens nālibus. Bu/ liſis aūt eſt appetitus cuiuſdā rei rōnalis. Cum igit oīs uoluntas in rōne ſit ut dicit Damaſcenus ⁊ phus. Ui/ det ꝙ angelus habeat utrāq̄ȝ iſtarū uolūtatū. ❡ Sed contra Damaſcenus vult ꝙ cōſiliū ꝑcedat uoluntatē. ⁊ ſimilr dicit phus ꝙ uoluntas eſt finis ⁊ cōſiliū eoꝝ que ſunt ad finē: ſed in quocūq̄ȝ nō eſt ꝑcedens in eodē nō eſt ꝯſequēs ſicut in quo nō eſt ſenſus nō eſt ratio. ergo cum cōſiliū nō ſit in angelo etiam in ipſo nō eſt uolun/ tas. Qđ aūt nō ſit in eis cōſiliū ꝓbat ſic. Conſiliū eſt de dubijs ut dicit Damaſcenus ⁊ phus ⁊ angeli nō habēt dubiū ut patet ex predictis quia cognoſcunt ſine inqui/ ſitione. ergo angeli nō vident hēre uoluntatē. Si forte dicat ꝙ hn̄t theſim hoc eſt nālem uoluntatē. Contra di cit Damaſcenus ꝙ illa uolūtas illoꝝ eſt qui aſſunt ⁊ cō ſeruant ⁊ cōſtituunt naturā: ſed angeli natura non indi gent talibus cum ſint incorporales. ergo videt ꝙ non hēant uoluntatē talem. ❡ Solō dicimus ꝙ angeli hn̄t utrāq̄ȝ uoluntatē. theliſis eniȝ nālis uoluntas eſt ad ea que ſunt nature: ⁊ talia vult angelus quia vult eſſe viue re ⁊ intelligere. Unde ⁊ dicit Damaſcenus ꝙ ex natu/ ralibus dependēt que nālia ſunt obiecta ⁊ fines uolun/ tatis. Et ſilr etiam vult ea que determinant ex rōne qm̄ ſunt bona ⁊ nō tm̄ ex natura ⁊ illoꝝ eſt uoluntas que di cit buliſis. ❡ Ad primū dicendū ꝙ lȝ cōſilium nō ſit in angelis inquātū eſt de dubijs eſt tm̄ in eis inquātuȝ eſt diſpō uel ordiatio eoꝝ que ſūt ad finē. ❡ Ad aliud di/ cendū ꝙ lȝ angelus nō indigeat aliquo ꝯſeruante natu ram ꝓpter corruptionē nature: tm̄ habet uoluntatē que dicit theliſis ad ea que aſſunt nature que ſunt eſſe viue re ⁊ itelligere ⁊ huiuſmodi ſicut dictū eſt ꝑus: ⁊ de hijs uolūtatib⁹ amplior erit diſputatio i tractatu de aīa hoīs.

❡ De dilectione angeli. Articulus 17°.

s **Ecundo queritur** de actu uoluntatis ⁊ cum actus eius ſit diligere. Que/ rit utruȝ angelus ex ſolis nālibus poſſit diligere deum propter ſe ⁊ ſup oīa. Et videt ꝙ nō quia diligere deum propter ſe ⁊ ſup oīa eſt actus charitatis ⁊ ubi eſt act⁹ ibi eſt habitus. ergo ex ſolis nālibus eēt charitas qđ falſuȝ eſt. ❡ Item ad ſummū grē non ꝑtingit natura ſed grā nō pōt altius q̄ȝ diligere deū ꝓpter ſe ⁊ ſup oīa. ergo ad hoc nō ꝑtingit natura. ❡ Item actus dilectiōis eſt ꝑfe ctior q̄ȝ actus fidei. quia ſicut ſe habet habitus ad habitū ita actus ad actuȝ: ⁊ habitus eſt maior ſicut dicit apoſto/ lus ſcđa corinthioꝝ 14°. maior horū eſt charitas. ergo ⁊ actus. Inde ꝑcedat ulteri⁹ angelus ex ſolis nālib⁹ nō pōt credere in deum ꝓpter ſe ⁊ ſup oia: ergo nec dilige re. ❡ Contra potētior eſt uoluntas in uolendo q̄ȝ ratio in cognoſcēdo. Uoluntas enim impoſſibiliū eſt: rō aūt non. ſed rō nālis cognoſcit deū eſſe ſup oīa ⁊ ꝓpter ſe di ligendū ergo uoluntas pōt eum ſic diligere. Item virt⁹ politica fortitudinis grā boni cōtēnit periculū vite ut di cunt phi. Cum igit angelus in nālibus ſuis melius ſit diſpoſitus q̄ȝ homo exñs in virtute ꝯſuetudinali poteſt aliquid ipſe in uolūtate ꝑponere ſibi ⁊ ergo pōt ipe deū diligere pluſq̄ȝ ſe ⁊ ꝓpter ſe. Preterea dicit Tullius in de amicitia ꝙ tripx eſt amicitia. quedā enim fundat ſup delectabile. ⁊ quedā ſup utile. ⁊ quedā ſup honeſtū. Il/ la aūt amicitia que fundat ſup honeſtuȝ diligit ꝓpter ſe amicū ⁊ ſup oia que ſunt utilia ⁊ delectabilia. ergo mul to magis videt ꝙ angelus ſic potuerit diligere deum. Item phus in libro de amicitia pfecta eſt que bonorum amicitia ⁊ ſm virtutē ſimiliū: ſed nō eſt perfecta niſi dili

gat ꝓpter ſe ⁊ ſup oía. ergo multo magis ſic potuit angelus diligere deū. ¶ Item in eodē mali qdē amici erūt ꝓpter delectationis queſtum ſm hoc ſimile exn̄s boni amici perſe. ſm enim ꝙ boni hij quidē ſimpliciter amici. hij aūt ſm accn̄s ⁊ ex hoc ſequiť idē. Item in topicis. Amici diligēdi ſunt ⁊ ſi nihil nobis fieri debeat. ¶ Solutio dicendū ſm ꝑdicta ꝙ uoluntas eſt dupˣ. ſ. dependens ex ſolis nālibus quā thelisim greci uocāt ⁊ huiuſmodi quidā dicunt eſſe delectationē cōcupiſcētie ⁊ illa quicqd diligit ꝓpter ſeipſam diligit ⁊ p̄e oibꝰ. ⁊ eſt alia uoluntas que ſequiť rōnem ⁊ cum ratio rōcineť de honeſtis ⁊ bonis perſe: ⁊ rōcineť etiam de utilibus ⁊ delectabilibus pōt uoluntas ſequēs ipm̄ eſſe de oībus hijs Diſtiguemus tn̄ multipľr nāle. eſt enim nāle ꝑmo mō dictū quātū ad pn̄s ꝑtinet qꝺ dependet ex ſolis naturalibus hoc eſt nature adherētibus ⁊ ꝯſtituētibus eā. Eſt iteruꝫ naturale ad qꝺ pōt natura opere ſuo ꝑtingere ut ratio rōcinando ⁊ uoluntas diligēdo. eſt iteruꝫ nāle qꝺ per aſſuetudinē induciť ſine gr̄a gratum faciēte ⁊ ſic diciť virtus politica nālis. Dicendū ergo ꝙ primo modo ſumpto nāli angelus nō potuit diligere deū ꝓpter ſe ⁊ ſuper oīa: ⁊ talis adhuc locutio eſt dupˣ. ſ. ꝙ ꝓpter pōt notare cām efficientē ⁊ finaleꝫ ſimul: ⁊ ſic adhuc nō pōt diligere deū ꝓpter ſe ⁊ ſup oīa: q: tunc ratio efficit illaꝫ dilectionē ⁊ nō deus. Uel ꝓpter notare pōt cauſaꝫ finalem tn̄ ⁊ ſic pōt diligere ſed non erit dilectio charitatis. Et ſi obijciať ꝙ ſm primū modū diligit ſe ꝓpter ſe ⁊ ſuper oīa ⁊ ſic fruiť ſe ⁊ ſic peccat quia ꝑuerſitas eſt ut dicit Augꝰ. frui nō fruēdis cuꝫ nō ſit fruendū niſi incōmutabili bono. Dicenduꝫ ꝙ hoc non ſequitur in rationali creatura. illa eniꝫ nō diciť frui re fruitione que peccatū eſt ꝓpter cōcupiſcentiā nature niſi ſit tāta ꝙ deducat rationē ab incōmutabili bono ⁊ hoc non facit in angelis. ¶ Ad primū aūt dicendū ꝙ nō tota ratio actus charitatis eſt diligere deum ꝓpter ſe ⁊ ſup oīa ex hijs que ad meritum ab ipſo accepit. creatura enim nihil pōt facere gratuꝫ deo niſi ex hoc ꝙ meritū accipit ab ipſo. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ ſummū gr̄e nō eſt diligere deū ꝓpter ſe ⁊ ſuper oīa ſed ſm ꝙ dictū eſt diligere ex hijs que ad meritū ab ipſo accipiunt. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ in hominibus actus charitatis ſequiť actū fidei quātū ad naturaꝫ gn̄ationis actus ex actu. Similr̄ in angelis actus charitatis ſequiť ex actu cognitiōis in uerbo. ſed in neutro ex actu cognitiōis nālis ſequiť actus charitatis: ſed ſequiť actus dilectiōis nālis 2ᵒ uel 3ᵒ modo ſumpto naturali. Unde nō eſt ſimile de credere deo ſup oīa ⁊ diligere deū ſuper oīa. Sed bene cōcediť ꝙ ſicut actus fidei eſt ſuper naturaꝫ ⁊ actus charitatis ita: ſed ille actus nō eſt intelligere deuꝫ propter ſe ⁊ ſuper omnia niſi ſm diſtinctionem habitam. ¶ Articulus 18ᵒ.

d **Einde queritur** de hijs tribꝰ in cōmuni. Et quia de hijs principalius pertinet ad tractatum de aīa ꝓpter hoc hic queriť tn̄. Utruꝫ in hijs tribus ſint ad imaginē dei. Et videť ꝙ ſic per ratiōes auguſtini poſitas in libro de trinitate. iſta tria ſunt vna ſub̄a ⁊ vna mens ⁊ vna vita ⁊ differūt a ſe inuicem relatione ⁊ ꝓprietate. itelligētia ſm actum eſt ex memoria. ⁊ uoluntas ſm actuꝫ ex intelligētia. ⁊ memoria ſicut ex p̄re eſt filius ⁊ ſpūs ſcūs ex p̄re ⁊ filio. Itē tota memoria eſt in tota intelligētia ⁊ ecōuerſo: quia oīa memoria ſua intelligūt angeli ⁊ memoranť oīa intelligibilia. Et ſimilr̄ hec duo tota ſunt in tota uolūtate. ⁊ ecōuerſo. q: quicqd memoranť ⁊ intelligūt uolunt ⁊ ecōuerſo ergo videnť eſſe ad imaginē dei in ipſis. ſ. tribus videlꝫ itelligentia memoria ⁊ uoluntate. ¶ Sed cōtra nō legiť in geneſi ꝙ creatura aliqua ſit facta ad imaginem dei niſi homo. Item lꝫ ſpūs per oīa ſimilis ſit patri: tn̄ ipſe non diciť imago p̄ris ſicut filius: igiť lꝫ angelica natura ſit ſimilis trinitati in aliquo pari rōne nō debet dici imago ipſius. ¶ Solutio ad hoc dicēdū ꝙ in imagine ſm Ricardum de ſancto victore duo attendēda ſunt. ſ. ꝯuenientia interioꝝ ⁊ exterioꝝ: ⁊ ideo lꝫ ſpūs ſcūs ꝯueniētiā habet cum p̄re in ſub̄alibus nō aūt ſm ꝯuenientiā in proprietate principij qua ab ipſo ſit aliqua ꝑſona non diciť imago p̄ris ſed filius qui conuenit cum patre in utroqꝫ. ¶ Similiter dicimus de angelo qui eſt ad imaginem dei ſm interiora imaginis tn̄: ⁊ hoc eſt eſſe ad imaginē ſm quid. ſed in exterioribus nō cōuenit. exteriora eniꝫ ſunt duo. ſ. ꝙ homo eſt principiū eoꝝ que ſunt ſecuꝫ in eadem natura: ſicut deus eſt principiū omniū ⁊ hō conſtituiť prelatus ⁊ natatilibꝰ ⁊ uolatilibus ⁊ greſſibilibus que ſunt ſecum in eadem habitatione quorū neutrum conuenit angelis. Et ſit de hijs ſermo in qōne de imagine. Et ſi inueniť ꝙ quidam ſancti dicūt angeli ſunt ad imaginē dei: hoc intelligiť ſm qd. dicūt tn̄ quidā ꝙ angelus habet expreſſiorē ſimilitudinē q̄ꝫ imago ſit ⁊ propter hoc nō diciť imago ſed ſignaculū ſicut in ezechiele diciť. Tu ſignaculū ſimilitudinis in delitijs paradiſi dei fuiſti. Et hec eſt ſentētia bti Gregorij in quadā omelia.

¶ De tertio attributo angelice nature.

p **Oſtea queritur** de tertio attributo ⁊ eſt poteſtas liberi arbitrij. Et querūtur duo an inſit angelis liberū arbitrium. ⁊ ſm quem actum.

¶ Articulus 19ᵒ. An angelis inſit liberū arbitrium.

a **D primum ꝓcedi**tur ſic. Diciť in 2ᵒ ſn̄iarum diſtinctione 4ᵃ. ꝙ liberum arbitrium ineſt angelis libera inclinatione uoluntatis ſiue ad bonum ſiue ad malū facultas. ¶ Item Anſelmus in de libero arbitrio dicit ꝙ liberū arbitriuꝫ ineſt deo ⁊ angelo ⁊ homini. Iteꝫ Remigius ꝙ oīs creatura rōnalis eſt arbitrio libera. Damaſcenus idem ⁊ Augꝰ. ergo liberū arbitriū ineſt angelis. ¶ Item nullū opus laudabile uel vitupabile eſt niſi ſibi liberi arbitrij. ſꝫ angeli opus eſt laudabile ⁊ vitupabile. ergo habet liberū arbitriū. ¶ Contra liberū arbitriū cognoſciť ex inflectione ad bonū ⁊ malū. inflectio ad bonū ⁊ ad malū nō eſt in angelis quia tn̄ uolunt bonū uel tn̄ malū. ergo non eſt in eis liberū arbitriuꝫ. ¶ Si forte dicať ꝙ inflectio illa ineſt eis per naturā: lꝫ per gr̄am ⁊ maliciā ſint cōfirmati. ¶ Contra dicit ph̄us ꝙ itellectus ſemꝑ eſt rectꝰ. Cū igiť in angelis nō ſit niſi intellectus erit igitur ſemꝑ rectus. ¶ Solutio dicendū ꝙ liberū arbitriū eſt in angelis ſicut prime auctoritates ꝓbant ⁊ ſm naturā poteſt inflecti ad oppoſitū: ſm diſpōnem aūt aduenientē ꝯfirmať ⁊ determinať ad alterū ſed ad neutruꝫ cogiť. Et ꝑ hoc patet ſolutio ad primū. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ intellectus ſemꝑ eſt rectus quātuꝫ ad rōnem ex qua mouet: quia mouet ex ul̄ibus ⁊ hijs que ſunt ſimpliciter ⁊ ubiqꝫ ⁊ nō ex particularibus que ſunt hic ⁊ nūc in quibus eſt deceptio ſed nō eſt neceſſe ꝙ electio ſequať intellectū: q: cōtingit hoc eligere qꝺ nō determinauit intellectꝰ ſi eligētia ꝺ̄ficiat ab īmutabili bono. ¶ Arᵒ 20ᵒ

s **Ecundo queriť** ſm quē actuꝫ inſit angelis liberū arbitrium. Et videť ꝙ nō ſm illū qui eſt poſſe eligere bonū ⁊ poſſe eligere malū quia ſm hoc ⁊ bonus angelus poſſet facere male ⁊ malus bene qꝺ eſſet cōtra fidem ⁊ cōtra ſanctos: cum etiaꝫ quidā actus ſit liberi arbitrij poteſtas faciēdi qꝺ vult: videť ꝙ nec ſm illū inſit qui etiam nō pōt facere niſi vnū nō videtur poſſe facere qꝺ vult: ſed angelus non pōt facere niſi vnum ergo ⁊c̄. ¶ Si enim dicať oppoſituꝫ ꝙ poſſit facere plura tunc ſequiť id qꝺ prius: q: illa plura nō erūt niſi bonū ⁊ malū: ⁊ bonū ⁊ melius: ⁊ malum ⁊

peius. Preterea videt̄ in angelis eſſe liberū arbitrium coactum: ignis enim nō dicit̄ hēre libertatē in actu propter hoc ꝙ actio eius determinata eſt ad vnum ſemper ergo videt̄ ꝙ ſimiliter in angelis ſit. ¶ Solutio dicendum eſt ꝙ ſi attēdamus naturā angelorū tunc eſt in eis liberū arbitriū ſm hunc actū qui eſt declinare ad bonū uel ad malū. Si vero attēdamus diſpōnes ſequētes. ſ. cōfirmationē in bono. ⁊ cōfirmationē in malo tunc nō eſt in eis ſm actū illū: ſed ſm illū qui eſt poſſe facere quod vult. ¶ Ad id qd̄ obijcit̄ in ꝯtrariū primo dicendū eſt ꝙ aliud eſt poſſe ex natura ⁊ aliud eſt poſſe ex habitu cōfirmato. poſſe enim ex natura eſt ad oppoſita: poſſe enī ex habitu cōfirmato eſt ad vnuꝫ ⁊ illa nō ſunt contraria ſed poſſunt eſſe ſimul in eodē. ¶ Ad aliud dicēdū ſm Anſelmū in oībus in qbus eſt poteſtas faciēdi aliquid ⁊ uolūtas ptās depēdet ex uoluntate: qd̄ patet cuꝫ dicit̄ poſſum ambulare poſſum loqui poſſuꝫ comedere: in oībus enim talibus intelligit̄ ſi uolo. Sic dicimus in propoſito cuꝫ dicimus liberū arbitriū eſt ptās faciendi qd̄ vult: lꝫ enīꝫ nō niſi vnū uelit illud tm̄ libere vult ſine neceſſitate coactionis alicuius. Si aūt obijciat̄ ꝙ ſm phm̄ oīs poteſtas rōnalis ſit ad oppoſita liberū arbitrium in angelis eſt potētia rōnalis igit̄ eſt ad oppoſita. Dicendum ꝙ potētia rōnalis eſt ad oppoſita nō ꝓpter duo ſꝫ ꝓpter oppoſitū. Unde ſm ꝙ potētia rōnalis eſt inquiſitiua finis ſui ſiue ille finis ſit uerū ſiue ſit bonū ponit potētia rōnalis cōſiderationē in oppoſitis per quā ꝯtingit uenire ad finē. ſed qn̄ eſt in fine tūc iam nō ꝯſiderat oppoſita q: oppoſita non ſunt finis. Similr̄ eſt in ꝓgreſſu ad finē oīuꝫ finium. ſ. ad ſummū ⁊ p̄mū uerū ⁊ ad ſummū ⁊ ad primū bonū. Et ideo ꝯtingit ꝙ liberū arbitriū q̄ꝫdiu eſt in ꝓgreſſu ad illud eſt ad utrūqꝫ oppoſitoꝝ. qn̄ aūt eſt in fine tunc ꝯſtat in illo nō ꝯſiderans bonū ⁊ melius q: ultra finē nō eſt melius. Similr̄ nō cōſiderat bonuꝫ ⁊ malū: q: bonū ⁊ malū nō ſunt fines ſed bonū tm̄. Qd̄ aūt nō deflectit̄ a fine hoc nō eſt coactionis ſed bonitatis a fine ꝓcedentis ⁊ liberi arbitriū in ipm̄ confirmātis. ¶ Ad ultimū dicēdū ꝙ ignis eſt ad vnū ex obligatione materie. forma enim ignis eſt forma materie ⁊ actio eius eſt ſm ꝯditiones materie. Sed liberū arbitrium nō eſt potētia exn̄s in materia. Et qd̄ eſt ad vnuꝫ in cōfirmatis hoc nō eſt ex obligatiōe materie ⁊ actiōe eius ſm ꝯditiones mãe. ſed ex hoc qd̄ attingit finem ⁊ perfecte deflexū eſt ab ipſo. Utruꝫ aūt liberū arbitrium ſit vnius rationis in deo angelo ⁊ homine ⁊ in quo ſit liberius inferi⁹ in qōne de libero arbitrio determinabit̄.

d **Einde queritur** de q̄rto attributo qd̄ eſt diſcretio pſonalis. Et querunt̄ duo. ſ. quid diſcernat perſonas angeloruꝫ. Et utrum pſone differant ab inuicē numero uel gn̄e uel ſpecie. ¶ Articulus 21°.

a **D primum proce**ditur ſic. Dicit Ricardus de ſancto victore in lib°. de trinitate ꝙ pſone diſtinguunt̄ tribus modis. ſ. origine tm̄. ⁊ ꝓprietate tm̄. ⁊ utroqꝫ. Origīe tm̄ ſicut in deo. ꝓprietate tm̄ ſicut in angelis. utroqꝫ ſicut in hoīe. Sed videt̄ ꝙ hoc ſit falſuꝫ. quecūqꝫ tm̄ ſola ꝓprietate differūt illa ſunt indifferētia ſm ſbam. ergo ſi angeli diſtinguuntur ſola ꝓprietate ipſoꝝ ſuba erit vna qd̄ falſum eſt qd̄ probatur per hoc ꝙ ꝓprietas eſt de gn̄e accn̄tium ut dicit Boe⁹. Preterea videt̄ ꝙ diſtinguunt̄ origine: q: dicit̄ in libro ducis neutroꝝ ꝙ in ſepatis a materia non eſt numerus niſi per cām ⁊ cauſatū tm̄. ſed angeli ſunt ſepati a materia ergo ſi differunt numero hoc erit ſm rōnem cauſe ⁊ cauſati. ſꝫ ratio cauſe ⁊ cauſati eſt ratio originis ergo diſtinguunt̄ origine. ¶ Preterea dicit Boetius in libro de duabus naturis in vna pſona chriſti. ꝙ pſona eſt rōnalis nature indiuidua ſuba. indiuiduū aūt eſt (ſicut dicit Porphirius) collectione accn̄tiū que non pn̄t in alio inueniri: ⁊ hec ſunt patria parētella locus ⁊ huiuſmodi que nō cōueniūt angelis. ergo videt̄ ꝙ nō ſunt indiuidue ſube: ⁊ per ꝯn̄s nō erunt pſone. ¶ Cōtra perſona eſt ypoſtaſis rōnalis nature perſe vna. quilibet angeloruꝫ eſt ypoſtaſis rōnalis nature perſe vna ergo eſt pſona ergo ꝯuenit eis diſcretio pſonalis. ¶ Solo dicim⁹ ꝙ accidit angelis diſcretio pſonalis ⁊ eſt vnū attributorum ⁊ bene ꝯcedimus ꝙ diſcernunt̄ ꝓprietatibus pſone angelice. Et ad hoc intelligēdū notādū ꝙ quoddā facit pſonā: ⁊ aliquid oſtēdit eam eſſe diſcretā. hoc autē facit pſonā qd̄ facit perſe vnā eam. nihil aūt facit eā per ſe vnā niſi particulatio forme ſup hanc materiam. Cum igit̄ in angelis ſit eſſe ⁊ qd̄ eſt: eſſe diſtictū ſup qd̄ eſt facit angelū perſe vnum eſſe in angelica natura: ⁊ ſic facit eā eſſe perſe vnā. indiuiduātia aūt oñdunt pſonā diſtinctam eſſe ⁊ in mālibus quidē māliter ſunt indiuiduantia in intellectualibus ſpūaliter. ¶ Et ſi queratur que ſunt illa in angelis. Dicat̄ ꝙ a tribus ſumunt̄. ſ. a diſtinctione opationū officioꝝ ⁊ premioꝝ. hec enim in angelis ſunt diſtincta ⁊ qd̄ inuenit̄ in vno nō inuenitur in alio ⁊ hec uocat ꝓprietates. ¶ Dicendū igit̄ ad primū ꝙ qn̄ dicit̄ ꝙ ſola ꝓprietate diſtinguunt̄ pſone in angelis intelligit̄ de diſcretione qua cognoſcit̄ pſona ⁊ non de illa qua cōſtituit̄. Nos enim ſbas angelicas cognoſcimus eſſe diſtinctas per diſcretionē operū officiorū ⁊ premioꝝ. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ in libro ducis neutroruꝫ cap° de vno deo ſepata dicunt̄ oīno ſimplicia ⁊ nō ſimplicia nō diſtinguunt̄ ꝓprietatibus abſolutis: quia ꝓprietas que abſoluta eſt in vno eſt ⁊ in altero. Sꝫ ſm hūc numerū ⁊ diſcretionē nō cauſat̄ niſi a relatiōe cauſe ⁊ cauſati ⁊ principij ⁊ principiati taliter ſimplicia non ſunt angeli ut patet ex p̄dictis in p̄mo attributo. ¶ Ad tertiū dicendū ꝙ indiuiduātia nō ſunt māliter in angelis ſed ſpūalr̄ ſicut diximus ſupius. ¶ Articulus 22°.

s **Ecundo queritur** ſm quē modū differūt ab inuicē pſone angelice. Et videt̄ ꝙ numero ſolo differūt. Quecūqꝫ enim plura recipiunt p̄dicationē alicuius eiuſdē rōnis nō diſtincti ſm differētias ſbales illa ſub illo ſolo numero differūt. ſed pſone angelice ſic ſunt ergo ſolo numero differūt. Probatio medie eſt ꝙ intellectualis natura nō inuenitur diſtingui per differētias niſi per creatū ⁊ increatū ⁊ corporeum ⁊ incorporeū ⁊ angelica natura eſt creata īcorporea p̄dicata de oībus angelis igitur videt̄ ꝙ multitudo angeloꝝ ſub ipſa nō differt niſi numero. Hoc idem habet̄ per hoc ꝙ ſancti dicunt ꝙ tm̄ eſt triplex natura itellectualis. ¶ Si aūt differūt angeli ſpecie inter ſe tunc eſſet quatrupx natura intellectualis ⁊ quatruplex ⁊ ſub alio numero. ¶ CONTRA dic̄ phs ꝙ ea que differunt ſolo numero differūt ſola materia: ſed angeli non hn̄t mām. ergo nō differūt numero tm̄ ſed ſpecie ⁊ genere. ¶ Item quecūqꝫ differūt ſolo numero differunt per diuiſionē materie ⁊ exeūt ab vno ſicut hoīes ab homine equi ab equo ⁊ ſic de alijs. ſed in angelis non eſt ſic. ergo nō differūt numero ſolo. Probatio prime dicit phus in 3° phi°ꝝ ꝙ diſcretū cauſat̄ a diuiſione ꝯtinui: ergo videt̄ ſimilitudo diſcreta eſt in natura angelica ul' vni⁹ nature ꝙ illa ſit per diuiſionē ab aliq̄ vno ī nã illa. ¶ Itē multiplicatio īdiuiduoꝝ in nã vna eſt per actuꝫ vnū illi nature ꝯueniētē ſicut eſt multitudo hoīuꝫ per gn̄ationē humanā. Et ſilr̄ multiplicatio equoꝝ. Et ſilr̄ multiplicatio ignis. ergo videt̄ ſi angeloꝝ eſt multiplicatio in vna natura eſt per actum vnū ⁊ per aliquē actum illi nature cōuenientē: ſed ille nō eſt creatio q: nō actus eſt angeli ſed dei. Preterea ſi ꝓpter creationē eſſent eiuſdē nature tunc oīno eſſent vnius nature qd̄ falſum eſt. Cū igit̄

per vnum actum non multiplicentur ex vno nõ eſſent
vni⁹ nature in ſpecie. ¶ Juxta h̃ querit̃ qd cauſet mul
titudineȝ angeloꝝ: nõ enim cauſat̃ a diuiſione alicuius
cõtinui ſicut eſt in alijs: nec etiam cauſatur a nihilo. Si
dicat̃ ꝙ a deo create. hoc nõ videt̃ quia vnum inquan/
tuȝ vnũ nõ eſt cauſa multoꝝ. Preterea ſi ↄcedat̃ ꝙ vnũ
ſit cauſa multoꝝ cum non cauſat multa uane ergo opoꝛ
tet ꝙ aliqd ſit ex parte nature qđ exigit multitudineȝ il
lam: ſed duo ſunt tñ in natura ꝓpter que eſt multitudo
eoꝝ que ſunt in natura eadẽ. ſ. coꝛruptio ⁊ potẽtia mate/
rie. coꝛruptio q: foꝛma nãlis non poterit ſaluari in vno
ſemp ⁊ ꝓpter hoc multiplicat ſe in ſimili in quo per ſuc
ceſſionẽ ſaluet̃. Potentia aũt materie q: ſicut dicit phus
materia deſiderat foꝛmã: ſicut femina maſculuȝ ⁊ turpe
bonũ: ⁊ non tñ deſiderat foꝛmã vnã q: aliter habita illa
quieſceret a trãſmutatione ⁊ potẽtia non eſt ꝑfectibilis
ſm oẽs partes ſuas ab vna foꝛma numero: ⁊ ideo deſi/
derat multas ꝓpter diuerſas ſui partes. Neutrũ aũt ho
rum eſt in angelica natura ergo videt̃ ꝙ ibi nõ ſit mul/
tiplicatio ſolo numero. ¶ Solo ſine p̄iudicio dicim⁹
cum ultimis rõnibus ꝙ angeli nõ differũt ſolo nume/
ro ſed etiam quilibet ab alio differt foꝛma ⁊ ſpecie: ſunt
tñ ſub eadẽ natura generis. Dicimus ergo ad pꝛimũ ꝙ
nõ idem p̄dicat̃ de angelis niſi p̄dicatũ generis. ſpecifi
ce autẽ dr̃ie quibus contrahit̃ genus illud ſunt occulte
nobis. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ qñ diuidit̃ natura intel
lectualis per tria nõ eſt diuiſio generis in ſpecies: quia
natura diuina nõ eſt in eodẽ genere cuȝ angelica ⁊ hu/
mana: ⁊ angelica nõ eſt in eodẽ genere cũ humana. ſed
eſt diuiſio eius qđ per pꝛius ⁊ poſterius attribuit̃ illis
tribus. natura enim diuina intellectualis eſt pꝛimo ⁊ ꝑ
ſeipſam: ⁊ angelica natura ⁊ humana dicunt̃ intellectua
les per anologiã ſiue ꝓpoꝛtioneȝ ad ipſam. ¶ Ad hoc
aũt qđ querit̃ quid ſit cauſa multitudinis al's multipli/
citatis. dicimus ꝙ deus creans. Et ſi obijciat̃ ꝙ vnum
ut vnum nõ eſt cauſa multitudinis. Dicendũ ꝙ hoc ue
rum eſt: ſed deus creãs lȝ vnũ ut vnũ ſit in ſuba ⁊ in ſe:
tamẽ quodãmodo eſt ut multa in ideis ⁊ rõnibus crea
toꝝ. q: ſicut dicit Aug⁹ in libꝛo. lxxxiij^m qõnũ. alia rõne
creat hoiem ⁊ aſinũ ⁊ ſic de alijs. Sic ergo deus poteſt
eſſe cauſa multoꝝ per creationẽ. Siquis tamẽ uellet ſu
ſtinẽ ꝙ differrẽt ſolo numero diceret ꝙ cauſa multipli
cationis uel multitudinis numeri eoꝝ eſt multitudo of
ficioꝝ ⁊ operationũ ſm quẽ aũt modũ differãt aie rõna
les inferius diſputabit̃ in qõne de aia hois. ¶ Si autẽ
querat̃ quot numero ſint ãgeli. ſoluẽdũ eſt per auctori/
tatẽ Dionyſij in celeſti hierarchia cap°. xiiij° ubi ſic dic̃.
Elogoꝝ de angelis traditio millies millia eẽ ait ⁊ decẽ
millia decies millies ſm nos ſbtiliſſimos numeroꝝ in
ſeipſam reuoluẽs ⁊ multiplicãs ⁊ per hos apte ſignifi/
cãs innumerabiles celeſtiũ eẽntiarũ oꝛdinationes. mul/
te enim ſunt beate militie ſup mũdaliũ intellectuũ infir
mam ⁊ coartatam ſuperantes materialium ſm nos cõ/
menſurationem. ¶ Articulus 23°.

a **Einde queritur** de hijs attri
butis in cõmuni. Et querit̃ de quodã ῡbo qđ
dicit̃ in ſentẽtijs. ubi dicit̃ ꝙ pꝛima ↄſideratio debet eẽ
de ſuba. ſecũda de foꝛma. tertia de ptãte. Cum enim ibi
dem dicat ꝙ pſona ptinet ad ſubam ⁊ ad ſubam ptinet
etiam nature ſubtilitas videt̃ ꝙ hec duo ſunt vnũ attri/
butum. ¶ Preterea illud intellectũ qđ appellauit per
rõnem inſitã nãliter memoriã intelligentiã ⁊ uolunta/
tem: hoc poſtea appellat magiſter ſapientiã rõnalem ⁊
intellectũ deinde foꝛmã ⁊ querit̃ ratio hoꝝ nominum.
¶ Item querit̃ de hoc quomõ memoria intelligentia
uoluntas ſit ſapiẽtia rationalis. Preterea cum pſpicaci/
tas intelligentie ſit poteſtas quedã quomõ ſolũ liberuȝ
arbitriũ dicit̃ ptãs. Item querit̃ penes quid ſumuntur
iſta attributa. ¶ Solo dicendũ ad pꝛimũ ꝙ aliter ⁊ ali
ter ad ſubam reducit̃ natura ſimpˣ ⁊ perſona. Perſona
enim eſt ſuba pꝛima que eſt ſuppoſituȝ nature angelice
natura aũt ſimplex ſiue eſſentia cõuenit ei ſm eſſe ipſi⁹
nature ſiue eſſentie. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ memoria
intelligẽtia ⁊ uoluntas dicunt̃ ſapiẽtia rõnalis: q: ſapiẽ/
tia rõnalis ꝑficit̃ in illis ſm ꝙ dicit̃ a ſape ⁊ ſapore. ad ſa
pere enim exigit̃ memoria ⁊ intelligẽtia. ad ſaporẽ aũt
uoluntas: hec eadeȝ dicunt̃ foꝛma q: maxime ſm ſapiẽ/
tiam in uerbo foꝛmant̃ angeli ad ſapientiã foꝛmantẽ ut
dicit Aug⁹. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ ptãs maxime ſan/
cta ⁊ ꝑfecta eſt ptãs libera. ⁊ ideo anthonomaſtice ptãs
attribuit̃ libero arbitrio. ¶ Ad ultimũ dicendũ ꝙ na/
tura angelica dupl'r põt cõſiderari. ſ. in pꝛincipijs eſſe ⁊
pꝛoximis ↄſequẽtibus illa. Si p̄mo mõ cõſiderat̃ tunc
aut cõſiderabit̃ ex parte qđ eſt aut ex parte eſſe ſiue quo
eſt. Et ſi p̄mo mõ tunc attributũ p̄ncipiatũ ex illo eſt di/
ſcretio pſonalis. Si ſcđo mõ tunc ab illo pꝛincipiat̃ attri
butum qđ dicit̃ eſſentia ſimplex ſiue ſimplicitas eẽntie.
Et q: illa duo attributa cauſant̃ a pꝛincipijs eſſe ideo di
cit magr̃ in ſentẽtijs ꝙ utrũqȝ iſtoꝝ ptineat ad ſubſtãtiã
Si aũt fiat cõſideratio ex parte ꝓrimoꝝ ↄſequẽtiũ eſſe:
tũc in illis oꝛdinat̃ natura angeli aut ad uerũ aut ad bo/
num. Si aũt ad uerum eſt pſpicacitas intelligentie. Si
aũt ad bonum tunc eſt liberi arbitrij poteſtas.

¶ De angelo in comparatione ad animam.

Onſequenter trãſeũdũ
c eſt ad qões que ſũt de angelo in cõpa/
ratiõe ad aiaȝ. Et p̄° querit̃ de ↄueniẽtia
angeli ad aiam rõnalem. Et cõſequẽter
de differentia eius ab eadem.

¶ De conuenientia angeli ⁊ anime. Articulus 24°.

c **Jrca primum pꝛo**cedit
ſic. Dicit beatus Dionyſius in de diuinis noi/
bus cap° 2°. diuine mẽtes ſũt ſup reliqua exñtia ⁊ viuũt
ſup reliqua viuẽtia ⁊ intelligũt ⁊ cognoſcũt ſup ſenſum
⁊ rõnem ⁊ pluſqȝ oia exñtia pulchꝛũ ⁊ bonũ deſiderãt.
Ex hoc accipitur ꝙ in angelo eſt eſſe ⁊ viuere ⁊ ſenſibi
liũ habere cognitionẽ ĩtelligibiliũ: ⁊ ita videt̃ ꝙ in hijs
cõueniãt ad aiam rõnalem. ¶ Si foꝛte aliquis diceret
ꝙ aia habet cognitionẽ ſenſibiliũ per ſenſus ⁊ angelus
nõ habet ſenſus. Hoc nõ videt̃ facere impedimẽtuȝ q:
aia poſt moꝛtẽ adhuc hẽbit cognitionẽ ſenſibiliũ. Unde
hoc videt̃ eſſe per accñs ꝙ in coꝛpore accipit cognitio/
nem ſenſibiliũ per ſenſus. Si dicat̃ ꝙ vita aie eſt actus
uegetabilis ⁊ diſtribuit̃ per nutritiuã augmẽtatiuam ⁊
gñatiuã ſic aũt nõ eſt in angelis. Hoc iterũ nõ videt̃ im
pedire eo ꝙ hec oia vident̃ accidere aie inquãtũ eſt in
coꝛpore. Et ideo rep̄hendit dominus ſaduceos querẽ/
tes de muliere ſeptẽ viroꝝ cuius in reſurrectione futura
eſſet uxoꝛ. Et dixit eis ꝙ errarent neſcientes ſcripturas
neqȝ virtutẽ dei: q: in reſurrectione neqȝ nubẽt neqȝ nu
bent̃ ſed erunt ſicut angeli. Preterea dñs poſt reſurre/
ctionem ut ꝓbaret ueritatẽ vite comedit cum diſcipulis
oñdens in hoc ſm Aug^m ꝙ habuit ptãtem comeſtiuã:
nõ tñ hñs indigentiã comeſtionis. ergo videt̃ ꝙ habe
re vitã ſm ptãtem ⁊ hẽre eam ſm aliquos actus indigẽ
tie nõ faciãt dr̃iam niſi per accñs: ⁊ ita relinquit̃ conue
nientia angeli ⁊ aie in illis. Preterea dicit Boetius ꝙ
quicqd põt potẽtia inferioꝛ põt ⁊ ſupioꝛ: ⁊ ita videtur ꝙ
ois ptãs que eſt in aia ſit etiam in angelo. Itẽ Dionyſi⁹
in libꝛo de diuinis noibus cap° 5°. facit obiectionẽ. q: ſi
nõ hẽrent angeli niſi intellectũ tunc alia que hñt eſſe vi
uere ſentire ⁊ rõcinari viderent̃ eẽ ꝓpinquiora deo qȝ
angeli: q: plures bonitates pulchꝛi ⁊ boni in ſe collige/
rent. Et dicit ꝙ iſte ſermo bene ſe haberet ſi ſupiora nõ
hẽrent bonitates inferioꝝ. Sed quia ſupiora habẽt ea

que ſunt inferioꝝ potenter ⁊ eminēter ideo ſupiora magis appꝛopinquāt deo. Preterea dicit phūs ꝙ uegetatiuum eſt in ſenſitiuo ſicut trigonū in tetragono. ergo ſimiliter ſenſibile erit in rōnali ⁊ rōnale in intellectuali. ¶ Si forte dicat̄ ꝙ non eſt dr̄ia in rōnali ſenſibili ⁊ uegetabili ſed in virtutibus motiuis: in angelo aūt nō eſt ſinderesis eo ꝙ ſinderesis eſt data homini exn̄ti in via ad beatitudinem ut remurmuret malo ⁊ moueat ad bonuz: angelus aūt nō eſt in via ⁊ ideo nō indiget illo. Si inq̄z ſic dicat̄ hoc nō videt̄ in angelis enim quoddā eſt nāle indicatoriū boni ⁊ mali ⁊ appetitus boni ⁊ diſplicētia mali. aliter enim in demonibus non eſſet uermis cōſcientie: ⁊ ita videt̄ ꝙ in illa virtute que eſt ſinderesis nō differāt. Si dicat̄ ꝙ differāt in rōne practica que diuidit̄ per virū ⁊ mulierē. ut in 12° de trinitate ſm Augm q: ſ. in angelo nō ſit ratio que ſit vir ⁊ mulier. ¶ Contra dicit Aug° ſup pª corinth. cap° x° ſup illud vir nō debet uelare caput ſuū. vir eſt par rōnis eminēs que ſe in id qd̄ eternū eſt extēdit ꝯtēplando ueritatē. mulier autē eſt pars inferioꝛ que ſe extēdit ad actionē tēporaliū. Cū igit̄ in angelo ſit viſio matutīa ⁊ ueſpertina (ut ſupra habituz eſt). Et ſimilr̄ ſit in eis virtus aſſiſtrix ⁊ virtus miniſtratrix videt̄ ꝙ hēant cōuerſionē ad tēporalia ⁊ eterna illa ꝯtēplando ⁊ iſta agendo ⁊ diſponēdo. ¶ Solō dicendū ꝙ aīa ⁊ angelus nō hēant ꝯuenientiā ꝓpinquā tanq̄z ea que ſunt eiuſdez generis ſed remotā: vita enim in angelis ⁊ in aīabus nō eſt eiuſdē rōnis. Similiter etiam cetere ptātes ⁊ hoc patet quia cū potētie differāt per actus in alijs actibus ſunt ptātes in angelis ⁊ in aīabus qd̄ patet in ſingulis ptātibꝰ. in uegetādo eniz aīe ſemp eſt ⁊ erit ptās ad nutrire ⁊ augere ⁊ generare: ⁊ hec ptās ꝓportionata eſt organo corporali: ⁊ lz nūq̄z nō ſit in corpore ſicut poſt mortem: nihilominus tñ maneret ꝓportio illarū poteſtatū ad corpus. in vita aūt angeli nihil eſt taliū: q: nō eſt in eo uegetatiuū ſed viuere tñ. ¶ Similr̄ in ptāte ſenſitiua aīa habet ꝓportionē ad organa ſm partes ſenſitiuas. Unde ſm vnā partez accipit ſenſibile qd̄ nō accipit ſm aliā. ſed in angelo vna poteſtas accipit oīa ſenſibilia: ⁊ hec etiā ptās nō eſt ꝓportionata alicui organo. Qualr̄ aūt accipiat ſēſibilia ſupra determinatuz eſt. Similr̄ aīa rōnalis accipit rōnabilia diſcernēdo ⁊ ꝯferēdo vnū cuz alio ⁊ ptās rōnis ſue ſm virtutē ꝓportionata eſt ad talem actum. angelus aūt talia accipit ſimpr̄ ⁊ ex hijs que habet apud ſe. Et ſic patet ꝙ nō eſt oīmoda ꝯueniētia in ptātibꝰ illis angeli ⁊ aīe. ¶ Ad hoc aūt qd̄ querit̄ de virtutibus appetitiuis dicēdum ꝙ ſinderesis bene eſt in angelis ſed nō eſt eiuſdē oīno rōnis cum illa que eſt in aīa: ſinderesis eni aīe eſt de ulībus viribus determinabilibus per ſtudiū ⁊ inqſitionē ⁊ expīmēta caſuū ad hoc opus ⁊ illud. In angelis aūt ſinderesis eſt ⁊ ulē ⁊ particulare ſimul ⁊ ſm ſimilitudinē vnā. utriuſq̄z enim. ſ. ulis ⁊ particularis noticiam habet ex hijs formis quas habet apud ſe: ut ſupra determinatū eſt. ¶ Ad hoc aūt qd̄ querit̄ de viro ⁊ muliere dicendū ꝙ nō eſt in angelis: nō enim quecūq̄z cōuerſio in eterna dicit̄ vir ab Auguſtino: ſed illa tñ que ſit propter regimen mulieris ne decipiat̄ a ſerpente. Similr̄ nō quecūq̄z cōuerſio in inferiora agēda uel diſponēda dicit̄ mulier: ſed illa tñ que pſuaſibilis eſt a motu ſenſibili uel ſenſuali qui dicit̄ ſerpens. Patet aūt ꝙ ſm iſtas rationes conuerſio in eterna temporalia non eſt in angelis. ¶ Articulus 25°.

s

Ecundo querit̄ de differētia aīe rōnalis ⁊ angeli. Videt̄ autē ꝙ nulla ſit penes eſſe utriuſq̄z. Si eniz eſt dr̄ia illa erit penes aliquā cauſarū: aut ergo penes efficiētē: aut formā: aut materiā: aut finē. Si penes efficientē: aut penes ipm̄: aut penes actum eius. Et videt̄ ꝙ neutro mō q: efficiens utriuſq̄z eſt deus ⁊ per actum creationis. Si aūt penes formam hoc nō videt̄ eſſe enim utriuſq̄z eſt intellectuale. ¶ Si aūt dicat̄ ꝙ aīa eſt actus corporis ⁊ vnibilis corpori: angelus aūt nō. hoc nō videt̄. nos eniz hic loquimur de aīa intellectuali ⁊ phūs dicit de intellectu qd̄ nullius corporis eſt actus. ¶ Item Anaxagoras ponit intellectū ſolum non ꝑmixtū ſed ſepatū ⁊ purū. ¶ Item oīs forma que eſt in materia per opationē nature ex ipſa educitur Sed de intellectu ⁊ aīa intellectuali apte ꝓnunciat phs in 16° de aīalibus. ꝙ eſt ingrediēs ab extrinſeco nō eductus ex materia per opationē nature. ergo in hoc nō differt aīa rōnalis ab angelo. ¶ Si dicat̄ ꝙ in materia differūt hoc nihil eſt cum ⁊ aīa ⁊ angelus creent̄ ex nihilo. Si dicat̄ ꝙ differūt in fine hoc nō pōt eſſe niſi duobus modis. ſ. ꝙ aīa ſit ad finē vnū ⁊ angelus ad finē aliū: uel ꝙ angelus ſm modū vnum cōſequat̄ finez aliquē ⁊ aīa ꝯſequat̄ eundē ſm alium. Utrūq̄z autē falſum eſt q: aīa ⁊ angelus ſunt ad vnum finē. ſ. ad fruitionem bonitatis eterne. Similr̄ ſm eundē modū ꝯſequunt̄ finem illuz q: aīe aſſumunt̄ ſm ordines angeloꝝ. quedā enim ſunt in iferioribus ordinibꝰ. quedā in ſupioribus. quedam aūt in medijs cuz angelis bonis. ¶ Ex hijs arguit̄ ſic. Quecūq̄z penes nullā cauſarū hn̄t dr̄iam ipa ſunt eadē ſpecie ul' numero aīa rōnalis ⁊ angelus ſic ſe hn̄t. igitur ſunt eadē ſpecie uel numero. ¶ Solutio dicēdū ꝙ penes oēs cauſas differūt rōnalis aīa ⁊ angelus. fb̄a enim efficiētis eſt vna ſicut ⁊ ad oīa creata: ſed tñ angelum ⁊ aīam nō creauit eadē rōne ideali. Unde ſicut differunt archa ⁊ ſcamnū in cōparatiōe ad artē mechanicā eo ꝙ ipſe mechanicus alia rōne facit archā ⁊ alia ſcamnū ſic differūt aīa ⁊ angelus in cōparatione ad rōnes ideales que ſunt in mēte creantis. Silr̄ lz aīa rōnalis nō ſit educta de materia opatione nature tñ natura in materia aliquid opat̄ ad ipſam. Et ꝑterea fb̄alis dr̄ia aīe eſt ꝙ ipſa eſt vnibilis corpori nō ut forma tñ hn̄s eſſe in materia: ſed ut forma ⁊ fb̄a mouēs ⁊ regens corpus ut nauta nauē. Nec ideo dr̄ intellectꝰ purus ⁊ īmixtꝰ q: nō hēat vnionē cū corpe: ſed potius ideo q: i actu ꝓprio qui eſt itelligere non eſt obligatus alicui organo corporali. Et ꝙ ita ſit. ſ. ꝙ aīa dependētiā vnibilitatis habeat ad corpus patet ex hoc ꝙ etiam creatoꝛ nō creat eam niſi in corpore. Et ideo condēnata eſt hereſis eoꝝ qui dicebāt ꝙ aīe create ſunt extra corpora ⁊ poſtea imiſſe corporibus q: deus infundēdo creat ⁊ creādo infundit eas. ¶ Penes potentiā etiā mālem dr̄ia eſt q: alterius rōnis eſt poſſibilis intellectus in aīa ⁊ in angelo ut patet ex ꝓdictis. ¶ In fine etiam eſt dr̄ia nō in fine ultimo q: penes finem ultimū non diſtinguunt̄ res ſed in modo ꝓmerēdi finem per ſciētias ⁊ virtutes.

¶ De ſtatibus angeloꝝ. Qō ſexta.

c

Onſequenter querēdū eſt de ſtatibus angelorū. Et queruntur duo. ſ. de ſtatu ante ꝯfirmationē. ⁊ de ſtatu in ꝯfirmatione. Circa pm querunt̄ tria Primo. ſ. Utrum in gratia creatus ſit uel nō. Secundo ſi in gratia creatus eſt quis fuerit actus illius gratie in ipo. Tertio de modo ꝯfirmatiōis eoꝝ. ¶ Articꝰ pmus.

a

D primum proceditur ſic. dicit Augꝰ primo libro ſup geneſim ad litteraz ſup illud. In pn̄cipio fecit deus celum ⁊ terrā. exordiuz creature inſinuat̄ adhuc in infirmitate impfectionis: ſit aūt filij cōmemoratio qd̄ eſt uerbū eo ꝙ ſcriptum eſt dixit deus ut per id ꝙ pn̄cipiū eſt inſinuet̄ exordiuz creature exn̄tis ab illo adhuc impfecto. Per illud aūt quod uerbū eſt inſinuat pfectionē creature reuocate ad eū ut formaret̄ inherēdo creatori. Ex hoc accipitur ꝙ angeli imperfecti pmo creati ſunt ⁊ ſine gr̄a. ¶ Item ibidem

Creatura q̃q̃ſpũalis ⁊ intellectualis ⁊ rõnalis ſit que videt̃ illi uerbo eſſe ꝓpingor: poteſt habere informẽ vitam: q: non ſicut hoc eſt ei eſſe qd viuere: ita nec hoc eſt ei viuere ꝙ ſapienter ⁊ beate viuere. Per hoc etiam innuit̃ ꝙ ꝑus angeli habebãt vitam ⁊ poſtea ſapiẽter ac beate vixerunt: ⁊ ſic ꝑmo creati ſunt ſine gr̃a ⁊ poſtea eam habuerũt. ¶ Item ibidem a quo exiſtit creatura ſpiritualis ubicũq; ut viuat ad illum cõuertit̃ ut ſapienter ac beate viuat. ¶ Item oſtendit̃ per rõnem liberi arbitrij q: ꝓcedit ad beatitudinẽ ꝑus ſꝫm ſtatum vie q̃ ſꝫm ſtatum patrie: ſed ſꝫm ſtatum vie eſt indeterminatum igit̃ in angelis non ꝯfirmantis quãdo erãt adhuc in via ad cõfirmationem ꝑmo fuit indeterminatum ergo fuit eq̃liter flexibile in utrãq; partem: ſed nõ eſſet equaliter flexibile q: gr̃a determinat ad alteram partem: ergo angeli creati fuerũt ſine gr̃a. Item eodem ordine quo ſe habet gr̃a ad gl̃iam habet ſe natura ad gr̃am: ſed gratia ⁊ gloria non ſunt ſimul igit̃ natura ⁊ gratia nõ ſunt ſimul ⁊ ita creati ſunt ſine gr̃a. ¶ Preterea illa que dant̃ cũ natura dant̃ equaliter cum non ſit ratio quare magis detur vni q̃ alteri. ſed gratia in angelis nõ eſt equalis igitur nõ eſt eis concreata. Item ad acceptionem gr̃e exigitur ad minus conſenſus in illam: ergo oportet ꝙ conſentiens ſit ante gr̃am. ¶ Item in naturis informitas eſt ante formam igit̃ videt̃ ꝙ in ſpũalibus ſimiliter ſit. Preterea prius eſt res in ſe q̃ẽ cõuerſio eius ad finem ſed ſine gr̃a eſſe angelum eſt eſſe in ſe cum gr̃a autẽ eſt eſſe ad finem ergo prius fuit ſine gratia q̃ cum gratia. ¶ Contra Anſelmus in libro de caſu diaboli dicit ſic. illi angeli qui maluerũt illud plus quod nondum deus illis dare uolebat q̃ ſtare in iuſticia in qua facti erãt eadem iuſticia iudicare ⁊ illud ꝓpter quod illam contẽpſerunt nequaq̃ obtinuerũt: ⁊ qd tenebant bonum amiſerunt. Ex hoc accipitur ꝙ facti ſunt in iuſticia. Item in libro cur deus homo in ꝑncipio ſecũdi. Ad hoc itaq; factam eſſe rõnalem creaturam certũ eſt ut ſuper omnia ſummũ bonum eligeret ⁊ amaret non ꝓpter aliud ſed ꝓpter ſeipſum. ſi enim ꝓpter aliud non ipſum ſed aliud amaret ad hoc niſi iuſta facere nequit. ut igit̃ fruſtra nõ ſit rõnalis ſimul ad hoc iuſta ⁊ rõnalis facta eſt. ¶ Idem ibidem q̃diu eligẽdo ⁊ amando ſummum bonum iuſta faciet ad hoc ꝙ facta eſt miſera erit q: indigens erit contra uolũtatem non habendo qd deſiderat qd nimis abſurdum eſt. Quapropter rationalis natura iuſta facta eſt ut ſummo bono fruendo beata eſſet. i. deo. ¶ Item Aug° in 12° confeſſionum. Beata creatura que nõ nouit aliud cũ nõ eſſet ipſa aliquid niſi de dono tuo qd ſuperfert̃ ſuper omne mutabile que mox ut facta eſt attolletur ſine interuallo temporis in ea uocatione qua dixiſti fiat lux ⁊ fieret lux. in nobis enim diſtinguitur tempus q: tenebre fuimus ⁊ lux efficimur in illa non (ut dictum eſt) quid eſſet niſi illuminaret̃: ⁊ ita dictũ eſt quaſi ꝑus fuerit fluxa ⁊ tenebroſa (ut apparet) cauſa qua factum eſt ut aliter eſſet. i. ad lumen indeficiens conuerſa lux eſſet qui poteſt intelligat qui nõ poteſt a te petat. Ex hoc accipiuntur duo ſcilicet ꝙ ſine interuallo temporis angeli ab initio habuerunt gratiam ⁊ ꝙ dicuntur prius celum ⁊ poſtea lux. i. informes ⁊ formati non ꝓpter diſtãtiam temporis ſed ut cognoſcatur ꝙ formationis eorum cauſa eſt deus. Item in 12° confeſſionum doctor famuli tui cum te cõmemorat in principio feciſſe celum ⁊ terram tacet de temporibus ſimiliter de diebus. Nimirum enim celum celi qd in principio feciſti aliqua creatura eſt intellectualis que q̃q̃ nequaq̃ tibi trinitati coeterna particeps tamen eternitatis tue ualde mutabilitatem ſuam pre dulcedine feliciſſime cõtemplationis tue cohibet ⁊ ſine ullo lapſu ex quo facta eſt inherendo tibi excedit omnem uolubilem viciſſitudinem temporum. Ex hoc habetur ꝙ angeli ex quo facti ſunt inheret deo per ꝯtẽplationem. ¶ Item Aug° ſup geneſim ad lr̃am nõ ſupioris lucis abſceſſus ſed iferioris creature cognitio facit ueſpã ergo videt̃ ꝙ ſimul ſit cognitio creature in ſe ⁊ cognitio eius in uerbo. Cũ igit̃ vna ſit informitas ⁊ altera forma ſimul ſunt iformitas ⁊ forma. qd etiã ꝓbat Aug° multis rõnibus in 4° ſup geneſim. ⁊ poſt multaꝫ diſputationẽ dicit hec uerba. ſemp eſt dies in ꝯtẽplatiõe icõmutabilis ueritatis: ſemp ueſpa a cognitione creature in ſeipã: ſemp mane ex aſſurrectione ex hac cognitione in laudẽ creatoris. ¶ Itẽ Aug° in li° de ciuitate dei. deus creauit angelos cũ uolũtate bona ⁊ caſto amore ſimul in eis ꝯdẽs nãm ⁊ largiẽs gr̃am. Per rõnẽ oſtẽdit̃ idẽ nihil enim mediũ eſt iter bonũ ⁊ malũ circa creaturã rõnalẽ indifferẽs enim qd poſſet eẽ mediũ pro uano ꝯdẽnat̃ ad nõ ocioſum enim uanũ. Ocioſum aũt eſt ut dicit Grego°. qd caret rõne iuſte neceſſitatis aut pie utilitatis: ꝙ oportet ꝙ creatura rõnalis creata ſit in bono ul̃ in malo: ſed nõ in malo ꝙ in bono. ¶ Iteꝫ que eẽt rõ ꝙ nõ apponeret̃ eis gr̃a in aliquo tpe qñ obſtaculũ nõ eẽt ¶ Itẽ dicit btũs Dio° ꝙ diuina bonitas expãdit ſe per oẽs itellectuales vult° ſꝫ vniuſcuiuſq; analogiã. igit̃ cũ angeli a ꝑn° creationis ſue poſſibiles fuiſſent ad gr̃am a ꝑncipio ifudit eis deus gr̃am. ¶ Itẽ ab oib° ſctis ſuponit̃ hoc ꝙ hõ creat° ſit in gr̃a ⁊ nõ ẽ magis rõ de hoie q̃ de angelo. ꝙ ⁊ angeli creati ſũt in gr̃a. ¶ Solo in qõne iſta ſnie modernoꝝ diuerſificant̃ a ſe inuicẽ. Quidaꝫ eniꝫ dicũt ꝙ in ſolis nãlib° creati ſũt angeli. Alij vo dicũt ꝙ in gr̃a gratis data creati ſunt ⁊ nõ in gr̃a gratũ faciẽte. Alij aũt ꝙ in gr̃a gratũ faciẽte creati ſũt. Et iſtis vident̃ ꝯſentire oĩa originalia ſctõrũ ſiqs bñ ea inſpexerit Vñ auctoritates iducte ad oppo^m ſic pñt ſolui. ꝙ cũ Aug° dicit ꝑmo informẽ ⁊ poſt formatam eſſe nãm angelicam nõ dicit hoc ꝓpter diſtinctionem tpis ſed ꝓpter diſtinctionẽ nature ⁊ rõnis ut ſcilicet itelligat̃ ꝙ aliud eſt viuere illius nature in ſe: ⁊ aliud beate ⁊ bene viuere in contemplatione creatoris ⁊ ſic ſeipſum videt̃ gloſare in 4° ſuper geneſim. ubi dicit ꝙ diſtinctio dierum enumerata per moyſen non eſt ſꝫm diſtinctioneꝫ temporis ſed ſꝫm diſtinctionẽ rerũ ⁊ rõnis. Et ex hoc patet ſolo ad oẽs auctoritates Auguſtini iductas. ¶ Ad ꝑ^m qd obijcit̃ ꝑ rõnẽ dicẽdũ ꝙ diuine bonitatis eſt nõ derelinquẽ liberũ arbitriũ in ſe ſed ſtatim apponere grãꝫ ut ordinet̃ ad finẽ eo ꝙ ipm ꝑncipalr̃ ſit ad finẽ bonũ: pőt tñ deflecti ab illo ex defectu ꝓprie uolũtatis. ¶ Ad aliud dicẽduꝫ ꝙ nõ eſt neceſſe ꝙ ſicut añcedit gr̃a gl̃iam ꝯfirmatã ita añcedat natura grãꝫ q: gl̃ia nõ dat̃ niſi meriti ſꝫ gr̃a dat̃ oi ei ubi nõ iuenit̃ obſtaculũ: ⁊ hoc eſt ideo q: gr̃a nullo merito ꝑcedẽte dat̃. aliter eni gr̃a nõ eẽt gr̃a ut dic̃ apl̃s. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ hec eſt falſa: gr̃a ſemp exigit ꝯſẽſum actualẽ ꝑcedẽtẽ q: aliter puulis nõ daret̃ gr̃a ſꝫ ſufficit ei nõ iuenire obiectio per diſſenſuꝫ. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ in naturis materia eſt añ formã q: idiget trãſmutatione per alterationes que iducũt formã: ſed in creatura ſpũali nõ ſit huiuſmodi alteratio per merita ꝑcedẽtia ut inducat̃ gr̃a. nõ enim dat̃ gr̃a niſi ex mera bonitate ⁊ a liberalitate dei. ¶ Ad ulti^m dicẽdũ ꝙ ex hoc nõ ꝓbat̃ ꝙ natura nõ ꝑcedit gr̃am tpe ſed rõne: ⁊ hoc bñ ꝯcedit̃ ut patet ex ꝑdictis vbis Auguſtini. ¶ Ar° 2°

S Ecũdo querit̃ qs fuerit act° illius gr̃e. aut enim fuit act° meriti: aut actus ꝑmij. nõ act° ꝑmij q: meritũ ꝑcedit ꝑmiũ. ꝙ act° ille fuit actus meriti. Sed tũc videt̃ ꝙ viderũt deũ in forma deitatis. q: dicit Aug° ſup ioãnem. tollet̃ impius ut non videat claritatẽ dei que deus eſt quã ſolum mũdi corde videbũt qd erit eis vita eterna. Siliter dñs in ioanne dicit ꝙ cognoſcere ſolũ deum ⁊ ieſuꝫ chriſtũ eſt vita eterna. Et Aug° ſup pſal^m dicit ꝙ viſio eſt tota merces: ergo videt̃ ꝙ angeli i ꝑ°ſtatu nõ viderũt deũ. ¶ Cõtra aut ꝑ creaturas vide

bāt deum aut in ſe aut neutro mō. ſi per creaturas cōtra
dicit Aug⁹ in 2° ſup geneſim ad lr̄am. nō ſicut nos per
ꝑcipiēdam ſapiētiam ꝓficiebāt angeli ut inuiſibilia dei
per ea que facta intellecta cōſpicerent. qui ex quo creati
ſunt ipſa uerbi eternitate ſancta ⁊ pia cōtēplatione ꝑfru/
unt. Et ex iſta auctoritate ſequunt duo. Unū. ſ. ꝙ facti
ſunt in gr̄a q: aliter ex quo facti ſunt non ꝑfruerent uer
bi eternitate ſancta ⁊ pia contēplatione. Alterum ꝙ nō
ꝓfecerūt in cognitione dei ex creaturis. Si autem dice
ret ꝙ neutro modo deū viderūt eēnt deterioris condi/
tionis q̄ȝ hoīes. Et ꝑterea nulla eēt viſio matutina ⁊ ue/
ſpertina quas in eis diſtinxit Aug⁹ ſm ꝑmum ſtatum:
ergo relinqtur ꝙ deum in ſe viderūt ⁊ ſic redit ꝑmū ꝙ
actus illius gr̄e fuit actus glorie ⁊ nō act⁹ meriti. ¶ Ad
hoc dicūt quidā ꝙ angelus in primo ſtatu nō vidit deū
ut deum: ſed deū vidit ut ſpēm rerū. vnde potius vidit
per deū q̄ȝ vidit deū. Et dant ſimilitudinē de ſpecie rei
viſibilis in celo que nō videt ſed per illam videtur alia
res cui⁹ ipſa eſt ſpecies. ¶ Sed hec ſolutio eſt ꝯtra ori/
ginalia oīum ſanctorū. hoc enim non eſt ꝑfrui ſancta ⁊
pia contēplatione uerbi ſicut dicit Aug⁹. Preterea dicit
Aug⁹ ꝙ ſemp dies fuit in angelis in cōtēplatione incō/
mutabilis ueritatis: ſemp ueſpera in cognitione creatu
re in ſeipa: ſemp mane ex aſſurrectione ex hac cognitio
ne in laudē creatoris: q: nō ſuꝑioris lucis abſceſſus ſed
inferioris cognitionis diſtinctio facit ueſpam. Preterea
ſm hoc falſum eēt qḋ dicit Aug⁹ ꝙ viſione matutina for
marent angeli. ¶ Solutio dicimus ꝙ actus gr̄e illius
fuit actus meriti: ſed meritū in eis eſt aliter q̄ȝ in nobis:
angeli autem nō habēt fidem ut per ſpeculū ⁊ enigma
ueniāt in deū ſed cognitio eorum incipit in uerbo ⁊ ex
illa cognitione deſcēdūt in cognitionem creature. Dicit
enim Aug⁹ in 2° ſup geneſim ad lr̄am. nō mirū eſt qḋ
ſanctis angelis ſuis in prima lucis cōditione formatis ꝑ
us deus oſtēdit qḋ erat deinceps creature. neq̄ȝ enī in
tellectū dei noſcerēt niſi quātum deus mōſtraſſet. Quis
enim cognouit ſenſum dn̄i aut qs cōſiliarius eius fuit.
Ex ipſo igit diſcebāt angeli cū in eis fierēt creature de
inceps faciēde ac deinde in genere ꝓprio. Uñ dicimus
ꝙ meritū eorum eſt in hoc ſolo ꝙ uerbo adheſerūt cum
poſſent ab ipſo deflecti. ¶ Et ſi querat utrum hoc ipſū
fuit eius actus glorie. Dicēdum ꝙ gloria vite eterne ⁊
beatitudo dicunt per cōfirmationē cum ꝑfruitione uer/
bi ⁊ illam cōfirmationē nōdum habuerūt angeli. Unde
ſi aliquādo inuenit beatitudo ⁊ vita eterna dicta de an/
gelis in ꝑmo ſtatu intelligit de beatitudine ſm quid. ſ.
que non habet cōfirmationem cōiūctam ſibi. Et hoc vi/
det ſentire Aug⁹ ⁊ Anſelmus qui dicūt ꝙ angelus in ꝑ
mo ſtatu habuit vnde ꝓficeret ad cōfirmationē ⁊ beati/
tudinem. Ex hijs igit patet ſolutio ad totū. ¶ Ar⁹ 3⁹.

t

Ertio queritur

De modo cō
firmationis eorum. Aut enim illa confirmatio
eſt per coactionē: aut per uolūtatem. Si per coactionē
tūc nō erit pars beatitudinis ſed potius miſerie. coactio
enim eſt quādo aliqḋ violēter tenet in hoc qḋ eſt cōtra
rium nature ⁊ uolūtati. Si autem eſt ex uolūtate tūc nō
erit ſub neceſſitate: q: dicit Aug⁹ in li° de ciuitate dei cō
tra Tullium. ꝙ qcqḋ eſt ex uolūtate nō eſt ex neceſſita/
te. ſi autē nō eſt ex neceſſitate tūc pōt eſſe aliter ⁊ ita an/
geli adhuc poſſent peccare qḋ falſū eſt. Si forte dicat ꝙ
preſciētia dei facit uolūtatem eoꝝ immobilem: ſm hoc
etiam videt ꝙ demones debuerūt etiam habere uolun
tatem immobilem q: ⁊ ipſi pn̄tialiter deum videbāt an/
teq̄ȝ caderēt. ¶ Solutio dicimus ꝙ cōfirmatio angelo
rum eſt ex duobus. ſ. ex dono perſeuerātie dato eis ſm
actum a deo: ⁊ immobilitate honeſtatis ſm uolūtatē eo
rum. hec aūt immobilitas cauſat ex hoc ꝙ uolūtas eorū
eſt cōiūcta fini ultimo ⁊ ꝓpter hoc in hijs que ſunt ad fi/
nem mobilibus ⁊ mutabilibus nō patiet amplius mu/
tabilitatem. Unde hec neceſſitas non eſt coactionis ſed
immobilis honeſtatis ex cōſecutione finis ultimi cū ad
ditione doni ꝑſeuerātie in illo. Illud autem Auguſtini
ꝙ uolūtarium nō eſt neceſſarium intelligit de uolūtate
progrediente ad finem per mutabilia ad finem illum or
dinata. Ex hijs patet ſolutio.

¶ De ſtatu angelorum.

c

Onſequenter

Queritur
de ſtatu angeloꝝ in cōfirmatione ⁊ que/
runt duo. ſ. de ſtatu bonoꝝ angelorum. ⁊
de ſtatu maloꝝ. ¶ Circa primū querunt
qnque. Quoꝝ ꝑmum eſt de theophani/
is ⁊ illuminationibus quibus diſtinguunt angeli. 2m de
actibus cōmunibus angeloꝝ ſm theophanias illas. 3m
de hierarchijs angeloꝝ. 4m de cuſtodijs ⁊ virtute mini/
ſtratiua ⁊ aſſiſtrice. 5m de corporalibus ſymbolis ange/
lorum. ¶ Circa ꝑmum querunt duo. ſ. qḋ ſit theopha/
nia. ⁊ vnde deſcendit in angelos.

¶ De theophania quid ſit. Articulus 4⁹.

p

Rimo ergo que

ritur quid ſit
theophania. Et accipiat diffinitio Dionyſij in
4° cap° celeſtis hierarchie ubi dicit ſic. Sapiētiſſima the
ologia viſionem illā que in ipſa eſt deſcripta reuelauit
diuinam quaſi in forma informiū ſimilitudinē ex viden
tium in diuinū reductione pulchre uocari theophaniā.
ſenſus eſt ꝙ ſciētia theologie que ſapiētiſſima eſt qa eſt
de deo pulchre reuelauit theophaniam uocari illam viſi
onem que deſcripta eſt in ipſa quaſi diuinā ſimilitudi/
nem in forma informiū: hoc eſt in forma ſymboloꝝ que
informia ſunt ad ſpūalia. Similitudinē dico factam uel
creatam ex reductione vidētium in diuinū: hoc eſt in di
uinas res. Unde etiam cōſequēter dicit quaſi per ipſā
vidētibus diuina facta illuminatione quam ipſa diuina
ſanctoꝝ ꝑficiūt. ¶ CONTRA hoc ſic obijcit quia ſm
hoc nō erit theophania niſi ſit in ſymbolis informiū. ⁊
cū angeli non accipiūt illuminationes in ſymbolis nō
habere vident theophanias. ¶ Item hoc videt eſſe cō
tra Cōmētatorem qui dicit hn̄t nāq̄ȝ ⁊ ipſi ſpūs ſigna ſua
demōſtrationes per quas de inuiſibilibus dei ⁊ ualde
occultis ⁊ ſecretis abſcōditis intus mētaliter inuiſibili/
ter ⁊ ſimpliciter erudiunt. que qdem ſigna quātum ad
nos ⁊ ea que apud nos ſunt viſibilia inuiſibilia omni/
no eſtimant. Quātum ꝟo ad illam multū inuiſibilē ⁊
inacceſſibilem ⁊ incōprehēſibilem deitatis lucem q̄ſi fo
ris ſunt ⁊ ꝓcedūt ab intus ad demōſtrationē ꝓpter qḋ
⁊ ipſa ſigna que ſuꝑueniūt mētibus ſiue animis diuini/
tus illuminatis theophanie. i. diuine apparitiones dicū
tur: q: in eis ad manifeſtationē ueniētib⁹ id qḋ oīno oc/
cultum dei eſt demōſtrat. Ex hijs accipit ꝙ theophania
eſt illuminatio ꝓcedēs ab intus ad manifeſtationē ali/
cuius occulti de deo. ¶ Sed tūc querit utrum in illa il
luminatione ſunt duo ſicut ſunt duo in illuminatiōe ſci/
entie. in ſciētia enim eſt lumē ipſius ſciētie cōuincens in
tellectum de ueritate: ⁊ hoc eſt ad habitudinem cōpoſiti
onis ⁊ diuiſionis terminoꝝ ⁊ eſt ibi ſigtum terminorū
diſtinguēs intellectū ⁊ faciēs intelligere hoc ⁊ illud. Si
militer etiā in oculo eſt lumē a quo emittit radius ſup
viſibile ſm ꝑſpectiuos. Et lumē ſil'r exterius manife/
ſtās viſibile ⁊ iuuās radium emiſſum ab oculo ⁊ eſt ſpe
cies ibi viſibilis diſtinguēs viſum ad hoc uel illud viſi/
bile. Sil'r etiā in fide eſt lumē eleuās intellectū nr̄m
ad ea que non vident per rōnem ⁊ eſt ibi creditum ſiue
articulus diſtinguens fidem per hoc credibile uel illud.
¶ Queratur igitur utrum ſimiliter ſit in theophanijs:
ſcilicet lumen eleuās intellectū ⁊ ſpēs aliq̄ diſtinguens.
Et videt ꝙ ſic: q: dicit beatus Diony⁹ in prima epiſtola

ad Gaium monachū q̄ deus eſt ſup mētē ⁊ ſup ſubſtātiam: ⁊ ſuppoſite ipſius tenebre cooperiunt omni lumini ⁊ abſcōdit omni cognitioni. Et ſi aliqs vidēs deum intellexerit q̄ vidit nō ipſuȝ vidit ſed aliqd eorū que ſunt eius que exiſtūt ⁊ cognoſcunt: ergo intellectꝰ angelicus accipit aliqd a deo quo diſtinguit q̄ non eſt ipſe deus. ¶ Item Joānes criſoſtomus in xja omelia ſup ioānē. Ipſum qđ eſt deus nō ſolū ꝓphete ſed neqȝ angeli viderūt: neqȝ archāgeli. Item ibidē. ſi interrogaueris angelos audies de ſuba qdē nihil rńdētes. glīa ꝟo in excelſis deo ſolū decātātes. Et ſi a cherubin ⁊ ſeraphin cōcupieris aliqd diſcere myſticā ſanctimonij melodiā audies ⁊ qm̄ plenum eſt celū ⁊ terra glīa eius. Si aūt ſuperiores inueſtigaueris virtutes nihil adinuenies q̄ȝ qm̄ vnum opus eſt eis laudare deū. Laudate enim eū (ait) oēs virtutes eius: ergo videt eū filius ⁊ ſpūs ſanctus. Item ioānes qdam expoſito: per ſeipſam nulli creature ſiue rōnali ſiue intellectuali cōprehēſibilis eſt ueritas ſed ſuper ſenſum exaltata ⁊ intellectū neqȝ angeli cognoſcūt per ſe qđ ſit deus uel qđ ſit ueritas. hoc enim ab oī creatura remotū eſt ſed ſolūmō cognoſcūt ſe eſſe ⁊ ueritatē ſupeſſentialiter eē ⁊ ab ipſa oia ꝓcedere. Hoc etiā videt dici in euāgelio ioānis ꝑmo. Deū nemo vidit vnq̄ȝ vnigenitus qui eſt in ſinu patris ipſe enarrauit. Ex oībus hijs videt accipi q̄ illud cognoſcibile qđ diſtinguit intellectum angeli in theophanijs nō ſit deus ipſe ſed aliquid creatū per qđ ulterius deus videat. ¶ Sed cōtra hoc eſt qđ dicit ioānes in canonica. Cū appuerit ſimiles ei erimus ⁊ videbimus euȝ ſicuti eſt. Et in euanḡ matthei Angeli eoꝝ ſemp vidēt faciem pr̄is mei qui in celis eſt. ¶ Juxta hoc querit iterū que ſunt agalmata ⁊ ſpecula clariſſima ⁊ munda que ꝑm Diom ꝑficiunt in ſubditis. ¶ Solutio dicimus q̄ theophania eſt oſtēſio alicuius cognitionis de deo per illuminationē a deo uenientem ⁊ hec pōt eſſe dupľr. ſ. in ſymbolis: ⁊ facie ad faciē ſiue per ſpēm. Et ſi eſt in ſymbolis tūc ꝓportionat hoi qui natus eſt perficere in cognitione dei ex ſymbolis ⁊ ſilitudinibus creaturarum. Ex hoc patet ſolutio ad auctoritates ꝑmo inductas. ¶ Ad aliud aūt qđ querit utrū in theophania illa duo ſint. ſ. illuminās intellectū ⁊ diſtinguēs ſicut duo ſunt in ſcia ⁊ viſu ⁊ fide. Dicēdum q̄ ſic ſed eſt differētia: q: in illis utrūqȝ. ſ. illuminās ⁊ diſtinguēs eſt creatū. In theophanijs aūt illuminatio qdeȝ recepta ab angelo creata eſt ⁊ eſt grā cōferēs intellectui poſſe in altiorē ꝯtemplationē diuinitatis. Diſtinguēs aūt intellectuȝ nō eſt creatū ⁊ hoc ideo q: vidēt deū facie ad faciem ſine medio. Qualiter aūt hoc ſit uel poſſit eē queret in queſtione de dotibus ubi diſputabit de viſione dei ibi etiaȝ inuenit ſolutio rōnum inductarū in ꝯtrariū. Circa hoc tū qdam oberrauerūt dicētes deū nō videri in patria niſi ut lumē ſolis videt in aere. Alij plus q̄ȝ oportet ſimplices oēs auctoritates in qbus dicit nō videbimus deuȝ uel dei ſubam ⁊ qđ eſt deus videnť condēnare. Et ſolutio oium hoꝝ pfecta inuenit in q̄ōne p̄dicta. ¶ Ad id qđ querit de agalmatibus ⁊ ſpeculis. Dicēdū q̄ intellectus angelicus in q̄ntū per illuminationē receptam depurat ⁊ terminat efficit ſpeculū. Et ad hoc intelligēduȝ notādū eſt q̄ duplex eſt natura pfectiua ſpeculi. ſ. perſpicuum purū ⁊ radioſum qđ nullo colore coloratuȝ eſt ⁊ natura extinctiui ⁊ termināis in altera parte ⁊ ideo ſpeculū efficit de vitro radioſo ⁊ puro ⁊ plūbo extinguēte in parte altera. Siliter eſt de intellectu creato qui ſic eſt interminatus q̄ nō ſentiunt in ipſo ſpecies impſſionū diuinarū niſi terminet per gratuitā illuminationem deſcēdētem in ipſuȝ ⁊ ſic illuminatio accepta facit angelos ſpecula clariſſima. Agalma auteȝ idem eſt q̄ imago uel ſilitudo: ⁊ ideo ſpecies diuina diſtinguēs intellectuȝ angeli ꝑm ea que cognoſcit in ipſa facit angelos ⁊ galmata diuina in eo q̄ intelligētem aſſimilat intellecto.

¶ Articulus 5o. Utrum theophania deſcendat in angelos tm̄.

Secundo queritur Uťrū theophania deſcēdat in angelos. ſ. Utruȝ a deo tm̄ uel a deo ⁊ hoie chriſto. Et ſi ab hoie utrū etiam a beata ꝟgine. ⁊ utrū angelus vnus ab alio recipiat illuminationes ⁊ ab eccľia militāte. ¶ Et ad ꝑmū ꝓcedit ſic. Dicit beatus Dioꝰ in lio de diuinis noibus cap o 4o. q̄ ſanctiſſime ⁊ ꝓuectiſſime virtutes exn̄tes ſic in ueſtibulis ſupſubalis trinitatis collocate ab ipſa ⁊ in ipſa ⁊ eē ⁊ deiformiter eſſe hn̄t in trinitate ⁊ a trinitate ꝑm modū ſummum uel mediū uel extremū: ⁊ deiformiter eē eſt p theophanias eē ergo illuminationē habēt a trinitate ⁊ non ab alijs. Preterea per theophanias eſt beate eē in angelis. Cauſa aūt beatitudinis non eſt niſi ſolus deus ergo theophanie nō ſunt niſi a deo ſolo. ¶ Sed ꝯtra hoc eſt qđ dicit beatus Dionyſius q̄ ab hoie chriſto recipiāt illuminationes in 8o celeſtis hierarchie ſic dicēs. Quaſdā queſtiones apud ipſuȝ ieſum querētes ⁊ per eas nobis ſue diuine actionis ſciam diſcētes ⁊ eas ipſum ieſuȝ immediate dicētem ⁊ prelargiētem eis manifeſtationē ſuam in humanā benignitatē hoc eſt benignitatem humanitatis ſue. Ego enim inqt diſputo iuſticiā ⁊ iudiciū. ſalutaris inqt ſenſus eſt q̄ ſupremi angeli illuminationes aſpiciūt a ieſu in qbus diſcūt ſciam ⁊ rōnem ipſius diuine actionis quam fecit pro nobis in redēptionē. Et ipſe ieſus immediate per ſeipſum dicit ⁊ prelargit eis rōneȝ manifeſtātē humanā benignitatem hoc eſt benignitatē humanitatis ſue. ¶ Sed tūc eſt queſtio de modo querendi. dicūt eniȝ quis eſt iſte qui uenit de edom. ⁊ nō dicunt quis es tu qui ueniſti de edom tanq̄ȝ imediate querētes a chriſto. Unde dicit gloſa in Yſaia ſup illud uerbum. Quidā angeli non plene cognoſcētes myſteriuȝ incarnationis paſſionis ⁊ reſurrectionis vidētes ad celum aſcēdere dn̄m cum multitudine angeloꝝ ⁊ ſanctoꝝ hoium ꝓpria virtute non auxilio angeloꝝ admirant incarnationis paſſionis reſurrectionis ⁊ aſcēſionis myſterium ⁊ quo mō ⁊ ſibi ⁊ alijs apiat regnum celoꝝ. Unde ⁊ angelis dn̄m cōcomitātibus dicūt qs eſt iſte qui uenit de edom. ⁊ in pſalmo: quis eſt iſte rex glīe. Item Hieronymus ibidem. quidam angeli donec pficeretur myſteriuȝ incarnationis ad plenum non cognouerunt. Hoc etiam videt per rōnem q: ſupra angelos chriſtus ꝑm humanitatē exaltatus eſt. a ſupiori autem deſcēdūt illuminationes tūc ab ipſo chriſto debēt deſcēdere illuminationes in angelos. Item in apocalipſi capo 20o. Ciuitas ipſa nō eget ſole ⁊ luna ut luceāt in ea: nam claritas dei illuminabit eam: ⁊ lucerna eius agnus. ibi glo. i. humanitas ad alioꝝ illuminationē: ergo ab humanitate chriſti ſunt illuminationes in patria. Item in ꝑma canonica petri capo ꝑmo. ſup illud. in quem deſiderāt angeli proſpicere. dicit glo. Tāta eius qui paſſus eſt pro nobis hominibus glīa pclarior eſt ut etiam angelice in celo virtutes cum ſint eterna felicitate pfecte non ſolū immortalis diuinitatis magnificētiam ſed ⁊ aſſumpte humanitatis eius claritatem ſemp aſpicere gaudeāt. ¶ Sed contra hoc videt eē qđ dicit Augꝰ ſup geneſim ad lr̄am lio 4o. q̄ angeli in uerbo dei oia facienda prenouerūt ⁊ creata facta cognouerūt non per interualloꝝ tpalium vices: ſed ꝑus ⁊ poſterius habētes in cōnexione creaturarum in efficacia ꝟo creatoris oia ſimul. Item in 5o lio. nec angelos latuit myſteriū regni celoꝝ qđ oportuno tpe reuelatum eſt pro ſalute nr̄a. Et ex hac pegrinatione liberati eoꝝ coeui cōiūgamur. nec enim hoc ignorauerūt quoniam quidē ipſuȝ ſemē qđ oportuno tpe aduenit per ipſos diſpoſitū eſt in manu mediatoris. ¶ Item ibidem ſcitis angelis myſteriū icarnatiōis a ſcľis inotuit. Ex iſtis ꝓcedit ſic a ſcľis nō fuit humanitas chriſti i celo ⁊ ageli

a ſeculis habebāt illuminationes de myſterio incarnationis:igit̃ non hñt iſtas illuminationes ab humanitate chriſti.¶ Itē ſm q̄ chriſtus minor eſt angelis ſm hoc non videtur eis dare illuminationes ſed ſm humanitatem paſſibilem minor eſt angelis (ut dicit̃ in pſalmo.⁊ ad hebreos caplo primo in gloſa ⁊ in textu)igit̃ ſm hoc non dat illuminationes.¶ Ulterius querit̃ de beata virgine cum enim ipſa legat̃ exaltata ſuper choros angelorꝫ videt̃ q̄ ab ipſa illuminationes debeāt deſcendere in angelos.¶ Itē videt̃ ex q̄onibus que legunt̃ in cāticis ſicut iſta.Que eſt iſta que deſcēdit de deſerto delitijs afflués enixa ſup dilectū.Hec enim eſt qđ ſodaliū ſpōſi ut dicūt glo.ſodales aūt ſpōſi ſunt angeli.Si ergo ꝑpter q̄ōnes q̄s faciūt de chriſto dicant̃ illuminationes recipe a chriſto.tūc etiā ꝑpter ſil'es q̄ōnes quas faciunt de btā virgine debēt dici recipe illuminationes ab ipā. ¶ Sed cōtra illuminatio que fulget a btā virgine creata eſt ſicut ipa.creatū aūt nō pōt eē cauſa illuminationis eterne glie.¶ Querit̃ iterū ulterius utrū vnus ab alio recipiat illuminationes.Et videt̃ q̄ ſic.q: dicit Dioꝰ in capº 4º celeſtis hierarchie.nō ideo ſolū in ſuppoſitis ⁊ ſubiectis animis ſed in eq̄potētibus iſta lex diffinit̃ ab omni ſupeēntialis ordinatiōis p̄ncipatu ſm vnaquāq̄ hierarchiā p̄mas ⁊ medias ⁊ ultimas eē.⁊ ordinatiões ⁊ virtutes ⁊ minorꝫ eē diuiniores doctores ⁊ manuductores in diuinā adductionē ⁊ illuminationē coīcationē ⁊ coīonem.Ex hoc accipit̃ q̄ non tm̄ iſti de p̄ma hierarchia illumināt illos qui ſunt de inferiori hierarchia:ſed etiā qui ſunt in vna ⁊ eadē hierarchia qui dicunt̃ eq̄potētes.vnus reducit alterū ⁊ illuminat.Et q: de hoc ſunt multe auctoritates a Dioꝰ obijciat̃ in ꝯtrarium.ſm hoc enim q̄dā angelorꝫ nō vidēt deū imediate qđ ꝯtemnat̃ pro hereſi.¶ Itē querit̃ ultimo utrū illuminationē recipiāt ab eccl'ia militāte.Et videt̃ q̄ ſic q: ſup illđ epheſ 3º capº.que ſit diſpēſatio abſcōditi dicit glo.aliqđ accreuit angelis per p̄dicationē aplorꝫ qui multa ſecreta didicerūt p̄dicatiōe per gētes dilatata.¶ Sed ꝯtra dicit̃ beatus Dioꝰ in 4º capº celeſtis hierarchie.video ⁊ diuinū humanitatis chriſti myſteriū angeli primo ſunt edocti ⁊ docuere.Deinde per ipſos in nos ſanctorꝫ grā deſcēdit ⁊ inducit gabrielē miſſum ad beatā virginē ⁊ angelū inſtruētem ioſeph ut implerent̃ diuinitus ꝓmiſſa ꝓgenitori dauid.⁊ alius inſtruit paſtores.Siliter ⁊ ipſe ieſus puer obediēs ſubdit̃ pr̄i ⁊ dei per angelos diſpoſitiōibꝰ ⁊ per medios ipſos annūciat̃ ioſeph a pr̄e.diſpoſita filij ad egyptū receſſio ⁊ iterū ad iudeā ex egypto inductio. ⁊ in paſſione appuit angelus ꝯfortās eū:⁊ hoc totū fecit ut dicit idē Dioꝰ nō ꝑpter indigētiā ſed ut oſtēderet ſe uerū hoīem cuiꝰ eſt diſponi ⁊ ordinari per angelos.Similiter in 5º capº dicit q̄ ſcti pr̄es viſiones q̄s viderunt ſiue ꝓpheticas ſiue alias glīoſi pr̄es nr̄i pfecerūt ⁊ p medias celeſtes virtutes:⁊ ſubinfert delegit dicēs.Sic aūt nō ⁊ ſacrā legis lationē elogiorꝫ ⁊ traditio uel ut pſe q̄dem dicit ex deo donatā moyſi ut ⁊ nos uere doceat diuinos eſſe ⁊ ſacros caracteres.Docet aūt ⁊ hoc ſapiēter theologia per angelos eā ad nos ꝑuenire tanq̄ diuino legati ordine illud legaliter ponēte horꝫ eſt pro p̄ma 2ª in diuina reduci.Itē Augꝰ 3º de trinitate.illa oīa que a pr̄ibus viſa ſunt cū deus illis ſm quā diſpōnē tp̄ibus p̄ntaret̃ per creaturā facta eē manifeſtū eſt.⁊ ſi nos latet quomō ea miniſtris angelis fecerit.hoc idē videt̃ per diffinitionē aīe datā in liº de motu cordis.ubi dicit̃ q̄ aīa eſt ſbſtātia incorpea itellectiua illuminationū que ſunt a primo ultima relatione pceptiua.eſt enim relatio p̄ma primorꝫ qui imediate accipiūt.2ª eſt ultimorꝫ qui accipiūt per alios.¶ Solutio ꝯcedimus breuiter q̄ q̄libet iferior a quolibet ſupiori ſiue angelo ſiue hoīe ſiue deo pōt accipe illuminationē.Uñ dicimus q̄ tres p̄me eēntie.ſ. ſeraphin ⁊ cherubin ⁊ throni a tribus accipiūt illuminationē.ſ.a deo:⁊ hoīe chriſto:⁊ a btā virgine.¶ Ad hoc aūt qđ obijcit̃ in cōtrariū de mō q̄rendi dicēdū ſm beatū Diom. q̄ angeli q̄ōnes nō faciūt chriſto ſed inter ſe q̄ſtionē ꝓponūt:⁊ nō ꝑpter hoc q̄ a ſe inuicem expectāt illuminationes.ſed ut reponāt reuerētiā chriſto tanq̄ reuerētes diſcipuli qui altitudini ſcie ⁊ benignitatis magr̄i ſui nō p̄ſumūt facere queſtionē ſed corā ipſo eaꝫ ꝓponūt inter ſe expectātes ut a ꝓpria benignitate eos illuminet ad ſolutionē.Et hoc eſt qđ dicit Dioꝰ in de celeſtis hierarchie capº 7º.Apud ſeipſos deliberāt añ interrogare oſtēdētes q̄dē q: diſcunt ⁊ diuinā ſciam appetūt:nō aūt p̄ſiliētes per diuinā ꝓceſſionē in diuinā illuminationē:⁊ dicit q̄ hoc faciūt q̄ſi reuerēter.¶ Scḋm alios aūt ſanctos p̄ma queſtio eſt minorꝫ angelorꝫ ⁊ querūt ab altioribus ⁊ hoc nō eſt incōueniēs.2ª aūt queſtio illa eſt ſupiorꝫ q: illa imediate a chriſto.ſ.he.q̄re igit̃ rubrū eſt indumētū tuū.Et rōnē illius q̄ōnis tāgit glo.ſup Yſa.lxiijº.dicēs tanq̄ dicāt angeli didicimus q̄ loqueris iuſticiā ⁊ ſalus oīum in tuo eſt arbitrio ſcire uolumꝰ q̄re ueſtimēta tua ſūt uelut muſto tincta ⁊ tunica que deſup ꝯtexta eſt ſcindi nō pōt:⁊ ab utero virginali tātū cādorē habuit q̄ātū nō pōt facere fullo ſup terrā q̄re ſanguine cruētet̃ magis enim tibi ꝯuenit clemētia q̄ crudelitas.ſm aūt beatū Diom utraq̄ qđ eſt ſupiorꝫ imediate aſſiſtētiū chriſto ⁊ deo.ſed p̄mā iter ſe faciūt ꝑpter reuerētiā.2ªm aūt faciūt chriſto benignitati ſue ex ſolutione p̄me q̄ōnis facti ꝑiores.¶ Ad id qđ in ꝯtrarium eſt per auctoritates Auguſtini dicēdū.q̄ p̄ma auctoritas itelligit̃ de opibꝰ creationis tm̄ que p̄us cognouit in uerbo dei faciēda ⁊ poſtea facta in natura ꝓpria.2ª autē auctoritas itelligit̃ de myſterio incarnationis que quo ad hoc inotuit angelis a ſeculis qui viderūt vnā creaturaꝫ iniendā ⁊ aſſociādā in vna pſona filij diuinitati.Uñ beatus Bernardus dicit.xvijº.ſermone.Creato potuit cōtingere ſi tm̄ incredibile nō putet̃ plenū ſapia ⁊ pfectum decore hoīes pſcire potuiſſe ⁊ pfecturos nō in parē glīaꝫ.Sed ſi ſciuit in dei uerbo abſq̄ dubio vidit ⁊ in liuore ſuo inuidit qđ molitus eſt hēre ſubiectos ſocios dedignat̃ nō tm̄ oportuit q̄ cognouerūt myſteriū incarnationis quo ad oēs ſpūales rōnes ⁊ reuelatiōes que p̄nt eē de illo.¶ Ad hoc qđ obijcit̃ de minoratione chriſti.dicēdū q̄ illa minoratio nō eſt niſi ſm q̄d.ſ.inq̄ātum eſt paſſibilis ⁊ mortalis q̄ nō ſunt angeli.hoc aūt nō eſt impedimētū dignitatis que eſt ex ipſa vnione humane nature ad diuinitatē.vñ adhuc relinqtur q̄ p̄nt illuminari ab ipſo.¶ Ad id qđ querit̃ de btā virgine dicēdū q̄ illuminationē accipiūt ab ipſa.Et ad id qđ ꝯtra obijcitur dicēdū q̄ illuminatio que fulget ab ea nō eſt creata ſed eſt deus in ipā:⁊ quomō ſit hoc dicit magr̄ Hugo de ſācto victore per exēplū ſic dicēs.Sicut duo ſunt lumen ⁊ qđ ſuſcipit lumē corpus:⁊ ex hijs duobus vnū efficit̃ lucēs:⁊ ipꝫ lucēs imago quodāmō eſt ⁊ ſilitudo luminis: ita deus nr̄ lumē eſt ⁊ uerū lumē ⁊ ipm lumen rōnales animi mūdi ⁊ puri ꝯcipiūt ⁊ ex hoc lucētes fiūt ⁊ nō ſūt ipſi imago luminis in eo q̄ ſunt ſed in eo q̄ lucēt ex lumine ſicut ipſum lumē lucēt ⁊ ſunt ipſa lucētia theophanie luminis in q̄bus lumen videt̃.Et illud expſſius habet̃ in queſtione de viſione dei.q: ſicut in ferro ignito nihil aliud videt̃ niſi lumen ignis: ſic in ſanctis glīficatis videt̃ deus.Unde dicit beatus Bernardus in libro de amore dei.O beata viſio videre deū in ſe:videre deum ⁊ in ſanctis.¶ Ad id qđ querit̃ utrum vnus recipiat illuminationē ab alio.Dicēdum q̄ ſic.¶ Ad id aūt quod contra obijcitur dicēdum etiam per quādam gloſam ſuper epiſtolam ad epheſ.3º.capº.que dicit q̄ in mundo abſcondite ſunt cauſe rationales omnium rerū que naturaliter fiunt.in deo ꝟo cauſe eorum que per gratiam fiūt ſiue eoruꝫ que ad hoc ſignanda mirabiliter nō naturaliter fiūt que miniſtrātibus angelis facta ſunt

vnde myſteriū hoc a ſeculis in deo dicit̄ eſſe abſconditū ſic tñ ut innoteſcat p̄ncipibus ⁊ ptātibus ⁊ celeſtib⁹. ¶ Dicēdū igit̄ ꝙ de⁹ in rōne duplicis obiecti p̄ñtat ſe angelis aut btīs.ſ.ut obm fruitionis:⁊ ut in ipſo ſunt rōnes abſcōdite oīum myſterioꝝ ptinētiū ad gubernationem eccl̄ie.⁊ p̄mo mō oēs vidēt deū īmediate.2° autem mō accipiūt illuminationes ſed ſupiores accipiūt eas īmediate a deo:inferiores aūt a ſupioribus per ordinē ⁊ hoc plenius habebit̄ inferius. ¶ Ad id qđ ꝗrit̄ utrū accipiāt illuminationes ab eccl̄ia militāte. Dicēdum ꝙ dup̄x eſt acceptio illuminationū.ſ.a cauſa ⁊ ab effectu.⁊ a cauſa qdē grārū ꝓprie accipiunt̄ illuminationes:ab effectu aūt per modū expimēti ⁊ ſic ꝗſdā illuminationes accipiūt angeli ab eccl̄ia qñ.ſ.vidēt myſteria grārū a ſeculis:⁊ ideo abſcōdita per effectū in ſancta eccl̄ia cōpleri. Per hoc patet ſolutio ad omnia queſita.

¶ De actibus communibus angelorum.

d Einde queritur de actibus coībus angelorū qui ſunt purgare illuminare ⁊ ꝑficere. Et querunt̄ duo.ſ. ꝗliter hijs actibus utunt̄ inter ſe. Et qualiter utunt̄ eis ad aīas hoīum. ¶ Circa p̄m querunt̄ ꝗtuor.quoꝝ p̄mū eſt Utꝝ ꝯueniat angelis illuminare ꝑficere ⁊ purgare.2m ſm qđ ꝯueniat eis.3m utrū ꝯueniat eis ſm diſtinctionē hierarchiarū uel ordinū uel ꝑſonaruꝫ. 4m cui ꝯueniat per p̄us ⁊ cui per poſteri⁹. ¶ Ar° 6°.

a D primū procedit̄ ſic. Dicit beat⁹ Dio⁹ in de celeſti hierarchia cap° 3°. Ordo hierarchie eſt quoſdā qdē purgare:quoſdam ꝟo purgari.⁊ quoſdā qdē illuminare:⁊ quoſdā illuminari.⁊ ꝗſdā qdē ꝑficere:quoſdā qdē ꝑfici vnicuiqꝫ ad deiformē adunationē ꝗlicūqꝫ mō igit̄ iſta ꝯueniūt angelis. Preterea hoc videt̄ ex auctoritatibus biblie. Sic enim dicit̄ ī Daniele 9°. factū eſt ut cū viderē ego daniel viſionem ⁊ quererē intelligētiā ecce ſtetit in ꝯſpectu meo ꝗſi ſpecies viri ⁊ audiui uocē viri inter ulay ⁊ clamauit ⁊ ait. gabriel fac intelligē iſtā viſionē. Ex hoc enim manifeſte accipit̄ ꝙ angelus.i.mittit aliū angelū ad hoīem illuminādū. nō aūt mitteret niſi prius illuminaſſet ut dicit Dio⁹. Itē Danielis x° cap°. Ecce michael vnus de p̄ncipibus p̄mis uenit in adiutoriū meū ⁊ ego remāſi iuxta regē pſarum. Ueni aūt docere te ait que uētura ſunt. Iſtud adiutoriū (ſicut dicit Dio⁹) nō eſt niſi per illumiationē ⁊ purgationē. Item Zacharie p̄° rñdit vir qui ſtabat iter mirthetā ⁊ dixit. iſti ſūt quos miſit dñs ut pambularēt terrā ⁊ rñderūt angeli dñi qui ſtabāt inter mirthetā ⁊ dixerūt pambulauimus terrā:⁊ ecce oīs terra habitat̄ ⁊ quieſcit Ex hoc expſſe accipit̄ ꝙ angelus qui ſtabat inter mirthetā illuminabat̄ ab hijs qui pambulauerūt terrā:⁊ ille ulterius illuminatus illuminauit zachariam. Item Yſaie 6° dr̄ ꝙ clamauit alter ad alterū. Sāctus ſanctus ſanct⁹ dñs deus exercituū:plena eſt oīs terra gl̄ia eius. qđ beatus Dio⁹ exponit ꝙ clamare alterū ad alterū nihil aliud eſt ꝗꝫ dare ſibi illuminationem. Itē in ezechiele 9°. gl̄ia dñi dei aſſumpta eſt de cherub qui erat ſup eū ad limen domus ⁊ uocauit virū qui indut⁹ erat lineis ⁊ attramentariū ſcriptoris hēbat ī lūbis ſuis ⁊ dixit dñs ad eū. Trāſi per mediā ciuitatē in medio hierl̄ꝫ ⁊ ſigna thau ſuper frōtes viroꝝ gemētiū ⁊ dolētiū ſup cūctis abhominationibus que fiūt in medio eius ⁊ illis dixit.ſ.ſex viris quorū vnuſqſqꝫ hēbat uas interit⁹ in manu ſua dixit audiente me:trāſite per ciuitatē ſequētes eum ⁊ pcutite nō pcat oculus ueſter neqꝫ miſereamini ſenē:adoleſcentulū:virginē:⁊ puulū:⁊ mulieres īterficite uſqꝫ ad interuectum. Oēm aūt ſup quē videritis thau ne occidatis ⁊ a ſāctuario meo incipite. Et hoc dicit Dio⁹ ꝙ ſequentes erudiebant̄ a p̄mo diuinū iudiciū. Itē ezechielis x°. Et vidi:⁊ ecce in firmamēto qđ erat ſup caput cherubin ꝗſi lapis zaphirus ⁊ ꝗſi ſpēs ſilitudinis ſolij appuit ſup eaꝫ. Et dixit ad virū qui indutus erat lineis ⁊ ait. Ingredē in medio rotarū que ſunt ſubtus cherubin ⁊ imple manū tuā prunis igneis que ſunt īter cherubin ⁊ effunde ſup ciuitatē. Hoc etiam dixit Dio⁹ ꝙ ille vir erudiebat̄ a cherubin:qđ notat̄ in hoc ꝙ mittit̄ ut accipiat prunas ſb rotas cherubin. Itē omnes auctoritates inducunt̄ ⁊ exponūtur per intellectū dictum a btō Dio° in de celeſti hierarchia cap° 8° circa finem. Item in apocalipſi cap° 7°. Uidi alterū angelū aſcēdētem ab ortu ſolis hñtē ſignuꝫ dei viui ⁊ clamauit uoce magna ꝗtuor angelis qbus datum eſt nocē terre ⁊ mari dicēs:nolite nocē terre ⁊ mari neqꝫ arborib⁹ quoaduſqꝫ ſignemus ſeruos dei nr̄i in frontibus ſuis. Et ex hoc accipit̄ ꝙ qdā illuminant̄ ab ipſo ſole ut iſte qui aſcēdit ab ortu ſolis. qdā aūt ab hijs angelis ut illi ꝗtuor qbus clamauit. ¶ Preterea videt̄ ꝙ īdigeant purgatione:ita habet̄ in Job 4°. Ecce qui ſeruiunt ei nō ſunt ſtabiles ⁊ in angelis ſuis repit prauitatē. igit̄ cū angeli habeant prauitatē indigent purgatione. Item Job. xxv°. Luna nō ſplēdet ⁊ ſtelle nō ſunt mūde in cōſpectu eius.⁊ ex hoc ſeqtur idē qđ p̄us. Per lunā enim ītelligunt̄ angeli ab ipſo ſole.ſ.deo illuminati ⁊ per ſtellas minores ⁊ inferiores. Item Job. xlmo cap°. Cū ſblatus fuerit.ſ.leuiathā tremabūt angeli ⁊ territi purgabūtur. Item dicit Dio⁹ p̄° cap° celeſtis hierarchie. ꝙ oportet purgādos qdē puros effici oīno ⁊ omni liberari diſſilitudinis ꝯfuſione. Si igit̄ hēat ꝯfuſionē diſſilitudinis tūc videt̄ ꝙ egeāt purgatione. ¶ Sed ꝯtra ſi purgātur aut purgant̄ a pctō:aut ab ignorātia:aut a fantaſijs. non a pctō q: nō hñt pctm̄. Ab ignorātia etiā nō:q: ignorantia uel pctm̄ eſt uel ꝯiunctū hēt pctm̄ ut dicit Aug⁹ in li° de libero arbitrio. Item nō a fantaſijs:q: dicit Aug⁹ ſup 2am ep̄lam ad Corinth. 12°. ſup illud Scio hoīem huiuſmodi ⁊c̄. ꝙ angeli ſunt in regione ītelligibiliū ut videāt pſpicuā ueritatē nullis opinionū ſtellarū nebulis fuſcatā. ¶ Preterea dicit Aug⁹ ꝙ itelligētia eſt de incorpeis ſubſtātijs pura certaqꝫ cognitio. cū igit̄ angeli hēant intelligētiā videt̄ ꝙ de oībus talibus purā ⁊ certā habeāt cognitionē ⁊ ita purgatione nō īdigēt. Si forte dicat̄ ꝙ ignorātia relinqt debitū ad diſcēdū ⁊ ꝓpter illud eſt peccatū:ſed neſcientia nihil ponit ⁊ eſt negatio ſcie ⁊ ab illa purgant̄ angeli. ¶ Cōtra qđ nihil ponit oīno nihil eſt ⁊ qđ oīno nihil eſt nō purgant̄:igit̄ videt̄ ꝙ talis neſciētia nō poſſit purgari. Preterea dicit Greg⁹ qđ eſt qđ nō videāt qui vidētē oīa vidēt:ergo nihil ignorāt igitur ab īgrātia purgari nō pñt. Si forte ꝓpter hoc dicat̄ ꝙ purgant̄ a nālitate ꝗdā que eſt obtuſio pſpicacitatis intelligētie. ¶ CONTRA querat̄ de cauſa illius obtuſionis ⁊ nō pōt aſſignari niſi minor ſimplicitas eēntie. cum igit̄ cauſa nō poſſit amoueri effectus etiā ſtabit ⁊ nō purgabit̄. ¶ Preterea ſm hoc in purgatione angeli forma aliqua actu ens remoueret̄ ⁊ aliq̄ adueniret ⁊ ſic eēt ibi mot⁹ alterationis qđ falſuꝫ eſt. ¶ Itē obtuſio illa nālis habit⁹ eſt ⁊ ita erit ex p̄ncipijs nālibus igit̄ erit īmobilis cum nō poſſit moueri niſi per mutationē p̄ncipiorū nature. ¶ Solutio dicimus cū Dionyſio in de celeſti hierarchia cap° 7°. ꝙ purgant̄ ab ignorātia. dicit eniꝫ Dionyſius ſic. Ignorātia qdē utpote purgās ſm ordinē in dicta ſciētia ꝑfectarū doctrinarū. ¶ Cōcedimus igitur ſm p̄mas auctoritates ꝙ qdam purgāt ⁊ qdam illumināt.⁊ qdam purgant̄ ⁊ quidā illuminant̄.⁊ qdam ꝑficiunt ⁊ qdam ꝑficiunt̄. ¶ Ad hoc aūt qđ querit̄ de indigentia purgationis dicimus ꝙ indigentia purgationis eſt ignorātia ſicut dictum eſt. Sed ignorātia eſt duplex ſcilicet negationis ⁊ priuationis. Ignorātia negationis eſt neſcientia que nihil ponit:ſicut dicimus lignum neſciens hoc eſt non ſciens ⁊ hec improprie dicitur ignorantia. Eſt etiam ignorantia priuationis:⁊ hec eſt du/

plex.ſ.male diſpoſitionis ⁊ hec q: aliquid ponit de ha/
bitu ꝓprie dicit̃ error ⁊ improꝑe ignorātia. Alia eſt igͣ/
rātia ꝓuationis habitus ⁊ hec eſt dupˣ.ſ.illa que ꝓuat ha
bitū ⁊ relinqt ſubm̃ cum debito ꝓcedēdi ad habitum: ⁊
hec tradēda eſt in moralibus qōnibus ubi agit̃ de pctis
Et eſt etiā ignorātia que ꝓuat habitū ⁊ relinqt ſubiectū
cū ptāte recipiēdi habitū ꝑterq̄ȝ ꝙ ſit debitū ad illū ⁊ il/
la eſt ignorātia de qua loquit̃ Dio⁹. ꝙ ab ipſa purgātur
āgeli. ¶ Dicēdū igit̃ ad ꝑᵐ qd̓ obijcit̃ de iob 4°. ꝙ pra
uitas inuēta in angelis eſt prauitas caſus que nō eſt pur
gabilis de q̄ nō loqt̃ Dio⁹. ¶ Ad aliā auctoritatē Job
25°. dicēdū ꝙ ibi dicit̃ luna nō ſplēdere in cōparatiōe ⁊
nō ſimplr̃. Qd̓ aūt dicit̃ ꝙ ſtelle nō ſunt mūde: nō ſequi
tur ex hoc ꝙ ſint imūde eo ꝙ nō abſolute dicunt̃ eē im/
mūde ſed nō mūde in ꝯſpectu eius. vñ munde dei quā
tum poſſibile eſt ꝯſequunt̃ per purgationē. ¶ Ad 3ᵃᵐ
auctoritatē Job. xl°. dicēdū ꝙ etiā ibi loqtur de caſu dia
boli qñ.ſ.leuiathan ſublatus eſt de medio angeloꝝ: tūc
enim angeli alij per diſſenſum malicie diaboli fugerūt
a ſil'itudine uoluntatis diaboli ⁊ hec fuga dicit̃ terror eo
ꝙ ſubito reſilierūt a pctō diaboli per diſſenſuȝ in adheſi
onē dei. Et in iſto terrore dicunt̃ eē purgati a flexibilita
te liberi arbitrij in ꝯfirmatione btitudinis ſue. ¶ Ad id
qd̓ obijcit̃ per rōnes patet ſolutio: q: dicimus ꝙ purgā/
tur ab ignorātia de qua dictū eſt: ⁊ lȝ illa ſit ꝓuatio habi/
tus nō eſt tñ ſimplr̃ nihil eo ꝙ relinqt ſubm̃ cum ptāte
recipiēdi habitū. Vñ ſicut dicit phs in fine ꝑmi phi°ꝝ ꝙ
ſufficit forme abſentia ⁊ pñtia facere mutationē: ita dici
mus hic ꝙ illumiatio abſentia facit ꝓuationē ⁊ pñtia fa/
cit purgationē nec tñ in angelis dicimus eē motum uel
mutationē. nō enim eſt ibi cōtrarietas formarū nec mu
tatio ſubti ꝓus ad mediū q̄ȝ ad extremū: q: per receptio
nem potius illuminationuȝ pficit̃ ⁊ imutabilis ſit ange/
lus ⁊ accedit ad vnū ſicut ſupra oſtenſum eſt. ¶ Ad au
ctoritatē Auguſtini dicēdū ꝙ angeli vidēt pſpicuā ueri
tatē ſed nō vidēt eā ſm oēs rōnes qbus reuelari poteſt.
Sic enim eā vidēt nō niſi deus trinitas ⁊ hō chriſtus ie
ſus. Vñ ſm rōnes illas angeli accipiūt illuminationes
ſpūales ⁊ purgant̃ ab ignorātijs ſcibiliū illoꝝ de qb⁹ ac
cipiūt reuelationē. ¶ Ad aliā auctoritatē Auguſtini ſil'i
ter dicēdū ꝙ intelligētia certā habet cognitionē de ſpūa
libus ſed nō oportet ꝙ oia ſpūalia ſm quālibet rōnē co
gnoſcat. Cōcedimus tñ ꝙ nō purgant̃ angeli a fuco ne
bularū falſe opinionis. ¶ Ad auctoritatē Gregorij di/
cēdū ꝙ oia vidēt angeli in uerbo ptinētia ad btitudineȝ
eoꝝ. Sed quedā ſunt ſup btitudinē ſm que efficiuntur
agalmatha diuina ut ſupra dictū eſt: ⁊ non eſt neceſſe ꝙ
oia illa videāt ſimul ⁊ ſȝ hoc purgant̃ ab ignorātia que
a Dio° dicit̃ ꝯfuſio diſſil'itudinis: nō ideo ꝙ relinqͭ cō/
fuſionē peccati. ſed dicit̃ ibi ꝯfuſio minor in diuina ordi
natio ſm ꝙ hierarchia dicit̃ diuinior ordo diuinus diſſi
militudo aūt dicit̃ minor pticipatio illumination uȝ ſm
q̄s eſt aſcēdere in diuinā ſil'itudinē ſm ꝙ dicit Diony⁹
ꝙ hierarchia deiformē quātū pōt ſil'at ⁊ in dei ſil'itudinē
ꝓportionabiliter aſcēdit. ¶ Ad id qd̓ obijcit̃ de obtuſi/
one ⁊ mālitate videt̃ cōcedēdū eſſe. ¶ Articulus 7°.

6 **Ecundo queritur** ſȝ quid
ꝯueniat angelis purgare illuminare ⁊ pficere.
Et videt̃ ꝙ ſm idē q: in iuſtificatione impij ad infuſio/
nem gr̃e ſeqtur purgatio a culpa ⁊ pfectio ſm virtutes. ſi
cut habet̃ in glo. ſup 6° ad Ro. ſup illud quos p̄deſtina
uit hos ⁊ uocauit ⁊ quos uocauit hos ⁊ iuſtificauit ⁊ q̊s
iuſtificauit hos ⁊ magnificauit. eadē enim eſt gr̃a uocās
⁊ iuſtificās ⁊ magnificās. igit̃ a ſil'i videt̃ ꝙ idem ſit pur
gās ⁊ illuminās ⁊ pficiēs ⁊ ideo nō vident̃ eē tres actus
Jtē qcqd ꝯſeqtur aliqd ſemp i ſubto hoc videt̃ eē idiui/
ſum ab ipſo: ſed purgatio ſemp ſeqtur illuminationē in
ſubto purgato igit̃ videt̃ eē indiuiſa purgatio ab illumi
natione ⁊ ita nō ſunt duo actus ſed vnus. Si forte dicat̃
ꝙ hic eſt vnus actus differēs ſm terminos ſicut etiaȝ in
naturis eſt vnus terminus a quo ⁊ ad quem. ¶ CON
TRA q: ſm hoc cū nō ſit niſi duplex termin⁹ in actu. ſ.
a quo ⁊ ad quē nō debēt hic eē niſi illa duo. ſ. purgare ⁊
illumiare ⁊ ſic ſuꝑuacuū erit pficē. Preterea q̊rū diffini
tiones ſunt diuerſe ipſa ſunt diuerſa: ſed diffinitiōes ho
rum ſunt diuerſe ergo ⁊ ipſa ſunt diuerſa. Probatio me
die. dicit Dio⁹ 3° cap° celeſtis hierarchie. Oportet itaqȝ
ut eſtimo purgādos qdam puros pfici oino ⁊ oi libera
ri diſſil'itudinis ꝯfuſione illuminādos ꝟo replexi diui/
no lumine ad ꝯtēplatiuā habitudinē ⁊ virtutē in caſtiſſi
mis mētis oculis reducēdos ⁊ impfectos reſtaurandos
pticipes fieri exploratoꝝ ſacroꝝ pfecte ſcie. Ex hijs patet
ꝙ diffinitiones hoꝝ ex pte paſſiuoꝝ ſunt diuerſe. ſ. pur/
gari illuminari ⁊ pfici. ¶ Si forte dicat̃ ꝙ iſta ſūt eadeȝ
ex pte agētis: hoc iterū videt̃ eē ꝯtra Dioᵐ. dicit eniȝ ꝙ
oportet purgationes magnitudine purgationis alij tra/
dere ꝓpria caſtitate. illuminationes autē ut lucentiores
aios ad pticipationē luminis ⁊ diſtributiones ꝓpe hñ/
tes ⁊ ditiſſime ſcē claritatis repleti oino ſummū ſuꝑex/
cellēs lumē in eos qui digni ſūt honores ſuꝑuehē. Per
fectiores ꝟo tanq̄ȝ p̄ceptores pfecte traditionis pficere
⁊ pficiēdos ſciſſima doctrina per inſpectoꝝ ſacroꝝ ſciam
Ex hijs videt̃ ꝙ purgatores purgāt caſtitate: ⁊ illumia/
tores illumināt lumine. ⁊ pfectores pficiūt p̄cepto perfe
ctiſſime traditionis. Cū ḡ iſta tria nō ſūt eadem nō erit
idē purgare pficē ⁊ illuminare. ¶ Juxta hoc querit̃ de
ordine illoꝝ triū. Et videt̃ ꝙ ꝑmū ſit purgare: q: anteq̄ȝ
iducat̃ forma oportet remouē a ſubto ꝓuationē ⁊ diſpō/
nē ꝯtrariā. Sed videt̃ ecōuerſo ꝙ pficē ſit ꝑmū q: pficē
eſt ſm actū ⁊ actus ꝓor eſt ut dicit phus 9° methaᶜᵉ tpe ⁊
rōne ⁊ ſuba. ¶ Jtē videt̃ ꝙ illuminare ſit ꝓus: q: per il
luminationē ſit purgatio ⁊ pfectio. ¶ Solo iſti⁹ qōnis
determiat̃ a Dio° in de celeſti hierarchia cap° 7°. ubi ſic
dicit. Cōprehēdēs aūt ⁊ hoc dixerim fortaſſis nō in me/
rito ⁊ purgatio eſt illuminatio ⁊ pfectio diuine ſcie ⁊ aſ/
ſumptio. ¶ Jgnorātia qdē utpote purgās ſm ordinem
inclyta ſcia pfectarū doctrinarū illuminās aūt ipſa diui/
na cognitione per quā ⁊ purgat nō ꝓus ꝯtēplatiue quaȝ
manifeſtat per altiorē illuminationē ⁊ pficiēs iterū ipſo
lumine ſm habitū ſcia luciditſſimarū doctrinarū: hoc eſt
ꝙ per illuminationē vnā ſolā fiūt iſta tria. ſ. purgatio: il/
luminatio ⁊ pfectio. ſed quātū ad remotionē ꝓuationis
que eſt ignorātia dicit̃ purgatio ⁊ quātū ad imiſſionem
luminis qd̓ nō ꝓus ꝯtēplat̃ niſi manifeſtet̃ ei altior illu/
minatio dr̃ illuminatio. Jnquantū aūt explorat ſacra in
ipſo ſcibili cuius accipit illuminationē dicit̃ pfectio. Et
ad hoc itelligēdū reuocādū eſt ad memoriam qd̓ ſuꝑ di
ctū eſt in theophanijs eē duo. ſ. lumē eleuās itellectuȝ ⁊
ſcibile diſtinguēs eūdē. Et qñ accipit̃ ſcia de ipſo ſcibili
diuino dicit Dio⁹ angelos pticipes fieri exploratoꝝ ſa/
croꝝ pfecte ſcie ⁊ per hoc reduci ⁊ reſtaurari ad pfectū.
Scdm̃ hoc igit̃ bñ ꝯcedim⁹ ꝙ iſta tria fiūt vna ſola illu/
minatione. ſed ſicut in motu tria ſūt. ſ. termin⁹ a quo ⁊ in
quē: ⁊ finis mot⁹. ita hic ſunt tria ⁊ penes terminū a quo
dr̃ purgatio. ⁊ penes terminū ad quē dr̃ illuminatio. pe
nes finē aūt ꝓpter quē eſt totū dr̃ pfectio. hic aūt finis ni
hil aliud eſt niſi ut fiat exploratio diuine ſcie illuminati/
one p̄cepta. ¶ Ad id igit̃ qd̓ obijcit̃ de Dio° ꝙ ipſe vi
det̃ dare diuerſas diffinitiones. Dicēdū ꝙ ipſe ꝯſiderat
iſta tria penes drĩam terminoꝝ ⁊ finis ⁊ penes drĩaȝ ei⁹
qd̓ eſt ad finē ⁊ nō penes ſubam illuminationis qua oia
iſta fiūt. oia eniȝ iſta tria ſūt idē in ſuba ſȝ differūt penes
eē ⁊ rōnes. ¶ Ad id qd̓ obijcit̃ de caſtitate ⁊c. dicēdū ꝙ
caſtitas dr̃ ibi appropinqͭtio itellect⁹ ad vnū quātū enim
magis appropinqͭt ad vnū ꝑmuȝ tāto magis pficitur in
multis ⁊ uariatur lux in illis. hoc autem contingit quia
finis eſt vnus: ea aūt que ſunt ad finē ſunt multa ⁊ ptita.

¶ Ad id aūt qd̄ dr̄ de pcepto traditiōis. dicēdū ꝙ pceptuz dicit ibi pncipiū ⁊ regula reductionis ad finē: ſicut etiam dicit ars collectio pceptoꝝ ad eūdem finē tēdētiū vnde pceptū ibi traditionis non eſt niſi illuminatio per quā anagogice reducunt ⁊ in explorationē ⁊ inſpectionem ſacroꝝ que ſunt doctrina ⁊ ſciētia illuminationis. ¶ Ad illud qd̄ querit de ordine dicēdū. ꝙ tripl'r conſiderādo tres hnt ordines iſta tria. Si enim ꝯſiderant iſta tria ex parte ſubi tūc eſt pmuz purgatio. 2m illuminatio. 3m eſt pfectio. ⁊ iſte ordo eſt ſm rōnem gnationis eoruz in ſubo. Si aūt ꝯſiderent ex pte agētis tūc pmū eſt illuminatio. 2m purgatio. 3m eſt pfectio. q2 agēs pmo formā ſm quam eſt actus coicat que cōſequent remouet a ſubiecto priuationem oppoſitam ⁊ ultimo inducit finē. Si vo ꝯſiderent ſm rōnem pfecti ⁊ optimi ſic pfectio eſt pmum. illuminatio 2m. ⁊ purgatio 3m. ¶ Ad hoc aūt qd̄ obijcit ꝙ phus dicit ꝙ actus eſt por tpe. dicēduz ꝙ hoc uerū eſt in diuerſis ſed nō in vno. in vno enim ⁊ eodez potentia prior eſt actu tempore ſed ſubſtantia ⁊ ratione poſterior. ¶ Articulus 8us.

t Ertio queritur

Utrū cōueniant eis ſm diſtinctionē hierarchiarum uel ordinuz uel pſonarū. Et videt ꝙ rōne hierarchiarū: q2 dicit beatus Dionyſius de pma hierarchia que eſt ſeraphin ⁊ cherubin ⁊ thronoꝝ 7o cap. ſic in pmis eſſentijs que poſt ſubſtantificā earū diuinitatē collocate ſunt ⁊ ueluti in ueſtibulis ipſius ordinate oēm ſunt inuiſibilē ⁊ viſibilē ſupexcedētes factā virtutē ppriā eſtimādū eſt eē ⁊ oino eqformē hierarchiā. lra ſic ordinat: ppriā ⁊ oino eqformē hierarchiā eſtimādū eſt eē in pmis eētijs. Ex h̄ accipit ꝙ cū pma hierarchia tota ſit eqformis nō illuminat in ea ordo ordinē uel pſona pſonā. igit cum angelis ꝯueniat purgare ⁊ purgari ⁊c. videt ꝙ hoc cōueniat eis rōne diuerſarū hierarchiaꝝ ⁊ nō rōne vnius hierarchie Idē habet ex hoc ꝙ uocat eā ppriā hierarchiā. qd̄ enim aliūde eſt nō videt eē ppriū. ¶ Sed ꝯtra Dionyſi9 dicit in 4o cap celeſtis hierarchie. Et in eqpotētibus iſta lex diffinit ab omni ſupeētialis ordinis pncipatu ⁊ p vnaquāq3 hierarchiā pmos ⁊ medios ⁊ ultimos eſſe: ut ordinationes ⁊ virtutes ⁊ minoꝝ eſſe diuiniores doctores ⁊ manuductores in diuinā adductionē ⁊ illuminationē ⁊ coicationē. Ex hoc accipit ꝙ in hierarchia eqpotēte vnus illuminat aliū ⁊ pficit aliū. ¶ Itē videt ꝙ vnaquaq3 pſona hēat alios actus ad ſeipſam ⁊ ad aliā: q2 ita dicit Dionyſi9 in 10o cap celeſtis hierarchie. Secūdum ſeipm vnuſqſq3 ⁊ celeſtis ⁊ humanus aīus ſpeciales habet ⁊ pmas ⁊ medias ⁊ ultimas ordinationes ⁊ virtutes addictas per vnaquāq3 hierarchiā ⁊ illuminationū proprias anagogas hierarchiarū illuminationū anagogas dico dictas per vnūquēq3 angeluz. Ex hoc habet ꝙ glibet angelus pōt ſeipm illuminare ex anagoga illumiationis ſupioris: ⁊ pōt illuminare etiā aliū angelū ſm illuminationē inferioris anagoge. ¶ Solutio dicēdū ꝙ hierarchia hierarchiā pōt illuminare ⁊ ordo ordinē ⁊ pſona pſonā: ſed nō pſona ſeipam. ¶ Ad pm aūt dicēdū ꝙ tres ordines in pma hierarchia dicunt eqformes quātū ad actū ppriū hierarchie de quo dicet inferius. ſ3 nō ſunt eqformes quātū ad illuminationes ſpāles. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ hierarchie dicunt pprie que ſunt in primis trib9 ordinib9 eo ꝙ nō habent niſi a ſolo deo. Alie aūt inferioꝝ habent etiā ab angelis ſm quēdā moduz. ¶ Ad ultim dicēdū ꝙ nō intēdit Dionyſius ꝙ angelus ſeipm illuminet: ſed in quolibet angeloꝝ ſūt triformes illuminationes appropriabiles tribus hierarchijs quod planum erit in ſequentibus. ¶ Articulus 9us.

q Uarto queritur

cui ꝯuenit per pri9 ⁊ cui per poſteri9. in natura eni vnū eſt mouens pmum qd̄ nullo mō mouet. ⁊ vnū eſt motū ultimū qd̄ nullo mō mouet: ⁊ ſunt media īter hec que mouēt ⁊ mouent. ¶ Et ſi querat cui pſe cōuenit mouere. Rūdet ꝙ illi moueti qd̄ nullo mō mouet. Silr motuz ꝯuenit ei pſe pmo qd̄ nullo mō mouet: maxie eniz mouet qd̄ ab oibus motorib9 mouet: ⁊ maxime mouet qd̄ oēs alios motores ⁊ mobilia mouet. igit ſilr cū deus ſic illuminet ꝙ nullo mō illuminet ⁊ oia illuminata illuminātia illuminet ſibi illuminare erit ppriū. Et qd̄ ſic illuminat qd̄ nullū aliud illuminet poſt ſe ⁊ illuminatur a quolibet illumiare q2 a deo ⁊ angelo ſibi maxime erit ppriū illuminari. Et hoc videt dicē Diony9 in 4o capo celeſtis hierarchie. ubi dicit de ſupiorib9 eētijs ꝙ pmo in ſe educūt diuinā illuminationē ⁊ in nos pſe deferunt que ſup nos ſunt manifeſtationes. Et hoc videt eſſe cōcedēdū: q2 quāto ſupior eſt itellectualis aīus tāto magis eſt ei ppriū illuminare eo ꝙ plures illuminat ⁊ a paucioribus uel a nullis illuminat. Et quāto inferior eſt tāto ꝯuenit magis ei pſe illuminari ⁊ nō illuminare q2 a pluribus illuminat ⁊ pauciores uel nullos illuminat.

d Einde queritur

Qualiter hijs actibus utunt ad aīas hoiuz. Et querunt tria. quoꝝ pmū eſt Utrū in nobis poſſint facere itellectū diuinū. 2m per quē modū faciūt ſi faciūt. 3m per quem modum poſſunt nos perficere in affectu.

¶ Utrū angeli faciāt in nobis itellectū diuinū Ar9 10o.

a D primuz proceditur ſic.

Dicit Dio9 in de celeſti hierarchia capo 11o. ꝙ archāgeli angelis coicāt illuminationes ⁊ angeli nobis ſm vniuſcuiuſq3 illuminatoꝝ analogiaz. Et ita videt ꝙ dāt nobis illuminationes ⁊ ita faciūt in nobis itellectuz diuinū. ¶ Item ibidē poſt aliquātū. Prima qdē hierarchia manifeſtius illa vo que eſt poſt ipſaz occultius. pncipatuū aūt archāgeloꝝ ⁊ angeloꝝ hierarchia diſpoſitionē humanis hierarchijs per ꝓuītiam pcipe ut ſit per ordinem ad deū aſcēſus ⁊ ꝯuerſio ⁊ vnitas. ex hoc accipitur idē. ¶ Itē Aug9 in 12o ſup geneſim ad lrām. ſicut ī iſta luce corpea eſt celū qd̄ ſupra terrā ſuſpicimus vn̄ luminaria clarēt ⁊ ſydera que corpa longe ſunt meliora terreſtribus: ſic in illo gn̄e ſpūali in quo videnī corpoꝝ ſilītudines luce qdā incorpali ac ſua ſunt quedā excellentiſſima ⁊ merita diuina: que demōſtrat Aug9 diſtinguens miris modis. Utrū viſa facili qdā ⁊ ppoteti iūctiōe etiā nr̄a faciētes: alij ſciētes neſcio quo mō ī ſpū nr̄o iformare viſionem difficil' pceptū ⁊ diffinitiones. Ex hoc accipit ꝙ angeli formāt in nobis viſa ſua miris modis ⁊ ita manifeſtāt nobis ſuas illuminationes. ¶ Itez angelus illuminat angelū ergo multo fortius illuminat animas. Preterea ſicut ſupra ſepe habitū eſt lex hierarchiarū eſt per pa 2a reducere. Cum igit angelus ſit pmus ⁊ aīa ſit 2a aīa reducit per angelū: ergo multo fortius illuminat aīas. ¶ Item habitū eſt ſupra in auctoritatibus iductis ꝙ pphete illuminati ſunt per angelos ſicut Zacharias qui ait: angelus qui loquebat in me. ⁊ ſilr antiqui patres. ſ. abrahā yſaac ⁊ iacob moyſes ⁊ ioſue ⁊ alij qui docti ſunt multa per angelos. ergo videt ꝙ tradāt nobis illuminationes. ¶ Cōtra dicit Aug9 ꝙ nihil eſt īter mētem nr̄am ⁊ deū. ergo videt ꝙ ſicut in mētem deſcēdūt illuminationes a deo in ſummā hierarchiā ꝙ immediate debeant deſcēdere in nos. Item hoc idem videt dicere pſalmiſta. Audiā qd loquat in me dn̄s deus. ¶ Itē ſicut a ieſu ſm Diom ſupiores immediate in mēte recipiūt illuminationes ita ⁊ nos. recipimus aūt reſurrectionem per pdicationē: ⁊ poſt reſurrectionem quādo duobus diſcipulis eūtibus in emaus interptabat de oibus ſcripturis ⁊c. ¶ Solo dicim9 ꝙ aīe recipiūt illumina/

tiones ab angelis. ¶ Sed notãdũ ꝙ aliud eſt immitte re cogitationẽ: ⁊ aliud intẽdere ⁊ dare illuminationem. Immittẽ enim (ut dicit Beda) eſt intus creare ⁊ facẽ cognitionẽ. intẽdere aũt eſt intus factã inflãmare: ⁊ de hijs duobus erit ſermo in qõne de deceptionibus demonũ. Dare aũt illuminationẽ eſt dare reuelationẽ de aliquo itelligibili occulto. ¶ Ad illud qđ obijcit̃ de Aug̃ dicendũ ꝙ quãtũ ad btificationẽ ⁊ rõnem imaginis nihil eſt inter nos ⁊ deũ. imediate enim creauit nos ad imaginẽ ſuam: etiã imediate ſiliter ſic btificabit nos per ſeipꝫ ſed nihil ꝓhibet quãtum ad modũ pcipiẽdi illuminationes aliqđ eẽ mediũ inter nos ⁊ ipm. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ lꝫ dauid dicat ꝙ deus loquat̃ in ipſo ꝙ ex hoc nõ ſequit̃ ꝗn etiã per angelũ poſſint fieri tales illumiatões: q: dicit Dionyſius in de celeſti hierarchia capᵒ 5ᵒ. Excellẽtes quidem ordines hñt inferioꝝ ordinũ illuminationes ⁊ virtutes non aũt ꝑticipãtes excellẽtiũ ſe ſunt ultimi. Vñ qcqd inferior põt ⁊ ſuperior ſed nõ ꝯuertit̃. ¶ Ad ultiᵐ dicẽdum ꝙ chriſtus nobis tradidit imediate illuminatiões q: ipſe ſuꝑmus illuminator eſt qui oĩa põt que poſſunt inferiores ſed non conuertitur. ¶ Articulus 11ᵒ.

Secundo queritur per quẽ modũ faciũt in nobis angeli intellectũ diuinũ. Cum enim duo ſunt in illuminatione lumẽ. ſ. ⁊ ſcibile. ¶ Querit̃ utrũ utrũqꝫ poſſit fieri ab angelo in aĩa aut alterum tñ. Et videt̃ ꝙ utrũqꝫ: q: cũ reuelationes ſint de occultis quoꝝ noticia neqꝫ per ſtudiũ: neqꝫ per nãm eſt in aĩa videt̃ ꝙ utrũqꝫ oportet hẽre ab angelo illuminante. Itẽ ſic legit̃ de ꝓphetis ꝙ diſtincte ꝑnũciabãt futura ⁊ illuminationẽ ⁊ hoc nõ poterat eẽ niſi hẽrẽt illuminationẽ diſtinctã ⁊ hãc illumiatiõnẽ hũerũt per angelos (ut dicũt ſcti) igit̃ angeli diſtincte illuminãt. Silr̃ expſſe legit̃ ꝙ quoſdã illuminauerũt ad ſenſum ſicut abraham ⁊ loth ⁊ qſdã alios: quoſdã aũt ad imaginationẽ ſic danielẽ fecit itelligẽ viſionẽ. ¶ Querit̃ ḡ utrũ illuminationẽ imediate pñt impmẽ in itellectu ſine ſenſu ⁊ fãtaſia. Et videt̃ ꝙ nõ q: hec eſt altiſſima ꝑs aĩe nr̃e inter quam ⁊ deũ nihil eſt mediũ (ut dicit Augᵒ) in qua ſumus eq̃les angelis: eq̃lis aũt non eſt equalẽ illuminare. ¶ SED CONTRA dĩ de moyſe in exodo ꝙ angelus qui in pſona dñi dedit ei legẽ loquebat̃ ei ore ad os ſicut hõ loquit̃ ad amicũ ſuũ. vñ etiã cornuta facta eſt facies moyſi Et dicũt ſcti ꝙ ore ad os loq ⁊ facie ad faciẽ ad itellectuꝫ loq eſt. Itẽ dicit iacob geneſis. 32ᵒ. Vidi dñm facie ad faciẽ ⁊ ſalua facta eſt anima mea. Itẽ itellectualis viſio eſt magis cõformis intelligẽtie angelice q̃ꝫ imaginaria uel ſenſibilis ſeu corpalis: ḡ videt̃ ꝙ magis pñt angeli ꝑꝫ illã illuminare q̃ꝫ ꝑm alias. ¶ Solutio dicimᵒ ꝙ tripˣ eſt modus q̃bus angeli illuminãt aĩas. ſ. ad ſenſũ: ⁊ ad imaginationẽ ⁊ intellectũ ꝑm tripˣ genᵒ viſiõis diſtinctũ ab Aug̃ ſup geneꝭ ad lr̃am xijᵒ. illũiatio tñ pfecta nõ fit niſi ꝑm itellectũ. vñ ꝯcedimus ꝙ angeli in itellectũ pñt imprimẽ lumẽ ſub quo fit cognitio ⁊ ipſa cognoſcibilia ꝑm ſpẽs ſuas. Dicimᵒ eniꝫ ꝙ ſicut obedit eis materia ad aſſumptionẽ corpoꝝ ſic obedit eis ⁊ ad abſtractionẽ ſpẽrũ Vñ ſicut itellectᵒ agẽs ſpẽs abſtrahit a fantaſmatibus ⁊ vnit eas itellectui poſſibili ꝑm ordinẽ ad ſciam ⁊ opᵒ ſic itelligẽtia angelica lumine ſuo abſtrahit ſpẽs a fantaſmatibus ⁊ cõponit cũ itellectu aĩe ꝑm ordinẽ ad reuelationem occultoꝝ. ¶ Si aũt querat̃ ubi ſint fantaſmata a q̃bus abſtrahit. Dico ꝙ ſint in aĩa ⁊ pñt fieri in aĩa utroqꝫ duoꝝ modoꝝ. põt enim angelus facẽ in ea de nouo per viſionẽ ſenſibilẽ uel imaginatiuã. Põt etiam in ea facta nãliter ordinare ⁊ cõponere ⁊ diuidere ꝑm exigẽtiaꝫ reuelationis ꝑm quã intẽdit illuminare. Et hos modos dicit Augᵒ miros modos q̃bus angeli viſa ſua impmunt in aĩas. Qualr̃ aũt hñ modi ꝯueniãt viſioni ꝓphetice ⁊ viſioni ſupioꝝ ⁊ alijs modis reuelationis alibi dicetur.

¶ Ad obiectũ aũt in ꝯtrariũ dicẽdũ ꝙ quãtũ ad nãm igñe ſumus eq̃les angelis ꝑm intellectũ. quãtum ꝟo ad ꝑtẽ cõparatã ad actũ ſumus ineq̃les q: ipſi intelligunt deiformiter: nos humane ut dicit Dionyſiᵒ. Ex hijs patet ſolutio ad totum. ¶ Articulus 12ᵒ.

Tertio queritur per quẽ modum pñt nos pficere in affectu. Qđ enim hoc pñt videt̃ per hoc ꝙ triplex eſt actᵒ eoꝝ. ſ. purgare pficere illuminare. ⁊ lꝫ ſe inuicẽ nõ purgẽt a pctĩs q: non hñt tñ nos idigemᵒ purgatione illa. Purgatio aũt illa a peccato nõ fit niſi per grãm ⁊ ita pficiũt affectũ nr̃m ꝑm gratiã ut videt̃. Itẽ hoc expſſe videt̃ in vjᵒ. Yſaie ubi dicit̃. Volauit ad me vnus de ſeraphin ⁊ calculo queꝫ forcipe tulerat de altari tetigit os meũ ⁊ dixit. Ecce hoc auferet̃ iniq̃tas tua ⁊ pctm̃ tuũ mũdabit̃. Itẽ dicit Beda ꝙ incẽdũt nr̃as cogitationes ⁊ nõ pñt accẽdere niſi apponant ignẽ in affectum. ignis aũt affectus nõ eſt niſi charitas. Preterea demones pñt mouẽ ꝯcupiſcẽtiã in malũ ergo multo fortius angeli boni pñt mouẽ affectũ in bonum. Sed ꝯtra Yſaie. 43ᵒ. Ego ſum qui deleo iniq̃tates tuas ꝓpter me ⁊ pctõꝝ tuoꝝ nõ recordabor. ergo videt̃ ꝙ nemo delet iniq̃tates niſi ſolus deus. Silr̃ ſic crearẽt graꝫ creare aũt nõ ꝯuenit angelis. Preterea grã nõ eſt ab homine chriſto ꝑm ꝙ hõ eſt: igit̃ multo minus ab angelis: q: etiã angeli ab humanitate chriſti recipiũt illuminationem. Qđ aũt grã nõ ſit ab hoĩe chriſto ꝑm ꝙ eſt hõ. Dicit beatus Bernardus ſup capᵒ. 7ᵒ. ſic. Proculdubio capit magis qui grãs agit qñ deũ tãgit ⁊ nõ hoĩem nõ q: nõ ſit hõ qui deus eſt ſed q: deus ⁊ hõ vnus eſt chriſtus: ſꝫ q: omne bonũ a deo nõ ab hoĩe eſt etiã ipm qđ per hominẽ miniſtrat̃. ꝑfecto enim ſpũs eſt qui viuificat caro aũt nõ ꝓdeſt qc̃qꝫ. Preterea maledictus qui ponit ſpeꝫ ſuã in hoĩe. qñ ⁊ ſi ſpes nr̃a tota pẽdet ex hoĩe deo non tñ q̃a hõ ſed q: deᵒ eſt. Itẽ Jacobi pᵒ. Omne datũ optimum ⁊ oẽ donũ pfectũ deſurſum eſt deſcẽdẽs a pr̃e luminũ. ¶ Solutio cõcedimus ꝙ grã nõ eſt ab angelis nec etiã remiſſio pcti ſed a ſolo deo. vñ purgare angelorũ ineſt ex ꝑte itellectus nõ ex ꝑte affectus. Purgãt aũt a tribus aĩe intellectũ. ſ. ab ignorãtia ⁊ a nubilo fantaſiarum ⁊ a falſis opinionibus ꝓhibitarũ rõnũ que ꝯtrariãtur reuelationi. ¶ Ad hoc aũt qđ obijcit̃ de Yſaia dicẽdum ꝙ angelus miſſus ad eũ qc̃ũqꝫ fuerit purgationeꝫ illam opabat̃ in miniſterio ſicut ſacerdotes hoĩes habẽt opationẽ grẽ in exhibitione ſacramẽtoꝝ ⁊ hoc notat̃ expreſſe in mõ loquẽdi. Innuẽs enim angelus miniſteriũ ſuũ dixit. Ecce tetigi hic labia tua. opationeꝫ aũt grẽ retorquens ad alterũ dicit. ⁊ auferet̃ iniq̃tas tua ⁊c̃. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ intẽdũt per modum ammonitionis nõ ꝙ faciunt ignem. angeli enim (ut ꝑus habitũ eſt) opant̃ in intellectu illuminationem: ⁊ intellectus illuminatus per modũ ammonẽtis ⁊ cõſulentis ſe habet ad affectũ. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ cauſa ꝑma duplicem habet cõparationẽ. vnam ad uolũtatem impantem ⁊ ſic in ea nõ põt ludificare demon. altera cõparationeꝫ habet ad carnem ⁊ ſic in ea ludiſicabilia facit. Unde demon immediate ſuper uolũtatem ⁊ affectum non operatur ſed ex parte carnis trahit eum.

¶ De hierarchijs angelorum. Qõ ſeptima.

Conſequenter Querit̃ de hierarchijs angeloꝝ ⁊ queruntur ſex. quorũ ꝑmum eſt quid ſit hierarchia in cõmuni. 2ᵐ de diuiſiõe hierarchie per partes ipſius. 3ᵐ de ordinibus hierarchiarũ. 4ᵐ utrũ ordines manebũt poſt dieꝫ iudicij uel nõ. 5ᵐ q̃re oẽs ordines dicunt̃ angeli ⁊ ꝟtutes. 6ᵐ de ꝯnexiõe ⁊ ſynagoga ãgeloꝝ ¶ Articulus primus Quid ſit hierarchia.

r **Edeamus ergo** ad primum
querētes qd ſit hierarchia in cōmuni. Et ponā
tur diffinitiones Dionyſij. Dicit enim Dionyſius in de
celeſti hierarchia capo 3o. Eſt quidē hierarchia ſm me
ordo diuinus ⁊ ſciētia ⁊ actio deiforme quātū poſſibile
eſt ſimilans ⁊ ad inditas ei diuinitus illuminationes ꝓ
portionabil'r in dei ſimilitudinē aſcēdens. ¶ Jtē infra
in eodē capo hierarchie nomē ſacrā quādā uſ'iter decla/
rat diſpōnē imaginē diuine ſpecioſitatis in ordinibus
⁊ ſciētijs hierargicis ꝓprie illuminationis ſacrificantē
miniſteria ⁊ ad ꝓprium principiū (ut lꝫ) aſſimilatiuam.
¶ Jtem diffinit a quibuſdā ſic. hierarchia eſt ſacroꝝ ⁊
rōnabilium ordinata ptās in ſubditis retinēs dñatum.
Objicit aūt cōtra primā diffinitionē de hoc ꝙ dicit or/
do. ordo enim eſt pars hierarchie ⁊ ideo nō debet cade
re in diffinitione totius. Preterea dicit in ſententijs ꝙ
ordo eſt multitudo celeſtiū ſpirituū qui iter ſe in aliquo
munere gr̄e ſimilant: ſicut etiam nālium donoꝝ munere
cōueniūt ſm hunc modū cōſtat ꝙ nō ponit ordo in dif
finitione hierarchie q: nō oēs angeli in quibus eſt hie/
rarchia cōueniūt in munere gr̄e alicuius uel dono na/
ture. Preterea oīs ordo ſm pus ⁊ poſterius determiat
ſed dicit Dionyſius ꝙ illi qui ſunt vnius hierarchie ſunt
vniformes ⁊ eqpotētes in illa ergo hierarchia per ordi
nem nō debet determinari ſed potius per eqpotentiā.
Jtē diuinus ordo aut dr̄ ordo qui eſt in deo aut qui eſt a
deo: aut qui eſt ſm grāſ dei: aut qui eſt ſꝫ diſtributionē
officioꝝ dei. Si p°° ꝯtra dic Augus ꝙ in deo nō eſt ordo
niſi nāe. ordo nō quo altera pſonaꝝ ſit por altera: ſꝫ q̊ al
tera ſit ex altera. ḡ ſi talis ordo eēt in hierarchijs opteret
ꝙ vna hierarchia eſſet ex altera ⁊ vnus angelus ex alte
ro ⁊ nō prior eo: ⁊ hoc eſt incōueniēs: q: hoc non poſſet
eſſe niſi eſſent idem in eſſentia ⁊ diuerſi in pſona. Si ſe
cūdo mō tunc oīa eēnt in hierarchijs diſpoſita: q: (ſicut
dicit Augus) Deus oīa creauit in mō ſpecie ⁊ ordine. Si
tertio mō tunc oēs ordines diſtinguerent ſm dignitatē
⁊ ſpēm virtutū: qd nō eſt uerū cum nō ſint niſi ſeptē vir/
tutes. Et pterea multi ordinū a nulla ſeptē ꝟtutū deno/
minant ſicut throni: dñationes: pncipatus: ptātes: angeli
archāgeli. Si q̄rto mō dicat cū ſm apl'm vnuſqſqꝫ ordi
net ad deū in ꝓprio officio ſicut qui docet in doctrina
⁊ qui preeſt in ſollicitudine ⁊c. oporteret ꝙ hierarchia
multiplicaretur ſm talia officia ⁊ ſic eēnt multo plures
hierarchie q̄ꝫ tres qd nō eſt uerum. ¶ Preterea cū or/
do determinet ſm prius ⁊ poſterius: ⁊ prius poſterius
ſint eoꝝ que multipl'r dñr: querit per quē modū dicit
prius ⁊ poſterius in ordine hierarchie ⁊ nō pōt dici niſi
ſm illū modū quo pus dicit id qd dignius eſt: ⁊ ſic cū
ſm beatū Dionyſiū in vno ordine ſit dignius ⁊ indignius
etiam in vno ſolo agmine eſſet hierarchia qd falſū eſt.
Cum hierarchia vna ſpecialis cōſiſtat ad minus in tri/
bus ordinibus. Si ꝟo dicatur ꝙ ordo ſumit ibi ſicut di
cit cōmētum pro ordinata ptāte. Hoc nō videt quia ſm
hoc duo ſequētia. ſ. ⁊ ſciētia ⁊ actio oblique deberent ca
dere in diffinitione. nō enim ordinata ptās eſt ſciētia ⁊
actio: ſed ſciētie ⁊ actionis: uel ſm ſciam ⁊ actionē: ⁊ ita
deberet dici hierarchia eſt ordo diuinus ſcie ⁊ actionis.
uel ſm ſciam ⁊ actionē. ¶ Deīde querit de hac pte ſcia
⁊ querit ſm quē modū ponat in diffinitione ſcia. Cum
enī vnus ſolus ordo dicat a plenitudīe ſcie. ſ. cherubin
videt ꝙ nō in diffinitiōe claudēte oēs ordīes debet po/
ni ſcia. Jtē aut ſumit ibi ſcia pro illo que eſt de ſcibili cre
to: aut pro illo que eſt de ſcibili icreato. Si p°° tūc nō vi
det eſſe pars hierarchie: q: ſcia que eſt de ſcibili creato
eſt de pfectione cognitionis nālis ⁊ eſt ueſpera (ut dicit
Augus) potius q̄ꝫ ſit lumē ⁊ illuminatio ſm quā diſtin/
guit hn̄t hierarchie. Preterea illā hn̄t etiā demones qui
tn̄ nō hn̄t ordinem ſacrū ſiue hierarchiā. Si aūt ſecūdo
modo tūc nō eſt niſi duobus modis. ſ. per ſpeculū ⁊ in
enigmate: ⁊ per ſpēm ⁊ apte. ⁊ ſi eſſet pmo modo tūc fi/
des eſſet pars hierarchie ⁊ cōueniret fides angelis: qd
falſum eſt. Et ſi ſcdo modo hoc videt falſum: eo ꝙ illa
eſt obiectū beatitudinis ⁊ vite eterne ſm quā ordinant
oēs imediate ad deū: ⁊ ita ſm illā nō deſcēdūt illumia/
tiones ab vna hierarchia in aliam. ¶ Jtem hierarchia
quātū eſt de vi nois non dicit niſi ſacrū principatū ⁊ de
pfectiōe illius nō eſt ſcia. igit ſupflue ponit in diffinitio
ne. ¶ Ulterius querit de hoc qd dicit actio. Cū enim
ſtatus prie magis ſit determinatus quieti cōtēplationis
q̄ꝫ actioni videt ꝙ incōgrue ponit actio in diffinitione
hierarchie. ¶ Jtem nō videt ꝙ omni hierarchie cōue/
niat actio: q: quecūqꝫ ultima eſt inter hierarchias illa ni
hil agit. ¶ Preterea videtur ꝙ iſta tria ordo ſcia ⁊ actio
nō ſint de eſſentia hierarchie: ſed potius actus tres cō/
munes de quibus ſupra determinatū eſt: cum illi omni
hierarchie cōueniūt ut dicit Dionus. ¶ Deinde queritur
de hoc qd dicit deiforme: q̄ꝫtū poſſibile eſt ſimilās. dei/
forme enī dicit aut creatū aut icreatū. Si creatū tūc ſimi
lare hoc nō erit glorioſum: q: ſimilitudo ad creaturam
inquantum huius non eſt glorie ratio. Preterea dicit in
canonica pmo ioānes. Cū apparuerit ſimiles ei erimus
⁊ nō dicit ſimiles erimus alicui creato. ¶ Si aūt dicit
increatū tunc nō videt eſſe deiforme q: deiforme videt
eſſe formatū ad deū ⁊ ita diuerſum a deo. Jtem ſimilitu
do eſt (ut dicit Anſelmus) ex aliquo vno exn̄te in pluri/
bus: ſed nihil vnū eſt in deo ⁊ angelis. ergo videtur ꝙ
hierarchia nō ſit ſimilans deiforme. Jtem in eodē capo
poſt ita dicit ꝙ interptatio eſt quātū poſſibile eſt ſimili/
tudo ad deum ⁊ vnitas. Querit ergo q̊ mō ſil'itudo ⁊ q̊
mō vnitas. Et ſi forte dicatur ꝙ eſt vnitas ſpūs (ſicut di
cit aplus pa corinth. 3o) Qui adheret deo vnus ſpūs eſt
Hoc videt eſſe parū: q: iſta vnio ſpūs nō eſt niſi in con
cordia ⁊ ꝯſonātia uoluntatū: qual'r etiā hic quidā vniū/
tur deo per charitatē. ¶ Preterea dic Hilarius in lio de
eſſentia pr̄is ⁊ filij uoluntatis tm̄ interpretat prē ⁊ filiū
vnitatē. heretici mētiētes vnitatis noſtre ad deū uteban
tur exēplo nobis tanq̄ꝫ ad filiū ⁊ per filiū ad prēm obſe
quio tm̄ ac ſi uolūtate religionis vnitas nulla per ſacra/
mētū carnis ⁊ ſanguinis nālis ꝯiūctionis ꝓprietas in/
dulgeret cum ⁊ ꝓpter honorē nobis datū dei filij ⁊ per/
manētem in nobis carnal'r filiū ⁊ in eo nobis corpal'r
Et inſepabil'r vnitis myſteriū nature ac nālis vnitatis
ſit pdicādum. Et ita videt ꝙ ꝓpter ſumptionē euchari
ſtie nāliter ſit in nobis chriſtus ⁊ ſimus nāliter ſecū vnū
ſicut dicit ī euāgelio ioānis. vjo. Qui mādūcat meā car/
nem ⁊ bibit meū ſanguinē in me manet ⁊ ego in eo. Et
ulterius videt ꝙ ſicut chriſtus eſt vnū cū pre: ita ⁊ nos
efficiamur vnū. ſicut dr̄ in euanḡ ioānis. xvjo. ubi dicit
ad prēm de apoſtolis ut ſint vnū ſicut ⁊ nos vnū ſumus
tu in me ⁊ ego in eis ut ſint in vnū ꝯſumati. ¶ Deinde
querit de ultima pte hac. ſ. ⁊ ad īditas ei illuminatiōes
in dei ſimilitudinē ꝓportional'r aſcēdens. Aſcēſus eni
ille nō eſt ſm locū ſed ſm dignitatē ⁊ quantitatē glorie
ſm hoc ergo quelibet hierarchia ſit ⁊ poteſt fieri altior.
ergo videt ꝙ media pōt exaltari ad primā ⁊ cum prime
ꝓpriū ſit (ut dicit Dionyſius) Jlluminationes īmedia/
te a deo accipe media exaltata accipiet etiā īmediate a
deo ⁊ ita de media ſit pma: qm̄ cui cōuenit actus ꝓprius
hierarchie alicuius illi etiam hierarchia illa attribuitur.
¶ Preterea ſm hoc vident hierarchie mutari: q: cōti/
nue data vni aſcēſio diuerſitatē inducit per participatio
nem illuminationū. ¶ Jtem querit de hoc qd dicit ꝓ/
portional'r. aut enim ꝓportio accipit ad naturā: aut ad
conatū nature: aut ad meritū. Et ſi pmo mō tūc lucifer
qui ſm aliquos ſanctos meliora oībus habuit nālia de
beret hēre altiſſimas illuminationes ⁊ ſimilitudines di
uinas: qd nō eſt uerū cum ipſe cū ſuis ad fundamenta

loci ſit de pſſus. ❡ Si aūt 2°° tūc cū aliqs de inferioribꝰ poſſit magis conari q̃ȝ aliqs de ſupioribꝰ pōt aliqs de iferioribꝰ fieri ſupio: ⁊ econuerſo. ❡ Itē ſequit̃ ſi 3° mō dicat̃ q: nihil ꝓhibet inferiorē plura hēre merita q̃ȝ ſuperiorem cū meritū ſit in uolūtate ⁊ libero arbitrio gr̃a adiuuāte que nulli negat̃. ❡ Preterea cōtra totā diffinitionē ſimul obijcit̃: q: nō videt̃ hierarchia eē ordo diuinus ⁊ ſcia ⁊ actio ⁊c̃. ſed potius ſubſtaliter videt̃ eſſe ſimilitudo ad deū cuȝ ⁊ vnitas agēs ⁊ ſciēs in modū ipſiꝰ dei: q: ſicut dicit Dionyſiꝰ i de celeſti hierarchia cap° 3°. Interp̄tatio hierarchie eſt ad deū quātū poſſibile eſt ſimilitudo ⁊ vnitas ipm hn̄s. ois ſacre ⁊ ſcie ⁊ actiōis ducem ad ſummū diuiniſſimū decorē inuariabilr̃ quideȝ vidēs quātuȝ ꝟo eſt poſſibile reformat ⁊ ſuos laudatores algalmata diuina pficit ſpecula clariſſima ⁊ munda receptiua p̄ncipalis lumīs. ❡ Itē dicit magr̄ Hugo de ſctō victore. ꝙ in eo ꝙ illuminant̃ angeli fiunt gr̃e participes: in eo ꝟo qđ illumināt efficiunt̃ ptātis ꝯſortes ⁊ cōſtat hijs duobus modis hierarchia ⁊ pficit̃ gr̃a ex officio ⁊ ꝟtute ⁊ miniſterio. Sed in diffinitione predicta nulla fit mētio ptātis in hoc qđ illumināt nec fit mētio gr̃e ⁊ officij ⁊ ꝟtutis ⁊ miſterij. ergo videt̃ ꝙ oīno ſit iperfecta. Itē dicit in 3° cap° celeſtis hierarchie ꝙ hier archia idite qđē claritatis eſt repleta eāq; iterū glorioſe i ea que ſequunt̃ declarās ꝑm diuinas leges. ꝗ videt̃ ꝙ p illuminationē ſupioꝝ deberēt diffiniri. ❡ Artic° 2°.

d **Einde queritur** de ſecunda

Et queritur p̄mo de hoc ꝙ dicit nomē hierarchie ſacrā quādā ul'ter declarat diſpōneȝ. Per iſtū eni modū loquēdi iſta ſacra diſpoſitio remanet īfinita ⁊ ide terminata: ⁊ ita nō erit diffiniēs nomē hierarchie. Preterea ois diſpoſitio uel eſt ꝑm ſitū uel ꝑm qualitatē. dicit enim ph̄s ꝙ ſitus eſt quedā diſpoſitio partiū. ⁊ ſilr̃ dicimus ꝙ materia per qualitates diſponit̃ ad formā. Querat̃ ergo quo iſtoꝝ modoꝝ ſumat̃ diſpoſitio ⁊ conſtat ꝙ nō ꝑm ſitū q: ſitus in ſpiritualibus non eſt. Si ꝟo dicat̃ ꝙ ꝑm qualitatē tunc hierarchia erit aliqđ impfectuȝ qđ diſponit̃ ad pfectionē ulteriorē quod eſt inconueniēs. ❡ Preterea querit̃ quare dicat̃ ul'ter ſacraȝ: cū ea que ſunt in diffinitione hierarchie non ſunt ut multa ſed ut vnū. Item nō deberet dicere declarat cū potius nomē declaret̃ p diffinitionē q̃ȝ ecōtra. ❡ Poſtea obijcit̃ de hoc ꝙ dicit imaginē diuine ſpecioſitatis in ordinibus ⁊ ſciētijs hierargicis. Dicit enim Augꝰ in ſmone de imagine ꝙ ubi imago eſt ꝯtinue ⁊ ſimilitudo: ſed nō ubi ſimilitudo cōtinue imago: quia imago dicit ꝯueniētiam expreſſam ⁊ plenā: ſimilitudo aūt nō. Cū igit̃ angeli cōueniētiam expreſſam ⁊ plenā nō hn̄t qđ diuinā ſpecioſitatem nō videt̃ hierarchia eoꝝ eſſe imago ſpecioſitatis diuine. Preterea querit̃ quare potius dicat̃ diuine ſpecioſitatis q̃ȝ diuine bonitatis uel potentie uel ueritatis. Item cum in diffinitione p̄ma poſuerit ordinem ⁊ ſciētiam ⁊ actionē querit̃ quare hic uñ facit mentionē de ordinibus ⁊ ſciētijs ⁊ potētijs hierargicis ⁊ tacet de actione. ❡ Adhuc querit̃ de hoc ꝙ dicit ꝓprie illuminationes ſacrificantē myſteria. Videt̃ enim incōueniēter dicere ꝓprie: cum ſupra in diffinitiōe p̄cedēti dixerit ꝙ illuminationes ſunt idite diuinitus. Itē cū tria ſint in hierarchia. ſ. illuminatio purgatio ⁊ pfectio. quare dicit potius ꝓprie illuminatiōis q̃ȝ pfectionis ⁊ purgatiōis. Videt̃ enim ꝙ potius debet dici pfectionis cū penes pfectionē ſit cōplemētum. ❡ Item myſteria ſunt occulta ⁊ illa nō vident̃ cōuenire illuminationi ſed potius apta. Preterea viſioni faciei ad faciē nō vident̃ cōuenire myſteria ⁊ myſtica. Cuȝ igit̃ angelis in hierarchia exn̄tibꝰ cōueniat videre facie ad faciē: incōgrue videt̃ dicere ꝙ ſacrificet myſteria. Hoc etiam videt̃ haberi per auctoritatē inductā ꝑus in qua dicit̃ ꝙ hierarchia ſuos laudatores ſiue phyaſota. i. ſubditos agalmata diuina perficit ſpecula clariſſima ⁊ mūda receptiua p̄ncipalis luminis ⁊ diuini radij. ❡ Item querit̃ per quē moduȝ ſacrificij ſacrificat myſteria ipſa hierarchia. Si eni itētio ſacrificij ſumat̃ ex lege tunc res ſacrificat qñ res offert̃ deo ad tēplum: ⁊ ꝓpter hoc de nō ſacro ſacrū efficit̃. Sic aūt non videt̃ eſſe in hierarchijs. illuminatiōes enim potius vident̃ ſacrificare ex hoc ꝙ ſunt a deo q̃ȝ ex hoc ꝙ ſibi offerant̃ ex non ſacro. ❡ Ulterius querit̃ de hoc ꝙ dicit ad ꝓpriū principiuȝ ut lȝ aſſimilatiua. Et queritur quid ſupponat ꝓpriū principiū. Et ſi dicat̃ ꝙ ſupponit deum hoc nō videt̃ quia deus nō eſt ꝓpriū p̄ncipiū ſed cōmune creationi ⁊ hierarchie ⁊ oībus alijs que ſunt a deo. Si aūt ſupponit aliqđ creatū huic eſſe aſſimilatū nō eſt glorioſum. ❡ Item querit̃ de hoc ꝙ dicit ut lȝ quia dicit Augꝰ ſup ep̄lam ad corinth. ꝙ licitū eſt ꝙ nullo precepto ꝓhibet̃. ſed nullo mō ꝓhibet̃ quantūcūq; aſſimilari. ergo videtur nihil eſſe dictum qđ dicit ut licet.

❡ De tertia diffinitione hierarchie. Articulus 3°

d **Einde queritur** de tertia diffinitione que ponit̃ a quibuſdā. Et obijcit̃ de hoc ꝙ dicit ordinata ptās ⁊ nō facit mētionē de actione ⁊ ſcia. ❡ Item de hoc ꝙ dicit rerū ſacrarū ⁊ rōnabiliuȝ pōt enim eſſe eccleſiaſtica hierarchia in rebus rōnabilibus nō ſacris ordinata ptās ⁊c̃. prelati enim eccleſie ut in pluribus mali ſunt: tñ dicunt̃ hierarchie ⁊ hierarchia eſt in eis. Preterea cū hierarchie ſit recipe illuminationes ⁊ dare iferioribus: hec diffinitio nō tāgit niſi cōparationē ad inferiores tñ. Preterea cuȝ ieſus chriſtus ꝓhibet ſuis hierargicis hoc eſt ap̄lis dn̄atum ſup inferiores ubi dicit. Reges gētiuȝ dn̄antur earū ⁊ qui ptātem hn̄t exercēt in eos: ſic aūt nō erit inter uos quo mō dicit̃ in hac diffinitiōe ꝙ hierarchia in ſubditis habet dn̄atū. ❡ Item cū multa ſint dona diuina a quibꝰ dn̄ent̃ ordines angeloꝝ: quare potius attribuitur hierarchie ꝙ in ſubditis habet donū dn̄ationū q̃ȝ virtutū ⁊ principatuū uel alicuius alioꝝ. ❡ Item cū ſint diffinitiōes tres querit̃ penes qđ ſumant̃ ⁊ utrum oēs ſint cōmunes hierarchie diuine ⁊ celeſti ⁊ humane. ❡ Solutio ad ultimuȝ primo rn̄dentes dicimus ꝙ iſte diffinitiōes ſunt de hierarchia in cōmuni ad angelicā ⁊ humanā: ſed nō conueniūt diuine (ut patet) in terminis in ipſis diffinitiōibus poſitis que oēs dicūt uel aſſimilationē uel vnionem ad diuinā qđ nō ꝯuenit diuine hierarchie que ad nihil ulterius aſſimilat̃. ❡ Ad penultimū igit̃ dicimꝰ ꝙ p̄ma diffinitio datur per ea que ſunt eſſentialia hierarchie: ⁊ per effectū illoꝝ in ſubſtātijs illis que ꝑm hierarchiam diſponunt̃. ordo enim ⁊ ſcia ⁊ actio eēntialia hierarchie ⁊ ex hijs efficit̃ ſimilatio deiformis ⁊ aſcēſio ad inditas illuminatiōes in deū. Secūda aūt datur per cōparationem exēpli ad exēplar qđ magis patebit inferꝰ. Tertia ꝟo ꝓpriā ſbam hierarchie ꝯſiderat. ❡ Ad ſolutionem igit̃ argumētoꝝ p̄notādum ꝙ hierarchia eſt quoddā totum poteſtatiuū ⁊ eſt quedā ptās ⁊ ideo eſſentialia ipſiꝰ hn̄t naturam ptātis. In ptātibus aūt ordinatis ſic eſt ꝙ ſemp ſequēs ſupponit p̄cedentē ⁊ habet plus ⁊ hoc probat̃ tam in ptātibus nature q̃ȝ officioꝝ ⁊ gr̃e. In ptātibꝰ aūt nature uegetatiuū eſt in ſenſitiuo ⁊ ſenſitiuuȝ in rōnali ſed nō cōuertit̃ ut vult beatꝰ Dionyſius in cap° 6°. in libro de diuinis noībus. ❡ In officijs aūt ptās decani eſt in ptāte cēturionis: ⁊ ptās cēturionis in poteſtate thearce ſed nō cōuertit̃. ❡ In gratijs etiam ptās ſbdiaconi eſt in ptāte diaconi: ⁊ ptās diaconi in ptāte pſbri: ſȝ nō cōuertit̃. Unde partes totius poteſtatiui ꝑm ordinē cōſtituūt ipm totū ⁊ prima cōſtituit ꝑm qđ. ſcđa aūt ꝑm plus. ⁊ ultima pfecte. ſicut dicimus etiaȝ de diuiſiōe boni in delectabile ⁊ utile ⁊ honeſtū. Delectabile eſt bonū ꝑm qđ. ⁊ utile eſt bom plus. honeſtū aūt eſt bonū ſimpr.

¶ Item honeſtas ponit utile ⁊ delectabile ſed nō cõuertit. Eodē modo dicimus de partibus eſſentialibus hierarchiarum que ſunt ordo ſcia ⁊ actio. ꝙ ordo ponit hierarchiā ꝓm qd. ⁊ ſcia plus. ⁊ actio pfecte. ⁊ hoc patebit in ſolutiōe ſingularū rationum. ¶ Ad primū igitur dicendum ꝙ ordo dicit duobus modis: ſcilicet ratio ſiue ꝓprietas ſiue ordinans: forma ⁊ res ordinate. Et ꝓm quod eſt res ordinate ſic diffinit in ſententijs ⁊ ſic nō ſumitur hic. Secūdum aūt ꝙ ſumit pro rōne ordināte ſic ſumit duobus modis. ſ. ꝓm rōnem gnālem. uel ꝓm rōnem ſpecialez. ꝓm rōnem ſpecialē eſt pars diſtincta ſub hierarchia. Scōm ꝙ dicit cherubin ⁊ ſeraphin ⁊ throni ⁊c. ꝓm aūt rōnem gnālem eſt pars eſſentialis hierarchie que ponit in diffinitiōe eius. Et ad hoc intelligendum ſciēdū ꝙ in duobus cōſiſtūt hierarchie cōuenienter ordinatis (ut dicit magr̄ Hugo de ſctō victore in cōmēto). ſ. in participatiōe gr̄e illuminatiōis: ⁊ in effuſiōe ipſius ſup iferiores. Ad participationē aūt illuminationis exigunt tria. ſ. cōuerſio ad principium illuminationis ⁊ hanc cōuerſionē ponit ordo: niſi enim ordinet ad lumē nō accipiet illuminationē. Coīter eſt receptio luminis ⁊ hanc ponit ſcia. ⁊ tertiū eſt pfectio ꝓm illuminationē pceptā ⁊ hec pfectio eſt ꝓm eſſe ⁊ agere ⁊ hanc ponit actio. ¶ Et ꝙ hoc uerū ſit ex duabus auctoritatibꝰ Dionyſij accipit in de celeſti hierarchia capᵒ 3ᵒ. Quaꝝ ꝑma eſt hec: vnicuiqꝫ hierarchiā ſortitoꝝ eſt pfectio ꝓm ꝓpriā analogiā in dei imitationē aſcēdere ⁊ oium diuinius dicimus ut eloquia aiunt dei cooperatorē fieri ⁊ oſtēdere diuinā in ſeipſo actionē ꝓm ꝙ poſſibile eſt relucētem utpote qm̄ ordo hierarchie eſt alios quidē purgari alios aūt purgare: quoſdā illuminare: quoſdā illuminari: ⁊ quoſdā pficere ⁊ quoſdā pfici. ¶ Ex hoc accipit ꝙ ordo in diffinitiōe hierarchie poſitus dicit rōnem ordinatiōis ⁊ ꝯuerſionis ad primū principiū illuminationis ⁊ ꝯñter ad illuminabilia iferiora. Actio aūt dicit perfectionē ꝓm ſuā illuminationē pceptā ⁊ hec eſt actio acta: ⁊ ꝯñter dicit pfectionē ꝓm agere ꝓm quā eſt cooperatorē dei fieri ipm̄ illuminātem: ut. ſ. illuminet iferiores ſicut illuminatus eſt a principio primo. Et hoc expreſſius habet ex altera auctoritate que cōtinet in fine eiuſdē capituli. dicit eni ſic. Unuſqſqꝫ hierarchie diſpōnis ordo ꝓm ꝓpriā analogiā reducit ad diuinā cooꝑationē illa perficiēs gr̄a a deo data virtute que diuinitati nāliter ⁊ ſupnāliter inſunt ⁊ ab ea ſupeſſentialr̄ acta ⁊ ad poſſibilem deum diligētiū aīoꝝ hierarchie manifeſta. ſenſus eſt ꝙ ordo hierarchie eſt ꝙ illuminati a deo reducunt ad dei cooperationē in hoc ꝙ illuminānt alios ſicut ſunt illuminati ⁊ pficiūt alios per gr̄am ⁊ virtutē datā eis a deo. illa ꝟo que diuinitati nāliter inſunt que ab ipſo deo ſunt acta ſupeſſentialr̄ in eis ⁊ que ſunt manifeſta hierarchie eoꝝ ad poſſibilē imitationē aīoꝝ deuꝫ diligētiuꝫ. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ iſte ordo habet rōnem ꝑoris ⁊ poſterioris reſpectu diuerſoꝝ. ꝓm cōuerſionē enīꝫ ad principiū illuminationū habet rōnēm ſecūdā ⁊ ꝓm ꝯuerſionē ulteriorē ad ꝯñtia habet rōnē ꝑorē. Quod aūt dicit Dionyſius ꝙ eqpotētes ſunt illi qui ſunt in vna hierarchia nō intelligit de hierarchijs ſed de angelis agētibus in vna hierarchia exñtibus qui eqpotētes ſunt in actu illiꝰ hierarchie ⁊ nō in alijs ut patebit iferiᵒ. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ ordo diuinus dicit ratio ordinationis ad deū aſſimilans deo: hoc eſt hijs que naturaliter iſunt deo in ſciētia ⁊ actione. Et in ſcia quidē aſſimilant in participatione illuminationis. In actione aūt aſſimilant ꝓm duplicem pfectionē. ſ. in eſſe ⁊ in agere. Et in eſſe quidem ꝓm ꝙ ipſa hierarchia eſt actu ad cōplemētū deiformis illuminationis. In agere ꝟo ꝓm ꝙ efficit cooperator dei agens in aliā qō a deo actū eſt in ſe: ⁊ iſte ordo eſt diuinus a deo ⁊ ad deū ⁊ ꝓm gr̄am dei que eſt illuminatio ⁊ ꝓm officiū diuinū qō eſt quoſdā illuminare ⁊ quoſdā illuminari ⁊c. ſed nō eſt ꝓm gr̄as ſpūaliū virtutuꝫ neqꝫ ꝓm qōcūqꝫ officiū ſed ꝓm ſupra dictuꝫ tm̄. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ cōmētator magis attēdit ſbam hierarchie totam in ſe qꝫ partes eēntiales ipſius. Et ideo dicit ꝙ ordo ibi eſt ordinata ptās. nihilominus tm̄ ſcia ⁊ actio nō predicabunt oblique cum ſint formalia reſpectu ptātis: quia pfectiua eſſe enim ptātis illius eſt in ſcia ⁊ actione ſicut in partibus eſſentialibus per hunc modum. ſ. ꝙ in ſcia illuminatiuū ſit ꝓm minus pfectū ⁊ in actiōe ꝓm pfectionē in eſſe ⁊ agere ſit in completione ultima. ¶ Ad primū qō obijcit in cōtrariū de ſcia dicēdū ꝙ aliter ſumit ſcia hic ⁊ aliter in ordine cherubin. Hic enim ſcientia dicit cōmunis modus participādi illuminationē ſiue a deo ſiue ab angelo. ibi aūt ſumit ſcia ꝓm modū coartatū ad altiores illuminationes ⁊ ad participationeꝫ a deo tm̄. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ (ſicut ſupra dictū eſt in qōne de theophanijs) ſcia hec eſt de ſcibili increato nō tm̄ ut eſt obiectū beatitudinis. Sed ꝓm rōnes qbus reuelant ſpūalia quedaꝫ que abſcondita ſunt a ſeculis in deo: ⁊ ꝓm iſtas rōnes nō oiuꝫ eſt imediata ordinatio in deū. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ vis nois dupr̄ pōt attēdi. ſ. ꝓm cōpōnem ⁊ ꝓm ſigtum. ⁊ ꝑmo mō ſumit interpretatio nois que eſt ſacer ꝑncipatus. 2ᵒ aūt mō oportet hēre plenā diffinitionē ipſius rei que ſigtur per nomen ⁊ ſic dant diffinitiones ſupra poſite. ¶ Ad hoc qō obijcitur de hoc qō eſt actio. dicēdum ꝙ actio illa que ponitur in diffinitione hierarchie cōpetit quieti cōtēplationis. iſta enim actio nihil eſt aliud qꝫ trāſfuſio illuminatiōis pcepte in alterū ſine labore doctrine ſicut maius lumē illuſtrat ſup minus ⁊ in hoc eſt gloria per hoc ꝙ ꝯformant diuino per hoc ꝙ ſunt cooperatores dei ſicut ſupra dictū eſt in auctoritatibus a Dionyſio inductis. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ infima hierarchia eſt humana que nō agit in aliā illuminationē in ſe actā: ſed exñtes in parte ſuperiori agunt illuminationes in iferiores: nec hoc eſt icōueniēs. Cum enim in eadē pſona poſſint eſſe triplices illuminationes. ſ. ſupreme medie ⁊ poſtreme: ꝓm ꝙ in vna pſona pōt eſſe appropriatio triplicis hierarchie. Uñ actio nō de neceſſitate ponit ꝙ agat in aliā hierarchiaꝫ: ſed pfectionē ꝓm facultatē agēdi in aliā hierarchiaꝫ uel perſonā eiuſdeꝫ hierarchie inferiorem. Et hec facultas eſt in oibus in ptāte ſacᵈ ꝯſtitutis. infimi aūt nō agunt in alios eo ꝙ ipſi nō hn̄t rōnem niſi ſubditoꝝ tm̄ quoꝝ ꝓpriū eſt reduci in diuina ⁊ nō reducere alios. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ tres actus ſupra dicti cōſequētes ſunt iſta tria que ponuntur in diffinitione iſta. Ex hoc eniꝫ ꝙ angelus habet ordinē ſciam ⁊ actionē ꝓm cōplementum ⁊ bene eſſe relinquit ex ꝯñti ꝙ ipſe ſit purgatus illuminatus ⁊ pfectus. Secūduꝫ aūt ꝙ habet iſta ꝓm cōplementum in agere ꝯñter efficit ipſe cooperator dei in purgare illuminare ⁊ pficere inferiores. Unde hierarchia per illos tres actus determinat ſicut per ꝯñtia per ordinē aūt ⁊ ſciam ⁊ actionē ſicut per partes eſſentiales. ¶ Ad id qō obijcit de illa parte que eſt deiforme quātum poſſibile eſt ſimilans. Dicēdum ꝙ deiforme quantum poſſibile duobus modis pōt attēdi. ſ. ex parte participantis deum. uel ex parte participati. ex parte participantis nihil aliud eſt deiforme qꝫ ſuba beata informata ꝓm lucē que eſt deus. ⁊ ex illa parte ſupponit creatū qō tm̄ eſt ratio glorie nō ꝓm ꝙ creatū ſed ꝓꝫ ꝙ participationi ſubeſt lux increata reſultans in ipſo: ſicut ſupra diximus in qōne de theophanijs. ⁊ in qōne de eternitate. ⁊ dicet in qōne de viſione dei. ⁊ in qōne de vita eterna. ¶ Si aūt cōſiderat ex parte participati cū participatuꝫ ſit deus ⁊ lux diuina tunc ſupponit creatū qō nihilominus dicit cōueniēter deiforme: q: nō eſt niſi vnum ſolū ſed duo. Unde participatū in participante inquātū poſſibile eſt ſil'e eſt deo in ſe ꝓm ꝙ nō eſt pticipans. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ſimilitudo attendit hic in vno qō eſt lu

men ⁊ eſt vnū in duobus.ſ.in increato ⁊ creato nō per numerum uel ſpēm uel per genus:ſed per analogiaꝫ ſiue ꝓportionem ſic:q: lumē qđ eſt in angelo eſt a lumine diuino ⁊ ad ipm̄ qđ imitat ipm̄ in forma quātū pōt. ſupra enim diximus in qōne de theophanijs ꝙ in theophanijs ſunt duo.ſ.vnum creatū ⁊ alterū increatum.Et quātum ad vnum eorū eſt ſimilitudo.quātum ad aliud vnitas.nō ſic ꝙ fiat vna ꝑſona uel vna natura de creato ⁊ increato:ſed ſit vnuꝫ per modū participantis ⁊ participati. Et per hoc patet ſolutio ad ſequētem auctoritatem Dionyſij.¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ tripr̄ vnimur chriſto ſcilꝫ per naturā ⁊ illa vnio eſt in ſpecie.⁊ per ꝯſenſuꝫ uoluntatis ⁊ illa vnio eſt in uolito ⁊ in forma uolēdi. quia uolumus hoc ꝙ ipſe vult ⁊ ex eadem charitate. Tertio modo per ꝯiunctionē nature ad noſtrā naturā in ſacramēto ⁊ hec eſt vnio per ꝑticipationē: q: uerā naturā eiꝰ participamus.⁊ hoc appellat Hilarius nālem vnioneꝫ.

¶ Ad aliud qđ obijcit dicēdū cōtra ultimā partem ꝙ aſcēſus ille eſt ſm̄ dignitatē:ſed attēdit ſm̄ numerum illuminationū ⁊ nō quātum ad diuerſum modū participādi:vnde nō mutant hierarchie propter hoc. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ ex participatiōe multarū illuminationum nō generat diuerſitas ſed potius ꝑfectio ex ꝯiunctione ad vnuꝫ ſicut ſepius ſupra dictū eſt.¶ Ad aliud dicendum ꝙ ꝓportio dicit cōparationē ad duo ſimul.ſ. ad naturā ⁊ ad conatuꝫ.ſic eniꝫ dicit magr̄ in ſententijs qui natura magis ſubtiles ⁊ ſapiētia amplius ꝑſpicaces creati ſunt:hij etiam maioribus gr̄e muneribus prediti ſunt ⁊ dignitate excellentiores alijs ꝯſtituti ſunt.qui vero natura minus ſubtiles ⁊ ſapiētia minus ꝑſpicaces cōditi ſunt minora dona gr̄e habuerūt inferioreſqꝫ cōſtituti ſunt ſapiētia dei equo moderamine cuncta ordinantis.

¶ Ad hoc aūt qđ obijcit de diabolo dicendum ꝙ ſm̄ quoſdaꝫ ſanctos ipſe fuit de maioribus ſed auerſus eſt ꝓpria uoluntate anteqꝫ ꝯfirmaret. ¶ Ad id qđ contra totā diffinitionē obijcit dicēdum ꝙ Dionyſius cōſiderat ibi hierarchiā ſm̄ ꝙ refert ad deum ut ad efficiētem ⁊ exēplar ⁊ finem.Unde tangēs finē dicit ꝙ eſt ad deuꝫ ſimilitudo ⁊ vnitas.Tangēs aūt exēplar ⁊ efficiētem dicit ꝙ habet deum oīs ſacre ⁊ ſcie ⁊ actionis ducē ⁊ ideo loquit de ſcia ⁊ actione oblique:q: nō cōſiderat hierarchiam ſm̄ eſſentiā ſed potius ſm̄ cōparationē predictā.

¶ Ad aliud dicēdum ꝙ trāſfuſio in alios ſupponit per actionē ut patet ex ſupra dictis.Qđ aūt dicit mgr̄ hugo ꝙ in eo ꝙ illumināt alios efficiunt ꝑtātis ꝯſortes:intelligēdum eſt de ꝑtāte in actu:lꝫ enim ꝑtātem in ſe hēant quātum ad facultatē ipſam tm̄ actu hn̄t eam qn̄ efficiunt cooꝑatores dei in hoc ꝙ illuminant alios ſicut ipſi illuminant:gr̄a aūt eſt in ꝑticipatione illuminationis.virtus aūt in ꝑfectione ꝑtātis ſm̄ habitū.officium vero in ordine ꝑtātis ad actuꝫ.miniſteriū aūt in hoc qđ in officio ⁊ actu dicto non ſunt ex ꝓpria ꝑtāte ſed ut miniſtri obſequētes deo. Et ex hoc etiam patet ſolutio ad ultimum.

¶ Ad id qđ obijcit cōtra diffinitionē ſecūdā dicēdum ꝙ hec dictio quādā infinita eſt in ſe ⁊ indeterminata ſꝫ per adiūctum finit ⁊ determinat. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ diſpoſitio hic dicit ordinē q: hoc qđ in mālibꝰ ⁊ quātitatis eſt ſitus hoc eſt in ſpūalibus ordo. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ diffinitū vno ⁊ ſimplici noīe declarat diffinitionem ſm̄ ꝙ dicit ph̄us.qui dicit vnū quodāmodo dicit multa. ſimpr̄ tm̄ declarat diffinitio diffinituꝫ. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ imago dicitur hic ſimilitudo nō in vno tm̄: ſed in pluribus.Eſt enim ſimilitudo hierarchie ad deum in habitu gr̄e ⁊ officio ꝑtātis ſm̄ actum nō tm̄ ſumitur hic imago ſicut in gen̄.ubi dicit. homo factus ad imaginē dei.⁊ ſic loquitur Augꝰ in ſmone ſuo. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ ſpecioſum in ſpūalibus dicit fulgēs ⁊ pulchrum in intellectu ⁊ hoc tangit per ꝓprie illuminationis ſm̄ quā bonitas aūt ⁊ potētia dicunt attributa diuina ſm̄ opera creationis uel gubernationis mūdi.ad opus enim exigit ꝑmo poſſe. 2° ſcire.3° uoluntatem ad opus habere.¶ Ad aliud dicēdum ꝙ iſta diffinitio(ut ꝑus dictū eſt) dat in cōparatione ad exēplar.Actio aūt dicit cōparationē hierarchie ad inferiora:⁊ ideo tacetur hic actio ⁊ fit mētio de ordinibus ⁊ ſciētijs.¶ Si auteꝫ obijcit ꝙ diſpoſitio dicit hic ordinē ⁊ ꝑterea fit mentio de ordinibus in diffinitione ⁊ ita metha nugationis eſt in oratione. Dicendum ꝙ diſpoſitio dicit hic ordinem cōpletū in tota ꝑtāte ⁊ actione ⁊ ſcia.ſed ordines de quibus facit mētionē in diffinitione ſpecialē dicūt conuerſionē ad principiū illuminationum ⁊ ad inferiores ſm̄ hanc illuminationē ⁊ illā. Et iſti ordines ſunt partes diſpōnis q̄s noīat in ꝑncipio diffinitiōis.¶ Ad aliud dicēdum ꝙ ꝓprium dicit ibi qđ eſt ꝓportionatū ⁊ nō ex ꝓprijs habitū. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ(ſicut patuit ſupra)illuminationis aſſumptio eſt purgatio ⁊ ꝑfectio:ſed dicit illuminatio ſm̄ cōparationē ad ipm̄ agentē ⁊ formā agentis. Et cum iſta diffinitio detur in comparatione tali potius tangit illuminationē ⁊ purgationē ⁊ ꝑfectionē.¶ Ad aliud dicēdum ꝙ ſm̄ cōmētum ſupra inductum illuminationes ex intimis ⁊ occultis dei procedūt ⁊ quātū ad hoc dicunt myſtica ⁊ myſteria ⁊ nō ſm̄ ꝙ ſunt participata.¶ Ad aliud dicēdum ꝙ ſacrificium ſumit in illa ſimilitudine ut ꝓcedit obiectio.lꝫ enim illuminatio ſacra ſit eo ꝙ a ſacro ꝓcedit tm̄ angeli illuminatio nō eſt ſacra niſi iterū offerret eam deo per relationē ad ipm̄ in laudē ⁊ gloriā.¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ꝓpriū principiū dicit ibi ꝓpriū ꝑncipiū illuminationis ſuꝑioris hierarchie ⁊ hec non eque ꝓxime hn̄t ſe ad oēs hierarchias:⁊ per ꝯn̄s nō eque ꝓpe.¶ Ad aliđ dicēdū ꝙ ut licet tāgit duo.ſ.ꝓportionē poſſibilitatis nāliter ⁊ debitū modū acqrendi illuminationes.ſ.ꝙ nō ꝑſumat ex ꝓpria ꝑtāte ⁊ viribus ꝓprijs ſed deuotione expectet a liberalitate ⁊ bonitate dei illuminationes. Sic eniꝫ dicit Anſelmus.Lucifer ꝓpter hoc cecidit qa ꝑter ordinē ex ꝓprijs viribus uoluit hēre ad quod ueniſſet ſi ſtetiſſet.

¶ Ad id qđ obijcit cōtra tertiā diffinitionē dicēdū(ut dictū eſt ſupra)ꝙ hec diffinitio tangit ſubām hierarchie ſm̄ totum ⁊ nō ſm̄ partes:⁊ ideo dicit eam ꝑtātem ordinatam eſſe que ordinatio attēdit in modo ꝑticipādi illuminationes ⁊ trāſfundēdi ſuꝑ alios.⁊ q: ſcia ⁊ actio dn̄r partes eſſentiales hierarchie ideo nō facit mētioneꝫ de eis.¶ Ad aliud dicēdū ꝙ rerū ſacrarū non dicit ideo quia perſe ſunt ſacre:ſed q: ꝑtās earum ſm̄ ſacra diſtinguit.¶ Ad aliud dicēdū ꝙ cōparatio ad ꝑncipiuꝫ illuminationū ſupponit in ordine cum dicit ordinata ꝑtās.

¶ Ad aliud dicendū eſt quoddā dn̄ium eſt tyrāni ſm̄ oppreſſionē ⁊ arrogātiā faſtus ⁊ ſuꝑbie:⁊ eſt dominiuꝫ ſuperpōnis ꝓpter ꝓuidētiam ⁊ gubernationē ſubditorum de quo dicit chriſtus. Uocatis me magiſter ⁊ dn̄e ⁊ bene dicitis:ſuꝫ etenim ⁊c.primū dn̄iuꝫ intēdit a pluribus.2m dn̄ium eſt de ꝑfectiōe hierarchie.¶ Ad aliud dicēdum ꝙ eſt dn̄ium ſpeciale in appetitu exaltationis ſuꝑ imutatiuā ſuitutē materie ⁊ hoc eſt ſpeciale donuꝫ de ꝑfectiōe dn̄ationuꝫ.Eſt etiā dn̄iuꝫ gnāle in prouidētia ⁊ gubernatiōe iferioꝝ ⁊ hꝫ igredit diffōnē hierarchie

¶ De diuiſione hierarchie.

s **Ecundo querit** de diuiſione hierarchie per partes.Et querunt duo.Quoꝝ primū eſt de diuiſiōe hierarchie in cōmuni.2m eſt de diuiſione ſpecialiter angelice hierarchie:quia de hac ſola intendimus.

¶ Articulus 4°.

a **D primum ꝓce**ditur ſic.Dicit cōmuniter ꝙ eſt hierarchia ſuꝑceleſtis que eſt diuia.⁊ eſt hierarchia celeſtis que eſt angelica.⁊ hierarchia ſubceleſtis que eſt humana.¶ Sed ꝯtra hanc

diuiſionem videt̃ eſſe auctoritas ſupra inducta que dicit ꝙ hierarchia deum habet ois ſacre ⁊ ſcie ⁊ actionis ducem ⁊ ita hierarchia non videt̃ eſſe diuina. Preterea hoc eſt cōtra diffinitionē hierarchie. ſ. ꝯtra hanc partem deiforme quātū poſſibile eſt ſimilans ⁊ ad inditas ei diuinitus illuminatiōes in dei ſimilitudinē ꝓportionabiliter aſcēdens. Preterea nulla videt̃ eſſe humana: quia aīa ſ̄m Augm illuminationū que ſunt a p̄mo ultima relatione eſt perceptiua. Ultima autē relatio nō habet cui infundat. Ulterius illuminationes qđ ſbale eſt hierarchie ſ̄m Dionyſiū. ¶ Solo dicēdū ꝙ ſ̄m diuiſiōes datas a beato Dionyſio hierarchia nō diuidit̃ niſi in angelicā ⁊ humanā. Si aūt attendit̃ interp̄tatio nois tm̄ que eſt ſacer p̄ncipatus tunc pōt diuidi per diuinā angelicā ⁊ humanā. Et ſi queratur ſub quo cōmuni ſit illa diuiſio dicēdū ꝙ ſub cōmuni in pluribus de q̄bus ſ̄m proportionē dicit̃. ¶ Ad id qđ obijcit̃ de humana dicit̃ ꝙ nō oportet ꝙ humana alij hierarchie ſ̄m naturā infundat illuminationes ſicut ipa eſt alia natura ab angelica nec etiā oportet ꝙ per aliū modū. Ultima aūt relatione percipe illuminatiōes eſt ⁊ in ſymbolis ⁊ in enigmatibus ꝯtēplari ueritatē ⁊ pª relatione pcipe eſt in itellectu deiforme in lumine ꝯtēplari. q: ſicut dicit beatꝰ Dionyſius 2º capº celeſtis hierarchie. Celeſtes eſſentie ut intellectus intelligūt iuxta qđ eis fas eſt. nos ꝟo ſenſibilibꝰ imaginibus in diuinas (quātū poſſibile eſt) reducimur contēplationes. Eſt tm̄ in humana hierarchia diſtinctio ſ̄m gradū in officijs ⁊ ordinibꝰ ⁊ a ſuꝑioribus ptās deſcēdit ⁊ illuminatio in inferiores ⁊ ſuꝑiorū lucidius eſt ꝯtēplari q̄ʒ inferior: ſicut dixit chriſtus apl'is. Uobis datuʒ eſt noſce myſterium regni dei ceteris autem in parabolis. ¶ Articulus 5º.

s **Ecundo queritur** de diuiſione hierarchie angelice. Et ſi ſumat̃ diuiſio Dionyſij i de celeſti hierarchia capº 6º. ubi ſic dic̃. Ois theophania celeſtes eſſentias nouē uocauit manifeſtatis cognoiationibus. Has diuinus noſter ſanctus perfectior q̄ʒ ſcilʒ Paulus qui raptus eſt ad tertiū celū in tres ſegregat ternas diſpones. ¶ Et primā quidē eſſe dicit circa deum exiſtentem ſemp ⁊ attente ipſi ⁊ ante alias vniri imediate traditā ſanctiſſimos eniʒ thronos ⁊ oculoſos ⁊ pēnoſos ordines cherubin ⁊ ſeraphin hebreoꝝ uoce nominatos ſ̄m oībus ſuppoſitā ꝓpinquitateʒ circa deum imediate collocari diuinoꝝ ait traditio eloquioꝝ manifeſtationē. Trinū igit̃ hunc ornatū quaſi vnā ⁊ eque ordinatā ⁊ uere primā hierarchiā cōmunis noſter magiſter ait ſcilʒ Paulus: qua nō eſt alia deiformior ⁊ pſe ꝓportionibus diuinitatis illuminationibꝰ imediate intērior. Secundā ꝟo eſſe ait ex ptātibus ⁊ dñationibꝰ ⁊ virtutibus cōpletam. Et trinaruʒ nouiſſime celeſtium hierarchiarū angeloꝝ ⁊ archangeloꝝ ⁊ principatuū diſpoſitionē. ¶ Circa diſionē igit̃ iſtā querunt̃ duo. ſ. de rōne diuiſionis ⁊ de ſingulis hierarchijs. De rōne diuiſiōis querunt̃ tria. quoꝝ primum eſt cuius nature diuiſio ſit. 2m de ſufficiētia diſiōis. 3m de ordie ptiū diſi ⁊ diuidētiū. ¶ Articulus 5º. Cuiꝰ nāe ſit diſio hierarchie āgelice.

a **D primum ꝓce**dit̃ ſic. Cuʒ ſit multipx diuiſio ſ̄m Boem uocis ⁊ rerū. Cōſtat ꝙ iſta diuiſio nō eſt uocis in ſignificatiōes. ¶ Iteʒ illa que eſt rei aut eſt accn̄tis aut eſt totius in ſuas partes. Cōſtat ꝙ iſta nō eſt accn̄tis eo ꝙ non diuidit̃ accn̄s in accn̄tia nec accn̄s in ſubiecta: nec ſubiectū in accn̄tia. Si aūt totius in partes. tūc aut erit totius uľis in partes ⁊ dīias ſuas que uocat̃ a Boetio diuiſio generis in ſpecies. Aut erit diuiſio totiꝰ integralis in partes materie ſue. Et videt̃ ꝙ neutrum horū poſſit eſſe. Si enim eſſet totius uľis in ſpēs ⁊ dīias eſſent ille dīie ⁊ ille ſpēs in toto coequeuo ⁊ non vna p̄us ⁊ altera poſterius. Hierarchiarū aūt alia eſt ſuprema ⁊ alia media ⁊ alia poſtrema. Silr̃ nō pōt eſſe totius integralis in partes mãles quia totum nō p̄dicat̃ de illis. hierarchia aūt p̄dicatur de ſuprema poſtrema ⁊ media. ¶ Solutio dicēdum ꝙ ſ̄m Boem quoddā eſt totum ptātiuuʒ ⁊ illud quodāmō eſt mediū inter totum uľe ⁊ totum integrale. Totum enim uľe eſt in qualibet parte ſua ⁊ p̄dicat̃ de illa ſicut enim probat phus 7º methace. Quid eſt per eſſentiā eſt idem uľi ⁊ particulari. Totū ꝟo integrale nō eſt in aliqua ſuarum partiū nec p̄dicat̃ de illis. Sed totū ptātiuuʒ eſt in qualibet partiū lʒ nō eq̄potēter ſed in p̄ma ſ̄m minus ⁊ in ſcđa ut potētius ⁊ in ultima ſ̄m totū poſſe. Et poſuimus ſupra exēpla. Et ſilr̃ hoc inuenit̃ in qōne de ordinibus ⁊ tale totū dicimus eſſe hierarchiā ad primaʒ ⁊ ad mediā ⁊ poſtremaʒ. Si aūt obijcit̃ ꝙ ſ̄m hoc hierarchiā ſ̄m diminutā rōneʒ p̄dicari de poſtrema ⁊ ſ̄m pfectionē de media: ⁊ ſ̄m pfectiſſimā de ſuprema: ⁊ ita nō oēs dīie poſite in diffinitione debēt cōuenire inferiori hierarchie qđ falſum eſt. ¶ Dicēdū ꝙ dīie nō minuūtur in aliqua ſed actus ⁊ opationes ad quas ordinant ille dīie nō eq̄potēter cōuenerūt ſingulis hierarchijs. eſt enim in ſuprema maior ſcia ⁊ plenior actio q̄ʒ in media ⁊ poſtrema. ¶ Articulus 6º.

s **Ecundo queritur** de ſufficiētia huius diuiſionis. Et videt̃ ꝙ multo plures debēt eſſe hierarchie: q: ſi vna ſumit̃ penes imediate cōuerti ad deum: alia penes cōuerſionē ſup hoiem ⁊ media ſup multa: tunc videt̃ ꝙ penes conuerſionē ſup qōlibet medium ſumenda ſit vna hierarchia. Preterea Dionyſius videt̃ uelle in qualibet pſona angelica ſit diſtinctio triplicis hierarchie. dicit enim ſic xº capº celeſtis hierarchie ſ̄m ipm vnuſqſq; ⁊ celeſtis ⁊ humanus animus ſpeciales habet ⁊ p̄mas ⁊ medias ⁊ ultimas ordinationes ⁊ virtutes. Si igit̃ ſ̄m qualibet perſonam diſtinguunt̃ hierarchie tres in magno numero videntur eſſe. ¶ Itē videt̃ ꝙ tm̄ debeāt eſſe due: q: dupx vis ſcilʒ aſſiſtrix ⁊ miniſtratrix. ergo vna hierarchia debet eē penes aſſiſtere ⁊ altera penes miniſtrare ⁊ nō plures. Nec pōt dici ꝙ tres ſint ꝓpter tres actus. ſ. purgare illuminare ⁊ pficere. q: ſ̄m beatū Diom illi actus cōueniūt omni ordini ⁊ omni hierarchie. Si forte dicat̃ ꝙ tria ſunt de eſſentia hierarchie: ſcilʒ ordo ſcētia ⁊ actio. ⁊ penes illa tria ſunt tres hierarchie ſ̄m hoc oportet ꝙ ordo tm̄ conueniret vni hierarchie ⁊ ſcia alteri ⁊ actio tertio: qđ falſum eſt. Si forte dicat̃ ꝙ vnūquodq; iſtoꝝ cōuenit tribus ſed plus vni q̄ʒ alij cuilibet eoꝝ ſicut ſciētia magis conuenit ſuꝑiori ⁊ actio magis inferiori ⁊ ordo medie. ¶ CONTRA ſupra ꝓbatū eſt ex auctoritatibꝰ Dionyſij ꝙ penes actionē ſūma pfectio eſt hierarchie. ergo illa maxime debet conuenire ſuꝑiori. Preterea non eſt euidēs ratio quo ordines p̄me hierarchie ſumantur penes dīas ſcie. Silr̃ ordines medie hierarchie non oīa noīa ſua accipiūt a rōne ordinis nec inferiores a ratiōe actionis. ¶ Si forte dicat̃ ꝙ tres ſunt termini deus. ſ. ⁊ angelus ⁊ homo: ⁊ penes cōuerſiones ad iſtos terminos ſunt tres hierarchie. ſ̄m hoc videt̃ ꝙ diſtinctio nō ſit vnius rōnis q: ad deum nō eſt conuerſio niſi penes accipe illuminationē ad hominem niſi penes fundere. ¶ Si forte hoc nō reputet̃ incōueniēs hoc erit contra auctoritatē magiſtri Hugonis ſupra inductā. dicit eniʒ ꝙ angeli in eo ꝙ illuminant̃ fiunt grē participes. in eo ꝟo ꝙ illumināt efficiunt̃ ptātis ꝯſortes. ⁊ ꝯſtat hijs duobus modis ois hierarchia igit̃ penes utrūq; diſtingui nō debeat. ¶ Item cum iſta duo ꝯīter ſe habeant p̄us enim eſt accipere illuminationē ⁊ ꝯīter ſup alios fūdere. videt̃ ꝙ ratio p̄ma diſtinctionis hierarchie debet eē penes accipe: ⁊ ita nulla hierarchia accipiet̃ penes cō

uerſionem ad hoiem. ¶ Solutio dicimus ꝙ penes diuerſitatē illuminationū accipit diuiſio hierarchiarū. diuerſitas aūt illuminationuz cognoſcit ex facultate recipientiū ⁊ nō ex ꝑtāte illuminātis. Sicut enī dicit Dionyſius. deus oībus equalr adeſt ſed nō oīa ſibi equalr aſſunt: ſed vnūqdqz adeſt ſm graduz facultatis ſue. illuminatio aūt nō accipit niſi a natura intellectuali: ⁊ ideo facultas recipiēdi illuminationē nō inuenit niſi in illa.

¶ Cum igit illuminatio duobus modis ſit a deo ſcilz ſm ꝙ eſt in ſe ⁊ ſm ꝙ eſt in beatis erit vna facultas recipiēdi illuminationē ab ipſo exñte ſm ꝙ ipſe eſt in ſe ⁊ penes hanc illuminationē ⁊ facultatē eſt ſupma hierarchia. ſm aūt ꝙ ipſe eſt in beatis dupr ab ipſo illumiationes ſunt. ¶ Sunt enim illuminatiōes ꝓportionate facultati angelice ſm ꝑſpicacitatē itelligētie qua excellūt hoiem ⁊ penes facultatē ad illas illuminationes accipit media hierarchia. ¶ Sunt ⁊ ab ipō illuminatiōes proportionate facultati intelligētie angelice ſm facultatem qua cōtingūt intellectū humanū ⁊ ille ſunt illuminationes accepte ab angelis ⁊ infuſibiles hoībus ⁊ penes facultatē ad illuminationes accipit hierarchia. ¶ Et ita cum nō ſunt plures analogice intelligētie angelice ad illuminationes nō erūt plures hierarchie. ¶ Et hoc patet iterum ex hoc ꝙ intelligētia angelica non eſt niſi in triplici cōſideratione. Cuz enim in ipſa ſit mediū inter intellectū diuinū ⁊ humanū pōt accipi in ſe uel ꝓut quēdā modū eſt ꝯtigēs extrema citra vnū exñs ⁊ ultra alterū ⁊ ſic hēbit triplicē facultatē. Et cū vnicuiqz facultatuz ꝓpa rñdeat illumiatio erit tripr modus illumīationū: ⁊ per ꝯñs tripx hierarchia. ¶ Sed cōtra hoc videt eſſe ꝙ iſta tripx facultas videt eſſe in quolibet angelo cū quilibet intellectus angelicus ſit medius inter diuinuz ⁊ humanū. ¶ Ad hoc dicēdū ꝙ hoc uerū eſt: ⁊ pp hoc dicit Dionyſiꝰ in auctoritate ṗus inducta ꝙ in quolibet eoꝝ ſunt ṗme ⁊ medie ⁊ ultime ordinationes ⁊ virtutes illuminationū nihilominus tñ in ipſis etiā angelicis agminibus que ſunt ſm ſubtilitatē eſſentie nature ⁊ ꝑſpicacitatem intelligētie magis accedūt ad extrema ⁊ quedaz magis ad modū. ⁊ illa que accedūt ad extrema ꝯſtituūt ſupiorē ⁊ inferiorē hierarchiā. illa aūt que eſt ad mediū ꝯſtituit mediā. Et huiuſmodi ſilē in nā eſt in aīa ſenſibili que media ſit iter rōnalē ⁊ uegetabilē ut dic Yſaac in libro de diffinitionibus. oīa enim hñtia ſenſibilē aīam hñt ſenſum aliquē ⁊ in acceſſu ad rōnem quedam ſunt in extremo quedā in medio: ⁊ in extremo iuxta uegetabilem ſunt illa qbus ineſt ſenſus nec inſit memoria nec diſciplina ut ſunt aīalia nō hñtia ſenſus diſciplinabiles. quibus aūt ex ſenſu quidē inſit memoria ſed non diſciplina ut illis que hñt viſum ⁊ nō audituz ut apes ⁊ quedam aīalia annuloſi corporis ⁊ illa ſunt quaſi in medio. Quibuſdā aūt inſit ex ſenſu ⁊ memoria ⁊ diſciplina ⁊ illa ſm parū participāt experimētis ſed nō ad acceptionē ulis eo ꝙ neſciūt reducere multa ad vnuz qd exigit ad experimētū. Unde cum tripx ſit ṗncipiū artis ⁊ ſcientie ſenſus. ſ. ⁊ memoria ⁊ experimētū patet ꝙ ſenſibilium quedā ſunt in remotiſſimo a rōne cuius eſt ars ⁊ ſcia ſicut illa que ꝑticipāt ṗmo ṗncipio tm̄. ſ. ſenſu. ⁊ quedaz ſunt magis accedētia ut illa que participāt ṗmo ṗncipio ⁊ ꝓpinquiori. ſ. ſenſu ⁊ memoria. ¶ Et quedam ſunt ꝓpinquiſſima. ſ. que hñt ṗncipiū primū ⁊ ꝓpinquum ⁊ attingēs artē ſm aliquid ſicut illa que hñt ſenſum ⁊ memoriā ⁊ diſciplinam in aliquo experimēto ſimilem. Et hoc eſt ꝙ dicit phs in ṗo methacc. Natura aūt ſenſus habentia ſunt aīalia ex ſenſu aūt quibuſdā eoꝝ nō iſit memoria quibuſdā aūt inſit. Et ꝓpter hoc alia quidē prudētia alia ꝟo diſciplinabiliora non poſſibilibus memorari. Prudētia ꝟo ſine diſciplina ſunt quecūqz impoſſibilia ſunt ſonos audire. i. auditione diſtinguere ⁊ ad aliquam noticiā ⁊ ſm quoſdā ſimpr nō audire ut apes ⁊ ſi aliquid huiuſmodi genus aīalium eſt. Addiſcunt autez quecūqz iuxta memoriā. i. cum memoria ⁊ hunc habēt ſenſum. ſ. auditū alia quidē fortaſſis viuūt ⁊ memorijs expimēti aūt parū participāt q: ſ. ad diſciplinā ſed non ad acceptionē ulis ſed hoium genus ꝑticipat ⁊ arte ⁊ rationibus. Dicēdum igit ad primū ꝙ media in numero ſunt multa ſed in rōne nō ſunt niſi vnū ⁊ penes illā cōmunē rōnē medij ſumit media hierarchia. ¶ Ad aliđ dicēdum ꝙ Dioꝰ non intēdit ꝙ in qualibet ꝑſona ſunt tres hierarchie: ſed intendit ꝙ triplices illuminationes ſunt in quolibet intellectu ꝓpter cām iam dictā. ¶ Ad alia oīa patet ſolutio ex dictis. Et intellectus huius ſolutionis eſt in 4o capo celeſtis hierarchie ſi qs diligēter inſpiciat ubi ꝓbat Dioꝰ ꝙ hoc oium eſſe ⁊ ſup oīa bonitatis ꝓpriū ad cōmunionē ſuā ea que ſunt notare ut vnicuiqz eoꝝ que ſunt ex ꝓpria diffinit analogia. oīa enim que ſunt participant prouidentiā ex ſupeſſentiali ⁊ cauſaliſſima diuinitate manantem. ¶ Articulus 7ꝰ

t **Ertio queritur** de ordine hierarchiarum. Et querit que ratio ordinis ſit inter eas. Cum enim hierarchia ſm rōnem ſuā ṗdicet de vnoquoqz illoꝝ videt ꝙ eque ſint in rōne illa. ¶ Solutio ad hoc dicēdum ꝙ ordinant ſicut partes totius poteſtatiui illarū aūt ordo eſt ꝙ quicqd pōt inferior pōt ſuperior eminēter ſed nō cōuertit: ⁊ ideo ſu ṗma que habet maximū poſſe ad oēs illuminationes eſt ṗma: ⁊ deide media ⁊ poſtremo tertia. Ad argmentum autem cōtra factum patet ſolutio ex iam dictis.

¶ De ſingulis hierarchijs.

d **Einde queritur** de ſingulis hierarchijs. Et querunt tria. ſ. de ṗa 2a ⁊ 3a. De prima queruntur duo. ſ. de ordinibus in ea poſitis ⁊ de ꝓprietatibus hierarchie ordinū illoꝝ. De ordinibꝰ querunt duo. ſ. de ſingulis ordinibus ⁊ de oibus in cōmuni. De ſingulis ordinibꝰ querunt tria. ſ. De ſeraphin de cherubin ⁊ de thronis. De ſeraphin querunt duo. ſ. de ipſo ordie ⁊ de ꝓprietatibꝰ ipſius ordis. ¶ Articls 8ꝰ.

d **Einde de ſeraphin** queritur quid ſit. Et ſumat ratio Dionyſij qui dicit ſic capo 7o celeſtis hierarchie. ꝙ ſancta ſeraphin noiatio dicit intēdētes aut calefaciētes. Sed cum ſeraphin ṗma cōuerſio ſit in deum ſm accipe: videt ꝙ potius dici debent incenſi uel calefacti qz intēdētes uel calefacientes. ¶ Item cum ſit ꝯuerſio in deuz ſm acceptionē illuminationum magis deberent denoiari a lumine qz ab ardore. Item cum due ſint ꝓprietates ignis. ſ. illuminatiua ⁊ uſtiua ⁊ vnā illarum cōem habeat cum celo. ſ. illuminatiuā illa videt eſſe nobilior igit ab illa nobilior ordo potius deberet denoiari. ¶ Item cum quedā ꝓprietas ignis ſit ſm ſiccitatē que ſequit caliditatē. Queritur utrum aliqd ſimile ſm ſpūalia inſit ſeraphin. ¶ Preterea querit que ſit diuerſitas inter intēdere ⁊ calefacere que duo dñr manifeſtari per nomē. ¶ Solutio dicendum ꝙ vnuſqſqz ordo (ut dicit beatus Gregorius) illius doni cēſet noie ꝙ plenius accepit in munere: ita tamē ꝙ ſupiores oīa dona inferioꝝ habeāt eminēter ⁊ iferiores ſupioꝝ nō eminēter ⁊ hoc infra explanabit. ¶ Seraphin igit ab ardore charitatis ſeraphin ſunt appellata: q: ſicut dicit beatus Bernardus in 19o ſmone ſuper cantica. Seraphin ipſa charitas deus in ſe a deo traxit ⁊ abſorbuit atqz in eundem rapuit ſancte affectiōis ardorem ut vnus cuz deo ſpūs eſſe videant ad inſtar ꝑfecto ignis qui aerem quidē inflāmat dum ſuū ei totum calorē impmit induitqz calorē nō ignito ſed ignē feciſſe cernit: amāt itaqz ṗcipue ꝯtēplari quidē in deo cherubin quidez ſciam cuius nō eſt numerus. Seraphin ꝟo

charitatẽ que nunq̃ʒ excidit. ¶ Ad primũ ergo dicẽdũ
ꝙ incẽſum ⁊ calefactiuũ dicunt plenitudinẽ ſufficientie
charitatis ſed nõ plenitudinẽ copie quã hñt nõ ignituʒ
ſed ignis vnde ut noteᷓ ꝙ ex abũdãtia charitatis copio
ſe etiã alijs poſſunt ĩfundere potius dñr calefaciẽtes q̃ʒ
calefacti aut incẽſi. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ duob⁹ mo
dis cõſiderantᷓ iſte due ꝓprietates luminoſum ⁊ calidũ
ſcilʒ in ſe ⁊ in ordĩe ad vitã quã faciũt: ⁊ in ſe luminoſuʒ
dignius eſt q̃ʒ calidũ. Jn ordine autem ad vitã calidum
proximũ eſt vite. lumẽ enim per calorẽ operaᷓ vitam in
nãlibus ⁊ ſilr in ſpũalibus. Uita igitur glorie ⁊ vita gra
tie ſm cõplemẽtuʒ grẽ ſunt in calore affectiõis. ſm cha/
ritatẽ ⁊ ſm minus pfectũ in luce intelligẽtie. Et per hoc
patet ſolutio ad ſequẽs. ¶ Ad aliŏ dicẽdũ ꝙ calor vita
lis eſt ſm igneũ celum ⁊ ille calor ſm phõs ſic mirificus
potius eſt in humido q̃ʒ in ſicco: ⁊ ſic dicimus de ardo/
re ſeraphin ꝙ paſciᷓ ⁊ nutritur humido pietatis ⁊ deuo
tionis. ¶ Ad aliud dicẽduʒ ꝙ calor eſt ſm igneũ celuʒ
nõ eſt idem calefacere ⁊ incẽdere. oĩa enim que incen/
duntᷓ calefiunt ⁊ nõ ꝯuertiᷓ. ⁊ ſic ſeraphin ſupiores qui
dẽ ſpũs inferiores tñ ſe totos incẽdũt tanq̃ʒ ardori cha/
ritatis magis aptos. inferiores aũt ad dñiam iſtorũ dñr
calefaciẽtes ad moduʒ ignis qui vicina ſibi incendit ⁊
ignit: remota autem calefacit tñ.

¶ Articulus 9⁹. De proprietatibus ſeraphin.

9 **Secundo queritur** de pro
prietatibus ſeraphin que aſſignantᷓ a btõ Dio/
nyſio 7° cap° celeſtis hierarchie ſic dicente. Seraphin
nõiatio aut manifeſtatio docet mobile ſemp eorũ circa
diuina ⁊ intẽſibile ⁊ acutũ ⁊ calidũ ⁊ ſupferuiduʒ intẽte
⁊ forſitã intime ⁊ inflexibilis ſupmotionis ⁊ ſuperpoſi/
toꝝ reductiue ⁊ actiue exẽplatiuuʒ tanq̃ʒ recalificãs illa
⁊ reſuſcitans illa in charitatẽ ſimilẽ ⁊ igneũ celitus ⁊ ho
locauſte purgatiuũ ⁊ incircũuelatũ ⁊ inextinguibile ha
bentẽq̃ʒ ſup luciformẽ ⁊ illuminatiuã ꝓprietatẽ oĩs tene
broſe obſcuritatis pſecutricẽ ⁊ manifeſtatricẽ. Uidetur
aũt incõuenieñter attribuere eis mobile: ſummoꝝ enim
angeloꝝ magis quieſcere eſt in contẽplatione. ¶ Pre
terea cum diciᷓ mobile videᷓ ſupfluere incẽſibile. Iteʒ
cum diciᷓ ſupferuidũ videᷓ ſupfluere calidum. ¶ Pre
terea cum Dio⁹ ibi nõ aſſignet niſi que ꝓprie cõueniũt
angelis nõ videᷓ debere aſſignare ꝓprietates ignis que
ſymbolice cõueniũt. ¶ Item acutuʒ eſt in angulis ⁊ in
uocibus ⁊ ſaporibus ⁊ ingenijs ⁊ queriᷓ per quem mo
dum ſumaᷓ hic. ¶ Item queriᷓ qualr dicat forſitã inti/
me: per hoc enim videᷓ inuere ꝙ illa ꝓprietas poſſit eis
ineſſe ⁊ nõ ineſſe. ¶ Item hoc qŏ dicit inflexibilis ſup
motionis videᷓ ſupponi in incẽſibili ⁊ mobili. Itẽ cum
dicit ſuppoſitoꝝ reductiue videᷓ ſupfluere qŏ ſequitur
⁊ actiue. ¶ Preterea cum dicit ꝙ reſuſcitat in ſimilẽ ca
liditatẽ inferiores videᷓ inuere ꝙ inferiores equantur
ſupioribus calore amoris: ⁊ ita efficiuntᷓ de eodeʒ ordi/
ne qŏ falſum eſt. ¶ Preterea cuʒ dicit holocauſte pur/
gatiuum videᷓ inuere ꝙ aliqd cõburũt in inferioribus
⁊ huius cõtrariũ videᷓ dicere inferius in eodẽ cap° ubi
dicit ꝙ illi de prima hierarchia in ſubditis oĩno ſunt cõ
tumeliã neſciẽtes. ¶ Item obijciᷓ de hoc ꝙ dicit incir/
cũuelatum. hoc enim nõ videtur ꝓpriũ ſeraphin ſed
oĩum angelorũ cõmune: q: oẽs vident facie ad faciem.
¶ Item hoc ꝙ dicit inextinguibile videᷓ ſupponi per
igneũ celitus q: ignis celi inextinguibilis eſt ⁊ incorru
ptibilis. ¶ Item hře ſupluciformẽ ⁊ illuminatiuã pro/
prietatẽ magis ꝓpriũ videᷓ eſſe cherubin q̃ʒ ſeraphin
q: cherubin eſt plenitudo ſcĩe cui conuenit lucere ⁊ illu
minare. Preterea queriᷓ que ſit illa tenebroſa obſcuri/
tas quã pſequiᷓ hec illuminatio cũ infra in eodẽ caplo
dicat ꝙ illas eſſentias de ſumma hierarchia puras eſſe
eſtimãdum eſt ut imundis maculis ⁊ ingnationibus li
beratas neq̃ʒ ut materialiũ receptiuas fantaſiarũ: ſed ut
omni diminutione mũdas ⁊ altiores ⁊ omni ſupfirme
to tẽplo ſm excellentiſſimã caſtitatẽ oĩbus deiformiſſi/
mis virtutibus ſupcollocatas. Preterea que differẽtia
eſt iter pſequi tenebras ⁊ manifeſtare eas. ¶ Solutio
dicẽdum ꝙ iſte ꝓprietates ſumuntᷓ ad moduʒ ꝓprieta/
tum ignis. Et quedam ſumuntᷓ ſm proprietatẽ ignis in
ſe. quedã aũt ſm ꝙ agit in cremabilia. Ignis autẽ in ſe
habet ꝓprietatẽ leuis ⁊ ꝓprietatẽ ſubtilis in partibus ⁊
ꝓprietatẽ calidi ⁊ ꝓprietatem lucentis. Et per hoc ꝙ eſt
ſubtilis in partibus eſt ipſe penetratiuus ⁊ diuiſiu⁹ cre/
mabiliũ (ſicut dicit phõs in topicis) ꝙ ignis eſt ſubtiliſſi/
mum corpus in ſpecie. Unde etiam corpora que multũ
ſtricta ſunt in poris nõ de facili recipiunt actionẽ ignis
ſicut hebanus ⁊ quoddam genus lane. Et ſicut criſtal/
lus non reſoluiᷓ eo ꝙ per frigus oĩno ꝯſtricti ſunt pori
remoto ab aqua ulter calido ſicut dicit phõs in poſterio
ribus. Ignis enim agens per caliditatẽ apit poros cre/
mabilis ⁊ per ſubtilitatẽ ingrediᷓ in ipm diuidẽs partẽ
a pte ⁊ ſupferuẽdo quãlibet ptẽ ꝯuertit ipm cremabile
totum in ignẽ ⁊ ad moduʒ hunc loquiᷓ ibi Dionyſius
de ꝓprietatibus ſeraphin que ſunt in numero. xvj. qua
rum octo ſunt ſm accipere illuminationem: ⁊ octo ſm
cõmunicare eandem inferioribus. Et ille quidem que
ſunt ſm accipere multiplicantᷓ ſm ꝓprietates ardoris
in rõnali creatura ſm cõparationẽ ad ꝓprietateʒ ignis.
Unde quedã ſunt amoris in ſe. quedã autẽ amoris ſm
cõparationẽ ad ſbiectũ in quo eſt. ille aũt que ſunt amo
ris in ſe aut accipiuntᷓ in cõparatione ad leue ignis: aut
ad ſubtile aut ad caliduʒ. Si ad leue illius erit moueri
ſurſum ⁊ hoc erit ſm tres ptãtes in igne. ſ. ſm cõpletaʒ
potẽtiam ad actũ ⁊ ſm potẽtiam illã in actu: ⁊ ſm cõfor/
tationẽ illius ne ab actu poſſit impediri per agens con
trarium. ad hoc enim ꝙ ignis aſcẽdat oportet ipm hẽre
cõplemẽtum ⁊ actum leuis qui eſt aſcẽdere ⁊ incẽdi na
turam leuis in ipſo ne de facili per alterationes contra/
rioꝝ efficiatur graue ⁊ minus leue ⁊ ſm modum eſt in
igne charitatis. Primo enim eleuat affectũ ſicut eleuaᷓ
leue ⁊ ꝯſequẽter aſcẽdit affectus in ſupiora per deſide/
rium incenſuʒ. Et tertio confortaᷓ in ſupioribus ne de/
lecteᷓ in ima. Et penes iſta tria ſunt ꝓprietates tres. ſ.
prima ſcđa ⁊ octaua que ſunt mobile eoꝝ ſemper circa
diuina ⁊ intẽſibile ⁊ inflexibilis ſupmotiõis. ¶ Scđm
aũt cõparationẽ ad ꝓprietatẽ ignis que eſt ſubtile in pti
bus ⁊ penetratiuus ⁊ hoc ꝯuenit charitati per hoc ꝙ pe
netrat amatũ per affectũ nõ enim manet in exteriorib⁹
tñ ſed in intimis amati paſciᷓ ⁊ reficiᷓ per fruitionem.
¶ Et hec eſt quarta ꝓprietas ſup̃ enumerata a Diony/
ſio que dicit acutũ. Per cõparationẽ aũt ad calidũ ignis
ſunt due ꝓprietates. ¶ Primo eni (ut ſupius diximᵘˢ)
ignis dando calorẽ aperit poros cremabilis ⁊ ꝯſequen
ter ſubintrans ſupferuet ⁊ ſupurit incẽdẽdo ipm crema
bile qualr nõ cõuerteret in ignẽ. ¶ Et penes hec duo
ſunt due ꝓprietates charitatis. Per calorẽ enim affect⁹
quaſi in aperiẽdo quoſdã poros amati dum conſiderat
multa ſpecialia dona quare amatũ debeat diligi in ſin/
gulis bonis ſupferuet amatũ ⁊ ſic ſumuntᷓ due ꝓpetates
enumerate. ſ. tertia ⁊ quinta que ſunt calidũ ⁊ ſupferui/
dum. ¶ Scđm aũt cõparationẽ amoris ad ſubiectũ in
quo eſt ſunt due ꝓprietates. vna ſm cõparationẽ ad itel
lectũ que trahit amor ſm ꝙ diciᷓ ubi amor ibi oculus. ⁊
eſt ſexta ꝓprietas que diciᷓ incẽſibile. ¶ Altera eſt ſm
cõparationẽ ad uoluntatẽ que eſt ꝓpriũ ſubiectũ chari/
tatis que uoluntas eſt intimus affectus: ⁊ hec eſt ꝓprie/
tas ſeptima enumerata ſupra que diciᷓ itima. ¶ Et iſte
due ꝓprietates nõ inueniuntᷓ in igne q: iſtas (ut dictuʒ
eſt) nõ habet amor ſed in cõparatione ad naturã intelle
ctualẽ in qua eſt. Alie autẽ octo accipiuntᷓ ſm reductio/
nem ad actionem in inferiores ⁊ ſm duas proprietates

ignis que ſunt lucere ⁊ ignire. Unde ſm cōparationē ad ꝓprietatē que eſt ignire accipit duob⁹ modis. ſ. put eſt deſtructiuum ꝯtrarij in ſubiecto: ⁊ put efficit ea que ſunt nunc in ipſo ꝓprie. ⁊ ſi hoc mō accipit ſumit adhuc in duplici comparatione. ſ. abſoluta ⁊ reſpectiua. Ignis enim ipm cremabile pmo facit ignem: ⁊ per ꝯñs cōbuſtibile aſſimilat cōbuſtiuo ⁊ facit ipm exēplum cōburētis. ſm aūt ꝙ ipm cōbuſtibile efficit ignis ſic adhuc due ſunt opationes ignis in eo. ſ. impſſio ſpeciei ignis ⁊ impreſſio diſpōnis ad ſpēm. Et hec diſpoſitio eſt duplex. ſ. prima que eſt impſſio caloris in feruore: ⁊ ultima que dicit neceſſitas que eſt impſſio caloris in feruore ſummo ad quē de neceſſitate ſequit ſpēs ignis immediate. Et ſm iſtas comparationes accipiunt ꝗnque ꝓprietates ſupra enumerate. ſ. nona que eſt exēplatiuū. hoc enī accipit ſm ꝙ ignis amoris in perfecta ſpecie charitatis inferiorē incēſum ſupiori īcēdēti aſſimilat. ⁊ xᵃ que eſt ſm impſſionē prime diſpōnis ⁊ hec dicitur recaliſans. ¶ Et 11ᵃ que eſt ſm impſſionē ultimate diſpōnis ⁊ hec dicit reſuſcitans in ſimilē caliditatem. ¶ Et 12ᵃ que eſt ſm impſſionē ſpeciei ⁊ hec dicit igneū celit⁹. ¶ Et 13ᵃ que eſt ſm deſtructionē cōtrarie diſpōnis in ſubiecto ⁊ hec dicit holocauſte purgatiuuz: ⁊ dicit ab holon qd̄ eſt totū ⁊ cauma qd̄ eſt incēdiū q: totū incēdēdo purgāt ad ſilitudinē ignei celit⁹. ¶ Secūdū cōparationē aūt ad illam ꝓprietatē que eſt lucere eſt dupˣ cōparatio. ſ. in ſe ⁊ ad effectum. Et in ſe eſt dupˣ. ſ. ſm ꝓprietatem ⁊ naturam. ꝓpriū enim eſt qd̄ vni ſoli ꝯuenit: imediate autez circa deum eſſe ⁊ illuminationes eius imediate habere ꝓprijſſime nō ꝯuenit niſi cherubin ut patebit inferi⁹. ¶ Quo ad hoc eſt ꝓprietas 14ᵃ que dr̄ icircūuelatū eo ꝙ radiū diuinū nō recipiūt niſi a deo nō uelatū per inuolutationē alicuius creature inuellitur natura etiā luminis celi eſt qd̄ nō extinguit ꝓpter incorruptibilitatē celi ⁊ ſic eſt lumē inextinguibile in deo: in creatura aūt extinguibile: ⁊ ex hoc accipit ꝓprietas 15ᵃ que dicit inextinguibile. ¶ Scd̄m cōparationē vō ad effectū quē ꝯſequtur illumināſ in illumiato eſt ultiᵃ ꝓprietas que eſt habere ſupluciformē ⁊ illuminatiuā ꝓprietatem oīs tenebroſe obſcuritatis pſecutricē ⁊ manifeſtatricē: ⁊ dicitur ſupluciformis ſm cōparationē ad lucē primā. illuminatiua aūt ſm cōparationē ad īferiorē illuminatuz. ¶ Si vō obijciat ꝙ iſte ꝓprietates ſucceſſiue ſunt in combuſtiuo ⁊ cōbuſtibili qd̄ nō cōuenit angelis. Dicendum ſm Augᵐ in 4° ſuper geneſim ad lr̄am. ꝙ lz oīa facta ſimul ſunt in cognitione angeloꝝ ſm tēpus nihilominus tñ diſtinctio reruz eſt in natura que ptinet ad diſtinctionē dierū. Et ita ꝗuis hec omnia ſimul ſint nihilomin⁹ tñ eſt diſtinctio effectuū ſm quos eſt diſtinctio ꝓprietatum. ¶ Ad obiecta aūt dicēdum ad primū dicit ꝙ moueri circa amatū eſt quieſcere: ⁊ quieſcere amorē a motu circa amatū eſt languere amorē uel faſtidire. ¶ Ad 2ᵐ ⁊ 3ᵐ patet ſolutio per diſtinctionē. ¶ Ad 4ᵐ dicēdū ꝙ (ſicut dicit phus in 3° de aīa) nō cōtingit intelligere ſine fantaſmate. ⁊ ideo cum Dionyſius loquit ad intellectum nr̄m oportuit ꝙ ꝓprietates ſpūales que fantaſmata nō faciunt in nobis exprimēt per ꝓprietates corporū fantaſias faciētium. ¶ Ad 5ᵐ dicēdum ꝙ acutū ſumit hic per effectū pro penetratiuo. Sicut enim ingeniū dicit acutū quia ſubtiliter penetrat rōnes ītelligibiles: ita amor dei dicit acut⁹ qñ ptingit ſubtiliter ad oēs partes boni qd̄ eſt in amato. ¶ Ad 6ᵐ dicēdum ꝙ hic forſitan nō notat dubietatem: ſed q: vno modo eſt intime. ſ. ſm pfundationē ⁊ poſſibilitatē affectus ꝓprie: ⁊ alio modo nō intime. ſ. ſm rōnem amati: quia hoc eſt infinitum ⁊ īmenſum ⁊ nō pōt ꝓfundari ad plenum ab aliquo creato. ¶ Ad 7ᵐ patet ſolutio per diſtinctionez. ¶ Ad 8ᵐ dicēduz ꝙ reductiuū ⁊ actiuū differūt: quia vnū eſt per alterū. actio enim eſt per purgare illuminare ⁊ pficere: ſed reductio eſt per exēplificare ad pᵐ. ¶ Ad 9ᵐ dicendum ꝙ ſimilitudo eſt duplex. ſ. in modo recipiēdi illuminationē ⁊ in habēdo eam ⁊ in modo recipiēdi īferiores nō equant ſupioribus quia penes modū recipiēdi diſtinguunt hierarchie. Sed in habēdo illuminationē nihil ꝓhibet aſſimilari quia ſupiores per cōmunicationez hoc qd̄ hñt refundūt in inferiores: ⁊ ſicut vnaqueqz hierarchia (ut ſupra dictū eſt) ꝓportionabilr̄ in dei ſimilitudinē aſcēdit. ¶ Ad 10ᵐ dicēdum ꝙ lz inferiores habeant aliquā diſſimilitudinē illuminationis tñ hec diſſimilitudo nō eſt in cōtumelia quia cōtumelia eſt in vitio. nihilominus tñ eſt hec argumētatio ex praua intelligentia lr̄e quia ſubiectis nō ſupponit ibi inferiores angelos ſed potius ea que ſubiecta ſunt ſub materia ⁊ paſſione. Et intēdit dicere ꝙ ſupiores angeli ſunt neſcientes. i. nō experiētes cōtumeliā tranſmutationis ⁊ materialitatis in ſubiectis. i. in numero ſubiectoꝝ mäe ⁊ paſſionum. ¶ Ad 11ᵐ dicēduz ꝙ incircūuelatuz dicit duobus modis. ſ. per priuationē ueli qd̄ eſt ſpeculū ⁊ enigma ⁊ ſic oēs angeli hñt incircūuelatū radium ⁊ eccleſia militans habet circūuelatum. Et dicit etiam incircūuelatuz per priuationē ad participationē cauſati in quo lucet ⁊ ſic incircūuelatū tm̄ eſt in deo. circūuelatū in oībus beatis in quibus lucet lux diuina ⁊ participata ⁊ ſic ſūmi qui ſunt de ſeraphin hñt radium incircūuelatū: inferiores aūt nō ita ⁊ hoc ītelligēduz eſt eo modo quo ſup diſtinctū eſt de theophanijs. ¶ Ad 12ᵐ patet ſolutio p diſtinctionē. ¶ Ad 13ᵐ dicēdum ꝙ oīa que ſunt īferiorum excellenter ſunt ſupioꝝ in hijs que diſtinguuntur ſm naturā totius poteſtatiui: nihilominus tñ eſt lucidū qd̄ eſt mäle ad calidū ſicut eſt lucidū charitatis: ⁊ eſt lucidum per ſe exñs qd̄ ptinet ad cherubin ut infra dicet. ¶ Ad 14ᵐ dicēdum ꝙ obſcuritas tenebroſa eſt abſentia illuminatiōis deſup uenientis ut ſupra dicta eſt ignorantia ſiue diſſimilitudo illuminationis. Unde patet ꝙ nō ſupponit aliquaz īmundā maculā nec etiā fantaſiaz. ¶ Ad ultimū dicēdū ꝙ pſequi eſt depellere priuationem ignorantie manifeſtari autem eſt ponere ſubiectū ignorantie in lucem ſcibilis manifeſti.

¶ De cherubin.

d Einde queritur de cherubin. Et querūtur duo: ſcilicet quid ſint. ⁊ de ꝓprietatibus eorum.

¶ Quid ſint cherubin. Articulus 10°.

a Ad primum ꝓceditur ſic. Dicit beatus Dionyſius in 7° cap° celeſtis hierarchie. ꝙ noīatio cherubin manifeſtat multitudinē ſcientie aut fuſionē ſapiētie. Sed videtur eſſe inconueniens ꝙ dicit multitudinē: quia multitudo cōſiſtit in pluribus diſcretis ⁊ hec eſt ſcīa que cauſatur ab ente cuius principia ⁊ differētie ⁊ paſſiones ſunt multe. Scīa autē a qua dicit cherubin eſt ſcīa de deo tm̄ ⁊ ſic ipſa nō videt eſſe in multitudine ſed potius in vnitate. Item ſcīa eſt (ut dicit Aug⁹) de humanis ⁊ penes hanc non eſt gloria: igit videt ꝙ nullus ordo ⁊ maxime in ſuprema hierarchia debet diſtingui penes ſciam. Item cum ſapiētia ⁊ intellectus ſint de diuinis (ſicut dicit Gregorius) videtur ꝙ potius debet denoīari iſte ordo a ſapiētia ⁊ intellectu ꝗ̄ a ſciētia. Item dicit Gregorius in omelia de centū ouibus ⁊ de decē dragmis. Cherubin plenitudo ſcīe dicit illa ſublimiora agmina idcirco cherubin uocata ſūt: q: tanto pfectiori ſcīa plena ſunt quāto claritatē dei vicinius cōtēplant. Et in creature moduz eo plene oīa ſciunt quo viſioni cōditoris per meritū dignitatis appropinquant: ſm hoc videt ꝙ ſi aliqui plus appropinquāt ꝙ plus ſciunt ⁊ ita ſeraphin magis deberet denoīari a ſcīa ꝗ̄ cherubin. Item Bernardus in ſmone 19° ſup can

tica. illa celi agmina que cherubin noīanť ſi eis ſui uocabuli ſeruet īterptatio arbitror nihil hre a thronis uel per thronos accipe cū de ipſo fonte ad plenuȝ haurire liceat ipſo ea perſe dño ieſu dignāter ītroducēte in oēm plenitudinē ueritatis ⁊ theſauros ſapie ⁊ ſcie qui in eo abſcōditi oēs ſunt ⁊ largiſſime reuelāte. Ex hijs videť ꝙ cherubin inter oēs choros magis hēat ſapiam ⁊ ſciaȝ. Et cū latera ciuitatis ſint eq̈lia (ut dicit glo. ſup apochalipſim) ſcilicet ꝙ vnuſqſqȝ tātū diligit quātū ſcit: ⁊ quātū diligit tātū hēt ⁊ opať. Uideť ꝙ cherubin maximā habeat dilectionē. Sic ergo cū nobilius donū ſit dilectio q̃ȝ ſcia potius deberet denoīari a dilectione q̃ȝ a ſciētia. ¶ Juxta hoc queriť qd dicať oīs plenitudo ueritatis. in illa enim nō videť introduci niſi ſolus deus ⁊ nō aliqs ordo angelorȝ. ¶ Solutio dicēdū ꝙ ſcia diciť multipliciter. Diciť enim ſcia practica ⁊ ſcia ſpeculatiua: ⁊ illa que eſt practica eſt cū affectu: que aūt eſt ſpeculatiua eſt finis intelligētie ſpeculatiue. ⁊ hec diciť dupr. ſ. ɔcluſionis ⁊ ſimpr. ẜm aūt ꝙ diciť ſciētia ɔclōnis tm̄ dicit phus ſic de ſcia in fine ſcđi poſteriorȝ. Qm̄ aūt circa intelligētiā habituū qb° uerū dicimus alij qdē ſemp ſunt ueri: alij aūt recipiūt falſitatē ut opinio ⁊ rō. uera aūt ſunt ſemp ſcia ⁊ itellect°. Et nihil eſt ſcire certius aliud genus q̃ȝ itellect°. itellect° utiqȝ erit pncipiorȝ. pncipia aūt demōſtrationū notiora ſūt. ſcia aūt oīs cū rōne eſt pncipiorȝ qđ eſt ſcia nō utiqȝ erit. Ex hoc patet ꝙ ſcia que eſt cū rōne hoc eſt cū rōcinatione ɔclōnis ⁊ que ſeqtur ex principijs ẜm ꝙ etiā diffiniť ſcire in p° cap° pmi poſteorȝ. Scire opinamur vnūqđqȝ ſimpr ⁊ nō ſophiſtico mō qđ eſt ẜm accñs cū cauſam arbitramur cognoſcē ꝑpter quaȝ res eſt: ⁊ qm̄ illius cauſa eſt ⁊ nō eſt ɔtingere hoc aliter ſe hēre. Scđm aūt ꝙ ſimpliciter ſcia diciť habit° itelligētie ſpeculatiue ſic ſumiť a pho in 4° methace in pn° ubi dicit ſic eſt ſcia quedā que ſpeculať ens ẜm ꝙ ens eſt ⁊ que huic inſunt perſe. hec aūt eſt neqȝ vna earū que in ipſa pte dicunť. nec enī vna aliarū ɔſiderat de eo qđ eſt inquātū eſt ſed ptē entis diuidētes circa hāc ſpeculanť accñs ut methace ſciarū. Et patet in ipſa auctoritate inducta ꝙ ſcia que eſt habit° intelligētie eſt dupr. ſ. ulis ⁊ pticularis. ⁊ diciť ulis que eſt de ente. pticularis aūt que eſt de pticularib° entibus ſicut geometria. Siliter ſapia diciť multis modis. Diciť eniȝ ſapia que eſt cum affectu ⁊ que eſt ſpeculatiua tm̄. ⁊ illa que eſt cū affectu diffiniť ab Aug ẜm ꝙ eſt cognitio de diuinis. illa aūt que eſt ſpeculatiua tm̄ diciť tripr. Et hoc accipiť ex triplici diffinitione ſapiētis que poniť in pmo methace. pma eſt hec. Arbitramur itaqȝ pmū ſcire oīa ſapiētē ſicut ɔuenit nō ẜm vnūquodqȝ hñtē ſciam iporuȝ. Hoc eſt ꝙ ſapiēs eſt qui ſcit per cauſam: q: ſicut couenit ſcire ⁊ nō ſciam ſcibiliū tm̄ ẜm vnūquodqȝ. i. ẜm ſingularia q: hoc magis expiētie eſt. Alia eſt que innuiť cū dicit. Poſtea cui nō eſt difficilia ⁊ non leuia hoī cognoſcē hūc ſapiētē. ſ. arbitramur. 3a eſt cū dicit adhuc certiorem ⁊ doctiſſimū cauſarȝ ſapiētiorē eē circa oēm ſciam ſupple arbitramur. Prima dať quo ad ſcita uliter. naturalia enī ⁊ methaca ⁊ matheca ſciunť ſicut ɔuenit. 2a aūt datur penes modū abſtractionis ẜm ꝙ matheca magis ſunt abſtracta in nālib° ⁊ methaca utriſqȝ. Et ideo in nālia pōt hō de facili q: ad illa hō iuuať a ſenſu ⁊ imaginatione ⁊ ītellectu. Jn matheca aūt nō habet tātā facilitatē q: ad illa nō iuuať niſi imaginatione ⁊ ītellectu. Jn methaca autē eſt difficile uenire hoī q: ad illa non uenit niſi per ammirari eo ꝙ ſolus ītellect° uertiť ad illa qui tm̄ etiā intellectus inuolut° eſt fantaſijs ⁊ ſenſib° ꝑpter qđ ⁊ diċ phs in 2° methace. ſicut noctuarū lumina ad lumē qđ eſt ẜm diē ſic aīe nr̄e ītellectus ad nāe manifeſtiſſima oīum. 3a ꝟo dať penes mediū per qđ eſt ſcia ⁊ hoc eſt mediū demōſtratiōis ⁊ ſyllogiſmi qđ eſt cauſa potiſſima ẜm ꝙ dicit etiā ibidē ſciarū illa que ſuiipſi° cauſa eſt ⁊ ſciēdi gr̄a cuius ītellectus finis magis eſt ſapia q̃ȝ que aduenietiū

cauſa: hoc eſt ꝙ quedā ſcia eſt ꝑpter aliqd aliud ſiue ſcibile ſiue cōmodū. ⁊ quedā eſt ꝑpter ſeipſam ẜm ꝙ dicit phs in topicis in p°. ꝙ quedā ꝓbleumatū utile eſt ſcire tm̄ ad eligēdū uel fugiēdū ut utrū uoluptas ſit eligenda uel nō. quedā aūt ad ſciēdū ipſa nō ꝑpter aliud: ut Utrū mūdus ſit etern° aut nō. Quedā ꝟo ipſa qdē perſe neutrū horȝ. ammiculātia aūt ſūt ad aliqd horȝ ut ſūt ꝓbleumata dialectica. Diciť igiť ſcia ſuiipſius cauſa qñ nō queriť ꝑpter aliud ſed ꝑpter ſe: ⁊ qñ eſt ſciēdi gr̄a nō aliqd faciēdi ⁊ pcipue cuius finis ītellect° eſt: hoc eſt qñ ipſum ſcibile eſt finis ſcie. Et hoc maxime ɔuenit ſcie quaȝ hēt deus. vñ etiā illa dea ſciarū diciť ⁊ ab illa dicim° denoīari cherubin: ⁊ ꝑpter hoc cherubin nō interptať ſcia ſed ſcie plenitudo. ſ. ꝑpter ſciam diuinā que ſuiipſius cauſa eſt ⁊ ſciēdi gr̄a nō aliqd faciēdi cuius finis eſt ītellectus. Uñ ꝑpter hoc ꝙ finis eius ultimus ītellect° eſt īpoſſibile eſt eā ſepari ab affectu. ¶ Dicēdū igiť ad pm ꝙ multitudo ſcie diciť quātū ad multitudinē illuminationum. Et ex hoc nō ſit ptibilis ſcia cherubin ſed potius ſimplificať: q: ex multitudine illuminationū magis accedit ad vnū ſicut dicit phus in cōmēto 6e ꝓpōnis de cauſis. Jntelligētia qdem eſt multa ꝑpter bonitates que adueniunt ei a cauſa pma ⁊ ipſa q̃ȝuis multipliceť per modum hūc tm̄ q: appropinquat vni non ſit diſſimilis. ¶ Ad 2m dicēdū ꝙ ſciētia eſt multipliciter dicta ut patet ex pdictis. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ſciētia quedā eſt ſapiētia ⁊ intellectus ut patet ex diſtinctione ſuppoſita. ¶ Ad 4m dicēdum ꝙ ſeraphin habet altiſſimā ſciam. Et hoc eſt ideo q: inferiorȝ dona excellēter ſunt in ſupioribus in oībus poteſtatiuis totis: ſed denoīatio ſeraphin nō eſt a ſciētia q: denoīatio ⁊ diffinitio eſt penes ultimū ut patet in homine in quo lȝ ſit vnum ſenſibile ⁊ rationale tamē denominať ⁊ diffiniť ab ultimo tm̄ qđ eſt rōnale. Similiter in ordinibus lȝ in ſacerdotio ſit poteſtas ad actum ſubdiaconi ⁊ diaconi ⁊ presbyteri tamē denoīatio ⁊ diffinitio eſt ab ultimo. Et ſimiliter eſt in officijs ad rempucam ordinatis. Jn rege enim denoīatio ab actu regendi eſt: lȝ in eo poteſtas ſit ad actum tribuni ⁊ preſidis ⁊ aliorū. Et ſimiliter dicimus ꝙ in ſeraphin ſunt oīa inferiorum dona: ſȝ denoīatio eſt ab ultimo ⁊ nobiliori quod eſt ardor dilectionis. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ etiaȝ cherubin habet dilectionē ⁊ tātam quātam habet ſciam: q: ea que ſunt ſupiorum cōueniūt inferioribus non excellēter: qa aliter ſupiores non purgarēt ⁊ illuminarēt ⁊ pficerent inferiores ẜm dona ſua. ¶ Ad ultimū patet ſolutio q: plenitudo ſciētie diciť quātuȝ ad naturam ſciētie huius que eſt ſuiipſius cauſa ⁊ ſciēdi gr̄a ⁊ cuius finis intellect° eſt. Et per oppoſitū ſcia diciť nō plena ſicut ex pte que non ſuiipſius cauſa ſed amminiculās ad eum aliud ⁊ nō ſciēdi gr̄a ſed aliqd faciēdi ⁊ cuius intellectus non eſt finis ſed expectať in futurum ⁊ hec eſt ſciētia vie de qua dicit aplus. Ex parte cognoſcimus ⁊ ex parte ꝓphetamus. Cum aūt uenerit qđ pfectum eſt euacuabiť qđ ex parte eſt. Et iterum. nunc cognoſco ex parte tunc autē cognoſcam ſicut ⁊ cognitus ſum.

¶ De proprietatibus cherubin Articulus II°.

s **Ecundo queritur** de proprietatibus cherubin que enumeranť a Dio° i 7° cap° celeſtis hierarchie ſic dicēte. Cherubin ipſa arbitramur manifeſtare cogſcibile eorȝ ⁊ dei īſpectiuū ⁊ altiſſime luminis dationis acceptiuū ⁊ ɔtēplatiuū in pa opatrice virtute diuine pulchritudis ⁊ ſapiētifice traditionis repletū ⁊ coīcatm̄ copioſe ad 2am fuſionez donate ſapie. ¶ Et obijciť p° de h̄ qđ diċ cogſcibile. h̄ eniȝ ſonat magis in cognitione paſſiuā q̃ȝ actiuā ⁊ ita nō videť eē nobilis ꝓpetas. ¶ Jtē h̄ qđ diċ dei īſpectiuū. nō videť ꝓpriū ſȝ cōe oīb° angelis qui vidēt faciē pr̄is q in celis eſt. ¶ Jtē q̄riť qd ſit hoc altiſſime lumīs datiōis acceptiuū.

Aut enī ꝺꝛ altiſſime in compatione ad oēs oꝛdines ꝛ h̾
patet eē falſum ex p̄dictis ꝓpter ipſa ſeraphin. Aut ꝺicit
altiſſime quātū ad id a quo accipiunt qꝺ.ſ.eſt ꝺeus ꝛ ſic
nō erit ꝓpꝛiū: q: oēs accipiūt illuminationes a ꝺeo ꝛ p̄n
cipal'r illi ꝺe p̄ma hierarchia. ¶ Querit ꝺe hoc qꝺ ꝺicit
ꝯtēplatiuū in p̄ma opatrice virtute. Pꝛima enim virtus
opatrix eſt virt⁹ creatrix ꝛ ꝯtēplari in illa facit viſionem
matutinā (ut ſup̄ habitū eſt) hoc aūt oib⁹ ꝯuenit. ¶ Pꝛe
terea querit in quo ꝺiffert ꝓꝓetas p̄ma a 2ª que eſt ꝺei
inſpectiuū. ¶ Jtē q̄rit ꝺe hoc qꝺ ꝺicit. ꝺiuine pulchꝛitu/
ꝺinis repletū. Sicut enī ꝺicit Dio⁹ in li° ꝺe ꝺiuinis noi
bus cap° 4°. ſupſubale pulchꝛioꝛ pulchꝛitudo ꝙ ꝺicit ꝓ/
pter traditā ab ipſa oibus exn̄tib⁹ iuxta ꝓpꝛietatē vniuſ/
cuiuſq; pulchꝛitudinē ſicut vniuerſoꝝ ꝯſonātie ꝛ clarita/
tis cauſa ad ſil'itudinē luminis cū fulgore immittēs vni
uerſis pulchꝛificās fontani raꝺij ipſius traditiōes. Et ſic
oia ad ſeip̄m uocāt. ¶ Ex h̾ accipit ꝙ ꝺe itētiōe pulchꝛi
ꝺuo ſūt.ſ. fulgoꝛ ꝯſonātie ꝛ ꝙ ꝓpter ſe appetat. aliter eni
nō uocaret ad ſe q: ſicut ip̄e ꝺicit ibiꝺē. Bonū ꝛ pulchꝝ
ꝭm oēm cauſam cūcta ꝺeſiderāt. vñ ꝛ pallos ꝺicit q̄ſi to/
ta in totis ꝯgregās: ꝛ ita videt ꝙ ꝓpꝛietas hec potius cō
ueniat ſeraphin q̄ȝ cherubin: q: amoris eſt cōuerti in id
qꝺ per ſe appetit. ¶ Jtē ex auctoritate iā ꝺicta videt ꝙ
hec ꝓpꝛietas eaꝺē ſit cū ſexta: q: pulchꝛifice fontani raꝺij
traditiones eaꝺē ſunt cū ſapiētificis traditionib⁹. ¶ Jtē
ꝺicit ph̄us in p° metha^cc. Nō ſapiētē opoꝛtet oꝛdinari ſȝ
oꝛdinare neq; hūc ab illo ſuaderi ſed ab hoc ſapiētē mi/
nus. Ex hoc videt ꝙ ſapiētifice traditionis ſit oꝛdinare
alia ꝛ ſuadere alijs ꝛ repleri. hoc q̄ꝺē videt eē ꝯtēplatio/
nis inſpicientis oꝛdinē vniuerſi. Et ita videt ꝙ iſte oꝛdo
nō tm̄ ꝯuertat in ꝺicta ſed ſup ꝯtēplationes creaturarū.
¶ Juxta hoc iterū querit ꝺe hoc qꝺ ꝺicit Dio⁹. ſedere
ſup cherubin. potius enī hoc videt attribui thꝛonis q̄ȝ
cherubin. Et ſi foꝛte ꝺicat ꝙ ſupnotat ibi excellētiā in al
titudine ꝛ ponit pꝛo ultra tūc videt ꝙ potius ꝺeberet ꝺi
ci ſedere ſup ſeraphin. ¶ Pꝛeterea querit
ſpecialiter fecit imagines cherubin in tēplo poti⁹ q̄ȝ alio
rū oꝛdinū. ¶ Solutio ꝺicendū ꝙ ſex ꝓpꝛietates tacte a
Dio° accipiunt ꝭm ꝓpꝛietates ſcie plene ꝛ p̄fecte. Ad il
lā aūt exigunt q̄tuoꝛ.ſ. p̄ſpicacitas cognoſcēꝺi: ꝛ cogno/
ſcibile altiſſimū: ꝛ meꝺiū per qꝺ fit cognitio: ꝛ aꝺaptatio
meꝺij ꝛ cognoſcibilis ad ea que virtute ſciunt in ipſis.
aliter enim ſciret in ul'i ꝛ nō in ꝓpꝛia natura ꝛ in potētia
ꝛ nō in actu qꝺ eēt imp̄fecte ſcire. Pꝛima ergo pꝛop̄etas
que eſt cognoſcibile eoꝝ accipit penes p̄ſpicacitatē itel/
ligētie ꝛ ponit cognoſcibile pꝛo cognoſcitiuo. Et p̄ hoc
patet ſolutio ad ob̄m p̄mū. penes obiectū aūt altiſſimuȝ
accipit pꝛop̄etas 2ª que eſt ꝺei aſpectiuū. Lȝ enī oēs an
geli ſine meꝺio viꝺeāt ꝭm ꝙ eſt obiectū btitudinis ꝛ eti
am ꝭm theophanias: tñ ꝭm queꝺā moꝺū in ꝺiſtinctione
officioꝝ q̄ꝺā ꝯuertunt ad ip̄m in ſe angelis: ꝛ q̄ꝺā cōuer
tunt ad ip̄m in ſe ꝛ ſic ꝺicunt cherubin iſpectiui ꝺei. Et
quō eſt hoc patet ſup̄ in q̄ōne ꝺe theophanijs ꝛ per hoc
patet ſol'o ad 2^m. Penes meꝺiū autē cognoſcēꝺi accipit
ꝓp̄etas 3ª que eſt altiſſime luminū ꝺationis acceptiuū.
Dico aūt meꝺiū nō ꝙ ſit iter cherubin ꝛ ꝺeū ſed ſb̄ quo
videt ꝺeus a cherubin ꝭm ꝙ ſup̄ ꝺixim⁹ ꝺuo eē in theo
phanijs.ſ. lumē eleuās itellectum: ꝛ cognoſcibile ꝺiſtin/
guēs ip̄m. Et ꝺicit ꝺatio luminis māliter lumē ꝺatuȝ: ꝛ
ꝺicit altiſſime ꝓpter moꝺū accipiēꝺi a ꝺeo imeꝺiate tm̄
ꝛ nō ab angelo. Qꝺ lȝ coicat etiā ſeraphin tñ nō ab illo
ꝺeterminat q: nō eſt ultimū eius. Et lȝ etiā ꝯueniat thꝛo
nis tñ nō ab illo ꝺeterminant q: nō ꝯuenit eis eminen
ter ſicut ꝯuenit cherubin. Et eſt ſil'e ꝺe natura itellectua/
li que ꝯuenit hoi ꝛ angelo ꝛ ꝺeo: tñ ꝺeus ab illa non ꝺe/
terminat: q: aliq̄ꝺ cōuenit ei eminētius qꝺ eſt ſup̄ itelle
ctuale eē ꝛ hō etiā ab illa nō ꝺeterminat q: non ꝯuenit
ei a ꝺeo eminēter ſicut angelis. angelus aūt ꝺeterminat
ab illa. Et per hoc patet ſol'o ad id qꝺ obijcit ꝯtra pꝛop̄e
tatē iſtā. Penes 4^m accipiunt tres pꝛop̄etates ſequētes.
Creatū enī qꝺ cognoſcit in p̄ma cauſa aut accipit in cō
paratione ad efficiētē ꝛ ſic eſt illa ꝓpꝛietas quā uocat cō
tēplatiuū in p̄ma opatrice virtute. ¶ Ad hoc aūt quod
obijcit ꝯtra ꝺicēꝺū ꝙ p̄ma opatrix virt⁹ eſt opatrix crea
turarū mūꝺi ꝛ ſic ꝯtēplatio in ip̄o facit viſionē matutinā
ꝛ ꝯtēplatio rerū factarū in ſe facit viſionē ueſp̄tinā ſic ſu/
pꝛa habitū eſt. Eſt etiā ꝯtēplari in p̄ma opatrice virtute
ꝓut opat illuminationes ad ꝺiſtinctionē oꝛdinū ꝛ ange
loꝝ officioꝝ p̄tinētes: ꝛ ſic cherubin ꝯtēplat in p̄ma opa
trice virtute. Aut accipit in compatione ad cauſam iꝺea
lē ꝛ exēplarē ꝛ ſic eſt ꝓpꝛietas 5ª que eſt ꝺiuine pulchꝛi/
tuꝺinis repletiuū. Dicit enim Aug⁹. Rōnes oiuȝ fulgēt
in mēte ꝺiuina ꝛ oia ſunt in ipſa lux ꝛ h̾ appellat hic pul
chꝛituꝺo ſicut ꝺicit Boeti⁹ in ꝺe ꝯſolatione ph̄ie. Mū/
ꝺū mēte gerēs pulchꝛū pulcherrimus ipſe. ¶ Ad h̾ qꝺ
cōtra obijcit ꝙ pulchꝛituꝺo videt ꝺicere ꝯſonantiā ꝛ ap
petibile per ſe. Dicēꝺū ꝙ eſt ꝯſonātia in bono ꝛ hoc eſt
ꝭm ꝯiūctionē ad finē. ꝛ eſt ꝯſonātia in uero ꝛ hoc eſt ꝭm
aꝺeq̄tionē ad exēplar qñ.ſ. res eſt ſic ꝭm ꝙ eſt in mente
ꝺiuina exēplari ꝛ ꝺiſtoꝛquet per pꝛauitatē ab illo ſicut ꝺi
cit Anſelm⁹ in li° ꝺe ueritate. ꝙ ueritas eſt rectituꝺo ſo
la mēte p̄ceptibilis. ꝺicit enim ibiꝺē ꝙ q̄cq̄ꝺ eſt uere eſt
hoc qꝺ eſt in ſūma ueritate. Dicim⁹ ergo ꝙ bonuȝ ꝺicit
ꝯſonātiā ad finē: ꝛ pulchꝝ ꝺicit ꝯſonātiā ad foꝛmā exem
plarē. Sil'iter ꝺup' eſt aliq̄ꝺ appetibile ꝓpter ſe.ſ. ꝭm ꝙ
eſt finis ultimus uolūtatis uel finis ultim⁹ itellectus. Et
hoꝝ vnū ꝺicit bonū ꝛ alterū pulchꝛū ꝺicit. pulchꝛū enim
eſt fulgēs in itellectu. Et per hoc patet ſol'o ad id qꝺ obij
cit ꝯtra ꝓpꝛietatē q̄ntā. Aut eſt accip̄e creatū pꝛo oꝛdine
ad cauſam p̄mā ut ad finē ꝛ ſic eſt ꝓpꝛietas 6ª que ꝺr re/
pletū ſapiētifice traditionis. Sapiētia enim ponit oꝛdinē
ad cauſam ꝛ p̄cipue ad cauſaȝ finalē q: illa eſt cauſa cau/
ſarū. ꝓpter finē enī mouet efficiēs ꝛ mouet materia ꝛ i
ꝺucit foꝛma. Et ꝺicit traditio res facte traꝺite in oꝛdine
ad finē. ¶ Ad id qꝺ iuxta hoc querit rñdet btūs Greg⁹
in omelia ſup̄dicta ſic ꝺicēs per pſalmiſtā ꝺr. Qui ſedes
ſup cherubin appere. q: videlicet cū in ipſis ꝺiſtinctioni
bus agminū cherubin thꝛonis iniūgant. Sedere etiam
ſup cherubin ꝺñs ex vicina agminis q̄litate p̄hibet. ſic
q̄ppe in illa ſūma ciuitate queꝺā ſinguloꝝ ſunt ut tñ ſint
coia oia: ꝛ qꝺ in ſe q̄ſq; ex p̄te hēt hoc in altero oꝛdine to
tū poſſiꝺet. Sed iꝺcirco vno eoꝺēq; uocabulo coiter nō
cēſet ut ille oꝛdo uocari p̄uato vniuſcuiuſq; rei noie ꝺe/
beat: q: hāc in munē accepit plenius. Poſſet tñ ꝺici etiā
aliter ꝭm ꝙ.ſ. ſupꝛa habitū eſt ꝙ oib⁹ angelis eſt cōe illu
minari ꝛ per illuminationē acceptā purgari ꝛ p̄fici. Che
rubin aūt ſpecialiter ꝺenoiat ab illuminatione accepta:
q: ergo ꝺeus oēs celeſtes eēntias illuminat iure ſup che
rubin que plenituꝺo ſcie ꝺicit ſeꝺere p̄hibet ut a pleni/
tuꝺine ſcie tanq̄ȝ a ſeꝺe luminis oēs illuminet ꝭm ſciaȝ
ut ꝺicit in iob. xxxv° cap°. nunq̄ꝺ eſt numerus militum
ei⁹ ſup quē nō ſurgit lumē eius. ¶ Si aūt q̄rit q̄re non
eſt aliq̄ ꝓpꝛietas ꝭm acceptionē creati in ſe. Dicēꝺū ꝙ il
la cognitio nō p̄tinet ad ſtatum gl'ie ꝛ iꝺeo nulla ꝓp̄etas
cherubin aſſignat penes illā. ¶ Ad ultimuȝ ꝺicēꝺū qꝺ
ꝺñs ꝺixerat. De ſyon exibit lex ꝛ ꝺe hierl'm uerbuȝ ꝺei.
Ut ergo ſig̃ret oēm oꝛdinē eccl'iaſtice hierarchie ab illu
minatione celeſtis hierarchie ꝺeſcēꝺere uoluit ibi cela/
ri cherubin cum ſicut ꝺictum eſt ipſe illuminatoꝛ p̄mus
ſuper cherubin ſeꝺere ꝺicatur.

¶ De thꝛonis.

d Einde queritur ꝺe thꝛo
nis ꝛ querunt ꝺuo.ſ. quiꝺ ſint. ꝛ ꝺe pꝛo/
pꝛietatibus eorum. ¶ Articulus 12⁹.

a D pꝛimum pꝛoceditur ſic.
Dicit beatus Grego⁹. Thꝛoni illa agmina uo/

catiſ ſunt qbus ad exercẽdū iudiciū ſemꝑ deus omp̃s p̃ſidet. q: enim thronos latino eloqo ſedes dicimus. throni dei ſunt dij qui tãta deitatis gr̃a replent̃ ut in eis dñs ſedeat ⁊ per eos ſua iudicia diſcernat. vñ ⁊ per pſalmiſtã dicit̃. Sedes ſup thronū qui iudicas eq̃tatẽ. Sed cū ordines p̄me hierarchie diſtinguant̃ penes ↄuerſionez in deū iudicare aūt nõ ſit actus ↄuerſionis in deū nõ videt̃ iudicare ↄuenire thronis qui ſūt in p̄ma hierarchia. ¶ Preterea aut itelligit̃ de iudicio ultimo: aut de iudicio ꝑtinẽte ad gubernationẽ huius mundi. Si p̄mo mõ cū illud iudiciū tm̄ ſemel futurū ſit deus: tm̄ ſemel p̃ſideret illis angelis qd̄ eſt incõueniẽs. Si aūt ſc̄do mõ hoc videt̃ magis eẽ p̄ncipatuū q̃ȝ thronoꝝ. ⁊ hoc videt̃ exp̃ſſe dicere Grego^9 ſic. Sūt nonulli qui bñ ſibimetipſis vigilãti cura dñant̃ dū ſe ſollicita ĩtẽtione diſcutiūt diuino timori ſemꝑ inherẽtes. hoc in munẽ virtutis accipiūt ut iudicare ⁊ alios poſſint quoꝝ ꝑfecto mẽtibus cū diuina ↄtẽplatio p̃ſto eſt in hijs uelut in throno ſuo dñs p̃ſidẽs alioꝝ facta examinat ⁊ cuncta mirabilr̃ de ſua ſede diſpẽſat. Ex h̃ patet ꝙ iſte act^9 p̄n^r videt̃ eẽ p̄ncipatuū. ¶ Itẽ dicit btūs Bernardus xix^o ſmone ſup cãtica. In thronis ſedet deus ⁊ puto ꝙ hijs ſpiritib^9 ſup oẽs q memorati ſunt ⁊ iuſtior cauſa ⁊ coopioſior ſit materia diligẽdi. Etenim ſi intres hoīs regis cuiuſq; palatiū nõne cū plenū ſit ſellis ſcãnis cathedriſq; regia ſedes ineminenter poſita cernit̃ ⁊ nõ eſt neceſſe querẽ ubi rex ſedere ſolit^9 ſit. nimirū mox manifeſta occurrit ſedes eius cūctis altior eminẽtiorq; ſedib^9: ſic quoq; oī decoros ornatu cunctis alijs p̃eminere ſpiritib^9 iſtos itellige in qbus ſpeciali quodã ſtupẽdo dignationis munere diuina eligit reſidere maieſtas que ſeſſio magiſteriuȝ ſignificat. Et puto illū qui vnus eſt nobis magr̃ in celo ⁊ in terra dei ſapiẽtiã chriſtū tū alias qdẽ ubiq; attingat ꝓpter ſuū mãdatū ſpecialius tñ ipſos atq; p̄ncipalius tanq̃ȝ ꝓpriã ſedẽ ſua illuſtrare p̃ñtia. Et inde tanq̃ȝ de ſolẽni adiutorio docere angelū docere hoīem ſciam. Inde angelis diuinorū noticia iudicioꝝ: inde ↄſilioꝝ archãgelis ubi virtutes audiūt quomõ ⁊ ubi ⁊ q̃lia ꝓferãt ſigna: ibidẽq; vniuerſi ſiue ſint ꝑtãtes ſiue p̄ncipat^9 ſiue dñationes diſcūt ꝑfecto qd ex officio debeãt: qd pro dignitate p̃ſumãt: ⁊ qd̄ precipue cautū oībus eſt accepta ꝑtãte ad ꝓpriã uolūtatem uel gl̃iam nõ abuti. Ex iſta auctoritate ſequunt̃ 4^or concluſiones. quarū p̄ma eſt ꝙ throni dicunt̃ a dignitate ⁊ ornatu regali ⁊ nõ ab actu iudicãdi qd̄ eſt cõtra Gregoriū^m. 2ª eſt ꝙ throni dicunt̃ ab auctoritate magiſterij qd̄ duobus modis videt̃ eẽ incõueniẽs. Primo. ſ. q: auctoritas magiſterij magis debet attribui plenitudini ſcie hoc eſt cherubin. 2° aūt q: magiſteriū nõ eſt act^9 ↄuerſionis in deū ſed potius ↄuerſionis ad iferiora. 3ª ↄcluſio ꝙ oẽs iferiores ordines ex equo vident̃ ordiari ad thronos qd̄ eſt incõueniẽs: q: ſic ceſſaret rõ medie hierarchie ⁊ poſtreme. 4ª cõcluſio eſt ꝙ thronoꝝ videt̃ eẽ imediata cõuerſio ſup hoīem qd̄ etiam ↄuenit poſtreme hierarchie. ¶ Itẽ btūs Bernardus in eodẽ ſmone. Diligit̃ a thronis deus ob obediẽtiã magne ſapiẽ ſine inuidia ſeſe coīcãtis ⁊ vnctionẽ que gratis docet de oībus. Ex hoc iterꝝ accipit̃ ꝙ throni dicūt̃ ab auctoritate magiſterij. ¶ Solutio dicimus cū btõ Bernardo in 5° de cõſideratione ad eugeniū papã. ꝙ throni dicunt̃ ex eo ꝙ ſedẽt ⁊ ex eo ſedẽt ꝙ deus ſedet in eis. nec enim ſedẽ in eis qui nõ ſedẽt poſſent. Queris qd illã ſentiã ſeſſionẽ ſummã tranquillitatẽ: placidiſſimã ſerenitatẽ: pacẽ que exupat oẽm intellectū. Talis eſt qui ſedet in thronis dñs ſabaoth iudicãs oīa cū tranq̃llitate placidiſſimus ſereniſſimus placatiſſimus ⁊ tales ſibi cõſtituit thronos ſimillimos ſibi. Et tria que tãgit oīa ipoꝛtãt q̃etẽ uel tranq̃llitatẽ. Placidiſſimū eñi dicit q̃etẽ uolūtatis in uolito in quo paſcit̃. Sereniſſimū aūt dicit q̃etẽ intellect^9 in lumine diuino: q: dicit p̃hus. Serenitas eſt q̃es in aere ⁊ hoc eſt qñ aer nõ ↄturbat̃ nubib^9 nec uẽtis exagitat̃: ⁊ ſic eſt intellect^9 q̃eſcẽs in lumine diuino qui nõ circūfert̃ oī uẽto doctrine nec obſcurat̃ nube ſpeculi ⁊ enigmatis ⁊ fantaſiaruȝ. Placatiſſimū aūt dicit q̃etẽ utriuſq; ab ipugnatione culpe ⁊ miſerie. ¶ Dicẽdū ergo ad p̄mū ꝙ iudicare nõ eſt actus ꝓprius thronoꝝ ſed eſt act^9 coīs. ſ. inquãtū ꝓprietates iferioꝝ ſunt ſupioꝝ. Uel poſſet dici ꝙ iudicare hẽt duas cõparationes. vnã. ſ. ad eos qui iudicant̃. ⁊ aliã ad auctoritateȝ iudicis que cognoſcit̃ in throno: ⁊ in iſta 2ª cõꝑatione attribuit̃ thronis iudicare ⁊ non in prima. ¶ Ad aliud dicẽdū ꝙ itelligit̃ de iudicio gubernatiõis nec hoc eſt p̄ncipatuū ſed poti^9 diſpõ p̄ncipat^9 vnius gẽtis. ¶ Ad id qd̄ obijcit̃ ex auctoritate bernardi dicẽdū ꝙ throni dicunt̃ a dignitate ſedis regalis ut a ꝓꝓetate p̄ma: ⁊ ab actu iudicij ut a ꝓprietate ſequẽte. ¶ Ad aliud dicẽdū ꝙ throni hñt diuerſas ꝓprietates ⁊ nihil ꝓhibet ſm̄ vnã ꝓꝓetatẽ eẽ thronū regni ⁊ ſm̄ aliã thronū magiſterij. Magiſteriū aūt in cõꝑatione ad facultatẽ docẽdi refert̃ ad plenitudinẽ ſcie. Sed in cõparatione ad auctoritatẽ que cognoſcit̃ in cathedra eſt ꝓpriū thronorū. Magiſteriū aūt illud ↄſiſtit in illuminatione interiorū. ¶ Ad aliud dicẽdū ꝙ iferiores ordines non imediate ↄuertunt̃ ad thronos. ſed per hoc intẽdit Bernardus ꝙ oīum interioꝝ ↄuerſio eſt ad ſedentẽ in thronis ut ad primū illuminatorẽ: qd̄ lȝ ſupiorib^9 etiã ↄueniat tñ non ab hoc denoīant̃ ſed a nobiliorib^9 donis ut inferius patebit. ¶ Ad aliud dicẽdū ꝙ de thronis deus docet oẽm ſciam: ſed nõ ſeq̄tur ꝙ ſciã imediate deſcẽdat de thronis in hoīem: imo vnctio que docet de oībus fluit de capite in barbã ⁊ de barba in arã ueſtimẽti. ¶ Ad ultimuȝ patet ſolutio per predicta.

¶ De proprietatibus thronorum Articulus 13°.

S **Ecundo queritur** De proprietatibus thronoꝝ q̃s tãgit Dio^9 in de celeſti hierarchia cap^o 7° ſic. Ipſarū altiſſimarū ⁊ cõpactarū ſediū noīatio docet oī diligẽter exaltati ignominia ſubiectionis ⁊ ad ſūmū ſupmūdane ſurſuȝ ferẽs ⁊ ab oī extremitate ieffabiliter in ſublimiſſimū ⁊ circa uere excelſuȝ totis virib^9 imutabiliter ⁊ ſtabiliter collocatum ⁊ diuini ſupaduẽt^9 in oī ipaſſibilitate ⁊ imãlitate acceptiuū: ⁊ deiferū ⁊ familiariter in diuinas ſuſceptiões aptū. ¶ Querit̃ ergo p̄^o quõ ſedes ille dicant̃ cõpacte cū cõpingi ꝓprie ſit mãliū. ¶ Itẽ qd dicat̃ ignominia ſubiectionis ⁊ a qua exaltant̃. Si eniȝ eſt vilitas ↄditionis uel potẽtie h̃ videt̃ ↄuenire oīb^9 angelis ꝙ exaltant̃ ab illa. ¶ Itẽ ad ſūmū ſurſum ferre poti^9 videt̃ ↄuenire altiſſimo ordini. ſ. ſeraphin q̃ȝ thronis. ¶ Preterea q̃rit̃ qd dicat̃ extremitas. ¶ Itẽ penes qd ꝓꝓetates ſumant̃. ¶ Itẽ cuȝ thron^9 ponat̃ regi ⁊ iudici ⁊ magr̃o q̃rit̃ q̃re nõ aſſignauit diuerſas ꝓꝓetates penes illa. ¶ Solo dicẽdū ad penultimū ꝙ ſex ꝓꝓetates aſſignate a Dio^o oẽs accipiunt̃ a ꝓꝓetatib^9 throni regalis. illi eniȝ ↄuenit collocari in alto ⁊ ordinari ⁊ ſemꝑ ꝑatū eſſe ad ſuſceptionẽ ſeſſionis regis ſicut patet in auctoritate Bernardi ſup̃ iducta. vnde tres iſtarū ꝓꝓetatū ꝑtinẽt ad collocationẽ thronoꝝ: ⁊ tres ad ſuſceptionẽ ſeſſionis regalis. Tres aūt que ꝑtinẽt ad collocationẽ p̄me ⁊ due reſpiciunt terminū a quo remouet̃ qñ collocat̃ in alto. Una ꝟo reſpicit terminum circa quẽ collocat̃ in alto. Thron^9 eniȝ regis p̄mo qdẽ remouet̃ a ſcabellari ignominia ſuoꝝ cui in ſpūalibus rñdet exaltatio ab hijs qui intendūt in infima materie ⁊ mutationis. Et hec eſt illa quam uocat oīum diligẽter exaltati ignominia ſubiectionis. Et ſm̄ cõmẽtū d: ibi igñinia progreſſus tẽdẽs ad infima. Et per hoc patet ſolutio ad 2^m. Alia ꝟo reſpicit terminū qui dicit̃ extremitas: ſicut thronus regis nõ exaltat̃ tm̄ ſup ſcabella ſeruoꝝ ſed ⁊ ſuper ſedes potẽtū ⁊ p̄ncipū cui rñdet in ſpūalibus exaltatio ſup eos qui q̃eſcūt qdẽ illuminationibus diuinis ſed

nō̄ recipiūt eas in ſede pͣma ſed q̄ſi in ſede 2ª: ſicut infe/
riores angeli ⁊ hoīes qui nō̄ accipiūt imediate a deo: ⁊
hec eſt ꝓprietas 3ª tacta a Dio° cui ꝯueniūt qnque. ſ. ꝙ
locant̃ uere circa uere excelſuꝫ ineffabiliter inſublimiſ/
ſimū totis viribus incōmutabiliter ⁊ ſtabiliter. Et dicit̃
ineffabiliter quantū ad immēſitatē diuine btitudinis in
qua collocant̃. Inſublimiſſimū aūt dicit̃ quantū ad mo
dū recipiēdi illuminationes ab ipſo deo imediate ⁊ lo/
cari in illis. totis aūt viribus inquātū ꝯcurrūt oēs virtu
tes ad hoc ꝙ ſit locus dei. ſ. intellect⁹ ⁊ affectus ⁊c̃. Incō
mutabiliter ꝓpter ꝯfirmationē liberi arbitrij. Stabiliter
aūt ꝓpter īuariabilitatē grē: ⁊ hec qnque etiā ſūt in thro
no regis māliter. Thronus enim ille ineffabilis eſt quā
tum ad amplitudinē impij ⁊ ptātis: ⁊ ſm habitudinē di
gnitatis ⁊ loci eſt in ſublimiū. quātum aūt ad fulcimēta
pncipū ꝯcurrūt virtutes in ipſo: ⁊ tūc exigit̃ incōmutabi
litas eoꝝ ſup quos ſedet ⁊ ſtabilitas ex pte ſua. 3ª ſo ꝓ
prietas accipit̃ penes id circa qđ collocat̃ in alto ⁊ hec eſt
propetas 2° tacta a Dio°. ſ. ad ſummū ſupmundane ſur
ſuꝫ ferēs: ⁊ lꝫ hec ꝯueniat ſeraphin tm̄ hec nō̄ manifeſtat
nomē eius ſicut nomē thronoꝝ: nec eſt digniſſima ꝓpe/
tas ei⁹. Et per hꝫ patet ſolo ad tria obiecta. ¶ Alie tres
ꝓprietates ſunt ſuſceptionis ſeſſionis dei: qui modi aut
ſunt in aptitudine ſelle ad ſedentem ⁊ ſic eſt propetas 6ª
que eſt familiariter in diuinas ſuſceptiones aptuꝫ. Aut
ſunt in ipſa ſeſſione ⁊ ſic eſt proprietas 4ª que eſt diuini
ſupaduetus in omni impaſſibilitate ⁊ īmaterialitate ac/
ceptiuū. Et dicit in omni immālitate: q: cū materia mul
tipliciter inſpiciat̃: eſt vno mō̄ materia q̄ſi locus forme ⁊
ideo dicit Yſidorus ꝙ eadē eēt determinatio potētie in
materia ⁊ loco. fulcit̃ enim eē forme per mām ⁊ ne ſic in
telligat̃ in diuinis ꝙ throni fulciāt deū dicit in omni im
materialitate. Silr̃ ſm phm aīa ſm potētias paſſiuas ⁊
apphēſiuas dicit̃ locus ſpecierū cognoſcibiliuꝫ. Ne igit̃
credat̃ ꝙ throni ſic reſpiciāt deū per ſpēm ⁊ non imedia
te per ſubam dicit in omni impaſſibilitate. 3° aūt mō pn̄t
ꝯſiderari modi ſeſſionis ſm actū ſequētē ſuſceptionē ſe/
dētis in ſella ⁊ ille actus ſequēs eſt ferri in thronis ⁊ ſic
eſt ꝓprietas 5ª que eſt deiferū. Et ſic patet ſolutio ad ob
iecta pter pmū ⁊ ultimū. ¶ Dicēdū ergo ad pmū ꝙ cuꝫ
facta dicit̃ ſedes ꝓpter cōſolidationē intellectus ⁊ uolū/
tatis ⁊ liberi arbitrij in ꝯfirmatione ad hoc ꝙ per trangl
litatē ſit locus dei. ¶ Ad ultimū dicēdū ꝙ thronus pro
prie ptinet ad regē. Tribunal ſo ad iudicē. cathedra ad
magr̃m. ⁊ ſi thronus dicit̃ magr̃i uel iudicis hoc erit per
adaptationē ſicut loqtur beatus Bernardus. Sed btūs
Dio⁹ ꝯſiderat thronū ꝓpe inq̄ztū ꝓpe regis ē. Ar⁹ 14⁹.

d Einde queritur

de iſtis tri/
bus ordinibus pme hierarchie in cōi. ⁊ querit̃
penes qđ accipiant̃: ⁊ qualiter ordinent̃. Videt̃ enim ꝙ
poſſint eē plures. ſicut eniꝫ penes charitatē eſt ordo vn⁹.
ſic penes alias ꝟtutes vident̃ debē accipi alij ordines.
Si forte dicat̃ ꝙ nō̄ oēs virtutes dicūt imediatā ꝯuerſio
nē in deū tūc ad min⁹ penes fidē ⁊ ſpem ⁊ ſapiam ⁊ ītel/
lectū debēt ſumi alij ordines. ¶ Solutio ad hoc dicen/
dum ꝙ ordines iſti nō̄ accipiunt̃ penes virtutes ſed pe
nes modū ꝯuerſionis in deū imediate. Hic aūt modus
nō eſt niſi triplex. ſ. penes aptitudinē ⁊ penes actum du
plicē. aptitudo aūt ſuſceptionis diuine notat̃ in thronis.
actus aūt eſt vnus ſm intellectū qui ꝯuenit cherubin: ⁊
alter ſm affectū qui ꝯuenit ſeraphin. Vel dicat̃ meli⁹ ꝙ
tres ordines accipiunt̃ ſm tres modos pcipiēdi ſubam
diuinā. ſ. per ineſſe tm̄ per pn̄tiā q̄liter eſt deus in oībus
rōnabilib⁹. Et per ineſſe ⁊ cognoſci ⁊ per affici circa ipꝫ
q̄liter eſt in oībus ſctis ⁊ ſolū in ordinibus ergo prime
hierarchie vnuſqſqꝫ hoꝝ modoꝝ reducit̃ in ſuū ſūmuꝫ.
Et ex hoc patet etiā ordo. Prima enim hierarchia totuꝫ
ptāuū eſt ad tres ordines cōtētos in pma (ut ſupra decla
ratū eſt) per diuiſionē boni ⁊ potētiarum aīe ⁊ ordinis ⁊
ideo ſummus ordo eſt qui colligit hec tria ⁊ ille eſt ſera/
phin: q: ubicūqꝫ eſt plenitudo amoris cū nihil diligat̃ ni
ſi cognitū: ibi etiā erit plenitudo cognitionis ⁊ plenitu/
do habēdi ſed nō̄ ꝯuertit̃. Silr̃iter ubicūqꝫ eſt plenitudo
cognitionis ibi cognoſcibile locatū eſt in cognoſcente ⁊
habet̃ ab ipſo ſed nō̄ cōuertit̃. Et hec eſt etiā rō ꝙ Dio⁹
dicit ꝙ inferiorum dona ſunt ſuperiorum excellēter ſed
non conuertitur. ¶ Articulus 15⁹.

d Einde queritur de

hie/
rarchia hoꝝ triū. ⁊ querit̃ pmo de hoc qđ dicit
Dio⁹. In hac hierarchia ſunt eqformes cū iam habitū ſit
ꝙ vnus ordo ſit altior ⁊ alter inferior. ¶ 2° queritur de
hoc qđ dicit Dio⁹ ꝙ pma celeſtiū eēntiarū diſpoſitio in
circuitu dei ⁊ circa deū imediate eſt ſtās ⁊ ſimpr̃ ⁊ inceſ/
ſanter circuiēs eternā eius ſciam ſm excellētiſſimā quā
tum angelis eſt poſſibile ſemp mobilē collocationē. In
iſtis enim uerbis videt̃ eē ꝯtrarietas cū dicat eas ſtare ⁊
circuire. ¶ Preterea querit̃ qđ ſit mot⁹ circularis quo
circūeunt. Preterea in de diuinis nomibus cap° 4°. di
ſtinguit motū angeloꝝ circularem ⁊ rectū obliquū ergo
videt̃ ꝙ hic minus ſufficiēter determinet ⁊ motus iſtius
hierarchie in deū. ¶ Ulterius querit̃ de ꝓprietatib⁹ q̄s
aſſignat iſti hierarchie: q̄rū pma eſt ꝙ multas ⁊ btās vi/
det pure ꝯtēplatiōes. 2ª ꝙ ſimplos ⁊ īmediate fulgores
videt. 3ª ꝙ eſt illuminata ⁊ diuino alimēto repleta. 4ª ꝙ
repleta eſt multū qdē pmo data fuſione ſolaqꝫ domeſti/
ca ⁊ viuifica diuine refectionis vnitate. 5ª ꝙ multa coīo
ne dei ⁊ coopatione digna effecta ad eā ut poſſibile ſili/
tudine bonaꝝ habitudinū ⁊ actionū. 6ª ꝙ multa diuino
rū ſuppoſite cognoſcēs diuine ſcie ⁊ cognitionis in par
ticipatione ſm ꝙ fas eſt facta. ¶ Querit̃ ergo quō̄ di/
ſtinguunt̃ iſte propetates eo ꝙ multe vident̃ eedē cum
alijs. ¶ Solutio dicēdū ad pᵐ ꝙ eqformes ſūt in actu
ꝓprio hierarchie qui eſt ꝯuerſio in deū per acceptioneꝫ
in deū illuminationū imediatā. In mō aūt cōuerſionis
hn̄t act⁹ ꝓprios in ordinib⁹ ut ſup dictū eſt. ¶ Ad aliđ
dicēdū ſm cōmētū ꝙ ſm id quo imobilr̃ eē hn̄t ſtare di
cunt̃. ſm id ſo ꝙ accelerāt ī deū circuire dicunt̃. ¶ Ad
aliud dicēdū ꝙ mot⁹ circularis eſt ꝑpetu⁹ ⁊ icorruptibi/
lis ⁊ ſimpr̃ ab eodē in idē circa idē cētruꝫ imobile. Et pe
nes hāc ſilitudinē dicunt̃ illi qui ſūt ī ſupiori hierarchia
moueri circulariter q: ab eo mouent̃ in deū motu ꝑpe/
tuo ⁊ ſimplici ⁊ quoꝝ ītelligētie dicunt̃ circa ſubam ei⁹.
hoc aūt in īferiorib⁹ hierarchijs nō̄ ꝯuenit que nō̄ peni
tus ꝓcedūt ab eodē in idē: q: illuminationes ꝑcipiūt ab
angelo ⁊ per illas reuertunt̃ in deū. ¶ Ad aliud dicen
dū ꝙ ītelligētia angelica tres hēt mot⁹: ſꝫ tm̄ vnus eoꝝ. ſ.
mot⁹ circularis eſt ꝓpus hierarchie ſupiori ꝙ ille tm̄ dic̄
īmediatā ꝯuerſionē in deū ſic̄ patet ex ipſis diffinitiōib⁹
motuū que ponunt̃ in de diuinis noīb⁹ 4° cap° ſic. Mo
ueri qdē dicunt̃ diuine mētes circulariter qdē vnite ſine
pncipijs ⁊ īterminabilib⁹ illuminatiōib⁹ pulchri ⁊ boni.
Et dic̄ vnire ꝑp ſimplicitatē mot⁹: ⁊ ſine pncipijs ꝑp hoc
ꝙ nō̄ pncipiat̃ ab aliquo creato: ⁊ ītermiabilib⁹ ꝑp hoc
q: hn̄t rōnē finis ⁊ pncipij q̄libet illuminationū diuinaꝝ
Et dicit phs ꝙ oē illud qđ ſic eſt finis qđ hēt rōnē pnci/
pij eſt ītermiabile in directū aut mouent̃ qn̄ ꝓcedūt ad
ſbiectoꝝ ꝓuidētiā recte circa oīa trāſeūtes. Et dicūt ſbie
cta oīa creata. qn̄ eniꝫ ꝓuiderūt illa nō̄ reuertunt̃ ab eo/
dē in idē ſꝫ trāſeūt motu ītelligētie ſup ea de vno in aliđ
ꝓficiētes ad ſilitudinē recti mot⁹ in natura. obliq̄ aūt qn̄
⁊ ꝓficiētes un⁹ hn̄tib⁹ igreſſibiliter manēt idētitate circa
idētitatis cām pulchrū ⁊ bonū ⁊ īdeſinēter circū eoꝝ agē
tes. Et hoc fit qn̄ cognitionē īferioꝝ qb⁹ ꝓuidēt q̄ſi refle
ctūt in pncipiū ⁊ finē pulchri ⁊ boni a quo ⁊ ꝑ qđ oē pul
chrū ē ī creaturis. ¶ Ad ultᵐ dicēdū ꝙ ꝓpetates hierar
chie diſtiguunt̃ ſꝫ bonitates receptas ī ītellectu uľ ī affe/

ctu uel opatiōe uel quātū ad oīa hec ſit. Et ſm intellectū qdem accipit p a et 2a et ultima. Et 2a qdē eſt ſm pceptionem illuminationis ipſius. Prima aūt ſm ɔtēplationē que eſt in illuminatione illa. Ultima vo quātum ad numerū ſcibiliū et modū ſciēdi et reductionē ipſius ſciētie in ſciam diuinā. Et hec tria notant per hec tria uerba poſita in 6a ppꝛietate. numerus enim ſcibiliū notat per hoc qd dicit. multa diuinoꝝ. modus aūt per hoc qd dic ſuppoſite cognitiones. nō enim cognoſcit ut media et iſima reductio aūt in diuinā ſciam notat per hoc qd dicit. diuine ſcie et cognitionis in pticipatione ſm q fas eſt facta. Si aūt eſt ſm affectū tūc eſt ppꝛietas 4a que cōſiſtit in infuſione bonitatis ſicut īfundunt domeſtici qui. ſ. in ſuperiori domo habitāt cum dño in ueſtibulis diuinitatis ſicut ſupꝛa dictū eſt a Dio. illa aūt infuſio viuificat ex eo q ɔiūgit ad vnū pmum ſimplex et indiuiſibile et illa vnitate et ſimplicitate reficit per dulcedinē fruitionis. Si autem eſt ſm intellectū et affectū ſimul tunc eſt ppꝛietas 3a que cōſiſtit in illuminatione et alimēto bonitatis diuine repellēte affectū et uegetāte ipſum in vita btitudinis. Si vo eſt ſm opus et ſm intellectū et affectū tūc eſt 5a. cuius pma pars ɔſiſtit in hoc q ſupiores in hoc coopationes dei efficiunt q: illumināt inferiores. in hoc coopatores dei efficiunt ſicut deus. 2a aūt pars eiuſdē ɔſiſtit in ſimilitudine ad deū in bonis habitudinibus et actionibus ſʒ intellectū et affectū. Hāc aūt hierarchiā diffiniūt qdā vocātes eam epiphaniā. et dicūt q eſt incaleſcētis affectiōis incēdio altioris intellect faſtigio iudicij libera exultatio diſtributiua et mediā hierarchiā dicūt eē yperſanū et eſt diuina illuminatio ſui pticipes interſcalari reuerētia inſignēs uſum dñandi edocēs arcēſqʒ ɔtrariū. Inferiorē aūt uocāt ypophaniā que eſt diuinū pncipiū nāe legib accurrēs ſecreta reuelās pꝛo capacitate diſcreta. Sed q: hec uerba nec ſm ſenſum nec ſm uerba ſcripta ſunt in Dionyſio nec in Bernardo nec in Greg ideo tanqʒ ficta et inutilia abijcimus.

¶ De media hierarchia.

Onſequenter

Trāſeundum eſt ad mediā hierarchiam. De qua querunt duo. ſ. de oꝛdinibus in ea poſitis et de ipſa hierarchia. De oꝛdinibus querunt duo. ſ. de oꝛdinibus in ſpeciali. et de oꝛdinib in cōmuni. Et de oꝛdinibus in ſpeciali querunt tria. de dñationibus. virtutibus. et ptātibus. De dñationib querūtur duo. ſ. qd ſint. et de ppꝛietatibus earum.

¶ De dñationibus quid ſint. Articulus 16.

D pꝛimum pceditur

ſic. Dicit Dio in de diuinis noībus cap 12. Dominatio eſt nō peioꝛ tm̄ exceſſus. ſed et oīs et pulchꝛorū et bonoꝝ pfecta et oīmoda poſſeſſio uera et cadere nō ualēs foꝛtitudo. ¶ Querit ergo utrū ſm hāc diffinitionē dñatio cōueniat dñationibus. Et videt q nō q: nō eſt i ipſis pfecta et oīmoda poſſeſſio pulchꝛoꝝ et bonoꝝ. Siliter foꝛtitudo que ex natura cadere non ualet ſola foꝛtitudo diuina eſt: ergo videt q non cōueniat dñationibus. ¶ Preterea dicit Gregoꝛ q dñationes dicunt agmina que ptātes et pncipatus diſſilitudine alta trāſcēdūt que mira potētia pꝛeminet et pꝛo eo q eis oīs cetera multitudo ad obediēdū ſubiecta eſt dñationes uocant. Et ex hꝰ videt cum dñs dicat reſpectiue ad ſeruū q cetera multitudo ſit ſerua dñationi. ¶ Jtē Gregoꝛ. Sūt nōnulli qui ſic in ſemetipſis cūctis vitijs oībuſqʒ deſiderijs dñantur ut ipſo iure mūdicie dij inter hoīes uocent. Quo ğ iſti niſi inter numerū dñationū currūt. Ex hoc videt q dominationes potius deberent denoīari a diuinitate qʒ a dñio. ¶ Jtē beatus Bernardus xix ſermone ſup cantica dicit. q iſti angeli intētiſſime ſuauiſſimeqʒ ɔtēplationis ſtupoꝛe nimio ſed ſenſato raptim in illud diuine claritatis tam ingēs pelagus recipiūt ſeſe in ſecretiori quodam mire tranqllitatis ubi tāta pace ac ſecuritate fruunt ut q: qeſcētibus illis per reuerentiā pꝛogatiue tanqʒ uere dñationibus miniſtrare et militare videat cetera multitudo. Sed hoc videt eē cōtra pdicta q: habitū eſt q recipi in ſecretiori ɔtēplationis eſt pme hierarchie. ſimiliter frui tranqllitate videt potius ɔuenire thꝛonis qʒ dominationibus. ¶ Jtē Bernardus ad Eugeniū 5. Putemus dñationes adeo cūctis ſupeminere pfatis oꝛdinibus ut reſpectu hoꝛū ceteri oēs videntur admiſtratoꝛij ſpiritus: et ad iſtos tanqʒ ad dños referri regis pꝛincipatuū: tutamina ptātū: opationes virtutū: reuelationes archāgeloꝝ: curā et puidētiā angeloꝝ. Ex hoc videt q iferiores oēs rōnes ſuoꝝ officioꝝ reddūt dñationib et ob hoc dñationes dicant: et hoc videt magis eſſe rō ppoſiti qʒ rō dñij. ¶ Solutio dicimus q pfectū dñiū dñationū dicit ſm pmā diffinitionē datā a Dio in de diuinis noībus. tria enim ſunt de ſuba dñij pfecti. ſ. exceſſus omniū depꝛimētium in ſeruitutē ſiue ſeruit ex obligatione māe ſit ſicut dicit Phus. q natura humana multip ancilla eſt q: pp̄ter obligationē quā hēt ad coꝛpulētā mām dñant ei miſerie et incōmoditates. Siue etiā ſit ſuitus ex humilitate ɔditionis ſicut eſt ſeruit in hoībus. Siue etiam ſit ſeruit rōnalis nature ex eo q ſubijcit ſe pctō uolūtarie. hec enim tria uocat Dio peioꝛa que excedit perfectum dñiū. ¶ Jtē ad pfectū dñiū exigit ut ad nutum hēat oīa pulchꝛa et bona ex qbus hēt collocari ſup alia et hec tāgit Dio in altera pte diffinitionis que eſt oīs pulchꝛorū et bonoꝝ pfecta et oīmoda poſſeſſio. ¶ 3o exigit ad pfectū dñium virtus et foꝛtitudo ad coercēdū depꝛimētia in ſuitutē: et hoc tāgit in 3a pte que eſt uera et nō cadere ualēs foꝛtitudo. vñ etiam Ambꝛo dicit q deus dicit dñs a poteſtate coercēdi ſubditā creaturā. ¶ Ad pmū dicēdū q poſſeſſio pulchꝛoꝝ et bonoꝝ eſt in deo eminēter ſʒ in angelis pōt eē pticipatiue. ¶ Ad aliud dicēdū q ex natura cadere nō ualēs eſt ſenſus niſi ſolus deus ſed angelis eſt gr̄a. Et dicit ibi foꝛtitudo nō virt nec illa que eſt cōfirmationis ſed robur altitudinis depꝛimēs ſubijcientia. ¶ Ad aliud dicēdū q iſti dñio nō rñdet ſeruitus in angelis cū dicat a ptāte ſubijciēdi ea que depꝛimūt et non relatiue ad ſeruū. ¶ Ad aliud dicēdū q nō debēt demonſtrari a diuinitate. Et in obiectione eſt fallacia equocationis: q: alij nō dicunt ibi a diuinitate uel deitate ſed potius ab altitudine qdā depꝛimēte et ppulſante ignominioſa et hec eſt eadē dñio put hic accipit. ¶ Ad aliud dicēdum q aliter illi de pma hierarchia recipiunt in ſe diuinas ɔtēplationes. aliter illi in 2a. pmi enim ɔuertunt in deū ſm q eſt obm btitudinis et imediate. illi aūt de 2a illuminationes a pma accipiūt et ɔuertunt in deū put ipe eſt gubernatoꝛ creaturarū: et hoc magis patebit inferius hoc tm̄ attribuit dñationibus pꝛe alijs q: miſſi nō legunt (ut dicit Cōmēoꝛ) ſup celeſtē hierarchiā. ¶ Ad aliud dicēdū q eſt qeſcē in deo ex dulcedine locationis diuine in angelis: et hoc cōuenit thꝛonis. Et eſt qeſcē eoꝝ eo q oīa que qetē pturbāt lōge remota ſunt et hoc ɔuenit dñationibus. ¶ Ad ultim dicēdū q inferiores oꝛdines ad dñationes referūt actus ſuos ut ad dños: q: actus ipſoꝝ ptinent ſub actu iſtoꝝ. Cūʒ enim tria ptineāt ad gubernationē mūdi. ſ. ſupexiſtē q nō cōmiſcet hijs que gubnant: et opari ſtrenue: et oꝛdinare ptātes: que duo qſi permiſcent hijs que gubernant: et ideo ſunt ſub pmo: q: oꝛdinatio virtutū et oꝛdinatio ptātū ſunt ſub dñio qd excellit oꝛdinata et opata: et hoc dicit referri ad eos ut ad dños Et hec eſt etiā cauſa qre nō legunt miſſi dñationes: q: ſ. dominium non coniungitur inferioribus ſicut coniungitur virtus et poteſtas. ¶ Articulus 17.

Ecundo queritur

De pꝛo

ꝓꝛietatib⁹ dñationū q̃s enumerat Dio⁹ 8⁰ c⁰. ubi dic̃ ſic. Sanctarū dñationū manifeſtā eſtimo noīatioñe declarare abſolutā quādam ⁊ omni pedeſtri minoratione liberā anagogē nullaq̃ tyrānicarū diſſilitudinū ullo mō eam ulẽter inclinatā liberaliter ſeuerā dñationem omni ſeruituti ſuppoſitā ſupiorē ſubiectionē omni remota ab vniuerſa diſſilitudine ⁊ dñationis inceſſanter appetētez ⁊ ad ipſius nāliter ſubſiſtētis virtutis ſilitudinē quātum poſſibile ⁊ ſeipſam ⁊ que poſt eam ſunt optime ⁊ ſpecioſe ꝯfoꝛmātē ad nullū uana vidētiū ſed ad ꝓpꝛie ꝯſequēs uerbere cōuerſam ⁊ dñice ſemꝑ deifoꝛmitatis mãe in ꝑticipatione ſ̃m ꝙ poſſibile ipſi factā. ¶ Queritur ergo qd dicaẽ pedeſtris minoratio ⁊ q̃liter anagogem dicik libera ⁊ abſoluta. Jdē enim videẽ eē liberū ⁊ abſolutum. ¶ Preterea hec ꝓꝛietas eadē videẽ eē cuz 4ª que eſt dñationi omni minutiue ſeruituti ſuppoſitā. Et ſilr cum 5ª que eſt ſupiorē omni ſubiectione. ¶ Preterea quid ſint tyrānice diſſimilitudine. ille enim videnẽ magis remouēde a ꝑtātibus quarum eſt coercere demones q̃z a dñationibus. ¶ Preterea dicit Baſilius ꝙ in hoc differt rex a tyrāno. q: rex cōſulit qd oībus eſt utile: tyrān⁹ ꝟo qd ſibi. Cum igiẽ talis utilitas nō cadat in angelicaz nām videẽ ꝙ ſupflue remoueẽ tyrānica diſſimilitudo. ¶ Preterea obijciẽ de hoc qd dicit dñationis inceſſanter appetētē. hoc enim videẽ eē ambitionis ꝓpter quaz demon expulſus eſt de regno. ¶ Jtē queriẽ de hoc qd dic̃ ad nullū uana vidētiū ⁊c̃. qd dicaẽ ibi uanū. ¶ Preterea nullus angeloꝝ ꝯuertiẽ ad uanum ſed ad id qd eſt uere exiſtēs. ergo nō videẽ hoc eē ꝓpꝛiū ſed cōe potius. ¶ Preterea obijciẽ de hoc qd dicit liberaliter ſeueram liberalitas enim nō videẽ eē modus ſeueritatis: ſed virtus ꝑſe que eſt mediū inter auariciam ⁊ ꝓdigalitatem. ¶ Preterea ſeueritas nō videẽ eē ꝯditio nobilitatis in dño ſed potius vituꝑij. ¶ Solutio dicēdū ꝙ iſte ꝓpꝛietates multiplicanẽ ſ̃m ea que faciūt dñū ꝑfectū in natura ⁊ habitu ⁊ opatione. natura enim quedam ancilla eſt (ut ꝑus habitū eſt) ⁊ hec eſt illa que cōuerſa eſt ad uanitatem mutabilitatis. ¶ Et ꝯtra hoc eſt ꝓpꝛietas 9ª que dicit dñationē angeloꝝ eē ꝯuerſam ad ꝓpꝛie ens. id aūt qd ꝓpꝛie eſt ens eſt ens inuariabile ⁊ immutabile. uana aūt vidētia ſunt uanitatem expiētia mutabilitate ſui. Si aūt penes habitus cōplētes dñationē fiat ꝯſideratio hoc erit duobus modis. ſ. in ſe: ⁊ in cōparatione ad dñationē ꝑmā. Si in ſe tūc aut ſ̃z ſeipm ſup eſſe qd eſt ſuba dñij. aut ſ̃m ea ſup que eſt. aut ſ̃m vnū in cōparatione ad alterum. Et ſi ꝑmo mō tūc erit ꝓpꝛietas 6ª que eſt remota ab vniuerſa diſſilitudine. dñatio enim ab omni diſſilitudine dñū remouet per hoc ꝙ accipit multas bonitates a deo ſ̃m q̃s ſupeſt alijs. Si aūt ſcd̃o mō tūc ſunt ꝓpꝛietates tres penes tria ſup que extolliẽ. extolliẽ enim ſup minorationez mãe que diciẽ minoratio pedeſtris eo ꝙ ꝯculcanẽ talia mutabilitate ⁊ miſeria ⁊ ſic eſt ꝓpꝛietas ꝑma que eſt: abſolutā quādā ⁊ omni pedeſtri minoratione liberā anagogē. Et diciẽ abſoluta in cōparatione ad obligata mãe. libera aūt in cōparatione ad ea que lʒ abſoluta ſunt a materia uarianẽ tñ in actibus ſuis ſ̃m uariationē coꝛpoꝝ ſicut eſt aīa ītellectualis. acutius enim uel minus acute opaẽ intellectus ſ̃m uariationez coꝛporis. Exaltaẽ etiā ſup hoc ꝙ nō mēdicat illuminationes a rebus creatis ſenſibilibus ſicut facit hō: ⁊ ſic accipiẽ ꝓpꝛietas 4ª que eſt: dñationē omni minutiue ſeruituti ſuppoſitā. Et hoc eſt qd dicit Cōme^{or} ſup idē uerbū. ſenſibilia ⁊ coꝛruptibilia ſeruituti cōuenientia ſunt. nam non ꝑmittūt ea que uere ſunt intelligere eleuaẽ etiā ſup modū ꝑcipiēdi ꝑut hō ꝑcipit has. ſ. 2ª relatione ⁊ ſic accipiẽ ꝓpꝛietas 5ª que eſt. ſupiorē ſubiectionē omni. Si ꝟo tertio mō ꝯſidereẽ tūc ſunt due ꝓpꝛietates penes contraria eoꝝ in q̃bus male dñium cōparaẽ ad ſubditos. Cū eniz dñi ſit coercere ſubditū pōt eē coertio remiſſa inducens diſſolutionē. Et cōtra hoc diciẽ liberaliter ſeueram que eſt ꝓpꝛietas 3ª. ⁊ poniẽ liberaliter ꝓ decēter ut dicit Cōmen^{or}. ¶ Pōt etiā coertio inclinari in furorē ad nocēdū ſubditis. Et cōtra hoc diciẽ nullaq̃ tyrānicarū diſſilitudinuz ullo mō ulẽter inclinatā que eſt ꝓpꝛietas 2ª. Si aūt reſpectiue in cōparatione ad dñationē ꝑmā: hoc pōt eſſe duobus modis. ſ. ſ̃z appetitū oꝛdinatū ad illud ⁊ ſic eſt ꝓpꝛietas 7ᵐª que eſt dñationis īceſſanter appetētez. Et iſte appetitus nō eſt vitij ſed virtutis. ſ. ut exalteẽ ſuper ignominioſa deꝑmētia. Aut eſt ſ̃z ꝙ eſt participata dñatio pꝛima ⁊ ſic eſt ꝓpꝛietas ultima que eſt dñice deifoꝛmitatis in ꝑticipatiōe ſ̃z ꝙ poſſibile ipſi factā. ¶ Si ꝟo cōpleat dñiū ſ̃m opationē ⁊ actū hoc eſt qū ꝑtās alta opaẽ ex virtute dñi ſui ſicut virtus ꝑma ⁊ ſic eſt ꝓpꝛietas 8ª que ab ipſius nāliter ſubſiſtētis virtutis ſilitudinem quātū poſſibile ⁊ ſeipſam ⁊ que poſt ipſam ſunt optime ⁊ ſpecioſe ꝯfoꝛmātē. Et dicit quātū eſt poſſibile ad extēſionē potētie ꝓpe. optime aūt ꝓpter hoc ꝙ in opatione attingit finē optimū ⁊ ultimū. Specioſe ꝟo ꝓpter hoc ꝙ in tali actu dñij reſultat in eo ſpecioſitas dñij. Et ꝑ hec dicta patet ſolutio ad omnia queſita.

¶ De Uirtutibus.

o Einde queritur de virtutibus. Et queruñẽ duo. ſ. qd ſint. ⁊ que earum pꝛopꝛietates.

¶ Articulus 18⁹. Quid ſint virtutes.

a D pꝛimum pꝛoceditur ſic. Dicit Grego⁹ ꝙ virtutes dicunẽ illi nimirum ſpūs per quos ſigna ⁊ miracula frequētius fiūt. ¶ Sed cū miracula facē ſit actus circa īferiora mūdana videẽ ꝙ virtutes ꝑtineāt ad inferiorē hierarchiaz. ¶ Jtem dicit apl̃us ꝙ ſigna nō ſunt data fidelibus ſed infidelib⁹. Ex hoc accipiẽ ꝙ ſigna ſūt ad illuminationē hoīuz ad fidē. Inferioris autē hierarchie eſt illuminare hoīes (ut dicit Dio⁹) ergo virtutes ſunt de inferiori hierarchia. ¶ Jtē Grego⁹. Sūt qui mira faciūt ſigna ⁊ ualēter opanẽ quo ergo iſti niſi ad ſupnarū virtutū foꝛtem ⁊ numerum cōgruūt. Sed ſigna facere nō eſt g̃re gratū faciētis ergo videẽ ꝙ iſte oꝛdo denoīaẽ a g̃ra gratis data ⁊ non a gratia gratū faciēte. hec aūt non eſt pars btitudinis ergo videẽ ꝙ ab illa nō debeat denoīari oꝛdo. ¶ Jtem dicit beatus Bernardus. xix⁰ ſermone ſup cātica. ꝙ ille btitudines que virtutes dicunẽ ex eo appellate ſunt ꝙ virtutū atq̃ ꝓdigioꝛū occultas ꝑpetuaſq̃ cauſas felici curioſitate rimari ac mirari diuinit⁹ oꝛdinate ſigna que ⁊ quomō uolūt ex oībus elemētis terre potēter exhibeāt. Ex hoc acciṗiẽ ꝙ non tm̃ dicunẽ virtutes ab opatione ſignoꝝ ſed etiam a cōtēplatione immediata in uerbo ꝑpetuarū cauſarum q̃bus fiūt miracula. Et cuz ꝑme hierarchie ſit immediate cōuerti ad uerbum videẽ ꝙ iſte oꝛdo ſit de pꝛima hierarchia. Hoc etiam videẽ ex pſſius dicere ſic. Plenum quippe eſt ſuaulitatis ⁊ g̃re incerta ⁊ occulta ſapiētie in ipſa ſapiētia: intuētia plenū nihilominus honoris ⁊ glorie cauſarū in dei uerbo abſcōditarū mūdo ſpectādas mirādaſq̃ in man⁹ eoꝝ dirigi efficiendas. ¶ Sed CONTRA hoc videẽ id qd infra in eodez ſermone dicit. a virtutibus diligiẽ deus ob benigniſſimā exhibitionem miraculorum per que incredulos dignantiſſime trahit ad fidem. Ex hoc enim videtur ꝙ ſint de inferiori hierarchia ut ſupꝛa habitum eſt. Hoc expꝛeſſe dicit beatus Bernardus ad Eugenium ubi dicit. Archangelis pꝛeeſſe virtutes ⁊ illis poteſtates ⁊ poteſtatibus pꝛincipatus. ¶ Sed contra videtur eſſe Dionyſius qui oꝛdinat hunc oꝛdinem ante poteſtates ⁊ pꝛincipatus. Hoc etiam videẽ eſſe per rationem. dicit enim philoſophus ꝑmo de celo ⁊ mūdo. ꝙ virt⁹ eſt ultimuz qd eſt in re de potētia. Cum igiẽ pꝛincipatus dicat ꝑtātē quādam ꝑtātes

aūt ꝑtātē ſimpl'r ⁊ virtutes addunt ultimū ſuꝑ potētiā eſ
ſent ꝑtātes añ ꝑncipatus ⁊ virtutes añ ꝑtātes. ¶ Jtē di
cit Dioꝰ in de diuinis noibus capº 8º. ꝙ virtꝰ dei lauda
tur eo ꝙ ineffabilis ⁊ ignota ⁊ icognoſcibilis cūcta egre
diēs eſt ipſius virtus que per abūdātiā poſſibilis. i. ꝑtā
tis in firmitatē firmat ⁊ ultimā reſonātiarū ſupcōtinet ⁊
fortiter texet. Ex hoc accipit ꝙ virtus determinat ꝑ abū
dātiā ꝑtātis ultimā oīa firmātē ⁊ ꝯtinētem in eē virtute
⁊ ope: ⁊ cū hoc ſit plus ꝗꝫ ꝑtās ⁊ ꝑncipatꝰ. Si forte dicat
aliqs ꝙ nō eſt vis in noibus hoc nihil eſt q: diffinitio ꝓ
ꝑꝛia rei eſt de noie ſpeciei. ¶ Preterea diſtinctiones of
ficioꝝ angeloꝝ nō poſſumꝰ cognoſcē niſi per manifeſtas
rōnes nominum. Sed tūc querit q̄re determinant vir
tutes per miracula facere. ¶ Solutio ſupponat ꝙ me
dia hierarchia diſtinguit ſm ꝑfectā ꝑtātē ꝑtinētē ad gu
bernationē ⁊ ꝯtinētiā mūdi. Tūc dicimus ꝙ virtus acci
pit hic ꝓut eſt ultimū qd eſt in re de potētia ⁊ hec deter
minat duobus modis. ſ. ſimpʳ ⁊ quo ad nos. Simpʳ de
terminat a btō Dioº per ultimā abūdātiā potētie inquā
tuꝫ ſuimet imbecilitate nō relinqt deiformē motū. Quo
ad nos autem per ultimuꝫ potētie determinat a Greḡ ⁊
Bernardo in cōparatione ad potētiā manifeſtā nobis
que eſt potētia nāe. ſ. q: ꝑter ⁊ ſupra ⁊ ꝯtra nām ⁊ ſic de
terminat per ſigna ⁊ miracula facere. ¶ Jtē notāduꝫ ꝙ
ordines medie ⁊ ultime hierarchie angeloꝝ duobꝰ mo
dis pñt attēdi. ſ. penes actus ſimpʳ. uel penes actus com
paratos ad finē. Si penes actus ſimpl'r ſummus actꝰ eſt
dñari ⁊ poſt illū abūdātiā potētie habere in oēm deifor
mem motū: ⁊ poſtea hēre ꝑtātē ordinatā atteſtādi maluꝫ
⁊ ꝓmouēdi bonū ⁊ ſeqtur illa hierarchia cuius dignitas
ponit diſtincte ſuꝑ hāc ꝓuinciā ⁊ illā ⁊ hūc ordinē conſi
derat beatus Dioꝰ. Si aūt attēdunt penes actus cōpa
ratos ad finē qui finis eſt ꝑfectio ⁊ illuminatio tūc ꝑmū
eſt cura ⁊ ꝓuidētia angeloꝝ ⁊ ꝯſequēs reuelatio ſecreto
rum ꝑtinētium ad ſalutē. ⁊ 3^{m} exhibitio miraculoꝝ que
ſunt argumēta fidei extrinſecus. 4ª aūt eſt arcere demo
nem ne obnubilet illuminationes ſic acceptas ⁊ ꝓbatas
Et iſta 4^{or} ꝑtinēt ad vnūquēqꝫ hoiem. vñ iſta q̄tuor ſeq
tur ꝑncipatus cuius eſt curare de gēte diſtincta ſm ꝓuin
cias ⁊ ꝑncipatus. Et hunc ordinē tenet Gregoꝰ ⁊ Berꝰ
⁊ ꝑcipue ꝓpter apl'm qui enumerat ſic. Siue throni ſiue
dñationes ſiue ꝑncipatus ſiue ꝑtātes ſiue virtutes. Sed
in hoc ordine non eſt magna vis q: lꝫ ita dicat apl'us ad
Corinthios: tñ ad Epheſios enumerat aliter ſic dicens.
Supra oēm ꝑncipatū ⁊ ꝑtātem ⁊ virtutē ⁊ dñationē: cuꝫ
tñ ſm oēs doctores nō ſequant dñationes ſed ꝑcedant
Unde dicimus ꝙ apl'us in illis uerbis nō attēdit niſi nu
merū officioꝝ ⁊ non ordinē. Ex hijs etiam patet ſolutio
ad oīa queſita ꝑter hoc qd obijcit de bernardo ꝙ virtu
tes ſunt in ꝑma hierarchia. Et dicēdū ꝙ ex hoc non ſeq
tur: qcqd eniꝫ pōt inferior pōt ⁊ ſuperior ſed nō ꝯuertit: ⁊
ideo lꝫ media hierarchia accipiat illuminationē a ſupre
ma tñ ſm eundē modū illuminationis pōt illuminari a
deo ſicut eſt etiā in hierarchia nr̄a in qua qcunqꝫ illumi
nātur ab inferiori poſſunt illuminari a ſuperiori ſed nō
conuertitur. ¶ Articulus 19º.

Ecundo queritur

De ꝓ
ꝑꝛietatibus virtutū quas tāgit Dioꝰ in 8º capº
celeſtis hierarchie ſic dicēs. Jpſam ꝟo ſanctarū virtutuꝫ
noiationē extimo declarare fortē quandā ⁊ imutabilem
virilitatē in oēs ſm earū diffor mitatē oꝑationes ad nul
lam ſuſceptionē inditarū ei diuinarū illuminationū im
beciliter infirmatā potēter in imitationē dei reductā nō
relinquētem ſui imbecilitatē deiformē motū: ſed firmi
ter ferētem ſuꝑeēntialē ⁊ potētiſſimā virtutē ⁊ ipſiꝰ ima
ginē virtuti ſimilē iuxta quodlibet factā ⁊ ad ipſam qui
dem ut ꝑncipaliter virtutē potēter cōuerſam. ad 2^{am} ꝟo
virtutē dās ⁊ deiformiter ꝓueniētem. ¶ Querit ergo
que dicant oꝑationes ſm earū difformitatē. oꝑationes
enim ille vident eē oīa ꝑtinētia ad meritū: ⁊ iſte non tm̄
ꝑtinēt ad virtutes ſed etiam ad angelos alios. ¶ Prete
rea querit q̄re dicat fortē ⁊ incōmutabilē virilitatē cum
per vnū videat intelligi reliquū. ¶ Preterea queritur
que dicant illuminationes indite ei. Si enim ſunt indi
te tūc nō vident ſuſcipi ſed potius interius hēri. ¶ Pre
terea reduci in cōmutationē dei cōuenit oibus ordinibꝰ
⁊ ita non videt eſſe ꝓꝑꝛiū iſti. Si aūt vis fiat in hoc ꝙ di
cit potēter reductā tūc magis videt eſſe ꝓꝑꝛiū ꝑtātibus
ꝗꝫ virtutibus. ¶ Jtē querit qd ſit deiformis motus. Si
enim ille eſt purgatio ꝑfectio ⁊ illuminatio tūc nō vide
tur eē de actibus approꝑatis ſed coibus. ¶ Jtē cum di
cit ipſius imaginē virtuti ſimilē iuxta quodlibet factum
videt eſſe nugatio q: per imaginē importat ſil'itudo vir
tutis. ¶ Solutio dicēdū ꝙ quedā iſtarū ꝓꝑꝛietatū ſunt
in cōmunicādo: ⁊ quedā in accipiēdo illuminationem.
Et cū virtus hic dicat ultimū qd eſt in re de potētia mul
tiplicant iſte ꝓꝑꝛietates ſm diuerſas determinationes
⁊ cōparationes illius virtutis. Ultimū aūt hic habet cō
parationes ad opus ⁊ ſubm potētie cuius eſt ultimum:
⁊ ad virtutū potētiam que eſt ꝑncipiuꝫ ⁊ exēplar ⁊ finis
ipſius. Si autem cōparat ad opus hoc pōt eē tribus mo
dis ſm ꝙ triplex eſt ultimū oꝑis. Et ꝑmum eſt in nume
ro: ⁊ ſic ultimū potētie ex ꝓꝑꝛio robore poſſe in oēs oꝑa
tiones ſibi ꝓꝑꝛias ⁊ ſic eſt ꝓꝑꝛietas ꝑma. Et dicunt ope
rationes ſm earū difformitatē: oꝑationes ardue fortitu
dinis ⁊ virtutis que cōſiſtit in trāſmutatione inferioruꝫ
ad cooꝑationes ſignoꝝ ſm cauſas occultas in deo exhi
bitoꝝ. deiformitas enim ſignoꝝ eſt deiformitas virtutū.
¶ Jtem dicit fortē ꝓpter habitū ipſius virtutis: incom
mutabilē ꝟo ꝓpter ſubiectū oꝑans qd non mutat exe
quēdo opus fortitudinis. Sed ultimum qd in oꝑatione
eſt penes rōnem oꝑis. Aliqd eniꝫ opus fit rōne debili:
⁊ aliqd rōne alta ⁊ forti. ¶ Et penes hoc accipit ſecūda
ꝓꝑꝛietas que eſt ad nullam ſuſceptionē inditarum eius
diuinarū illuminationū imbeciliter infirmatā. illumina
tio enim ꝑtinet ad rōnem oꝑis ⁊ ad intellectū. Et dicun
tur illuminationes ei indite ille ad quas habēt ordinati
onem ex munere a quo denominat ordo: nihilominus
tamē ſunt ſuſcepte ſm ſpeciales reuelationes que fiūt a
ſuꝑioribus. 3^{m} qd eſt in oꝑe eſt ex parte arduitatis oꝑis
⁊ penes hoc accipit ꝓꝑꝛietas 4^{a} que eſt non relinquētē
ſuimet imbecilitatē deiformē motuꝫ. Et dicit deiformis
motus a ꝓꝑꝛietate non qlibet ſed qui manifeſtat virtu
tem ⁊ robur ſicut eſt firmare res in eſſe virtute ⁊ opere:
⁊ trāſmutare eas trāſmutatione ſuꝑnaturali ⁊ ſuꝑmun
dana ſicut fit in oꝑibus miraculoꝝ. Jn utraqꝫ etiam iſta
rum ꝓꝑꝛietatū. ſ. in 2^{a} ⁊ 4^{a} fit cōparatio ultime virtutis
ad ſubm potētie. qd patet per hoc ꝙ facit mētionem de
imbecilitate quam remouet virtus. ¶ Si ꝟo ultimum
cōparat ad virtutē que eſt ꝑncipiū ⁊ exēplar ⁊ finis hoc
pōt eſſe duobus modis. ſ. ſm conuerſionē ad ipſam uel
ſm ꝑfectionem ex illa cōuerſione cōſequēte. Si primo
modo tūc eſt ꝓꝑꝛietas 7^{a} que eſt ad ipſam qdem ut ꝑn
cipalem virtutē potēter cōuerſam. Si ꝟo ſcdo mō hoc
erit tribus modis ſm ꝙ virtus illa tripliciter cōſiderat:
ſcilicet ut ꝑncipium oꝑans ⁊ ſic accipit ꝓꝑꝛietas 3^{a} que
eſt potēter in imitationē dei reductam. Et dicit potēter
q: reductio huius ordinis eſt ſm rōnem potētie ⁊ virtu
tis. Et dicit imitationē ꝓpter oꝑationem quam habet
ſub prima virtute. ¶ Cōſiderat etiam virtus prima ut
finis ⁊ ſic accipit ꝓꝑꝛietas 5^{a} que eſt firmiter ferētem ſu
pereēntialem ⁊ potētiſſimā virtutē. oīa enim que habet
⁊ oꝑat ſunt in ꝑma virtute ut in finem. Cōſiderat etiam
ꝑma virtus ut paradigma ⁊ exēplar virtutis create ⁊ ſic
accipit ꝓꝑꝛietas 6^{a} que eſt ipſius imaginē virtuti ſil'em
iuxta qdlibet factā. Et dicit virtuti ſil'em ut determiet rō
imagis q: nō ē in qlibet dono imago ad hūc ordinē ſꝫ in

ſilitudinē virtutis. Si aūt ɔſiderent ꝓprietates in coicādo adhuc pōt eē duobus modis. ſ. in modo illuminādi: ⁊ in recepto per illuminationē. ⁊ pmo modo eſt illa quā dicit deiformiter ꝓueniētem a 2ª. Si ſcđo modo tūc eſt illa quam dicit dono virtutis ad 2am. Et per hoc patet ſolutio ad omnia queſita.

¶ De poteſtatibus.

d **D Einde queritur** De poteſtatibus. Et querunt duo. ſ. quid ſit officiū eoꝝ. ⁊ que eoꝝ ꝓpetates. ¶ Arº 20º

a **A D primum pceditur** ſic. Dicit Gregoº. ꝙ ptātes uocant hij qui potētius hec ceteris in ſuo ordine pceperūt ut eoꝝ ditioni virtutes aduerſe ſubiecte ſint: quoꝝ ptāte refrenant ne corda hoīum tātū ꝑualeāt tētare quātū uolūt. Sed hoc videt nihil eē. Si enim angelus nō cecidiſſet ⁊ hō nō peccaſſet nihilominus eēnt nouē ordines angeloꝝ ⁊ tūc ptātes non hērēt officiū arcēdi demones neqꝫ virtutes aduerſas. ergo videt ꝙ hoc aut nō ſit officiū eoꝝ: aut ſit officiū per accñs. ¶ Itē querit de hoc ꝙ dicit. qui hec potētius in ſuo ordine pceperūt: ex hoc enim videt ꝙ tm̄ qdā in illo ordine dicant ptātes ⁊ nō oēs. ¶ Itē dicit aplꝰs ad Corin. ꝙ qui reſiſtit ptāti dei ordinationi reſiſtit. Et dicit ibidem beatoꝝ. Ex hoc videt ꝙ de rōne ptātis ſint 4or. ſ. potētia que eſt ut ſuba ipſius. ⁊ ordinatio que eſt ut forma. ⁊ vindicta mali. ⁊ tutamē bonoꝝ que duo ſunt ut fines. ergo videt ꝙ inſufficiēter determinet btūs gregorius qñ determinat per artē ɔtrariā ptātē. Itē cū duo ſint fines ptātis. vnus eſt tm̄ pncipalis. ſ. tutamē bonoꝝ ḡ ſi uoluit determinare a fine potiº determinare debuit a fine ultimo qꝫ ab illo qui eſt citra ultimū. ¶ Itē beatº Bernardus ſup cātica. xixº ſmone dicit. illi ſpūs q ptātes noiant dū crucifixi nr̄i diuinā oipotētiā ubiqꝫ fortiter attingētē intueri ac magnificare delectant. exturbare ac debellare demonū hoīumqꝫ ɔtrarias ptātes ꝓ hijs qui hereditatē capiūt ſalutis accipiūt ptātē. Ex hoc etiā videt ꝙ ɔuerſio iſtoꝝ angeloꝝ nō ſit ſup angelos ſed ſuper demones ⁊ malos hoīes. ⁊ ita videt eē de inferiori hierarchia. Hoc idē accipit ex hoc qđ infra dicit. A ptātibº diligit deus ob illā iuſtiſſime potētie vim que ſolet a pijs malignātiū ꝓpulſare ⁊ arcē crudelitatē. ¶ Itē ad eugeniū 5º dicit. ptātes ſunt qrū virtute ptās tenebrarū cōprimit ⁊ coercet malignitas aeris huiº ne ut vult noceat ⁊ ne malignari niſi ꝑut pſit poſſit. ¶ Itē Gregoriº. Sūt nōnulli qui etiā de obſeſſis corpibº malignos ſpūs fugāt eoſqꝫ virtute orōnis ⁊ accepte ptātis eijciunt. quo ergo iſti meritū ſuū ut ſi iter ptātū celeſtiū numerum in terra ſortiunt. Ex hoc videt ꝙ ptātū ſit opari ſupra corpora hoīum ⁊ cū hoc minus ſit qꝫ opari ſup aīam videntur ptātes iferiores eē archāgelis ⁊ angelis. ¶ Solutio dicimº ꝙ de intētione ptātis 4or ſunt que in obiectiōe cōmemorata ſunt. Beatº aūt Gregoº determinat nō p ea que exigunt ſed per actū nō pmū ſed ɔñtē. Ptātum enim eſt hēre potētiā ſtātē ⁊ ordinātē ad tutamē boni ⁊ coertionē mali cōtra deū ſe erigētis. Et lꝫ nō eēt malum aut pctm̄ nihilominus tn̄ ptātes eēnt ⁊ ideo diſtinctionē officioꝝ angeloꝝ que erāt ad gubernationē mūdi cōueniebāt fieri nō ſm id tm̄ qđ fuit in pma creatione ſꝫ ſm oēm ſtatū futurū in mūdo gubernādo. Et per hoc patet ſolō ad pm. ¶ Ad 2m dicēduꝫ ꝙ ordo nō accipit ibi pro ſpeciali ordine ſed pro gñali ordinatione oium ordinuꝫ in ſuis hierarchijs. ¶ Ad aliud patet ſolō per predicta. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ lꝫ tutamē bonoꝝ ſit finis pncipalis tn̄ ſuper illos nō eſt actus ptātis qꝛ boni nō ſentiunt gladiū ptātis ſed mali. ⁊ ideo cū btūs Gregoº determinet per actū ponit finē nō ultimū ſed illum qui eſt materia ſupra quā eſt actº. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ꝓpria conuerſio hierarchie medie eſt ſup ſupiore. Sed qꝛ qcquid pōt inferior pōt ⁊ ſupior. ɔuertunt etiā illi de media hierarchia qdā ex ɔñti ſup hoīes ⁊ nō ex ꝓprio actu. Et lꝫ ſupra patuit in auctoritatibº inductis ex Daniele ⁊ Ezechiele ⁊ Zacharia ad quos miſſi ſunt angeli loquētes illuminationes ſuas ad illos qui ulterius ponebāt eas in ꝓphetis: ⁊ hoc manifeſtabit inferius cū de miſſione diſputabit. per hoc patet etiā ad ſequēs. ¶ Ad ultimū dicēdū ꝙ ꝓprius actus ptātū eſt expellere ɔtrariā ptātem ſed ꝙ propellat a corpore hoc accidit ⁊ ideo per hoc nō habet determinari. ¶ Articulus 21º.

s **S Ecundo queritur** De proprietatibus ptātū qs ponit Dioº 8º capº celeſtis hierarchie ſic dicēs. Ipſam ſanctarū ptātum eqpotētem diuinarū dñationū ⁊ virtutū noiationē exiſtimo declarare. bn̄ ornatā ⁊ incōfuſam circa diuinas ſuſceptiones ordinationē ⁊ ordinatū ſupmūdane ⁊ itellectualis poteſtatis nō tyrānice in ea que inferiora ſunt ptātis virtutibus pcipitate: ſed potēter in diuinā ptātē bn̄ ordinatum reducte ⁊ poſt eā deiformiter reducētis ad potētiam cauſalem pmā quātū fas eſt aſſimilare ⁊ eā ut poſſibile angeli reuelātis in bn̄ ordinatis per ipſam ordinibus ptātū virtute. ¶ Querit aūt de hoc qđ dicit eqpotētē diuinarū dñationū ⁊ virtutū. Si enim ptātes ſint ſub dñationibus ⁊ virtutibus nō vident eē eqpotētes. ¶ Iteꝫ de hoc qđ dicit in ꝓprietate pma ptātes dicūt ordinationeꝫ bn̄ ordinatā ⁊ incōfuſam circa diuinas ſuſceptiones. hoc enim cōe videt eē oī ordini ⁊ nō ꝓpriū iſti. ¶ Preterea nihil videt eē hoc qđ dicit ordinationē bn̄ ordinatā ⁊ incōfuſam qꝛ per ordinationē videt icōfuſio. ¶ Preterea qrit per qđ ordinat ptās ptātū. oīs enim ordo eſt ſm aliquā rōnē ordinātē. ¶ Iteꝫ querit de hoc ꝙ dicit ptāteꝫ eē manifeſtationē itellectualis ptātis ⁊ eius qđ eſt ordinatū ſupmūdane. nō eniꝫ videt eē itellectualis ptās qñ arcet malignitates hoīum. ¶ Item de hoc qđ dicit eſſe ptātis nō tyrānice pcipitate ptātis virtutibº in ea que iferiora ſunt. Hoc eniꝫ idē videt aſſignaſſe ſup dñationibus ubi dixit. nulla qꝫ tyrānicaꝝ diſſimilitudinū nullo mō ulr inclinatā. ¶ Itē obijcit de hoc qđ dicit in 4a ꝓprietate ꝙ nomē manifeſtatiuū eſt ptātis reducte potēter in diuina nō videt ɔſeq ad ordinationē ptātis ſed potiº eqº. qꝛ ex hoc ptās ordinata ē ꝙ in dina reducta eſt. ¶ Preterea qrit de ultima in qua dicit ꝙ nomē ptātū eſt ptātis reuelātis eā. ſ. ptātē. Ut poſſibile angeli. i. quātū pñt angeli exūtes in ordinibº bn̄ ordinatis per ipſam. ſ. ptāteꝫ ordinatis. dico ptātū virtute. i. virtute ptinēte ad ptātem. ¶ Solō dicēdū ꝙ Dioº pncipalr itēdit ptātē penes ordinationē ptātis. hec aūt ordinatio fit per leges eternas ſm qs ꝓpellunt nociua ⁊ iuuant bona. Sicut eni in poteſtatibº humanis ſunt leges humane ſm qs dirigit gladius ptātis ad ɔfirmationē reipuce. ita in diuinis ſunt leges eterne ſm qs ordinat coertio ptātū qua repellūt iniurias ⁊ ſm dias illiº ordinationis multiplicant ꝓpetates in accipiēdo uel in coicādo illuminatiōes huic ordini ꝓportionatas. Si eniꝫ ɔſiderent in accipiēdo illuminationes lꝫ fit ſex modis ſm ꝙ ſex ꝓpetates enumerat. ¶ In ptāte eni tria ſūt. ſ. ſuba ptātis ⁊ virtº ⁊ actº. Suba aūt eſt dupx. ſ. forma ⁊ id qđ eſt ptās. Penes formā aūt accipit ꝓpetas que eſt bn̄ ornatā ⁊ incōfuſam ⁊c. ⁊ dicit incōfuſam ꝓpter ordinationē legū eternarū qbus ordinant ordinata. Aut dicit ſm cōpationē ad metas qꝛ ꝓprios limites nō excedit. Ornatā aūt dicit ꝓpter ſciam ⁊ grām acceptā per illuminationes. ⁊ hoc inuit dicendo in eadē ꝓprietate: ordinationē circa diuinas ſuſceptiōes Penes aūt id qđ eſt ptās. i. penes hoc qđ ſupponit ⁊ importat quantum ad habitum accipit proprietas ſecunda que eſt ordinatum ſupermundane ⁊ intellectualis poteſtatis. ordinatam eniꝫ tangit formā generalem ptātis

que cōtrahit ſupmūdane. q2 ordinatio fit per leges ſupmūdanas ut ſupra dictū eſt. Intellectualis autem poteſtatis dicit eſſe ptātis in ꝑprio ſubiecto ſicut oīs proprietas per ſubiectū habet determinari. Si aūt penes virtutem accipit ptās tunc erit ꝑprietas ultima que eſt: eam ut poſſibile angeli reuelantis in bene ordinatis ꝛc. Cuius intētio in obiectione expoſita eſt. Et qd̄ dicit ordinibus non intelligit de ordinibus qui ſunt partes hierarchie ſed de ordinibus illuminationū deſcēdētium ꝛ ordinātium virtute ptātiua eundē ordinē ꝫm poſſibilitatē cuiuſcūq3 angeli exñtis in illo ordine. Si vo cōſideret penes actum hoc erit tripl'r. ſ. aut penes cōparationem actus ad obiectū in qd̄ agit. ꝛ ſic eſt ꝑprietas tertia que eſt nō tyrānice in ea que inferiora ſunt ptātis virtutib9 precipitante. Et differt iſte actus ab actu dñationu3: q2 dñationis eſt coercere ſubditum ꝫm ꝙ eſt ſubditus nō tyrannice uel remiſſe: ſed ptātis eſt coercere iniurioſu3 ꝛ malum iudicādo nō tyrānice ut inimcus nature nec remiſſe. Sed ut iudex qui eſt ad vindictā malefactorū: laudem vo bonoꝝ. aut penes actum cōparatu3 ad finē qui finis eſt reduci in diuina. In eo ꝙ pticipat ptātem dei ꝛ ſic eſt ꝑprietas quarta que eſt potēter in diuinam ptātem bene ordinatā reducte aut penes id qd̄ ꝯſequit ex actu cōparato ad obiectu3 ꝛ finē ꝛ hoc eſt aſſimilatio ad ꝑmā cām ptātis: ꝛ penes hoc accipit penultima que eſt ad potētiam cauſalem primā quantū fas aſſimilāte. Et per hoc patet ſolō ad totum. ¶ Articulus 22°.

d Einde queritur

de hijs trib9 in cōmuni ordinibus. Et querit de numero ꝛ de ordine ipſo. Uident enim debere eē plures: q2 ſicut dñatio ita eſt libertas ꝯditio nobilitatis pſone: ꝛ ita penes libertatē accipi debet vnus ordo. Preterea beatus Dionyſius 4° de diuinis nominibus cap° 2°. loquit de rege regum dño dñoꝝ ꝛ deo deoꝝ. ergo videt cum oīa iſta dona ſint cōmunicabilia penes iſta debeāt accipi aliqui ordines. Et precipue hoc videtur ex uerbis Dionyſij qui dicit in fine eiuſdē capl'i ſic. Sanctos aūt ꝛ reges ꝛ dños deos uocāt eloquia in ſingulis pncipaliores ornatus. Per quos duo dona que ex deo ſunt accipiētes illoꝝ. ſ. donoꝝ diſtributionis ſimplicitatē circa ſui ipſoꝝ differētias multiplicant: ꝛ quoꝝ. ſ. donoꝝ uarietatē pmi puiſiue ꝛ deiformiter ad vnitatē ſui ipſoꝝ congregatū. Ex hoc accipitur ꝙ hec dona accipiunt primi ꝛ īfundūt ſecūdis ꝛ primi deiformiter ſecūdi aūt multipl'r circa ſui ipſoꝝ differētias. Et hec vident oīa cōuenire diſtinctioni hierarchiarū ꝛ ordinu3. ergo videt ꝙ penes hoc deberēt accipi ordines alij. ¶ Preterea querit de ordine ptās enim videt plus dicere q̄3 virtus q2 virtutē ordinatam. ergo ꝫm rōnem partiū totius ptātiui deberet poni ante. ¶ Solutio dicendū ꝙ ordines huius hierarchie accipiunt penes potētiam maieſtatis mouētē3 ꝛ gubernātem mūdu3. ¶ Hec aūt potētia tres habet gradus ꝛ nō plures. ſ. potētiam que ſupeſt nō cōmiſcēdo ſe alicui eorū: que mouet ꝛ gubernat ꝛ coercet ꝛ cōtinet omnia mota ꝛ gubernata: ꝛ hec mirant in deo dñationes ꝛ in munere accipiūt pro poſſibilitate eoꝝ. Et ꝙ hoc uerum ſit accipit ex dictis Bernardi 19° ſermone ſuper cantica ubi dicit ſic. Diligūt ꝛ dñationes deum cur neſcio quid ſubtilius ſublimiuſq3 indagare de chriſti interminabili atq3 irrefragabili dñatu laudabiliq3 quidā preſumptione ferunt ꝙ. ſ. ubiq3 terrarū vniuerſitatis nō ſolum potens ſed ꝛ pſens ſupra infraq3 obſequi rectiſſime uolūtati ſue curſus tēpoꝝ: motus corpoꝝ: nutus mētiu3 ordine utiq3 pulcherrimo cogat idq3 cura ta3 vigili ut ne pūcto quidē aut iota vnū (ut dicit) hoꝝ oīum debitu3 ſubtrahere famulatu3 nullatenus liceat. opa tñ tam facili ut turbationē ſeu anxietatē ullam oīno gubernator nō ſentiat. ꝛ hoc eſt qd̄ dicit Dionyſius dñationis inceſſanter appetentem. ¶ Hanc potentiam ꝯſequit alia que mouet ꝛ gubernat res ptingēdo ultra ultimū potētie nālis ꝛ penes hanc accipiuntur virtutes. Et conſequit tertia que tñ eſt victorioſa ſup contrariū per motū boni ꝛ penes hanc accipiunt poteſtates. Et per hoc patet ordo ꝙ ptās in virtute ꝛ virtus in dñatione ſed nō cōuertit ꝫm exigētiam partiū totius ptātiui. Et ꝫm ꝙ dicit Dionyſius ꝙ inferioꝝ dona ſupioꝝ ſunt excellenter ꝛ nō ꝯuertit. Per hoc patet ſolutio ad ultimū queſitū. ¶ Ad primum ergo dicēdū ꝙ libertas nō dicit officiu3 potentie alicuius: ꝛ ideo l3 ſit de dignitate pſone: nō tamē penes ipſam debet ſumi ordo aliqs. q2 ſicut dicit phus primo metha^ce. dicimus hoiem liberu3 qui ſuiipſius cauſa eſt: officiū aūt eſt ſup cām alioꝝ. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ regnū ꝛ ſanctitas ꝛ diuinitas dicūt dona cōmunia ꝛ non ſpecialia. Regnū enim eſt (ut dicit Dionyſius ibidem) oīs finis ꝛ ornatus ꝛ legis ꝛ ordinis diſtributio. Et bonum importat per intētionē finis: ornatus aūt importat decens ꝫm honeſtatē ꝛ rōnem. q2 ſicut dicit phs in fine ethice. Oīa honeſta rōni cōcordant. lex aūt dicit obſeruātia3 iuris ꝛ mādatorū. ordo vo dicit poſitionē vniuſcuiuſq3 in gradu ꝑprio ꝛ actu: ꝛ patet ꝙ oīa iſta cōmūia ſunt. Sanctitas aūt eſt ab omni imūdicia libera ꝛ perfecta ꝛ oīno imanifeſta mūdicia ſiue puritas. Cum enim ſit triplex mūdicia. ſ. ex cōtagine terrenoꝝ mālium ꝛ ex collatione peccati ꝛ ex ingnatione reliquiaru3 peccati ꝛ terreſtreitatis erit ſanctitas mūdicia libera ab omni huius ingnatione. Dicit aūt libera per remotionē māliū terrenoꝝ. Et d2 oīno imanifeſte in hitu ꝛ affectu ꝛ ope p remotionē pctoꝝ ꝛ religarū pcti. D2 pfecta per ꝯtactū finis. Unde ex hijs patet ꝙ etiam illud cōe eſt nō ptinēs ad officiū ſpeciale. Diuinitas aūt eſt que oīa videt puidentia ꝛ bonitate pfecte oīa circūſpiciēs ꝛ cōtinens ꝛ ſe ipſa implens ꝛ excedēs oīa puidētia ipſa fruentia. Primo enim puidet deus res per bñplacitū ꝛ ꝯñter bonitate pfecta que eſt diſtēſiua eē circūſpicit qñ ubiq3 in natura rei terminos eſſentiales cōſtituit ꝛ cōtinet in eē cōſtituta ꝛ implet ſeipſa quātū vnicuiq3 eſt poſſibile. ſ. per eſſe viuere ſentire ꝛ intelligere: nō ita ꝙ ſit materiale eē vniuſcuiuſq3 ſed cauſale ꝛ exemplar. Et hoc eſt qd̄ dicit ꝙ excedit oīa puidētia ipſa fruētia. ¶ Ex hijs iterū patet ꝙ oīa hec cōmunia ſunt l3 de9 incōmunicabilis ſit. ſicut etiā ea que diſtribuunt a rege. Cōmunia ſunt l3 rex ſit vnus ſolus. Dñatio aūt (ut ſupra dictum eſt) eſt in nō peioꝝ exceſſus tñ ſed ꝛ oīs ꝛ pulchrorum ꝛ bonoꝝ pfecta ꝛ oīmoda poſſeſſio uera ꝛ cadere nō ualens fortitudo. Et oīa illa ptinēt ad diſtinctionem gradus ꝛ officij. ¶ Ad aliud aūt qd̄ obijcit de Dionyſio dicendū ꝙ nō intelligit ꝑmos ꝛ ſecūdos ꝫm diſtinctionē ordinum in ope ſed potius in receptione donoꝝ cōtrariu3. Et ideo dicit ꝙ primi in vnoquoq3 ordine dicunt ſancti ꝛ reges ꝛ dñi ꝛ dij: q2 illi uarietatē donoꝝ hoꝝ in oībus actibus eoꝝ ꝯgregant ſimpl'r ad vnu3. Hoc eſt circa hoꝝ ſimplicitatem ꝛ vnitatē. ſecūdi aūt ſunt qui hec dona habēt in parte ꝛ nō quo ad oēs actus ſed vnus ad vnum ꝛ alter ad alium. ꝛ ideo dicunt illi multiplicare uarietatē illoꝝ donoꝝ circa ſuas differētias. Et eſt ſimile de regno qd̄ in rege eſt in vno ꝯgregatu3. in inferioribus autem eſt multiplicatum ꝫm differentias eorum in quibus vnuſquiſq3 ſubditur regi. ¶ Articulus 23°.

d Einde queritur

de hierarchia hoꝝ trium ordinum de qua dicit Dionyſius ꝙ media celeſtiū aioꝝ diſpoſitio deiformes habens ꝑprietates purgat quidem ꝛ illuminat ꝛ pficit (quēadmodū dictū eſt) a diuinis illuminationibus inditis uel ꝫm ꝑpriam hierarchiā diſpōnum uel per viā mediam ſecūda manifeſtatione delatis. Ex hoc videt ꝙ act9 hierarchie iſtius in ordine ſit duplex. ſ. pfici inditis illumi-

nationibus diuinis a deo uel per primã hierarchiam ⁊ ita non erit uera diſtinctio ſupra dicta que ſupponebat ꝙ media hierarchia cõuerti hẽret ad primã hierarchiã ſm acceptionẽ illuminationũ. Siſr hoc erit cõtra Dionyſiũ qui dicit ꝙ hoc eſt oĩno diuina ordinatione diuinitus ꝓmulgari per primã. ſcðã diuinis participare illuminationib⁹. ℂ Solo dicim⁹ ſm pdicta ꝙ qcqd põt iferior põt ſupior: ⁊ ideo dicit Dio⁹ ꝙ media hierarchia illuminat dupl'r. ſ. a deo ⁊ ſupiorib⁹. ſed illumiari a deo eſt cõmune: illuminari aũt a prima hierarchia eſt ꝓpriũ ei ⁊ etiam qñ illuminat a deo ſunt illuminationes dela te manifeſtatione ſcða. q: (ſicut ſupra dictũ eſt) ptãs recipiẽdi illuminationes in media hierarchia ⁊ in pma nõ eſt equalis: ⁊ ideo cuꝫ manifeſtatio illuminatiõis ſit ſm facultatẽ eius qui illuminat erit in pma hierarchia manifeſtatio illuminationis pma ⁊ in media ſcða in poſtrema tertia. Et per hoc patet ſolutio.

ℂ De tertia hierarchia.

c **Onſequenter** tranſeundum eſt ad tertiã hierarchiã de qua querunt duo. ſ. de ordinib⁹ in ea poſitis: ⁊ de ipſa hierarchia. ℂ De ordib⁹ aũt querũtur duo. ſ. de ſingulis: ⁊ de oĩb⁹ in cõi. ℂ De ſingulis querunt tria. ſ. de pncipatibus archangelis ⁊ angelis. ℂ De pncipatibus querunt duo. ſ. quid ſint ⁊ de proprietatibus eorum. ℂ Articulus 24⁹.

a **D primum pce**ditur ſic. Dicit Gregorius. Principatus uocant qui ipſis quoq; bonis angeloꝝ ſpiritib⁹ pſunt qui ſubiectis alijs dum que ſunt agẽda diſponunt eis ad explenda diuina myſteria principant. Et videt falſum qð dicit ꝙ bonis angeloꝝ ſpiritibus preſunt. q: Dionyſius dicit ꝙ iſima hierarchia ꝯuertit ſup humanã: ſic pncipatuũ ⁊ angelorum ⁊ archãgeloꝝ manifeſtatiuũ ornatũ humanis hierarchijs perſe inuicẽ preſidere ſupple arbitrandum eſt. ℂ Per hoc videt eſſe cõtra Bernardum ad Eugenium 5⁹. Putemus pncipatus quoꝝ moderamine ⁊ ſapiẽtia oĩs in terris pncipatus ꝯſtituit regit limitat trãſfert mutilat. Hoc idem videt haberi in Daniele. Princeps perſarum reſiſtit mihi ⁊ nemo fuit adiutor meus mihi michael princeps ueſter. Et in Deutero. Statuit terminos populoꝝ iuxta numerũ angelorũ dei. ſm aliquam tranſlationẽ qð exponit Dio⁹ de pncipatib⁹ iuxta quoꝝ diſpõnem diſponunt in terris pncipatus. ℂ Itẽ Bernardus 19⁹ ſmone ſup cantica. Sunt pncipat⁹ qui deuꝫ altius ſpeculantes ⁊ liquido puidẽtes vniuerſitatis pncipium eſſe ⁊ pmogenitũ oĩs creature ⁊ tãta perinde dignitate pncipat⁹ donant terrarũ hẽant ptãtem quaſi de ſũmo quodã rerum cardine regna ⁊ pncipatus quoſlibet pro arbitrio mutare ⁊ ordinare dignitates pro quoꝝ meritis faciũt pmos nouiſſimos ⁊ nouiſſimos primos deponũt potẽtes de ſede ⁊ exaltant hũiles. ℂ CONTRA oĩa hec videt eſſe qð dicit Bernardus in ſũma pdicti ſmonis ſic. A principatibus deus diligit ob eternam ⁊ originalẽ illã virtutẽ que eſſe ⁊ eſſendi pncipiuꝫ omni creature eſt ſupiori ⁊ inferiori ſpũali ⁊ corporali attingẽs uſq; ad finẽ fortiter. Ex hoc videt ꝙ principatuum ſit cõuerti in deũ ſm ꝙ ipſe eſt creator reruꝫ ⁊ nõ ſm diſpõnem pncipatuũ terrenoꝝ. qð eſt cõtra Gregorium dicentem. ꝙ ſunt nõnulli qui acceptis virtutibus elemẽtorũ hoium merita tranſcẽdũt cũq; bonis meliores ſunt: electis quoq; ſupioribus pncipant. Quo ergo iſti ſedẽ ſuã niſi inter pncipatuum numeros accipiunt. ℂ Solutio dicẽdũ ꝙ pncipes dicunt angeli accipientes illuminatiões ⁊ ptãtem ad diſpões pncipatuũ terrenoꝝ. Id aũt qð dicit Gregorius nõ intelligit ꝙ actus hierarchiarũ ꝓprius ſit ſup angelos conuerti. Sed quia in poſtrema hierarchia ordo altior eſt ordine ideo dicit ꝙ angelis principant. ℂ Ad auctoritatẽ aũt Bernardi dicẽduꝫ ꝙ intelligit hoc de eo qð ꝯſequit ex actu pncipatuum ſm ꝯuerſionẽ in deum ex hoc enim ꝙ ſic ordinat pncipatus hoium mirant eſſe pncipẽ ⁊ principiũ creaturarũ attingentẽ ubiq; ordinãdo ⁊ tranſmutando creaturas ⁊ res. ℂ Articulus 25⁹.

s **Ecundo queritur** de proprietatibus pncipatuũ quas enumerat Dionyſius 9⁹ cap⁹ celeſtis hierarchie dicẽs. Manifeſtat enim ipſa quidẽ celeſtiũ pncipatuũ noĩatio illud deiformiter principale ⁊ ductiuũ cum ordine ſacre ⁊ pncipalib⁹ ⁊ decentiſſimis virtutibus ⁊ ad ſuppncipale pncipiũ eas. ſ. celeſtes eſſentias ul'r cõuerti ⁊ alias hierarchice ducere ad illud ipm quãtũ poſſibile formari pncipiũ manifeſtareq; ſupeſſentialẽ eius ordinationẽ ornatũq; pncipaliũ virtutũ. Querit ergo de hoc qð dicit deiformiter principale. hoc enim videt eſſe pme hierarchie ⁊ non poſtreme. ℂ Preterea ductiuũ cum ordine ſacro ⁊ pncipalibus ⁊ decẽtiſſimis virtutibus videt cõuenire virtutibus ⁊ nõ pncipatibus. ℂ Item nõ videt proprium eſſe ad ſupprincipale pncipiũ ꝯuerti ſed poti⁹ ad mediã hierarchiã a qua accipiũt illuminationes. ℂ Preterea qð dicit ꝙ alias hierarchice dicũt nõ videt ꝯuenire illis de poſtrema hierarchia que tñ ducunt ⁊ non ducunt. ℂ Solutio dicimus ꝙ quedã iſtarũ ꝓprietatũ accipiũtur penes accipe illuminationẽ. ⁊ quedaꝫ penes cõmunicare. Et penes communicare quideꝫ accipit quarta que eſt ⁊ alias hierarchice ducere ad illud ipm quãtuꝫ poſſibile formari pncificũ principiũ. Poſtrema enĩ hierarchia ducit humanã ⁊ vnus ordo aliũ quãtum põt formari pncipio pmo qð dicit pncificũ. q: omne pncipiuꝫ ⁊ omnẽ pncipatũ facit ⁊ ꝯſtituit. Penes ſuſcipe aũt illuminationẽ eſt triplex cõſideratio. ſ. ad ſbam pncipatus ⁊ ad actum ⁊ ad effectũ ꝯſequentẽ. ℂ Quo ad ſbaꝫ eſt prima ꝓprietas que eſt pncipiũ illud deiformiter principale manifeſtare. Et dicitur pncipium ibi a pncipatu ⁊ nõ a prioritate illuminationũ q: ſic (ut dictũ eſt) prima manifeſtatio illuminationũ eſt in pma hierarchia: ſcða in ſcða ⁊ c̃. Et dicit deiformiter ad dĩam ꝯſtitutiõis pncipatus humani. Penes actum aũt eſt duplex opatio. ſ. penes ſuſcipe illuminationem: ⁊ ſic accipit ꝓprietas tertia que eſt ad ſupprincipale principiũ ul'r eas conuerti: ⁊ penes reducere illuminationeꝫ acceptam ad opus. Et iuxta hoc accipit ſcða que eſt ductiuũ cum ordine ſacro ⁊ pncipalibus ⁊ decẽtiſſimis virtutibus. Et dicitur ductiuũ q: pncipatũ accipit ad manuductionẽ eorũ qui in pncipatu ſunt ꝯſtituti. virtutes aũt nõ ſupponunt hic ordinẽ ſpecialem. Sed accipit hic virtus (ut dicit phus in 7⁹ ethicoꝝ) ꝙ virtus eſt optimorũ opatiua lꝫ nõ opet ibi circa delectationes ⁊ triſticias: ſed circa exigẽtiã proprij officij. ⁊ dicunt ille decẽtes per cõparationẽ ad honeſtum qð debet ꝓmouere princeps ſicut dicit in yſaia Princeps ea que ſunt digna pncipe cogitabit. ⁊ dicunt principales a principatu ut prius dictum eſt. Similiter cum dicit ſuperprincipale principiuꝫ dicit ſuperprincipale qð eſt ſuper principatũ. Penes cõparationẽ auteꝫ ad effectum cõſequenteꝫ accipit proprietas ultima que eſt manifeſtare ſupereſſentialem eius ordineꝫ ornatũq; principalium virtutum. Et dicitur ordinatio ſupereſſentialis conſtitutio in principatu ab eſſentia prima que eſt ſuper omnes eſſentias. Ornatus aũt dicit ex concurſu optimorũ habituum ad propriũ actum officij exequendum. Principales autẽ virtutes accipiunt ſm modum ſupradictum. Hec enim manifeſtantur inquantuꝫ ſunt imago principatus primi. Qð autem ſunt imago primi conſequuntur ex ſubſtantia ⁊ actu principatus.

ℂ De ſcðo ordine medie hierarchie. ſ. de archangelis.

d **Einde queritur** de ar/
changelis. Et queruntur duo: ſcilȝ quid ſit officium eorum. Et de eoꝝ proprie/ tatibus. ¶ Articulus 26us.

a **Ad primum proce**ditur ſic.

Dicit Gregorius qui ſumma annunciāt archā geli uocant̄. Et reddit rōnem dicēs. greca enim lingua angeli nuncij archangeli ſummi nuncij uocant̄. ¶ Ui det̄ aūt ꝙ penes hoc nō diſtinguat̄ aliquis ſpecialis or do. Sūma enim nūciare ꝛ nō ſumma nō ſunt actus dif ferētes ſpecie. ergo illi actus nō ſunt officia differētia ſpe cie. ergo neqȝ ordines. ¶ Itē hoc accipit̄ ex uerbo Gre gorij qđ dicitur infra. Sunt nōnulli qui diuine largita/ tis munere refecti ſecretorum celeſtiuȝ ſumma ꝛ capere preualent ꝛ nūciare. quo ergo iſti niſi inter archāgeloꝝ numeruȝ deputant̄. Ex hoc patet ꝙ in humana hierar/ chia archāgeloꝝ actus nō cōſtituit in aliquo officio ſpe/ ciali. ergo videt̄ ꝙ neqȝ in angelica. ¶ Item Bernar/ dus in 5o ad Eugenium. Putemus eſſe archāgelos qui cōſcij myſterioꝝ diuinoꝝ nō niſi ob pcipuas ꝛ maximas cauſas mittuntur. Sed illi de prima hierarchia magis ſunt cōſcij myſterioꝝ ergo magis ſunt archangeli. Et ſi forte dicat̄ ꝙ ab actu miſſionis dn̄r archangeli. Hoc pa tet nō eſſe uerū q: mitti cōuenit multis de media ꝛ po/ ſtrema hierarchia. Unde penes mitti nō eſt ordo ſpecia lis. Cuȝ ergo in determinatione archāgeloꝝ nō ponan tur niſi illa duo penes ꝯſciam ſecretoꝝ erit determina/ tio archāgeloꝝ: ꝛ ſic ſequit̄ ꝑmū incōueniēs. Et hoc ex/ preſſe dicit Bernardus 19o ſmone ſup cantica. Porro archāgelos ut eis aliqđ differētius ab hijs qui ſimplici/ ter angeli ſunt tribuamus: mirabilr̄ credo delectat ꝙ ꝛ ipſis quoqȝ eterne ſapiētie cōcilijs familiarius admittū tur eademqȝ per ipſos locis quoqȝ ſuis atqȝ tpibus ſum mo moderamine diſpēſant̄. ¶ Solutio dicēdum ꝙ ar chāgeloꝝ officiū eſt accipe illuminationes ad reuelatio nem eoꝝ que ſunt ſupra naturā ſicut icarnatio filij ꝛ cō/ ceptus ſterilis ꝛ huiuſmodi. ꝛ illa dicunt̄ ſumma a bea/ to Gregorio. Angeloꝝ aūt officiū īfra determinabitur. ¶ Ad id qđ obijcit̄ dicēdū ꝙ ptes ptātiue diſtiguūtur penes īferiores ꝛ altiores actus (ut ꝑus dictū eſt) ꝛ ideo cum nūciare talia que ſumma ſunt addat aliqđ ſup nū/ ciare talia que ptinēt ad cōmunē cuſtodiā aiaꝝ erit ſpe/ ciale officium archāgeloꝝ diſtinctū ab officio angeloꝝ. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ conſcia ſecretoꝝ magis conue/ nit ſupioribus q̄ȝ inferioribus: ſed tñ ab illis nō deno/ minatur: q: hoc non eſt ultimum eorū ſm ſua officia ut ſupra dictum eſt. ¶ Articulus 27us.

s **Ecundo queritur** de pro
prietatibus archāgeloꝝ de qbus dicit Dio9 ſic. Ipſa aūt archāgeloꝝ ſanctoꝝ eqpotens quidem eſt cele ſtibus pncipatibus. eſt eni ꝛ eoꝝ ꝛ angeloꝝ (ut dixi) hie rarchia vna ꝛ diſpoſitio. Uerūtamē qm̄ qdē non eſt hie rarchia nō ꝛ ꝑmas ꝛ medias ꝛ ultimas virtutes habēs archāgeloꝝ ſanctus ordo cōmunicatiue hierarchia me/ dietati extremorū recipit̄. Medietati hoc eſt in medio extremoꝝ hierarchie. ꝛ cōmunicatiue hoc eſt ꝙ uterqȝ cōmunicet. Unde ſequit̄ etenim ſacratiſſimis pncipati bus cōmunicat ꝛ ſanctis angelis ipſis quidē ſanctis pn cipatibus q: ad ſupprincipalē principatū pncipaliter cō uertit̄ ꝛ ad ipm̄ (ut poſſibile) reformat̄ ꝛ angelos viuifi cat ſm bene ordinatos eius ꝛ pordinatos ꝛ inuiſibiles ducatus. Iſtis ergo. ſ. angelis q: ꝛ pphetice eſt ordina/ tionis diuinas illuminatiōes hierargice per ꝑmas vir/ tutes ſuſcipiēs ꝛ angelis eas deiformiter nūcians ꝛ per angelos nobis manifeſtans ſm ſanctā vniuſcuiuſqȝ di uinoꝝ illuminatoꝝ analogiā. ¶ Querit̄ ergo ꝑmo de hoc qđ dicit archāgelos eſſe eqpotētes celeſtibus prin/ cipatibus ꝛc. ꝛ cum hoc medios eſſe inter pncipatus ꝛ angelos. ¶ Preterea ſm ꝓprietates eſt diſtinctio ordi num: q: ordines quoꝝ eſt ꝓprietas vna vident̄ eē vnus ordo. ſed cōuerti ſupprincipalē pncipatum prius fuit aſ/ ſignatuȝ pncipatibus ꝛ modo aſſignat̄ archāgelis ergo vident̄ eſſe vnus ordo. ¶ Preterea querit̄ quis ſit pro pheticus ordo de quo loquit̄ in ꝓprietatib9 illis in qui/ bus conuenit cum angelis inter eas ꝓprietates. dicit ꝙ cōuenit ei illuminationes diuinas ſuſcipe ꝛ angelis nū ciare. ergo videt̄ ꝙ ꝯueniat archāgelis illuminationes nūciare angelis. ¶ Solutio dicēdū ꝙ eqpotētia intelli git̄ in actu hierarchie: medietas aūt in diſpōne ordinis ꝛ ita nō eſt cōtrarietas. medietatē aūt illaꝝ oñdit nomē. archāgelus enim pnceps eſt ꝛ nūcius ab archos ꝙ eſt pnceps ꝛ angelus ꝙ eſt nūcius. Proprietates autē aſſi gnate quatuor ſunt in quarum tribus cōmunicat cum principatibus ꝛ vnica cum angelis. Et ille quib9 cōmu nicat cum pncipatibus accipiunt̄ ſm duos modos act9 hierarchie ꝓprios. qui ſunt conuerti in ſupius ad ſuſce/ ptionē illuminatiōis: ꝛ cōuerti in iferiores ad cōmuni cationē eiuſdē: ꝛ hoc ultimo modo accipit̄ ꝑma ꝛ tertia que eſt ꝙ angelos viuificat ꝛc. Et dr̄ viuificare reordi/ nare ad uerū vnū per infuſionē multarū illuminationū infuſio iſta dicit̄ ducatus bene ornatus ad ꝓportionem illuminationis ad actum ꝛ ordinat9 per cōparationē ad gradū ꝛ finē ꝛ inuiſibilis per modū illuminationis que eſt ſpūalis ꝛ intelligibilis. ¶ Scđm ſuſcipe vo illumi/ nationes ſunt due ꝓprietates: ꝑma ꝛ ſcđa. quarū prima eſt ſm actū ſuſceptionis: hec. ſ. q: ad ſupprincipalē prin/ cipatū principalr̄ cōuertit̄. ſcđa vo eſt quātū ad effectuȝ illuminationis recepte. ¶ Et hoc eſt q: ad ipſum (ut eſt poſſibile) reformatur. reformatio enim eſt effectus illu/ minationis recepte. Et dicit̄ ſupprincipalē pncipatum: hoc eſt pncipiū illuminationū ptinentiū ad reuelationē ſupra mūdanoꝝ de quibus ſupra dictū eſt. Sed hec pro prietas cōuenit pncipatibus inquātū eſt pncipiū illumi nationū ptinentiū ad pncipat9. ꝓprietas autē ea in qua conuenit cum angelis eſt recepta a ſuperioribus nūcia re. ſed non oportet ꝙ modus nūciandi ſit idem.

¶ De angelis.

d **Einde queritur** de an
gelis. Et queruntur duo: ſcilicet quid ſit officium eorum. Et de proprietatibus eo rum. ¶ Articulus 28us.

Ad primum proceditur ſic.

Dicit Gregorius ꝙ illi dicunt̄ angeli qui mini ma nūciant. Angeloꝝ enim uocabuluȝ eſt nomē officij ut dicit Gregorius. Qđ nō videt̄ q: minima nunciare minime hierarchie videt̄ eſſe ꝓpriū. ſed minima hierar chia eſt hoiuȝ ergo hoc erit humane hierarchie ꝛ hoc vi det̄ dicere Gregorius ſic. Sūt pleriqȝ qui parua capiūt ſed tñ eadē hec parua pie annūciare fratrib9 nō deſiſtūt Iſti itaqȝ in angeloꝝ numerū currūt. Item ſm Bernar duȝ nō videt̄ eſſe hoc officiū angeloꝝ qui dicit ad Euge nium 5o. Putemus angelos dici eos qui ſinguli ſingu/ lis hoibus dati credunt̄ miſſi in miniſteriuȝ ſm Pauli doctrinā ꝓpter eos qui hereditatē capiūt ſalutis de qui bus ſaluator. Angeli eoꝝ ſemp vident facieȝ pr̄is. ergo videt̄ ꝙ officiuȝ angeli neqȝ ſit minima nunciare neqȝ etiam cuſtodire: ſed potius abyſſuȝ iudicioꝝ dei effectui mācipare. Dicit enim ſic in 19o ſmone ſup cantica. An/ gelica creatura irrepcuſſa mētis acie intuet̄ diuinoꝝ iu/ dicioꝝ abyſſum multā: quoꝝ ſumme equitatis ineffabi li delectatione beata gloriat̄ inſup effectui ea per ſuum miniſteriū mancipare ac palā fieri ſemp gloriat̄. ¶ Si vo aliquis dicat ꝙ intelligit hoc de ſupioribus angelis

patet ꝙ hoc non eſt uerū q: ibidem cōtinue dicit ꝙ dili
git ab angelis deus ob iudicioꝝ ſuoꝝ ſummā equitatē.
Ab archāgelis vero ob cōcilioꝝ ſummā moderationem.
¶ Solutio dicēduz ꝙ ſm ꝓprietatē hierarchie que di/
ſtinguunt ſm deſceſum illuminationū que illuminatio
nes deſcēdūt per annūciationes: pmus actus angeloꝝ
eſt nūciare: ꝯſequēs ſuadere ⁊ cuſtodire. ¶ Ad hoc aūt
qd obijcit dicēdū ꝙ minima dicunt reſpectiue ⁊ nō ab
ſolute ſ; reſpectu eoꝝ que annūciant p archāgelos que
ſunt maiora q: illa ſunt pcipue cauſa ſalutis ptinētia ad
redēptionē in ſigno uel in re. Signuz enim exhibitum
eſt antiquis pribus ⁊ res nobis: ſicut infra cuz de cuſto/
dijs angeloꝝ diſputabit hēt determinari. Per hoc etiaz
patet ſolutio eius qd obijcit de Bernardo ad Eugeniū
quia ibi determinat actus ꝯſequēs ⁊ nō pmus. ¶ Ad
id aūt qd obijcit de canticis dicēdū ꝙ abyſſus multa iu
dicioꝝ altitudo diuitiarū ſapientie ⁊ ſcie dei de hijs que
ptinēt ad ſalutē ſinguloꝝ. ſ. ꝙ vnus uocat per grām ⁊ al
ter iuſte reprobat per culpā. Hec effectui mācipant per
angelos: ⁊ hec ſ; minima ſint reſpectiue ad archāgelos
ſ; Gregoꝛm tn̄ ſimplr ſunt maxima. ¶ Articulus 29°.

s **Ecundo queritur** De pro
prietatibus angeloꝝ quas videt Dio° tangere
mixtim cuz ꝓprietatibus archāgeloꝝ: ubi dicit ꝙ archā
geli cum angelis ꝯueniūt q: eis ꝓphetica eſt ordinatio
diuinas illuminatiōes hierargice per pmas virtutes ſu
ſcipiēs: ⁊ angelis eas deiformiter nūciās ⁊ per angelos
nobis manifeſtās ſm ſanctā vniuſcuiuſqꝫ diuinoꝝ illu/
minatorū analogiā. dicit enim Dio° ꝙ angeli cōpletiue
cōſumāt oēs celeſtiū aioꝝ diſpōnes: ⁊ ideo eoꝝ eſt pro/
prium tn̄ a ſupioribus accipe ⁊ nobis nūciare. ¶ Sed
videt ꝙ hoc ſit falſum: q: quoꝝ eſt vna intellectualis na
tura illoꝝ modus illuminādi eſt vnus ſicut patet in ho/
minib° qui oēs illuminant in ſpeculo ⁊ enigmate. ergo
cuz angeloꝝ omniū ſit vna intellectualis natura videtur
ꝙ ipſoꝝ illuminatio ſit vniformis. Et ita videt ꝙ iferio
res nō recipiunt a ſupioribus. Et hoc videtur expſſius
dicere Dio° in de celeſti hierarchia cap° 5° ſic dicens. Ni
ſi quidā quis ⁊ hoc dixerit cōmunes eſſe oēs angelicas
noīationes ſm oīum celeſtiuz virtutū in deiforme ⁊ ex
deo datū lumen ſubiectionē ⁊ ſupeminentē cōmunica/
tionem. Ex hoc accipitur ꝙ oēs dnr angeli ꝓpterea qd
lumini diuino equalr ſubijciunt ⁊ cōmunicāt ipſum ⁊
ita vnus non recipit ab alio. Item ibidem dicit Cōmen
tator. Notādū ꝙ ſanctus pater pdicet cōmunes eē oīuz
angeloꝝ noīationes ex nouē ordinibus pro eo ꝙ cōmu
niter illuminantur a deo ſpecifica in dei lucis datione.
¶ Item beatus Bernardus in 5° ad Eugeniuz. Crea
tura celi videt uerbum ⁊ in uerbo facta per uerbum. Et
ſubiungit infra. Optimū vidēdi genus ſi nullius egue
ris adeſſe qd libuerit te ꝯtētus. alioqn iuuari aliqn̄ ob/
noxiuz fieri eſt minuſqꝫ a pfecto illo minuſqꝫ liberum.
¶ Ex hoc accipit ꝙ ſi vnus angelus accipit ab alio illu
minationes ꝙ ſit ei obnoxius. qd eſt incōueniēs cū nō
ſint obnoxij niſi ſoli deo. Preterea in luminibus corpo
ralibus ita videmus ꝙ quanto magis eſt multiplicatio
medioꝝ tāto minor claritas luminis: ſicut patet in luna
que illuminat a ſole: ⁊ aer a luna: ⁊ terra ab aere. Que
ritur ergo utrū ſilr ſit in illuminationib° angelicis. Si
enim ita ſit hoc videt eſſe incōueniēs cuz dicat chriſtus
in euāgelio ꝙ angeli vidēt ſemp faciē pris. Preterea vi
dent ex hoc ꝙ oēs nō viderēt deum imediate ⁊ ſicut eſt
¶ Solutio dicēdū ꝙ duplex eſt illuminatio. ſ. ptinens
ad beatitudinē ⁊ ptinēs ad actuz officij. ⁊ illa que perti/
net ad beatitudinez imediate fulget ſup oēs angelos. ni
hilominus tn̄ videre deū in beatis ptinet etiā ad beati/
tudinē. illa vero que ptinēt ad actum officij poſſunt deſcē
dere a ſupioribus ad inferiores ⁊ pōt fieri ſine medio:
ut ſupra dictum eſt. q: qcqd pōt potētia iferior pōt potē/
tia ſupior: ſed nō cōuertit. ¶ Sed tn̄ qn̄ deſcēdunt per
ſupiores in inferiores nō ex hoc ſequit ꝙ aliqd mediū
ſit inter inferiores ⁊ deum: q: nō in aliquo ſigno creato
cognoſcibilis alicuius ſupiores infundunt illuminatio
nes inferioribus: ſed in cognoſcibili increato qd eſt de°
ipſe ſ; lumē receptū in ſupioribus ⁊ iferioribus non ſit
equale: ⁊ hec patent oīa ſupra in qōne de theophanijs.
¶ Ad aliud dicendū ꝙ ſ; potētia intellectiua in ange/
lis ſm genus ſit vna: nō tn̄ oportet ꝙ ſit ſm ſpēm vna. ⁊
ſi ſm ſpēm eēt vna nō adhuc oportet ꝙ pſpicacitas itel/
ligētie ſit vna: ⁊ ideo ſ; illuminationes oēs ſint in uerbo
⁊ per uerbū: nō tn̄ oportet ꝙ eodē modo. Sed quedam
cōuertunt ad uerbuz imediate ⁊ pma manifeſtatiōe (ut
dicit Dio°) ⁊ quedā ad uerbū ꝓut eſt in medijs ⁊ mani
feſtatione tertia. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ oēs ſubijciūtur
lumini diuino (ut dicit Dio°) ſed nō equalr q: in domo
pris māſiones multe ſunt. ⁊ quedā ſunt in ſummo. que
dam in medio. ⁊ quedā in poſtremo. Et ſilr itelligitur
dictū Cōmētatoris. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ inſtruct° ſit
obnoxius inſtruēti qn̄ inſtruens auctor eſt inſtructiōis
ſed qn̄ annūcians tn̄ tunc inſtructus ſit obnoxius ei ex
cuius parte ⁊ auctoritate pmo annunciat: ⁊ talis inſtru/
ctio eſt inter angelos: vnde inferiores nō fiunt obnoxij
ſupiorib° ſed ſoli deo. ¶ Ad aliud dicēduz ꝙ duo ſunt
in illuminatione. ſ. cognoſcibile diſtinguēs intellectum
⁊ hoc eſt idē in oībus (ut patet in ſupra dictis) ⁊ lumē ele
uās intellectū ad viſionē cognoſcibilis: ⁊ hoc ſ; ſit vnius
nature in oībus nō tn̄ eſt equale in ſupioribus medijs
⁊ poſtremis. ⁊ ex hoc non gn̄atur aliqua obſcuritas ſed
maior ⁊ minor diuini luminis pticipatio non eſt ſimile
de hoc ꝙ dictuz eſt de ſole ⁊ luna ⁊ aere ⁊ terra. Sed ſi/
mile eēt ſi ſol illuminaret lunā exn̄do in luna: ⁊ luna ae
rem pn̄tando ei ſolem ⁊ ſic deinceps. ¶ Ad ultimum
patet ſolutio per ſupra dicta. ¶ Articulus 30°.

d **Einde queritur** de iſtis trib°
ordinibus in cōmuni. Et videt ꝙ plures eē de
beant. plura enim officia ſunt circa humana qꝫ pncipa/
tus. ⁊ cum illa nō aſſignent angelis ⁊ archāgelis: videt
ꝙ aliquos ordines ſpeciales debeamus hēre ad officia
illa. ¶ Item in ſpūalibus ſunt tres ordines ſacri. ſ. pre/
ſbyteratus diaconatus ⁊ ſubdiaconatus. ⁊ cū hierarchia
humana ſumat iuxta angelicā videtur ꝙ tres ordines
ſumantur iuxta tres ordines ſacros. Et hoc patet eſſe fal
ſum q: tres ordines ſacri nō cōpetūt officijs triū ordinū
inferioris hierarchie. ¶ Item videt ꝙ nō ſint niſi duo
q: inferior hierarchia nō ſunt niſi prelati ⁊ cum ſumatur
iuxta inferiorez hierarchiā Angeloꝝ noſtra hierarchia
videt ꝙ hierarchia angeloꝝ nō ſint niſi duo. ¶ Iuxta
hoc iterū querit de ordine illoꝝ triū ⁊ quomō reducan
tur ad partes totius ptātiui. ¶ Solutio dicēdū ꝙ ſicut
prima hierarchia ſumitur ſm aſſiſtere deo. ſcda aūt ſm
actus ptinētes ad gubernationē mundi: ita tertia penes
actus ptinētes ad diſpōnes hoīum. Hoīes aūt diſponū
tur tripr. ſ. ſm plationes que oēs reducunt ad principa
tus: q: oēs plationes diſponunt per pncipes. Eſt etiaz
diſpoſitio hoīuz in annūciatione eoꝝ que ptinēt ad ſalu
tem multitudinis alicuius. Et eſt diſpoſitio hoīuz in an
nūciatione eoꝝ que ptinēt ad ſalutē ſinguloꝝ. Et penes
hec tria accipiunt pncipatus archāgeli ⁊ angeli. Et ſunt
iſte partes totius ptātiui q: actus angelorū ſupponit in
actu archāgeloꝝ. qui enim maxima nūciat pōt minora
nūciare. Silr actus archāgeloꝝ ſupponit in actu princi
patuū: q: per hoc diſponit principatus terrenus a prin/
cipatibus celeſtibus ꝙ notificant ⁊ reuelant eis maio/
ra que ptinēt ad bonū ſtatū oīum. ¶ Dicendū ergo ad
primū ꝙ oīa talia officia reducunt ad pncipatū. ¶ Ad
aliud dicēdū ꝙ ſilr tres ordines ſacri partes ſunt princi

patus ſpūalis ⁊ ideo ad principatus reducunt. ¶ Uel dicendū ꝙ ſunt partes angeloꝝ qui hn̄t nūciare ptinētia ad cōmunē ſalutē ſinguloꝝ. ⁊ videt uelle Dio⁹ cum dicit ꝙ ideo ſacerdotes ⁊ epi dn̄r angeli q: officiū habēt angeloꝝ. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ penes plātos ⁊ ſubditos nō diſtinguunt ordines interioris hierarchie ſed penes actus de quibus dictū eſt. ¶ Articulus 31⁹.

a **Einde queritur** de hierarchia in cōmuni hoꝝ trium ordinū quis ſit act⁹ ꝓprius iſtius hierarchie. Et ſi dicat ꝙ cōuerti ſuper homines eſt actus ꝓprius. Uidet ꝙ hoc non eſt uerum: cum etiam virtutū ⁊ ptātū ſit cōuerti ſup hoīes. ¶ Itē querit de hoc qđ dicit Dio⁹. Excellentiſſimā quidem enim diſpōnem cū ipſo occulto prima ordinatione proximantē clam formās: extimādū eſt ordinare ſapientiā. Scđa ꝟo que cōplet a ſanctis dn̄ationibus ⁊ virtutib⁹ ⁊ ptātib⁹ ꝑncipatuū ⁊ archāgeloꝝ ⁊ angeloꝝ hierarchie preeſſe. Prima quidem hierarchia manifeſtius. ſecūda ꝟo que eſt poſt eā occultius. ꝑncipatuū ꝟo ⁊ archāgelorum ⁊ angeloꝝ manifeſtatiuā diſpōnem humanis hierarchijs per conſequētia pcipere. Ut ſit per ordinem ad deum aſcēſus ⁊ conuerſio ⁊ communicatio ⁊ vnitas. Et ex hoc videt ꝙ ſuprema hierarchia circa occultiſſimum eſt: ⁊ media circa manifeſtius: ⁊ ultima ſiue īfima circa manifeſtiſſima. Et hoc videt eſſe cōtra predicta ubi eſt dictū ꝙ pma hierarchia videt manifeſtatiōe pma: ⁊ media manifeſtatione ſecūda: ⁊ ultima manifeſtatione tertia. Et hoc accipiebat ex uerbis Dionyſij. ¶ Preterea querit que ſit dr̄ia inter aſcēſionē cōuerſionē cōmunicationē ⁊ vniōnē: de qbus in auctoritate habita Dionyſi⁹ facit mētionē. ¶ Solutio dicēdum ꝙ actus hierarchie huic ꝓprius eſt illuminationū pceptio ad reductionem hierarchie humane ptinētiū. ¶ Ad aliud aūt qđ obijcitur de virtutibus ⁊ ptātibus dicēdū ꝙ hn̄t actum ptinētem ad gubernationē mūdi qui tn̄ ordinat ad ſalutē electoꝝ vnde ꝙ cōuertunt ſup hoīes hoc eſt actus eoꝝ ꝯſequēs ⁊ nō ſubalis. ¶ Ad aliud qđ obijcit de Dionyſio dicendū ꝙ dup^{x} eſt. ſ. ſimplr ⁊ quo ad nos. ⁊ hic loquit Dio⁹ de manifeſto quo ad nos. alibi autē loquebat de manifeſto ſimplr. ¶ Ad ult^{m} dicēdū ꝙ quatuor enumerata a Dionyſio differūt ita ꝙ duo ptinēt ad motū in deū: alia ꝟo duo ad effectū ex motu ꝯſequentē. aſcenſus enim ⁊ ꝯuerſio ptinēt ad motū in deum. Primum ꝑm cōparationem ad terminū ad quem. 2^{m} ꝑm cōparationē termini a quo. alia ꝟo duo. ſ. cōmunicatio ⁊ vnitas ſunt effectus ꝯſequētes ex motu. Et pmū ptinet ad participationē grē. ſcđm aūt ad vnionē ad ſubam diuinam que per ſeipſam exiſtit in beatis. ¶ Articulus 32⁹.

c **Onſequenter** tranſeundū eſt ad quartū mēbrum ſupioris diuiſionis quod eſt utrum ordines manebūt poſt diē iudicij uel non. videt ꝙ ſic. In ſenteñ. enim dicit ꝙ ordines diſtincti ſunt ꝑm gradus nature. gradus aūt nature nō euacuabūtur ergo neq3 ordines. ¶ Item creatura rōnalis uel eſt in via uel eſt in pria. Sed angeli nō ſunt in via ergo in patria. nihil aūt eorū que ſunt in patria eſt ex parte ⁊ nihil euacuabit niſi qđ ex parte eſt: ergo ordines angelorū nō euacuabunt. ¶ Item ſi vnus euacuaret cū eadem ratio ſit de oib⁹ oēs euacuarent: ergo ſeraphin ⁊ cherubin euacuarent qđ falſum eſt q: angeli in ppetuū diligerēt ⁊ cogſcerēt. ¶ CONTRA glo. ſup 15° cor. i. dicit ꝙ dum durat mūdus angeli angelis. hoīes hoib⁹ demones demonibus pſunt oibus autē collectis ceſſabit oīs plātio. ¶ Item officia angeloꝝ quorūdā ptinēt ad quedā opa ſicut miracula facere. arcere demones. ordinare ꝑncipatus ⁊ huiuſmodi. Hoꝝ aūt uſus non erit poſt diē iudicij ergo videt ꝙ ordines nō ſint perpetui.

¶ Solutio dicēdū ꝙ ſicut in ſcripturis innuit videtur ⁊ Dionyſius dicit. Oēs ordines diſtinguunt penes illuminationes reducētes in deum. Et hoc patet in viſione Ezechielis ubi appuit ſimilitudo ſeraphin: apparuit etiam ſimilitudo rotarū in qbus figurabat rota mundi currens in rota diſpōnis angeloꝝ: ⁊ hoc expſſius eſt in alia viſione ubi quidā īmediate ſunt circa deū. alij autē primas accipiūt ab illis qui ſunt medij. alij aūt ſequunt illos qui ſunt ultimi ⁊ ſup hoc fundat Dio⁹ tractatū ſuū. Unde etiam dicit ꝙ ſic per ordinē eſt ad deū aſcenſus: ⁊ ideo ſupiores ⁊ medij ⁊ inferiores eaſdē illuminationes accipiūt. ſ. pmanētes ad reductionē hierarchie humane. Et cum illa fuerit reducta poſt diē iudicij talis deſcēſus illuminationū nō erit: ⁊ ideo plātio hierarchiarū quo ad hoc ceſſabit tam in ſupioribus q3 in iferioribus ſtabit tn̄ in fine ſuo. ſ. in cōpleta ⁊ pfecta reductione inferioꝝ. Silr ordines ꝑm diſtātiā beatitudinis manebunt quia aliter in domo patris non eſſent māſiones multe. ¶ Ad primū ergo dicendū ꝙ quo ad illos gradus manebūt ordines. ſ. quo ad actus in tali deſcenſu illuminationis in quali modo ſunt. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ natura angelica ꝑm ſtatum ſue beatitudinis eſt in patria. Sed ꝑm ſuū effectū quātū ad aliquē actum eſt ꝑm cōditionē vie: ⁊ ideo quo ad hoc ceſſabit. Ad aliud patet ſolutio. ¶ Sunt tn̄ quidā qui dicunt quorūdā ordinum actus euacuari ⁊ nō oiū. illi enim ordines qui denominant a plātione ſicut dn̄ationes ⁊ inferiores oēs ceſſabunt: ⁊ ideo dicit apoſtolus. Cum euacuauerit omnem ptātem ⁊ ꝑncipatū ⁊ virtutē ⁊ dn̄ationem. illi aūt qui denoiant ab actu cōuerſionis in deum nō ceſſabūt q: ſunt ꝑm conditionē patrie ⁊ nō vie. Sed cum ꝑm dicta Dionyſij illuminationes mediarū que exigunt ad propria officia deſcēdāt a primis: ideo ſi officia medioꝝ ⁊ iferiorum ceſſabunt in aliquo actu oportet ꝙ deſcēſus illuminationū ad hos actus ceſſent. Et hoc pcipue videtur ex hoc (ſicut ſupra dictū eſt) ꝙ circa dn̄m ꝓcedentē ad conuerſionē noſtre hierarchie apparuerint ⁊ ſupremi ⁊ medij ⁊ inferiores ſicut patuit in viſione yſaie ⁊ ezechielis De hoc tamen expreſſius habebitur in qōne de cuſtodijs angeloꝝ. ¶ Articulus 33⁹.

a **Einde queritur** quare oēs celeſtes eſſentie dicant angeli ⁊ virtutes. Cū enim angeli ſint in infimo gradu ⁊ ab infimo nō fiat denoiatio cōmunis. videt ꝙ ab illo nō debeāt denominari oēs celeſtes ſpūs. ¶ Preterea angelus idē eſt ꝙ nūcius (ut dicit Gregorius) ſed ſupiora agmina ab īfimis nō recedūt: ergo nō cōuenit eis eſſe nūcios. ¶ Similiter obijcit de virtutibus. virtus enim eſt nomē ꝓprietatis nō ſube: ergo videt ꝙ ſube celeſtes a virtute nō debent hēre nomē. Si forte dicat ꝑm Dio^{m} ꝙ iferioꝝ dona ſupiores hn̄t excellenter: ⁊ ideo q: angeli tenent infimū ordinē ſupiores noiant angeli. ¶ CONTRA angelus ꝑm ſuū nomē nō videt importare donū dignitatis: ergo ſi denoiant a donis ſpūs celeſtes ptinētibus ad dignitatē nō denoiabunt angeli. Preterea dicit dionyſius neq3 enim ſuppoſitā ꝓprietatē facile eſt tam a nobis diſcretarū virtutū oino annectere eſſentijs in ꝯuerſione incōfuſe angelicoꝝ ornatuum ordinationis. ſenſus eſt ꝙ ſuppoſitā ꝓprietatē. i. dignā ſanctarū virtutū a nobis diſcretarū. ſ. ꝑm ꝯueniētiā ſpecialis ordinis que ſupra diſcernimus nō eſt facile annectere eſſentijs minoribus. i. ſpiritus de inferioribus ordinib⁹ annectere dico hoc eſt applicare in conuerſione qua. ſ. nomē vnius ordinis conuertit ſup alium. Incōfuſe ordinationis ordinate angelicoꝝ ornatuū hoc eſt donorū a quibus hn̄t angeli ornatū ⁊ ordinē ſpecialem. Ex hoc videt ꝙ donum vnius ordinis nō poſſit cōuerti ſup aliū ſine cōfuſione ⁊ ita nullum nomē ordinis alicuius erit cōmune.

¶ Silr obijcit de ſolutione Dionyſij quare oēs dicun
tur virtutes dicit enim q: in tria diuidunt ſm ſe ſupmū
dana rōne oēs diuini intellectus in eēntiā virtutē ⁊ opa
tionē cum ſimul oēs aut eoꝝ quoſdā inobſeruate.i.ſine
diſtinctione huius uel illius celeſtes eſſentias:aut cele/
ſtes uocamus virtutes eas peryphraſticos.i.circūlocu/
tione de qbus ſmo eſt.i.de qbus ſpecialr intēdimus di
cere ſigre nos extimādum. Ex ea que per ſingulos eſt
eēntia uel virtute hoc eſt ex cōmuni noīe eēntie ⁊ ex cō
muni noīe virtutis que cuilibet ꝯueniūt. Ex hoc accipi
tur ꝙ a noīe ordinis ſpecialis qui dicit virtus nō deno
minant oēs ſpūs virtutes:ſed a virtute cōmuni que eſt
in oībus. ¶ Sed tūc querit cū eſſentia etiā ſit nomen
cōmune uel opatio quare nō hēmus aliquē ordinē ſpe
cialē qui dicat eēntia ⁊ aliquē qui dicat opatio:ſicut ha/
bemus vnū qui dr virt⁹. ¶ Preterea nō videt diuiſio
ſufficiēs in eēntiā virtutē ⁊ opationē ſm ea que cōmu/
niter inueniunt in angelis cū etiā dicant intellectus ⁊
mētes ⁊ animi ⁊ ſpūs. Juxta hoc iterū querit que ſit rō
diuiſionis aſſignate ⁊ que ſit dria nominum dictorum.
¶ Jtē cum inferioꝝ dona ſupiores hēant ⁊ nō ecōuer/
ſo:quare ſacerdotes ⁊ pontifices in eccleſiaſtica hierar/
chia dicunt angeli. ¶ Solo dicimus ꝙ angelus eſt no
men cois opatiōis omnium ordinū. Angelus enim eſt
nomē multiplr dictū. dicit enim angelus ab actu ⁊ pro
prietate nūcij. actus aūt nūcij eſt miſſio ad remotū. ad il
los enim qui ꝓpe ſunt nō mittit nūcius ſed perſe uocā
tur. ꝓprietas aūt nūcij eſt referre ⁊ reuelare nūciū. ⁊ hoc
modo angelus eſt nomē ſpecialis ordinis qui mittitur
ad partē diſtātē eccleſie que eſt militās ⁊ reuelat ea que
ꝑtinēt ad ſalutē. Dicit etiam nūcius a cōmuni oſtēſione
uoluntatis alicuius:ſicut Damaſcenus uerbuꝫ in uoce
dicit eſſe angelū intelligētie ⁊ ſic ab opatiōe cōmuni di/
cit angelus eſſe in ſpiritibus celeſtibus:q: in deſcēſu il/
luminationū ſupiores nūciant medijs ⁊ medij iferiori/
bus id qđ de diuina cognitiōe ꝑceperūt:⁊ hoc mō chri/
ſtus etiam dicit magni ꝯcilij angelus. Redit ergo ſolu/
tio ad hoc ꝙ a tali opatione cōmuni celeſtes ſpūs dicū/
tur angeli ⁊ non a proprietate ſpeciali. Et per hoc patet
ſolutio ad pm. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ per hoc non rece/
dunt ſupiora agmina ab infimis ꝙ coiter nūciant ⁊ q:
nō mittunt ad diſtans ſed potius illuminādo reducunt
in diuinā cognitionē cācellarios ⁊ cōmāſionarios eiuſ/
deꝫ domus. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ Dio⁹ nō intēdit ibi
reddere rōnem quare oēs dicant angeli:ſed q: non eſt
incōueniēs ſupiores nomine inferioꝝ noīari qñqꝫ. Si
enim ſua rō eſſet ſufficiēs tūc etiā ſeptē ſupiores dicerē
tur archāgeli ⁊ ſex ſupiores dicerent ꝑncipatus ⁊ ſic de
alijs. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ bene cōcedimus ꝙ nullus
ordo denoīat a ſpeciali alterius q: ſic ſigtionis cōfuſio
introduceret. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ ſpūs celeſtes de/
noīant a ꝟtute cōi que nālis eſt oībus ⁊ nō ab illa que
eſt donū ſpeciale medij ordinis. ¶ Ad aliud aūt quod
querit quare nullus ordo dicat eſſentia uel opatio. Di/
cendū ꝙ eſſentia nō eſt nomē cōmune ad naturā ⁊ gra
tiam ſed cōuenit tm̄ nature:⁊ ideo cū ordines a differē/
tijs grarū ad officia ꝑtinētium diſtinguant nullus ordo
pōt denoīari eēntia. Opatio ꝟo eſt ꝯſequēs ois officia.
Eſt enim officium(ut dicit Tullius)congruus actus.i.
cōgruitas ad actum ꝑſone ſm ſtatū patrie:⁊ ideo cuꝫ ſit
cōſequēs omne officiū nullū officiū habet ab eo deno/
minari. Uirtus aūt cum dicat ultimū potētie dicit potē/
tiam ſpecificā:⁊ ideo cum omne officiū ſit in genere po
tētie actiue virtutis nomē officio ſpeciali pōt denoīari.
Similr cum virtus rōnem potentie habeat pōt etiā no/
men eſſe cōmune:⁊ hoc mō accipit in p°ethicoꝝ ubi di
cit phus. Uidemus clariſſimas virtutes utputa militarē
yconomicā ⁊ theoricā.i.doctrinalē virtutē ſub ciuili eē.
Primo aūt mō accipimus in p° de celo ⁊ mūdo ſicut pri
us diximus. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ eſt ꝑfectio ſubſtā
tie ſpūalis ad opus in cōmuni ⁊ eſt ꝑfectio eius ad opus
in ſpeciali qđ ꝯuenit ei ſm ꝓprietatem nature tm̄. Di/
co aūt opus in cōmuni ad naturā ⁊ grām ⁊ officiū ⁊ or
dinem:ꝑfectionē ad opus in cōmuni determinat Dio⁹
per diuiſionē ſuā. eſſentia enim eſt principiū virtutis ut
ſubm principiū paſſionis. virtus aūt eſt ꝑncipium opa/
tionis. Sed intellectus ⁊ mens ⁊ animus dicūt ordinē
ad opus ſpecialr ſm naturam cōueniēs. Et mēs qdem
ſm Damaſcenū dicit a metiēdo q: metit intelligibilia:
⁊ ideo dixit Pythagoras ꝙ homo ſentiēs ⁊ ſciēs eſt mē
ſura oīum rerū:q: aliter iſtoꝝ habet ſenſum ⁊ alter ſciē/
tiam. Et p hus dicit ꝙ ſcia eſt mēſura rerū ⁊ ſenſus pro/
pter eandē cām. q: ſic vnus intellectus ſm ſubaꝫ ⁊ crea
tus numerat itelligibilia ita vnus ſenſus ſenſibilia eiuſ
deꝫ ſenſus. Jntellectus aūt dicunt a virtute intellectiua
que ſimplex eſt ⁊ ſimplicium ⁊ non cum fantaſijs ſicut
intellectus humanus cum nec a motu uoluntario ani/
mi eſt quemadmodū neqꝫ uoluntas ut dicit Anſelm⁹.
Homo aūt nō dicit animus q: nō inueniunt in ipo alij
motus ſicut motus corporis ⁊ uegetabilis ⁊ huiuſmodi
Dicit tm̄ qñqꝫ animus ab aīa mouēte ⁊ ponit pro iraſci/
bili ⁊ ſic ſumitur in 3° de aīa ubi dicit phus. ꝙ in aīa rō/
nali uoluntas ſit ⁊ in iraſcibili deſideriū enim ⁊ animus
⁊ ſic nō accipit animus pro noīe ſpirituū celeſtiū. Spi/
ritus aūt(ſm Gregoriū)eſt nomē nature:vnde qui facit
angelos ſuos ſpūs. Sed tunc ſpūs eſt multiplr dictum.
Proprie enim dicit ſpūs corpus ſubtile luminoſuꝫ me/
dium inter corpus ⁊ aīam principiū ⁊ inſtrumētuꝫ vite
qui diſcurrit in corpore ſm yſaac ut lumen in mundo.
Et hic diuidit in ſpm̄ aīalem ⁊ vitalē ⁊ nālem. quoꝝ pri
mus habet ſitum in cerebro. ſcđus in corde. ⁊ tertius in
epate. Silr diſtinguit Auguſtinus 12° ſup Geneſim ad
lram ſpm̄ in plura mēbra. Dicit enim vno mō ſpiritus
quicqd nō eſt corpus ⁊ eſt aliqd ⁊ ſic ſumit ſpūs cōmu/
niter. Et dicit ſpūs aer:⁊ dicit ſpūs nūcius(ſicut habet
in pſalmo)Jgnis grādo nix glacies ſpūs ꝓcellaruꝫ. Et
dicit ſpūs aīa ſiue pecoris ſiue hoīs:ſicut ſcriptū eſt. qs
ſcit ſi ſpūs hoīs aſcēdat ſurſum ⁊ ſpūs iumētoꝝ deorſuꝫ.
Dicit etiam ſpūs ipſa mens aīe rōnalis ut eſt quidem
tanqꝫ oculus aīe ad queꝫ ꝑtinet imago ⁊ agnitio dei de
quo dicit apoſtolus. Renouamini ſpū mentis ueſtre ⁊
induite nouū hoīem qui ſm deū creatus eſt. Cuꝫ alibi
de interiori hoīe dicat qui renouat. Jn agnitiōe dei ſm
imaginē eius qui creauit illuꝫ. Dicit etiam ſpūs vis aīe
quedā mēte iferior ubi corporaliū rerū ſimilitudines re
ꝓmunt. ⁊ ſic ſumit pa cor. 14°. Orabo ſpū orabo ⁊ mē/
te:pſallā ſpū pſallā ⁊ mēte. Dr etiā ſpūs icreat⁹ ſic de⁹ tri
nitas. Et iterū ſpūs dr vna ꝑſona in trinitate. ſ. ſpūs ſcūs.
Silr Aug⁹ dicit ibidē ꝙ corpus ſanctoꝝ in reſurrectiōe
erit ſpūale:q: miris modis ad oēm facultateꝫ ⁊ incorru/
ptionē ſpūi ſubdet ⁊ ſine ulla indigētia corpaliū alimen
toꝝ ſolo viuificabit ſpū:nō ꝙ incorporeā ſubaꝫ ſit habi/
turū. Silr ſpūale dicit ſenſus myſticus ſcripture ſm ꝙ
cōſueuit dici ꝙ ſpūalis ſenſus eſt moralis allegoricus ⁊
anagogicus. ¶ Ad ultimū dicēdū ꝙ(ſicut dicit Dio⁹)
ꝙ ulī ⁊ ſuppoſita maioꝝ ornatuuꝫ virtute relinquit ulti
mi hoc eſt virtute ornatuū maioꝝ angeloꝝ nō hn̄t virtu
te ulī ⁊ ſuppoſita hoc eſt uliter ⁊ ſuppoſite ſic ſcilꝫ ꝙ ife/
riores dona ſupioꝝ quo ad oēs actus hēant ⁊ eminēter.
Unde ſequit mediā enim ⁊ ꝓportionalem participant
iuxta vnā ſimul cor in eū cōiūctiuā ſocietateꝫ qualr ſan
ctoꝝ cherubin ordo participat ſapiētiā ⁊ ſciam altioreꝫ.
Sub ipſis aūt eſſentiarū diſpōnes participāt quidem ⁊
ipſe ſapiētiaꝫ ⁊ ſciam particularem tm̄ ad illos ⁊ ſubiectā
⁊ quidē oīno in participatiōe eē ſcie ⁊ ſapiētie cōmune
eſt oībus deiformibus intellectibus:cōmune aūt ⁊ pri/
mo:ſecūdario aūt n equaqꝫ cōmune. Sꝫ ſicut vnicuiqꝫ
ꝓpria diffinit analogia. Hoc aūt ⁊ de oībus diuinis mē

tibus nõ foꝛtaſſis quis errans diffinit. Etenim ſicut pꝛi mi abũdãtius hñt minorũ ſcias pulchꝛas ꝓpꝛietates ſic hñt. Ultimi eas pꝛioꝝ nõ tñ ſilr ſed ſubiecte. Nihil ḡ(ut extimo)inoꝛdinatũ ſi ⁊ ſm nos ſummũ ſacerdotem in angelum theologia uocat iuxta virtutẽ ꝓpꝛiã participantẽ angeloꝝ ⁊ ꝓphetica ꝓpꝛietate ad manifeſtã eoꝝ ſimilitudinẽ quãtũ poſſibile hoibus extẽtum. Et dicit̃ ꝓphetica ꝓpheias a ꝓcul fando q: nũciando loquunt̃ ea ⁊ reuelãt que ꝓcul ſunt ſup nr̃aꝫ cognitionẽ. ¶ Artic^{o} 34°

a **Einde queritur** De ꝯnexione ⁊ ſynagoga angelice diſpõnis. ¶ Uidetur enim ꝙ cõnexionẽ non hẽant in oꝛdinibus q: per oꝛdines diſtinguunt̃. Similiter in hierarchijs videtur: actus enim hierarchiarũ ſpecialiũ nõ reducunt̃ ad vnum aliquem actum cõmunẽ qui ſm rem oibus hierarchijs cõueniat. Si foꝛte dicat̃ ꝙ quelibet hierarchia in ſuis oꝛdinibus habet cõnexionẽ ⁊ ſynagogã ⁊ nõ vna hierarchia cum alia. ¶ CONTRA oia oꝛdinata per ſupꝛemum mediũ ⁊ extremũ cõueniũt ⁊ ꝯnectunt̃ in aliquo vno cui ſm diuerſos reſpectus ꝯuenit ſupꝛemũ mediũ ⁊ poſtremũ angeli ſic oꝛdinant̃ ergo cõueniũt ⁊ connectunt̃ in aliquo vno. qḋ cõcedimus dicẽtes ꝙ quadruplex eſt cõnexio angeloꝝ. ſ. cõnexio hierarchiarũ oium in mõ recipiẽdi illuminationes diſtincta ſm triplicem ꝓpoꝛtionẽ ſupꝛa determinatã. ſ. ad illuminationeꝫ diuinaꝫ ſm ꝙ eſt diuina infuſibilẽ tñ angelo ⁊ ad illuminationem que eſt ab angelo in angelũ ⁊ ad illã que eſt ab angelo ſed iſuſibilis eſt homini. Cõmune aũt in iſta cõnexiõe eſt oꝛdo diuinus ⁊ ſcia ⁊ actio(ut ſupꝛa determinatum eſt)⁊ de illa cõnexione determinat Dio^{o} cap^{o} x^{o} ubi ait de receptione ſynagoge angelice oꝛdinatiõis ſic dicẽs. Manifeſtãtes aũt ſunt oẽs angeli eoꝗ ante ipoꝝ ſunt ipſi quidẽ honorabiliſſimi dei mouẽtis ſupple ſunt manifeſtatores: ꝓpoꝛtionalr̃ aũt ceteri ex deo motoruꝫ ſupple ſunt manifeſtatores tñ enim cãm ſupeſſentialis armonia diuina vniuſcuiuſꝗ ⁊ rõnalium ⁊ intellectualium ſacro oꝛnatu ⁊ oꝛdinata ductione ꝓuidit quantum ipſe hierarchiarũ vnuſqſꝗ oꝛdo ſacer ⁊ decẽter poſitus eſt. alia cõnexio eſt triuꝫ oꝛdinũ in vnaquaꝗ hierarchia hñs cõmunẽ ipm actum hierarchie in modo recipiẽdi illuminationes: ⁊ hñt ſupꝛemũ ⁊ mediũ ⁊ poſtremũ in oꝛdinibus in ea poſitis. Et de hac cõnexione dicit Dionyſius ibidem ſic. Cõnexa eſt itaꝗ ſicut ipſa quidẽ honorabiliſſima circa deũ aioꝝ diſpoſitio ex ꝑfecta illuminatione oꝛnata imediate in eam. ſ. illuminationẽ attendẽdo occultioꝛ ⁊ manifeſtioꝛ diuinitatis illuminatione purgat̃ illuminat̃ ⁊ ꝑficit̃. occultioꝛ quidẽ tanq̄ꝫ inuiſibilioꝛ ⁊ magis ſimplificata ⁊ vnificata: manifeſtioꝛ ṽo ut ante data ⁊ ꝑmo lucẽs ⁊ ulterioꝛ ⁊ magis in ea(ut opoꝛtet)foꝛma effuſa. i. ſimilitudine diuia. Et ſubiũgit de cõnexione ſecũde dicẽs. Ab ipſa aũt iterũ ꝓpoꝛtionalr̃ ſecunda ⁊ a ſcḋa 3^{a} ⁊ ex 3^{a} ſm nos hierarchia ſm ipſam bene oꝛnãtis oꝛdinationis legẽ in armonia diuina ⁊ analogia ad ſimul ois boni oꝛnatus ſuppꝛincipale ꝑncipiũ in ꝯſumatione hierarchie reducet̃. Tertia cõnexio eſt ſubarũ in vno oꝛdine hñtium cõmune donũ illius oꝛdinis ⁊ primũ ⁊ mediũ ⁊ poſtremuꝫ illius oꝛdinis in modo participãdi illud donũ ſm excellentiã maiorẽ ⁊ minorẽ ꝑſonarũ illius oꝛdinis: ⁊ hanc tangit Dio^{9} ibidem armonia diuina ⁊ ipſam per ſingulas ſpecialr̃ dicẽdum diſpõnem ipſis diuinis armonijs diſcernit ꝓpter qḋ ⁊ ipſos diuiniſſimos ſeraphin ipſi theologizant alterũ ad alteruꝫ clamare apte in hoc(ut eſtimo)declarantes qñ theologicas ſcias ipſi pꝛe ceteris tradũt. Quarta connexio eſt illuminationũ in eadẽ ꝑſona exñtiuꝫ hñs cõmunem illuminationẽ ipſam. diſtinctionẽ aũt per pꝛimum mediũ ⁊ ultimũ in hijs ad que cognoſcẽda illuminãtur ⁊ hanc tangit ibidẽ etiã Dio^{9} dicẽs. Addiderim etiaꝫ ⁊ hoc foꝛtaſſe nõ incõgrue: q: ⁊ ſm ſeipm vnuſqſꝗ ⁊ celeſtis ⁊ humanus animus ſpeciales habet ⁊ pꝛimas ⁊ medias ⁊ ultimas oꝛdinationes ⁊ virtutes adductas ꝑ vnũ quẽꝗ alium hierargicarũ illuminationũ ꝓpꝛias anagogas ꝓpoꝛtionalr̃ manifeſtãs. Ex hijs patet ſolutio.

¶ De ṽtute aſſiſtrice ⁊ miſtratiua. Q̄ō octaua.

c **Onſequenter** Reuertẽdum eſt ad pꝛimã diuiſionẽ cuius quartum mẽbꝛũ tractãdũ eſt. ſ. de virtute aſſiſtrice ⁊ miſtratiua. ¶ Circa quod querunt̃ ſeptẽ. ꝑ^{o} de virtute aſſiſtrice. 2° de virtute miniſtratiua. 3° utrum oẽs miniſtrent ⁊ aſſiſtãt. uel utrum aliqui miniſtrent ⁊ aliqui aſſiſtãt. 4° de miniſterio eorũ qḋ eſt cuſtodia. 5° de numero ⁊ noibus cuſtodiẽtiũ. 6° de motu ipoꝝ. 7° de locutionibus ipſorum: quia motus ⁊ locutio ad miniſteriũ exigunt̃. ¶ Circa ꝑmũ querunt̃ duo ſ. qd ſit aſſiſtẽ: ⁊ qḋ ſit opus aſſiſtẽtiũ. ¶ Articl's ꝑm^{9}

a **D pꝛimum proce**ditur ſic. Dicit Gꝛegorius ꝙ aſſiſtũt qui ſic ꝯtẽplatione intima ꝑfruunt̃ ut ad explenda oris opa minime mittãtur. Et ex hoc videt̃ accipi ꝙ aſſiſtere eſt ꝯtemplatione intima ꝑfrui ⁊ ad exteriora nõ mitti. ¶ Et tunc querit̃ que dicat̃ intima ꝯtẽplatio. eſt enim ꝯtẽplatio dei in ueſtigio ex imagine: ergo intima erit illa que eſt in ſpecie que eſt per hoc qḋ eſt in deo ⁊ deus ipſe. alia ṽo per exteriora que nõ ſunt deus: ſed in ꝯtẽplatiõe per ſpẽm nõ eſt diſtinctio angeloꝝ: q: oium beatitudo eſt ita ꝙ videt per ſpẽm. Cum ergo in virtute aſſiſtrice diſtinguant̃ ab inferiorib^{9} ſuꝑiores ſm Gꝛegoriũ: videt̃ ꝙ aſſiſtere nõ debeat exiſtere per intimã contẽplationem. Si foꝛte dicat̃ ꝙ intima ꝯtẽplatio nõ dicit̃ quelibet viſio per ſpẽm ſed ea que eſt per imediatã receptionẽ theophaniaruꝫ. ¶ CONTRA Dñatiões nõ recipiũt imediate theophanias que tñ a ſanctis dñr aſſiſtere ⁊ nõ mitti. ¶ Pꝛeterea videt̃ ꝙ virtus aſſiſtrix non diſtinguat inter angelos: q: dicit Gꝛegori^{9}. Hoc quoꝗ de ipſis angelis ⁊ ſanctis agminibus qui mittunt̃ certũ tenemus q: ⁊ cuꝫ ad nos ueniũt ſic exterius implent miniſteriũ: ut tñ nunq̄ꝫ deſint interius per ꝯtẽplationẽ ⁊ mittunt̃ ⁊ ſibi aſſiſtunt q: ⁊ ſi circũſcriptus eſt angelicus ſpũs ſumm^{9} tñ ſpirit^{9} qui deus eſt circũſcriptus nõ eſt: angeli itaꝗ ⁊ miſſi ante ipm ſunt: q: quocũꝗ miſſi ueniãt intra ipm currunt. ¶ Iteꝫ videt̃ per Aug^{m} in 4° ſuꝑ geneſim ad lr̃am ſic dicentẽ. In patria ſemꝑ dies eſt in ꝯtẽplatione icõmutabilis ueritatis: ſed ueſpera in cognitione creature in ſe ipa. Semꝑ mane ex aſſurrectione ex hac cognitione in laudẽ creatoris: q: nõ ibi aſcẽſum ſuꝑioris lucis ſed inferioꝝ cognitionis diſtinctiõe ſit ueſꝑa: neꝗ mane tanq̄ꝫ nocti ignorantie ſcia matutina ſuccedat: ſed ꝙ ueſpertinam cognitionẽ in gloriã etiam ꝯditoris attollat. Cum igit̃ cognitionẽ ſequat̃ opus ⁊ indifferẽter oibus angelis ſimul ꝯueniat cognitio de ſuꝑioribus ⁊ inferioribus videt̃ ꝙ male diſtinguant̃ ſuꝑiores ab iferioribus per aſſiſtere. ¶ Item querit̃ utrũ hoc ꝙ dicit̃ ꝯtẽplatio intima ſm ꝙ ponit̃ in diffinitione eius qḋ eſt aſſiſtere ſit reſpectu cuiuſlibet cognitionis in deo uel reſpectu alicuius determinate. Et ſi dicat̃ pꝛimo modo tunc ſequitur pꝛimũ incõueniẽs. ſ. ꝙ ſi diſtingueret̃ ꝯtẽplatione intima ꝑtinẽte ab beatitudinẽ ꝙ ſic inferiores nõ imediate cõtẽplarent̃ qḋ falſum eſt. ¶ Si 2° mõ tunc querat̃ qd ſit illud cognoſcibile. Et ſi dicat̃ ꝙ eſt id qḋ ꝑtinet ad diſtinctionẽ officioꝝ tunc ſequit̃ iterũ ꝙ dñationes nõ aſſiſtunt. ¶ Pꝛeterea querit̃ utrũ virtus aſſiſtẽ intelligat̃ ex oꝛdine nominũ aſſiſtentiũ ⁊ videt̃ ꝙ ſic. q: dicit Gꝛegorius ⁊ Dio^{o} ꝙ virtutes ⁊ opa eoꝝ intelligimus ex nominibus eoꝝ: ⁊ ſi ſic eſt cum tñ tres oꝛdines ſuperioris hierarchie dicant actus ꝯuerſionis in deuꝫ videt̃ ꝙ tñ

tres oꝛdines ſupiores aſſiſtant. Et hoc videt̃ per Diom
qui dicit ꝙ tm̄ hij tres oꝛdinant̃ in ueſtibulis circa virtu
tem. ¶ Solutio dicēdū ꝙ aſſiſtere dicit̃ tribus modis
ſcilꝫ quo ad ſtatū beatitudīs: ⁊ quo ad ſtatū hierarchie:
⁊ quo ad ſtatum oꝛdinationis que eſt pars hierarchie.
¶ Et ſm primū modū dicit̃ aſſiſtere cōtēplari facie ad
faciē ⁊ nō diſtant per ꝯtēplationē ſpeculi ⁊ enigmatis: ⁊
hoc aſſiſtē cōuenit oib⁹ beatis. ¶ Secūdo mō dicit̃ aſ
ſiſtere imediate circa trinitatē oꝛdinari nō quo ad quā/
cūqꝫ cōtēplationē ſed quantū ad modū recipiēdi illumi
nationes ptinentes ad officia angelica ⁊ ſic tm̄ aſſiſtunt
tres oꝛdines prime hierarchie ⁊ diſtant due hierarchie
inferiores eo ꝙ nō imediate illuminationes a deo reci
piūt. ¶ Tertio mō dicit̃ aſſiſtē ſm ꝓprietatē actus oꝛdi
nis deo appꝛopinquare repugnari miſſioni ad exterius
⁊ ſic quatuoꝛ oꝛdines aſſiſtūt. ſ. tres ꝑme hierarchie ⁊ do
minationes. cuius rō ſupꝛa explanata eſt: dn̄ationes eni
per hoc ꝙ dicunt eleuationē ab omni ſubiectione repu
gnāt officio miniſterij ⁊ miſſionis ad exteriora. Et hoc
ultimo mō ſumit̃ aſſiſtere qn̄ diuidit̃ cōtra miniſtrare.
¶ Dicēdū ergo ad primū ꝙ ſi vis fiat in aſſiſtere ut tm̄
in 3ª ſignificatione ſumat̃ tunc intima cōtēplatio erit re
ceptio illuminationis ad actum ducētem oꝛdinē in deū
⁊ per rōnem nois repugnātē miſſioni ad exterius. Si
aūt cōmuniter ſumat̃ aſſiſtere tunc nō eſt inconueniens
id qđ cōcludit̃ in obiectione. ¶ Ad id qđ obijcitur de
Gregorio ⁊ Dionyſio dicēdū ꝙ ipſi determināt aſſiſte/
re qđ eſt in ſtatu patrie in cōmuni. ¶ Ad illud qđ que
rit̃ reſpectu cuius cognoſcibilis eſt ꝯtēplatio intima pa
tet ſolutio per diſtinctionē de aſſiſtere. In ꝑma enim ſi/
gnificatione eſt reſpectu cuiuſcūqꝫ cognoſcibilis ptinē/
tis ad beatitudinē. in 2ª aūt ⁊ 3ª nō. ¶ Ad aliud dicēdū
ꝙ ex noibus oꝛdinū intelligit̃ qbus cōuenit virtus aſſi
ſtrix. noia enī quatuoꝛ ſupꝛemoꝝ oꝛdinū (ut prius dixi/
mus) determināt actū in deum. cuius rō repugnat mi
niſterio circa exteriora. ¶ Articulus 2⁹.

s **Ecundo queritur** quid ſit
opus aſſiſtētiū. Et dicit Damaſcenus 4° cap°
ſecūdi libꝛi. ꝙ angeli in celis ꝯuerſant̃ ⁊ hn̄t vnū opus
hymnis laudare ⁊ miniſtrare uolūtati diuine. ſed videt̃
ꝙ nō ſit opus eoꝝ laudare deum: q: ſm ph̄m laus non
eſt optimoꝝ ſed eoꝝ que ſunt ad optima oꝛdinata. vnde
dicit ſic in ꝑ° ethicoꝝ. manifeſtū qm̄ optimoꝝ nō eſt laus
ſed maius quid ⁊ meli⁹ ſupple ſunt optima q̄ꝫ laus uel
que laudant̃. Similr̄ Eodoſius dicit ꝙ non opoꝛtet lau
dare beatum entem. Et dicit Ariſtoteles ꝙ eſtimabat ſi
gnificare eodoſius ꝙ ens de numero beatorum eſt me
lius aliquid laudabilibus tale autē ⁊ dicit ⁊ deū ⁊ beati
tudinē. Pꝛeterea ſm Tulliū ſūt illa laudabilia que ſm
libertatē arbitrij pn̄t aliter fieri ergo que ſunt impmuta
bilia in bono non ſunt laudabilia ſed ultima (ſicut deus
⁊ beatitudo) impmutabilia in bono ſunt ergo nō ſunt
laudabilia. ⁊ hoc expꝛeſſe dicit ph̄s ꝙ deus ⁊ beatitudo
nō ſunt laudabilia ſed potius honorabilia ergo videtur
ꝙ opus angeloꝝ ſit potius honorare deum q̄ꝫ laudare.
¶ Sed cōtra ꝯſueuit dici ꝙ laudare eſt rei cognite bo
nitatē ꝓteſtari: ſed maxima eſt bonitas dei ergo conue
nit ei maxime ꝓteſtari ſuā beatitudinē: ⁊ ita erit ipe ma
xime laudabilis. ¶ Pꝛeterea iuxta hoc querit̃. utrum
laudare ꝓpꝛiū opus ſit aſſiſtentiū uel ſit opus cōmune
angeloꝝ. Et videt̃ ꝙ opus aſſiſtentium ex hoc qđ ſuper
geneſim dicit Aug⁹. ꝙ laus ſemp ſequit̃ viſionē matuti
nā ex hoc. ſ. ꝙ cognitionē quā recipiūt in laudib⁹ crea/
toris attollunt ⁊ ita laus erit ex cōuerſione in deū. Cū
ergo hoc ſit ꝓpꝛiū opus aſſiſtētium eorūdē erit ꝓpꝛiū
opus laudare deū. Hoc iterū videtur ex yſaie 5° ubi ſe/
raphin laudant deum dicentes: ſanctus ſanctus ſanctus
dn̄s deus ⁊c̄. Silr̄ in ezechiele ꝓpinquiores deo cōcu/
tientes alas clamabant: bn̄dicta gloria dn̄i de loco ſuo.
¶ Item querit̃ iuxta hoc utrū laus ſit uocalis angeloꝝ.
Et videt̃ ꝙ ſic q: laus uocalis audita fuit ab yſaia. Si/
militer ioānes in apochalipſi ſepe dicit ꝙ audiuit uocē
multoꝝ angelorum in celo ⁊c̄. Sed contra dicit ioānes
Damaſcenus 3° cap° ſecūdi libꝛi. ꝙ tradūt ſibi ſuas intel
ligētias ſine uoce ꝓlato ſmone. ¶ Sed ulterius queri/
tur. utrum laus cōpetat bonis ⁊ malis uel bonis tm̄. Et
videt̃ ꝙ nō malis q: dr̄ in pſalmo. Peccatori autē dixit
de⁹ quare tu enarras iuſticias meas ⁊ aſſumis teſtamē/
tum meū per os tuum. Sed contra hoc eſt cōmune di/
ctum ꝙ laus ab inimico videt̃ eſſe pfectoꝝ. ¶ Solutio
ſupponēdū eſt ꝙ laus dicta eſt multiplr̄. ſ. māliter ſicut
creature dicunt̃ eſſe materie laudis diuine: ⁊ virtutes ⁊
opa ſunt materie laudis bonoꝝ ⁊ ſi nunq̄ꝫ laudent̃. ⁊ ſic
ſumit̃ laus in ꝑ° ethi° ubi dicit ph̄us ꝙ laus quidē eſt
virtus opatores aūt bonoꝝ ab hac ſcilꝫ virtute laudabi/
les ſunt. Laus etiā dicit̃ eēntialiter ⁊ hoc multis modis.
Quādoqꝫ enim in cōmuni dicit̃ laus ꝑconiū cuiuſcūqꝫ
bonitatis ſiue illa ſit finis ſiue eoꝝ que ſunt ad finē ⁊ ſic
laudabilis deus eſt ⁊ beatitudo ⁊ quodlibet qđ ſm rō/
nem boni determinat̃. Qn̄qꝫ dicit̃ magis ſtricte ꝑconiū
operū ſm rectā rōnem exeuntiū ab habitu ⁊ potentia ⁊
ſic laudat̃ ſagittatoꝛ in optime ſagittādo ⁊ lapis in opere
ſue virtutis. Et gn̄aliter qđlibet optime agens actū ad
quē eſt oꝛdinatū per potētiā ⁊ habitū: ⁊ ſic dicit ph̄us ꝙ
omne laudabile videt̃ eſſe in quale qđ ⁊ aliqđ qualiter
habitudo laudari ſupple videt̃ hoc eſt ꝙ bene hēat ſe in
aliquo determinato actu. Iuſtū enim ⁊ virile ⁊ uīr bo/
num laudas ꝓpter bona opa ⁊ actiones ⁊ foꝛtē ⁊ curſo/
rem ⁊ aliorū vnūqđqꝫ. Qn̄qꝫ etiam dicit̃ laus ſtrictius
pꝛeconiū opis qđ egredit̃ optime a potētia ⁊ habitu rō/
nalis aīe poſſibile tm̄ aliter fieri. ⁊ ſm hoc dicit Tullius
ꝙ virtus ⁊ vitiū ſunt cōtraria que ſunt laudabilia ⁊ vitu
perabilia. Et ex iſta diſtinctione patet ſolutio ad primū
queſitū. ¶ Ad illud qđ querit̃ utrū ſit laus uocalis an/
geloꝝ uel nō. Dicēdū ꝙ nō ſed intellectualis. ¶ Et ad
id qđ cōtra obijcit̃ ꝙ audiebat̃ ab yſaia ⁊ ioāne. Audit⁹
ſenſus ſpūalis eſt de quo dicēdū erit in qōne de ſenſib⁹
⁊ ſpiritibus. ¶ Ad id qđ querit̃ utrum ſit ꝓpꝛius act⁹
aſſiſtētium uel nō. Dicēdum ꝙ ſi attēdit̃ rō quā impoꝛ/
tāt noia oꝛdinū aſſiſtētium tunc ꝯſequēs oꝛdines illos
erit laudare deū. Et rō inferioꝝ nominū dicit oꝛdinati/
onem ad opationē circa exteriora ⁊ nō ad laudem. Si
ꝟo attēdat̃ finis miniſterij angeloꝝ qui eſt reductio infe
rioꝝ in dei ſimilitudinē tunc actus ꝯſequēs miniſteriū
⁊ reductionē illā erit laus dei. ¶ Ad illud aūt qđ queri
tur utrum ſit bonoꝝ ⁊ maloꝝ ⁊c̄. Dicēdū ꝙ laudare cō
petit bonis: vnde potētiā ad laudē hn̄t boni ⁊ mali. Uo
luntatē aūt ad laudādū hn̄t ꝯſentiētes bonitati que lau/
de debēt extolli. ꝯſenſum aūt laudādo hn̄t hij qui cōfoꝛ/
mes ſunt bonitati laudāde. Sunt tm̄ hij qui dicūt ꝙ lau
dare eſt per affectum ꝯſentire bonitati. Sed q: hoc nō
hēt rōnem ad pn̄s dimittat̃. ¶ Articulus 3⁹.

d **Einde queritur** De virtute
miniſtratiua. Dicit enim Gregorius ꝙ deo mi
niſtrāt qui ad nos nūciando exeunt. ¶ Ex hoc accipit̃
ꝙ miniſtrare eſt ad hoies nūciando exire. Et ꝙ cū nū/
ciare nō cōueniat niſi angelis ⁊ archāgelis videt̃ ꝙ mi
niſtrare tm̄ conueniat illis duobus oꝛdinibus. ¶ Pꝛe
terea cum ſepe legant̃ angeli exiſſe opando quare non
dicit ꝙ miniſtrare ſit ad nos opando exire ſicut nūcian
do. Pꝛeterea hoc videt̃ ex rōne nois miniſteriū enī ſo
nat in opus. ¶ Pꝛeterea videt̃ ꝙ miniſtrare nō cōue/
niat niſi virtutibus. q: ita dicit Dio⁹ in de celeſti hierar/
chia cap° 8°. ꝙ noiatio virtutū dicit foꝛtē quandā ⁊ incō
mutabilē virilitatē in oēs ſm earū deifoꝛmitatem opa/
tiones. ¶ Solutio dicēdum ꝙ ꝓpꝛius actus ⁊ primus

ptinẽs ad miniſteriũ eſt nũciare.opus enim poſt nũcia/
tionẽ relinqᷓ adhuc libero arbitrio quantũ ad effectũ:ꝛ
grẽ dei quãtũ ad pfectionẽ:q̃:(ſicut dicit apl'us)neqꝫ qui
plãtat eſt aliqd neqꝫ qui rigat ſed qui incremẽtũ dat deꝰ
¶ Ad pm ergo dicẽduꝫ ꝙ nũciare quedã ſpãlia ꝓpinq̃
ſaluti ptinet ad angelos ꝛ archãgelos ut patet ex ſup̃ di/
ctis.ſed nũciare gñaliter quocũqꝫ mõ eſt actus miniſte/
rij.Et dicaᷓ meliꝰ ſm Diom.ꝙ dona poſtremoꝝ excellẽ
ter ſupiores hñt ſꝫ nõ ecõuerſo:ꝛ ideo lꝫ nũciare ꝯueniat
angelis ꝛ archãgelis tñ excellẽtius ꝯuenit pncipatibꝰ ꝛ
oĩbus ſupioribus miniſtrãtibꝰ.Uel iterũ melius dicaᷓ.
ꝙ actus miniſterij gñalis denoĩaᷓ ab actibus illoꝝ ordi
nũ qui ꝓpinqſſime ꝛ ꝓprijſſime ſe hñt ad miniſteriuꝫ ꝛ
illi ſunt angeli ꝛ archãgeli.¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ ange/
li ſepe leguntᷓ eẽ opati circa hoĩes:tñ in miniſterio ſmꝰ
actus ꝛ gñalis nõ eſt opatio ſed nũciatio.Qδ enim non
ſit pmus patet ex hoc ꝙ nũciatio pcedit opus ſm nãm.
Qδ etiã nõ ſit ul'is patet ex hoc ꝙ frequẽter opus relin/
quiᷓ libero arbitrio poſt nũciationẽ.¶ Ad aliud dicen
dũ ꝙ eſt miniſteriũ nuncij ꝛ miniſteriũ officiati.ꝛ mini
ſteriũ nũcij eſt in nũciãdo:officiati in opando.Cũ ergo
ſm Gregom miniſtrãtes ſint nũcij diuine uolũtatis ꝯſi/
ſtit miniſteriũ in nũciãdo potius q̃ꝫ in opando.¶ Ad
aliud dicẽdũ ꝙ nõ intẽdit Dioꝰ dicere ꝙ virtutuꝫ ſit ex/
plere quelibet opa ptinẽtia ad miniſteriũ:ſed tñ ea que
ꝯſiſtũt in ultimo potẽtie.ꝛ illa uocat ipẽ operationes ſm
earum deiformitatem. ¶ Articulus 4°.

d **Einde queritur** Utrũ oẽs mi
niſtrẽt ꝛ aſſiſtãt.uel qdã miniſtrẽt ꝛ qdã aſſiſtãt
Et videᷓ ꝙ oẽs miniſtrẽt.q̃: dicit apl's.Nõne oẽs ſũt am
miniſtratorij ſpũs in miniſteriũ miſſi ꝓpter eos qui he/
reditatẽ capiũt ſalutis.¶ Jtẽ in pſalmo.qui facit ange/
los ſuos ſpũs ꝛ miniſtros ſuos flãmaꝫ ignis.ſed flãma
ignis ſunt ſeraphin ergo ſeraphin miniſtrãt ergo multo
fortius oẽs minores ordines.¶ Preterea in yſaia 6° le
giᷓ.Uolauit ad me vnus de ſeraphin ꝛ calculo quẽ forci
pe de igne altaris accepat tetigit os meũ ꝛ dixit mihi.ec
ce tetigi hoc ꝛ labia tua auferetᷓ iniqtas tua ꝛ peccatũ tu/
uꝫ mũdabiᷓ.ergo videᷓ ꝙ ſeraphin miniſtrẽt ꝛ tũc mul/
to fortius qlibet inferior ordo.¶ Preterea qdã rõcinan
tur ꝙ gabriel miſſus in miniſteriũ ad beatã virginẽ ꝛ za
chariã fuerit de ſupioribus.q̃:(ſicut dicit Gregoꝰ)ad hoc
ſũmũ angeloꝝ dignũ mitti fuit qui ſũmũ oiuꝫ nũciauit.
dicit etiã ꝙ lꝫ nãlis ſit ordo angeloꝝ ut ſupiores aſſiſtãt
iferiores mittanᷓ in miniſteriũ tñ nõ oportet qn in iſto
ope qδ eſt pter nãm ordinis altior nũcius mitteretᷓ ad i/
carnationẽ filij cuius incarnatio nãe fecit piudiciũ.Sed
hoc videᷓ eſſe ꝯtra Gregom qui dicit ſic.hij qui minima
nũciãt angeli.qui ꝟo ſũma annũciãt archãgeli uocanᷓ.
Hinc eſt eni ꝙ ad mariã ꝟginẽ nõ qlibet angelus ſꝫ ga
briel archãgelus mittiᷓ.Ad hoc qppe miniſteriũ ſũmuꝫ
angelũ uenire dignũ fuit qui ſũmũ oiuꝫ nũciabat.Et ex
hoc patet ꝙ Gregoꝰ intẽdit ꝙ gabriel ſit de ordine archã
geloꝝ cũ ibi intẽdat diſtinguere iter angelos ꝛ archãge/
los qui ſunt nũcij miniſterioꝝ diuinoꝝ.nõ enim niſi ob
pcipuas cauſas ꝛ maximas mittunᷓ e qbꝰ magnꝰ ille ar
chãgelus gabriel miſſus legiᷓ ad mariã ob cauſam utiqꝫ
qua maior eẽ nõ potuit.¶ Solutio dicẽduꝫ ſine piudi/
cio melioris ſnĩe ꝙ nõ oẽs mittanᷓ ſed qdã aſſiſtũt ꝛ q/
dam miniſtrãt:cuius rõ iferius patebit.¶ Ad pm autẽ
dicimus ꝙ apl'us ibi loqtur de angelis ꝛ nõ de oibꝰ or/
dinibꝰ ſm expõnẽ btĩ Bernardi in 5° de ꝯſideratiõe ſic
dicẽtis.Putemus angelos dici niſi tu aliqd ꝯueniẽtius
ꝯſideraſti qui ſinguli ſingulis hoibus dati credunᷓ miſ/
ſi in miniſteriũ iuxta pauli doctrinã ꝓpter eos qui here
ditatẽ capiũt ſalutis.Et ſi iueniaᷓ ꝙ ſupiores miniſtrent
ſm dicta ſcõrũ aliquoꝝ itelligẽdũ eſt de miniſterio actu
um cõmuniũ qui ſunt purgare illuminare ꝛ pficẽ ſm ꝙ
etiã qdã magři dicũt ſupiores mitti ad medios ꝛ medi/
os ad iferiores.¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ flãma diciᷓ ibi ſe
raphin ſm expoſitionẽ Auguſtini.ſeraphin aũt nõ mi/
niſtrãt per ſeipſa ſed iferiora agmina ut iferius patebit.
¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ Dioꝰ de hoc duas dat ſol'ones.q̃
rũ vna eſt ꝙ vnus de iferioribꝰ equoce cũ ſupioribꝰ di/
ciᷓ ſeraphin nõ ex ꝓprietate doni ordinis ſed ex ꝓprieta
te actus miniſterij:q̃:.ſ.intẽdẽdo purgauit labia ꝓphete.
Uñ dicit Dioꝰ.qdã aũt dicũt iuxta iã añ redditã cũctorũ
itellectuũ ſocietatis diffinitionẽ uel diſpõnẽ nõ vnã cir/
ca deũ pſonarũ mẽtiũ noĩat eloqum in theologia purga
tionẽ ueniſſe.Quidã ꝟo pſtãtiũ angeloꝝ ſacrificãtẽ pro/
phete purgationẽ ſeraphin equoce uocatuꝫ fuiſſe ꝓpter
igneã ꝛ celeſtẽ dictoꝝ ablutionẽ pctõrũ ꝛ purgati in diui
nã obediẽtiã reſuſcitationẽ.2a ſupponit duo.ſ.ꝙ deꝰ qui
ptãtẽ oĩum hẽt expãdit bonitatẽ ſuã ꝛ ptãtẽ in quedã im
mediate ꝛ in quedã poſteriora mediãtibus alijs.Sicut
etiã ſolaris radius ſupiora imediate illuminat ꝛ per ſu/
periora iferiora.Et ſũmus ſacerdos hẽt ptãtẽ plenã ſup
oĩa ꝛ illã expãdit in ſacerdotes iferiores ꝛ illi ulterius in
ppl'm.2m qδ ſupponiᷓ eſt ꝙ dona ſupioꝝ ordinũ ab iferi
oribus pticipanᷓ ꝯtracte ꝛ pticulariter ſicut eſt lux ſolis
ſm forte pticipaᷓ a luna ꝛ ſꝫ minus ab aere.pticulariter
aũt a coloratis ſm hũc uel aliũ colorẽ in corpe determi/
nato.Hijs duobꝰ ſuppoſitis dicit ꝙ bonitas purgãs in
deo eſt ſicut in pma cauſa.Jn altiſſimis aũt angelis reſul
tat idẽ lumẽ ꝓportionale hoibus.in aĩa aũt hoĩs eſt ſm
determinatũ ꝛ pticularẽ actuꝫ.Diciᷓ g̃ inferior ſeraphin
in hoc loco q̃: radiũ bonitatis purgãtis ex altiſſimis an
gelis ille inferior accipit ſicut etiã ſũmus ſacerdos diciᷓ
purgare qñ inferior ſacerdos ab ipſo accipiẽs ptãtẽ pur/
gat.vñ etiã reducẽdo aĩa ꝓphete pus in donũ inferioris
angeli reduciᷓ ꝛ per illũ in donũ ſupiorũ ꝛ ꝯſequẽter in
deũ ꝛ hoc eſt qδ dicᷓ Dioꝰ 13° cap° celeſtis hierarchie cir
ca finẽ ſic.Scdm nos is qui ſũmus ſacerdos eſt aut per
ſuos miniſtros aut ſacerdotes purgãs aut illuminãs ip
ſe diciᷓ purgare ꝛ illuminare per ipm:ſctificatis ordini/
bus perſe in ipm reponẽtibꝰ ſacras ꝓprias opationes ſi
cut ꝛ ꝓpriã purgatiuã ſciam ꝛ virtutẽ purgationẽ theolo
gi pficiẽs angelus in deũ qdẽ ueluti cauſam ad ipm aũt
ſeraphin tanq̃ꝫ pmo agẽtẽ ſummũ ſacerdotẽ reponit ue
luti fortaſſis qs dixerit cũ angelica reuerẽtia ab ipſo pur
gatiuã edocẽs.q̃: inde a me pficiẽde purgationis pncipi
um qdem eſt exceſſum ꝛ eẽntia ꝛ creator ꝛ cauſas pmas
eẽntias ad eſſe deducẽs ꝛ circa ſe collocationẽ ꝯtinẽs ꝛ
obſeruãs incõuerſibiles ꝛ caſu carẽtes ꝛ per ſeipſuꝫ mo
uẽs in pmas ꝓpriarum ꝛ ꝓuidarũ opationũ pticipatio/
nes.hoc enim hic me docẽs ait ipſius ſeraphin manife/
ſtare miſſionẽ.Sũmꝰ aũt ſacerdos ꝛ poſt deũ dux ipſe
pſtãtium eẽntiarũ ornatus a quo eſt purgare deiformi/
ter eruditus ſum ipſe.Jſte igiᷓ eſt per me te purgãs per
quẽ ꝓprias ꝓuidas actiones ex occulto ꝛ in nos ꝓduxit
ipſa totius cauſa ꝛ opifex purgationis.Tñ Gregoꝰ re/
linqt iſtã qõnẽ pro dubio ſic dicẽs.Sed q̃: in qbuſdam
ſcripture ſancte locis quedã per cherubin:q̃daꝫ ꝟo per
ſeraphin agi dicimꝰ Utrũ perſe hoc faciãt an per ſbiecta
agmina aganᷓ.que ſic dicunᷓ in eo ꝙ a maioribus ueni
unt maiorũ uocabula ſortiunᷓ nos affirmare nolumus
qδ aptis teſtimonijs non comprobaᷓ.Hoc tñ certiſſime
ſcimus ꝙ ad explẽdum de ſupius miniſteriũ alij ſpiritꝰ
alios mittũt Zacharia ſcilicet ꝓpheta atteſtãte qui ait.Ec
ce angelus qui loquebaᷓ in me egrediebaᷓ in occurſuꝫ
eius ꝛ dixit ad eũ curre ꝛ loquere ad puerũ iſtum dicẽs
Abſqꝫ muro habitabiᷓ in hieruſalẽ.duꝫ eni angelus ad
angelum dicit curre ꝛ loquere.dubium non eſt quin ali
us alium mittit.

¶ De cuſtodia angelorum.

c **Onſequenter** Queritur

h

de miniſterio angeloꝝ qđ eſt cuſtodia. Et queruntᷣ ſex. Primo de neceſſitate cuſtodie. 2° de effectu cuſtodie. 3° de modo cuſtodiēdi. 4° ſi oīs homo cuſtodiatᷣ uel nō. 5° utrū ſemꝑ cuſtodiatᷣ. 6° utrū angelis accreſcat aliquid ex cuſtodiendo.

¶ Qua neceſſitate angeli cuſtodiāt. Articulus 5°.

a D primum proceditur ſic. Dicit Aug° in li° de ſpū ⁊ aīa. ꝙ aīa rōnalis facta eſt ad imaginē dei ut nulla interpoſita natura formetur a ꝑma ueritate. ſed ſi ab angelo cuſtodiretᷣ oporteret ꝙ angelus interponeretᷣ ergo nō eſt neceſſaria cuſtoditio. ¶ Itē gloſa ſuꝑ 2° cap° ad hebreos ſuꝑ illud. Cū xṗo qui modico ab angelo minoratus eſt ⁊c̄. nō ſꝫm naturā humane mētis ſed ꝓpter paſſionē mortis maiores qdē angeli pn̄t dici hoīe. q: maiores ſunt hoīs corpe: maiores ſunt ⁊ aīo. ſed in eo tm̄ ꝙ pc̄i originalis merito corruptibile corpus aggrauat ipm̄ aīum natura xṗo humane mentis q̄lē chriſtus aſſumpſit que nullo pc̄tō poterat degrauari ſolus maior eſt deus. ¶ Itē hoc videtᷣ ex hoc ꝙ hoīes equabuntᷣ angelis in cōtēplatione eternitatis: vn̄ videtᷣ ꝙ nō indigeat cuſtodia angeloꝝ. ¶ Preterea nihil eſt ſuꝑfluū in natura ergo multo minus aliqd erit ſuꝑfluū in oꝑibus dei. Cū ergo hō plura habeat eleuantia ipm̄ in deū q̄ꝫ deꝑmētia ſuꝑflua erit cuſtodia angelorum. Qđ aūt ſint plura eleuātia patet: q: in virtutib° motiuis ad opus fantaſia pōt eē recta ⁊ nō recta. ⁊ ꝯtra hāc eſt intellectus ſemꝑ rectus ex parte corruptionis fomes eſt ſemꝑ deꝑmēs: ⁊ cōtra hūc eſt grā ſacr̄alis: ſed contra peccatū habet virtutes ⁊ ꝯtra demonē chriſtū redēptorē ſicut dicitᷣ in pſalmo. Ecce nō dormitabit neqꝫ dormiet qui cuſtodit iſrael. ergo videtᷣ ꝙ non ſit neceſſaria cuſtodia. ¶ Sed CONTRA hoc eſt qđ dicitᷣ in pſalmo. Angelis ſuis mādauit de te ut cuſtodiāt te in oībus vijs tuis. Et in yſaia. ſuꝑ muros tuos hierl̄m conſtitui cuſtodes ⁊c̄. Et infra in 16°. Urbs fortitudinis nr̄e ſyon ſaluator ponetᷣ in ea murus ⁊ antemurale. ubi gloſa ꝑſidium angeloꝝ. Et q: multe de hoc auctoritates ſūt iſte ſufficiāt. Per rōnē etiā ꝓbatᷣ: q: dicit Dio° ꝙ lex diuinitatis eſt per ꝑma ſc̄da adducere. Cū ergo aīa ſit ꝑceptiua illuminationū que ſunt a ꝑmo ſc̄da relatione debet reduci aīa humana per angelos qui ꝑma relatione illuminationes illas ꝑcipiūt. ¶ Itē ea que ſunt fidei ultra rōnē ſunt ⁊ nō ꝑfecte relucēt in ſpeculo ⁊ enigmate. Cū igitᷣ ſibi angeli ꝑfecte ⁊ in ſpecie cognoſcāt videtᷣ ꝙ neceſſaria ſit hoī reuelatio angeloꝝ. ¶ Preterea multa ſunt circa hoīes que hō nō pōt cognoſcere ſicut inſidie inimici ⁊ inſidie malignoꝝ hoīum ergo quo ad illa videtᷣ eē neceſſaria cuſtodia angeli. ¶ Iuxta hoc iterū queritᷣ utrū hō haberet cuſtodiā angeloꝝ ſi nō peccaſſet. Et videtᷣ ꝙ ſic q: adā ante peccatū habuit angelū malū ad exercitiū ergo multo fortius cū ꝓnior ſit deus ad ſaluādum q̄ꝫ ad iudicandū habuit angelū bonū ad cuſtodiā. ¶ Itē qui pōt cadere idiget cuſtodia. ſed hō in primo ſtatu potuit cadere ergo indiguit cuſtodia. ¶ Preterea ordines angeloꝝ diſtincti fuerūt an̄ peccatū hoīs cū ergo noīa qnque inferioꝝ ordinū dicāt actus miniſterij in rōnibus ſuis ⁊ cuſtodie videtᷣ ꝙ hoī deputata fuerit cuſtodia ante peccatū. ¶ Sed cōtra dicitᷣ in geneſi. ꝙ adā in ꝑmo ſtatu vidit deū ſine medio ergo in ipſo vidit qcqd agēdum fuit ⁊ ita non indiguit angelo nūciante uel cuſtodiente. ¶ Iuxta hoc iterū queritᷣ utrū hō haberet angelū bonū ad cuſtodiā ſi non peccaſſet angelus malus. Et videtᷣ ꝙ ſic. angelus enim bonus nō tm̄ cuſtodit a machinationibus demonis ſed a fragilitate peccati ⁊ a deceptionibus fantaſiarū que eēnt etiā ſi angelus nō peccaſſet. ¶ Itē ſi angelus nō peccaſſet nihilominus ordines angelorū eēnt in ꝓprijs officijs ꝯſtituti ⁊ diſtincti: ⁊ cū qdā eorū in officio hn̄t actū cuſtodie videtᷣ ꝙ exercerēt actū illū circa hoīem etiā ſi demon nō eēt. ¶ Solutio dicēdū ad ꝑmū ꝙ neceſſaria eſt angelica cuſtodia hoī: tū ꝓpter dignitatē: tū ꝓpter debilitatē humane aīe. dignitas enim hoīs in hoc cognoſcitᷣ ꝙ deus aīam humanā ſic dignā exiſtimabat ut ꝓpter eā inferiorib° officijs deputet celeſtes ordines angeloꝝ ⁊ hoc tāgit Hiero° ſuꝑ illđ. angeli eoꝝ ſemꝑ vidēt faciē pr̄is. ſic dicēs. magna dignitas aīarū cū cuilibet aīe ſit deputat° angelus ad cuſtodiā a ꝑncipio formationis ſue. debilitas aūt eſt ex ignorātia agēdoꝝ ⁊ imbecilitate ꝑficiēdi ea que agēda cognouit. ¶ Ad ꝑm̄ ergo dicēdū ꝙ mēs humana ſꝫm qđ eſt eq̄lis angelo ⁊ ſꝫm qđ inferior. ſꝫm enim relationē ad finē eſt eq̄lis ſꝫ ſꝫm nām qua ordinatᷣ ad corpus ⁊ ſꝫm ſuas oꝑationes q̄s habet in via eſt iferior ut in q̄ōne de differētia angeli ⁊ aīe dictū eſt. Per hoc ipꝫ patet ſolutio ad ſequēs. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ etiā ſi eēnt plura eleuātia hoīem q̄ꝫ deꝑmētia adhuc nihilominus eēt neceſſaria cuſtodia angeloꝝ lꝫ enim quodlibet eleuātiū fortius ſit in eleuādo q̄ꝫ deꝑmēs in deꝑmēdo tn̄ ſꝫm ꝙ eleuātia ꝯiūguntᷣ nr̄e nature que debilis eſt ⁊ obnubilata nube pc̄i neceſſe eſt ea multiplicari. ¶ Ad id qđ queritᷣ iuxta hoc dicēdū ſine ꝑiudicio ꝙ hēret hō cuſtodiā angeloꝝ etiā ſi nō peccaſſet cuius tres ſunt rōnes. q̄rū vna eſt q: cuſtodia eſt ſicut medicina ꝑſuatiua vn̄ debuit exhiberi an̄ peccatū. Alia rō eſt ⁊ potior eſt modus deſcēdēdi illuminationū Sicut enim dicit btūs Bern° in 5° ad Euge^m. hō cōtēplatᷣ per ea que facta ſunt in qbus multe ſe mergūt deceptiones ꝓpter q̄s neceſſaria eſt illuminatio deſuꝑ ueniens ab angelis qui per ſpēm ꝯtemplantᷣ. 3ª rō eſt mobilitas liberi arbitrij nr̄i. neceſſari° eſt enim angelus tenēs ⁊ cuſtodiēs ne cadat. Et ꝯſueuit ſicᷣ poni de puero cupiente ambulare cui neceſſaria fulcimēta ſunt ne cadat. ſimiliter eſt de libero arbitrio ꝓcedēte ad actū cū poſſibilitate pc̄ti. ¶ Ad illud qđ ꝯtra obijcitᷣ dicēdū ꝙ qn̄ dicitur ꝙ adā vidit deū ſine medio itelligitᷣ ꝙ non ꝑuatᷣ mediū niſi pc̄ti. Un̄ nō ſeqtur ꝙ in deo vidit qcqd agēdum erat q: adhuc ꝯtēplabatᷣ per creaturas. ¶ Ad id qđ ulterius queritᷣ utrū angelo nō peccāte hō hēret cuſtodiā angelorum bonorum. Dicimus ꝙ videtur nobis ꝙ ſic rationibus dictis. ¶ Articulus 6°.

s Ecundo queritur de effectibus cuſtodiarū. Et cōſueuerūt aſſignari. xij. a magr̄is. ¶ Quoꝝ ꝑmus eſt excitare ⁊ ſoluere a vinculis peccatoꝝ. ⁊ hoc accipitᷣ actuū 12°. ubi angelus excitauit petrū ⁊ ſoluit a vinculis ⁊ a carcere. ¶ 2° eſt ꝙ ꝯfortāt ⁊ hoc habetᷣ. 3. regū 19°. ubi angelus dixit ad heliam Surge ⁊ comede. ⁊ ecce ad caput tuū ſubcinericiū panē ⁊ vitrū aque. comedit ergo ⁊ bibit ⁊ rurſū obdormiuit Reuerſus eſt ſecūdo angelus ⁊ tetigit eū ⁊ dixit ſurge ⁊ comede grandis enim reſtat tibi via. Qui cū ſurrexiſſet comedit ⁊ bibit ⁊ ambulauit in fortitudine cibi illi° xl^ta diebus ⁊ xl^ta noctib° uſqꝫ ad mōtē dei oreb. ¶ 3° eſt ꝙ arcet demones ⁊ hoc eſt qđ dicitᷣ thobie. 12°. Demoniū ab uxore mea ipſe cōpeſcuit. ¶ 4° eſt docere ſicut angelus docuit danielē ut habetᷣ Danielis 9° cap°. ubi dicit angelus danieli. Nūc egreſſus ſum ut docerē te ⁊ intelligeres. ab exordio enim ꝑcū tuarū egreſſus eſt ſermo ego aūt ueni ut indicarē tibi q: vir deſiderioꝝ es. Idem etiā accipitᷣ ex x° cap°. ⁊ ibidē habetᷣ qualiter angelus cōfortauit danielē. ¶ 5° eſt cōſolari ut thobie 5°. Forti aīo eſto in ꝓximo eſt ut a deo cureris. ⁊ ſic apparuit etiā angelus qui fuit ſimilis filio dei cū pueris in camino ut habetᷣ in daniele. ¶ 6° eſt reuelare ſecreta ⁊ oſtēdere ſeipſum. de hoc habetᷣ in geneſi. ubi angeli oſtēderūt ſe abrahe ⁊ vnus eoꝝ dixit. Nō celare poſſum abrahā que geſturus ſum cū futurus ſit in gētē magnā ac robuſtiſſimā ⁊ bn̄dicēde ſunt in illo oēs nationes terre. ¶ 7° eſt adiutorium contra hoſtes. de quo habetur yſaie. 37° cap°. ꝙ

egreſſus angelus dñi pcuſſit i caſtris aſſyrioꝝ cētū octua ginta milia. ¶ 8ꝰ eſt increpare pro delictis uel omiſſis. ꝛ ſm hūc modum angelus qui apparuit moyſi in rubo increpauit eū ꝙ irreuerēter accederet Exodi 3º dicens. Nō approximes huic ſed ſolue calciamētū de pedibꝰ tuis:locus eniꝫ in quo ſtas terra ſancta eſt. Et Jone 5º. ubi di. Cū eēt ionas in angulo orbis hierico leuauit oculos ꝛ vidit virū ſtātē ꝯtra ſe ꝛ euaginatū tenētē gladium prexitqꝫ ad eum ꝛ ait. nři es an aduerſarioꝝ. Qui rñdit nequaqꝫ:ſꝫ ſum pnceps exercitꝰ dñi. ꝛ tūc cecidit ionas pronus in terrā ꝛ adorās ait. qd dñs loqtur ad ſuū. dixit ſolue calciamēta de pedibꝰ tuis:locꝰ enim in quo ſtas ſcūs eſt. Et de hoc expſſius habeť alibi ſic. Aſcendit angelus dñi de galgala ad locū flētiū ꝛ ait. eduxi uos de egypto ꝛ iduxi uos in terrā pro q̄ iurauī pr̄ibꝰ uřis ꝛ pollicitꝰ ſum ut nō facerē pactū meū irritū in ſempiternuꝫ. ita dūtaxat ut nō ferireis fedus cū hītatoribꝰ terre huiꝰ ꝛ aras eorū ſubſidentis ꝛ noluiſtis audire uocē meā cur hoc feciſtis quāobrē nolui eos delē a facie uřa ut hēatis hoſtes ꝛ eorū vie ſint in ruinā uobis. ¶ 9ꝰ eſt ipedietia ad bonum auferre ꝛ h̄ ſigtur Exodi 12º. ubi angelus dñi pcutiēdo pmogenita egypti remouit obſtaculū egreſſionis filioꝝ iſrľ de egypto. Et malachie 3º. Ecce ego mittā angelum meū qui pparabit viā añ faciē tuam. Et in pſal. Fiāt vie eoꝝ tenebre ꝛ lubricū ꝛ angelus dñi pſequēs eos. ꝛ pcedit. fiāt tanqꝫ puluis añ faciē uēti ꝛ angelus dñi coartās eos. in quo itelligiť excluſio machinationū malignoruꝫ hoīum ꝯtra iuſtos. ¶ 10ꝰ eſt ſeducē ꝛ pducē in via de q̄ habeť thobie 5º. Dixit thobias ad angeluꝫ. nunqd poteris pducē filiū meū ad gabelū in rages ciuitatē medoꝝ. Et dixit ei angelus. ego ducā ꝛ reducā ſanū ad te filium tuū. Et iterū infra. Credo ꝙ angelus dñi bonus comiteť eū ꝛ bñ diſponet oia que circa eū geruntur ita ut cum gaudio reuertať ad nos. ¶ 11ꝰ eſt tētationē mitigare ꝛ h̄ ſigtū eſt in geñ. 32º. ubi legiť ꝙ iacob luctatꝰ eſt cuꝫ angelo ex qua lucta tria ꝯſecutꝰ eſt. ſ. bñdictionē ꝯtra tētationeꝫ demonū. ꝛ ꝯfortationē ꝯtra frēm qui eſt typꝰ tētationis a mūdo uenietis. ꝛ tactū nerui in femore qui eſt locꝰ delectationis ꝛ ſigt mitigationē tētationis a carne uenietis. De hoc etiā habeť oſee. 12º. Jn fortitudine ſua directꝰ eſt cū angelo ꝛ inualuit ad angelū ꝛ ꝯfortatꝰ eſt fleuit ꝛ rogauit eū. ¶ 12ꝰ eſt orare ꝛ orōnes deferre. de h̄ habeť thobie. 12º. Qñ orabas cū lachrymis ꝛ ſepeliebas mortuos ꝛ derelinqbas prādiū tuū ꝛ mortuos p diē abſcōdebas in domo tua ꝛ nocte ſepeliebas eos ego obtuli orōnem tuā dño. Jſti aūt effectꝰ multiplicanť hoc mō. duo enim exiguntur ad pfectam cuſtodiā. ſ. excluſio mali:ꝛ adductio ad bonū. Penes excluſionē mali ſumunť ſeptē. eſt eniꝫ malū tripr. ſ. malū culpe ꝛ malū pene ꝛ diſpō ad maluꝫ ſiue culpe ſiue pene. Maluꝫ aūt culpe ꝯſiderať duobus modis. uel in pma cauſa iſtigāte ꝛ monēte ad ipm. uel i ſe. ꝛ ſi ꝯſiderať in ſe:tūc erit pmus effectꝰ q̄ eſt abſoluē a vinculis pctoꝝ. Si aūt ꝯſiderať in cauſa ꝯſiderať duobꝰ modis. ſ. penes ipm inſtigātē:ꝛ penes ipm mouētē. Penes pmū accipiť tertiꝰ effectꝰ qui eſt arcē demones. Penes 2m ſo 11º qui eſt mitigare tētationē. Si aūt excluſio mali pene hoc ꝯtingit duobꝰ modis penes duplicē cōſiderationē pene. ꝯſiderať enim ſm ſuā ſubam:ꝛ ſm ſuū nocumētū. Et penes pmū eſt effectꝰ ſeptimus q̄ eſt adiutoriū ꝯtra hoſtes p qd̄ excludiť pena ſm ſubam. Penes 2m aūt accipiť effectꝰ 5º qui eſt ꝯſolari afflictū ne pena illata ſibi noceat per pncipiū deſpationis uel per nimiam triſticiā. Si eſt diſpō ad malū hoc eſt iterū duobus modis. aut enim diſponit directe ad malū ſicut pctā uenialia ꝛ ideuotio ꝛ igratitudo ꝛ penes excluſionē illius accipiť effectꝰ 8º q̄ eſt icrepatio de delictis ꝛ ideuotione ꝛ ingratitudine ut patet in auctoritatibꝰ iductis. aut diſponit idirecte per impedimētū boni ꝛ penes excluſionē huius accipiť effectꝰ 9º qui eſt remouē ipedimēta. Si auteꝫ eſt ſm ꝯductionē ad bonū. aut illud eſt ex pte itellectus:aut ex pte affectꝰ. ꝛ ſi ex pte itellectꝰ aut eſt de coībꝰ que agēda ſunt ꝛ penes hoc accipiť effectꝰ 4º qui eſt docē ſecreta. aut eſt de ſpūalibꝰ ptinētibꝰ ad iocūditatē ꝛ familiaritatē ꝛ penes hoc eſt effectus 6º qui eſt reuelare ſecreta ꝛ oſtēdere ſeipm. Si aūt eſt ex pte affectus tūc tripľr cōſiderať. aut enim eſt ſm ſtatū affectꝰ qui nō eſt in ꝓpo robore ꝛ penes hoc eſt effectus 2º qui eſt excitare ad fortitudinē. aut ꝯfortare ad feruorē. aut ſm ſtatū affectꝰ in habitu relato ad opus ꝛ penes hoc accipiť effectus decimꝰ qui eſt viā oſtēdē ꝛ ducere ꝛ reducē. aut penes affectuꝫ ordinatū ad habitū ſiue grām acqrēdā ꝛ penes hoc accipiť effectꝰ 12º q̄ ē orare ꝛ orōnes nřas offerre. ¶ Arꝰ 7º

Tertio queritur de mō cuſtodiēdi ꝛ ſumať illud btī Bernardi ad Eugem in 5º. ubi dicit ſic. Jneſt angelus ſuggerēs bonū bona non ingerēs:ineſt hortās ad bonū nō bonuꝫ creās. Et videť ꝙ angelus ſit in nobis ꝛ ſuggerat ꝛ horteť ad bonum. ¶ Preterea hoc videť falſuꝫ qd̄ dicit ꝙ nō eſt bonū ingerēs cū ſupra habitū ſit ꝙ angeli ingerūt illuminatiōes ſuas hoībꝰ. ¶ Preterea dicit btūs Bernardus ibideꝫ. ꝙ angelus eſt cū aīa deꝰ in aīa. ille ut gubernalis aīe eſt deus ut vita ğ videť ꝙ angeli poſſint eē in corpe eſſe licet nō in aīa. ꝛ ſi hoc ꝯcedať tūc queriť per quē modū ſit in corpe. ¶ Preterea videť ꝙ nō ſit in corpe:q: dic beatus Bernardus 7º ſmone ſup cātica. Credimꝰ angelos aſtare orantibꝰ ꝛ offerre deo pces ꝛ uota hominum ubi tñ ſine ira ꝛ diſceptatione leuari puras manus pſpexerint ergo videť ꝙ aſtēt ꝛ nō inſint. ¶ Preterea videtur ꝙ viſitādo ꝛ colligēdo in pallatia cuſtodiāt:q: diciť i eodē ſmone infra. Nō ambigo qn gratanter in pallatia colligāt quē dignāter in ſterqlinio viſitāt. ꝛ ergo viſitando ꝛ colligēdo poſt mortē videnť cuſtodire. Qd̄ aūt modus cuſtodiēdi ſit ex defenſione a nociuis videť haberi a pſalmiſta ubi dicit. Angelis ſuis mandauit de te ut cuſtodiāt te in oībꝰ vijs tuis. in manibꝰ portabūt te ne forte offendas ad lapidē pedē tuū ꝛc. ¶ Solutio dicimus ꝙ modus cuſtodiēdi eſt in ſuggerēdo ꝛ hortādo ſicut dicit btūs Bernardus. ſuggerūt aūt ꝛ hortanť per illuminationes q̄s ingerūt aiabꝰ ut ſup diximus. ¶ Qd̄ aūt queriť utrū ſint in corpe uel extra aſtēt hoībus. Dicēdū ꝙ utrūqꝫ poſſibile eſt. Et ſi queriť per quē modū ſunt intus. Dicimus ꝙ ut opantes ſup vires aīe pñt enim commouere corpa ꝛ impmere ſpecies ut ſup diximꝰ. ¶ Ad hoc aūt qd̄ obijciť de viſitatione ꝛ collectione. dicēdū ꝙ viſitatio gñalis modus eſt cuſtodire q: eſt poſt vitā iſtaꝫ ſed potius eſt obſequm qd̄ ex affectu pſtāt angeli ei qui ſuggeſtioni ꝛ exhortationi angeli cuſtodiētibus dum viuet bñ obtēperauit. ¶ Ad hoc aūt qd̄ obijciť de pſalmo dicēdum ꝙ in manibus portare eſt in defenſione angeli permanere ne per offēdiculum. i. per ſcādalum imitationis offendant ad lapides. i. ad duros ꝛ frigidos peccatores. ¶ Articulus 8º.

Quarto queritur Utrum oīs hō cuſtodiať. Et videť ꝙ ſic ex auctoritate Hieronymi ſupra poſita. Et pterea nō eſt magis rō de vno qꝫ de altero uel alio. ¶ Sed cōtra nihil ordinat deus niſi ad bonū. ſed cuſtodia angelorum in pſcito ordinať ad maiorē dānationē eius ergo videť ꝙ deus ſibi nō ordinat cuſtodiā angeli. ¶ Preterea nihil facit deus inutile. pſcitus aūt nō pōt ſaluari ꝛ ita inutilis eēt ei cuſtodia angeli ꝛ ita nō ordinat eā ſibi deus. ¶ Juxta hoc iterū queriť. utrū dei filius habuit angeli cuſtodiā. ꝛ videť ꝙ ſic. Matthei 4º enim diciť. ꝙ acceſſerunt angeli ꝛ miniſtrabāt ei. Et Luce 22º. Aſtitit ei angelus dñi cōfortans eū. ¶ Preterea hoc videť ex ṽbis Dionyſij ſup poſitis ꝛ ſūt i 4º capº celeſtis hierarchie. ꝙ angeli pm docuerūt

humanitatis myſterium ꝛ ī nos p̄ ipos deſcēdit.❡ Sed
CONTRA ſup illō matthei 4° ſcriptū eſt.q̄m ange/
lis ſuis mādauit de te ꝛc̄.dic̄ glo.ꝙ diabolus male īterp̄
tat⁹ eſt dici de capite qō de mēbꝛis dictū erat.❡ Pꝛete/
rea glo.alia ibidē de auxilio angeloꝝ q̄ſi ad īfirmū loqꝛ:
ḡ videt̄ ꝙ nō hūerit angelū cuſtodientē.❡ Pꝛeterea ei/
dē nō ꝯuenit ꝯtinē ꝛ ꝯtineri reſpectu eiuſdē:ſꝫ chꝛiſto cō
uenit ꝯtinē angelos ḡ nō ꝯuenit ei ꝯtineri ab eis.ſꝫ cu/
ſtodire eſt ꝯtinē ḡ chꝛiſt⁹ nō cuſtodiebat̄ ab āgelis.Ad
ꝭ qdā dicūt ꝙ chꝛiſt⁹ ſ̄m ſenſualitatē hūit cuſtodē ange
lū.❡ Sꝫ ꝯtra ꝭ id qō nō pōt deuiare nō īdiget cuſtode
in rectorē ſꝫ ſēſualitas chꝛiſti nō potuit deuiare ḡ nō indi
guit cuſtodia.❡ Juxta ꝭ q̄rit̄ ulteri⁹ de antichꝛiſto utrū
ei deputabit̄ angelus.ꝛ videt̄ ꝙ nō: qꝛ dic̄ glo.ſup cātica
xij° cap° ſup illō.nec quenq̄ȝ deoꝝ curabit qꝛ aduerſum
vniuerſa ꝯſurget deum aūt ſuū moaſim in loco uenera/
bit̄ diabolū.ſ.dic̄ glo.ī ſeipſo uel ubicūq̄ȝ fuerit antichꝛi
ſtus.Ex ꝭ accipit̄ ꝙ antichꝛiſt⁹ diabolū hēbit in ſeipo ꝙ
nō hitur⁹ ſit p̄ſidiū angeloꝝ.❡ Jtē accipit̄ ex alia gloſa
que dicit ꝙ etiam miniſterio demonuꝫ in utero matris
alēdus eſt poſt natiuitatē nutriēdus ꝛ educādus.❡ Jtē
glo.ſup 2ª corin.2°.Diabolo iſtigāte ꝛ opante q̄ illū to/
tū poſſidebit erit aduēt⁹ antichꝛi ſꝫ actū ſathane.❡ Pre
terea ocioſuꝫ eēt eū angelū q̄ in nullo p̄ficeret circa euꝫ.
❡ Preterea ſci dicūt ꝙ carebit p̄ſidio angeloꝝ.Jtē Da
maſcen⁹.ex fornicatione gn̄abit̄ ꝛ ſuſcipit oēꝫ actū ſatha
ne p̄ſciēs de⁹ eniꝫ iniq̄tatē ei⁹ future uolūtatis ꝯcedit in
eo hitare diabolū.❡ Sꝫ ꝯtra ſup matthei.xiiij° dr̄ ꝙ q̄li
bet aīa hēt angelū bonū ſibi deputatū.❡ Preterea cuꝫ
hō q̄ȝdiu viuit ſit in via hēt poſſibilitatē ad ſalutē ꝛ ad pe
nitētiā ḡ nō debet ei negari ꝭ qō facit pn̄iam uel ininſte
ageret̄ ſecū.❡ Solō dicim⁹ ꝙ q̄libet pur⁹ hō hēt duos
angelos ſpāliuer ſibi deputatos.vnū ad coronā:ꝛ alium
ad exercitiū.❡ Ad id qō obijcit̄ de p̄ſcitis dicēdū ꝙ p̄
ſcia nō eſt eis cauſa dānationis.illi eniꝫ q̄ p̄ſciti ſūt poſſi
bilitatē hūt ad ſalutē ex libero arbitrio ſicut ī qōne de p̄/
ſcia ꝛ p̄deſtinatione hēt determinari.❡ Preterea ſi po
nam⁹ eos nō ſaluādos adhuc nihilomin⁹ eſt utilis cuſto
dia boni angeli ut minora pctā agāt ꝛ ſic minoꝛ ſit eorū
dānatio.❡ Ad id qō q̄rit̄ de chꝛiſto ꝯcedim⁹ de plano
ꝙ nō hūit angelū in cuſtodia nec ſ̄m ſenſualitatē nec ſ̄ꝫ
rōnē nec ſ̄m coꝛp⁹ nec ſ̄m aīam:ſꝫ multa milia angeloꝝ
hūit in miniſteriū.diuinitas eniꝫ vnita humanitati quo
ad oēm ptē ſui ſic exaltauit humanitatē ꝙ cuſtodia ange
loꝝ nō īdiguit.❡ Ad id qō obijcit̄ in ꝯtrariū dicēduꝫ ꝙ
miniſtrare nō eſt cuſtodire ut iā dixim⁹.❡ Ad aliō di/
cēdū ꝙ ꝯfoꝛtatio illi⁹ angeli nō efficit virtutē ualidioreꝫ
in chꝛiſto qꝛ nō potuit foꝛtioꝛ fieri q̄ȝ erat.ſꝫ ꝯfoꝛtatio ſua
nihil aliō fuit q̄ȝ ꝯgratulatio ad fructū redēptōis.❡ Ad
aliō dicēdū ꝙ īcarnatio ꝛ huiuſmodi fuerūt in ptāte an
geloꝝ ut reuelarēt eā hoīb⁹:ſꝫ ꝭ nō ptinet ad cuſtodiam
chꝛiſti ſꝫ poti⁹ ad letificationē fideliū redēptionē expectā
tiū.❡ Ad id qō q̄rit̄ de antichꝛiſto dicēdū ꝙ hēbit bo/
nū angelū in cuſtodiā.cū eniꝫ ſit hō pp̄ dignitatē huma/
ne aīe nō debet ei negari qō alijs exhibet̄:ex ꝭ eni ma/
ioꝛ iuſticia dei appebit ꝯtra eū.❡ Ad id qō obijcit̄ ī cō
trariū dicēdū ꝙ diabolū hēbit in ſeipſo nō vnituꝫ ſibi ſic
chꝛiſt⁹ diuinitatē:ſꝫ hēbit eū p̄ ꝯſenſuꝫ ꝛ ut ꝯſiliarium ad
mala.❡ Ad aliō dicēdū ꝙ diabolus nō miſtrabit māȝ
ex q̄ gn̄abit̄ uel educabit̄ coꝛp⁹ antichꝛi.ſꝫ glo.dic̄ p̄ tāto
qꝛ īcendiū fomitis ꝛ coꝛruptio ad malū que eſt ex parte
coꝛpis p̄ nullū effectū grē tētabit̄.ſꝫ qꝛ ptās demonis in
illa coꝛruptiōe eſt ꝛ augmētabit̄ de die in dieꝫ pp̄ hoc dr̄
miſterio diaboli nutriri ꝛ uegetari.❡ Ad aliud dicēdū
ꝙ diabolus totū poſſidebit eū quo ad ſenſuꝫ ꝛ ꝯſenſum
ꝛ op⁹:nō tn̄ ſic totū q̄n hēat poſſibilitatē ad bonū qꝛ liber/
rū arbitriū hitur⁹ eſt:ꝛ grā illi⁹ (ut iuſtioꝛ ſit dānatio ei⁹)
debet̄ ei angelus bon⁹ ad cuſtodiā.❡ Ad aliud dicēdū
ꝙ nō eſt ocioſum qꝛ (ſicut dictū eſt) ex ꝭ appebit iuſticia
diuina magis ꝯtra eū.❡ Ad aliud dicēdū ꝙ p̄ſidio an/
geloꝝ quātū ad actualē īclinationē bonoꝝ carebit ꝛ non
ſimpr̄.❡ Ad aliud dicēdū ꝙ oēꝫ actū ſathane ſuſcipiet
per ꝯſenſuꝫ.Qō aūt dr̄ ꝙ ꝯcedit dn̄s in eo hitare diabo/
lū.itelligendū eſt de cōceſſione p̄miſſionis ꝛ de habita/
tione de qua ſupꝛa locuti ſumus. ❡ Articulus 9°.

Q Uinto querit̄ Utꝝ ſemp cuſto
diāt angeli uel aliq̄n recedāt a cuſtodiēdo.Et
videtur ꝙ recedant a cuſtodiendo:qꝛ dicit Bern⁹ in ſer
mone ſup cātica tractās illud v̄bū.in ꝯſpectu angeloꝝ
pſallā tibi.Doleo ꝓinde aliquos nr̄m graui in ſacris vi
gilijs depmi ſōno nec celi ciues reuereri ꝛ in p̄ntia p̄nci
pū tanq̄ȝ ioꝛdinatos appere cū nr̄a ipſi alacritate ꝓmoti
nr̄is ieſſe ſolēnijs delectent̄:uereoꝛ ne nr̄am deſidiā q̄n
q̄ȝ abhominātes cū īdignatione recedāt ꝛ vnuſq̄ſq̄ȝ nr̄ꝫ
īcipiat ſero cū gemitu dicē.Longe feciſti notos meos a
me poſuerūt me abhominationē ſibi.ꝛ illud.elōgaſti a
me amicū ꝛ ꝓximū ꝛc̄.❡ Jtē in euanḡ nazareoꝝ mali/
cia iudeoꝝ mltiplicata.ꝛ īminēte paſſione chꝛiſti audite
ſūt uoces angeloꝝ in aere dicētiū.Tranſeam⁹ ab hijs ſe
dib⁹.❡ Jtē Joā.xij° ſup illud.curauim⁹ babylonē ꝛ nō
eſt curata.dicit glo.Aug.Sūmi medici ſūt angeli cu/
rātes aīas quos a nobis repellim⁹ cū eoꝝ ꝯcilio nolim⁹
acqeſcē.❡ Jtē ſup Zachaām 4° dicit Aug⁹.Quotieſcū/
q̄ humana fragilitas ſue relinqt̄ ībecillitati meret̄ ut ab
ea recedat auxiliū dei ꝛ ſcōꝝ angeloꝝ.❡ Preterea talia
p̄nt appere ſigna moꝛtis ꝙ medic⁹ recedit ab ipſo:ḡ cuꝫ
angeli ſint medici aīaꝝ talia p̄nt ſigna moꝛtis eterne oñ/
di ꝙ recedunt ab eis.❡ Sed CONTRA Bernar
dus.xxxi° ſ̄mone ſup cātica dicit.Angelus eſt qui in oī
loco ſedulus q̄dē pediſſequ⁹ aīe nō ceſſat ſollicitari eā ꝛ
aſſiduis ſuggeſtionib⁹ monē eā dicēs.Delectare ī dn̄o:
ꝛ dabit tibi petitiones coꝛdis tui.ꝛ illud.expecta dn̄m vi
riliter age ꝛ ꝯfoꝛtet̄ coꝛ tuū ꝛc̄.Ad deuꝫ aūt dicit.ſic deſi
derat ceruus ad fontes aq̄rū ita deſiderat aīa mea ad te
de⁹.Et ſeqt̄.diſcurrūt medici iter dilectā ꝛ dilectū uota
offerēs referēs dona excitat iſtā placat illū.Interdū quo
q̄ȝ ſꝫ raro repn̄tāt eos p̄iter ſibi ſiue hinc iſtā rapiēs ſiue
huc illū adducēs.❡ Preterea de nemine deſpanduꝫ ē
dū eſt in via ḡ pp̄ q̄cūq̄ȝ moꝛtalia pctā fideliſſimi medici
aīe nō eſt relinquē aīam q̄ȝdiu manet ſpes vite.Si ꝭ cō
cedat̄ tūc hēt locū qō bti Dionyſij quā mouet in de ce/
leſti hierarchia cap° 9°.ꝛ eſt iſta.Cum vnaqueq̄ȝ gens
hēt angeluꝫ ſibi deputatū qꝛ ſtatuit excelſos thꝛonos po
puloꝝ iuxta numerū angeloꝝ dei:q̄m electoꝝ pplꝰs ꝛ fi
delis ſolus act⁹ eſt in diuinas illuminationes an ab an
gelis ſuis ſint idolatre relicti ꝛ tūc angeli eoꝝ videntur
culpari de negligētia.❡ Solō dicēdū ꝙ angelus nō re
cedit a cuſtodiēdo.nō enim eſt neceſſe ꝙ ſit pōt cuſtodi
re ꝛ frui deo ꝛ vidē ipm̄:qꝛ ſicut dicit Grego⁹ itra deum
currūt quocūq̄ȝ mittant̄.❡ Ad illō aūt qō obijcit̄ in cō
trariū dicēdū ꝙ lōginq̄tas illa nō eſt in loco ſꝫ in p̄ticipā
do efficaciā cuſtodie:ꝛ ꝭ nō ex deſidia angeli ſꝫ qꝛ cuſto
dit⁹ p̄ toꝛporē ꝛ pctū ſe ihabilē reddit ut effectum cuſto
die p̄cipiat.Et eſt ſile de regione diſſilitudis in quā lon
ge recedit pctoꝛ a deo nō diſtātia loci ſed meriti.❡ Ad
aliud dicēdū ꝙ ad illa ſeuimina ſynagoge typice archā
geli ꝛ angeli ſūt deputati pplō ꝛ ideo cū typ⁹ tranſiuit in
v̄itatē ꝛ ꝓmiſſa in exhibitionē ſynagoga in eccl̄iam tūc
etiaꝫ angeli cuſtodes ppli dei facti ſunt cuſtodes eccl̄ie.
❡ Ad aliud dicēdū ꝙ relinquē babylonē nō eſt intelli
gēdū quo ad effectū cuſtodie ſꝫ quo ad ꝭ ꝙ exhibuerūt
tribulationib⁹ ut redirēt p̄ tribulatiōes q̄ receſſerāt p̄ ꝓ/
ſperitatē.❡ Ad aliud dicēdū ꝙ recedit a nobis auxiliū
dei ꝛ angeloꝝ p̄ pctā q̄ ad p̄ticipationē nō ita ꝙ nō exhi
beat̄ nob̄ q̄ȝdiu ſum⁹ ī via.❡ Ad qōnē Dionyſij aptā/
da eſt ſolō eiuſdē qꝛ nō hēm⁹ cōpulſam v̄tutē vn̄ angeli
ſuadēt nō cogūt ꝛ ꝯſentiētes reducūt in diuinas illumi/

natiōes:nō ꝯſentiētes aūt ꝑmittūt oberrare.Qḋ aūt ali/
is gētib⁹ ꝑſuaſerint ꝓbat Dio⁹ ex ſōnijs pharaonis ꝛ na
buchodonoſoꝛ ꝛ alioꝝ que per angelos ſunt miniſtrata.

Exto queritur Utrū ali/
qd accreſcat angelis ex cuſtodiēdo.ꝛ q̄rūt
tria.ſ.Utꝝ accreſcat eis gaudiū ꝛ tſticia.2°
utꝝ accreſcat eis meritū ꝛ demeritū.3° utꝝ
accreſcat eis pugna ꝛ ꝯtradictio īter ſeipos.¶Ar⁹ 10⁹.

D primū ꝓcedit ſic.Yſaie
xxxvij° cap° dr.Angeli pacis amare flebūt.ḡ vi
def ꝙ accreſcat eis doloꝛ.Silr in euanḡ.gaudiū eſt āge
lis dei ſup vno pctōre pniam agēte.Silr in vitis patrū
legif de qdā angelo q ſeq̄baf quēdā monachū pctō ꝯſe
tiētē cōploſis manib⁹ ꝛ flēs.Et poſtea cū eēt ꝯuerſus ac
ceſſit arridēs ꝛ gaudēs.¶Solō dicēdū ꝙ affect⁹ dolo/
ris ꝑtinet ad miſeriā.miſia aūt ꝛ felicitas in eodē eē nō
pōt ſilr ut dicī Bern⁹ in 5° de ꝯſideratiōe.ꝛ ideo dicimus
angelos nō dolē ſȝ ſemp gaudē uel in iuſticia dei uel in
bonitate ꝛ miſicoꝛdia.¶Ad ꝑm ḡ dicēdū ꝙ lraliter an
geli pacis itelligunf nūcij ezechie mitti ad ſenachi ꝛ ad
rapſacē pꝛo pace q flebāt nō iueniētes ꝟba pacis.Moꝛ
ralr aūt itelligif de plātis ꝛ ꝑdicatorib⁹ q flēt nō iuenie/
tes pacē pctoꝛis in pctōrib⁹.Anagogice itelligif de an/
gelis celi nō ꝙ ploꝛēt neq3 ꝙ affectū miſicoꝛdie hēant.
ſȝ q2 hn̄t effectū ploꝛātis amare ꝛ dolētis ꝛ miſerātis in
ſuccurſu aiarū.¶Ad id qḋ obijcif de vitis patrū.dicē/
dū ꝙ de⁹ oſtēdit ibi in imaginaria viſione diſplicētiam
pcti in ſpū angeloꝝ:nō ꝙ affectu doloꝛis moueanf ut di
ctū eſt:ſȝ q2 ꝑ op⁹ cuſtodie pctm̄ initunf deſtruē.¶Si
aūt obijciaf ꝙ ꝯtraria nata ſunt fieri circa idē.cū igif hē/
ant gaudiū pn̄t hīe doloꝛē ꝛ triſticiā.Dicēdū ꝙ iſtḋ gau
diū qḋ hn̄t angeli nō eſt ꝯtrariū triſticie q2 nullū hēt cō/
trariū.gaudiū eni3 illud eſt ex viſione dei.Et ſi hēret cō/
trariū opoꝛteret ꝙ illud eēt ex viſione cōtrarij pꝛincipij:
ꝛ ſic duo eēnt ꝑncipia qḋ non cōtingit. ¶Ar⁹ 11⁹.

Ecundo queritur Utꝝ eis
accreſcat meritū uł demeritū ꝑ cuſtodiā.Et vi
def ꝙ nō.q2 ſi medic⁹ nihil omittat de ꝯtingētib⁹ ꝛ eger
ecōtrario opef nlla ē culpa medici:ḡ a ſili cū āgeli nihil
omittāt de ꝯtingētib⁹ ſȝ hoīes in ꝯtrariū cuſtodie opanf
nō accreſcet angelis demeritū.¶Pꝛeterea angeli ꝯfir/
mati ſūt.ꝯfirmati aūt nec eſt mereri nec demereri q2 ia3
recipit ꝑmiū ḡ nec merenf nec demerēf.¶Sȝ CON
TRA ſup numeri.xviij° dicit Euthici⁹.angeli trahunf
in iudiciū.Utrū ex eoꝝ negligentia uel ignauia tot lapſi
ſunt.Itē numeri.xxv°.initiatus eſt beelphegoꝛ.glo.an
geli ꝓ bn̄ geſtis laudanf ꝛ pꝛo delictis culpanf.Silr ꝑª
coꝛin.vj°.neſcitis qm̄ ꝛ angelos iudicabimus.Itē Eu/
thici⁹ ſup Leuif.xix° inter hoīes ꝛ angelos erit iudiciū ꝛ
foꝛte iudicabunf aliq cū paulo ꝛ ꝯferenf laborib⁹ ꝛ fru/
ctib⁹ ei⁹ ꝛ foꝛte iuenief foꝛtioꝛ aliqs angelus.¶Pꝛete/
rea hoc videf per rōnē q2 ꝑdicatoꝛ gaudebit in btitudie
eoꝝ quos ad dn̄m ꝯuertit ꝛ in plurib⁹ hēt maius gaudiū
ꝛ in paucioꝛib⁹ min⁹ ḡ ſilr angelus gaudebit in btitudi/
nib⁹ eoꝝ quos cuſtodiuit ꝛ in plurib⁹ plus ꝛ in paucioꝛi
b⁹ min⁹ ꝛ ita accreſcit eis meritu3.¶Pꝛeterea ponam⁹
ꝙ aliqs angelus ſciat aliquē nō ſaluādū:aut vult eu3 ſal
uari aut nō ſaluari.Si ꝑmo mō ꝛ tn̄ cuſtodit eū tūc agit
ꝯtra ꝓpꝛiā uolūtatē qḋ eſt miſia.Si 2°° tūc nō ꝯfoꝛmat
uolūtatē ſuā uolūtati diuine qḋ iteru3 eſt miſia ꝛ culpa.
¶Iuxta hoc q̄rif q̄re de⁹ determinauit tp̄s hoi ad me/
rēdū ꝛ nō angelo cū hāc duplicē nām creauerit ad ptici/
pādū ſuā btitudinē.¶Itē q̄rif iuxta hȝ de hijs q moriū
tur in uteris mr̄nis illi eni3 nihil agūt ꝯtra cuſtodiā āge
li ḡ videf ꝙ ex negligētia angeloꝝ nō differanf uſq3 ad
baptiſmū.Si foꝛte dicaf ꝙ angeli cuſtodia nō eſt cōtra
defect⁹ coꝛpis:hoc erit ꝯtra hoc qḋ habef Ge.xxxi° ubi
angelus dixit ad labā.caue ne qcq̄ȝ duri⁹ loq̄ris aduer/
ſus iacob.ꝛ Mat.2°.Appuit angelus in ſōnis ioſeph di
cēs.Tolle puerū ꝛ mr̄em ei⁹ ꝛ uade in egyptū ꝛ eſto ibi
uſq3 dū dicā tibi.Si foꝛte dicaf ꝙ angelus non deputaf
hoi niſi egreſſo ab utero.Cōtra qn̄cuq3 hō ſuſceptibilis
eſt grē ſuſceptibilis eſt cuſtodie angelice:ſȝ i utero ſuſce
ptibilis eſt grē cui⁹ ſignū eſt ꝙ qdā in utero ſūt ſcificati
ḡ ibidē debet recipe cuſtodiā angelicā.¶Pꝛeterea de
us ꝓnioꝛ eſt ad dādū dona q̄3 ad infligēdū penas:ſed in
utero recipit hō fomitē ḡ in utero recipit donū cuſtodie
Hoc etiā ꝓbabilr arguif ex hȝ qḋ accidit ioanni in utero
mr̄is q2 exultauit in utero mr̄is ad aduentū redēptoris.
Et adhuc ꝓbabili⁹ ex hȝ qḋ accidit in utero rebecce in q̄
collidebanf puuli in quoꝝ pugna ſiḡbaf maloꝝ pugna
ꝯtra bonos q ꝑ pte vna iſtiganf a malo angelo:ꝑ alia a
bono.¶Solō dicēdū ꝙ dupˣ eſt ꝑmiū.ſ.ſbal e ut qda3
uolūt qḋ ꝯſiſtit in fruitiōe dei maioꝛi uel minoꝛi.ꝛ ꝑmi/
um acceſſoꝝ qḋ ꝯſiſtit in multitudine opu3 bonoꝝ.Et hȝ
eſt dupˣ ꝯm finē quē ꝯſequif op⁹ illud in opante:ꝛ ꝯm fi
nē quē ꝯſequif in alio circa quā opaf.Dicaf ḡ ꝙ ꝑmū ꝑ
miū nō creſcit in angelis nec meritū ad illud:nec deme
ritū ꝯtra illḋ.2ᵐ aūt ꝑmiū creſcit ꝯm multitudinē bono/
rū opu3 in qb⁹ gliānf bti ꝛ hȝ quo ad finē in ipſo ꝛ q̄tu3
ad hoc videnf oēs angeli cuſtodiētes eq̄les q nihil omit
tūt de ꝯtingētib⁹ cuſtodie.Quo ad finē aūt in alio pn̄t q
dā eē maioꝛes ꝛ qdā minoꝛes ꝛ multitudo ſaluatoꝝ d2 a
qbuſdā etiā ꝓpe meritū qḋ creſcit plus ꝛ min⁹ reſpectu
illi⁹ ꝑmij.Dicēdū ḡ ꝙ due rōnes ꝑme itelligunf de me
rito oꝛdiato ad ſubale ꝑmiū.¶Ad auctoritatē ꝑmā eu
thicij dicēdū ꝙ itelligif de iudicio cōparatiōis:q2.ſ.ſolli
citudo angeli cuſtodiētis ꝓponef ꝯtra ignauiā hois ut
ꝯuicaf de negligētia in die iudicij.¶Ad aliā auctē3 di
cēdū ꝙ angeli boni laudanf ꝛ mali culpanf.uel ſi boni
culpanf tūc culpari nō accipif ꝓpe ſȝ ꝑ noīe finis cuſto/
die in alio.¶Ad illā que eſt de apłō ſūptā dicēdū ꝙ in
telligif de malis angelis quos iudicabim⁹ ꝯm quādam
gloſa3.ꝛ ꝯm aliā de bonis ꝛ tūc accipif de iudicio cōpa/
rationis.¶Ad aliā auctē euthicij dicēdū ꝙ etiā intelli
gif de iudicio compatiōis de quo ſufficiēter determina
bif in q̄ōne de extremo iudicio.¶Ad aliud dicim⁹ cō
cedēdo ſȝ diſtinctionē ꝑus hitā.¶Ad aliud dicēdū ꝙ
angelus recipiēs reuelationē de dānādo vult eū ſaluari
ꝯm ꝙ de⁹ vult ꝯm doctrinā Pauli.oēm hoiem ſaluari ꝛ
ad agnitionē ꝟitatis uenire.Nec hȝ eſt uerū ꝙ aliqs te/
neaf uolūtatē ſuā ꝯfoꝛmare uolūtati diuine in uolito ſic
oſtēdif ex ꝟbis mgr̄i in fine ꝑmi ſniarū.ubi agif de uo/
lūtate.ſȝ tenef ꝯfoꝛmare in hȝ ꝙ debet uelle qḋ de⁹ vult
eū uelle.ꝛ hȝ pleni⁹ determinari hēt in q̄ōne de uolūtate
dei.Dicaf igif ꝙ de⁹ vult eū uelle ſalutē huiuſmodi dā/
nādi ꝛ opari ad ſalutē ei⁹:ut ꝑ ipedimētū angeli paucio/
ra cōmittat pctā ꝛ ut iuſtioꝛ appeat ꝯdēnatio.Nec hȝ dici
m⁹ ꝙ ex ꝑſcia uel reuelatiōe aliqs hēat neceſſitatē ad cō
dēnatiōnē:ſȝ ſoluimus ea que ſequunf tali potētie facta
ne videamur fugē talē poſitione3.¶Ad illud qḋ q̄rif
iuxta hȝ habef ſolō ex ꝟbis Auḡ ſup gen.ꝛ bti Bernar
di in 5° ad Eugeᵐ.ꝙ natura angelica in deifoꝛmi intel/
lectu creata eſt iuxta ꝟbū nō ꝑfectibilis ꝑ ꝯtēplationem
ſpeculi ꝛ enigmatis.hō aūt itellectu inq̄ſitiuo ꝑfectibilis
ꝑ creaturarū ꝯtēplationē.Et ideo q̄tū ad oꝛdinē nāe cō/
ueniebat angelū nō hēre viā ad ꝟbū ſȝ iuxta ꝟbū eē.Et
cū cōpꝛehēſio ꝟbi ſit ꝑmiū via aūt ad ip3 ſit ſtat⁹ ꝛ tēpus
meriti ꝯueniebat hoie3 hēre ſtatū ꝛ tp̄s i merito ꝛ nō an
gelū.¶Ad illud qḋ ulteri⁹ q̄rif ꝯcedim⁹ ꝙ hō angelū
hēt in utero mr̄is ſtatim ut puerpiū eſt foꝛmatū per aia3
rōnalē.Cōcedim⁹ etiā ꝙ angeli cuſtodia in ꝑſēdū ē coꝛ/
poris ꝛ aie:ſȝ cuſtodia angeli in nullo ipedit curſu3 nāe
neq3 curſu3 uolūtatis liberi arbitrij ꝛ pp diuerſum defe
ctū nāe.qdā ſic ꝛ alij aliter moriunf:ꝓpter diuerſu3 aūt

defectũ uolũtatis q̄dam ſic ⁊ alij aliter peccant.

Ertio querit̃ Utruʒ eis ac/
t creſcat pugna ⁊ ↄtradictio īter ſeipſos. Et p°
q̄rit̃ de ↄtradictiõe q̄ videt̃ eē īter bonos. 2°
de ↄtradictiõe q̄ eſt boni ⁊ mali. ¶ Ar° 12°

a **D primum proce**ditur ſic.
D: iob. xxv°. Ptās ⁊ terror apphēderūt eū q fa
cit ↄcordiā in ſublimib° ſuis ḡ videt̃ ꝙ īter ſblimes ange
los ſit diſcordia que p dñʒ ad ↄcordiā reducit̃. ¶ Itē vi/
det̃ p daniele Daniel. x°. Princeps aūt pſarū reſtitit mi
hi. xxj. dieb°. Et ecce michael vnus de p̄ncipib° uenit in
adiutoriū meū ⁊ ego remāſi ibi iuxta regē pſaꝝ. Ubi di/
cit Hiero°. Uidet̃ mihi hic angelus eē cui pſis credita ē
⁊ iſti ſūt p̄ncipes de qb° loquit̃ paulus. ſapiam loqmur
īter pfectos quā nemo p̄ncipū hui° ſcl'i cognouit. Ex h̄
videt̃ ꝙ p̄ncipes ↄtradictionē hn̄t īter ſe ad īuicē. ¶ Itē
ibidē alia gloſa ſup illud reſtitit mihi faciēs pmiſſas ſibi
puincias ne captiuoꝝ ppl'ſ dimitteret̃: ⁊ forſitā eū orare
ppheta exaudit° fuit: nā ſtatim ⁊ ei miſſus eſt angelus q
dei indulgētiā nūciaret: q: xxj. dieb° reſtitit ei p̄nceps p
ſarū enumerās pctā iudeoꝝ qb° iuſte captiui tenerētur
nec dimitterent̃. ¶ Itē Hiero° ſup illud Cū enim egre
derer appuit p̄nceps grecoꝝ ueniens ac ſi diceret. Egre
diebar a ↄſpectu dei ut que uētura ſūt ppl'o tuo nūciarē
tibi ſʒ audit° nō ſim ſtāte ibi pſarū p̄ncipe ⁊ ↄtradicēte tu
is p̄cib° uel mee legationi. Et ecce p̄nceps grecoꝝ. i. an/
gelus macedonū ueniebat ⁊ īgreſſus in cōſpectu dei ut
accuſaret p̄ncipē medoꝝ ⁊ pſarū ut in eoꝝ locis regnum
grecoꝝ ſuccedat. ⁊ ſic videt̃ ꝙ ↄtradictio fuit ibi īter tres
angelos. ¶ Itē ſup illud. nūc reuertar ut pugnē aduer/
ſus p̄ncipē pſarū. dic̃ Hiero° ꝙ q̄libet angelus cupit ptā
tem ſuoꝝ in terrenis creſcē. ¶ Sed CONTRA. In
btis ſūma pax eſt ut dicit Aug° ⁊ ſūma ↄcordia ḡ videt̃
ꝙ nulla diſcordia ⁊ nulla ↄtradictio ſit īter eos. ¶ Solo
dicēdū ꝙ ↄtradictio nō eſt in angelis bonis ſimpl'r ſʒ ſʒ
q̄d. ſ. per oſſionē diuerſoꝝ meritoꝝ que ſūt in cuſtoditis
⁊ hec ipſa ↄtradictio reducit̃ ad ↄcordiā per oſtēſionē il/
luminatiōis deſup uenietis. qn̄ eniʒ illā accipiūt ⁊ in ip/
ſa cognoſcūt q̄d iuſtū ſit ↄcordāt oēs in explēdo diuinaʒ
uolūtatē. Hiero° tn̄ videt̃ ītelligē p̄ncipē pſarū ⁊ p̄ncipē
grecoꝝ de malis angelis: q: aliter nō eēt uerū q̄d dicit ꝙ
iſti ſūt p̄ncipes de qb° dicit Paulus. qui nō cognouerūt
ſapiam dei. Si eniʒ cognouiſſent nunq̄ʒ dñʒ gl'ie crucifi
xiſſent. i. crucifigi ſuaſiſſent. ⁊ iſtoꝝ etiā ppriū eſt uelle ſu
os creſcē in terrena ptāte ut dicit alia gloſa. ut multipli/
cato affectu terrenoꝝ multiplicent̃ etiā pctā. Et h̄ videt̃
etiā in euāgelio ubi dicit dñs. ꝙ p̄nceps hui° mūdi eijci
etur foras. Hoc etiam videt̃ Grego° atteſtari in alia glo
ſa ſup eūdē locū Danielis qui dic̃ ſic. Angelicos ſpūs re
cte milites dicimus q: decertare eos ↄtra aereas ptātes
nō ignoram°. que tn̄ certamina nō cū labore ſʒ imperio p
agūt. Et hec gloſa accipit̃ de moralibus ſup Job. xxv°.
Ex hijs ergo ſiue de bonis ſiue de malis angelis intelli
gat̃ patet ſolutio ad totum. ¶ Articulus 13°.

s **Ecundo queritur** De con
tradictione que eſt boni ⁊ mali de qua habet̃ in epl'a iu/
de. cū michael archāgelus cū diabolo diſputās altricaret̃
de moyſi corpe nō auſus eſt in deū īferre blaſfemiā ſed
dixit impet tibi dñs. ¶ Gra hui° q̄rit̃ q̄re pliū cū diabo
lo attribuit̃ michaeli ſicut legit̃ hic ⁊ ī apochalipſi. Et q̄/
rit̃ de moyſi corpe ⁊ q̄re nō eſt auſus in deū inferre bla/
ſfemiā. Sil'r eniʒ hui° habet̃ in 3° Zacharie ubi dī. oſtē/
dit mihi ieſum ſacerdotē magnū ſtātē corā angelo dñi ⁊
ſathā ſtabat a dextris ei° ut aduerſaret̃ ei. ⁊ dixit dñs ad
ſathā: īcrepet in te dñs ſathā ⁊ īcrepet ī te dñs qui elegit
hierl'm. Cū enim hō maledicat hoī ſicut petr° ananie ⁊
zaphire: videt̃ ꝙ multo magis angelus poterat maledi/
cere diabolo. ¶ Solo dicēdū ꝙ boni angeli decertant
ↄtra malos ut habet̃ in p̄miſſa auctoritate Gregorij. ⁊ h̄
p̄cipue attribuit̃ michaeli q: ille eſt p̄poſit° ⁊ p̄nceps ec
cleſie dei ⁊ idcirco hēt ille certare pro eccl'ia dei ⁊ hoc eſt
q̄d dicit Grego°. Quotiēs magne virtutis aliq̄d agit̃ mi
chael mitti phibet̃. ut ex ipſo actu ⁊ noīe det̃ intelligi ꝙ
nullus pōt facē q̄d facē p̄ualet dñs. Uñ ⁊ ille antiqu° ho
ſtis qui eē deo per ſupbiā ſil'is ↄcupiuit dicēs. Aſcēdaʒ
ſup altitudinē nubiū ſil'is ero altiſſimo. dū in fine mūdi
ſua virtute relinquet̃ extremo ſupplicio pimēdus. Cum
michael archāgelus p̄ualitur° eē phibet̃ ſicut per ioānē
dī. Factū eſt p̄liuʒ cum michaele archāgelo. ut qui ſe ad
dei ſil'itudinē ſupbū extulerat per michaelē pemptus di
ſcat q: ad dei ſil'itudinē per ſupbiā nullus aſſurgat. Cor/
pus aūt moyſi dī ſynagoga cui° moyſes in figura chriſti
eſt caput: ⁊ cū deſijt eē ſynagoga tūc michael fact° eſt p̄n
ceps eccl'ie ⁊ idcirco hēt decertare p eccl'ia ⁊ ſic patet rū/
ſio ſcdi q̄ſiti. ¶ Ad 2m aūt dicēdū ꝙ nō eſt maledicēdū
alicui creature pp nām bonā quā creauit de° ut dic̃ glo.
ibidē. ſʒ īcrepare zelo iuſticie nō vindicte cū modeſtia li
cet inīq̄tatē. Nec factū petri fuit maledictio ſed poti° du/
ra increpatio. De maledictionibus aūt que vident̃ facte
a q̄buſdā patrib° ſanctis al's determinabit̃. ¶ Ar° 14°.

c **Onſequenter queri**tur
De numero ⁊ noīb° cuſtodiētiū. In geñ. aūt 2°
legit̃ ꝙ tres uenerūt ad abrahā quoꝝ duo tm̄ uenerūt in
ſodomā. ſepe aūt legit̃ ꝙ appuit vn°. In thobia aūt legi
tur ꝙ angelus dixit. ego ſum raphael vn° de ſex qui aſta
mus añ deū. Et in apochalipſi ſepe legunt̃ appuiſſe q̄tu
or ⁊ ſeptē ⁊ tres. 2° aūt machabeoꝝ x°. Cū machabe° pce
deret ad bellū ↄtra thimoteū ſic legit̃. appuerūt aduerſa
rijs q̄nque viri armis aureis decori ī ducatū iudeis p̄ſtā
tes ex q̄bus duo machabeū mediū hn̄tes armis ſuis cir
cūſeptū incolumē cōſeruabāt. In aduerſarios aūt tela ⁊
fulmina iacebāt ex quo cecitate ↄfuſi ⁊ repleti pturbati/
one cadebāt. In xj° ſ°o eiuſdē legit̃ ꝙ cū pcederēt ↄtra
liſiā ad bellū appuit p̄cedēs eos eques in ueſte candida
armis aureis haſtā vibrās ⁊ tūc ſil' oēs bn̄dixerūt deum
miſicordē ⁊ ↄualuerūt aīs nō ſolū hoīes ſʒ ⁊ beſtias fe/
rociſſimas ⁊ muros ferreos pati penetrare. Sil'r de noī
bus eoꝝ legit̃ ꝙ ille q ad thobiā miſſus eſt raphael dict°
eſt: ⁊ qui ad btām virginē dict° eſt gabriel. Qui aūt p̄lia
bat̃ cū dracone in apochalipſi michael. In Ezechiel. ix°
dī. ecce ſex viri ueniebāt de via porte ſupioris que reſpi
cit ad aq̄lonē ⁊ vniuſcuiuſq; uas īterit° in manu ei°: vir
quoq; vn° in medio eoꝝ ueſtit° erat lineis ⁊ attramēta/
riū ſcriptoris ad renes ei°. Et ibi patet ꝙ de ſeptē ange/
lis loq̄t̃. In p° aūt ezechielis ponit q̄tuor aīalia alata ⁊ ſi
militudinē firmamēti ſup capita eoꝝ ⁊ thronū ſaphirinū
ſup firmamētū ⁊ ſpēm hoīs doctrinā ſup thronū ⁊ vnaʒ
rotā hn̄tē q̄tuor facies. ⁊ cū hec ſm Dio^m attribuant̃ an/
gelis vident̃ ibi eē ſeptē diuerſitates. In 4° aūt regū 6°
cap°. appuerūt ↄtra ezechielē eq ⁊ curr° igne° multi ual/
de. ⁊ h̄ oſtēdit multitudinē angeloꝝ ſic̃ ⁊ ip̄e heliſe° dixit
plures uobiſcū ſūt q̄ʒ cū eis. In matth. xxvj. dixit dñs ad
petrū pcutiētē ſuū p̄ncipis. An putas q: nō poſſū roga/
re patrē ⁊ exhibebit mihi mō plus q̄ʒ. xij. legiones ange
loꝝ. Sil'r luce 2° cap°. cū illo angelo q miſtrauit paſtori/
b° natiuitatē chriſti. appuit multitudo milicie celeſtis lau
dātiū ⁊ dicētiū. gl'ia in altiſſimis deo ⁊ ī terra pax hoīb°
bone uolūtatis. ¶ Querit̃ de diuerſitate oīuʒ iſtoꝝ que
ſit rō numeri ⁊ noīum. ¶ Solo dicēdū ꝙ illi tres q ap/
paruerūt abrahe appuerūt ut aſtruerēt fidē ⁊ ↄfortarent
in abrahā qui fuit in p̄ma via credēdi: ⁊ q: fides maxime
pēdet ex trinitate ⁊ vnitate ideo tres ibi vidit abraham
⁊ vnū adorauit. Duo aūt qui īgreſſi ſunt ſodomā ſignifi
cāt officia duoꝝ ordinū que neceſſaria fuerūt ad libatio

nē loth archāgeloꝝ quoꝝ est reuelare secreta sicut de icē
dio sodome reuelatū est loth qñ ꝑceptū est ei ut iret in
mōtē. Un⁹ aūt angelus diuersimode appuit. appuit eni
qñqꝫ ut custodiēs ꝑsonā vnā sic angelus q appuit iacob
ꝛ ille sigt actū īferioris ordinis cui⁹ custodia est hoīuꝫ sin
guloꝝ. Qñqꝫ aūt appuit ut reuelās secreta. sicut ille q ap
paruit btē virgini ꝛ zacharie. Qñqꝫ aūt appuit ut ꝑcedēs
ppl'm sicut ille qui appuit thobie ꝛ ille qui ꝑcessit macha
beū in pugna ꝯtra lisiā ꝛ ille sigt actū ꝑncipatuū. ꝑncipū
eniꝫ est disponē ꝛ defendē ꝑncipatū gētis. Qñqꝫ aūt ap
paruerūt 4or ꝛ illi sigt officia q̄tuor ordinū quoꝝ actus
ꝯtinue sūt circa res humanas. s. angeloꝝ in custodiēdo:
archāgeloꝝ in reuelādo: ꝑncipatuū in disponēdo gētes:
ptātū aūt in refrenādo malicīā ptātis aeree. virtutes eni
nō semp circa humana opant̄ ſꝫ circa elemēta mūdi: nec
est act⁹ eoꝝ ꝯtinuus: ſꝫ qñqꝫ fiūt miracula ꝛ qñqꝫ nō. Qñ
qꝫ aūt appuerūt qnque ꝑpter act⁹ qnque ordinū quorū
mysteriū est circa mūdana sic illi qui appuerūt circa ma
chabeū qui eū circūseptū hēbāt ꝛ illi sigñt actū angeloꝝ
ꝛ ꝑncipatuū: q: machabe⁹ hō ꝛ ꝑnceps fuit. alij tres offi
cia triū ordinū sigñt. Archāgeli eniꝫ tela iaciebāt reuelā
do terrores ex pte ppl'i dei. ptātes aūt repmēdo neqtiaꝫ
demonū ne vires darēt hostib⁹ ad pugnā. Uirtutes ꝟo
excecādo miraculose hostes ꝛ pturbādo eos. Qñqꝫ aūt
sex cū uasis iterit⁹ ꝛ vnus cū attramētario ꝛ illi sigñt sex
modos tribulationis captiuoꝝ ꝛ vnū modū ꝯsolationis
libatoꝝ de qb⁹ habet̄ Job 5o cap⁰. in sex tribulationib⁹ li
berabit te ꝛ in septima nō tāget te malū. Sex autē tribu
lationes captiuoꝝ spūaliū enumerant̄ a btō Greg᷑ i mo
ralib⁹ sup Job. ubi dr̄ ꝙ diabolus captiuās miseꝝ hoīeꝫ
aut isidiādo circūuolat: aut suadēdo blādit̄: aut ꝑmitten
do decipit: aut cōminādo terret: aut opp̄mēdo rapit: aut
despando frāgit. Et ꝑmissiones ad istas tribulationes
sigñt uasa iterit⁹. Attramētariū aūt qd̄ erat in septio an
gelo sigt scripturā bonoꝝ in libro vite. Et de hijs ampli⁹
dicet̄ in q̄ōne de figuris angeloꝝ. Qñqꝫ aūt appuerūt se
ptē sine distinctione ꝛ illi nō sigñt nisi actū vni⁹ ordinis
s. quoꝝ tn̄ reuelatio distinguit̄ per septē etates mūdi ꝛ ꝑ
septiformē eccl'iam in septenariū donoꝝ spūs sctī. Jnde
etiā isti dicunt̄ astare añ dñm: q: in ꝯspectu dei semp tps
sue reuelationis expectāt. Et hoc patet ex glosis sup apo
chalipsim de septē angelis qui tuba canūt. Ultra nume
rū aūt istū nō iuenit̄ cert⁹ numerus exp̄ssus ad custodiā
Uisio aūt ezechielis in p⁰ cap⁰ per 4or aialia ꝑm Diom
sigt q̄tuor ordies quoꝝ offm̄ ꝯtinuū est circa nos ut dixi
mus. Et qd significēt figure eoꝝ posteri⁹ dicet̄. Scd'ꝫ aūt
Hierom sigt q̄tuor regna. firmamētū aūt iminens capita
eoꝝ nō sigt aliquē ordinē specialē sed sigt vniuersitatem
dispōni q̄tuor ordinū traditā. Thron⁹ aūt desup sigt cho
rū thronoꝝ. Spēs aūt electri sigñt maiestatē ꝑsidentē. vi
sio aūt iacob de angelis descēdētib⁹ ꝛ ascēdētib⁹ sigt ipꝫ
misteriū angeloꝝ qd ꝯsistit in allatione donoꝝ in descē
dēdo de supi⁹ ꝛ in p̄ntatione uotoꝝ nr̄oꝝ deo in ascēdē
do. Multitudo aūt que fuit circa heliseū sigt multitudi
nē ministrātiū nō in numero ordinū ſꝫ ꝑsonaꝝ. Jlla ꝟo
multitudo que fuit a pastorib⁹ audita sigt multitudineꝫ
assistētiū ꝛ laudātiū sic dr̄ in daniele. Milia miliū mini
strabāt ei ꝛ decies cētena milia assistebāt ei. Duodecim
aūt legiones nō sigñt aliquē numeꝝ ordinū uel etiā gra
rū ſꝫ sigñt multitudines ꝛ exercit⁹ angeloꝝ militātiū ad
defensionē. xij. signatoꝝ in q̄libet. xij. tribuū filioꝝ israel.
Hoc aūt qd q̄rit̄ de noib⁹ soluēdū est ꝑ Gregom. Et de
michaele qdē ꝟba iā hita supi⁹ sūt. de gabriele aūt dic sic
Ad mariā qꝫ gabriel mittit̄ q fortitudo noiat̄. illū qp
pe nūciare ueniebat qui ad debellandas aereas ptātes
humilis appere dignat⁹ est. per dei eniꝫ fortitudinē nū
ciādus erat qui virtutū dñs ꝛ potens in ꝑlio ꝯtra ptātes
aereas ad bella ueniebat. De raphaele aūt sicut dr̄. ꝙ ra
phael iterp̄tat̄ medicina: videlꝫ dū thobie oculos q̄si ꝑ
officiū curationis tetigit cecitatis ei⁹ tenebras tersit. q ꝫ
ad curādū mittit̄ dignū fuit ut medicina dei uocaretur.
¶ Si ꝟo q̄rit̄ de qb⁹ ordib⁹ sūt isti tres angeli. Dico si
ne ꝑiudicio ꝙ michael est de ordie ꝑncipatuū: ꝛ ideo sci
dicūt ꝙ fuit ꝑnceps synagoge ꝛ mō est ꝑnceps nr̄. Ga
briel aūt est de ordine archāgeloꝝ sicut dicūt coiter sci ut
sup̄ hītū est. Raphael aūt est de ordine virtutū: q: virtu
tū est miracula facē sicut ipse miraculose curauit thobiā.
Et si obijciat̄ qd in cantu dr̄. Archāgele michael ꝯstitui
te ꝑncipē sup oēs aīas suscipiēdas. Et etiā ꝯcussū est ma
re ꝛ ꝯtremuit terra ubi archāgelus michael descēdebat
de celo. ꝛ ubicūqꝫ aliter iuenit̄ soluēdū est per auctorita
tē Dionysij sup̄ positā que dicit ꝙ supiores inferioꝝ do
na pticipāt excellēter ꝛ ꝑpter actū īferioꝝ quē hūt supio
res. qñqꝫ etiā sortiunt̄ noīa iferioꝝ. Non sic tn̄ ut hoc no
men designet proprium ordinum eorum.

¶ De motibus angelorum. Qõ nona.

a Einde queritur de mo
tib⁹ angeloꝝ. Et q̄runt̄ tria. s. an moueant
tur. 2⁰ si mouent̄ per quē modū mot⁹ mo
uet̄. ꝛ 3⁰ utrū mot⁹ eoꝝ sit in tpe uel nō. ¶ Ar⁹ primus.

a D primum proceditur sic.
Dicit Grego⁹ ꝙ angeli currūt iter deū quocū
qꝫ mittant̄ ꝛ currē ē mouē ḡ mouent̄. ¶ Jtē Damasce
nus li⁰ 2⁰ cap⁰ 2⁰ dicit. Circūscriptibiles sūt angeli. cum
eni sūt in celo nō sūt in terra. ꝛ cū ad terrā adeo mittunt̄
ꝛ nō remanēt in celo. Ex h' patet ꝙ mouent̄ de loco ad
locū. ¶ Jtē ibidē fortes sūt ꝛ pati ad dei uolūtatis exple
tionē ꝛ ubiqꝫ ꝯfestim iueniunt̄ ubicūqꝫ diuinus iusserit
nut⁹ uelocitate nāe ꝛ custodiētes ptes terre ꝛ gētib⁹ ꝛ lo
cis ꝑsidētes sicut a ꝯditore ꝑordinati sūt: ꝛ que sunt ꝑm
nos dispēsantes ꝛ auxiliātes nobis. Ex hoc iterū accipit̄
ꝙ mouent̄ localiter. Silr̄ in zacharia habet̄. Curre ꝛ lo
quere. Et tūc ali⁹ angelus egrediebat̄ in occursum illi⁹.
Cū igit̄ currē sit localiter moueri angeli mouent̄ localr̄
Si forte aliqs dicat ꝙ mouent̄ virtute nō suba. ¶ Con
tra illa virt⁹ aut est suba angeli: aut est ꝑpetas ei⁹ siue po
tētia. Si ꝑmo mō tūc ad motū ꝟtutis seqtur mot⁹ sube.
Si scd'o mō aut illa ꝟt⁹ erit sine subto: aut erit in subto ꝑ
ꝑrio. Si ꝑmo mō hoc est incōueniēs ꝛ sine oi itelligētia
q: virtus nunqꝫ relinqt ꝑpriū subm. Cū enim sit de nu
mero accn̄tiū iseꝑabiliū ꝛ sit in specie q̄litatis que est nā
lis potētia. Si ꝑpriū subm relinq̄ret oporteret ꝙ accn̄s
eēt sine subto. Si scd'o mō tūc ubicūqꝫ est virt⁹ erit suba
ꝛ ad motū virtutis seqtur mot⁹ sube. Si forte dicatur ꝙ
Dio⁹ dicit in de celesti hierarchia cap⁰ 11⁰. Qm̄ i tria di
uidunt̄ ꝑm se supmūdana rōne oēs diuini itellect⁹ in es
sentiā: virtutē: ꝛ opationē. Et ꝑm eēntiā ꝛ virtutē imobi
les sunt: ꝑm opationē aūt mouent̄. Si inqꝫ sic dicat̄ hoc
nō pōt eē nisi altero duoꝝ modoꝝ. s. ut per impiū suuꝫ fi
ant opationes ꝑter hoc ꝙ hēant ꝑportionē ad mām sup
quā opant̄. Aut sicut dicūt ph'i ꝙ motor ꝑm⁹ mouet in
tota natura supioꝝ absqꝫ hoc ꝙ ꝯiūgat̄ māe gñabilium
ꝛ corruptibiliū. Et si dicat̄ ꝑmo mō. cōtra ois opatio exi
ens ab aliquo per impiū exit ab alio imediate cui impat̄
ab iperāte ꝑmo. si ḡ opatio angeli exit ab impante āge
lo ubi nō est ꝑ sbam ꝛ virtutē oportebit ponē alias sbas
circa nos qb⁹ imper̄ ab angelis ad ꝑfectionē illarū opa
tionū. Nō eniꝫ pōt dici ꝙ ꝑficiant̄ illa opa opatiōe nāe:
q: opa custodie ꝛ reuelatiōis ꝛ miraculoꝝ nō sūt opatio
nes nāe. ¶ Preterea h' dicē est ꝯtra Damam qui dic p⁰
li⁰ cap⁰. xvj⁰. ꝙ angelus dr̄ eē in loco q: adest ꝛ intelligi
bilr̄ circūscribit̄ ubi ꝛ opat̄. Si scd'o mō dicat̄. cōtra mo
tor ꝑm⁹ mouet iferiora gñabilia ꝛ corruptibilia ꝑ motuꝫ
ꝑmi mobilis q ut causa ꝑportionat⁹ est oi motui ꝯtigēti
māe gñabiliū ꝛ corruptibiliū: ḡ opt̄et ꝙ angeli moueret
corp⁹ aliqd supi⁹ ꝛ mot⁹ ille dscēdet ꝑ medios alios mot⁹

ad inferiora que mota ulterius pficerēt opationes illas angeloꝝ que ſunt circa nos qđ nō eſt uerū: qꝛ locutiones ⁊ reuelationes ⁊ huiuſmodi nō hñt ordinē ad motū celi ſicut ordinat̃ cauſatū ad cauſam: ǧ relinquit̃ ꝙ moueantur eēntia virtute ⁊ opatione ſicut expſſe dicūt ſci. Si aliqs dicat ꝙ ſm Anſelmū in monolodion. dei eſt eē ꝓprium ubiqꝫ. creature aūt corpee eē in vno loco tm̄ ſimul ⁊ ſemel. creature aūt ſpūalis que q̈ſi media eſt eſt eē ꝓprium in pluribꝰ locis ſimul ⁊ ſemel. Et ita angeli ſine motu ſubē ſue pñt eē apud nos ⁊ in celo ſicut Anſelmus explicat de aīa que eſt in manu ⁊ in pede ⁊ in oculo. Et ſic Anſelmꝰ videt̃ dicē de anguilla diuiſa in cuiꝰ utraqꝫ pte eſt aīa ſenſibilis per ſenſuꝫ ⁊ motū. Si inq̄ꝫ ſic dicat̃ contra dictū eſt in auctoritate Damaſceni ꝙ cū in celo ſunt nō ſūt in terra ⁊c̃. ¶ Itē ſi ita eēt ut illi dicūt hoc nō poſſet eſſe niſi altero duoꝝ modoꝝ. ſ. ſic̄ forma ſubalis adeſt cuilibet pti ſue mãe quā pficit: aut ſicut cauſa ul'is ⁊ ꝑma ſine cuius pñtia nihil cauſatoꝝ pōt ineē ſubſiſtē. Et ſi pꝰ mō diceret̃ oporteret ꝙ angeli eēnt ſubales forme totiꝰ mãe que eſt ab iferioribꝰ in ſupiora qđ falſuꝫ eſt. Si 2°° tūc angeli eēnt deus qđ iterū falſuꝫ eſt. deus eniꝫ ſolus ita eſt cauſa ꝙ ſine pñtia ſui nihil cauſatoꝝ manet in eſſe ¶ Preterea que eēt rō ꝙ magis poſſent eē in tribꝰ uel in 4°ʳ locis q̄ꝫ ubiqꝫ. Si dicat̃ ꝙ per aliqđ determinant̃ ad hūc ⁊ illū locū ⁊ nō ad oēꝫ hoc nō pōt eē niſi materia ꝯueniat. aut ꝙ angeli nō ſunt in alia materia per quam determinent̃. Si ꝓpter h̾ dicat̃ ꝙ pñt eē ubiqꝫ ſi uolunt reſumat̃ ꝑma diuiſio. ſ. ꝙ aut ut forma totiꝰ mãe ſūt ubiqꝫ: aut ut cauſa ul'is ſine cuiꝰ pñtia nō pñt eē cauſata quorū utrūqꝫ eſt icōueniēs ut ſup patuit. ¶ Preterea h̾ eſt ꝯtra Damaᵐ expſſe qui dicit xvjº capº ꝑmi libri. nō pōt angelus ſm idē in diuerſis locis opari. ſolius enim dei eſt ubiqꝫ ſm idē opari. nā angelus qdē uelocitate nãe: ⁊ qꝛ pate ⁊ cito ꝑtrāſit opat̃ in diuerſis locis. Et ſic patet ꝙ optet angeluꝫ moueri ad h̾ ut opet̃ circa nos. ¶ Si ꝓp hoc dicat̃ ꝙ angelus mouet̃ localiter. Cōtra hoc videt̃ eē tota phīa de motu. dr̄ enim in 6° phiᵒʳᵘᵐ multotiēs ⁊ in multis alijs locis ꝙ motꝰ diuiſibilis eſt dupˣ. vno qdeꝫ mō tpe. alio mō diuiſione ptiū eius qđ mouet̃. Et ita patet ꝙ oē qđ mouet̃ eſt diuiſibile ſm quantitatē. angelus aūt eſt idiuiſibilis ſm quātitatem ǧ nō mouet̃ localiter. ¶ Itē circa finē ſexti. Amplius aūt ex hijs manifeſtū ꝙ neqꝫ pūctuꝫ neqꝫ aliqđ idiuiſibile nullū ꝯtigit moueri. Oē eni qđ mouet̃ ipoſſibile eſt pus ipꝫ per maiꝰ moueri q̄ꝫ per eq̄le aut minꝰ. Si ergo hoc manifeſtū eſt ꝙ pūctū minus aut eq̄le mouebit̃ ꝑmū qñ aūt idiuiſibile eſt ipoſſibile eſt moueri minꝰ pus eq̄le ergo ipſi ſupple mouebit̃ pus q̄re erit linea ⁊ pūctis ſemp eniꝫ per eq̄lē motū oēm lineā pūctū mēſurabit. Si autē hoc ipoſſibile eſt ⁊ moueri idiuiſibile ipoſſibile eſt. Et intēdit hãc rōnem ponē nihil trāſit in ſpatio pus maius ſe q̄ꝫ trāſeat minꝰ ſe uel eq̄le pūctū mouet̃ in ſpatio ergo nō trāſibit prius maius ſe q̄ꝫ minꝰ uel eq̄le in ſpatio per qđ trāſit. ſꝫ nihil eſt minus idiuiſibili ǧ nō trāſit minꝰ ſe ǧ eq̄le. ſed eq̄le i ſpatio qđ eſt linea eſt pūctū ǧ trāſibit lineā pūctū ergo linea ꝯſtabit ex pūctis: qꝛ ſpatiū ꝯſtat ex hijs que tranſibit mobile in motu per ipm: ſꝫ hoc eſt ipoſſibile ǧ ipoſſibile eſt moueri idiuiſibile. cū igit̃ angeli idiuiſibiles ſint impoſſibile eſt eos moueri localiter. ¶ Itē in fine ſexti capꝰ eiuſdē rōnis eſt in ipſo nūc moueri ⁊ idiuiduū aliquod moueri: ſꝫ ipoſſibile eſt in ipſo nūc eē motū ǧ ipoſſibile eſt ipm idiuiſibile moueri. dēt̃ eniꝫ ꝙ in ipo nūc mouet̃ ¶ Cōtra in quocūqꝫ aliqđ mouet̃ per ſpatiū aliqđ ueloci' illo mouebit̃ per idē in minori: qꝛ uelox ſemp diuidit tp̄s ǧ aliqđ uelociꝰ motū trāſibit ſpatiū in pte ipſius nūc ergo nūc diuidet̃ ergo indiuiſibile diuidet̃ ⁊ erit aliqđ minꝰ i diuiſibili que oīa abſurda ſūt ergo nō mouet̃ in nūc. Si forte dicat̃ ꝙ dictū phi nō ē uerū. ſ. ꝙ nō eiuſdē rōnis eſt in ipſo nūc moueri ⁊ idiuiduū ſiue idiuiſibile aliqđ moueri. ¶ Cōtra ſup̄ in q̄ōne de tpe ꝓbatū eſt: ꝙ pus ⁊ poſteriꝰ in tpe cāñt̃ a pori ⁊ poſteriori in motu ⁊ pus ⁊ poſteriꝰ in motu cāñt̃ a pº ⁊ ultiº in ſpatio ſiue a termino a quo ⁊ ad quē in qbꝰ eſt mobile in motu ſemp ſ. ꝑtim in termino ad quē ⁊ ꝑtim in termio a quo: ſed in diuiſibile nō eſt ptiꝫ ſic ⁊ ſic qꝛ nō hēt ptē ǧ nō eſt niſi hic ⁊ illi rñdet nūc ergo nō mouet̃ niſi in nūc ſi mō ergo uerificat̃ dictū phi ⁊ ſic relinquit̃ ꝙ angelus nō mouetur. ¶ Itē in pº de celo ⁊ mūdo. Oīs motꝰ localis eſt a medio uel ad mediū uel circa mediū nullus talis eſt motus angeloꝝ ergo nō mouet̃ localr̃. Si dicat̃ ꝙ hēt motū ꝓceſſiuū cōtra dicit phs 2° de celo ⁊ mūdo. ꝙ nã nihil eoꝝ que hñt motū ꝓceſſiuū neglexit in organis ꝓceſſiuis ergo oporteret ꝙ angeli hērēt organa ꝓceſſiui motꝰ. Et ſi dicat̃ ꝙ hñt alas hoc eſt puerile. ¶ Itē in liº ducis neutroꝝ dr̄ ꝙ oē qđ mouet̃ eſt corpus. ⁊ in alia ꝓpōne ꝙ oē qđ mouet̃ eſt cōpoſitū. ⁊ in tertia. ꝙ oē qđ mouet̃ ē quātū. Ex qbꝰ ſeqtur ꝙ angeli nō mouent̃ de loco ad locuꝫ ꝑſe qꝛ ꝑſe eſt in loco ⁊ ꝑſe in loco circūſcribit̃ qđ ꝓbat̃ i 4° de celo ⁊ mūdo. Angelus ꝑſe in nullo loco eſt ǧ non mouet̃ de loco ad locuꝫ. Probatio 2ᵉ accipit̃ in Damaº 2° liº capº 3°. Angeli nō circūterminant̃ parietibꝰ ⁊ ianuis ⁊ clauſtris. ¶ Itē ifra in eodē. itellectuales eēntie in itellectualibꝰ locis ſūt corpaliter circūſcripti. nō eniꝫ corporalr̃ ſm nãm figurant̃ neqꝫ tres hñt dimēſiones ſꝫ qꝛ itellectualr̃ aſſūt ⁊ opant̃ ubicūqꝫ miſſi fuerint. ¶ Item qcqđ mouet̃ localr̃ mouet̃ ꝑſe uel per accñs. ſi ergo angeli mouent̃ altero iſtoꝝ duoꝝ modoꝝ mouent̃. Et conſtat ꝙ nō ꝑſe ꝑ oēs dictas rōnes. Si aūt mouent̃ ꝑ accñs motu locali hoc erit altero duoꝝ modoꝝ ꝙ moueāt̃ motu alteriꝰ uel violētia. Si aūt mouet̃ motu alteriꝰ tūc mouent̃ ſic̄ aīa in corpe ⁊ clauꝰ in naui: ⁊ ſi ſic tūc nunq̄ꝫ mouerent̃ iferiꝰ niſi aſſūpto corpe graui: ⁊ nunq̄ꝫ ſupiꝰ niſi aſſūpto corpe leui: ⁊ ğnalr̃ ſine corpe nō mouerent̃. Si aūt violētia mouent̃ ſeqtur dupˣ incōueniēs. ſ. ꝙ ſit alia nã fortior eis que extrudat eos ad ſupiꝰ ⁊ inferiꝰ: ⁊ ꝙ ſint corpꝰ: qꝛ ꝓbat phs in pº de celo ⁊ mūdo. ꝙ nihil mouet̃ violēter niſi moueat̃ etiā ꝑſe ad aliū locū. ¶ Solꝰ dicimꝰ cū ſctis ꝙ angeli mouent̃ localr̃ ⁊ trāſeūt de loco ad locū: ⁊ qñ ſūt in vno loco nō ſūt in alio ſic̄ dicit Damaſcenus 2° capº ſcd̄i libri. nō pñt agē ſm idē tp̄s hic ⁊ illic eē ⁊ opari. vñ oēs rōnes que ſūt ꝯtra opiones ꝑdictas ꝯcedimꝰ. ¶ Ad obiecta aūt que oſtēdūt ꝙ nō mouent̃ localr̃ dicimꝰ ꝙ phs nãlis ꝓbat ꝙ idiuiſibile qđ eſt in ğne quātitatis ipoſſibile eſt moueri qꝛ illđ hēt ſitū in ꝯtinuo ⁊ per ꝯñs cōparationē ad quātitatē ſpatij. Et qꝛ non pōt trāſire maiꝰ ſe niſi pus trāſeat eq̄le cū in quecūqꝫ puo ſpatio ſint ifinita eq̄lia ſibi nō ꝯtingeret ipm trāſire in quātocūqꝫ tpe quātūcūqꝫ puū ſpatiū. Sed nos dicimꝰ ꝙ angelus nō eſt ſic idiuiſibile ⁊ de rōne idiuiſibilitatis ſiue ſimplicitatis ſue dictū eſt in q̄ōne utrū ſit ſuba ſimpˣ uel cōpoſita. ⁊ ꝓp h̾ trāſit ipſe angelus ꝑ ſpatiū nō numerādo ptes ſpatij. numerās eni cū numerāte debet eē eiuſdē nãe ⁊ eādē compationē hēt angelus ad locū remotuꝫ ⁊ ad ꝓpiquū ut dicet̃ ifra. Et ꝑ h̾ patet ſolꝰ ad oēs rōnes iductas de phiſicis. ¶ Ad id aūt qđ obijcit̃ de liº celi ⁊ mūdi ꝙ tripˣ eſt motꝰ. dicimꝰ ꝙ phs loq̄t̃ ibi de motibꝰ corpaliū ſubaꝝ ſimpliciū: ⁊ ꝓp h̾ motꝰ angeli nō cadit ſb̾ illa diuiſiōe. Nec tñ dicimꝰ ꝙ ſit motꝰ ꝓceſſiuꝰ ſꝫ eſt motus uolūtariꝰ ſubē ſpūalis ſimplicis. ¶ Ad illas auctoritates que adducunt̃ de liº ducis neutroꝝ. capº de vno deo. dicēdū ꝙ loq̄t̃ ibi phs de motu nãli ⁊ itēdit ibi ꝓbare ꝑmū motorē imobilē ſm motū illū q diuiſibilitatē hꝫ ſꝫ mãm ⁊ ſpatiū ⁊ tp̄s: ſꝫ talē nō dicimꝰ eē motū angelorū: ⁊ ꝓp h̾ ille iprobationes nō faciūt ad ꝓpoᵐ. ¶ Ad id qđ poſtea obijcit̃ ꝙ qcqđ mouet̃ de loco ad locū ꝑſe ꝑſe eſt in loco. Dicimꝰ ꝙ moueri ꝑſe dr̄ dupˣ ſm ꝙ ꝑſe pōt determinare: li mouet̃ in compatiōe ad id qđ mouet̃ ul'r in compatiōe ad ſpatiū in quo eſt motꝰ. ⁊ ſi pºº tūc oē id

mouef pſe qȯ nō mouef motu alteri⁹ ſꝫ ꝓpo ⁊ ſic angeli
mouēf pſe. Si ꝟo 2°° accipiaf tūc nō mouef pſe niſi qȯ
pſe eſt in loco circūſcriptiue ita. ſ. ꝙ ei pmū ⁊ mediū ⁊ ul
timū ſm locū aſſignef. Et per hācdiſtinctionē patet ſolu
tio ēt ad ſequēs. ¶ Et nota ꝙ circa determiatione hui⁹
qōnis oberratū ē 4°ʳ modis q̊rū vn⁹ eſt ꝙ dicūt ꝙ āgeli
nunq̄ꝫ mouenf. ſed ideo ꝙ ſunt motores ſpheraruꝫ ad
vniuerſum eſſe mouēt uoluntates ⁊ corda hoiuꝫ ⁊ etiaꝫ
ſenſus ad ea que uolunt. Et hic error eſt Rabymoyſi ⁊
Aueroys ⁊ alioꝝ phoꝝ quorūdam. ¶ Alius eſt error
eoꝝ qui ꝓpter debilitatē rōnis ſupra poſite dicūt ange/
lum poſſe eſſe in pluribus locis ⁊ etiam ubiq̄ꝫ ſi uolue/
rit. ¶ Tertius eſt eoꝝ qui dicūt angelū ſic uenire de fi
ne ſpatij vno ad alium finē ꝙ nō tranſit media ſed tran
ſilit. ¶ Quartus eſt eoꝝ qui dicūt ꝙ ſic tñ ſit mediuꝫ ꝙ
eſt in termino a quo ⁊ ad queꝫ ſm ſuū motū aliquo mō
ſicut aliud mobile. ¶ Prima aūt harū opinionū ⁊ ſcda
ſunt heretice: alie ꝟo due ſunt fatue. ¶ Articulus 2°.

8 **Ecundo queritur** per quē
modū motus moueanf. Et videf ꝙ circulari/
ter per Dio^m in de celeſti hierarchia cap° 7° ubi dicit ꝙ
ſunt in circuitu dei choꝝ faciētes. Item in de diuinis no
minib⁹ cap° 4° dicit ꝙ mouenf circulariter ⁊ in directū
⁊ obliquū ⁊ hij oēs ſunt motus ſm locū. Damaſcenus
aūt in diffinitione ſupius iducta dicit ꝙ angelus eſt ſba
ſemp mobilis ⁊ intelligit de motu alteratiōis ſm ꝙ ipe
dicit ꝙ quicqd creatū eſt uertibile eſt. Similiter videf
ꝙ mouenf motu ſube. ſ. gñationis: q: ita dicit apl'us. fle
cto genua mea ad deū prem a quo ois paternitas in ce
lo ⁊ in terra noiaf. Paternitas enim que ex deo in celo
noiaf nō eſt niſi inter angelos ſm ꝙ etiam dicit Diony
ſius in de diuinis noibus cap° 20°. uſq̄ꝫ ad hoc nr̄e intel
lectualis opationis virtus eſt: ⁊ ois diuina paternitas ⁊
filiatio data eſt ⁊ nobis ⁊ ſupceleſtibus virtutibus ⁊ pa/
triarcha ab oibus ſegregata ⁊ filiarcha ex qua ⁊ dij ⁊ filij
deoruꝫ ⁊ deoꝝ pres deiformes fiunt ⁊ noianf mētes ſpi
ritualr̄ videlꝫ tali paternitate ⁊ filiatiōe pfecta: hoc eſt in
corpalr̄ ⁊ imālr̄ter itelligif. ¶ Solutio ad hoc dicendū
ꝙ angeli mouenf ſm locū tm̄ ⁊ modus mot⁹ illi⁹ eſt ſꝫ
loca oportuna ad cuſtodiā ut prius dictū eſt. Qȯ aūt di/
cit Dionyſius intelligif de motibus intelligētie per cō/
paratione ad intelligibilia ut ſupra habitū eſt. Et qȯ di/
cit Damaſcenus intelligif de motu alterationis in uo/
luntate ſm cōparationē ad naturā ⁊ nō ad ſtatū ꝯfirma/
tionis ut ſupra diximus. ¶ Ultima ꝟo auctoritas Dio
nyſij itelligif de gñatione ſm qd ſm ꝙ dicimus ꝙ mu
ſicalis per gñationē fit muſicus nō tñ muſicalis gñatur
ſimpl'r. Siľr homo uel angelus per iſuſionē illuminati/
onū fit deus ſicut dicit pſalmus. Ego dixi dij eſtis ⁊ filij
excelſi oēs. Et apl'us. In chriſto ieſu ego uos genui per
euāgeliū. Et iterum alibi. Filioli mei quos iterū partu/
rio donec formef in uobis chriſtus. ¶ Articulus 3°.

i **Ertio queritur** Utrū motus
eoꝝ ſit in tēpore uel non. Et videf ꝙ in tēpore
q: dicit Aug⁹ in 8° ſup geneſim ad l'ram. ꝙ deus corpo
ralem nālem mouet per tēpus ⁊ locū: ſpūalem autē per
tēpus ⁊ nō locū. Et ex hoc etiam videf relinqui ꝙ ange
li nō mouenf localiter. ¶ Iteꝫ ois motus localis eſt in
tempore: angeli mouenf localiter ergo mouenf in tpe.
Item nullū idem vnum mobile in eodē pōt eſſe in mo
tum eſſe ⁊ moueri. Sed ꝓbat phus in 6° ꝙ id qȯ feritur
in quolibet nunc eſt in motū eſſe: ergo in nullo nūc eſt
in moueri. Cuꝫ igif angelus mouef localr̄ in nullo nūc
mouebif ſed erit in motū eſſe. ¶ Item phus in 6° phi^z
Ois motus in tpe eſt. tēpus aūt omne diuiſibile ⁊ ſi in
minori minor motus neceſſe eſt oēm motuꝫ diuidi ſm
tēpus. Ex hoc accipif ꝙ angeli ſi mouenf localr̄ mouē/
tur in tēpore. ¶ Item ibidem ꝙ nihil in ipſo nunc mo
uef ex hys manifeſtū eſt. Si nāq̄ꝫ eſt ꝯungit ⁊ uelocius
⁊ tardius in ipo moueri. Si igif ipm nūc in quo eſt. n.
moueaf aūt in ipſo uelocius per. a. b. ergo tardi⁹ in ipſo
per minorē longitudineꝫ mouebif ut per. a. g. uelocius
in miori q̄ꝫ lꝫ mouebif. ¶ Quare diuidef ipm nūc ſed
erat indiuiſibile ergo nō eſt moueri in ipſo nunc. Et rō
phi eſt iſta ꝙ ſi detur motus eſſe in nunc tunc uelox ali/
quid tranſibit ſpatiū in nunc ⁊ tardū in eodē nunc tran
ſibit minus ſpatiū ⁊ illud minus ſpatiuꝫ qȯ in toto nūc
trāſibit tardū uelox trāſiuit in minori q̄ꝫ in nunc: q: ue/
lox diuidit tēpus tardū aūt magnitudinē ſpatij: ergo ſe/
quif ꝙ nunc ſit diuiſibile. Et ponit phs. n. pro nota ipſi/
us nunc. a. b. aūt pro longitudine ſpatij. a. g. ꝟo pro aliq̄
li parte eiuſdē longitudinis ut. g. tertia uel quarta uel di
midia. Item detur moueri angelo in nunc. Cum igitur
angelus ſit p motū in diuerſis locis: tunc in eodem nūc
erit in celo ⁊ in terra: qȯ eſt cōtra Damaſcenū qui dicit
ꝙ qñ ſunt in celo nō ſunt in terra: ut ſupra habitum eſt.
Item Damaſcenus. nō pñt ſm idem tempus hic ⁊ illic
opari. ¶ Itē angelus in motu aut eſt in termino a quo
pmo eſt mot⁹ eius. aut in eo ad quē ultimo eſt mot⁹ ei⁹.
aut in medio nō enī ſunt plura in ſpatio per qȯ mouef.
Si eſt in termino a quo primo eſt motus. Cōtra in illo
termino toto quieſcit ergo in illo nō eſt in motu. Pro/
batio ꝙ quieſcit in illo. Dicit enim phus ꝙ in quocūq̄ꝫ
mobile ſe nunc habet ut prius. ꝙ in illo toto quieſcit ſed
in termino a quo pmo eſt motus mobile ſe nunc habet
ut prius: q: etiam prius fuit in illo ergo in illo toto quie
ſcit. Si dicaf ꝙ ineſt termino ad quē ultimo eſt motus.
Contra in illo termino non eſt plus de motu ergo in il/
lo eſt in motū eſſe nō ergo in motu. Si ꝓpter hoc dicaf
ꝙ in motu eſt in medio ſicut ⁊ omne qȯ mouef. Cōtra
mediū in duplici eſt rōne ſcilꝫ partim in rōne termini a
quo. ⁊ partim in rōne termini ad quem. ergo angelus
exñs ibi partim eſt ſic ⁊ partim ſic. ergo ipſe eſt diuiſibi
lis ⁊ motus eius eſt id qȯ mēſurat ipm. ab ante enim ⁊
poſt cauſaf qȯ mobile eſt ſm aliqd añ ⁊ ſm aliqd poſt:
⁊ ſic eſt diuiſibile. Cauſaf etiam ab eodem prius ⁊ poſte
rius in motu ⁊ in eo qȯ mēſurat ipm ergo mouef in tpe
⁊ nō in numero. Et hec eſt etiam ratio phi in 6° phi°ᶻ p
quā ꝓbat ꝙ indiuiſibile nō mouef. ¶ Sed contra Da
maſcenus 2° li° cap° 2°. Cōfeſtim iueniunf ubicūq̄ꝫ diui
nus iuſſerit nutus uelocitate nature: ſed nihil ꝯfeſtim in
uenif in loco ad quē eſt mot⁹ niſi moueaf in nunc ergo
angeli mouenf in nunc. ¶ Item nihil indiuiſibile ſm
quantitatē diuidit ſpatium ſm partes diuiſibiles. Cum
igif motus ut dicit phus in 6° diuidaf ſm id in quo eſt
motus: motus etiam eius non hēbit partes diuiſibiles.
Cum aūt mora ſequaf motū mora ipſa iterū non hēbit
partes diuiſibiles. Cuꝫ igif angelus ſit indiuiſibilis ſm
quantitatē motus eius erit ſm hoc: ⁊ hoc indiuiſibilia ⁊
nunc ⁊ nunc indiuiſibilia. ¶ Item quicqd ſm ideꝫ tē/
pus ⁊ vniformē motū in uelocitate ⁊ tarditate trāſit totū
ſpatium ⁊ partē motus illius nō eſt in tpe angelus facit
ſic ergo motus eius nō eſt in tēpore. Probatio minoris
dicit phus in 4° phiſicoꝝ ꝙ ſi motus eſſet in uacuo: mo
tus eſſet in nunc. Et huius tangit duas cauſas quarum
vna eſt ꝙ motus retardaf per ſpiſſitudinē maiorem uel
minorē medij per qȯ eſt motus ſicut citius modo aliqd
per aerem q̄ꝫ per aquam. Alia cauſa eſt figura mobi/
lis q: citius per idem mediū mouef acutū q̄ꝫ latū. Cum
enim uelociſſimū per plenum aliqȯ tranſeat in aliquo
tēpore. Uerbi grā trium horarū uel quatuor illud ideꝫ
tranſibit per uacuū eadē cōparatione ad tēpus quaꝫ ha
bet uacuū ad plenuꝫ: ſed nulla eſt talis cōparatio in ua/
cuo ⁊ pleno: ergo nulla eſt illic in tēpore mēſurāte ergo
tranſibit in nunc qȯ nullā habet cōparationē ad tēpus.
Similiter igif angelus nec per figurā nec per ſpiſſitu/

dinem medij habet cõparationẽ ad ſpatiũ per qꝺ trãſit
motus eius erit in nunc ꝛ nõ in tẽpore. ¶ Solutio ſine
preiudicio dicimus ꝙ duplex eſt tẽpus. vnũ ſciꝫ qꝺ eſt
mẽſura motus cõtinuoꝝ ꝛ illud eſt cõtinuũ ꝛ de ipo tra
ctãt phi. aliud aũt eſt qꝺ eſt mẽſura motus indiuiſibiliũ
ꝛ illud nõ eſt cõtinuũ ſed eſt collectio ipſorũ nunc inter
que nunc nõ eſt tẽpus mediuꝫ. ꝛ de illo nũc dicit Aug⁹
ꝙ deus ſpũalem creaturã mouet per tẽpus tm̃. Et hanc
diſtinctionem determinauimus ſupra in qõne de ſecũ/
do coequeuo. Dico igitur ꝙ motus angeli localis eſt in
nunc inter que nõ eſt mediũ tẽpus. Hoc eſt tẽpus ſcꝺo
modo dictũ. ¶ Ad pᵐ aũt dicendũ ꝙ angelus mouet̃
per tẽpus qꝺ dicim⁹ ꝙ collectio eſt ipſoꝝ nunc. Qꝺ aũt
videt̃ ſupponere ꝙ ſpũalis creatura nõ mouet̃ per lo/
cum. Hoc ideo dicit quia nõ trãſit locũ cõmẽſurando ſe
loco ꝛ numerãdo ipm per motũ ſuum ſicut mobile cor
pus phiſicũ numerat ipm. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ ge/
neral'r intellecta ꝓpoſitio eſt falſa niſi tp̃us accipiatur in
cõmuni ad duos modos determinatos. ¶ Ad aliud di
cendũ ꝙ illa rõ tenet de nunc cuius ſuba eſt vna in toto
tẽpore ꝛ per eſſe ſuũ cõſtituit tẽpus: tale aũt nõ eſt nunc
ſecũdo modo dicti tẽporis ꝛ ꝓpter hoc nõ eſt neceſſe ꝙ
mobile in illo nunc ſit in motum eſſe ꝛ non in moueri.
¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ phi rõ tenet in mobilibus capiẽ
tibus diuerſitatẽ in motu per uelox ꝛ tardũ: que cuncta
ſunt a grauitate ꝛ leuitate maiori uel minori talia autẽ
mobilia nõ ſunt angeli. Per hoc etiam patet ſolutio ad
ſequẽs. ¶ Ad penultimũ dicũt quidaꝫ ꝙ nihil ꝓhibet
in vno nũc ſm ſbam angelũ eẽ in diuerſis locis: ſed nõ
ſm idem habet enim nũc rõnem finis ꝛ pncipij. Unde
ſm rõnem pncipij eſt in loco a quo. ſm rõneꝫ aũt finis
in loco ad quẽ. Sed hoc nihil eſt q: iſta diuiſio non eſt
niſi ſm rõnem ipſius nunc ꝛ non ſm partes. ſed termi/
nus a quo eſt primo motus: ꝛ ad quem eſt ultimo mot⁹
differunt ſm naturã ꝛ ſm ſubam. Unde multo melius
eſt ut dicat̃ ꝙ motus angeli eſt in tẽpore ſcꝺo mõ dicto
in quo ſuccedũt ſibi ipſa nunc q: ipm tẽpus nõ ꝯtinuat̃
ex nunc ſed eſt collectio ipoꝝ. ¶ Sunt tñ qui dicunt ꝙ
motus angeli eſt in tẽpore cõtinuo ꝓprie ſumpto: ꝛ di/
cunt ꝙ ſicut triplex eſt alteratio ita triplex eſt motus ſm
locum. Alterat̃ enim aliqd cum interceptione medij ꝛ
mutatione cauſarũ: ſicut qñ eſt alteratio in formis hñti/
bus mediũ cauſatis a qualitatibus primis ſicut albuꝫ ꝛ
nigrum. Cum enim alterat̃ aliquid de albo in nigrum
intercipit̃ aliqd de nigro ꝛ imutant̃ cauſe ſciꝫ caliduꝫ ꝛ
frigidũ. alterat̃ etiam aliqd cum mutatione cauſarũ tm̃
ꝛ nõ cum interceptione medij ſicut ſanũ ꝛ egrũ que nõ
hñt mediũ. mutant̃ tñ cauſe que ſunt calidũ ꝛ frigidum
humidũ ꝛ ſiccum: ſꝫ phus ꝓbet ꝙ in huiuſmodi habiti/
bus qui ſunt ſanũ ꝛ egrũ nõ fit alteratio niſi per accidẽs
ꝛ ideo illud exẽplũ nõ eſt cõpetẽs. ¶ Tertio modo al/
terat̃ aliqd ſm qualitates nõ hñtes cauſas nec mediuꝫ:
ſicut ſunt qualitates pme calidũ ꝛ frigidũ humidũ ꝛ ſic/
cum: ꝛ in illis eſt alteratio per receſſum ab vno ꝛ acceſ/
ſus ad alterũ. Et ſimiliter dicũt eſſe triplicẽ motũ locali/
ter. quoddam enim mouet̃ local'r ita ꝙ ultima pars ei⁹
eſt in termino a quo ꝛ pma in termino ad quẽ. ꝛ ſic par
tim eſt in termino a quo ꝛ partim in termino ad quem
ꝛ ſic mouet̃ hñs magnitudinẽ ꝛ ꝓprie. ꝛ iſte modus mo
tus reſpondet pmo modo alterationis. Item quoddam
mouet̃ local'r ita ꝙ nõ eſt partim in termio a quo ꝛ par
tim in termino ad quẽ: ſed id in quo eſt ſicut ſe hẽt pun
ctum qñ mouet̃ in linea mota: ꝛ iſte modus rñdet ſcꝺo
modo. Tertio mouet̃ aliqd local'r tm̃ per receſſum a ter
mino a quo: ꝛ per acceſſuꝫ ad terminũ ad quẽ: abſqꝫ eo
ꝙ ſit partim hic ꝛ partim ibi perſe uel in alio: ꝛ ſic dicũt
moueri angelos: ꝛ dicũt ꝙ iſte modus rñdet tertio mõ
alteratiõis. ¶ Sed hec diſtictio multip'r fundat̃ ſup fal
ſum. primo q: ponit ꝙ aliqua alteratio nõ fit per mediũ
cum hoc ſit cõtra phiam nãlem. mediũ enim dicit̃ duo
bus modis ſm phm. dicit̃ enim mediũ in qꝺ prius mo
uet̃ mobile q̃ꝫ in extremũ ꝛ ſic in omni motu phiſico eſt
mediũ ut dicit phus. ꝛ cum illud mediũ hẽat rõnem fi/
nis ꝛ pncipij per rõnem eius ſemp mobile itercipit ali/
quid de extremo. Dicit̃ etiaꝫ mediũ qꝺ ad utrũqꝫ extre
moꝝ eſt extremũ: ut dicit phus in 5° phiᵒꝝ. ꝛ hoc mõ nõ
oĩs qualitas hẽt mediũ. ¶ Scꝺo fundat̃ ſup falſum q:
ponit alterationẽ ꝓprie eſſe in habitu ꝛ diſpõne ut ſanũ
ꝛ egrũ. cum hoc reprobet phus in 7° phiᵒꝝ uolens ꝙ al/
teratio nõ eſt niſi in ſpecie qualitatis que eſt paſſio uel
paſſibilis qualitas. in alijs aũt ſpẽbus qualitatis eſt alte
ratio quedã ꝛ ſm qd. ¶ Tertio q: ſm hanc diſtinctio/
nem ultimus modus alteratiõis eſt maxime improprі/
us. cuꝫ ecõuerſo ſit ſm phiam nãlem ſm quã alteratio
primo ꝛ perſe eſt in qualitatibus pmis: ut habet̃ in pnᵒ
ſecũdi de gñatione ꝛ corruptione ꝛ ex principio quarti
metheuroꝝ. ¶ 4° q: ponit hic diſtictionẽ ꝙ mobile in
loco dicat̃ ptim eſſe in termino a quo ꝛ partim in termi
no ad quẽ: ideo ꝙ ultima pars eius ſit in termino a quo
ꝛ pma in termino ad quẽ tanq̃ꝫ ei ꝯueniat ptim eſſe hic
ꝛ partim ibi ſm diuerſitatẽ partium que ſint in diuerſis
ſpatij partibus. Cum hoc ſit falſum ſm ſciam nãlem q:
mobili nõ gr̃a partiũ attribuit̃ motus q: ſic moueretur
per accñs nec ipm dicit̃ eſſe partim hic partim ibi ꝙ ſit
in diuerſis partibus ſpatij cum ipm ſm ſe nõ poſſit eſſe
niſi in vna parte que eſt mediũ. qꝺ tñ mediũ hẽt rõnem
finis ꝛ pncipij ſm ꝙ eſt motus per ipm. Et ſic propter
duas rõnes medij dicit̃ mobile partim eſſe in termino
a quo ꝛ ptim in termio ad quẽ. ¶ Quinto q: pũctũ in
linea nõ mouet̃ niſi per accñs. ſ. motu linee: ꝛ iſta diſtin
ctio ponit ꝙ moueat̃ perſe: q: aliter ſecũdus modus nõ
eſſet magis ꝓprius q̃ꝫ tertius. ¶ Sexto q: tertius mo/
dus in motu locali debet demonſtrari in exẽplis phie
cuꝫ tñ ibi ille modus expſſe reprobet̃. Dicimus ergo ꝙ
omne qꝺ tranſit ſpatiũ nõ quieſcẽs uel hñs cõtrarietatẽ
in illo: ſed hñs ſemp in ipſo diſponere ut recipiat̃ trãſit
ipm ſubito. ꝛ eadẽ uelocitate ad extremuꝫ ſe habet ꝛ ad
mediũ ſicut patet in lumine qꝺ nõ habet cõtrarietatem
in trãſparẽti ꝛ diſpõnem hẽt in ipſo ſemp manentem. ſ.
dyaphaneitatẽ. Et iõ dicit philoſophus in libro de ſenſu
ꝛ ſenſato. ꝙ imutatio illa nõ eſt i tpe ſed eque uelociter
ad extremũ ꝛ ad mediuꝫ. Et ſimil'r dicimus de angelis
ꝙ diſtantia ꝛ cõtrarietas ſpatij nõ obſiſtũt motibus eoꝝ
ꝛ ideo mouent̃ ſubito ꝛ nõ in tẽpore. ¶ Ad ultimũ aũt
patet ſolutio per antedictũ q: angelus nõ ſic cõparatur
ad ſpatium ut indiuiſibile quantitatis.

¶ De locutionibus angeloꝝ.

c **Onſequenter** Queren/
dum eſt de locutionibus angeloruꝫ. Et
querunt̃ ſex. Quoꝝ pᵐ eſt an loquãtur.
2ᵐ quo ſmone loquant̃. 3ᵐ de organis lo
quẽtiuꝫ ꝛ audiẽtium. 4ᵐ utrum oẽs oĩbus loquant̃. uel
quidã quibuſdã. 5ᵐ utruꝫ oĩa uel quedã loquantur. 6ᵐ
utrum eodem modo loquantur ad animas ꝛ ad ſe inui
cem ꝛ ad deum.

¶ An loquant̃ angeli. Articulus 4°.

a **D primum proce**ditur ſic.
Prima corinth. 13° dicit apſus. Si linguis ho/
minum loquar ꝛ angeloꝝ. etiam ibi innuit̃ ꝙ angeli lo
quant̃ quibuſdã linguis. ¶ Item glo. ibideꝫ dicit ꝙ ſu
periores ſignt interioribus qꝺ dei uoluntate pceperũt
nutibus ꝛ ſignis. Item dicit Dio⁹. ꝙ quicqd põt poten
tia inferior põt ꝛ ſupior. Cũ igit̃ homo ſm rõnem ſit po
tẽtie inferioris q̃ꝫ angelus ꝛ poſſit interpretari alteri cõ/
ceptuꝫ cordis ſui multo magis põt hoc facere angelus.
Simil'r yſaie 6° dicit ꝙ clamauit alter ad alterũ. ꝛ in Za/

charia ⁊ in Daniele. Sed contra dicit Baſilius ſup deu
teronomi. 30mo in quadā omelia. ſermonis nobis uſuꝫ
deus qui nos creauit indulſit pro eo ut cordis occulta ſꝫ
inuicē nobis uerbi myſterio panderemus ut cōmuneꝫ
in alterutrū affectionē nature vnuſqſqꝫ noſtrū proximo
ſuo uelut ex archanis quibuſdā domicilijs cōcilij ſecre/
ta depromēt. Si enim nuda ſolūmodo atqꝫ itecta inue/
niremus ex ipſis tm̄ mētis motibus atqꝫ intētionibꝰ co/
gitationē alterutrū noſceremus. Ex hoc accipit ꝙ aia/
ruꝫ nō eſt loqui ⁊ multo fortꝰ angeloꝝ. ¶ Itē iob 27°.
nō adequabit ei aurū uel vitrum. Sup idem dicit Gre/
gorius. ꝙ vniuſcuiuſqꝫ mētē in reſurrectione ab alteriꝰ
occultis corpulentia nō abſcōdet: ergo multo magis cū
ſpūalior ſit natura angeli in vno angelo mens ab alteriꝰ
itellectu nō abſcōdit ⁊ ita nō erit neceſſe loqui. ¶ Iteꝫ
Baſilius. qm̄ vigor aie uelamen carnis cooperit ad iu
dicādam atqꝫ publicandā facieꝫ ꝓferēda ea ſunt que in
ꝓfundo cordis uel cogitationibus uel ſenſibus cōmouē
tur nobis ⁊ noibus ⁊ uocabulis indigemus. ergo videt
ꝙ ubi nō eſt uelamē carnis nō erit neceſſarius uſus lo/
quēdi. ¶ Iteꝫ ad corinth. p^a 4° capꝰ ſup illud nolite an̄
tēpus iudicare. dicit glo. egeſta ⁊ cogitata bona uł mala
tunc erunt apta. Et q: oia tunc erūt nota tunc oēs pote/
runt iudicare de ſe ⁊ de alijs. Ex hoc accipit ꝙ etiā ma/
li tunc videbūt cogitatiōes oiuꝫ. ergo multo fortius an/
geli vident cogitationes ſuas in celis. ¶ Item Augu/
ſtinꝰ. In patria nō erūt cogitatiōes uolubiles hinc illuc
atqꝫ inde huc ſed oia ſimul videbimus: ergo ⁊ angeli vi
dent oia ſimul ⁊ ita nō egent locutione. ¶ Item Gre/
gorius in dyalogo. quid eſt qđ nō videāt qui vidētem
oia vident. Et loquit de angelis: ergo angeli oia vidēt.
⁊ ſic idem ſequit ꝙ prius. ¶ Item in viſione corporali
ſic eſt ꝙ ſi viſibile ſit illuminatū ⁊ nō ſit mediū ꝓhibens
inter vidētem ⁊ viſibile: ⁊ ſit ꝓportionata diſtātia vide/
bit vidēs omne qđ viſibile eſt. ergo ſilr̄ eſt in viſiōe ſpi/
rituali: ſed quicqd eſt in mēte cuiuſlibet angeli eſt in lu
mine cum angelus ſit lux ⁊ de alijs impedimētis nullū
eſt in angelo qn poſſit videre ergo nō indiget locutiōe
Item Augꝰ in libro de bono ꝯiugali. Poſt hāc peregri
nationē futurū eſt ut oium cogitationes patebūt inuicē
nec inuicē repugnabūt ſed in futuro ſimiles erimus an
gelis dei: ut dicit dn̄s in Matth. 22°. ergo angelis patēt
modo inuicē ſue cogitationes. ¶ Iteꝫ eadē eſt ratio in
genere cognoſcēdi oia ſpūalia inquātū ſpūalia ſunt ſed
in angelo ſba eſt ſpūalis: ⁊ qcqd eſt in mēte ſua eſt ſpūa
lis. Silr̄ eadem rō erit cognoſcēdi utrūqꝫ. ſed ſba ſua co
gnoſcit ſine locutione ab angelo: ergo ⁊ id qđ eſt in mē
te cognoſcibile eſt ſine locutiōe. Itē dicit Auic. in 6° de
nālibꝰ ꝙ multitudo deſiderioꝝ in hoie cauſa eſt loquē/
di. multitudo aūt deſiderioꝝ eſt ex multis deficientibus
in que ꝓtendit deſideriuꝫ. talia aūt deficiētia nō ſunt in
angelis ergo nec multitudo deſiderioꝝ nec per ꝯñs lo
quela. ¶ Solutio dicimus ꝙ angeli loquunt ſicut pro
bat per p̄mas auctoritates. ¶ Ad id aūt qđ obijcit in
ꝯtrariū dicēdū ꝙ Baſilius itēdit ꝙ ſermo exterior qui
ſonat in aere nō eſt i ſba ſpūali nāliter: eſt tm̄ ibi locutio
ut ipē inuit que explet mētis motibꝰ ⁊ itētionibꝰ cogita
tionū. Et qd ſit hoc dictu patebit iferiꝰ. ¶ Ad aliud di/
cēdū ꝙ eſt quoddā in mēte ut beatificās ⁊ cauſa beatitu
dinis. ſ. deus ⁊ meritū. ⁊ de hoc intelligit dictū Grego/
rij. Sicut enim vinū inficit vitrū ad iudiciuꝫ coloris vi/
ni per vitrū ſic in reſurrectione dotes aie reſultabunt in
dotibus corporis ad cognoſcēduꝫ id qđ eſt beatificās ⁊
ut cauſa beatitudinis. Eſt etiam quoddā in mēte ut cuiꝰ
cauſa eſt mens. ſ. cōceptus a mēte formatus ⁊ nō eſt ne/
ceſſe ut illud cognoſcat ab altero. aliter eniꝫ vnuſquiſqꝫ
tot cognoſceret quot alter ⁊ eſſent oēs equalr̄ in nume/
ro cognitoꝝ qđ nec in angelis mō eſt uerū nec in homi
nibus eſt uerū uel erit poſt reſurrectionē. ¶ Ad aliud
patet ſolutio per p̄dicta. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ in iudi/
cio oia ea que ſunt dānationis ⁊ cauſe ipius ⁊ beatitudi
nis ⁊ cauſe ipſius erūt palam ⁊ nō alia: de hijs enim tm̄
erit iudiciū ⁊ nō de alijs. Quod qualr̄ fiat in tractatu de
iudicio erit determinatū. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ Augꝰ
intelligit de intelligētia que eſt in uerbo in quo oia con
gregant in vnū. Uerbū enim ut dicit Augꝰ in libro de
trinitate. eſt ars plena rōnibus oiuꝫ creatoꝝ: ⁊ ille rōnes
ꝓut ſunt in uerbo nō ſunt diſtātes ⁊ multe. ⁊ iō in ipſis
nō ſunt cognitiones uolubiles ſed potius intelligentia
ſimplex ⁊ in vnū cōgregata: ſed in alijs cognoſcibilibus
que ortum hn̄t ab ipſa uoluntate ⁊ mente angeli ⁊ hois
uel ab ipſis creatis nō oportet ꝯgregatā eſſe cognitionē
ſic ꝙ oia ſint in ipſa ſimul. ſicut nec ipſi cōceptus congre
gati ſunt ſimul ipſe res que cognoſcunt ⁊ de talibus ne
ceſſaria eſt locutio. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ auctoritas
Gregorij intelligi pōt duplr̄. ſ. ꝙ angeli oia videāt quā/
tum eſt de rōne obiecti tm̄ uel quo ad obiectū ⁊ iudiciū
de re diſtinctū. Dico aūt rōnem obiecti q: obiectū viſio
nis angelice eſt uerbū in quo ſunt oia. vnde vidēdo uer
buꝫ quodāmō vidēt oia. ſicut vidēdo uł'e quodāmodo
vident quidqd eſt in ipſo particulariū: ⁊ hec viſio eſt oi/
uꝫ in potētia ⁊ nō in actu: ⁊ ſic intelligit dictū Gregorij.
Dico aūt obiectū ⁊ iudiciū de re diſtinctū qn̄ obiectum
reducit ad ꝓpriā naturā cuiuſlibet cognoſcibilis reſul/
tantis in ipſo ut certū iudiciū intelligētie de quolibet co
gnoſcibili particulari accipiat: ⁊ hoc mō angeli nō vidēt
oia in deo: q: ex hoc ſequeret ꝙ inferiores tot viderent
in uerbo quot ſupiores ⁊ qđ oēs angeli tot cognoſcerēt
quot deus: qđ abſurdū eſt. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ ea
que ſunt uoluntatis ⁊ mētis angeli ſunt q̄ſi in luce clau/
ſa ſignaculo uolūtatis. ea v̄o que ſunt in natura ſicut in
luce apta ⁊ de hoc patebit magis inferius. ¶ Ad aliud
ſoluēdū eſt per p̄dictā diſtinctionē. ſ. ꝙ cogitatiōes hn̄t
reduci ad beatitudinē ⁊ cām beatitudinis ⁊ ad libertatē
mētis. ⁊ p̄mo mō erūt patētes. ſcđo mō nō. ¶ Ad aliud
dicēdū ꝙ rō cognoſcēdi ſumit ex rōne cauſe. vnūqđqꝫ
enim cognoſcit per ſuā cām: ⁊ ideo cum nō ſit niſi vna
cauſa eoꝝ que ſubſunt uoluntati ⁊ eoꝝ que ſunt in natu
ra nō erit idem modus cognoſcēdi. Ex illo v̄o inducto
nō ꝓbat ꝙ idem ſit modus in ſpecie cognoſcēdi ſpecia
li: ſed ꝙ ſit eadē potētia ꝑceptiua omnium ſpūaliuꝫ. Et
cum dicit ꝙ eſt eadē rō cognoſcēdi ſpūalia inquantum
ſpūalia ſunt. Uerū eſt hoc de rōne cognoſcēdi in gene/
re ⁊ in potētia. ¶ Ad ulti^m dicēdū ꝙ locutiōis duplex
eſt finis. vnꝰ eſt poſtulare ab alio ad que nō ſufficit ipē
homo ſibi. alius eſt cōmunicare intelligētiā alteri ⁊ pri/
mum finem tm̄ tangit ⁊ quo ad illum nō eſt in angelis:
ſed quo ad 2^m.

¶ Articulus 5°.

S Ecundo queritur

quo ſer
mone loquantur. Et videt ꝙ nutibus ⁊ ſignis
q: ita dicit glo. ſup p^am epłam ad corinth. 13°. ſuper illud
Si linguis hoium loquar ⁊ angeloꝝ. quibꝰ linguis an/
geli p̄poſiti minoribus qđ de dei uoluntate p̄mi ſentiūt
ſignt ꝙ ſit aliqbus nutibus ⁊ ſignis. ¶ Sed videt hoc
nō poſſe ſtare. nutus enim potius ſeruit demōſtrationi
ipſius rei q̄ꝫ locutioni. ¶ Item de ſignis illis queritur
utruꝫ ſint a natura uel ad placitū. Et ſi ſunt a natura tūc
ſunt eadē apud oēs ⁊ nō erit locutio per ipſa. Si autem
ſunt ad placitū tūc ſm̄ phm̄ nō erūt eadē apud oēs: ⁊ ſi/
cut in hoibus mutuā allocutionē in vno ideomate p̄ce
dit diſciplina ideomatis illius: ita etiam in angelis opor
teret allocutionē per ſigna p̄cedere diſciplinā ſignoruꝫ.
Et cum illa diſciplina ſit per loquelā uel per inuētionē
cum inuētio ſit per experimētū rerū ut dr̄ in p°metha^ce.
Erit ergo per loquelā ⁊ illa loquela per ſigna ⁊ ſic ibit
in infinitū in ſignis ꝙ refutat intellectus. ergo nō vidē/
tur loqui per ſigna. ¶ Itē oſtenſio per cām rei facit de/

monſtrationē ⁊ ſciam. oſtēſio aūt per ſigna facit opinio/
nem tm̄. ſignū enim cōmune eſt quoddā inuētū in plu/
ribus in fine ſecūdi poſterioꝝ. Signū ſic ꝓpriū eſt: qm̄
totius gn̄is ꝓpa eſt paſſio ⁊ nō ſolius ꝓpriū. Si ergo lo
cutio angeloꝝ eſt per talia ſigna tunc facit imꝑfectā oſtē
ſionē animi. Si ṽo dicaꝛ ꝙ ſignū accipiꝛ hic ſm̄ diffi/
nitionē Auguſtini. ſ. ꝙ ſignū eſt id qđ preter ſpem quā
īgerit ſenſibꝰ aliud facit in noticiā uenire. Lꝫ enī ange
lus nō hēat ſenſus tn̄ ingeriꝛ ei ſignū ⁊ per illud accipit
noticiā rei de qua eſt locutio. ¶ Tūc q̄raꝛ in quo diffe
rat ſignū a nutu. ſi enim nutꝰ eſt directio ad rem ⁊ ſignū
eſt qđ ſigt id ad qđ īuiꝛ. oportet ſignū eſſe aliqđ diuiſū
ueniēs a loquēte ad audiētem: ⁊ ſic nō videꝛ differre a
uoce ſonāte. qđ eſt cōtra Damaᵐ qui dicit ꝙ tradūt ſibi
ſuas intelligētias ſine uoce ꝓlato ſmone. ¶ Preterea
queriꝛ utrū ſigna illa ſint in angelo loquēte uel non. Et
ſi ſunt in ipo tunc erūt paſſiones uel habitus uel poten
tie. Et cōſtat ꝙ nō paſſiones: qꝛ paſſiones ſunt ſm̄ quas
eſt delectatio ⁊ triſticia ut dicit phꝰs. ſm̄ ſigna autē illa
neutruꝫ eſt. Si aūt eſſent potētie cum ſemꝑ eorūdē ſint
potētie ſemꝑ eēnt in eodē actu loquēdi qđ eſt inconue/
niēs. Eodem mō etiam ſequiꝛ de habitu. Cuꝫ enim nō
hēant habitus acq̄ſitos ſed datos cum creatione ſemper
eodē mō ſe hēbunt in habitibꝰ illis. ¶ Preterea cuꝫ di/
cat Dioꝰ ꝙ intellectus diuini per tria diuidunꝛ. ſ. eēntiā
virtutē ⁊ oꝑationē. loquela aūt ſit ꝯtēta ſub oꝑatione: ⁊
ſigna ſint per que fit loquela: videꝛ ꝙ ſigna ſint ſub vir/
tute qꝛ a virtute egrediꝛ oꝑatio. ſed cum virtutes deter/
minenꝛ penes ultimum potētie: videꝛ ꝙ ſigna illa nihil
aliud dicāt q̄ꝫ cōpletiuā potētiā in angelis: qđ eſt incō/
ueniens: qꝛ ſignum dicit relationē ad id qđ ſigꝛ ⁊ cui.
virtus aūt cōparationē ad opus tm̄. ¶ Item obijciꝛ de
hoc qđ dicit Baſilius in auctoritate p̄notata ꝙ ſi nuda
atqꝫ intecta oīa inueniremus ex ipſis tm̄ mētis motibꝰ
atqꝫ intētionibus cogitationes alterutruꝫ noſceremus.
motus enim mētis eſt actus intelligētie. Intētio autē co
gitationum eſt id per qđ tangiꝛ in re cogitādo ⁊ hoc eſt
ſpēs rei: ⁊ ſic videnꝛ loqui nihil aliud eſſe q̄ꝫ ſm̄ actum
de re per ſpēm ꝓpriā cogitare ⁊ ſic idem eſſet cogitare ⁊
loqui qđ nō eſt uerū: qꝛ cogitare eſt ante loqui: qꝛ prius
cogitaꝛ de re ⁊ poſtea ꝓnunciaꝛ ad alterū. ¶ Preterea
ſm̄ hoc nihil eſſet ſecretū ſi idē eēt loqui qđ cogitare: qꝛ
ſtatim qn̄ cogitaret alter pciperet cogitatū eius ſicut pci
pit loquelā. Ex hoc etiam patet ꝙ falſum eſt qđ dicunt
quidā ꝙ loqui angelorū eſt intelligere ſm̄ actum ſicut
ṽbū cordis nihil aliđ eſt q̄ꝫ de re cogitare. ¶ Preterea
queriꝛ de auctoritate Damaſceni p̄notata que dicit ꝙ
tradūt ſibi duas intelligētias ſine uoce ꝓlato ſermone.
Queriꝛ enim quis ſit ſmo ꝓlatus ſine uoce. Dicit enī
Damaſcenus 2º libro 21º capº. Rurſus aūt diuidiꝛ rōna
le aie in interius diſpoſitū ſmonē ⁊ ꝓlatū. Si autem in
terius diſpoſitus quidē ſmo motus aie in excogitatiuo
ſciens ſine aliqua enūciatione. Unde multotiēs ⁊ ſilen/
tes ſmonē totū apđ noſmetipſos trāſimus ⁊ in ſomnijs
diſputamus. ⁊ infra ꝓlatus ṽo ſmo ⁊ in ſyllabis ⁊ in uo
ce operationē habet. Scđm hoc videꝛ ꝙ ſine uoce ꝓla/
tus ſmo eſt motus rōnis in excogitatiuo: ⁊ ſm̄ hoc loq
erit cogitare ⁊ ſequunꝛ icōueniētia p̄hita. ¶ Iuxta hoc
iterū queriꝛ utruꝫ ſigna per que loquunꝛ angeli ſint cō/
munia ⁊ equoca ſicut ſunt ſigna per que loquunꝛ homi
nes. videꝛ enim ꝙ ſic cum enim ſit infinita muluplica/
tio rerū per potētiam nature oportet plures res reduci
ad vnū ſignū. Ex hoc aūt cāñꝛ equocationes ⁊ amphi/
bologie ⁊ cōmunitates ſicut dicit in pmo elenchoꝝ. no
mina quidē finita ſunt ⁊ orationuꝫ finita multitudo res
aūt numero infinite neceſſe eſt ergo plura eādē orōnē
⁊ nomē vnum ſigre. Sed ſi hoc eſt tunc videꝛ ulterius
ꝙ cauſenꝛ paralogiſmi ⁊ deceptiōes in locutionibꝰ an/
geloꝝ ſigt dicit phꝰs ibidē queadmodū illi qui nō ſciūt
numerū ꝑmpte pferre a ſciētibus expellunꝛ. Eodē mō
⁊ in orōnibus qui nois virtutes ſunt ignari paralogizā
tes ⁊ ipſi diſputātes ⁊ alios audiētes. ¶ Iuxta hoc etiā
queriꝛ utrum utanꝛ pluribus ideomatibus uel vno tm̄.
Et videꝛ ꝙ non pluribus qꝛ pluralitas ideomatū eſt ex
parte uocum tm̄ ⁊ nō intellectuū. uel ideo ſicut dicit in
principio peryarmenias: queadmodū neqꝫ littere oībꝰ
eedem ſunt ſic nec uoces eedem. Quoꝝ aūt primorum
hee note ſunt eedem oibus paſſiones aie ſunt: ⁊ quorū
hee ſimilitudines res etiam eedem. Ex hoc accipitur ꝙ
intellectus ⁊ res apud oēs ſunt eedē ſed nō uoces. Cuꝫ
ergo locutio angeloꝝ ſit ſine uoce ꝓlato ſmone nō utū/
tur niſi ideomate vno. ¶ Sed CONTRA dicit in
dyalogo Gregorius. ꝙ in celo eſt noticia oium lingua/
rum. Et hoc ꝓbat per quēdam puerū qui fuit raptus in
celū in ſpū ⁊ cum reuerteretꝛ dixit ſe ſcire oēs linguas ⁊
loquebaꝛ cum aſtātibꝰ grecū ⁊ vngaricū cum ante neu
truꝫ ſciret. ¶ Solutio dicimus ꝙ ſolo iſtius q̄ōnis ac/
cipiēda eſt ex ſimili. Ad hoc enī ꝙ lumē ꝯiungaꝛ lumi/
ni nihil exigiꝛ ampliꝰ q̄ꝫ ꝙ nō ſit mediū impediēs ꝯiun
ctionē illā. ⁊ ꝙ ſit vnū directe ordinatū ꝯtra alteꝝ in ſitu
⁊ ꝙ ſit diſtātia ꝓportionata potētie imutādi ipoꝝ lumi/
nū: qꝛ ſi diſtarēt ultra q̄ꝫ poſſent diffundē radios tūc nō
cōiungerenꝛ ſicut lumē in anglia nō ꝯiungiꝛ lumini in
italia. Si ṽo ponaꝛ ꝙ hēat lumē potētiam cognoſcēdi ⁊
apprehēdēdi iterū nō exigiꝛ plus q̄ꝫ qđ dictū eſt ꝙ vnū
lumē apprehēdit alterum niſi ponaꝛ ꝙ in uoluntate lu/
minis ſit manifeſtare ſe ⁊ nō manifeſtare. ¶ Hoc etiaꝫ
videꝛ per dictū Auguſtini qui dicit ꝙ in oibus in qbus
eſt ptas faciēdi aliqđ ⁊ uoluntas ordinata ad ideꝫ ꝙ uo
luntas p̄cedat ptātem: ſicut poſſuꝫ ambulare ſi uolo: poſ
ſum intelligere ſi uolo. Unde patet ꝙ uoluntas habet a
ſe potētiaꝫ claudēdi intellectū ⁊ multo fortius ab alio qꝛ
nō intelligit niſi uelit ergo multo fortius alius nō intel/
liget eum niſi uelit. Et hoc etiaꝫ patet ex Auguſtino qui
facit q̄ōnem cum ſpēs rerū ſint in aia ſemꝑ ⁊ potētia in/
telligēdi ſemꝑ quare non ſemper intelligit. Et ſoluit di
cens qđ nō vult nō ante intelligit actu niſi qn̄ uoluntas
potētiam ꝯiungit intelligibilibus ſm̄ actum. Dicimus
ergo ſm̄ Dioᵐ ꝙ angeli ſunt diuina lumina ⁊ diuīa ſpe
cula. ⁊ dn̄r lumina quātum ad lumē intellectus agētis.
Specula aūt quātū ad habitus formarū rerum cogno/
ſcibilium. Et differt lumine intellectus agentis qui ſm̄
phm̄ eſt ut lux a lumine exteriori in hoc ꝙ illuminatio
ꝓcedens a lumine corporeo eſt in neceſſitate rei nature
que lucet. ſed lumē ſpūale eſt in angelis ex libertate uo
luntatis ut habitū eſt. Similiter ſpeculum in ſpūalibus
differt a ſpeculo corporeo in hoc ꝙ ſpeculū corporeum
nō accipit formā niſi ex directo p̄ntialiter oppoſituꝫ. ſed
intellectus poſſibilis in angelis accipit formā a creatio/
ne datā ⁊ ſemꝑ retinet eandē. Couerſio aūt luminis ſuꝑ
eandē formā facit itellectū in actu. Diſpoſitio aūt illius
ad inoteſcēdū alteri facit uerbū ſiue ſmonē qui eſt ſine
uoce. Couerſio aūt ad alterū angelū ordinās hūc ſmo/
nem ut alteri inoteſcat cōplet locutionē. qđ enim in cor/
poralibus eſt ſitus in ſpūalibꝰ eſt ordo. Et ex hoc patet
ſolutio eius qđ poſſet obijci. ſ. quare vno loquente non
oēs audiāt cum diſtātia in ſpūalibus nihil opereꝛ. Huiꝰ
enim cauſa eſt ut diximus qꝛ in ſpūalibus eſt ordo loco
diſtātie inſitu in corporalibus: qꝛ ergo per uoluntatē in
noteſcēdi angelus loquēs nō couertiꝛ ⁊ ordinaꝛ ad oēs
angelos ꝓpter hoc nō oēs audiūt ſed illi ad quos loquiꝛ.
¶ Dicimus ergo ad pᵐ ꝙ nutus ibi diciꝛ inuitio ad rē
cum ꝯuerſione uoluntatis ⁊ noteſcēdi ad aliū angeluꝫ.
Et lꝫ ille nutus demonſtret rem tm̄ qꝛ hec demonſtratio
eſt ſub forma intelligibili ⁊ eſt ſignū cōceptus intelligē/
tie angelice diciꝛ locutio. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ ſigna
illa nihil aliud ſunt q̄ꝫ interius ꝓlati ſmones de quibꝰ
diximus. Proferre aūt ipm̄ nō eſt ad placitū ſed potius

ſub uoluntate que uoluntas habet a natura. nec ſequit
ex hoc ꝙ idē ſit apud oēs: q: lʒ ſit uoluntas nālis tamē
actualis ɔuerſio ad ſigtionē huius uel illius eſt ad placi
tum vniuſcuiuſq; angeli loquētis. ¶ Ad aliud dicēdū
ꝙ eſt ſignū ɔcōnis ⁊ eſt ſignū rei ⁊ angeli loquunt per
ſigna ɔcōnum. ¶ Ad aliud dicimus ꝙ ſignuʒ accipit
ibi pro quādam ɔueniētiam ad rōnem ſigni aſſignataʒ
ab Auguſtino ſicut ꝓcedit obiectio. ¶ Et ad id qδ que
rit in quo differat ſignuʒ a nutu. dicēdū ꝙ ſignū dicit in
terius ꝓlatus ſmo. nutus aūt dicit determinatio illius ſi
gni ad rem per ɔuerſionē uoluntatis ad rem de qua eſt
ſermo. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ſignū eſt in angelo. ſignū
enim nō addit ſupra formā ſiue ſpēm ſub qua intelligit
angelus niſi rōnem ꝓlationis ad alteruʒ. Et eſt in ipſo
ſicut habitus ɔiunctus actui interp̄tatiuo. ¶ Ad aliud
dicēdū ꝙ Dioꝰ ſm denoiationeʒ diuidit intellectꝰ diui
nos in tria q: a tribus denoīant. Dicunt enim celeſtes
eſſentie ⁊ celeſtes virtutes ⁊ celeſtes nuncij ſiue angeli.
Quoꝝ primū dicit eſſentiā. 2ᵐ aūt virtutē. Ultimū dicit
cōmunē opationē oiuʒ angeloꝝ. Un̄ patet ꝙ illa aucto
ritas nō eſt ad ꝓpoſitū. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ per mo
tus mētis intelligit Baſilius nutꝰ per quos inuit ad rē
ſignificādam ⁊ non tm̄ intellectū ſm actū. Per intentio
neʒ aūt cogitationū intelligit ſigna q: per illa tendit ad
rem ſignādā ⁊ ad experimēdū cōceptū cordis: ⁊ per hoc
patet ſolutio oium, eoꝝ que obiecta ſunt cōtra auctorita
tem Baſilij. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ bona eſt diuiſio
Damaſceni in interiorē ⁊ exteriorē ſmonē. ſed nō ſeq
tur ꝙ loqui ſit tm̄ cogitare. nō eniʒ qlibet motus qui in
cogitatiuo eſt dicit ſmo interior: ſed motus qui eſt cuʒ
rōne ⁊ intētione ꝓlationis ad alterū. ¶ Ad id qδ iuxta
hoc querit dicēdum ꝙ talis eſt cōmunitas in rebus: ſed
tamē ex hoc nō cōfunditur intellectus: q: cōmunitas de
terminat per nutū ad rem. ¶ Nec tm̄ eſt dicēdum ꝙ ſit
equocatio uel amphibologia uel huiuſmodi. talia enim
nō ſunt niſi ex diuerſa inſtitutione uel ordinatiōe uocū
exterioꝝ: ſed ſigna ſpūalia ſemp determinant ad intelle
ctum ⁊ rem. ¶ Ad id qδ querit utrū hēant plura ideo
mata. dicēdum ꝙ nō: lʒ enim puer ille ſciam linguaruʒ
acceperit in celo non tm̄ eſt ibi uſus earum: ſed accepit
donū ſpūs ſancti qδ dicit gr̄a linguaꝝ. ¶ Sunt tm̄ qui
dicūt ꝙ angeli loquunt per emiſſiones luminū ſpūaliū
⁊ illa lumina dnr̄ ſigna ⁊ nutus. dicūt eniʒ ꝙ ſicut lumē
corporeū emittit radios per quos oſtēdit res demōſtra
biles viſui: ita lumē ſpūale pōt qn̄ vult emittere radios
per quos demōſtrat ſpiritualia. Sed hoc nō videtur q:
oporteret ꝙ radiꝰ emiſſus p mediū perueniret ad ꝟbū
angeli ⁊ nō eſt de facili aſſignare mediū illδ. ¶ Artꝰ 6°

T Ertio queritur de organis lo
quētium ⁊ audiētium. In hoie enim ſunt orga
na uocalia quibus format uerbū ad alterū ergo videtur
ꝙ in angelis debeāt ſpūalia eſſe reſpōdētia iſtis quibus
forment uerba ſpūalia. ¶ Item aplus noiat linguis di
cens. Si linguis hoium loquar ⁊ angeloꝝ. ſimilr̄ in aia
bus exutis a corpore. In euāgelio Luce dicit de diuite.
Pater abrahā miſere mei ⁊ mitte lazarū ut itinguat ex
tremuʒ digiti ſui in aquā ut refrigeret linguam meam.
Similiter videtur ꝙ in audiente debeat eſſe organum
receptiuum uocis. ¶ Sed CONTRA iſta organa
nō pn̄t eſſe niſi duobus modis: ſed ſm rem aut ſm po
tētias determinatas ad ipſa organa ſicut ſunt in aiabus
exutis a corpore. Cōſtat aūt ꝙ in angelis nō ſunt ſm rē
nec etiaʒ videt ꝙ ſcdo mō. potentie enim ꝓportionate
organis creationē hn̄t in ipſis organis ſicut aia creat in
corpore lʒ corruptionē nō hēat in ipſo. Potētie autē an
geli nō hn̄t creationē in aliqbus organis ergo ſic nō ha
bent organa. Item ſuba ſepata in ſe ⁊ in potētijs diſtin
ctionē nō habet ſm mām uel partes māe talis ſuba eſt
angelus: ergo nō habet diſtinctionem ſm mām uel par
tes materie. Sed corpus organicū eſt materia ⁊ organa
ſunt partes māe ergo potētie que ſunt in ſba angeli nō
diſtinguuntur ſm proportiones organicas. Si hoc ɔce
dat tunc videt ꝙ loqui angeloꝝ nihil addat ſup intelli
gere ſm actuʒ ⁊ uerbū ſuū. nihil addat ſup ſpēm quam
ſpeculat. ¶ Solutio dicimus ꝙ ſicut in hoibus eſt vis
interp̄tatiua ſmonis ſenſibilis ita ⁊ in angelis eſt vis in
terp̄tatiua ſmonis intelligibilis. Sed differentia eſt ꝙ
vis hois eſt organica ⁊ actꝰ eius explet in organo in an
gelo aūt nō eſt organica ut ꝓbāt obiectiōes. ¶ Si autē
querat que ſit vis illa. dicimus ꝙ poſſibilitas cōmuni
cādi cōcilia ⁊ itelligētias. Et per hoc patet ſolutio ad pri
mū. ¶ Ad 2ᵐ dicimus ꝙ hoc ipm uocat aplus linguā.
¶ Ad ultimū dicimus ꝙ nō ſeqtur Ad loqui enim ut
predictuʒ eſt tria exigūtur. ſ. intelligere ſm actū ⁊ uolun
tas cōmunicandi ⁊ ɔuerſio ſiue ordo ad alterum. Simil
liter dicimus de auditu: ſupra enim intellectū in audiē
te adijciuntur duo. ſ. cōuerſio ad alterum ⁊ acceptio ſci
entie in ſigno ⁊ nō in ſpecie rei quam habet apud ſe. ſu
pra enim determinatū eſt ꝙ angeli loquuntur nutibus
⁊ ſignis. ¶ Articulus 7°.

Q Uarto queritur Utrū oēs oi
bus loquant uel quidā quibuſdā. Et videtur
ꝙ nō oēs oibus per tres auctoritates. Gloſa enim ſup
illud. Si linguis hoiuʒ loquar ⁊c. dicit ſic Quibus. ſ. lin
guis ꝓpoſiti minoribus qδ de dei uolūtate ꝑmi ſentiūt
ſignt. Alia eſt Damaſceni que dicit ꝙ qdam eminenter
inferioribus tradūt intelligētias ⁊ cōſilia. Secunda eſt
Dionyſij qui dicit ꝙ ſuperiores illuminant inferiores.
¶ Sed CONTRA in nullo ordine ſic eſt quin in
ferior poſſit loqui ſupiori. diſcipulus enim loquit magi
ſtro ⁊ ſeruus dnō ⁊ ſic de alijs. ergo ⁊ iferiores ſupiori
bus loquunt. ¶ Preterea hoc qδ imponit Dionyſio
videt falſuʒ eē: q: Dionyſius dicit ꝙ iferiores faciūt qō
nes ſupioribꝰ ⁊ querē eſt loqui. ¶ Preterea ulteriꝰ vi
det ꝙ etiam iferiores illumināt ſupiores. dicitur enim
ſupra 14° capꝰ pᵃ corinth. ſup illud. Si alicui reuelatum
fuerit ſedēti prior taceat. aliqn̄ dat inferiori qδ nō datur
ſupiori ꝗ ſimilr̄ in angelis aliqd reuelat inferiori qδ nō
reuelat ſupiori: ⁊ de hoc pōt illumiare ſupiorē. ¶ Pre
terea ſupra habitū eſt ꝙ aliqd diſcunt angeli ab aplis ⁊
ab eccleſia: ſed illi qui ſunt in carne minores ſunt ange
lis. ¶ Ad hoc dicūt quidā ꝙ miniſtrātes in iferioribꝰ
maiorē cognitionē hn̄t eoꝝ que circa nos fiunt ꝙ̄ ſupe
riores: ⁊ de hijs loquunt ſupioribus. aſſiſtētes ꝟo maio
rem hn̄t cognitionē de diuinis: ⁊ de hijs loquunt uerſa
vice inferioribus. Sed cōtra hoc eſt ꝙ aut hoc intelligit
de cognitione nāli aut de cognitione gratuita. ſi de gra
tuita tunc plane falſum: q: in oibus gratuitis hn̄t ſupio
res maiorē cognitionē inferioribus. dicit enim Dioꝰ ꝙ
inferioꝝ dona ſupiores hn̄t excellenter ⁊ eminenter. ſi
de nāli ſm hoc hn̄t cognitionē oium nālium equaliter.
Si forte dicat ꝙ intelligit de hijs que ſubſunt uolūtati.
¶ Cōtra aut ſm ꝙ ſunt in uoluntate aut ſm ꝙ ſunt re
ducta ad organa nālia ⁊ corporalia quibus explent. Si
primo mō ſic nullus cognoſcit ut ſupra habitum eſt. Si
forte dicat ꝙ deus inferioribꝰ reuelat plura de hijs que
ꝑtinent ad cuſtodiā. ſupioribꝰ aūt plura de hijs que ꝑti
nent ad aſſiſtētiam ⁊ ſic ſupiores ⁊ iferiores de diuerſis
poſſunt ſibi inuicē loqui. Hoc erit ɔtra ſupra ꝓbatum ⁊
cōtra Dioᵐ ⁊ cōtra Gregoᵐ. Habitum enim eſt ꝙ theo
phanie ad ordines ⁊ hierarchias ꝑtinētes deſcēdūt a ſu
perioribus in iferiores ⁊ nō ecōuerſo. Sicut oſtēdit in
principio Zacharie. ubi ſm Gregoᵐ ⁊ Dioᵐ angelus de
media hierarchia illuminat angelū de ifima hierarchia
qui ulterius illuminat ꝓphetā ꝙ abſq; muro habitabit
in hierlm̄ ⁊c. Et ſimilr̄ ſm Dioᵐ angelus purgās yſaiā

officiuꝫ ⁊ illuminationē accepit a ſeraphin vnde ⁊ ſera/
phin dr̄. ¶ Preterea hoc eēt ꝯtra legē diuinā quā pro/
mulgat Dio᷒.ſ.ꝙ deus in oībus per pͣ 2ͣ ⁊ per 2ͣ poſte
riora illis reducit in diuinas illuminationes. ¶ Solo
dicimus ꝙ aliud eſt loqui ⁊ aliud loqui ad illuminatio
nem.q: illuminatio non eſt in quocūqꝫ ſcibili ſed tm̄ in
diuino ſm̄ reuelationē a deo deſcēdētem ⁊ in deū redu
cētem.inferiores aūt nō ſic reducunt ſupiores ſed econ
uerſo ut ſupra ꝓbatū eſt. Cōcedimus igiꝛ ꝙ oēs oīb᷒ lo
quunꝛ:ſed nō oēs oīb᷒ loquunꝛ ad illuminationē:ſꝫ tm̄
ſupioribus inferioribus. Et per hoc patet ſolutio ad oīa
queſita ꝑter hoc qđ obijciꝛ de glo.ad corith. ¶ Ad qđ
dicimus ꝙ diſſimile eſt in hoībus ⁊ angelis. Spūs eni
ꝓphetie reuelans myſteria in hoībus tāgēdo corda pro
phetarū nō attēdit gradus nec meritū:ſicut patet in Ba
laam ⁊ Caypha.in angelis aūt ordinatus eſt deſcēſus il
luminationū. ¶ Ad id qđ obijciꝛ de eccleſia ⁊ predica/
tione aploꝝ ſupra eſt ſolutū. ¶ Articulus 8ͦ.

q **Uinto queritur** Utrum oīa
uel quedā loquanꝛ. Uideꝛ ꝙ nō oīa.quorūdā
enim cognitionē hn̄t a grā per reuelationeꝫ uerbi ⁊ illa
cognitio nō eſt oībus cōmunis.ergo videꝛ ꝙ nec de il/
la omnium cōmunis ſit nālis locutio. ¶ Sed CON
TRA hoc eſt qđ in hoībus eſt nālis locutio de oībus
ſiue ſumaꝛ per naturā ſiue per grām.ea enim que mihi
reuelata ſunt per grām nāli potētia poſſum exprimere
alteri.ergo videꝛ ꝙ ſimilr̄ ſit in angelis cum nō ſint infe
rioris ptātis quātum ad naturā. ¶ Sed ad hoc dicunt
quidā ꝙ tribus modis loquunꝛ angeli. Primo per rei
exhibitionē ſicut loquiꝛ homo aſino ſtimulās illuꝫ ⁊ di/
ues paupi porrigēs illi denariū.ita loquiꝛ angelus ange
lo faciēs aliqđ corā illo quo facto intelligit qđ ante non
intelligebat. Scđo qn̄ induit rem intellectu.i.qn̄ induit
ſe intellectu qui eſt exēplar rei.⁊ hijs duobus modis lo
quunꝛ oēs oībus ⁊ maior iferiori ⁊ econuerſo. Tertio᷒
loquunꝛ applicatione vnius ad alteruꝫ ſicut ex applica/
tione ad ſpeculū reſultat imago in alio ſpeculo : ⁊ ſic nō
loquunꝛ oēs oībus ſed tm̄ ſupiores inferiorib᷒ de hijs
que per illuminationes perceperūt. Sed hoc videꝛ nō
poſſe ſtare.nuſqꝫ eni legiꝛ ꝙ angelus applicet ad ange
luꝫ ſicut per ſpeculū ad ſpeculū. ¶ Preterea oporteret
ꝙ ex imutatione quedā id qđ eſt in vno angelo reſulta
ret in alio:qđ iterū nō ꝯtingit:ut patet ſupra in qōne de
algamatibus. ¶ Item nihil eſt dictū ꝙ induit ſe intelle
ctu qui eſt exēplar rei ⁊ per hoc loquanꝛ : q: ſicut dictuꝫ
eſt plus ad loqui exigiꝛ qꝫ intelligere ſm̄ actū. ¶ Pre/
terea accipe cognitionē ex factis eſt accipe cognitioneꝫ
ex cōiecturis:⁊ cōiecture nō faciunt niſi ꝓbabilitatē:qđ
nō cōuenit angelice pfectioni:⁊ ideo dicimus ꝙ de oī/
bus loquunꝛ nāli locutione:ſed ſicut ſupra tactū eſt:aliđ
eſt loq ſimpr̄ ⁊ aliud loq ad illuminādū. ¶ Articl̄s 9ͦ.

s **Exto queritur** Utruꝫ eodem
modo loquanꝛ ad aīas ⁊ ad ſe inuicē ⁊ ad deū.
Et videtur ꝙ nō. Dicit enim Aug᷒ in xjͦ ſup geneſim:
ꝙ deus per angelos ſuos loquiꝛ ſiue in extaſi ſpūs cor/
poralibus imaginibus:ſiue ipſis ſenſibus corporis ali/
qua ſpecie pͥſentata uel ad vidēduꝫ uel ad audiendum.
¶ Ex hoc accipiꝛ ꝙ angeli loquunꝛ aīabus duob᷒ mo
dis ad fantaſiā ⁊ ad ſenſum.ſic aūt non loquunꝛ angeli
ad angelos. Alibi etiam dicit Aug᷒ ꝙ loquiꝛ angelus
ad intellectū aīe miris modis qbus imꝑmit ſpēs ipſi in
tellectui aīe : ⁊ ꝯſtat etiam ꝙ hoc mō nō loquiꝛ angelus
angelo:q: nullus angelus imꝑmit ſpēs alteri. ¶ Que
riꝛ etiam iuxta hoc de locutiōe angeloꝝ ad hoīes ad ſen
ſum quare a quibuſdā audiꝛ ⁊ ab alijs eque diſtātibus
nō audiꝛ. ¶ Preterea queriꝛ utrū aīa eque poteſtate
poſſit loqui angelo ſicut angelus ſibi. Et videtur ꝙ nō

nulla enim ptās eſt in aliqua ſuba quin aliquo manife
ſteꝛ actu:aliter enim eſſet fruſtra ⁊ uana nos aūt nō pci/
pimus ꝙ per intellectū loquamur angelis. ¶ Queriꝛ
etiam qualr̄ loquanꝛ angeli deo ⁊ econuerſo. ¶ Solo
dicimus cum Aug᷒ ꝙ tribus modis loquunꝛ angeli ad
aīam.ſ.ad ſenſum ad fantaſiā ⁊ ad intellectū. Et hoc qli
ter ſit expeditum eſt ſupra in qōne que queriꝛ qualr̄ an
geli illumināt aīas. Qđ aūt vnus pcipit uoces ad ſenſuꝫ
alius non eſt:⁊ ideo quia talis locutio eſt mirabilis. Si
cut enim a ſonāte nō ꝓferꝛ in organis mātibus ſm̄ na
turā ita nec circulariter imutat mediū quēadmodū uox
nālis. ¶ Huius aūt cauſa eſt q: locutio angeli perficiꝛ
cōuerſione ⁊ ordine ad eum cui loquiꝛ:⁊ ideo nō ſonat
niſi apud eum ad queꝫ cōuertiꝛ ⁊ ordinaꝛ. Et ſimile eſt
de appitionibus angeloꝝ quos quidā vidēt ⁊ alij eque
ꝓpinqui nō vidēt ut patet in Heliſeo carmelita ⁊ puero
ei᷒. Heliſeus vidit plenū montē equoꝝ ⁊ curruū igneo
rum:puer aūt eius nō vidit donec per orōnes heliſeus
reuelauit ei. ¶ Ad id qđ queriꝛ utrum aīa habet ptātē
loquēdi angelo dicēdū ꝙ nō habet in corpore exn̄s:ſed
hēbit exuta a corpore. Hoc aūt eſt ideo q: ptās loquēdi
in hoīe iam eſt per uoces ⁊ illas uoces bene pcipit an/
gelus ſicut alia ſenſibilia:⁊ ideo ſpeciali ptāte loquendi
ad angelos nō indiget. ¶ Ad hoc aūt qđ queriꝛ de lo
cutionibus angeloꝝ ad deū. Dicēduꝫ ꝙ ſicut dicit Gre/
gorius in moralibus:loquunꝛ angeli deo ſuos affectus
ei repn̄tando ei:quos tm̄ ſciunt eū minime latere.deus
aūt in eis per interne ueritatis cōtēplationē:aīe aūt deo
per deſideriū qđ ab eo accipiūt:⁊ deus aīabus per inſpi
rationē ⁊ ergo per infuſionē.⁊ ideo dicit Bernardus ꝙ
de nouo eſt lingua aīe. ¶ Ex pͥdictis patet ſolo ad illud
quod cōſueuit queri utrū angeli poſſint mentiri. Et pa/
tet ꝙ non per hoc ꝙ ꝯfirmati ſunt in cōmutabili uerita/
te. De locutionibus autem demonum ⁊ mendacijs eo
rum infra habebitur.

¶ De formis ⁊ figuris angelicorum corporum.

d **Einde queritur** de for
mis ⁊ figuris corpoꝝ angelicoꝝ. Et que/
runꝛ tria. Primo queriꝛ de cauſa appari
tionis eoꝝ in corpore. Scđo de ipſis cor
poribus aſſumptis utrum faciāt vnuꝫ cum aſſumente.
Tertio de anagogicis ſignificatiōib᷒ formarū corpaliū.
¶ Quare angeli apparent in corpore. Articulus 10ͦ.

a **D primum proce**ditur ſic.
Dio᷒ ponit rōnes in de celeſti hierarchie in 2ͦ
pro ⁊ cōtra. Qđ enim nō debeāt apparere in corporib᷒
accipiꝛ ex hoc ꝙ ex corporib᷒ eoꝝ uenimus in inūdas
intelligentias ut eſtimemus ut dicit Dio᷒ celeſtes ⁊ dei
formes aīos multipedes eē. Quoſdā ⁊ multoꝝ vultuuꝫ
⁊ ad boum pecudalitatē aut leonū beſtialē imaginatio/
nem formatos ⁊ ad aquilarū corui roſtri ſpēm aut ad uo
latiliā tripartitā alarum ꝯiunctionē effiguratos:⁊ rotas
quaſdā igneas ſup celū imaginemur ⁊ thronos mātes
dīnitati ad recubitū neceſſarios ⁊ equos quoſdā multi
colores ⁊ armiferos ⁊ archiſtragatos.i.pͥncipes ducum
exercitus:aut quecūqꝫ alia ex eloquijs nobis ſacre ⁊ for
malr̄ in uarietate manifeſtatiuoꝝ ſymboloꝝ tradita ſūt.
¶ Preterea Dio᷒ inducit rōnem ꝙ ſi debēt aſſumere
corpora qđ ex nobilioribus rebus debēt illa aſſumere
ſic dicēs debuiſſe theologos ad corporeā facturā ulter
oīno incorporaliū uenīetes ꝓprijs ea inquātū poſſibile
cognatis ⁊ formare ⁊ manifeſtare figuratiōib᷒ ea apud
nos pͥcioſiſſimis ⁊ imālibus quocūqꝫ mō ⁊ ſupeminēti
bus eſſentijs ſicut ſubſunt aſtra in celo ⁊ celeſtia corpo/
ra ⁊ nō celeſtibus deiformibus ſimplicitatib᷒ angelorū
terrenas nouiſſimas circūpoſitas multiformitates ſup/
ple debuiſſe. Et huius tāgit duas cauſas ꝯſequēter.vnā

ex parte noſtri ſic dicens de corpore noſtro. ꝙ nobilius
eſt ita dicēs. Hoc quidē eſt noſtruꝫ. ſ. corpus ſublimius
futurū eſſet ⁊ ſupmūdanas manifeſtatiōes nō deduce/
rēt incōueniētes diſſimilitudines. Et poſtea ſubiungit
cām aliā dicēs. Hoc etiam in diuinas ſimul ⁊ iuſte non
iniuriarū faceret virtutes ⁊ eque noſtrū non ſe duceret
animū in imūdas ſe inſerētem cōpōnes. Poſtea ſubiū/
git rōnem aliā dicēs. Et fortaſſis etiam eſtimabunt ſup
celeſtia leoninis quibuſdaꝫ ⁊ eqnis examine. i. cōpleta
copia repleri ⁊ mugitiua laudū orone ⁊ uolatili angelo
rum pncipatu ⁊ aialibus alijs ⁊ motiuis ignobiliorib⁹
tanq̄ꝫ ad incōſequēs ad paſſibile ⁊ ignobile recluſa duꝫ
deſcribunt per oia deiformes clare manifeſtatiuoꝝ elo
quioꝝ ſimilitudines. ℂ Ex hijs patet ꝙ nō cōuenit an
gelis apparere in corporib⁹: uel ſi apparēt in ipſis ꝙ nō
niſi in nobiliorib⁹ debēt apparere. ℂ Ad hoc etiaꝫ alie
rōnes pñt induci. dicit in glo. ſup p° ad Ro. ꝙ a duob⁹.
iuuat homo in cognitiōe dei. ſ. a natura que rōnalis eſt
⁊ de creaturis que creatorē repñtant. Cum igit duplex
ſit pars hois. ſ. intellectualis ⁊ ſenſibilis ex utraqꝫ parte
ut dicit mgr Ugo de ſctō victore ꝓpoſuit eis deus mū
danā theologiā ergo ſicut creatura ſenſibilis manendo
ſenſibilis inſtruit ſenſuꝫ: ſic creatura intelligibilis manē
do intelligibilis debet iſtruere intellectū ⁊ ſic angeli nō
debēt apparere in corporib⁹ ſenſibilibus. ℂ Preterea
ſi ſenſibile ſit aliter apparēs q̄ꝫ eſt deceptionē facit in fan
taſia: ergo ⁊ intelligibile aliter apparēs q̄ꝫ eſt errorē idu
cit in intellectū. Cū igit angeli appareāt ut inſtruāt nō
debēt aliter appere q̄ꝫ ſint ⁊ ideo nō debēt ut videt aſſu
mē corpa. Itē hijs qui addicti ſunt incōmutabili uerita
ti incōueniēs eſt aliud ptēdē q̄ꝫ ſit in rei ueritate. ſed an
geli ſcti ſunt ergo ⁊c. ſed in rei ꝟitate nō hñt corpora er
go nō debēt ut videt in corpib⁹ appere. ℂ Sꝫ ꝯtra ſunt
rōnes Dionyſij q̄s ponit 2° c° celeſtis hierarchie. Qua
rū pma eſt ꝙ nāle eſt hūano intellectui manu duci que
cūqꝫ eniꝫ ut in p° cap° dicit. celeſtib⁹ eēntijs ſupmūdane
traduntur nobis ſymbolice. Et hoc cōtingit ꝓpter con/
iunctionē noſtri intellect⁹ ad fantaſiā: ⁊ ideo oportet ſpi
ritualia figurare corporalib⁹ ex quoꝝ ꝓprietatibus intel
ligant. Et hoc dicit Dionyſi⁹ per hec ꝟba. ꝙ quidē pul/
chre ꝓcurate ſunt informiū forme ⁊ figure carētiuꝫ figu/
ris in vnā cām. i. nō ſolū cām dicet quis eſſe noſtrā ano
logiā nō ualentē imediate in inuiſibiles extēdi cōtēpla/
tiones ⁊ deſiderantē ꝓprias ⁊ gnāles reductiones que
poſſibiles nobis formationē pretēdūt informiū ſupnā/
liūqꝫ ſpeculationū. ℂ Aliā cām tāgit Dio⁹. q: ab imū/
dis ſic debēt abſcondi diuina ⁊ hec ſunt uerba ſua. Sed
quia hoc eſt myſticis eloquijs decentiſſimum per incō
prehēſibilia diuina occultare enigmate ⁊ in vnā multis
ponere ſacrā abditāqꝫ ſupnoꝝ intellectuum ueritatē: eſt
enim nō ois ſacer neqꝫ oium ut eloquia aiunt ſcientia.
ℂ Aliā rōnē iducit Dio⁹ quaſi a minori: q: minus vi/
det qd theologia figurare imaginib⁹ debuerit deuꝫ q̄ꝫ
angelos ⁊ figurat euꝫ imaginib⁹ columbe ⁊ leonū ergo
multo magis angelos. ℂ Preterea iducit Dio⁹ rōnes
ꝙ etiā in dignorib⁹ corporib⁹ hñt uti angeli in appari/
tionib⁹. Et pma rō eſt hec in diuinis negatiōes ſunt ue
re: affirmationes ꝟo incōpoſite: ergo obſcuritati archā
geloꝝ in angelis magis apta eſt p diſſimilitudines for/
mationis manifeſtatio. ℂ Et ſenſus rōnis huius eſt q:
cuꝫ nihil poſſit ſm rei ꝓprietatē affirmari de deo ꝙ ne/
gationes uerius cōueniūt ei tanq̄ꝫ exñti ſup oia que de
ipſo ab humano intellectu pñt affirmari. Sic ergo cum
corporales ſimilitudines nō ꝯueniūt angelis ſm nām
ſui ſimilitudines corpoꝝ ignobilioꝝ que ſtatim oñdunt
ſe nō ineſſe angelis magis ꝯueniūt q̄ꝫ ſimilitudines no
bilioꝝ q̄s aliquis poſſet credere ineſſe angelis ſm natu/
rā. ℂ Alia rō eſt quā ponēs ſic dicit. q: ꝟo ⁊ nrm aium
reducūt magis diſſimilitudines ſimilitudines non eſti

mo q̄ꝫq̄ꝫ bene ſapiētem cōtradicere: per quidem enim
precioſiores ſacras formationes ꝯñs eſt ſe duci aurifor/
mes quaſdā eſſe celeſtes eēntias ⁊ quaſdā viros fulgo/
reos decora indutos ueſtimēta candidū ⁊ igneū inno/
cue reſpargētes ⁊ quibuſdā alijs ſimilitudinibus imagi
natis formis theologia celeſtes figurauit intellect⁹. Nō
quidē ne paterent qui nihil viſibilibus bonis alteri⁹ in/
telligunt ſanctoꝝ theologoꝝ reſtitutiua ſapiētia ad inde
coras ſimilitudines mirabiles mirabilr deſcēdit nō cō/
cedens nāle noſtrū in turpib⁹ imaginibus remanens
quieſcere. ℂ Aliā rōnem ponit cui⁹ ſenſus eſt. hoc ap/
paret ꝓpter diuerſa officia ⁊ propter diuerſa miniſteria
diuerſoꝝ aūt miniſterioꝝ diuerſe ſunt proprietates que
nō manifeſtant in corpore vnius figure: ſed oportet ex/
primi illuminationē in multis ut fortitudinē in leone ⁊
ſic de alijs. ergo oportet qñqꝫ apparere in corporib⁹ no/
bilioribus. qñqꝫ in minus nobilibus ſm ꝙ illa corpora
pñt oñdere diuerſas ꝓprietates miniſterij. ℂ Solutio
cōcedēde ſunt ultime rōnes ꝙ ꝯueniēs eſt apparere an
gelos in corporibus diuerſarū figurarū ⁊ non ꝓpter ſe
ſed ꝓpter hoies. ℂ Ad primuꝫ ergo dicēdum ꝙ id qd
apparet ad ſenſum apparet uel in ordine ad rōneꝫ ex ſi/
mili cōprehēſio. Si p° ſic nō apparēt angeli q: ſic appa
rerēt equalr brutis ⁊ hoibus. Si 2° hoc ꝯtingit duob⁹
modis. ſ. ꝓut rō iuuat ex ſymbolis corporalibus ad in/
tellectū ſpūalium: uel ꝓut adiuuat ad cōſiderationē ulis
abſtracti a ſenſibilibus ⁊ hoc ultimo mō nō apparēt an/
geli ſed pmo mō. ℂ Si ꝟo querat quid iuuat aiam ad
hoc ꝙ ſenſibile nō ſtat in ſenſu: uel ꝙ rō magis ꝓcedit
vna via q̄ꝫ alia. Dicēdum ꝙ angelus per miniſteriuꝫ ⁊
illuminationē de quib⁹ in ſupioribus dictū eſt. ℂ Ad
aliud patet ſolutio ex uerbis Dionyſij obiectis in ꝯtra/
rium. ſ. ꝙ magis oriret deceptio ex corporibus nobilio
ribus q̄ꝫ ignobilioribus ꝓpter ꝯueniētiam in nobilita/
te. ℂ Ad aliud dicēdum ꝙ in diuerſis corporibus de/
bent apparere ꝓpter rōnem ultimo obiectā. Et etiā pro
pter hoc q: ea que ſm nām hñt corpus hñt corpuꝫ deter
minatū ⁊ vnū in natura. Ut ergo ſciat ꝙ nulluꝫ corpus
hñt ſm nām apparēt in corporib⁹ diuerſis. ℂ Ad aliud
dicēdū ꝙ intellectus noſter imixtus eſt fantaſijs ⁊ ideo
ad itellectū creatoris nō eleuat niſi in ſpeculo ⁊ enigma
te. Nec obijcit ei creatura ſpūalis niſi ueſtiat ſe ſimilitu
dinibus ſenſibilibus. ℂ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ ſenſibile
quātū eſt de ſe nunq̄ꝫ apparet aliter q̄ꝫ eſt. ſed deceptio
accidit in fantaſia que cōponit ſenſibile cū eo cū quo nō
eſt cōponibile uel diuidit ab eo a quo nō eſt diuiſibile.
Et ulterius decipit rō abſtrahēs a fantaſia ſic cōponēte
uel diuidēte. ſi aūt nō eſt in angelis iuuat eniꝫ ad hoc ut
intelligat ꝓprietas ad quā ſunt in miſtrādo. ℂ Ar⁹ ii⁹

s **Ecundo queritur** de ipſis
corporibus utrū faciāt vnum cum aſſumente.
Et videt ꝙ ſic. dicit Aug⁹ in 8° de ciuitate dei. prouidē/
tia diuina ob hoc demonib⁹ qbus nos ꝯſtat eē potiores
data ſunt quedā potioꝝ corpoꝝ munera ut id qd eis pro
ponit: etiā iſto mō cōmēdaret multo maiori cura exco/
lendā eſſe aiam q̄ꝫ corpus ipſamqꝫ excellentiā corpora/
lem quā demones hēre noſcimus pre bonitate vite qua
illis anteponimur cōtēnere diſceremus habituri ⁊ nos
imortalitatē corpoꝝ nūq̄ꝫ ſupplicioꝝ eternitas torqueat
ſed quā puritas pcedat aiorū. ℂ Ex hoc accipit ꝙ de/
mones hēant corpora nālia. ⁊ cum ſint nature angelice
videt a ſimili ꝙ etiam hēant angeli. Item ibidem ſicut
enim pōt fieri ut aeree uolucres terreſtribus nobis nō
ſolū modo nō ꝓferant uerū etiaꝫ ſubijciant ꝓpter rōna
lis aie que in nobis eſt dignitatē ita fieri potuit ut demo
nes q̄ꝫuis magis aerei ſint terreſtribus nobis non ideo
meliores ſint quia eſt aer q̄ꝫ terra ſupior. Sed ideo eis
preferēda ſunt q: ſpei ploꝝ hoium nequaq̄ꝫ illoꝝ deſpe/

ratio cōparāda eſt. Idem accipit̄ ex diffinitione apulegij quā ibideꝫ inuit Aug⁹. ꝙ demones ſunt natura aīalia aīo paſſiua: mēte rōnalia: corpore aerea: tp̄e eterna. ⁋ Iteꝫ Aug⁹. demones aerea dn̄r aīalia q: corpoꝝ aereoꝝ natura vigent nec per mortē diſſoluunt̄ q: ꝑualet in eis elemētū aptius ad agendū q̄ꝫ ad patiēdum. ad patiēdum enim humor ⁊ humus: ad faciendum ṽo aer ⁊ ignis aptitudinē prebēt. ⁋ Item Aug⁹ mouet q̄ōnem cum angeli mittant̄ Utrū manētes in corporib⁹ ſuis ſpiritualibus aſſumāt ex corpulenta inferioꝝ elementoruꝫ materia aliquā ſpēꝫ corporalē q̄ꝫ coaptatā quaſi aliquā ueſtem mutarent in quaſlibet ueſtes corporales ueras quidē aūt corpus ſuū uerterēt ꝓpriū in ſpēs aptas actionibus ſuis per virtutē a deo ſibi datā. Iteꝫ Bern⁹ in 5° de cōſideratione. Ciues ſanctos ſpūs eſſe illic potentes glorioſos diſtictos in ꝓprias diſpōnes in dignitates ab initio ſtātes: in ordine ſuo ꝑfectos: in genere ſuo corpore ethereos: imortalitate ꝑpetuos: ipaſſibiles nō creatos ſed ſanctos. i. gr̄a nō natura: mente puros: affectu benignos: religione pios: caſtimonia integros: vnanimitate indiuiduos: pace ſecuros: a deo ꝯditos: diuinis laudib⁹ deditos. Hec oīa legēdo cōperimus: fide tenemus q̄ꝫq̄ꝫ de corporibus hoꝝ nō modo vnde ſint ſed vnde aliquatenus ſint hēt ſn̄ia alioꝝ vnde ſiquis inter opinabilia pōdus cēſuerit nō cōtendo. ⁋ Item ſup cātica ſmone 5° Quo nā mō implent miniſteriū ſuū abſqꝫ corpe preſertim apud viuētes in corpe. deniqꝫ nō eſt diſcurrere neqꝫ de loco ad locū trāſire niſi corpoꝝ q̄ frequēter angelos facere tam indubitata q̄ꝫ nota ꝓbat auctoritas. ⁋ Item ibidem: Cū abſqꝫ corporis āminiculo ne beſtialis ſpūs ſeruilis ꝯditionis ſoluere debitū poſſit nec ſpūalis celeſtiſqꝫ creatura implere miniſteriū pietatis nec rationalis aīa tam ꝓximo q̄ꝫ ſibi ſufficere poſſit ad ſalutem liquet oēm ſpm̄ creatū ſiue iuuet ⁊ iuuet̄ corporis prorſus idigere ſolatio. ⁋ Itē Yſidorus. Angeli boni corpa in quibus hoībus apparēt de ſupno ethere ſumūt ſolidūqꝫ ſpiritū ex ſolido induūt elemēto per q̄ demonſtrent̄: mali ṽo de inferiori aere. ⁋ Item Grego⁹ in omelia epiphanie dicit ꝙ iudeis angelus exn̄s aīal rōnale euāgelizauit: ſed omne aīal eſt ſb̄a corporea ergo nālia hn̄t corpora. ⁋ Item Grego⁹ ⁊ Damaſcenus. ꝙ angeli in cōparatione ad incircūſcriptū ſpm̄ corpora ſunt. ⁋ Item per rōnem videt̄ idem. oīs eniꝫ opatio ſupeſſe operantis ergo opatio ꝯiuncti ſupponit eſſe ꝯiuncti. ſed loqui ⁊ huiuſmodi ſunt opationes ꝯiuncti ⁊ tales operatiōes ſunt angeli apparētis in corpore: ergo vnum ꝯiunctum erit ex corpore ⁊ angelo: ⁊ ita videt̄ ꝙ angelus cum corpore aſſumpto facit vnum. ⁋ Item quicq̄d hēt opationem alicuius nature pōt in naturā illā potentia que eſt anterior: ſed angelus pōt in actum ſub̄e corporee ergo ⁊ nāli pōt vniri corpori cum igit̄ nulla nāliuꝫ potētiarū ſit incōpleta angelus hēbit corpus ex natura. ⁋ Sed CONTRA omne corp⁹ māle eſt. nullus angeloruꝫ mālis eſt ergo nullus angeloꝝ eſt corporeus. Probatio ꝑme eſt per ph̄m in 11° metha^cc. q: omne corpus uel eſt ſimplex uel eſt cōpoſitū. ⁊ ſi eſt cōpoſitū tunc eſt ex quatuor elementis. Si autem eſt ſimplex tunc eſt vnum ex quatuor elemētis uel celū: ſed vnūq̄dqꝫ eoꝝ hēt materiā ſm ꝙ hēt potētiam ⁊ trāſmutationē uel motū naturalē. Probatio minoris eſt i ꝑ° cap° celeſtis hierarchie. Ubi dicit̄ ꝙ in māles hierarchias ſacra theologia mālibus figuris ⁊ formalibus cōpōnibus uerificās tradidit ꝓportionalr̄ nobiſipſis. ⁋ Item omne corpus figuratum eſt nullus. angeloꝝ figuratus eſt ergo nullus angelorū corporeus eſt. Prima patet perſe. q: nullū corpus eſt infinitū. Probatio 2^e eſt i de celeſti hierarchia 2° cap°. Ubi dicit̄ ualde artificialis theologia ſatis poeticis formationibus ⁊ nō figuratis intellectibus uſa eſt noſtrū ut dictuꝫ eſt reuelant animū ⁊ ipſi ꝑma ⁊ nāli reductione ꝓuidēs ⁊ ad ipꝫ reformās anagogicas ſacras ſcripturas. ⁋ Itē oīs ſub̄a ſpūalis determinata ad corpus determinat̄ ad ipm ut forma ⁊ actus eius. oīs aūt talis ſub̄a ꝑncipiū vite eſt in corpore tali. ſi igit̄ angeli hērent corpus eēt angelus ſub̄a ſpūalis ꝑncipiuꝫ ⁊ cauſa vite in corpore: ⁊ ſic nulla eſſet differētia ſui ⁊ aīe q̄ eſt incōueniēs. ⁋ Iteꝫ omne corpus ſumptū de elemēto gn̄abili ⁊ corruptibili eſt gn̄abile ⁊ corruptibile. Si igit̄ angeli hn̄t corpora aerea uel ignea cum aer ⁊ ignis ſint elemēta gn̄abilia ⁊ corruptibilia eſſent corpora angelorū generabilia ⁊ corruptibilia: ⁊ ita oporteret eos generare ⁊ diſcretiones ſexus hēre ⁊ nuptijs uti ⁊ mori: q̄ eſt cōtra Damaſcenuꝫ qui dic̄ ꝙ extra ſub̄aꝫ ſatiſfactionē a ſpū ſctō hn̄t ⁊ nō ſūt nuptijs idigētes: q: nō ſunt mortales. ⁋ Itē omne corpus tribus dimēſionibus eſt determinatū: nullus angeloꝝ tribus dimēſionibus eſt determinatus ergo nullus angelorū eſt corporeus. Probatio ꝑme accipit̄ in ꝑ° de celo ⁊ mūdo ⁊ in 5° metha^cc. ubi dicit ph̄us ꝙ magnitudinum que vnā hn̄t dimēſionē eſt linea que duas ſuperficies. que tria corp⁹. Minor ꝓbat̄ ex Damaſceno 2° li° 2° cap° ubi dicit ſic. Intellect⁹ ṽo exn̄tes in intellectualib⁹ locis ſunt nō corporalr̄ circūſcripti: nō enim corporalr̄ ſm figurā figurant̄ neqꝫ tres hn̄t dimēſiones. Itē indirecte ſic. Si angelus hēt corpus aut eſt ſimplex. aut cōpoſitum corpus illud. Si eſt cōpoſitum cum omne corpus cōpoſitū ſit ex cōtrarijs: ⁊ per ꝯn̄s gn̄abile ⁊ corruptibile oporteret angelū gn̄ari ⁊ corrūpi ⁊ comedere ⁊ dormire ⁊ talia abſurda pati. Si aūt eſſet ſimplex ſequunt̄ plura incōueniētia. quoꝝ vnū eſt ꝙ nullū ſimplex eſt diſtinguibile per organa: ſed corpora angeloꝝ ponunt̄ hēre organa. 2^m eſt ꝙ nullum ſuppliciū corpoꝝ magis eſt viuificabile in parte vna q̄ꝫ in altera. ergo oporteret ipm totū ſimplex corpus hēre ꝙ corpore uel nullā partē. 3^m eſt q: illud eēt uel celeſte uel elr̄are. ⁊ ſi eſſet celeſte tūc nō moueret̄ niſi circulariter. Si aūt eſſet elr̄are tunc eſſet ignis uel aer ⁊c̄. ⁊ hēret motū rectū de medio uel ad mediuꝫ. ⁋ Iteꝫ querit̄ iuxta hoc Utruꝫ moueāt angeli corpora per mediuꝫ uel ſine medio. Et videt̄ ꝙ cuꝫ medio. Aīa enim que nō eſt adeo ſimplex utit̄ medio ſpū aīali nāli ⁊ vitali: q: ſm ph̄os eſt corpus ergo videtur ꝙ multo fortius angeli. ⁋ Item querit̄ ulterius cuꝫ aīa rōnalis per uoluntatē mouens corpus moueat per virtutes affixas mēbris. Utrum ſimilr̄ angelus corpus ſuuꝫ moueat per virtutes affixas partibus ipſius corporis. Et videt̄ ꝙ ſic q: diſtinctio organoꝝ apparet in corporibus angeloꝝ. Sed ſi hoc datur tunc videt̄ ꝙ hn̄t viſuꝫ in oculo ⁊ auditū in aure ⁊ ſic de alijs. ⁊ tunc nō videbunt̄ differere a corporibus uel a corpore aīato. ⁋ Preterea querit̄ cum loquat̄ angelus uel videt utrū organa illa moueātur a motore intrinſeco uel extrinſeco. Si ab intrinſeco cum nō moueant̄ a natura oporteret ꝙ motor ille ſit aīa Si aūt ab extrinſeco tunc oporteret ꝙ angelus eēt extra corpus ⁊ moueret ipm violenter. Et cum ſint quatuor ſpēs motus violenti ut dicit̄ in 7° phi^oꝝ. Dicit enim ſic. Qui eniꝫ ſunt ab altero mot⁹ quatuor ſunt. ſ. pulſio. tractio. uectio. ⁊ uertigo. oporteret ꝙ vno iſtoꝝ motuū mouerent̄. ⁊ cōſtat ꝙ nullo ergo nec mouent̄ naturalr̄ nec violenter. ⁋ Item querit̄ utrū corpora angelorum interius ſicut exterius hēant lineamēta mēbrorum. Et videt̄ ꝙ nō. ut enim dicit Aug⁹ adaptāt ea ad ſenſus eorū quibus apparēt ⁊ ſenſus hoīum nō ꝑtingunt ad interiora corpoꝝ. ergo videt̄ ꝙ non ſit neceſſaria diſtinctio illa mēbroꝝ interiorū ꝓpter ſe. interiora enim mēbra maxime ſunt ꝓpter vires aīe uegetabilis ordinate ad vitam aīalē. ſicut nerui ad ligamēta mēbroꝝ. uene ad viaꝫ ſanguinis ⁊ ſpirituū. ſtomachus ad digeſtionē ⁊ ſic de alijs ⁊ talia nō hn̄t angeli. ergo nō indigent tali diſtinctione mēbroꝝ. ⁋ Sed cōtra angeli in appitionibus nō intendunt decipe eos quibus apparent. Cuꝫ ergo appareāt

in figura corpis humani uel alterius oſtēdēt ueritatē illius corpis quãtū ad figurã ꝛ ita opoꝛtet pfectã eē aſſimilatione vnius corpis ad aliud. pfecta aūt aſſimilatio cōſiſtit in figuratione interioꝝ ꝛ exterioꝝ: ꝛ ita corpa eorum habebūt diſtinctiones interioꝝ mēbroꝝ. ¶ Solutio dicēdū ꝙ demones non hn̄t corpa eis nāliter vnita. aliter enim vnit̄ motor organo ad actū. ꝛ aliter inſtrumēto ad actū. Organū eniȝ eſt qḋ mouet̄ a motore itrinſeco vnito ſibi per nām: qḋ patet in diffinitione aīe in 2° de aīa ubi dicit̄. ꝙ aīa eſt endelechia corpis organici vitã habētis potētiã. aīa eniȝ eſt mor⁹ intrinſecus indigēs ad act⁹ ſuos organo nāliter ſibi vnito. Inſtrumētum aūt eſt qḋ mouet̄ a motore extrinſeco nō nāliter ſibi vnito ſed cōiūcto tñ: ut ſecuris ad ſecātē ſe hēt ꝛ hoc mō corpa angeloꝝ vniunt̄ angelis. Et huius ꝯiūctionis dupx eſt cauſa ſ. q̄litas opis: ꝛ natura eoꝝ circa quos eſt opus. Exēpluȝ pmi eſt comedere bibē ambulare ꝛ hmōi actiones que ſine motib⁹ corpalibus expleri nō pn̄t. Exēplū ſcdi eſt ſēſibilitas humana que ſpūalia nō pcipit nāliter ſub figuris ꝛ appitionib⁹ corpalibus. ¶ Dicimus ḡ ad pmū ꝙ demones nāliter nō hn̄t corpa. ꝛ auctoritates Auguſtini ut uolūt qdā loquunt̄ ſm hypotheſim antiquoꝝ phorum platonicoꝝ qui ponebāt ipſos hēre corpa. Uel pōt dici ꝙ demones hn̄t corpum munera nō ex qbus ꝯſtet natura eoꝝ ſed in qbus tētāt hoīes ꝛ illis dicunt̄ torqueri. q: quocūq; uadūt infernū iferiorē iterius ſecū poꝛtāt ſicut in q̄ōne de iferno diſputabit̄. ¶ Ad ſequētē auteȝ auctoritatē dicimus ꝙ corpa demonū dicunt̄ aerea propter tria. Quoꝝ vnū eſt ꝙ habitās ꝛ habitaculū ſiue locus ꝛ locatū vnius debēt eē nāe queadmodū terreſtria locant̄ in terra: ꝛ aqueſtria in aqs: ꝛ aerea in aere. ſic cuȝ demones q̄ȝdiu ſunt in exercitio tētationū hn̄t caliginoſum aerē tanq̄ȝ locū ꝓpriū. Un̄ corpa in qbus apparent magis dicunt̄ aerea q̄ȝ alterius elemēti. 2^{m} eſt q: īter q̄tuor elemēta aer facilius recipit ꝯdēſationē ꝛ ſubtiliationem. ſubtiliat̄ enim in ignē ꝛ ꝯdēſat̄ in aquã. Et ſimilr pōt ꝯdēſari in figuras corpales facile iteȝ ſolubiles que figure ſunt in ipſo ꝯtēte nō virtute alicuius mixti de pſſi ꝛ denſi ſicut retinent̄ figure in organis nālibus corpalibus in qbus humidū figurat̄r terminat̄ ſicco admixto ſibi ut figura remaneat: ſed retinent̄ virtute ſpūs apparētis in eis qui format eas. ꝛ eſt ſiītudo illius de figuris ſēſibiliuȝ que iñpmunt̄ in aere que ſub eiſdē terminationibus qb⁹ aeri impmunt̄ pueniūt ad ſenſum ꝛ fantaſiã ſed tñ addit̄ ꝙ iſte figure corpuȝ in aere ſunt ſicut in re figurata nō ſicut in medio qñ in corpib⁹ aeris apparent angeli. 3^{m} eſt reſolutio corpum eoꝝ. cū enim quelibet reſolutio cuiuſlibet corpis indicet nām cōpōnis eiuſdem corpis: ꝛ corpa angeloꝝ diſparētia ſoluant̄ in aerem nāe aeree eē pbant̄. aīalia aūt dicunt̄ ꝓpter aīales act⁹ quos exercēt in corpibus illis. Et dicunt̄ vigē natura eorum corpoꝝ nō ſimplr ſed in exercitio tētationū. Qḋ aūt dic̄ nec per moꝛtē diſſoluunt̄. nō intelligit̄ de morte que eſt diuiſio ſpūs mouētis a corpe motoꝛ: ſed de morte que eſt corruptio ſm nām. corruptio aūt ſm nām ꝓprie putrefactio eſt. putrefactio aūt prope nō ꝯuenit niſi corpi mixto in quo dñant̄ nāe iferioꝝ elemētoꝝ. ſ. aque ꝛ terre. Et h̄ patet per diffinitionē putrefactionis in 4° methauroꝝ ubi dicit̄. Putrefactio eſt corruptio in vnoquoq; humido ꝓpe ꝛ ſm nām caliditatis ab aliena caliditate. aliena aūt caliditas eſt caliditas ꝯtinēs ſm phūm. ꝯtinēs autē in medio eſt aer in quo eſt caliditas ꝯtinēs ſm circulū qḋ eſt ignis: ꝛ ꝯtinens ſm circulationē qḋ eſt ſol: que caliditas in ꝯtinēte localiter vincēs calidū ꝯſeruās locatū educit ipm ꝛ illud eductū ſecū trahit humidū ꝛ iducit̄ putrefactio ꝛ reſolutio corpum mixtoꝝ in elemēta cōponētia. Sed cū corpa angeloꝝ ſint aerea nō ſic vincuntur ab aliena caliditate ꝛ ita nō iducit̄ putrefactio in eis ꝛ ſic etiã intelligit̄ qḋ dicit ſubſequēter ꝙ tã ad agēdū q̄ȝ ad patiēdū aptiora ſūt aer ꝛ ignis. ad patiēdū aūt magis q̄ȝ ad agēdū humor ꝛ humus. Hoc enim eſt uerū in mixtis ꝛ in via putrefactionis ut dictū eſt. ¶ Ad q̄ōnē Auguſtini iã patet ſolo: q: ſumūt corpa de aere eo mō quo habitū eſt. ſ. ut inſtra nō ut organa. ¶ Ad pmã auctoritatē Bernardi dicēdū ꝙ ether dicit̄ elemētū iflāmabile ꝓut flamma eſt ſpēs ignis que dicit̄ lux. Et ꝓpter hoc ether qñq; dicit̄ celū: qñq; ignis: qñq; purioꝛ aer: ꝛ ideo propter nobilitatē angeloꝝ corpa in qb⁹ appent btūs Bernardus dicit eē etherea ꝓut ether accipit̄ pro puriori aere. ¶ Ad duas auctoritates ſequētes dicēdū ꝙ ex illis nō habet̄ ꝙ angeli habeāt corpa niſi iſtrāliter ad explēdū miniſteriū pietatis qḋ eſt cuſtodia aīarū. ¶ Per ꝓdicta patet ſolutio ad auctoritatē Yſidori hoc ſolo addito ꝙ bonos dicit ſumē corpa de ſupiori aere ꝓpter congruētiã nobilioris nāe: ꝛ angelos malos de iferiori qui caliginoſus eſt ꝛ hēt ſiītudinē cū caligine pcti ꝛ malicie ipſoꝝ. ¶ Ad id qḋ obijcit̄ de Greg̃ ſolutū eſt ſup̄ in q̄ōne de diffinitione angeli. ibidē etiã eſt ſolutū qḋ obijcit̄ de Damaſceno. ¶ Ad id qḋ obijcit̄ per rōnē dicēdū ꝙ opatio ꝯiūcti per nām eo mō quo ipſa eſt opatio cōiūcti eſt. Si eniȝ eſt opatio ꝯiūcti per nām ſicut eſt opatio organici pcedit eē ꝯiūcti qḋ ex duob⁹ eſt per nām. Si aūt eſt opatio ꝯiūcti inſtrālis pcedit eē ꝯiūcti duoꝝ que non faciūt vnū ſed vnū eoꝝ eſt cū alio. ¶ Ad aliud dicēduȝ ꝙ angelus nō pōt potētia nāli vniuoce dicta in opationes nāe corpee. patet eniȝ ex ſupdictis ꝙ potētia angeli utit̄ corpib⁹ ut inſtrō ꝛ nō ut organo. Cōiūcta aūt ex corpore ꝛ aīa utunt̄ eis ut organo ꝛ nō ut inſtrō. Et ideo ꝓpoſitio pma ſic eſt intelligēda. Quicqd pōt in opationes alicuius nāe potētia vniuoca illi⁹ nāe pōt in nām illam. ſed patet ꝙ angelus tali potētia nō pōt in opationes nāe corpee. Rōnes in ꝯtrariū adductas ꝯcedimus. ¶ Ad hoc qḋ iuxta hoc querit̄ dicēdū ꝙ angeli mouēt corpa ſine medio. motoꝛ enim inſtrī non utit̄ medio ſed potius motoꝛ organi. Organū enim a motore ſuo pticipat ſenſum ꝛ vitã per mediū qḋ eſt ſpūs. inſtrumētū autem nō pticipat hec ꝛ ideo nō opoꝛtet ibi eē mediū. Nō autē illa pcederet ſi angelus corpi ut organo ꝯiūgeret̄. tūc enim ꝓpter maiorē ſimplicitatem q̄ȝ ſit ſimplicitas aīe opoꝛtet magis hēre mediū q̄ȝ aīam. ¶ Ad aliud qḋ iterū iuxta hoc querit̄ Dicendū ꝙ in figuris mēbroꝝ corpis aſſumpti nō ſunt virtutes affixe. Cuius eſt duplex rō. quarum vna habet̄ ex habitis. ſ. q: corpus illud eſt ut inſtrumētū ꝛ in inſtrumēto nulla eſt virtus affixa ſed tñ habilitas ꝛ diſpoſitio ad opus. Altera eſt q: ſi eēnt virtutes affixe ille pncipaliter eēnt virtutes ſenſuum: ſed ille in angelis ſupfluerēt cuȝ nobiliori modo cognoſcēdi q̄ȝ eo qui eſt per ſenſum cognoſcāt ſicut ſupra habitū eſt in queſtione de cognitione angeloꝝ. ¶ Si vo querat̄ ad qd ſint tales figure organoꝝ in corporibus illis aſſumptis. Dicendum ꝙ ꝓpter actus tñ exteriores ꝛ ut familiarius innoteſcāt hys qbus apparēt. ¶ Ad id qḋ querit̄ cōſequenter dicēdū ꝙ mouent̄ a motore extrinſeco uel motu violento qui eſt pulſio: ꝛ cū ſint due ſpecies pulſionis. ſ. impulſio ꝛ expulſio moueret̄ motu illo qui dicit̄ impulſio. ¶ Ad id qḋ ulterius querit̄ dicēdū ꝙ corpa illa nō hn̄t interius diſtinctiones mēbroꝝ corpaliū aīaliū ꝓpter rōnes inductas: nec tñ ideo decipiūt eos qbus apparēt qa nō ſit appitio ad h̄ ut ꝓbet̄ natura corpis illius ſed ut expleat̄ ueritas illi⁹ opis ꝛ ulteri⁹ per h̄ aſtruat̄ fides diuinitatis. Qḋ aūt reſtat q̄rēdū de cibo quē accipiūt angeli ꝛ potu ꝓpo loco hēt determīari i q̄ōne de appitiōib⁹. q: hēt eādē rōnē māducatio āgeli ꝛ reſurgētiū. ¶ Ar⁹ 12⁹.

t Ertio queritur De anagogicis ſignificationibus formarum corporaliū. Et ſeq̄mur in hoc Dio^{m} i ult⁹ cap⁹ celeſtis hierarchie. q dicit ꝙ theologia celeſtes eēntias ꝯformat ꝛ aras igneas ꝛ

rotas igneas ⁊ aīalia ignita ⁊ viros q̄ſi ignē fulgurantes
⁊ circa eos cumulos carbonū ignis ⁊ flāma immēſura/
bili ſonitu igne flagrās ⁊ thronos igneos ⁊ ipſos excel/
lētiſſimos ſeraphin celitus ardētes ex cognitione ſigniſi
cat ⁊ ideo ſurgit deorſum ⁊ ignituꝫ honorificat ſolertim
formarū facturā ⁊ ideo dicit Dioꝰ. Qḋ ergo igneū ſigni
ficare cēſeo celeſtium aīoꝝ dei fortiſſimū. Et ꝯſequēter
enumerat ꝓprietates ignis dicēs. Ignis enim ſenſibilis
qdeꝫ eſt ſic dicēdū in oībus ⁊ per oīa clare uenit ⁊ remo
uet oībus ⁊ lucidius eſt ſimul ⁊ q̄ſi occultus. i. incognitꝰ
ipſe per ſeip̄m nō accūbēte materia in qua ꝓpriā mani/
feſtat actionē ⁊ imēſurabilis ⁊ inuiſibilis per ſeip̄m po/
tens ſimul ⁊ oīum ⁊ quecūqꝫ in eis fiūt ad actionē ꝓpri
am mobilis. tradēs ſeip̄m oībus quoquo mō ꝓximanti
bus renouatiuus nāe cuſtodia illuminatiuus circumue
latis ſplēdoribus incōprehēſibilis clarus diſcretus reſili
ens ſurſum ferēs acute meās excelſus nō receptus con
tumelia minorationis ſemꝑ motus per ſeip̄m motꝰ mo
uēs alterū cōprehēdēs incōprehēſus nō indigēs alteriꝰ.
Latēter creſcēs a ſeipſo ⁊ ad ſuſceptas materias. manife
ſtās ſuimet magnitudinē actiuus potēs ſimul oībus pre
ſens inuiſibilr̄ neglectus nō eē putat. ad certa aūt ſicuti
quedā vindicta gn̄aliter ⁊ ꝓprie ſubito reducēs in rōnē
incōprehēſibilis ipalpabilis nō minutus in oībus ditiſſi
mis ſuimet traditionibꝰ ⁊ multas fortaſſis qs inueniet
ignis ꝓprietates pulchras ut in ſenſibilibꝰ imaginibus
diuine oꝑationis Hoc etiā ſciētes theologi celeſtes eēn
tias ex igne ꝯformāt ſignificātes deiforme earū inquātū
poſſibile dei imitabile. ¶ Ad intellectū huius auctori/
tatis notādū ꝙ igneū dupr̄ eſt. ſ. celi ⁊ elemēti. ⁊ quedaꝫ
harū ꝓprietatū ꝯueniūt igneo celi. ⁊ quedam igneo ele
mēti. Qḋ ergo dicit p̄mo ꝙ ignis ſenſibilis eſt qdem ſic
dicēdū in oībus duobus modis intelligit. Uno mō qa
calore nāli oīs ſenſus adiuuat ad actū ⁊ vigiliam qḋ pa
tet ꝯtrariū: qꝛ ſomnus ⁊ imobilitas ſenſuū accidit ex fri/
giditate grauāte organa ſenſuū. Alio mō in oībus mix/
tis ſenſibilis eſt ignis. mixta enim p̄cipue miſcent per
euaporationes ſicut mineralia ⁊ plāte ⁊ ea que generā/
tur in alto ut grādines ⁊ huiuſmodi ⁊ aīalia. ſed falſum
eſt ꝙ in oībus ſenſibus ſenſibilis ſit. uel in oībus rebus
qꝛ frigidū ſenſibile eſt ⁊ in illo nō ſentit ⁊ aqua ⁊ terra
elemēta nō hn̄t in ſe calidū ignis. Et hec ꝓp̄etas cōue
nit angelis ſm ꝙ itellectuales ſenſus nr̄os calefaciēdo
ſpūaliter reducūt ad actus vigilie ut ſm apl̄m exurgat q
dormit ⁊ exurgat a mortuis ⁊ illuminabit illum chriſtus.
¶ Qḋ aūt dicit 2° ꝙ per oīa clare uenit. ⁊ 3° ꝙ mouet
ab oībꝰ ꝯuenit igneo celi qḋ eſt in radijs. illud eni eſt i/
miſcibile ſm naturam celi cum rebus elementatis hn̄s
tamē effectū in oībus. Et hoc ꝯuenit angelis inquātum
ꝯiūgunt nr̄is miſerijs ⁊ tn̄ nō ſubiacēt eis. ¶ Qḋ autē
4° dicit ꝙ lucidus eſt ſimul ⁊ q̄ſi occultus incognitꝰ ⁊c̄.
ꝯuenit igneo elemētari qui in ꝓprio loco ut dicit Alexā
der ph̄us nō licet ꝓpter nimiā diſgregationē materie ⁊
ideo arguit incognitus per ſeip̄m nō accūbēte materia.
In materia autem ubi inſpiſſat eſt lucidus ſm ꝙ dicitur
in topicis. ꝙ ſpecies ignis eſt lux ⁊ hoc conuenit angelis
gr̄a ſpūalis nature que incognita eſt nobis qn̄ circa ma
teriā aliquā terreſtrē oꝑant. ¶ 5ª ꝓp̄etas ꝯuenit igneo
celi qḋ nō eſt ꝓportionatū in virtute actiua alicui virtuti
agēti in natura elemētoꝝ. Et ꝯuenit angelis ſm ꝙ virtꝰ
ſpūalis eſt in eis que non limitat aliq̄ virtute corporali.
¶ 6ª eſt inuiſibilis que ꝯuenit igni rōne raritatis māe
⁊ angelis rōne ꝓprie ſub̄e que ſm ſe eſt incognoſcibilis
nobis. ¶ 7ª eſt per ſeip̄m potēs ſimul oīum ⁊c̄. que cō
uenit igneo elemēti rōne q̄litatis que eſt p̄ſe actiua que
eſt caliditas rōne cuius dicit ph̄us in 4° metheoroꝝ. ꝙ
putreſiūt vniuerſa p̄ter ignē. Etenim terra atqꝫ aq̄ nec/
nō ⁊ aer putreſiūt cūcta: ſiqdē materia igni erunt oīa. Et
ideo dicit in ꝓprietate iſta ꝙ ignis per ſeip̄m potens eſt
oīum ⁊ quecūqꝫ in eis fiūt ad actionē. i. ſm ꝓpriā virtu/
tē actiuā. Et hoc ꝯuenit angelis ſm ꝙ in ipſis eſt virtus
diuina ad reducēdū oīa in ꝓprias deiformes illumina/
tiones: ſicut ignis oīa ꝯuertit ad ꝓpriā nām que ſūt ſibi
materia ut dic̄ ph̄s. ¶ 8ª eſt mobilis que ꝯuenit igneo
celi per motū circularē: ⁊ igneo elemēti per motū rectuꝫ
ſurſuꝫ. Et attribuit angelis quātū ad ꝯtēplationē eternā
icircūſcripta lumis ſm quā mouent circulariter ⁊ quan
tū ad cognitionē nālē quā iterū ſurſum eleuāt in laudeꝫ
creatoris. ¶ 9ª eſt tradēs ſeip̄m oībus quoquo mō ꝓxi
mātibus. Qḋ ꝯuenit igneo elemētali ſm intētionē acti
onis ſm quā intēdit imp̄mere ſpēm ꝓp̄aꝫ in oē in qḋ
agit. Et hoc attribuit angelis rōne illius actus qui eſt il
luminare in quo intēdūt imp̄mere ſpēm illuminationis
in oē qḋ illuminat. ¶ 10ª eſt renouatiuus nāe cuſtodia
⁊ eſt ſenſus ꝙ renouat ſe ignis ut ex renouatione cuſto
diat natura eius. renouat aūt ſe per appōnē diuerſe ma
terie ⁊ hoc attribuit angelis ſm ꝙ renouant per accepti
onē diuerſarū theophaniarū in dei cōtēplatione. ¶ 11ª
eſt illuminatiuus circūuelatis ſplēdoribus: qꝛ ignis in ꝓ
pria natura nō lucet ꝓpter raritatē ſub̄e ſue ut dictū eſt: ⁊
idcirco per mām iſpiſſantē radiū oportet ſplēdorē ignis
circūuelari. Et hoc attribuit angelis per reuelatiōes q̄s
imp̄mūt nobis que nō fulgēt in nobis niſi ſpēbus intel
ligibilibus uel imaginibus fuerint circūuelate. ¶ 12ª eſt
incomprehēſibilis que ꝯuenit igni rōne virtutis uſtiue
que omne cōprehendēs ipſum cōburit. Et hoc attribui/
tur angelis ſm virtutē excellētē qua vincūt omne qḋ re
ſiſtēdo eis ꝯtrariat. ¶ 13ª eſt clarus que ꝯuenit igni rō/
ne lucis ⁊ angelis rōne illuminationis ꝑticipate ſm ꝙ
intellectualia lumina a beato Dionyſio dicunt. ¶ 14ª
eſt diſcretus que ꝯuenit igni rōne modi agēdi ſm ꝙ di
cit ph̄us. ꝙ calidū eſt diſgregatiuū eterogenioꝝ ⁊ con/
gregatiuū homogenioꝝ ſibi. Et attribuit angelis ſm ef
fectum cuſtodie ſm quē nobiles ſeparāt ab ignobilibus
materialia diligētibus ⁊ ſeꝑatos ꝯgregāt ⁊ aſſociāt ſibi.
¶ 15ª eſt reſiliēs. ⁊ ſm Cōmērem dicit reſiliēs inquātuꝫ
non recipit imp̄ſſiones ⁊ figurationes alioꝝ. Et attribui
tur angelis rōne ꝯfirmationis eoꝝ in bono virtute cuiꝰ
hn̄t ꝙ diuerſa figura uoluntatis ⁊ forma decetero in eis
non pōt ſigillari. ¶ 16ª eſt ſurſum ferēs qḋ ꝯuenit igni
elemētali rōne motus ſurſum. Et attribuit angelis rati
one eius ꝙ ex ꝓp̄o officio ſunt p̄poſiti aīarum dedu/
cētes eas in ſinū abrahe in lucē ſempiternam. ¶ 17ª eſt
acute meās: qḋ ꝯuenit igni rōne penetratiue virtutis ra
tione cuius etiā dixit Democritus ꝙ eēt ex angulis acu
tis ⁊ rotūdis. Et attribuit angelis rōne amoris qui etiā
eſt in fruitione eoꝝ quo penetrāt amatū interius ⁊ exte
rius amātes. ¶ 18ª eſt excelſus qḋ ꝯuenit igni rōne lo
ci. angelis aūt rōne ordinis ⁊ dignitatis. ¶ 19ª eſt nō re
ceptus ꝯtumelia minorationis qḋ ſpāliter ꝯuenit igneo
celi qḋ ſm ſui ſub̄am immutabile eſt ad ignobiles natu
ras. Angelis aūt attribuit ſm participationē eterne bea
titudinis ſm quā extra tēpus exiſtētes nō minorant in
peius ſicut ea que in tp̄e mouent. ¶ 20ª eſt ſemꝑ motꝰ
⁊ hoc etiam ꝯuenit igneo celi qḋ ſm naturam ſui ſubie/
cti motuꝫ habet ꝑpetuū. Et attribuit angelis ſm ꝙ ſem/
per mouent altius in diuinas ꝯtemplationes. ¶ 21ª eſt
per ſeipſum motus: ⁊ hoc etiā ꝯuenit igneo celi ſm na/
turam ſui ſubiecti cuius eſt motus p̄mus ita ꝙ non mo
uet ab alio corpore. Et attribuit angelis ſm ꝙ purgatio
nes ⁊ illuminationes ⁊ ꝑfectiones eorū nō deſcēdūt in
ipſos niſi a deo motore p̄mo. ſicut in celo p̄mus motus
eſt a motore p̄mo qui eſt deus: ⁊ idcirco ſequit mouens
alterum: qꝛ ſicut ad celi motū oīs motus in natura redu
cit: ita ad tres motus angeloꝝ. ſ. purgare illuminare ⁊ ꝑ
ficere oīs reducit motus mētis humane. qꝛ ſicut ſupra ha
bitum eſt lex diuina eſt per p̄ma ſcḋa ⁊ per ſcḋa ultima
reducere. ¶ 22ª eſt comprehendēs incomprehenſus: ⁊

ꝯuenit igneo celi rōne eius qḋ cōtinet oīa ⁊ nō ꝯtinet. angelis autem attribuit ſm ꝙ ꝯtinēt nos in bono ⁊ nō cōtinent a nobis. ¶ 23ᵃ eſt nō indigēs alterius qḋ etiā ꝯuenit igneo celi qḋ indiget alicuius ad ſui eē ſed poti⁹ alia indigēt ſui ⁊ ꝯuenit angelis rōne viſionis per ſpēm ſm quā nō idigēt iam ſpeculo ⁊ enigmate queadmodū nos. ¶ 24ᵃ eſt latēter creſcēs a ſeipſo.i.a ꝓpria virtute uſtiua ⁊ ad ſuſceptas māꝰ manifeſtans ſumet magnitudinē. Et attribuit angelis ſm cōem traditionē diuinarū illuminationū. ¶ 25ᵃ eſt actiuus qua ꝯuenit igni rōne caliditatis que ſimpʳ eſt actiua ⁊ plus ꝙ̄ frigiditas. Agit enim ꝯgregādo ⁊ diſgregādo ⁊ generādo ⁊ corrūpēdo ⁊ coordinādo ⁊ diſſoluēdo ⁊ iterū faciēdo motū ⁊ non ſiſtēdo eū ſicut facit frigiditas ſm Auicᵃᵐ. ⁊ attribuit angelis ſm ꝙ ſemper agūt in noua ſpecula diuina ⁊ agalmata diuina efficiant ⁊ inferiores in ſupiora reducant. ¶ 26ᵃ eſt potēs ⁊ attribuit igni ſm ꝙ habet poſſe ſuper elemēta alia ⁊ elemēta ſm ꝙ dicit in 4ᵒ metheuʳ. ꝙ oīa alia erūt materia ignis. ꝯuenit aūt angelis ſm poſſe in materiale qḋ hñt qḋ nō eſt cogibile eo ꝙ oīs coactio fit per ꝯductionē ad māꝫ. ¶ 27ᵃ eſt ꝙ ſit ſimul oībus pñs iuiſibilʳ ⁊ hoc ꝯuenit igneo celi ⁊ igneo elemēti rōne luminis imutātis eq̄liter lōge ⁊ ꝓpe ꝑceptibiliter. Cuius rō eſt q: lumē non querit diſpōnē in illuminato niſi diaphaneitatē. Hec aūt diaphaneitas nunꝙ̄ eſt cum forma ꝯtraria lumini ſed cū ꝓuatione. iter ꝓuationē aūt ⁊ habitū nihil eſt mediū ⁊ ideo imutatio luminis nihil intercipit de ꝯtrario ⁊ ſic nunꝙ̄ eſt in medio tpe ſed ſubito eſt aduētus luminis in diaphano ad oēm ꝑteꝫ eius que oppoṅit ſm rectā lineā illuminati. Qḋ aūt dicit inuiſibilʳ intelligit quo ad ꝑceptionē ſubē ipſius luminis que nō ꝑcipit niſi in ſubā alia. Uel inuiſibiliter dicit ꝓpter nō ꝑceptibilē imutationē more motus in illuminādo ⁊ hꝫ cōuenit angelis ex uelocitate motꝰ de quo ſup̄ habituꝫ eſt. ¶ 28ᵃ eſt nō neglectus ne non eſſe putet. ad certa autē ſicuti quadā vindicta ⁊ cōnāliter ⁊ ꝓprie ſubito reducēs ⁊ hoc ꝯuenit igneo elemēti ſm ꝙ eſt in materia terreſtri in qua qñq̄ negligit per eſtimationē nō plenā.ſ.in exterioribꝰ ꝑtibus terreſtris incēſi ⁊ viuit in iterioribꝰ ⁊ tūc ſubito obtinet etiā exteriores ⁊ relucet ⁊ ex ꝓpria natura reſurgit. Et hoc attribuit angelis per effectū cuſtodie in nobis. Qñq̄ enim in exteriorībꝰ cuſtoditi per negligētiā extinguūt miniſteriū angeli ⁊ ſubito per internaꝫ cōpūctionē iterū ꝯualeſcit. ¶ 29ᵃ eſt incōprehēſibilʳ impalpabilis ⁊ ꝯuenit igni rōne caliditatis que lꝫ in mixto cōprehēdit non tñ cōprehēdit ſm ꝙ eſt in ꝓpria natura ignis: q: cōprehēdi dicit nō tñ qḋ tāgit ſed qḋ tenet totū ⁊ ꝯuenit angelis rōne ꝓprie ſubē que nō cōprehēdit in natura ꝓpria ſed per opationes ſicut quelibet ſpūalis natura. ¶ Ultima eſt nō minutus in oībus ſuimet ditiſſimis traditionibꝰ ⁊ ꝯuenit igni qui lꝫ ſit diuiſus in ꝑtes luminis ſui decremēta non nouit ⁊ potētie. Quis uetat appoſito lumē de lumine ſumi. Mille lꝫ ſumāt deperit inde nihil.

¶ Articulus 13ᵒ.

P Oſtea ponit dionyſius

humaniformes ꝓprietates dicēs ꝙ theologi humaniformes angelos deſcribūt ꝓpter itellectuale ⁊ ſurſum hñdo intuitiuas virtutes: q: deus Os hoi ſublime dedit celūq̄ videre: iuſſit ⁊ erectos ad ſydera tollē vultꝰ. Et figura rectū ⁊ luculentū ⁊ ſm nām ꝑncipale ⁊ regale ⁊ ſm ſenſum nimiū q̄dē ad reliq̄s mirabiliū aīaliū virtutes. Oīum ꝟo potēs ſm intellectꝰ magnitudinē ⁊ ſm rōnalē ſciam ꝯtinuitate ⁊ ſm nām aīe liberū ⁊ potētiſſimū. Et tāgit Dioꝰ duo in natura hois. vnū qḋ eſt ipſius nāe ꝯſtitutiuū. alterū qḋ ꝑſtat irrōnabilibus. Id aūt qḋ ꝯſtituit nām eſt tripʳ. Quoddā eniꝫ ineſt hoi gr̄a corpis ut ſurſum habere ituitiuas virtutes ⁊ figure rectū ⁊ luculētū in hoīe ſupior ſenſus eſt viſus: in alijs aīalibus auditus. Siliter in hoīe ſurſum dirigit viſus: in alijs aūt aīalibus ad terrā. Hō etiā eſt recti ⁊ erecti corpis ut dicit in liᵒ de aīalibus. Siliter de luculētum in claritate vultus ꝓpter nobilitatē ⁊ ſubtilitatē vultus cōplexionis. Qḋdā aūt ineſt hoi gr̄a aīe ut itellectuale. Quoddā aūt gr̄a cōiūcti ineſt ſicut ſm nām ꝑncipale ⁊ regale. Et dicit ꝑncipale ſm nām eo ꝙ formā ultimā in natura ⁊ ꝑncipaleꝫ que eſt aīa rōnalis attingit. Et dicit regale ꝓpter dñium ⁊ regimē ſuoꝝ actuū. ¶ Id aūt qḋ ꝑſtat irrōnabilibꝰ aīalibꝰ eſt triplex. Quoꝝ ꝑmū ineſt ſm itellectū ſimplicem q: lꝫ minimū ſit quo ad ſenſibiles virtutes in q̄bus ꝯuenit cum brutis: tñ omni virtute eſt potēs ſm magnitudinē intellectꝰ. Et dicit oīs virtus itellectꝰ virtus ipſius ad rōnalia ⁊ ethica ⁊ nālia ⁊ mathematicalia ⁊ diuina. 2ᵐ in eſt per itellectū cōpoſitiuū qui rō eſt ſm ꝙ omni ꝯtinuitate habet ſciam rōnalē. ꝯtinuat enim terminū termino in habitudine ſbiecti ad p̄tum ⁊ habitudine ꝓpōnis ad ꝓpōnem ſm quālibet ſpēm rōcinationis. 3ᵐ eſt in rōne liberi arbitrij.ſ. ſm nām aīe liberū ⁊ potētiſſimuꝫ: q: oīa ꝯueniūt angelis hec. angelus enim ſm nām eſt itellectualis ⁊ methaphorice ſurſuꝫ habet ituitiuas virtutes ⁊ in viſione matutina in ꝯtēplatione dei. Et figure rectuꝫ in ſublimitate ⁊ erectione ordinis ⁊ officij. Et luculētū ſm ꝙ agalmata clariſſima ⁊ ſpecula ꝑ theophanias efficiuntur. Ad minima aūt ſenſibiliū virtutū nō deꝑmunt ſed omni virtute itellectus excedūt accipiētes cognoſcibilia per ſilitudines ſpecierū datas ſibi in creatione ut ſup̄ habitū eſt ⁊ hñt ꝯtinuitiuas ⁊ rōnales ſcias nō per inueſtigationē inq̄ſitionis ſed ſm ordinē rerū ſcitarū ſicut cauſa eſt ante cauſatuꝫ. ⁊ cognitio celi ⁊ terre añ cognitionē diſtinctionis luminis ⁊ cognitio diſtinctionis elemētorum ante cognitionē ꝓductionis plātarū ⁊ aīalium ſicut in tractatu de opibus ſex dierū erit manifeſtū. Potētiſſimum etiā hñt liberū arbitriū q: in ipſis eſt libertas nature gratie ⁊ glorie.

¶ Articulus 14ᵒ.

P Oſtea dicit dionyſius

Proprietates membroꝝ hois cōuenire angelis ſic dicēs. Eſt aūt per ſingula ut eſtimo corporalis nature multiplicitatis partitionis inuenire celeſtes virtutes dicētes cōſpectiuas q̄dem ſignificare virtutes ipſum ad diuina lumina clariſſimū reſpectum ⁊ cetera que cuꝫ ſuis expoſitionibus in queſtione de ſenſibus ſpūalibꝰ continent. Poſt ꝓprietates ꝟo q̄nque ſenſuum ꝓprietates ponit alioꝝ membroꝝ dicēs. Palpebras deinde ⁊ ſupcilia ſignificare dicimus ſupple diuinarū viſionum intelligētie cuſtoditiuū. Et attēdit ꝓprietatem nature: q: cū diſgregatio radioꝝ oculi diſſipet viſum ordinauit natura ꝑ eminētiam ⁊ nigredinē piloꝝ in ſupercilijs ut ex vmbra utriuſq̄ coadunet viſus ⁊ fortior fiat ad viſibile ⁊ radius egrediēs ſm aſpectiuos uel immutatio rectilinea ſm naturales in potēs aſcēdere ſurſum recte ad locū ꝯuenienter ⁊ incōuenieter dirigat. ¶ Deinde ſeq̄tur. Juuentlē ꝟo ⁊ adultā etatē illud innouātis ſemp virtutis ſignificare dicimus. Et attēdit ꝓprietatem virtutis augmētatiue ⁊ iuuenibus que ſemp innouādo quātitatē innouat ſeipſam ſm ꝙ oīs virtus multiplicat multiplicata ſibi materia ꝓpria. ¶ Seq̄tur dentes aūt diuiſiuum hoc iudice nutriētis ꝑfectionis. vnaqueq̄ enim eēntia intellectualis donatā ſibi diuiniorem vniformē intelligētiam ꝓuida virtute diuidit ⁊ multiplicat ad inferioꝝ ducticē analogiam. Et intendit ꝙ natura facit dentes diuiſiuos ſibi ad cōuenientiam nutrimenti: ſic intelligētia ſuperior ſolidum cibum ſpiritualem accipiens quaſi maſticans diuidit in agalmata transformans uſq̄ ad analogiam que ducat uſq̄ ad ꝑceptionem inferiorum ſm ꝙ ſupra de diſtinctione hierarchiarum dictum fuit. ¶ Sequitur humeros autem ⁊ brachia ⁊ iterum manus factiuū ⁊ operatiuum ⁊ actiuum. Cor ꝟo ad ſymboluꝫ eſſe deiformis

vite ꝓpꝛiam vitalem virtutem in ea que ꝑintellecta ſunt ſeminātia. Et tāgit ꝓpꝛietatem qua coꝛ eſt ꝑncipium vite in aīalibus ⁊ effluit ex ipſo ſemen vite in ipſa mēbꝛa coꝛporis cetera. Pectora iterum ſigr̄e durum ⁊ cuſtoditum ut a ſuppoſito coꝛde viuifice diſtributionis. Et tangit hoc q꞉ natura munit coꝛ ut ꝑncipiuꝫ vite thorace ⁊ oſſibus duris ne de facili leſionem patiaꝛ ab incurrētibus extrinſecis. Doꝛſa ꝟo cōtinuum ſimul cūctarum fertiliū virtutum q꞉ in doꝛſo onera poꝛtamus. Pedes ꝟo mobile ⁊ uelox ⁊ curſibile in diuina ſemꝑ eūtis motionis. pennes enim oꝛgana ſunt ad motum ꝓceſſiuum in aīalibꝰ ꝓpter qd̄ ⁊ pēnatos theologia ſanctoꝝ intellectuum ſig̃uit. pedes pēnatum nāqꝫ ſig̃t anagogicam uelocitatem. Et celeſtis ſurſum uerſus itineris factiuū ⁊ ab omni humili per ſurſum ferēs remotum. Ipſa ꝟo pēnarum leuitas nil terrenum ſed totum mūde ⁊ ſine grauitate in excelſum deſcēdens. Sequitur nudum quoqꝫ ⁊ diſcalciatum ſig̃t dimiſſum ⁊ abſolutum ⁊ immēſurabile ⁊ purū eoꝝ. i. ab hijs que extra ſunt appōe ⁊ ad ſimplicitatem diuinā quātuꝫ poſſibile aſſimilatiuuꝫ. ¶ Deinde coaptat Dioꝰ angelis ꝓpꝛietates ueſtium ⁊ inſtrumētoruꝫ que quādoqꝫ leguntꝛ habuiſſe in manibus ſicut in ezechiele ſecures habebāt ⁊ funiculos ad metiēdum ſic dicēs. Sed quoniā iterum ſimpla ſcilicet in ſe ⁊ multum uaria ſcilicet in ſymbolis ſophia ⁊ nudos ueſtit ⁊ uaſa quedā dat ipſis. Circūferre extranea aīarum celeſtium ſacros amictus ⁊ oꝛgana inſtrumētum opum ſm̄ qd̄ nobis poſſibile appareamus. Claram qdem eniꝫ ueſtem igneam ſig̃re eſtimo deifoꝛme iuxta ignis imaginem ⁊ luculētuꝫ ꝓpter eas que in celo qetes. Ubi lumen ⁊ oīno inuiſibile ⁊ inacceſſibile. dicēdum aūt intellectualiter illuminans ut deus ſcilicet aut intellectualiter illuminatum ut angeli. Sacerdotalem ꝟo ſcilicet ueſtem ſig̃re eſtimo ad diuina ⁊ myſtica ſpeculamina ductiuum ⁊ totius vite uotum. i. q꞉ totam vitam ad ſacra uouerūt. Zonas ꝟo ipſarum fecūdarum cuſtoditiuū virtutum ⁊ ꝯgregātem eas habitum in ſeipſum vnice ꝯuerti ⁊ circulariter cum facilitate caſu carēte a nature ſimilitudine circa ſeipſum circūferre. Et tāgit ꝓpꝛietatem cinguli q꞉ cingulus circa renes exiſtēs cuſtodit loca in q̄bus ſemen fecūditatis congregaꝛ. Similiter cingulus in ſeipſum ꝯuerſus congregat habitum exteriorem ⁊ per hoc ſignificat habituꝫ gr̄e ꝯtinētem ſubſtantiā intellectualem ſpūaliter. Similiter etiam circulariter ⁊ facile ita tamē ꝙ non cadit a ſimilitudine nature. i. a ꝑfectione gr̄e que ſm̄ naturā eſt in peccatum qd̄ eſt ꝑter naturā circūferꝛ per circulum eternitatis que eſt ſine ꝑncipio ⁊ ſine fine. ¶ Poſtea tāgit inſtrumēta dicēs. Uirgas etiam ſignificare eſtimo regale ⁊ ꝑncipale rectaqꝫ oīa diffiniēs. Tela ꝟo ⁊ ſecures diſſimilitudinum ſeparatiū. i. peccatorum que faciūt diſſimilem naturam a fine ꝓpꝛio. ⁊ diſcernētium virtutum acumen. i. diſcretiuarū virtutum ſiue cognitiuaruꝫ acumen ad interiora diſcutiēda ⁊ efficax ⁊ actuoſum ſm̄ qd̄ etiaꝫ dicit aplꝰs de ſermone dei ad Hebꝛ. 4° cap°. Uiuus eſt eniꝫ ſermo dei ⁊ efficax ⁊ penetrabilioꝛ omni gladio ancipiti ⁊ ꝑtingēs uſqꝫ ad diuiſionem aīe ⁊ ſpūs cōpagum quoqꝫ ⁊ medullarum eſt diſcretoꝛ ⁊ cogitationū ⁊ intentionuꝫ coꝛdis. Seqtur geometrica quoqꝫ ⁊ tectonica uaſa. i. ad mēſuram ⁊ edificatoriam ꝑtinētia ſig̃re eſtimo fūdatiuum ⁊ edificatiuū ⁊ ꝑfectiuum ⁊ quecūqꝫ alia reducentis ⁊ ꝯuertētis ꝓuidentie ſunt ſecūdoruꝫ. Quādoqꝫ etiam ſignificāt aliqd eorum que circa nos agūt angeli ſicut funiculus meſſorum reedificationem hieruſalem. Et ſecures in manibus occiſionem peccātium. vn̄ Dionyſius. Eſt autē quādo ⁊ in nos diuinoꝝ iudicioruꝫ ſint ſymbola illa que acta ſunt a ſanctis angelis oꝛgana. Aliis qdem declarātibus coꝛrigētem diſciplinam aut punientem iuſticiam. Alijs nō ab anguſtia libertatem aut diſcipline finem aut pꝛioris beneficiētie reſumptioneꝫ aut appōnem alioꝝ donorum paruoꝝ aut magnorum ſenſibilium aut inuiſibilium.

¶ Articulus 15ꝰ.

p

Poſtea tangit uētos ⁊ es ⁊ electrum ⁊ lapides dicens. ꝙ uēti ſignificant uelocitatem ⁊ motum eoꝝ trāſuectiuum inferioꝝ in ſuperiora. Et quādoqꝫ etiam uētus ſignificat deifoꝛme eorum eo ꝙ uētus diuine oꝑationis habeat imaginem: ſicut dicitꝛ etiā in ioāne. Spiritꝰ ubi vult ſpirat ⁊ uocē eius audis ⁊ neſcis vnde ueniat aut quo uadat. Nubes autē ſignificāt duo. nubes enim ſunt quādoqꝫ diſgregate ⁊ lucide ⁊ tūc ſignificāt ſacros intellectus occulti qdem luminis ſuꝑmūdane ſuꝑ repletos. Et ꝑma apparitione ꝑmam manifeſtationem pōpoſe accipiētes ipſam copioſe in ea que ſunt 2ª lucide ⁊ ꝓpoꝛtionaliter diſtribuētes Quādoqꝫ nubes ſunt ſpiſſe pluuioſe ⁊ tūc ſignificāt genitalia ⁊ viuificum ⁊ actiuum ⁊ ꝑfectiuum iuxta intellectualem imbꝛium ꝯceptionem ⁊ excipiētem ſinum ſcilicet coꝛdis humidis pluuijs in vitales partes euocanteꝫ. Electrum qdem quādoqꝫ aurifoꝛme ſimul ⁊ argēteum ſignificat imputrefactibile ut in auro qd̄ non cōtrahit rubiginem ⁊ largum ⁊ nō minutum ⁊ incōtaminatū ſplēdorem. Et aptam ut in argēto lucifoꝛmē eſſe celeſteꝫ claritatem. Eree autem ſm̄ traditas rōnes aut igneum aurifoꝛme attribuēdum. Lapidum quoqꝫ multicoloꝝ ſpecies ſignificare eſtimādum eſt: aut quaſi albas lucifoꝛme. aut quaſi rubeas aurifoꝛme. aut quaſi pallidas viuifoꝛme. ⁊ per ſpecies inueniēs anagogicam tipicarum imaginū diiudicationem. Poſtea tāgit figuram leonū ⁊ boum ⁊ aqlarum ⁊ equoꝝ dicēs. Leonem ſignificare eſtimādum ꝑncipale ⁊ robuſtum ⁊ indomitū ⁊ abditum ineffabilis deitatis ⁊ aſſimilatiuū intellectualium ueſtigioruꝫ circū uelamine ⁊ foꝛtiſſimo pompoſa amictu ſm̄ diuinam illuminationē in ſemet reſtituto itinere. Et tāgit ꝓpꝛietates leonis q̄nque. Quarum ꝑma eſt ꝙ eſt pꝛinceps ferarum. 2ª eſt ꝙ eſt robuſtum aīal ſicut oſtēditꝛ in magnitudine extremitatū ſicut dicitꝛ in fine ſecūdi ꝑorū ꝙ habere magnas extremitates ſignum eſt foꝛtitudinis. 3ᵐ eſt indomitum q꞉ cōtēnit foꝛtitudinem domātem. 4ᵐ eſt ꝙ delet ueſtigia per tractum caude ne poſſet a uenatoribus inueniri. 5ᵐ eſt ꝙ circulū facit circa beſtias q̄s īſequitꝛ ne egrediantꝛ. Et ꝯueniūt hec angelis. Primum q꞉ in intellectuali natura creata angelus tenet ꝑncipatū ꝓpter intellectuꝫ deifoꝛmem. 2ᵐ q꞉ virtus eius ⁊ robur excedit virtutem nature ut patet in oꝑatione ſignoꝝ. 3ᵐ q꞉ excedēdo poteſtatē ⁊ cognitionem nr̄am angelus ſb̄ nr̄o itellectu ⁊ oꝑe māſuetaꝛ. 4ᵐ q꞉ ueſtigia per que uadit in diuina ſunt nobis incognita ⁊ quaſi deleta. 5ᵐ q꞉ theophanias quas uenaꝛ angelus quaſi circulariter circūducit ⁊ in ſeipſum reſtituit iter. Nam ſm̄ Augᵐ ꝑmo creature fiēde cognitionē in creatore accipit. deinde ī ꝓpꝛia natura cognoſcit. ⁊ 3° q̄ſi reſtituto in ſeipſo cōtēplationis itinere cognitioneꝫ creature in laudem creatoris attollit. Ipſam ꝟo bonis ſignificare eſtimo figuram firmum ⁊ nouum ⁊ intellectuales ſulcos ⁊ reuocans in ſuſceptionē celeſtiū ⁊ gignētium imbꝛium ⁊ cuſtoditiuū ⁊ foꝛtiſſimū. Et tāgit ꝓpꝛietates bouis in laborādo. boues enim firmi ſunt durādo in laboribꝰ. noui per affectum q꞉ laboribus ſuis innouāt terram ⁊ ſcindēdo ſulcos aperiūt terram ad ſuſceptionē imbꝛiuꝫ ⁊ cuſtodiam ſeminū ⁊ foꝛtiſſimi ſunt in adiuuamēto diuerſoꝝ laborū ſicut in triturādo ⁊ huiuſmodi. Et hec ꝯueniunt angelis in effectu cuſtodie ſicut facile eſt aptare. Ipſam ꝟo dehinc aqle figurā ſig̃re exiſtimo regale ⁊ altiferū ⁊ citiuoluꝫ ⁊ ad potētificum alimētum acutum ⁊ ſobꝛiū ⁊ agile ⁊ bn̄ machinatum ⁊ ad copioſum ⁊ multo luculētem radiū diuini ſolis deſiderio in ſpeculatiuarū virtutuꝫ ſanis obtutibus immediate recte ⁊ inflexibiliter cōtēplatiuū. Sunt autem hee pꝛopꝛietates aquile ꝙ rex eſt auium uolans

alte ⁊ cito ⁊ lōge vidēs eſcam ⁊ ſenſus habēs ſobꝛios.ſ. ꝙ ſpūs viſuales groſſis uaporibus nō turbant ad obſcurādum viſum. Et eſt agilis ad diſpoſitionē alarū ad motum bonas habet machinationes ad raptū p̄de. Siꝉiter coadunatum viſum ad intuituꝫ ſolis immediate recte ⁊ inflexibiliter. Et hec conueniūt angelis qui quātum ad naturā intellectualem regales ſunt: quātū ꝟo ad modū cōtemplādi accipiunt alte ꝓꝓꝛietates: ⁊ quātum ad obiectum ꝯtēplationis eoꝝ qđ eſt deus ſublimis. Et dicūtur altiferi quātum ad actum: citiuoli ꝟo q: intelligūt ſine inqſitione ⁊ diſcuſſione intellectu deifoꝛmi ⁊ quo ad vim diſcretiuā alimēti diuini qđ eos facit ualidos ⁊ potentes dicunt acuti ad potētificum alimētum. Quo ad hꝰ ꝟo q: intellectus eoꝝ non turbant fantaſmatibus dicūtur ſobꝛij. agiles aūt ƀm motum indefeſſum ad diuinam uolūtatem implēdam. Scđm aūt ꝙ rapiūt aīas diabolo ſubito ⁊ impꝛouiſe dicunt bñ machinati. ƀm ꝟo ꝙ cōtēplant non per ſpeculū ⁊ in enigmate dicunt contēplatiui ad copioſum qđ in oīa ſe diffundit multo lucēs ꝟo q: per ſeipſum. ⁊ dicunt ꝯtemplatiui deſiderio q: ꝯtemplationis obiectū mouet ⁊ accēdit deſiderium. Speculatiue ꝟo virtutes dicunt oculi mētis intellectus.ſ. agentis ⁊ poſſibilis. ⁊ dicunt ſanis obtutibus q: collirio grē ⁊ cōfirmationis puncti ſunt. Et dicunt cōtemplari immediate q: nō per ſpeculum. ⁊ recte q: facie ad faciē. ⁊ inflexibiliter ad differētiā raptoꝝ qui lꝫ dānū qñqꝫ contēplent tñ deꝑmente ſarcina miſerie iterū deflectant a lumine icircūſcripto felicitatis eterne. Seqtur illam ꝟo equoruꝫ figuram ſigr̄e eſtimo obediēs per frenabile. frenū auteꝫ nihil aliud eſt q̄ꝫ oꝛdinatio poteſtatis. Albū qdem nō lucidū ⁊ q̄ꝫmaxime diuini luminis ꝯgratiſſimū. albū eniꝫ ƀm nām cauſat ex diffuſione lucis in ſupficie clara eoꝝ aūt qui nigri ſunt. abditum enim eo ꝙ nigrū opacuꝫ eſt ex ꝑuatione lucis in ſupficie coꝛpis. Dicit autem hoc abditum nō a ꝑuatione lucis ſimpl̄r ſed quo ad nos. ſicut oīs lux excellēs abdita eſt oculo qui excellit ab ipſa ƀm ꝙ etiam dicit deus habitare in nebula uel in caligine. ⁊ per nebulā ⁊ caliginē ſupponit lux inacceſſibilis rubeū ꝟo igneuꝫ ⁊ actiuū q:.ſ. incendūt ad amorē ⁊ actiui ſunt ad ꝯſumptionem peccati ƀm ꝙ etiā ſeraphin labia pꝛophete dicit purgaſſe. Cōmixtorū quoqꝫ ex albo ⁊ nigro ꝑfectiua virtute extremoꝝ ꝯiūctiuum. Et ꝑma ſecūdis ⁊ ſecūda ꝑmis ꝯuertibiliter ⁊ ꝓuide cōnectēs. Dictuꝫ eſt enim ꝙ nigrum ſigt abditū lucis inacceſſibilis nobis ⁊ hec eſt theophania ꝑma ⁊ ꝓpoꝛtionata ꝑmis. Albuꝫ autem illuminationē ſignificat apparētem nobis ⁊ hec eſt theophania 2ª ꝓpoꝛtionata ſecūdis. Unde ſicut album ⁊ nigrū ſunt extreme ſpecies coloꝝ ⁊ ꝯiungunt in medio cōmixto ita equi uarij ſignt angelos ꝑmas illuminationes recipiētes ⁊ ſecūdas inferioribus dātes. Et per hoc ꝑª in 2ª ⁊ 2ª in ꝑª reducentes.

De furore ⁊ gaudio ⁊c. q̄liter ꝯueniāt angelis. Arꝰ 16ꝰ

p **Oſtea dicit** Dionyſius furibūdū qdem ſignificare ipſoꝝ intellectualē foꝛtitudinē cuius nouiſſima.i. ꝑfectiſſima imago furoꝛ eſt. Et tangit hoc qđ etiam habet in 3° ethi^r. furorem aūt ad virtutē.i. foꝛtitudinē ferūt. foꝛtes enim eſſe vident ⁊ qui ꝓpter furorem ut fere ad inſurgētes ferunt quoniaꝫ ⁊ foꝛtes iraſcibiles ſunt mobile enim furoꝛ ad ꝑiculum. vnde ⁊ Homerus. Uirtutem.i. foꝛtitudinē immitte furori. ⁊ virtutē in furore erige. Et foꝛtes per nares eijciebāt irā ⁊ ebulliūt ſanguinem ipſam ꝟo ꝯcupiſcētiaꝫ ſigr̄e eſtimo amorem diuinum. ❡ POSTEA tāgit fluuios currus ⁊ rotas que cōnexa legunt angelis ſic dicēs. Ignea qdeꝫ flumina ſignt diuinos ꝓmotus copioſam ipſius ⁊ nō deficiētem affluētiā donātes ⁊ viuifica nutriētes fecūditate. Et tāgit duo que ſunt in flumine.ſ. fluxus continuus qui notat abūdātiam donoꝝ celeſtiū ⁊ irrigationem ex humido refrigerāte qđ inducit fecūditatem. Currus autem ſignt ꝯiūctiuam ſimilitudinū ſocietatē. nam in curru ꝯiūgit rota rote equalis altitudinis ⁊ magnitudinis ad ſubuehēda onera. Sic angeli eiuſdē oꝛdinis minuiterium pagēdum ſui oꝛdinis ꝯiūgunt. Rote autem pēnate qdem cum ſint in ea que ſunt ante ꝯſpectū incōuerſibiliter ⁊ iflexibiliter eūtes per rectam ⁊ iuſtā viam ſignificāt exeūtis opationis earum virtutē in eādē ſine fluxu ⁊ recte ſectam viā ſimul oīum earū itellectuali rotatu ſupermūdane directo. Hoc eſt ꝙ rote pēnate uelocitatem opum ſignt que opa ſemp ſunt in ꝯſpectu angelice ꝓuidētie ſine declinatione ⁊ flexu a recta ⁊ iuſta via ita ꝙ intellectus rotatus ƀm cuius rōem ſupmūdanā ab eodem in idem uenies in recte ſectam viā dirigat. Pꝛimo eniꝫ per impium opus exit a deo ⁊ directū ƀm foꝛmaꝫ utilis ⁊ honeſti iterū redit in laudē ⁊ glīam impantis. Uel aliter ignee ſiqdem ⁊ deifoꝛmes rote reuelationes quaſdā habēt circa idem ipſuꝫ optimū ſemp mobili motu. reuelationes ꝟo ſecretoꝝ manifeſtatione ⁊ circūſubiectaruꝫ reductione ⁊ altarū illuminationū in ea que ſubiecta ſūt deductiua pfectione. Et tāgit Dioꝰ duplicē rotationem ƀm ꝙ rota dicit eē in medio rote.ſ. vnā rotationem circa thꝛonū dei ƀm ꝙ uoluunt ſemp circa idem ipſum optimum ab optimo ꝑncipio per optimuꝫ gubernatorē in optimū finem. Et ƀm ꝙ reuoluūt ſe a ꝑmo per inferiora rurſus in ꝑmum deductiua pfectione. Ultimo tangit gaudium angeloꝝ dicēs ꝙ celeſtes eſſentie acceptrices oīno non ſunt eius que ƀm nos poſſibilis delectationis. Congaudere autem dicunt deo ꝑditoꝝ inuētione iuxta deifoꝛmem epulationē ⁊ etiam impꝛouidētia ⁊ ſalute in deum redeūtiū deifoꝛmitatē ⁊ incoꝛruptionis leticiam ⁊ illam beneficiētiā ⁊ ineffabilem epulātes in cuius participatione ſepe facti ſunt viri ſancti per deificos diuinarum illuminationū ſupaduētus. Sed q: iam multa de beatis angelis dicta ſunt de ignoratis petamus ueniam de bene autem dictis grē referant deo. Dicimus enim cum beato Dionyſio ꝙ quorū qdem ſupmūdanam ſcientiam ignoramus in ipſis nos alium ducis ductorum decētem deſideramus. Quedam autē tanq̄ꝫ dictis eque patētia ꝑtermiſimus cōmēſurationi ſermonis ꝓuidētes ⁊ ſup nos ſecretum ſilentio honorificantes.

❡ De ſtatu maloꝝ angeloꝝ. Qō decima.

c **Onſequenter** Tranſeundum eſt ad ſtatum maloꝝ angeloruꝫ Et querunt tria.ſ. de caſu demonum. ⁊ de oꝛdinibus eorum. ⁊ de exercitio tentationum eoꝝ circa hoies. ❡ Circa pꝛimuꝫ querunt ſex. Quoꝝ ꝑmum eſt quis cecidit. 2m pꝛopterquid cecidit. 3m a quo cecidit. 4m eſt per que deiectus eſt. 5m quādo cecidit. 6m in quid cecidit. ❡ Circa ꝑmum horum querunt tria. Quorū ꝑmum eſt utrum ſuperiores uel inferiores fuerint angeli cadētes. 2m utruꝫ vnus eorum alijs ſuam uoluntatem pſuaſerit: uel qlibet eorum ꝓpꝛia uoluntate ceciderit. 3m utrum ſuum caſuꝫ pꝛeſcire potuerint.

❡ De caſu demonum An ſuperiores uel iferiores ceciderint. Articulus pꝛimus.

a **D pꝛimum horum** pꝛocedit ſic. Dicit Gregoꝰ in homelia Acceſſerūt ad ieſum publicani ⁊c. tractās illud uerbum. Tu ſignaculum ſimilitudinis plenus ſapientia ⁊ perfectus decore in delitijs paradiſi dei fuiſti ſic. ❡ Notādum ꝙ angelus non ad ſimilitudinem dei factus ſed ſignaculum ſimilitudinis dei dicit: ut quo in eo ſubtilioꝛ eſt natura eo in illo imago dei ſimilius inſinuetur expꝛeſſa. Quo in loco mox ſubditur. Omnis lapis pꝛecioſus operimentum tuum. Sardius theopacius iaſpis criſolitus onix

⁊ berillus ʒaphirus carbūculus ⁊ ſmaragdus. Ecce nouē dixit noīa lapidū q: pfecto nouē ſunt ordines angeloꝝ. qbus nimirum ordinibus illoꝝ pmus angelus ideo ornatus ⁊ optus extitit: q: dum cūctis agminibus angeloꝝ prelatus eſt ex eoꝝ cōparatione clarior fuit. ℂ Itē in yſaia ſup illud Quomō cecidiſti lucifer qui mane oriebaris Dicit gloſa Dionyſij. Diabolus in exordio mūdi creatꝰ ⁊ inter angelos glioſus. Hoc idem videt per rōnem qa in celū trinitatis aſcēdere ⁊ eſſe ſimilis deo altiſſimo cōcupiuit nimis ut dicit Augꝰ. Delectatus in propria pulchritudine ⁊ tātā aūt altitudinē non extolleret parua pulchritudo ergo videt ꝙ ſupioribus fuerit. ℂ Sʒ CONTRA Damaſcenus in 2° li° 4° capꝰ. Ex angelicis virtutibus que perat terreſtri ordini ⁊ cui terre cuſtodia cōmiſſa a deo erat nō natura malus factus ſed bonus exiſtens ⁊ in bono genitus ⁊ nequaqʒ in ſeipo a conditore malicie ſemitā hñs nō ferens illuminationē ⁊ honorem quā ipſi cōditor largitus fuerat liber ſui arbitrij electiōe uerſus eſt ab eo qd ſm nām eſt in id qd pter nām. Ex hoc accipit ꝙ angelus cadēs de inferioribus fuit. ſm ordinē enim hierarchie ſupiores angeli nō pſunt terreſtri ordini. ℂ Itē videt ꝙ qdam fuerint de ſupioribus. ⁊ qdam de inferioribus. ⁊ qdā de medijs. q: ita dicit cōmunis ſententia ꝙ nō vnus chorus ceciderit ſed de quolibet choro ad pportionē vnius ſm ꝙ etiam aſſumunt hoīes. ℂ Itē aplꝰs noīat quoſdā de media hierarchia ad eph. ultimo dicēs. qm̄ non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem ⁊ ſanguinē tm̄: ſed aduerſus pncipes ⁊ ptātes ⁊ aduerſus mūdi rectores tenebrarū harū. ℂ Solutio dicēdum ꝙ Augꝰ tāgit hāc queſtionē in 11° ſup geneſim ad lrām. ⁊ ptēnit eā eo ꝙ neutra pars ſufficiēter pbari pōt. Scōm tn̄ quoſdā ſanctos ⁊ doctores modernos de quolibet ordine qdā ceciderūt inter quos fuit vnus excelſior de quo ppter pulchritudinē ſuam in Job dicit ꝙ ipe pncipiū viarū dei eſt. ⁊ lucifer appellat in yſaia. ⁊ ſignaculū ſiſitudinis dei in Ezechiele. ℂ Qd ergo obijcit de Damaſceno ꝙ terreſtri ordini perat. Dicēdū ꝙ nō pfuit ut miniſter imediate miniſtras circa terrena: ſʒ ut per quem deſcēdūt illuminationes ad ordines medie ⁊ infime hierarchie que pſunt terreſtribus. ℂ Ad id aūt qd obijcit ꝙ ſm numerū cadētiū aſſumunt hoīes. Dicēduʒ ꝙ hoīes aſſumunt in quēlibet ordinē angeloꝝ ſed huiꝰ aſſumptionis nō eſt cauſa reſtaurationis ruine angelice q: ſi angelus nō cecidiſſet adhuc hō fuiſſet glīficatus ⁊ aſſumptus ſm diuerſitatē ordinū: ⁊ ppter hoc nō tot tm̄ aſſumunt quot angeli ceciderūt ſed multo plures. lʒ auteʒ caſus non ſit cauſa aſſumptionis hoium tn̄ ex aſſumptione hoium ꝯſeqtur reſtauratio ruine angeloꝝ. ℂ Arꝰ 2ꝰ

S ECUNDO QUERITUR

Utrum vnus eoꝝ alijs ſuā uolūtatē pſuaſerit: uel glibet eoꝝ ppria uolūtate ceciderit. Et videt ꝙ vnus alijs oībus pſuaſerit. q: ſicut dicit Damaſcenus 2° lib° capꝰ 4°. Simul aūt cū eo euulſa eſt ⁊ conſecuta eum eſt ⁊ cecidit multitudo infinita eoꝝ qui ſub ipſo ordinati erāt angelorum. Si aūt ꝯſecuti ſunt eum tūc ipſe fuit pmus ⁊ alij ex ſuaſione eius ceciderūt. Hoc idē videt per illud qd habet i apochalipſi 12° capꝰ. ꝙ cauda draconis trahebat tertiā partē ſtellarū celi. Cauda enim ut dicit gloſa eſt deceptio per quā celat iniq uolūtas. ⁊ ita videt ꝙ ſtellas hoc eſt angelos traxerit deceptione ſue pſuaſionis. Et hͦ idē videt dicere Yſidorus ſic. Lucifer ille alijs maior non ſolus cecidit ſed cū eo multi qui ei in malicia ꝯſenſerunt. ℂ Itē ex mō loquēdi in euāgel. Mat. 28° capꝰ. Jte maledicti in ignē eternū qui patus eſt diabolo ⁊ angelis eiꝰ Nō enim dicunt angeli eius niſi q: ſue ſuaſioni cōſenſerūt. ℂ Sed CONTRA ſi alijs ſuaſit ergo pus ipe in ſe peccato cōſenſit ergo inter cōſenſum eius ⁊ caſum aliqua media mora fuit. ſ. in qua ſuaſit alijs qd eſt incōueniēs. ℂ Itē ſi alij angeli ſuadēti ꝯſenſerūt ergo per aliū peccauerūt. ſed dicit Augꝰ ꝙ qui peccat per aliū per aliū pōt redimi ⁊ ſic alij angeli habere pñt redēptorē qd eſt ꝯtra fidē. ℂ Sed tūc querit iuxta hoc q̄re ſtatim dānat peccatū angeli pena eterna ⁊ nō pctm̄ hoīs. videtur enim ꝙ locū penitētie hēre debeat. Uterqʒ enim angelus. ſ. ⁊ hō liberi arbitrij eſt: ⁊ uterq; nāe intellectualis ⁊ uterqʒ ad nām dei creatus. Qd ſi cōcedat ꝯtra dicit Damaſcenꝰ 2° li° 4° capꝰ in fine. oportet ſcire qm̄ qd hoībus eſt mors hoc angelis eſt caſus. poſt caſum enim non eſt pnia quēadmodū nec hoībus poſt mortem. ℂ Solutio dicēdū ſalua meliori ſnīa ꝙ angeli nō ſuaſione alterius peccauerūt ſed vnuſqſqʒ ppria eligētia ⁊ ppria uolūtate. ℂ Ad hoc aūt qd obijcit pmo dicēdū ꝙ ꝯſecuti ſūt euʒ ſicut ſecūdarij pncipalē nō ſicut añ ſuadētē. ℂ Ad aliud dicēdū ꝙ hoc qd dicit in apochalipſi dicit de dracone pſequēte mulierē hoc eſt ecclīam cuius cauda trahit ſtellas hoc eſt fideles ad infidelitatē ⁊ pctm̄ ⁊ ita exponit gloſa ibidē. Si aūt dicat ꝙ ſtelle intelligunt angeli ſicut videt exponere magr in ſentētijs. tūc cauda nihil aliō eſt niſi ſubiectio ptātis. ſicut enim in bonis angelis illuminatio deſcēdit a ſupioribꝰ in iferiores: ita etiam uolūtas iniq reſultabat in pncipe maloꝝ cui inique uolūtati inferiores nō p ſuaſionē aliquā ſed ppriā electionē cōſenſerūt. q: ꝯueniēs eis videbat ut ille in mōtē teſtamēti aſcēderet ⁊ ſīlīs altiſſimo efficeret. ſic etiā intelligit qd de yſidoro obijcit. ℂ Ad id qd obijcit de euang dicēdū ꝙ inferiores demones dicunt angeli luciferi ppter ſbiectionem ⁊ obediētiā q: ei obſequunt ad expletionē ſue inique uolūtatis. ℂ Ad id qd iuxta hoc querit dicēduʒ ꝙ multe ſunt rōnes q̄re angelus ſtatim dānat ⁊ nō hō. ex qbus tres ad pñs ſufficiāt. Quarū pma eſt ꝙ angelus in itellectu deiformi creatus nō pgredit ad btitudineʒ per cognitionē ſpeculi ⁊ enigmatis ſed iuxta deū creatus ut dicit Augꝰ in li° ꝯfeſſionū. ad btitudinē nō indiguit niſi ꝯfirmatione ⁊ ꝯuerſione ad deū. ⁊ ideo cū oīs penitētia ſit de rōne vie auerſio eius nō potuit hēre pniam ſed extremā dānationē. Homo aūt factus eſt in via ut per ſpeculū ⁊ enigma pficeret in cognitionē btitudinis ⁊ ideo peccato eius ꝯgruit penitētia. 2ª rō eſt quaʒ tāgit Augꝰ q: tota natura humana in pncipio ſui per caſum deperierat nō aūt tota natura angeli ⁊ ideo ne hō fruſtra creatꝰ fuiſſet ad imaginē dei cum btitudine ad quā creatꝰ erat nō pcipet per potētiā reuocat. 3ª eſt q: quāto excuſabilius eſt pctm̄ tāto uenia dignius. excuſabilius aūt eſt quāto peccans eſt infirmior. infirmior aūt eſt homo qʒ angelus ⁊ ideo homo ſuſceptiuus eſt penitētie angelus auteʒ non. Quedam autem alie rationes ponuntur in queſtione de incarnatione. ℂ Articulus 3ꝰ.

T ERTIO QUERITUR

Utrum caſuʒ ſuum preſcire potuerint. ⁊ ponant rōnes Anſelmi in libro de caſu diaboli. Cōtingēs fuit ⁊ potuit nō eē ſi ſciētia accipiat pro illa cum certa rōne aliqd intelligit ꝯſtat ꝙ non potuit pſcire caſum. Et hec ratio fundat ſuper hoc qd habet in fine pmi phiermenias. ubi dicit in hijs que ſunt ⁊ que facta ſunt neceſſe eſt affirmationem uel negationē ueram uel falſam eē. in ſingularibus vo ⁊ futuris nō. ſimiliter ⁊ ſup hoc qd dicit in pmo poſteꝝ. ꝙ ſcire opinamur vnūquodqʒ ſimpliciter ſed nō ſophiſtico modo qd eſt ſm accidēs cum cauſam arbitramur cognoſcere ppter quā res eſt: ⁊ quoniā illius eſt cauſa ⁊ non eſt ꝯtingere hoc aliter ſe habere. ℂ Sed tunc querit utrum eſtimationē uel opinionem de caſu potuerint habere. Et diſputat Anſelmus ꝙ nō in pdicto libro ſic per deductionē ad impoſſibile. Si adhuc in bona uolūtate ſtās pſciebat ſe caſurū. aut uolebat ꝙ ita fieret. aut nō uolebat. ſʒ ſi cū pſcīa uolūtatē hēbat aliqn̄ cadendo iam ipſa mala uolūtate ceciderat nō ḡ uolēdo cecidere prius

ſciuit ſe caſurū ⁊ nolebat tātū miſer erat dolēdo quātuꝫ ſtare uolebat: aut tāto iuſtioꝛ erat quātuꝫ ſtare uolebat ⁊ quo erat iuſtioꝛ eo debebat eſſe felicioꝛ. ergo ſi nolendo preſciebat ſe caſurum tāto erat miſerioꝛ quāto debuit eſſe felicioꝛ: qđ non oſtendit. ❡ Item ibidē eſt ⁊ aliud qđ mihi oſtēdit nullo modo eum ante ſuā preſciuiſſe ꝑuaricationem. Nēpe aut coactā putauiſſet aut ſpōtaneaꝫ. Sꝫ nec ullatenus erat vnde ſe cogi aliquādo ſuſpicaref neqꝫdiu uoluit in ueritate pſeuerare nullo modo putauit ſe ſola uolūtate illam deſerturū. Cum enim rectam uolūtatē habuerit in hac ipſa recta uolūtate pſeuerare uoluit q: aliter recta non fuiſſet que ꝓpter uolēdo tenere pſeueranter qđ tenebat nullo modo video vnde potuiſſet uel ſuſpicari nulla alia accedēte cauſa ſola ſe illam deſerturum uolūtate. Non igif illuꝫ ſciuiſſe dico q: poſſet mutare uolūtatem quā tenebat: ſed dico non potuiſſe illum putare: q: aliquādo omni alia ceſſante cauſa ſpōte mutaret uolūtatē quam pſeuerāter tenere uolebat. ❡ 3a ratio Anſelmi eſt hec. Si ſciuiſſet aut peccaſſet aut non. ſi preuiſa tāta pena nulla indigētia ⁊ nulla re cogente peccaſſet tāto magis penituiſſet nō ergo hec pſciētia illi expediebat. Qđ ſi non peccaſſet aut ſola uolūtate non peccaſſet aut timore pene: ſed quoniā peccatū non cauiſſet ſolo amore iuſticie ipſo ope miniſtrauit. Si ꝟo timore cauiſſet non eſſet iuſtus qđ eſt cōtra ſuppoſitū ab Anſelmo. q: ipſe ſupponit ꝙ angeli ante cōfirmationē iuſti ⁊ in grā fuerūt. ❡ Sed ꝯtra hoc videf eſſe q: pſciētia dei de malo eſt: ⁊ ex preſciētia pōt eſſe reuelatio ergo cuꝫ deus potuerit reuelare ꝑmo angelo caſum ſuum ꝑmus angelus ipſum potuit pſcire. ❡ Preterea querif utrū malus angelus ante lapſum ſciuerit ſe nō debere deflecti a bono in quo erat. Et videf ꝙ ſic. intellectualis enim fuit nature cum intellectu deiformi ergo ſciuit qđ agēdum ⁊ qđ non agēdū erat ⁊ ita ſciuit nō debere deflecti a bono in quo erat. ❡ Sed tūc ulterius utrum ſciuerit tātā penam ſequi debere ad talē culpam ſi fieret. Et videf ꝙ ſic. ſciuit enim eum eſſe iuſtuꝫ ⁊ ſic vnicuiqꝫ pro meritis retributurū ⁊ per ꝯſequēs tātam penā talem culpam ſecuturam. ❡ Preterea querif ulterius utrum angelus bonus confirmādus potuerit pſcire caſum mali angeli. Et videf ꝙ ſic. Omne enim expediēs ad ꝑmanēdū in bono utile eſt pſcire: ſed aliena ꝑicula pſcita magis cautum faciūt ergo ⁊ utile eſt ea preſcire ⁊ deus nihil abſtraxit utilium ad ſtādum in bono ergo videf ꝙ talem pſcientiam dedit eis deus. Et hec eadeꝫ ratio ꝓbat ꝙ malus angelus debuit preſcire caſum ſuum. ❡ Preterea non videf incōueniēs qđ Anſelmus ſupponit pro incōuenienti. ſ. ꝙ ſi nolēdo ſtare preſciret caſum tūc iam miſer eſſet dolēdo ſe caſurum ⁊ ſic pena miſerie doloris pcederet culpam ⁊ ſic puniret deus ante peccatū. Hoc inqꝫ nō videf incōueniens: q: dicif in Job. nō peccaui ⁊ in amaritudinibus moraf oculus meus. Et dñs ieſus chriſtus penam ſuſtinuit qui peccatū nō fecit nec inuētus eſt dolus in ore eius. ❡ Solutio conſentiēdum eſt Anſelmo ꝙ angelus malus nec potuit nec debuit pſcire caſuꝫ ſuum. ❡ Ad ꝑmum ergo qđ ꝯtra obijcif dicēduꝫ ꝙ talis reuelatio eſſet ſm ꝓphetiam pſciētie ⁊ cōmunicationis que nunqꝫ ſine nr̄o implef arbitrio ut dicit gloſa ſuper Mattheū. ❡ Preterea ſciētia enim tollit mobilitatem ſiue flexibilitatē a libo arbitrio ſicut Hieremie 18o. Repente loquar aduerſum gētem ⁊ aduerſum regnum ut eradicē ⁊ deſtruam ⁊ diſpdam illud. Si penitētiam egerit gens illa a malo ſuo qđ locutus ſum aduerſus eā: agā ⁊ ego penitētiā ſup malū qđ ego cogitaui ut facerem ei ⁊ ſubito loquar de gēte ⁊ de regno illo ut edificē ⁊ plāteꝫ illud. Si fecit malū in oculis meis ut non audiat uoceꝫ meā: penitētiā agam ſup bono qđ locutus ſum ut facerē ei. ❡ Ad id qđ cōſequēter querif cōſentiēdum eſt ꝙ ꝓpter vigorē intellectus ſciuit ſe debere ꝑmanere in bono in quo fuit. ❡ Ad id qđ ulterius querif rñdet Anſelmus ꝙ ex rōne iuſticie quam nō ignorabat ſciuit penam debere ſequi culpā: ſed tñ eādem penā fore ſecuturam nō pſciuit. Et hoc patet pluribus rōnibus quas tāgit Anſelmus hijs uerbis. Quia ſicut certū eſt ſe debere puniri ſi peccaret ignorare nō potuit ita q: puniretur. ſi peccaret ſcire nō debuit q: eniꝫ rōnalis erat potuit itelligē qm̄ iuſte ſi peccaret punireſ. Sꝫ qm̄ iudicia dei abyſſus multa ⁊ inueſtigabiles vie eius nequit cōprehēdere an deus faceret qđ iuſte facere poſſet. Sꝫ ⁊ ſiqs dicat ꝙ nullatenus potuit credere deū creaturā ſuam ꝓpter propriam culpā dānaturū quam tāta bonitate fecerat pſertim cum nullū exēplū iuſticie ulciſcētis in iuſticiā preceſſiſſet ⁊ certū eēt numeꝝ in quo illi facti erāt qui deo frui deberēt tāta ſapiētia eē pſcitū ut ſicut nihil ſupfluū habebat ita ſimiliter pfectus eſſet. Nec tam pclaruꝫ opus dei ex aliqua parte ꝑmāſurū impfectum: nec ulla rōne ſcire potuiſſet ſi homo iam factus erat deū humanā naturam pro angelica uel angelicā pro humana ſi caderet ſubſtituturū ſed potius utrāqꝫ in id ad qđ facta erat pro ſe nō pro alia reſtituturū. aut ſi factus nōdum erat homo multo minus ad ſubſtitutionē alterius nature putaret illum eſſe faciēdum. Si inqꝫ hoc aliqs dicat que incōueniētia eſt quaſi dicat nulla. ❡ Ad illud qđ ulterius querif utꝝ bonus angelus potuerit uel debuerit pſcire caſum mali angeli. Reſpōdet Anſelmus ꝙ nō ſic dicēs. ꝙ nō poſſet nec deberet ꝯtenere penam quam pſciuiſſet. ſicut ergo ſolus amoꝛ iuſticie ita ſolum odium pene ſufficeret ad non peccādum. Duas igif habuiſſet cauſas non peccandi. vnam honeſtā. alteram nō honeſtam ⁊ inutilem ſcilicet amorem iuſticie: ⁊ odium pene. Nam nō honeſtum eſt ſolo odio pene nō peccare: ⁊ ad nō peccādum inutile eſt odium pene ubi ſolus amoꝛ iuſticie ſufficit ⁊ laudabilioꝛ eſt iuſticia ſeruata ex ſolo amore iuſticie qꝫ ſi ꝑmixtum ſeruaref etiaꝫ ex odio pene. Et ita patet ꝙ neuter potuit aut debuit pſcire caſum ⁊ penam. lꝫ enim periculum ꝑuiſum quādoqꝫ reddit cautum tamē iuſticiam ſeruatam facit ſeruilem ⁊ minus laudabilē. ❡ Ad ultimum rñdet Anſelmus ſic dicēs. non eſt eadem ratio in hoībus ⁊ in angelo illo. Hoīum enim natura ꝓpter peccatum ꝑmi parētis innumerabiliū incōmodorum facta eſt paſſibilis ex qua paſſibilitate multis modis grā nobis operaf incoꝛruptibilitatē. ille ꝟo adhuc nullo peccato precedēte nullius mali meruerat paſſionem. Alij quidam dicūt ꝙ duplex eſt pena ꝓmouēs ⁊ ſuffocās. Promouens eſt que ualet ad meritum ⁊ hāc quādoqꝫ deus infligit ſine culpa. Doloꝛ aūt de caſu cum ſit pena ſuffocās in angelum ante peccatū cadere non potuit. Melius tamē pōt dici ꝙ pena ſemp ſeqtur culpam uel nature uel pſone. quicūqꝫ enim homo patif ſeqtur ex prima culpa nature quicqđ patif ⁊ non pſone quam paſſibilitatem chriſtus habuit aſſumptam non cōtractam. vnde nihil ꝓhibet aliquem hoīem ſuſtinere penam ſine culpa pſone ſed non ſine culpa nature. ſic enim non eſt in angelis q: angeli pncipium nature habēt non vnum angelum ſicut ſupra determinatum eſt: ⁊ ideo cum pena ſit effectus culpe ⁊ non poſſit eſſe effectus culpe ſm naturā opoꝛteret ꝙ ſit effectus culpe pſonalis ⁊ ideo culpā eiuſdem angeli opoꝛtuit precedere penam ipſius. Et hoc expreſſius in queſtione de paſſione chriſti inuenitur.

Einde queritur Pro
d pterquid cecidit. Et querunf tria. ſ. quid appetijt. Et quod primum eius peccatuꝫ fuit. Et tertio que primi peccati cauſa.

❡ Articulus 4o.

a **D primum proce**ditur ſic. Dicitur Yſaie 14o. In celum cōſcendam ſupra

aſtra celi exaltabo ſolium meum. Ubi dicit gloſa. in firmamēto erat in celū ubi dei ſolium cupiebat aſcendere ergo videt̄ ꝙ appetebat equalitatē dei q: celum in quo eſt dei ſolium eſt eminētia trinitatis. ¶ Item in ezechiele 27°. Hec dicit dñs deus eo ꝙ eleuatum eſt coꝛ tuum ſicut coꝛ dei idcirco ecce ego adducam ſup te alienos robuſtiſſimos gētiū ⁊ nudabūt gladios ſuos ſup pulchritudinē ſapie tue ⁊ colluēt decorē tuū interficiēt ⁊ detrahent ⁊ morieris in interitu occiſorū in coꝛde maris. ¶ Item Aug° dicit ꝙ diabolus uoluit eē ſicut deus ergo eq̄litatem dei appetijt. ¶ Preterea hoc idē videt̄ per rōnem. Si enim lucifer altioꝛ fuit iter angelos ⁊ cupiebat altius aſcēdere cū nō eēt altioꝛ magnitudo niſi dei non poterat appetere niſi eq̄litatē illius altitudinis quā in deo videbat. ¶ Sed ꝯtra eſt obiectio Anſelmi ſic. Si deus non pōt cogitari niſi ita ſolus ut nullus illi ſil'is poſſit cogitari quomō potuit diabolus uelle qđ non potuit cogitare nō enim ita obtuſe mētis erat ut nihil aliud deo ſil'e cogitari poſſit neſciret. ¶ Itē Anſelm° in monolodiū dicit Credimus te aliqđ quo nihil maius cogitari pōt. Et ibidem ꝓbat ꝙ nihil ſibi eq̄le cogitari pōt ſed qđ non cogitat̄ nō appetit̄ ergo diabolus nō potuit appetere eq̄litatem dei quā nō potuit cogitare. ¶ Itē per rōnē in li° de cauſis dicit̄. ꝙ ois intelligētia intelligit eēntiā ſuaȝ. ergo angelus cū ſit intelligētia ſuā eēntiā intellexit ⁊ totā. tota aūt eēntia dei intelligi nō pōt q: aliter cōpꝛehēderet̄. qđ eſt ꝯtra Aug^m ⁊ nihil deſiderat niſi qđ itelligit̄ ergo diabolus nō appetijt aliqđ qđ eſt ut tota eēntia diuina ⁊ ita nō appetijt eq̄litatē dei. ¶ Itē Damaſcenus in ꝑmo li° cap° 18°. Circūſcriptibile qdeȝ eſt qđ loco uel tpe uel cōpꝛehēſione cōpꝛehēdit̄. icircūſcriptibile ỽo eſt qđ nullo hoꝝ ꝯtinet̄: ergo incircūſcriptibilis qdē eſt ſolus deus ſine ꝓncipio ⁊ ſine fine eas ⁊ oia ꝯtinēs ⁊ nulla cōpꝛehenſione ꝯtentus. Solus enim eſt incōpꝛehēſibilis ⁊ interminabilis a nullo ꝯtētus uel cognit° ipſe ỽo ſolus ſuiipſius eſt ꝯtēplatoꝛ. Ex hoc accipit̄ ꝙ eq̄le dei nō pōt intelligi a creatura ⁊ per ꝯñs nec appeti. Si aliqs dicat forte ꝙ uolūtas impoſſibiliū eſt ſicut videt̄ Ariſtoteles dicere in 3° ethi^r ſic. Sed neq: uolūtas eligētia eſt. ⁊ ſi eē ꝓpꝛie videat̄ eligētia qdē enim nō eſt ipoſſibiliū. Et ſiqs dixerit. ſ. ꝙ eligētia ſit ipoſſibiliū videbit̄ eē demēs: uolūtatis aūt eſt ipoſſibiliū uerbi grā imoꝛtalitatis: ⁊ ita diabolus potuit uelle ipoſſibile. Si inq̄ ſic dicat̄ cōtra ipoſſibile dicit̄ duob° modis. ſ. ipoſſibile ad hñdū per opus. ⁊ impoſſibile qđ eſt ſpēs falſi ſiue ipoſſibile ad itelligēdū. Cū igit̄ ꝺm pħm tñ duo moueāt appetitū. ſ. intellect° ⁊ fantaſia nō erit appetibile qđ eſt ipoſſibile intellectui ⁊ fantaſie tale aūt eſt eq̄litas dei ut ꝓbat Aug°. ergo non erit appetibilis. Dictū aūt pħi intelligit̄ de impoſſibili ad habēdū per opus qđ tñ eſt incōpꝛehēſibile per itellectum. ¶ Preterea lȝ ꝺm pħm uolūtas ſit ipoſſibiliū tñ uoluntas cū eligētia nunq̄ eſt impoſſibiliū. aliter enim eligentia eēt impoſſibiliū qđ impꝛobat̄ a pħo. uolūtas autē demonis fuit cū eligētia eo ꝙ videbat̄ niti ad habēdū per opus illud qđ appetijt. ¶ Preterea dicit Aug° in li° de caſu demonū. ꝙ appetijt hoc ad qđ pueniſſet ſi ſtetiſſet: ſed ad eq̄litatē dei nunq̄ pueniſſet ergo nunq̄ illā appetijt. ¶ Itē Anſelmus. Quid id fuerit qđ appetijt nō video ſȝ qcqđ fuerit ſufficit ſcire ꝙ fuit aliqđ ad qđ creſcere potuerūt qđ nō acceperūt qñ ſunt creati ut ad illđ ſuo merito ꝓficerēt. Ex hoc accipit̄ ꝙ per meritū accepiſſēt demones hoc qđ añ uoluerūt hoc aūt nō eſt eq̄litas dei ergo nō appetijt eq̄litatē dei. ¶ Itē Aug° 11° ſup gene. ad lr̄am. factus cōtinuo lucifer. ſ. a luce ueritatis ſe auertit ſupbia tumidus ⁊ ꝓpꝛie ptātis delectatiōe depꝛuatus ergo videt̄ ꝙ appetijt accelere in ꝓpꝛia ptāte. Hoc ideȝ videt̄ dicere btūs Bernardus 17° ꝺmone ſup cātica ſic. Potuit ꝯtingere ſi tñ incredibile nō putat̄ plenū ſapiā ⁊ ꝑfectū decoꝛe hoies ꝑſcire potuiſſet futuros etiā ⁊ ꝑfecturos nō imparez glīam. ſed ſi ſciuit in dei uerbo abſq; dubio vidit ⁊ in liuoꝛe ſuo iuidit ⁊ molit° eſt hēre ſubiectos ſocios dedignatus iferioꝛes. ſunt inqt iferioꝛes natura nō debēt eē ꝯciues nec eq̄les in glīa. Ex hoc accipitur ꝙ appetijt ſibi eē ſubiectos qui ad eādē glīam creata fuerūt. Et ita patet ꝙ appetijt excellere in ptāte. ¶ Iteȝ Bern° tractās illud ỽbū. Sedebo in mōte teſtamēti ⁊c̄. Uoluit altiſſimi per vim ſiītudineȝ obtinē ſi queadmodū ipſe ſup cherubin ſedēs gubernat oēm angelicā creaturā ita ⁊ ipſe alter ſederet regeretq; genus humanuȝ abſit. iniqtatē meditatus eſt in cubili ſuo mētita eſt iniqtas ſibi. Ex hijs patet ꝙ nō appetijt eq̄litatē dei ſed tm̄ ꝑfectionē ptātis ſup ſubiectos. ¶ Sed CONTRA lȝ iterū videt̄ ꝙ hoc appetēdo nō videt̄ peccaſſe. ꝑtes eniȝ btitudinis ſunt ꝑfectū poſſe ⁊ ꝑfectū ſcire ⁊ ꝑfecta bonitas. cū igit̄ creatus fuerit ad appetēdū btitudinē non videt̄ peccaſſe appetēdo ꝑtes ipſius. ¶ Itē Ioānes. Scimus qñ cū appuerit ſimiles ei erimus. ergo multo magis angelus potuit eē ei ſimilis ⁊ ita nō peccauit appetēdo ſiītudinē illā ſed potius meruit. ¶ Preterea videt̄ ꝙ veriſſime appetijt eq̄litatē dei q: btitudo eſt ꝯſtās ex cōmodis quātū appetijt ois rōnalis creatura: ergo tanto magis appetit quāto magis cognoſcit ⁊ maxime maximā: ſed maxima eſt illa que eſt dei ergo maxime appetit illam eq̄litatē dei. Nec videt̄ eē ꝯtra hoc qđ dicit Anſelmus. ſ. ꝙ nihil itelligibile ſit eq̄le deo q: dupl'r itelligitur aliqđ. ſ. ꝺm ſciam q: ⁊ ꝺm ſciam qđ tñ intelligimus ꝺm ſciam q: ſcimus enim q: incōpꝛehēſibilis ⁊ immēſa eſt btitudo dei. Hec aūt ſciētia ſufficit ad mouēdū appetituȝ ergo lucifer eq̄litatē dei potuit appetē. ¶ Solutio dicimus ꝯſentiēdo ſanctis ſupꝛa iductis. ꝙ diabolus nihil appetijt niſi btitudinē ad quā pueniſſet ſi ſtetiſſet: ſȝ in btitudine tria ſunt ut dictū eſt. ſ. ꝑfecta ptās ⁊ perfecta ſcientia ⁊ ꝑfecta bonitas. ⁊ appetibile angeli fuit btitudo ꝺm ꝑfectionē ptātis nō ꝯſiderata ſcia ⁊ bonitate. Appetibile aūt ꝑmi hois fuit btitudo ꝺm ꝑfectionē ſcie nō cōſiderata ptāte ⁊ bonitate. Et appetibile antichriſti erit btitudo ꝺm ꝑfectionē bonitatis nō ꝯſiderata ptāte ⁊ ſciētia. Qđ q̄liter uerū ſit ſic pōt intelligi. ¶ Ad ꝑfectionē ptātis tria exigunt̄. ſ. ut a ſe ⁊ nō ab alio habeat̄. ⁊ ut habeat̄ ſtatim ⁊ nō ꝑficiat̄ ad eā per meritū. ⁊ ut in ſubiectis per ptātē alterius reſiſtētiā nō inueniat. Hec eadē tria exigūtur ad ꝑfectionē ſciētie ⁊ bonitatis. ſ. ut a ſe ſciētia habeat̄ ⁊ nō per meritū expectet̄: ⁊ ut nō habeat reſiſtētiā in ſcibilibus. ⁊ hoc eſt qđ dixit demon. Eritis ſicut dij ſciētes bonū ⁊ malū. Siīter de bonitate. Uolet enim antichriſtus a ſe habere bonitatē ⁊ ſtatim ⁊ nō per meritū expectare. ⁊ ꝙ in bonitate nihil ſibi ſit cōparabile. Et hoc eſt qđ dicit aplūs de ipſo. ꝙ ſup omne extollet̄ qđ uocatur deus aut qđ colit̄. ¶ Si aūt querat̄ quomō ꝺm hoc uerum ſit qđ dicit Anſelmus. ꝙ appetijt ad qđ pueniſſet ſi ſtetiſſet. Dicēdū ꝙ ad ptātem ꝺm ſe ueniſſet ſed ad modum ptātis non. ſ. ꝙ a ſe ⁊ ſine meritis ſtatim habuiſſet: habuiſſet enim ptātem a deo ⁊ ex ꝑfecto meriti non ſtatim ⁊ ideo nō in appetibili ſed in mō appetēdi peccatuȝ fuit. Ex hoc etiā patet qualiter uoluerit eē ſimilis deo in habēdo ptātem ꝑfectā ſicut deus. Et hoc eſt qđ dicit Anſelmus in libꝛo de caſu demonis. qcqđ habebat debebat uelle. uoluit igit̄ aliqđ qđ nō habebat nec tunc uelle debebat. ſicut eua uoluit ſimilis eē deo pꝛiuſq̄ deus hoc uellet nihil aliud uelle poterat niſi iuſticiā ⁊ cōmodū: ex cōmodis enim btitudo ꝯſtat quā vult ois rōnalis natura. iuſticiā ỽo uolēdo peccare non potuit: peccauit ergo uolēdo aliqđ cōmodū qđ nō habebat nec tunc uelle debuit qđ tñ ad augmētū beatitudinis illi eē potuit plus ergo aliquid q̄ acceperat inoꝛdinate uolendo uolūtatem ſuam extra iuſticiam extēdit. At cum hoc uoluit qđ deus illum uelle nolebat inoꝛdinate uoluit ſimilis eē deo. Et per hoc patet ſolutio ad pꝛima quatuoꝛ. per talē eniȝ

uoluntatē nō tm̄ uoluit eſſe ſimilis deo ſed etiam maioꝛ
ẜm aliqd. Unde Anſelmus etiam ſi uoluit eſſe par deo
ſed aliqd minus deo contra uoluntatē dei: hoc etiā ipſe
uoluit inoꝛdinate eſſe ſimilis deo: quia ꝓpꝛia uoluntate
que nulli ſubdita fuit uoluit aliqd. Solius enim dei eſſe
debet ſic ꝓpꝛia uoluntate uelle aliquid ut ſupiorem nō
ſequaꝛ uoluntatē. nō ſolū aūt uoluit eſſe equalis deo q:
pꝛeſumpſit hēre ꝓpꝛiā uoluntatē: ſed etiā maioꝛ uoluit
eſſe uolendo qd̄ deus illum uelle nolebat qm̄ uolunta/
tem ſuam ſupꝛa dei uoluntatem poſuit. Ex hijs patet ſo
lutio ad oīa ꝑter quatuoꝛ ultima. ❡ Ad quoꝝ pꝛimū di
cendū eſt ꝙ in appetibili non fuit peccatū ſed in modo
appetēdi. ❡ Ad 2m dicēdū ꝙ ſimiles ei erimus per par
ticipationē beatitudinis ſue ⁊ nō per hēre ex nobiſipſis.
Dicūt tamē quidā ꝙ eſt ſimilitudo equꝑātie ſiue pari/
tatis. ⁊ ſimilitudo mutationis ſiue repꝛītationis. ⁊ pꝛimo
mō nō erimus ei ſimiles ⁊ illā ſimilitudinē appetijt dia
bolus. 2o erimus ei ſimiles ⁊ illā nō appetijt. ❡ Ad 3m
dicēdū ꝙ appetitus eſt duplex. ſ. nālis ⁊ appetitus cū
eligētia. nālis aūt ẜm Anſelmū. Nec bonus nec malus
eſt ⁊ ille creſcit ẜm quātitatē appetibilis. appetitus autē
cū eligētia nō extēdit ſe extra id qd̄ appetere debet. Et
hoc cōtingit q: ut dicit phus eligētia eſt cum intellectu ⁊
rōne. Et ẜm Anſelmū limitaꝛ a iuſticia ⁊ iſte appetitus
nō creſcit niſi quātū ſe extēdunt rōnes iuris ⁊ honeſti.
Poſſet tñ aliter dici ꝙ uterq3 appetitus creſcit ẜm rōnē
appetibilis: ſed iſte ſecūdus nō eſt impoſſibiliū ⁊ ideo
nō appetit beatitudinē oīno equalē deo. ❡ Ad ultimū
dicēdum ꝙ uerū eſt ꝙ ſcia quia ſufficit ad mouēdū ap/
petitū. ſed q: appetitus demonis fuit appetitus cum eli
gentia ideo non potuit eſſe impoſſibilium ut dictū eſt
ſed potius in id ad quod aptus erat demon ⁊ quod ha/
buiſſet ſi ſtetiſſet. ❡ Articulus 5°.

S Ecundo queritur qd̄ fuit
pꝛimū peccatū diaboli. Et videꝛ ꝙ ſupbia per
illā auctoritatē Auguſtini ſupꝛa īductā Ubi dicit ꝙ fuit
ſupbia tumidus ⁊ ꝓpꝛie ptātis delectatione depꝛauatꝰ.
Similiter per illud eccleſiaſtici initiū oīs peccati ſupbia
qd̄ exponit Aug° in 11° ſup geneſim ad lrām. de pꝛimo
pctō demonis ⁊ hoīs ꝙ initiū fuit oīs peccati. ❡ Item
Bernꝰ 17° ẜmone ſup cantica. in celo ꝯcepit dolorem ⁊
in paradiſo pepit inīqtatē. ꝑlem malicie mortē inuidie
⁊ erūnarū oīum pꝛima parens eſt ſupbia. nam ⁊ ſi inui/
dia diaboli moꝛs introiuit in oꝛbem terrarū initiū tñ oīs
peccati eſt ſupbia. ❡ Item videꝛ per rōnem. appetitus
enim ptātis eſt appetitus excellentie. appetitus aūt ex/
cellentie eſt ſupbia. ergo appetitus ptātis eſt ſupbia. ſed
appetitus ptātis ꝑmus fuit appetitus demonis. ergo ſu
perbia fuit ꝑmū peccatū demonis. ❡ Item Aug° in 11°
ſup geneſim ad lrām qm̄ deiecerit ſupbia diabolū ut na
turā ſuā bonā paua uoluntate ꝑuerteret ſcriptura non
dicit. attamē factū fuiſſe ⁊ ex hac homini eum inuidiſſe
ratio manifeſta declarat. In pꝛomptu enim eſt omnibꝰ
hec intuētibus nō ex inuidētia ſupbiā naſci ſed potius
inuidētiā ex ſupbia. ❡ Sed cōtra dicit aplus ad thimo
theū ꝙ radix oīum maloꝝ eſt auaricia. Et addit Aug°
hac enim ⁊ diabolus cecidit qui utiq3 non amauit pecu
niā ſed ꝓpꝛiā ptātem ꝑinde ꝑuerſus ſui amore pꝛiuat
ſancta ſocietate turbidū ſpū euq3 coartat miſeria iā per
iniquitatē ſatiari cupiētem. Item videꝛ ꝙ inobedientia
fuit pꝛimū peccatū per auctoritatē Anſelmi ſupꝛa poſitā
ſcilꝫ ꝙ uoluntatē ſuā ſupꝛa uoluntatē dei poſuit ⁊ ꝓpꝛiā
uoluntatē hēre ꝑſumpſit. ❡ Itē quidā obijciūt ſic. an
gelus ex ꝯſideratione ſue pulchꝛitudinis ut dicit in eze
chiele peccauit ⁊ cōferre debuit ꝙ de ſua pulchꝛitudine
nō tumeſceret ⁊ nō cōtulit ergo amiſit ⁊ ſic omiſſio fuit
pꝛimū peccati eius. ❡ Itē ratio teneꝛ regere in faciē/
dum ⁊ tunc non rexit ergo omiſit. ❡ Solutio dicimus
ẜm Augm ꝙ ſupbia fuit pꝛimū peccatū demonis. ⁊ ex ſu
perbia nata eſt inuidia que deiecit hoīem. Unde Aug°
dicit in libꝛo de ꝯflictu vitioꝝ ⁊ virtutū. q3 deſiſſimis pu
tamus in terra ſupbie tenebꝛis lutū inuolui ſi potuit in
celo ſtella que mane oriebaꝛ per ſupbiam lucis ſue glo
bos amittere. ❡ Item in 11° ſup geneſim ad lrā. Inui/
dia ſequiꝛ ſupbiā nō ꝑcedit. nō enim cauſa ſupbiēdi eſt
inuidia ſed cauſa inuidēdi ſuperbia. Cū igiꝛ ſuperbia
ſit amoꝛ excellentie ꝓpꝛie: inuidia ꝟo ſit odium felicita
tis aliene: ſed vnde naſciꝛ ſatis in pꝛomptu eſt. amādo
enim quiſq3 excellentiā ſuam uel paribus inuidet ꝙ ei
coequenꝛ. uel ſupioribus ꝙ eis nō coequaꝛ. uel inferio
ribus ne ſibi coequenꝛ. ſupbiēdo igiꝛ inuidus nō inui/
dēdo quiſq3 fit ſupbus. Hoc idē diciꝛ in pſalō. Non ue
niat mihi pes ſupbie ⁊ manus peccatoris non moueat
me ibi ceciderūt qui opanꝛ iniquitatē expulſi ſunt nec
potuerūt ſtare. ❡ Tñ notandū ꝙ ſupbia diciꝛ tribꝰ mo
dis. vnō gnāliter. ſ. appetitus altitudinis in quocūq3 ⁊
hec ſupbia ꝓpꝛie dī tumoꝛ ẜm ꝙ Grego° dicit. ꝙ tumoꝛ
mētis eſt obſtaculū ueritatis. Et diſtinguit quatuoꝛ ſpe
cies tumoris que notanꝛ in hoc uerſu. Ex ſe pꝛo meri/
tis falſo plus oībus inſtant. Alio° diciꝛ adhuc ſpecialius
ẜm ꝙ diciꝛ amoꝛ ꝓpꝛij boni in rōne ꝯuerſionis a deo ꝑ
hoc enim ꝙ auertit a deo induit quādā rōnē ſuperbie
⁊ hec ſupbia nō eſt ſpeciale peccatū ſed initiū oīs pecca
ti: ⁊ hec etiam ſupbia diciꝛ pes ſupbie: q: ibi ꝑmo ſtat ini
quitas qm̄ manus peccatoris mouet peccantem. Tertio
modo diciꝛ ſpecialiſſime ſupbia appetitus excellētie in
ptāte ad dignitatē pertinēte ⁊ hoc eſt ſpeciale peccatum
⁊ ꝑmū peccatū demonis. ❡ Silr auaricia diciꝛ duobꝰ
modis gnāliter ⁊ ſpecialr. gnāliter nimius amoꝛ pꝛopꝛij
boni ⁊ hec non differt a ſupbia gnāliſſime dicta niſi pꝛo
tāto ꝙ ſupbia diciꝛ amoꝛ ille īquātū auertit a deo. Aua
ricia ꝟo inquātū cōuertit ad bonū cōmutabile ⁊ ſic aua
ricia dicta eſt radix peccati ⁊ nō ſpeciale peccatū. Scdo
mō diciꝛ auaricia ſpecialr nimius amoꝛ pecunie uel bo
noꝝ foꝛtune ⁊ hoc nō fuit pꝛimum peccatum demonis.
❡ Qd̄ aūt hoc uerū ſit accipiꝛ ab Aug° in 11° ſup gene/
ſim ad lrām. Merito initiū oīs peccati ſupbiā ſcriptura
diffinit dicēs initiū oīs peccati ſupbia cuiuſmodi teſti/
monio nō inconuenienter aptaꝛ illud qd̄ aplus ait radix
oīum maloꝝ eſt auaricia. ſi auaricia gnālē intelligamus
qua quiſq3 appetit quid amplius q3 opoꝛtet ꝑpter excel
lentiā ſuā ⁊ quēdā ꝓpꝛie rei amorē cui ſapiēter nomen
latina lingua indidit cum appellauit pꝛiuatū qd̄ potius
a decremēto q3 ab incremēto dictū elucet: oīs enim pꝛi/
uatio minuit vnde itaq3 vult eminere ſupbia inde in an
guſtias egeſtatēq3 detrudiꝛ cum a cōmuni ad pꝛopꝛium
dānoſo ſui amore redigiꝛ. Specialis autem eſt auaricia
que uſitatius appellaꝛ amoꝛ pecunie cuius noīe aplus
per ſpeciē genus ſignās ulēm auariciā uolebat intelligi
dicēdo oīum maloꝝ radix eſt auaricia. Hac enim ⁊ dia/
bolus cecidit qui nō amauit pecuniā ſed ꝓpꝛiā ptātem
ꝑinde ꝑuerſus ſui amoꝛ pꝛiuat ſancta ſocietate turgidū
ſpū euq3 coartat miſeria iā per iniquitatē ſuā ſatiari cu
piētē. ❡ Huc uſq3 ſunt uerba Auguſtini in qbus tria
notanꝛ. ſ. ſolō eoꝝ que obiecta ſunt ⁊ diſtinctio ſupbie ⁊
auaricie ⁊ ꝙ ꝓpꝛiā ptātem appetijt demon ſicut in pñti
qōne determinauimus. ❡ Ad hoc aūt qd̄ obijcitur de
inobediētia dicēdū ꝙ vitia ſpēm ⁊ rōnem hñt a fine uo
luntatis. vnde inobediētia rōnem hēt a ꝯtemptu ꝑcepti
inquātū pꝛeceptū eſt ꝙ q: ꝯtēnere nō itendebat ange
lus ideo ſpeciale ⁊ pꝛimū peccatū ſuū nō fuit inobediē/
tia: ſed ꝯñs ⁊ cōmune ẜm ꝙ Ambꝛoſius dicit de oī pec/
cato ꝙ eſt pꝛiuatio legis diuine ⁊ celeſtiū inobedientia
mādatoꝝ. De hoc aūt ſufficientius in tractatu de pecca
tis determinabiꝛ. ❡ Ad id aūt qd̄ obijciꝛ de omiſſione
dicēdū ꝙ rō illa ſupponit falſum. ſ. ꝙ nō cōtulerit. dicit
enim Anſelmus ꝙ expꝛeſſe in quadā auctoritate ſupꝛa

inducta ꝙ ſciuit ſe nō debere appetere quod appetijt ꝛ hoc nō potuit ſcire niſi ex collatione. ¶ Ad ultimū dicēdum ꝙ error fuit rōni admixtus. ſ. ꝑſumptionis ipunitatis ſicut ſupra in auctoritate Anſelmi patuit. hic aūt error ſiue ignorātia nō eſt ſpeciale peccatū ſed eſt error eligētie ꝛ inqſitionis uel ignorātia ꝑcedens omne peccatum ſm qđ dicit phus in 3° ethicoꝝ. ꝙ ois malus eſt ignorās qua tn̄ ignorātia ſm eūdē phm nō meret idulgētiam ꝛ miſicoꝛdiā ſed vituperiū. ¶ Articulus 6°.

t Ertio queritur que pmi peccati cauſa fuit cum enim duo ſunt mouētia ſm phm Intellect⁹. ſ. ꝛ fantaſia. dicit phus ꝙ intellectus eſt ſemꝑ rectus: fantaſia aūt eſt recta ꝛ nō recta. ſed in angelo nō eſt niſi intellectus ergo videt ꝙ ſemp rectus. ꝛ ita nunꝗ mouet ad peccatū: ꝛ ſic videt ꝙ angelus non potuerit peccare per cām quā in ſe habuerit. per cām autē exteriorē peccare nō potuit: q: exterior cauſa nō potuit eum mouere ad opus niſi deus: deus aūt nō mouet ad peccatū. ¶ Item angelus ſm naturā intellectuꝫ habet deiformē. intellectus ꝟo deiformis eſt ſup ſimplices rerum ueritates: ergo impoſſibilis eſt ad deceptionem: ꝛ ita videt ꝙ nō moueat ad peccatū. ¶ Item dicit Aug⁹ ꝙ nō eſt credēduꝫ adam ſpūali mēte ꝑditū hoc putaſſe ꝙ ſicut deus ſciens bonuꝫ ꝛ malum futurus eſſet. ſed in hoc decipi poterat q: credebat ueniale qđ erat dānabile: ergo multo minus credēdū eſt hoc de angelo ꝙ fuit deceptus cum a ꝑncipio creationis ſue intellectu deiformi fuerit ꝑditus ꝛ ita videt ꝙ ex deceptione intellectus nō iclinat⁹ fuerit ad peccatū. ¶ Sed CONTRA eſt qđ dicit Damaſcenus 2° libro cap° 4°. liberi arbitrij ſui electione uerſus eſt ab eo qđ eſt ſm nām in id quod eſt preter naturā. Et eleuatus eſt aduerſus eū qui fecit ipm deū rebellare ipſi uolēs ꝛ ꝑmo deſiſtens a bono in malum deuenit. Si igitur liberi arbitrij electiōe peccauit ꝛ electio nō eſt ſine intellectu ꝛ ratione ut dicit phus videt ꝙ intellectus eius mouit ad peccatū. ¶ Itē Anſelmus in libro de caſu diaboli dicit. Angelus deſeruit iuſticiā uolendo qđ nō debuit illā deſeruit aperte oſtēdēdo cur ꝛ quomō illam deſeruit. naꝫ ideo deſeruit ꝙ uoluit qđ nō debuit. Et hoc modo uolendo qđ nō debuit deſeruit. nulla aūt cauſa ꝑceſſit hanc uoluntatē niſi quia uelle potuit uoluit qđ non debuit: q: ſimilr uelle potuit bon⁹ angelus nec tn̄ uoluit. Nā nullus vult qđ uelle nō pōt iō q: pōt ſine alia cauſa ꝗuis nunꝗ uelit ſi nō pōt. cur ergo uoluit niſi q: uoluit. nam hec uoluntas nullam aliā habuit cām que aliquatenus impelleret aut attraheret: ſed ipſa ſibi ſi dici pōt efficiens fuit ꝛ effectū. ¶ Itē Aug⁹ in libro de libero arbitrio dicit. ꝙ efficiens cauſa peccati nō eſt niſi uoluntas. ¶ Contra hoc totuꝫ videt eſſe qđ dicit Dio⁹ in libro de diuinis noibus 4° cap°. igitur malū eſt preter viā ꝛ preter intētionē ꝛ preter naturā ꝛ preter cām ꝛ ꝑter principiū ꝛ ꝑter finē ꝛ ꝑter diffinitionem ꝛ ꝑter uoluntatē ſubam. Ex hoc accipit ꝙ maluꝫ ꝛ peccatū demonis fuerit ꝑter uoluntatē ꝛ ꝑter intellectum eius. ¶ Solo ꝑnotādum ꝙ an ꝛ qn̄ ꝛ vnde ꝛ in quo ſit malū alibi eſt determinādū vnde ꝯſentiēdo ſanctis dicimus. ꝙ actus peccati nō habet cām niſi uoluntateꝫ. malū aūt ſm ꝙ huiuſmodi nullā habet cām ſed eſt defectus ꝛ infirmitas incidēs ex carētia boni ꝛ iuſticie. actus aūt uoluntatis ſm ꝙ huiuſmodi duas habet cauſas. ſ. uoluntatē ut ꝑmā ꝛ deū in uoluntate mouētem ut cām primā. ſed tn̄ actus peccati nō eſt ſepabilis a defectu boni qui maluꝫ eſt n⁹ potētia ꝛ rōne: ꝛ ideo peccatū cām habet uoluntatē ꝛ nō deū. Deiformitas aūt peccati a nulla cauſat extremitate: ſed tn̄ a quadam priuatione q. ſ. vult qđ nō debet. Auerſio autem uoluntatis a debito ꝛ iuſticia ꝛ bono que nō eſt niſi ꝑuatio ꝛ nō uolitum neqꝫ intellectū neqꝫ intētū inducit defectū boni in actu qui eſt peccatum ꝛ malum. Et hoc eſt qđ dicit Dio⁹ 4° cap° in de diuinis noibus. ꝙ malū demonis eſt ꝑter intellectū deiformē eſſe. Hec tn̄ oia alibi ſufficiētius determinabunt. ¶ Dicēdum ergo ad primū ꝙ intellect⁹ demonis in plurib⁹ decipi poterat ſicut in auctoritate Anſelmi ſupra oñſuꝫ eſt. Et qđ dicit phs ꝙ intellect⁹ ſemp eſt rectus intelligit de intellectu qui ꝓcedit ex ꝑncipijs per ſe notis ꝛ ueris. intellectus aūt uoluntarioꝝ ꝛ moralium ꝓcedit ex ꝯtingētibus poſſibilibus aliter fieri ſicut ꝙ deus ſuā creaturā quā ad imaginē ſuaꝫ fecerat extrema ꝯdēnatione nō puniret. Et huiuſmodi talia que ponit Anſelmus que demoni promittebāt impunitatem. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ intellectus deiformis creatus angeli nō decipit in ueritate rerū earū que ſunt neceſſario uel frequēter uel raro. ſed in hijs que pēdet a uoluntate dei uel angeli uel hoīs nō habet niſi coniecturas ſicut eſt punire eternalr ꝛ non ignoſcē pro tali culpa ꝛ iō in talibus pōt decipi. ¶ Et ſi obijciatur ꝙ diabolus ſciuit rōnes iuris ꝛ ideo ſciuit ꝙ talis pena debebatur tali culpe. patet ſolutio per Anſelmū ſupra inductā q: ſciuit iuſtā quidē eē penā. ſed an deus facturus eſſet qđ iuſte facere poſſet ignorauit ꝑcipue cum ſicut in vindicta ſit decor iuſticie ita ignoſcētia ſit decor miſicordie ꝛ bonitatis ꝛ miſicordia ſepe ſupexaltat iudiciuꝫ. ¶ Per hoc etiam patet ſolutio ad ſequens uerbū aūt Dionyſij ultimo inductuꝫ intelligit de malo contracto in actu ꝛ opere uoluntatis. ¶ Articulus 7°.

d Einde queritur A quo cecidit. Et videt ꝙ a grā. q: dicit Anſelmus in li° Cur deus homo in 2° li°. Rōnalis creatura ad hoc accepit ꝑtātem diſcernēdi ut odiſſet ꝛ vitaret malū ꝛ amaret ꝛ eligeret bonū: atqꝫ bonum magis amaret magis ꝛ magis eligeret: aliter nāqꝫ fruſtra dediſſet ei poteſtateꝫ hanc diſcernendi q: inuanū diſcerneret ſi ſm diſcretionem non amaret ꝛ vitaret. Sed nō ꝯuenit ut deus tantam ꝑtātem dederit fruſtra ad hoc itaqꝫ factā rōnalē naturā certū eſt ut ſup oia ſummū bonū eligeret ꝛ amaret non ꝓpter aliud ſed propter ipm. Si enim ꝓpter aliud non ipm ſed aliud amat ad hoc niſi facere negt ut ſi fruſtra rōnalis ſibi nō ſit ſimul ad hoc iuſta ꝛ rōnalis facta eſt. Ex hac auctoritate patet manifeſte ꝙ āgeli iuſti creati ſunt. Item ibideꝫ parū infra. Quādiu ergo eligendo ꝛ amādo iuſta facit ad qđ facta eſt miſera erit q: indigēs cōtra uoluntatē nō hn̄do qđ deſiderat qđ nimis abſurduꝫ eſt. Quapropter rōnalis natura iuſta facta eſt ut ſūmo bono. i. deo fruēdo beata eſſet. Ex hijs patet ꝙ creata fuit rōnalis natura iuſta. Cū igit a bono in quo creata fuit exciderit a grā cecidit. ¶ Item Aug⁹ 2° li° ſup geneſim ad lraꝫ dicit ſic. Queadmodū rō qua creatura cōdit prior eſt in uerbo dei ꝗ ipſa creatura que cōdit ſic ꝛ eiuſdē rōnis cognitio prius fit in creatura intellectuali que peccato nō tenebrata eſt ac deide ipa cognitio creature. neqꝫ enim ſicut nos ad ꝑcipiēdā ſapiētiā ꝓficiebāt angeli ut inuiſibilia dei per ea que facta ſunt intellecta cōſpicerent qui ex quo creati ſunt ipſa uerbi eternitate facta ꝛ pia ꝯtēplatione fruunt. Ex hoc etiam manifeſte patet ꝙ in grā creati ſunt angeli ꝛ mali a grā ceciderūt q: ab eo in quo creati ſunt ceciderūt. ¶ Item hoc accipit ex longa diſputatione Anſelmi in libro de caſu diaboli qui dicit. ꝙ primus angelus habuit uoluntatē beatitudinis ꝛ iuſticiā ꝛ uoluntatē ꝑſeuerādi in utroqꝫ ꝛ iō cecidit a grā. ¶ Sed CONTRA hoc eſt qđ Aug⁹ videt dicere ꝙ deus creauit angelicā naturā informē ꝛ cum nō potuerit eſſe informis ſm naturaꝫ videt ꝙ fuit informis ſm grām. Sed q: de hoc multa ſupra in qōne de primo ſtatu angeloꝝ dicta ſunt ibi determinatio premiſſoꝝ requirat. Hoc tn̄ addito ꝙ ſi quis cōſideret mēteꝫ in originalibus ꝯſona uoce inueniet dicere ſanctos

angelos creatos fuiſſe in grā ⁊ demões a grā cecidiſſe.
¶ Per que deiectus eſt diabolus.

d Einde queritur ꝑ que deiectus eſt. Et querunt̄ duo. ſ. de prelio michaelis ⁊ angeloꝝ eius cum dracone. Et de rudentibus inferni quibus petrus demones dicit eſſe detractos.

¶ De prelio michaelis cum dracone. Articl's 8°.

a D primum horum ꝓcedit ſic. dicit̄ in apochalipſi 12°. factū eſt ꝑliū magnum in celo michael ⁊ angeli eius ꝑliabant̄ cū dracone ⁊ draco pugnauit ⁊ angeli eius ⁊ nō ꝓualuerūt neqꝫ locus eoꝝ inuētus eſt amplius in celo. ꝑliū aūt requirit morā ergo videt̄ ꝙ diabolus per aliquā moram poſtqꝫ peccauit remāſit in celo. ¶ Item ꝑliū reqrit reſiſtēteꝫ virtutē ergo videt̄ ꝙ angeli cadētes virtutē reſiſtēdi habuerint cōtra deū ⁊ angelos bonos: qḋ eſt cōtra petruꝫ in 2ª canonica ſua cap° 2° dicēteꝫ angeli fortitudine ⁊ virtute cū ſint maiores nō portāt aduerſus te execrabile iudiciū. ¶ Preterea querit̄ cū ſupioꝝ angeloꝝ magis ſit cōſentire deo qꝫ inferioꝝ quare michaeli ⁊ angelis eius potius attribuit̄ ꝑliū cum dracone qꝫ cherubin ⁊ ſeraphin. ¶ Sol'o dicēdum ꝙ illud apochalipſis ſm lr̄am intelligit̄ de ꝑlio ꝙ fit in eccleſia inter ꝓpoſitos eccleſie ⁊ aiarum angelos ⁊ diaboluꝫ cum ſatellitibus ſuis ⁊ ſic exponit glo. ibidem. Et patet etiam per id qḋ ſequit̄ in exultatione grās agētium deo ⁊ dicētiū. Nunc facta eſt ſalus ⁊ virtus ⁊ regnū dei noſtri ⁊ ꝑtās chriſti eius: quia proiectus eſt accuſator fratrū noſtroꝝ qui accuſabat illos ante conſpectum dei noſtri die ac nocte. Et ipſi vicerūt illū ꝑꝑ ſanguinē agni ⁊ ꝑꝑ ꝟbū teſtamēti ſui ⁊ nō dilexerūt aīas ſuas uſqꝫ ad mortē. ꝓpterea letamini celi ⁊ qui habitatis in eis. ¶ Si aūt anagogice exponat̄ de ꝑmo caſu demonis: tūc dicēdū ꝙ ꝑliū demonis nihil aliud fuit qꝫ niſus ꝯtrariādi in auerſiōe ipius. Et hoc ꝑliū dr̄ magnū qꝛ ex magna ſupbia ꝓceſſit ⁊ ſimilitudinē dei ſm aliqḋ obtinere uoluit: ⁊ ideo ꝑliū hoc nō reqrit morā: reſiſtētia aūt alioꝝ angeloꝝ nō fuit niſi cōuerſio ad deū ⁊ ꝯſenſus in iuſticiā ꝯdēnantē primū peccatuꝫ angeli. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ reſpectu diuine virtutis nihil eſt comparabile: ſed tn̄ iniqua uoluntas nitit̄ ad hoc qḋ nō pōt perficere: ⁊ ideo etiam nō reſiſtit deo iniqua uoluntas: qꝛ uoluntati dei nihil reſiſtit ut dicit ap̄l'us. qꝛ cum angelus cadens nollet facere uolūtatē dei oportuit ut de ipo fieret uoluntas dei. ſ. ut ſubiaceret iuſticie iudicandi. Et hoc eſt quod dicit̄ in textu. Et non ualuerūt neqꝫ inuētus eſt locus eoꝝ amplius in celo. ¶ Ad ultimū dicendum ꝙ ſm ſenſuꝫ lr̄alem plenū eſt ꝙ michael princeps eccleſie eſt ⁊ angeli eius cuſtodes aiarū ſunt: ⁊ ideo ſibi ex officio incūbit mouere bellū pro eccleſia. ¶ Scđm aūt ſenſum anagogicū vis eſt faciēda in interꝑtatiōe nominis ſm Gregoꝛ^m^. Michael enim quis ut deus interꝑtat̄: vnde cuꝫ draco ſimilitudinē dei appetijt michael reſtitit qui ipſo noīe oſtendit ꝙ nulla creatura ſimilis deo eſſe poſſit.

¶ Articulus 9°.

s Ecundo queritur de rudētibus inferni quibus petrus demones dicit eſſe detractos. dicit enim Petrus. Deus angelis peccātibus nō pepcit ſed rudētibus inferni detractos in tartaruꝫ tradidit in iudicio cruciādos reſuari. ¶ Ubi querit̄ qd dicant̄ rudētes. Et ad hoc dicēdum ꝙ rudentes ſunt funes quibus tēdunt̄ uela nauiū ut aura capta nauis in fluctibus dirigatur. Dicatur igit̄ ꝙ nauis eſt iniquus ſpūs: uelum aūt dei iuſticia: rudentes rōnes iuris ad tribuendum pro meritis. Inſufflatio uēti inflictio iudicij. Sic enim accipit̄ uētus in Yſaia 40° cap° ubi dicit̄ arefactum eſt fenū ⁊ cecidit flos: qꝛ ſpūs dn̄i inſufflauit in illo. is enim malignus ſpūs in mare eterne amaritudinis expellit̄. ¶ Aliter exponit glo. ibidem dicens. Rudentes ſunt funes quibus naute uela ſuſpēdunt ut flante aura poꝛt^9^ tranqllitate relinquat ſeqꝫ ſemp ambiguis fluctibus uadāt. quibus rudētibus ꝯuenieter immūdoꝝ ſpirituuꝫ cognomina cōparant̄ qui mox ut flante ſuperbia impulſi ſe aduerſus creatorē erexerūt ipſis elationis ſue conatib^9^ in abyſſi ꝓfundū ſunt rapti. ¶ Articl's 10°

d Einde queritur quādo cecidit. Et videt̄ ꝙ in ꝑmo inſtāti creatiōis ſue. qꝛ dic̄ dn̄s in euāgelio ioānis 8°. ille homicida erat ab initio. ⁊ in ueritate nō ſtetit ergo videt̄ ꝙ nunqꝫ ſtetit i ueritate ſed ab initio cecidit. ¶ Item Aug^9^ in 11° ſup gen̄. ad lr̄am malus angelus beate atqꝫ angelice vite dulcedinē nō guſtauit quā nō utiqꝫ acceptā faſtidiuit: ſed uolēdo accipe deſeruit ⁊ amiſit ꝓinde nec ſui caſus pſcius eſſe potuit qm̄ ſapiētia pietatis eſt fructus: ille autē cōtinuo impius ut factus eſt ꝯſequēter ⁊ mēte cecus ⁊ non ex eo ꝙ accepat cecidit: ſed ex eo qḋ accipet ſi ſbdi deo uoluiſſet ꝙ ꝓfecto qꝛ noluit ⁊ ab eo ꝙ accepturus erat cecidit ⁊ ꝑtātem illius ſub quo eſſe noluit non euaſit. ¶ Ex hac auctoritate tria concludunt̄. quoꝝ vnum eſt ꝓpoſitū. ſ. ꝙ ab inſtāti factionis ſue cecidit. alterum eſt ꝙ nō cecidit a dulcedine vite angelice ⁊ grē quaꝫ hēret ſed quā accepturus erat qḋ videt̄ eſſe cōtra ꝑhabita. 3^m^ eſt ꝙ caſum ſuū nō pſciuit ideo qꝛ ſapiētia illius pſcientie eſt fructus qui per meritū pietatis acqrit̄ ⁊ ab initio in ueritate nō ſtetit ut hunc fructuꝫ poſſet ꝓmereri. Ex quo ulterius cōcluditur ꝓpoſitum ꝙ ab initio non ſtetit. ¶ Sed CONTRA dicit Aug^9^ ibidem ꝙ putatur nunqꝫ diabolū in ueritate ſtetiſſe nunqꝫ cū angelis beatam vitā duxiſſe ſed ab ipſo ꝯditionis ſue initio cecidiſſe nō ſic accipiēdū eſt ut nō ꝓpria uoluntate deprauatus ſed malus a bono deo creatus putet̄. Alioqn nō ab initio cecidiſſe diceret̄: neqꝫ enim cecidit ſi talis eſt factus. ¶ Item dicit Aug^9^ ꝙ accepit iuſticiaꝫ ⁊ rōnem anteqꝫ caderet. ergo fuit in iuſticia ⁊ rōne ⁊ ita nō ab initio cecidit ſed poſt initiū ꝯditionis ſue cecidit. ¶ Itē Anſelmus dicit factus uoluit beatitudinē ⁊ pſeuerare in ea ſꝫ nō ꝓualuit. ¶ Itē dicūt quidā ſcti ꝙ ſecūdo die ceciderūt angeli hn̄tes tres rōnes. quarū ꝑma eſt qꝛ binarius ꝑm^9^ ab vnitate recedit: ⁊ ideo die ſecūdo receſſus fuit a primo monade deo. Secūda rō qꝛ per lucem in gn̄. intelligit̄ angelica natura formata. Et ſimilr̄ per aquas que ſunt ſup firmamētū ſm Aug^m^ in ꝯfeſſionibus. ⁊ ille diuiſe ſunt ſecūdo die ab aquis que ſunt ſub firmamento que ad loca caliginoſa reſederūt. De quibus dicitur in iob. ecce gygantes gemunt ſub aquis ⁊ qui habitant in eis. Tertia rō eſt qꝛ opus ſecūde diei bn̄dictione caret. nō enim dr̄ vidit deus qḋ eēt bonū qḋ. ipſi interꝑtātur dimiſſum ꝓpter ruinā angeloꝝ: vnde etiaꝫ faciunt celebrari miſſas ſecūda die ſiue feria ad honorē ſtantiuꝫ angeloꝝ qui in caſu maloruꝫ fuerunt confirmati. ¶ Sed CONTRA videt̄ ſi per lucem intelligit̄ angelica natura formata per ꝯuerſionē ad deū. tunc per tenebras intelligit̄ angelica natura deformata per obfuſcationem peccati. Cum igit̄ diuiſio lucis a tenebris ſit opus ꝑme diei prima die vident̄ cecidiſſe. ¶ Sol'o dicēdū ꝙ tempus ⁊ momētū caſus indeterminatū eſt. ſed hoc certum eſt ꝙ creatus eſt bonus ⁊ poſtea iniqua uoluntate fact^9^ eſt malus. Et ideo gloſat magiſter in ſentētijs ab initio in ueritate nō ſtetit. i. ſtatim poſt initiū. Poſſet tamē dici ꝙ eſt initiū tēporis ⁊ initiū ſtatus ⁊ initiū creationis angeli ⁊ uerbū dn̄i intelligit̄ de initio ſtatus ⁊ nō de initio tēporis uel creationis angeli. Initiū aūt ſtatus eius fuit ante ꝯfirmationē ⁊ cōplemētum eius in ꝯfirmatiōe ſicut quelibet res impfecta eſt in ſui initio ⁊ pfecta in ſta

ꝗu pleno. Per hoc etiam patet ſolutio ad duas auctoritates Auguſtini inductas. ¶ Notandum tñ ꝙ ſuper hac q̃one ⁊ ſup illa qui fuerũt cadẽtes tangit Augꝰ 4or opiniones in 11° ſup gen̄. ad lr̄am. Quarũ ꝑma eſt ꝙ ab initio ſtatus ſue ꝯditionis a btĩtudine cecidit quã ſi uoluiſſet ꝑcepturus erat. Secũda eſt ꝙ fuerũt quidã angeli inferioris ordinis in hoc mũdo nõ ꝑſcij ſue beatitudinis a quibus ipſe cecidit ceteris poſtea beatificatis. Sꝫ hoc dicit ꝙ ꝓbari nõ põt ⁊ ꝓpterea a poſteris eſt illud abrogatũ. Tertia eſt ꝙ de ſupioribus exñs caſum ſuũ nõ preſciuit nec illi ſuã btĩtudinẽ. ¶ Sed tũc querẽdũ eſt meritũ qđ deus inter ſuos angelos ante peccatuꝫ diſtinxit ut quoſdã faceret futuroꝝ ꝑſcios: quoſdã autẽ nõ. qđ q꞉ rõnabilr̄ inueniri nõ põt etiaꝫ hec opinio a poſteris eſt excluſa. Et ſup hoc ſunt hec uerba Auguſtini. Nũc ſufficiat iſta cõplexio. aut ab initio cõditionis ſue diabolũ a beatitudie quã ſi uoluiſſet ꝑcepturus erat impia ſupbia cecidiſſe. aut alios eſſe angelos inferioris miniſterij in hoc mũdo inter quos ſm eoꝝ quãdã nõ ꝑſciẽtiam beatitudinẽ vixerat. aut aliquoꝝ ſocietateꝫ cum ſibi ſubditis angelis ſuis tanq̃ꝫ archãgelus cecidit per ſupbam ĩpietatem. Si hoc nullo mõ aſſeri põt qđ mirũ ſi põt aut tote rõnem requirendã queadmodũ ſancti angeli ſi inter illos pariter aliqñ cum ſuis angelis vixerunt nõ tñ habuerũt etiaꝫ ipſi certã ꝑſcientiã ꝑpetue felicitatis ſue ſꝫ eam poſt caſum eius ꝑceperũt. aut quo merito ante peccatũ ſuũ diabolus cũ ſocijs ſuis a ceteris angelis diſcretus fuerit ut ipſe ſui caſus futuri eſſet ignarus dum tñ ⁊ peccatores angelos minime dubitemus eſſe detruſos tanq̃ꝫ in carcerẽ caliginis huius aeree cõtra terras iſtas ſm aplicam fidẽ in iudicio puniẽdos ſeruari ⁊ illa ſupna beatitudine ſanctoꝝ angeloꝝ nõ eſſe increatã vitam eternã nec nobis ſm dei miſicordiã ⁊ grãm ⁊ fideliſſimã pollicitationẽ incertã futurã cũ fuerimus ⁊ eis poſt reſurrectionẽ ⁊ iſtoꝝ mutationẽ corpoꝝ copulati.

¶ In quid cecidit diabolus.

d Einde queritur in qđ cecidit.

Et querunt̃ tria. Quoꝝ primum eſt. ſ. in qđ quo ad culpã. ⁊ in qđ quo ad penã. ⁊ in qđ quo ad locũ. ¶ Circa ꝑm querunt̃ 4or. Quoꝝ ꝑm eſt Utrũ in ipſo peccato adhuc perſeueret. 2m Utrum omni motu ſuo peccet. 3m Utrum culpa ſua ſecum aliqđ virtutis cõpatiat̃. 4m ⁊ ultim que ſit cauſa obſtinatiõis ⁊ ꝯfirmatiõis eiꝰ in malo. ¶ Arꝰ 11ꝰ

a D primum proceditur ſic.

in pſalo di. Supbia eoꝝ qui ceciderũt aſcendit ſemp. ergo videt̃ ꝙ cõtinue ꝑdurent in peccato primo. ¶ Itẽ glo. ſup illud quartidecimi cap̃ Yſaie. quõ cecidiſti lucifer. Lucifer maior alijs diabolus ĩ exordio creatus eſt uel inter angelos glorioſus: ſed corruit ſm illud Uidebam ſathanã ſicut fulgur de celo cadentẽ. qui ꝑus cogitabat aſcẽdam in celuꝫ ſup aſtra celi exaltabo ſoliuꝫ meũ. ſ. ad ſoliũ dei. Idem quoqꝫ poſt lapſuꝫ arrogabat ſibi: vnde ⁊ gloriat̃ aſcẽdere ſup angelos in celũ uel ſup nubes corda. ſ. electoꝝ ⁊ ſedere in monte teſtamẽti in eccleſia ⁊ in lateribus aqlonis in frigidis. Ex hoc accipit̃ ꝙ adhuc vult eſſe equalis deo ⁊ ſic adhuc perſeuerat in peccato. ¶ Itẽ dicit Augꝰ in pluribꝰ locis vnde ⁊ ſimilitudineꝫ ſue uoluntatis ꝑſuaſit eue dicens. Eritis ſicut dij. Et nitit̃ hẽre ut dicit Augꝰ aplos ꝓphetas martyres ⁊ ceteros ordines eccleſiaſticos ſicut dominus. ¶ Sed CONTRA ſecunda canonica petri 2° ſup illud ỽbũ Angeli fortitudine cum ſint maiores. dicit glo. Ibi cruciabunt̃ iniqui ubi angeli mali qui prius contra deum ſupbi erãt ⁊ ĩpuniti ſunt iam nõ portãt ſed potiꝰ abijciũt iudiciũ ſupbiẽdi cõtra deũ qđ eſt execrabile aduerſum ſeipſos qui pro illo grauiter puniunt̃ ⁊ territi magnitudinẽ penarũ iam ab illo iudicio ꝓſumptionis deſiſtunt. ¶ Solꝰ diſtiguẽdũ eſt in appetitu demonis ſm id ex quo ꝓcedit ⁊ ſm obiectũ eius. ꝓcedit eniꝫ ex iniqua uoluntate ⁊ ad altitudinẽ dei accipiẽdã ſm ptãtem. Et primo mõ duplr̄ ꝯſiderat̃. ſ. in cõparatione ad naturã ⁊ ſic remorſus inuenit̃ in natura cõtra appetitũ ⁊ uoluntatẽ. Et quo ad hoc deſiſtũt ab iniqua uolũtate ⁊ hoc eſt ſm quid tm̃. Si aũt cõparat̃ ad iniquã uoluntatẽ que rõnẽ nãlem vincit ſimplr̄ in demone ⁊ trahit ad actum tunc adhuc idem uſurpat ſibi nõ tñ in eodẽ ſed in ſimili ut. ſ. hẽat in malis ut deus in bonis poteſtatem. Si ỽo cõparat̃ uoluntas ad obiectũ iteruꝫ duplr̄ attẽdit̃. uoluntatis enim obiectũ eſt ipm̃ uolitũ ⁊ hoc põt intelligi cõiectuꝫ culpe tm̃ uel coniectũ pene per culpã. Et ſi ꝑ° modo ſic nõ deſiſtũt ab iniqua uoluntate. Si ſcđo mõ q꞉ diſplicet omne decoꝝ: decoꝝ aũt eſt pena cum culpa. decor eniꝫ iuſticie claret in culpa punita ideo ſic deſiſtũt. Item alia rõne q꞉ intollerabilẽ penã horret natura bona ⁊ ideo in cõparatione ad penã deſiſtũt a culpa. Et ſic intelligitur glo. Ex hijs patet ſolꝰ ad totũ. ¶ Articulus 12°.

s Ecundo queritur An oĩ motu ſuo peccet malus angelus.

Et videt̃ ꝙ ſic Dicit̃ in glo. ſup eplam ad corin. ꝑ°. ꝙ diabolus oĩa male agit ergo videt̃ ꝙ omni motu ſuo peccet. ¶ Item dicit Augꝰ ꝙ tota vita infideliũ peccatuꝫ eſt: ſed diabolus peior eſt infidelibus ergo etiam tota vita eius peccatuꝫ eſt ⁊ multo magis. Item videt̃ hoc ſonare nomen ꝯfirmationis in malo. qđ enim ꝯfirmatũ eſt in aliquo indeclinabile eſt ab illo. ſed diabolus ꝯfirmatus eſt in malo ergo inflexibilis eſt a malo ⁊ ita nõ facit niſi malũ ergo omni actu ſuo peccat. Item per oppoſitũ ſe hñt vita boni angeli ⁊ vita mali. ſed vita boni angeli tota refert̃ ad gliam dei. ergo vita mali angeli tota eſt cõtraria glorie dei ⁊ ita tota erit peccatũ. ¶ Solꝰ motus diaboli duplices ſunt ſm duplices potẽtias a quibus egrediunt̃. ſunt enim in ipſo potẽtie nãles de quibus dicit Dionyſiꝰ ꝙ data illis nãlia bona nequaq̃ꝫ eſſe mutata dicimꝰ. ⁊ ſunt potẽtie deliberatiue in ipſo ⁊ rõnales. motus igitur qui egrediunt̃ a potẽtijs deliberatiuis ⁊ rõnalibus oẽs mali ſunt. ſed qui egrediunt̃ a potentijs nãlibus duplr̄ pñt conſiderari. ſ. in ſe ⁊ ſic neqꝫ boni neqꝫ mali ſunt bonitate virtutis uel malicia vitij. aut in quãtũ per intẽtionem deliberanteꝫ informant̃ ⁊ ſic mali ſunt: q꞉ ⁊ ſi qñqꝫ iuſti ſunt in eo ꝙ a ptãte dei ordinant̃ que ſemp iuſta eſt: ut dicit Gregoꝰ. tñ ꝓpter intẽtionẽ malã mali ſunt q꞉ motꝰ ĩtelligẽtie ꝑcipue informant̃ ex fine intẽto ⁊ denoĩant̃. ¶ Ad primũ aũt dicẽdũ ꝙ glo. intelligit̃ quãtũ ad intẽtionẽ diaboli. ¶ Ad 2m dicẽduꝫ ꝙ auctoritas Auguſtini ſic intelligit̃ ꝙ tota vita ĩfideliũ eſt peccatũ hoc eſt in peccato eſt q꞉ nullũ peccatũ ſiue modicũ ſiue grande remittit̃ eis cum nõ hẽant grãm per quã omne peccatum remittit̃: nõ aũt ſic ĩtelligit̃ ꝙ quolibet motu ſuo peccẽt. ¶ Ad 3m dicẽdum ꝙ ꝯfirmatio nõ mutauit naturã ſed intẽtionẽ. ¶ Ad ultm dicẽdũ ꝙ ſilr̄ per oppoſituꝫ eſt in angelo bono motus enim quidã ſunt in ipſo a potẽtijs nãlibus ſicut viuere intelligere ⁊ huiuſmodi qui ĩdifferẽtes ſunt ſi in ſe cõſiderent̃: ſed per intẽtionẽ ad gliam dei referuntur. ¶ Articulus 13°.

t Ertio queritur Utruꝫ culpa ſua ſecum aliqđ virtutis cõpatiatur.

Et videtur ꝙ ſic: q꞉ dicit Dioꝰ in de diuinis noibꝰ cap° 4°. ꝙ nihil uliter eſt bono priuatũ ſed aliqđ ſm oẽm moduꝫ bono priuatũ eſt nuſq̃ꝫ nullo mõ. neqꝫ erat. neqꝫ eſt. neqꝫ erit. neqꝫ eſſe põt. ergo videt̃ ꝙ culpa demonis aliqđ virtutis habet admixtuꝫ. Si forte dicat̃ ꝙ Dioꝰ loquit̃ ibi de bono nature. ¶ Cõtra ſic ſequit̃ in lr̄a ſicut impudicus q̃uis priuatus eſt bono ſm irrationalẽ cõcupiſcentiam

in hoc quidē neqꝫ eſt neqꝫ exñtia cōcupiſcit. ꝑticipat aūt bono ƀm ipſam vnitionis ⁊ amicitie obſcurā reſonātiā. Ex hoc etiam patet ꝙ ipſe bonū hoc qꝺ eſt admixtū malo nō ponit in natura oꝑantis tm̄ ſed etiā in ipa actione ipſius ⁊ uoluntate. ¶ Item Dionyſiꝰ ibidem furor quidē participat bono ƀm ipſum moueri ⁊ deſiderari apparētia mala ad apparens pulchrum redigere ⁊ conuertere. Ex hoc iterum accipitur ꝙ in ipo furore bonum eſt. ¶ Item Dionyſius ibidem. Peſſimā vitaꝫ deſiderās ⁊ optimā ipſi apparētē ƀm ipm̄ deſiderare ⁊ ad optimā vitā reſpicere ꝑticipat bonū. Ex hoc habet ꝙ etiā quantum ad intētionē bonū videt admixtū. Si forte dicat ꝙ hoc intelligit de hoibus qui non ſunt ꝯfirmati in malo quoꝝ deſideria ſunt ad bonū cōmutabilia que imaginē hn̄t ſūmi boni ⁊ nō de dān̄atis. ¶ Cōtra dicit Dioꝰ ibidē. Si oīno bonū auferas neqꝫ ſuba erit neqꝫ vita neqꝫ deſideriū neqꝫ motus neqꝫ aliud nihil. cuꝫ igit in demonibus ſint deſideria ⁊ motus aliqd boni videt imixtuꝫ oꝑationibus eoꝝ. ¶ Itē Dioꝰ infra in eodem capº data demonibꝰ angelica dona nequaꝗ̄ ipſa mutata eſſe dicimus ſed ſunt integra ⁊ ſplendidiſſima ꝗ̄uis ipſi non vident candentes ipſorum boni inſpectiuas virtutes. Ex hoc accipit ꝙ nālia demonū integra ſunt ⁊ etiam ſplendent per aliqꝺ additū nālibus ⁊ hoc nō eſt niſi habitus ergo videt ꝙ hn̄t aliqd virtutis etiam in habitu. Itē peccatū nō tollit virtutes politicas: multi enim etiā infideles virtutes politicas habuerunt. Cum igitur in demone ſuper opus dei nihil ſit niſi culpa ⁊ illa non ſit cōtraria virtuti politice videtur ꝙ virtutes politicas pn̄t hēre demones. ¶ Itē exꝑſſe dicit iacobus ꝙ demones credunt ⁊ cōtremiſcūt ergo demones hn̄t fidē informē ⁊ fides informis eſt aliqd virtutis ergo demones hn̄t aliqd virtutis. ¶ Itē in euāgelio legit ꝙ obediuerūt chriſto precipiēti: ⁊ obediētia etiam informis eſt aliud virtutis ergo demones hn̄t aliqd virtutis. ¶ Solꝰ dicēdum ꝙ demones nihil hn̄t virtutis nec informis nec formate. informis enim virtus hēt actum laudabilē ƀm ordinem ad felicitatē politicā de qua locuti ſunt phi. formata vō hēt actum gratū deo qui ordinat ad felicitatē eternaꝫ de qua loquunt ſancti. Unde cū demones neutrius felicitatis ſunt ꝑceptibiles nō hēbunt virtutē neqꝫ formatam neqꝫ informē. ¶ Ad id aūt qꝺ obijcit de Dionyſio dicēdum ꝙ ipſe loquit de illo bono qꝺ cōuertit cuꝫ ente. Sicut enim dicit Augꝰ ⁊ Boeꝰ in libro de hebdomadibus. vnūqꝺqꝫ in eo qꝺ eſt bonū eſt ⁊ hoc quidē bonuꝫ nō ſemꝑ eſt potētia ad virtutē q: nō oīa ſunt ſuſceptibilia virtutis. Sed intelligētia ⁊ actus eius pōt eſſe vtutis ſubiectū: ſed aliter ⁊ aliter. Nā ipſa itelligentia pōt eſſe ſubiectū virtutis ſicut ſuba cōpoſita ſubſtat accidēti: ſed actus eius uoluntarij ⁊ affectiones pn̄t eſſe ſubiecta virtutis ſicut potētia perfectibilis per formam. Et inde eſt qꝺ dicūt Augꝰ ⁊ Boeꝰ ⁊ Bernꝰ. ꝙ quatuor affectiones ſemina ſunt virtutum ⁊ vitioꝝ. vnde deſideriū ſuba eſt actus ſiue affectionis circa quā pōt eſſe ꝑfectio virtutis uel priuatio que eſt vitiū: ⁊ ideo cuꝫ actus ille ƀm quem motꝰ animi attingit ens hēat exñtiam ƀm hoc ipm̄ attingit etiam bonuꝫ qꝺ cum ente ꝯuertit. Et rō huius boni nō eſt alia ƀm Boem̄ niſi q: eſt a bono ſicut omne ens eſt ab ente p̄mo. Et cum primū ens nō ſit tm̄ ens ſꝫ etiā bonū ita oportet effectū eius etiā eſſe bonū: q: boni eſt bona cōducere ſicut dicit Dioꝰ. Cum aūt hoc ens ƀm ꝙ in actu aīe uel affectione accipit nō ſupponat niſi ſbam potētie in actu in qua pōt equalr̄ eſſe rō virtutis ⁊ vitij: patet ꝙ nihil ſupponit de eſſe virtutis ⁊ de tali bono ad ſubam huius potētie dicit in ipſo ſpū itellectuali ⁊ affectione ⁊ actu eius loquitur Dioꝰ in oibus auctoritatibꝰ inductis. Et per hoc patet hoc qꝺ ſequitur ubi dicit ꝙ ſi aliqd eſſet bono ulr̄iter ꝓuatū ipm̄ nec eſſet nec ſubſiſtere poſſet. ¶ Ad hoc aūt qꝺ obijcit de fide demonuꝫ dicendum ꝙ eſt fides ex ſcīa. ⁊ eſt fides ex illuminatione prime ueritatis. ⁊ p̄ma credulitas habet neceſſitatē. ſecūda vō libtatē uolūtatis. vnde Augꝰ. Cetera pōt homo uolens: credere nō pōt niſi uolens. Prima aūt fides nō eſt laudabilis ⁊ hec eſt demonū. ſcꝺa vō laudabilis eſt etiaꝫ ſi informis ſit ⁊ hanc nō hn̄t demones. Si vō obijcit qꝺ Gregoꝰ dicit ꝙ timor ſeruilis naſcit ex fide informi. vnde cum dicat iacobus demones credūt ⁊ contremiſcunt ⁊ ſic inuat demones hēre timorē ex credulitate ſua videt ꝙ demones hēant fidē informē. ¶ Dicēdum ꝙ timor ſeruilis facit deſiſtere ab actu peccati lꝫ nō a uolūtate. Unde Gregoꝰ dicit ꝙ in timore ſeruili viuit peccandi uoluntas ⁊ ſequeret opus ſi ſparet ipunitas. Cū igit in demonibus nō ſit retractio ab actu peccati patet ꝙ nō hn̄t timorē ſeruilē qui dicit donuꝫ ſpūs ſancti. ſed cōtremiſcūt ex timore nāli qui orit ex ſcīa iuſticie dei ꝑ quā infligunt eis pene. ¶ Si vō iterum obijciat ꝙ ita pn̄t demones hēre fidē ſicut ſpem. ꝙ enim hēant ſpem habet Job 14º ubi dicit dn̄s. ecce ſpes eius fruſtrabit loquens de uehemoth. ¶ Ad hoc dicēdū ꝙ nec ſpeꝫ habent informē. Dicit enim ſpes dupr̄ ⁊ ƀm vnum modū eſt vna via de quatuor affectionibus nālibus quas tangit Boeꝰ in de ꝯſolatione phīe. ƀm aliū modū eſt virtꝰ informis uel formata ⁊ p̄mo mō ineſt demonibus. ſcꝺo mō nō. ¶ Si vō querit reſpectu cuius boni ſit illa ſpes Dicēdum ꝙ eſt reſpectu boni appetētis ſibi. ſ. ſubuerſionis ſanctoꝝ ſperat enim diabolus ꝙ iordanis influat in os eius. Dicūt tm̄ quidā ꝙ ex reſpectu alleuiationis pene in die iudicij ⁊ illa fruſtrabit q: pena eius nō alleuiabit ſed grauabit. ¶ Ad ultm̄ dicēdū ꝙ demones nō habent virtutē obediētie nec habuerūt ſed ex coactiōe implebant p̄ceptū. obediētia enim de ſua rōne ponit uolūtatē implendi p̄ceptū quā uolūtatē nō hn̄t demones ſed cogunt qn̄qꝫ ad multa per ꝑtātes. ¶ Articulus 14º.

Quarto queritur que ſit cauſa obſtinationis ⁊ cōfirmationis eius in malū. Hec eniꝫ cauſa aut eſt ex parte dei. aut ex ꝑte demonis. ſed nō videt ex parte dei eē: q: dicit Dioꝰ ꝙ optimi eſt optima ꝯducere. ſed cōfirmatio in malo de peſſimis eſt ergo optimū nō cōducit ad ipſam. ¶ Item dicit Augꝰ ꝙ ſapiētis nō eſt facere aliqd quo opus ſuū fiat deterius ſed ex confirmatione in malo opus fit in ſtatu peſſimo ergo hoc nō eſt facere ſapiētis. ¶ Iteꝫ in naturis cauſa faciēs aliqd corroborata eſt etiā cauſa ꝯfirmationis eiuſdem: ſicut equalitas humoꝝ facit ſanitatē ⁊ equalitas humoꝝ facit ꝑmanere ſanitatē. cum igit in demone cauſa faciēs malū nō fuerit niſi uoluntas eadē uoluntas videtur cauſa obſtinatiōis ⁊ ꝯfirmationis in malo. ¶ Sed CONTRA dicit Anſelmus in libro de caſu diaboli. ꝙ illi angeli qui maluerūt illud plus qꝺ nondum illis deus dare uolebat ꝗ̄ ſtare in iuſticia in qua facti erant eadem iuſticia iudicante ⁊ illud ꝓpter qꝺ ꝯtēpſerūt nequaꝗ̄ obtinuerūt ⁊ qꝺ tenebāt bonum amiſerunt. Sic ergo diſtincti ſunt angeli ut inherētes iuſticie nullū bonum uelle pn̄t quo nō gaudeāt ⁊ deſerētes illā nullum uelle quo nō careāt. Ex hoc videt ꝙ ꝯfirmatio eorū in malo ſit ex iuſticia dei ⁊ ita videt eē a deo. ¶ Solutio dicēdum ꝙ ꝓpria cauſa ꝯfirmatiōis eoꝝ in malo eſt uoluntas eoꝝ q: rō eoꝝ ſic creata eſt qꝺ eſt boni ⁊ mali propter bonū eligēdū ⁊ ꝓpter ſummū bonū acquirēdum. vnde cum acqrit illud non amplius eſt boni ⁊ mali ſed ſtat in illo ⁊ ſic eſt in deflexu ab illo. ⁊ ideo diſtinguēdū eſt ut alibi diximus in qōne de ꝯfirmatione angeloruꝫ ſtantiū. ſ. ꝙ eſt differentia inter uoluntatē que eſt in via ⁊ illā que eſt in termino vie: q: uoluntas que eſt in via pōt uelle bonū ⁊ malū ⁊ ſic declinat qn̄qꝫ in peccatuꝫ tm̄ nō ꝯfirmat ſic in illo ut nihil amplius uelit ꝗ̄ peccatum ⁊ illa que eſt in termino vie nihil amplius vult ꝗ̄ pecca

tum ⁊ hoc ipſum eſt ei cauſa cōfirmationis in peccato. ¶ Si aūt querit̃ utrū poſſit uelle amplius aliquid ꝗ̄ peccatū. dicimus ꝙ eſt poſſe ex ſubā potētie. ⁊ eſt poſſe ex habitu. ⁊ ſm̄ primū modū pōt amplius aliqd uelle: ſed hoc poſſe tm̄ eſt in potētia ⁊ nūꝗ̄ in actu. ſm̄ alterū modū nihil pōt amplius uelle. ¶ Ad auctoritatē Anſelmi dicēdū ꝙ iudiciū dei eſt de abſtractiōe grē ad quā ſequit̃ obſtīatio in malo: ſed tñ nō cauſat̃ ab ipſa ſed ex ꝓpria uoluntate. ¶ Articulus 15°.

d **Deinde queritur** in quid cecidit quo ad penā. Et q: de penis exteriorib' in qōnibus de inferno diſputatū eſt ⁊ ſimilr̄ de pena uermis. Ulterius eſt querēdū tñ de quodā uerbo Dionyſij in 4° cap° de diuinis noībus ſic dicit ꝙ eſt in demonibus furor ⁊ irrōnalis demens ꝯcupiſcētia fantaſia ꝑterua. Unde querit̃ quid ſit furor irrōnalis in demonib'. Aut enim dicit̃ irrōnalis a ꝓuatione potētie rōnalis. aut a ꝓuatione habitus. aut actus. nō ꝓmo mō q: nālia nō amiſerūt per peccatū ut dicit Dio' ibidē. Similr̄ nec 2° mō. q: ille habitus aut eſſet acqſitus aut in creatione datus. aut infuſus per grām. ⁊ ꝯſtat ꝙ nō acqſitus q: angeli nō hn̄t habitus acqſitos per ſtudiū. nec infuſus ꝑ grāz q: ſic uel eſſet donū uel virtus uel fructus ſpūs. donū ſicut ſapiētia intellectus ꝯſiliū ⁊ ſcia: q: iſta ſunt dona que ſunt in rōne virtutis ſicut prudētia iuſticia uel fides. ille enim virtutes ſunt in rōne fructus ſm̄ ꝙ fides que inuiſibiliū certitudo eſt ut dicit Ambro' ponit̃ fructus ſpūs 5° ad galathas. quoꝝ nullū eſt in demonib'. Si ꝟo ꝑuet̃ ibi habitus in creatione datus ille erit habit' per quē cognoſcūt res huius mūdi: ⁊ ideo demones iam amplius nō hērent cognitionē qḋ falſum eſt ergo non priuat̃ ibi habitus rationis. Si ꝟo ꝑuet̃ ibi actus aut ꝓuabit̃ act' qui eſt rōnis cōceptio quo cōcipit id in qḋ iſurgit furor ⁊ hoc nō videt̃ q: furor nō pōt eē niſi in aliqḋ ꝓcōceptū nō enim ſurgit motus aliqs deſiderij uel ire niſi poſt cōceptū notiuū uel delectabile. aut ꝓuat̃ actus qui eſt deliberatio: ⁊ hoc iterū nō videt̃ q: demones etiā poſt deliberationē iraſcunt̃ ⁊ exagitant̃ furore: ⁊ ita videt̃ ꝙ nō ſit malū demonis furor irrōnalis. ¶ Preterea furor ſm̄ ſenſibilē ꝑtē ineſt aie: cū igit̃ ps ſēſibilis nō iſit demonib' videt̃ ꝙ furor nō iſit in eis. ¶ Preterea dic̄ Greg' ꝙ furor eſt feruēs ira. Et phs dic̄ ꝙ ira eſt accēſio ſanguis circa cor. ḡ videt̃ ꝙ furor eēt ira nō ſūt i nō hn̄tib' ſāguinē ſed demones nō hn̄t ſāguinē ḡ nō hn̄t irā uel furorē. ¶ Preterea querit̃ de hoc qḋ dicit demēs ꝯcupiſcētia demētia enim accidit ex corruptiōe mētis. corruptio aūt mētis nō eſt ſm̄ ſe cuꝫ nō hēat cōtrariū ſed ex corruptione ſubiecti qḋ eſt ex ꝯtrarijs ut in hoie. ⁊ cum tale ſubiectum mētis nō ſit in demone videt̃ ꝙ ipē nō ſit ſuſceptibilis demētie. ¶ Itē querit̃ de hoc ꝙ dicit fantaſia ꝑterua. q: cum fantaſia ſit pars ſenſibilis aie nō videt̃ fantaſia ineſſe demonib'. ¶ Preterea fantaſia eſt ꝟtus operans in organo corporis determinato ⁊ cū virtutes demonū nō ſint affixe corpori videt̃ ꝙ nō hēant fantaſiaꝫ. Item dicit Dio' ꝙ malū demonis eſt cōtra deiformē intellectū eſſe. ⁊ malū aie ꝯtra rōnem eē. ⁊ ita videt̃ ꝙ malum eius ſit eē cōtra fantaſiā rectā. ¶ Preterea ꝑteruitas eſt ꝯtētio ꝯtra ueritatē nō reducibilis ad rōnē rectā. demones aūt cum credāt ueritatē ex creata ſcia ⁊ cōtremiſcāt nō vident̃ cōtra ueritatē ꝑteruire ⁊ nō videt̃ eis ineſſe fantaſia ꝑterua. ¶ Solō dicēdū ꝙ de oībus penis demonū intelligēdū eſt ſicut de penis dānatorū de quibus habitū eſt in qōne de penis inferni excepto hoc ſolo ꝙ eſt pena illa que dicit̃ ꝑuerſitas viriū demonis ⁊ aie in cōparatione ad actū ⁊ obiectū ſm̄ rectā rōnē. ſm̄ hoc enim malū aie eſt cōtra rōnē ⁊ malū demonis ꝯtra intellectū. ¶ Et differūt rō ⁊ intellectus: q: rō eſt a quo ſumit̃ dr̄ia aie rōnalis. intellectus aūt a quo ſumit̃ differētia intelligētie que eſt angelus uel demon. Et Yſaac ſm̄ hoc diſtinguit inter rōnem ⁊ intellectū. q: rō dicitur potētia inqſitiua ueri diſcurrēs de vno in alterū ſicut de cauſa in cauſatū. Intellectus aūt eſt inſpectiuus ueri in ſe uel ex hijs que apud ſe hēt: ⁊ ideo dicit Yſaac ꝙ ratio creat̃ in vmbra intelligētie. intellectus igit̃ demonū put hic ſumit̃ in cōmuni pro natura itellectuali diuidit̃ per tres vires ſm̄ cōparationē ad tria obiecta. ſ. ad uerum ⁊ delectabile ⁊ arduū. ⁊ in cōparatiōe ad iſta tria ſunt iſte tres vires intellectus ⁊ uoluntas ⁊ animus. uel ſm̄ alios intellectus cōcupiſcibilis ⁊ iraſcibilis. Sed ſm̄ Damaſcenū cōcupiſcibilis ⁊ iraſcibilis nō ſunt niſi ꝑtes ſenſibilis aie. vnde loco cōcupiſcibilis in intellectuali natura eſt uoluntas. ⁊ loco iraſcibilis animus ſm̄ ꝙ aioſitatē animi habitū ꝯſueuimus appellare. Peruerſitas aūt viriū ad hec tria dicit̃ in diabolo. Furor irrōnalis ⁊ demēs cōcupiſcētia ⁊ fantaſia ꝑterua. ¶ Ad ꝓm ergo dicēdum ꝙ ꝓuat̃ ibi actus rōnis ſm̄ regimē recte rōnis. lꝫ enim demō actu rōcinat̃ nō tñ deducit rōcinationē ſm̄ rectā rōnem ſed ſm̄ obliquationē ab illa. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ furor ſm̄ aliā rōnem ſumit̃ in intellectuali natura ⁊ ſm̄ aliā in ſenſibili. in ſenſibili enim inſurgit primo iraſcibilis cōtra id qḋ ſimplr̄ eſt arduū uel apparens: ⁊ ꝯſequēter ex obediētia corporis ad aiā ſpūs dirigunt̃ ad ſupiora qui ſecū trahūt ſanguinē ad cor ⁊ ad oculos ⁊ ad faciē. In itellectuali aūt natura furor nō eſt niſi ꝯfirmatio aiōſitatis in id qḋ eſt ſimplr̄ arduū uel apparens. Ex hoc etiā patet ſolō ad ſequēs. ¶ Ad id qḋ de demētia obijcit̃ dicēdū ꝙ demētia duob' modis fit. ſ. ex corruptione organi ⁊ ſic fit in hoibus. ⁊ ex cōfirmatione mali habitus ⁊ ſic eſt in demonibus ⁊ dānatis. ¶ Ad id qḋ obijcit̃ de fantaſia dicēdū ꝙ fantaſia in greco ideꝫ eſt ꝙ apparentia in latino: ⁊ ideo multiplr̄ dr̄ fantaſia ſicut apparētia. eſt enim apparētia ſm̄ ſenſibilē aiam per imagines corpoꝝ. ⁊ eſt apparētia ſm̄ intellectū per ſpēs reruꝫ ⁊ talis bene eſt in demonibus. ¶ Si aūt querit̃ quare tunc fantaſia dicit̃ intellectus demonū ⁊ nō intellectus bonoꝝ angeloꝝ. dicēdū ꝙ quilibet intellectus illuſtrat̃ ex hoc ꝙ ꝯiungit̃ ſupiori. Intellectus eniꝫ hois accipit illuſtrationē ab intellectu angeli. ⁊ intellect' angeli ab illuminatione intellect' diuini. q: igit̃ intellect' demonuꝫ per peccatū defluxit ab illuminatione intellect' dei dicitur fantaſia ꝑpter obſcuritatem ꝯnatam ex defluxu tali. ¶ Ad id qḋ obijcit̃ de ꝑteruitate. dicēdū ꝙ demō qdē credit ueritatē ſed indignat̃ ad ipſam ⁊ quātū pōt ex indignatione reſiſtit ⁊ illa reſiſtētia dicit̃ ꝑteruitas. ꝑpter qḋ etiā dicit dn̄s in euāgelio Joānis 8° cap°. ꝙ diabolus eſt mēdax ⁊ pater eius mēdacij: q: ꝓmo genuit mēdaciū per ꝯuerſionē ab incōmutabili ueritate. ¶ Artic'ls 16°.

d **Deinde queritur** in quid cecidit quo ad locū. Et videt̃ ꝙ in infernū. q: dicit Petrus ꝙ rudētibus inferni detracti ſunt. Rudētes aūt inferni ſunt rudētes trahētes in infernū ⁊ ita ceciderūt in infernū. ¶ Item locus penarū eternarū īfernus eſt cum igit̃ demones in penas eternas ceciderūt videtur etiam ꝙ in locū penarū fuerit caſus eoꝝ. ¶ Itē ſumme ſupbie ſm̄ iuſticiam debet̃ locus imus. imus aūt locus eſt infernus ergo ceciderūt in infernū. ¶ Sed CONTRA dicūt ſancti ꝙ in hoc caliginoſo aere habitāt cū hoibus hic aūt nō eſt infernus ergo in īfernū nō ceciderunt. Item in apochalipſi 12° cap° dicit̃ ꝓiectus eſt draco magnus ⁊ ſerpēs antiquus. ubi notat̃ ꝙ diabolus ⁊ ſathanas proiectus eſt in terrā ⁊ angeli eius cum eo miſſi ſunt. Item infra. ve terre ⁊ mari quia deſcendit diabolus ad eos hn̄s irā magnā. ergo videt̃ ꝙ locus in queꝫ ceciderūt fuit terra. ¶ Preterea videt̃ ꝙ alius fuit loc' eius ante paſſionē ⁊ poſt paſſionem. ⁊ in die iudicij erit alius iterū q: dicit̃ apochalipſis 12° cap°. ꝙ angelus qui

hēbat clauē abyſſi ⁊ cathenā magnā: apphēdit draconē ſerpētem antiquum qui eſt diabolus ⁊ ſathanas ⁊ ligauit eum per annos mille ⁊ miſit eū in abyſſum ⁊ clauſit ⁊ ſignauit ſup eum. ¶ Et infra dicit ꝙ cū ꝯſumpti uel cōſumati fuerint mille anni ſoluet ſathanas de carcere ſuo ⁊ exibit ⁊ ſeducet gētes que ſunt ſup quatuor angulos terre goth ⁊ magoth. ¶ Et ex hoc accipit ꝙ añ paſſionē fuit in terra cum hoibus ⁊ per totū tēpus grē uſq ad tēpus antichriſti qd per mille annos deſignat ſit ligatus ⁊ iterū tpe antichriſti ſoluet ⁊ futurus ſit iterū in mūdo. ¶ Solō dicēdū ꝙ dupl locus in quē ceciderunt angeli. ſ. qui ſm debitū culpe eſt trinus caſus eorū ⁊ ille eſt infimus. ⁊ ille qui ſm ordinationē culpe eſt trinus caſus ⁊ ille eſt hic caliginoſus aer qui eſt circa nos lʒ enim culpa demonū ⁊ caſus mala ſint tamē ſapiētia dei de malis etiam bona eliciēs ordinat ea ad pfectū hoiū per exercitiū tētationū. ⁊ ille caliginoſus aer etiam dicit inferius ſicut dicit glo. ſup 2am epl'am Petri 2o cap°. q̄zuis hūc iferiorē aerē quaſi carcerē acceperint qui quātū ad celum infernus dicit: reſtat adhuc pena ultimi iudicij q: paratus eſt ignis diabolo ⁊ angelis eius. nō enim permittit eos dñs ꝯſumi ſed ꝯſeruat ut grauius puniant cū ſuis mēbris. Et per hoc patet ſolutio ad pm. ¶ Ad 2m dicendum ꝙ nō illa tenet quātū ad locū qui eſt ſm debitum culpe ⁊ ſimilr currit tertia rō. ¶ Ad alia aūt que obijciuntur in cōtrariū dicēdū ꝙ locus ille eſt ſm ordinationem caſus ad bonū hoiū tētatorū. ¶ Ad id qd obijcit de apochalipſi dicēdū ꝙ ligatio demonis eſt coartatio ptātis eius per bñficiū redēptionis. ⁊ ſolō eius eſt largitio ptātis ad tētandū. ¶ Quidā tñ dicūt ꝙ lucifer princeps demonū in abyſſum inferni per chrīm ligat' ſit ita ꝙ per ſeipm nō pualeat tētare homines ⁊ in tēpore antichriſti ſoluendus.

¶ De ordinibus demonum.

Conſequenter Querit de ordinibus demonū. Et querunt duo ſcilʒ a quo ordo ſit in demonibus. ⁊ quare demones nominantur quibuſdā ordinibus ⁊ quibuſdam non. ¶ Articulus 17°.

Ad primum proceditur ſic.

Dicit Grego' ꝙ vnuſqſq ordo illius rei cēſet noīe quē pleni' accepit in munere. ſed demones nullius rei acceperūt debitū in munere ergo nullius ordinis cēſent uocabulo. ¶ Preterea in inferno nullus eſt ordo ſed ſempitern' horror inhabitat. ſicut dicit Job. ergo nō uident eē in aliquo ordine. ¶ Solō dicēdū ſicut dicit mgr in ſentētijs 2° libro. Ordo pficit a duobus. ſ. a gradu nature qui eſt ut potētia pfectibilis. ⁊ a dono grē qd eſt ut forma pfectiua. In demonib' ergo eſt ordo ſm primā partē ⁊ nō ſm ſecundam. Et ex hoc patet ſolutio ad utrāq obiectionem. ¶ Articulus 18°.

Ad ſecundum pceditur ſic.

Dicunt ſancti ꝙ de quolibet ordine aliqui ceciderūt ergo videt ꝙ a quolibet ordine ſint denoiandi. ſed hoc nō videt q: in ſcriptura nullus inuenit denoiatus a ſeraphin ⁊ nullus a thronis ⁊ nullus a dñationib' ⁊ nullus ab archāgelis. ¶ Itē cum pma hierarchia ſumat ſm ꝯuerſionē in deum ⁊ oēs demones auerſi ſunt a deo videt ꝙ nullus deberet denoiari cherub uel cherubin: ⁊ tñ in ezechiele demō hoc noie appellat. ¶ Itē cum media hierarchia nō diſtinguat penes ꝯuerſionē in deū videt ꝙ aliqui demones poſſint a dñationibus denoiari ⁊ hoc nō inuenit. ¶ Item dñiū maxime cōpetit ſupbie que fuit peccatū demonis ⁊ ita videtur ꝙ a dñationib' debeāt denoiari. ¶ Preterea cū archangeli officiū ſit circa hoies ⁊ demonis exercitium maxime circa hoies videt ꝙ aliqs ab archāgelorū ordine debeat denoiari. ¶ Solō dicimus ꝙ lʒ a quolibet ordine aliq ceciderūt: nō tñ a quolibet ordine demones denoiant: ⁊ hoc contingit pp̄ter priuationem doni a quo ordo denoiatur que priuatio exp̄ſſe in dānatione demonum importat: dānatio enim ex hoc qd eſt ꝯfirmatio in malicia puationē dic charitatis ⁊ ideo nullus a ſeraphin denoiat. ¶ Ex hoc aūt qd dicit auerſionē a deo puatiōē dicit doni thronorū in qbus deus ut in throno glorie requieſcit. ¶ Scia ꝟo q: cōmune donū eſt ⁊ bonis ⁊ malis pōt aliquos ex demonib' denoiare ſicut fit in ezechiele. Item caſus de ſe dicit depſſionē ſub pena. dñatio aūt que in angelis eſt iportat ſuppoſitionē ſup oīa que ſunt ſeruitutis diminuētis dignitatē ut dicit Dio°. Cum igit in euāgelio Joānis 8° dicat chriſtus. qui facit peccatum ſeruus eſt peccati. nō pñt angeli cadētes a dñationibus denoiari. de archāgelis aūt dicēdū ꝙ officiū eorū eſt nūciare ſecreta. ſecreta aūt eorū ſunt que nālī inueſtigatiōe cognoſci nō pñt ⁊ hec ſunt que in ſola regulatiōe uerbi diſcunt. Cum igit demones nō ꝯtēplent in uerbo non pñt a noie archangelorū denoiari. ¶ Si ꝟo querit ubi denoiant ab alijs ordinibus. Dicēdū ꝙ in ezechiele denoiant a cherubin. Et i 14° pe corinth. denoiant a pncipatibus ⁊ ptātibus ⁊ virtutibus. ubi apl'us dicit. Cū euacuauerit oēm principatū ptātē ⁊ virtutē. hoc enī refert glo. ad bonos ⁊ malos angelos. ab angelis aūt denoiantur in 2a corinth. 12°. ubi dic apl'us ne magnitudo reuelationū extollat me datus eſt mihi ſtimulus carnis mee angelus ſathane ut me collaphizet. ¶ Si ꝟo queritur quare ab iſtis ordinibus denoient. Dicēdum ꝙ iſti ordines dicūt officia cōmunia bonis ⁊ malis. Et hoc patet in ſingulis q: pncipatus diſponere ⁊ ptātem coercere ⁊ miracula facē ⁊ nūciare ſunt cōmunia bonis ⁊ malis cum non ſint actus grē gratum facientis. Et per hoc patet ſolutio ad totum.

¶ De tentationibus demonū. Qō vndecima

Conſequenter De exercitio tētationū demonū circa homines. Et querunt 4or. ſcilʒ qd ſit tentatio. quis tētator. ⁊ ſm quam partē anime ⁊ corporis homo tentatur. Et ultimo qui ⁊ quot ſunt modi tentandi. ¶ Articulus pmus.

Ad primum proceditur ſic.

Dic glo. ſup geñ. 22° cap°. ꝙ tētare pro eo ꝙ eſt pbare dicimus. vnde ſcriptū eſt. Tētat uos de' ut ſciat ſi diligatis eū an nō. Uires enim dilectionis ſue homo ignorat niſi expimēto cognoſcat. Ex hoc accipit ꝙ tētatio eſt pbatio alicuius ad acceptionē expimēti ab ipſo. ¶ Sed CONTRA hoc obijcit. Dicit Joā. 3°. ꝙ nō erat chriſto opus ut quis teſtimoniū phibeat de homie ipſe enim nouit quid eſſet in hoie. Cum igitur deus cognoſcat oīa que ſunt in nobis nō oportet ꝙ utatur pbatione ad exceptionē expimēti. ſed deus tētat q: tentauit abrahā ergo tētatio nō videt eſſe pbatio ad acceptionē expimēti. ¶ Si forte dicat ꝙ intelligit de tētatiōe que eſt a diabolo adhuc nō videt eſſe uerū. illa enī que ſunt in nobis aut ſunt nālia aut uoluntaria. Si ſunt naturalia tunc cognoſcit ea nāliter demon. Si aūt uoluntaria tunc aut manifeſtant in aliquo ſigno corporali: aut nō. Et ſi manifeſtant in ſigno corporali tunc iterum cognoſcit ea naturaliter. Si ꝟo ſunt tñ in ſe uolūtaria aut ſunt mala aut bona. Si ſūt mala tūc cognoſcit ea per auerſionem a deo ⁊ per penas. Si ꝟo ſunt bona tunc non pōt ea cognoſcere niſi per reuelationē: ⁊ ita videt ꝙ demō nō utat pbatione ad experiēdū ea que ſunt in nobis. Et cū demon tētet nos nō videt tētatio eſſe pbatio ad acceptionē experimēti. ¶ Item dicit phus ꝙ tentator

nō accipit experimētum niſi ignorātie: ⁊ ita ſi tētatio eſt ꝓbatio ad acceptionē experimēti demon per tētationē nō accipit experimētū nos ſcire uel facere aliqd: ſed tm̄ nos neſcire uel nō facere aliqd. ¶ Preterea tētās ⁊ ꝓbans tm̄ ſmone utunť: ⁊ ita videť ꝙ oīs tētatio nō fit niſi per ſmonē ſicut fuit tētatio ade ⁊ eue. ¶ Solˀo dicendum ꝙ illa diffinitio cōmunis eſt ualde. eſt enim tentatio multipˣ. qn̄qȝ enim tētatio dicit ꝓbatio ad acceptionē experimēti circa ſciam ſpeculatiuā. Et hec eſt dupˣ ſm ꝙ tētator ꝓcedit ex cōmunibus ꝑncipijs ſcie uel ex ꝓprijs vniuſcuiuſqȝ ꝯclˀonis que ſpectat ad ſciam illaȝ. Et ꝑmo mō tētator nō accipit experimētū niſi ignorantie. Cōmunia enīȝ ꝑncipia ſunt qbus ſcitis nō de neceſſitate ſciť ars: ⁊ qbus ignoratis de neceſſitate ignorať. ⁊ ideo cum tētator tētat circa cōmunia ſi tētatus ſcit illa nō propter hoc ſciet artē. ſed ſi ignoret ea neceſſario ignorabit artē. ⁊ hoc eſt qd̄ dicit phūs ꝙ tētator qui imitať dyaleticū qui ꝓcedit ex cōmunibus nō accipit experimentum niſi ignorātie. ille ꝟo qui ꝓcedit ex ꝓprijs conclˀonis accipit experimētū ſcie ⁊ ignorātie q: ꝓpria ſunt imediata ꝑncipia qbus ſcitis ſciunť ꝯclˀones artis ⁊ ignoratis ignorātur. Et hec tētatio diuerſitatē accipit ⁊ diuiſionem ſm diuiſionē ſpecialiū ſciarū circa quarū principia tētatio ꝓcedit: ⁊ iſte due tentationes ſunt ſpeculatiue de quibus loquunť phi ⁊ nō ſunt ad ꝓpoſitū nr̄m. ¶ Eſt item tētatio ꝓbans aliquē penes uoluntatē ⁊ potentias opatiuas. ⁊ hec tētatio eſt inclinatio tētati ad electionem eius qd̄ intēdit tētator ſiue illud bonum ſit ſiue malum. Et ſm hunc modum diabolus tentat hoīes ⁊ etiā angeli boni tētant nobis ꝑſuadere virtutes. ¶ Et eſt etiaȝ tētatio que eſt ad experimētuȝ ꝑtātis in habitu iam prius accepto ſm ꝙ aliqs iam hn̄s ſciam experitur vires ſuas in illa. ⁊ hn̄s virtutē examinat quātū hēat poſſe in virtute illa. ⁊ de hoc dicit eccleſiaſticus qui nō eſt tētatus qualia ſcit. ⁊ talis tētatio eſt etiā organoꝝ nāliuȝ ⁊ inſtrumētoꝝ artificialiū ⁊ aīaliū que hn̄tur in iuuamentū laboris ſm ꝙ tētať manus in virtute tenēdi ⁊ ſecuris in virtute ſcindēdi. Et in euāgelio dicit quidā iuga boum emi qnque ⁊ hēo ꝓbare illa. ¶ Eſt iterū tētatio ꝓbatio per difficilia ad experimētū fidelitatis ⁊ ꝯſtātie. Et ſic dicit eccleſiaſticus ꝙ ſi eſt tibi amicus in tētatione poſſide illū. Et alibi ꝙ in fornace ꝓbať aurū hoīes ꝟo in camino humiliationis. ¶ Eſt item tētatio ꝓbatio dilectionis alicuius qua diligit deū ut ipſe ꝓbationis experimētū de ſua virtute accipiat ⁊ ſic amplius de deo ꝑſumat ⁊ ſic deᵘ tētauit abrahā geñ. 22°. ⁊ thobiā ſic̄ diciť thobie 12°. ubi diciť q: acceptus eras deo neceſſe fuit ut tētatio ꝓbaret te. ¶ Dicēdum ergo ad ꝑmū ꝙ deus tētat ultimo mō tentationis non ut ipſe aliqd in nobis expiať ſed potius ut expiri nos faciat. Et cum diciť ꝙ tētat uos deus ut ſciat utrū diligatis eum. ſenſus eſt ut ſcire uos faciat. ¶ Ad id qd̄ obijciť de demone dicēdū ꝙ demon nihil intēdit expiri qd̄ iam inſit nobis q: ſm hanc tētationis rōnē nō tentat ſicut patet ex ꝑdictis. ¶ Ad id qd̄ obijciť de pho dicēdum ꝙ ipſe loquiť de tētatione primo modo dicta. ¶ Ad ultiᵐ dicēdū ꝙ tētans ꝑma ⁊ ſcd̄a tētatione utiť ſmone tm̄. ſed tētans tertia utiť ſmone ⁊ ope ſm ꝙ magis efficaciter pōt inclinare uoluntatē ad eligēdū id qd̄ ſuadet. tētans ꝟo quarta tētatione qn̄qȝ tm̄ utiť ope ut ſi tētat poſſe in habitu virtutis uel in organo uel iſtrumēto uel in aīali. Qn̄qȝ aūt utiť ſmone uel meditatiōe ut ſi tētat ſe in habitu ſcie ſpeculatiue. Tētans ꝟo qnta tētatione tm̄ utitur opere ꝙ eſt circa difficilia: ⁊ ſimiliter tētans ſexta tentatione.

¶ Articulus 2°.

Secundo queritur

Quis ſit tētator. Et videť ꝙ ſolus diabolus. q: ſup illud pᶜ ad theſſalonicēſes 3°. ne forte tētauerit uos is qui tētat. dicit glo. ſ. diabolus cuius officiū eſt tētare. ¶ Itē Hieroᵘ 3° libro ſup Hieremiā 16° cap°. Quicqd die ⁊ nocte facimus ⁊ maloꝝ operū ꝑpetramus imperiū eſt demonū qui nunqȝ nobis dant requiē ⁊ ſemp impellāt delictis augere delicta ⁊ cumulū facere pctōꝝ. ¶ Itē Criſoſtomus in 13ᵃ omelia ſup Joannē. multū diabolus inſiacet ⁊ uehemēter vndiqȝ uaſtans ſalutē nr̄am. oportet ergo vigilare ⁊ inſomnes eſſe utiqȝ ⁊ vndiqȝ parietibus cohibere eius uehemētiam. Si enim paruam quandā aſſugerit tentationē amplū ſibiipſi ꝯſtruit de reliquo introituȝ ⁊ totā itroducit paulatim ſuā virtutem. Si ergo cura aliqua eſt nobis ſalutis nr̄e neqȝ imperiū ei concedamus nobis ſupuenire ut ab hijs ea que magna preueniētes ꝯſtringamus. Etenim multe demētie eſt illū quidem tm̄ monſtrare ſtudiuȝ ut nr̄am ꝑdat aīam. nos ꝟo ꝓpter nr̄am ipſoꝝ ſalutē neqȝ parē introducere menſuram. ¶ Item pᵃ petri 5°. Sobrij eſtote ⁊ vigilate q: aduerſarius noſter diabolus tanqȝ leo rugiēs circuit querens quē deuoret. ¶ Iteȝ luce 12° cap°. Dicit dominus Simon ecce ſathanas expetiuit uos ut cribraret ſicut triticum: ego aūt rogaui pro te ut nō deficiat fides tua ⁊ tu aliqn̄ cōuerſus ꝯfirma fratres tuos. ¶ Itē Job p° cap° dicit ſathan ad dn̄m. extende paululū manū tuā ⁊ tange cūcta que poſſidet niſi in faciē bn̄dixerit tibi. Dixit ergo dn̄s ad ſathan. Ecce vniuerſa que hēt in manu tua ſunt tm̄ in eū ne extēdas manū tuā. Et infra 2° cap°. Ecce in manu tua eſt uerūtamē animaȝ eius ſua. Ex hoc enim patet ꝙ dn̄s licentiā tētandi non dat niſi ſathane. Et ſic ipſe ſolus tentator videť eſſe ex officio. Sed videtur ꝙ deus tētet q: 22° geneſ diciť. Tētauit deus abrahā. ⁊ in libro ſapiētie 3°. deus tētauit illos ⁊ inuenit eos dignos ſe. Ex hijs accipiť ꝙ deus tentat. ¶ Sed CONTRA hoc habeť Jacobi. Nemo cum tētať dicat qm̄ a deo tenteť: deus enim intentator malorū eſt ipſe enim neminē tentat. vnuſqſqȝ ꝟo tentať a cōcupiſcentia ſua abſtractᵘ ⁊ electus. ¶ Ex hoc accipiť ꝙ deus nec tentat nec diabolus: ſed vnuſqſqȝ a ꝓpria ꝯcupiſcentia tentať. Iteȝ diciť ꝙ mūdus tentat ſicut dicit apl̄us in 2ᵃ ad thimotheū ultimo. deuiās me dereliqt diligēs hoc ſeculū. ¶ Iuxta hoc iteruȝ queriť utrū deus aliquā intentationē iducat. hoc enim videť per orōnem dn̄icam ubi diť. Et ne nos inducas in tētationē. fruſtra enim hoc a deo peteretur ſi nullus a deo in tētationē induceretť. ¶ Sed contra hoc eſt qd̄ dicit glo. ꝙ in tentationē induci eſt tētatione frāgi ⁊ tentatione ſupari. Et hoc nō videť facere deus ſed potius diabolus uel ꝯcupiſcentia. ¶ Preterea videtur ꝙ nullus inducať in tentationē. q: ita diciť in pᵃ cor. x°. Fidelis deus qui nō patieť uos tentari ſupra id qd̄ poteſtis: ſed dabit cū tentatione ꝓuentū ut ſuſtinere poſſitis. ¶ Solˀo ſm ꝑdicta dicendū ꝙ quodā gn̄e tentationis deᵘ tentat. ⁊ quodam diabolus tm̄. ⁊ quodā hō. Sexto enim mō tentationis ſiue gn̄e tentat deus. 3° aūt diabolus tm̄. 4° aūt ⁊ qnto mō homo. nihilominus tn̄ qn̄ tentatio tendit ad illicitum tunc deus intentator malorum eſt ut dicit Jacobus. ⁊ eſt ſenſus ꝙ nō eſt deus tentator maloꝝ. hoc eſt in malis ſiue in peccatis. in hijs enim ex ꝓprio officio tentat diabolus. Sed rōnem tentationis qn̄qȝ accipit in mūdo. qn̄qȝ in carne. ⁊ tūc diciť tentare mundus ⁊ tentare caro: ſm ꝙ diciť in ꝓſa. Mūdus caro demonia diuerſa mouent ꝑlia. lȝ enim qn̄qȝ peccatū fiat qd̄ nō ſuggerit diabolus ſiue per corruptionē carnis ſiue per ſuggeſtionē hoīs tn̄ q: hocipm nō fieret niſi primo diabolus peccatū ſuggeſſiſſet etiam ſm illud peccatum primus auctor diabolus eſt ſm ꝙ diciť ſapientie 2° Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terraruȝ. imitanť autē illū qui ſunt ex parte illius. ¶ Dicendū ergo ad primū ꝙ ꝓprium officiū diaboli eſt tentare q: tentatio eſt ab ipſo ſicut a primo actore. Et per hoc patet ſolutio ꝑmarū ſex auctoritatū. ¶ Ad id qd̄ obijciť ꝙ deus tētet patet ſolutio per ꝑdicta. ¶ Ad id qd̄ obijcitur ꝙ

vnuſquiſq; tentat a concupiſcētia. Dicendum ꝙ prima cauſa tentationis eſt diabolus: ſed ɔcupiſcentia eſt ut inſtrumētum ⁊ delectabile carnis. ¶ Ad aliud dicenduꝫ ꝙ ad uanitatem mūdi pertinens eſt materia. ¶ Ad id qđ querit utrum deus aliquem inducat in tētationem. Dicendum ꝙ deus ut operans nullum inducit: ſed ceſſans ab opere contrario ſm ꝙ dicimus aliquem facere aliquid qui poteſt prohibere illud ⁊ non prohibet. In tētationem enim induci eſt in tentationem per cogitatuꝫ ire ⁊ ipſi per conſenſum ⁊ opus ſuccumbere ut dicit gloſa ſuper mattheum.

t **Ertio queritur** ſꝫ quā partem anime ⁊ corporis homo tētat. Et querunt tria. Quorum pmum eſt utruꝫ diabolus intrat in cor hominis. 2m ſuper quas vires anime poſſet exercere tentationem. 3m quibus gradibus tētatio progreditur in animam. ¶ Articulus 3o.

a **D primum proce**ditur ſic. Dicit Aug. ꝙ demones immiſcēt ſe ſanguinibus hoīum ad excitādam tētationem in ɔcupiſcentia ergo videt ꝙ demones intrent in corpora. ¶ Itē in euāgelio precepit dn̄s immūdis ſpiritibus ut exirent ab hominibus. ⁊ hoc nihil eſſet niſi fuiſſent in eis ergo videt ꝙ poſſint intrare corpora. ¶ Preterea demones incorporei ſunt ⁊ ita nihil obſtat quin poſſint eſſe in corpore. ¶ Item ibi eſt virt9 opans ubi eſt opatio: ⁊ ubi eſt virtus ibi eſt ſubſtātia que eſt ſubiectum virtutis illius ergo ubi eſt opatio ibi eſt ſubſtātia: ſed opatio demonū ſētit interius in corpore ergo ⁊ ipſi ſm ſubſtātiam iterius erūt. ¶ Item dicit in euāgelio de iuda ꝙ poſt buccellam introiuit in eum ſathanas. ¶ Item in alio loco. cuꝫ miſiſſet ei diabolus in cor ut traderet euꝫ iudas ſimonis ſchariotis. ¶ Item in actibus apoſtoloruꝫ dixit petrus ananie. Cur tētauit ſathanas cor tuuꝫ. Ex quibus omnibus habet ꝙ diaboli opatio ſentit interius in corde. Cū aūt inter opans ⁊ id circa qđ operat non ſit medium videt ꝙ ſm ſubſtātiam in corde ⁊ ope ſit demon. ¶ Iteꝫ inter mouēs ⁊ motum non eſt medium ut dicit philoſophus. diabolus eſt mouēs interiora ergo eſt in interioribus. ¶ Item ſi nō tāgit nō agit ⁊ nō ſequit alteratio: ergo a deſtructione ɔſequētis ſi ſeqtur alteratio interi9 tāgit ⁊ agit. ſed alteratio ſequit itrinſecus ergo demon iterius tangit ⁊ agit. ¶ Sed CONTRA dicit Hiero9. Demones per inergiam opinionē nō credimus ſubaliter cordi illabi ſed applicatione ⁊ oppſſione vniri. qđ autem applicat alicui nō eſt in ipſo ⁊ qđ oppmit aliqđ eſt ſupra ipm ⁊ ita nō videt intrare corpa ſed applicari eis. ¶ Item Beda. Sathanas cor ananie impleuit non intrādo ſed malicie ſue vires offerēdo. ¶ Iuxta qđ queritur qs ſit modus applicationis eoꝝ ad aīas. ⁊ qs modus oppſſionis. ⁊ utrū applicari ⁊ oppmere ſint diuerſa uel idē. ¶ Solutio ɔcedimus cum euāgelio ⁊ Aug ꝙ demones intrāt in corpus hoīs immiſcēdo ſe ſanguini ad incēdēdum ad libidinem ⁊ grauādo corpus qn̄q; ad accidiam: ⁊ bulliēdo ſanguinē ad iram: ⁊ ſic de alijs peccatis. ſed in aīas ſubaliter intrare non pn̄t. Et huius cauſa eſt: q: vnus ſpūs creatus nō pōt eē locus alterius. Et qđ dicūt Hiero9 ⁊ Beda ꝙ nō intrāt in cor nō intelligunt de parte carnea que cor dicit: ſed de corde qđ eſt pncipiuꝫ vite ⁊ hoc eſt aīa. de quo corde etiā in pſal. di. qui finxit ſigillatim corda eoꝝ: qui intelligit oīa opa eoruꝫ. Cor eniꝫ qđ ſigillatim fingit eſt aīa que ſigillatim creat ⁊ nō ſimul ſicut corpa ſimul creata ſunt in materia. ¶ Ad id aūt qđ querit de applicatione dicēdum ꝙ demon dicit applicari aīe ppter ſilitudinem actionis in ipſam cū actione nature. Agit enim in ſenſus ⁊ in fantaſiam in apprehēſione ita ꝙ non pōt diſcerni de facili inter immutationem ſenſuū ⁊ fantaſiam que eſt a demone ⁊ que eſt ſm naturaꝫ. ⁊ hoc eſt qđ dicit gloſa ſup pam eplām Petri 5o ſup illud. querēs quem deuoret circuit tanq̄ hoſtis obſidēs muros clauſos explorat an ſit pars aliq̄ murorum minus cuius aditu ad iteriora penetret offert oculis formas illicitas ut viſu deſtruat caſtitatem: aures per canora tētat ut molliat chriſtianum: vigorem linguam conuitio puocat: manum iniurijs laceſcētibus ad cedem inſtigat: honores terrenos pmittit ut celeſtes adimat. Et cuꝫ latēter non pōt fallere aptos addit terrores in pace ſubdolus: ⁊ in pſecutione violētus. Oppreſſio aūt dicit qn̄ impedit regimen recte rationis. Et qualiter hoc contingat infra patebit.

¶ Articulus 4o. Super quas vires diabolus poſſit exercere tentationem.

s **Ecundo queritur** Super quas vires aīe poſſit diabolus exercere tētationem. Et videt ꝙ ſuper nullam: ſicut habitum eſt in auctoritatibus Bede ⁊ Hieronymi. Demones nō ſubſtātialiter illabi animabus. Et cum quelibet vis aīe ſit ſpiritualis nulla poterunt illabi ſm ſubſtātiam: ergo cum virtus ſit coniūcta ſubſtātie nec pōt virtus demonis in vim anime ergo nec per ɔſequens opatio: q: nihil eſt mediuꝫ inter opationem ⁊ virtutem. ¶ Preterea queritur de hoc qđ dicūt qdam ꝙ ſolus deus pōt in uolūtatem hoīs ⁊ intellectum ⁊ fantaſiam ⁊ ſenſum: ſed malus angelus in fantaſiam ⁊ ſenſum tm̄. Hoc enim non uidetur eſſe uerum. quātū enim ad naturalia intellectus demonis eſt ſupra intellectum hoīs: ⁊ cum ſupior vis poſſit inferiorem videt ꝙ demones poſſint in noſtrum intellectum. ¶ Preterea querit que ſit ratio ꝙ demones dicunt non poſſe in intellectum ſed in fantaſiam ⁊ ſenſum. videmus enim expſſe quoſdam obſeſſos a demonibus carere regimine rationis ⁊ intellectus. Si dicat ꝙ hoc eſt ideo q: in intellectu non ſunt niſi ſpecies ueritatis ⁊ demones non intendunt perſuadere ueritatem. ¶ CONTRA ex eiſdem ſpeciebus aliter ⁊ aliter oppoſitis uel diuiſis generat uerum uel falſum: ⁊ ita videt ꝙ ppter ſpecies intelligibiles non ſit impedimētum qn poſſint ſuper intellectum humanum. ¶ Preterea querit que ſit cauſa ꝙ nec boni nec mali angeli dicunt poſſe ſup uolūtatem noſtram. Sicut enim ſm naturaꝫ ſunt ſuperiores intellectu: ita ſunt ſuperiores uolūtate: ergo ſi poſſunt ſuper intellectum vident poſſe debere etiā ſuper uolūtatem. ¶ Solutio dicēdum ꝙ demones non poſſunt niſi ſup ſenſum ⁊ fantaſiam: boni autem angeli poſſunt ſup intellectum humanū ⁊ non ſup uolūtatem. Cuius cauſa eſt ꝙ demones lꝫ ſm naturam altioris ſint intellectus q̄ꝫ homines: tamen q: ex peccato auerſi ſunt a lumine pmo habēt intellectum obſcuratum ppter qđ etiam fantaſia dicit intellectus demonum a beato Dionyſio. ⁊ cuꝫ virtutem illuminādi ſm intellectuale lumē intelligētie accipiāt a lumine pmo demones per diſtantiam a lumine primo amiſerunt virtutem operandi ſuper intellectum humanum. Supra uolūtatem ꝟo non habet poteſtatem aliquam ſecūdarum intelligentiarum quia uolūtas ſm perfectionem ſui non eſt ſubiectuꝫ ueri ſed boni gratie quod infundi non poteſt niſi a ſummo bono quod eſt deus. demones ꝟo quia habent adhuc ueſpertinam cognitionem que eſt rerum creataruꝫ in ſeipſis que res create habent cognoſci per ſpecies ſenſibiles ⁊ imagines que imprimunt in organo fantaſie: ideo etiā demones poſſunt in iſtas vires anime ordinādo ſpecies ſenſibiles ⁊ imagines fantaſie ut moueant ad illicitum quod intendunt perſuadere. ¶ Dicenduꝫ ergo ad primum ꝙ in ipſas eſſentias virium demones ſubſtantialiter non ingrediuntur: ſed in organis ſenſus

τ fantaſie mouent τ ordinant ſpecies ad aliquam apprehenſionem que ulterius trahat deſiderium τ uolūtatē ad cōcupiſcentiam illicitā. ¶ Ad aliud patet ſolutio per predicta. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ homines non impediunt a regimine rationis uel intellectus ex hoc ꝙ immediate demon obnubilet intellectum: ſed ex hoc ꝙ intellectus humanus non ſit in actu niſi mouētibus fantaſmatibus que ſunt in organo fantaſie. τ ideo quādo fantaſmata illa turbata ſunt τ obnubilata uel corruptum eſt organum eorū deſtruit ulterius intellectus a recta operatione τ regimine. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ intellectus ſm ſe ſemper uerorum eſt: q: apud ipſum ſm ſe nō ſunt niſi habitus principiorū: ſed per inclinationem ad particularia que ſunt fantaſmata a qbus abſtrahit generat in eo deceptio τ ideo falſitas non eſt in eo niſi a parte illa a qua obnubilat a fantaſijs que ſepius obſcurantur a demone τc.

[t]Ertio queritur

Quibus gradibus tentatio in aiā progredit. ¶ Et queruntur tria. Quorum primum eſt de gradibus quos ponit Auguſtinus in ſerpēte: muliere: τ viro. 2m de delectatione moroſa uel non moroſa. 3m de quātitate peccati in vno quoq; gradu. Et utrum iſti gradus in omni peccato poſſint inueniri. ¶ Articulus 5us.

[a]D primum proceditur ſic. Auguſtinus in 12° de trinitate tres partes diſtinguit anime. ſcilicet ſerpētem: virum: τ mulierem. Et ſerpētem uocat ſenſualitatem. mulierem uocat illud rationale nrm quod in actione tēporalium atq; corporalium tractādorum ita uerſat ut non ſit nobis cōmune cū pecore. Virum vo uocat illud rationale noſtrū quo inheremus intelligibili atq; incōmutabili ueritati. Et dicit ꝙ peccatum eſt primo in ſenſualitate. 2° in muliere que eſt inferior pars rationis. τ 3° in viro qui ſuperior portio rationis appellat. ¶ Querit autem quid ſit ſenſualitas Si enim ſenſualitas eſt motus ſenſuum: tūc non videt uerum qd dicit Auguſtinus. ꝙ peccatum ſit in ſenſualitate: q: motus ſenſuum non ſunt motus virtutis uel vitij. Si vo dicat ſenſualitas vis ſenſuum ſiue ſenſibilis: iterum non videt eſſe uerum: q: vis ſenſitiua nō eſt ſubiectum virtutis uel vitij eo ꝙ virtus τ vitium non inueniunt niſi in natura rationali ſiue itellectuali. Si vo dicat ſicut dicit magiſter in ſentētijs 24a diſtinctione ſcdi libri. ꝙ ſenſualitas eſt quedā vis anime inferior ex qua eſt motus qui intendit in organis ſenſus atq; appetitus rerum ad corpus ptinentium. ſm hoc videt ꝙ ſenſualitas non ſit vis vna ſed plures. motus enim qui intendit in corporis ſenſus non eſt ab vna vi ſed a viribus pluribus. Si vo dicat ꝙ ſenſus eſt vis vna a qua eſt motus in ſenſus corporis hoc nihil videt facere ad propoſitū. motus enim ille eſt ſm apprehēſionem tm̄ τ motus apprehēſionis nec ſunt peccati nec meriti. ¶ Preterea appetitus rerum ad corpus pertinētium diuidit in partes duas a philoſophis. ſ. in cōcupiſcibilem τ iraſcibilem. τ ita videt adhuc ꝙ appetitus ille non eſt vis vna ſed plures. ¶ Preterea ſiue appetitus ille ſit vis vna ſiue plures nobis eſt cōmunis cum brutis τ ita nō videt eē ſubiectum virtutis τ vitij. ¶ Item videt ꝙ incongrue appellet ſerpens: q: peccatum in ſerpēte non fuit in homine ſed extra hominem. peccatum autem in ſenſualitate eſt in homine τ non extra hoiem. ¶ Item peccatū in ſerpente fuit peccatum in ſuggeſtione preter delectationem. ſed peccatum in appetitu rerum ad corpus pertinentium eſt in ſuggeſtione τ delectatione τ ita videt ꝙ incōuenienter ſenſualitas appelletur ſerpens. ¶ Item querit utrum idem ſit ſenſualitas qd ſenſibilitas. Et videtur ꝙ non. q: ſenſibilitas ineſt oibus habentibus ſenſum. ſenſualitas autem non videt ineſſe eo ꝙ ipſa actu habet meriti τ demeriti. ¶ Item querit utrum ſenſualitas ibi dicat a differētia ſenſibilis anime que diuidit contra rationalem τ uegetabilem. aut a differētia potentie ſenſibilis anime que eſt ſenſus. Et ſi pmo modo tūc videt ꝙ quelibet vis ſenſibilis aie eſſet ſenſualitas: qa natura ſenſibilis aie eſt in quaſlibet ſuarum potētiarū. Si vo ſecūdo modo tūc ſenſualitas non eſſet niſi in ſenſu particulari uel cōmuni qd ſup improbatū eſt. ¶ Ulterius querit de muliere que dicit illud noſtrum rationale qd uerſat in tractatu rerum tēporalium τ corporalium. Hoc enim videt eſſe intellectus ſiue ratio practica. Et hoc non videt cōueniēter dici mulier: q: mulier educta eſt de corpore viri. intellectus autem ſiue ratio practica nō educit de alia quadā natura intellectuali. ¶ Preterea cum cōplemētum peccati ſit penes liberum arbitrium τ uolūtatem videt potius liberum arbitriū uel uoluntas dici mulier qz ratio. ¶ Item querit utrum ratio ſic dicta ſit vna vis uel plures. Et videt ꝙ plures: q: delectatio quam Augus attribuit mulieri, ppria paſſio eſt uolūtatis. Cum igit rōnis non ſit delectari ſm ꝙ ſpecialiter ſumit videt ꝙ ratio nō ſupponat vim vnam ſed plures. ¶ Preterea mulier ſerpētem audiuit τ auditū intellexit τ poſt intellectum rñdit τ rñſum dubium pſuaſioni ſerpētis ꝯſenſit τ poſtea uetitum comedit. ¶ Item querit quomodo hij oēs actus cōueniant inferiori parti rationis ſine viro: q: omnia predicta mulier pegit ſine viro. Horum enim actuum quidā pertinēt ad apprehēſionem ut videt. qdam ad iudicium apphenſi. τ qdam ad interptationem iudicati. qdam aūt ad delectationem in guſtu ſine fruitione rei apphenſe. Cum igit omnes hij actus ab vna virtute rōnis egredi non poſſint videt ꝙ ratio ſupponat ibi potētias plures. ¶ Preterea ſicut ſe habet apphenſiua ſenſibilis aie ad apprehēſiuam anime rationalis: ſic ſe habet motiua ſenſibilis anime ad motiuam aie rationalis. ſed ſic ſe habet apprehēſiua ſenſibilis anime ad apprehēſiuā anime rationalis ꝙ miniſtrat ei id de quo eſt apprehēſio. Intellectus enim ſm philoſophū abſtrahit a fantaſmate ergo τ motiua ſenſibilis anime miniſtrabit motiue anime rationalis. Cum ergo ſerpens ſit appetitus rerum ad corpus pertinētium erit ſerpens motiua ſenſibilis anime: q: ois appetitus pars eſt motiue potētie. Cum igit per ſerpētem delectabile conceptum offerat mulieri potius videt eſſe mulier uoluntas qz ratio: q: uolūtas eſt motiua potētia: ratio vo apphenſiua. ¶ Item querit cum multiplex ſit ratio dicitur enim anima rōnalis quandoq; ratio ſm ꝙ dicit Augus in 12° de trinitate. ꝙ id quod non eſt nobis cōmune cū beſtijs ratio uocat. τ ſm hoc ratio diuidit cōtra ſenſum τ uegetationē. ¶ Item dicit ratio ſpeculatiua que eſt pars anime rōnalis cuius actus eſt ratiocinari ſm ꝙ ſcientie rationales dicunt. ¶ Item dicit ratio pars anime practica que ratiocinat de appetibilibus τ eligibilibus ad opus ſm ꝙ diuidit ratio ab Auica ꝯtra ꝯcupiſcibilē τ iraſcibilē. ¶ Querit igit ſm quem modū mulier dicat ratio. Si enim pmo mō tūc tota aia rōnalis erit mulier τ nuſqz in ea erit vir. Si 2° mō tūc nō refert ad opus peccati uel virtutis. Si 3° mō tūc itez in ſe claudit oē qd refert ad opus in actu rōnis: τ ita nō videt in aia eē iterum vir. ¶ Siliter querit de viro quē dicit Augus eē rōnē qua inheremus itelligibili atq; icōmutabili ueritati: vñ etiā ſapie deputat cū inferiori ſciētie debuiat. In hac enim rōne dicit Augus eſſe imaginem dei. τ cum imago tres potentias contineat videt ꝙ hec ratio non ſupponat potētiam vnam. ¶ Item ſola diuerſitas materie nō facit potentias diuerſas: ſed eternum τ temporale non differunt niſi per materiam ergo videt ꝙ partes rōnis non diſtinguant in duas potētias penes illas. ¶ Item

querit cum imago dei remaneat etiam in peccatoribus
qui tñ ſupioribus non inherẽt q̃liter imago dei dicat eẽ
in parte rõnis ſupiori que vir dicit. ¶ Item cuz viri ſit
ſemen infundere mulieri videt ꝙ ſupior portio non vir
dicat ſed potius inferior. Conceptiones enim ex qbus ra/
tio generat ſm actum cognitionis aſcẽdũt ab inferiori
ꝛ non deſcendũt a ſupiori. ¶ Item ſi vir ſupioribus in
hereſcit aut diligit ea aut nõ. Si diligit ꝛ cognoſcit tunc
videt ea ꝓponẽda eſſe inferioribus ꝛ vult ea ꝓponere ꝛ
põt ergo ſemp ꝓponit ꝛ nunꝗ̃ peccat. Si vero nõ amat
ea tũc non eſt neceſſariũ ut pſuadeat ei peccatuz a ſerpẽ
te ꝛ muliere q: per ſeipm a ſupioribus ad inferiora de/
flectit: ꝛ ita videt incõueniens qḋ dicit Aug°. ꝙ mulier
uetitũ porrigat viro. ¶ Preterea aliter diſtiguit Greg°
gradus qbus pficit peccatum in aïa. Dicit enim ꝙ pec/
catum p̄mo eſt in ſola ſuggeſtione carnis ꝛ tũc eſt in ſer
pente. 2° in delectatione ꝛ tũc eſt in muliere. 3° in ꝯſen/
ſu ꝛ tũc eſt in viro ꝛ eſt ibi cõplemẽtũ tẽtationis. ¶ So
lutio dicẽdũ ꝙ partes aïe a beato Aug̃ methaph^ce dicũ
tur ſerpẽs mulier ꝛ vir. ꝛ ſenſualitas dicit ibi potẽtia ap
p̄hẽſiua delectabilis ꝛ appetitiua ipſius ante iudicium
rõnis ꝛ rõnẽ ſilitudinis ſm quaz ſerpẽs uocat tãgit Au
g° in 12° de trini. dicens. Quomõ coluber non aptis paſ
ſibus ſed ſquamarũ minutiſſimis niſibus repit ſic lubri/
cus deficiẽdi motus negligẽtes minutatim occupat ꝛ in
cipiens a puerſo appetitu ſilitudinis dei puenit ad ſimi/
litudinem pecoꝝ ut fiat homo ſicut equus ꝛ mulus in q
bus non eſt intellectus. ¶ Ad p̄mum dicẽdum ꝙ du/
pliciter peccatuz eſt in aliquo. ſ. ut in origine: ꝛ ut in ſbto
lꝫ ergo in ſenſualitate ſm quoſdam nõ ſit peccatuz ut in
ſubto eſt tñ in ſẽſualitate aut in origïe. Vel dicat ſm ali/
q̃s ꝙ lꝫ virtus non poſſit eẽ in ſenſualitate tñ peccatũ po
teſt ei ineſſe ſed non ſm q̃libet differẽtiam peccati: q:
ſm q̃libet non opponit virtuti. peccatuz enim uenia/
le cõpatit ſecum virtus ꝛ gr̃a: ꝛ hoc põt eſſe in ſenſualita
te ſed non mortale. Cuius ratio eſt q: ꝯtrarioꝝ eſt idẽ ſb
iectum ut dicit phs. vnde ſi in ſenſualitate eſſet mortale
peccatum ut in ſubto etiam eẽt in ea virtus ꝛ gr̃a qḋ eſſe
non põt. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ ſenſualitas accipit hꝫ
ꝙ mgr̃ diffinit eam in ſentẽtijs ꝛ ſine p̄iudicio melioris
ſnie. bñ cõcedo ꝙ ſenſualitas non ſupponit vim vnam
ſed plures ut ꝓbãt obiectiones. ſm Aug^m eni illa ps cõ
cupiſcẽtie que nobis cõis eſt cuz brutis dicit ſenſualitas
ꝛ illa eſt tota pars aïe ſenſibilis que reficit ꝛ delectat in
delectabilibus corpalibus ꝛ ita compreh̄ẽdit ꝯcupiſcibi
lem ꝛ iraſcibilem ex parte motiuarum ſenſibiliuz ꝛ app
hẽſionum delectabilis ꝛ eſtimationẽ ipſius ex parte co/
gnitiuarum viriũ ſenſibilis aïe. ¶ Ad id qḋ ꝯtra obijci
tur dicẽduz ꝙ ſenſibilis aïa ꝛ ſm ſe ꝛ ſm vires aliter eſt
in hoïe ꝛ aliter in brutis. In brutis eniz eſt non pſuaſibi/
lis ut dicit Dama°. ꝛ ita non ordinabilis ad rõnem. In
hoïe enim ordinabilis ꝛ pſuaſibilis ꝛ ideo in hoïe habet
hoc poſſe qḋ non habet in brutis. ¶ Ad aliud dicẽduz
ꝙ Aug° facit vim in hoïe ſm ꝙ eſt homo. homo enim
in eo qḋ eſt hõ tñ eſt rõnalis nature: ꝛ ſic ſenſualis mo/
tus eſt extra ipꝫ. i. extra naturã hoïs in eo ꝙ hõ. ſimiliter
delectatio que eſt in ſenſualitate non eſt delectatio hoïs
in eo qḋ homo ꝛ pro tãto noïat ſerpẽs qui fuit extra euã.
Neq3 oportet ꝙ in methaphoris ſit in oïbus ſimilitudo:
ſed in hijs tñ pro qbus methaphora inducit. ¶ Ad ali/
ud dicẽdum ſm quoſdam ꝙ ſenſualitas ſupra ſenſibilez
naturam addit ordinabilitatẽ ad rõnem ꝛ penes hoc eſt
differẽtia ſenſualitatis ꝛ ſenſibilitatis. ¶ Ad ultimuz di
cẽdum ꝙ ſenſualitas dicit ab obiecto ſenſibilis aïe in cõ
muni circa qḋ eſt app̄hẽſio ad ꝯcupiſcẽtiam uel delecta/
tionem ordinata. Sunt tamen qui dicunt ſenſualitatem
eſſe vnam vim que eſt ante ꝯcupiſcibilem ꝛ iraſcibilem
que ſunt partes deſiderij. ſenſualitas enim p̄mus impul
ſus eſt ad delectabile ſen ſuuz ſm eos. ¶ Ad id qḋ obij/
cit de muliere dicẽdum ꝙ potẽtia rõnis põt conſiderari
dupliciter. ſ. in ſuba ſua ꝛ ſic vna eſt ratio practica que di
cit vir ꝛ mulier. Si aũt compat ad actum uel ad habituz
tũc diuidit in virum ꝛ mulierem ſm duo obiecta ſuper
que eſt actus. ſ. tpale ꝛ eligibile ad opus ꝛ eternum recti
ficãs in ope. Habitus autez rõnis regẽs in tpalibus eſt
ſciẽtia ut dicit Aug°. que ſciẽtia docet ꝯuerſari bñ in me/
dio praue ꝛ puerſe natiõis. Habitus autem qui regit in
eternis dicit ſapiẽtia ꝛ dicit hic ſapiẽtia cognitio iuſticie
diuine que per rõnes diuinas ꝛ eternas ſuadet etiam tẽ
poralia diſponẽ. ꝛ hoc eſt ẽt qḋ dicit Aug° in 12° de trini
tate. Cum diſſerimus de natura mẽtis humane: diſſeri/
mus de vna quadã re nec eam in hec duo que cõmemo
rati ſum° niſi per officia geminamus. Sciẽtia eniz ꝛ ſapi
entia habit° ſunt pficientes vnã potẽtiã ad duos actus:
ſm ꝙ etiam homo in rõne opabiliuz iure humano ꝛ di/
uino iuuat. Habitus eniz iuris humani dicit hic ſciẽtia:
ꝛ habit° iuris diuini dicit ſapia. ꝛ hoc eſt qḋ dicit Aug°
in 12° de trinitate. ꝙ philoſophi ſapiẽtiam eſſe dixerunt
cognitionem diuinarũ ꝛ humanarum rerum. que diffi/
nitio ſi diuidat erit cognitio humanaruz rerum ſciẽtia: ꝛ
cognitio diuinarũ ſapiẽtia. ¶ Ad p^m ergo obiectũ dicẽ
duz ꝙ ſicut mulier ſumpta eſt de corpore viri ita in actu
regiminis inferior portio educit de ſupiori: q: iferior ra
tio iuris humani. ſ. extrahitur a rõne iuris diuini. ꝛ ſicut
mulier ꝛ vir ſunt vna caro per mixtionez carnalis copu
le ꝛ in ꝯplexu ita vna natura mẽtis complectit inferiorem
ꝛ ſupiorem partem rõnis. ꝛ in vno opere ꝯiungunt qḋ
ꝯſonum eſt rõnibus iuris humani ꝛ diuini. ꝛ hoc eſt qḋ
dicit Aug° in 12° de trinitate. Iudicamus de corporali/
bus ex ratione dimẽſionum atq3 figurarum quam incõ
mutabiliter manere mẽs nouit. Illud vero nr̃m quod in
actione tpalium ita uerſat ut non ſit nobis cõmune cuz
pecore rõnale eſt quidem: ſed ex illa rõnali noſtre men
tis ſubſtãtia quo ſubheremus intellectuali atq3 incõmu
tabili ueritati tanꝗ̃ ductum ꝛ inferioribus tractãdis gu
bernãdiſq3 deputatum eſt. Ex hoc accipit qualiter mu
lier educit de viro quo ad actum ꝛ habitum ꝛ non quo
ad ſubſtãtiam. qualiter autem vniat ſecum accipitur ab
Aug in eodem libro ubi ſic dicit. Sicut vna caro eſt duo
rum in maſculo ꝛ femina ſic intellectum nr̃m ꝛ actionez
uel cõſilium ꝛ executionem uel rõnem ꝛ appetitum ra/
tionalẽ. uel ſiquo alio modo ſignti° dici poſſunt vna mẽ
tis natura complectit. Ex hoc patet ꝙ vniunt in vna na
tura mẽtis. patet etiam ꝙ ſupior portio habet multa no/
mina. dicit enim ſupior portio ꝛ ratio ſapiẽtie ꝛ ꝯſilium
ꝛ ratio abſolute. Inferior etiam habet multa noïa: q: di/
cit inferior portio ꝛ ratio ſciẽtie ꝛ actio ꝛ executio ꝛ appe
titus rõnalis. ¶ Ad aliud vero dicẽdum ꝙ mulier non
noïat potẽtiam vnam ſed plures ut ꝓbant obiectiones.
nec Aug° in li° de trinitate intẽdit diſtinguere potentias
aïe ſed tñ gradus ſm ꝓgreſſum tẽtationis: ꝛ ideo cõce/
dimus ꝙ in rõne inferiori includit uolũtas ꝛ ratio pra/
ctica ꝯſiderãs opus. Et ideo videt hoc uelle Aug° quã
do tot noïbus noïat eam quoꝝ non eſt in ipſa rõ ab actu
vno ſed a pluribus plurium potẽtiarũ ꝯſequẽtium ſe. p°
enim ratio app̄hẽdit delectabile ꝛ diſcutit illud ꝛ poſtea
ſniam dat de habẽdo delectabili. poſtea ſurgit appetitus
in id ex parte uolũtatis: ꝓpter quem appetituz Aug° in/
feriorem partem rõnis uocat appetituz rõnalem. Dicũt
tñ qdaz ꝙ inferior portio eſt vna vis anime que dicit ra
tio practica ꝯſiderãs tẽporalia ptinentia ad opus. Et di/
cũt ꝙ quedã rõ tñ ꝯſideratiua eſt opabiliuz poſitiua ad
o pus ꝛ ꝯſideratiua. quedã vero cõſideratiua ꝛ diſpoſitiua
ꝛ appetitiua rerum ad opus ptinẽtium. ꝛ hanc dicũt eẽ
illã de qua loqtur Aug°. ꝛ ſiliter diſtinguũt ſupiorem p
tem rõnis reſpectu eternoꝝ. ¶ Ad aliud dicẽduz ꝙ nõ
oïno ſic ſe habet motiua ſenſibilis aïe ad motiuã aïe rõ/
nalis ſicut ſe hẽt app̄hẽſiua ſenſibilis aïe ad app̄hẽſiuam

anime rōnalis. nihil eniʒ ẜm naturam est in apphēsione rationalis aie quod non abstrahat ab apprehēsione anime sensibilis. sed aliqd est in appetitu rōnalis anime qđ non accipit ab appetitu sensibilis aie ẜm ꝙ dicit philosophus in 4° ethi. ꝙ sunt delectationes aiales. Verbi gratia honoris amor doctrine amor. uterqʒ enim horuʒ gaudet in quo amat nihil patiente corpore sed mente magis Similiter motiue rōnalis anime ẜm Damascenum imperare habēt motiuis aie sensibilis sed non apphensiue apprehēsiuis nihilominus tamē bene cōcedimus ꝙ in iferiori parte rōnis est uolūtas sicut appetitus in sensualitate. ❡ Ad aliud dicēduʒ ꝙ ratio ibi sumit pro tota potentia practica rōnalis anime que diuidit contra concupiscibilē ꝛ irascibilem ꝛ hec bene claudit in se liberuʒ arbitrium ꝛ uolūtatem ꝛ ceteras potētias que referunt ad opus nec ideo excludit vir a potētijs anime: qꝛ vir ꝛ mulier in eētia potētiaruʒ non ponūt differentiam sed tm̄ in officio ut dicit Augustinꝰ. ❡ Ad id quod obijcit de viro dicendum ꝙ imago dei dupliciter est in aia. ꝛ quedam est imago similitudinis per ꝯuenietiam maximaʒ que potest esse in creatura ad tres psonas in vna eētia. ꝛ hec determinat ab Augustino in tribus potētijs scilicet memoria intelligētia ꝛ uolūtate. ꝛ est imago creationis que ab Augustino dicit ratio in qua creati sumus siue mēs rationalis in qua reformamur per grām ad imaginem imitationis diuine similitudinis ꝛ illa est in superiori parte rationis ꝛ in iferiori que sunt subm̄ gratie reformātis. ꝛ de hac imagine intelligit Augustinus quando dicit ꝙ vir est imago dei. Conuenit enim hec imago siue ratio imitationis quod idem est per prius viro qui subheret eternis ꝛ per posterius mulieri que disponit tēporalia. ❡ Ad aliud dicēdum ꝙ vir ꝛ mulier ut sepius dictum est non distinguūt essentialiter potentias anime sed officia tm̄. nec eternuʒ ꝛ tēporale tm̄ differūt per materiam sed etiam per rōnes formales. Rationes eniʒ iuris diuini incōmutabiles sunt ꝛ impmixte casibus dubiis. sed rationes iuris humani uariant ẜm diuersitatem euētuum ꝛ sepe dubie sunt ꝓpter ignorātiam singularium circūstātiarum in qbus ẜm philosophum sunt actus ꝛ opationes humane. ❡ Ad aliud dicendum ꝙ imago in peccatoribus nō manet nisi quātum ad potētiam imitandi: sed quātum ad actum imitādi non est nisi in hijs qui per grām ẜm cōsilium supiorum regunt. ❡ Ad aliud dicēdum ꝙ vir non dicit eo ꝙ ministret omne semē mulieri. sed ꝓpter tria specialiter dicit vir supior portio rationis. Quoꝝ vnum est ꝙ iuri diuino qđ perpetuis rationibus utit dat auctoritas supra rōnes iuris humani. Jus enim humanum seqtur ius diuinum ꝛ non ecōuerso. Et idcirco etiam dicit ꝙ vir habet coercere luxuriam mulieris in amore tēporaliuʒ. 2m est ꝙ infundit ei semē ẜm ꝙ regit in opere. Jus enim humanum habet extrahi a iure diuino. non enim est ius qđ contrariat pceptis ꝛ iuri diuino. 3m autem est ꝙ supior portio habet illam pfectionem qđ non accipit ab alio sed dat alijs ꝛ obtinet principatum in regno anime. sicut vir pfectionem sexus habet respectu mulieris. Et pmum horum trium est pncipalitas ꝯsilij. 2m autem est pncipalitas precepti. 3m. ꝟo est principalitas ex nobilitate nature. Cōcedimus etiaʒ ꝙ sicut serpēs ꝛ mulier ita ꝛ vir supponit plures potentias. quorum quedam sunt cognitiue practice. quedā etiam simpliciter motiue ꝛ ideo ab Augustino vir noiat. s. intellectus cōsilium ꝛ ratio supior. Et si querit ẜm quid differūt hec nomina. dicimus ꝙ ẜm diuersam apprehēsionem pncipiorum siue rationum iuris diuini. apphensio enim principiorum dicit intellectus. qꝛ dicit philosophus ꝙ intellectus est pncipiorum. ordinatio autem eorum ad opabilia dicit ratio: qꝛ ratio est vis ordinās pncipium pncipiato. applicatio ꝟo principiorum ad ea que sunt ad exitum in finem per opus dicit ꝯsilium. Consilium enim est de hijs que sunt ad finem non de fine. Inferior ꝟo portio rōnis que considerat rationes iuris humani que sunt in maiori cōpositione qꝫ principia iuris diuini nō dicit intellectus sed ratio inferior ꝛ actio ꝛ executio ꝛ appetitus rōnalis. Et ista noia differūt quia ẜm obediētiam ad virum: utputa iuris diuini dicit executio ꝛ ẜm cōceptionem iuris humani rationum dicit ratio. ẜm autem inclinationem siue cōiunctionem in opus dicitur appetitus rōnalis ẜm inclinationem. ẜm coniūctionem ꝟo dicit actio. Hec enim omnia noia inueniūtur ab Augustino posita in auctoritatibus supra inductis. ❡ Ad aliud dicēdum ꝙ vir cognoscit ꝛ diligit superiora sed tamen dilectio illa non est coacta. Unde qꝛ apparens bonum sibi a muliere oblatum abstrahi pōt a supioribus nihil ꝓhibet quin ratio quādoqʒ bonum ut nūc preponat bono simpliciter. ❡ Ad ultimum dicēduʒ ꝙ Gregorius hoc appellat suggestionem carnis qđ Augꝰ sensualitatem. Ut enim dicit glosa sup illud ad galathas 5° capꝰ. Caro ꝯcupiscit aduersus spūm. caro perse nō cōcupiscit sed carni attribuit quod anima facit in carne. delectationem autem ponit Gregoꝰ in cogitatione delectabilis ꝛ cogitare est actus mulieris siue inferioris partis rōnis. Cōsensus autem ꝓpter auctoritatem attribuit viro: sed de hijs postea melius patebit. Gregorius tamen alibi qtuor gradus videt ponere. scilicet ab hoste: a carne: a delectatione: a cōsensu. sed tunc ponit hostem extra hoiem ꝛ tria alia in hoie more pdicto. ❡ Articulus 6°.

S Ecundo queritur

de delectatione morosa uel nō morosa. Et ut hoc lucidius inuestigari ualeat. Queritur primo quantum ꝓcedere possit delectatio in sensualitate anteqꝫ mulieri offerat. Et ꝯsequēter quantum ꝓcedere possit in muliere anteqꝫ offerat viro. ❡ Et circa pmum procedat sic. Dicit Augꝰ ꝙ sensualis motus est qui nobis est cōmunis cum pecore ꝛ in quo incipit nr̄m rationale. Cuʒ igit sic se habeat passio ad passionem ut motus ad motū ꝛ potētia ad potētiam erit sensualis delectatio que nobis cois est cum pecore ita ꝙ in ea nihil est de iudicio rōnis. Et ita videt ꝙ tādiu delectatio est in sensualitate qꝫdiu nullū circa ipsam inuenit iudiciū rōnis. ❡ Itē dicit Augꝰ in 8° sup genesim ad lraʒ. ꝙ ois aia mouet visis. i. apphēsis. sed quedam attēdit rōnes visoꝝ ut hois aia. quedaʒ autem nō ut aia pecoris. motus autem qui est a visis est ꝯcupiscentie uel ire ergo talis motus tādiu videt esse in sensualitate qꝫdiu a ratione non percipitur ratio apprehensi. ❡ Item dicit Auic. ꝙ cetera aialia ab homine ꝛ precipue aues habēt artes ꝯstruunt enim casas. sed hoc non fit nisi inueniēdo uel meditādo sed instinctu insito. Et hoc ꝓbat per hoc ꝙ aialia eiusdem speciei similes ꝯstruūt casas que si meditādo uel inueniendo construerent differrēt ꝯstructiones earum ẜm differētiam inuentionis ꝛ meditationis. ẜm hoc videt etiam ꝙ si delectatio fit ab aliquo ꝯceptu corporali ꝛ non fiat inuētio ꝛ meditatio ad ꝯstruēdum illud ꝙ illa delectatio fit in sensualitate brutali ꝛ nō attingit adhuc mulierem que dicit inferior portio rōnis. ❡ Item Auic. dicit ꝙ cetera aialia ab homine non habēt timorem ꝛ spem in tempus longinquum a presenti qꝛ non sperāt tēpus qđ est remotuʒ ab ipso momēto: sed hoc ꝙ sibi prouident non habēt ex hoc ꝙ percipiāt tēpus qđ futuruʒ est in eo sed instinctu nature. Et ex hoc instinctu formica pdicit pluuiam per hoc ꝙ citissime trahit cibum ad cauernam. Ex hoc patet ꝙ qꝫdiu circa delectationem cōceptam non fiūt ꝓuidētie in futurū qualiter ad opus possint deduci tūc delectatio adhuc est in sensualitate pecorina. ❡ Item Auic. dicit ꝙ solus hō hēt ꝓuidere futura que debet facere aliqbus hoibus ꝛ nō alijs. cetera ꝟo aialia nō hn̄t aliquid ꝛ huiusmodi ꝓuidentia ergo videtur ꝙ qꝫdiu in delecta/

ſione corporum concepta non ſunt actus diſtinguētes:
ꝙ hoc eſt huic faciēdum ⁊ huic non faciēduz non erit de
lectatio illa in vi rationis que attribuitur homini ſm ꝙ
homo eſt. ¶ Item dicit Auicᵃ ꝙ ſoli homini cōuenit di
ſcernere quaſdam opationes eſſe turpes ⁊ quaſdam ho
neſtas. Ex hoc iterum habeť ꝙ q̃ȝdiu non pcipiť turpe
⁊ honeſtum circa delectationem ꝙ nō attingat rōnis in
feriorem uel ſupiorem partem. ¶ Sed ꝯtra hoc eſt qđ
dicit Augꝰ in 12ᵒ de trinitate. Aſcendentibus retrorſum
qbuſdam gradibus ꝯſiderationis per anime partes ubi
incipit aliqđ occurrere qđ non ſit nobis cōmune cuȝ be
ſtijs ubi incipit ratio ubi homo interior iaȝ poſſit cogno
ſci ſed in quocūqȝ eſt peccatum: illud non eſt nobis com
mune cum beſtijs ergo ibi incipit ratio ſed in ſenſualita
te eſt peccatū ergo in ſenſualitate incipit ratio: ⁊ ita cōcu
piſcētia ſenſualitatis non videť eſſe ſine aliquo actu rō/
nis. ¶ Item inter aīam ſenſibilem ⁊ rōnalem nō videť
eſſe medium: ſicut nec inter ſenſibilem ⁊ uegetabilē ſed
ſicut ſe habet potētia ad potētiam ita motus ad motum
ergo inter motum ſenſualitatis ⁊ rōnis non videtur eē
medium ⁊ ſic iterum videť ꝙ ſtatim ut motus ꝯcupiſcē/
tie fit in ſenſualitate fiat etiam in rōne: ⁊ ad ꝯſentiēduz ⁊
diſſentiēduz. ¶ Item ut habeť in 3ᵒ geñ. Nullū fuit me
dium temporis īter locutionē ſerpētis ⁊ audituȝ mulie/
ris. ſi ergo debite ſumať methaphora ⁊ ſerpēs eſt ſenſu
alitas nullum erit tēpus medium inter ꝯcupiſcētiam ſen
ſualitatē ⁊ iudiciuȝ uel delectationem inferioris partis
rōnis. ¶ Ulterius queriť de delectatione ſm ꝙ eſt in ī
feriori parte rōnis. Et ut hoc melius intelligať ſumatur
littera geñ. 3ᵒ capᵒ. ubi ſic diciť ꝙ ſerpēs dixit ad mulie/
rem. Cur pcepit uobis deus ut non comederetis de om
ni ligno paradiſi. Cui reſpōdit mulier. De fructu ligno/
ruȝ que ſunt in padiſo ueſcimur: de fructu ṽo ligni qui
eſt in medio paradiſi pcepit nobis deus ne comedere/
mus ⁊ ne tāgeremus ne forte moriamur. Dixit autē ſer
pens ad mulierem. nequaq̄ȝ. Scit enim deus ꝙ in quo
cūqȝ die comederitis ex eo aperienť oculi ueſtri ⁊ eritis
ſicut dij ſciētes bonum ⁊ malum. Uidit igitur mulier ꝙ
bonum eſſet lignum ad ueſcēdum ⁊ pulchrum oculis in
aſpectuqȝ delectabile tulit de fructu eius ⁊ comedit de/
ditqȝ viro ſuo qui comedit ⁊ aperti ſunt oculi amboruȝ.
Ex hoc accipiť ꝙ mulier habet quoſdam actus in com/
paratione ad ſerpētem: ⁊ quoſdam in comparatione ad
delectationē peccati: ⁊ quoſdam in cōpatione ad virū
⁊ ad ſerpētem diſtinguunť actus eius ſm reſpōſa ipſius
⁊ in reſpōſione illa patet ꝙ eſt iudiciuȝ conceſſi ⁊ ueti͂ti
⁊ cōminationis pene. Judiciuȝ conceſſi per hoc ꝙ dicit
De fructu lignorum que ſunt in paradiſo ueſcimur. Ju
dicium ueti͂ti per hoc ꝙ dicit. de fructu autem ligni qui
eſt in medio paradiſi precepit nobis deus ne comedere
mus ⁊ tāgeremꝰ. Judicium autē cōminationis pene per
h ꝙ diċ ne forte moriamur. Et pᵃ duo iudicia certa ſunt
tertium ṽo admixtū eſt dubitationi ut dicit Augꝰ. eo ꝙ
iā ſurrexerat īpia in ipſa quedā elatio ad obtinēduȝ hoc
qđ ſuaſit ſerpēs ſi eſſet poſſibile. Reſpectu autem dete/
ſtabilis peccati ſunt qnque actus. Primus eſt apprehē/
ſio deteſtabilis peccati qui notať cū dr̃. Uidit igiť muli/
er lignum. 2ᵒ iudicium de delectabili qđ ſit deteſtabile
ut nūc. Et hoc importať per hoc qđ dicit. ꝙ eſſet bonum
ad ueſcēdum. 3ᵒ eſt iudicium de differentijs ipſius dele
ctabilis ſm ꝙ in viſu rep̄ſentari poſſunt ⁊ hoc importať
cum dicit. pulchrum oculis: illa enim pulchritudo fuit ex
manifeſtatione dulcedinis eius in colore ⁊ figura ⁊ alijs
diſpoſitionibus. 4ᵒ eſt iudicium de efficacia delectabilis
ad inferēdam delectationem: ⁊ hoc notať cum dicit. aſpe
ctuqȝ delectabile. illud enim eſt aſpectu delectabile qđ a
ſolo aſpectu trahit in ſe delectāteȝ ⁊ mouet in eo delecta
tionem. 5ᵒ eſt ꝯſenſus in fruitione delectabilis quam ſe
quiť ipſa fruitio delectabilis: ⁊ hoc notať cum dicit. tulit

de fructu eius ⁊ comedit. Ad virum autem nō determi
nať ei actus niſi vnus ſcilicet dare viro. ¶ Queriť ergo
de oībus hijs actibꝰ quādo in eis delectatio moroſa uel
non moroſa dicať: uel quādo in eſſe uel non in eſſe dele
ctatio dicať. Cōſtat enim ꝙ ſtatim mulier audiens ſerpē
tem non habuit delectationem: ergo in hoc cuȝ ſit audi/
re ex parte mulieris qđ eſt percipe illicitum ex parte in/
ferioris partis rōnis perceptio illiciti nō faciet ineſſe de
lectationem rōni. ſimiliter iudicium ꝯceſſi ⁊ phibiti qđ
ex parte rōnis eſt iudicium delectabili. Utrum licitū uel
illicitum ſit qđ ſuadet cōcupiſcentia non facit ineſſe pec/
catum uel delectationem rationi: ſed tunc inerit delecta
tio peccati quādo poſt iudicium illud delectanť ex diſſi/
mulatiōe uel dubitatione cōminationis pene. ſed pona
mus ꝙ per multum tēpus iniaceat delectatio cuȝ diſſen
ſu rationis ⁊ poſt iudiciuȝ ſicut de qbuſdam patribus le
gitur ꝙ per. xxx. annos ⁊ amplius in libidinem ſunt tē/
tati. Cum igiť a tempore dicať moroſa delectatio videť
ꝙ illa fuerit moroſa. ¶ Item Augᵒ. tunc mulier ſine vi
ro guſtat cum delectatione cogitationis peccatum teneť
ut faciendum non diſcernať. uel cum quidā terminus ⁊
mēſura peccato adhibeť a viro ut non liceat mulieri ineſ
frenata libertate in peccatuȝ pgredi. ſed quādo per mul
tum ſpacium teneť in cogitatu delectatio tunc non adhi
betur terminus ⁊ mēſura ergo tūc erit moroſa. ¶ Item
Auguſtinus. Si peccatum non diu teneať delectatione
cogitationis ſed ſtatim ut mulierem tetigit viri auctori/
tate repellatur ueniale eſt. Si ṽo delectatione cogitati/
onis teneatur ⁊ ſi uoluntas proficiēdi deſit mortale eſt ⁊
pro eo damnabiť. Ex hoc patet ꝙ moroſa delectatio eſt
a mora tēporis ⁊ eſt mortalis. ¶ Sed CONTRA di
cit gloſa ſup apoſtolum pᵃ Corinth. xᵒ capᵒ. Tētatio cui
non ꝯſentiť non eſt peccatum ſed materia exercēde vir
tutis. ſed delectatio eſt tētatio ergo quantūcūqȝ protēda/
tur in tempore dūmodo non ꝯſentiatur nō erit mortalis
ſed materia probāde virtutis. ¶ Item Auguſtinus in
12ᵒ de trinitate. nec ſane cum ſola delectatione cogitatio/
nis mens oblectať illicitis non quidē diſcernens eſſe fa
ciēda tenens tamē ⁊ uolens libenter que tamen ut attin/
gunt aīum reſpui debuerāt negandum eſt eſſe peccatū:
ſed longe minus q̄ȝ ſi ⁊ opere ſtatuať implenduȝ ⁊ ideo
de talibus quoqȝ cogitationibus uenia petēda eſt pectuſ
qȝ percutiēdum dicēdo. dimitte nobis debita noſtra ſi/
cut ⁊ nos dimittimus debitoribus noſtris. Cum igiť ta
lis penitētia nō cōſueuerit iniūgi pro mortali ſed pro ue
niali: videť ꝙ delectatio illa lȝ moroſa ſit ueniale pecca/
tū ſit. ¶ Ulterius queriť de viro. de illius enim actibus
nō legiť in geneſi niſi ꝙ accepit ⁊ comedit quibus in rō
ne rn̄det ꝯſenſus ⁊ opus ꝯſequēs ꝯſenſum illuȝ. ⁊ ita vi
deť ꝙ ſolius viri ſit ꝯſentire. Hoc etiam videť ex uerbis
Auguſtini in liᵒ de trinitate. ubi dicit. Uir mādučat quā
do ſupior pars rōnis illecebre ꝯſentit ⁊ tūc damnabile ⁊
graue peccatum eſt. ¶ Sed CONTRA cuiuſcunqȝ
potētie eſt iudicare eiuſdem eſt ꝯſentire poſt iudiciuȝ in
alteram partem eoꝝ que diiudicanť: ſed mulieris eſt di/
iudicare ſuaſum ſerpētis ut ſupra habitum eſt ergo eiuſ
dem erit ꝯſentire. Ad hoc videť Auguſtinus reſpōde/
re ꝙ utraqȝ pars habet ſuum ꝯſenſuȝ: ⁊ inferior pars ha
bet ꝯſenſuȝ in delectationem: ſuperior ṽo in opus ſic di
cens in 12ᵒ de trinitate. animalis ſenſus ingerit quādam
illecebrem rationem ſciētie. Et tunc uelut ſerpens allo/
quitur feminā. huic autem illecebre conſentire de ligno
uetito eſt edere: ſed iſte conſenſus ſi ſola delectatione co
gitationis cōtentus eſt ſuperior ṽo auctoritate ita retinē
tur membra ut non exhibeantur arma iniqtatis peccato
ſic habendum eſtimo uelut lignum uetitum mulier ſola
comederit. Si autem in conſenſu illo ita diſcerniť quod
qȝ peccatum ut ſi poteſtas etiam ſit opere impleatur in/
telligenda eſt mulier dediſſe viro ſuo ſimul edendum

illicitum cibum. neqꝫ enim pōt peccatum non ſolum co
gitādum ſuaderi: uerūetiam perpetrāduꝫ efficaciter mē
te diſcretum niſi ⁊ illa mētis intentio penes quam ſum/
ma poteſtas eſt mēbra in opus mouēdi uel ab opere co
hibendi male actum cedat. Ex hijs habet̃ ꝙ mulierum
eſt ꝯſentire ad delectādum ſuauiter. viri autem ad per/
petrādum efficaciter. Hoc etiam videt̃ per litteram ge/
neſ. q: mulier ibi cōſenſit ſerpēti ⁊ vir mulieri. ¶ Sed
CONTRA eiuſdem potētie motiue eſt mouere ad
opus ⁊ affici delectatione ordinata ad opus illud ergo
cum ſic ſe habeat ratio practica in cōſentiendo ⁊ ſententi
ando ſicut ſe habet motiua in mouēdo erit eiuſdem par/
tis rōnis conſentire ⁊ ſentētiare delectando ⁊ opando ⁊
ita uterqꝫ cōſenſus erit mulieris. ¶ Solutio dicenduꝫ
ꝙ virtutes ſenſibiles aīe quedam ſunt apphēſiue ⁊ que
dam motiue. Apprehēſiuarum aūt quedam ſunt appre
henſiue de intus: ⁊ quedam de foris. ſicut ſenſus parti/
culares qui particularia ſenſata apphendūt preſente ma
teria. ab intus autem ſicut ſenſus cōmunis qui cōponit
ſenſata particularia cum magnitudine cōtinua ⁊ ceteris
ſenſatis cōmunibus. Cuius exēplum eſt in gutta cadē/
te quam accipit ſenſus particularis in loco hoc ⁊ illo di/
uiſim. Senſus aūt cōmunis cōtinuat locum ad locum ⁊
apprehēdit in ſimilitudinem linee. Aliud exemplū eiuſ
dem eſt in virgula in vna parte immota ⁊ in alia parte
circūducta quam ſenſus particularis accipit hic ⁊ ibi: ſed
ſenſus cōmunis apprehēdit ꝯtinuitatem per moduꝫ cir/
culi. Apprehēſiuarum ab intus quedam eſt apprehēſiua
tm̄ eorum que ſunt a ſenſu. ⁊ quedam dicit intentiones
que non ſunt a ſenſu ab ipſis apprehēſis. Et pma eſt du/
plex. quedam enim tm̄ apprehēdit formas ſm motum a
ſenſu ſm actum factum ut imaginatio que ab Auicª di
cit̃ formalis eo ꝙ formas ſine materia recipit. quedam
autem facit operationes ſuper formas apprehēſas ⁊ iſte
opationes ſunt cōpoſitiones formarum illarum ⁊ diui/
ſiones ⁊ hec a philoſophis dicit̃ fantaſia cōponens ⁊ di/
uidēs. Illa vo que elicit ab apphenſis compoſitis uel di
uiſis intentiones que perſe nō ſunt a ſenſu dicit̃ eſtima/
tio uel eſtimatiua. ⁊ intētiones que perſe non ſunt a ſen
ſu dicit̃ eſtimatio uel eſtimatiua. Et intētiones que per
ſe non ſunt a formis ſenſibilibus ſunt intētiones boni ⁊
mali amici ⁊ inimici cōuenientis ⁊ diſconuenientis. Et
hee intētiones pro tāto dicunt̃ non eſſe a formis ſenſibi
libus q: perſe non dependēt ab illis cum ⁊ in alijs par/
ticularibus quibuſdam inueniant̃. Sed tamē ſenſibilis
aīa non denudat eas a ſenſibilibus particularibus ſed
accipit eas immixtas fantaſmatibus ⁊ per eas iudicat de
imitabili uel fugibili ſicut ouis iudicat lupum fugiēduꝫ
⁊ paſtorem non ⁊ huic agno miſerēdum ⁊ non illi. Ha/
bet etiam ſenſibilis anima vim ab omnibus alijs aliam
que eſt retētiua formarum ⁊ intētionum que dicitur me
moria. Qđ enim non eiuſdem vis ſit recipere ⁊ retine/
re ꝓbat̃ per virtutes materiales exteriores a qua enim
virtutem habet recipiēdi ſed non retinendi figuras ⁊ for
mas. Uirtus autem motiua anime ſenſibilis duplex eſt
ſcilicet impans que eſt duplex. ſ. iraſcibilis ⁊ concupiſci
bilis ⁊ alia imperata que eſt affixa neruis ⁊ muſculis ad
mouēdum ea ad perfectionem motus quem imperant
concupiſcibilis ⁊ iraſcibilis: ⁊ omnes actus harum viri/
um ſunt in ſenſibili anima que nobis eſt cōmunis cum
brutis ⁊ ideo totum hoc ptinet ad ſenſualitatem. Sed in
homine quedam eorum ſunt pſuaſibiles a ratione ut cō
cupiſcibilis ⁊ iraſcibilis. quedam autem non ut quedaꝫ
ex hijs que ſunt in neruis ⁊ muſculis. Unde dicit gloſa
ſuper illud geneſ. 3º. Et cognouerūt ſe eſſe nudos. i. cō/
cupiſcētiam ſenſerūt beſtialis motus in genitalibus que
plurimum etiam cōtra rationem mouent̃. Et ideo quia
pars quedam ſenſualitatis pſuaſibilis eſt a ratione ⁊ co/
erceri debet a cōcupiſcentia precipit̃ mulieri ut excludat
ſuggeſtionem ſerpētis. ¶ Ad pmum ergo quinque au
ctoritates dicātur ſcilicet Auguſtini ⁊ philoſophi. ꝙ ſunt
ſigna illa que dicta ſunt in auctoritatibus ꝙ peccatū nō
ſit in ratione ſed in ſenſualitate tm̄ precipue ſi plura de il
lis ſignis cōcurrant ſic ſi rationis deſit omnino iudiciū.
Si ſiant motus cōcupiſcentie non per accēſionem appre
henſi ſed potius inſtinctu nature corrupte ſicut dicit Da
maſcenus. ꝙ bruta plus agant̃ a natura qꝫ agant. ⁊ ſi ſit
cōcupiſcentia ſine meditatione ⁊ inquiſitione cōſtructi/
onis eius quod concupiſcit̃ ⁊ ſine memoria. Et prouidē
tia diſponente in futurum qualiter id quod cōcupiſcitur
impleatur ⁊ ſine iudicio decentis ⁊ indecētis turpis ⁊ ho
neſti meriti ⁊ peccati. Hec eniꝫ ſunt quinque ſigna que
in quinque auctoritatibus per ordinem introducuntur.
¶ Ad id quod ꝯtra obijcit̃ dicenduꝫ ꝙ ſine dubio ſm
Aug^m in ſenſuali motu peccatum eſt. Sed hoc eſt leuiſ
ſimum ante actum rōnis ⁊ a quibuſdam dicit̃ pmus mo
tus. Et ꝙ tale peccatum poſſit ineſſe ſenſualitati non ha
bet ex hoc ꝙ actualiter cōiungatur ei iudicium rationis
Sed q: habitualiter ordinat̃ ad ipſam ⁊ ab ipſa preueni
endo poterat cohiberi. Sunt tamē qui dicūt hunc motū
non eſſe peccatum diſtinguētes primo inter pmo pmuꝫ
motum ⁊ ſecūdo pmum motum. ſed q: Augº dicit expſ
ſe peccatum eſſe ideo tenendū eſt in ſenſualitate eſſe an/
te omnem rationis actum eſſe peccatum. de pmis auteꝫ
⁊ ſecūdis motibus tractatus erit in queſtione de pecca/
tis. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ ſenſibile ⁊ rōnale ꝓut ſunt
forme ſubſtātiales pfectiue immediate ſe conſequūtur
ut potentia ⁊ actus quādo ſunt in eodem. Si vo eſt idē
iudicium alicuius virtutis ſenſibilis aīe ⁊ de actu alicu/
ius virtutis rōnalis anime. Sepe enim cōtingit ut dicit
philoſophus ꝙ intellectº ⁊ ratio occupata circa aliud ob
iectum non reſpiciūt ad id qđ eſt in anima ſenſibili ſiue
ſit in cōcupiſcentia ſiue in apprehēſione viriuꝫ ſenſibilis
anime ⁊ tūc tempus intercidit inter iudicium rationis ⁊
concupiſcētiam ſenſualitatis ⁊ hoc eſt qđ dicit Auič. ꝙ
quādoqꝫ nō licet imaginatiue agere ꝙ debeat agere na
turaliter ſed trahit eam anima rōnalis alio ⁊ reuocat eaꝫ
ab imaginationibus ſuis ⁊ ad oculum videmus ꝙ aliqs
multū cogitationibus occupatus non pcipit ea que ſunt
in ſenſu. ¶ Ad ultimum dicēdum ꝙ inter locutionem
ſerpentis ⁊ auditum mulieris nihil fuit medium: ſed in
ter ſuaſum ſerpentis ⁊ cōcupiſcentiam mulieris tempus
fuit medium. Et ſimiliter in anima ſtatim ut cōcupiſcen
tia eſt in ſenſualitate ordinat̃ ad rationem ⁊ trahit eam
quātum in ipſa eſt ſed nō oportet ut ſtatim ratio illud di
iudicet ⁊ compet ipſum ad meritum uel demerituꝫ ⁊ ad
habendum uel non habēdum ſed frequēter tempus lō/
gum intercidit mediuꝫ. ¶ Ad id quod obijcit̃ ſiue que/
ritur de muliere dicendum ꝙ oēs actus ſunt in interio/
ri parte rōnis qui reſpōdent actibus mulieris in prima
tentatione ⁊ hoc quādo peccatum in delectatione ⁊ ope
re conſumat̃ ſicut cōſumatuꝫ fuit in primis parentibus.
ſed quādo non cōſumatur ſed tm̄ per tentationem offer
tur tunc non oportet ꝙ omnes illi actus in inferiori par
te rōnis inueniant̃: ſed ſi inueniunt̃ ibi quādoqꝫ tres ⁊
quādoqꝫ tm̄ duo. Tres ut perceptio delectatio ⁊ cogita/
tio que dicit̃ quaſi coagitatio ⁊ ſupponit iudicium ratio/
nis ꝙ quādoqꝫ eſt de differētijs delectabilis reſoluens
delectabile ad formas ⁊ differētias que magis mouent
ad delectādum. quādoqꝫ autem eſt de ratione meriti ⁊
demeriti in delectabili illo ſiue turpis ⁊ honeſti ſm vir/
tutem politicā. ¶ Quādoqꝫ vo colligit ratio in iudicā/
do cauſas alias naturales inclinātes ad hoc ꝙ tunc mo
ueat talis delectatio uel etiam cauſas ſpeciales ut uerbi
gratia in delectatiōe mulieris quādo uehemēter mouet
aīum. qñqꝫ iudiciuꝫ rōnis ſit de muliere pulchra uel vir
gine uel nobili. Et hec ſūt differētie que efficaciores ſūt
ad excitādam libidinem. ¶ Qñqꝫ vo ſit iudiciū rōnis

de prohibitione concupiſcentie: ſicut quoqʒ dñs dicit. Qui viderit mulierem ad cōcupiſcēdum eam iam mechatus eſt eam in corde ſuo ⁊ de turpitudine incōtinētie ⁊ honeſtate ɔtinētie. ℂ Qñqʒ aūt fit iudiciū rōnis qua re modo moueat libido. ⁊ ſumiť qñqʒ cā i natura. qñqʒ in operibus noſtris preteritis. quādoqʒ etiaʒ in ſpiritualibus. In natura quia propter colligationem corporis ad aiam corpus trahit aiam ⁊ imediate trahit aiam ſenſualem cuius virtutes figunť in organis corporalibus. vnde cum repleanť calido ⁊ humido organa generationis deſiderat natura expellere illud. Et quia virtutes in neruis ⁊ muſculis nate ſunt obedire ⁊ imperari trahūt virtutes que ſunt ſup ſe ad imperium ⁊ ille ſunt ex parte ſenſibilis anime cōcupiſcibilis ⁊ iraſcibilis ⁊ ille ulterius trahunt rōnem ⁊ idem eſt iudicium ſi ſumat ratio cauſam in iudicādo ex parte cōplexionis uel tēporis: ſicut ſanguinei facilius trahunť ad libidineʒ ⁊ ſic de alijs. ℂ Qñqʒ etiam ſumit iudiciū ex ɔuerſatione preterite vite: ſicut qui fixit oculum in muliere uel qḋ ɔſecutꝰ eſt in tali peccato. ℂ Qñqʒ etiam ſumit cām per quam iudicat in ſpūalibus: ſicut in illuſionibus demonum ⁊ in corruptione ⁊ infectione nature per primum peccatuʒ. Et hec omnia iudicia poſſunt eſſe ante utrūqʒ ɔſenſum ⁊ in opus ⁊ in delectationē ſigillatim ⁊ ſimul ⁊ de 2o ⁊ 3o quidem animo nō eſt dubiuʒ ſed de ꝑmo. ℂ Per hoc patet ꝙ nō eſt neceſſe ꝙ ſtatim qñ aliquid iudicať a rōne in ſe conferať etiam ad aliud. Et ideo ratio qñqʒ iudicat diſcernēdo differentias delectabilis in ſe ⁊ nō cōfert ipm ad rōnem ꝓhibiti uel nō prohibiti ⁊ de quo debeat eſſe cōſenſus uel diſſenſus. ℂ Sunt etiā qñqʒ duo actus in inferiori parte rōnis. ſ. cōceptio ⁊ delectatio. nō enim delectať ratio niſi prius concipiat delectabile. Dicimus igiť ꝙ ſi diſſenſus ſequiť ad duos actus tm̄ tunc fit hoc ꝙ dicit Augꝰ. ſcilʒ ꝙ ſtatiʒ delectatio ſequiť quādo mētem attingit ⁊ tunc nunqʒ eſt moroſa delectatio. Si aūt ſequiť diſſenſus poſt tales actus tunc aūt ſequiť poſt iudicium primuʒ aut 2m aut 3m. Et ſi poſt primū pōt eſſe delectatio moroſa ⁊ nō moroſa nō ex parte tēporis ſed ex parte ignauie rōnis que diu diſcurrit per efficaciter mouētia ad libidinē a quibus ſtatim iudiciū rōnis reuocare debuerat ⁊ circa aliud occupare. Si ꝟo ſequiť diſſenſus poſt iudicium 2m tunc nō eſt moroſa q: illud iudiciū mouet ad diſſentiēdum. Si ꝟo ſequiť diſſenſus poſt iudicium 3m tunc pōt eſſe moroſa ⁊ nō moroſa: ſed magis difficulter q̄ in iudicio primo: eo ꝙ tunc rō trahatur a cauſis libidinis: ſed tm̄ q: nō cogiť mentem a libidine teneť reuocare ⁊ in tali delectatione ſepius ɔſueuit libido ad mētem redire poſt excluſionē. ⁊ eſt ſimile in eo qui nititur a manibus alicuius trahētis eum euadere. ille enim ſepius cogiť reſpicere retrorſuʒ ad retrahētem ⁊ iterum dirigit oculos in viaʒ rectam per quam patet fuga. Nec in tali iteratione eſt periculum aliqḋ eo ꝙ ratio ſemp inueniť diſſentiēs ad ſepius iteratā delectationem. Si ꝟo etiam poſt diſſenſum iniacet delectatio ⁊ poſt iudiciū deteſtationis tunc nō eſt in rōnis inferiori parte que mulier diciť ſerpēs ⁊ tunc nō eſt iudiciū de ea utrū ſit moroſa uel nō moroſa. Sed tunc eſt materia ꝓbande ⁊ exercēde virtutis ſicut dicit aplꝰs. datꝰ eſt mihi ſtimulus carnis mee āgelus ſathane qui me colaphizet ne magnitudo reuelationū extollat me. ſenſualitas ꝑpetue corruptionis eſt ⁊ ſemp cōcupiſcit aduerſus ſpm̄. ꝑpter qḋ etiam dicit aplꝰs ad Ro. Conſentio legi dei ꝫm interiorē hoiem. video aūt aliā legem in mēbris meis repugnātem legi mētis mee ⁊ captiuantē me in lege peccati que eſt in mēbris meis. Et alibi qḋ uolo bonū nō ago: ſed qḋ odi maluʒ illud facio. ſi aūt qḋ nolo illud facio nō ego operor illud ſed qḋ ihabitat in me peccatum. ℂ Ad ꝑm ergo dicēdum ꝙ ſi poſt diſſenſum iniaceat delectatio erit in ſenſualitate tm̄ ⁊ nō in rōne ⁊ ſic moroſa fuit in paulo ⁊ in multis alijs ſactis vnde in tali mora nō eſt periculum. ℂ Ad alias duas auctoritates Auguſtini. ꝙ vis eſt in hoc qḋ dicit cogitationis delectatione. q: cogitatio ut diximus ſupponit ibi iudiciuʒ rōnis: ⁊ tunc uerū eſt ꝙ moroſa eē pōt ſi diu ſic iudicet rō ⁊ nō ꝓcedat ad diſſenſum. ſtatim enim qñ rō iudicat de illicito ⁊ ꝑpendit eſſe illicitum diſſentire debet. vnde ſi poſtea nō diſſentiens delectať iudicať moroſa delectatio etiā ſi paruuʒ tēpus ſit in quo delectať. ſed ponamus ꝙ nō ꝑpendat ratio eſſe licitum uel illicituʒ ſed ꝓcedat tm̄ iudicio primo ⁊ diu moueť in illo. Et querať utrum tunc ſit moroſa uel nō. Et videť ꝙ nō q: ꝑceptuʒ eſt rōni ꝙ excludat ⁊ hoc eſt ꝑceptum affirmatiuum ⁊ ita nō obligat ad ſemp. ergo nō faciens ꝑceptum non ſemper omittit: ⁊ ita non excludēdo delectationem non ſemper peccat. ℂ Ad hoc dicēdum ꝙ tunc nō iudicať moroſa in illo iudicio niſi qñ incipit mouere rōnem ad conſentiēdum in opus uel ad fruēdum delectatione. qḋ notat Augꝰ uelle in cogitatu delectari ſuauiter. In eodē eniʒ inſtanti peccat per omiſſionē ratio ſi nō diſſentiat delectatiōi. ℂ Ad ꝑmū qḋ obijciť in ɔtrariū patet ſolꝰ per predicta. ℂ Ad aliud dicēduʒ ꝙ Augꝰ loquiť in cōmuni de delectatione moroſa ⁊ nō moroſa ⁊ de illa ſepe dubium generať quāta ſit ⁊ illa penitētia quā ponit Augꝰ in ɔfeſſione peccatoris ⁊ dicēda orone dñica delectationis eſt in genere ⁊ nō in ſpecie. ℂ Ad id qḋ queriť de viro dicendum ꝙ ꝫm ꝑdicta inferior ⁊ ſupior portio rōnis ſunt vna potētia ſed geminať ꝫ duo officia. Cōſenſus tm̄ attribuiť ſupiori parti hac rōne q: cōſenſus ſemp fit ꝫm aliquas regulas iuris quas ſequiť ratio in cōſentiendo. nullus enim conſentit in aliquo cuius nullā hēt rōnem in animo. q: igiť rōnes tales ꝑncipaliter attēdit ſupior portio ꝑpter hoc attribuiť ei conſenſus in opus: nihilominus tm̄ quantuʒ eſt de rōne virtutis in utroqʒ officio. ſ. in ſuperiori ⁊ iferiori pōt ɔſentire ⁊ diſſentire. Et ꝑ hoc patet ſolꝰ ad oia que obiecta ſūt. ℂ Articꝰ 7o

Tertio queritur

de quantitate peccati in vnoquoqʒ gradu. ℂ Et utruʒ iſti gradus in quolibet peccato poſſint inueniri. Et videť ꝙ in ſenſualitate nō ſit niſi ueniale peccatum quia dicit Augꝰ in 12o de trinitate. ꝙ ſenſualis motus peccatū qdē non ſed ueniale atqʒ leuiſſimum. ℂ Item duo ſunt genera peccati actualis. ſ. ueniale ⁊ mortale. ⁊ ſimiliter due ꝑtātes ad peccādum. ſ. rōnis ⁊ ſenſualitatis. ueniale igitur erit ſenſualitatis cum mortale ſit rōnis. ℂ Item ueniale diſpoſitio eſt ad mortale ⁊ ſenſualitas eſt potentia diſponens ⁊ inclinans rōnem ad mortale peccatū. Cuʒ igiť actus diſponens ad mortale ſit potētie diſponentis videbiť ueniale eſſe ſenſualitatis. ℂ Item in progreſſu tentationis dicit Augꝰ ꝙ cuʒ manducat homo dānatur totus. ſed in comeſtione mulieris pōt dānari ⁊ nō dānari. ℂ Cum ergo ſit tertia potentia que eſt ſenſualitas videtur penes ipſam eſſe peccatum qḋ non eſt damnabile tm̄. medium enim habet naturam extremoruʒ. vnde ſicut mulier a viro habet ꝙ pōt peccare mortaliter ita poteſtatem peccādi ueniāliter participabit ab altero extremo qḋ eſt ſenſualitas. ℂ Item in prima tentatione penes ſuaſum ſerpentis non fuit niſi dānationis occaſio. Penes guſtuʒ ꝟo mulieris cauſa dānationis tm̄. ergo cum ueniale ſit occaſio dānationis ⁊ non cauſa videbiť eſſe illius potentie que diciť ſerpens. ⁊ cum hec ſit ſenſualitas videtur ꝙ in ſenſualitate nō ſit niſi ueniale peccatum. ℂ Sed CONTRA dicit Auguſtinus. ꝙ oē peccatum eſt a deo uoluntariuʒ. qḋ ſi non ſit uoluntariū non eſſet peccatum. ℂ Sed dicit Damaſcenus ꝙ uoluntas in ratione eſt ita ꝙ ſi non ſit rationalis non ſit uoluntas. ℂ Et philoſophus in 4o topicorum. ꝙ omnis uoluntas in ratione eſt. ergo videtur ulterius ꝙ omne

peccatum in rõne ſit. Et ſic peccatum ueniale erit in ra/
tione ⁊ nõ in ſenſualitate. ¶ Item hoc videt̄ ex diffini/
tione peccati quã ponit Ambro° in li° de paradiſo. Pec
catum eſt p̄uaricatio legis diuine ⁊ celeſtium inobediē/
tia mãdatorum: que p̄uaricatio ⁊ inobediētia non ſunt
niſi in illa potētia cui dat̄ lex ⁊ p̄ceptū, ſed hec eſt ratio
ergo videt̄ q̄ omne peccatum ſit in rõne. ¶ Preterea
querit̄ utrum vir in omni gradu tētationis peccet mor/
taliter tm̄. Ad cuius intellectum ponat̄ exēplum de ocio
ſo qd̄ p̄mum eſt in cõcupiſcētia ſenſualitatis. 2° in dele/
ctatione cogitationis. 3° in cõſenſu ad opus. Et videtur
q̄ peccet mortaliter. q: dicit Aug° q̄ quando vir come/
dit totus homo dãnabit̄. ſed in iſto caſu vir comedit er/
go totus homo damnabit̄. Si hoc dicat̄ tunc quodlibet
ocioſum cum deliberatione prolatū uel factum erit pec
catum mortale. ¶ Iuxta hoc querit̄ utrum iſti gradus
ſint in quolibet peccato. ⁊ videt̄ q̄ non. Quedam enim
peccata ſunt que habēt obiecta pure ſp̄ualia ſicut pecca/
tum infidelitatis. ut q̄ deus nõ ſit trinus ⁊ vnus. uel q̄
ſp̄us ſanctus non p̄cedat a patre ⁊ filio. ⁊ cum illa obie/
cta ſint pure ſp̄ualia in ea non põt ſenſualitas. Similiter
de q̄buſdam peccatis ſupbie ſp̄ualis que obiectum non
habēt in ſenſu uel ſenſibilibus ſicut eſt excellētia ſancti/
tatis. Et ſic videt̄ cum illa peccata ſint tm̄ in actu rationis
q̄ ſemper ſint mortalia. ¶ Solutio dicēdum ad p̄mum
q̄ in ſenſualitate ſola non eſt niſi ueniale peccatum. In
feriori autem parte rõnis quandoq̄ ueniale quãdoq̄
mortale. in ſupiori autem mortale tm̄: ⁊ hoc in q̄buſdam
peccatis ⁊ non in omnibus ut infra dicet̄. ¶ Ad id qd̄
contra obijcit̄ dicēdum q̄ Aug° gloſat ſeipſum in libro
retractationum diſtinguēs q̄ multipliciter eſt peccatū
uoluntarium ⁊ redit diſtinctio ſua ad tria membra. Eſt
enim uolūtarium originale ſed non uolūtate p̄pria ſed
aliena ſcilicet p̄morum parētum. ⁊ eſt uolūtariū pecca/
tum qd̄ ſurgit ex ↄtinua peccata ↄcupiſcētie qd̄ dicit̄ pri/
mus motus. ſed non uolūtate cõiuncta operi ſed uolun/
tate que deberet ⁊ poſſet hoc opus p̄uenire. 3° modo eſt
uolūtarium mortale peccatum uolūtate cõiuncta operi.
vnde dicēdum q̄ ueniale peccatum qd̄ eſt in ſenſualita
te 2° modo eſt uolūtarium ⁊ ita non oportet q̄ ſit in uo/
luntate que eſt in rõne ut in ſubiecto uel ut in cauſa con
iuncta eliciente actum illum. ¶ Ad aliud dicendū q̄
peccatum mortale directe eſt ↄtra legem ⁊ ideo nõ cau/
ſat̄ niſi a ratione. ſed ueniale diſpoſitio eſt ad trãſgreſſio
nem legis ⁊ non directe ↄtra legem ſed p̄ter legem ⁊ ita
non oportet q̄ ſit in rõne ut in cauſa uel ſubiecto. Dico
autem in cauſa uel ſubiecto: q: ſi peccatum cõſiderat̄ in
actu tūc eſt in potētia a qua eſt ut in cauſa. Si autem cõ/
ſiderat̄ in diſpoſitione uel habitu tūc in potentia a qua
eſt eſt ut in ſubiecto. ¶ Ad aliud dicendum q̄ iſti gra/
dus non in omni peccato ſunt ita q̄ ſequat̄ damnatio.
Nec Aug° dicit hoc q̄ in omnibus ſint hoc mõ: ſed tm̄
in hijs ubi mulier ⁊ vir uetitum comedūt ⁊ ſerpens ue/
titum p̄ſuadet. Et debet vis fieri in eo qd̄ eſt uetitū. ve/
titum enim idem eſt q̄ p̄hibitum ⁊ non eſt directe pro
hibitum niſi mortale peccatum qd̄ ergo ex genere ⁊ na
tura mortale non eſt ſed ueniale ut ocioſum hoc nõ eſt
uetitum nec etiam cõceſſum: ſed eſt preter p̄ceptum ca/
dens indirecte ſub p̄hibitione: ⁊ ideo mulier per cogita
tionem in hoc delectata ⁊ vir per ↄſenſum in opus non
guſtãt uetitum ⁊ ideo non ſeq̄tur damnatio. ¶ Ad id
qd̄ ulterius querit̄ dicendum q̄ iſti gradus ſunt in om/
ni peccato mortali. Lꝫ enim quedam nõ habeãt obiecta
ſenſibilia tamen corruptio p̄ma orit̄ a ſenſualitate. ſicut
enim dicit ſapiens. Corpus qd̄ corrūpit̄ aggrauat aīam
⁊ deprimit terrena inhabitatio ſenſum multum cogitan
tem. Unde cum anima corruptiones illas patiat̄ ex con
iūctione ad corpus ⁊ immediata ↄiūctio eius ſit ſcḋm ſen
ſualitatem corruptio que eſt a corpore maxime viget in
ſenſualitate ⁊ per ipſam ut per originem eſt etiam in rõ
ne. Unde patet qualiter obnubilatio infidelitatis quan/
tum ad p̄maꝫ ſui originem ſit in ſenſualitate ⁊ in carne.
¶ Si ṽo querat̄ utrū p̄mus motus infidelitatis ſit in
ſenſualitate uel in rõne. Dicendū q̄ in ſenſualitate eſſe
non põt. ſed ſurreptio rõnis in qua eſt p̄mus mot° cau/
ſat̄ a corruptione inferioris rõnis ⁊ ſic ſcḋm relationeꝫ ad
p̄mam originem refert̄ ad ſenſualitatem p̄mus motus
in talibus peccatis. Et ſimiliter dicendū etiã eſt de oīb°
peccatis que h̄nt obiecta pure ſp̄ualia. ¶ Articulus 8°

D **Einde queritur** Qui ⁊ q̄t ſūt
modi tentandi. Et ſumende ſunt diſtinctiones
ſanctorum. Dicit enim gloſa ſup Geneſ. 4°. tribus modis
culpa perpetrat̄. ſuggeſtione. delectatione ⁊ ↄſenſu. Pri
mo per hoſtem. 2° per carnem. 3° per ſp̄m. Hoſtis eniꝫ
praua ſuggerit. caro ſe delectationi ſubijcit. tãdem ſpiri/
tus delectationi ↄſenſit. Suggeſtione peccatum cogno
ſcimus. delectatione vincimur. ↄſenſu ligamur. ¶ Iteꝫ
Grego° 32° li° moralium ſup illud Ecce uehemoth que
feci tecum. dicit fideli famulo dn̄s cunctas hoſtis callidi
machinationes inſinuat omne qd̄ ſupprimēdo rapit. oē
qd̄ de inſidiãdo circūuolat. omne qd̄ minãdo terret. om
ne qd̄ ſuadendo blãdit̄. omne qd̄ deſperãdo frãgit. om/
ne qd̄ p̄mittēdo decipit. ¶ Item p̄a Corinth. x°. diſtin/
guit gloſa tētationem diabolicam ⁊ humanam dicēs. q̄
tentatio humana eſt ut in neceſſitate uel preſſura nõ dif
fidat homo de deo auxilium humanū regrendo ¶ Itē
humana tētatio eſt de eis ſine q̄bus vita iſta non agitur.
¶ Item p̄pter chriſtū pati humana tētatio eſt per quã
perficit̄ apud deū. ¶ Item humana tētatio eſt aliter ſa
pere q̄ꝫ res ſe habet cum bono aīo. ¶ Item humana tē
tatio eſt cū irritat̄ quis in fratrem ſtudio corrigēdi plus
tm̄ q̄ꝫ chriſtiana tranq̄llitas poſtulat. Diabolica ṽo tēta/
tio eſt nimis amãdo ſententiã ſuaꝫ uel iuidēdo meliori
bus uſq̄ ad preſidēde cõmunionis uel cõdendi ſciſma/
tis uel hereſis ſacrilegium p̄uenire. ¶ Querit̄ ergo de
oībus hijs modis ⁊ de utilitate ex hijs tētationibus p̄ue
niente. Et p̄mo querit̄ de p̄ma diuiſione que accipit̄ in
gloſa geneſ. Videt̄ eniꝫ q̄ nõ cõprehendat oēm modū
tētationis: q: non eſt idem modus tētationis chriſti ⁊ no
ſtre ⁊ p̄moruꝫ parentū. Chriſtus enim tentabat̄ exterius
tm̄ neq̄ trahebat̄ a tētatione in corpore neq̄ in aīa. Pri
mi autem parētes trahebãtur in aīa non in corpore. Et
hoc patet in dubitatione eue. non enim trahit̄ corpus a
tētatione niſi corruptum. corpus autem chriſti ⁊ p̄moruꝫ
parentū in p̄mo ſtatu non fuit corruptum nos aūt trahi/
mur in corpore ⁊ aīa. ¶ Item videt̄ falſum q̄ tentatio
ſecūda ſit in carne: q: ſupra habitum eſt in inferiori par/
te rõnis que nõ eſt caro. ¶ Item falſum videt̄ qd̄ dicit
q̄ delectatione vincamur. ſupra enim habitum eſt q̄ nõ
omnis delectatio eſt mortale peccatum q̄uis ſit in infe/
riori parte rõnis. ¶ Deinde obijcit̄ de diuiſione Gre/
gorij ⁊ querit̄ quid uocat̄ opprimēdo rape. Hoc eniꝫ p̄/
tinet ad violētiam ⁊ diabolus nulli põt facere violētiam
ſicut dicit beat° Bernardus. Debilis hoſtis eſt qui nõ
põt vincere niſi uolentem. ergo videt̄ q̄ nihil opprimē
do rapiat. ¶ Item oppſſio illa aut refert̄ ad corpus aut
refert̄ ad aīam. Si ad corpus tūc non videt̄ opprimere
ita q̄ rapiat: q: ex hoc nihil rapit qd̄ opprimit aliqueꝫ in
corpore. ¶ Preterea gloſa ſup p̄ma Petri 5° cap° dicit.
q̄ non eſt timēdus hoſtis qui non põt etiam in porcos
niſi ex diſpenſatione ↄditoris. Et ita videt̄ nõ poſſe op/
primere niſi licētia accepta a deo ergo non ipſe opp̄mit
ſed deus. Si ṽo refert̄ ad animã tunc plane falſum eſt:
q: poteſtatem in anima non habet niſi inquãtū homo
ſibi ex propria uolūtate ↄceſſerit. ¶ Iteꝫ querit̄ de hoc
qd̄ dicit. inſidiando circūuolat. Inſidie enim ponuntur
ambulãtibus in via publica. Sed via publica in mori/

bus eſt vía mādatoꝝ ⁊ hec non habet piculū: ⁊ ita videt
ꝙ non ſit obnoxia inſidijs inimici. ¶ Preterea inſidiā
tes in vno loco ꝯſueuerūt ponere inſidias ⁊ nō circūua
gari ⁊ ita videt ꝙ incōpetēter hec duo ꝯiūgat inſidiādo
circūuolat: ſi enim inſidiat nō circūuolat: ⁊ ſi circūuolat
non inſidiat. ¶ Item querit de hoc qd̄ dicit. omne qd̄
minando terret. per minas enim ⁊ terrores non attrahi
tur aliquis ſed fugatur. Cum ergo demonis ſit intentio
tentatos attrahere videtur ꝙ iſte modus non ſit machi
nationis ſue qui eſt minando terrere. ¶ Ulterius que
ritur de hoc quod dicit ſuadendo blāditur. ſuaſio enim
actus rationis eſt. cum igit demon non poſſit ſupra rati
onem ut ſupra habitum eſt. videt ꝙ ſuaſio eius non per
cipiatur ab homine ⁊ ita non ſuadēdo blandit. ¶ Pre
terea queritur de hoc qd̄ dicit. deſperādo frangit. ex hoc
enim ꝙ aliquis deſperat non eſt omnino fractus: quia
adhuc poteſt redire ad veniaꝫ. ¶ Ulterius queritur de
hoc qd̄ dicit. omne quod promittendo decipit. eius eniꝫ
non eſt promittere qui nihil habet dare. ſed demon ni
hil habet dare ergo videtur ꝙ ſuum non ſit promittere.
¶ Item videt ꝙ non omnes modi machinationis ſue
cōtineant in iſtis ſex. q: dicit Auguſtinus ꝙ demones
ſe quādoqꝫ immiſcent ſaporibus ciborum ut excitēt ad
gulam. quādoqꝫ ſpectaculis oculoruꝫ inuitantes ad ua
nitatem ⁊ libidinem carnis ſm̄ ꝙ narrat Gregorius in
dialogo. ꝙ diabolus ſedit ſuper folium lactuce excitans
ad libidinem guſtus quandam monialem. ⁊ ſm̄ ꝙ dici
tur de eua. Uidit lignum ꝙ erat bonum ad ueſcendum
⁊ pulchruꝫ oculis aſpectuqꝫ delectabile. Quādoqꝫ etiaꝫ
immiſcet geſticulationibus hiſtrionum ut moueat ad ri
ſum ⁊ uanitatem. ⁊ quādoqꝫ etiam ipſis ſanguinibus ut
ſupra habitum eſt. ¶ Item Auguſtinus in libro de cō
flictu vitiorum ⁊ virtutū tāgit ſpeciales conflictus mul
torum vitiorum ſcilicet ſeptem capitalium ⁊ filiaruꝫ ſua
rum quibus pie viuentes in chriſto ieſu non deſinit dia
bolus impugnare. ⁊ ſubinfert poſtea. ſed nec hijs cōten
tus ad alia conuertitur argumenta dum quibuſdam in
ſomnijs ſepius uera pronūciat ut eos quādoqꝫ ad falſi
tatem protrahat cum dormientes ante horam uel tem
pus excitat ut eos quādo vigiliarum tempus eſt ſomno
grauiſſime deprimat. ¶ Preterea cum pſallentes atqꝫ
orantes ſibilis ſtridibus latratibus diuerſis ⁊ incogni
tis uocibus iactis etiam lapidibus uel ſtercoribus per
turbat ut eos quoqꝫ modo ab opere ſpirituali retrahen
tes inanes efficiat. Unde dicit ibidem Auguſtinus. ꝙ
quādoqꝫ tentat blaſphemia. ¶ Itē in 2° libro ſuper ge
neſim ad litteram. dicit ꝙ mathematici inſtinctu demo
num ſepius uera predicūt. ⁊ ſic cum multa ſint tentamē
ta diaboli nō videtur poſſe omnia reduci ad ſex modos
quos tangit Gregorius. ¶ Item ſuadendo blandiri ⁊
promittendo decipere non videt habere differentiam:
q: diabolus non promittit niſi addat perſuaſioni ut cre
datur promittenti. ¶ Preterea inſidiando circūuolare
non videt habere differentiam ad aliquod alioruꝫ. qui
eniꝫ inſidiat occulte nocet ⁊ in omnibus machinamen
tis diabolus querit occulte nocere. ¶ Deinde queritur
ulterius de tertia diuiſione. ⁊ primo de hoc qd̄ gloſa di
ſtinguit tentationem humanam ⁊ diabolicam. ſicut eniꝫ
quedam tentatio eſt a diabolo: ita quedam a mundo: ⁊
quedam a carne: ⁊ ſic videt inſufficienter diſtinguere.
Si autem dicat diabolica tentatio que eſt ad ſimilitudi
nem tētationis tunc nihil videtur eſſe dictum: q: demo
num non eſt tētari. ¶ Item pro chriſto pati non videt
tentatio eſſe ſed potius virtus conſtantie ⁊ fortitudinis.
¶ Similiter in piculis querere humanum conſilium
non eſt tentatio ſed actus prudentie virtutis. ¶ Iteꝫ in
periculis ſe cōmittere diſcrimini poſtpoſito conſilio qd̄
poteſt haberi eſt tentare deum ⁊ hoc eſt peccatum mor
tale. ergo videt oppoſitum eius. ſ. querere conſilium in
periculis eſſe meritum ⁊ obediētia precepti qd̄ ponit in
Deuteronomi. Non tentabis dn̄m deum tuū. ¶ Item
apoſtolus permiſit ſe ſubmitti in ſporta per muros cum
quereret a prepoſito damaſci: ⁊ hoc fuit querere conſili
um humanum nec hoc reputat tentatio ſed potius laus
apoſtoli ſicut dicit gloſa ibidem. Fugiat ſeruus chriſti ⁊
miniſter verbi qd̄ precepit uel permiſit ſicut ipſe chriſtus
in egyptuꝫ fugit. fugiat omnino de ciuitate in ciuitatem
quādo eorum quiſqꝫ ſpecialiter a perſecutoribus querit
tur ut ab alijs qui non ita querunt non deſeratur eccle
ſia. ¶ Preterea dicit philoſophus ꝙ ſi vnum oppoſito
rum eſt multiplex ⁊ reliquum. cum igit tentatio huma
na diſtinguat per quinque membra a gloſa videt ꝙ ten
tatio diabolica per tot debeat diſtingui cum tamē in glo
ſa non inueniat niſi vnus modus tētationis diabolice.
¶ Gratia huius querit quid ſit tētare deum. Si enim
hoc eſt ut quidam dicūt petere miraculum propter ſe fie
ri tunc multi ſancti tentarūt deum. Si autem hoc eſt ut
quidam alij dicunt offerre ſeſe periculo cum poſſit cōſi
lium humanum haberi de euacuatione periculi tūc ite
rum multi ſanctorum martyrum ut Catherina ⁊ Seba
ſtianus tentauerūt deum. ¶ Preterea hoc videt eſſe cō
tra hoc quod habet Iudicum 5°. qui ſpōte obtuliſtis de
iſrael animas ueſtras periculo benedicite dn̄o. ¶ Ulte
rius querit de ꝓfectu tētationis de quo dicit apoſtolus
pa Corinth. x°. Fidelis deus qui non patiet uos tenta
ri ſupra id quod poteſtis: ſed faciet cum tētatione prouē
tum ut poſſitis ſuſtinere. ¶ SOLUTIO. Dicēduꝫ
ꝙ prima diuiſio data eſt penes gradus quibus progre
ditur tētatio in nobis ad cōſumationem peccati: ⁊ q: nō
ſunt niſi tres ſcilicet ſenſualitatis ⁊ inferioris partis ⁊ ſu
perioris patet ꝙ ſufficiens eſt diuiſio penes hos gradus
aſſignata. ¶ Ad pͥmum quod eſt contra obiectum dicē
dum ꝙ tentatio chriſti ⁊ primorum parentum ſm̄ pͥmū
ſtatum reducitur ad tentationem que eſt in ſuggeſtione
hoſtis. ſuggeſtio enim eſt duplex. ſ. exterior ⁊ interior. in
terior fit per actum ſenſualitatis corrupte. exterior fit per
demonem abſolute ⁊ talis fuit in primis parentibus ſm̄
primum ſtatum in chriſto. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ in
ferior portio rationis propter molliciem ⁊ defectibilita
tem dicit caro. ⁊ mulier ex vicinitate enim carnis ſepius
emolleſcit in delectationibus carnalibus. ¶ Ad aliud
dicēdum ꝙ non ideo dicit ꝙ delectatione vincimur ꝙ
ſemper hoc fiat ⁊ in omni delectatione. ſed q: cum tria
ſunt in delectatione peccati ⁊ delectatione pͥma duo nō
vincunt q: aperte ſciunt eſſe mala. ſ. perſuaſio ſenſualita
tis ⁊ iudicium rationis de illicito. ſed hoc quod compel
lit ad peccatum eſt victoria tentationis delectationis.
¶ Ad id quod ulterius querit de alia diuiſione dicen
duꝫ ꝙ hec ſumit ſm̄ modos machinationis diaboli tm̄
⁊ illi ſunt uel in ꝓſperis uel in aduerſis. In aduerſis du
pliciter: ſcilicet reſpectu preſentis aduerſitatis: ⁊ reſpectu
futuri. Si reſpectu future aduerſitatis tunc minādo ter
ret: ⁊ hoc fit quando incutit alicui timorem defectuum
corporalium uel temporalium uel perſeuerantie ſi uelit
ſeruire deo. Si autem eſt reſpectu preſentis aduerſita
tis tunc eſt de nimia triſticia mali imminentis: ⁊ hoc po
teſt eſſe malum culpe uel malum pene. ⁊ ſi eſt maluꝫ cul
pe tunc deſperando frangit. ſi de malo pene tunc oppri
mendo rapit. Dico autē nimia triſticia: q: moderata tri
ſticia de culpa uel pena non eſt tentatio ſed virtus. Un
de apoſtolus 2a ad Corinth. 6° cap°. ſeculi triſticia mor
tem opat. triſticia autem que ſm̄ deuꝫ eſt penitētiam in
ſalutem ſtabileꝫ opatur. ⁊ eſt triſticia uel confuſio addu
cens gl'iam. ⁊ eſt triſticia uel ꝯfuſio adducēs ignorātiaꝫ.
Si ꝟo tentat per ꝓſpera tunc tentat ſm̄ conuerſionem
ad bonum cōmutabile. Et hec conuerſio dupliciter cō
ſiderat. ſ. gñaliter ad bonuꝫ hoc uel illud: uel ſpecialiter
ad hoc bonum uel illud. Et ſi generaliter tunc inſidian

do circũuolat ⁊ tunc inſidiari eſt obſeruare oẽm moduz
cõuerſionis ad bonum cõmutabile ut inclinet ad illici/
tuz. Si aũt eſt ſpecialiter ad hoc uel illud. tunc aut eſt re
ſpectu p̃ſentis aut reſpectu futuri. Si eſt reſpectu p̃ſen/
tis tunc ſuadẽdo blandit̃ ⁊ eſt tunc ſuadere aſſignare ra
tiones ex parte neceſſitatis humane ut ſub obtentu ne/
ceſſitatis ingerat uoluptates. Si ꝟo eſt reſpectu futuri
tunc pꝛomittendo decipit. Uel ſi dicatur tentatio hoſtis
uel eſt ex parte virium appꝛehenſiuarũ que tamen ſunt
pꝛactice. uel ex parte motiuarũ. Si pꝛimo modo. aut ex
parte fantaſie ſm ꝙ accipit a ſenſu multitudinem ſenſi/
bilium ⁊ tunc inſidiando circũuolat ut decipiat per ſen
ſibilia. aut ex parte fantaſie ſm ꝙ eſt motiua concupiſci
bilis ⁊ ſic ſuadẽdo blandit̃. Si aũt ex parte motiuarum
tm̃ tunc eſt ſm iraſcibilem. ⁊ tunc aut eſt cõtra actuz foꝛ/
titudinis ⁊ tunc oppꝛimẽdo rapit. Aut cõtra actum ſpei
⁊ hoc dupliciter. q: ſpes eſt futuri boni ⁊ ſpes uenie. Et
ſi eſt contra ſpem uenie tũc deſperãdo frangit. Si autẽ
eſt contra ſpem futuri boni tunc pꝛomittendo decipit.
Sed tunc videt̃ diuiſio inſufficiens q: nulla machina/
tio habet̃ contra actuz rõnis. Item ſicut eſt machinatio
contra actum foꝛtitudinis ita cõtra actum aliarum virtu
tuz cardinalium. Item ſicut eſt machinatio cõtra actum
ſpei ita cõtra actum aliarũ virtutũ theologicarũ. ¶ Ad
hoc dicẽduz eſt ꝙ ſic̃ patet ex p̃dictis demon nõ põt ſup
rõnem imediate ſed tm̃ mediante fantaſia: ⁊ tunc machi
natio contra rõnem reducit̃ hoc modo ad illam que eſt
ſuadẽdo blandit̃. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ cõcupiſcibi
lis nõ eſt oꝛdinata niſi ad bonum ut nunc: ⁊ idcirco con
uerſio ad tale bonũ eſt cum foꝛtitudine niſi addat̃ ꝑſua/
ſio ex rõne ⁊ fantaſia q: bonum ut nunc qδ ſuſpectũ eſt
ſemper: ⁊ idcirco nulla machinatio eſt in concupiſcibili
ſimpliciter. In iraſcibili aũt non ſic q: illa eſt contra ma
lum qδ aperte eſt malum: ⁊ ideo ad inſurrectionem cõ
tra illud nõ indiget perſuaſione ſed appꝛehenſione tm̃.
¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ due virtutes inter cardinales
ſcilꝫ pꝛudentia ⁊ iuſticia ſunt in rõne in qua demon nõ
põt imediate ſed ex multitudine fantaſmatũ quandoqꝫ
obnubilat ⁊ tunc machinatio cõtra illam reducit̃ ad illã
que eſt inſidiando circumuolat. Temperantia ꝟo eſt in
cõcupiſcibili ſm ꝙ oꝛdinat̃ ad bonũ ut nunc: ⁊ ideo ma
chinatio cõtra illam virtutẽ ad eam reducit̃ que eſt ſua/
dendo blandit̃. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ charitas eſt in
uoluntate ſupꝛa quã nõ põt niſi deus. ¶ Et ſi dicatur a
quibuſdã eſſe in cõcupiſcibili uoluntas tñ ut ſupꝛa habi
tum eſt tradit̃ a cõcupiſcibili ⁊ delectabili ꝙ eſt in ipſa:
ut poſtponat amorẽ ſũmi boni amori ſummi p̃ſentis: ⁊
tunc machinatio cõtra charitatem etiam reducit̃ ad eaꝫ
que eſt ſuadẽdo blandit̃. Fides aũt eſt in rõne uel intel
lectu in quam ut habitum eſt non põt demon imediate
ſed obnubilat qñqꝫ fidem fantaſmatis rõnibus: ⁊ tunc
machinatio cõtra fidem ſub ea cõpꝛehendit̃ que dicitur
inſidiãdo circũuolat. ¶ Ad pꝛimum igit̃ ꝙ contra par
tes diuiſionis beati Gregoꝛij obijcit̃ dicẽdum ꝙ oppꝛeſ
ſio illa nõ ſonat in coactionem uoluntatis oĩmodaꝫ: ſed
occaſionaliter ut qñqꝫ fit qñ multa mala ĩgerunt̃ alicui
ꝙ ꝓtrahitur ad impatiẽtiam ⁊ iram ⁊ obliuiſcit̃ virtutis
ſicut fecit beatus Job cui ſemꝑ vno nuncio adhuc refe/
rente malum vnum alius ſuꝑuenit qui peius nũciauit.
¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ oppꝛeſſio eſt ad uoluntatem ⁊
rõnẽ ſed occaſionaliter non coactiue ſm ꝙ exigit̃ ad tẽ/
tationeꝫ. Si enim eſſet oĩno coactiua non eſſet tentatio
neqꝫ motus machinationis. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ
rapit hoĩem in peccato impatiẽtie uel ire: lꝫ enim deus
ꝑtãtem tentandi ꝑmittat ⁊ det tñ q: diabolus ex malicia
inſtigat̃ ad actũ oppꝛeſſio ⁊ actus diaboli ſunt ⁊ nõ dei.
Uoluntas enim diaboli plus inclinat̃ ad tentanduz ex
malicia ꝓpꝛia q̃ꝫ ex obediẽtia executionis mãdati diui/
ni. ¶ Ad id qδ querit̃ de inſidiãdo circũuolat dicẽduz
ꝙ in omni via diabolus ponit inſidias ⁊ ſemꝑ iuxta viã
ſm ꝙ dicit̃ in pſalmo. iuxta iter ſcandalũ poſuerunt mi
hi. ¶ Eſt enim triplex via per quã ꝓgredit̃ homo ſcilꝫ
via nature. ⁊ iuxta hanc ponit diabolus inſidias magis
tentans hoĩem in illo peccato ad qδ magis inclinat̃ in
natura ſicut dicit̃ in Job. ꝙ abſcondit decipulaꝫ iuxta ſe
mitam. ⁊ eſt via rõnis ⁊ iuxta hanc ponit inſidias inge/
rens rõni deceptiones in diſcretione boni ⁊ mali. ⁊ bo/
ni ⁊ melioris. ſꝫ ꝙ dicit Salomon in pꝛouerbijs. ꝙ eſt
via que videt̃ homini recta ⁊ nouiſſima eius ducunt ad
interitum. Et iterum via mãdatoꝝ ⁊ ꝯſilioꝝ dei de qua
dicit pſalmiſta. Uias tuas dñe demõſtra mihi ⁊ ſemitas
tuas edoce me. ⁊ alibi. Uiam mãdatorum tuoꝝ cucurri
cum dilataſti coꝛ meum. ⁊ iuxta hãc ponit inſidias quo/
modo poſſit declinare ambulantes in ea. ¶ Dicẽdum
ergo ꝙ in ipſa via non eſt periculum ſed q: difficile eſt
attingere rectum ⁊ facile declinare: ſicut dicit phus in 2°
ethicoꝝ. ideo ĩſidiat̃ ut recte ambulantes ſeducat a via.
¶ Ad aliud dicẽduz ꝙ diabolus circũuolare dicit̃ pꝛo
pter hoc ꝙ multipliciter ꝯtingat declinare a recto ⁊ ipſe
oẽs illos modos obſeruat. ¶ Ad id qδ querit̃ de hoc
ꝙ eſt minãdo terret. dicẽduz ꝙ nõ minat̃ alicui ſibi ſer/
uienti ſed potius uolenti ſeruire deo ut habitum eſt in
diuiſione. vnde per hanc machinationeꝫ ĩtẽdit hominẽ
retrahere a ſeruitio diuino. ¶ Ad id qδ obijcit̃ de ſua/
dendo blandit̃ patet ſolutio per p̃dicta: q: lꝫ ſupꝛa rõnẽ
nõ poſſit imediate põt tamẽ per cõturbationẽ fantaſma
tum in fantaſia. ¶ Ad id qδ obijcit̃ de deſperando frã
git. dicẽduz ꝙ fractio nõ ſonat in oĩmodã impoſſibilita
tem redeundi ad ſalutẽ. ſed ſonat incoꝛruptionẽ oꝛdinis
ad hoc per qδ remittunt̃ oĩa peccata. oĩa enim peccata
remittunt̃ per miſericoꝛdiã dei ad quã per ſpem oꝛdinat̃
penitens. deſperans aũt coꝛruptus ⁊ fractus eſt in oꝛdi/
ne illo. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ ſiue demon imiſceat
ſe ſapori ciboꝝ ſiue ſanguini humano ſiue alijs exterio/
ribus uel interioribus totum reducit̃ ad illaꝫ machina/
tionem que dicit̃ ſuadendo blandit̃. q: in oĩbus illis cõ
uerſionem ad bonuꝫ cõmutabile intendit perſuadere.
¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ vitia ſiue capitalia ſiue filie eo
rum ſunt de duplici obiecto. ſ. boni apparentis mali. ut
ira cõtra apparens malum ⁊ gula ⁊ luxuria ad apparẽs
bonuꝫ. ⁊ ideo tentatio ire ⁊ accidie ⁊ inuidie reducitur
ad cõminãdo terret. Ira enim inſurgit ꝓpter apparẽteꝫ
exanimationẽ que occulte minat̃ in coꝛde uel ꝯtumeliã
ſi ſuſtineat uel leſionẽ coꝛporis uel rerum. Accidia ꝟo
difficultatem cultus dei ⁊ ſeruitij minatur. Sed inuidia
minatur impedimentũ excellentie uel ꝓſperitatis pꝛo/
pꝛie ex bono ꝓximi. Alia ꝟo peccata ꝓpter cõuerſionẽ
ad bonum ut nunc cõpꝛehendunt̃ ſub ſuadẽdo blãdit̃.
¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ in ſomnijs uera p̃dicere ⁊ añ
tempus excitare reducunt̃ ad ꝓmittendo decipere. bo/
nis enim quibuſdã p̃ſentibus quaſi ꝓmittit futura ma
iora latratibus aũt uel ictibus inquietare pſallentes re/
ducit̃ ad cõminando terrere. ¶ Ad aliud qδ obijcitur
de blaſphemia. dicẽduz ꝙ blaſphemia ꝓuenit ex infide/
litate: ⁊ ideo ſicut obnubilat̃ circũuolando per inſidias
fidem ut ꝓtrahat ad infidelitatem: ſic etiã poſterius ꝓ/
trahit ad blaſphemiã. ¶ Ad id qδ obijcit̃ de mathema
ticis dicendum ꝙ hoc cõtinetur ſub ꝓmittendo decipe
re ſicut eſt reuelatio ſomniorum ⁊c̃. ¶ Ad id qδ de 3ª
diuiſione querit̃ dicẽdum ꝙ humana tentatio dicit̃ ibi
in hijs ſine quibus nõ eſt infirmitas humana. diabolica
aũt pꝛeſumptio dicit̃ pꝛeſumptio contra p̃ceptũ dei que
ꝓuenit ex contemptu p̃cepti ⁊ pꝛecipientis. Et pꝛopter
hoc in glo. nõ ponitur diabolica tentatio ſed diabolica
p̃ſumptio ⁊ humana tẽtatio ⁊ angelica ꝑfectio. Et dicit̃
p̃ſumptio diaboli qñ ſuadet diabolus ipſaꝫ nõ infirmi
tas humana ⁊ que eſt ad imitationẽ diaboli. Angelica
ꝟo ꝑfectio eſt ut dicit glo. in nullo errare. ſed tẽtari eſt

humane infirmitatis.⁊ hec tentatio que in infirmitatem humanam cadit aut eſt probationis diuine aut infirmi/tatis humane. Et ſi eſt probationis diuine tunc ſemper eſt in periculis.⁊ tunc aut eſt cum poſſibilitate euaden/di periculum aut non. Si primo modo tunc eſt illa quā dicit glo. ꝙ in neceſſitate uel preſſura nō diffidat homo a deo auxilium humanum requirendo. Si ꝟo ſecundo modo tunc eſt illa quam dicit glo. pati pro chriſto huma na tentatio eſt. Et iſte due tentationes ſunt per quas ꝓ/ficitur apud deum. Nec dicunt tentationes niſi pro tan to ꝙ ſunt interrogationes infirmitatis humane. Utrum deo conſtanter adhereat uel non. Si aūt tētatio eſt pro/batio ab infirmitate humana in hijs ſine quibus hec vi ta non ducitur tunc multiplicatur ſm tres vires que re feruntur ad opus huius vite. Et illa que eſt aliter ſapere ꝗ̄ res ſe habet cum bono animo non uſqꝫ ad ſenſus ſin gularitatis condendi ſciſmatis uel hereſis ſumpta eſt pe nes rōnem. illa ꝟo que eſt amare ea ſine quibᵒ vita iſta non agitur ſumpta eſt penes concupiſcibilem. Sed illa que eſt cum quis irritatur in fratrem ſtudio corrigendi plus tamē ꝗ̄ chriſtiana trāquillitas poſtulat ſumpta eſt penes iraſcibilem. ¶ Ex hijs patet ſolutio ad obiecta: quia humana tentatio non diuiditur contra diabolicaꝫ tentationem ſed contra diabolicā preſumptionē. Simi liter pro chriſto pati tentatio eſt probationis per quam intelligatur infirmitas humana de cōſtantia. ¶ Patet etiam ꝙ cum aliquis leditur ſolus ⁊ non grex ſibi com miſſus ⁊ grex aliunde habet confortationē bene poteſt conſurgere ad concilium humanuꝫ ⁊ cedere. ¶ Ad id qḋ queritur quid ſit tentare deuꝫ. dicendum ſm glo. 6ᵒ deuteronomi. ꝙ deum tentat qui habens ꝙ faciat ſine ratione ſe cōmittit periculo experiens Utruꝫ poſſit libe rari a deo.⁊ ideo tentatio dei ſupponit tria. ſ. poſtulatio nem miraculi ſine ratione utilitatis ⁊ ꝙ cōmittat ſe uel fi dem diſcrimini ut per hoc ſciat ſi liberet eū deus ꝙ deo ſit credendum. Et 3ᵐ ꝙ non ſit perfecta fides in corde.⁊ hoc dicit glo. ſuper uerſum illuꝫ. Ubi tentauerūt me pa tres ueſtri probauerunt ⁊ viderunt opera mea. ſ. ꝙ do/loſe miraculū poſtularunt in corde nō credētes. ¶ Ad id qḋ queritur de profectu tentationis dicendum ꝙ lꝫ ad multa ualent tētationes. tamē ad quatuor ualent ſpe cialiter. ſ. ad emendationem delicti. Et huius exemplū eſt de maria ſorore moyſi. Et ad virtutis probationeꝫ.⁊ huius exempluꝫ eſt in Job ⁊ Thobia. Et ad humilitatē ⁊ experimentum proprie fragilitatis ⁊ fortitudinis in re ſiſtendo. Et huius exemplū eſt in aplo paulo. Et ad glo riam dei.⁊ huius exemplum eſt in ceco nato. ¶ Nota idem ꝙ glo. dicit ſuper matth. ſic Omnibus que in mū do ſunt ut armis utitur diabolus contra. Nam nihil eſt in mundo niſi concupiſcentia carnis ⁊ cōcupiſcētia ocu lorum ⁊ ſuperbia vite. Jn hijs enim tribus omnia gene ra tentationum comprehendunt. Sed glo. ibidem di/ſtinguit genera tentationuꝫ penes obiecta ⁊ generales fines peccatorum. Omne enim peccatuꝫ aut fit propter concupiſcentiam carnis: aut propter cōcupiſcentiā ocu lorum: aut propter ſuperbiam vite.

¶ De 4ᵒʳ coequeuis in cōi. Articlˀs pmᵘ. Qō xijᵐᵃ

d Einde querit De qua/

tuor coequeuis in cōmuni. Et videtur ꝙ non ſint tot quia tempus eſt accidens.⁊ ſic erit in aliquo eoruꝫ ut in ſubiecto. ac/cidens aūt nunꝗ̄ coequeuum ſubiecto eſt qḋ probatur ex hoc ꝙ principiatur ⁊ cauſatur a ſubiecto ergo videt ꝙ iſta quatuor nō ſint coequeua. ¶ Jtē locus ⁊ locatū non ſunt coequeua ſm naturam. quia locus principiuꝫ locati eſt cum ergo celum empireum ſit locus ⁊ angeli locatum in ipſo non videntur eſſe coequeua. ¶ Jtem dicit phus in libro de cauſis. ꝙ quedā que ſunt poſt eter nitatem ſunt ſupra tempus. ſed illa ſunt imutabilia ſicut celum ⁊ angelica natura ergo nō videntur eſſe coeque ua tempori. ¶ Jtem Damaſcenus 2ᵒ libro capᵒ 3ᵒ. Qui dam aiunt ꝙ ante omnem quidem creationem geniti ſunt angeli ut Gregorius dicit theologus. primū quidē excogitauit deus angelicas virtutes ⁊ celeſtes ⁊ excogi tatio opus eius fuit. Alij ꝟo quoniā poſtꝗ̄ eſt genitum celum primum. qn̄ aūt ante omnē hominis plaſmatio nem omnes confitentur: ego aūt gregorio theologo cō ſentio. dicebat enim primum intellectualem ſubſtantiā creari ⁊ ſcḋo ſenſibilem ⁊ tunc ꝙ ex utroqꝫ ſcilꝫ hoiem. ¶ Preterea querit penes quid ſumitur numerus ho/ruꝫ quatuor coequeuoꝝ. ¶ SOLUTIO ad hoc ul/timum dicendum ꝙ numerus quatuor coequeuoꝝ ac/cipitur penes principia creationis ⁊ coexiſtentia iſtoꝝ. Sūt enim quedam creata ex materia corporea mutabi li ⁊ illoruꝫ principium eſt materia. Quedam ꝟo ex ma teria imutabili per generationem ⁊ corruptionem ⁊ ho rum principium eſt celum. Quedam ꝟo ſunt nō ex ma teria corporea ⁊ hec non poſſunt eſſe principiata ex ma/teria uel ex celo ſicut angelica natura: ⁊ ideo iſta tria coe queua ſunt. Tempus aūt coequeuum ipſius ponit ſm ꝙ ſumitur extenſo nomine pro menſura cuiuſcūqꝫ mu tationis ad qḋcūqꝫ eſſe. Unde dicitur ibi tempus men ſura progreſſionis eoꝝ ineſſe per creationē. ¶ Ad pri/mum ergo dicendum ꝙ tēpus illud non eſt in vno ſed adiacet tribus. ſ. angelo creato ⁊ celo ⁊ materie. Et ha/bet duplicem comparationem ad illud cui adiacet. ſ. ut menſura ⁊ ut accidens. Ut accidēs principiatur ab ipſo ⁊ ſic poſterius ipſo eſt ſm intellectum ſed non quo ad eſſe ⁊ durationem. Ut mēſura ꝟo eſt paſſio motus eius ⁊ adiacet ei ut coequeuum. ¶ Ad aliud dicenduꝫ ꝙ lo cus ſm ꝙ accipitur ut creatum non eſt niſi extremitas corporis alicuius ⁊ refertur ad ipſum ſicut terminās ad terminatum ⁊ pars ad totum. Scḋm aūt ꝙ accipitur in generatione ⁊ natura tunc quandam habet influentiaꝫ principij ſupra formā ⁊ figuram rei generate in ipſo ſm ꝙ dicit Porphirius. ꝙ generationis principium dicit uel ab eo qui genuit uel ab eo in quo quis genitus eſt. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ Gregorius theologus ⁊ Da maſcenus loquuntur ſm ordinem intellectus ⁊ nature ⁊ non ſm ordinem ipſius eſſe. ſm intellectuꝫ enim ⁊ na turam ſimplicia ſunt ante compoſita ut ſenſibile ⁊ intel lectuale ante hominē qui ex utroqꝫ eſt. intellectuale ꝟo in ordine ſimplicium eſt ante ſenſibile: quia intellectua le eſt finis ⁊ actus ſenſibilis. actus aūt ut dicit phus in 9ᵒ methaᶜᶜ prior eſt potentia ſubā ⁊ ratione: ſed ſm ordinē ipſius eſſe nihil prohibet intellectuale eſſe coequeū ce lo ⁊ materie que a Damaſceno ſenſibilia dicuntur eo ꝙ a ſenſibus percipiūtur.

p Oſt hec tranſeunduꝫ

eſt ad ea que ex quatuor coequeuis ſm nume rum ſex dierum proceſſerunt. Et queruntur duo. Quia enim opera ſex dieruꝫ facta ſunt triplici opere. ſcilꝫ crea tionis diſtinctionis ⁊ ornatus. Queritur pmo de diſtin ctione ⁊ ornatu eo ꝙ iam habitum eſt de creatione ꝑū/ter de ipſis diſtinctis ⁊ ornatis. ¶ Circa pmū querunt tria. Quoꝝ primuꝫ eſt de opere diſtinctionis. 2ᵐ de ope ornatus. 3ᵐ de tribus operibus in cōmuni. ſ. creationis diſtinctionis ⁊ ornatus.

¶ De opere diſtinctionis. Articulus 2ᵒ.

a D primum proceditur ſic.

Jn prinᵒ geneſis ſuper illud Fiat lux. dicit glo. interlinearis incipit diſtinguere opera ergo videt cum per hoc uerbum fiat lux aliqua pars materie prime acce perit formam lucis ꝙ diſtinctio ſit acceptio forme ſpecia lis. Jtem res in natura ſunt in eſſe diſtincto. cum igitur

ex materia non progrediantur niſi per acceptionem for
me videtur ꝙ collatio formarum ſit opus diſtinctionis.
¶ Sed CONTRA in omni opere ſex dieruz ſemp
ponitur aliqua collatio forme ſicut patet in creatione pe
corum ⁊ piſcium uel uolatiliū ⁊ ſolis ⁊ lune. ergo videt
ꝙ opus diſtinctionis per omnia opera ſex dierum extē
datur qḋ eſt contra omnes ſanctos qui dicunt opus di/
ſtinctionis ultra diem tertiam non extendi. ¶ Item vi
detur ꝙ diſtinctio non ſit ad formā ſed ad locū. Dicunt
enim ſancti ꝙ prima diſtinctio eſt lucis a tenebris ita ꝙ
lux eſt in ſuperiori parte ⁊ tenebre in inferiori ex epari
tate terre. Et ſecunda diſtinctio eſt aquaruz que ſunt ſu/
pra firmamentum ab aquis que ſunt ſub firmamēto. Et
tertia aquarum in locum vnum a terra. Et omnes iſte
diſtinctiones ſunt ad locum: ergo videtur ꝙ diſtinctio
ſit acceptio loci. ¶ Item videtur hoc ex hoc ꝙ dicunt
ſancti primo materiam omnium fuiſſe confuſam ⁊ per
diſtinctionem vnumquodqȝ elementum ad ſuum locū
eſſe diſtributum. In hoc enim videntur innuere ꝙ di/
ſtinctio ſit diſtributio elemētoꝝ ad loca propria. ¶ Iteȝ
queritur cum tres ſint diſtinctiones ut dicūt ſancti. ſ. lu/
cis a tenebris ⁊ aquarū ab aquis ⁊ aquarum a terra pe/
nes quid iſte tres diſtinctiones accipiantur. ¶ Solu/
tio dicendum ꝙ diſtinctio dicit actum inclinantem ad
formam coīter ⁊ ad locū: ⁊ eſt actus ordinās pnᵃ nature
ad locū ⁊ ad formā actionis ⁊ paſſionis ⁊ motus. Et per
hoc patet ſolutio ad pᵃ duo. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ nō
quelibet acceptio forme eſt diſtinctio ſed principiorum
generalium mouentium ⁊ agentium ⁊ patientium: de
terminate aūt ſtelle ⁊ determinata animalia nō ſunt ge
neralia principia ſed determinata. ⁊ ideo illa oīa ptinēt
ad ornatum ut patebit in ſequentibus. ¶ Ad id auteȝ
qḋ de plantis pōt obijci ſoluet inferius. ¶ Ad ultimū
dicendum eſt ꝙ principium mouens influens virtutē
⁊ non ſpēm ſuam hijs que mouentur ab ipſo: ⁊ eſt prin/
cipiū motū receptiuū ꝟtutis illius. Et ſunt iterum prin/
cipia agentia ⁊ patientia ⁊ mouentia inuicem recipien/
tia a ſe inuicem virtutem ⁊ ſpēm. Principiuȝ aūt qḋ eſt
mouēns tm̄ influens virtutem ⁊ non ſpēm eſt duplex. ſ.
ſubſtantia mouens ⁊ forma per quam eſt motus illius.
¶ In prima ergo diſtinctione ſit diſtinctio extremorū
ab inuicem quorum vnum eſt mouens influens virtu
tem ⁊ non ſpeciē ⁊ hec diſtinctio ſit penes formam per
quā eſt motus ⁊ hec eſt diuiſio lucis a tenebris. lux eniȝ
eſt prima forma per quam mouentur elemēta ad gene/
rationem ⁊ corruptioneȝ: ⁊ in generatione tamen non
generatur lux ſed virtus conſequens lucē compatur ad
generationeȝ. ¶ In ſcḋa ꝟo diſtinctione diſtinguitur
mouens primum ab eo ꝙ mouetur ſm̄ ſubām ut aque
que ſunt ſupra firmamentum non ſupponunt celuȝ cri/
ſtallinum ut ſupra eſt habitum diſtinguuntur ab aquis
que ſunt ſub firmamento que ſupponunt pro materia
fluida ⁊ mobili ad generationem ⁊ corruptionē. ¶ In
tertia ꝟo diſtinguuntur agentia ⁊ patientia ab inuicem
ut aqua ab igne ⁊ aere deſcēdens ⁊ a terra recedens in
locum vnum. ¶ Sed CONTRA hanc diſtinctionē
obijcitur quia cum prior ſit diſtinctio rei ſm̄ ſubſtantiaȝ
qȝ ſm̄ formam videretur tunc ꝙ ſecūda diſtinctio pce/
dere deberet primaȝ. ¶ Item lux non videt eſſe forma
que moueat ſm̄ influentiam virtutis tm̄ a quibuſdam
enim conuincat ſm̄ ſpēm ſicut ab igne ⁊ aere qn̄ pſens
eſt illuminās. ¶ Itē ignis ⁊ aer ſunt agentia ⁊ patiētia
ſicut aqua ⁊ terra. Et ita videt ꝙ debeant habere diſtin
ctionem ſicut alia duo elementa quod non determinat
in littera geneſis. ¶ Preterea querit ad qḋ neceſſe eſt
eſſe diſtinctionem ad locum ⁊ formam ⁊ non ad alterū
tm̄ ⁊ ad quam formam ſit diſtinctio. ¶ Solutio ad hoc
ultimū dicēdū eſt ꝙ totū opus ſex dierum terminat ad
opus nature ⁊ ſm̄ ꝙ multiplicat opus ſex dierū termi
natur ad opus nature ⁊ ſm̄ ꝙ multiplicant ea que ſunt
ad perfectionem principiorum naturalium multiplicat
opus ſex dierum. ¶ Primū aūt opus qḋ creationis eſt
ipſas ſubſtantias principiorum naturalium conducit ad
eſſe. Cum aūt ſm̄ philoſophum principia ſm̄ ſuas ſub/
ſtantias non agant nec patiantur nec moueant nec mo
ueantur exigitur aliqḋ opus per quod habeant formas
mediantibus quibus moueant ⁊ moueantur ⁊ agant ⁊
patiantur. Sicut eniȝ ſic philoſophus in libro de ſenſu ⁊
ſenſato ſm̄ ꝙ ignis ⁊ terra nihil facē uel pati nec aliud
quicqȝ ſupple contingit eis: ſm̄ autem ꝙ contrarietas
in vno quoqȝ ſm̄ hec omnia ⁊ faciunt ⁊ patiuntur. hoc
igitur opus qḋ dat principijs nature mouere ⁊ moueri
⁊ agere ⁊ pati eſt opus diſtinctionis ſiue diuiſionis uel
diſpoſitionis. Opus autem quod determinat actū acti/
uorum ⁊ paſſionem paſſiuorum ⁊ motum motiuorum
ſm̄ determinatas ſpecies in natura eſt opus pertinens
ad ornatum ut in ꝯſequentibus patebit. Et cum nō plu
ra exigantur ad nature perfectionē non ſunt plura ope
ra in ſex diebus. Quia ꝟo forma ſm̄ quā mouēt ⁊ agūt
⁊ patiuntur principia habet contrarietatem oportuit ipa
pncipia ſm̄ ſuas formas ⁊ motus ſortiri diuerſa loca. Et
propter hoc diſtinctio ad formam eſt etiam diſtinctio ad
locum per conſequens. ¶ Ad primum aūt dicendum
ꝙ lux eſt forma inuenta in celo mobili ⁊ nō mobili. In
uenitur enim in celo empireo ⁊ criſtallino ⁊ ſphera ſtel
lata ⁊ ſpheris planetarum. Et propter hoc cum ſit gene/
ralior qȝ ſubſtantia celi mouēs que primo inuenitur in
celo mobili criſtallino prior eſt diſtinctio ſua qȝ celi cri/
ſtallini. ¶ Iteȝ alia ratione ſupra in queſtione de celis
probatū eſt ꝙ nullum corpus omnino vniforme eſt mo
bile quia ſic non haberet dexteram ⁊ ſiniſtram. Et ideo
celum criſtallinum cum moueatur habebit pncipia mo
tus dextram ⁊ ſiniſtram deiformitatem: aut illam facit
diſparitas lucis in oriente ⁊ occidēte. Et ita patet ꝙ lux
eſt aliquo modo principiuȝ motus etiam ipſius celi qḋ
eſt primum mobile: ⁊ ideo eius diſtinctio eſt ante diſtin
ctionem primi mobilis. ¶ Si ꝟo queratur quare non
diſtinguantur alij celi ſicut ſphera ſtellata ⁊ ſphere pla/
netarum. Dicendum ꝙ operatio que eſt ſuper ſpheras
inferiores eſt operatio pertinens ad ornatum propter
determinatas ſtellas ⁊ determinate mouentes ut pate/
bit in opere quarte diei. Sed operatio que eſt ſuper ce/
lum criſtallinum eſt operatio vniformis in forma ⁊ mo
tu eſt enim totum luminoſum habens vniformem mo
tum ſciȝ diurnum tm̄: ⁊ ideo non determinate mouet
ad hanc ſpheram uel illam ſed ad omnē ſenſum qḋ exi
gitur in opere diſtinctionis. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ
alterius rōnis eſt in natura lux ignis ⁊ aeris ⁊ celi. ignis
enim ⁊ aeris eſt corruptibilis ⁊ miſcibilis corporibꝫ alijs
ſed nec lux celi. Eorum enim eſt mixtio quoruȝ eſt ma
teria vna ⁊ forme contrarie. Celum autem cum inferio/
ribus non habet eandem materiam neqȝ cōtrariam for
mam. Et ita patet ꝙ inferiora non accipiunt lucem ce/
li ſed virtutem que cōſequitur lucem que mouet ad ge/
nerationem ⁊ corruptioneȝ. Et hoc intelligitur de luce
ſm̄ ꝙ eſt in celi partibus ut in ſubiecto ⁊ non de illa que
effluit in aerem uel alia elementa quia illa iudicio meo
qualitas eſt ⁊ generabilis ⁊ corruptibilis ut infra dicet.
¶ Ad aliud dicendum ꝙ in media diſtinctione quan
do diſtincte ſunt aque inferiores a ſupiorib⁹ ⁊ per hoc
ipſum ꝙ aque acceperunt inferiorem locuȝ ignis ⁊ aer
diſtincta itelligunt. ¶ Item in 3ᵃ diſtinctione qn̄ aque
diſtincte ſunt a terra tunc diſtincta ſunt duo iferiora ele
menta. Et hoc eſt ꝙ dicit Beda ſuper geneſ. ꝙ ignis ⁊
aer diſtincta ſunt quando libera ab aquis ſurſum ſere/
na remanſerunt. ¶ Articulus 3ᵘˢ.

Ecūdo queritur De opere

ornatus. Et videtur ꝙ non aliquod opus ſex dierum ſit opus ornatus. Ornatus enim pertinet ad bene eſſe: opera ꝟo ſex dierum pertinent ad eſſe principiorũ naturalium ut patet percurrenti per ſingula: ergo videtur ꝙ nullum opus ſex dierũ pertineat ad ornatũ. ¶ Itẽ ornatus ſit de aliquo pulchro ꝛ precioſo qđ eſt alterius nature q̃ȝ id qđ ornatur: ſed luna ꝛ ſtelle nõ ſunt alteriꝰ nature q̃ȝ celum ut ꝓbat philoſophus in 2° de celo ꝛ mũdo. Similiter piſces ꝛ animalia non ſunt alterius nature q̃ȝ de natura elementorum: ꝛ ita videtur ꝙ talia non pertineant ad ornatum. ¶ Item videt̃ ꝙ opus diſpoſitionis ꝛ ornatus non differant quia dicit ſtrabus ſuper geneſim ſuper illud fiat lux. ꝙ pulchre ornatum mundi a luce inchoat ſine qua cetera opera indecora ꝛ inuiſibilia remanerent. Et conſtat ꝙ ibi incipit opus diſtinctionis: ergo videtur ꝙ opus diſtinctionis ꝛ ornatus nõ differant. ¶ Item ſi opera ſex dierum ſunt ad inſtaurãda opera nature: videtur ꝙ ex hoc accipitur ꝙ deꝰ in ſeptimo die quieuit ab ope qđ patrarat. Et dicit Augꝰ ꝙ quieuit. i. ab opere ceſſauit: quia nihil nouũ poſtea fecit qđ ante in ſpecie ꝛ materia non fecerat. Si inquam ſic eſt tunc ornatus videtur eſſe opus principia nature mouẽtia agentia ꝛ patientia ad determinatas ſpecies conducens quibus ſpeciebus motus ꝛ actiones eorum determinent̃ ut res determinate in forma ꝛ ſpecie ab eis poſſint produci. Si autem hoc eſt tunc ꝓductio plantarum videtur pertinere ad opus ornatus: quia in illis actiua ꝛ motiua principia in natura ad ſpecialiũ formarũ productionem ſunt determinata. Quod ſi cõcedat̃ erit cõtra gloſam ſupra Geneſ. que dicit uegetabilia ad opus diſpoſitionis ſiue diſtinctionis pertinere eo ꝙ radicibꝰ terre ſunt affixa. ¶ Solutio dicendum ꝙ opus ornatꝰ ut prehabitum eſt: eſt opus ad ſpeciales formas conducens prima nature principia. ¶ Et ad hoc intelligẽdũ notandũ ꝙ ſuperiora dicuntur mouere dupliciter ſm ꝙ in eis inuenitur duplex motus. ſm enim motũ diurnum qui eſt celi qđ eſt vniforme mouent vniformiter. ¶ Idem enim eodem modo ſe habens ut dicit philoſophus in 2° de generatione ꝛ corruptione. ſemper facit idem ſecundus motus ſuperiorum eſt celorum inferiorum ꝛ difformium ꝛ ille eſt motus qui proprie eſt zodiaci ꝛ ab occidente in orientem ut ſupra habitũ eſt. ꝛ ille in motibus habet diuerſitatem ſm diuerſitatẽ ſtellarum que accipiunt diuerſos ſitus ꝛ diuerſas eleuationes ꝛ depſſiones ꝛ acceſſus ꝛ remotiones ex motu ſuo qui ſequitur circulum obliquum. Et ille motus eſt cauſa diuerſorum in ſpecie in inferioribus quia ſicut idem eodem modo ſe habens ſemper facit idem ita diuerſũ diuerſimode ſe habens natum eſt facere diuerſa ſemp. Similiter in inferioribus principia nature actiua ꝛ paſſiua que ſunt in elementis non ſufficiunt ad productionem perfectorum in ſpecie ꝛ forma. cõmixtio enim elementorum non facit hominem nec leonem ſed oportet efficientia eſſe in ſimili actu cum effectis ut homo hominem ꝛ leo leonem producit: ꝛ propter hoc exigitur opus ornatus poſt opus diſtinctionis ꝛ ut determinent̃ principia nature agentia ꝛ mouentia ad formas determinatas in ſpeciebus diuerſis. ¶ Ad primum ergo dicẽdũ ꝙ eſt ornatus additus ad uenuſtatem eius ꝙ iam perfectum eſt ꝛ ille pertinet ad bene eſſe. ꝛ eſt ornatus in hoc ornans ꝙ determinat ad pulchritudinẽ forme id quod ante ĩdeterminatũ erat ꝛ cõmune ꝛ hoc pertinet ad eẽ. Et hoc eſt idem cum eo qđ alij dicunt ꝙ eſt ornatus cuius finis eſt id qđ ornatur: ꝛ hoc pertinet ad bene eſſe. ꝛ eſt ornatꝰ qui finis eſt eius qđ ornatur ꝛ ille pertinet ad eſſe in ſpecie determinata. Finis enim in natura eſt forma ꝛ ultimus finis eſt ultima forma que eſt aĩa. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ ornatus primo dictus qui eſt de bene eſſe eſt alterius nature q̃ȝ res que ornetur. ſed ornatus ſecundo modo dictus eſt in re quam ornat ſicut ſpecies in materia ꝛ non oportet ꝙ habeat diuerſitatem ab ipſa. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ ſtrabus accipit ornatũ generali nomine pro omni forma ſiue ſit cõmunis ſiue determinata in ſpecie: ꝛ hoc modo uerũ eſt ꝙ opus diſtinctionis comprehenditur ſub opere ornatus. ſed quia ornatus dicit decorum ꝛ decorũ non ita apparet in cõmuni ſicut in ſpeciali ideo alij ſancti opus ornatus diuidunt ↄtra opus diſtinctionis ſiue diſpoſitionis. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ tribus de cauſis uegetabilia ꝑtinent ad opus diſtinctionis ꝛ non ornatus. ¶ Quarũ prima eſt ꝛ precipua hec quia planta non de neceſſitate producitur a planta ſed ad productionem plante ſufficit ꝓportio mixtionis agentium ꝛ patiẽtium in inferioribus ad naturam plante ꝛ proportio ſtellarum mouentiũ in ſuperioribus: in aĩalibꝰ aũt maxime ꝑfectis nõ ſufficit hoc oportet enim ꝙ aĩal ex aĩali ꝓducat̃. ¶ Et hanc cauſã tangit philoſophus in ṗ° de uegetabilibus. ꝙ principiũ cibi plãtarũ eſt a terra: ꝛ ṗnm generationis fructuũ a ſole. quia Anaxagoras dixit ꝙ earum fructus eſt ab aere ꝛ ideo dixit letynion ꝙ terra eſt mater plantarum ꝛ ſol pater. Qđ autem animal producatur ab animali ꝛ non ſufficiant elementa ꝛ ſtelle ad productionem perfectorum animalium expreſſe dicit Aueroys in cõmento ſuper 11° methacc. ꝛ Damaſcenus in 2° libro dicẽs. ꝙ oportet ſcire ꝛ quorũlibet animalium prime ypoſtaſes facte ſunt per creationem. ¶ Secunda cauſa eſt quã tangit glo. ſcilȝ ꝙ radicibus terre adherent imobiliter vnde ꝛ ipſa diuerſitatẽ accipiunt in ſapore ꝛ fructu ꝛ natura ſm diuerſitatem locorum in quibus plantantur. Et hoc eſt qđ dicit philoſophus in primo de uegetabilibus. Planta eſt terre affixa ꝛ non ſeparatur ab ea quidam ꝟo loci ſunt meliores quibuſdam. Similiter meliores ſunt fructus in vno loco q̃ȝ in alio. Et alibi circa finem primi uegetabilium dicit ꝙ belenum pernitioſum natũ in perſia in egyptum ꝛ hieruſalem tranſplãtatum factũ eſt comeſtibile. ¶ Tertia cauſa eſt quia cum precipuus ornatus in inferioribus ſit adeptio anime plante non habẽt animam perfectam. Et ideo dicit Gregorius in quadã homelia paſchali ꝙ plante viuunt non per animã ſed per viriditatẽ. Et philoſophus dicit in primo de uegetabilibus. Planta nõ indiget dormitione propter multas cauſas quia poſita eſt ꝛ plantata in terra ꝛ alligata ei non habet motum in ſe neq̃ terminum terminatum in partibus ſuis. Hoc eſt ꝙ anima ipſius non terminatur ad ſpecialia organa in ſuis operibus nec habet ſenſum nec motum uoluntarium nec animam perfectam: imo non habet niſi partem partis anime. Et ideo dixit etiã Abrutallus ꝙ planta habuit generationem mundo ad huc diminuto ꝛ non perfecto in complemento ſuo ꝛ eo cõpleto generabat̃ animal. ¶ Articulus 4°.

Tertio queritur de tribꝰ hijs operibus in cõmuni. Et videtur ꝙ plura ſint opa quia ſicut dicit alchimiꝰ ſuper geneſ. in priñ° q̃tuor modis operatur deus. primo in uerbo. ſecundo in materia vnde qui viuit in eternum creauit omnia ſimul. 3° per opa ſex dierum varias diſtinxit creaturas. 4° ex primordijs ſeminalibus uel primordialibus ſeminibꝰ non incognite oriuntur nature: ſed note ſepius ne pereant informantur. vnde in Ioanne. Pater meus uſq̃ modo operatur ꝛ ego operor. Cum igit̃ ſm hanc glo. quatuor modis diſtinguatur opus diuinum. videtur ꝙ ſancti inſufficienter diſtinguunt per tria. ¶ Itẽ videt̃ ꝙ quinque ſunt opera quia glo. non facit mentionem de opere ornatus ſed tm̃ de opere diſtinctionis ꝛ creationis. ¶ Itẽ videt̃ glo. eſſe diminuta quia eſt quoddã opus diuinum miraculoſum ꝛ de hoc non facit mentionem. ¶ Itẽ querit̃ quare penes tres modos operationes ſex

dierum accipiantur. ¶ Solutio ad hoc ultimum dicendum ꝙ opus ſex dierum ut dicit Augꝰ in libro ſuper geneſim ad litteram. eſt ad inſtaurandum opus nature in perfectione cauſaruz naturalium: ⁊ ideo terminatur in quiete ſabbati quando iam nihil nouum creauit deus nec in forma nec in materia ſed ex primordialibus cauſis natura operāte propagauit ea que creauerat ⁊ diſtinxerat ⁊ ornauerat. Et ideo ſufficientia horum triuz operum habetur ex ſufficientia principioruz nature: immo exigitur ſubſtantia ipſorum principiorū ſicut eſt in ſubſtantia celi qđ eſt primum principiū mouens in natura ⁊ materia quatuor elementorum que primum ſubiectū eſt mobilium in natura ⁊ ad hanc ſubſtantiaz principiorum eſt opus ipſius creationis. Secundo vero exigitur in natura ꝙ in ipſis ſubſtantijs principiorum ſint forme quibus mouent ⁊ agunt ⁊ patiuntur eo ꝙ ſubſtātia ſm ſe nec mouet nec mouetur nec agit nec patitur. Et ad formas eſt opus diſtinctionis. Et quia forme ille contrarie ſunt propter hoc diſtinctio eſt etiam per conſequens ad contraria loca. Quia vero natura non tm̄ agit ⁊ patitur ſed determinate etiam producit generabilia ⁊ corruptibilia in formis ſpiritualibus perfecta ꝓpter hoc neceſſarium fuit diſtinguere motores per formas ſpeciales ſicut patet in ſuperioribus in ſtellis ⁊ in inferioribꝰ agentia ⁊ patiētia ſicut patet in animalibus diſtinctis per ſpecies ⁊ ad hoc eſt opus ornatus. Et quia non exiguntur plura ad perfectionem nature operantis ſm ipſius nature principia ideo non ſunt plura opera in ꝑma perfectione mundi. ¶ Ad primuz ergo dicendum ꝙ gloſa non diſtinguit tm̄ opera que principia prima mūdi ad eſſe cōducunt: ſed quecūq3 opera ſiue ſint opera ſimpliciter ſiue ſm quid. Et dico opus ſm quid opus in uerbo: hoc enim proprie loquēdo non eſt opus nihil aliud enim eſt q̄3 generatio filij ſm ꝙ uerbum dicitur filius ⁊ ſapientia patris ⁊ ars plena rationibus omnium creādorum ut dicit Augꝰ. Et ideo res facte non ſunt in uerbo niſi ſm quid: hoc eſt ſm ideas que ſunt lux ⁊ vita in arte ⁊ uerbo primi artificis ⁊ hoc patebit alibi. ¶ Ad aliđ dicenduz ꝙ glo. diſtinctionem appellat quālibet determinationem materie ad formaz ſiue illa forma ſit cōmunis principij in natura omnium creatorum ſiue ſpecialis principij in natura quorūdaz tm̄ ut aſini ⁊ capre ⁊ iō ornatus comprehenditur ſub diſtinctione quia ornatus nihil aliud eſt q̄3 diſtinctio principiorum communiuz. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ opus miraculi ſub opere 3° comprehenditur omnia enim miracula in forma ⁊ in materia quo ad aliquas rationes ſeminales continentur in operibus ſex dierum. Et hoc eſt ꝙ dicit Augꝰ ꝙ in primordijs rerum deus diſpoſuit cauſales rationes quibꝰ poſtea operaretur miracula ut patebit ī qōne de miraculis.

¶ De ipſis creatis diſtinctis ⁊ ornatis. Et primo an oīa ſimul creata ſunt.

c **Onſequenter** Queritur de ipſis creatis diſtinctis ⁊ ornatis. Et q: due ſunt circa hoc ſanctorum patruz opiniones. Dicunt eniz quidam oīa creata fuiſſe ſimul in materia ⁊ forma ut Augꝰ in libro ſup geneſ. ad litteram probat. Alij vero dicunt omnia quidem ſimul creata fuiſſe in ſubſtātia materie ſed nō ſimul per ſpeciem forme. ¶ Querēdū eſt primo utrum omnia ſimul facta ſunt in materia ⁊ forma uel nō. Et ſi ſunt ſimul creata ſm quendam modum quid uocetur ibi dies primus ⁊ ſecundus ⁊ tertiꝰ ⁊c̄. ¶ Poſtea vero querēdū eſt de ſingulis operibus que in prinꝰ geneſ enumerantur.

¶ Utrum oīa ſimul facta ſunt. Articulus 5°.

a **D primum proce**ditur ſic. Dicitur eccleſiaſtici 43°. Qui viuit in eternū creauit omnia ſimul ergo videtur ꝙ ſimul omnia ſint facta. ¶ Item glo. ſuper eundem locum cum factum celuz ⁊ terra deſcribitur ſimul ſpiritualia ⁊ corporalia ⁊ quicqđ de celo ⁊ terra producitur. iudicatur ergo cum de terra ꝓducantur animalia ⁊ plante ⁊ ſtelle de celo que per diſtinctionem dierum a moyſe facta narrantur facta videntur eſſe ſimul. ¶ Item adducantur rationes Auguſtini Quaruz prima ſumitur ex illo uerbo geneſ. iſte ſunt generationes celi ⁊ terre quando creati ſunt in die quo fecit deus celum ⁊ terram ⁊ omne virgultum agri anteq̄3 oriretur omnēq3 herbam regionis priuſq̄3 germinaret. Sed conſtat ꝙ virgultum agri ⁊ herba regionis facta ſunt tertio die. Et hic dicūtur facta in die quo fecit deus celum ⁊ terram ⁊ hec fuit ꝑma dies: ergo opera omniū dierū facta ſunt illa die cum non eſt alia ratio de alijs: ⁊ ſic tertia dies eſt idem cum prima die. ¶ Item hoc expreſſius accipitur ex alia tranſlatione in eodez loco que ſic habet. Hic eſt liber creature celi ⁊ terre cum factꝰ eſt dies fecit deus celum ⁊ terram ⁊c̄. Ex hoc enim ut ait Augꝰ. intelligitur deus feciſſe vnum diem in quo fecit deus celum ⁊ terram ⁊ virgultum agri. vnde in hoc die tempus intelligimus quo ante omnem creaturam huius ſeculi dicit facta ſunt omnia ſimul. ¶ Item Job xlmo. Ecce uehemoth quem feci tecū. Conſtat enim ꝙ uehemoth antiquum hoſtem ſignificat qui cuz alijs angelis factus eſt ⁊ homo ſexto die. ergo opus prime diei factus eſt cum opere ſexte diei ⁊ ita facta ſunt omnia ſimul. ¶ Item ſunt rationes Auguſtini in primo ſuper geneſim ad litteram ducentes ad inconueniens diſtinctionem trium dierum qui fuerunt ante creationem ſolis ⁊ lune ⁊ ſtellarum. Dicit enim ꝙ non poteſt dici fiat lux ⁊ dies per circulum aliquem quia non erat circulus diſtinctus in quo lux illa rotaretur: nec erāt animalia ad quorum ſalutem hoc fieret: nec erat aliquis in cuius habitatione eſſet dies ita ꝙ in oppoſita habitatiōe eēt nox ſicut modo quando dies eſt in noſtro emiſperio in inferiori eſt nox. Nec poteſt aſtrui aliquo exemplo niſi forte dicatur de radio oculi. ſed hoc non eſt ſimile: quia in celo non inuenitur claudens ⁊ aperiens lucem. Similiter radius oculi propter ſui debilitatem indiget ut exteriori luce iuuetur. lux autē ſuperior non indiget. Nec poteſt intelligi per contractionem ⁊ emiſſionem luminis fuerit illa diſtinctio quia ratio huius nulla haberetur. ¶ Preterea hec expoſitio auctoritatē a ſacra ſcriptura nō hēt. Et ſic probat Auguſtinus ꝙ nulla eſt diſtinctio primorum trium dierum. Et eadem eſt ratio de omnibus ergo videtur ꝙ ſex illi dies per moras temporum non ſunt diſtincti. ¶ Item aliter pōt obijci per hāc opinionē dicitur in pſal°. dixit ⁊ facta ſunt mandauit ⁊ creata ſunt. Cum igitur dictio dei non exigat moras temporis non videtur ꝙ ſex illi dies per moras temporuz ſint diſtincti. ¶ Item totum ſpatium ſex dieruz deputatur operi ⁊ ſeptimus dies quieti. ¶ Queratur ergo cum opus vnius diei in momento factum ſit ut per reſiduum ſpatium eiuſdem diei fecit deus. Non enim quieuit q: nō quieſcit artifex donec aliquid reſtat operandum niſi laſſetur in opere. deus autem infatigabilis artifex eſt ⁊ reſtabat aliquid operandum ſicut patet in opere ſequentis diei. ergo quieuit ⁊ tamen non inuenitur quid operatus ſit. ergo patet ꝙ opus diei per ſpatia temporis nō diſtenditur. ¶ Item perfectiſſimi agentis perfecta eſt operatio: ſed perfectiſſima operatio eſt omnia creare ſimul in materia ⁊ forma ergo hec debetur ꝑfectiſſimo agēti qui eſt deus: ergo deus ſimul omnia creauit in materia ⁊ forma. ¶ Item ſi facte eēnt res in materia aut hoc eſſet in materia ſola aut in materia cuz forma aliqua ſed non diſtincta ⁊ perfecta qualis eſt forma confuſionis. ¶ Sed CONTRA obijcitur multiplici ratiōe. Si enim in materia ſola eſſent oporteret ꝙ materia ſola ſi-

ne omni forma quandoqꝫ in eſſe actuali eſſet qꝺ eſt impoſſibile: quia omne eſſe actuale materie eſt a forma. ¶ Item ſm hoc nulla eſſet ratio quare materia illa terra uel aqua nominaretur potius qꝫ alio nomine. ¶ Itē ſm hoc materia eſſet ſola terminus creationis quia ſola materia per creationem ad eſſe deduceretur: qꝺ iteruꝫ eſt falſum quia materia ſola nō poteſt eſſe terminus alicuius opationis. Si enim eſſet terminus cum nihil terminet opus niſi qꝺ eſt actu oporteret ꝙ ipſa eſſent actu. ⁊ ſic eſſet aliquid ſine omni forma quod eſt impoſſibile ¶ Si ꝟo dicatur materia cum aliqua forma ſupponi ⁊ non ſub forma diſtincta ſed forma confuſa ⁊ permixta. ¶ Contra aut hec forma eſt accidentalis aut ſubſtātialis. Si accidentalis ergo ſubſtantia materie prius recipit formam accidentalē qꝫ ſubſtantialem qꝺ eſt impoſſibile quia materia primam potentiam habet ad formam ſubſtantialem per quam perficitur ⁊ ſine qua nō poteſt eſſe ſubiectū accidentiū. ¶ Item materia deſiderat formam ſicut femina maſculum ⁊ turpe bonum: hoc eſt ꝙ deſiderat inquantum eſt imperfecta forma ut perficiat. Et propter hoc forma diuinum dicitur ⁊ optimum ⁊ appetibile in fine primi phiſicoꝝ. Ab accidentali autē non perficitur ergo illam non deſiderat ergo forma illa confuſionis nō eſt ex formis accidentalibꝰ p̄ter formas ſubſtantiales. Si ꝟo dicatur ꝙ forme ſubſtantiales erant ibi confuſe ⁊ mixte. ¶ CONTRA hoc erit ꝙ miſcibilia ſunt ante mixtum ⁊ ea que confunduntur ante cōfuſum ut dicit philoſophus ⁊ componentia ante cōpoſitum ergo prius fuerunt diſtincta qꝫ cōfuſa. ⁊ ita ante primam confuſioneꝫ fuerunt elementa diſtincta in ſuo eē ⁊ in ſuis formis. ¶ Si ꝟo dicat̄ ꝙ hoc eſt ſm naturam ⁊ nō ſm tēpus. ſm hoc opus dei non habebit ordinem nature ſed erit contrarium ordini qꝺ eſt contra ſapientiam artificis omnia ſub ordine recto ad eſſe deducētis: qꝺ eſt inconueniens. ¶ Preterea elementa non ꝯfunduntur ⁊ cōmiſcentur niſi aliquid moueat ad confuſionem ⁊ cōmixtionē illam. ¶ Et queratur quid hoc fuerit ⁊ cū non poſſit corpus aliquod aſſignari mouens qꝛ nullum corpus celeſte adhuc mouebatur ſm hanc opinionem non erit mouens niſi uoluntas dei ad mixtionē ⁊ confuſionem illam. ¶ Et tunc queratur quare uolūtas dei potius fuit contra ordinem nature qꝫ ordini conſentanea ⁊ non erit aſſignare. ¶ In contrariuꝫ ſic obijcitur. dicit Criſoſtomꝰ ſuper Joannem in homelia 22ᵃ. oportebat generari creaturas ſed non ſimul ⁊ homineꝫ cum muliere ſed non hec ſimul. ¶ Item Gregoriꝰ 23ᵒ moralium. Rerum ſubſtantia ſimul creata eſt ſed ſimul ſpecies formata non eſt ⁊ qꝺ ſimul exiſtit per ſubſtātiaꝫ materie non ſimul apparuit per ſpeciem forme. ¶ Itē Beda ſuper geneſim. Celuꝫ creatura ſpiritualis eſt ab exordio perfecta ⁊ beata: terra ꝟo corporalis materies adhuc imperfecta. ¶ Item hoc accipitur ex uerbis alchimij ſupra poſitis qui 2ᵐ opus dei dicit eſſe in materia. 3ᵐ ꝟo per opera ſex dierum uarias diſtinguere creaturas. Et quia multi ſanctorum ad hoc cōcordant ꝙ nō omnia ſimul facta ſint in materia ⁊ ſpecie videlꝫ Damaſcenns Dionyſius Baſilius in exameron Ambroſius in exameron ⁊ Strabꝰ ⁊ alij ſufficiant auctoritates p̄inducte. ¶ Preterea Augꝰ ipſe hoc videt̄ dicere. Dicit eni per celum informē naturā ſpiritualē ſignificari que per lucem poſtea eſt formata. ¶ Item ſuper illud terra erat inanis ⁊ uacua in 12ᵒ confeſſionum. Nonne tu dn̄e docuiſti me ꝙ priuſqꝫ iſtam informem materiam formares atqꝫ diſtingueres non erat aliquid non color non figura non corpus non ſpiritus non tamē omnino nihil erat enim quedam informitas ſine ulla ſpecie. ¶ Item dicit Auguſtinus in libro ſuper geneſim ad litteram. ꝙ maior eſt ſcripture geneſis auctoritas qꝫ omnis humani ingenij perſpicacitas. Cum ergo geneſis apte diſtinguat ſex dies videtur ꝙ humanū ingenium contra hoc non debeat laborare. ¶ Item per rationem ſic obijcit̄. Omne ꝙ eſt in natura cauſaliter ⁊ exēplariter acceptū eſt a deo. ſed in natura eſt ꝓceſſus ab imperfecto ad ꝑfectum hoc eſt a potentia ad actum ſiue a materia ad formam: ergo hoc erit per prius per exempla in operibus diuinis. ſed nō poteſt eſſe niſi prius ſit materia per creationem ⁊ poſtea diſtinguat̄ per formas ⁊ ornetur. ergo videtur ꝙ creationis ⁊ diſtinctionis ⁊ ornatus opus nō fuerit ſimul ſed per ſucceſſionem temporis. ¶ Iteꝫ id qꝺ fit ſubito ⁊ id quod fit in tempore non poſſunt eſſe ſimul. ſed creatio materie eſt ſubito cum inter ens ⁊ nihil nullum eſt mediuꝫ: perfectio autem materie ſm formā fit in tempore quia omnis motus ⁊ mutatio ſunt in tempore ut dicit philoſophus. Cuꝫ ergo opus diſtinctionis ⁊ ornatus ſit opus materiam ad formas deducens non erunt ſimul tria hec omnia creationis diſtinctionis ⁊ ornatus. ¶ Itē quatuor ſunt extrema ſcilꝫ ens ⁊ nihil potentia ⁊ actus: ⁊ hec ſunt extrema mutationum que inueniuntur in rebus. Iſte autem mutationes non ſunt eiuſdem rationis quia vna habet ſubiectum ⁊ altera nō ⁊ vna fit ſubiecto ⁊ altera in tēpore. ⁊ vna habet mediū ⁊ altera non. Cum igitur ſumme ſapientie ſit oſtendere vnumquodqꝫ in ſuo eſſe diſtincto videtur ꝙ iſte mutationes non poterunt ſimul eſſe in eodem ſed vna poſt aliam. Cum igitur creatio ſit inter ens ⁊ non ens diſpoſitio autem ⁊ ornatus inter potentiam ⁊ actum illa opera non erunt ſimul. ¶ Preterea oīa in principio fuiſſe confuſa dicunt quidam philoſophi ſicut Anaxagoras ⁊ Empedocles ⁊ Plato ⁊ Ouidius ⁊ Boetius. Dicitur enim in primo phiſicorum. Quidam ex vno mixto ſcilicet inherentes contrarietates ſegregant quēadmoduꝫ anaximandros dixit. ⁊ quicunqꝫ alij vnum ⁊ multa dicunt eſſe ſicut Empedocles ⁊ Anaxagoras ex cōmixtione enim ſegregant alia. Differunt autem ab inuicem in eo ſcilꝫ ꝙ hic Emp̄. circulationem horum faciunt. Hic autem ſcilꝫ Anaxagoras infinitas ſimul partes ⁊ cōtrarias. Ille ꝟo ſcilꝫ Empedocles uocata elementa ſoluꝫ. Plato autem in thymeo contra ultimā partem ubi agit de materia ſic dicit. mixta ſiquidem mundi ſenſibilis ex neceſſitatis intelligentieqꝫ cetu ꝯſtitit generatio dominante intellectu ⁊ ſalubri perſuaſione rigorem neceſſitatis aſſidue trahente ad optimos actus hoc eſt generatio mundi ſenſibilis prima mixta erat ex cetu quoqꝫ conſtitit neceſſitatis ⁊ intelligentie hoc eſt materie ⁊ idearum que fuerunt in intelligentia prima ⁊ conſtitit poſtea formata dominante intellectu diuino ſuper materiā ⁊ trahente ipſam materiaꝫ rigidam hoc eſt nulli forme inclinatam ad optimos actus vniuſcuiuſqꝫ forme ſubſtātialis. ¶ Item Plato ſit ut receptaculi ſinus nullam propriam naturaliterqꝫ expreſſam habeat figuram proptereaqꝫ informis intelligatur ut qui odora pigmenta conficiunt ante omnia curant ut nullius odoris ſint proprij que condientur ſuſceptura videlꝫ humidos ſuccos odoraminum ⁊ qui materijs mobilibus impreſſioniqꝫ cedētibus inſignire formas aliquas uolūt pure leuigatas appareant nec ullam omnino formaꝫ in apparenti leuigatione apparere patiuntur ſic enim ꝙ ex omnibus rerū omnium formis ⁊ figuris eterne vite manſuriſqꝫ per ſecula recte inſignitur nulla omnino propria ſpecies falſa opinione tribuenda eſt. ¶ Itē plato. Opinor omniuꝫ que gignuntur receptaculum eſſe quaſi quedam nutricula. ¶ Item plato. Primū genus omnino īmundum eſt qꝺ gignit̄ ⁊ aliud in quo gignit̄. ¶ Preterea tertiū ex quo ſimilitudinē trahit mutaturqꝫ qꝺ gignitur. decet igitur facere comparationem ſimilitudinēqꝫ impartiri illi quidem ꝙ ſuſcipit matris. At ꝟo vnde hoc uenit patris illud autē nature que inter hec duo eſt prolis ⁊ propter hoc etiam dicit philoſophus in fine primi phiſicoꝝ

loquens de materia ꝙ eſt patens in totam nãm. ¶ Itẽ Boetius in de conſolatione philoſophie. O qui perpetua mundũ ratione gubernas Terrarũ celiqꝫ ſato: qui tempus ab euo Ire iubes ſtabiliſqꝫ manẽs das cuncta moueri. Quem non externe pepulerunt fingere cauſe Materie fluitãtis opus. ¶ Item Ouidius Ante mare ⁊ terras ⁊ qđ tetigit omnia celuꝫ Unus erat toto nature vultus in orbe Quem dixere chaos rudis indigeſtaqꝫ moles. ¶ Solutio ſine preiudicio ſentẽtie melioris videtur Auguſtino conſentiendum. Et ut melius intelligantur ſolutiones accipienda eſt eius ſententia in libro ſuper Geneſim ad litteram ubi ſic dicit in primo libro. Sicut uox materia uerborum eſt: uerba ꝟo forma que uocem indicant: non autem qui loquitur prius emittit informeꝫ uocem quã poſtea poſſit colligere atqꝫ in uerba formare. Ita creator deus non priorẽ tempore fecit informem materiam ⁊ eam poſtea per ordinem quarũcũqꝫ naturaruꝫ quaſi ſecunda conſideratione formauit: formatam quippe creauit materiaꝫ ſed quia illud vnde ſit aliquid ⁊ ſi nõ tempore quadam origine prius eſt q̃ꝫ id quod inde fit. Potuit diuidere ſcriptura loquendi temporibus qđ deus faciendi temporibus non diuiſit. Dicendum ergo ꝙ per diſtinctioneꝫ quam ponit moyſes intelligitur diſtinctio rerũ ſm nature principia ⁊ nõ diſtinctio temporum ſm quem modum diſtinguit ſubſtantia materie a forma ⁊ forma generalis actiuorum ⁊ paſſiuorum ſicut elementorum a forma ſpeciali que determinatam in ſpecie habet actionem ⁊ paſſionem ſm ꝙ ſupra diſtinximus opus creationis ab opere diſpoſitionis ſiue diſtinctionis. Et opus diſtinctionis ab opere ornatus. ¶ Ad auctoritates ſanctorum ſupra poſitas dicendum ꝙ ſimul poteſt notare ſimultatem temporis ⁊ in hoc ſenſu eſſet contrarietas ad Auguſtinuꝫ. Si ꝟo notetur ſimultas in ordine principiorum nature ſm viam generationis ſic non erit contrarietas quia ſm illã viam ſubſtantia materie ſiue potentia eſt ante actuꝫ. Et actus primorum principiorum celi videlicet elemẽtorꝫ eſt ante actum creaturarũ que ſunt in determinatis ſpeciebus. ¶ Ad id quod obijcitur de Auguſtino dicendum ꝙ loquitur ſm conſequentiam nature ⁊ hoc quãdo loquitur de terra. Cum ꝟo per celum dicit intelligi angelicam naturam: loquitur allegorice ⁊ informitateꝫ appellat conſiderationem illius nature in ſe: formationem autem uocat perfectionem ipſius per gratiam nec tamen intelligit ꝙ natura gratiam tempore preceſſerit ſed ratione ut ſupra eſt oſtenſum. ¶ Ad aliud eſt dicẽdum ꝙ humanum ingenium non laborat cõtra ſcripturam a deo omnia ſimul eſſe creata ſed nititur ad expoſitionem que ſm rationem eſt ueriſimilior. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ Auguſtinus appellat informitatem purã ſubſtantiam materie ſine omni forma que tamẽ nunq̃ꝫ tempore fuit ſine forma ut ſupra in queſtione de materia eſt probatum. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ natura nõ in toto poteſt imitari opus diuinum ex nihilo enim nõ poteſt facere aliquid quia ſicut dicit philoſophus in fine primi phiſicorum. Nos autem dicimus ⁊ ipm fieri quidem ſimpliciter nihil ex eo ꝙ non eſt ſed tamen fieri ex eo ꝙ non eſt ut ſm accidens. Ex priuatione enim aliqđ fit ut ex non homine homo. Similiter non poteſt natura imitari opus dei in ſubito faciendo aliquid: oĩa enim que facit natura in tempore facit. ſed natura imitatꝛ opꝰ dei qđ eſt ex nihilo aliqđ facere faciẽdo ex eo ꝙ quodã modo eſt nihil ⁊ non ſimpliciter nihil. Aliud opus autem qđ eſt ſubito facere imitatur in faciendo in breuiſſimo tempore quod poteſt. Nihil enim multiplicem habet expoſitioneꝫ ut dicit Anſelmus in libro de caſu diaboli ubi dicit ꝙ tribus modis dicitur aliquid fieri de nihilo. Primo modo quando uolumus intelligi ꝙ aliqđ penitus non ſit factuꝫ qđ factum dicitur de nihilo quia nihil eſt ⁊ eſt ſimile cum aliquis tacet ⁊ queritur de quo loquatur reſpõdetur de nihilo quia nihil loquitur. Secundo modo dicitur ſed nõ uere aliquid fieri de nihilo ut ex ipſo nihil. i. ex eo ꝙ penitus non eſt effectũ ſit quaſi ipſum nihil ſit aliquid exiſtens ex quo aliquid poſſit fieri. Tertio modo cum intelligimus eſſe quid factum: ſed non intelligimus vnde factum ſit ſicut ex materia ſicut nihil accipitꝛ in diffinitione creationis qñ dĩ ꝙ creare eſt de nihilo aliquid facẽ. Et eſt ſimile cũ hõ ꝯtriſtatꝛ ſine cauſa dĩ de nihilo eſſe ꝯtriſtatus. Eſt etiaꝫ quoddã nihil ſm quẽ modũ dicimus aliquẽ de nihilo recepiſſe ſanitatẽ cuꝫ ex egritudine ſanus factus eſt. Et aliquẽ ex nihilo factũ eſſe diuitẽ cum ex pauptate factus eſt diues quia egritudo nihil eſt ſanitatis ⁊ paupertas nihil eſt diuitiarum ⁊ hoc nihil eſt nihil priuationis non negationis pure relinquit enim materiam cũ priuatione ⁊ ex illo operatur natura. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ mutatio materie ad formam eſt in tempore quãdo motor materie eſt natura ſiue virtus alicuius corporis phiſici. ⁊ hoc ideo quia neceſſe eſt prius diſponi materiam ante formam que diſpoſitio exigit tempus ⁊ prius ⁊ poſterius in ipſo tempore. ¶ Item oĩs motus eſt mutatio in natura ut ad cauſam primaꝫ in genere ſuo reducitꝛ ad motum celi ⁊ ille eſt in tempore. Cum ꝟo motus materie ad formam reducitur ad motorem primũ qui eſt deus: ſicut eſt in opere diſpoſitionis ⁊ ornatus tunc fit ſubito. Et ita patet ꝙ ſimul poteſt eſſe cum opere creationis pcipue cum ante materia non ſint inuente forme contrarie ⁊ diſpoſitiones quas neceſſariũ fuit purgari per alterationes precedentes inductionem forme ſubſtantialis in materiam ſicut eſt in opere nature. ibi enim generatio vnius eſt corruptio alterius ⁊ econuerſo qđ nõ fuit in primordiali reruꝫ creatione diſpoſitione ⁊ ornatu. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ ſapientia requirit ordinem qui eſt ſm rationem rectam nature ⁊ non requirit ordinem temporis. Sepe enim ſequuntur in tempore que priora ſunt in natura ſicut dicit philoſophus in libro de anima. ꝙ animal vniuerſale poſterius eſt particulari cũ tamen ſm naturam ſit prius. Et Joannes baptiſta dixit de chriſto. Ueniet fortior me poſt me cuius non ſum dignus ſoluere corrigiam calciamentorum eius. ¶ Ad illud quod obijcitur de Anaxagora ⁊ Emp̃. dicendum ꝙ ipſi de plano mentiti ſunt. Anaxagoras auteꝫ poſuit omnia eſſe in omnibus per materiam ⁊ formam ⁊ per intellectum agentem ſegregari potius q̃ꝫ generari. Et vnũquodqꝫ accipere nomen a dominãte in ipo. Lignũ enim ſm eum non dicitur lignum quia non ſit in eo lapis ſed potius quia vincit in eo natura ligni. Hanc autẽ confuſionem dicit tm̃ fuiſſe ſemel in principio mundi ⁊ poſtea ſemper ex illo confuſo fuiſſe ſegregationem per operationem intellectus agentis. Emp̃. autem non ponebat omnia cõmiſceri ſed tm̃ quatuor elemẽta ⁊ cuꝫ hoc dicebat vnum corporuꝫ non tranſmutari in formaꝫ alterius ⁊ reſumere formas eaſdem. Cauſas autem congregationis in illud vnum mixtum ⁊ ſegregationis ab illo dicebat eſſe litem ⁊ amicitiam. amicitia enim cõgregat ⁊ lis ſegregat. ⁊ dicebat etiam ꝙ quãdoqꝫ oĩa ꝯgregantur in mixtũ ⁊ quandoqꝫ ſegregantꝛ ab ipſo. Et hec viciſſitudo fit multis modis ⁊ vicibus in infinito tempore: vnde patet ꝙ ratio horum philoſophorum non concordat alicui opinioni ſanctorum. ¶ Ad primaꝫ ꝟo auctoritatem platonis dicendũ ꝙ ipſe mixtionem improprie accipit. mixtio enim proprie ut dicit philoſophus in fine primi Perigeneos eſt miſcibilium alteratorꝫ vnio. Et ſm hanc rationem mixtionis miſcibilia precedunt mixtum ſm materiã ⁊ formam. Sed plato uocat mixtionem ibi que eſt materie ſolius. ¶ Et ad hoc intelligẽdum notandum ꝙ materia accipitur duobus modis. ſ. ut prima que non eſt diſpoſita uel inclinata ad aliquam

formam quã Plato uocat rigidã neceſſitaté ꝛ eſt mate/ria diſpoſita ꝛ inclinata ad hanc uel illam formã. In materia ꝟo ꝑmo modo dicta dicitur eſſe natura mixti non ideo q: forme miſcibiliuꝫ ſint ibi alterate: ſed q: ſicut in mixto indeterminati ſunt actus miſcibiliũ ad vnuꝫ uel ad alterum ita in materia illa indeterminate ſunt potentie ꝛ deſideria materie ad vnam formã uel ad aliam. Et propter hoc dicit Plato ꝙ diuinus intellectus ſapientie ſcilꝫ creantis aſſidue diſtinguédo ꝛ ornando traxit eam ad oppoſitos actus in natura. ſ. ſubſtitués ideatuꝫ iuxta exéplar idee que eſt in ſapiétia creãte. ℂ Ad aliud dicédum ꝙ Plato ibi aſſimilat mãm primã duplici materie in arte mechanica architectorica. hĳ eniꝫ qui per ſigillationem querũt inducere formã accipiũt materias molles vnicuiqꝫ ſigillationi de facili obediétes que tñ poſterius retinẽt ſigillationé. Sic etiam eſt materia ꝑma obedibilis ꝗdem ad oĩs forme ſuſceptioné ꝛ etiam retinens hanc ꝛ illam impſſam. Hĳ ꝟo qui uolunt inducere formam iciſionis accipiunt ligna leuigabilia per detrũcationé partiũ ꝛ polibilia per remotioné ꝑcedétiuꝫ figurarum ut ſic nõ obſtante figura ꝑcedéte inducat̃ forma inciſionis. Si materia ꝑma talis creata eſt que diuidi poſſit per actũ gnãtionis ita ꝙ pars eius ſit ſub forma vna ꝛ pars altera ſub forma altera. Simil'r creata eſt talis que poſſit amittere formã vnam ꝛ recipe alteraꝫ. ℂ Ponit etiam Plato ſil'itudinem ad ꝓpriuꝫ ſubiectuꝫ ſapoꝝ qđ eſt humidũ aqueũ: hoc enim nullum saporé habet actu potétia aũt omnes. Si enim aliquem héret actu ille impediret gnãtionem ceteroꝝ in humido illo. Et ſimiliter eſt de materia ꝑma ꝙ nullã habet formã actu: potés eſt tñ ſuſcipe oẽs: ꝛ hoc eſt qđ dicit Plato ꝙ materiã nõ eſt appellãdum ex ꝗbus ꝛ ipſa ſuſtinuit hoc eſt ex elemẽtis ſenſibilibus ſed appellãduꝫ eſt eam potius inuiſibilem quãdam ꝛ informẽ capacitaté mira quadam ꝛ incõprehéſibili rõne inter nullã ꝛ aliquam ſubam nec plane intelligibileꝫ nec plane ſenſibilé poſitã. Sed quia ex hĳs que in ea cõmutant̃ intelligi tamen poſſe videatur. Et de hoc dicit Aug^o in 12° ꝯfeſſionuꝫ. ꝙ prima informitas que pene nihil eſt extra omne tépus eſt capax tñ ipa eſt formarum oĩum in quas mutantur res mutabiles. Nõ tamen intelligũt Plato ꝛ Aug^o ꝙ hec materia aliqñ ſic fuerit tépore ſed natura ut ſupra in q̃one de materia ſatis explanatum eſt. ℂ Ad aliud dicendum ꝙ materia dicit̃ nutricula eo ꝙ forma ꝯualeſcit in ipſa ſicut infans in nutrice ꝛ matre. ℂ Ad aliud dicéduꝫ ꝙ mater dicit̃ materia ex eo ꝙ actus efficiétis nõ eſt ab ipſa ꝛ ideo intellectus idealis qui agit ꝑm ſpẽm idealé a Platone dicit̃ pr ꝛ res gnãta cõpoſita ex materia ꝛ forma dicit̃ ꝓles mã ꝟo in qua fit forma dicit̃ mater. ℂ Ad id qđ obĳcitur de Boetio dicédum ꝙ mã dicit̃ fluitans nõ ab actu humidi ſed a ſil'itudine. q: ſicut humidum facile recipit oẽm figurã ita materia apta eſt ad ſuſcipiẽdam oẽm formã. Unde Boe^o cõcordat cum Platone ꝛ ideo tunc ſequit̃. Tu cuncta ſupnõ ducis ab exemplo. Pulchrũ pulcherrimus ipſe mũdum méte gerens ſimiliqꝫ imagine formans perfectaſqꝫ iubes perfectuꝫ abſoluere partes. ℂ Ad ulti^m dicẽdum ꝙ Ouidius ꝯſentit cum Anaxagora ꝛ Emp. ꝛ nõ ꝯcordat cuꝫ aliqua opinione ſctõruꝫ. ℂ Si quis aũt aliã uelit tenere opinioné. ſ. ꝙ non oĩa ſimul tépore facta ſunt ſed ꝑm ordiné illũ qué ponit geneſ. Rñdebit ad obiecta in cõtrariuꝫ ꝙ oĩa ſimul facta ſunt duobus modis. ſ. in ſuba mãe. ꝛ ſic rñdet Grego^o in moralib^o 32° li^o. ꝛ ex parte efficiétis qui nõ uariat̃ in operando per viciſſitudines tépoꝝ ſed ex parte formationis nõ ſunt ſimul facta ſed per ſenariũ dierũ ſpatiũ ut diſtinguit moyſes. ℂ Ad aliud dicédũ ꝙ glo. eccl'iaſtici ſumitur ex uerbis Gregorĳ ꝛ nõ itelligit glo. ꝙ ſtelle celi cũ celo ſimul facte ſunt in forma ſed ſimul in mãe ſuba ꝛ ſimiliter eſt de plantis ad terrã. Et hoc patet per originale in quo ſic poſt ſupradictã glo. infert. Sol quippe luna ꝛ ſydera quarto die in celo eé facta perhibent̃ ſed ꝙ quarto die ꝓceſſit in ſpecié primo die in celi ſuba extitit per cõditionem primo die creata terra dicit̃ ꝛ 3° arbuſta cõdita ꝛ cuncta terre virentia deſcribunt̃: ſed ꝙ die 3° ſe in ſpecie ꝓtulit nimirum primo in ipſa de qua ortuꝫ eſt terre ſuba condita fuit. ℂ Ad aliud dicenduꝫ ꝙ moyſes poſt ſenarium dierum infert iſte ſunt gnãtiones celi ꝛ terre in die quo fecit dñs ꝛc̃. ut oñdat ſucceſſione creata eſſe diſpoſita ꝛ ornata ꝛ tñ ſimul facta fuiſſe in ſubſtãtia. vnde Grego^o qui diuerſis diebus creatum celum ꝛ terram virgultum herbamqꝫ narrauerat nunc vno die facta manifeſtat ut liquido oſtenderet ꝙ creatura oĩs ſimul per ſubam extitit q̃uis non ſimul per ſpẽm ꝓceſſit. ℂ Ad aliud dicendũ ꝙ ꝑm aliaꝫ tranſlationé factus eſt dies in cauſa ſua. ſ. in claritate celi in cuius tñ ſucceſſióe creature formarent̃. ℂ Ad aliud dicédum ꝙ ꝑm aliam tranſlationé factus eſt dies in cauſa ſua. ſ. in claritate celi ꝛc̃. ℂ Ad aliud dicéduꝫ ꝙ cuꝫ dicit̃ Ecce uehemoth quem feci tecuꝫ. per li tecũ dup^x ſimultas ſignificat̃. ſ. ex pte efficiétis ꝛ ex pte ſil'itudinis. Cuꝫ igit̃ angelus fact^o eſt tunc aĩa hoĩs in quadã ſimilitudine ſui facta eſt. Aĩa enim hominis ſimilitudinem habet cum angelo in hoc ꝙ in ipſa eſt imago dei ſicut in angelo ꝛ ꝙ eſt itellectualis nature. Et inde eſt ꝙ ſancti dicunt ꝙ oĩa ſimul creata ſunt uel in materia ul' in ſimilitudine. Corporalia ꝟo in materia ſimul creata ſunt ſpũalia ꝟo in ſimilitudine: lꝫ enim deus ſigillatim creet animas tñ oĩuꝫ ſimilitudo in angelis in prima reruꝫ ꝯditione preceſſit ſic enim dicit̃ in pſal'o. Qui finxit ſigillatim corda eoꝝ qui itelligit omnia opera eorũ. de hoc tamen melius poſtea habebitur in q̃one de origine animarum. ℂ Ad rationes Auguſtini ducentes ad inconueniens dicendum ꝙ quando facta eſt lux tunc in efficiente generali factus eſt dies nec oportuit ſpecialem circulum eſſe in quo lux illa rotaretur quia naturalis eius motus eſt circularis. ℂ Ad aliud inconueniens dicendum ꝙ dies non tñ fit ad ſolamen animalium habitantiuꝫ in terra ſed etiam ut per lumen ipſius moueant̃ elemẽta ad diuerſam actionem ꝛ paſſionem. Et hoc modo lux illa mouet primam confuſionem materie ut magis habilis eſſet ad diſtinguibilitatem. ℂ Ad tertium incõueniens dicendum ꝙ ſicut modo eſt abundantia lucis in ſole ita tunc abundantia lucis fuit in quadã parte celi que circulari motu in vna parte materie fecit diem ꝛ ex vmbra opacitatis materie mixte in reliqua parte fuit nox ꝛ ecõuerſo non ad ſolatium hominum ſed ad maioré diſtinguibilitaté elemétoꝝ ut dictuꝫ eſt. Lux enim diffundendo calorem rarificat ꝛ ſubtiliat mãm. Calor enim ſubtilia homogenea ſibi attrahit ſurſuꝫ ad ſe ꝛ groſſa terreſtria ꝛ aquoſa relinquit deorſum: ꝛ per has opationes illuſtratio lucis ꝑme opabat̃ ad diſtinctionem elemétoꝝ. Circulariter aũt ferebat̃ ut equalis eſſet diſtinctio in rotũditate mũdi ſenſibilis. ℂ Ad id aũt qđ obĳcit̃ de cõtractione ꝛ emiſſione radioꝝ ſolutio patebit poſterius. ℂ Ad aliud dicendum ꝙ lꝫ hec expõ expreſſe nõ inueniat̃ in textu biblie tñ innuit̃ per hoc ꝙ dicit̃ dies ꝑmus ꝛ dies ſecundus ꝛ dies tertius ꝛc̃. ℂ Ad aliud dicéduꝫ ꝙ ſapiétis non eſt quieſcere ab ope fruſtra ſed opus vnius diei non pficit̃ tñ in hoc ꝙ ꝓducit̃ in eſſe. Eſt enim pfectio rei in ſe ꝛ pfectio rei in ope ſuo ꝛ utrũqꝫ intendit artifex cuius pfecta ſunt opa. Unde cum primo die ſubito facta ſit lux in eſſe tñ q: opus lucis eſt circulariter mouere mãm quatuor elemétoꝝ oportuit ſpatium illius circulationis trãſire anteq̃ pfecta oñderet̃ lux in ope ꝛ in hoc factus eſt dies primus. Simil'r ſecũdo die poſitum eſt firmamentum in medio aquaꝝ qđ lꝫ in eſſe ſuo in momẽto cõpletum fuerit tñ cum opus firmaméti etiã ſit circulatio pfectio eius in ope in ſpatio vnius diei oſtendebat̃ ꝛ ſic de-

aliȷs diebus eſt. Ad elemētorum diſtinctionem ⁊ terre naſcētium ꝓcreationem ⁊ ſimiliter aīaliū generationē ꝑfecta reuolutio firmamēti exigit̄ ut. ſ. per diuerſitatē luminis diuerſificētur virtutes actiue ⁊ paſſiue. In mane enim maior eſt motus ſm calidum ⁊ humiduʒ. ⁊ in meridie ſm calidum ⁊ ſiccum. ⁊ in ueſpera ſm frigidū ⁊ ſiccum. ⁊ in nocte ſm frigidum ⁊ humidum. ⁊ ad hec exigit̄ reuolutio firmamēti in ſpatio vnius diei naturalis. ¶ Ad id qđ obȷcit̄. dixit ⁊ facta ſunt. Dicēdum ꝙ hoc intelligit̄ de ꝑfectione rerum ſm ſuuʒ eſſe ⁊ non de perfectione in actu ⁊ ope. ¶ Ad aliud dicēduʒ ꝙ ꝑfectiſſimi agētis eſt ꝑfectiſſimus actus qui pōt eſſe ſm virtutē materie ſm quam opat̄. Sed qꝛ materia nō ſimul ſuſceptibilis eſt eſſe ⁊ forme: oportet eniʒ ꝑus eam eſſe ⁊ poſtea formis ſubȷci ideo non potuit ſimul fieri opus creationis ⁊ diſpoſitionis ⁊ ornatus ⁊ hoc non eſt de impfectione agētis ſed materie. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ noīe cōfuſionis non ſupponit̄ materia ſola nec etiā materia cuʒ formis accidētalibus ꝑdicant̄ ſicut bene ꝓbatuʒ eſt. ſed materia cum formis ſubſtātialibus ⁊ actiuis ⁊ paſſiuis qualitatibus indiſtinctis tamē ſm locuʒ. ¶ Et ad id qđ in cōtrarium obȷcit̄ dicēdum ꝙ eſt mixtio quādo miſcibilia oīa remouent̄ a ſuis actibus in actum medȷ ⁊ tale mixtum precedūt miſcibilia tēpore ⁊ natura. ⁊ eſt mixtū in quo miſcibilia non ſunt remota a ſuis actibus ſed tm̄ cōpoſita ſm indiſtinctionem loci ⁊ hoc mixtum eſt via ad diſtinctionem ⁊ locationem vniuſcuiuſqʒ in loco ſibi conuenieti ⁊ tale fuit mixtum in ꝑmordiali ſua natura. Pōt enim illud mixtum cōparari ad locum miſcibiliuʒ uel attēdi ſm naturam cōpoſiti. Et ſi ꝑmo modo tūc cōfuſum ⁊ mixtum eſt ante ſimplex ſicut indiſtincta ſm locum ſunt ante diſtincta. Si ꝟo ſecūdo modo attēdatur tūc uerum eſt qđ dicit phus. ꝙ miſcibilia ſunt ante mixtum ſicut ſimplicia ante cōpoſita. ¶ Ad ultimū dicēduʒ ꝙ nullum corpus mouet ad hāc mixtionem ſed uolūtas ⁊ ſapiētia creātis cuius ꝑus eſt ꝓducere materiam indiſtinctam ſm formam ⁊ locum ⁊ poſtea diſtinguere ⁊ ornare ut patet ex predictis.

s Ecundo queritur Quid ſm opinioneʒ beati Auguſtini uocet̄ dies primus 2° ⁊ 3° ⁊c̄. ¶ Et querunt̄ tria. Quorum primum eſt qđ uocet̄ dies. 2m de dierum numero ⁊ mane ⁊ ueſpere. ⁊ quare nox a moyſe nō ꝯnumeratur. 3m de reductione ſue opinionis ad ſententiam aliorum ſanctorum.

¶ Articulus 6°.

a D primum proceditur ſic. Dicit Aug° in 5° ſup geneſ. ad litteram cuʒ dicit ſcriptura. Cum factus eſt dies fecit deus celum ⁊ terram ammonet ut iſtum diem ⁊ ſepties intelligas repetitum ut fierēt ſeptem dies ⁊c̄. Audis tūc facta oīa cum factus eſt dies illam ſenariam repetitionem ſine interuallis morarum ſpatiorūqʒ tēporalium factam ſi poſſis apprehēdas. Et dicit ꝙ dies ille angelica natura eſt per cognitionem matutinam formata ⁊ lucē illuſtrationis uerbi dei. Et ſi obȷcit̄ Aug° ꝙ hoc eſt allegorice exponere. dicit Aug° ꝙ non uolēs ꝙ lux magis ꝓprie dicit̄ de ſpirituali intelligētia q̄ʒ de lumine corꝑali. Chriſtus enim alio modo dicit̄ petra. ⁊ alio modo dicit̄ lux. Naʒ petra figuratiue dicit̄. lux aūt ꝓprie. vnde in euāgelio Joānis ꝑ°. Erat lux uera que illuminat oēm hoiem uenientem in hunc mundum. Et ipſe de ſe alibi dicit. Ego ſum lux mūdi qui ſeqtur me non ambulat in tenebris. ¶ Item Aug° in 4° ſuper geneſim ad lr̄am. Ubi melior ⁊ certior lux ibi uerior ⁊ certior dies. cum ergo non eſt uerior ueſpera nam ſi in iſtis diebus habet quādam declinationē ſui lux in occaſum quam ueſpere noīe nūcupamus ⁊ ad ortum iterum reditum qđ mane dicimus. cur nō ⁊ illic ueſꝑam dicamus cum a contēplatione creatoris creatura deſpicit̄. ⁊ mane cum a cognitione creature in laudeʒ creatoris aſſurgit̄. ¶ Item in 4°. qm̄ lux corꝑalis anteq̄ʒ fieret celuʒ qđ firmamētum uocat̄ in quo etiam luminaria facta ſunt quo circuitu uel ꝓceſſu uel receſſu vices diei uel noctis exhibere potuerit nō inuenimus. Iſtam q̄ōnem relinquē non debemus ſine aliq̄ nr̄e ꝓbatione ſentētie: ut ſi lux illa que ꝑmitus creata eſt nō corporalis ſed ſpūalis eſt ſicut poſt tenebras facta eſt ubi lux a quadam ſua informitate ad creatorem cōuerſa atqʒ formata ita ⁊ poſt ueſꝑam fiat mane cuʒ poſt cognitionem ſue ꝓprie nature que natura eſt ꝙ deus eſt refert ſe ad laudandam ueritatem ⁊ lucem que ipſe deus eſt. Et ex hȷs accipit̄ ꝙ lux ibi dicit̄ ſpūalis natura ⁊ dies dicit̄ cognitio eius. ¶ Item per rōnem hoc idem argui pōt. dicit eniʒ phus ꝙ intellectus agēs eſt ſicut lux. Cum ergo angeli ſint intelligētie agentes vident̄ eſſe lux: ⁊ ita congrue dies appellari. ¶ Item aplus 2a Corinth. Deus qui dixit de tenebris lumen ſplendeſcere illuxit in cordibus noſtris. Et ex hoc accipit̄ ꝙ lumen cōuenienter dicit̄ de luce ſpūali. ¶ Sed CONTRA dicit gloſa ſup illud. fiat lux. bene ab externa luce prius fit tēporalis lux ut per eam cetera viderent̄. Conſtat autem ꝙ per ſpiritualem lucem cetera non vident̄ ſed per corporalem. ergo videtur ꝙ de ſpirituali luce non intelligat̄. ¶ Item Damaſcenus dicit. ꝙ per lucem intelligit̄ ignis ⁊ ignis nō eſt ſpiritualis lux ergo intelligit̄ de ſpirituali luce. ¶ Solutio dicendum ꝙ reuera Aug° intelligit per creationem celi creationem angelorum celeſtium ſm ꝙ in propria natura conſiderant̄. Per terram autem intelligit corporalia in ſua natura conſiderata. Per hoc autem qđ dicit̄ tenebre erant ſuper faciem abyſſi. intelligit abſentiam illuſtrationis rerum que poſtea ex angelica luce proceſſit cum creaturas in ſe ⁊ in uerbo cognitas ad laudem dei retulerūt. Per lucem ꝟo intelligit primam formationeʒ angelorum quādo ſcilicet hoc ꝙ ſeipos nouerūt ad uerbum dei conuerſi ad laudem creatoris retulerunt. Et tunc appellati ſunt dies ⁊ informitas rerum corporaliuʒ nondum formata ⁊ a luce angelorum nondum illuſtrata appellata eſt nox. Et ideo Auguſtinus vult ꝙ dies de ſpirituali luce intelligat̄. Siquis ꝟo ad litteram magis uellet intelligere poſſet dicere ꝙ dies accipitur ibi proprie pro actu ſcilicet illuminationis que proceſſit a luce primo creata que naturaliter circulariter ferebatur ut ſupra dictum eſt. Et ita videtur intelligere gloſa in contrarium adducta.

¶ Articulus 7°.

s Ecundo queritur Quid dicatur mane ſm Auguſtinum. ⁊ quid ueſpere. ⁊ quare non fit mentio noctis per ſeptenariam repetitionem. ⁊ de numero dierum. Et accipiant̄ uerba Auguſtini in 4° ſuper geneſim ad litteram. ubi ſic non temporali ſed cauſali ordine prius facta eſt informis formabiliſqʒ materies. Et ſpiritualis ⁊ corporalis de qua fieret qđ faciendum eſſet. in hȷs ꝟo que ex informitate formata ſunt euidentiuſqʒ appellantur uel facta uel creata uel condita. Primum factus eſt dies. oportebat enim ut primatum creature obtineret illa creatura que creaturam per creatorem non creatorem per creaturam poſſet cognoſcere. Secundo firmamentum vnde corporeus incepit mundus. Tertio ſpecies maris ⁊ terre. Quarto die lumina ⁊ ſydera creata ſunt. Quinto aquarum natura que de celo aeriqʒ coniungitur produxit ad dei uerbum indigenas ſuos. Sexto terreſtria ſimiliter animalia tanq̄ʒ ex ultimo mundi elemento ultima nihilominus produxit potentialiter quorum numeros tempus viſibiliter explicaret. Hunc enim ordinem creature ordinate dies ille cognouit: ut per hanc cognitionem

ſexies quodãmõ pſentatus tanq̃ ſex dies exhibuit cum ſit vnus dies ea que ſunt in creatore primitus ⁊ in ipſis ↄſequēter cognoſcens nec in ipſis remanēs ſed eorū in poſteriorem cognitionem ad dei referēs dilectionē ueſperam ⁊ mane ⁊ meridiem in oībus ꝓbuit nō per moras tēporum ſed per ordinem conditorū. Et ex huius auctoritatis ꝑncipio habet numerus dierum ⁊ ex fine eiꝰ habet ueſpera ⁊ mane ⁊ meridies ſiue dies. ¶ Itē Auguſtinus contra hoc videt dicere in 4° li° ſic. diei nomē itelligamus in ſpecie rei que creata eſt notione q̃z in eiꝰ priuatione uel defectu uel ſiquo alio nomine melius ſignificat cum amittit ſpecies aliqua mutatione a forma ad informitatem declinante atq̃ uergente: que mutatio in omni creatura ineſt poſſibilitate etiam ſi deſit effectu ſicut in celeſtibus ſupioribus ſiue ad implendam in infimis rebus pulchritudinem tēporalem per ordinatas vices quorumcūq̃ mutabilium ceſſionibus ſucceſſionibuſq̃ peragit. ⁊ ſicut manifeſtum eſt in rebus terrenis atq̃ mortalibus ueſpera vo in oībus perfecte ditionis quaſi terminus qdam ſit mane autem incipiētis exordium. Ex hoc accipit q dies perfectio rei eſt in eſſe ⁊ forma. nox autem corruptio ipſius ⁊ mane ꝑncipium eius. ⁊ ueſpera terminus cōplementi eius in eſſe. Sed videt q plures eſſe debeāt dies ꝑm Augm. Sunt enim quedam que nec ſunt plante nec aīalia ſicut ſunt mineralia que tamē a deo creata ſunt ⁊ a luce angelice cognitionis illuſtrata. ¶ Preterea videt q commemorari debeat nox in repetitione ſeptem dierum ꝑm Augm. q: ſicut dies ſit in bonis angelis ex cōuerſione ad uerbum ita nox in malis ex auerſione ab eodem. ¶ Solutio dicēdū q ſenarius dies accipit ꝑm numerum cauſarum naturalium ut ſupra habitum eſt. Ad naturam enim opantē requirit ſubſtātia ꝑncipiorum ⁊ diſtinctio ipſoꝝ per qualitates mouētes agentes ⁊ patiētes ⁊ determinatio ipſoꝝ ad ſpecies ꝑm quas mouēt ex ſimilibus ſimilia ꝓducendo. quoꝝ ꝑmum pertinet ad creationem. 2m ad diſtinctionem. 3m ad ornatū. Et de ſufficiētia creationis ⁊ diſtinctionis iam habitum eſt. de ſufficiētia autem ornatus ſic dicēdum eſt. Ornatus aūt eſt in ꝑncipio mouēte nō habente cōtrarium aut in habēte cōtrarium. Et ſi ꝑmo modo tūc eſt ornatus quarte diei quādo determinatus eſt motus ſupiorum ad motum ſpecialium ſtellarum quarum motus ſpecificat ex diuerſitate nature ⁊ magnitudinis ⁊ ſitus. Si vo ſecūdo modo tūc dicit ornatus ꝑm diuiſionem aīalium. Hec enim ſunt aut natatilia aut uolatilia aut greſſibilia. Et uolatilia ⁊ natatilia pertinēt ad ornatum quinte diei. Greſſibilia autem cum homine pertinēt ad ornatum ſexte diei ⁊ huius ratio cōiūctionis infra patebit. ¶ De mineralibus autem dicēdum q nec habēt aīam nec partem partis aīe ⁊ ideo non ptinent ad diſpoſitionem uegetabilium nec ad ornatum animaliū. Sed in cauſis ſuis intelligunt facta quādo elementa in formis ⁊ locis diſtincta ſunt ſicut q per actionem ⁊ paſſionem diuerſimode poſſint cōmiſceri. ¶ Ad id qđ querit de mane ⁊c. Dicēdum q mane ꝑm Augm duo importat. vnum per ſe. ⁊ alterum ex ↄſequēti. ſ. creature iam in ſe cognite in deum per laudem relationē. Et hoc importat per ſe ꝑm q dicit inceptionem lucis. Alterum eſt acceptio noticie de creatura fiēda ſiue facta que cōſpicit in vbo anteq̃ fiat in ꝓpria natura ⁊ cognoſcat. Et ideo etiam dicit Augꝰ q ꝑma dies non habet mane: q: cū opus ꝑme diei ſit celum ⁊ terra ⁊ lux. Per celum intelligit angelica natura que non potuit ſui uel alicuius nature fiēde in uerbo accipe noticiam ꝑuſq̃ eēt ſed tm̄ poſtq̃ creata fuit ſe in ſe cognouit ⁊ hec eſt ueſpera: q: ueſpera ꝑm Augm nihil aliud eſt q̃ cognitio rei in ſeipſa ⁊ ſe cognitam per ↄuerſionem ad uerbum in laudem dei retulit ⁊ noticiam firmamēti in medio aquarū ſequēti die locati accepit ⁊ hoc eſt mane ſequētis diei. Vñ ꝑma dies mane hēri non potuit in luce cognitionis angelice. ¶ Ad id qđ obijcit de nocte dicēdum q nox per oēs ſex dies non noīat: q: ꝑm Augm. oīa facta ſunt ſimul ⁊ diſtinctio ſex dierum non eſt in ſpatijs tēporum ſed in ordine naturali rerum: ⁊ ideo diabolus in ſenario dieruꝫ angelus adhuc factus eſt diabolus per caſum q: a principio cecidit ſed aliquādiu cum bonis angelis in celis remanſit. Cum igit nulla obſcuritas inueniat in luce angeli non inuenit nox in illa repetitione. Sed mane eſt cognitio in uerbo creature fiēde ⁊ facte ſit laus. veſpera aūt eſt cognitio rei in ſeipſa cuꝫ res iam facta eſt. dies aūt ſiue meridies in quo eſt plena lux eſt illuminatio angelice ſubſtātie in cognitione creatoris. ¶ Ad aliud dicēdum q beatus Augꝰ ibi adaptat methaphorice mane ⁊ ueſpaꝫ ⁊ diem ⁊ noctē ⁊ periodū dierū. ¶ Articulus 8°.

Tertio queritur de reductione opinionis Auguſtini ad opinionem aliorū ſanctoꝝ. Et videt non ↄſentire q: ↄtradictoria dicunt. Dicit eniꝫ Augꝰ. Oīa ſimul in vno momēto facta fuiſſe in materia ⁊ diſtincta in forma ⁊ loco ⁊ ornata in ꝓprijs ſpeciebus. Alij aūt ſancti. ſ. Gregoꝰ Hieroꝰ Ambroꝰ ⁊ ceteri dicūt oīa facta eſſe ſimul in ſubſtātia materie: ſed per ſpatia ſex dierū formata eſſe ⁊ diſtincta: ſimul aūt oīa facta eſſe in forma ⁊ non ſimul facta eſſe in forma ſunt cōtradictoria que ſimul non pūt uerificari ergo videtur q opiniones eoꝝ ad idem nō poſſint reduci. ¶ Itē diem eſſe ex pſentia lucis corporee ⁊ non eſſe ex pſentia lucis cōtradictoria ſunt: ⁊ cum vnum eoꝝ ſit de opinione Auguſtini ⁊ alterum de opinione reliquoꝝ ſanctorum non videt ſimul poſſe uerificari opiniones eoruꝫ. ¶ Sed CONTRA ſancti eodem ſpiritu inſpirāte locuti ſunt ſed ſpūs idem ſibi ↄtraria per diuerſos non dicit. ¶ Itē expſſe videt Augꝰ ↄſonare alijs ſic dicēs in 5° ſuper geneſ. Tertia die ſpecies maris ⁊ terre facta eſt atq̃ in terra potētialiter ut ita dicam natura herbarum atq̃ lignorum. ſic enim terra ad dei uerbum ea ꝓduxit anteq̃ exorta eſſent accipiēs oēs modos eoꝝ quos per tēpora exercet ꝑm ſuum genus. Similiter dicit Augꝰ de qnto die q aqua natatilia ⁊ uolatilia ꝓduxit ⁊ hoc potētialiter in numeris qui per ↄgruas tempoꝝ moras exercent. Similiter de ſexto die q tūc nihilominus potētialiter terra ꝓduxit aīalia quorum numeros tēpus poſtea viſibiliter explicaret. ꝑm hoc videt Augꝰ dicere q opa ſex dieruꝫ ſimul fuerūt creata duobus modis. ſ. in potētia ⁊ numeris. numeri autem ibi dicūt cauſarum ꝓportiones q forme rerum poſtea per tēpus fuerint explicate. hoc autem non ↄtrariat alijs ſanctis ⁊ ſic videt eſſe ↄſoni. ¶ Solutio dicēdum q Augꝰ in tribus locis ex intētione ⁊ ꝓpoſito ꝑncipium geneſ. expoſuit in libro. ſ. cōtra epiſtolam fundamēti ⁊ in ultimis duobus libris cōfeſſionum ⁊ in 12° li° ſup geneſ. ad litteram. ſed in nullo loco dicit oīa creata fuiſſe ſimul in materia ⁊ forma ⁊ ordinem dierum ponēdum eſſe in ordine rōnis ⁊ non in ſpatijs temporū niſi in li° ſup geneſ. ad litteram. In alijs enim duobus opibus magis intēdit myſterium q̃ hiſtorie uerificationem. Unde ſciēdum eſt q ſpūs ſanctus duobꝰ modis inſpirat expoſitiones ſacre ſcripture. ſ. quātū ad cōſentaneum rōni ⁊ non cōtrarium fidei. ⁊ quātum ad cōſentaneum auctoritati. Et q: in textu auctoruꝫ ſepius aliquid dicit aliter intelligēdum propter rudes ⁊ indoctos quos inſtruit ſacra ſcriptura. ideo Augꝰ magis eligit ſequi rōnem non cōtradicens tamen quin diſtinctio temporum neceſſaria ſit cum ꝓpter hoc ut oſtendat diſtinctio rerum per diſtinctionem temporuꝫ. tum etiam propter hoc: quia magis hoc modo inſtruuntur ſimplices qui neſciunt res diſtinguere niſi per tempora. Alij vo ſancti magis elegerunt ſenſum qui eſt iuxta auctoritatem non tamen negantes niſi quod eſt ꝑm rationem

ꝯſequens. Unde Aug⁹ in 5° ſuper geneſim ad litteram. Cum audis tūc facta eſſe oīa cū factus eſt dies illam ſenariam repetitionem ſine interuallis horarum ſpatiorū qz temporalium factam ſi poſſis apprehēdas. Si v̄o nō dum poſſis hec relinquas ꝯſpiciēda ualentibus. Tu autem cum ſcriptura non deſeruiēte infinitati tue materno inceſſu tecum tardius ambulāte ꝓficias que ſic loquitur ut ſuꝑbos altitudine irrideat: profunditate attētos terreat: ueritate uagos paſcat: affabilitate paruos nutriat. Et ideo dicit etiam Gregorius ꝙ ſacra ſcriptura eſt fluuius in quo agnus peditat ⁊ elephas natat. ¶ Ad id qḋ obijcit̃ de auctoritate Auguſtini dicēdum ꝙ ipſe reuera po nit omnia ſimul creata in materia ⁊ forma que. ſ. natura motus ſuꝑiorum ⁊ cōmixtionem elemētoꝝ per ſe ꝓducere non pōt. ⁊ ideo celum factum eſt a p̃ncipio cum ſtellis ſuis: ⁊ terra cum aīalibus ſuis: ⁊ aqua cū natatilibus ſuis ⁊ uolucribus. Et breuiter dicendo omnia in ſpeciebus ſuis ſimul educta ſunt que per virtutem motus celi ſimplicem ⁊ per virtutem ſtellarum ex cōmixtione elemētoruz ſine alio motore educi non poterāt ut homo ⁊ leo ⁊ cetera quedam que p̃ter virtutem celi ⁊ elemētoꝝ reqrunt cauſam motorem ſpecialem ad ſui generationē ſ̃m ꝙ homo generat hoīem ⁊ leo leonem ⁊ ſic de alijs. ſ̃m quem moduz dicit etiam ph̃us ꝙ homo generat hominem ex materia ⁊ ſol. Sunt tamen quedam non magnam habētia diuerſitatem in partibus corporis ut plāte. ⁊ quedam aīalia precipue reptilia quedam ⁊ quidaz piſces que non oportuit p̃mo cum alijs in ſpeciebus ꝓprijs fieri ſed tm̃ in cauſalibus rōnibus ſuis: qꝛ ad horuz ꝓductionem ſufficit motus celi ⁊ ſtellaruz ex materia diuerſimode cōmiſcibili. Et hoc eſt qḋ dicit ph̃us in 2° de generatione ⁊ corruptione. in equali ente materia ⁊ nō ubiqz eadem neceſſe eſt generationes inequales eſſe ⁊ has qdem motores titiores has v̄o tardiores ut dicit etiam Auicᵃ in li° de diluuijs. ꝙ mures generant̃ de terra quādoqz ⁊ ſerpētes de capillis. Et ideo dicit Aug⁹ ſuper illud. germinet terra herbam virētem. i. potēs eſt germinare. Per hoc autem ꝙ dicit opus qnte ⁊ ſexte diei primo factum eſſe in potētia ⁊ numeris intelligit potētiam cōpletam materie que nō eſt niſi quādo materia deſcindit̃ a motore ſpecificato ⁊ aīato ⁊ per numeros intelligit ſufficientiam cauſaruz in numero ⁊ ordine ad productionem animati corporis.

¶ De ſingulis operibus ſex dierum.

(p) Oſtea queritur

de ſingulis operibus que in p̃ncipio Geneſis enumerant̃. ¶ Et querunt̃ tria. Quorū p̃muz eſt ſigillatim de opibus ſex dieruz. 2ᵐ in cōmuni de eiſdem. 3ᵐ de quiete ſabbati. ¶ Circa p̃mum p̃mo querit̃ de ope prime diei. Et querunt̃ duo. Primum eſt de creatis in p̃ma die. 2ᵐ de qbuſdam dubitationibus que oriunt̃ ex littera. ¶ Circa primum autem adhuc duo querēda ſunt. Primuz de celo ⁊ terra. 2ᵐ de luce.

¶ Ar⁹ 9⁹. De creatis in p̃ma die. Primo de celo ⁊ terra

(a) D primum proceditur ſic.

Dicit Aug⁹ in 5° ſup geneſ̃. ad litteram. Prius facta eſt informis formabiliſqz materies ⁊ ſpūalis ⁊ corporalis de qua fieret qḋ faciendum eſſet cum ⁊ ipſa prius q̃z inſtituta eſt non fuiſſet nec inſtituta eſt niſi ab illo utiqz ſummo ⁊ uero deo ex quo ſunt oīa que ſiue celi ſiue terre noīe ſignificata ſit que in p̃ncipio fecit deus ante vnum illum diem quem cōdidit poſtea ſic appellata: qꝛ inde facta ſunt celuz ⁊ terra ſiue noīe terre inuiſibilis ſiue cōpoſite atqz abyſſi tenebroſe. Ex hoc accipit̃ ꝙ celum ⁊ terra ſunt ante diem p̃mum. ¶ Item Aug⁹ in 12° confeſſionum. Celum terre huius ⁊ maris que feciſti 3° die dādo ſpeciem viſibilem informi materie quam feciſti ante oēm diem. Jam enim feceras ⁊ celum ante oēm diem: ſed celum celi huius qꝛ in p̃ncipio feciſti celum ⁊ terram. Ex hoc habet̃ idem qḋ p̃us. Si v̄o dicat̃ ꝙ Auguſtinus uocat diem artificialem qui incipit ab illuſtratione lucis p̃mo die facte nihilominus tamen celū ⁊ terra ſunt opus prime diei naturalis qui in. xij. horis continet̃. ¶ Contra quicqd eſt extra omne tempus eſt extra oēm diem. ſed terra ⁊ celum ſunt extra omne tēpus ergo ſunt extra oēm diem. Probatio medie: qꝛ dicit Aug⁹ in 12°. cōfeſſionum. Doctor famuli tui cum te cōmemorat in p̃ncipio feciſſe celum ⁊ terram tacet de tēporibus. ſiliter de diebus. nimirum enim celum celi qḋ in p̃ncipio feciſti creatura aliqua eſt intellectualis q̃zq̃z nequaq̃z tibi trinitati coeterna particeps tamē eternitatis tue ualde mutabilitatem ſuam pre dulcedine feliciſſime contēplationis tue cohibet ⁊ ſine ullo lapſu ex quo facta eſt inherēdo tibi excedit oēm uolubilem viciſſitudinē tempoꝝ. Jſta v̄o informitas terre inuiſibilis ⁊ incōpoſite nec ipſa in diebus numerata eſt. ubi enim nulla ſpecies nullus ordo nec inuenit quicq̃z nec p̃terit ⁊ ubi hoc non fit non utiqz ſunt dies nec viciſſitudo ſpatioꝝ temporalium. Si forte dicat̃ ꝙ ibi celum accipit̃ pro angelica natura: ⁊ terra pro ſubſtātia materie informis que ſic non ſunt ſub tēpore ſunt tm̃ cum tēpore ſicut tp̃a coequeua. ¶ CONTRA dicit Aug⁹ in 5° ſup geneſ̃. Ante creaturam fruſtra tēpora relinquerent̃ quaſi poſſint inueniri ante tempora tp̃a: motus enim ſi nullus eſſet uel corpalis uel ſpiritualis nature quo per p̃ſens p̃teritis futura ſuccedunt nullum eſſet tēpus oīno moueri aut creatura non utiqz poſſet ſi non eſſet. potius igit̃ tēpus a creatura q̃z creatura cepit a tempore. Utrum autem ex deo ex ipſo enim ⁊ in ipſo ⁊ per ipſum ſunt omnia. ¶ Solutio dicēdum ꝙ ſ̃m oīuz ſanctoꝝ expoſitiones terra pro materia informi quādo dicit̃. Jn p̃ncipio creauit deus celuz ⁊ terram eo ꝙ informitati materie nihil eſt ita ꝓpinquum ſicut terra ſicut dicit Aug⁹ in 12° ꝯfeſſionum ſic dicens. ꝙ in oībus partibus mūdi repiri pōt ꝓpinquius informitati omnimode q̃z terra ⁊ abyſſus. minus enim ſpecioſa ſunt pro ſuo gradu infimo q̃z cetera ſuꝑiora plucida ⁊ luculenta omnia. Cur igit̃ accipiam informitatem materie quam ſine ſpecie feceras: vnde ſpecioſum mūdum feceras ita cōmode hoībus interminatam ſiue intimatam ut appellet̃ terra inuiſibilis ⁊ incōpoſita. Celuz autem ſ̃m quoſdam ſanctos ponit̃ pro angelica natura ⁊ ſ̃m quoſdam pro tota quinta eſſentia: ⁊ ſ̃m alios pro celo empireo. Et quocūqz modo ſumat̃ ipſum ſ̃m ſuum eſſe tempori nō ſubiacet ut ſupra in queſtionibus de tēpore eſt oſtēſum. ¶ Dicēdum ergo ſ̃m Augᵐ ꝙ ſi materia prima conſideret̃ ſ̃m ſuam ſubſtātiam ſine omni forma ⁊ ſine ordine ad formam tūc eſt extra tempus. Et ſimiliter celuz ꝓpter ſui immutabilitatem nihilominus tamē eſt cum tēpore ⁊ ſic cadit in opus p̃me diei ſ̃m ꝙ opus creationis p̃mo die ponit̃ eſſe factum. ¶ Ad id qḋ obijcit̃ de Aug̃ ꝙ tēpus incepit a creatura. dicēdum ꝙ ipſe ibi tēpus accipit ſtricte. ſ. pro mutationis mēſura que eſt in materia ut in ſubiecto. ſed ſancti qui ponunt tempus coequeuū materie intelligūt de tempore qḋ eſt mēſura cuiuſcūqz mutationis ⁊ adiacet omni rei ſiue mutabili ſiue immutabili que tamen in eſſe ex non eſſe ꝓcedit. ¶ Ar⁹ 10⁹

(s) Ecundo queritur

de luce. Utrum ſit corporea uel incorporea. Et videt̃ ꝙ incorporea. qꝛ dicit Aug⁹ ꝙ per lucem intelligit̃ angelica natura ad deum conuerſa. ⁊ ꝓbat ꝙ non pōt intelligi de luce corporali. Si eniz corporalis lux facta eſt inquit Auguſtinus. que nam eſt illa quam cum ſol occiderit videre nō poſſumus. ¶ Item ſi dicat̃ ꝙ iūcta eſt ſoli que eſt cauſa huius iuncture. ut enim dicit Aug⁹ in 2° ſuper

geneſim ad litteraꝫ. Nullus debet refellere eos qui per
rōnem querūt quid in creatura eſſe poſſit ut dicat ſm oī
potētiam dei cui cūcta poſſibilia ſunt oportere nos crede
re aquas graues quas nouimus atqꝫ ſentim⁹ celeſti cor
pori in quo ſunt ſydera ſupfuſas eſſe. nunc enim quem
admodum deus inſtituerit naturas reruꝫ ſm ſcripturas
eius non ꝯuenit querere. Nam quid in eis uel ex eis ad
miraculuꝫ ſue potētie uelit opari. neqꝫ enim ſi uellet de
us aliquādo oleum ſup aqua manere non fieret non ex
eo tamen nobis olei natura cognita eſt incognita ꝙ ita
facta ſit ut in appetēdo ſuum locum etiam ſi ſubtus fuſuꝫ
fuerit ꝓrumpat aquas eiſqꝫ ſe ſuppoſitum collocet. Igi
tur a ſimili non eſt dicēdum aliqd de illa luce ꝙ ex natu
ra lucis oſtēdi non poterit. Q̄ō autem ſit corporea ſic ꝓ
baꝶ. Dicit Beda ſup geneſim. ꝙ per lucem illam intelli
giꝶ nubes lucida que non de nihilo ſed de preiacēte ma
teria formaliter facta eſt ut lux eſſet ⁊ vim lucendi habe
ret in qua dierum ꝑma exorta eſt: qꝛ ante lucem nec di
es fuit nec nox lꝫ tempus fuit. ¶ Item Damaſcenus 2°
li° cap° 7° dicit. ꝙ per lucem intelligiꝶ ignis. ignis autē
eſt corporeus ⁊ ſic lux illa videꝶ eſſe corporea. ¶ SO
LUTIO cum dicíꝶ in geneſi fiat lux. intelligiꝶ de luce
que eſt habitus corporum luminoſoꝝ. ¶ Ad primum
igiꝶ dicēdum ꝙ beatus Auguſtinus ꝓcedit ſm hūc mo
dum ſm quem per celum intelligiꝶ angelica natura in
formis ⁊ hoc myſtice. ſm eūdem enim modum intelli
giꝶ conuerſio eius ad deum. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ
Beda nō itelligit ꝙ lux illa fuerit nubecula ſm eſſenti
am ſed per ſimilitudinem. nubes enim non generaꝶ ni
ſi ex uapore infimoꝝ elemētorum ⁊ hoc modo non ge
nerabaꝶ lux illa ſed ſimilitudinem habuit cum nubecu
la in hoc ꝙ ſicut nubes exalata ⁊ obiecta ſoli recipit can
dorem illuſtrationis quem ulterius miniſtrat inferiori
bus illuminabilibus: ita lux illa fulgorem dedit corpori
bus que ulterius illuminabāt inferiora. ¶ Ad aliud di
cenduꝫ ꝙ Damaſcenus lucem exponit materialiter nō
tñ ponēs omne ſubiectum lucis ſed quoddā. ¶ Ar° 11°

t Ertio queritur de dubitabi

libus que oriunꝶ ex littera. ¶ Et ꝑmo queriꝶ
quid uoceꝶ ꝑncipium cum dicíꝶ. In ꝑncipio creauit de
us celum ⁊ terram. gloſa enim exponit hoc tripliciter di
cens. In ꝑncipio tēporis: uel ante tēpora: uel in filio. Et
pro ꝑma parte videꝶ gloſa eſſe falſa: qꝛ tēpus poníꝶ vnū
de coequeuis ⁊ ſic non in eius ꝑncipio creata ſunt cete
ra ſed cum ipſo. ¶ Item tēpus eſt creatum ⁊ initiū eius
ſilr̄ ⁊ ita ꝑncipium tēporis erit creatum in ꝑncipio tē
poris ergo idem creaꝶ in ſeipſo. Similiter videꝶ falſa ꝓ
ſecūda parte: qꝛ ſi ſequamur ſentētiā Auguſtini oīa crea
ta ſunt ſimul ⁊ ita celum ⁊ terra non erūt ante cetera. Si
militer ſi ſequamur ſentētiam alioꝝ adhuc erūt plura co
equeua iſtis ⁊ ſic non erūt ante cetera. 3ª pars etiam vi
deꝶ falſa qꝛ nihil ens in filio eſt creatum. creatura enim
non eſt in filio ſm eſſe ꝓprium ſed ſm rōnes idearum
que ab eterno ſunt in filio ſm ꝙ eſt ſapiētia ⁊ ars patris.
¶ Ulterius queriꝶ quare dicíꝶ hic In principio creauit
deus ⁊c̄. ⁊ non poníꝶ hic uſitatus modus per omnes ſex
dies. ſ. dixit deus fiat hoc uel illud. ¶ Ulterius iterum
queriꝶ ſm quas ꝓprietates ꝑma materia uoceꝶ terra ⁊
abyſſus ⁊ aqua. ¶ Ulterius queriꝶ penes quam diffe
rentiam ꝑuationis dicaꝶ inanis ⁊ uacua. alterum enim
horum ſupfluere videꝶ. ¶ Preterea inane ⁊ uacuuꝫ vi
denꝶ eſſe priuationes ꝯuenientes receptioni loci ⁊ non
materie cum tamē ſm phm non ſit eiuſdem rōnis mate
rie ⁊ loci receptio. ¶ Item q̄re dicunꝶ tenebre eſſe ſup
faciem abyſſi ſi abyſſus dicíꝶ materia. ¶ Item ulterius
queriꝶ quare ex parte mouētis potius poníꝶ ſpiritus q̄ꝫ
pater uel filius. ¶ Item cum ferri ſit locuꝫ mutare ⁊ ſpi
ritus increatus non mutet locum videꝶ falſum qd̄ dicit.
Spiritus dñi ferebaꝶ. ¶ Preterea cum nulla ſit diuerſi
tas inter ſpiritum ⁊ dñm videꝶ male dicere. ſpiritus dñi
qꝛ obliqui trāſitiui ſunt ſm Priſcianum. ¶ Preterea q̄
re potius dicit ſup aquas q̄ꝫ extra uel ſub uel in aquis.
¶ Item ſi ꝑma materia ſignificeꝶ nomine terre ⁊ abyſ
ſi ⁊ aque: quare dicit potius. ſpiritus dñi ferebatur ſuper
aquas q̄ꝫ ſuper terram uel abyſſum. ¶ Ulterius queri
tur de expoſitione Auguſtini ſuper illud. dixit deus fiat
lux que eſt talis. Non corporaliter ſonuit uox dei: qua
enim lingua ſonaret cum linguarum diuerſitas non eſ
ſet nec erat quem oportebat audire ⁊ intelligere. bñ eniꝫ
accipiꝶ ad naturaꝫ uerbi per quod omnia facta ſunt hoc
ipſum ꝑtinere eternum ergo eſt qd̄ dixit fiat lux. qꝛ uer
bum patri eſt coeternum. Et hoc eſt qd̄ dicunt aliꝫ. dixit
deus fiat: hoc eſt uerbum genuit in quo erat ut fieret.
¶ Queriꝶ ergo cum ab eterno dixerat uerbum quare
non ſeqtur ꝙ ab eterno creauit ⁊ fecit lucem. ¶ Iteꝫ in
factione firmamēti ponitur fiat ⁊ fecit ⁊ factum eſt. ⁊ hic
omittiꝶ fecit ⁊ alia duo ponunꝶ ⁊ queriꝶ q̄re hoc. ¶ Itē
queriꝶ diuerſitas inter hec tria ⁊ diuerſitas eorum a cre
atione. ¶ Ulterius iterum queriꝶ quid ſit videre lucem
ꝙ eſſet bona. ante q̄ꝫ enim facta eſſet lux ſciuit deus ꝙ eſ
ſet bona. ¶ Item per quem modum diuiſit lucem a te
nebris. qd̄ enim non eſt a nullo diuidiꝶ ſed tenebra non
eſt ut dicūt ſancti ergo non diuidiꝶ a luce. ¶ Preterea
dicit Criſoſtomus ſup ioannem. ꝙ lux non lucet in te
bris niſi diſſipando ⁊ deſtruēdo tenebras ergo videꝶ ꝙ
potius debuit dicere deſtruxit tenebras per lucē quā di
uiſit lucem ⁊ tenebras. ¶ Item queriꝶ per quem mo
dum lucem appellauit diem. dies enim ille non videtur
eſſe eiuſdem rationis cum illo quem fecit ſol quarto die
qd̄ patet qꝛ dies eſt ſol lucēs ſuper terram ⁊ in hac ratio
ne non pōt ſumi dies prima uel ſecūda uel tertia. Eadeꝫ
queſtio eſt de nocte per oppoſitum. ¶ Item queriꝶ ul
terius quare ꝑma dies non habeat mane cuꝫ habeat ue
ſperam. Cum enim dicíꝶ. factum eſt ueſpere ⁊ mane di
es vnus. mane ꝑtinet ad initium ſequētis diei. ¶ Item
cum ſupra dixerit. tenebre erāt ſuper faciem abyſſi ⁊ te
nebre ſunt nox ut hic dicíꝶ videꝶ nox fuiſſe ante primaꝫ
diem ⁊ ita ꝑma dies habuit mane finem ſcilicet noctis ⁊
initium diei. ¶ Preterea opus dei videꝶ tunc incepiſſe
a tenebris. ¶ CONTRA dicit Beda non ſunt audi
endi qui reſpōdendo dicūt deum ante creaſſe tenebras
q̄ꝫ lucem. ¶ Item queriꝶ quare potius dicit. factum eſt
ueſpere ⁊ mane dies vnus q̄ꝫ dies ꝑm⁹. ¶ Solutio ad
ꝑmum dicēdum ſicut etiā ſupra habitū eſt ꝙ tēpus creaꝶ
non in aliquo neqꝫ in ſeipſo ꝓprie ita ꝙ in notet diuerſi
tatem mēſurantis ⁊ mēſurati. alia enim ratio eſt de men
ſura ⁊ mēſurato vnde tēpus ꝯſideratum ſm ſui ſubſtāti
am incepit in ſuo initio: nec hoc eſt incōueniens: qꝛ ſm
ſubſtātiam bene eſt indiuiſibile ſm ſuum eſſe tamen ac
cipiꝶ ut mēſura creationis alioꝝ non ꝙ ſit ante duratio
nē: qꝛ aliter menſura excederet menſuratum: ſed eſt an
te ratione ut mēſura ante mēſuratum. Sic igiꝶ ſm ſub
ſtātiam eſt coequeuum. ſm eſſe quo eſt mēſura. ⁊ ſm ra
tionem alia fiūt in ipō ſicut in ſua mēſura extrinſecus ad
iacēte. Et hoc notat li in quādo dicíꝶ. In ꝑncipio ⁊c̄. Et
per hoc patet ſolutio ad ꝑmam partem gloſe. ¶ Ad ali
ud dicēdum ꝙ ſm Augᵐ ſaluaꝶ bene prioritas ſm ordi
nem nature ut habitū eſt ſupra: lꝫ omnia facta ſint ſimul
in tempore: ⁊ hoc notat in principio quādo exponiꝶ per
ante cetera. Secūdum alios autem per celum intelligi
tur natura angelica ⁊ in materia fluida ſuperponitur ⁊
hec omnia dicuntur facta ante cetera. ¶ Ad aliud dicē
dum ꝙ ſm tertiam partem gloſe in quando dicitur in
principio non notat continentiam uel rationem men
ſure: ſed notat modum relationis filiꝫ ad opus creatio
nis. filius enim eſt virtus ⁊ ars patris: ⁊ ſic pater cre
at in filio ſicut in virtute ⁊ arte non ꝙ pater perſe non

poſſit creare:ſed q: pater quicqd habet filius habet a pa
tre.¶ Ad aliud dicēdum ꝙ creare ⁊ dicere ⁊ facere dif-
ferunt in operibus diuinis.Creare enĩ pertinet ad edu
ctionem alicuius de nihilo ſm ſuam ſubſtātiam.dicere
autem ptinet ad determinationem ſapientie ſm quā fit
res ⁊ formatur. Et ꝓpter hoc dicere eſt eternuꝫ.ab eterno
enim determinauit deus ꝙ tunc incepit hoc ⁊ illud.Un
de nihil aliud eſt dicere.dixit deus fiat.ꝙ̃ ab eterno de-
terminaſſe ꝙ tunc uel tunc res oriatur. Unde Aug⁹ in
ꝑncipio ſuper geneſ.ad litteram.dicit ꝙ uerbum iſinu-
at reuocationem creature create ad ſe.Unde cuꝫ per ce-
lum ⁊ terram informis creatura itelligitur ſpiritualis ⁊ cor
poralis non ponitur ibi dixit deus.ſed per luceꝫ formatio
eiuſdem creature intelligitur:⁊ ideo ibi ponitur.dixit deus
fiat lux.¶ Ad aliud dicēdum ꝙ vna ꝓprietatum mate
rie eſt retinere formam ⁊ ſm hanc dicitur terra eo ꝙ om-
nia que faciunt retentionem ſunt in terra. Retentioneꝫ
autem faciunt tria.ſ.ſoliditas ut diſpoſitio.ſiccitas autem
ut materia.⁊ frigiditas ut efficiens.Et ideo dicit Auic^a.
ꝙ vis retentiua vigorem ſuſcepit a frigido ⁊ ſicco.2^a pro
prietas materie eſt recipere.⁊ ſm hanc ꝓprietatem dicitur
aqua:q: humidum aque non eſt terminabile in ſe ſꝫ ter-
minatur ad quālibet figuram tangentis.3^a ꝓprietas mate
rie eſt non ſubſiſtere actu ⁊ hanc habet inquantū eſt ſub
iecta priuationi:⁊ ſm hanc dicitur abyſſus ab ea qđ eſt ſi-
ne ⁊ baſis.baſis enim materie ſuper quam fundatur eius
eſſe ſm actum eſt forma ſubſtātialis.¶ Ad aliud dicen
dum ꝙ receptibilitas materie ſm aliquid comparatur re-
ceptibilitati loci.Eſt enim quidam locus ſimpliciter lo
cus.⁊ quidam eſt locus ut uacuum.ille vero qui ſimplici-
ter eſt locus immobilis eſt ⁊ eſt motus ad ipſum ⁊ ab ip
ſo.qui vero eſt locus ut uacuū mouetur cum re mota ⁊ quo
ad hoc ꝙ locus ſimpliciter immobilis eſt ⁊ recipit id qđ
mouetur ad ipm habet ſimilitudinem cuꝫ materia.⁊ ideo
dicit phus in 4° phi^r.ꝙ vno modo dicitur uacuuꝫ in quo
non eſt aliquid.eſt enim forma ſubſtātialis ⁊ corporea ⁊
ideo ſequitur neqꝫ ſubſtātia corporea aliqua.Unde dicūt
quidam uacuum eſſe corporis materiam quo ad hoc au
tem ꝙ locus diſtinctus eſt a re locata ⁊ non facit vnū cū
ipſa non habet ſimilitudinem cum materia.¶ Itē quo
ad hoc ꝙ locus continet materia aut continetur iteruꝫ nō
habet ſimilitudinem.Dicitur ergo materia inanis reſpe-
ctu forme que pertinet ad diſtinctioneꝫ.uacua vero reſpe
ctu forme que pertinet ad ornatum.¶ Ad aliud dicen-
dum ꝙ tenebra eſt priuatio luminis.lumen autem eſt ꝑ
ma forma per quam ſupiora mouent materiam elemen
torum.Et q: adhuc proportio ſufficiens non erat inter
ꝑncipium primum mouens in genere corporum ꝓpter
hoc dicitur tenebra fuiſſe.Quia vero abyſſus dicit materiā
ſm ꝙ eſt ſub ꝑuatione ⁊ non terra uel aqua ꝓpter hoc
dicitur potius illa tenebra fuiſſe ſup faciem abyſſi ꝙ̃ ſuper
faciem terre uel aque. Tñ qdā ſancti dicūt ſicut Baſili⁹
ꝙ per tenebras intelligitur aer ꝑuatus lumine.¶ Ad ali
ud dicēdum ꝙ ſpiritus eſt ꝑncipium vite ſicut dicit dñs
in euāgelio.Spūs eſt qui viuificat.Et in geneſi ꝑmo.in
ſufflauit in faciem eius ſpiraculum vite.Pater vero ⁊ fili
us ſm hec noīa non dicūt ꝑncipium vite:⁊ ideo potius
ponitur ibi ſpiritus ꝙ̃ pater ⁊ filius.lꝫ enĩ non oīa forma-
ta viuāt tamen vita eſt actus anime ⁊ aīa eſt ultima for-
ma intēta a natura ⁊ ideo precedētia.ſ.elementa ⁊ mixti-
ones elemētorum ordinantur ad aīata ⁊ ſaluantur in illis
¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ ſpiritus dñi ferebatur nō loci mu
tatione ſed exhibitione diuerſarum formarum in diuer
ſas materie partes.¶ Ad aliud dicēdum ꝙ ſm rē nul-
la eſt trāſitio inter ſpūm ⁊ dñm.quātum vero ad modum
loquēdi per dñm ſignificatur pater ꝓpter auctoritatem:q:
ſicut dicit Aug⁹ in patre eſt ꝑncipium totius diuinitatis
q: ab illo generatur filius ⁊ ab ipſo procedit ſpūs ſanctus.
Unde ſicut ſpūs ſanctus mittitur a patre ad ſanctificāduꝫ
creaturam rationaleꝫ ut dicit Aug⁹ in 4° de trinitate.⁊
mitti eſt cognoſci ꝙ ab alio ſit ut dicit Aug⁹ ibidem.ita
hic per modum loquēdi in ope creationis ſignificatur ꝙ
ſpiritus dñi eſt ſpiritus a dño hoc eſt a patre.¶ Ad ali-
ud dicēdum ꝙ ſpiritus eſt motor ⁊ cauſa extra rem exi-
ſtens quam mouet ⁊ cauſat ⁊ excedēs omne cauſatū ab
ipſo ⁊ nihilominus attingēs ipſum per forme impreſſio
nem.Et hec tria importantur per ſup.qđ enim eſt ſup eſt
extra rem eleuatum ab ipſa ⁊ non ꝯtingēs eam.Hec au
tem tria non importantur per prepoſitiones alias:⁊ ideo
potius ponitur ſuper ꝙ̃ alia ꝓpoſitio.¶ Ad aliud dicēdū
ꝙ ſpūs ſuper ferebatur ut exhibens formas ut dictum eſt.
⁊ q: exhibitioni formaruꝫ reſpōdet in materia receptibi
litas ꝑmo ⁊ retētio uel priuatio ideo potius dicitur ꝙ fere
batur ſup aquas ꝙ̃ ſuper terram uel abyſſum:q: ut dictuꝫ
eſt materia dicitur aqua ꝓpter receptibilitatem formaruꝫ.
¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ duo ſunt in uerbo ab eterno.ſ.
idee ⁊ determinatio vniuſcuiuſqꝫ quādo debeat ꝓcede
re in eſſe ⁊ hoc uocatur ab Auguſtino plenitudo tēporis
reſpectu filij.dicit enim Aug⁹ ſup illud.quādo uenit ple
nitudo tēporis.ꝙ plenitudo temporis fuit impletio tem
poris qđ preſciuerat deus in quo filius debuit incarna-
ri.⁊ ſimiliter eſt reſpectu aliarum creaturarū:q: vnaque
qꝫ tunc eſſe incipit quādo ab eterno deus ei preordina-
uit ut fieret.Et hoc eſt qđ dicitur uerbū genuit in quo erat
ut fieret.nec tamē ſeqtur ꝙ ab eterno creatura ſit lꝫ uer-
bum dictum ſit ab eterno q: non eſt idem iudicium de
hac cauſa ⁊ cauſato eo ꝙ ipſa in infinituꝫ diſtet a ſuo cau
ſato non ideo ꝓportionatur ei in aliquo in eſſentia neqꝫ in
duratione neqꝫ in virtute nec in ope.Et ideo dicit Au
guſtinus ꝙ non ſequtur uerbum eternum quo dicta eſt
creatura ut fieret creatura.Aliter tamē poſſet ſolui ꝑ di-
ſtinctionem huius.ab eterno dixit ut fieret eo ꝙ ab eter
no poteſt determinare hoc uerbum dixit.uel hoc uerbū
fiat.⁊ ꝑmo modo eſt uera.ſecūdo modo falſa.ab eterno
enim dixit ut fiat non ab eterno ſed tūc quando incepit.
¶ Ad aliud dicēdum ꝙ tria exiguntur ad perfectionem
rei.quorum duo ſunt ex parte efficiētis.⁊ tertiū ex parte
rei facte.Primum qdem ex parte efficientis eſt inclina
tio ad opus per uolūtatem opandi ⁊ hoc in prima cauſa
eſt impium quod importatur per fiat.2^m vero ex parte effici
entis eſt operatio exiēs ab ipſo in opus ⁊ hoc importatur
perfectio ſiue perfecit.3^m vero qđ eſt ex parte rei facte eſt
obedientia rei opate oſtenſa in eſſe ⁊ hoc importatur per-
fectum eſt.ſed vnum horum omittitur.ſ.fecit eo ꝙ lux eſt
forma que fit in alio ⁊ non res perſe exiſtēs ⁊ ſuper tales
formas non eſt operatio efficiētis:q: omnis efficiēs ope
ratur ſup materiam ⁊ tales forme nō ſunt ex materia ali
qua.Auguſtinus tamen aliam dat ſolutionem ſm ſuaꝫ
ſentētiam dicens ꝙ per lucem intelligitur angelica natu-
ra reformata ad uerbum ⁊ hec reformatio non prius fuit
in angelorum noticia ꝙ̃ in re ipſa.Cum igitur per fiat im
portatur operatio in uerbo per fecit autem operatio in an
gelorum noticia:⁊ pfectum eſt priuatio rei in ſeipſa fecit
non habuit locum in operatione lucis.Hec vero tria di-
ſtinguuntur ab ope creationis:q: hec tria ptinent ad indu
ctionem forme in materiam.Creatio aūt ad eductioneꝫ
ſubſtātie materialis de nihilo ut ſupra habitū eſt.¶ Ad
aliud dicēdū ꝙ videre nō ſumitur ibi ſm ꝙ eſt ꝑncipium
cognitionis que oritur ex ſenſibus ſed ſumitur pro ſigno uo
lūtatis ⁊ bñplaciti artificis ad opus pfectum.ad id enim
qđ bene placet multiplicatur aſpectus oculoꝝ frequenter.
Et hoc eſt qđ dicit gloſa ibidem.vidit deus.i.placuit ei
in ſua eēntia qđ prius placuerat ei in ſua ſapiētia.¶ Ad
aliud dicēduꝫ ꝙ per ꝓprietatem nature diſtincta eſt lux
a tenebris:q: id qđ perſe eſt luminoſum naturaliter eſt
in circūferētia.id aūt qđ perſe eſt opacū ⁊ tenebroſuꝫ na
turaliter eſt i cētro.Et tenebre ſm ꝙ ibi ſumuntur itelliguntur
in ſua cauſa que eſt corpus opacū ⁊ in illa non ſunt nihil

ſed aliquid ⁊ ſic poſſunt diſtingui. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ Criſoſtomus accipit tenebras que ſunt priuatio actus luminis in dyaphano ⁊ nō in ſua cauſa que eſt opacuz corpus ⁊ ideo nō habet locuz qđ ipſe dicit in propoſito. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ appellauit lucez diem per cauſam que eſt forma ⁊ efficiens. Poteſt enim ratio diei ſumi ab efficiēte proximo qđ eſt forma ⁊ efficiēs ⁊ ſic dies differt a luce ⁊ lumine: ⁊ ſm hunc modū tres p̄mi dies eiuſdem rōnis erant cum tribus ſequentibus. Poteſt etiam ſumi ab efficiente primo non tamen proximo qđ eſt efficiēs ⁊ nō forma ⁊ ſic ſol effecit tres ultimos dies. Lux ꝟo indiſtincta in celo effecit primos tres: ⁊ ſic dies quodāmodo ſunt eiuſdem rōnis ⁊ quodāmodo diuerſe. Si enim ſumanť penes ſubſtātias efficientium non erunt eiuſdez rōnis. Si aūt per comparationē ad actus eorum erunt eiuſdem rōnis. ¶ Ad aliud dicenduz ꝙ mane accipitur ut punctus ꝯtinuans in rōne finis ⁊ p̄ncipij ⁊ ideo cum primaz diem nihil precesserit neqꝫ nox neqꝫ dies initium eius non poteſt ſm rōnem nominis dici mane. ſed finis eius habet bene rōnem ueſpere qꝛ eſt initium noctis ⁊ finis diei. Alia tamen ratio ſupra aſſignata eſt ſm Augm. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ ſuper cum dicitur tenebre erant ſuper faciem abyſſi non dicebantur tenebre niſi ſm ſuam cauſam ⁊ ideo ille nō poſſunt dici nox. Hic autem intelligitur de tenebris prout formaliter ſm ſuum eſſe intelligunť hoc modo quo priuatio poteſt habere eſſe ⁊ formaz. Hoc enim nihil aliud eſt q̃ʒ carētia luminis in dyaphano ex īterpoſitiōe opaci corporis inter illuminans ⁊ dyaphanuz. Ex hoc etiā patet ſolutio eius qđ ſequitur ꝙ opus dei non incepit a tenebris ſed a die ⁊ luce: ſm enim naturalem ordinez creationis precedens dies computatur cum ſequēti nocte ſed ſm proprietatem caſus culpe primi hominis qui caſus incepit a tenebris infidelitatis ⁊ ignorantie exñs tamen cum ſpe illuminationis per grām computabatur precedens nox cum ſequenti die. Et ideo feſta legalia a ueſpera precedentis diei uſqꝫ in ueſperam ſequētis diei computabanť. ſm ſtatum aūt reſurrectionis ⁊ reformationis iterum incipit cōputatio a plena luce quia in plena luce in aurora ſurrexit dominus. Qđ autē nos facimus in precedenti ueſpera potius ſunt p̄parationes ad futurum feſtum ſuſcipiendum q̃ʒ de ſubſtantia feſti. Et ideo etiam laudes cantantur in aurora propter lucē reſurrectionis que tunc incepit. ¶ Ad ultimum dicēduz ꝙ idem eſt dies ſm ſubſtantiam temporis in omnibus diebus ſed non eſt idem ſm eſſe: ⁊ propter hoc cum primuz notet diuerſitatem ad 2m ſm eſſe ⁊ ſubſtantiā. vnuz autē ſm eſſe tm̃ potius dicit dies vnus q̃ʒ dies primus. Qđ autez ſubā temporis ſit eadem in toto tempore habitum eſt ſupra in qōne de tempore. ¶ Articulus 12us.

d **Einde queritur** De hijs que facta ſunt ſecunda die. Et quia de firmamento ⁊ aquis ⁊ diſtinctione aquarum iam ſupra habitum eſt tm̃ duo reſtant querenda ſcilz qualiter deus uocauit firmamentum celum. Et quare ſecunda dies non habuit benedictionem. non enim ponitur ibi uerbū ſignūs actū benedictionis ſicut in alijs quibuſdam ubi dixit benedixit eis. nec etiam ponitur ibi uerbuz notans approbationem ſicut vidit deus ꝙ eſſet bonum. ¶ Item iuxta hoc queritur qualiter in quibuſdaz notatur benedictio in uerbo approbationis tali modo loquendi vidit deus ꝙ eſſet bonuz ſicut in operibus quatuor primoꝝ dierū. Et in alijs notatur per uerbuz benedicēdi ſicut benedixit eis. ¶ Solutio ad primum dicendum ꝙ omne nomen imponitur a forma ⁊ quando deus firmamēto formam dedit formam ſubalem tunc ipſo opere celum uocauit. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ opus ſecunde diei dependet ab opere tertie diei. diſtinguebatur enim ſecunda die natura elementoruz que diſponiť dyaphano ab vno extremo qđ eſt dyaphanum naturaliter cōiunctū lumini ut celum criſtallinum ⁊ non eſt ſufficiens diſtinctio niſi eadem elementa dyaphana etiaz alio extremo diſtinguantur qđ naturaliter eſt opacum ⁊ hoc fit tertio die quando aque diſtinguuntur a terra. Et qꝛ tunc diſtinctio p̄fecta eſt tunc accepit benedictionem per notaz approbationis diuine. ¶ Si aūt queriť ſm hoc quare intercidit ſecundus dies ante opus perfectuz. quia vna perfectio operis videtur pertinere ad vnuz diem. Dicēdum ꝙ diſtinctio medioꝝ elemētoꝝ ab utroqꝫ extremo ſcilz a celo ⁊ a terra nō eſt vnius rōnis. A celo enim diſtinguuntur elementa que ſunt receptibilia luminis ſicut ab eo cū quo nō cōmunicāt in materia ſed ſunt mobilia ab ipſo tm̃. Sed a terra diſtinguūtur ſicut ab eo cū quo cōmunicant in materia agentia in ipm ⁊ patientia ab ipſo. Et dico tria elementa eſſe media inter celum ⁊ terram quia cōmunicant cum utroqꝫ extremorum. Cū celo enim habent dyaphanū ut dicit philoſophus in 2o de anima. Cuz terra autem cōmunicantem in materia. ¶ Ad ultimum dicendum ꝙ quedam agunt ⁊ patiuntur in gnātione a p̄ncipio intrinſeco ꝙ eſt natura ⁊ agere ⁊ pati illoꝝ eſt ſub neceſſitate ⁊ ideo nō oportet ꝙ fiat eis imperium ad appetitum actus gnātionis ſed tm̃ benedictio eoꝝ notatur in nota approbatiōis diuine ꝙ ſic permaneat in natura quēadmodum conſtituta ſunt ⁊ talia ſunt opera primoꝝ quatuor dierum: lz enim uegetabilia habeāt aīam hec tamē anima magis mouet ut natura q̃ʒ ut anima quia motus eorū ſunt ſub neceſſitate ⁊ ſunt determinati ad vnum ⁊ non ad contraria. Quedaz autem mouentur a principio intrinſeco qđ eſt aīa ſenſibilis uel rōnalis habens appetitum huius ⁊ contrarij ⁊ illa non de neceſſitate generant ſed inclinatione appetitus: ⁊ ideo alij diſtinguerunt imperio inclinante appetitum per naturā in generatione qđ deſignatur per talez modum benedictionis creſcite ⁊ multiplicamini.

¶ De opere tertie diei. Articulus 13us.

d **Einde queritur** De ope tertie diei. ¶ Et queriť p̄mo qualiter aque ſunt congregate in locum vnum. ⁊ quis ſit locus ille cuz nos videamus eas ab alto deſcēdere ⁊ in pluuijs ⁊ niuibus ⁊ in locis pluribus eē ⁊ in mari. ¶ Ulterius queritur apparuit arida. Si enim ſm naturaz terra eſt in medio erit ipſa quo ad omnez partem in medio quanto poteſt ꝓpinquius ut dicit phs in de celo ⁊ mūdo. ⁊ ita vndiqꝫ cooperiri aquis ⁊ nō apparere arida. ¶ Preterea queritur quare uocauit aridam terram cum etiam ſupra terra ſit appellata ubi non ſit mentio aride. ¶ Item qualiter congregationes aquarum appellauit maria. Si eni congregationes aquarum ſunt in vno loco qui eſt proprius locus elementi qđ dicitur aqua cum ipſuz elemētum naturam habeat inſipidi videtur ꝙ congregationes aquarum debeant appellari inſipide ⁊ non maria. Maria enim amara ſunt ⁊ habent aquas compoſitas ⁊ permixtas terreſtri combuſto aque autem elemēta ſm naturam ſunt ſimplices. ¶ Preterea queritur quare dicit in plurali maria ⁊ non in ſingulari mare. ¶ Itē queritur de quadam cōtrarietate in pſalmo ubi dꝛ ꝙ terra fundata eſt ſuper aquas. Et alibi dicitur ꝙ fundata eſt ſuper ſtabilitatem ſuam. Et alibi iterū ꝙ dominus fundauit eam in nihilo. ¶ Queritur etiā quare non ſit mētio de diſtinctione ignis ⁊ aeris. ¶ Item queriť ulteriꝰ quare aqua fluit in terram potius q̃ʒ aliud elementum ¶ Item queritur ulterius utrum quedam plante nociue ex figura ut ſpine uel humore ut uenenoſe tertio die fuerint create. Et videtur ꝙ non quia hec ſunt ad penā hominis ⁊ non punit deus ante delictum. ergo videtur ꝙ talia poſt peccatum hominis fuerint create. ¶ Item

querit᷑ de figura elementoruꝫ eo ꝙ quidam ſancti di/
cunt ꝙ terra ſicut ſcutella natat ſuper aquas. ¶ Solu/
tio dicendum ad primum ꝙ tria ſunt elementa grauia
ſcilicet terra aqua ⁊ aer. quod patet ꝙ remota terra aer
⁊ aqua deſcendunt in locum eius. ſed vnum tñ̄ eſt ſim
pliciter graue ſcilicet terra cuius ſignum eſt ꝙ ipſa per/
ſe ⁊ in alijs deſcendit ad medium. terra enim deſcendit
perſe ad centrum ⁊ poſita in aere ⁊ aqua iteruꝫ deſcen/
dit ſed non ſic aer ⁊ aqua. Aer enim poſitus in terra ⁊
aqua aſcendit ſed hec duo elementa poſita in igne de/
ſcendunt. Et ideo dicit philoſophus ꝙ ſunt leuia in alio
⁊ grauia in alio. Et hanc naturam accipiendo diſtincta
ſunt media ab extremis. Unde nihil aliud eſt congre/
gare aquas in locum vnum ꝗ̃ dare eis naturam illam
ꝙ ſint leues in terra ⁊ ſic aſcendat ab ipſa. ⁊ graues in ae
re ⁊ ſic deſcendunt ab ipſo. ¶ Et hoc eſt etiam ꝙ dicūt
ſancti ꝙ ignis ⁊ aer diſtincti ſunt quando aque recedē/
tes ab igne ⁊ aere ſunt ſeparate. ¶ Ad aliud dicendum
ꝙ locus congregationis aquarum eſt locus originis ea
rum: lꝫ enim in multis locis ſint originaliter tamen nō
ſunt in loco occeani ut probatur in libro metheurorum.
¶ Ad aliud dicendum ꝙ aliter eſt de aquis ⁊ aliter de
igne ſm naturam. quanto enim elementum rarius eſt
tanto maiorem locum occupat. Et quanto ſpiſſius eſt tā
to minorem locum habet: ſm ꝙ etiaꝫ dicit philoſophus
ꝙ ex vno pugillo aque fiunt decem aeris: ⁊ ideo aqua
multo eſt in minori loco ꝗ̃ aer: ⁊ ideo nō ſequitur ꝙ ſi
aer ⁊ ignis ambiunt terram vndiqꝫ ꝙ etiam aqua am/
biat vndiqꝫ eam. ¶ Preterea aqua habet humidum
incorporale ⁊ terra ſiccum incorporale que duo domi/
nantur in omnibus elementatis. Aer autem habet hu/
midum ſpirituale non incorporale: ⁊ ignis ſiccum ſpiri
tuale non incorporale ⁊ ideo aqua ſm naturam ſui hu/
midi diſſoluit terram influens in poros eius: ⁊ ideo co/
operitur a terra ⁊ non coperit eam vndiqꝫ. aer auteꝫ nō
ita diſſoluit eam humido ſuo nec influit in eam. ⁊ ideo
circundat eam vndiqꝫ ⁊ ſimiliter ignis. ¶ Ad aliud di
cendum ꝙ terra ſupra propter ſui vicinitatem ad infor/
me poſita eſt pro materia. Hic autem ſumitur terra ſm
rationem ſui nominis ſm quam dicitur terra quaſi pe/
dibus trita pro loco quietis elementatoruꝫ in omnibus
enim illis ipſa dominatur: ⁊ propter hoc omnium qui/
es eſt in ipſa. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ mare ſm ſub/
ſtantiam ſuarum aquarum eſt elementum ⁊ ſm eſſe in/
ſipidum: per accidens autem eſt amarum ⁊ cōmixtum
ut obiectum eſt. ¶ Poſſet tamen dici ꝙ mare non eſt
amarum niſi in loco illo ubi calor ſolis eleuat a fundo
eius uapores terreſtres groſſos combuſtibiles ſed in lo
co alio eſt inſipidum. Et hoc videtur uelle philoſophus
in primo de animalibus. ꝙ quoddā animal marinum
maius eſt animali ſanguinis: cuꝫ tamen ⁊ careat ſangui
ne hoc eſt raro pauco ſicut quidaꝫ piſces dicti malechie.
nam hoc genus augmentatur in locis calidis ⁊ magis
eſt in pelago ꝗ̃ prope ripas ⁊ precipue in locis ubi mul
tiplicantur aque inſipide. Ex hoc accipitur ꝙ aque inſi/
pide ſunt in aliqua parte maris. ¶ Ad aliud dicenduꝫ
ꝙ humidum aque ut habitum eſt materiabile eſt in ſe:
⁊ ideo diuiſibile ſm ſui diuiſibilitatem. Et ut notetur
hec diuiſibilitas dixit maria ⁊ non mare. ¶ Ad aliud
dicendum ꝙ terra conſideratur duobus modis ſcilicet
ut elementum ⁊ ut materia corporum generabilium.
Et primo modo conſiderata fundata eſt ſuper ſtabilita/
tem ſuam. Et dicitur ſtabilitas eius natura illa que ſim/
pliciter eſt grauis quia ex illa habet locari in centro. Ex
hoc autem ꝙ terra perſe fundatur in centro ⁊ non ter/
minat᷑ ad elementa alia ſed potius alia quedam ad ipaꝫ
dicitur alibi fundata in nihilo. Scdm̄ autem ꝙ conſide
ratur ut materia corporum elementoruꝫ non fundatur
ſuper aquas. Corpora autem commixta ſunt continua
terra autem perſe non continuatur. vnde in quarto me
theurorum dicit philoſophus. Terra pura lapis non fit
quia continuationem non facit ſed comminutionem.
Continuatio enim eſt ex virtute aque ⁊ ideo terre con/
tinuatio fundatur ſuper aquam propter humidum con/
tinuans eam in corporibus cōmixtorū. ¶ Ad duo ſe/
quentia patet ſolutio per ante dicta. ¶ Ad aliud dicen
dum ꝙ plante que modo nociue ſunt nō eſſent nociue
ſi homo nō peccaſſet nihilominus tamen eſſent in ſuis
figuris ⁊ humoribus in quibus modo ſunt ſed non no
cerent ſicut nec ignis ureret neqꝫ aqua ſuffocaret ſi pec
catum non eſſet nihilominus tamen ignis eſſet calidus
⁊ aqua humida. ¶ Ad ultimum dicendum ꝙ omniuꝫ
elementorum figura eſt circularis. terra enim cum vn/
diqꝫ ſit grauis vndiqꝫ quantuꝫ poteſt appropinquat ad
centrum ⁊ ita in circulo quia ſi diſtaret per angulum eſ/
ſet remotior a centro in angulo ꝗ̃ in latere figure angu
late: q: ſi due linee exeant a centro figure angulate vna
ad latus ⁊ altera ad anguluꝫ longior erit ea que protra/
hitur in angulum. Aqua ꝟo vndiqꝫ terminatur ad ter/
ram ⁊ etiam rotunda eſt. Et eadem ratio eſt de aere pro
pter contactum ad aquam. De igne autem alia ratio eſt
ille enim eſt ſimpliciter leuis ⁊ ideo vndiqꝫ aſcendens
ſurſum ut dicit Auicenna ⁊ figuratur ad celum lune ꝙ
cum ſit rotundum ignis etiam rotundus erit.

¶ Articulus 14°.

d

Einde queritur de

opere quarte diei. ¶ Et quare luna di/
catur magnum luminare cum iudicio ſa
pientum ſit minor alijs ſtellis. ¶ Item
quomodo preeſt nocti ⁊ ſimiliter ſtelle cum luna quan/
doqꝫ de nocte ſit ſub terra ⁊ ſtelle de die ſicut de nocte
ſunt ſuper terram. Totum autem reſiduum diſputatum
eſt ſupra in queſtione de celis. ¶ SOLUTIO di/
cendum ꝙ luna dicitur magnum luminare non a quā/
titate ſed ab effectu illuminandi terram. ¶ Ad aliud
dicendū ꝙ luna non habet niſi lumē a ſole: ⁊ ideo opor
tet ꝙ opponatur ei per diſtātiam aliquam ⁊ quo ad hoc
in quacunqꝫ parte eſt ſol luna illuminata que illuminat
terraꝫ erit in oppoſita. Unde ſole exiſtente in inferiori
emiſperio erit luna in ſuperiori ſm ꝙ terraꝫ illuminat.
Similiter dicendum de ſtellis ꝙ lꝫ de die ſint ſuper ter
ram tamen non illuminant terram ſed tegitur lumē ea/
rum a lumine ſolis ſed nō ſic in nocte: ⁊ ideo ſunt ad de
corem noctis. ¶ Si autem queritur quomodo hec lu/
minaria pertinent ad ornatum celi cuꝫ plante affixe ter
re pertineant ad diſpoſitionem. Dicendum ut ſupra ha/
bitum eſt ꝙ ſtelle ſunt motores determinati in ſpecie ⁊
lꝫ non moueantur niſi motu ſuoruꝫ circulorum ſm na/
turales philoſophos: tamen diuerſificantur in ſitu ⁊ pro
portione mouendi per renouationem ſitus in motu qđ
non accipit plantas: ⁊ ideo pertinent ad ornatum ⁊ non
plante.

¶ De opere quinte diei. Articulus 15°.

d

Eide queritur de

operibus quinte diei propterquid ex
vno materiali fiunt ea que ornant aquā
⁊ aerem. ¶ Item propterquid vno
die ornentur aque ⁊ aer. ¶ Preterea queritur que dif/
ferentia ſit inter reptile anime viuentis ⁊ animam vi/
uentem atqꝫ motabilem. ¶ Preterea videtur ꝙ aues
ſint de ornatu terre quia dicitur in littera. Auesqꝫ multi/
plicentur ſuper terram. ¶ Preterea quedaꝫ animalia
ſunt que ſunt in aqua ⁊ terra: ſicut dicit philoſophus. ⁊
quedam manent in aqua ⁊ pereunt in terra. Et queri/
tur ad cuius ornatuꝫ pertinent illa. ¶ SOLUTIO
Dicendum ꝙ in opere ornatus in diſtinctionibus die/

rum attenditur generalis diuiſio que ſumitur penes ea que oꝛnantur:⁊ ideo cū aer ⁊ aqua habeant naturā mediorū elementorum que communicant in natura dyaphani ⁊ in paſſiua qualitate que eſt humidum ponitur oꝛnatus eorum in vno die. quia ꝟo in piſcibus ⁊ uolatilibus pꝛeciſe paſſiuum eſt humidum ⁊ humidum aeris ſpirituale eſt non incoꝛpoꝛale:ideo materiale in auibus ⁊ piſcibus eſt humidum aqueum: ſed ex humido conſtante per frigidū ſm ſui generis naturam magis ſunt piſces: ⁊ ideo ſm ſuum genus ſunt frigidi ſicut ⁊ locus aque in quo ſunt. Ex humido ꝟo uapoꝛali coniuncto cum calido ſm ſui generis naturam magis fiunt aues: ⁊ ideo ſunt nature calide ſm ſuum genus. Per hoc patet ſolutio ad duo pꝛima. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ motus auium eſt in aere ⁊ quies in terra: ⁊ iſtud elementum dicitur oꝛnari illo genere animalis quod eſt locus motus eius ⁊ non quietis. Unde plante a ſanctis dicuntur non pertinere ad oꝛnatum:quia immobiles ſunt ſm locum:omnia enim natatilia generaliter pertinēt ad oꝛnatum aque:⁊ uolatilia ad oꝛnatū aeris:⁊ greſſibilia ad oꝛnatum terre. natatilia enim non natant niſi in aqua:⁊ uolatilia nō uolant niſi in aere:⁊ greſſibilia non gradiuntur niſi in terra. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ anima viuens dicitur a pꝛimo actu anime qui pꝛimus actus anime in coꝛpoꝛe eſt vita. Anima ꝟo motabilis dicitur anima ſm actum pꝛoceſſiui motus:motus autem pꝛoceſſiuus eſt in oꝛganis ad motum oꝛdinatis. ⁊ ſi oꝛgana ſunt ale tunc dicitur uolatile animal. ſi ſunt pedes tunc dicitur greſſibile. Si autem ſunt pennule tunc dicitur natatile. Si ꝟo vis illa ad motum ſita eſt in coſtis uel in oꝛe uel in collectione ⁊ extenſione anulorū tunc dicitur reptile:reptilia enim rapiunt ſe quandoq; vi coſtarū quādoq; oꝛe quādoq; collectione ⁊ extenſione anulorum. ¶ Ad ultimum dicendū ꝙ animalia cōmunia utriq; elemento compꝛehendūtur ſub oꝛnatu utriuſq;: ſed tamen magis dicuntur eſſe oꝛnatus illius in quo frequētiorem habent motum: ſicut dicit Ariſtoteles in ſeptimo de animalibus de delphinis. ꝙ habitant in mari ⁊ pereunt in terra iuxta littus ⁊ quādo tranſierunt duodecim dies fetus multotiens in die uadit cum eis ad mare ⁊ non facit hoc niſi ut aſſueſcat eos mari quia nequit ambulare eo ꝙ non poteſt ſe ſuſtinere pedibus ſuis q2 delphinus eſt carnoſus ⁊ mollis ⁊ eius oſſa ſunt cartilaginoſa.

¶ De opere ſexte diei.   Articulus 16°.

Einde querit de

d

opere ſexte diei. ¶ Et queritur que ſit differentia inter iumenta ⁊ reptilia ⁊ beſtias. ¶ Item queritur de pernitioſis ⁊ uenenoſis animalibus Utrum poſt peccata facta ſint uel ante. ¶ Item de quibuſdam que naſcūtur ex putrefactione Utrum tunc create ſint uel poſtea. ¶ Solutio dicendū ꝙ iumēta ſm ſuum nomen dicitur quaſi iuuamenta ⁊ ſunt ea que iuuant hominē in laboꝛe. Reptile autem dicitur qḋ ſe rapit oꝛe uel coſtis. Beſtie autem quaſi uaſtie dicūtur animalia vnguibus uel dentibus lacerantia. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ ſicut ſupꝛa dictum eſt de uenenoſis plantis. ¶ Ad ultimum dicendū ꝙ non opoꝛtuit ea que pꝛoduci poſſunt ex putrefactione tūc creari eo ꝙ opera ſex dierū non ſunt niſi ad ſufficientiam pꝛopagationis in pꝛincipio nature.

¶ De operibus ſex dierum in communi.

Onſequenter an

c

teq̃; de homine queratur querendum eſt de hijs operibus in communi. Et quare in tanto numero ſunt. Et quid ſm alium modum dicatur dies ſi omnia creata ſunt ſimul. Et que ſit perfectio ſenarij de qua dicit Auguſtinus ꝙ ideo ſenarius perfectus eſt numerus quia deus opera ſua perfecit in ipo. ¶ Et dicendum eſt ad pꝛimū ꝙ ut habitum eſt in ſupꝛadictis numerus operum ſex dierum accipitur ſm numerum pꝛincipiorum naturalium ita ꝙ per opus creationis acquirit materialis ſubſtantia pꝛincipiorum. Per opus ꝟo diſpoſitionis acquiritur foꝛma ⁊ locus actiuorum ⁊ paſſiuorum ⁊ mouentium ad tranſmutationem rerum in communi ſine determinatione huius uel illius ſpeciei:ſed per opus oꝛnatus potentie actiue ⁊ paſſiue ⁊ motiue determinant ad foꝛmas ſpeciales in quibus fit pꝛopagatio vniuſcuiuſq; ſm ſuum genus. Et ſubdiuiſio horum operum ſupꝛa eſt expedita. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ dies naturalis eſt reuolutio vna equinoctialis circuli cum tanta parte zodiaci uel linee ecliptice quā naturali motu ab oriente in occidentem deſcribit ſol ⁊ hec pars eſt. 52. minuta ſm illam quātitatem qua gradus componitur ex. 60. minutis in qua reuolutione etiā mouentur elementa ad cōmixtionem generabilium. ¶ Poteſt igitur dici ꝙ ſm eos qui ponunt omnia creata eſſe ſimul dies intelligit menſura perfectionis vniuſcuiuſq; pꝛincipij naturalis eo modo quo opus diuinum dicitur eſſe perfectum. q2 opus creationis eſt ad acquiſitionē materie tm̄ que nō habet perfectionem in ſe:⁊ ideo non eſt in vna die ſed adiungitur ei aliquid de opere diſpoſitionis. Et hoc videtur uelle auctoritas Auguſtini ſupꝛa inducta que dicit ꝙ mane eſt oꝛtus rei ⁊c̄. ¶ Ad ultimum dicendum ſm Auguſtinum in libꝛo ſuper Geneſim. ꝙ ſenarius perfectus eſt numerus eo modo quo perfectus numerus diuiditur in diminutum ⁊ abundantem. Perfectus autem dicitur qui conſtat ex ſuis partibus ⁊ partes dicuntur que aliquotiens ſumpte reddunt totum numerum. Diminutus autem eſt quem ſue partes non perficiunt. Abundans ꝟo ſuper quem ſue partes excreſcūt. Sicut quatuoꝛ numerus eſt diminutus ⁊ ſimiliter. 8. Et 12. numerus eſt abundans. Sed quia hanc perfectionē ſenarius nō habet ex hoc ꝙ opera creationis facta ſunt in ipo hēret enim eā ⁊ ſi non eſſent facta in eo. Ideo melius dicitur ꝙ perfectio quam habet ſenarius ab operibus creationis eſt illa que cauſatur ex ſufficientia pꝛincipiorum nature ut patet ex pꝛedictis.

Oſtea queritur de

p

quiete ſabbati. Si enī quieſcere eſt ab operibus ceſſare:videt falſum qḋ dicit requieuit deus die ſeptimo cū dicat in Joāne. Pater meus uſq; modo opat ⁊ ego operoꝛ. Si uero quieſcere eſt opus finale:facere tunc aliquid operatus eſt dies ſabbati deus ⁊ ſic non compleuit opera in numero ſex dierū. ¶ Pꝛeterea artificis laſſibilis quieſcere eſt poſt opus ⁊ cum deus non poſſit laſſari videtur ꝙ male dicitur de eo ꝙ quieuit ab opere ſuo. ¶ Pꝛeterea queritur quare dicit ab opere ⁊ non in opere. ¶ Item quare dicit ⁊ ſanctificauit illū. ¶ Solutio dicendum ꝙ quieſcere eſt ab opere ceſſare duobus modis. ſcilicet ex parte operis. ⁊ ex parte efficientis. Ex parte operis quia poſtea nihil nouum fecit cuius pꝛincipia naturalia ſm foꝛmam uel materiam uel ſimilitudinem in ſex diebus non pꝛeceſſerunt. Ex parte efficientis ꝟo quia in ſex diebus naturam in pꝛincipijs ſuis deus per ſeipſum inſtituit. Poſt ꝟo non per ſeipſum ſolus ſed cum natura ⁊ in natura res naturales pꝛopagauit ⁊ de hac pꝛopagatione intelligitur quod dicitur in Joanne 5°. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ quies in hac ſignificatione non eſt laſſati ſed artificis qui uſq; ad perfectionem deduxit opera. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ ab notat remotionem quieſcentis ab opere: non enim

quieuit deus in operibus ſuis ut in optimo beneplaci-ti ſui ſed in ſeipſo. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ ſanctifica-re ſabbatuꝫ eſt ſanctam quietē dei demonſtrare: ut ſcili-cet homo libros legens diſcat in deo quieſcere per ap-petitum ⁊ dilectionem: ⁊ non opera dei pro deo dilige-re ſicut faciunt hij qui fruuntur creaturis. Sed horum amplior ratio habebitur in tractactatu de preceptis.

Et in hoc terminat᷑ Prima pars Sūme Domini Al-berti magni que eſt de quatuor coequeuis ⁊c̄.

¶ Explicit Liber Prime Partis Sūme Dn̄i
Alberti Magni de Quatuor coequeuis.

Venetijs Impreſſum per Simonem de Luere
Impenſis domini Andree Torreſani de
Aſula. 19°. Mēſis Decembris. 1498°. Feliciter.

Regiſtrum.

a	Prima			
b	¶ Incipit	ergo	ꝙ	nunc
c	finem	re	ꝓprie	prius
d	ab	goras	ſunt	ne.
e	non	lata	eſt	nō
f	Creatura	ad	vnde	¶ Ad
g	tica	cati	ctu	aūt
h	ꝑtinēs	egreſſus	natiōes:	nē
i	in	ꝯuenit	alte	ſciuit
k	vnuſquiſqꝫ	querit	tione	de
l	formam	ſexies	geneſim	

BIBLIOTHECÆ • CONVENTVS • S. DOMINICI • DE GENVA

*BIBLIOTHECA·CON... S. DOMINICI DE G...

Incipit liber ſecunde partis ſumme Alberti Ma/gni ordinis predicatorum De homine.

Circa ſecũ

dam partem ſumme de creaturis reſtat que rere de hoie. De quo primo querendum eſt ſm ſtatũ eius in ſeipſo ⁊ poſtea de loco ei⁹ qui eſt paradiſus. ¶ Unde circa ſtatum eius in ſeipo quereda ſũt tria. Quorũ pmum eſt de anima ipſius. 2m de corpore. 3m de coniuncto. ¶ Circa pm querunt duo. Quoꝝ pmũ eſt de ſubſtantia ⁊ natura eius. 2m autẽ de paribus ipſius ⁊ diuiſione ⁊ proprijs paſſionibus ⁊ operationibus que accidunt illi ſm ꝙ dicit philoſophus in pmo de anima. Inquirimus autem cõſiderare ⁊ cognoſcere naturam ipſius ⁊ ſubſtãtiam ⁊ poſtea quecũqꝫ accidunt circa ipſam quarum alie quidem ꝓprie paſſiones anime eſſe dicunt. Alie autem cõmunes ex eo ꝙ illa animalibus ineſt. ¶ Circa pm queruntur tria. ſ. quare prius diſputãdum eſt de anima ⁊ ſubſtãtia qꝫ de partibus eius. uel de corpore. uel de ꝯiuncto. ⁊ an anima ſit ⁊ quid ſit ſm ſubſtantiam ipſius ⁊ naturam.

a

D primum ſic procedit.

Ois cognitio intelligibiliuꝫ ortum habet ex cognitione ſenſibilium ſm aliquem modũ: ſuba aie ⁊ natura ſunt de numero cognoſcibiliũ ⁊ intelligibilium: ergo cognitio eoꝝ ortuꝫ hẽbit ex cognitione ſenſibilium. ſenſibilia aũt illa ex qbus cognoſcit aia non ſunt niſi ex parte corpis uel actuum eius qui ꝯueniũt ei ſm partes: ergo de illis deberet eẽ diſputatio pꝰ. ¶ Ueritas pme accipit ex fine ſcḋi poſterioꝝ. vbi ſic dicit phs. videt aũt ſenſum ineẽ oibus aialibus. hñt enim potẽtiam indicatiuam quam uocamus ſenſuꝫ. cum inſit aũt ſenſus in his qdem aialibus fit mãſio ſenſibilis. in alijs aũt nõ fit. In qbus igit nõ fit aut oino. aut circa que nõ fit nõ eſt in eis cognitio ultra que nõ ſentiũt. In qbus aũt ineſt ſentiẽtibus eſt habere vnum quoddã in aia. Multis igit factis huiuſmodi iam differẽtia quedã fit: qre ⁊ in his quãdã eſt fieri rõnem ex talium memoria. in alijs vo non. Ex ſenſu igit fit memoria ſicut diximus. ex memoria autem multotiẽs facta fit expimẽtum vnum. Multe enim memorie numero expimẽtum eſt vnum. ⁊ ex expimẽto autem aut ex omni qeſcẽte vniuerſali in aia vnũ pter multa. qḋ cum in oibus vnum ſit illud artis pncipium eſt ⁊ ſciẽtie. ¶ Ueritas 2e accipit ex hoc ꝙ a Platone ſupponit aia eſſe incorpea. ¶ Item in 11o pe phie phus docet uenire in cognitionem motoꝝ que ſunt ſube ſepate ⁊ intelligibiles per cognitionem mobilium que ſunt corpa mota ſm locum: ergo videt a ſili ꝙ etiam hic ueniẽduꝫ eſt in cognitionem aie per cognitionem corpis qḋ mouet ⁊ regat ab ea. ¶ Item in 2o de aia dicit phus ꝙ prius ſunt actus potentijs ⁊ pmi ſm rõnem. Si aũt ſic ⁊ his adhuc pora ſunt oppoſita. i. obiecta. ergo videt ꝙ ab obiectis eſt incipiẽdum. ⁊ poſtea de actibus. deinde de potẽtijs. ⁊ tãdem de ſuba ⁊ natura aie diſputãdum. ¶ Si forte dicat ꝙ obiecta pora ſunt actibus ⁊ actus potentijs quo ad nos ⁊ nõ ſimplr: hoc erit cõtra lram: qꝛ ipſe dicit ꝙ ſunt pmi ſm rõnem. ¶ Preterea illud eſt prius alio ſimplr qḋ cadit in rõne eius diffinitiua: ſed obiecta cadũt in ratione actuum diffinitiua: ⁊ actus potẽtiarũ. ergo actus ſunt pores potẽtijs ⁊ obiecta actib⁹ ſimpr. ¶ Ueritas pme patet pſe. 2a aũt ꝓbat in methaca ⁊ in alijs locis ubi potẽtia diffinit per actum ſemp: ⁊ actus ab obiectis recipiũt ſpẽm ⁊ differẽtiam cõſtitutiuam. ¶ Preterea nõ videt ualere ratio phi quam ponit ex certitudine ꝙ de aia ſit pus diſputãdum qꝫ de corpe. certius eniꝫ videtur eẽ corpus qḋ manifeſtat ad ſenſum ad fantaſiã ⁊ ad intellectum. Aia enim nõ manifeſtat ſic. ⁊ ita ſm ſuam rõnem videt ſequi oppoſituꝫ. ¶ Sed cõtra. ois act⁹ pcedit id cuius eſt actus ſuba ⁊ rõne. aia eſt actus corpis. ergo pcedit corpus ſm ſubam ⁊ rõnem. Cuꝫ ergo diſputatio incipiat ab eo qḋ pus eſt ſuba ⁊ rõne debet incipe ab aia. pma ſcribit in 11o methacc. 2a patet ex rõne diſputationis que ꝓcedit ex pncipijs poribus ſm rõnẽ ⁊ maxime diſputatio doctrinalis ſicut phs dicit in pmo elenchoꝝ. doctrinales qdem diſputationes ſunt que ex ꝓprijs vniuſcuiuſqꝫ diſcipline ⁊ nõ ex his que rñdẽti videntur ſyllogiʒãt. ¶ Item qcqd eſt tanqꝫ pncipium alicui⁹ pus eſt cõſiderãdum qꝫ illud cuius eſt pncipiuꝫ. ſed aia eſt tanqꝫ pncipium aialium ſicut dicit in pmo de aia. ergo aia eſt pus cõſiderãda qꝫ corpus. ¶ Item cuiuſcũqꝫ cognitio ꝑficit ad ueritatem oium illud pre oibus eſt cõſiderãdum. aie cognitio eſt huiuſmodi. ergo ⁊c. pma patet pſe. 2a deſcribit in pncipio de aia. ¶ Iteꝫ quicqd eſt nobilius melius ⁊ mirabilius aliquo illud prius illo eſt cõſiderãdum. aia eſt nobilior melior ⁊ mirabilior corpe. ergo pus eſt illo ꝯſiderãda. pma patet perſe. 2a deſcribitur in capite libri de aia. ¶ Solutio ultimis rõnibus videt eſſe ꝯſentiẽdum. Et rñdẽdum eſt quo ad pmum ꝙ duplex eſt via in cognitionẽ aie quarum vna eſt ꝙ per cognitionem ſube ipſius ⁊ nature cognoſcunt cauſe accidẽtium que ſunt paſſiones ptium aie. ois enim paſſio cauſat a pncipijs ſube. ⁊ hec via por eſt. Alia via eſt a paſſionib⁹ ſiue accñtibus ꝓprijs que inferũt ſibi paſſiones ꝓcedẽtes in cognitionem ptium aie qbus illa accidẽtia inferũt paſſiones ſicut color viſui ⁊ ſonus auditui ⁊ ſic de alijs. Et hec via poſterior eſt eo ꝙ in ea pncipia cognitionis ſunt accñtia que ſupponunt cognita non autẽ ſunt cognita niſi ex cauſis ſuis. cauſa aũt accidẽtium eſt ſuba ⁊ nã ſubiecti illius cui accidunt accidẽtia illa. Et ita patet ꝙ pma via precedit 2am. utraqꝫ tñ eſt neceſſaria. ¶ Uñ phus in pmo de aia dicit. Videt aũt non ſolum qḋquid eſt cognoſcere utile eſſe ad cognoſcẽdum cauſas accidẽtium ſubiectis. ſicut in mathematicis quid rectum. quid obliquum. qd linea. quid planum. ad cognoſcẽdũ quot rectis triãguli anguli ſunt equales. ſed etiam ipſa accidẽtia magnam partem ꝯferũt ad cognoſcẽduꝫ qḋquideſt. Si enim de aliquo non quereret niſi rõne ſube ⁊ nature nõ cognoſceret illud ſm eſſe determinatum partium ſuarum ⁊ natura ſed in vniuerſali tñ. in quo nõ ſcirent partes niſi in potẽtia ⁊ ſic ſcirent impfecte. ⁊ ideo neceſſe eſt ꝙ ſciant ptes ſm ꝙ determinatis paſſionib⁹ ſubijciunt. cum enim ſic ſe habeãt eſſe in natura erit iſte modus ſciẽdi rem in particulari ⁊ in ꝓpria natura ſicut habet ab Ar: in 2o prioꝝ. ⁊ etiam ipſe dicit in pmo de aia. Cum enim habeamus tradere ſm fantaſiam ⁊ imaginationem de accidẽtibus oibus aut pluribus tũc ⁊ de ſuba habemus quodqdeſt ſpecialiter dicere. Oibus enim demõſtrationibus pncipium eſt quodqdeſt. qre ſm quaſcũqꝫ diffinitiones non ꝯtingit accidẽtia cognoſcere ſed nec cõiecturari de ipſis. Facile manifeſtum eſt ꝙ dyalectice dicunt ⁊ uane omnes: hoc eſt quãdo habitum habemus talis ſciẽtie per quam poſſumus tradere hoc eſt rationem reddere de accidẽtibus que ſunt ſm imaginationem ⁊ fantaſiam ⁊ ceteras potentias anime ut eſt immutari ſenſum a ſenſibili hoc uel illo ⁊ tenere fantaſmata ⁊ cognoſcere intelligibilia ⁊ terreri ad quedam imaginata ⁊ concupiſcere quedam alia tũc poſſumus ex eodem habitu perfecte dicere non ſolum vniuerſaliter qd eſt anima ſm ſubſtantiam ⁊ naturam ſed ſpecialiter qd eſt ſm eſſe determinatum quod habet in partibus his

uel illis.⁊ hoc neceſſarium eſt.q: illud p̃ncipium demō
ſtrationis qđ eſt medium in demōſtratione eſt qdeſt.i.
diffinitio paſſionis nō ſolum dicēs eē paſſiones ſed etiā
cauſam ineſſe demōſtrationis ideſt q̃re inſit.Uñ ſi aliq̃
diffinitio daꝛ de ſuƀa ⁊ natura ſubiecti in uli ex qua nō
cognoſciꝛ determinatū eē ꝓꝓrium ſub illis aut iſtis paſſio
nibus nālibus illa erit dyaleca.i.trāſcēdēs eē rei qđ habet
in natura.⁊ uana q: nō ꝯcludit paſſiones de ſubiecto ſi
ponaꝛ medium in demōſtratione.Uanū enim eſt ut ha
beꝛ in 2° phīr qđ eſt ad aliquē finem qđ nō includit.Di
cēdum igiꝛ ꝙ aliud eſt ꝓcedere ſm p̃ncipioꝝ gn̄ationē.
⁊ aliud eſt incipe ſm ꝓceſſum ex p̃ncipijs illis.genera
tio eniʒ p̃ncipioꝝ incipit a memorijs ⁊ expimētis ſingu
larium.ꝓceſſus aūt ex p̃ncipijs incipit ab ipſis p̃ncipijs
⁊ deuenit in p̃ncipiata ⁊ cauſata.Uñ cum cauſa aīe ⁊ na
tura ſint cauſa ꝓprioꝝ accn̄tium ⁊ ꝓꝓrium ipſius aīe debet
diſpoſitio p̃us que eſt ex p̃ncipijs ꝓceſſus ⁊ non gn̄atio
p̃ncipioꝝ incipe a ſuƀa ⁊ natura ipſius aīe. ¶ Ad aliud
dicēdum eſt ꝙ aliud eſt in acceptione numeri ⁊ eē ſuƀa
rum ſepatarum ſpūalium.⁊ aliud in rōne ⁊ ſuƀa earum
q: enim ſunt ⁊ ꝙ ſunt motores cognoſciꝛ ex mobilibus
⁊ motu ſed nō diffinitiuam rōnem ⁊ ſuƀam non hēt mo
toꝛ a mobili ſed potius ecōuerſo.⁊ ſiliter eſt in cōpoſitio
ne aīe ad coꝛpus.Uñ cum diſputatio querit diffinitiuaʒ
rōnem ⁊ ſuƀa incipiet a cognitione aīe ⁊ non coꝛporis.
¶ Ad aliud dicēdum ꝙ ſimplr ut obiectū eſt actus ſūt
p̃uij potētijs ⁊ obiecta actibus.ſed nō ſunt p̃uij ſubſtan
tie ⁊ nature ipſius aīe.imo cauſanꝛ a natura ipſius ⁊ ſƀa
ſm ꝙ oīs forma alicuius ⁊ actus accipiēs rōnem efficiē
tis efficiꝛ p̃ncipium ⁊ cauſa actuum illius rei.¶ Ad ali
ud dicēduʒ ꝙ quedam eſt certitudo ſimplr ⁊ alia eſt cer
titudo ſm qđ.certitudo ſimplr eſt que eſt ex p̃ncipijs ex
quoꝝ certitudine alia cognoſcunꝛ.⁊ ſic certioꝛ eſt ſciētia
aīe q̃ʒ coꝛpis.q: aīa eſt cauſa dās eē ſpecificum coꝛpori ⁊
rōnem diffinitiuam inquātum eſt aīatum coꝛpus ⁊ na
turale.⁊ ideo certioꝛ eſt q: ex ipſa cognoſciꝛ eē coꝛpis ta
lis.Certitudo aūt ſm qdeſt que eſt ad ſenſum ⁊ fantaſi
am ⁊ hec magis cōpetit coꝛpi.⁊ hoc intēdit phūs qñ di
cit aīam eē p̃ncipium aīalium.Qđ autem dicit ꝙ cogni
tio aīe ꝓficit ad ueritatem oīum ſic intelligēdū eſt ꝙ oīa
dicunꝛ ibi res aut rōnes.res aūt ſunt uel a natura uel ab
aīa.ab aīa res ſunt ethice que ſūt opa uolūtatis ⁊ mecha
nice quarum p̃ncipium eſt intellectus actiuus ut habeꝛ
in 6° mecc.Res autem a natura ſunt in motu ſm eſſe ⁊
rōnem.⁊ ille ſunt ſenſibiles.uel ſm eē qdem ſunt in mo
tu.ſm rōnem aūt abſtracte a motu ⁊ ille ſunt mathecc ⁊
imaginabiles.uel ſunt ſm eē ⁊ rōnem ſepate a motu ut
diuine res que ſunt intelligibiles tm̄.Uñ aīa quoddam
p̃ncipium eſt rōnum per rōnem moralium ut.ſ.per pti
cipationem ⁊ eēntiam rōnalium.per rōnem prudētialē
per ꝓhereſim ⁊ eligētiam ſiue uolūtatem ⁊ per intelle
ctum actiuum eſt p̃ncipium mechanicoꝝ.Eſt etiam p̃n
cipium ueritatis nālium per ſenſum.⁊ ueritatis mathe
maticoꝝ per imaginationem.⁊ ueritatis diuinorum per
intellectum.Uñ dicit phūs in li° de aīa.ꝙ aīa eſt quo
dāmodo oīa.Et in methaca dicit.ꝙ ſciēs ⁊ ſentiēs men
ſurāt quodāmō oīa que ſunt.Aīa enim diciꝛ bonuʒ no
bile honorabile ⁊ mirabile ⁊ ſm phiſicam rōnem diciꝛ
ipſa bonum ⁊ optimuʒ ſm ꝙ eſt terminus ⁊ ultimus fi
nis in natura.Ab eo enim qđ eſt finis eſt bonū.⁊ ab eo
qđ eſt ultimus eſt optimū ⁊ hoc patet ex rōne forme que
poniꝛ in fine p̃mi phīr.ſ.ꝙ eſt diuinum ⁊ optimuʒ ⁊ ap
petibile.ſm aūt ꝙ aīa differētem rōnem habet a natura
aliter mouet q̃ʒ faciūt q̃litates actiue ⁊ paſſiue ⁊ non hēt
p̃ncipium nāle ex quo ſit ſic diciꝛ nobile.⁊ hoc patet ex
hoc qđ diciꝛ ante finem p̃mi de aīa.Antiquus impoſſibi
le eſt aliqđ eē q̃ʒ aīam.Incōueniēs aūt adhuc eſt intelle
ctu eē antiquus ut nām.rōnabiliſſimum enim eē aīa ha
bet.nobiliſſimum ⁊ ꝓprium ſm nām.Et rōnabiliſſimū
eſt maxime ſpeciei ⁊ rōnis tributiuum.Nobiliſſimum
aūt eſt cum nō ſit alligaꝛ materie ut q̃litas quedam ele
mētalis ſm quam eſt agere ⁊ pati.ſed mouet coꝛpus ſm
ꝓprietatem ſuarum virium ut infra patebit.Proprium
autem eſt ſm nām q: diſtinctuʒ ab alijs phiſicis eſt.Ali
ter enim aīa generat q̃ʒ ignis uel aliud elemētum.q: aīa
generat determinata virtute ⁊ determinato oꝛgano per
deciſionem ſupflui nutrimēti coꝛpis cuius ipſa eſt actus
⁊ motoꝛ.Alia ṽo coꝛpa inaīata nō ſic ⁊ ſiliter de alijs mo
tibus ⁊ actibus.Honorabilius ṽo diciꝛ anima per rela
tionem ad ea que pficiūt ipſam ſm bñ eſſe ut ſciētie ⁊ ṽ
tutes quibus alia natura pfectibilis non inueniꝛ.Mira
bilis aūt ſm ꝙ ipſa eſt in aliq̃ ſui parte de numero ſub
ſtātiarum ſepatarum.ille enim ſuƀe ꝓpter hoc ꝙ mul
tum ſunt eleuate ſup ſenſum ⁊ imaginationem admira
bile eē hñt in ꝯtēplātibꝰ eas.Uñ phūs dicit in p̃° mecc.
ꝙ deficiens ⁊ admirans opinantur ignorare cauſam.⁊
deinde in 2° li° ꝙ admiratio eſt timoꝛ in magna fantaſia

¶ Utrum anima ſit.⁊ opiniones quorūdam qui dixe
runt aīam eſſe coꝛpus.

SEcundo queritur

Utrum aīa ſit.Et videꝛ ꝙ nō per argumēta impiorū in
2° ſapiētie.ubi ſic dicūt.fumus ⁊ flatus eſt in naribꝰ nr̄is
⁊ ſermo ſcintille ad cōmouēdum coꝛ nr̄m qui extinctus
cinis erit coꝛ nr̄m ⁊ ſpūs diffundeꝛ tanq̃ʒ mollis aer.er
go videꝛ ꝙ p̃ncipium vite in nobis ſit fumus ortꝰ a coꝛ
de ⁊ flatus reſpirationis in naribus ad mitigationem ca
loris nālis pectoris ⁊ ſmo ſcintille.i.caloꝛ nālis dās ſer
monē diffinitiuū.i.rōnem viuēdi qui caloꝛ cuʒ extinctꝰ
fuerit marceſcit ⁊ deficit coꝛpus in cineres ⁊ expirat ſpi
ritū coꝛpalem que diffundiꝛ in aerē ex quo aſſumptꝰ eſt
ergo aīa uel nihil eſt uel nō eſt aliud a coꝛpe.hoc etiā vi
deꝛ ex hoc qđ habeꝛ in geneſi ubi diciꝛ.Et inſpirauit in
faciē eius ſpiraculū vite.Spiraculū enim vite reſpiratio
eſt ſed reſpiratio ex ſpū aereo eſt.ğ cū per hoc intelligaꝛ
deus hoī aīaʒ dediſſe ut dicūt ſci.aīa uel nihil eſt uel erit
coꝛpꝰ.¶ Item per rōnē videꝛ idē q: ſi aīa eſt aut eſt ſƀa
aut accn̄s.Cōſtat ꝙ nō eſt accn̄s.nā ex accn̄te nō ſit ſuƀa
ex aīa aūt ⁊ coꝛpe ſit ſuƀa.ğ nō eſt accn̄s.Silr nō videꝛ
eē ſuƀa.ſuƀa enim eſt materia ⁊ forma ⁊ cōpoſitum.ſed
aīa nō eſt materia q: ex materia ⁊ materia nō ſit vnum.
cū igiꝛ ſit coꝛpus materia ex coꝛpe ⁊ aīa nō fieret vnū.Si
milr ipſa nō eſt cōpoſitū.q: cōpoſitū inquātū huiuſmo
di eſt nō eſt cōpoſitio.ſed aīa cōponiꝛ coꝛpi.ergo ipa nō
eſt cōpoſitum.ğ relinquiꝛ ꝙ ſit forma ſi eſt.¶ Sed con
tra dicit Boetiꝰ in li° de trinitate.ꝙ nulla forma pōt eē
ſuƀm alterius accn̄tis.aīa aūt eſt ſuƀm accn̄tiū.ſ.vitij ⁊ ṽ
tutis ⁊ ſciarū.ğ nō eſt forma cū igiꝛ nec ſit ſuƀa nec acci
dēs uel nihil erit uel erit coꝛpus.¶ Preterea oſtēdiꝛ ex
hypotheſi ut.ſ.ſi ꝓbeꝛ aīam in aliquo aīato nihil eē.cuʒ
eadē ſit rō de oībus ꝙ ꝓbatū ſit in nullo aliqđ eē.ſed ꝓ
baꝛ ꝙ aīa in uegetabilibꝰ nihil eſt uel coꝛpus eſt.q: dicit
Gregoꝰ ꝙ plāte viuūt nō per aīam ſed per viriditatem.
Et in deuteronomio diciꝛ ꝙ aīa brutoꝝ ſanguis eſt ⁊ ſā
guis eſt eis pro aīa.ergo videꝛ eadē rōne ꝙ in nullo aīa
toꝝ ſit aliqđ uel erit coꝛpus.¶ Ad idē videꝛ facere ſnīa
quorūdam phoꝝ quoꝝ opinionē tangūt qdā ſanctoꝝ ut
Augꝰ Gregoꝰ nicenꝰ ⁊ etiā Alex.dic ꝙ magis groſſiores
ꝯtulerūt aīam eē aquam ut Hyppus ⁊ iſta rōnē ſūpſit a
ſemine aīaliū qđ eſt humidū ⁊ aqueū eē videꝛ.nihil enī
eſt ꝓductuʒ per gn̄ationē in natura aīaliū qđ potētia uel
actu nō fuit in ſemine.ſed nihil eſt in ſemine niſi coꝛpus
coꝛpꝰ aūt nō eſt in potētia ad nō coꝛpus.ğ videꝛ cū aīa ꝓ
ducta ſit per gn̄ationē in natura aīaliū ꝙ ipſa nihil ſit pre
ter coꝛpus.¶ Itē Creſtias phs ꝯcoꝛdās cū deutero° di
cit ipſam eē ſanguinē ⁊ ſumit rōnē ex hoc ꝙ qñ ſanguis
vniuerſaliter recedit ab aliquo membro membrum il
lud non ſentit amplius.⁊ cum ſentire ſit anime.videꝛ ꝙ

aia ſit ſanguis ⁊ ſic eſt corpus uel nihil ꝑter corpus erit. Siliter Diogenes dicit aiam eſſe aerem ſubtilem. illud enim qd mouet corpora ſpũs aereus videt eſſe ⁊ ſubtilis qui etiam expirare videt in morte. Siliter Eraclitus dicit aiam eſſe uaporem eo ꝙ fumoſa euaporatio cordis aialibus tribuit ⁊ influit vitam ⁊ motũ. Idem etiam dicit Alchineon. ¶ In ꝯtrarium ſunt multe rõnes. ꝑmo ſicut videmus ꝙ corpa quorũdam aialium mouent motu ꝓceſſiuo ⁊ ſentiũt aliquo ꝑncipio intrinſeco. motꝰ autem ꝓceſſiuus eſt in oẽm loci differẽtiam. ſ. ante ⁊ retro. dextrorſum ⁊ ſiniſtrorſum ſupra ⁊ inferius: ſicut videmꝰ aues uolare ſupra ⁊ inferius. Aut ergo corpa habẽt hoc inquãtum corpa ſunt. aut inquãtum cõmixta ex elemẽtis. aut ab aliquo ꝑncipio incorpeo. ⁊ tũc uel illud erit ut natura uel ut aia. ſi ꝑmo modo tũc oia corpa mouerent motu ꝓceſſiuo ⁊ ſentirẽt qd non videmus. Et ſiliter corpus aialis poſt mortem moueret ⁊ ſentiret. Si 2° modo tũc oia corpora cõmixta ex elemẽtis mouerent ſic ⁊ ſentirẽt. cuius inſtãtia eſt in lapidibus ⁊ in mineralibꝰ. Si 3° modo. ſ. ꝙ habeãt hoc corpus a natura. ergo cum natura eq̃liter ſit in omni tpe in corpore nãli q̃diu tale corpus eſt ſemp mouerent ⁊ ſentirẽt qd falſuʒ eſt. Relinquitur ergo ꝙ moueant ⁊ ſentiãt a ꝑncipio intrinſeco icorporeo qd non ſit natura quam uocamus aiam. aia igit eſt. ¶ Item per Auic^{am}: nos videmus corpa que non nutriunt nec augmẽtant nec generant. ⁊ videmus alia que nutriunt ⁊ augmẽtant ⁊ generãt ſibi ſilia ſed nõ habent hoc ex ſua corpeitate. Reſtat igit ut ſit in eẽntia eorum ꝑncipium huiuſmodi ꝑter corpeitatem ⁊ ꝑncipiuʒ illud a quo emanãt iſte affectiones dicit aia. ¶ Iteʒ ad idem. qcqd eſt oino ꝑncipium emanãdi a ſe affectiões que nõ ſunt huiuſmodi ⁊ ſunt uolũtarie imponimus ei hoc nomẽ aia. ¶ Item in geneſi dicit ꝙ creauit deꝰ animam viuẽtem atqꝫ mutabilem in genere ſuo. ¶ Item omne qd eſt ab aliq̃ forma habet eſſe ⁊ rõnem. ſed bruta ſunt uel hoies. ergo ab aliq̃ forma naturali hñt eſſe ⁊ rõnem. Aut igit illa forma eſt corpis tm̃ que ꝯſeqtur qualitates elemẽtales. aut erit forma alia. Si ꝑmo mõ tunc aut erit forma elemẽti. aut erit forma cõſequẽs mixturaʒ elemẽtoꝝ tm̃. ⁊ ſic aialia eẽnt elemẽta uel lapides qd eſt falſum. ergo erit forma ulterior. ⁊ hãc phi omnes uocãt aiam. ergo eſt aia. ¶ Item ex natura motuum cognoſcit natura motoꝝ. ſed in plãtis ⁊ hoibus inueniunt q̃dam motus qui nõ inueniunt in aliquo alio corpe ſicut attractio nutrimẽti ⁊ nutrimẽtum ſm rõnem debitã magnitudinis eſt huiuſmodi. ergo iſta opa ſpecialem habebũt motorem qd nõ erit in alijs corpibus. ⁊ iſtum uocamus aiam. ergo illud qd uocamus aiam eſt. nõ enim diſputamus de noie ſed an hoc ſit qd hoc noie ſignificare cõſueuimus. ¶ Item vis illa que mouet ad locum quecũqꝫ illa ſit nõ eſt vnius rõnis ſm ꝙ mouet ad vnum locum tm̃ corpus gñabile ⁊ corruptibile ſed ſm ꝙ mouet indifferẽter ad locum oẽm. ſed mouẽs ad locum vnum eſt natura. ergo mouẽs ad oẽm locum nõ erit natura. ⁊ eſt motor intrinſecus dãs eẽ ⁊ motum corpi a quo eſt ⁊ hoc ſignificat noie aie. ergo illud qd ſignificat noie anime: eſt. ¶ Solutio cõcedẽduʒ eſt ꝙ aia eſt. Et ad ꝑmũ dicẽdum ꝙ impij errãtes putabãt aiam eſſe uẽtum reſpirationis ⁊ calorem nãlem. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ inſpirauit. i. per ſpũm fecit. ⁊ ſpũs dicit ibi ſuba icorporea que eſt aia rõnalis. ſpiraculum aũt vite ponit ibi pro ꝑncipio vite ⁊ ſpirãdi ⁊ illud eſt aia. ¶ Ad aliud dicẽduʒ ꝙ quedam forma eſt ſuba ut ꝑncipium ſbe tm̃ ⁊ hec nõ diſtinguit a natura rei cuius eſt forma. quedam aũt ſba eſt ut ꝑncipium ⁊ ut res perſe poſſibilis exiſtere uel ad minus ut diſtincta a natura eo ꝙ aliter mouet q̃ʒ natura ⁊ hoc põt eẽ ſubm ⁊ forma diuerſis reſpectibꝰ ⁊ talis ſba eſt aia. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ falſum ſupponit in hypotheſi. Aia enim eſt in uegetabilibus ⁊ ſenſibilibus. Et qd dicit Gregoꝰ ꝙ plãte nõ viuũt per aiam ſed per viriditatem. intelligit de aia ſm ꝙ diffinitio aie dat ꝑfectiſſimis differẽtijs ſuis. ſ. cognoſcitiuo ⁊ motiuo ſm locuʒ ſm ꝙ etiam dicit phus in ꝑmo de uegetabilibus. ꝙ plãte nõ hñt aiam ſed ꝑtem partis aie. Qd aũt dicit in deuteronomio de brutis ꝙ ſanguis eſt eis pro aia. intelligit ꝙ ꝑmi actus aie quo ad ſua obiecta fundant in ſanguine ſm ꝙ ſanguis eſt uel alius humor illi rñdẽs ultimuʒ nutrimẽtum ut dicit phus in libro de aialibus. Actꝰ eniʒ ꝑmi aie ſunt nutrire augmẽtare ⁊ gñare. ⁊ ꝑmi obiectũ eſt nutrimẽtum ſm ſui ſubam. ſecũdi aũt ſm qd eſt quantum. tertij xo ſm qd eſt per mẽbra deductum ⁊ ad locuʒ gñationis tractum habẽs virtutem formatiuam alterius indiuidui ⁊ eiuſdem in ſpecie. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ quicqd ſit de alijs aialibus. aia rõnalis ſm ſuum eẽ non eſt in ſemine aialis nec etiam ſm ſuam cauſam efficientem. ſed eſt per creationem igrediẽs ab extrinſeco ⁊ nõ eſt in ſemine niſi hoc mõ dicat eſſe in eo. qꝛ hoc qd generat ex ſemine eſt materia eius. Et etiam ſi diceret eẽ in ſemine eius adhuc non diceret ꝙ eſſet ſemẽ ſicut nec aliqua forma eſt ſua materia in qua eſt potẽtia uel actu. ¶ Ad aliud dicẽdum ſicut dicit phs in 2° de aia loquẽs ꝯtra Empedoclem ꝙ lʒ calor opet in augmento ⁊ nutrimẽto nõ tñ eſt cauſa ſed cõcauſa. aia enim eſt ꝑma cauſa que mouet nõ mota. Eodeʒ mõ dicimus ꝙ ſanguis nõ facit ſenſum ſed ꝓpter calorem nãlem qui eſt in ipo eſt cauſa ſentiẽdi ⁊ nõ eſt cauſa que eſt ꝑncipium ꝑmũ ſenſus. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ aer ⁊ uapor ponuntur eſſe aiam a quibuſdam phis errãtibus ꝓpter ſpũm aialeʒ ⁊ vitalem ⁊ nãlem qui inſtrm aie eſt ut dicit in li° de differẽtia ſpũs ⁊ aie. ⁊ hic ſpũs naſcit a uapore effumãte de corde ⁊ ponit a medicis eẽ nature aeree ⁊ eſt inſtrumẽtum anime per qd influit ſenſum ⁊ motum corpori ⁊c̃.

¶ Quid ſit aia ſm ſubam ⁊ naturam. ⁊ ꝑmo de diffinitionibus ſm ꝙ ipſa eſt ſuba quedam perſe exiſtens.

t Ertio queritur Quid ſit aia ſm ſbam ⁊ nãm.

¶ Et querat de diffinitione eius circa quam querunt tria. quoꝝ ꝑmum eſt de diffinitionibus aie ſm ꝙ eſt ſuba quedam ꝑſe exiſtẽs. 2^m de diffinitiõe ipſius ſm ꝙ eſt ꝑfectio corpis aiati. 3^m de diffinitione ipſius ſm ſuam nãm. i. ſm ꝙ eſt ut natura quedam corpis cõſiderata. ¶ Ad ꝑmum ꝓcedit ſic ⁊ ponantur ꝑmo diffinitiones ſanctoꝝ ⁊ poſtea phoruʒ. Dicit ergo Augꝰ in li° de ſpũ ⁊ aia. ꝙ aia eſt ſuba rõnis ꝑticeps regẽdo corpi accõmodata. Et Remigius. aia eſt ſuba incorpea regẽs corpus. Et Damaſcenꝰ in 2° li°. Aia eſt ſba viuẽs ſimplex ⁊ incorpea corpalibus oculis ſm ſuam ꝓpriam nãm inuiſibilis imortalis intellectualis infigurabilis organico utẽs corpe ⁊ huic vite augmẽtationis ⁊ ſẽſus tributiua: nõ aliud hñs ꝑter ſeipſam intellectuʒ. ſed ut ꝑtem ſui puriſſimã. Et Bernꝰ ſic eam diffinit in epiſtola ad cartuſiẽſes. Aia eſt res incorpea rõnis capax viuificãdo corpi accõmodata. Tres ꝑme diffinitiones ponũt aiam eẽ in genere ſube. ¶ Cõtra qd ſic obijcit per quãdam ꝯſiderationeʒ que ponit in 4° topiꝝ que eſt talis. Cõſiderãdum aũt ⁊ rõnes generum ſi aptant ad aſſignatam ſpẽm ⁊ ad ꝑticipãtia ſpẽm neceſſe enim eſt generum rõnes ꝑdicari de ſpecie ⁊ de his que participãt ſpẽm. Si ergo in aliquo diſſonet palam qd nõ eſt genus qd aſſignatum eſt. Ex hoc patet ꝙ ſi ſubſtãtia eſt genus aie ſm vnam rõnem ꝑdicabit de aia ⁊ de qualibet ſpecie aie. ſed ſubſtãtia in eo ꝙ eſt res perſe exiſtẽs ꝑdicat de rõnali aia. ⁊ in hac rõne nõ ꝑdicabit de uegetabili ⁊ ſenſibili ſm ꝙ eſt in plãtis ⁊ brutis. ergo ſubſtãtia nõ bene ponit genus aie. ¶ Item ſubſtãtia ſm ꝙ eſt nomẽ generis ꝑdicabit vniuoce de omnibus que ſunt in genere illo ut patet per ꝑhabitã ꝯſideratiõe. Sed ea que ſunt in gñe ſunt ſpẽs cõpoſite uel ſpãliſſime ſed poſt eas

non ſunt niſi indiuidua uel ſubalterne ſi continẽt ſub ſe
ſpecies alias. Poſt aũt uegetabilem ⁊ ſenſibileꝫ ⁊ ratio-
nalem non eſt accipe aiam niſi hãc uel illam. ⁊ ponatur
hic ꝙ ad minus hoc eſt uerum de aia rõnali. ergo aia ra
tionalis erit ſpecies ſpecialiſſima in genere ſubẽ. ¶ In
de ulterius ꝓcedaꝛ ſic. oẽs ſpecies ſpecialiſſime in gene
re ſubẽ ſunt diſperate. ſed diſpatarum ſpecieruꝫ vna nõ
cõſtituit aliam. ergo aia rõnalis cum uegetabili ⁊ ſenſi-
bili non cõſtituet aliam ſpẽm in genere ſubſtãtie qđ pla
ne falſum eſt q: cõſtituit hoiem. ¶ Item plus diſtant a
ſe ſpecies exeũtes a diuerſis generibus ſubalternis q̃z
exeũtes ab eodem ꝓximo genere. ſed ſi aia eſt in gñe ſb
ſtãtie exit ab hoc genere qđ eſt ſuba incoꝛpea. homo au
tem exit ab illo qđ eſt ſubſtãtia coꝛpea. ergo plus diſtat
ab hoĩe q̃z illud qđ exit ab eodeꝫ genere ꝓximo cũ hoie
ergo plus diſtat aia rationalis ab hoie q̃z aſinꝰ ab hoie.
ſed aſinus nõ cõſtituit hoiem nec aliud qđ exit ab eodẽ
genere cum hoie. ergo multo minus aia rõnalis conſti
tuit hoiem. qđ falſum eſt. ergo male poniꝛ ſuba genus
aie. ¶ Si forte dicaꝛ ꝙ nõ plus diſtant exeũtia a diuer
ſis generibus q̃z exeũtia ab eodem genere ꝓximo. hoc
patet eẽ falſum per hoc ꝙ maioꝛ eſt differẽtia in genere
q̃z in ſpecie ⁊ maioꝛ in ſpecie q̃z in numero. Si ꝓpter hʒ
dicaꝛ ꝙ aia nõ diciꝛ hoc modo ſuba ꝙ ſit in genere ſub-
ſtãtie ſicut ſpecies. ſed diciꝛ ſubſtãtia tanq̃z ꝓncipium cõ
ſtituẽs ſubam eſt ſubſtãtia. ¶ Cõtra ꝓncipium quãtita
tis cõtinue non eſt quãtitas cõtinua. nec ꝓncipium quã
titatis diſcrete eſt quãtitas diſcreta. ergo a ſimili nec eti
am ꝓncipiuꝫ ſubſtãtie eſt ſubſtãtia ⁊ ita male dicereꝛ ꝙ
aia eſt ſuba ſicut male dicereꝛ ꝙ pũctus eſt quãtitas ꝯti
nua ⁊ vnitas numerꝰ. ¶ Si forte dicereꝛ ꝙ iſte rõnes
logice ſunt uane in naturis rerũ q: dicit phs in phiſicis
⁊ in ꝓncipio de aia ꝙ ex non ſubſtãtijs non fit ſuba ⁊ ex
non quãtis nõ fit quãtum ⁊ ideo nutrimẽtuꝫ non oĩno
facit quãtum ſed inquãtum eſt ſubſtãtia quanta. aia ꝟo
eſt ſuba ſicut forma ſubſtãtialis. ¶ Contra nulla forma
non ꝑmo adueniẽs mãe eſt forma ſubalis. aia eſt forma
non ꝑmo adueniẽs mãe. ergo ipſa non eſt forma ſuba-
lis. Ueritas ꝑme patet per hoc ꝙ materia deſiderat for-
mam a qua poſſit ꝑfici hoc aũt nõ eſt niſi ſubalis. Unde
nõ eſt ſuſceptibilis accidẽtalis forme niſi ẜm ꝙ iam ſub
ſtat forme ſubſtãtiali. 2ª ꝓbaꝛ eo ꝙ aia non aduenit niſi
coꝛpori oꝛganico. ⁊ oꝛganizatio coꝛpis ponit ſpeciẽ car-
nis oſſis ⁊ manus ⁊ capitis ⁊ huiuſmodi que ſũt forme
precedẽtes aiam in coꝛpore. ¶ Item ꝓbaꝛ ꝙ aia rõna-
lis non eſt ſuba hoc modo oĩs enim forma inter cuius
ſubm ⁊ ipſam eſt aliq̃ forma eſt forma accidẽtalis aia ra-
tionalis eſt huiuſmodi. ergo ipſa eſt accidentalis forma.
Ueritas ꝑme patet per rõnem ꝑhabitam. 2ª ꝟo pari ar-
gumẽto ꝓbaꝛ per hoc ꝙ actus uegetatiue ⁊ ſenſitiue ꝑ-
us inueniuꝛ in embꝛionibus q̃z ꝑfecte oꝛganizentur. ⁊
ubi eſt actus ibi eſt virtus agẽs. ⁊ ubi eſt virtus ibi eſt ſb
ſtãtia ut videꝛ. cũ igiꝛ uegetabilis ⁊ ſenſibilis aia ante ad
ueniãt coꝛpi q̃z rõnalis. rõnalis videꝛ ut accidens eſſe.
¶ Item ſi ſpecierum que per eãdem diuiſionem exeũt
a genere vno vna fuerit accidẽs oẽs erunt in genere ac
cidẽtis. ſed uegetabilis ⁊ ſenſibilis ⁊ rõnalis per eandẽ
diuiſionem exeũt ab hoc genere qđ eſt aia. ergo ſi vna
aia eſt accidẽs ⁊ relique erũt. ſed uegetabilis eſt accidẽs
qđ ꝓbo. ğ qcqd erit accñs ⁊ rõnalis. ¶ Siliꝛ ꝓbo. qcqd
eſt in cõpoſito ꝑter materiã ⁊ formam eſt de accidẽtibꝰ.
ſed in hoie materia eſt coꝛpus ⁊ forma eſt aia rõnalis. er
go uegetabilis ⁊ ſenſibilis erũt de accidẽtibus. ¶ Pꝛe
terea qdam arguũt ſic. hoc qđ adeſt ⁊ abeſt ꝑter ſubiecti
coꝛruptionem eſt accidẽs. aia uegetabilis eſt talis ergo
eſt accñs. minorem ꝓbãt: q: coꝛpus arboris inueniꝛ in
ligno arido. ¶ Sed in ꝯtrarium arguũt phi Cõſtabuli
nus in liº de differẽtia ſpũs ⁊ aie. Quicqd recipit oppo-
ſita cum vnum ſit numero immutabile in ſua eẽntia ſub
ſtãtia eſt. ſed aia rõnalis recipit virtutes ⁊ vitia cũ ſit vna
numero ergo recipit oppoſita igiꝛ eſt ſuba. ¶ Item qc
qd mouet ſubam ẜm loca diuerſa eſt ſuba. aia eſt talis.
ergo ⁊c̃. ¶ Pꝛima harum rõnuꝫ ꝓbat ꝙ aia rõnalis eſt
ſuba. 2ª ꝙ eſt ⁊ ſenſibilis. ¶ Item Collectanus. qcquid
eſt aut eſt accñs aut ſuba. nihil aũt qđ adueniẽs conſtitu
it ſpeciem ſubẽ ⁊ recedẽs deſtruit eãdem eſt accñs. que
libet ſpecies aie adueniẽs ꝯſtituit ſpeciem plãte aialis ⁊
hois ⁊ recedẽs deſtruit eãdem. ergo quelibet ſpecies aie
eſt ſuba. ¶ Item Auicª: ꝓpꝛium ſubm aie impoſſibile
eſt eſſe id qđ eſt niſi per aiam ⁊ ipſa eſt cauſa vnde eſt. ſi
ergo aia dat actum ⁊ rõnem ſpecificam coꝛpi in genere
qđ eſt ſuba. ergo eſt ſuba. ¶ Item oẽs phi dicũt ꝙ ſit ſb
ſtãtia ut forma aiati coꝛporis. ¶ Item accidẽs eſt quod
cum ſit in aliquo nõ eſt in eo uelut pars. ⁊ impoſſibile ẽ
eſſe ſine eo in quo eſt. ſed aia eſt in aiato ſicut quedam
pars ipſius eẽ. ergo non eſt accñs. ¶ Item differentia
cõſtitutiua ſubẽ non ſumiꝛ ab actu uel potẽtia accidẽtis
ſed uegetabile ſenſibile ⁊ rõnale ſunt differẽtie ꝯſtituti-
ue ſubarum ergo nõ ſumunꝛ ab actu uel potẽtia accidẽ
tali. ſumunꝛ aũt a potẽtijs ⁊ actibus aie. ergo aia non eſt
accñs. ¶ Solutio qđ ꝯcedimus dicẽtes ꝙ aia eſt in du
plici cõſideratione. ſ. rõnis ⁊ rei. rõnis ẜm ꝙ accipiꝛ ut
vniuerſale uel particulare. ⁊ ſic eſt in cõſideratione logi
ci. Rei aũt duobus modis. ſ. ẜm ꝙ hẽt eẽ in natura ⁊ ſic
eſt in cõſideratione nãlis phi ⁊ ẜm ꝙ eſt ſuba non com
parata ad coꝛpus gñabile ⁊ coꝛruptibile ⁊ ſic ꝯſiderat de
ipſa pꝛimus phus. loquẽdo aũt naturaliter ⁊ ẜm eſſe nõ
queruꝛ ꝓncipia que ſunt genus ⁊ differẽtia. hec enim
ſunt ꝓncipia cognitionis ⁊ non eſſe. nec ipſa hoc modo
eſt ſpecies in natura ſed pars ſpeciei. Et idcirco ratiões
que fiũt circa ipſam querẽtes ſubſtantiam ut genus de
ipſa ꝙ per differẽtias cõtrahiꝛ logice ſunt ⁊ trãſcenden
tes. Si aũt accipiꝛ in rõne vniuerſalis ⁊ ꝑticularis tũ ad
huc duobus modis põt cõſiderari. ſ. ut ſpecies ⁊ ſic im-
pꝛopꝛie ſumeꝛ ⁊ uane. q: ſpecies non eſt lʒ qdam aliter
dicãt. uel ut differẽtia ⁊ ſic magis ꝓpꝛie ſumeꝛ ſicut dif-
ferẽtiam vnam dicimus uegetabile aliam ſenſibile aliã
rõnale. Et aia hoc mõ ſumpta logice. ſed non differt ꝓ-
pꝛie loquẽdo ab hac differẽtia aiatum eſſe niſi tm̃ in no-
mine. aliter enim opoꝛteret dicere ꝙ aia eẽt ſpecies ꝯſti
tuta qđ non eſt uerum ſed eſt potius differẽtia ꝯſtituẽs
ſi logice ſumaꝛ. ergo hoc mõ loquẽdo ẜm diuerſuꝫ mo-
dum ꝑdicaꝛ de aia ⁊ aiali rõnali ⁊ hoie ſicut diuerſimo-
de ꝑdicaꝛ de ſpecie ⁊ differẽtia. de ſpecie eniꝫ ꝑdicaꝛ ut
de cõpoſito in quo eſt genus actu. de dr̃ia aũt non ſic q:
differẽtia ſimplex eſt ſed reduciꝛ ꝑdicatio illa per ſilitu-
dinem ad ꝑdicationem ſubi de paſſione lʒ non oĩno fit
idem modus ꝑdicãdi. q: paſſio eſt de gñe accñtiuꝫ ⁊ nõ
dr̃ia. ¶ Siqs aũt uellet oĩno illum moduꝫ ꝑdicãdi exꝑ
mere diceret ꝙ genus ꝑdicaꝛ de dr̃ia ſicut potẽtia inde
terminata formalis de actu qui agẽte itellectu eductꝰ eſt
de illa. Et per hoc patet ſolutio ad ꝑmũ ꝙ aia nõ eſt ſpe
cies in gñe ſubẽ ſed dr̃ia. ¶ Si aũt qs dixerit ꝙ eſt ſpe
cies ⁊ diuidiꝛ diuiſione gñis ſubalterni in uegetabilem
ſenſibilem ⁊ rõnalẽ. ille nõ loquitur niſi ad ſilitudinem
eoꝝ que ſunt ſpẽs ꝑſe exiẽtes. ⁊ patet ꝙ aia non eſt ſpẽs
ẜm hũc modũ ⁊ ideo talis itellectus de aia erroꝛ eſt ⁊ ſi
logice loq̃mur de ea. ¶ Ad aliud dicẽdũ ut hituꝫ eſt ꝙ
ipſa aia nõ eſt ſpẽs ſed dr̃ia ⁊ ideo ꝯſtituit ſpẽm. ¶ Ad
aliud dicẽdum ꝙ cum diuidiꝛ ſuba in ſubam coꝛpeam
⁊ incoꝛpeã oĩno nõ accipiꝛ aia ut ꝯſtituta per dr̃iam que
eſt incoꝛpea q: ſic accipeꝛ ut ſpẽs ſed potius cum diuidiꝛ
coꝛpus per aiatum ⁊ inaiatum aia accipiꝛ ut dr̃ia coꝛpis
diuiſi ⁊ nõ differt a dr̃ia illa niſi ſub hoc noie aia ſignifi-
ceꝛ ut forma nãlis que eſt forma ꝑtis. ſ. mãe que nõ ꝑdi
caꝛ in parte uel toto. ſub aiato aũt ſignificaꝛ ut forma de
toto ꝑdicabili nihilominus tamen hec forma que eſt dif
ferẽtia abſtrahitur a toto ẜm potẽtiam inuẽtam in parte

ſ.in aīa. Per hoc etiam patet ſolutio ad tria q: aīa loquēdo logice eſt differētia remoti generis que collecta cum alijs differētijs minus cōibus cōſtituit ſpecies ultimas.

¶ Ad aliud dicēdum ꝙ aliud eſt ꝑncipium quãtitatis ſm̄ rōneꝫ ꝯtinui uel diſcreti.⁊ aliud eſt ꝑncipiū quãtitatis ſm̄ eē qđ habet in quãto ⁊ in natura.ꝑmo enim mō ꝑncipium quãtitatis eſt indiuiſibile.ꝯtinuum enim nō ꝯtinuat ad ꝯtinuum.q: ſic iret in infinitum ſed ꝯtinuuꝫ ꝯtinuat ad tertium ꝯtinui.Et ꝑmus ꝯtinui terminus eſt pūctus.Silr̄ diſcretū in rōne diſcreti nō tollit ex diſſimilibus ſed ex vnitatibꝰ ⁊ vnitas eſt indiuiſibilis quãtitas aūt ſm̄ ſuum eē qđ habet in quãto ꝑncipiuꝫ habet ꝑfectū ⁊ imꝑfectuꝫ inter que eſt motus augmēti uel diminutionis ⁊ acqrit uel ꝑditur ex additione uel ſubtractione ad magnitudineꝫ ꝑexiſtem qđ auget uel minuit Loquēdo aūt ꝓprie de aīa dicimꝰ ipſam eē ſbam formã que cōſtituit id cuius eſt forma ſm̄ eſſe ⁊ rōnē ſpecificã.

¶ Ad aliud aūt qđ ꝯtra hoc eſt dicēdum ꝙ in corpe organico nulla forma ſpecifica eſt ante aīam.Caro enīꝫ nō eſt caro niſi per hoc ꝙ eſt medium in ſenſu tactus.Silr̄ ter neruus nō eſt neruus niſi per hoc ꝙ eſt organuꝫ aīe influētis per ipſum corpi ſenſum ⁊ motuꝫ.Similiter uena non eſt uena niſi inquãtum eſt organuꝫ nutritiue deportãtis in ipſa ſanguinem ad nutrimētum mēbroꝝ corporis ⁊ ſic eſt de alijs mēbris ſimilibus ⁊ diſſimilibꝰ. Et hec regula ſupra melius expedita eſt in qōne de natura.

¶ Ad aliud dicēdum ꝙ uegetabile.⁊ ſenſibile in hoīe nec ſunt in eo ut forme ſubales nec ut forme accidentales ſed ut potētie ⁊ virtutes forme ſubalis que eſt aīa rationalis ⁊ ideo nō ſunt medie inter corpus ⁊ illã.Similiter dicimus de uegetabili que eſt in brutis . huius aūt dicti cauſa infra explanabit ubi queret utrum aīa uegetabilis ſenſibilis ⁊ rōnalis in hoīe ſint vna in ſubſtãtia. Et per hoc patet ſolutio ad ſequēs.¶ Ad ultimum dicēdum ꝙ lignum aridum nō eſt arbor ſicut nec aſinus mortuus eſt aſinus uel aīal niſi equiuoce.

¶ De diffinitione anime per incorporeum que ponit a Remigio Damaſceno ⁊ Bernardo.

d **Einde queritur** De hoc qđ diffinit per incorporeum a tribus.ſ.Remigio Damaſceno ⁊ Bernardo.videt enim ꝙ nō ſit incorporea.Dicit enim Augꝰ ꝙ etiam angeli in cōparatione ꝑmi ſpūs corpora ſunt.Et idem dicit Damaꝰ.ergo multo magis aīa corporea erit.¶ Item quicqd eſt ſubiectum corpearum formarum eſt corpus.aīa ſm̄ ſenſum ⁊ fantaſiam eſt huiuſmodi ergo eſt corpus.Prima patet per ſe. 2ª ꝓbat per hoc ꝙ forme ſenſibiles ⁊ imaginabiles ſunt cum magnitudine ⁊ figura.¶ Item cuꝫ dicit aīa incorporea aut intelligit ꝙ ipſa nō ſit corpus.aut intelligit ꝙ hec differētia qua diuidit ſubſtãtia per incorporeum ⁊ corporeum ſit ꝯſtitutiua ipſius aīe.Si ꝑmo mō hoc modo erūt differētie:q: nulla forma eſt corpus.Si 2º modo tūc aīa erit ſpecies ꝯſtituta in genere ſube qđ ſupra probatum eſt.¶ Preterea etiam tūc oppoſite differētie in ſpecie ꝯuenirēt in ꝯſtitutione ſpeciei.ſ.corporeum ⁊ incorporeum qđ falſum eſt.ergo male diffinit per incorporeū.¶ Sed ꝯtra ſunt rōnes Cōſtabulini in liº de differētia ſpūs ⁊ aīe.ſic oēs corporee qualitates ſunt ꝑceptibiles ſenſuum ⁊ eius q̃litates ſenſu corporeo ꝑcipiūtur eſt pro certo corporeuꝫ.q̃litates autem aīe ſunt virtutes ⁊ vitia que ſunt inſenſibilia.g̃ aīa eſt incorpea.¶ Item omne corpus alicui ſubiacet ſenſuum.aīa autem nulli oīno.anima ergo nō eſt corpus.¶ Iteꝫ omne corpus aut eſt aīatum aut inaīatū.ſi ergo aīa erit corpus.erit animatum uel inaīatum.Si inaīatum tunc nō aīat corpus organicum aīalis uel plãte qđ dicere ridiculoſum eſt ⁊ inconueniēs eſt.Si aīatum tunc reſtabit nobis ſermo de anima aīe.ſ.utrum ſit corpus uel non ⁊ hoc in infinituꝫ non eſt igit aīa corpus.¶ Item ſi aīa eſt quoddam corpus ſubtile ut qdam dixerūt aut erit aer aut ſpiritus ſubtilis per totum corpus diffuſum.aut erit ignis . Et ſi ita fuerit neceſſe eſt ut iſte ſpūs uel ignis uel aer aut habeat ꝓpriam ſpeciē uel virtutem differētem a ſpecie ⁊ virtute illorum corpoꝝ aut non.Si habet tūc illa ſpecies potius erit anima q̃ꝫ ignis uel aer uel ſpūs ⁊ hoc cōtra poſitionē ꝑmam.Si autem nō habet tūc oīs ignis erit anima ⁊ omnis aer ⁊ oīs ſpiritus qđ aperte videmus eē falſum.¶ Itē ſi aīa eſt corpus aut erit corpus ſimplex aut cōpoſitum.ꝙ ſi fuerit ſimplex tunc erit ignis uel aer uel aqua uel terra.⁊ ſi fuerit anima vnum ex hijs elementis abſolute.i.abſqꝫ alia ꝓpria ſpecie qua ſeparet ab eo qđ conuenit ei in ſuo genere omne qđ fuerit in genere illo erit aīa.Sicqꝫ ꝓbatur ꝙ ſi aīa fuerit ignis ꝙ oīs ignis erit anima ⁊ ſimiliter de alijs elemētis.⁊ ſi ita fuerit omne corpus qđ continet tale elementum qđ eſt anima eſt aīatum. Uerbi gr̃a ſi fuerit aer tūc pulſus.i.uena pulſatilis ⁊ pulmo ⁊ uter inflatus erunt aīata. Et ſi anima fuerit aqua erit uas plenum aqua aīatum.huiuſmodi autē uerba turpia ſunt ⁊ inania.Qđ ſi fuerint aīe corpus cōpoſitum uel erūt lapis uel cor uel manus uel aliquid huiuſmodi.¶ Iſte ſunt rōnes Cōſtabulini.Et quaſdam etiam iſtaruꝫ ponit Collectanus ⁊ addit vnam que ſumpta eſt ab Auicª que eſt de aīa rationali ſimpliciter.hãc ſ.ſpecies intelligibiles que ſunt in intellectu aut ſunt in eo ut in corpore uel in habēte eſſe per corpus ſicut potētia que opatur in organo habet eſſe per corpus.aut ſunt in eo ſicut in corpore.Si ꝑmo modo aut ille forme ſunt diuiſibiles aut indiuiſibiles.Si indiuiſibiles aut ſunt in illo qđ eſt corpus uel potentia hñs eſſe per corpus ut in diuiſibili uel indiuiſibili.ergo illud indiuiſibile habebit eſſe ſeparatum in natura.Omne enim ſubiectū ut dicit phus eſt ens in ſe cōpletum occaſio alteri exiſtēdi in eo. Si autem ſic eſt tūc erit pūctus ſeparatum eſſe habēs extra lineam.qđ eſt incōueniens ⁊ ſm̄ hoc linea habebit alium punctuꝫ terminãtem ipſam uerſus punctuꝫ illum ⁊ de illo pūcto eſt eadem ratio ⁊ iteruꝫ de alio etiam pūcto eadem ⁊ ſm̄ hoc accidet pūcta ordinari ad conſtituēdam lineam qđ eſt incōueniens ut ꝓbatum eſt in 6º phiſicoꝝ a philoſopho.Qđ ſi pūcto pūctum addas nihil maius efficies ergo ſpecies itelligibilis ſi idiuiſibiles ſunt nō erunt in corpore uel potētia habente eſſe per corpus ut in ſubiecto indiuiſibili.Si autem fuerint indiuiſibiles ⁊ oīs forme diuiſibilis eſt ſubm tunc magis incōueniens erit exiſtere eas in illo ſubiecto ut indiuiſibili.Si autem det altera pars ſuꝑioris diuiſionis.ſ.ꝙ ſūt in eo ſicut indiuiſibili tūc cum hoc ſuſtineri non pōt q: forme uel ſpecies ſunt indiuiſibiles.Omnis eniꝫ forma aduenięs ſubiecto diuiſibili ⁊ per accidens diuidit diuiſione ſubiecti.Relinquit ergo ꝙ ſint diuiſibiles ſpecies aut ergo diuidunt in partes ſimiles aut in partes diſſimiles. Si in partes ſimiles.aut ille partes ſunt ſm̄ intellectuꝫ ſuum totum q: de ſpeciebus que ſunt intelligibiles loqtur aut non.Si ꝑmo modo tūc pars uel partes eſt totuꝫ qđ non eſt uerum ſm̄ intellectū q: alius eſt intellectus partium ⁊ alius intellectus totius.Si ſcđo mō tūc ſemper remanet aliqd extra diuiſionem qđ nō eſt ſimile diuidētibus ⁊ hoc eſt ſpecies per quam intelligit totuꝫ ut totum.ergo non diuidit in partes ſimiles qđ eſt contra poſitum.Si autem diuidit in partes diſſimiles tūc cuꝫ ſpecies intellecta partes diſſimiles nō habeat niſi genꝰ ⁊ differētiam non diuidet diuiſione ſui ſubiecti niſi in illas.ſed ſubm in infinitum eſt indiuiſibile.ergo ſpēs intellecta in infinita genera uel in infinitas differētias diuidet qđ falſum eſt q: ꝓbatuꝫ eſt ꝙ cuiuſlibet genera ⁊ differētie ſunt iſinita.¶ Preterea ꝑma gn̄a ⁊ ꝑme drīe ſunt ſimplices diuiſione gn̄is ⁊ drīe ergo nō oīa itelligibilia diuidunt diuiſione ſbiecti qđ eſt ꝯtra poſituꝫ ergo

ſpecies intelligibiles ſunt in anima nõ ut in corpore uel ut in potentia exiſtẽte per corpus. ¶ Solutio concedimus ꝙ anima eſt incorporea. ¶ Ad pͣmum ergo dicẽdum ꝙ angeli ⁊ anima dicunť corpus non a natura corporis ſed a quadam ꝓprietate corporis que eſt diffiniri loco ſicut ſupra in diffinitione angeli dictum eſt. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ forme ſenſibiles ⁊ imaginabiles non imprimunť in aĩa ſed potius in ſpiritu corporeo: ⁊ in organis ſenſuum ⁊ fantaſie. ¶ Ad aliud dicẽduȝ ꝙ incorporeum eſt negatio cõſequens quãdam differẽtiam poſitiuam que eſt de natura anime ⁊ eſt ſpiritualis: q: anima eſt ſpiritualis.

¶ Utrum anima regat corpus ⁊ quomodo.

d **Einde queritur** de pͥma diffinitione aĩe in qua cõueniunt Auguſtinus ⁊ Remigius. que eſt aĩam eſſe regnum corporis. Et videť ꝙ hoc non primo cõueniat anime. Regere eniȝ eſt ſꝫm rectificationem operum. aĩa autem primo facit corpus in actu. ¶ Preterea videť ꝙ non omni aĩe conuenĩat. regere enim attribuiť cognoſcẽti rectum ⁊ dirigenti in illo. Non autem oĩs anima eſt cognitiua recti. uerbi grã uegetabilis. ¶ Preterea non oẽs partes anime regũt ſed ſuperiores tm̃. inferiores autem reguntť. ergo videť ꝙ anima non debeat tm̃ diffiniri ab actu regiminis ſed etiam a paſſione. ¶ Solutio dicendum ꝙ regimen duobus modis diciť. ſ. cognoſcẽtis ⁊ opantis. ⁊ ſꝫm perfectam rõnem ipſius eſt utriuſqȝ ſꝫm diminutionem tamen quãdoqȝ eſt cognoſcẽtis tm̃. quãdoqȝ opantis tm̃. Cognoſcẽtis tm̃ ut in rege malo uel rõne puerſa. Operantis tm̃ ſicut in natura ⁊ in vi regitiua ſimpliciter ſicut ponũt medici in corpe aĩato ⁊ hoc modo regere eſt forme cõducẽtis materiam ad eſſe ⁊ ad opationes naturales. Et per hoc patet ſolutio ad pͣmum q: aĩa ſꝫm ꝙ eſt pͣmus actus cõducit corpus ad eſſe ⁊ ſꝫm ꝙ eſt actus ſecũdus ⁊ motor corporis conducit ipſum ad operationes. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ regimen corporis vniuerſaliter cõuenit nature ⁊ aĩe. ¶ Ad ultimum dicẽdum ꝙ ſi vna potẽtia compareť ad aliam tunc cõuenit aĩe regi ⁊ regere ſꝫm diuerſas ſui partes. Si autem cõparetur ad corpus tũc cõuenit oĩbus potentijs anime regere tm̃. ⁊ ita intelligitur de diffinitionibus que dicunt ipſam regere corpus.

¶ Quare anima non magis diffiniť per ſenſum q̃ȝ per rationem.

d **Einde queritur** de illa differentia in qua cõueniũt tres. q: dicit Auguſtinus rõnis particeps. Iteȝ Damaᵒ rõnalis. Bernardus autem rõnis capax. ⁊ q: infra queſtio erit per ſe de rõne hic non diſputabimus niſi quãtum ſufficit diffinitioni. ¶ Queramus ergo cum aĩa ſit capax ſenſus ⁊ rõnis ⁊ generalius ſenſus q̃ȝ rõnis. quare non potius diffiniť a ſenſu q̃ȝ a rõne. ¶ Preterea aĩa diciť rationalis. ⁊ omne rõnale eſt aĩal. ergo aĩa videť eſſe animal. ¶ Item queriť ſꝫm quem modum aĩa differẽter diciť eſſe rationalis ⁊ homo. ¶ Item cuȝ diciť particeps rõnis. ⁊ participare eſt parteȝ capere ex modo loquẽdi. videť relinqui ꝙ aliqͩ rõnis ſit extra aĩam. Et ad hoc ſequitur duplex incõueniẽs. ſ. ꝙ aliquid inanimatuȝ ſit rõnale. ⁊ ꝙ rõnale non ſit ultima differẽtia cõſtitutiua alicuius aĩati. ¶ Preterea cum diciť rõnis capax ⁊ capacitas debetur ꝯtinẽti. cõtinere aũt eſt forme. videť ex modo loquẽdi relinqui ꝙ ratio ſit materialis ad aĩam que non ꝯuenit ſed eſt differẽtia ultima in diffinitione eius. ¶ Solutio dicẽdum ad pͣmum ꝙ ſenſus non vno modo ꝯuenit aĩatis. quedam enim habẽt ſenſus plures ⁊ quedam ſenſus pauciores. Ratio aũt vniuoce dicta tm̃ vno modo ꝯuenit aĩatis lȝ per alium modũ ꝯueniat nõ aĩatis. ⁊

ideo aĩa potius diffiniť a rõnali q̃ȝ a ſẽſitiuo. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ aĩa diciť rõnalis nõ a drĩa que diuidit aĩal ſicut patet ex ſupdictis ſed a virtute ⁊ potẽtia ſua que dͬ rõ. Et ex hoc patet ſolͦ ad ſequẽs. ¶ Ad aliud dicẽduȝ ꝙ rõ duobᵒ modis diciť ut ſup̃ hitum eſt in q̃one de angelis. ſ. rõ que eſt in vmbra intelligẽtie ſicut dicit Yſaac in liͦ de diffinitionibᵒ. ⁊ rõ que eſt lumẽ intelligẽtie primo mõ eſt in hoĩbus. 2ͦ mõ in angelis. Rõ aũt per pͥus ⁊ poſterius ſic eſt dicta. vñ modus loquẽdi Augᵒ innuit ꝙ in omni mõ dicta rõ eſt aĩa. ¶ Ad ultᵐ aũt dicẽdũ ꝙ ſicut patebit iferius aĩa ꝯſiderata in totalitate potẽtiarũ ſuarũ eſt totũ ꝑtãtiuũ vniẽs in ſe ꝑtes que ſũt potẽtie ſpãles. hoc aũt mõ ipſa eſt ut forma ⁊ ꝑtes eius ut mãles. ⁊ hũc modũ loquẽdi inuit Bernardus in ſua diffinitiõe.

¶ De diffinitione Damaſceni. Utrum aĩa ſit ſubſtãtia viuẽs ⁊ quõ diciť ſimplex ⁊ intellectualis.

d **Einde queritur** de diffinitione in ſpeciali Dañ. que plura alijs ꝯtinet. Et videť pͦ ꝙ aĩa nõ ſit ſubã viuẽs. dicit enim phs in liͦ de aĩa. videť in patiẽte ⁊ diſpoſito actiuoȝ ineẽ actᵒ. Sȝ aĩa eſt actiua vite ⁊ vita eſt actus eius. ergo vita erit in patiẽte ⁊ diſponẽte. hoc aũt eſt corpus aĩatum. ergo vita erit in corpe aĩato. ſed in quocũqȝ eſt vita ut actᵒ illud eſt viuẽs ꝓprie. g̃ corpus eſt viuẽs ꝓprie ⁊ nõ aĩa. ¶ Item illud eſt ꝓprie albeſcẽs in quo recipiť albedo ut in ſubo ⁊ ſic de alijs formis aduenientibus. g̃ illud erit ꝓprie viuẽs in quo eſt vita ut in ſbo. ſed hoc eſt corpus ⁊ nõ aĩa g̃ ⁊c̃. ¶ Item phus dicit in 2ͦ de aĩa. q: vita dͬ ut intellectᵒ ⁊ ſenſus ⁊ motus ⁊ ſtatus ſꝫm locum adhuc ſꝫm augmẽtuȝ ⁊ detrimẽtum ⁊ alimẽtum eſt. g̃ illa ꝓprie viuũt in q̃bus inſunt huiuſmodi ut motus. ſed aĩa dicit ut pͥnᵐ ⁊ cauſa hoȝ ut cauſata aut ut motus inſunt hec corpibus aĩatis. ergo ut pͥus. ¶ Item obijciť de eo qͦd diciť ſimpˣ. nihil enim qͦd hẽt multa ut ꝑtes eſt ſimpˣ. aĩa habet multa ut ꝑtes ſicut ſupponiť in hac ipſa diffinitione q̃ñ diciť ꝙ intellectus eſt pars ſui puriſſima ergo nõ ſimpˣ. ¶ Item queriť q̃re diciť incorpalibus oculis ſꝫm ꝓpriam nãm inuiſibilis. ſicut enim eſt inuiſibilis ſꝫm ꝓpriam nãm ita iaudibile ⁊ ita de ceteris ſenſibus. ¶ Preterea hoc qͦd dicit immortalis nõ omni aĩe ꝯuenit. aĩe enim plãtaruȝ ⁊ brutoȝ moriunť in ipſis corpibus. ¶ Item de hoc qͦd dicit intellectualis. magis enim videť eſſe differẽtia angeli ut ſup̃ in diffinitione angeli eſt diſputatũ. ¶ Item per hoc qͦd dixit eam eſſe inuiſibilem ſatis oſtẽdit eaȝ eſſe infigurabileȝ ⁊ ita inutiliter videť addi. ¶ Preterea cum diciť vite ⁊ augmẽtationis ſenſus ⁊ generatiõis tributiuȝ. queriť q̃re omittat intellectũ ⁊ rõnem. ¶ Preterea queriť cum gñatio opus ſit uegetabilis ſicut ⁊ augmẽtatio q̃re inter augmẽtũ ⁊ gñationem ponit ſenſum cum ſenſus nãliter ſit poſt opa uegetabilis. ¶ Preterea q̃re omittiť nutritiua cum illa etiam ſit pars uegetabilis ¶ Item q̃re dicit organico utẽs corpe. plãte enim non videnť hẽre organa ſꝫm Emp̃. Organum enim eſt mẽbrum diſſimile in ꝑtibus. ꝑtes aũt plãte videnť eẽ ſimiles ſi diuidanť. ¶ Item queriť de hoc ꝙ dicit non hñs aliud p̃ter ſeipſam intellectum ſed etiam ꝑtem ſui puriſſimam. videť enim implicare oppoſita in locutione. q: ſi habet intellectum ut partem tũc habet eum ut aliud preter ſeipſam. ¶ Item quare diciť hoc potius de intellectu q̃ȝ de ſenſu uel uegetatiuo cum quodlibet iſtoruȝ ſit pars aĩe. ¶ Item quare dicit hãc partem puriſſimã cuȝ quelibet pars eius ſit idonea. ¶ Ultimo queriť penes q̃d accipianť diffinitiones ſanctoȝ. ¶ Solutio dicẽduȝ ad pͣmum ſꝫm diſtinctionem Arꝭ in 2ͦ de aĩa. ꝙ quo viuimus diciť dupˣ ſicut quo ſcimᵒ ⁊ quo ſanamur. Quo enim ſcimᵒ eſt ſcĩa ⁊ aĩa: ſed ſcĩa ut cauſa ⁊ pͥnᵐ ⁊ forma. aĩa aũt ut ſbm ⁊ potẽtia. Silr̃ ſanitate ſanamur ut forma ſed thorace uel pede ut potẽtia ſubiecto. ita ⁊ quo viui

mus dicit duplex.ſ.aīa ut cauſa ꝛ pncipium.corpus au/
tem ut potētia ꝛ ſubiectū.❡ Sed notādum ꝙ motor ꝛ
cauſa duplicem ſui ꝓprietatē influit in ſubiectū ꝛ mobi/
le.ſ.illam que ſibi ineſt ꝛ illam que ſibi nō ineſt.que nō
ſibi ineſt eſt motus.motor enim prius in ordine immo/
bilis eſt.que autē ſibi ineſt dicit ut eſſe ꝛ actus.mobile
enim habet ut eſſe ꝛ actum a motore quoꝝ utrūqꝫ cōue
nit motori ꝛ ſic aīa influit vitam ꝛ ſenſum.Uiuere enī
ſm philoſophum viuētibus eſt eſſe ꝛ ſentire ſentienti/
bus eſt eſſe.Et per hoc patet ſolutio ad tria pma.❡ Ad
aliud dicēdum ꝙ anima non dicit ſimplex a priuatione
ois compoſitionis ut patebit.ſed a priuatione quātitatis
cōpoſitionis tm̄ uel eius que non eſt ſine illa.❡ Ad ali
ud dicēdum ꝙ quedam percipiunt ſolo viſu ꝛ non alio
ſenſu ut aſtra.ſed nihil pcipit aliquo iſtorum ſenſuum
qn etiam viſu ſit perceptibile.ꝛ ideo viſus pncipalior eſt
quo ad obiecta q̄ʒ aliqs aliorum ſenſuum ut dicit philo
ſophus in pncipio methace.maxime enim aliorum ſen
ſuum diligit qui eſt per oculos non ſolum ut agamus:
ſed ut nihil debētes agere ipſum videre deſideramus
pre oibus ut dicūt alij.Cauſa autem eſt qm̄ maxime fa/
cit nos cognoſcere hic ſenſum ꝛ multas differētias oſtē
dit.Per hoc igit ꝙ aīa eſt inuiſibilis ſupponit etiam ꝙ
ſit inſenſibilis per alios ſenſus.nihilominus tamē que/
dam pcipiunt ſpecie ꝓpria ſenſibili ut qualitates ſenſi/
biles.Quedā aūt ſpecie que eſt in ipſis ut ſubiecto.ut
ſube que ſunt ſubiecta ſenſibilium qualitatum. Quedā
ꝟo nec ſic nec illo modo ſed per ſpeciem ſui motus ca/
dunt in ſenſuum cognitionem ꝛ per illa pcipiunt ſube
eoꝝ a rōne ꝛ hoc modo pcipit natura aie ꝛ natura moto
rum orbium.ꝛ hoc innuit quādo dicit ſm ꝓpriam natu
ram inuiſibilis.❡ Ad aliud dicēdum ꝙ Damaꝰ diffi/
nit hic pncipaliter aīam humanā ꝛ illa eſt immortalis.
❡ Ad aliud dicēdum ꝙ aliter intellectuale cadit in ra/
tione aie ꝛ aliter in rōne angeli ut dicit Auica:ꝙ huma
nus aūt intellectus eſt in duplici potētia poſſibilis an/
gelicus aūt in actu eſt pfectus.vna aūt potētia eſt que eſt
diſpoſita ꝛ remota ab actu.ut potētia puer ad edificādū
ſcribēdum ꝛ militādum qm̄ nec edificatoriam nec ſcri/
ptoriam nec militariam ſcit nec inſtra earum cognoſcit.
Alia potētia eſt ꝓpinquior ꝛ aliquo modo diſpoſita ut q̄/
lis eſt in iuuene qm̄ artem qdem pdictarum nō ſcit ſed
tamē inſtra earum cognoſcit.ſed potētie iſte ſunt in actu
quando nouit artes ꝛ pōt agere ſm eas quādo vult niſi
impediat extrinſecus.Similiter eſt de intellectu poſſi/
bili in nobis ad ſciētiam.pmo enī eſt in potētia ſola nec
habēs ſciētiam nec cognoſcēs terminos pncipioꝝ.ſcdo
eſt in potētia habēs in ſe cognitionem pncipioꝝ per no
ticiam terminoꝝ.3° efficit in actu per ſciētias ipſas.In/
tellectus aūt angelicus tm̄ eſt in actu.ꝛ ita patet quomo
do aliter ꝛ aliter intellectuale cadit in diffinitione aie ꝛ
angeli.❡ Ad aliud dicēdum ꝙ aīa ſm ſe eſt actus toti/
us ꝛ ſm ſuas partes eſt actus partium corpis.ꝛ qꝛ par/
tes corporis diuerſimode figurant.ꝛ diuerſitas figura/
rum in organis eſt ꝓpter diuerſitatem potētiarum aie.
poſſet aliqs credere ex hoc ꝙ partes aie diuerſas habe/
ant figuras ſicut dicit Iuliana hereſis.ꝛ huic occurrit qn̄
dicit infigurabilis.vnde infigurabilis refert ad partes
ꝛ inuiſibilis ad naturā.ꝛ ita neutrū ſupfluit.❡ Ad ali
ud dicēdum ꝙ hāc partem que eſt ratio uel intellectꝰ nō
tribuit aīam corpori ut actus ſpecialis organi ut iſra in
queſtione de intellectu erit manifeſtū.alias aūt potenti
as bñ tribuit ei ut actus ſpecialiū organoꝝ ꝛ idcirco rō/
nem ꝛ intellectū dicit ipſam habere partem qꝛ minꝰ de
illis videbat.❡ Ad aliud dicēdum ꝙ generatio ineſt
plāte ut finis a quo diffinit ꝛ denoiat uegetabilis.aliter
enim cōuenit ſenſibili.huic enim cōuenit ut potentia.ꝛ
qꝛ ſic diuerſimode utriqꝫ cō uenit ppera ponit poſt utrū
qꝫ.❡ Ad aliud dicēdu m ꝙ nutritiua ſupponit in viua.
qꝛ nutrire eſt pmus actus ſm quē dicit viuere in corpo
re aiato ut habet in x° de aialibus.❡ Ad aliud dicen/
dum ꝙ plāte habēt organa. Organum enim ꝓprie de/
terminat ab actu ut dicit philoſophus in 2° de aia.ſicut
caput eſt aialium ſic radices ſunt plātarum.Congruūt enī
inſtra dicere diuerſa ꝛ eadem opa.Nec eſt hoc uerū ꝙ
ſemp organa in ptes diſſimiles diuidant qꝛ neruus eſt
organū virtutis motiue ꝛ ſenſitiue.nec tm̄ in partes diſſi
miles diuidit.❡ Ad aliud dicēdum ꝙ ſm phm partes
nec ſunt eedem cum ſuo toto nec diuerſe.non enī ſunt
in actu niſi per actū totius tamē differūt ab ipſo per na/
turam ꝛ ſitū.ꝛ hoc innuit Damaꝰ cum dicit non aliud p
ter ipſam habēs intellectū ꝛ tm̄ intellectus dicit partē nec
tm̄ ideo dicimus hic ꝙ intellectus ſit ex materia.Sed ſi
cut partes materiales diſtāt per ſitū ꝛ ordinem in toto.
ita partes ſpūales per ordinē ſolum.❡ Ad aliud dicē/
dum ꝙ aīa ſm aliquas partes eſt actus partiū corporis
ſicut ipſa eſt actus totius ſm intellectum aut non.ꝛ ideo
poſſet aliqs dicere ꝙ intellectus non eēt pars eius ſicut
dixerūt qdam errātes in ſciētia de aia.ꝛ hijs obuiat per
talem modū loquēdi.❡ Ad aliud dicēdum ꝙ intelle/
ctus in actu ſuo potētior eſt ceteris potētijs aie ꝛ ꝙ non
miſcet materie organorū cetere ꝟo immiſcent.❡ Ad
ultimū dicendū ꝙ diffinitio Auguſtini nō eſt data niſi
de aia humana.ꝛ tāgit ea que cōueniunt aie in ſe ꝛ que
cōueniūt ei inquātum eſt aia.In ſe cōuenit ei ꝙ ſit ſub/
ſtātia rōnis particeps.Inquātum eſt aia ꝯuenit ei rege/
re corpus.❡ Eadem reſpicit diffinitio Remigij niſi ꝙ
eſt de omni aia gnāliter.diffinitio ꝟo Bernardi eſt de
anima humana tm̄ per eadē ꝛ addit pmū actū quem ha
bet aia in corpus qui eſt viuificare.❡ Diffinitio autem
Damaſceni eſt de aia humana tm̄ ꝛ reſpicit ea que ꝯue/
niūt aie in ſe.ꝛ inquātū eſt aia.ꝛ tāgit tam actū pmū q̄ʒ
cōſequētes quos habet aia in corpus.

❡ Quomodo anima mouet corpus an.ſ.moueat cor/
pus immobilis manens.

C Onſequenter tractā de
ſunt diffinitiones philoſophoꝝ.dicit enī Pla
to ꝙ aia eſt ſubſtātia incorporea mouēs corpus.Sene/
ca autem dicit ꝙ aia eſt ſpūs intellectualis ad habitudi/
nem in ſe ꝛ in corpore ordinatus.In li° 2° de motu cor/
dis ſic diffinit.Anima eſt ſubſtantia incorporea illumi
nationum que ſunt a p°.❡ Quia ꝟo Ariſt. ꝛ ſequentes
ipſum aliter diffiniūt aiam ꝓpter hoc prius diſputet de
ipſis ꝛ poſtea ponant diffinitiones ſue.Circa pmā ꝟo
diffinitionem Platonis de hoc ꝙ dicit ſubſtātia incor/
porea ſupra diſputatum eſt.Querat ergo per quem mo
dum moueat corpus.Aut enim mouet ipſum cum ipſa
ſit immobilis.aut cū ꝛ ipſa moueat.Et Plato videt p
bare ꝙ non pmo modo.ſupponit enim ſicut dicit philo
ſophus in primo de aia hoc qđ oēs ſupponebāt ſcilicet
nihil mouere ꝛ ꝙ ipſum non moueat.cum igit aia mo/
ueat ꝛ ipſa mouebit.❡ Item nihil dat qđ nō habet.ſed
aia dat motum corpori.ergo habet ipſū.quicqd autem
habet motum mouet ergo aia mouet.❡ Item motus
eſt ꝓprietas que eſt in mobili a motore.ſi igit hec ꝓprie
tas eſt a motore effluit ab ipſo motore in mobile. Quic
quid aūt effluit ab aliquo eſt in ipſo.ergo motus erit in
motore.ꝛ ita cum aia ſit motor motus erit in ipſa ꝛ ſic p
cōſequēs mouebit.❡ Preterea videmus aiam gaude
re triſtari ꝛ cōfidere ꝛ ſperare ꝛ miſereri.que oia motus
eſſe vident ergo mouet.❡ Item philoſophus dicit in
2° de aia cum non ſit ſimplex ꝙ potētia dicit ſic.ſ.ut agēs
ſed aliud unqꝫ.ſicut ſi dicamus puerum poſſe militare
aliud autem ſicut in etate exiſtētem.ſic ꝛ ſenſitiuū ſe ha
bet vnde dicit ꝙ prima mutatio ſenſitiui a gñatione eſt
hoc eſt a ſenſibili generāte ſenſum ſm actū.ſicut aūt eſt
in ſenſu ita eſt in intellectu ad ſpecies intelligibiles.er/

go videt ꝙ aia ꝑm ſenſum ⁊ ꝑm intellectuꝫ mouet mo/
tu alterationis ſed non motu ꝑm locum videt ꝙ poſſit
moueri ꝑm locum.minus enim videt ꝙ motus localis
ꝯueniat magis ſimplici ꝙ̃ aia ſit.ſed ꝯuenit ergo ⁊ ani/
me.Qđ ṽo ꝯueniat ꝓbatum eſt ſupra in queſtione de
angelis qui ꝓbati ſunt moueri ꝑm locum.¶ Sed con
tra hoc ſunt multe rõnes poſite a phis ſic.dupliciter eniꝫ
dicit aliqđ moueri ſcilicet ꝑm ſe ⁊ ꝑm accidẽs. per acci/
dẽs quãdo aliqđ mouet motu eius in quo eſt ⁊ nõ mo
tu ꝓprio ut albedo in re alba ⁊ nauta in naui.Perſe aũt
mouet quãdo mouet motu ꝓprio ⁊ eſt ſubiectum mo/
tus.cum igit aia dicit moueri non põt intelligi per acci
dens moueri qꝛ illo motu moueret a corpore ⁊ nõ mo/
ueret corpus.ergo intelligit pſe moueri.Sed dicit phi
loſophus in fine tertij topi.Amplius autem in qbus
eſt aut ſpecie aut numero determinare pſpiciendum eſt
ſi in nullo horum eſt q̃tuor.igit cum ſint ſpecies motus
aut mouetur ꝑm duas.aut ꝑm plures. aut ꝑm vnam. ⁊
quicqđ hoꝝ detur cum omne mobile tale ſit in loco ſeq
tur ꝙ aia ſit in loco.ergo aia eſt corpus.¶ Amplius qc
quid mouet natura p̃ter ſolũ celũ mouet etiã violentia.
aia aũt mouet natura ad aliquẽ locũ ⁊ in eodẽ qeſcit na
turaliter ⁊ ad oppoſitũ locũ mouet violenter.⁊ qeſcit in
ipſo violẽter.ergo ꝑm hoc aia moueret ad aliquẽ locuꝫ
violẽter ⁊ qeſceret in eodem violẽter ⁊ ad oppoſitũ mo
ueret naturaliter qđ ridiculoſum eſt qꝛ dicit phus qua/
les violẽti motus aie erũt ⁊ qetes nec fingere uolẽtibus
facile eſt reddere.¶ Amplius quicqđ mouet ad locuꝫ
mouet a ſurſum ad deorſum.uel a deorſum ad ſurſum
uel ad mediũ iter hec.Si aũt deſurſuꝫ mouet erit ignis
ſi a deorſuꝫ erit terra ſi ad mediũ erit aq̃ uel aer.¶ Am
plius ſi dicat ꝙ mouet motu quo mouet corpus in con
uertentibus.erit uerum dicere ꝙ quocũqꝫ motu mouet
corpus mouet ⁊ aia.aut ergo pſe aut per accñs.non per
accidẽs cum motus ponat diffinitiuũ aie.Si aũt perſe
mouet ⁊ corpꝰ mouet localiter.ergo poſſibile eſt ꝙ aia
exeat a ſuo corpore ⁊ uadat ad aliud corpus ſicut corpus
exit de vno loco ⁊ uadit in alium.¶ Amplius cum nõ
intret in corpus niſi ſicut in locum ⁊ locus eius inueni/
atur in corpore mortuo põt intrare in corpus mortuum
ſicut in locum.⁊ ita quando aliqđ aial mortuum eſt põt
aia que ꝑus fuit in loco uel alia redire ad illud corpus ⁊
ad hoc ſequeret oia aialia mortua poſſe reſurgere quod
eſt hereſis manicheoꝝ ⁊ Pythagore.¶ Amplіꝰ omne
mouẽs eẽntialiter diſtinctũ eſt a mobili ut ꝓbatuꝫ eſt in
ꝑncipio ſeptimi ⁊ in 8ᵒ phi.ergo ſi aia mouet ſeipſam
⁊ mouet ipſa eẽntialiter diſtincta erit a ſeipſa qđ falſum
eſt.¶ Preterea qdam phi dixerunt aiam mouere cor/
pus in eo ꝙ aia mouet ſicut Democritus ⁊ Leucippus.
Democritus aũt dixit aiam eſſe calorẽ igneum rõnẽ ſu/
mẽs ex calore naturali.⁊ hec eſt que mouet corpus.uo/
luit enim ꝙ ſuba aie eẽt ex athomis ſpericis igneis ut
ab ipſa indiuiſibilitate athomoꝝ haberet incorporeitatẽ
⁊ a rotũditate mobilitatem ⁊ ab igneitate calorem ⁊ le/
uitatem.Leucippus aũt dixit aiam eſſe frigus tẽperatuꝫ
reſpirationis.per reſpirationem autẽ attrahunt athomi
ſperici qui ſunt de ſubſtãtia aie ⁊ cõdenſant in corpori/
bus aiatis ⁊ ꝓhibent exire qui iam intro ſunt.vnde vi/
demus ꝙ reſpiratio eſt viuẽdi terminus.Sed utrunqꝫ
eoꝝ improbat pluribus rõnibus.Si enim hoc eſſet ue/
rum ꝙ athomus eẽt cauſa motus aie cum athomos nõ
ꝯtingat qeſcere etiam ſi ſit tranqllitas nimia nõ ꝯtinget
aiam qeſcere qđ videmus eſſe falſum.Iſti tñ ꝓbant rõ/
nem ſuã per ſimile.Philoſophus enim qdam de ſequa
cibus eoꝝ comediarum Didaſcalus refert Dedalum fe
ciſſe ligneam ſtatuam mobilẽ effundẽtem argẽtũ viuuꝫ
ꝓpter hoc ꝙ argẽtum viuũ non poſſet qeſcere in ſtatua
ſtatua mouebat ſic dicebãt iſti aiam eẽ ꝯſtãtem ex athõ/
mis ſpericis ⁊ ꝙ nõ poterat qeſcere ⁊ ſic corpus moue/
ri motu ſuo.Plato aũt dicebat aiam mouere corpus ꝓ/
pter hoc ꝙ cõplexa eſt ad ipſum ꝑm armoniacos nume
ros.ponebat enim aiam numerũ eẽ idearum quarũdã
ex qbus ipſa armonia cõponit vnde oia que facit ⁊ ſu/
ſtinet inſunt ei ꝑm armoniam illoꝝ numeroꝝ.⁊ ſicut cre
atora ꝑncipio vnum circulũ fecit in celo.⁊ ex illo circu/
lo accepit per diuiſionem aliuꝫ circulũ.ſ.zodiacum qui
eſt circulus obliquus.ꝑmus aũt circulus celi eſt rectus
ſub circulo ṽo obliquo accipit alios circulos ſeptẽ: qui
circuli ſeptem planetarum ⁊ in motu ſuo ſequunt circu
lum obliquum.ita aia deſcẽdẽs de celo a creatore ꝑmũ
aſpectum rectum intelligẽtie ſue reflexit in circulum ⁊
ſub circulo illo per diuiſionem accepit alium circuluꝫ ⁊
ſub illo alio ſeptem alios tanqꝫ eſſent celi motus aie mo
tus.⁊ illis motibus mouet corpus.¶ Sed ꝯtra hoc ſic
obijcit.Aut hoc qđ dicit Plato itelligit methaphoce.aut
ꝑm ueritatẽ ſicut uerba ſonãt methaphoce.aut dico ꝙ ſi/
cut in celo iueniunt duo circuli magni ita in anima po
tentia recordatiua ꝑm ſuam ꝑmam generationem eſt a
rebus extra ⁊ trãſeũdo per memoriam reuertit in rem.
⁊ ita actus recordatiue quaſi in re extra cõcludit circulũ.
appetitus autem motus ab intellectu practico ſine fanta
ſia facit circulum.ꝑmo enim mouet intellectus ab ap/
petibili qđ mouet appetitum ⁊ ille ulterius virtutes af/
fixas organis que ulterius mouẽt organa in rem deſide
ratam ⁊ ſic in appetitu iterum cõcludit circulus.¶ Si
militer ꝑm phm in qnque ſenſibus ꝑmo egredit virtus
ab aia ⁊ cõiungit ſenſibili ⁊ refert ſpeciem eius ad ani/
mam ⁊ ſic in aia qnque ſenſus cõcludunt qnque circu/
los.Similiter alij duo circuli concludunt in anima per
motus ſenſus cõmunis ⁊ fantaſie.Si inquãtum ſic me
thaphoce intelligit tũc videt Plato icidẽ in duo peccata
ꝓblematum.ſ.ꝙ mẽtit ⁊ trãſgredit poſitam locutionẽ.
nam etiam mentiẽtes qui qđ non ineſt alicui ineſſe di/
cunt peccãt.⁊ qui extraneis noibus res appellãt ut pla
tanum hoiem.tranſgrediunt enim poſitam nominatio
nem ſicut Plato uocat hoiem arborem trãſuerſam.Qđ
autem mẽtiat patet ex hoc ꝙ motus ſenſuum eſt ꝑm di
rectum magis qꝫ ꝑm circulum.¶ Ita enim ꝓbat ꝙ vi
demus intus ſuſcipiẽtes nihil extra mittẽtes.⁊ ſimiliter
audimus ⁊ olfacimus.trãſgredienti autem poſitam lo/
cutionem cõtingit nõ poſſe terminari poſitionem ſuam
rõnibus.In rõnibus enim utimur noibus ut plures ⁊
ſic non utit eis methaca aſtruẽs põnem.¶ Si autẽ in
telligat ꝑm ſenſus uerborum tũc ſunt cõtra eum rõnes
Are:quarum ꝑma eſt.Actus ſunt prius potẽtijs ⁊ pri/
mi ꝑm rationem ⁊ obiecta actibus.ergo ſicut obiecta in
tellectibus ita eſt actus intelligẽdi ⁊ virtus ꝑm obiectuꝫ
vnum uel plura.Et ſi eſt vnum erit impartibile ſicut eſt
vnitas ⁊ tũc actus erit impartibilis ⁊ virtꝰ ſimiliter.nul/
lum autem impartibile eſt cõtinuum circulare.ergo in/
tellectus non eſt circularis.Si ṽo ſunt plura tunc ſunt
ut diſcreta.diſcreta autẽ ſunt per negationem cõtinui ſi/
cut dicit phus.ꝙ numerum cognoſcimus ex negatione
cõtinui ⁊ ſic iterum intellectus non erit cõtinuus circu/
laris.¶ Amplius dato ꝙ ſit circularis querat cum in/
telligibile trãſit in ipſum utrum trãſit in ipſum tangẽdo
partes circuli uel non.Si tãgendo.ergo trãſit tãgendo
partes que ſunt pũcta.qꝛ puncta dicunt partes cõtinui a
Platone.Aut tãgendo partes habẽtes magnitudinem.
Si ꝑmo modo cum pũcta ſint infinita in circulo ⁊ in q̃/
libet parte circuli ſeqtur ꝙ in infinito tẽpore non tranſi
bit.nec aliquam partem eius ⁊ ſic nunqꝫ cõplebit intel
lectus alicuius intelligibilis qđ falſum eſt.Si enim tan
git partes habẽtes magnitudinem aut ille partes ſumũ
tur ut rõne idẽ.aut ut magnitudine ideꝫ.Dico aũt rõne
idem qꝛ vnaqueqꝫ hẽt rõnẽ ꝯtinui ut dicit phus in ꝑnci/
pio de celo ⁊ mũdo.qđ eſt ſepabile in res ſuſcipiẽtes di/
uiſionẽ receptione que eſt ſemp.magnitudine aũt dico

partes equales ut dicit phus in 4° methace. ꝙ idem in
quãtitate eq̄le eſt.ſ.ꝙ quelibet ſit dimidia uel 3a uel 4a
Si p° cũ ille partes ſint infinite in circulo.ꝛ in infinitũ
diuiſibiles ſequiť idem ꝙ pus.ſ.ꝙ intelligibile nunq̄
tranſibit intellectũ nec aliquã partẽ ipſius intelligibilis
Si ꝯo 2° modo tũc ſequiť ꝙ itelligibile multotiẽs tãgit
ptes ipſius intellectus.ꝛ ponamus ꝙ ille ſint decẽ tunc
in tactu vnius decime intelligeť decima pars intellect⁹
ꝛ in tactu alterius altera decima ꝛ ſic de alijs quod falſuꝫ
eſt q: totuꝫ ſimul intelligiť. Si ꝯo dicať ꝙ ſufficit actus
partiũ ꝛ partis alicuius tunc ſequiť inutiliter poni intel
lectũ eſſe circularẽ. ¶ Preterea illa pars que tangiť aũt
eſt partibilis aut impartibilis.ſi partibilis ſed partibilis
non tangiť in partibili.ergo cũ quedã intelligibilia ſint
impartibilia intellect⁹ nõ tangiť ab illis ꝛ ſic nõ itelligunť
illa. Qꝺ aũt intelligibilia ſint impartibilia dicit in 3° de
aĩa. Jndiuiſibiliũ intelligentia in hĩs eſt circa que nõ eſt
falſum. pbať pa. Oĩa intelligibilia indiuiſibilia ſunt q:
alr ireť in ĩfinituꝫ ut dicit Collectanus. Si aũt ſit ĩparti
bile tũc per eandẽ rõnẽ nõ tãgeť a partibili intelligibili
ſicut eſt itelligibile cõplexũ ꝛ cõpoſitũ ꝛ ſic talia nõ itel
ligunť ab ipſo quod falſum eſt. Si ꝯo dicať ꝙ nõ ſuffi
cit partiũ tactus nõ enim eſt ibi uerus tactus ſed tñ ſimi
litudo circulationis que eſt mot⁹ circuli. ¶ Cõtra obij
cit phus ſic nulla circulatio hẽt principiũ ꝛ finẽ ut termi
nos ſed oĩs itelligẽtia hẽt principiũ ꝛ finẽ.ergo nulla in
telligentia eſt circulatio uel ſimilis circulationi:pma ha
rum pbať ex diffinitione. Eſt enim circulus figura vna
linea pteta in ſe nõ hñs pncipiũ ꝛ fineꝫ ut terminos. 2a
pbať inſpiciẽdo in ptes intelligentie. Jntelligentia eniꝫ
eſt cõplexi uel incõplexi ſi eſt ſpeculatiua. Si aũt eſt pra
ctica.cum oĩs praxis ſit alterius cauſa.ſ.opis. Jntelligẽ
tia practica terminabiť ad opus ut ad finẽ ꝛ non regirat
in ſeipſam. Si aũt eſt ſpeculatiua icõplexoꝝ aut illud eſt
diffinitũ uel diffiniẽs.ꝛ ſi diffinitũ tunc determinabitur
intelligentia ad diffinitionẽ ipſius. Si eſt diffiniẽs tũc
ſtat in ipſo ut in fine ꝛ termino. Si autẽ intelligentia eſt
ſpeculatiua cõpoſitoꝝ ꝛ ſtat in cõcl'one que cõcl'o ul' eſt
abſolute ita ꝙ ex ipſa nõ pcediť ulterius ad aliud pbã
dum.uel eſt cõcl'o ſic pbata qꝺ eſt pñm ſequẽtis ſillogiſ
mi que ſtabit in cõcl'one ſua ꝛ ſic patet ꝙ ſemp ſtat itel
ligentia ꝛ nõ regirat in pñm vñ incipit.alr entꝫ pncipia
pbarenť per ɔclonem ſicut fit ecõuerſo cum igiť ſtet in
termino ſuo quelibet intelligẽtia nõ hẽbit ſiĺitudinẽ ad
circuluꝫ. Jtem circulus nõ habet reuolutionẽ vnam tñ
ſed multas ergo ſi eſſet intelligibile uoluiť in intellectu
ut in circulo.itellect⁹ multotiẽs redit ſup idẽ itelligibile
qꝺ tñ videmus nõ eſſe neceſſariũ. ¶ Amplius eſt cuꝫ
intelligentia in tactu ſit pars beatitudinis aĩe magis aſſi
milabiť quieti q̃z motui.ꝛ ſi ſic nõ mouetur circulariter.
¶ Amplius natura in oĩbus facit qꝺ meli⁹ eſt.cuꝫ igiť
aĩe ſit melius quieſcere q̃z moueri eo ꝙ hoc propinqui
us eſt beatitudini erit anima magis imobilis q̃z mota.
¶ Ampli⁹ in quocũqꝫ eſt mot⁹ ẜm nãm ꝛ per ſe in illo
eſt manifeſta cauſa mot⁹.q: quãtũ eſt graue uel leue uel
aptũ ferri circa medium. Jn aĩa aũt nulla cauſa manife
ſta eſt quare moueať aĩa in corpore. ergo ſi moueť aĩa
in corpore hoc erit pter nãm eius. Quicqd aũt ineſt ali
cui pter nãm inducit laboreꝫ ꝛ penã:ergo aĩa laborat ꝛ
penã habet eo ꝙ ſit in corpore.ꝛ ita oportebit eam fuge
re corpus proprium ꝛ nõ manere in ipſo qꝺ falſum eſt.
Fuerũt aũt quidã qui dixerũt aĩam eſſe numerũ ſeipſaꝫ
mouẽtem ꝛ ptim ɔueniẽtes cum Platone eo.ſ.ꝙ pone
bãt ipſam mouere ſeipſaꝫ ꝛ ptim cũ Pythagora Demo
crito ꝛ Leuc⁹ ꝛ Philippo. Pythagoras aũt ponebat aĩaꝫ
eſſe numerũ ex primis vnitatibus cõpoſitũ. Democ⁹ aũt
ꝛ Leuc⁹ ꝛ Philippus dicebãt aĩam eẽ numerũ athomo
ruꝫ ſpericoꝝ.ſed differebãt in hoc ꝙ Demo⁹ ꝛ Phil⁹ di
cebant eam eſſe ex athomis igneis. Leucippus ponit eã
eſſe numeruꝫ athomoꝝ frigidoꝝ pter reſpirationem.
Sed Plato poſuit aĩam eſſe numerũ ex ipſa idea ꝛ pma
magnitudine ꝛ pma puitate cõpoſitã. Oẽs iſti ɔueniũt
in hoc ꝙ mouet ſeipſam ꝛ ita eſſet numerus ſeipm mo
uẽs qui in mouẽdo ſe moueret corpus. ¶ Sed contra
hoc ſunt rõnes phi que ut melius itelligant fiat talis di
uiſio. Si aũt eſt numerus cum numerus nõ ſit niſi dupr
ſ.numerat⁹ ꝛ numerãs.ſ.quo numeramus.numeratus
ut punctoꝝ ꝛ ideaꝝ uel athomoꝝ. numerans autẽ ſine
quo numeramus ut aggregatio vnitatuꝫ.ꝛ ſi hoc modo
eſt numerus numerãs aut erit numer⁹ potẽtia aut actu.
Si potẽtia tunc erit vnitas. ¶ Sed cõtra oẽ mouens ꝛ
motũ ſimul diſtabit forma ꝛ quãtitate a ſeipſo.mouens
enim forma diſtabit a mobili motũ aũt omne quãtitatẽ
habet.ergo ſi vnitas moueť a ſeipſa in vnitate duo erũt
eſſentialr diſtãtia a ſe ut mouẽs ꝛ motũ ꝛ vnitas erit q̄ti
tatis cõtinue ꝛ diuiſibilis qꝺ falſum eſt. ¶ Amplius ſi
vnitas accipiať mota tunc nõ põt accipi niſi in quãto cõ
tinuo hñs ſitum ꝛ ſic nõ differt a puncto.q: utrũqꝫ eſſet
indiuiſibile poſitũ in ɔtinuo. Sed ſi talis vnitas ponať
moueri fluxus ille nõ faciet niſi longitudinẽ ſine latitu
dine ꝛ ſic aĩa ſi eſt vnitas ſic mota motu ſuo de ſe facit li
neã.ꝛ ſi hec linea ponať moueri de ſe faciet ſuperficiem.ꝛ
ſuperficies corpus ꝛ ſic aĩa erit iam hñs potẽtiam ꝛ locum
ꝛ nõ poterit eſſe cũ aliquo corpore in eodẽ loco. cuꝫ aĩa
in eodẽ loco ſit cum corpore aĩato. Si ꝯo dicať eſſe nu
merus numerãs qui eſt actu numerus. ¶ Cõtra ſic eſt
in numero qui eſt actu numerans ꝙ in qualibet vnita
te addita ul' ablata efficiť alia ſpẽs numeri.ergo aĩa ſi eſt
talis numerus diuiſa in quolibet aĩato erit alterius ſpẽi
qꝺ falſum eſt q: videmus in vna planta eſſe vnaꝫ aĩam
que planta ſi diuidiť in duas erit in utraqꝫ planta aĩa to
ta ſimilis ſpẽi ꝛ ɔualeſcit utraqꝫ ꝛ germinat in ſua parte
ſi planteť in terrã. Si ꝯo cõcedať ꝙ anima eſt numerus
punctoꝝ uel athomoꝝ ſpericoꝝ. ¶ Contra iſti pũcti uel
iſti athomi ɔueniẽtes nihil faciũt niſi quãtũ ad magnitu
dinem ſi aliqd faciũt.cũ igiť pars magnitudinis ab aliq̄
magnitudinis pte ſpecie nõ differat ſed materia tñ. oẽ
aũt mouẽs ꝛ motum differũt ſpecie iſtud cõſtitutum ex
athomis illis nõ mouebit ſeipm. Si ꝯo dicatur ꝙ pun
cta ꝛ athomi hẽant dr̃iam inter ſe q: vnum eſt pncipiuꝫ
aliud mediuꝫ ꝛ 3m finis ꝛ ita vnum mouẽs ꝛ aliud mo
tum ꝛ ita totum mouet ſeipm. ¶ Cõtra ſi dr̃ia ſit penes
principiũ mediũ ꝛ finẽ ꝛ ɔtinuo ſufficit ad hoc ꝙ ſit mo
uens ꝛ motũ.tunc oĩs magnitudo erit mouens ꝛ mota
cum in oĩ magnitudine iſta inueniant.ꝛ ita oĩs magni
tudo erit mouens ſeipſam qꝺ eſt falſum. ¶ Amplius ſi
aĩa eſt numerus athomoꝝ ſiue punctoꝝ q: ad pñs nõ fa
cimus dr̃aꝫ inter athomos ꝛ puncta.tunc ille numerus
punctoꝝ aut erit eiuſdẽ nãe ꝛ ſpeciei cũ numero pũctoꝝ
ex quo eſt corpus ẜm eos.aut diuerſe. Si primo tũc oĩa
corpora organica ꝛ nõ organica ɔſtituerenť ex quodam
numero punctoꝝ ẜm ipſos ꝛ ille numerus erit eiuſdem
nãe cum numero aĩe.tunc oĩa corpora taꝫ organica q̃z
nõ organica erunt aĩata. Si ſcđo mõ cum numerus aĩe
ſit in numero corporis aĩati aut erit in eodeꝫ loco aut in
diuerſo.nõ in diuerſo q: vnum indiuiſibile nõ excludit
aliud a loco ſuo. Si aũt in eodem ergo qua rõne nõ ex
cludit indiuiſibilitatẽ ſui corporis eadem rõne nõ exclu
dit numerũ punctoꝝ indiuiſibiliũ alterius aĩe ꝛ alterius
corporis.ergo infinite aĩe ꝛ infinita corpora pñt eẽ in eo
dem loco. ¶ Amplius ſupponať ꝙ punctus a quanto
per diuiſionẽ ꝛ corruptionẽ nõ poſſit ſepari. Jnde ſic ar
guiť nullus numerus punctoꝝ per quãti corruptionem
ſepať ab ipſo ẜm eſſe ita ꝙ nõ inſit ei. oĩs aĩa ita ſepať a
corpore per corruptionẽ corporis qꝺ non eſt in ipſo ẜm
eſſe.ergo nulla aĩa eſt numerus pũctoꝝ. ¶ Amplius ſi
aĩa eſt vnitas athomoꝝ ſpericoꝝ cum ex talibus nõ ɔſti
tuať niſi corpus erit anima corpus.ꝛ cũ ipſa cuꝫ ſuo cor

pore ſit in eodem loco erunt duo corpora in eodeꝫ loco
qđ eſt impoſſibile. Si aūt eſt numerus punctoꝝ: aut eſt
numerus potētialis qui eſt vnus pūctus ⁊ ſic in vno cor
pore aīato ſunt multe aīe ſm diuerſas partes. aut eſt nu
merus actualis. ⁊ ſi ille eiuſdē rōnis eſt cuꝫ numero cor/
poris tunc oīa corpora erūt aīata. Si aūt eſt alterius rō/
nis tunc aliquos numeros corpoꝝ ⁊ aīaruꝫ nō excludet
a loco ſuo. ⁊ ſic infinite aīe ⁊ corpora pñt eſſe in eodē lo
co. Si ꝟo dicat̄ aīaꝫ nō mouere ſeipſam motu ſm locū
ſed alijs motibus. ¶ Cōtra hoc ſunt rōnes Auic: ſic. aut
moueᵗ aīa motu gñationis aut corruptionis aut augmē
ti aut diminutionis aut alterationis. Iſti enim ſunt mo/
tus qui faciūt mobile a ſeipſo uel ſm formā ſbalem uel
accñtalem. Si motu gñationis tunc aīa gñabit ſeipſam
⁊ gñabit̄ a ſeipſa qđ nō pōt eſſe. Et eadeꝫ rō eſt ſi motu
corruptionis moueᵗ ſm hoc enim exigeret ꝙ in quoli/
bet motu aīalis hēret aīa aliam aīam differētem nume/
ro a ꝓcedēte. Si aūt moueat̄ motu augmēti uel diminu
tionis. aut ergo moueᵗ motu augmenti tm̄ uel diminu
tionis tm̄ aut utroqꝫ. Si augmēti tm̄ tunc exigereᵗ ꝙ in
quolibet motu aīalis efficereᵗ aīa maior q̄ꝫ prius fuerit.
Si aūt moueat̄ motu diminutionis tm̄ tunc efficereᵗ in
quolibet motu tali minor q̄ꝫ ꝑus. Si ꝟo in utroqꝫ tunc
qñqꝫ eēt maior qñqꝫ minor que oīa abſurda ⁊ ridiculo/
ſa ſunt. Si aūt mouet ſeipſam motu alteratiōis. aut ergo
alterat ſeipſam ab hoc accñte quo dr̄ aīa. ſ. ꝙ corpus aīat
aut ab alio accñte qđ eſt acquiſituꝫ per doctrinā uel per
aſſuetudinē. Si ꝑmo mō tūc ſequit̄ ꝙ poſt motū nō ſit
aīa q: qđ alteratur ab aliquo accñte poſt alterationē nō
retinet illđ. Si ſcđo mō tunc ſi ante motū fuit ignorans
poſt motū erit ſciēs. ⁊ iterum poſt alium motū erit igno
rans ⁊ cum multotiēs vno die mouet ſeipſam multotiēs
vno die erit ignorās ⁊ ſciēs ⁊ vitioſa ⁊ virtuoſa. qđ cum
ſit falſum patet ꝙ aīa nullo mō mouet ſeipām: ⁊ ita non
mouet corpus in eo ꝙ ipſa moueat̄ ſicut videbat̄ Plato
dicere. Si forte cōcedat̄ hoc cōtrariuꝫ videᵗ Dionyſius
dicere in lib° de di. no. cap° 4°. ubi dicit ꝙ diuinarū mē
tiuꝫ ſiue intelligētiarū tripl'r eſt moueri. circulariter qui
dem vnite ſine ꝓncipijs interminabilibus illuminatio/
nibus pulchri ⁊ boni hoc eſt qñ per intellectū vniuntur
illuminationibꝰ qbus accipiūt ſumme pulchrū ⁊ ſūme
bonū ſine omni rōne ꝓncipioꝝ illarū illuminationuꝫ in
ſummo bono ⁊ ſine omni rōne finis tunc enim moueᵗ
a ſummo bono per ſummū bonū in ſummū bonū. ⁊ ita
ab eodē in idem ſm circulū. indirectū eſt moueri qñ ꝓ/
cedūt ad ſubiectoꝝ ꝓuidētiam recta oīa trāſeuntes. hoc
eſt qñ ſuꝑior angelus illuminat inferiorē uel hominem
uel angelū trāſeundo tm̄ recte que recta ſunt nō egrediē
do ordinē ſuꝑioris ad inferiorē ſm officiū ⁊ ꝑtātem illu
minādi. Oblique aūt ſiue reflexe qñ uel ꝓuidentes mi
nus hñtibus īegreſſibil'r manēt in idētitate circa cauſaꝫ
idētitatis pulchrū ⁊ bonū indeſinēter circa thoꝝ agētes
hoc eſt qñ quaſi ꝙ duo motꝰ ſunt ſibi ſuccedentes. ſ. per
infuſioneꝫ illuminationis ad inferiores minus hñtes ⁊
reductionē eorūdem in idētitatem primā qm̄ manēt in
egreſſibil'r agētes circa thoꝝ ꝯtēplatiōis circa cām idēti/
tatis oīs. que cauſa eſt ſummū pulchrū ⁊ ſummū bonū.
ergo videᵗ ꝙ cuꝫ itelligētie ſic moueant̄ tripl'r ꝙ aīe ſm
intellectū ſic poſſint moueri. ¶ Item ibidē aīe motꝰ cir
cularis qdem eſt ad ſeipām introitus ab exterioribꝰ. in
tellectualiū ipſius ꝟtutū vniformis uolutio ſicut in quo
dam circulo nō errare ipſi largiēs ⁊ a multis exterioribꝰ
ipſam ꝯuertēs. q: ꝯgregans ꝑmum ad ſeipſaꝫ deinde ſi
cut vniformē factā vniens vnitiue vnitis virtutibꝰ ⁊ ita
ad pulchrū ⁊ bonum manuducēs qđ eſt ſuꝑ oīa exñtia ⁊
vnum ⁊ idem ⁊ ſine ꝓncipio ⁊ iterminabile. hoc eſt qñ
aīa uenit a deo in creaturas ⁊ a creaturis in ſeipāꝫ ut ma
gis hñtem de bonitatibꝰ prime cauſe. hēt enim eſſe viue
re rōcinari intelligere per que magis appropinquat pri

mo ut dicit Boetius in. e. t. Et has virtutes ſuas intelle
ctuales vniformiter in circulo uoluit qñ refert eas in ꝓn
cipio vnde exierūt. hec enim ꝯuolutio tribuit ei non er/
rare hoc eſt ꝙ non erret inquirēdo ſm ſummū bonuꝫ.
q: ꝑmo per gradus entium ꝯuertit eam in ſeipſam ⁊ de
inde ſic vniformem ⁊ ꝯformē factaꝫ ꝑmo magis ceteris.
¶ Inquātū plures bonitates eius ꝑticipat vnit eā per
copulationē virtutibus vnitiuis hoc eſt angelis ad vnū
ꝑmū appropinquātibus. q: angeli dñr virtutes vnitiue
eo ꝙ inferiores ad eādē vnitatē reducūt. Aīa autem ſic
vnita virtutibus vnitiuis ulterius manuducit̄ ad id qđ
eſt ſuꝑ oīa entia. q: nec hēt ens cōe cum alijs ⁊ illud eſt
vnū. q: in eo nullus eſt numerꝰ ꝑtiū. ⁊ idē q: apud ipm
nulla eſt trāſmutatio nec viciſſitudis obūbratio ⁊ eſt ſine
ꝓn° ⁊ itermiabile q: icreatū manēs in ſcl'a ſcl'oꝝ. Et no/
ta ꝙ bonitates ꝑme cauſe que ſunt viuē ſentire rōcinari
itelligē in ſuꝑioribꝰ creaturis ut in angelis ⁊ in aīalibꝰ
dñr vnite. q: in eis ſūt vnū ⁊ dñr vnitiue q: vniūt ad ꝑm
ſm gradū nobilitatis nature. in ceteris aūt dñr ꝑtite q: i
quodā eoꝝ inuenit̄ eſſe tm̄. in quodā aūt viuere ſuꝑ eē.
in quodā aūt ſentire ſuꝑ hec duo. In nullo aūt vniūtur
oīa niſi in creatura que ꝑticipare pōt ſummū bonū per
beatitudinē. Oblique aūt moueᵗ aīa inquantū ſm pro
prietatē ſuā diuinis illuminat̄ cogitatibus nō itellectua/
liter ⁊ diffuſe ⁊ ſicut ꝯiunctis ⁊ trāſitionibus ꝑactionibꝰ
hoc eſt qñ cognitionē accipit dei non tā in vno ſimplici
qđ eſt intellectꝰ ꝑme ſed imiſcet ſe alijs rōcinādo ex illis
⁊ diffiniēdo ſemꝑ inqſitiones oꝑationibus rōnis tran/
ſeuntibꝰ per ea de qbus rōcinat̄ in deū q̄ſi oblique refle
ctendo. Indirectum aūt qñ nō ad ſeipſam ingreſſa ⁊ ſin
gulari intellectualitate mota. hoc enim eſt ſicut dixi in
quodā ſm circulū ſed ab his que ſunt ſm ſeipſam ꝓgre
dit̄ ab exterioribus ſicut a qbuſdā ſignis uariatis ⁊ mul
tiplicatis ad ſimplices ſurſum vnitas agit̄ ꝯtēplationes
hoc eſt motus rectus aīe eſt qñquidē nō recipit a deo ſꝫ
a creatura ⁊ in creaturā trāſiens uadit in ipſam ex his oī
bus relinquit̄ ꝙ aīe intellectiue ſit moueri circulariter
oblique ⁊ recte. ¶ Solō dicēdum ꝙ aīa nō moueᵗ ali/
qua ſpecie motꝰ ut ꝓbāt phi Ariſt: ⁊ Auic: Auer: Con/
ſtab: Alpharabius ⁊ Collectanus ⁊ multi alij nāles mo
uet aūt corpꝰ ipſa exñs imobilis ꝑſe. per accñs aūt mota
motu corꝑis. q: ſicut dicit phus mouētibꝰ nobis mouē/
tur ea que in nobis ſunt. Et ideo dicit Augꝰ ꝙ aīa eſt in
corpore ſicut deus eſt in mundo. q: ſicut deus imo exñs
cetera mouet ita ꝙ non moueᵗ perſe uel per accidēs. ita
aīa mouet corpus immobilis manēs perſe mota tm̄ per
accñs q: ſicut in oībus deficit a deo ita virtus eius moti
ua deficit a virtute diuina motiua. ¶ Dicendū ergo ad
ꝑmū ꝙ ſuppoſitio Platonis falſa eſt. In oī enim motu
neceſſe eſt ꝙ primū mouēs imobile ſit ſm motū illum.
vnde Augꝰ in fine octaui ſuꝑ geneſim ad l'ram. per locū
nō moueᵗ qđ per loci ſpatia nō diſtēdit̄. quicqd aūt per
loci ſpatia diſtēdit̄ corpus eſt. ac per hoc ꝯñs eſt ꝙ aīa ꝑ
locū moueri nō puteᵗ ſi corpus eſſe nō creditur. ¶ Ad
aliud dicēduꝫ ꝙ aliqd habetur ab aliquo multis modis
quoꝝ duo faciūt ad ꝓpoſitū. vnus. ſ. ſicut forma habeᵗ a
ſbo ⁊ ſic motū hēt id qđ moueᵗ. Alio mō ſicͤ effectꝰ a cā
efficiēte ⁊ ſic motus hētur a motore i mobili ⁊ ſic nō dat
qđ nō hēt. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ motꝰ eſt ꝓprietas que
effluit de motore in mobile ſed nō ꝓpter hoc oꝑtet ꝙ ſit
in motore ſicut in ſubiecto ſed ab ipſo influit ſicut a cau
ſa efficiēte. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ in talibus non mo
ueᵗ aīa ſed corpus ut dicit phus in ꝑ° de aīa. Aīa autē eſt
in his tm̄ mouēs ⁊ ſunt hec uerba eius dicere aīam ira/
ſcibilē eſſe ac ſi dicat aīam texere uel edificare. meliꝰ eni
forte eſt nō dicere uel aīam miſeri uel diſcere aut intel/
ligere ſed hoīem per aīam. hoc aūt non tm̄ motu in illa
exñte ſed aliqñ quidē uſqꝫ ad ipāꝫ. alij ꝟo ab ipā ut ſen
ſus quidē ab obiectis eſt ad aīaꝫ. reminiſcētia ꝟo ab aīa

ut motus qui ſunt in ſenſibus organis. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ q̄diu aia eſt in corpore nec habet motuz localem per ſe cum aūt exuta eſt a corpore tunc de ipſa videṫ dicendum qđ de angelis dictum eſt ſupra. ¶ Ad auctoritates 2º Dionyſij ultimo inductas dicēdū ꝙ Dionyſius ſymbolice loquiṫ referens ꝓprietates corporales in ſpūalia ꝛ ideo diſtinguit motus itelligētie ſꝫm nām intelligibilium. vnde ſup intelligibile illud qđ eſt pncipiū uel medium ꝛ finis intelligēdi dicit eſſe intellectum circularem ꝛ hoc tm̄ eſt deus. Sꝫ ſuper intelligibilia illa in quibus intelligētia in vno accipit pncipium intelligēdi ꝛ aliud reflectitur de illo alio in pmum ut in finem dicit motuz oblique eſſe reflexuz. ſicut qn̄ uenimus a deo in creaturas ꝛ ab illis reflectimur in deum. qn̄ 2º intellectus de creatura ꝓcedit in creaturas ꝛ ſic decurrit in deū diciṫ mot9 rectus. ipſe eni nō loqtur niſi de intellectu diuino ſiue ſit hominis ſiue ſit angeli ꝛ ille motus ſemper hēt deum aut ut pncipium aut ut medium aut ut finem ꝛ ſic nō excediṫ extra ipm. Aut hēt eum ut pncipium ꝛ finem tm̄ ꝛ eſſe egrediṫ in medio ꝯtingēs ad creaturas. ꝛ ꝙ linea egrediēs facit pūctum in angulo reflexionis. aut hēt ipm ut finem tm̄ ꝛ ſic eſt inter pūcta diuerſa motus rectus. nō aūt pōt eum hēre ut principium tm̄. q2 ille motus nō eſſet diuinus qui finem poneret in creaturis ꝛ hec etiam eſt cauſa quare non ſunt niſi tres motus intelligentie diuine.

¶ Quare aia diciṫ intellectus ſpūalis ꝛ quomō in ſe ꝛ in corpore ad beatitudinem ordinaṫ.

c **Onſequenter tra**ctāde ſunt relique due diffinitiōes Senece ꝛ Alexādri in lib° de motu cordis. Quare ḡ de pª hac. ſ. ꝙ aia eſt intellect9 ſpūalis ꝛc̄. quare. ſ. dꝛ itellectualis cum aia magis hēat per rōnem diffiniri ut dicit Auguſtinus. ¶ Item qđ dicit ad beatitudinē in ſe ꝛ in corpore ordinatus nō videṫ eſſe uerum. q2 ut dicit Boeti9 beatitudo eſt ſtatus oīum bonoꝝ ꝯgregatione perfect9. qui ſtatus nō pōt eſſe in corpore. ¶ Silr obijciṫ cōtra ſecūdam de hoc ꝙ dicit ſcd̄a relatione. queriṫ eniꝫ quid dicaṫ ibi ſecūda relatio. Si forte dicaṫ ꝙ angeli pma relatione ꝛ anima ſecūda relatione pcipit: videṫ non eſſe uerum q2 aie illuminabiles imediate ſunt a deo ſicut angeli vnde phus in p° ethi°ꝝ. Felicitatem finem ꝛ pfectionē ponim9 ubiqꝫ ꝛ oīno. ſi aūt ita bonos dicem9 viuētiū quibus extiterūt uel exiſtūt que diu ſunt. bonos aūt ita hoies ꝛ angelos ſemp dicimus. Ex hoc accipiṫ ꝙ hō ꝛ angelus receptibiles ſunt beatitudinis vna relatiōe. beatitudo aūt eſt ſꝫm deſcēſum illuminationuꝫ a pmo in naturam rōnalem. ¶ Preterea cum aia ſit quedam perfectio corporis cuiuſdam ꝛ nō oīno videṫ aia debere diffiniri in cōparatione ad corpus ſuum. ꝛ nulla haruꝫ diffinitionuꝫ facit mētionem de corpore organico ſꝫm ꝙ organicum niſi illa Dama. Qđ aūt hoc ſit incōueniēs patet per phm triplici rōne. pª eſt q2 dicit ꝙ ſꝫm quaſcunqꝫ diffinitiones nō cōtingit cognoſcere accn̄tia hoc eſt proprias paſſiōes diffiniri ſed neqꝫ ꝯiecturari facile de ipis manifeſtum eſt ꝙ dyacce dicanṫ ꝛ uane oēs. per habitas aūt ꝓprie paſſiones aie nō pn̄t cognoſci ſicut modi ſentiēdi ꝛ imaginādi ꝛ huiuſmodi. ergo videṫ ꝙ uane ſūt ꝛ tnſcēdentes cum per ipſas nō poſſit includi pfecta ſcientia de aia. ¶ 2ª eſt hec quā ponit Dio9 quidā argumētātur ſolum dicere quale qd aia ſit. de ſuſceptibili aūt corpore nihil ad hoc determinatū eſt tanqꝫ ꝯtingēs ſit ſꝫm Pythagoṙ. fabulas quālibet aiam īgredi qđlibet corp9 videṫ aūt vnūqđqꝫ hēre ꝓpriam formā ꝛ ſpēm ꝛ tangit hoc qđ Pythagoras dixit ꝙ aia hoīs intraret corp9 bruti ꝛ rediret. ꝛ hoc eſt incōueniēs. q2 ſꝫm nām vnaqueqꝫ materia hēt determinatā formā ꝛ ſpēm. ¶ 3am ſic ponit dicēs. Simile aliqui dicūt ſicut ſi aliquis dicat tectorica tibicines indui. oportet aūt artem uti organis. aiam aūt corpore. hoc eſt ꝙ diffiniētes aiam nō faciētes mētionē de corpore peccant. q2 cum ars imiteṫ nām ſicut ars mechanica utiṫ ꝓprijs organis ꝛ inſtrīs ut faber martello ꝛ incude ꝛ nō ſcuto ꝛ lancea: ita quelibet aia hēt ſibi ꝓpriū corpus. ꝛ qui nō dicūt nām illius corporis faciunt ſicut illi qui dicūt artificē vnius artis in ope ſuo inducere habitū alterius artis. ſicut ſi tibicines hoc eſt muſici ſi uellent tibijs canere induerēt tectorica hoc eſt arte edificatoria. ¶ Solō dicendum ꝙ iſte due diffinitiones date ſunt de aia in cōparatione ad optimū. ꝛ q2 hoc pcipit ſine corpe ꝓpter hoc nō faciūt mētioneꝫ de corpe. ¶ Ad primuꝫ ergo dicēdum ꝙ aia exuta a corpe magis hēbit actuꝫ intelligētie q̄ꝫ rōnis. ſilr in corpe magis attingit felicitatem per intellectuꝫ q̄ꝫ per rōnem. q2 intellectus ſimplicior eſt q̄ꝫ rō ꝛ ideo cum illi phi cōſiderāt aiam in cōparatione ad felicitatem diffiniūt eam potius per intelligibile q̄ꝫ per rōnale. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ beatitudo accipiṫ in via ꝛ in patria pfecta ꝛ impfecta. Perfecta eſt illa que amputat ꝛ penam ꝛ culpā. ꝛ hanc recipit aia ſꝫm ſe qn̄ eſt ſepata. Impfecta eſt illa que tollit culpā ſed nō oēm penam. ꝛ hanc recipit in corpe exn̄s. Boe9 aūt diffiniuit beatitudinem ſꝫm ꝙ eſt in ultimo ꝛ in optimo ſtatu. Sed beatitudo que eſt vie magis ꝓprie dꝛ felicitas ſꝫm ꝙ dicit phus ꝙ felicitas eſt actus aie qui eſt ſꝫm virtutem pfectam. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ 2ª relatio accipiṫ ibi pro cognitione dei per ſenſibilia hec enim cognitio eſt aie nālis. pª 2º relatio acceptio eſt cognitiōis dei in ipſo deo ꝛ eſt connālis angelo nec aia hēbit eam niſi exuta a corpe. ¶ Ad ultim dicēdum ꝙ pctm̄ eſſet in diffinitionibus illis ſi cōſideraret aia a pdictis phis in cōparatione ad corpus. nunc aūt cōſideraṫ ab eis ad btitudinem ordinata ſꝫm quem modū corpus eſt magis impediēs q̄ꝫ ꝓmouēs. ꝛ ideo phi iſti de qualitate corporis nō faciunt mentionem.

¶ De diffinitionibus aie ſꝫm Arꝫ: Et pmo queriṫ utrū aia ſit actus corporis ꝛ quomodo ꝛ quare nō diffinitur eſſe ſicut actus.

c **Onſequēter acce**dendū eſt ad diffinitiōes Arꝫ: in qb9 tria ꝯſiderāda ſunt. Quoꝝ pm eſt de diffinitiōib9 q̄s ponit. 2m qualr vna illarum ſit pnm qđ eſt mediū in demōſtratione ꝛ alie ut ꝯclō demōſtrationis. 3m ſꝫm quem modū per diffinitiones ſuas cōtingit cognoſcere accn̄tia aie. ꝛ ita nō eſt dyaca ꝛ uana. ¶ Circa pm queruntur tria. quoꝝ pm eſt de diffinitione. 2m de diffinitiōe faciēte cognoſcere ſubam eius ſꝫm ꝙ ipſa eſt rō corpis organici. 3m de diffinitione faciēte cognoſcere aiam ſꝫm ꝙ ipſa eſt natura corpis organici. Ponamus igiṫ diffinitionē aie que poniṫ in 2° de aia in pn° ubi ſic dicit phus. Aia eſt primus act9 corpis phici potētia vitā hn̄tis. huiuſmōi aūt eſt qđcūqꝫ organicum. ¶ Queratur ergo pmo quomō aia ſit actus. 2° quomō primus. 3° quomō corpis phici. 4° quomodo potētia vitam hn̄tis. 5° quomō hmōi eſt qđcūqꝫ organicum ꝛ utrum hec ſint de diffinitione.

a **D primum proce**ditur ſic. Dicit Auicª in 6° de nālibus. ꝙ aia eſt pfectio ꝓpria corpis phici ꝛc̄. ergo videṫ ꝙ pfectio ꝛ actus ideꝫ ſunt. Ita eniꝫ dicit Euarr. ſup lib° de aia. endelechia eni in greco actionem uel pfectionem ſonat in latino. Sed videṫ ꝙ aia nō ſit pfectio. Oīs enim pfectio fundatur in pfecto nec hēt eſſe niſi in illo. ergo ſi aia erit pfectio eſſe ſuum nō hēbit niſi in corpe cuius eſt pfectio. hoc aūt nō cōuenit aie. q2 nō ꝯuenit aie rōnali ergo male poniṫ diffinitiuꝫ ipſius aie. ¶ Probatio pme eſt ex rōne perfectionis. pfectio enim eſt alicuius pfectio nō aūt niſi pfecti. ꝛ ita patet ꝙ nō hēt eſſe niſi in illo ſi ſubale eſt ei pfe/

ctionez eſſe. ſicut enim pfectio ſubſtãtialis eſt in cuius cadit diffinitionem. ¶ Item phus in ii° me^ce. primo dicit ꝙ forme que ſunt pfectiones nãles ſimul ſunt cuz materia nec pcedũt eam nec ſequunť tpe. ſi ergo aĩa ſic eſt perfectio nãlis corpis videť ꝙ ipſa ſm ſui partez ſepabilis ſit a materia qđ falſuz eſt. ¶ Preterea quicqd ſbale eſt alicuius ſine ipo nõ hẽt eſſe illius. ſed quicqd diffinitiuuz eſt alicui° ſbale eſt illi. ergo ſine eo nõ erit eſſe ipſius ſed diffinitiuuz anime eſt pfectionẽ corporis eſſe. ergo ſine eo nõ erit pfectio ipſius aĩe. ꝛ ita aĩa non erit niſi pfectio corporis. Si forte diceret ꝙ hoc nõ eſt cõmune oĩuz aĩe ¶ Itẽ occurrit text° Ar. ſic dicẽtis. Si aũt aliqđ cõmune qđ quidẽ eſt in aĩa oportet dicere erit aĩa. Itaqz actus corporis phici organici. ¶ Preterea pfectio non videť eſſe bene poſitũ in diffinitione. dicit eniz Auic^a. ꝙ quedã pfectio rei eſt extrinſeca quedã aũt itrinſeca. Extrinſeca ſicut faber lignarius eſt pfectio domus ꝛ nauis. Intrinſeca aũt ſicut forma domus ꝛ nauis. Silr in 5° me^ce diſtinguiť pfectũ multis modis. ergo videť in diffinitione aĩe nõ debere poni niſi determinatũ. ¶ Itẽ quicqd eſt diffinitiuuz alicuius ꝯuenit oĩ parti diffiniti ſm vnã diffinitionez. ergo ſi aĩa eſt pfectio uel act° corpis. quelibet pars illius actus uel pfectio erit illius corpis. contrarium cuius dicit phs in lra. ſ. ꝙ intellect° nullius corpis eſt actus. ¶ Preterea dicit phus ubi uenať iſtã diffinitionem per diuiſionem ſic dicimus eſſe quoddã genus eoꝝ que ſunt ſba hui° aut aliud qdẽ cõpoſituz ſm mãm qđ ſm ſe nõ hẽt hoc aliqd. alteruz aũt formã ꝛ ſpẽm ſm quã iam diciť hoc aliqd. ꝛ 3^m qđ eſt cõpoſitũ ex ipſis. Eſt aũt quidẽ materia potẽtia. ſpẽs aũt endelechia. ſ. act°. cũ igiť aĩa ſm euz ſit forma quare nõ dicit aĩa eſt forma prima corporis potius qȝ aĩa eſt actus pmus. ¶ Preterea obijcit Grego° in x° cõtra hoc ꝙ aĩa diciť endelechia uľ actus ſine forma ſic. nulla ſpẽs ſepatim eſt ſuſceptiua cõtrarioꝝ. aĩa ſepatim ſuſcipit cõtraria. ergo aĩa nõ eſt ſpẽs uel actus. ueritas pme patet per Boe^m in li° de tri. ꝛ ibi dicit forme ſubm eſſe nõ pñt nõ ꝙ cetere forme a ſeparatis ſubtis accñtibus ſunt ut humanitas nõ ita accñtia ſuſcipit in eo ꝙ ipa eſt ſꝫ in eo ꝙ mã ſibi ſuba eſt. ¶ Veritas 2^e habetur ex hoc ꝙ habitus virtutum ꝛ ſciarum ſilr aũt ꝛ malarũ diſpõnum in errore ꝛ vitio ſunt in aĩa per ſe pter hoc ꝙ ſit in corpe. ¶ Preterea cũ in aĩa ſit vis ꝛ potẽtia quedã que opať in organis corporis videreť potius debere diffiniri per rõnem virtutis uel potẽtie qȝ p nomen actus. ¶ Preterea actus ꝛ pfectio hẽre videnť quãdam dñiam. ſicut enim oĩs motus moueť a mouẽte ita actus ab agẽte videť eſſe. ꝛ determinemus actum ad eſſe ꝛ nõ ad opari. tunc enim videť actus eſſe pfectuz dicere. pfectio aũt eſt id a quo eſt id ſicut expſſe inuit phus in uerbo illo ubi dicit ꝙ forma eſt ſba ſm quaz materia ſiue potẽtia eſt hoc aliqd. ergo videť ꝙ actus non bñ exponať per pfectionẽ. Eſt enim actus eſſe qđ eſt a pfectione in eo ꝙ eſt pfectuz. ¶ Preterea oñdit Grego° in x° ꝙ oẽ qđ diffinitur ab optimo ſui debet diffiniri. Si igiť aĩa diffiniť ab Ar. debet diffiniri ab aĩa rõnali. ipe aũt diffinit ab iſimo quod eſt pars uegetabilis. ¶ Veritas pme accipiť ab ipſo Ar. in 2° de aĩa ꝙ oĩa appellari a fine iuſtum eſt. a quo aũt poniť nomẽ ab eodem neceſſe eſt dari diffinitionem. qꝛ diffinitio eſt ipſius noĩs ut dicit Ar. in top. Idez enim eſt noĩe ꝛ diffinitiõe. ¶ Qđ aũt ipſe diffiniat aĩam ab aĩa uegetabili patet in pn° ſcđi de aĩa ubi uenať diffinitionẽ grã iſtius mẽbri qđ eſt potẽtia vitam hñtis. vitã aũt dicimus ſm alimẽtum augmẽtuz ꝛ nutrimẽtum. ¶ Item nihil dictum equoce de ſpeciebus alicuius eſt diffinitiuuz ipſius actus equoce diciť de uegetabili ſenſibili ꝛ rõnali. ergo non bñ poniť diffinitiuuz aĩe. ¶ Veritas pme eſt in 6° top. 2^m aũt expreſſe diciť Auic^a in 2°. Preterea dicit Greg° in x° ꝙ Ar. aĩaz endelechiã dicẽs nullo mõ cõcordat cum his qui qualitatem eam dicũt. ergo videť ꝙ aĩa ſi nõ eſt actus ꝙ ſit qualitas. ¶ Item Grego° in x° dicit ꝙ ſm Ar. oportet ꝙ neqz ſine corpore ſit aĩa vnqȝ neqz corpus ſine aĩa. hoc aũt incõueniens. ¶ Preterea hoc idem videť per rõnẽ quecũqz enim ſe inuicem diffiniũt vnuz hoꝝ nõ eſt ſine alio aĩa ꝛ corpus ſe inuicem diffiniũt ſm Ar. ergo vnũ hoꝝ nõ eſt ſine alio. ꝙ aũt corpus diffiniat aĩam patet in prehabita diffinitione. ꝙ ꝟo aĩa corpus patet ex relatione relatiuoꝝ. lꝫ enim corpus nõ ſit relatiuũ tñ organicuz cuius inqȝ organici aĩa eſt actus diffiniť ad id cuius eſt organum. ꝛ ita neceſſe eſt utriqz in utrorũqz rõnibus uti ut dicit Por°. ¶ Solo dicẽdum ꝙ ſupra determinatũ eſt de angelis ꝙ ſbalis dñia anime ꝛ angeli eſt in hoc ꝙ aĩa inclinať ad corpus ut actus. angelus aũt nõ. Et ideo ſubale dicimus aĩe eſſe ꝙ ſit actus corpis. Si tñ attẽdiť id qđ eſt aĩa tunc põt cõtrariari duobus modis. ſ. ſm eẽ quod habet in ſe ꝛ ſic nõ diffiniť in cõparatione ad corpus uel ſm cõparationẽ ad corpus ꝛ ſic diffiniť. Et hoc pro tãto dr ei accidere qꝛ quedã ſpẽs anime põt contrariari ꝛ eſſe ſine corpe. Et ideo dicit Auic. in 6° de nãlib° ꝙ hoc vnum aĩa nõ eſt nomẽ huius rei ex eius eſſentia nec ex pdicamẽto in quo ꝯtinetur ꝛ cum anima diffinitur ſicut diffinita eſt ab Ar. nõ affirmatur eſſe eius niſi ſm ꝙ eſt prin^m emanandi a ſe affectiones que non ſunt vnius modi ꝛ ſunt uoluntarie. ꝛ ſic affirmatur eſſe eius ex hoc ꝙ habet aliqđ accidens. quod tamen accidens ualet ad certificandum eius eſſentiam ꝛ ad cognoſcendum qd ſit. Et dat Auic. ſimile dicẽs fortaſſis enim iam didicimus ꝙ id qđ moueť motorẽ habet. tñ nõ ſcimus ppter id eſſentiã huius motoris qd ſit. Et intẽdit Auic. ꝙ ſicut motor duplr diffiniť. ſ. penes proprietatem hanc que eſt mouẽs. uel penes ſuã eſſentiã. Ita aĩa dupliciter põt diffiniri. ſ. ſm ꝙ eſt aĩa. i. actus corpis ꝛ motor. ꝛ ſm ꝙ eſt ſba quedã ꝯtenta ſm ſeipſam in pdicamẽto ſube. ¶ Dicẽduz igiť ad p^m ꝛ ad 2^m ꝙ pfectio ꝛ actus ſm Cõmẽtatorem ſunt idem ꝛ ſi aliquã hñt dñiam illa ifra oſtẽdeť. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ quedam forma eſt que eſt pfectio in natura que eſt tñ forma. ꝛ uſia ꝛ non ſuba pſe exñs in pdicamẽto ſicut ſunt forme ſbales elemẽtoruz ꝛ corpoꝝ cõmixtoꝝ tñ mineraliũ ꝛ forme qrũdã cõplexionatoꝝ ſic ſunt forme uegetabiles ꝛ ſẽſibiles ꝙ nõ ſunt ſube niſi qꝛ ꝯſtituũt ꝛ faciũt ſubam in brutis ꝛ in plantis nec etiam perſe ſunt in pdicamẽto ſube. Quedã aũt forme ſunt ſube utroqz mõ. nõ enim ſunt tñ uſia ſed etiam uſioſis ut dicit Boe° in cõmẽto ſup pdicamenta ꝛ ille ſic ſunt pfectiones ꝙ ſm eſſe ſubale nõ fundanť in pfecto. ¶ Ad id aũt qđ obijciť ꝙ rõ pfectionis eſt eẽ in pfecto. dicẽdum ꝙ hoc ueruz eſt ſm ꝙ eſt pfectio. ſed nõ oportet ꝙ ꝯueniat ſubſtãtie rei pficiẽtis ut patet ex phabitis. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ ibi Ar. accipit aĩam rõnalem ſic dicẽs. In qbuſdam formis eſt impoſſibile eas eẽ preter mãm. in quibuſdam ꝟo nõ. ꝟbi grã. Si eſt aĩa talis diſpõnis nõ tota ſꝫ itellect° hoc eſt intellectualis aĩa. tota enim forte ipoſſibile ſp eſt ut maneat poſt corp°. ¶ Ad aliud dicẽdum ut patet ex pdictis ꝙ motori aptanť due diffinitiões. vna ſm ꝙ eſt motor. alia ſm ſuã ſbam ſꝫ ꝙ perſe eſt in pdicamẽto ſube ut ſpẽs pdicamẽti. ꝛ quicqd eſt diffinitiuuz eius hoc mõ ſine hoc non põt eſſe. ꝛ hoc ignorauerũt Themiſtius ꝛ Alexãder phi. qui pp illud uerbũ Aĩam cum corpore deſtrui dixerũt. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ due rõnes ſunt quare nõ determinať perfectio. vna eſt ꝙ quedã aĩa ut rõnalis ſm quãdam partez ſui eſt pfectio corporis extrinſeca ab eo. i. nõ cõmixta organo corporis. quedã aũt eſt ut intrinſeca ꝛ organo ꝯiũcta ut uegetabile ſenſibile. ꝛ ideo cum pfectionẽ eſſe ſm utrũqz modũ ꝯueniat aĩe nõ debuit i diffinitiõe ad alteruz modorum determinari. 2^a rõ eſt ꝙ aĩa nõ eſt tñ pfectio corporis ut forma ſed ut motor ꝛ efficiẽs oparationez aĩati corporis. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ etiaz duplex eſt

rō quare melius dicit̃ actus uel ꝑfectio q̃ȝ forma. Quarum vna eſt q: forma ꝓprie ſm nālem phiaȝ eſt illa que habet eſſe in hac materia ⁊ nō eſt ſine ea. ꝑfectio autem quedam bene eſt ſine ꝑfecto ſm ſuam ſubam ſicut nauta ſine naui cum igit̃ aīa ſm aliquā ſui ſpēm ſepet̃ cōuenit magis ei ſm oēȝ ſui partem dici ꝑfectionē q̃ȝ formā. ¶ 2ᵃ eſt q: forma dicit cōparationē ad id qđ remotiſſimum eſt a cōplemēto. hoc eſt ad ptātem materie. Perfectio aūt dicit cōparationeȝ ad rem ꝑfectā nō tm̄ in materia ſed in oibus que exigunt̃ ad ꝑfectionē rei. ſicut dicit phūs. ꝑfectuȝ eſt illud cui nihil deeſt. Et Auic: ꝙ ꝑfectio dicit cōparationē ad reȝ ꝑfectā ex qua emanat accn̄s qđ ꝑfectio eſt reſpectu ſpeciei. ⁊ cuȝ ſic aīa cōparetur ad corpus melius dr̄ ꝑfectio q̃ȝ forma. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ quelibet ſpēs aīe eſt actus corporis. Aīa enim rōnalis hēt in ſe potētiam uegetabilē ⁊ ſenſibilē ſm quas ipa eſt actus corporis. ſicut eniȝ trigonū eſt in tetragono potētia ⁊ nō per eſſe ꝓpriū ſic uegetatiuuȝ ⁊ ſenſitiuuȝ ſunt in rōnali potētia nō hn̄tia eſſe ſpēi rōnalis aīe. nō tamē oportet ꝙ ſi aīa rōnalis eſt actus corporis ꝙ quelibet potētia eius ſit affixa organo. ideo dicit phūs ꝙ quaſdam partes aīe nihil ꝓhibet ſepari ꝓpter hoc ꝙ nullius actꝰ corporis ſunt. hoc eſt nullius ptis corpis. Et ideo alibi dicit ꝙ de intellectu aliarū eſt q̃ȝ de uegetatiuo ⁊ ſenſitiuo. uegetabil' enī aīa ubi eſt per ſpēȝ ibi eſt. Silr̄ ⁊ ſenſibilis ubi eſt per ſpēm ſm oēs ptes ꝯiungit̃ organo. Sȝ rōnalis in illo corpe cuius eſt ſpēs nō ſm oēs partes cōiungit̃ organis. Uegetatiuuȝ aūt ⁊ ſenſitiuuȝ nō ſunt in rōnali ut ſpēs ſed ut potētie. ⁊ hoc infra ꝓbabit̃ ⁊ explanabit̃. vnde de hoc decepti ſunt plurimi. quoꝝ pmꝰ eſt ipſe cōmētator Auerroys. qui dicit ꝙ hec diffinitio per prius ⁊ poſterius aptatur aīe. qđ patet nō eſſe ueruȝ niſi ponerent̃ in hoīe eſſe tres ꝑfectiones qđ eſt impoſſibile. Quia ſm ꝑfectiones differūt ꝑfecta. vnde ſi tres ꝑfectiones eſſent in hoīe uegetatiua ſenſibilis ⁊ rōnalis nō eſſet homo vnus. ¶ Preterea ſm phm̄ hoc nō eēt aīa. Aīa enim ſm phm̄ eſt vniēs partes diuerſas non diuerſa in ptibus pluribus. Et ideo patet ꝙ aīa uegetabilis in plantis ꝑfectio eſt corpis plantaruȝ a qua eſt eſſe ⁊ ratio plāte ⁊ opatio eius. ⁊ per hāc eādē rōneȝ cōem aīa ſenſibilis eſt in brutis ⁊ aīa rōnalis in hoīe. Et ſic patet ꝙ diffinitio gn̄is per vnā rōnem ꝯuenit ſpēbus. Nō autē neceſſe eſt ꝙ per eandē dr̄iam cōtrahat̃ ita ꝙ ſit ꝯuertibilis cuȝ qualibet ſpecie. ſic enim nunq̃ȝ diffinitio gn̄is participaret̃ a ſpēbus. q: ſic oporteret ꝙ diuerſarū ſpērū dr̄ia eſſet vna ultima ꝯſtitutiua qđ eſt impoſſibile. Alij ꝟo dixerūt ꝙ uegetabile ⁊ ſenſibile ſunt imediate ꝑfectiones corpis cui vniunt̃. ſed rōnalis eſt ꝑfectio mediata eo ꝙ nō niſi mediātibus uegetabili ⁊ ſenſibili ꝯiūgit̃ corpori in homīe. Sed ſi hoc eſſet tunc oporteret ꝙ illud a quo diffinit̃ homo. ⁊ qđ dat ei eſſe in ſpēm ⁊ rōnem nō eſſet imediatus actus qđ eſt contra cōem phiam ⁊ rōnem. q: nihil eſt ita immediatū rei ſicut id a quo eſt eſſe ⁊ perfectio ipſius. hoc aūt in hoīe nō eſt uegetabile neq̃ȝ ſenſibile ſed rōnale. ¶ Alij aūt magis delirātes dixerunt ꝙ duplr̄ aliqđ eſt ꝑfectio alicuius. ſ. per ineſſe ut actus. uel per ineſſe tm̄ vnde uegetabilis ⁊ ſenſibilis inſunt ut actꝰ rōnale aūt ineſt tm̄. Qđ iterum ſtare nō pōt q: illud qđ īeſt tm̄ eſt accn̄s. ¶ Preterea ꝙ aliqđ ſit ꝑfectio rei ſbalis ⁊ nō ſit actus eiuſdē eſt eidem ꝯuenire oppoſita contradictorie. Oīs enim ꝑfectio ineſt rei. aut igit̃ ineſt ut actus ſubalis aut ut accn̄s. Cōſtat aūt ꝙ nō ut accn̄s. ergo ineſt ut actus ſubalis. Et ꝓpter hoc alij totum inconueniēs uolentes euadere dixerūt duplicē eſſe intellectū ſ. practicum ⁊ theoricū. Practicus aūt eſt mouēs in motu ꝓceſſiuo. theoricus ꝟo ꝯtēplatiuus eſt ueritatis ⁊ iō cum motus ꝓceſſiuus nō expleat̃ ſine motu organoruȝ videt̃ ille uti corpe ſicut organo ⁊ eē actus corpis huius. Et dicūt ꝙ ſm opus ſuuȝ. ſ. docēdi ⁊ loquēdi eſt cōmouere linguā in interꝑtatione uocuȝ. Alter enim intellectꝰ qui theoricus eſt nullius eſt corpis actus. Sed ꝓbatur hoc nihil eſſe. Eſſe enim aliquā potentiā actus corporis eſt hēre ſitū in corporeo organo ⁊ determinari ad aliud ita ꝙ nō opat̃ extra illud ſicut viſus determinat̃ ad neruum opticū oculi ⁊ auditꝰ ad neruuȝ qui expādit̃ in cartillagine auris īteriꝰ. ⁊ ſic de alijs. ſic igit̃ ītellectꝰ practicꝰ ſi actus eſt oportebit ipm̄ hēre ſituȝ in neruis motiuis. ergo cum ipſius ſit accipe ſpēs ⁊ formas appetituum ⁊ opabiliuȝ ſm ꝙ hmōi nō accipiet aliquas niſi que ſunt de natura organi ſui. ergo nō oēs accipiet. q: īpoſſibile eſt ꝙ rōnes oīuȝ opabiliuȝ ⁊ appetituuȝ equaliter accedāt ad cōplexionē illoꝝ neruoꝝ. Si forte dicat̃ ꝙ practicus ītellectus nō ſic dicit̃ actus. ſed tm̄ ideo dicit̃ actus q: utitur corpore. Cōtra hoc eſt ꝙ actus non eſt perfectio rei niſi ſit primus actus qui dat ⁊ facit eſſe. queadmodum dicit phūs ꝙ ſi oculus eſſet aīal viſus eſſet aīa eius. Si igitur intellectus practicus ſit eius actus. hoc nō erit ab uſu ſed potius a determinatione ad organū cui dat eſſe ⁊ ſpēm. ¶ Preterea ſi intellectus practicus utit̃ corpe in mouēdo. ergo ⁊ theoricus in cognoſcēdo. non enim habet cognitionē nālem quā non abſtrahit a ſenſibus. ⁊ ita theoricus erit actus corporis ſicut ⁊ practicus. vnde oibꝰ iſtis opinionibus improbatis ſtāduȝ eſt ſolōni pme. ¶ Ad aliud patet ſolō per p̄dicta. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ eſt endelechia ſiue ſpēs que eſt uſia tm̄. ⁊ hec ſm ſe non pōt eſſe ſubm accn̄tiuȝ. ⁊ eſt ſpēs ſiue endelechia que eſt uſia ⁊ uſioſis. ⁊ hec ſm ſe pōt eſſe ſubm accn̄tiū ⁊ talis eſt aīa ⁊ itelligētia. ⁊ hoc ignorauit Gregoꝰ nyſ. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ potētia duobus modis eſt diffinita. ſ. actiua ⁊ paſſiua. Actiua enim eſt pn̄m trāſmutādi aliud ſm ꝙ aliud. Paſſiua eſt pn̄m trāſmutādi ab alio ſm ꝙ aliud. ut dr̄ in 5° meᶜᵉ. ⁊ vis ſimilr̄ duplex eſt ſm eundē moduȝ ⁊ uterq̃ȝ modus ꝯuenit aīe in partibꝰ ſuis: eſt enim ipſa ſm ſenſus ⁊ poſſibileȝ intellectū potētia ⁊ vis receptiua que potētia determinat̃ paſſiōi ſm nutritiuā ⁊ gn̄ātiuā uoluntatē ⁊ quaſdā alias eſt ipſa potētia ⁊ vis actiua. cū igit̃ nomen potētie ⁊ vis ſiue virtutis nō ꝯueniāt aīe per vnum modū ſed equoce nō poterat aīa diffiniri ab ipo. Et hec eſt rō Auic: in 6° de nālibus. Alia poſſet aſſignari rō eiuſdem. q: potētia a forma uel mā cauſat̃ ⁊ p̄cipue potētia ad opa ⁊ ideo potētia uel vis ſiue virtus eſt de cōſequētibꝰ eſſe. ⁊ ꝓpter hoc cū aīa diffiniat̃ hic ut eſt actꝰ proprius faciēs eſſe nō poterat diffiniri a noīe potentie. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ actus duobus modis dr̄. vno modo dr̄ ſm ꝓprietatem noīs. ſ. ſm id ꝙ actus eſt ab efficiēte per motuȝ ⁊ trāſmutationē māe ⁊ ſic forma in natura ultima dr̄ actus ⁊ ad ſilitudinem etiam huius in artificiatis dr̄ forma artificialis actus. Dicit̃ etiam actus illud qđ actuȝ eſt a forma in mā ⁊ cōpoſito. ⁊ hoc eſt eſſe. primo ergo mō dr̄ aīa hic eſſe actus. ſecūdus modus tm̄ innuit̃ in uerbo phī ubi dr̄ ꝙ forma eſt ſm quaȝ eſt hoc aliqđ. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ Gregoꝰ nyſ ſupponit quoddā falſuȝ. Ariſ: enim in uerbo illo nō querit ꝓpriū uegetabile aīe ſed id qđ ꝯuenit aīe ſm ſuuȝ genus a quo oīs aīa poſſit diffiniri. tale aūt eſt pn̄m qđ eſt uegetabile hoc enim eſt in omī aīa nō aūt ſenſibilis uel rōnalis. Et qđ dicit Ariſ: ꝙ a fine ſumende ſunt diffinitiōes ⁊ noīa ſic intelligēdū eſt ꝙ ſumēda ſunt ab ultimo ꝑfectiuo q: hoc eſt finis. ſed hoc aliter ſumit̃ in gn̄e ſm nām gn̄is. aliter in ſpecie ſm nām ſpēi. ⁊ cū hic diffiniat̃ aīa ſm naturā gn̄is nō debet a rōnali diffiniri. q: hec eſt vna ſuarum ſpērum. ¶ Ad aliud patet ſolō per p̄dicta. nō eniȝ bene exponit Cōmētator dicēs actum ſumi equiuoce. ⁊ hec eſt rō q: ſumit rōnale ut potentiā nō ut aīam. cuȝ tm̄ hoc multum differat ut infra ꝓbabit̃. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ Gregoꝰ nyſ. ſupponit hoc ab Ariſ: ꝙ Ariſ: appellaret ibi actum ſm genus ſuuȝ. eſt enim quidaȝ actus accidētalis ⁊ quidā actus ſubalis ⁊ qdam uſia tm̄ ⁊ quidaȝ

uſia ⁊ uſioſis. ⁊ iſte ultimus differt a qualitate accidētali ⁊ ſubāli que eſt differētia ſimplr in quale p̄dicata. vnde patet ꝙ Grego. mix. nō ſufficiēter diſtinguit nec ſm intētionē Ariſt. ꝓcedit. ¶ Ad aliō patet ſolo per p̄dicta in principio determinationis. ¶ Ad ultim dicēdum ꝙ aīa ut aīa referſ ad corpus ⁊ ecōuerſo. ſed nō aīa ut eſt ſubā ꝯſtituta in p̄dicamēto. ut ꝑus habitū eſt ⁊ ideo nō ſequiſ ꝙ ſm aliquā ſpēm ſui anima nō ſeperſ a corpore.

¶ Utrum anima ſit actus primus corporis. ⁊ quid uocatur actus primus ⁊ quid ſecundus.

S Ecundo queritur

quomō aīa ſit actus primus ⁊ accipianſ exēpla phī que ſunt ſcia ⁊ conſiderare ⁊ ſomnus ⁊ vigilia ⁊ figura enſis ⁊ incidere. videſ enim ſm illa exēpla ꝙ eſſe actū p̄mum ⁊ 2m ꝯueniat omni forme tam ſubāli q̄ȝ accītali. ⁊ ſic nō videſ ipm eſſe ꝓprium aīe eo ꝙ ꝯueniat etiam his que ſunt extra genus eius. ¶ Item trāſcēdētia coīa que inueniunſ in ſingulis nō ſunt de diffinitione nāli. diffinitiones enim nāles dantur uel per formā ⁊ māim uel per efficiētem ⁊ māim ſicut in 4° methor. eſt diffinitio digeſtionis. q: digeſtio eſt completio a naturali ⁊ ꝓprio calore ex cōtraiacēntib. paſſionibus. naturalis enim ⁊ ꝓprius calor efficiēs eſt ⁊ cōtraiacentes paſſiones mā. cum igiſ in iſta diffinitione ſint trāſcēdētia que tam his que ſunt in gn̄e aīe q̄ȝ his que ſunt extra genus eius ꝯueniūt videſ ipſa eſſe ocyaca ⁊ uana. ¶ Item per exēpla videſ ꝙ actus ſecūdus qui eſt oꝑatio nō ſemꝑ inſit. hoc aūt non videſ uerum de partibus aīe. vitā enim ſemꝑ aīa iſluit. ⁊ nutrimētum attrahēdo alimētum aīal digerēdo uel diſtribuendo per mēbra ⁊ hoc patet per uerba Auic. in 6° de nālibus ubi ſic dicit. virtus nutritiua ex virib. aīe uegetabilis oꝑaſ omni tēpore vite ſingularis que duȝ permāſerit exercēs ſuas oꝑatiōes uegetabilia ⁊ aīalia erūt viua. cum aūt defuerint uegetabilia ⁊ aīalia nō erunt viua. ¶ Item ſcia ⁊ ꝯſiderare ſilr figura enſis ⁊ incidere ꝯn̄iter ſe inuicem tꝑe. In aīa aūt p̄cipue ſm hunc actum qui eſt viuere eſſe primuȝ actum ⁊ 2m actuȝ in oꝑatione nō videnſ ſe ꝯſequi tꝑe ſed ſimul eſſe tꝑe. ergo videſ nō eſſe ſimilitudo. ¶ Preterea illa exēpla que ſunt ſomnus ⁊ vigilantia nihil videnſ ualere. utrūq; enim horum ut ꝓbaſ in libro de ſomno ⁊ vigilia eſt paſſio ꝯſequens aīal ꝓpter ſenſibilē partem eius ⁊ ita neutro mō ſilitudinem hēbit cum actu p̄mo. ¶ Item ibidem aīa in aīali principium eſt oīum oꝑationum. cum ergo iſte modus ſic ſcōi actus. videſ aīa ita eſſe ſecūdus actus ſicut actus p̄mus. ¶ Itē actus p̄mus ⁊ actus ſecūdus hn̄t ordinem inter ſe. ſi igiſ ſenſus eſt ſine corpore actus p̄mus nō erit corpis. ſi actus ſecūdus aīe rōnalis eſt rōcinari ⁊ intelligere qui eſt actus ſine corpore. ergo aīa rōnalis nō erit p̄mus actus corpis. ⁊ ſic corpus humanū nō hēbit aliquem actum p̄muȝ cuius cōtrariū ſupra ꝓbatum eſt. Si vero dicatur ꝙ actus primus ⁊ ſecūdus nō hn̄t taleȝ ordinationē ꝙ ſi vnus ſit cū corpore ꝙ ⁊ alius. ⁊ ſi vnus ſine corpore ꝙ ⁊ alius. ¶ Cōtra hoc eſt qō dicit phus in 16° de aīalib. hijs uerbis qn̄ oꝑatio p̄ncipiorum fuerit corpalis nō pn̄t eſſe illa p̄ncipia ſine corpore. verbi grā. qm̄ ambulatio nō pōt eē ſine pedib. Ex hoc accipiſ ꝙ ſi oꝑatio corpalis eſt p̄ncipium oꝑatiōis erit corporalis actus ⁊ ecōuerſo. ¶ Preterea ut dicit phus ſomnus eſt imobilitas ſenſuum quedā. vigilia vero ſenſatio quedā eorūdeȝ. ergo videſ ꝙ aīa ꝓut eſt p̄mus actus ſit cauſa imobilitatis. ⁊ hoc eſt contra oēs phos qui diffiniunt eam per motum ſm locum. ¶ Solo dicēdū cuȝ pho ꝙ aīa eſt actus p̄mus ⁊ nō actus ſecūdus. actus enim primus eſt ut ſupra dictū eſt qui dat eſſe ⁊ ſpēm ⁊ rōnem ei cuius eſt actus. actus vero ſecūdus nō eſt p̄ncipium oꝑationū ſed ipſa oꝑatio. ⁊ ideo quidā decipiunſ dicētes aīam eē actum p̄mum ſm ꝙ eſt forma ⁊ ꝑfectio dans eſſe. ⁊ eandem eſſe actum 2m ꝓut eſt p̄ncipium efficiens oꝑationuȝ. efficiens enim nunq̄ȝ eſt actus ſuus. nec exēpla phī hoc innuunt ſed potius ꝙ ipſa oꝑatio ſit actus ſecūdus. Et iō dicit Auic. in 6° de nālibus. ꝑfectio ꝓpria eſt ꝓpter quā ſpēs ſit ſpēs in effectu. ꝑfectio aūt 2a eſt aliqd ex his que cōſequunſ ſpēm rei aut ex actionib. eius aut ex paſſionibus. ſicut enim incidere eſt enſis ⁊ ſicut cognoſcere ⁊ cogitare ⁊ ſentire eſt motus hois. q: homo eſt ſpēs ꝯſtituta per aīam. p̄mum enim eſt quo poſito non eſt neceſſe ſequēs ponere. 2m aūt nō ponitur ſine p̄mo. vnde oꝑatio que non poniſ ſine ſubā oꝑante eſt de ꝑfectionibus ſecūdis ⁊ ideo deceptus eſt Cōmētator dicēs de actu p̄mo ⁊ 2° ꝙ actus ſecundus eſt forma a qua egrediſ actio. primus aūt forma que eſt ꝑfectio rei. ſecūdus enim actus potius eſt ꝑfectio cōpoſiti ſiue ſpeciei cōſtitutiue q̄ȝ ipſa forma. ¶ Ad p̄mum ergo dicēdum ꝙ ſimilitudo actus primi ⁊ ſecūdi inueniſ in formis accītalibus ſed nō ꝓprie ſunt in eis actus p̄mus ⁊ ſecūdus. Actus enim eſt ut p̄habituȝ eſt ut forma dans eē uel ipm eſſe qō daſ ab ea. hec autē forma nō eſt niſi illa que determinat ⁊ finit potētiā māe talis aūt nō eſt forma accītalis ⁊ ideo ipſa nō facit eē niſi ſm quid ⁊ hmōi ſimilitudo eſt in rōnabilibus. Potentia enim gn̄is que eſt in gn̄e eſt indeterminate ⁊ non finit ⁊ determinat quecūq; forma ſed dr̄ia ſubālis ꝯſtitutiua ſpēi tm̄: huius etiam ſilitudo eſt in grāmaticis in quibus ſubſtātiua noīa finita ſunt ſm ſubām ⁊ qualitatem. q: talia qualitatē ſubālem ſignt que ſubām nunq̄ȝ relinquit infinitam. Adiectiua vero infinita manēt ſm ſubām. q: lȝ ſignificēt qualitatem finitā in ſpecie uel in gn̄e hec tm̄ qualitas accītalis eſt que nunq̄ȝ finit ⁊ cōplet potentiam ſube ſibi ſubſtātis. Nec approbo ſolōnem quorundam qui dicūt has dr̄ias actus primi ⁊ ſecūdi omni forme tā accītali q̄ȝ ſubāli ꝯuenire. ſed per prius ſubāli q: forma ſubālis nō hēt cōtrariuȝ. ⁊ ideo nō de neceſſitate ſemꝑ agit nec etiam ab alio pōt impediri ab oꝑe. forma vero accītalis aut hēt ꝯtrariū actiuū aut paſſiuū cui tm̄ approximaſ per ꝯtactū neceſſe eſt agē in ipm ⁊ nō pōt nō agere. Si vero excelliſ neceſſe eſt ſilr pati. Si vero eſt eq̄le ſilr eſt neceſſe miſceri. vn̄ forma accītalis ſemꝑ eſt ſicut cōſiderare ⁊ nunq̄ȝ ſicut ſcia. ſed forma ſubālis illa pōt mouē ⁊ nō mouere. ⁊ iō pōt eē ſicut ſcia ⁊ ſicut conſiderare. Patet aūt hoc eſſe falſum per p̄dicta ⁊ in hoc facere ad ꝓpoſitū. ¶ Preterea nō oīs forma accītalis hēt cōtrariū ¶ Preterea forma accītalis que hēt ꝯtrariū nō de neceſſitate eſt actiua uel paſſiua ſimplr uel ſm qd. albedo eniȝ ⁊ nigredo nō agunſ nec patiunſ inuicē etiam ſi contingant ſe. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ſi actus ꝓprie ſm nomē ſuum accipiſ erit forma inducta ab efficiēte ſupra māim ut ſupra dictum eſt. ⁊ ſic erit propriuȝ diffinitioni māli. ¶ Ad exēpla aūt phī dicēdum ꝙ nō ponunſ niſi grā ſimilitudinis ⁊ non niſi in hijs que ſm aliqd ſunt ab aīa. ſcia enim ⁊ cōſiderare ſunt ſm intellectū ſpeculatiuuȝ. ⁊ ſcia eſt faciens ipm actu. cōſiderare aūt eſt oꝑatio eius ſm ꝙ in actu exiſtit. Somnus aūt ⁊ vigilia ſunt ſm primuȝ ſenſitiuuȝ ut dicit phus. ⁊ in ſomno ligata eſt vis ab actu exteriori. nihilominus tm̄ vis ſenſitiua organū ꝯſtituit in eſſe ⁊ ſic eſt actus p̄mus. Vigilia aūt eſt expāſio ſenſuuȝ ad exterius in actibus exterioribus. ⁊ ſic eſt ut actus ſecundus. Silr figura enſis eſt illa que eſt inducta in ferruȝ que dat eſſe ⁊ rōnem enſi. q: in artificiatis figura dat eſſe ⁊ rōnem. Incidere aūt eſt ut actus ꝯn̄s ſpēm ꝯſtitutam. vnde figura enſis p̄mo fuit in aīa artificis ⁊ poſtea ꝓducta ſupra māim enſis per intellectū dirigētem ⁊ mouētem ad opus. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ prioritas ⁊ poſterioritas in actu primo ⁊ ſcōo nō attēdiſ in tꝑe ſed ſm nāim. p̄mus enim ſm nāim eſt eſſe q̄ȝ oꝑatio eius qō eſt ⁊ ſm hunc modū diciſ actus p̄mus ⁊ ſecūdus. nihilominus tm̄ hoc argumētum ꝓuenit ex praua intelligētia lr̄e phī. Nō enim intēdit dicere ꝙ in quolibet inſtāti nutritiua agat lȝ tm̄ forte hoc uerum ſit. ſed intēdit ꝙ in vita in

diuiduí nutritiua non hẽt tẽpus determinatũ in quo tñ agat ſicut augmẽtatiua que nõ agit niſi uſqꝫ ad pfectum ſtatum magnitudinis ꝑm longitudinez pcipue. gñatiua aũt poſt duos ſeptenos. vnde dicit phus in libro de aia/ lib°. Jncipit in hoie deſcẽdere ſemẽ ⁊ poſt tres ſeptenos incipit pfecte maturare ipm ad robur natoꝝ. ſed nutriti ua ſemp nutrit ⁊ propter hoc aiata tandiu viuunt qꝫdiu pñt accipe nutrimẽtuꝫ ut dicit phus. Ex ignorãtia tamẽ huius Cõmẽ^or coactus eſt dicere ꝙ nutritiua in qbuſdã aialibus nõ ſemp nutrit. vñ dicit ꝙ hoc uerum eſt qð di cit phus de ſenſibili ⁊ nõ de nutritiua. niſi forte in qbuſ/ dam aialibus ad tẽpus ut ſunt rane magne manẽtes in paludib° in hyeme ⁊ nõ theſaurizãtes cibũ. ſimilr̃ ⁊ qui dã ſerpẽtes. ℭ Ad aliõ patet ſolutio per pdicta. ℭ Ad aliud dicẽdum ꝙ non in oĩbus eſt ſimilitudo ſed debet accipi ſimilitudo ut explanata eſt in exẽplis. ℭ Ad aliõ dicẽdum ꝙ ſi aĩa rõnalis accipiat ut aĩa tunc erit act° cor poris a quo emanãt quedam virtutes affixe organis ⁊ quedã nõ affixe. ⁊ ꝙ hoc nõ ſit incõueniẽs infra oñdet. Et ſi accipiat ut actus corporis hẽbit quaſdã opationes que nõ ſunt ſine corpore que egrediunt a potẽtijs que ſunt affixe organis. quaſdã aũt hẽbit que ſunt ſine corpe ⁊ penes hanc diſtinctionẽ potẽtiaruꝫ intelligit uerbum phi in 16° de aialibus. ℭ Ad ulti^m dicẽduꝫ ꝙ ſimilitudo nõ attẽdit in hoc ꝙ ſomnus eſt cauſa imobilitatis ſed in hoc ꝙ ſenſus in ſomno eſt faciẽs eſſe tm̃. in vigilia autẽ expãdit ad opa. ul' poſſet dici ꝙ lꝫ ſomnus ⁊ vigilia ſint paſſiones ꝯſequentes ſenſitiuum ꝑn^m tñ ut hẽtur in ꝑn° de ſomno ⁊ vig^a. pp cãm ſomni geſcũt in matricib° em bria ꝑ^m. cã aũt eſt ꝯtinuus flux° in ſupiora ⁊ ita ſenſus in ſui gñatione ꝑ^m ꝑm eſſe eſt in ſomno ⁊ ꝯñter in vigilia.

ℭ Utrũ aĩa ſit act° corpis ſimplicis ſicut celi ⁊ elemẽtoꝝ

Ertio queritur quomõ aĩa ſit act° ꝑm° corpis phici. ℭ Querit eni utrũ oĩs corporis phĩci tam ſimplicis qꝫ cõmixti ex cõtrarijs. Et videt ꝙ ſit act° maxime ſimplicis hoc eſt celi. phus eniꝫ aſſignãs cãm quare corpus hoĩs hẽat nobiliorẽ animã dicit ꝙ corpus hoĩs magis eſt accedens ad equalitatem cõplexionis ⁊ ꝓpter hoc magis aſſimilat corpori ſupio/ ri ⁊ ideo aĩam hẽt ſimillimã aĩe ipſius. Ex hoc accipitur ꝙ aĩa eſt actus celi. ⁊ ita aĩa eſt actus corpis phĩci ſimpli cis. ℭ Jtẽ nobilioris pfectibilis nobilior eſt pfectio. ſed celum eſt nobiliſſimũ corpus pfectibile, ergo nobiliſſi/ mã habet pfectionẽ. Nobiliſſima aũt pfectio eſt aĩa itel/ lectualis. ergo celum hẽt aĩam intellectualẽ. ℭ Jtẽ hoc ꝓbat Auic: multis rõnibus in 9° ſue prime phĩe dicens ꝙ proximus motor celi anima eſt ⁊ ſepatur ab intellĩa. ℭ Jtem dr̃ ibidem. Aĩa que mouet celuꝫ eſt ſicut iam motum eſt corporalis ꝯuertibilis uariabilis: nec eſt ſpo liata a materia cuius cõparatio ad celum ſicut cõparatio aĩe nr̃e aialis ad nos cuius eſt ut itelligat aliquo mõ in/ telligibilitate. ſ. cõmixta mãe. ⁊ oĩno ſue eſtimationes ul' que vident eſtimationes ſunt certe. ⁊ eius eſtimatiões ⁊ que vident imaginationes ſunt ſicut intellectus acti/ uus in nobis qui oĩno innicietur corpori. ℭ Jteꝫ ibidem celum mouet per aĩam ⁊ aĩa eſt ꝑ n^m ꝓpinquũ ſui mot° ⁊ in iſta aĩa renouatur imaginatio ⁊ uoluntas ⁊ ipſa exti mat ſe hẽre apphẽſionem rerum uariabilium particula rium ⁊ uoluntatẽ eẽndi ipſas res particulares. ⁊ ipſa eſt pfectio corporis celi ⁊ eius forma. Ratio aũt cui innitit Auic: hec eſt. Quia ſi nãlis motus eſſet circularis tunc moueret celuꝫ uel a loco nõ nãli uel a ſitu nõ nãli fuga nãli ab ipſo. Oĩs aũt fuga nãlis ab aliquo non põt ipa eſſe eidem nãlis ad ipm. motus aũt circularis ſepat ab omni pũcto ⁊ relinqt ipm. ⁊ ſic facit in ſingulis punctis ⁊ nõ fugit ab aliquo ad quem poſtea nõ redit. ergo mo/ tus circularis nõ eſt motus nãlis organo. oportet igitur ꝙ ſit ab aliquo ꝓximo ꝑncipio. hoc aũt erit uel intelligẽ tia pura ſepata uel aĩa. Si aũt eſt itelligẽtia pura ſepata cum illa ſit ſup totum ul'e qð nõ uariet nec remoueatur in partib° eius eſſet motus celi nõ renouat in partibus. qð falſum eſt q: motus celi nõ videt aliud eſſe qꝫ reno/ uatio ſitus in partib°. igit oportet ꝙ ſit aĩa tanqꝫ a moto re ꝓximo. Aĩa enim hẽt imaginationẽ ⁊ extimationem particularĩũ appetitũ ꝯſequẽdi illa per motum partium diuerſis ſitib°. ⁊ ita aĩa eſt actus celi qð eſt corpus ſimp^x phĩcum. ℭ Jtem Auerroys ſup 2° de ce. ⁊ mũ. ⁊ ſup 11° me^ce dicit ꝙ celum hẽt aĩam ſed diuerſificat ab Auic: in hoc ꝙ dicit ꝙ aĩa hec nõ hẽt uegetationẽ nec ſenſuꝫ ſed eſt intellectus pur°. ſi eniꝫ hẽret uegetabilẽ eẽt ipm cor/ pus corruptibile eo ꝙ oẽs ptes uegetabiles aĩe ſunt ꝓ/ pter corruptionẽꝫ corporis ſicut nutritiua ad deperditi re/ ſtaurationẽ. augmẽtatiua ꝓpter quãtitatis pfectionem. gñatiua ꝓpter impoſſibilitatẽ ꝑmanẽdi in idẽtitate ꝑm numerũ. Silr̃ partes aĩe ſenſibiles ſunt ita ꝙ prima eſt actus ſine quo aĩa ſenſibilis nõ eſt. Tact° aũt eſt ꝑm mu tationẽ primarũ qualitatũ actiuarũ ⁊ paſſiuarũ que non cõpetit celo. ceteri ꝟo ſenſus ſunt in organis determina tis que nõ vident eſſe in corpore celi. potẽtie aũt appre/ henſiue habitus ſenſibilis aĩe ſunt ſicut fantaſia uel cau/ ſa ipſa. ⁊ cum fantaſia ſit motus a ſenſu ꝑm actum factus cum nõ ſit in corpore celi ſenſus nõ erit in ipſa fantaſia neqꝫ cetere potẽtie que ſine fantaſia eſſe nõ pñt. Et ſi for te diceret ꝙ aĩa diffinit tribus. ſ. motiuo ꝑm locuꝫ ⁊ co/ gnitiuo ⁊ incorporeo. vñ lꝫ celuꝫ ſenſibilẽ aĩam nõ hẽat ꝑm partes ſenſibiles apphẽnſiuas deintus uel foris hẽt tñ ſenſibilẽ aĩam ꝑm partẽ eius motiuã eo ꝙ motiua po tẽtia pars ſit ſenſibilis aĩe ut dicit phus. Si inqꝫ ſic dicat hoc patet nihil eſſe. q: fantaſia mouet ⁊ appetitus ſequẽs fantaſiã. vñ cum fantaſia ineſſe nõ põt eidem nõ poteſt ineſſe motus ꝓceſſiuus. ℭ Preterea cuius eſt potentia eius eſt actus. vñ ſi potẽtia mouendi in loco ineſſet celo oporteret ꝙ celum hẽret motuꝫ ꝓceſſiuum. qð a pho in 2° de ce. ⁊ mũ. improbatuꝫ eſt ⁊ a nobis ſupra in qõne de celo. relinquit igit ꝙ ſi habet aĩam ꝙ illa nõ erit niſi iel lectualis. ℭ Jtem ꝓbat hoc per rõnem. Oĩs enim mo tor ꝑncipium ponẽs motus in parte ſui mobilis ⁊ nõ in toto eſt motor diſcretus a natura ⁊ nãe rõne. motor celi eſt huiuſmodi ğ eſt diſcret° a nã ⁊ nãe rõne. Prima ꝓ/ bat ex hoc ꝙ in motu nãli locali idem eſt motus partis ⁊ totius ſicut glebe ⁊ totius terre ⁊ ſcintille ⁊ toti° ignis. Jn motu enim locali nãli mouẽs eſt forma ſbalis ipſius mobilis ut ꝓbatũ eſt in 8° phi^x. cum aũt oẽs partes mo biles in actu ſint per formã illã. oẽs partes equalr̃ ſe ha/ bẽt ad motũ localeꝫ per formã illã. Minor ꝓbat ex hoc ꝙ motus celi eſt a dextra incipiẽs ⁊ regirãs per ſiniſtrũ ℭ Si cõcedat ꝙ aĩa ſit actus corporis ſimplicis qð eſt celum. Cõtra omne corpus cuius actus eſt aĩa eſt orga/ nicum. ergo ſi aĩa eſt actus corpis qð eſt celum ipm erit organicum qð falſum eſt. ℭ JUXTA hoc iteruꝫ que/ rit de opinione Orphĩ qui dicebat elementa plena eſſe aĩabus ⁊ pcipue aerem. vñ dicebat aĩas afferri in corpo ra reſpirãtibus uẽtis: id eſt ab aura tracta per reſpiratio/ nem. Nihil aũt affert ex aliquo qð nõ eſt in eo. ergo vi/ det ꝙ totus mundus ⁊ maxime aer ſit plenus aĩabus. ℭ Ad idem Tharſis phus induxit rõnem ꝙ aĩa eſt for ma ſimplex ⁊ impceptibilis. cum ergo pfectioni debeat rñdere pfectibile aĩa magis erit pfectio corporis ſimpli/ cis qꝫ eius quod eſt diuiſibile in ptibus. ⁊ ita aĩa magis erit actus aeris uel ignis qꝫ corpis cõplexionati. ℭ Jtẽ ſic põt obijci. vnũqðqꝫ mouet ad hoc ut pticipet eẽ diui num inquãtũ põt. eſſe aũt diuinũ eſt eſſe ꝑmanẽs. ⁊ que nõ pñt manere in idẽtitate numeri per gñationem mo/ uent ad hoc ut ꝑmaneãt eadẽ ꝑm ſpẽm. Cuꝫ igit ſimpli cia corpora que elemẽta uocant corruptibilia ſint opor/ tet ꝙ reiterent per gnãtionẽ. nõ eadem numero ſed ea/ dem ſpecie. Cuius aũt eſt actus eius eſt potẽtia. ⁊ cuius

eſt motus eius eſt ⁊ motoꝛ.ergo in talibus erit motoꝛ ad
gñationem ⁊ potētia ſiue virtus gñatiua.hoc aūt eſt aīe
uegetabilis ergo talia hñt aīam uegetabilem.¶ Item
nutritiua eſt ad reſtaurationē deꝑditi in coꝛpe cōplexio
nato.ergo ubi eſt eadē neceſſitas ibi erit eadem potētia
niſi natura deficiat in neceſſarijs qđ nō cōtingit.Sed in
elemētis eſt eadem neceſſitas.qꝛ per maximā actionē ⁊
paſſionē deꝑdunt̃ in partibꝰ.ergo eadē virtus inerit eis
ergo hēbunt nutritiuā. Omne aūt qđ nutritur hēt aīaꝫ
uegetabilē.Item dicit phs in 2º de aīa.aqua quidē ignis
alimētum eſt.ignis aūt nō alit aquā.⁊ ita videt̃ ꝙ ignis
hēat potētiam nutritiuam.Sed cōtra ponit phus plures
rōnes ſic.Si aīa eſt in aere aut in igne ⁊ in quocūqꝫ eſt
aīa illud facit eſſe aīal.tunc ignis ⁊ aer erūt aīalia.vel di
cat̃ quare in cōmixtis coꝛpibus potētioꝛ eſt facere aīal q̃ꝫ
in ſimplicibus.cuius rō nō poterit aſſignari.¶ Iteꝫ ni
hil exñs diſſimiliū partiuꝫ pōt eē actus eius qđ eſt ſimi
lium.Aīa eſt diſſimiliū partium ergo nō erit actꝰ ignis ⁊
aeris que ſunt coꝛpora ſimilia in partibꝰ. Ueritas ꝑme
patet ex hoc ꝙ actus ſm ſe eſt actus totius ⁊ ſm partes
eſt actus partiū ut ſcribit̃ in 2º de aīa.Ueritas aūt 2ᵉ pa
tet in enumeratione partiū aīe.¶ Item actus diuerſus
in partibꝰ ſm oēs ꝑtes diuerſas nō ineſt coꝛpori ſimili
in partibꝰ.ergo ſi aīa ineſt aeri ut actus cum ſit diuiſa in
partibꝰ ⁊ aer coꝛpus ſimile in ꝑtibus nō inerit aeri ſm
oēs ꝑtes ⁊ ita ſm aliquas ꝑtes eſt in aere ⁊ ſm aliquas
extra.qđ eſt incōueniēs dicere.Et eadem rō eſt de quo
libet alioꝝ elemētoꝝ.¶ Solō dicēdum ꝙ aīa eſt actus
coꝛporis phíci nō ſimplicis ſed cōplexionati.¶ Ad p^{m}
ergo dicēdum ꝙ phs in illo loco nō intēdit dicere ꝙ ce
lum hēat aīam que ſit eiuſdem rōnis cum nr̃a aīa.Sed
ꝙ ſm nobilitatē ⁊ dignitatē cōplexionis coꝛpoꝝ infun
dant̃ etiā aīe nobiliores ⁊ motori celi magis ſiłes ſm ēt
ꝙ ſcīt.ſ.Dioꝰ ⁊ Gꝛegꝰ dicūt ꝙ quāto aliqs plus ꝯgregat
de bonitatibꝰ nālibꝰ que ſunt eē viuē ſentire rōcinari ⁊ i
tellige͂ tāto ipm eſt ꝓpinqus ꝑmo ꝑncipio vniuerſitatis
⁊ motori celeſtium.Et hoc patet per eundē phm qui di
cit ibidē in 6º de nālibus ſoluens ꝑdictā obiectionē.aīa
lia ⁊ celū nō ꝯueniūt in itellectu nois vite.Sed ēt in itel
lectu nois rōnalitatis.rōnalitas autē que eſt hic cōuenit
aīe hñti duos intellectus nāles.hoc aūt nō eſt poſſibile
eſſe illic intellectus enim illic eſt intellectꝰ in effectu.In
tellectus aūt in effectu nō eſt ꝯſtituēs aīam que eſt pars
diffinitionis aīalis.Siłr etiā ſenſus dꝛ hic vis que apꝑ
hendit ſenſibilia ad modū recipiēdi ſimilitudines eorū
⁊ patiēdi ab eis.hoc aūt nō pōt eſſe illi.aut nālis intelle
ctualis debet intelligi ſicut ſupꝛa expoſitū eſt de potētia
ꝓpinqua ⁊ remota in qōne de diffinitione aīe quaꝫ po
nit Damaꝰ.fuerūt tñ qdā qui dixerūt ſoluētes ad rōneꝫ
ꝙ celū hēat aīaꝫ ſicut hic diffinit̃.⁊ ꝙ vis cuiuſlibet ſtel
le ꝯficit̃ nō tñ ex ſe ſed ex multis ſibi ꝯiūctis.tū ex ꝓpꝛie
tate partium oꝛbis.tum etiam ex ꝓpꝛietate que fit ꝑ mo
tum ſtelle que eſt in ſpera vna ad ſtellam que eſt in ſpe
ra alia.Sed hec ſolō quo ad eius pꝛimā partē.ſ.ꝙ celuꝫ
habeat aīam ꝓut hic tractat̃ de ea inter phos etiaꝫ eſt re
pꝛobata.¶ Ad aliđ dicēduꝫ ꝙ ꝑfectio nobiliſſima que
eſt coꝛporis complexionati eſt aīa.ſed nō opoꝛtet ꝓpter
hoc ꝙ ſit ꝑfectio coꝛpis ſimpłr nobiliſſimi ſed illius ꝑfe
ctio erit itelligētia hoc modo quo motoꝛ eſt ꝑfectio mo
bilis ⁊ hoc dico niſi aīa equiuoce hic ſumat̃.qꝛ hoc mo
do nō erit incōueniēs celum hēre aīam.ſed quicqđ tūc
de illa cōcludit̃ ⁊ nr̃a aīa nihil ualet.ſicut ꝙ celuꝫ ſit aīal
⁊ ꝙ aīa eius poſſit mereri ⁊ demereri ſicut nr̃a.ſicut ſu
pꝛa in qōne de celo patēter oñſum eſt.¶ Ad aliud dicē
dum ꝙ ſi uolumus ſaluare Auic̄: tunc faciemus vim in
uerbo eius qđ dicit ꝙ oīs cōparatio aīe celi ad celuꝫ eſt
ſicut intellectus actiuus ad coꝛpus nr̃m.Intellectꝰ auteꝫ
actiuus in nobis in quatuoꝛ diſtinguit̃ ab intellectu ſpe
culatiuo.Quoꝝ ꝑmum eſt ꝙ actiuus habet foꝛmaꝫ que

pꝛincipiū eſt oꝑationis qđ poſſibile eſt fieri per uolūta
teꝫ.Speculatiuus aūt hēt foꝛmā ſcibilis ſm ꝙ ſcibile eſt
cauſatiuū ſcie in nobis.dico aūt opꝰ poſſibile fieri ꝑ uo
luntatem ſiue ſit opus ciuilitatis ſiue ſit opus artis me
chanice. Scōm eſt ꝙ foꝛma que eſt in intellectu actiuo
eſt oꝑatiua rei ⁊ ꝓpter hoc magis dꝛ foꝛma cōpōnis q̃ꝫ
abſtractionis eo ꝙ ipa quaſi ab aīa mouet̃ in rem extra
ſm ꝙ dicit phus ꝙ ſanitas que eſt in egro inducta eſt a
ſanitate que eſt in ſcia medici.foꝛma ꝟo que eſt in intel
lectu ſpeculatiuo eſt a re extra que eſt cauſa ſcie: ⁊ ideo
magis dꝛ foꝛma abſtractionis ⁊ ſeꝑationis a mā ⁊ appē
dicijs nālibus.3^{m} eſt ꝙ iō qꝛ oēs actus ⁊ oꝑatiōes ſunt
particulares ⁊ particulariū in ſingularibus circūſtantijs
loci ⁊ tēporis ⁊ partiū māe circa quam eſt opus.foꝛma
que eſt in intellectu actiuo eſt ꝯſiderans particularia ⁊
fert̃ nō tm̃ circa totam mām ſed etiam ſuꝑ partes ipſius
⁊ ſuꝑ oꝛdinem partiū inter ſe ⁊ ad foꝛmā totius artificia
ti.ſicut patet in foꝛma que eſt in intellectu archarij.Hic
enim ꝑmo ꝑncipat̃ lignum pꝛo materia poſtea partes li
gni diuerſas.poſtea ad fundū latera ⁊ oꝑculuꝫ ⁊ oꝛdinē
iſtarum partiū ⁊ cōpōnē ut equałr cōgregate in vnum
vniant̃ ſub foꝛma totius.ſed foꝛma que eſt in intellectu
ſpeculatiuo ꝓpter hoc ꝙ eſt uł'ium in qbus eſt ſcientia
nihil cōſiderat de mā ⁊ de partibꝰ in quibus diuerſificat̃
tm̃ ſm numerū ſed accipit intētiones cōes ſimplices de
nudatas in partibus ⁊ indifferētes ſm ipa particularia.
4^{m} eſt ꝙ pꝛopter hoc ꝙ intellectus actiuus eſt mouens
fluit ab ipſo vis ⁊ diſpō mobilitatis in oꝛgana exequen
tia motū.vñ ipſe nō accipit a coꝛpore ſed influit in ipm.
⁊ idcirco dꝛ inniti coꝛpori ſm Auicēnā. Sed intellectꝰ
ſpeculatiuus nō influit aliqđ coꝛpori eo ꝙ ipſe non eſt
mouēs ſed potius recipiēs.vñ ⁊ accipit a coꝛpe hoc mō
acceptiones quo ad iferiores ꝟtutes que affixe ſunt oꝛ
ganis ut ſenſus ⁊ imaginatio ſubſeruiūt ſibi ut cōpleat̃
abſtractio uł'is a particularibꝰ.Dicēdum ergo ꝙ Auic̄:
vult dicere ꝙ ꝓpinquus motoꝛ celi pꝛo tāto dicit̃ anima
eius qꝛ influit ei motū cognoſcēs particularia que ꝯſe
quunt̃ per motum partiū celi ⁊ per partes motꝰ.cogno
ſcēs aūt nō per foꝛmā acceptā ab ipſo mobili per abſtra
ctionē ſed potius per foꝛmā cōpōnis ad rem motam ⁊ ſi
eſt accepta hoc erit per aliū motum ſm quem.ſ.intelli
gētia ſeꝑata ⁊ ꝑma mouet ſecundā intelligentiā inferio
rem cōiunctam mobili de bonitatibus ſuis influēdis ei
quas bonitates poſſibile eſt aſſequi ⁊ acqrere per motū
⁊ ꝓpter hoc ꝙ ille ſunt particulares ſm partes mobilis
⁊ motus dicit Auic̄: motorē ꝓximuꝫ celi hēre imagina
tionem ⁊ extimationē.imaginatio enim ut dicit phs in
capº de memoria ⁊ reminiſcētia eſt foꝛma imitans rem
⁊ ad rem extra que eſt particularis.Extimatio aūt acci
pit intētiones boni uel mali in imaginationibꝰ.non tñ
ītēdit Auic̄: ꝙ hēat imaginationem ⁊ extimationē que
ſunt partes ſenſibilis aīe.qꝛ ille non ſunt certe ſed dece
ptorie frequēter.⁊ hoc innuit in mō loquēdi cum dicit
imaginationes uel que videnť imaginatiōes ⁊ extima
tiones.uel que videnť extimationes ſunt certe. Et per
hoc patet ſolō ad ſequēteꝫ auctoritatē ipſiꝰ. ¶ Ad rōnē
eius dicēduꝫ ꝙ ipſe nō negat qn motus celi ſit a natura
ſed nō eſt a natura tm̃ ſed ſicut ꝓbatū eſt ſuꝑ in qōne de
celo.motoꝛ celi eſt mouēs celum ſm nām ipſius mobi
lis.⁊ iſte motoꝛ nō pōt eſſe intelligētia ſimplex ⁊ pura.ſ.
que nullo mō cōſideret mām ⁊ partes māe.hec eniꝫ ut
habitū eſt nihil influit coꝛpori ⁊ nō diuerſificat̃ ſm ua
riationē aliquā motus uel partiū mobilis.vnde hec in
telligētia nō eſt mouēs niſi ut deſideratū mouet deſide
rium ⁊ deſiderantē.⁊ hoc mō nō mouet coꝛpus.ſed in
telligentiā inferioreꝫ que eſt ꝓximus motoꝛ celi.nihil
ominus tñ motoꝛ celi pōt eſſe intelligentia actiua que ſi
dicat̃ aīa a phis eo ꝙ cōparat̃ ad celum ſicut intellectus
actiuus ad coꝛpus erit anima eq̄uoce dicta cum anima

noſtra. vnde ſi ſancti ꝯtradicũt hic dictis philoſophoruꝫ
non erit contradictio in re ſed in nomine tm̃. non enim
cõtra ſanctos eſt nec catholicam fidem angelos aliquos
deo ſubſeruire in hoc ꝙ mouent ſperas ad gñationem
ꝛ cõplexionẽ iferiorum. Quod autẽ ſic intelligẽtia pu/
ra moueat motores ſperaruꝫ influendo bonitates. ꝛ illi
moti moueãt ulterius nãlẽ ꝓductionẽ rerũ. patet ex 2ª p
poſitione libri cauſaruꝫ que ſic dicit. Oĩs intelligẽtia ſcit
qḋ eſt ſub ſe ꝛ qḋ eſt ſup̃ ſe. ſed hoc qḋ eſt ſub ſe ſcit qm̃
eſt cauſa ei ꝛ ſcit qḋ eſt ſup̃ ſe qm̃ acqrit ab eo bonitates.
¶ Ad illud qḋ obijcit ex dictis Euari. patet ſolõ ſiĺiter
ꝛ bñ ꝯcedim⁹ ꝙ in celo nõ eſt aĩa ſenſibilis nec etiã ſim
pliciter aĩa ſi aĩa ſtricte accipiat. ¶ Ad illud qḋ ulterius
querit de elemẽtis dicẽdũ eſt ꝙ opinio Orphei falſa eſt
¶ Ad rõnẽ Tharſis dicẽdũ ꝙ aĩa eſt ſimplex ꝛ idiuiſi/
bilis ƀm quãtitatẽ ꝛ tñ diuiſibilis eſt ƀm diſcretionẽ ſua/
rũ virtũ ꝛ ƀm harũ diuiſibilitatẽ eſt ipſa act⁹ corpis ſiĺis
in ptibus. Siĺiter ex aere nõ trahit aĩa ut dicebãt carmĩ
na Orphei ſꝫ attrahit aer ad refrigeriũ pectoris. ¶ Ad
aliud dicẽdũ ꝙ gñatio ſicut qlibet alius motus diuerſos
habet motores ſꝫ ꝙ eſt ad diuerſa ut ad fines. ꝛ ideo ad
ignẽ mouet ſpẽs ignis ꝛ ad aĩam aĩa. ꝛ ideo lꝫ gñatio ſit
in oĩbus gñabilib⁹ ꝛ corruptibilib⁹ nõ tñ oportet ꝙ aĩa
in eis ſit. q2 aĩa non mouet ad quãlibet gñationẽ ſed ad
gñationẽ aĩati tm̃. ꝛ nõ quolibet motu gñationis ſꝫ mo/
tu qui explet per organũ in corpe cõplexionato. ¶ Ad
aliud dicẽdũ ꝙ eſt nutrimẽtũ qḋ alterat nõ a virtute ſu/
mẽte ſed digerẽte ꝛ aſſimilãte. ꝛ hoc eſt nutrimetuꝫ aĩati
corpis ꝛ eſt nutrimẽtũ qḋ ꝯſumit a ꝟtute ꝯſumẽte ignei
caloris. ꝛ cuius actio infinita eſt eo ꝙ nõ ponit terminũ
alterationis ſue niſi in ſpecie alterãtis. ꝛ hoc mõ dictum
eſt a qbuſdã lꝫ improprie qḋ fit reſtauratio in elemẽtis p
circularẽ gñationẽ elemẽti ex elemẽto. ¶ Ad ultimũ di
cẽdũ ꝙ illius qḋ nutrit ꝓprie in aliquo aĩa eſt pm⁹ mo/
tor ꝛ calor ut cõcauſa ſiue inſtrm̃ ꝛ nutrimentũ per dige
ſtionẽ aſſimilatũ ꝛ calore diuidẽte per ptes mẽbrorꝫ itro
ductũ ad ſingulas partes corpis nutriti. Improprie auteꝫ
nutrit id ab aliquo qḋ habet virtutẽ ſimpl'r actiuã lꝫ nõ
digerat nec per digeſtionẽ introducat ad ptes ipſum nu
trimẽtũ. Et hoc mõ dicit phus in 2º de aĩa. ꝙ aq̃ alit ignẽ
ƀm Empe. ꝛ nõ ecõuerſo. Et hoc mõ etiã itelligit in pn
cipio q̃rti metha. ꝙ tria elemẽta materia erũt igni.

¶ Quomõ aĩa ſit actus corpis potẽtia vitam habentis.

Q Uarto queritur Quõ ani/
ma ſit actus corpis potẽtia vitã habentis. Cõtra
hoc enim oſtẽdit Gg. mx⁹ in 2º capº libri ſui de hoĩe di
cẽs Alex: ait corpus ptãte vitã hẽre etiaꝫ anteq̃ꝫ gñata ſit
aĩa. Dicit eniꝫ corpus ptãte vitã hẽre etiã in ſeipſo. opor
tet aũt corpus ꝙ ptãte vitã hẽat ꝑus actu eẽ corpus. non
põt aũt eẽ corp⁹ anteq̃ꝫ ſuſcipiat ſpẽm hyle. Hyle aũt eſt
ſine q̃litate ꝛ nõ corpus eſt ipoſſibile. ergo eſt qḋ non eſt
actu ptãtem habere ut fiat qd ex eo. Si aũt ꝛ corpus po/
teſtate eſt q̃liter qḋ ptãte eſt corpus. ptãte vitã habere in
ſeipſo põt. Senſus huius obonis eſt iſte. potẽtia aũt eſt
añ actũ. ergo corpus ptãte hñs vitã eſt añ vitã. ꝛ añ vitaꝫ
corpus eſt nõ in ſpecie corpis organici. organicuꝫ enim
iam hẽt vitã. ergo nõ tm̃ eſt in potẽtia hñs vitã ſed etiam
in potẽtia corpus. ꝛ oportet ꝙ ꝑus educat ad actũ corpo
ris q̃ꝫ ad actũ vite. Si aũt ꝓpter talẽ ptãtẽ mãlẽ dicit po
tẽtia vitã hñs tũc quelibet potẽtia eſt vitã hñs qḋ nõ eſt
uerꝫ q2 nihil eſt i potẽtia in alio niſi qdẽ vno motore edu
cit ex ipſo ut dicit Auic. ſup 9º mece in cõmẽto. ¶ Iteꝫ
obijcit ſiĺr dicẽs ꝛ aliter in alijs poſſibile eſt hñtẽ qdẽ nõ
uti eo. in aĩa aũt ipoſſibile eſt. neq3 enim qui dormit ſine
ſpũali actu eſt. etenim nutrit ꝛ auget ꝛ imaginat ꝛ reſp i
rat qḋ maxime vite eſt argum. Ex hijs igit manifeſtũ eſt
qm̃ ptãte viuere nõ põt alicui ineẽ ſed oĩno actu. ergo ni
hil eſt dicẽ potẽtia vitã hñs ſed actu. ¶ Adhuc obijcit 3º
ſic qḋ pncipaliter ꝛ añcedenter ſpecificat aĩam vita eſt ꝛ
nõ aliud. nã aĩe qdẽ copulata ꝛ inata eſt vita. corpi auteꝫ
ƀm pticipationẽ. Dicit igit ſanitatẽ eẽ ꝓportionaleꝫ vite
nõ aũt hãc aĩe vitã eſſe dicit ſed eã que eſt corpis. ꝛ ita ſo
phiſticat ꝛ intẽdit ꝙ decipiat Alex: in hoc qḋ dicit corpis
potẽtia vitã hñs. q2 vita eſt añs ꝛ pmus actus aĩe nõ cor/
poris ꝛ ita aĩa eſt potẽtia vitã hñs ꝛ nõ corpus. ¶ Item
obijcit ſic. Quicqd aduenit corpi iam hñti vitã ſi ipm eſt
act⁹ illud erit actus corpis nõ potẽtia ſed actu iam vitam
hñtis. aĩa ſenſibilis ꝛ rõnalis ſic adueniũt corpi. ergo ſũt
actus corpis actu vitã hñtis. Prima patet perſe. 2ª ſcribi
tur in 16º de aĩalib⁹. ubi dicit ꝙ embrionibus ieſt aĩa ue
getabilis ꝓpter acceptionẽ nutrimẽti añ ſenſum ꝛ rõnẽ.
Et per hãc rõnem ulterius cõcludit Auic. ꝙ aĩa ſenſibi
lis ꝛ rõnalis ſunt accñtia ſic dicẽs. videt ꝙ uegetabilis p
ficiat mãm ad quã poſtea aduenit aĩa aĩalis. ergo aĩa ad
uenit mãe que ꝑus ꝯſtituta eſt ab illa que eſt cauſa pfici
endi mãm in qua aduenit illa alia. ſ. aĩali. ergo nõ aĩalis
niſi exñs in ſbto. ḡ eſt accñs. ¶ Itẽ vita que eſt in potẽ/
tia vita eſt in potẽtia mãe ƀm itellectũ phici. cuꝫ igit ſola
aĩa uegetabilis ſit i tali potẽtia ſola ipſa erit act⁹ talis que
eſt act⁹ corpis potẽtia vitã hñtis. ¶ Itẽ viuẽ dicit multi
pliciter ut dicit Alex: in 2º de aĩa. ꝛ vno mõ eſt itelligẽ. ḡ
aliqd hñs vitã in potẽtia eſt hñs vitã itellectiuã in potẽ/
tia. ꝛ ƀm hoc itellectus eẽt eius act⁹ qḋ eſt ꝯtra phm qui
dicit ꝙ intellectus nullius corpis eſt actus. ¶ Itẽ aĩa in
tellectiua eſt actus hñtis intelligere in potẽtia. nihil aũt
põt itelligere niſi ipſa. ergo ipſa eſt act⁹ ſuiipſius. ¶ Itẽ
phus in pmo de ſomno ꝛ vigilia dicit ꝙ cuius eſt poten
tia eius eſt actus. ſi igit viuere dicit itelligẽ cuius eſt po
tẽtia viuere eius erit itelligere ƀm actũ. ſed corpis eſt po
tẽtia viuere. ergo eius erit ƀm actuꝫ intelligẽ. qḋ falſum
eſt. ¶ Itẽ querit q̃re dicat potẽtia vitã hñs ꝛ nõ potẽtia
viuẽs. Item cũ ſuſcipe vitã ƀm rõnẽ ſit añ hẽre vitã. vide
tur ꝙ potius deberet dicere potẽtia vitã ſuſcipiẽs q̃ꝫ po
tẽtia vitã hñs. ¶ Itẽ ſemina aĩaliũ ꝛ fruct⁹ plãtarũ ſunt
potẽtia vitã hñtia ꝛ corpa phica. ergo videt ꝙ aĩa talium
corporꝫ ſit actus. qḋ falſum eſt q2 nullus actus aĩe mani/
feſtat in illis niſi trãſmutatis illis corpibus ad aliã formã.
¶ Solõ dicimus ꝛ ſupponimus hic ꝙ aĩa uegetabilis
ꝓut eſt ſpẽs aĩe nõ eſt niſi in plãtis ſed ꝓut eſt potẽtia eſt
in aĩalib⁹. Etiã ſenſibilis ꝓut eſt ſpẽs aĩe non eſt niſi in
brutis. ꝓut aũt eſt in potẽtia eſt in hoĩbus. ſiĺr rõnalis ꝓ
ut eſt ſpẽs aĩe eſt in hoĩbus. Si ꝟo accipiat aĩa ƀm ſuuꝫ
genus tũc illud genus ponet nãm aĩe ƀm pmas ptãtes
aĩe que poſtea determinant per ꝯñtes dĩas. ꝛ ille ſunt
ptãtes uegetabilis ꝛ ſic dicta aĩa uegetabilis ƀm genus
erit in q̃libet ſuarũ ſpẽrũ. dico igit ꝙ aĩa uegetabilis nõ
eſt act⁹ corpis hoĩs nec etiã ſenſibilis. Siĺr nõ eſt actus
corpis bruti ſed illi⁹ idest hoĩs eſt act⁹ rõnalis tm̃. ꝛ illius
i. bruti ſenſibilis tũc ꝛ plãte uegetabilis tm̃. ¶ Ad pm ḡ
dicẽdũ ꝙ diffinitio aĩe phica ẽ lꝫ eſt explicãs ſbaꝫ aĩe in
hac mã lꝫ mõ quo ꝓpriũ eſt nãlis diffinire. ꝛ iõ neceſſe
eſt corp⁹ organicũ oblique cadẽ in diffinitione. q2 forma
nãlis hẽt diffinitionẽ ſꝫ ꝙ hẽt eẽ in hac mã. ꝛ qḋ Alex: di
cit potẽtia vitã hñtis. li poª nõ dicit niſi reſpectũ mãe ad
actũ aĩe q eſt viuẽ. Ille eniꝫ reſpect⁹ poe eſt ꝛ nõ act⁹. nũ
q̃ꝫ eniꝫ Alex: itẽdit lꝫ qḋ Gg. ei iponit. ſ. ꝙ ſit aĩa act⁹ cor/
poris exñtis in potẽtia ad aĩam. imo illi⁹ nõ eſt act⁹. ꝛ lꝫ
patet per phm qui dicit in 2º de aĩa. Eſt aũt nõ abijciens
aĩam ꝛ cũ potẽtia ſit. ſicq3 viuere ƀm ꝙ eſt hñs vitam il/
lud non eſt abijciens aĩam q2 ipſa eſt iam actus eius. Il/
lud autem qḋ eſt potẽtia corpus huius non eſt habens
aĩam. ſicut eſt ſemen aĩalis uel fructus plãte. potẽtia eniꝫ
vitã hñs ponit in diffinitione ad differẽtiã quorũdã phi
corꝫ corporꝫ que nõ hñt ptãteꝫ hñdi ſicut mineralia ꝛ lapi
des. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ lꝫ corpus ſuſcipiat vitã tñ re
ſpectus corpis ad actũ eſt reſpect⁹ potentie. ¶ Ad aliud
dicẽdũ ꝙ vita eſt aĩe ſicut potẽtie actiue. ꝛ corporis ſicut

paſſiue vnde patet ꝙ ille rõnes Gg.ex praua ĩtelligẽtia
littere Ariſ. ꝓcedũt. ¶ Ad aliud dicẽdũ ſm ꝓhabita ꝙ
in ſolis plãtis eſt aĩa uegetabilis ut ſpecies ⁊ ut actus. In
brutis aũt ſenſibilis eſt ut actus. ⁊ ꝓpter hoc illa ĩmedia
te aduenit corpi organico ⁊ uegetabilis nõ eſt in eo niſi
ut potẽtia. nihil tñ ꝓhibet gn opatio vnius potẽtie ſenſi
bilis aĩe ꝑus manifeſtaᵗ ꝙ̃ opatio alterius potẽtie. Et ſi
militer dico de aĩa rõnali in hoĩe. ⁊ hoc dicit Auicᵃ in 6°
de nãlibus. dicit enim ꝙ aĩa uegetabilis eſt in plãtis fa
ciẽs ſuũ corpus. ⁊ ſenſibilis in brutis in qua nõ eſt uege
tabilis niſi ut potentia. ⁊ ſiliter eſt de rõnali in hoĩbus ⁊
hoc innuit etiã phus in 2° de aĩa dicẽs ꝙ viuere viuenti
bus eſt eẽ. ⁊ ſenure ſentiẽtibus eſt eẽ. hoc enim viuẽ qꝺ
eſt eẽ ſm actũ viuẽtibꝰ eſt tm̃ habere ꝑncipiũ vite qꝺ eſt
aĩa uegetabilis. Sꝫ viuere nõ eſt eẽ ſentiẽtibus ſed ſen
tire hoc eſt ꝑncipiũ ꝑmi ſenſus habere qꝺ nõ eſt aĩa ue
getabilis ſed ſenſibilis. Et per hoc patet ꝙ aĩa rõnalis ⁊
ſenſibilis nõ ſunt accñtia. q2 ꝓxime aduenĩũt mãe. ⁊ per
hoc patet ſolutio ad ſequẽs. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ viue
re qꝺ dicitᷣ ĩtelligere eſt illud qꝺ eſt ab aĩa ĩtellectiua. nõ
gdẽ a potẽtia eſt que dicitᷣ intellectus. ⁊ hoc bñ põt ſuſci
pere corpus organicũ hoĩs. ¶ Ad aliud patet ſolutio ꝑ
diffinitionẽ duplicisꝰ potẽtie. ſ. actiue ⁊ ſuſcipiẽtis. ¶ Ad
aliud dicẽdũ ꝙ cuꝫ dicitᷣ cuius eſt potẽtia eius eſt actus.
actus põt intelligi duobꝰ modis. ſ. ſcꝺus ⁊ ꝑmus. 2ᵘˢ autẽ
eſt opatio. ⁊ ſi de hoc intelligaᵗ potẽtia ſupponit potẽtiã
actiuã que nõ ꝯuenit corpi nec actus eius. ⁊ ſic ꝓcedunt
obiecta. Si aũt actus ſupponit actũ ꝑmũ tũc potẽtia eſt
potẽtia mãlis receptiua que cõuenit corpi ⁊ ſiliter actus
⁊ hoc mõ obiectio nõ ꝓcedit. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ
hẽre ſonat in habitũ qui cõpetit actui formali. viuẽs aũt
ſonat in agere qꝺ cõpetit corpi. bene aũt ꝯuenit ei habe
re actum forme que eſt actus ꝑfectiuus ſm eẽ. ¶ Ad ali
ud dicẽdum ꝙ aĩa nõ eſt actus corporis vitã ſuſcipiẽtis
ſed habẽtis ut patet ex predictis. ¶ Ad ultimum patet
ſolutio per predicta.

¶ Quomodo aĩa ſit actus corpis organici. ⁊ utrum hoc
ſit de diffinitione anime.

q Uinto queritur

Quomodo
hmõi eſt quodcũqꝫ organicũ. Et utrum hoc ſit
de diffinitione. Uidetᷣ aũt nõ eẽ de diffinitione. q2 potẽ
tia vitã hñs nõ eſt niſi corpus organicũ ut dicit Cõſtanti
nus. ergo videtᷣ ſupponi per hoc ꝙ potẽtia vitã hñs non
eſt niſi corpus organicũ ut dicit Cõſtãtinꝰ. ¶ Preterea
dicit phus in 4° topiᶜ ꝙ peccãt ponẽtes genus in ꝑtem
q2 genus ꝑdicaᵗ de eo cuius eſt genus. pars aũt nõ. cuꝫ
igitᷣ ſm Porphyᵐ ſit genꝰ totius aĩalis nõ debet poni in
diffinitione partis. Si forte dicaᵗ ꝙ hec diffinitio mãlis
eſt. Cõtra hoc eſt ꝙ non aſſignaᵗ in ea ex qua ſit ſicut in
diffinitione mãli aſſignari ꝯſueuit. ¶ Item omne orga
nicũ eſt corpus ꝑfectũ in diſtinctiõe ſuarũ ꝑtiũ ⁊ ſigna ſu
orum organoꝝ ⁊ cõpõne ſuaruꝫ partiũ. In toto igitᷣ erit
actu exñs. nullum aũt actu exñs ſic vnitᷣ alteri ꝙ ex ipſo
⁊ altero eẽntialiter fiat vnum. ergo ex tali corpe ⁊ aĩa nõ
fiet vnum. ¶ Item oĩs motor ꝑcipue ſm locũ in motu
ꝓceſſiuo nõ tm̃ eſt actus ſed etiam eſt actu ens in ſeipſo
aĩa ſenſibilis ⁊ rõnalis eſt talis motor. ergo eſt actu ens i
ſeipſo. ex actu aũt ente in ſeipſo ⁊ alio non fit vnum eẽn
tialiter. ergo ex aĩa tali ⁊ corpe non fit vnum. ¶ Itẽ ſub
ſtãtia cognoſcitᷣ actu ens in ſeipſa ⁊ non habere depẽdẽ
tiam ad accidẽs per hoc ꝙ ſeparaᵗ ab accidẽte lꝫ accidẽs
corrũpaᵗ qñ non eſt ſubã. cum igitᷣ aĩa rõnalis ſeparetᷣ a
corpe ⁊ maneat in ſeipſa ipſa ſubã erit in ſe ꝑfecta. nihil
aũt talium vnibile eſt alteri per eẽntiam ut probaᵗ in 2°
meᶜᶜ. ergo videtᷣ ꝙ aĩa rõnalis non poſſit eẽ actus corpo
ris. ¶ Item materia magis eſt ſepabilis a forma ꝙ̃ for
ma a materia q2 ſicut habetᷣ in fine ꝑmi phiſicoꝝ vna ma
teria numero põt eẽ ſub diuerſis formis ſucceſſiue ſꝫ nõ
vna forma in diuerſis materijs. ergo videtᷣ ꝙ magis cõ
tingat corpus eẽ ſine aĩa ꝙ̃ aĩam ſine corpe. ſed aĩa rõna
lis eſt ſine corpe ergo corpus multo magis ſine aĩa ergo
utrũqꝫ actu ens eſt ſine altero. ergo ex ipſis nõ fiet eẽnti
aliter vnuꝫ. ¶ Item Cõmẽᵒʳ ſup methaphiſica dicit ꝙ
ſi duo cõponantᷣ ⁊ vnuꝫ eoꝝ inueniaᵗ ſine altero ꝙ ⁊ re
liquũ põt inueniri ſine alio. ⁊ dat exẽpluꝫ in idromelle.
cum ergo aĩa inueniaᵗ ſine corpe corpus erit ſine ea ita
ꝙ utrũqꝫ ſit actu ens. ergo ex ipſis nõ ſit vnuꝫ. ¶ Iuxta
hoc queritᷣ utrum corpus organicũ ſit vnum uel plura. ⁊
videtᷣ ꝙ vnũ. q2 oĩs ꝑfectio vna eſt vnius ꝑfectibilis. cũ
igitᷣ aĩa ſit vna in quolibet corpe ut ꝑfectio in ꝑfectibili
ipſum corpus organicũ eſt vnum. ¶ Sed cõtra hoc eſt
ꝙ corpus organicũ diuerſitatẽ habeat partiũ in natura ⁊
ſpecie. ⁊ talia nõ pñt eſſe vnum. ergo corpus organicum
nõ eſt vnũ. ¶ Preterea ſi eẽt vnum ſimplr̃ tũc nihil eẽt
rõne vnũ uel ut indiuiſibile: uel ut cõtinuũ. nõ rõne ga
os nõ habet rõnem carnis. nec caro nerui nec pes ma
nus nec ut indiuiſibile nec ut cõtinuum. q2 cõtinua ſunt
quoꝝ terminus idẽ ſed nõ eſt ideꝫ terminus carnis ⁊ oſ
ſis cum ſint diuerſarũ naturarũ. ergo nullo mõ eſt vnũ.
¶ Si forte dicaᵗ ꝙ eſt vnũ in ordine ad vnum. Contra
vnitas in ordine dicit multitudinẽ ſimplr̃ ⁊ vnitateꝫ ſm
gd. ⁊ talis vnitas nõ eſt receptiua vnius forme naturalis
⁊ ſubãlis. ergo videtᷣ ꝙ corpus organicũ nõ hẽat animã
vnã cum aĩa ſit forma naturalis ⁊ ſubãlis. Et hic fuit qui
dam error antiquoꝝ quem tãgit Auicᵃ in li° 6° de natu
ralibus dicẽs ꝙ ſecta fuit que dixit ꝙ aĩa nõ eſt vna ſed
multe. ⁊ ꝙ aĩa que eſt in vno corpe eſt collectio aĩaruꝫ. ſ.
aĩe regẽtis ⁊ appꝛhẽdentis. ⁊ aĩe rõnalis ⁊ iraſcibilis. Et
rõnati ſunt dicẽtes qm̃ poſſumus dicere oẽs aĩas eẽ vnã
aĩam cum vnaqueqꝫ differat ab alia ⁊ habeat ꝓprium lo
cuꝫ. rõnalis enim habet cerebrũ. iraſcibilis cor habet. cõ
cupiſcibilis habet epar. In idẽ videtᷣ icidẽ ſnĩa de armo
nia quaꝫ tãgit Ariſ. in ꝑmo de aĩa. ⁊ eſt ſnĩa Empedocl.
Et q2 hec ſentẽtia credibilis fuit multis ⁊ eſt hodie cre
dibilis ideo fortius diſputãdũ cõtra ipſam. ¶ Et ponã
tur ꝑmo rõnes Ariſ. qbus eam eẽ improbat ⁊ ſue rõnes
in vniuerſo ſũt ſeptẽ. Quaꝝ ꝑma hec eſt. oĩs armonia ra
tio ſiue ꝯcordia eſt ꝯtrarioꝝ cõpoſitoꝝ uel ipſa cõpoſitio
eorũdem nulla aĩa eſt talis. ergo nulla aĩa eſt armonia
ſiue ꝯſonãtia cõtrarioꝝ. Prima ꝓbaᵗ ex diffinitione ar
monie. q2 armonia nihil aliud eſt ꝙ̃ ꝯcordia ſiue equali
tas cõtrarioꝝ cõmixtoꝝ in cõpõne corpis cõplexionati.
2ᵃ ꝓbaᵗ ex hoc ꝙ aĩa mouet motu alio ꝙ̃ corpus cõple
xionatũ moueaᵗ ex natura. mouet eniꝫ ꝓceſſiue qui mo
tus ĩducit penã ⁊ laſſitudinẽ ꝓpter hoc ꝙ nõ eſt de natu
ra corpis cõplexionati ſic moueri. ¶ 2ᵃ hec eſt nulla ar
monia mouet aliqd niſi ad locũ vnũ. aĩa ſenſibilis ⁊ rõ
nalis mouet ad loca multa. ergo nõ ſunt armonia. Pri
ma ꝓbaᵗ in ꝑ° de celo ⁊ mũdo. ꝙ corpus cõpoſitũ ⁊ cõ
mixtũ ſeqtur motũ dñantis in ipſo. Et ideo ſi dñaᵗ in eo
graue mouetᷣ deorſum. ſi ꝟo leue mouetᷣ ſurſum. ſed in
oĩbus corpibus aĩatoꝝ dñaᵗ graue. ſ. aq̃ ⁊ terra ut dꝫ in 2°
de gñatione ⁊ corruptione. ergo 2ᵃ probatur ad ſenſum
q2 videmus aĩalia moueri añ ⁊ retro ad dextrũ ⁊ ſiniſtrũ
ſurſum ⁊ deorſum. ¶ 3ᵃ eſt hec oĩs armonia eſt in ꝯtra
rijs cõmixtis ut corpea ꝟtꝰ ſiue forma corpalis. nulla aĩa
ſic eſt in ꝯtrarijs. ergo ⁊c̃. Prima ꝓbaᵗ ſic. dicitᷣ in fine ꝑ
mi de gñatione ⁊ corruptione. ꝙ cõmixtio eſt mixtibili
um alteratoꝝ vnio ⁊ illa vnio eoꝝ eſt armonia mixtorũ.
vnio aũt illa eſt in ipſis mixtis ut forma corpis que reſul
tat ex ꝯtrarijs ſic adeq̃tis ⁊ ita erit forma corpea. 2ᵃ ꝟo ꝓ
baᵗ indirecte ſic. q2 ſi daretᷣ ꝙ aĩa eẽt talis vnio mixtorũ
oporteret ꝙ ubicũqꝫ eẽt vnio mixtoꝝ ꝙ ibi eſſet aĩa ⁊ ita
lapides hẽrẽt aĩam. Preterea cum ars faciat multas cõ
mixtiões electuarioꝝ ⁊ coloꝝ ⁊ alioꝝ oportet ꝙ in q̃libet
mixtura eẽt aĩa. ¶ 4ᵃ ẽ hec. q̃rũcũqꝫ paſſiões ⁊ opa hñt
diuerſas rõnes penes eẽntiã ſũptas illa differũt ꝑ ſbam

⁊ rõnem. paſſiones ⁊ opa aie aſperſione armonie ⁊ opibus eius habẽt diuerſas rõnes penes eẽntiam ſumptas ergo aïa differt ab armonia per ſubaȝ ⁊ rõnẽ. Prima patet per ſe. 2ª ꝟo ꝓbaꝛ per inductionẽ paſſionũ ⁊ operuȝ armonie ⁊ aie. Opus enim armonie eſt eq̃re ꝯtraria in mixto. opus ꝟo aie eſt ſentire intelligẽ ⁊ mouere ſm locũ ⁊ uegetare ⁊ nutrire quoꝝ patet eẽ diuerſas rõnes ſꝫ ſubam ſumptas. ¶ 5ª eſt ꝓcedẽs ſup diuiſione in armonia enim nõ pñt accipi niſi duo. ſ. cõpoſita ⁊ cõpõ. cõpoſita aũt nihil faciũt ad ꝓpoſitũ ſm ꝙ penes mãm tm̃ ꝯſideranꝛ q: ſic nõ ꝯſtituũt corpus aïatũ ⁊ ita nõ erũt proxima aie ita ꝙ habeat ꝯuenientiã ad ipſam. cõpõ ꝟo facit ꝯtraria eẽ in corpe aïato ſubaliter diuerſa ab aïa. Cuius ꝓbatio hec eſt. Quecũqꝫ ſunt cõpoſita ⁊ nõ aliter habẽt potẽtiã ut moueanꝛ ab aliquo motore illa ſic compoſita differũt ſubaliter a motore illo. cõtraria ſic cõpoſita ⁊ cõplexionata in tali armonia hñt potẽtiã ꝙ moueantur ab aïa. vñ cõpoſitio talis ſubaliter differt ab ipa aïa. Prima ꝓbaꝛ ex hoc ꝙ motor ⁊ motũ ſubaliter differũt. 2ª patet ex hoc ꝙ aïa nõ mouet oẽ corpus ſed ſic cõplexionatuȝ. ¶ 6ª rõ eſt hec. Ois armonia eſt in multis multiplr̃ fit. In q̃buſdã enim fit dñante ſicco. in q̃buſdã dñante frigido. in q̃buſdã calido. in q̃buſdã humido. in q̃buſdaȝ frigido ⁊ ſicco. in q̃buſdã calido ⁊ ſicco. in q̃buſdaȝ frigido ⁊ humido. in q̃buſdã calido ⁊ humido. Et dñium eoruȝ multiplex eſt. ſ. in pte dupla ⁊ tripla ⁊ q̃drupla ⁊c̃. ul' ſextupla uel ſexq̃tertia ⁊c̃. uel ſup biptiẽte ⁊ ſub q̃dripartiẽte ⁊c̃. eſt aũt armonia ad eq̃le oium ꝯtrarioꝝ. Cũ igiꝛ diuerſe ſint aie ſi aïa eſt que eſt armonia cauſabiꝛ diuerſitas potentiarum aie ex diuerſitate armonie. ⁊ ita ex aliq̃ armonia cauſabiꝛ itellectus ⁊ ex aliq̃ ſenſus ⁊ ſic de alijs qđ oino abſurdũ eſt ⁊ impoſſibile ⁊ etiã uolẽti fingẽ impoſſibile aſſignare. ¶ 7ª rõ eſt hec. Cũ videam⁹ in corpore multa eẽ mẽbra que hñt armonias in corpore vno erũt diuerſe numero. in vno mẽbro diuerſe erunt aie ut in manu. q: in manu alia eſt armonia oſſis alia autẽ carnis. alia nerui. Poſtea ponit pl'us duas rõnes Empedocl'. q̃bus ꝓbat ſuã ſniam. quarũ pma hec eſt. Quicq̃d remoueꝛ remoto aliquo ul'i eſt idẽ ſm nãm uel ſm formam. aïa ſic remoueꝛ remota armonia corpis. ergo ideȝ eſt illi ſm nãm uel ſm formã. 2ª eſt q: nos videmus ꝙ ſenſus ſoluiꝛ ſoluta armonia carnis. ⁊ poniꝛ poſita armonia carnis. ergo videꝛ ꝙ ſenſus ſit armonia. Hãc opinionẽ tãgit Gg̃. mx⁹ attribuẽs eã Dynarcho ⁊ Synne philoſophis qui ꝯtradixerunt Socrati. q: poſitio Socratis fuit aïam non eẽ armoniã. ⁊ dixerũt aïam q̃dẽ aſſimilari armonie. corpus aũt lyre. Et in hijs in phedrone ꝯtradicit Plato per 6ͬ rõnes quaruȝ pma eſt hec. Si doctrine ſunt rememoratiões erat aïa nr̃a anteq̃ȝ in humana ſpecie generareꝛ. ſi aũt armonia eſt. pus q̃dẽ nõ erat. doctrinas aũt ſupponit eẽ rememorationes ſicut pus ꝓbatuȝ eſt in phedrone. ¶ Amplius aïa q̃dẽ aduerſaꝛ corpi: ⁊ habet rõnẽ pncipatus in ipſo. armonia aũt nec peſt nec aduerſaꝛ. nõ igiꝛ aïa eſt armonia. ¶ Amplius armonia magis ⁊ minus eſt armonia intẽſione ⁊ remiſſione. aïa autem nõ eſt magis ⁊ minus. ergo aïa nõ eſt armonia. ¶ Amplius armonia alterationẽ ſuſcipit ſm diuerſam cõpõnem. aïa nõ. ergo nõ eſt armonia. ¶ Ampli⁹ anima virtutẽ ⁊ maliciã ſuſcipit. armonia nõ g̃ ⁊c̃. ¶ Amplius aïa cuȝ ſuſcipiat cõtraria ſeorſum. i. ſine corpe ſuba eſt ⁊ ſubm. armonia aũt qualitas eſt ⁊ in ſbto. ſuba autẽ a qualitate aliud eſt. aïa ergo ab armonia aliud eſt. Poſtea ſoluit Gg̃. mx⁹ ad rõnem Dynarchi ⁊ Synne ex ꝟbis Platonis ſic dicẽs in phedrone. nẽpe armoniã pticipare aïam uel incõueniẽs eſt ſed nõ ex hoc armonia eſt. Et dat inſtãtiã ſic dicẽs. neqꝫ enim qđ virtutẽ participat virt⁹ eſt. Rõ enim illoꝝ fuit hec. Quicq̃d pticipat aliquo ſemp eſt illud. aïa pticipat armoniã ergo ſemp eſt illud ſ. armonia. Inde ſeq̃tur ſi aïa dicaꝛ craſis uel encraſia corporis ſiue craſis tãtũ ualet quãtũ armonia ſiue cõplexio ꝯtrarioꝝ ſm diſtinctionẽ cõplexionũ. ¶ CONTRA hoc aũt ꝙ plures aie ponunꝛ in vno corpe dicit Ar: in 16° de aïalibus ſic. Aïa vna eſt in corpe ⁊ quodlibet mẽbrum habet coicationẽ cum aïa. ⁊ inde diciꝛ mẽbrum equoce ſicut mẽbrũ mortui. vñ manifeſtum ꝙ in quolibet mẽbro aïa eſt potẽtia. ⁊ in quodã ꝓpingor. ⁊ in quodam remotior. Infra tñ diſputabimus de hoc. Utrum in vno aïato aïa ſit vna ampliori inq̃ſitione. ¶ Solutio dicendum ſm Auic^am: ꝙ aïa eſt pfectio pma corporis naturalis inſtrumẽtalis hñtis opa vite. ⁊ ſm hãc diffinitionẽ organicũ eſt pars diffinitionis ⁊ inſtr̃alis ⁊ organicum accipiꝛ pro eodẽ. Et ſm hoc dicẽdũ ad rõnem Conſtab. ꝙ lꝫ corpus organicum accipiatur pro eodem ⁊ ſm hoc ſupponaꝛ per potẽtiã vitam hñtis tñ li potẽtia vitam habens aliũ reſpectũ mãe ad formam ſiue corpis ad animã dicit. li organicũ eni dicit reſpectũ ad potentias aie que opanꝛ in organis. ſed li potẽtia vitam habẽs dicit reſpectum corpis ad ipſam aïam. q: vita eſt actus aie ſm ſe ut infra ꝓbabiꝛ. q: viuere ſm Ar: viuẽtibus eſt eẽ. ſm ꝟo Conſtab. qui dicit nõ eſſe de diffinitione dicendum ꝙ ipſe intelligit ꝙ ſupponaꝛ per li potẽtia vitã hñs lꝫ oino nõ ſint idem ſm rõnẽ. ⁊ hoc videꝛ uelle Ar: ex ipo modo loquẽdi cum dicit aïa eſt pfectio prima corpis phiſici potẽtia vitã hñs. huiuſmodi aũt eſt quodcũqꝫ organicũ. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ diffinitio aie materialis nõ eſt data per materiã ex qua fit aïa ſed in qua eſt. ⁊ ideo corpus qđ poniꝛ in diffinitione nõ eſt corpus qđ poniꝛ genus in Porphyrio. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ corpus organicũ nõ eſt actu niſi per aïam. cum aũt nõ habeat animã nõ eſt corpus organicũ niſi equoce ut hõ mortuus diciꝛ hõ. figure ꝟo corpis ⁊ mẽbroꝝ ⁊ cetere qualitates nõ faciũt corpus actu eẽ ſed ſunt ꝓportiones ⁊ adoptationes materie que ſuba ⁊ rõne ſequunꝛ aïam. Tpe aũt nihil ꝓhibet eas pcedere ipſam. ſicut ois materia generabiliuȝ ⁊ corruptibiliũ ſuã formã tpe pcedit. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ hec ꝓpoſitio eſt falſa ſi vniuerſaliter ponaꝛ. Ois motor ſm locũ ꝓceſſiuũ nõ ſolum eſt actus ſed actu ens per ſeipſuȝ. ſenſibilis enim aïa eſt motor ꝓceſſiue ſm locuȝ in brutis ⁊ tñ nõ eſt act⁹ ens per ſeipſam. ſed eſt act⁹ corporis ſolũ. Si ꝟo non vniuerſaliter ſed de aïa rõnali tm̃ ꝓponiꝛ tũc ſupra ſoluta eſt argumẽtatio ubi diſtinctũ eſt ꝙ aïa rõnalis nõ tm̃ eſt ſuba pſe ens nec tm̃ actus ſed ſuba ⁊ actus. ſed ſi eẽt ſuba pſe ens tm̃ non eſſet vnibilis alteri per ꝯſtitutionẽ vni⁹ per ſubam. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ corp⁹ bñ ſepaꝛ ab aïa ut materia ſed nõ ut actu manẽs ut ſbm ſepaꝛ ab accñte. Sil'r aïa rõnalis depẽdẽtiaȝ hẽt ad corpus eo ꝙ eſt vnibilis ei ⁊ vniꝛ ei in reſurrectione nouiſſima. ⁊ ideo cũ ſic utrũqꝫ depẽdeat ad alterum ex eis fit vnũ per ſubam. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ dictum Cõmẽtatoris intelligiꝛ de hijs que cõueniũt ut mixta in cõmixtione ſicut mel ⁊ aq̃ in idromelle. oia enim miſcibilia ſepata actu ſũt anteq̃ȝ miſceanꝛ. ſicut dicit in fine de g̃natione ⁊ corruptione. ſed nõ itelligiꝛ illud de hijs que ꝯueniũt ut eẽntialia ſicut act⁹ ⁊ materia. ¶ Ad illud qđ iuxta hoc queriꝛ de vnitate corpis organici dicẽdũ ꝙ corpus organicũ eſt vnũ ſpecie actu numero ⁊ rõne. Specie q: nullũ mẽbroꝝ hẽt ſpẽm niſi totius. Sil'r actu q: oia actu ſunt per vnã aïam ut habitũ eſt ex auctoritate Ar: in li° de aïalibus. Rõne ꝟo q: aïa oïbus dat rõnẽ ⁊ eſſe. Numero ꝟo q: totum corpus organicũ eſt vna materia cuius pfectio eſt aïa. Idem aũt numero ut diciꝛ in 5° metha^ce eſt idẽ materia. Si ꝟo queriꝛ de vnitate ⁊ multitudine dicẽdũ ꝙ duplicẽ habet vnitatẽ. vnã materie ⁊ originis. q: ſicut dicit Ar: in 16° de aïalibus. pmo generaꝛ cor ⁊ ex corde ꝓducunꝛ omnia membra animalis conſequenter ⁊ ideo ad ipſum diriguntur per colligationem neruorum ⁊ uenarum ⁊ arteriarum. Aliam vnitatem habet a forma. Omnia enim membra influxum vite

recipiunt a corde ut dicit in pmo de motu cordis. vñ qd dicitur in obõne q nõ ſit vnũ ſpecie ⁊ forma falſum eſt. ¶ Ad hoc aũt qd obijcit q alia eſt rõ carnis ⁊ oſſis dicẽdũ q hoc uerũ eſt ſm q ſunt oſſa ⁊ caro ſed nõ ſm q ſunt ptes aiati. hoc eniʒ mõ vna ſola aia eſt que dat eis eſſe ⁊ rõnẽ. ¶ Ad illud qd querit de armonia dicẽdũ q oẽs rõnes Ariſt: ſunt neceſſarie pcedentes uel ex pſe notis uel ex neceſſario pbatis ut patet in obijciẽdo. Rationes aũt Empedocl. nõ ualẽt. nõ eniʒ neceſſariũ eſt ſi aliqd ſoluit ſoluto alio q ipm ſit idẽ illi. Soluit enim ois forma ſoluta materia pter aiam rõnalẽ. nec tñ idẽ eſt illi. Rõnes etiaʒ poſite a Gg. extracte de phedrone Platonis ſtare pñt pter primam. Gg. enim iſte platonicus fuit ualde cõcedẽs cũ Platone doctrinas eẽ rememorationes ⁊ aias añ corpa eẽ creatas. vñ etiã rephendit Armoniũ phm qui dixit aiam eẽ ſubam incorpeam ⁊ in corpe creatã. Gg. enim tenebat iſtã pclõnem q ſi aia rõnalis nõ crearet niſi in corpe etiã deſtrueret deſtructo corpe. ſed nos nõ ita pbabimus q: nec doctrine rememorationes ſunt. nec aia rõnalis creata eſt ante corpus. nec etiaʒ deſtrueret deſtructo corpore.

¶ Quare aia dicit ab Ariſt: ſuba ſm rõnem ſiue rõ corporis phici hñtis pncipium motus ⁊ ſtatus in ſeipſo.

a **Einde queritur** de diffinitione faciẽte cognoſcẽ ſubam aie ſm q ipſa eſt rõ corpis. Et ponamus diffinitionẽ ab Ariſt: poſitã in 2° de aia ubi ſic dicit. Aia eſt ſuba ſm rõnẽ. ſiue aia eſt rõ phici corpis huiuſmodi hñtis pncipiũ mot⁹ ⁊ ſtatus in ſeipſo. ¶ Querit ad qd dicat hic rõ phici corpis. ⁊ videt ſʒ ipſum q rõ dicat q qd erat eſſe ⁊ diffinitio q: ſic explanat in lra ⁊ dat ſile in inſtrũis artificialib⁹ ut in dolabra cuius dolabre eẽ eſt ſuba ⁊ rõ. Et dicit dolabrale eẽ forma ⁊ figura dolabre i materia debita que eſt ferrũ ⁊ calibs. Cũ igit ars imitet nãm ſicut etiã erit in natura q forma nãe in debita materia ſuba erit ⁊ rõ ipſius materie. ¶ Sed CONTRA hoc videt eẽ q ois rõ que eſt diffinitio pdicabilis eſt de eo cuius eſt diffinitio. Si ergo ſit rõ aiati aia pdicabit de aiato. qd falſuʒ eſt. ¶ Itẽ ois diffinitio ſiue ſit mãlis ſiue formalis ſiue per cãm efficientẽ ſiue finalem ſit data nunqʒ eqpara eſt ſeu pbatio rei diffinite hoc eſt equaliũ terminoꝝ ſm numerũ. cũ igit aia ſit terminus vnius tñ ſicut ⁊ aiatum nõ põt aia eẽ ratio aiati. ¶ Preterea obijcit de ſili iductione de dolabra. remota enim forma ⁊ figura a ferro ⁊ calibe dolabre adhuc ferrũ ⁊ calibs eſt materia dolabre que potẽtia ſuſcipit dolabile eẽ. ergo videt a ſili q remota aia ab aiato corpe adhuc corpus remanet potẽtia ſuſcipiẽs vitã ⁊ aiam. qd nõ eſt uerũ in oi aiato. ¶ Preterea querit de hoc qd dicit corpis phici huiuſcemodi hñtis pncipiũ mot⁹ ⁊ ſtat⁹ in ſeipſo. tale enim videt eẽ corpus phicũ. natura enim ut dicit phus in 2° phi. eſt pncipiũ ⁊ cauſa mouẽdi ⁊ quieſcẽdi eius in quo eſt pncipiũ pſe ⁊ nõ ſm accñs. ⁊ ſic aia videt eẽ ſuba ⁊ rõ lʒ corpis phici. qd ſup improbatũ eſt. ¶ Itẽ querit de hoc qd dicit in 2° de aia. q oportet cõſiderare in ptib⁹ qd dictũ eſt de aia. Si enim eẽt oculus aial aia utiqʒ ipſius viſus eẽt. hic enim ſuba eſt oculi ſm rõnẽ. hoc enim nõ videt uerũ q: cũ ptes itegrales materia ſint totius videt q nõ habeãt eẽ ⁊ rõnẽ niſi in eſſe ⁊ rõne totius. ⁊ ita lʒ oculus etiã nõ videat uere tamẽ erit oculus dũmõ ſit in aiato corpe. ¶ Solo dicendũ q duplex eſt diffinitio. ſ. logica ⁊ nãlis. logica eſt que ſumit a forma totius. ⁊ dico formã totius que pdicabilis eſt de toto ſicut genus dĩa ⁊ ſpẽs. ⁊ ois talis diffinitio de reb⁹ in natura cõſideratis eſt traſcẽdens eo q nõ tãgit principia qbus res eſt ſed cognitionis tñ. ⁊ ſiliter eſt uana eo q accñtia ⁊ opa rei exñtis ſm q eſt exiſtẽs in natura nõ põt concludi uel excludi per ipſam. phiſica ſiue nãlis ſumit ex pncipijs rei exñtis ſm q eſt in natura exñs. principia ꝟo illa ſunt materia ⁊ forma. ⁊ dico formã nõ que eſt totius ſed ptis que eſt materia. Sũt etiã pncipia efficiẽs ⁊ finis. ⁊ ideo diffinitio nãlis qñqʒ dat per efficiẽtẽ ⁊ mãm. ſic hic digeſtio eſt pfectio a nãli ⁊ proprio calore ex ↄtraiacẽtib⁹ paſſionibus que ponit in 4° meth. pprius enim ⁊ nãlis calor digeſtiuus efficiẽs eſt cõpletio ꝟo effectuũ. ↄtraiacẽtes aũt paſſiones materia. Per formã ⁊ mãm dat diffinitio nãlis. ⁊ tũc nõ debet dari ut qdã vitioſe dicũt q hõ eſt id qd cõſtat ex corpe ⁊ aia. talis enim modus diffiniẽdi mãliter nõ eſt niſi in artificiatis in qb⁹ ſola cõpoſitio forma eſt. Sed diffinitio nãlis debet dari per formã nãlẽ ſm q cõplet ⁊ terminat mãʒ in eẽ ⁊ ſpecie per quẽ modũ etiã date ſunt iſte due diffinitiones aie pcedẽs. ſ. de qua nũc loqmur: ⁊ non differũt in aliquo niſi in hoc q pma dat de aia put terminat mãm ſuã que eſt corpus organicũ in eẽ. 2ª ꝟo put terminat ipſam in ſpecie nãe ⁊ ideo utraqʒ eſt de aia ſm q ipſa eſt ſuba ⁊ hoc mõ facit cognoſcẽ ſubam eius. ¶ Ad pmũ ergo dicẽdũ q obo pcedit de diffinitiõe logica. ¶ Ad aliud dicẽdũ q obo pcedit ex praua itelligẽtia lre. non enim ſic itelligit aia eẽ ſba corpis ſm rõnẽ q ſit diffinitio eius put diffinitio eſt oro explicãs eẽ rei per ſubalia ſed intelligit aia eẽ ſuba ⁊ rõ corpis q: dat ei eẽ ſm ſbaʒ ⁊ rõnem in ſpecie nãli. ¶ Ad aliud dicẽdũ q materia aliter ſubijcit opi artis ⁊ aliter opi nãe. Opi enim artis ſbijcit materia que eſt actu per formã nãlẽ. vñ nec ab arte ſuſcipit niſi formã accñtalem que eſt forma diuiſionis uel cõpõnis. ⁊ pter hoc etiã materia remanet poſt ſolutã formã artis ſuſceptibilis adhuc eiuſdẽ. Sed opi nature ſubijcit hyle ſolũ qd eſt ſimpl ſuba ſicut ſup diximꝰ in qõne de materia. ⁊ ideo formã nãlẽ non amittit niſi p corruptionẽ ⁊ puationẽ nãlis forme que corrupta eſt nõ equoce. vñ nõ per oia eſt ſile ſed in hoc tñ. q: ſicut figura dolabre eẽ ⁊ rõnẽ dat dolabre in ſpecie artis ita aia eẽ ⁊ rõnẽ dat aiato corpi in ſpecie nãe. ¶ Ad aliud dicendũ q per li huiuſcemodi ſupponit organicũ. per pncipium aũt motus ⁊ ſtat⁹ intelligit pncipiũ mot⁹ pceſſiui. ⁊ ſic patet ſolo. ¶ Ad aliud dicẽdũ q qñ materia alicui⁹ forme nõ uariat in ptib⁹ tũc formã illã in terminãdo materiã nõ eſt neceſſe uariari. ſicut patet in elementis ⁊ mineralib⁹. ⁊ pter hoc etiã virt⁹ ↄñs eẽntiã vna eſt per totũ in talib⁹ ſicut caliditas in igne ⁊ vis attractiua in adamãte. Qñ aũt diuerſitas eſt ex pte mãe ſicut in corpore organico tũc neceſſe eſt ⁊ diuerſitatẽ eſſe ex pte forme. ⁊ ideo aia ſm ſe pfectio totius eſt ⁊ rõ lʒ nõ ſm ſe eſt ſuba ⁊ rõ oculi ſed ſm potẽtiã viſiuã. nihilomin⁹ tñ ſi oculus ſeperet uel excecaret ſepar⁹ nõ eẽt oculus niſi equoce. qa expſſe dicit Ariſt: q pupilla ⁊ viſus ſunt oculus ſicut aia ⁊ corpus ſunt aial.

¶ Qualiter aia dicat eſſe pncipiũ ⁊ cauſa vite in mortalib⁹. ⁊ quõ hec diffinitio facit aiam cognoſcere.

b **Equitur querere** de diffinitione aie que facit cognoſcẽ eã ſm q eſt natura organici corpis. Et ponam⁹ diffinitionẽ poſitaʒ ab Ariſt: in 2° de aia que eſt talis. Aia eſt pncipiũ ⁊ cauſa vite in mortalib⁹. Dicit enim phus ibidẽ. q iſta diffinitio ↄuenit aie ſm ſe ⁊ ptibus eius. ⁊ q ipſa demõſtrat cãm in eſſe ⁊ nõ tñ dicit qd eſt eẽ rei. pcedẽtes aũt due ſunt ſicut ↄcluſiones cõcluſe per iſtã. ¶ Querat igit pmũ de ipſa diffinitione ⁊ qualiter ipſa eſt faciẽs cognoſcẽ aiaʒ ſm q ipſa eſt natura ⁊ demõſtrãs cauſam in eẽ. ¶ Querat igit ſm quem modũ ipſa dicit pncipiũ. Eſt enim pncipiũ eẽ cauſa formalis ⁊ in pcedẽtibus diffinitionibus eſt ipſa diffinita ſm q eſt forma. ergo videt q in cõpoſitione illa etiã dicat pncipiũ. Si forte dicat q nõ dr pncipiũ vite hoc erit ↄtra diffinitionẽ. Actus enim potẽtia vitã hñtis eſt pncipiũ vite. ⁊ hoc totũ ſuppoſitũ eſt per precedẽtes diffinitiones. ¶ Preterea per cauſaʒ ſupponit

pncipiũ ⁊ per pncipiũ cauſa.⁊ ita videt̃ eſſe ſupfluũ qñ
dicit ꝙ aia eſt pncipiũ ⁊ cauſa vite. Jtẽ vita videt̃ eẽ act⁹
determinate potẽtie aie ut videt̃ Dam̃. ponẽ i 2° li° cap°
12°. Jnobediẽs qdẽ ⁊ qḋ nõ pſuadet̃ rõne inditũ eſt.i. vi
tale.qḋ etiã pulſatiuũ uocat̃ ⁊ ſciatiuũ.ſed ⁊ plãtatiuũ ⁊
gñatiuũ ⁊ nutritiuũ uocat̃.huiuſmodi aũt eſt ⁊ augmen
tatiuũ qḋ ⁊ plaſmat corpa. ℂ Jtẽ ois act⁹ ꝓcedẽs ab or
gano determinato in corpe eſt act⁹ determinate potẽtie
⁊ nõ aie ꝫm ſe. vita eſt huiuſmodi act⁹.ergo erit actus de
terminate potẽtie ⁊ nõ aie ꝫm ſe.⁊ ita nõ erit diffinitiu⁹
aie. Prima patet ex hoc qḋ dicit phs ꝙ aia ꝫm ſe eſt act⁹
totius ⁊ ꝫm ſuas ptes eſt actus ptiũ.vñ pars aie eſt in or
gano corpis ⁊ ita act⁹ organi erit ſpecialis act⁹ ptis aie. 2ª
pbat̃ per ſuppõnẽ nãliũ ⁊ medicoꝝ.ſ. ꝙ a corde eſt iflu
xus vite per arterias ⁊ ſpũs vitalis in totũ corpus. Hoc
idẽ videt̃ per diffinitionẽ Dionyſij phi que tangit̃ in 7°
topi.ſ. ꝙ vita eſt motus gñis nutribilis nãm aſſequẽs.
genus enim nutribile eſt gen⁹ uegetabile tm̃.nãm autẽ
aſſequẽs dicit̃ qḋ mouet ad motũ nãe ꝫm etiã ꝙ Dam̃.
dicit ꝙ actus uegetabilis potẽtie gubernat̃ tã natura ꝙ̃
rõne. ℂ Jtẽ ois effect⁹ in aliquo gñe cauſe inuẽtus re
ducit̃ ad cauſam pmã in genere illo ſicut oẽ calidũ ad ca
lidiſſimũ ut ꝓbat̃ in 2° me. igit̃ cũ viuẽ ſit effect⁹ inuẽ
tus in gñe cauſe qḋ eſt aia reducit̃ ad pmum in gñe il
lo.ſed pmũ in gñe illo eſt uegetabile.ĝ viuere erit actus
uegetabilis.iter potẽtias aũt uegetabiles eſt pmo nutri
tiua.ergo videt̃ ꝙ vita ſit ꝓprius act⁹ nutritiue potentie
Hoc etiã videt̃ per illã ꝓpõnẽ minoris cauſarũ.omnis
cauſa pmaria plus eſt influẽs ſup cauſatũ ꝙ̃ ſcḋaria. Pri
ma eniꝫ cauſa eſt que cauſat nõ cauſante alia.ſcḋaria ṽo
que nõ cauſat ſine pma ⁊ in hoc plus ifluit pma q: ſbtra
hẽte ſcḋaria cãlitatẽ ſuã nõ de neceſſitate ſubtrahit pma.
Et ꝫm hũc modũ videt̃ eẽ de vita in uegetabili ⁊ ſenſibi
li ⁊ rõnali.ſenſibili eniꝫ ⁊ rõnali ſubtrahẽtib⁹ influxũ vi
te ſenſibilis ⁊ rõnalis nõ de neceſſitate ſubtrahit nutriti
ua uegetabilis ergo vita erit ꝓprius actus uegetabilis.
Et ſilr̃ eſt in potẽtijs aie.ſ.nutritiua augmẽtatiua ⁊ gñati
ua. Augmẽtatiua aũt ⁊ gñatiua ſubtrahẽtib⁹ cauſalitateꝫ
ſuã nõ de neceſſitate ſubtrahit nutritiua. ergo nutritiua
erit potẽtia cuius act⁹ erit vita.⁊ ſic non erit vita diffiniti
ua aie ſ; poti⁹ nutritiue potẽtie. Qḋ ſi ꝯcedat ℂ CON
TRA ois act⁹ aie in oi organo corpis eſt actus ꝫm ſe ⁊
nõ ꝫm aliquã ptẽ ipſius. vita eſt huiuſmodi act⁹ aie.ergo
eſt act⁹ aie ꝫm ſe ⁊ nõ ꝫm aliquã ptẽ ipſius. Ueritas pri
me patet ex hoc ꝙ act⁹ ptis aie eſt in pte corpis ꝫm aliqḋ
organũ ſpeciale ſicut act⁹ ṽtutis viſiue eſt in pupilla ocu
li tm̃. 2ª patet ex hoc ꝙ totũ corpus dr̃ viuũ in oib⁹ orga
nis ſicut ⁊ totũ eſt potẽtia vitã ſuſcipiẽs. ℂ Jtẽ ois actus
qui ꝫm oẽs uel multas potẽtias eſt alicui⁹ nõ videt̃ eſſe
alicuius illarũ potẽtiarũ ꝓpri⁹. vita eſt huiuſmodi act⁹ in
potẽtijs aie.ergo nõ eſt alicui⁹ virtutis aie ꝓpri⁹. Prima
patet per diffinitionẽ ꝓprij.ꝓpriũ eniꝫ eſt qḋ vni ſoli cõ
uenit. 2ª patet in 2° de aia ubi dr̃ multiplr̃ aũt ipſo viue
re dicto.⁊ ſi vnũ hoꝝ aliqd inſit ſolũ ipm dicimus viue
re ut itellect⁹ ſenſus ⁊ mot⁹ ⁊ ſtat⁹ ꝫm locũ.adhuc ⁊ mo
tus ꝫm alimẽtũ eſt viuẽ. ℂ JUXTA hoc q̃rit̃ quõ hec
diffinitio ſit dicẽs cãm ꝓpterqd in demõſtratione.pce
dẽtes ṽo ſint ut ꝯcłones demõſtrationũ. ꝓbat̃ enim in
2° poſter per multas rõnes ꝙ diffinitio non põt eẽ ꝯcło
demõſtrationis ſed mediũ.vñ dicit ibidẽ ꝙ pncipia de
mõſtrationũ diffinitiones ſũt.q̃rũ nõ eẽ demõſtrationẽ
oſtẽſuꝫ eſt.pus aũt erũt pncipia demõſtrabilia ⁊ pncipio
rum pncipia ⁊ hoc in ifinitũ ibit. ℂ Jtẽ ibidẽ diffinitio
qdẽ ipſi⁹ qdeſt ⁊ ſuba eſt ſ; demõſtrationes oẽs videtur
eẽ oẽs ſuppoſitiue ⁊ accipiẽtes qdeſt ut ma. qd eſt vni
tas qd par qd impar.⁊ alibi ponit ibideꝫ plures ꝙ diffi
nitio nõ põt eẽ ꝯcło demõſtrationis ĝ videt̃ ꝙ nõ uerũ
dicat phus de iſta diffinitione ꝙ eſt ut mediũ demõſtra
tionis. Alie ṽo due ut ꝯcluſiones. ℂ Preterea q̃rit̃
iuxta hoc quõ hec diffinitio demõſtrat nãꝫ aie ⁊ quõ ap
plicat̃ toti aie ⁊ ptib⁹ eius. ℂ SOLUTIO dicẽdum
ꝙ in oi natura tres cauſe coincidũt in vnũ ſicut dic̃ Ariſ:
in 2° phi. efficiẽs finalis ⁊ forma. Dico aũt has icidẽ in
vnã nõ ꝙ modus cãlitatis ſit vn⁹.ſed q: vna res que eſt
forma diuerſis rõnib⁹ ⁊ ꝯſiderationib⁹ ſit forma efficiẽs
⁊ finis.efficiẽs autẽ eſt nõ formã q: ſic efficeret ſeipſam.
ſed eſt efficiẽs eẽ cõpoſiti ⁊ cõpõnes ꝯñtes eẽ.ſed eẽ cõ
poſiti efficit per ſeipſam formã.cõpõnes aũt ꝯñtes effi
cit per potẽtias ⁊ virtutes ſuas ⁊ de hoc effectiuo ꝓprie i
telligit̃ qḋ dicit phus in 2° de aia.ꝙ in patiẽti ⁊ diſpoſito
actiuoꝝ videt̃ eẽ act⁹.ꝫm enim hunc modũ vult ibi dicẽ
ꝙ aia eſt actiuũ ⁊ etiã eſt actus eius in aiato corpe.vñ di
ſtinguit ꝙ dr̃ dupr̃ quo viuim⁹ ⁊ quo ſanamur ⁊ quo ſci
mus. Uno eniꝫ mõ dr̃ quo viuim⁹ ut forma effectiua vi
te.⁊ alio mõ ut corpe organico vitã ſuſcipiẽte ⁊ ꝫm hunc
modũ viuẽ viuẽtib⁹ eſt eẽ ꝫm nãm ut dicit ibideꝫ.⁊ quo
viuimus ſicut effectiuo formali vite eſt rõ ⁊ ſuba viuẽtis
ſicut ⁊ quo ſanamur ⁊ quo ſcim⁹ ut formali effectiuo eſt
ſanitas ⁊ ſcia.quo aũt ſanamur ⁊ quo ſcim⁹ ut ſuſcipien
tes ſanitatẽ ⁊ ſciam eſt ſubm ſcie qḋ eſt aia.⁊ ſubm ſani
tatis qḋ eſt corp⁹ ꝫm totũ uel ꝫm ptes. Aia ṽo eſt forma
ꝫm ꝙ eſt in hac materia ⁊ eſt finis ꝫm ꝙ eſt intẽta ab ef
ficiẽte pmo ut terminãs opationẽ eius ſup mãꝫ. ℂ Ad
pmũ ergo dicẽdũ ꝙ ut vult Ariſ: in 4° topi. pmũ ⁊ pn
cipiũ ſunt idẽ.⁊ ꝓpter hoc pncipiũ nõ ſupponit hic cãm
ſed ꝯditionẽ cauſe.que ꝯditio eſt pncipiũ eẽ ⁊ ꝓpriũ pro
ximũ ſiue imediatũ.cauſa ṽo ſupponit efficiẽtẽ.efficiẽs
ṽo ꝫm rõnẽ ſue cauſalitatis ſolũ ſic cauſa eſt ⁊ nõ eſt cau
ſata. Qḋ patet q: forma effectiua eſt per efficiẽtem.⁊ fi
nis eſt iduct⁹ per opationẽ eius.materia ṽo trãſmutata
eſt per motũ qui eſt ab efficiẽte.vñ cãlitas efficientis eſt
ſup tres alias cauſas ⁊ ideo ipſa pncipiũ dicit̃ cauſarum
⁊ ſic ſumit̃ hic cauſa in diffinitione Ariſ: qñ dicit̃ aia eſt
pncipiũ ⁊ cauſa vite.⁊ per hoc patet ſolo ad duo prima.
ℂ Ad aliud qḋ obijcit̃ de vita dicendũ ꝙ ut ꝓbãt obo
nes vita eſt act⁹ aie ꝫm ſe ⁊ nõ alicuius ptis aie pſe.⁊ hoc
etiã patet per diffinitionẽ aie ſupra habitã in qua ex pte
corpis aiati ponit̃ vitã ſuſcipiẽs.ex quo de neceſſitate re
linqtur ꝙ eadẽ eſt potẽtia corpis organici ad vitã ⁊ ad eſ
ſe aiati ꝫm nãm. Dama⁹ aũt nõ intẽdit dicẽ ꝙ vita ſit ali
cui⁹ ptis aie ꝫm ꝙ viuere eſt opus nõ gubernatũ rõne.
ℂ Ad aliud dicẽdũ ꝙ cor nõ tm̃ eſt organũ ſed etiã pn
cipiũ mẽbroꝝ oium ut ſupra habitũ eſt.⁊ inquãtũ ſic cõſi
derat̃ fluit ab ipſo actus vite qui eſt act⁹ aie ꝫm ſe.q: cor
talẽ rõnẽ habet ad mẽbra qualẽ aia ad vires. ℂ Ad ali
ud dicẽdũ ꝙ aia in ſuis ptibus eſt ut totũ ptãtiuũ ut ifra
determinabit̃.totũ aũt ptãtiuũ vnũ eſt in ꝓprijs partib⁹
ſuis ſine ſequẽtib⁹. Jn ſequẽtibus aũt nõ ſine pmis ꝫm
ꝙ dicit phus ꝙ uegetatiuꝫ tm̃ ſepabile eſt a ſenſitiuo ⁊
rõnali ſed nõ ecõuerſo.⁊ ſiliter nutritiuũ bñ ſeparabile
eſt in ope illo ab ope augmẽtatiue ⁊ gñatiue ⁊ nõ econ
uerſo.dicat̃ ergo ꝙ viuere nõ reducit̃ ad nutritiuã ut ꝓ
prius actus illius potẽtie q: ſic nõ cõueniret alijs.ſed re
ducit̃ ad ipſam ut in qua ſaluat̃ aia pus ut totũ ptãtiuꝫ
opans ꝙ tm̃ qñ cõiũgent̃ ei cetere partes ptãtis eius eti
am in illis exercet eũdẽ actũ.ex hoc enim ꝙ vita eſt act⁹
aie ꝫm ſe ⁊ aia ꝫm ſe ſaluat̃ in qualibet pte eius ptãtiua.
relinqtur vitã eẽ actũ cuilibet parti aie ꝯueniẽtẽ. ℂ Ad
aliud dicẽdũ ꝙ vita eſt pme aie que eſt uegetabilis.ſed
q: nõ cõuenit ei per ptes uegetabiles ſ; per ſeipm.ideo
etiã eſt actus aie ſenſibilis ⁊ rõnalis.vñ ſicut dicit phus
viuere viuẽtibus eſt eẽ.ita dicit̃ ꝙ viuere ineſt aialibus
ꝓpter ſenſum pmũ qui eſt tactus.tactus enim inter ſen
ſus ſolus eſt.⁊ ſenſus ⁊ differẽtia cõſtitutiua aialis ut in
fra probabit̃. Et ideo dicit ꝙ ſentire ſentiẽtibus eſt eſſe.
hoc autem ſentire non eſt niſi ſenſibilem animam habe
re.⁊ ꝫm hũc modum etiam intelligere intelligẽtibus eſt
eſſe ⁊ hoc intelligere erit intelligibileꝫ aiam habere ꝫm

actū ⁊ ſicut aīa diffinit per ſenſum ⁊ intellectū in ſpecië: ita determinat actus eius qui eſt vita per ſentire ⁊ intelligere. aliter enim ut ſupra habitū eſt male diceret corpus aīatū potētia vitā ſuſcipiēs. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ uerū eſt ꝙ pͥma cauſa plus īfluit. ſed hoc nō eſt pͥma cauſa potētia aliq̄ aīe ſed potius aīa ſm ſe. cuiꝰ pͥma ptās in uegetabili. 2ª in ſenſibili. 3ª in rōnali. Rōnes aūt que contra hoc ſunt ꝯcedimus de plano. ¶ Ad illō qō ulteriꝰ querit. ſ. quō hec diffinitio dicit cauſam ꝓpter qd. dicēdum ꝙ duplex eſt diffinitio ſicut ſup̄ habitū eſt. ſ. logica ⁊ phiſica que eſt per eēntialia rei. diffinitio aūt logica p̄dicatū eſt in ꝓblematibꝰ ⁊ ideo hēt pͥncipia ⁊ ꝯſiderationes quibus ꝯſtituit ⁊ deſtruit in eē ut diffinitio. ⁊ hoc ex ꝓbabilibꝰ coībus ⁊ nō ꝓprijs imediatis ⁊ de hac nihil ad pñs. q: hec nec eſt mediū demōſtratiōis nec ꝯcluſio. Illa ꝟo que eſt per eēntiā rei eſt duplex. quedā enim nō dicit niſi qd eſt ⁊ hec reducit ad ſciam. q: quedā aūt dicit ꝓpter qd ⁊ qd ⁊ illa reducta ad demōſtrationē facit ſciam propter qd. Exēplum pͥme eſt ut ſi diffiniat eclipſis ſolis ſic eclipſis ſolis ſolū eſt defectꝰ luminis in ſole. ſic enim dicēdo dicit qd eſt eclipſis. ſed nō determinat cauſa in eē. ¶ Aliud exēplū eiuſdē datū eſt a phō in 2° de aīa ut ſi diffiniat tetragoniſmus ſic tetragoniſmus eſt q̄dratū orthogonū eq̄laterale eq̄le altera pte longiori q̄drato. hec enim diffinitio nō dicit niſi qd eſt tetragoniſmus. qō patet q: tetragoniſmus nihil aliud eſt q̄ʒ figura q̄drata eq̄liū laterū tāte capacitatis quāte eſt q̄dratū nō eq̄liū laterum ſed hñs duo latera lōgiora duobus alijs. ꝟbi grā: ꝓtrahant due linee q̄rū utraq; ſit. 6. cubitoꝝ ⁊ cōiungant per duas rectas lineas cadētes ſup ipſas in extremis pūctis q̄rum utraq; ſit duoꝝ cubitoꝝ. ſupficies igit īter has duas lineas ꝯtēta quadratū erit hñs duo latera lōgiora duobus alijs. qō habebit in vniuerſo latera. 16. cubitoꝝ. tetragoniſmus aūt eſt q̄dratū eq̄liuʒ laterū eq̄le illi. ⁊ orthogonū. i. rectoꝝ anguloꝝ ut. ſ. q̄tuor latera hēat quoruʒ qōlibet ſit q̄tuor cubitoꝝ. Illud eniʒ q̄dratū erit. 16. cubitoꝝ ſicut ⁊ illud qō eſt altera pte lōgius. Diffinitio auteʒ ꝓpter qd eſt dicens eēntiā ⁊ cauſam illius ꝓpter quā eſt ſicut ſi diffiniat eclipſis ſolis ꝙ eſt defectus luminis in ſole ex eo ꝙ ſubijcit ei luna. ſic enim tāgitur eēntia eclipſis per hoc qō dicit defectꝰ luminis in ſole ⁊ tāgit cauſa ꝓpter quā eſt per hoc qō dicit eo ꝙ ſbijcit ei luna. Et etiā in exēplo phi in 2° de aīa. ubi dicit ꝙ media inuētio eſt cauſa eq̄litatis tetragoni cū altera pte lōgiori q̄drato eſt hec diffinitio dicēs ꝓpter qd. q: tetragonus eſt orthogonū eq̄laterale eq̄le altera pte lōgiori q̄drato ex inuentione media inter latꝰ breuius ⁊ latus lōgius qō ſic patet. ſup̄ dictū eſt ꝙ tetragonus ſit oīum laterū eq̄liuʒ uel quodlibet latꝰ hñs latitudinē q̄tuor cubitoꝝ. Quadratū ꝟo altera pte lōgius vnū latus hēt. 6. cubitoꝝ. alteruʒ ꝟo duoꝝ. mediū aūt inter ſex ⁊ duo ſunt q̄tuor eo ꝙ equaliter diſtāt a duobꝰ ⁊ ſex. vincūt enim duo in duobꝰ ⁊ vincunt a ſex in duobus. Et ita patet ꝙ hec inuētio media inter duo ⁊ ſex cauſa eſt eq̄litatis tetragoni ad tetragonuʒ altera pte lōgius. dicēdū ergo ꝙ diffinitiones dicentes qd tm̄ ⁊ p̄cipue mālēs ſunt cōcluſiones in demōſtrationibꝰ ⁊ nō note pſe. ſed diffinitiones dicētes qd ⁊ propter qd ſunt pͥncipia demōſtrationū ſm ꝙ mediū dicit pͥmū q: ille ſunt note pſe. Et de hijs ītelligit phꝰs in 2° poſteꝝ ꝙ nō pñt eē ꝯclōnes in demōſtrationibꝰ. ¶ Si ꝟo queraf quō cōcludat vna per alterā fiat talis demonſtratio. Oē pſe lucēs cui ſupponit corpus non p̄uū deficit in illumināndo. ſol eclipſatꝰ eſt pſe lucēs cui ſupponit corpꝰ nō paruū ergo deficit in illumināndo. ¶ Itē ſm aliō exemplū q̄dratū orthogonū eq̄laterū ꝯtractuʒ ſup lineam que eſt media inuētio ꝓportionis lateris lōgioris ⁊ breuioris in q̄drato altera pte lōgiori eſt equale quadrato Altera pte lōgiori tetragonus eſt quadratū orthogonuʒ ꝯtractū ſup lineā que eſt media inuētio ꝓportionis lateris lōgioris ⁊ breuioris quadrato altera pte longiori ergo tetragonus eſt quadratū orthogonū eq̄laterale equale quadrato altera pte lōgiori. ¶ Siliter ſe hñt diffinitiones date de aīa. pͥme enim diffinitiones nō dicunt niſi qd eſt aīa ſm ꝙ eſt actꝰ corpis phiſici organici potētia vitam hñtis. ⁊ ꝙ eſt ſuba talis corpis uel ſuba ſm rōnē. ꝓpter quā aūt cauſam ſit actꝰ talis corpis uel ſba ſm rōnē nō demōſtrat illis diffinitionibꝰ ⁊ ideo ſunt ut ꝯclōnes ⁊ nō ut pͥncipia in demōſtratione. ⁊ q: ꝯclōnes ſunt ut incerte certificate tm̄ ex certioribꝰ. ideo neceſſe eſt aliā diffinitionē repiri que dicat cauſam ꝓpter quaʒ aīa eſt actꝰ talis corpis uel ſba ſm rōnē. hec aūt eſt iſta q: aīa eſt pͥncipiū ⁊ cauſa vite corpis phiſici potētia vitā hñtis. potentia enim viuētis actꝰ eſt vita. Actus enim viuētis potētia eſt vita. cauſa igit ꝓpter quā aīa eſt actus potētia viuentis eſt q: eſt pͥncipiū ⁊ cauſa vite. fiat ergo talis demōſtratio. Oē qō eſt pſe pͥncipiū ⁊ cauſa vite eſt actus potētia viuētis ⁊ ſba eius ſm rōnē. aīa eſt pſe pͥncipiū ⁊ cauſa vite. ergo eſt actus potētia viuētis ⁊ ſba ſm rōnē. ¶ Ad illud qō dicit quō mōſtrat nām aīe dicēduʒ ꝙ hoc modo quo mōſtrat aīam ut nām. natura eniʒ eſt intrinſecū pͥncipiū mouēdi ⁊ q̄eſcēdi. vñ cum dicit. aīa eſt pͥncipiuʒ ⁊ cauſa vite. ⁊ viuere dicit multipꝛ ſm opa aīe accipit anima ut natura mouēs ad opa illa. ¶ Ad ultimū dicēduʒ ꝙ ſicut ſe hēt aīa ad corpus ita ptes ipſius ſe hñt ad ptes corpis. vñ ſicut ipſa eſt cauſa vite in toto ita per ptes īfluit vitā ptibus corpis ꝓpter qō dicit phꝰs ꝙ ſi oculus eſſet aīal viſio eſſet aīa ipſius. Et ideo iſta diffinitio tangit cauſas accñtiū ⁊ paſſionū. Aīe enim oīa accñtia ⁊ paſſiones ſunt ſm ptes ipſius ⁊ ſm opa eius in q̄bus ipſa aīa eſt pͥncipiū ⁊ cauſa. Sic igit patet determinatio duoruʒ que querunt de aīa. ſ. ſuba ipſius ⁊ natura. Reſtat querere mō quecūq; accidūt circa ipſam ⁊ ſic patet qualiter he diffinitiones ſic ſe hñt ꝙ vna cōcludit per aliā. ⁊ qualiter cauſe accñtiū aīe cognoſcunt per ipſas. ⁊ ideo non eſt neceſſe ſpecialiter de ipſis diſputare.

¶ De idētitate ⁊ diuerſitate aīe Utrum ſit vna uel plures in omnibus animalibus.

d Einde tranſeunduʒ eſt ad qōnē de ptibꝰ aīe. ⁊ de diuiſione. ⁊ de ꝓprijs paſſionibꝰ in opationibꝰ que accidūt illis. ⁊ que diuiſio videt manifeſtare ſubam ipſiꝰ per poſteriora. ¶ Querēdū eſt pͥmo de ipa. ⁊ q: vnū īdiuiduū eſt in ſe. Querat pͥmo utrū aīa ſit vna uel multe in oībꝰ aīatis. Et ſi multe Querat utrū aīe corpꝰ fuerīt create in cōparibꝰ ſtellis ut dicit Plato. uel in corpe ſint create uel multiplicate. Et ſi ſint ī corpe create Utrū imediate cauſent a deo uel ab ītelligētijs angelicis ſicut vident dicē q̄dā phoꝝ. ¶ Poſtea ꝟo ꝯñter querēdū eſt de diuiſione aīe per has diias uegetabilis ſētibilis ⁊ rōnalis qualis. ſ. ſit iſta diuiſio. Et utrū ſit īſufficiēs uel nō. Et utrū diuidi poſſit aīa per rōnale ⁊ irrōnale ſicut diuidit aīal. Et ꝯñter querit Utruʒ iſte tres dr̄ie aīe ſint vna ſuba in aliquo vno corpe aīato uel nō. Et utrū in quolibet aīato ſint plures aīe uel non Et tandem querēdum de ſingulis iſtarum differētiarū.

q Verat ergo primo Utrū aīa ſit vna uel multe in oībꝰ aīatis. Quidā eniʒ phi vnā aīam eē dixerūt que pro diuerſitate corpoꝝ aīatoꝝ diuerſa in eis opat utētes pro rōne duplici ſilī quoꝝ vnū eſt in aīa rōnali in hoīe. que cum ſit vna in diuerſis ptibꝰ corpis diuerſimode opat. In ptibꝰ eniʒ terreſtribꝰ ſicut ſūt oſſa vngues ⁊ pili opat ſolūmō opꝰ uegetatiue. In ptibus aūt cōmixtis accñtibꝰ ad tēperamētū ſicut eſt caro ⁊ neruus ſenſibilis uegetationē ⁊ ſenſum. In ſpiritibus ꝟo lucidis ⁊ directis ad ꝟtutes animalis que ſunt in capite opatur opus rationis. 2m ſimile eſt in igne qui in iuxta ſe corpora poſita pro diuerſitate eorum diuerſi-

mode opatur. qbuſdam enim tm̄ coicat calorem. qbuſ/
dam calorem ⁊ lumē. qbuſdam calorem ⁊ lumē ⁊ ſpeci/
em ſuam. iſti etiam nitebanť tali rōne. Diſtinctio eſt in/
ter formam materialē ⁊ non materialē. Et dico formam
mālem ſiue ſit accidētalis ſiue ſubalis: que diuiſa ſua ma
teria manet in qualibet ſui parte ſicut forma lapidis in la
pide. ⁊ forma calidi in calido. Cum aūt aīa nō ſic diuida
tur ad diuiſionem ſui ſubiecti ipſa nō erit forma materia
lis. ergo nō erit forma que eſt in materia eo ꝙ oīs forma
que eſt in materia materialis eſt. igiť erit forma ſepara/
ta. nulla aūt forma ſepata ⁊ immaterialis diuerſificať pro
diuerſitate materie in qua opať. ergo nec aīa. ſed arbor
brutū ⁊ hō ſunt ſubiecta in qbus opať. ergo ipā nō erit
diuerſificata ꝑpter illa. ſed remanebit vna. ¶ Item deť
ꝙ diuerſitas ſubiectoꝝ facit ei diuerſitatem ⁊ ſupponať
q: ſicut aīa hoīs tota eſt actus totius. ita ſm ptes eſt act⁹
partium. hoc enim ſiliter ſupra ꝓbatum eſt. inde ꝓceda
tur ſic. Diuerſitatem eēntialē aīe efficit diuerſitas mate/
rie. ſed in corpe hoīs pro diuerſis partib⁹ hec diuerſitas
inueniť. q: quedam ſunt partes terreſtres. ⁊ quedam cō
mixte ad tēperamētum plus attēdētes. ergo oportet ꝙ in
aīa humana vna pars diuerſa eſſet eēntialiter ab alia qḋ
nō eſt uerum. ergo ſi diuerſitas māe nō facit diuerſitatē
aīe ⁊ ſic uerum reddit ꝙ ipſa eſt vna in omni aīato. Pri
ma ꝟo duo ſimilia huius ſecte ſcripta ſunt in li° Ptholo
mei. rōnes aūt cōtinenť in lib° Auic. ¶ Pōt aūt obij/
cere aliqs ad idem ſic. Oīs forma generis ſi diuidať ne/
ceſſe eſt ipſaꝫ diuidi per differētias que nō pn̄t ſimul in
vnum cōgregari. Ueritas huius patet per inductionem
diuiſionis oīs generis. ergo ſi aīa ſm ſe ⁊ in genere ac/
cepta diuidať per eē. neceſſe eſt ꝙ hoc fiat per differenti
as ex oppoſito ipſam diuidētes. ergo a deſtructione cō/
ſequētis ſi nō diuidūt ipſam per oppoſitum non erit ne
ceſſe diuidi aīam per eē. ſed differētie aīe ſunt uegetabi
lis ⁊ ſenſibilis ⁊ rōnalis que nō ſunt oppoſite differētie
ſicut patet ex hoc ꝙ ſunt actu in vno. ſ. rōnali. ergo nō di
uidūt aīam pſe ⁊ ſic relinqtur ꝙ aīa ſit vna ſm eſſe in oī
bus aīatis. ¶ Item dicit phus in 4° phiᶜ. ꝙ eqlaterus
⁊ q̄dratus eadem figura ſunt ſed nō idem triāgulus. Ex
hoc accipiť ꝙ quecūq: diuerſitas cōſeqtur rem ꝙ illam
rem ꝓcedētem nō facit vnam neq: multaꝫ. Qḋ patet ex
hoc ꝙ vnūquodq: eſt a forma ſua. id aūt qḋ ꝯſequiť nō
eſt forma ſua. cū igiť uegetabilis ſenſibilis ⁊ rōnalis ſint
ꝯſequētia aīam ſm ſe aīa ab eis nō erit vna neq: multe.
¶ Item qḋ cōuenit alicui per accn̄s non facit ipm̄ vnū
uel multuꝫ eē uegetabile ⁊ ſenſibile ⁊ rōnale accidit aīe
ergo nō facit ipſam eē vnam uel multam. Probatio mi/
noris eſt. q: qcqd nō ꝯuenit alicui pſe ꝯuenit ei per acci
dēs. ſicut enim ens pſe ⁊ ens per accn̄s imediate oppo/
nunť ita cōuenire pſe ⁊ ꝯuenire per accn̄s. qḋ aūt alicui
cōuenit pſe ꝯuenit ubiq: ⁊ ſemp. vn̄ ſi rōnalis ⁊ ſenſibi/
lis cōuenirēt pſe aīe oporteret ꝙ omne aīatum eēt ſenſi
bile ⁊ rōnale. qḋ falſuꝫ eſt. ⁊ ita reddit ꝙ ꝯueniūt per ac
cidēs ⁊ ſic nō faciūt diuiſionē aīe ſm eē. ¶ Sed CON
TRA hoc ſunt multe rōnes Collectanei ⁊ Auicᵉ. quaꝝ
vna eſt ꝙ neceſſe eſt vnūquodq: ens in natura ꝓpria ha
bere formam numero ⁊ ſpecie differētem ab alio qḋ eſt
in alia ſpecie ſm naturā. ſed hō brutuꝫ ⁊ plāta ſunt in na
tura numero ⁊ ſpecie differētia ergo neceſſe eſt ea habe
re diuerſas formas numero ⁊ ſpecie differētes. ſ; forma
aīati nō eſt niſi aīa que dat aīato ſpēm ⁊ eſſe. ergo neceſ
ſe eſt aīam in iſtis diuerſam eē ſpecie ⁊ numero. ¶ Itē
habitum eſt ſupra ꝙ aīa eſt ſuba ſm rōnem oium aīato/
rum. hoc aūt patet eſſe falſum. q: ſi aliqs aſſignauerit rō
nem phicam hoīs bruti ⁊ plāte diuerſam hinc inde aſſi/
gnabit. ¶ Item oīs diuerſitas que eſt in materia cauſa
tur a diuerſitate forme. Ueritas autē huius patet ex hoc
ꝙ materia nō indigebat trāſmutatione ⁊ diſpōne per al
terationes niſi per hoc ut apteť ad recipiēdam formam.

Sed expſſe videmus magnā diuerſitatē materie in hoī
bus brutis ⁊ plātis. ergo hec diuerſitas cauſabiť a diuer
ſis formis ſubalibus ⁊ nālibus. hoꝝ aūt forma ſubalis ⁊
nālis non eſt niſi aīa. ergo aīa diuerſificať ab illis. Hoc
idem accipiť ab Arꝭ in 2° de aīa ubi ſic dicit. Unuſqſq:
actus ⁊ in eo qḋ in potētia ⁊ in ꝓpria materia ſit apt⁹ na/
tus eſt fieri. ergo videť ꝙ ſm diuerſitatem ꝓprie mate/
rie rei nālis diuerſificeť actus a forma. ſed actus ⁊ forma
aīati eſt aīa. ergo diuerſa erit in diuerſis aīatis. ¶ Pre/
terea ſi eadem eſſet aīa in oībus aīatis que diuerſa age/
ret pro diuerſitate materie tūc oporteret ꝙ in oībus aīi
matis eiuſdem ſpeciei aīa haberet eaſdem opationes. er
go oporteret ꝙ in oībus hoībus eſſet ignorās uel ſapi/
ens eq̄liter. qḋ apte falſum eſt. ¶ Si forte dicať ꝙ ani/
ma uariať in ſapiētia ⁊ ignorātia ex reſpectu ad corpus
hoc uel illud. ¶ Cōtra hoc eſt q: ſapiētia ⁊ ignorātia nō
ſunt forme reſpectiue ſed abſolute que non in corpe ali/
quo ſed in ipſa aīa ſunt ut in ſubiecto. ergo videť ꝙ non
diuerſificenť ex reſpectu ad hoc corpus uel illud cuꝫ nō
ſint in hoc corpore uel illo ſ; in aīa ſm ſe ⁊ nō per reſpe/
ctum uel per relationem ſibi cōuenietes. Uidemus eniꝫ
in ſimili ꝙ hō non eſt in reſpectu oium hoium pater uel
filius uel frater ſoror uel reſpectu huius uel illius eo ꝙ
forme ſignificate pro illa natura per reſpectum non om/
ni ꝯueniūt. ſed reſpectu oīum eſt ſapiēs ſi ſapiens eſt. ⁊
ignorās ſi ignorās eſt. uel ſenex ſi ſenex eſt. uel iuuenis
ſi iuuenis eſt eo ꝙ iſte forme abſolute ſunt in homine.
¶ SOLUTIO concedēdum eſt ꝙ aīa nec vna nu
mero eſt nec ſpecie in diuerſis ſed in aīatis differētibus
ſpecie eſt ipſa diuerſa ſpecie ⁊ in differētib⁹ numero eſt
ipſa diuerſa numero ſicut ꝓbāt ultime rōnes que ꝓprie
ſunt ⁊ phice. ¶ Ad pmum ergo qḋ obijciť dicēdum ꝙ
non eſt ſimile de partibus corporis humani ⁊ de corpi/
bus diuerſorum aīatorum ſpecie ⁊ genere ⁊ numero ⁊
hoc duplici rōne. quarum vna eſt q: mēbra corporis hu
mani ſm originem reducunť ad vnum mēbrum qḋ eſt
cor a quo recipiūt influxum vite ſicut ſupius habitū eſt.
Influēs autem eſt vnum numero ⁊ ſpecie talis auteꝫ re
ductio non eſt in corpibus diuerſorum aīatoruꝫ nume/
ro ⁊ ſpecie ⁊ genere. 2ᵃ eſt q: partes corporis humani in
ueniunť omnes in forma totius cōpoſiti corporis. talis
aūt vnio nō inueniť in corpibus diuerſoꝝ aīatoꝝ ſpecie
⁊ genere ⁊ numero. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ illud nō eſt
ſile duplici rōne. Quarū vna eſt q: ignis hēt q̄litatē acti
uam que eſt cauſalitas que trāſmutat māṁ ad hoc autē
ut ſit ſuſceptibilis ignis. ⁊ cum actio oīs ſit inter ꝯtraria
eſt illud in qḋ agit cauſalitas ignis pmo diſtās a natura
ignis ⁊ poſtea magis appropinquās ⁊ poſtea ſpēm reci
piēs. talis aūt virtus actiua nō eſt in aīa. q: aliter opor/
ret ꝙ plāta alterareť ⁊ fieret brutum ⁊ brutum alterareť
⁊ fieret rōnalis qḋ nō ꝯtingit. 3ᵃ rō eſt q: ignis de ſe ⁊ lu
men de ſe nō querit māṁ diuerſificatam in ptibus diſ/
ſilibus ſed accidit ei hoc. Aīe ꝟo nō ꝯuenit eē niſi in ta
li materia que diſſiľes hēt ptes. Sicut enim dicit phs in
3° de aīa. Impoſſibile eſt ſimpľr corpus eē aīalis. ¶ Ad
aliud dicēdum ꝙ forma mālis dr̄ q̄tuor modis in forma
ſubali. ⁊ etiam duobus modis in forma accn̄tali. In for
ma ſubali vn⁹ modus eſt ꝙ eſt act⁹ māe ſimplicis nō re/
ſolubilis in ptes que ꝟtute ⁊ potētia ſint ipſa ⁊ ſic forma
elemēti eſt forma mālis. 2° modus eſt ꝙ eſt actus māe
cōmixte cuius quelibet pars eſt in actu illius mixti. ⁊ ſic
forma lapidis ⁊ mineraliū eſt forma mālis. 3° modus eſt
ꝙ eſt actus māe cōplexionate que ſm diuerſas ſui ptes
diuerſos hēt act⁹ mixtionis. ſic alius eſt actus mixtionis
in carne ⁊ alius in oſſe. ⁊ hoc mō aīa uegetabilis ⁊ ſen/
ſibilis ſunt forme māles. 4° modus eſt ꝙ eſt actus māe
cōplexionate ⁊ diuerſimode cōmixte i ptib⁹ ſ; nō ſ; oēs
ptes ſui eſt act⁹ ptiū corpis. ⁊ hoc mō aīa rōnalis eſt for/
ma mālis. Et cum ſic diuerſis modis dicať forma mālis

diuerſimode etiā diuidit̃ a diuiſione materie. ꝑme enĩ due ꝓpter hoc ꝙ ſunt in materia ſimili per totuʒ in partibus. diuiſa materia ſunt in qualibet pte ipſi⁹ ⁊ in qualibet pte materie exercēt oēs opationes quas exercuerūt in toto. 3ª ṽo ꝓpter hoc ꝙ eſt act⁹ corpis toti⁹ diſſimilis in ptibus ⁊ ſm oēs partes eſt actus partiuʒ eius diuiſa eſt materia in utraqʒ pte diuidēte tota quidē ſed non de neceſſitate exercet oēs opationes in partibus que exercuit in toto. Sed qñqʒ ſic qñqʒ nō. planta eniʒ diuiſa habet uſum alimēti ⁊ augmēti ⁊ gñationis in utraqʒ parte. Sed brutuʒ diuiſum aĩaʒ hēt. in utraqʒ parte quidē per ſenſum ⁊ motum ſed non de neceſſitate exercet in illis opa que exercuit in toto ⁊ ꝑcipue digeſtionis ⁊ alimēti. ⁊ idcirco etiaʒ talia nō ꝯualeſcūt. ꝯtingit aūt hoc ꝓpter defectuʒ organoꝝ. 4ª ṽo diuiſo corpe in nulla parte eſt ⁊ hoc ꝯtingit ex hoc ꝙ ipſa trahit̃ in ſpēm per hoc ipm qđ eſt rõnale ⁊ ſm illud nullius ptis actus eſt ⁊ iō non manet in partibus diuerſis. Forma ṽo accñtalis ut dictum eſt duobus modis dr̃ mālis. quoꝝ ꝑmus eſt qñ talis eſt ꝙ nullam eſſentiā actiuā uel paſſiuaʒ uel ex hÿs ꝯñtem adÿcit māe nāli gñabilium ⁊ corruptibiliuʒ. ſed tm̃ dicit pōnem partium uel illud qđ ꝯſequit̃ poſitionē partium eius. ⁊ hoc modo forme māles ſunt rarū ⁊ ſpiſſum graue ⁊ leue. Rarū enim eſt cuius ptes diſtāt a ſe inuicē. Spiſſum aūt cuius ptes ſunt ꝓpinque. leue aūt ſequit̃ ad rarū ⁊ graue ad ſpiſſuʒ. Secūdus modus eſt qñ addit māe gñabiliuʒ ⁊ corruptibilium eſſentiam actiuam ⁊ paſſiuā uel ꝯñtem ex hÿs ſicut calidū frigidū humidum ⁊ ſiccum dulce amaruʒ album ⁊ nigruʒ que cōſequunt̃ ex hÿs. ⁊ iſte forme accñtales diuidunt̃ etiam diuiſione māe. Sed aliter ſunt in ptibus diuidētib⁹ ꝙ̃ forme ſubales. forme enim ſubales uel māles in partibus māe magnis ſunt nec magne nec parue. Accñtales aūt in ptibus māe magnis ſunt magne ⁊ in paruis parue. quātitas aūt ſm intellectū eſt ante mām gñabilium ⁊ corruptibiliū eo ꝙ inuenit̃ in nō gñabilibus ⁊ corruptibilibus ut in celo ⁊ tm̃ nō diuidit̃ in his in qbus diuidit̃ materia ſicut diuidunt̃ forme accñtales māles. Patet igit̃ ꝙ nō ſequit̃ hoc. Si aĩa non eſt tota in qualibet parte corporis diuiſi ꝙ ſit forma nō mālis ⁊ ſepata. Et ita nō ſequit̃ ulterius ꝙ ꝓpter diuerſitatē corpis nō recipiat diuerſitatē. ¶ Ad aliud dicēduʒ ꝙ nō eſt ſimile de ptibus humani corporis ut patet ex ꝑdictis. ¶ Ad aliud dicēduʒ ꝙ uegetabile ſenſibile ⁊ corruptibile pñt ſumi dupr̃ ut dr̃e ſpecifice ꝯſtitutiue ⁊ diuiſiue ſui gñis. ⁊ hoc modo ſunt oppoſite qr̃ ſicut uegetabile nō eſt in plantis ⁊ ſenſibile nō niſi in brutis. ⁊ rõnale non niſi in hoibus. ⁊ aĩa ſm eſſe diuidit̃ ex illis pñt etiam ſumi ut potētie ⁊ vires aĩe eiuſdem numero. ⁊ de hoc pleni⁹ habebit̃ infra. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ꝯſequētia ſunt duobus modis. ſ. ꝯñtia potētiam māe ⁊ ꝯñtia ens ꝑfectum. ꝯñtia potētiam māe ſemp faciunt ipſam mām vnū uel multa ſm eſſe ⁊ hoc modo dr̃e ſubales ꝯſequuntur genus ⁊ forme nāles mām. ⁊ ideo etiā genus ſm eē multiplicat̃ per dr̃ias ⁊ materia per formas. ꝯſequentia aūt ens ꝑfectum ſunt accñtia. ⁊ de illis eſt uerum qđ dicit̃. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ ꝯuenire perſe dr̃ duobus modis. ſ. ꝯuenire ĩmediate ⁊ ꝯuenire ſbalr̃. Cōuenire aūt ĩmediate adhuc duobus modis dicit̃. ſ. perſe ſolum uel in diſiunctione ad alterū. Perſe ſolum ſicut homini cōuenit riſibile ⁊ triāgulo hēre tres angulos equales duobus rectis. In diſiunctione ṽo ad alterū ſicut par ⁊ impar ꝯueniūt numero. ⁊ hoc modo differentie oppoſite cōueniūt generi ſic rõnale ⁊ irrationale ꝯueniūt aĩali. ⁊ hoc modo uegetabile ⁊ ſenſibile ⁊ rõnale inſunt anime ubiqʒ ⁊ ſemp ꝯueniunt. ⁊ hec diffinitio ſumit̃ in ꝑ° poſterioꝝ Ariſt. Subaliter aūt ꝯuenire ꝯtingit etiam dupr̃ ſ. gr̃a inferioris cuius ſupius eſt ſba ſm parteʒ ⁊ gr̃a ſuperioris qđ eſt ſba inferioris ſm totum. Exēpluʒ ꝑmi eſt ſicut riſibile ꝯuenit aĩali. ⁊ hēre tres angulos equales duobus rectis ꝯuenit figure. riſibile enim cōuenit aĩali gr̃a hoĩs cuius ſba eſt aĩal. Scđm partem hēre autē tres conuenit figure gr̃a trianguli cuius ſba ſm partem eſt figura. genus enim pars eſt ſba ſpeciei ⁊ dr̃ia pars altera. Exēplum aūt ſcđi eſt ſicut riſibile ꝯuenit petro ⁊ hr̃e tres angulos ꝯuenit huic triangulo plumbeo. ſuperius enim qđ eſt homo ⁊ ſpēs eſt totum eſſe formale petri. ⁊ ſupius qđ eſt triangulus ⁊ ſpēs eſt totum eſſe hui⁹ trianguli plumbei. Silr̃ per accñs ꝯuenire dicit̃ duob⁹ modis oppoſitis. ſ. per oppoſitum ad ĩmediate cōuenire. ⁊ per oppoſitum ad ſubſtātialr̃ ꝯuenire. primo modo accidit rationali petrum eſſe ⁊ eidem accidit animal eſſe. Secūdo modo accidit albedo Socrati ⁊ de hoc ſolo ꝓcedit ratio prius habita.

¶ Utruʒ anima ſit idem ꝙ deus uel hyle ut dixerunt quidam.

a

Einde queritur

Utrum oēs aĩe ante corp⁹ fuerūt create in cōparib⁹ ſtellis ut dicit Plato. uel in corpore ſint create ⁊ multiplicate. Et qr̃ ſnĩa ponētium aĩas ante corpus dupr̃ eſt. ſ. pythagoricoꝝ ⁊ platonicoꝝ. ideo diſputāduʒ eſt de utraqʒ. Et primo de ſnĩa pythagoricoꝝ. ponebant aūt pythagorici aĩam eſſe deum ut refert Joānes criſoſtomus ſup Jo. in 2ª omel. ſic dicēs. Pythagorici ſupabundātiam ꝯfuſionis dereliquerūt muſcas ⁊ canopes ⁊ arbores hoĩuʒ dicētes fieri aĩas. etiam deū ipm aĩam eſſe dicētes ⁊ alia quedam talia deformātes. ¶ De ſnĩa aūt huius pythagorie videt̃ eſſe carouato pħus ut dicit Aug⁹ in 5° de ciuitate dei. ꝙ hi ſoli videbant̃ pħici aĩaduertiſſe qđ eēt deus qui crediderūt deum aĩam eſſe motu ac rõne mūdum gubernātem. Et hanc ſnĩam tangit Auic. in 6° de nālibus dicēs. Quidam putauerunt ꝙ anima deus eſt qui eſt ſublimis ſup eſſe. ⁊ illi dñr heretici. Dicunt eniʒ ꝙ ipſe in aliqbus eſt natura ⁊ in aliqbus aĩa ⁊ in aliquibus intellectus qui eſt ſublimior ⁊ mirabilior. hāc etiaʒ ſnĩam tāgit Ptholomeus in ſuo libro de aĩa. hec ſnĩa in libro Dauid māthēſis inuenit̃ nō ſolum tacta ſed etiam multis rõnibus ꝓbata. Ex quibus rõnibus cōcludit in fine ſic. Manifeſtū eſt igit̃ vnā ſolā ſbam eē nō tm̃ oĩuʒ corpoꝝ ſed etiam aĩaruʒ oĩum ⁊ eam nihil aliud eſſe ꝙ̃ ipm deū. qr̃ ṽo ſba de qua ſunt oĩa corpora dicit̃ hyle. ſuba ex qua ſūt oēs aĩe dicit̃ rō ſiue mēs. manifeſtū eſt deum eſſe rõnem oĩum aĩarum ⁊ hyle oĩum corporuʒ. Et inducit ibidem Platonē ⁊ Zenophantem pħos qui ſunt hec ꝯſentiētes. qr̃ dicebant mūdum nihil aliud eſſe ꝙ̃ deum ſenſibilē. Quem errorem tangit etiam Aug⁹ in 4° de ciuitate dei dicēs. ꝙ quidā credebāt deum eſſe oĩa ſm ꝙ iuenit̃ quidā poeta dixiſſe moris omnia plena. Diſputādum igit̃ eſt de hac ſnĩa ⁊ ꝑmo ponant̃ eoꝝ rõnes ⁊ hec eſt rō Dauid. intellectus intelligit deum ⁊ hyle. ergo oportet ꝙ hēat ſimilitudinē cuʒ deo. ⁊ hyle ſit idem illis qr̃ nihil intelligit intellectus niſi per ꝯiūctionem intelligibilis ad ipm. Sed non ſunt niſi duo modi ꝯiūctionis. ſ. accñtalis ⁊ ſbalis. ⁊ accñtalis facit ſilitudineʒ. ſbalis ṽo idētitateʒ. ergo neceſſe eſt ꝙ itellect⁹ hyle ⁊ deū altero iſtoꝝ modoꝝ accipiat. nō aūt accipit per ſilitudinē eoꝝ. qr̃ per ſilitudinē nihil itelligit̃ niſi qđ hēt formā que pōt abſtrahi ab ipo. ſʒ talē formā nō hēt de⁹ nec hyle. ḡ nō h̃ mō accipiunt̃. ergo accipiunt̃ per idētitatē ⁊ ita itellect⁹ ⁊ deus ⁊ hyle idē erūt. ¶ Ampli⁹ oē paſſibile per ꝯtrarias formas eſt paſſibile ⁊ nō per ſubm qđ ſubÿcit̃ cōtrarietati formarū. Aĩa ⁊ hyle paſſibilia ſūt. ḡ per ꝯtrarietatē formaruʒ ⁊ nō per ſubm qđ ſubÿcitur illis. Prima ꝓbatur per hoc ꝙ ſubm in paſſiuis oĩbus ⁊ actiuis eſt vnū. 2ª ṽo ꝓbat̃ ex hoc ꝙ ſentire eſt qđdam pati ⁊ ſilr̃ intelligē ut dicit pħus. Inde ꝓcedit̃ ſic. Oĩuʒ actiuoꝝ ⁊ paſſiuoꝝ ꝓpter hoc ſubm eſt ĩpaſſibile pſe ſo-

luz.q2 ipm eſt in oibus vnuz. Aia aũt z corpus ſunt acti ua z paſſiua. ergo ſubm qd eſt in eis eſt ꝑpter hoc ipaſ/ ſibile. q2 eſt in oib9 vnuz. ergo itellect9 z hyle ſunt vnuz ẜm ſubam mãe. Qd etiam ſit idem cuz deo utrũqz iſtoꝝ ſic ꝓbat. in quãtitate ſic eſt ꝙ quedã eſt ↄtinua quedã diſcreta. ꝑmuz aũt ꝑnm ↄtinui oportet eſſe nõ ↄtinuum. q2 ſi eſſet ↄtinuuz quereret iteruz de ꝑno illius. z ſic iret in iſinituz. z iõ ꝑnm ipſius eſt pũctus. Silr ꝑnm diſcreti per earũdez rõnez oportet eẽ nõ diſcretũ. z iõ eſt vnitas z nõ differũt vnitas z pũctus in eo ꝙ ꝑma z ꝑna ſunt in quãto. ſed in eo ꝙ vnuz eſt hñs per rõnem poſitionem alteruz ṽo nõ. ergo ſi abſtrahat dĩa illa vnitas z pũctus nõ hẽbunt dĩam. Sed idez eſt a quo nõ differt dĩa ut dicit phus in 4o phir. ergo erũt penit9 idem. ergo ſimilr erit in parte iſta hyle enim z de9 nõ differũt in eo ꝙ pri ma z ꝑna ſunt ſed in eo ꝙ vnuz eſt patiẽs potẽtia alterũ ṽo agẽs. ergo ſi abſtrahat illa dĩa de9 z hyle erũt idez qd ꝑus habitũ eſt ꝙ hyle z itellect9 ſunt idem. ergo idẽ eſt hyle z deus z intellect9. ¶ Itez hoc videt dauid ac/ cipe a uerbo phi qui dicit ꝙ aia eſt quodãmõ oia que ſunt. ¶ Item dicit ꝙ ſcia ẜm actuz eſt res ſcita. z in alio loco idem eſt actu ſcia rei. z in alio loco oino aũt intelle ctus itelligẽs ẜm actũ eſt res. ¶ Ampli9 quicqd differt ab aliquo aliqua dĩa differt. ergo ꝙ nulla dĩa differt ab aliquo idem erit illi. ¶ Itẽ ois dĩa eſt a forma ergo qd nullã hẽt formã nullã habet dĩam. Sed ꝑma prina ſimpliciſſima que ſunt de9 noys z hyle nullã hñt formã ergo nullã hñt dĩam z idem eſt a quo nõ differt dĩa ḡ penitus ſunt idem. ¶ Ampli9 in rõnibus ſic eſt ꝙ reſo lutio ſtat in ente qd eſt ſimpliciſſimũ z ꝑmum ad id qd ↄtingit deuenire per rõnem. Cuz igit oẽ qd eſt in rõne ſit per abſtractionẽ a rebus nãe oportet ꝙ aliqd ſic erit in quo nõ differũt entia determinata. hoc aũt nõ põt eẽ forma q2 per illã hñt diuerſitatẽ oia entia ergo illud erit hyle. Sed in nã diſtinguunt ꝑmo per eẽntias eternas z ſpũales z corpales. z ois diſtinctio eſt per formã z habi tuz. ergo neceſſe eſt ꝙ ſuba que diſtinguit in qua ſalua tur entitas añ diſtinctionẽ ſit eadem in illis. Sed prima ſuba in ſpũalib9 eſt noys. i. mens uel anima. ¶ Pre/ terea in corpalib9 eſt hyle. Preterea in eternis eſt deus ergo noys hyle z de9 ſunt idem. Iſte rõnes inueniunt in lio Dauid mãtheſis per theologos facto qui totus eſt heretic9 z in quodã libro antiquo alexãdri cuiuſdã gre ci. ¶ SED IN CONTRARIUM obijcit ſic. primũ efficiẽs nõ ſubijcit paſſioni alicuius q2 alr oporte ret ꝙ ꝑmuz efficiẽs eſſet paſſiuum z eẽt agens primuz z z primũ actiuuz. Sed ꝑma mã in oi paſſione eſt ſubm. ergo impoſſibile eſt ꝑmuz efficiẽs z ꝑmã mãm eẽ idez. Sed de9 eſt ꝑmuz efficiẽs z hyle eſt ꝑma mã. ergo de9 z hyle nõ ſunt idem. Silr noys ſiue itellect9 ſiue mens ẜm dictuz phm ſepat a corpe ſicut impaſſibile a paſſibi/ li. ergo erit impaſſibilis. ſed ois paſſibilitas eſt a mã. ḡ erit imãlis ergo deus z itellect9 ſiue noys z hyle penit9 ſunt diuerſa. ¶ Itẽ dicit phus ꝙ tres cauſe in vnã inci dũt. ſ. efficiẽs finalis z formalis. mãlis aũt nunqz eſt idẽ cum ipſis. cuz igit deus ſit efficiẽs aia ṽo eſt actus z for ma. hyle ṽo mã z ſubm. impoſſibile eſt hec tria eẽ vnuz z idem. efficiẽs enim extra nõ vniuoce cum forma facta nõ põt eſſe idem ſpecie z numero. deus autẽ efficiẽs eſt extra nõ vniuoce q2 nõ eſt vnius rõnis cũ effectis. ergo nõ erit idem cuz noy uel cuz aia neqz cuz hyle. ¶ Item hyle nõ cognoſcit niſi ẜm analogiã ut dicit phs in ꝑmo phior. ſicut enim ad ſtatuã es aut ad dolabrũ lignuz aut ad aliqd alioꝝ hñtium formã mã z informe ſe hẽt pusqz accipiat eſſe formã. ſic ipſa ſe ad ſubam hẽt z hoc aliqd z qd eſt ens. Si igit ſic eſt ꝙ mã non cognoſcit niſi in ha bitudine ad formã. ipſa nunqz erit idem cuz forma. z ef/ ficiẽs ꝑmuz plus diſtat a mã qz forma. ergo deus qui eſt efficiẽs ꝑmũ z aia que eſt forma z hyle que eſt mã nullo modo ſunt idem. ¶ Item ens per oẽm moduz pſe ne/ ceſſe nullo mõ põt eſſe ens per oẽm modum uel per ali quem modũ poſſibilis. ſi enim pſe neceſſarium eſt tunc ipm ab aliquo nõ hẽt neceſſitatẽ. z ideo nõ eſt cõpoſituz eo ꝙ omne qd eſt compoſitũ eſt hñs neceſſitatẽ eſt hñs eam a cõponẽtibus. Si aũt ſic ſimpr eſt neceſſariuz tunc ipm totũ erit neceſſariũ z nõ in aliqua parte neceſſariũ z in aliqua poſſibile. tale aũt ens neceſſariũ eſt ꝑmuz ef ficiẽs qd eſt deus. Si enim ꝑmuz nõ eſſet tale efficiens neceſſariuz. tunc oporteret ꝙ ipm eſſet neceſſariũ ab ali quo neceſſario z ita nõ eſſet ꝑmũ. Aia ṽo uel noys ẜm aliquez modũ eſt poſſibile. hyle aũt ẜm oẽm modũ poſ/ ſibile. ergo iſta tria nullo mõ erũt idẽ. Qd enim aia ẜm aliquem modũ eſt poſſibilis patet. ſimplr enim poſſibi le eſt ſimplr poſſibile. Simplr aũt paſſibile eſt qd patit ab actione rei ẜm ꝙ eſt res in natura. ſicut calidũ a frigi do. ẜm ṽo ꝙ paſſibile eſt ſimplr paſſibile ẜm qd erit poſ ſibile. ẜm ṽo qd paſſibile eſt qd patit nõ ab actione rei ẜm ꝙ res eſt in natura ſed ab actione ſpẽi rei mã pſente uel nõ pñte tñ ſine mã exñte. ſicut apprehẽſiua deforis apprehẽdit ſpẽs ſenſibiles ſine materia pñte materia. ap prehẽſiua ṽo deintus ſuſceptiua eſt ſpẽruz ſine materia mã nõ pñte. ḡ patet ꝙ iſta tria nunqz poſſunt eẽ eadem. ¶ Item ꝑmuz mouẽs nunqz põt eſſe motũ z terminus trãſmutationis in natura. deus eſt ꝑmum mouẽs. mate ria uel hyle motũ. Aia uel noys termin9 trãſmutatiõis in natura. q2 eſt terminus gñationis aiati. ergo termin9 noys uel aia uel hyle nunqz pñt eẽ idez. Prima ꝓbatur ex hoc. q2 ſi ꝑmuz mouẽs eſſet motũ eſſet motum ab ali/ quo. z ſic nõ eſſet ꝑmuz mouẽs. Qd aũt ꝑma materia ſit motũ tñ ꝓbat phus in multis locis mecc. z ꝑcipue in 9o q2 tñ cognoſcit per potentiã ad motũ z trãſmutationez vnde in qbus nulla eſt potẽtia ad motũ uel trãſmutatio nem in illis nulla eſt mã ut ibidẽ dicit. Qd aũt aia ſit ter minus tñſmutatiõis in natura patet per hoc ꝙ eſt ſba z act9. ¶ Preterea de nihil eſt dicẽdũ qñ debet ponẽ ſb/ ſtãtiã mãlẽ aie exponit intellectũ uel noym. itellect9 eni ſemp ponit uegetabile z ſenſibile ↄiũcta ſibi ſicut forma ſupponit mãm z ꝑpter hoc intellect9 uel noys poti9 hñt ſimilitudinẽ cũ forma qz cũ mã. ¶ Preterea pro tãto di cit itellectũ uel noym eẽ ſbam mãlẽ q2 eſt ipaſſibilis cuz ois paſſio ſit diſpõ imperfecti z mãe. ¶ Preterea ipſe di/ cit ſenſuz eẽ ſciaz paſſiuã z itellectũ eẽ ſciaz ipaſſibilẽ. vñ potius deberet dici ſenſuz eẽ mãlem qz itellectuz. hic aũt hõ ubiqz errat in nã z phia dicẽs rarũ ſine extẽſione ſui rarificari z denſuz ſine ↄtractiõe ſui iſpiſſari z alia multa abuſiua que ponit in diffinitionib9 nãe i lio ſuo z ſequit quoſdã antiqs q ſua uocati ſũt z deſcẽdit hec ſecta a phis uetuſtiſſimis pythagoricis. z pythagoras ut refert Ar: in ꝑmo mecc ꝑpter hoc ꝙ aſſuet9 erat z nutritus in ariſ/ metricis poſuit vnuz ꝑnm eẽ oium z vnum eẽ oia. huius aũt quidã diſcipulus Zenophanas magis aberrãs dice bat vnuz ſoluz eſſe oia z idem eẽ deũ. vñ dixit eẽ ſcriptũ in tẽplo palladis ꝙ pallas eſt quicqd fuit z quicqd eſt z quicqd erit nec aliqs hoium detexit peplũ quo facies eius uelabat. Refert aũt Plutarcus phus ꝙ uetuſtiſſi/ mi phoꝝ iterptati ſunt illud fuiſſe dictũ de deo qui pe/ plo tect9 eſt q2 oẽs euz ignorãt z oẽs nihil aliud qz eũ vi/ dẽt. peplũ aut quo ipe tect9 eſt videt eẽ ſenſus qui eſt in aia z forma que eſt in corpe qbus duob9 circũſcriptis ab aia z corpe appet ipſe deus in ꝑpria ſui natura. Itẽ dicit ꝙ uetuſtiſſimi phoꝝ dixerũt vnũ eẽ ens imptibile z imo bile qd nõ niſi de deo itelligi põt. Silr inducit orpheuz hoc dicentẽ mũdũ eẽ plenũ dijs. inducit etiã Lucanum dicentẽ hẽm9 cũctis ſupis tẽploqz tacẽte nil agimus niſi ſpõte deo z poſt pauca eſt ne dei ſedes niſi terra ubi põ tus z aer Juppiter eſt qdcũqz vides qdcunqz moueris. Inducit etiã Senecã dicẽtẽ qd eſt deus meus vniuerſi qd eſt qd vides totũ z qd nõ vides totũ ubiqz eſt opus

ſuũ intra ⁊ extra replet cui deidẽ magnitudo ſua reddit quo nihil maius excogitat. Sed hoc totũ deriſione plenuꝫ eſt q: etiã dicit ibidẽ ꝙ forme reruꝫ nõ ſunt niſi ſm ſenſuꝫ tñ ⁊ ꝙ lꝫ mũdus hẽat ſm ſenſuꝫ magnitudineꝫ ⁊ motuꝫ tamen ſm rationem neqꝫ magnitudinem habet neqꝫ motuꝫ ſed eſt impartibile ⁊ inobile ⁊ ꝙ tempus ⁊ locus nõ ſunt niſi ſm ſenſum ⁊ ꝙ motus etiã oĩs ſiue localis ſiue alius nõ ſit niſi ſm ſenſuꝫ ⁊ huiuſmõi que dic̃ abhorret fides ⁊ rõ que oĩa ſequunt ex pmo falſo ſuppoſito. ſ. ꝙ oĩa ſunt vnum. Et ꝑpter hoc cõtra eum oſtẽdit Collectanus in ſuo liº de aĩa. Oẽ qđ cepit creatum eſt. aĩa cepit ergo aĩa creata eſt. creatũ aũt ⁊ increatum non ſunt idem. ergo deus ⁊ aĩa nõ ſunt idem. ¶ Jteꝫ omne imꝑfectum ſm eẽ uel bñ eſſe a ꝑfecto ſm eẽ uel bñ eſſe deſcẽdit. aĩa impfecta eſt ſm bñ eẽ hoc eſt ſm ſciẽtias ⁊ virtutes. ergo deſcẽdit a pmo pfecto hoc aũt eſt deus ergo aĩa ⁊ deus nõ ſunt ideꝫ. q: qđ deſcẽdit ab aliquo per eẽ nõ eſt illud a quo deſcẽdit. ¶ Jtem quecũqꝫ ſunt eadem illoꝝ eſt potẽtia vna. ergo ſi deus ⁊ aĩa ſunt eadem illoꝝ eſt potẽtia vna ⁊ ſic ſi deus mouet mũdũ ⁊ aĩa mouebit mũdũ. Et ſi aĩa põt maleſacere ⁊ deus põt maleſacere. ¶ Si forte dicat ut dicit in 4º topi. ꝙ deus põt praua agere ⁊ ita habet idẽ poſſe cum aĩa. ¶ Cõtra aut potẽtia illa reducibilis eſt in actu aut nõ. ſi ſic cuꝫ nõ cõtingat praua agere niſi per appetitũ prauũ ſicut dicit ibidem. per appetitũ aũt prauũ dicit aliqs ⁊ eſt prauus. vñ etiã ibidẽ dicit. deus poſſet eẽ prauus qđ eſt cõtra Ar: in liº de cauſis. ubi uocat eum purã bonitatẽ. ⁊ in 11º methace. vbi ꝓbat ipm eẽ nobiliſſimũ ⁊ optimũ ⁊ deſideratum ab oĩbus motoribus inferioribꝰ. ergo relinqtur ꝙ hec potẽtia nõ egrediat in actu. vñ nõ eſt potẽtia niſi tñ potẽtia pmittẽs ſicut dicit Anſelmus. ꝙ dicit aliqs facere aliqd cum pmittit fieri qđ ꝓhibere poſſet euꝫ tñ iuſta rõne pmittat. ⁊ ſic dic̃ Yſa. 63º. Quare nos dñe errare feciſti de vijs tuis induraſti cor noſtrũ ne timeremus te. ⁊ apl's ad Rom̃. 1. tradidit illos deꝰ in paſſionẽ ignorãtie ut ꝯtumelijs afficiãt corpa ⁊ ſua in ſemetipſis. Cuꝫ igit potẽtia faciẽdi praua in aĩa ſit reducibilis in actũ in deo aũt pmittẽtis tñ patet ꝙ nõ eſt vna ptãs dei ⁊ aĩe. ergo nõ ſunt idem. ¶ SOLUTIO ſm catholicã fidem ⁊ ſm oĩum recte phantiũ atteſtationẽ dicimus ꝙ deꝰ ⁊ aĩa ⁊ hyle nõ ſunt ideꝫ. Ad auctoritatẽ aũt Uarronis philoſophi quã inducit Augꝰ in liº de ciuitate dei rñſuꝫ eſt ſupra in qõne de celo. Alioꝝ aũt dicta oĩum putamus delirameta. ¶ Ad rõnem aũt dicẽdum ꝙ res extra res diuerſimode intelligunt. Quedã eni intelligunt perſe ut pme cauſe. quedã autẽ a ꝑori. quedã ꝗo ex poſteriori. ⁊ quedã itellectu cõpoſito. ⁊ quedã incõpleto. Et que intelligunt intellectu incõpleto ſic intelligunt duabus de cauſis. ſ. ꝑpter eleuationẽ ſui eẽ ſupra nr̃m intellectuꝫ ⁊ hoc mõ intelligit deus incõplete ut dicũt Boetiꝰ ⁊ Auicẽna. Aut ꝑpter debilitatẽ ſui eẽ ut materia tẽpus ⁊ motus. Quedã etiã intelligunt pſe ut habitus ⁊ affirmatio. quedã per ſuũ oppoſitũ ut ꝓuatio ⁊ negatio ſicut ifra habebit qõ erit de intellectu ⁊ intelligibili ⁊ hoc ignorauit dauid cum dixit oĩa intelligi per ſiĺitudinem ꝓprie forme ⁊ per idẽtitatẽ. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ hoc falſum eſt ꝙ illud qđ vnũ eſt in actiuis ⁊ paſſiuis nõ patiat imo illud patit tñ ⁊ reliq. i. forme ꝯtrarie tñ agũt. aĩa autẽ nõ patit niſi quodãmõ ⁊ ſm qd ſicut in obiectione tactũ eſt ⁊ ꝑpter hoc nõ eſt eiuſdẽ mãe cum corpalibus in qbus eſt paſſiuũ ſimplr. hoc tñ melius infra diſcutiet cũ querer Utrũ aĩa ſit ex materia uel nõ. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ hoc uerum eſt qđ oſtẽdit de pũcto ⁊ vnitate. ideo aũt ſunt idẽ ab abſtractis differẽtijs q: cõueniũt in eadẽ natura generis diſcretũ ⁊ ꝯtinuũ. Jn nulla aũt generis natura ꝯueniũt deꝰ ⁊ hyle nãe ⁊ in natura gñis ſube ſicut hẽt ꝓbari in qõne utrũ deus ſit ens in pdicamẽto uel nõ ⁊ utrũ deus ſit ens cadẽs ſub ꝯtrarietate entis ⁊ ideo p intellectũ ſepatis oĩbus differẽtijs mãe pme ⁊ dei non remanet adhuc ens vnũ ſed diuiſum. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ Dauid praue intellexit litteram Ar. Dicit enim Ar: ꝙ ſcia ſm actum eſt res ſcita ⁊ non ſm eſſe ⁊ uocat ſciam intellectũ ſpeculatiuũ. ⁊ uocat actũ ſpẽm rei intellectiue. Species aũt in aĩa eſt res extra per actũ ipſiꝰ ſpeciei ⁊ nõ per eẽ qđ habet in materia extra ⁊ ideo nõ ſeqtur ꝙ aĩa ſit res itellecta ſed ꝙ actus ſpeculatiuus ſit ſpecies rei intellecte ⁊ nõ ipſa res. ⁊ ſic itelligit qđ dicit phs ꝙ aĩa quodãmõ eſt oĩa q: ſpecies lapidis eſt in aĩa ⁊ nõ lapis. de hoc aũt infra melius patebit. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ hec eſt falſa ꝙ oĩs dĩa eſt a forma quã habet res differẽs. Forma eniꝫ nõ habet formã ⁊ hyle ſm ꝙ hyle nõ habet formã ⁊ tñ forma differt a materia. Siĺiter hec eſt falſa ꝙ oẽ qđ differt ab aliquo differt per differẽtiaꝫ aliquam quã habet q: vna differẽtia differt ab alia differẽtia ⁊ tñ nõ habet differẽtiam per quam ab alia differat q: ſi haberet iret in infinitũ. vnde patet ꝙ multa differũt ſeipſis. Et cum dicit phus ꝙ idem eſt a quo nõ differt differẽtia intelligit oẽm modũ differendi ſiue pſe ſiue per formã que inſit differentia accipiat. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ ſicut habitũ eſt ꝓbari habet alibi ꝙ deus nõ ſit ens determinatũ ſub coĩtate entis. pma enim determinatio entis eſt ad ſpẽs eius que ſunt pdicamẽta. deꝰ aũt nõ eſt ens in pdicamẽto neqꝫ ut generaliſſimuꝫ nec ut ſubalternum neqꝫ ut ſpecialiſſimũ nec ut indiuiduuꝫ nec ut materia neqꝫ ut forma neqꝫ ut cõpoſitum eo ꝙ ipſe nullo mõ cõpoſitus eſt neqꝫ cõponibilis alteri. ⁊ ideo lꝫ oĩa diſtinguẽtia eas abſtrahant ⁊ remaneat ſoluꝫ ens indiſtinctum: q: per intellectum etiam abſtrahit a materia indiſtincta diſtinguibili per formas cum illo ente relicto nõ vniunt materia deus ⁊ noys eo ꝙ deus nõ põt eẽ vnum aliqd diſtinctũ ⁊ determinatũ ſub coĩtate entis. Uerſus aũt Lucani nõ faciũt aliqd pro dauid: q: ⁊ ſi lucanus errãdo deũ oĩpotẽtẽ appellauit iouẽ nõ tñ ſequit ad hoc ꝙ deus ſit eſſe oĩum mãle. ſed ꝙ deus eſt ubiqꝫ ⁊ in oĩbus pſens ⁊ extra oĩa ſicut etiam btũs Bernꝰ ſup cantica dicit. ꝙ deus eſt eẽ oĩum non mãle ſed cauſale. ⁊ ſicut dicit in actibꝰ ꝙ in ipſo viuimus mouemur ⁊ ſumꝰ. Dictum aũt Senece ꝙ deus eſt mẽs vniuerſi intelligit ſm ꝙ deus eſt pmus motor ⁊ rector mũdi ſicut aĩa regit ⁊ mouet corpus. ex hoc aũt nõ ſeqtur ꝙ deus ſit oĩa. Similiter dicimus antiqſſimos ueterum erraſſe in hoc ꝙ deum palladẽ noĩauerũt. ſed nõ erraſſe in hoc ꝙ deũ dixerũt fuiſſe ⁊ eẽ in omni eo qđ eſt fuit ⁊ erit ⁊ ipm deuꝫ eſſe rerum eẽ non mãle ſed cauſale. Et dicemus tunc ꝙ peplum ſigñbat ꝓprium eẽ rerum qđ hñt a ꝓprijs formis q: res in qbus cognoſcit deus ut per imaginẽ ⁊ ueſtigium uelãt eum eo ꝙ nõ pfecte repñtãt eum ad cognoſcẽdum ⁊ nullum ſapiẽtũ per rõnem poſſe reuelare peplũ hoc. q: nullus per inqſitionem naturarũ pfecte poſſet cognoſcere deum ⁊ ideo fides eſt neceſſaria que eſt argumẽtum faciẽs cognoſcere diuina rerum nõ apparentia.

¶ Utrum omnes anime ante corpus fuerunt create in comparibus ſtellis.

d **Einde queritur** de ſententia Platonicoꝝ: q: ipſi ponũt aĩas fuiſſe multas ⁊ in cõparibus ſtellis poſitas donec in corpa deſcẽderent ⁊ iterum poſt corruptionẽ corpoꝝ ad cõpares ſtellas redire. Uidet aũt Augꝰ ſup geneſ. in quadaꝫ gloſa dicere ꝙ aĩa humana creata ſit añ corpus. reputat enim incõueniẽs ꝙ aliqd ſit creatum poſt diem ſeptimũ in quo requieuit deus ab omni ope ſuo. i. creationis diſpõnis ⁊ ornatus. cũ igit aĩa humana creata ſit videt ꝙ in opibus ſeptem dierum ſit creata. gloſe aũt que ſunt ſup geñ. accipiunt ex 7º ſup geneſ. ad lraꝫ. ubi Augꝰ ſic diſputat vñ ſit aĩa. i. de quo uelut materia facta ſit. uel de qua pfecta ueraqꝫ natura defluxerit. uel utrum oĩno ex nihilo facta

fuerit.etiam ſi dubitat᷑ ⁊ querit᷑ illud tñ minime dubitã
duꝫ eſt.⁊ ſi aliqd ante fuit a deo factũ eſſe qđ fuit.⁊ eque
nũc a deo factum vnde aïa viua ſit.aut enim nihil fuerit
aut h̓ qđ eſt nõ fuit.¶ Et q: ꝯſueuerũt dicẽ ꝙ oĩa crea/
ta ſint opib⁹ ſeptẽ dierũ uel in materia uel in ſilitudine.
In materia ut corpa.in ſilitudine ut aïa q: ſilitudinẽ hẽt
cum angelis.Obuiat Aug⁹ ibidem dicẽs ꝙ ſi in ange
lica natura eſt talis rõ aïe creata tunc angeli filia eſſet.⁊
ſi in alicuius corpis natura tunc illius filia erit qđ duri⁹
eſt dicere.¶ Itẽ Aug⁹ ibideꝫ humane opationi tolera
bilius mihi videt᷑ deuꝫ in ipſis pmis opibus que ſimul
oĩa creauit nãm humanã creaſſe ꝗ̃ filio tempus ex mẽ
bris ex limo formati corpis iſpiraret.¶ Itẽ ibidẽ creda
tur ergo ſi nulla ſcripturaruꝫ auctoritas ſeu ueritatis rõ
cõtradicit hoĩem ita factum ſexta die ut corpis qdeꝫ hu/
mani rõ cauſalis in elemẽtis mundi.Aïa ṽo iam ipſa
cauſaret᷑.¶ Itẽ meli⁹ cauſaret᷑ aïaꝫ pus creatã nãliter
uelle incorporari ſicut nãle eſt nobis uelle viuere.male
aũt viuere iam nõ eſt nature ſed uoluntatis pũerſe quã
pena ſequit᷑.hec ⁊ hijs ſilia multa inueniunt᷑ in nobis.
Aug⁹ ibidem a qbus oĩbus videt᷑ accipi ꝙ aïe humane
create ſint ante corpus ⁊ poſtea per imperiũ dei ⁊ uolũ/
tatem nãlem incorporate.hoc idem nõ ſoluꝫ videt᷑ dice
re ſed etiam multis rõnibus pbare Grego⁹ mx⁹ in lib⁹
de hoĩe loquẽs cõtra eunomium pħm qui determina/
uit aïam ſub mã incorporeã in corpe creatã.Et pma rõ
ſua eſt hec.Oẽ qđ hẽt gñationẽ corpalẽ ⁊ tẽporaleꝫ cor
porale eſt ⁊ mortale.ſi ergo aïa creationem hẽt in corpe
mortalis erit.Alia rõ eſt ex uerbis moyſi in qua ſic dic
cõcordãt aũt cuꝫ hijs ⁊ ea que ſunt moyſi.ſenſibiliũ ⁊ ni
gñationum ſubſcribẽs nõ in eam ⁊ eam que intelligibi
liuꝫ eſt expſſum dixit ſubſtitui nãm.ſed cõminãtes hoc
qdẽ opinant᷑ ⁊ ſenſus eſt ꝙ iter corpa.ppter hoc aïaꝫ rõ
nalẽ ⁊ angelos moyſes nõ dixit creari ut intelligant᷑ añ
creata.3⁹ rõ ſua eſt in qua dicit ſic.Si aũt quis ex eo ꝙ
poſt plaſmationẽ corpis imiſſa eſt aïa exiſtimauerit poſt
corpus gñatam eam eẽ excidet a ueritate aut ergo eam
mortalem dicat ut Arꝫ:qui dixit eam in corpe gñatã eẽ
⁊ ſtoyci aũt dicũt eam ſubãm eẽ incorpoream aut rema
net dicere in corpe creari ut nõ mortalis aïe intelligen/
tiam nobis repñtet ⁊ iõ irrõnalem.4⁹ eſt hec creationis
hoc pncipaliſſimum eſt opus ex nõ entibus facere.Si
igit᷑ ad inuicem gñatione aïe fiunt rõne puidẽtie fiunt
⁊ corruptibiles ſunt queadmodum aut alia que ex ſuc/
ceſſione gñis fiunt.Si autem ex nõ entibus deducitur
creatio quidẽ fit ⁊ tunc nõ eſt uerum dictuꝫ moyſi ſi re/
quieuit ab oĩ ope.Incõueniẽtia ṽo ſunt utraqꝫ ergo re
linquit᷑ aïas ſimul añ oĩa corpa fuiſſe creatas.Et q: ali/
quis poſſet obijcere in hijs uerbis.5⁹.Jo.pater me⁹ uſqꝫ
mõ opat᷑ ⁊ ego operor.ſoluit ergo dicẽs ꝙ nõ determi/
nãdo ſed puidẽdo hoc dictũ eẽ bñ videt᷑.¶ Iteꝫ hoc vi
det᷑ ꝯſentire Dama.in 2⁹ libro 3⁹ cap⁹ ubi dicit.ego autẽ
Greꝫ theologo ꝯſentio.dicebat enim pmo intellectua/
lem ſubam creari ⁊ ita ſenſibilẽ ꝯñter.cuꝫ igit᷑ aïa rõna
lis ſit intellectualis nãe videt᷑ creata añ ſubam ſenſibilẽ
que eſt corpus.¶ In idẽ ferunt᷑ dicta Platonis in ſcðo
thimei.Ubi inducit deuꝫ loquẽtẽ ad ſtellas de genere
mortalium ⁊ dicẽtem huius vniuerſi gñis.i.mortalium
ſemẽtem faciã.i.aïam uobiſqꝫ tradã uos cetera exequi
parum eſt ita ut imortalem celeſteqꝫ nãm mortali textu
extrinſeco ambiatis videatiſqꝫ moueri cibũqꝫ puidea/
tis ⁊ incrementa detis.At poſt diſſolõnem id tedus ꝙ
credideratis facta ſucceſſiõe aïe ⁊ corpis recipiatis.Ex
hoc accipit᷑ ꝙ ſm Platoneꝫ aïe pus create ſunt ⁊ in ſtel
lis poſite ⁊ a ſtellis ad corpa deſcẽderũt ⁊ iterũ poſt mor
tem ad ſtellas redeũt.¶ Iteꝫ Plato ſiqdẽ paſſiones ac
pturbationes formarẽt ac ſubiugarẽt iuſtã hijs leueqꝫ vi
tam fore.Sed ſi vincerent᷑ iniuſtã atqꝫ ꝯfragoſaꝫ victri
cibus qdem ac compis ſtelle contuberniũ ſedem redi/
tũqꝫ patere actiuis.Deinde vitã uerã ⁊ beataꝫ vitas por
ro mutare ſexum atqꝫ ad infirmitateꝫ nãe muliebris re
ligate ⁊ ſic gñatiõis tpe ⁊ ſubinfert ꝙ ſi nõ eſt tunc a vi/
tijs ceſſant deſcẽdũt ad deteriora corpa beſtiarũ ⁊ auiũ.
hoc idem videt᷑ dicere Macrobius in primo libro ſicut
zodiaculuꝫ circuluꝫ ita lacteus circulus oblique circũfle
xionis occurſum ambigẽdo cõplectit᷑ deuꝫ cui duo tro/
pica ſigna capcornus cancer intereſſet has ſolum plãtas
pħici uocauerũt q: in utraqꝫ obuiãte ſolſticio ulterius ſo
lus inhibet᷑ acceſſor ⁊ fit ei regreſſus ad zone viã cuius
terminos nunꝗ̃ relinqt per has portas aïas de celo in
terram meare ⁊ de terris in celum remeare creduntiõ
hoĩum vna altera deoꝝ uocat᷑.hoĩum cancer q: per hũc
in iferiora deſcẽſus eſt.capcornus deoꝝ q: per illum in
proprie aïe ĩmortalitatis ſedẽt ⁊ in deoꝝ numeꝝ reuertã
tur.¶ Itẽ Macrobius infra in eodeꝫ.hoc ergo primo
põdere de zodiaco ⁊ lacteo ad ſubiectas uſqꝫ ſperas aïe
delapſa dũ ⁊ per illas labit᷑ nõ ſoluꝫ ut diximus lumino
ſi.i.viſibilis corpis ãmittit᷑ acceſſu ſed etiã ſingulos mo
tus quos in extercitio habitat᷑ pducit ⁊ in ſaturni rõcina
tionem ⁊ intelligentiã ꝙ logiſticon theoricon uocãt in
iouis vim agẽdi qđ practicuꝫ dr.in martis aïoſitatis ar/
dorem qđ thinitõ nũcupat᷑.in ſolis ſentiẽdi opinãdiqꝫ
nãm qđ etheticõ ⁊ fantaſtico appellãt.deſiderij ṽo mo
tum qđ epimeticon uocat᷑ in ueneris pnunciãdi ⁊ iter
pretãdi que ſentiat qđ hẽtenticon dr.In orbe mercurij
phiticon ṽo.i.nãm plantãdi ⁊ augmẽtãdi corpora in in
greſſu globi lunaris exercet.¶ Itẽ paruꝫ hoc añ anime
beate ab oĩ cuiuſqꝫ ꝯtagione corpis libere celum poſſi/
dent.que ṽo appetentiã corpis huius quã in terris vitã
uocamus ad illa ſpecula altiſſima ⁊ ppetua luce deſpici/
ens deſiderio latẽti cogitauerit ponderi ipſo terrene co
gitationis paulatim in inferiori dilabit᷑ nec ſubito a pfe
cta incorpalitate luteum corpus induit ſed ſenſuꝫ per ta
cita decremẽta ⁊ longiorẽ ſimplicis ⁊ abſolutiſſime pu/
ritatis receſſuꝫ in quadã ſyderei corpis incremẽta terge
ſcit.in ſingulis enim ſperis que celo ſubiecte ſunt ethe/
rea obuolutione ueſtit᷑ ut per eas gradatim ſortiti hmõi
indumẽti teſtei conſiliet᷑ ⁊ iõ totidẽ montibus quot ſpe
ras trãſit ad hanc puenit inſis vita uocat᷑.¶ Iteꝫ idem
videt᷑ dicere pythagoras.putat enim a lacteo circulo in/
cipe ditis.i.plutonis imperiũ.q: aïe inde lapſe vident᷑
iam a ſupis receſſiſſe inde pmum naſcẽtibus afferri ad
lactis alimoniã q: pmus eis mot⁹ a lacteo incipit in cor
pora terrena labẽtibus.¶ Per rõnẽ aũt hoc ideꝫ videt᷑
poſſe pbari ſic.nulla forma ſubalis eſt actiua uel paſſiua
ueritas huius patet per hoc ꝙ forma ſubalis nõ hẽt con/
trarium.oĩs aũt actio uel paſſio eſt iter cõtraria.ergo ſi
aïa per gñationem pducit᷑ in eſſe hoc nõ erit per actio/
nem formarũ ſubalium que ſunt in corporibus.Sed acci
dẽtales forme nõ pñt facere ſubaꝫ.Cuius pbatio eſt q:
accñtales forme fiunt a ſuba.ens enim fit ab ente pcedẽ
te.Ex hoc igit᷑ habet᷑ ꝙ cuꝫ aïa ſit ſuba nõ põt fieri a for/
mis corpalibus ſiue ſubalib⁹ ſiue accñtalibus.forme aũt
corpales agũt in oĩ natura ergo aïa non põt eſſe facta in
natura.relinquit᷑ igit᷑ ꝙ aïa facta ſit añ curſuꝫ hui⁹ natu
re uł futura ſit poſt ſed nõ eſt futura poſt ergo facte ſunt
oẽs aïe añ corporeã creaturã.¶ Item id qđ opat᷑ per ſe
opat᷑ ſibi ſimile ergo ſi oparet᷑ aïa pſe in natura oporte/
ret ꝙ illud eſſet aïa.Aut igit᷑ faceret eã de nihilo aut de
aliquo.nõ de nihilo q: hoc eſt creare qđ cõpetit tm̃ crea
tori ergo oporteret ꝙ faceret eam de aliquo ⁊ ſic aïa fie
ret de aliqua mã ⁊ eẽt ens cõpoſitum ⁊ pfectuꝫ in natu/
ra per gñationem pductuꝫ qđ iterum nõ eſt uerũ ergo
relinquit᷑ ꝙ aïe oẽs ſunt añ corpus ⁊ poſtea incorpent᷑.
¶ Itẽ ſic ſe hñt forme exñtes in potẽtia ad potẽtiã illã
ita etiam ſe hñt forme que nõ ſunt in potentia in aliquo
ad ea in qbus ſunt.Et ueritas huius patet hic ꝙ forma
que eſt potẽtia in aliqua mã cum educit᷑ ex ipſa eſt act⁹

illius. Silr etiam aia rõnalis que nõ educit̃ de mã eius eſt actꝰ ⁊ ſuba eius in quo eſt ⁊ ſic eſt ꝙ forma que educit̃ de materia oẽs ſimul facte ſunt in eẽntialibus rõnibus in illa ut dicit Augꝰ. ergo neceſſe eſt ꝙ ille que nõ educunt̃ de mã aliquo mõ etiam ſint ſimul facte nõ aũt pñt ſimul fieri in materia. ergo ſimul facte ſunt in actu. Qđ ſi ꝯcedat̃ ¶ IN CONTRARIUM ſunt rõnes Auic: quas ponit etiaꝫ Collec. ſic. Si aia eſt añ corpus aut eſt vnum uel multa. Si vnuꝫ tunc oporteret ꝙ ex illo vno aiarent̃ oĩa corpa. ⁊ hoc non poſſet ꝯtingere niſi altero duoꝝ modoꝝ. ſ. ut eadem aia numero eſſet in oĩbus corpibus aiatis qđ ſupra improbatũ eſt. aut ꝙ oẽs aie ꝑticulares eẽnt partes illius ⁊ ſic oporteret ꝙ in cuiuſlibet aiati corpis gñatione deſcẽderet pars ab aia illa qđ abſurdũ eſt dicere. ¶ Si ṽo dicat̃ ꝙ eſt mlta cũ nõ ſint niſi qnque cauſe mltitudinis neceſſe eſt ꝙ aliq̃ illarum cauſarũ fecerit multas aias. Cauſe enim multitudinis ſunt ex diuiſiõe formali uel mãli, uel accñtali uel cauſali ſm ꝙ cauſa extrinſeca diuidit q̃nqꝫ cauſata extra ex diuiſione actuali duobus modis. ſ. ſm ꝙ quedã diuiſa ſunt in loco ⁊ ſm ꝙ quedã diuiſa ſunt tẽpore. cuꝫ enim differẽtia ſit cauſa numeri ⁊ nõ ꝯtingat pluribus modis inueniri dr̃iam diuidẽtem q̃ꝫ per numerũ ⁊ eſſe oportet ꝙ aiarum multiplicatio ſit aliquo iſtoꝝ. patet aũt ꝙ nõ eſt hec diuiſio formalis. ꝯueniẽtium enim in forma non eſt dr̃ia uel numerus ſm formã illam. aie eniꝫ humane oẽs ꝯueniũt in diffinitione ⁊ forma ḡ nõ eſt ipſaruꝫ numerus ⁊ dr̃ia ſm formã. ¶ Si ṽo dicat̃ ꝙ diuiſio mãe facit numerum. ¶ Contra aut mãe intra in qua eſt aia aut mãe extra ex qua eſt corpus. Si primo mõ tunc aia eſſet ex mã diuiſibili ⁊ quãta ⁊ ſic ipa eẽt corpus qđ improbatũ eſt. Si ſcđo mõ tunc aie nõ hẽbũt multitudinẽ niſi in gñatione corpoꝝ. Et q: hoc nõ põt fieri niſi duobus modis. ſ. ꝙ ante corpus fuerunt oẽs vna aia ſoluꝫ que per gñationem diuidat̃ in partes qđ ꝑus deſtructũ eſt. Aut ꝙ nec fuerunt oĩno añ ſed ſimul eſſe ⁊ multitudinem accipiãt in corpoꝝ gñatione ⁊ hoc erit ꝯtrarium opinioni illi que dicit añ corpora fuiſſe aias. Si ṽo dicat̃ ꝙ multitudinẽ hñt per reſpectum ad corpus. Cõtra aut illud corpus ad qđ hñt reſpectum erit actu uel potẽtia. Si actu tũc oporteret ꝙ oĩa corpa eſſent ſimul facta ſicut ⁊ aie qđ eſſet cõtra ſenſuꝫ. ¶ Si ṽo potẽtia. Cõtra illud qđ eſt in potẽtia mãli tm̃ eſt ꝯtingẽs poſſibile fieri ⁊ nõ fieri. Ponamus ergo ꝙ nõ fiat tunc nõ erit reſpectus ad ipm ḡ aia eius nõ erit per reſpectuꝫ illũ ⁊ qđ nõ eſt vnum nõ eſt ergo aia illius nõ eſt añ ipm. Et eadeꝫ rõ eſt de qualibet aia ergo nulla eſt añ reſpectum illuꝫ. Si ṽo dicat̃ ꝙ hec multitudo eſt a cauſa extrinſeca diuidente hoc nihil eſt. ab extrinſeco enim neqꝫ res eſt vna neqꝫ multa. vnũ enim ⁊ multa ſunt in hijs que ſunt vnũ ⁊ multa ab aliq̃bus diuidẽtibus uel viuẽtibus ea. cauſa ſũt extrinſeca efficiẽs inquãtuꝫ hmõi nõ facit vnitatem nec multitudinẽ. ſi enim faceret perſe vnitateꝫ nunq̃ꝫ faceret multitudinẽ ⁊ ecõuerſo. Sed nos videmꝰ ꝙ q̃nqꝫ facit vnitatẽ dando formã vnam ⁊ q̃nqꝫ multitudinem dando formas diuerſas. Si ṽo dicat̃ ꝙ hec multitudo eſt ab accñte qđ eſt tẽpus ⁊ locus. ¶ Cõtra loco nõ diuidunt̃ que in nullo loco ſunt ꝑſe. aie in nullo loco ſunt ꝑſe ergo aie per locũ nõ diuidunt̃. Eadem rõ eſt de tempore q: quecũqꝫ ſimul ſunt tẽpore nõ diuidunt̃ tẽpore. Sed aie ab iſtis ponunt̃ oẽs ſimul create ḡ tp̃e nõ diuidunt̃. ¶ Si ṽo dicat̃ ꝙ per accñtia ſpũalia diſtinguũtur ſicut per gratiam ſapientiã uel virtutẽ adhuc ſequeret̃ duplex incõueniẽs. ſ. ꝙ añ corpus talia hẽant̃ ⁊ ꝙ in illis nõ differãt. nõ eſt enim rõ quare vna hẽat grãm ſapientiã uel virtutẽ ⁊ alia nõ ḡ uel oẽs hñt uel nulla. ⁊ ſic patet ꝙ in illis accñtibꝰ oẽs ꝯueniũt ⁊ dr̃ia ſola eſt cauſa numeri ergo per illã nõ numerant̃. cũ igit̃ añ corpꝰ nõ ſint aie vnuꝫ uel multa ſequit̃ ꝙ nõ ſint q: omne qđ eſt eſt vnũ uel multa. ¶ Poſtea ponit Auic: vnaꝫ perſe ſolum ſic. Singularitas vnius eſt ex collectione accñtiuꝫ quã in aliquo nõ eſt poſſibile inuenire. Aut igitur hec ſingularitas ꝯuenit aie ĩ eo ꝙ eſt aia. aut in eo ꝙ eſt aia huius corpis. Si ꝑmo mõ tunc ꝯueniret oĩ aie ⁊ ſic vna numero accñtium collectio eẽt in oĩbus aiabus ⁊ ſic oĩs aia eſſet vna aia numero qđ eſt incõueniẽs. Si ṽo ſcđo mõ dicat̃ tunc ſingularitas aie incipit qñ incipit illud eẽ in corpe. Sed qñ incipit ſingularitas alicuius tunc incipit eẽ illud ſingulare ergo hec aia ſingularis nõ hr̃et eẽ ante corpus qđ eſt cõtra platonicos. ¶ Adhuc etiã ponit Collct. perſe vnã rõnem ſic. nihil eſt uanũ in natura ergo aia nõ hẽbit eſſe qñ eſſe eius erit uanum. eſſet autẽ uanum qñ eẽt motor ⁊ actus corpis ⁊ nullum corpus faceret eẽ actu ⁊ mouere ⁊ hoc eẽt ſi eẽt añ corpus ḡ aia nõ eſt añ corpus. Sed q: Auic: poſſet obijcere ꝙ aia humana eadem rõne nõ remaneret poſt corpus cum nõ eſſet cauſa vnitatis uel multitudinis uel ſingularitatis eiꝰ ſoluit Auic: dicẽs ꝙ hoc nõ eſſet neceſſe. Aia enim in corpore incipit eẽ qđ tñ eſſe nõ hẽt a corpe ⁊ remanent ſibi ꝓprietates quas hẽt in corpore ꝓprias nõ cõmunicatas corpori q̃bus differt ab alia aia etiam cum corpe erit abſoluta. ¶ Ad hoc idem obijcitur theoce ſic dicit ꝑs. qui finxit ſigillatiꝫ corda eoꝝ. fingere aũt eſt creare ⁊ cor ponit̃ ibi pro aia ut dicit glo. ſigillatim creant̃ aie ⁊ non ſimul. ¶ Item dicit aplꝰs de iacob ⁊ eſau ad Ro. cũ nõduꝫ nati eẽnt ad q̃d egiſſent boni uel mali egiſſent ergo añ corpus nõ fuerũt. ¶ Item Augꝰ in xº ſup geñ. ad litteram. ꝙ nõ alterius nature eſt aia q̃ꝫ illius ſm quã die ſexta factus eſt hõ ad imaginẽ dei nõ recte dicit deuꝫ ea facere nũc que tunc nõ ꝯſumauit. Jam enim ⁊ tũc aias faceret quales mõ ⁊ nũc facit. ⁊ ideo nõ aliqđ nouũ creature genus facit q: tunc in ſuis ꝯſumatis opibꝰ nõ creauit. Ex hoc accipit̃ ꝙ nũc deus facit aias que ſunt eiuſdẽ rationis cum anima ade quam in 6ª die fecerat qđ expreſſius infra in eodem libro dicit ſic. corporibus humanis quoꝝ ex illis ꝑmis opibus ꝓpagatio ꝯtinua ſucceſſione ꝓcedit tales ꝯgruit aias iſeri quales nũc deus facit atqꝫ inſerit. ¶ Solꝰo dicẽdum ꝙ deus infundendo creat aias humanas ⁊ creãdo infundit eas ⁊ oĩa alia reputamus delirameta. ¶ Ad auctoritates aũt Aug. dicẽduꝫ ꝙ opinãdo ⁊ opiniones alioꝝ ſequẽdo talia dicit ⁊ ſic ſentiẽdo ut patet per auctoritates ad oppoſitum ex eodem loco inductas. Si tñ uellemus diſtinguere diceremus ꝙ aia duobus modis ꝑor eſt corpe ⁊ corpus vno modo ꝑus aia eſt enim ſba ꝑus tp̃e ⁊ ſic corpus ꝑus eſt aia q: nõ ĩfundit̃ ei niſi iaꝫ organizato. Et qđ Augꝰ dicit difficile dicere aliq̃d de nihilo factum eẽ poſtq̃ꝫ requieuit ab oĩ. o. qđ pa. duobꝰ modis gloſatur ab antiq̃s. Quoꝝ vnus eſt ꝙ ceſſauit ab opibus nouis ⁊ noua tunc dicũtur opa q: añ nõ fuerũt per mãm uel ſilitudinem. vnde oĩa corpa que gñant̃ fuerũt ꝑus in materia. aie autẽ humane ꝑus fuerũt in ſilitudine ⁊ quia natura angelica in hoc ꝙ intellectualis eſt ſilitudinem hẽt cum aia rõnali. Alius modus eſt ꝙ nouũ dicat̃ opus a quo ceſſauit deꝰ qđ ante nõ fuit per ſpẽm ⁊ rõneꝫ lꝫ ergo mõ aie creent̃ tñ adam factus fuit ſexto die qui habuit aiam rõnalem que eiuſdem ſpẽi ⁊ rõnis eſt cum oĩbus aiabus poſtea creatis. Et hec glo. videt̃ accipi ex uerbis Auguſtini ultimo inductis. Poſſemus tñ dicere ꝙ hoc ꝓprie creat̃ qđ fit ſine oĩ ꝑcedẽte mã. Materia autem duplex eſt. ſ. ex q̃ ⁊ in qua. Materia aũt ex qua nõ hẽt formã aliquã vñ nõ ſolum aia humana vñ ſi ꝓpter defectioneꝫ illius mãe diceret̃ aia humana creata tunc diceret̃ creari oĩs forma eadem rõne ⁊ eadem difficultas que videt̃ eẽ de aia humana cõtra textum geñ. ſi crearet̃ ſequeret̃ de oĩ forma. Eſt etiam materia in qua ⁊ hec duplex. vna cuꝫ aliqua forma que ſic eſt in materia q̃ꝫ nõ educit̃ ex ipſa per actum gñationis ⁊ nature ſed tñ natura opat̃ aliq̃d

reſpectu eius ⁊ talis eſt aīa humana vñ aīa humana nõ eſt oīno ſine materia nec oīno ſine oꝑe nāe. Poſſet igiť dici ꝙ regeuit deus die ſeptimo ab oī oꝑe creationis ⁊ ⁊ diſpõnis ⁊ ornatus que ſic ſunt oꝑa diuina ꝙ nec natura oꝑať ea nec aliqd oꝑať ab ipſa ut diximus ſupra in qõnibus de oꝑibus ſex dierũ. ſed nõ regeuit ab oꝑibus illis que oꝑať in natura ⁊ que oꝑať in ſe ita tñ ꝙ natura oꝑať ad eam. De hijs videť intelligi illud Jo. pr meus uſqꝫ mõ operatur ⁊ ego operor. ¶ Ad rõnes Gg. mxꝰ dicẽdum ꝙ platonicus fuit ualde inm̃ ꝙ nitiť excuſare Platonẽ in hoc qđ dixit aīas viroꝝ nõ colentiũ iuſticiam ⁊ dijs nõ obſequẽtium in 2ª gñatione poſt morteꝫ trãſire ad feminas in qbus ſi iterũ iuſticiã negligunt in 3ª gñatione poſt mortem ⁊ trãſeũt ad beſtias. Hãc eniꝫ tranſformationem dicit Gg. mxꝰ ſm̃ methacam debere intelligi ut qdam dicũt platonici ut dicanť trãſire in feminas qñ efficiunť effeminati ⁊ in leones qñ furibũdi ⁊ in aſinos qñ incõtinẽtes ſed hoc eſt apte cõtra intẽtionem Platonis ⁊ platonicorũ trãſformationem ẽcomiꝰ ⁊ Theodorꝰ ⁊ Porphirius platonici ſic dicebãt fieri ꝙ oīs aīa vnius eſt ſpēi. ſ. rõnalis ⁊ ꝙ illa trãſit per diuerſa corpa pro meritis ſuis ⁊ ꝙ in quibuſdã corꝑibus exercet quaſdã vires ⁊ quaſdã nõ hoc tñ fieri ex diuerſitate corpoꝝ ⁊ meritis aīaruꝫ. Sablius aũt quidã diſcipulus platonis dicit aīas eſſe duplicis ſpēi. ſ. rõnalis ⁊ non rõnalis ⁊ tranſformationẽ eſſe nõ extra ſpẽm ſed in eadeꝫ ſpecie ad diuerſa corpa ita. ſ. ꝙ rõnales anime ad diuerſa corpa hoīum trãſeũt ⁊ irrõnales ad diuerſa corpora irrationabilium quem etiam collaudat Gg. mxꝰ. nõ q꞉ tranſformationem ponat ſed quia minus ceteris errat. ¶ Dicẽdum eſt ergo ad rõnem Gg. ꝙ hoc non ſequitur ſi humana aīa ſit creata in corpe ⁊ ꝑpter hoc corrumpatur corrupto corpore ſed ſequeretur ſi in corpe fieret ⁊ ſm̃ eſſe dependeat ad corpus hoc non eſt uerum eo ꝙ aīa humana nõ eſt tñ forma ſed etiam ſbã cõpleta in ſeipſa ut ꝓbãt phi nāles ⁊ nos ĩfra de hoc hẽbimus qõnẽ. ¶ Ad aliud dicẽduꝫ ꝙ moyſes tacet de natura angelica ſed de aīa rõnali nõ tacet in formatione corporis hoīs q꞉ hõ nõ eſt ad imaginẽ ⁊ ſimilitudinẽ dei niſi quãtum ad aīam. ¶ Ad aliud dicẽduꝫ ꝙ dicẽs aīam humanaꝫ creari in corpe ſm̃ eẽ nõ tñ depẽdere a corpe nõ excidit a ueritate ſed potius dicẽs oppoſitũ. nec Ar: vnqꝫ dixit aīam humanã mori cum corpe nec dicit eã in corpore gñari. ꝙ enim nõ dicat eã corrũpi cum corpore patet per hec uerba ſua in liº pº ſuo de aīa. Intellectus vo ſubã quedã eſt ⁊ nõ corrũpi. ¶ Itẽ ibideꝫ intellectꝰ eſt diuinũ aliqd ⁊ impaſſibile. Silr aũt euarr. qui ſequunť Ar. In oībus multis rõnibus ꝓbant aīam nõ corrũpi corrupto corpe ſed potius ſeꝑari eã ſicut ꝑpetuuꝫ a corporali. Qđ aũt nõ gñeť ſed creeť in corpore ſm̃ Ar: patet in 16º de aīalibus ubi dicit intellectualẽ aīam non eẽ ab aliquo ꝑncipio efficiẽte qđ ſit in ſemine. Qđ aũt eiꝰ prinm ſit deus ⁊ ꝙ ingrediť per creationẽ in corpore patet per hec uerba ſua que ſunt in ꝑmo de cauſis ꝓprietatum elemẽtorũ. Aqua viri qñ cadit in matrice mulieris decoquit eam maxima caliditate ſua ⁊ cõmiſceť aqua illa cum ſanguine matricis donec ſit fruſtuꝫ: deinde formať ⁊ fit in eo ſpũs vite iuſſu dei. patet ergo ꝙ imponiť falſum Ar. Silr imponiť falſum ſtoycis q꞉ nec oẽs illi dicebãt ꝙ aīa moreret cum corpe. Plato enim ſtoycus fuit nec tamẽ ponit aīam mori cum corpe ut etiam ipſe Gg. mxꝰ dicit. Silr prothinus ſtoycus fuit de quo dicit Augꝰ in ꝑmo de ciuitate dei. ꝙ lecto Platonis libro ubi de imortalitate aīe diſputauit ſe ꝑcipiteꝫ dedit de muro atqꝫ ita de hac vita migrauit ad eam quã credidit eẽ meliorem. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ lꝫ ponamus aīam creari cum infundiť nõ tñ cõtradicimus moyſi ut patet ex predictis. Nemo tñ credat nos uelle cõſentire eunomio lꝫ bñ dicamꝰ euꝫ aīam diffiniſſe cuꝫ dicit aīam eſſe ſubam incorporeã in corpe creatam in hoc ꝙ dicit munduꝫ uere nõ eſſe plenum ſed ſemiꝑfectuꝫ ⁊ oī die recipe additioneꝫ ad minus qnquaginta miliũ ſubaruꝫ intellectualium de nouo gñatarũ ⁊ cuꝫ ꝑfectus fuerit ꝙ ſtatim tũc diſſolueť cõtradicimus ei. Sed infra erit qõ de hoc cuꝫ de mũdo diſputabiť. ¶ Ad id qđ obijciť de Dama. reſponſum eſt ſupra in qõne de angelis ubi queſitum eſt qñ angeli fuerũt creati. uerba aũt platonis ſimplr refutamus. Hoc aũt qđ dicit Macrobiꝰ exꝑſſe eſt hereſis ⁊ in fide ⁊ in nāli ſcia. Et hereſis quorũdam manicheoꝝ qui dicũt aīas deſcẽdere per ſeptem circulos ⁊ in quolibet ſimul deponere vnum corpus ⁊ ſimul mori ⁊ poſtea detrudi in hanc vitã mortaleꝫ in qua etiam tranſformať in multa corpa ut ipſi dicũt ⁊ tandeꝫ reaſcẽdẽt ⁊ reinduent corpa que in circulis ſeptẽ inferioribꝰ ⁊ octo ſuperiorꝭ lacteo reliquerũt. Innitunť autẽ uerbo p̃s. Sup flu. ba. ſe. ⁊ fle. duꝫ re. ſy. que ſe. in m̃. eius. ſuſ. or. ueſtra. Dicũt enim flu. ba. corruptionẽ eſſe ⁊ ꝯfuſionem huius vite in quã aīe eoꝝ detruſe ſunt in quã flenduꝫ eſt dum recordanť ſyon. cum eniꝫ recordatio ꝑteriti ſit oportet ut dicunt ꝙ in ꝑterito fuerint in ſyon. i. in celo. ⁊ dicũt ꝙ in ſyon dum deſcẽderẽt ſuſpẽderũt organa ſua hoc eſt corpora ſua que relinquerũt in circulis que dñr pro tanto ſuſpẽſa in ſalicibus ꝙ arbores infructuoſe ſunt q꞉ corpa illa ſine vita ſunt ſuſpẽſa tñ ad reiteratã reinductionem inituntť etiaꝫ ei qđ hẽtur in ꝑº ſap. 8º. ubi Salomon ſic loquiť. ſortitus ſum aīam bonam ⁊ cuꝫ eſſem magis bonus ueni ad corpus coinqnatuꝫ. Si igiť aīa ſic bona uenit ad corpus ipſa fuit añ corpus. ¶ Sed ad hoc dicendum ꝙ p̃s loquiť de filijs iſrl ductis in captiuitatẽ in babyl. qui ad lrãm ſederũt ſup flu. ba. ⁊ fle. ſup deſtructionẽ ſyon. ¶ Ad aliđ dicẽdũ ꝙ Salomon nõ potuit aīaꝫ ſortiri anteqꝫ eſſet ſicut etiam per ꝑcedentẽ lrãꝫ patet ut dicit puer aũt eram ingenioſus ⁊ ſortitus ſum aīam bonam. Et qđ dicit ueni ad corpus coinqnatum intelligiť ueniſſe per cõſiderationẽ corporis nõ per locũ ⁊ hoc videť ex mõ loquẽdi. dicit enim ſic ueni ad corpus incoinquinatũ ⁊ ut ſciui q꞉ aliter nõ poſſum eẽ cõtinẽs niſi deꝰ det ⁊c. Si aũt dicat ꝙ aīa uenit ad corpꝰ intelligiť ordo nature nõ tẽporis. ¶ Ad illud qđ obijciť per primam rõnem dicẽduꝫ ꝙ forme ſbales nõ ſunt actiue ⁊ paſſiue phice ſed nihil ꝓhibet qn ſint motiue ⁊ ꝑcipue ſm̃ locũ forma enim ſbalis ignis mouet ignem ſurſum ⁊ forma ſubalis terre mouet terrã deorſum. Silr aīa que eſt forma ſbalis mouet aīatum corpus multis motibus. Hec aũt ꝓpõ ꝙ accñs nõ facit ſbam uera eſt ſi intelligiť accidens ut elementum non facere ſbam q꞉ nec eſt forma in ſbã cõpoſita nec mã. Si autẽ intelligiť effectiue tunc iterum uerũ eſt ꝙ nõ facit ſbam illã cuius eſt accidens. Sed nihil ꝓhibet tranſmutari mãm per ipm accñs ad hoc ut educať de mã forma ſbe que nõ eſt ſicut videmꝰ calidũ ⁊ frigidũ trãſmutare mãm oīum gñabiliuꝫ ⁊ corruptibilium. Silr qualitates elemẽtares multũ pñt qñ enim ꝯiungunť eis virtutes ſtellarũ ⁊ virtutes aīe que nõ pñt ꝑſe ſolas nec hoc dicimus ꝙ uelimus aīam educi in eẽ ex materia virtute ſtellaruꝫ ſed potius dicimus eam creari a deo utrũ aũt ſilr ſit de uegetabili in plantis ⁊ ſenſibili in brutis infra declarabiť cum diſputabiť de potẽtia gñatiue. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ hoc non oportet ꝙ oẽ efficiẽs ſit in eadẽ ſpecie cum effecto. ſol eniꝫ efficit gñatiua inferius ut ꝓbať in 2º de gñatione ⁊ corruptione. Sed hoc tñ exigiť in efficiẽte hñte nãm cõmunicabilẽ ei qđ efficiť ⁊ hoc infra melius patebit. ¶ Ad ultim dicẽdum ꝙ nõ eſt ſimile de formis que nõ educũtur de materia ⁊ de formis que potẽtia ſunt in mã educibiles ex ipſa per actum gñationis ⁊ nature. ille enim que potẽtia ſũt in mã ſbm hñt in quo pñt eẽ ſimul hoc mõ ſm̃ ꝙ ſunt in potẽtia ⁊ hoc ſbm eſt mã ꝑma per itellectum accepta añ oẽm formã. Sed ille que nõ educun

tur de materia non habẽt tale ſm ⁊ ideo non ſunt niſi
quãdo ſunt actu ⁊ cum hoc nõ ſit niſi gñatione corporis
nõ hẽbunt eẽ ante corpis gñationem. ¶ Si aũt queriť
quid Plõ intellexit per cõpares ſtellas. dicẽdum ꝙ cõ/
par ſtella dr̃ duobus modis ſm Plõnez. vno mõ reſpe
ctu corpis in aie deſcẽſu ⁊ ſic dr̃ cõpar ſtella que influxũ
virtutis hẽt ſpecialr̃ ad illius uel illius corpis gñationẽ
⁊ hoc accipiť ex ꝟbis Plõnis in thimeo ubi dicit ꝙ re
liquias ꝓoris ꝯcretionis ex qua mũdi aiam cõmiſcue/
rat in eiuſdem carceris ſinuz refundẽs eodez ꝓprie mõ
gñe atqz eadem rõne miſcebat nec tñ eadem oriebatur
puritas ſerenitaſqz ꝓuẽtiũ nec taz imutabilis pſeuerã/
tie ſz 2e ⁊ 3e dignitatis. 2o mõ dr̃ ſtella cõpar aie ad reditũ
que deberet aie iuſticiã colentis ſm ꝓportionẽ ſui me/
riti reuertẽti ad ſuperos ſed hec fabuloſa ſunt ſm theo/
logos ⁊ ſm phõs nãles.

¶ Utrum omnes anime imediate create fuerũt a deo
aut ab intelligentijs.

d **Einde queriť** Utrũ aie rõnales
imediate creent a deo aut ab intelligẽtijs ange
licis ut videnť dicere quidã phoꝝ quoꝝ rõnes ꝓmo po
nẽde ſunt. Oñdit gͦ Col. ſic. Cauſa nũc agens ⁊ nõ ꝓus
neceſſe eſt ꝙ agat per aliquã diſpõnem nouã ſibi adue
niẽtez cauſa aie quõ ſit eſt cauſa nũc agẽs ⁊ nõ ꝓus ergo
neceſſe eſt ꝙ agat per diſpõnem nouam ſibi aduenien
tẽ prime cauſe ſiue deo nulla noua diſpõ aduenit ergo
nõ erit cãns imediate hanc aiam. Prima ꝓbať per hãc
ꝓpõnem ſcriptã in 2o de gñatione ⁊ corruptione. idẽ eo
dem mõ ſe hñs facit ſemp idem. Hoc enim tenet tam in
cauſis nãlibus qz in cauſis uolũtarijs. De cauſis nãlibꝰ
eſt planum. in cauſis aũt uolũtarijs que agũt per electio
nem patet etiam. illa enim cauſa nihil agit niſi qd eligit
⁊ uelit ergo ad hoc ꝙ agat nũc ⁊ nõ prius oportet ꝙ eli/
gat aliqd ⁊ agat nũc qd nõ prius eligit ⁊ uoluit. Secun/
da patet pſe. ¶ Amplꝰ imediate recipere ab optimo
nobilius eſt qz recipe per medium ab illo. Si ergo aia
recipit imediate eẽ a deo recipit ipſuz nobiliſſimo mõ.
Sed ad nobiliſſimũ modum recipiẽdi ſequiť nobiliſſi/
mum eẽ receptuz ergo videť ꝙ aia ſm hoc deberet ha/
bere nobiliſſimuz eẽ hoc aũt eſt eẽ intelligẽtie angelice
ergo aia deberet eẽ angelus qd nõ eſt uerũ ergo nec re
cipit imediate eẽ a deo ſed ab angelis a qbus eẽ ignobi
lius habet amplius ab infinito agẽte ſm potẽtiam agen
di actus eſt ifinitꝰ. Sed deus eſt agẽs infinitũ ergo actꝰ
eius imediatus erit infinitꝰ aia ꝟo hẽt eſſe ifinituz ergo
nõ erit a deo imediate ſed mediãtibꝰ angelis. Iſte ſunt
rõnes Col. fortiores ⁊ quaſdã alias ponit debiles quas
ſubticemus. ¶ Ad idem videť facere Cõmẽor libo de
cauſis ſup ꝓma ꝓpõne qui dicit ſic cauſa ꝓma creauit eẽ
aie mediãte intelligẽtia. ¶ Item ibidem aia qr̃ ſuſcipit
impꝛſſionem intelligẽtie facta eſt iferioris opationis qz
ipſa intelligẽtia ſed nõ recipit impꝛſſionez ab aliquo niſi
creatũ ab illo ergo aia creata erit ab intelligẽtijs. ¶ Itẽ
ſup 14am ꝓpõnem. Aĩa facta eſt cauſa corpoꝝ ⁊ facta eſt
cauſata ab itelligẽtia que eſt añ ipſam. Intelligẽtias aũt
uocat Cõmẽor ſubas ſepatas a corpe oino ⁊ ille ſunt ſbe
angelice ergo videť ꝙ aie creenť ab angelis. Hoc idez
videť uelle Yſaac in libo de diffinitionibꝰ qui ponit aiaz
rõnalem creari in vmbra intelligẽtie ⁊ ſenſibilẽ in vm/
bra rõnis ⁊ uegetabilez in vmbra ſenſibilis. Gr̃a cuius
etiam queriť quid ſit dictum aiam vnã creari in vmbra
alterius. ¶ SED CONTRA dicit Dama. in 2o lio
capo 3o in fine. quicũqz aiũt angelos conditores hij oẽs
ſunt pr̃is ſui diaboli. creature eniz exñtes nõ ſunt ꝯdito
res oium aũt factor ⁊ ꝓuiſor ⁊ ꝯtẽptor deus eſt qui ſolus
icreatꝰ qui i pr̃e ⁊ filio ⁊ ſpũſcõ hymnis laudať ⁊ glĩficať
¶ Item Augꝰ ſup geñ. ꝙ angeli nullo mõ dicẽdi ſunt
creatores alicuius rei. Item Yſa. oiuz flatum ego facio.
flatus aũt eſt aia. Item ⁊ in geñ. ꝙ dñs iſpirauit in faciẽ
eius ſpiraculũ vite. Item nihil ⁊ aliqd diſtãt in infinituz
ergo educere aliqd ex nihilo erit potẽtie ifinite hoc aũt
eſt create ergo ifinite potẽtie erit creare aias ⁊ oẽs res.
¶ SOLUTIO Col. excuſat ſe ⁊ a dictis ſanctoꝝ di
cens ꝙ lz ꝯſentiat aias creari ab angelis non tñ dici an
gelos eẽ creatores qr̃ creator eſt ille qui ꝓpria auctorita
te ⁊ virtute aliqd de nihilo facit ſed angeli faciũt hoc mi
niſtrãtes deo ⁊ auctoritate dei. Sed idubitata fide tenẽ/
duz eſt ꝙ angeli nõ creant etiam miniſterio. honor eni
creatoris ſingularis eſt qui exhiberi habet ei ab oi crea
tura ⁊ idõ nõ debuit trãſponi honor ille in creatura aliq.
Creatura etiam nõ fuit poſſibilis ſuſcipe potentiã creã/
di duplici rõne. Quarum vna eſt qr̃ cum nulla mã pia/
ceat creationi oportet ꝙ creatio ſit opus cauſe que ſm ſe
eſt cauſa cauſe. nihil aũt creatuz in eẽ per ſe eſt cauſa cau
ſe ⁊ idõ creatio nõ põt eẽ opus creati. Alia eſt qr̃ cuiuſli/
bet potẽtie nõ ꝯuenit opus aliqd ſm genus ſuuz impoſ
ſibile eſt illi potẽtie ꝯuenire ſpẽm opis. Sed create po/
tẽtie nõ ꝯuenit creare ſm genus qr̃ ſm ſuuz genus cuz
ipſa ſit terminus ſue creationis ⁊ nõ ꝓm ergo eidez nõ
cõuenit creare hoc uel illud. Plures aũt rõnes ſunt aſſi
gnate ſupra in qõne de creatione. ¶ Dicẽduz ergo ad
ꝓm ꝙ deus eſt cauſa nunc agẽs ꝑter hoc ꝙ aduenit ſibi
noua diſpõ elegit eniz ⁊ uoluit ab eterno ut aia hec nũc
crearet. uoluntas enim ſua ⁊ ſcia ſua ab eterno ſunt ⁊ in
tẽporalr̃ determinata lz res create tẽporalr̃ nunc ⁊ tunc
eẽ ab ipſo accipiãt. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ multa ime
diate eẽ recipiũt a deo. ſ. celuz ⁊ terrã ⁊ mã ꝓma ⁊ hec tñ
nõ nobiliſſimũ recipiũt eſſe. Et hmõi cauſa eſt qr̃ illud
qd recipiť nõ eſt tñ ſm ptãtem eius a quo recipiť ſed ⁊
ſm nãm ⁊ ptãtem recipiẽtis. vñ non ſequiť ex illa rõne
amplius niſi ꝙ vnũqdqz imediate recipiens eſſe a ꝓmo
recipiat eẽ nobilius qd põt hẽre ſm ſui nãm ꝯgruẽtiaz
⁊ ptãtem. ¶ Ad aliud dicẽduz ꝙ ꝓmuz eſt ifinite virtu
tis quodãmodo. i. ſi li infinitũ negatiue exponať hoc eſt
primũ potentiã hẽt que nõ terminať loco uel tẽpore ul
intellectu. Ex tali aũt virtute non ſequiť ꝙ ſemp ſit effe
ctꝰ infinitꝰ ſed ꝙ ſit tãtus ꝙ natũ eſt recipe illud qd crea
tur a potẽtia tali. ¶ Dicẽdũ aũt ad arm eſt ꝙ ſi ab infini/
ta potẽtia ſemp eſſet effectus infinitꝰ oporteret ꝙ intel/
ligẽtia angelica eẽt infinita qr̃ illa imediate exit a prima
cauſa. ¶ Ad id ꝟo qd obijciť de cõmẽto li cauſaruz di/
cẽdum ꝙ duobꝰ modis intelligẽtia eſt cauſa aie. quoruz
vnus ꝙ eſt per impꝛſſionẽ illuminationũ in ipſa ſicut ſu
pra in qõne de angelis eſt expeditũ. Alius eſt qr̃ cuz in/
telligẽtie ſint motores ſperarum ſm phõs per motuz il/
lum aliquo mõ cãnt quare aĩa exiſtit in corpe eo ꝙ mo
uẽt ad gñationẽ corpoꝝ. ¶ Ad illd qd obijciť de yſaac
dicẽduz ꝙ ipſe uocat vmbrã occaſum luminis ſupioris
ex defectu nature inferioris que nõ põt recipe illud vñ
cum intelligẽtia intellectũ ſemp hẽat in actu ⁊ agentem
ipſa eſt in pleno lumine intelligẽtie. ſed rõnalis aĩa hẽt
intellectũ cum triplici potẽtia ut ſupra diximus ⁊ idiget
inqſitione ⁊ ſtudio ad hoc ut fiat actu idõ eſt vmbra intel
ligẽtie nõ hñs plenum lumẽ ſm actum. Senſibilis ꝟo
nõ eſt cognitio niſi particulariũ ⁊ nõ cognoſcit quiddi/
tates ⁊ ueritates rerum quas inqrit ⁊ pcipit rõ ⁊ idõ ipſa
etiam eſt in vmbra reſpectu rõnalis. cuz aũt iterum ſen/
ſibilis apphẽſiuã ⁊ motiuã hẽat virtutez in quibuſdam
aialibus in oibus aũt hẽat apphẽſionem per ſenſum ad
minus ⁊ inſup opera uegetabilis. uegetabilis dr̃ eſſe in
vmbra eiꝰ eo ꝙ occidit in ipa lumẽ cognitiõis ſenſibilis.

¶ Queriť de diuiſiõe aie per has dr̃ias uegetabile ſen
ſibile ⁊ rõnale. ⁊ an poſſit diuidi p rõnale ⁊ irrõnale.

d **Einde queritur** De diuiſiõe
per has dr̃ias uegetabile ſenſibile ⁊ rõnale qua
lis ſit iſta diuiſio. Et utrum ſit ſufficiẽs uel nõ. Et utrum

aĩa diuidi poſſit per rōnale ⁊ irrōnale ſicut diuidit̃ aial. Conſtat enim ꝙ hec diuiſio nō eſt accñtis eo ꝙ nullũ accñs cõſtituit ſpēm in nā ⁊ ſubā. Uegetabilis aũt conſtituit ſpēm plante ⁊ ſenſibilis ſpēm bruti ⁊ rōnale ſpēm hoīs. Nec etiam põt eſſe equoce penes ſignificationes eo ꝙ aīa nō diuidit̃ diuerſis rōnibus ſm ſuum nomen de uegetabili ſenſibili ⁊ rōnali. Nec videtur eſſe gñis in ſpēm eo ꝙ ſpēs diuidētes genus non pñt coaduuari in vnā ſpēm ut homo ⁊ aſinus. uegetabile aũt ⁊ ſenſibile ⁊ rōnale inueniunt̃ cõſtituere ſpēm vnā. ſ. hoīs. ¶ Si ṽo dicat̃ ꝙ ſit diuiſio totius in partes. aut erit totius integralis aut totius virtualis ſiue poteſtatiui. Nō integralis q: ſic totum nō ꝑdicaret̃ de parte. Sed nec videt̃ eẽ ṽtualis. virtus enim alicuius virtus eſt ſine quo nō hẽt eſſe vñ ſi uegetatiua eẽt virtus alicuius aīe nō eſſet ṽtus alicuius niſi ipſius in quo etiam ſunt alie virtutes aīe hoc aũt nō eſt niſi rōnale ⁊ ſic diuiſio aīe per ſenſibilẽ uegetabilẽ ⁊ rōnalem eẽt diuiſio aīe rōnalis ⁊ nō aīe ſm ſe. Hoc aũt nō eſt uerum ex hoc enim ſequeret̃ ꝙ uegetabile qḋ eſt in planta ⁊ ſenſibile qḋ eſt in brutis eẽnt partes aīe rōnalis ⁊ hoīs qḋ nō eſt uerũ. Si ꝓpter hoc diceret aliqs ꝙ hec eſt diuiſio ꝑncipij que eſt media iter diuiſionẽ equoci ⁊ vniuoci. ¶ Cōtra hꝫ hoc oporteret ꝙ aīa ſm ꝑus ⁊ poſterius diceret̃ de uegetabili ⁊ ſenſibili ⁊ rōnali. hoc aũt nō eſt uerum q: tres diffinitiões ſuperius date a phõ cõueniũt aīe ſm quãlibet partẽ ſui ut ſuperiꝰ demõſtratum eſt. vñ phus dicit in 3° de aīa in pñꝰ Si aũt eſt aliqḋ cõe ꝙ in oī aīa oportet dicere erit utiqꝫ actus corporis ꝑmus phici or. po. vi. ha. ¶ Preterea querit̃ de hac diuiſione quorũdā phoꝝ. ꝙ aīarũ quedā eſt rōnalis ⁊ quedā irrōnalis. hec enim diuiſio eſt iamblici cuiuſdā platonici qui dicebat aīas rōnales nō trāſformari ad bruta nec brutoꝝ aīas trāſformari ad hoīem videt̃ aũt ꝙ bona ſit q: cõprehẽdit oẽs partes aīe. Anime enim brutoꝝ ⁊ uegetabilium irrōnales ſunt. aīe aũt hominũ rōnales ſunt. ¶ Preterea hec diuiſio reducit̃ ad affirmationẽ ⁊ negationẽ in gñe aīe ⁊ cum inter affirmationem ⁊ negationẽ aīe nō ſit mediũ videt̃ ꝙ comprehẽdat oẽs partes aīe ita ꝙ nulla media cadant inter partes aīe. ¶ Sed CONTRA hoc ponit phus in 3° de aīa caplo de mouēte tres rōnes. Quarũ ꝑma hec eſt quecũqꝫ diuiſio ſufficiēter diuidit aliqḋ extra illam nō debet ĩueniri aliq̃ ps totius diuiſi. Si ergo rōnale ⁊ irrōnale ſufficiēter diuidũt aīaꝫ nō debet ĩueniri aliq̃ ps aīe que nō ſit irrōnalis nec rōnalis. Sed uegetabilis neqꝫ rōnalis neqꝫ irrōnalis eſt. ergo hec diuiſio non eſt bona. Oẽs ꝑmiſſe ꝓpões patẽt ꝑter illam que eſt ꝙ uegetabilis nec rōnalis nec irrōnalis eſt que ſic ꝓbatur. Si irrōnalis ſumit̃ ut negatio tunc nihil ponit ⁊ ſic non ponit drīam diuidẽtem uel cõſtituẽtẽ. ſed ſi ponit aliqḋ hoc erit drīa que erit in eodem gñe ꝓximo cum rōnali. rōnalis aũt eſt in cognitio. ergo ⁊ irrōnalis erit in cognitio. ſed uegetabilis extra genus cognitiui eſt ğ erit etiaꝫ extra utrãqꝫ partem diuidẽtem genus illud. Et propter hoc dicit phus etiam ꝙ hẽt maiorem drīam q̃ rōnale ⁊ irrōnale. ¶ 2ª rō eſt ꝙ ſi hec diuiſio eſt per oppoſita debet oñdere diuerſitatẽ oīum partiũ aīe ſed hoc non facit per hanc enim diuiſionẽ nō põt ſcire utrũ fantaſtica ſit alia a rōnali uel irrōnali. ⁊ ꝙ hoc uerum ſit patet q: fantaſia inuenit̃ in rōnali uel irrōnali. ¶ 3ª eſt per inſtãtiã appetitiue ⁊ motiue ſm locũ, motiua enim ſm locum ĩuenit̃ in rōnali ⁊ irrōnali ⁊ appetitiua ſilr ergo nō oẽs partes aīe intelligunt̃ ſepate ⁊ diuiſe per iſtā diuiſionẽ. ¶ IUXTA hoc etiam querit̃ de ſufficiẽtia diuiſiõis ꝑhabite. videt̃ enim nō eſſe ſufficiẽs eo ꝙ multe ſunt partes anime que nō vident̃ eſſe create ſicut nutritiua ⁊ augmentatiua ⁊c. ¶ Si forte diceret̃ ꝙ dat̃ penes ſpēs aīatorũ. adhuc nō videt̃ ſufficiẽs. In plantis enim ſunt multe ſpēs que hñt ſpecie differẽtes formas ſubales. Si enim ꝑfecta ſpecie differãt neceſſe eſt ⁊ ꝑfectos differre ſpecie ⁊ ſilr in brutis. Si forte dicatur ꝙ hec diuiſio dat̃ penes gñā aīatoꝝ adhuc nō videt̃ eſſe ſufficiens. Sicut enim dicit phs in gñe aīe ſic eſt ꝙ ꝑmũ eſt in eo qḋ eſt cõſter. vñ añs ponit ſpēm aīe ſi cõtingat ipm ſepatũ inueniri ab eo qḋ cõſequit̃ ipm. ſicut uegetabile ponit ſpeciẽ aīe eo ꝙ ſepat̃ a ſenſibili ⁊ rōnali. ⁊ ſenſibile ponit ſpēm eo ꝙ ſepat̃ a rōnali. ergo ſilr cum motiua ſm locũ ſepet̃ a rōnali ⁊ inueniat̃ ꝙ ſenſibile nō motiuum ſm locũ ſicut quedā oſtree cõchilia marina. videt̃ ꝙ motiua motu ꝓceſſiuo ſit ſpēs aīe. Si forte dicatur ꝙ talia dicantur mota motu cõſtrictionis ⁊ dilatationis ⁊ propter hoc ꝓbant̃ hẽre ſenſum tactus hoc nō impedit obõnẽ q: motus cõſtrictionis ⁊ dilatatiõis nō eſt motus proceſſiuus. ¶ SOLUTIO dicẽdũ ſm phm in 2° de aīa ꝙ eadem eſt determinatio de aīa ⁊ ptibus eius que eſt de figura ⁊ ptibus eius. Et hoc duplici rōne. quarũ vna eſt ꝙ figura ſm ſe rōnem hẽt quandã gñis ſm ꝙ dicit̃ figura eſt terminatio quãti linea uel lineis cõtẽta ⁊ hec rō cõuenit cuilibet ſpēi figure ⁊ tñ nullius eſt ꝓpria rō ⁊ iõ ad ꝑfectam cognitionẽ figure oportet cognoſcere etiam ꝓprias rōnes partium eius. ut qḋ circulus qḋ triãgulus Et ſilr eſt in aīa ꝙ eſt quedā rō ipſius aīe ſm ſe que nullius partium eſt ꝓpria ⁊ qua cognita nō cognoſcuntur partes niſi in uli ⁊ potẽtia ⁊ nō in ꝓpria natura. vñ ſi debeat ꝑfecte cogſci aīa oportet querẽ rōnes ꝓprias ptiũ ⁊ cũ ſit in quolibet gñe per cõparationẽ ad ſuas ſpēs aīa quo ad hoc in diuiſione ſui ſilitudinẽ hẽt cum diuiſione gñis. Alia rō eſt in figuris ꝙ figura ꝑcedẽs que eſt paucoꝝ anguloꝝ ſemp eſt in cõñe ⁊ cum pſe accipit̃ hẽt eſſe ꝓprium ⁊ ſpēm in gñe figure. cũ aũt accipit̃ in cõñte tũc nō hẽt eſſe ꝓprium ⁊ ſpēm ſed tñ potẽtia diſtinguibilis eſt in ſequẽti figura. trigonũ enim in tetragono nō eſt niſi in potẽtia ⁊ nō ſm actum ſit ĩñ actu ſi nō diuidat̃ tetragonus per lineā diagonalẽ hoc aũt non cõtingit q: in oī quãto cõtinuo uel diſcreto in maiori ⁊ pluri ſemp includit̃ minus ⁊ paucius qḋ tñ ſic incluſum nō eſt in illo tñ niſi ſicut mãliter ⁊ potẽtialr nō diſtinctum per eẽ proprium in ſpecie qḋ tñ ſi diſtingueret̃ hẽret ꝓpriũ eſſe ⁊ ꝓpriā ſpēm ſub gñe ſuo ſed tunc eẽt ſepatũ a cõñte ⁊ lꝫ hoc ſit in oī quãto ut dictum eſt cũ phus dat exemplũ ꝙ ſicut trigonus eſt in tetragono q: de nulla figura hoc uerũ eſt qḋ de triãgulo ꝓbat̃. ſ. ꝙ in qualibet figura plurium anguloꝝ ſunt tot anguli quot hẽt illa figura angulos ⁊ reſultãt a quolibet angulo figure trahat̃ linea a cẽtro ipſius figure que eſt plurũ anguloꝝ ⁊ ſic eſt in partibus aīe. Uegetatiuũ enim eſt in ſenſitiuo nō per ꝓpriũ eſſe ſed ut virtus ⁊ potẽtia ipſius. ſicut enim dicit Boeꝰ in diuiſionibꝰ quicqḋ põt potentia inferior põt ⁊ ſuperior ſed nō cõuertit̃. qñqꝫ enim ſepat̃ uegetatiuũ a ſenſitiuo virtuali patet ꝙ diuiſio aīe per uegetabile ⁊ ſenſibile ⁊ rōnale eſt diuiſio totius potẽtialis que media eſt iter diuiſionẽ totius ulis ⁊ totius integralis. ⁊ hoc expſſe dicit Boeꝰ in diuiſionibꝰ. ¶ Ad illud ṽo qḋ cõtra hoc obijcit̃ patet ſolo per ꝑdicta. vegetabile enim ſm ꝙ eſt ſpēs aīe diuidẽs eam eſt aliqḋ ſepatum a ſenſibili ⁊ rōnali ⁊ eſt in plantis tñ ⁊ tunc eſt ſpēs huius vnius totius potẽtiui qḋ eſt aīa. Si ṽo ſumit̃ ut virtus ⁊ potẽtia quedam tunc nō hẽt eſſe ſpecificũ pſe ſed eſt potẽtia in ſenſitiuo uel rōnali. Alia enim eſt diuiſio aīe in ſpēs ⁊ alia in vires ſiue in potẽtias. ¶ Ad illud qḋ dr̃ de diuiſione platonicoꝝ dicẽdum ꝙ nō eſt bona. nō enim ꝓprie uegetabile dr̃ irrōnalis ſm ꝙ dicit drīam diuidentẽ. Si autẽ reducat̃ ad affirmationẽ ⁊ negationẽ ⁊ ſic nō dicatur habere medium tunc nihil faciet ad ꝓpoſitum q: irrōnale nō ponit drīam aliquā diuidentẽ uel cõſtituentẽ. ¶ Ad illud qḋ querit̃ de ſufficiẽtia diuiſionis dicẽdum ꝙ hec diuiſio ſufficiẽs eſt ⁊ data penes gñā aīatoꝝ. ¶ Ad ꝑm aũt qḋ cõtra hoc eſt dicẽdum ꝙ alia eſt diuiſio aīe in vi-

tes ⁊ alia in ſpēs. Spēs enim ſunt ɔſtitutiue aiatoꝝ diffe rētium ſpecie. vires ꝟo ſunt potētie que ſpēs cōſtitutas ſequunť per cōparationeȝ ad opa ut nutritiua' viſiua in tellectiua. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ non dať penes ſpēs ſpecialiſſimas ſed penes ſpēs ſubalternas ut ꝓbatū eſt. ¶ Ad ultim dicēdum ꝙ motiuū ẜm locum nō hēt ꝟtu tem ꝓpriā ſed tm̄ extenſionē quarūdā virtutum cuȝ ap petitu. Intellectꝰ enim pars eſt rōnalis aie quo extēdēte ſe per cōſiderationeȝ boni uel mali opabilis ⁊ impante motum ſi ɔiungať impio eius uoluntas fit motus ꝓceſ ſiuus. Silr̄ fantaſticus qui eſt pars ſenſibilis aie extēdē te ſe ad apphenſionem ɔuenietis ⁊ incōuenietis impat motum cuius impio ſi ɔiūgať appetitus ⁊ deſideriuȝ fit motus. vn̄ patet ꝙ mouētia in motu ꝓceſſiuo ſunt vires ɔn̄tes aiam ſenſibilem ⁊ rōnalem ẜm ꝙ hmōi ⁊ iō non faciūt ſpēm aie pſe. Qd aūt quedaȝ alia motiua ſint ẜm locuȝ ⁊ quedā nō hoc ꝟo accidit qꝛ quorūdā ſalus ⁊ nu trimētum ſunt in loco vno ⁊ quorūdā in locis diuerſis. Et illa quoꝝ ſalus ⁊ nutrimētum ſunt in loco vno acci piūt nutrimētum ad modū plante digeſtū ꝑma digōne tractum a terra ⁊ iō nō mouenť nec hn̄t organa ꝓceſſiui motꝰ. Et hoc eſt qd dicit phus in 7° de aialibꝰ circa ꝑm ſic. Natura gradiť paulatim a nō aiato ad aiatum ⁊ ꝓpter cōtinuationē rerum nō apparēt termini ⁊ mediuȝ inter ea ⁊ ꝑmum ens qd inueniť poſt in aiam eſt plantarum genus ⁊ diuerſificať etiaȝ hoc genꝰ qm̄ in eo eſt magis durās ⁊ minus durās ⁊ hoc genus ɔferť ad alia corpo ra aiata videť in aliquo ſimile quo i aiato quā remotio inter ipm ⁊ aial eſt ɔtinua ⁊ in mari ſunt quedā in qui bus eſt dubiuȝ utrū ſint aialia uel plante ⁊ ſunt cōtinua cum locis in qbus inueniunť ⁊ plura ex eis corrūpenť ſi muteň ab illis locis ſicut ſolmera ⁊ rinaria. qm̄ iſta nō pn̄t viuere ſi eradicenť a ſuis locis ⁊ omne genus corei teſtei ⁊ ſimile plante cum ad aial ambulans ɔferť. Silr̄ dicit Auicēna in 6° de aialibus ꝙ ordines aialiū uarianť gradatim quouſq; ꝑueniať ad ſpēm cōpletā que eſt rōnale.

¶ Utruȝ uegetabile ſenſibile ⁊ rōnale ſint vna ſuba in hoie. ⁊ utrum in quolibet aiato ſint plures aie.

d Eide queritur de iſtis differentijs aie uegetabile ſenſibile ⁊ rō nale utrū ſint vna ſuba in homine ul' nō. Et utꝝ in quolibet aiato ſint plures aie. Et queruntur tria. quoꝝ ꝑm eſt utrū iſta tria i homine ſint ſuba vna uel diuerſe. 2m utruȝ qdlibet iſtoꝝ uel aliquod ſit potētia plura multiplicabile in actu per diuiſionē cor pis in quo eſt. 3m utrum aia que continet hec tria ſit ſim plex uel compoſita.

a Ad primum proceditur ſic. ⁊ videť ꝙ in hoie iſta tria ſint vna ſuba. vnius enim pfectibilis vna eſt pfectio. ſed corpus eſt pfectibi le vnum ğ aia que eſt eius pfectio erit vna. ¶ Itē poſſi bilium nō differētiū ſuba actus indifferentes ſunt ẜm ſubam. ſed corpus humanum eſt poſſibile indifferens ẜm ſubam ergo actus eius indifferētes erūt ẜm ſubaȝ. Sed uegetabile ſenſibile rōnale actꝰ ſunt hois ergo nō differūt ẜm ſubam. Qd aūt illa tria ſint actus hois ꝓba tur ex hoc ꝙ forma ⁊ actus eſt id qd mouet ad opa ⁊ ſic faciūt uegetabile ⁊ ſenſibile in hoie. ¶ Item Arꝭ in 2° meꝭ inueſtigat numerū motoꝝ ex numero mobiliuȝ ğ ẜm numerū mobiliū eſt numerus motoꝝ ergo etiā vniꝰ mobilis ſuba ⁊ numero vnus erit motor ſuba ⁊ nume ro. ¶ Itē dicit phs in 2° de aia ꝙ ſicut trigonum in te tragono eſt ſicut uegetatiuuȝ in ſenſitiuo eſt ⁊ ſenſitiuū in rōnali ſed trigonus in tetragono exn̄s non eſt diſtin ctum ab illo per ſubam ergo ſilr̄ uegetatiuuȝ ⁊ ſenſitiuū nō ſunt diſtincta per ſubam a rōnali ergo ſunt vna ſba. ¶ Preterea eſt dcꝰ Auic. ꝙ in qbuſcūq; vnum exn̄s in actu retrahit alterū ab actu ⁊ opatione vniunť in ali quo vno ẜm ſbam. ſed ſic eſt ꝙ potētie ſenſibiles aie in actu exn̄tes retrahūt potētias aie rōnalis ab actu ⁊ ope ratione ⁊ ecōuerſo. ergo vniuntur ẜm ſubam in aliquo vno. ¶ Item ſi uegetabile ſenſibile ⁊ rōnale ponantur diuerſa ẜm ſubam hoc non erit ꝓpter opationes diuer ſas ſed in uegetabili inueniunť opationes diuerſe ſimi le in ſenſibili ⁊ rōnali ergo eadem rōne ille ſunt multe ſube. ¶ Preterea queriť ẜm phm in fine ꝑmi de aia ſi hec multa ſunt qd eſt qd cōtinet aiam. ſi ptibilis apta na ta eſt nō enim corpus videť enim ɔtrariū magis. ſ. aiaȝ corpus continere egrediente enim aia corpus expirat ⁊ marceſcit. Si igiť alterū aliqd ipm vnum facit illud ma gis utiq; eſt aia ex hoc accipitur qd phus reputat icōue niēs ꝙ aliqua multa ẜm ꝙ multa poſſent eē aia vna ſed neceſſe eſt ea vniri. ¶ Itē phs in 6° de aialibꝰ. Anima vna eſt in corpe ⁊ qdlibet mēbrum cōmunicationeȝ hēt cuȝ aia. ¶ Itē Auic. in 4° ⁊ in 6° de nālibus dicit ꝙ ex vna aia ẜm ſubam emanāt diuerſe virtutes quarū que dam hn̄t colligantiā in corpe ut ſenſus ⁊ quedā non ut intellectꝰ. ¶ Itē phus in ꝑn° ſcdi de aia. ſi nāq; tota aia totum corpus cōtinet ɔuenit ⁊ ptinet vnāquāq; cōtine re qd corpis. Hoc aūt videť impoſſibile qualem autem partem ⁊ quomō intellectus ɔtinet graue eſt etiā finge re. Ex hoc etiam accipiť qd phs vult ꝙ vna eſt tota aia in hoie cuius partes ſunt uegetabile ſenſibile ⁊ rōnale. ¶ Itē Au. in cōmēto ibidē dicit ꝙ aia eſt vna ẜm ſbaȝ ⁊ diuerſa agit diuerſis virtutibus. in hoc enim aia diſtin guiť a natura qꝛ natura eſt ad vnum per vnā virtutē aia ꝟo ad plures per plures virtutes. Ex his oībus accipiť ꝙ ſnia oīuȝ phoꝝ eſt ꝙ uegetabile ſenſibile ⁊ rōnale in hoie ſūt vna ſuba. ⁊ hoc expſſe dicit Augꝰ in lı° de ſpū ⁊ aia. ¶ Sed cōtra rei corruptibilis ⁊ icorruptibilis nūq̄ȝ eſt eadem eēntia ⁊ ſuba. ſed ſola aia rōnalis incorrupti bilis eſt cetere ꝟo corruptibiles ergo nunq̄ȝ earum eſt ſuba vna. maior patet qꝛ ſi corruptibilis ⁊ incorruptibi lis eēt ſba eadem oporteret ꝙ idem numero eſſet corru ptibile ⁊ incorruptibile. minor ꝟo poniť in 2° de anima ubi dicit phs ꝙ aia ſola rōnalis ſeparatur ab alijs ſicut perpetuum a corruptibili. ¶ Itē ſepabile a corpe ⁊ inſe parabile nunq̄ȝ erūt ſuba vna qꝛ alr̄ idem eſſent ſepabi le ⁊ inſepabile. Sed rōnalis eſt ſepabilis a corpe. uege tabile ꝟo ⁊ ſenſibile nō ğ nō ſunt vniꝰ ſube. ¶ Itē ſi rō ⁊ ſenſus ſunt idem in ſuba ergo ubicūq; eſt iuenire ſen ſum eſt inuenire rōnem. ſed in oculo eſt ſenſus ergo in oculo erit rō qd falſum eſt. ¶ Itē ſicut differunt opatio nes ſic etiam potētie a quibus ꝓcedunt opationes ille ⁊ ſicut differūt potētie ita ⁊ eēntie rn̄dētes potētijs illis ſȝ potētie mlt̄e ſunt ergo ⁊ eēntie ⁊ ſbe. ¶ Itē Arꝭ in 16° de aialibus ex eo ꝙ diximus in ſcdo de aia ſciat qui uo luerit ꝙ neceſſario eſt in ɔcepto ꝑus aia cibatiua ⁊ cum creuerit in eo aia ſenſibilis per quā dr̄ aial ⁊ nō eſt aial ⁊ hō ſimul neq; equus ⁊ aial. ſed cōplemētum erit in ul timo qꝛ ex hoc cōplemētum hēt ꝓprium ſue ğnationis. Ex hoc accipiť ꝙ uegetabile ⁊ ſenſibile ꝓcedūt ſe inui cem tpe nō ſunt eiuſdeȝ ſube ergo ſenſibile ⁊ uegetabi le nō ſunt eiuſdem ſube ergo multo minus hec ulterius erunt eiuſdē ſube cuȝ rōnali. ¶ Itē ens ab agēte extrin ſeco qui eſt extra mām ⁊ ens ab intrinſeco eductum de mā nō ſunt eiuſdem ſube qꝛ alr̄ idem ẜm ſubam eſſet a duobus agētibus nō ɔiunctis in opatione. Sed intelle ctꝰ eſt ens ab agēte extrinſeco. Senſibilis aūt ⁊ uegeta bilis ab intrinſeco ut dr̄ in 16° de aialibus: ergo nō ſunt eiuſdē ſube. ¶ Itē actus eductꝰ de mā ens in potentia in illa non eſt idem in ſuba cum actu qui nec educiť de mā nec eſt in potētia illa. ſed uegetabile ⁊ ſenſibile ſunt educta de mā ⁊ exn̄tia in potētia. rōnale ꝟo nō ergo nō ſunt idem in ſuba. Hoc aūt ꝓbat phus in 16° de aialibꝰ ſic nos dicimus ꝙ aia cibatiua eſt in ſemine ⁊ in conce

pto animalis qđ eſt diuiſum ab animali ꝛ manifeſtum
eſt ꝙ illa anima eſt in eis in potentia. in actu autem non
anteq̄ȝ adueniat cibus ꝛ faciat oꝑationem anime quoni
am videť ꝙ omne quod eſt cõceptum viuit in principio
ſicut viuunt arbores. ꝛ ſequitur dicere de diſpoſitione ani/
me ſenſibilis quoniam neceſſariuȝ eſt ut iſte anime ſint
ꝑus in potẽtia aut non ſint ꝑus in potentia. ꝛ aut ꝙ nul/
lum eorum ſit extra. aut quedam ſint quedam nõ. ꝛ ma
nifeſtum eſt quoniã impoſſibile eſt dicere ꝙ omnia ſint
ante in ſemine ex ipſis rationibus quas diximus ſupra
in libro de anima. quoniam quãdo oꝑatio ꝓncipiorum
fuerit corruptibilis non poſſent illa ꝓncipia ſine corpo/
re eſſe. uerbi grã. quoniam ambulatio non poteſt eſſe ſi
ne pedibus eſt ergo impoſſibile ꝙ intret in corpus ab
extrinſeco. ſ. uegetabile ꝛ ſenſibile quoniam corpus eſt
ſuperfluitas cibi alterati. Et ſequitur dicere ꝙ intellectus
tm̄ intrat ab extrinſeco ꝛ ꝙ ipſe ſolus eſt diuinus quoni
am oꝑatio eius non habet cõmunicationem cuȝ oꝑatio
ne corpali aliquo modo. Ex hoc accipiť ꝙ ſẽſibile ꝛ ue/
getabile ſunt actus materiales educti de materia ꝛ ideo
oꝑationes illoꝝ nõ pñt expleri ſine corpalibus inſtr̄is.
intellectus aũt eo ꝙ oꝑatio eius expleť ſine inſtr̄is cor/
poralibus ꝛ ideo non erit eductus de materia nec actus
materialis. ¶ Preterea ſi ſunt vnuȝ oporteret ꝙ aliquo
modo vnirenť. Et de hoc ſunt tres ſententie diuerſe. pri/
ma enim eſt phi qui dicit ſic. trigonuȝ vniť tetragono cũ
eſt in ipſo. ¶ Sed ꝯtra trigonum eſt pars tetragoni qñ
eſt in ipſo ꝛ corrupto trigono corrũpiť tetragonuȝ. ergo
videť ꝙ corrupto ſenſitiuo corrumpať intellectiũ qđ fal
ſum eſt. ¶ Item ſm̄ hoc intellectiua aĩa cõponiť ex ue/
getatiuo ꝛ ſenſitiuo ꝛ rõnali. querať ergo de ipſis cõpo/
nentibus. nihil enim cõponiť ex vno. cum igiť aĩa bruti
habeat ſenſitiuam ꝛ uegetabilem ꝛ uegetabile ſit vnum
cõponẽtium ſenſibile ꝛ aliud componẽs illud ergo ſen/
ſibile aut erit idem cum uegetabili aut oĩno diuerſum
ab ipſo aut in ſe habẽs uegetabile ꝛ quoddã aliud. Si ꝑ
mo modo tũc vnum oportet tm̄ eſſe cõponẽs qđ falſum
eſt. Si ſecũdo modo tũc inuenireť ſenſitiuum ſine uege
tatiuo qđ eſt cõtra phm̄. Si tertio modo ſequunť duo in
cõuenientia. quoꝝ vnum eſt ꝙ componẽs non differt a
cõpoſito. Alterum eſt q: de illo qđ ibi eſt ꝑter uegetati/
uum eſt eadem queſtio Utrum in illo. ſ. ſit uegetatiuum
ſ. ꝛ quoddam aliud uel uegetatiuum ſolum ꝛ ſic ibiť in
infinituȝ. Propter hoc dicũt qdã alij ꝙ in hoĩe aĩa rõna
lis ſola ſit actꝰ. ſenſibilis aũt ꝛ uegetabilis ſunt diſpoſiti/
ones in bruto. ſenſibilis eſt actus ꝛ uegetabilis diſpoſitio
¶ Sed contra oĩs actus per diſpõnem ens in materia
querit ultimatam diſpõnem per quam cõiungať mate/
rie. veritas huius patet per inductionem ignis eniȝ actꝰ
non erit in materia ignis niſi per calidiſſimum ꝛ rariſſi/
mum que ſunt diſpõnes ultimate. Si igiť aĩa ſenſibilis
eſt diſpoſitio ad rõnalem aut eſt ultimata aut non. Si ꝑ/
mo modo tũc cum talis diſpoſitio trahat ſemp ſecum for
mam in eadem materia oporteret neceſſario ꝙ oẽ ſenſi/
bile eſſet rõnale qđ eſt contra ſenſum ꝛ cõtra phm̄. Si
aũt ſecũdo mõ oportet ꝙ ſenſibili addať aliq̄ diſpoſitio
per quam fiat ultimata ꝛ illa diſpoſitio maiori rõne erit
alia q̄ȝ ſenſibilis ꝛ ſic habemꝰ plures dĩas aĩe q̄ȝ uegeta
bile ſenſibile ꝛ rõnale. Eadẽ eẽt ꝓrſus obiectio de uege
tabili in cõparatione ad ſenſibile in bruto. ¶ Item nul/
la forma ens actu ſubalis vnius ſube põt eſſe diſpoſitio
materialis ad actum ſubalem alterius ſube. Ueritas hu
ius patet per inductionem. forma eniȝ ſubalis ignis nõ
eſt diſpoſitio ad formam ſubalem aque. Cuȝ igiť aĩa ſen
ſibilis ſit actus ſubalis in bruto nõ põt eſſe diſpoſitio ma
terialis in hoĩe. ¶ Item potẽtia ꝛ actus oppõnem quã
dam habẽt. igiť ſicut potẽtia materialis nullius eſt actus
ita actus ſubalis nullius debet eſſe potẽtia materialis. ſȝ
ſenſibile eſt actus ſubalis bruti ergo non põt eſſe diſpoſi
tio rõnalis ad aĩam rõnalem: q: oĩs diſpoſitio materialis
etiam potẽtia ad mãm reduciť. ¶ Item aĩa ſm̄ ſe diffi/
niť ꝙ eſt actus corporis po. vi. ha. ergo ꝯuenit omni aĩe er
go nulla videť eſſe actus potẽtie que eſt aĩa ſed potiꝰ po
tẽtie que eſt corpus ꝛ ſic iteruȝ vna nõ erit diſpoſitio nec
potẽtia ad alterã. ¶ Item ſi forte dicať ꝙ ſenſitiua nõ di
ſponit ad hoc ꝙ aĩa rõnalis ſit in corpe ſed ꝙ oꝑetur in
ipſo eo ꝙ intellectus humanus non intelligit ſine fanta
ſmate ut videť dicere phus. ¶ Cõtra oꝑatio aĩe in cor/
pore reduciť ad actum 2^{m}. eſſe aũt aĩam in corpore redu
ciť ad actum ꝑmum. ſed 2^{m} ordinať ad ꝑmuȝ. ergo ſi eſt
diſpoſitio ad cõparationes erit diſpoſitio ad eſſe qđ im/
probatum eſt ergo nullo modo erit diſpoſitio. ¶ Prete
rea ſicut ſe habet oꝑatio ad oꝑationem ita virtus ad vir/
tutem ꝛ eẽntia ad eẽntiã. ergo ſi oꝑatio diſponit ad oꝑa/
tionem ꝛ virtus ad virtutem ꝛ eẽntia ad eẽntiam ꝛ hoc
improbatum eſt ergo nihil eſt dictu ꝙ diſponat ad oꝑa/
tionem ꝛ nõ ad eſſe. ¶ Propter hoc uenit 3ª opinio ꝛ
dicit ꝙ in ueritate tres ſube ſunt in hoĩe uegetabilis ſen
ſibilis ꝛ rõnalis. Et uegetabile eſt ſuba que eſt ex tradu
ce per quam viuit hõ vita qua coĩcat cum plãtis. Senſi
bile aũt eſt ſuba que eſt ex virtute actiua maſculi ꝛ ſtel/
lis ꝛ orbe decliui. Intellectus ꝟo ſiue aĩa rõnalis eſt ſba
que eſt immediate a deo ꝛ ad imagineȝ dei creata ꝛ iſte
tres vniunť in actu illo qui eſt ꝑficere corpus humanuȝ
ꝛ ideo ſunt vnus actus. Et iſti ponũt exẽplum ꝙ bñ con
tingit tria vniri in actu vno que ſunt diuerſa ſm̄ ſubam
ꝛ nãm ſicut radius ignis ꝛ radius ſtelle ꝛ radiꝰ ſolis vni
unť in illuminãdo cum tm̄ radius ignis corruptibilis ſit
radius aũt ſolis ꝛ ſtelle non. ꝛ ſic dicũt ꝙ lȝ uegetabile ꝛ
ſenſibile corruptibilia ſint vniunť tm̄ intellectuali impfe
ctione humani corporis. Ponũt etiaȝ rõnem pro ſe ſic. Si
uegetabile ꝛ ſenſibile nõ eẽnt niſi potẽtie rõnalis ꝛ nõ
ſube diuerſe ab ipſa aut eſſent naturales aut accidẽtales
Si primo modo tũc cum naturalis potẽtia ſemp ſequať
id cuius eſt potẽtia. aĩa rõnalis exuta a corpore retineret
potẽtias illas ꝛ ſic anima poſt mortem ſentiret qđ abſur
dum eſt dicere. Et ſi diceret ꝙ haberet qdem potẽtiam
ſed non egrediẽtem in actu ſequereť ꝙ illa potẽtia eſſet
uana. ¶ Preterea hoc eſſet cõtra phm̄ qui dicit ꝙ intel
lectus ſolus ſeparať ſicut ꝑpetuum a corruptibili. ¶ Sȝ
cõtra querať de illo ſenſibili qđ per ſubam diuiſuȝ eſt a
uegetabili utrum intellectu eius claudať uegetabile aut
non. Si ſic tũc ſequereť ꝙ in ſenſitiuo ſemp eſſet uege/
tabile ꝛ redibit queſtio eadem de illo uegetatiuo ꝛ ſenſi
tiuo utrum ſint diſtincta per ſubam aut non ꝛ ſic ꝓcedeť
in infinitum. Si aũt non eſt in ipſo uegetatiuũ ergo ſen
ſibile non ponit de neceſſitate viuum qđ viuere eſt ue/
getabilis ꝑmo ut dicit phus ꝛ ſic non ualet ꝓceſſus ille
eſt ſenſibile ergo eſt viuum. ¶ Preterea phus in li^{o} de
cauſis in ꝑma ꝓpoſitione dicit in cõmẽto. ꝙ cauſa ſecun
da habet in ꝑma qđ eſt ꝛ ꝙ cauſa eſt. ꝛ dicit ibideȝ ꝙ ue
getabile eſt ut cauſa ꝑma ꝛ ſenſibile ut cauſa ſecũda ꝛ ita
videť ꝙ ſenſibile non põt abſtrahi per intellectum a ue/
getabili lȝ poſſit fieri econuerſo. ¶ Preterea Boetius in
libro diuiſionum dicit ꝙ potentia inferior ſemper ſit in
ſuperiori ꝛ quicquid poteſt inferior poteſt ꝛ ſuperior ſȝ
non conuertitur. ergo videtur ꝙ in eadem ſubſtãtia nu
mero ſit potentia ad opera uegetatiue ꝛ ſenſitiue. quia
quicquid poteſt uegetabile poteſt ſenſibile ſed non con
uertitur. ¶ Solutio dicendum ꝙ ſm̄ omnes philoſo/
phos etiam naturales ꝙ uegetabile ſenſibile ꝛ rationa/
le ſunt in homine ſubſtãtia vna ꝛ aĩa vna ꝛ actus vnus.
¶ Ad primum autem quod contra hoc obijcitur dicen
dum ꝙ corruptibile ꝛ incorruptibile per ſe ꝛ in ſe ꝛ ſm̄
idem nunq̄ȝ eſt ſubſtantia vna ꝛ ſic non eſt anima ratio/
nalis corruptibilis ꝛ incorruptibilis. Aĩa enim rõnalis
eſt ſubſtãtia vna ꝛ icorruptibilis tm̄ exiſtẽs ex qua fluũt
quedam potẽtie oꝑantes ſine inſtr̄is corporalibus vnde

corruptio nō eſt ex pte aīe ſed ex parte organoꝝ eſt ⁊ corruptio opationis nō potētie opantis. aliter enim oporteret ipſam rōnalem aīam dicere diuerſas ſubas. in motu enim ꝓceſſiuo hoīs mouēt intellectus ⁊ uolūtas. quorū utrūqꝫ rōnalis aīe eſt ⁊ cū opatio illa nō ſit abſoluta a corpore eo ꝙ ambulatio nō poſſet eē ſine pedibꝰ principia illius opationis erūt opantia in inſtrumētis corpalibus ⁊ ſi potētia aīe corrūperet̄ ꝓpter corruptionē opationis oporteret nos dicere ꝙ aliq̄ pars aīe rōnalis corrūperetur ⁊ ita vna pars aīe cū alia eēnt diuerſe ſube. ¶ Preterea ſm oēs phos intellectus practicus ſiue actualis totus innitit̄ corpi ⁊ pcipue in mathematicis eo ꝙ actuale bonū nō acqrit̄ ſine opatione corpis nec tñ ideo dicimꝰ ipſum ſm ſubam corrūpi corrupto corpe uel eſſe diuerſe ſube ab alijs partibus aīe rōnalis. corruptio enim hec accidit ex pte corpis ⁊ nō ex parte partiū aīe ſicut ⁊ debilitas opationis accidit ex debilitate organi ⁊ nō ex debilitate virtutis organi. Dicit enim phus ꝙ ſi ſenior accipiat iuuenis oculū videbit utiqꝫ ſicut iuuenis. hoc tñ melius patebit infra cū de imortalitate aīe rōnalis diſputabit̄ ¶ Ad aliud dicēdū eodē mō ꝙ potētie aīe rōnalis ſepate qdē ſm ꝙ ſunt in ſuba aīe ſed ſm opationes ex organis deficiētibus corrūpunt̄. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ nō ſequit̄ ꝙ ſi ſenſibile ⁊ rōnale ſint idē in ſuba ꝙ ubicūqꝫ ſit ſenſus ꝙ ibi ſit etiam rō ſed ſequit̄ ꝙ ubi eſt ſēſus in hoīe ꝙ ibi eſt ſuba aīe rōnalis qꝛ ſenſus ⁊ rō vniunt̄ in hoīe in ſuba vna. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ hec eſt falſa ꝙ ſicut differūt opationes ꝙ ita differāt virtutes a quibus ſunt opa niſi intelligat̄ hoc mō quo virtutes per opa diffiniunt̄. verū etiā eſt ꝙ diuerſa opa in ſpē diuerſas ponūt virtutes in ſpē ſed nō oportet ꝙ ſicut diuerſa opera ſpē nō reducunt̄ ad vnam virtutē ꝙ ſic diuerſe virtutes nō reducunt̄ ad vnā ſubam. Aliter enī oporteret tot eē ſubas aīe quot ſunt virtutes pticulares ⁊ potētie. ⁊ hic fuit error quorūdā Pythacoꝝ dicētiū ꝙ in quolibet corpe aīato ſunt infinite aīe. quarū quedā ſedēt in cerebro ut intellectus ⁊ rō. quedā in epate ut nutritiua. quedā in mēbris genitalibus ut gñatiua ⁊ ſic de alijs. ⁊ iſte error improbatus eſt ab Auicᵃ in 6ᵒ de nālibus. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ phus nō intēdit dicere ꝙ aīa uegetabilis uel ſenſibilis ſint in ſemine ſicut actus in potētia ſed ſunt in ipo ut ibidē dicit ſicut artificiū in artifice ⁊ nō intēdit dicere ꝙ aīa uegetabilis ſit añ ſenſibilē in hoīe tpe ſed ꝙ prius manifeſtant̄ opationes eius ⁊ hoc nihil ꝓhibet ꝙ aīa rōnalis ſit ſuba vna cū ſenſibili ⁊ uegetabili ⁊ tñ prius tpe ſunt opa uegetabilis q̄ ſenſibilis ⁊ ſenſibilis q̄ rōnalis Utrū aūt aīa uegetabilis ⁊ ſenſibilis ſint in ſemine uel ex ſemine ⁊ quō ſint ⁊ quō nō querēt infra cū diſputabitur infra de potētia gñatiua. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ propoſitio uera eſt ꝙ ens ab agente extrinſeco ⁊c̄. ſed hec falſa eſt ꝙ aīa uegetabilis ⁊ ſenſibilis in hoīe ſint ab agēte intrinſeco. ſuba enī aīe rōnalis ſm ſe totū eſt per creationē que infundit̄ corpi organico ⁊ in qbuſdā partibꝰ eius opat̄ opa uegetatiue ⁊ in qbuſdā ſenſitiue. ¶ Ad hoc qđ obijcit̄ de pho dicēdū ꝙ ipſe ibi intēdit reddere cām maris ⁊ femine ⁊ oſtēdere ꝙ in plantis ſufficit ad uegetabile materia ſeminis cū virtute celeſti ſine opatione maſculi. In brutis ṽo oportet in materia eē ſemē maſculi qđ ſubſtātificat ⁊ mouet mām qꝛ aliter nō egrederet̄ aīal ſenſibile. hoc in hoībꝰ ꝓpter diuerſam ṽtutē ipſius intellectus exigit̄ creator extrinſecus ipſius aīe ⁊ hec oīa patebūt infra cū diſputabit̄ de gñatiua. per hoc etiā patet ſolo ad duo ſequentia. ¶ Ad aliud qđ obijcit̄ de mō vnionis iſtorū triū dicendū ꝙ triplex eſt modus vnionis eoꝝ. ſ. ut potētie ⁊ actus ⁊ ut cauſe pme ⁊ ſequētiū. ⁊ ut partiū ṽtualiū in toto. Dico aūt ut potētie ⁊ actꝰ nō ꝙ materia dicat̄ potētia ⁊ forma actus ſm ꝙ genꝰ potētia ⁊ dr̄ia ꝯſtitutiua. relatio enim dr̄e ad genus eſt relatio actus ad potētiā ⁊ ꝓpter hoc imediate vnit̄ ei ad conſtituēdū ſpēm ⁊ ſicut dr̄a ptāte eſt in gñe actu aūt nō niſi qñ cū genere ꝯſtituit ſpēm ſic ſenſitiuū eſt in uegetatiuo ⁊ iſtā vnionē tāgit Auicᵃ qui dicit uegetabile tribus modis ꝯſiderat̄. ſ. ut genus ⁊ ut ſpēs ⁊ ut potentia. ut genus ſm ꝙ dicit ꝯtrahi per ſenſibile ⁊ rōnale ad ꝯſtituēdā ſpēm bruti uel hoīs ut ſpecies. uel ꝙ ꝯſtituit ſpeciem plāte ut potētia. aut ſm ꝙ eſt pars virtualis ꝯſequēs ſm ſubam aīe ſenſibilis ⁊ rōnalis. 2ᵒ modus vnionis iſtarū eſt ut cauſe pme ⁊ ſctiū ⁊ iſte modus vnionis tāgitur in pncipio de cauſis. Cū enim pma cauſa ſit que influit nō influēte 2ᵃ. 2ᵃ aūt que nō influit ſine pma ſm ꝙ ſubſtituit ſuā rem magis q̄ pma. patet ꝙ uegetabile eſt ut cauſa pma ⁊ ſenſibile vnit̄ ei ut cauſa ſcđa ⁊ rōnale vnit̄ ſenſibili ut cauſa tertia. pōt enim per itellectū uegetabile abſtrahi a ſenſibili ⁊ influere cauſalitatē ſine ipſo ſed ſenſibile nō pōt abſtrahi a uegetabili ⁊ eadē eſt cōparatio rōnalis ad ſenſibile. 3ᵒ aūt modus vnionis iſtoꝝ eſt ut ptiū virtualiū in toto ⁊ hūc modū vnionis tāgit Boeꝰ in diuiſionibus ⁊ videt̄ innui in exēplo phi de trigono ⁊ tetragono. trigonū enim nō eſt in tetragono ſm eē ꝓpriū ſed ſm eſſe tetragoni. diſtinguibile enim eſt trigonum per diuiſionē tetragoni ⁊ eſt ibi ſilitudo dupx ⁊ vno mō diſſilitudo. eſt enim ſilitudo quātitatis cōtinue ⁊ ptium eius ad totū ptātiuū ⁊ ptes eiꝰ in hoc ꝙ ſic̄ in toto ꝯtinuo includunt̄ partes ſm eēntiā ⁊ hn̄t actū in ipſo ⁊ eē ⁊ nō pſe. ita in toto ptātiuo ſunt partes poteſtatū particularium que partes vires uel virtutes dicunt̄ ⁊ nō ſm eſſe ⁊ ſpēm ꝓpriā ſed ſm eē ⁊ ſpēm ſui totius. uegetabile enī qđ eſt pars rōnalis aīe nō eſt ſpēs aīe ſed pars huiꝰ totius qđ eſt aīa rōnalis. Et hec ſilitudo ſumit̄ ex compatiōe totius ad totū ſm ꝯtinētiā partiū ſm quā minꝰ ſemper eſt in maiore ⁊ attēdit̄ a pho in 2ᵒ de aīa. 2ᵃ ſilitudo eſt in mō diuiſionis. ſicut enim cōtinuū diuidit̄ in plura ſic ⁊ quātū ptātiuū totū potētiale diuidit̄ in plura potētialia ſm ea in que pōt. Sed in hoc eſt dr̄a qꝛ cōtinuū diuidit̄ per ītranea ⁊ ideo nō mouet vnū qñ diuiſū eſt. ptātiuū aūt diuidit̄ per intranea ⁊ obiecta potētie ſm ꝙ pōt in duo uel tria uel q̄tuor ⁊ ideo manet vnū reſpectu illoꝝ. dr̄a ṽo eſt in hoc ꝙ ptes cōtinui nō pn̄t ſignari niſi per diuiſionē cōtinui. ſed partes ptātiui ſignant̄ ꝑ opationes. ſm aūt duos pmos modos vnionis per intellectū uegetabile eſt ante ſenſibile ⁊ ſenſibile ante rōnale. Sed ſm tertiū modū uegetabile per nāꝫ ſequit̄ ſenſibile ⁊ ſenſibile per nām ſeqtur rōnale ut pars ſuū totum lꝫ tpe opationes uegetabiles p̄cedāt opationes ſenſibiles ⁊ ſenſibiles opationes p̄cedāt opatiōes rōnales. ¶ Ad id ṽo qđ dicit̄ contra obiecta dicendū ꝙ ſenſibile qđ eſt pars rōnalis ſm ꝙ eſt pars eius nō corrūpit̄ ut patet ex ſupradictis. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ſenſibile non eſt cōpoſitū ex uegetabili ⁊ aliquo alio ut rōnale cōpoſitū eſt ex ſenſibili ⁊ aliquo alio. nulla enim dr̄a cōpoſita ex genere eſt. ſi enī cōpoſita eſt nō poſſet eſſe cōpoſita niſi ex genere ⁊ differētia. Et ad hoc ſequunt̄ tria incōueniētia quoꝝ pmū eſt ꝙ differētia eēt ſpecies qꝛ cōpoſitū eſt ex genere ⁊ differētia. 2ᵐ eſt ꝙ eadem queſtio eſſet de differentia que cōponit dr̄am ⁊ iret̄ in infinitū. 3ᵐ eſt qꝛ genus bis poneret̄ in diffinitione ſpeciei. ſ. per ſe ⁊ ꝙ differētia cōſtituit ſpēm ⁊ ſm ꝙ differētia cōſtituit differentiā. Et adhuc ſequeret̄ ꝙ differētia eſſet diffinibilis per dr̄am ⁊ ſic differētia eēt por differētia ⁊ poſterior ⁊ ideo qꝛ oīa ualde incōuenientia ſunt ⁊ abſurda non pōt dici ꝙ differētia ſit cōpoſita. Dicēdum igit̄ ꝙ ſenſibilis aīa ſpecies aīe eſt ⁊ cōpoſita ut ſupra dictū eſt. ⁊ ſimiliter aīa rōnalis ſed ſenſibilis ⁊ rōnalis cōſtituentia has ſpecies ſimplicia ſunt ⁊ tñ ab intellectu uegetabili nō pōt abſtrahi ſenſibile. qꝛ uegetabile ſemp intelligit̄ in ſenſibili ſed non intelligit̄ in ipſo ſicut pars eēntialis ſpeciei que eſt genꝰ ſꝫ itelligit̄ in ipſo ut potētia a qua educit̄ actꝰ ſine q̄ actꝰ talis nō pōt educi. Dr̄e enī poteſtatiue ſunt in gñe

ꝛ educunť ex ipſo ꝛ non pñt educi niſi ex tali potentia ꝛ ideo cõparatio differẽtie ad genus eſt compatio act⁹ ad potẽtiã que p̃cedit ipſum ẜm rõnem ꝛ nãm ꝛ in hoc dif fert a forma naturali ꝛ a ꝓpria paſſione. forma eniꝫ natu ralis educiť de materia ꝛ de potentia que p̃cedit ipſam tpe nõ natura ꝛ rõne. ſed ꝯuenit in hoc cum eadẽ ꝙ ſicut materia nõ eſt pars forme ita genus nõ eſt ps diẽ. ꝓpa ꝟo paſſio compať ad ſbm cõſtitutũ ꝛ cõpletum ut ad id qd eſt p̃us tpe ꝛ rõne ꝛ in hoc ꝯuenit cũ diã in compa tione ad genus. ſꝫ differt in hoc q: ipm ſbm diffinit paſ ſionẽ ꝓpriã ẜm ꝙ dicimus ꝙ impar eſt numerus medi um hñs ſed genus nõ diffinit diãm. cõuenit enim in h̃ ꝙ ſbm nõ eſt pars eẽntialis paſſionis ſꝫ id ſine quo paſ ſio nõ itelligiť. ¶ Ad illud qd diciť ꝙ vna eſt diſpõ ad alterã dicimus falſum eſſe ſimplr ut hñ ꝓbatũ eſt in obij ciẽdo. ¶ Ad illud qd obijciť de trib⁹ ſubſtãtijs in hoĩe quarũ vna eſt ex traduce. alia ex ſtellis. 3ª a deo creante. dicendũ ꝙ non eſt uerũ nec ẜm phiam eſt dictũ q: phia ꝯtradicit ꝛ Al̃g: ꝛ Auic. ꝛ ſcti ꝯtradicũt ut Boe⁹ ꝛ Aug⁹. Neqꝫ ualet ſilr̃ inductũ duabus rõnibus quarũ vna eſt ꝙ illuminãtia ꝯueniunt in actu illuminãdi ꝛ idcirco vniri pñt in ope ſed diuerſe ſunt ẜm ſubam. ſed uegeta bilis ſenſibilis ꝛ rõnalis in ope non ꝯueniũt ſicut patet inſpiciẽti opa uegetabilis ſenſibilis ꝛ rõnalis. vñ ſꝫ eos manebũt diuerſe ẜm opa ꝛ ẜm ſubas ꝛ ſic nullo mõ vni te. Alia rõ eſt q̃re non ualet ſilr̃ q: ꝓpter hoc cõueniunt ignis ſtella ꝛ ſol in illuminãdo q: aliqd vnũ cõe generať ab ipſis qd facit actu eẽ pſpicuũ. uerbi grã lumen qd eſt act⁹ lucidi ẜm ꝙ eſt lucidũ ut diciť in 2º de aĩa. ſꝫ nõ vnũ tale gñať a uegetabili ſenſibili ꝛ rõnali que differũt ſba ꝛ rõne ẜm iſtos ꝙ facit actu hoĩem uel corpus humanũ. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ in ueritate uegetabile ꝛ ſenſibi le nõ ſunt niſi potẽtie aĩe rõnalis nãliter ꝯñtes ipſam. q̃ liter aũt maneãt uel corrũpanť ex parte poſt mortẽ hoĩs ptim patet ex p̃dictis ſed ſubtilius infra diſcutieť.

¶ Utrũ quodlibet iſtoꝝ. ſ. uegetabile ſenſibile ꝛ ratio nale uel aliquid ſit potentia plura multiplicabile in actu per diuiſionem corporis.

S ECUNDO QUERITUR Utrum quodlibet iſtoruꝫ. ſ. uegetabile ſenſibile ꝛ rõna le. uel aliqd ſit potẽtia plura multiplicabilis in actu per diuiſionẽ corpis in quo eſt. De hoc enim diſputat Aug⁹ ꝓpter diuiſionẽ quorũdã uermiũ in qbus videť eadem aĩa numero manẽ in utraqꝫ pte. Qd etiã dicit Anſelm⁹ in monologion. vult enim ꝙ ꝓpriuꝫ dei ſit eẽ ubiqꝫ ſed creature ſpũalis que eſt aĩa in plurib⁹ locis poſſet eſſe ſꝫ nõ ubiqꝫ. ¶ Querem⁹ g̃ de hoc. videť enim ꝙ aĩa vna numero ſit in utraqꝫ pte poſt diuiſionẽ corpis huius er go ſignũ videť in plãtis. Cũ enim plãta diuidiť frequẽ ter ꝯtingit ꝙ utraqꝫ pars ꝯualeſcit ꝛ germinat cũ eniꝫ i diuiſa nõ fuit niſi vna aĩa maneat poſt diuiſionẽ. ¶ Itẽ ea que diuidũt per accñs uel pſe. pſe ut quãta per acci dẽs ꝟo ea que diſtinctionẽ hñt in quãto ut altitudo ꝛ hu iuſmodi. ſed aĩa neutro mõ diuiſibilis eſt ergo videť ꝙ vna maneat in oĩb⁹ ptibus diuiſi corpis. ¶ Preterea vi demus ꝙ in plãta due aĩe ꝯiũguť in vnã. ad ꝯiũctionẽ enim corpis ſeqtur ꝯiũctio aĩarũ. ſed videmus in inſita plãta ꝙ vniť cũ ſtipite ergo videť etiã aĩa vniri cum aĩa. ¶ SED tũc queriť utrũ inſita mutať in ſtipite uel ſti pes in inſitã uel ambe in tertiaꝫ que ſit ex hĳs. Et videť ꝙ ſtipes mutet in inſitã. ſi enim duo corpa aĩata ꝑmutã tur ad ſe inuicẽ illud accipit dñiũ qd magis nutriť ꝛ au geť. ſed inſita magis nutriť ꝛ augeť q̃ ſtipes ergo ſtipes mutať in inſitã. ¶ Preterea ẜm nãm inſita dicunť fru ctus ꝛ folia ꝛ nõ ẜm nãm ſtipitis cũ igiť talia generenť ex ſupfluo nutrimẽto totũ erit ẜm nãm inſite ergo vide tur natura inſite vincere in opibus aĩe ergo vincit etiaꝫ in ipſa aĩa. ¶ Preterea in inſita aut remanet aĩa quã ꝓ us habuit aut nõ. Si nõ remanet tũc nõ eẽt in ea opatio aĩe nutriri. ſ. ꝛ augmẽtari ꝛ gñare qd eſt cõtra ſenſum er go remanet ꝛ ita videť ꝯuertere aĩam ꝛ trahẽ eã ad ſe. ¶ SED CONTRA hoc videť ꝙ radix eſt cauſa vi te ut dic̃ phus in li⁰ de uegetabilib⁹. ergo diuerſa radix ſpẽ erit diuerſitas vite ſpẽ. ꝛ ita videť ꝙ ibi ſit ſpẽs vite radicis ꝛ nõ in ſtipite. ¶ Item nutrimẽtũ aſſimilať cor pori ſed corp⁹ vnius nãe nõ nutrit corp⁹ alterius nãe ni ſi trãſmuteť in illud. ſed nutrimẽtũ aſſimilatũ eſt ſtipiti i radice ergo nõ nutrit iſitã niſi p̃us trãſmuteť in ſtipitẽ ſꝫ nutrit inſitã ergo inſita mutať in ſpẽm. ¶ Sꝫ videť cõ tra iterũ ꝙ ambe trãſmutenť in 3ªᵐ. ex duobus enim cõ ponẽtibus nõ fit alterũ cõpoſitũ ſed tm̃ qd eſt ex utroqꝫ. Ueritas huius patet per iductionẽ in oĩb⁹ cõpoſitis. cuꝫ igiť inſita ꝛ ſtipes ſint duo cõponẽtia tm̃ videť ꝙ neutꝝ eoꝝ gñabiť ex ipſis. ¶ Preterea queriť in diuiſione aĩa liũ ſicut ſerpẽtũ anguillarũ ꝛ quorũdã uermiũ anuloſo rũ utrũ maneat vna aĩa uel plures numero. Dicit enim phus ꝙ ſunt plures numero hac rõne q: que differunt loco differũt numero ſed iſta differũt loco ergo ꝛ nume ro. ¶ Preterea forma nõ hẽt multiplicationẽ uel diuiſi onẽ niſi per ſbm in quo eſt ergo a diuiſiõe ſbti ꝛ nume ro diuidiť ꝛ numerať aĩa. Si forte dicať ꝙ aĩa nõ eſt niſi in pte vna uel in neutra in reliq̃ ꝟo uel in utraqꝫ rema nẽt quedã ſpẽs ꝛ virtutes affixe illis qb⁹ moueret ad tẽ pus tales partes aĩaliũ. Sicut vis ꝓiectiua remanet in medio per qd fit ꝓiectio etiã ceſſante ꝑmo ꝓijciẽte ꝛ iõ etiã talia aĩalia nõ ꝯualeſcũt. ¶ Cõtra hoc eſt qd nos vi demus motũ ꝓceſſiuũ ꝛ ſenſum in utraqꝫ parte. ſi enim tãganť incuruanť ꝛ fugiũt partes ꝛ hoc nõ poſſet fieri ni ſi virtute aĩe. ¶ Iuxta hoc queriť utrum ſilr̃ ſit in aĩa rõ nali in hoĩe. Legiť enim in vita bti Pauli ꝙ poſt abſciſ ſionẽ capitis lingua ſua clare ꝛ apte noĩauit nomẽ dñi ie ſu chriſti. Siliter legiť de beato Dionyſio ꝙ portauit ꝑ lõgũ ſpatiũ caput abſciſſum in manib⁹. ſilr̃ videť in alĳs decollatis lĩgua palpitare poſt abſciſſionẽ capitis. ¶ So lutio dicẽdũ ꝙ in plãtis vna aĩa actu potẽtia eſt plures ſi cut forma mãlis eſt per diuiſioneꝫ plãte fit actu plures. Qd aũt cõualeſcit plãta diuiſa eſt ꝓpter ſilitudinẽ ptiuꝫ eius. ſꝫ enim radices habeãt ori ſilitudinẽ tñ figura radi cis nõ multũ diuerſificať a figura ſtipitis ꝛ ramoꝝ. radix enim trahit nutrimẽtũ per poros qui etiã ſunt in ramo ꝛ ideo frequẽter ꝯtingit ꝙ ramus fixus in loco nutrimẽ ti incipit trahẽ nutrimẽtũ ut radix ꝛ ꝯualeſcit. huius aũt ſignũ eſt ꝙ cortex inſpiſſať circa radiceꝫ plãte ꝓpter hoc ꝙ opilať in poris impedit attractuꝫ nutrimẽti ꝛ propter hoc minus fructificat plãta ꝛ tãdẽ areſcit. Videť etiaꝫ ꝓ pter hoc ꝙ ſi ſcindať radix in plãtis antiqs ꝛ ſciſſure im ponať lapis ne iterũ poſſit ꝯcludi incipiet radix trahere nutrimẽtũ ſicut p̃us per opationẽ poroꝝ in medio radi cis ꝛ plãta icipiet germinare ꝛ virere niſi forte ſupiores ptes ita deficcate ſint ꝙ nõ poſſint trahere nutrimẽtũ qd eſt in radice. tũc enim a radice pullulabunt ſurculi per quos redit ad radicem iuuẽtus. Et ſimiliter dicẽdum vi deť in aĩalibus qbuſdã que ſunt ſimilia in partibus cor poris ut anguille ꝛ ſerpẽtes ꝛ rugoſa ꝓpter hoc ſolum. Sed q: nõ videnť cõualeſcere diuiſa hoc cõtingit ideo q: nullũ aĩalis corpus eſt ita ſimile in partibus qn ſemp diſſilitudinem habeat in ore ꝛ ideo ꝓpter defectuꝫ oris quo accipit cibũ ꝛ defectu mẽbri quo digerit cibum co gnoſcunť deficere partes ſꝫ utraqꝫ habeat aĩam ſenſibi lem. ¶ Ad illud ergo qd diciť de Aug̃ ꝛ Anſelmo di cendum ꝙ ipſi intelligũt ꝙ in utraqꝫ parte diuiſi eſt aĩa vna per rõnem ꝛ non per numerũ vna. ¶ Ad aliud di cendũ ꝙ illa diuiſio eſt cauſa numeri in corpe ꝛ per con ſequẽs cauſa numeri in aĩa. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ il la duplex diuiſio que poniť eſt diuiſio quãti pſe ꝛ per ac cidẽs: ſed nõ oĩs forma diuidiť ut quãtum. ut quantum enim diuidiť quod diuidiť in partem maiorẽ ꝛ minorẽ

quarū neutra eq̄lis eſt toti. Sed forma ſubalis materia-
lis diuidit̃ diuiſione mãe ita ꝙ ipſa ſm totā ſui rōnem ⁊
totū eſſe manet in utraq; parte. Et hoc dico qn̄ diſio nō
corrūpit ſpeciem auri ⁊ ideo quelibet pars auri eſt aurū
ſed nō quelibet pars aſini eſt aſinus q: diuiſio auri non
corrūpit ſpēm auri ſed diuiſio aſini corrūpit ſpēm aſini.
¶ Ad aliud dicēdū ꝙ neutra plātarū mutat̃ ad alteraꝫ
ſic enī dicit phus. plāta quedā naſcit̃ in terra ⁊ quedā in
alia plāta. ¶ Ad illud aūt qđ obijcit̃ dicēdū ꝙ nō ſuffi-
cit hoc ꝙ plāta ſumat plus de alimēto ad ꝯuerſionē alte
rius in ſe ſed ad maius augmētū. ¶ Ad aliud dicēduꝫ
ꝙ cauſa eius ꝙ fructꝰ ⁊ folia ſunt ſm nām īſite eſt ꝙ nu
trimētū acceptū ut in ꝓximo digerēte digerit̃ in organis
īſite que ne fiāt in ſtipite impedita ſunt per inſertioneꝫ
in ſtipite. Si enim ſtipes talis organa hēret folia ⁊ fructꝰ
ſequerent̃ nām eius. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ remanet
aīa quā ꝑus habuit ſed nō ſeqtur ꝙ ꝯuertat aīam in ſe.
nihil enī ꝓhibet qn plāta locū hn̄s in plāta alia accipiat
nutrimētū digeſtū ab illa ⁊ digerat illud ulterius ſm ꝙ
ꝯuenit ſibi. ¶ Ad illud qđ opponit̃ dicēdū ꝙ radix eſt
cauſa vite. ſed radix dicit̃ qđ ꝑmo trahit nutrimētum et
eniꝫ ꝓhibet ꝙ radix vna in terra ⁊ alia in plāta ſm ꝙ ra
dix dicit̃ hoc qđ per ſilr̄itudinē oris ꝑmo trahit ſiue acci-
pit cibū. ¶ Ad aliđ dicēdū ꝙ nutrimētū aſſimilatū vni
nō nutrit aliud niſi ulterius per aliquā digeſtionē aſſimi
let̃ illi ſicut fit in alia plāta accipiēte cibuꝫ ab alia planta.
¶ Ad aliud aūt dicēdum ꝙ cōponētia cōſtituūt 3m qn̄
vnū eſt ut materia ⁊ alterū ut forma. ſed nō eſt ſic in īſer-
tione plāte in plātā. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ aīalia quedā
diuiſa aīam hn̄t in utraq; pte differētē per numerū ⁊ nō
per ſpēm ſicut dictū eſt ⁊ viuūt ad tēpus ꝑcipue ſi diuidā
tur in loco dyaphanitatis ſiue parietis ⁊ in tpe calido qa
tūc in īferiori pte remanet calor diu ꝓpter mēbra digeſti
onis. in ſupiori autē diu manet ꝓpter cor. vn̄ ſi abſcidat̃
caput a talibus aīalibꝰ cito reddit̃ caput immotū eo ꝙ a
ſe nō habet calorē vitaleꝫ tenētem vitā. ¶ Ad illud qđ
iuxta hoc querit̃ utrū ſilr̄iter ſint in hoīe dicēdum ꝙ nō.
aīa enim rōnalis nō eſt forma mālis que ſic diuidat̃ di-
uiſione corpis. ꝑncipales enim ptes eius nō ſunt in or-
gano aliquo corpis ſicut ītellectus rō ⁊ uolūtas. ¶ Ad
illud qđ obijcit̃ de ſctis dicēdū ꝙ miraculoſa fuerūt illa
⁊ virtꝰ opata eſt ea potius q̄ꝫ aīa. ¶ Ad illud qđ obijcit̃
de alijs īterfectis dicēdū ꝙ in neruis motiuis remanet
virtus quedā que nō eſt pars aīe ſed cauſata ab aīa ⁊ eſt
corporea que poſt mortem poſt breue tempus in incer-
to mouet quedam membra.

¶ Utrum aīa humana que cōtinet in ſe uegetabile ſen
ſibile ⁊ rōnale ſit ſimplex uel compoſita.

T Ertio queritur Utrū aīa hu-
mana que ꝯtinet in ſe uegetabile ſenſibile ⁊ rō
nale ſit ſimplex uł cōpoſita. Et hic pōt adduci tota diſpu
tatio que ſupra habita eſt de ſimplicitate angeli. Sed qa
qdā ꝓbāt aīam eē cōpoſitā ex materia ⁊ forma ponemꝰ
rōnes eoꝝ. Et ꝑma ſit iſta. aīa hoc eſt ſuba que eſt aīa aut
habet formā aut nō. Si nō cū eē ſit a forma videt̃ ꝙ nō
hēret eē. Si aūt hēt eſſe tūc hēbit formā ⁊ forma nō eſt ſi
ne materia igit̃ habet etiā mām. ¶ Itē oīs ſpēs ꝯſtituti
ua in natura habet formā. aīa eſt talis ſpēs ergo hēt for-
mā ⁊ forma nō eſt ſine materia ergo ⁊c̄. ¶ Itē oēs ſpēs
tā ſpūales q̄ꝫ corpales ꝯueniūt in hoc ꝙ ſunt ſube ergo
neceſſe eſt eis ineē ſubam coīter que dat eis cōem ītelle
ctū ſubalitatis hoc aūt nō pōt eē forma q: formis differūt
a ſe inuicē oēs ſube nāles ergo non erit niſi mā ergo oī
um ſubarū erit coīs materia ergo ⁊ aīe cū materia ⁊ ma
teria nō eſt ſine forma ergo ⁊c̄. ¶ Itē ſube in corpe ſūt
multaꝝ actionū ⁊ opationū. Oīs aūt actio ⁊ opatio a for
ma eſt ergo aīa hēt formā que cū nō ſit materia hēbit eti
am māꝫ. ¶ Itē ſuba nālis uel eſt forma uel materia uel
cōpoſitū. ſed aīa nō eſt materia tm̄ q: materia pſe nō hēt
eſſe. nec forma tm̄ q: forma nō hēt eē niſi in materia tm̄.
ergo relinqtur ꝙ ſit cōpoſita ex materia ⁊ forma. ¶ Itē
oē qđ eſt hoc aliqd differēs ab alio qđ etiā eſt hoc aliqđ
differt per formam que eſt in ipo. aīa eſt hoc aliqd diffe
rēs a ſuba corpea ⁊ ab angelis ğ differt ab illis per for-
mā que eſt in ipſa ſed forma nō eſt ſine materia ergo ⁊c̄.
¶ Itē nihil intelligit̃ niſi per formā. qđ enim nō habet
formā indeterminatā eſt ⁊ īfinitū cū oīs finitas ⁊ oīs de-
terminatio ſit a forma. cū igit̃ aīa intelligit̃ finita ⁊ deter
minata hēbit formā ſed forma non eſt ſine materia ğ ⁊c̄.
¶ Itē multiplicitas que eſt in aīa. ſ. ꝙ ipſa eſt ſentiēs in
telligēs nutriēs ⁊ mouēs ſm locū nō pōt eē a materia er
go erit a forma nō aūt a forma ſubali q: vnius tm̄ vna ē
forma ſubalis ergo eſt a formis accn̄talibꝰ que multe ſūt
in hoīe. Forme aūt accn̄tales nō ſunt niſi in cōpoſito ex
materia ⁊ forma ut ſepius ꝓbatū eſt ſupra ergo aīa erit
cōpoſita ex materia ⁊ forma. ¶ Preterea cū dicit̃ eē ſen
ſibile eſſe rōnale ut rōnale ⁊ li ſenſitiuū dicūt formas ſpe
cificātes eſſe ⁊ cū tale eē hēat aīa ipſa hēbit eſſe ſpecifica-
tū per formā ⁊ inde ut ꝑus. ¶ Itē quecūq; ſunt ſpēs co-
equeue in vno gn̄e per vnā rōneꝫ pticipāt illud genꝰ. ſꝫ
ſuba corpea ſba eſt cōpoſita ex materia ⁊ forma oportet
ꝙ īcorpea ſuba etiā ſit cōpoſita ex mā ⁊ forma. Si enim
diceret̃ ſimpx cū ſimpx ſit an̄ cōpoſitum nō poſſet eē coe
queua ſpecies cū ſuba corpea que eſt cōpoſita. ¶ Item
ſube oēs cū reſoluunt̃ in ſua ꝑncipia aut reſoluuntur in
vnū aut in duo aut in plura duobꝰ. ꝯſtat aūt ꝙ nō ī vnū
q: vnū nō pōt facere cōpoſitū ergo in duo uel in plura.
Si in duo ğ in duas mās uel in duas formas uel in vnā
mām ⁊ vnā formā. nō in duas formas nec in duas mās
q: nec mā cū materia nec forma cū forma facit cōpoſitū.
Si aūt in vnā mām ⁊ vnā formā tūc habet̃ ꝓpoſituꝫ ꝙ
ſ. ſit aīa cōpoſita ex mā ⁊ forma. Si aūt in plura duobus
fit reſolutio tūc aut eēt mā vna ⁊ forme multe aut multe
mãe ⁊ vna forma aut multe mãe ⁊ multe forme. Si pri-
mo mō tūc qđlibet cōpoſitum eēt multa q: quelibet vna
forma facit vnū pſe. Si vo ſcđo mō tūc vniꝰ forme actu
eēnt multe mãe ⁊ ſic idem numero eſſet in diuerſis ſub
ſtātijs. Si tertio mō tūc aut multe mãe ⁊ multe forme eſ
ſent vnius rōnis aut multarū. Si ꝑmo mō tūc oēs eēnt
ſupflue ꝑter vnā māꝫ ⁊ vnā formā. Si ſcđo mō tūc opor
teret ponē multa ꝑna ꝑma mālia ⁊ multa formalia. ſilr̄
qđ abſurdū eſt dicē ille enim mãe aut differūt īuicē aut
nō. Si ꝑmo mō cū oīs dr̄ia ſit per formā tunc ille prime
mãe iā hērent formas ⁊ ſic nō eſſent ꝑme q: cōpoſitū ex
materia ⁊ forma nō eſt ꝑncipiū. Si ſcđo mō tūc omnes
eſſent vna mā ⁊ ſic redit̃ ad ꝑmū. ¶ Item dicit phus in
liº de cauſis ꝙ ītelligentia ⁊ aīa eſt hn̄s yliatim qm̄ eſſet
forma ſꝫ cauſa ꝑma nō hēt yliatim q: eſt eſſe tm̄. ¶ Iteꝫ
Alexr in liº de ītellectu ⁊ ītelligibili dicit ꝙ aīa habet in
tellectū ylealē. yleale aūt eſt materiale. ergo aīa cōpoſita
eſt ex materia ⁊ forma. ¶ Itē numerꝰ cauſat̃ ex diuiſio
ne cōtinui ⁊ in numero poſt vnū ſequunt̃ duo. ergo vi-
det̃ ꝙ in entibꝰ poſt ꝑmū ꝑncipiū qđ ſimplr̄ eſt vnū de
berent ſeq duo cauſata ab ipſo que ſunt ꝑna cōpōnis re
rū ⁊ hec ſunt materia ⁊ forma. ergo cū aīa ſit de ꝯn̄tibus
poſt ꝑncipia tū ipſa erit ex materia ⁊ forma. ¶ Solō oī
um harū obiectionū ⁊ ſilr̄ium habet̃ ex qōne de ſimplici
tate angeli. dicimus enim aīam eſſe cōpoſitā ſed non ex
materia ⁊ forma. ſꝫ ex eo qđ eſt ⁊ quo eſt. Et qd appella-
mꝰ qđ eſt ⁊ quo eſt ⁊ quō. qđ eſt differt a materia ⁊ quo
eſt a forma explanauimus ibidem. Sed tū qui dicūt ani
mā cauſari ex materia ꝑma ⁊ vnā eſſe mām ſpūalium ⁊
corpaliū ꝓpter ſupra hītas rōnes ⁊ hoc dicit expſſe Col
lectanus cuius rōnes ſunt ꝑhite. Sed q: hoc nō eſt uerū
ſm phm nālem nō videt̃ nobis ita dicenduꝫ eſſe. Quō
etiā aīa ſit ſimpx ⁊ quō cōpoſita ibidem dixīmꝰ. ¶ Pre
terea ī qōne de celo diſtixīmꝰ 4or modos ſimplicitatis ī

articulo ubi querit̃ Utruȝ celū ſit ſimplex uel cōpoſitū.
¶ Querit̃ an uegetabile ſit vnius rōnis ⁊ ſpeciei in plā tis brutis animalibus ⁊ hominibus.

Conſequēter que rēduȝ

c eſt de ſingulis harū dr̃arū uegetabilis ſenſibilis ⁊ rationalis. ⁊ primo de uegetabili. ¶ Circa qḋ querunt̃ duo. ſ. de uegetabili in ſe. ⁊ de partibus eius. De uegetabili aūt in ſe querū tur duo quoꝝ pmū eſt Utrū uegetabile ſit vnius rōnis ⁊ ſpeciei in plātis brutis ⁊ hoīb9. 2m de diuiſione eius per nutritiuū ⁊ augmentatiuum ⁊ generatiuum.

Ad primum proce ditur ſic.

a Dicit enim phus in liº pº de uegetabilibus. vita coīter in aīalibus ⁊ in plātis inuēta eſt in aīalib9 manifeſta appēns in plātis aūt occulta nō euidēs. vita igit̃ que coīs ꝯtra eſt in aīalibus ⁊ in plātis aut eſt coīs coīta te uocis tm̄ aut uocis ⁊ rōnis. nō pmo mō q: ſic equoce diceret̃. Si aūt ſcḋo mō tūc erit vnius rōnis in animali ⁊ plāta ⁊ ita erit vnius ſpeciei. nō enim ſunt vnius rōnis que nō ſunt vnius ſpēi. ¶ Preterea hoc videt̃ per illḋ qḋ ſeqtur. In aīalibus eſt manifeſta apparēs in plantis aūt occulta nō euidēs. Occultū ⁊ manifeſtū nō uariant ſpēm cū ſint accñtia. ¶ Item potētie diffiniunt̃ per act9 ergo eorūdē actuū ſpecie idē erit pncipiū ſpecie ȝ in aīalibus ⁊ in plātis eſt alimēto uti ⁊ augmētari ⁊ generare que ſunt vnius rōnis opa ergo uegetatiū in utroqȝ erit vnius rōnis. ¶ Si forte dicat̃ ꝙ plāta eſt alia ſpecies q̄ȝ aīal ⁊ etiā uegetabile in ipſis eſt alterius ſpēi ⁊ alterius rōnis videt̃ ꝙ hoc nō ſit uerum q: aīal vniuoce dicit̃ de hoīe ⁊ aſino lȝ ſint diuerſe ſpēs. ergo videt̃ ꝙ ſilr̃ aīa poſſit eē eiuſdē ſpēi lȝ aīata differāt ſpē uel gn̄e. ¶ Preterea vitis ⁊ oliua ſunt diuerſe ſpēs plātarū ergo eadem rōne uegetabile diceret̃ ꝑm diuerſas rationes de illis. ¶ Sed ꝯtra dicit phus in 6º topic̃. ꝙ Dionyſij vite diffinitio. ſ. ꝙ vita eſt motus generis nutribilis naturā aſſequēs peccat q: vita nō ꝑm vnā ſpēm videt̃ dici. ſed altera aīalibus qdē altera aūt plantis ineſt. Dionyſij autē diffinitio eſt ꝙ vita vnius rōnis ſit in ſpēbus illis ergo vita nō eſt vnius rōnis ⁊ ſpeciei in aīalib9 ⁊ plātis ergo nec aīa que eſt pncipiū vite. ¶ Itē dicit ꝙ vita ineſt plātis per uegetabile aīalibus aūt per ſenſibile pm. ſ. tactuȝ ſi ergo nō eſt ab vno in aīalibus ⁊ plātis nō erit vni9 rōnis. ¶ Itē aīa eſt ſuba dās rōnē ⁊ ſpēm corpi aīato. ſed aīa nō dat plātis eādem ſpēm quā dat aīalibus ergo nō eſt eiuſdē ſpeciei ⁊ rōnis hincinde. ¶ SOLUTIO ad hoc dicēdū ꝙ nō eſt eiuſdem rōnis uegetabile in plātis ⁊ aīalibus ſicut ꝓbāt rōnes ultime. eſt enim in plantis ſpecies in aīalibus aūt potētia tm̄ ⁊ non ſpēs. ¶ Ad pmū ergo dicēdū ſicut dicit phus ꝙ rō aīalis ꝑm vnum quodqȝ eſt altera. habet eniȝ aīal duplicē rōnem. vnam ꝑm ꝙ eſt abſtractū per rōnem ab oībus aīalib9 ⁊ ſic diffinit̃ per pncipia rōnis que ſunt genus ⁊ dr̃ia ⁊ cuȝ hoc mō ſit pdicatū cōe de oībus ſubiectis ſibi ſpecieb9 dicet̃ in hac rōne vniuoce de illis. Aliā aūt habet ꝑm ꝙ eſt in vno quoqȝ aīali ⁊ tūc cū ſic habeat in natura eē diffiniet̃ per pncipia illius eē nālis. Et cū nō ſint eadem pncipia huius aīalis ⁊ illius nō habebit eādē rōnem aīal ꝑm ꝙ eſt in illis. Et ſilr̃ dicimus de vita vn̄ qḋ dicit phus ꝙ coīter inuēta eſt ⁊c̃. itelligit̃ de coītate gn̄is remoti ⁊ nō de coītate forme que eſt ſpēs faciēs eē in natura. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ manifeſtū ⁊ occultū hic ſupponūt duas dr̃ias ſpecificas. ſ. ſenſibile ⁊ inſenſibile ⁊ ita ꝑm ſuppoſita nō ꝑm accñtia lȝ noīa eoꝝ ab accñte ipoſita eſſe videātur. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ actus nō ſunt eiuſdeȝ rōnis in aīalibus ⁊ plantis niſi ꝑm genus. cū enim opationes trahant̃ in ſpēm per obiecta ſi opationes eēnt eiuſdē rōnis etiā obiecta eēnt. Obm aūt eſt alimētū qḋ ꝑm ſbam eſt obm nutritiue. ꝑm aūt quātitatē augmentatiue ⁊ ꝑm ꝙ eſt ſupfluū in īdiuiduo neceſſariū eſt ſpēi gn̄atiue. cuȝ igit̃ nutriēs plātā ſit aſſimilatū plāte ⁊ nutriēs aīal ſit aſſimilatū aīali patet ꝙ illud qḋ nutrit hinc ⁊ īde nō eſt in eadē ſpē nutrimēti aliter enim ex nutrimēto eiuſdē ſpēi aptū natū eēt fieri lignū ⁊ caro qḋ falſum eſt. Silr̃ gn̄atiua in plāta gn̄at lignū ex ſupfluo nutrimēti in planta ex quo aptū natū eſt fieri ligнuȝ. in aīali aūt gn̄at carnes ⁊ oſſa aīati corpis que apta nata ſunt fieri ex ſupfluo nutrimēto aīalis. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ aīal ſi accipiat̃ ut pdicatū ulr̃e hēt vnā rōnē gn̄is ad oēs ſpēs ſuas ſed ꝑm ꝙ eſt in vno quoqȝ per eē nāe hēt aliā ⁊ aliā rōnem ut habitū eſt ſup̄. ¶ Ad ultimū dicendū ꝙ uerū eſt ꝙ aīa uegetabilis ꝑm nām nō eſt vnius rōnis in oīb9 plātis. ſed in vite eſt aīa dās ei eē vitis ⁊ rōnem ꝑm ſpeciē ⁊ formā ⁊ in oliua eſt uegetabilis aīa faciēs oliuā dās ei eſſe ⁊ rōnem ⁊ ꝑm ſpeciem ⁊ formaȝ ⁊ ſic de alijs. vn̄ uegetabile qḋ dicit̃ de ipſis dicit̃ in rōne gn̄is ⁊ nō in rōne ſpeciei.
¶ Utrum nutritiuū augmētatiuum ⁊ uegetatiuum differant niſi per accidens.

Einde queritur

d De diuiſione uegetabilis per nutritiuū ⁊ augmentatiuū ⁊ gn̄atiuū. Et videt̃ ꝙ iſta tria non differāt niſi per accn̄s. Potētie diffiniunt̃ per act9 ⁊ actus per obiecta. ergo ꝑm dr̃iam obiectoꝝ erit dr̃ia actuū ⁊ potētiarū. Sed obm ut eſt neceſſariū ad ſubam indiuidui ⁊ ut eſt quātū ⁊ ut eſt ſupfluū nō differt niſi ꝑm accn̄s ergo ⁊ opa ⁊ potētia nō differūt niſi ꝑm accn̄s. ¶ Preterea potētie accñtales ſūt que qn̄qȝ aſſunt ⁊ qn̄qȝ nō. ſȝ augmētatiua ⁊ gn̄atiua qn̄qȝ aſſunt ⁊ qn̄qȝ nō ergo ſunt accñtales. ¶ Preterea diuiſio ſbti in accñtia eſt qn̄ diuidit̃ aliqḋ in ſe cōpletuȝ in id qḋ habet eē in ipſo. ſed aīa uegetabilis eſt quoddā in ſe cōpletū. eſt eniȝ forma ⁊ ſuba uegetabiliū. ſȝ gn̄atiuuȝ ⁊ augmētatiuū hn̄t eē in uegetabili ğ ſunt accñtia ⁊ diuiſio aīe huius in ea erit diuiſio ſbti in accñtia. ¶ Preterea nutritiuū augmētatiuū ⁊ gn̄atiuū vident̃ dicere potētias nāles uegetatiui. ſed nālis potētia eſt ſpēs q̄litatis ⁊ ſic iterū reddit ꝙ ſit diuiſio ſbti in accñtia q: oīs ſpēs ē accn̄s. Et ex hoc etiā videt̃ hēri ꝙ ptes aīe ulr̃ter ſunt accidētia. ¶ Preterea querit̃ iuxta hoc qḋ cauſet multitudinē ptiū in aīa. cū igit̃ aīa uegetabilis ꝑm ſe ſit ſuba idiuiſibilis nō videt̃ eē cauſa ⁊ pnm multitudinis ptiū ⁊ ſic diuiſio eius per hec nō eſt diuiſio per ptes. ¶ Preterea videt̃ iſufficiēs hec diuiſio ponant̃ eniȝ quatuor aīe. ſ. attractiua retētiua digeſtiua ⁊ expulſiua. Et ſi dicat̃ ꝙ iſte ſubſeruiūt nutritiue videt̃ aūt ꝙ hoc nō ſit uer̃. In gn̄atiua enī eſt attractiua ſeminis ad locū gn̄atiōis ⁊ expulſiua per mēbra genitalia. ¶ Preterea querit̃ q̄liter ſbſeruiūt ſi ſubſeruiūt nō enim īueniunt̃ ut videt̃ in oīb9 uegetabilib9. ſi enim digeſtiua ſepat purū ab impuro non videt̃ eē digeſtiua in illis uegetabilib9 in qbus de puro nihil expellit̃ ſicut in oīb9 plātis. Et ſi forte dicat̃ ꝙ ſit expulſio ad corticē per diſtillationē reſinaꝝ ⁊ gūmi lȝ nihil eſt q: de tali expulſiua nō loqmur hic. in qb9 enim eſt expulſiua videbim9 ꝙ ſūt mēbra recipiētia ſupfluitatē que expelli debet ⁊ vie p q̄s expellit̃ que nō videm9 in plātis cū igit̃ nā nō deficiat i neceſſarijs ſi plāte hūiſſēt hāc ꝟtutē nā feciſſet eis hmōi organa. ¶ Solo dicēdum ꝙ iſte ſūt ptes potētiales ipſi9 aīe uegetabilis ⁊ diuidit̃ i eas ſicͭ totū ptātiuū i pticulares ptātes. ¶ Ad pm ğ qḋ obijcit̃ dicim9 ꝙ obm hēt ſbalē dr̃iaȝ ſi ut ſbm ꝯſiderat̃. potētia eniȝ corp9 nō de neceſſitate eſt exn̄s ſb maiori quātitate q̄ȝ pus fuit ⁊ iō cib9 ꝑm ꝙ eſt ex eo fit corp9 cibatū. ⁊ cib9 ꝑm ꝙ ex eo fit mai9i quātitate pcipue ꝑȝ lōgitudinē quā pus hūit hn̄t dr̃iaȝ ꝑm ſbalē formā obti ⁊ lȝ patet ex dr̃ia finiū. finis eniȝ nutritiue ē p icorpatiōnē cibi ſaluare corp9 aīatū. ſȝ finis augmētatiue ē p icorpatiōnē q̄ti cibi ꝯducē corp9 ad pfectā magnitudinē ꝑȝ figurā. vn̄ augmētatiua

maiori calore indiget qui ſufficiat extendẽdo organa ⁊
addẽdo cibũ cõducere ad magnitudinem debitã ſpeci/
ei ⁊ magis infra hoc patebit. Siliter ſupfluũ nutrimẽti
ſup qð opaƭ gñatiua eſt potẽtia tñ corpꝰ organicũ nõ ad
dibile alij corpi ſicut fuit cibꝰ nutritiue ⁊ augmẽtatiue. ⁊
pp hↄ oportet ꝙ i iſto maxie vtꝰ opeƭ trãſmutatiua ſemis
⁊ formatiua organoꝝ. Sic igiƭ patet ꝙ hoc nutrimẽtum
idẽ ſit ſm ſubam mãe nõ tñ idẽ eſt ſm ſpẽi rõnem. Alia
enim virtꝰ eſt in ipſo a virtute nutritiua que eſt in epate
uel in corde. ⁊ alia a vtute augmẽtatiua que eſt in fonte
caloris facta in corde. ſ. ⁊ alia a virtute gñatiua que eſt i
uaſis ſeminarijs ⁊ per has virtutes deſcẽdẽtes in cibũ ci
bus trahiƭ in diuerſas rõnes que fiũt ei ſpecifice ſꝫ ꝙ ad
diuerſas potẽtias uegetabilis compaƭ. ¶ Ad aliud di/
cẽdũ ꝙ vis gñatiua ſemp adeſt ſed nõ ſemp opaƭ ⁊ hoc
ↄtingit uel ex debilitate organi ut in iuuenibꝰ. uel ex de
fectu mãe ſeminis. Silr augmẽtatiua ſemp adeſt ſꝫ im/
pediƭ tñ ꝓpter debilitatẽ inſtrĩ cũ ex pte eiꝰ qð debet au
geri ſicut ſubtiliꝰ ĩfra explanabiƭ. vñ cõtingit ĩpediri per
accñs ab ope ⁊ hoc nõ facit accñtalẽ eẽ virtutẽ. ¶ Ad ali
ud dicẽdũ ꝙ uegetabile ſm ꝙ ut totũ ptãtiuũ cõſideraƭ
nõ hẽt pfectionẽ niſi in ptibꝰ ſuis ⁊ iõ qñ aĩa diuidiƭ per
iſta nõ oĩno diuidiƭ per accñtalia. imo ſicut ſe hñt mem
bra corpis ad corpa ita ſe hñt vires aĩe ad aĩam. qð patet
ex vbo phĩ in 2° de aĩa ubi dicit. ꝙ ſicut aĩa tota eſt actus
totius corpis ita ptes ſunt actus ptiũ. ⁊ ideo ſi oculus eſ/
ſet aĩal viſus eẽt aĩa eius. Nec hoc eſt uerũ ꝙ oẽ ↄñs ali
qd ſit accñtale niſi intelligaƭ de cõſecutione ſm tps. ſm
rõnẽ enim ptes ſemp cõſequunƭ totũ que tñ ſm relatio
nẽ ſil ſunt ⁊ ſm mãm pꝰus ⁊ ſic eſt de oibꝰ ↄñtibus in q/
bꝰ id qð cõſeqtur hẽt pfectionẽ ſm ſbam ⁊ poſſe. ¶ Ad
aliud dicẽdũ ꝙ cũ dr potẽtia nãlis duo dicunƭ. per li po
tẽtia enim ſupponiƭ ens q̃litatis. per li nãlis vo ſuppo/
niƭ cauſa neceſſaria eiꝰ in ſbto. ⁊ hinc etiã eſt ꝙ potentia
nãlis nõ adeſt ⁊ abeſt ſed ſemp adeſt q: cãm neceſſariã
ſupponit in ſbto ⁊ iõ nõ eſt oĩno accñs ſed ꝓpria paſſio
fluẽs de pnꝰ ſube ſbti ⁊ ſic ſe hñt oẽs vires aĩe ad animã.
vñ patet ꝙ nõ ſunt accñtales ſed nãles ꝓpe ⁊ imediate
fluẽtes ex ipſa ſuba aĩe. ¶ Ad aliõ dicẽdũ ꝙ oĩs forma
nãlis eſt in rõne triplicis cauſe ut ſup dixirmꝰ. ſ. formalis
⁊ efficiẽtis ⁊ finalis. ⁊ ſm ꝙ aĩa eſt ut efficiẽs opationes
aĩati ſic hẽt vires in qbꝰ pficiƭ cãlitas ſua in efficiẽdo opa
Jmpfectũ enim efficiẽs eſt qð nõ põt omnia opa uel po
tẽtialia fieri ſm naturam in ſbiecto. vñ cauſa multitudi/
nis viriũ vna ſuba aĩe eſt ꝙ aĩa compaƭ ad corpus ut ef/
ficiẽs q: corpus vnũ qdẽ eſt per ſubam ſed multũ per or
gana. Jn aĩa vo rõnali ſecus eſt per itellectũ quẽ accipit
aĩa nõ ex compatione corpis ſed ex compatione ad deũ
cãntẽ. Et hoc videƭ innui in liº de cauſis ubi dicit ꝙ oĩs
ſuba nobilis habet tres opationes. nã ex opationibꝰ eiꝰ
eſt opatio aĩalis ⁊ opatio intellectualis ⁊ opatio diuina.
Aĩa enim nobilis dr hic aĩa itegra ut dicit phus. Diẽ eni
Alexr in liº de itellectu ⁊ itelligibili ꝙ ſola aĩa hoĩs eſt i
tegra ⁊ hoc ex compatione ad corpus. hẽt enim cõpara/
tionẽ diuinã ⁊ aĩalẽ. Eſſe enim diuinuꝫ eſt eſſe ſaluatũ ⁊
pfectũ ſm poſſibilitatẽ nãe. eẽ aũt ſaluatum in idiuiduo
eſt etiã in ſpẽ. pfectũ aũt eſt corroborata virtute ſm pfe/
ctionẽ magnitudinis ſbti ⁊ iõ aĩa nobilis cõſequiƭ eẽ di
uinũ ſm poſſibilitatem ſui per tria opa uegetatiue ptis.
Opatio aũt aĩalis eſt propa opatio aĩe ſm quã diſtiguiƭ
a natura. nõ enim ſm eẽ diuinũ diſtinguiƭ eo ꝙ oĩa mo
uenƭ ad illud ⁊ ꝓpter illud agit qcqd agit. vñ opatio aĩe
eſt ſm ꝙ mouet corpꝰ ſm locũ ⁊ cũ ille motus non fit ſi
ne appheñſione ſenſibili ſenſus ⁊ motꝰ ſm locũ ſunt opa
tiones prophe aĩales ⁊ in hijs aĩa eſt cauſa corpis ⁊ ſupior
eo ꝙ corpꝰ recipit impſſiones ab aĩa ad ↄſequẽdum hec
duo. ⁊ iõ oculus nõ vidẽs non eſt oculus niſi equoce. ⁊
pes nõ mobilis nõ eſt pes niſi equoce. eſt etiã aĩa nobi
lis nihilominꝰ ut dicit phus creata a deo ut inſtrm itelli
gẽtie ⁊ cũ itelligẽtie ſint ſube ſepatẽ recipet aĩa impſſio/
nẽ ab eis. Et utrũ illa impſſio ſit opꝰ intellectꝰ agẽtis uel
modi reuelationuꝫ ⁊ ꝓphetie ſicut dicit Augꝰ in 12° ſup
geñ. ad lr̃am. mõ nõ determinamꝰ. hoc aũt ↄſtat ꝙ opa
tio itellectualis eſt in aĩa nõ ex compatione ad corpus:
ſed potius ex compatione ad intelligẽtiã pmã ⁊ itelligẽ
tias ſcðas ⁊ iõ in hac compatione aĩa iferior facta eſt itel
ligẽtijs eo ꝙ recipit impſſiones ab ipſis. ¶ Ad aliõ di
cẽdũ ꝙ ille q̃tuor que ponunƭ nõ ſunt ptes aĩe. aĩa eniꝫ
eſt ifluẽs impſſiones in corpꝰ ut iã hitũ eſt ⁊ ille impſſi
ones ſunt recepte a corpe ⁊ dicunƭ virtutes fixe mẽbris
que ſunt ſubaliter ptes aĩe ſed fundanƭ in ipſis nãlibus
⁊ calore ⁊ cõplexione mẽbroꝝ ⁊ ideo uarianƭ ⁊ debilitã
tur ⁊ iuuanƭ ſm uariationẽ mẽbroꝝ. vñ attrahẽ digere/
re retinẽ ⁊ expellẽ nutritiue ſunt potẽtie ⁊ ipſa vna exi/
ſtẽs per diuerſitatẽ actiuarũ ⁊ paſſiuarũ q̃litatũ opaƭ oĩa
illa. per calidũ enim ⁊ ſiccũ qbꝰ viget attractiua attrahit
p frigidũ aũt ⁊ ſiccũ retinet p calidũ vo digerẽs in humi
do per ſilitudinẽ elixationis ut diciƭ in 4° methaur di/
gerit ⁊ cõuertit cibũ ad corpus. ſed per calidũ uẽtoſum ⁊
humidũ lubricãs expellit. Silr ⁊ qñqꝫ expellit per frigi/
dũ humidũ lubricãs iducens ſed hoc fit per accñs vñ ta
lis expulſio frequẽter eſt indigeſti cibi q: frigus circun/
ſtãs impedit actionẽ caloris nãlis digerẽtis cibũ ne poſ
ſit attrahẽ humidũ ſubtile ⁊ purũ ⁊ ↄſumere ptẽ humidi
aquei ex quoꝝ ↄſumptione ⁊ attractione groſſum terre/
ſtre ⁊ impurũ inſpiſſet. q̃liter tñ q̃litates actiue ⁊ paſſiue
ſubſeruiũt ptibꝰ aĩe uegetabilis infra meliꝰ explanabiƭ.
¶ Ad hoc qð obijciƭ de expulſiua ꝙ nõ ſit in aĩatis oi/
bus dicẽdũ ꝙ uerũ eſt hoc. natura enim nõ abũdat ſup/
fluis ⁊ ideo cũ plãte trahãt cibũ digeſtiuũ digeſtione pri
ma in qua groſſum ⁊ impurũ ſepaƭ a ſubtili puro ⁊ ↄue
niẽti nõ indigẽt uẽtre uel expulſione q: ſicut dicit phs in
liº de aĩalibus terra eſt eis pro uẽtre. Et cauſa huius eſt:
q: trahũt cibũ per poros ⁊ nõ recipiũt groſſum ut aĩalia.
Et cauſa huiꝰ eſt debilitas caloris nãlis in plãtis qui at
tractũ cibũ groſſum in plãtã nõ poſſet digerẽ. huius aũt
ſignũ eſt ꝙ ex modico frigore exteriori reſtringunƭ po
ri plãte ⁊ denſaƭ ſucus ⁊ fluũt folia ⁊ ideo etiã ꝙ attrahit
cibũ in radice nõ tã ex calore ſui q̃ꝫ ex calore uaporum
qui ſunt in terra.

¶ Queritur quid nutritiua potentia ſit.

d Einde queritur de par
tibus uegetabilis ⁊ querunƭ duo. ſ. de pti/
bus ſigillatim ⁊ de ptibus in cõi. De ptibꝰ
ſigillatim querunƭ tria. ſ. de nutritiua aug
mẽtatiua ⁊ gñatiua. De nutritiua aũt querunƭ 4^{or}. Quo/
rũ p^{m} eſt de nutritiua in ſe. 2^{m} de motu eius. 3^{m} de nutri
tiuo ⁊ nutriẽte. 4^{m} de inſtro eius. ¶ Circa pmũ querũ/
tur tria. Primo enim queriƭ qd ſit. 2° utrũ ſit vna uel plu
res. 3° ſi plures ſint nutritiue utrũ ſint eiuſdẽ ſpẽi uel nõ.

a D primum proceditur ſic.
Dicit Auica in 6° de nãlibꝰ. ꝙ nutritiua eſt vis
aĩe uegetabilis ↄuertẽs corpꝰ a corporeitate in qua erat
in ſilitudinẽ corpis in quo eſt ⁊ vnit ei cibũ per reſtaura
tionẽ eius qð ſolutũ eſt in illo. ¶ Sed ↄtra hãc diffini/
tionẽ ꝓcediƭ ſic. Generatiua ꝓprie eſt virtus ↄuertens
corpus a corpeitate in qua eſt eo ꝙ inducit aliã ſpeciem
⁊ ꝓpter hoc videƭ ꝙ hec nõ ſit ꝓpria dr̃ia diffinitiua nu
tritiue. ¶ Jtem cũ corporeitas ſpẽs ſit qualitatis videƭ
magis propriũ augmẽtatiue trãſmutare corpeitatem ci/
bi ⁊ inducere ſibi quãtitatẽ cibati q̃ꝫ ipſius nutritiue. Et
hoc videƭ ex illo uerbo phĩ in pmo de gñatione ⁊ corru
ptione. ubi diciƭ ſm qd id igiƭ qð potentia utrũqꝫ. uerbi
grã quãta caro auget qd etenim quãtã oportet generari
carnem. ſm id autem qð ſolum caro nutrit ⁊ cum ſic dif
fert cibus ⁊ augmentatio ratione. ¶ Jtem infra ſm id

q̈ð eſt ꝙ aduenit potētia quāta caro augibile eſt carnis. ſm id aūt ꝙ ſolū potētia caro nutrimentū. Ex hoc patet ꝙ mutare corpeitatē cibi in corpeitatem cibati corpis eſt augmētatiue ⁊ nutritiue. ¶ Preterea nutritiua nō ſemper ponit reſtaurationē dꝑditi q: nō ſemꝑ ſit dꝑditio ſed nutrimētū obijcit calori nāli ne ꝯſumat ſbaꝫ. ¶ Itē ſi vis eius eſt ſaluare īdiuiduū ⁊ cū a fine ſit denoīatio ⁊ diffinitio ut dicit phus. ab illo videt potius debē diffiniri. ¶ Preterea cū nutritiua ꝯuertat corpus digerēdo ⁊ digeſtio ſit ut habet in 4° metha. cōpletio a nāli ⁊ proprio calore ex ꝯtraiacētibꝰ paſſionibꝰ videt ꝙ potius deberet dicere a paſſionibꝰ ſiue q̈litatibus in q̄bus erat ꝑus q̄ꝫ a corpeitate in qua erat ꝑus. cum enim ꝯuerſio ſit motus a ꝯtrario in ꝯtrariū ⁊ corpeitas nō hēat ꝯtraiacēs ꝯtrariū videt ꝙ potius ſit ꝯuertēs a q̈litatibus q̄ꝫ a corporeitate. ¶ Preterea Aūr vult ꝙ nutritiua trāſmutat cibū ſm ſubam in ſubam cibati ⁊ ſic videt debē dicē cōuertēs cibū a forma ſubali in qua erat ꝑus. ¶ Solō dicimus ꝙ ꝑhita diffinitio bona eſt ⁊ phica. diffinit enim potētia phici per actū quē hēt ſuꝑ ꝓpriā māꝫ ⁊ in cōparatione ad finē ⁊ per ſuū ſbm in quo eſt. hec enim oīa tāgunt in ꝑdicta diffinitione. Q̈ð eniꝫ dr virtꝰ aīe uegetabilis tāgit ſbm per qð ꝓprie nālis ſba ⁊ nālis paſſio debet diffiniri. Per hoc aūt qð dr ꝯuertēs tāgit ꝓpriꝰ actꝰ eius. cōuerſio eniꝫ hec ſonat uerſionē in ſe ex alio ⁊ non aliud qð nō erat ꝑus. Per hoc aūt quod dr corpus a corporeitate in quo erit ꝑus tāgit ꝓpria materia ipſiꝰ ⁊ effectꝰ quē cōſeqtur in ipſa. Cū aūt dupx ſit finis. ſ. finis opis ⁊ intētionis per hoc ꝙ dr in ſilitudinē corpis in quo eſt ⁊ vnit ei cibū tāgit finis opis. finis eniꝫ opis eſt in quo ſiſtit opus efficientis. Per hoc ꝟo qð dr per reſtaurationē eius qð ſolutū eſt ex illo tāgit finis intētionis qui eſt finis ultimꝰ mouēs intētionē efficiētis. ¶ Ad ꝑm ergo dicēdū ꝙ cōuerſio ꝓprie nō eſt gñatiue ſed trāſmutatio a ſpē in ſpēm aliā. dicimꝰ enim ꝙ cōuerſio eſt ꝟſio alicuius ad ſe nō in aliud ſicut illud qð nutrit cibū ꝯuertit ad ſe per actū nutritiue ⁊ nō cōuertit ipm in aliquā ſpecieꝫ nouā que ꝑus nō fuerat ſed in carnē neruū ⁊ os que ꝑus fuerūt. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ corpeitas nō ſumit hic methce ſed potiꝰ phice. ⁊ ideo dicit hic ſpēꝫ corpis qð eſt cibꝰ ⁊ ſic ꝓprie ꝯuenit nutritiue. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ per actionē caloris diuidētis id qð nutrit ad ſubinductionē nutrimēti ſemꝑ aliq̈ ſit dꝑditio ſm māꝫ lꝫ nō ſm ſpēm. ⁊ qð dicit phus in li° de morte ⁊ vita itelligit ſic. ꝙ calor nālis deſtruet ꝯſumādo ſbm ſi nō obijceret ei nutrimētale humidū. ¶ Ad alið iā patet ſolō per explanationē diffinitionis in duplici fine. Salus eniꝫ īdiuidui īcludit reſtauratione dꝑditi. cū enim ſpēs nutritiui non poſſit ſaluari niſi in materia ⁊ ꝑtes ſm māꝫ dꝑdant ꝑ actionē caloris nō relinqtur modus ſalutis ſpēi in eo ꝙ nutrit niſi per nutrimētū reſtaurat dꝑditū ī ꝑtibꝰ māe. ⁊ hꝫ īfra erit magis manifeſtū. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ corpeitas ſupponit hic ſpēm corpis phici. ſed ſm ſpēꝫ ſolā ſubalē nō pōt eē motꝰ q: nihil hēt ꝯtrariū ⁊ oīs motus eſt de cōtrario in cōtrariū nihilominꝰ tñ q: nutrimētum eſt diffinitū a fine ⁊ hec eſt mutatio cibi ſube ⁊ vnio ſbalis ad cibatū potiꝰ diffinit a corpeitate ſm ꝙ eſt ſpēs phici corpis q̄ꝫ a paſſionibꝰ ſiue a q̈litatibꝰ. Lꝫ enim alterādo agat in cōuerſione cibi tñ alteratio eſt ꝓpter cōuerſionē ſube ⁊ digeſtio que diffinit in methaphoris ſūpta eſt gñaliter ꝓut hēt ſub ſe ꝯtētas ſpēs calidi digerētis ſiue illud calidū ſit extrinſecū ſiue itrinſecū. ⁊ hoc patet in penpaſi. In penpaſi enim que eſt digeſtio in fructificatis alimēti eſt calor intrinſecus digerēs. In epheſi aūt que eſt digeſtio ad totū a calore humido eſt calor extrinſecus ⁊ ſō ꝓprie dr epheſis in elixatis ut ibidē dicit phs. In opeoſi ꝟo que eſt digeſtio a cālitate ſicca ⁊ aliena ⁊ ꝓpe dr in aſſatis eſt calor digerēs extrinſecꝰ ⁊ ſiccus ut calor ignis ⁊ ꝓpter hꝫ illa digeſtio nō ſemꝑ cōuertit ad ſubam digerētis ſicut facit calor digeſtiuꝰ aīati corpis ſed cōplet humidū eius qð digerit remouēdo ipm a paſſionibus frigidi qð eſt cauſatiuū īdigeſtionis. ¶ Ad ultimuꝫ patet ſolutio ex hoc ꝙ corporeitas ſupponit ſpeciem cibi.

¶ Utrum ſit vna nutritiua an plures.

SEcundo queritur Utrū ſit vna nutritiua an plures. Et videt ꝙ vna. vnius eniꝫ actꝰ īdifferētis ſm ſpēm vna eſt potētia īdifferēs ſꝫ ſpēm. ſꝫ nutritiue eſt actꝰ vnius nō diuerſificatꝰ in membris ſm māꝫ. ḡ nutritiua erit vna. ¶ Itē videt per ſilē ꝓbari in radijs ſolis. radiꝰ enim nō differt ex hꝫ ꝙ q̈ſdā māꝫ īdurat ⁊ q̈ſdā liq̄t. ergo ſilr nutritiua nō accipit differētiā ex hꝫ ꝙ eſt nutrire os uel carnē manū uel pedem. ¶ Itē nā expedit ſe paucioribus q̄ꝫ pōt cū igit ſufficiat vna nutritiua cū diuerſa cōplexione nutritiuoꝝ mēbroꝝ nō erūt plures in vno corpe aīato. ¶ Itē in 2° de aīa dicit phus ꝙ ſunt tria opa uegetabilis aīe. ſ. alimento uti ⁊ augmētare ⁊ gñare ⁊ nō ſubdiuidit alimēto uti ergo videt ꝙ in toto corpe uſus huius alimēti ſit eiuſdeꝫ rōnis. ¶ Sed ꝯtra diuerſi motꝰ ſm ſpēm diuerſos exigūt motores ſm ſpēm. ſed in corpe aīato diuerſi ſunt motꝰ nutritionis ſpē ergo diuerſe erūt nutritiue mouētes. Maior patet q: aliꝰ eſt motor ſurſuꝫ ⁊ aliꝰ deorſum ⁊ aliꝰ ad ſbaꝫ ⁊ alius ad quātitatē. maior ꝓbat ex hꝫ ꝙ motꝰ diſtinguit penes terminū ſicut motꝰ ſube qui eſt ad ſubam. motus augmēti qui eſt ad augmētū. In corpe ꝟo aīato nutritio terminat ad os carnē ⁊ neruū qui nō ſunt eiuſdē rōnis. ¶ Preterea hoc idē exꝑſſe dicit Auicᵃ ſic. oē mēbꝝ hēt ꝟtutē ꝓpriā nutritiuā que eſt in eo qð ꝑmutat nutrimētū in ſilitudinē eiꝰ ꝓpriā ⁊ vnit ei. ¶ Solō dicimꝰ vnā ſolā eē nutritiuā que eſt ꝑs aīe uegetabilis plures aūt cātas ab ipſa ſm diuerſitates cōplexionū oīum mēbroꝝ ſiliuꝫ cū enim aīa ſit motor corpis nō mouebit ipm niſi īfluēdo ei imꝑſſiones ſm q̈s pōt aīari ab ipſa ⁊ moueri ⁊ he imꝑſſiones aīales ſunt virtutes affixe mēbris ut ſuꝑ diximꝰ ⁊ in corpe qð ſūt ut in ſbto ſed tñ ab aīa cāte ⁊ īfluxe ipſi corpi. Et dico mēbra ſilia que diuidunt diuiſione cōtinui. hꝫ eſt ꝙ quelibet ꝑs diuiſi rōneꝫ hēt totiꝰ ut caro os neruꝰ arteria uena cerebrū ⁊ medulla ⁊ huiuſmodi. mēbra aūt diſſilia ſunt que nō diuidunt ſic ꝙ quelibet ꝑs obtineat rōnē totiꝰ ſicut caput manus pes ⁊ huiuſmodi. nō eniꝫ q̄cq̄d eſt pars capitis eſt caput ſicut ꝑs carnis caro eſt. Cū igit ſm Augᵐ phice artis mēbra diſſilia nō nutriant īmediate ſꝫ per ſilia que īmediate nutriunt ⁊ ex q̄bꝰ illa cōponunt ille virtutes affixe mēbris ꝑcipue erūt multiplicate ſm numerū ⁊ cōplexionē mēbroꝝ ſilium. Et per hꝫ patet ſolō ad dictū Auicᵉ: ꝙ de illis virtutibus itelligit. ¶ Ad illud qð añ obijciebat dicēdū ꝙ eſt finis qui tm̄ eſt terminꝰ opis ⁊ ille nō trahit opꝰ in ſpēm ſicut nō dr domificatio alia ſpē que terminat in factura fundamēti ⁊ que terminat in factura ꝑietis. ⁊ diuerſitas talis finis nō exigit diuerſitatē motoris uel finis ſm intētionē mouētis ⁊ diuerſitas diſtinguit motū ⁊ per motorem per diuerſas ſpēs. vñ cū nutritiua ſit vnus ſolus talis qui eſt ſaluatio ſube nō erit niſi vnꝰ ſolus motor ſpē qui eſt virtꝰ nutritiua. cuiuſcūq; enim eſt finis ultimus ut inducens eiuſdem ſunt oīa que ſunt ad finem illum.

¶ Si plures ſint nutritiue utrū ſint eiuſdem ſpeciei.

TErtio querit Si plures ſint nutritiue aut ſunt eiuſdē ſpēi. aut nō. videt ꝙ non eiuſdē. diuerſificatio enim eſt penes fines ⁊ fines nō ſūt eiuſdē rōnis. vna enim cōuertit in os alia in carnē alia ī uenā ⁊c. ¶ Itē diuerſoꝝ organoꝝ ſpē diuerſe ſūt ꝟtutes ſpē ſꝫ iſte ꝟtutes ſūt affixe ī organis diuerſis ſpē. ḡ ſūt diuerſe ſꝫ ſpēꝫ. Si forte dicat ꝙ reducunt ad vnā ⁊ idcirco ſūt vna. ¶ Cōtra ſi reductio ad vnū eēt cā vnitatis tunc oēs vires aīe que reducunt ad vnā ſubam aīe in quam

⁊ a qua ſunt eēnt vna qḋ falſum eſt.ğ reductio ad vnū
nō erit cauſa vnitatis ſpe.¶ Preterea oīa mēbra corpis
reducunt ad vnū pncipiū qḋ eſt cor nec tñ ppter hoc ſūt
eiuſdē rōnis ergo ſilr ꝫ nutritiue mēbroꝝ reducant ad
vnū pnm qḋ eſt cauſa pma nutrimēti ppter hoc nō erūt
eiuſdē rōnis.¶ Sed ↄtra ſpēs motꝰ nō diſtinguntur
penes fines in ſpecie ſꝫ penes fines in gn̄e.ſicut dicimꝰ
aliū motū eē ſube aliū qlitatis aliū quātitatis aliū in vbi.
Cū igit nō ſit ↄuerſio cibi in ſubaꝫ tm̄ nō erit diuerſitas
motꝰ ſm illā ⁊ illā ſubam in qua ſit ↄuerſio.¶ Solo ꝑꝫ
ꝑus dicta termini qui ſunt ad finē ⁊ ſunt termini pticula
riū opum nō ꝓprie ſm ſpēm diſtinguūt opationē efficiē
tis.⁊ iō cū tales termini ſint cū dī nutrire os nutrire car
nē iſte ꝟtutes nō ꝓprie differūt ſpē ſed numero ⁊ mate
ria.ex hoc patet ſolo ad pmū.¶ Ad aliud dicēdū ꝙ or
gana ꝓprie ſunt mēbra officialia que ad aliqḋ offiñ ſpe
ciale ſunt ordinata ut oculus ad viſuꝫ.⁊ idcirco neruus
⁊ os ⁊ huiuſmodi nō ſunt organa nutritiue potētie ſꝫ po
tius materia circa quā opat nutritiua in aliquo organo
exñs ut in epate uel in corde.Uel dicat ꝙ diuerſorū or
ganoꝝ que ſunt diuerſoꝝ finiū ſunt diuerſi fines ⁊ diuer
ſe potētie.ſed nō oportet ꝙ diuerſoꝝ organoꝝ eūdē hñti
um finē diuerſe ſint ꝟtutes.¶ Ad aliud dicendū ꝙ alia
eſt reductio iſtarū viriū ad nutritiuā ꝗꝫ viriū aīe ad aīaꝫ
⁊ mēbroꝝ ad cor.vires eniꝫ reducunt ad aīam ut ad ſbaꝫ
⁊ ſbm in qua ſunt mēbra aūt ad cor ut ad pnm ex quo ge
nerant ⁊ a quo accipiūt influxū vite.ſed iſte vires redu
cunt ad nutritiuā ſicut quedā inſtra in qbus opat nutri
tiua.Nec hoc eſt uerū ꝙ ſpēs motꝰ diſtinguunt penes
gn̄a q: in ſuba eſt dupr motꝰ gn̄atio.ſ.⁊ corruptio in quā
titate eſt augmentum ⁊ diminutio.

¶ Utrum nutritiua habeat motum aliquem uel non.

Einde queritur de mo
d tu nutritiue ⁊ querunt ↄnque.Quoꝝ pm
eſt Utrū habeat motū aliquē.2m utruꝫ plu
res uel vnū.3m ad quā ſpēm motus redu
cit.4m qd ſit mobile in hoc motu.5m utrū ſemp ſit nutri
tio dum animal viuit ⁊ quare.

a **Ꝺ primum proce**ditur ſic.
⁊ videt ꝙ nō habeat motū.Ois enim motꝰ eſt
ad finē aliquē qui eſt in mouēte per intētionē uel ſbam.
ſuba aūt carnis que terminus eſt nutritionis ſm phum
nec per intētionē nec per ſubam eſt in potētia nutritiua.
ergo non hēt motū qui ſit ad terminū illū.Prima pbat
per inductionē q: mouēs phice ↄuertit patiēs uel tranſ
mutat in ſuā ſubam ut ignis aquā in ignē ⁊ ideo termi
nus motus fuit in mouēte.mouēs aūt in arte per intētio
nem cognitionis predeterminat finem.2a pbat per hoc
ꝙ aīa uegetabilis nec intētionē habet nec ipſa ſm ſbam
eſt caro.¶ Itē ois motus eſt a ↄtrario in ↄtrariū quoꝝ
utrūqꝫ agit ⁊ patit.Sed dicit phus in 2o de aīa ꝙ nutri
tiuū nihil patit ſed nutriēs ſolū ergo nutritio nō eſt mo
tus.¶ Preterea ↄtrariū nō reſtaurat deꝑditū ſed cibus
reſtaurat ergo cibus nō erit ↄtrarius.cū igit motus ſit a
ↄtrario in ↄtrariū nō erit motus aliqs a nutrimēto in nu
tritū.¶ Itē ois motꝰ eſt ad ſpēm mouētis uel ad aliquā
bonitatē ꝓpinquā illi.hec pbat in fine ſcdi de celo ⁊ mū
do.cibus nō pōt moueri ad hoc ꝙ fiat aīa uel aliā poten
tia eius ergo nullus motꝰ eſt in cibo nutrimēti.¶ Sed
ↄtra oēs phi dicūt ꝙ nutritiua ducit nutrimētū in aīal p
mutādo ipm pmo in ſanguinē ⁊ humorē ex qbus eſt cō
ſtitutio corpis humani ⁊ aſſimilat ⁊ vnit ⁊ reſtaurat deꝑ
ditū que oīa dicunt motꝰ.¶ Itē nutritiua virtꝰ eſt a po
tētia.aut igit erit actiua aut paſſiua.Cōſtat ꝙ nō paſſiua
q: ſic aliqd trāſmutaret ipſam ergo actiua.Sed dicit in
6o mecc ꝙ potētia actiua eſt pncipiū trāſmutādi aliud in
quātū aliud.ergo nutritiua trāſmutabit aliqd ⁊ trāſmu
tatio erit motꝰ eius.¶ Itē in lio de aīa dī ꝙ potētia aīe
diffinit per actus ergo quelibet potētia aīe hēbit actū ali
quē ⁊ motū.¶ Solo dicēdū ꝙ nutritiua hēt actū ⁊ mo
tum qui eſt aſſimilādo nutrimentū ⁊ vnire ſube nutriti.
Sed pmus eiꝰ motꝰ eſt reſtauratio deꝑditi in ptibꝰ māe
nutriti per cibū aduenientē ⁊ iſte motus eſt de quo dicit
phus ꝙ nutritū nutrit ⁊ non cibū nutriēs ⁊ eſt tm̄ in nu
trito.⁊ hoc melius patebit.ſ.qn̄ queret qd ſit mobile hu
ius motꝰ.¶ Dicēdū ergo ad pm ꝙ ſuba carnis eſt per i
tentionē in potētia nutritiua ⁊ nō per ſubam.Sed dupr
eſt intētio.ſ.tēdens in finē tm̄ ⁊ nō determinās ipm per
cognitionē ⁊ hec eſt intētio oīum virtutū actiuarū in na
tura.oī enim cui attribuit finis attribuit intētio in fine il
lo.Alia eſt enim itētio tēdēs in finē pdeterminās in ma
teria per cognitioneꝫ.hec eſt intētio artis.de pma habet
in ethicis ꝙ virtus eſt certior arte.cauſa aūt certitudinis
eſt q: virtꝰ aſſimilat nāe ⁊ natura eſt certior arte ut dī in
ultio capo qrti methr.¶ Ad aliud dicēdū ꝙ hec eſt falſa
ꝙ ois motꝰ ſit a ↄtrario in ↄtrariū niſi itelligat de motu
phico tm̄ agētiū ⁊ patiētiū.Sed non eſt uera gn̄aliter de
oī motu locali nec de motu aīe ſicut nutritio motꝰ eſt aīe
¶ Ad aliud dicēdū ꝙ illa rō bn̄ ꝓcederet ſi nutritio eſ
ſet in nutriēte ⁊ in mobili ſbto ſed infra ꝓbabimus ꝙ nō
eſt uerū nihilominus tm̄ nutriēs trāſmutat de ↄtrario in
cōtrariū ut fiat ſilē nutrito ⁊ hēt ↄtrarietatē ad nutritū in
quātū diſtat per ſpēs ab ipſo.¶ Ad aliud dicēdū ꝙ nu
trimētū mouet ad ꝓpinquā bonitatē anime uegetabilis
q: efficitur corpus animatum.

¶ Utrum nutritiua habeat plures motus uel vnum.

Einde queritur Utrum hēat
d plures motꝰ uel vnū.Et videt ꝙ plures.in nu
tritione enim oportet aſſimilari nutrimētuꝫ ⁊ hoc nō ſit
niſi per alterationē.Silr de potētia carne ſit actu caro ꝑꝫ
ſubam ⁊ hoc nō ſit niſi per gn̄ationē quādā ergo habet
motū alterationis ⁊ gn̄ationis ad minus ⁊ ſic hēt plures
motꝰ.¶ Preterea neceſſe eſt ꝙ cibꝰ corrūpat ſm ſbam
in qua fuit ⁊ ſic etiā habet motū corruptionis.¶ Itē il
lud aliud qḋ addit nutrito corpus eſt ergo quātū.quātū
aūt additū quāto facit maius ergo eſt in pexñtis magni
tudinis additamētū ergo eſt motꝰ augmēti.¶ Iteꝫ q
qd creſcit in quātitate creſcit in maiorē locū.maior auteꝫ
locus ⁊ minor non ſunt idē locus ergo mutat de loco in
locū ergo hēt loci mutationē.¶ Preterea cibus ſm lo
cū trāſit a loco digeſtionis ad mēbra ſurſum ⁊ deorſum
ergo eſt ibi motus ſm locum.⁊ ita videtur nutritio eſſe
motus cōpoſitus ex gn̄atione corruptione augmētatiōe
alteratione ⁊ loci mutatione.⁊ hec qdā opinati ſunt eſſe
vnū.¶ Sꝫ ↄtra ois motꝰ eſt ab aliquo ⁊ in aliqd i quo
qeſcit.alteratio cibi nō eſt aliqd qḋ ſit ens qlitatis in quo
ſit qeſs ergo non eſt ibi abſolute alteratio.pa patet ex rō
ne terminoꝝ motꝰ.2a pbat ex hoc ꝙ ſiqs eſſet in aliquo
ente qlitatis nō de neceſſitate trāſmutaret cibꝰ ſm ſbaꝫ.
qḋ tm̄ neceſſariū eſt in oī nutrimēto.¶ Preterea in po
de gn̄atione ⁊ corruptione dicit phus ꝙ alteratio eſt qn̄
manēte ſbto ſenſato ente trāſmutat in eius paſſionibus
aut ↄtrarijs aut medijs.puta corpus eſt ſanū ⁊ rurſus la
borat manēs idē.hic aūt cibus nō manet idē in ſbto er
go nō alterat.¶ Itē in omni gn̄atione gn̄at aliqd ſm
ſpēm ⁊ formā qḋ ſm formā illā pus nō fuit.cibus auteꝫ
hic trāſmutat in ſpēm ⁊ formā carnis que pus fuit.tranſ
mutat enim in ſpēm ⁊ formā nutriti que pus fuit ğ non
eſt gn̄atio.¶ Itē motus denoīat ab intētione mouētis
ut ſupra habitū eſt.cū igit intētio nutritiue non qeſcat in
corruptione cibi ſm ſubam in qua pus fuit non erit in
motu illo corruptio.¶ Preterea in oī gn̄atione neceſſe
eſt id ex quo aliqd gn̄at corrūpi pus q: aliter due forme
ſbales eēnt in eodē ſilr ğ ſi pp corruptionē cibi i nutritiōe
dicemꝰ eē motū corruptiōis.eadē rōne dicemꝰ eē motū

corruptiōis in oi gnātione. ℂ Preterea nō eſt neceſſe in oi nutritione fieri magis augmētū. alr enim augmentatiua nō ſtaret qḋ eſt cōtra phos ⁊ cōtra ſenſum ergo nō eſt neceſſe ꝙ cuꝫ nutritione ſit augmētatiua ⁊ p ꝯñs nō eſt neceſſe creſcere in maiorē locum motus aūt qui eſt nutrimēti a loco digōnis ad mēbra ſurſuꝫ ⁊ deorſuꝫ eſt motus qui eſt in nutriēte tm̄ ut in ſbto ⁊ non in nutrito. cum aūt nutritio ſit in nutrito ut ꝓbaṫ nutritio nō erit motus cōpoſitus ex motu ſm locum. ℂ Solo hoc cōcedimus. dicēdū eſt enim ꝙ nutritio eſt vnus motus qui eſt in nutrito ſimplr̄ qdē queꝫ tm̄ pcedūt quidā motus ex parte nutrimēti qḋ per digeſtiuā tranſmutaṫ ex cōtraiacētibus paſſionibꝰ ⁊ aſſimilaṫ mēbris ⁊ per calorem nālem purius eleuaṫ ſurſum ad nutrimētū ſupiorꝫ ⁊ groſſius depmiṫ inferius ad nutrimētum inferioruꝫ. ℂ Ad argumenta aūt facta in cōtrariuꝫ patet ſolo per rones pro iſta parte inductas.

ℂ Queriṫ ad quam ſpēm motus reducatur nutritio ⁊ quomō eiuſdem eſt facere ⁊ reficere.

t **Ertio queritur** ad quā ſpēm motꝰ reducaṫ nutritio. ⁊ videṫ ꝙ ad gnātioneꝫ motus eniꝫ reduciṫ in pdicamētū ⁊ ſpēm per pnª ipſius motus que ſunt forma ⁊ mā ⁊ puatio. cum igiṫ materia ſit ſuba ⁊ forma accepta ſit ſubalis. Silr̄ ⁊ puatio ſit abiectio forme ſubalis videṫ ꝙ iſte motꝰ reduciṫ ad motum gnātionis. gnātio enim eſt ingreſſus in eē ex potentia ſuba in actu ſubam. Si forte dicaṫ ꝙ hoc nō eſt niſi generatio ptis ſed in motu gnātionis eſt gnātio totius ſicut videṫ dicere phus in 2º de gnātione ⁊ corruptione. uel nō hoc ſm ſe gnaṫ gnātio enim eēt nō augmētatio in nutrimētum. ℂ Cōtra in loci mutatione ideꝫ eſt motus totius ⁊ ptis ut dicit phs ergo videṫ ꝙ ſilr̄ debeat eē in gnātione. ℂ Preterea in 16º de aīalibus dicit phus ꝙ virtus informatiua ⁊ gnātiua que eſt in ſemen trahit in ſe nutrimētum ex quo formet organa ſed tractus nutrimēti nutritiue eſt ⁊ nutritio ⁊ ita videṫ cum eiuſdem ſit facere ⁊ reficere aliqd poſt deſtructioneꝫ ⁊ gnātio faciat nutritio aūt reficiat ꝙ gnātio ⁊ nutritio ſint eiuſdeꝫ virtutis ⁊ nutrire ſit quodāmō gnāre. Et hoc ꝯceſſerūt quidā ex antiqs dicētes nutritionē nihil aliud eē ꝗ̄ generationē in parte reſtaurata poſt deperditioneꝫ eius qḋ nutriṫ. ℂ Sed cōtra hoc ſunt rōnes fortiſſime. nihil generās gnāt ſeipm̄. oē nutriēs nutrit ſeipm̄. dico aūt nutriens ut agēs nutrimēto nō mā ergo nullum nutriēs eſt gnāns ꝗ nulla nutritio erit gnātio. ℂ Item ois gnātio eſt ingreſſus in eſſe qḋ non eſt nulla nutritio eſt ingreſſus in eſſe quod non eſt ergo nulla nutritio eſt generatio. Prima ꝓbaṫ ex diffinitiōe gnātionis que poniṫ in ipſa. 2ª patet ex hoc ꝙ nutritio eſt ingreſſus in eē nutriti ⁊ eſt aū nutritionē ⁊ nutritum eſt actu aū nutritionem. ℂ Iteꝫ duarū virtutū diſtinctarū per organa nō eſt idē actus gnātio ⁊ nutritio ſunt tales virtutes ergo cuꝫ actꝰ gnātiue ſit gnātio ⁊ nutritiue nutritio gnātio nō erit nutritio. pª patet pſe. 2ª ꝓbaṫ per hoc ꝙ gnātiua eſt in uaſis ſeminarijs nutritiua ꝟo in corde uel epate in quo eſt vnus tractus nutrimenti per uenas meſeraycas a greco meſeron qḋ eſt trahere ſic dictas. ℂ Itē virtutis operātis in organo ⁊ virtutis opantis organum non eſt idem actus ſed ſic ſe hñt nutritiua ⁊ gnātiua. ꝙ gnātiua eſt faciēs organum ſed nutritiua opans in organo ergo ipſarum nō erit idē actus ⁊ ſic gnāre nō erit nutrire. ℂ Itē in arte methaᶜᵃ nō eſt eadem ars utens ⁊ faciens patet enim ꝙ fabrilis lignorꝫ eſt facere nauem ⁊ nauigatorie eſt uti ea. Silr̄ carpētarie eſt facere domum ⁊ yconomice eſt uti domo facta ⁊ fabrilis in ferro eſt facere gladiuꝫ ⁊ militaris uti eo ⁊ oīno ſic eſt in architectonicis ⁊ uſualibus. cum igiṫ ars imiteṫ nām ⁊ in natura nō eſt eiuſdē virtutis facere aliqd ⁊ uti facto ſed gnātio facit oīa organa nutritio aūt utiṫ ad ſalutē ergo nō ſunt idem. ℂ Solutio hoc cōcedimus dicētes ꝙ nutritio eſt motꝰ in partibus materie nutriti ⁊ nō in ptibus eius ſm ſpēm. ſicut enim dicit phus in pmo de gnātione ⁊ corruptiōe quelibet pars ſm mām effluit ⁊ refluit ⁊ nulla bꝫ ſpēm ⁊ formaꝫ. nec dicimus aliquo mō ꝙ nutritio ſit motꝰ in cibo exñs. cuꝫ igiṫ ſm phm ſit tm̄ in ptibus māe ⁊ per mām nullus motus ponaṫ in pdicatum ⁊ ſpēm iſte motꝰ non erit reducibilis ad pdicatum uel ſpēm alicuius motus. Qḋ aūt penes mām ſpēs motus nō diſtinguanṫ ꝯſiderāti patet q: cum tria ſint principia motus. ſ. mā forma ⁊ priuatio eiuſdem nāe pdicati. mā eſt ſubm in oibus motibus ſed nō eiuſdeꝫ pdicati ⁊ nāe forma ⁊ puatio. q: ꝟo nutritio ſit motus in ptibus māe tm̄ ſupponiṫ hoc a pho ⁊ ita erit in qōne que de nutriente ⁊ nutrito diſputabiṫ. ℂ Ad pᵐ ergo dicendum ꝙ in nutritione eſt acceptio forme que eſt actu ⁊ illa nō eſt terminus neqꝫ pncipiuꝫ gnātionis etiam bene cōcedimus ꝙ nō eſt gnātio ptis nec phus intēdit hoc ſed potius ꝙ gnātio eſt ingreſſus in eſſe abſolute ⁊ ſimpʳ ſiue in pte ſiue in totum qḋ eſſe totum fuit in potētia. ſed nutritio eſt ingreſſus in eſſe qḋ eſt actu ſm ſpēm ⁊ formā nutriti ⁊ nō poniṫ in potentia aliquo mō niſi ex effluxu ⁊ ifluxu māe. ℂ Ad aliud patet ſolo per pdicta ꝙ nō eſt hic gnātio ptis ſimpliciter. ℂ Ad aliud dicēdum ꝙ nutrimētum qḋ trahiṫ a vi generatiua in corpe aīato exñte in ſemine eſt alterꝰ rōnis ꝗ̄ nutrimētum qḋ trahiṫ a vi nutritiua in corpe aīato. aliud enim eſt in potētia ad formā ⁊ ſpēm organoruꝫ que nō eſt actu ſed illud eſt in potētia ad formā ⁊ ſpēm membrorꝫ ſimiliū que iaꝫ actu eſt in nutrimēto adueniēte nō acqrit niſi ſaluationē. ℂ Illud aūt qḋ dr̄ ꝙ eiuſdē ſit facere ⁊ reficere dicēdum ꝙ hoc eſt uerum ſi in eadem rōne accipiaṫ facere ⁊ reficere. virtus enim gnātiue eſt facere ſm formā ⁊ reficere ſm formā ſed nos iam diximꝰ ꝙ nutritiue eſt tm̄ reficere ſm partes materie effluentes ⁊ refluentes.

ℂ Queriṫ qd ſit mobile in motu nutritiue.

q **Uarto queritur** Quid ſit mobile in hoc motu. ⁊ obijciṫ ſic ois motus eſt in mobili ut in ſubto. mobile aūt eſt qḋ moueṫ a forma in formā. cum igiṫ nihil moueaṫ hic niſi cibus videṫ ꝙ cibus ſit mobile in hoc motu. ℂ Itē nulluꝫ mobile eſt eiuſdem diſpōnis uel loci aū motuꝫ ⁊ poſt illud qḋ nutriṫ eſt eiuſdē diſpōnis ⁊ loci aū motū ⁊ poſt. ergo illud qḋ nutriṫ in hoc motu nō eſt mobile. ℂ Iteꝫ dicit phs in 2º de aīa ꝙ in patiēte ⁊ diſpoſito videṫ ineſſe actus. ⁊ ibidē dr̄ ꝙ cibus eſt patiēs ⁊ id qḋ nutriṫ eſt agēs. ergo cum actus agētis ſit motꝰ motꝰ ille ut in mobili erit in cibo. ℂ Itē multis rōnibus ꝓbatuꝫ eſt ꝙ mouens ⁊ mobile nō ſunt idem. cuꝫ igiṫ mouēs in hoc motu ſit aīatuꝫ nō pōt idem eē mobile ⁊ ſic relinquiṫ ꝙ cibus ſit mobile in hoc motu. ℂ Sed contra ois motus eſt in eo ut in ſbto qḋ denoiat nutritio denominat nutritū ergo nutritio nutriṫ ⁊ moueṫ hoc motu. ℂ Preterea per locum a cōiugatis ꝓcediṫ ſic nutritio eſt motus ergo qḋ nutritur mouetur ⁊ qḋ moueṫ eſt ſbm motus ergo qḋ nutriṫ eſt ſbiectū motus. ℂ Preterea hoc dicunt oēs phi ſi enim nutritio eſt influxus nutrimēti qḋ recipit hunc influxū ut ſbm videbitur eſſe ſbm motus. ℂ Solo hoc concedimus lꝫ quidā ex ignorātia ſcie dicāt oppoſitum. dicūt enim illi ꝙ ſalus eſt magis quies ꝗ̄ motus vñ cum ſalueṫ id qḋ nutriṫ magis quieſcit ꝗ̄ moueaṫ. ſed nos dicimus ꝙ in ſaluato nō eſt motꝰ neqꝫ ꝓprie quies. ſaluatur enim forma ⁊ ſpēs totius ⁊ mēbrorꝫ ſed in eo in quo ſaluaṫ motus eſt hoc eſt in ptibus māe effluētibus ⁊ refluētibus. ℂ Ad pᵐ ergo dicamus ꝙ alia rō eſt in iſto motu ⁊ in alijs motibus. iſte enim motus tm̄ eſt in partibus māe ⁊ nō de forma in formā. cōcedimus tm̄ bñ ꝙ cibus

tranſmutet ſed nō tranſmutat motu nutritionis ſed alte
rationis que exigit ad nutrimētum. ¶ Ad aliud dicen
dum ꝙ nutritū eiuſdem diſpōnis añ ⁊ poſt ſm formā
ſed nō ſm partes mãe ut patet ex ꝑdictis. ¶ Ad aliud
dicēdum ꝙ agens trāſmutationē nutrimēti eſt nutritū
ſed reſtituēs deꝑditum in ꝑtibus mãe eſt vis nutritiua
in ultimo actu nutriendi ⁊ patiēs in hoc actu eſt corpus
aīatum ſm mãm. ¶ Ad ultim dicēdū ꝙ mouēs ⁊ mo
bile nō ſunt vnum in eēntia ſed bñ pñt eē vnū cōpoſitū
ut aīa ⁊ corpus ⁊ vis nutritiua ⁊ corpus nutritum.

¶ Utrū nutritio ſemp ſit dum aīal viuit uel nō.

q Uito et ultimo querit

Utꝝ nutritio ſemp ſit dū aīal viuit. Et videt ꝙ
ſic per phm dicētē ſic in ꝑmo de gñatione. Nutrit qdē
quūqꝫ ſoluit ⁊ corrumpit: augmētat aūt nō ſemp. ¶ Itē
in 2° de aīa ſm ꝙ cibus ſupple eſt hoc aliqd ⁊ ſba alimē
tatum eſt ſaluat enim ſubam ⁊ uſqꝫ ad hoc eſt quouſqꝫ
alat. ¶ Itē Auic: in 6° de nālib⁹. virtus nutritiua ex vi
ribus aīe uegetabilis opat cum tpe vite ſingularis hoc
eſt indiuidui que dum ꝑmāſit exercēs ſuas oꝑationes
uegetabilia ⁊ aīalia erūt viua. cū aūt fuerit deſtructa ue
getabilia ⁊ aīalia nō erūt viua. ſed hoc videt falſū. dicit
enim phus in 7° de aīalibus. ꝙ quedā aīalia ⁊ quidam
ſerpētes pñt diu viuere ſine cibo ⁊ ideo latent cauernas
qñqꝫ. Et Auic: in ſuo libro de aīalib⁹ 7° dicit ꝙ ſunt que
dam ſquamoſa ſicut ſerpentes ⁊ ꝯchea que ſunt in ſuis
locis quatuor mēſibus in hyeme ⁊ nihil comedūt. ſimi
liter erucus ⁊ urſus qñqꝫ abſcōdūt ſe ⁊ urſa qñqꝫ abſcō
dit ſe per xla dies ⁊ aliqñ per multos mēſes ⁊ urſa tunc
parit ⁊ huiōi exꝑimētū eſt ꝙ nō bñ cognoſcit de partu
urſe ⁊ ꝙ filij ſui macilēti ſunt ualde qñ ſunt pui. ¶ Itē
videt poſſe ꝓbari per rōnem. dicit enim phus nām eē
ſicut ſomnū ⁊ ſicut vigilātia ⁊ ita videtur ꝙ oēs ꝟtutes
debēt qñqꝫ eſſe ſicut ſomn⁹. Somnus aūt eſt quies vir
tutū ergo virtutes qñqꝫ debēt qeſcere. ¶ Itē ſicut oſtē
dit phus in ꝑmo de ſomno ⁊ vigilia. Quorūcūqꝫ eſt ali
quod opus ſm nām qñqꝫ exceſſerit tpus uel aliqd eoꝝ
qd poſſit tpe facē neceſſe eſt ea lāgueſcere ut oculos vi
dētes ⁊ quieſcere hoc nō faciētes ſupple neceſſe eſt ſilr
⁊ manum ⁊ aliud eē cuius eſt opus aliqd quare ſi alicu
ius eſt opus ſentire ꝯtinue languebat ⁊ hoc non faciet.
ergo a ſimili cum nutritiua ſit in mēbris hñtibus aliqd
opus neceſſe eſt ipſam langueſcere tpe ⁊ qeſcē. ¶ So
lutio dicimus ꝙ nutritiua ſemp agit in vigilātib⁹ ⁊ dor
miētibus etiam magis ſicut dicit phs in ꝑmo de ſomno
⁊ vigilia. ſic opus ſuum facit nutritiua ꝑtialia in dormiē
do magis ꝗ̄ in vigilādo nutriunt enim magis tūc ⁊ au
gent tanqꝫ uel agētia. ¶ Ad obm dicēdū ꝙ aīalia cū
abſcōdunt ſe non quieſcit in eis nutritiua niſi ſm acce
ptionē nutrimēti exterius. ſunt enim talia aīalia frigida
debilis caloris nō hñtia multā famē. cauſa enim famis
eſt diſſolutio nutrimēti uehemēs ⁊ cauſa diſſolutionis
eſt paucitas mãe ⁊ eiuſdem ſubtilitas ⁊ raritas pellis ⁊
calor nālis fortis ⁊ calor aeris extrinſecus adiuuans ⁊ ſi
militer motus ⁊ idcirco qñ aliqd iſtorū deeſt uel plura
quibuſdā aīalibus ⁊ ſunt guloſa ꝓpter appetitum con
trahūt multas ſuꝑfluitates groſſas quas calor nālis de
bilis diſſoluere nō pōt ꝑcipue cum nō iuuat calore ex
teriori nec motu talia enim aīalia ꝓpter multā ſuꝑfluita
tem frigidā cōtractā ⁊ calorem nālē debilē tpe frigido
efficiunt pigra ualde ⁊ deſiderātia quietē ⁊ imutabilita
tem ſui corpis ⁊ ideo abſcōdūt ſe. ⁊ ſi in quibuſdā eorū
fuerit calor adeo fortis ꝙ ſuꝑfluitates illas pōt ꝯſumere
⁊ diſſoluere toto tpe abſcōſionis tunc illa aīalia attenua
bunt ⁊ debilitabunt. ſi ꝟo adeo debilis ſit ꝙ non poſſit
natura decoquere tūc idecocta ſuꝑfluitas frigiditates in
teſtinoꝝ coagulat in arumā ⁊ efficiunt magis pinguia
tpe abſcōſionis ⁊ ſm ꝙ calor pōt hoc facere uel tardius
uel citius ſm hoc eſt longius uel breuius tēpus abſco n
ſionis eoꝝ. Et nō eſt incōueniēs ꝙ hoc accidat in qbuſ
dā hoībus ⁊ ꝑcipue in mulieribus ſi fiunt imobiles ſm
locum queādmodū in ciuitate paduana abſtinuit que
dam xla diebus. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ quedā virtu
tes aīe mouēt organa ſua ꝓprio motu aīe ⁊ nō nature ut
virtus motiua ſm locū ⁊ virtus ſenſitiua ⁊ qꝛ talis mot⁹
nō eſt de natura organoꝝ ſm cōpōnem ex elemētis in
ducit penā ⁊ laborem organis ⁊ ex hoc naſcit deſideriū
quietis etiā imobilitatis ſicut in ſomno ⁊ vigilia. Sed
quedā virtutes mouent ſm nām organoꝝ ⁊ ille motus
ſemp eſt organis delectabilis ⁊ ſic mouent oēs virtutes
uegetabilis potētie ⁊ ꝑcipue nutritiua ⁊ ideo dixit Dio
nyſius phus ꝙ motus grauis generationis nutribilis
eſt naturam aſſequens in mouendo.

¶ Utrum nutriens nutriat ſimile uel diſſimile.

d Einde queritur de nu

triente ⁊ nutrito. Et queritur ex parte nu
triētis utrum nutriat ſimile uel diſſimile.
2° utrū ipſa tranſeat in ſubam nutriti uel
totum emittat in ſeceſſum ut videt dñs dicere in euan
gelio. 3° ſi ipm mittat in corpus humanū utrum mutet
in ueritatē humane nature que reſurget in die iudicij.
4° aūt querit ex parte nutriti utrum nutrit ſm ſpeciem
⁊ mãm uel ſm mãm tm̄. 5° querit ſi nutrit ſm mãm tm̄
utrum in oibus partibus materie poſſit fieri deꝑditio
⁊ reſtauratio uel in quibuſdam tm̄.

a D primum proceditur ſic.

Omne nutriēs patit a nutrito. nihil autē patit
niſi cōtrarium ⁊ diſſimile ergo ⁊c. Si forte dicat ſm ꝙ
phus videt ſoluere iſtam ſolōnem ꝙ nō eſt totum diſſi
mile: coctum aūt ſimile queret de illo cocto. Eſt eniꝫ ſi
militudo ut dicit Boe⁹ in top. rerum differētiū eadem
qualitas ergo oportet ꝙ aliqua qualitas vna ſpecie ſit in
cocto ⁊ nutrito. aut igit illa forma eſt ſubalis aut accñta
lis. Cōſtat ꝙ nō ſubalis qꝛ ſi eſſet cibus accipiat deco
ctus 4a digeſtione que ultima eſt adhuc nō hēt formam
ſubalem carnis uel oſſis ergo relinquit ꝙ ſit accñtalis.
¶ Sed cōtra ꝓbatum eſt in qōne de mã ꝙ ſolū hyle
ſubijcit trāſmutationi illi que eſt ſm ſubam cum ſubm
accñtium ſit ens cōpletū nō pñt accñtia ineſſe illi qd nō
eſt cōpletum per formā accñtalem ſed cibus trāſmutat
per ſubalē formā cibi. ergo per ꝯñs amittet oia accñtia
que fuerūt in cibo ⁊ ſic nullū manet in quo poſſit atten
di diſſimilitudo. ¶ Sed ꝯtra hoc eſt qd dic phus in 2°
de gñatione ⁊ corruptione. ꝙ hñtium ſymbolū facilior
eſt trāſitus ad inuicē eo ꝙ manet in utroqꝫ qlitas vna
cōmunis. ergo videt aliqd manere in tranſmutato ⁊ in
eo in quo fit trāſmutatio penes qd pōt attendi ſimilitu
do ⁊ ſymbolum. ¶ Solō dicēdum cum pho ꝙ priuſqꝫ
decoquat eſt diſſimile ⁊ cū decoctū eſt eſt ſimile ⁊ ma
xime ultima digeſtione. ¶ Ad illud qd querit in quo
attēdit diſſimilitudo dicēdum ꝙ penes ꝓportionem ad
vnū qd ineſt vni actu ⁊ alterum ꝓximam hēt diſpōnē
ad illud hoc aūt eſt forma carnis ⁊ oſſis que ineſt nutri
to actu ⁊ nutrimētum ultimū ꝓximā hēt diſpōnem ad
ipſam. ¶ Cōcedimus tm̄ bñ ꝓut ſuꝑ ꝓbatū eſt ꝙ hyle
tm̄ ſubm eſt trāſmutationi ſm ſubam. ſed ad hoc ꝙ trāſ
mutet in ſubam hanc uel illā exigunt diſpōnes diuer
ſe quarū lꝫ nulla eadem numero maneat in mã prius ⁊
poſt manet tm̄ eadem ſm ſpēm ⁊ rōnem ⁊ hoc ſufficit ſi
militudini. Et qd dicit phus ꝙ hñtium ſymbolū facilior
eſt trāſitus nō itelligit ꝙ vna qualitas numero maneat
in utroqꝫ ſed ſpecie que facit ad facilitatem trāſmutatio
nis in hoc ꝙ nō agit cōtrarium ſed mouet ad tranſmu
tationem ſi intēdat. ⁊ per hoc patet ſolō ad totum.

¶ Utrum nutriens tranſeat in ſubam nutriti uel totū

emittatur in ſeceſſum.

s **Ecundo queritur** Utrum nutriēs trāſeat in ſubam nutriti uel totuꝫ emittat̄ in ſeceſſum ut videt̄ dn̄s in euangelio dicere. Dicit enim ꝙ omne qꝺ in os intrat in uētrem uadit ⁊ in ſeceſſum emittit̄. Si aūt omne in ſeceſſum emittit̄ tūc nihil trāſit in ſbam corpis. ¶ Idē videt̄ dicere Beda ſup eūdem locum in gloſa ⁊ magr̄ in ſentētijs. Nō videtur ad hoc idē facere. Calor enim de ſe tranſmutat ⁊ cōſumit ⁊ nō vnit ⁊ incorporat. ergo videt̄ Beda dicere ueruꝫ ꝙ per occultos meatus egredit̄ quos greci poros uocāt. Et quia de hoc ſatis diſputatum eſt in qōne de reſurrectione ⁊ de ſequēti articulo. Utrum trāſeat cibus in ueritatem humane nature. Et qd ſit ueritas humane nature ibidem determinauimus. ¶ Iō de his breuiter hic nos abſoluimus ad utrūqꝫ dicētes ꝙ cibꝰ trāſit in ſbam corpis ⁊ quodāmō in ueritateꝫ humane nāe ſicut ibi determinauimus. ¶ Ad ultimā aūt rōnem dicēduꝫ ꝙ calor ignis ꝯſumit ſed calor digeſtiuus nō agit tm̄ ſm̄ proprietatem ignis ſed etiam ſm̄ virtutē aīe ⁊ ſm̄ virtutem celeſtem ut infra determinabimus ⁊ ideo poteſt incorporare cibum.

¶ Utrum nutritum nutriatur ſm̄ ſpēm ⁊ materiaꝫ uel ſm̄ materiam tm̄.

q **Uarto queritur** ex pte nutriti. Utrū nutrit̄ ſm̄ ſpēm ⁊ mām uel ſm̄ materiam tm̄. videt̄ ꝙ ſm̄ ſpēm ⁊ mām q: nutrimētuꝫ accipit ſpēm nutriti ⁊ nō remanet in mā tm̄. ergo cum nutritio fiat ſm̄ ꝙ addit̄ ⁊ qꝺ addit̄ ſit in ſpecie ⁊ mā nutritio erit per ſpēm ⁊ mām. ¶ Itē qꝺ ſm̄ mām tm̄ eſt ſm̄ potētiā tm̄ eſt ⁊ nō ſm̄ actum ergo ſi nutrimētum tm̄ eſſet ſm̄ mām nunqꝫ nutriret̄ aliqd actu ſed hoc eſt falſum. ergo nutrimētuꝫ fit ſm̄ ſpēm ⁊ mām. ¶ Itē nullus motus pōt eē de materia ad mām ꝙ ſic materie eēt materia oportet enim ꝙ aliqd eēt ſbm illi motui ⁊ ita eſſet materia ⁊ moueret̄ ad mām q: nihil eſt qꝺ non pōt intelligi ergo nutritio nō eſt motus ſm̄ materiam tm̄ in nutrito. ¶ Preterea qn̄ depdit̄ pars materie in carne cum forma nō hēat eſſe niſi in materia neceſſe eſt deſtrui formā que fuit in illa parte ergo ſi reſtauratio fit ſm̄ modū depditionis neceſſe eſt reſtaurationē fieri in forma ⁊ mā. ¶ Sed ꝯtra illud nō imutat̄ qꝺ eodem mō manet ſpecies nutriti eodeꝫ mō manet hodie ſicut heri in toto ⁊ in parte. Eadem enim eſt caro hodie que heri fuit lꝫ nō eadem materia per totū ergo nutritio eſt penes mām tm̄. ¶ Preterea dicit phus ꝙ vna pars māe defluit ⁊ alia aduenit. ſpēs aūt ⁊ forma ſtat eadem ⁊ dicit ſpēm ſimilē eē uadi ⁊ mām aque merſe ⁊ remerſe uaſe vno ⁊ eodeꝫ remanēte. ¶ Preterea nos videmus ꝙ oēs motꝰ qui aliquo mō ſunt ad formā ſiue extra ſiue intra. extra ſicut motus ad ubi. intra ſicut illi qui ſunt ad formā ſbalē uel accn̄talem ſpeciales hn̄t determinationes qbus reducūtur ad ſpēs ⁊ gn̄a ⁊ iſte nō hēt ergo videt̄ ꝙ in ptibꝰ materie tm̄ eſt. Si enim daret̄ ꝙ eſſet ad ſpēm nō eſſet niſi ad ſpēm carnis uel oſſis que nutriunt̄ nihil aūt nutritur niſi illud qꝺ iam eſt actu per ſpēm ⁊ formā. Si enim diceret̄ ꝙ moueret̄ ad ſpēm illā moueret̄ ad illud qꝺ iam eſt actu ⁊ hēt qꝺ nō pōt intelligi ſm̄ hoc enim idem numero moueret̄ ad aliquid ⁊ quieſceret in illo ſimul ⁊ ſemel moueret̄ ad aliqd ⁊ eſſet in motū eſſe in illo ſimul ⁊ ſemel ⁊ eſſet aliqd actu ⁊ nō eſſet ſimul ⁊ ſemel que oīa ſunt impoſſibilia ergo nutritū nō nutrit̄ niſi ſm̄ mām. ¶ Solꝰo dicēdum ꝙ abſqꝫ dubio ſm̄ oēs ueritatē intelligētes nutrimētū nō eſt niſi ſm̄ materiam. Et quidā cōtradicūt huic ſentētie ex igrātia veritatis. ¶ Dicēdū ergo ad pm̄ ꝙ illud qꝺ addit̄ nō efficitur in alia ſpecie qꝫ que prius fuit ⁊ idcirco nutritum nō nutriat̄ ſm̄ ſpēm illam lꝫ aliqd addat̄ ei ſed q: alias partes accipit māles ppter hoc mutat̄ in ptibus materie ⁊ nutrit̄. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ nutrimētum nō tm̄ eſt in potētia ſed in actu ſed ille actus eſt idem qui fuit prius in ptibus nutriti lꝫ non eedem ptes ſint ſm̄ mām. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ nullus motꝰ eſt de materia in mām ut pbatum eſt ſed bene cōtingit aliqd idem numero mouēs recipe partem materie pro parte ⁊ poſt partē ⁊ cum parte ſm̄ ꝙ ipm̄ trāſmutat aliqd in ſe ⁊ in ſpēm ſuā. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ cum pdit̄ pars materie nō deſtruit̄ ppter hoc ſpēs mēbri aīati corpis. pars enim depdita nō fuit neceſſaria ſpeciei ſine qua eſſe non poſſet ⁊ ideo pōt effluere illa ⁊ influere alia ſicut per ſilꝰe oſtēdit phus in uaſe ⁊ aqua.

¶ Utrum in oībus partibus māe poſſit fieri deperditio ⁊ reſtauratio uel in quibuſdam tm̄.

q **Uito et ultimo querit̄** vtꝛ in oībꝰ ptibꝰ materie poſſit fieri depditio ⁊ reſtauratio uel in quibuſdā tm̄ ⁊ eſt obo antiquoruꝫ ꝙ nō in oībꝰ que videt̄ eſſe fortis. Si enīꝫ in oibus pōt fieri depditio ſigtur ꝙ corpus per partes quas mō hēt cras quaſdā ex eis non hēbit ſed quaſdā alias reſtauratas ⁊ poſt cras iterum ſilr ⁊ ſic cōtingit tandē ꝙ habebit oino alias māe partes numero in toto corpe ⁊ ſic vna forma numero poſſet eē in duobꝰ corpibus numero ſucceſſiue qꝺ videt̄ incōueniēs. ¶ Preterea nutritiua eſt virtus quedā opans in organo ergo ad opus ſuum neceſſe eſt ſaluari ſbam organoꝝ ergo non eſt poſſibile fieri depditio in illis. Item per expimētum pbat̄. quedā enim mēbra in hoīe ſunt que abſciſſa nō pn̄t reſtaurari per nutrimētale humiduꝫ ſicut illa quoꝝ ſba eſt ex humido ſbali ſciali ut dicit G. cum igit̄ nō fiat depditio ptium in nutrito niſi earū quarū pōt fieri reſtauratio per nutrimētū nō videt̄ fieri depditio ⁊ reſtauratio in ptibus mēbroꝝ radicalium. Qꝺ ſi cōcedat̄ eſt obo grauiſſima in contrarium. Illa enim mēbra radicalia cōpoſita ſunt ex cōtrarijs ad inuicē repugnātibus ⁊ cuꝫ in oī tali fiat deperditio neceſſe eſt fieri ꝯtinuā deperditionē in illis. ¶ Iteꝫ calor nālis ꝯſumptiuus eſt q: alr̄ nullius fieret depditio ergo facit depditionem in oī eo in qꝺ agit. ergo cuꝫ ſimiliter agat in partes radicales ſicut in alias eq̄liter faciet depditionē in illis ſicut in alijs. Et ad hoc dixerunt quidā ꝙ virtus uegetatiua que eſt in aīato digerit calorem ⁊ nō digerit ipm̄ in mēbra radicalia ⁊ idcirco nō facit depditionē in ipſis ſed hoc minus eſt qꝺ nihil. Uirtꝰ enim uegetatiua regit ad modū nature ⁊ nō ad moduꝫ deliberātis ergo dirigit̄ calor nālis a virtute regitiua in omne qꝺ eſt vicinum ei. vicinū aūt eſt radicale ergo cōſumit radicale. ¶ Preterea qꝺ pncipalr̄ nutritur ſunt mēbra radicalia ergo videt̄ ꝙ pncipalr̄ fiat depditio in illis. ¶ Solꝰo dicimus ꝙ ſba corpis hūani ⁊ ſilr̄ cuiuſlibet aīalis māliter ꝯſtat ex duplici humido. ſ. humido ſeminali qꝺ nō tm̄ eſt māle ſed etiam factiuū organorū ⁊ ex illo pncipalr̄ fit ſuba illa in qua eſt pma organizatio corpis recipit aūt augmentum per aliud humidū qꝺ attrahit q̄ſi pro cibo ⁊ uocat̄ humidū nutrim̄tale a qbuſdā ⁊ tm̄ nō eſt ita adeo ꝯueniēs ſup factura corpis ſicut pm̄ ⁊ ppter hoc virtutes nāles cōparātes in corpe aīato hebetant̄ in illo. Dicēdū igit̄ ꝙ in pmo humido depditio nō recipit reſtaurationē per eiuſdem nois humidum lꝫ enim mēbra radicalia augmētum ⁊ nutrimētum recipiant per cibum nō tm̄ vnqꝫ adeo cōueniēs pōt fieri humidum cibi ꝙ efficiat̄ radicale ⁊ iō cōſumpto vīr humido radicali uel in tāto ꝙ nō ſufficiat corpori aīato neceſſario inducit̄ mors ⁊ non pōt fieri reſtauratio ⁊ ꝯſumptio eius impedit̄ per cōtinuā infuſionē humidi nutrimētalis. humidū enim radicale eſt illud qꝺ eſt in ipſis membris radicalibus imbibitū ⁊ eſt q̄ſi quoddā uas ⁊ inſtrm̄nāle in quo virtutes aīe que ſunt in organis cōuertunt

humidum nutrimētale attractiuum in mēbra ⁊ in cōplexionem mēbri ⁊ ſine quo hoc facere nō pñt ſicut nec artifex pōt oꝑari ſine inſtrō. ⁊ inde eſt ſi diſtinguať humiduꝫ per locuꝫ triplex humidū reꝑiť in corꝑe humano. ſ. radicale qđ eſt intra mēbra radicalia ⁊ per qđ tanq̄ꝫ per inſtr̄m oꝑať natura in humidū cibi. ⁊ 2ᵐ qđ eſt humidū nutrimētale qđ eſt iam attractum ad ſingula mēbra. Et 3ᵐ eſt humidū nutrimētale ſuꝑ infuſione ſemꝑ infuſibile a uenis que ſunt vie nutrimēti. Et hmōi exemplum ponit in oleo lucerne cuius quedā pars eſt imbibita inter lichinū ⁊ quedā pars attingit lichinū vndiq; ⁊ quedam circūnatat in plures lucernas ⁊ cuꝫ apponiť ignis agit quidē imediate in humidū qđ eſt inter lichinū ꝯtinue ⁊ paulatim ⁊ attrahit ꝯtinue humidū circūſtans lichinum. Sed ne ſubito poſſit ꝯſumere humidū primū impediť a cōtinua infuſione olei circūnatātis ⁊ ſic calor nālis ꝯtinue agit in radicale ꝯtinue deꝑdendo partem eius ſed ne ſubito poſſit ꝯſumere impediť a cōtinua infuſione humidi nutrimētalis. ℂ Dicēdum ergo ad pᵐ ꝙ deꝑditio fit in oībus ꝑtibus corꝑis ſm māꝫ ſiue ſint ex humido nutrimētali ſiue in humido radicali ſed nō eodeꝫ mō fit reſtauratio lꝫ enim reſtituať caro ex humido nutrimētali tñ illa caro nō erit iſtr̄m ⁊ uas nature in qua poſſit oꝑari carnē aliaꝫ ſicut inſtr̄m ⁊ uas eſt illa caro que fit ex humido radicali. vas enim appellat phs eā in libro de gñatione ⁊ corruptione. ℂ Ad aliud dicēdū ꝙ ſine dubio ꝓcedit illa obō ſicut iam patet ex ſupradictis. ſed ſba organoꝝ fit ex humido radicali. vñ ſicut deſtructa radice in planta nō fit poſtea nutrimētum q: nō eſt qđ cōuertat nutrimētuꝫ ad māꝫ plante ſic deſtructo radicali qđ diffuſuꝫ eſt per organa nō erit uegetatio mēbroꝝ. radicale enim eſt ꝯuertēs ⁊ actiuū per virtutē aīe que eſt in ipō ſed nutrimētale eſt ꝯuertibile tm̄. ℂ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ ſm phm in pmo de gñatione ⁊ corruptione ſunt ꝑtes in corꝑe aīato que ſunt ſm ſpēm ⁊ partes que ſunt ſm māꝫ. Sunt enim in corꝑe mēbra ononuomera ut manus ⁊ pes que ſunt ſm ſpēm ⁊ formam qđ patet ex hoc ꝙ abſciſſa nō retinēt nomē ſunt niſi equoce ⁊ ſunt humores qui ſunt viciniſſimi iuxta materiā elemētoꝝ ex q̄bus gñanť per cōmixtionē. Et ſunt quedam ꝑtes medie ex quibus cōponunť ononuomera ⁊ que ſm diuerſas cōpōnes gñanť ex humoribus ⁊ illa ſunt mēbra que dñr ſimilia ut caro neruus os ⁊ hmōi ⁊ illa ſunt media inter mālia ⁊ formalia inquātum enim cōtinuā recipiūt gñationē partiū ex nutrimētali humido humoꝝ tenēt ſe iuxta māꝫ. inquātuꝫ ꝟo ex pmo radicali gñata cōponūt organa que ſunt ononuomera tenēt ſe ad ſpēm ⁊ illa que ſic formalia ſunt dñr uas ⁊ ideo abſciſſa nō recreſcūt q: deeſt uas in quo ꝑparari debuit materia reſtaurās niſi forte in quibuſdā aīalibꝰ in quibus quedā mēbra fiunt ex humido nutrimētali tm̄ ut in cancro ⁊ hoc eſt qđ dicit phs ꝙ materia effluit ⁊ refluit ſed ſpēs manet. reſiduā diſputationē cōcedimus.

ℂ Utrū calor ſit inſtr̄m virtutis nutritiue.

d **Einde queritur** de iſtrumēto virtutis nutritiue qđ diciť ab oībus eē calor. Sed hoc nō videť eſſe uerū. calor enim eſt ꝯſumptiuus ⁊ virtutis nutritiue eſt ſaluare ⁊ ꝯſeruare cuꝫ igiť operatio inſtr̄i nō debeat eſſe cōtraria oꝑationi virtutis nō vi debiť calor eſſe inſtr̄m virtutis nutritiue. ℂ Preterea calor nō videť niſi calefacere ⁊ diſſoluere. in nutrito aūt videmus ꝙ ipm coadunať in carne ⁊ oſſa ergo videtur in ipſo oꝑari aliqua alia virtus q̄ꝫ calor. ℂ Item phus dicit in 16° de aīalibus ꝙ humidū eſt cauſa vite. cuꝫ igiť nutritiua ſit ad ꝯſeruationē vite idiuidui videť ꝙ iſtr̄m eius debeat eſſe humidū. ℂ Preterea in ꝑcedēti q̄ōne habitū eſt ꝙ humidū radicale qđ eſt in mēbris formalibus ⁊ radicalibus eſt ꝯuertēs ⁊ humidū nutrimentale cōuertibile. cuꝫ igiť nō ſit ꝯuertens ut virtus aīe erit cōuertens ut inſtr̄m. ℂ Preterea neceſſe eſt ut aliq̄d opereť in cibo ad inceptionē ſpēruꝫ ⁊ figurarū mēbroꝝ corporis ⁊ hoc nō pōt eſſe calor. ℂ Solꝰ dicimus ꝙ pmū inſtr̄m nutritiue eſt calor nālis. ſed calor ille eſt in triplici virtute ut dicit Ariſt: expſſe in 16° de aīalibus ſic. Natura que eſt ꝯueniēs elemēto termināti. ſ. ignis nō generat aliam nec apparet ſuſtētata niſi ſuſteneť in rebus humidis aut ſiccis ⁊ ꝑter hanc calor ſolis ⁊ calor aīalis ſunt in corꝑe ⁊ nō in ſpermate tm̄ ſed in qualibet ſuꝑfluitate aliaruꝫ ſuꝑfluitatū nature. appellat aūt ſuꝑfluitatem hic hmōi materiam ſeminis ⁊ ſanguinē ⁊ humores. Calor eniꝫ digeſtiuꝰ qui ꝯgregat omogeneas ꝑtes ſibi hoc eſt ſbtile ſpeciale dulce humiduꝫ ⁊ diſgregat echerogenea ſibi hoc eſt groſſum terreſtre aquoſum expellendo ille eſt de natura ignis. Sed calor qui eſt pnᵐ viuificabilitatis in parte cibi que incorꝑať ꝓprie calor celeſtis eſt ⁊ precipue qui eſt a lumine ſolis. Calor ꝟo digeſtiuus ab aīa alterans ſm rōnem ad ſpēm carnis ⁊ ad ſpēm oſſis nō uſq; ad cineres dr calor aīalis ab aīa ⁊ calor quidem eſt vnus in ſbto ſed tripʳ in virtute. ſ. elemēti celi ⁊ aīe. ⁊ cum iſte ſint oꝑationes pncipales aīe uegetatiue poniť calor ſic in triplici virtute ut ꝓpriuꝫ inſtr̄m eius ⁊ idō redarguit Ariſt: Emp. in 2° de aīa de hoc qđ dicebat tñ calorem ignis eſſe cām augmēti dicens ꝙ eſt ꝯtinens in cōtraria que formāt terrā ⁊ igneꝫ euellerē enim niſi aliquid eſſet ꝓhibens. Si ꝟo ſic erit hoc eſt aīa ⁊ cauſa alimēti ⁊ augmenti ⁊ ibidem dicit infra ꝙ ignis eſt ꝯcauſa quodāmodo ⁊ nō cauſa ſimplr̄ ſed aīa. Et ex hoc patet ꝙ neceſſe eſt calorē agere in virtute aīe. Ideꝫ etiā in 16° ꝓbat ꝙ neceſſe eſt euꝫ agere in ꝟtute celi ſic calor ignis cōſumptiuus eſt ⁊ deſtructiuus ſbe. calor aūt nālis ꝯſeruatiuus eſt ⁊ pnᵐ vite igiť agit in virtute celi q: calor celi pnᵐ vite eſt frigiditas aūt que eſt in corꝑe humano ut dicit Auic: obſequiť ſecūdario quedā mēbra coagulando. frigiditatis enim ꝓpriū eſt coagulare humidū continēdo humidū intra ex his duabus virtutibus obſequūtur due virtutes paſſiue. ſ. humidū ⁊ ſiccū ⁊ hoc duobus modis. ſ. ad ſubam mēbroꝝ ⁊ ad figurā ⁊ ſpēm earūdeꝫ ad ſubam. humidū enim per actionē digerētis caloris ⁊ frigidi ꝯtinētis ꝯtinuat ſiccū. Siccū aūt per actionē eorūdem terminat humidū ad figurā ꝟo ⁊ ſpēm mēbrorū q: humidū eo ꝙ cedit impmēti circūſtādo ipm ut dicitur in 4° methauʳ. receptiuū eſt ſpeciei ⁊ figure ſed non retētiuum ſiccū aūt receptiuū mal. ⁊ bñ retētiuum eſt ⁊ ideo cōmixtū ex humido ⁊ ſicco bñ eſt receptiuū ꝓpter humidū ⁊ bñ retētiuum ꝓpter ſiccum. Ex his patet ſolutio ad duo pma. ℂ Ad 3ᵐ ꝟo dicēdum ꝙ humidum eſt cauſa vite ut materia. oēs enim cauſe longioris vite ꝯſiſtunt in humido difficulter ſiccabili ⁊ in calido difficulter infrigidabili.

ℂ Utrum augmentatiua ſit virtus anime tm̄ uel etiaꝫ aliorum inanimatorum.

c **Onſequēter queriť** de parte aīe uegetabilis que dr augmētatiua in ſe. ⁊ queruntť quatuor. Quoruꝫ pᵐ eſt de augmētatiua in ſe. 2ᵐ de motu augmēti. 3ᵐ de augmentāte ⁊ augmētato. 4ᵐ de inſtrumento. De augm̄tatiua in ſe queruntť duo. quoꝝ pᵐ eſt utrū ſit virtus aīe tm̄ uel etiam alioꝝ inanimatoꝝ. 2ᵐ ſi eſt virtus anime tm̄ tunc queritur quid ſit.

a **D primum proce**ditur ſic. Dicit phus in 2° de aīa. Aqua quidē igni alimētum eſt. ignis aūt nō alit aquā. Et in 2° de gñatiōe ⁊ corruptione dicit. ꝙ aqua augmētat ignem ⁊ ſi in quolibet augmētato eſt vis augmētatiua tunc videť ꝙ in igne ſit vis augmētatiua. ℂ Preterea hoc videť ex diffinitiōe

augmenti que est augmentum est p̄existētis magnitudi-
nis additamētū addit̄ eni3 magnitudini ignis qn̄ aliqd
transmutat̄ in ip̄m. ¶ Juxta hoc iterum querit̄ utrum
ignis possit augere aquā ꝛ videt̄ ꝙ sic. ſi enim ignis trā
ſit in aquā addit̄ aliqd magnitudini aque ꝛ ita videt̄ au
geri. ¶ Preterea illud augmentat̄ qd̄ efficit̄ in maiori
quantitate ergo videt̄ ꝙ in omni rarefactibili ſit virtus
augmentatiua ꝛ nō tm̄ in aiatis. ¶ SOLUTIO di
cēdum ꝙ ſi vis augmentatiua ꝓprie ſumat̄ eſt tm̄ in aia
tis tunc enim ꝓprie eſt faciēs maiorem quātitatē ex ali
quo extrinſeco qd̄ ꝯuertit̄ in ſb̄am rei augmētate ita ꝙ
res aucta manet in ſua ſpecie ꝛ forma ꝛ res augēs eadē
numero ſpēm ꝛ formam accipiat large aūt quelibet vis
actiua ꝯſumptiua ſb̄arum ſibi appoſitarū ꝛ gn̄atiua ſue
ſpeciei in ipſam ꝛ per hoc augēs ſuum ſb̄m dr̄ vis aug-
mentatiua ſicut eſt virtus caloris ignei in igne ꝛ hoc mō
dr̄ ignis augmētari nō tm̄ augmentat̄ ꝓprie qꝛ nō eadē
numero ſpēs ignis efficit̄ in maiori quāto ſed poti⁹ no
ua ſpēs ignis gn̄at̄ a materia aque ꝛ hanc gn̄ationē no-
uam ꝯſequit̄ maior quātitas neqꝫ aqua eſt augens hoc
mō ignem addit̄ ſic ei ut ſubintret quālibet partē ignis
ſed ſufficit ſi addit̄ ei in parte vna. Et per hoc patet ſolu
tio ad p^m. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ intelligit̄ additamē-
tu3 fieri cuilibet parti ſm̄ ſpeciem per ſubinductionem
augentis in auctu3. ſed nō obſeruat̄ hoc qn̄ aqua auget
ignem. ¶ Ad illud qd̄ querit̄ iuxta hoc dicēdū ꝙ ſm̄
antiquos phos empedocleos. ſ. nullu3 elemētorꝫ auget̄
ꝛ alit̄ niſi ignis ꝛ nullū alit ꝛ auget niſi aqua cui⁹ rō eſt qꝛ
in aucto oportet eſſe vim actiuā transmutatiuā corporis
in ſe ꝛ oportet in ipſo eſſe naturā rari poroſi receptiui. ꝛ
oportet 3° eſſe mām ſicci terminātis illud qd̄ receptū eſt
ꝛ hec tria in nullo elemēto ꝯueniūt niſi in igne. In aug
mētāte aūt optet eſſe mām humidi ſubtilis penetratiui
ſicut dicit Ariſt. in 2° de gn̄atione ꝛ corruptione de humi
do qd̄ eſt impletiuū qꝛ nō determinat̄ quidē in ſe ſ3 bn̄
terminabile eſt ad terminū alterius corpis qd̄ ſequitur
tangēs ſubtile ut repletum eſt in ptibus ꝛ partiū ptibus
oportet aūt augens eſſe incorpale aucto ꝛ hec nō conue
niunt alicui in elemētis niſi aque tm̄. humidū enim ae-
reum nō eſt incorpale. ¶ Ad ulti^m dicendum ꝙ impro
prijſſime ſumit̄ augmētum ꝛ rarefactio qꝛ nihil p̄exiſtē-
ti magnitudini extrinſecus eſt additum per qd̄ efficiat̄
in maiori quantitate.

¶ Queritur quid ſit vis augmentatiua.

s Ecundo queritur quid ſit
vis augmētatiua. ꝛ ſumat̄ diffinitio Auic. in 6°
de nālibus que talis eſt. Augmentatiua eſt vis augens
corpus in quo eſt ex corpe qd̄ ipa aſſimilat illi augmen-
tato ꝓportionabili in oib⁹ dimēſionibus ſuis que ſunt
longitudo latitudo ꝛ ſpiſſitudo ut pducat rem ad perfe-
ctionem. Et videt̄ ꝙ nō ſit vis augens corpus. dicit enī
phs in 4° top. ꝙ ſi aliquid ponit̄ in alio ut in gn̄e cōſide
randum eſt ſi ſm̄ omne tēpus ſequit̄ idem in quo poni
tur. ꝛ ſi non ſequit̄ ſm̄ omne tēpus tūc erit genus illud
qd̄ poſitum eſt pro gn̄e ſed nō eſt ſemp vis augens cor-
pus ergo male ponit̄ ut diffinitm̄ augmētatiue. ¶ Pre
terea idem videtur diffiniri per idē qn̄ diffinit̄ vis aug-
mētatiua per vim augentē corp⁹. ¶ Preterea hoc vide
tur eſſe falſum qd̄ dic̄ augēs corpus in quo eſt intelligit̄
enim tm̄. ſi enim illud auget̄ cuius ſb̄a efficit̄ in maiori
quātitate ſb̄a enim cibi efficit̄ ſub quantitate cibati que
maior eſt qꝫ ſua quātitas fuerit videt̄ tunc cibus augmē
tari ꝛ nō tm̄ corpus in quo eſt vis augmētatiua. ¶ Pre
terea augmētatiua nō videt̄ corpus aſſimilare ſed poti⁹
nutritiua ut habitū eſt in pdictis. ergo male videt̄ dice-
re ꝙ ipſa aſſimilat illi. ¶ Preterea hoc videt̄ expſſe fal
ſum qd̄ dicit augmento ꝓportionabili in. o. di. ſuis. vide
mus enim multos quorꝫ latitudo ꝛ ſpiſſitudo nō rn̄dēt
longitudini ſm̄ ꝓportionem. ¶ Preterea videt̄ in hoc
cōtradicere ſibiipſi qꝛ in alio loco dicit eiuſdē libri ꝙ nu
tritiua apponit in latitudinē mēbrorꝫ ꝛ in ſpiſſitudinem
eorꝫ augmētu3 manifeſtū in groſſitie longitudini ei⁹ nō
addet. Augmentatiua vero addit multo plus longitudini
qꝫ latitudini. ¶ Preterea que dicatur ꝓportio ibi patet
enim ꝙ ꝓportio nō eſt niſi ſm̄ equale uel minus ul' ma
ius determinata. quod nō ſm̄ equale ſit planum eſt vi
dere qꝛ longitudo nō eſt equalis latitudini nec ſpiſſitu-
dini ſm̄ maius ꝛ minus determinata non pōt reuocari
ꝓportio in hoc loco. videmus enim eunde3 hoiem cre-
ſcere ꝛ diminui ſm̄ latum ꝛ pfundū ꝛ nō ſm̄ longū. Si
ergo in diminutione nō fuerūt latitudo ꝛ ſpiſſitudo pro
portionate longitudini etiam incremēto nō fuerūt pro-
portionate ꝛ ecōuerſo. Si forte dicat̄ ꝙ ꝓportio accipit̄
hic hoc mō ut ſumit̄ rō in 2° de aia cum dr̄ oium natura
cōſtātium terminus eſt ꝛ rō magnitudinis ꝛ augmenti.
querat̄ tunc que ſunt natura cōſtātia. ꝛ ſi dicat̄ ꝙ ꝯſtan-
tia per ſpēm ꝛ formā cōtra quorū vna eſt vtus ſm̄ ſpēm
ꝛ formā eorꝫ vna erit opatio virtutis ſm̄ ſpēm illam ſed
vna opatio dr̄ ab vno termino ſm̄ rōnem ergo oporte-
ret ꝙ vis augmētatiua in qualibet ſpecie vna hēret ter-
minum vnum ſm̄ rōnem ꝛ hoc manifeſte falſu3 eſt. vi-
demus enim vnū hoiem bicubitū eſſe ꝛ alterū tricubitū
qui nō ſunt idem terminus quātitatis ſm̄ rōnē. ¶ Pre
terea querit̄ quid dicat̄ hic rō magnitudinis ꝛ augmēti
ſi enim rō ſumat̄ pro ſpecie tunc nihil videt̄ dicere qua-
re etiam natura nō cōſtātium ut mathematicorꝫ eſt alia
ratio ꝛ ſpecies quātitatis. Si vero ſumatur pro portione
tunc redit eadē queſtio que prius fuit. ¶ Preterea quid
eſt qd̄ dicitur ratio magnitudinis ꝛ augmēti. hoc enim
videt̄ idem eſſe. ¶ Preterea videtur falſu3 qd̄ dicit ut
pducat rem ad pfectionem hec enim videt̄ magis eſſe
ꝓprium virtutis dantis ſpēm ꝛ formā ſm̄ quā eſt perfe-
ctio ꝛ hec eſt gn̄atiua. ¶ SOLUTIO dicēdum ꝙ
hec diffinitio bona eſt ꝛ phica data eſt enim per ꝓpriu3
actum per quem debet differri virtus ꝛ per ꝓpriā mām
actus illius ꝛ per ꝓpriū finem. Hoc enim qd̄ dr̄ vis au-
gens ponit ꝓprium actum virtutis augmētatiu̅ cum aūt
ſit dupl' materia ipſius actus. vna circa quā opat̄ augmē
tum illa ſupponit̄ cum dr̄ corpus in quo eſt. alia ex qua
opat̄ augmētum ꝛ illa tangit̄ cum dr̄ ex corpe ꝙ ipa aſſi
milat illi. finis vero eſt duplex etiam. ſ. forma in qua termi
nat̄ actus ꝛ ille ſupponit̄ cum dicit̄ in diffinitione aug-
mēto ꝓportionabili in. o. d. ſ. que ſunt in longitudine la
titudine ꝛ ſpiſſitudine. mot⁹ enim augmētatiu̅ terminat̄
ad magnitudinē ſic ꝓportionatā ſm̄ lōgū latū ꝛ ſpiſſu3.
Alius enim finis eſt qui intēdit̄ a mouēte ꝛ ille ſuppo-
nit̄ cum dr̄ ut pducat rem ad pfectionē. ¶ Dicat̄ ergo
ad p^m ꝙ hoc qd̄ dr̄ augens non poſuit genus virtutis
augmētatiuū ſed ꝓprium actum qui l3 nō ſemp ſequat̄
virtutē tm̄ eſt actus pſe ꝛ quieſcit virtus ab ipſo cu3 pue-
nit ad finē intētum a mouēte ſicut infra explanabit̄ cu3
querit̄ quare aial nō ſemp auget̄ ſicut ſemper nutritur.
¶ Ad aliud dicēdum ꝙ li augens nō ſupponit idē ſed
actu3 ut dictum eſt. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ augmenta
tiua nō auget niſi id in quo eſt ꝛ nō cibu3. adhuc eni3 ꝙ
aliqd augeat̄ oportet manere idem numero ſm̄ ſb̄a3. ci
bus aūt non manet ſed accipit ſb̄ſtantiam aucti. ¶ Ad
aliud dicēdu3 ꝙ aſſimilatio in nutritiua ꝛ augmētatiua
eſt diuerſimode ſm̄ diuerſos terminos nutritiue ꝛ aug
mētatiue. vnde nutritiua aſſimilat ut ſit potētia ſub̄a in
qua ſaluet̄ eſſe indiuidui. augmentatiua vero aſſimilat ut
ſit potētia quātū extēdens indiuiduū ad maiorē quanti
tatem. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ ꝓportio nō ſumitur ibi
ſm̄ cōparationē dimēſionis ad dimēſione3 in ſe ſed ſm̄
opationē oium dimēſionum in cōparatione ad figura3
que debet̄ corpori ex hoc ꝙ eſt ſb̄m talis aie ſm̄ ꝙ cor-
pus humanū dr̄ a pho in libro de aialibus longum ꝛ re

ctum ⁊ alia corpa aialium nõ ſunt adeo lata ſm quanti/
tatem ſue magnitudinis ſed ſunt magis ſpiſſa. latitudo
enim eſt a dextra in ſiniſtrã ⁊ ſpiſſitudo ab ante ⁊ retro.
longitudo autẽ deorſum ad ſurſum ut in ſecundo de ce
lo ⁊ mũdo. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ virtus eſt ultimuz
potẽtie in re ⁊ iõ cum ultimũ potẽtie nutritiue ſit ſalua/
re per reſtauratiõnẽ deꝑditi de potẽtia nutritia nihil in/
uenit̃ ultra ultimũ illud. Cuz ergo maioris difficultatis
ſit extẽdere manus ad id qδ ſaluatũ eſt oportet ꝙ hͦ ſit al
terius virtutis que eſt augmẽtatiua ⁊ iõ nutritiua nõ po
nit augmẽtum ꝑſe nec in latitudine nec in ſpiſſitudine
ſed per accñs q: id qδ reſtituit quãtũ eſt nõ tñ in eo qδ
quãtuz eſt reſtituit ſed in eo qδ ſba ⁊ ita ſoluunt quidã.
Sed melius dici põt qδ ut ſupra habitũ eſt quedã ꝑtes
ſunt in corꝑe aiato in quoꝝ extẽſione ꝑncipalr̃ eſt aug/
mẽtum nãle ⁊ illa ſunt oſſa ⁊ nerui ⁊ uene ⁊ illas exten
dere difficillimũ eſt eo ꝙ ſunt dure ⁊ iõ etiam extẽſe nõ
reuertunt̃. nõ enim videmus ꝙ hõ efficiat̃ minus lon/
gus q̃z fuit per aliquã diminutionẽ ⁊ ſic eſt etiam in lati
tudine ⁊ ſpiſſitudine ſbe radicalis. Hec igit̃ augmenta
tio ꝓprie eſt virtutis augmẽtatiue ⁊ eſt ſm nãm ⁊ in hac
etiam exꝑſſe apparet qδ dicit Auic. ꝙ multo plus addit̃
lõgitudini q̃z latitudini ⁊ ſpiſſitudini. ¶ Alia ratio eſt
augmẽtatio in ꝑtibus que ſunt ex humido nutrimenta
li que nõ ſunt ut uas ſed potius ut facte in uaſe ut fluen
tes ⁊ refluẽtes ⁊ ſm has ſepe accidit igroſſatio ⁊ attenua/
tio ⁊ hec augmentatio ꝑtinet ad nutritiuã q: eſt tñ a nu
trimẽto maiori uel minori ſicut ẽt videmus in paruulis
q: calor eoꝝ eſt fortis ⁊ corpus rarum ⁊ ꝓpter hoc de nu
trimẽto eoꝝ plus tranſit ad ſuꝑiora mẽbra ⁊ efficiuntur
ſuꝑiora mẽbra eorum maiora inferioribus ſm ꝓpor/
tionẽ corꝑis ſui. Poſtea ꝟo cũ corpus inſpiſſat̃ ⁊ calor
efficit̃ debilior nõ trãſit ad ſuꝑiora mẽbra in nutrimẽto
niſi qδ eſt ſubtile ⁊ penetratiuũ ⁊ leue ⁊ totũ reſiduũ tñ
ſit ad inferiora ⁊ iõ iferiora efficiunt̃ maiora ſuꝑiorib⁹
ſm ꝓportionẽ ſui corꝑis. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ ꝓpor
tio ſumit̃ hic in cõparatiõe ad figurã que debet̃ corpori
talis aie ſicut dictum eſt ⁊ lꝫ fiat ingroſſatio ⁊ attenuatio
in ꝑtibus humidi nutrimẽtalis nõ tñ uariat̃ dimẽſio ra/
dicalium membroꝝ. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ ꝓportio
ab Auic: d: rõ ab Alb: ⁊ vis eſt in hoc qδ dicit phs na/
tura ꝯſtãtiuz. nõ enim ꝯſtant niſi que per nãm diuerſa
ſũt ⁊ vniunt̃ in cõpoſito per mixtionẽ ⁊ ſi illa ſiml̃ ſtare
debeãt neceſſe eſt adeſſe aliqd ꝯtinẽs ea: hoc aũt eſt for/
ma que d: nã ⁊ in aiatis eſt aia. termin⁹ ꝟo d: reſpectu
eius qδ auget. in hoc enim nõ auget quocũqꝫ mõ ſꝫ alte
rat̃ ad terminũ ſpẽi ⁊ figure eius qδ auget̃: ⁊ iõ hoc uer
bum dicit phus cõtra Empedoclẽ qui dicebat augmen
tum fieri ab igne tñ ⁊ reprobat eius dictum eo ꝙ ignis
nõ alterat ad terminũ ſpẽi ⁊ figure inaiati corꝑis ſed in
infinitũ quouſqꝫ ſit cõbuſtibile ⁊ non relinquit̃ ꝙ ſit tñ
ponere augmẽti ⁊ virtutis aie que d: augmẽtiua. reſpe
ctu ꝟo magnitudinis d: ꝓportio magnitudinis ⁊ dicit̃
ꝓportio potẽtie ad actum ⁊ etiam ꝓportio figure ⁊ ma/
gnitudinis ad formã ⁊ virtutẽ forme. Dico aũt ꝓportio
nem potẽtie ad actuz menſurã ſube que eſt in humido
radicali ex quo fiunt mẽbra radicalia ad tantã ⁊ tantam
extenſionẽ ſm longũ latũ ⁊ ſpiſſum. Mẽſura aũt illa eſt
in duobus. ſ. in calido actiuo ⁊ humido paſſiuo. caliduz
enim actiuum in ſemine qδ eſt actiuuz ut ꝑhabitum eſt
ꝟtute ignis elemẽtalis ⁊ ꝟtute aie ⁊ virtute celi debilius
eſt in aliquo ſemine ⁊ in aliquo fortius ⁊ ſm hoc exten/
dit mẽbra radicalia in maiorẽ ad minorem dimenſionẽ
ſm ꝙ inueniunt̃ corpa mulierũ in mẽbris radicalibus
minora corꝑibus viroꝝ ⁊ frequẽtius. humidũ aũt paſſi/
uum in ſemine qñqꝫ eſt magis extẽſibile ⁊ qñqꝫ minus
⁊ hoc cõtingit tum ex quantitate tum ex ſiccitate ipſius
⁊ ſm hoc fiunt corpa maiora uel minora nunq̃z tñ extẽ/
ſibilia in infinitũ. humidũ enim illud per extẽſionez nõ

diuidit̃ ultra hoc ꝙ poſſit in eo manere virt⁹ factiua mẽ
broꝝ radicaliũ que ſunt ut uas in corꝑe aiato. ⁊ ideo pa/
tet ꝙ nõ diuidit̃ ut quãtuz qδ eſt diuiſibile in infinituz
ſed ut ſemẽ diſtribuit̃ per mẽbra qδ retinet virtutẽ facti
uam diuz mẽbroꝝ ⁊ hec dicit̃ ꝓportio potẽtie illius que
eſt in ſemine ad actuz tãte magnitudinis uel tante. Pro
portio ꝟo figure ⁊ magnitudinis ad formã ⁊ ꝟtutez for/
me eſt mẽſura tãte quãtitatis in organis radicalibus in
qua põt aia corroborari virtute ⁊ exercere operationes
ſuas ⁊ hec uocat̃ a pho rõ magnitudinis. rõ aũt augmẽ/
ti d: ꝓportio eius qδ addit̃ ab extrinſeco ad finẽ ⁊ ſtatũ
magnitudinis. Radicalia enim mẽbra ad finẽ ⁊ ſtatum
peruenire nõ pñt ex quãtitate ꝓprie ſube. Sed oportet
ꝙ multiplicet̃ per alienã aſſumptã. ⁊ per hoc patet ſolo
ad totum qδ querit̃ de ꝓportione. ¶ Ad ulti^m^ dicẽdũ
ꝙ eſt ꝓportio ꝑfectio ſm eſſe ſpẽi ⁊ forme ⁊ hec eſt gña
tiue. eſt etiã ꝑfectio ſm robur ꝟtutis in organis ⁊ figurã
magnitudinis organoꝝ ⁊ hec eſt ꝟtutis augmẽtatiue.
¶ Que ſunt principia motus potẽtie augmẽtatiue.

Einde queritur de mo

d tu augmenti ⁊ querunt̃ quatuor. Quoꝝ
primum eſt que ſunt principia illius mo
tus. 2^m^ utruz ſit ad oẽm partem equaliter
uel plus ad vnam. 3^m^ utrum ſit eiuſdem virtutis dimi/
nuere cuius eſt augmentare. 4^m^ quare ſtat motus aug/
menti aliquando.

a D primum proceditur ſic.

Motus prin^a^ ſunt in eodem gñe in quo ponit̃
motus ipſe. Motus aũt augmẽti ponit̃ in quantitate. g̃
prin^a^ eius erunt in quãtitate ſed prin^a^ ſunt ꝯtraria inter
que eſt motus ergo ꝯtraria erunt in quãtitate qδ eſt cõ
tra phum in ꝑdicamẽtis. ¶ Item nullus motus eſt iter
talia prin^a^ quoꝝ vnuz manet in reliquo. augmẽtatio eſt
inter talia prin^a^ ergo nõ eſt motus. ꝑ^a^ ꝓbat̃ ex hoc ꝙ oĩs
motus abijcit terminum a quo ⁊ mouet̃ ab ipſo ⁊ ſumit
terminũ ad quẽ ⁊ quieſcit in illo. Uñ ſi terminus a quo
eſſet in termino ad quem oporteret ꝙ abijceret aliquid
⁊ quieſceret in eodem ipſo idem motus numero qδ eſt
impoſſibile. 2ª ꝓbat̃ per ſenſum q: videmus ꝙ cum ali/
quid accipit incremẽtũ nõ abijcit quãtitatẽ quã ꝑus ha/
buit paruum enim per ſbam ⁊ quãtitatẽ eſt in magno.
¶ Preterea quidã obijciũt in hunc modũ q: in diuer/
ſis motibus ſpecie ⁊ gñe diuerſa ſunt mouẽtia ſpecie ⁊
gñe. Sed alteratio ⁊ augmẽtatio ſunt diuerſi motus ſpe
cie ⁊ gñe ergo hẽbunt diuerſa mouẽtia ſpecie ⁊ genere.
Sed q̃litates actiue ⁊ paſſiue ſunt mouẽtes in alteratio/
ne ergo nõ erunt ꝑn^a^ mouẽtia in augmẽtatione. cũ igit̃
nõ inueniat̃ ibi prius niſi ſba ⁊ quãtitas ⁊ ſuba per ean
dem rõnem nõ moueat̃ nõ erit ibi mouens niſi quanti
tas. ſed hoc eſt impoſſibile q: ſm hoc oporteret ꝙ quã/
titas a quãtitate eſſet actiua ⁊ paſſiua ⁊ acciderẽt ex hoc
ꝙ in aliqua eſſent actiua ⁊ paſſiua inuicẽ ⁊ mobilia phi/
ce q: totum falſum eſt. Et ꝓpter iſtam rõnem dixerunt
quidã mirabiles hoĩes ꝙ cum in motu augmẽti non ſit
niſi materia ⁊ duo termini quãtitatis moueri nõ pñt qδ
mã mouet. ¶ Sed cõtra in eodẽ motu numero nõ eſt
eiuſdez moueri ⁊ mouere ⁊ materie in motu augmenti
eſt moueri ergo nõ mouebit ſm eundẽ motuz. ⁊ ad hoc
dicũt ꝙ materia mouet mota nõ ꝑſe. Et ad hoc ſequitur
duplex incõueniens. quoꝝ vnum eſt ꝙ ubicũqꝫ eſt mo
uens motuz ibi eſt mouens tñ illud erit magis mouẽs
q̃z mouẽs motũ. ¶ Queraẗ ergo qd ſit in motu augmẽ
ti mouens tñ. aut eniꝫ hoc erit ſuba uel forma aut quali
tas aut quãtitas aut materia. ⁊ patet ꝙ nõ ſba uel forma
nec qualitas per hoc ꝙ ipſi ſupponũt ꝙ mouẽs ꝑſe eſt
in eodem gñe cuz motu nec eſt quãtitas per rõnẽ prius
habitã ergo erit materia ⁊ materia nõ mouet niſi mota.

ergo primū mouens erit mouens motū qđ eſt impoſſibile. ¶ Preterea quid eſt motuꝫ tm̄ ꝯſtat ꝙ nō niſi materia. ergo idem erit mouens motum ⁊ mouens tm̄. 2^{m} incōueniēs eſt ꝙ nihil erit mouens in gn̄atione. forma enī ſubalis nec eſt actiua nec paſſiua ⁊ nihil mouet phiſice niſi qđ eſt actiuum ⁊ paſſiuū. ¶ Preterea queriť de hoc ꝙ dicit phus in 2° de celo ⁊ mūdo. dico ꝙ ſurſuꝫ eſt ꝑncipiū latitudinis ⁊ añ eſt pn^{m} ꝓfunditatis ⁊ nō noio prin^{m} niſi vnde motus ꝑmus in quo eſt motus. vñ pn^{m} motus augmēti eſt ſurſum ⁊ pn^{m} motus localis eſt dextrum ⁊ prin^{m} motus ſenſibilis eſt añ. Scđm hoc enim videť ꝙ eadem ſit pn^{m} motus localis ⁊ augmēti: ſꝫ quorūcūqꝫ motuuꝫ ſunt prin^{a} eadem ſpecie illi motus ſunt idem ſpecie ergo augmentum eſt loci mutatio que eſt a ſurſuꝫ ſunt idē ſpecie. ¶ Preterea cuꝫ dextrū ⁊ ſiniſtrū ſint prin^{a} a qbus eſt ꝑmus motus ꝑmi mobilis videť ꝙ motus qui magis cōpetit oī aiato deberet eſſe a dextra in ſiniſtram q̃ꝫ a ſurſum in deorſum. talis eſt aūt motus augmēti eo ꝙ ille ꝯuenit plantis ⁊ aialibus ⁊ nō motus localis qui eſt a dextra in ſiniſtrā ergo motus augmenti magis debet eſſe pn^{m} dextrū q̃ꝫ ſurſum. ¶ Preterea queriť quare dicať prin^{m} motus augmēti ſurſum ⁊ non deorſuꝫ. ¶ Preterea cū augmētuꝫ ſit añ ⁊ retro dextrorſum ⁊ ſiniſtrorſum ⁊ ſurſum ⁊ deorſum videť ꝙ hec oia ſint pn^{a} motus augmēti. ¶ Iuxta hoc iterū queriť utrū augmētum ſit motus uel mutatio quedaꝫ tm̄. ⁊ videtur ꝙ mutatio tm̄. cum enim aliqđ accipit incremētuꝫ quelibet quātitas quā accipit eſt alia numero ⁊ ſpecie a precedēti. ⁊ cum quelibet ſpēs ſit terminatiua motus videť ꝙ in augmēto accipianť quātitates infinite per ordineꝫ in infinitis inſtātibus. cum ergo mobile in inſtāti ſit im motum eſſe ⁊ nō moueať ut ꝓbatum eſt 6° phi^{r}. augmētuꝫ videť eſſe mutationes multuꝫ inſtātanee ⁊ nō mot^{9}.

¶ SOLUTIO Dicēdum ꝙ augmētum motus eſt animati ꝓprie ut habituꝫ eſt ⁊ eſt ꝭm quātitatem ⁊ ſunt eius termini impfectuꝫ ⁊ pfectū ꝭm figurā ⁊ magnitudinē debitā corpori aiato. ¶ Ad p^{m} igiť dicēdū ꝙ quātitati ꝭm ꝙ eſt quātitas nihil eſt cōtrariū in gn̄e ⁊ ſpecie ⁊ hoc eſt quātitati in ſe ꝯſiderate ꝓut ꝯſiderať in p̄dicamētis. Sed quātitati ꝓut cōſiderať pfecta uel impfecta in cōparatione ad vires organoꝝ nihil ꝓhibet aliqđ eē cōtrarium. Cōtraria eniꝫ inter que eſt motus non ſunt vnius rōnis in oibus motibus. qñqꝫ enim vnum cōtrarioꝝ ſimul mouet ⁊ eſt terminus mot^{9} ꝭm eē ſpeciei cōtrarie ⁊ ꝭm hoc tm̄ ꝑme qualitates ſunt cōtrarie actiue ⁊ paſſiue. Calidū enim mouet frigidū ⁊ eſt termin^{9} motus eius ꝙ eſt calefactū. qñqꝫ aūt eſt cōtrariū ut termin^{9} motus ſed nō ut cōtrario agens ⁊ mouēs id qđ moueť ſicut albū ⁊ nigrum ſunt ꝯtraria. albū enim ⁊ nigrū nō ſunt paſſiua ab inuicē ⁊ actiua. Qñqꝫ enim vnum eſt in ſpecie nullo mō actiuum ⁊ alterū nō hēt eſſe ſpeciei ſed priuationis ſicut eſt in gn̄e ſube in qua vnū ut dicit phs in fine ꝑmi phi^{r}. ſufficit abſentia ⁊ p̄ſentia facere mutationem. aliqñ etiam vnum per ſuuꝫ eſſe māle nō cōtrariať alteri ſed per rōnem quā hēt ex ꝓportione ad figuram ꝭm nām ⁊ ꝓportionem ad vigorem virtutis cuius eſt materia. ⁊ hoc mō pfectuꝫ ⁊ impfectū ſunt ꝯtraria in quātitate aiati corpis in quo ſolo eſt mot^{9} augmenti ꝭm ꝓpriā augmēti rōnē. ¶ Ad aliđ dicēdū ꝙ lꝫ min^{9} quātum ſalueť in maiori ꝭm eſſe māle: ſed ꝙ nō eſt terminus motus tm̄ nō ſaluať in ipſo ꝭm rōnem impfecti ꝭm ꝙ erat terminus mot^{9} ut patet ex p̄dictis. ſi enim minus ⁊ maius ꝭm eſſe quāti pñt eſſe termini motus eſſet motus in mathematicis qđ impoſſibile eſt. ¶ Ad id quod obijciť de mouēte dicēduꝫ qđ expſſe dicit Alex: in 2° de aia. ꝙ vis augmētatiua mouet ⁊ calor eſt cauſa quoruꝫ neutrū eſt in gn̄e quātitatis. motus enim ut diſtinguiť ad genus uel ſpēm ex mouēte ſed ex termino in quo eſt motus ⁊ hec ꝓpō ꝙ in diuerſis moub^{9} ſpecie ⁊ gn̄e diuerſa ſunt mouentia ſpēcie ⁊ gn̄e plane falſa eſt ſi gn̄alr intelligať. Si ꝟo intelligať de mouēte qđ eſt efficiēs ⁊ ſpēs tunc uera eſt ſicut eſt calidū mouens ad calidum: ſed de nullo qđ eſt mouens ut efficiens tm̄ eſt uera qđ patet q: calidū mouet ad ſbam ⁊ mouet ad quātitateꝫ ⁊ ad qualitatem ꝓut efficiť inſtr̄m diuerſarū virtutū mouētium. cōcedimus aūt ꝙ mā nullo mō mouet. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ phus nō intēdit in celo ⁊ mūdo loqui gn̄alr ſed intēdit inueſtigare dextrū ⁊ ſiniſtrū ⁊ ſurſum ⁊ deorſum ⁊ ante ⁊ retro in corpibus aiatis in qbus illa ſunt per figurā ⁊ virtutē diſtincta ut videať ꝭm quē moduꝫ dextrū ⁊ ſiniſtrū ſint in celo ⁊ idcirco dicit eē dextrū vñ eſt motus in aialibus qui eſt motus ꝓceſſiuus ⁊ nō ſiniſtrū q: in illa pte eſt defectus virtutis motiue in aialib^{9} ⁊ ante dicit eſſe pn^{m} motus ſenſibilis. ſenſus enī eſt ſuſceptiuus ſpērum ſenſibiliū ſine mā p̄nte tm̄ materia ⁊ prin^{m} talis motus nō eſt niſi a natura ubi ſunt ſenſus: lꝫ enim tactus ſit retro ſicut añ tm̄ motus eius nō eſt motus ſenſus ꝓprie q: nō eſt ſpeciei ſine mā ſed potius per materie ꝯtactum. ⁊ de hoc ſmo erit infra in tractatu de ſenſibus. ¶ Prin^{m} aūt motus augmēti in aiato eſt ſurſuꝫ nō ſimplr ſed ſurſum in aiato ⁊ illius cauſa eſt q: ultimū virtutis augmētatiue determinať ſurſuꝫ: ex natura eniꝫ alimēti facile accipiūt augmētuꝫ mēbra inferiora. ſimilr ad latū ⁊ ſpiſſum nō exigiť niſi poſitio ptis cibi cum pte ſube ad qđ etiam ſufficit nutritiua ut ꝑus habitum eſt. Sed ſummū poſſe eſt in ꝓlongatione mēbroꝝ radicalium ⁊ ad hoc ꝑncipalr eſt virtus augmētatiua. ⁊ ſi obijciať ꝙ ſurſum in plantis eſt locus radicum ⁊ illuc eſt facilis deſcēſus nutrimēti ad augmentum. Dicendum ꝙ ſurſum determinať ab ipo qđ eſt pn^{m} longitudinis ⁊ ĥ tā in toto corpe q̃ꝫ in mēbris aiati corpis vñ ſurſū eſt hoc in qđ extenduntť mēbra ꝭm longitudinē ſiue ſint poſita ſurſum ſiue deorſuꝫ in corpe. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ nō oportet ſi ꝑmus mot^{9} eſt a dextra in ſiniſtram in celo ꝙ ꝓpter hoc gn̄alis ſit in alijs eo ꝙ ille eſt cauſa oium motuum ⁊ nō vnius ſolū. ⁊ vndecūqꝫ recipit mot^{9} cauſatos ab illo ꝭm ꝓportionē ꝯuenientē ſue nāe. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ deorſuꝫ nō pōt eſſe pn^{m} mot^{9} augmenti eo ꝙ ad illud nō determiať ultimū potētie augmētatiue. per hoc idem patet ſolo ad ſequēs. ¶ Ad id qđ ulteri^{9} queriť utrum augmētuꝫ ſit mot^{9} uel mutatio tm̄. dicendum ꝙ motus. ¶ Ad id aūt qđ obijciť in cōtrariū dicēdum ꝙ eſt quātuꝫ fluens ⁊ quātuꝫ ſtans in ſpecie ⁊ eē quāti. id aūt qđ augmētať accipiť ꝯtinue quātū fluens in fieri ab impfecto ad pfectuꝫ ⁊ cuꝫ nulluꝫ accipiat ut ſtans determinatū in ſpecie in nullo accidit quieſcere ⁊ cuꝫ nullum ſit indiuiſibile in nullo accidit moueri in nunc. ſed ſi accipeť quātum ſtans in ſpecie tunc uteret illo ut termino in quo non eſt motus ſed immotum eſſe ⁊ ſic ſequeretur obiectio.

¶ Utrum motus augmentatiue ſit ad omnes partes equaliter uel plures ad vnam.

s ECundo queritur Utrum mot^{9} iſte equalr ſit ad oēm partem uel plus ad vnam. Et videť ꝙ equalr ad oēm partem q: hoc expſſe dicit phus in 2° de aia. ¶ Item in p° de gn̄atione ⁊ corruptione dicit ꝙ quelibet pars ꝭm ſpēm augmētatur ⁊ nō quelibet ꝭm mām. ergo cuꝫ ptes ꝭm ſpēm ſint ubiqꝫ in corpe mot^{9} augmētatiue erit ad oēm ptē. ¶ Sed cōtra Auic. dicit ꝙ pn^{r} eſt ſurſum ꝭm longitudinē mēbroꝝ ergo nō eſt equalr ad oēm ptē. ¶ Pre^{a} ſi eēt ad oēꝫ ptē eq̄liter tūc nō ſtaret augmētū per totā enim vitā ſit attenuatio ⁊ dilatatio quarūdā partium corpis. oēs autē dicunt ꝙ augmētuꝫ ſtet in pfectione figure ⁊ magnitudinis mēbroꝝ. ¶ SOLUtio ꝭm auctoritates ſcie nālis dicēdum ꝙ vis augmētatiua ꝑcipue opať ad extēſionē mēbroꝝ radicaliū ad pfectā figurā ⁊ magnitudinē ipoꝝ

⁊ ſm ꝙ illa ſunt in toto corpe ita augmentum eſt in toto corpe. Sed ultimuꝫ eius ſm ꝙ ipſa virtus determinat in ſurſum qḋ eſt pr̄in^m longitudinis mēbꝛoꝝ. Eſt etiam augmētum per cibum additum ad quod etiam ſufficit nutritiua perſe ſola ⁊ illud non eſt in corpore animato. Ex hoc patet ſolutio ad totum.

¶ Utrū eiuſdē ꝟtutis ſit diminuē cuiꝰ eſt augmētare.

t **Ertio queritur** Utruꝫ eiuſdē virtutis ſit diminuere cuius eſt augmentare. ⁊ videt ꝙ ſic. Contraria enim ſunt eiuſdē potētie ſicut vitiuꝫ ⁊ virtus ignorātia ⁊ ſcia ergo cum augmētatio ⁊ diminutio ſint cōtrarie erunt eiuſdeꝫ virtutis aie. ¶ Itē viſus eſt viſibilis ⁊ inuiſibilis auditus ſoni ⁊ ſilentiȷ ut dr̄ in 2° de aia. ergo ſilr̄ erit hoc in ptibus aie uegetabilis ⁊ ſic augmētatiua vis erit augmētatiōis ⁊ diminutiōis. ¶ Preterea quidā obijciūt ſic uolentes oñdere diminutionē eſſe motū nālem. Diminutio aūt erit violentꝰ motus aut nālis aut uoluntarius. ꝯſtat aūt ꝙ nec violētus nec uoluntarius ergo nālis. ergo hēbit motoreꝫ in natura. cuꝫ aūt idem ſit ſuſceptibilis augmēti ⁊ diminutionis ⁊ oñſuꝫ eſt ꝙ nō niſi aiatuꝫ eſt ſuſceptibilis augmēti tunc etiam nihil erit ſuſceptibilis diminutiōis niſi aiatū ꝓprie ⁊ cum ois motꝰ aiati ſit a motore qui eſt aia dūmodo erit ab aliqua virtute aie. ¶ SOLUTIO Ad hoc dicēduꝫ ꝙ diminutio motꝰ quedam nālis eſt in aiato ⁊ in inaiato ſi cōmuniter diminutio ſumat uel in aiato tm̄ ſi ꝓprie ſumat: ſed nō erit ab aia niſi a virtute deficiēte ſicut etiā nālis potētia cauſat a victoria forme ſupra mām. nālis aūt impotētia cauſatᷓ a defectu illius. ¶ Dicat ergo ad pͫ ꝙ cōtraria ſunt eiuſdē potētie paſſiue ſed nō eiuſdem actiue. Dicit enim in libro methaᷓ ꝙ cōtrarioꝝ ſunt cauſe cōtrarie ſed nō cōtrarioꝝ mā cōtraria ſed eadem. ¶ Ad aliud ⁊ 3^m dicēduꝫ eſt ꝙ virtutes apphēſiue paſſiue potētie ſunt ⁊ iō ſunt ꝯtrarioꝝ ſed virtutes aie uegetabilis oēs ſunt actiue ⁊ iō nō eſt ſimile de illis. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ diminutio eſt motus nālis a calore nāli ꝯſumēte ⁊ non ab aia niſi ſicut a virtute deficiēte.

¶ Utrum ſtet motus augmenti.

q **Uarto queritur** Quare ſtet motus augmēti. quādoqꝫ videt eniꝫ ꝙ nō ſtet cōtinue enim addit cibus corporeus ⁊ quantus. ergo ſicut nutritiua cōtinue ingerit ſubām ſic videt augmentatiua ingerere quātuꝫ. ⁊ ſicut eſt ꝯtinua diſſolutio ⁊ reſtauratio ſube ita videt eſſe cōtinua diſſolutio ⁊ reſtauratio quāti: ⁊ ſic videt augmentatiua nō ſtare ſicͭ nec nutritiua. ¶ Item ois virtus creſcit ⁊ fortior efficit ad multiplicationē materie ꝓprie ſicut patet in calore q in maiori igne eſt maior ⁊ in minori minor. ergo ſilr̄ in aiato videtur ꝙ quanto plus creſcit ꝙ tanto fortior efficit calor nālis in ipſo: ſed quāto plus ingerit de nutrimento tāto maior eſt materia ergo tāto maior erit calor. Calor aūt eſt inſtrm̄ augmentatiue virtutis ergo tanto magis augmētabit. ¶ Sed CONTRA Quecūqꝫ cōtraria nata ſunt fieri circa idem neceſſe eſt vnū quieſcere qñqꝫ ut aliud inſit. augmētū ⁊ diminutio ſunt ꝯtraria nata fieri circa ideꝫ. ergo ad hoc ut qñqꝫ inſit diminutio augmētum ſtet ⁊ ſtare oportet. ¶ Item in ꝯtinuo nō eſt infinituꝫ ſm additionē ſed ſm diuiſionem tm̄ ut dr̄ in 3° phiᷓ. Cuꝫ igit augmētū ſit ꝑ additionē neceſſe eſt ſtare qñqꝫ. ¶ Itē omne inſtrm̄ virtutis corporee ex nimia frequētatione opationis hebetat ⁊ retūditur. tale inſtrm̄ eſt calor nālis ergo aliqñ retūdit ⁊ hebetat ita ꝙ aliqñ ſit impotētior. cum igit maxime difficultatis ſit extēdere mēbra radicalia ꝓpter duriciē eoꝝ aliqñ hebetat ⁊ impotēs erit ad hoc ⁊ ſic ſtabit augmētuꝫ. ¶ Item ois virtus organica finita eſt ſm ſuū poſſe ad opus ſed tales ſunt virtutes aie ꝑcipue uegetabilis ergo neceſſe eſt etiam ſbm in quātitate ⁊ figura eſſe finitū. ¶ Preterea natura nō abūdat ſupfluis cum ergo corroborata ſit virtus aiati in tāto nō faciet natura maius quia abundaret ſuperfluis. ¶ SOLUTIO Dicēduꝫ ꝙ augmētuꝫ ſtat tribꝰ rōnibus. quaꝝ pma ſumit ex calore nāli qui eſt in mēbꝛis radicalibꝰ cuiꝰ poſſe in extēdēdo limitatū eſt ut ſupra eſt determinatum. 2ª eſt ex parte materie membroꝝ radicalium cui lꝫ addat nutrimētuꝫ tm̄ nō eſt extēdibilis ultra debitaꝫ ſpeciei quātitatē. 3ª eſt ex tēperatiōe mobilis ad motorē lꝫ eſt organi ad virtutem aie que eſt in ipſo hec enim in quāta quantitate ⁊ tali figura virtuti aie eſt proportionatum. ¶ Ad pͫ igit dicat ꝙ finis nutritiue eſt ſaluare indiuiduuꝫ ⁊ hunc finē nō ſequit niſi ꝯtinue nutriēdo ſicut ꝯtinua ſit deꝑditio. finis aūt augmētatiue ut prehabituꝫ eſt in diffinitione eſt ꝑfectio ſm magnitudinem ⁊ figurā organoꝝ. ⁊ iō cum ꝯſequit illuꝫ quieſcit in illo q: ſupuacuū eſſet ultra mouere. ois enim virtꝰ quieſcit in fine ſuo qñ ꝑfecte ꝯſequit ipm vñ etiaꝫ nutritiua ſubſeruit augmētatiue miniſtrādo plus de nutrimento longitudini qꝫ latitudini uel ſpiſſitudini quoaduſqꝫ ſtet augmētatiua: ex tunc enim incipiūt pus inſpiſſari ⁊ dilatari mēbra ex maiori fluxu nutrimēti ad dimēſiones illas. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ virtus creſcit in multiplicatione ꝓprie materie ſed nō aliene ſed ꝓprie. ꝓpria materia caloris nālis eſt ſuba radicaliuꝫ mēbroꝝ. ſuba autē humidi nutrimētalis ingerit ab extrinſeco ⁊ ꝓpter hoc nō eſt ꝓprie ꝓpria ⁊ iō calor remittit in illo quanto magis multiplicabit. ¶ Sed adhuc querit utrum illo tpe quo auget aial continue augeat uel nō. ⁊ videtur ꝙ ſic. calor enim nālis ſemp agit ꝯuertendo nutrimētū ergo ſemp ſit additio ergo in qualibet hora ⁊ in quolibet momēto. ¶ Preterea nō eſſet rō quare nūc potius qꝫ alia hora augeret ergo cōtinue auget. ¶ Sed ſi hoc concedat erit ꝯtra phm in 8° phiᷓ dicentē ꝙ nō ſequit ſi aliqd tm̄ augmētuꝫ eſt in aliquo tpe ſicut in anno addigit uel duas ꝙ in qualibet parte tpis augmētum ſit ſm partem ꝓportionalē illiꝰ totalis quātitatis. ¶ SOLUTIO Dicēdum ꝙ non auget ꝯtinue ſed qñqꝫ addit quāto ⁊ qñqꝫ non. ¶ Ad pͫ aūt dicendū ꝙ calor nō ſemp agit ſed qñqꝫ diſponit ut poſtea fiat facilior additio. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ rō dr̄e eſt q: nō eodeꝫ mō id cui additur in qualibet hora eſt diſpoſituꝫ nec etiā id qḋ addit ⁊ ſm hoc diſcontinuatur additio.

¶ Utrum agens eſt corporeum.

d **Einde queritur** De augente ⁊ aucto ⁊ queruntur duo. pᵒ enim queritur ex parte augentis utrum ſit corporeum uel incorporeuꝫ. 2° aūt queritur ex parte aucti utrum augeatur ſm qualibet partem uel ſm aliquam tm̄.

a **D primum ſuman**tur rōnes Aſe: in pmo de gñatione ⁊ corruptiōe. ſi id qḋ auget eſt incorporeuꝫ ſequeret ꝙ ex nō corpore fieret corpus ⁊ ex nō quāto quātum. ſi autē corporeum eſt aut hoc eſt potētia tm̄ aut actu. ſi potētia tm̄ ergo cū ipm ſit materia aucti erit aliqua mā uacua ſine forma qḋ falſum eſt. Si aūt eſt corporeuꝫ actu aut recipit in toto creſcente aut in parte creſcētis. ſi in toto neceſſe erit duo corpora eſſe in eodem loco ſi in parte tunc nō fieret augmētum equalr̄ ſm oēm parteꝫ qḋ eſt ꝯtra phm qui dicit ꝙ aduenit cuilibet parti ſm ſpēm. ¶ Itē aut manet corporeum aut nō manet. ſi manet tunc videt expſſe ſequi ꝙ duo corpa erūt in eodē loco. ſi nō manet ergo cum non corpus nō facit corpus cōſtitutuꝫ ut pars nō erit auctum per illud. ꝓpter iſtas rōnes ⁊ ſilēs dixerūt quidaꝫ ꝙ de ſuba augētis nō trāſit in id qḋ auget ſed tm̄ per ipm re-

focillatꝛ calor naturalis qui cõfortatus dilatat ſubſtãtiam in qua eſt. ¶ Sed contra hoc eſt dictuʒ Auguſtini qui expꝛ̃ſſe dicit ꝙ nutrimẽtum tranſit in ſubſtãtiam nutriti. ¶ Preterea ƀm hoc nõ eſſet generatio q2 gñatio nõ eſt niſi de ſuꝑfluo nutrimenti quarta digeſtione digeſti qđ virtutem gñatiuam in uaſis ſeminarijs accepit. ¶ Preterea hoc eſt expꝛ̃ſſe contra phũm in pͥmo de gñatione ⁊ corruptione in cap° de augmẽto ubi ſic dicit. ꝙ aduenĩete aliquo oportet augeri. recedente aũt diminui. ¶ Preterea in Deutero. 8° ⁊ Matthei 3° dicitꝛ. Non in ſolo pane viuit homo ſed in omni uerbo qđ ꝓcedit de ore dei. ex hoc enim qđ dicit nõ in ſolo pane innuit ꝙ corpus viuit ex pane. hoc etiam patet ex gloſa ſuꝑ eundem locum Deuteronomĩ. que dicit ſic. ſignificat geminam materie nature ſubãm. Homo enim ex aĩa conſtat ⁊ corpore qđ ex terra eſt ⁊ terreno alitꝛ cibo. anima ꝟo viuit de uerbo dei. ¶ Preterea id qđ augetꝛ per calorem tm̃ nullo addito augetꝛ per rarefactionem. ſi igitꝛ augetꝛ ſic corpus humanum tũc oporteret ꝙ corpus tãto eſſet rarius ⁊ ſubtilius quãto eſt ſenius cuius cõtrarium videmus ad oculum. ¶ SOLUTIO dicimus ꝙ augmẽtuʒ fit ex adueniente aliquo augẽte qđ tranſmutatꝛ in ſubſtãtiam aucti. Sed ſicut habitum eſt ſupra virtus augmẽtatiua eſt in aucto ⁊ non in augẽte. augmẽtatiue auteʒ virtutis eſt extendere ſubſtãtiam radicalium membroruʒ ⁊ in ipſis trãſmutare ad ſe cibuʒ aduenĩẽtem. ¶ Item notãdum ꝙ cibus adueniens ƀm totam ſubſtãtiam ſuam trãſmutatꝛ in id quod augetꝛ. ⁊ propter hoc oportet ipſum corrũpi ƀm formam quam ꝑus habuit. vnde philoſophus dicit. Ingrediens generatꝛ ſpecies ſed corrumpitꝛ hec patiens. Probatum autem eſt ſupra in queſtione de materia ꝙ corrupta forma ſubſtãtiali in aliqua materia nullũ de accidẽtibus cõſequentibus manet idem numero. neqʒ quãtitas neqʒ qualitas. aliter enim oporteret materiã quãdoqʒ eſſe actu infinitam. non enim finitꝛ per formas accidẽtales ſed per ſubſtãtialem tm̃. ⁊ dico infinitam ꝑut infinitum eſt determinatum in eſſe ⁊ ſi finiretꝛ per formas accidẽtales oporteret tot ſpecies eẽ in aliquo quot ſunt accidentia ⁊ multa alia incõuenientia ſequerentur que ſupra poſita ſunt. vnde relinqtur materiam ſolam eſſe ſubiectam trãſmutationi ſubſtãtiali ⁊ ipſam ſolam manere eadem numero in utroqʒ terminorum trãſmutationis diuerſa tamẽ per eſſe. ¶ Dicimus igitꝛ ad primum ꝙ augens ƀm ꝙ eſt augẽs eſt potẽtia pars aucti que eſt caro uel os uel utrũqʒ ⁊ non tm̃ potẽtia pars ſed potẽtia quanta neutrum tamẽ actu. ¶ Et ad hoc quod obijcitꝛ ꝙ cum ipſum ſit materia aucti videtꝛ aliqua materia eſſe uacua a forma ſubſtãtiali ⁊ quãtitate. Dicendum ꝙ hoc non ſequitꝛ niſi poſſet probari ꝙ inter non carnem quãtam que potẽtia eſt caro quãta ⁊ carnem quãtam eẽt aliud medium. ſed cum illa ſint cõtradictoria quantum ad terminos patet ꝙ inter ea nullum eſt medium. ⁊ ſic patet ꝙ inter amiſſionem forme ſubſtãtialis ⁊ quãtitatis cibi ⁊ acceptionem forme ſubſtãtialis ⁊ quantitatis cibati nullum eſt mediuʒ. ⁊ ſic patet ꝙ materia nunq̃ʒ eſt ſine forma ſubſtãtiali ⁊ quãtitate cibi uel cibati. ¶ Et ſi obijcitꝛ ꝙ ƀm hoc augmẽtum non erit motus q2 eſt de nõ ſubiecto ad ſubm̃ hoc eſt de non quãto ad quãtum. Dicendum ꝙ motus cibi non eſt augmẽtum ſed tranſmutatio ſubſtãtialis. nec tamen eſt generatio q2 non eſt in ſpẽm que non eſt ſed potius in ſpeciem augmẽtati que ꝑexiſtit. augmẽtum aũt eſt in augmẽtato qđ de minori quantitate mouetꝛ ad maiorem. ¶ Ad illud autem qđ obijcitur ꝙ non quãtum non eſt quãtum cõſtitutiue. dicendũ ꝙ hoc eſt falſum. non quãtum actu potẽtia tamen quantum cõſtitutiue facit quãtum ⁊ talis eſt materia cibi. vnde lʒ non ferat quantitatem actualem cum tamen additꝛ ſubſtãtialiter ad cibatum efficitꝛ quantitas maior in cibato. quãtitas enim eſt menſura ſubſtãtie ƀm partes materie. ⁊ ideo neceſſe eſt ipſam extẽdi multiplicatis partibꝰ materie ⁊ decreſcere deꝑditis partibus materie. ⁊ hoc dico materie partibus eodem modo ſe habẽtibus in ſitu. ſ. ꝙ per rarefactionem vna non diſtet ab alia nec per inſpiſſationem ꝯtrahatꝛ. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ non manet corpus niſi potẽtia ⁊ efficitꝛ actu quando accipit corporeitatem eius qđ augetur. Idem autem qđ eſt potẽtia corpus non autem actu bene põt eſſe pars conſtitutiua corporis materialis. ¶ Ad ea que obijciuntꝛ cõtra hoc ꝙ nihil tranſeat de ſubſtantia cibi ad cibatum concedimus de plano.

¶ Utrum auctum augetur ƀm quamlibet partem.

S Ecundo queritur De augmẽto utrũ augeatꝛ ƀm quamlibet partem uel ƀʒ aliquam tm̃. ⁊ dicit philoſophus expꝛ̃ſſe ꝙ quelibet pars ƀm ſpeciem augetꝛ ⁊ non quelibet ƀm materiam. ⁊ dictũ eſt ſupra quid appelletꝛ pars ƀm ſpeciem ⁊ quid pars ƀʒ materiam. Videtꝛ autem falſuʒ qđ dicit philoſophus ex dicto Auicᵉ ſupra inducto. ſ. ꝙ augmẽtatiua plus auget longitudini q̃ʒ latitudini uel ſpiſſitudini de cibo. Cum igitꝛ ſpecies membrorum ſit ƀm latum ⁊ ſpiſſum ſicut ƀm longum videtur fieri non proportionabiliter augmentum ƀm quamlibet partem ƀm ſpeciem. ¶ Preterea q̄dam obijciunt ſic. ſi additio fit cuilibet particule oportet ꝙ aliqđ cuilibet particule addatꝛ. cõſtat auteʒ ꝙ hoc erit diuiſibile quia aliter non poſſet eſſe diſtributum ad quãlibet particulam. accipiatur ergo particula carnis an ſit additio ſignata minima quantum ad actum diuidentis ⁊ non quantum ad actum diuiſibilis. calor enim diuidit carnem nutriendam ⁊ diuidit nutrimentum addendo cuilibet parti carnis partem nutrimenti. ⁊ accipiatur minimam ſignatam in carne ⁊ in nutrimẽto minima. cum igitur nihil ſit minus minimo tanta erit pars nutrimenti additi quanta eſt caro cui fit additio. ⁊ ſi tantum tanto additur efficitur duplum. ergo videtur ꝙ omne quod augetur creſcat in duplum. ¶ Si forte dicatur ꝙ calor in minora diuidit nutrimentum q̃ʒ nutritum. hoc cõſtat eſſe falſum quia utrũqʒ diuidit in minora q̃ʒ poteſt diuidere. ¶ Preterea cõcedatur hoc ⁊ ponamus in decima parte eſſe minorem partem nutrimenti q̃ʒ partem nutriti cui additur tunc ſequetur ꝙ quodlibet nutritũ in qualibet nutritione efficietur in decima parte maius q̃ʒ fuerit prius ⁊ hoc eſt plane falſum. ¶ Si forte dicatur ꝙ in nutrito ſit deperditio ⁊ id quod additur reſtaurat illud deperditum ⁊ ideo non eſt neceſſe creſcere in duplum. ¶ Cõtra ei quod deperditur nulla fit additio ſed ei qđ manet. cum ergo addatur cuicumqʒ particule manentis ſequitur idem quod prius. ¶ Propter hoc dicũt quidam ꝙ ſine dubio nutrimentum additur cuilibet particule ⁊ tanta eſt in quãtitate pars nutrimenti quãta pars nutriti. ſed nutrimentum eſt liquor ſubtilis parum habens de materia. caro autem eſt ſubſtantia groſſa. vnde quando nutrimẽtum accipit ſubſtantiam carnis contrahitur in minus ſicut omne ſubtile quãdo efficitur groſſum fit in minori loco ⁊ in minori quantitate. ¶ Sed contra. ponamus ꝙ in viginti partibus efficiatur minus tũc addatur vigeſima ergo id quod nutritur in qualibet nutritione creſcit ƀm adiectionem vigeſime quod ad oculum eſt falſum. ¶ SOLUTIO dicendum ꝙ duplex eſt augmentum ſcilicet generale quod eſt ƀm quamcũqʒ quantitatem. ⁊ de hoc loquitur philoſophus in primo de generatione ⁊ corruptione. ⁊ eſt augmentum ſpeciale quod perducit corpus animatum ad perfectam quantitatem ⁊ figuram. ⁊ hoc ſpecialiter eſt in extenſione radicalium membrorum per additionem cibi. ¶ Dicendum ergo ꝙ Auicenna intelligit de hac ſecunda augmentatione. ſecundum utramqʒ autem augmentationem fit additio cuilibet particule proportio-

nate ita ſcilicet ꝙ maiori membro plus ⁊ minori minus.
¶ Ad aliud dicendum ꝙ calor diuidit in minima ⁊ nutritum ⁊ nutriens. ſubinducit enim vndiqꝫ cibum in corpus nutritum ⁊ nihil prohibet quin pars cibi tante ſit dimēſionis quantum eſt pars corporis nutriti anteqꝫ addatur ei. Sed quia ut ſupra habitū eſt in queſtione de nutritiua cibus non addit cibato ita ꝙ maneat in forma ꝓpria ſubſtātiali nec ꝙ acquirat formam nouam ſubſtantialem que prius non fuit. Sed accipiēdo formam que actu eſt in nutrito. ideo etiam non addit manens in quantitate quam habet nec accipiēdo aliquam quantitateꝫ nouam ſed accipiendo quātitatem eius quod nutritur ⁊ ideo non eſt neceſſe augmētari in duplum uel in triplū uel etiam in aliquo. Si enim dabit ꝙ ipſuꝫ accipiet formaꝫ nouā ſubſtātialem. illa noua de neceſſitate alia erit per minima a forma que eſt in nutrito ⁊ ita oporteret ꝙ eſſent ibi due carnes per duas formas carnis ⁊ duo oſſa per duas formas oſſis. ¶ Si vero daret ꝙ accipit quidem eandem formam carnis numero que eſt in nutrito ſed nouam quātitatem tunc ſequeret de neceſſitate ꝙ in eodem numero per ſubſtātiam eſſent due quātitates ⁊ ſic quelibet pars carnis cui ſit additio habebit duas quantitates ⁊ ſic quelibet pars oſſis duas quantitates numero. ¶ Si forte dicat ꝙ quātitas noua generata in parte addita vniat quātitati antique que fuit in nutrito prius. ¶ Cōtra quantitas illa noua aut eſt ante vnionem illā aut non. Si non tunc non vnit quia nihil vnit quod non eſt. Si vero eſt tūc ei qđ nutrit non aduenit materia cibi ſola ſed materia quanta cibi. materia autem cibi quanta non eſt niſi ſit in aliqua forma ſubſtātiali. ergo aduenit materia cibi in forma ſubſtātiali ex quātitate quod itaqꝫ eſt impoſſibile. vnde nihil remanet dicēdum niſi hoc ſolum ꝙ materia cibi adueniēs accipit eādem formam ſubſtātialem numero que eſt in nutrito ⁊ eādem quātitateꝫ ⁊ qualitatem ⁊ idem ubi. ¶ Si vero querit qualiter fit tūc augmētum. dicēdum ꝙ per calorem naturalem extēdētem membra radicalia in omnem dimēſionem ⁊ plus in longum. ⁊ ideo cum extēſio fortior eſt quam multitudo partium additarum poſſit inſpiſſare eſt corpus nutrituꝫ ſubtile ⁊ rarum ſicut ſunt corpora puerorum. quādo autem utrūqꝫ proportionatum eſt utriqꝫ eſt corpus medio modo ſe habēs ſicut ſunt corpora iuuenum. quando vero ſtat extenſio ⁊ nihilominus ingerunt partes materiales per cibum tunc neceſſe eſt corpora fieri ſpiſſa ⁊ groſſa ⁊ ſolida ꝓpter humidi conſumptionem ſicut ſunt corpora ſenū.
¶ Utrum inſtrumentum augmētatiue ſit humidum ⁊ ſiccum.

d **Einde queritur** de iſtrumēto virtutis augmentatiue. Et videt ꝙ ipſum ſit humidum ⁊ ſiccum. augmēti enim eſt deducere ad magnitudinem ⁊ figuram. ſed ſecundum philoſophuꝫ humidi eſt ſuſcipe figuram ⁊ ſicci retinere. ergo videt proprium inſtrumētum virtutis augmētatiue eſſe humidum ⁊ ſiccū. ¶ SED CONTRA hoc eſt ꝙ omne inſtrumētuꝫ eſt actiuum ⁊ reducit ad cauſam efficiētem. hec autē paſſiua ſunt ergo non poſſunt eſſe inſtrumētum. ¶ Preterea Auicenna probat ꝙ maior calor eſt inſtrumētum augmētatiue quam nutritiue. ſicut maioris virtutis eſt extendere membra radicalia que dura ſunt ⁊ conuertere cibum in ſubſtātiam ⁊ quātitatem aucti quam conuertere cibi ſubſtātiam in ſubſtātiam nutriti tantum. primum facit vis augmentatiua per ſuum inſtrumētum. ⁊ ſecundum vis nutritiua per ſuū etiam inſtrumētum. ergo maioris virtutis calor erit inſtrumētum augmentatiue quam nutritiue quod concedimus dicente tamen ꝙ calor eius agit in triplici virtute. ſ. ignis celi ⁊ anime ſicut dictum eſt ſupra. ⁊ huic calori obedit frigiditas coagulans. ⁊ illis ambobus obediunt humidum ⁊ ſiccum recipiendo ⁊ tenendo figuram.
¶ Queritur quid ſit potentia generatiua.

c **Onſequēter tan**gēduꝫ eſt ad querēdum de generatiua. ⁊ queruntur quinque. Quorum primuꝫ eſt quid ſit generatiua. 2m quid ſit actus eius. 3m quid generat ⁊ ex quo. 4m quid ſit inſtrumētum eius. 5m quare generatiua dicat finis a quo eſt denominatio iter vires anime uegetabilis.

a **D primum po**natur diffinitio Auicēne in 6° de naturalibus que eſt hec. generatiua eſt vis uegetabilis anime accipiēs de corpore in quo eſt partem illi ſimilem in potētia ⁊ operatur in ea per attractionem aliorum corporū que illi aſſimilat generari ⁊ cōmiſceri ⁊ conuertit eam in ſimilitudinem illius in effectu. ¶ CONTRA hoc ſic obijcit cum dicitur accipiens de corpore in quo eſt partem. Prepoſitio de aut notabit materiam aut aliquam aliam cauſam. ⁊ conſtat ꝙ non aliam cauſam. ergo oportet ꝙ id quod accipitur ſit pars materialis corporis illius in quo eſt generatiua. nulla autem pars materialis eſt niſi caro os neruus ⁊ huiuſmodi. ⁊ ſic oporteret ꝙ pars de qua fit generatio eſſet aliqua harum partium qđ falſum eſt. Omnes enim philoſophi dicūt ꝙ generatio fit ex ſuperfluo nutrimenti. ¶ Preterea cum dicit illi ſimilem in potētia intelligitur de potentia cibi ad corpus cibatum. hec autem potētia erit in organo aliquo mutet in partem corporis ſine quo organo non poſſet mutari ⁊ ſecundum hoc videt ꝙ ex ſemine non fieret generatio niſi eſſet ſemē in aliquo organo ⁊ ſic nō fieret manus ex ipſo niſi eſſet in manu ⁊ pes in pede qđ falſum eſt. ¶ Preterea per hāc diffinitionem non videtur ſeparari nutritiua a generatiua. illa enim accipit partem corporis in quo eſt ſimilis illi in quo eſt potētia ⁊c. trāſmutat enim cibum de potētia ſubſtantia in actu ſubſtātiam ⁊ ſic videnť eſſe idem. ¶ SOLUTIO dicēdum ꝙ iſta diffinitio bona eſt ⁊ dat per cōparationem virtutis ad ſuum genus ad ꝓpriam materiam ⁊ ꝓprium finem ⁊ actuꝫ virtutis eius. ergo ſupponit per hoc ꝙ dicit vis uegetabilis anime. actus enim eius ſupponit duplex. ſ. pro accipe ⁊ pro operari. In generāte enim accipit primo per attractioneꝫ ad uaſa ſeminaria que attrahūt ſemen a toto corpore ⁊ ab ipſis uaſis deſcēdit in ipſum vis generatiua. Uis autem operans eſt in ſemine ⁊ nō in organo aliquo ⁊ illius eſt operatio eius qđ naſcit. Materia vero duplex etiam ſupponit. ſ. principalis que ꝓfundatur in membris radicalibus ⁊ hoc eſt humiduꝫ qđ eſt in ſubſtātia ſeminis ⁊ ſupponit per hoc qđ dicit parteꝫ corporis ſimilem illi in potētia. Secūdaria vero ſupponitur cum dicit per attractionem aliorum corporum que illi ſimulat. illa eniꝫ eſt materia ſanguinis mēſtrui ⁊ ſeminis mulieris que attrahit a ſemine ⁊ cōmiſcet illi ut ſufficiat ad corporis quātitatem. Alia vero pars ſanguinis mēſtrui deriuat ad mamillas ad nutrimētum qđ preparari debet generato. Similiter duplex finis eſt. per hoc enim qđ dicit generari tāgit figuratio formalis ſecundum lineamenta mēbrorum. Per hoc enim qđ dicit in ſimilitudinem illius in effectu tāgit finis ultimus qui eſt finis intentionis. ⁊ eſt inductio forme ſpecifice in eo qđ generat. ¶ Dicēdum ergo ad primum ꝙ denoiat materiā ſed ſemen eſt potētia pars ⁊ nō actu pars eius in quo eſt generatiua. ⁊ etiam eſt potētia illi ſimilis ⁊ non actu. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ cum dicit potētia illi ſimilem intelligit potētia que eſt ad formam ſpecificaꝫ ſecundum ſe ⁊ nō ad hoc ꝙ fiat actu pars animati corporis. per has enim duas potētias diſtāt materia generatiua ⁊ nutritiua. ¶ Ad ultimum dicēdum ꝙ nec vnius generationis potētia eſt in materia generatiua ⁊ materia nutritiua nec etiaꝫ vnius rationis actus ⁊ de potentia iam habitum eſt. actus eniꝫ nutritiue eſt actus partis in quo fit trāſmutatio. ſed actus generatiue eſt actus forme ſpecifice ſecundum ſe.

¶ Queritur quis eſt actus generatiue.

S Ecundo queritur Quis ſit actꝰ gñationis. Et videtur ꝙ actus gñationis eſt in generante ſicut omnis actus eſt in agente. In generante autem non videmus alium actum niſi deſcindere ſemen. ergo videt̃ ꝙ deſcindere ſemen ſit actus generationis. ſed ſi hoc concedat̃ tunc videt̃ actum generatiuũ non eſſe in omnibus generãtibus. Sicut enim dicit̃ in libro de animalibus ꝛ probat̃ multiplici ratione. in femina non eſt deciſio ſeminis que perfectiue operetur aliqd ad conceptum. Cum ergo in ipſa ſit generatiua non erit ꝓprius actus eius deſcindere ſemen. ¶ Preterea hec patet ex diffinitionibus maſculi ꝛ femine que colliguntur ex libro animalium ꝛ ex principio libri uegetabiliũ hec. ſ. ꝙ maſculus eſt qui generat in alio ſue ſpeciei ex ſemine proprio. femina ꝟo que generat in ſe ex ſemine alterius ſue ſpeciei. Per hoc enim patet ꝙ femina generans non deſcindit ſemen proprium ad hoc ut effectiue operetur conceptum. ¶ Preterea cum actus ſint ꝑmi potentijs ſm rationem videtur ꝙ generatiua in maſculo ꝛ femina ſit equiuoce ſicut patet ex diffinitiõibus ſupra poſitis. ꝛ cum generatiua ſit a qua denominat̃ uegetabilis anima videtur anima uegetabilis equiuoce dici in maſculo ꝛ femina. ¶ Preterea deciſio ſeminis non videtur eſſe in plantis ergo non videt̃ eſſe iſte actus generalis generatiue. ¶ Preterea queritur quid ſit deſcindere ſemen. ſi enim hoc tm̃ eſt ſeparare quandã partem nutrimenti tunc non tm̃ generatiua deſcindit ſemẽ ſed etiam augmẽtatiua que ſeparat quandam partem nutrimenti in augmẽtum. ¶ Si autem dicatur ꝙ deſcindere ſemen eſt per aliquod organum attrahere ſuperfluitatem quarte digeſtionis ꝛ maturare ipſam ita ꝙ recipiat virtutem formatiuam ſeminis in ſimile ſpeciei generantis. tunc non videbit̃ actus generatiue eſſe in plantis in quibus non eſt attractio partis nutrimẽti ad organum vnum ꝙ influat ei virtutem formatiuam. q: videmus ꝙ planta in ſtipite ꝛ in ramis ꝛ in radice profert ſurculos virgas folia flores ꝛ fructus. ¶ Preterea videt̃ ꝙ generatiua in plantis ſit multiplex propter actus multiplices qui ſunt ꝓducere prenominata. ¶ Preterea cũ in omni natura aliud ſit agens ꝛ aliud patiẽs: aliud materia ꝛ aliud forma ꝛ femina ſe habet ad maſculũ ut materia ad formam ꝛ ut patiens ad agẽs videbitur ꝙ in omnibꝰ animatis aliud debet eſſe femina ꝛ aliud maſculus ꝛ ſic in plantis deberet eſſe diſtinctio ſexus ſm actum virtutis generatiue. ¶ Preterea generatiua virtus eſt anime uegetabilis ergo diſtinctio eius ſm ſuum actum debet cõuenire omni nature uegetabilium ꝛ ſic iterum ſequitur ꝙ plante debent eſſe diſtincte per maſculum ꝛ feminam. ¶ Si forte diceret̃ ꝙ in plãtis eſt ſexus ſicut dixit Abrutallus. Sunt contra hec multe rationes que ponuntur a philoſopho in libro de uegetabilibus ꝛ plãtis. quarum vna eſt: q: maſculus quãdo generat in alio generat. ꝛ femina quãdo generat ab alio generat ꝛ ſũt ambo ſeparata ad inuicem ꝛ poſtea commiſcẽtur ꝛ illud nõ inuenit̃ in plantis. Alia eſt ꝙ non indigẽt plante effectiuo niſi ſole in hora pullulationis. cum igit̃ effectiuũ ſit maſculus non indiget maſculo. ꝛ hoc dicit philoſophus per talia uerba. Planta indiget temporibus anni ꝛ ſole ꝛ temperantia ꝛ uere plus omni re. hijs ergo indiget in hora pullulationis arborum. eſtq; ꝑncipium cibi plantarum a terra ꝛ ꝑncipium generationis fructuum a ſole. q: Anaxagoras dixit ꝙ earum frigus eſt ab aere ꝛ ideo dixit Letineon ꝙ terra eſt mater plantarum ꝛ ſol pater. ¶ Preterea nos videmus inanimata generari nõ per deciſionem aliquam. ſed quedam pro commixtione elementorum ꝛ mineralia metalla. ſ. ꝛ lapides. quedam ꝟo per trãſmutationem alterius materie. ut cum ignis materiam aeris trãſmutat in ſe. Cum igit̃ animata perfectiora ſint q̃z inanimata videtur ꝙ deberent habere perfectiorem modum generationis. Cum igit̃ perfectius ſit ſuper aliam materiam generare ſuam ſpeciem q̃z ſuper abſciſſam a ſeipſo videt̃ ꝙ animata non deberent aſcindere ſemen ſed generare ſup aliam materiam. ¶ Preterea videtur ꝙ deciſio ſeminis nullo modo ſit actus generatiue. cum enim generatiua ſit ad ſalutẽ ſpeciei actus enim videt̃ eſſe qui inducit formam ſpecificam. deciſio aũt nõ preparat niſi ꝓpriã materiam. ergo non erit actus proprius generatiue. ¶ Preterea ex hoc etiam videtur ꝙ generatiua non ſit in generãte. oportet eniꝫ ꝙ virtus cõiuncta ſit actui ſuo in eodem. Actus autem generationis eſt in ſemine ut in ſubiecto. ergo virtus generatiua erit in ipſo etiam ut in ſbiecto. cuꝫ igit̃ ſemen per ſubſtãtiam ſit ſeparatuꝫ a generãte virtus generatiua ſubiecto ꝛ ratione diſtare videbit̃ ab ipſo generante.

¶ SOLUTIO Sicut dicit Auic^{a} in ultimo libri ſexti de naturalibus ab anima que eſt in toto corpore virtus generatiua emanat in organum generationis que virtus influit ſemini virtutem generationis que generat mẽbra ſm vnamquãq; virtutem congruam actioni illius ita ꝙ vnumquodq; membrum ſit aptum ad recipiẽdum virtutem propriam que apparet in eo. ꝛ ſm hoc dicimus ꝙ virtus generatiua ꝑma que eſt pars uegetabilis anime eſt in generante ꝛ in animalibus quidem ſicut habet in determinato organo generationis. in plãtis autem in qbus ſm omnem partem eſt vis impregnãs ꝛ impregnata non habet determinatum ſitum ſed eſt in toto corpore plante ꝛ huius cauſa ut infra. Sꝫ in ſemine eſt vis generatiua cauſata ab illa que nec anima eſt nec pars anime lꝫ actione anime operetur. ¶ Ad primum ergo dicendum ꝙ deſcindere ſemen a ſupfluo quarte digeſtionis actus eſt generatiue prime que pars anime eſt. ꝛ hꝫ tam in animalibus q̃z in plantis. Sed generatiue ſecunde que eſt in ſemine non eſt actus ille q2 aliter ſemen a ſemine deſcinderet̃. ¶ Ad aliud dicẽduꝫ ꝙ ſemen eſt duplex. ſ. materiale ꝛ effectiuum qđ tamen effectiuum pars eſt materie ſm ſubiectũ primum in quo ſaluatur ꝛ primum. ſ. materiale deſcinditur a femina per attractum ſanguinis menſtrui uel alicuius humoris qui eſt loco eius. Secũdum autem ſcilicet effectiuum deſcinditur a viro in omnibus animalibus de quibus eſt maſculus ꝛ femina. Sicut autem dicit philoſophus in x^{mo} metha^{ce}. maſculinum ꝛ femininum accidũt omnibus animalibꝰ ſed in libro de animalibus excipit quoddam genus piſcis in quo nõ eſt vnq̃z viſus maſculus ꝛ hoc neceſſe eſt contingere propter ſimilitudinem partium illius piſcis. quando enim corpus animatum omnino eſt ſimile in partibus uel minimam habet diuerſitatem tunc ſupfluum cibi ab ultima digeſtione accipit virtutem ad proferendum tale corpus ꝛ non eſt neceſſe ut a virtute organi ſpecialis recipiat aliquem influxum ultra hec. ꝛ ideo cum organa generationis influẽtia virtutem ſpecialem ſupflue quarte digeſtionis faciãt diſtinctionem maris ꝛ femine nõ erit in tali animali diſtinctio ſexus. ꝛ ideo dicũt quidam philoſophi experimẽtatores ꝙ hoc genus piſcis eſt anguilla in qua nunq̃z apparuit maſculus uel femina. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ femina non ſolũ generat in ſe ex ſemine alio quod eſt effectiuũ: ſed tamen ex ſemine proprio quod eſt materiale. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ ſicut corpus organicum diffinitur in comparatiõe ad animam ꝛ anima diffinitur in comparatione ad corpus organicum ita diffinitur paſſiuũ ad efficiens ꝛ efficiens ad paſſiuum. ꝛ ſimiliter femininum ad maſculinum ꝛ maſculinum ad femininum. Sunt enim ad idem operantia vnum effectum: ꝛ alterum materialiter. Et cum illud ad quod operantur ſit finis diffinientur ambo per idem. ꝛ quia illud vnius rationis eſt per

quod diffiniūtur non omnino ſunt equiuoca virtus ge
neratiua in maſculo ⁊ virtus generatiua in femina ⁊ per
conſequens nec etiam uegetatiua erit equiuoca in illis.
¶ Ad aliud dicendum ꝙ deciſio ſeminis eſt in plan/
tis. deciſo eniꝫ ſemine in genere generata eſt ſeparatio
quedam nutrimēti a cibo quod eſt natum ſuſtinere in/
diuiduuꝫ in quo ſeparato per generationem ſaluat᷑ ſpe
cies. talis autem ſeparatio fit in plāta. q: id vnde fit gene
ratio ſeparat᷑ ab eo quod eſt cibus maximus ad ſuſten/
tationem coꝛporis plāte. Sed uerum eſt ꝙ planta non
erit ſemen extra ſe. uel dicat᷑ melius ꝙ in planta eſt du/
plex generatio. quarum vna eſt per quam ad ipſam plā/
tam generātem reddit iuuētus eius ⁊ in iſta generatio/
ne generatum ſemꝑ eſt pars generātis ⁊ ideo iſta fit de
nutrimēto ipſo ipſius plāte. ¶ Alia eſt generatio plan/
te ſimilis in ſpecie per quam non ſaluat᷑ niſi ſpecies plā
te ⁊ non indiuiduum ⁊ hoc fit per ſemen deciſum a nu/
trimēto ⁊ extra plantam pꝛoiectum ſicut patet in nucleis
⁊ fructibus. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ decidere ſemē eſt
ſeparare ipſum a nutrimēto ⁊ influere ei virtutem gene
ratiuam materialem uel effectiuam qui influxus fit a ge
neratiua que uel eſt in toto coꝛpore generātis uel in oꝛ/
gano ſpeciali. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ in plantis ſine
dubio multiplex eſt generatio hoc eſt multorum ⁊ hoc
cōtingit ꝓpter qualitatem ⁊ ſimilitudinem coꝛporis plā
te in partibus. ⁊ hoc enim accidit ꝙ nutrimētum qđ eſt
aptum nutrire partem vnam eſt etiam aptuꝫ nutrire par
tem alteram. ⁊ ex hoc iterum cōtingit ꝙ nulla differētia
eſt inter humidum radicale ⁊ humidum nutrimētale in
ipſis. Et ex hoc cōtingit ulterius ꝙ ex humido nutrimē
tali poteſt eſſe generatiua partium in plātis cuius ſignū
eſt ꝙ ꝑtes eius abſciſſe recreſcūt qđ non fit in animalibꝰ
habentibus multam diuerſitatem in oꝛganis. Dicimus
igit᷑ ꝙ ex nutrimento in quo dominat᷑ humidum aquo
ſum qđ eſt facile delectabile pꝛoducunt᷑ folia. Ex nutri/
mento vero in quo dominat᷑ ſubtile terrenum bene com
miſcibile pꝛoducunt᷑ virge ⁊ ſurculi. ex illo auteꝫ in quo
dominat᷑ ſubtile aereum cum aqueo digeſtibili facile ⁊
maturabili generant᷑ fructus ⁊ ſic de alijs. ¶ Ad aliud
dicēdum ꝙ in plātis non eſt diſtinctio maſculi ⁊ femine
per ſexum ſed per pꝛopꝛietates que ꝓpꝛietates ſunt foꝛ/
mam ſpeciei ⁊ figuraꝫ impꝛimere ⁊ hec impꝛeſſa recipe
re. ⁊ ideo ambe iſte pꝛopꝛietates adunant᷑ in planta vna
ut dicit philoſophus in p̄mo de uegetabilibus ⁊ plantis
calidi tm̄ ⁊ ſicci eſt impꝛimere ⁊ quaſi ſigillare foꝛmam
⁊ figuram. calidum enim eſt penetratiuuꝫ ⁊ ſiccum ter
minatiuū. ⁊ cum hec ſint ubiqꝫ in planta pꝛopꝛietas ma
ſculi ubiqꝫ erit in planta. Pꝛopꝛietas autem femine ſu/
per frigidum ⁊ humidum ⁊ humidum eſt figure ⁊ ſpe/
ciei receptiuum. frigidum uero per coagulationem hu/
midi aquoſi eorundem eſt retentiuum. ⁊ iſte pꝛopꝛieta/
tes ſimiliter ubiqꝫ ſunt in planta. Et ideo dicit philoſo/
phus ꝙ planta ubiqꝫ eſt impꝛegnās ⁊ impꝛegnata. Qđ
autem non diſtinguit᷑ ſexus in plātis hoc eſt ꝓpter equa
litatem coꝛporis plāte in partibus. Ex hoc enim contin
git ꝙ nutrimētum aſſimilatuꝫ parti vni eſt etiam aſſimi/
latum alteri. ⁊ aſſimilatum parti. eſt etiam aſſimilatū to/
ti. ⁊ quod eſt potētia pars eſt potētia totum. ⁊ cum nutri/
mentum in plāta ubiqꝫ ſit potētia pars ubiqꝫ erit poten/
tia totum ⁊ ſic ubiqꝫ generatio. ꝙ autem idem ſit in plā/
ta humidum nutrimēti ⁊ humidum generationis patet
per experimētum: quia partes abſciſſe recreſcūt qđ non
fieret ſi eſſet humidum diuerſum. ⁊ ideo cum ad humi/
dum nutrimēti non exigat᷑ diſtinctio ſexus ſed tm̄ caloꝛ
agens cum virtute anime ⁊ virtute celeſti etiam ad gn̄a
tionē plante non exigit᷑ niſi caloꝛ agēs cum virtute aīe ⁊
celi. ⁊ hoc eſt quod dixit Locineon ꝙ oīum uegetabili/
um terra eſt mater ⁊ ſol pater. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ
diſtinctio maris ⁊ femine duplex eſt. ſ. per pꝛopꝛietatem
⁊ ſexum. per ſexum eſt in aīalibus. per pꝛopꝛietatem au
tem in plātis. ⁊ hoc eſt ideo ꝙ anima ſenſibilis diuerſas
habet virtutes ⁊ oꝑationes p̄cipue ubi ꝑfecta eſt ⁊ ideo
exigit magnam diuerſitatem partium in coꝛꝑe quo utū/
tur ut oꝛgano in illis virtutibus ⁊ oꝑationibus. ⁊ cuꝫ ta/
lia ſint difficilioris generationis ſm̄ naturam contingit
ex hoc ꝙ nutrimētum aſſimilat᷑ parti vni non eſt aſſimi/
latum parti alteri. ⁊ quod eſt aſſimilatuꝫ parti non eſt aſ/
ſimilatum toti. ¶ Ulterius qđ eſt potētia pars non eſt
potētia totum. ⁊ q: ſpecies non ſaluat᷑ niſi in eo quod eſt
potētia totum opoꝛtet talia habere ſpeciale oꝛganum in
quo ſit virtus aīe que trahat partem cibi a toto coꝛpore
⁊ faciat ipſum potētia totum uel materialiter uel effecti/
ue ut ſupꝛa diximus. ⁊ diſtinctio horum oꝛganorum fa/
cit diſtinctionem ſexus in aīalibus. ⁊ hoc patet ex hoc q:
ſi ſunt aīalia ſimilia in partibus quorum facilis eſt gene
ratio ⁊ pꝛecipue que non ſunt completa in numero ſen/
ſuum. multa eorum generant᷑ ex putrefactione ⁊ virtu/
te ſtellarum ut dicit Aꝛ̄: in libꝛo de aīalibus. ¶ Ad ali
ud dicēdum ꝙ perfectiorem habēt generationem ani/
mata q̄ꝫ inaīata tam ex parte agētis q̄ꝫ ex parte materie.
ex parte agentis q: in illis agit qualitas actiua ſicut cali/
dum ⁊ frigiduꝫ tm̄. in iſtis autem non ſufficit hoc ſed cū
calore opoꝛtet addere virtutem anime ⁊ virtuteꝫ celi. ex
parte materie vero quia illa generādo pꝛeparāt materiaꝫ.
In iſtis autem opoꝛtet eſſe materiam ante pꝛeparatam.
ꝙ vero illa non generāt de ſua ſubſtātia huius cauſa eſt:
q: homogenea ſunt ⁊ in homogeneis nihil eſt qđ ſit in
potētia ad foꝛmam ſed totum eſt in actu. in aīatis autem
ſunt quedam partes potētia ⁊ quedam actu. nutrimētuꝫ
enim aſſimilatum eſt pars potētia ⁊ non actu ⁊ cum ge/
neratio fiat ex potētia ente ⁊ nō actu in hijs que ſunt ani
mata debet fieri generatio ex talibꝰ partibus. in illis au/
tem que non ſunt aīata non poteſt fieri. q: omnes partes
eorum ſunt actu ⁊ ex ente actu non fit generatio ⁊ ideo
opoꝛtet ꝙ generēt ſpeciem ſuam ſuꝑ naturam alienam
qđ eſt extra ipſam. ¶ Ad aliud dicēdum eſt ſm̄ ſupꝛadi
cta ꝙ pꝛima virtus generatiua que pars anime eſt in oꝛ
gano eſt ⁊ in generāte. ⁊ hinc eſt actus ille p̄mus qui eſt
deciſio ſeminis. Sed ab hac virtute influxa eſt alia vir/
tus in ſemen cuius eſt cōuertere ſubſtātiam ſeminis in
ſimilitudinem ſpeciei pꝛimi generātis ⁊ iſte eſt actus ſe/
cundus ⁊ virtus hec non eſt in generante ſed in ſemine
per hoc patet ſolutio ad ultimum.

¶ Queritur quid generatur.

Ertio queritur Quid gene/
rat᷑ ⁊ ex quo. Et hic occurrit illa diſputatio Utꝛ
anima ſit ex traduce quemadmodum dixit Apollinaris
quidam hereticus. Et utrum anima ſit in ſemine ſicut vi
detur dicere quidam philoſophus. Et utrum anima ſit
per creationem ⁊ infuſionem ut per actum nature qui
eſt generatio ⁊ ſi hoc vniuerſaliter querēdum eſt de om
ni anima utruꝫ de anima humana. ⁊ ſi ſpecialiter de ani
ma humana que infundendo creatur tunc aſſignanda
erit huiꝰ ratio. ¶ Dicit igit᷑ Apollinaris ut refert Gre/
gorius nixenus libꝛo de homine. animam ab animabus
generari ſicut coꝛpora a coꝛporibus. pꝛouenire enim ani
mam ſm̄ ſucceſſionem pꝛimi hominis in eo quia ex illo
ſunt omnes ſm̄ coꝛporalem ſucceſſionem nec ſubiace/
re animas ut pꝛimogenitas neqꝫ nunc creari. Et huius
ponit talem rationem quia ſi dicatur ꝙ anima creatur a
deo erit deus cooperatoꝛ adulterorum. pueri etenim il
li ex hijs generantur. Alia ratio ſua eſt hec quia requie
uit deus ab omnibus operibus ſuis que ceperat facere.
ergo nunc non creat nunc animas ſed per generationē
fiunt. Iſta etiam diſputatio multū tangit᷑ ab Auguſtino
ſuper gen̄. ad litteraꝫ. ⁊ vna ratio que potiſſima videtur
talis eſt q: fides catholica ſupponit ꝙ pueri trahūt pec/

catum originale a parētibus. ſubiectum autem ꝓprium
peccati nihil aliud eſt niſi aīa. Cum igitur peccatum tra/
hūt ex traduce videntᷣ etiam animaꝫ trahere ex traduce
⁊ ita anima filij deſcinditᷣ ab aīa parētum. ¶ Item om/
ne qđ in primo ſui eſſendi principio immaculatum eſt
cōmaculationem videtᷣ habere ex ſuis ꝑncipijs primis.
aīa eſt huiuſmodi. ergo cōmaculationem ex ſuis princi/
pijs ꝑmis habere videtᷣ ſed a deo non pōt habere ullam
cōmaculationem. ergo deus non erit proximum ꝑncipi
um aīe. ⁊ ita erit aīa ex traduce. ¶ Item omne qđ cōſe/
quitᷣ actus alicuius efficiētis per eſſe cauſatᷣ ab illo effici
ente. Anima rōnalis ſemꝑ conſeqtur actum generatio/
nis qui eſt actus parētum generātium. ergo per eſſe cau
ſatᷣ a parētibus generātibus. maior probatᷣ per diffinitio
nem efficiētis q: efficiēs eſt ut dicit Boe⁹ qui mouet ⁊
opatᷣ ad hoc ut aliqđ ſit. minor patet ſenſu. Sed cuꝫ que
ſtio nr̄a ſit de omni aīa ⁊ non tm̄ de aīa rōnali querūt q/
dam probātes ecōtrario naturam aīam eſſe niſi per infu
ſionem nec uegetabilem nec ſenſibilem neqꝫ rationaleꝫ
adhibētes ſue opinioni has rōnes. Dicit Auicēna cum
creatᷣ materia corporis cum ſit dignum fieri inſtr̄m ani/
me ⁊ eius regnum tūc cauſa ſeparata que ſolet dare vnā
quāqꝫ aīam creat aīam. ergo ut aīas creet ⁊ ſine corpori/
bus quibus propꝛia ſit. creatio vnius ⁊ nō alterius impoſ
ſibilis eſt. ex hoc accipitᷣ ꝙ anima creatᷣ a deo ſed nō cre
atur niſi corpore organizato eo ꝙ vni corpi debeatᷣ vna
⁊ alteri alia. ¶ Item Auic^{a} in 7° de naturalibus dicit ac
cipiēdo aīam hoc eſt aptitudinem inſtrumēti comitatᷣ q:
creatᷣ a cauſis ſeparatis id qđ eſt aīa. hoc autem non con
uenit in aīa tm̄ ſed in oībus formis habētibus initiū qua
re eſſe non ꝑpōderat ſuꝑ earum nō eſſe niſi q: materia
acceptior eſt quātuꝫ ad illas ⁊ dignior illis. ſ. recipiēdis.
Ex hoc iterum accipitᷣ ꝙ nō ſolum aīa ſed oīs forma eſt
per creationeꝫ uel infuſionem ꝑme cauſe. ¶ Item ibi/
dem. attribuēs eſſe aīe nō eſt corpus nec corꝑalis virt⁹ ſꝫ
eſt ſine dubio eēntia exiſtēs nuda a materijs ⁊ mēſuris.
¶ Itē ibidē i cap^{o} de diluuijs que numerantᷣ in thimeo
Platonis. dator formarum dat virtutes agētes ⁊ matrix
facit ad meliorationē. ꝙ eni matrix ſit largiēs cauſas nō
eſt ſentētia Perypateticoꝝ ſed forme ⁊ virtutes ſubſtan
tiales ueniūt a ꝑncipijs intrāſmutabilib⁹ eternis. ¶ Itē
Alb: in libro de cauſis ꝓprietatum elemētorum dicit ꝙ
in habitatoribus climatis ꝑmi qđ eſt ꝓpinquus linee eq̄
litatis hoc eſt eqnoctiali ꝓpter aſſiduam fixionem mot⁹
ſolis accidit ſiccitas ⁊ minoratᷣ in eis frigiditas ⁊ humi/
ditas quare caleſiūt matrices mulierum earum ⁊ cōmu
nicāt eis nigredinem corpoꝝ ⁊ criſpitudinem capillorū
qđ eſt q: aqua viri quādo cadit in mulierem decoqt eaꝫ
matrix caliditate ſua ⁊ cōmiſcetᷣ aqua illa cum ſanguine
matricis donec ſit fruſtum. deinde formatᷣ ⁊ ſit in ea ſpi/
ritus vite iuſſu dei. ¶ Item in libro de motu cordis. In
eſt ſemen vite ꝑncipium qđ extrinſecis qdē amminicu/
lis trahitᷣ ad actum mixti. igitᷣ ad uegetationem ꝑmi cō/
tinētis bn̄ficio exterius indurata uaporem ingenituꝫ ex
halare non ꝑmittūt que ſi in ſpūm cōſequuntᷣ habile ſit
corpus aīatum neceſſario. huius eniꝫ mixture a ſummo
oīum creatore ſunt ⁊ ſtatim aīa infunditᷣ. ¶ Item in 2°
machabeoꝝ cap^{o} 7° dicit mater filijs ſuis. Neſcio quomō
in utero meo compuiſtis. neqꝫ enim ego ſpūm ⁊ animā
donaui uobis ⁊ vitam in ſinguloꝝ mēbra. non ego ipſa
pepigi ſed mūdi rector qui formauit hoīs natiuitatē. qui
cūqꝫ oīum adinuenit originem ſpūm dedit uobis. quia
reddet ⁊ vitam ſicut nūc ꝓpter ipſius leges uoſmetipſos
deſpicitis. Sunt etiam rōnes pro hac parte facientes ut
videtᷣ. dicit enim phus in 6° topi^{z} ꝙ eadem eſt ratio aīe
⁊ oīs anime. ſi igitᷣ vna aīa eſt per infuſioneꝫ erit omnis
aīa per infuſionem. ſed ꝑme cauſe ꝑmoꝝ uegetatiuoruꝫ
ex ꝑmorum aīalium ⁊ ꝑmi hoīs ſunt date per dationem
ergo ⁊ oēs anime. ¶ Preterea ex ꝑncipijs naturalibus
ſic oſtenditᷣ in materia que eſt ſubiectuꝫ generationis ⁊
corruptionis in corporibus aīatis nō videmus agētia ⁊
patiētia niſi qualitates ꝑmas elemētales. harum aūt nō
eſt niſi duplex effectus. aut enim vna eſt agēs ⁊ altera pa
tiens. tūc enim agēs vincēdo patiētem trāſmutat eaꝫ ad
ſe inuicem ſicut in generatione elemētoruꝫ. Aut ambe
ſunt agētes ⁊ patiētes ⁊ tunc utraqꝫ remittit alteram ⁊ ex
eis non producitᷣ niſi effectus mixti. Aīa vero ⁊ quelibet
pars forme ſubſtātialis cōpoſiti nec eſt ſimplex elemētū
nec mixta tm̄ ex elemētis. ergo nō cauſatᷣ ab illis. ¶ Si
forte diceretᷣ ꝙ cauſatᷣ a forma ſubſtātiali que eſt in agē/
te. Cōtra hoc eſt ꝙ forme ſubſtātiales nec actiue nec paſ
ſiue ſunt. Si enim eēnt actiue ⁊ paſſiue tūc ea que habēt
formas ſubſtātiales quādo appropinquarēt ſibi inuiceꝫ
corrūperent ſe per actionē forme ſubſtātialis. ⁊ hoc nos
non videmus. ergo non pōt dici ꝙ cauſentᷣ a formis ſb
ſtātialibus cum ille nec actiue nec paſſiue ſunt. ⁊ iſte ſūt
rōnes Theodori ⁊ Auicēne. ¶ Iteꝫ nihil agit ultra ſpe
ciem ſuam. ergo calidum frigidum humidum ſiccū que
ſunt in materia nō agūt niſi ſimilia ſue ſpeciei. ſed forma
ſubſtātialis ⁊ aīa ꝑcipue non ſunt de ſpeciebus illarum
qualitatum. Qđ probatᷣ ſic. nam forme ſubſtātiales non
habēt ꝯtrarium. ille aūt qualitates habēt ꝯtrarium. ergo
aīa ⁊ forme ſubſtātiales non fiūt nec aguntᷣ ab illis. Cuꝫ
igitᷣ nihil ſit actiuum ⁊ paſſiuum in natura niſi calidū fri
gidum humidum uel ſiccum nulla forma ſubſtātialis ⁊
ꝑcipue aīa fiet ab illis ꝑncipijs naturalibus. Si vero dice
retᷣ ꝙ aliqđ poteſt agere ultra ſpecieꝫ ſuam. ꝓbatᷣ ꝙ nō.
q: ſi in ſpecie agētis non terminaretᷣ actio tūc non eēt ra
tio quare in aliquo terminaretᷣ ⁊ ſic procederetᷣ in infini
tum. ¶ Preterea actio ⁊ paſſio ſunt inter cōtraria. ergo
tādiu durat actio agētis q̄ꝫdiu eſt cōtrarium in patiente
ſed ſuſcepta ſpecie agētis non eſt ultra cōtrarium in pa/
tiente. ergo tūc terminatᷣ actio ⁊ ſic videtᷣ ſequi qđ prius
cōcluſum eſt. ¶ Item ꝑncipiū in naturis eſt ꝙ nō ex ſb/
ſtātijs fiat ſubſtātia. cum ergo qualitates ꝑme ſint nō ſb
ſtātie ex ipſis non fierēt forme ſubſtātiales. ergo multo
magis nec aīa. ¶ Item dicit phus ꝙ nihil exit in actuꝫ
niſi per illud qđ eſt in actu. ⁊ ꝓbatᷣ ſic. ſi enim detᷣ ꝙ exit
in actum per id qđ eſt in potētia tūc non exibit in actum
niſi per id qđ eſt in potētia illa. A potētia vero nō poteſt
eſſe niſi potētia. ⁊ ita accipiēdo potētiam accipiet actum
qđ eſt impoſſibile. ¶ Preterea accipiēdo potētiam ha/
bebit duas potētias qđ eſt ſuꝑfluum in natura. ¶ Item
de potētia educente aliam potētiam eſſet ſimilis queſtio
quid educeret eam. hoc enim eſſet in actu uel potētia. ⁊
ſi eſſet in actu tūc uerificaretᷣ propoſitio videlicet ꝙ nihil
educitᷣ in actum niſi per hoc qđ eſt in actu. Si autem eſ/
ſet in potētia tūc de illa eſſet queſtio per quid educeretᷣ.
⁊ ſic iretᷣ in infinituꝫ. ergo hec erit probata. ſ. ꝙ omne qđ
educitᷣ in actum educitᷣ per iđ qđ eſt in actu. Illud igitur
educens aut eſt in materia generabiliū ⁊ corruptibiliū.
aut extra. Si eſt in materia tūc de ipſa eadem erit que/
ſtio quid ipſum fecerit in materia. nulla enim forma eſt
in materia generabilium ⁊ corruptibiliuꝫ niſi facta ⁊ ge
nerata ⁊ deficiēte illo iterum eadem erit queſtio. Utrum
ſit in materia uel extra ⁊ ibitᷣ in infinitum niſi detur ali/
quid exiſtēs extra materiam educēs materiam in actuꝫ.
ergo videtᷣ ꝙ omnēs forme ſubſtātiales ſint a datore for
marum qui eſt forma nuda a materia ⁊ mēſura materia
li. ¶ Amplius. omne qđ eſt non deficiēs ⁊ inquietum
ſemꝑ reiteratum ſm̄ vnum modum neceſſe eſt reduce/
re illud ad ꝑncipium immobile eternum. generatio for
marum ſubſtātialium ⁊ ꝑcipue anime eſt talis. ergo ne
ceſſe eſt ipſam reduci ad ꝑncipium immobile ⁊ eternuꝫ
qđ eſt deus. maior patet ex hoc ꝙ agēs quādoqꝫ ⁊ quā/
doqꝫ non non pōt eſſe cauſa eēndi ſemꝑ eodem modo.
Minor probatᷣ ſic ex hoc ꝙ curſus generationis ad for/
mam ſubalem ſemꝑ eſt eodem mō. ¶ Amplius. ſi ꝑme

qualitates facerēt formas ſubales tūc ubi eēnt potētiores efficatius efficerēt eas.ſed in ſimplicib⁹ ut ſcribit in fine de ſenſu ꝛ ſenſato ſunt potētiores ꝙ̄ in mixtis.ergo potius facerēt ibi aīas ꝙ̄ in mixtis.¶ Amplius in rōnibus ita eſt ꝙ differētie ſpecifice poteſtate oēs ſunt in genere ꝛ nō educunt̄ de ipſo genere per virtutem aliquam que eſt in genere ſed potius per intellectum virtutem generis diſtinguētem per differētias oppoſitas.ergo ſimiliter erit in naturis ꝙ forme ſubſtātiales que potētia in materia ſunt non educunt̄ ex ipſa per virtutem aliquam que eſt in materia ſed per lumē intelligētie ſeparate que eſt cauſa pma illuſtrās oīa ſua cauſata per dationem formarum ſubſtātialium.¶ Item hoc etiam videt̄ uelle dicere phūs in 2° phi^e.ibi enim aſſignādo differētiam inter methaphiſicum ꝛ phiſicum dicit ꝙ methaphiſicus nullā formam ſepatam a materia cōſiderat.ſed phiſicus lꝫ conſideret aliquam que eſt in materia nō tn̄ ex materia ſed eſt ſeparata a materia ſic dicēs.phiſicus eſt circa hec que ſunt ſeparate qdem ſpecies in materia.homo enim hominem ex materia generat ꝛ ſol.Quomodo aūt habeat ſe hic ſepabilis ꝛ quid ſit phie pme opus eſt determinare.Ex hoc accipit̄ ꝙ homo ꝛ ſol generāt id qd̄ eſt in homine ex materia ꝛ non generant aīam rōnalem que eſt ſubſtātia ſeparata a materia ſed eſt a ſubſtātijs ppetuis i generabilibus ꝛ in corruptibilibus de qbus ptinet conſiderare ad p^m phm.¶ Si forte diceret̄ queadmodum Aꝩ vult dicere ꝙ aīa uegetabilis ꝛ aīa ſenſibilis ſunt in ſemine ſed non aīa rōnalis.¶ Cōtra hoc ſic obijcit̄.aīa uegetabilis ꝛ aīa ſenſibilis nō poſſunt accipi niſi tribus modis.ſ.in genere ſpecie ꝛ virtute que potētia uocatur. Si igit̄ eſt in ſemine erit ibi ſm aliquem iſtoruꝫ modorum.Non pmo modo q: aīa accepta ut genus nō eſt niſi in intellectu ꝛ nō habet ſbm determinatuꝫ in natura. ſimiliter nec ſecūdo modo.Aīa enim accepta per ſpeciē eſt ſuba dans eſſe ꝛ rōnem ei in quo eſt ſicut ſupra habitum eſt in diffinitione.ꝛ ſm hoc ſemē in quo eēt aīa uegetabilis eſſet plāta ꝛ illud in quo eſſet ſenſibilis eēt animal qd̄ patet eſſe falſum.¶ Preterea aīa ſic accepta eſt actus corporis phiſici organici potētia vitam hn̄tis.Cuꝫ igit̄ ſemen nō ſit tale corpus non erit in ipſo aīa per hūc modum.Similiter nec tertio mō q: virtus que eſt in potētia aīe eſt de cōſequentibus ſm naturam ꝛ ſpēm aīe.ꝛ ideo ſi nō eſt in ſemine aīa aliqua ſm ſpēm.nō erit in aliqua virtute eius.¶ Item corrupto ſubiecto alicuius de neceſſitate corrūpit̄ forma ſubalis que eſt in ipſo.ſed qcquid eſt in ſemine mouet ad ſeminis trāſmutationē.ergo per cōſequens ad ſeminis corruptionem.ſi ergo aīa uegetabilis ꝛ ſenſibilis eēnt in ſemine mouerent ad ſui ipſius corruptionem qd̄ falſum eſt.q: ſm materiam nihil mouet ad corruptionem ſui.¶ Item det̄ ꝙ aīa que eſt in ſemine generat aīam.aut ergo gn̄abit eādem animam.aut aliam.Si eādem tūc idem generat ſeipſuꝫ qd̄ eſt impoſſibile apud oēm materiam.q: ſic idem eēt ꝛ nō eſſet ſimul q: generās eſt ꝛ qd̄ generat̄ nō eſt.Si autem generat aliam.aut ſaluat̄ cum illa generata aut perit.Si pmo modo tūc due aīe eiuſdem ſpeciei exiſtētes erūt in eodem corpe.Si ſecūdo modo querit̄ quo deſtruēte perijt ꝛ non erit facile aſſignare rōnem etiam uolētibus fingere.¶ Item ars imitat̄ naturā.ſed in arte faciēs eſt oīno extra materiam in quam inducit formā artis.ergo ꝛ in natura faciēs formam ſubalem oīno erit extra materiam.Cum igit̄ ſemen ſit materia aīati ꝛ aīa forma ſubſtātialis faciēs aīam non erit in ſemine.¶ Item phūs aſſignat differētiam inter methaphiſicū architectum ꝛ uſualem in 2° phi^e.hāc.ſ.ꝙ architectus cōſiderat materiā ſup quam pōt inducere formam artis ut faber ferruꝫ ꝛ es ex qbus facit gladium qm̄ nō pōt facere ex lana ꝛ lino.vſualis autē non cōſiderat materiā ſed utit̄ ea tanꝙ̄ pparata ab architecto ut miles utit̄ gladio.Et ſiliter ſe hn̄t factor frenoꝝ ꝛ equeſter.Et ex hoc patet cum ſilitudo ſit inter artem ꝛ nām ꝙ nō eſt eiuſdem virtutis in ſpecie facere aliqd ꝛ uti eo.Cum igit̄ aīe aīalis ꝛ plāte ſit uti corpe organico nō erit eiuſdem facere ipm̄.ergo aīa nō eſt in ſemine exiſtēs ut facit corpus organicū uel aīam.ꝛ iſte rōnes ſunt ad hoc ꝙ neceſſe ſit ponere datorem formaruꝫ ut poſuerūt Plato Auic^a Theodorus ꝛ alij ſequentes eos.Sed q: Aꝩ phia uadit in cōtrarium ponamus rōnes eius ſic.Omne trāſmutās materiā ſm ſubam neceſſe eſt ꝙ cōiūctum ſit illi.illud qd̄ facit formā ſubalem ſm materiam eſt trāſmutās mām ſm ſubam.ergo neceſſe eſt ꝙ cōiūctum ſit illi.Maior pbat̄ ex eo ꝙ inter agens ꝛ patiēs non pōt eſſe medium ſicut pbat̄ in pmo de generatione ꝛ corruptione ꝛ in 7° phi^e.Minor pbatur ex hoc ꝙ nulla eſt alia trāſmutatio ſubſtātialis que dicit̄ generatio niſi factio forme ſup materiā.¶ Item cauſe ſeparate agētes aut agūt per motum corpoꝝ naturaleꝫ aut perſe.Si pmo modo tūc nullam formaꝫ inducūt ſuper materiam niſi per motus illoꝝ corporū ꝛ ſic ex illa materia generātium ꝛ corrūpētium non mouent̄ immediate niſi per calidum ꝛ frigidum humidū ꝛ ſiccum inducerētur forme ſubales prime.Si vo agerēt perſe tūc omnis actio eorum erit ſm modum ſubſtātie agētis.ſubſtantia aūt agēs eſt ſeparata a materia.ergo forme ſic facte ab eis non erūt cōiūgibiles materie generabiliū ꝛ corruptibilium ꝛ ſic nihil pſunt ad gn̄ationem.¶ Item pbat̄ in 2° de celo ꝛ mūdo ꝙ ſemp potētia mouētis pportionet̄ potētie mobilis ꝛ ecōtra.ergo mobile icorruptibile erit mouens incorruptibile per priminum ꝛ corruptibile corrumpit incorruptibile.gn̄abilia aūt ꝛ corruptibilia corrūpuntur oīa de neceſſitate tpe determinato.ergo ſm ſubſtātiam nō mouent̄ a motore icorruptibili primo.ergo nec a cauſis ſeparatis.q: ille ſube oēs ſunt incorruptibiles. ¶ Item cauſa vno modo ſe habēs ſm naturā non pōt eſſe cauſa prima diuerſimode ſe hn̄tiuꝫ ut pbat̄ in 2° de gn̄atione ꝛ corruptione.Cū igit̄ ſube ſeparate in ſe vno modo ſe habeāt non erūt cauſe diuerſimode ſe habētiuꝫ oīa auteꝫ gn̄abilia ꝛ corruptibilia ſm ſuas formas diuerſimode ſe habēt ſm eſſe ꝛ nō eſſe.ergo cauſe ſepate non erūt prime illoꝝ.Si forte dicat̄ ꝙ perſe nō creāt formas ſed per motum ſupiorum ꝛ per motum elemētoruꝫ tūc redit̄ ad ppoſitum.q: bene cōcedit̄ ꝙ cauſe ſeparate ſūt pme cauſe agētes in naturā ſed non prime faciētes formas ſubſtātiales generātium ꝛ corrūpētium.¶ Itē mutationis ppetue ſiue motus non ppetui non pōt eſſe eadem cauſa agēs prima.qd̄ patet ex hoc.q: cum tn̄ pportionet̄ cauſe prime ſm naturā oporteret ꝙ ppetuum ꝛ non ppetuum pportionarent̄ eidem ſm nām qd̄ nō poteſt eſſe.Inde pcedit̄ ſic.motus celeſtium eſt motus perpetuus.generatio vo cuiuſlibet rei nō eſt ppetua.ergo ſm naturā non ſunt ab eodem agēte primo.Si forte dicat̄ ꝙ etiam generatio eſt ingeta ꝛ infinita ut pbat̄ in 2° de gn̄atione ꝛ corruptione nihil eſt ad ppoſitum.q: illa infinita eſt ſm ſucceſſionem oīum gn̄abilium.nos autē querimus de cauſa agēte prima huius forme gn̄abilis uel illius.¶ Preterea infinitatio gn̄ationis per ſucceſſionem nō eſt immediate ꝛ prime a cauſis ſeparatis ſed per motum celeſtium corporuꝫ ꝛ elemētoꝝ.Propter qd̄ etiam generationis cōtinuatio aſſimilat̄ cōtinuationi ſoni in cythara in qua non ꝯtinuat̄ ſonus in vna corda uel duabus uel tribus ſed in oībus.ſicut quando non ſonat vna tūc ſonat alia.¶ Item in ſupioribus videmus ꝙ lꝫ oīa ſint corruptibilia ſm naturam nec ſint in potētia niſi ad vnum tn̄ tamē pter diuerſitatem motus localis in eis non pōt eſſe motor primus.ergo multo minus in inferioribꝰ que diuerſitatē hn̄t a ſupioribus tā in motu ꝙ̄ in ſuba erit idem agēs primū.ꝛ ſic in inferioribꝰ nō ſunt forme ſepate uel ſube faciētes formas prime.¶ Preterea ſpecialiter de hoc qd̄ eſt de propoſito.ſ.de infuſione

anime obijcit ſic. Quicqđ eſt cauſa efficiēs generatiōis
hoc agēdo inducit formam ſubſtātialem. ſemen eſt cau-
ſa efficiēs generationis. ergo agēdo inducit ſubalem for-
mam. Forma aūt ſubſtātialis eſt aīa ergo agēdo inducit
illam. Prima probaṯ ex diffinitione efficiētis ſupra po-
ſita. ſecūda ſcribiṯ in 2º phiºꝝ. ¶ Item quicqđ mouet ⁊
opaṯ ad hoc ut aliqđ fiat ⁊ quieſcit facta illa opatiōe ſua
includit illud ut finem. ſemē in gñatione aīatorū mouet
⁊ opaṯ ad hoc ut ducaṯ aīa in corpus organicū. ⁊ illo fa-
cto qeſcit. ergo eſt cauſa efficiēs gñationis aīatoꝝ ſm for-
mam que eſt aīa. pma ꝓbaṯ per diffinitionem agētis. 2ª
ſcribiṯ in 16º de aīalibus ubi diciṯ ꝙ ſemē facit hoc in ſā-
guine menſtruo qđ coagulū in lacte. ¶ Preterea videṯ
ꝙ aīa ſit in ſemine. diciṯ enim in 2º de aīa ꝙ nihil aliṯ ni-
ſi qđ vitā habet ⁊ aīam. embria concepta alunṯ. ergo hñt
vitā ⁊ aīam. Si nō crediṯ pme ꝓpter auctoritatē tūc pro-
baṯ per ſupradicta ut ſupra habitū eſt ꝙ uti cibo actus eſt
nutritiue potētie que eſt pars aīe uegetabilis. Silr ſcđa
ſcribiṯ expſſe in multis locis libri aīaliuꝫ. ſiliter in pº de
ſomno ⁊ vigilia diciṯ ꝙ embria qeſcūt in matricibus qn-
que mēſibus ꝓpter multū fluxū nutrimēti in ſuperiora.
Si aūt nō crederetur hoc tūc ſic ꝓbaṯ. oē qđ accipit aug-
mētū abſqꝫ hoc tunc ſi ꝓbaṯ omne qđ accipit augmētuꝫ
abſqꝫ hoc qđ rarificaṯ in ſuba neceſſe eſt ꝙ hoc fiat ꝑ nu-
trimētū additū ſibi. ſemina accepta ſic augenṯ. hoc ergo
fit per nutrimētū additū ſibi ⁊ ſic ſeqtur ꝙ habēt vitam ⁊
aīam. ¶ Item in pmo de ſomno ⁊ vigilia diciṯ. manife-
ſtum eſt ꝙ neceſſariū eſt aīali cum ſm hebeat pmū ali-
mētū ſuſcipe atqꝫ augmētū. ſed ſemina cōcepta ſuſcipiūt
alimētū ⁊ augmētū ut ꝓbatū eſt. ergo hñt ſenſum. ⁊ pus
ꝓbatū eſt ꝙ hñt aīam uegetabilē ergo hñt ſenſibilē aīaꝫ
⁊ uegetabilē. ¶ Itē virtus formatiua organoꝝ eſt virtus
aīe in ſemine. ergo in ſemine eſt virtus aīe. ſed virtꝰ aīe
nō eſt ſine ſuba aīe. ergo in ſemine eſt ſuba aīe ⁊ virtus
eius. pma ꝓbaṯ per Auicªm qui dicit ꝙ pmum qđ ema-
nat ab aīa ut ſpma eſt ſemē ⁊ virtus gñationis qua gene-
rat mēbra ſm vnāquāqꝫ virtutē cōgruam actioni illius.
¶ Preterea ꝯſtat ꝙ ſemē agit ⁊ mouet in gñatione. aut
ergo pncipiū motus huius eſt in ſemine. aut extra illud.
ſi extra illud queraṯ in quo. Si dicaṯ ꝙ in mrice hoc erit
ꝯtra Auic. qui dicit ꝙ matrix nō facit niſi ad melioratio-
nem. ⁊ ꝙ in ea nō eſt niſi virtus formatiua. ¶ Preª ad
ꝓpoſitū nō erit q: nos loqmur hic gñaliter de uegetabi-
libus aīalibus. ⁊ cōſtat ꝙ ſemina plātarū nō ꝓijciunṯ in
matricē a materia. ergo oportet ꝙ pncipiū huius actio-
nis ſit intra ſemē ipm. Aut ergo ipſa eſt calidū aut frigi-
duꝫ. aut aīa uel corpea virtus uel incorpea. Si corporea
virtus tūc nō pōt eē frigidū q: hoc nō eſt pncipium vite
eſt gñationis ⁊ motus ſed potius immobilitatis ut dicit
Auicª: nec calidū pōt eſſe. Illius enim eſt alterare in in-
finitū quouſqꝫ eſt cōbuſtibile ⁊ calefactibile ut dič Ar.
in 2º de aīa cōtra Empedoclē. ergo erit virtus incorpea.
virtus aūt incorpea nō eſt niſi in aīa. ergo in ſemine eſt
virtus aīe. ⁊ cum nulla virtutū aīe ſit ſepata a ſuba aīe in
ſemine erit ſuba aīe. ¶ Preterea ponātur rōnes Ar.
poſite in lra. 16. li[illegible]e aīalibus. quaruꝫ vna hec eſt quam
dicit ſub hijs uerbis uolumus ingrere illud qđ facit mē-
bra in gñatione. Illud ergo aut eſt res extrinſeca opera-
trix. aut ex ſpmate pars aīe. Et dicere ꝙ eſt extrinſecus
opator quorūdā interioꝝ mēbroꝝ uel exterioꝝ corporis
eſt falſum. q: nō incipit mouere niſi ſm cōtactū. Et ſi nō
poſſet mouere nō poſſet alterare. manifeſtū eſt ergo ꝙ
in embrione eſt iſta virtus. qm̄ ſi nō eſt in eo. neceſſario
eſt diſtincta uel diuiſa. ⁊ dicere ꝙ eſt res diuiſa falſuꝫ eſt.
¶ Item ꝓbat phus ibidē ꝯñter ꝙ eadem aīa facit corpꝰ
que recipit ipm ſemē. Et ratio ſua colligiṯ ex hoc ꝙ mē-
bra corpis nō fiūt ſimul ſed ſucceſſiue. pmo cor ⁊ poſtea
alia. ſupponit etiā ꝙ quodlibet factum per nām neceſſe
eſt habere formatorē ꝯiūctum ſibi ⁊ intrinſecū. vis ergo
formatiua cordis aut parit formationes cordis aut non.
Si parit tūc nō erit aliqđ formās cetera mēbra q: illa for-
manṯ ex corde. Si ꝟo nō parit tunc eadē virtus que for-
mauit vnum mēbrū ⁊ alterum formabit manēs poſt for-
matū mēbrum. ergo virtus formatiua manet poſt ſingu-
la mēbra formata cōſeruās ⁊ regēs illud qđ formatū eſt.
q: non eſt alterius conſeruare ⁊ regere qꝫ eius cuius eſt
formare. ſed regere ⁊ cōſeruare formatū eſt aīe. Qđ pro-
baṯ ex hoc qđ diciṯ in fine pmi de aīa ꝙ aīa ꝯtinet corpꝰ
qua egrediēte corpus expirat ⁊ marceſcit. ergo eadē erit
formatrix mēbroꝝ. ⁊ ſic eadem aīa erit in ſemine ⁊ in cor-
pore organizato. ¶ Item phs ibi dicit ꝙ aīa eſt in ſemi-
ne ſicut artificiatū in artifice. Si forte uelit aliqs dicere ꝓ-
pter hoc ꝙ embria ante infuſionē aīe mouenṯ ⁊ creſcūt
ad modū plāte. q: ſicut plāte ꝑparaṯ nutrimētuꝫ in terra
ab extra ita in matre ab aīa mr̄is preparaṯ ꝯcepto nutri-
mēto. Et ex illo nutrimento formanṯ mēbra ſic etiā poſt
partum mater ꝑparat nutrimētum iam nato. hoc eſt cō-
tra dictum oīum phoꝝ naturaliū. Dicit enim Ar. 16º de
aīalibus feminā dare materiā ⁊ mareꝫ dare illud qđ cre-
at. ¶ Item cuꝫ exiuerit ſemē a maſculo ⁊ intrauerit ma-
tricem mulieris frequētabit ſupfluitatē mundam ualde
ſanguinis mēſtrui. ¶ Item ibidē. ſuſtētatio embrionis
erit ex virtute maris que eſt in ſemine. ¶ Item hoc nō
tm̄ ſenſui ſed rōni eſt manifeſtum. qm̄ cōceptum ſuſtēta-
tur ex ſemine maris. ¶ Item ibidē manifeſtū eſt ꝙ ma-
teria eſt ex femina ⁊ principium motus eſt ex maſculo.
¶ Item ibidē rectū eſt querere queſtionē grauem dicē-
do ꝙ ſi talis aīa eſt in femina ⁊ ſupfluitas femine eſt ma-
teria qua de cauſa femina indiget mare ⁊ non generat
perſe ſine mare. Cauſa ergo illius eſt q: inter aīalia ⁊ ar-
bores eſt differētia ſenſus. ergo nō pōt eſſe manus aut
caro uel aliud mēbruꝫ niſi ſit in eo aīa ſenſibilis aut actu
aut potētia. quoniā ſimpliciter erit ſicut mēbruꝫ mortui.
Si ꝟo mas eſt factio illius aīe quādo diuidiṯ mas a fe-
mina non pōt femina perſe generare aīal. quoniā virtꝰ
eſt maris ſicut narrauimus in queſtione graui. ¶ Iteꝫ
Auicª in ſuo libro de aīalibus 11º magnā ⁊ lōgam ponēs
diſputationeꝫ de alteratione Galieni ⁊ Ar. ſic dicit. In
ſpmate eſt virtus maturatiua ⁊ informatiua ⁊ illa virtus
erit potēs generare mēbra ſicut eſt potēs generare oſſa
neruos ⁊ uenas quoniam generatio eſt imptinens ad
matricem. ¶ Item ibidem. ſtultus eſt qui dicit ꝙ eodē
modo opatur matrix ſicut furnus in coctura panis. q: lꝫ
matrix ſit calidiſſima eius tñ ſupficies interior eſt humi-
da ualde ⁊ ſua ſubſtātia. ⁊ ideo nō eſt de ſua natura aſſa-
re aliquam ſubſtātiam. ¶ Item Auicª in capº de dilu-
uijs que numeranṯ in thimeo Platonis oīa iſta generā-
tur ex cōplectione elemētoꝝ ⁊ matrix nihil facit niſi reti-
nere. ¶ Item ibidem matrix nō facit niſi ad meliorati-
onem ⁊ non format. ¶ Solutio ſine ꝑiudicio alioꝝ nō
diſcedimus a nr̄a poſitione quam ſupra poſuimꝰ in que-
ſtione de creatione. ſ. ꝙ forme oēs preter aīam rationa-
lem potētia ſunt in materia ipſa generabiliuꝫ ⁊ corrupti-
bilium. Et educunṯ per actionem calidi ⁊ frigidi. humi-
di ⁊ ſicci in cōmixtionem. de aīa aūt ſola rōnali dicimus
ꝙ ipſa infundēdo creatur ⁊ creādo infundaṯ a pma cau-
ſa que eſt ipſe deus glorioſus ⁊ ſublimis. Dicimus etiā
ꝙ aīa plāte ⁊ bruti ſunt in ſemine potētia non actu ⁊ nō
potētia materiali tm̄ ſed potētia efficiētis ⁊ opantis. Sic
autem non eſt de aīa rōnali que eſt aīa hominis que eſt
creata ad imaginem dei. quare in ſui ſubſtātia imaginē
dei habet. nec habet efficiētem niſi ſolum deum. in ſemi-
ne hoīs eſt virtus formatiua mēbrorum corporis huma-
ni qbus formatis per creationem infunditur aīa a deo.
quoꝝ oīum rō patebit in ſolōne ſinguloꝝ obiectoꝝ. Di-
ciṯ ergo ad pmū ſicut dicit Gregoriꝰ nicenus rñdēs apol-
linari ꝙ in hijs qui in adulterio gñanṯ ꝓuidētie rōnem
relinqm̄us ignota nobis exñti. Si aūt oportet quid ⁊ de

ꝓuidẽtia qdẽ oĩno nouit deus qđ gignif uel vite uel ſibi
ipſi utile futurũ. Et ꝓpterea ꝯcedit aĩationẽ hãc fieri. ſuf
ficiẽs aũt argumẽtũ huius accepimus illũ qui fuit ex ea
que fuit urie ſalomonẽ ⁊ a dauid gñatũ. Poſſet etiã dici
ꝙ diſtinguẽdũ eſt opus nãe ab ope uolũtatis. ¶ Adul/
teriũ malũ eſt q2 eſt cõcubitus ipſe opus aũt nãe eſt foꝛ/
matio coꝛpis ⁊ infuſio aĩe quã opaf deus coopando na/
ture nõ eſt malũ. ipſe enim deus totius nãe motoꝛ eſt ꝑ
mus ⁊ ideo debet nãe coopari. ¶ Ad aliud eſt rñſuz ſu
pꝛa q̃liter deus requieuit ab omni ope qđ fecerat. ¶ Ad
id qđ obijcif de Aug̃ dicẽdũ ꝙ aĩa nõ eſt ex traduce ſed
coꝛpus qđ gñaf duplici coꝛruptione coꝛruptũ eſt. ſ. paſ/
ſionis ⁊ vitij. ⁊ ex illa coꝛruptione que eſt vitij dic̃ Aug⁹
in li° de nuptijs ⁊ ꝯcupiſcẽtia. tanq̃ꝫ ex filia pctm̃ cauſaf
originale in aĩa cuz tñ tm̃ pena ſit in coꝛpe. Qđ tñ q̃liter
hoc fiat exp̃ſſius determinari hẽt in q̃one de originali
pctõ. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ uerũ qdẽ eſt aĩam ſtatim cũ
eſt eẽ cõmaculatã originali pctõ. ſed illã cõmaculationẽ
nõ trahit a parẽtibus tanq̃ꝫ ſit ex traduce ſed potius ſeq/
tur ipſam vnionẽ aĩe ad coꝛpus. ſicut enim liquoꝛ aliqs
purus coꝛruptionẽ ꝯtrahit a uaſe in quo eſt. Subtiles tñ
rõnes oĩum hoꝝ poni hñt in q̃one de originali peccato
¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ eſt dupx efficiẽs vnus qui opaf
rem ⁊ alius qui opaf ad rẽ. ⁊ de ꝑmo tenet qđ obiectum
eſt de ſcđo ꝟo nõ. Bonitas enim dei coopaf uoluntati
opanti ad ſe ſemp. qñcũq̃ꝫ eniꝫ aliqs facit qđ in ſe eſt de
us infundit ei grãm. Et ſilr eadẽ bonitas dei coopatur
nãe in gñatione hoĩs. qñcũq̃ꝫ eniꝫ natura ſufficiẽter foꝛ/
mauit oꝛgana coꝛpis humani deus creãdo infundit aĩaꝫ
rõnalẽ. ⁊ hoc nõ eſt ex ptãte efficiẽtis nãe ſed ex oꝛdine
coopationis dei ad op⁹ nãe. ¶ Ad ſequẽtes ꝟo rõnes
que videnf eſſe phĩce dicẽdũ ꝙ ſi uoluerimus ſuſtine/
re Auicam dicemus ꝙ cauſe ſepate. ſ. motores oꝛbium
nõ hñt actũ in natura niſi per opa nãe ⁊ idcirco ille non
creãt foꝛmas niſi per motũ ſupioꝝ ⁊ per motũ elemẽtoꝝ
⁊ per mãe trãſmutationẽ. Silr dicẽdũ eſt ad ſequẽtẽ au
ctoritatẽ Auice. ¶ Ad 3m dicẽduꝫ ꝙ cauſa ꝑma agẽs in
natura eſt cauſa ſcđa nuda a materia ⁊ mẽſuris ſed non
cauſa agẽs ꝓxime foꝛmã ſubalẽ. ¶ Ad 4am auctoritatẽ
ipſius dicẽdũ ꝙ bñ ꝯcedif ꝙ matrix nõ hẽt virtutem foꝛ
matiuã. ſed hoc qđ dicit ꝙ foꝛme ⁊ virtutes ſubales ue/
niũt a ꝑncipijs in trãſmutationibus eternis nõ ſic debet
intelligi ꝙ illa ꝑncipia imediate ſunt cauſa foꝛmarũ ſba
liũ ſed ꝙ ſunt cauſe ꝑme agẽtes a qbus tota natura acci
pit virtutẽ agẽdi. ¶ Ad illud qđ obijcif de dicto Arẽ:
dicendũ ꝙ hoc plane uerũ eſt. ſed ipſe nõ loquif niſi de
īfuſione aĩe rõnalis. ⁊ hãc ꝯcedimus imediate eẽ a deo
⁊ non ab alia cauſa. ¶ Ad id qđ obijcif de li° de motu
coꝛdis dicendũ ꝙ ſi gñaliter loqueref de aĩa dicẽduꝫ ꝙ
ſummus oĩum creatoꝛ infundit aĩam ut cauſa ꝑma mo/
uẽs. ſed natura ut cauſa ꝓxima. Si ꝟo loqtur de aĩa rõ/
nali tm̃ tũc plane uerũ eſt qđ dicit. ¶ Ad id qđ obijcif
de 2° methaoꝝ dicendum ꝙ uerũ eſt q2 ibi nõ loquif ni/
ſi de aĩa rõnali. ¶ Ad rões ꝟo inductas dicẽtes ꝙ ea
dem eſt rõ aĩe ⁊ oĩs aĩe dicendũ ꝙ uerũ eſt quãtum ad
nãm aĩe in genere ſed nõ eſt uerũ quãtũ ad ſpẽs aĩe qa
nõ eſt eadẽ rõ uegetabilis ⁊ ſenſibilis. Silr nõ eſt eadẽ
rõ opis reſtaurãtis nãm ⁊ opis qđ eſt per nãe ꝓpagatio
nẽ. opus aũt reſtaurãs nãm eſt per creationẽ. ſed pꝛopa
gatio eſt a natura. ⁊ h̾ ſatis diſcuſſum eſt in q̃one de opi
bus ſex dierũ. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ in ueritate cauſe
agẽtes ⁊ patiẽtes in natura nõ ſunt niſi q̃litates ꝑme in
ſe uel in mixto. ſed mouẽtes cauſe ſunt plures. mot⁹ eniꝫ
celi nõ eſt a talib⁹ cauſis. ſed q2 hoc nõ eſt ad ꝓpoſitum
dicimus ꝙ foꝛme ſubales ſunt a q̃litatibus ꝑmis agenti
bus ⁊ paſſionibus. lꝫ enim calidũ tm̃ ſit agens nõ tamẽ
agit tm̃ a virtute calidi ignei. q2 hoc eſt ꝯſumptiuũ ut di/
cif in li° de ſuba oꝛbis. agit enim cuꝫ virtute calidi celi ⁊
cum virtute calide aĩe ut ſupꝛa habitũ eſt ⁊ exp̃ſſe ſcribif

in li° de aĩalibus ⁊ in libꝛo de ſuba oꝛbis. ⁊ virtute eius
eſt inductiuũ foꝛmarũ ſubalium. ⁊ diuerſificaf in agẽdo
ꝫm ꝙ diuerſimode recipif a lumine deſcẽdẽte a ſtellis.
Diuerſitas aũt illius luminis deſcenſus cauſatur ex di/
uerſitate ſitus ſtellarũ ex ꝓpinquatione ⁊ elõgatione ea
rum ad inuicẽ. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ iſta ꝓpoſitio nihil
agit ultra ſpẽm ſuã ſi abſolute intelligaf falſa eſt. Miſci/
bilia enim in mixto agũt ad actũ mixti qui eſt p̃ter actuꝫ
miſcibiliũ. ſi ꝟo intelligaf ſpecialiter de actione ſimplici
um adhuc falſa eſt q2 ſimplicia nõ ſemp agũt in ſimplici
virtute ſed qñq̃ꝫ in virtute ſua ⁊ in virtute celi ⁊ in virtu
te aĩe. Si aũt intelligaf de ſimplici agente in virtute ſim
plici ſic uera eſt ⁊ nõ facit ad ꝓpoſitũ. ¶ Ad rõneꝫ quã
ꝓbat dicendũ ꝙ tenet tm̃ qñ ſimplex in virtute ſimplici
agit in oĩbus alijs nõ ꝓcedit in infinitũ actio ſed termi/
naf qñ generaf ꝯueniẽs ꝫm ꝓpoꝛtionẽ agẽtis ⁊ materie.
dico aũt ꝓpoꝛtionẽ agẽtis ⁊ mãe q2 calidũ ⁊ humidum
mouẽtia in generatione diuerſas accipiunt ꝓpoꝛtiones
ad foꝛmas ſubales inducẽdas ex diuerſitate luminis de
ſcẽdẽtis a ſublimi de ſtellis ⁊ ex diuerſitate mãe que qñ
q̃ꝫ cõmixtionẽ tm̃ nata eſt ſuſcipe. ⁊ tũc generãtur mine
ralia qñ aũt ad cõmixtionẽ ⁊ cõplexionẽ nõ tñ ad equa/
le ſed in qua dñaf ſuba terreſtris dura ⁊ tunc generãtur
plãte. qñq̃ꝫ aũt cõplexionẽ attẽdẽtem ad eq̃le ⁊ tũc gene
ranf aĩalia ⁊ ſic etiã intelligif qđ dicit phus ꝙ oĩs gene/
ratio eſt ex ꝯueniẽti. Cõueniẽs aũt ſupponit ꝓpoꝛtionẽ
agẽtis ⁊ mãe ad foꝛmã que iducif. ⁊ hoc idẽ ponit Auica
in 6° de nãlibus. in actione ignis qui cuidã mãe nõ coi/
cat niſi calorẽ. alicui aũt calorem ⁊ lumẽ. ⁊ alicui caloreꝫ
lumẽ ⁊ ſpẽm ꝫm ꝙ magis ⁊ minus materia apta eſt ſu/
ſcipe imp̃ſſiones que ſunt ab igne. ¶ Ad aliud dicẽdũ
ꝙ hec ꝓpoſitio abſolute intellecta ex nõ ſubſtãtijs non
fit ſuba falſa eſt. Sed ſi intelligaf ꝙ ex nõ ſubſtãtijs non
fit ſuba ꝯſtitutiue ut. ſ. non ſuba ſit pars ſube faciens eſſe
eius ſic uera eſt. ⁊ ſic ſupponif a phĩs q2 li ex habet noĩa
re materiale ꝑncipiũ. ſi ꝟo li ex cauſam efficiẽtem noĩat
falſa eſt. q2 qualitates ꝑme trãſmutãt materiã in genera
tione ſubarũ. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ hec ꝓpoſitio ue/
ra eſt ꝙ nihil educif in actuꝫ niſi per hoc qđ eſt actu. ſed
non opoꝛtet ꝙ ſit in actu ſimili ꝫm ſpẽm ſicut exp̃ſſe vi/
def in lumine ⁊ caloribus poſtq̃ꝫ fuerint in potẽtia. nec
tñ eſt in aliqua ſpecie caloris. q2 ſi eſſet in ſpecie vna tũc
non faceret actu eſſe calorẽ qui eſt in ſpecie alia. Et pꝛo/
pter hoc quãdocũq̃ꝫ dicif ꝙ nihil educif in actũ niſi per
illud qđ eſt in actu. opoꝛtet ꝙ intelligaf de actu agentis
⁊ non de actu foꝛme. Et tũc ꝓpoſitio uerificaf quinque
modis. Quãdoq̃ꝫ enim illud qđ eſt in potẽtia nõ eſt ps
agẽtis eſt tñ natum ſuſcipe ſubam ⁊ foꝛmã agentis ⁊ tũc
agens qđ eſt in actu educit illud qđ eſt in potẽtia in ſub
ſtãtiam ⁊ ſpẽm ſuam ſicut patet in circulari generatione
elemẽtoꝝ. qñq̃ꝫ ꝟo illud qđ eſt in potẽtia pars eſt agen/
tis nata ſuſcipe ſubam ⁊ rõnem ipſius agentis ⁊ tũc ne/
ceſſe eſt ꝙ ab agente ꝑmo influat virtus in id qđ eſt in
potẽtia que ſit effectiua foꝛme ⁊ ſpeciei ſicut eſt in gene/
ratione plãtarum ⁊ aĩalium ex ſeminibus. 3° modo id
qđ eſt in potẽtia ens pars agẽtis habet in ſe virtutẽ agẽ
di ex diuerſis ſpecie cõmixtam ſicut eſt in generatione
muli ex ſemine aſini ⁊ eque. 4° modo illud qđ eſt in po
tentia nullo modo eſt pars agẽtis nec eiuſdem materie
cum ipſo ſed ꝓpoꝛtionaf ei ꝫm eẽ foꝛmale tm̃ ⁊ hoc mo
do ſe habet in coloribus ⁊ lumine. ⁊ ſilis modus eſt in
agẽte intellectu ⁊ fantaſmatib⁹ a qbus abſtrahunf vni/
uerſalia ⁊ in hoc caſu inducif ꝓpoꝛtio a phõ in 3° de aĩa.
Quinto mõ illud qđ eſt in potẽtia hẽt in ſe agens qđ eſt
in actu per multiplicẽ virtutẽ cõiunctã ſibi ex celo ⁊ ele/
mẽtis per quas virtutes ꝓpoꝛtionaf ꝫm cõuenientiã. ⁊
ſic qualitates ꝑme ſunt in actu in mã mineraliũ ⁊ eoruꝫ
que gñantur ex putrefactione. patet ergo ꝙ nõ opoꝛtet
agens eẽ in ſili ſpecie ⁊ foꝛma cum eo qđ educif de po/

ſentia. ¶ Ad hoc aūt qd̄ querit̃ utrū hoc ſit in mā uel extra dicēdū ꝙ q̄nq̄ ſic ⁊ q̄nq̄ nō. In gn̄ationib⁹ enim oībus eſt in mā ſed in intellectu ⁊ intelligibilib⁹ ⁊ ſole ⁊ lumīe ⁊ colorib⁹ nō eſt ſic. ¶ Ad hoc aūt qd̄ obijcit̃ de illo ꝙ mā eſt eadē cum educto ⁊ ibit̃ in infinitū. dicēdū ꝙ nō eſt uerū. Actio enim inferiorꝫ non reducit̃ ad alia inferiora anteriora ſicut ꝓcedit ordo ſed ad motū ſupiorum a q̄bus inferiora accipiūt virtutē agēdi ſpēm ⁊ formā. ⁊ ſupiora accipiūt a motoribus ⁊ motores a motore p̄mo ⁊ ibi eſt ſtatus. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ nos bn̄ cōcedimus cōtinuationē gn̄ationis reduci ad principia ſtabilia hoc eſt ad mot⁹ ſupiorū. ſed ſupiora nō formant cauſas ſubāles pſe ſolas ſed per motū inferiorꝫ ut prius habitū eſt. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ argumētū illud nō tenet niſi diceremus formas ſubāles cōmixtorꝫ cauſari a qualitatibus p̄mis inquātū ſunt ſimplices ⁊ primorū ſimplicium nos aūt hoc nō dicimus ut patet ex predictis. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ in rōnibus genus eſt forma generalis que hēt ꝯuenientiam cū mā aliqua ⁊ ſilr̄ dr̄ia eſt ens in rōne. ⁊ ſunt iſte forme de ꝯn̄tibus ⁊ nō de conſtituētibus eſſe. qd̄ patet per hoc ꝙ p̄dicat̃ utraq̄ earū de toto qd̄ nō poſſet fieri niſi totū ꝯſequeret̃. partes enim cōſtituētes eſſe nō p̄dicant̃ de toto. q: totū cōpoſitū nō eſt mā neq̄ forma. ⁊ iō nō eſt mirū ſi in rōnibus agit intellect⁹ q: rōnalia denudata ſunt a mā ⁊ ex p̄te potentie que eſt genus ⁊ ex p̄te dr̄ie que eſt act⁹. ⁊ ſilr̄ in nālibus agunt p̄ncipia nālia que ſunt in mā ipſa eo ꝙ nālia oīa tam ex p̄te potētie que eſt mā q̄ꝫ ex parte act⁹ qui eſt forma ꝯiuncta ſunt māe. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ph̄us loquit̃ ibi de aīa rōnali de qua iam diximus ꝙ non eſt ex materia ſed per creationē a deo. ¶ Ad id qd̄ queritur utrū aīa ſit in ſemine. dicimus ꝙ aīa rōnalis hoc eſt aīa hoīs cū oībus potētijs ſuis uegetabilib⁹ ſenſibilibus ⁊ rōnabilibus nō eſt in ſemine ſic̄ in effectiuo neq̄ p ſb̄aꝫ ſed creat̃ a deo ⁊ infundit̃ corpori. Nos enim dicimus ꝙ in hoīe eſt vna ſb̄a que eſt aīa ⁊ nō tres ſub̄e ⁊ iō non poſſumus dicere ꝙ ex hoc ſub̄a in p̄te creetur a deo quātum ad rōnales potētias ⁊ in p̄te educit̃ ex ſub̄a ſeminis quātū ad potētias ſenſibiles ⁊ uegetabiles. ſed totā dicimus creari a deo ⁊ infundi corpori. ſed aīas brutorū ⁊ uegetabiliū potius per gn̄ationē educi ex mā ſeminis. ¶ Ad hoc aūt qd̄ querit̃ utrum ſit in ſemine uel nō. dicimus ꝙ ſint ibi per aliquē modū ⁊ per aliquē nō. ſicut enim habet̃ in 16° de aīalibus non ſunt ibi actu ſed ſunt ibi in potētia efficiētis ⁊ māe. Et ſi querat̃ quid ſit illud efficiēs utrū ſit aīa uel nō. dicimus ſc̄m ph̄m ꝙ ip̄m nō eſt aīa ſed eſt calidū ⁊ materia eſt humidū cōmixtū ſc̄m cōplexionē ſeminis ⁊ naturā. calidum aūt eſt eo qd̄ agit multiplici virtute ut habet̃ exp̄ſſe in libro de aīalib⁹ ſed in virtute ignis ſc̄m quā hēt attrahere ſubtilia apta aīationi. ⁊ in virtute celi ſc̄m quā ponit eſſe ꝓpriū forme ⁊ ſpēi. ⁊ in virtute aīe ſc̄m ꝙ recipit a v̄tute gn̄atiua patris vim informatiuā ⁊ gn̄atiuā organorꝫ. ⁊ iō dicit ph̄us ꝙ aīa eſt in ſemine ſicut artificiatū in artifice. Artificiatū in artifice nō eſt ſc̄ꝫ eē ⁊ ſpēm ſuā ſꝫ ſic̄ in officio ſuo in quo eſt rō opis. que rō eſt ꝓportio efficientis ad opus. ⁊ ſilr̄ aīa ſenſibilis ⁊ uegetabilis ſunt in ſemine ſicut in effectiuo in quo eſt ꝓportio ad talem formā ⁊ ſpēm ſc̄m nām. Supra v̄o oſ̄ndimus qualr̄ cōtingit ꝙ calidum elementare efficit̃ ſb̄m calidi celi ⁊ calidi aīe. Concedimus igit̃ bn̄ ꝙ aīa nō eſt in ſemīe neq̄ per genus neq̄ per ſpēm neq̄ per virtutē que ſit pars aīe quēadmodū dictū eſt. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ nō in oībus ars imitat̃ nām q: nō pōt ſed in hoc tm̄ ꝙ querat materiā aptā forme quā vult inducere ⁊ adaptat eam p̄parando illi forme ſicut ⁊ natura in hoc aūt nō pōt imitari eam ꝙ efficiat̃ p̄ncipiū intrinſecū ſicut natura. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ bn̄ cōcedimus hoc ꝙ nō eadem virtus utit̃ ⁊ facit. nec nos dicimus aīam eē per ſub̄am in ſemine ut patet ex p̄habitis.

¶ Ad alia oīa que obijciunt̃ per Alx̄: ꝯtra datorē formarū in gn̄e cōcedimus de plano ſicut enim hētur in 7° prime ph̄ie idem numero nō pōt eē a duobus agētibus īmediate ita ꝙ vnum agat formā ⁊ alterū mām ipſius. q: agentiū ſeparatorꝫ per ſub̄am ⁊ actū ſeparati ſunt effect⁹ per ſub̄am. nō enim poſſet poni vniēs ſi qualitates agētes ⁊ patiētes facerēt mām cōpoſitorꝫ in natura ⁊ ſb̄e ſeparate facerēt formā ſb̄alem. nō poſſet eē vnū cōpoſitū ex materia ⁊ forma ⁊ iō nō credimus uerū eſſe qd̄ dicit̃ de formarū datore. ¶ Ad id v̄o qd̄ obijcit̃ ſpecialiter de aīa ⁊ ꝓbat̃ ꝙ ſit in ſemine. dicimus ꝙ ꝯcedimus duo prima que ꝓbāt ſemē eſſe cām efficiētē gn̄ationis. Sed dicimus ꝙ ſecus eſt in aīa hoīs. hec enim ſc̄m partē p̄ncipalem ſui abſoluta eſt a materia ⁊ nō eſt alicuius p̄tis corp̄is actus. Et iō cum op̄atio ipſius nō depēdeat a corpore p̄ncipiū non pōt hēre a virtutibus corp̄alib⁹ ſicut exp̄ſſe ꝓbat̃ in 16° de aīalibus. Et quomō aīa rōnalis dr̄ aīa que ſola egredit̃ ab extrinſeco. ſ. a deo creāte. vnde virtus que eſt in ſemine hoīs nō eſt niſi formatiua ⁊ generatiua organorꝫ. ¶ Ad aliud v̄o dicēdū qd̄ ſup̄ in 3° obijcit̃. ꝙ ſicut etiam ſupra noīauimus in q̄one de nutritiua ꝙ tractus nutrimēti eſt dupx̄. ſ. ad factiuū organorū ⁊ ad ſalutē factorꝫ organorꝫ per reſtaurationē deperditi. Et primus tractus eſt virtutis gn̄atiue. ſc̄ds v̄o nutritiue. ⁊ de hoc 2° intēdit ph̄us cum dicit in 2° de aīa ꝙ nihil alitur niſi qd̄ hēt vitā ⁊ aīam. de p̄mo aūt tractu itelligit qd̄ dicit in p̄° de ſomno ⁊ vigilia. ꝙ ſicut ipſe dic̄ in lib° de aīalibus primo in gn̄atione formant̃ mēbra ſupiora poſt cor. ⁊ poſtea inferiora. ⁊ ꝓpter hoc in q̄nque p̄mis mēſibus magnus eſt fluxus nutrimēti in ſupiora attracti per virtutē formatiuā que eſt in ſemine. ¶ Ad rōnē aūt que ꝓbat hoc dicēdū eſt ꝙ ſic eſt ſicut ꝯcludit rō. ſꝫ tractus ille nutrimenti eſt a formatiua virtute. ⁊ iō dicit ph̄us circa finem. 16. de aīalib⁹ ꝙ ſemen aſſimilatur filio egrediēti de domo patris ille enim cū egredit̃ partem cibi ſumit quā portat ſecum de domo p̄ris ⁊ in domo ꝓpria per lucrum ⁊ negociationē multiplicat cibum illū ut ſufficit ſibi. ſup ſemen humidū quoddā in quo ſaluatur virtus formatiua trahit ſecū de corp̄e maſculi gn̄antis. ⁊ cū eſt in matrice negociat̃ circa ſanguinē mēſtrui extrahēdo purius ex eo ad multiplicationē ſui humidi ut ex eo poſſit p̄fici formatio ſuorꝫ organorū. Et per hoc patet ſolꝰ ad duo ſequētia. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ v̄tus corporea que eſt in calido agit in ſemine ſed agit ut dictum eſt triplici v̄tute ⁊ ꝓpter hoc dictū Alx̄: ꝯtra Empedoclē nō obuiat niſi diceremus ꝙ calidū agit in v̄tute ignis tm̄ nec dicimus ꝙ v̄tus formatiua ſit in anima matris uel in matrice q: huic exp̄ſſe ꝯtradicūt auctoritates nālis ph̄ie. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ primā rōnē ph̄i bn̄ cōcedimus. neceſſe eſt enim ut ſc̄m naturā agens tāgit patiēs. ⁊ qd̄ mouet̃ ſc̄m naturā hēat motorē intraneū ſibi ꝯiunctū uel talem extrinſecū cuius actus ⁊ mot⁹ ſit per aptitudinē nature. ⁊ hoc dico ꝓpter dictum Alx̄: in 8° ph̄i͛ qui dicit ꝙ motus ſurſum ⁊ deorſū ſunt a generantib⁹ graue ⁊ leue quorꝫ gn̄antiū actus eſt ipſius leuis ⁊ grauis ſc̄m naturā ſed nō intēdit dicere ꝙ eadē aīa ſit que facit corpus ⁊ regit ip̄m ⁊ ꝙ ſit eadē virtus informatiua faciens qd̄libet organū ⁊ ꝯtingens ip̄m factū. V̄tus enim iformatiua organo facto manet in humido radicali qd̄ eſt in organis ⁊ ſic p̄us erat tractatiuum ſanguinis menſtrui ex quo multiplicato humido ſeminali facit organum. ita poſtea per attractum humidi nutrimentalis reſtaurat dep̄ditum in organis factis ⁊ hoc eſt qd̄ dicit Auicͣ: in 6° de nālib⁹ ꝙ virtus gn̄atiua poſt q̄ꝫ perfecit corpus ſic cōmittit illud ſaluandum ⁊ augendum virtuti nutritiue ⁊ augmentatiue. ¶ Ad oīa v̄o ſeq̄ntia argumenta patet de facili ſolutio per predicta.

¶ Utrum inſtrumentum generatiue eſt calidum.

q **Uarto queritur** De inſtrumēto gñatiue. Et videt̄ eſſe calidum. q: calidū eſt principiū vite. Sed cōtra hoc eſt qđ dicit̄ in libro de ſuba orbis. ꝙ calidū ignis eſt ꝯſumptiuū ⁊ nō viuificatiuū. ¶ Preterea ꝟo videt̄ tm̄ eſſe calidū q: dicit phs ꝙ etiā humidū eſt ꝑncipiū vite. ¶ Preterea videt̄ eē frigidū. frigidū enim ut dicit Auicª eſt ꝯgelare in figurā ⁊ ſubam mēbroꝝ. ⁊ q: de hoc iam ſepius ſupra diſputatuʒ eſt dicēdū ut ſupra ꝙ calidū eſt iſtrumētuʒ ꝑncipale ſm ꝙ eſt ꝯiunctuʒ calido celi ⁊ calido aīe. ⁊ ſecūdario frigidum eſt inſtrumētū qbus duobus obediūt humidum ⁊ ſiccum. Qđ aūt adiūcta debeat hijs eē vis aīe ⁊ vis celi patet ꝑ Ariſ: in 16° de aīalibꝰ ubi ſic dic̄. duricies ⁊ mollicies ⁊ viſcoſitas ⁊ oīa accidētia ſilr̄ erūt in mēbris aīatis ex calore ⁊ frigiditate. mixta aūt ex qua quoddā erit caro ⁊ quoddā os nō erit ex calore ⁊ frigiditate ſed erit ex motu gñationis ſm ꝙ id qđ eſt in actu eſt ex illo qđ eſt in potētia. ſicut accidit in rebus artificialibꝰ qm̄ calidū ⁊ frigidū faciūt durum ⁊ molle in ferro. gladius aūt efficitur ex motu inſtrumēti qđ mouet ſm ſciaʒ artificis. qm̄ ars eſt principiū ⁊ forma illius qđ erit.

¶ Utrum generatiua eſt finis uegetatiue.

q **Uinto queritur** Quare generatiua dicit̄ finis a quo eſt denoīatio iter vires aīe uegetabilis. Et videt̄ ꝙ nō ſit finis. Finis enim eſt in quo quieſcit efficiēs. gñatiua aūt ꝑncipiū hēt motus poſtqʒ mouet̄ nutritiua ⁊ augmētatiua ꝯducēdo ad debitā quātitateʒ ⁊ ſic ille potius erit finis. ¶ Preterea gñatiua ſi eſt finis debet ꝯtineri intra efficienteʒ. gñatio aūt ſemꝑ eſt ad alterū ⁊ nō ad idem. ¶ Preterea queritur ſi gñatiua finis eſt in uegetabilibꝰ utrū ſit ideʒ qđ forma ⁊ dr̄ia ꝯſtitutiua. ⁊ videt̄ ꝙ nō. forma enim ſemꝑ videt̄ eſſe in actu. gñatiua aūt nō ſemꝑ eſt in actu. In principio eni etatis nō eſt gñatio nec in fine ſʒ in medio tm̄. Sed cōtra hoc eſt ꝙ in quolibet aīato ſpēs ⁊ finis denominat̄ a forma ſubali. formā aūt ſubalem nō inducit niſi gñatiua ut iaʒ habitū eſt. ¶ Preterea hoc dicit expſſe phus in 2° de aīa ſic. qm̄ aūt a fine oīa appellari iuſtū eſt. Finis enim eſt generaſſe ut ipm̄ utiqʒ erit aīa. generatiua aūt ꝑma. Alibi dicit ꝙ vnūqđqʒ ꝑfectuʒ eſt cum pōt ꝓducē ex ſe alterū tale quale ipm̄ eſt. ¶ Preterea dic̄ Auicª ꝙ appetitꝰ gñationis eſt res que eſt a deo ut ſaluetur ſpēs ⁊ forma gñatiua. ¶ Querit̄ etiā iuxta hoc utrū eiuſdem ſpēi ſit in oībus gñantibꝰ. Et videt̄ ꝙ ſic. quia ſi potētie diffiniunt̄ per actus ⁊ actus per obiecta tūc cū in oībus ſit gñare ex ſupfluo nutrimēti videbit̄ in oībꝰ eſſe eiuſdē rōnis gñatiua. ¶ Solo dicēdū eſt ꝙ gñatiua finis eſt a quo denoīat̄ ⁊ diffinitur uegetabilis aīa. ⁊ rō eſt hec q: nutrimētuʒ nō attingit niſi reſtaurationem māe indiuidui. Et cum mā nō ſit finis nutritiua nō pōt eſſe finis. ⁊ idem iudiciū eſt de augmētatiua que cōducit ad ꝑfectionē ⁊ figurā quātitatis que accidit ſube. ⁊ iō non eſt finis. gñatiua aūt ad ſalutē forme ⁊ ſpēi que ſimpliciter finis eſt. iō gñatiua dicit̄ eſſe finis. ⁊ hoc dico in hijs in qbus uegetatiua eſt ut ſpēs ⁊ hec eſt in plantis ſolum. ¶ Ad ꝑm ergo dicēduʒ ꝙ gñatiua qeſcit in ſpecie ⁊ poſt ſpēm nō eſt motus aliqs ad ſpēm. Sed nutritiua eſt ad reſtaurationē partis māe. ⁊ uegetatiua ad ꝯductionem quātitatis debite ⁊ ſic lʒ in eodē ſequant̄ gñationētuʒ q: nō ſunt ad idem nō impediūt qm̄ gñatio ſit finis. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ gñatio in eodem ꝑcedit nutritiuam ⁊ augmētatiuā. ⁊ gñatum cōmittit̄ eis. Sed generatiua eſt que ad alterā in eadeʒ ſpecie ſequit̄ nutritiuā ⁊ augmētatiuā. ⁊ ſubſeruiūt ei nutritiua ⁊ augmētatiua. ⁊ hec hēt duplicē finem. vnum quē ſequit̄ in motu vno qui eſt gñatio vnius. alium quē ꝯſequit̄ in oībus motibus qui eſt ſalus ſpēi per ſucceſſionē in oībꝰ. ¶ Ad aliđ dicēdum ꝙ gñatiua dicit̄ finis eo ꝙ ipē attingit duplex perfectū. ſ. in actu ⁊ ſubiectū in actu. In actu attingit formā ſpecificā quā inducit. In ſubiecto aūt attingit ſtatuʒ qui medius eſt inter nām deficiētem ⁊ ꝑfectum ipſius. In ꝑfecto enim nature nihil de nutrimēto eſt ſupfluum ⁊ ꝓpter hoc totum cedit in ſubam. ¶ Preterea corpus quātuʒ ad cōplexionē ⁊ robur mēbroꝝ nō eſt cōpletum ⁊ iō etiam ſi deſcinderet̄ ſemē nō eſſet incōueniens gñationi ſicut dicit phus in libro de aīalibꝰ. In ſtatu aūt nature deficiētis vincit frigidū ⁊ ſiccū. ⁊ per ſiccū quidē diminuit̄ ſemē. per frigidū aūt efficit̄ nō ꝯueniēs generationi. ⁊ ꝓpter hoc gnātiua nō agit niſi in ſtatu perfecto ⁊ tm̄ dicit̄ finis ꝓpter hanc duplicē ꝑfectionē quā attingit. forma ꝟo eſt ipſa aīa uegetabilis ⁊ ipa eſt potētia. Quare aūt in uegetabilibꝰ multiformis ſit gnātio ſupra eſt expeditū. ¶ Ad hoc ꝙ iuxta hđ querit̄ utrū gnātiua in oībus ſit eiuſdē ſpēi iaʒ ſupra rn̄dimꝰ in qōne de nutritiua. Dicimus enim ꝙ non. Et conueniētia actus ⁊ ſubiecti nō eſt niſi in genere. Cum enim eiuſdē ſpēi eſt ſupfluuʒ ex quo eſt gnātio in plantis ⁊ aīalibꝰ. nec in vna ſpecie plante ⁊ alia. ⁊ ſilr̄ eſt in forma inducta per actum. ⁊ propter hoc in nullis que non ſunt eiuſdeʒ ſpeciei eſt generatio eiuſdem ſpeciei ⁊c̄.

¶ Queritur de ſufficientia partium uegetatiue.

c **Onſequēter queritur** de hijs ꝑtibus uegetabilibꝰ aīe in cōmuni. Et querit̄ de earum ſufficiētia ⁊ de ordine earū. Et ad hoc dicēdū eſt ꝙ de talibus ut ſupra ꝓbatū eſt nō pōt eē ſpecialis potētia aīe. q: vita eſt actus aīe ſm ſe. Silr̄ attractiua digeſtiua retētiua expulſiua nō ſunt potentie aīe ſpeciales ſed miniſtrātes nutritiue. ⁊ iō potētie aīe uegetabiles que nihil reſpiciūt extra ſubam. aut ſunt ad ſubaʒ que eſt forma. aut ad ſubaʒ que eſt mā. aut ad robur utriuſqʒ. Si ad mām tunc eſt nutritiua. ſi ad formā tunc eſt gnātiua. ſi ad robur utriuſqʒ tūc eſt augmētatiua. De ordine aūt dicendū ꝙ duplr̄ pn̄t ordinari. ſ. ſm reſpectum indiuiduoꝝ. uel ſm reſpectū ſpēi. Si ꝑmo mō tūc generatiua erit ꝑma ⁊ ſequit̄ eaʒ nutritiua. ⁊ ultima erit augmentatiua. Si ſcđo mō tūc gnātiua erit ultima cui miniſtrat augmētatiua corroborādo ⁊ maturando organa a quibus deſcindit̄ ſemen gnātionis. Nutritiua autē ſeruit utriqʒ miniſtrando materiam ⁊c̄.

¶ Queritur quid eſt viſus.

d **Einde tranſeundū** eſt ad aīam ſenſitiuā. Et ꝑmo diſputādū eſt de partibus eius. Et poſtea de ipa in cōmuni. Sed q: partiū quedā eſt appꝛhēſiua. quedā motiua. ⁊ appꝛhēſio ꝑcedit motū. Querēduʒ eſt ꝑmo de apprehenſiua ⁊ poſtea de motiua. Quia ꝟo iterū apprehenſiuarū quedā eſt apprehenſiua deforis ⁊ quedā appꝛhēſiua deintus. Primo querēdū eſt de apprehēſiua deforis. poſtea deintus. Sed q: iterū appꝛhēſiua deforis duplex eſt. ſ. ſenſus ꝓprius ⁊ ſenſus cōmunis. Ideo ꝑmo querēduʒ eſt de ſenſu ꝓprio ⁊ poſtea de cōi. De ſenſu ꝟo ꝓprio duplr̄ agēdū eſt. ſ. ſigillatim de vnoquoqʒ ⁊ in cōmuni de oībus. ſ. qualr̄ qlibet ſenſus ſuſceptiuus ſit ſpērum ſenſibiliū pn̄te materia. Senſus auteʒ ꝓprius qntuplex eſt. ſ. viſus odoratꝰ tactus guſtus auditus. Querēdum eſt ergo ꝑmo de viſu. Et querunt̄ quatuor. ſ. quare viſus ponat̄ ꝑmus ſenſuū. Et qđ ſit viſus. ⁊ 2° de viſu ex ꝑte organi. 3° de viſu ex ꝑte obiecti ⁊ medij. 4° de viſu ex ꝑte modi ⁊ actus vidēdi. Circa ꝑm querunt̄ duo qđ. ſ. viſus eſt. ⁊ quare ponat̄ ꝑmus ſenſuuʒ.

a **D primum proce**ditur ſic. Dicit Damaſcenus in 2° libro. 18. caꝑ. viſus eſt primus ſenſus cuius organa ſunt qui ex cerebro nerui ⁊

oculi ⁊ ſentit ſm pꝛimā rōnem colorē. dinoſcit̄ autem ⁊ cum colore coloratū coꝛpus. ¶ Item Gregoꝰ nixenꝰ videt̄ ſic diffinire. viſus eſt ſenſus qui in anterioribꝰ cerebꝛi ſm rectā lineā accipit colorē ⁊ cum colore coloratuꝫ. ¶ Iteꝫ Auicᵃ ſic. viſus eſt vis oꝛdinata in neruo optico ad app̄hēdendū foꝛmā eiꝰ qđ foꝛmat̄ in humore criſtallino ex ſiītudinibus coꝛpoꝝ hn̄tiuꝫ colorē que ueniunt per coꝛpa radioſa in effectū ad ſupficies coꝛpoꝝ terſoꝝ. ¶ Cōtra pꝛimā diffinitionē videt̄ eē qđ dicit Auic. ꝙ pꝛimꝰ ſenſus ꝓpter quē aīal eſt eſt tactus. ¶ Preterea ꝓpꝛie ꝟtutis ſm ꝙ eſt hmōi nō eſt oꝛganū cōe ſed qui ex cerebꝛo nerui ſupponūt oꝛganū cōe oībus ꝟtutibus motiuis ⁊ ſenſibilibꝰ. ergo videt̄ ꝙ male ponant̄ in diffinitione viſus. ¶ Preterea vniꝰ virtutis numero ⁊ ſpecie nō videt̄ eſſe oꝛganū cōe. nerui aūt ⁊ oculi differunt per ſpēm mēbꝛi. ergo videt̄ ꝙ oꝛganū viſus nō ſunt nerui ⁊ oculi. ¶ Preterea id qđ ſentit̄ ꝓpꝛio actu ſm pꝛopꝛiā rōnem ſentit̄ magis q̄ꝫ id qđ actu alieno. lux auteꝫ ſentit̄ actu ꝓpꝛio ⁊ coloꝛ actu alieno. ergo videt̄ ꝙ viſus ſentiat ſm pꝛimā rōnē lucē. ⁊ ſic falſuꝫ eſt qđ dicit ꝙ ſentit ſm p̄mā rōnem colorē. ¶ Cōtra 2ᵃᵐ diffinitionē videt̄ eē ꝙ anteriora cerebꝛi ſunt interius. app̄hēſiue aūt virtutes deforis debēt hēre oꝛgana ſua exterius. ¶ Cōtra 3ᵃᵐ videt̄ eſſe qđ dicit phus in 2ᵒ de aīa. ſi oculus eēt aīal ꝙ viſus eſſet aīa eius. ⁊ hoc enim relinquit̄ ꝙ viſus ſit vis oꝛdinata in oculo. ⁊ ſic falſum eſt qđ dicit ꝙ viſus ſit vis oꝛdinata in neruo optico. qꝛ neruus opticus non eſt oculus. ſed qꝛ hec oīa melius patebūt in ſequētibus ideo rn̄dendū eſt ꝙ oēs iſte diffinitiones dantur de viſu ſm ꝙ eſt potētia quedā oꝛgano ꝯiuncta in quo opat̄ ⁊ paſſiua ex obiecto exteriori. ¶ Preterea tn̄ cuꝫ ſubā viſus tangit oꝛdinē ipſius ad alios ſenſus ⁊ oꝛdinē obiectoꝝ ipſiꝰ viſus. per hoc enim ꝙ eſt p̄mus ſenſus tangit oꝛdinem ad alios ſenſus. per hoc ꝟo ꝙ dicit ⁊ ſentit ſm pꝛimā rōnem colorē tāgit oꝛdinē obiectoꝝ ipſius viſus. Per hoc ꝟo ꝙ dicit cuius oꝛgana ſunt que ex cerebꝛo nerui ⁊ oculi. tangit ſubam viſus ſm ꝙ eſt vis determinata ad oꝛganū. 2ᵃ ꝟo datur penes ſubam ⁊ obiectuꝫ viſus ⁊ modū vidēdi qui impoꝛtat̄ per hoc ꝙ dicit rectaꝫ lineā ⁊c̄. 3ᵃ ꝟo magis exp̄mit eſſe viſus q̄ꝫ due pꝛehabite. illa eniꝫ dicit ꝓpꝛiū oꝛganū viſus qđ eſt neruus opticus ad oculū terminatꝰ. ⁊ dicit eē ipſius viſus ſm ꝙ eſt potētia paſſiua recipiēs imp̄ſſa in humore criſtallino. ⁊ dicit̄ agens ꝓpꝛiū qđ facit viſuꝫ in actū qui eſt coloꝛ ſm actū lucidi. ¶ Dicimꝰ ergo ad p̄mū ꝙ tactꝰ eſt pꝛimus ſenſus in ꝯſtituēdo aīal ſed viſus eſt p̄us in app̄hēdēdo ut patebit inferius. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ cuꝫ dicit̄ qui ex cerebꝛo nerui ⁊c̄. fit reſtitutio per hoc ꝙ additur oculi ad neruos opticos. i. viſibiles. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ virtus viſiua ſm ſui pfectionē eſt in anteriori parte cerebꝛi ſed ſm inceptionē eſt in humore criſtallino. Sꝫ ſm ꝓgreſſum ad ꝓfectionē eſt in neruo optico ⁊ ſpiritu viſibili qui diſcurrit in illo ⁊ ſic nihil ꝓhibet ꝙ vis viſiua diuerſimode cōſiderata diuerſa hēat inſtra. ſic etiā vna vis viſiua hēt duos oculos. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ lux ⁊ coloꝛ ſm eē foꝛmale coloris in rōne obiecti viſus non differūt. eſſe enim foꝛmale ſm ꝙ eſt actu coloꝛ viſibilis eſt a luce. Scđm etiaꝫ ꝙ dicit̄ coloꝛ eſt extremitas pſpicui in coꝛpe determinato ⁊ ſic utrūqꝫ eque pꝛimo videt̄ qꝛ per vnā rōnem videret̄. ¶ Ad id qđ obijcit̄ contra 3ᵃᵐ dicēdū eſt ꝙ vis viſiua diuerſimode eſt in anteriori parte cerebꝛi ⁊ in neruis opticis ⁊ in oculo ut dictuꝫ eſt. Et p hoc patet ſolo etiā ad id qđ obijcit̄ contra 3ᵃᵐ.

¶ Utrum viſus dicat̄ eſſe pꝛimus ſenſuum.

s **Ecundo queritur** Quare viſus dicat̄ p̄mus ſenſus a quibuſdā. pꝛimū enim videt̄ eſſe ex pte ſentiētis qđ eſt cōſtitutiuū ipſius. ſꝫ hoc eſt tactꝰ. ergo tactus eſt p̄mus ſenſus. ¶ Iteꝫ cuiuſcūqꝫ ſenſus inſtr̄m ſiue oꝛganum eſt fundamētum oꝛganoꝝ ſenſuū alioꝝ ille ſenſus eſt p̄mus. Tactꝰ eſt ſenſus cuius oꝛganū eſt tale. ergo ipſe eſt p̄mꝰ. Pꝛima patet per ſe. 2ᵃ ſcribit̄ in p̄mo de ſomno ⁊ vigilia. ¶ Item p̄us eſt natura a quo nō ꝯuertit̄ ꝯn̄tia ut dicit̄ in p̄dicamentis. ſed quocūqꝫ ſenſus poſito ſequit̄ in eſſe tactū ⁊ nō cōuertit̄ ergo tactus eſt p̄mus ſenſus natura. ¶ Itē phus in pꝛimo de ſomno ⁊ vigilia dicit ꝙ p̄mū oꝛganū eſt oꝛganū tactus. qđ cum impotēs fuerit neceſſe eſt oꝛgana ſentiēdi oīa hēre defectū ſenſuuꝫ. Cuꝫ ꝟo aliqđ eoꝝ defecerit nō eſt neceſſe hoc deficere. ¶ Itē in 2ᵒ de aīa dicit ꝙ viuere ineſt aīalibꝰ ſm ſenſibile pꝛimū. ⁊ pꝛimuꝫ ſenſibile uocat tactū. Si foꝛte diceret̄ ꝙ viſus eſt p̄mus ſm obiectum ⁊ nō ſm rōnem oꝛgani. ¶ Cōtra. tactꝰ eſt p̄marū qualitatū ex quarum cōmixtione oīa aīalia ſenſata cauſant̄. ergo pꝛioꝛa ſunt obiecta tactꝰ oībus alijs ſenſibus. ¶ Preterea per rōnem medij videt̄ eſſe p̄mus tactus. pꝛius enim eſt ꝯiunctum in natura q̄ꝫ diſtans per ſubm ⁊ naturā. mediū ꝟo tactus ꝯiunctū eſt in natura cuꝫ oꝛgano tangēdi. ſed mediū viſus eſt diſtans per ſubam ⁊ naturā. ergo tactꝰ ſm rōneꝫ medij p̄us eſt q̄ꝫ viſus. Sed cōtra Damaſcenꝰ dicit ꝙ viſus eſt p̄mus ſenſus. ¶ Itē vires ſenſibiles ſunt p̄ncipia cognitionis. ergo que magis facit cognoſcere illa erit pꝛioꝛ inter eas. ſed viſus magis facit cognoſcere. ergo viſus eſt pꝛius. ¶ Qđ ꝟo viſus magis facit cognoſcere accipit̄ ex p̄mo methaᶜᵉ ubi dicit ꝙ viſus plures dr̄ias oñdit ⁊ iō magis facit cognoſcere. ¶ Itē potētie ſenſitiue diffiniunt̄ per actꝰ ⁊ actus per obiecta. ergo ſm pꝛioꝛitatē obiectoꝝ hēbūt oꝛdineꝫ potētie ſenſitiue. ſed obiectū qđ inuenit̄ in oībus coꝛruptibilibꝰ ⁊ incoꝛruptibilibꝰ pꝛius eſt q̄ꝫ illud qđ inuenit̄ in coꝛruptibilibꝰ. ergo ſenſus ul̄is obiecti p̄oꝛ eſt q̄ꝫ ſenſus particularis obiecti ⁊ talis eſt viſus. lux eniꝫ ⁊ coloꝛ que ſunt obiecta viſus in celeſtibꝰ ⁊ iferioribꝰ inueniuntur. ⁊ tangibilia tm̄ in iferioribꝰ ſunt. ergo viſus eſt p̄oꝛ tactu. ¶ Item tm̄ duo ſunt ſenſus diſciplinabiles ut dicit phus in p̄mo de ſenſu ⁊ ſenſato. ⁊ viſus deſeruit diſcipline que per inuētionē eſt. Auditꝰ aūt ei que per doctrinam eſt. Cuꝫ igit̄ inuenire ſit an̄ addiſcere. viſus erit an̄ auditū. ⁊ multo magis an̄ quēlibet aliū ſenſum quē nō eſt pſe diſciplinabilis. ¶ Item ſenſus qui pficit̄ in actu mouēte natura p̄ma videt̄ eſſe p̄mus. viſus eſt hmōi. qꝛ efficit̄ in actu per lumen qđ eſt natura p̄us q̄ꝫ calidum ⁊ frigidū eo ꝙ eſt coꝛpis p̄mi. illa ꝟo coꝛpoꝝ iferioꝝ. ergo viſus eſt p̄mus ſenſus. ¶ Itē oēs ſenſus pficiūt opationes ſuas per ſpm̄ aīalem. ſed viſus hūc hēt puriſſimuꝫ ⁊ clariſſimū ut dicit̄ in libꝛo de dr̄ia ſpiritꝰ ⁊ aīe. ergo ipſe eſt ſenſus p̄mus. ¶ Item ſm quēcūqꝫ ſenſum tactꝰ accipit̄ ſenſatū ꝓpꝛiū ⁊ cōe ille videt̄ eſſe pꝛioꝛ in rōne ſentiēdi. talis eſt viſus. ⁊ ſic dicit phus in 2ᵒ de ſenſu ⁊ ſenſato ergo ip̄e eſt ſenſus p̄oꝛ. ¶ Solo dicēdū ꝙ ſenſus duplicē cōparationē hēt. ſ. ad ſenſitiuuꝫ ⁊ ad ſenſibile. Ad ſenſitiuū in cōſiderādo ip̄m ad ſenſibile ut in cognoſcēdo. Et ſm pꝛimū modū tactꝰ eſt p̄mꝰ ſenſus ⁊ 2ᵒ guſtꝰ q eſt ſenſus alimēti. ⁊ quidā tactꝰ. Et iō dicit phus in 3ᵒ de aīa ꝙ iſti duo ſenſus ſunt ꝓpter eē. reliqui ꝟo tres ſunt ꝓpter bn̄ eſſe. 3ᵒ ꝟo eſt odoratꝰ. qꝛ ſicut dicit phus in liᵒ de ſenſu ⁊ ſenſato. odores in alijs aīalibꝰ p̄ter hoieꝫ nō hn̄t ꝓpꝛiā delectationeꝫ ſed tm̄ eam que eſt cibi. qꝛ odores iudicāt cibum ⁊ iō dicit̄ in ethicis ꝙ canes nō gaudent odoribꝰ lepoꝝ uel ceruoꝝ ꝓpter delectationeꝫ odoris. Sed qꝛ per p̄us eſt. ſ. ceruus ad deuorādū. In hoibus aūt quedā ſunt delectationes odoꝝ ⁊ floꝝ ⁊ aromatum quorūdā ⁊ de hijs tractatur in ſequentibus. 4ᵒ ꝟo erit auditus ⁊ ultimus viſus ſm hanc opationem ꝓcedunt rōnes pꝛime ⁊ iſtum oꝛdineꝫ ſequit̄ Auic. Scđm aūt rōnem cognitionis viſus eſt pꝛimus ut pꝛobant rōnes inducte 2ᵒ. ⁊ ꝯn̄ter auditus eſt 3ᵒ odoratus qui ducit ad cibum diſtantē longe quedā aīalia. deinde guſtus ⁊

ultimo tactus ⁊ hunc oꝛdinem ſequuntur Gregoriꝰ Da
maſcenus ⁊ Arꝭ:⁊c̃.

¶ Utrũ ꝯſiſtẽtia oculi eſt in hũido uel igneo lumĩoſo.

d

Einde queritur

De viſu ex
parte oꝛgani.ſ.utrũ ꝯ̃ſiſtẽtia oculi ſit tm̃ in hu
mido aquoſo uel igneo luminoſo. De hoc enim altrica
tio eſt inter Ariſtotelem ⁊ Platonem ⁊ ſequaces eoꝝ.
videtur enim ꝙ in oculo dn̄etur ignis uel lumen.ſic vi
ſus ꝑficiẗ ſm̃ actum lucidi. Sed cõtingit quedaꝫ aĩalia
videre de nocte ut lupos ⁊ cattos qñ mediũ nõ eſt actu
lucidũ a luce exteriori.ergo erit lucidũ tunc a luce egre
diẽte ab oculis ⁊ ita in oculo dn̄atur lumen. ¶ Iteꝫ ni
hil videẗ in tenebꝛis niſi in quo dn̄aẗ lumen.oculi quo
rũdam aĩalium videnẗ in tenebꝛis admodũ candelarũ
ut lupoꝝ oculi ⁊ cattoꝝ ⁊ canum.ergo ⁊ in illis dn̄aẗ lu
men.ſed eadẽ eſt rõ de omni oculo quãtuꝫ ad videre.ꝭ
in omni oculo cuiuſlibet aĩalis erit dn̄iuꝫ ignis. ¶ Iteꝫ
aſpectꝰ nõ ponit lineã viſualeꝫ per imaginationẽ tm̃ ſed
per rem egredientẽ ab oculis.⁊ linea viſualis nõ eſt ni
ſi radius qui nõ egrediẗ niſi a luminoſo. ergo in oculo
dn̄abiẗ luminoſum. ¶ Itẽ dicit Arꝭ:in 2° de celo ⁊ mũ
do ꝙ in vidẽdo ſtellas fixas inuoluiẗ viſus ꝓpter elon
gationẽ earũ ⁊ nõ ꝯſequiẗ eas ꝯſecutiõe foꝛti ſed tremit
ſꝫ planetas ꝯſequiẗ ꝯſecutione foꝛti ⁊ iõ nõ tremit.⁊ ex
hoc accipiẗ ꝙ viſus tremit ꝑ aliqđ qđ exit ab ipſo ⁊ elõ
gaẗ.⁊ hoc nõ eſt niſi radius.ergo radius exit a viſu. Cũ
ergo radius nõ egrediaẗ niſi a luminoſo in oculo domi
nabiẗ lumen. ¶ Itẽ in 2° de ſomno ⁊ vigilia dicit pħs
ꝙ oculus ſplendẽtium eſt.nihil aũt eſt ſplendẽtium niſi
qđ eſt luminoſuꝫ.ergo ⁊c̃. ¶ Itẽ in thimeo platonis dꝛ
ꝙ radius interioꝛ ꝯiungiẗ radio exteriori ⁊ terminatur
ad ſenſibile ⁊ repcuſſi motu recto redeunt ad oculũ ⁊ re
currẽtes interius ad aĩam opanẗ viſum. ¶ Item Calci
dius dicit ꝙ iubar exterius deſcẽdẽs ꝯiungiẗ interiori
tanq̃ꝫ ei qđ eſt eiuſdẽ nature. Luꝫ enim duplex ſit natu
ra ignis.ſ.edax que eſt ardoꝛ ⁊ lux quã influit ſup infe
riora ſm̃ nature lucis influẽtiam ſupius coꝛpus ꝯſtituit
oculũ ⁊ iõ interioꝛ exteriori ꝯiungiẗ ad opandũ viſum.
¶ Item expꝛſſe dicit Augꝰ ſup geñ.ad lr̃am ꝙ in oculo
dn̄aẗ lux ignis.⁊ ꝙ radij egrediunẗ ab oculo ꝑus tangẽ
tes hoc vicinũ q̃ꝫ remotũ. ¶ Ad hoc ipm̃ inducit Gre
gorius nixꝰ multas ſententias pħorum dicẽs ꝙ heſpe
rus ait radios ab oculis extẽſos finibus ſui ⁊ ipſoꝝ quẽ
admodũ manuũ palpationibꝰ tangẽtes coꝛpa exteriora
⁊ ſuſceptiones earuꝫ ad viſum reddere. ¶ Item indu
cit geometres aſpectiuos qui dicũt radios emitti ab ocu
lis admodũ figure pinee ſiue piramidis a dextro in ſini
ſtrũ ⁊ a ſiniſtro in dextruꝫ.⁊ hos diſcurrere ſup latitudi
neꝫ viſibilis quouſq̃ꝫ ꝯiunganẗ.⁊ iõ accidit qñq̃ꝫ ꝙ ſup
pauimẽtũ nõ videmus nũmuꝫ iacentẽ ſup pauimẽtum
quẽ poſtea videmus ꝯcurſu radioꝝ ad nũmũ. Et poſtea
inducit rõnem Platonis que ſupius poſita eſt cui dicit
cõſentire Galienũ. ¶ Iteꝫ in ꝓñ° de ſenſu ⁊ ſenſato po
nanẗ quedã rõnes. Quarũ ꝓma eſt ab auctoritate quia
pꝛimi pħi faciunt viſuꝫ ignis. 2ᵃ eſt a quadã paſſiõe que
accidit in oculis in tenebꝛis uel ſupuelatis cõpꝛeſſis.uł
ſubito pcuſſis. Accidit enim ignem lucere interiꝰ in ocu
lo nõ aũt lucet interius niſi ſit interiꝰ. ¶ Item ad idem
põt obijci ſic.hñtiuꝫ ſymbolũ facilioꝛ eſt trãſmutatio ad
inuicẽ.cuꝫ igiẗ oculus debeat trãſmutari in colorẽ actu.
videẗ ꝙ idem debeat in ipſo dn̄ari qđ facit colorẽ actu.
hoc aũt eſt lux.ergo lux debet dn̄ari in oculo. ¶ Sꝫ cõ
tra hoc ſunt rõnes plures Arꝭ:⁊ imitãtiuꝫ eum ꝓbãtiuꝫ
ꝙ in oculo dn̄atur aqua.quarũ quedã iacent in libꝛo de
ſenſu ⁊ ſenſato.⁊ ſic ſi ignis dn̄areẗ in oculo ut dicit em
pedocles ⁊ in thimeo ſcribiẗ cuꝫ ignis emittit radios ad
illuminationẽ dyaphani ſic lumen egrediens a lucerna
accideret tunc lumẽ egrediẽs ab oculo illuminante me
dium ⁊ ſm̃ hoc cõtingeret colores videri in tenebꝛis qđ
falſum eſt. ¶ Item nõ põt ſtare ſolꝰ que dicit ꝙ extin
guiẗ radius egrediẽs ab oculo in tenebꝛis ſicut dicit thi
meus.hoc enim uanũ eſt oĩno.nihil enim extinguiẗ ni
ſi a ſuo cõtrario.extinguiẗ enim a frigido calidũ.aut ab
humido ſiccũ queadmodũ dicũt quidã ut diciẗ in carbo
nibus ignis flãma extingui. Cum igiẗ nihil ſit cõtrariũ
igni nõ põt extingui. ¶ Item nõ põt ſtare ſolꝰ que vi
deẗ ſoluere ſic ꝙ nõ extinguiẗ quidẽ lumẽ ignis qđ eſt
in oculo ſed debilitaẗ intantũ ꝙ latet nos. Si eniꝫ talis
ignis in oculo eſt tunc opoꝛtet etiã ipm̃ per diem extin
gui frigido ⁊ humido.⁊ ita in glaciebꝰ ⁊ in aqua fierent
maiores tenebꝛe.flãma eniꝫ ⁊ ignita coꝛpa extinguunẗ
in illis.cum ergo nõ accidãt tenebꝛe in glacie ⁊ in aqua
patet ꝙ non dn̄atur ignis in oculo.

Deinde ponit philoſophus

rõnẽ que ſumiẗ ab oꝛgano oculi ad tactũ recipiẽdi viſi
bilia. Cũ eniꝫ vna ſit foꝛma viſibilis que recipiẗ a medio
⁊ ab oculo.opoꝛtet vnã naturã eẽ receptibilitatis in me
dio ⁊ in oculo.cum igiẗ in medio recipiat naturã perſpi
cui.in oculo dn̄atur aliq̄d ꝑſpicuoꝝ. ¶ Sꝫ tm̃ duo ſunt
perſpicua.ſ.aer ⁊ aqua ergo in oculo dn̄abiẗ alterũ hoꝝ
Differũt aũt aer ⁊ aqua in recipiẽdo ⁊ hoc ꝙ aqua ſuа
bilius eſt elemẽtũ q̃ꝫ aer ⁊ hoc triplr̃.melius enim ſuat
quãtitatẽ ⁊ figurã ipſius oculi que fabꝛicaẗ ex ipã.ſimili
ter etiã melius ſeruat actuꝫ luminis ab extrinſeco egre
dientẽ in ipm̃ humorẽ oculi.⁊ ſeruat etiã melius ſpẽs re
ceptas viſibiles que tm̃ trãſeũt per ipm̃ aerẽ. Cum igiẗ
oculi ſit recipe ⁊ tenere aliquantulũ relinquiẗ ꝙ in ipõ
dn̄eẗ elemẽtũ aque. ¶ Deinde ponit pħs ꝯñter q̃tuoꝛ
rõnes a quatuoꝛ ꝑtibus oculi. Quarũ ꝓma hec eſt.vnũ
quodq̃ꝫ coꝛrũpiẗ in eo ex quo ꝯſiſtit mãliter ſed nos vi
demus oculo coꝛrupto aquã exire.ergo cõſiſtit mãliter
ex ipſa aqua. ¶ Item 2ᵃ eſt per expimẽtũ ſumptũ in ele
mẽtis in q̄bus calidũ ſupat cerebꝛuꝫ frigidũ ⁊ calore re
ſoluit ⁊ facit fluere humidũ oculi frigido coagulatum ⁊
ex uaporibꝰ calidis ⁊ groſſis diminuit ipm̃ in ꝑte ⁊ tur
bat quãtitatẽ ꝑſpicui ⁊ facit tremẽ ſpm̃ viſibilẽ.hoc eniꝫ
nõ accideret ſi dn̄areẗ in oculo ignis.calidũ enim a cali
do nõ diminuereẗ ſed augereẗ. ¶ 3ᵃ rõ eſt ſumpta per
expimẽtum in abũdãtibus multum calido ſanguine in
quibꝰ natura ponit cerebꝛũ frigidiſſimũ ⁊ albũ oculi fa
cit craſſius qđ iõ fit ut ꝑmaneat humidũ nõ coagulatũ.
Coꝛpus enim oculi ſic frigidũ eſt ꝙ nõ põt ampliꝰ infri
gidari ſalua cõplexiõe oculi. Si autẽ eẽt natura oculi ex
igne tunc non opoꝛteret naturã ingeniari qualr̃ oculus
ſaluareẗ in calore coꝛdis in abũdãtibꝰ ſanguine calido.
qꝛ tãto melius ꝯſeruareẗ oculus quãto calidius eẽt coꝛ.
¶ 4ᵃ rõ ſumiẗ de expimẽto ſumpto in nõ hñtibus ſan
guinẽ. In illis enim ꝓpter defectũ caloris intãtũ coagu
laẗ exterioꝛ tunica oculi ⁊ induraẗ ꝙ non indiget palpe
bꝛis uelantibꝰ.ꝓbatũ aũt eſt in 4° methauroꝝ ꝙ a frigi
do nõ coagulaẗ niſi aqua ⁊ ſpẽs aque.ergo relinquiẗ ꝙ
in oculo aqua dn̄aẗ. Deinde ponit pħus aliã rõnẽ ſic.qꝛ
ſi in oculo dn̄areẗ ignis ex quo exirẽt radij opoꝛteret vi
ſum in radijs illis extendi uſq̃ꝫ ad aſtra que videmus.⁊
opoꝛteret ipm̃ ꝓdeuntẽ ex oculo per radios coadherere
oĩbus viſibilibꝰ.⁊ ex hoc ſequereẗ ꝙ ꝟtus viſiua exten
dereẗ extra oculũ qđ eſt incõueniẽs. Cum nulla virtus
extẽdaẗ per eſſentiã extra ꝓpꝛiũ ſubiectũ. ¶ Pꝛeterea
incõueniẽs eſt dicere exterius lumẽ ꝯiungi interiori.il
la enim nõ ꝯiungunẗ quoꝝ aliq̄d eſt mediũ.ſed iter ex
trinſecũ ⁊ intrinſecũ tunice oculi iterſunt que a pħo mi
ringe dñr. ¶ Pꝛeterea in omni figurato coꝛpe ⁊ aĩato
neceſſe eſt ſm̃ naturã dn̄ari elemẽtũ receptibile illius fi
gure. Ignis aũt ⁊ aer nõ ſunt coꝛpa receptibilia figura
ruꝫ ꝓpter ſui ſpũalitatẽ.ergo in oculo nõ dn̄atur alterũ
hoꝝ ſed terra uel aqua. Nõ terra qꝛ ipſa non eſt ꝑſpicua

ergo reliquit ꝙ aqua dñet in oculo. Si forte diceretur ꝙ in oculo dñatur lumen celi ⁊ nõ ignis. Hoc erit dictũ ſm ignorantiaʒ q: celum nõ eſt ꝑmiſcibile cum aliquo corpe ⁊ ꝓpter hoc phus nõ diſputat cõtra hoc ſed relinquit pro abſurdo.

¶ Item in li° de aialibus dicit ꝙ in oculo dñatur aqua ⁊ iõ etiã ultimo iter mẽbra corporis cõplet.

¶ Item Alphorabius in ſuo lib° de ſenſu ⁊ ſenſato dicit ſic inſtrm virtutis viſibilis eſt oculus ⁊ in iſto inſtro dñatur aqua que eſt ſuba dyaphana ut fiat talis ꝙ in eo deſcribant forme ſenſibiliũ ut in ſpeculo ⁊ iõ pars glacialis eſt ualde clara ⁊ alba.

¶ Item dicit Auic[a] in ſuo libro de aialibꝰ. dico ꝙ viſus exigit humiditateʒ claram que reſpiciat impſſiones. Sed q: auctores nãlium coiter hoc dicũt ⁊ iõ ſup hoc multos auctores inducere ſupuacuũ eſt. videt aũt ꝙ neutrũ hoꝝ ſit uerũ. ſed ꝙ in oculo dñetur terra. In oi eniʒ corpe cõpoſito ⁊ cõmixto aiato dñat terra ⁊ aqua ⁊ pcipue terra q: oia talia quieſcũt in ipſa.

¶ Item dicit in libro de celo ⁊ mũdo ꝙ in oi corpe cõpoſito dñatur illud elemẽtũ cuius ſequit motuʒ. ſed oculus deſcẽdit ad terrã. ergo in ipſo dñat terra.

¶ Sol'o dicimus ꝙ in oculo dñatur aqua quãtũ ad illam partẽ in qua fit impſſio. Eſt enim in oculo dupx humor. quoꝝ vnus eſt in acie qui dicit criſtallinus propter puritatẽ. ⁊ glacialis ſiue grãdinoſus ꝓpter frigidũ complexionale dñans in ipſo. q: ſicut dicit phus oculus eſt ita frigidus ꝙ ſeruata cõplexione nõ infrigidat amplius ⁊ iõ in tpibus ⁊ in locis in qbus infrigidant oculi ſupra tẽperamẽtuʒ generatur obſcuritas viſus. ⁊ hoc patet ex hoc ꝙ diu ambulantibꝰ in niue uel glacie uel aqua obſcura apparẽt loca niuium ⁊ glaciei ⁊ ripe aquaruʒ ⁊ littora mariũ. Alius humor eſt poſt illũ in textura uenarũ qui hẽt colorẽ vitri aliquãtuluʒ tẽdentẽ ad ruborẽ. ⁊ iõ a quibuſdã phis dicit vitrius. claritatẽ enim vitri hẽt ex cõueniẽtia cũ criſtallo cuius ille eſt nutrimẽtũ ſed ruborem ꝑticipat ex ꝯueniẽtia cum ſanguine ex quo gñatur in extremitate uenarũ tangẽtiũ oculũ. ſupfluitas aũt ponit in albumine ut ſit ſcutũ hũoris criſtallini. Circa hos aũt humores ſunt tunice ſiue retia oculi que tunice ex parte autẽ ſunt pſpicue ut per ipſas poſſit fieri imutatio humoris criſtallini ⁊ circũducit acies cũ circũferẽtia nigra uel glauca ut ex illo colore ſit cõgregatio ⁊ coadunatio ṽtutis viſiue. cuiꝰ natura eſt turbari claritate niuis.

¶ Ex hac etiã de cauſa uelamia ut palpebre ⁊ ſupcilia ponunt extrinſecus ⁊ iõ accidit ꝙ aſpiciens diu ad magnã albedinẽ uel claritatẽ poſtea nõ bñ videt niſi prius coadunet viſus. Cum ṽo humidũ criſtallinũ receptibile ſit luminis ⁊ coloris oportet ꝙ pellicule que ſunt añ ipm puie ſunt ita ꝙ per ipſas poſſit imutãdo igredi color ⁊ lumẽ. q: color nõ immutat viſum ut poſtea dicetur niſi per actũ luminis. ⁊ iõ ꝯtingit qñ aliqs habuerit oculos diu clauſos uel in tenebris fuerit ⁊ poſtea ſubito uadit ad lumẽ ꝙ nõ bñ videt anteq̃ʒ ingrediat lumẽ tẽperate imutans ab extrinſeco. q: ṽo iterum viſus ꝑficitur ſpũ viſibili qui defert ad oculos ꝑ neruos opticos ⁊ cõcauos ab interiori ꝑte cerebri qui ſpũs ſecũ trahũt tẽperatum colorẽ. iõ cõtingit ꝙ poſt ſomnũ in quo ſpũs oẽs mouent ad interiora ad locũ digeſtionis relinquendo organa exteriora ſenſuũ ſtatim aperiẽs oculos nõ bene videat añ reditũ ſpirituũ ⁊ caloris ab interioribꝰ ad exteriora organa ſenſuũ. Quia ṽo illi ſpũs clari ⁊ puri ſunt qui deferunt ad oculos ſup oẽs ſpũs ſenſibiles iõ turbatio quecũqʒ ꝯtingẽs in cerebro magis apparet in ipſis. ⁊ iõ cõtingit in ebrijs in qbus multus uapor fert ad cerebrũ ꝙ obſcurat viſus. ⁊ eadẽ cauſa eſt quare viſus obſcurat in iratis q: ira accẽdit ſanguinẽ circa cor ⁊ eleuat uapores ad caput. Cum ṽo iterũ ſpũs ille feruidus ſit iterum cõtingit ipm a uaporibꝰ calidis moueri extra ſitum ꝓpriũ in quibuſdã infirmitatibꝰ ⁊ ebrietatibꝰ ⁊ ira ⁊ tũc apparet vnũ duo. Spũs ṽo accipiens formã in ſitu vno ſtat anteq̃ʒ renunciet eam ⁊ plene impmat ab ea accipit eãdẽ in alio ſtatu. ⁊ ſic vnũ in duplici ſitu acceptũ appet duo. Et hec eadẽ cauſa eſt quare vnũ apparet duo qñ digitus ſupponit ⁊ eleuat oculus ad ſitũ altiorẽ uel deprimit ad inferiorẽ. ⁊ iõ quãto magis ponit extra ſitũ propriũ inferius uel altius tãto magis apparet diſſonantia iter id in duplici ſitu acceptum. Et huiꝰ ſile eſt videre in ſole ꝑcutiẽte ſup aquã fluentem que videt eſſe maioris quãtitatis ſm duplũ uel triplũ ſm motũ aque. Eſt etiaʒ terſum corpus ⁊ politũ in acie ut ad ipm ſit reflectio luminis extrinſeci ſub quo ſit imutatio a coloribꝰ ⁊ abſtractio coloris. ſed de hoc plenius dicet ifra in qõne de coloribꝰ.

¶ Ad pm igit dicat ꝙ quedã aialia ſunt que debilem hñt viſum ⁊ nõ bñ coadunatũ ⁊ illa claritate diei vincunt. ⁊ ꝓpter hoc in die quieſcũt ⁊ de nocte mouent qñ lumẽ lune ⁊ ſtellarũ eſt in aere qđ debilius eſt lumine ſolis. Sed ſi eſſent oino tenebre ſicut eſt ſub tecto in domibꝰ dico ꝙ tunc nihil viderẽt. ⁊ ſi tunc uenant: odoratu uenant ⁊ nõ viſu.

¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ noctiluca ſicut oculi quorũdã aialium ⁊ capita piſciuʒ ⁊ corpa putrefacta ſunt actu in tenebris ⁊ non tñ ſic ſemp ꝙ illuminet mediũ. qđ patet ex hoc ꝙ ſi mediũ eſſet illuminatuʒ tunc nõ lucerẽt illa. aliter enim lucerent die ac nocte qđ nõ videmus vnde illa lux in talibꝰ eſt a partibus igneis que ſunt in exteriori ꝑte ⁊ nõ ꝓgredit ab inferiori parte oculi ad ꝓiectionẽ radioꝝ per quos illuminent mediũ ⁊ obiectũ viſibile. aliter enim circũſtans aer ⁊ colorata oia illuminarent ſicut a candela qđ non videmus ꝓxima eniʒ que ſunt iuxta noctiluca nõ vident ſicut naſus lupi ⁊ maxilla.

¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ non tenemus ſniam aſpectiuoꝝ tenẽtiũ radios eſſe corpa egredientia ab oculis. ſed dicimus radios eſſe imutationes ſm rectas lineas in dyaphano factas ⁊ q: oculus corpus politum eſt ⁊ terſum reflectit ſup ipm lumẽ qđ eſt actus viſibilis rei ſicut ſup ſpeculũ. ⁊ q: reflexio lucis ſit ad pares angulos cuʒ incidẽtia eiuſdẽ iõ ſicut radij a pmo illuminãte dirigunt ſm figurã pyramidalẽ cuius pũctꝰ eſt in corpe ꝓijciente radios ⁊ dilatat plus ⁊ plus ſm ꝙ radij ꝓcedũt ab illo. Silr in corpe reflectẽte lumen ⁊ radios colligunt radij in punctũ pyramidis ⁊ ampliant plus ⁊ plus ſm ꝙ radij diſtant magis a corpe reflectẽte lumie ⁊ radios. ⁊ cum tale corpus ſit oculus per hunc modũ ſit reflectio lucis ab ipſo ⁊ nõ ſic ꝙ radij ꝓcedãt ex ipſo ſicut ex pmo illuminante. nec eſt etiam de ꝓprietate ſnie aſpectoꝝ determinare de nã radij ſed potius ponit ipm in paſſionibꝰ geometricis que ſunt curuum ⁊ rectum ⁊ hmõi. nãlis aũt hẽt querere cui ſit corpus uel q̃litas alia a corpe. de hoc tñ planius hẽbit infra.

¶ Ad aliud dicẽdum eſt ꝙ tremor ille de quo loquit phus eſt in ſpũ viſibili interiori qui ſicut exigit ꝓportionẽ in claritate ⁊ obſcuritate viſibilis ita etiã exigit ꝓportionẽ in diſtãtia cõueniẽte ſibi. ⁊ ſi tremor aliquis eſt in radio ille erit in radio reflexo ad oculũ ⁊ nõ in emiſſo ab illo.

¶ Ad aliđ dicẽdũ ꝙ oculus ſplendẽtiũ eſt ſicut terſum ⁊ polituʒ reflectẽs lumẽ ⁊ nõ ſic ꝓijciẽs lumen ꝑ ſe.

¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ ſi debeat ſaluari thimeus nõ põt intelligi niſi de radijs exterius reflexis ⁊ nõ ab iteriori ꝓcedẽtibus. ſed tñ hec nõ eſt intẽtio ſua.

¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ Calcidius ſequit Platonẽ tñ ita dicemus de ſpecie ignis edacis ⁊ lucis.

¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ auctoritas Auguſtini intelligit de radijs exterioribꝰ.

¶ Ad id qđ obijcitur de opinionibꝰ inductis a Gregorio nixꝰ patet ſol'o per pdicta.

¶ Ad id qđ obijcit de ſenſu ⁊ ſenſato dicẽdũ ꝙ primi phi ſi dicebãt ignem dñari in oculo falſum dicebant ſicut bñ ꝓbat ab Ariſtotele. Si aũt dicebãt viſuʒ ſm tactum nõ ꝑfici ſine luce ⁊ luceʒ appellauerũt ignem tunc uerũ dicebãt.

¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ lucis illius que apparet in tenebris uel oculis clauſis in refractiõe uel percuſſione oculoꝝ cauſa eſt claritas ſpũs viſibilis qui diſp-

gif in ſeipm in tali refractione ul' repcuſſione ⁊ ideo retro in oculo apparet quandoq; mutatio luminis. criſtallinum enim oculi inmutabile eſt ſm ante ⁊ retro ⁊ profundum ſicut infra dicemus. retro enim ad ipſum fluũt imaginationes ſomniales ⁊ añ recipiũt imaginationes ſenſibiles ⁊ traſeũt ad ipm ſenſuz cõem ⁊ fantaſiã.

¶ Utrum lumen deſcendens a corporibus luminoſis eſt ſuba uel accidens.

c **Onſequenter** Querenduz eſt de viſu ex pte obiecti ⁊ medij. Sed q: lumẽ eſt actus utriuſq; iõ etiã neceſſariũ eſt querere de lumine. ¶ Circa hunc ergo articulũ querunt qnque. pm eſt de lumine. 2m de noctilucis que ſunt obiecta viſus in tenebris. 3m de coloribꝰ que ſunt obiecta viſus in lumie. 4m de natura medij qđ eſt viſus. 5m ⁊ ultimũ qualr ſpẽs viſibiles ſunt in medio. ¶ Circa pm ergo querit utruz lumen qđ deſcendit a corpibus luminoſis ſit ſuba uel accidens. Et obijcit ſic. ois forma pſe alterans eſt paſſio uel paſſibilis qualitas. lumẽ eſt forma pſe alterans. ergo eſt paſſio uel paſſibilis qualitas. ois aũt paſſio uel paſſibilis qualitas eſt accñs. ergo lumẽ eſt accñs. Qđ aũt oẽ perſe alterãs eſt paſſio uel paſſibilis qualitas hẽtur in 8° phic ubi ſic dr̃ que alterant alterant oia a ſenſibilibus. ⁊ hoꝝ ſoluz alteratio eſt. ſenſibilia aũt appellãt paſſiões ⁊ paſſibiles q̃litates. Qđ aũt lumẽ alteret hẽtur expſſe in libro de ſenſu ⁊ ſenſato ubi ſic dicit. ꝙ illuminatio eſt alteratio. ¶ Item oẽ qđ ꝯtingit eidẽ ſubiecto manẽt in eſſe ⁊ nõ in eſſe eſt accñs. lumẽ cõtingit eidẽ ſubiecto manẽti in eſſe. ſ. aeri ⁊ nõ in eſſe. ergo eſt accñs. ¶ Itez dicit phus in p° de gñatione ⁊ corruptione alteratio quidem eſt qñ ſubiecto manẽte in eſſe traſmutat in eius paſſionibꝰ. ſed qñ aer illuminat pñte lumie ⁊ abſente manet idem. ergo hec traſmutatio eſt paſſio. ⁊ ois paſſio eſt accidens ergo lumẽ eſt paſſio ⁊ ſic accñs. ¶ Itez oẽ qđ in ſubiecto recipit magis ⁊ minus eſt accñs. lumẽ in ſubiecto recipit magis ⁊ minus ergo eſt accñs. pbatio prime hẽtur ex hoc ꝙ forma ſubalis nõ recipit intẽſionem nec remiſſionẽ. Qđ aũt lumẽ recipiat intenſionẽ ⁊ remiſſionem patet ex hoc ꝙ aer qñq; eſt luminoſior qñq; minꝰ luminoſus. ¶ Item ois forma ſitualr diſtenſa in eo in quo eſt ita ꝙ in maiori pte maior ⁊ in minori minor forma accñtalis ⁊ corporea eſt. Lumẽ etiam eſt forma ergo eſt accñs corpis. Ueritas pme patet ex hoc ꝙ forma ſbalis eſt ſimplex nõ diuiſibilis diuiſione ſubiecti. vñ ſi diuidit aliqua forma diuiſione ſubiecti illa erit accñtalis. ¶ Item dicit Auica phs in libro de ſuba orbis ꝙ nulla forma diuidit niſi que ſm nãm aduenit compoſito poſt quãtitatẽ ⁊ iõ etiam forme ſubales ſunt indiuiſibiles. q: ſm nãm adueniunt mãe añ quãtitatẽ. Sed patet ꝙ lumen eſt diuiſibilis forma diuiſione ſubiecti. ergo aduenit poſt quãtitatem cõpoſito. nihil aũt aduenit cõpoſito poſt quãtitatẽ niſi accñs. ergo lumẽ eſt accñs. Qđ autez nihil adueniat cõpoſito poſt quãtitatem niſi accñs patet ex hoc q: forma ſubalis uel ſba nõ fundat in mã mediãte accñte ſed potius ecõtrario. ¶ Item oẽ qđ ſm vnuz actũ inuenit in corruptibili ⁊ in incorruptibili eſt accñs. lumẽ eſt tale. ergo lumẽ eſt accñs. pbatio pme. corruptibile ⁊ incorruptibile ꝯueniũt ſm ſubalẽ formã. q: quoꝝ vna eſt forma ſubalis illoꝝ vnũ eſt eẽ. qđ nõ eſt in corruptibili ⁊ in incorruptibili. ¶ Itẽ nõ coueniũt ſm mãm ſm ꝙ hẽtur in 9° methace. ſ. ꝙ corruptibiliũ ⁊ incorruptibiliũ nõ eſt eadẽ mã. ergo ſi ꝯueniũt relinquit ꝙ cõueniẽtia illa erit in forma accñtali. pbatio 2e eſt ꝙ lumẽ inuenit in igne ⁊ celo ſm actũ luminãdi ⁊ faciẽdi colores in actu viſibiles. ¶ Item ſi eẽt ſuba tunc eẽt forma uel mã uel cõpoſitũ. ⁊ ꝯſtat ꝙ nõ eſt ſola forma uel mã ſola q: neutrũ eoꝝ pſe ineſſe iuenit. ergo relinquit ꝙ ſit ſba cõpoſita. ꝯſtat aũt ꝙ lumẽ nõ lucet niſi interueniẽte aliquo obſcuro inter illuminãs ⁊ illuminatũ. aut ergo tũc illa ſuba deſtruit aut retrahit. Si deſtruit tunc oporte ꝙ hẽat cõtrariũ. q: nihil deſtruit ſm mãm niſi per contrarium agens. lumẽ aũt nõ hẽt cõtrariũ agens. ergo nõ deſtruit. Qđ aũt lumẽ nõ hẽt contrariũ patet per hoc ꝙ cõtrarioꝝ utruq; hẽt nãm ⁊ entitatẽ ſpeciei. tenebra aũt que eẽt lumini ꝯtraria ſi ipm hẽrent cõtrariũ nõ eſt niſi priuatio ut dicũt phi ⁊ ſancti. Si ỽo dicatur ꝙ retrahit. aut ergo retrahit poſtq̃ iam iteruenit opacũ. aut qñ eſt vicinũ. Si pmo mõ tunc oporteret ꝙ per mediũ opacũ retraheret ⁊ ſic viderenꝰ ipm traſire ptes opaci qđ patet eẽ falſum. Si ỽo 2° mõ tunc ex vicinitate opaci recederet lumẽ. hoc aũt eſt falſum q: videmus lumẽ imediate ꝯiungi vmbre. ergo patet ꝙ non eſt ſuba compoſita. ¶ Item ſi eẽt ſuba cõpoſita. aut eſſet ſpũalis ita ꝙ eſſet ſpũs. aut corpalis ſiue corpus. Si pmo mõ aut accipitur ſpũs pro corpe ſicut accipiũt eum phi ſicut hẽtur in libro cõſtabulini ꝙ ſpũs eſt quoddã corpꝰ ſubtile ⁊ in humano corpe orit ex toto corpe ⁊ fert in uenis pulſatiuis ad viuificãdũ corpus ⁊ opat vitã ⁊ anhelitũ ⁊ pulſum ⁊ oritur ex cerebro ⁊ in neruis fert ⁊ opat motum ⁊ ſenſum. Aut accipitur ſpũs mõ theologico pro eo qđ eſt aia uel eiuſdẽ nãe cum ipſa. Si p° mõ accipit ſpũs tũc nulla diſtinctio erit inter dicẽtes eſſe ſubaz ſpũalẽ uel corporeã. ¶ Preterea erit incõueniẽs q: illa ſuba aut eſt puia cũ lumine qđ hẽt. aut nõ puia ſed luminoſa ſicut eſt ſba ſolis ⁊ ignis. Si p° mõ cõtra. omne puiũ denſatuz minus eſt puiũ. ſubſtãia luminis eſt puia ergo denſata minus erit puia. pbatio pme eſt in ꝯdẽſatiõe aeris ⁊ aque que ſunt elemẽta puia. ⁊ patet ꝙ denſius minus eſt puium. ſilr patet ꝙ in ptibus criſtalli que ſunt tenues ⁊ ſi cõponant multũ diminuet per metas ⁊ tandẽ tollet in toto. ¶ Deinde ſumat ꝯcluſio pbata. oẽ minus puium minus viſibile ꝯducit ad viſum. lumen denſatũ eſt minus puiũ q̃ nõ dẽſatũ. ergo viſibile minus ꝯducit ad viſuz. qđ patet eẽ falſum. q: q̃to magis eſt luminoſum tanto melius videt aliqđ in ipſo lumine. ¶ Item nulluz corpus nãliter mouet ad diuerſa loca. lumẽ aũt mouet ad diuerſa loca. qđ patet. q: imutat ſurſum ⁊ deorſum ⁊ ad latera circũquaq;. ergo lumẽ nõ eſt corpus. Si ỽo dicat ꝙ eſt ſuba ſpũalis hoc mõ quo theologi ſumunt ſpm̃ q: eſt ſilis ſube cum aia. ¶ Cõtra hoc pmo erit ꝙ hec nõ eſt opinio alicuius phi. Item aut eẽt ſilis ſuba cũ aia uegetabili aut ſenſibili aut rõnali. Et qđcũq; dicat oporteret ꝙ eẽt pfectio alicuius corpis organici. q: ea que ſunt eiuſdẽ nature ⁊ ſube ſunt eiuſdẽ ordinis in natura. vnde cuz vna ſuba ſpũalis ordinet ad corpus ut pfectio ⁊ alia ſilr ordinabit. ¶ Item nulla ſuba ſpũalis hoc mõ ſumpta eſt mẽſurabilis dimẽſione quãtitatis. lumen aũt hẽt dimenſionem quãtitatis. qđ patet. q: in tricubito aer eſt tricubitũ ⁊ in bicubito eſt bicubituz. ergo lumẽ non erit talis ſuba ſpũalis. ¶ Item ois ſuba ſpũalis ſm organa diſtincta diſtinctas hẽt vires. lumẽ hoc mõ nõ hẽt diſtinctas vires. ergo lumẽ nõ eſt ſuba ſpũalis. Si forte dicat ꝙ lumẽ eſt intelligẽdũ. hoc eſt ſtultius q̃ ꝙ cõtra diſputat. ¶ Preterea dicit Yſaac in libro de diffinitionibus ꝙ orbis totꝰ lumen creant in vmbra aie uegetabilis ſicut uegetabilis in vmbra ſenſibilis. ⁊ ſenſibilis in vmbra rõnalis. ⁊ rõnalis in vmbra intelligẽtie. Sed creare aliqđ in vmbra alterius nihil aliud eſt ſm ipm q̃ vnuz incipe in eẽ ⁊ ỽtute deſinit ſuũ ſupius ope ⁊ ỽtute ſicut patet per ſingula. intelligẽtia enim nõ eſt cum inqſitione. ⁊ iõ in inqſitione incipit rõ. ſilr rõ nõ eſt cũ apphenſione ſenſibiliũ. ⁊ iõ ibi incipit ſenſus. ſenſus aũt nõ eſt ſine apphẽſione. ⁊ iõ ubi eſt opus aie ⁊ ſine apphẽſione incipit uegetabilis. ergo ſi orbis ⁊ lumẽ ſunt poſt iſta nõ hẽbũt aliquã opationẽ ſpũs. ergo non erit ſpũs hoc mõ dicto ſpũ. ¶ Si aũt dicat ꝙ lumẽ nõ eſt ſpũs ſm eẽ ſed ſm opus ſuũ. Cõtra opus ſpũs nõ erit pmũ niſi vita ⁊ 2m

alimēto uti ⁊ augere ⁊ gñare ⁊ ſic de alijs. quoꝝ nullum hēt lumē. ǵ lumē nō eſt ſpūs quo ad opus ſuum. ¶ Si ꝟo dicaṫ ꝙ eſt ſpūs vitalis qui eſt in corpe qui tamē eſt corpus. Et dicit Yſaac ꝙ ſpūs mouētur in corpore ſicut lumina in mūdo. ⁊ ſic lumē eſt viuificū. ¶ Cōtra ſpūs qui eſt in corde eſt inſtrm̄ ⁊ mediū per qđ aīa diffundit vitā in corpe. ⁊ vita nō eſt act⁹ ab ipō niſi ſicut ab inſtrō. Et ex hoc nō ſequiṫ ꝙ ſi lumē hoc mō moueṫ in mūdo ꝙ ſit ſpūs. ¶ Preterea ille ſpūs vitalis eſt corpus ⁊ poſitio iſtius opinionis eſt ꝙ lumē nō ſit corpus. Si autē dicaṫ ꝙ lumē ſit corpus nō ſpūale. Cōtra obijcit phus in libro de viſu ꝙ ſm hoc duo corpa erunt in eodē loco qꝛ lumē eſt in aere ⁊ nō videmus aerē ire de loco ſuo propter aduētū luminis. ¶ Preterea oēs rōnes que adducte ſunt cōtra illos qui dicūt lumē eſſe ſubam corporeaꝫ ⁊ ſpūalē ſūt etiā cōtra iſtā opinionē. ¶ Si ꝓpter hoc dicaṫ ꝙ lumē eſt forma ſubalis ⁊ nō ſuba cōpoſita. Cōtra nulla forma ſubalis eſt imutatiua per actus alteri⁹ corporis. lumē imutat aliud corpus q̄ꝫ id cui ineſt. ergo nō eſt forma ſubalis. ꝓbatio ꝑme hētur in libro de ſenſu ⁊ ſenſato ubi dicit phs. Qđ enim ſm ꝙ ignis ⁊ terra nihil facere uel pati uel aliud ſupple quicq̄ꝫ hēt ſed ſm ꝙ ꝯtrarietas in vnoquoqꝫ eſt. ꝓbatio 2ᵉ accipiṫ a ſenſu qꝛ lumē imutat aerem. ¶ Item oīs forma ſubalis eſt ꝑfectio ei⁹ in quo eſt ſm eē. ergo ſi lumē eſt forma ſubalis erit ꝑfectio aeris in quo eſt ſm eſſe aeris. qđ patet eſſe falſum. ¶ Item nulla forma ſubalis aduenit māe ſm nām ⁊ tēpus poſt receptionē accñtis. lumē aduenit aeri poſt accidentia aeris. ergo non eſt forma ſubalis. ¶ Item nulla forma ſubalis ſm eē ſuū inueniṫ extra ſuā ꝓpriā mām. lumē inueniṫ extra ſuā ꝓpriā mām que eſt corpus nāliter luminoſum. ergo lumē nō eſt forma ſubalis. ¶ Itē phus in libro de viſu dicit. manifeſtuꝫ eſt ꝙ lux non eſt corpus ſed accñs aeris. ex hoc hētur ꝙ lux nō eſt corpus neqꝫ forma ſubalis neqꝫ ſuba ſpūalis ſed accñs. ¶ Itē ibidem calor ſm quem alteratur aer ab igne lux dꝛ. differtqꝫ flāma a luce. nā flāma eſt fumus accēſus idqꝫ flāma eſt corpus cum ſit fumus. lux ꝟo nō eſt corpus ſꝫ eſt paſſio dyaphani corpis. Ex hoc videṫ ꝙ lux eſt paſſio. ⁊ paſſio eſt accñs. ergo lux eſt accñs. ¶ Item Auicᵃ in 6° de nālibus lumē eſt affectio corpis hñtis lucē cuꝫ appoſitū fuerit illi. Affectio aūt eſt impſſio accñtis ergo lux eſt accñs. ¶ Itē Auicᵃ lux eſt qualitas que eſt ꝑfectio trāſlucētis ſm ꝙ eſt tranſlucens. ſed qualitas eſt accñs. ergo lux eſt accñs. ¶ Item Auicᵃ ibidem. lumē eſt qualitas quā mutuat corpus nō trāſlucēs a lucido. ⁊ tranſlucens efficiṫ per eum trāſlucens in effectu. ergo lumen cum ſit qualitas mutuata. ⁊ oīs qualitas mutuata ſit accidēs. lumē ſit accñs. ¶ Sed cōtra ſi lumē ſit accñs nō erit in ꝑdicamēto qualitatis. ⁊ cum ſit viſibile ꝑſe ⁊ alterans viſum nō erit niſi in illa ſpecie que eſt paſſio uł paſſibilis qualitas. ergo erit aliqua de ꝑmis uł de poſteriorib⁹. cōſtat ꝙ nō de ꝑmis qꝛ ille ſunt calidū ⁊ frigidum humidū ⁊ ſiccū. ergo erit de poſteriorib⁹. ſed oēs poſteriores cauſanṫ a ꝑmis. ergo lumē cauſabiṫ a calido frigido humido ⁊ ſicco uel a quibuſdā eoꝝ. qđ patet eſſe falſum. qꝛ inueniṫ in quibuſdā corpibus que nō ſubijciuntur qualitatib⁹ primis. ¶ Item oīs paſſio uel paſſibilis qualitas hēt cōtrariū in ſpecie q̄ꝫuis nō in gñe. ⁊ ueritas huius patet per inductionē. lumen nō hēt ꝯtrariū in ſpecie. ergo nō eſt paſſio uel paſſibilis qualitas. ꝓbatio 2ᵉ eſt qꝛ nihil alterās ſubito hēt cōtrariū. cōtrariuꝫ enim in ſubiecto reſiſtit alterationi ne fiat ſubito. ¶ Iteꝫ ſi hꝛet cōtrariū corrūpereṫ per pñtiaꝫ illius in ſubiecto. lumen aūt nō ſic corrūpiṫ ſed per abſentiā illuminātis. ¶ Iteꝫ nullū accñs eſt forma ꝑfectiua alterius accñtis ⁊ act⁹ ipius mediante quo agit actualr̄. ſed lumen eſt forma ꝑfectiua coloris qua mediāte actualr̄ agit in viſum. ergo lumen non eſt accñs. ¶ Item videṫ ꝙ lumen ſit corpus. deſcēdit enim a ſole ⁊ aduenit ex ꝑte ignis. venire aūt ⁊ deſcēdere corpis eſt. ergo videṫ ꝙ lux ſit corpus. ¶ Itē quicqd moueṫ localr̄ eſt corpus. lumē moueṫ localiter quia ſurſum ⁊ deorſum. ergo lumē eſt corpus. ¶ Item quicqd attingit aliqd ⁊ reflectiṫ ab illo eſt corpus. lumē attigit radioſum corp⁹ ⁊ reflectiṫ ab illo igiṫ eſt corpus. ¶ Fuerūt aūt quidā qui ꝓpter iſtas rōnes dixerūt lumen nihil aliud eē q̄ꝫ coloris reſplendentiā ſiue manifeſtationē utentes hijs rōnib⁹. Dicit enim Arꝭ in libᵒ de ſenſu ⁊ ſenſato. queādmodū in aere hoc quidē lumē eſt hoc ꝟo tenebra. ita ⁊ in corpibus ſit albū ⁊ nigruꝫ. ergo videṫ ꝙ pñtia luminis in corpe terminato nihil aliđ eſt q̄ꝫ albedo. ⁊ abñtia ei⁹ nihil aliud eſt q̄ꝫ nigredo. ¶ Itē in quibuſdā corpib⁹ nō determinatis ſicut eſt nubes expreſſe videmus ꝙ pñtia luminis eſt albedo. abſentia ꝟo eius nigredo. ¶ Item quicqd agit ſm nām agit ſm aliquid intrinſecū ſibi ⁊ eēntiale. ueritas huius patet ꝑ diffinitionē nāe in 2° phiᶜ ubi diciṫ. natura eſt ꝑncipiuꝫ alicuius ⁊ cauſa mouendi ⁊ quieſcēdi in quo eſt ꝑmuꝫ ꝑſe ⁊ nō ſm accñs. color aūt ſm nām agit in viſum. ergo color agit ſm aliqd intrinſecū ⁊ eēntiale. 2ᵃ ꝓbaṫ per diffinitionē coloris aſſignatam in 2° de aīa ubi diciṫ color eſt imutatiuū viſus ſm actū lucidi. ⁊ hec eſt ipſius natura. ¶ Silr̄ patet per diffinitionē coloris in libro de ſenſu ⁊ ſenſato ubi diciṫ ꝙ color eſt extremitas ꝑſpicui in corpe determinato ⁊ ipſoꝝ ꝑſpicuoꝝ. ¶ Item quecunqꝫ ſunt ꝓprie cōparabilia illa ſunt vnius ſpēi. ueritas huius patet in 8° phiᶜ ubi diciṫ ꝙ ſi aliqua cōparanṫ in aliquo illa nō erūt vniuoca in illo. lux aūt ⁊ color cōparanṫ ꝑ magis ⁊ minus. ergo videṫ ꝙ ſunt vniuoca. ꝓbatio minoris qꝛ ꝓpter qđ vnūqđqꝫ tale ⁊ illud magis tale. lumen viſibile eſt ꝓpter lumen. ergo lumen magis. ergo color ⁊ lumen recipiūt magis ⁊ minus in viſibilitate ⁊ ita vniuoca ſunt in natura illa in qua ſunt viſibilia. ⁊ ſic erunt eiuſdē nature. ¶ Sed contra eſt ꝙ lumen ſit reſplendētia ſiue apparētia coloris hoc pōt intelligi duob⁹ modis. ſ. ꝙ luminis eē ⁊ coloris eſſe ſit idem ſm vnū actū. uel ꝙ eſſe coloris ſit vnū ⁊ lumen nihil aliud addat niſi per cōparationē illius ad viſum. Qđ ſi ꝑ° mō dicaṫ hoc pōt iterū eſſe duob⁹ modis. ſ. ꝙ lumen hēat idem eē cuꝫ quolibet colore. uel ꝙ hēat idem eſſe cum albedine tm̄. ſm ꝙ dixit Empedocles ꝙ ſol eſt alba res calida. Si ꝑ° mō. ſ. ꝙ lumen hēat idem eſſe cū quolibet colore. ſequitur tunc ꝙ aliqd qđ eſt lumen ſit ꝯtrariū alteri qđ eſt lumen. qꝛ albedo eſt cōtraria nigredini. hoc aūt eſt impoſſibile. idem enim nō eſt ꝯtrariuꝫ ſibi. ¶ Item quecūqꝫ ſunt diuerſa ſpecie oppoſita illa diuerſa ſunt in ſpē. ueritas huius patet in ꝑmo topicoꝝ ubi dicit phus ꝙ cōſiderādū eſt ꝙ ſi huic quidē aliqd eſt ꝯtrariū illi aūt ſimplr̄ nihil. qꝛ tunc illa nō erūt eiuſdē nāe. ſed lumini nihil eſt cōtrariū. tenebra enim eſt ꝑuatio ⁊ nō contrariū. colori aūt in ſpecie aliqd eſt cōtrariū. ergo lumen nō eſt color. ¶ Item intēſio qua nigrū eſt viſibile ſm actum eſt preter eſſe nigredinis. qđ patet ex hoc. qꝛ ſi detur oppoſitū nigredo ſemꝑ erit viſibilis ſm actū. ergo cum eadeꝫ rō ſit de oī colore. etiam intēſio qua albedo eſt viſibilis ſm actum ⁊ ceteri colores erūt ꝑter eſſe ipſoꝝ. ¶ Iteꝫ ſi dicaṫ ꝙ eſſe luminis eſt eſſe generis in colore ⁊ nō eē ſpecierum. Cōtra eſſe generis in ſpecie nō eſt diſtinctum a ſpecie ipſa. qꝛ ſicut dicit Auicᵃ color qui eſt in ipſa albedine eſt albedo. ⁊ color qui eſt in nigredine eſt nigredo ⁊ ita lux ſm ſuum eſſe eēt in cōtrarijs ⁊ cauſa cōtrariorū qđ eſt impoſſibile. qꝛ cōtrarie ſunt cauſe cōtrarioꝝ ut dꝛ in 3° metheᶜ. ¶ Preterea ſi deṫ ꝙ tota eēntia coloris ſit lux tñ ea que eēntialr̄ hñt in ſe lucē viſuꝫ imutent. ideo in tenebris potius deberet color videri q̄ꝫ in lumine qđ nō cōtingit. ¶ Item videmus ꝙ oculo poſito in tenebra ⁊ colore in luce accidit coloratū videri ſm actum. ⁊ hoc nō cōtingit ut dicūt phi. ſ. Alphorabius ⁊ Auicᵃ. qꝛ

ad viſum nō exigit̄ niſi ut colo: ſit in actu etiaȝ ſi mediū
nō ſit illuminatū. Quidā alij dicūt ſequētes Platonem
ꝙ nō cōtingit ꝓpter aliquod lumen qd̓ eſt ꝯiunctuȝ na
ture oculi ꝙ penetrat mediuȝ uſqȝ ad colorē colore exi/
ſtente in actu. Si ergo lumen eſt tota eēntia coloris mul
to fortius deberet colo: videri poſit⁹ in tenebra ab oculo
exñte in lumine q̄ȝ ecōtra. q: illud qd̓ lumē hēt ſecundum pteȝ
ſue eēntie ut oculus nō impedit̄ a tenebra. multo minus
impediet̄ illud qd̓ lumē hēt ſecundum totā ſuā eſſentiā. ¶ Itē
vnūqd̓qȝ eſt magis actiuuȝ ex ꝑncipijs ſue nature q̄ȝ ex
principio alieno. ergo ſi lumen eſt eēntia coloris magis
agit per ſeipm̄ ⁊ per ꝓpriū lumen q̄ȝ per actū alteri⁹ cor
poris. ergo nō debuit dicere phūs ꝙ colo: eſt motiuum
viſus ſecundum actū lucidi ſed ſecundum actū ꝓpriū. lucidū enim eſt
dyaphanū actu illuminatū cui⁹ actus nō eſt act⁹ coloris.
¶ Si forte dicat̄ ꝙ lumē eſt eēntia albedinis tm̄. ⁊ ſecundum
magis ⁊ minus gn̄antur ex lumine alij colores. ¶ Cō
tra magis ⁊ minus nō diuerſificant ſpēm. ergo ſecundum hoc
oēs colores eēnt in vna ſpecie coloris qd̓ patet eē falſuȝ.
¶ Item ꝯtraria ſunt que maxime a ſe inuicē diſtāt ſub
eodē gn̄e. ꝑticipātes aūt extremū nō maxime diſtant. ḡ
cuȝ nigredo maxime diſtat ab albedine nihil participa/
bit de eēntia ipſius. ergo nō gn̄abit̄ aliūde nigredo ſed
a ꝑuatione luminis. ſed quicqd gn̄at̄ a ꝑuatiōe luminis
eſt ꝑuatio. cuȝ ꝑuatio nō poſſit dare ſpēm nec m̄ām ge/
nerato ab ipſa cū ipſa nihil ſit. ergo nigredo eſt priuatio
⁊ ex hoc ſequit̄ ꝙ nigredo nō eſt ſpēs coloris qd̓ eſt cō/
tra phm̄ in libro de ſēſu ⁊ ſenſato. ¶ Si forte dicat̄ ꝙ al
bedo ⁊ nigredo ſunt cōtraria ⁊ tn̄ gn̄ant̄ a lumine gn̄a/
tione equoca nō vniuoca. Et dicit̄ gn̄atio equoca qn̄ ge
nerās in gn̄ato nō impꝑmit ſuā ſpēm. Uniuoca ꝟo dicit̄
qn̄ impꝑmit in eo ſuā ſpēm. ſicut ſol eſt equoca cauſa ge/
nerationis inferioꜝ. Homo aūt gn̄at hoīem ſicut cauſa
vniuoca. Si inq̄ȝ ſic dicat̄ ꝙ lux eſt accn̄talis cauſa colo
ruȝ hoc erit cōtra poſitionē eoꜝ. q: gn̄atio equoca eſt qn̄
gn̄ans dat eſſentiā ſuā gn̄ato. Ipſi aūt dicūt ꝙ lucis eēn
tia eſt eēntia colorū. ¶ Iteȝ lȝ gn̄ans equoce vnū exñs
in ſb̄a gn̄at multa ſicut ſol oīa īferiora terre naſcētia nō
tn̄ eodē mō ſe hn̄s. q: dicit phūs neceſſe eſt eē dupliceȝ
allationē ꝓpter diuerſitatē que īuenit̄ in gn̄abilib⁹ ⁊ cor
ruptibilib⁹. ergo ſil'r ſi lumen gn̄at diuerſos colores eq
uoce oportet ꝙ ipm̄ diuerſimode ſe hēat. ⁊ iſte diuerſus
modus non inuenit̄ in ſolo lumine. ¶ Pro hac tn̄ opi
nione videnꞇ quedaȝ facere auctoritates phoꜝ. dicitur
enim in capl'o quodā de colorib⁹. dico lucē eſſe ypoſta/
ſim coloꜝ. ſed ypoſtaſis eſt ſub̄a. ergo lux eſt ſub̄a coloꜝ.
¶ Item Alphora⁹. colores fiunt ex admixtione ignis
cum corꝑib⁹. ⁊ lux nō eſt cauſa in īductione coloris tm̄
ad viſuȝ ſed in eē eius. ¶ Itē expimētuȝ videt̄ ad hoc
facere q: in eclipſi ſolis qn̄ ſol in pte tegit̄ alba ſtatim ap
parēt pallida. ⁊ hoc nō cōtingit niſi ex ſubtractiōe lucis.
⁊ ita cū lux ſubtracta diminuat colorē ⁊ poſita augmen/
tat videt̄ ꝙ lux ſit cauſa eēntialis coloris. ¶ Item aliud
expimētū eſt in vitro ⁊ vino. q: ſi paruȝ de vino rubeo
īfundat̄ in vitro puro ſol penetrās vinū in fundo vitri
gn̄abit albedinem que eſt colo: ſilio: luci inter oēs colo
res. ſi aūt multū infundat̄ nō erit in fundo albedo. quia
lux tunc nō poterit penetrare ut in fundo multiplicet̄.
¶ Iuxta hoc iterū querit̄ cum lumē nō ſit cōtrariuȝ fri/
giditati ſecundum quē modū ad multitudinē luminis ſequat̄
multitudo caloris. ſi enim ut qdā dicūt radius luminis
ſecū trahat calorē corꝑis illius in quo eſt lumē tūc debe
rēt maio: calo: eſſe in corꝑe quod vicinio: eſt illi corpo/
ri a quo lumē ſumit calorē q̄ȝ in remotiori ⁊ ſic maio: ca
lo: deberet eē in medio aeris q̄ȝ iuxta terrā. ¶ Idē etiā
ſequit̄ cōtra eos qui dicūt ꝙ radius ſupioꜝ trāſiens per
ignē accipit calorē ab igne. Qd̓ aūt nō ſit maio: calo: in
medio aere q̄ȝ iuxta terrā expꝑſſe dicit phūs in metheꜝ ⁊
per expimentū ſcit̄. uapores enim eleuati ex reuerbera
tione luminis ab īferiorib⁹ ꝯgelant̄ in grandines ⁊ ni/
ues in medio aeris ⁊ īterſtitio. Sil'r patet ex hoc qd̓ acci
dit in ſpeculis ꝯcauis aut connexis ſolari luci obiectis.
reflectit̄ enim lux cū calore. ita etiā ꝙ lux ītenſiua ſit in
loco ad quem ꝯueniūt multe reflectiones ex oīb⁹ parti/
bus ſpeculi. ¶ Preterea lux ſolis a ꝓprio ſubiecto non
pōt trahere calorē q: ſol neqȝ calidus eſt neqȝ frigidus
eſt. ¶ Iuxta hoc iterū querit̄ utrū lumē ignis ⁊ lumen
ſupioꜝ corpoꜝ ſit vnius rōnis. Et videt̄ ꝙ ſic q: utrūqȝ
eſt act⁹ dyaphani. ¶ Item utrūqȝ facit colores in actu.
¶ Itē utrūqȝ īmutat ſubito. ¶ Item dicit phūs in 2° de
aīa nō ſȝ ꝙ aq̄ neqȝ ſecundum ꝙ aer lucidū eſt ſed qn̄ natura
eſt eadeȝ utriſqȝ. hijs ⁊ in ꝑpetuo ſupius corꝑe. Si igit̄
dyaphanuȝ eſt idem in aere ⁊ aqua ⁊ in ꝑpetuo corꝑe. ⁊
act⁹ dyaphani erit idē quātū ad rōnē. Et hoc dicit etiam
ibidē Cōmētato:. ſic vna natura eſt in oī ꝑſpicuo in qua
cōueniūt ꝑſpicua cū celo. ſed in quibuſdā eſt ſemꝑ ꝑfe/
cta actu luminis ut in celo ⁊ in igne. in quibuſdā aūt nō
ut in aere ⁊ in aqua. ¶ Cōtra nō eſt eadem rō ſb̄e cor/
ruptibilis ⁊ īcorruptibilis eo ꝙ nihil vnū ſecundum rōneȝ pōt
eſſe in corruptibili ⁊ in īcorruptibili q: nec idem genus
nec eadem ſpecies nec eadem ꝓpria paſſio. Cum ergo
lumen ſupiorum ſit in īcorruptibili ⁊ lumen ignis ſit in
corruptibili nō erit lumē hincinde eiuſdē rōnis. ¶ Itē
miſcibile ⁊ nō miſcibile nō ſunt eiuſdem rōnis. ſȝ ſupio
ra in actib⁹ ſuis ⁊ formis nō ſunt miſcibilia. Ignis auteȝ
miſcibilis eſt cū ſuis formis. ergo nō ſunt eiuſdeȝ rōnis
forme eoꜝ. ¶ Item ignis eſt gn̄abilis ſub̄a ⁊ corruptibi
lis. ⁊ per ꝯn̄s gn̄at̄ ⁊ corrūpit̄ lumen in ipſo. ſic aūt non
eſt de lumine ſolis ⁊ ſupioꜝ corporū in cōparatione ad
ſub̄aȝ in qua eſt. ¶ Ultimo querit̄ de dr̄ia lucis ⁊ lumi
nis ⁊ ſplendore radij ⁊ radioſitatis ⁊ luminarijs. ¶ So
lutio. Circa iſtā q̄ōnē oēs ille opiniōes ſūt que ſunt ſup̄
tacte cū ſuis rōnib⁹. Quidā enim dicūt ꝙ lux eſt corp⁹
⁊ ſunt multa corꝑa pua radioſa deſcēdentia in aerem ⁊
terrā que illumināt. Quidā aūt dicūt ꝙ lux eſt ſb̄a ſpūa
lis adueniens ei qd̓ illuminat̄ ſine corruptiōe alicuius
forme in dyaphano ſicut aīa aduenit corpori ꝓpter hoc
ꝙ corrūpat. Quidā ꝟo dicūt ꝙ ſit ſub̄alis forma eius in
quo eſt. Quidā aūt alij ꝙ nō ſit niſi manifeſtatio coloꜝ.
Sunt aūt alij recte dicētes ꝙ lumen ſit accn̄s īnitentes
ꝟbo phi qui dicit in 2° de aīa in cap° de viſu. lumē neqȝ
ignis eſt neqȝ oīno corpus neqȝ defluxus corꝑis illius.
eſſet enim aliqd̓ corpus ⁊ ſic aut ignis aut alicui⁹ hmōi
pn̄tia in lucido. neqȝ enim duo corꝑa poſſibile eſt in eo
dem eſſe. videt̄ aūt ꝯtrariū eſſe tenebre. eſt aūt tenebra
priuatio hmōi habitus ex lucido. ⁊ ſil'r illud dicit Auic̄a
¶ Ex hoc patet ꝙ lux eſt habit⁹ dyaphani. ⁊ ꝙ colores
nō acqrunt habitū ex luce. Hoc etiaȝ videnꞇ dicere oēs
nāles phi. ⁊ iō ſine ꝑiudicio ꝯſentiētes iſtis dicimus ꝙ
lux eſt accn̄s qd̓ eſt in q̄buſdā habit⁹ ⁊ in q̄buſdā diſpō.
¶ Ad id ꝟo qd̓ in cōtrariū obijcit̄ per rōnes dicēdum
qd̓ expꝑſſe in textu hētur ꝙ lumen eſt habit⁹ ⁊c̄. Et ſic pa
tet ꝙ nō eſt paſſio uel paſſibilis qualitas. ⁊ non oportet
ꝙ habit⁹ habeat ꝯtrariū. ſcia enim nō habet ꝯtrariū ſed
opponit̄ ei ignorātia ut ꝑuatio. ¶ Et ad hoc qd̓ contra
obijcit̄ ꝙ quicqd īfert paſſionē ſenſui eſt paſſio uel paſ/
ſibilis qualitas. ⁊ lumen īfert paſſioneȝ ſenſui. ergo ⁊c̄.
Dicendū ꝙ quoddā eſt īferens paſſionē ſenſui uel alte
rans ſolū ⁊ hoc eſt paſſio uel paſſibilis qualitas. quoddā
aūt nō ꝑſe eſt alterās ſed ut ꝑfectio viſus ⁊ viſibilis ſecundum
ꝙ eſt viſibile ⁊ ſecundum ꝙ eſt viſus ad actū. ⁊ hoc eſt habitus
⁊ diſpō. Habit⁹ aūt ⁊ diſpō ſunt qualitates ꝑficientes po
tentias ad actū ſicut viſibile ⁊ lumen ꝑficit̄ ad actuȝ ⁊ vi
ſus etiā lumine ſibi ꝯiuncto cū humore criſtallino ꝑfici
tur ad actuȝ videndi. tn̄ ſi uelimus vim facere in uerbo
phi tunc viſibile ꝓpriū eſt colo: ⁊ lumen eſt non viſibile
ſed eſt habitus uel diſpoſitio quo viſio ꝑficit̄ ſecundum actum.
Unde ⁊ ille actus cōmunis eſt organo ⁊ medio ⁊ obie/

cto viſus.oculus enim habet aliqđ lumen innatum.ꝛ lumen actus dyaphani ut dicit phus ꝛ act⁹coloris per quē mouet viſum.nec ſequitur hoc argumētum.Colo: videẜ per lumen.ergo lumē eſt magis oꝫm viſus.q2 nō in eodem modo colo: ꝛ lux ſe habēt ad viſum.vnum enim ſe habet ut paſſio uel paſſibilis qualitas.alteruꝫ ut habitus uel diſpoſitio.Et eſt inſtr̄m q2 ꝯceptio ſiue ſentētia alicuius uocis ꝓlate pueniat ad intellectuꝫ mediāte uoce.nec tamē uox eſt oꝫm intellectus.q2 vo ſic dicētes declinamus oēs obiectiones.dicamus aliter ꝙ lumē nihil prohibet eſſe paſſionem uel paſſibilem qualitatē.Sed tunc diſtinguēdum eſt inter paſſiones corpoꝝ paſſiuorum ꝛ actiuoꝝ ꝛ inter paſſiones que nō habēt ꝯtrarietateꝫ nec agūt nec patiunẜ ſed tm̄ mouēt.ſicut enim corpus celeſte ſe habet ad corpora inferiora ſic paſſio eius ad paſſiones corporum inferiorū.Unde ſicut corpus celi in elemētis nullum habet ꝯtrarium ita nec paſſiones eius in paſſionibus elemētorum.phus vo cum dicit ſecūdas qualitates generari a primis intēdit in generatione ꝛ corruptione circulari elemētorum.ꝛ ideo dictum ſuum intelligitur de paſſionibus ꝛ qualitatibus que ſunt ꝓprie elemētorum. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ lux non habet ꝯtrariuꝫ nec oportet ꝙ paſſibilis qualitas ſupiorum corporuꝫ aliquid habeat ꝯtrarium ſicut iam dictum eſt.ꝯcedimus tamen bene ꝙ non ꝓprie alterat q2 ad hoc ꝙ alteratio ſit proprie tria exigunẜ.ſ.ꝙ forma alterās habeat aliam eſſentiam a qualitate ꝛ eētia materie ꝛ propter hoc raruꝫ ꝛ denſum cum nō dicāt niſi quādam cōpoſitionem partium materie non prope alterāt.2m. eſt ꝙ forma alterans magis facta ſiue excellēs abijciat a ſubſtātia corrūpendo ſubſtātiam.ꝛ hoc modo habitus ꝛ diſpoſitio ſicut virtutes ꝛ ſciētie ꝛ habitus corporei ut ſanitas in hoīe ꝛ lumē ſi in rōne habitus accipiaẜ non alterāt q2 potius vnuſqſq3 dicitur perfectus ꝫm phm cum attingit ſciētias ꝛ virtutes q3 corruptus uel alteratus.3m eſt ꝙ forma alterans corrūpit aliam formam cōtrariam ſibi in ſubiecto.ꝛ hoc modo iteruꝫ lumen nō alteraẜ.hoc autem ꝙ ſubito mouetur non eſt ſufficiēs cauſa ꝙ non habet ꝯtrariuꝫ in ſubiecto qđ immutat.ſed oportet cum hoc ꝙ ubiq3 inueniat diſpoſitionem ſui in ſubiecto qđ immutat.ꝛ hoc eſt natura dyaphani in perſpicuo corpore. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ hec ꝓpoſitio non eſt uera ꝙ nulla forma accidētalis eſt actus alterius accidētis mediāte quo ſit actu.immo oīs forma accidētalis ſi habeat actum ꝫm eſſe forme uel materie ille erit actus accidētalis nāꝫ q2 ex ſuba ꝛ accidēte non ſit vnum ut ex potētia ꝛ actu.Quid aūt uocemus māīn coloris ꝛ qđ formam infra patebit. ¶ Ad aliud qđ obijciẜ ꝙ ſit corpus dicēdum ꝙ lumē non aſcēdit ꝛ deſcēdit ut mobile per ſeipm̄ ſed ut immutās ſꝫm ſuperius ꝛ inferius ꝫm ptes dyaphani. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ lumē non moueẜ localiter niſi ſicut vmbra ut dicit Auic.ꝛ forma que eſt in ſpeculo.nō enim ideꝫ lumē eſt hic nūc ꝛ poſtea ibi.uel nūc hic ꝛ poſt tenebram iterū in eodeꝫ loco. ſed deſtruiẜ lumē ꝛ ſuccedit alterū ad preſentiam ꝛ abſentiam illuminātis corpis ſicut ꝛ vmbra ꝛ ex obiectu corpis opaci ad lumē ꝛ figuram in ſpeculo ex directa oppoſitione aſpiciētis. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ nō reflectiẜ idem lumē ſed diuerſuꝫ ut dictū eſt. ¶ Ad id qđ obijciẜ ꝙ ſit coloris reſplēdētia tm̄ ſiue manifeſtatio.Notādum ꝙ duplex eſt eē coloris.ſ.māle ꝛ formale.dico aūt māle qđ habet mām in qua eſt nō ꝙ ſit ex materia aliq.materia aūt eius in qua eſt determinatum corpus ideſt nō puium.ꝛ hoc eſſe māle habet colo: a qualitatib⁹ pmis actiuis ꝛ paſſiuis.ſ.calido ꝛ frigido humido ꝛ ſicco.Eſſe autem formale coloris eſt eē coloris quo eſt actu in potētia actiua imutādi viſum ꝫm actum ꝛ hoc eē colo: viſus hēt a luce.ꝛ hoc eſt qđ dicit phus ꝙ colo: eſt motiuum viſus ꝫm actum lucidi ꝛ hoc eſt ipſius natura. q2 vo lumē multiplicaẜ in loco reflexionis ꝛ repcuſſionis pluſq3 in loco ubi nō reflectiẜ ꝛ ubi non repcutitur. ideo lumē exiſtēs in dyaphano ꝫm ꝙ hui⁹ nō eſt actus coloris ſed exñs in extremitate ipſius in loco ꝯtactus ad corpus determinatum.ꝛ hoc patet ex hoc ꝙ ſolum coloratum exñs poſitum in lumine ꝓprio uel alieno ꝛ aere medio tenebroſo exñte pterq3 in loco ꝯtactus nō videẜ. ſilr ꝛ oculo in tenebris accidit videre.oculo vo exñte in lumine ꝛ aere ꝛ colorato in tenebris poſito nō ꝯtingit videre.ꝛ ideo dicit phus ꝙ colo: eſt extremitas pſpicui in corpe terminato ꝛ nō dicit ꝙ ſit actus pſpicui cuiuſcūq3. ¶ Diffinitio enī coloris hec eſt ꝫm eē formale ipſi⁹ per qđ eſt in potētia cōpleta actiua ad mouēdum ſenſuꝫ.Eſſe aūt hoc nō habet a quocūq3 actu dyaphani ſed ab actu qui eſt in loco ꝯtactus ut dictum eſt. ¶ Ad id aūt qđ pmo obijciẜ dicēdum ꝙ dictum phi in li⁰ de ſenſu ꝛ ſenſato intelligiẜ pticulariter ꝛ nō ulr̄ter.ſed in qbuſdam corporibus tm̄ ꝛ nō in oībus.Ex pñtia enim luminis in quibuſdam corpibus nō determinatis generaẜ albedo ſicut in nube.ꝛ ex puatione ipſius nigredo.ꝛ ideo hoc intelligiẜ in corpibus dyaphani coloratis tm̄ ꝛ nō in alijs quorum colo: nō eſt idem ex ꝓpinquo ꝛ remoto ſicut idem eſt colo: in corpib⁹ determinatis ꝓpinque ꝛ remote aſpiciēti.ꝛ per hoc patet etiam ſolo ad ſcōm. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ colo: ꝫm ꝙ agit in viſum eſt in eē formali ꝛ ſic eſt cōnāle ſibi lumē quo agit in ip̄m.eſt enim ſibi ſemp ꝫm hoc eē ꝯiūctum.ꝫm aūt eē māle non agit aliqđ q2 ſic lumē eſt extra ip̄m. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ cum diciẜ colo: eſt viſibilis ꝓpter lucem ſiue ꝓpter actuꝫ lucidi qđ nō ſequiẜ ꝙ actus lucidi ſit magis viſibilis ſiue lumen. q2 nō eodem mō ſe hñt ad viſum lumen ꝛ colo:.ſed vnū eſt ut oꝫm terminās viſum.alteruꝫ aūt in quo colo: mouet viſum.ſiue ut cuius actus terminaẜ ad obiectum viſus qđ eſt colo:.ꝛ ſi eodem mō ſe haberēt ad viſuꝫ adhuc nō ſequereẜ ꝙ eēnt compabilia in oībus ſed in eſſe formali coloris tm̄ illo.ſ.eſſe formali quo accipit potētiam cōpletam actiuam ad mouēdum viſuꝫ ꝛ quo ad hoc tm̄ eētia luminis erit in ipſo ꝛ non ſimplr̄. ¶ Ad auctoritates ultimo inductas ꝛ experimēta dicēdum ꝙ intelliguntẜ de eſſe formali coloris in cōparatione ad mouendum viſum. ¶ Ad hoc qđ iuxta hoc queriẜ utruꝫ lumē habeat diffundere calorem.videẜ dicēduꝫ ſicut ſupra in queſtione de qualitatibus ſtellarum dictum eſt.lumen enim ꝓpria forma eſt ſupiorum corporum ꝛ nō inferiorum.q2 etiam ignis ꝫm quoſdam philoſophos nō lucet in ſua ſpera ꝛ ideo caliditas ſeqtur ad lumen ꝛ ad luminis multiplicationem ſicut ad cauſam pmam que nō de neceſſitate diſponiẜ motu quo mouet.Et ſimile eſt i motu locali ꝛ motore primo qui nō diſponiẜ motu locali ꝛ tamē mouet localiter.Alie etiam queſtiones tacte ſunt ſupra.Similiter in queſtionibus de qualitatibus ſtellarum.ꝛ ſumunẜ a philoſopho in libro de eētia ꝛ natura orbis. ¶ Ad hoc qđ ulterius queriẜ utrum eiuſdem rationis ſit lumen celi ꝛ lumē ignis ꝛ corporum elementatorum.dicēdum ꝙ non eſt vna ratio generis ꝛ ſpēi ſed vna ratio proportionis ad actū.vtrūq3 eniꝫ eſt actus dyaphani ꝛ pfectio caloris ꝫm actum. lumen enim ſolis ut obiectuꝫ eſt in inferioribus manet ꝫm virtutem tm̄.ꝛ ꝫꝫ eſſentiam non manet in aliquo niſi ut diſpoſitio ꝛ nō ut habitus ut patet in coloribus ꝛ coloratis quia lumine ſolis preſente ſunt in actu ꝛ recedente manent in materia tm̄.ſed lumen ignis manēs in ſubſtātia ignis cōmiſcibile eſt corpibus ꝛ manet in eis ut hītus.ſicut patet in hijs que lucēt in tenebris.ꝛ per hoc patet ſolutio oīum obiectorum. ¶ Si vo queraẜ ſi lumen ignis manet in corporibus mixtis quare non cōſumit corpora ſibi coniuncta ſicut eſt videre in oculo ubi lumen ignis eſt cum humore criſtallino ꝛ tm̄ non exiccat humorem criſtallinuꝫ nec extinguiẜ ab ipſo.dicēdum ꝙ ſubſtāīa ignis duplicem habet compationē.vnā.ſ.cū forma ꝑpetui corporis

ſm ꝓportionez que eſt lumen.ꝛ ab hac habet ꝙ non ſit
elemẽtũ. Aliam habet cũ qualitatibus actiuis ꝛ paſſiuis
ꝛ ab hac habet ꝙ ſit elemẽtũ.ꝛ iſte due cõparationes ſic
ordinanť ꝙ pma ſm naturã ꝛ rõnem eſt añ ſecũdaz qꝺ
patet ex hoc q: ſi pma eſſet añ ſecũdaz tũc lumẽ nõ com/
poneret cum ſubſtãtia ignis niſi mediãte calido ꝛ ſicco
ꝛ tũc non eẽt cõponibile cũ alijs elemẽtis niſi per eaſdẽ
q̃litates. qꝺ patet eẽ falſuz in aere ꝛ aq̃. lumẽ enim ex pte
ſbti nõ querit niſi nãm dyaphani que eſt in tribꝰ eleme
tis ſm rõnẽ añ cõpõnẽ cũ q̃litatibus actiuis ꝛ paſſiuis.ꝛ
ideo ignis in mixto põt alterari a q̃litatibꝰ actiuis ꝛ paſ/
ſiuis nõ retinẽdo eas ſm actũ.ꝛ tñ nõ retinebit lumẽ qꝺ
ſm nãm eſt añ q̃litates illas.ꝛ q: hoc nõ hẽt ꝯtrarietatez
ad aliquã q̃litatẽ ſubaliũ ꝓpter hoc nõ corrũpit eas nec
corrũpiť ab eis. ¶ Ad id qꝺ ulterіꝰ queriť dicẽdũ ꝙ ſꝫ
rõnẽ noium ut dicit Auica: lux eſt in nã ꝓpria. lumẽ aũt
in ſbto recipiẽte. radius ꝟo eſt exitꝰ luminis ſm rectã li
neã. ſed radioſum eſt corpus politũ in ſe hñs lumẽ refle
ctẽs tñ radios. ſplẽdor aũt eſt reflectio luminis ꝓcedens
a reflectione radioꝝ. In hoc enim differt radius a lumi
ne ꝙ radius nõ ꝓcedit imutãdo niſi recte linee. lumen
aũt etiã nõ ad rectã lineã imutat. ſicut enim eſt videre in
ſole ingrediẽte per feneſtras ut radij ad rectã lineã igre
diunť. lumẽ ꝟo ſub feneſtra iuxta piẽtẽ illuminat aerem
quo nõ põt trahi recta linea ab illuminãte. Siliter eſt de
ſplẽdore ꝛ radioſitate ꝛ reflectione. radioſitas enim ifle
ctũt radiũ ꝛ ſplẽdor lumẽ. luminare aũt ſꝫ Damaſcem eſt
receptaculum luminis ut corpus lune uel ſolis.

¶ Utrum obiecta viſus in tenebris ſint luminoſa ꝛ a
quo recipiunt lumen.

a **Einde queritur** de noctilu
cis que ſunt obiecta viſus in tenebris ſic̃ quer/
cus putrefacta ꝛ quedã oſſa piſciũ ꝛ ſquame ꝛ quedam
aialia. ¶ Queriť aũt vñ ſit lumẽ eoꝝ. Et ſi dicitur ꝙ ab
igne tũc videť ꝙ nõ. q: nõ põt eſſe ab igne mixto eo ꝙ
ignis nõ eſt in mixto actu ſed in potẽtia tm̃ ꝛ ignis nõ eſt
lucere in potẽtia. aliter eniz oia mixta lucerẽt. ¶ Si ꝟo
dicať ꝙ in talibus eſt ignis actu. Cõtra ignis in actu uſti
uus eſt eius in quo eſt ꝛ talia nos non videmus aduri.
¶ Preterea rõnes ſup̃ poſite a phõ in li° de ſenſu ꝛ ſen
ſato ꝯtra Platonicos dicẽtes ignẽ dñari in oculo viden
tur hic hẽre locũ. Si eniz lumẽ eſt ab igne tũc talia vidẽ/
tur debere extingui in glacie ꝛ niue poſita ꝛ aqua ſupfu
ſa cũ ſicut dicit phus calido ſicco ꝯtrariet frigiduz humi
dum. ¶ Si forte dicať ꝙ hoc eſt ex lumine celi. Cõtra
hoc eſt qꝺ ſup̃ ꝓbatũ eſt de celo ꝙ nõ eſt corpus gñabi/
le ꝛ nõ cõmiſcibile alijs elemẽtis cũ nõ ſit eiuſdẽ mãe cũ
alijs. ¶ Preterea queriť q̃re quedã eoꝝ de die videnť
ꝛ de nocte. quedã de nocte tm̃. In die autẽ videť alba in
loco lucis. Ignis enim de die ꝛ nocte videť ut dic̃ Arꝛ:
in li° de aia. ¶ Itez queriť quare quedã videnť in luce
ignis de nocte ſicut uermiculi in qbꝰ appet q̃ſi ſilitudo
igniti carbonis ſucceſſiue ſufflati. ſed quercus putrefa/
cta q̃ſi appet alba ꝛ videť ſub colore. ¶ Solo dicẽdũ ut
habitũ eſt ꝙ ignis hẽt duplicẽ compationẽ. ꝓprietatez. ſ.
luminis quã accipit a ꝓprio corpe qꝺ eſt celũ. ꝛ calidũ ꝛ
ſiccũ ſm ꝙ eſt elemẽtũ. ꝛ illa compatio que eſt ſba ignis
cũ lumine por eſt nã q̃ illa que eſt ſuba ignis cũ calido
ꝛ ſicco tribꝰ rõnibꝰ. ¶ Quarũ pma eſt q: illã hẽt per re/
lationẽ ad pmũ corpus qꝺ eſt celũ. Dicit enim phs ꝙ ce
lũ nõ recipit impſſiones pegrinas ſed elemẽta. ꝛ idcirco
ignis receptiuus eſt impſſionũ celi ꝛ maxime ĩter elemẽ
ta eo ꝙ viciniſſimus celo eſt. q: ꝯtingit ubiq3 ſperã lune
pma ꝟo impſſio celi ſup inferiora eſt impreſſio luminis
¶ 2a rõ q: lumẽ coius eſt q̃ calidũ ꝛ ſiccũ. iueniť enim
inſepabiliter in celo ꝛ igne inſpiſſatis ptibꝰ. lꝫ in ptibus
nõ adeo ſpiſſis nõ luceat. inſepabiliter aũt in aere ꝛ aq̃.
qꝺ aũt coius eſt ꝯuenit rõne poris ꝛ coloris q̃ id qꝺ eſt
ꝓpriũ ſm ſpẽm. ¶ 3a ꝟo rõ ꝙ lumẽ nõ eſt cõmiſcibile
cũ aliquo pſe. cuius ꝓbatio eſt. q: nõ hẽt ꝯtrariuz. ꝛ nihil
cõmiſceť niſi qꝺ hẽt ꝯtrariũ ut ꝓbať in li° de gñatione ꝛ
corruptione. Dicimus igiť ꝙ ignis in mixto amiſſis ꝓ/
prietatibꝰ poſterioribꝰ ſm actũ nõ de neceſſitate amittit
ꝓprietatẽ porẽ ſm nãm. ꝛ mixtũ ſm ꝓprietates priores
nõ de neceſſitate cõmiſcenť ſm porẽ. Sed tñ notãdũ ꝙ
cauſa lucẽtie nõ eſt natura celi tm̃ nec etiã nã ignis. Ali
ter enim celũ in oi ſui pte luceret. ꝛ ſilr ignis in tota ſpe/
ra ſua. ſed oportet ptes eẽ ꝯculcatas ꝛ ꝓpinq̃s ad inuicẽ.
ꝛ ideo neceſſe eſt in noctilucis ptes ꝯculcari ꝛ inſpiſſari
ipſius ignis ad hoc ut luceãt. ꝛ hoc ꝯtingit tribus modis
ſ. in corruptis in qbꝰ cũ calido nã ptes ignis euolãt ꝛ ad
exterius trahẽtes ſecũ humidũ nãle ad ſupficiẽ. ꝛ q: hu/
midũ aqueũ ſeruabile eſt luminis ut dicit phus propter
hoc ptes ignis multiplicate in pte exteriori tenenť ꝛ ſer/
uanť ab humido. per ꝯñs inſpiſſať ad lucẽdũ. ꝛ hoc non
tm̃ fit in quercu putrefacta ſed etiaz in alijs qbuſdã. Uñ
Auica dicit ꝙ vidit gallũ mortuũ talẽ ꝛ ouũ galline tale.
Et ſilr nos videmꝰ ſpinas interiores quorũdã piſcium
que ſunt loco ſpõdiliũ in qbus eſt mica deſcẽdẽs a capi
te ſic fulgẽtes de nocte qñ exiccate ſunt. In illis eniz ſpi
nis eſt humidũ medulloſum qꝺ extractũ ad ſupficiẽ ſer
uat ptes ignis. ꝛ huius ſignũ eſt ꝙ talia putrefacta uehe
mẽter exiccata non fulgẽt ſed inueniunť ſciſſa in ptibus
tanq̃ recidẽtia in cineres. Scꝺus modus eſt in non cor
ruptis qbuſdaz nãliter frigidis ꝛ nõ hñtibꝰ ſanguinẽ in
qbus ptes ignee ꝯgreganť circa locũ digeſtionis nutri/
mẽti ad hoc ꝙ cõpleri poſſit digeſtio. Et idcirco incipi/
unt fulgere ibi ſicut eſt in uermiculis qui lucẽt in nocte.
Tertius modus eſt in qbuſdã piſcibꝰ in qbus ꝓpter cõ/
ſeruationẽ caloris nãlis in loco frigido ꝛ humido natu/
ra extrinſecus circũponit ptes duras terreſtres calido di
gerẽte coagulatas. ꝛ q: dura ꝛ ſpiſſa multũ tenẽt caliduz
ꝓpter hoc partes ignis multiplicanť in illis. ꝛ ideo inci/
piũt fulgere ſicut capita quorũdã piſcium ꝛ ſquame. Ex
hijs patet ſolutio ad oẽs rõnes iductas. ¶ Ad id quod
queriť quare quedã videnť lucẽtia in die ut ignis: Di/
cẽdũ ꝙ hec eſt rõ. q: lux ignis fortior eſt q̃ alioꝝ. nihilo/
minus tñ ignis ſi exponať imediate radijs ſolis videbiť
albus. Cuius ſignũ eſt ꝙ qñ carbones ignei immedia/
te exponunť radijs ſolis ſtatim videnť coopta alba fauil
la ꝛ ideo ꝯtingit ꝙ fortius lumẽ vincit minus tãgẽdo ip
ſum ꝛ colorẽ ꝓpriũ in aiatis. ꝛ ideo videnť tũc ſub colo/
re ꝛ nõ ſub lumine. ¶ Ad ultimũ dicẽdũ ꝙ in putrefa/
ctis partes ignis ſunt deficiẽtes retẽte in humido extra/
cto ad ſupficiẽ. ꝛ ideo ſunt debiles in lumine ꝛ ꝓpter hoc
lux iſta appet tanq̃ immixta albedini. ſed in illis que nõ
ſunt corrupta lumẽ eſt in partibus ignis caloris natura/
lis multiplicati circa locuz digeſtionis ꝛ ideo magis eſt
fortis in illuminãdo. Et q: in talibꝰ ꝯuolãt ut dicit Arꝛ:
in libro de ſomno ꝛ vigilia repcuſſio eſt ſpiritus ad ſuc/
cinctorium ſiue dyafragma ꝛ propter hoc illa lux videť
quaſi ſufflata ſucceſſiue.

¶ Queritur quid ſit color.

t **Ertio queritur** de co
loribus qui ſunt obiecta viſus in lumine
Et querunť tria. ſ. quid ſit color. ꝛ que ge
neratio coloris. ꝛ utrum color ſit tm̃ obie
ctum viſus quando videt colorem.

a **D primum proce**ditur ſic.
Dicit Arꝛ: in 2° de aia ꝙ color eſt motiuuz ſm
actum lucidi. ꝛ hoc eſt ipſius natura. Et in libro de ſen/
ſu ꝛ ſenſato dicit ꝙ color utiq3 erit perſpicui extremitas
in determinato corpe ꝛ ipſoꝝ perſpicuoꝝ. Auica autẽ in
6° de nãlibꝰ 3° li° dic̃ ꝙ color eſt q̃litas que pficiť ex luce
¶ Obijciť aũt ꝯtra pmã ſic in topicis ꝯtineť ꝙ ſigs dif/

finiat aliqd per potētiā ⁊ nō dixerit cuius potētia eſt ma
la eſt diffinitio.motiuū aūt dicit potētiā mouēdi ⁊ nō di
cit͛ qd moueat.ergo videt͛ ꝙ male.¶ Preterea mobi-
le ſm ꝙ huiꝰ non eſt motiuū.cum ergo color ſit mobilis
a luce ut patet per tertiā diffinitionē que eſt Auic[e] male
diffinit͛ per motiuū.¶ Itē in naturis ſic eſt ꝙ mā nun-
ꝗ̄ mouet ſed ſemꝑ mouet͛.cū igit͛ habitū ſit ſuꝑ ꝙ eſſen
tia coloris mālis eſt ad lumē videt͛ debere diffiniri per
moueri ⁊ nō per motiuū.¶ Preterea querit͛ cuius ſit
motiuū. Et videt͛ ꝙ viſus.ſicut enim ſenſibile ſe hēt ad
ſenſum ita viſibile ad viſum.cū ergo viſibile ſit motiuū
ſenſus.viſibile erit motiuū viſus.¶ Itē diffinitio ⁊ de-
noīatio ſumēda eſt a fine ſm phm.cū ergo viſum moue
at ut ad finē.mediū aūt non ut ad finē ſed ut ad viā color
erit magis motiuū viſus ꝗ̄ medij.¶ Preterea propter
qđ vnūqđq; tale ⁊ illud magis.ſed mediū mouet͛ ꝓpter
viſuz.ergo viſus ꝑncipalius mouet͛.⁊ ita iterū ſequit͛ ꝙ
color ſit magis motiuū viſus ꝗ̄ medij.¶ Cōtra 2[am] ꝟo
diffinitionē obijcit͛ ſic.extremitas ꝑſpicui aut itelligit͛ in
tra ꝑſpicuū uel extra.ſi intra tūc color erit in ꝑſpicuo ut ī
ſbo.extremitas enim ꝑſpicui ſupficies eſt ꝑſpicui que ſu
perficies dicit͛ color.ſi ꝟo intelligat͛ extremitas extra tūc
ꝓbatio videt͛ eē falſa.que dicit ꝙ color eſt ꝑſpicui extre-
mitas.extremitas enim que eſt extra ꝑſpicuū nō eſt ex-
tremitas ꝑſpicui eēntialiter.¶ Preterea querit͛ qd di-
cat͛ ibi ꝑſpicuū.etiā ſi dicat͛ ꝙ ꝑſpicuū idē eſt qđ tranſpa-
rēs.¶ Cōtra.nullū trāſparēs ſm ꝙ trāſparens eſt color
uel hn̄s colorē.ergo falſum eſt qđ dicit ꝙ color eſt ꝑſpi-
cui extremitas.dico aūt ꝑſpicuū ſm ꝙ eſt ꝑſpicuū nec eſ
ſe colorē nec habere colorē.q: ꝫ quedā nubes colorate
ſint ſicut oſtēdit͛ in ꝑ° ⁊ 3° methe[r].hoc tn̄ non accidit eis
ſm nām ꝑſpicui ſed ſm ꝙ aliquo mō terminat lumē ue
niēs ſuꝑ ipſas.¶ Itē cū ꝑſpicuū hēat ꝑncipiū medium
⁊ extremū vnius ⁊ eiuſdē rōnis videt͛ ꝙ eadem rōne co
lor ſit ꝑſpicui ꝑncipiū ⁊ mediū ꝗ̄ eſt extremitas.¶ Pre
terea querit͛ qd uocet͛ corpus determinatū ſiue termina
tum.ſi enim ut qdā dicūt uocat͛ determinatū ꝑſpicuum
determinatū ad rem coloratā tunc videt͛ oībꝰ modis co
lor eē in ꝑſpicuo ſicut in ſbo qđ improbatū eſt iā. Et etiā
ꝯtra ſenſum eſt q: nos videmus colores eē in ꝑiete ⁊ la
pide ⁊ huiuſmodi corpibus.¶ Preterea querit͛ de hoc
qđ dicit͛ actꝰ lucidi. Actꝰ enim ſiue ꝑfectio lucidi lumen
eſt.⁊ ſm hoc color nō videt͛ eē niſi in lumine.qđ etiā di
cit expſſe Auic[a] ſic.color eſt q̄litas que ꝑficit͛ a luce.Si
militer aūt color nihil aliud eſt ꝗ̄ admixtio corpis lucidi
cū dyaphano ⁊ ideo nō eſt neceſſe ipm dyaphanum in
actu ad hoc ut color videat͛ ſed tm̄ ꝑfectio coloris ꝑ actū
lucis eſt illuminatio dyaphani.ſi ꝟo hoc nō reputet͛ icō-
ueniēs.¶ Cōtra hoc obijcit͛ per rōnes ſuꝑ poſitas i qō
ne de lumine.ibi enim ſufficiēter oſtēſum eſt ꝙ eē colo
ris nō ꝯſtituit͛ ex lumine tm̄ ut ex cauſa ſed etiā ex actiōe
⁊ paſſione ꝑmarū q̄litatū.¶ Preterea ſuꝑ illud uerbū
in 2° de aīa ꝙ color eſt viſibile ſm ſe ⁊ ꝙ eſt motiuū ſm
actū lucidi dicit Auic[a].ꝙ cū dicit ꝙ color eſt viſibile ꝑſe
nō eſt in ꝑmo mō dicendi ꝑſe ꝫ in ſcđo ubi.ſ.ſbm eſt in
rōne ꝑdicati.compatio ꝟo viſibilis ad colorē eſt q̄lis eſt
compatio riſibilis ad hoiez ⁊ ideo color eſt ꝑſe cauſa vi-
ſibilitatis.Ex hoc accipit͛ ꝙ lumē nō ꝯfert colori ꝙ ſit vi
ſibilis nec etiā eē.ſic ulterius relinqtur ꝙ colores ſint in
tenebris.¶ Itē Auerroys actꝰ lucidi nō facit colorē vi
ſibilē eē ex ꝑte coloris ſed ex parte dyaphani qđ nō hēt
potētiā ſuſcipiēdi ipm niſi ſit actu luminoſuz.Ex hoc ite
rū relinqtur ꝙ color ſit in tenebris viſibilis ꝫ per accn̄s
ipediat͛.Etiā Auerr͛.dicit colores actu ſūt in obſcuro ꝫ
vident͛ in actu lucidi ꝓpter potētiā dyaphani que ꝑficit͛
actu lucidi nō ꝓpter potētiā coloris.⁊ ꝓpter ꝭ ſeqt͛ idez
qđ ꝑus.¶ Solō ſicut ſuꝑ diſtinctū eſt color hēt dupl͛ eē
ſ.mālē qđ hēt in corpe ſpiſſo qđ nō eſt ꝑuiū ſed terminat
viſuz ⁊ eē formale ſm ꝙ ipſe mouet ſenſuz.ꝭ aūt dupl͛ eē

ꝓbat͛ in eē colori ex ꝭ ꝙ ipſe nō tm̄ alterat ſenſuz ꝫ etiā
corpa.Alterat eniz nō ſubito corpa ſenſum ꝟo ſbito.cū
igit͛ color ꝑſe nō ſit q̄litas actiua uel paſſiua alterabit nō
actu ꝓprio ꝫ actu alteriꝰ agētis ⁊ ſi agēs illud quo color
alterat corpa nō agit ſubito tūc color nō alterabit ſubito
agēs aūt illud uel eſt calidū uel frigidū uel ſiccuz uel hu-
midū quoꝝ nullū agit ul͛ patit͛ ſubito.⁊ idcirco alteratio
coloris quo alterat corpa nō eſt ſubito.Cū ꝟo dicit phs
in 2° de celo ⁊ mūdo.ꝙ ſm oīa ea ſm que alterant͛ iaīa-
ta alterant͛ ⁊ aīata.ꝫ nō ꝯuertit͛ q: aīata alterant͛ ꝑ ſēſus
ſm quos nō alterant͛ iaīata.Relinquit͛ ꝙ alia actiōe co
lor agit in viſuz.ergo ⁊ alio agēte ⁊ hoc agēs qdē lumen
eſt.Dicamus igit͛ ꝙ eſt ꝯſiderare colorē ſm relationem
ad ꝑmas q̄litates que cānt ipm in corpe determinato.⁊
hoc eē ipſius qđ hēt in mā hēt in corpe determinato ⁊ ſic
color bn̄ eſt in tenebris.⁊ ſic nō diffinit͛ in aliq̄ dictarum
diffinitionū.q: ſic nō iſert paſſionē in potētia viſiua.⁊ eſt
etiā ꝯſiderare colorē ſm relationē ad agens id qđ dat ei
eē formale quo poſſit imutare colorē viſuz ⁊ medium vi
ſus.⁊ ſic color hēt eē a lumine ⁊ nō eſt in tenebris ⁊ ſic dif
finit͛ in ſuꝑdictis diffinitionibꝰ.Cū enim dicit phus in
li° de aīa viſibile qdē eſt color ⁊ qđ rōne eſt dicē.itelligit
ꝙ color eſt viſibilis nō oī mō ſed in rōne formali.hoc eſt
per actū luminis qui dat ei actū ⁊ ſpēm ſm ꝙ pōt agē in
viſum.⁊ ſm hoc diffinit euz qn̄ dicit color eſt motiuū vi-
ſus ſm actū lucidi ⁊ hoc eſt ipſiꝰ nā.Actꝰ enim lucidi lu-
mē eſt ⁊ hāc nequaꝗ̄ diceret eē coloris nām niſi aliquo
mō daret ei eē ⁊ ſpēm.¶ Ad ꝑ[m] ꝟo dicēdū ꝙ ueruz q-
dē eſt ꝙ motiuū dicit potētiā actiuā.ſed per hoc ipm qđ
dicit ſm actū lucidi determinat͛ eius paſſiuū.Per actuz
enim lucidi nō eſt mobile a colore niſi mediū trāſparēs
⁊ viſus.¶ Ad aliud dicēdū ꝙ color nō mouet lumē ſed
mouet͛ ab ipſo ſm eē formale.ſed nihil ꝓhibet qn reſpe
ctu alteriꝰ pōt eē motiuū ꝫ nō reſpectu eiuſdem.¶ Ad
aliud dicēdū ꝙ in naturis ꝑſe mā nō mouet.ſed mota ꝑ
ſpēm quā acqrit a mouēte pōt mouē alterū ⁊ ſic eſt hic.
Color enim ꝑſe nō mouet ſed motꝰ a lumine.¶ Ad ali
ud dicēdū ꝙ uerū qdē eſt ꝙ color ꝑncipal͛r mouet viſuz
⁊ mediū ꝓpter viſum.ſed hoc nō eſt ſibi ſubale q: pōt eē
color in actu mouēdo ſolū mediū.⁊ per hoc etiā patet ſo
lutio ad duo ſequētia.¶ De 2[a] ꝟo diffinitione dicēdū
ꝙ ſic itelligat͛ ꝙ extremitas ꝑſpicui dicit ultimū ꝑſpicui
tāgēs rē coloratā ⁊ in actu luminis imiſcēs ſe ſue ſupfici
ei.⁊ per hoc ꝯferēs eē formale colori.⁊ ꝓpter hoc qn̄ di-
cit͛ ꝙ color eſt extremitas ꝑſpicui nō itelligit͛ de quocū-
ꝗ̄ ꝑſpicuo ꝫ de ꝑſpicuo qđ eſt ſm actū per lumē qđ eſt
in ipſo.nec itelligit͛ de q̄cūq; ꝑte ꝑſpicui ſed de illa parte
que imiſcet ſe ſupficiei rei colorate.⁊ hoc eſt qđ adiūgit
ꝑſpicui extremitas in corpe determinato inuēs ꝙ lumē
ꝑſpicui imixtū debet eē colori exn̄ti in ſupficie corporis
determinati.Color enim ſemꝑ eſt in ſupficie.⁊ ideo py-
thagorici uocauerūt eū epyphanē hoc eſt ſupappentem
nec itelligit͛ diffinitio de quolibet eē coloris ꝫ de illo eē
ſm ꝙ color alterat ſenſuz.nō ſm ꝙ alterat corpa.hoc aūt
qđ ſequit͛ ⁊ ipſoꝝ ꝑſpicuoꝝ nō itelligit͛ de qbuſcūq; ꝑſpi
cuis.ſicut eniz ꝓbat Alexāder ⁊ bn̄ perſpicuū qđ eſt me
diū viſus nō hēt colorē.⁊ ꝓpter ꝭ oīs coloris eſt ſuſcepti
bile.Sūt aūt quedā ꝑſpicua aliquā hn̄tia ꝯdēſationē ſic
ſunt nubes ⁊ aq̄ ⁊ illa ꝑ imixtionē lucis recipiūt colores
diuerſos.Vn̄ phs in talibꝰ exēplū ponit aurorā ⁊ mare.
differt tn̄ color iſtoꝝ a colore determinatoꝝ corpoꝝ.q: in
iſtis color nō eodē mō appet accedētibꝰ prope ⁊ remote.
diſtās enim a mari videt colorē albū in ſupficie maris ⁊
accedēs ꝓpe magis videt ipm obſcurū.⁊ huiꝰ cauſa eſt
q: qn̄ lōge eſt terminat͛ eiꝰ viſus ad ſupficiē aque.que cū
eſt plana diffūdit͛ ſuꝑ ipſam multū lumē ⁊ iō appet albe
dinis uehemētis.Cū aūt ſit ꝓpe nō ſiſtit viſus in ſupficie
in qua multū diffundit͛ lumē ꝫ penetrat in ꝓfūdū ī quo
minus eſt de lumine.⁊ ideo appet magis obſcurū.ꝫ in

aurora ꝛ in nubib⁹ est alia causa. Cum enim aliqs distat lōge tūc inter ipm ꝛ solē multum est de suba nubis ꝛ uapoꝝ. ꝛ illud multū ꝓhibet lumē penetrare ꝓpter sui densitatē. ꝛ ꝓpter hoc appet in eo colo rubeus uel alius ƀm diuersitatē uapoꝝ. Cū aūt est ꝓpe tūc inter ipm ꝛ solē parum est de suba uapoꝝ. ꝛ illud parū pōt penetrare lumē solis. ꝛ ideo tūc nullus colo appet sed tm̄ videt obscuritas nebule debilis. ¶ Ad illud dicēdū qd̄ ꝯtra hoc obijcit ꝙ extremitas pspicui est ultima ps pspicui que est ꝓmixta supficiei corpis colorati. ꝛ hoc est coloris ƀm modum illū qui dictus est nō simplr. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ pspicuū dicit ibi dyaphanū siue trāsparens qd̄ est ƀm actū lucidū qd̄ lʒ in se nullū hēat colorē ƀm ꝙ est trāsparēs nihilominus tm̄ per imixtionē sue lucis dat eē alteratiuū sensus ipsi colori ut habitū est. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ pspicuū duobus modis est ꝯsiderare. s. ƀm nām dyaphani uel trāsparētis ꝛ ƀm actū luminis qd̄ est in eo. Et si pmo mō ꝯsiderat tunc est eiusdē rōnis in pncipio medio ꝛ fine. Si aūt scdo mō ꝯsiderat tūc non est eiusdē rōnis ꝓpter duas causas. q̄rū vna est q lumē magis ꝯdēsat ꝛ multiplicat ubi reuerberat q̄ʒ ubi nō reuerberat. Cum ergo in ꝯtactu corpis densati ꝛ solidi sit reuerberatio luminis patet ꝙ pspicuū in extremitate tāgēte corp⁹ tale plus hēt de lumine q̄ʒ in medio uel in pncipio. Cuʒ igit lumine suo actu faciat eē coloreʒ magis facit actu in extremitate q̄ʒ in medio uel in principio. Alia rō est. q colo nō est subale lumē qd̄ est in medio uel in pncipio. sed tm̄ illud qd̄ est in extremitate cui⁹ expssum documētum est. q si colo ponat in lumine ƀm extremū pspicui ꝛ pncipiū ꝛ mediū pspicui sit tenebrosum videbit colo. Si aūt pncipiū ꝛ mediū pspicui sit illuminatuʒ. extremitas ꝟo tm̄ sit tenebrosa nō videbit colo. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ corpus terminatū dicit corpus densum ꝛ solidū. diuidit enim corpus terminatū ꝯtra corpus puiū ꝛ tunc dicit corpus terminatum q nō suscipit lumē nisi in suis terminis exteriorib⁹. puiū aūt qd̄ suscipit lumen in suis terminis ꝛ in suo ꝓfundo. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ colores ƀm qd sunt in tenebris ꝛ ƀm qd nō sunt in eis ut patet ex p̄us habitis. ¶ Ad aliud dicēdū qd̄ obijcit de hoc qd̄ dicit Auerroys sup li° de aīa. ꝙ colores simplr sunt in tenebris. Dicēdū ꝙ ipse errauit deceptus per fallaciā diuisionis. hec enīʒ est duplex. colo est ƀm actuʒ lucidi motiuū ex eo ꝙ hec determinatio ƀm actum lucidi in toto pōt eē determinatio eius qd̄ dico est motiuū ꝛ sic uera est. ꝛ sic explanat ab Auic^a ꝛ ab Anēpethe ꝛ sic cōcordat cū uerbo sequēte quo dicit ꝛ hoc est ipsius natura. ꝛ ꝯcordat cum diffinitione posita in li° de sensu ꝛ sensato. que est ꝙ colo est extremitas pspicui in corpe terminato. Si aūt terminatio diuidat in se ꝛ diuidat etiam a uerbo est qd̄ pcedit ut sit sensus colo est motiuū ƀm se ꝛ ƀʒ actū lucidi hoc est lucidi exn̄tis ƀm actū ut. s. hoc ipm qd̄ dico ƀm actū determinatio sit huius. qd̄ dico lucidi gra pticipij subintellecti tūc est falsa. ꝛ in hoc sensu explanat ab Auer. ¶ Qd̄ aūt obijcit Auerro. ꝙ colo est pse visibile ut dicit Aꝛ: ꝙ colo pse visibile est ergo nō ƀm actū lucidi. dicēdū ꝙ hoc nō seqtur. Cum enim dicit Aꝛ: ꝙ colo pse visibilis est itelligit de colore ƀm eē suū qd̄ habet ab illo actiuo qd̄ agit in visum. hoc aūt est lumē cui⁹ demōstratio est. q si lumē sepatū est ab esse huius visibilis qd̄ est colo tūc erūt duo visibilia que non reducunt ad genus vnū. ꝛ hoc dicit Aꝛ: ꝙ ois sensus est vnius cōtrarietatis p̄ter tactū. que cōtrarietas est in vno gn̄e. Si ꝟo diceret ꝙ lumē nō est visibile hoc eēt ꝯtra sensuʒ. cū enim lumen sit q̄litas siue forma rei lucētis ut dicit phus patet ꝙ nos illā pcipimus in tenebris. ¶ Si forte diceret ꝙ utrūq3 qdē eēt visibile sed vnū per alterum. aut ergo lumē videt per colorē. aut colo per lumē. si pmo mō tūc colo erit lumini causa visibilitatis. ꝛ sic nullū lucens videbit nisi adueniat sibi colo qui faciat lumen eius in actu. qd̄ expsse falsum est ꝛ ꝯtra sensum. Si ꝟo secūdo mō tūc habet ꝓpositū. s. ꝙ lumē est colori causa visibilitatis sicut Anēpethe Auicēna ꝛ Alphorabi⁹ dicunt.

¶ Queritur que est generatio coloris.

S**ecundo queritur** Que sit gn̄atio coloris. Et videt ꝙ nulla pse. colo enīʒ ut habitū est relationē habet ad duplex agēs. s. ad pmas q̄litates ꝛ ad lumē. ꝛ ƀm ꝙ alterat corpa videt gn̄ari a pmis q̄litatibus. ¶ Sed ꝯtra qcqd est pse generans per eēntiā suā est generās. si igit calidū ꝛ frigidū uel humidum ꝛ siccū pse est generās albū uel nigrum tūc albū ꝛ nigrū eēnt calidū ꝛ frigidū uel humidū ꝛ siccū. ¶ Iteʒ ois gn̄atio pse est in silr̄itudine spēi uel forme cū generāte. si igit albū generat a calido uel frigido pse erit albuʒ simile in specie uel forma calido uel frigido qd̄ falsū est. ¶ Item qcqd pse generat ab aliquo nō gn̄at a ꝯtrario illius. si igit albū pse gn̄at a calido nunq̄ʒ gn̄at a frigido ꝛ si pse a frigido nunq̄ʒ generat a calido. quoꝝ utrūq3 falsum est. q nos videmus ꝙ albū in niue generat a frigido ꝛ albū in calce generat a calido. Si ergo dicat ꝙ colores sufficiēter gn̄ant a luce. cōtra hoc est qcqd sufficiēter aliud generat hoc sufficiēter ꝛ pse terminat eius eēntiā ꝛ sic oporteret ꝙ lux daret perse eēntiā albedini ꝛ nigredini ꝛ sic duo ꝯtraria essent ab eodē eodē mō se hn̄te qd̄ est impossibile. ¶ Preterea hoc supra in qōne de lumine multiplr est improbatū. Si forte dicat aliqs ꝙ nigredo ꝛ albedo sint q̄litates actiue per seipsas ꝛ ideo generātes seipsas in sua specie sicut hō generat hoīem ꝛ calidū generat calidū. ¶ Contra hoc est ꝙ q̄litates actiue ꝯtrarie iuxta se posite se inuicē trāsmutāt sicut videmus in calido ꝛ frigido humido ꝛ sicco. hoc aūt nō videmus in albo ꝛ nigro. niger enim lapis ꝛ albus etiam quātūcūq3 iuxta se ponantur non trāsmutabūt se ƀm colores. ¶ Preterea oēs q̄litates actiue cōtrarie hn̄t alias passiuas ad q̄s determinat actio illarū qualitatuʒ. dicat ergo que sint q̄litates passiue in qbus determinat actio albi ꝛ nigri. ¶ Preterea querit de gn̄atione medioꝝ colorū. Et videt dicere phus in li° de sensu ꝛ sensato ꝙ generātur per mixturā albi ꝛ nigri ꝛ supenatatione alternoruʒ coloꝝ. sed hoc videt falsum. Aut enim colores miscētur ƀm se. aut per accn̄s. s. per mixtionē mãe in qua sūt. si ƀʒ se cōtra. nihil ƀm se est miscibile nisi qd̄ ƀm se est diuisibile in minima. colores aūt ƀm se nō sunt diuisibiles in minima ergo nō sunt miscibiles ƀm se. Ueritas pme patet per hoc qd̄ scribit in fine pmi de gn̄atione ꝛ corruptione. ꝙ nihil miscet nisi qd̄ est diuisibile in minima. secūda ꝟo patet per hoc ꝙ nulla qualitas pse diuisibilis est. ¶ Preterea in pmo de generatione expsse scribit ꝙ q̄litates siue passiones sunt imiscibiles. Si ꝓpter hoc dicat ꝙ miscent extremi colores per mixturā materie in qua sunt. Tūc querit quid mouet ad mixturā illaꝝ cū colores ut ꝓbatū est nō sunt qualitates actiue uel passiue. ¶ Preterea videt falsum qd̄ dicit in supenatatione alternoꝝ coloꝝ generant mediȷ̄ colores. Cum enim colores supenatāt nec vnus miscet alteri neq3 materia eius sed uterq3 manet distinctus ꝛ sic nō ꝯstituūt 3^m. ¶ Preterea illi alterni colores aut sic se hn̄t ꝙ uterq3 est in materia trāsparēte. aut uterq3 in materia terminata. aut vn⁹ in terminata ꝛ alius in trāsparēte. Si pmo mō tūc uterq3 trāsducit visum ꝛ nō imutabit eū ƀm aliquē medium colorē sicut patet in vitro puro ꝛ aere. si scdo mō tūc supio opit inferiorē ita ꝙ nō resultabit medius sed tm̄ mãe supioris colo immutabit visum. Si tertio modo aut ergo supio est in materia terminata ꝛ iferio in trāsparēte aut ecōtra. Si primo modo tūc iterum supio operiet inferiorem ita ꝙ non resultabit medius. Si secūdo modo tūc visus penetrabit supiorē ꝛ stabit in inferiori ꝛ ab illo solo immutabit. ꝛ ita iterū non resultabit medius colo.

⁊ ita nihil videť eſſe qđ dicit de ſupnatatione colorum.
¶ Preterea querit de hoc qđ diciť in liº de ſenſu ⁊ ſen
ſato ꝙ determinanť ſapores ſicut colores.ſ.ꝙ ſint ſeptē
numero.videnť enim multo plures eē colores q̄ȝ ſeptē.
Habemus enim albū ⁊ ſubpallidum ⁊ pallidū ⁊ lucidū
citrinum ⁊ ſubcitrinū ⁊ ſil'iter ſubrubeū ⁊ rubeum.⁊ ſilr
in viridi multe ſunt diuerſitates.¶ Preterea coloꝛ pur
pureus ⁊ ſanguieus ⁊ vinoſus ⁊ glaucus ⁊ flauus ⁊ mul
te alie diuerſitates.¶ Preterea queriť de hoc qđ dicūt
q̄dam cōmētatores eē aſſimetri aut ſimetri.Aut enim at
tēdiť mēſura ad viſum ſicut oīs coloꝛ qui in lumine eſt.
Simeter eſt qui cōmēſurať viſui ⁊ ſoluȝ ille qui eſt in te
nebꝛis erit aſſimeter.¶ Sed ꝯtra hoc tūc erit ꝙ ſi aſſi/
metrum nunq̄ȝ pōt eē ſimetrū ⁊ ſ̄m hoc coloꝛ qui eſt in
tenebꝛis nō pōt eſſe viſibilis adueniēte lumine qđ falſū
eſt.Si dicať ꝙ attēditur cōmēſuratio ad delectationem
que eſt in viſu tūc oīs medius coloꝛ erit ſimetri ⁊ nullus
aſſimetri.q: delectatio ſemꝑ eſt in medio ⁊ nunq̄ȝ in ex/
tremo coꝛrūpēte.¶ Preterea queriť de hoc quod dicit
Auicª: ꝙ album mutať in nigrū tribus modis.ſ.ut pꝛi/
mo ſit ſubpallidū ⁊ poſtea palliduȝ ⁊ ſic deinceps.uel ꝙ
ꝓmo ſit ſubrubeuȝ ⁊ poſtea rubeū.uel ꝙ ꝓmo ſit viride
⁊ poſtea ueniat ad colorē mediuȝ ⁊ tādem ad nigredinē
ꝑfectā.Cum enim multa ſint media videť album poſſe
mutari in nigrū per quodlibet illoꝝ medioꝝ.⁊ ſic multi
plex erit via.mediū enim eſt ſicut dicit pħus in qđ ꝓus
uenit id qđ mutať q̄ȝ in extremū.¶ Preterea videť nō
eē niſi vna ſola via.In inceptione enim motus ab albo
in nigruȝ id qđ mutať vicinius eſt albo q̄ȝ nigro.⁊ ita in
eo obtinet q̄litates albi.⁊ ſic reſtat illa ſola via que eſt al/
bo in ſubpallidū ⁊ deinde in pallidum ⁊ poſtea ꝓgreſſi
one ꝯtinua in nigrū.ſ̄m Auicªᵐ etiā videť ꝙ ſunt infi/
niti colores medij.cum in vnoquoq̄ȝ fieri ſint infinita fa
cta ut diciť in 2º poſteꝛ ⁊ etiā ꝓbať in 6º phiꝛ.Poſſumꝰ
enim nos ſignare motū albi in nigrum ſ̄m quelibet pū/
ctum intermediū.⁊ cum ſemꝑ in ſigno illo ſit in motu ⁊
factum eē ſ̄m quodlibet illoꝝ ſignoꝝ hēbit nouum colo
rem mediuȝ.⁊ cum illa ſigna ſint infinita medij colores
pn̄t eē infiniti.¶ Queriť etiam cum qđlibet albū poſſet
imutari in nigrū per artem ⁊ nām q̄re nō quodlibet ni/
grum poſſit mutari in albū ⁊ alium colorem.Tinctores
enim pānuȝ hn̄tem nigrū colorē nō pn̄t mutare in albū
uel alium mediū.¶ Solutio dicimus ꝙ triplex eſt gn̄a
tio coloꝝ.ſ.in coꝛꝑe terminato ⁊ hoc duobꝰ modis.ſ.per
mixturam ⁊ per ſupenatationeȝ.⁊ in coꝛꝑe ꝑſpicuo ſicut
in nubibꝰ uel uapore.⁊ hoc vno mō per imixtionē lucis
⁊ q̄libet hoꝝ modoꝝ trium multiplex eſt.Et ut agnoſcať
gn̄atio que eſt per mixturā in coꝛꝑe determinato ſciēdū
eſt ꝙ duplex eſt generās.ſ.generās ꝑſe calidū ⁊ ſic cali/
dum.⁊ frigidū gn̄at frigiduȝ ⁊ generās aliud ſicut lumē
generat calorē.⁊ ſil'iter motus.hic enim nō generat calo
rem ꝑſe ſed per hoc ꝙ calidum ⁊ frigidū diſſoluūt ⁊ faci
unt diſtare pteȝ a pte que eſt actio calidi.vn̄ q: actio ca/
lidi ſeq̄tur ad actiones eoꝝ generāt ipſa calidum per ac/
cidēs ſiue per aliud.Dicimus igiť ꝙ colores generātur
in coꝛꝑe terminato per calidum ⁊ frigidū per accn̄s ſiue
per aliud ⁊ nō ꝑſe.Et per hoc patet ſolutio ad ꝓma tria.
¶ Item notādum ꝙ ꝯtraria tripl'r ſunt actiua ⁊ paſſiua
ad inuicē.Quedā enim ſunt ſic actiua ⁊ paſſiua ad iuicē
ꝙ trāſmutāt ſe ita ꝙ nō opoꝛtet aliq̄d de materia igredi
in mām alterius ſed tm̄ virtꝰ eius intrat ſb̄m alterius ⁊
ſic ſunt actiua ad inuicē calidū ⁊ frigiduȝ.ſi enim calidū
ponať iuxta frigidū ſubintrabit virtus calidi in ſb̄m fri/
gidi ⁊ ecōtra ꝓter hoc ꝙ aliq̄d de ptibus mālibus calidi
ſubītrat ptes māles frigidi.Sūt etiā quedā ſic actiua ad
inuicē ꝙ nec trāſmutāt ſe nec ingrediunť in ſe ſine ma/
teria in qua ſunt.⁊ hoc mō trāſmutāt ſe inuicē humiduȝ
⁊ ſiccum ⁊ ꝓpter hoc ſunt minus actiua q̄ȝ calidū ⁊ frigi
dum.Et dicunť paſſiua reſpectu illoꝝ.3º mō dicunť paſ/
ſiua ⁊ actiua que trāſmutāt ſe ſed nō ꝓma actione ꝓpꝛia
uel ſubintratione ꝓpꝛia ſed opoꝛtet alia ꝓus agere ⁊ ſub
intrare ſicut albū ⁊ nigrum dulce ⁊ amarū ⁊ huiuſmodi.
hec enim non trāſmutāt ſe ad inuicē niſi per actionē cali
di ⁊ frigidi humidi ⁊ ſicci ⁊ ſic etiā miſcenť per actiones
illoꝝ ⁊ mixtiones.⁊ per hūc modū gn̄abimꝰ multos co/
lores a calido ⁊ frigido.Eſt enim calidū adurēs ptes ter
reſtres ⁊ ſic per ꝯn̄s eſt gn̄atiuum nigri.ptes terreſtres
aduſte per ſeꝑationem ab aereo ⁊ aqueo que fuerūt in
ipſis compꝛimenť in ſeipſis ⁊ obſtruunť pori ita ꝙ nō po
teſt eis miſceri lux.⁊ cuȝ euolauerint ptes dyaphani ae/
ris ⁊ aque que fuerūt lucis ꝑceptibiles ⁊ per ꝯn̄s rema/
net illud obſcurū ⁊ nigrū qđ cōbuſtū eſt.Eſt etiā calidū
diſſoluēs ⁊ per hoc ꝙ eſt diſſoluēs eſt ipm̄ rarificās ſbāȝ
māe ⁊ per ꝯn̄s itroductiuū aeris ⁊ cū hoc ſit dyaphanuȝ
⁊ ꝑceptibile luminis ſic gn̄abiť albedo in coꝛꝑe determi
nato.Eſt iterū calidū extractiuū humidi ꝯtinuātis ⁊ per
ꝯn̄s diſcōtinuatiuū ſubē ⁊ rarefactiuū ⁊ per ꝯn̄s facit al/
bedinē in diſſolutis ⁊ rarefactis ⁊ ſic cauſať albedo a ca/
lido in calce.Eſt iterū calidū extractiuū humidi aerei ⁊
coagulatiuū groſſi aquei cū ſubtili terreſtri ſibi cōmixto
⁊ per ꝯn̄s cātiuū albedinis in eo qđ ꝓus fuit dyaphanū
qn̄ multe ptes aeris erāt in eo faciētes diſtare ptes terre
⁊ ptes aeris cōmixtas ⁊ ſic cauſať albedo i albumine oui
cocti.Eſt iterū calidū digerēs ⁊ cōmiſcēs groſſuȝ terreū
cū ſubtili aqueo ꝯtinuāte ⁊ hoc eſt cātiuuȝ albedinis in
oſſibꝰ.que oīa ſunt fere alba.Eſt iterū calidū fugās frigi
dū in ꝓfundū ⁊ cū frigidū iſpiſſet ptes ꝓhibebit recepti
onē luminis in ſupꝰficie ⁊ per ꝯn̄s relinq̄t nigredinem.
Hijs ergo modis ⁊ multis alijs gn̄anť albū ⁊ nigrū a ca
lido.Eſt etiā frigidū inducēs humidū aqueū eo ꝙ ſym
bolū hēt cū ipſo.q: utrūq̄ȝ eſt in aq̄ ⁊ per ꝯn̄s q: humidū
eſt dyaphanū ⁊ receptiuū luminis cauſabit albedinem.
Eſt iterū frigidū coagulatiuū ⁊ ꝯgelatiuū ptiuȝ terreſtri
um ⁊ per ꝯn̄s diſtinctiuū claritatis in ſupꝰficie ⁊ cauſati/
uū nigri.Eſt iterū frigidum expellēs calidū qđ ſecū tra/
hit humidū ad ſupꝰficiem ⁊ ideo colorať ſupꝰficies ⁊ fit co
loꝛ albus.Eſt iterū frigidū fugās calidū in ꝓfunduȝ.qđ
multiplicatū in ꝓfundo inflāmat ⁊ incēdit humidū ⁊ tā
dem poſtq̄ȝ exhalauerit humidū exurit ptes terreſtres ⁊
relinquiť coloꝛ niger ſicut patet in floribꝰ quos occupat
pꝛuina in arbore.Calidū enim nāle fugās itrinſecus ip
ſius floris inflāmat humidū ⁊ ꝓpter hos flos cadēs pꝛi/
mo eſt rubeus ſubtus ubi ꝯtingit ramū.deinde efficiť ni
ger qn̄ humidū euolauerit.q: tūc nō relinq̄tur niſi terre
ſtre cōbuſtuȝ.his ergo modis ⁊ multis alijs gn̄ať albuȝ
⁊ nigrū in coꝛꝑe determinato.Sed phi hāc gn̄ationem
nō determināt q: eſt per accn̄s ⁊ nō hēt ꝓncipia eodem
mō oꝛdinata ⁊ ſtātia ⁊ ideo nō eſt terminabilis gn̄atio il
la per artem.Iſte ergo eſt vnus modus generādi extre/
mos colores in coꝛꝑe determinato ſ̄m illud eē colorum
quo trāſmutāt coꝛꝑa determinata ⁊ nō ſenſus tm̄.Et bn̄
ꝯcedimus ꝙ nō gn̄anť a luce ſicut obiectū eſt.¶ Ad id
qđ queriť utrū albū ⁊ nigrū ſint ꝑſe q̄litates actiue ⁊ paſ
ſiue patet ſol'o per iam dicta.¶ Ad illud aūt qđ queriť
de mixtura dicēdū ꝙ ille eſt ſcđus modus gn̄andi colo/
res in coꝛꝑe determinato.Et q: extremi ſunt ſimplices
imixti iſto mō nō generanť extremi ſed medij.Ad mix/
tionē aūt bn̄ ꝯcedimꝰ ꝙ opoꝛtet cōmiſceri ptes māe co/
loꝝ.⁊ bn̄ ꝯcedimus ꝙ colores ad mixturā nō mouēt ſed
calidū ⁊ frigidū humidū ⁊ ſiccum ut ꝓus dictum eſt.Fit
aūt mixtio duobꝰ modis.ſ.ſ̄m ꝓpoꝛtionē derelictā ⁊ ſi/
ne ꝓpoꝛtione.Scđm aūt ꝓpoꝛtionē fit adhuc duobꝰ mo
dis ſ̄m pħm.ſ.ſ̄m ꝓpoꝛtionē ariſmetrice ⁊ ſ̄m ꝓpoꝛtio/
nem muſice.Scđm aūt ꝓpoꝛtionem ariſmetrice adhuc
duobus modis ſcilicet per equidiſtantiam ⁊ ſic non eſt
niſi vnum medium inter duo extrema.In hac enim ꝓ/
poꝛtione medium ſe habet ad utrūq̄ȝ extremorum ſicut
ſubduplum ⁊ vnum ad duo.qđ patet q: medium tātuȝ

habet de vno ꝯtrario quātum de alio. ſicut albuꝫ duplo plus habet de albo qꝫ mediuꝫ. ⁊ nigrū duplo plus de nigro qꝫ mediū. ⁊ hoc uocat̃ medium equediſtās. Si aūt eſt mixtura ſm derelictā qdem ꝓportionem ſed nō per equediſtātiam tūc nō ꝯtingit miſceri niſi duobꝰ modis. ſ. ſm ꝓportionē extremi ad medium equediſtās. ⁊ per hāc mixturā generat̃ medium qđ vicinius eſt extremo qꝫ medio equediſtāti. Qđ ſic ꝓbat̃. Illud medium nām extremi in extremo accipit. ⁊ accipit etiam nām eiuſdeꝫ extremi in medio equediſtāti qꝛ in illo eſt natura extremi. natura aūt alterius extremi nō accipit niſi vna acceptione. ſ. ſꝫ ꝙ eſt in medio equediſtāte. ⁊ ſic vicinioꝛ erit vni extremoꝝ qꝫ medio uel alteri extremoruꝫ qꝛ natura vnius extremoꝝ in ipſo ſe habet ad nām alterius extremi ſicut duplum ad dimidiū ⁊ duo ad vnum. Secūdus modus ꝓportionis eſt ſm compationeꝫ medij nō equediſtātis ad medium equediſtās ⁊ ſic relinqtur vnus coloꝛ qui vicinioꝛ eſt medio equediſtāti qꝫ extremo. qđ ſic ꝓbat̃. In iſta cōmixtione medium ꝯſtitutū duplici acceptione accipit nām medij. accipit etiaꝫ nām medij a medio equediſtāti ⁊ a medio non equediſtāti ⁊ tm̄ ſimplici acceptione accipit nām extremi. ſ. in utroqꝫ modo. extremum enim nō eſt niſi in ſe ⁊ in medio. Cū igit̃ illud nō accipiat nām extremi in ſe ſꝫ in medio tm̄ nō accipit extremū niſi in vna acceptione. natura ꝟo medij nō ſoluꝫ eſt imediate in medio equediſtāti. ⁊ ideo dupliciter accipit nām medij ⁊ per ꝯñs eſt viciniꝰ medio. In iſtis autem ꝓportionibus nō erūt niſi ſeptē colores. qꝛ nō ſunt niſi tria gña ꝓportionum. ſ. extremi ad extremū. ⁊ ſic reſultāt tres. ſ. duo extremi ⁊ vnus equediſtans ⁊ extremi vnius ad medium equediſtās ⁊ ſic reſultāt duo. vnꝰ qui eſt vicinioꝛ extremo in vna ꝑte ⁊ alter qui vicinioꝛ eſt extremo in altera ꝑte ⁊ iſti duo cum ꝓhabitis tribus faciūt qnque. Et medij equediſtātis ad mediū nō equediſtās ⁊ ſic reſultāt iteruꝫ duo. vnus qui vicinioꝛ eſt equediſtāti in vna ꝑte. ⁊ altera que vicinioꝛ eſt equediſtāti in altera ꝑte. ¶ Si aūt querat̃ q̈re nō compat̃ nō equediſtās ad nō equediſtās ⁊ extremū ad nō equediſtās ut reſultarēt alij duo colores. dicēdum ꝙ ꝓportio illa nō eēt imediata. iam eniꝫ habitū eſt ꝙ inequediſtās gñat̃ ab equediſtāti. ⁊ ſic ſua ꝓportio imediata eſt ad equediſtās ⁊ per ip̄m ad inequediſtās ſm rōneꝫ ꝓportionū ariſmetrice. ſiliter habitum eſt ꝙ inequediſtās nō generat̃ ab extremo niſi per compationem ad equediſtās. Et ideo etiam compatio extremi ad inequediſtās nō eſt imediata ſm regulam ꝓportionis ariſmetrice. ⁊ ꝓpter hoc ex illis cōparationibus nō reſultat aliqs coloꝛ ſic loquēdo. Unde iſti colores eē dicunt̃ ſimetri hoc eſt cōmēſurabiles. Et ſi nō attēdat̃ talis regula ꝓportionum tūc gñabunt̃ multi qui oēs erūt aſſimetri ſm mēſuram ꝓportionis ariſmetrice. Si ꝟo fiat mixtura ſm ꝑncipia ⁊ regulas ꝓportionis muſice tūc fiet ꝓportio in compatione ad ſenſum ſicut ſemitomum cum dyapente ꝓportionem hēt dulcem in auditu. ſic etiam multū albedinis cū parū rubedinis facit delectationē in viſu. ⁊ ſic fiunt multi colores ⁊ ſimetri delectabiles. indelectabiles ꝟo aſſimetri. Et per hoc patet ſolutio ad oīa que queſita ſunt uſqꝫ ad qōnem que eſt de ſupenatatione coloris. ¶ De ſupenatatiōe aūt ſciendū eſt ꝙ in ſupenatatione vnius coloris materia ponit̃ ſup aliam ⁊ opoꝛtet ꝙ ſemp materia ſupioris ſit puia qꝛ aliter tegeret inferiorē ſicut obiectū eſt. Sed puiū eſt duobus modis. ſ. abſolute puium ſine colore ſicut aer ⁊ ſic nō fit ſupenatatio. qꝛ ſic nō reſultaret medius ex ſupiori ⁊ inferiori. Et eſt puium qđ eſt cum colore puium ⁊ tūc medius reſultat ex ſupiori ⁊ iferiori ſicut patet in vngue humano qui habet colorē puiū ⁊ ſanguis ſubtus colorem rubeū hēt colorem terminatum ⁊ ideo reſultat ex utroqꝫ coloꝛ medius. ⁊ ſic in picturis eſt qñ pictores aliqd faciūt appere per colorē aque ſicut qñ faciunt imagines q̈ſi in aq̄ ſtātes. ⁊ per hoc patet ſolutio ad ea que ſūt obiecta de ſupenatatione. ſupioꝛ enim nō ſimplr̄ eſt trāſparēs ſed ſm qd. Siliter per ante dicta patet q̈liter colores ſunt ſeptem ⁊ q̈liter plures. ⁊ q̈liter qdaꝫ aſſimetri ⁊ qdam ſimetri. ¶ Ad id aūt qđ obijcit̃ de Auicͣ ꝙ tribꝰ vijs mutat̃ album in nigrū dicēdum ꝙ ipſe loqtur de cōſtitutione medioꝝ coloꝝ ſm mutationē nālem ⁊ nō ſm ꝓportiones ariſmetricas ⁊ muſicas. ſm hūc modū enim ſunt tot medij quot pñt eſſe termini motus in alteratiōe ab albo in nigrum. medium aūt eſt in qđ ip̄m primum inuenit id qđ mutat̃ anteqꝫ ueniat in extremo. Sꝫ hoc pōt eſſe tribꝰ modis. ſ. ſm dñium albi ⁊ ſm dñium nigri uel ſm utrūqꝫ. Et ſi dicat̃ ꝙ ſm dñium albi ſic eſt ꝓgreſſio ꝑma qꝛ eſt nālis ⁊ paulatim recedēs ab alio. ⁊ iſta eſt ꝑma via. ſ. ab albo in ſubpallido ⁊ pallidum ⁊ ſic deinceps. Si aūt eſt ſm dñium nigri ſic erit uehemēter intēſe ⁊ cauſe nigredinis ⁊ ualde debilis cauſa nigredinis ⁊ ſic erit ſcđa via que eſt ab albo in viride ⁊ ſic in nigrum. Si ꝟo eſt ſm utrūqꝫ tūc adhuc ꝓpter hoc ꝙ receſſus eſt ab albo deficiētes erūt cauſe albi ⁊ inualeſcētes cauſe nigri. ⁊ ꝓpter hoc album erit ſubtus clarū ⁊ ſup nigrū obtinēs nigruꝫ. ⁊ ex hoc reſultat ꝑmo ſubrubeū ⁊ poſtea rubeuꝫ ⁊ ſic deinceps ſm defectū cauſarū albedis. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ vna ſola eſt ꝓgreſſio pura ut dictū eſt: ſed alie cōtingūt ex foꝛtificatione maiori uel minori cauſarum nigredinis ſup cauſas albedinis. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ infiniti ſunt colores medij hoc mō dicēdi. ſ. potētia ſed nō actu. ſicut potētia infinita facta ſunt in vno fieri ſed nō actu. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ natura bñ trāſmutat nigruꝫ in album ut patet in canitie nigroꝝ piloꝝ. ſed ars tinctoꝝ nō facit qꝛ nō in oībus pōt imitari ars nām. qꝛ ars tinctoria facit nigrum ex colore penetrāte rem tinctam ⁊ opilāte poros eius ita ꝙ nō pōt poſtea aliꝰ coloꝛ ſubintrare. ⁊ nigrū ꝓpter hoc ab arte nō mutat̃ in alium colorē. ſed alij colores bñ ꝑmutant̃ in nigrū. que nō ſūt in mā adeo penetrāte ⁊ opilāte poros rei tincte. ¶ Ex hijs igit̃ patēt duo modi qbus gñant̃ colores in coꝛpore terminato per mixtionē uel ſupenatationē. Et ꝑ hoc patet ſolͦ ad oīa alia queſita. Sed adhuc vnus modus reſtat quo gñant̃ colores in coꝛpe nō terminato ſicut ſunt nubes. In illis enim videt̃ multiplex coloꝛ ſm diuerſaꝫ admixtionē luminis ſupioꝝ coꝛpoꝝ ad mām nubis. Si enim uapoꝛ ſit aqueus diſgregatꝰ multus ita ꝙ nō poſſit ip̄m totus penetrare radius tūc erit q̈ſi inflāmatū rubeum. Et dicit̃ coloꝛ purpureus qui frequētius in ſupioribus appet. ſi ꝟo ſit aqueus ⁊ diſgregatus magis ⁊ ſubtilis ita ꝙ ſup ip̄m plus vincat lux ſupueniēs tūc erit q̈ſi coloꝛ auri fulgētis ualde. Si aūt ſit uapoꝛ aqueus qdem ſed ſubtꝰ magis ſpiſſus ⁊ ſupꝛa magis rarus ⁊ ſic diſgregatus diſtās per ꝑtes ⁊ ꝑtes tūc lumē deſup mixtū faciet q̈ſi colorem uelleris. Si aūt ſit uapoꝛ inſpiſſatꝰ ad palmā ⁊ ex oppoſito opponat̃ ſoli ita ꝙ lumē ſolis ſubtus uenit in ip̄m ex ꝑte cōcaui tūc uapoꝛ ille diſtabit per ꝑtes tres. Illud enim qđ graue eſt ꝯuerſuꝫ ad nām aque ⁊ ſpiſſū erit ſubtus ⁊ lumē ſolis ad hoc deueniēs facit colorē viridem. ſed id qđ eſt ſupꝛa in nube aquoſum iam icipiēs inſpiſſari ſed nōdū adhuc inſpiſſatū hoc aūt hēt caliduꝫ eleuās ip̄m. ⁊ lumē ſolis ad hoc deueniēs facit colorem rubeū ſm ꝙ magis uel minus eſt ſpiſſum. mediū aūt inter hec eſt puium qꝛ ꝑtes nō multū diſtāt inter calidum eleuās ⁊ frigidū deꝑmēs ⁊ inſpiſſans. Et idcirco lumen ſolis ad hoc deueniēs facit colorē ceruleū tēdētem ad albedinem. ⁊ iſti ſunt colores appentes in yride. ⁊ ex hoc etiam apparet ratio quare in yride ſupioꝛ coloꝛ ſemper eſt virioſus ⁊ inferioꝛ ſemper viridis ⁊ medius ceruleus tendens ad albedinem. Si ꝟo ſit uapoꝛ uehementer compꝛeſſus per frigidum cōſtringens tunc non poteſt immiſceri lux deſup adueniēs ⁊ tunc apparebit coloꝛ niger. Quare aūt in ſublimi quedā appent rotūda ⁊ que-

dam ſemicircularia.ꝛ quedam perpẽdicularia alterius eſt negocij determinare.

¶ Utrum color eſt obiectum viſus.

t Ertio queritur Utrum color tm̃ ſit obm viſus qñ videt colorem. Et videt ꝙ nõ. Jam enim habitum eſt ꝙ color nõ eſt in actu viſibi/lis niſi per lumẽ qð eſt in extremitate pſpicui immixtuz ſupficiei corpis colorati ꝛ ſic cum colore videt lumẽ. er/go nõ tm̃ color. ¶ Sed cõtra hoc videt eẽ ꝙ vnus actꝰ numero nõ habet niſi tm̃ vnum obm. viſio aũt eſt vnus actus numero. ergo terminat tm̃ ad colorem uel ad lu/men ꝛ nõ ad utrũqꝫ ſimul. grã etiã huius querit de for/ma reſultãte in ſpeculo que nec color nec lumẽ videt eẽ. ¶ Et querit pmo utrum ſit uel nõ. Et videt ꝙ non. qꝛ dicit in ſex pncipijs ꝙ impoſſibile eſt nõ corpus corpe moueri. ſed forma que videt in ſpeculo eſt aut erit cor/pus aut nõ. Si corpus tũc duo corpa erũt in eodem loco qꝛ ſpeculum ꝓpter ipſam nõ occupat maiorem locum. ¶ Preterea cum oẽ corpus hẽat ꝓfundum oporteret ꝙ forma nõ videret iacẽs ſup ſpeculum ſed eleuata ſup ſuperficiem ſpeculi ẜm quãtitatem ꝓfunditatis corpis illius qð cum ſit falſuz impoſſibile eſt illam formam eẽ cor/pus. Si aũt dicat ꝙ ſit nõ corpus qð videat moueri motu locali ſup ſpeculum mouebit nõ corpus motu corpis qð multis rõnibus impoſſibile eſſe ꝓbat. Dicit eniz in ſex pncipijs ꝙ impoſſibile eſt nõ corpus corpe moueri: hoc eſt motu corpis. ꝛ in 6º phi². ꝙ omne qð mouet eſt corpꝰ ꝯtinuuz. ꝛ in pmo de aia ꝙ omne qð mouet eſt in loco: ꝛ nihil eſt in loco niſi corpus. Preterea ſi mouetur aut mouet pſe aut per accidẽs. nõ per ſe ut ꝓbatum eſt. ergo per accñs. ſed per accñs mouet localiter qð mouetur motu eius in quo eſt: ergo cum nõ ſit niſi in ſupficie ſpeculi ꝛ in extremitate pſpicui tãgẽtis ſpeculum mouebit motu illoꝝ tm̃. ſed nos videmus ꝙ ſpeculo immoto manẽte ꝛ ſimiliter in extremitate pſpicui mouet imago ad motum aſpiciẽtis ad ſpeculũ. ergo videt ipſa nõ mo/ta eſſe per accñs ꝛ nõ erit non corpus neqꝫ corpus ꝛ ita nihil erit. ¶ Sed cõtra hoc qcqd agit aliqd immutãdo actu eſt. forma illa actu agit immutãdo viſum. ergo actu eſt. ¶ Item qcqd videt pſe uel per accidẽs illud eſt. forma illa videt per ſe uel per accñs. ergo eſt. Si aũt eſt tũc erit corpus aut nõ corpus uel ſuba uel accidẽs. Et videt ꝙ ſit corpus mobile. Quicqd enim uariat ſitum mouet ꝛ eſt corpus mobile. forma illa uariat ſitum videlꝫ quia modo eſt in vna parte ſpeculi modo in alia. ergo mouetur ꝛ eſt corpꝰ mobile. ¶ Querit enim ulterius ſi eſt in quo ſit ſicut in ſubiecto. Et videt ꝙ nõ in ſpeculo. dicit enim phus in topicis ꝙ mouẽtibus nobis mouẽtur ea que in nobis ſunt. ſi igit eẽt in ſpeculo moto ſpeculo moueret ꝛ ipſa. hoc aũt videmus falſum eẽ qꝛ videmus ꝙ ſpeculo manẽte immoto appet forma ueniẽs ꝛ recedẽs ꝛ uariãs ſitum ad motũ aſpiciẽtis. Et ꝓpter hoc dicit auctor ſex pncipioꝝ ꝙ impoſſibile eſt ſoluere ꝯceſſo ꝙ ibi uere ſit forma. Si aũt nõ dicat ibi eſſe forma erit incredibilis error in vulgo ſequẽte ſenſum. lꝫ hoc ꝓbabilius ſit dicere ꝛ ꝓpter hoc innuit ꝙ ſit in extremitate aeris tangẽtis ſpeculuz. ſed hoc videt eẽ falſum qꝛ tũc videret etiam ſine ſpeculo qð falſum eſt. ¶ Preterea vnũqðqꝫ eſt in illo ſicut in ſbo a quo nõ differt per ſitum ꝛ locuz. for/ma ſpeculi nõ diſtat per locum ꝛ ſituz a ſpeculo ergo eſt in ipſo ut in ſbo. ¶ Ad pdicta uoluerũt qdam ſoluẽ dicẽtes ꝙ in ueritate forma illa nihil eſt abſolute ſꝫ tm̃ eſt compatio quedam aſpiciẽtis ad ſpeculũ. ſicut etiam vmbra ꝑuatio lucis eſt ex obiecto corpis opaci reſultans ad lumẽ. ¶ Sed ꝯtra hoc eſt ꝙ in vmbra nõ reſultat ima/go rei opace expſſe ẜm oia lineamenta ſed ꝯfuſe tm̃ ẜm ea que pmo intercipiũt trãſitũ luminis. Jn imagine aũt in ſpeculo reſultant oia. ¶ Preterea in vmbra ſic eſt ꝙ ſemp ꝓijcit poſt corpus opacum ita ꝙ opacum corpꝰ inter vmbram ꝛ corpus luminoſum eſt. ſed in ſpeculo imago ſic reſultat ex hoc ꝙ lumẽ directe illuminat faciẽ aſpiciẽtis ad ſpeculum ſine omni vmbra media que ſit inter aſpiciẽtem ꝛ ſpeculum. ergo forma illa de neceſſitate eſt in ſpeculo. ¶ Et ſi hoc dicat tũc querit ſi eſt accidẽs in quo ſit pdicamẽto. Et videt ꝙ ſit paſſio uel paſſibilis q̃litas. omne enim qð infert paſſionem in ſenſu eſt paſſio uel paſſibilis q̃litas. forma illa infert paſſionem in ſenſu qꝛ imutat ipm. ergo eſt paſſio uel paſſibilis q̃litas. ¶ Cõtra hoc videt eẽ ꝙ ois paſſio uel paſſibilis q̃litas hẽt contrarium in ſpecie. forma aũt iſta nihil habet ꝯtrarium ergo nõ eſt paſſio uel paſſibilis q̃litas. ¶ Preterea videt eẽ forma uel circa hoc aliqd ꝯſtãs figura. Jllud enim qð videt in ſpeculo appet forma ſub quãtitate determinata ad figuram aſpiciẽtis. ¶ Preterea querit illud qð in oibus hijs difficilius eſt. ſ. utrum recipiat forma illa in ſupficie ſpeculi ut in puncto uel in ſupficie ſpeculi. Et videt ꝙ in ſupficie. Quicqd enim appet ſub lõgitudine ꝛ latitudine appet ẜm rõnem ſupficiei. forma ſpeculi ſic apparet. ergo videt eẽ in ſpeculo ut in ſupficie ꝛ nõ in pũcto. ¶ Si aũt hoc ꝯcedat obijcit ſic in ꝯtrariũ. Quicqd aũt appet ut in ſupficie ſi ipm eſt totum in ſupficie vna alicuius quãtitatis ipm totuz nõ erit in minori. ſi ergo forma ſpeculi eſt tota in ſupficie alicuius quãtitatis ut in ſupfi/cie: tũc nõ erit tota in minori qð eſt ꝯtra ſenſum: qꝛ ſi ſpeculum frãgat in decem ptes in q̃libet illarum ptiuz erit forma tota. ¶ Item qcqd ẜm eãdem quãtitatez reſultat in minori ꝛ maiori ſimul ꝛ ſemel hoc nõ eſt per dimẽſionem quãtitatis in ipſis. forma ẜm eãdem quãtitatem ſi/mul ꝛ ſemel reſultat in maiori ꝛ minori ſpeculo. g̃ non eſt per dimẽſionem quãtitatis in ipſis. Prima ꝓbat ex hoc ꝙ rõ dimẽſionis quãtitatis eſt eẽ ẜm maiorẽ dimẽ/ſionem in maiori ꝛ ẜm minorem in minori. 2ª aũt patet ad ſenſum ſi duo ſpecula opponant ſimul ꝛ ſemel aſpicienti. ¶ Preterea videt per Euclidẽ ꝙ ſit in ſpeculo ſic in pũcto. ꝓbat enim Euclides in quodã ſuo liº de ſpeculo ꝛ viſu ꝙ ois viſus pficit ſub triãgulo ambligomo hoc eſt ꝙ habet vnum angulũ obtuſuz ſiue amplum ſiue ex/pãſum qð idem eſt. Si igit oculus eſt quoddã ſpeculuz aiatum ſicut dicit phus ꝙ id qð imutabit oculum ſub lateribus triãguli imutabit ipm. ꝛ ſic attingit ipm in pun/cto anguli. Cuz igit eodem mõ fiat imutatio ſpeculi for/ma que reſultabit in ipſo erit ſicut in pũcto anguli ꝛ non ſicut in ſupficie. ¶ Preterea ꝓbatum eſt ab Euclide ꝙ reflexio luminis ſemp ſit ad pares angulos uel in ſeipꝫ Et ad pares qdem ſit ſi radius ex obliquo ueniat ad ſupficiem ſpeculi in ſeipm. aut ꝑpẽdiculariter. Ex hoc accipit ꝙ ois radius reflexus a ſpeculo ꝯtingit ſpeculuz uel ad angulum rectũ uel ad acutũ uel ad obtuſum. Si eniz ꝑpẽdiculariter incidat radius ſup ſpeculũ planum tunc reflectit in ſeipꝫ in ſupficiem planã ſpeculi ꝛ tãgit in pũcto. ꝛ ex utraqꝫ pte ꝯtactus ſui ad ſupficiem facit angulũ rectum. qꝛ pncipiũ eſt in pmo Euclidis ꝙ linea recta ꝑ/pẽdiculariter cadẽs ſup lineam rectã facit duos angulos rectos. Si aũt oblique ueniat radius ſup ſpeculũ tũc de neceſſitate fiet ibi tres anguli equi duobꝰ rectis. quoruz vnus eſt inter radiũ incidẽtem ꝛ lineã ſupficiei ſpeculi ꝛ eſt acutus. Alius iter radiuz reflexũ ꝛ alterã ptem linee ſupficiei ſpeculi ꝛ eſt ſilr acutꝰ eq̃lis pori. 3º inter radium incidẽtẽ ꝛ radium reflexũ ꝛ eſt obtuſus ꝛ eſt q̃nqꝫ rectus q̃nqꝫ acutꝰ. Cum aũt oẽ qð uenit ad ſpeculũ ſb hijs angulis ueniat ad ipm. Tñ qð recipit in ſpeculo recipit ut in termino anguli. ꝛ terminꝰ ille pũctꝰ eſt. g̃ oẽ qð recipit in ſpeculo recipit ut in pũcto. ut lꝫ meliꝰ itelligat po/namꝰ ſupficiẽ ſpeculi plani. a. b. ꝛ ponamꝰ radiũ incidẽtẽ ꝑpẽdiculariter. c. ꝛ radiũ incidẽtẽ ex obliquo. d. parũ eleuatum ſup ſpeculũ ꝛ altiorẽ illo ponamus. e. iterum altiorem. f. ꝛ radios reflexos ab ipſis. h. g. i. ſic eſt in ſubie/

cta figura. ¶ Item queriť iuxta hoc ſm quã naturã ſpeculum ſit ſuſceptibile talis forme. Aut enim hoc ei conuenit ſm ꝙ eſt corpus. aut ſm ꝙ eſt trãſparẽs. aut ſm ꝙ eſt trãſparens in altera parte extractum ſiue terminatuꝫ. Si p̃mo modo tũc debeť omni corpori qḋ falſuꝫ eſt. Si ſecũdo modo tũc hoc magis debeť aeri. ſi tertio mõ tũc poſſet eſſe ſpeculum corpus qḋ nõ eſſet terminatũ in altera parte qḋ videmus eẽ falſuꝫ in aqua: q: aqua eſt ſpeculum aſpiciẽtis in ipſam. ¶ Preterea de metallis videmus eſſe ſpeculũ quãdo ſunt polita ⁊ terſa ſicut de ferro argẽto ⁊ auro ⁊ etiam de qbuſdaꝫ lapidibus politis. Et queriť ſm quam naturam cõem hoc contingat in his. ¶ Item queriť quare imago in ſpeculo videť qñqꝫ ꝓfunde in ipſo ⁊ qñqꝫ in ſupficie. ¶ Item cum anterior pars aſpiciẽti directe ſit cõtra ſpeculum videť ipſa citius tãgere ſpeculum q̃ꝫ poſterior. ⁊ ita nobis deberet reſultare poſterior pars ⁊ nõ anterior quaſi coopta poſteriori ſicut de hoie recedẽte a nobis nõ videmus niſi poſteriorem partẽ. ¶ Item queriť quare in qbuſdã ſpeculis apparet inferius ſupius ⁊ ecõtra. ſ. ſupius apparet inferius ⁊ ſiniſtra dextra ⁊ ecõtra. in qbuſdam autẽ apparet recte. Similiter quare in qbuſdam apparẽt plures facies ad vnum aſpectum ⁊ in qbuſdam vna ſola. ¶ Iuxta hoc aũt queriť iterum de hoc qḋ dicit phus in 2° de anima ꝙ viſus eſt viſibilis ⁊ inuiſibilis ⁊ ꝙ iuiſibile eſt ſm tres modos. ſ. nullo modo viſibile ⁊ vix viſibile propter paruitatem ⁊ corruptiuũ viſus ꝓpter excellẽtiã. ¶ Solutio dicẽdum ad p̃mum ꝙ viſus ſm actum non eſt niſi vnius viſibilis. color enim ſm actum cum lumine quo agit vnuꝫ viſibile eſt. ſicut materia ⁊ forma nõ faciũt duo ſed vnum. ⁊ ideo cum lumẽ illud ſit ut forma. color autẽ ut materia erit ex illis duobus vnum viſibile ſm actum ideo non eſt niſi vnius viſibilis. ¶ Ad id qḋ queriť de imagine que reſultat in ſpeculo dicẽdum ꝙ ipſa eſt aliquid nõ tñ corpus uel ſubſtãtia ſed accidẽs. ¶ Et ad illud qḋ obijciť de motu eius dicẽdum ꝙ non moueť motu locali ſed potius generať. ſicut enim ſupra diximus de lumine qḋ habet ſemp nouam eẽntiam generatã ad nouam p̃ntiam illuminãtis ita dicimus hic ꝙ tribus modis forma generať in ſpeculo. ſ. ex motu aſpicientis ⁊ ex motu ſpeculi ⁊ ex motu aeris intermedij. ⁊ hoc cõtingit ideo q: recta oppoſitio exigiť ad immutationẽ ſpeculi ⁊ illa põt immutari uel ex parte ſitus aſpiciẽtis uel ex parte ſpeculi. ⁊ ideo corrũpiť vna ⁊ generať altera. mediuꝫ aũt qḋ eſt deferẽs etiam corrũpit eam ſi ipſuꝫ uariať. ſed ad mutationem eius nõ videť forma moueri ⁊ ideo cõtingit duabus de cauſis. Quarũ vna eſt q: trãſitus imaginis per mediũ eſt ſubito ſicut ⁊ luminis. ſed mutatio aeris de loco ad locum nõ eſt ſubito. 2ᵃ eſt medium receptibile forme ſed nõ ſeruabile ut habeť in libro de ſenſu ⁊ ſenſato. ⁊ ꝓpter hoc ſtatim qñ medius aer eſt extra rectam oppoſitionẽ inter ſpeculũ ⁊ aſpiciẽtem forma non apparet amplius in eo. In aq̃ enim ſecus eſt q: illa magis ſeruat ⁊ ꝓpter hoc in aq̃ mota apparet facies maioris quãtitatis. q: pars aque que moueť extra rectam oppoſitionẽ tenet formã a materia diu in illa. pars cõiũcta cum pte forme que eſt in recta oppõne facit formã maioris quãtitatis appere ⁊ qñqꝫ duas uel tres formas. Sic igiť patet ꝙ iſta forma nõ moueť neqꝫ pſe neqꝫ per accidẽs ſed ſemp noua generať. Ex hijs patet ſolo ad oĩa ea que obiecta ſunt uſqꝫ ad id qḋ queriť in quo ſit ſicut in ſbo. Et ad hoc dicimus ꝙ eſt in ſpeculo ut in ſbo. ꝙ aũt non moueť motu ſpeculi ſed corrũpiť ⁊ generať in altera parte hoc eſt ideo q: ſuum generãs eſt extra ſpeculuꝫ ſ. aſpiciẽs oppoſitum ſpeculi ſm rectũ ſitum ſicut etiã ſupra dictum eſt de gñatione lucis. ¶ Ad id aũt qḋ obijcitur de auctore ſex p̃ncipioꝝ dicimus ꝙ error eſt ꝙ ſit in extremo aere tãgẽte ſpeculum ſicut in ſbo. ſed eſt in ipo ſicut in extremitate pſpicui qḋ ꝯfert ei actum immutãdi viſum ſicut diximus de colore. bñ enim ꝯcedimus ꝙ falſum eſt ꝙ forma illa nihil eſt ſicut ꝓbatum eſt in obijciẽdo. ¶ Ad id aũt qḋ queriť in quo predicamẽto ſit. dicimus ꝙ eſt in p̃dicamẽto q̃litatis ſm illam ſpẽm que eſt habitus uel diſpoſitio. Eſt enim nõ ꝓprie imago uel forma ſed ſpẽs imaginis uel forme. ⁊ talis que põt eẽ in aĩa ut in ſbo. ⁊ nõ eſt ꝓprie lõga uel lata ſed habet lõgitudinis uel latitudinis ſpẽm. ſi enim lõgum eẽt uel latum cũ lõgitudo illa uel latitudo nõ termineť ſm terminos aeris uel ſpeculi ſed aſpiciẽtis oporteret ꝙ lõgitudo ⁊ latitudo alicuius eẽnt extra ipſum qḋ eſt incõueniẽs. ⁊ propter hoc neceſſe eſt dicere ꝙ in ueritate nõ eſt lõgũ neqꝫ latum ſed ſpecies lõgi ⁊ lati per quam cognoſciť figura aſpicientis. Et cum tales ſpẽs ſint habitus uel diſpõnes erit illa forma habitus uel diſpoſitio. ⁊ eſt etiam in aĩa ſicut habitꝰ. in ſpeculo ṽo ſicut diſpoſitio in aere. ¶ Ad id aũt qḋ cõtra hoc obijciť dicẽduꝫ ꝙ id qḋ immutat ſenſum pſe ut p̃mum agens eſt paſſio uel paſſibilis q̃litas. ⁊ hoc eſt color ſed nõ oportet ꝙ illud qḋ receptum in oculo ⁊ ſpiritu viſibili uel in ſpeculo ſit color ſm eẽ coloris. ſed potius erit ſpẽs coloris que eſt p̃ncipium cognoſcẽdi colorem. ¶ Ad aliud dicẽduꝫ ꝙ nõ eſt forma uel circa hoc aliqd conſtãs figura q: ſicut dictum eſt nõ habet terminum quãtitatis ſm eẽ figure ſed potius ſilitudineꝫ eius ad ſpẽm que apta nata eſt rep̃ſentare figuram ſm eẽ quãti. ¶ Ad illud aũt qḋ queriť utrum recipiať forma illa ut in ſupficie uel in pũcto. dicẽdum ꝙ ut in puncto ſicut bñ ⁊ demõſtratiue ꝓbatũ eſt. cuius euidẽs exẽpluꝫ eſt de forma totius ſpere dimidij celi que tota reſultat in vna parua acie oculi. qḋ non poſſet fieri ſi recipeť in ipſo ut in ſupficie. Et eadem rõ eſt de ſpeculo que eſt de oculo. ¶ Ad id qḋ obijciť cõtra patet ſolutio per p̃dicta. imago enim reſultãs in ſpeculo nõ habet lõgitudinem ⁊ latitudinem ſm eẽ lõgitudinis ⁊ latitudinis ſed potius ſpẽm ⁊ intẽtionem illarum dimẽſionũ. ¶ Ad id qḋ queriť ſm quã nãm ſpeculũ ſit receptiuum talis imaginis. dicẽdũ ꝙ tria oportet ꝯcurrẽ in nãm ſpeculi. ſ. planitiem trãſparẽtiã in ſupficiẽ ⁊ aliqd terminãs ip̃m poſt ſupficiẽ. ⁊ 3° ꝙ ſit ꝓportionata reflexio. Aer enim qui eſt trãſparẽs tñ nõ eſt ſpeculũ. Aqua ṽo q: eſt trãſparẽs ⁊ ſpiſſum aliquo mõ terminat lucẽ que abſtrahit formas viſibiles ⁊ reflectit eas a ſupficie plana. ⁊ per ꝯñs cõgregat ibidem formã abſtractaꝫ a luce reflecta. ⁊ ꝓpter hoc ipſa aq̃ eſt ſpeculũ ſed aliquãtulũ obſcurum. metalla ṽo nõ multum polita in ſupficie ⁊ bñ cõmixta ſicut auruꝫ argẽtum ferrũ ⁊ cuprum depuratũ ſunt ſpecula. Huiuſmodi enim oĩa gñanť ex ſulphure ⁊ argẽto viuo. Argẽtum enim viuũ ſit ex ſubtili aqueo ⁊ ſubtili terreo. qñ igiť argẽtum viuũ ſubtile eſt ualde ⁊ ſulphur ſilr̃ ⁊ cõmiſcẽtur per calidũ digerẽs ⁊ inflãmãs tũc fit aurum qḋ in ſuperficie polita ꝓpter ſubtile aqueũ ⁊ medium receptiuũ eſt reflexiuum. ⁊ ꝓpter hoc ſubtile terreũ eſt terminatiuum ⁊ ſic ſpeculũ efficiť. Silr̃ eſt de argẽto ꝓpter eaſdẽ cauſas p̃ter hoc ſolũ ꝙ calidũ in ipſo nõ eſt adeo bñ cõmiſcẽs neqꝫ adeo bñ digerẽs neqꝫ adeo inflãmãs ſicut in auro. ⁊ q: aurum magis ſeqtur ſulphureũ colorẽ ⁊ argẽtum magis argenti viui. in utroqꝫ tñ eſt frigus magis coagulãs ⁊ ꝓpter hoc ip̃m etiã receptiuum luminis ⁊ reflexiuũ. Cuprum aũt depuratũ eſt ex ſulphure qdem puro ⁊ argẽto viuo minus puro ⁊ bñ cõmixtis. ⁊ ꝓpter hoc etiam ex ipſo fit ſpeculũ qñ politum eſt in ſupficie. ferrũ aũt ex utroqꝫ qdem eſt in puro ⁊ bñ cõmixtis. ⁊ ſua humiditas viſcoſa nõ ſepabilis ab ipſo per eliq̃tionẽ calidi ⁊ ꝓpter hoc efficiť ſpeculũ ſed magis obſcuruꝫ ſm qd ⁊ minus obſcurũ ſm qd in eo ꝙ politũ magis accedat ad nãm dyaphani per colorem aque. q: nullus color magis receptiuꝰ eſt forme ⁊ coloris. In eo ṽo ꝙ eſt ex ptis groſſis terreis eſt magis vmbroſum ⁊ ſic minus receptiuuꝫ. Aurũ aũt ⁊ cuprũ eo ꝙ hñt colores minus receptiua ſũt

forme ⁊ coloris. In eo ꝟo ꝙ hñt ſubtile terreum magis q̃ ferrũ magis ſunt receptiua. ⁊ ꝑpter hoc inter oĩa metalla argentũ bñ politũ magis eſt ſpeculũ. q: hoc in colore magis accedit ad dyaphanũ ⁊ habet ſubtile terreũ bñ cõmixtũ. Stãgnũ aũt ⁊ plumbũ magis ſunt ex argẽto viuo nõ bñ puro nec bñ cõmixto cum ſulphure. ⁊ ꝑpter hoc in ſupficiebus eoꝝ ſemp remanent ptes obſcure terreſtres impediẽtes luminis receptibilitatẽ. ⁊ iõ ex iſtis nõ gñaꝛ ſpeculum. Inter aũt oĩa melius eſt ſpeculũ ex vitro ⁊ plũbo q: vitrũ ꝑpter trãſparentiã melius recipit radios plũbũ nõ habet humidũ ſolubile ab ipõ. ⁊ ꝑpter hoc qñ ſupfundiꝛ vitro calido ſiccitas vitri abſtrahit ipm ⁊ efficit vitrũ in altera pte terminatũ ualde radioſuz. ¶ Exigiꝛ etiã ꝑportio reflexionis q: ſi nimis fieret reflexio ſic i ſpeculo oppoſito ſoli immediate nõ reſultat color ⁊ figura uel obſcure reſultabit. ⁊ hoc eſt ideo q: ꝯdẽſatio radiorũ ⁊ luminis tegit colores ⁊ figuras ſicut patet ſi lapis niger ualde polit⁹ ponaꝛ ſub ſole ⁊ aliquis eminus reſpiciat eum ex obliquo videbitur lapis ille albus uel ſplendidus ꝑpter multã diffuſionẽ radioruz in ſupficie. ¶ Ad illud aũt qđ queriꝛ quare forma qñq3 in ꝓfundo videꝛ ⁊ qñq3 in ſupficie. dicendũ ꝙ in ſpeculo nõ tm̃ reſultat forma ſed etiã diſtãtia que eſt inter aſpicientẽ ⁊ ſpeculũ. ⁊ ꝑpter hoc qñ diſtantia eſt magna tunc videꝛ forma ꝓfundata in ſpeculo. qñ ꝟo pua eſt diſtãtia videꝛ accedere ad ſupficiem. ¶ Ad aliđ dicendũ ꝙ ſicut habitũ eſt forma que apparet eſt ſpẽs nõ hñs ſpiſſitudinem ⁊ ꝑpter hoc nulla eſt qđ. Utrum poſterior pars tegat anteriorẽ. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ in cõnexo ſpeculi apparet forma ſicut eſt in plano. quia ibi vna pars ſpeculi nõ eſt ſub alia ⁊ ꝑpter hoc nõ fit reflexio ab vna parte ſpeculi ſup aliã. ſed in cõcauo vna pars eſt ſub alia. ⁊ ꝑpter hoc ſupior ꝓijcit ſup inferiorem formã receptiuã. ⁊ iõ ſupior pars apparet inferius. ⁊ ſiĺiter eſt de dextro ⁊ ſiniſtro. ⁊ iſte modus nãlis eſt in gñatione mixtionis lz nõ figura lapidis que diciꝛ thopazion in quo ſemp apparet facies uerſa. ¶ Si aũt fieret ſpeculũ angulatũ multis angulis cum qlibet angulus diſcontinuet reflexionez que fit ad ſupficiem. in eo fierent multe imagines ẜm nãm diſcõtinuationũ reflexiõis. ¶ Si ꝟo fiat ſpeculũ in vna parte ꝯcauũ ⁊ in alia pte planuz. ſiue planũ ſit ſupius ⁊ cõcauum inferius reſultabũt due facies. ⁊ ſi cõcauum ſit ſupius ⁊ planũ ſit inferius tũc in loco ꝯtinuationis plani ad cõcauũ videbunꝛ ille facies continuate in collo ita ꝙ vna facies ſit ſupius ⁊ alia inferius. Si ꝟo ſit ecõtra planũ inferius ⁊ cõcauũ ſupius tũc videbunꝛ facies ille ꝯtinuate in uertice capitis eo ꝙ iferior porrigiꝛ ſupius. ⁊ ſupior depẽdet iferius. ¶ Ad ultimũ dicendũ ꝙ cum diciꝛ ꝙ viſus eſt viſibilis ⁊ inuiſibilis li in põt puare obm viſus reſpectu ipſius viſus uĺ reſpectu armonie ipſius. Si pmo mõ tunc inuiſibile dr nõ hñs colorem aptũ natũ tñ hr̃e ſicut aer uel aqua. Si aũt puat reſpectu armonie hoc põt fieri duobus modis ſcilz ẜm exceſſum uel ẜm diminutionẽ. Si pmo modo tunc diciꝛ inuiſibile qđ minus eſt lucidũ. Si 2° mõ tunc dr inuiſibile qđ puã hẽt dr̃iam inuiſibilitatis ⁊c̃.

¶ Queriꝛ de natura medij per qđ eſt viſus.

Onſequẽter queritur

de natura medij per qđ eſt viſus. Dicit autem phus in 2° de aĩa ꝙ aqua nõ ẜm ꝙ aqua, nec aer ẜm ꝙ aer ſed qñ natura eſt eadem utriſq3 hũs ⁊ in ꝑpetuo ſuperius corpe. ⁊ ſic videꝛ ꝙ aer ⁊ aqua ſint mediũ viſus ẜm ꝙ cõmunicat in nãm trãſparẽtis. ſic enim in eis eſt natura ſupioris corpis que natura eſt lumen. ¶ Sed tunc queriꝛ quid cõtinuet viſuz uſq3 ad viſibile. Ponamus enim aliquem ſtantẽ in aere videre lapidẽ album in aqua iacentẽ. cõſtat ꝙ aer ⁊ aqua cõtinua corpora nõ ſunt q: ꝯtinua ſunt quoꝝ terminus eſt idem. ⁊ non eſt idem terminus aeris ⁊ aque. ¶ Cuz ergo lapis imutat per ſpatium aque pũcto illo in quo tãgit aer aquã mutetur color: imutans ut in fine imutationis aque ⁊ ut in pncipio mutatiõis aeris. ergo qeſcere accidit in medio de neceſſitate ſicut ꝓbatũ eſt in 4° phi qñ aliqs medio pũcto ut duob⁹ utiꝛ vno. ſ. in fine ⁊ pncipio. qđ quies intercidit ⁊ q: nos hoc ſupra determinauimus in qõne de tẽpore iõ ſupponamus hic. ¶ Eadem ꝑrſus obiectio eſt de viſione ſtellarũ. Ille enim videnꝛ per partẽ qnte eẽntie ⁊ per ignem ⁊ aerẽ que nõ ſunt corpa ꝯtinua. ¶ Ex hoc etiã videꝛ falſum qđ dicit phs ꝙ tm̃ aer ⁊ aqua ſunt mediũ in viſu nobis enim apparẽt ſtelle per partẽ qnte eẽntie ⁊ per ignẽ. ¶ Itez queriꝛ que ſit natura illa quaz ipſe dicit coĩcare aquã ⁊ aerẽ cum ꝑpetuo ſupius corpore. Si eni illa lumẽ eſt tũc nõ ꝯtingeret aliqđ videri qđ falſum eſt. q: luminoſa ut noctiluca in tenebris videnꝛ. Si aũt eſt natura trãſparentie tunc plura videnꝛ eẽ media q̃z aer ⁊ aqua. Uidem⁹ enim ad lrãm ꝙ ignis in ſua ſpera trãſparens eſt aliter enim nobis nõ apperent ſtelle per ipm. ¶ Iuxta hoc enim queriꝛ cum ignis in iferiorib⁹ tegat nobis colores qui poſt ipm ſunt uel in ipo ⁊ in iferiorib⁹. Siĺr dicaꝛ ignis eẽ lux ⁊ corpus luminoſum quare nobis nõ tegat ſtellas. Et quare nõ videm⁹ lumen eius. Si dicaꝛ ꝙ hoc eſt ꝑpter eius puitatẽ ⁊ remotionẽ a nobis hoc nõ põt eſſe cauſa q: ſic nec ipſum videremus nec ſtellas que ſunt poſt ipm. ¶ Preterea corpus lune multo minus eſt q̃z corpus ignis ut probaꝛ in almageſti ⁊ remotius eſt a nobis. eſt enim minus terra ⁊ terra eſt corpus minus igne ⁊ tñ videmus ipſum. ¶ Solõ ad hoc dicẽdũ ꝙ aer ⁊ aqua ſunt mediũ ut dicit phus nõ ẜm ꝙ aer ⁊ aqua. Et ꝑpter hoc non tm̃ ſunt media ſed etiã alia in qbus eſt eadem natura ſicut qnta eẽntia in partib⁹ non ſtellatis ⁊ ignis in ſpera ſua. ſz nõ ita ꝓprie ſunt illa duo media ſicut aer ⁊ aqua. Et hoc cõtingit duab⁹ rõnib⁹. Quarũ vna eſt ꝙ aer ⁊ aqua cõmunicãt in humido. ⁊ humidi ſunt due virtutes. ſ. bñ recipere ⁊ ad aliqđ fluere q: male terminabile eſt in ſe. Et ꝑpter hoc ſenſibilia bñ recipiũt ⁊ ad ſenſus bñ fluẽdo reportãt. tale aũt humidũ nõ eſt in igne ⁊ quinta eſſentia. Alia rõ eſt q: aer ⁊ aqua nõ ſunt ſimplr leuia nec ſimplr grauia. Et ꝑpter hoc minus obuiãt motu ſenſibiliũ per ipſa ad oẽm ꝓprietatẽ. ⁊ talis ꝓprietas nõ eſt in igne. Et ꝑpter hoc nõ ita cõueniẽs eſt mediũ. Eſt aũt alia natura medij. ſ. ꝙ ipm ſit rarũ ⁊ puiuz ⁊ illa magis eſt in igne ⁊ qnta eẽntia q̃z in aere ⁊ plus in aere q̃z in aqua. ⁊ propter hoc oĩa hec differẽter efficiunꝛ mediuz. ¶ Ad pm ergo dicẽdũ ꝙ natura in qua coĩcant aer ⁊ aqua cũ ꝑpetuo ſupius corpe duplex eſt vna ex parte potentie ⁊ altera ex parte act⁹. Illa que eſt ex pte potẽtie eſt dyaphanitas. Et hec eſt trãſparentia que cauſaꝛ ex raro ſubtili in partib⁹ mãe. Et q̃to illud plus abũdat in aliquo corpe tãto ipm eſt magis puium. Illa ꝟo que eſt ex parte act⁹ eſt lumẽ receptiuũ qđ facit tranſparens eſſe in actu eſſe trãſparens. utraq3 enim nãrum inueniꝛ in celo. In ſtellis enim eſt lumẽ ⁊ in alijs partib⁹ orbiũ trãſparẽtia. humidũ enim in ſuo duplici virtute aer ⁊ aqua ad facilitatem mediãdi ⁊ pcipue in aere q: ibi cõiungiꝛ humiduz cum magis trãſparenti q̃z in aqua. ¶ Ad aliđ ergo qđ queriꝛ qđ cõtinet viſum. dicẽdũ ꝙ mot⁹ lucis in dyaphano ſubito eſt ⁊ nõ in tẽpore. Et cuz color imutat actũ luminis erit imutatio coloris ad modũ imutationis luminis hoc aũt hic ſupponaꝛ. q: in ſequẽtibus hoc ꝓbabiꝛ. ⁊ ꝑpter hoc non eſt ibi ꝓprie mot⁹ nec alteratio nec loci mutatio ſz gñatio poti⁹ in oĩb⁹ partib⁹ medij directo oppoſitis diſtãtib⁹ ẜm ꝓportionẽ ẜm quã põt in imutabile viſibile. Et iõ nihil qđ obiectum eſt de cõtinuitate. Illa aũt obiectio cõſequiꝛ neceſſario illos qui dicũt lumẽ eẽ ſubam ⁊ viſum fieri per emiſſionez radiorũ ab oculis. ⁊ ꝑpter hoc dicũt abſurda multa. ſ. ꝙ corpus quintum ſit

īmixtum oībus elementis tranſparentibus.⁊ hoc fit qꝛ
continet viſum.Et hoc eſt graue abſurdū ⁊ fedū qꝛ ſm
hoc duo coꝛpa ſunt in eodem loco lȝ hoc nō reputāt in/
cōueniēs ꝙ coꝛpus quintū ſit cum quolibet in eodē lo/
co.Si foꝛte obijciat ꝙ viſibile eque ꝑmo eſt in loco ⁊ in
medio ⁊ ita non ſit in oculo per actū medij exquo eque
pꝛimo gñat in utroqꝫ.dicēdum ꝙ nō eſt ibi ꝑus ⁊ poſte
rius ſm tēpus ſed ſm oꝛdinē cauſe tm̄.¶ Ex hijs patet
ſolꝰ ad oīa queſita ꝑter ultimuȝ.Et ad illud dicendū ꝙ
nulluȝ multū rarum eſt in ſe luminoſum.Et ꝓpter hoc
ignis in ſua ſpera cum ſit multū rarum nō lucet.Ad hoc
enim ut aliqd luceat ut dicit quidā phus opoꝛtet ꝙ ha/
beat partes multū cōpꝛeſſas ⁊ calcatas.qꝛ aliter nō eſſet
lumen ſeruabile in ipſo.Si enim luceret ut dicit Auicᵃ
tunc obtegeret viſibilia que poſt ipm̄ ſunt.In inferio/
ribus autem ignis eſt cōpꝛeſſus in materia terreſtri ⁊ iō
lucet ibi ⁊ tegit colores ⁊c̄.

¶ Querit qualr̄ ſpēs viſibiles ſint in ocl̄o ⁊ in medio.

Onſequēter queritur qualr̄ ſpēs viſibiles ſint in medio ⁊ in oculo.
Uidet aūt ꝙ ut in mā ⁊ ut in ſubiecto.ſic oīs accñtis eē
nō eſt niſi qñ eſt in aliquo ut in materia ⁊ ut in ſubiecto
ſpēs viſibiles ſunt accñtia ergo nō ſunt in oculo ⁊ in me
dio niſi ut in mā ⁊ in ſubiecto.¶ Itē oē accñs qꝺ imu/
tat aliqd eſt in illo ut in ſubiecto.colores imutāt mediū
⁊ oculū.ergo ſunt in illis ut in ſubiecto.¶ Item oīs ſba
agēs actu accñtis accñs illud habet in ſe ut in ſubiecto.
aer ⁊ oculus agunt actu coloꝝ.ergo colores ſunt in ipis
ut in ſubiecto.ꝑma ꝓbat ex hoc ꝙ ſuba nō agit actu ac/
cidens pſe ſed per accñs qꝺ ineſt ei.2ᵃ patet per ſuppoſi
tionem ꝑhabitoꝝ qꝛ imediuȝ imutat oculū ⁊ oculus oꝛ
ganum ſenſus cōis ⁊ fantaſie.¶ Item cōtra hoc eſt ꝙ
nulluȝ accñs cum ꝯtrario ſibi pōt eſſe in eodē ſubiecto.
vnus coloꝛ cum ſuo ꝯtrario ſimul pōt eſſe in medio ae/
re.ergo colores nō ſunt in medio aere ſicut in ſubiecto.
pꝛima ꝓbat per rōnem ꝯtrarioꝝ.¶ Cōtraria eniȝ ſunt
que nata ſunt ineſſe eidem ſed nunqꝫ ſimul actu vno.2ᵃ
ꝓbat ſic per demōſtrationē.Sit enim.a.oculus uerſus
orientē poſitus ſed aſpiciēs ad occidenteȝ.b.aūt oculus
poſitꝰ uerſus occidentē ſed aſpiciēs ad oriēteȝ ⁊ ſit diſtā/
tia media decē cubitoꝝ.Ex parte aūt oriētis ſit.c.album
coꝛpus uehemētis albedinis imutans aerē uſqꝫ ad ocu
luȝ poſitū in oppoſito ex parte occidētis.Ex pte aūt occi
dētis ſit.d.nigruȝ coꝛpus uehementis nigredinis imu
tans aerē uſqꝫ ad oculū poſitū uerſus orientē.Et diſtent
iſta coꝛpa ⁊ iſti oculi dyametraliter ⁊ in eodē tpe imutē
tur vnus ab albo alter a nigro ergo iſtos duos colores
neceſſe eſt ibi occurrere in medio ⁊ tūc ſimul eē in actu
illo qꝺ impoſſibile eſt ſi ꝯtrarietateȝ hñt ⁊ inſunt aeri ſi/
cut accñs in ſubiecto.¶ Item oē accñs qꝺ eſt in aliquo
ſicut in ſubiecto denoīat ipm̄ uel ſm totū uel ſm partē.
colores ſunt in aere ſicut in ſubiecto ⁊ etiā in oculo.er/
go denoīant ipſa uel ſm totū uel ſm partē.Et ſic poſſu/
mus dicere ꝙ aer ⁊ oculus uel ſm totuȝ uel ſm partem
ſunt alba uel nigra qꝺ falſuȝ eſt.ꝑᵃ ꝓbat ex hoc ꝙ lȝ dif/
ficile ſit ꝯuertere eam que eſt ab accñte denoīationeȝ ſi
cut hētur in 2° topiꝝ.qꝛ nō ſequit albedo ineſt huic.ergo
eſt albus.nihilominus tñ bñ cōuertit ſub diſiunctiōe.ſ.
ſm qd ⁊ ſimplr̄.hoc eſt ſm totū uel ſm partē.ſicut enim
bñ ſequit hoc eſt albū ergo albedo ineſt huic ita bñ ſeq
tur albedo ineſt huic.ergo hoc eſt albū uel ſm totuȝ uel
ſm partē. ¶ Ad ꝑdicta uolūt ſoluere quidā ſm ſniam
Auerroys in libꝛo de aīa dicētes.ꝙ colores nō ſunt in
medio ⁊ in oculo ſm ſuuȝ eſſe ꝓpꝛiuȝ ⁊ nāle ſm ꝙ ſunt
in aliquo ut in materia ⁊ in ſubiecto.ſed ſm eſſe ſpūale
qꝺ eſt ſepatuȝ a materia ⁊ ſubiecto in quo eſſe nō habet
oppoſitionē ⁊ ꝯtrarietatē ſicut nec rōnes intētionū earū
que ſunt apud aīam.¶ Sed ꝯtra hoc eſt multiplex rō.
Quarum ꝑma eſt ꝙ omne qꝺ recipit in aliquo recipit
in illo ſm ptātem recipiētis ⁊ nō recepti.ſed colores re
cipiunt in medio ⁊ in oculo.ergo ſm ptātem recipiētis
⁊ nō recepti.Sed recipientia ſunt coꝛpora.ergo recipiū
tur ſm eſſe coꝛpale ⁊ non ſpūale.ꝑᵃ patet ex auctoritate
Boecij.2ᵃ pſe nota eſt.¶ Iteȝ oē qꝺ ſic eſt in aliquo ꝙ
ipm̄ per excellentiā deſtruat illud in quo agit eſt ſm eē
māle in ipſo.Colores ſic ſunt in aere ꝙ per excellentiā
deſtruūt viſum in oculo.ergo ſm eſſe māle ſunt in illo.
pꝛima ꝓbat per oppoſitū qꝛ ſpēs denudate oīno a mate
ria ⁊ appēditijs materie quātūcūqꝫ ſunt excellentes nō
deſtruūt ut hētur in 3° de aīa.qꝛ hec eſt dr̄ia inter ſenſuȝ
⁊ intellectū.qꝛ ab excellenter intelligibilibꝰ nō coꝛrūpit
intellectus quo peius intelligat minus intelligibilia ſȝ
potius ꝯfoꝛtat ut melius intelligat ea.ſenſus aūt ab ex/
cellenter ſenſibilibꝰ coꝛrūpit quo peius appꝛhēdat minꝰ
ſenſibilia.uel etiā ex toto ut patet per experimentum.Si
enim vitrū purū ⁊ clarū accipiat ⁊ infundat argentum
viuum ⁊ ſupponat ſub ſole ſiet magna reflectio ad ſupfi
ciem vitri.⁊ motꝰ ſiet illius reflectiōis ex motu argenti
viui.Et ſiqs diu cogat aſpicere ad illud execat ex toto.
Silr̄ hij qui diu fuerūt in ergaſtulo ⁊ poſtea emittuntur
etiā res ualde albas nō pñt aſpicere niſi cum magna pe
na.In oībus aūt ꝯfundit viſus ex aſpectu ad rotā ſolis.
¶ Propter hoc qdā uoluerūt dicere ꝙ qñ dicit Auer/
roys ꝙ ſpēs viſibiles ſunt in medio ut in eſſe ſpūali.ꝙ
nō dicit ibi ſpūs ſm ꝙ ſpūs eſt nō coꝛpus ſm quē mo/
dum uocamus aīam ſpm̄.ſed dicit ibi ſpūs luciduȝ coꝛ/
pus ⁊ ſubtile qꝺ eſt inſtrumētū ad pfectionē virtutū aīa
liuȝ ſm ꝙ ſpūs diffinit ab Algazele in ſua phīca.ubi ſic
dicit.ſpūs eſt coꝛpus ſubtile cōpoſitū ex uaporibꝰ humo
rum cuius ſedes eſt coꝛ ⁊ ipſe uehiculū virtutū vitaliū ⁊
aīalium per quem ꝟtutes ſenſibiles ⁊ motiue trāſeunt
in ſua inſtrumēta.dicūt ergo ꝙ qꝛ ſpūs ille cuȝ nālis eſt
aeri iō aer ſm ptātem etiam illius ſpūs recipit ſpēs ſen/
ſibiles.¶ Sed ꝯtra hoc eſt ꝙ nō tm̄ medium viſus eſt
aer ſed etiam aqua que nō hēt a materia gñalitatē cum
ſpū illo.Propter hoc alij uolebant dicere ꝙ in ueritate
ſpēs viſibiles nō ſunt in medio ſm eſſe ſpūale ſic uel il/
lo mō.ſed ſunt in eo ſicut in potētia.ſicut foꝛma ad quaȝ
eſt motꝰ in motu ipſo.Cū eniȝ motꝰ ſit endelechia exiſtē
tis in potētia ſm ꝙ eſt in potētia erit foꝛma ad quam eſt
motꝰ ſm ꝙ eſt in motu nō in actu puro nec in potentia
pure ſed in potētia que eſt exitꝰ cōtinuus ad actum.⁊ in
tali eſſe foꝛma bñ pōt eſſe pmixta ſuo cōtrario.Et ꝓpter
hoc cōtraria ſimul eſſe pñt in medio eo ꝙ non ſunt actu
in eo ſed potētia.¶ Cōtraria ꝟo bñ ſimul ſunt potētia.
Sed ꝙ hoc nihil ſit ꝓbat.Oſtēſum enim eſt in 5° phiꝝ
ꝙ nihil idem ſimul ⁊ ſemel ⁊ ſm eandē partē mouetur
ad cōtrarios terminos motꝰ.Reſumatur igitur ſupꝛa ha
bita demōſtratio.per illā enim patet ꝙ idem aer nume/
ro eſt qui imutat ab albo ⁊ nigro ſm diuerſos ſitꝰ.ergo
neceſſe eſt illos colores ꝯuenire in medio eque diſtāte
ab utroqꝫ.⁊ illud mediū de neceſſitate mouet contrarijs
motibꝰ qꝺ eſt impoſſibile.¶ Itē eiuſdē ſubiecti eſt eſſe
in motu ⁊ in termino motꝰ ſi motꝰ ille habet terminū.⁊
ſi nō habet terminuȝ tunc eſt perpetuus.Si igitur me/
diuȝ eſt in motu alterationis ſm ſpecies viſibiles de ne
ceſſitate autem erit in motu perpetuo qꝺ eſt falſuȝ.Aut
aliqñ erit in termino motus illius.Si aūt ſit in termino
tunc de neceſſitate denoīabit a termino illo ⁊ tunc erit
aer uel albus uel niger uel alterius coloris qꝺ falſuȝ eſt.
Si foꝛte dicat ꝙ in ueritate aer nō mouet motu illo: ſȝ
motꝰ eſt per ipm̄ viſibiliū ſpērum ita ꝙ ipſe ſit quaſi ſpa
tium deferēs motuȝ ⁊ mobile.¶ Cōtra hoc eſt ꝙ nihil
eſt mobile aliquo motu niſi coꝛpus.Si ergo hoc eſt mo
tus opoꝛtet aliqꝺ coꝛpus eſſe mobile illo motu.Hoc aūt
nō eſt aer ut dicūt nec coꝛpus coloratū.qꝛ hoc nō tranſit
per aera.ergo erit ibi aliqꝺ coꝛpus ꝑter coloratū ⁊ aerē

⁊ oculū qđ eſt ɔtra ſenſuꝫ. ¶ Item ꝓbatū eſt in 8° phiſ. ꝙ lꝫ motus circuli qui eſt in circulo nō hēat cōtrarium mot⁹ tñ ſup circulum pōt hēre cōtrarium. Diuidat enīꝫ circulus p dyametrū ⁊ ſint pūcta ɔtact⁹ dyametri. a. ⁊. b. ⁊. d. ⁊ ſit mobile motū. a. in. b. per vnū ſemicirculū ⁊ trāſeat per. b. ⁊ uadat in. a. p aliuꝫ ſemicirculū. c. aūt ſit mobile ex. a. p aliū ſemicirculū. ⁊ trāſeūdo p. b. ueniat in. a. Iſta duo mota occurrerent ſibi in. b. ⁊ vnū ſiſtit motū alteri⁹ eo ꝙ ſunt ad ſitus oppoſite circūferētie. ḡ ſilr erit in motu recto. Si ergo albū imutat uerſus orientē oculuꝫ aliquem ⁊ nigrū uerſus occidentē aliū oculū ⁊ album ⁊ nigrū ſunt in medio ſicut in motu ut dicūt illi de neceſſitate mot⁹ vnus ſiſtit alterū ⁊ ſic neuter oculus imutabiť. q: vnus nō ꝑmittit alterū trāſire ad oculū. Si forte dicatur ꝙ vnus declinat ab alio in occurſu ex hoc ſequiť illud incōueniēs ꝙ color vnius eoꝝ non videbiť dyametraliter cōtra coloratū. ſed potius ex trāſuerſo. Si enim albū corp⁹. a. ⁊ oculus oppoſit⁹ illi dyametralr ſit. c. d. e. nigrū aūt corpus oppoſitū albo per dyametrū ſit. f. ⁊ oculus videns ipm oppoſit⁹ oculo videti albuꝫ per dyametruꝫ ſit. g. Si ergo nigrū declinat ab albo tūc declinabit extra menſurā dyameter. c. d. e. ⁊ ille fuit dyameter qui fuit inter oculū vidētem nigrū ⁊ corpus nigrū ⁊ hoc eſt impoſſibile ⁊ cōtra ſenſum. Silr eſt cōtra Euclidē qui demōſtrat ꝙ oē qđ viſu dephendiť ſup illud pcutit dyametrū triāguli ambligom ſub quo pficiť viſus. ¶ Preterea quicquid agit actu eſt actu ſpecies viſibilis. in medio agit actu imutādo oculum. ergo eſt actu in medio. ¶ Preterea queriť ſm quem modū differentē ſpēs viſibiles ſunt in oculo ⁊ in medio. ¶ Solō dicendum ꝙ tria attēdenda ſunt ad ſciēdū qualr ſpēs viſibiles ſunt in medio ⁊ in oculo. Quorū vna eſt natura agētis colores ⁊ abſtrahētis eos. ⁊ hec eſt natura agentis ꝙ eſt qualitas ut ſup ꝓbatū eſt nō hñs cōtrariū cui⁹ trāſit⁹ per mediū eſt ſubito ⁊ nō in tēpore. ⁊ iō cum colores agunt in mediū ⁊ oculū niſi per actū luminis ſm qđ agūt in actione ſua nō hñt ɔtrarium. 2m eſt natura coloris abſtracti. ille enim nō abſtrahiť cum cauſis gñantib⁹ ipm in ſubiecto que ſunt calidū frigidū humidū ⁊ ſiccū ut ſup dictū eſt. Sed abſtractio fit in ꝓpria ſpecie coloris tm̄ ſine omni pte mãe ⁊ ſine oī cauſa mãli. Et hoc eſt qđ uocat Auer. ſup librū de aīa ſpūale eſſe. Cuꝫ aūt ſup habitū eſt ꝙ colores nō agunt nec ſunt qualitates actiue pſe paſſiue: ſed potius per actum calidi ⁊ frigidi ⁊c. ibi non agunt ⁊ patiunť a ſe inuicē. ergo non trāſmutabūt ſe inuicē: q: oīs trāſmutatio fit per actionē ⁊ paſſionē. Cum igiť ſic ſit in medio ⁊ oculo. patet ꝙ nō trāſmutabūt ſe inuicē ⁊ vnus nō obſtat alteri. 3m eſt natura mediȷ. q: ut ſup habitū eſt aer ⁊ aqua nō ſunt media ſm ꝙ aer ⁊ aqua ſed ſm cōitantiā quā hñt cum ſupius ppetno corpe. Hec autẽ eſt trāſparentia que eſt aptitudo ubiqꝫ recipiēdi ſpēm viſibilem ubi opponiť res colorata ſm actum lucidi. Dico aūt aptitudinē recipiēdi ut deferēs recipit ⁊ nō ut recipit tenēs. Et hoc eſt qđ uolūt quidā dicere ꝙ viſibilia ſunt in medio ut in potētia mot⁹ ⁊ non ut in termino ⁊ actu. Et ꝓpter hoc nec ex pte illa viſibilia hñt ɔtrarietatē. Et ſic patet qualr ambe opiniōes aliquo modo ſunt uere. ¶ Ad ꝑm igiť dicēdū ꝙ duplex eſt ſbm. ſ. tenēs ⁊ colligens ⁊ ſbm deferens. Subiectū aūt tenens denoiať ab accñte qđ tenet uel ſm quid uel ſimplr. Sed ſbm deferens nō denoiatur ab accñte qđ eſt in ipo. q: non eſt in ipſo niſi in potētia ⁊ nō in actu. ⁊ taliter viſibilia ſunt in medio. Qualr aūt ſunt in oculo diceť in fine. Ex hȷs patet ſolō ad qnque ꝑma. ¶ Ad hoc 2° qđ obȷciť contra ſniaꝫ cōmētatoris dicēdū ꝙ nō uocat eē ſpūale a ſpū qui eſt aīa: ſꝫ a ſpū qui eſt corp⁹ cui coicat nã dyaphani i medio exiſtēs ⁊ attēdit eē coloris qđ eſt ſine pte mãe ⁊ ſine cauſis gñantib⁹ ipm in mã ſm nãꝫ colorati corpis. Qđ aūt excellens deſtruit viſuꝫ nō eſt ex natura coloris ſm ꝙ color ſed ſm nãm lucis per cuius auctū mouet color oculū. Hoc enim qñqꝫ in minima ſupat ſpū viſibilem ⁊ ɔfundit viſum ⁊ per ɔñs hebetat viſum. q: ad multitudinem luminis ſequiť multiplicatio coloris. lumē egrediens nimiū in oculū nō intēdit humiduꝫ criſtallinum ſed remouet ipm a tēperamēto ſue cōplexionis ⁊ reſoluit partē eius ſubtilē ⁊ infimā qua reſoluta incipiēt ɔſtare ⁊ iſpiſſari ptes magis groſſe ſicut hētur in 4° metheor. de coagulatis a calido ⁊ impinguatis. Cum autẽ ſic inſpiſſať humidū criſtallinum nō erit ſuſceptibile ſpūs viſibilis qui uenit a cerebro per neruos opticos. ⁊ ſic accidit pfecta cecitas etiā qñ oculi pulchri apparēt exteri⁹. ⁊ ꝓpter hoc apparet ꝙ corruptio oculi a luce ⁊ a colore p accidens eſt. Silr dicimus de hȷs qui diu fuerūt in tenebras ⁊ poſtea cū pena inſpiciūt ualde alba. hec enim nō pſe accidūt a colore ſed per accñs. ¶ Calor enīꝫ naturalis ⁊ ſpūs diffundunť in organis ſenſuū ⁊ multiplicanť in eis duab⁹ de cauſis. Quarū vna eſt exercitiuꝫ in opibus ſenſuū. Exercitiū enim multiplicat calorē ⁊ calor multiplicat⁹ attrahit ſpiritū. ⁊ inde fit ꝙ ſpūs magis multiplicať in vno ſenſu qꝫ in alio. ꝓpterea maius exercitiū illius ſenſus. Alia eſt intētio aīe in ope ſenſus vnius. ex hoc ipſo enī extrahiť ab altero ⁊ digerit ſpm̄ ⁊ calorem ad ſenſum illū in cuius ope eſt intētio ⁊ cuꝫ calor ſit apitiu⁹ pororū facit facilē diſcurſuꝫ ſpirituū ad ſenſuꝫ illū: ⁊ per oppoſitū diu manētes in tenebris nō habent exercitiū viſus nec aīa eſt intēta opibus viſus. Et ꝓpter hoc ſubtrahiť ſpūs viſibilis ab oculis ⁊ exiccanť. ⁊ cōtrahiť neruus opticus intantū ꝙ etiaꝫ qñ uenīūt ad lucem ſpūs nō pñt ſubintrare niſi parū ⁊ paulatim. Et iō vincitur ⁊ lediť ab albo excellenti. Et ꝓpter lꝫ patet ſolō oīuꝫ eoꝝ que obiecta ſunt cōtra cōmētatoris ſniam. ¶ Ad illud 3° qđ obȷciť de alia opinione dicendū ꝙ etiā illa ſm aliqđ eſt uera ſed nō ſimplr uera. Nō enim abſolute alteratio eſt imutatio mediȷ a ſpiritib⁹ viſibilib⁹: q: in alteratione abſolute ſunt cōtraria agētia ⁊ patiētia in eo qđ alterať. Sed hoc eſt vnū agens in oībus viſibilibus cōtrarȷs ⁊ medȷs ⁊ hoc eſt lumen. Silr colores ſunt in medio ſepati ab oībus cauſis a qbus accipiūt cōtrarietatem. Et ꝓpter hoc alteratio diciť equoce de alteratione phica ⁊ de alteratiōe ſenſuū ⁊ medȷ. qđ patet ex hoc alteratio phica eſt de cōtrario in cōtrariuꝫ. Alteratio 2° ſenſuū ⁊ medioꝝ eſt de ꝑuatione in habituꝫ. Et per hoc patet ſolō ad oēs alias demonſtrationes inductas. q: ille inducunť ac ſi alteratio mediȷ ſit alteratio ſimpliciter. ¶ Ad id 4° qđ obȷciť ꝙ quicqđ agit actu eſt actu. dicendū ꝙ uerū eſt hoc ſm actū illius agentis quo agit ſꝫ color in medio nō agit in viſum niſi actu lucidi. ⁊ ꝓpter hoc per actū illius eſt ibi ſed nō per actū mãe rei colorate. Et iō etiā aer ꝓprie eſt albus nec niger eſt ſed ꝓprie lucidus. ¶ Ad ultimū dicendū ꝙ tres ſunt dīe ſpēi viſibilis in medio ⁊ in oculo. Quarū vna eſt q: oculus ex eo ꝙ cōſiſtit in ſuba aque que nigra eſt circūpoſita ſuat ſpēm ⁊ colligit eam ita ꝙ apparet in ipſo. ſed hoc non facit aer. 2a eſt q: oculus habet ſpēm viſibilē ut habitū uel diſpōnem que eſt pncipiū cognoſcēdi rem viſuā. ⁊ propter hoc etiam color in oculo nō eſt ut colorans ipſum ſed ut habit⁹ qui eſt forma totius colorati ⁊ pncipiuꝫ cognoſcēdi ipꝫ. ⁊ ſic iterū nō eſt in aere. 3a eſt q: eſt in oculo ſicut in termino ſed in medio ſicut in via. ⁊ ꝓpter hoc etiam in oculo eſt aliquomodo ut in actu: ſed in medio ſicut in potentia ⁊c.

¶ Queritur de modo ⁊ actu videndi.

v **Ndecimo queritur** de viſu ex parte modi ⁊ actu vidēdi. Sup hoc enim tāgit Alphorabius in li° ſuo de ſenſu ⁊ ſenſato. ⁊ Auica in 6° quatuor opiniones antiquoꝝ phoꝝ. Quarū prima eſt dicentiuꝫ ſenſibilia eſſe actu in aīa ꝙ nō ſunt acqſita

ab extrinſeco. ⁊ forme extrinſece ſolūmodo excitāt ⁊ faciunt rememorari eum qui tenet eas in aīa. Et dicit̃ ꝙ hec eſt opinio Platonis in toto uel fere. 2ª eſt opinio dicētium ꝙ nō eſt in aīa aliqđ ſenſibiliū in actu ſed acquirit̃ ei ab extrinſeco. ⁊ iſti diuidunt̃ in duo. Quidā enim dicūt ꝙ acqſitio formarū extrinſecarū eſt acqſitio corꝑalis ⁊ nō ſpūalis. Hoc eſt q: eſſe earū in aīa eru ſm diſpōnem ſm quā ſunt in rebus extra aīam. ⁊ hec fuiſſe videtur opinio Empedoclis qui dixit ꝙ terrā terra cognoſcimus ⁊ aerem aere ⁊ ſic de alijs. Alij ꝟo dicunt ꝙ acquiſitio formarū ſenſibiliū eſt ſm eſſe ſpūale ⁊ illi iterū diuidunt̃ in duo. Quidam enim dicunt ꝙ in apprehēſione ſenſibiliū nō eſt neceſſariū mediū per qđ tranſeat ſenſibile ad ſenſum. Sed aīa mouet ſe ad ſenſibile ⁊ ſupponit ſe illi. q: aūt neceſſariū eſt ꝙ hēat inſtrm̄ per qđ moueat ad ſenſibile. ⁊ ꝓpter hoc deſcribūt lineas egredientes ab oculo quas uocāt radios per quos anima uenit ad ſenſibile. Alij ꝟo dicūt ꝙ ſenſibilia ueniunt ad ſenſus per medium in quo ꝑmo fiunt ⁊ poſtea in ſenſum. ⁊ hec eſt opinio Arꝭ: ſic ergo in vniuerſo ſunt quatuor ꝯnie de mā̈ vidēdi. ¶ Cōtra primā aūt opinionē ponit Alphorabius duas rōnes. Quarū vna eſt per diffinitionem habitꝰ. Habitꝰ enim eſt quo quis aliqđ agit cuꝫ uoluerit ſine aliqua indigētia alicuiꝰ extrinſeci. Si ergo viſibilia ſunt in anima ut in habitu tunc falſum eſt ꝙ aliquis indigeat extrinſeco. ſed pōt videre ſine oī extrinſeco excitante memoriā eius. Alia eſt ſumpta ex utilitate organi. huius enim nulla eſt utilitas niſi ut viſibilia per ipm̄ ueniant in aīam. Si ergo in illo pſe ſunt in aīa: tūc ſunt alia organa uana: ⁊ ſic aliqđ erit uanū in natura qđ eſt incōueniēs. ¶ Cōtra ꝟo 2am opinionem ponit ipſe multas rōnes. Quarū ꝑma eſt hec. oē qđ recipit formas ꝯtrarioꝝ ſimul recipit eas nō ſm eſſe qđ hn̄t in mā̈. aīa ſenſibilis recipit formas ꝯtrarioꝝ ſimul. Cum enim recipit ſpēm albi nō amittit ſpēm nigri. ergo nō recipit eas ſm eſſe qđ hn̄t in materia. 2ª eſt q: ſimul eſt receptio organi ⁊ receptio medij ſm aliqđ. mediū aūt viſus recipit cōtraria ſimul. per eādē eni ꝑtē aeris videt̃ albū ⁊ nigrū a duobꝰ oculis ex oppoſito reſpicientibꝰ. ergo nō recipit ea ſm eſſe qđ hn̄t in materia. 3ª eſt quicqđ recipit formā aliquā ſm eſſe qđ hēt in materia: recipit eam ſm quātitateꝫ quā hēt in materia: q: ſm eſſe qđ hēt a materia nō abſtrahit̃ a quātitate. ſꝫ viſus oculi vnius recipit formaꝫ dimidij celi. ergo recipit ipſam ſm quātitatē dimidij celi. ⁊ ita oporteret ꝙ oculus eēt in tāta quātitate quāta eſt dimidiū celi. 4ª eſt ex diffinitione ſenſus. q: quicqđ recipit ſpēs ſenſibiles ſine materia recipit eas ſm eē qđ habēt in materia viſus recipit. ſic ergo recipit ſpēs ſenſibiles nō ſm eſſe qđ hn̄t in materia. 5ª eſt ꝙ in aīa ſunt intētiones ulēs uel ꝑticulares. Aut ergo eſt recipiēs illaruꝫ vno mō aut diuerſo mō. Si vno mō cuꝫ a mō receptionis ⁊ abſtractionis diſtinguant̃ ſpēs ſiue itētiones que ſunt in aīa: tūc ille ſpēs erūt uel ambe ulēs uel ambe ꝑticulares: qđ falſum eſt. ergo modus receptionis erit diuerſus. Cum aūt ulē ſit oīno denudatuꝫ a materia. ⁊ oē mediū ſit materia quedā ut habitū eſt ſuꝑ. receptio ulis erit per abſtractionē a fantaſmate facta ſine medio. Cuꝫ igit̃ ſpēs ꝑticularis que eſt in ſenſibili ſit ſpēs denudata quidē a materia ſed non oīno ipſa erit recepta a medio qđ eſt mā̈ nō oīno ut ſuꝑ habitū eſt. ⁊ iō dicit Alphorabius ꝙ ſpēs pure ⁊ ſpūaliter ſunt in aīa. ſed in mā̈ ſunt pure ⁊ corꝑalr̄. In medio autē medio mō: nec pure corꝑalr̄ nec pure ſpūalr̄. 6ª rō eſt q: natura de oppoſito ad oppoſitū nō ꝓcedit niſi per mediū. Cum igitur pure corꝑale qđ eſt in re viſa: ⁊ pure ſpūale qđ eſt in aīa ſunt oppoſita quodāmō nō ꝓcedit natura de vno in aliud niſi per eſſe qđ eſt in medio. ¶ Poſtea ſoluit Alphorabius ad vnā rōnem iſtarū que deſtruebat mediuꝫ que talis eſt. omne qđ recipit̃ per mediuꝫ recipit̃ in quātitate ipſius medij. ergo ſi forme ulēs recipiunt̃ per medium aeris: recipiunt̃ ſm quātitatem aeris ſm quā explet̃ viſio ⁊ ſic per paruuꝫ aeris recipit̃ parua forma. ⁊ per magnum magna. qđ non eſt uerū. Et dicit Alphorabius ꝙ hoc tenet in his que recipiunt̃ ſm eē corꝑale ⁊ nō in his que recipiunt̃ ſm eē ſpūale. ¶ Deinde diſputat alphorabius cōtra tertiā opinionē per plures rōnes. Quarū prima eſt hec. oē corpus hn̄s intrinſecū lumen omiſſiuū illiꝰ in tenebris ⁊ in lumine eſt fortiꝰ in tenebris ſicut patet in noctilucis. corpus oculi ut illi dicūt eſt hn̄s intrinſecuꝫ lumen. ergo eſt omiſſiuū radij fortius in tenebris qꝫ in luce. ꝑma patet ad ſenſum. 2ª ſcribit̃ in libro euclidis de ſpeculis ⁊ viſu per hec uerba. In egreſſione radij a viſu: ⁊ cōuerſione eiꝰ ad oculū ꝓcedit a pupilla ꝟtus luminoſa imꝑmēs in eo cui occurret ex toto aere lumē pyramidale: cuius videlꝫ acuitas apud pupillaꝫ exiſtit. Et quāto plus elongat̃ dilatat̃ eiꝰ baſis. ⁊ eſt figura quā lumen illud cōtinet pyramis colūnea cuius videlꝫ acumine apud aſpicientē eſt ⁊ fines ſequunt̃ illud qđ aſpicitur. ꝗ cōprehēdit illud ſuꝑ qđ cadit lumē illud radiale: ⁊ ſuꝑ qđ nō cadit ipm̄ nō apꝑhēdit. 2ª rō eſt q: ſꝫ ꝙ dictū eſt hec virtus viſiua non indiget niſi lumine. ergo retia oculi ſunt ſuꝑuacanea. ⁊ deſtructis retibus non deſtruit̃ viſus qđ falſum eſt. 3ª eſt ſi aīa ſupponat̃ rei viſibili per radiū deferentē virtutē viſiuaꝫ ad rem viſam. tūc virtus viſiua imediata erit cuilibet viſibili ſiue diſtet ſiue ſit ꝓpinquū. ergo equalr̄ videbit utrūqꝫ. ſ. ꝓpinquū ⁊ remotū. q: utrūqꝫ eſt ſibi imediatū qđ falſum eſt. 4ª eſt q: illi radij aut ſunt corꝑa aut nō. Si ſunt corꝑa: ⁊ oē corpus in tꝑe mouet̃: ⁊ citius ad ꝓpinquū qꝫ ad remotuꝫ. ergo viſus erit ſucceſſiuus per tēpus qđ ſuꝑ improbatuꝫ eſt in qōne de lumine. ⁊ alphorabius etiā hēt hoc pro incōueniēti. Et in libro de ſenſu ⁊ ſenſato ꝓbatū eſt ab Ariſtotele ꝙ i hoc differt viſus ab auditu ⁊ olfactu ꝙ ipe eſt ſubito. Auditus aūt ⁊ olfactus nō ſubito. Si aūt eſt nō corpus tunc erit qualitas alterās mediū uel actuꝫ luminis uſqꝫ ad viſibile ⁊ ſic erit in tenebris viſio. Sed tamē ſm aſpectiuos radij illi corꝑa ſunt. ⁊ ꝓpter hoc 4ª rō alphorabij ꝓcedit hoc ſupponendo ſic. Si corpus egredit̃ ab oculo. ꝗ iter paruū uas oculi erit corpꝰ ꝓlongabile uſqꝫ ad celū ⁊ dilatabile uſqꝫ ad quātitatē medietatis celi. qđ videt̃ incōueniēs. nihil eni tam paruū eſt dilatabile per nām taliter. 5ª rō q: in quocūqꝫ eſt virtꝰ aīe viſiua illud erit de cōpletione organi viſus adeo ꝙ ſi ſeꝑet̃ ab organo deſtruit̃ viſus. Si ergo in radijs illis eſt ꝟtus viſiua radij illi ſunt de cōpletione organi. ⁊ ſeꝑatis eis ab organo deſtruet̃ oculus. ſed quotiēſcūqꝫ viſus eſt ſm actum ſeꝑant̃ ⁊ egrediunt̃ ab oculo. ergo quotiēſcūqꝫ fit viſus ſm actū deſtruit̃ oculus. 6ª rō eſt q: virtus viſiua cū eſt in actu videndi aut eſt in oculo aut in radio egrediēte. Si eſt in oculo cum oīs actio ⁊ paſſio fiat per cōtactum: nō erit viſio cōpleta niſi per ꝯtactuꝫ aliquē rei viſibilis. nō aūt tangit imediate oculū. ergo oportet ꝙ fiat motus per radiū. ergo viſibile tangēs imutat radiū: ⁊ radius tāgens imutat oculū. ⁊ ſic radius patit̃ qđ abſurdū eſt dicere. Si ꝟo eſt in radio virtus viſiua ⁊ radius eſt extra oculū. ergo virtus viſiua erit extra oculū ⁊ oꝑabit̃ extra oculū. ergo virtus organica oꝑabit̃ extra organū qđ eſt impoſſibile. q: pro tāto dicit̃ virtus organica: q: nō oꝑat̃ extra organū. Si ꝟo dicit̃ ꝙ virtus eſt in oculo ⁊ radiꝰ ingrediēs nō imutat̃ ſed aer per queꝫ trāſit radius tunc nō erit dr̄ia opinionis tertie ad quartā que eſt Arꝭ: niſi in hoc ꝙ iſti ponūt radiū egredientē ab oculo. Ariſtoteles aūt non dicit egredi ab oculo ſed lucē exteriorē que eſt in aere reflecti ſuꝑ oculū: ⁊ ex illa reflectione radios generari ſine qbus imutat̃ oculus. Iſte rōnes oēs ſunt Alphorabij nō quidē ſic ab ipſo formate ſed oēs a dictis ſuis extracte. ¶ Cōtra ꝟo quartā opinionē nihil opponit ſed tenet eam. Sed tn̄ duo incōueniētia vident̃ ſeq

ex illa. Quoꝝ primum eſt ꝙ nos videbimus ſm̄ hoc ad oēm partem ut videtur. Aer enim imutat̄ an̄ ⁊ retro ⁊ a dextris ⁊ a ſiniſtris. Aer ergo qui eſt retro nos imutat aerem per longū ſpatiū an̄ nos. Et cum aer imutat̄ imutat oculū. videt̄ ꝙ aer qui an̄ nos eſt debeat imutare oculos noſtros colore rei que eſt retro nos. ⁊ ſic ita bn̄ videbimus qđ eſt retro nos ſicut illud qđ eſt an̄ nos. ℂ Si forte dicat̄ ꝙ corpus hoīs impedit imutationez. q2 imutatio eſt ad rectā lineā. Contra hoc ponamus demōſtrationē ſic. ſumat̄ triāgulus. a. b. c. cuius baſis ſit retro nos longioꝛ longitudine nr̄i corpis ⁊ ſit. a. b. latera autē eius ſint. a. c. et. b. c. et ꝯtingāt ſe in pūcto. c. ante oculos nr̄os. Cuꝫ ergo immutatio fiat ſm̄ illas lineas que recte ſunt imutabit̄ aer uſq3 in. c. ⁊ aer imutatus imutat aerem ad oēm partē per circūferentiā. ponat̄ ergo circulus ſuper punctū. c. cuius circūferentia tangat oculū retro que eſt baſis triāguli. ergo ille oculus videbit colorem poſituꝫ in. a. ⁊ colorē poſitū in. b. qđ falſum eſt. ergo nō videbit̄ fieri imutatio aeris ad oēm partē. ℂ Item querit̄ iuxta hoc cū imutet̄ aer ad oēm partez quare nos nō videm⁹ oēm partē ſimul viſibil'r. expādit̄ eniꝫ nr̄ viſus ſup pauimētū totū: ⁊ denariū iacentē ſup pauimētuꝫ nō videm⁹ donec diſcurrat viſus uſq3 ad illā partem pauimēti ubi iacet denarius. Ex hoc enim cōcludit Euclides ꝙ nos videmus per lineas egrediētes ab oculo. ſ. per triangulum cui⁹ baſis eſt res viſa: ⁊ angulus expāſus eſt in oculo: ⁊ dyameter eius diſcurrit per ꝑtes rei viſe: ⁊ nō appꝛehēdimus partē viſibilis niſi quā attingit dyameter. ⁊ ꝓpter hoc dicit ꝙ nō ſtatim videmus denariū in pauimēto iacentē. Et ponamus ad hoc demonſtrationē ut melius intelligat̄. Sit igit̄ triangulus. a. b. c. cui⁹ baſis. a. b. ſit quātitas rei viſe ⁊. c. angulus ſit ꝯiunctio radioruꝫ in oculo ⁊. d. dyameter ſit egrediēs ab āgulo. c. ⁊ diſcurrēs ſup quātitatem baſis. Dico ergo aut oīa vident̄ diſcurrere que ſunt iter. a. et. b. aut tm̄. c. aut illud ſuper qđ cadit dyameter. d. Si p⁰ mō tunc totuꝫ videbit̄ diſcurrere qđ eſt in pauimēto. a. b. ſed illa ſunt multa ualde. ergo vnico intuitu videbimus diſcurrere multa ualde qđ falſuꝫ eſt. Si aūt 2⁰ mō tunc hētur ꝓpoſitum ꝙ nō videt̄ ſimul ⁊ ſemel diſcurrere niſi vnum ſup qđ cadit dyameter. d. ℂ Item querit̄ iuxta hoc de quodaꝫ per qđ ꝓbant radios egredi ab oculo ſicut dicit q̄nta ſuppoſitio in libꝛo de viſu. ſ. ſi ponat̄ ferrum ualde album ⁊ polituꝫ in uaſe ꝓfundo ⁊ recedēs aſpiciēs a uaſe intantū ꝙ nō poſſit trahi recta linea ab oculo ad ferrū illud. tūc nō videbit ferrum. ſupfundat̄ aūt aqua pura uſq3 ad ſummū uaſis tūc videbit in eo loco ubi nō vidit. Huius eniꝫ cauſa nulla videt̄ eſſe niſi recta linea egrediēs ab oculo que nō poſſit trahi ad ꝓfundū uaſis ſed trahit̄ bn̄ ad ſupficiem: ⁊ ſic videt̄ viſus fieri per emiſſionē radiorū. ℂ Sol'o dicenduꝫ ꝙ q̄rta opinio uera eſt que eſt Ariſ: ⁊ quā tenet Alphorabius. Qđ aūt nō videmus ea que retro ſunt non eſt hec cauſa ꝙ nō fiat imutatio ad oēm partē: ſed q2 coloꝛ nō agit niſi ſm̄ actū lucidi ꝓpter hoc ꝓceſſio imutationis a colore in aere eſt ſm̄ ꝓceſſionē lucis reflexe ul' incidētis. lux aūt que eſt poſt nos abſtrahēs colorē imutat aerem an̄ nos ſicut demōſtratiue ꝓbatū eſt. ſed imutatio aeris nō ſufficit ad viſum ſed opoꝛtet etiam ſpēs viſibiles in oculum ꝓcedere ad actum ſm̄ actum lucidi. Cum igit̄ lux que eſt poſt nos ꝓcedit ab oculis noſtris ⁊ nō in oculos nr̄os. ideo coloꝛ rei viſibilis que eſt poſt nos ꝓcedit remouēdo ſe ab oculis nr̄is ⁊ nō in oculos: ⁊ iō nō fit viſus niſi fiat reflexio ſup ſpeculuꝫ qđ eſt ante oculos nr̄os. Concedimus tn̄ bn̄ radios eſſe tangentes oculos ſub q̄bus fit imutatio ſicut ſup̄ diximus. ſed illi nō egrediunt̄ ab oculo ſed a luce exteriori ⁊ reflectunt̄ ſup oculū nō a luce que fit imediate circa oculuꝫ: ſed ab illa que eſt in extremitate ꝑſpicui que facit coloreꝫ actu eſſe: q2 illa ſola ſufficit ad viſum. ℂ Ad aliud dicēdum ꝙ nō eſt hec cauſa ꝙ etiam dyameter egrediēs ab oculo attingit rem viſam: ſed potius virtus viſiua que appꝛehēdit foꝛmā impꝛſſam dirigit foꝛmā illā ad rem quā appꝛehēdit per ipſam. ⁊ qn̄q3 dirigit eam in totaꝫ rem ſm̄ rōnem totius ⁊ ſic totū viſibile accipit in ipſa. qn̄q3 aūt dirigit in partē ut appꝛhedat partē rei viſiue per ipſam: ⁊ tūc nō pōt ſimul opari ad ꝑtes multas ſed parat ad partem poſt partē: ⁊ tunc ſit quaſi quidā diſcurſus ꝟtutis viſiue ſup partē viſibilē. Et qn̄ uenit ad partē illā in pauimento in qua iacet denari⁹ videbit ipm̄: lꝫ aūt dyameter nō egrediat̄ ab oculo directo tn̄ ſpūs viſibilis ⁊ ꝟtus viſiua in rem viſam eſt per modū dyameter. Et ꝓpter hoc melius appꝛhendunt̄ que opponunt̄ per dyametrū ad oculum q̄3 que opponunt̄ extra dyametrū. ℂ Ad ultimū dicendū ꝙ nō eſt ſufficiēs cauſa in lineis ut iam dictuꝫ eſt ſed potius q2 foꝛma ferri impꝛmit̄ in aqua ⁊ aqua ſeruabile eſt elemētū ⁊ iō foꝛma ferri impꝛſſa in ſuperficieꝫ aque manet ſtans ⁊ a ſuperficie immutat aerem dyametraliter uſq3 ad oculum.

ℂ Utrum viſus eſt per emiſſionem radioꝝ.

s Ed ad hoc ut lucidius fiat ꝓpoſitum reuertamur ⁊ queram⁹ Utrū viſus fiat per emiſſionē radioꝝ uel per imutationē oculi a medio ⁊ mediꝫ abiecto viſibili. Et ponant̄ rōnes aſpectiuorum ſic. poſito enim ꝙ viſus fiat per imutationē ad oculum videbit̄ circulus qui in eadem ſupficie eſt in oculo vidēte. qđ ſic ꝓbat̄. Sit circulus. a. b. c. d. ⁊ oculus vidēs ſit. e. ſit. e. in eadem ſupficie cum. a. b. c. d. ⁊ ſit ſpatiū ꝑſpicui mediꝫ. e. f. Inde ſic. a. b. c. d. circulus imutat ſpatium e. f. ergo ſui figurā gn̄at in ipſo. ſed ꝑſpicuū cōtinuuꝫ eſt ad oculū. e. ergo ꝑſpicuuꝫ imutabit oculū ſm̄ ſuā figurā quaꝫ imutat in circulo. A. b. c. d. ſed oculus immutatus neceſſario videt ⁊ appꝛehēdit. ergo oculus. e. in eadem ſupficie exn̄s cum circulo. A. b. c. d. videt ⁊ appꝛehendit ipm̄. Qđ ſi cōcedat̄. cōtra nō eſt viſus niſi ad oppoſitionem rectaꝫ: ſed ad oppōnem rectā nō opponit̄ de circulo niſi arenoſitas exterioꝛ ſiue cōnexuꝫ ꝑtis ſemicirculi q̄ eſt. A. b. c. d. ḡ oculus. e. nō videbit niſi cōnexuꝫ illi⁹ ꝑtis ſemicirculi. ḡ nō videt ⁊ appꝛhēdit circulū. A. b. c. d. ℂ Itē per expimētū ꝓbat̄ ſic idē. Illi eni quoꝝ viſus debilitat̄ ꝓcipue i tpe hūido vidēt imaginē ſuā corā oculis ſuis. Hoc aūt nō pōt eē niſi q2 cū radiꝫs egrediētib⁹ ab oculo ⁊ figura egredit̄ i radio vidēte. ḡ radi⁹ egredit̄ ab oculo ⁊ virt⁹ viſiua in radio ita ꝙ ſupponit ſe rei viſibili. ℂ Iteꝫ ꝓbat̄ ꝙ radiꝫ egrediunt̄ ad modū pyramidis que pyramis habet angulū in oculo. ⁊ tāto plus dilatat̄ baſis quāto plus ſeparat̄ ab oculo. q2 nos videm⁹ in li uel aliquo loco certiſſime depꝛehēdimus hāc lr̄am ſup quā cadit centruꝫ pyramis: ⁊ minus depꝛhendimus que magis accedit ad circūferentiā baſis. q̄3to maioꝛ eſt baſis pyramis ⁊ tāto minus depꝛehendit̄ res que eſt in circūferētia baſis q̄3to minoꝛ eſt baſis pyramis ita ꝙ illđ qđ eſt extra circūferentiā baſis pyramis nullo mō depꝛhendit̄. ḡ planuꝫ eſt ꝙ linee egrediunt̄ in q̄bus foꝛmat̄ hmōi pyramis. cuius hec eſt figura. Sit oculus. e. circulus pyramis. A. b. c. d. linee aūt egrediētes ſunt. e. A. b. e. t. e. d. ⁊ centrū circūferētie baſis ſit. f. res ſup quā cadit linea centri. ſ. e. f. ſit. g. res aūt infra circūferentiā cadens ſit. h. res aūt cadens extra circūferētiaꝫ ſit. i. dico ergo. g. eſſe oppoſituꝫ centro oculi qđ patet ex hoc ꝙ linea. e. g. perpēdiculariter cadit in reꝫ viſiuā ab oculo. i. h. aut nō opponit̄ cētro eo ꝙ linea. e. h. oculo nō eſt appꝛhendicularis ſed oblique uentēs. Cum igit̄ viſus ſit ad oppōnē rectā maioꝛ erit ad lineā perpēdicularē q̄3 ad lineaꝫ uenientē oblique ergo magis videt̄. g. q̄3. h. ſed ab. i. non pōt duci linea in centrū oculi ſed potius trāſit ſup cōnexum oculi faciēs angulū cōtingētie ſup centrū oculi. ergo nō opponit̄ centro oculi. ergo res que eſt. i. cadens

extra circūferētiā pyramis cuius circulus eſt.A.b.c.d.
nō videt.¶ Item creator oīuz deus oīa pfectiſſime cō/
ſtituit organa ſenſuuz:⁊ fecit iſtr̄m odoris frigidū humi
dum qđ ſaluaret calido ſicco uaporatiuo in quo deferū
tur odores.fecit etiam inſtr̄m auditꝰ cōcauum ſtrictum
in quo ſaluarent ſoni qui nihil aliud ſunt q̄z aer preſſus
ergo fecit optime inſtr̄m viſus.ſed hoc fecit ſpericum.⁊
ſpericum eſt ſup qđ nō ſtant forme.ergo nō fecit ad hoc
ꝙ forme uenientes ad ipm̄ ſtarent ſupra ipm̄.ergo non
ſiunt in ipſo forme ſed potius ab ipo egredit ꝟtus ad iu
dicāda ſenſata.¶ Itez fecit ipm̄ mobile.mobilitas aūt
reſpuat receptionē formarū.ergo ad hoc fecit mobile ut
motu ſuo centrū ſuū ad oīa viſibilia cōuerteret ⁊ per ra/
dios pyramidales virtutē ſuā viſiuā ad ipam moueret.
¶ Item hoc videt hēri ex hoc ꝙ centro ſubſidens opti
me videt eo ꝙ ipm̄ ꝓpinquiſſimū eſt cētro oculi.remo
ta aūt a centro eo ꝙ longius diſtant minus vident.Sit
enim oculi centrum.e.res aūt viſa ſit.a.b.cuius pars ca
dēs ſub cētro oculi ſit.c.Si ergo ducat linea a.b.e.in.c.
perpendiculariter cadit ſup lineā.a.b.⁊ in.c.faciet duos
angulos rectos.Ducat etiaz linea ab.e.cētro oculi in.a.
que eſt vnus terminus rei viſe ⁊ alia ducatur ab.c.in.b.
que eſt alius terminus rei viſe.Sunt igit duo triangu/
li.c.a.c.⁊.e.b.c.vnā lineā hn̄tes cōem que eſt.e.c.Item
iſti duo trianguli ſic ſunt ꝙ uterq̧ habet vnū triangulū
rectū qui eſt.c.⁊ alios duos acutos.ſ.c.⁊.a.vnus.⁊.e.b.
alius.ſed rectꝰ angulus eſt maior acuto.ergo angulus q
eſt in.c.eſt maior angulus q̄z.e.a.b.ſed in oī angulo lon
gius latꝰ opponit angulo maiori.ergo latꝰ.e.a.lōgiꝰ eſt
e.c.in triangulo vno:⁊ latꝰ.e.b.longius eſt latere.e.c.in
triāgulo alio.g̃.a.magis diſtat ab.e.q̄z.c.⁊ ſilr magis.b.
diſtat ab.e.q̄z.c.ſed que magis diſtant minus vident.g̃
minus vident que ſunt extra centruz viſus q̄z id qđ eſt
ſub ipſo.¶ Itez ꝓbat quibuſdā paſſionibꝰ ſpeculi ſicut
illud quod dicit Euclides in 19ª ꝓpōne libri de ſpeculis
dextra ſiniſtra apparēt ⁊ ecōtra.Et idez eſt qđ dicit Pla
to in thimeo per hec uerba.dextre porro ptes que ſunt ſi
niſtre apparēt.Propterea dextris ptibus viſus circa ſi/
niſtrū ſpeculi ſiniſtris iterum cōtra dexterā poſitis mo/
tu facto corpis ex aduerſo ptes eius vn̄ motꝰ ſit geſticula
tus motꝰ imago.horū aūt ꝓbationes geometricas pone
re longū eſt nec ꝓdeſt cum nō querimus demonſtratio
nem nec cām que aſſignat ex reflectione radioꝝ in ſpe/
culo ſup rem viſaz in ſpeculo.¶ Item alia inducuntur
expimēta ſicut eſt illud qđ patet ad ſenſum ꝙ colores ⁊
figure rerū viſarū nō mouent a corpibus in qbus ſunt
nec motu locali nec ad viſum.ergo cum neceſſe ſit ꝯiun
gi in viſu rem viſam ⁊ oculos oportet ꝙ per aliqđ mo/
ueat viſus ad rem viſam.hoc aūt nō eſt radius emiſſus.
ergo emittit radius in quo eſt virtus viſiua.¶ Item ſi
cut ſup̄ diximus in oculis quorūdā aīalium ad ſenſum
fuenit lumen egrediēs:ſicut luporū leonuz ſerpentum.
ergo idem eſt ⁊ de alijs oculis.¶ Item videmus ocu/
lo vno diu clauſo uel execato foramen alterius oculi re
pleti lumine qđ fuit in priori oculo clauſo ul' execato:⁊
melius videre oculo alio q̄z pus vidit.ergo in oculis eſt
lumen.¶ Itez id qđ dicit in libro de viſu ꝙ oculo poſi
to in cētro ſpeculi concaui videbit ſeipm̄ oculus viſu ad
centruz reflexo ⁊ cum in cētro nihil inueniat niſi oculuz
reflectit ad oculuz.¶ Idem ego exiſtimaui etiā in ſpe/
culo cōnexo ſi oculus ponat nō in centro ſed in pariſa/
ria.⁊ ſic oculus illuminatꝰ lumine exteriori ueniente ad
ipm̄ videbit oculus ſe in magna q̄ztitate maiore q̄z eſt.
Si aūt diſtat videbit ſe minorē.Huius aūt cauſa nō vi/
det q: triangulus uel pyramis ſub quo eſt viſus adiun
ctꝰ cū angulo facit angulū expāſuz magnū ad diſtās.aut
minorē.⁊ ad maxime diſtās minimū.Probat eni in pꝰ
euclidis in oī triāgulo maximū lateris eē mimū āgulū.
Cuiꝰ igit rei viſe q̄ztitas appeat ſm̄ q̄ztitatē anguli trian
guli uel pyramis qui eſt in oculo:nō pōt eſſe alia cauſa
niſi q: radij ab oculo egrediunt.⁊ q: iſti ꝓbationi mul/
tum innitunt aſpectiui.ponamus ad hoc demōſtratio/
nem ⁊ figurā.ſit itaq̧.e.oculus.a.b.aūt res viſa per di/
ſtantiā vnius cubiti diſtans ab oculo.c.d.aūt res alia vi
ſibilis in q̄ztitate equali.a.b.uel diſtans per dupluz ſpa
tij ab oculo.e.ꝓducant aūt due linee ab oculo in fines il
lius viſibilis qđ eſt.a.b.in linea.e.a.⁊ linea.e.b.deinde
ꝓtrahat linea in cōtinuuz:⁊ ſilr ꝓtrahat linea.e.b.cum
igit linee ab eodē pūcto triāguli ꝓtracte tanto magis di
ſtāt q̄zto minus ꝓtrahunt linee.e.a.⁊.e.b.magis diſtāt
iuxta.c.d.q̄z iuxta.a.b.ergo nō cōtingunt fines viſibilis
qđ eſt.c.d.ergo.c.d.non videtur ſub eodem triangulo
cum.a.b.Producā aūt iterum duas lineas a puncto.c.
ubi eſt centrū circuli in fine magnitudinis viſibilis que
ſunt.c.d.⁊ faciā triangulū.e.d.ergo.c.e.⁊.d.e.ſunt linee
ſub eodē pūcto trianguli ducte.ergo q̄zto magis protra/
hunt tāto plus diſtant.ſed in.c.d.magis ꝓtrahunt q̄z in
a.b.eo ꝙ dupᶻ ſit ſpatiū.g̃ minꝰ diſtant in.a.b.q̄z in.c.d.
Sed in.c.d.diſtant ad q̄ztitatez rei viſe.ergo in.a.b.mi/
nus diſtāt q̄z per quātitatē ipſius.ſed.a.b.⁊.c.d.ſunt ma
gnitudines equales.g̃ linee.c.e.⁊.d.e.ſecabūt.a.b.ſigni
ficabo igit loca ſectatoris duabꝰ litteris ſcilz.f.g.igit triā
gulus.e.f.g.eundē hēbit angulū in cētro oculi qđ eſt.e.
quem hēt triangulus.e.c.d.ſed angulus in oculo qui eſt
trianguli.e.f.g.pars eſt anguli in cētro oculi quē habet
triangulus.c.a.b.⁊ cum oīs pars ſit minor ſuo toto mi/
nor erit angulus in oculo.e.f.g.q̄z angulus.e.a.b.⁊ idē
qui eſt angulus.e.f.g.eſt etiam angulus.e.c.d.ergo mi
nor eſt angulus ſub quo videt minus diſtans:⁊ etiam ſi
illa per quātitatē ſint equalia.Ex hoc etiam ꝓbat ꝙ mi/
nus ⁊ magis equalr indiſtātia vident ſub eodē angulo
ſicut.c.d.⁊.f.g.Ex eodem etiaz ꝓbat ꝙ eadē res ꝓpe ⁊
longe videt ſub diuerſis angulis.cuz igit inquiūt aſpe
ctiui rei quātitas deprehēdat ſm̄ quātitatē anguli:viſus
perficit per lineas egrediētes ad modū trianguli uel py
ramis.Alias etiā demōſtrationes poſſemus ad idez in/
ducere.ſed iſta ſufficiūt ad intelligēduz ꝓpoſitum.Sed
anteq̄z cōtra obijciamꝰ ponamus pmo oīuz eoꝝ poſitio/
nes diuerſas ut contra ſingulas diſputemus.Euclides
igit ⁊ ſui ſequaces videntur ponere tm̄ lineas ab oculo
egrediētes triangulū deſcribētes:cuius ſemp cathecus
eſt q̄ztitas rei viſe.ypothemiſa aūt linea uel radius ſupe
riorem partē viſibilis attingens.baſis aūt radius ſiue li
nea attingēs inferiorē partez cuiꝰ dyameter eſt mobilis
ſup partes rei viſe.⁊ videt dicere certitudinalr ꝙ vis vi
ſiua ſit in dyametro mobili.In alijs aūt radijs que ſunt
in loco ypothemiſe ⁊ baſis nō ſit virtus viſiua niſi cōfu
ſe.Plato aūt dicit lineas quidē egredi ab oculo:ſed lu/
men oculoꝝ nō eſſe ſufficiēs ad rem cōprehēdendā.ſed
lumini radij aduenIēs extrinſecū lumen miſcet ⁊ ex il/
lo fortificat ad vidēduz.hec igit dr̄ia eſt inter poſitionez
Platonis ⁊ Euclidis.Alia eſt q: dicit Euclides rei di/
ſtātis minorē angulū eſſe in oculo:⁊ iō minorē videri ⁊
in tātū poſſe diſtare ꝙ q̄ztitas anguli viſibilis erit.⁊ tūc
etiam rem ꝓpter ſui anguli inſenſibilē puitatē nō vide/
ri.Plato aūt dicit radiū luminis q̄zto magis ꝓtenditur
tāto magis extenuari ſicut etiā ſit in oī re ꝓtenſa.Et iō
debilem eſſe ⁊ tremere.uel etiā tandē deficere ſup rem
multū diſtantē.Sūt etiā alij ſicut Jacob Alkindij filius
in libro de diuerſitate aſpectꝰ lune dicētes non egredi li/
neas uel radios diſtinctos a ſe inuicē.ſed lumen conti/
nuum ad modū pyramis ⁊ hoc lumen eſſe cōtinuuz ſm̄
oēm dimēſionē ⁊ eſſe virtutē viſiuaz in illo toto lumine:
⁊ ipm̄ eſſe corpus.ſed tm̄ maiorē habet vim ſup id quod
eſt ſub cētro oculi:eo ꝙ illud a pluribꝰ partibꝰ oculi illu/
minatū magis videt.Cuius exemplū ponā in figura ut
ſit facilius intelligēdum.Sit igit arcus oculi in quo eſt
acies viſus uerſus rem viſam.a.b.c.⁊.b.ſit in cētro ocu

li.a.c.aūt ſignificent puncta dyametri oculi. Dyameter
dico qui diuidit totū circulū neceſſario ſegregans ſemi/
circulū ab exteriori quo utitur ad rem vidēdam. Res
aūt viſa ſit.d.e.f.⁊.e.ſit in cētro rei viſe que eſt ſub cētro
viſus uel in alia q̄uis pte viſibilis que directe cadit ſub
cētro oculi.d.f.aūt ſint ſigna partiū aliarū. linea igiꝛ cō
trahiꝛ a cētro oculi qđ eſt.b.in.e.qđ eſt pars cadēs ſub
cētro cadit ꝑpendiculariter. ergo facit duos angulos re
ctos.vnum uerſus.d.⁊ alium uerſus.f.ꝯtingit aūt idem
duas lineas trahi oblique uenientes in.e.vnā ex.a.⁊ alte
ram ex.c.que ſunt pūcta dyametri oculi. Cum igiꝛ iſte
linee ſignēt radios:ꝯſtat ꝙ ip̄m.e.a.tribꝰ partibꝰ oculi il
luminaꝛ ſcilꝫ ab.a.b.c.ducaꝛ iterum linea ab.a.in.d.hec
erit ꝑpēdicularis.ſed ſi ducaꝛ alia ab ipſo cētro oculi ita
ꝙ oculus nō cōuertiꝛ a ſitu ſuo ⁊ ducaꝛ in.d.iſta ſup.d.
facit angulū acutū ⁊ oino nō tantū illuminat ſicut ẜma.
tm̄ illa ſemꝑ illuminaꝛ a duabꝰ partibꝰ oculi. Similiter ſi
ducatur alia ab alia pte oculi dyametri oculi in eandeꝫ
partē rei viſe ſcilꝫ in.d.ſecabit ſemicirculum oculi.ergo
iſta nō illuminabit rem viſaꝫ:q: impedit gibboſitas ocu
li.ergo res viſa in extremitatibꝰ ſuis: que ſunt iuxta cir/
cūferentiā pyramis egredientis ab oculo nō illuminatur
niſi a duabꝰ partibꝰ oculi. Cum igiꝛ virtus viſiua ſit in lu
mine egrediente ut ipſe dicit minoꝛ erit ꝟtus in ea que
nō ſubſūt cētro oculi q̄ꝫ in ea que cadūt ſub ip̄o. Iſte igi
tur ſunt poſitiones aſpectiuorū. ¶ Sed cōtra primā ſic
obijciꝛ. radius enim egrediens qui eſt linea ut dicūt aut
eſt ſub̄a aut accn̄s. ſi accn̄s. ergo nō habet eē niſi in ſb̄to.
ergo cum egrediaꝛ qualē facit aerem ergo aut ẜm lumē
tm̄. aut ẜm potentiā videndi ⁊ lumen. Et ſi ẜm lumē tm̄
ergo multiplicato radio multiplicaꝛ aeris illuminatio.
Ergo ſi aliq̄s ſtet iuxta multos aptos oculos habentes
iuxta eos meliꝰ videbit q̄ꝫ in alio loco. ¶ Preterea ẜm
hoc hn̄s debilē viſum ꝯiūctus ei qui habet viſum forteꝫ
melius videbit. ¶ Preterea ſi multi aſpicientes in tene/
bris ſtent ſimul aer illuminabiꝛ. que oia falſa ⁊ abſurda
ſunt ergo radius egrediēs nō eſt accn̄s illuminās aerē.
¶ Preterea hoc eſſet contra poſitionē ipſorum q: ipſi
dixerūt ꝙ radius habet vim ſenſitiuā in pūcto. ergo in
radio nō egrediꝛ lumē tm̄: ſed etiam vis viſiua: ⁊ ſuppo
nit ſe viſibili apprehēſiuo. ¶ Sed ſi hoc diceret cōtra.
lumen eſt vis viſiua ambo iuuant ad melius videre. er
go ſi multa alia ꝯiunganꝛ erit ꝑfectiſſima viſio. ergo oia
incōuenientia ẜpus incluſa magis ſequunꝛ cōtra iſtā opi/
nionē q̄ꝫ ꝯtra primā. ergo nō pōt dici ꝙ ſit accn̄s radius
ille. ¶ Item nullū agens ſit extra ſuū ſb̄m ita ꝙ ſit idē
numero. ergo radius in aere exn̄s nō eſt idem numero
cum radio qui eſt in oculo. igiꝛ ſentire radij in aere nō
eſt ſentire radij in oculo. ergo per ꝑſentire radij nō fiet
iudiciū de re viſibili apud videntē. ergo ad viſum non
ꝓdeſt radius. ¶ Item ẜm hoc radius reflexus a ſpecu
lo alius erit a radio incidente in ſpeculo: eo ꝙ diuerſa
ſunt ſubiecta utrorūꝫ. ergo apprehēdere vnius nō eſt
apprehēdere alterius. ergo etiā apprehēſa ab ipſa erunt
ſepata. ſed vnus apprehēdit formā rei ut dicūt aſpectiui.
Alter aūt formaꝫ ſpeculi. ergo forma ſpeculi ⁊ forma rei
videbunꝛ ſepata. ergo forma rei nō apparebit in ſpecu/
lo cuius cōtrariū videmus ad oculū. ¶ Item viſus no
ſter nō tm̄ penetrat aerem ſed etiā celuꝫ uſq; ad ſtellas.
ergo celū impꝛſſionē hn̄s recipit a viſu. qđ eſt abſurduꝫ.
q: ꝓbatū eſt ꝙ celū nō recipit impꝛſſiones peregrinas.
ergo nō patiꝛ luminis imutationeꝫ a viſu. ¶ Preterea
quicq̄d viſibile eſt in ꝓprio lumine nō indiget ad hoc lu
mine viſus mediū imutāte. lucētia per ſeipſa ſufficiunt
ſibi lumine ꝓprio ut videanꝛ. ergo nō indigēt ad hoc lu
mine emiſſo a viſu. ¶ Item lumen emiſſuꝫ qđ eſt radi
us uel radij aut eſt amminiculans tm̄ ad viſum ſicut me
dium. aut eſt amminiculans ⁊ ſentiēs. Si pᵒ mō tūc nō
hēbit rōnem medij. Aut ergo habet rōnē agētis aut pa/
tiētis. Si agētis cum non poſſit agere niſi ſenſum tunc
ſenſus medium aget ſenſum viſus. Aut ergo ꝟtute in/
trinſeca ſibi: aut extrinſeca. Si intrinſeca tunc linea me
dia erit ſentiēs intrinſeca: ⁊ ſic nō differret ab oculo. Si
extrinſeca tunc aliquid ſentit qđ nō habet ꝟtuteꝫ ſentiē
di ꝯiunctā ſibi qđ eſt falſum. Si aūt eſt mediū patiens:
tunc patiꝛ imutationē ſenſibilis: ⁊ ſic viſus fit intus ſuſci
piēdo quēadmodum ponunt nāles. Si ꝓpter hoc dica
tur ꝙ linea amminiculaꝛ ⁊ ſentit tunc ſuperfluit pupilla
oculi. ¶ Preterea cuꝫ linea egrediēs ſit accn̄s qđ qua/
lem facit aerem: aer erit ſentiēs ⁊ vidēs per illud accn̄s.
que oia abſurda ſunt ualde. Et q: nullus matheᵒꝝ ponit
radiū eſſe corpus ſufficiūt oppoſita de hoc que ad aliud
nō induximus. niſi ut nullus eoꝝ ualeat ꝯfugere ad hoc
ꝙ dicat radiū eſſe accn̄s. Probaꝛ aūt ꝙ nō ſit ſb̄a corpo
rea ſic. Radius egrediēs ꝑcipit dimidiū totius. ergo to/
tum illud lumen fuit in ꝑuo oculo. Hoc aūt abſurdū eſt
ꝙ lumen implens mūdum ſimul egrediatur ab oculo.
¶ Preterea aut radius cōiunctꝰ eſt oculo ⁊ rei viſibili.
Aut ſepatus ab utroꝫ. aut cōiunctꝰ vni ⁊ ſepatꝰ ab alio.
Si ẜmo mō cum radius nō ſentiat niſi ẜm punctū tactꝰ
radij ſupuiſibilis: non erit niſi ẜm punctū: ⁊ ita nō renū
ciat niſi idiuiſibile aliq̄d: ⁊ nunq̄ꝫ magnitudinē aliquaꝫ
⁊ figuraꝫ. Si dicaꝛ ꝙ diſcurrit ſicut dyameter mobilis.
Contra iſte diſcurſus eſt ẜm tactū pūcti ſup magnitudi/
nē viſam. In magnitudine aūt viſa ſunt infinita pūcta.
ergo nunq̄ꝫ totū uel aliquā partē magnitudinis trāſibit
ergo nunq̄ꝫ aliq̄d apprehēdet quātūcūq; ꝑuū. ¶ Pre/
terea cum tactꝰ pūctoꝝ diuerſoꝝ nō continuaꝛ ab extre/
mitate linee tangētis: eo ꝙ ptes tacte nō hn̄t ultimū cuꝫ
linea tangēte. ergo radius emiſſus nunq̄ꝫ apprehendet
aliq̄d cōtinuū in rōne cōtinui. Si aūt neutrū tangit ⁊ tm̄
ſentit ⁊ renūciat oculo: hoc erit abſurdum: ſicut ſi aliq̄s
dicat ſe ſētire manu abſciſſa que nunq̄ꝫ tetigit tāgibile.
Si aūt ꝯiungaꝛ vni ⁊ ſepatur ab alio aut igiꝛ tunc ꝯiun/
giꝛ oculo ⁊ ſepaꝛ a re viſa. aut ecōtra. Si ẜmo mō cōtra
dicit phūs in 16ᵒ de aialibus ⁊ ꝑſe patet ꝓpō ꝙ illud nō
agit qđ nō tangit. ergo radius qui nō tāgit viſibile: non
agit in ip̄m. ergo nō ꝑcipit ip̄m qđ falſum eſt. q: ſic erit
inutilis radius. Si aūt tangiꝛ viſibile ⁊ nō viſum. ergo
nunq̄ꝫ renūciat viſui de viſibili. ⁊ ſic iteruꝫ erit inutilis.
¶ Preterea corpus cum corꝑe alio nō eſt in eodem lo
co. ergo ſi radius eſt corpus cum aere medio: nō erit in
eodem loco. ergo opoꝛtet ꝙ totꝰ aer ⁊ tota aqua ⁊ totum
celū ⁊ ignis per que eſt viſus: aut eijcianꝛ per viſum de
locis ſuis. aut ꝙ ſunt pleni poris uacuis per quos fit trā
ſitus linearū corporaliū quoꝝ utrūq; abſurdū eſt. Cum
enim aer ſit maxime humidus ut ꝓbaꝛ in 2ᵒ de gn̄atiōe
⁊ corruptione: ⁊ aqua etiā hēat humidū incorruptibile:
pars vna fluit ad aliā: ⁊ nō termiaꝛ in ſeipſa. ergo ubiq;
in aere ⁊ aqua deſtruunꝛ pori ⁊ ſic nuſq̄ꝫ ꝑ aerē ⁊ aquaꝫ
eſſet viſus. ſilr̄ celū nō hēt poros: q: nō rareſit nec inſpiſ
ſaꝛ. ergo patet ꝙ poſitio poroꝝ cui maxime initunꝛ aſpe
ctiui inutilis eſt. ¶ Preterea aggrediamur eos demō/
ſtrationibꝰ geometricis. Eſto ergo.a.eſſe oculuꝫ a quo
egrediaꝛ radius ꝑpēdiculariter per.b.⁊ eſto.b.eſſe ocu
lum a quo etiam ꝑpendiculariter cadit radius ſup.a.ita
ꝙ illi oculi ex oppoſito directe ſe videant linea.ſ.ab alte
ro eoꝝ egreſſa ſup reliquuꝫ.⁊ ecōuerſo iſti radij tm̄ ſunt
inter duo pūcta.a.⁊.b.ergo ſicut ꝓbat Euclides cū ſint
recte linee vna nō videt niſi vnū. ergo iſti oculi non vi
dent niſi vnū. ſed hoc eſt falſuꝫ cum uterq; videat diuer
ſum a reliquo. ¶ Si aūt dicaꝛ ꝙ ſint due ſed obuiāt ſi/
bi in medio. Cōtra. in medio ergo cōtingūt ſe puncta il
larū linearū. aut ergo vna cedit alij extra rectitudinem.
aut vna intrat in aliā. aut utraq; ſiſtit alterā. Si vna ce/
dit alteri. ergo q̄ncūq; cedit oblique cadit ſuper viſum.
ergo ſup eum nō faciet duos angulos rectos: ⁊ hoc eſt
cōtra poſitū. Si aūt vna in aliā intrat hoc erit abſurdꝰ:

q: ſic linea indiuiſibilis diuidiť qδ nõ põt intelligi. Si ỽo 3° mõ ſit. ergo neutra earũ ptingit ad oculi viſum ex oppoſito. ergo neutra videt oculũ qδ iterum falſum eſt ꝛ cõtra poſitionẽ primã. ❡ Item poſitio aſpectiuoꝝ eſt ꝙ tactus linee ſit ſenſus. Aut ergo habet hanc in quali/bet parte ſuiipſius aut in ultima tñ. Si in q̃libet ſit ocu lus. a. ſpeculũ aũt. b. ꝛ ſit oppoſita ſpeculo ſup̄ra quã eſt reflexio radij a ſpeculo. c. res aũt leuata. a. ſup̄ra ſpeculũ ita ꝙ non appeat in ſpeculo ſit. d. ſicut vides in figura. ſit aũt alia linea ducta ab. a. ꝛ in. d. ſecans radiũ reflexũ a. b. in. c. ſup punctũ. c. Inde ſic radi⁹ egrediť ab. a. in. b. ꝛ reflectiť in. c. ergo per punctũ quo tangiť ſpeculũ re/nũciat ſpeculũ ꝛ per punctũ reflexi radij ſup. c. renũciat rem viſam extra ſpeculũ. ꝛ q: radius incidẽs in ſpeculũ cõtingit radiũ reflexũ in pũcto ſup ſpeculũ apparet for/ma. c. in. b. ſpeculo. ergo cũ radius reflexus qui eſt. b. c. ſentiat ꝛ renũciat ꝑm quãlibet partẽ ſentit, renunciabit etiam ꝑm punctũ. c. ubi ſequiť. a. linea. a. d. ergo ibi ac/cipiet formã. d. ſed radius. b. c. cõtingit radiũ. a. b. in pũ cto. b. qδ eſt ſup ſpeculũ. ergo in pũcto illo renunciabit formã. d. ſicut formã. c. ergo illud qδ nõ apponiť ſpecu lo apparet in ſpeculo qδ eſt cõtra ſenſum. Si autẽ non ſentit niſi ꝑm ultimũ punctũ. Cõtra 2ᵐ hoc ergo media pũcta nõ ſentiũt nec renunciant de ſenſibili ſed per me dia neceſſe eſt formã redire in videntẽ. ergo forma rei viſe nunq̃ redit ad videntẽ. qδ iterũ falſũ eſt. ❡ Pre/terea que pñt etiam a uolẽtibus fingere aſſignari tamẽ ꝙ linea renũciaret de re viſa ꝑm punctũ extremũ ꝛ nõ ꝑm media. ❡ Item ſit. a. oculus vidẽs. b. ſpeculũ aũt. c. Aut illud ſpeculũ illi dyametraľr ſit oppoſitũ ꝛ ſic appa rebit ſpeculũ in ſpeculo. ergo radius. a. b. erit incidẽs in ſpeculũ. ſed radius. b. c. erit radius reflexus a p̄mo ſpe/culo in 2ᵐ. ꝛ radius. c. b. erit reflexus a 2° in p̄mũ: ꝛ ita utrũq̃ apparet in utroq̃: ſed eadẽ cauſa eſt quare ſimul itereť reflexio: ꝛ quare ĩfinities. ſ. quia ſpeculũ eſt de nu mero terminoꝝ hñtium ſupficiẽ planã. ergo ĩfinities de bet multiplicari reflexio. ergo etiã infinities vnũ appa/rebit in alio qδ falſũ eſt. Hui⁹ aũt eſt figura ſicut vides. ❡ Preterea quarať ab iſtis quare nõ apparent ſimula cra in ſupficiebus puis planis ſicut in vitro ꝛ criſtallo cõ tritis in puluerẽ: ꝛ quare apparẽt in aſperis ſupficiebus. puluis enim lꝫ ſit pua tñ eſt corpus hñs ſupficiem maio ris latitudinis q̃ ſit extremitas linee. Si igiť extremitas linee ſufficit ad idolũ ꝯſequẽdũ: non oportet hẽre aliqδ maius in quo accipiet idolũ q̃ ſit ipſa extremitas linee. nec põt dici ꝙ hoc cõtingit ideo: q: in aſperis vna pars obumbrat aliã: q: radialis linea egrediẽs ab oculo illu/minabit eam. ❡ Preterea in natura ſic eſt ꝙ agẽs ꝛ pa tiens ſint proportionata. querať igiť quã virtute radius agat in viſibile: nõ erit aſſignare. ❡ Preterea cũ radi⁹ incidẽs in ſpeculũ non eſt incidẽs in rem: cui⁹ forma ap paret in ſpeculo: oportet ad hoc ꝙ apprehẽdat formã ꝙ patiať a radio qui reflectiť in rẽ viſam in ſpeculo in pũ cto ꝯtactus radioꝝ ſup ſpeculũ. Et queratur cauſa actio nis ꝛ paſſionis ꝑm nãm. Ex oibus igiť his patet ꝙ ab/ſurda eſt iſta euclidis poſitio. ❡ Similr̃ p̄bať ꝙ abſur dior ſit poſitio Platonis ſic. oẽ aũt qδ ꝑm nãm extermi/nať habet exterminatũ modum ſue exterminationis: ſi/cut exterminata eſt ſua qualitas. ergo radius paruus ꝛ lumen qδ in oculo ꝯgregať nõ põt exterminari ultra p̄ miſſionẽ ſue qualitatis. ergo nõ põt ptendi uſq̃ ad ſpe/ram ſtellarũ fixarũ. Si forte dicať ꝙ hoc ſit p̄ admixtio/nem lucis exterioris. Aut iſta admixtio eſt ex pte vidẽ/tis aut ex pte rei viſe. Si ex pte videntis tunc ſpũs in te nebris nõ videbit rem viſam in lumine poſitã qδ falſũ eſt. ❡ Preterea ponamus eſſe tenebras uſq̃ ad ſtellas. ſtellas aũt eſſe in lumine: tunc radius egrediẽs ab ocu/lo ſine admixtione lucis extẽdiť uſq̃ ad ſtellas: ꝛ iõ pri/mo cõmiſceť lumini: ꝛ hoc eſt impoſſibile ut p̄us probã

tum eſt ut corpus tam ſubtile ꝛ paruũ extenueť adeo ita ꝙ remaneat in ſpecie ſua. Si aũt dicať ꝙ ſtelle p̄iciunt radiũ ad oculũ per tenebras: ꝑm hoc nõ oportet radium egredi de circulo: q: res per ſuũ radiũ penetrat ad ocu lum. Si aũt ex pte rei viſe admixto illo tñ: tunc radius nõ indiget lumine cõmixto ad extenſionẽ ſui: ſed tñ ad terminationẽ ſui ſup rem viſam ꝛ hoc eſt contra poſitio nem Platonis. ❡ Preterea queriť de mõ cõmixtiõis illius. Paruũ enim nõ põt p̄miſceri multo ampliori: ita ꝙ remaneat virtus eius ꝙ nõ vincať a multo: ſed radi⁹ egrediẽs ab oculo paruus eſt. igiť mixt⁹ lumini totius emiſperij amittet virtutẽ. ergo nõ erit vidẽs in multo lu mine: cũ videre ſit virt⁹ eius. ❡ Si forte dicať ꝙ p̄uum in q̃titate ꝛ multũ in ỽtute bñ p̄miſceñ multo ita ꝙ nõ amittet virtutẽ ſuã. Cõtra cum crocus p̄miſceť aque: ꝛ parum de croco colorat multã aquã: aut hoc cõtingit q: minime ptes croci ſunt cum minimis aque ubiq̃ in to/to. aut ptingit per gñationẽ ſui coloris ꝛ ſaporis in aquã preter ꝙ ſuba croci in minima diuidať uľ utroq̃ modo ſimul. aut ꝙ crocus ptingat in aquã ad p̄fundũ a ſupfi/cie alicuius q̃titatis aque ꝛ aqua que eſt extra illam vi/deať in colore croci: ita ꝙ color a fundo ꝛ medio ſpatio ꝑm ſpiſſitudinẽ aque reſultat ſup aquã ſicut forma ſup ſpeculũ. Si ergo radius miſceať luci exteriori vno iſto/rum modoꝝ miſcebiť ei. Si p̄mo mõ tunc radius diui/diť in minima ꝛ de neceſſitate amittit virtutẽ ꝛ idem ſe/quiť de 3° mõ. Si aũt ſit 2° mõ ergo radius gñat ſe in to ta luce emiſperij p̄ter hoc ꝙ aliqd accipiat ab aliqua re fundi. ergo erit utilis ad rem viſam pcipiendam. Si 4° mõ tunc radius quidẽ vnus ptingit ad rem p̄ter alicui⁹ in ſe mixtionẽ: ſed tñ reſultat lumẽ radij in lumine mũ di ſicut forma reſultat in ſpeculo. qδ eſt cõtra poſitionẽ. ❡ Preterea ponã poſitiones geometricas cõtra hanc opponẽm. Sit ergo res viſa. a. q̃titatis trium cubitorũ ꝛ videať ad ſpatiũ centũ pedũ. b. autẽ res viſa eiuſdem quãtitatis ad ſpatiũ qnquaginta pedũ. oculus aũt vidẽs ſit. c. inde ſit radius. c. A. longior eſt duplo q̃ radi⁹. c. b. ergo in duplo magis eſt extenuatus. ſed extenuatio ra/dij facit videre rem minorẽ. ergo in duplo debet res ap parere minor eiuſdẽ quãtitatis per radiũ. c. a. q̃ per ra/dium. c. b. qδ falſum eſt: q: apparet eiuſdẽ q̃titatis poſt centũ pedes ꝛ poſt qnquaginta. eadem aũt demonſtra/tio aliter formata deſtruit poſitionẽ euclidis. ſ. ꝙ quanti tas rei viſe ſit ꝑm q̃titatẽ anguli triãguli in oculo termi/nati. res aũt diſtans que eſt. a. habet minorem angulũ in oculo q̃. b. qδ demonſtratũ eſt ſup in demonſtratio/ne que inducta eſt pro opinione euclidis. ergo in duplo debet videri minor: cuius cõtrariũ videmus ad ſenſũ. ❡ Preterea abſurdiſſima quedã ꝑꝫ oẽm nãm ꝯſequũ tur iſtas opiniones. ſ. ꝙ linea localiter moueať: ꝙ linea ſit in eſſe nãli: ꝛ ꝙ longitudo ſine latitudine videť: ꝙ li/nea ꝑm indiuiſibile punctũ apprehẽdat diuiſibile ꝛ alia abſurda que abhorret natura. ❡ Preterea queratur ab eis ipſi enim dicũt ꝙ oculus videt radiũ de ſe egrediẽ/tem ſicut patet in ſecutiẽte ad lumen. Querať ergo quo mõ videť radius ſi dicať ꝙ radio. ergo radij erit radius ꝛ ſic ibiť in infinitũ. Si aũt oculus ſeipſo videt radium. ergo multo magis alia que non ſunt adeo ſubtilia vide bit per ſeipm. ꝛ ita inutilis erit radius. Hec ꝛ alia hmõi abſurda vidit Jacob Alkindij filius ꝛ uoluit cauere in cõueniẽs ꝛ incidit in maius incõueniẽs ꝑm nãm. pyra/mis enim egreſſa ab oculo eſt cuius baſis eſt dimidiũ celi ꝛ angulus in oculo. ergo de oculo muris egreditur lumen tñ qδ implet hãc pyramidẽ. qδ abſurdũ eſt poſ/ſe recondi in tã paruo oculo. ❡ Preterea aut idẽ egre ditur ꝛ retrahiť. aut diuerſũ. Si primo mõ tunc motus radij erunt uoluntarij. motus enim nãlis alicuius corpo ris ſi eſt rectus nõ eſt ex loco aliquo ꝛ ad ipm: ſi hoc di/ciť tunc oculus apertus põt pcipe radio ſuo ꝙ nõ egre/

diatur niſi quantum vult.quod non eſt uerum:q: cogit
videre illud quod eſt ante oculos eius.Si autem eſt di
uerſum quod egreditur tunc hoc eſt mirum ꝙ multoti/
ens vna hora poteſt egredi lumen a corpore paruo im/
plens totum mundum.Faciamus igit demonſtrationē
ſuper hanc poſitionē ut oſtendatur eſſe impoſſibile.Di
cit enim iſta ꝙ radij corpora ſunt ⁊ ſunt continui.in cor/
pore pyramidali reprehēdens alios qui dixerunt eos eſ
ſe ſeparatos:continuos autem dicit in profundum ⁊ in
rotundum ⁊ in omnem dimenſionem pyramidis egre/
dientis:⁊ ipſam pyramidem eſſe corpus deferens virtu
tem viſiuā: que tamen maior eſt in ea que ſbſidet cētro
oculi q̄ȝ in alia propter abūdantius lumen.Ponam igi
tur oculum videntem ab occidente in orientem.a.⁊ po
namus oculum econtra videntem ab oriente in occidē/
tem.b.circulum autem pyramidalis corporis.a. pona/
mus.c.d.e.f.g.h.⁊ ponaȝ.a.qualibet ſex notarum circu/
li continuari lineam in.a.oculum.ponam igit centrum
huius circuli ſcilicet pyramidis.i.⁊ lineam.a.ineſſe dya
metrum centri oculis.deſcribam etiam circulum per.b.
l.m.n.o.p.qui ſunt pyramidis oculi.b.⁊ ſignificabo cen
trum eius.q.⁊ continuabo lineas ad oculum.b.ſicut fe/
ci in alio circulo.Jnde ſic.iſte pyramides uenīūt contra
ſe ex oppoſito.Aut ergo ſiſtunt ſe ⁊ tunc neutrum oculo
rum videbit quod eſt uerſus alteram quod falſum eſt.
Aut penetrant per ſe inuicem : ⁊ tunc tria corpora erunt
in eodeȝ loco ſcilicet due pyramides ⁊ aer qui fuit ibi p̄/
us quorum quodlibet eſt impoſſibile.ergo nullo modo
contingit uerificari aliquam iſtarum propoſitionum.lȝ
autem plures alie rationes poſſint inueniri quibus oſtē
ditur falſitas in iſtis:tamen ad preſens iſte ſufficiūt.Sūt
autem quidam modernorum qui dicūt ꝙ viſus fit ⁊ in/
tus ſuſcipiendo ⁊ extra mittendo radios ⁊ lumen. Sed
hec opinio deſtruitur per eadem:⁊ ideo non ponam di
ſputationem contra iſtam:ſed adiungam in fine queſti/
ones quaſdam de fallacia viſus que eos ad iſtas opinio
nes induxerunt. Eſt autem precipua inter eas ratio ut
dicit Auicª:ꝙ vnum videtur duo ſi comprimatur ocu/
lus extra ſitum ſuum ad ſuperius uel ad inferius uel in
dextrorſum uel ſiniſtrorſum. Alia autem eſt de formis
apparentibus in ſpeculo que non prohibet ſuas contra/
rias in ſpeculo eodem modo apparere.Quod etiam ſu
pra diximus in queſtione de viſibili.Sed ſi iſta eſſet ꝙ
vnum videretur duo propter reflectionem radioruȝ ex/
tra ſitum:tunc ſemper ſm eos vnum deberet apparere
multa:quia ſemper viſibile ſm eos contingunt multi ra
dij ⁊ non ita in loco vno.Similiter dicendum ut ſupra.
ꝙ in ueritate nihil extra mittimus cum videmus:ſed ta
men proceſſus luminis in colores ſm rectam oppoſitio
nem deſcribit intellectuales angulos ſuper oculum : ita
ꝙ angulus procedentis luminis eſt in oculo ſicut ſupra
diximus.nec hoc oportet repetere.⁊ ſuper huiuſmodi li
neas fundantur demonſtrationes Euclidis in tribus li
bris ſcilicet de compoſitione ſpeculorum ⁊ de viſu ⁊ de
fallacia viſus. Unde poſitio Euclidis minus habet de
impoſſibili q̄ȝ alie due.❡ Dicendū ergo ad primuȝ pro
illis inductum:ꝙ ſicut probatum eſt in libro qui dicitur
de fallacia viſus.id quod de ſpera in eadem ſuperficie
ſtante videtur minus eſt medietate ſpere.⁊ quanto pro/
pinquius accedit ad ſperam:tāto minus videtur de ſpe
ra:⁊ tamen magis apparet ⁊ hoc non contingit propter
lineas egredientes ab oculo ſed propter modum immu
tationis oculi a ſpera ſm talem oppoſitionem.bn̄ enim
concedimus ꝙ non ſit viſus niſi ad immutationem ⁊
oppoſitionem rectam:⁊ ideo quia ad rectam oppoſitio/
nem non opponitur dimidium ſpere ſtantis in eadem
ſuperficie ipſi oculo:propter hoc illud quod videt de ſpe
ra non eſt niſi ſpere aliqua proportio minor ſemicircu/
lo ſpere:cuius probationem dabo talem.deſcribatur ſpe
ra ſuper centrum.a.cuius dyameter ſit.h.c.viſus autem
extra ſperam in eadem ſuperficie ſit.b.diſtans per ali/
quantulum ſpatium a ſpera ⁊ ducatur linea a prima par
te ſpere que alteri in ſpeculo oculo opponatur in oculuȝ
b.⁊ ſit illa.g.b.ſimiliter ducatur alia linea ab infimo lo/
co ſpere ubi oculo opponatur ultimo ⁊ ſit linea illa.d.b.
⁊ iſte linee faciunt ſicut neceſſe eſt angulos acutos ſupra
ſperam ⁊ non angulos contingentie:quia ſi protraherē/
tur ſecarent ſperam quod non facit linea contingens.
Jtem ducam lineam ab ipſo.g.in.d.que ſecāt aliam por
tionem circuli.ducam etiam lineam ab oculo.b.in cen/
trum ſpere quod eſt.a.illa ſecabit lineam.g.d.in ſpera
ad angulos rectos.ergo triangulum.g.d.b.⁊ angulum
b.diuidit in duo media equalia.Ponam autem ſignuȝ
ubi ſecat lineam.g.d.⁊ illud ſit.r.igitur triangulus.g.r.
d.eſt dimidium quantitatis que de ſpera videtur. Cir/
cumuoluaȝ igitur triangulum.g.r.b.ſuper axem.b.r.er
go angulus.g.circunductus deſcribit mihi quicquid vi
detur de ſpera.Jn illa autem quantitate deſcripta non
cadet.a.quod eſt centrum ſpere.ergo deſcriptum ab an
gulo trianguli non continet ſpere dimidietatem:⁊ ſic ue
rificatum eſt propoſitum ꝙ ſpere exiſtentis in eadem ſu
perficie minꝰ medietate videtur.⁊ huius etiam hec eſt ſi
gura.dicimus igitur ꝙ hoc conuenit propter modum
oppoſitionis:non propter emiſſionem radiorum. nihil
enim de ſpera generat ſe in medio uel in circulo niſi qđ
directe opponitur.⁊ bene concedo ꝙ hec oppoſitio eſt
ad modum pyramidis ⁊ trianguli:ſub quo fit immuta/
tio ſicut ſupra dictum eſt in priori queſtione. Jnde etiaȝ
patet cauſa quare propinquius accedens minus videt
de ſpera ⁊ tamen magis apparet.Jn omni enim triangu
lo maius latus minori angulo ſubtenditur. vnde ſi ta/
men propinquius accedens aliquis accipiat immutati/
onem ſub maiori angulo:illud neceſſe eſt magis vide/
ri.tamen quia linee ſignantes partes ſuperius ⁊ inferi/
us poſitas in ſpera incidunt in minorem arcum ſpere:
ideo illud quod videtur in ſpera eſt minꝰ. ❡ Ad aliud
dicendum ꝙ illa non eſt cauſa que ponitur pro cauſa:
nec homo videt ſui imagineȝ ante ſe in aere niſi aer poſ
ſit effici ut ſpeculum:ſed videtur ſibi ꝙ videat eam cum
tamen non ſit uerum.⁊ hoc conuenit ex fluxu imaginuȝ
a loco cellule imaginatiue imaginātes ad organum ſen
ſus communis:⁊ ab illo ad organū viſus:ſicut accidit in
melancholicis ⁊ in infirmis ⁊ hoc pleniꝰ poſtea tractabi
mus cum agemus de ſomno ⁊ vigilia.❡ Ad aliud iaȝ
patet ſolutio quia immutatio fit ad oppoſitionem pyra/
midalem ⁊ triangularem:non emiſſio radiorum.ea au
tem que ſubſident centro oculi ad rectam lineam perpē
diculariter immutant oculum ⁊ ideo melius videntur.
Preterea omnis virtus alicuius rei maior eſt in centro
rei q̄ȝ iuxta extrema.vnde etiam virtus viſiua oculi ma
ior eſt in centro:⁊ ideo etiam fortius apprehenditur res
que ſubſidet centro.❡ Ad aliud dicendum ꝙ creator
ideo non fecit oculum ſpericum ut non imprimerentur
in eo imagines rerum:ſed potius ideo ut eſſet facile mo
bile ſicut ſpericum animatuȝ in quo debebant imprimi
omnes imagines rerum. ſuper totum rotunduȝ autem
melius ⁊ rectius imprimuntur imagines q̄ȝ ſuper latuȝ
planum uel concauum.Jn loco enim plano propter di/
uaricationem luminis quā facit quelibet pars eque emi
nens cuilibet parti confunditur ⁊ dilatatur imago : ſi/
cut patet in enſe limato ⁊ terſo. Jn concauo autem vna
pars imaginem proijcit receptam ſuper alteram : ita ꝙ
iterum non fit directa rei comprehenſio : ſed in rotun/
do retinetur imago.⁊ cum nulla pars eque emineat al/
teri : nulla pars diuaricat proceſſionem luminis in qua
procedit forma viſa : nec alia proijcit ſuper aliam ſicut
fit in concauo. Que autem ſit cauſa ꝙ dextra videntur
apparere ſiniſtra ſupra determinauimus in queſtione

de viſibili.¶ Ad aliud dicēdum ꝙ motus non eſt cōtra
rius impreſſioni formarum in oculo immo ualet ad hoc
ꝙ ab omni ſitu viſibilium dirigat immutatio ad oculū.
¶ Ad aliud dicendum ꝙ ꝓpinquitas eius qđ cadit ſub
centro oculi nō eſt tota ⁊ ſola cauſa quare melius videt
ſed rectitudo immutationis ⁊ cōfortatio virtutis viſiue
in centro oculi ſicut dictum eſt.¶ Ad aliud dicendum
ꝙ ſiniſtra nō apparet dextra in ſpeculis planis ⁊ ꝯnexis
illa de cauſa quaꝫ dat Euclides: ſꝫ potius q: forma abſtra
cta a re viſa per actū luminis appet in ſpeculo.⁊ ſicut ſe
parat ita imp̄met ⁊ ideo fit ſitus imaginationi oppoſitꝰ
ad aſpiciētem ſicut ſupra ſolutū eſt.Qđ autem diſtantia
etiam repētat in ſpeculo in re alta ſicut in turri cacumē
inferius videt: q: plus diſtat a ſpeculo: ⁊ iō ꝓfundius ap
paret: ⁊ ideo videt ꝯuerſa turris in aqua uel in ſpeculo.
hac etiam de cauſa bacculus ſtās in aqua videt curuus
uel abſciſſus oblique aſpiciēti: q: forma bacculi per om
ne ꝓfundum aque exūs imprimit ſupficiei aque: ⁊ ibi
ulterius immutat aerem ⁊ figurā ⁊ viſum.⁊ cauſa huius
immutationis eſt ꝙ linea ueniēs a ꝓfundo ad ſupficieꝫ
aque eſt recta: linea aūt a ſupficie aque ad oculū ueniēs
eſt oblique cadēs ſup illam: ita ꝙ ſup ſupficiē aque uer
ſus aſpiciētem facit angulū acutū: ⁊ ita curuitas duarum
immutationū cauſa eſt appitionis curuitatis rei. Si aūt
directe ſup rem in aqua iacētem aliqs rem aſpiciat: vide
bit tūc res directe q: tūc ad pūctum linee imutātis aque
ſupficiem directe ⁊ ppēdiculariter cadit linea immutati
onis viſus: ita ꝙ ſup aque ſupficiem ſignat duos oculos
rectos.¶ Ad aliud dicēdum ꝙ in ueritate colores non
mouent ad oculū motu locali ſed potius motus immu
tationis eſt motus eoꝝ quo generāt ſe p̄mo in medio ⁊
poſtea in oculo ſicut dictum eſt ſupra in queſtione quali
ter viſibile ſit in medio.¶ Ad aliud dicēdū ꝙ lꝫ Auicē
dicat ꝙ quedam aīalia habēt oculos adeo lucidos ꝙ lu
mine eoꝝ de nocte vidēt de ꝓpinquo: tñ hoc non placet
mihi: q: ſi illuminarēt ꝓpinquū facerēt colorem eius in
actu: ⁊ ita ab hoībus poſſet videri.qđ nō eſt uerum ſicut
experimēto reptum eſt.ſed oculi eoꝝ lucēt ut nocticula: ⁊
lumē eoꝝ non ualet ad melius vidēdū ſicut ſupra deter
minauimus.¶ Ad aliud dicendū ꝙ quādo vnus ocu
lus claudit uel cecat lumē vnius redit ad aliuꝫ.ſed hoc
non ꝯtingit ꝓpter emiſſionē radioꝝ.ſed hoc ꝯtingit tri
bus de cauſis.Quarū vna eſt: q: virtus app̄hēſiua natu
raliter mouet ad app̄hēſiones formarū: ⁊ delectat in ip
ſis.vnde mouēdo ad locū ſecū trahit ſpūm viſiuū.Cum
igit formas nō inuenit in loco vnius oculi mouet ad re
liquū ⁊ trahit ſecum ſpūm viſibilem ex alio.2ª eſt ꝙ ner
uus opticus oculoꝝ biforcatus eſt in anteriori parte ca
pitis: ⁊ ideo ſpūs viſiuus ipeditus in vno retrorſum agi
tur uſqꝫ ad biforcationē: ⁊ cum ibi nerui continent trāſ
fundit corpus in oculuꝫ vnum.3ª eſt attētio quia amiſſo
oculo vno maior intētio fit circa alium: ⁊ attētio frequēs
facit opus eius.frequētia aūt opis facit calorem: ⁊ calor
cogit affluere ſpūm aīalem.¶ Ad aliud dicendū ꝙ nō
eſt cauſa illa que dicit in libro de viſu: ſed potius ꝙ pari
faria ſpeculi cōcaui ſup centrū illius exaltat ⁊ eminet ſu
per ipſum ⁊ ideo formam receptā ab oculis ꝓijcit ſuper
cētrum ſpeculi ⁊ centrū per immutationē imprimit eam
aeri ⁊ per aerem oculo ſup cētrum exiſtēti.Eadem etiaꝫ
cauſa eſt ꝙ oculus in parifaria cōnexi poſitus videt ſe in
maiori quātitate qꝫ ſit: ⁊ tūc etiā ꝓpter ꝓpinqtatem im
preſſionis humor criſtallinus oculi apparet in ſpeculo.
¶ Ad aliud dicendū ꝙ in ueritate immutatio fit quaſi
ſub angulo: ſed in hoc eſt deceptio ꝙ duplici diſtātia nō
facit minorem angulū duplo: ſed in aliqua ꝓportione fa
cit minorem: nec tota cauſa eſt ꝙ res bene videat ꝓpin
quitas rei: q: ſic res tāgens oculum optime videret.qđ
falſum eſt.ſed eſt cauſa q: res apparet tāta uel tāta.ſicut
eniꝫ eſt in alijs virtutibus actiuis ⁊ paſſiuis in natura.ſ.
ꝙ exigit ꝓportio inter agens ⁊ patiens: ita exigit in vi
ſu ꝓportio diſtātie uel mediꝫ ⁊ organi ⁊ obiecti.qua pro
portione non cōſtante erit bonus viſus.¶ Ad hoc au
tem quod obijcit de demōſtratione Jacobi alkindij di
cēdum ꝙ hoc ꝯceſſum ⁊ ratum eſt ꝙ viſus ſit ad moduꝫ
pyramidis: q: hec pyramis eſt figura oppoſitionis ſub
qua fit immutatio ut dictum eſt.nec eſt cauſa ꝙ melius
videat res centro oculi ſubſidēs: quam cauſam ipſe aſſi
gnauit ſed potius que dicta ſunt.¶ Ad id auteꝫ quod
iuxta hoc ultimo querit: quare vnum apparet duo.Di
cendum ꝙ huius ſunt quatuor cauſe ſm naturam.Qua
rum vna eſt ſicut infra patebit.omnis ſenſus particula
ris refert ad ſenſum cōmunem in quo perficit eius ope
ratio.ſpiritus igit viſiuus per neruum opticum currens
reddit formam app̄henſam.⁊ lꝫ ſit in duobus oculis: ta
men q: uenit ⁊ vnit in loco biforcationis nerui ibi eſt for
ma ut vna in ambobus oculis apprehenſa.Cum autem
comprimit oculus egredit linea vnius ſpiritus extra li
neam alterius in loco biforcationis: ⁊ ideo tunc ibi non
contingit alium ſpūm in puncto anguli biforcationis: ⁊
ideo tunc forma app̄henſa in duobus oculis non vni
tur ⁊ ideo ſenſus cōmunis qui componit ⁊ diuidit ſen
ſata ꝓpria tunc iudicat ⁊ apprehendit eam ſicut duo ſen
ſata eiuſdem ſenſus.Huius autem ſignum ꝙ ſi vnꝰ ocu
lus comprimat ⁊ alter claudatur expreſſione vnius tm̄
oculi non apparebit vnum duo.2ª cauſa eſt ex reflexio
ne ſpiritus ad intus ⁊ extra.Cum enim currat intra ſen
ſum cōmunem ⁊ ſenſum particulareꝫ: accipiēdo ab vno
⁊ dādo alteri ⁊ ſit velociſſimus ſicut per app̄henſionem
uelocem poteſt ꝓbari.nam accipiēs formam in oculo ex
undātem ad ſenſum cōmunem refluit forma ad partem
aliam ſpiritus anteqꝫ egrediat plene ab oculo: ⁊ tunc ap
paret in vna parte ſpūs ⁊ in alia: ⁊ iudicantur duo.⁊ hoc
maxime ꝯtingit in qbuſdam ebrijs ⁊ infirmis: in qbus
uapor ⁊ uentoſitas eleuata impellit ſpūm viſiuum ſicut
uētus aquā.vnde talibus frequēter ꝓminēt oculi uētoſi
tatē ut uapore eos extra loca ſua p̄mēte.Signū aūt huiꝰ
eſt q: videmus ſole appente in aqua ⁊ uēto aquā moue
te: formā ſolis in aqua fieri pluribꝰ locis ⁊ incidē formā
quaſi vna ꝯtinuet ad aliā.3ª cauſa eſt ex fluxu ſpūs ſm
latū per amplitudinē nerui uel etiam ꝙ neruus eſt cella
imaginationis ⁊ ſenſus coīs.tūc enim appet res viſa in
duobꝰ locis eo ꝙ in vno ſitu app̄hēdit anteqꝫ vnā ptem
ſpūs pfecte relinquat: ſicut patet in virgula circunducta:
que videt facere circulū ſenſu pticulari accipiēte extre
mitatē eius hic ⁊ ibi: ⁊ ſenſu coī ꝯtinuāte illa loca per cir
cūuolutionē ſpūs ad formā app̄hēſam.Hac de cauſa eti
am forma mota qñqꝫ infigit ita ſpūi ſenſus coīs ⁊ imagi
natiui ꝙ aliqs ſtās iuxta aquā videt ſibi ꝙ moueat ⁊ ca
dit.hac etiā de cauſa qdā timētes ad imaginationē caſus
cadūt de alto.⁊ hac etiā de cauſa poſt nauigationē videt
nobis moueri terra lōgo tpe poſt qꝫ uenimus ad portū.
q: forma manet in ſpū ⁊ ſpūs vndat ſm motū forme ad
latitudineꝫ celle anterioris ptis capitis.4ª cauſa eſt ipſa
cōpoſitio oculi.ſicut enim ſupra probatū eſt compoſitio
ſua eſt in humido aquoſo ſeruabili forme apprehenſiue
habent aūt tunicas quaſi quedam habēt foramē ad an
terius: ⁊ ideo quādo imprimit oculis extumeſcit humor
criſtallinus ⁊ diuaricat forma ⁊ vident due uel tres quā
doqꝫ.¶ Ad ultimū dicēdum videt ſicut ſupra ꝙ in ue
ritate forme a luce accipiūt eſſe ſpūale ⁊ ſimplex ⁊ ideo
ſunt in ſpeculo ſm ſuas intētioneꝫ ⁊ non ſm eſſe materi
ale ut ſupra probatū eſt.¶ Si auteꝫ querat quare tunc
non apparēt in ſpeculis contritis ⁊ aſperis.Dicendum
ꝙ in cōtritis ſupficies eſt inſenſibilis ⁊ non ſufficiēs ad
luminis multiplicationem ſub cuius actu fit immutatio
In aſpis aūt ꝓpter vnā ptem obumbrātem aliaꝫ nō pōt
eē actꝰ luminis ſm extremitatē pſpicui ut alibi dictū eſt.
Alio modo poſſet dici ut dicit Auicē: ꝙ in ꝟitate eſt for

ma materialis ⁊ corporea in ſpeculo ⁊ in oculo ⁊ in imaginatione q: eſt in corpore. ſed non ſequit᷑ q̄ ſi in re viſa habeat cōtrarium q̄ etiam in ſpeculo uel ſpiritu animali habeat cōtrarium: q: non omne agens agit formam in aliud quod patit᷑ ab ipo ſicut patet in primo motore qui motum facit in mobili pmo: cum tamen non moueatur ⁊ motus localis facit calorē cum tn̄ nō ſit calidus ⁊ ſic eſt in multis. Unde nō ſequit᷑ q̄ in ſpeculo uel in ſpū aiali habeat ꝯtrariū. ſed hec rō nō pōt ſoluere incōueniēs qd̄ videt᷑ accidere q̄ in ſpeculo paruo appet magnus mot⁹ ⁊ in oculo totū emiſperium. dicit tn̄ ad hoc Auic^{a} q̄ excuſat eū ab hoc incōueniēti potētia diuiſionis corpis in infinitū. ⁊ ita vult dicere q̄ per diuiſionē fiat vn⁹ in oculo uel in ſpeculo ſed adhuc ſequunt᷑ duo incōuenientia. Quoꝝ vnū eſt q̄ nō aſſignat cauſam que diuidat corp⁹ tali mō. ſ. q̄ ſemp forma remaneat ſilis forme montis ⁊ diuidat᷑ in duos dimidios mōtes: ⁊ medietas in quartas ⁊ ſic de alijs. Aliud incōueniens eſt q̄ illud qd̄ appet in ſpū aiali iudiciū ſit de re. vn̄ oculus magnū mōtē debet iudicare paruū qd̄ videmus eē falſum. Siliter nō poterit Auic^{a} aſſignare cām q̄re diſtātia rei appet in ſpeculo ⁊ oculo ſicut ⁊ ipſa res ut ſup̄ in q̄one de viſibili pbatū eſt. Propter hoc igit᷑ ⁊ quedā alia proprie ſolutioni videtur eſſe credendum.

¶ Queritur quid ſit auditus.

d **Einde queritur** de auditu. Et querunt᷑ q̄tuor. Quoꝝ pmum eſt de auditu in ſe. 2^{m} de auditu ex pte obiecti. 3^{m} de auditu ex parte medij. 4^{m} ⁊ ultimū ex parte actus ⁊ modi audiendi.

a **D primum ſic procedit᷑.** Dicit Auic^{a}. Auditus eſt vis ordinatiua in neruo expāſa in ſupficie nerui optici ad app̄hēdendū illud qd̄ ſibi ꝯuenit ex cōmotione aeris que ꝯtingit inter pcutiēs ⁊ pcuſſum reſiſtēs ꝯſtrictione coacta ex qua ꝓuenit ſonus: ⁊ ꝓuenit eius cōmotio ad aerē collectiuū q̄etum qui eſt in cōcauitate nerui poſtici: mouēs illū ad iſtar ſui mot⁹: ⁊ cōmotores illius motus tāgūt neruū ad iſtar ⁊c. Eodē mō videt᷑ diffinire Algazel in phica ſua qui dicit q̄ audit⁹ fit per ſonū qui ꝓuenit ad aerē intus q̄ſcētem intra ꝯcauitatē auris: ⁊ impmit neruū expāſum in ꝓfunditate ꝯcauitatis queadmodū coriū extendit᷑ in tympano. ¶ Cōtra ỽo pmā diffinitionē objicit᷑ de eo qd̄ dicit q̄ eſt vis expāſa in ſupficie nerui optici. neruus enī opticus eſt neruus viſibilis in quo eſt vis ordinata ad viſū ⁊ nō ad auditū. duarū enim virtū que nō ſunt eiuſdē generis nō debet organū eē vnū. ¶ Preterea Cōſt[a]bulus in li^{o} de dria ſpūs ⁊ aie dicit q̄ ex anteriori uētriculo cerebri oriunt᷑ q̄nque paria neruoꝝ. quoꝝ pmū uenit ad oculū. 2^{m} ad palpebras. 3^{m} ad linguā. 4^{m} ad palatum. 5^{m} ad tympanū auris. ⁊ ex hoc videt᷑ q̄ diuiſionē habeāt inter ſe nerui viſibiles ⁊ nerui audibiles. ¶ Preterea querit᷑ de hoc qd̄ dicit q̄ cōmotio ꝓuenit ad aerē collectiuū q̄etū: qui eſt in cōcauitate nerui. hoc enim nō videt᷑ gn̄alē eē in oibus aialibus. In piſcibus enī nō apparēt vie exteriores ad auditū in q̄bus vijs ſit aer: ⁊ tn̄ multis experimētis pbat᷑ in li^{o} de aialib⁹ q̄ piſces audiūt. ¶ Preterea querit᷑ ſi nihil ocioſū eſt in nā tūc videt᷑ cartilago auris extrinſecus ſuppoſita aliq̄d facē ad auditū ⁊ ita nō ſolus neruus expāſus in aures videbit᷑ eē organū auditus. ¶ Preterea querit᷑ q̄d faciat in auditū tortuoſitas auriū: ⁊ q̄re reflexio auris magis ſit retro q̄ʒ añ. videm⁹ enī q̄ in aialib⁹ uerſus poſteri⁹ capitis eſt cartilago auris eleuata aliquātulū a capite. ſi aūt audit⁹ eſt ad omnē partē: videt᷑ eē via plana ab oī pte ad foramen auditus. ¶ Preterea in aurib⁹ videm⁹ q̄ nō circūponit᷑ foramē audit⁹ huiuſmodi cartilago. Et querit᷑ q̄re ſit hoc. Silr i q̄buſdā aialib⁹ videmus q̄ hn̄t aures mobiles: ⁊ quedā imobiles hn̄t ſicut hō ⁊ ſimia. Et ſilr quedā aialia videmus hēre in ſupficie capitis ſicut q̄drupedia. quedā aūt nō in ſupficie ſed in medio capitis ſicut hō. ¶ Preterea nos videm⁹ quoſdā ſenſus eē añ in capite ſicut viſus olfact⁹ guſtus ⁊ tact⁹. Querit᷑ igit᷑ q̄re auditus nō ſit añ in capite ſed a latere. ¶ Preterea querit᷑ de quodā qd̄ dic Grego⁹ nix⁹. q̄ organa audit⁹ ſunt nerui qui in cerebro molles ⁊ auriū ꝯſtructio. Auic^{a} aūt dicit in ſuo libro de aialib⁹. q̄ nerui illi facti ſunt duri ⁊ ſic videt᷑ eſſe ꝯtrarietas. ¶ Preterea querit᷑ q̄re audit⁹ ponit᷑ ſcd̄us ſenſus.

¶ Solō dicendū eſt ad p^{m} q̄ neru⁹ opticus ſiue poſticus neruus qui eſt neruus audibilis ut dicit Auic^{a} in li^{o} de aialib⁹ naſcit᷑ in ỽitate ab anteriori pte medulle cerebri ⁊ uadit ad cellā auricularē que dicit᷑ tympanū ⁊ in ea diſpgit᷑. ⁊ q: uterq̄ ram⁹ eius diuidit᷑ in duo: maior ps illius rami diffundit᷑ in tympano auris: ⁊ minor ps exit p foramē oſſis petroſi qd̄ dicit᷑ foramē cecū. ⁊ idcirco ſicut iſte neruus dicit᷑ eē in ſupficie optici: hoc eſt q̄ tāgit eſſe in origine neruoꝝ ſenſibiliū: nō q: ſit idē cū illo: ſicut etiam dicimus q̄ ſenſus cois organū hēt in illo loco capitis ubi occurrūt oēs nerui ſenſitiui: q: aliter ſenſus cois nō cognoſceret ſenſibilia oiū ſenſuū pticulariū. ¶ Ad aliud dicendū q̄ in ỽitate q̄nque paria diffundētia ſenſus per totū corpus oriunt᷑ ab anteriori cella capitis que ſūt multaꝝ rōnū ut dicit Auic^{a} in ſua anathomia. ſed oīa paria neruoꝝ colligunt᷑ in vnū in organo ſenſus cois ⁊ fantaſie. motus enim ab oibus ſenſibus ueniūt ad ſenſum cōem ⁊ fantaſiā: nihilominus tn̄ nerui audibiles ⁊ nerui viſibiles maiorē hn̄t ꝯiūctionē: q: iſti duo ſenſus deſeruiūt diſcipline. Alij ỽo tres debuiūt nutrimēto. ¶ Ad aliud dicēdū q̄ in ueritate ut dicit᷑ in li^{o} de aialib⁹ piſces nō hn̄t vias auditus aptas in capite: q: cū elemētū aque ſit fluxibile ſubintret ad medullā cerebri: ⁊ ifrigidādo illam extinguit nām: ⁊ ꝓpter hoc tympanū piſciū eſt cella in piſcibus coopta in aqua expādit᷑ neruus audibilis: q imittit᷑ a cōmotione ſoni: qui ſubintrat per aquā: ⁊ ꝓpter hoc cōnālitatē quā habet neruus ille ad aerē cōmotū ⁊ ꝓpter cōnālitatē ſpūs audibilis qui eſt in ipo in quo imprimunt᷑ ſpēs ſonoꝝ: ⁊ ille ſpūs eſt eis pro aere quieto. ¶ Ad aliud dicēdū q̄ multa ſunt in auribus que faciūt ad bn̄ eſſe: ⁊ tale eſt cartilago que capit cōmotionē aeris ⁊ eſt media inter carnē ad os: q: ſi eēt carnea tūc eēt mollis nimis ⁊ cederet cōmotiōi nimis ita q̄ multi ſoni trāſirēt foramē auditus ⁊ nō reflecterent᷑. Si ỽo eēt dura ſicut os tūc nimis retūderet ⁊ infringeret cōmotionē ⁊ ſonos: ita q̄ nō diſtincte ꝓuenirēt ad auditū: ⁊ ita facta eſt auris de cartilagine que media eſt inter nimis molle ⁊ nimis durū. ¶ Ad aliud dicendū q̄ cōcauitas auris lōga eſt ꝓpter tria. Quoꝝ vnū ſumptū eſt ex parte teneritudinis medulle cerebri: q: ſi eſſet breuis ſubintraret frigus ad cerebrū ⁊ occiderent᷑ aialia. 2^{m} eſt ſumptū ex parte nerui audibilis qui ꝓpter hoc q̄ orit᷑ ab anteriori cella que medulloſa eſt mollis eſt in ſuo initio. q: ỽo mollē nō eſt aptū tenere cōmotiones ⁊ ſonos: ideo neceſſe fuit ipm ꝓlōgari ut induraret᷑ ex ꝯiūctione ſui ad os petroſum ⁊ ex ꝓlongatione in foramine tortuoſo. 3^{m} eſt ex pte ſoni q: ſonus ex multis repcuſſionib⁹ ⁊ circūuolutionibus ſaluat᷑ ut magis poſſit dephendi per auditū: ſicut patet in ſono facto in cōcauo ſic in cāpana uel in fiſtula. ¶ Ad aliud dicēdū q̄ in aialibus hn̄tibus aures ꝓminētes multū aures erigunt᷑ ⁊ reflectunt᷑ a poſteriori capitis uerſus anterius: ⁊ hoc fit q: nerui audibiles tangunt᷑ ad anterius capitis ⁊ ꝓpter hoc natura ut fiat reflexio ſoni ad eādem ptem erexit aures retro ut pcuſſus ſon⁹ ueniat ad añ. ⁊ huius ſignū eſt: q: ſtatim animalia cum audiunt ſonum erigunt caput ⁊ dirigunt faciem uerſus ſonum quaſi ſonum uenientem ab ante melius audiunt q̄ʒ illum qui uenit a retro. ⁊ hoc eſt quia ab ante palmus

eſt ingreſſus ſoni:retro aūt per ꝓminētiā carnis īpedit. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ aues nō hn̄t aures ꝓminentes ꝓpter duo.pmū eſt q: impedirent in uolatu:eo ꝙ caperēt multū uenti.2m eſt q: in uolatu fieret multa repercuſſio aeris ad aures:⁊ ꝓpter hoc cōtinuus ſonus:⁊ ex hoc accidūt duo incōuenientia.pm eſt ꝙ ex illo ſono ꝯtinuo cōfunderet auditus ad ſonos percutientes.2m eſt ꝙ ex cōtinua cōmotione ꝯfunderet cerebꝛuꝫ ⁊ interficeretur auis. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ in aīalibus habētibus rotūdum caput vie ſenſuū ab oꝛganis ad anteriorē cellam ꝓpinque ſunt:⁊ ꝓpter hoc imutationes ſenſuū de facili ueniūt ad ſenſum cōem ⁊ fantaſiā:ſicut eſt in auibꝰ ⁊ homine ⁊ ſimia.⁊ ideo nō fuit neceſſe ut mouerent aures: ſed in aīalibus cum lōgis capitibus aures ſunt retro in capite:⁊ difficilis eſt reflexus a retro in ante ad locū ſenſus cōis ⁊ fantaſie:⁊ ꝓpter hoc opoꝛtuit ꝙ aures hērent mobiles:⁊ multū ꝓminētes ut ex mobilitate poſſent eas dirigere in oēm ꝑtem vnde ueniret ſonus.⁊ ex ꝓmouētia multuꝫ caperēt de cōmotione ſoni.qn̄qꝫ tn̄ contingit per accn̄s ꝙ qdam hoīes mouēt aures:q: nerui motiui qui ſunt in muſculis maxillaribus pertingūt ad radices auris in ipſis:ſicut etiā qdam mouēt ſuperiorē partē capitis ex hoc ꝙ nerui motiui qui ſunt in muſculis frontis pertingūt in ipſis uſqꝫ ad pellē crinoſam que eſt ſup caput. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ꝓpter duas cauſas q̄drupedia hn̄t aures ſup caput retro.Quarū vna eſt q: talia habēt caput depēdēs ⁊ ideo nō libere ꝑueniret aer cōmotꝰ ad aures niſi eēnt in eminēti:⁊ ideo natura erexit aures quātuꝫ potuit in talibus aīalibus.Juxta terrā enim ſunt turbationes multe impediētes ſonos.⁊ huius ſignū eſt in cāpanis que alte ſunt ſuſpēſe ubi pertingūt liberū aerem ⁊ ideo melius ſonāt ⁊ remotius audiunt. ⁊ hec eſt rō Auicᵉ quā ipſe ponit in liᵒ de aīalibus.Alia ratio eſt q: in q̄drupedibus inferioꝛ mādibula eſt ualde longa ⁊ magna:pertingēs ultra mediū locū capitis ⁊ impediens ꝯgruā poſitionē auriū in medio.⁊ ꝓpter hoc natura que optime oꝛdinat vnūquodqꝫ inueniat locū aliuꝫ auriū in q̄drupedibus. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ due ſunt cauſe q̄ruꝫ auditus nō eſt in facie.Quarū pma eſt ꝙ aliȷ́ ſenſus magis neceſſariū obtinuerūt locū faciei:ita ꝙ ꝯgrue nō potuit locari auditus in facie:⁊ hec eſt rō Auicᵉ.Alia cauſa ⁊ foꝛte melioꝛ eſt ꝙ auditꝰ ⁊ ſenſus aīalis ꝑfecti ⁊ moti ſm motū ꝓceſſiuū.motus aūt ꝓceſſiuus oīs aīalis ut plus eſt in ante.Et ꝓpter hoc natura rotundauit ⁊ acuit aīalia ante ut facilius diuiderēt aerē per quē eſt motus. ſi ergo foramina auditus eēnt ante in facie in motu pꝛoceſſiuo ꝯtinua fieret inundatio aeris in foramine auditꝰ ⁊ ſonus illius inundationis ꝯfunderet auditū ⁊ deſtrueret cerebꝛū:⁊ ideo natura oꝛdinauit oꝛganū auditus a latere uel retro in ſumitate capitis ut non ꝑueniat ad ipm aer in motu ꝓceſſiuo niſi pus diuiſus a facie. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ nō eſt contrarietas inter Gregoᵐ nixᵐ ⁊ Auicᵃᵐ:q: dictū Gregoriȷ́ intelligit de neruo quātū ad ſui initiū a cella anteriori medulloſa capitis.dictum vero Auicᵉ intelligit quātū ad ſui finē ubi expandit ſup tympanū ⁊ cartilaginē auris. ¶ Ad ultimū dicendū ꝙ auditus dicit ſecūdus ſenſus ꝓpter tres cauſas.Quarum vna eſt que tāgit in pncipio de ſenſu ⁊ ſenſato q: ad noticiā melioꝛ eſt viſus:q: multas dr̄ias oſtēdit viſus:eo ꝙ oīa coꝛpa apphendunt per viſum:q: oīa coꝛpora uel habēt colorē uel lucē uel ſunt dyaphana:⁊ hec oīa ſunt obiecta viſus.Auditus aūt ſtrepitus.i.dr̄ias ſoni oſtendit ⁊ cōfert diſcipline nō ſm ſe ſed ſm accn̄s.Cum ergo viſus ad ſapiam cōfert ſm ſe:q: oſtēdit ſiliꝰtudines rerum ſm ſe.Auditus aūt per accn̄s:q: non oſtēdit ſiliꝰtudines reruꝫ ſm ſe ſed in ſigno:eo ꝙ noīa ſigna ſunt ſiliꝰtudinis rerū:ideo viſus pmus ſenſus eſt inter diſciplinabiles:⁊ auditus ſecūdus:q: vero noīa ſunt ſigna oīum viſibilium rerū.ſ.odorabiliū guſtabiliū ⁊ tāgibilium ⁊ intelligibilium ⁊ etiā ipſoꝝ audibiliū.idcirco accipit per auditū pꝛudētia de oībus per doctrinā:per viſum aūt nō de oībus: ⁊ ideo ceci a natiuitate hn̄tes auditū pꝛudētiores ſūt ſurdis ⁊ mutis hn̄tibus tn̄ viſum a natiuitate.2ᵃ cauſa eſt q: poſt viſum ſitū habet in hoīe qui eſt aīal dignius oī aīali 3ᵃ cauſa eſt q: cū ſunt q̄nque ſenſus duo aūt ſunt neceſſariȷ́.ſ.guſtus ⁊ tactus.duo ſunt utilitatis cauſa uel facilius ut ſaluent aīalia uel ꝓpter diſciplinā ut viſus ⁊ auditus. tertius aūt qui eſt odoratus coīcat de utriſqꝫ:⁊ de hoc infra in queſtione de ſenſibus in cōi latius patebit.

¶ Queritur quid ſit ſonus.

s **Ecundo queritur** de auditu ex ꝑte obiecti. Et querūtur duo.ſ. de ſono ⁊ uoce.De ſono querunt ſex.quorū pmū eſt qd ſit ſonus.2m eſt utrū alterat coꝛpa inaīata ⁊ ſenſum uel ſenſum tm̄.3m utrum generatio eius ſit nālis uel violenta.4m qd ſonat ꝑſe.5m utrum generat in vno aere numero tm̄ uel ſucceſſiue in multis ꝑtibus aeris.6m ⁊ ultimū utrum ſoni ſibi obuiātes in aere coꝛrumpant ſeipſos uel non.

a **D primum proce**ditur ſic.

Jn gn̄atione ſoni nō ſunt niſi ꝑcutiēs ⁊ ꝑcuſſuꝫ ⁊ aer expulſus violēter a ſupficie utriuſqꝫ:⁊ hoc dico qn̄ ſonus generat ex ꝑcuſſione.videt ergo ꝙ ſonus ſit vnū aliqd hoꝝ.Qꝺ aūt nō ſit ꝑcutiēs uel ꝑcuſſum hoc patet ꝑſe:q: illa ſunt coꝛpa ſolida ⁊ plana.ſonus aūt q̄litas eſt. Qꝺ aūt etiā nō ſit ipſa ꝑcuſſio ꝓbat ſic.Quicqd ſentitur ab alio ſenſu q̄ꝫ ab auditu nō eſt ꝓpꝛiū ſenſibile auditus. ꝑcuſſio ſentit a viſu.ergo nō eſt ꝓpꝛiū ſenſibile auditus. ergo nō eſt ſonus.Pꝛima ꝓbat ex hoc ꝙ q̄nque ſenſus diſtinguunt per ſenſibilia ꝓpꝛia.2ᵃ patet ad ſenſum qa nos videmus ictus ꝑcutiētis.Si foꝛte dicat ꝙ ſonus eſt aer expulſus a ſupficie utriuſqꝫ.ſ.ꝑcutientis ⁊ ꝑcuſſi.hoc nō videt:q: aer coꝛpus eſt qꝺ diſtinguit calido ⁊ humido que ſunt q̄litates ꝑceptibiles tactu ⁊ ſic nō erit ꝓpꝛiū obm auditus. ¶ Pꝛeterea nullū coꝛpus ſenſibile eſt ꝑſe aer eſt coꝛpus:ergo nō eſt ꝑſe ſenſibile aliquo ſenſu.pꝛima ꝓbat per hoc ꝙ qcqd infert paſſionē ſenſui eſt paſſio uel paſſibilis q̄litas.ſed oē ſenſibile ꝑſe infert paſſioneꝫ ſenſui.ergo oē ſenſibile eſt paſſio uel paſſibilis qualitas. ergo nullū coꝛpus eſt ſenſibile ꝑſe.Si foꝛte dicat ꝙ ſonꝰ eſt motus aeris.cōtra nullū ſenſibile ꝓpꝛiū ꝑſe pōt ꝑſe eē ſenſatū cōe:motus aūt eſt ſenſatum cōe.ergo nō pōt eſſe ſenſibile ꝓpꝛiū auditus.ſonus vero eſt pꝛopꝛiū ſenſibile auditus.ergo ſonus nō eſt motus. ¶ Pꝛeterea qcqd fit ab aliquo ſicut ab efficiēte non eſt illud.ſonus fit a motu ſicut ab efficiēte.ergo ſonus nō eſt motꝰ. ¶ Pꝛeterea quecūqꝫ duo ſic ſe habēt ꝙ vnū ꝑcipit ſine altero illoꝝ vnū nō eſt aliud:motus ⁊ ſonus ſic ſe hn̄t:ergo vnuꝫ illoꝝ nō eſt aliud.pma patet ꝑſe.2ᵃ ꝓbat per expimētuꝫ: q: multotiēs ꝑcipimꝰ ſonū nō ꝑcipiētes motꝰ.Cū ḡ idē nō pōt ſil̄ ſciri ⁊ ig̃rari ut dic̄ Auicᵃ:manifeſtuꝫ ē ꝙ ſonꝰ nō erit motꝰ aeris. ¶ Solo dicimus cuꝫ Auicᵃ:ꝙ oīa hec obiecta neceſſaria ſunt ſicut enim dicit Algazel i phica ſua.Sonus eſt qddā qꝺ fit in aere ꝓpter inundationē accn̄tem aeri ex motu foꝛtiſſimo ꝓueniēte ex uehementi aliquoꝝ inter ſe ꝑcuſſione uel ſeꝑatione.Dicimus ergo ꝙ ſonus eſt q̄litas ſenſibilis ꝓueniēs ex fractiōe motus aeris ⁊ ens cū illo.dico aūt q̄litas ſenſibilis ꝓpter ſēſum auditꝰ.⁊ dico ex fractione motꝰ:q: nō qlibet motus aeris facit ſonū:ſꝫ motꝰ frāgēs aerē anteq̄ꝫ diuiſibilis ſit per nām.⁊ dico ens cū illo:q: ſonus nō hēt eē niſi q̄ꝫdiu durat motus ille.vnde cum motus debile habet eſſe ꝓpter duas cauſas ſcilicet quia ipſe eſt actus exiſtens in potentia ſm ꝙ potentia eſt ⁊ omne tale non eſt niſi ſm quid.eſſe enim ſimpliciter eſt ab actu q: eſt foꝛma:⁊ iterum q: motus eſt ſic ſucceſſiuum ꝙ permanens de ipſo

nihil eſt accipere neq; ſm eē neq; ſm ſubſtātiam.in hoc eniȝ differt a tpe.tēporis enim eſt accipe permanēs ſm ſubſtātiā lȝ nō ſm eſſe:ut ſupra in queſtione de tpe pba tum eſt.Cum igit ſonus cauſet ab eſſe tam debili ⁊ ſit cū ipſo tpe adhuc habet eē debilius:⁊ pter hoc ab auctoribus non inuenit expſſe determinatū qd ſit ſonus:ſed modo ſupradicto pōt diffiniri ſm naturā eius.per illaȝ eniȝ diffinitionem tāgunt efficiēs ſoni ⁊ forma ⁊ finis ⁊ permanētia.forma enim ⁊ finis tāgunt per hoc qd dicit qualitas ſenſibilis ſenſu auditus.Per hoc autē qd dicit ueniēs ex motu fractiuo aeris tāgit efficiēs ⁊ materia. Per hoc aūt qd d' ens cū illo tāgit pmanētia ei' i eē ⁊c.

¶ Utrū ſonus alterat corpa inaīata ⁊ ſenſum.

Tertio queritur Utrū ſonus alterat corpa inaīata ⁊ ſenſum uel ſenſum tm.⁊ hȝ eſt querere utrū in aere ſit mot' fractiuus tm ⁊ nō eē ſoni:⁊ eē ſoni tm ſit in ſenſu.ſ.in neruo expanſo in tympano auris ut ſup dictū eſt.Et videt φ hēat eē in aere ſic. oē ſenſibile ſentit per mediuȝ in quo illud ſenſibile hēt aliqd eē:ſed ſonus eſt ſenſibile.ergo ſentit per medium in quo hēt aliqd eē.mediū ꝟo eſt aer ergo ſonus hēt aliqd eē in aere.¶ Preterea qcqd alterat aliqd pſe alterat ipm per qlitatē que eſt in ipſo ſm eē.Aer alterat auditū pſe.ergo alterat auditū per qlitatē que eſt in ipſo.¶ Si forte dicat φ hoc nō ſeqtur q: motus alterat aliqd ſm calidū ⁊ tamē motus pſe nō eſt calidus.Cōtra hoc eſt inſtātia q: motus nō facit calorē niſi per accñs.hoc aūt obiectio pcedit de pſe alterāte.¶ Si forte dicat iteruȝ φ in ueritate motus nō facit calorem niſi per accñs:ſed tm ſemp facit eū in ſbto ſuſceptiuo caloris.⁊ ſilr aer ipulſus pcutiēs neruū audibilē facit ſonū in neruo per accidēs: ſed tm ſemp facit eū.⁊ ſicut motus nō eſt calidus ita aer pcutiēs nō eſt ſonās:⁊ ideo ſonus nō hēt niſi tm eſſe in ſenſu ⁊ nō in aere.¶ Cōtra ſic eſt φ illd qd alterat per motū nō pcipit calorē niſi pus pcipiat motū.ergo ſilr in ſenſu auditus nō pcipiet ſonus niſi pus per eūdē ſenſuȝ pcutiat motus aeris pcutiētis:⁊ hoc iā iprobatum eſt:q: multi pcipiūt ſonū qui nō pcipiūt motū.¶ Si forte dicat φ lȝ nō pcipiat tm eſt ibi mot' pcutiēs neruū.Cōtra hoc eſt:q: alterationi ſm ſenſum ſubale eſt pcipe ſenſibile.ſi ergo eſt ibi motus alterās neruū pcutiēdo ipm:neceſſe eſt ipm pcipi.¶ Preterea ſi eſt motus ⁊ ſonus in neruo.aut utrūq; eſt ſenſibile pſe illius nerui:aut vnum per aliud:aut vnū ſine alio.Si pmo mō tunc mot' fractiuus erit ſenſibile pſe a ſenſu audit' qd ſup improbatum eſt.Si ſcdo mō.aut ergo mot' ſentit per ſonū aut econtra.⁊ quocūq; mō dicat oporteret ſemp ictū impellētem neruū ſentiri a neruo audibili qd eſt ɔtra ſenſum: quia nos nō ſentimus neruū nrm qui eſt in aure nra tanq; i pulſum a motu aliquo.ergo videt φ ſonus alterās ſenſum hēat eē in aere ⁊ recipiat ſine cōmotione aliq a neruo.¶ Preterea oēs auctores ita dicūt φ mā ſoni ē aer. ergo videt φ cū vnūqdq; hēat eē ſuū in mā ſua φ etiaȝ ſonus hēbit eē ſuū in aere.¶ Preterea nos videm' reflectionē ſoni ex eo φ aer pcuſſus reflectit:ſicut patet in ſono echo:⁊ non reflectit niſi in eo in quo eſt.ergo ſon' hēt eē in aere ⁊ nō tm in auditu.Si hoc cōcedat oſtēdit in ɔtrariū q: iā oſtēſum eſt φ ſonus nō durat in eſſe niſi qdiu durat cōmotio fractiua aeris.Cōmotio aūt fractiua aeris nō eſt in vno ſenſibili:q: ſi eēt ſentiret.ergo videt φ ſonus non ſit in neruo ſenſibili ſi hēat eē in aere. ¶ Solo.etiā phi reputāt hāc qōnē difficilē.ſ.utrū neruus mutet ſm ſonū ex aere pcutiēte tm:uel ex aere pcutiēte ⁊ ſonāte:nos tm pter rōnes ſupdictas ſequentes dicta nālīū dicim' φ imutat ex aere pcutiēte ⁊ ſonāte p hūc modū:q: aer extrinſecus fractiuo motu ſonans pcutit aerē cōnālem in aure:⁊ ille etiam efficit pcuſſus ⁊ ſonās ad ſilitudinē exterioris.Neruus aūt audibilis expāſus in tympano auris tāgit ab aere pcuſſo:ſed nō de neceſſitate imutat niſi ſm ſonū.⁊ hoc eſt ideo q: ſenſus recipit ſenſibiles ſpēs ſine mā.vñ cū mā ſoni ſit aer percuſſus ſenſus audit' pcipit ſonū ſine aere pcuſſo:⁊ tm nō alterat aer pcuſſus niſi agat.⁊ nō agat niſi tāgat:neceſſe eſt φ tāgat neruū.Ideo dicēdū φ ſonus ſm eē ſuū qd hēt i mā eſt in aere ⁊ alterat aerē.ſed ſm φ ɔſiderat ut ſpirit' ſenſibilis eſt in ſenſu.¶ Ad hoc aūt qd obijcit φ eē ſoni nō eſt niſi cū motu fractiuo aeris.dicēdū φ hoc intelligit de eē ſoni qd hēt eē ut ſpēs in mā ⁊ nō de eē ſoni qd hēt ut ſpēs ſenſibilis in ſenſu.Ex dictis ergo patet vnde ɔtingit φ nō percipim' ſonū ⁊ nō percipim' aeris motū q: lȝ in aere duo ſint.ſ.ſonus ⁊ mot':nō tm de neceſſitate alterat neruū ſenſibilē niſi ſm alterū tm.ſ.ſm ſonuȝ.

¶ Utrum generatio ſoni ſit nālis uel violenta.

Quarto queritur Utrū generatio ſoni ſit nālis uel violēta.Et videt φ violēta.Cuiuſcūq; gnationis oēs ɔditiones circūſtātes ſunt violēte:eius gnatio eſt violēta.oēs ɔditiones gnationis ſoni ſūt violēte.ergo gnatio ſoni eſt violēta.maior pbat q: tale eſt vnūqdq; qles ſunt ɔditiones circūſtātes ipm. ſicut enim eſt in actu morali φ ex circūſtātijs ɔſideratur nā ei':ita eſt etiā in actu nāli.minor pbat per hoc φ circūſtātie ſoni ſunt pcutiēs ⁊ pcuſſuȝ ⁊ aer fractus que oīa ſonāt violētiā.¶ Itē oē qd a differētijs ſpecificis alicui' trahit in ſpēm eſt in gñe illi' uel ɔueniēs cū nā gñis.ſonus a differētijs ſpecificis mot' violēti trahit in ſpēm.ergo eſt de gñe mot' violēti uel ɔueniēs cū nā eius.Prima pbat per hoc φ dñe ſpecifice nō ɔtrahūt in ſpēm niſi genus qd diuidūt.2ª pbat per iductionē.qtuor enim ſunt ſpēs mot' violēti ut dicit in 7° phi.ſ.pulſus tract' uectio ⁊ uertigo.Sonus eniȝ qui eſt a pcutiēte ad ſolidū planū eſt per motū expulſiuuȝ.Sonus ꝟo qui eſt aliqd minus:min' trahēs aerē ſicut ſit in fortib' ſuſpirijs eſt ſicut tract'.ſonus aūt qui ſit in ɔcauo ut in tympano uel fiſtula ſit ſicut uectio.echo autē ſit ſicut uertigo:q: ſicut dicit phus in 2° de aīa φ circūuoluit ſicut ſpera.¶ Itē hec eſt dña inter loci mutationē nālē rectā ⁊ violētā.q: nālis violētior eſt in fine q̄ȝ in pncipio:⁊ violēta ecōtra ut habet in pmo de celo ⁊ mūdo.ſed ſon' eſt fortior in principio ⁊ debilior in fine.ergo videt eē a motu violēta ⁊ ita gnatio eius erit violēta.¶ Itē oē qd generat ab exteriori imediate nihil influēte ſibi ſm nām illud generat violēter.ſonus ſic generat ergo violēter.Prima pbatur ex hoc φ gnatio nālis pro tāto dicit nālis φ aliqd ifluit generato ſm nām.2ª pbat per hoc φ pmū generās pmū ſonū eſt frāgēs aerē:⁊ ponamus φ illud ſit uerberās ſolidū planū.hoc aūt eſt durū:q: nec formā ſbalem influit aeri nec accñtalē:q: ſi ſubalē influeret tūc iflueret formā ligni uel lapidis uel ferri.qd patet eē falſum.Si aūt accidētalē influeret tunc planiciē uel duriciē uel aliqd huiuſmodi qd patet eē falſum.¶ Sed ɔtra.oē qd nāliter patit ab aliquo ⁊ non niſi ab illo illud eſt pncipiū nāle actiuū ⁊ motiuū ipſius.Auditus nāliter patit a ſono.ergo ſonus eſt nāle pncipiū actiuū ⁊ motiuū ipſius.pma pbatur ex hoc φ ſi eēt aliqd paſſiuū in nā qd nō hēret ſuum actiuū in natura:tūc eēt aliqd ordinatū ad pfectionē aliquā in natura quā nō poſſet habere per nāȝ:⁊ ſic eēt fruſtra ⁊ uanū.fruſtra aūt ⁊ uanū nō ſunt in natura.2ª patet pſe ⁊ pcedat ulterius ſic.qcqd cōplet potētiā paſſiuā ſm nām ipm eſt res nālis.ſonus cōplet auditū qui eſt potētia paſſiua ſm nām.ergo ſonus eſt res nālis.¶ Item ſicut alij ſenſus patiuntur a ſuis ſenſibilibus naturaliter ⁊ corrumpunt ab excellentijs ⁊ delectant in proportione commenſurata:ſimiliter auditus.ergo ſicut alij ſenſus naturaliter immutantur a ſuis ſenſibilibus ſic etiam auditus:⁊ ſic redit idem quod prius.¶ Solutio dicimus φ ſonus quidem eſt ſpecies naturalis.ſpēs aūt nā

lis omnis que per motuꝫ accipit eſſe: educiť de materia ⁊ ideo ab efficiēte nõ hẽt ꝙ ſit nãlis: neqꝫ ꝙ nõ ſit nãlis. Ab efficiēte enim nõ eſt forma: ita ꝙ efficiēs dat eã: ſed potius efficiēs opať trãſmutãdo mãm ut educať forma ad actũ: que potētia fuit in mã. ſed illa ſola eſt forma violēta: que non educiť de mã ſicut eſt forma artis in archa uel in aliq̃ artificio. Cuꝫ ergo ab efficiēte forma nõ hẽat ꝙ ſit nãlis neqꝫ nõ nãlis: ſed potiꝰ ex ꝓportione quã hẽt ad potētiam mãe põt ipſa qñqꝫ educi ab agēte violēter. qñqꝫ ab agēte ẜm nãm: ſicut eſt videre in igne qui educiť ex colliſione ferri ad lapidē: qui ignis eſt res nãlis lꝫ genereť ex mouēte violēter. ¶ Ad ꝑmũ ergo dicimus ꝙ illa eſt falſa ꝙ oēs ꝯditiones circũſtãtes gñationē ſoni ſunt violēte. Sũt enim ꝯditiones ſoni ex ꝑte materie actus enim ſonatiuus educiť de potētia mãli ad ipſam ⁊ ꝓportio illius ad ipſam nõ eſt violēta ſed nãlis. Sed uerũ eſt ꝙ ꝯditiones agētis violēte ſunt: ſed ab illis nõ habet ſonꝰ ꝙ ſit nãlis: uel etiã nõ nãlis ut dictũ eſt. ¶ Ad aliud dicēdũ ꝙ ſpēs ſonoꝝ diſtinguunť iuxta ſpēs motꝰ violēti: ſed tñ nõ ſunt ſpēs motus violenti. ⁊ hoc ꝯtingit q: ſunt ab illis ⁊ cũ illis ut dictũ eſt. ¶ Ad aliud dicēdũ ꝙ ſonus remittiť in fine: nõ ideo ꝙ ſit res violēta: ſed potius ideo q: nõ hẽt eē niſi a motu violēto cũ illo. ¶ Ad ultimũ dicēdũ ꝙ hec eſt falſa ꝙ gñatio illius ſit violenta cuius generãs nihil influit de nã ſua. Jã enim habitum eſt ꝙ eſt ab agēte qδ eſt extra. gñatio neqꝫ nãlis neqꝫ nõ nãlis eſt. patet enim ꝙ ꝑmus motor influit ꝑmo mobili motũ: qui motꝰ nihil eſt de nã mouētis ⁊ tñ ꝑmũ mobile moueť nãliter. ⁊ ſilr̃ poſſumus hic dicere ꝙ ꝑcutiēs influit aeri trãſmutationē in actũ ſonatiuũ: que trãſmutatio nihil eſt de natura percutientis.

¶ Queritur quid perſe ſonat.

q Uinto queritur

Quid per ſe ſonat Utrũ ꝑcutiēs uel ꝑcuſſuꝫ uel utrũqꝫ. Et videť ꝙ ꝑcutiēs. Cũ eniꝫ duo ſunt agētia ordinata: ita ꝙ vnũ eſt agēs ꝑmo ⁊ alterũ ꝯñter. 2m agens habet hoc ꝙ agat a ꝑmo agēte. ſonus aũt ⁊ ꝑcutiēs ſunt duo agētia ordinata. Sonus eni nõ agit in auditũ niſi ꝑcutiēs agat ꝑius. ergo ſonus id qδ agit in auditũ hẽt a ꝑcutiente. ergo ꝑcutiēs ꝑncipalr̃ ſonat. ꝑma ꝓbať in 7° ⁊ 8° phiꝫ in multis locis ubi diciť ꝙ 2m mouēs nõ mouet niſi ꝑmũ mouēs moueat. 2a ſcribiť in 2° de aĩa. ¶ Jtē ſuꝑ habitũ eſt ꝙ ſonus eſt ꝯſequēs eē a motu ⁊ cũ motu fractiuo aeris. motꝰ aũt fractiuus ꝑncipalr̃ eſt a uerberãte. ergo ſonus ꝑncipalr̃ egrediť ab actu ꝑcutiētis. ꝑma harũ ꝓbať ex ſupra habitis. 2a ꝓo ꝓbať ex hoc ꝙ motꝰ ꝑcutiētis nõ eſt cũ patiēte: ſed ab agēte. ſi enim eēt a patiēte tũc ſuꝑfluũ eēt agēs. ¶ Si hoc ꝯcedať. Cõtra qñcũqꝫ 2m agēs agit ẜm id qδ recipit a ꝑmo agēte oportet ꝙ ꝑmũ agēs influat ei ſpēm ẜm quã agit. ergo ſi ſonꝰ agit ẜm id qδ recipit a ꝑcutiēte: neceſſe eſt ꝙ ꝑcutiēs iñuat ei ſpēm ẜm quã agit. ſed ſpēs ẜm quã agit eſt actꝰ ſonatiuus. ergo iñuit ei actũ ſonatiuũ. ſed hoc videť falſum. nullũ enim agēs influit niſi ẜm ſpēm que eſt in ipſo. actꝰ aũt ſonatiuꝰ nõ eſt ſpēs ꝑmi ꝑcutiētis ſed ſpēs eius potiꝰ eſt qδ eſt ferrum uel lignũ uel ſolidũ uel planũ. ¶ Jtē nos videmꝰ ſonũ gñari ubi nõ eſt ꝑcutiēs: cũ generãs ⁊ gñatum tãgãt ſe ſicut agēs ⁊ patiēs. ergo videť nõ nãliter ſonꝰ gñari a ꝑmo ꝑcutiēte. ꝑa ꝓbať ad ſenſum: q: in loco remoto ab actu ꝑcutiētis audiť ſonus: ⁊ nõ audiť niſi ubi gñať. ergo gñať in loco remoto ab actu ꝑcutiētis. Si forte dicať ꝙ vis ꝑticularis relinqtur in aere diſtãte ab ipſo in illa gñat ſonũ: ſicut eſt in loci mutatione que eſt expulſio. hoc enim videť: q: in loci mutatione non eſt niſi loci mutatio. hec aũt eſt gñatio cuiuſdam. ¶ Preterea in loci mutatione nõ eſt niſi illud qδ eſt violēter: ſed ſuꝑ habitũ eſt ꝙ ſonꝰ hẽt eē ẜm nãm. ¶ Solo dicēdũ eſt ꝙ ſonus gñať multis modis: ⁊ ideo ꝑcutiēs ⁊ ꝑcuſſum cũ gñanť dicuntur multis modis. Qñqꝫ eniꝫ gñať ſonus ex ꝑcuſſione duorũ planoꝝ ſolidoꝝ ad iuicē per hoc ꝙ expelliť aer a ſuꝑficie utriuſqꝫ eq̃liter. ⁊ ſic nõ gñareť niſi eēt aſꝑa: q: tunc aer ꝯtinereť nõ expulſus iter ꝑtē eminētē ⁊ ꝑtē depſſam ſilr̃ nõ fieret ſonus ſi eēnt mollia: q: tũc cederēt aeri ⁊ nõ expellerēt ipm. Silr̃ ſi eēnt acuta nõ ſic facerēt ſonũ ſicut acus acui. acutũ enim penetratiuũ ⁊ diuiſibile potiꝰ eſt q̃ꝫ expulſiuũ ⁊ fractiuũ. fit aũt ꝑcipue ſonꝰ magnus ſi aere plena ſunt illa que ꝑcutiunť: ſicut ſunt metalla que aerē ꝑcuſſum diu retinēt: ⁊ per hoc magnuꝫ faciũt ſonum. Alio mõ fit ſonus non ex ꝑcuſſione corꝑis ſolidi ad corpus ſolidũ: ſꝫ potiꝰ ex ſciſſione vniꝰ ꝑtis corꝑis ad aliã: ſicut corrũpiť pãnus uel lignũ: q: tũc violēter frãgiť aer: ⁊ fractura aeris cauſat ſonũ. 3° mõ fit ſonus ex expulſione aeris ad aliud: ſicut pulmo ꝑcutit aerē ad ꝑtes duras arterie. 4° etiã mõ fit ex ꝯſtrictione aeris: ſicut qñ cõſtringiť aer per ſolē ⁊ per iflationē iter fiſtulã ⁊ hoc mõ etiaꝫ gñať qñ uentus ipellit aerē ad cauernas ⁊ foramina ubi ꝯſtringit eũ. 5° etiã mõ gñať ex inundatione aeris ſicut dicit Algazel. ſicut eniꝫ in ſono uētoꝝ: qñ ſono terreſtri ipellēte magna ꝑs aeris ꝯtrahiť ſuꝑ alterã: anteq̃ꝫ illa nata ſit cedē: tũc enim frãgiť ⁊ facit ſonũ. ¶ Ad ꝑm ergo dicēdũ ꝙ nõ oportet ꝙ agēs illã ſpēm ẜm quã agit hẽat a ꝑmo agēte niſi vniuoce gñareť ab illo. hoc aũt nõ eſt hic ut patet ex dictis. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ motꝰ fractiuꝰ aeris ab utroqꝫ eſt. ſ. a ꝑcutiēte ⁊ ꝑcuſſo: ⁊ ideo utrũqꝫ ſonat diuerſimode tñ. utrũqꝫ eniꝫ expellēdo frãgit aerem. vnũ ſicut ꝑcutiēs: ⁊ alterũ ſicut ꝑcuſſum. ¶ Ad aliud dicēdũ qδ obijciť in ꝯtrariũ ẜm ſuꝑ dicta ꝙ agēs qñqꝫ influit in patiēs ſuũ motũ: qδ nõ eſt nã eius neqꝫ ſpēs eiꝰ. nõ enim oportet ꝙ oē qδ agit uel mouet agat vniuoce: q: ſic oē mouēs moueret: ſed qñ patiēs recipit aliã virtutē ab ipſo agēte ẜm quã nõ diſponiť agēs: ſicut patet i ſole a quo nõ recipiũt calorē elemēta a quo eſt gñatio uegetatiuoꝝ ⁊ tñ calore illo ſol nõ diſponiť: ⁊ ſuꝑ hoc eſt ꝙ aer recipit a ꝑcutiēte ⁊ ꝑcuſſo ipulſionē fractiuã gñatiuã ſoni ẜm quē ꝑcutiēs ⁊ ꝑcuſſuꝫ nõ diſponunť. ¶ Ad aliud dicēdũ ꝙ ſicut dicebať virtus ꝑmi ꝑcutiētis relinquitur in aere: ita ꝙ vnus aer ꝑcutit aliũ ⁊ tãdiu durat ſonus q̃ꝫdiu durat ꝑcuſſio: nec oportet ꝙ ſint in omnibus ſimile ad motum localem violentum.

s Exto queritur

Utrũ ſonus genereť in vno aere tñ uel ſucceſſiue in multis partibꝰ aeris. ¶ Circa hoc queriť duo. ſ. de ſono in ſe ⁊ de echo in quo illud ꝑncipalr̃ videť hẽre qõnē.

a D primum proceditur ſic.

Cuicũqꝫ ſēſibili determinanť duo media: vnuꝫ facile diuiſibile alterũ diffinibile. Diuiſibile ſi ipſuꝫ ſine multiplicatione ſui in materia diuerſa põt trãſire ad 2m diuidēdo tñ mediũ minus diuiſibile etiã trãſibit mediũ diuidēdo tñ magis diuiſibile. tale ſenſibile eſt ſonus: q: habet media aerē ⁊ aquã ⁊ trãſit ad auditũ per aquã diuidēdo aquaꝫ tñ. ꝑma patet. 2a ꝓbabiť infra. ſonus igiť nõ videť generari niſi in ꝑma materia que ꝑcutiť: ⁊ nõ in omni aere per quē trãſit. ¶ Jtem alia ſenſibilia que ſunt per mediũ extra trãſeũt per aerem nõ mutãdo ea a ſua figura. ergo a ſilr̃ videť ꝙ etiã ſonus aerē a ſua figura nõ debeat mutare: ſed nõ generat ſe in ſeipſo niſi trãſmutet figurã ſuã. ergo videť ꝙ nõ genereť niſi in primo aere ꝑcuſſo. ¶ Preterea ſi ſic eſt ſicut ſupra dictuꝫ eſt ꝙ eſſe ſoni eſt cum motu violento fractiuo aeris: tunc videť ſi ſonus ſemꝑ genereť in alia ⁊ alia materia ꝙ ſemper debilitatur ẜm ꝙ magis ⁊ magis remouetur a materia in qua primo generatus eſt: ſicut debilitatur motus violentus ẜm ꝙ magis ⁊ magis diſtat a primo faciente

violẽtiã:⁊ ƀm hoc nunꝗ̃ pueniret aliqs ſonus ad auditum ƀm ꝙ pmo gñatus eſt niſi in ipſo auditu gñaretur: qḋ falſum eſt. ergo videt ꝙ gñatus in vna materia ſiue gñatione ſui in medio trãſeat per mediũ. ¶ Sed cõtra ſi ponamus multos a ſe inuicez diſtare: ad quos nunꝗ̃ poſſit uenire ſonus vnius ſonãtis. Si igit ſonus nõ generat niſi in vna pte numero: opoꝛtebit ꝙ illa eadez ps numero erit in diuerſis: qḋ eſt impoſſibile. ¶ Jtẽ ſi tñ eſt in vna mã diuidente mediũ: opoꝛtet ꝙ illa vna in eodẽ tpe in diuerſis locis diuidat mediũ. ⁊ hoc ideo q: cõtingit auditũ fieri per circũferentiã. ⁊ ſic opoꝛtet ꝙ oẽs linee que pñt egredi a cẽtro per circũferẽtiam ſimul ⁊ ſemel diuidãt mediũ qḋ eſt impoſſibile. ¶ Solꝰ dicimꝰ ꝙ ſonus nõ gñat in vna pte aeris tñ: ſed in oi pte uſqꝫ ad auditũ ſicut ultimo ꝓbatũ eſt. Unaqueqꝫ enĩ res ſẽſibilis nõ hẽt eẽ niſi in materia ſua ⁊ tãta eſt quãta ⁊ materia ſua. Uñ quãtũ aerẽ pcutit pmũ pcutiẽs a quo egredit ſonus: tãtũ aerẽ pcutit aer pcuſſus ⁊ gñat in eo ſonũ: ⁊ ille aer aliũ aerẽ ⁊ ſic de alijs ꝗ̃diu durat violẽtia pcutiẽtis: ⁊ ƀm debilitatẽ illius violẽtie debilitat etiã ſonus. ¶ Ad pmũ ergo dicẽdũ ꝙ ſonus hẽt duplex medium. ſ. mediũ qḋ eſt mediũ ⁊ mã: ⁊ mediũ qḋ eſt mediuz tñ. Aer aũt eſt mediũ ⁊ mã: aqua ꝟo mediũ tñ: ⁊ ideo cuz vnũquodqꝫ generet in mã ſibi ꝯueniẽti pter diuiſionez eius gñat ſonus in oi pte aeris moti: ⁊ nõ opoꝛtet ꝙ in vna pte gñatus diuidat ipm. aqꝫ ꝟo que nõ eſt mã non ſuſcipit gñationẽ ſoni in ptibus ſuis: ⁊ cũ ſonus nõ hẽat eẽ niſi in mã que eſt coꝛpus: ⁊ coꝛpus nõ põt trãſire per coꝛpus niſi diuidẽdo ipm: inde eſt ꝙ ſonus nõ uenit ad auditũ per aquã niſi diuidẽdo aquã: ⁊ ideo nõ eſt ſimile de aere ⁊ aqua. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ non eſt ſilẽ de ſono ⁊ alijs ſenſibilibꝰ. Alia enim ſenſibilia hñt materiam in qua ſunt pter nãm medij. ſonus aũt nõ hẽt mãm in q̃ hẽat eẽ nãle niſi aerẽ tñ. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ ſic eſt ſicut ꝓbat obiectio: ſed tñ in pncipio qñ violẽtia eſt in cremẽto tũc nõ pcipit decremẽtũ ſoni ſicut ⁊ non pcipit decrementum violentie.

¶ Utrũ in echo fiat reflexio aeris eiuſdẽ pmo pcuſſi.

B Eptimo queritur de echo

Utrũ in illo fiat reflexio eiuſdẽ aeris pmo percuſſi. hoc enim videt. Si enim ſonus figurat ƀm figurationẽ pcuſſionis: mons aũt pcuſſus pcuſſionis nõ hẽt figurã: ſicut pmũ pcutiẽs nõ facit redire echo ƀm ſilitudinẽ ad pmũ ſonũ niſi rediret in mã pmo pcuſſa. Et h̃ expreſſe patet qñ aliqs clamat diſtinctas ⁊ articulatas uoces ad montẽ: ille nõ reuertunt diſtincte ⁊ articulate. h̃ etiã videt per Auicᵃᵐ expſſe qui dicit ſic in 6ᵒ de nãlibꝰ Remãſit ſup nos ut ꝯſideremus ſi tinnitus .i. echo eſt ſonus qui accidit ex cõmotione ſcḋi aeris cõmoti in motu pmi. Aut ſi eſt cõmotionis aeris pmi ⁊ iterum reuertentis. Et poſt ſubiũgit ſolõnẽ dicẽs. videt aũt tinnitꝰ .i. echo eẽ cõmotio pmi aeris ad nos iterũ reuerſi vñ eſt ꝓprietatis ⁊ affectꝰ eius. Ex hoc relinqtur ꝙ echo reuertitur in eadẽ mã in qua gñatꝰ eſt pmꝰ ſonus ⁊ ꝓpter hoc imitat pmũ ſonũ. ¶ Juxta hoc itez querit utrũ ſemp fiat de echo. h̃ enĩ videt ſicͭ dicit phs in 2ᵒ de aia ⁊ Auicᵃ in 6ᵒ de nãlibꝰ ꝙ ſemp fiat lꝫ nõ ſemp audiat. Sed tũc querit qd ſit reflectẽs ſonũ. ſi enĩ reflexio ſit ſicut repcuſſio: repcuſſio nõ ſit niſi a ſolido plano: tũc etiam reflexio nõ fiet niſi a ſolido plano. hoc aũt nõ ſemp videt fieri in ſono q: qñqꝫ ſonꝰ eſt in aere libero ubi nõ eſt ſolidũ planũ. ¶ Preterea querit q̃re nõ audit ſemp echo ſi ſemp ſit. Et q̃re frequẽter audit echo ad mõtes ⁊ ſiluas altas. ¶ Solꝰ dicẽdũ ꝙ reflexio ſoni nõ ſit in aere pmo pcuſſo: ſꝫ in foꝛma ⁊ figura pme pcuſſionis. ¶ Ad illud aũt qḋ obijcit in ꝯtrariũ dicẽdũ ꝙ illa obo ꝓcederet ſi mons pcuteret: ſꝫ mons nõ pcutit ſꝫ tñ reflectit. aer aũt pcuſſus pcutit gñando ſonũ in poſteriori aere prius in ſe gñato. Cõcedo tñ ꝙ aliquãtulũ rotũdat figura ſoni ꝓpter reſiſtẽtiã ad aerẽ ipulſuz. ⁊ hec eſt cauſa q̃re uoces nõ ita ſũt diſtincte in echo ſicut in uoce pncipali. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ Auicᵃ attingit ſoni originẽ in foꝛma ⁊ nõ in mã reuertit enĩ ſonꝰ in echo ƀm foꝛmã pmi ſonãtis. ¶ Ad id qḋ ulterius querit dicẽdũ ꝙ ſemp ſit reflectio ſoni in echo non tñ ſemp pceptibilis: ⁊ hoc ꝯtingit ꝓpter duas cauſas. Quarũ vna eſt debilitas reflectẽtis: altera aũt ꝓpinqtas eiuſdẽ ad aures audiẽtis. ¶ Ad aliḋ dicẽdũ ꝙ reflectẽs ⁊ reſiſtẽs pcutiẽti: ⁊ hec eſt quelibet ps pcuſſa violẽter: q: quelibet aliquãtulũ reſiſtit lꝫ vincat a violẽtia. ¶ Ad id qḋ querit de mõtibꝰ ⁊ ſiluis: ꝙ in hijs frequẽter audit echo: dicẽdũ ꝙ in mõtibꝰ ſupiꝰ ꝓminẽtibꝰ ⁊ cauernoſis ſit echo: q: in illis eſt depſſio aeris pcuſſi ſicut in ſpa. Silr in ſiluis altis ſunt multa pcutiẽtia ad ramos ſupiꝰ ⁊ ſtipites iferius. ⁊ ꝓpter h̃ etiã ibi ſit depulſio ſpecialis. Jn cauerna aũt ⁊ pcipue ſi ſtricta eſt ꝓhibetur defuſio ipulſionis per circũferẽtiã: ⁊ ideo neceſſe eſt ꝙ aer ipulſus ipellat ab añ ⁊ foꝛtificat eiꝰ ipulſio in nã ⁊ ideo in cauernis lõge etiã audit puus ſonꝰ. ⁊ hec etiam eſt cauſa q̃re in ſiluis bñ audit q: arbores ipediũt defuſionem aeris pcuſſi: ⁊ ꝓpter hoc foꝛtificat violentia eius ita ꝙ longe facit ſonum ⁊c̃.

¶ Utrũ ſoni obuiãtes ſibi in aere coꝛrũpũt ſe inuicem.

C Onſequẽter queritur

Utrũ ſoni obuiãtes ſibi in aere coꝛrũpãt ſe inuicẽ uel nõ. Ponamꝰ enĩ vnũ ſtare ꝯtra alterũ in ꝯtrarijs locis: ⁊ vnũ ꝓferre acutũ ſonũ: alterũ aũt graue ſonũ: etiam in diuerſis figurationibꝰ ſonoꝝ. Jlli enim ſoni aliqñ ꝯueniũt in medio. aut ergo coꝛrũpent ſe in medio ita ꝙ utrũqꝫ alterũ ⁊ ſic neutrũ pueniet ad auditum qḋ falſuz eſt. Aut vnꝰ coꝛrũpit alterũ ⁊ tũc ille nõ audiet qui coꝛruptus eſt qḋ iterũ falſuz eſt: q: uterqꝫ audit. aut vnus cedit alteri: ⁊ hoc nõ videt: q: nõ eẽt cãns illã ceſſionẽ qñ vnꝰ eẽt eq̃liter foꝛtis alteri. ¶ Preterea ſi cedẽt alteri tũc auris que eẽt poſt dyametrũ nõ audiret ſonũ cedẽtem. qḋ iterũ falſum eſt. ¶ Si foꝛte dicat ꝙ in ueritate nõ eſt incõueniẽs in medio eẽ duos ꝯtrarios ſonos: q: in medio ſunt ſenſibilia ƀm eẽ ſpũale: ⁊ ƀm eẽ ſpũale nõ hñt ꝯtrarietatẽ: ⁊ ideo nõ coꝛrũpũt ſe inuicẽ. ¶ Cõtra. in quocũqꝫ aliqḋ ſenſibile hẽt eẽ ƀm nãm: in illo nõ eſt ſꝫ eẽ ſpũale: ſꝫ ſonꝰ ſꝫ ſuã nãm hẽt eẽ in aere ut in mã. ergo nõ hẽt eẽ ſpũale in eo. ¶ Jtẽ oĩa ꝯtraria deſtruũt ſe in eodẽ qḋ eſt mã utriuſqꝫ: ſꝫ aer eſt materia oĩuz ſonoꝝ: ergo in eadem pte aeris deſtruẽt ſe ſoni ꝯtrarij: ⁊ ſic ꝓcedet prima obiectio: q: ſoni obuiantes ſibi ſunt in eadẽ parte aeris. ¶ Si foꝛte dicat ꝙ natura ſoni cõſiſtit in figura aeris ⁊ figura figure nõ eſt ꝯtraria ſicut dicit Aꝛ: in liᵒ de ſenſu ⁊ ſenſato. ⁊ ideo vna nõ coꝛrũpit alteram. ¶ Cõtra lꝫ figura vna nõ ꝯtrariet alteri: tñ vna mã numero nõ eſt ſuſceptibilis duarũ uel triũ figurarũ. cũ igit ꝯueniãt iſti ſoni in medio ꝯiũgunt in materia vna. ⁊ cũ illa mã nõ ſit ſuſceptibilis utriuſqꝫ figure: neceſſe eſt alterã coꝛrumpi. ¶ Preterea lꝫ figura figure nõ ſit ꝯtraria: tñ cauſa figuras eſt ꝯtraria alteri cauſe figurãti. cũ igit cauſa figurans ſonũ ſit motꝰ: ſic uel illo mõ ſcindẽs aerẽ: illa cauſa ſemp eſt ꝯiũcta cũ ſono. Cũ igit ſoni illi ꝯueniãt in eadẽ materia: neceſſe eſt ⁊ illas cauſas ꝯtrarias in eadẽ materia cõuenire: ⁊ ſic vna coꝛrũpet alterã. ⁊ cũ ceſſante cauſa ceſſet ⁊ effectus: neceſſe eſt etiã ſonũ coꝛrũpi. ¶ Jtẽ ſonus eſt ſenſibile. ergo eſt paſſibilis q̃litas hñs ꝯtrarium in ſuis ſpẽbus. igit in ꝯiũctione ſupꝛa mãm vnã ſpẽs ipſe coꝛrũpũt ſe ƀm circulũ maiorẽ uel minorẽ: ita ꝙ minoꝛ circulus generat maiorẽ: ⁊ ille iterũ maiorẽ: ſicut eſt de lapide ꝓiecto in aquã ſtãtem ut lapis cadẽs ſupra cẽtrũ: etiã eſt multoꝝ circuloꝝ ſucceſſiue gñatoruz cauſa: eo ꝙ vna ps aque ipulſa iundat ſup aliã circũquaqꝫ p circũferẽtiã ⁊ ſic aer ipulſus p pmũ ſonũ iundat aerẽ vicinũ circũqꝫ

Cum igiť oculus nō tāgat circulum niſi in pūcto ſoni ex oppoſito uenietis nō tāgit ſe niſi in pūcto. ⁊ ſic nō corrūpent ſe ad inuicē. Si inqꝫ ſic dicať. Cōtra circulus in aere ⁊ circulus in aqua eſt ſm nām aeris ⁊ aque. ſed nos videmus in aqua ꝙ vnus circulus infringit alteruꝫ uel in toto uel in parte. ergo ſiliter erit in aere: ⁊ corrupta circūferētia neceſſe eſt ſonū corrūpi: ꝑcipue in illa ꝑte ubi obuiat fortior motus. ergo adhuc redit ꝙ vnus ſonꝰ corrūpit alterum. ¶ Preterea nos videmus ꝙ uēti adducūt nobis ſonos. cāpana enim lōgius audiť ad illā ꝑteꝫ ad quam flat uētus q̄ꝫ in parte alia. ergo patet ꝙ corrumpiť circūferētia: ⁊ in vnā ꝑtem plus extēdiť q̄ꝫ in alteraꝫ. ¶ Preterea nos videmus expſſe hoc ꝙ qñ magnus ſonus eſt nō audiť minor: ſicut in cāpanilibus quādo pulſanť cāpane nō audiť loquēs etſi clamet. ⁊ ſilr in molēdinis nō bñ audiť loquēs. ¶ Solutio dicimus ꝙ ſoni obuiātes cōtrarij ⁊ excellētes infringūt ſe in loco ꝯtactus: ita ꝙ ambobus generať vnus cōfuſus: ⁊ hoc qñ ambo fuerint excellētes: uel alter deſtruit alterū: ⁊ hoc qñ vnus fuerit fortis ⁊ alter debilis. Sed tñ notāduꝫ ꝙ nō ubiqꝫ corrūpūt ſe niſi alter obtineat alterū in tota circūferentia ſicut quādo vnus eſt debilis ⁊ alter ualde uehemēs. ſed quādo cōparanť in fortitudine tūc maxime cōfringunt ſe ad rectum dyametrū ſonātiū: ſed in illa parte circūferētie non ita: ⁊ cū ubiqꝫ fiat reflectio in ſono ut dicit phs tñ ꝯtingit ꝙ uterqꝫ illoꝝ ſonoꝝ adhuc ꝑcipiť. Quādoqꝫ lꝫ in quadā parte ſui ſit corruptus: tñ in altera ꝑte ſue circūferētie reflectiť ad auditū. ⁊ ex hoc patet ſolutio ad totum. Ex hijs patet quare in ꝯtinue ſonāte ſonus ſequēs magis audiť q̄ꝫ precedēs. ſequēs eniꝫ obtinet ꝑcedēteꝫ ⁊ corrūpit ipſum ſm aliquid uel in toto.

¶ Utrum uox eſt ſemp ſignum imaginationis.

d **Einde queritur** de uoce. Et queruntur q̄tuor. Quoruꝫ ꝑmum eſt Utruꝫ ipſa ſit ſemp ſignum imaginationis. ſ. affectꝰ nature. 2m eſt de uoce que ſignat intellectū ⁊ ſpēm intellectus. 3m eſt de differentijs uocum. 4m de neceſſitate uocum ſm etatem ⁊ ſexum ⁊c̄.

a **D primum proce**ditur ſic: Dicit Ariſ: in 2o de aia. ꝙ in uoce oportet eē aiatum uerberās ⁊ cuꝫ imaginatione aliqua. ergo videť ꝙ ois uox ſit ſignū imaginationis. ¶ Itē ibidē dicit Ariſ: Significatiuus qdē ſonus eſt uox ⁊ nō reſpirati aeris ſicut tuſſis: nō aūt in oibus aialibus uocātibus pōt ſignificari ſpecies intelligibilis: q: nō in oibus aialibus uocātibus eſt intellectus. ergo videť ꝙ uox ſit ſignificatiua imaginatiōis alicuius. ¶ Preterea dicit Auica: ꝙ multitudo deſiderioꝝ cauſa eſt uocādi. mltitudo autē deſiderioꝝ cauſať ab imaginatis: q: imagiatio mouet deſiderium: ⁊ ſic videť ꝙ uox ſm nām ꝑncipij ſui cauſeť ab imaginatis: ⁊ ſic uox aliquid ſignificabit in imaginatione. ¶ Sed ꝯtra nihil idē ⁊ eodē mō ſe hñs pōt eē ſignū diuerſoꝝ: ſed in multis aialibꝰ brutis videmus uocem nō diuerſificari: ſed vno mō uocāt oia que ſb eadē ſunt ſpecie uel vno mō appetētia cibū uel aliqd aliud. imago autē in illis diuerſificať. ergo uox nō pōt eē ſignū ſignificatiuū. ¶ Itē dicit Damaꝰ ꝙ bruta magis agunt in nā q̄ꝫ agūt ſm ſuas imagies. ğ videť ꝙ uox magis ſit ſignū inſtructiuū nāe q̄ꝫ imaginationis. ¶ Itē Auica in lio ſuo de aialibꝰ dic̄ ꝙ apes ꝯſtruūt caſas ⁊ aues nidos non ad imaginationē ſꝫ ad iſtinctū nāe. ⁊ hoc ꝓbat q: faciūt ſemper ⁊ oēs eodē mō. ğ ſilr q: ſemp ⁊ eodē mō uocāt: ſignū eſt ꝙ uox nō ſit ad imaginationē ſꝫ ad iſtinctū nāe. Sed ſi ꝯcedať tūc videť Ariſ: falſuꝫ dicē: ꝙ inter oia aialia ſolus hō uocat. ¶ Solo dicimus ꝙ multa aialia uocāt ⁊ nō ſolus hō. quecūqꝫ enim per pulmonē attrahūt aerē ⁊ arteriā hñt uocatiuā ⁊ imaginationē illa uocāt ⁊ nō alia. ⁊ dicimus ꝙ uox eoꝝ ſigt imaginationē. Sed ſignuꝫ eſt duplex. ſ. formatū ⁊ informe ſiue diſtinctū ⁊ ꝯfuſum. Diſtinctū aūt uocis ſignū nō eſt a nā ſed a placito ⁊ iſtitutione. ⁊ hoc nō eſt niſi in illis aialibꝰ in qbꝰ imaginatio dñatur ſup inſtinctū nāe: ita ꝙ pōt abſtinere ab ipſo ⁊ imitari eū ſicut eſt in hoie. In alijs aūt aialibꝰ in qbus cauſať ab iſtinctione nāe ⁊ ſeqtur eā per oia: cuius ſignū eſt q: nō faciūt ꝯſilia neqꝫ inqſitiones ſuoꝝ opum. In illis etiā ſignū imaginationis nō eſt niſi per nām ⁊ nō ab iſtitutione. ⁊ q: natura eſt eadē in oibus ꝓpter hoc ſue uoces ⁊ ſua opa ſunt ſilia in oibus. Et q: ſilitudo eſt cauſa idiſtinctionis: ꝓpter hoc ſue uoces māſerūt idiſtincte. nec vnū aial ꝑcipit ex uoce alterius niſi deſideriū eius in cōi. ſ. indigētiā cibi ⁊ deſideriū coitus. ⁊ nocumētū leſionis ⁊ uocationē ſocietatis. ⁊ in hijs deſiderijs etiā alio mō uariāt uoces ſuas. ¶ Ad ꝑmū ergo dicēdū ꝙ uox eodē mō ꝓlata eſt ſignū cōe diuerſoꝝ ſed nō eſt ſignū ꝓpriū. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ Damaꝰ ⁊ Auica nō intendūt excludere imaginationē ab aialibꝰ brutis uocātibꝰ: ſed intēdūt dicere ꝙ imaginatio eoꝝ non dñať iſtinctu nature ſed potius regitur ab ipſa ⁊c̄.

¶ Queriť de uoce que ſigt intellectū ⁊ ſpēm intellectꝰ.

s **Ecundo queritur** De uoce que ſignificat intellectuꝫ ⁊ ſpēm intellectus. Et hoc eſt querē de dictionibꝰ ſignificātibꝰ. ¶ Qđ eniꝫ ſpēs itelligibiles ſint in illis ꝓbať per rōnē ⁊ auctoritatē Per rōnē ſic. Quicqd abſtrahiť ab aliquo oportet ꝙ per aliquē modū ſit in eo. ſed ſpēs itelligibiles abſtrahūtur a dictionibꝰ. ergo oportet ꝙ ſint in illis. ¶ Itē dicit Auguſtinꝰ ꝙ in ꝟbo duo ſunt. vox que trāſit: ⁊ ſignificatuꝫ qđ manet. ergo eſt ibi ſigtū. ¶ Itē Ariſ: in ꝑo pyarꝫ dicit. uoces ſunt note earū que ſunt in aia paſſionū. ¶ Itē dicit Priſcianus ꝙ dictiones qbus utimur ſunt lrate articulate. litterate aūt ſunt q: ſcribi pñt. articulate q: ſignificāt. ¶ Sed ꝯtra in ꝑtibus aialis que nō ꝯtingūt aereꝫ nō eſt materia uocis neqꝫ uox. imaginatio aūt ⁊ itellectꝰ nō attingūt aerē. ğ nō eſt in eis materia uocis neqꝫ uox. ¶ Itē quecūqꝫ ꝯueniūt in vnū neceſſe eſt ꝙ aliquo mō ſe ꝯtingāt. ſed ipoſſibile eſt uocē ⁊ ſpēm intelligibileꝫ ſe ꝯtingere: eo ꝙ mā uocis nō extēdiť ad imaginationeꝫ ⁊ intellectū. ergo ipoſſibile eſt uocē ꝯiūgi cū ſignificato ſiue cū ſpecie itelligibili: ⁊ ideo uoces nihil ſignificabunt. ¶ Itē phus dicit ꝙ aia ſm quēdā modū eſt locus ſpērū Inde ꝓcediť ſic. Quicqd moueť ad locū ut in eo maneat ⁊ ꝯſerueť nō moueť ab illo niſi violēter. ſpēs imaginabiles ⁊ itelligibiles moueнť ad imaginationē ⁊ itellectū ut maneāt ⁊ ꝯſeruenť in illis. ergo ab illis nō mouētur ad uocē ꝓlatā niſi violēter. Et ſi tūc querať qd ſit faciens violētiā ⁊ erit impoſſibile fingē. ⁊ ſic iterum redit ꝙ uoces nihil ſignificāt. ¶ Si forte dicať ꝙ nō eſt neceſſe ꝙ ſignificatū ꝯiūctū ſit in ſigno ſicut videmus in circulo q ſignificat vinū ⁊ tñ nō eſt ei ꝯiūctū in ſigno. ¶ Sed cōtra ſm hoc ergo uox ſiue ſignificatio trāſit ad audiētē diſcētē aliqd a docēte ⁊ diſciplina quā accipit. ꝯſtat ex hijs que trāſeūt ad ipm per auditū. ergo diſciplina ſua cōſtat ꝑncipaliter ex uocibus que ſunt ſine ſigtis cōiūctis ſibi. qđ falſum eſt: q: diſciplina ꝯſtat ꝑncipalr ex ſilibꝰ ſigtis per noia ⁊ nō ex noibus niſi per accñs. Un̄ phus in ꝑo de ſenſu ⁊ ſenſato ſm accñs ad ſapiam auditus multum ꝯfert. ſermo enim audibilis exñs cauſa eſt diſcipline: nō ſm ſe ſed ſm accñs. ex noibus enim ꝯſtat. noium auteꝫ vnūquodqꝫ ſymbolū eſt. Si forte dicať ꝙ uoces hñt ſilitudinē illā nāliter ꝯiūctam ſibi. Cōtra ſm hoc enim ois uox in ꝓferēte ſigt nāliter quod eſt ꝯtra Ariſ: in primo peryarꝫ. Si forte dicať ꝙ uoces ſunt ſigna incōiūcta ſigtis: ſed ſigta ſunt in aia audiētis: ⁊ excitať aia per uocē exteriorem ad ſilitudineꝫ quam habet in aia. ſm hoc eniꝫ

incidimus in errorē Platonis.ſ.ꝙ nihil adidicerimus ſed tñ per reminiſcentiā accipimus ea que prius erāt. ⁊ hunc errorem deſtruemus infra cum de aīa diſputabimus. ¶ Juxta hoc enī querit̃ ſi quocūq; mō ſpēs imaginatiue ſpēs intelligibilis deſcēdat in aīam utrum remaneat ibi uł nō. videt̃ ꝙ nō q: qđ recedit ab aliquo nō ſimul recedit ⁊ remanet cum illo. Si ergo ſpēs imaginatiua ⁊ intelligibilis recedat ab imaginatione ⁊ intellectu nō pōt ſimul manere in imaginatiōe ⁊ intellectu. ex hoc ſequit̃ ꝙ qñ vnā ſignatiuam uocē ꝓfert aliquis ꝙ ſignatum illius dictionis amplius nō eſt in ea: ⁊ ſic ſi uellet iterum loqui nō poſſet niſi ꝑus accipet ſilitudinē rei de qua uellet loqui per ſenſum imaginationē ⁊ intellectum qđ abſurdū eſt. Si forte dicat̃ ꝙ multe ſint ibi ſimilitudines vnius rei. Cōtra hoc eſt q: ſilitudines ſunt in aīa ad cognoſcēdū res. cum ergo ſilitudo vna ſufficiat ad oēs res cognoſcēdas que ſunt vnius rōnis ſuperfluum erit hēre plures ſilitudines vnius rei. Preterea aut ille ſilitudines erunt finite numero aut infinite. Si infinite tunc aliqđ eſt in natura actu infinitū. qđ falſum eſt. Si finite ponamus ꝙ ꝓfert tot uoces quot habet ſimilitudines. ergo poſt hoc nō poterit loqui de eadem re niſi ꝑus accipiat diſciplinam eius per ſenſum qđ falſum eſt. ¶ Si forte dicat̃ ꝙ manet ibi ⁊ ꝙ eſt vna ſilitudo gñans ſibi ſilitudines ſiles in uoce ꝓlata. Tunc querit̃ qđ ſufficiat ad illam gñationem. Si dicat̃ ꝙ uox eſt ſilitudo deſcēdens: tunc videt̃ illa ſilitudo deſcendere in quālibet uocem. qđ falſum eſt: q: ſunt uoces lrate ⁊ articulate ſicut ſunt buba ⁊ pictrix ſicut dicit phus. Et ſi dicat̃ ꝙ exigit̃ etiam uoluntas ꝓferētis: tunc videt̃ ꝙ ſi ꝓferens uellet ꝙ hoc nomē ſignificaret aſinum qđ falſum eſt. ¶ Si dicat̃ ꝙ uoluntas ꝑmi inſtituētis eſt cauſa ſicut videt̃ uelle Aug. dicēs ꝙ betha in greco eſt lra: in latino vō herba. nulla cauſa eſt alia niſi q: ſic placuit inſtituēti. Cōtra primi inſtituētis placitū nō eſt cauſa cōiuncta uoci ꝓlate a te uel a me. ergo nō pōt efficē uocē meā uel tuā ſignificatiuā. ¶ Solō dicimus ꝙ ſermo ſignificatiuus duplicē habet cōparationē. vnā ad rē que eſt extra aīam. ⁊ de hac dicit Ariſ: in pº elēchoꝝ. qñ nō eſt ipſas res diſputare uolētibus referre ſed noībus notis utunt̃ pro rebus qđ accidit in noībus in rebus arbitramur accidē. Alia cōparatio eſt ad ſpēm que eſt in intellectu uel imaginatiōe. ⁊ de hac dicit Ariſ: in iº ꝑyarmē ſunt ergo ea que ſunt in uoce earum que ſunt in aīa paſſionum note. Et Baſilius in quadā omelia ꝑmonis dī. Nobis viſū deus qui nos creauit indulſit pro eo ut corda occulta inuicē nobis uerbi miniſterio panderemus. Et pro cōmuni in alterutrū affectu nature vnuſqſq; noſtrum primo ſuo uelut ex archanis quibuſdā domicilijs cōſilij ſecreta depromeret. Dicimus ergo ꝑm primā cōparationē ſignificatiui ſermonis cauſa eſt ſignificationis eius: uolūtas eſt iſtituētis ſicut dicit Auguſtinº. qñ enim nō ꝓfert̃ ſignificatiuus ſermo tunc eſt in potentia ⁊ ſtatim cum profert̃ tunc actu ſignificat rem ſicut eſt in multis videre in qbus ad multiplicationē materie ſeqtur multitudo forme ſicut in oībus gñabilibº. ¶ Si ergo querat̃ ꝑm quē modū ſignificatū rei uenit in ꝑmone qñ ꝑmo fuit inſtitutus. Dicēdū ꝙ per nutū inſtituentis dirigentē talem ſermonē ad talem rem in rōne ſignificādi intētionē proferētis. ꝑm aliā aūt cōparationē ſermonis accipit rōnem ſignificādi ab intētione ꝓferētis. ¶ Ad hoc aūt qđ querit̃ qualr̃ cōiungat̃ ſignificatiua cum uoce dicimus ꝙ rōnis due ſunt partes ut dicit Damaſcenus. ſed hec que diſponit ſermonē interius. ⁊ hec pars rōnis eſt ꝓpria quā nō amittit in aliquo. ⁊ hec eſt que interꝑtat̃ eum per uocē. ⁊ hec qñq; amittit ratio in hijs. ſ. que nō pñt loqui: quare ꝑma rōnis pars eſt etiā per cōparationē ad corpus ⁊ ad organa locutionis. ⁊ dicit a quibuſdā potētia interꝑtatiua cuius eſt mouere organa in loquēdo: ⁊ in illius etiam virtute gñat̃ ſignificatum in uoce: ⁊ illius etiam vtute ab imaginatione ⁊ intellectu ſpēs in ꝑmone ſunt ꝓlate: nec oportet continuationē uel cōtactū corporalē eſſe inter uocem imaginem ⁊ intellectū: q: gñatio ſigtionis in ꝑmone ſigtiuo nō eſt mālit̃ ſed potiº virtualr̃ ⁊ ꝑtātiua: ſicut oīa ſpūalia que ordinem hñt ad corpus impſſionem faciūt virtualiter ⁊ ꝑtātiue in corpibus ⁊ illa corpa que ſunt ꝓpria materia illarū impſſionum ſtatim recipiūt eas. ſilr̃ potētia rōnis que dicit̃ interꝑtatiua ꝑcutiendo aerem per organa uocalia imprimit in uocibus formatis ſpēm ⁊ ſilitudinem imaginātis ⁊ intelligentis: ⁊ tangit aerem ſuſcipientem illas ſpēs per inſtra uocalia: ⁊ ꝑm ꝙ tangit agit in ipm: ⁊ ꝑm ꝙ agit trāſmutat eum ad actū ſignificandi. nec eſt uerū qđ quidā dicūt ꝙ ſpēs imaginatiue ⁊ intellectiue deferunt̃ ab anteriori pte capitis ad linguā ⁊ ad inſtra uocalia per neruum ab anteriori cella deſcendentē. neruus enim deſcēdens ab anteriori pte capitis nō eſt ꝑncipalr̃ motiuus nec actiuus ſed ſenſitiuus ⁊ paſſiuus: ⁊ ille nō facit ad interꝑtationem ſed potius ad guſtū: ⁊ eſt natus recipē ſpēm ⁊ nō dare eam. ſed neruus deſcēdēs a poſteriori parte capitis eſt ille qui eſt ꝑncipalr̃ actiuus ⁊ motiuus: ⁊ duo ex illis ptingūt ad linguā ⁊ faciūt eam moueri ⁊ quidā alij ad pulmonē: ⁊ quidā alij ad mandibulā inferiorē ⁊ ad labia. Unde quidā ſunt tardi ⁊ male ꝓferunt lrām. r. ex eo ꝙ nerui illi nō ſufficiēter ptingunt ad ꝑncipiū lingue in quo format̃. r. lra: q: ꝑncipiū lingue eoꝝ nō eſt ſufficiēter mobile ⁊ iſti ſunt nerui qui deſeruiūt potētie interꝑtatiue. ¶ Silr̃ ponamus ꝙ ſit via per quā fit deſcenſus ab imaginatione: que erit vna per quā erit deſcēſus a ſpēbus intelligibilibº. cum ſpēs intelligibiles nō ſunt apte nate impmi in ſpū corporeo. ⁊ hoc abſurdū eſt dicere ⁊ cōtra nām: ⁊ per hoc patet ſolutio ad totū qđ querit̃ per quē modū ueniat ſpēs ſignificatiua in ꝑmone ſignificatiuo. ¶ Ad id qđ queritur utrū maneat in aīa poſt ꝓlationem. dicēdū ꝙ ſic q: iam diximus ꝙ nō deſcēdit ab ea in ꝑmone eodē numero: ſed potius per intētionem ꝓferētis ⁊ potentiā interꝑtatiuā in ꝑmone ſignificatiuo gñatiuo ſilis ſpēi eī que eſt in aīa. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ gñans eſt potentia interꝑtatiua cum actu ⁊ intētione interꝑtādi ⁊ iđ uoces quedā ſunt nō ſignificatiue: q: ibi nō eſt actº ⁊ potētia interꝑtādi. Exigit̃ etiam ut ſup habitū eſt cōparatio ꝑmonis ad rem quā cōparationē habet a ꝑmo inſtituēte ⁊ illa etiā deficit in dictionibº nō ſignificatiuis. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ inſtitutiō ꝑmi inſtituētis conſiderat̃ duobº modis. ſ. in cōparatione ad inſtituentē primū ⁊ ſic nō eſt inſtitutio cauſa ꝯiuncta ꝑmoni ꝓlato a me uel a te uł in cōparatione ad effectū quem relinquit in ꝑmone. ⁊ iſte effectus eſt a duobº ꝑm ꝙ ꝑmo eſt duobº modis. ſ. in potētia ⁊ in actu. ſermo enim in potentia eſt cōparabilis ad rem ⁊ ſermo in actu comparatur ꝑm actum.

¶ Utrum acutum ⁊ graue ſint dr̃ie uocis.

Tertio queritur de differētijs uocū que ſunt acutū ⁊ graue ut dicit phus in 2º de aīa. ¶ Cuꝫ aūt iſte dr̃ie ſint per methaphorā ab hijs que ſunt in actu videtur ꝙ non ſunt ꝓprie dr̃ie uocum. ¶ Preterea in topicis dicit ꝙ eſt uox alba ⁊ ita videtur ꝙ dr̃ia uocis ſumit̃ a ſenſu viſus. ¶ Preterea dicit phs in 2º de aīa ⁊ in libro de ſenſu ⁊ ſenſato ꝙ hoc ꝙ non habemus ꝓprias dr̃ias odoꝝ ſed ſumimus eas a ſaporibº ſignū eſt ꝙ praue odoramus. odoratū nō habemus certum. ergo ſilr̃ q: dr̃ias ſonoꝝ accipimus a differētijs tāgibilibº ſignū eſt ꝙ nō bñ audimus ⁊ auditū nō hēmus certum. ¶ Preterea querit̃ de numero dr̃iarum ſoni ⁊ de extremis ſonis qui debēt eē ſimplices. extremi ſunt acutus ⁊ grauis. cum aūt acutū ⁊ graue nō ſunt cōtraria q: graue cōtrariat̃ leui: ⁊ acutū nō habet cōtrariū. hebes

enim nō eſt cōtrariū acuto: q: acutū eſt pars hebetis in angulis videt̃ q̄ illa que per methaphorā ſumunt̃ ab illis nō ſunt miſcibilia neq̄ cōtraria. ¶ Preterea Auicēna mouet vnā q̄ōnē Utrū audit⁹ ſit ſenſus vnus uel plures. cum enim ſenſus vnus ſit vnius ꝯtrarietatis nō videt̃ audit⁹ eſſe ſenſus vnus: q: videt̃ eſſe multarū cō/trarietatū ſm̄ d̄rias ſoni. eſt enim acuti grauis ꝛ debilis ꝛ fortis ꝛ leuis ꝛ aſperi ꝛ pluriū aliorū. ¶ Solō dicimus ſm̄ Ariſtotelē in 2° de aīa q̄ d̄rie ſonantiū in ſono ſm̄ actū oſtēdunt̃. ſicut enim nō vident̃ colores ſine lumine ſic nec ſine ſono ſm̄ actū diſcernit̃ acutum ꝛ graue. ꝛ hec dicunt̃ ſm̄ methaphorā ab illis que tāgūt per ſil̄itudinem ad uelox ꝛ tardū. acutū enim mouet ſenſum in pauco tēpore in m̄tū. graue aūt mouet ſenſū in m̄to tēpore in paucū. neq̄ tñ uelox eſt acutū ꝛ graue ꝛ tardū. ſed acutū ſil̄itudinem habet ad uelox in mutādo ſenſū q: cito imutat ſenſum: ꝛ tardū ſil̄itudinē habet ad graue q: nō cito imutat. habet etiā ſil̄itudinem ad acutū ꝛ ad hebes in angulis ꝛ in tactu. hebes enim eſt qd̄ impellit ꝛ nō penetrat cito. acutū enim qd̄ penetrādo pungit ſtatim. Et ſil̄r eſt in auditu. Audit⁹ ſon⁹ eſt q penetrat fortiter: ꝛ ꝑpter hoc etiā ledit ille: ꝛ q̄nq̄ facit obſtupeſcere dentes. ꝛ p̄cipue q̄n acut⁹ ſonus ſit ex ꝯfricatiōe aliquo/rum durorū ad inuicem q: tunc ut ens ſubtile penetrat neruū audibilē. ꝛ q: p̄mus ramus qui diuidit̃ a neruo audibili uenit ad mādibulā ꝛ ꝯiungit̃ cuidā neruo tāgibili qui uadit ad p̄tes manifeſtas maxille ut dicit Auic^a ꝛ iō impulſus ſoni acuti tangūt p̄tes illius nerui. ꝛ quia nullū os recipit ſenſum a neruo ſenſibili niſi dentes tm̄ ideo in dentib⁹ tm̄ ſentit̃. leſio aūt ab alio ſono nō ita ſentit̃ q: nō ita ſubtil̄r penetrat neruos capillares tangētes neruū audibilē. ¶ Ad p̄m dicēdū q̄ in ueritate nō ſunt ꝓprie denoīationes ille ut iam dictū eſt. ꝛ hoc contingit q: ſonus habet debiliſſimū eſſe ut ſup̄ dictū eſt. ꝛ iō per eſſe ꝓpriū nō pōt diſtingui per d̄rias ꝓprias: ſed opoꝛtet q̄ per methaphorā accipiant̃: ꝛ p̄cipue a differētijs tāgibilibus: q: ſicut ſenſibile tactus nō ſeparatū a mā ſua uenit ad ſenſum tact⁹: ita ſonus nō ſine mā ſua que eſt aer percuſſus fractiuo motu uenit ad auditū. ꝛ per hoc habemus ḡnalem aerem in aurib⁹ qui p̄cutit̃ ab aere p̄cuſſo extrinſec⁹. Alia etiā rō huiꝰ eſt ꝛ melioꝛ. quia ſpēs ſoni cauſant̃ a modo ſcindēdi aerem in qua ſciſſione figurat̃ aer qui eſt mā ſoni in acutū ꝛ hebes: ꝛ ſic de alijs. ¶ Ad aliud dicendū q̄ alba uox nō dicit̃ niſi per ſil̄itudinem. q: ſicut albus coloꝛ penetrat viſum per actū lucis: ſic clara uox per actū fractiui mot⁹ bene ꝑtingit ad auditum. ¶ Ad aliud dicendū q̄ nō habemus ꝓprias d̄rias ſo/ni: nec eſt ſignū mali audit⁹: ſed debilis eē illius ſoni ut dictum eſt. ¶ Ad aliud dicendū q̄ numerus d̄riarum ſoni diſtinguēdus eſt ſicut numerus coloꝝ. ſm̄ ꝓportionem enim ariſmetricā derelictā erunt ſeptem d̄rie ſoni. ſm̄ aūt q̄ ſine ꝓportione accipiunt̃ multe erūt. Simil̄r ſicut eſt ſupenatatio coloꝝ: ita eſt ꝯiunctio duoꝝ ſonoꝝ: quoꝝ uterq̄ alterū in p̄te remittit ꝛ ſequit̃ ſicut patet in duab⁹ choꝛdis ꝛ fiſtulis ſimul ſonātibus uel duob⁹ hoī/bus ſimul cantātib⁹. ¶ Ad aliud dicendū q̄ in magnitudine acutū ꝛ graue nō ſunt contraria: ſed in ſonis hn̄t cōtrarietatem: ꝛ miſcent̃ ſm̄ mixtionē cauſarū ſonorum que ſunt motus fractiui aeris ut dictum eſt. ¶ Ad ulti/mū ſoluit ſufficienter Auic^a dicēs q̄ auditus eſt vnius ſenſibilis qd̄ eſt ſonus. cōtrarietates aūt ſup̄ enumerate ſunt ſpērum ſoni ꝛ accn̄tiū eius: ꝛ iō nulla earū eſt obiectum audit⁹ niſi per hoc q̄ eſt quidā ſonus: ſed in tactu nō eſt ſic. humidū enim ꝛ ſiccū que ſentit tactus nō ſunt ſpēs uel accn̄tia calidi ꝛ frigidi que etiā ſentit. nec ſentiūtur per calidū ꝛ frigidū ꝛ ideo queſtio illa locum habet in tactu ꝛ non in auditu.

¶ Querit̃ de mutatione uocum ſm̄ ſexum ꝛ etatem.

q **Uarto queritur** de muta/tione uocum ſm̄ ſexū ꝛ etatem. Uidemus enī uocem mulierū eſſe acutiorē uoce viroꝝ. ſil̄r uox iuue/num acutioꝛ eſt q̄ uox intrātiū etatem virilem. ꝛ uox ſenum iterū acutioꝛ eſt uoce infirmoꝝ. ꝛ uox infirmoꝝ eſt iterum acutioꝛ q̄ ſanorum. In quibuſdam aūt aīalibus uox in iuuenibus grauioꝛ eſt q̄ in ueteribus: ſicut vituli grauioꝛ eſt uox q̄ uox uacce. ¶ Et ad hec oīa rn̄den/dum eſt ſm̄ Ariſtotelē in libꝛo de aīalibus q̄ cauſa groſſe uocis eſt motus tardus aeris: ꝛ cauſa acute uocis ue/lox motus aeris. cauſa autē tardi mot⁹ eſt q: aer mot⁹ nō bn̄ obedit virtuti mouēti ꝛ remittit eam. cauſa ꝟo uelo/cis motus eſt victoria mouētis ſup aerem motum. Aial ꝟo qd̄ plus trahit de aere per inſpirationē q̄ poſſit moueri foꝛtiter per motū pulmonis a ꝟtute motiua que eſt in ipſo ſemp habet grauem uocem: ꝛ qd̄ paruum trahit aerem habet acutā. Paruus aūt tract⁹ aeris cōtingit tri/bus modis. ſ. ꝑpter paruitatē inſtrꝫ ꝛ oꝛganoꝝ trahē/tium ſicut in pueris ꝛ mulierib⁹. ꝛ ꝑpter difficultatē tenēdi ſpm̄ tractum ſicut in infirmis ꝛ ſenib⁹. ſicut enī dicit Ariſtoteles uox nō fit inſpirādo nec exſpirando ſed ſpm̄ tenēdo. Et q: īfirmi tenere non pn̄t ſpm̄ ꝑpter hoc q̄ cito coꝛrūpit̃. ꝛ opoꝛtet eum emitti ꝛ aliū attrahi: ꝛ iō acuit̃ uox eoꝝ in paruo ſpū retēto. Et qd̄ eſt in infirmis ex calore coꝛrūpente hoc eſt in ſenib⁹ ex ſenectute que ſimilis eſt putrefactioni. ꝛ eſt via ad illā ut hētur in p̄n° quarti methe^e. Et Auic^a ſup libꝛo de aīa in cap° de au/ditu. Aer inſpiratus ꝑpter calorem pulmonis redditur vilis ad mitigationē caloris in pectoꝛe: ſicut eſt videre etiam in alijs elemētis que coꝛruptionē trahunt ab ipſo utēte uel ab uſu. ꝛ iō q̄n pulmo in ſenib⁹ in via eſt ad putrefactionē neceſſe eſt eum cito expelli ꝛ aliū attrahi: ſi/cut enim dicit Ar̄. Inſpiratio ꝛ reſpiratio nō fit tm̄ propter pectus: ſed etiā ꝑpter ſupioꝛes partes ad quas ca/loꝛ aſcēdit ꝛ ꝑpter pulmonē. Inter oīa aīalia tñ homo ſolus eſt qui quaſdā uoces q̄nq̄ acuit ꝛ q̄nq̄ grauat idē numero tñ exn̄s: ꝛ hoc eſt q: ipſe habet induſtriā aerem tenēdi multū uel paucū: ꝛ cōmouēdo ipm̄ foꝛtiter uel remiſſe: ꝛ ſtringēdi oꝛgana uocalia uel elargādo ea. In genere aūt uocum cauſa grauitatis in iuuentute eſt q: lar/ga habent in iuuentute inſtrumenta uocalia ꝛ debilem virtutem mouēdi. ꝛ q̄n creſcūt nō creſcūt ꝓportionate oꝛgana uocalia ꝛ virtus mouens ſed virt⁹ mouens cre/ſcit plus. ꝛ ideo incipit mouere ſuper aerem attractum. ꝛ ideo minuit̃ uox propter iuuentutem.

¶ Querit̃ de auditu ex parte medij.

c **Onſequēter queritur** de auditu ex parte medij. Dicit enī Ar̄: in 2° de anima q̄ duplex eſt mediū. ſ. aer ꝛ aqua. ſed hoc videtur eſſe falſum. Cuiuſcūq̄ enim eſſe nō eſt niſi in materia aliqua determinata: ubi nō eſt illa materia ibi non eſt eius eſſe. Sonus nō eſt ſm̄ ſuū eſſe niſi in mā que eſt aer. ergo nō eſt ſonus ubi nō eſt aer: ſed aer nō eſt in aqua. ergo ſoni eē nō eſt in aqua. Prima patet pſe ꝛ 2^a ſcribit̃ in 2° de aīa: ubi ſic dicit ph̄us q̄ ad eſſe ſoni opoꝛtet firmoꝝ p̄cuſſionē fieri ad inuicem ꝛ ad aerē. Qd̄ aūt aer nō ſit in aqua patet per hoc qd̄ hētur in libꝛo de ſen/ſu ꝛ ſenſato ubi dicit ph̄us q̄ aer nō eſt in aqua. ¶ Itē cuiuſcūq̄ cauſa efficiēs ꝛ coīcans eſſe ei⁹ nō eſt in aqua ipm̄ in aqua eſſe nō pōt. cauſa efficiens ꝛ coīcans eē ſoni eſt mot⁹ fractiuus aeris: qui in aqua eſſe nō pōt. ergo ſonus in aqua eſſe nō pōt. p̄ma patet pſe. 2^a ſcribitur ab Auic^a in 6° de nālibus. ꝛ ab Ar̄: in 2° de aīa ubi dicit q̄ in ſono opoꝛtet rapiētis motū ꝑtingere fructuū aerē ue/lut ſi cōgregationē ac cumulū lapilli p̄cutiat aliquis qui fert velociter. ¶ Item dicit Ar̄: q̄ piſces qui ſunt ſub aqua nec ſonū nec uocem facere pn̄t: eo q̄ aerem nō at/

tingũt. Et ſi dicanť uocare in achillo h̃ eſt in tali fluuio. hoc nõ eſt niſi q: cum caudis attingẽtes ſupficiem aeris faciunt ſonum. Si hoc conceditur. ſ. ꝙ ſonus non eſt in aqua ſunt multa expimẽta in cõtrariũ que ponit Ariſ: in libro de aialibus. ſ. ꝙ piſcatores cum pcutiunt aſſeres ꝛ tympana ſup aquã: ꝛ qñq3 uadunt cu3 ſilentio ne piſces audiãt. hec eni3 oĩa ſignificant piſces habere auditũ. Similiter experimẽtu3 eſt in nobis ſiquis ponat caput ſub aqua audiet magnos ſonos qui fiunt ſup aquã: ꝛ cũ nõ poſſunt ad aure3 puenire niſi per aquã opoꝛtet ꝙ aqua ſit mediũ in auditu. ¶ Sed tunc queriť utrũ ipa ſit medium qđ imuteť a ſenſibili qđ eſt ſonus. Et videť ꝙ nõ q: nihil imutať a ſono niſi qđ aliquo mõ eſt mã ſoni. nihil aũt eſt mã ſoni niſi qđ pmanet diu pcuſſum ut dicit Ariſtoteles in 2° de aĩa. aqua aũt nõ ſic pmanet ſed ꝓhibet pmanentiã ſoni ut dicit Ariſ: ibidem. ergo nõ videtur mediũ imutatũ eẽ a ſenſibili audit⁹ ſicut mã ꝛ ſꝫm.
¶ Preterea queriť ſꝫm qđ aer eſt mediu3. ꝛ dicit Ariſ: ꝙ inquãtũ uacuũ. ſed hoc nõ videť q: uacuũ nihil eſt in natura. ¶ Preterea queriť cum aer ꝛ aqua ſint mediũ in auditu ꝛ viſu: ꝛ in ſpẽbus viſibilib⁹ aqua ſit elemẽtu3 ſeruabilius foꝛme: quare nõ ſit ſeruabilius foꝛme in ſpẽbus audibilib⁹. ſi enim ſeruabile eſſet elemẽtu3 per hoc ꝙ eſt ſpiſſu3 ut videntur dicere auctoritates: tunc aqua magis ſeruabilis eſſet ſpẽrum audibiliu3 q̃3 aer eo ꝙ ſit magis ſpiſſa. ¶ Preterea queriť iuxta hoc de opinione quorũdã phoꝝ dicẽtiu3 ꝙ ſoni ſꝫm ſuu3 eſſe ſpũale ſunt in aqua ꝛ in aere ut in ſuis medijs. Et ponũt rõne3. Natura alia eſt medij ꝛ alia eſt natura mãe. cum ergo ſenſibilia in ſuis materijs ſint ſꝫm eſſe materiale videntur in medijs eſſe non ſꝫm eſſe materiale ſed ſꝫm ſuu3 eſſe ſpirituale. ¶ Item ſenſibilia nõ agunt in ſenſum imediate in actione medij. Cum igiť ſenſus ſuſceptiuus ſit ſenſibiliũ ſpẽrum ſine mã: erũt ſenſibilia in medio ſine mã ut videť: ꝛ ita erunt in medio ſpũalr. Et ideo dicũt qda3 ꝙ mediũ in oĩbus tribus ſenſib⁹ qui ſunt per medium extrinſecus eſt aer ꝛ aqua ſꝫm ꝙ communicant cu3 natura dyaphani cum ppetuo ſupius coꝛpe: ꝛ ꝙ lux ꝛ natura dyaphani conferunt ſenſibilib⁹ eſſe ſpũale in medio.
¶ Sed ꝯtra hoc eſt ꝙ diuerſoꝝ in gñe ꝛ ſpẽ nõ eſt idẽ perfectiuũ ſꝫm actũ. ſenſibilia viſus ꝛ audit⁹ ꝛ odoratus ſunt diuerſa gñe ꝛ ſpecie. ergo nõ hñt efficiẽs ſꝫm actũ: ſed lux eſt efficiẽs viſibilia ſꝫm actum. ergo nõ põt eſſe effectiuũ odoꝝ ꝛ ſonoꝝ. ¶ Item quicqđ eſſentialr gñatur in tenebꝛa ꝛ in luce illi⁹ lux nõ eſt effectiuũ ſꝫm actũ ſoni ꝛ odoris ſic gñanť. ergo lux nõ eſt effectiũ eoꝝ ſꝫm actum. Si foꝛte dicať ꝙ lux eſt in tenebꝛa ſupꝛa dyaphanum. hoc eſt abſurdu3 quia ſꝫm hoc habitus erit in ꝓuatione. lumen enim ꝛ tenebꝛa opponunť ut ꝓuatio ꝛ habitus circa dyaphanũ ut dicit Ariſ. ¶ Item cuiuſcunq3 ſenſibilis eſt duplex agens: ipm uelocius trãſit mediu3 q̃3 illud cuius nõ eſt niſi vnum. Si ergo ſoni eſt agens eſt lux ut iſti dicũt. ꝛ ſilr agens pcutiens ut dicit phs. coloris aũt nõ eſt lux: trãſibunt ſoni uelocius per medium q̃3 colores qđ eſt cõtra Ariſtotelẽ in libꝛo de ſenſu ꝛ ſenſato ꝛ cõtra ſenſum. Nos enim videmus citius coruſcationem q̃3 audiamus tonitruũ cum tñ tonitruus ꝛ coruſcatio ſunt ſimul. ¶ Solꝰ dicimus ꝙ ſonus duplex habet mediũ. ſ. aerem ꝛ aquã ſed diuerſimode. Aer enim eſt mediũ ꝛ mã in quo gñať ſonus: ꝛ ſine quo nõ eſt ei⁹ eſſe. Aqua vero eſt mediũ tñ in quo nihil per qđ tranſit ſonus in ſua mã qui eſt aer impulſus: ꝛ ꝓpter hoc etia3 aqua cõfundit ꝛ ꝓhibet ſonos. aer aũt ꝯſeruat q: cõſeruatio rei eſt in ꝓpꝛia mã. ¶ Ad pᵐ ergo dicẽdu3 ꝙ aer ut dicit Ariſ: in 4° de celo ꝛ mũdo leuis eſt in aqua: ꝛ ꝓpter hoc aſcẽdit ſꝫm nãm niſi ſit cõmot⁹ ſicut in hijs que gñanť ſub aqua. nihilominus ipulſus violẽter penetrat aquã ſꝫm aliquã partẽ: ꝛ ſꝫm illã partem differt ſonus ſb aqua. Impulſus enim aer penetrat groſſa coꝛpa ut parietes. ꝛ qñ ſunt ſolida nõ cedẽtia aeri impulſo uehementer ſcindit ea ut hẽtur in 2° de aĩa ꝙ aer cum tonitru ſcindit ligna ꝛ lapides ꝛ inde eſt ꝙ in turribus ubi ſunt magne campane aer uehemẽter moueť ꝛ impellit aerem: qui eſt in rimis ꝛ poris muroꝝ: qui cum nõ habeat quo cedat ex ſoliditate muroꝝ ſcindit murũ: ꝛ huic eſt ꝙ aer impulſus a tonitru ueniẽs ad burſam in qua eſt ſolidu3 aurũ ſcindit ꝛ cõminuit totũ aurũ: ꝛ burſa apparet illeſa eo ꝙ eſt ex molli ſubã poroſa ꝓbenti viã aeri impulſo pmixto cum uapore terreſtri ſicco: ꝛ qñq3 cõminuit gladiu3 in uagina illeſa uagina ꝓpter eandẽ cauſa3. ¶ Ad aliud patet ſolutio ꝛ ad ꝯñs per iam dicta. ¶ Ad aliud qđ obijciť utrum ſit aqua mediũ ꝛ mã. dicẽdum ꝙ non ſ3 eſt mediũ tñ ut per qđ diuiſu3 ꝛ nõ alteratũ ſꝫm ſpẽm ſoni tranſit aer impulſus in quo eſt ſonus ut in mã. ꝛ q: reſiſtit hmõi diuiſioni obſcurat ſonum ꝛ impedit eum.
¶ Ad illud qđ queriť ſꝫm qđ aer ſit mediũ dicẽdum ꝙ ſꝫm ꝙ ipſe eſt abſonus ideſt ſꝫm ꝙ nullu3 habet ſonum ꝛ hoc uocat Ariſ: uacuum. Uacuũ enim diciť tribus modis. ſ. locus nõ hñs coꝛpus: ꝛ ſic nihil actu eſt uacuum. ꝛ etiã diciť materia nõ hñs foꝛmã: ꝛ ſic iterũ nihil eſt actu uacuũ ſed potẽtia. 3° mõ aer quietus nõ hñs ſonũ: ꝛ hoc ꝓpꝛie uocať abſonu3. ¶ Et ſi queriť qđ ſupponit illud abſonum dicimus ꝙ aer ex raritate ꝛ humido ſpũali. i. nõ groſſo ꝛ incoꝛruptibili hẽt ꝙ facile diuiſibilis ſit ſꝫm naturã. Si aũt ꝓueniť motu pcutiẽtis alicuius diuiſibilitatis ſꝫm naturã tunc frangiť ꝛ efficiť motus fractiuus aeris. pars aũt fracta impellendo inũdat ſup alteram ut dicit algazel: ꝛ ſꝫm naturã hui⁹ frangibilitatis aer eſt medium ſoni ꝛ materia. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ ſi aqua eẽt mediũ recipiẽs ſpẽm ſoni tñ ſicut eſt recipiẽs ſpẽm coloris tũc ſequereť ꝙ eſſet obꝫm. ſed ut habitu3 eſt ipa eſt mediũ per qđ diuiſum trãſit ſonus in materia ſua. vnde q: impedit motũ fractiuũ aeris ꝓpter ſui ſpiſſitudinem efficiť ipſa obꝫm minus ſeruabile ſoni q̃3 aer. ¶ Ad id qđ queriť utrũ ſonus hẽat eſſe ſpũale in medio dicẽdu3 ꝙ nõ ut ꝓbant bñ multe rõnes. ¶ Ad pmũ vero qđ cõtra hoc eſt dicẽdũ ꝙ in ſono ſecus eſt ut in viſu. In viſu enim mediũ eſt mediu3 tñ ut ſup habitũ eſt in qõne de viſu. ſed ſonus ſuũ eſſe materiale ꝛ nãle habet in medio ꝛ non extra ipm. Qualr aũt ſit de odore poſt dicemus.
¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ oĩs ſenſus ſꝫm ꝙ eſt diſcretiuus ſenſibilis nõ accipit niſi ſpẽm ſenſibilis ꝛ nõ materiam. ſed nõ opoꝛtet ꝙ ſꝫm eẽ tale ſenſibile ſit in medio: q: aliter opoꝛteret idem fieri in tactu ꝛ guſtu qđ falſum eſt.

¶ Queriť de actu ꝛ neruo audiendi.

u **Ltimo queritur** de actu ꝛ neruo audiẽdi. Dicunt enim phi Ariſ: Auicᵃ ꝛ Alphorabius ꝙ neruus audibilis cõcauus eſt: ꝛ apparet uerſus tympanũ auris ut claudat in ſe partẽ cõnãle3 aeris qđ eſt qui impelliť ab exteriori aere ipulſo. ꝛ ſꝫm hoc videť ꝙ nõ tñ ſpẽs ſoni pueniat ad virtutẽ auditiuã ſed etiam eẽ ſoni ſꝫm materiã. virt⁹ enim auditiua eſt in oꝛgano ſuo. ¶ Sed cõtra hoc videť ꝙ oĩs potẽtia appꝛehenſiua ꝛ abſtractiua ſpẽi a materia: l3 vna plus abſtrahat ꝛ altera minus ꝛ ſic videť ꝙ cum audit⁹ ſit potentia appꝛehẽſiua ꝙ non pcipiet niſi ſpẽm ſiue materia eius.
¶ Preterea queriť utrum ſoni tranſeant per aerem ſubito ſicut eſt in viſu. ¶ Solꝰ dicẽdu3 ꝙ aer tangit neruum in ꝓncipio ſui: ſed in ſpũ deſcẽdente ab anteriori parte capitis nõ impꝛimiť niſi ſpẽs ſoni niſi uehemẽtiſſima fiat impulſio ꝛ illa eſt que coꝛrũpit per excellentiã. Quod aũt dicũt phi intelligit quãtũ ad ꝓncipiũ ſui nerui ꝛ in quibuſdã aĩalib⁹ tñ. ſ. nõ aquaticis. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ ſoni nõ trãſeunt ſubito: ſed qñ ſonans eſt ꝓpinquũ tunc ueniũt ad auditũ repẽte. i. in tẽpore iperceptibili. qñ vero diſtat tunc bñ pcipiť tẽpore. ¶ Et ad notandũ ſicut diximus de viſu ꝙ auditus etiam audibilis

eſt ⁊ nō audibilis. ⁊ nō audibile dicit̄ ſm̄ duos modos. quoꝝ primus eſt ſm̄ ꝙ priuat actum audibilē relinquē do potētiā. ⁊ ſm̄ hoc dicit̄ nō audibile abſonum ſiue uacuū ſono. ſecūdus modus ē ꝙ priuat armoniā obiecti ad auditū: ⁊ hoc ſm̄ duos modos. ſ. ſm̄ excelſum: ⁊ hoc eſt excellens corrūpens ſenſum: ⁊ ſm̄ diminutionem qñ. ſ. minus īmutat auditum ꝙ̄ īmutabilis ſit ad actuȝ audiēdi de olfactu guſtu ⁊ tactu ⁊c̄.

¶ Queritur quid ſit olfactus.

Onſequēter querit̄

c De olfactu. Et querunt̄ quatuor. p̄m eſt de olfactu ex parte olfaciētis. 2m de olfactu ex parte odoris ⁊ odorantis. 3m de olfactu ex pte medij. 4m de olfactu ex pte mōi olfaciēdi. ¶ De olfactu ex parte medij olfacientis querunt̄ duo. ſ. quid ſit olfact⁹. Et quare hō īter cetera aīalia praue odorat.

a D primum proceditur ſic.

Dicit Auic.a ꝙ olfactus eſt vis ordinata in duabus carūculis anterioris ptis cerebri ſilibus mām̄illarum capitib⁹ ad apprehēdendū illud qđ offert ei aer attractus de odore qui eſt in uapore pmixto: aut de odore impſſo in illo ex pmutatiōe que ſit ex corpe odorifero. ¶ Iteȝ algazel. olfact⁹ ſit per virtutē que eſt in duabus carūculis cerebri que ſunt ſil'es ſumitatibus uberum capre que apprehēdit mediante corpe ex odorib⁹ ⁊ retinet eos: uel ptes odoriferoꝝ pmiſcent̄ illi corpori ſicut aer ⁊ aqua ⁊c̄. ſm̄ utrāqȝ harū diffinitionū videt̄ ꝙ olfact⁹ ſit vis nō ordinata in neruo. ¶ Item etiaȝ videt̄ per Gregoriuȝ nixū. dicentē olfact⁹ qui ſit per nares finit̄ in fine anterioruȝ uentriculoꝝ cerebri. ipſi enim uaporatiſſimi exūtes uapores apprehēdunt facile. Ex hoc etiam videtur ꝙ olfactus ſit imediate pars anterior cerebri que uaporatiſſime eſt nature. ¶ Preterea ideȝ dicit Grego⁹. Nam ſicut alijs mēbris ſenſuū neruū ſenſibilē ſubiūgit cerebrū: ita ⁊ huic ſenſui. ſed in finib⁹ ſuiipſius neruoꝝ replet uſuȝ ⁊ uapoꝝ redditionē ſuſcipit. Hoc expſſe dic̄ Grego⁹ ꝙ odorat⁹ nō eſt p neruū ſenſibilē ſicut alij ſenſus. ¶ Item videt̄ ex Cōſtabulo qui dicit qnque paria neruoꝝ oriri ab anteriori pte capitis. quoꝝ nullū dirigitur ad inſtrumētū olfactus. ¶ Preterea idem videt̄ per rōnem. Quicqd enim ſm̄ ſui ſubam eſt origo neruorū ſenſibiliū: ad ipm̄ nō dirigit̄ aliquis neru⁹ ſenſibilis: organum olfaciēdi ſm̄ ſui ſubam eſt origo neruoꝝ ſenſibilium. ergo ad ipm̄ nō dirigit̄ neruus aliquis. Prima pbat̄ per hoc ꝙ nō pōt eſſe idem pncipiū ⁊ pncipiatū ſm̄ ſubam. 2a aūt ſcribit̄ in libro Auic. de aīalib⁹ cap° de anathomia neruoꝝ: ubi dicit ſic. neruus factiuus ſenſuū naſcit̄ ab anteriori qđ eſt magis humidū. ⁊ factiuus mot.a a poſteriori qđ eſt magis ſiccū. ⁊ a medulla naſcunt̄ qnque paria neruoruȝ: ⁊ primū habet originē a pmis duabus ptibus medulle anterioris ubi naſcunt̄ due mām̄ille olfactus. ¶ Sed cōtra hunc modū obijcit̄ in anathomia que ſm̄ Gregoriū dicit̄ facta eē ſicut duo nerui ſenſibiles dirigunt̄ ad duas carūculas narium que dependent ad modū mām̄illarū in naribus ad faciēdū odoratum ſiue olfactū. ¶ Item in pmo de ſomno ⁊ vigilia pbat phus ſomnū eſſe paſſionē primi ſenſibilis qđ eſt tactus ⁊ per hoc vult claudere oēs ſenſus: q: ſenſibile tactus fundamētū eſt oīum aliorū ſenſuū. ⁊ ſunt hec vba poſt multas rōnes. ſomnus eſt in pmo quo ſentit aīa in pmo organo tact⁹. cuȝ enim hec impotēs fuerit neceſſe eſt organa ſentiēdi hēre defectū ſenſuū. cuȝ vo illorū aliquid nō eſt hoc neceſſe. Ex hoc accipit̄ ꝙ oēs ſenſus fūdant̄ aliquo mō in organo tact⁹. ⁊ cuȝ tactus ſit in neruo ſenſitiuo: oportet oēs alios ſenſus fundari in ipſo p neruum aliqueȝ: ⁊ ita olfactus fundat⁹ erit in neruo. ¶ Itē videt̄ falſum eſſe qđ dicit Grego⁹ nixenus. ſ. ꝙ uaporatiſſima ſit anterior pars capitis. vaporatiſſimū eſt enim in actu calidū ⁊ ſiccū ⁊ illi opponit̄ frigidū ⁊ humidum qđ eſt natura cerebri ut dicit phs. ¶ Preterea dicit gregori⁹ ꝙ vnūqdqȝ organū ſenſus ſm̄ ſilitudinē quandā ⁊ familiaritatem ppria ſenſibilia cōprehēdat. ergo videtur cum odor ſit uaporatiuū ſicci ꝙ organū olfactus debeat eē calidū ⁊ ſiccū. ⁊ ſic nō erit pars cerebri imediata.

¶ Solo dicendū eſt ad pdicta ꝙ in ueritate organa olfactus ſunt imediate in cerebro ſm̄ auctoritates. ſ. Auicēne Cōſtātini ⁊ Gregorij. ⁊ etiā Ariſtoteles vult in libro de ſenſu ⁊ ſenſato dicēs aſcēdētibus odorib⁹ ad cerebrū ppter leuitatē caloris qui circa illos ſanius ſe hēre facit ꝙ̄ circa locū odoris: nā virtus natura eſt calida. ¶ Iteȝ in aliquo loco frigido natura exūte in cerebro ul' ſanguine que circa illud in uenis exūte ſubtili ⁊ puro: de facili aūt īfrigidabili cibi frigiditas īfrigidata ppter locū infirmātia reumata facere ſolet: hoīb⁹ ad adiutoriū ſanitatis facta eſt ſpēs odorat⁹. ¶ Itē in pncipio de ſenſu ⁊ ſenſato. inſtrumētū odoratus ppriū eſt loci qui eſt circa cerebrū: q: virtute calidū mā eſt frigidi. cerebrū aūt eſt frigidius ⁊ humidius oībus ptib⁹ corpis ſupple pncipalib⁹. ¶ Item expſſe dicit hoc idem Ariſt. in libro 18° de aīalibus. ſic inſtrm̄ olfactus ⁊ viſus hn̄t cooptoriū ⁊ exeunt a ſuis inſtris ſicut aqua a canalib⁹. cum ergo neruus non coopiatur cooptorio ſed potius anterior pars cerebri ⁊ pcipue erit in hoīe pmū inſtrm̄ olfact⁹ pars cerebri. ⁊ iō patet ꝙ mentit̄ ille qui fecit anathomiā quā dicit extraxiſſe de libro Gregorij. uerū quidē eſt ꝙ quidaȝ ramus neruorū ut dicit Auic.a uenit ad naſum ⁊ penetrat nares in ſuis pāniculis: ſed neruus ille nō facit ibi ſenſum olfact⁹ ſed potius ſenſum tact⁹. ¶ Cauſa aūt quare immediate in cerebro eſt ſenſus olfact⁹ eſt q: odor ſm̄ ſuū eſſe māle ⁊ nāle qđ hēt in uaporatiuo ſicco maius eſt cerebro. ⁊ iō oportuit ꝙ in ſua mā ptingeret ad ipm̄ ⁊ nō tm̄ per ſpēm ſenſibilē ſeparatā a mā ſicut accidit in alijs ſenſibilib⁹. Si aūt eſſet vis ordinata in neruo cōcauo deferēte ſpm̄ ad odoratū: ille ſpūs nō recipet impſſionē niſi tm̄ ſpēi ſine mā. ſed cum ſpēs ſepata a mā non ſit calida neqȝ frigida: nō pfert adiuuamētū cerebri. naſus aūt cōſiſtit anterius ex cartilagine ⁊ ſupius ex oſſe. ⁊ diſtinguūtur nares per os quoddā in medio ueniēs ⁊ fiunt quaſi duo triāguli ppter hoc ꝙ qñ vna naris recipit ſupfluitatem deſcēdentē a capite ꝙ per alterā īſpiret̄ aer. aer enī inſpirat⁹ lȝ ex magna pte deſcēdat ad pulmoneȝ ⁊ ad pectus tm̄ in aliqua pte aſcēdit ad cerebrū ut mitigat calorē cerebri accn̄talem qui aſcēdit in ipm̄ ex membris nutritiuis ⁊ ſpūalibus. per imixtos aūt odores ⁊ uaporiferos efficit̄ aer leuior ppter calorē uaporū: ⁊ habilis ad aſcēdendū: ⁊ quātū ad hoc tēperat nālem frigiditatē ⁊ humiditatē cerebri. partes aūt anteriores cerebri ppter figurā dicunt̄ additamēta mām̄illarū: q: ſimilia ſunt conis mām̄illarū: ⁊ in aīalib⁹ reſpirātibus ppter mollicīē cerebri ⁊ puritatē hn̄t cooptoria ſicut oculi molles. Sȝ differūt in hoc a cooptorijs oculi ꝙ nō ſunt mobiles pſe ſȝ oportet ꝙ eleuent̄ per impetū aeris attracti per īſpirationē. In aīalibus vo nō reſpirātib⁹ nō ſunt cooptoria: ⁊ hoc cōtingit ppter duricīē cerebri eoꝝ que ſufficit pſe ad cōſeruationē cerebri. ¶ Ad p̄m dicēdū ꝙ anathomia illa falſa eſt. ¶ Ad aliđ dicēdū ꝙ ſenſus tact⁹ nō eſt in vno neruo ſed in oībus. vnuſqſqȝ eniȝ ſenſus in organo ſuo ſupponit tactū. ut poſterius dicemus. ⁊ ppter hoc intendit phs ꝙ a frigido deſcēdēte in cerebro pmo occupant̄ organa ſenſuuȝ ⁊ īmutant̄. ⁊ q: talis īmutatio nō eſt per oīm tact⁹ neceſſe eſt vim tactiuā eē in organis. ⁊ ex hoc cauſat̄ ſonus. vnde etiā ſi vis alteri⁹ ſenſus fundata ſup tactuȝ remouet̄ ab organo: nō ppter hoc remouet̄ tact⁹. ſed remoto tactu remouent̄ oēs alij ſenſus. ⁊ hoc patet in illis qui ceci ſunt ⁊ tm̄ hn̄t oculos: q: ſi tangat̄ pupilla eorū ſentiūt leſionē. ¶ Ad aliud dicēduȝ ꝙ anterior ps

capitis dicit̃ uaporatiſſima:nõ qꝛ emittit uapores:ſed qꝛ
nata eſt uaporibus imutari. ¶ Ad ultiᵐ dicenduʒ ꝙ in
ueritate organũ cuiuſlibet ſenſus ſubam habet que apta
nata eſt recipe ſenſibile ſuũ:ſicut dicit Grego⁹.⁊ hoc eſt
qđ dicit Ariſ:in 2° de aia ꝙ ſenſibilia ſm ſe ꝓpꝛia ꝓpꝛie
ſunt ſenſibilia:ad que ſba apta nata eſt cuiuſlibet ſenſus
cuius quidẽ igit̃ eſt viſus hoc eſt viſibile. ¶ Cum autẽ
cõtraria nata ſunt trãſmutare ſe inuicẽ:qꝛ eorũ materia
⁊ ſbm vnum eſt:cum odoꝛ trãſmutans olfactũ ſit in cali
do ſicco uaporatiuo actu erit organum trãſmutabile ab
ipſo actu humidũ ⁊ frigidũ. ¶ Si aũt obijciat̃ ꝙ hñtiũ
ſymbolũ faciliꝛ eſt trãſmutatio.dicẽdũ ꝙ ea que habẽt
ſymbolũ in toto nõ trãſmutãt ſe inuicẽ: qꝛ nec agũt nec
patiunt̃ ad inuicẽ.ſed que hñt ſymboluʒ in altera quali
tate ⁊ in reliqua cõtrarietatẽ illa de facili trãſmutant̃ ad
inuicẽ ſm ſubam:ita ꝙ aliqđ corrumpit̃.⁊ talis ꝯueniẽ
tia nõ debet eſſe inter cerebꝛũ ⁊ odorẽ.qꝛ ſm hoc per fa
cilem alterationẽ ab odoribꝰ recederet cerebꝛũ a tempe
ramẽto ⁊ corrũperet̃ aial.ſicut eniʒ videt̃ ꝙ a uaporibꝰ
calidis ⁊ ſiccis uehemẽter incipit homo dolere caput ꝓ
pter nimiã ſiccitatẽ cerebꝛi:ſicut in fumo carbonũ:⁊ pꝛo
pter hoc etiaʒ carbones reſpergunt̃ ſale uel vino ut hu
midũ ſalis uel vini reſolutũ ex ipſis tẽperet ſiccitatẽ illiꝰ
uaporis ꝙ nõ exiccet nimis cerebꝛũ:⁊ iđ natura oꝛdina
uit cõtrarietatẽ inter cerebꝛũ ⁊ odorẽ ſm utrãqꝫ contra
rietatẽ ut ab odoribꝰ calidis ⁊ ſiccis nõ mutaret̃ niſi ſm
ſupfluuʒ frigidũ ⁊ humidũ ⁊ nõ ſm frigidũ ⁊ humiduʒ
qđ eſt de temperamento naturali ſuo ⁊c̃.

¶ Utrũ homo inter cetera aialia male odorat.

s **Ecundo queritur** Quare
homo iter cetera aialia pꝛaue odorat. Hoc eniʒ
expſſe dicit phus in 2° de aia ſic.de odore autẽ ⁊ olfactu
minus terminabile dictis. Non enim manifeſtũ eſt qđ
ſit odoꝛ ſicut ſonus aut coloꝛ. Cauſa autẽ eſt quoniã ſen
ſum hunc nõ habemus certũ ſed peiorem multis aiali
bus.pꝛaue enim odorat homo. ¶ Item in libꝛo de ſen
ſu ⁊ ſenſato.manifeſtius nobis eſt ſaporũ genus q̃ʒ odo
ratus. Huiꝰ aũt cauſa eſt quoniã peiorẽ alijs aialibꝰ odo
ratuʒ ⁊ ipſis ſenſibilibꝰ. Ex hijs accipit̃ ꝙ homo peius
odorat q̃ʒ alijs ſenſibilibꝰ ꝑcipiat ſenſibilia:⁊ peius etiaʒ
alijs aialibus. ¶ In cõtrariũ aũt ſic obijcit̃.oẽ aial opti
me diſpoſituʒ ſm nãm aialis:optime diſponi debet ſm
ſenſum. Homo optime diſpoſitum eſt animal ſm natu
ram animalis.ergo optime diſponi debet ſm ſenſum.
ergo ſm olfactuʒ.pꝛima ꝓbat̃ ex hoc qđ dꝛ ꝙ differẽtia
cõſtitutiua aialis eſt ſenſus ⁊ ſic nobiliſſimũ aial nobiliſ
ſimũ debet hẽre ſenſuʒ. ¶ Item aial ꝓpter qđ maxime
inuẽte ſunt ſpẽs odoris maxime debet ꝑcipe odorem.
hõ eſt aial tale.ergo maxime debet ꝑcipe odores.pma
patet per ſe.2ᵃ ſcribit̃ in libꝛo de ſenſu ⁊ ſenſato ubi dicit
Ariſ:ꝙ delectabile odoris pſe eſt ꝓpter hoieʒ tñ ⁊ ꝓpter
alia aialia nõ. ¶ Itẽ cuicũqꝫ ſenſibilia ſũt duo delecta
bilia ⁊ alicuiꝰ ſenſus ꝑcipit illud ſm utrũqꝫ:alteriꝰ auteʒ
ſm vnum tñ.illud qđ ꝑcipit ipm ſm utrũqꝫ magis ꝑci
pit q̃ʒ illud qđ ſm alterũ tñ.odoris ſunt duo delectabi
lia ut dicit̃ in libꝛo de ſenſu ⁊ ſenſato.⁊ ꝓpter cibũ ⁊ pꝛo
pter ſe:⁊ homo ſuſcipit ipm ſm utrũqꝫ delectabile ⁊ nul
lum aliud aial:ſicut dicit ibidem.ergo homo magis ſu
ſcipit odores q̃ʒ aliqđ aliud aial. ¶ Solꝰ oẽs auctorita
tes nãlium dicũt ꝙ homo inter oia aialia pꝛaue odorat.
Unde dicit Auicᵃ ꝙ lʒ homo maioris ſit ingenij q̃ʒ alia
aialia in eliciẽdo odores ab odoratibꝰ per ꝯfricationem
ſubtiliationẽ ⁊ diſtractioneʒ:odoris tñ minus ab odori
bus afficit̃:⁊ debilius impmunt̃ in oꝛgano olfactus hu
mani.⁊ hmõi ſignũ eſt:qꝛ cũ ſpẽs oiuʒ ſenſuũ reponant̃
in imaginatione ⁊ fantaſia:ſpẽs illius ſenſus debiliꝰ im
pꝛimunt̃ in oꝛgano fantaſie.⁊ huiꝰ duplex eſt ſignum.ſ.
ꝙ homo rariſſime ſomniat de odoribꝰ.⁊ qñ ſomniat ſe
eẽ in fetidis odoribꝰ nõ multũ ꝑturbat̃ eo ꝙ fantaſma il
lud debilẽ motũ relinquit in hoie. Aliud ſignũ eſt ꝙ cũ
fantaſmatis ſit mouere poſſibilẽ intellectũ ad diſcernen
das naturas rerũ mouet illud fantaſma debiliter intelle
ctuʒ. Et ꝓpter hoc bñ diſcernimus dꝛias odorũ:⁊ ideo
odores denoiamus a noibus excellentiarũ.ſ.noie redo
lentis ſiue fragrãtis ⁊ fetentis. Cauſa aũt huiꝰ dicta eſt.
homo enim iter oia aialia rõnalis eſt:⁊ ꝓpter hoc opoꝛ
tet ut ꝑueniant ſpẽs rerũ pure optime recepte ⁊ optime
retẽte inter oia aialia.puritatẽ aũt opat̃ ſpũs aialis puriſ
ſimus.optimã aũt receptionẽ opat̃ humiduʒ.⁊ optimaʒ
retẽtionẽ frigidũ.qđ ſic ꝓbat̃.videt̃ ꝙ cerebꝛũ ſit calidũ
ut quidã medici mẽtientes dicũt. Si igit̃ cum calido eſt
humidũ:cuʒ calidũ ſit cõgregatiuũ omogeniorũ ſibi cõ
tinue eleuabit humiduʒ uaporabilr̃ a cerebꝛo:⁊ pꝛopter
hoc cõtinue uaporabit ſpm̃ aialeʒ ſicut nos videmus ꝙ
poſt cibũ ⁊ p̃cipue in ebꝛijs bibẽtibus vinũ ⁊ magis me
donem a loco calido digeſtionis aſcẽdũt uapores ad ca
put tñ nõ turbãtes ſpm̃ aialem ſm ꝙ differre debet foꝛ
mas ad cellã logiſticã que eſt cella rõnis que eſt in me
dio capitis:ſed etiã ſm ꝙ recipe debet ſpẽs ſenſibiles:⁊
ideo accidit ꝙ turbant̃ oculi odoratus ⁊ ſilr̃ alij ſenſus.
¶ Uñ etiã dicit quidã phus ꝙ mauri bñ odorãt qꝛ nõ
potant vinũ.ergo patet ꝙ cerebꝛũ humanuʒ nõ põt eſſe
calidũ ⁊ humidũ. Detur ergo ꝙ ſit calidũ ⁊ ſiccum . cuʒ
igit̃ calidũ coagulat ſiccũ ut dicit̃ in libꝛo metheoꝝ erit ce
rebꝛũ ſm nãm ſolidũ ⁊ repugnãs receptioni foꝛmaruʒ
qđ eſt incõueniẽs. Si ỽo detur ꝙ ſit frigidũ ⁊ ſiccũ:cuʒ
frigidũ ſit ꝯſtrictiuuʒ ſicci.erunt due qualitates ꝯtrariã
tes receptioni foꝛmarũ.qđ eſt iterũ incõueniẽs.ergo re
linquit̃ ꝙ ſit frigidũ ⁊ humidũ ut ex humido cauſet̃ fa
cilis impſſio:⁊ ex frigido bona retẽtio:qꝛ frigidũ ſpiſſat
humidũ aliquãtulũ.⁊ ex carẽtia uaporũ cauſat̃ puritas
ſpiritalis deferens foꝛmas receptas ⁊ retẽtas.⁊ pꝛopter
hoc dicit Ariſ:in libꝛo de aialibus ꝙ homo habet humi
dius ⁊ frigidius cerebꝛũ inter oia aialia reſpectu ſui ca
pitis ⁊ coꝛpis. Cauſa aũt quã quidaʒ ponũt aperte falſa
eſt.ſ.ꝙ hẽat calidiſſimuʒ coꝛ:cuius caliditas repꝛimi de
beat ex frigiditate cerebꝛi.cũ enim tẽperatiſſimũ aial ſit:
⁊ pncipiũ totius tẽperamẽti ſit coꝛ:impoſſibile eſt ꝙ coꝛ
hois calidiſſimũ ſit inter oia aialia. ¶ Pꝛeterea auctori
tates dicũt ꝙ coꝛ leonis calidius ſit coꝛde hois.ſi eni coꝛ
hois eſſet calidiſſimũ cõtinue eleuaret uapores turban
tes cerebꝛũ ut habitũ eſt. ¶ Ad pᵐ dicẽdũ ꝙ ſenſus ſm
ꝙ aial eſt aial tactꝰ tñ eſt ⁊ hunc habet homo certiſſimũ
⁊ nõ opoꝛtet ꝙ maximã certitudinẽ hẽat in alijs. ¶ Ad
aliud dicẽdũ ꝙ ſpẽs odoris ſm ꝙ eſt ad ſanitateʒ cõfert
tñ ꝓpter hoiem:⁊ huiꝰ rõ ſup̃ aſſignata eſt. ¶ Ad aliud
dicendũ ꝙ nõ ſequit̃ ſi aliqđ aial plura delectabilia ꝑci
piat in vno ſenſu ꝙ ipm certus ꝑcipiat ⁊ intenſius.ſed
mutat̃ ibi p̃dicatũ a diſcreto intẽſum ſm quale. Uñ pa
tet cum odoꝛ tẽperate calidius ⁊ ſiccus eſt ⁊ nõ excellen
ter ꝙ cerebꝛum humiduʒ excellenter ⁊ frigidum ipſius
hois nõ imutabit niſi paruʒ:⁊ iđ hõ pꝛaue odorat ⁊c̃.

¶ Utrum odoꝛ ſit qualitas ſimplex.

Onſequẽter querit̃
c De olfactu ex parte odoris. Et queruntur
ſex. Quorũ pᵐ eſt utrum odoꝛ ſit qualitas
ſimplex uel cõpoſita.2ᵐ qualr̃ odoꝛ ſit actꝰ
calidi ⁊ ſicci.3ᵐ qualr̃ imutat per euaporationẽ.4ᵐ qua
liter eſt paſſio ſaporũ.5ᵐ utrum ſit ſequela totius cõple
xiõis rei odorãtis.6ᵐ ⁊ ultiᵐ de ſpẽbꝰ odoris ⁊ differẽtijs.

8 **D primum proce**ditur ſic.
Omne agens ꝓpoꝛtionatũ eſt ſuo ꝓpꝛio patiẽ
ti:odoꝛ eſt agẽs in olfactũ.ergo ꝓpoꝛtionabit̃ inſtrumẽ
to olfactus. Inſtrumẽtũ aũt olfactus hẽt naturã ſimplicẽ
qꝛ dñatur in eo humidũ ⁊ frigidũ ut ſup̃ dictuʒ eſt.ergo

odoꝛ erit qualitas ſimplex. ¶ Item in libꝛo de ſenſu ꝛ ſenſato adhuc phus cõtra pythagoricos īducit quatuoꝛ rõnes. Quaꝝ prima eſt hec. quicqd nutrit opoꝛtet eſſe cibum cõpoſitũ incoꝛporalē. odores ſunt ſimplices ergo odores nõ nutriũt. Pythagorici enim dicebãt odores eſſe cõpoſitos ꝛ nutrire. ¶ Amplius aqua que accipiẗ in potu nec ipſa ſola nutrit ſed mixta cum alio. Coꝛporale eniꝫ mixtum opoꝛtet eſſe ꝯſtrictiuũ coꝛpis. cum ergo odores ſint magis ſimplices qꝫ aqua: nec ipa nutrient. ¶ Amplius quicqd ad naturã aeris accedit cuꝫ ſit ſimplex ꝛ coꝛpale nõ nutrit odores: qui oẽs ſunt in uaporatiuo ſicco accedũt ad naturã aeris. ergo ſunt ſimplices ꝛ nõ nutriũt. ¶ Amplius oẽ nutrimētũ cõpoſitũ ab aīali receptũ uadit ad locũ digeſtionis a quo totũ coꝛpus nutriẗ. odores aũt nõ uadũt ad locũ digeſtionis ſed ad caput. ergo nõ ſunt cõpoſita ut cibꝰ nec nutriũt. Et ex hijs cõcludit phus ꝙ odores nihil ꝯferũt ad nutrimētũ ſicut ſupꝰ habitũ eſt. ¶ Sed cõtra nihil ꝯferẽs deſideriũ nutrimēti ſimplex eſt. odoꝛ eſt qualitas ꝯferẽs deſiderium nutrimēti. ergo nõ eſt ſimplex qualitas. minoꝛ patet per rõnes ſupꝰ inductas a pħo q: .ſ. nutrimētũ nõ eſt ſimplex ſed cõpoſitũ. minoꝛ etiã ſcribiẗ ibidem in eodem capᵒ. ¶ Item quicqd ſentiẗ per dꝛias cõpoſiti eſt cõpoſituꝫ. odoꝛ ſentiẗ per dꝛias cõpoſiti. ergo eſt qualitas cõpoſita. ꝑma ꝓbaẗ per hoc ꝙ ſpẽs cõpoſiti compoſite ſunt. 2ª ſcribiẗ in libꝛo de ſenſu ꝛ ſenſato. ubi diciẗ ꝙ nõ opoꝛtet ꝓpoꝛtionabiles eſſe odores humoribꝰ. i. ſaporibus. Et in 2ᵒ de aīa ubi diciẗ ꝙ odores videnẗ analogiã hẽre ad guſtum. ꝛ ita eſt humoꝛ. i. ſapoꝛ ille quidē dulcis. ille ꝟo amarus: ſic ꝛ odores ſunt. ¶ Solꝰ dicimꝰ ꝙ odoꝛ duobus modis cõſideraẗ. ſ. in ſe ꝺm ꝙ hẽt naturã qualitatis ꝛ ſic eſt ſimplex. Et cõſideraẗ in cõparatione ad ſbm in quo eſt qḋ eſt mã ꝛ odoris cauſa. ꝛ hoc eſt coꝛpus odorabile: ꝛ ſic odoꝛ nõ ſimplex eſt nec ſimplici conſtituiẗ. qḋ patet. calidũ enim erit uaporatiuũ. ꝛ humidũ ſaporoſuꝫ erit uaporatiuũ. Siccũ aũt erit terminatiuũ illius humidi. Cõſideraẗ etiam in cõparatiõe ad mediũ qḋ eſt ſbm deferẽs: ꝛ ſic uerũ ſimplex eſt quodãmõ ꝺm ꝙ ſimplex diciẗ qḋ eſt ſpũale ꝺm naturã aeris ꝛ cõpoſitũ ꝺm ꝙ eſt groſſum mixtũ hñs purũ in puro ꝛ graue cum leui: ſicut eſt cibus inaiatoꝝ coꝛpoꝝ. ꝛ de hac ſimplicitate intelligit phus in ſuis rõnibus cõtra pythagoricos. Et patet per hoc ſolꝰ ad quatuoꝛ rõnes phi. ¶ Ad ꝑᵐ aũt dicẽdum ꝙ agens ꝛ patiẽs ſemp ſunt ꝓpoꝛtionabilia ſed illa pꝛopoꝛtio nõ attẽdiẗ in ſimplicitate uel in cõpõne: ſed potiꝰ in hͦ ꝙ patiẽs receptiuũ ſit foꝛme agẽtis. ſimplex eniꝫ bñ agit in cõpoſito ut patet qñ caliduꝫ ignis exurit lingua. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ odoꝛ eſt uaporatiuuꝫ ſicci ex humido uaporoſo: ꝛ ꝓpter hoc ꝺm cõparationẽ quã hẽt ad coꝛpus ex quo eſt uaporatio indicat nutrimentum.

¶ Utrum odoꝛ ſit magis ſicci.

s **Ecundo queritur** Qualr odoꝛ ſit actus calidi ꝛ ſicci. Diciẗ enim in libᵒ de ſenſu ꝛ ſenſato. ꝙ id qḋ facit in alio genere odoris. ſ. enchimum humidũ in aere ꝛ in aqua. Silr hoc eſt ſicut in vno gñe ſenſibilis in actu humido ſiccuꝫ ꝑmixtum facit ſaporeꝫ: ita ꝛ in alio gñe odoris. ſ. ſenſibilis in actu ſicco ꝑmixtum enchimũ humidũ. i. ſaporoſum cõſtituit odorem: ꝛ ſic ſiccum erit pꝛincipaliter cõſtanᵐ odoris: ꝛ humidũ enchimũ ſecũdario. ¶ Item hẽtur in libꝛo de aīa ſic. Eſt aũt odoꝛ ſicci ſicut humoꝛ. i. ſapoꝛ humidi. olfactꝰ aũt quo ſunt minus potẽtia eſt hmõi. ¶ Item oẽ cõferens deſideriũ nutrimēti neceſſe eſt ꝑncipaliter ꝯſtitui ex illis qualitatibꝰ ex qbus cauſaẗ deſideriũ eiuſdē. deſideriũ aũt nutrimēti cauſaẗ a fame. ꝛ fames eſt appetitus calidi ꝛ ſicci. ergo odoꝛ ꝯſtituiẗ ex calido ꝛ ſicco ꝑncipaliter. ¶ Pꝛeterea ſapoꝛ ꝛ odoꝛ ꝯferũt alimētum ut dicit phus. aut ergo eodē mõ aut diuerſis modis. Si eodem mõ tunc erũt ſenſibilia eiuſdē ſenſus qḋ eſt impoſſibile. Si diuerſis modis. ergo cum in ſapore dñetur actu humiduꝫ: ꝛ ſecũdario inſit ei ſiccũ: neceſſe eſt ex contrario dñari actu ſiccũ ꝛ ſecũdario humidũ. ¶ Sed contra oẽ qḋ imutat lõge querit terminos alienos. odoꝛ eſt hmõi. ergo querit terminos alienos. ꝑma ꝓbaẗ ex hoc ꝙ ſtãs in terminis ſuis non recedit longe. 2ª patet ad ſenſum. ¶ Inde ꝓcediẗ ſic. quicqd querit terminos alienos ꝑncipalr eſt humiduꝫ. odoꝛ querit terminos alienos. ergo odoꝛ ꝑncipalr cõſtituiẗ ex humido. ꝑma ꝓbaẗ per diffinitionẽ humidi: q: humidũ eſt male terminabile ꝓpꝛio termino: bñ aũt alieno. 2ª aũt ꝓbata eſt pꝛius. ¶ Solꝰ dicimus ꝙ odoꝛ ꝑncipalr cõſtituiẗ in actu ſicco: ſecũdario in humido ſaporoſo ꝛ hoc ꝯtingit ꝓpter tres cauſas. Quarũ vna eſt ꝺm quã odoꝛ referẗ ad alimētum: cuius cõfert deſideriũ. Cum eniꝫ alimētũ debeat incoꝛporari ꝛ oẽ qḋ incoꝛporaẗ neceſſe eſt ſubintrare in id cui incoꝛporaẗ: nõ aũt ſubintrat niſi in hoc qḋ eſt humidũ ſubtile ut per hoc qḋ eſt humidũ querat terminos alienos ꝛ termineẗ ad ꝑtes eius qḋ nutriẗ. ꝛ per hoc qḋ eſt ſubtile ſit penetratiuũ partiũ ꝛ partis partiũ ut hẽtur in 2ᵒ de generatione ꝛ coꝛruptiõe. neceſſe eſt ſaporẽ qui eſt in ipo alimento ꝑncipaliter cõſiſtere in humido: ꝛ ſecundario in ſicco. odoꝛ aũt ꝓpter hoc ꝙ non debet incoꝛporari ut pꝛius habitũ eſt debet cõſtitui oppoſito mõ. ſ. ꝑncipaliter ex ſicco ꝛ ſecũdario ex humido ſaporoſo. 2ª cauſa eſt in cõparatione ad oꝛganũ ſenſus. Illud enim frigidũ ꝛ humidũ eſt ut ſupꝰ habitũ eſt. ergo ſicut neceſſe eſt odorem eſſe calidũ actu ut tẽperet excellens frigidũ in cerebꝛo ita neceſſe eſt ꝙ in actu ſit ſiccus ꝛ tẽperet excellens humidũ in eodē. 3ª cauſa eſt in cõparatione ad medium per qḋ eſt odoratus. hoc enim eſt medium extra. ſ. aer ꝛ aqua. dicit enim Ariſ: in ꝑmo metheꝛ ꝙ uapoꝛ calidus ꝛ ſiccus omni uaporē altius aſcendit ꝛ citius. ut ergo odores cito ꝓueniãt a longe ad odoratũ: neceſſe eſt ꝙ ſint in uapore actu calido ꝛ ſicco. ¶ Ad aliud autē qḋ obijciẗ in cõtrariũ dicẽdũ ꝙ querere terminos alienos ꝯtingit ꝓpter duas cauſas. ſ. ꝓpter uehementiã paſſibilitatis q: nullo mõ ſtat in ſe: ꝛ ſic humidum querit terminos alienos. Alia cauſa eſt ꝓpter uehementiã qualitatis actiue. q: querit alioꝝ naturã in ſe trãſmutare: ꝛ ſic calidũ querit terminos alienos ꝛ ꝑcipue ſiccum: ꝛ hoc modo querit odoꝛ terminos alienos.

¶ Queriẗ qualiter odoꝛ imutat per euaporationem.

t **Ertio queritur** Qualr odoꝛ imutat per euaporationẽ. ¶ In hoc eniꝫ differunt odores ab oībus alijs ſenſibꝰ. Dicit enim Ariſtoteles in ꝑmo de ſenſu ꝛ ſenſato ꝙ odoꝛ eſt fumalis euaporatio. Fumalis aũt euaporatio eſt ab igne. ¶ Sed contra hoc obijciẗ ſic. ꝑmo quecũqꝫ ſunt ſimul circa eaſdem dꝛias. Si dꝛie vnius ſentiunẗ per euaporationẽ: neceſſe eſt etiã per euaporationem ſentiri dꝛias alterius. odoꝛ ꝛ ſapoꝛ ſunt circa eaſdẽ dꝛias ut dicit phs. ergo ſi odoꝛ eſt per euaporationem neceſſe eſt ſaporeꝫ per euaporationem fieri ꝛ hoc eſt falſum. ¶ Si foꝛte dicaẗ ꝙ ſapoꝛ eſt in groſſo ꝛ humido: ꝛ odoꝛ in ſubtili euaporatiuo humido: ꝺm hoc odoꝛ ꝛ ſapoꝛ nõ differũt niſi ꝑ ſubtile ꝛ groſſuꝫ. ꝛ ꝺm hoc odoꝛ nõ erit niſi qd ſubtilis ſapoꝛ. ſicut aũt differũt obiecta: ita differũt ſenſus. ergo odoratꝰ eſt qdã ſubtilis guſtus. ¶ Pꝛeterea nõ fit euaporatio niſi quibuſdã partibꝰ ſubtilioribꝰ a coꝛpore euaporãte. ꝑtes aũt illius coꝛpis ſunt in qbus eſt humidũ ſaporoſum. ergo videẗ ꝙ humidũ ſaporoſum ſit in uapore odoꝛuꝫ. ergo ſapores deferunẗ cum odoribꝰ ꝛ diſcernunẗ cuꝫ eis per olfactuꝫ: qḋ falſum eſt. ergo ꝛ hoc eſt falſum ꝙ odores fiunt per euaporationẽ. ¶ Item ſi dꝛie odoꝝ ſunt circa dꝛias ſaporũ: ꝛ dꝛia cum ſit qualitas ꝛ foꝛma nõ eſt ſepabilis actu ab eo cuius eſt dꝛia ꝛ foꝛma: cum nõ cõtingit

dr̄ias odoꝝ in aliquo inueniri in quo nō iueniunt dr̄ie ſaporū. ſed dr̄ie ſaporū nunq̄ʒ inueniunt in euaporatione. ergo nec odores ſunt per euaporationeʒ. ¶ Qđ ſi cōcedat obijcit in cōtrariū ſic. mēbꝛum illud qđ excellēter eſt calidū ⁊ ꝑncipiū caloris in reſpirātibꝰ neceſſe eſt hēre mitigationē caloris per inſpiratū aerem. ergo ſilr mēbꝛū qđ excellenter eſt frigidū neceſſe eſt hēre mitigationem frigoris per aliqđ qđ eſt actu calidū ꝑtingēs ad ipm. hoc aūt mēbꝛū eſt cerebꝛū. ergo aliqđ actu calidū oportet ꝑtingere ad cerebꝛū: ⁊ nō pōt niſi per euaporationem. ergo neceſſe eſt per euaporationeʒ ꝑtingere. ſʒ nullū ſenſibile organū ſuuʒ imediate habet a cerebꝛo niſi odor. ergo neceſſe eſt odorē per euaporationē ꝑtingere ad cerebꝛū. ¶ Querit etiā circa hoc que eſt dr̄ia iter fumū euaporatiuū ⁊ exalationem. hec enim oīa noīa attribuunt odoribꝰ. ¶ Solo dicimus ꝙ odores ſemper fiunt per euaporationē. ¶ Ad pᵐ ergo dicendū ꝙ hoc qđ dicit phus ꝙ dr̄ie odorū ſunt circa dr̄ias ſaporū nō intelligit ſic ꝙ dr̄ie ſaporū ⁊ dr̄ie odorū ſint eedem. ſed qꝛ dr̄ie odorū duplicē analogiā hn̄t ad dr̄ias ſaporum. Quarū vna eſt. qꝛ quicqđ nō habet ſaporē nō hēt etiam odorem. ⁊ hoc tangit etiā phs in 2° de ſenſu ⁊ ſenſato ſic dicēs. Elemēta odorabilia ſunt uelut ignis aer aqua terra qꝛ humida ⁊ ſicca elementoꝝ athima ſunt. i. ſine ſapore nō quidē cōmixta fiant. 2ᵃ quidē analogia eſt: quia ex eiſdem ꝑmis qualitatibꝰ cōſtituunt ſapores ⁊ odores: ſʒ nō eodem mō cōplexis actiuis ⁊ paſſiuis. ſapor enim principalr cōſtituit ex humido. ſecundario ex ſicco calido cōmiſcēte ſiccū cum humido. odorū aūt ꝑncipalr natura eſt ex ſicco: ⁊ ſecundario ex calido humido faciente euaporationē. frigiduʒ aūt hebetat ſapores ⁊ extinguit odores per hoc ꝙ ipedit euaporationē. Unde per hoc patet ꝙ cum dr̄ie odorū ⁊ ſaporū non ſunt circa idē numero qđ ſit imediatū utriqʒ. actu enim humiduʒ ⁊ actu ſiccum nō ſunt idem numero iō bn̄ pn̄t ſeparari differētie odorū a differētijs ſapoꝝ. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ cū partes ſaporoſi ſepati eleuate ſunt ab ipſo per euaporationē: tunc nō ſunt ſbm uaporis nec humidi ſaporoſi ſʒ potius qn̄ ſunt in cōmixto corꝑe in quo dn̄at humiduʒ ſaporoſum: ⁊ tunc nō ſunt ſbm ſaporis niſi potētia ſcilʒ inquātū pn̄t euaporare per calidū ⁊ ſiccū. ¶ Ad aliud patet ſolo per ꝑdicta. ¶ Ad ultiᵐ dicit ꝙ fumus dicit pꝛopꝛie qui elicit ab exteriori calido igneo. hoc eſt agēte ſm ꝓpꝛietatē ignis: ſicut terreſtre ſiccū qđ ꝑmixtū eſt uaporibꝰ odorū. fumus eniʒ eſt uapor terre ut dicit Ariſtoteles in libꝛo methe. vapor enim eſt inquātū eleuat ab extrinſeco calido. exalatio ꝟo inquantū ab exteriori calido agente educit calidū nāle: ⁊ cum illo humidum ſiccabile. ⁊ qꝛ hec oīa inueniūtur in euaporatione que eſt ſbm odoris: ꝓpter hoc noīa hec odoribꝰ attribuunt.

¶ Utrum odor eſt paſſio ſaporis.

q **Uarto queritur** Qualiter odor ſit paſſio ſaporis. Et obijcit ſic. Oīs paſſio eſt in eo cuius eſt paſſio ut forma in ſbo nō ſepabilis ab illo. odor eſt paſſio ſaporis ergo eſt in ſapore ut forma in ſubiecto nō ſepabilis ab illo. ꝑma ꝓbat per diffinitionē paſſionis. paſſio enim eſt accn̄s qđ ꝑſe eſt in ſbto. 2ᵃ eſt ſcripta in libꝛo de ſenſu ⁊ ſenſato. ¶ Item forma perſe actiua eſt. mā ꝟo ꝑſe paſſiua. ergo ſi odor ⁊ ſapor ſe hn̄t ut ſbm ⁊ paſſio uel ſapor nō aget ſicut mā uel oportet ꝙ ſapor nō agat niſi per odorem. ⁊ ſic dr̄ie ſaporū potiꝰ cognoſcūtur per dr̄ias odoꝝ q̄ʒ ecōtra qđ falſuʒ eſt. ¶ Itē omne qđ agit ſm ꝓpꝛiā virtutē ⁊ ſm alienā: fortius agit ſm ꝓpꝛiā q̄ʒ ſm alienā. odores aūt ſm ꝓpꝛiā virtutem agunt ⁊ ſm virtutē ſaporū. ergo fortius agunt ſm ꝓpꝛiā ꝟtutē q̄ʒ ſm alienā. ꝑma patet ꝑſe. 2ᵃ accipit ex libꝛo de ſenſu ⁊ ſenſato ubi dicit Ariſ: ꝙ odores hn̄t delectabile ꝓpꝛiū ⁊ delectabile alimēti. ¶ Inde ꝓcedit ulteriꝰ. oē qđ principalr agit ſm ꝓpꝛiam virtutem nō agit ut paſſio alicuius. odores ꝑncipalr agunt ſm ꝓpꝛiā virtutem. ergo nō agunt ut paſſio ſaporū. ¶ Sed cōtra. vnicuiqʒ agenti eēntialior eſt virtus illa ſm quā agit in omne patiens ſibi determinatū q̄ʒ illa ſm quā agit in quoddam tm̄. odor ſm ꝙ cōfert deſideriū nutrimēti ⁊ ut eſt paſſio ſaporis agit in oēm olfactū cuiuſlibet aīalis. ſed ſm pꝛopꝛie delectabile agit in hoīs olfactū tm̄. ergo eēntialius eſt odori iudicare nutrimētū ⁊ eſſe paſſioneʒ ſaporis q̄ʒ imutare ſm ꝓpꝛiū delectabile. ¶ Item omni agēti virtus illa eēntialior eſt ſm quā fortius agit q̄ʒ illa ſm quā debiliꝰ. odor ſʒ ꝙ ꝯfert deſideriū nutrim̄ti fortiꝰ agit q̄ʒ ſm ꝙ imutat in ꝓpꝛio delectabili. g̃ eſſentialiꝰ eſt ei eſſe paſſionē ſaporis q̄ʒ eē ꝑſe. ¶ Solo dicimꝰ ꝙ odor q̄dē paſſio eſt ſaporis ⁊ nō accn̄taliter. ſed virtute ꝓpꝛia. Sed paſſio dicit mltis modis. ſ. que ꝑdicat de ſbto ſm ꝙ dicimꝰ paſſionē nūeri par ul' ipar ⁊ paſſionē linee rectā ul' curuā. dicit etiā paſſio qđlibet accn̄s qđ accidit ſbto. dicit etiā paſſio quelibet forma que eſt in mā. ⁊ nullo iſtorum modoꝝ dicit odor paſſio ſaporis. Sed dicit paſſio id qđ nō accidit niſi ſubiecto eidem in quo eſt: cuius eſt paſſio ⁊ gn̄at a ꝑncipijs eius agētibus ⁊ patiētibus non tn̄ eodem mō ſe hn̄tibus. ⁊ ſic odor dicit paſſio ſaporis: qꝛ nō accidit niſi cui accidit ſapor ⁊ cauſat a ꝑncipijs ſaporis non eodem mō ſe hn̄tibus in odore ⁊ ſapore. ſed quēadmodū ſup̄ dictū eſt: ⁊ per hoc patet ſolutio ad primum obm. ¶ Ad aliud qđ obijcit in cōtrariū dicēduʒ ꝙ virtus ſaporis nō eſt aliena nec accn̄talis odoribꝰ: qꝛ ſicut iam dictum eſt odores cauſant a ꝑncipijs ſapoꝝ.

¶ Utrum odor eſt ſequela totius cōplexionis.

q **Uinto queritur** Utrū odor ſit ſequela totius cōplexionis rei odorātis. Uidet enim ꝙ ſic. oīs paſſio cauſata ꝑſe ex qualitatibꝰ complexionātibus ſuuʒ ſbm eſt ſequela cōplexionis totius. odor eſt paſſio hmōi. ergo eſt ſequela cōplexionis totiꝰ. Maior ꝟo patet ꝑſe. minor ꝓbat ex ſup̄dictis qꝛ in odore eſt ſiccū ꝑmixtū humido: ⁊ calidū faciēs euaporare. ⁊ ex hijs ꝑncipalr cōſtituit corpus odoriferū. ¶ Sed cōtra. idem corpus odoriferū eſt ⁊ ſaporoſum ut ſup̄ habitum eſt. ſi ergo odor eſſet ſequela totius cōplexionis. ergo eodem mō ⁊ ſapor. Sed odor principalr eſt in ſicco. ſecūdario in humido eſt. ſapor ꝟo eſt ecōtra. ergo idem corpus erit principalr ex ſicco ⁊ ſecundario ex humido: ⁊ ꝑncipalr ex humido ⁊ ſecūdario ex ſicco qđ eſt impoſſibile. ¶ Et iuxta hoc queritur ſi odor eſt paſſio ſaporis ut habitū eſt quare non oīa corpora nobis bn̄ ſapiant. ſ. que nobis bn̄ odorāt. Hoc enim videt per phm in 2° de aīa ubi dicit ꝙ aīalia quedā ꝓportionabilr hn̄t odorem ⁊ humorē. i. ſaporē dico aūt ⁊ dulcē humorē. Alia ꝟo cōtrarium. Silr aūt ⁊ aer ⁊ auſterus acutus ⁊ pinguis eſt odor. ¶ Eodem mō querit de hoc ꝙ ipſe dicit in libꝛo de ſenſu ⁊ ſenſato ꝙ mare habet odorē ⁊ ſalnitri eſt magis odorabile. ⁊ hoc manifeſtat qꝛ a ſale ⁊ nitro fluit oleum. nitrum aūt magis terre eſt. ¶ Amplius lapis non odorat qꝛ eſt achimus. ligna aūt odorant: qꝛ ſunt enthimia. ⁊ lignoꝝ minus ſunt odorabilia aquatica. ¶ Amplius aūt inter ea que metallant auruʒ nō odorat qꝛ eſt achimū. es aūt. i. cupꝛum ⁊ ferrum ſunt odorabilia: ⁊ qn̄ cōburit humidū in metallis tunc ſcorie metalloꝝ fiunt odorifere ſiue odorabiles. Argētum ꝟo ⁊ ſtāgnum magis odorāt q̄ʒ aurum ⁊ minus q̄ʒ ferrum ⁊ es: eo ꝙ ſunt magis aquatica. ¶ Solo dicimus ad primū ꝙ ſapor ⁊ odor ſunt ſequele cōplexionū corpoꝝ odorantiū: qꝛ cauſant a qualitatibꝰ cōplexionabilibꝰ corꝑis. ſed non oportet ꝙ eodem mō cauſant ab eis quo illud cōplexionat. ⁊ per hoc ſapor cōſiſtit ꝑncipalr in humido: qꝛ habet influere in ꝑtes nutriti ut ſup̄ habitū eſt. odor aūt ꝑncipaliter in ſicco calido ut tēperet frigiditatē ⁊ humiditatem

cerebri. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ nō in oībus odor ſe-
quiť ſaporem: nec hoc dicit phūs: ſed dicit ꝙ in qbuſdā
ſic: ⁊ in quibuſdā nō. Cauſa aūt eſt ꝙ qñqȝ in corpe odo
rabili humidū qd̄ acutū eſt in ipſo eſt indigeſtū: ⁊ ꝓpter
hoc dicit ſaporē acutū aerem. illud qd̄ euaporat ex ipſo
per calidū digereť cōplere per calidū quod facit ipſum
euaporare. Hoc eniȝ ſubtile eſt facile digeſtibile. ⁊ tunc
erit odor dulcis. ⁊ hoc p̄cipue eſt in florib⁹ ⁊ in qbuſdaȝ
fructibus pomoꝝ acidoꝝ ⁊ hui⁹ ſignuȝ eſt q: ſi poma il-
la aſſanť uel elixenť acquirūt etiā dulcem ſaporē per de
coctionē humidi. ¶ Ad illud qd̄ queriť ulterius dicen
dum eſt ꝙ nihil eſt odoriferū niſi qd̄ eſt cōpoſituȝ ⁊ eua
poratiuū uapore ſicco ut ſup̄ habitū eſt. Elementa ergo
cum ſunt ſimplicia nō ſunt odorabilia. mare aūt cuȝ ha-
beat admixtū uaporem ſiccū terreſtrē aduſtū qui cauſat
in eo ſalſedinē efficiť odoriferuȝ: q: odor cōſiſtit in ſicco
uapore. ſal aūt ſpēs terre eſt ut hētur in libro methe^r. li-
quať enim ex humido aquoſo. Generať aūt ex ſicco ter
reſtri cōbuſto. nitrum autē ſpēs eſt ſalis ⁊ magis ſicca. ⁊
ꝓpter hoc de oleo plus extrahať de ſale q̄ȝ de nitro ſicut
exptū eſt in alchimia. ⁊ hoc eſt q: hūiduȝ aereū plus eſt
in ſale q̄ȝ in nitro ⁊ q: hoc facile uaporat propter hoc ſal
magis eſt odoriferꝝ q̄ȝ nitrū. lapis aūt gñať ex luto viſco-
ſo ⁊ eſt cōpact⁹ ⁊ terreſtris ⁊ iō nō uaporat: ⁊ ꝓpter hoc
nō habet odorē. ligna aūt plus hñt de aereo. cui⁹ ſignū
eſt: q: cremabilia ſunt ⁊ q: hec facile odorant ideo ſunt
odorabilia. ⁊ per ꝯñs ligna aquatica q: magis ſunt fri-
gida ⁊ magis hūida hūiditate aque p̄terea ſunt magis
uaporatiua ⁊ ꝓpter hoc min⁹ odorabilia. Aurū ṽo q: fit
ex puro ſulphure ⁊ argēto viuo optime cōmixtis calido
cōmiſcēte ⁊ frigido cōgelante ex bonitate cōmixtionis
habet cōpactionē uehementē. ⁊ hui⁹ ſignū eſt. eius pon-
deroſitas ex frigido ꝯgelante habet ꝯſtrictionē pororuȝ
extrinſec⁹. ⁊ utrūqȝ iſtoꝝ ꝓhibitiuū eſt euaporatiōis: ⁊ p
ꝯñs odoris. Cuprū aūt ⁊ ferruȝ ſic ſe hñt ꝙ in cupro ſul-
phur purū. argētum ṽo viuuȝ nō purū ⁊ nō bñ cōmixtū
neqȝ equale q: de ſulphure eſt plus. ⁊ ꝓpter hoc non eſt
ſolidū in ptibus ſed poroſum eſt ꝓpter abūdantiam ſul
phuris. ⁊ iō eſt euaporatiuū ⁊ per ꝯñs odoriferū. ferruȝ
aūt eſt ex ſulphure lutoſo viſcoſo ⁊ argēto viuo lutoſo. ⁊
propter hui⁹ viſcoſitatē non pōt ſepari aqueum argenti
viui: ⁊ iō ferrū nō eſt liquabile ſed mollificabile ⁊ ꝓpter
non bonam cōmixtionē eſt poroſum ⁊ uaporatiuuȝ: ⁊
per ꝯñs odoriferū. Stagnū aūt ⁊ plūbuȝ ſunt ex utroqȝ
impuro ſed vincit in eis aqueū argēti viui: ſed non hñt
cōpactionē partiū. propter minorē igiť cōpactionē ſunt
magis odorifera q̄ȝ auruȝ. ꝓpter aquā ṽo que obſtruit
poros ſunt minus odorifera q̄ȝ ferrū ⁊ es. ſcorie autem
omniū iſtoꝝ ꝓpter actionē calidi qd̄ eſt aptiuuȝ pororū
⁊ euaporatiuū terre ⁊ hmōi magis ſunt odorabiles.

¶ Queriť de differentia odoris.

9 **Erto et ultimo** Queritur de
differentijs odorum. Dicit enim phūs in libro
de ſenſu ⁊ ſenſato. ꝙ due ſunt ſpēs odoꝝ. vna eſt que eſt
penes delectationē odoratus in ſaporibus ⁊ habet dele
ctationē per accñs. Alia eſt in ipſis odorib⁹ ⁊ habet dele
ctationē pſe. Exemplū p̄me ſpēi eſt odor cibi. 2^e aūt exē-
plum eſt odor floꝝ. videnť aūt iſte nō eſſe ſpēs odorat⁹.
Quicqd enim nō cognoſciť niſi in relatione ad aliud: hͦ
nō habet ſpēm ꝓpriā neqȝ delectationeȝ ſepatā ab illo.
odor eſt tale in cōparatione ad ſaporē. ergo nō hēt ſpēm
ꝓpriā nec delectationē ſepatam a ſapore. ¶ Preterea
queriť quare illa dicitur delectatio per accñs que eſt in
odore cibi. qd̄ enim oībus odorātib⁹ ꝯuenit magis pſe
cōuenire videť odori q̄ȝ illud qd̄ ꝯuenit alicui tm̄. dele-
ctatio que eſt in odore cibi ꝯuenit oībus odorātib⁹. de-
lectatio aūt in odore pſe conuenit homini tm̄. ergo dele
ctatio que eſt in odore cibi eſt perſe: ⁊ delectatio que eſt
in odore tm̄: ꝯuenit odori per accñs. ¶ Preterea accñs
eſt qd̄ adeſt ⁊ abeſt p̄ter ſbiecti corruptionē ut dicit por-
phyrius. uel qd̄ ꝯtingit eidem ineſſe ⁊ nō ineſſe ut dicit
Ariſtoteles. Si ergo delectatio cibi ꝯuenit odori per ac
cidens ꝯtingit eam odori ineſſe ⁊ nō ineſſe reſpectu aīa
lis: ergo ꝯtingit aliqd̄ brutū delectari in odore nō ꝓpter
cibum: qd̄ eſt ꝯtra Ariſtotelē qui dicit alioꝝ ab homine
aīalium quoddā nō indignať ad ea que ſunt ſm ſe ſupe
riora niſi qd̄ accipit corruptionē. ex odorib⁹ enim qñqȝ
corrumpiť ⁊ tunc fugit eos. ¶ Item dicit phūs ꝙ cete
ra aīalia ab hoīe nō curāt ipſam feditatem ſm ſe: q̄ȝuis
multa creſcētiuȝ uegetabiliū fetidos hñt odores: niſi qd̄
cōferāt ad guſtuȝ. ¶ Preterea queriť quare delectatio
in odore ſm ſe ꝓpria ſit homini: cuius enim melius eſt
ſentire odorē: illius magis eſt delectari q̄ȝ triſtari in odo
ribus: quorūdā brutorum melius eſt ſentire odores q̄ȝ
hoīs. ergo ipſoꝝ eſt magis delectari uel triſtari in odori
bus ⁊ ſic nō erit ꝓpriuȝ homini. ¶ Preterea queriť de
hoc qd̄ dicūt Alꝫ: ⁊ Auic^a. ſ. ꝙ illi qui ſȝ accñs hñt dele-
ctabile diuidunť in ſpēs ſm ſapores. Illi ṽo qui ſm ſe
nō ſic diuidunť. hoc enim videť eſſe cōtrariū p̄habitis.
cui⁹ cauſa eſt: q: oportet cognoſcere oēs odores per ſapo
res. ¶ Preterea queriť de differētijs odoꝝ. ſ. quot ſunt
⁊ que ſunt. videnť enim tres eſſe ſm Grego^m nix^m dicē-
tem in cap⁰ de odore uapoꝝ quoꝝ gñaliſſima dr̄ia bon⁹
odor eſt ⁊ malus: ⁊ ꝙ mediuȝ hoꝝ eſt qd̄ neqȝ bene nec
ſm fetidū odorabile eſt. ¶ Solo dicēdū eſt ꝙ ſpecies
odoꝝ diſtinguunť ſm tres modos. ſ. in ſe ⁊ in compara
tione ad delectationē uel triſticiam quā infert olfactui.
¶ In ſe aūt diſtinguunť ſm duos modos. ſ. abſolute ⁊
in cōparatione ad ſapores. Abſolute aūt non habemus
ꝓpria noīa eo ꝙ male odoramus. vñ in illa diſtinctiōe
nō habemus niſi noīa excellentiarū. ⁊ vnū dicimus re-
dolens ⁊ aliud fetens. ⁊ ſi habemus mediuȝ hoc eſt per
abnegationem extremoꝝ ⁊ nō per cōmixtionē. ſ. ꝙ nec
redolens eſt neqȝ fetens. ⁊ per hoc patet ſolo ad ultimā
auctoritatē Gregorij. ¶ In cōparatione ṽo ad ſapores
denoīamus odores noībus ſapoꝝ: ut a dulci ſaporē dul
cem odorē ⁊ ab amaro amarū: ⁊ ita a pingui pinguem:
⁊ ſic de alijs. ⁊ ſic multiplicādi ſunt odores ſm doctrinā
ſup̄ habitā de coloribus ⁊ ſonis. ¶ Penes delectabile
aūt diſtinguunť odores in duas ſpēs tm̄. ſ. ſm delectabi
le qd̄ ꝯfert ad alimētuȝ: ⁊ ſm delectabile qd̄ ꝯfert ad ſa-
nitatem. delectabile aūt ꝙ ad alimētuȝ ꝯfert p̄ncipaliter
eſt in ſapore cibi: ſecūdario in odore ſicut dicit phūs de
trano qui vituperās eutipedē quēdā cocū dixit cum de-
coquis lentem nō īfundis miron hoc eſt pinguedineȝ:
q: miron in greco tantū ualet ſicut vnctio. odor eni pin
guis manifeſtat ſaporē pinguē qui eſt delectabilis in ci
bo. delectabile aūt qd̄ ꝯfert ad ſanitatē cerebri eſt pſe in
odore. cum enim odor ſit quedaȝ euaporatio ptingit ad
locū cerebri ad queȝ nō pōt ptingere ſba cibi. ⁊ ideo ne
ceſſe eſt ꝙ hoc delectabile ſit in odore pſe: ⁊ non in odo
re in cōparatione ad cibuȝ: ⁊ hoc eſt p̄cipue qd̄ eſt in flo
ribus ⁊ aromaticis: q: ṽo humidū uaporatiuū ut eſt vi
num uel medo p̄cipue nocet cerebro humano. uapores
enim eleuati ad cerebrū infrigidanť ꝓpter naturā cere
bri ⁊ corrūpunť ⁊ fluunt inde cattari ⁊ defluētia reuma-
ta: ⁊ iō homo in potu taliuȝ imiſcet odorifera ut duo de-
lectabilia duoꝝ ſenſuū in vnuȝ ꝯueniāt. ſed delectabile
ſaporis in potu ad linguā qd̄ ꝯfert ad alimētum: ⁊ dele-
ctabile aromaticoꝝ in euaporationē ad cerebrū qd̄ con-
fert ad ſanitatē. ¶ Ad p̄^m ergo dicēdū ꝙ odor ſemp cō-
ſtituiť ex eiſdem qualitatib⁹ p̄mis de qbus eſt ſapor: ſed
non ſemp denoīanť odores ſm ſpēs ſapoꝝ: ſed qñqȝ ut
ſup̄ habitū eſt ⁊ tunc hñt ꝓpriū delectabile. ¶ Ad aliđ
dicēdū ꝙ duabus rōnibus delectabile cibi ꝯuenit odo-
ri per accñs ſm duplicē acceptioneȝ accñtis. ¶ Accñs
eniȝ opponiť ad pſe: ⁊ ſic per accñs ꝯuenit qd̄ nō cōue-

nit grā ſui ſed grā alterius:⁊ hoc mō id qḋ ſapori eſt ꝓ/
priū delectabile ꝯuenit odori grā ſaporis:⁊ ſic per accn̄s.
Alio mō dicit̄ per accn̄s qḋ nō ſemꝑ ineſt.⁊ hoc mō de/
lectabile cibi ꝯuenit odori per accn̄s:q: lꝫ odor cibi deſi
derabilis ſit eſurientib⁹:nō tn̄ plenis uel ſaturatis ut dicit
phus.¶ Ad aliud dicēdū ꝙ oībus aīalib⁹ ꝯuenit qn̄qꝫ
delectari in odore cibi:qn̄qꝫ nō ut iam dictū eſt.¶ Ad
aliud patet ſolo per an̄ dicta ubi dictū eſt de diſpōne ce/
rebri humani in compatione ad alia aīalia.¶ Ad aliḋ
aūt qḋ obijcit̄ in ꝯtrariū dicēdū ꝙ aīalia bruta meli⁹ ſen
tiūt odores q̄ȝ hō:ſed nō indignant̄ uel letant̄ ad eos ni
ſi ſint corrupti:ſicut apes ⁊ formice fugiūt odorē ſulphu/
ris:⁊ ſerpētes odorē cornu cerui cōbuſti.nec ē cauſa nā
lis delectationis melius ſentire odorē:ſed potius ꝙ ma
gis ꝯfert ad ſanitatē.¶ Ad aliud dicēdū ꝙ odores qui
hn̄t delectabile ſapoꝝ ꝓportionati ſunt ſaporib⁹ : ⁊ ideo
diſtinguunt̄ penes ipſos. Qui aūt hn̄t ꝓpriū delectabile
nō ſemꝑ ſunt ꝓportionati.odor enim floris qn̄qꝫ dulcis
eſt:⁊ ideo penes ſapores nō pn̄t diſtingui. Ex his patet
ſolo cuiuſdā q̄ōnis quā tāgit Ariſ:in li° de ſenſu ⁊ ſenſa
to.ſ.q̄re q̄nque ex n̄tib⁹ ſenſibus odoratus medius po/
nit̄. Rō huius eſt:q: ſenſus guſtus ⁊ tact⁹ ſunt alimenti
ꝯſtituētis ſubām aīalis:⁊ cuꝫ his ꝯuenit odoratus eo ꝙ
hēt delectabile.guſtus per accn̄s ſm ꝙ ꝯducit ad alimē
tū.viſus aūt ⁊ auditus nō hn̄t talia delectabilia:⁊ ſunt ꝓ/
pter bn̄ eē:⁊ cum his conuenit odoratus ſm ꝙ habet de
lectabile perſe ⁊ eſt per medium extrinſecum.

¶ Utrū aer ⁊ aqua ſint medium in olfactu.

a **Einde queritur** De olfactu
ex pte medij.Dicit Ariſ:ꝙ mediuꝫ eſt aer ⁊ aq̄.
Sed videt̄ ꝙ aer nō poſſit eē mediū per ipſas rōnes q̄s
ponit in li° de ſenſu ⁊ ſenſato ꝯtra Eraclitū qui dicebat
odorē eē fumalē euaporationē cōem exn̄tē terre ⁊ aeri:⁊
ſi oīa entia fumus fierēt ꝙ nares diſcernerēt odores in
oībus entib⁹.obijcit aūt phus in ꝯtrariū ſic.fumalis eua
poratio impoſſibile eſt ꝙ ſit aq̄.odor aūt eſt fumalis eua
poratio.ergo impoſſibile eſt odoreꝫ eē in aqua.pª ꝓbat̄
per hoc ꝙ aer in aqua exn̄s aſcēdit ſupi⁹.⁊ ſilr uapor ae/
reus.2ª aūt ſcribit̄ in ꝑmo de ſenſu ⁊ ſenſato. Si hoc cō/
cedat̄ cōtra piſces in aq̄ ſentiūt odores:corrūpunt̄ enim
fetidis ⁊ fugiūt eos.cū ergo nō ꝯtingāt aerē:oportet ꝙ ꝑ
mediuꝫ aque ſentiāt:⁊ ſic odor eſt in aqua.¶ Preterea
querit̄ iuxta hoc ſm quā nām cōem aer ⁊ aqua ſint me
diū.Et videt̄ ſm nullā.In ipſis enim ſunt tria.ſ.natura
dyaphani ⁊ nā frigidi ⁊ natura humidi.ſm aūt nāꝫ dya/
phani nō ſunt media:q: ſic ſunt media viſus.ſilr nec ſm
nām humidi:q: odor eſt ꝑncipalr ſicci ſicut habitū eſt ſu
pra.nec ſm nām calidi uel frigidi:q: neutrū ꝯuenit cōi/
ter ambob⁹.¶ Preterea frigus extinguit odores ſicut
dicit phus.¶ Querit̄ etiā iuxta hoc qō Auicᵉ.ſ.utrum
odor fiat ex pte medij ex ꝑmutatione ſola medij:uel ex ꝑ
mixtione corpis odorabilis cuꝫ ipſo medio. Et videt̄ ꝙ
ex ꝑmutatione ſola.uaporātis eniꝫ mā nō pōt amplius
oſtēdi q̄ȝ ſub ſpē ignis.videm⁹ ergo ꝙ a corpe uaporabi
li per uapores eleuet̄ pugillus ptū māe eius.ille pugil
lus per rarefactionē extēdat̄ in decē pugillos aque:⁊ illi
decē aque extēdant̄ in cētū aeris. Cum igit̄ euaporatio
odoris ſit in corpe magis groſſo q̄ȝ aer:minor erit exten
ſio odoriferi uaporis:⁊ ſic odor alicui⁹ rei nō ſētiret̄ ad
ſpatiū lōginquū:qḋ eſt ꝯtra hoc expimētū qḋ eſt de aui
bus tygridib⁹ que deueniūt ad cadauera per cētū leucas
tn̄ ducē nō hn̄t niſi odorē.hoc idē patet in cāphora:ſed il
la uaporat uſqꝫ ad aliquē terminū:nō ad hoc ut diffūdat̄
odor eius in duplū illi⁹ termini oporteret ut ex illo odo
re euaporaret alius.⁊ ſi deberet ſentire in triplū oportet
ꝙ ex illo iterū reſolueret̄ alius:⁊ ſic ulterius qḋ videt̄ i/
cōueniēs:⁊ ſic videt̄ ꝙ nō cū odore diffundat̄ uapor:ſed
tn̄ ſpēs odoris ꝑmutet mediū.¶ Cōtra hoc eſt ꝙ odora
bilia poſt multum attractū odorū fiūt leuiora ⁊ putreſcē/
tia ſicut patet in pomis.¶ Solo dicim⁹ ꝙ odores ſunt
in aere ⁊ aqua.Eraclitus enim errabat dicēs ꝙ odores
reſoluunt̄ ab oībus entibus ꝓpter qḋ nō fiūt in medio
niſi in aere.ſimplicia eniꝫ nō ſunt odorabilia etſi euapo/
rēt.¶ Preterea odores ſunt in aq̄ ⁊ in aqua nō eſt aer.
⁊ illi ſunt modi q̄bus ꝯtradicit Ariſ.dicebāt enim q̄daꝫ
ꝙ odor fumalis eſt euaporatio:⁊ fum⁹ eſt uapor terre ut
ſupra habitū eſt:ꝙ odor nō reſoluit̄ niſi a terra.⁊ illis eſt
ꝯtra qḋ dicit Ariſ.¶ Solutio dicēdū ꝙ odor eſt in aq̄ ⁊
in aere ut medius ut dicūt Ariſ:Algazel ⁊ Auicª. Hoc
aūt qḋ obijcit ꝯtra Eraclitū nō itelligit̄ ſic ꝙ uelit ꝙ odo
res nō ſint in aqua:ſed eſt deductio ad incōueniēs.dice
bat enim Eraclit⁹ odores nō eē in medio niſi in aere:⁊
hoc reſolui a terra.⁊ ex hoc ſeq̄tur ꝙ cū aer ſit in aq̄ non
ſit in aqua niſi cōmixtus:ſm ꝙ videmus herbas gene/
rari ex cōmixtione elemētoꝝ in aqua:ꝙ odor non ſit in
aqua qḋ eſt incōueniēs.fumalis enim euaporatio non
eſt in aere ut in medio.Aer enim cōmixtus alijs elemē/
tis ad generationē uegetabiliū nō eſt mediū alicui⁹ ſen
ſus:vn̄ lꝫ ille nō aſcēdat in aqua tn̄ aer purus aſcendit.⁊
ſm hoc nō eēnt odores in aqua.¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ
odor eſt in aqua ⁊ in aere ſm ꝙ utrūqꝫ eſt ſine odore.ꝑ
ceptibile tn̄ odoris ſm ꝙ eſt ſonus in aere ſm qḋ eſt ab
ſonū ſuſceptibile tn̄ ſoni.Et qḋ obijcit̄ ꝙ nō ſit ſm nām
humidi uel frigidi uel dyaphani:bn̄ ꝯcedim⁹.¶ Si au
tem querat̄ tūc quare nō ſit in alijs corpibus ſimplicib⁹
que etiā ſunt ſine odore.Dicēdū ꝙ illa nō ſunt ſuſcepti/
ua euaporationis odorifere:ita ꝙ paſſibilis ſit euapora
tio per ipſa.Euaporatio aūt debilior eſt in aqua q̄ȝ in ae
re:nihilominus tn̄ eſt:ſicut etiā eſt in frigido tpe debili/
or in aere q̄ȝ in alio:⁊ ꝓpter hoc odor eſt i utroqꝫ.Dicūt
tn̄ q̄dā ꝙ in odore eſt ꝑmixtū humidū ſicco lꝫ ſit actu ſic
ci:⁊ ideo ſm ꝙ magis uertit ad humidū eſt in aq̄:⁊ ſm
ꝙ magis ad ſiccū eſt in aere.¶ Ad hoc qḋ querit̄ utrū
ſit ex ꝑmutatione ſola uel euaporatiōe dicēdū ſm Auic.
ꝙ eſt utroqꝫ mō.In euaporatione eniꝫ dn̄at̄ nā aeris:⁊
idcirco euaporatio trāſmutat aerē ſm odorē ⁊ ſonū:etiā
preter hoc ꝙ recipiat aliquā ptē rei euaporātis.Et ſimi/
liter trāſmutat aquā ſicut nos videmus vinum in doleo
trāſmutari ad odorē eoꝝ que ponunt̄ iuxta doliuꝫ:⁊ ſm
hūc modū per lōgū ſpatiū pōt fieri imutatio ſꝫ odores.
Dicit aūt Auicª:ꝙ aues tygrides ſunt acuti viſus ⁊ alti
uolatus:⁊ potuit eē ꝙ per viſum deueniſſent ad cadaue
ra non per odorem.¶ Ad aliud quod obijcitur contra
dicendum:ꝙ non ſit odor ſine euaporatione fumali pro
prie rei odorabilis:⁊ ideo ⁊ illa alleuiabit ⁊ putreſcit per
attractionem multam odoruꝫ.ſed nihil ꝓhibet quin ipa
euaporatio poſtea immutet aerea:etiam ꝓpter hoc ꝙ ul
terius illa euaporatio fiat ex ipſa.

¶ Queritur de medio odorandi.

c **Onſequēter queritur**
De olfactu ex parte medij odorādi.Uidemus
eniꝫ odorare quelibet aīalia reſpirātia ⁊ quedā nō reſpi
rātia.ergo videtur ꝙ olfactus equiuoce dicat̄ de reſpi/
rantibus ⁊ non reſpirātibus.¶ Preterea dicatur in li/
bro de animalibus.ꝙ vie olfactus in aīalibus aquaticis
clauſe ſunt:lꝫ enim quidam piſces quādoqꝫ quedam fo
ramina videantur habere in naribus:tamen illa forami
na non pertingūt uſqꝫ ad medullam cerebri:ſicut patet
in anathomia piſcium : ⁊ in libro de animalibus Ariſ:⁊
Auicª. aſſignatur autem ratio duplex. Quaruꝫ vna eſt
ꝙ ſi aperte eēnt vie penetraret aqua uſqꝫ ad medullam
cerebri ⁊ infrigidaretur cerebrum ⁊ extingueretur ani/
mal.Secunda cauſa eſt quia talia animalia frigida ſunt
parum habētia caloris circa locum digeſtionis : ⁊ ideo
pauci uapores eleuantur ad cerebruꝫ : qui ſi infrigidati
fuerint in cerebro:pauca erit materia flegmatica ⁊ pur/

gabilis per vias alias. Cuꝫ ergo queda in aialia hn̄t vias aptas odoratus: videt̄ odoratus eē equocus in iſtis ⁊ in illis. ¶ Preterea querit̄ iuxta hoc utruꝫ ex eq̄li diſtātia odoꝛ ſit cauſalis iſpirās uel nō inſpirās. ⁊ videt̄ ꝙ ſic. ponam⁹ euꝫ duo aialia. vnū iſpirās ⁊ aliud non iſpirās in ultimo euaporationis imutationis uel non imutationis rei odoriſere: ibi enim tāgit̄ ⁊ alterat̄ cerebrū nō iſpirantis: ⁊ eūdē aerē trahet inſpirās. ergo odorāt in eq̄li diſtātia. ¶ Querit̄ etiā iuxta hoc utrū inſpirātia oia odorant ex eq̄li diſtātia: ⁊ ꝑcipue hō cū alijs aialib⁹. Et videt̄ ꝙ ſic. ſi enim ſtat hō cū cane in ultimo euaporationis odoriſere: eūdem aerē trahet hō quē canis: ſed aer imutatus odore tāgit cerebꝛum utriuſqꝫ. ergo agit utrūqꝫ ⁊ alterat ipm. ¶ Sol'o dicēdū ꝙ olfact⁹ dicit̄ equoce in olfacientibus diuerſimode etiā diuerſo naſo. potētie eniꝫ ſenſuuꝫ paſſiue hn̄t diffiniri per act⁹: ⁊ act⁹ per oba ſicut dic̄ Ar: vn̄ cū obm ſit vnū. ſ. odoꝛ vni⁹ rōnis erit olfact⁹: ⁊ ſic diuerſitas oculoꝝ in hn̄tib⁹ duros oculos ⁊ molles: ⁊ hn̄tibus uelamē ſup oculos ⁊ nō hn̄tib⁹ nō facit viſum equiuocū: nec ita diuerſitas naſi ⁊ hēre oꝛganū odorat⁹ coop̄tū uel nō cooptū facit odoratū equocū. a mō enim oꝛgani nō diffinit̄ aliq̄ potētia ſenſibilis ſed potius ab obo ſicut dictū eſt. Cū eniꝫ potētia ſenſibilis ſit potētia paſſiua ⁊ diffiniri hēt per actū ſuū. Actū aūt hēt ab agente qđ eſt obm: opoꝛtet ꝙ per obm diffiniat̄. ¶ Ad aliud qđ iuxta hoc q̄rit̄ dicēdum ꝙ nō opoꝛtet ꝙ quecūqꝫ aialia odorāt ex eq̄li diſtātia ſiue ſint reſpirātia ſiue nō reſpirantia. Ad ſenſuꝫ odoris nō exigit̄ tm̄ eq̄litas agētis ſed equalitas patiētis. ꝑpter hoc in loco ubi debilis eſt odoꝛ tranſmutat̄ cerebrū ſiccū alicuius aialis: eo ꝙ hn̄tiū ſymbolū faciliꝛ eſt trāſmutatio. ⁊ in eodē loco nō poſſet trāſmutari cerebrū frigidū ⁊ humidū ſicut eſt hois. nō eniꝫ imutat̄ tale niſi a foꝛti odore.

¶ Queritur quid eſt guſtus.

Onſequēter tranſe

c undū eſt ad guſtū de quo querunt̄ quatuoꝛ. Primū qđ ſit guſtus. 2m q̄liter eſt gdaꝫ tactus ⁊ quidam non. 3m de guſtu ex parte obiecti. 4m de guſtu ex parte medij.

D primum proceditur ſic.

a Dicit Auicͣ: ꝙ guſt⁹ eſt vis oꝛdinata in neruo expāſo ſup coꝛpus lingue ad cōpꝛehēdendū ſapores ſolutos ex coꝛpib⁹ ꝯtingētib⁹ ipm cū ꝑmiſcent̄ humori vnctuoſe lingue: ꝑmixtione ꝑmutāte. Uidet̄ aūt inſufficiēter dictū qđ dic̄ guſtū eē oꝛdinatū in neruo lingue: q2 dicit Grego⁹ nix⁹ ꝙ oꝛgana guſtus ſunt lingua ⁊ hui⁹ magis exercitiū adhuc cū his palatū: in qb⁹ ſunt hȳ qui ex cerebꝛo nerui dilatati qui etiā annūciāt genitā aſſūptionem ꝑncipali ideſt cerebꝛo. ¶ Preterea hoc idem dicit Auicͣ in li° ſuo de aialibus cap° de anathomia lingue. vult enim ibi ꝙ neruus guſtatiu⁹ nō ſit tm̄ expanſus in lingua ſed etiā in palato ⁊ alijs qbuſdā ꝑtibus circūſtātibus linguā. ¶ Preterea videt̄ in qbuſdā aialib⁹ nō eſſe linguā: ſicut in ciconijs ⁊ in qbuſdaꝫ piſcib⁹: ⁊ tm̄ illa hn̄t guſtū. ¶ Sol'o dicēdū ꝙ in ueritate guſtus eſt etiam in neruis palati ſicut obiectū eſt: ſed ꝑm ſui optimuꝫ eſt in lingua ⁊ in mēbꝛo qđ eſt in loco lingue: ⁊ cuꝫ ab optimo ſumat̄ diffinitio diffinit̄ a neruo expanſo in ſupficie lingue. ¶ Ad illud aūt qđ obijcit̄ de aialib⁹ ꝙ nō vident̄ hēre linguā: dicēdū ꝙ hn̄t aliqđ loco lingue. ſed carnem quādā ad cui⁹ radicē ꝯtinuat̄ yſophagus ⁊ cāna uel yſophagus tm̄: uel ſtomachus: uel in yſophago ⁊ cāna. dico aūt hoc ꝙ in qbuſdā auib⁹ inueniunt̄ yſophagus ⁊ canna ſimul ꝯiūcta ad linguā: uel ad id qđ eſt in loco lingue In qbuſdā aūt inuenit̄ yſophagus tm̄ ſine cāna. In quibuſdā aūt iuenit̄ ſtomach⁹ tm̄ ſine yſophago ⁊ cāna ſic de quodā piſce patet de quo dicit Ar: ꝙ nō hēt yſophagū ſed ſtomachū lōgū: ⁊ ideo qn̄qꝫ in uoracitate eijcit ipſum per os. ¶ Cōtra in qbuſdā aialib⁹ ſunt due lingue ut in ſerpētib⁹. dicūt eniꝫ Grego⁹ nix⁹ ⁊ Dama⁹. ꝙ oꝛgana ſenſuū creatoꝛ aialiū dedit duplicia: ⁊ linguas duas ſicut oculos duos. ut ſi vnū deſtrueret̄ in altero ſaluaret̄ ſēſus. Sꝫ in qbuſdā aialib⁹ lingue ſunt ꝯiūcte. ſ. in hoie: ⁊ in qbuſdā nō ꝯiūcte ut in ſerpēte. In qbuſdā lōge ⁊ acute: ut in apib⁹ ⁊ in anuloſis que ſugūt nutrimētū per linguā que lōge emittit̄ aū os. vn̄ qn̄qꝫ recuruāt eā dū non ſugūt nutrimētū. In qbuſdā aūt curta ſicut in ciconijs ⁊ in qbuſdā piſcib⁹. ⁊ in qbuſdā media: ſicut in hoib⁹. ⁊ in qbuſdā ligata anterius ad palatū ut in ranis: ⁊ ideo uox ranarum non poteſt eſſe niſi coax.

¶ Querit̄ qualiter guſtus ſit qdā tactus ⁊ qualiter nō.

Ecundo queritur Qualr

s guſt⁹ ſit qdā tact⁹: ⁊ q̄liter nō. Uidet̄ aūt ꝙ nullus ſit tact⁹. potētie eni diſtiguunt̄ per act⁹: ⁊ act⁹ per oba ut ſup dictū eſt. ergo q̄rūcūqꝫ potētiarū obta ſunt penit⁹ diuerſa illa ſunt diuerſa. obiecta aūt guſtus ⁊ tactus ſunt penit⁹ diuerſa. ergo guſtus ⁊ tact⁹ ſunt penitus diuerſi. ꝑina ꝓbata eſt per hoc ꝙ ſenſus diſtinguunt̄ per obta. 2a aūt ꝓbat̄ per hoc qđ dictū eſt in ethicis ꝙ guſt⁹ ſaporū iudicatiuus eſt. ſapoꝛ aūt diuerſificat̄ penit⁹ a tāgentibus. ¶ Sed ꝯtra hoc eſt q2 manifeſte dicit phs in li° de aia ⁊ in li° de ſenſu ⁊ ſenſato. ꝙ guſtus eſt qdam tactus. ¶ Sol'o dicēdū ꝙ guſtus accipit̄ duob⁹ modis. ſ. ꝓꝫ ꝙ eſt ſenſus alimēti ut in multis locis dicit phs: ⁊ ſic guſt⁹ eſt qdā tact⁹ q̄druplici rōne. Quarū ꝑma eſt ſumpta ex ꝑte obiecti qđ eſt alimētū. Cū enim alimētū nō nutrit niſi per ſubam ſicut dicit̄ in ꝑmo de gn̄atione ⁊ coꝛruptione. opoꝛtet ꝙ ſuba alimēti tāgat illud qđ nutrit̄. Cuꝫ vo nō nutriat nos niſi id ex quo ſum⁹ opoꝛtet ꝙ ipm ſit cōmixtū ex calido frigido humido ⁊ ſicco. ſicut ⁊ nos commixti ſum⁹ ſicut dicit in 2° de gn̄atione ⁊ coꝛruptiōe. Cū ergo ſic tāgat per ſubam ſine medio extrīſecoꝛ: ⁊ imutat per calidū frigidū humidū ⁊ ſiccū: que ſunt q̄litates tāgibiles: patet ex ꝑte obi guſt⁹ qdē tactus eſt. 2a rō ſumit̄ ex ꝑte mēe: que eſt mediū guſtabiliū: hoc eſt humidū aquеum qđ eſt inſipidū: ⁊ cū hoc ſit vnū tāgibiliū erit guſtus ꝑm hoc qdā tactus. 3a rō ſumit̄ ex ꝑte modi guſtādi: nō enim guſtat̄ aliqđ niſi tm̄ mō ultimū lingue ꝯiūctū cum ultimo rei guſtate. Cum igit̄ illa ſe ꝯtingāt ut dicit in 5° phiꝫ. quoꝝ ultima ſunt ſimul: patet ꝙ ex mō guſtādi guſtus qdā tactus eſt. 4a rō eſt: q2 guſtus eſt tactus in quibuſdā mēbꝛis ſicut in lingua ⁊ in palato. tact⁹ autē eſt in oibus mēbꝛis coꝛpis: ⁊ ideo dicit̄ qdā tactus q̄ſi tact⁹ ꝑticularis. Accipit̄ etiā guſtus ꝑm ꝙ eſt iudicium ſapoꝝ: ⁊ ꝑm hoc guſtus nullo mō tactus eſt ut ꝓbatū eſt in obiectione. ⁊ q2 per obm qđ eſt diffiniēs ſenſuꝫ ſic diſtinguitur a tactu: ideo guſtus ponit̄ vnus quque ſenſuum ex diuerſo a tactu diuiſus.

¶ Queritur de guſtu ex parte obiecti.

Ertio queritur De guſtu

t ſtu ex parte obiecti qđ eſt ſapoꝛ. Et querūtur quque. Quoꝝ ꝑmuꝫ eſt utrū ſapoꝛ ſit qualitas ſimplicis uel cōpoſiti uel utriuſqꝫ. 2m utrū ſit actu humidi uel ſicci uapoꝛatiui. 3m que ⁊ quot ſunt cauſe ſapoꝝ. 4m de generatione ſapoꝝ. 5° ⁊ ultimo qualiter hoc uerum ſit ꝙ tactus ⁊ guſtus inſtrumenta habeant circa coꝛ.

D primum horuꝫ pro

a cedit̄ ſic. Dicit phus in 2° de generatione ⁊ coꝛruptione. ⁊ in libro de aia ꝙ ex eiſdē generamur ⁊ nutrimur ſꝫ gn̄amur ex cōpoſitis cōmixtis. g̃ nutrimur ex eis Cū ergo ſapoꝛ ſit nutrimēti paſſio ⁊ q̄litas: erit ſapoꝛ paſſio compoſiti ⁊ nō ſimplicis. ¶ Preterea ad hoc ponit

phus quatuoꝛ rões in li° de ſenſu ⁊ ſenſato cap° de guſtu. obijciẽs ↄtra quoſdã pythagoricos ſic dicẽs. Cibũ opoꝛtet eẽ cõpoſitũ: etenĩ nutrimẽta nõ ſũt ſimplicia: q2 ⁊ ſupfluitas ſit cibi hoc in ipſis. hoc ꝟo extra ſicut in plantis ſẽſus eſt nutrimẽtũ: ꝑpter hoc opoꝛtet eẽ cõmixtũ: q2 alr̃ per digeſtionẽ nõ ſeparet̃ ſupfluũ a nutrimẽto. cũ enim ſimplex ſit omogeniũ: nõ eſt rõ q̃re vna ps obijciat̃. altera aũt ſumat̃ in cibo. ſ3 hec ſepatio ſupfluitatis q̃nq3 ſit in ipſis cibarijs ut in aĩalib° que ſtomachos hñt ⁊ uẽtres q̃bus ſit ſepatio puri ab ipuro. q̃nq3 extra ipſa cibata ſunt ut in plãtis que terrã hñt pro uẽtre ⁊ ꝑpter hoc non egerũt. 2ª rõ eſt: q2 nec aq̃ que magis videt̃ eẽ nutritiua uel nutrimẽtũ eſt nutrimẽtũ eo ꝙ oẽ nutrimẽtũ opoꝛtet eſſe mixtũ coꝛpeũ: qđ oĩ mixto coꝛpi eſt incoꝛpabile opoꝛtet eẽ coꝛp° mixtũ. 3ª rõ eſt: q2 ſi vnũ ſimpliciũ nutriret tunc qđlibet ſimplex nutriret: qđ falſũ ẽ: q2 aer ꝑpter ſui ſimplicitatẽ nõ nutrit. 4ª rõ eſt q2 cib° eſt loc° receptibilis in coꝛpe aĩato: ad quẽ nõ igrediunt̃ ſimplicia ſed cõpoſita. Ex hijs ↄcludit̃ ꝙ cũ ſapoꝛ ſit paſſio nutrimenti: ꝙ ſapoꝛ nõ eſt paſſio ſimplex ſ3 cõpoſita. ¶ Cõtra hoc obijcit̃ ſic oĩs cib° incoꝛpalis eſt ei qđ cibat̃. ergo neceſſe eſt ipm̃ eẽ male terminabile in ſe: ⁊ tñ bñ terminabile termino alieno. hoc aũt eſt nã humidĩ: ⁊ ita videt̃ eẽ ſapoꝛ ꝑncipaliter paſſio humidi. ⁊ cũ humidũ ſit ſimplex videt̃ eẽ ſapoꝛ paſſio ſimplicis. hoc etiã videt̃ uelle phs in li° de aĩa ubi dicit ꝙ ſapoꝛ ẽ humidi ſicut odoꝛ ſicci. ¶ Preterea in li° de ſenſu ⁊ ſenſato videt̃ dicẽ ꝙ ſbm̃ ſapoꝛis eſt humidũ aqueũ. ¶ Jtẽ qcq̃d eſt icoꝛpabile ei qđ alit̃ faciẽs augmẽtũ in ipſo: ⁊ hñs ↄtrarietatẽ videt̃ eẽ alimẽtũ. ſimplex eſt huiuſmodi. ergo ſimplex põt eẽ alimẽtũ. ⁊ ita ſapoꝛ erit paſſio ſimplicis. Maioꝛ patet pſe. minoꝛ pbat̃ ex hoc ꝙ ſimplex eſt quãtũ ad coꝛpeitatẽ: ⁊ ſic faciẽs augmẽtum ⁊ per ſubaz eſt ſaluatũ in mixto ⁊ ſic faciẽs nutrimẽtũ. ¶ Solõ dicim° ꝙ ſapoꝛ eſt paſſio cõpoſiti coꝛpis: eo ꝙ oẽ alimẽtũ cõmixtũ cõpoſitũ eſt. ſicut enĩ ꝓbat phus in li° de ſenſu ⁊ ſenſato. gñatio ſapoꝝ eſt ut in ſbto. in humido ⁊ aqueo ut in efficiẽte aut in calido digerẽte qđ ẽ calidũ ignis ⁊ ſolis. Jn ſicco aũt terreo eſt ſicut in paſſiuo terminãte humidũ aqueũ. ⁊ ꝓbat̃ hoc per expimẽtũ Cũ enĩ ſapoꝛoſum icoꝛpabile ſit neceſſe eſt ipm̃ eſſe humidũ. Cũ aũt videam° in cibis ⁊ fructib° oblatis ad ignẽ ⁊ ad ſolẽ gñari oĩmodos ſapoꝛes: patet ꝙ cauſa efficiẽs ſapoꝝ eſt caliditas. ſilr̃ videmus ſalſũ gñari ex terreſtri aduſto in humido: ⁊ in aq̃ videm° gñari multos ſapoꝛes ex hoc ꝙ trãſeunt multa gña terrarũ. Et ex his colligit̃ ꝙ ſapoꝛes gñant̃ ut a ꝑmis q̃litatib° a calido igneo ⁊ ſole digerẽte ⁊ humido aqueo ⁊ terreſtri ſicco patiẽtibus. Si aũt ſapoꝛes cõſiderant̃ in ſe ꝑut ſunt vnũ gen° q̃litatis: ſic extremi ſimplices ſunt eo ꝙ nõ ſũt cõpoſiti ex alijs ſapoꝛib°: ⁊ medij ſunt cõpoſiti ſicut in alijs obiectis ſẽſuũ. ¶ Ad pᵐ ergo dicẽdũ ꝙ nutrimẽtũ qđe hẽt actum humidi in hoc ꝙ fluit ad terminos alienos: ſ3 tñ nõ ẽ de nã humidi tm̃ ſ3 etiã ſicci terreſtris ⁊ calidi ignei. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ ꝟbũ illud phi itelligit̃ ꝙ ſapoꝛ eſt humidi ſicut ſbti: ⁊ odoꝛ ſicci uapoꝛatiui ſicut ſbti. ¶ Ad ultimũ dicẽdũ ꝙ ꝑma eſt uera ⁊ ſcđa eſt falſa: q2 ſimplex nõ eſt icoꝛpabile ut nutrimẽtũ: ⁊ ſi cõmiſceat̃ ſimplex i mixto hoc nõ erit per virtutẽ nutritiuã ſed potius per q̃litates actiuas ⁊ paſſiuas mouentes ad mixtum.

¶ Utrũ ſapoꝛ eſt actus humidi uel ſicci euapoꝛatiui.

Secundo queritur

s

Utrũ ſapoꝛ ſit actu humidi uel ſicci uapoꝛatiui. Et videtur ꝙ q̃nq3 ſic q̃nq3 alio mõ. Ex eiſdẽ enĩ nutrimur ex q̃b° ſumus ut dicit phus: ſ3 quedã ſunt que ↄſtãt ꝑncipaliter ex ſicco terreſtri ⁊ per poſterius ex humido aqueo: quedã ecõtra. ergo videt̃ ꝙ cib° quoꝛũdam ꝑncipalr̃ ſit ex ſicco terreſtri: ⁊ quoꝛũdã ex humido aqueo. ⁊ cum ſapoꝛ ſit paſſio cibi: videbit̃ ſapoꝛ ſic diuerſimode eſſe ſicci terreſtris ⁊ humidi aquei. qđ eſt ↄtra ꝑdicta. ¶ Preterea videt̃ ꝙ ſapoꝛ ſit uapoꝛatiua q̃litas. q̃litas enim que ꝑncipalr̃ ſequit̃ coꝛpa uapoꝛatiua videt̃ eẽ uapoꝛatiua ſapoꝛ eſt huiuſmodi. ergo eſt q̃litas uapoꝛatiua. pꝛobatio minoꝛis qđ dicit̃ in li° methe ꝙ terra ⁊ aq̃ ſolũ ſunt elemẽta euapoꝛatiua. ſapoꝛ aũt eſt ſicci terrei cõmixti cũ humido aqueo ut habet̃ in li° de ſenſu ⁊ ſenſato. ¶ Solõ dicẽdũ ꝙ ſapoꝛ ꝑncipalr̃ eſt in humido ut in ſbto ⁊ cõſequẽter in ſicco illi cõmixto. ¶ Ad pᵐ qđ obijcit̃ in ↄtrariũ dicendũ ꝙ l3 quedã ſint in q̃b° vincit terreſtreitas: tñ q2 nõ pñt accipe nutrimẽtũ niſi iſluat cibus in quãlibet ptẽ coꝛpis eoꝝ: ⁊ iſluxus nõ eſt niſi ꝑ actuz humidi opoꝛtet cibũ ꝑncipalr̃ eẽ humidũ tñ potẽtia ſiccũ q̃nq3. ⁊ hoc patet in hñtib° ſanguinẽ in q̃b° ultimũ nutrimentum ſanguis eſt qui actu humidus eſt. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ ꝑma eſt falſa hec. ſ. ꝙ oĩs q̃litas coꝛpis uapoꝛatiui uapoꝛatiua eſt. Uapoꝛ enĩ eſt q̃litas humidi aquei ⁊ ſicci terrei non inquãtum uapoꝛatiua ſunt: ſed inquantum cõmiſcibilia per actum calidi digerentis.

¶ Queritur quot ſunt cauſe ſapoꝛum.

Tertio queritur

t

Que ⁊ quot ſint cãe ſapoꝝ. Et videt̃ ꝙ q̃tuoꝛ. ſ. calidũ frigidũ humidũ ⁊ ſiccũ. oĩa enim ↄñtia cõponunt̃ a ꝑmis. cũ ergo ſapoꝛ ſit q̃litas coꝛpis cõpoſiti ↄñtis erit cãta a q̃tuoꝛ ꝑmis. ¶ Preterea oĩa que accipiũt nutrimẽtũ cui° ſapoꝛ eſt paſſio ſũt cõpoſita a q̃tuoꝛ ꝑmis: ⁊ cũ ex eiſdẽ nutriant̃ ex q̃b° ſunt erũt ſapoꝛoſa cõpoſita ex q̃tuoꝛ ꝑmis. ¶ Sed ↄtra dicit phus ꝙ frigiditas extinguit odoꝛes ⁊ hebetat ſapoꝛes. ergo videt̃ ꝙ frigiditas non ſit cauſa ſapoꝝ. ¶ Preterea videt̃ ꝙ humiduz aqueũ ꝑncipalr̃ ſit cauſa ſapoꝛis. vnũqđq3 enĩ gñat̃ ꝑncipalr̃ ex ꝑuatione ſui que eſt potẽtia tale q̃le ipm̃ eſt ſicut albũ ex non albo qđ põt eẽ albũ. ergo cũ humidũ aqueũ ſit iſipidũ potens eẽ ſapidũ per cõmixtionẽ ſicci terrei ut d' in li° de ſẽſu ⁊ ſenſato. videt̃ uapoꝛ ꝑncipalr̃ gñari ex humido aqueo. ¶ Solõ dicim° ꝙ quedã ſunt cãe ſapoꝝ pſe. quedã autẽ per accñs. pſe quedã eſt efficiẽs ⁊ quedã ſunt paſſiue. efficiẽtes ut calidũ ſolis ⁊ calidũ ignis. videmus enĩ in fructib° plãtarũ amaris in q̃b° humidũ per caliduz ſolis nõ eſt ſufficiẽter digeſtũ digeſtione que eſt pepaſis ⁊ ꝙ poſtea cũ ponant̃ ad ignẽ efficiunt̃ dulces per digeſtionẽ que eſt epſeſis uel opteſis ſicut videm° in elixatis uel in aſſatis. Paſſiue aũt ſunt humidũ aqueũ ut ſbm̃ in cuius actu eſt neceſſe eſt eẽ ſapoꝛoſum: cũ ↄiũgit̃ ad guſtũ q2 aliter nõ penetraret ad neruũ guſtatiuũ qui eſt in lingua. ſiccũ ꝟo terreſtre terminatiuũ eſt humidi ad gñationẽ ſapoꝛis. Cauſe ꝟo per accñs quedã ſunt intrinſece: quedã extrinſece. frigiditas enĩ eſt cauſa itrinſeca que pſe hebetat ſapoꝛes ſed per accñs facit quoſdã. cũ enĩ calidũ ſit euapoꝛatiuũ aeris ſubtilis ⁊ ſubtiliatiuũ aquei ⁊ terreſtris ⁊ per ↄñs diſſolutiuum cõmixti: ⁊ ex illis frigidis per cõpõnez erit reſtrictiuũ aeris ⁊ ingroſſatiuũ eo ꝙ ↄuertit aerẽ ad aqueũ: ⁊ aqueũ ad terreſtre: ⁊ ideo cãt per accñs ſapoꝛẽ ꝑcipue craſſuz. Uñ etiã dicit phs ꝙ frigida ſunt magis ſapida calidis. Cauſa aũt per accñs eſt ꝑcipue triplex. ſ. reſudatio rebuatio ⁊ ↄſtrictio: ⁊ ꝑcipue in fructib° plãtarũ. in ꝑma enĩ maturatione reſpſum eſt in fructib° qđdã calidũ qđ nimis facit exhalare humidũ ⁊ remanet ſiccũ fere durũ ⁊ iſipidũ ⁊ nõ bñ cõmixtũ cuz humido: ⁊ poſtea fruct° rebuati acqrũt humidũ ex frigoꝛe qđ naſcit̃ in eis ex ꝑuatione caloꝛis ſolis: q2 humidũ ſubinductũ cõmiſcet̃ ſicco terreſtri ⁊ ſubtiliat ipm̃: ⁊ fac̃ fruct° ſapoꝛoſioꝛes. reſudatio aũt tollit ſupfluũ humidũ: poſt cuius oblationẽ naturale humidũ bñ adiuuat̃ ſicco terreſtri: ⁊ gñat̃ melioꝛ ſapoꝛ. Et his duab° de cauſis meliores ſunt ut frequẽter fruct° in hyeme q̃3 in eſtate. conſtrictio aũt humidi qđ clauſum eſt in ptibus ſubtile facit ↄiũgibile lingue: ⁊ per hoc cauſat meliorem ſapoꝛez. Et

per hoc patet ſolutio ad omnia obiecta.

¶ Utrum ſapor generat̄ ex qualitatibus primis.

Quarto queritur De gñatione ſapoꝝ. Et videt̄ ꝙ generant̄ a q̄litatibus p̄mis: q2 ſicut dicit ph̄us in 2° de gñatione ⁊ corruptione. oēs poſteriores ſm gñationē reducunt̄ ad p̄mas. ſapores aūt q̄litates ſunt poſteriores. ergo generant̄ a p̄mis hoc etiā videt̄ per hoc qḋ dicit in fine libri de plātis. ſ. ꝙ mirabolani p̄mo ſunt dulces ⁊ ꝓpter raritatē ligni calor ſolis digerēs ubiq3 ꝯſequit̄ humidū attractū. poſtea vo calor attrahit ſicut ſibi ſiIe ⁊ anguſtat poros arboris ita ꝙ calor nō h̄et ſubintrare ad digeſtionē humidi: ⁊ tūc ex p̄uatione calidi frigiditas ⁊ ſiccitas vincēt calorē ⁊ humorē ⁊ erit tūc fruct⁹ pōticus ⁊ terreſtris ſaporis. deinde vo ſol cū calore ſiccū opilās multū attrahit ad exterius: ⁊ ꝓpter hoc multū incipiūt dn̄ari frigiditas ⁊ ſiccitas interi⁹ ⁊ erit tūc fruct⁹ fortiſſime pōticitatis: tādē reſurget calor nālis iteri⁹ per calorē ſolis ⁊ expulſo frigido icipit adurē ſiccū inuētū in fructu illo ⁊ tūc erit fruct⁹ amar⁹. Ex hijs colligit̄ ꝙ ſapores gñant̄ ex p̄mis q̄litatib⁹. ¶ Sed ꝯtra hoc videt̄ eē qḋ dr̄ in li° de ſenſu ⁊ ſenſato. ubi dic̄ Ar̄: queadmodū aūt colores albi ⁊ nigri ex cōmixtione ſunt ita ⁊ ſapores a dulci ⁊ amaro: ⁊ ſm ꝓportionem in eo ꝙ magis ⁊ min⁹ ⁊ vnuſqſq3 eſt ſm neruos quoſdā mixtionis ⁊ mot⁹ ſil'tū idetermināte. ¶ Solō dicēdū ꝙ dupx eſt gñatio ſapoꝝ. vna per cām efficiētē ⁊ hec eſt a q̄litatibus p̄mis. Alia eſt per mixtionē earūdē que eēntialiter ꝟuant̄ in mixto. ⁊ ſm hoc extremi ſapores ſūt ſimplices ⁊ medij cōpoſiti ab illis. Quātū ergo ad p̄mā gñationē cauſa ſapoꝝ in gn̄e eſt humidū p̄ncipalr̄ ut ſbm ⁊ ſiccū terreſtre illi cōmixtū: ⁊ calidū mouēs ad cōmixtionē. generatio vo ſapoꝝ in ſp̄e ut a cauſa efficiēte eſt ſm ꝙ a calido ſufficiēter digerēte humidū gñat̄ ſapor dulcis: a calido aūt digerēte ⁊ ſubtiliāte humidū aqueū in humidū aereū gñat̄ ſapor pinguis. A calido vo nō digerēte ſed adurēte ſm aliquē modū: ſiqdē cū humido gñat̄ pōticus ſapor. ⁊ ſi eſt cū ſicco gñat̄ amar⁹ uel ſalſū ſi min⁹ adurat ⁊ ſm hāc gñationē loquit̄ Ar̄: in li° de plātis. ſm autē aliū modū loquit̄ in li° de ſenſu ⁊ ſenſato. ⁊ ꝓpter h̄ dic̄ ibi ꝙ ſeptē ſunt ſapores ſicut ſeptē calores ſm ꝓportionē ariſcām: plures aūt erūt ſm ꝓportionē geocām ⁊ ſine ꝓportione ſicut ſupra dixim⁹ in queſtione de colorib⁹.

¶ Utrū guſtus ⁊ tactus h̄nt inſtr̄a ſua circa cor.

Ultimo queritur Qualr̄ hoc ſit uerū ꝙ guſt⁹ ⁊ tact⁹ inſtr̄a ſua h̄eant circa cor: Dicit enī ph̄us in li° de ſenſu ⁊ ſenſato. ꝙ tactuale iſtr̄ū eſt magis terre. guſt⁹ aūt ſpēs quedā tact⁹ ſunt. vñ iuxta cor eoꝝ inſtr̄m. ſ. guſt⁹ ⁊ tact⁹. cor enim oppoſitū eſt cerebro ⁊ eſt calidiſſimū ptiū. Sꝫ ꝯtrariū videt̄ eē dictū oīū auctoꝝ qui coiter dicūt neruos ſenſibiles oriri a cerebro ſicut ſpūm aiālē: ⁊ guſtum eē in neruo expāſo in lingua. Silr̄ hoc ꝓbat per expimētū: q2 in lingua ſentim⁹ ſaporē ⁊ nō circa cor. Si forte dicat aliqs ꝙ guſt⁹ eſt ſenſus alimēti. alimētū aūt eſt qḋ h̄et tact⁹ differētes: ⁊ alimētū digerit̄ a calore cordis: ⁊ ideo dicunt̄ guſt⁹ ⁊ tact⁹ h̄ere iſtr̄a ſua circa cor. ¶ Cōtra Galien⁹ dicit ꝙ digeſtio fit a calore qui eſt in epate: ⁊ virt⁹ digeſtiua eſt ibidē ſm ip̄m. ergo magis debet dici ſm hoc ꝙ guſt⁹ ⁊ tact⁹ h̄nt inſtr̄a ſua magis circa epar q̄3 circa cor. ¶ Solō dicit̄ ꝙ guſt⁹ duob⁹ modis accipiat̄. Uno mō ſm ꝙ eſt iudiciū ſaporū ut dicit Ar̄: in 4° ethicoꝝ. ⁊ ſic neruus guſtatiu⁹ p̄ncipiat̄ a cerebro ⁊ expādit̄ in lingua ⁊ palato: ⁊ ſic nō h̄et inſtr̄m circa cor. Alio mō ſm ꝙ eſt ſenſus alimēti ⁊ ſic eſt ſēſus commixti a calido frigido humido ⁊ ſicco. ⁊ quo ad hoc h̄et inſtr̄m ſuū circa cor: ⁊ per oēm eūdē modū diſtiguimus in tactu. ſ. ſm ꝙ eſt iudiciū tāgibiliū: uel ſm ꝙ ip̄ꝫ tāgēs nutrit̄ tāgibilib⁹: ſꝫ de tactu iſra dicet̄. ¶ Ad hoc aūt qḋ obijcit̄ in ꝯtrariū rn̄deo ſm Auicām in li° de aialib⁹. ⁊ ſm Auerr. in cap° de corde qui determināt ꝯtrarietatē Ar̄: ⁊ Galieni dicēs ꝙ in ueritate eſt quedā p̄paratio ad digeſtionē nutrimēti in epate ut dicit Galienus: ⁊ Ar̄: nō cōtradicit. ſꝫ illa p̄paratio nō pōt facē ut illa mā ſit eib⁹ anteq̄3 recipiat formā a calore cordis: q2 ſicut cor formale p̄ncipiū eſt ⁊ effectiuū vite in oīb⁹ mēbris ita eſt etiā formale p̄ncipiū nutrimēti: ſed in ſtomacho quedā eſt p̄paratio in hoc ꝙ ſepat̄ ſuccoſitas ſaſanaria ab ipuro eijciēdo: que ſuccoſitas per uenas q̄ſdā attrahit̄ ad epar ⁊ ibi accipit p̄parationē ulteriorē: cōpletiuā aūt formā cibi accipit a calore cordis: ⁊ quo ad hoc guſtus ⁊ tactus dicunt̄ habere inſtrumenta ſua circa cor.

¶ Utrum humidum aqueum eſt humidū in guſtu.

Deinde queritur De guſtu ex pte medij. Videt̄ aūt ꝙ mediū in guſtu ſit humidū aqueū. Dicit aūt ph̄us ꝙ hoc eſt iſipidū. vñ ſic aer ſe h̄et ad colores qḋ eſt mediū eo ꝙ nulli⁹ coloris eſt: ſꝫ eſt ſuſceptibilis oīum coloꝝ: ita humidū aqueū ſe h̄et ad ſapores: ⁊ ita eē videt̄ mediū in guſtu. ⁊ hoc etiā videt̄ p Auicām dicēte ꝙ guſt⁹ eget medio qḋ recipiat ſaporem: ⁊ ſic in ſe nō h̄ns ſaporē: ⁊ hoc eſt humor ſaliue qui ꝓuenit ex iſtr̄is ſaliualib⁹. ¶ Itē videt̄ p Ar̄: i 2° de aīa ubi dr̄ ꝙ ꝓpriū guſt⁹ eē videt̄ potabile ⁊ nō potabile. nō potabile aūt dr̄ prau⁹ ⁊ corrupt⁹ guſtus. potabile aūt eſt humidū aqueū. ⁊ hoc videt̄ per rōnē. humidū enim eſt penetratiuū ꝓpter ſubtilitatē. Cū igit̄ ſapor h̄eat penetrare uſq3 ad neruū lingue: ⁊ hoc nō pōt eē niſi per humidū: ⁊ ſic videt̄ humidū aqueū eē mediū in guſtu. ¶ Sꝫ ꝯtra ponam⁹ ꝙ aliq̄ ſaporoſa pſe ſint humida ſicut vinū ⁊ huiuſmodi, illa igit̄ pſe pn̄t penetrare ad linguā ⁊ ſic nō indigēt humido ſaliuali qḋ dicit̄ eē mediū i guſtu. ¶ Preterea qḋ eſt Auice utrū humor aque⁹ recipiat ſaporē in cōmixtione ptiū rei ſaporoſe uel ſine cōmixtione ptium rei ſaporoſe ſed tm̄ per mutationē ſaporis quo immutat ip̄m humidū: ſicut color aerē. Si p̄mo mō tūc nō videt̄ humor eē mediū neceſſariū: ſꝫ ad facile ꝯiūgendū ſaporē cū lingua ⁊ hoc ideo eſt q2 alr̄ eſt ſēſatū in medio ⁊ aliter in ſenſibili p̄mo. In medio eni eſt in potētia tm̄ ſicut color eſt in aere. In ſēſibili aūt p̄mo mō eſt in actu. cū autē ſapor cōmixt⁹ humori aqueo ſit actu i humore tali: nō erit in ipſo ut in medio tm̄. Si ſcd̄o mō tūc ſapor aut eſt in humido ſm ſui eēntiā aut nō. Si p̄mo mō tūc nō eſt mediū ſꝫ mā. Si ſcd̄o mō tūc ſaporoſū poſitū ſup linguā ſine medio nō ſētiet̄. qḋ falſū eſt q2 ſm hoc guſt⁹ nō eēt tact⁹. ¶ Solō dicēdū ꝙ mediū in guſtu eſt humidum aqueū aut ex iſtr̄is ſaliualib⁹ ſūptū ab extrinſeco. Eſt autē mediū ⁊ mā ⁊ nō mediū tm̄: ſicut aer in auditu: qui eſt mediū audiēdi ⁊ mā ſoni: ⁊ nō ſicut in viſu in quo ē aer mediū tm̄ ⁊ nō mā coloris: ⁊ ꝓpter hoc dic̄ Auica ꝙ meli⁹ videt̄ ſibi ꝙ ſit mediū ad h̄ ꝙ ſapor facilr̄ ꝯiūgat̄ cum lingua: ſine quo ſi ſapor poſſet penetrare linguā: imutaret neruū guſtatiuū lingue. Et p hoc patet ſolō ad id qḋ querit̄ p̄mo. ſ. qd ſit mediū i guſtu. ¶ Ad illō qḋ poſtea querit̄ dicēdū ꝙ ſapores nō gñant̄ i aliquo humido tm̄ ſꝫ oportet plures cās eē: ⁊ pp hoc oportet ꝙ ptes poroſe cōmiſceant̄ humido ad hoc ꝙ fiat actu ſaporoſum. ⁊ bn̄ ꝯcedim⁹ id qḋ obijcit̄ ꝙ ſapor nō eſt in ipſo ut in medio tm̄: ſꝫ etiā ut in mā. ſic aūt de alijs ſēſib⁹ dictū eſt ita guſt⁹ eſt guſtabilis ⁊ nō guſtabilis. Nō guſtabile aūt dr̄ trib⁹ modis. ſ. p p̄uationē h̄i⁹ ſicut iſipidū eſt nō guſtabile: ⁊ p p̄uationē armonie ad ſenſū ſicut excellēs eſt nō guſtabile qḋ corrūpit guſtū: ⁊ p p̄uationē armonie ad imutationē guſtus ſm debilitatem immutantis ſicut non guſtabile dicit̄ quod prauum habet odorem.

¶ Queritur quid eſt tactus.

Conſequēter querit̄

de tactu. Et queruntur quinque. ſ. quid eſt tactus. ⁊ Utrum
tactus ſit vnus ſenſus uel plures. Et quid eſt organum
in tactu. Et quid eſt medium in ipſo. Et quid eſt tangi/
bile proprium.

a D primum proceditur ſic
ſicut dicit Auic^a: ꝙ tactꝰ eſt vis ordinata in ner
uis cutis totius corpis ⁊ eius carnibꝰ ad apphēdendū il
lud qđ tāgit illud ⁊ afficit ꝯtrarietatē pmutātē cōplexio/
nē ⁊ affectionē cōpōnis. ¶ Itē Algazel ſenſus tactꝰ eſt
virtꝰ diffuſa per oēm carnē ⁊ cutē per quē apphendit ca
lor ⁊ frigiditas: humiditas ⁊ ſiccitas: duricies ⁊ mollicies:
aſpitas ⁊ lenitas: grauitas ⁊ leuitas. ¶ Preterea ꝯtra p
mā harū diffinitionū obijcit ſic. Dicit Ariſ: in pº ſcđi de
aīa. ſilr hēt ſicut ad ptē pars ⁊ totꝰ ſenſus ad totū corpus
qđ eſt ſenſitiuū ſm ꝙ huiuſmodi. hoc eſt ſicut aīa ſenſi/
bilis pfectio eſt totius corpis ſentiētis: ita ptes eius pfe/
ctiones ſunt ptiū. igit cū tactꝰ ſit ps aīe ſenſibilis: erit pfe
ctio ptis corpis ſentiētis. ergo nō erit vis ordinata in ner
uis cutis totius corpis: ⁊ in oībꝰ carnibꝰ corpis ſentiētis.
¶ Itē videt tactꝰ eē ordinatꝰ nō tm̄ in neruis carnalibꝰ
ſed etiā in organis alioꝝ ſenſuū. Quicqđ enim eſt ut fū/
damētū ad alterū: poſito illo cuius eſt fundamētū ponet
⁊ illud qđ dicit fundamētū de neceſſitate. ſed nō ꝯuertit
eſt actꝰ eſt ut fundamētū ad oēs ſenſus. ergo quocūq; ſē
ſu poſito in aliquo organo de neceſſitate ponet ⁊ tactꝰ ſ;
nō ꝯuertit. ſed viſus eſt in oculo ergo ⁊ tactꝰ. ¶ Prete/
rea nos aſſentimus tactū in oculo ⁊ ſubtiliſſime. Prete/
rea in pº de ſomno ⁊ vigilia dicit ꝙ ſenſus ſunt ſilr acuti
ui ei que per tactū exercet. i. opatiui cōparati cū compa/
tione tactꝰ. opatio enim tactꝰ ſepat ab alijs organis ſenti
endi. Alioꝝ vero opationes ab ope tactꝰ non ſepant eo ꝙ
tactꝰ eſt fundamētū ad alios ſenſus. ⁊ ex hoc accipit idē
qđ prius. ¶ Itē in 2º de aīa dicit Ariſ: ꝙ ſicut ſe hēt aīa ſē/
ſibilis ad uegetabilē: ſic ſe hñt ceteri ſenſus ad tactū: ſed
aīa ſenſibilis inſepabilis eſt a uegetabili. ergo ceteri ſē/
ſus erūt inſepabiles a tactu: ⁊ ſic iterū habet ꝙ in quocū
q; organo erit aliqs aliorum ſenſuū in eodē erit tactus.
¶ Preterea querit que ſit dria inter id qđ dicit Auic^a:
ꝙ tāgit illud ⁊ afficit ꝯtrarietate pmutāte. ſicut enī viſus
apphēdit viſione exñte ſm actū ſic actꝰ videt apphendē
tāgēte aliquo ſm actū: ⁊ ita ſupflue addit qđ ſeqtur ⁊ af/
ficit id ꝯtrarietate pmutāte. ¶ Preterea ſicut dicit in 5º
⁊ 6º phi. tāgē eſt ultima ſilr hēre ſed hoc etiā ꝯuenit ma/
thematicis ut dī in pmo de gñatione ⁊ corruptiōe. ergo
videt ꝙ actu poſſumꝰ ſentire mathe^{ca} qđ falſum eſt. In
mathematicis enim nō ſunt q̄litates ſenſibiles. ⁊ nihil ſē
tit ſine q̄litate ſēſibili. ¶ Preterea querit de hoc qđ di/
cit ⁊ afficit ꝯtrarietate pmutāte. ſenſitiuū enī ſe hēt ad ſē
ſibile ut puatio ⁊ mā ⁊ nō ut ꝯtrariū ut dicit Ariſ: in liº 2º
de aīa capº de guſtu. linguā enī oportet nō actu eſſe hu
midā nec iponibile eſt eē ad hoc ut fiat actu humida. ſilr
oculus nō hēt actu colorē: ſed pōt hēre ipm. ergo ſilr in
tactu ſenſibile nō erit ut ꝯtrariū pmutās ſed ut hiꝰ ſe ha
bebit: ⁊ ſenſitiuū ut mā ſub puatione. ¶ Preterea que/
rit que dria ſit in hoc qđ dico cōplexionē ⁊ affectionem
cōpōnis. Cōplexio enī videt q̄litas corpis ſentiētis ex
cōmixtione humoꝝ. ⁊ ſic videt cōplexio relinquē cōpō/
nem ut priorē nām. ergo cōpoſitio nihil addit ſup cōple/
xionē ⁊ ſic ſupfluū ponit in diffinitione. ¶ Solo dici/
mus ꝙ tactꝰ duo hēt de rōne ſui. quoꝝ vnū eſt ꝙ eſt tan
gibiliū iudiciū: ⁊ ſic eſt potētia ⁊ ps aīe ſenſibilis. Alterū
eſt eē ⁊ pfectio a quo ſumit ſermo diffinitiuꝰ aīe ſēſibilis
⁊ ſic nō eſt ps aīe ſenſibilis: ſed eſt illud qđ cōſtituit ipā
⁊ facit eē ſenſibilē aīā. Et hoc patet duabꝰ rōnibꝰ. Qua/
rū vna eſt neceſſaria. ſ. ꝙ tactu poſito ponit aīal: ⁊ deſtru
cto tactu deſtruit aīal: ⁊ ſic nō eſt in alijs ſenſibꝰ. ſ. in au/
ditu viſu odoratu ⁊ guſtu niſi ſm ꝙ guſtꝰ eſt qdā tactus.
Cū igit ppter ſenſum aīal ſit aīal ut dicit Auic^a. tactus
erit ſenſus per quē aīal eſt aīal. cū aūt ſenſibile diffiniti/
uū ſit aīalis: tactꝰ erit ſenſus a quo eſt ſēſibile qđ diffinit
aīal. ⁊ hoc eſt qđ dicit Ariſ: in 2º de aīa. viuē ppter hꝰ pn
cipiū. ſ. q: uegetabile ineſt viuētibꝰ. ſ. plātis. aīalis autē
ſupple viuē eſt ppter ſenſibile pmū. ⁊ nāq; multa aīaliū
manētia aūt cū ſint nā hñt hūc ſolū ſenſū. ſenſitiuū aūt
ineſt pmo hoībꝰ tactꝰ. ſicut aūt uegetatiuū pōt ſepari a ta/
ctu ⁊ oī ſenſu ſic ⁊ tactꝰ a ſenſibꝰ alijs. Alia rō eſt per ſili/
tudinē: q: ſicut in ptibꝰ aīe uegetabilis gñatiua eſt a quo
ſumit diffinitio aīe uegetabilis ⁊ eſt pfectio ipſius: eo ꝙ
vnūqđq; dicimꝰ pfectū dū pōt facere ex ſe alterū tale q̄/
le ipm eſt: ſicut etiā patet in ptibꝰ aīe ſenſibilis. tactꝰ eſt eſ
ſe ⁊ pfectio ſenſibilis aīe ſm genꝰ ſuū: eo ꝙ aīal pfectam
nām aīalis dicimꝰ hēre qñ tāgēdi hēt ſenſum. ¶ Ad p
mū dicimus ꝙ cū tactꝰ pfectio ſit totius aīalis oportet ip
ſum nō tm̄ eē in organo vno ſed in oībꝰ ptibꝰ corpis ſm
aliquē modū ut infra dicet: ⁊ per hoc patet ſolo ad ſequē/
tes. Tactꝰ enī ſm ꝙ eſt pfectio aīalis fundamētū eſt alio
rū ſenſuū. ¶ Ad aliud qđ querit que ſit dria iter id qđ
tāgit illud ⁊c. dicēdū ꝙ ſicut diſtinguit Ariſ: in pº de ge/
neratione ⁊ corruptione tāgēs ⁊ tactū ſe hñt ſicut mouēs
⁊ motū. eſt enī qđdā mouēs nō motū ſicut mouēs pmū
⁊ eſt quoddā mouēs motū ſicut eſt mouēs in gñatiōe ⁊
corruptione. cū enī frigidū mouet calidū tūc etiam mo
uet ab ipſo. ſilr eſt de tāgēte ⁊ tactu. Aliqđ enim tāgit cu
ius ultimū nō hēt ꝯtrariū: ⁊ illud nō imutat per tactū ⁊
ppter hoc dicit ꝙ tāgit nō tactū: q: nō tāgit niſi tactu me
thaphorico. ⁊ hoc mō celū tāgit ignē. cū enim celū nō re
cipiat impſſiones pegrinas: celū nō imutat ab igne: ⁊ ſic
nō tāgit ab ipſo phīce ſed metha^{ce}. ignis enī bñ recipit
impſſiones a celo: ⁊ ſic ignis tangit a celo. Cū aūt ignis
tāgit aerem: tūc utrūq; tāgit phīce: ⁊ tāgit ab utroq;. vlti
mū enī ignis mutat ſm humidū qđ eſt in ultimo aeris
⁊ ultimū aeris imutat ſm ſiccū qđ eſt in ultimo ignis.
¶ Ad hoc aūt qđ Auic^a diſtinguit iter tactū nālē ⁊ ma/
the^{m} poſtq̄ dixit ꝙ tāgit illud addidit ⁊ afficit ꝯtrarieta
te. nō enim ſufficit ꝙ ultimū tāgibile ſit cū ultimo tāgē/
tis: ſed oportet ꝙ tactꝰ a q̄litate tāgibili imutet ⁊ afficia/
tur. ¶ Ad illud qđ obijcit ꝙ ſenſus eſt ut puatio ⁊ mā
ad ſēſibilia ⁊ nō ut ꝯtrariū dicēdū ꝙ aliter eſt in ſēſu iſto
⁊ in alijs ut patet ex pdictis. non enim ſenſus iſte tm̄ eſt
potētia aīe ſenſibilis ſed etiā eſt actꝰ ⁊ forma corpis ſenti
entis: ⁊ ideo eſt corpꝰ ſentiēs de neceſſitate ſic cōmixtū
ex ꝯtrarijs ut dicit Ariſ: in 3º de aīa. erit iſte ſenſus ſemp
exñs in cōmixto corpe. cū aūt nihil ſit imutabile a ſili ſ;
potius a ꝯtrario oportet ꝙ imutās ſenſū ſit ꝯtrarium ⁊
ideo calidū ſilr cōplexionē nō imutat: ſed potius calidū
excellēs. ⁊ ſilr eſt de frigore ⁊ alijs q̄litatibus tactus. ha/
bet tm̄ ſimile puationi hoc mō quo mediū puatio eſt ex/
tremoꝝ. ¶ Ad illud qđ querit de dria complexionis ⁊
cōpōnis dicēdū ſm Auic^{am} capº de tactu. ꝙ cōplexio re
fert ad cōmixtionē mēbroꝝ ſiliū. ſ. carnis ⁊ oſſis neruī
⁊ uene ⁊ huiuſmodi. cōpoſitio aūt refert ad cōpaginatio
nem mēbroꝝ diſſiliū: ſicut caro ⁊ os ⁊ manus ⁊ brachi
ū ⁊ huiuſmodi: ⁊ ſic patet ꝙ cōpō addit ſup cōplexiōē.

¶ Utrum tactus eſt vnus ſenſus.

s Ecundo queritur Utrū ta/
ctꝰ ſit vnus ſenſus uel plures. Et videt ꝙ ſit vnꝰ
Probat enī Ariſ: in fine ſcđi de aīa ꝙ nō ſunt ſenſus p̄/
ter quinque. Si aūt tactꝰ eēt plures ſenſus: ſequeret ꝙ eſ/
ſent plures ſenſus q̄ quinque. ergo tactꝰ nō eſt plures ſen
ſus. ¶ Preterea ſenſus eſt vnꝰ tāto magis quāto magis
ea que ſunt ad ſenſū ſunt magis vnita. In tactu aūt me
diū ꝯiunctū eſt organo: ⁊ ipm mediū ⁊ organū cōmixta
ſunt ex q̄litatibꝰ tāgibilibꝰ: ⁊ ita videt ꝙ in tactu ſūt vni/
ta tāgibilia ⁊ medium tāgendi ⁊ organum: ⁊ hoc nō eſt
in alijs ſenſibus: ergo tactus non eſt magis vnus ſen/
ſus q̄ ſenſus alij. ¶ Item ppter plura obiecta nō videt

tactus eē ſenſus plures:q: viſus ēſt appꝛeheſiuus lucis ⁊
coloris:cū tñ lux ⁊ coloꝛ nō ſint in gñe vno ꝓximo ut ſu
pꝛa ꝓbatū eſt. ¶ Sed ꝯtra hoc obijcit:⁊ ſumant pꝛimo
rōnes Ariſ:poſite in lr̃a in 2° de aīa cap° de tactu. Quaꝛ
ꝑma eſt hec.oīs ſenſus vnius ꝯtrarietatis eē videt ut vi
ſus albi ⁊ nigri.audit° grauis ⁊ acuti.guſt° amari ⁊ dul
cis.in eo aūt qḋ tāgi pōt multe inſunt cōtrarietates.ſ.hu
midū calidū frigidū ⁊ ſiccū durū molle ⁊ alia que ſunt
huiuſmodi.ergo tact° nō erit ſenſus vnus.Si foꝛte dica
tur ꝙ in alijs ſenſib° ſunt ꝯtrarietates multe ut in voce
nō ſolū acuitas ⁊ grauitas ſed etiā magnitudo ⁊ puitas:
⁊ in viſu nō ſolū albū ⁊ nigrū:ſed etiā clarū ⁊ obſcurum
⁊ cōgregatiuū ⁊ diſgregatiuū viſus oſtēdit Ariſ:ꝙ oēs il
le cōtrarietates que ſunt in auditu ⁊ viſu reducuntur ad
vnū ſm qḋ eſt gen° ꝓximū ut i auditu ad vocē:⁊ in vi
ſu ad colorē:⁊ ꝓpter vnitatē illius gñis dicit viſus vnus
⁊ auditus vnus. In tactu aūt cōtrarietates nō pñt redu
ci ad genus vnū ꝓximū:ergo tactus erit plures ſenſus.
Alia rō Ariſ:eſt ſupꝛa quādā rñſionē que poſſet fieri.ſ.ꝙ
tactus ſit vnus ꝓpter vnitatē ſpēi eius per qḋ ſentimus:
ſicut eſt ſpēs carnis que cōnālis eſt nobis:⁊ in ipſa ſenti
mus oīa tāgibilia.oſtēdit aūt in cōtrariū ſic ponat ꝙ cir
cūaptet nobis aer uel aqua cōnāliter ſicut caro:tūc vno
quodā intrinſeco medio ſentiremus ⁊ colorē ⁊ ſonū ⁊
odorē mō tñ ꝓpter vnitatē illius medij diceret ſenſus
vnus viſus audit° ⁊ odorat°:q: ſm ꝙ determinate ſunt
actiones actiuoꝝ ſm quas aliter agit coloꝛ ⁊ aliter ſonus
⁊ aliter odoꝛ:ita determinate ſunt potētie paſſiue medij:
q: ſm nām dyaphani patit a colore:⁊ ſm nām uacui pa
tit a ſono:⁊ ſm nām rarefaciētē imutat ab odore ⁊ pati
tur ab odore.Sed nō eſt in carne:q: ex ſimplici elemen
to nō pōt fieri aīatū coꝛpus:ſed tota caro per vnā naturā
tāgit oīa tāgibilia.ſ.inquātū mixta eſt ex oib°.Cum igit
actiones actiuoꝝ plures ſint in gñe:⁊ ſm numerū paſſi
uoꝝ in gñe multiplicent potētie paſſiue in ſenſib°:tactus
erit ſenſus plures ꝓpter plura obiecta:⁊ nō vnus ꝓpter
vnitatē eius in quo ſentit tāgibilia.3ª rō eſt Ariſ:per ſilē
q: lȝ guſtus ⁊ tact° in lingua fiāt oꝛgano: nō tñ diceretur
idē ſēſus in lingua ꝓpter diuerſa obta.ergo a ſili ſi in to
to coꝛpe ſentiremus guſtabilia ⁊ tāgibilia ſicut in lingua
lȝ tūc vnus ſenſus videret guſtus ⁊ tact° nō tñ eēt vnus
ſed plures ꝓpter plura obta.Siliter igit lȝ tāgibilia ſen
tiamus in toto coꝛpe ꝓpter carnē vnā in ſpecie:nō tñ ta
ctus erit vnus ſed plures ꝓpter pluralitatē tāgibiliū in
gñe. ¶ Itē Auicª:vident aūt tāgēdi virtutes multe eē:
q̃rū vnaqueqȝ vni cōtrarioꝝ appꝛopꝛat:videlicet illud ꝑ
qḋ dephēdimus ꝯtrarietatē que eſt iter graue ⁊ leue ſit
aliud ab eo per qḋ apphēdimus ꝯtrarietatē que eſt inter
calidū ⁊ frigidū. Iſte enim ſunt ꝑme actiones ſenſus:⁊
opoꝛtet ꝙ vnūqḋqȝ genus eas hēat per ꝓpꝛiā virtutem.
ſed q: diffuſe ſunt iſte virtutes per oīa mēbꝛa equaliter:
ideo putauerūt eas eē vnā virtutē ueluti ſi tact° ⁊ guſtus
eēnt diffuſi per totū coꝛp° ſicut ſunt diffuſi in lingua pu
taret ꝙ eoꝝ ꝑncipiū vna virt° eēt.ſed q: diuerſi ſunt ex
tra linguā:cognita eſt eoꝝ diuerſitas. ¶ Itē Auerr.ſup
2ᵐ de aīa dicit ꝙ putatū eſt aliqñ ꝙ tactus eēt ſenſus vn°
⁊ ꝙ caro ei° eēt inſtrm̄:cū tñ ſint plures ſenſus. ¶ Pre
terea videt hoc per rōnē agens ⁊ patiēs ꝓpoꝛtionabilia
ſunt ⁊ diffinitio patiētis eſt per actū agētis:q: agēs ſpēm
ſuā facit in patiēte.cū igit ſenſibile ⁊ ſenſus ſe hēant ſicut
agēs ⁊ patiēs:ſm diuerſitatē agentis diuerſificat diffini
tio patiētis:ſed in tactu diuerſa ſunt agētia gñe.ergo dif
finitio tact° ſm ipſa diuerſificabit in gñe:ergo tactus ſbȝ
ſuū eē eſt plures ſenſus.Foꝛte aliqs uellet dicē ꝙ obie
cta tact° reducunt ad duo:que ſunt in gñe vno.ſ.ad tan
gibile ⁊ intāgibile.ſed hoc nihil eſt.tāgibile enī ⁊ intā
gibile ſe hñt ſicut puatio ⁊ habitus ⁊ nō ut ꝯtraria eiuſdē
gñis que ad cetera ꝯtraria reducant. ¶ Preterea ſm lȝ
oēs ſenſus erūt vnus ſenſus: q: ſenſibile ⁊ iſenſibile ſūt
oppoſita ad que oīa obta ſenſuū reducunt. ¶ Ad hoc
dicūt aliq ꝙ obiecta tact° ſunt q̃litates ꝑme que ſunt ma
gis ſimplices q̃ȝ q̃litates poſteriores:⁊ ſic magis reduci
biles in vnū. ¶ Sed cōtra hoc eſt:q: oīs reductio uel ē
inferioꝝ in vnū genus:uel cauſatoꝝ in cām vnā:uel cō
poſitoꝝ in ſimplex vnū:uel poſterioꝝ in ꝑus vnū. Qḋ
aūt humidū ⁊ ſiccū nō reducant in calidū ⁊ frigidū ſicut
in genus ꝓbat ex hoc ꝙ calidū ⁊ frigidū nō ꝑdicant de
humido ⁊ ſicco ſubaliter ſine ꝯuerſione.ſiliter nec redu
cunt in ipſa ſicut in cām:q: ſi humidū cauſaret a calido
ꝑſe tūc nunq̃ȝ cauſaret a frigido.⁊ nos videm° ꝙ humi
dū inuenit cū calido ⁊ humido:⁊ ſilr̃ eſt de ſicco:nec re
ducunt ad ipſa ſicut cōpoſitū ad ſimplex.humidū enī ⁊
ſiccū ſunt ſimplices q̃litates ſicut calidū ⁊ frigidū:nec eti
am eſt reductio poſterioꝝ in ꝑus q: eque ꝑme ſunt iſte ſi
cut ille. ¶ Preterea natura ꝑus dicit cauſa uel genē ut
habitū eſt:q: nō reducunt ad ipſa ſicut ad cām ⁊ genus.
Si foꝛte dicat ꝙ calidū ⁊ frigidū ſunt q̃litates actiue:hu
midū ⁊ ſiccū paſſiue:⁊ ita ſicut actiuū eſt an̄ paſſiuū:ita il
le ſunt ꝑores iſtis. ¶ Cōtra hoc ꝙ lȝ actiuū ſit ꝑus paſſi
uo ſm actū eo ꝙ facit ipm eē actu:nihilomin° tñ actiuū
nō eſt ꝑus paſſiuo ſm potētiā:q: actiuū nō facit potētiā
paſſiui. Paſſiuū enim hēt potētiā anteq̃ȝ ſuſcipiat actum
agētis. ¶ Preterea humidū ⁊ ſiccū nō dicunt ſic eē q̃li
tates paſſiue:ꝙ nullo mō ſint actiue.trāſmutat enim ſic
cū humidū ⁊ ecōtra. Ad hec oīa q̃dā uoluerunt rñdē di
cētes ꝙ tactus ſm ſubām eſt vnus ſenſus ⁊ ſm obiecta
plures. ¶ Sed cōtra hoc videt etiam q: illa ſuba eſt foꝛ
ma uel materia uel cōpoſitū.cōſtat ꝙ nō eſt foꝛma:q: cū
tactus ſit potētia paſſiua foꝛmā nō habet niſi ab agente.
Si autē eſt materia tūc erit aptitudo patiēdi ⁊ ſuſcipiēdi
foꝛmā ab agēte.⁊ cū nō ſit eadē aptitudo ad agētia genē
diuerſa:potētia mālis nō erit vnus ſenſus.nō enī dicit
potētiā oīno indiſpoſitā ſed diſpoſitā per habitū nāe ſi
cut viſus ad colorē:⁊ auditus ad ſonū. ¶ Solo ſm ſup
dicta dicimus ꝙ tactus ſignificat in duplici rōne.ſ.in rō
ne potētie ⁊ in rōne ptis.⁊ ſm ꝙ eſt iudiciū tāgibiliū:⁊
in rōne foꝛme aīalis ſm ꝙ eſt aīal.⁊ ꝓpter hoc ipſe ſolus
inter ſenſus pluriū eſt cōtrarietatū:cū tñ ſit ſenſus vnus
ſm ꝙ eſt foꝛma.ſicut enim gñatiua in plātis que ꝑfectio
uegetabiliū eſt nō eſt in vna pte coꝛpis plāte:ſed deter
minat totū ſicut eſt foꝛma totius exiſtēs in radice ſtipite
⁊ ramis ⁊ virgis.nec eſt ſm vnū modū ſed potius ſm
multos generās folia ramos virgas ⁊ fructus ſemina ⁊
plātas.ſic tactus qui eſt foꝛma ꝑfectiua eſt aīalis ⁊ nō eſt
pars niſi per cōparationē ad opa ſpecialia:ſicut etiā eſt
pars gñatiua uegetabilis:nō eſt ergo tact° in vna parte
coꝛpis aīalis ſed in oībus ſm aliquē modū ut infra dice
tur.nec eſt vno mō:ſed q̃ȝ pluriū ꝯtrarietatū apphēſiuus
ſ.oiuȝ illarū que determināt ipm coꝛpus.ſ.qḋ eſt oꝛga
nū tactus ut infra oſtēdet. Dicimus ergo ꝙ tact° eſt ſen
ſus vnus ſm ꝙ eſt foꝛma:eſt tñ pluriū cōtrarietatū ſm
coꝛpa ſpecialia. ¶ Ad ꝑmū ergo qḋ obijcit in cōtrariū
dicēdum ex rōnibus Ariſ:patet iam ſolutio ꝙ nō eſt ſi
mile de tactu ⁊ d alijs ſenſibus.⁊ non ſequit ſi alij ſen
ſus ſunt cōtrarietatis vnius in genere ꝙ tactus debet eſ
ſe vnius cōtrarietatis. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ in veri
tate per coꝛpus ſentimus inquātum eſt mixtū ex tāgibi
libus:cuius ꝓbatio eſt ſm Ariſ:q: nō ſentimus niſi ex
cellētias tāgibilium:eo ꝙ coꝛpus nr̄m mixtū eſt tāgibi
libus mediū eſt extremoꝝ tāgibilium. Cum igit vna na
tura mixti ꝓpoꝛtionē habeat ad oīa miſcibilia ꝯſequētia
ad mixtum per vnū coꝛpus ſm actus mixti qui eſt potē
tia miſcibilia plura:ſentimus omnia miſcibilia.⁊ cum ta
ctus ſit foꝛma ꝑfectiua illius coꝛporis:per vnum tactum
ſm actum appꝛehendimus omnia miſcibilia. ꝓbat au
tem Ariſ:in fine ꝑmi de generatione ⁊ coꝛruptione. ꝙ
nihil eſt miſcibile perſe niſi qualitates tactus. ergo per
vnum tactū appꝛehēdimus oēs ꝯtrarietates tāgibiliū.

¶ Ad aliud dicēdū ꝙ aliud eſt in guſtu ⁊ in tactu in lingua. guſtus enim iudiciū eſt ſapoꝝ: ⁊ ſapores ſm ꝙ huiuſmodi nō ſunt ea que miſcent ad ↄſtitutionē corporis aīati: ⁊ ꝓpter hoc lꝫ guſtus eēt diffuſus per totū corp⁹ nihilominus differret a tactu. Sed in tāgibilib⁹ nō eſt ſic. calidū enī ⁊ frigidū ⁊ humidū ⁊ ſiccū: durū ⁊ molle: graue ⁊ leue miſcent ad cōſtitutionē corpis aīati: ⁊ propter hoc corpus aīatū vnum exn̄s actu ꝓportionem habebit ad oīa illa. cū aūt tactus forma pfectiua ſit corpis: huiuſmodi tactus vnus exn̄s per calidū corpus apphēdit oīa hec. nec Ariſ: intēdit ꝙ tactus ſit plures ſed ꝙ ſit pluriū cōtrarietatū. ¶ Ad dictū Auic. dicēdū ꝙ in ueritate tactus videt plures eē virtutes paſſiue: ſed paſſio eius reducit ad paſſionē organi ſui qḋ eſt corpus aīatū: ⁊ tūc illud virtute eſt plura ſed actu vnū ſicut oē mixtū eſt actu vnū ⁊ potētia plura. ¶ Ad dictū Auerr. dicēdū ꝙ bene ↄcedimus ꝙ tactus eſt plures ſm opa. ¶ Ad illud qḋ obijcit per rōnem dicendū eſt ꝙ eſt ꝓportio paſſiui ſimplicis ad actiuū ſimplex ⁊c. ⁊ cū vnū ſimplex non poſſet habere plures formas ſimul: nō pōt illud paſſiuū recipe impſſiones actiuoꝝ diuerſoꝝ generū: ſicut eſt organū viſus in quo dn̄at ſimplex elemētū aque per nāꝫ dyaphani: ⁊ ꝓpter h̄ nō patit niſi a calore ⁊ luce. Silr eſt ī organo auditus in quo dn̄at elemētū ſimplex qḋ eſt aer. ⁊ ſimiliter eſt in inſtr̄o odoratus qḋ lꝫ ſit cōpoſitū: tn̄ dn̄at in ipſo frigidū humidū: ⁊ ꝓpter hoc nō immutat niſi ab odorifero actualiter calido ⁊ ſicco uaporatiuo qḋ eſt lingua que immutat actualiter ab actuali humido ſaporoſo: ⁊ de talib⁹ tenet obiectio. Sed eſt ꝓportio actiui ſimplicis ad paſſiuū cōmixtū ex multis: ⁊ in tali ꝓportione nō ſequit ꝙ paſſiuū habeat eē vnius actiui tm̄: immo p multa miſcibilia que ſunt in ipſo potētialiter hēt eſſe actiuoꝝ diuerſoꝝ ſpē ⁊ genere. q: ꝟo tactū dicimus eē vnū ut formā corpis aīati: ⁊ nō ut ptem aīe ſenſibilis. propter hoc etiā oportet ſoluere tres pmas rōnes que ꝓbant tactū vnū eſſe ſimplr. ¶ Ad pmū ergo dicēdū ꝙ Ariſ: ꝓbat nō eē plures q̄ꝫ qnque ſenſus penes numerū organoꝝ ⁊ nō penes numerū obiectoꝝ: ⁊ hoc bn̄ cōcedimus ꝙ tactus habet organū vnū qḋ eſt corpus cōmixtum ex oībus tāgibilibus q̄litatib⁹. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ tactus eſt in eo qḋ eſt forma corpis aīati qḋ cōſtat ex tāgibilibus mixtis: maiorē habet vnionē cū ſuis obiectis q̄ꝫ ceteri ſenſus: ſed ſua potētia diuidit ſm numerū actiuorum tāgibiliū: ⁊ cū illa plura ſint q̄ꝫ in alijs ſenſibus potētia ſua eſt amplioris diuiſionis q̄ꝫ potētia ſenſuū alioꝝ: ſicut etiā potētia paſſiui mixti amplioris diuiſionis ē q̄ꝫ potētia paſſiua ſimplicis. ¶ Ad ultimū dicēdū ꝙ lꝫ lux nō ſit de natura coloris ſm nām: eſt tn̄ de natura ipſius ſm eſſe formale coloris ut ſupra habituꝫ eſt ⁊ ꝓpter hoc lux ⁊ color ſunt eiuſdem ſenſus.

¶ Queritur quid eſt medium ⁊ organum tactus.

Ertio queritur

Quid eſt organū ⁊ mediū in tactu. Et videt ꝙ mediū ipſi⁹ debeat eē extra: ſic oē generās ſpēm ſuaꝫ in ſb̄to a longe nō hn̄s cōtactū cū patiēte nō eſt agēs per mediū: qḋ eſt extra patiēs: tāgibiles q̄litates ſunt calidū frigidū humidum ⁊ ſiccū ⁊ agūt in tactū: ergo agūt per mediū extra. pma ꝓbat in tribus ſenſib⁹. ſ. viſu auditu ⁊ odoratu. ſecunda ſcribitur in pmo de gn̄atione ⁊ corruptione. ubi ſic dicit Ariſ: non ſolum tangens calefacit ignis. aerem enim ignis: aer aūt corpus calefacit. ¶ Preterea hoc videt Ariſ: ꝓbare in li° 2° de aīa in cap° de tactu. Animalia enim que ſenſum hn̄t tactus ſicut in aq̄ ⁊ in aere. Et cum utrūqꝫ ſit elemētū humidū ſupficies tāgentiū ſemp erūt humefacte. humidū enim qḋ eſt in ſupficie tāgentium eſt corpus: ⁊ oē corpus hēt ꝓfundū: ergo qcqd ſentit ſenſu tactus ſentiet per corpus humidū hn̄s ꝓfundū. ergo per mediū extraneū. ¶ Preterea videt ꝙ tactus debeat hēre mediū ſimplex ſicut alij ſenſus: ſic qcqd eſt oībus elemētis ↄtrariū: ipm pōt pati ab oīb⁹ elemētis ⁊ ab oīb⁹ q̄litatib⁹ eoꝝ. quodlibet elemētū ↄtrariū eſt oīb⁹ elemētis ut ꝓbat in 2° de gn̄atione ⁊ corruptione. ergo qḋlibet elemētū pōt pati ab oībus alijs ⁊ ab oībus q̄litatib⁹ eoꝝ. ergo ſi mediū in tactu ſit mediū ſimplex ſm nāꝫ vnius elemēti nihilominus tact⁹ patiet ab oībus q̄litatibus tāgibilib⁹. ¶ Preterea videt ꝙ tactus nullū hēt mediū illa enī tāgūt quoꝝ ultima ſunt ſimul: ⁊ quoꝝ ultima ſil nō hn̄t aliqḋ mediū: ergo que in tactu ſentiunt nullum hn̄t mediū. hoc idē videt per Auic^am^ dicētē ſic. ex ꝓprietatibus tact⁹ eſt quoddā inſtr̄m nāle qḋ eſt caro neruoſa: ex hoc ꝙ ſentit aut caro aut neruus ſentit ex tactu q̄ꝫuis ibi nō ſit mediū aliquo mō. ¶ Sed ↄtra hoc videt eē rō Ariſ: in 2° de aīa. qui ꝓbat carnē eē mediū ſic dicēs. Oīs aūt caro ⁊ lingua ſicut aer ⁊ aq̄ ad viſum auditū olfactū ſe hn̄t: ita ſe hēre vident ad hoc ꝙ ſentim⁹ in organo tact⁹. ſed illa ſe hn̄t ut mā. ergo caro ſe hēt ut medium in tactu. ¶ Itē ibidē inducit aliā rōnē. ſenſibili igit ſup organū poſito nō ſit ſenſus: ſed ſenſibili tact⁹ ſup carneꝫ poſito ſit ſenſus: ergo caro nō eſt organū ſed mediū. Aliam rōnē inducit Ariſ: cōtra rn̄ſionē que poſſet fieri. ſ. ꝙ imutatio medij nō ponit ſentire de neceſſitate. imutatio enim aeris ſm colores nō ponit videre de neceſſitate. ⁊ ſilr eſt in alijs ſenſibus. ſed imutata carne ſm tangibilia ſtatim eſt ſenſus: ergo caro nō videt eē mediū ſed organū. Si inq̄ꝫ aliqs uellet ſic rn̄dē. Cōtra hoc dicit Ariſ: ponamus ꝙ pellis tenuis circūextēdat nobis: que propter ſui tenuitatē facit latere ſenſuꝫ: utrū ſm pus ⁊ poſterius tāgibile imutat ſenſum in pellē ⁊ tactuꝫ: lꝫ tūc ſimul videret eē ſenſus cūꝫ imutatione pellis: ⁊ nō videret eē per mediū: nihilomin⁹ eēt per mediā pellē illa imutatio tact⁹. ergo multo magis ſi cōnālis fiat nā que circūextēdit in organo: faciet latere poritatē ⁊ poſterioritatē ī medio ⁊ organo: nihilomin⁹ tn̄ erit per mediū imutatio organi. ergo neqꝫ ſtatim fiet ſenſus imutata carne: nihilomin⁹ tn̄ caro pōt eē mediū in tactu. ⁊ nō videt eē dr̄ia niſi q: ſenſibilia alioꝝ ſenſuū ſentim⁹ per media extra a lōge: tāgibilia ꝟo per mediū itra ⁊ ↄiūcta nobis. Aliā rōnē videt Ariſ: ponē ad hoc ꝙ mediū ⁊ organuꝫ in tactu ſint idē numero. ſicut enī differt tact⁹ ab alijs ſenſib⁹ in hoc ꝙ in alijs ſenſibus mediū patit a ſenſibili pmo: ⁊ poſtea organū ſenſus patit a medio imutato. Vn̄ ſenſibile agit mediū ⁊ mediū agit in organū. ſed in tactu nō eſt ſic ſed vna actione obiecti patit mediū ⁊ organū ſil ſicut pcutiēs clypeū nō pcutit clypeū ut clype⁹ pcuſſus poſtea pcutiat clypeatū: ſꝫ vna pcuſſione pcutit clypeū ⁊ clypeatū. ¶ Sed ↄtra hoc videt eē. quecūqꝫ ꝟo eque pmo patiunt ab agēte eodē ⁊ vna numero actione agētis ſūt nō diſtātia per locū a ſe iuicē: mediū ⁊ organū in tactu eque pmo patiunt ab eodē agēte vna numero actione agētis ergo nō diſtāt per locū. ⁊ ita videt ꝙ nō ſunt duo corpa: q: duo corpa nō pn̄t ſil eē in eodē loco. ¶ Ad hoc dicūt aliq ꝙ in ueritate mediū uel organū in tactu nō differūt ſm locū. Caro aūt ſm ſuā formā eſt mediū: ⁊ ſm ſuā materiā eſt organū. ¶ Sed ↄtra hoc eſt ꝙ organū nō dicit nām ſed inſtr̄m utētis: ⁊ ſic videt ꝙ caro ſm mām non pōt eē organū: ſed potius ſm ſuā ſpēm. ¶ Preterea organū eſt qḋ ultimo imutat ſm māꝫ. ſed ſi ſtat compatio forme ⁊ māe mā pus immutat q̄ꝫ forma: ⁊ ita mā magis hēbit rōneꝫ medij q̄ꝫ forma. ¶ Preterea hoc eſt contra Auic^am^ qui dicit ſic. nō debet putari ꝙ ſentiēs eſt neru⁹ tm̄: ſed neruus certe reddit ſenſuꝫ tāgibilē alteri mēbro qḋ eſt caro. Si enim ſentiēs eēt ipſe neruus tm̄: oporteret eē ſentiēs in tota cute hoīs ⁊ eius carne expāſum aliqd: ſicut ſunt pāniculi neruoſi. Ex hac auctoritate videt ꝙ neruus ſit mediū ⁊ caro ſit organū. nō enim medij eſt recipe ⁊ reddere: ⁊ nā inſtr̄i recipe tm̄. ¶ Item Auic^a^: mediuꝫ eſt qḋ natura carnis eſt recipe ſenſum: q̄ꝫuis ad

recipiendū illū eget ut recipiat aliūde ⁊ ex virtute alterius mēbri mediātibus aūt neruis. ❡ Itē videt̄ p Auicām ꝙ cor ſit inſtr̄m tactus. dicit enī ſic. lꝫ ſeparent̄ in corde neruoꝝ fila: nō eſt tā lōge qn accipiāt ab eo ſenſuꝫ ⁊ reddāt vni origini ⁊ ab ea origine reddatur cerebro ⁊ alijs mēbris. Videt̄ etiam per Auicām ꝙ multiplex ſit huiuſmodi ſenſus ⁊ nullū mediū. dicit enī ſic. ex ꝓprietatibꝰ tactus eſt ꝙ tota cutis circūdans totū corpus eſt ſentiēs per tactum: ⁊ nō ſolū vna eius pars ⁊ ponit ꝓbationē dicti ſui talē dat rōnem q: iſte ſenſus eſt natura ꝯſeruās totum corpus ab accn̄tibus que multuꝫ nocerēt ſi ꝯſiſterēt in aliquo alio mēbro: ideo oportuit totū corpus eē ſentiens per tactū ut totū remoueret̄ ab illis per expimētum tactus. ❡ Itē Auicā: nō oportet neceſſario ut vnuſqꝫ ſenſus habeat inſtr̄m ſibi ꝓpriū: ſed poſſibile eſt eē vnū cum inſtrō vno: ⁊ pcipue in tactu. ❡ Solutio ſm ſupra dicta tactus habet duplicē intētionē. ſ. forme ⁊ potētie. ⁊ ſm ꝙ eſt forma eſt pfectio aiati corpis: ſic totū corpus habet pro organo: ⁊ nō utit̄ aliquo medio: ſed magis ſentit in ptibus illis que magis accedūt ad equalitatē: ⁊ magis pticipāt ſpūm ſenſibilē ſicut in neruis carne ⁊ cute. que aūt recedūt ab equalitate ⁊ nō pticipāt ſpūm ſenſibileꝫ: ſicut oſſa ⁊ cerebrū ⁊ capilli ⁊ cornua ⁊ vngues nō ſentiunt niſi ſm quēdā modū: ⁊ ideo dicit̄ inquātū circūpoſita ſunt talia pāniculis neruoſis: in quoꝝ diſſolutione ſētit̄ dolor: ſicut circa cerebrū ⁊ circa oſſa. cū enim tactus ſit ſicut forma corpis aiati terminat ⁊ cōplet totā mām ſuā: ⁊ ꝓpter hoc pcipit qcqd immutat cuteꝫ ⁊ qcqd immutat neruū: ⁊ quo ad hoc pncipaliter tactꝰ eſt in corde qd eſt pncipiū totius corpis: ⁊ per fila neruoꝝ ꝯtinet totum corpus. ſm aūt ꝙ tactus eſt iudicium tāgibiliū: ſic pncipalr̄ eſt in loco iudicij tāgibiliū. i. in cerebro. oportet enim ꝙ cerebrū ꝓpter ſui ſupfluitatē ⁊ humiditatē nullum habeat tactū cum ab ipſo diffundit̄ ſpūs aialis qui eſt pncipium ſenſuū ſicut dicit Algazel. ꝙ tactus ptingit ad partes carnis ⁊ cutis mediāte corpe ſubtili qd eſt uehiculū eius qd dicit̄ ſpūs ⁊ diſcurrit per cōpagines neruoꝝ: quibus mediātibus ptingit ad ptes carnis ⁊ cutis: ⁊ hoc eſt corpus ſubtile ⁊ nō acqrit neqꝫ haurit virtutē hāc niſi a corde ⁊ cerebro: ⁊ ſm hūc modū neruus virtutē recipit a cerebro ⁊ corde ⁊ reddit carni ⁊ cuti. Immutatio aūt a tāgibili ſimul fit tpe in carne ⁊ neruo: ſed natura prius in carne ⁊ neruo ⁊ ſic caro quandaꝫ rōnem videtur hēre quā nō habet neruus ut videt̄ Arꝫ uelle. ❡ Dicat̄ ḡ ad pm̄ ꝙ lꝫ calidū ⁊ frigidū imutēt a lōge: tū oibus intermedijs ſunt ſicut in materia ⁊ in ſbto: ⁊ nō ſicut in medio. ⁊ hoc patet q: cū mediū calefactiuuꝫ eſt: etiā pmo calefaciente nō pn̄te remanet caliditas in medio. ſic aūt nō eſt in colorato ⁊ aere eo ꝙ aer nō ſe hēt ad colorē niſi ut mediuꝫ ⁊ nō ſicut materia ⁊ ſbm. ❡ Preterea elemēta ꝓpria ſūt ſbta tangibiliū qualitatū: nō aūt ſunt ita cauſe ⁊ ſubiecta ſonoꝝ odoꝝ ⁊ ſapoꝝ: ⁊ ꝓpter hoc qn̄ aer calefactiuus calefacit corpus eſt actio māe ⁊ nō actio medij: tn̄ latius determinabit̄ iſtud que ſit dr̄ia inter actionē medij: actionē māe ⁊ actionē obiecti. ❡ Ad aliud dicēdū ꝙ mediuꝫ in tactu nō pōt eē elemētū ſimplex: q: lꝫ quodlibet elemētū ſit trāſmutabile a quolibet tū ſenſus nō ſentit diſſile ſuo organo: ⁊ ideo ſi organū tactus eſſet vnius elemēti illius elemēti qualitates nō pcipet tactus: ⁊ cū debeat pcipere qualitates nō pcipet tactꝰ ⁊ cuꝫ debeat pcipe q̄litates oium elemētoꝝ oportet ꝙ ipm̄ ſit ex oibꝰ cōmixtum. ⁊ hec eſt ſolō ad 3m. ❡ Ad 2m aūt dicēdū ꝙ duobꝰ modis pōt eē tactꝰ in humido: uel ꝙ expellat̄ humidū a ſupficie tāgētis ⁊ tacti: uel ꝙ pmū tāgēs q̄litatē ſuā generet in humido aereo uel aqueo qd poſtea agit in tactū actiōe materie ⁊ nō actione medij ut dictū eſt. Et utrūqꝫ iſtoꝝ modoꝝ tactus nō eſt per mediū extra ſed intra. ❡ Ad illud qd obijcit̄ ꝙ tactus nullū hēt mediū iā patet ſolō. Tactꝰ enim ꝓpter hoc ꝙ nō tm̄ eſt potētia ſed etiaꝫ forma aiati corpis apphēdit in oibus partibus ſue māe ſimul tpe. ⁊ nō in vna pte ⁊ altera poſterius. ſed tn̄ in cōparatiōe ad obm̄ natura pus imutat̄ caro q̄ꝫ neruus: q: vicinior eſt obo agēti in actu: ⁊ per hoc patet ſolō ad dictum Auicē. ❡ Ad rōnem Arꝫ: dicēdū ꝙ in ueritate maiorē rōnem medij habet caro q̄ꝫ neruus: ſed nō eſt mediū qd pus imutat̄ tpe: ſicut etiā ibidē dicit Arꝫ. ❡ Ad aliud dicendum ꝙ in ueritate poſito tāgibili ſup neruū ſit ſubtiliſſimus tactus. diſſiliter enim ſe hēt in tactu ⁊ in alijs ſenſibus. Et qd dicit Arꝫ: ꝙ neqꝫ in tactu neqꝫ in alijs ſenſibus ſenſibili ſup inſtr̄m poſito fit ſenſus: nō pōt intelligi niſi de cerebro. Tactꝰ enīꝫ ſm ꝙ eſt iudiciū tāgibiliuꝫ fluit a cerebro: ⁊ cerebrū in ſe nō hēt tactū lꝫ in pāniculis qbꝰ circūponit̄ ſentiat tāgibilia. ❡ Ad aliud dicēdū ꝙ caro quādā rōnē habet medij ut ſup dictū eſt. ❡ Ad aliud dicēdū ꝙ Arꝫ: nō intēdit ꝙ organū ⁊ mediū in tactu ſint idē numero quātū ad māꝫ ſed quātū ad formā. Forma enim carnis ⁊ nerui eſt ſenſus tactus. ⁊ ꝓpter hoc ꝙ vna forma vniunt̄ caro ⁊ neruus: vna etiā actione imutant̄: lꝫ vnuꝫ per alterū imutet̄. ⁊ ꝓpter hoc vnum ſit ut mediū ⁊ alterum ut extremū ⁊ organum. ſicut etiā lꝫ vna pcuſſione pcutiat̄ clypeus ⁊ clypeatꝰ: tū clypeatꝰ pcutit̄ per clypeū ⁊ non ecōtra. ⁊ ſic clypeus pcutit̄ in rōne medij: ⁊ clypeatꝰ in rōne poſtremi. Et per hoc patet ſolō ad aliud qd ꝯtra obijcit̄. Improbationes ꝟo ſolōnis inducte bn̄ ꝯcedimus. ❡ Ad duas auctoritates Auicē dicēdū ꝙ tactꝰ duas hēt ꝯpationes. vnā hēt ſm ꝙ recipit virtutē tactiuā. ⁊ q: virtutē illaꝫ recipit a corde ⁊ cerebro ꝓpter ſpūm ⁊ neruos: ſicut neruus erit pmo recipiēs ⁊ ulterius reddēs virtutē carni ⁊ cuti: ⁊ quo ad hāc compationē loquit̄ Auicā. Aliā hēt compationē quo ad recipe tāgibiliū per imutationē: ⁊ ſm nām pellis ⁊ caro erūt pmo recipiētia ⁊ ulterius neruo reddētia ⁊ ſic loqt̄ Arꝫ. Tres auctoritates Auicē ſequētes loquunt̄ de tactu ſm ꝙ eſt forma corpis aiati: q: ſm hoc ſicut cetera mēbra generant̄ a corde a virtute informatiua ipſius cordis: ſic etiam forma ipſoꝝ membroꝝ pncipalr̄ effluit a corde: ⁊ ſm hunc modum etiam tactus non determinat ſibi partem ſpecialem in corpore.

❡ Queritur quid eſt tangibile proprium.

Q uarto et ultimo queritur

Quid ſit tāgibile ꝓpriū. Dicit̄ aūt coīter ꝙ pme q̄litates. ſ. calidū humidū frigidū ſiccū ſunt tāgibilia. Cū aūt ſint quedā q̄litates ꝯn̄tes has q̄s enumerat Arꝫ in 2o de gn̄atione ⁊ corruptione. ⁊ in 4o metheoꝝ. ſic enīꝫ dicit in 2o de gn̄atione ⁊ corruptione. Eoꝝ que pus tangibiliū dicētū diuidētū que pmo dr̄ie ⁊ ꝯtrarietates ſūt aūt q̄litates ſm tactū hec calidū frigidū humidū ⁊ ſiccū: graue ⁊ leue: durū ⁊ molle: groſſum ⁊ ſubtile. ❡ Queritur ergo utrū oēs iſte pmo ſenſibiles ſint ſm tactum uel nō pmo. Et videt̄ ꝙ nō pmo. q̄litas enim ſenſibilis ſentit̄ ſm ꝙ ipſa eſt: ergo ſi ipſa nō eſt pma nō ſentit̄ primo ſed inter iſtas non ſunt pme niſi q̄tuor. due actiue ⁊ due paſſiue: ergo videt̄ ꝙ oēs alie ꝯn̄tes ſentiant̄ per actꝰ eorū. ⁊ hoc etiā dixerūt qdā. ❡ Sed ꝯtra in coloribꝰ ſic eſt ꝙ medij colores ꝯſtituunt̄ ab extremis ⁊ tū nō ſentiunt̄ per extremos. ❡ Preterea qcqd agit actu hoc eſt actu de neceſſitate. ergo ſi ꝯn̄tes agāt in ſenſuꝫ actu pmaꝝ de neceſſitate erūt actu pme q̄litates qd falſuꝫ eſt. ❡ Preterea querit̄ de qbuſdā alijs que ſentiunt̄ tactu ſicut eſt ſēſus diuiſionis ꝯtinui in dolore pcuſſionis: ⁊ ſicut eſt ſenſus delectationis ex tactu aliquo ſicut eſt in coitu. Utruꝫ iſta ſint tāgibilia pſe uel nō. Et videt̄ ꝙ pſe: q: ſi dēt ꝙ p aliud hoc erit per calidū uel frigidū humidū uel ſiccū. ſꝫ patet ꝙ hoc eſt falſuꝫ q: ille q̄litates eq̄liter ſentiunt̄ in corpe. diuiſio aūt ꝯtinuitatis in ſecantia doloris ſentit̄ inequaliter. ❡ Solō dicēdū ꝙ multa ſūt tāgibilia que ſūt q̄litates miſcibiliū uel ꝯn̄tes mixtū ut ē dictū ē lꝫ nō oēs

ille qualitates ſentiunt a tactu niſi ꝑut hñt ɔtrarietatem τ motum ad ipm. Cum aūt ſint recepte τ quieſcētes tūc nō ſentiunt. Et ut hoc intelligat̃ repetēdū eſt qđ dictū eſt ſup. ſ. ꝙ tactus eſt forma τ tactus aīati corpis aīa ſen/ſitiua. Dicit enim Ariſ. in 2° de aīa ꝙ viuere ineſt ſentiē/tibus ꝑpter ſenſibile primū: τ ꝙ primū ſenſibile tactus eſt. cum ergo corpus aīatum cōplexionē hēat in mēbris diſſimilib⁹ erit tactus pfectiua corpis forma talis in quā tum eſt cōplexionatū in ſimilibus τ cōpoſitū in diſſimi/libus. ¶ Ex hoc iam patet ſolo duarū qōnum que ſo/lent fieri circa tactū. ſ. quare homo eſt melioris tact⁹ ceteris aīalibus: τ quare molles carne in tactu bñ apti ſunt mēte τ ingenio. homo enim in cōplexione magis acce/dit ad equalitatē: τ ꝑpter hoc minimas drias tangibiliū recedētes ab equalitate ſubtiliſſime ſentit eo ꝙ ɔtrarietatem hēt ad equalitatem ſue cōplexionis. ſilr mollicies carnis equalitatē maiorē indicat cōplexionis: τ in nobiliori cōplexione nobilior eſt diſpoſitio mētis: τ ꝑpter h̄ molles corpore apti ſunt mēte. Et ex hoc patet ſolutio 3ᵉ qōnis que fit a phis. ſ. quare homo tactum hēt certiorē alijs ſenſibus. Alia vo aīalia ecōtra. In hoīe enim tota cōplexio corporis accedit maxime ad equalitatē: τ pro/pter hoc impoſſibile eſt ut ptes corpis ſui oīno depurentur a natura elemēti ſimplicis. cum ergo organa aliorū ſint de natura elemēti ſimplicis. in hoīe non erunt oīno depurata: τ ꝑpter hoc alios ſenſus hēbit hebetiores q̄z tactū. In alijs vo aīalibus que recedūt a tēperamento. ſi magis accedūt ad frigus ɔ̄ñs eſt ut magis clarificent in oculis: τ ſi magis accedūt ad calidū ſiccum ɔ̄ñs eſt ut magis ſubtilient eoꝝ odoratus. ¶ Ulterius ex hijs patet ſolo quarte qōnis quare homo ſapientiſſimum aīal eſt. bona enī diſpoſitio in tactu bonā dicit diſpōnē ſim/pliciter τ in toto: τ in quātū corpus eſt organū aīe. Sed bona diſpoſitio in organis alioꝝ ſenſuū nō dicit niſi bo/nā diſpōnem ƀm qđ τ in cōparatione ad vnā partē aīe. ¶ Preterea bonus tact⁹ ſubtiliter cognoſcit cauſas oī/um ſenſibiliū que ſunt qualitates ſenſibiles: ſed alij ſenſus nō cognoſcūt niſi vnū ſenſibile tm̄. Dicimus ergo ꝙ tact⁹ ƀm ꝙ eſt tactus cōplexionati corpis cognoſcit τ ſentit omne qđ eſt cōtrariū cōplexioni τ ɔueniens illi. ꝑut eſt in motu ad ipm τ ſic ſentit calidū frigidū hūidū τ ſiccum τc. que ſunt diſſimilia cōplexioni corporis tan/gentis. dico aūt ꝑut eſt in motu: q: nihil ꝓhibet aliquē calorē innālem nō ſentiri ſi receptus ſit in cōplexiōe qſi nālis: τ ꝑpter h̄ ethicus nō ſentit calorē ſuū. q: calor in/nālis vincit nālem τ factus eſt qſi nālis: τ febricitans in febre tertiana mirabilr ſentit calorē ſuum τ tm̄ min⁹ hēt de calore q̄z ille: q: in eo calor nālis nō eſt victus: ſed ca/lor febris eſt in motu τ pugna ad calorē cōplexiōis. ƀm aūt ꝙ tact⁹ eſt pfectio corpis cōpoſiti in mēbris diſſimi/libus ſic ſentit omne illud qđ eſt diſſoluēs cōtinuationē talis corpis: τ qđ eſt ɔſeruās ipſam, τ ſic eſt ſenſus dolo/ris in uerberibus: τ ſenſus delectatiōis in coitu. ſenſus aūt delectationis augmētat̃ eo ꝙ ſemē ſubtiliſſime tan/git neruos: τ ex hijs patet ſolutio ad totum pter ipm pri mum. ¶ Et ad hoc dicēdū ꝙ in illo argumēto eſt falla/cia accñtis. Et illud qđ obijcit̃ in cōtrariū eſt neceſſariū τ ſoluit ipm. Ex hijs aūt que habita ſunt patet ꝙ ſenſus delectationis in quātū eſt delectatio τ doloris in quātū dolor nō eſt niſi in tactu ut dicit Auic. Cū enim viſus videt pulchrū delectatio nō generat̃ in potentia viſiua que affixa eſt oculo ſed potius in aīa appħendente pulchritudinē rei viſe: τ ſilr eſt de auditu τ odoratu: τ ideo cetera aīalia ab hoīe nō multū delectant̃ delectationib⁹ coloꝝ ſonoꝝ τ odoꝝ. guſtus aūt quandā habet delecta/tionē ſed nō eſt pſe ipſius delectationis ſed potius ſaporis. tactus aūt ꝓpriū ƀm habet dolorē τ delectationem in ſenſu: τ propter hoc ipſe ſolus pſe delectatur τ dolet. Alij autē oēs per accñs. hinc eſt etiam qđ dicit Ariſ. in 4° methe. ꝙ caſtitas nō eſt in guſtu ī quātū eſt iudiciū ſaporū: ſed in quātū eſt quidā tact⁹. Delectatio aūt cibi nō eſt ƀm guſtus in quātū eſt iudiciū ſapoꝝ: ſed in quātum eſt quidā tactus. Inſtrumentum aūt tact⁹ iudex eſt tangibiliū diſſimiliū ſibi ſicut mediū iudex eſt extremorum excellentiū: τ illud inſtrumētū anteq̄z tangat potē/tia eſt ſicut tangibile: τ cū tangit fit actu hmōi: τ hoc eſt qđ dicit Ariſ. in 2° de aīa cap⁹ de tactu. Illud qđ ſentim⁹ hoc qđ pōt tangere in quo uocat⁹ eſt tact⁹ ſenſus primo τ poſtea hui⁹ pars eſt: ſentire enim quidē eſt pati quare faciens quale eſt ipm hmōi. illud cum ſit potētia tale. nerum ſilr calidū frigidū durū τ molle nō ſentimus ſed excellentias tanq̄z ſenſu ut mediāte qdā exñte in ſenſibus contrarietatis τ ꝑpter hoc diſcernit ſenſibilia. medium enim diſcretiuū eſt. fit enim ad utrūq̄z ipſoꝝ alterum ul/timoꝝ. ¶ Ultimo notādū ꝙ ſicut qlibet alioꝝ ſenſuū ita tactus eſt tangibilis τ nō tāgibilis: τ nō tangibile di/cit̃ tribus modis. ſ. aptum natum tangi τ nō tactum uel corrūpens tactū ꝑpter excellentiā ſicut calidū ignis: uel paruum habens tactum ſicut aer.

¶ Querit̃ quid eſt potentia ſenſuum.

h Abito de ſenſu in pticulari querēdū eſt de ſenſu in cōmuni. Et querunt̃ quatuor. Quoꝝ primum eſt de potētia ſenſuum. 2ᵐ de diſtinctione ſenſibilium: τ qualr ſenſibilia ſunt in ſuis obiectis τ medijs τ organis diuerſimode. 3° qualr oīs ſenſus ſuſceptiuus ſit ſenſibilium ſpērum ſine materia. 4ᵐ τ ultimum quare non ſunt ſenſus preter quinque tm̄.

a D primum proceditur ſic.

Dicit enim Ariſ. in 5° prime phie. ꝙ potētia eſt principium trāſmutationis in alio ƀm ꝙ eſt aliud: τ hec diffinitio ɔuenit potētie actiue que eſt ꝑncipiū tranſmutationis in aliud qđ eſt paſſiuum. potētia aūt paſſiua eſt principiū trāſmutationis ex alio qđ eſt actiuū. Cū aūt ſit ſenſus potētia nō erit potētia actiua eo ꝙ ſenſus nihil trāſmutat ſed potius trāſmutat̃ ab obiecto. ergo relinq/tur ꝙ ſenſus ſit potētia paſſiua. ¶ Itē expſſe dicit Ariſ. in 2° de aīa ꝙ ſenſus eſt pati τ moueri quoddā. ¶ Itē oīs potētia que fit in actu per ſuſceptionē forme alicuius agētis in ipſam eſt paſſiua. ſenſus eſt potētia hmōi. ergo ſenſus eſt potētia paſſiua. Sed q: hoc oēs cōcedūt obij/cit̃ in cōtrariū ſic. illa ſe hñt ut actiua τ paſſiua ad inui/cem quoꝝ eſt mā vna τ forme cōtrarie. Si ergo ſenſus τ ƀm ſe hñt ad inuicē ut actiua τ paſſiua: ſed ſenſus nō eſt potētia paſſiua niſi ab obiecto. Si paſſiua eſt: ergo videt̃ ꝙ ſenſus nō ſit potētia paſſiua. ¶ Itē quoꝝ eſt impoſſibilis trāſmutatio ad inuicē illoꝝ neutrū eſt paſſiuū ad alterū ut ꝓbat̃ in libro de gñatione τ corruptione. ſꝫ ſenſus τ obiecti impoſſibilis eſt trāſmutatio ad inuicē. ergo neutrū illoꝝ eſt ut potētia paſſiua ad alterum τ ſic iterū relinquit̃ ꝙ ſenſus nō ſit potētia paſſiua. Si forte dicat̃ ꝙ pati multis modis dicit̃. ſ. recipe ſine trāſmutatione ſube τ recipe cum trāſmutatione ſube: τ ſenſus di/hic potētia paſſiua eo ꝙ recipit impſſiones agētes ſine trāſmutatione ſube ſue. ergo τc. ¶ Cōtra ſenſus nō eſt tm̄ in recipiēdo ſpēm obiecti: ſed etiā in iudicando. iudicare aūt aliqđ agere eſt. ergo videt̃ ꝙ ſenſus ſit potentia actiua τ nō tm̄ paſſiua. ¶ Itē ex pte rōnalis aīe nō tm̄ eſt intellect⁹ paſſibilis qui recipit intelligibilia ſꝫ eſt etiā actiuus intellectiuus qui abſtrahit intelligibiles ſpēs τ cōiungit cum poſſibili. ğ videt̃ ꝙ ex pte ſenſuū neceſſe eſt eſſe potentiā actiuā que abſtrahit ſenſibilia τ cōiun/gat cum potētia receptiua ſenſibiliū. ¶ Preterea queritur iuxta hoc utrū potētia paſſiua ſenſuū per alteratione τ motum deueniat in actum uel ſine alteratione τ mo/tu. Et videt̃ ꝙ per alteratione. Dicit enim Ariſ. in 2° de

aïa ꝙ ſenſus videt alteratio quedā eſſe. ¶ Item ibidē diſtinguit inter mutationē que eſt ex potētia in habituꝫ ⁊ illam que eſt ex habitu in agere dicens ꝙ illa que eſt ex potētia in habitū eſt uera alteratio. Illa ꝟo que eſt ex habitu in agere eſt alteratio quedā ſiue ſm qd. ꝟbi gr̃a. qñ ex ignorāte fit ſciens eſt alteratio ſm qd. Cum ergo ſic fit ꝙ de nō ſentiēte fit ſentiēs videt eſſe alteratio ſimpliciter ſicut etiam ibidem dicit. ¶ Sed cōtra. quicqd ſimplr̄ alterat eſt diuiſibile quātū. potētia aïe que dicit ſenſus nec eſt diuiſibilis nec quanta. ergo nec ſimplr̄ alterat. ꝑma hoꝝ ꝓbat in 6° phi. ubi ꝓbat ꝙ nihil eſt mobile niſi corpus. 2ª ꝓbat in 2° de aïa ubi dicit ꝙ ſicut tota aïa eſt ꝑfectio totius corꝑis: ita ꝑtes aïe ſunt ꝑfectiōes partiū corꝑis. ꝑtes aūt potētie ſunt. ⁊ quātū non pōt eſſe ꝑfectio quāti. ¶ Solo dicēdū ſm ſniam phoꝝ oïum ꝙ ſenſus eſt potētia paſſiua. ⁊ ꝙ pati dicit ut ſup̄ dictuꝫ eſt in obijciēdo. ſ. recipe cū tranſmutatione ſubē ⁊ ſine trāſmutatiōe. ſenſus aūt dicit potētia paſſiua nō ꝙ recipiat formā que trāſmutat ſubam ſuā in ſubam ſm eē: ſed potius trāſmutat in ſpēm ſenſibilē ſm intētionē. ⁊ ſicut ſup̄ notatū eſt hec potētia tres habet gradus: ſicut etiā potētia ſciēdi. dicit etiaꝫ potētia ſciēdi ſicut in puero q de numero ſcientiū eſt ſm poſſibilitatē nature tm̄. ⁊ hec potētia dicit remota ⁊ mālis ⁊ impꝑfecta ⁊ indiſpoſita. ⁊ dicit potētia ſciēdi in diſcēte nondū hñte habitū qui tm̄ iaꝫ cognoſcit ꝓpōnes ꝓprias: ⁊ hec eſt potētia diſpoſita ⁊ propinqua. 3° gradus potētie que eſt cōpleta per habitū ꝑfecte ſicut eſt potētia actu ſciētis: ⁊ hec dicit potētia cōpleta per actum. Silr̄ eſt de ſenſu qñ aūt potētia aïe ꝯiūgit cum organo tunc eſt potētia ꝑma ad ſenſum. qñ ꝟo diſpoſitio fit per ſpiꝫ aïalem ⁊ calorē nālem ⁊ armoniā organi tunc eſt potētia ſenſus in 2° gradu. qñ ꝟo hēt ſpēm ſenſibilē: tunc eſt potētia cōpleta per actū. ¶ Ad ꝑmuꝫ dicēdū ꝙ actiua ⁊ paſſiua ad inuicē phice ſic ſe habēt ꝙ ipſoꝝ eſt mā vna ⁊ forme ꝯtrarie. Sed talis modus agēdi ⁊ patiēdi nō eſt in ſenſu ⁊ ſenſato: ⁊ ꝓpter hoc ibi ſufficit ut vnum ſit recipiēs ⁊ alterū ut agens ſm ſpēm ⁊ nō ſm māꝫ ut īfra dicet. Per hoc etiā patet ſolo ad ſequēs q: illa actiua ⁊ paſſiua trāſmutant ad inuicē que agūt ⁊ patiunt phice. ¶ Ad id ꝟo qd̄ obijcit de medio ſenſus quidā cōcedūt dicētes ꝙ in ueritate ſenſus nō eſt potētia paſſiua tm̄ ſed etiā actiua. ſed q: hoc nō eſt dictum auctoꝝ qui cōiter dicūt ſenſum eſſe potentiā paſſiuā. dicēdum ꝙ omne qd̄ recipit (ut dicit Boe⁹) recipit ſm ꝑtātem patiētis ⁊ nō ſm ꝑtātem agētis. ⁊ ꝓpter hoc forma ſenſibilis recepta in ſenſu recipit ſm ꝑtātem ſenſus. ſed ꝑtās ſenſus eſt iudicare ⁊ nūciare de ipſa: ⁊ ſic etiā dicūt quidā. Sed uera ſolo eſt ꝙ ſenſus ſm ꝙ eſt potētia materialis nō eſt iudicare neqꝫ agere: ſed ſenſus cōpletus per actum ſpēi ſenſitiue iudicat ⁊ agit ſicut etiaꝫ materia in phicis qñ eſt in potētia imperfecta neqꝫ mouet neqꝫ agit. ſed qñ cōpleta eſt per actuꝫ forme mouet ⁊ agit. Et huic non contradicūt auctores: q: iſte eſt tertius gradus potētie quem ponūt: ⁊ eſt potētia ſicut ſciētis ad conſiderare qui bñ pōt agere qñ vult. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ generās intelligit ſm actum nō eſt in rebus ſed oportet ipm eſſe in nām intelligētie q: aliter nō gñaret eam ſm formā intelligibilium ſed ſm formā rerum. ſed faciens ſenſibilia in actu in rebus eſt ſicut lux facit actu colores ſenſibiles: ⁊ mot⁹ fractiuus aeris facit actu ſonos: ⁊ calidum uaporatiuū in mixto odorifero facit actu odores. humidū aūt ſm actum penetratiuū eſt ad neruuꝫ guſtatiuum: ⁊ lingua facit actu ſapores: qualitates aūt tactus per ſeipſas agūt in tactū. Et ꝓpter hoc actiuū ſenſuum nō pōt eē in potētijs aïe. ¶ Ad id qd̄ querit iuxta hoc utrū ſit alteratio in ſenſib⁹. dicēdum ꝙ qnque exigunt ad hoc ꝙ ſit uera alteratio in aliquo. Quoꝝ primum eſt ꝙ qualitates inter quas eſt alteratio ſint cōtrarie actiue ⁊ paſſiue ad inuicē uel in ſe uel in ſuis cauſis. In ſe ſicut calidum frigidū humidū ⁊ ſiccuꝫ. In ſuis cauſis ſicut album nigrū dulce ⁊ amarū. 2ᵐ eſt ꝙ ille qualitates hēant mediū uel ſm intēſionē uel ſm remiſſionē uel ſimpliciter. ſm quem modū ſumit mediū ab Ariſ: in phicis ubi dicit ꝙ mediū eſt in qd̄ uenit primū mutans ꝙ̄ꝫ in extremum. 3ᵐ eſt ꝙ actio ⁊ paſſio qualitatū cōtrariaruꝫ inter quas eſt alteratio magis facta eſt ideſt intēſa abijciat id qd̄ alterat a ſua ſuba: ſicut calidū remouet aquaꝫ a ſuba aque. 4ᵐ eſt ꝙ id qd̄ alterat. ſ. ſbm qualitatū ꝯtrariuꝫ ſit quantū ⁊ diuiſibile. 5ᵐ ⁊ ultiᵐ eſt ꝙ ille qualitates inter quas eſt alteratio ſint in ſubiecto illo ſm ꝙ eſt quātum: ⁊ diuiſibiles per accñs diuiſione ipſius. ¶ Ex hijs patet ꝙ iter ꝑuationē ⁊ habitū nō eſt uera alteratio phica. Silr̄ patet ꝙ in aïa nulla eſt alteratio phica. Unde ꝙ dicit Ariſ: eſſe alterationeꝫ intelligit de alteratione ſm ꝙ diffinit in gñe in ꝑmo de gñatione ⁊ corruptiōe. ſ. ꝙ alteratio eſt qñ ſubiecto eodem manēte numero mutatio eſt in ſuis paſſionib⁹. i. qualitatib⁹. ¶ Qd̄ aūt diſtiguit Ariſ: dicēs ꝙ mutatio que eſt de ignorātia in ſciam. i. de priuatione in habitū: ⁊ de nō ſciēte in ſcientē eſt alteratio ſimplr̄ intelligit de alteratione ſm diffinitionem ſui gñis ⁊ nō de alteratiōe phica. ¶ Qd̄ ꝟo dicit ꝙ qñ habens habitū mutat ad actū: ſicut ſciens fit cōſiderans uł ſentiēs in habitu ſentit in actu: nō eſt alteratio ſimplr̄: uł alterū genus alterationis. pro tāto dicit hoc ꝙ qñ ſentiēs cōſiderat nō īmutat in aliuꝫ habitū uel formā. qd̄ exigit ad alterationem in genere: ſed potius cōfirmat ⁊ ſaluat eundem habitum ⁊ frequentem actum: ⁊ per hoc patet ſolutio ad totum.

¶ Querit de diſtinctione ſenſibiliū: ⁊ qualr̄ ſenſibilia ſunt diuerſimode in ſuis obiectis.

S**Ecundo queritur** de diſtinctione ſenſibiliū: ⁊ qualr̄ ſenſibilia diuerſimode ſunt in ſuis obiectis ⁊ medijs ⁊ organis. Diſtinguit aūt ſenſibile ab Ariſ: triplr̄. quoꝝ duo qdē dicimus ſentire ꝑſe. vnū aūt per accñs. Duoꝝ aūt que ꝑſe ſentiūtur aliud quidē ꝓprium eſt vniuſcuiuſqꝫ. Aliud ꝟo cōe oïuꝫ. Dico aūt ꝓpriū qñ nō cōtingit altero ſenſu ſentire ⁊ circa qd̄ nō cōtingit errare ut viſus coloris: ⁊ auditus ſoni. cōia aūt ſunt quinque. motus: quies: figura: numerus: ⁊ magnitudo. ſm accñs aūt dicit ſenſibile ut ſi albū ⁊ dyarrij filius. ſm accñs aūt hoc eniꝫ ſentit qm̄ dyarrij filiū eſſe accidit albo qd̄ ſentit ꝑſe. ¶ Obijcit aūt cōtra hanc diſtinctioneꝫ. ſ. quicqd ꝑſe facit aliqd ſemꝑ facit illud. ergo ſi aliqd perſe facit ſenſus ſemꝑ faciet ſenſuꝫ: eo ꝙ in ipſo erit vnitus motor cū mobili. ſed nullū ſenſibilium ſemꝑ facit ſenſum. ergo nullū ſenſibiliū eſt ſenſibile ꝑſe. ꝑma ꝓbat per rōnem eius qd̄ eſt ꝑſe. ꝑſe aūt eſt illud qd̄ nō indiget alio ad hoc ꝙ faciat ſenſum. ¶ Similiter hec eſt ꝓpoſitio ſuꝑ quā ſuſtētatus eſt Plato in phedrone ꝓbando aïam eſſe imortalē: q: qd̄ ꝑſe mouet ſemꝑ mouet. ⁊ ꝑſuaſuꝫ habuit ꝙ aïa ꝑſe mouet. ¶ Itē ſenſibile ſe habet ad ſenſuꝫ ut actiuū ad paſſiuū. Actiuū aūt nō ſe habet ꝑſe niſi ad vnū paſſiuū. ergo ꝑſe ſenſibile non erit niſi vnius ſenſus: ⁊ ſic videt falſum dicē phs in hoc ꝙ dicit ſenſibile cōe eſſe ꝑſe cuꝫ ſentiat a plurib⁹ ſenſibus ut ipſe dicit. ¶ Preterea in 2° de aïa dicit ꝙ in vnoquoqꝫ ſenſu ꝑticulari ſentimus ſenſata cōia ſm accidens ut motū ſtatū figurā magnitudinē ⁊ numeruꝫ: ⁊ ita videt ſibi cōtrarius. ¶ Preterea ſenſata cōia qnque ſunt. ſenſata aūt ꝓpria ſunt paſſibiles qualitates que īferunt paſſionē in ſenſu ꝑſe. ſenſata aūt per accñs exēplificat ut dyarrij filius in quo nō videt eſſe exēplū niſi ſingularis ſubē ⁊ eius qd̄ eſt ad aliqd. Cū enim multa ſint ſingularia alioꝝ ꝑdicamētoꝝ queritur quo ſenſu illa cognoſcant. videt enim ſenſus ad illa deficere. Preterea dicit Boe⁹ ꝙ ſingulare eſt dum ſentit. uľe dum intelligit. ſed multa ſunt ſingularia ſicut angelus ⁊ aïa de qui

bus nullũ habemus ſenſuz: ergo videt ꝙ ibi uel nõ oium ſingulariũ ſit ſenſus uel aliqs ſenſus deficit nobis. ¶ Preterea ſenſibile cõe eſt ut dicit phs qḋ vnoquoqꝫ ſenſu uel pluribꝰ ſentimus ⁊ qḋ nulli ſenſui appropriatur. hoc videt eſſe falſum. ſenſus enim cois de quo ĩfra hẽbit eſt quidã ſenſus ꝓpriꝰ ut hẽtur in libro de ſomno ⁊ vigilia ⁊ ille eſt ſui ſenſibile pſe qḋ eſt ſenſibile cõmune. ergo nõ videt ꝙ ſenſatũ cõe alicuius ſit ſenſus perſe propriũ. Diſputationẽ aũt de ſenſibili cõi, infra in qõne de ſenſu cõmuni notabimꝰ. ¶ Querit ergo iuxta hoc ſm quem moduz ſenſibile hẽat eſſe in obiecto ⁊ in medio ⁊ ſenſu. patet aũt ꝙ in obiecto hẽat eſſe ſm naturã. In ſenſu aũt hẽt eẽ intẽtionis: ⁊ uoco intẽtionẽ ſpeciem que ꝑncipiũ eſt cognitionis ſenſibilis. ergo videt ꝙ in medio hẽat eſſe medio mõ. ¶ Preterea phus videt dicere in 2° de aĩa ꝙ duplũ põt eſſe Utruz aliqd patiat ab odore qḋ nõ hẽat olfactũ ⁊ a colore qḋ non hẽat viſuz. Et videt ponere rõnes ad hoc ꝙ nihil patit a ſenſibili niſi ſenſus. Quaruz prima eſt hec. Si qḋ eſt ipſius olfactus odor eſt. ⁊ ſi aliqd facit olfactũ odorẽ facit: quare impoſſibiliũ hẽre olfactũ nihil poſſibile eſt pati ab odore: ſenſus huiꝰ rõnis eſt hic quecũqꝫ potẽtia habet propriaz paſſionẽ per cuius actũ ipa diffinit: illa paſſio nõ agit in potentiã aliquã: ſenſus tales ſunt potẽtie que diffiniunt per ſua ſenſibilia. ergo videt ꝙ illa ſenſibilia nõ agant in potẽtias alias: cum potẽtia diffiniri hẽt ſuo actu quia tunc nõ erit ꝓpria diffinitio iſtarũ potentiarũ. 2ª ꝓbatur per hoc ꝙ in potẽtijs paſſiuis actus ſunt ꝑmij potentijs ſm rõnem ⁊ obiecta ſunt ꝑmia actibꝰ. Alia ratio phi ad idem ꝙ ſenſibile actione ſua determinat ad ſenſum ſicut cõbuſtibile ad cõbuſtũ: ⁊ ita videt ꝙ nõ inferat paſſionẽ niſi ſenſui. 3ª rõ eſt q: manifeſtũ eſt ꝙ neqꝫ lumen neqꝫ tenebra neqꝫ ſonus neqꝫ odor nullũ facit in corpa: ſed in qbus eſt ut aer qui cũ tonitru ſcindit lignum. Ex hijs videt ꝙ ſenſibile nullo mõ ſit in medio. ¶ Sed cõtra quicqd nullo mõ eſt in aliquo: nullo mõ agit in illo. ſed ſenſibile agit in medio ergo aliquo mõ eſt in illo. ꝓbatio minoris eſt: q: agit in ſenſũ in medio exñs. ¶ Solutio dicẽdum ꝙ ſenſibile dicit tribus modis ut ſuꝑ dictum eſt. ⁊ ſenſibile pſe diuidit in ꝓprium ⁊ cõe. Perſe aũt duobꝰ modis dicit. ſ. ſm ꝙ eſt oppoſitũ ei qḋ eſt per accñs: ⁊ ſm ꝙ eſt oppoſitũ ei qḋ eſt per aliud. ⁊ qñ dicit phus ꝙ ſenſibile pſe eſt cõe ⁊ ꝓprium: accipit pſe ſm ꝙ opponit ad per accñs: ⁊ ꝓpter hoc ſic ordinãda eſt diuiſio: ꝙ quoddã eſt ſenſibile pſe: ⁊ quoddam per accñs. ⁊ ſenſibile pſe quoddã eſt cõe ⁊ quoddã eſt proprium. nihilominus tñ per accñs dicit duobꝰ modis. dicit enim oppoſitũ per accñs ſubali ⁊ oppoſitũ imediate. Dicimꝰ enim ſortẽ eſſe album per accñs eo ꝙ ſubalr non eſt albus. Et ſilr dicimus ſortem per accñs aĩal rõnale mortale nõ ꝙ ipſe ſubalr nõ ſit aĩal rõnale mortale: ſed ꝙ hoc imediate nõ ꝯuenit ei. ſ. inquãtũ ſortes ſed inquãtũ hõ eſt: ſicut etiã dicit phus ꝙ hẽre tres angulos equos duobus rectis accidit yſocheli: ⁊ pſe ineſt triãgulo. ¶ Notandũ ergo ꝙ ad hoc ꝙ aliqd ſit ſenſibile pſe ⁊ ꝓprium tria exiguntur. ſ. ꝙ non ſentiat aliquo ſenſu pſe: ꝙ circa ipm nõ cõtingit errare illum ſenſum cuius eſt ſenſibile ⁊ ꝙ ſuba ſenſus illiꝰ organi apta nata ſit pati ab illo ⁊ nõ ab alio: ſicut viſus color eſt quem nõ ꝯtingit ſentire pſe auditu uel olfactu uel aliquo ſenſu: ⁊ circa colorẽ nõ errat viſus: lꝫ enim circa cõpõnez color in ſubiecto: uel diuiſionẽ ipſiꝰ ab ipſo ꝯtingit error: tñ circa colorẽ nunqꝫ eſt error. viſus enim ſemp rubeũ dicit rubeũ. cõponere aũt rubeũ cum hoc ſubiecto qḋ eſt cuprum uel cum hoc ſubiecto qḋ eſt aurũ nõ eſt viſus ſed ſenſus cois ut ĩfra hẽbit. ⁊ circa illã cõpõnem ⁊ diuiſionẽ frequẽter cõtingit mẽtiri. multi enim crediderũt cuprũ eſſe aurũ: ⁊ multi mel fel putauerunt eo ꝙ citrinum eſt utrũqꝫ. Silr organum viſus nõ imutat niſi a colore ⁊ nõ a ſono uł odore ⁊ ſic eſt de alijs ſenſibꝰ. que autẽ exigunt ad ſenſibile cõe infra dicet. ſenſibile ꝟo per accñs dicit hic per oppoſituz ad ſubale. Subale enim eſt q: ex ſui forma facit ſenſum. Unde per accñs eſt illud qḋ nõ facit ſenſum ex ſui forma ſed potius ꝯiungit in eodẽ ſubiecto cum illo qḋ pſe facit ſenſum: ſicut albũ pſe eſt viſibile. illud autẽ qḋ eſt cuz albo in eodẽ ſubiecto per accñs ſentit a viſu: ſicut dicit phus ꝙ viſus per accñs ſentit dulce: q: albuz eſt dulce: ⁊ viſum per accñs ſentimus filiuz dyarrij: uel deonis: q: albus eſt filiꝰ dyarrij uel deonis: ⁊ ſic de alijs. ¶ Ad pᵐ ergo dicẽdũ ꝙ pſe dicit hic qḋ nõ idiget aliquo ad hoc ꝙ agat in ſenſuz eo ꝙ ipm eſt in actu ⁊ forma agẽtis per ſeipm: ⁊ de hoc nõ ſequit ꝙ ſemp perſe agat: ſed ꝙ ſemp agit inquãtũ eſt in ipſo. Plato autẽ appellat pſe mouẽs qḋ ĩtra ſe hẽt mouẽs ⁊ mobile in vna eẽntia: ⁊ hoc nihil eſt ut ſuꝑ eſt oñſum. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ ſenſatuz cõe pſe eſt ſenſus cois ſm ꝙ pſe dicit imediatũ qḋ nõ alterius facit ſenſum. per poſterius aũt eſt ſenſitiuũ ꝓprioꝝ ſicut viſus qui ꝑmo ⁊ pſe accidit albedini: ⁊ poſterius accipit figurã ⁊ magnitudinẽ albi: q: in magnitudine albũ eſt ſicut in ſubiecto. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ cum dicit phus ꝙ ſenſata coĩa ſentimus per accñs ſenſibus ꝓprijs: nõ accipit per accñs ſm ꝙ opponit ſubali. ſubale enim eſt albo eẽ in magnitudine que eſt ſbm albi. Sed accipit per accñs, put opponit ad imediatũ. figurã enim ⁊ magnitudinem nõ ſentimus ſenſu ꝓprio imediate ⁊ grã ſui ſed grã ſenſibilis ꝓprij inuenti in figura ⁊ magnitudine. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ in ueritate multa ſunt ſingularia que non ſunt pſe ſenſibilia: ſicut oĩa ſingularia ſube inquantũ ſube ſunt: ſed ſunt mediãtibus qualitatibus ſenſibilibꝰ ſenſibilia: ⁊ mediante qͣtitate ſentiunt in ſenſu cõmuni ⁊ ſingulares ſbe ſpũales ſicut angelus ⁊ aĩa mediãtibꝰ ſuis motibꝰ per accñs ſentiunt ſenſu cõmuni ⁊ ſenſu ꝓprio. motꝰ enim pſe eſt ſenſatũ ſenſus cois: ⁊ per accñs ꝓprij. ſingularia ꝟo aliorum ꝑdicamẽtoꝝ ſicut quãtitatis qñ ⁊ ubi poſitiõis ſiue ſitus ſentiunt ſenſu cõmuni ⁊ proprio per accñs qnque ſenſibꝰ coĩbus mediãtibus que ſunt ſenſata pſe. ſingulares aũt qualitates quãtũ ad habitũ ⁊ diſpõnem ⁊ nãlem potentiã ⁊ impotẽtiã per accñs ſentiunt ꝑcipue mediãte motu. paſſio aũt ⁊ paſſibilis qualitas pſe ſenſibilis eſt ⁊ forma ⁊ circa aliqd ꝯſtans figura pſe ſenſatũ cõe. ſingularia aũt ad aliqd ⁊ facere ⁊ pati ⁊ hẽre per accñs ſentiũtur mediãtibꝰ ſenſibus ꝓprijs cum qbus cõiungunt in eodez ſubiecto. ¶ Notãdũ ꝙ quidã oĩno aliter ſoluũt dicẽtes quedã ſingularia eſſe intelligibilia. nullũ ſingulare eẽ ſenſibile per accñs niſi ſingulare ſube ⁊ ad aliqd ſed q: hoc nõ ꝯcordat cum auctoribꝰ qui dicũt intelligibilia oĩa abſtrahi a fantaſmatibꝰ ⁊ fantaſmata fieri a ſenſu intantũ ꝙ ꝑeunte ſenſu perit demõſtratio ſenſibilis illius ſenſus. Dicimus omne ſingulare aliquo modo eẽ ſenſibile pſe uel per accñs ut ꝑus habitũ eſt. ¶ Ad aliḋ dicendum ꝙ ſenſus cõis ꝓprius eſt ſui ſenſibilis qḋ eſt ſenſitiuũ pſe. ſed cois dicit q: per poſterius coĩter ſentit oĩa ſenſata ꝓpria. ⁊ alijs rõnibus dicit cois que infra ponent loco ꝓprio. ⁊ ꝓpter hoc nõ eſt contrariũ ꝙ ſenſus cois dicat ꝓprius. ¶ Ad aliud qḋ querit iuxta hoc dicẽdum ꝙ in ueritate in tribꝰ ſenſibꝰ qui ſunt per medium extrinſecũ ſenſibile aliud hẽt eſſe in obiecto ⁊ in medio ⁊ in ſenſu. In obo eniꝫ hẽt eſſe mãle. In ſenſu aũt habet eſſe ſpũale tñ. In medio ꝟo ſenſibile. quidã eniꝫ viſus eſt ut in mã ſicut ſuꝑ ſatis expeditũ eſt in qõne de viſu. ſed ſenſibile auditus ſm ſuuz eſſe in medio. ſ. in aere eſt ut in mã nõ tñ agit in auditũ actiõe mãe ſed actiõe medij. ⁊ ſilr eſt de odore. Et ut hoc ĩtelligatur notãdum ꝙ actio ꝓprie mãe eſt actio qualitatũ trãſmutantiuz mãm ſiue nãliter ſiue violẽter. uel ſi nõ trãſmutat mãm tamẽ diſponit eaꝫ ſm q̃litatẽ ꝓpriã. ⁊ ꝓpter hoc aer hñs colorem ut mediũ nõ agit actione mãe ſm colorez: q: nihil

colorat. ſilr hn̄s ſonum nō agit actione mãe ſm ſonum: q: illud qꝺ mouet nō facit ſonare ſed ſm motuꝫ violentuꝫ agit actione mãe q: impulſus a tonitru ſcindit lignū ſed actione mediȷ ⁊ nō actione mãe agit in ſenſuꝫ: facit enim ſenſuꝫ in actu per ſenſibile qꝺ eſt in ipſo ut in medio. ⁊ ꝓpter hoc ſenſibile qꝺ eſt in medio nō eſt niſi in potentia: ſed ſm ꝙ eſt in mã ⁊ in ſenſu eſt in actu. aliqꝺ tñ ſenſibile in aliquo vno eſt ut in mã ⁊ in medio: ſicut ſup̄ de ſingulis eſt expeditū. Et hoc eſt qꝺ dicit phus ꝙ colores ſoni ⁊ odores in aere ſūt ſicut in trāſitu ⁊ in via. In ſenſu aūt ⁊ obo ſm actum: quia ſenſibile ⁊ ſenſus eſt vnus actus ut dicit phs ⁊ infra hoc oñdeꝛ. Et per hoc patet ſolo ad tres rōnes phi que tm̄ ſunt de ſenſibili qꝺ eſt per mediū extraneuꝫ: q: ſenſibile in medio ſicut in medio nō eſt niſi ſm potentiā ⁊ viā ⁊ trāſitū. ſed ſi eſt in medio ut in mã: tunc medium eſt in rōne obi ⁊ nō in rōne mediȷ: ⁊ tunc ſenſibile in ipſo eſt actu: duo aūt ſenſus q ſunt per mediū ītra hn̄t ſenſibilia que actu ſunt ⁊ in obo ⁊ in medio ⁊ in organo: ⁊ ſenſibilia illoꝝ eſſe ſpūale acq runt ⁊ per ſpm̄ aialem attrahentē ⁊ deferentē intētiones ipſoꝝ ſenſibiliū ad cerebrū. ⁊ per hoc patet q: intētio calidi per ſpm̄ attractiuū aialem ab origine tact⁹ nō calefacit cerebrū. ⁊ patet etiam ſolo per hoc ad ultimum.

¶ Utrū cōis ſenſus eſt ſuſceptiuus ſpērum ſine mã.

Ertio queritur

Qualiter ſenſus cōis ſuſceptiuus ſit ſenſibiliū ſpērū ſine mã. Hoc enim dicit phus in 2° de aia circa finem. ⁊ dat ſimile: ſicut cera recipit figuram anuli ſine mã anuli que eſt ferrū uel aurū: ⁊ ſicut cera recipit figurā ſigilli ſine mã ſigilli. ⁊ hoc etiam ꝓbaꝛ per rōnem. mã enim coloris res colorata eſt nō lapis uel equus: que res nō recipiuntur in oculo lꝫ ſpēs coloris equi uel lapidis in oculo recipiantur. Et ſilr eſt in alijs ſenſibus. ¶ Sed cōtra hoc ſic obijciꝛ. vl'e ⁊ ſingulare differunt. q: ul'e eſt a forma ⁊ ſingulare a mã ⁊ appēditijs eoꝝ. ſi igiꝛ ſenſus eſt ſingulariū ſenſus erit eoꝝ que ſunt cum mã ⁊ appēditijs mãe: non ergo erit receptiuus ſenſibiliū ſpēruꝫ ſine mã. ¶ Item dicit Auic^a in metha^{ca} ſua ꝙ oīs forma eſt ul'is ⁊ nō pticularis niſi per mãm. ſed ſenſibilis ſpēs ſine mã eſt forma nō ꝯiuncta mãe. ergo eſt ul'is. ergo ſi ſenſus recipit recipit ſēſibiles ſpēs ſine mã ſenſus recipit ul'ia. ¶ Preterea intellect⁹ abſtrahit a ſenſib⁹: aut ergo abſtrahit ab ipſis ſicut a pticularib⁹: aut ſicut a mã. ſi ſicut a mã tunc ſenſibilia nō erunt ſine mã. Si ſicut a pticulari: tūc ſi pticulare ſemp ſit ꝯiūctū mãe ſequiꝛ ibidē qꝺ pus. ¶ Si forte uellet aliqs dicere ꝙ hec locutio ſenſus eſt ſuſceptiuum ſenſibiliuꝫ ſpērum ſine mã eſt duplex: ex eo ꝙ hec determinatio ſine mã pōt determinare hoc qꝺ dico ſenſus gr̄a pticipȷ ſubintellecti. ſic ſenſus ens ſine mã eſt ſuſceptiuum ſpērum ſenſibilium: ⁊ ſic locutio eſt uera. uel pōt determinare hoc ipm qꝺ dico ſenſibiliū ſpēruꝫ: ⁊ ſic eſt falſa ſub hoc ſenſu. ſenſus enim eſt ſuſceptiuus ſpērū ſenſibiliū exñtium ſine mã. ſed hoc exp̄ſſe eſt ꝯtra phm qui accipit eam in 2° ſenſu. Aliter enim nihil ualerent ſimilia ſua de anulo ⁊ ſigillo ſupra inducta. ¶ Preterea ſm hoc cōcedereꝛ ꝙ ſenſibilia in ſenſu eſſent cum mã: ⁊ cum ſenſibile nō hēat mãm ex qua ſit: q: ipm eſt qualitas ſed mã in qua eſt q: eſt obm: oportebit quodlibet obm eſſe in ſenſu ⁊ ſic aſinus eſſet in ſenſu ⁊ quodlibet hmōi ſicut leo uel capra qꝺ exp̄ſſe falſum eſt. Preterea Aſs: dicit ꝙ illud oportet accipe de omni ſenſu. ergo ⁊ de tactu ⁊ de guſtu: ſed ipſe idem dicit ꝙ tactus ⁊ guſtus ſenſibile ſuū nō apprehēdit a mã. color enim ſm eē mãle eſt in tactu: ⁊ ſic videꝛ ſibi cōtrarius. Item videtur ꝙ nō ꝯueniat ſoli ſenſui ſed etiam fantaſie. ſpēs enim non ſunt niſi ſingulares uel ul'es eo ꝙ fantaſia eſt mot⁹ a ſenſu ſm actum factus. ergo fantaſia erit ſuſceptiuū ſenſibilium ſpēruꝫ ſine mã ⁊ nō ſolū ſenſus. ¶ Preterea queriꝛ iuxta hoc utrum ſenſitiuuꝫ ⁊ ſenſibile ſint idem actu. Et videꝛ ꝙ ſic. Quorūcūqꝫ enim eſt vna ſpēs ⁊ forma ſunt vnum ⁊ idem actu. ſenſitiuuꝫ ⁊ ſenſibile hn̄t vnam ſpēm ⁊ formā. ergo ſenſitiuū ⁊ ſenſibile ſunt idem actu. Prima ꝓbaꝛ per hoc ꝙ nihil eſt actu niſi per formam ⁊ ſpēm: ⁊ ſic per eandē ſpēm ⁊ formā erit idem actu: ⁊ per diuerſam formā ⁊ ſpēm erit diuerſum actu. 2^a accipiꝛ ex prius habitis ꝙ ſenſus eſt ſuſceptiuuꝫ ſpērum ipſoꝝ ſenſibiliuꝫ ⁊ nō alioꝝ. ¶ Item dicit hic phs in fine ſcdi de aia exp̄ſſe ſic. ſenſitiuū quidē ⁊ ſenſibilis actus idem eſt ⁊ vnus: eſſe aūt ipſoꝝ nō idem. ¶ Preterea ponunꝛ ad hoc rōnes phi quas ibidē ponit. Quarum ṗma eſt hec. Oīs motus mouētis eſt in moto ſm actum: ſed act⁹ mouētis motus eſt: ⁊ ſilr act⁹ moti mot⁹ eſt: ergo ſilr mouēs ⁊ motū ſunt idem actu. ſed ſenſibile ad ſenſum ſe hēt ut mouēs ⁊ ſenſus ut motum. ergo ſenſus ⁊ ſenſibile ſunt idem actu. Aliā rōnem ponit ibidem que talis eſt. actio agētis in patiēte eſt: ſed actio eſt actus agētis. ergo agentis actus eſt in patiēte. ſed id qꝺ eſt in patiēte ab agente eſt actus patiētis: ergo actus agētis ⁊ act⁹ patientis ſunt idem: ⁊ ſic agens ⁊ patiēs ſunt idē actu. ſed ſenſus ⁊ ſenſibile ſe hn̄t ut agēs ⁊ patiēs: ergo ſenſus ⁊ ſenſibile ſunt idem actu. 3^a rō ſua eſt per exēplū. accipiamus eniꝫ ſenſibile ſm actum id qꝺ actu agit in ſenſum ⁊ ſenſum ſm actū. i. qui actu ſentit. Ꝟbi gr̄a. In auditu tunc actus ſenſibilis erit ſonatio imutans auditū ſm actum. Act⁹ eniꝫ ſenſus erit auditio ſoni ſm actum: ⁊ ſic patet ꝙ idem ſonus numero eſt actus ſonātis ⁊ audit⁹. ſed pro tanto differt q: eſt a ſonāte ⁊ in auditu. ergo ſunt idem actu. hoc etiam patet in alijs actiuis ⁊ paſſiuis eadem enim caliditas numero eſt a calefaciēte ⁊ in calefactibili. ⁊ eadē cōbuſtio ligni eſt in cōbuſto ⁊ in cōbuſtibili. 4^a rō hec eſt: quecūqꝫ nō ſunt relatiua ad inuicē: ⁊ vno deſtructo ſm actum deſtruiꝛ ⁊ reliquuꝫ: illa ſunt eadem actu. ſed ſenſus ⁊ ſenſibile ſic ſe hn̄t ꝙ vno deſtructo ſm actū deſtruitur ⁊ reliquū: cum tñ ſm eſſe ſuuꝫ nō ſunt relatiua ad inuicem: ergo ſunt idem actu. ṗma ꝓbaꝛ. in omni actiuo ⁊ paſſiuo que ſunt ſm actuꝫ. 2ª ꝓbaꝛ ex hoc ꝙ nō exñte ſono ſm actum: nō erit audit⁹ ſm actuꝫ. ⁊ nō exñte auditu ſm actum: nō erit ſonus ſm actum imutādi. ſed hoc gñat obſcuritatē ꝙ non eſt in oībus ſenſib⁹ actus ſm ꝙ eſt actiui: ⁊ act⁹ ſm ꝙ eſt paſſiui hēt nomen. In viſu enī ſm ꝙ eſt in paſſiuo dicitur viſio. ſm aūt ꝙ eſt ab actiuo nō habet nomē. ⁊ ſilr eſt in alijs p̄ter auditū ſolū. ¶ Sꝫ cōtra hoc videꝛ eſſe ꝙ quorūcūqꝫ eſt vnus actus illorū eſt vna ꝓportio ad actū illum. ſed ſenſibile habet vnam ꝓportionē mãe ad actū illum: q: forma ſenſibilis in ſenſibili habet eſſe mãle: ergo ꝓportio ſenſus ad actū illuꝫ erit ꝓportio materie: ⁊ ſenſibile in ſenſu habet eſſe mãle qꝺ falſum eſt. ¶ Preterea cōtra hoc obijciūt quidā cōmētatores arabum ſic. quecūqꝫ ſunt eadē actu ſunt eadē ſpecie uel numero. ſed ſenſibile ⁊ ſenſus ſunt eadē actu. ergo ſunt eadeꝫ ſpecie uel numero. ſed hoc eſt falſum. ⁊ ꝓpter hoc ipſi gloſant ſunt eadē actu. i. ſil'ia. ¶ Solo dicendū ad primū ꝙ oīs ſenſus eſt ſuſceptiuū ſpēruꝫ ſine mã. ¶ Ad illud aūt qꝺ obijciꝛ in cōtrariū dicenduꝫ ꝙ aliud eſt ſingulare ſm eē nature ⁊ aliud intētio ſingularis in aīa. ſingulare ſm eē qꝺ habet in natura eſt a mã. ſed intētio ſingularis in aīa eſt ab appenditijs mãe que ſunt pñtia mãe ⁊ apprehēſio ipſius cū hic ⁊ nūc ⁊ ceteris cōditionib⁹ indiuiduātib⁹ ⁊ illa ſunt bn̄ in ſenſu lꝫ materia ſm eſſe nō ſit in ſenſu. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ forma quātū eſt de ſe ſemp coīcabilis eſt multis: ⁊ ꝙ nō coīcatur ſm eſſe eſt a mã. Intētio tñ incoīcabilitatis ⁊ ſingularitatis eius eſt ab appēditijs cum qbus apprehēditur in ſenſu. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ pticulare ⁊ ſingulare ſm eſſe eſt a mã ſm intētionē ab appēditijs mãe cum qbus apprehēdiꝛ a virtutib⁹ aīe ſenſibilis: ⁊ ab illa intentione pticularis intellect⁹ abſtrahit intētioneꝫ ul'is. ¶ Ad di-

ſtinctionem aũt inductã dicimus ꝙ nulla eſt ſicut bene
ꝓbant obões facte in cõtrariũ. ſenſus enim locutiõis
eſt ꝙ ſenſus eſt ſuſceptiuũ ſpẽrum ſenſibiliũ.i.obtoruꝫ
ipſius ſenſus ſine mãꝫ:⁊ p̄ter hoc ꝙ recipiat materiã obti.
¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ hoc ꝯuenit omni ſenſui ſm ꝙ
eſt iudiciũ ſenſitiuũ:⁊ lꝫ ſenſibile tactꝰ eſt in medio ⁊ or
gano tactꝰ ſit ſm eſſe mãle:tñ ſm ꝙ tactꝰ eſt iudiciũ ſpũs
aialis qui eſt in neruis tactiuis abſtrahit intẽtionẽ tangi
bilium tñ ⁊ nõ tangibilia ſm eſſe mãle ut ſup̄ dictũ eſt.
¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ cũ dicit̃ ꝙ ſenſus eſt ſuſceptiuuꝫ
ſenſibiliũ ſpẽrum:hoc ipm qđ dico ſenſibiliuꝫ ſupponit
obm ſenſus ſm actuꝫ:⁊ hoc de rõne ſui ponit pñtia ma
terie.fantaſiã aũt accipit ſine mãe p̄ſentia:⁊ ſic ſenſus ſe
parat̃ a fantaſia ⁊ alijs virtutibꝰ aie ſenſibilis iteriorbꝰ.
¶ Ad id qđ iuxta hoc querit̃ dicẽdũ ꝙ idem numero
actꝰ eſt ſenſibilis ⁊ ſenſitiui ſic ꝓbat phus:ſed eſt ſenſibi
lis ut agẽtis ⁊ ſenſitiui ut recipiẽtis ⁊ patiẽtis. ¶ Ad hoc
qđ obijcit̃ in cõtrariũ dicẽdũ ꝙ rõ illa ꝓcederet ſi eodẽ
modo eſſet actꝰ vnus utriuſqꝫ:ſed hoc nõ intẽdit phs ut
patet per p̄dicta. ¶ Ad ultimuꝫ dicẽduꝫ ꝙ obiectio illa
ꝯuenit:q2 idem in actu ponit̃ idem eẽ ſimplr.⁊ hoc nõ
eſt uerũ idem actu qđ ponit idem in hñtibus formã eo
dem mõ.ſed hoc nõ intẽdit phus.⁊ iõ dicit ibidẽ ꝙ ſen
ſibilis ⁊ ſenſitiui eſt idem actꝰ:ſed eſſe nõ eſt idem ſicut
nõ eſt idem eſſe agẽtis ⁊ patiẽtis.⁊ ſic etiaꝫ intelligit̃ qđ
dicit̃ in 3° de aia ꝙ ſenſus eſt ſpẽs ſenſibiliũ:⁊ intellectꝰ
ſpẽs ſpẽrum.ſenſibilia enim ſunt obta a q̄bus ſenſus ac
cipit ſpẽm ſicut potẽtia ab agẽte.⁊ ſpẽs ſenſibiles in aia
ſunt ea a q̄bus intellectus accipit ſpẽm uľis.

¶ Utrum ſint plures ſenſus q̃ꝫ quinque.

q **Uarto et ultio** Queritur q̃re
nõ ſunt ſenſus p̄ter q̄nque. Et ad h̄ ponit Ariſt:
duas rões in 2° de aia.Quarũ vna ſumit̃ penes nume
rum organoꝝ.Altera vero ab inductione aialiũ ſentiẽtiũ.
prima huiꝰ eſt.omne qđ hẽt aliqueꝫ ſenſum hẽt tactum.
quecũqꝫ aũt tactu ſentiũt ſentiũt ſine medio extrinſeco.
ergo per mediũ extrinſecũ.cum ergo intrinſecũ ſit cor
pus uel pars aiati corpis nõ põt eſſe ſimplex ſed mixtuꝫ
ut ſup̄ ꝓbatũ eſt in qõne de tactu.ſilr organũ ſenſus qui
ſentit tangibilia:oportet eſſe mixtũ ex oibus tãgibilibꝰ:
⁊ ſic hẽmus mixtũ organũ ex p̄mis qualitatibꝰ tactus.gu
ſtus aũt ſm ꝙ eſt ſenſus alimẽti nõ ſepat̃ ab organo ſen
ſus tactꝰ:q2 ſic eſt quidã tactus.ſm aũt ꝙ iudicium ſapo
ris eſt cum ſbm ſaporis ſit humidũ aqueũ ſentit̃ per me
diuꝫ ſimplex intraneũ.i.nõ diſtans.tres aũt ſenſus qui
ſunt per medium extra:ſunt per media ſimplicia ⁊ non
mixta ut per aerem ⁊ aquã ⁊ organa ipſoꝝ ſunt de natu
ra ipſoꝝ elemẽtoꝝ:cum in elemẽtis illis nõ inueniãtur
niſi tres nature que faciũt ſenſum ut ſup̄ ꝓbatũ eſt.ſ.na
tura dyaphani ⁊ natura uacui ⁊ natura odoriferi rari.or
gana illoꝝ ſenſuũ cõponunt̃ ex ſimplicibꝰ talibꝰ que pñt
imutari a ſenſibꝰ illoꝝ medioꝝ ex ꝯuenientia illoꝝ orga
noꝝ cum illis medijs:uel ad ſalutẽ ipſius aialis ex cõue
niẽtia organoꝝ ſicut oculi ꝯueniũt cuꝫ aere ⁊ aqua in na
tura dyaphani quo ad ſalutẽ.aut ſicut anterior pars cere
bri que lꝫ nõ ꝯueniãt cuꝫ ſicco uaporatiuo per aerem ⁊
aquã:nihilominus tñ eo ꝙ eſt humida ⁊ frigida imutat̃
a calido ⁊ ſicco ad ſalutẽ aialis. Colligat̃ ergo diuiſio ſic.
organũ qđ habet naturã receptiuã quã habet mediuꝫ ut
ſupius patet:aut eſt intrinſecus aut extrinſecus ſm na
turã medij.Et ſi habet mediũ itrinſecũ hoc eſt ſimplex
uel cõpoſitũ.Si cõpoſitũ tunc mediũ eſt organũ tactus.
Si aũt eſt ſimplex mediũ:aut eſt ſiccũ caliduꝫ aut humi
dum aut frigidũ.Sed nõ põt eſſe de natura calidi ⁊ fri
gidi q2 qualitates hmõi actiue ſũt:natura aũt medij paſ
ſiua eſt eo ꝙ eſt receptiua ſenſibilis.ſilr nõ põt eẽ de na
tura ſicci:q2 ſiccũ repugnat receptioni.ergo relinquitur
ꝙ ſit de natura humidi.ergo erit de natura aerei humi
di uel aquei nõ de natura aerei. Aereũ enim humiduꝫ
nõ põt incorporari ut hẽtur in libro de ſenſu ⁊ ſenſato.ſꝫ
omne intrinſecũ aiali neceſſe eſt ipi incorporari:⁊ ſic re
linquit̃ ꝙ ſit de natura humidi aquei:⁊ ſic hẽtur mediuꝫ
in guſtu ⁊ tactu. Si aũt eſt extrinſecũ tũc neceſſe eſt ipꝫ
eſſe ſimplex:q2 cõpoſitũ poſſibile eſt ad aiationẽ.extrin
ſecũ aũt ſm ꝙ extrinſecũ ipoſſibile.⁊ tũc cũ calidũ ⁊ fri
gidũ nihil operat̃ ad nãꝫ medij ſiccũ aũt repugnat opor
tebit iterũ eẽ humidũ ad h̄ ꝙ recipiat ipreſſiões ſenſibi
liũ.aut q̄ recipiet per actionẽ agẽtis ſm nãꝫ:aut ꝑ actio
nẽ agẽtis violẽter.Si p̄mo mõ aut q̄ per actionẽ ſupioꝝ
corpoꝝ aut per actionem inferioꝝ.Si p̄mo mõ tunc eſt
natura dyaphani in medio:de cuius natura eſt organuꝫ
viſus:q2 lumẽ eſt actus corpis vniti p̄ncipalr ut ſup̄ oſtẽ
ſum eſt.Si 2° mõ tunc eſſet per actũ frigidi uel per actũ
calidi.nõ per actũ frigidi:q2 frigiditas ſiſtit motuꝫ.ergo
ꝑ actũ calidi qđ eſt diffuſiuũ ſicci uaporatiui.Si aũt eſt
per motũ violenter tunc eſt mediũ in auditu de cuiꝰ na
tura eſt inſtrm auris. ¶ Sed q2 aliq̄s poſſet obijcere ꝙ
per organũ vnius ſenſus ſentiunt̃ plura ſenſata genere
in ſenſu app̄hendẽte per mediũ diſtãs.dicit Ariſt:ꝙ hoc
nõ eſt ꝯueniẽs q2 tunc cõpõ illius organi apta eẽt ad di
uerſa genera qđ nõ põt eſſe cuꝫ ſimplex in organo vno
non dñetur niſi ſm vnã naturã ⁊ ſm nãm dyaphani in
oculo:⁊ ſm naturã fractiui tremẽtis in aure.Eadem rõ
ne nõ põt dici ꝙ per duo organa diuerſoꝝ ſenſuuꝫ acci
piat̃ vnum ſenſibile q2 hoc eſſet ſupfluum ponere in na
tura. ¶ Preterea hoc ꝓbat̃ per inductionẽ:q2 in nullo
aiali inueniunt̃ plures q̃ꝫ q̄nque ſenſus:lꝫ pauciores in
aliquo inueniant̃:⁊ iſte ſunt rões phi. Si quis aliter
uellet dicere poſſet ꝓbare numerũ ſenſuũ ex pte ſenſibi
liũ:⁊ ex pte medioꝝ:⁊ ex pte ipoꝝ ſenſuũ.Ex pte ſenſibi
liũ ſic.ſẽſibile aũt aut eſt cõmixtũ in ſimili cõplexiõe cuꝫ
ſentiẽte.aut ſimpr.Si p̄mo mõ aut ſentit̃ ſm ipa cõple
xionãtia:⁊ ſic eſt ſenſibile.tactus aũt ſentit̃ per ſequelas
cõplexionis ꝓximas:⁊ hoc duobꝰ modis.ſ.ꝯiunctũ uel
remotũ.Si p̄mo mõ ſic eſt ſenſibile guſtus.Si 2° tunc
eſt uel erit ſenſibile odoratꝰ.Si aũt eſt ſimplex nõ ꝯiun
ctum cõplexionãtibus neceſſario:aut eſt motiuum ſen
ſus per agẽs ſm nãm ⁊ ſic eſt ſenſibile viſus:aut ꝑ agẽs
violentũ:⁊ ſic eſt ſenſibile auditꝰ.Ex parte mediorũ ſic
mediũ aut eſt intra aut extra.ſi intra aut eſt itraneũ ſen
tiẽti aut itraneũ ſenſibilis.Si p̄mo mõ tũc eſt mediũ in
tactu.Si 2° mõ tunc eſt mediũ in guſtu.ſapor enim ſen
tit̃ per cõmixtionẽ ad humidũ:q2 humiduꝫ ſbm ſaporis
eſt.Si autem eſt extrinſecuꝫ tunc oportet ꝙ ſit ſimplex:
aut ergo ipm eſt in rõne medij tñ ⁊ nõ materie:⁊ ſic eſt
mediũ in viſu.aut rõne medij ⁊ mãe:⁊ hoc duobus mo
dis.aut enim ſm ſuũ eſſe ſimplex eſt mediũ ⁊ materia:
⁊ ſic eſt mediũ in auditu:q2 aer ſm ſuũ ſimplex eſſe me
dium eſt ⁊ mã ſoni.Aut eſt mediuꝫ ⁊ mã per alteruꝫ:q2
cõmiſcet̃ alteri ipſi:⁊ ſic eſt mediũ in odoratu.Aer eniꝫ
⁊ aqua ſunt mediũ ⁊ media odoris per ſiccũ uaporatiuũ
tñ qđ cõmiſcet̃ eis.Ex parte ſenſuũ ſic.Senſus autẽ eſt
ad eẽ aut ad bñ eẽ ut dic̃ Ariſt:3° de aia.Si p̄mo mõ aut
eſt ad eẽ ꝯſtituẽdo ⁊ ſic eſt tactꝰ.aut eſt ad eẽ ꝯſeruãdo ⁊
ſic eſt guſtꝰ. Si ad bñ eẽ aut ſm regimẽ in cibo aut ſm
regimẽ in motu ꝓceſſiuo. Si p̄° mõ tũc eſt odoratꝰ.Si
ſcđo mõ aut ſm rectũ motũ aut ſm circularẽ motũ.Si
p̄mo mõ tũc eſt viſus.Si 2° mõ tunc eſt auditꝰ.In hoie
vero iſti tres ſenſus alio mõ ſunt ad bñ eſſe ut ꝓbat Ariſt:
in libro de ſenſu ⁊ ſenſato.Eſt eniꝫ in hoie cerebrũ mul
tum frigidũ ⁊ humidũ:⁊ ad illius ꝯſeruationẽ eſt odora
tus ut ſup̄ oñſum eſt.viſus aũt ⁊ odoratus ꝑficiũt ad ſa
pientiã ſm ꝙ ſapiẽtia eſt per inuẽtionẽ ⁊ ſit ex ꝯuenien
tijs ⁊ differentijs rerum:⁊ ſic ꝑficit ad ipam viſus:q2 vi
ſus mľtas dñas rerũ oñdit ut hẽtur in p̄mo methcc.ſm
aũt ꝙ eſt per doctrinã acceptiuã ex cognitione nominũ
ſignoꝝ uocalium ⁊ ſic ꝑficit ad ipſam auditus. ⁊ hec de

ſenſibus in cõmuni dicta ſufficiant.

¶ Utrum ſenſus cõmunis eſt neceſſarius.

d **Einde tranſeundũ** eſt ad q̃õnẽ de ſenſu in cõmuni. De quo queruntur quinque. Quoꝝ primum eſt quid ſit neceſſitas ponendi ſenſum communem. 2m quid ſit ſenſus cõmunis. 3m quid ſit eius organũ. 4m de obꝫto ſenſus cois. 5m de eius actu.

a **Ad primum proce**ditur ſic.

Sicut dicit Auicª ꝙ nihil cogit nos ad ponendum ſenſum cõem: niſi q: nullus ſenſus ꝓprius põt diſcernere idem ⁊ diuerſum inter ſenſata per cõpõnem ⁊ diuiſionẽ: ⁊ idcirco opoꝛtet nos ponẽ ſenſum cõem qui dicat album eſſe dulce ⁊ ſic de alijs ſenſatis. ¶ Qđ autẽ nullo mõ poſſet diſcerni cõpõ uel diuiſio ſenſibiliũ ſꝫm affirmationẽ uel negationẽ ſic ꝓbaẗ. ⁊ eſt rõ ſcripta in 2º de aia in fine: cuius rõnis ſnia hec eſt. vno enim aliquo diſcernimus ⁊ ſentimus q: cõueniũt ⁊ differũt album ⁊ dulce. ergo neceſſe eſt ꝙ hoc ſit vis aliqua aie. Cum aũt cõueniẽtia ⁊ dr̃ia illoꝝ ſentiaẗ cum pñtia mãe ſꝫm ꝙ illa ſenſibilia ſunt iudiciũ illud. nõ erit fantaſie uel alicuius virtutis iferioris que ſine pñtia mãe diſcernit: ſed q: tactus diuerſa gñe habet ſenſata que etiã ſunt cauſe alioꝝ ſenſatoꝝ: iõ. poſſet aliqs credere ꝙ hoc fiat tactu. ⁊ iõ probat ꝙ nõ q: ſi caro eſſet ultimũ ⁊ mediũ tãgẽdi talia tũc nõ ſentiremus alteritatẽ talẽ niſi tangẽtes. qđ patet eſſe falſum: q: ponimus alteritatẽ inter colorẽ ⁊ ſonũ. quoꝝ neutrũ tangimus. ⁊ diciẗ hic caro ultimũ ex pte tangentis nõ tangibilis: q: cũ tãgentis ⁊ tacti ultima ſunt ſimul illud ultimũ tãgẽs eſt caro. ¶ Ex hijs aũt adhuc poſſet dicere aliqs ꝙ hoc iudiciũ nõ fieret vno ſed diuerſis ſenſibus ⁊ ſepatis: ⁊ ꝓbat ꝙ nõ q: tunc ſic fieret ac ſi ego album tu ꝟo dulce ſentires: ⁊ ex hoc neuter nr̃m ſciret alteritatẽ: ⁊ fundaẗ in hoc ꝙ cõparationẽ ponẽs inter aliq̃ iudicat de utroqꝫ cõparatoꝝ. Unde neceſſe eſt ꝙ vnuꝫ ⁊ idem dicat iudiciũ hoc. ⁊ q: ſimile eſt in intellectu ſpeculatiuo ꝟo ⁊ falſo: ⁊ in practico de bono ⁊ malo. ⁊ generaliter de diuerſis itelligibilibꝰ. ideo inducit cõcludẽs ꝙ ſi vnum hincinde dicit iudiciũ ꝙ etiã vnũ eſt intelligẽs ⁊ ſentiẽs ipm. Plures aũt rõnes ad hoc ꝙ iudiciũ diuerſoꝝ ſenſibiliũ nõ ſit ſimul in vno ſenſu ꝓprio ponit phs in fine de ſenſu ⁊ ſenſato. quarũ ſnia hec eſt. Senſata diuerſa que mouẽt vnũ ſenſum ſimul: aut mouẽt equalr̃ aut inequalr̃ in eodẽ ⁊ indiuiſibili tpe. ſi inequalr̃. ergo cum maioꝛ motꝰ depellit minorẽ etiã in diuerſis ſenſibꝰ multo magis depellet in eodẽ ſenſu: ⁊ ſic minoꝛ non ſentieẗ. nõ ergo duo ſimul ſentiunẗ in eodẽ idiuiſibili tpe. ¶ Qđ aũt maioꝛ depellit minorẽ in diuerſis ſenſibus ꝓbat phs per hoc. ꝙ ſi accidat alios eſſe uehemẽter intendẽtes uel timẽtes ex hoc ꝙ audiũt multuꝫ ſtrepitum nõ ſentiũt ſuplatuꝫ aliqđ viſibile ad oculos. Alia rõ ſua eſt adhuc cõtra. ſi duo inequalr̃ mouẽt ſenſuꝫ videmus vnũqđqꝫ ſimplex magis facere ſenſuꝫ q̃ꝫ mixtũ ut vinũ ſimplex magis q̃ꝫ tẽperatũ: ut mel ⁊ colorẽ ⁊ hmõi. huiꝰ aũt cauſa eſt q: ea que miſcenẗ obſcuranẗ ad ſe inuicem in mixtos: ergo multo foꝛtius qñ ſeparata ſunt ⁊ actu diuerſa: ſimul agunt in vnum ſenſum maioꝛ motꝰ depellit ⁊ obſcurat minorem: ſi aũt ſint equalr̃ mouẽtia aut neutrius erit ſenſus. aut vnus ſenſus erit ex utriſqꝫ. ſi enim nõ cõmiſcenẗ ſenſibilia: cum vnũ numero paſſiuũ non ſit ſuſceptibile in vno tpe diuerſarũ foꝛmarũ genere uel ſpecie: ⁊ vnꝰ ſenſus nõ ſuſcipiet in diuiſibili tpe ſpẽm diuerſoꝝ ſenſatoꝝ equalr̃ agentium ⁊ ſic neutrius erit ſenſus. ¶ Si ꝟo diceret ꝙ cõmiſcerenẗ ſenſata ꝓbat phs hoc eſſe impoſſibile. ſenſata enim que dicimus eadem uel diuerſa eſſe ſꝫto ſunt diuerſa gñe ut albũ ⁊ dulce. diuerſa ꝟo gñe ſenſibilia nõ ſũt cõmiſcibilia. Ex albo enĩ ⁊ dulci nunq̃ꝫ fit vnum pſe: ſicut ex acuto ⁊ graui in ſymphonijs ⁊ ex albo ⁊ nigro i coloribꝰ. ¶ Preterea minꝰ diſtant ſenſata duo eiuſdẽ gñis q̃ꝫ ſenſata duo diuerſoꝝ ſenſuũ ſed nõ pñt eẽ ſimul in vno diuiſibili tpe ſꝫm actũ duo ſenſata eiuſdẽ ſenſus: ergo multo minꝰ erũt in vno ſenſu ſenſata diuerſoꝝ ſenſuũ. ⁊ q: poſſet aliqs dicere ꝙ miſcibilia ſunt ſimul in mixto ⁊ ſimul ſentiunẗ in ipſo. dicit phus ꝙ nõ eſt incõueniẽs: q: tunc cum ſentiuntur ut vnũ ⁊ nõ ut duo ſentiunẗ enim ſꝫm actũ mixti nõ ſꝫm actũ miſcibiliũ. ¶ Qđ ꝟo iterũ aliquis poſſet dicere ꝙ duo ⁊ tria ſenſata eiuſdẽ ſenſus ſunt in vno ſenſu. rñdet iterũ phus ꝙ hoc eſt uerũ ſꝫm ꝙ vnus ſenſus ſpe ⁊ ꝟtute eſt vnus: ſed nõ ſꝫm ꝙ cõparatiõe ⁊ indiuiſibili tẽpore eſt vnus ⁊ ſic patet ꝙ ſequiẗ ꝓus habita cõclo. ¶ Itẽ nos videmus ꝙ aia per ſenſus iudicat cõtraria ſenſata ⁊ coelemẽtaria. Et dicunẗ contraria que poſita ſunt ſub eodẽ gñe maxime a ſe diſtantia ⁊ vnus ſenſus ſunt: ſicut albuꝫ ⁊ nigrũ. coelemẽtaria aũt dicunẗ que eque prima ſunt: ⁊ diuerſa ſunt gñe poſſibilia ſimul eẽ in eodẽ ut albuꝫ ⁊ dulce in zucharo. vñ aliter iudicat cõtraria ⁊ aliter coelemẽtaria. vno eniꝫ ſenſu ꝯtraria iudicanẗ: coelemẽtaria ꝟo diuerſis. Si ꝟo iudicat cõtraria cuꝫ ꝯtraria nõ pñt ſimul eſſe in eodẽ: nõ ſimul vno ſenſu ſentiet contraria. Si autem coelementaria iudicat: cum de rõne ꝓprij ſenſati ſit ꝙ nõ ſentiaẗ alio ſenſu q̃ꝫ ſuo: impoſſibile eſt ſimul vno ſenſu coelemẽtaria iudicare: ⁊ ſic relinquitur ꝙ iudicare idem ⁊ diuerſum inter ſenſibilia vniꝰ ſenſus ⁊ diuerſoꝝ nõ coicat alicui ſenſui ꝓprio. ¶ Item ſuppoſita ſpecie ſupponiẗ genus: ergo ſi ſimul vno ſenſu ſentireẗ album ⁊ dulce coloꝛ ⁊ ſapoꝛ eſſent vnius ſenſus. Iſte ſunt rationes phi ad ꝓbanduꝫ neceſſitatem ſenſus cois. Auicª aũt adhuc ponit quaſdã rõnes ⁊ quedã expimenta. Ratio aũt ſua hec eſt ꝙ nos diiudicamus inter ſenſata ſꝫm idem ⁊ diuerſum: ⁊ affirmationẽ ⁊ negationẽ. cuꝫ ergo vnius diiudicãtis ſit cognoſcẽ vnum diiudicatorũ opoꝛtet ꝙ illud iudiciũ fiat aliqua vna ꝟtute: ⁊ cũ ſit iter ſenſata ſꝫm ꝙ ſenſata ſunt: ⁊ nõ ſꝫm ꝙ imaginata ⁊ intellecta: opoꝛtet ꝙ illa vis hẽat nomẽ ſenſus: ⁊ cum non ſit ad vnum ſenſatũ ſed ad plura nõ erit ſenſus ꝓprius ſed cois. ¶ Item nõ põt dici ꝙ hoc fiat per intellectũ q: nõ oĩa aialia hñt intellectuꝫ que tñ idem ⁊ diuerſum diſcernũt inter ſenſata. ¶ Preterea eleuato bacculo canis apprehẽdit foꝛmã doloris ⁊ fugit qđ nõ eẽt niſi aliqđ in cane ꝯiungeret ſenſibile viſus ⁊ ſenſibile tactus. ¶ Preterea hec oſtẽdũt ſomnia: cuꝫ enim in ſomno clauſi ſunt ſenſus ꝓprij frigiditate deſcẽdẽte a cerebꝛo ⁊ grauantur oꝛgana ſenſuuꝫ. ſimulacra oĩum ſenſuũ manifeſtant ſe per modũ rerũ ⁊ non per modũ ſimulacroꝝ. cum enim hec nõ pñt fieri in oꝛganis ꝓprioꝝ ſenſuũ eo ꝙ illa clauſa ſunt per ſomnuꝫ: relinquiẗ ꝙ ſit in aliquo oꝛgano qđ eſt centrum ſenſuũ: ⁊ hoc eſt oꝛganum ſenſus cois ut dicit Auicª. ¶ Si foꝛte aliquis diceret ꝙ illa ſimulacra ſunt in fantaſia. Contra hoc eſt ꝙ fantaſia recipit ſimulacra ut res ſunt ſed ut imaginationes ⁊ fantaſias rerum. illa aũt ſimulacra in ſomnis repñtanẗ ut res: cum nihil iudicet ſimulacrũ ut rem niſi ſenſus ⁊ nõ ſit in oꝛgano ſenſus ꝓprij erit in oꝛgano ſenſus cois. Hec tñ iſra magis diſputabunẗ. ¶ Item videmus ꝙ ſi aliqs diu uehatur in curru uel nauigio in aqua: ꝙ etiã poſtq̃ꝫ ſedet videnẗ ei circũuolui res quas videt. Cum ergo hoc iudiciũ ſit extra re pñte erit iudiciũ ſenſus: nõ aũt ſenſus proprij qui eſt viſus: q: oculi mouenẗ. ergo ſenſus cois: accidit enim hoc ex uertigine ſpũs aialis in oꝛgano ſenſus cois qđ eſt in anteriori pte cerebꝛi: ⁊ ſic relinquiẗ ꝙ neceſſariũ eſt ſenſum cõem eſſe. ¶ Has aũt rõnes multiplicauimus ex dictis phoꝝ ad repꝛmendã ſtulticiaꝫ quorũdam: qui dicũt ſenſum cõem nõ eſſe: adducentes has rõnes. vnus actus ꝓprius nõ eſt niſi vnius potentie: album aũt uel coloꝛ eſt vnus actus: ergo nõ erit niſi vnius

potētie.ſed eſt viſus ⁊ eſt ſenſus cois ſm pħm.ergo po/
tētia ſenſus cois in diſcernēdo colores nō eſt ſeparata a
potētia viſus.ſilr per eandē rōnem in diſcernēdo ſapo/
res nō eſt ſepata a potētia guſtus:⁊ ſic de alijs ſenſibus.
ergo potētia ſenſus cois nō eſt ſepata a potētijs ſenſuū
ꝓprioꝝ.❡ Jtem nihil recipit a ſenſu coi niſi ꝑus ſuſci
piat a ſenſu ꝓpo.ergo ꝓprij ſenſus ⁊ cois eſt vnus actꝰ:
cum ergo potētie differāt per actus per quos etiā diffi
niunt ut habitū eſt ſup̄ vna erit potētia ſenſus cois ⁊ ſen
ſus ꝓprij.❡ Preterea in libro de ſenſu ⁊ ſenſato.⁊ in li
bro de aīa videt pħus reddē rōnem quare ſenſata coia
dicant que a pluribꝰ ſenſibꝰ uel oibus ſentiunt:ergo ni/
hil videt eſſe cois ſenſus niſi plures ſenſus numero uel
oēs.❡ Sed hoc ꝓbat eſſe impoſſibile ſic.nullus ſenſus
ꝓprius pſe ⁊ ꝑmo eſt ſenſibiliū coium.ergo ſenſus cois
nō eſt aliqs ſenſuum ꝓprioꝝ.maior ꝓbat ex hoc ꝙ coia
ſenſata ſentiunt pluribꝰ ſenſibꝰ.minor ꝟo ꝓbat per hoc
qđ dicit pħus ꝙ ſenſata coia pſe ſunt ſenſus cois.❡ Jtē
cuiuſlibet ſenſibilis pſe eſt aliqs ſenſus pſe:ſenſatū cōe
eſt ſenſibile pſe:ergo ipſius eſt aliqs ſenſus pſe non ſen
ſus ꝓprius ut ꝓbatū eſt:ergo ſenſus cois.❡ Jtem nul/
lius ſenſus ꝓprij ſunt duo ſenſibilia genere diuerſa pſe
⁊ ꝑmo.ſenſibile ꝓpriū ⁊ ſenſibile cōe diuerſa ſunt gñe:
ꝓprium enim eſt in gñe qualitatis ⁊ cōe in gñe quanti/
tatis.ergo nō ſunt vnius ſenſus ꝓprij pſe.ergo cū ſenſi/
bile ſit cōe pſe ut ſup̄ habitū eſt erit ſuus ſenſus diſtinctꝰ
ab oibus proprijs.❡ Jtem oē qđ ſentit ſicut viſu dulce
ſentit ſm accñs:ſenſatū cōe a ſenſu ꝓpo ſicut dicit Aꝛ:
in fine ſcđi de aīa ſentit ſicut viſu dulce : ergo ſentit per
accñs.ergo nō erit pſe ſenſatū alicuiꝰ ſenſus ꝓprij.Cum
ergo ſit ſenſatū pſe ut ꝑus habitū eſt:erit ſuus ſenſus di
ſtinctꝰ ab oibus ꝓprijs.❡ Jtem ſenſibiliū magis diffe/
rētium ſenſus ſunt magis differētes:ſed magis differūt
ſenſibilia que ſunt in diuerſis p̄dicamētis ꝗ̄ ea que ſunt
in vno p̄dicamēto in diuerſis gñibꝰ ſubalternis nō ſub/
alternatim poſitis.ergo ſenſus eoꝝ magis differunt:ſed
ſenſibilia coia ſunt in quātitate:ſenſibilia ꝟo propria in
qualitate lꝫ ſint in diuerſis gñibus qualitatis . ergo ma/
gis differūt ſenſus cois ⁊ ꝓprius ꝗ̄ aliqs alioꝝ ab alio.
❡ Jtem ſi potētie ille ſunt vnū que ſuſcipiūt vnū actū
ſicut dicit obiectio facta in cōtrariū tunc ſenſus ⁊ fanta/
ſie cū erit vnus actꝰ erit ⁊ vna potētia:qꝛ fantaſia eſt mo
tus a ſenſu ſm actū factꝰ:⁊ eadē forma que fuit in ſenſu
imp̄mit in fantaſia.❡ Solꝰo dicimus ꝯſentiēdo aucto/
ribus ꝙ ſenſus cois differt ab alio ſenſu ꝓprio.❡ Ad
rōnem aūt factā in cōtrariū dicēdū ꝙ viſus actus ꝓprie
⁊ ꝑmo eſt color:⁊ nō ſic eſt actꝰ ſenſus cois ſed per poſte
rius.ſ.inquātū eſt in magnitudine ⁊ figura:⁊ ꝓpter hoc
nō ſequit ꝙ ſint vna potētia : qꝛ ip̄arū nō eſt vnus actꝰ
vno modo.❡ Ad aliud dicēdū ꝙ uerū eſt ꝙ quicqđ
ſuſcipit a cōmuni ſenſu ſuſcipit a ſenſu ꝓprio.⁊ ecōuer/
ſo ſed nō eodem mō:qꝛ ꝓprium ſenſibile accipit a ſenſu
ꝓprio pſe ⁊ ꝑmo.cōe aūt per poſterius.cōe ꝟo accipit a
ſenſu cōmuni pſe ⁊ ꝑmo:⁊ a ſenſu ꝓprio per poſterius.
❡ Ad ultim ꝙ Aꝛ:nō intendit ita reddere rationem
quare ſenſata cōmunia ſunt ſenſata pſe ſed quandā ra/
tionem reddit cōmunitatis eorum.

❡ Querit quid ſit ſenſus cōmunis.

S Ecundo queritur

Quid ſit ſenſus cois.Dicit eni Auicª.ſenſus cois eſt
vis ordinata in ꝑma cōcauitate cerebri:recipiens per ſe
ip̄am formas oēs que imp̄munt qnque ſenſibꝰ ⁊ reddū
tur ei.❡ Jtem Auicª.ſenſus cois eſt virtus cui reddun
tur oia ſenſata.❡ Algazel autē in pħica ſua diffinit ſic.
ſenſus cois eſt ſenſus a quo oēs ꝓprij deriuant ad quē
ois imp̄ſſio eoꝝ renūciat:in quo oēs coniungunt:⁊ ſic
ſunt quaſi ſuggerētes ip̄m.❡ Cōtra primā diffinitionē
obijcit ſic.fantaſia eſt virtus ordinata in ꝑma cōcauitate
cerebri ⁊c̄.ergo fantaſia eſt ſenſus cois.⁊ videt hoc per
uerbū Auicᵉ qui dicit ſic.viriū occultarū app̄hēdentiū
ſenſibiliū ꝑma eſt fantaſia que eſt ſenſus cois.❡ Jtem
Auicª. virtus formalis que eſt imago ip̄a eſt ultima in
qua reſidēt forme ſenſibiliū ⁊ facies eius quā hēt a ſenſi
bili eſt ſenſus cois.❡ Preterea virtutes differunt per
obta.ergo quarū obta ſunt eadem:⁊ ip̄e ſunt eedem . ſꝫ
fantaſie ⁊ ſenſus cois ſunt eadē obta:ergo fantaſia ⁊ ſen
ſus cois ſunt eadē virtus.ꝑª ſcribit in 2° de aīa.2ª ꝓbat
per hoc ꝙ fantaſia eſt cum ſuis appēditijs nālibꝰ.ſ.cum
colore quātitate ⁊ figura ſicut ⁊ ſenſatū ſenſus cois . Si
forte dicat aliqs ꝙ fantaſie eſt cōponere uel diuidē fan/
taſmata ⁊ per hoc differt a ſenſu cōmuni.❡ Cōtra hoc
eſt ut patet ex dictis etiā ꝙ ſenſus cois cōponit ⁊ diuidit
ſenſata ⁊ ſic in illo nō viderent hre diāz fātaſia ⁊ ſenſus
cois.❡ Preterea dicit Algazel ꝙ ſenſus cois eſt in quo
cōiungunt ſenſata ꝓpria.Si enim nihil eēt in nobis in
quo ꝯiungerent albedo ⁊ ſonus neſciremus hoc albū
eſſe cuius ſonū audiremus.cōiunctionē ꝟo albedinis
⁊ ſoni nō apprehendit oculus nec auris ſed ſenſus cois.
❡ Sed cōtra pħs in libro de aīa dicit ꝙ fantaſia eſt mo
tus a ſenſu ſm actū factus.Senſus aūt ſm actū eſt ſm
eſſe ſenſibile.ergo ſm ſenſibile cōe : ⁊ ſic videt ꝙ fanta/
ſia a ſenſu gñet cōmuni.Cū aūt nihil ſit a quo generet
fantaſia nō erit ſenſus cois.❡ Preterea in capº de me/
moria diſtinguit Aꝛ:inter fantaſmata ⁊ imaginatiōes
dicēs ſm ſeip̄m quidē ſpeculationē ut fantaſia ſup̄ opor
tet accipe.Jnquātū ꝟo alterius eſt ut imaginationem ⁊
memorationē ſenſus:ꝙ forma apprehēſa in aīa ſenſibi/
li pōt cōſiderari in ſe ita ꝙ nō referat ad aliā rem cuius
forma eſt uel imago ⁊ ſic dicit fantaſia . uel pōt cōparari
in cōſideratione ad rem que apprehēdit per ip̄am:⁊ ſic
dicit imago:⁊ iō dat ibi exemplū de figura aīalis picta
in tabula que pōt cōſiderari in ſe:⁊ ſic eſt pictū aīal uel
ꝓut rep̄ſentat leonem uel vitulū ⁊ ſic eſt imago.❡ Ex
his accipit ꝙ fantaſia accipit formā nō in cōparatiōe ad
rem.ſenſus aūt cois accipit formam ut a re p̄ñte.imago
ꝟo accipit formā ut ad rem que tñ nō neceſſario eſt pre
ſens.ergo ſenſus cois nō eſt fantaſia : ⁊ fantaſia non eſt
imaginatio.Hoc idem videt per Algazelē dicētē.Sci/
as ꝙ ſenſus interiores qnque ſunt.ſ.ſenſus cois:virtus
imaginatiua:fantaſia:virtus eſtimatiua:⁊ ꝟtus memo/
rialis.❡ Preterea in corꝑibus ut dicit Auicª nō eſt bñ
recipe ⁊ bñ retinere.vna enim harū virtutū cauſatur ab
humido:⁊ altera a ſicco.ergo in viribꝰ aīe ꝯiunctis orga
no erit ſilr.Sed ꝟtus ſenſitiua determinat ſm bñ reci/
pere ſenſibilia.ergo nō erit ſine bñ retinere.ſed fantaſie
eſt bñ retinere ut dicit pħus in libro de ſomno ⁊ vigilia.
dicit enim ibi ꝙ ſimulacra recepta a ſenſibꝰ manent in
fantaſia ⁊ refluūt in ſomnis ad organa ſenſuū.ergo fan
taſia ⁊ ſenſus cois nō ſunt eadē ꝟtus.❡ Preterea que
rit circa diffinitionē Algazelis per quē modū deriuatio
nis ſenſus ꝓprij deriuant a ſenſu cōmuni:⁊ per rōnem
ipſius nois qđ eſt ſenſus cois videt ꝙ deriuet ab ip̄o ſi
cut ꝑtes ꝑtātiue a toto ꝑtātiuo.⁊ ex hoc videt ſeq ꝙ ſen
ſus cois nihil aliud eſt ꝗ̄ quoddā totū cōſtitutū ab oibꝰ
ſenſibus ꝓprijs.Ex hoc ulteriꝰ ſequit ꝙ ſenſus cois ni/
hil eſt extra ſenſum ꝓpriū:qđ iā ꝓbatū eſt in p̄habitis.
❡ Preterea videt ꝙ magis ſenſus cois deriuet a pro
prijs ꝗ̄ ecōuerſo.ſenſus enim cois ad quē referunt ſen
ſata ꝓpria:⁊ ita ſenſus ꝓprius eſt ꝑus ſm actū ꝗ̄ cois:⁊
id qđ apprehēdit a ꝓprio ſenſu tranſit ad cōem.ergo cū
poſterius deriuet a ꝑori:ſenſus cois deriuat a proprijs
potius ꝗ̄ ecōuerſo.❡ Preterea querit de hoc qđ dicit
ꝙ in ip̄o oēs ꝯiungunt.aut enim ꝯiungunt in ip̄o ſicut
ꝑtes in toto integrali:⁊ hoc iam improbatū eſt.Aut ſicut
in ꝑncipio per qđ ꝯſtituunt.aut ſicut in eo in quo cōple
tur cōparatio eoꝝ.Si 2° mō hoc videt falſum:qꝛ ꝑus nō
cōſtituit a poſteriori ſed ecōuerſo.Si 3° mō tunc nō eēt

auditus pfectꝰ in ſe niſi ſonus qui audit per ſenſuz cõem
cõparet ad colorẽ ſonãtis: ⁊ nõ eſſet viſus pfectꝰ in ſe ni
ſi per ſenſuz cõem color cõparet cuz ſapore ⁊ odore rei
viſe ⁊ ſic de alijs. ¶ Preterea querit de hoc ꝙ dicit ꝙ
ꝓprij ſuggerũt cõem: ſuggerẽ enim ab ipo intelligit cõ
ſulere. Cõſiliũ aũt querẽ nõ eſt niſi ꝟtutis inquirentis ⁊
cõponẽtis ⁊ diuidẽtis. ſenſus aũt ꝓprius nihil cõponit ⁊
diuidit ut ex p̄habitis patuit: ergo videt ꝙ ꝓprius non
ſuggerit cõem. ¶ Preterea querit de rõne nois huius
potẽtie. Dicit Alphorabiꝰ in ſuo libro de ſomno ⁊ vigi/
lia ꝙ aliud eſt apprehẽdẽ formã ut ſenſatã ⁊ aliud ut fã/
taſiã ⁊ imaginationẽ. Forma enim ſenſata apprehẽditur
ut res pñs: fantaſma ꝟo ⁊ imago etiã in abſentia rei app̄
hẽdunt. Si ergo ſenſus cois ſenſus eſt videt ꝙ certũ ſit
apprehẽdẽ formã cuz pñtia rei. ¶ Preterea hoc videt
per Auic^{am} qui diſtinguit inter opus ſenſus ꝓprij ⁊ ſen
ſus cois ⁊ imaginatiõis ⁊ formalis ſic dicẽs. Cum autez
uolueris ſic ſcire driam inter opus ſenſus exterioris: ⁊
opus ſenſus cois: ⁊ opus formãtis attẽde diſpõnes vni
us gutte cadẽtis de tecto: ⁊ videbis rectã lineã: ⁊ attẽde
diſpõnes alicuiꝰ recti cuius ſũmitas moueat in circuitu
⁊ videbit circulus. Impoſſibile eſt aũt ut apprehendas
rem uel lineã aut circulũ niſi illã ſepe inſpexeris. ſed im
poſſibile eſt ut ſenſus exterior app̄hẽdat eã bis ſed videt
eam ubi eſt. Cum aũt deſcribit in ſenſu coi ⁊ remoueat
anteq̃z deleat forma eius cois app̄hẽdit eã ſenſus exte/
rior ibi ubi eſt: ⁊ app̄hẽdit eam ſenſus cois quaſi eſſet il
lic ubi fuit: ⁊ q̃ſi eſſet illic ubi eſt ⁊ videt diſtẽtionẽ circu/
larez aũ rectã. hoc aũt impoſſibile eſt cõparari ſenſui ex
teriori nullo mõ: ſed formans ſiue imaginatiua app̄hen
dit illa duo ⁊ format ea q̃zuis deſtructa ſit res que iam
abijt. Ex hoc accipit ꝙ ſenſus ꝓprius accipit qualitates
que ſunt ſenſibilia ꝓpria cum pñtia mãe. ſenſus aũt cõ/
munis accipit magnitudinẽ in qua ſunt ſenſibilia ꝓpa
etiã cum pñtia mãe. Formalis aũt ſeu imaginatiua ſine
pñtia mãe. Cuz igit ois ſenſus ſit ſuſceptiuus ſenſibiliũ
ſpẽrum pñte mã viſus cois erit ſenſus. ¶ Querit ergo
quare dicit cois. nõ enim dicit cois ut genus: neq̃z ut to
tum integrale ſiue ptãtiuuz. Si enim eẽt cois ut genus
p̄dicaret de ſingulis ꝓprijs qđ falſum eſt. Si ꝟo ut totũ
tunc ſua eẽntia nihil eẽt extra eſſentiã ꝓprior ſenſuuz. ſi
cut eẽntia totiꝰ nulla eſt extra ſuas ptes ꝯſtituẽtes ipm:
ergo relinquit ꝙ coitas ipſius ſit ex pte obti. Cuz enim
quilibet ſenſuũ ꝓprior recipiat ſenſibile ſibi appropria/
tuz: ſenſus ille nõ hẽbit rõnez ꝓprij ad quẽ referunt oia
ſenſibilia: ſed hẽbit rõnez cois. ¶ Preterea videtur ꝙ
etiam alia rõne coitatis dicat ſenſus cois. lz enim color
differat a ſapore ⁊ odore ⁊ ſic de alijs, nihilominꝰ tamẽ
hñt ſbm cõe. idem enim ſbm eſt in quo eſt color ⁊ ſapor
⁊ odor ⁊ ſonus ⁊ qualitates tactꝰ. Cum ḡ ſenſus cois pſe
imutet a magnitudie ſbti que cõe ſbm eſt oiuz ſenſibi/
liũ. hec erit quedaz alia rõ coitatis eius. ¶ Preterea 3^{a}
rõ coitatis eſt ꝙ ſenſus ꝓprij referunt ad ipz ut ad vnuz
centrũ oium ſenſuuz ut dicit Auic^{a}. Cum igit id qđ re/
fert ad plura nõ põt eẽ cuiuſlibet ꝓpriũ eo ꝙ ꝓpriũ eſt
qđ vni ſoli ꝯuenit. hec videbit 3^{a} rõ coitatis ſue. ¶ So
lutio ꝯcedimus has ultimas rõnes oñdẽtes quare ſen/
ſus dicat cois. ¶ Ad diffinitionẽ aũt p̄mã dicẽdũ ꝙ il
la eſt data per ꝓpriã mãm huiꝰ potẽtie que eſt organuz.
⁊ illa tãgit per hoc ꝙ dr vis ordinata in p̄ma cõcauitate
cerebri. p̄ma enim ꝯcauitas cerebri eſt locus in quo pri
mo eſt ꝯgregatio ſpũs aialis qui per diſtributionẽ ad or
gana ſpecialia opant q̄nque ſenſus. tangit etiã hec diffi
nitio rõnẽ coitatis per hoc ꝙ dr recipiẽs per ſeipam for
mas oẽs. ⁊ tangit rõnẽ proprij obti huiꝰ potẽtie per hoc
ꝙ dr que imp̄munt q̄nque ſenſibꝰ. Quinque ſenſibus
enim imp̄munt ſenſibilia ꝓpria p̄mo: ⁊ poſterius ſenſa
ta coia: ⁊ debet itelligi dictũ Auic^{e} formalr ut hic ſit ſen/
ſus ꝙ ſenſus cois recipit formas que imp̄munt ſenſibꝰ
p̄m ꝙ ſenſibꝰ imp̄munt. Et cum dria ſit inter formã ſen/
ſitiuã ⁊ fantaſma ⁊ imaginationẽ patet per hoc ꝙ diſtin
guit ſenſus cois a fantaſia ⁊ imaginatiõe ⁊ ceteris potẽ
tijs interioribꝰ ⁊ ſic ſolutũ eſt p̄mũ. ¶ Ad aliud dicen
duz ꝙ Auic^{a} ſumit fantaſiã large ꝓut cõprehẽdit ſenſuz
cõem ⁊ imaginationẽ: ⁊ ꝓpter hoc qñq̃z uocat eã ſenſuz
cõem: ⁊ qñq̃z imaginationẽ. ¶ Ad aliud dicẽduz ꝙ di/
ctum Auic^{e} ſic intelligit ꝙ facies formalis ſiue imagina
tionis eſt ſenſus cois nõ eẽntialr ſed ut imp̄mẽtis: ita ꝙ
ſenſus cois ſit q̄ſi caſus. ⁊ hoc patet per hoc ꝙ ſequitur
imediate. ſubdit enim ſic. ſenſus enim cois reddit ꝟtuti
formali q̃ſi ad reponẽdũ qcqd reddũt ei ſenſus. ¶ Ad
aliud dicẽdũ ꝙ nõ eſt eiuſdẽ rõnis obm in fantaſia ⁊ in
imaginatione ⁊ ſenſu cõi ut patet ex predictis. ¶ Pre/
terea nõ eſt eiuſdẽ virtutis recipe ⁊ retinẽ ut ſup̄ patuit
in obijciẽdo. ¶ Ad hoc qđ oñdit ꝙ per cõpõnez ⁊ diui
ſionẽ nõ differũt ſenſus cois ⁊ fantaſia: bñ cõcedimus ſi
milr obta illa que ꝓbãt ſenſuz cõem ⁊ nõ eſſe idẽ ⁊ fan/
taſiã ꝯcedimus de plano. ¶ Ad diffinitionẽ Algazelis
cõcedimus ꝙ dat per rõnez nois ſenſus cois. Senſus
enim cois eſt in organo a quo diſtribuit ſpũs aialis ope
rans ad organa ſenſuz ꝓprior ſenſuũ: ⁊ hoc tãgit cuz di/
cit a quo oẽs ꝓprij deriuant. ¶ Silr ſenſus cois eſt qui
efficit in actu a ſenſibꝰ oium ſenſuũ ꝓprior: ⁊ hoc tãgit
cum dicit ad quẽ ois imp̄ſſio eor renũciat. Silr ſenſatũ
cõe ꝙ eſt ſenſus cois pſe ⁊ p̄mo eſt id qđ ꝯiũgit oia ſen/
ſibilia ⁊ ꝓpria ut patet in rõnibꝰ ultio adductis: ⁊ hoc tã
git cũ dicit in quo oẽs ꝯiungunt qui per ſuũ obm ſenſa
ta oia ꝯiungit. Cuz aũt vnũ ſenſibile ꝓpriũ nõ ꝯuenien
ter oñdat ⁊ ſufficiẽter nociuũ ⁊ ꝯueniẽs aiali ſẽtiẽti. Ex
colore enim nõ ſufficiẽter cognoſcit coloratũ: ſed opor/
tet multa ſenſibilia cõponẽ: que cõpõ eſt ſenſus cois: ⁊
iõ dicit ꝙ oẽs alij ſenſus ſuggerũt ſenſuz cõem circa co/
gnitionẽ ſenſibilẽ. Ideo etiã dicit Auic^{a} ꝙ cognitio ſen
ſus ꝓprij non cõplet niſi per cognitionem ſenſus cois.
¶ Ad id aũt qđ obijcit in ꝯtrariũ dicẽdũ ꝙ q̃ztũ ad di/
ſtributionẽ ſpũs aialis ſenſus ꝓprij deriuant a cõi: ⁊ quo
ad hũc reſpectũ ſenſus cois eſt p̄us q̃z ſenſus ꝓprij ⁊ ſic
ſoluit 2^{m}. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ imp̄ſſio ſenſuũ ꝓprior
renũciat ſenſui cõi: q: idem eſt actꝰ ſenſus ꝓprij ⁊ ſenſus
cois ſicut in p̄habita q̃one expeditũ eſt. ¶ Ad aliud di
cẽdũ ꝙ ſenſus ꝓprij quo ad ſua ſenſata ꝯiungunt in cõ
muni. ꝯiungunt etiã in ipo ſicut in pfectiuo. lz eniz pro/
prius ſenſus nõ errat in ꝓprio ſenſibili tñ ab ipo ſenſibi
li nõ pfecte cognoſcit pticulare qđ eſt in ſenſu ſz ex mul
tis que multa ꝯiungit ſenſus cois. ¶ Ad ulti^{m} dicẽduz
ꝙ ſuggere ponit ibi pro expectatione cõplemẽti cogni/
tionis circa pticulare qđ eſt in ſenſu. Hec enim cõpleta
nõ eſt in ſenſibili ſed in oibus ſenſibꝰ qui inſunt in par/
ticulari poſito in ſenſu: ſicut patet in cognitiõe auri: qđ
cũ nõ ſufficiẽter cognoſcit ex colore examiat ad tinnitũ
⁊ ſonũ. Et ſi nõ ſufficiẽter cognoſcit ex his duobꝰ exa/
minat ad odorẽ. eſt enim minoris odoris q̃z cuprũ. Et
ſi nõ ſufficiẽter cognoſcit ex his tribus examiat ad põ
dus ⁊ pcipit tactu. hec aũt ſenſibilia ꝯiũgit ſenſus cois.
¶ Querit quid eſt organum ſenſus cõmunis.

t **Ertio queritur** de organo ſen
ſus cois. Et videt ex p̄habita auctoritate Auic^{e}
ꝙ p̄ma cõcauitas cerebri ſit organũ ſenſus cois. ¶ Itez
Auic^{a} in 6° de nãlibus in fine. virtus formalis ⁊ ſenſus
cois fiunt in p̄ma pte cerebri ſpũ replente ipm uẽtricu/
lum. que oia nõ fuerũt niſi ut aſpiciant ſupra ſenſus pro
prios: quor plures deriuant a p̄ori pte cerebri. ¶ Itez
ſenſus cois accipit eſſe a ꝓprijs: ergo organũ eius ſitum
erit poſt organũ ſenſuũ propꝛior ⁊ ſic in anteriori parte
cerebri. ¶ Preterea ſpũs aialis facit ſenſum ⁊ motum:
ſed in anteriori parte cerebri facit ſenſuz ⁊ in poſteriori
motum: ergo organũ ſenſus cois cum repleat ſenſu ſen

ſibili erit in anteriori parte cerebri. ¶ Sed ɔtra hoc videtur q ſit in corde. dicit enim Auic^a ſenſus cordis ⁊ pcipue tactus maior eſt q̃ ſenſus ipſius cerebri. Cum ergo ſenſus cõmunis ſit ad quem terminantur ſenſus ꝓprij ut dicit Auic^a: videbitur organum ſenſus cõmunis eē in corde ſm q tactus terminatur ad ipſum. ¶ Preterea habitum eſt ſupra q habeãt inſtrumenta ſua circa cor: guſtus ⁊ tactus: ⁊ ita ſenſus cõmunis quo ad iudicium ſaporuꝫ ⁊ tãgibilium videbitur organum habere circa cor. ¶ Solutio ſicut dicit Auic^a: diſpoſitio cõmunis eſt talis q ex ipſo eſt principiuꝫ cuiuſlibet virtutis ſenſibilis: ⁊ poſtea redit ad ipſum cum lucro. Cum ergo nerui ſentiẽdi naſcantur ex prima parte cerebri eo q pma pars cerebri mollior eſt: ⁊ mollicies facit multuꝫ ad impreſſiones ſenſibilium: dicimus q organum ſenſus cõmunis eſt in prima cõcauitate cerebri que plena eſt ſpiritu ſenſibili. ¶ Ad illud autem quod obijcitur in contrarium dicendum q tactus ſm q eſt iudicium tãgibilium: ⁊ guſtus ſm q eſt iudicium ſaporum oriuntur a pma parte cerebri ut ſupra determinatum eſt. ſm' vo q ſenſus alimenti ſic relationem habent ad cor ut a quo pncipium eſt digeſtionis. Aliter tamen ſoluit Auic^a dicẽs q nihil prohibet q aliqua virtus ordinetur in vno membro ⁊ perficiatur in altero ⁊ tunc completa reuertatur ad ipſum vnde ipſe vult q virtus ſenſitiua oriatur a corde ⁊ pficiatur in cerebro: ſicut ⁊ virtus nutritiua oritur a corde ⁊ cõplemẽtum eius eſt in epate: lꝫ huic videatur dicere contrarium Auerr. ⁊ ſenſus communis terminus eſt ſenſuum propriorum ſm q ſunt in virtute ſenſibili perfecta: ⁊ ideo organum eius eſt in prima cõcauitate cerebri.

¶ Utrum quinque ſenſibilia ſunt obiectum ſenſus communis.

Quarto queritur

De obiecto ſenſus cõmunis. Enumerantur enim a philoſopho in 2° de anima qnque ſenſibilia cõmunia. ſ. motus: quies: figura: numerus ⁊ magnitudo. ¶ Sed tunc queritur cum tempus ⁊ locus etiam ſint ɔtinue quãtitates quo ſenſu ſingulare tempus ⁊ ſingularis locus percipiantur. ¶ Preterea cum oratio ſit diſcreta quãtitas: ⁊ ſit aliqua vna ſingularis oratio queritur quo ſenſu illa percipitur. ¶ Item cuꝫ tempus ſit quãtitas perſe: motus autem per accidens videtur tempus magis eſſe ſenſatum illius cuius eſt apprehẽdere quãtitatem q̃ motus. ¶ Itẽ cum quies ſit priuatio motus: videbitur quies non apprehendi niſi per motum: ſicut eſt ſilentium niſi per ſonuꝫ: ita quies non erit ſenſatum perſe. ¶ Item figura ſpecies qualitatis eſt ⁊ ita non videbitur pertinere ad ſenſum cõmunem cuius eſt apprehẽdere quãtitates ſingulares. ¶ Preterea queritur iuxta hoc utrum iſta quinque eque ſunt ſenſata ſenſus cõmunis. Et videtur q non: q: dicit Ariſ. circa finem ſecũdi de anima. q omnia alia motu ſẽtimus. ergo videtur q motus ſit ſenſibile primum ⁊ alia ſenſibilia ſint per poſterius: ⁊ ſic non erunt qnque eque pma. ¶ Si forte hoc concedatur cõtra ſentimus enim aliquid quieſcens quod non mouetur: ⁊ illius magnitudinẽ percipimus ſine ſenſu: ergo videtur q nõ ſemper alia motu ſentiamus. Si forte dicatur q in ueritate eque pmo ſenſibilia non ſentiuntur ſed vnum ſentitur per aliud ſicut magnitudo per figuraꝫ eo q Ariſ. dicit q figura eſt magnitudo quedam: tũc videbuntur eſſe plura ſenſata ſenſus cõmunis. Supra enim habitum eſt q ſenſus cõmunis apprehẽdit omnia ſenſata propriorum ſenſuum per poſterius ⁊ ſic omnia obiecta alioꝝ ſenſuum erunt etiam obiecta ſenſus cõmunis. ¶ Preterea videtur ſenſus cõmunis non eſſe vnus ſenſus. Senſus eniꝫ vnus eſt qui eſt contrarietatis vnius generis. Quinque eniꝫ enumerata nõ reducuntur ad vnum ꝓximum: nec etiam ad vnuꝫ genus remotum: q: figura eſt in genere qualitatis: ergo videtur ſenſus cõmunis non eē vnus ſenſus. ¶ Preterea Ariſ. mouet quãdam queſtionẽ in li^o de ſenſu ⁊ ſenſato. utruꝫ omne ſenſibile ſit diuiſibile in infinitum gr̃a magnitudinis que eſt ſenſatum cõe: ⁊ in quo ut in ſubiecto eſt ſenſatũ ꝓpriũ ita q minima accepta per diuiſionẽ ſunt ſenſibilia: ⁊ ponit rõnẽ ad hoc ſic. Oẽ corpus diuiſibile in infinitũ eſt corpus: ſenſibile eſt corpus: ergo corpus ſenſibile eſt diuiſibile in infinitũ. ſed nõ dicitur ſenſibile niſi per ſenſibilia: ergo infinita accepta per diuiſionẽ erũt ſenſibilia. ¶ Poſtea ponit rõnẽ in ɔtrariũ ɔcludẽtẽ triplex incõueniens ſi hoc dicatur ſic. Quicqd eſt ſenſibile eſt opatiuũ ⁊ motiuũ ſenſus. ſenſibile enim dicitur in eo q põt mouere ſenſuꝫ minimũ acceptũ per diuiſionẽ: ergo erit motiuũ ſenſus qđ apte falſum eſt eo q minima effugiũt ſenſum. Ad incõueniẽs q cum ſenſus diuidatur diuiſione ſẽſibili diuiſo ſenſibili diuidetur ſenſus in infinitũ. 3^m eſt q ſm hoc oĩs magnitudo quacũqꝫ minima erit ſenſibilis qđ falſuꝫ eſt. deinde ponit rõnẽ iterũ ɔtra hoc ſic. omne cõpoſitũ cõponitur ex his in que diuiditur. ſenſibile eſt cõpoſitũ: ergo cõponitur ex his in que diuiditur. aut ergo illa erũt ſenſibilia aut inſenſibilia. ſi inſenſibilia habeo ꝓpoſitũ q: tũc minima accepta per diuiſioneꝫ erũt ſenſibilia: ergo ſenſibile cõſtituitur ex inſenſibilibus qđ falſum eſt. ¶ Preterea ponit rõnem ex oppoſitione Democriti ⁊ Leucippi qui oĩa dicebant cõponi ex athomis ⁊ figura ⁊ ordine ⁊ poſitione ipſoꝝ athomoꝝ generari q̃litates ſenſibiles. deinde Ariſ. ſoluit ad hoiem ⁊ nõ ad orõnem diſtinguẽdo duplicẽ diuiſionẽ. Eſt eniꝫ quedã diuiſio ſpeciei ⁊ forme: cuius ultima diuidẽtia ſunt cõtraria: ⁊ in illis ſtat diuiſio. Eſt etiã diuiſio cõtinui cuius ultimũ non eſt accipe ſm potẽtiã diuiſibilẽ: ⁊ ideo nõ ſtat illius diuiſio. Cũ ergo ſenſibilia ſint forme ⁊ ſpẽs hñtes ɔtraria ſtabit diuiſio ſenſibiliũ ⁊ nõ ꝓcedet in infinitũ. ſed q: hec ſolutio nõ ſoluit ideo obijcit Ariſ. in ɔtrariũ dicẽs q lꝫ ſpecies ſenſibiles non diuidantur pſe diuiſione cõtinui tñ qa cõnexio eſt ꝓprioꝝ ſenſibiliũ ad ſenſibile cõe qđ eſt magnitudo: idcirco per accñs ſenſibilia coia diuidunt diuiſione ɔtinui ⁊ ſic redit pma obiectio. ¶ Solo dicẽdum ſm Alphora^m ⁊ Auic^am q ſenſus cois ponitur ꝓpter cõpoſitionẽ ⁊ diuiſionẽ ſenſibiliũ ꝓprioꝝ: ⁊ idcirco multiplicantur obiecta ſenſus communis ſm q idẽtitatẽ per ea põt ponere uel diuerſitatẽ inter ſenſata ꝓpria. hec auteꝫ idẽtitas uel diuerſitas ponitur in ſenſib^o ɔſideratis ſm eſſe uel ſm fieri. Cognoſcitur enim ſenſibile idem uel diuerſum utroqꝫ modo. Et ſi conſideretur ſm eſſe. aut ergo erit principiuꝫ per quod ponitur diuerſitas: ⁊ ſic erit numerus. aut per quod ponitur identitas: ⁊ hoc duobus modis ſcilicet cõmuniter ad ſenſata intrinſeca ⁊ extrinſeca: ⁊ ſic magnitudo erit que vnit in ſe qualitates guſtus ⁊ tactus que ſunt intrinſece. ⁊ qualitates auditus ⁊ viſus que ſunt extrinſece. ⁊ qualitates odoris que ſunt medie aut erit proprium quo ad extrinſeca: ⁊ ſic eſt figura. Figura enim eſt exterior terminatio quãti: in qua ut in ſubiecto vniũtur ſenſata extrinſeca. Si vo ſenſibile cognoſcitur prout conſideratur in fieri: cognoſcitur idem uel diuerſum cum aliquo ſenſibili per ſenſatum cõmune: hoc erit duobus modis ſcilicet potẽtia uel actu: ⁊ ſi potentia ſic eſt quies: ⁊ ſi actu tunc eſt motus. ¶ Ad primum ergo dicendum q tempus reducitur ad motum ut ad cauſam ſuam: ⁊ ſubiectũ quod eſt proprietas ipſius: ⁊ idcirco ſentitur in illo. locus autem cum ſit ſpecies magnitudinis ſub magnitudine comprehẽditur: lꝫ eniꝫ intra mẽſurare ⁊ extra diuerſas faciant ſpecies continui propter quod Ariſ. in predicamẽtis aliam ſpeciem quãtitatis dicit eſſe locum magis q̃ lineam uel ſuperficiem tunc non faciant diuerſas ſpecies ſenſibiles. ¶ Ad aliud dicendum q oratio ſm materiam corpus eſt ut dicit Priſcianus. q uox eſt aer tenuiſſimus ictus. Secundum aũt q eſt cõſequens motum fractiuum aeris eſt qualitas que

eſt ꝓprium ſenſibile auditus.ſm ꝙ̄ ꝙ mēſuratur indi/
uiſibili qḋ eſt elemētū uel ſimilia ſm diuerſos reſpectus
ꝛ ſic eſt quātitas diſcreta cuius ꝑceptio reducitˀ ad perce
ptionem numeri:lꝫ enim quātū ad ſpēs diſcretas ſit dr̃ia
inter numerū ꝛ orōnem:ꝛ ex hoc ꝙ in numero iteratio
eiuſdē vnitatis ſm ſubam ꝯſtituit numerū.In orōne au
tem nihil idē reiteratˀ ſm ſubam.nō enim idem elemen
tū vnius ꝛ eiuſdē lr̃e ſepius iteratū cōſtituit orōnē:quē/
admodū iteratio eiuſdē vnitatis ꝯſtituit numerū:nihilo
minus tñ numerus ꝓut accipitˀ ſenſatuꝫ cōe nihil aliud
eſt ꝙ̄ diuiſio cōtinui.diuiſio aūt hec pōt eſſe vno uel di/
uerſis.vñ diſcretio numeri ſm ꝙ eſt ſenſatū cōe cōis eſt
ad oēm diuiſionē ꝑtium cōtinui ſm quā diuiſionem di/
uerſa cognoſcuntˀ eē ſenſata que ſunt in ipſis.❡Ad ali
ud dicendū ꝙ qes hic nō accipitˀ tm̃ ut ꝑuatio mot⁹ ſed
etiā ꝓut eſt inſtm̃ per qḋ ponitˀ diuerſitas inter duo ſen
ſibilia quoꝝ vnū eſt in eſſe ꝛ alterū in fieri.❡Ad aliud
dicēdū ꝙ figura ſm ſubam ſpēs eſt quedam magnitudi
nis.ſed ſm eē ſpēs eſt qualitatis que tñ q̄litas nō eſt niſi
circa quātitatē ꝛ ſic reducetˀ ad ꝑdicamētum quātitatis.
❡Ad aliud qḋ iuxta hoc queritˀ utruꝫ iſta qnque eque
ſint ſenſata coīa.Dicēdū ꝙ ſic.ſunt enim ſenſata ſenſus
cōis ſm ꝙ per ipſa ponit diuerſitatē uel idētitatem inter
ſenſata ꝓpria:ꝛ ſic qes lꝫ ſit ꝑuatio motus tñ ſm ꝙ per ip
ſa cognoſcitˀ diuerſa diuerſum eſt ſenſibile qḋ eſt in eſſe
ſub eo qḋ eſt in fieri erit qes nō ſenſata per motū ſꝫ que
per ſeipſam.ꝛ ſilr̃ dico de magnitudine ꝛ figura.❡Ad
aliud autē qḋ obijcitˀ qḋ dicit Ariſ:ꝛ Auic^a:ꝙ alia ſenti/
mus per motū.dicēdū ꝙ illius uerbi duplex eſt intelle/
ctus.ſ.ꝙ oē ſenſibile nō ſentitˀ ſm actū niſi ſm ꝙ immu
tat organū ſenſus ꝛ hec imutatio qdā motus eſt:ſed iſte
nō eſt intellectus phi.Alius eſt ꝙ motus oīa alia perſe
ꝯiūgit mãe ſenſibili.cū enim mathematica pſe ſm ſuas
intētiones ſepata ſint a ſenſibus ſicut magnitudo nume
rus ꝛ figura.ꝛ etiā orō ſm ꝙ eſt diſcreta quātitas cōſide
rata in muſica.ꝯſideratˀ enim illa per ꝑncipia mathema/
tica ꝛ nō per ꝑncipia nālia:ſicut eſt ꝓportio triplicis ad
duplū.cum inꝗ̄ ita ſit motus ꝯiūgit oīa iſta mãe ſenſibi
li:lꝫ enim magnitudo ſm ſe nō ſit ſenſibilis:tñ magnitu/
do mota ſenſibilis eſt:q: ſic eſt in ipſa ſpēs ſenſibilis ꝛ ſic
de alijs.vñ ſenſus dicti phi eſt ꝙ motus dat alijs habitū
ſenſualitatis actu tñ vnū ſentitˀ ſine alio.❡Ad id qḋ ul
timo queritˀ de qōne Ariſ:in li^o de ſenſu ꝛ ſenſato dicen
dum ꝙ ſenſibile cōe qḋ eſt magnitudo diuiſibile eſt in
infinitū diuiſione ꝯtinui ꝛ pſe.ſenſibile aūt ꝓpriū diuiſi/
bile eſt per accñs eo ꝙ annexū eſt cū magnitudine:tñ ſi
diuidatˀ in minima accepta per diuiſionē ſunt inſenſibi/
lia actu ꝛ ſenſibilia potētia.ſ.ſi reducantˀ ad cōpōnem to
tius ꝛ hoc nihil eſt incōueniēs ꝙ ſenſibile cōponitˀ ex in
ſenſibilib⁹ actu ſenſibilibus tñ potētia.❡Sed nota ꝙ
quedā parua actu ſunt inſenſibilia quo ad vnū ſenſum
ꝛ potētia quo ad alterū:ſicˀ grana milij in medio cadēte
in die qñ pōt diſcerni color cuiuſlibet grani:vñ qḋlibet
eoꝝ facit ſenſum viſus in actu:ſed tñ auditū nō mouent
niſi in potētia ſꝫ ꝙ ꝯſtituūt totū qḋ eſt mediū.vnūqḋꝗ̄
eni iſtoꝝ nō ſonat niſi in potētia lꝫ videatˀ in actu.❡Ad
hoc qḋ queri poſſet q̄re tñ ſunt qnque ſenſata coīa pōt
ſufficere rō habita in ꝑncipio ſolutionū.vel dicatˀ aliter
ꝛ melius.ſ.ꝙ ſenſata coīa ſunt inſtra per que ſenſus cō/
munis ꝯuenientiā ꝛ dr̃iam ponit inter ſenſata propria.
Aut ergo illa ſenſata accipiuntˀ ſm eē uel ſm fieri uel cō
muniter ad utrūꝗ̄.Si ſm eē tūc eſt qes per qḋ ponitur
ꝯueniētia ꝛ dr̃ia.ſi ſꝫ fieri tūc eſt motus.ſi cōmuniter ad
utrūꝗ̄ tūc aut per ipm̃ ꝑncipaliter ponitˀ cōueniētia:aut
ꝑncipaliter dr̃ia.ſi primo mō aut eſt cōe vniens ſenſata
intrinſecus ꝛ extrinſecus:aut extrinſecus tñ.Si primo
mō tūc eſt magnitudo.ſi ſcḋo mō tūc eſt figura.ſi per ip
ſum ꝙ̄ ponitˀ ꝑncipaliter dr̃ia tūc eſt numerus.ꝛ ꝑ hoc
etiā patet ſolutio ſupra queſiti.ſ.utrū ſenſus cōis ſit vnus
uel plures.Dicendū enim ꝙ vnus:ꝛ cū ipſe ſit formali/
or:ꝙ̄ ſenſus ꝑticulares erit etiā ulᵗior.accipit enim oē id
qḋ accipit ſenſus ꝓprius ꝛ per poſterius.Et ꝑterea ſuū
ſenſatum perſe:ꝛ illa obiectio que facta eſt in cōtrarium
non tenet niſi de ſenſu proprio.

❡Queritur quis eſt actus ſenſus cōmunis.

Quinto queritur de

q

actu ſenſus cōis.Et queruntˀ tria.quoruꝫ
ꝑmum eſt qd ſit actus ſenſus cōis.2^m aūt
utrū ſenſus cōis vnus exñs in vno tēpo/
re appꝑhēdat diuerſa ſenſata.3^m eſt quali/
ter cōtingit ſenſum cōem eſſe uerum uel falſum ꝛ men/
tiri uel uerum dicere.

D primum proceditur ſic.

a

Probat Ariſ:in 2° de aīa ꝙ ſenſus cōis actu ha
bet ſenſata coīa:ꝛ ꝑma rō ſua hec eſt.Oīs ſenſati pſe eſt
aliqs ſenſus pſe.cōe ſenſatū eſt ſenſatuꝫ pſe:ergo hꝫ ali
quē ſenſum pſe.ſed nullus ꝓprioꝝ pſe appꝑhēdit coīa qḋ
ꝓbatˀ per hoc q: vnuſqſꝗ̄ ꝓprioꝝ tñ ſui ſēſibilis pſe ꝛ nō
alteri⁹.ſuū eni ſenſibile eſt qḋ nō ꝯtingit altero ſenſu ſē/
tiri.ſenſatū enim cōe a quocūꝗ̄ ſenſu ſentiatˀ ſentitˀ etiā
aliquo ſenſu:ergo nullus ꝓprioꝝ erit ſenſati cōis pſe:ꝛ
ſic relinquitˀ ꝙ appꝑhēdere ſenſatū cōe ſit actus ſenſus cō
munis.Alia rō eſt ꝙ ꝓprio ſenſu ſentitˀ ſenſatū cōe ſicut
ſenſatū alterius ſenſus.ſed ſenſatū alterius ſenſus ſentitˀ
per accñs:ergo ꝛ cōe per accñs.Cū igitˀ ſic ſit ſenſatū pſe
ſenſus cōis accipiet ipſum pſe.ꝓbat etiā phus ꝙ act⁹ eti
am ſenſus cōis eſt appꝑhēdere ſenſata ꝓpria.Nos enim
ſenſata ꝓpria iudicamus dr̃ia ꝛ eadem ut albū dicimus
eſt dulce qñꝗ̄ aūt nō dulce.Aut ergo facimus hoc vno
ſenſu uel diuerſis.ſi diuerſis tūc eēt ſicut ſi ego ſentirem
albū ꝛ tu dulce.Et ex hꝯ neuter noſtroꝝ cognoſceret dr̃iā
que eſt inter album ꝛ dulce.ſi aūt vno tūc oportet ꝙ ipſe
vnus ſenſus appꝑhēdat utrūꝗ̄.q: aliter nō poneret alte/
rationē ꝛ ꝯuenientiā inter ea:ꝛ ſic ſenſus cōis erit oīum
ſenſibiliū ꝓprioꝝ que dicit altera uel eadē inuicem eſſe.
❡Preterea diuerſitas ꝛ ꝯueniētia relationes ſunt que
nō cognoſcuntˀ ſine relatiuis in qbus ſunt:ergo diuerſi
tas ꝛ ꝯueniētia que eſt inter ſenſibilia ꝓpria nō cogno/
ſcitur ſine cognitione ſenſibiliū ꝓprioꝝ:ſed dr̃iam ꝛ cō/
uenientiā inter ſenſibilia ꝓpria cognoſcimus per ſenſū
cōem:ergo ꝛ ſenſibilia ꝓpria erūt de cognitione ſenſus
cōis.❡Preterea ꝓbat phus ꝙ ſentire actus ſenſuū ꝓ/
prioꝝ ꝑtinet ad ſenſum cōem:ꝛ cum dicitˀ video me vi/
dere ꝛ ſentio me audire ꝛ hec eſt ratio ſua.Nullius ſen
ſus ꝓprij duo ſunt obiecta:ſed vnum ꝓportionatˀ orga/
no illius ſenſus:actus aūt nō eſt idem cū obiecto:vide/
re enim nō eſt idem cum colore:ergo videtˀ ꝙ nō ꝑtine
at ad ſenſum ꝓpriuꝫ ſed ad cōem cognitionē ipſius act⁹
❡Preterea quicqd videtˀ uel color eſt uel colorem ha/
bet:uel eſt actus coloris qui eſt lumē.Actus aūt vidēdi
neꝗ̄ color eſt neꝗ̄ colorē habet neꝗ̄ eſt actus coloris q
eſt lumen:ergo nō ſentitˀ viſu ſed ſentitˀ ſenſu cōmuni:ꝛ
ſimiliter eſt de actibus alioꝝ ſenſuum.❡Sed ꝯtra hoc
eſt ꝙ ipſe potētie diffiniuntˀ per actus.Actus autē per
obiecta.ſi igitˀ ſenſus cōmunis ſunt tres:actus illi.ſ.qui
dicti ſunt:habebit ſenſus cōmunis tria diffinitiua quod
eſſe nō pōt.❡Preterea vnius potētie vnicus eſt actus
ſenſus cōmunis eſt potētia vna:ergo ſuus erit act⁹ vnus.
❡Item ſi vna potētia nō pōt cōuerti ſup actum ſuum:
tūc neꝗ̄ ſenſus cōmunis cōuerteretˀ ſup actum ſuum:ꝛ
ita oportebit nos habere alium ſenſum quo appꝑhendi/
mus actus ſenſus cōmunis:ꝛ iterum alium quo appre/
hendimus actus illius:ꝛ ſic ibimus in infinitū.❡Pre
terea queritur cum dicitur.video me videre uel ſentio
me videre Utruꝫ eadem apprehenſione numero perci/
piatur actus ꝛ obiectum uel diuerſa.Si eadem tunc

nihil eſt dicere q ſenſu cōi ſentiam me videre uel audi-
re: q: vidēdo album video me videre albū. Si vo diuer
ſa tūc opoꝛtebit diuerſo tpe iudicare actū ⁊ obiectum qd
videt eſſe incōueniēs: q: ſic videret ire in infinitum: qa
illum actū opoꝛtebit nos iterū alio actu iudicare ⁊ illum
iterum alio. ¶ Solutio dicendū q tres actus ſunt ſen-
ſus cois ut pbatū eſt per rōnes phi: ſed non eodem mō
cōueniūt ſenſui cōi. Apphēſio enim ſenſati ſenſus cois
eſt actus ſuus pſe ⁊ per illū diffinit. Apphēſio aūt ſenſa
ti pprij ꝯuenit ei per poſterius.ſ.inquātū ſenſatū ppriū
eſt in ſenſato cōi ut in ſbto: ſed apphēſio actuū ꝯuenit ei
per accñs.ſ.inquātū vnuſqſq; ppꝛioꝛ reducit in ipſuz. ſi
cut enim dicit Auicª: oēs ſenſus pprij oriunt a cōi ⁊ re
uertunt ad ipm cū lucro: ⁊ per hoc patet ſolō ad primū.
¶ Ad aliud dicendū q vnus actꝰ pſe eſt vnius potētie
ſed plures per poſterius. ¶ Ad aliud dicēdū q eodem
viſu ſm actū video me videre albū quo video albū: ſm
q reductū eſt in ſenſum cōem: ſicut enim pbatū eſt ſup
ſenſus ⁊ ſenſibile idē ſunt actu: q: actꝰ qñq; noiatꝰ eſt ex
pte ſenſibilis ⁊ ex pte ſenſuū. Jn auditu ſonatio ⁊ audi-
tio. Jn viſu aūt ex pte ſenſus dicit viſio: ex pte ſenſibilis
aūt nō habet nomē. vñ cū videre nihil aliud ſit q̄ʒ uti vi-
ſu in pceptione viſibili nō opoꝛtet aliū actum habere ad
cognitionē illius actꝰ. Uel dicat melius q ad cognitio-
nem obti exigit actꝰ per quē eſt ꝯuerſio ſup obm: ſʒ qa
actus immediate egredit a potentia: pter hoc ad cogni-
tionem actus non exigitur alius actus.

¶ Utrū ſenſus cōmunis in vno tempore appꝛehen
dat diuerſa ſenſata.

S Ecundo queritur Utrū ſē-
ſus cois vnus exñs in vno tpe apphēdat diuer
ſa ſenſata. Et videt q nō. vnū eniʒ ſimplex eſt actu vnū
ſed ſenſus cois potētia paſſiua eſt ⁊ efficit in actu per ſē-
ſibile: g videt q per diuerſa ſenſibilia diuerſa ſit in actu:
⁊ ita nō vnus actu exñs iudicat diuerſa. Judicādo enim
diuerſa per diuerſa: per diuerſa efficit in actu. ſilr videt
q nec in eodē tpe iudicet diuerſa tpe: q: in eodē tpe non
pñt eē diuerſa ſm actū. ¶ Preterea qñq; diuerſitatē po-
nit inter ꝯtraria: etſi iudicādo ꝯtraria eēt ſm utrunq; in
actu: ⁊ tūc ſimul in eodē ⁊ in vno tpe eēnt ꝯtraria. qd nō
pōt eē. ¶ Si foꝛte diceret q ſenſus cois vnus eſt in po-
tētia ⁊ duplex in oꝛgano ſicut viſus: q: hēt duos oculos.
hoc nō pōt eē: q: ſenſus cois apphēdit ſenſata oium ſen-
ſuū ppꝛioꝛ: ⁊ ſic reſpectu cuiuſlibet opoꝛteret q darētur
ei duo oꝛgana que in nullo differrēt ab oꝛganis ſenſuuʒ
ppꝛioꝛ: ⁊ ſic etiā ſenſus cois in nullo differret a pprijs.
¶ Si iterū diceret q ſenſata ppꝛia vniunt qñ ueniunt
ad ſenſum cōem: tūc illa vnio uel erit ex pte ſbti.ſ.q: ſūt
in ſbto vno ⁊ tunc tenēt phabite rōnes.ſ.q idē numero
ſbm ⁊ q idē hēbit in ſe diuerſas foꝛmas per quas eſt in
actu coelemētares ⁊ ꝯtrarias. Aut vnio eſt ex pte ſenſibi-
liū.ſ.q miſceant: ⁊ tūc ſicut mixta nō ſentiunt in actu p
pꝛio ſed in actu mixti: ita ſenſus cois ſenſata ppꝛia nō iu-
dicabit pſe ſed per pꝛias rōnes: ſed in rōne cuiuſdā cō-
fuſi qd ꝯſtituit ex oibus ſenſibilibꝰ qd iterū patet eē fal-
ſum. ¶ Si pter hoc aliqs dicat q ſenſus cois ſimul ⁊
ſemel nō hēt diuerſa ſenſibilia in ſe ſʒ ſucceſſiuē. ¶ Cō-
tra ꝯſtat q vno ⁊ eodē numero ponit idētitas ⁊ diuerſi-
tas inter eadē ⁊ diuerſa ſicut ſup habitū eſt: ⁊ non ponit
idētitas ⁊ diuerſitas niſi cognitis eiſdē ⁊ diuerſis. Cogni-
tis aūt eiſdē ⁊ diuerſis efficit in actu ab eiſdē ⁊ diuerſis:
ergo vnū ⁊ idē numero eſt actu eadē ⁊ diuerſa. Qd aūt
in vno ⁊ eodē nō ſic pbat. Jn hoc enim nūc iudico eē di
uerſum albū ⁊ dulce: ⁊ nō iudico eē diuerſuʒ albū a dul-
ci niſi cognoſcēdo albū ⁊ dulce. ergo in hoc cognoſco al
bū ⁊ dulce cognoſcēdo albū ⁊ dulce. ſenſus cōmunis eſt
in actu per albū ⁊ dulce: ergo in hoc nūc ſēſus cois actu
eſt albū ⁊ dulce. Et idē argumētū tenet de iudicio cōtra-
rioꝛ qd ſit per ſenſum cōem. ¶ Solō huius qōnis du-
plex eſt tradita ab Arꝫ: in fine ſcdi de aia: ⁊ in fine de ſē-
ſu ⁊ ſenſato. qrū vna eſt ex pte ſenſus cois. altera ex par-
te obti ſui. Ex pte ſenſus cois eſt hec q ſenſus cois vno
mō eſt vnus ⁊ alio mō eſt plures ſm actuʒ. Cōſideratur
enim in ſe ⁊ ſic eſt vnus. cōſiderat autē in pportione ad
ſenſus pticulares qui oriunt ab eo ⁊ reuertunt ad ipm:
⁊ ſic eſt plures ⁊ diuiſibilis: ⁊ ſilr huius eſt in cētro circu
li a quo egrediunt linee ad circūferētiā. ſi enim punctus
ꝯſideratus eſt in ſe tūc eſt vnus. ſi aūt in compatione ad
lineas: tūc eſt in rōne multiplicis pncipij. Ex pte obti ſi
militer eſt duplex ꝯſideratio. ſi enim magnitudo ſubie-
cti que eſt obm ſenſus cois cōſiderat in ſe tūc eſt vnum
ſenſatū ſenſus cois. Si vo cōſideret per reſpectū ad ſen
ſata ppꝛia que ſunt in ipſo.ſ.albū ⁊ dulce ⁊ huiuſmodi:
tūc eſt in rōne pluriū. Cū vo ꝯuertit ſenſus cois ad ſen
ſatū duplr pōt cōuerti ut ad vnū uel ad multa que vniū-
tur in vno. Si pmo mō tūc eſt in vno indiuiſibili tpe. ſi
ſcdo mō tūc nō eſt in vno indiuiſibili tpe qd ſic pbatur:
ꝯuertat enim ſenſus cois ad ſbm aliqd in quo eſt albuʒ
⁊ dulce: ponēdo idētitatē uel diuerſitatē iter ea per ſbm
illud: tūc ſbm illud erit q̄ſi pūctus ꝯtinuās albū ⁊ dulce.
Cū igit nō ſit idē reſpectꝰ ad dulce ⁊ ad albū opoꝛtet ſub
iecto vno ⁊ eodē bis uti.ſ.in pportione ad albū ⁊ in pro-
portione ad dulce: ergo qeſcere accidet de neceſſitate: ⁊
ita motus ad albū ⁊ motus ad dulce nō erūt in eodē tpe
nō interrupto ſed in ſequētibus tpibus: ⁊ hoc eſt qd di-
cit Arꝫ: in 2º de aia in ſolutione eiuſdē qōnis ſicut dicūt
qdā. Pūctū inquātū vnū eſt ⁊ nō duo ſic ⁊ indiuiſibile.
indiuiſibile aūt ſm q indiuiſibile eſt: vnū eſt diſcernēs
⁊ ſimul. Scdm illud vo qd eſt diuiſibile nō vnū eſt: bis
enim utimur eodē ſigno ſimul. Jnquātū enim duobus
utimur termino vno: duo iudicat ſepata ſunt in nō ſepa
to. Jnquātum vo vnū vno ⁊ ſimul iudicat: poſſet dici tñ
q ea inter que ſenſus cois ponit ꝯueniētiā ⁊ diuerſitatē
ſunt oꝛdinata: ⁊ ſenſus cois mouet ab vno in alterum: ⁊
ſic nihil phibet vnū motū eē ſup duo ⁊ in eodē tpe. Di-
cēdū ergo ad pmū q diuerſa ſenſibilia ex quo ſimul nō
ſunt ſm actū in ſenſu cōi ſicut obiectio pbat: ſed diuerſa
ſenſibilia hñtia oꝛdinē ad vnū in quo ſunt ut in ſbto bñ
pñt eē in ſenſu cōi actu per ſpēm illius obti. Siliter etiā
diuerſa ſenſibilia hñtia oꝛdinē ad ſe inuicē ita q iudiciū
ſenſus cois trāſeat ab vno in alterū bñ pñt eē in ſenſu cō-
muni. Cum enim ois rō ꝯueniētie ⁊ differētie ſit in cō-
paratione ad aliqd vnū ⁊ idē illud erit pncipium cogno
ſcēdi ꝯueniētiam ⁊ diam: ⁊ ſic ſenſus cois ſpēm illius in
ſe habet ut actuʒ ſimplr. Alioꝛ aūt ſpēm habet ut actum
qui nō eſt actus ſimplr ſed per reſpectū ad illuʒ. Et per
hoc etiam patet ſolutio ad ſcdm: q: ſicut eſt identitas ⁊
diuerſitas in actu ſenſus cois: ita eſt etiam diuerſitas ⁊
idētitas in tpe qd menſurat illum actum: ⁊ per hoc patet
ſolutio ad totum.

¶ Utrum ſenſus cōmunis eſt uerus.

T Ertio queritur Qualiter con
tingit ſenſum cōem eſſe uerū ⁊ falſum: ⁊ mētiri
⁊ uerū dicere. videt enim q ſit ſemp uerus: q: ſenſus cō-
munis accipit a ſenſu ppꝛio ſenſatū ppꝛiū circa qd non
eſt erroꝛ: ergo nec circa ſenſum cōem erroꝛ erit. ¶ Jteʒ
ſenſibile mouet ſenſum cōem ut habitū eſt ſupra. ſenſibi
le aūt ſemp eſt cum pñtia mãe: ergo illud qd mouet ſen
ſum cōem erit cum pñtia materie: ſed pſens in materia
ſemp eſt uerū: ergo ſenſus cois ſemp erit uerū. ¶ Jteʒ
qcqd eſt in re demōſtrabili eſt uerū ⁊ nō falſum: omne
pſens eſt in re demōſtrabili: ergo omne pſens in re eſt
uerum ⁊ nō falſum. ſenſus aūt cois eſt in re pſente tñ:
ergo ſenſus cōmunis eſt uerus tm ⁊ non falſus. ¶ Sed
cōtra hoc eſt qd dicit Arꝫ: q uerū ⁊ falſum ſunt ſm ſen-
ſum cōem in 3º de aia ſic. q qdā albū nō eſt nō mētit:

inquātū aūt hoc eſt albū mētit̄: ⁊ ita pticulariter motus ⁊ magnitudo accidūt ſenſibus circa que eſt maxime deci pi ſ̄m ſenſum. ¶ Solō dicēdū ꝙ ſenſus cōis hēt plures act⁹ ut ſup̄ determinauimus. quoꝝ vnus eſt cōponere ⁊ diuidere ſenſata ꝑpria cū ſenſato cōi ⁊ ad iuicē ⁊ ex hoc actu accidit ei mētiri ⁊ uerū dicere. Qn̄ ꝟo cōponit ſ̄m ꝙ eſt in re tūc uerū dicit. qn̄ ꝟo aliter q̄ȝ in re tūc mētit̄ ⁊ decipit̄: ſicut qn̄ cōponit actuȝ mellis ad ſubam fellis mel eſſe fel arbitramur ꝑpter deceptionē. ¶ Ad primum ergo dicēdū ꝙ ſenſus ꝑprij ueri qdē ſunt: q: nihil ponūt: ⁊ lȝ ſenſus cōis moueat̄ a ſenſibilibus ꝑprijs: tn̄ decipit̄ nō ſ̄m ꝙ mouet̄ ab ipſis: ſed inquātum cōponit ſenſata ꝑpria. ¶ Ad aliud dicenduȝ qd̄ p̄ſens eſt in re eſt ſimpliciter ⁊ ab hoc non eſt deceptio ſed ab eo ꝙ ſenſus cōis addit ſup̄ rem qd̄ eſt cōpoſitio ⁊ diuiſio ſenſuū: ⁊ per hoc patet ſolutio ad ultimum.

¶ Queritur quid ſit potentia imaginatiua.

Einde tranſeundū

d eſt ad partes aīe ſenſibilis que ſunt app̄hēſiue deintus: que ſ̄m ph̄os ſunt imaginatio fantaſia eſtimatio memoria ⁊ reminiſcētia. de q̄bus ſ̄mo agēdū eſt ſigillatiȝ ⁊ poſtea in cōi. Primo ergo querendū eſt de imaginatione. Et querunt̄ q̄tuoꝛ. ſ. quid ſit. ⁊ qd̄ ſit eius obiectuȝ. ⁊ quid oꝛganum. ⁊ quis actus.

Ad primum proceditur ſic

a dicit Algazel. Imaginatiua eſt virtus retētiua eius qd̄ impſſum fuit ſenſui cōi. ¶ Itē Auic^a. foꝛmam ſenſibilē retinet illa virtus que uocat̄ foꝛmalis ⁊ imaginatio ⁊ nō diſcernit illam ullo modo niſi q: tn̄ retinet. ¶ Sed cōtra hoc obijcit̄ ſic: potētie diffiniunt̄ per obiecta. Cum igit̄ ſenſus cōis recipiat foꝛmā ſenſibilē nō videt̄ diuerſificare ab imaginatione. hoc etiā videtur per Auic^am qui dicit ꝙ ſenſus cōis ⁊ imaginatio ſunt quaſi vna virtus. ¶ Preterea videt̄ ꝙ imaginatio non differat a fantaſia. Dicit enim Ar̄: ꝙ fantaſia eſt potentia ſ̄ȝ quam fantaſia nobis ſit. fantaſia aūt eſt foꝛma ſenſibilis: ergo videt̄ ꝙ imaginatio idem ſit cū fantaſia. ¶ Itē hoc idē videt̄ per Ar̄: in 3° de aīa. ubi diſtinguit medias potētias inter intellectū ⁊ ſenſum: ⁊ nō ponit diuerſas potētias imaginationē ⁊ fantaſiā. ¶ Itē in cap° de memoria ⁊ reminiſcētia videt̄ dicere ꝙ imaginatio ⁊ fantaſia non differūt ſb̄to ſed rōne nōis tm̄ per hec uerba ut in tabula ſcriptū aīal: ⁊ aīal eſt ⁊ imago: ⁊ idē ⁊ vnuȝ hec utraq̄ ſunt. eē tn̄ nō idē eſt utriſq̄ȝ: ⁊ eſt ꝯſiderare ⁊ ſicut aīal ⁊ ſicut imaginē: ſic ⁊ in nobis opoꝛtet fantaſma rimari ⁊ ipſius qdē eſſe p̄ſe quādā ꝯſiderationē: ⁊ etiā alterius fantaſma ſ̄m qdem ſeip̄m ſpeculatiōe ut fantaſma. Inquātum ꝟo alterius ut imaginationē. ſenſus huius auctoritatis eſt ꝙ ſicut pictura que eſt in tabula ꝯſiderat̄ dupl'r ſ. in ſe ꝑut nō ducit in rem ⁊ ſic eſt pictura ſimplex: ⁊ ꝑut ducit in rē: ⁊ ſic eſt imago. ſic etiā illud qd̄ accipit̄ a ſenſu cōi in aīa pōt dupl'r ꝯſiderari. ſ. in ſe ⁊ ſic eſt fantaſma ⁊ ob̄m fantaſie: uel ꝑut ducit in rē eſſe ⁊ ſic eſt imaginatio ⁊ ob̄m imaginatiue potētie. Et patet q̄liter videt̄ ph̄s dicere ꝙ imaginatio ⁊ fantaſia nō differūt niſi rōne nominis. ¶ Preterea imaginatio nō differt a memoria: q: diffinit̄ ab Algazele per retinere foꝛmas ſēſibiles qd̄ eſt ꝑpriū memorie. ¶ Preterea dicit Auic^a retinē ea que app̄hēdit ſenſus eſt illius virtutis que uocat̄ imaginatio: ⁊ dicit ꝙ non diſcernit neq̄ȝ diiudicat ea que retinet. ¶ Preterea expſſe dicit Auic^a: ꝙ imaginatiua eſt theſaurus in quē reponit foꝛmas illius ſenſus cōmunis ad quē reuertit̄ fantaſia ⁊ virt⁹ cogitatiua: ⁊ idē dicit Algazel. ſ. ꝙ nō differt virt⁹ imaginatiua a ſenſu cōi niſi retinēdo: ſic enim eſt in virtutib⁹ coꝛpalibus ꝙ alteri⁹ virtutis eſt recipe ⁊ alterius retinere. ſicut enim bn̄ retinet ⁊ male recipit: humidū male retinet ⁊ bn̄ recipit. ¶ Solutio dicēdū ꝙ imago multipl'r ſumit̄ ⁊ ſ̄ȝ hoc etiā multa habet noīa. qn̄q̄ȝ enim dicit̄ vis que retinet imaginationes ſenſibiliū abeūtibus ſenſibus ab oꝛganis ſenſuū cōis ⁊ ꝑprijs: ⁊ ſic ꝑp̄ie dicit̄ virtus ſenſibilis aīe ꝑxime ſita poſt ſenſuȝ cōem in qua reſeruant̄ imagines accepte a ſenſibus: ⁊ ſ̄m diuerſas ꝯſiderationes habet tria noīa. dicit̄ eniȝ imago ſ̄m ꝙ foꝛme que ſunt impſſe imagines rerū ſunt extra: ⁊ dicit̄ foꝛmalis eo ꝙ foꝛmalius habet illas imaginationes q̄ȝ ſenſus. ſenſus enim hēt eas cū p̄ſentia mā̄e. imaginatio aūt materia rei non p̄nte: ⁊ dicit̄ ab Aug̃ ſpūs ꝑpter nām̄ illarum imaginum q: ille ſunt ſ̄m eē ſpūale in virtute imaginatiua: lȝ ſint imagines earum. vn̄ Aug⁹ in geñ. ad lr̄aȝ dicit ꝙ ſpūs eſt vis quedā mēte inferioꝛ cui imagines rerū imp̄muntur. Dicit̄ enim qn̄q̄ȝ imaginatio oīs virtus ſenſibilis aīe que opat̄ ſ̄m ſenſibile acceptū a ſenſibus ſine p̄ntia mā̄e ⁊ ſine rōne p̄teriti tp̄is: ⁊ ſic cōp̄rehēdit imaginationē ⁊ fantaſiā ⁊ eſtimationē ⁊ ſic accipit̄ a Ioāne dama° ⁊ a Greḡ nix°. Dicit enim Dama° ꝙ imaginatiua eſt virt⁹ irrōnalis aīe ꝑ ſenſus opans. ⁊ q: imaginatio eſt paſſio irrōnalis anime que ab imaginātē ſit. fantaſia ꝟo eſt paſſio inanis a nullo facta imaginabili. Silr̄ Grego° nix° dicit ꝙ diuidunt̄ aīales virtutes in q̄tuoꝛ. ſ. in ſenſum imaginationē ⁊ intelligētiā ⁊ memoriā. ergo imaginatiua eſt virt⁹ irrōnalis aīe per ſenſus ſenſibiles opans: ⁊ ideo qn̄q̄ȝ dicit̄ ſēſus imago. aut eſt ergo paſſio irrōnalis aīe ab imaginabili generata. Fātaſia ꝟo eſt paſſio irrōnalis aīe a nullo imaginabili facta: ⁊ ita dicit ꝙ ſtoyci dicebāt q̄tuoꝛ eē in hac virtute. ſ. imaginationē imaginabile imaginatiuū ⁊ fātaſia. ⁊ imaginatio eſt paſſio facta ex imaginabili. imaginabile aūt illud qd̄ facit hāc paſſionē ⁊ imagini ſubycitur. Imaginatiuū aūt eſt ipſa virtus que attrahit imagines ſibi. fantaſia ꝟo qn̄ attrahimus ſ̄m imaginatiuū inanē attractionē ut in infirmis ⁊ in melācholicis: ⁊ dic̄ ꝙ diā nō eſt in his niſi ſ̄m trāſmutationē noīum. qn̄q̄ȝ dicit̄ imaginatio vis tenēs imaginationes ⁊ opans in illis ⁊ in intētionibus que ꝯiūgunt̄ imaginatiōib⁹: ⁊ ſic comp̄hēdit duas vires. ſ. imaginationē ⁊ fantaſiam: ⁊ ſic videt̄ Ar̄: accipe imaginationem in p̄ncipio tertij de aīa ubi dicit ꝙ imaginari in nobis eſt cum uolumus. Quid aūt opari ſit in imaginationib⁹: ⁊ que ſunt intētiones cōiūcte imaginationib⁹ infra patebit. qn̄q̄ȝ enim dicit̄ imago relatio foꝛme accepte a ſenſibus ad rem cuius eſt foꝛma ⁊ ſic ꝑp̄ie imago deſeruit memorie ſicut dicit Ar̄: in cap° de memoria: ⁊ diſtinguit a fantaſia ut habitū eſt in obijciēdo. Qn̄q̄ȝ enim dicit̄ imaginatio vis a qua refluūt imagines repoſite ſupꝛa oꝛganū ſenſus cōis ⁊ ſic accipit̄ imaginatio ab Ar̄: in 2° de ſomno ⁊ vigilia ubi dicit ꝙ in ſomno imaginationes ſomniales refluūt ad cōmune oꝛganū ſenſuū. ſ̄m ꝑp̄ijſſimū aūt modū accipiendi eſt imaginatio virtus tenēs imagines ſenſibiliū re nō p̄nte abſq̄ȝ eo ꝙ nō eliciat ex eis cōponēdo uel diuidendo intētiones aliq̄s nō acceptas per ſenſum hoc eniȝ eſt fantaſie ſ̄m Auic^am ⁊ Algazelem. Et ſic r̄ndebim⁹ ad obiecta. ¶ Dicendū ergo ad p̄mū ꝙ imaginatio diffinit̄ a retinēdo ad diām ſenſus. Senſus eni recipit ⁊ nō tenet niſi re p̄nte: ſed imaginatio retinet accepta a ſenſibus. Dicit̄ aūt recipe a ſenſu cōi q: ab illo recipit ꝑxime. Qd̄ aūt dicit Auic^a: ꝙ nō diſcernit illas nullo mō̄ intelligendū eſt de duplici diſtinctione. Quaruȝ vna eſt ſenſus cōis ⁊ altera fantaſie. ſenſus enim cōis diſcernit cōponēdo ſenſata ꝑpria inter ſe: ⁊ ꝑpria cum cōibus ⁊ hoc re p̄ſente: ⁊ ideo hec diſcretio eſt diſcretio rei per ea que uere accipiunt̄ a ſenſibus. fantaſia aūt diſcernit componendo ⁊ diuidendo imagines que ſunt in anima re nō preſente: ⁊ eliciendo quaſdam intentiones ex eis que non ſunt accepte per ſenſus. ſunt tamen ſemper coniuncte ſenſibus: ſicut eſt amicum ⁊ inimicum: ⁊ conueni-

ens τ nō cōueniēs:ſicut intētio doloris ꝯiūgit̃ cum figu
ra bacculi:τ intētio inimici cum figura lupi in oue:τ in/
tētio miſerēdi cum imaginatione ſui agni τ huiuſmodi.
neutra iſtarū diſtinctionū eſt imaginatiue cuius diffini/
tio ꝓprie eſt a retētione imaginū τ non a diſtinctione ha
rum.¶ Et ad id qđ ꝯtra hoc obijcit̃ dicēdū ꝙ lʒ ſenſus
recipiat formas tales τ ſilr̃ imaginatio:tñ ſenſus ꝓpe
diffinit̃ per recipe τ imaginatio per retinere.vis eniʒ re
tētiua debilis eſt in ſenſu eo ꝙ nō retinet niſi pñte mã:
ſed vis receptiua fortis eo ꝙ de facili recipit.ſed econtra
eſt in imaginatione.τ hec eſt ſolutio ſm phos.Sūt tñ q
dā qui diſtinguūt vires aĩe ſm modū abſtractionis ma
ioris τ minoris:dicētes ꝙ ſenſus abſtrahit a mã ſed nō
a pñtia mãe:imaginatio aūt τ a materia τ a pñtia mãe:τ
ideo rō obi nariat̃ hincide.¶ Ad aliud dicēdū ꝙ large
accipiēdo imaginē cōphēdit etiā fantaſiā:ſed ſi ſtricte
accipiat̃ tūc diuidit̃ ꝯtra eā ut patet ex ꝑdictis.ꝑ hoc eti
am patet ſolutio ad duo ſequētia.¶ Ad aliud qđ obij/
cit̃ ꝙ nō differat a memoria dicēdū ꝙ retinere imagina
tionis in duobꝰ differt a retinere memorie.ſ.in mō retē
tionis τ in retētis.In mō retentionis q: imaginatio reti
net ſine determinata dĩa tp̄is tñ recipiendo formas re
nō pñte:ſed memoria retinet ſimul determinata dĩa tē/
poris.ſ.ꝑteriti.In retētis aūt q: imaginatio retinet rece/
pta a ſenſibus tñ ſm ꝙ uere in ſenſu fuerunt.memoria
ꝟo nō tñ retinet imaginationes ſenſibiliū:ſed etiā intē
tiones elicitas a cōpōne τ diuiſione ſenſibiliuʒ facta per
fātaſiā τ eſtimationē.Ex hoc etiā patet ſolō ad ſequētia.

¶ Queritur quid eſt obiectum imaginationis.

s **Ecundo queritur** de obo
imaginationis qđ uocat̃ a Greḡ nixꝰ imagina/
bile qđ diffinit̃ ab ipſo:ꝙ imaginabile eſt qđ facit paſſi/
onē in imaginatiuo.Cū ergo Hylleꝰ dicat ꝙ imago eſt
rei ad rē exp̄ſſa ſilr̃tudo:videt̃ ꝙ imaginationes que ſūt
in imagine exp̄ſſe rerū ſilr̃tudines ſint.Cū enim in ſen/
ſu nō ſint niſi corpa τ q̃litates corpoꝝ videt̃ ulteriꝰ ꝙ ima
ginationes nō ſunt niſi ſilr̃tudines corpoꝝ:τ hoc etiā vi/
det̃ ex ꝟbo Aug.ſupra poſito:qui dicit ꝙ in ſpū impmū
tur imaginationes corpoꝝ.¶ Item ex Greḡ nixꝰ τ Da
maſceno qui dicūt ꝙ imaginatiua nō opat̃ niſi per iſtra
corp̄is que ſunt organa ſenſuū.Querat̃ ergo utrum ille
imaginationes habeāt quātitatē uel nō.Et videt̃ ꝙ ſic.
omne enim apphēſuʒ ſub tribus dimēſionibus uel aliq̃
triū eſt quātitas uel hñs quātitatem.oēs imaginationes
que ſunt in imaginatiua ſic ſunt apphēſie:ḡ ſunt quāti
tates uel hñtes quātitatē.¶ Itē mathematica ꝑ abſtra/
ctionē ꝯſiderata nō ſunt in ſenſibꝰ poſita ſed in imagina
tione tñ.cū ergo mathematica ſint q̃litates uere ille que
ſunt in imaginatione uere ſunt quātitates uel hñtia quā
titatē.¶ Iteʒ dicit Auic^{a} ꝙ imaginatio eſt virtꝰ in qua
reponit ſua ſenſata ſenſus cois.Cuʒ ergo ſenſata ſenſus
cois ſint quātitates:τ quāta imaginata ſunt quantitates
uel quāta.¶ Preterea oē figuratū eſt quantū:oē imagi
natū eſt figuratū:ergo oē imaginatū eſt quātū.¶ Sed
ꝯtra quātū quāto adueniēs magis facit quātū.ſi ḡ ima/
ginatū eſt quātū:imaginatum imaginato adueniēs erit
maius:ergo tot pñt eē imaginata quot imaginatiua:ḡ
imaginatiua non poterit imaginari plura qđ falſum eſt.
¶ Itē omni quāto figurato dat̃ locus etiā a mathemati
co ut dicit Ar.Si ḡ imaginatuʒ aliqđ eſt in imagine ut
quātū erit in loco:τ ſic aliqđ imaginatū in imaginatiōe
nō poterit eē.¶ Preterea ſi imaginata ſunt quāta tunc
quātitas ipſoꝝ erit in eo in quo imaginata ſunt ut in ſub
iecto:τ hoc eſt organū imaginationis:ergo organū ima
ginationis mēſuratur quantitate imaginati.cum ergo ſi
mul habeat plura imaginatiua.ſ.imaginationē hois aſi/
ni τ leonis mēſurabit̃ ſimul τ ſemel quātitatibus oium
hoꝝ qđ eſt impoſſibile.¶ Itē imaginatum aliqđ eſt mi
nus ſicut imaginatū ſabe:τ aliqđ maius ſicut imagina/
tū montis.cum igit̃ utrūqʒ ſit in organo imaginationis
oportebit iterū ꝙ illud ſit quantitatis minoris uel maio
ris qđ iterū eſt impoſſibile.¶ Solutio dicimus ꝙ ima
ginabilia ſm quātitatē nec ſūt quātitates nec hñtia quā/
titatē:ſed ſunt quātitatū τ quātoꝝ ſilr̃tudines ſpūales ꝑ/
ut ꝓbāt ultime obiectiones.¶ Ad pm̄ū ergo dicēdū ꝙ
duplr̃ aliqđ apphēdit̃ ſub tribus dimēſionibus.ſ.ſm ue
ritatē rei τ eſſe nãe:τ ſic apphendit̃ ſenſu tñ:τ ſic currit
obiectio:uel ſm intētionē ſilr̃tudinis ſpūalis:τ ſic prima
eſt falſa:q: ſic apphēdit imaginatiua.¶ Ad aliud dicē/
dum ꝙ mathe^{ca} ꝓut ſunt abſtracta non ſunt quātitates
nec quāta ſed intētiones quātitatū τ quātoꝝ.mathema/
tica enim ſm eē nō ſunt ſepata a nālibus τ ſenſibilibus
ſed ſm intētionē tñ.¶ Ad aliud dicendū ꝙ quātitates
que ſunt in organo ſenſus cois nō ſunt res quāte ſʒ quā
toꝝ ſilr̃tudines ſpūales.¶ Ad ultimū dicendū ꝙ ima/
ginatū dicit̃ figuratū ꝓpter ſilr̃tudinem figure non pro/
pter figure realem ueritatem.

¶ Queritur quid ſit organum imaginatiuarum.

t **Ertio queritur** de organo
imaginationis.τ dicūt Damaſcenus τ Gregoꝰ
nixꝰ ꝙ organū imaginationis eſt anterior uēter cerebri:
τ ſilr̃ dicūt Algazel τ Auic^{a}.¶ Preterea in li° de dĩa
ſpūs τ aĩe diſtinguit̃ caput in tres ptes:τ anterior pars
attribuit̃ fantaſie τ imaginationi:τ hoc exp̄ſſe dic Auic.
ꝙ locus imaginatiue eſt anterior pars cerebri:τ ideo cū
ꝯtingit infirmitas τ corruptio in anteriori parte cerebri
corrūpit̃ modus imaginationis τ fantaſie.¶ Sed ꝯtra
nihil idem decipiat̃ per abūdātiā ſicci τ per abūdātiam
humidi:ſed anterior pars cerebri eſt ad recipiēdū q: re/
cipe melioraf in abūdātiam humidi:τ ita videt̃ ꝙ nō cō
ueniat rei retinere qđ melioraf per abūdātiam ſicci.cuʒ
ergo imaginatio diffiniat̃ per retinere:nō erit ſita in an/
teriori parte cerebri.¶ Preterea ſenſus cois ſiccum ha
bet in pm̄a cōcauitate cerebri ut ſupra habitū eſt.cū ergo
diuerſarū viriū diuerſa ſunt organa:videbit̃ imaginatio
nō habere ſitū in pm̄a parte cerebri.¶ Solutio dicēdū
cum auctoribus ꝙ in pm̄a parte cerebri eſt organū ima
ginationis:ſed pm̄a pars diuidit̃ in tres partes ſcilicet i
illam que ꝓpinqſſime cōiungit̃ organis ſenſuum τ ad
quā immediate recurrūt nerui ſenſibiles:τ in illa eſt or/
ganū ſenſus cois:τ in illā partem que eſt poſt illā in me
dio que nō abūdat ſic humido:ſed eſt aliquātuluʒ termi
nata per ſiccū:τ in illa parte eſt organuʒ imaginationis:
cuius eſt retinere formas re non pñte:τ hoc virtute ſicci
terminātis humidū.In poſtrema ꝟo parte pm̄e partis
ſita eſt fantaſia τ eſtimatio ut patebit inferius.¶ Ad p/
mum dicendum ꝙ idē ſm diuerſas partes poteſt termi
nari per humidum τ ſiccum.¶ Ad aliud patet ſolutio
per ante dicta.

¶ Queritur quis ſit actus imaginatiuarum.

q **Uarto et ultimo querit̃**
de actu imaginationis.Et videt̃ ꝙ imaginari
ſit ꝓprius actus imaginationis:a ſimili in alijs potentijs
q: ſentire eſt actus ſenſus:τ intelligere actus intellectus
hoc etiam accipit̃ ex uerbo Ar.in pn̄cipio tertij de aĩa
ubi dicit ꝙ imaginatio in nobis eſt cum uolumus:pre
oculis enim eſt facere imaginē:ſicut ſunt in recordatiuis
poſiti idolum faciētes.¶ Sed tūc querit̃ cum diffiniat̃
imaginatio a retinēdo imagines ut ſupra habitum eſt τ
ſemper retineat imagines:quare non ſemper imagine
tur.¶ Preterea hoc videtur falſum ꝙ imaginari in no
bis ſit cum uolumus.Dicit enim ibidem philoſophus
ꝙ imaginatio non ſit ſine ſenſu:cum ergo ſenſus exi/
gat rei preſentiam videtur ꝙ non poſſumus imagina/
ri niſi re preſente:τ ita non imaginamur cum uolumus.

¶ Preterea querit̃ iuxta hoc cum diuerſarũ potẽtiarũ diuerſa ſint obiecta per que diffiniũtur. ⁊ ſenſus cois ⁊ imaginatio ſunt diuerſe potentie: oportebit earum eẽ diuerſa obiecta. obiectũ enim eſt agẽs ⁊ potẽtia patiẽs. ergo obiectũ imaginationis erit in actu: q: nihil eſt agens ꝰm ꝙ eſt in actu. ¶ Querit̃ ergo a quo efficit̃ in actu. ſi dicat̃ ꝙ a ſenſibili accepto a ſenſu: videt̃ ꝙ nõ q: nihil agit ultra actũ ꝓpriũ: ſed imaginatũ maioris eſt abſtractionis q̃ʒ ſenſatũ: ergo videt̃ ꝙ nõ agat̃ ab illo. Si forte dicat̃ ꝙ nõ oportet imaginatũ eẽ in actu ad hoc ꝙ pficiat in actu virtutẽ imaginatiuã hoc erit plane falſuʒ: q: ſenſibile nõ facit ſenſum actu niſi ꝰm ꝙ ipm eſt in actu: ut color: ꝰm actũ pficit viſumː ⁊ itellect⁹ poſſibilis nõ efficit̃ in actu niſi per agentẽ qui ſemp eſt actu ut dicit̃ in 3° de aia. ¶ Solõ dicẽdũ ꝙ act⁹ imaginationis ꝓprius eſt imaginari ut ſup̃ habitũ eſt. Scd̃ario aũt ꝑparat imaginationes q̃druplr̃ alijs virtutib⁹ opantibus in ipſa. Eſt enim rõ quorũdã in imaginibus ſicut eſt pcipue rõ mathematicoꝝ ⁊ tũc ꝑparat imagines ſupiori potentie que eſt itellect⁹ uel rõ ut dicit Auic. Quedã aũt ſunt cõpoſitiones imaginũ ⁊ diuiſiones ad eliciẽdas intentiones terribilis uel appetibilis ꝯueniẽtis ⁊ incõueniẽtis ⁊ huiuſmodi que ſunt ſemp colligate ſenſib⁹: ⁊ tũc preparat imagines fantaſie ⁊ eſtimationi. qñq; aũt debuit memorie ut dicit Ar: qñ. ſ. per imagines ꝑparatas i aia recurſus eſt in rẽ que accepta fuit in pterito per ſenſus. quandoq; aũt ꝑparat imagines refluentes ad organũ ſenſus cois: ⁊ tũc deſeruit reuelationi que eſt in ſõnijs. ¶ Ad aliud aũt cũ querit̃ utrũ imaginari ſit in nobis dũ uolumus. dicẽdũ ꝙ ſic. eſt enim pre oculis interiorib⁹ facere imaginẽ cũ uolum⁹ ut dicit phus. ¶ Ad hoc qð ꝯtra h̃ obijcit̃ dicẽdũ ꝙ hoc qð dicit phus ꝙ imaginatio nõ eſt ſine ſenſu ſic itelligit̃ ꝙ imaginatio nõ eſt niſi de ſenſibili pꝰus accepto. vñ cũ nullũ hẽmus ſenſuʒ illius nullã hẽmus imaginationẽ ut cecus nat⁹ nullã hẽt imaginationẽ coloꝝ: nõ tñ oportet ꝙ cũ imaginemur etiã ſentiam⁹ ꝰm actũ. ¶ Ad id qð querit̃ utrũ imaginatiuũ qð pficit virtutẽ imaginatiuã ſit in actu. dicẽdũ ꝙ ſic: ⁊ ꝙ eſt in actu per hoc ꝙ eſt abſtractuʒ a mã. ¶ Ad illud qð querit̃ a quo fiat in actu dicẽdũ ꝙ a ſpũ aiali qui abſtrahit ipʒ ab organis ſenſuũ ⁊ ꝯfert ei eẽ ſpũale ſicut lumen facit actu colores ⁊ intellect⁹ agẽs facit actu vniuerſale.

¶ Queritur quid ſit fantaſia.

Einde queritur

de fãtaſia. Et querunt̃ q̃nque. ſ. quid ſit fantaſia. ⁊ quid ſit obm̃ eius. ⁊ qd organum. ⁊ qs actus. ⁊ qs modus corruptiõis ipſius.

a Ad primum proceditur ſic.

Dicit enim Ar: ꝙ fantaſia eſt mot⁹ a ſenſu ꝰm actũ fact⁹. Aliã diffinitionẽ dat Algazel dicẽs ꝙ fantaſia eſt virt⁹ que opat̃ cõponẽdo ⁊ diuidẽdo: qñq; i his que ſunt in archa formarũ: qñq; in his que ſunt in archa itẽtionũ. ¶ Cõtra pmã diffinitionẽ obijcit̃ ſic. nullus mot⁹ eſt potẽtia in aia: fantaſia eſt mot⁹: ergo fantaſia non eſt potẽtia in aia. ¶ Itẽ ois mot⁹ eſt pfectio mobilis: fantaſia eſt mot⁹: ḡ eſt pfectio alicui⁹ mobilis. Et querat̃ cui⁹ ⁊ ſi eſt pfectio aie ſenſibilis tunc aia ſenſibilis ſemp mouebit̃: q: ſemp hẽt fantaſiã. ſi aũt eſt pfectio illius potẽtie que dicit̃ fantaſia tũc erit idẽ pfectio ſuiipſi⁹. ¶ Itẽʒ ois mot⁹ eſt ex aliquo in aliqd. ſi ergo fantaſia eſt mot⁹ erit ex aliquo in aliqd. Dicit̃ aũt ꝙ eſt a ſenſu: ſed in quid ſit hoc nõ dr̃ in diffinitiõe. ¶ Preterea nõ videt̃ fantaſia eẽ mot⁹ a ſenſu: qcqd eniʒ opat̃ ſenſu nõ exñte ꝰm actuʒ hoc nõ de neceſſitate eſt mot⁹ a ſenſu ꝰm actũ fact⁹. fantaſia opat̃ ſine ſenſu nõ exñte ꝰm actũ. ergo nõ de neceſſitate eſt mot⁹ a ſenſu ꝰm actũ fact⁹ ⁊ ita per hoc non debet diffiniri. ¶ Itẽ per illã diffinitionẽ nõ videt̃ diuerſificari fantaſia ab imaginatione: q: imaginatio eſt mot⁹ a ſenſu ꝰm actũ factus ut patet ex pdictis. ¶ Preterea querit̃ cũ dicit̃ a ſenſu ꝰm actũ fact⁹: utꝝ itelligat̃ hoc de quolibet ſenſu. ſ. ꝓprio ⁊ cõi ⁊ per accñs: uel de aliquo illoꝝ. Et videt̃ de quolibet: q: qcqd diffinit̃ per aliqd indeterminate hoc ſimplr̃ ꝯuenit illi: fantaſia autẽ diffinit̃ ꝙ ſit mot⁹ a ſenſu fact⁹ ideterminate: ergo videt̃ ꝙ ſimplr̃ a quolibet ſenſu. ¶ Preterea in fantaſia iuenit̃ hoc qð ꝯuenit cuilibet ſenſui. Eſt eniʒ fantaſia uera ⁊ fãtaſia falſa. ſenſus aũt ꝓprius eſt uerus: ⁊ ſenſus cois ⁊ per accidẽs ſunt ueri ⁊ falſi: ergo videt̃ cũ fantaſia hẽat ꝓprietatẽ cuiuſlibet ſenſus ꝙ ſit mot⁹ fact⁹ a quolibet ſẽſu. ¶ Sʒ ꝯtra vnũqðq; hẽt diffiniri per hoc qð eſt imediatũ illi. ſi ergo fantaſia eſt mot⁹ fact⁹ a quolibet ſenſu ꝰm actũ erit fantaſia accipiẽs imediate a quolibet ſenſu ⁊ ſic erit imediata ſenſib⁹ ꝓprijs qð falſum eſt: q: ſenſus cois imediate eſt ſenſib⁹ ꝓprijs. ¶ Preterea ois potẽtia apphẽdẽs cũ pñtia rei eſt añ potẽtiã apphendẽtẽ re nõ pñte: ſenſus cois apphẽdit cũ rei pñtia ut ſup̃ habitũ eſt: fantaſia autẽ apphẽdit re nõ pñte: ergo ſenſus cois eſt añ fantaſiaʒ. ⁊ ſic relinqtur ꝙ fantaſia nõ eſt imediata ſenſibus ꝓprijs. ¶ Preterea ſi eẽt imediata ſenſib⁹ ꝓprijs tũc imediate accipet a ſenſib⁹ ꝓprijs ⁊ ab ea accipet ſenſus oẽs qð eſt ꝯtra oẽs auctores. ¶ Cõtra ſcd̃am diffinitionẽ ſic obijcit̃. Dicit Boe⁹ ꝙ qcqd põt potẽtia iferior põt ſupior. ſi ergo ſenſus cois põt cõponẽ ⁊ diuidere tũc quelibet potẽtiarũ ſupioꝝ erit cõponẽs ⁊ diuidens: ⁊ ſic imaginatio opabit̃ cõponẽdo ⁊ diuidẽdo ſicut ⁊ fantaſia: ⁊ ſic per cõponere ⁊ diuidẽ nõ bñ diffinit̃ fantaſia: q: per hoc non differt ab imaginatione. ¶ Preterea potẽtie differunt per oba: obm aũt fantaſie eſt fantaſma ut dicit phs ꝙ fãtaſia eſt potẽtia ꝰm quã fantaſma nobis fit: ⁊ ſic videtur male diffiniri per cõponere ⁊ diuidẽ. ¶ Preterea eiuſdeʒ potẽtie eſt obm̃ recipe ⁊ opari in ipſo. ergo videt̃ ꝙ archa formaꝝ que eſt imagiatio: ⁊ archa itẽtionũ que eſt memoria ſit opari in ſuis obiectis ⁊ nõ fantaſie. ¶ Preterea querit̃ q̃re fantaſia nõ diffiniat̃ in compatione ad itellectuʒ ita bñ ſicut diffinit̃ in compatione ad ſenſum. ¶ Solõ dicẽdũ ꝙ fantaſia dicit̃ duob⁹ modis. ſ. large ⁊ ſtricte. large ꝰm ꝙ cõprehẽdit imaginationẽ ⁊ fantaſiã ⁊ eſtimationẽ: ⁊ ſic diffinit̃ a phõ in li° de aia ꝙ eſt motus a ſenſu ꝰm actũ fact⁹. ſtricte aũt accipit̃ pro potẽtia collatiua imaginũ per cõpõnẽ ⁊ diuiſionẽ: ⁊ ſic diffinit̃ ab Algazele ⁊ ideo dicit Algazel ꝙ qdã appellãt eã potẽtiã cogitatiuã ſic eã appellat Auic. ſed tñ cogitatiua nõ eſt ꝓprie niſi in hoibus. ¶ Dicẽdũ ḡ ad pm ꝙ fantaſia dicit̃ motus nõ ꝓprie ſed ſumit̃ ibi motus mãliter pro ipa potẽtia mota que ſuſcipit a ſenſu ſpẽm ſenſibilẽ ⁊ mouetur circa ipſam motu diſcretionis ⁊ iudicij q: ⁊ ꝰm illã diffinitionẽ fantaſia large ſumit̃ ut dictũ eſt. per hoc etiaʒ patet ſolutio ad duo ſequẽtia. ¶ Ad id qð querit̃ qualiter motus ſit a ſenſu ꝰm actũ factus. dicenduʒ ꝙ hec ꝑpoſitio. a. notat cauſam efficiẽtẽ. ſenſus aũt ꝰm actũ eſt ſenſus hñs ſpẽm ſenſibilẽ. ille enim impmit ſpeciem acceptam a fantaſia per hoc ꝙ mouet ipſam ad obiectũ. ¶ Cõtra hoc dicendũ ꝙ fantaſia magis abſtrahit q̃ʒ ſenſus: ⁊ idcirco reſeruat ſpecies ſenſibiles re etiam nõ pñte nihilominus nõ mouet̃ circa ſpẽm aliquã quam nõ accipit a ſenſu. ¶ Ad ſequẽtia auteʒ patet ſolutio per ante dicta. ¶ Ad aliud dicenduʒ ꝙ fantaſia eſt motus a quolibet ſenſu ꝰm actũ factus ſed nõ immediate. Immediate eniʒ ſit iſte motus a ſenſu cõi. ¶ Ad id qð obijcit̃ cõtra hoc dicendũ ꝙ nõ oportet per hoc qð diffinit̃ per generaleʒ cauſam determinet̃ in partibus illius cauſe ad immediatum: q: ſic alie partes cauſe viderent̃ excludi a cauſalitate. obiecta aũt que ꝓbãt ꝙ fantaſia non ſit immediata ſenſibus ꝓprijs cõcedunt̃. ¶ Ad id qð obijcit̃ cõtra ſecũdã diffinitionẽ dicẽdũ ꝙ dictũ Boecij itelligit̃ de potẽtijs actiuis. ipſe eniʒ dicit h̃ de toto ptẽtiuo cui⁹ ſupior

pars pōt quicq̄d pōt inferior:ſed nō ꝯuertit̄.de potentia aūt mãli ⁊ receptiua nō eſt uerū.potētia enim celi que ꝑ or eſt ꝑm nãz q̄z potētia elemētoꝝ nō pōt oē illud qd̄ pn̄t elementa:idcirco ut dicit Auic^a^.alterius potētie eſt retinere imagines:⁊ alterius opari in eis cōponēdo ⁊ diuidēdo.Uel dicat̄ aliter ⁊ meliꝰ ꝙ fantaſia appḣēdit aliqd̄ qd̄ nō appḣēdit imaginatio.ſ.intētiones amici ⁊ inimici ⁊ ueri ⁊ falſi que lʒ ſemp ꝯiūcte ſunt ſenſibꝰ tñ nō ſunt accepte per ſenſuz.❡ Ad aliud dicēdū ꝙ ꝑm Grego^m^ nix^m^ ⁊ Dama^m^ fantaſia appellat̄ uana cōpō imaginū ſicut in corpe hoīs caput leonis ⁊ cauda equi eodē modo quo imaginamur trachelachū ⁊ hircocerū ⁊ chymerā: ſed ꝑm Alga.⁊ Auic.fantaſia eſt intētio illicita ex cōpoſitione imaginuz uel diuiſione:⁊ ſic patet diuerſa eē obiecta imaginationis ⁊ fantaſie.❡ Ad aliud dicēdū ꝙ iſta ꝓpoſitio falſa eſt:eiuſdē potētie eſt recipe ſpēm:⁊ opari in ipſa cōponēdo ⁊ diuidēdo:⁊ eſt iſtātia in ſenſu ꝓprio que recipit ſpēm ſui obiecti:⁊ tñ vnā nō cōponit cū altera.❡ Ad ultimū dicēdū ꝙ nō eſt gn̄alis cōpoſitio fantaſie ad intellectum ⁊ ideo non poteſt diffiniri in comparatione ad ipſum.

❡ Utrum fantaſie eſt aliquod obiectum.

S Ecundo queritur De obo

fantaſie.⁊ videt̄ ꝙ nullū ſit.Jlla enim que ſunt in aīa in potētijs appḣēſiuis nō ſunt niſi uſe ⁊ pticulare. pticulare aūt nō uariat̄ niſi cū pn̄tia mãe uel ſine pn̄tia: ⁊ hoc duobꝰ modis.ſ.abſolute uel cū ꝯditione tpis preteriti.Et ꝑmo mō eſt obm̄ ſenſus.ſcd̄o mō imaginationis tertio mō memorie:⁊ ſic nullo mō erit obm̄ fantaſie.vſe aūt nō pōt eē obm̄ eius:q: nō pōt eē uſe in aīa ſenſibili: ſed in itellectu tm̄.❡ Sol̄o ad hoc dicēduʒ ꝙ ſi fantaſia gn̄aliter accipiat̄ tūc planū eſt ſoluere.ſi aūt ſtricte accipiatur tūc dicēdū eſt ꝑm quoſdā pḣos ꝙ nihil ꝓhibet ſemper idē obm̄ opari diuerſas potētias ſicut ſup ſenſibile ꝓpriū opat̄ ſenſus ꝓprius recipiēdo ipm̄ ⁊ iudicādo.ſenſus aūt cōis ſup idē opat̄ cōponēdo actu ⁊ diuidēdo ab ipſo ⁊ diſcernēdo idētitatē ⁊ diuerſitatē inter ea.ſilr̄ imaginatio recipit ea que ſunt in ſenſu cōi.Et ſi cōponit uel diuidit nō facit hoc niſi cōpōne uel diuiſione ſenſus cois ſed fantaſia ḣēt imagines cōponēdo ⁊ diuidēdo eas ad eliciendum intentiones ueri ⁊ falſi.

❡ Queritur quid ſit organum fantaſie.

T Ertio queritur De organo fātaſie.

Et videt̄ ꝙ hoc ſit in medio capitis.Dis enim potētia extr̄s in organo accipiēs ab organo anterioris potētie ⁊ ab organo poſterioris ſitū ḣēt inter utrūqꝫ Talis eſt potētia que dicit̄ fantaſia:ergo ſitū ḣēt iter memoriā ⁊ imaginationē.ꝑma patet pſe.2ª ꝓbat̄ per Algazelē qui dicit ꝙ fantaſie eſt appḣēdere.pergit enim de his nūc que ſunt in archa formaruz hoc eſt in imaginatione.nūc de his que ſunt in archa itētionū hoc eſt in memoria:qñqꝫ fixa eſt iter eas:⁊ opat̄ in his duabus cōponēdo ⁊ diuidēdo.❡ Jtē Algazel expſſe dicit ꝙ fantaſia eſt in medio cerebri.Preterea in aīalibꝰ brutis poſterior ps capitis deputat̄ memorie:anterior aūt ſenſui cōi ⁊ imaginationi:g̃ videt̄ ꝙ media ps relinquat̄ fātaſie.Si forte dicat̄ ꝙ media ps deputat̄ rōni uel intellectui lʒ videt̄ falſuz:q: itellectꝰ nō eſt ꝟtꝰ opans in organo nec etiā rō.❡ Sʒ ꝯtra.anteriori pte capitis corrupta corrūpunt̄ imaginationes ⁊ fantaſie ⁊ nō corrūpunt̄ fantaſie in anteriori pte niſi q: ſitū ḣn̄t in anteriori : ergo fantaſia non eſt in medio cerebri ſʒ in anteriori pte.❡ Jtē Cōſtabulus in liº de dr̄a ſpūs ⁊ aīe dicit ꝙ ſpūs anterior ꝑm ſenſuz cōēz ⁊ fantaſiā opat̄:medius aūt cogitationē ⁊ cognitionē ⁊ ꝓuidētiā.ultimꝰ memoriā ⁊ reminiſcētiā.❡ Solutio dicēdū ꝙ tres ſunt cellule capitis.ſ.anterior: poſterior:⁊ media.ꝑma dicit̄ fantaſia ab antiquoribꝰ.2ª ſillogiſtica.3ª memorialis.Spūs aūt aīalis a ꝑori trãſit in mediā:⁊ a media in poſtremā.Et in ꝑma opat̄ ſenſuz ꝓpriū in organis ſenſuū.Senſum cōem in ꝑma ꝯcauitate cerebri:⁊ imaginationē in medio anterioris ptis cerebri ⁊ fantaſiā ⁊ eſtimationē in poſteriori pte anterioris ptis ut ſup̄ dictū eſt ut dicit Cōſtabulus.❡ Ad id qd̄ cōtra hoc obijcit̄ dicēdū ꝙ fantaſia duobꝰ modis ꝯſideratur.ſ.in cōparatione ad ꝓpriū obm̄ qd̄ eſt fantaſia.uel in cōparatione ad extrema:cū ipſa ſit vna mediarū potētiaruʒ.Et ꝑmo mō dicit̄ eſſe in poſteriori pte anterioris cellule.2º aūt mō dicit̄ eē in medio eo ꝙ ipſa ꝯuertit̄ ad imaginatiuā que eſt añ:⁊ ad memorialē que eſt poſt.❡ Ad aliō dicēdū ꝙ maior ſubtiliatio ſpūs aīalis exigit̄ ad operandū imaginationes appḣēſas ut ex eis eliciat̄ uerum uel falſuʒ q̄z ad recipiēdū imagines tm̄:⁊ ideo q: fantaſia facit talē cōparationē oportet ꝙ ipa ḣeat ſpūm ſenſibilē illi ſpūi qui eſt in media cellula:qui ſubtiliſſimus eſt ⁊ quo ad hoc dicit Algazel.ꝙ ſit in media cellula.

❡ Queritur de actu fantaſie.

Q Uarto queritur De actu fātaſie.

Dicit enim Algazel ꝙ opari cōponēdo ⁊ diuidēdo ſup imagines imaginationis ⁊ ſup intētiones memorie eſt actus fantaſie.❡ Sed cōtra eiuſdē virtutis eſt intelligibile ſimplex ⁊ itelligibile cōpoſituʒ ut habet̄ in 3º de aīa.ubi dicit Arᷣ:ꝙ indiuiſibiliū intelligētia in his eſt circa que nō eſt falſum ⁊ in qbꝰ añ ueruʒ ⁊ falſuʒ eſt cōpoſitio quedā intelligibiliū:ergo a ſili videt̄ ꝙ eiuſdē virtutis ſit imaginatio ſimplex ⁊ imaginatio cōpoſita ſiue cōplexa:⁊ ſic fantaſie nō erit cōponere imaginationes ⁊ diuidere.❡ Sed ꝯtra diuerſarū virtutū diuerſa ſunt inſtr̄a.ſpūs enim aīalis inſtr̄m eſt virtutis apprehēſiue.Cū igit̄ ſpūs ſubtilior deſeruiat virtuti collatiue q̄z appḣēdēti:⁊ fantaſia ſit virtꝰ collatiua ꝑm Algazelem:nō erit eiuſdē ꝟtutis accipe imaginationē ⁊ cōferre inter imaginationes acceptas.❡ Sol̄o dicēdū ꝙ ſi fantaſia large accipiat̄ tūc parua erit dr̄ia inter fantaſiam ⁊ imaginationē ⁊ eſtimationē quātū ad actū obm̄ ⁊ organū.Et hoc mō videt̄ ſumere Arᷣ:qui dicit fantaſiam eē potētiā ꝑm quā fantaſma nobis fit:que fantaſia eſt motꝰ a ſenſu ꝑm actū factꝰ:qd̄ totū ꝯuenit imaginatiue.Dicit enim fantaſiā eē uerā ⁊ falſam:⁊ ꝙ ꝯuenit potentie diuidēdi ⁊ cōponēdi imagines appḣēſas.Dicit enim fantaſiam eē mouētem per qd̄ etiā determinat delectabile ⁊ triſte ⁊ nociuū ⁊ ꝯueniēs imaginibꝰ appḣēſis:qd̄ videtur ꝯuenire eſtimatiue.Si aūt ſtricte ſumat̄ tunc diſtinguit̄ fantaſia ab imaginatiua per hoc ꝙ nō eſt eiuſdē potētie in ſpecie ſpecialiſſima tenere imaginationes qd̄ fit p ꝟtutē ſicci:⁊ ꝯferre eas qd̄ fit per virtutem ſpūs ſubtilis ⁊ mobilis.Et ideo qdā auctores ſequētes hãc rōnem diſtinguūt inter fantaſiā ⁊ imaginatiuā.❡ Ad id qd̄ obijcit̄ in ꝯtrariū dicēdū ꝙ aliud eſt de virtute que nō ḣēt ſitū in organo : ⁊ aliud de virtute organica.ſimplex eniʒ ⁊ cōplexū in virtute ſepata ab organo nō diuerſificant̄ niſi ꝑm habitudinē ipſius rei ⁊ nō ꝑm diuerſitatē ſpūs uel organi:ſed in virtute organica alia eſt diſpoſitio ſpūs in collatione ⁊ alia in retētione ſimplicis.cum enim collatio ſit motus vnius ad alterū indiget ſpiritu bene digno ſubtili ⁊ mobili.bonitas aūt retētionis eſt per ſubiectuʒ nō de facili mobile:⁊ per organū qd̄ ꝯueniēter eſt ſicco determinatum.Et ideo alterius virtutis eſt retinē imagines ⁊ conferre.

❡ Queritur qualiter fantaſia corrumpitur.

Q Uinto queritur et ul

timo de modo corruptionis fantaſie.Fit enim corruptio in anteriori parte cerebri:⁊ tunc fantaſie ſunt indeterminate:⁊ quandoqꝫ fit in poſteriori ⁊ tunc debilitatur memoria.Et quandoqꝫ fit in memoria ⁊ tunc fit

pebilitatio cognitionis ⁊ rōnis ut dicunt auctores. Sed
hoc videtur falſum: ſpiritus enim aīalis trāſit ab anteri/
ori parte capitis ad mediam ⁊ poſtremam. ergo ſi corru
ptus eſt in anteriori corruptio tranſit ad mediā ⁊ poſtre
mam ⁊ ita corrupta fantaſia corrupta erit ratio ⁊ memo/
ria. ¶ Preterea nos videmus ꝙ in ſomnis ſine corru/
ptione alicuꝰ ptis capitis falſe ⁊ indeterminate ſūt mul
te fantaſie. ergo videt ꝙ corruptio fantaſie nō cauſet ex
corruptione anterioris partis capitis. ¶ Preterea dicit
phūs in 3° de aīa ꝙ cauſa huius ꝙ fantaſia eſt uera ⁊ fal
ſa eſt ꝙ ſenſus qdē ꝓprioꝝ eſt uerus aut paruiſſimū eſt
hn̄s falſum. 2° aūt ut hec accidūt. ſ. uerū ⁊ falſū ⁊ ex hoc
⁊ ex hinc iā ꝯtingit mētiri: ergo videt ꝙ corruptio fanta/
ſie ſit emēdatio ſenſus cois per accn̄s: ⁊ nō a corruptiōe
ꝓpria. ¶ Itē dicimus ꝙ fantaſia qn̄qȝ impedit cognitio
nē intellectualē ſicut videt dicere Dionyſiꝰ in li° de my/
ſtica theologia cap° p° loquēs ad thimotheū ſic. vide ut
nullus indoctoꝝ iſta audiat. Iſtos aūt dico qui etiā exi/
ſtētibꝰ ſunt formati nihil ſup exiſtētia ſemp ſubaliter eē
opinātes: ſed putātes ſcire ea que ſm ſeipſos ex cogniti
one eū qui ponit tenebras latibulū ſuū. ⁊ tangit hoc qd
dicit Augꝰ in p° de trinitate. ſ. ꝙ qdā errātes de deo ſm
corpus ſapiūt: qꝛ nihil de eo ſentiūt niſi qd in fantaſijs ⁊
in ſenſibꝰ iuenit. ¶ Silr etiā qn̄qȝ fit reuelatiōe ꝓphali
⁊ ſomniali in qua qn̄qȝ ſe ingerūt fantaſmata qd virtꝰ in
tellectualis nō pōt diſcernē. ¶ Solo dicēdū ꝙ triplex
eſt corruptio fantaſie. ſ. in ſe ⁊ in cōpatione ad ſenſum
cōem: ⁊ in cōpatione ad itellectū. In ſe qn̄ corrūpitur
anterior pars capitis uel diſturbat īfirmitate uel aliquo
alio accn̄te: ſicut accidit in qbuſdā egritudinibꝰ in qbus
multiplicant fantaſie īdeterminate. In cōpatione ad
ſenſum cōem ex īdebita cōpōne uel diuiſione gn̄et cor/
ruptio in actu fantaſie que eſt falſitas. In cōpatiōe eni
ad itellectū corrupta eſt fantaſia qn̄ itellectꝰ ſpūaliū non
ſufficiēter reſultat in fantaſmatibꝰ ⁊ ideo qn̄ multiplicat
fantaſma īcipit aīa adherē fantaſmatibꝰ ⁊ errat in itelle/
ctu ſpūaliū. de hoc plenius hēbit īfra in qōne de reuela/
tione ſomnioꝝ. ¶ Ad pmū ergo dicēdū ꝙ ſpūs in ante
riori pte corrupta nō corrūpit corruptione ꝓpria: ⁊ ideo
qn̄ trāſit a pori pte ad mediā ⁊ poſtremam nō remanet
corruptū qꝛ corruptionē nō habuit pſe ſȝ p accn̄s. ¶ Ad
aliud dicendū ꝙ in ſomnis reflexa eſt imaginatio ad or
ganū ſenſus cois ⁊ ideo aīa ꝯuertit ſup imagines ſicut
ſup ſenſata ⁊ cū ſenſata accipiant per modū rerū: accipit
aīa tūc imagines ſicut res. hoc aūt ꝯtingit ideo qꝛ uapor
aſcēdēs a loco digeſtionis ad cerebrū infrigidat ibi pro/
pter locū que frigiditas fluit ad organa ſenſuū ⁊ accidit
ſilr fluere imagines ad organū ſenſus cois. Cū aūt ſpūs ī
ſomno ſit groſſus in capite ꝓpter dn̄iū frigoris non pōt
trāſire ad opationē rōnis: ⁊ ideo accidit ꝙ aīa nō diſcer/
nit utrū imagines ſint res uel imaginationes: ſed cōuer
tit ſup eas tanqȝ ſup res. ⁊ de his plenius hēbit. Ex hoc
tamē patet ꝙ nō eſt ex corruptione fantaſie ſed ex āñce/
dēte qd eſt ſomnꝰ. ¶ Ad aliud patet ſolo per añ dicta.

¶ Queritur quid ſit virtus eſtimatiua.

Einde querendum

d eſt de eſtimatiua. Et querunt quatuor. ſ.
quid ſit. ⁊ quod ſit obiectū eius. ⁊ qd or/
ganum. ⁊ quis actus.

D primum proceditur ſic.

a Dicit Algazel ſequēs Auicᵃᵐ. Eſtimatiua eſt
virtꝰ apphēdēs de ſenſato qd nō eſt ſenſatum: ſicut ouis
apphēdit inimicitias lupi: hoc enim nō fit per obm ſed
per aliā virtutē que eſt hoc brutis qd eſt itellectus hois.
¶ Sed ꝯtra. diuerſarū virtutū diuerſa ſunt oba. cū ḡ fā
taſia ⁊ eſtimatiua diuerſe ſint ꝟtutes: diuerſa hēbūt oba
ſed ſup hitū eſt ꝙ itētiones nō ſenſate in ſēſibꝰ tn̄ exn̄tes
ꝓprie ſūt fantaſie: ergo videt ꝙ nō ſint obta eſtimatiue.
¶ Preterea videt eſtimatiua nō eē virtꝰ apphēſiua ſed
motiua. virtꝰ enī determinās inimicū uel amicū eſt vir
tus impans fugā uel imitationē ⁊ ois talis eſt motiua. Cū
ergo eſtimatiua talis ꝟtꝰ ſit: ipſa videbit motiua. ¶ Pre
terea querit de quo itellectu hoc itelligat ꝙ dicit ꝙ eſti/
matiua eſt in brutis qd eſt itellectꝰ hoīum. Si enī itelli
git de itellectu ſpeculatiuo hoc eſt falſū. virtꝰ enim cōfe
rēdo determinās uerū uel falſū in imaginibꝰ eſt in bru
tis loco intellectꝰ ſpeculatiui: ſȝ hec nō eſt eſtimatiua ſed
fantaſia. Si ꝟo itelligit de itellectu practico ſiue actiuo:
tūc eſtimatiua videbit eē virtꝰ motiua ⁊ nō apphenſiua.
Qd ſi ꝯcedit. Cōtra. quecūqȝ ſunt eiuſdē diuiſionis ſunt
eiuſdē gn̄is. eſtimatiua ⁊ fantaſia ⁊ imaginatiua ponunt
in eadē diuiſiōe ab Auicᵃ ⁊ Algazele. ḡ ſūt eiuſdē gn̄is.
Sed fantaſia ⁊ imaginatiua ſunt in gn̄e virtutis apphēſi
ue: ḡ ⁊ eſtimatiua ſilr. ¶ Itē dicit Algazel ꝙ quinque
ſunt ſenſus iteriores. ſ. ſenſus cois ⁊ imaginatiua eſtima
tiua ⁊ fantaſia ⁊ memoria. ſenſus enim ſonat in apphen
ſionē: ergo eſtimatiua erit ꝟtus apphēdēs ⁊ nō motiua.
¶ Solo dicēdū ꝙ ſm ꝙ fantaſia large ſumit tunc eſti/
matiua eſt quedā pars fantaſie ut ſup habitū eſt. Si aūt
ſtricte ſumat tūc eſtimatiua eſt virtꝰ ſequēs fantaſiā ⁊ di
uerſa ab ipſa: ⁊ eſt determinās imitationē uel fugā in in
tētionibus apphēſis: que inqȝ intētiones ꝯiūcte ſunt cō
poſitioni ⁊ diuiſioni fantaſmatū nō tn̄ ſunt accepte a ſen
ſibus. ¶ Ad pmū ergo dicēdū ꝙ differt intētionē illā
accipe per modū ueri ſpeculatiui tn̄: ⁊ accipe eādē per
rōnē appetibilis uel deteſtabilis. ⁊ pmo intētionem acci
pit fantaſia ſcdo mō eſtimatiua. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ
apphēſiua dicit duobus modis. dicit enim apphenſiua
virtus accipiēs ſpēm ꝓut eſt pncipiū cognitionis cuiuſ/
libet ſiue ſpeculatiue ſiue opatiue: ⁊ hoc mō videt acci/
pere phs in 3° de aīa ubi dicit ꝙ ipſius acceptionis dr̄ie
ſunt ſcia opinio ⁊ prudētia. ſcia enim ⁊ opinio ptinēt ad
ſpeculationē: ⁊ prudētia ad opꝰ: ⁊ hō mō ꝯſiderāt apphē/
ſiuā ſenſibilē que diuidūt eā per qnque dr̄ias que dicū/
tur ſenſus interiores. Dicit etiā virtus apphēſiua virtꝰ
accipiēs ſpēm ordinatā ad ſpeculationem ueri tn̄ ⁊ hoc
mō eſtimatiua nō erit apphēſiua. Silr motiua dicit duo
bus modis. dicit enim motiua virtus īmediate mouēs
organa in motu ꝓceſſiuo ad fugā nociui ⁊ ad acqſitionē
ꝯueniētis: ⁊ hoc mō nō mouet niſi appetitus cū ſuis par
tibus ut infra ꝓbabit cū diſputabit de mouēte. Alio mō
dicit virtus motiua determinās per cognitionem id ad
qd eſt motus ꝓceſſiuus aīaliū: ⁊ hoc mō intellectus pra
cticus per ſciam ſuā eſt motiuus ut dicit Auerr. ⁊ ſimili
ter fātaſia practica ⁊ eſtimatiua ſm Auicᵃᵐ ⁊ Algazelē.
¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ſilitudo eſt ad intellectū practicū
que tn̄ vno mō eſt virtus apphēſiua. ¶ Ad duo ultima
dicēdū ꝙ qn̄ virtus apphēſiua diuidit in qnque ſenſus
interiores ſumit primo modo ⁊ non ſecūdo.

¶ Queritur quid ſit obiectum eſtimatiue.

Ecundo queritur quid ſit

s obiectū eſtimatiue. Et videt ex pdictis ꝙ obm
eſtimatiue ſit id qd nō eſt ſenſatum. ſumit tn̄ de ſenſato.
hoc enim dicūt Auicᵃ ⁊ Algazel. ¶ Querat ergo utrū
ſit vniuerſale uel pticulare. Videt ꝙ nō pticulare. Om
ne enim pticulare eſt ſenſatū ꝓpriū uel cōe uel per acci/
dēs: ⁊ hoc dico ſi corporeū eſt. ⁊ dicūt aūt ꝙ illud qd ap/
prehēdit eſtimatiua nō eſt ſenſatū aliquo mō: ergo vide
tur nō eē pticulare. ¶ Itē oē qd determinat eē fugiēdū
uel imitādū videt hoc facere per aliqd cōe regens in fu
ga uel imitatione. Eſtimatiua vniuerſaliter determinat
de omni figura ⁊ omni imaginatione ſenſuum: ergo vi
det hoc facere per aliquod cōmune regitiuū: ⁊ ſic iterū
obiectū eius erit cōmune ⁊ nō particulare. ¶ Itē qcqd
vno mō ens accipit ab omni ſenſibili eiuſdem ſpeciet

hoc videt̄ uľe eſſe: ſicut homo in vna rōne accipit̄ a ſorte ꝛ platone. Illud aūt qđ determinat fugiēduʒ eſſe ſm vnum modū accipit̄ in oue ab omni lupo: ꝛ nō fugiēdū eſſe ſm vnuʒ modū ab omni paſtore: ergo hoc erit uľe cum ſit obm̄ eſtimatiue ꝛ ſic obiectū eſtimatiue erit uľe. ¶ Sed cōtra. oīs virtus aīe ſenſibilis eſt virtus opans in organo: nulla rō uľis eſt in ſpēbus defixis in organo. ergo nulla virtus aīe ſenſibilis eſt virtus opans ſm rōnem uľis. p̄ma probat̄ per hoc ꝙ nulla virtus aīe ſenſibilis ſepat̄ ab organo ut dicit phs: intellect⁹ enim ſolus nullius corpis eſt actus. 2ª probat̄ per hoc ꝙ dicit Auicª ꝙ quicqđ eſt in organo corporeo eſt cum quātitate ꝛ figura. ¶ Preterea oīs ſcia cauſat̄ ex rōne uľis. Si ḡ bruta aīalia pceptiua eſſent uľium: pceptiua etiā eēnt ſciarū per inuētionē ꝛ doctrinā ꝛ ſtudiū qđ falſum eſt. ¶ Solutio dicendū cum Auicª ꝙ intētiones accepte a ſenſib⁹ nō apprehēſe per ſenſum apphēdunt̄ per duos modos ſcilʒ per rōnem uľis ꝛ ſic elicē eam a ſenſib⁹ eſt experiētie ꝛ virtutis intellectiue. Alio mō accipiunt̄ per intentiones nunq̄ʒ ſepatas a ſenſib⁹ que ſunt hic ꝛ nunc: ꝛ ſic accipiunt̄ a duob⁹ modis. ſ. put ſunt principiū ueri ꝛ falſi in ptibus ꝛ ſic ſunt fantaſie: uľ put determinat nociuū uel ꝯueniēs in appetibilib⁹ ꝛ ſic ſunt eſtimatiue. Dicenduʒ ergo ad primū ꝙ p̄ma eſt falſa niſi intelligat̄ de corporeis exitibus in re extra. Si ꝟo itelligat̄ de his que inſunt eis ex cōpōne uel diuiſione ſicut ueruʒ ꝛ falſum. uel ex ordine ad appetitū ſicut nociuū uel ꝯueniens falſa erit ꝓpō. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ lʒ cōe regens ſit in eſtimatiua tñ nō cōſiderat̄ ſm rōnem coitatis ſue: quia aliter oporteret ꝙ eſtimatiua ſeparet cōe a pticulari per rōnem ſue coitatis: ſed ꝙ hic ꝛ nunc cōſiderat ipm qb⁹ colligat̄ aliud pticulare. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ eſtimatiua magis imitat̄ nām in mouēdo q̄ʒ ſciam ꝛ artem itellectus practici. Unde lʒ ouis vno mō accipiat inimicuʒ in omni lupo nō tñ utit̄ ingſitione ꝛ cōſilio in mō fugiēdi queadmodū homo: ſed oīs ouis fugit vno mō etiam oēm lupum. ꝛ hoc eſt qđ dicit Damaſcenus ꝙ bruta potius agunt̄ anteq̄ʒ agāt. ꝛ idem dicit Auicª ꝙ inſtinctu nature mouent̄ bruta ꝛ nō ad rōnem apprehenſi: ꝛ ideo rōnem vniuerſalis non conſiderant.

¶ Querit̄ quid ſit organum eſtimatiue.

Tertio queritur

de organo eſtimatiue. Et videt̄ nō hr̄e organū ſuſceptiuū alicuius ſpēi uel forme. virtutes enim motiue ſunt in organis que mouent̄ ꝛ nō in organis a qbus ſuſcipiūt ſpeciem. virtus enim motiua mouet̄ a delectabili ꝛ mouet organa ad ipm delectabile ꝯſequēdū. ergo videt̄ ꝙ cuʒ eſtimatiua ſit quedā motiua: ꝙ ipa nō hēat organū niſi qđ moueat: nō per qđ apprehendat aliqđ. ¶ Preterea equalis abſtractiōis eſt accipe ſpēm per modum ueri ꝛ accipe per modū boni delectabilis: ḡ videt̄ ꝙ in mō abſtrahēdi nō differt eſtimatiua ab organo fātaſie. ¶ Sʒ cōtra. diuerſarū viriū diuerſa ſunt organa: fantaſia ꝛ eſtimatiua ſunt diuerſe vires: ergo habent organa diuerſa. ¶ Solo dicendū ꝙ eſtimatiua ꝛ fantaſia opant̄ in eodem organo. eſtimatiua enim nihil aliud eſt q̄ʒ extenſio fantaſie in praxim ſicut etiā nullus ſpeculatiuus extēdēdo ſe fit practicus. ¶ Ad pᵐ ergo dicēdū ꝙ obiectio illa tenet de motiua que imediate facit motuʒ ſicut eſt appetitus cum partib⁹ ſuis: que eſt ꝯcupiſcibilis ꝛ iraſcibilis ſed ille motiue que determināt per iudiciū faciēdū eſſe motum opant̄ in organis pcedētiuʒ ſe ſpeculatiuarum. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ nihil prohibet diuerſarū viriuʒ eſſe idem organuʒ: dūmodo ſpēs que ſunt in organo diuerſimode conſiderentur.

¶ Querit̄ quis ſit actus eſtimatiue.

Quarto et ultimo

Queritur quis ſit actus eſtimatiue. Et videt̄ ſm Auicᵃᵐ ꝛ Algazelem ꝙ actus eius ſit determinare de fugiēdo ꝛ imitādo per apprehēſionē ꝯueniētis ꝛ incōuenietis in ptib⁹. ¶ Sed ꝯtra. oēm determinationē ad opus in his que poſſibile eſt aliter fieri pcedit ingſitio ꝛ diſpō ꝛ preoptatio ꝛ ſnīa ut patet per Damaſcenū qui dicit ꝙ p̄mū qdē ingrit ꝛ ꝯſiliat̄: deīde diſponit ꝛ amat qđ ex cōſilio iudicatuʒ eſt ꝛ uocat̄ ſnīa: deīde poſt diſpōnē fit electio: deīde impetū facit ad opationē. Cū ergo eſtimatiua in brutis ſentētiet de fugiēdo uel imitādo: videt̄ ꝙ ſnīaʒ illā pcedat ingſitio ꝛ cōſiliū pcipue cū ſit de his que poſſibile eſt aliter fieri. Si forte dicat̄ ꝙ hec deficiūt in brutis cuʒ tñ neceſſaria ſint. hoc nihil eſt: q: natura nō deficit in neceſſarijs nec abūdat in ſupfluis ut dicit Arz: in 3° de aīa. ¶ Solo dicēduʒ ꝙ actus eſtimatiue eſt qui dictus eſt: ſed in brutis nō pcedit cōſiliuʒ ꝛ ingſitio eo ꝙ bruta per modū nature impetū faciūt ad opus ꝛ nō per modū deliberationis. ¶ Ad ultiᵐ dicēdū ꝙ natura nō deficit in brutis a neceſſarijs ſue ſpēi: lʒ impfectioreʒ habeāt nām q̄ʒ hō: ꝛ iō in multis deficiūt que ſunt in hoīe. homo eni pfectiſſimū eſt oīuʒ aīaliuʒ ut hētur in 12° de aīalibus.

¶ Querit̄ quid ſit memoria.

Conſequēter

Querendū eſt de memoria. Et queruntur quatuor. ſcilicet quid ſit. ꝛ qđ ſit organum. ꝛ quid ſit obiectum eius. ꝛ quis actus.

Ad primum proce

ditur ſic Dicit Algazel ꝙ memoria eſt conſeruatrix harum intētionum quas apprehēdit eſtimatiua. ꝛ iō eſt archa intētionū ſicut imaginatiua ꝯſeruatrix formaruʒ eſt archa formarū. ¶ Iteʒ Yſaac in libro de diffinitionib⁹. Memoria eſt cōprehēſio rerū exītium in aīa cum ingſitione. ¶ Iteʒ Grego⁹ nix⁹ diffinit multiplr̄ memoriā ſm diuerſos phos ſic dicēs. memoratiuum eſt memorie ꝛ rememorationis cauſa ꝛ ꝓmptuariū. Cuʒ aūt memoria (ut Origenes quideʒ ait) ſit fantaſia relicta ab aliquo ſenſu ſm actuʒ apparentē. Plato aūt ꝯſeruatio ſenſus ꝛ itelligētie. Damaſcen⁹ aūt ſic diffinit ut Gregori⁹: ꝛ addit iſtā. Memoria eſt ꝯſeruatio ſenſus ꝛ intelligentie. ¶ Cōtra pᵃᵐ diffinitionē ſic obijcit̄. ꝯſeruare enim non dicit motū reuerſiuū in rem in ſpecie que eſt apud aīam. memorari autē redire eſt in rem ex ſpecie que eſt apud aīam. ergo memorie nō eſt propriū ꝯſeruare neq̄ʒ memoria eſt ꝯſeruatrix. prima probat̄ ex dictis Auer. in ſuo libro de memoria ꝛ reminiſcētia qui dicit ꝙ virtus cōſeruatiua eſt virtus ꝯtinua hoc eſt ꝯtinue ꝯſeruās hoc qđ repoſituʒ eſt in ipa. 2ª probat̄ ex dicto phi in cap° de memoria. ubi dicit ꝙ poſt tēpus oīs memoria fit. fit eni reuerſio in rem pteritā per memoriaʒ. ¶ Item obijcit̄ de hoc ꝙ dicit ꝙ eſt ꝯſeruatrix harum intētionuʒ quas apphēdit eſtimatiua. videt̄ enim ꝙ ſit ꝯſeruatrix imaginationis ex eo qđ hētur in cap° de memoria. ſ. ꝙ memoria eſt fantaſmatis ꝛ imaginationis. ¶ Preterea cum memorari ſit recurrē in pteritū memoria hēbit actum: ꝛ cum virtutes aīe diuerſe ſint per actus ſuos: videt̄ ꝙ memoria potius debeat diffiniri per opari q̄ʒ per cōſeruare. ¶ Cōtra 2ᵃᵐ obijcit̄. Memoria eſt apphenſio rerum extra: ergo nō erit apprehēſio rerū exītium in aīa. prima probat̄ per hoc ꝙ memoria eſt potētia recordatiua. Per recordationeʒ aūt cōtingit redire in rem extra. ¶ Item brutoꝝ nō eſt ingrere ꝛ tñ hñt memoriā: ergo memoria male diffinit̄ per ingſitionē. ¶ Cōtra 3ᵃᵐ ſic obijcit̄: nihil eſt cauſa ſuiipſius: ſed memoratiuū idē eſt ꝙ memoria: ergo memoratiuū nō eſt cauſa memorie. ¶ Preterea querit̄. Quid ſupponat̄ per hoc ꝙ dicitur rememorationis. ſi actus memorie ſupponit̄ tunc ideʒ eſt ac ſi diceret̄ memoria eſt cauſa act⁹ memorie: quod

nihil eſt dictũ.ſi aũt per rememorationis ſupponiṫ remi
niſcentia ſicut infra dicere videṫ Gregorius ubi dicit ꝙ
memoratio eſt memorie corrupte facte reſtauratio. vi/
deṫ dupliͬ peccare diffinitio.vno mõ.ſ.ꝙ rememoratio
in ſolis hoibus eſt ut dicit Auicᵃ.⁊ ſic non uliter memo
ria eſt cauſa rememorationis:cũ memoria etiã inſit bru
tis aliquo mõ q: frequẽter ut dicit Ar:bñ memorãtes
ſunt nõ bñ reminiſcibiles ⁊ ecõtra:qꝺ nõ eſſet ſi memo
ria eſſet cauſa reminiſcẽtie ſiue rememoratiõis. ¶ Pre
terea queriṫ quare dicit ꝓmptuariũ. Promptuariũ eni
alteri ꝓmptũ eſt.memoria aũt per ſeipſam redit in rem
quã accepit in ꝓterito. ¶ Cõtra 4ᵃᵐ ſic obijcitur. Me/
moria ⁊ fantaſia ſunt diuerſe virtutes.ergo vna diffiniṫ
male per alteraȝ. ¶ Preterea fantaſia relicta ab aliquo
ſenſu ẜm actum apparentẽ eſt ſpẽs fantaſmatis.ergo vi
detur memoria idem eſſe ꝙ ſpẽs fantaſmatis. ¶ Con/
tra 5ᵃᵐ ⁊ 6ᵃᵐ ſimul ſic obijciṫ.nulla virtus aie ſenſibilis
eſt ꝯſeruãs intelligibile.memoria eſt virtus aie ſenſibi
lis:ergo nõ eſt ꝯſeruãs intelligibile. ꝑma patet per hoc
ꝙ ois virtus aie ſenſibilis ut dicit Auicᵃ recipit ſpeciem
cuȝ appẽditijs mãe.2ᵃ probaṫ per hoc ꝙ memoria inue
niṫ in brutis in qbus nõ eſt niſi aia ſenſibilis. ¶ Item
ad h̃ ponanṫ rõnes Ar:i capᵒ de memoria. Cuiuſcũqȝ
potẽtie eſt apphẽdẽ quãtitatẽ ſub differẽtijs quantitatis
illius eſt apphẽdere tẽpus.ſenſitiue potẽtie tñ eſt appre
hẽdere quãtitatẽ ſub differẽtijs quãtitatis.ergo ſenſitiue
potẽtie tñ eſt apphẽdere quãtitatẽ tpis. Hoc dato ꝓce/
diṫ ſic.quecũqȝ potẽtia cognoſcit tẽpus ſub dr̃ia tpis de
terminata illa eſt ſenſitiua.ois memoria cognoſcit tem
pus ſub dr̃ia tpis determinata que eſt ꝓteritũ:ergo ois
memoria eſt potẽtia ſenſitiua.ꝑma primi ſilli probaṫ ex
hoc ꝙ eadem eſt cognitionis rõ in gñe quantitatis ẜm
oẽm ſpẽm quãtitatis.2ᵃ ꝟo probaṫ per hoc ꝙ quantitas
eſt obm ſenſus cois ⁊ imaginationis ⁊ nõ intellectus ut
dicit pħus in capᵒ de memoria ⁊ reminiſcẽtia. Et ſi intel
lectus intelligat quãtitatẽ tñ accipit eam ẜm hoc ꝙ quã
titas eſt:hoc eſt ẜm ſimpliceȝ quãtitatis rõnem ⁊ nõ ſub
imaginatione longi uel breuis.ꝑma ꝟo ſcdi ſilli eſt con
cluſio ꝑmi.2ᵃ ꝟo ſcribiṫ in lris Ar:ubi dicit ſic.oportet
aũt cum ẜm ipam memoriã agat ſic in aia dicere ꝙ hoc
prius audiuit aut ſenſit aut intellexit. ¶ Item Ar.ma
gnitudinẽ ⁊ motũ cognoſcẽ eſt neceſſe. magnitudo aũt
⁊ motus nõ cognoſcunṫ niſi potẽtia aie ſenſibilis:ergo
neqȝ tẽpus.ſed tẽpus ſub dr̃ia determinata cognoſciṫ a
memoria:ǵ memoria eſt potẽtia aie ſenſibilis. ¶ Item
Ar:memoria quidẽ intellectꝰ eſt per accñs:pſe aũt pri/
mi ſenſitiui. ¶ Item Ar:ſi memoria intelligẽtiarum
partiũ eſſet nõ utiqȝ ineſſet multis alioꝝ aialiũ.forte aũt
nulli mortaliũ. ¶ Item Ar:cuius quidẽ ergo eorum
que ſunt aie memoria ſit manifeſtuȝ:qñ quidẽ cuius ⁊
fantaſia eſt:ſed fantaſia eſt aie ſenſibilis: ergo ⁊ memo/
ria. ¶ Item Ar:memorialia quidẽ pſe ſunt quoruȝ ⁊
fantaſia.ẜm accñs aũt quecũqȝ cum fantaſia:ſed fantaſia
nõ eſt niſi ſenſibiliũ.ergo ⁊ memoria nõ eſt niſi ſenſibi/
lium.⁊ exinde ſequiṫ ulterius ꝙ memoria ſit potentia
ſenſibilis aie. ¶ Item Gregoᵒ nixenᵒ ſenſibilia quideȝ
ẜm ſeipa memoranṫ.Intelligibilia ꝟo ẜm accñs:q: ⁊ ex
cogitabiliũ memoria fantaſia ſit ꝑaſſumpta. ¶ Itẽ Gre
gorius nixenᵒ.memorari dicimus que prius ſciuimus
uel audiuimus uel aliter qualiͬ cognouimus. ꝑus autẽ
rõnem hẽt ad ꝓteritũ tẽpus. Manifeſtũ eſt ergo ꝙ me
moralia ſunt que fiunt ⁊ corrũpunṫ ⁊ que in tpe conſi/
ſtunt.talia autẽ nõ ſunt niſi ſenſibilia.ergo memoria eſt
vis ſenſibilis aie. ¶ Itẽ dicit Damaſcenus cũ typos eo
rum qui opinatus eſt aliqs ⁊ eoꝝ que intellexit cuſtodit
memorari dicitur.typi aũt ſunt figure ⁊ imagines quas
opinatꝰ eſt memoria.ergo memoria eſt ꝓprie figuraruȝ
⁊ imaginũ.imagines aũt ſunt ſenſibilis aie.ergo memo
ria eſt potẽtia aie ſenſibilis. ¶ Item dicit Damaſcenus

ſenſibilia ẜm ſeipa memorie cõmendanṫ:ſed ſenſibilia
nõ ſunt niſi ſenſibilis aie:ergo memoria nõ eſt niſi ſen/
ſibilis aie. ¶ Item Auicᵃ in 6ᵒ de nãlibus ꝓbat in rõna
li aia nõ eſſe memoriã:⁊ q: de hoc infra erũt qõnes.rõ/
nes eius ĩfra ponenṫ. ¶ Itẽ quicqd eſt ubiqȝ ⁊ ſemper
hoc eſt remotũ ab oi dr̃ia tpis.ulẽ aũt eſt ubiqȝ ⁊ ſempr
ergo omne ulẽ eſt remotũ ab omni dr̃ia tpis.ꝑma patet
pſe:q: ois dr̃ia tpis cõcernit mãm.2ᵃ ſcribiṫ in ꝑmo po/
ſteriorũ. Inde ſic:ois memoria accipit ſub dr̃ia tpis de/
terminata:nullũ ulẽ ẜm ꝙ ulẽ eſt ſub dr̃ia tpis determi
nata.ǵ nulla memoria accipit ulẽ ẜm ꝙ ulẽ. Inde ulte/
rius:nulla memoria accipit ulẽ ẜm ꝙ ulẽ.aia rõnalis ac
cipit ulẽ ẜm ꝙ ulẽ:ergo nulla memoria eſt aie rõnalis
ſiue intellectꝰ. ¶ Sed cõtra.quicqd habet facẽ cõpõnẽ
ſub dr̃ia tpis:determinabile illius motus ⁊ opatiões cõ
iuncta ſunt tẽpori.intellectꝰ habet facere ꝯiunctionẽ talẽ
ergo motus ⁊ opatio ꝯiũcta ſunt tẽpori.ꝑma patet pſe.
2ᵃ ſcribiṫ in 3ᵒ de aia ubi dicit Ar:nõ ſolũ uerũ ⁊ falſuȝ
eſt cõponẽs intellectũ:ſed qꝺ erat ⁊ erit.vnde aũt faciẽs
hoc intellectu eſt vnũqꝺqȝ ſupple per cõpõnẽ. ¶ Dein
de ulterius ois virtus cuius opatio eſt in tpe põt ꝯſide/
rare tẽpus determinatũ in ꝓterito.intellectꝰ eſt hmõi. ǵ
intellectꝰ põt cõſiderare tẽpus determinatũ in ꝓterito.⁊
hoc exigiṫ ad eſſe memorie.ergo memoria põt eẽ in in
telligibili parte aie. ¶ Item quicqd eſt cõponẽs nõ ſo/
lum ea que ſunt ſed etiã ꝓterita ⁊ que futura ſunt habẽt
opationem ẜm tẽpus determinatũ. Intellectꝰ eſt hmõi.
ut patet in auctoritate ꝑhabita.ergo habet opationẽ ẜm
tẽpus determinatũ ⁊ ita põt hẽre memoriam. ¶ Item
quicqd deliberat ꝓteritũ ad futurũ:cõſideratiuũ eſt ꝓte/
riti determinati.intellectus eſt hmõi ut diciṫ in 3ᵒ de aia
intellectus cõſiderat ꝓteritũ determinatũ: ⁊ ita põt hẽre
memoriã. Si forte dicatur ꝙ memoria ſenſibilis aie eſt
perſe:ſed intellectꝰ per accñs.ꝓpter hoc ꝙ intellectꝰ nõ
põt recipe principiũ memorie qꝺ eſt imago rei ꝑcogni/
te ⁊ tẽpus ꝓteritũ determinatũ. ¶ Cõtra ad cuiuſcũqȝ
ſilitudinẽ põt poni ⁊ deſcribi finita magnitudo in mate
ria exteriori illud eſt imago quãtitatis finite ad ſimilitu
dinem eius.qꝺ eſt in intellectu põt poni ⁊ deſcribi fini/
ta magnitudo in mã exteriori.ergo in intellectu eſt ima
go quãtitatis finite.prima patet pſe.2ᵃ ſcribiṫ ab Ar:in
capᵒ de memoria ubi ſic dicit. Et ſi nõ intelligit quãtita
tem ponit tñ añ oculos quãtitatẽ. ¶ Item omne qꝺ eſt
in aia finite quãtitatis ⁊ figure põt eſſe imago per quaȝ
cõtingit memorari:id qꝺ eſt in intellectu finite quãtita/
tis eſt ⁊ figure.ergo põt eſſe imago per quã ꝯtingit me/
morari.ꝑma ꝓbaṫ per hoc ꝙ dicit Ar:ꝙ memoria uti
tur fantaſmate ut imagine.2ᵃ ꝟo probaṫ per hoc ꝙ dicit
alibi ꝙ q̃ȝuis natura quãtitatũ ſit infinita:tñ intellectus
ponit quãtitatẽ finitã. ¶ Item ois intellectꝰ cognoſcẽs
per apprehẽſionẽ ſenſibilẽ accipit ſpẽm ẜm ꝙ eſt in ſen
ſu itellectꝰ qui oriṫ ex ſenſu eſt hmõi.ergo accipit ſpẽm
ẜm ꝙ eſt in ſenſu:⁊ talis ſpẽs eſt principiũ memorie:ǵ
in tali intellectu põt eſſe memoria. ¶ Iuxta hoc iteruȝ
queriṫ que dr̃ia ſit inter cõſiderationẽ ⁊ memoriã. Hãc
enim qõnem mouet Ar:in capᵒ de memoria. Et vide
tur ꝙ nulla.ois enim reuerſio in ꝑaceptũ in aia ſenſibi
li uel itellectu eſt actus memorie.cõſideratio eſt talis re
uerſio.ergo ꝯſideratio eſt memoria.ꝑma patet per dif/
finitionẽ memorie.2ᵃ patet per hoc ꝙ nullus cõſiderat
hoc qꝺ nõ ꝑmo accipit ſed qꝺ añ accepit. vñ Ar:in 2ᵒ
de aia dicit ꝙ homo eſt cõſiderãs q̃ȝ prius accepit grã/
maticã. ¶ Cõtra hoc eſt qꝺ dicit Ar:ꝙ nõ memoraṫ
aliqs qꝺ cõſiderat:cum ſit actu cõſiderans ⁊ intelligẽs.
¶ Solꝰo dicimus ꝙ memoria multipliͬ dr̃.ſ.pro habitu
⁊ potẽtia:⁊ pro obiecto. Diciṫ eniȝ memoria ipa potẽtia
qñqȝ.⁊ hoc ꝓprie diciṫ memoratiuũ:⁊ diciṫ duobꝰ mo/
dis.vno modo poniṫ pro potẽtia que reflectitur in rem
in ꝓterito acceptã a ſẽſibꝰ per imaginationẽ rei ꝑmanẽ

tis apud aiam cum cõſideratione tẽporis pteriti. Et de hac memoria locuti ſunt phi ⁊ quidã ſancti.ſ. Gregoriꝰ nixenus ⁊ Damaſcenus dicẽtes ipam pſe eſſe ſenſibilis aie ⁊ per accñs intellectiue: ⁊ hoc itra explanabiť. Alio modo dꝛ memoria potẽtia equalr̃ ꝯſeruatiua pſentis pteriti ⁊ futuri. Et hec memoria eſt pars imaginationis: de qua pꝛimo quereť in tractatu de aia rõnali: ⁊ hoc mõ ſumiť memoria ab Aug̃ in libꝛo de trinitate: ⁊ poniť in ſentẽtijs pꝛimo libꝛo diſtinctiõe quarta. Memoria etiã diciť habitꝰ memoratiue potẽtie: ⁊ memoria etiaȝ diciť memoriale ſicut dicit Augꝰ ꝙ nihil eſt de memoria qđ nõ ſit in memoria. ideſt nihil eſt de memoralibꝰ qđ nõ ſit in potẽtia memoratiua. ¶ Supdicte aũt diffinitiões diuerſimode tangũt mãm potẽtie memoratiue. Et pꝛima que eſt Algazel. datur de potẽtia in cõparatione ad pꝛopꝛiũ habituȝ eius. habitꝰ enim memorie cõſtituiť ex intẽtionibꝰ que pus ſunt accepte per fantaſiaȝ ⁊ eſtimatioñe. Et ppter hoc etiã Ar: dicit ꝙ memoria eſt paſſio ſenſus ⁊ fantaſie. ¶ Sequẽs aũt diffinitio que eſt yſaac datur de cõparatione ad ppꝛiũ obm ⁊ ppꝛiũ actũ. Res enim exñtes dicunť ab ipo res exñtes in pterito. Inqſitio aũt nõ eſt inqſitio rõnis ſed illa que exigiť ad actum recoꝛdationis. ad cuiꝰ actũ ſm Alphorabiuȝ in ſuo libꝛo de memoria ⁊ reminiſcẽtia quatuoꝛ exiguntur.ſ. imago ⁊ intẽtio illius imaginis elicita per fantaſiã: ⁊ facere illã intẽtionẽ eſſe illius imaginis que pus ſentiebať. Collectio enim que in his quatuoꝛ cõſiſtit ab yſaac inquiſitio uocať. 3ª uero que eſt Gregorij nixeni datur de memoria put in ipa eſt habitꝰ memorie ⁊ reminiſcẽtie quam ipe appellat rememorationẽ. Cum enim dicit ꝙ memoria eſt cauſa memorie.i. memorabiliũ: ⁊ pmptuariuȝ ſonat in potentiã habitualẽ que pfecta eſt per habitum: rememorationis uero eſt pmptuariũ ſm ꝙ ab ipa eſt pgreſſus ſup partẽ obliti reminiſcẽdo. Reminiſcẽtia eniȝ eſt reuocatiua eius qđ in pte receſſit in obliuioneȝ ut infra pꝛobabiť. 4ª uero que eſt Origenis datur de memoria ſm cõparationẽ ſui ad ppꝛiã cauſam. Cuȝ enim dicit ꝙ eſt fantaſia relicta ab aliquo ſenſu ſm actum apphendẽtem: accipiť pꝛo intẽtione elicita fantaſia ab imaginabilibus per collectionẽ quã facit fantaſia. He enim intẽtiones reſuanť in memoria ⁊ cauſanť ab his que ſm actũ apparent in ſenſibꝰ. 5ª uero ⁊ 6ª que ſunt Platonis ⁊ Damaſceni dantur de memoria in compatione ad id cuiꝰ eſt pſe ⁊ per accñs. Eſt enim ꝯſeruatio ſenſus pſe. per accidens aũt cõſeruatio intelligẽtie: magis ppꝛiaȝ his oĩbus dat Auicᵃ in 6° de nãlibꝰ dicẽs ꝙ vis memorialis eſt vis oꝛdinata in cõcauitate cerebꝛi poſteriori ꝯtinuãs qđ appꝛehẽdit vis eſtimationis de intẽtionibꝰ non ſenſatis ſingulariũ ſenſibiliũ. Hec enim data eſt de memoria in compatione ad ppꝛiũ oꝛganũ quo ad pꝛimã partẽ diffinitionis: ⁊ ad pꝛopꝛiũ habitũ quo ad 2^{am}. Tullius etiam diffinit memoriã añ finem pmi rethoꝝ dicens ꝙ memoria eſt per quã aliqs repetit illa que fuerũt: ⁊ cõſtat ꝙ illa datur in compatione ad ppꝛiũ obm memorie: qđ acceptum eſt in pterito. ¶ Ad id ergo qđ obijciť contra pꝛimã diffinitionẽ dicẽdũ ꝙ memoria duo habet. vnuȝ inquãtũ eſt potentia paſſiua.ſ. recipe ⁊ ꝯſeruare. Aliud aũt inquãtũ aliquo mõ agit: ⁊ hoc eſt redire in rem per ſpẽm apud ſe ꝯſeruatã. Et qꝛ pꝛimuȝ habet pſe. 2^{m} autẽ nõ niſi per actum eſtimationis ⁊ fantaſie. ppter hoc ab Algazele a pmo diffiniť ⁊ non a 2°. ⁊ hec eſt rõ que mouet Auic. ꝙ ab eodẽ diffinit. Dicit enim Alphorabiꝰ ꝙ memoria nihil aliđ eſt q̃ȝ ꝯſeruatio ꝯtinua: ⁊ reminiſcẽtia ꝯſeruatio intercisa eo ꝙ ſup partẽ obliti. ¶ Ad aliđ dicẽdũ ꝙ memoria pſe recipit intẽtiones nõ ſenſatas ut dicit Auicᵃ. ⁊ per illas deuenit in imagines ſenſatas. ⁊ per imagines in rem. ⁊ iđ ab Algazele diffiniť a cõſeruatione intẽtionũ: que intẽtiones pximiores ſunt memorie. qꝛ uero imagines pximiores ſunt rei inquãtũ reuertiť memoria: ideo dič Ar: ꝙ memoria fantaſmatis eſt ⁊ imaginationis. ¶ Ad 3^{m} patet ſolutio per antedicta. ¶ Ad id qđ obijciť cõtra 2^{am} diffinitionẽ dicẽdũ ꝙ res exñtes in aia ſunt res quarũ intẽtiones ⁊ imagines ſunt accepte in pterito. ⁊ taliũ rerũ exñtium in aia eſt memoria qꝛ ab illis incipit actꝰ recoꝛdatiuus. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ in ueritate bꝛuta nõ pcedũt ingrẽdo: ſed ut dicunt Alphorabiꝰ ⁊ Auicᵃ inſtinctꝰ nature eſt in eis loco inqſitionis. dico aũt inqſitionis put ſup determinatũ eſt memorie inqſitio ⁊ nõ put dicit quedã rõnis diſcurſuȝ. ¶ Ad id qđ obijciť cõtra 3^{am} dicẽdũ ſm pdicta ꝙ memoria pmo loco poniť pꝛo potẽtia memoratiua. ⁊ 2° loco pꝛo memoralibus uel actu memorie. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ rememoratio ſupponit reminiſcentiã. memoria enim quo ad habituȝ eſt cauſa reminiſcẽtie. ¶ Ad hoc aũt qđ obijciť in cõtrariũ dicẽdũ ꝙ reminiſcẽtia cõcernit actum rõnis ſupꝛa habituȝ memorie: ⁊ ppter hoc eſt in ſolis hoĩbus. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ quedã inuentio exigiť ad reminiſcẽtiã ⁊ quaſi diſcurſus ſillogiſticus: ⁊ iđ meliorať in hñtibus cerebꝛũ humidũ ⁊ calidũ. memoria uero que pncipalr̃ eſt in ꝯſeruãdo uel retinẽdo pe iorať in talibus: ⁊ meliorať in hñtibus cerebꝛũ frigiduȝ ⁊ ſiccum. nihilominus tñ ab eodẽ incipit actꝰ utriuſqȝ.ſ. reminiſcẽtie ⁊ memorie. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ pꝛomptuariũ ponit pmptitudinẽ habitus ad eliciendũ actũ. ¶ Ad illud qđ obijciť cõtra 4^{am} que eſt Origenis dicendũ ꝙ fantaſia in diffinitione illa ſupponit imagineȝ ſenſibilis relictã in memoria ⁊ non potentiam fantaſie. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ ſpẽm fantaſmatis duobꝰ modis eſt cõſiderare.ſ. ſm id qđ eſt imago rei reducẽs in rem: ⁊ ſic relinquiť in memoria. uel põt cõſiderari ſm ꝙ eſt motꝰ a ſenſu ſm actuȝ factꝰ: ⁊ ſic relinquitur in fantaſia. ¶ Ad aliud qđ obijciť contra quintã que eſt Platonis dicendum ſilr̃ ad 6^{am} que eſt Damaſceni ꝙ ſequendo phos ⁊ ſanctos Gregoᵐ ⁊ Damaſceᵐ memoria eſt ſenſibilium partium aie. ⁊ iđ Alphorabius dicit manifeſtuȝ eſt ꝙ memoria eſt de viribꝰ aie appꝛehẽdentibꝰ res pticulares ⁊ indiuiduas. Silr̃ dicunt Ar: Auicᵃ ⁊ Auerr. qui oẽs ponũt memoriã in oꝛgano poſterioris ptis cerebꝛi. cum aia rõnalis ſm ſuas vires in oꝛgano ſit coꝛpoꝛis. Unde memoria ſenſibilis eſt pſe: ⁊ intelligibilis per accñs. Et ad hoc intelligẽdum ſciẽdum eſt ꝙ memoria potentia reuertẽs eſt in pteritum qđ non põt facere niſi per intentionem ⁊ imaginationem pꝛeteriti: que imago ⁊ intẽtio ſunt indiuidua ⁊ pticularia: quia aliter non ſubiacerẽt tẽpori: ⁊ idcirco memoria talium pticulariuȝ eſt pſe: intelligibile aũt nõ habet ꝯditionẽ pꝛeteriti ul' futuri uel pñtis niſi ſm ꝙ oriť a ſenſibili: ⁊ iđ ſi refertur ad determinatã dꝛiam tẽporis hoc nõ erit pſe ſed per ſenſibile: qđ ſic pꝛobať. Intelligibile eſt ſimplex quidditas ⁊ ſuba rei ſine intẽtione ſenſibili ⁊ imaginatione ⁊ dꝛia tẽporis. qđ aũt ſic eſt hoc nõ utiť imaginatione ut imaginatione nec opať ad rem que eſt in pterito ſm aliquam rõnem determinatã: ſed vna rõne ſe habet ad pterituȝ ⁊ ad pñs ⁊ ad futurũ: eo ꝙ eſt extractuȝ ab oĩbus illis. ⁊ iđ patet ꝙ de ipo pſe nõ eſt memoria ſed per accñs.ſ. inquãtũ referť ad intẽtiones ſenſibiliũ nõ ſenſatas: ⁊ imagines per ſenſuȝ acceptas ſub dꝛia tpis pteriti. ⁊ hoc eſt qđ dicunt Gregoꝰ nixenus ⁊ Damaſcenus. opoꝛtet ſcire qñ intelligibiliũ ſuſceptio nõ ſit niſi ex diſciplina uel nãli ingenio. nõ enim ex ſenſu. nã ſenſibilia quidẽ ſm ſe qñ memorie cõmẽdanť. itelligibiliuȝ uero ſi qcqd didicimꝰ memoramur: ſbe uero eoꝝ memoriã nõ habemꝰ: qđ ſic intelligiť. omne qđ ſcit aliqs per intellectum ſcit addiſcẽs ab aliquo per auditũ: aut inueniẽs ex conſideratione rerum ſenſibiliũ. Rõnes tñ ſenſibiliũ non ſunt obiecta ſenſuũ: ⁊ idcirco pſe nõ ſunt memorie. ⁊ cuȝ ille rõnes ſint ſube ⁊ quidditates rerũ: ſube rerũ non erunt in memoria niſi ſm ꝙ ex ſenſu accepte ſũt p diſciplinã.

¶ Dicaṫ ergo ad primuꝫ ꝙ virtus aīe ſenſibilis nō eſt cōſeruans intelligibile pſe ſed per accn̄s. Ea ꝟo que ſequunṫ ꝛ ꝓbant memoriā eſſe partē ſenſibilis aīe concedimus. ¶ Ad tria ꝟo pͥma que obijciūt in cōtrariuꝫ dicendū ꝙ intellectꝰ cōponēs facit cōpōneꝫ determinabilem in pͥterito pͥſenti ꝛ futuro: ꝛ tn̄ rō tēporis que eſt in intellectu ſepata a motu ꝛ magnitudine ſm ꝙ motus ꝛ magnitudo accipiunṫ ſm ſuū eſſe eſt enim in rōne ſimplici in intellectu. Preterituꝫ aūt qꝺ eſt in memoria eſt intētio ꝛ imago rei pͥterite accepte ſm eſſe ſuū ꝛ nō ſm rōneꝫ tm̄. nec eſt ſepatū a motu ꝛ magnitudine. ꝛ ſic patet ꝙ alterius modi eſt tēpus qꝺ determinat cōpōnem intellectꝰ cōponētis. ꝛ alteriꝰ modi id qꝺ eſt vna ꝯditionum obiecti memorie. ¶ Soluūt tn̄ quidā aliter dicētes ꝙ talis determinatio tēporis accidit intellectui cōponētis ſm ꝙ per itētiones ſenſibiliū ꝛ imagines ſenſatas reflectiṫ in ſenſu: ꝛ ſic etiam accidit ꝙ ſui eſt memoria. ¶ Ad 4ᵐ dicēdum ꝙ intellectꝰ nō accipit quātitatē ſm eſſe ſed ſm hoc ꝙ eſt: hoc eſt ſm rōnem quātitatis ut expreſſe dicit pħus in lr̄a. ꝛ iō ſi ponat quātitatē finitaꝫ an̄ oculos hoc erit per accn̄s. ſ. inquātū per imaginationeꝫ quātitatis reflectiṫ in ſenſum. Per hoc etiam patet ſolō ad ſequēs. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ſm ꝙ intellectus oriṫ a ſenſu nihil impedit qn ſit ſui memoria: ſed hoc eſt per accn̄s queadmodū dictū eſt. ¶ Ad hoc ꝙ iuxta hͦ querіṫ de dr̄ia inter memoriā ꝛ ꝯſiderationē dicendū ꝙ ꝯſideratio eſt eiꝰ qꝺ eſt pͥſentialr̄ in ipā. Memoria ꝟo eſt acceptio eius qꝺ eſt in pͥterito in aīa ſm ꝙ in pͥterito eſt in ipā. ¶ Ad obm aūt dicendum ꝙ pͥcepti in aīa duplex eſt rō ut pn̄tis exn̄tis in aīa: ꝛ ſic de ipſo eſt conſideratio uelut in pͥterito: ꝛ ſic de ipſa eſt memoria.

¶ Queriṫ quid ſit obiectum memorie.

s **Ecundo queritur** Quid ſit obm memorie. Et videṫ ſm Ariſtoteleꝫ ꝙ preteritū in rōne pͥteriti. Dicit enim ſic primū accipiēdū qualia ſunt memorabilia multotiens enim decipit hoc neqꝫ eniꝫ futura ꝯtingit memorari: ſed opinabile ꝛ ſeparabile eſſe ſupple ꝯtingit futurū: ſic aūt eſt ſcia quedā ſepatiua queadmodū quidā diuinationē dicunt eſſe ſupple ſciam ſepatiuā neqꝫ pn̄tis eſt ſed ſenſus. ſenſu eniꝫ neqꝫ futurū neqꝫ factum cognoſcimus ſed tm̄ pn̄s: memoria aūt facti eſt. Preſens aūt cum adeſt ut album cum quis videt nullius memorari diciṫ. Ex hoc accipiṫ ꝙ memoria eſt pͥteriti. ¶ Item Ar: opoꝛtet cum ſm memoriaꝫ agat aliqs ſic in aīa dicere ꝙ hoc prius audiuit aut ſenſit aut intellexit. ¶ Item Ar: ipſius nunc in ipō nunc nō eſt memoria ut dictū eſt: ſed pn̄tis quidē eſt ſenſus: futuri ꝟo ſpēs: facti aūt memoria eſt. ¶ Item Ar: poſt tēpus oīs memoria fit. Ex his oībꝰ patet ꝙ memoria eſt preteriti ſm ꝙ pͥteritū eſt. ¶ Sed ſup hoc mouet dubitationeꝫ Ar: quare memoria dicaṫ rōne rei eſſe pͥteriti potius qꝫ rōne paſſionis que eſt in ipſa dicaṫ eſſe pn̄tis. Dicit enim ꝙ manifeſtū eſt ꝙ opoꝛtet intelligere hmōi aliqd fieri per ſenſum in aīa ꝛ in pte coꝛpis hn̄tis ipſam paſſionē a ſenſu relictā ut aīalium pictura paſſio eſt: cuius paſſionis diximus habitū eſſe memoriā: factꝰ enim motus a ſenſu in aīam vnū aliqd ſignificat ut figura quedam uel motus ſenſibilis ſicut ſigillantis anuli. Et intendit dicere ꝙ ſigillū ſenſibiliū remanet in memoria: ꝛ eſt paſſio ꝛ habitꝰ memorie pn̄s in ipā ſup qꝺ ꝯuertitur memoria in actu recoꝛdationis: ergo videṫ memoria eē pn̄tis. ¶ Preterea videṫ ꝙ nō ſufficiat hͦ ꝙ dicit ꝙ memoria eſt pͥteriti. Dicit eniꝫ ꝙ memoria eſt fantaſmatis ut imaginis: ꝛ ita videṫ obm memorie eē imago ſm ꝙ eſt ducēs in rem extra. ¶ Sed tunc queriṫ utrum oīs motꝰ in aīa imaginationis ſit ſicut imaginationis ſit motus memorie ꝛ videṫ ꝙ ſic q: dicit in lr̄a ꝙ memoria eſt ſm ꝙ imago. ¶ Item dicit ꝙ ꝯtingit aliquos eſſe ſicut memores uel memorabiles. hoc aūt fit cum aliqs imaginem tanqꝫ imaginē cōſiderat. ¶ Sed cōtra. oīs artifex mechanicus ꝓducēs imaginē in materia ꝯuertiṫ ad imaginē ſicut ad imaginē. Et quicqd ꝯuertiṫ ad imaginem ſicut ad imaginē memoraṫ. ergo oīs artifex mechanicus ducēs imaginē ſup mām memoraṫ. Inde ulteriꝰ ꝓcedaṫ ſic. oīs artifex mechanicus ꝓducēs imaginem ſuper mām memoraṫ. oīs artifex ꝓducens imaginem ſup mām reſpicit futurū: ergo reſpiciēs ad futurum memoraṫ: qꝺ falſum eſt. nō ergo oīs motus imaginis ſicut imaginis in aīa eſt motꝰ memorie. ¶ Si foꝛte dicaṫ ꝙ per utrūqꝫ iſtoꝝ determinaṫ obm memorie. ſ. per pͥteritum tēpus ꝛ per imaginē ut per imaginē. contradicunt Auicͣ ꝛ Algazel ꝙ memoria ꝓpꝛie eſt ꝯſeruatiua intentionū quas appħēdunt eſtimatiua ꝛ fantaſia: ꝛ ille non ſunt ſenſate ſed tn̄ a ſenſibilibꝰ elicite ut ſup habituꝫ eſt. ¶ Preterea queriṫ iuxta hoc que dr̄ia ſit inter motum imaginatiue potētie ꝛ memorie. ¶ Solō dicēdū ꝙ in obto memorie tria cōcurrūt: quoꝝ vnū determinat rem in quā cōuertiṫ memoria per actuꝫ recoꝛdationis: ꝛ hoc eſt tēpus pͥteritū. Aliud aūt eſt ꝙ ducit rem illā ex parte aīe ꝛ eſt rei ꝓximum: ꝛ hoc eſt imago ut imago: id eſt ut ducēs in rem. 3ᵐ eſt illud per qꝺ cognoſciṫ illa imago eē illius rei. ꝛ hoc eſt intētio rei elicita per cōpōnem ꝛ diuiſionē imaginū ꝛ hoc eſt ꝓximū memorie. per intētionē enim deuenit memoria in imaginē: ꝛ per imaginē in rē acceptā in pͥterito. Dicti aūt huiꝰ ſnīa latet in libͦ Alphorabij de memoria ꝛ reminiſcētia: ꝛ ſic patet ſolō ad obm ex Auicͣ ꝛ Algazele q: illi dicūt id qꝺ ꝓximū eſt memorie in actu recoꝛdationis. ¶ Ad obm aūt pħi ꝙ memoria nō eſt pͥteriti dicēdū ꝙ lꝫ paſſio que eſt in memoria ſit pn̄s tn̄ nō utitur ea ut paſſiōe uel ſpecie ſed ut imagine rei pͥterite: ꝛ huiꝰ ſilr̄e pħus dat duplex. ſ. in pictura tabule ꝛ in foꝛma ſpeculi. utrūqꝫ enim iſtoꝝ poteſt cōſiderari in ſe: ꝛ ſic eſt ſimile ſpeciei exiſtēti in ſenſu in pticularibꝰ ꝛ in intellectu in ulibꝰ. Si aūt cōſideraṫ ꝓut ducēs in id cuiꝰ eſt imago uel pictura tunc eſt ſilr̄e ei qꝺ exiſtit in memoria que pſe quidē eſt ſenſibiliū per accn̄s autē intelligibiliū queadmodū aūt dictū eſt. ¶ Ad id quod queriṫ utrum oīs motꝰ imaginis ut imaginis ſit motus memorie. Dicēdum ꝙ nō queadmodū bn̄ pꝛobat obiectio. Tria enim ſunt de rōne obti memorie. ſ. tēpus pͥteritū imago ut imago: ꝛ intētio que facit hanc imaginem eſſe huiꝰ rei pͥterite. ¶ Ad ultiᵐ dicēdū ꝙ ſup in duobꝰ tacta eſt dr̄ia imaginatiue ꝛ memorie. ſ. in mō ꝯſeruationis ꝛ ꝯſeruātis. Hic aūt addiṫ 3ᵐ. ſ. ꝙ memoria eſt potētia reflexiua in rem pͥteritā per imaginē ꝛ intētionem ꝛ tpͥus. Et iō dicit motū qui eſt ab aīa in rem. imaginatio aūt eſt imago derelicta a ſenſibili recepta a re: ꝛ ideo dicit motum qui eſt a re in aīam.

¶ Queriṫ quid ſit oꝛganum memorie.

t **Ertio queritur** de oꝛgano memorie. Et diciṫ coiter ab oībꝰ pħis ꝙ eiꝰ oꝛganū eſt poſterioꝛ pars cerebꝛi. ſic eni oꝛdinat Auicͣ ꝙ ſenſus coīs ſit in pͥma ꝯcauitate cerebꝛi. imaginatio in poſteriori pte pͥme ꝯcauitatis cerebꝛi. Fantaſia ꝟo in pͥma parte medie ptis cerebꝛi. Eſtimatiua autē in poſteriori parte eiuſdē. memoria ꝟo ꝛ reminiſcētia in poſteriori pte capitis. ꝛ hoc eſt ſm oꝛdinem diuiſionis capitis in bꝛutis. In hoīe autem media cellula capitis rōnalis ſillogiſtica appellaṫ eo ꝙ in illa opaṫ vis quedam que a Greḡ ꝛ Damaſceno diciṫ excogitatiua. ꝛ ſilr̄ ab Auicͣ ꝛ Algazele diciṫ vis cogitatiua. ꝛ eſt vis inquirēs ꝛ diſponēs ꝛ oꝛdinās ſingularia ꝛ ſm hoc eſtimatiua ꝛ fantaſia erunt in poſteriori pte pͥme ptis cerebꝛi. Unde Gregoꝰ nixenus ꝛ Damaſcenus dicūt oꝛganū memoratiui qꝺ eſt poſterioꝛ uētriculus quē uocāt urefalida. ꝛ aīalis ſpūs qui eſt in eo. ꝛ idem patet per diffinitionē Auicͤ ſup poſitaꝫ de

memoria.⁊ idem dicit Algazel. ⁊ idcirco dicit phus ꝙ
ad diuerſitatem cõplexionis poſterioris partis cerebri
ſequit̃ diuerſitas memorie. Unde multũ hñtes illã par
tem humidã ſiue ꝓpter infirmitatẽ ſiue ꝓpter iuuẽtutez
ut pueri nõ ſunt bone memorie eo ꝙ nõ retinẽt formas
impꝛ̃ſſas ſicut ſigillũ ſi icidit in aquã fluentẽ. Jn qbuſdaz
aũt alijs ꝓpter frigidũ ⁊ corruptionẽ illius ptis non reti
net̃ forma impꝛ̃ſſa ſicut in ſenib⁹ q: ſenect⁹ quedã corru/
ptio eſt ut dicit Ariſ. Silr̃ neqz multũ ueloces in igenio
neqz multũ tardi ſunt bñ memores ſicut multotiens vi/
det̃: q: hi quidẽ ſunt humidiores q̃z indigẽt: illi vo du/
riores q̃z indiget bonitas memorie: ⁊ his quidẽ nõ ma
net fantaſma in aia. Alios vo nõ tãgit. Sed contra hoc
videt̃ eſſe ꝓuerbiũ qꝺ dicit̃. qꝺ noua teſta capit inuete
rata ſapit. Ex hoc enim videt̃ ꝙ iuuenes ſunt bone me
morie. ¶ Jtem ſm ꝙ habemus ab Auic^a in anteriori
parte pme ptis cerebri. Et ſilr̃ in poſteriori. Et ſilr̃ duas
habemus in memoria. vnã añ ⁊ aliã poſt. Silr̃ videt̃ ꝙ
debeamus hr̃e in ultima pte cerebri vnã añ ⁊ aliã poſt.
¶ Preterea videt̃ ꝙ memoria magis debeat ẽẽ in po/
ſteriori parte: q: illa ſuperior ⁊ ſiccior eſt ⁊ frigidior: ⁊ vis
retẽtiua ꝯfortat̃ frigido ⁊ ſicco. ¶ Sol'o dicẽdum ꝙ me
moria organũ habet in poſteriori pte capitis. Cõplexio
aũt optima illius ptis eſt q: ſit tẽperate ſicca ſiccitate ter/
minãte humidũ ne ſit nimis fluiduz ⁊ tẽperate frigida:
frigiditate tẽperate coagulante formarũ impꝛ̃ſſaruz figu
ras ne diſſoluant̃: ⁊ ſm corruptionẽ illius cõplexionis
efficiunt̃ male memorie ſm nãm. Jn frigidis enim hu
midis deeſt ſiccũ terminãs ⁊ in calidis cũ calidũ lique/
faciat humidũ ⁊ moueat. ꝓpter uelocitatẽ mot⁹ diſſoluũ
tur figure formarũ impꝛ̃ſſarũ. ¶ Jn ſenib⁹ aũt ꝓpter ſic/
citatem nimis exiccantẽ diſſoluit̃ ꝯtinuatio ſicut in rui/
noſis edificijs: ⁊ ꝓpter hoc decidũt figure formaruz im/
preſſarũ. ¶ Ad id aũt qꝺ obijcit̃ de pueris dicẽdum ꝙ
pueri per accñs qñqz ſunt bone memorie ut dicit Auic^a.
⁊ hoc accñs eſt q: aia eoꝝ nõ eſt circa plurima occupata.
⁊ iõ vnum multum qñqz ſigillat̃ in memorijs eoꝝ: ſicut
ecõtra in duris per accñs ꝯfortat̃ memoria q: qñ per ſtu
dium multũ inſiſtũt tunc impmit̃ eis forma que fortiſſi/
me tenet̃ ꝓpter ſiccitatẽ cõplexionis. ¶ Ad aliud dicẽ/
dum ꝙ poſtrema pars poſterioris cellule ꝓpter ſiccita
tem repugnat apphẽſioni: ſed in ipſa eſt virtus motiua:
nerui enim motiui meliorant̃ ex ſiccitate: ⁊ humiditas
eoꝝ repugnat motui ut patet in paraliticis.

¶ Querit̃ quis ſit actus memorie.

q Uarto et ultimo Querit̃

de actu memorie. ⁊ dicit Alphorabius ꝙ actus
virtutis rememoratiue eſt facere pñtari poſt eius abſen
tiam intẽtionẽ rei añ imaginẽ ⁊ iudicare illaz intẽtionez
eſſe quã pus imaginabat̃ ſenſus. ¶ Sed cõtra qñ for/
ma redit poſt eius abſentiã in aiam tunc redit poſt eius
obliuionẽ. Poſt obliuionẽ aũt nõ redit niſi per iterataz
diſciplinam. ergo videt̃ ꝙ act⁹ memorie nihil ſit niſi ite
rata diſciplina. pma harũ ꝓbat̃ per diffinitionẽ obliuio
nis quã ponit Grego⁹ nixenus in cap^o de memoratiuo.
ſic obliuio eſt memorie abiectio. ¶ Jtem ſenſus nõ eſt
imaginari ſed ſentire. ergo male dicit ꝙ etiã pus imagi
nabat̃ ſenſus. ¶ Juxta hoc querit̃ que dr̃ia ſit inter me
moriã ⁊ meditationẽ. ⁊ que ſit dr̃ia inter actuz intellect⁹
⁊ actum memorie ſm ꝙ memoria eſt de intelligibili ⁊
per accñs. ¶ Sol'o dicẽdũ ꝙ in ueritate ſm Alphora/
biũ rememoratio dr̃ remiſcẽtia ⁊ recordatio ſꝫ Auic^{am}
Si tñ nõ fiat vis in hoc tunc act⁹ memorie eſt ſicut pus
dictũ eſt qui per intẽtionẽ uenit in imaginẽ ⁊ per imagi
nem in rem pus acceptã. ¶ Ad p^m ergo dicẽduz ꝙ res
abſens dicit̃ per abſentiam a ſenſu cui tñ pñs fuit in pre
terito ⁊ nõ per abſentiã intẽtionis uel imaginis reſerua
te in memoria. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ ſenſus imaginat̃
hoc eſt imaginẽ accipit per magnitudinẽ ⁊ figurã quaz
inuenit in rebus ſenſatis. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ ſicut
dicit Ariſ: meditationes ſaluãt memoriã in reminiſcen
do. Hoc aũt nihil aliud eſt q̃z ſpeculari multotiẽs idez ſi
cut imaginẽ ⁊ nõ ſicut pſe: ⁊ ex hoc accipit̃ ꝙ meditatio
ineſt ſm intellectũ ortuz a ſenſib⁹: ⁊ eſt frequẽs cõuerſio
memorie ſup ſpẽm rei ut eſt imago ⁊ nõ ut eſt ſm ſe ac/
cepta. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ intellect⁹ cõtemplat̃ ſpẽm
ut eſt pncipiũ ſcie pñtis in aia: ⁊ nõ retorquet eã ad rem
acceptã in pterito ſicut facit memoria: ⁊ ex hꝭ patet dr̃ia.

¶ Querit̃ quid ſit reminiſcẽtia.

c Onſequẽter querit̃

de reminiſcẽtia que dicit̃ ab Auic^a recor/
datio. ⁊ a Gregorio ⁊ Damaſceno reme/
moratio uocat̃. Et querunt̃ q̃tuor. ſ. qd ſit.
⁊ cui pti anime inſit. ⁊ cuiuſmodi habeat actuz. ⁊ qui be
ne ſunt reminiſcibiles. ⁊ qui male.

a D primum proceditur ſic.

Dic̃ Grego⁹ ꝙ rememoratio eſt memorie cor/
rupte facte reſtauratio. dicit aũt Auic^a. Recordatio eſt
ingeniũ reuocãdi quod oblitum eſt in aia in preterito.
¶ Jtem Auic^a recordatio eſt relatio ad aliqꝺ ꝙ habuit
eſſe in aia in pterito. ¶ Jtem Auic^a recordatio eſt inq/
ſitio ut habeatur in futuro quale habebatur in preterito.
¶ Jtez yſaac in libro de diffinitionib⁹. Recordatio eſt
inquiſitio aduentus rei iam oblite a virtute cogitatiua.
¶ Cõtra primã diffinitionẽ ſic obijcit̃. Memoria non
corrumpit̃ niſi per obliuionẽ illius aut cuius aliqs obli
uiſcit̃ habitũ nõ hẽt in aia. ergo memoria corrupta non
relinquit habitũ in aia. illius aũt cui⁹ habit⁹ eſt in aia nõ
acqrit ſcia niſi per iteratã acceptionem. ergo videt̃ ꝙ re
miniſcẽtia nihil ſit niſi iterata acceptio ſcie qꝺ falſuz eſt.
Ariſtoteles enim in cap^o de reminiſcẽtia diſtiguit itera/
tam acceptionẽ ſcie ⁊ reminiſcẽtiã ⁊ memoriã ſic dicẽs.
bis diſcere ⁊ inuenire ꝯuenit eidem eundẽ ſed non pro
pter hoc reminiſcit̃ neqz memorat̃. oportet igit̃ differre
remiſci his ⁊ ab his hoc eſt a memoria ⁊ iterata ſciẽtia.
¶ Cõtra 2^{am} obijcit̃ ſic. dicit Auic^a ꝙ ingeniũ eſt actus
rõnis cui⁹ ꝓpria vi inuenit̃ medius terminus. Si ergo
reminiſcibilitas eſt ingeniũ tunc videt̃ reminiſcibilitas
eſſe act⁹ rõnis qꝺ falſum eſt cum Ariſ: ꝓbat ꝙ reminiſci
bilitas ſit corporea paſſio: ⁊ ſic dicens. Qꝺ aũt corporea
paſſio ⁊ reminiſcibilitas ſit ſignũ eſt hanc hr̃e quoſdaz.
⁊ intẽdit dicere ꝙ quidã ſm cõplexionẽ ſuã ſunt fortes
in reminiſcẽdo: quidã debiles: ⁊ de hoc infra erit ſmo.
¶ Jtem id qꝺ oblitum eſt nõ uocat̃ niſi per inuẽtionẽ
uel doctrinã. ergo act⁹ reminiſcẽtie videt̃ eſſe act⁹ inuen
tionis uel doctrine qꝺ falſum eſt. ¶ Contra 3^{am} obijcit̃
ſic. per memoriã ſit relatio aie ad aliqd qꝺ habuit eſſe in
aia in pterito. ergo videt̃ ꝙ idem ſit memoria ⁊ remini
ſcẽtia qꝺ eſt ꝯtra Ariſ: q: ipe dicit ꝙ memoria ineſt bru
tis ⁊ hoibus: reminiſcẽtia vo ſolis hoibus. ¶ Contra
4^{am} ſic obijcit̃: inqſitio ſit ut ſup habitũ eſt per collectio/
nem intẽtionũ ut habeat̃ rei imago: ⁊ per imaginez res
accepta in pterito a ſenſib⁹: ⁊ hoc totũ põt ẽẽ per memo
riam. ergo videt̃ iterum ꝙ memoria ⁊ reminiſcẽtia ſint
idem. ¶ Cõtra ulti^{am} ſic obijcit̃. Vtus cogitatiua eſt vir
tus rõnis ⁊ ſic videt̃ reminiſcentia eſſe in virtute rõnis.
¶ Sol'o dicimus ꝙ ad reminiſci quatuor exiguntur. ſ.
actus rõnis ⁊ pncipiũ determinatũ a quo ꝓcedat. ⁊ res
determinata in quã ꝓcedat per imaginẽ determinataz
in fantaſmatib⁹: ⁊ tẽpus pteritũ determinatũ ſiue inde/
terminatũ. Vbi grã ſit. e. c. res accepta in pterito cui⁹ de/
bemus reminiſci hanc rem poſſumus iueſtigare per pn
cipia eius remota ⁊ ꝓpinqua: ſiue ſint pncipia localia ut
cauſa uel ut genus uel ut ſimile uel ut cõtrariũ uel aliqd
tale: tũc actus rõnis uolens redire in. t. incipit a princi/

pijs eius remotis uel ꝓpinquis ⁊ illa sint. A.b.c.d.m.⁊
reuoluit ea deueniēdo ab.a.in.b.⁊.a.b.in.c.⁊ sic ulteriꝰ
usq; ad ultimū quesitū qḋ scitum fuit in p̄terito tēpore:
⁊ ꝓpter hoc dicit Aꝛꝫ:ꝙ a locis uident̄ reminisci aliqñ
idest a p̄ncipijs in qbꝰ locant̄ quesita que habita fuerūt
in preterito. Causa aūt est ut dicit ꝙ uelociter ab alijs in
aliud ueniūt ut a lacte in albū:⁊ ab albo in aerē lucidū
ꝓpter similitudinē:⁊ ab aere in humidū propter nature
cōformitatē:⁊ ab humido reminiscunt̄ ueris qḋ est tem
pus calidū ⁊ humidū ⁊ sic hoc tēpus quesitū per remini
scentiā qḋ fuit scitum in p̄terito. ¶ Sed sciēdū est ꝙ re
miniscētia per talia p̄ncipia nō semꝑ ꝓcedit ordine nāli
⁊ necessario. sed qñq; ordine necessario:⁊ tunc est uelo
cissima.⁊ qñq; ꝓbabili ⁊ tūc nō erit adeo uelox. Qñq;
etiam ordine ꝯsueto ⁊ tunc qñq; intercidit ordinē nālē ⁊
sic uelocis ingenij hoies in p̄mo p̄ncipio recordant̄ ul
timi nō discurrēdo per memoriā:eo ꝙ sic ꝯsueuerūt re
minisci. Alij aūt quedā similia ponūt sibi in ꝯsuetudine
ualde remota sicut qui reminiscunt̄ ueris per calidū:⁊
q: vis ꝯsuetudinis est ut nature accidit eis uelocitas in
reminiscēdo:sicut illis qui ꝓcedūt ordine nāli:⁊ tales nō
ꝓcedūt ab intētionibꝰ ordinatis:sed ab vna intētiōe ue
niunt in aliam que ꝓpinqua est ei:sicut aliqs recipiens
anulū amici recordat̄ dantis:⁊ a datione recordat̄ ami
citie:⁊ ab amicitia fidelitatis.⁊ exēplū Auicē est sicut ali
quis respiciēs librū recordat̄ reminiscēdo mgři.⁊ a ma
gistro uenit in subtilitatē mgři ⁊ utilitatē sue doctrine.⁊
ideo dicit Aꝛꝫ:ꝙ reminisci est ut sillogismus quidam.
qḋ enim p̄us nō vidit aut audiuit aut aliqd hmōi passus
fuit sillogizat̄ reminiscēs. Huiꝰ aūt signū est ꝙ illi qui
frequēter nolunt esse in reminiscētia suoꝝ amicoꝝ dant
eis memoriale:a quo tanq̄ a p̄ncipio determinato inci
piat reminiscētia discurrēdo deliberatiue ⁊ sillogistice
usq; ad amicitiā ⁊ fidelitatē in p̄terito tēpore exhibitā.
¶ De p̄ma aūt diffinitione dicēdū ꝙ data est quātum
ad ultimo quesitū per reminiscētiam. Dicit enim Aꝛꝫ:
ꝙ reminiscētia est eius qḋ quodāmō est in aia:⁊ quodā
modo nō. Quo enim ad p̄ncipia est in aia ⁊ quo ad ulti
mo quesitū nō est in aia:sꝫ recessit in obliuionē. ¶ Ad
id qḋ cōtra hoc obijcit̄ dicēdū ꝙ iterata scia cesserat in
obliuionē in se ⁊ in p̄ncipijs.⁊ iō iterata scia eius qḋ nō
est in aia simplr̄.⁊ per hoc patet dr̄ia iterate scie ⁊ remi
niscētie. ¶ De 2ª diffinitione dicēdū ꝙ respicit duo eo
rum que exigunt̄ ad reminiscentiā. s. actum rōnis ⁊ ha
bitum in aia in p̄terito. ¶ Ad id qḋ cōtra hoc obijcitur
dicēdū ꝙ ꝫm Alphorabiū memoria ⁊ reminiscētia sunt
vna virtus subto sed due ꝫm modū ⁊ rōnē.⁊ hoc est q:
reminiscētia coiter hēt actū rōnis eo ꝙ ꝓcedat per viā
sillogisticā a p̄ncipio determinato.⁊ iō per ſbm est cor
porea virtus:sed tñ in sui rōne cadit actꝰ rōnis. ¶ Ad
aliud dicēdū ꝙ illud qḋ oblitū est in se ⁊ in suis princi
pijs nō retraheret̄ nisi per inuētionē ⁊ doctrinā: sed nō
est ita in eo cuꝰ est reminiscētia ut patet p̄ p̄dicta. ¶ De
3ª diffinitione dicēdū ꝙ datur per modū actꝰ ipsius re
miniscētie. Modus enim eius actꝰ est ut per p̄ncipium
referat̄ in animam id qḋ in p̄terito fuit in ipa. Sed iste
modus nō est memorie. memoria enim per collationē
imaginū uenit in rem ⁊ non a p̄ncipio determinato: tñ
in tribus dr̄ia est memorie ⁊ reminiscētie. Quoꝝ vnū
est ꝙ reminiscētia habet ꝯiunctū sibi actum rōnis ⁊ sil
logismi: ꝓpter qḋ inest solis hoibus. memoria aūt non:
⁊ ꝓpter hoc est in brutis. Secundū ꝙ reminiscētia est a
principijs determinatis: memoria ꝟo nō. nō enim utit̄
fantasmate ut imagine deueniēdo in rem ut suꝑ dictū
est. Tertiū est ꝙ reminiscētia uadit etiā per intentiones
ꝓpinquas lꝫ nō sunt ꝯiuncte ordine nāli ut patet in suꝑ
dictis exēplis:⁊ in talibꝰ trahit vim a ꝯsuetudine: q: si ta
lia ꝯsueuit simul accipe. s. cū libro mgřm: ⁊ cum mgřo
lectionē: ⁊ cum lectione subtilitatē:⁊ cum his mgři affa
bilitatem:⁊ cum illa societatem ⁊ amicitiā ⁊ sic de alijs.
Hec enim nō sunt ꝯiuncta nisi vi ꝯsuetudinis: q: in pre
terito accipit ea aia simul in hoie vno. memoria ꝟo nō
ꝓcedit hoc mō sed a ꝓprijs intētionibꝰ ⁊ imaginibus rei
procedit in rem p̄us acceptā a sensu. ¶ Ad id ergo qḋ
obijcit̄ in cōtrariū dicēdū ꝙ relatio qua refert̄ in p̄teri
tum reminiscētia nō est eadem hincinde. ¶ De 4ª dif
finitione dicēdū ꝙ ipa tangit discursū reminiscētie per
principia ⁊ finem ipsius. ¶ Ad obm cōtra dicendū ꝙ
inqsitio ꝓprie nō est memorie: q: inqsitio est actꝰ rōnis:
sed per methaphorā ⁊ similitudinē attribuunt̄ ei eo ꝙ
ipsa ꝯferēdo intētiones deueniat in imagines:⁊ per mo
dum imaginū deueniat in rem. Et hoc fit in brutis po
tius per modū instinctus nālis q̄ per modum delibera
tionis ut suꝑ patuit. ¶ De qnta ⁊ ultima dicēdū ꝙ ipsa
cōsiderat ordinē ipsius reminiscētie ad rōnem que dicit̄
ibi virtus cogitatiua: eo ꝙ cogitat principia reminiscen
tie ut ex ipsis accipiatur ultimo quesitum. ¶ Ad id aūt
qḋ obijcitur contra patet solutio per predicta.

¶ Querit̄ cui parti aie inest reminiscentia.

SEcundo queritur Cui pti
aie insit reminiscētia. Et videt̄ ꝙ sensibili. suꝑ
enim ꝓbatum est ex rōnibus phi ꝙ eiusdē ptis aie est
accipe tēpus: cuius est accipe figurā ⁊ magnitudinē ⁊ ce
teras ptes quantitatis: sed illa accipe est sensibilis aie: q̄
⁊ tēpus. sed reminiscētia cōsiderat tēpus p̄teritū deter
minatum metro idest mēsura uel indeterminatū ut di
cit phs. ergo reminiscētia est sensibilis pars aie. ¶ Itē
dicit Aꝛꝫ:ꝙ reminiscētia est corporea virtus idest virtꝰ
sita in organo. nulla aūt virtus aie rōnalis sita est in or
gano. ergo reminiscētia nō est virtus aie rōnalis: ⁊ cū
non sit virtus aie uegetabilis relinquit̄ ꝙ sit sensibilis.
¶ Item Auicª in 6º de nālibus dicit ꝙ memoria ⁊ re
miniscētia sunt virtutes site in posteriori ꝯcauitate cere
bri. sed rememoratio idem est qḋ reminiscētia. ergo re
miniscētia est virtus opans in organo ⁊ virtus aie sensi
bilis. ¶ Item Alphorabius dicit ꝙ memoria ⁊ remini
scētia sunt vna virtus ſbto sed due ꝫm modū. Cū ergo
memoria sit virtus aie sensibilis reminiscētia erit ꝟtus
eiusdem. ¶ Cōtra dicit Augꝰ in vndecimo de trinitate
in 24ª distinctione scdi libri sniarum. ꝙ ascēdētibus no
bis introrsus per ptes aie ubi occurrit ꝙ nō est aliquid
cōe cum bestijs ibi incipit rō. sed reminiscentia ut dicit
phus nō est nobis cōe cum bestijs: q: inest solis hoibꝰ:
ergo in reminiscētia incipit rō:⁊ sic reminiscētia erit vis
aie rōnalis. ¶ Item cuiuscūq; est actꝰ sillogisticus: illiꝰ
est actus rōnis. actus reminiscētie est actꝰ sillogisticus:
ergo actus reminiscētie erit actꝰ rōnis. p̄ma ꝓbatur per
hoc ꝙ sillogismus est spēs rōcinationis. 2ª scribitur in
capº de reminiscētia a pho. ¶ Item ꝓcedat̄ sic. actꝰ sunt
p̄uij potētijs ꝫm rōnem sue diffinitionis. ergo actus rō
nis p̄uius erit reminiscētie ꝫm rōnem sue diffinitiōis:
ergo reminiscētia erit vis rōnalis aie. ¶ Preterea Al
gazel numerādo vires aie sensibilis nō ponit nisi quin
que sensus exteriores ⁊ qnque interiores. Exteriores
tactum gustū olfactū auditū visum. Interiores autē sen
sum cōem imaginationē ⁊ fantasiam estimationē ⁊ me
moriam. Cum aūt nullā faciat memoriā de reminiscen
tia videt̄ reminiscētia non esse virtus sensibilis anime.
¶ Solº dicēdū ꝙ reminiscētia est ꝟtus sensibilis aie:
⁊ est in ſbto eodē cum memoria sed differunt in rōne.⁊
ideo dicit phus ꝙ reminisci plurium principiū est q̄ ex
quo addiscūt uel memorant̄. quatuor eniꝫ suꝑ ascripta
exigunt̄ ad reminisci que nō oia exigunt̄ ad memoriā
ut patet ex differētijs que posite sunt. ¶ Ad p̄m aūt qḋ
obijcit̄ dicēdū ꝙ vires aie sensibilis ex ordine ad rōnē
efficiunt̄ maioris potētie.⁊ hoc patet maxime in viribꝰ
motiuis sensibilis aie que sunt ꝯcupiscibilis ⁊ irascibi

lis:que in hoīe pſuaſibiles ſunt a rōne ⁊ ſuba virtutis ⁊
vitij.in brutis autē nō.Unde dictum Aug̃ intelligiť de
virib⁹illius que nec ptāte nec ſbto cōes ſunt nobis ⁊ be
ſtijs:in illis enim incipit rō.Alie aūt in ſbto ſunt nobis
cōes cum beſtijs lꝫ non ptāte.qꝛ in hoibus maioris ptā
tis efficiunť ex ordine ad rōnem.¶ Ad aliud dicēduꝫ
ꝙ ſillogizare hēt reminiſci ex cōiunctione ſui ad rōnem
⁊ ex natura ꝓprij ſbti.¶ Ad obm aūt ulterius dicēduꝫ
ꝙ per actus illos diffiniunť potētie apphēſiue qb⁹ p̄ma
ſunt obta ꝓpria potētiaꝝ.Unde cum obm ꝓpriū remi/
niſcētie ſit p̄teritū ⁊ hoc ſit pticulare ſicut ⁊ obm memo/
rie:ab illo hēt diffiniri reminiſcētia:⁊ trahi in parteꝫ aīe
ſenſibilē.⁊ iō etiam rō que eſt in reminiſcētia eſt imixta
imaginibus particulariuꝫ.¶ Ad ultimum dicenduꝫ ꝙ
Algazel non ponit reminiſcentiā:qꝛ ſupponit eam vnā
eſſe virtutem cum rememoratiua.

¶ Queriť quis ſit actus reminiſcentie.

t Ertio queritur de modo act⁹

reminiſcētie.Et obijciť ſic.oīs diſcurſus ſillogi
ſticus a p̄ncipio uſqꝫ ad ultimū eſt per ulīa.act⁹remini/
ſcētie talis eſt diſcurſus.ergo videť eſſe per ulīa.⁊ hoc vi
deť dicē phus in cap° de reminiſcētia ſic videť aūt ma/
xime eſſe ulē p̄ncipiū ⁊ mediū oium.¶ Sed contra re
miniſcētia eſt reuocans id qđ acceptū eſt in p̄terito.hoc
aūt eſt pticulare:ſup pticulare aūt nō ſtat virtus recorda
tiua niſi per imagines ⁊ intētiones pticulariuꝫ.ergo vi/
deť eſſe diſcurſus reminiſcētie per intentiones ⁊ imagi
nes pticulariū ⁊ nō per ulīa.¶ Juxta hoc iterū queriť
de quibuſdā qui nituť reminiſci alicui⁹ ⁊ nō ponūt ex
qua cauſa hoc cōtingat.¶ Preterea queriť cum multi
ſint modi reminiſcēdi.ſ.ſm ordinē nature ⁊ ꝓbabiliū ⁊
cōſuetudinis ⁊ fortune que ſit habitudo ꝯſequētie in oī
bus.nō enim ſcitur aliqđ de Cathone ꝓpter Ciceronē:
tñ frequēter recordamur Cathonis ex Cicerone.¶ So
lutio dicēdū ꝙ actus reminiſcētie incipit ab ulibus ſed
terminať in pticulari qđ acceptū fuit in p̄terito:⁊ ꝓpter
hoc hēt ⁊ ulīa ⁊ imagines ⁊ intētiōes pticulariū.¶ Ad
dictum phi dicēdū ꝙ ipe loquiť de p̄mo p̄ncipio remi/
niſcētie qđ q̄to eſt ulius tanto eſt ipm mediū ad plura
reminiſcibilia.¶ Ad aliđ patet ſolo per p̄dicta.¶ Ad
id qđ iuxta hoc queriť dicēdū ꝙ difficultas reminiſcen
di tribus de cauſis ꝯtingit ex pte reminiſcentis.Et vna
de cauſa ex pte reminiſcibiliū.p̄ma ex pte reminiſcen/
tis eſt ignorātia qꝛ neſcit reuoluere p̄ncipia ex quibus
hētur queſitū ultimū.2ª cauſa eſt impedimētū organi ⁊
ſpirituū aīaliuꝫ:⁊ hoc ꝯtingit duob⁹modis.Quoꝝ vnus
eſt malicia cōplexionis que impedit uelocitateꝫ motus
ab vno in aliud.2°eſt ꝯſtrictio viaruꝫ ſpūs aīalis a p̄ma
cellula in mediā ⁊ a media in poſtremā.He enim cellu
le diſtinguunť quadā carūcula que facta eſt ad moduꝫ
uermis que ſita eſt in hoſtijs cellule ut dicit Conſtabu/
lus.⁊ hec qñqꝫ impedit diſcurſum ſpiritus per cellulas.
⁊ iō intēdēs reminiſci ⁊ meditari mouet caput qñqꝫ ele
uādo qñqꝫ dep̄mēdo:qꝛ tunc natura uertiť ad remouē/
duꝫ carūculā illā ut libere trāſeat ſpūs.3ª cauſa eſt ex pte
reminiſcētis:qꝛ pauca reminiſcibilia p̄ncipia reuoluit.
⁊ ſi multa reuolueret reminiſceretur queſiti.⁊ hoc dicit
phus in 3°de reminiſcētia.multotiens aūt iam quidem
querēs nō pōt reminiſci.querens aūt poſt inuenit hoc
aut ſit multa mouēti uſquequo hmōi mot⁹ quē ꝯſequiť
eſt res.i.poſtq̄ꝫ eſt res.4ª cauſa que eſt ex pte reminiſci
biliū:qꝛ ſunt p̄ncipia eoꝝ ⁊ nō de facili pñt redigi ad or/
ganum cōe.¶ Ad id qđ ulterius queriť dicēdū ꝙ me/
moria reminiſcētia multiplicia ſunt:⁊ quedā ſunt pſe or
dinata ſm rectū ordinē nature ab añcedētibus uel cōſe/
quētibus uel repugnātib⁹:⁊ in his reminiſcibilitas eſt
uelox.Unde dicit phs ueloces maxime ſunt a p̄ncipio
reminiſcētes.ſicut enim ſe hñt res ad inuiceꝫ que ꝯñter
ſunt ſic etiā magis ſunt remiſcibilia quecūqꝫ ordinatio/
nem hñt ſicut doctrine:praua aūt ideſt inordinata graui
ter.Quedaꝫ ꝯo ſe hñt ut ꝓbabilia que fiunt ex ſignis ⁊
ycotibus ſicut reminiſcētes logice.Quedā aūt taleꝫ hñt
vim a ꝯſuetudine qualem hñt ordinata per nām.Dicit
enim phus ꝙ ꝯſuetudo ut natura eſt.que enim ꝯſueui/
m⁹videre in eodē loco uł audire hoꝝ reminiſcimur per
locum illum:hoc mō reminiſcimur Cathonis per Cice
ronem.qꝛ Cicero fuit amicus Cathonis.uel qꝛ conſue/
uit loqui de eo.uel qꝛ fuit ſimilis illi.qñqꝫ etiam remini
ſcētia ꝓcedit caſu ⁊ fortuna:eo ꝙ caſus ⁊ fortuna ſunt cau
ſe rerū per accñs ut dicit Ariſ:in 2° phiſicorum.

¶ Queriť qui ſunt bene reminiſcibiles ⁊ qui male.

q Uarto et ultimo queriť

Qui ſunt bñ reminiſcibiles:⁊ qui male.Et vi/
deť ꝙ oppoſita cōplexio opetur ad bonitatē reminiſcē/
tie.ſiccum enim facit ad retētionē fantaſmatis ſine quo
nō eſt reminiſcētia ut dicit phus.Humiduꝫ aūt facit ad
uelocitatē motus diſcurrēdo per p̄ncipia.¶ Jtem phs
videť dicere ꝙ melancholici ſunt bñ reminiſcibiles ⁊ ſi
militer flegmatici ⁊ reddit rōnē:qꝛ humiditas i flegma
ticis nō facile pauſat mota quouſqꝫ ueniat in id qđ que
riť ſi recte ꝓcedat motū eius.ſilr dicit quidā ſunt remi/
niſcētes maxime ut melancholici:quoꝝ enim fantaſma
ta mouēt maxime.¶ Solo dicēdū ꝙ nihil prohibet di
uerſas cōplexiones eſſe reminiſcibiliores ſm diuerſa ſi
cut dicit phus.ſiccitas enim facit ad retētionē fantaſma/
tis antiqui qđ multū mouet in reminiſcēdo.humiditas
ꝯo facit ad uelocitateꝫ motus.⁊ ſilr caliditas ⁊ frigus fa
cit.calidum enim fortiter facit ſpūs diſcurrē ⁊ fluere for
mas.frigidū aūt fortiter tenet impreſſas.

¶ Utrum omnes huiuſmodi virtutes ſunt corporee.

d Einde queritur De his vir/

tutib⁹ in cōi.Et queruť duo.ſ.utrum oēs iſte
ſint corporee virtutes hñtes ſitum in organo corporeo
uel nō.Et utrum ſint plures uel pauciores.¶ Ad p̄mū
ponit rōnem Auic.ꝙ oēs hmōi virtutes ſunt corporee.
⁊ primo ꝓbat de ſenſib⁹ hoc de rōne enim ſenſus eſt ꝙ
apprehēdat cum pñtia māe.pñtia enim corporis nō eſt
exñs niſi apud aliqđ corpus.Etenim qđ nō eſt in loco
res localis nō opať ſm pñtiam uel abſentiā.vnde virtu
ti ſimplici ipſius aīe forma ſenſibilis nō pōt eſſe p̄ſens.
⁊ iſta eſt rō Auicͤ de ſenſib⁹.Fortior aūt ad idē rō eſt:qꝛ
ſenſus nō pcipit formā niſi illā ad quā ſm nām fabricať
organum ut oculus colorē eo ꝙ eadem pfectio eſt utri/
uſqꝫ.ſ.lumen.Hec enim pfectio eſt dyaphani qđ eſt in
cōpōne oculi ⁊ pfectio coloris ſm actuꝫ.Silr eſt de au/
ditu cuius organū cōſiſtit in aere uacuo qui etiā aer eſt
mā ſoni.Jdem eſt de odoratu qꝛ actu ⁊ natura frigiduꝫ
exiſtēter potētia eſt calidū ⁊ ſaluať calido uaporatiuo in
odoribus.De guſtu aūt qui quidē tactus eſt:⁊ de tactu
patet ꝙ nō recipiūt formas abſtrahēdo a mā:ſed cuꝫ cō
tactu corporis in qbus ſunt forme ille.tres aūt rōnes po
nit Auicª de eo ꝙ imago ſit virt⁹ opans in corpe.Qua/
rum p̄ma hec eſt.ponamus formā quadrati deſcripti in
imagine:cuius quatuor anguli deſignenť per.a.b.c.d.
⁊ aliud quadratū ꝯiungať illi apud angulū.a.in dextro
⁊ 3ᵐ quadratū ꝯiungať ei in ſiniſtrū apud angulum.b.
⁊ quadratū qđ eſt in angulo.a.in quatuor ſuis angulis
ſigneť per.a.c.⁊.b.quadratū aūt qđ eſt in angulo.b.de/
ſigneť in quatuor ſuis angulis.ſ.per.b.c.q.i.⁊ ſit iſta for
ma imaginata ⁊ nō in mā aliqua.⁊ querať cauſa quare
vnuꝫ quadratoꝝ imaginatoꝝ imaginamur in dextro al/
terum in ſiniſtro.Hoc enim eſt aut per formā quadrati:
aut per aliqđ accñs ipſius:aut ꝓpter cōparationē ad ali
quod extra:aut ꝓpter mām ex qua extrahiť:aut ꝓpter
organū aut ſpm̄ aīalem qbus imprimiť.Qđ aūt non ſit

ꝓpter formam quadrati hoc patet ex hoc: q: vna rō eſt forma quadrati in oībus quadratis que nō ſepat vnū quadratū ab alio ponēdo vnum in dextro ⁊ alium in ſiniſtro: nec eſt ꝓpter accñs. Ponamus enim ꝙ illa quadrata equalia ſint in quātitate tūc accñs illud eſſet ſepabile uel inſepabile. ⁊ ſi eſſet inſepabile tunc cōmutaret in ſpēm ⁊ iueniret in omni quadrato ſicut nigredo corui in omni coruo. ⁊ ſic quicqd inueniret in vno quadrato etiā inueniret in alio. ⁊ iō per hoc nō diſtinguerent ꝙ vnum eſſet in dextro ⁊ alterū in ſiniſtro. ¶ Si autē eſſet accñs ſepabile hoc nō eſſet niſi dextrū ⁊ ſiniſtrum. Si igit imaginatio diſtingueret illa quadrata per intētionem dextri ⁊ ſiniſtri oporteret ꝙ illa imaginatio apphēderet intētionē dextri ⁊ ſiniſtri: ⁊ poneret eā ſup quadratum ꝑus apphēſum: ⁊ ſic imaginatio ꝓcederet cōponēdo qḋ nō cōuenit ei ſm Auicam q: nō accipit niſi formā quātitatis que fuit in ſenſu. ⁊ illā accipit ſubito ſine cōpōne ⁊ diuiſione ⁊ nō ſicut intellectꝰ qui rōnē dextri ponit ſup quadratū vnum. ⁊ rōnem ſiniſtri ſup quadratum alterū. ergo ꝙ imaginatio imaginat vnum in pte vna ⁊ alterū in pte alia nō eſt ꝓpter intētionē dextri ⁊ ſiniſtri: neq: ꝓpter aliud accñs qḋ poſſit aſſignari. ergo illa diffinitio nō eſt per accñs: neq: eſt ꝓpter compationē ad aliqd extra. q: cum illa quadrata ſint ſimilia ⁊ equalia ut ſup̄ poſuimus: ad qḋcūq: corpoꝝ alioꝝ exterioꝝ compabit vnum ⁊ ad idem cōparabit alterū ⁊ ita in cōparatione illa non diſtinguuntur. Nec eſt ꝓpter mām a qua extrahit. illa enim nō differt niſi per mām ligni ⁊ plumbi ⁊ cupri: ⁊ ſic de alijs. ⁊ nō eſt natura illarum materiarū facē vnū eſſe in dextro ⁊ alterū in ſiniſtro. ergo relinquit ꝙ hoc ſit ꝓpter ſitum illius forme ⁊ in organo ⁊ in ſpū imaginis in cuius dextra pte depingit quadruplex dextrū ⁊ ſiniſtrū. 2a rō Auic. eſt quia nos imaginamur formā maiorē ⁊ formā minorē ⁊ nō pñt eē in eodē ſubiecto forma maior ⁊ forma minor. ergo relinquit ꝙ ſit in corpe aliquo in cuius maiori pte depingit forma maior. ⁊ in minori pte forma minor. 3a rō ſua eſt: q: nos ſimul ⁊ ſemel nō poſſumus imaginari formā albā ⁊ nigrā in eadē pte: ſed in intellectu ſimplici ſimul intelligimus albū ⁊ nigrum. ⁊ hoc nō eſt alia de cauſa niſi q: forma illa quātitatis corporee eſt in ſpū corporeo ⁊ organo in cuius eadē parte nō pōt poni albū ⁊ nigrū. ¶ Intellectꝰ aūt ſimul intelligit albū ⁊ nigrū: ſed negat idem eē ſbm albi ⁊ nigri: ⁊ per has rōnes ꝓbat Auica imaginē eſſe virtutē corporeā: ⁊ dicit ꝙ idem eſt de eſtimatiua ⁊ memoratiua: que lꝫ accipiant intētiones nō tñ ſeparant eas a talibꝰ imaginibus ⁊ formis. ſed lꝫ ꝯcl'o iſta ſit uera quā cōcludit rōnes tñ nō videnť ualere. Si enim eſſet cauſa dextri ⁊ ſiniſtri ꝙ depingit in pte dextra ſpūs uel in ſiniſtra organi tunc virtus tota nō imaginaret dextrū uel ſiniſtrū in ſiniſtra pte tm̄: uel in dextra pte tm̄: ſed in utraq:. imaginemur enim dextrū a ſiniſtro ⁊ ſiniſtrum in dextro. hoc enim bñ cōtingit ſicut ꝯtingit imaginari id qḋ eſt ſupra eſſe inferius ⁊ ecōtra. ⁊ id qḋ eſt ante eē ⁊ retro ⁊ ecōtra. ⁊ cum forma nō mouet niſi in toto ſbto in quo eſt oporteret ꝙ organū virtutis imaginatiue trāſponeret in ptibus: ita ꝙ ſupior pars efficeret inferior ⁊ ecōtra: ⁊ hoc eſt ridiculoſum. ¶ Preterea 2a rō non videt ualere. ſi eni forma maior deſcriberet in maiori pte ⁊ minor in minori tunc forma que nullo mō ꝓportionaret quātitati organi ſicut forma montis uel dimidij celi nullo mō poſſet deſcribi in organo imaginatiue. ⁊ q: ſimilis obiectio eſt de oculis ꝓpter hoc ſoluit Auica ⁊ dicit ꝙ excuſat eum potētia diuiſionis in infinitū: q: ſ. rei quātitas diuidit donec fiat ꝓportionabilis organo quātitatis in quo depingit. ¶ Sed ꝯtra. hoc nihil eſt quia querať de diuidēte qd ſit diuidēs. organū enim non eſt diuidēs: q: potētia ſua nō eſt potētia actiua ſed mālis. ſimiliter virtus apprehēſiua nō eſt diuidēs q: accipit intētionē totius forme ⁊ totius quātitatis. ¶ Silr diſtantia nō eſt in cauſa ſicut in id qḋ diſtat videt maioris quātitatis q̄z id qḋ eſt ꝓpe: q: tunc lineamēta figurarū ipſius quāti nō pfecte diſcernerent. ¶ Preterea accipiamus illā formā que impleat totū organū imaginatū: tunc ſm hoc illa nō poſſet depingi in organo: ⁊ ſic non multe forme manerēt in organo imaginationis qḋ eſt ꝯtra Ariſt. in libꝰ de ſomno ⁊ vigilia qui dicit ꝙ forme que manēt in organo imaginationis in ſomno fluūt ad organū ſenſus cois. Unde per alias rōnes ꝓbandū eſt hoc ſic. ois virtus hñs ſitum in determinata pte corpis cuius leſione impedit opatio eius: ⁊ cuius ſalute ſaluat eſt virtus corporea ⁊ ſita in organo corpali. oēs virtutes ſup̄dicte aīe ſenſibilis ſunt tales. ergo ſunt virtutes corporee ⁊ ſitum hñtes in organo corpali. pma patet pſe: q: nō eſt inſtātia de rōne ⁊ intellectu que impediunt deſtructa media cellula capitis: q: hoc nō accidit pſe ſed per accñs. ſ. ꝙ corrūpit organū fantaſie: quo corrupto non eſt a quo abſtrahat intellectꝰ. 2a pͦ ꝓbata eſt in ſingulis virtutibꝰ prius habitis. ¶ Item oīs forma ſilis forme corpali nō eſt in ſbto niſi in corpe oēs forme p̄dictarū virtutū ſunt forme ſimiles formis corpoꝝ. ergo nō hñt ſbm niſi corpus. pma probat per hoc ꝙ forme ſimiles hñt vnam rōnem compationis ad ſbm. 2a pͦ per hoc patet quia niſi eēnt forme ſiles corpoꝝ: corpa nō diſcernerent p ipſas. ¶ Sed cōtra virtus apphēſiua eſt virtus paſſiua ⁊ receptiua: ⁊ nō eſt receptiua niſi formarū. Cum igit ipſa virtus que eſt ps aīe ſimplex ſit forma: que erit in ipa ſimpr erit ⁊ incorporea: ⁊ ita falſum eſt ꝙ ille forme ſunt quas apphēdunt virtutes aīe ſenſibilis. ¶ Item virtus apphenſiua eſt virtus in potētia que nō pficit niſi per formā apphenſiuā. ergo forma apphēſiua in ipſa erit ſicut pfectio in pfecto. ſed omne qḋ recipit ut dicit Boeꝰ: recipitur ſm ptātem recipiētis. ergo forma illa recipit ſm poteſtatē virtutū que ſunt ptes aīe: ſed ille ſunt incorporee ergo forme iſte ſunt recepte in corpe ⁊ ſic ſunt ſine quātitate. ¶ Sol'o dicendū ꝙ virtutes iſte corporee ſunt ⁊ opantes in organo: ⁊ ſic ꝓbant ultime rōnes: forme ille nō ſunt quātitates nec hñtes quātitatē: ſed ſunt ſimilitudines ⁊ ſpēs quātoꝝ non tñ ſunt in organo corporeo ut in ſbto. ¶ Ad primā rōnē Auic. dicēdū ꝙ cauſa imaginādi dextrū in dextro ⁊ ſiniſtrum in ſiniſtro ⁊ ecōtra nō eſt: q: illa forma depicta ſit in dextra pte ul' in ſiniſtra ſpūs uel organi: ſed cauſa huius eſt ſitus qui ſepari non pōt a figura ⁊ quātitate: ⁊ tñ in ptāte virtutis imaginatiue eſt trāſmutare ſitum ⁊ figurā ſicut ob̄m eſt. forma pͦ ſm ſe totā cōparat ad ſpēm ⁊ organū ut ad punctū ſimplex ſicut ꝓbatum eſt ſup̄ in qōne de viſu. ¶ Ad aliud dicēdū ſicut ſup̄ probatū eſt in obone in cōtrariū ꝙ maior forma nō deſcribit in maiori pte organi uel ſpūs: ſed organū imaginis eſt ſicut ſpeculū aīatū qḋ in qualibet parte ſui receptibile eſt oīum formarū: ⁊ pōt reſeruare formas receptas: ⁊ ꝯuerti ſup quācūq: uoluerit. ¶ Ad ultimā rōnem dicēdū ꝙ forma recepta nō eſt imediate in ipa potētia aīe ut in ipo ſbto: ſed eſt in mā illius potētie que mā eſt organū. Dicit enim Ariſt: ꝙ ſi oculus eſt aīal: viſus eſſet aīa eius: ⁊ ſilr eſt de alijs potētijs organicis. ⁊ iō potentia iudicat de formis illis ſicut in his que imutant propriam ſuam naturam: nec ſunt pfectio eius ſimpliciter. ſed quo ad cognitionem rerum ſenſibilium ⁊ per hoc patet ſolutio ad totum.

¶ Utrum hmōi virtutes ſint plures.

8 **Ecundo queritur** Utrum ſint plures uel pauciores virtutes aīe ſenſibilis interiores. Et videt ꝙ pauciores. Abſtrahere enim non eſt niſi ſm duos modos. ſ. cum pncipia māe ⁊ ſine principia. ergo videt ꝙ nō debent eſſe niſi due virtutes aīe ſenſibilis: eo ꝙ forma pticularis nō eſt niſi cū pñtia

materie uel ſine preſentia ⁊ virtutes non differãt niſi ſm obiecta. Ecõtra autem videt ꝙ plures debeãt eſſe. habemus enim quãdam que cõſiderat preteritum in ratione preteriti: ergo eadem rõne debemus habere quandam que ꝯſiderat futurum in rõne futuri: ⁊ ſic ad minus erũt ſepté. ¶ Preterea Auic.ª diſtigués vires ſm organa ponit ſenſum cõem in prima ꝯcauitate prime cellule ⁊ imaginationem in poſteriori. Fantaſiam autem in p̄ma parte medie cellule: ⁊ eſtimatiuam in poſteriori: memoriaꝫ autem ⁊ reminiſcẽtiam ponit in poſteriori cellula. Cum ergo quelibet cellula habeat medium: videt quedaꝫ debere eſſe in media parte prime cellule: ⁊ quedam in media parte medie cellule: ⁊ ſic iterum erũt ſeptem. ¶ Solutio dicẽduꝫ ꝙ vires ſupra dicte diſtinguũtur ſm ꝙ diuerſificant forme ſenſibiles in preſentia materie. ille eñi poſſunt conſiderari ſm ꝙ ſunt a re uel ad rem ut imago rei. Si p̄mo modo tũc accipit duobus modis. ſ. per id qđ fuit in ſenſu cõmuni: uel per cõiunctum illi qđ nõ fuit in ſenſu. ⁊ p̄mo modo de ipſa eſt imaginatio. Secũdo autem modo duobus modis accipit. ſ. ſm ꝙ intẽtio cõparat ad imaginem ⁊ diuidit in ipſa per modum ueri ⁊ falſi: ⁊ ſic eſt fantaſia: uel ſm ꝙ intẽtio diuiſa uel compoſita cum imagine eſt p̄ncipium appetitus ſm leticiam uel triſticiam: ⁊ ſic de ipſa eſtimatiua ⁊ oĩbus his eſt motus a re in aĩam. Si autem eſt cõuerſio ſup formam ordinatam ad rem: tũc eſt motus ab aĩa in rem. ⁊ hoc contingit duobus modis. ſ. per ſolam fantaſiam ut eſt imago ⁊ de hoc eſt memoria: uel ſm diſcurſum rõnis a p̄ncipio determinato ⁊ hoc eſt reminiſcẽtia. ¶ Ad p̄mum ergo dicendum ꝙ oẽs iſte virtutes anime ſenſibilis interiores ſunt ſuper formam abſtractam a p̄ſentia materie. ſenſus autem eſt ſup formam abſtractam a p̄ſentia materie. vnde iſta uariatio forme cum p̄ſentia materie uel ſine p̄ſentia eſt diſtinctio forme in genere ⁊ non in rõne ſpeciali: ⁊ ideo penes ipſam accipit diſtinctio virtutum in genere per apprehẽſiuam de intus ⁊ app̄henſiuam de foris. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ p̄ñtis ſm ꝙ eſt preſens eſt ſenſus. p̄teriti autem ſm ꝙ eſt p̄teritum eſt memoria ⁊ reminiſcentia. futuri ꝟo non põt eſſe aliqua virtus. futura enim ſunt aut que fiũt ſemp: aut freqũeter: aut raro ut dicit Ar.: 2° phi. ⁊ illa que fiũt raro non p̄ñt habere ſpẽm ad ſenſum nec in ſe nec in ſuis cauſis. In ſe non poſſunt q: non ſunt in ſe. In cauſis ꝟo non p̄ñt q: ſue cauſe ſunt cauſe per accidẽs ⁊ inordinate ad ſpeciem illam. Illa ꝟo que ſunt frequenter ⁊ ſemp ſpeciem qdem ad ſenſum ⁊ in ſe non poſſunt habere: q: non ſunt in ſe. In cauſis ꝟo non cognoſcunt niſi per rõnem ⁊ non per virtutem aĩe ſẽſibilis. ¶ Et ſi obijciũt ꝙ quedã bruta fugiũt futura ⁊ non p̄ſentia tm̃: ⁊ p̄ſignant aliquãdo futura: ſicut formice latẽtes in foraminibus p̄ſignãt futuram pluuiam uel futuram ſerenitatem uel aliqd huiuſmodi. Dicẽdum ꝙ non fit ex aliqua app̄hẽſione futuri ſed potius ex inſtinctu nature ut dicit Auic.ª Cum eñi mutant elemẽta ad futuram pluuiam cauſandã uel futuram ſerenitatem uel aliqd huiuſmodi immutant corpora talium aĩalium: ex qua immutatione uel mouent uel quieſcũt per iſtinctũ nature: ⁊ ex hoc habet prenoſticum aliquod de futuris. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ medium cellularum nõ determinat aliqua virtute aĩe ſenſibilis. virtus enim app̄henſiua ſita eſt in cõcauitate cerebri: in qua multiplicat ſpũs aĩalis: cõcauitates autem ille ſunt in extremitatibus cellularuꝫ. In medio enim cerebrũ habet timorem: ⁊ ideo non poteſt ibi adeo cõgregari ſpiritus ut congregat in extremis. uel dicat melius ꝙ media cellularum ſi haberet virtutem illam oporteret eſſe cõpoſitam ex utraqꝫ extremarum virtutum: quemadmodum organum ꝓprietatem habet utriuſqꝫ: quia virtutes anime ſenſibilis apprehenſiue permiſceri non poterũt: q: ⁊ obiecta ſunt impermixta: ideo medietates cellularuꝫ remanſerunt ſine virtute apprehenſiua.

¶ Queritur quid ſit ſomnus.

DEinde queritur de proprietatibus aĩe ſenſibilis in ſe: que ſũt ſomnus ⁊ vigilia ⁊ ſomnium. has eñi ꝓprietates habet anima ſenſibilis in omni animali ut videt dicere ph̄us. ¶ Queratur ergo p̄mo de ſomno ⁊ vigilia: ⁊ cõſequẽter de ſomno ⁊ ſomnij interp̄tatione. De ſomno autẽ ⁊ vigilia mouet Ar.: quinque queſtiones. ſ. quid ſit: ⁊ utrum anime per ſe uel corporis per ſe ꝓpria ſũt uel cõmunia utriuſqꝫ. Et ſi cõmunia: cuius particule aĩe uel corporis ſunt: ⁊ ꝓpter quam cauſam inſunt aĩalibus. Et utrum ꝯueniant oĩa aĩalia ambobus uel alia qdem ſomno tm̃: uel alia ꝟo vigilie tm̃. alia ꝟo neutro. alia qdeꝫ utriſqꝫ. Deinde mouet Ar.: ſeptem queſtiones. ſ. quid ſit ſomnium. Et propter quam cauſam dormiẽtes qdam ſomniant: quidam nõ: ⁊ q̃re qdaꝫ qui ſomniãt quãdoqꝫ nõ recolũt: quãdoqꝫ ꝟo recordant. Et ſi cõtingit futura p̄uidere in ſomno uel non: ⁊ qualiter hoc cõtingit. Et utrum futura ab homine preuideant ſolum: uel quorũdam demonum habeant cauſam: ⁊ utrum a natura fiãt uel ab euentu. Has queſtiones determinat Ar.: in libro de ſomno ⁊ vigilia Et nos diſputabimus de eiſdem infra.

PRocedat ergo ad primum ſic. Dicit enim Ar.: in primo de ſomno ⁊ vigilia ſenſus modo qdem aliquo immobilitatem uelut vinculum ſomnũ dicimus: ſolutionem ⁊ remiſſionẽ q: vigiliam. Ex hoc accipit ꝙ ſomnus eſt immobilitas ſenſuum uelut vinculum. vigilia autem ſolutio eſt ſenſuum ⁊ remiſſio. Auic.ª autem diffinit ſic: vigilia eſt diſpoſitio in qua anima impat ſenſibus ⁊ virtutibus mouentibus exterius uolũtate cui non eſt neceſſitas. Somnus ꝟo eſt priuatio diſpoſitionis in qua aĩa ab exterioribus ad interiora cõuertit. ¶ Algazel autẽ diffinit ſic. ſomnus nihil aliud eſt niſi retractio ſpiritus ab exterioribus ad interiora. ¶ Alphorabius autẽ ſic: ſomnus eſt ſenſus in potentia: vigilia autem ſenſus in actu. ¶ Item ſic. ſomnus eſt introitus ſenſus cõmunis in corpus. vigilia eſt motus ſenſus cõmunis in ſuo inſtrumẽto extra corpus. ¶ Itẽ ſic ſomnus eſt ligamẽtum virtutum ⁊ cõfirmatio earuꝫ. vigilia ꝟo diſſolutio virtutum ⁊ debilitas earũ. ¶ Cõmuniter autem diffinit ſic a magiſtris. Somnus eſt qes virtutum aĩalium cum intẽtione naturalium. vigilia intentio animalium cum remiſſione naturaliuꝫ. ¶ Item ſic. ſomnus eſt interceptio p̄mi organi ſuccidẽdi ab actu ſenſus. vigilia eſt ſolutio primi organi ſentiendi ab actu ſenſus. ¶ Contra p̄mam harum diffinitionum obijcit ſic. quecũqꝫ potẽtia impedit ab actu in ſomno illius immobilitas eſt ſomnus: memorie ⁊ intellectus impediũtur ab actu in ſomno: ergo memorie ⁊ intellectus imobilitas eſt ſomnus: non ergo ſolius ſenſus: ⁊ ita deberet dicere ſomnus eſt immobilitas ſenſus memorie ⁊ intellectus. ¶ Preterea ſomnus nõ videt vniuerſaliter immobilitas ſenſus. Senſus enim cõmunis eſt qdem ſenſus: ⁊ ille non immobilitat in ſomno: cuius probatio eſt hec: q: dicit Ar.: in 2° de ſomno ⁊ vigilia. ꝙ fantaſmata fluunt ab organo fantaſie ad organum ſenſus cõmunis ⁊ immutant ipſum. ¶ Si forte dicatur ꝙ intelligitur de ſenſibus proprijs: videtur ꝙ hoc non ſemper ſit uerum. quia dicit Ar.: in primo de ſomno ⁊ vigilia. ꝙ quidam in ſomnis agunt opera vigilie quod non poteſt eſſe: cũ hoc ꝙ organa proceſſiua ⁊ organa ſenſuum exteriorum ſunt immobilia. ¶ Item videtur eſſe nugatio in hoc ꝙ dicit imobilitas uelut vinculum eo ꝙ ſufficiẽter qes ſenſuũ exp̄mit per alterũ. ¶ Sed obijcit ꝯtra diffinitionẽ vigilie datam ab Ar.: videt aũt ſupfluum quãdo ponit

ſolutionem ꝙ apponit remiſſionē: q: utrūqꝫ idem ſignificat. Si forte dicaꝛ ꝙ reſolutionem ſignificat remiſſio ⁊ debilitatem. ¶ Cōtra hoc eſt ꝙ vnūquodqꝫ in ſuo actu confortaꝛ. ſenſus aūt in vigilia eſt in actu: ergo videꝛ ꝙ in vigilia accipiat ꝯfortationem ⁊ nō remiſſionē. ¶ Cōtra autem totam diffinitionē obijciꝛ ſic: ꝙ videꝛ non eſſe cōuertibilis. Sunt enim multa genera amētiarum ſicut epilētia ⁊ litargia ⁊ ꝯuerſio aie ad iteriora: ſicut fit in meditātibus quādoqꝫ in raptis in qbus oibus eſt immobilitas ſenſuum uelut vinculum: ⁊ tñ ille amētie non ſunt ſomnus: ⁊ ſolutiones earum non ſunt vigilie: ergo diffinitio in plus eſt q̃ꝫ diffinitum. ¶ Cōtra ſecūdam obijcitur ſic. vigilia eſt ꝑfectio ſenſuum ſm̄ actum. Cum ergo vnūquodqꝫ debeat diffiniri ab ultimo ⁊ optimo ⁊ actus melior ſit q̃ꝫ diſpoſitio: vigilia potius deberet diffiniri ꝑ actum q̃ꝫ per diſpōnem. ¶ Preterea videꝛ falſuꝫ quod diciꝛ in diffinitiōe ſomni. ſ. ꝙ ſomnus ſit ꝑuatio ab hac diſpoſitione. videmus enim frequēter in ſomnis ad motum fantaſie q̃ꝫ aia ꝑcipit virtuti mouēti ⁊ extēdēti membra genitalia ad expulſionem ſuꝑflui ſeminis: ſicut fit in his qui polluūt in ſomnis: ⁊ hoc dicit Auicᵃ. ¶ Preterea contingit quandoqꝫ ſtillare fleuma dulce a capite in ſomnis ad organa guſtatiua. ſ. linguam ⁊ palatuꝫ: ⁊ tunc quādoqꝫ ſomniat dormiēs ſe mel bibere ut dicit Ariſ. in 2° de ſomno ⁊ vigilia. hoc aūt non cōtingit niſi ꝓpter immutationem quam facit dulce fleuma in organis guſtatiuis: ergo videꝛ ꝙ ſomnus nō oīno ſit ꝑuatio illius diſpoſitionis in qua aia impat ſenſibus exterioribꝰ. ¶ Cōtra tertiam diffinitionē que eſt Algazelis ſic obijciꝛ. ſpiritus cōducit calorem: q: ubi eſt multiplicatio ſpiritꝰ ibi eſt multiplicatio caloris. ⁊ ecōtra ubi non multiplicatur calor ibi non multiplicaꝛ ſpūs: ſed in multis dormientibus multiplicaꝛ calor in extremitatibus manuū ⁊ pedū uehemēter: ergo ⁊ ſpūs: ergo nō eſt generale ꝙ ſomnus eſt retractio ſpūs ad interiora. ¶ Cōtra quartā que eſt Alphorabij ſic obijciꝛ. ſenſus in actu diciꝛ duobꝰ modis ſ. quo ad eſſe in actu: ⁊ quo ad ſentire. ꝑmo modo ſenſus fit in actu a potētia ſenſitiua ꝑficiente organū. 2° aūt modo a ſenſibili. ¶ Queraꝛ ergo utrū ſomnus ſit ſenſus in potētia quo ad actum ꝑmū uel quo ad actum ſcd̄m. ſi ꝑmo modo tūc organa ſenſuū in ſomno non haberēt potētias ſenſitiuas: ⁊ ſic ſenſus eēnt corrupti: ⁊ equoce diceret oculus dormiētis ⁊ vigilantis: que oia falſa ſunt. Si aūt diciꝛ in potētia quo ad eſſe ſcd̄m: tūc videꝛ ꝙ vigilia ſit in potētia ſenſus quādoqꝫ: q: non ſemꝑ ſenſus vigilātis immutaꝛ in actu. ¶ Preterea dicit phūs in ꝑ° topicoꝝ in eo qđ ſm̄ cōtradictionē opponiꝛ ꝯſideraꝛ ſi multipliciter diciꝛ. Nam ſi hoc multipliciter diciꝛ ⁊ qđ huic ꝯtradictione opponiꝛ multipliciter diceꝛ: ut non videre multipliciter diciꝛ vnū qdem nō habere viſum: alteruꝫ qdem nō uti viſu. Si aūt multipl'r diciꝛ: ⁊ videre multipliciter neceſſe eſt dici. utriqꝫ enim videre opponiꝛ qđ ut ei ꝙ eſt nō habere viſuꝫ. illi aūt qđ eſt nō uti viſu. Ex hoc habeꝛ qđ videre diciꝛ habere viſuꝫ ⁊ uti viſu: ⁊ ſimiliter eſt de alijs ſenſibus: ⁊ ſic deberet melius dixiſſe ꝙ ſomnus eſt habitus ſenſus: vigilia aūt viſus ſenſus: cuꝫ dormiētes habeāt ſenſum lꝫ nō utanꝛ. ¶ Cōtra quintaꝫ que eſt Alphorabij ſic obijciꝛ ſicut dicit phūs ſomnꝰ eſt ligamētum ſenſuū: ⁊ ſic non videꝛ eſſe introitus ſenſus. ¶ Preterea ſenſus coīs nō accipit niſi a ſenſibus ꝓprijs ut dicit Auicᵃ: ⁊ ſic videꝛ ꝙ ſuū eſſe nō eſt intrare in corpus ſed moueri in ſenſus exteriores. ¶ Preterea ſi intrat hoc nō pōt eē niſi altero duoꝝ modoꝝ. ſ. quo ad actū uel quo ad organū. Si quo ad actū hoc plane falſum eſt q: ſuus actus eſt ſuꝑ ſuum obiectū: ⁊ obiectū ſuuꝫ nō eſt niſi in re pñte ut ſupra ꝓbatū eſt. Si quo ad organū hoc nihil eſt dictu: q: organū ſuum ſemꝑ eſt intra corpus ut ſupra habituꝫ eſt ſiue in ſomno ſit ſiue in vigilia. ¶ Cōtra ſextam que adhuc eſt Alphorabij ſic obijciꝛ. oīs ſomnus induciꝛ ex laſſitudine organoꝝ uel grauitate uel inductum ex talibus cauſis debet eſſe ꝯfirmatio virtutum organicarū. ergo ſomnus nō eſt ſicut ligamētuꝫ virtutū qđ ſit cōfirmatio earum. ¶ Preterea dicit Ariſ. in fine ꝑmi phiᶜᵉ ꝙ materia eſt ingenita ⁊ icorruptibilis ꝓpter id ꝙ vnūquodqꝫ corrūpiꝛ ad materiā ⁊ generaꝛ ex ipſa: ⁊ ideo ipſa eſt ante cōem generationē ⁊ poſt cōem corruptionem naturalē. Ex hoc habeꝛ ꝙ vnūquodqꝫ tanto vicinius eſt corruptioni quāto ipſuꝫ magis recedit ab actu ⁊ appropinquat potētie materiali: ⁊ quāto ipſum vicinius eſt corruptioni tāto debilitaꝛ plus virtus eius: ſꝫ ſomnus facit virtutes exteriores organicas recedere ab actu ⁊ appropinquat eas potētie: ergo ſomnus ſit ligamētum virtutum ⁊ debilitas earū: vigilia autem econtra ſolutio virtutum ⁊ cōfirmatio earum. ¶ Cōtra ſeptimā autem que eſt magiſtroꝝ ſic obijciꝛ. In ſomno nō omnes quieſcūt virtutes aiales. fantaſia autēꝫ agit in ſomnis ut dicit phūs que eſt virtus aialis: ğ ſomnus nō eſt qes aialiuꝫ virtutū vniuerſaliter. ¶ Itē dicit Auicᵃ ⁊ Algazel ⁊ Alphorabius ꝙ in ſomnis aia coniūgiꝛ intelligētijs ſuꝑioribus que dicunꝛ angeli: ⁊ accipit ab eis intellectus potētias ſimplices ⁊ immāles que ſunt ſomnia uera quibꝰ imaginatio ꝑparat imagines quādoqꝫ ꝯueniētes: quandoqꝫ cōtrarias: ꝓpter quas ſomnium illud indiget interpretatione. Et ex hoc accipiꝛ ꝙ aia agit in ſomnis ſm̄ partem ſenſibilē que eſt imago: ⁊ ſm̄ partem intelligibilē: ⁊ ita in utraqꝫ parte virtutes aiales ſunt. ¶ Cōtra octauaꝫ que etiam eſt magiſtroꝝ obijciꝛ ſic. Queraꝛ qđ ſit ꝑmuꝫ organum ſentiēdi. aut enim hoc eſt ſenſus coīs aut ſenſus ꝓprij. Si ſenſus coīs plane falſuꝫ eſt. In ſomnis enī organum ſenſus cōmunis immutaꝛ ab imaginibus refluētibus ab organo fantaſie ⁊ imaginationibus. Si autem ſenſus ꝓprij tūc ꝑmum organum ſentiēdi diciꝛ in altero duoꝝ modorū. ſ. ſm̄ naturam prioris in cognitione ſenſibili: ⁊ ſic ꝑmum organuꝫ erit organum viſus: q: per viſum plures differētias cognoſcimus: ⁊ per ipſum maxime inter ꝓprios ſentimus ſenſata: q: ꝑmum diciꝛ ſm̄ naturam ꝑoris cōſtituendo ſenſibile: ⁊ ſic ꝑmuꝫ organū erit tactus: q: tactus cōſtituit ſenſibile aial: ⁊ utroqꝫ modo patet eſſe falſum. In ſomno enim non interrūpiꝛ tm̄ viſus ⁊ tactus ſed organū cuiuſlibet ſenſus. ¶ Itē cum penes vnaꝫ cauſam nō poſſit dari niſi vna diffinitio queriꝛ penes qđ oēs ille octo diffinitiones denꝛ. ¶ Solutio dicendū ꝙ ꝑma diffinitio que eſt Ariſ. datur per eſſe ſomni quod habet in ꝓprio ſubiecto qđ eſt cōmune ſubiectum nō ꝑmum. Eſſe enim ſomni eſt ꝙ fit imobilitas uelut vinculum. ſenſus aūt cōmunis ſubiectū eſt ipſius ſomni: lꝫ tactus ſit obiectū ꝑmū ut infra ꝓbabiꝛ. ¶ Ad id quod cōtra obijciꝛ dicendū ꝙ ſomnus eſt vinculum ſenſuum ꝑſe: q: vincit ⁊ ligat ꝓpria organa ſenſuum: memorie aūt ⁊ intellectus vinculum eſt per accidēs quādoqꝫ: q: non ligat ꝓprium intellectus nec ꝓprium organū memorie. Intellectus enim nō habet organū ſed quandoqꝫ impediꝛ in ſomno: ⁊ quādoqꝫ decipiꝛ q: vniuerſale accipit a fantaſia ſm̄ rōnem rei. In ſomnis autem fantaſma nō accipiꝛ ſm̄ realem rōnem ⁊ quidditatē rei: ſed potius ecōtra. Eſt autem ſuꝑ ſimulacrum ſicut ſuꝑ rem: ⁊ ꝓpter hoc eſt deceptio: memoria autem accipit fantaſmata ut imagines rerum extra ut prius habituꝫ eſt: ⁊ in ſomnis non eſt cōuerſio ad res extra: ⁊ ideo memoria ⁊ intellectus liganꝛ per accidēs: ⁊ cum per id qđ eſt per accidēs non ſit diffinitiuū rei. Preterea non diciꝛ in diffinitione ſomni ꝙ ſit immobilitas uelut vinculū memorie ⁊ intellectus. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ ſenſus cōmunis duplicem habet compationem. vnam ad ſenſus exteriores quibus ipſe influit ſpeciem ſenſibilem ⁊ virtutem ſenſitiuam: propter quod etiam dicitur ab Auicēna forma ⁊ perfectio ſenſuum particularium: ⁊ hac comparatione ligatur organum eius: ⁊ ſomnus eſt vinculuꝫ

ſenſus cõmunis. Aliã compationem habet ad oꝛganũ
fantaſie ⁊ imaginis que ſite ſunt in partibus cerebꝛi que
naturaliter frigide ſunt: ⁊ ideo frigiditate qua dñatur in
ſomno non immobilitanť: ⁊ cum oꝛganũ ſenſus cõmu/
nis in cõparatione illa etiã ſit frigidũ per naturã nõ imo
bilitať in ſomno ſed immutabiť a ſimulacris influenti/
bus a loco fantaſie ⁊ imaginationis: ⁊ hoc intendit phus
quãdo dicit ſomnum eſt vinculũ quodãmodo ſenſuũ.
¶ Ad aliud dicendũ ꝙ hec duo immobilitas ⁊ vincu
lum nõ idem importãt: ſed hoc idẽ qđ diciť uelut vincu/
lum ſpecificat immobilitatẽ. eſt enim immobilitas nega
tionis ⁊ ꝓuationis: ⁊ immobilitas potẽtie mouendi ⁊ ta
lis nõ eſt ſomnus: ⁊ immobilitas vinculi ita ꝙ redit mo
bilitas remoto vinculo: ⁊ talis immobilitas eſt ſomnus:
qꝛ remota frigiditate grauãte ⁊ vincẽte oꝛgana ſenſuum
reſtituiť mobilitas oꝛganis ſenſuũ exterioꝝ. ¶ Qđ aũt
obijciť ꝙ qdã in ſomnis agãt opa vigilie dicẽdũ ꝙ non
cõtingit hoc ex ſolutione ſenſuũ exterioꝝ ſimplr: ſ; quo/
dãmodo. illa enim ſolutio nõ fit a calore nãli ⁊ accidẽta
li ⁊ a fantaſmate fortiſſime mouẽte. De his tñ erit que/
ſtio infra pſe. ſed nũc intãtum dictũ eſt ꝙ ſenſus ſimpli/
citer clauſi ſunt in ſomno: ſm qđ tñ a calore innãli quan
doq; ſoluti. ¶ Ad id qđ obijciť ꝯtra diffinitionẽ vigilie
ꝙ vigilia per eẽ ſuũ nihil aliud eſt q̃ ſolutio ſenſuũ ad
actus exteriores per reuerſionẽ caloris nãlis ab interio
ribus ad exteriora: ⁊ hũc modũ dicit remiſſio: qꝛ. ſ. calo/
re iterato mittiť ad exteriora. Et ideo nõ idem importať
per illa duo: ſed ſolutio dicit eẽ vigilie ⁊ remiſſio diť cau
ſam. ¶ Ad id qđ obijciť ꝯtra totã diffinitionem Ariſ:
dicendũ ꝙ amẽtia diſtinguiť a ſomno per cãm. in epilẽ
tia eni; uapoꝛ multus aſcẽdẽs ad cerebꝛũ implet neruos
⁊ ſuffocare facit ipſos: ita ꝙ ſpũs ſenſibilis ⁊ motiu⁹ nõ
põt deſcẽdere per ipſos ad oꝛgana: quo facto remanẽt oꝛ
gana exteriora in ſenſibus immobilia: ſed in ſomnis fri
gus deſcẽdẽs a cerebꝛo ex uaporib⁹ infrigidatis ibidẽ ꝓ
pelliť paulatim ut dicit phus calore nãli ab exterioribus
ad interiora: ⁊ hec eſt cauſa q̃re dicit phus ꝙ ſomnus eſt
vinculũ quoddã ⁊ nõ oẽ vinculũ. In epilẽtia enim ⁊ in
alijs amẽtijs accidit ſile illi qđ accidit ei qđ apphẽdiť in
gutture ⁊ ceruice. ꝓpter ſtrãgulationẽ enim uenarũ ⁊ ar
teriaꝝ ⁊ neruoꝝ nõ deſcẽdũt ſpũs ſenſibiles ſicut accidit
ei etiã qui foꝛtiter ligat bꝛachiũ circa humerũ: tunc enim
manus ⁊ anterioꝛ pars bꝛachij efficiť q̃ſi inſenſibilis ⁊ i/
mobilis: ⁊ remoto vinculo illo redit ſpũs: ⁊ facit q̃ſi pun
cturas acus. ſpũs enim eſt coꝛpus ſubtile: ⁊ eſt uehiculũ
virtutũ vitaliũ ⁊ aĩaliũ per qđ virtutes ſenſibiles ⁊ moti
ue trãſeũt in ſua inſtrã. ¶ De 2ª diffinitiõe que eſt Aui
cẽne dicendũ ꝙ dať per oppoſitionẽ oꝛganoꝝ exteriorũ
ad aĩam ſm ꝙ eſt regẽs ⁊ mouẽs coꝛpus per appetitũ ⁊
uolũtatẽ. ¶ Ad id qđ obijciť in cõtrariũ dicẽdum ꝙ ca
loꝛ nãlis ⁊ ſpũs ſenſibilis ⁊ motiuus diſponunt oꝛgana
ad ſenſum ⁊ motũ: ſed nõ ꝑficiũt: qꝛ oꝛgana ꝑficiunť a v̾
tutibus aĩe oꝛganicis que ſiũt in ipſis. vñ cum ſomnus ⁊
vigilia ſint per exitũ ⁊ introitũ caloris nãlis ⁊ ſpirituum
potius inter diſpõnes q̃ ꝑfectiones uel pꝛiuationes ꝑfe
ctionũ numerať. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ in ſomnis ima
go ꝓparat imaginationes ſm inclinationẽ nãe ⁊ deſide
rij qñq;: ⁊ idcirco cuius natura grauata eſt ſupfluo ſemi
nis: uel qui eſt in deſiderio ꝯcupiſcẽtie videt imaginati/
ones talibus aptas ſicut imaginationes mulierum ⁊ ſic
mouetť mẽbꝝ ad imaginationẽ ſicut ad rẽ. Uel dicať me
lius ꝙ virtus gñatiua que eſt in mẽbꝛis ſita genitalibus
eſt virtus nãlis nõ aĩalis: ⁊ idcirco intẽdiť in ſomnis. Cũ
enim caloꝛ recedit ab oꝛganis aĩaliũ virtutũ intẽdiť inte
rius in oꝛganis nãliũ. Et ꝓpter hoc etiã accidit ꝙ hoĩes
plus mouenť libidie in ſomnis q̃ in vigilia. ſilr̃ dige
ſtio cõfoꝛtať in ſomno: ⁊ ex digeſtione miniſtrať ſemen
qđ eſt materia ꝯcupiſcẽtie. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ guſt⁹
in ſomno nõ immutať ſm iudiciũ ſaporis. ⁊ ꝓpter hoc
nõ eſt ſolutus ſed ꝓpter motũ exiguũ qui eſt ad oꝛgana
guſtatiua fit magnus motus in imaginatione: ⁊ idcirco
ſomniať ſe ille bibere mel cum tñ nõ bibat. ¶ Ad tertiã
diffinitionẽ que eſt Algazelis dicẽdũ ꝙ dať per cauſam
ſomni ꝓximã que eſt recurſus ſpirituũ ſenſibiliũ ⁊ mo/
tiuoꝝ ad interiora. ¶ Ad id qđ ꝯtra hoc obijciť dicẽdũ
ꝙ caloꝛ ille qui multiplicať in extremitatib⁹ nõ eſt caloꝛ
laxãs ſenſum ⁊ ꝓpter hoc nulla eſt obiectio: qꝛ de tali ca/
lore ⁊ ſpũ loqtur Algazel. Uel dicať melius ꝙ in extre/
mitatibus in ſomnis accidit per accñs. Cũ enim ex mul
titudine uaporis groſſi implenť uene caleſiũt ita ꝙ non
põt eleuari uapoꝛ ſurſu;: ita ꝙ ibi infrigideť tũc expellit
ipm calorem natura a loco digeſtionis ad extremitates:
que cũ implenť tali uapore caleſcũt uehementer. ¶ De
q̃rta diffinitione que eſt Alphorabij dicẽdum ꝙ ſenſus
diciť eẽ in potẽtia multis modis ſicut diſtinctũ eſt in obij
ciẽdo. ſed ſenſus quo ad eẽ ꝑmi diciť duob⁹ modis. Cu;
enim oꝛganũ ſit materia: ⁊ virtus ſenſitiua ſit foꝛma: ipſa
pñt duobus modis cõſiderari. ſ. ut foꝛma tñ uel ut effici
ens operũ ſenſibiliũ. Si ꝑmo mõ tunc eſt ſenſus in actu
in ſomno. Si ſecũdo mõ tũc eſt in potẽtia: qꝛ nõ eſt effici
ens operũ ſenſibiliũ in oꝛgano niſi ipm oꝛganũ per ſpũ;
ſenſibilẽ ⁊ calorẽ nãlem diſponať: ⁊ ſic intelligit Alpho/
rabius. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ ſenſus in habitũ ab Ariſ:
diciť ab habitu foꝛme ſubãlis ipſius ſenſus que eſt virt⁹
ſenſitiua ⁊ nõ ab habitu foꝛmarũ diſponẽtiũ ſufficienter
ad actũ. Diffinitio aũt ſm id qđ relinqt ſomnus in ſbto
dať: relinqt enim ſenſus in potẽtia. ¶ De 5ª diffinitio/
ne que eſt Alphorabij dicẽdũ ꝙ dať penes effectũ ſom/
ni in ſenſu cõmuni. ſenſus enim cois habet duas opati/
ones. vnã ad exteriores ſenſus: ⁊ alterã ad imaginatio/
nem: ⁊ in ſomno cõuertiť ab exterioribus ad interiora.
¶ Ad obiectũ cõtra dicẽdum ꝙ ſomnus eſt ligamẽtu;
ſenſus cois ab exteriori ⁊ non ab actu interiori. ¶ Ad
aliud dicendũ ꝙ ſenſus cois in diſtributione ſpũs ſenſi/
bilis ⁊ diſcretione ſenſibilis nõ accipit niſi a ſenſibus ex
terioribus: ſed ſm opationẽ quam habet ad interius im
mutať a ſimulacris ⁊ ab oꝛgano imaginationis deſluen
tibus in ſomno. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ intelligiť de in
troitu ad actum ut patet ex ſupꝛadictis. Ex hoc enim ꝙ
ſenſus cõmunis oꝛganũ habet interius: ⁊ medius eſt in
ter imaginationẽ ⁊ ſenſum exteriorẽ põt habere compa
tionem ad utrũq;. ¶ De 6ª diffinitione que etiã eſt Al
phorabij dicẽdũ ꝙ dať per finem ſomni. ſomnus enim
eſt ad hoc ut per qetem recreenť ⁊ ꝯfoꝛtenť virtutes aĩa
les. ¶ Ad obiectũ cõtra dicendũ ꝙ nihil ꝓhibet ꝙ ſom
nus ſit ex laſſitudine ſicut ex efficiẽte ⁊ inducat confoꝛta
tionem ſicut finẽ. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ triplex eſt ma/
teria. ſ. ſimplex mixta ⁊ cõplexionata: ⁊ de ſola ſimplici
uerum eſt ꝙ eſt incoꝛruptibilis ⁊ ingenita que eſt ꝓpꝛia
materia elementi. Mixta v̾o coꝛrũpiť ⁊ ſilr̃ cõplexio
nata eo ꝙ ille materie nõ carẽt omni foꝛma. ¶ Ad ar/
gumẽtum aũt dicendũ ꝙ duplex eſt actus. ſ. actus ꝑmus
⁊ ſecũdus. ⁊ de ꝑmo uerũ eſt qđ obijciť. ſ. ꝙ quãto aliqđ
ꝓpinquius eſt actu tãto firmius eſt ⁊ foꝛtius. De ſecũdo
autem adhuc dupliciter ſe habet. quedã enim eſt opera
tio ſm naturã materie ⁊ oꝛgani: ſicut calefacere ſequitur
naturã ignis: ⁊ frequẽtatio illius opis non inducit labo
rem ⁊ debilitatẽ. Quedam aũt eſt cõtraria motui oꝛgani
ſm naturã materie ſicut eleuatio pedis a virtute greſſi/
bili cõtraria eſt motui pedis ſm naturã materie que eſt
non grauis. ⁊ ſilr̃ eſt immutatio oꝛganoꝝ ſenſibilium
ꝑter naturã ipſorum oꝛganoꝝ ſenſibiliũ: ⁊ idcirco infre
quẽtia illorum operũ induciť laſſitudo ⁊ deſiderať ſom
nus ⁊ qes. ¶ De 7ª dicẽdũ ꝙ data eſt per effectũ ſom/
ni interiorẽ ⁊ exteriorẽ. Exterius eni per ſomnũ qeſcũt
virtutes aĩales ⁊ intẽdũť nãles que diſtinguunť ſ; opa
uegetatiue potẽtie ut ſup̃ habitũ eſt. ¶ Ad obm ꝯtra di
cẽdũ ꝙ ſic itelligiť ꝙ ſomn⁹ eſt qes aĩaliũ quo ad actus

exteriores ⁊ nō quo ad actus iteriores:⁊ per hoc etiā patet ſolutio ad ſequēs. ¶ De ultima diffinitione dicēdū ꝙ daṫ penes cauſam ſomni formalē. hec eniꝫ eſt interceptio ſenſus in p̄mo organo ſētiēdi. ¶ Ad id ꝟo qđ obijciṫ dicēdum ꝙ meo iudicio p̄mum organuꝫ ſentiēdi eſt organū tactus ꝓut tactus eſt fundamētū alioꝝ ſenſuum ſicut ſupra explanatū eſt in queſtione de tactu. ſic eniꝫ intercepto tactu intercipiṫ omnis ſenſus: de hoc tamē īfra erit queſtio ſpecialis. ¶ Ad ultimum patet ſolutio per ea que dicta ſunt de ſingulis diffinitionibus.

¶ Utrum ſomnus eſt corporis perſe uel anime.

S Ecundo queritur Utrum ſomnus ſit corpis pſe uel aie pſe uel cōe utriqꝫ Et ponit Ariſ: rōnē ꝙ ſit cōe utriqꝫ ſic dicēs in p̄° de ſomno ⁊ vigilia. Qm̄ aūt nec aie ꝓpriū nec corpis ſentire manifeſtū eſt. cuius enim potētia huius eſt actio. qui ꝟo diciṫ ſenſus ut actio: motus qdē per corpus aie eſt: patet ergo ꝙ nec aie ꝓpria paſſio nec inaiatuꝫ corpus poſſibile eſt ſentire. ſic aūt formāda eſt rō Ariſ. Cuiuſcūqꝫ eſt obiectū alicuius paſſionis illius eſt ⁊ paſſio ipſa: ↄiūcti ex corpore ⁊ aia eſt ſbm ipſarū paſſionū que ſunt ſomnus ⁊ vigilia: ergo ſomnus ⁊ vigilia ſunt ↄiūcti ex aia ⁊ corpe. p̄mam harū ponit Ariſ: tanq̄ꝫ pſe notā. 2ª ꝟo ꝓbaṫ per inductā auctoritateꝫ: ⁊ ſupponiṫ ꝙ ſbm ſomni ⁊ vigilie ſit ſenſus: ⁊ ꝓbaṫ ꝙ ſenſus ↄiūcti eſt. ſ. aie ⁊ corpis: q: cuius eſt potētia illius eſt actꝰ ⁊ ecōtra: ſed corpis ⁊ aie eſt actio ſenſus corpis ut patiētis: ⁊ aie ut diſcernētis: ergo corpis ⁊ aie erit potētia ſenſitiua: ergo ⁊ paſſio ſenſibilis potētie que eſt ſomnus ⁊ vigilia. ¶ Itē habeṫ per hoc ꝙ dicit Ariſ: in 2° phiꝛ ſic. Et ipſi aūt ſenſus alteranṫ ⁊ patiūtur: actus enim ipſoꝝ motus eſt per corpus patiēte aliqđ ſenſu. ſi ergo ſenſus patiṫ motu qui eſt per corpꝰ: ſenſus erit corpis ⁊ aie: ergo interius etiaꝫ eſt paſſio ſenſus que eſt ſomnus: ⁊ vigilia erit corpis ⁊ paſſio aie. ¶ Itē nihil incorporeū ſm ꝙ incorpeū pōt eſſe ſbm q̄litatis corpalis: aia ſm ſe eſt ſuba incorpea: ergo ſm ſe nō pōt eſſe ſbm q̄litatis corpalis: ſed quodlibet ſenſibile eſt q̄litas corpalis: ergo aia pſe nō pōt eē ſbm alicuius ſenſibilis: ⁊ ita ſētire ↄuenit aie per corpus: ergo etiā paſſio ſenſus que eſt ſomnus ⁊ vigilia. ¶ Sed cōtra videṫ ꝙ ſit ſolius aie. qcquid corrūpiṫ aliquo excellēti patiṫ ab illo: vis ſenſitiua corrūpiṫ a ſenſibili excellēti: ergo ſm ſe patiṫ ab illo: ergo vis aie ſentit ſm ſe: ⁊ ita etiā ſomnus ⁊ vigilia ↄueniunt ei ſm ſe. Ecōtra videṫ ꝙ ↄueniāt tm̄ corpi. Cuiuſcūqꝫ enim cauſe efficiētes ⁊ formales oēs ſunt corpee illud nō pōt eē paſſio niſi corpis tm̄: ſomni ⁊ vigilie cauſe efficiētes ⁊ formales oēs ſunt corpee: ergo ſomnus ⁊ vigilia ſunt paſſiones corpis tm̄. Prima ꝓbaṫ per hoc ꝙ effectꝰ nō habet eēntialiter eē niſi a ſuis cauſis. vnde ſi ille ſint corpee: neceſſe eſt ⁊ effectū corporeū eē. 2ª ꝟo ꝓbaṫ per inductionē cauſarū. cauſe enim magis ꝓprie ſomni ſunt calidū nutrimētum ad caput eleuās a loco digeſtionis: ⁊ frigidū repellēs calorē ab organis ſenſibilibus. formalis aūt cauſa vigilie eſt expāſio caloris ⁊ ſpirituū corpalium ad interiora organa. ⁊ formalis cauſa ſomni eſt p̄uatio huius que cauſe oēs corpee ſunt. ¶ Solutio cōſentiendo p̄inis rōnibus dicimus ꝙ ſomnus ⁊ vigilia ſunt paſſiones ↄiūcti ex corpe ⁊ aia. ¶ Ad id aūt qđ obijciṫ in ↄtrariū dicēdū ꝙ vis aie non ꝓprie patiṫ uel corrūpiṫ a ſenſibili excellenti: ſed corrūpiṫ cōpoſitio organi qđ eſt ſbm illius ſenſibilis: ⁊ tūc vis queſita in organo impeditur ab ope nō ꝓpter corruptionē ſui: ſed ꝓpter corruptionem ſui organi: ⁊ ꝓpter hoc dicit Ariſ: ꝙ ſi ſenex accipiat oculos iuuenis videbit utiqꝫ ſicut iuuenis eo ꝙ ex ſenio nō corrūpiṫ virtus aie lꝫ pupilla corrūpaṫ. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ lꝫ cauſe ſomni ⁊ vigilie ſm ſuas eēntias ſūt corpee tm̄ in cauſando ſomnū ſunt inſtra aie: ⁊ ꝓpter hoc relationē hn̄t ad aiam in cauſando ſomnū ⁊ vigiliam: ⁊ ideo etiam cauſatā ex ipſis nō ſunt paſſiones corpis tm̄: ſed paſſiones coniūcti ex corpore ⁊ anima.

T Ertio queritur Habito ꝙ ſomnus ⁊ vigilia ſint paſſiones cōes corpis ⁊ aie. Cui ꝑticule aie ⁊ corpis p̄mo inſunt. Et queruntur duo. ſ. cuius ꝑtis ſint ſm aiam. ⁊ cuius ꝑtis ſunt ſm corpus. Et ex ꝑte aie queruṫ q̄tuor. Quoꝝ p̄mū eſt utrū ſint paſſio ſenſus pſe. 2° utrū ſint paſſio ſenſuum eque p̄ncipaliter uel alicuius ſenſuū p̄mo. 3° utruꝫ ſint paſſio ſenſus cois ut dicūt aliq phi uel nō. 4° utrū ſint paſſio tactus uel nō. Ex parte ꝟo corpis queriṫ utrū ſit paſſio cordis uel epatis ut quidam dicunt.

¶ Utrum ſomnus ⁊ vigilia ſint paſſiones ſm ſe.

P Rimo queritur igitur Utrū ſomnus ⁊ vigilia ſint paſſiones ſm ſe. Et videṫ ꝙ ſic per rōnes q̄s ponit Ariſ: in p̄mo de ſomno ⁊ vigilia. Quarū p̄ma hec eſt quecūqꝫ qdē viuētiū augmēti diminutioniſqꝫ ꝑticipāt ſolū in his nō eſt ſomnus neqꝫ vigilia uelut in plātis: nō enim hn̄t ſenſibilē ꝑticulam ⁊ fundaṫ rō ſupra hoc ꝙ cuius nō eſt ſbm ſomni ⁊ vigilie illius nō eſt ſomnus ⁊ vigilia. vegetabiliū eniꝫ ſm ꝙ uegetabilia nō eſt ſbm ſomni ⁊ vigilie: ergo uegetabiliū nō eſt ſomnus ⁊ vigilia. p̄ma ꝓbaṫ per ante dicta. 2ª ꝓbaṫ ex hoc ꝙ ſubiectū ſomni ⁊ vigilie eſt ſenſus quē nō habēt uegetabilia ſm ꝙ huiuſmodi. Alia ratio philoſophi ad idē eſt hec. Impoſſibile eſt q̄licūqꝫ ſenſu ſentire ꝙ dormit aial. Manifeſtū igiṫ eſt ꝙ oibus ſenſibus neceſſariū eſt ineſſe eādem paſſionē que uocaṫ ſomnus. 3ª ratio eſt ducēs ad impoſſibile ſic. ꝑtim qdem. ſ. ſm quoſdā ſenſus ineſt ſomnus: ꝑtim ꝟo nō ſic. ex hac enim rōne dormiēdo ſentiet aial: qđ eſt impoſſibile. Aliā rōnem ad idē ponit phus ſicut plātarū. nullā poſſibile qdeꝫ eſt coicare neutrā harū paſſionū nō qdem ſine ſenſu exiſtit neqꝫ ſomnus neqꝫ vigilia: qbus enim ſenſus ineſt his ⁊ triſtari ⁊ gaudere. qbus ꝟo hec ⁊ cōcupiſcētia. plātis aūt nihil ineſt hoꝝ. Aliam ponit idē phus ſic. ſignū autem ꝙ plāte nō habēt ſomnū eſt ꝙ ſomnus qdē nō inſit ſm uegetatiuā partē aie eſt: qm̄ opus ſuū facit nutritiua ꝑticula dormiēdo magis q̄ꝫ vigilādo. nutriunṫ enim ⁊ augētur tūc magis tanq̄ꝫ nihil indigētia ad hec ſenſus: ⁊ ratio fundaṫ ſupra hoc: ꝙ cuiuſcunqꝫ partis aie ꝓpria paſſio eſt ſomnus illam immobilitat ⁊ impedit ab actu. Si ergo nutritiue particule que eſt pars uegetabilis propria paſſio eſſet ſomnus: tunc ipſa immobilitaret ⁊ impediret ab actu: ſed hoc eſt falſum: q: virtutes ille intenduntur in ſomnis ⁊ in actibus ſuis. ¶ Ad idem obijcitur ſic. Dicit philoſophus in primo de ſomno ⁊ vigilia: ꝙ in quo cognoſcimus vigilantem in hoc cognoſcimus euꝫ qui ſomno premitur: ſed ſenſu cognoſcimus vigilanteꝫ: ergo ſenſu cognoſcimus eum qui ſomno premitur: ergo ſomnus eſt paſſio ſenſus. ¶ Itē Alphorabius. ſomnus attribuiṫ virtuti ſenſus. impoſſibile enim eſt ut attribuaṫ virtuti nutritiue: plāte enim habēt ſomnū cum nō habeāt appꝛhēſionem: ⁊ cum nō attribuaṫ aie non cōprehēſiue remanet ut attribuaṫ aie irrōnali. Aial enim irrationale dormit: q: aial dormiēs nō caret in ſomno inſtrumētis ſenſus neqꝫ motus. ⁊ cuꝫ hoc neqꝫ ſentit neqꝫ moueṫ: ſcimus ꝙ cauſa in ſomno eſt ꝙ appꝛhendēs ſenſibilia receſſit ab inſtrumētis illis interius corpis. Senſus huius auctoritatis eſt ꝙ ſomnus ꝓbaṫ eē paſſio ſenſus ex hoc ꝙ plāte non dormiūt: ſed bruta ⁊ hoies dormiūt que non cōmunicant niſi in aia ſenſibili: ⁊ cum in ſomno non immobilitanṫ niſi ſenſus exteriores ⁊ non interiores erit ſomnus paſſio ſenſuum exterioruꝫ ⁊ non interiorum. ¶ Sed contra videtur ꝙ ſomnus ſit paſſio uegetabilis. Dicit eniꝫ Ariſ: in p̄mo de ſomno ⁊ vigilia.

Quorūcūq; aliqđ opus ſm nām qñ excesserit ſm tēpus neceſſe eſt lāgueſcere: ut oculos vidētes neceſſe eſt qeſcere ad recreationē virtutis: ſed cuiuſlibet uegetabilis potentie finitum eſt opus ſm naturā: ergo ſi excedat tēpus neceſſe eſt lāgueſcere ⁊ qeſcere ꝑpter recreationem. ſed talis qes ſomnus eſt: ergo uegetatiue potētie erit paſſio ſomnꝰ. Mino: huius ſillogiſmi ꝓbaꝛ ex hoc ꝙ oīs potētia uegetabilis eſt agēs finite ſm nām ⁊ nō īfinite: ⁊ ſic tpe determinaꝛ eius actio. ¶ Preterea illius debet eſſe ſomnus paſſio maxime cuius motu efficiꝛ: ſed motꝰ virtutis uegetatiue efficiꝛ: ergo debet eē paſſio maxime uegetatiue. ꝑma harū ꝓbaꝛ ex hoc ꝙ paſſio compaꝛ ad ſuum ſbm tm̄ ut ad mām ⁊ ut ad efficiens. 2ª ꝓbaꝛ ex hoc ꝙ ſomnus efficiꝛ maxime ex euaporatione alimēti que euaporatio eſt a virtute digeſtiua que eſt ps aīe uegetabilis. ¶ Itē id qđ ꝑ ſe eſt cauſa mobilitatis idē etiā eſt ꝑ ſe cauſa īmobilitatis ⁊ qetis ſm nām: ſed ſpūs vitalis ꝓcedēs a co:de per diſtributionē vite efficit mobilitatē: ergo idē debet eē cauſa īmobilitatis ⁊ qetis ſm nām. ꝑma ꝓbaꝛ ex hoc ꝙ natura eſt ꝑncipiū motus ⁊ ſtatꝰ ꝑſe ⁊ nō ſm accñs. 2ª ꝑo ꝓbaꝛ ex hoc ꝙ co: eſt ꝑncipiū vite. Inde ꝓcediꝛ ſic. ꝑncipiū vite eſt cauſa mobilitatis ⁊ imobilitatis: aīa uegetabilis eſt ꝑncipiū vite in hñtibus vitam ergo aīa uegetabilis eſt ꝑma cauſa mobilitatis ⁊ imobilitatis: ſed mobilitas eſt vigilia ⁊ imobilitas ſomnus: ergo aīa uegetabilis eſt cauſa ſomni ⁊ vigilie. ¶ Preterea videꝛ ꝙ nullo mō ſit paſſio ſenſus ſic. ſicut ſe hēt vita ad vitā uegetabilē ſic ſenſus ad ſenſibilez: ſed viuere eſt actus inco:peus aīe uegetabilis: ergo ſentire erit actꝰ inco:poreus aīe ſenſibilis. ꝑma ꝓbaꝛ ex hoc ꝙ dicit Ar: in 2º de aīa ꝙ viuere ineſt viuētibꝰ ꝑpter uegetabile: aīalibus aūt ꝑpter ſenſibile ꝑmū. Mino: aūt ꝓbaꝛ ex hoc ꝙ aīa que eſt ſuba inco:pea nō pōt fluere actus co:peos. Inde ꝓcediꝛ ſic ulterius qđ ꝑſe nō pōt moueri perſe nō pōt fieri aliqñ mobile uel aliqñ imobile. Prima ꝓbaꝛ ꝑ hoc ꝙ nihil moueꝛ niſi ſit mobile. 2ª ꝑo ꝓbaꝛ ex hoc ꝙ nihil moueꝛ niſi ſit co:pus ut habeꝛ in 6º phiꝛ ⁊ in 2º de aīa. Inde ulteriꝰ ſic. ſenſus eſt actꝰ inco:peus: nulliū eniz inco:peū aliqñ eſt mobile aliqñ imobile: ergo ſenſus nō eſt aliqñ mobilis ⁊ aliqñ imobilis: ſed mobilitas eſt vigilia ⁊ imobilitas eſt ſomnus. ergo ſenſus nō eſt vigilia uel ſomnꝰ. ¶ Itē dicit Ar: in 2º phiꝛ ꝙ tres cāe. ſ. efficiens fo:malis ⁊ finalis coincidūt in vnā rem: ſed materia cū alijs nunꝙ̄ coincidit in idē. ſenſus eſt cauſa efficiens ſomni: ergo non erit ſbm eius ꝑpriū: q: ſbm eſt in rōne māe. ¶ Itē videꝛ ſomnus nō tm̄ eē paſſio ſenſibiliū ſed etiā motiuoꝝ. In ſomno enim o:gana ꝓceſſiui motꝰ efficiunꝛ imobilia ſed claudunꝛ ab actu ſētiēdi: cū igiꝛ ſomnus ſit paſſio eius cuiꝰ ſit vinculū: eq̄liter erit paſſio motiuoꝝ ſicut ſenſibiliū. ¶ Preterea videꝛ ſomnus eē paſſio itellectꝰ p:actici ⁊ fantaſie. hec enim duo mouēt ut dicit Ar: in 3º de aīa. ſed in ſomnis o:gana motiua efficiūtur imobilia: q: moueꝛ ab intellectu ⁊ fantaſia: ergo videꝛ ꝙ ſomnꝰ ſit vinculū intellectꝰ p:actici ⁊ fantaſie. Si fo:te dicaꝛ ꝙ itellectꝰ nō mouet ꝑſe ſed per fantaſiā ⁊ ſic ſomnus nō eſt vinculū itellectꝰ ꝑſe: hoc patet eē falſum: q: dicit Ar: in 3º de aīa ꝙ intellectꝰ qñꝙ̄ ꝯtrarie mouet fantaſiā. ¶ Preterea intellectꝰ p:acticus mouet in artificiatis mechanicis qđ non ꝯuenit fantaſie. ¶ Preterea Auicª ⁊ Alpho:abiꝰ dicūt ꝙ ſomnus eſt vinculū ſenſibiliū virtutū ⁊ motiuarū: ⁊ ſic videꝛ ꝙ nō ſit ꝑp:ia paſſio ſenſus eo ꝙ nō ꝯuenit ſoli ſenſui. ¶ Solutio dicēdū ꝙ ſomnus ⁊ vigilia ſunt paſſiones ſenſus ſicut ꝓbāt ꝑme rōnes. ¶ Ad id qđ obijciꝛ ꝙ ſomnꝰ ſit paſſio uegetabilis aīe dicēdū ꝙ uerū qdē eſt ꝙ oē agēs finite agit ſm tēpus determinatū: ſed oē finite agēs pōt excellere tēpus. A pho enim diciꝛ illud agēs excellē tēpus qđ opus ſuū facit cū labore ⁊ pena. illud enim ſi excedit modū virtutis ſue in ꝯtinuādo opus laſſabiꝛ ⁊ indigebit qete ne co:rūpaꝛ: ⁊ illius cām tāgit Auicª in 6º de nālibꝰ. ⁊ Auerꝛ. in liº de ſuba o:bis dicēs ꝙ talia agētia agūt in o:gano: cuius motꝰ nālis ſm nām māe ꝯtrarius eſt motui agētis. Dico aūt motū agētis quo mouet agēs: ⁊ hoc uerum eſt de o:ganis ꝓceſſiui motꝰ que ſm nām grauia ſunt ⁊ deſcēdūt deo:ſum: cū virtꝰ motiua nō mouet deo:ſuz ſz in oēm ꝑtē. de ſenſibus aūt ſic eſt ꝙ o:ganū ſenſus co:rūpiꝛ ab excellēti ſenſibili: ⁊ ꝑpter hoc poſt tēpus determinatū tales virtutes deſiderāt qetē ⁊ ſomnū. In opibꝰ aūtē aīe uegetabilis nō ſic eſt. Opa eniz ipſius ſunt alimēto uti ⁊ augmētare ⁊ gñare: ⁊ hec oīa fiūt vnico iſtrō qđ eſt calo: nālis. ⁊ fiūt etiā actione calidi: ⁊ ideo etiaz actio īſtrī eadē eſt ⁊ nō eſt ꝯtraria actioni virtutis mouētis. Uñ etiā nō pōt cāri laſſitudo ſicut cauſaꝛ in ꝟtutibꝰ ſenſibilibꝰ ⁊ virtutibꝰ mobilibꝰ motu ꝓceſſiuo: ⁊ idcirco ille potētie nō pñt excellē tēp9 ſue ꝟtutis ⁊ ſue ꝓpo:tionis ad actū. Sūt tñ qdā hoc aliter ſoluētes dicēdo ꝙ virtutes ſenſibiles apꝑhēdūt delectabile in ſenſibꝰ ⁊ ideo vi delectationis incitanꝛ ad opus ita ꝙ ꝯtinuanꝛ in ipo ultra tēpus ſue poſſibilitatis: ſed talis nō eſt apꝑhēſio obīi in ꝟtutibꝰ aīe uegetabilis: ⁊ idcirco ille nō excedūt tp̄s ſuuz. ſed ꝑma ſolutio uerio: eſt: q: illa tāgit cām laſſitudinis ⁊ pene. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ſomnꝰ ſicut a ꝑma cauſa efficiēte efficiꝛ a vi digeſtiua eleuāte uapores ad cerebꝛuz: ſed nō ſicut a cauſa ꝓxima ⁊ immediata que eſt humiditas a uapo:ibꝰ eleuatis ad cerebꝛū gñata: ꝑpter frigiditatē enim uapores eleuati ad caput ꝯuertunꝛ in humiditatem frigidā que ꝑpter ſui grauitatē deſcēdit ad o:gana ſenſuū: ⁊ opilat vias ſpirituū ne fluāt in o:gana ſenſuū ſicut dicit Alpho:abiꝰ: ſicut nubes īpediūt lumē ſolis ne deſcēdat in aerē. Dicit enim Yſaac in liº de diffinitionibus ꝙ ſpūs moueꝛ in co:pe aīato ſicut lumē in mundo. ſpūs aūt impediti reflectunꝛ ad interio:a ad ſuū ꝑncipium: eadē etiā humiditas ex frigiditate quā accipit a cerebꝛo ꝓpellit calorē nālem ab o:ganis exterio:ibus ⁊ repellit ad ſuū ꝑncipiuz hoc eſt ad locum digeſtionis ⁊ ad co:. Unde repulſo calore uel ſpiritibus exterio:ibꝰ claudunꝛ inſtra ſenſuū ab actibus exterio:ibus: ⁊ hoc eſt ſomnus: ⁊ ſic patet ꝙ cauſa ꝓxima ſomni eſt a mēbꝛo in quo eſt virtus aīalis: qđ. ſ. eſt cerebꝛū: uel id qđ eſt loco cerebꝛi in aīalibus cerebꝛū non hñtibus. ¶ Ad aliud dicendum eodē modo: ſpūs enim oēs generanꝛ a co:de quātum ad ſubam ſue materie: ſed tñ fo:mā ad opa accipiūt ſpūalia in qbuſdā alijs mēbꝛis. ſpūs enim ad opationem nutrimēti fo:mā accipit in epate: ſed ad opationem motus ⁊ ſenſus fo:mā accipit a cerebꝛo: ⁊ ad opationez vite fo:mā accipit a co:de. Unde ſm ꝙ ſpūs efficit mobilitatem ſenſuū ⁊ o:ganoꝝ ꝓceſſiuoꝝ fo:mā accipit a virtute aīali que eſt in cerebꝛo: ⁊ ꝑpter hoc ꝓxima cauſa mobilitatis ſpūs aīalis ꝓcedit a cerebꝛo: ⁊ ideo ille idē per ſui abſentiā eſt cauſa immobilitatis: ⁊ ſic patet ꝙ nō ꝓcedit illa obiectio. ¶ Ad id qđ obijciꝛ ꝙ ſomnus non ſit paſſio ſenſus. dicendū ꝙ duplex eſt actus ſenſus ut ſuꝑ notatū eſt. vnus eſt actus ſenſus qui eſt ſenſibilis aīa: ⁊ ille eſt eſſe: ⁊ eſt actus inco:poreus: ſed tamē actus co:poris ſenſibilis ⁊ uocaꝛ a phis actus primus. Alius eſt ſentire ⁊ non iudicare de ſenſibus: ⁊ iſte actus etiā eſt inco:poreus: ideſt nō ens co:pus: ſed natura eſt actus co:poris qđ eſt o:ganū ſenſus. Dicendū ergo ꝙ motus immobilitās ſubiectū ꝑpꝛium nō eſt actus inco:poreus: ſed materia illius actus. ſ. o:ganū ſenſus qđ per diuerſas diſpoſitiones ſomni ⁊ vigilie mobile ⁊ immobile efficiꝛ quātum ad actū qui eſt ſentire. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ triplex eſt materia. ſ. ex qua fit res: ⁊ in qua: ⁊ circa quaz eſt opatio rei. ⁊ de ꝑma intelligiꝛ dictum phi ⁊ non de ſecūda. Accidēs enim qđ eſt in ſubſtātia ut in ſubiecto cauſatur etiam ab ipſa ſicut a cauſa efficiente per accidens: ⁊ ſic ſe habet ſomnꝰ ad ſenſuz. Uel dicatur melius ꝙ ſenſus eſt ſubiectum ſomni ⁊ non cauſa: ſed cauſa efficiens

eſt abſentia caloris ⁊ ſpūum aīalium. Uigilie autē cauſa efficiēs expāſio caloris ⁊ ſpūum aīaliū in oꝛgana exterioꝛa. ¶ Ad id qḋ obÿcit ꝙ ſomnus eſt etiā vinculū viriū motiuarū. dicēdū ꝙ motiua eſt duplex. quedā enim ſita eſt in oꝛgano ⁊ quedā nō. Intellectus enim practicus nō eſt ſitus in oꝛgano: ⁊ ꝓpter hoc nō immobilitatꝛ per ſomnum niſi per accñs ſicut nec intellectus ſpeculatiuus ut ſupꝛa habitum eſt. Motiua ṽo que eſt ſita in oꝛgano adhuc eſt ƀm duos modos. quedā enim ſita eſt in oꝛgano exteriori: ⁊ quedā in īteriori ſicut fantaſia ſita eſt in interiori: motiua ṽo que eſt in neruis ⁊ muſculis mēbꝛoꝛuʒ mobiliū ſita eſt in exteriori: ⁊ cum ſomnus nō ſit niſi vinculū exterioꝝ patet ꝙ nō erit vinculū fantaſie. Illa iterū que eſt in exteriori: ⁊ ƀm duos modos. quedā enim ƀm obm oꝛdinatꝛ ad virtutes aīales que ſunt intellectꝰ ⁊ fantaſia ⁊ ſenſus: ſicut illa que eſt in pedibꝰ ⁊ manibꝰ ⁊ muſculis oculoꝝ ⁊ palpebꝛarū ⁊ huiuſmodi ⁊ ille immobilitantꝛ eo ꝙ fundate ſunt ſuꝑ virtutē ſenſibilem que eſt in mēbꝛis illis. vnde etiā ꝑmo immobilitatꝛ ſenſus ⁊ per cōſequēs motus. Quedā aūt oꝛdinata eſt ad virtutes naturales que ſunt opa nāe: ſicut eſt illa que eſt in mēbꝛis genitalibus: ⁊ illa nō ſemꝑ ligatꝛ in ſomno ut ſuꝑ diximus. Et ex hoc patet ſolutio ad id qḋ obÿcitꝛ de intellectu ⁊ fātaſia: lʒ enim intellectꝰ qñqʒ nō moueat per fantaſiā nec cū fantaſia tñ ſemꝑ mouet per illā que ſita eſt in neruis ⁊ in muſculis: ⁊ nō illa īmobilitate īmobilitatꝛ intellectus per accñs. ¶ Ad dictuʒ Alphoꝛabÿ ⁊ Auicͤ dicēdū ꝙ ſomnus eſt paſſio ſenſus ꝑmo ⁊ virtuti motiue per ꝯñs. Pꝛobatꝛ enim ꝙ eedē vie ſpūs ſenſibilis ⁊ motiui ſunt ⁊ eadem oꝛgana utriuſqʒ virtutis: ⁊ ꝙ virtus motiua fundatur in ſenſu.

¶ Utrum ſomnus ⁊ vigilia ſint paſſiones ſenſuum eque pꝛincipaliter.

S Ecundo queritur Utrum ſint paſſiones ſenſuum eque ꝑncipaliter uel alicuius ſenſuum pꝛimo. Et videtur ꝙ omnium eque ꝑncipaliter. Dicit eni Ariſ: in ꝑmo de ſomno ⁊ vigilia. Impoſſibile eſt q̄licūqʒ ſenſu ſentire ꝙ doꝛmit aīal. Manifeſtū eſt ergo ꝙ oībus ſenſibus neceſſariū eſt ineſſe paſſionē que uocatꝛ ſomnus. ¶ Preterea ſi alicui ſenſuū ineſſet hec paſſio pſe ⁊ alÿs per accñs: cū accñs ꝯtingat nō ineſſe ꝯtingeret aliqḋ aīal doꝛmire ƀm vnū ſenſum ⁊ vigilare ƀm alterū qḋ eſt ipoſſibile. ¶ Itē ut dicūt Ariſ: ⁊ Auicͣ: ⁊ oēs phi ꝙ ſomnus eſt imobilitas ſenſuū ꝓpter ſalutē oꝛganoꝝ ſenſibiliū: ſed oīa oꝛgana ſenſuū indigēt illa ſalute ⁊ q̄te eq̄liter. Eq̄liter ergo ſomnus ⁊ eque ꝑmo eſt oīum ſenſuuʒ. ¶ Sed ꝯtra. ſomnus eſt imobilitas ⁊ vigilia eſt mobilitas oꝛganoꝝ ut dictum eſt: ergo ⁊ maxime erit paſſio illoꝝ ſenſuū qui ſunt cauſa motꝰ: ſed illi ſunt ſenſus ſiue ſenſibile ſentiēs longe per medium diſtās: ſicut viſus auditus odoꝛatꝰ. ergo ſomnus ꝑmo ⁊ pſe erit paſſio illoꝝ triū: ⁊ per accñs alioꝝ duoꝝ. ¶ Iteʒ videtꝛ ꝙ ſomnus magis ſit paſſio viſus. dicit enim Ariſ: ꝙ ꝓpter acceſſum māe accidit lāguoꝛ ⁊ debilitas que eſt cauſa doꝛmiendi: ergo ſomnus ꝑcipue erit illius ſenſus in quo accidit maxime huiuſmodi lāguoꝛ: ſed ille eſt viſus: ergo ſomnus maxime eſt viſus. ¶ Itē duo ſunt ꝑcipue que offerūt ſenſibilitatē oꝛganis exterioꝛibꝰ. ſ. caloꝛ ⁊ lux: qḋ patet ex eo ꝙ tēpus diei qḋ eſt calidū ⁊ luciduʒ deputatꝛ vigilie. tēpus aūt noctis qḋ eſt frigidū ⁊ obſcurū deputatū eſt ſomno. Si igiꝛ hec duo. ſ. caloꝛ ⁊ lux ſūt cauſe vigilie: ⁊ abſentia eoꝝ erit cauſa ſomni vigilia maxime erit paſſio illius ſenſus in quo ambo ſimul ꝯueniunt: ⁊ ſomnus erit paſſio illius a quo ambo ſimul auferuntꝛ: ſed hoc eſt viſus: ergo ſomnꝰ ⁊ vigilia maxime ſūt paſſio viſus. ¶ Sed ꝯtra. ſomnus eſt paſſio ſenſus: ⁊ ꝑ ſenſum ꝯſtituitꝛ aīal: ergo ſomnus eſt paſſio eius qḋ ꝯſtituit aīal: ſed id qḋ ꝯſtituit aīal nō eſt viſus uel auditꝰ uel odoꝛatus nec oēs ſimul: ergo ſomnus non eſt pſe paſſio triū ſenſuū qui ſunt per mediū diſtās nec oīum ſimul ſēſuum. ¶ Itē dicit phus ꝙ oē aīal doꝛmit: ſi ergo ſomnꝰ eſt paſſio ſenſus: nō erit pſe paſſio illoꝝ ſenſuū que non ſunt in quolibet aīali: ſed viſus auditus odoꝛatꝰ nō ſunt in quolibet aīali: ergo nō erit pſe paſſio illoꝝ ſenſuū qui nō ſunt in quolibet aīali. ¶ Solutio dicēdū ꝙ ſomnus ⁊ vigilia ſunt qdē paſſiones oīum ſenſuū ſed nō pſe ⁊ ꝑmo ſicut ultimo ꝓbatū eſt. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ omne aīal doꝛmit ƀm oēm ſenſum quē habet: ſed tñ ſicut non oīs ſenſus eſt eque ꝑncipalꝛ: ita paſſio ſenſuū non eſt in ſenſibus eque ꝑncipaliter. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ per accñs dicitꝛ duobus modis. ſ. ƀm nām accñtis ⁊ ƀm modū accñtis. ƀm nām accñtis ſicut nigredo uel albedo accidit coꝛpi. ƀm modū accñtis ſicut aīal accidit ſoꝛti: q: nō ꝯuenit ei pſe ſed inquātuʒ hō eſt: nihilominus tñ ſubſtale eſt ſibi. ſic dicimus ꝙ ſomnus per accñs ꝯuenit oībꝰ ſenſibus ſimul nō ꝙ ſeꝑabile ſit ab vno ſine alio: ſed q: per aliud ꝯuenit eis. ¶ Si ṽo queratꝛ q̄re ſepari nō poteſt ſomnus ab vno ſenſu ſine alio ex quo nō oībus cōuenit eque ꝑmo. Dicēdū ꝙ ſomnus eſt paſſio in qua vniūtur oēs ſenſus ſicut in radice ⁊ fundamēto: ⁊ hoc ƀm vnum modū eſt ſenſus coīs: ⁊ ƀm aliū modū eſt tactus ut infra ꝓbabitꝛ: ⁊ ꝓpter hoc ꝙ oēs ſenſus hñt equalē reſpectum ad id nō ſoluitꝛ vnus ſine alio. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ ſomnus duobꝰ modis ꝯſideratꝛ. ſ. in cōpatione ad finē ⁊ in cōpatione ad efficiētē. finis aūt eſt ſalus oꝛganoꝝ. Et in cōſideratione illa aut oīum ſenſuū eſt eq̄liter quos habet aīal doꝛmiēs. aut maxime illoꝛuʒ que hñt oꝛgana debilioꝛa ſicut ſunt oculi qui citius laſſantꝛ ⁊ in vigilia q̄ oꝛgana alioꝝ ſenſuū. efficiēs aūt ſomni eſt humiditas frigida deſcēdēs a cerebꝛo: ⁊ hoc ꝑmo ꝯtingit fundamētuʒ ſenſuū qḋ ƀm vnū modū eſt tactus: ƀm aliū modum eſt ſenſus coīs: ⁊ hec eſt ꝓpꝛia ꝯſideratio ſomni: ⁊ ideo in lʒ reſpectu per ꝑus ꝯuenit tactui uel ſenſui cōi: ⁊ per conſequēs alÿs. ¶ Ad id ꝙ ſomnus ſit maxime paſſio trium ſenſuū qui ſentiūt per mediū extra dicēdū ꝙ maxime qdē manifeſte eſt illoꝝ triū: ſed tñ nō maxime eētialiter quo ad cauſam efficientē ṽo ualet obiectio: q: mobilitas que eſt in vigilia ⁊ īmobilitas que eſt ſomnus eſt mobilitas ⁊ īmobilitas in cōpatione ad actum ſenſus: in diſcernēdo ſenſibile ⁊ per accñs ad motū ꝓceſſiuū ut habitum eſt. obiectio ṽo ꝓcedit ac ſi mobilitas ⁊ īmobilitas vigilie ⁊ ſomni eēnt ꝑmo ad motū ꝓceſſiuuʒ ⁊ ꝯñter ad ſentire. ¶ Ad aliud patet ſolutio per ea que dicta ſūt: q: bñ cōcedimus ꝙ ſomnus in cōpatione ad finē qui eſt ſalus oīum oꝛganoꝝ aut oīum ſenſuum eſt eq̄liter dictu maxime viſus ꝓpter facilē laſſitudinē ſuoꝝ oꝛganorum. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ lux eſt interioꝛ quo eſt in ſpū aīalis ⁊ caloꝛ interioꝛ: ⁊ illa duo nō ſunt oīum ſenſuū ſed potius eius in quo oēs ſenſus fundantꝛ ⁊ ꝑñtia illoꝛū cā efficiēs eſt vigilie: abſentia ṽo cauſa efficiēs eſt ſomni: ⁊ ē etiā lux exterioꝛ ⁊ caloꝛ interioꝛ: quoꝝ ꝑñtia eſt diſpoſitio ad vigiliā: ⁊ abſentia diſpoſitio ad ſomnū ſed nō eſt cauſa: ⁊ illa ſimul auferuntꝛ a viſu: ⁊ ꝓpter hoc non ſeqtur ꝙ ſomnus ſit ꝑmo viſus: ⁊ ſic obÿcit ꝙ in oculis ꝑmo deꝑhenditꝛ ſomnus ex deciſione palpebꝛarū. dicēdū ꝙ hoc cōtingit duabus de cauſis. Quarū vnam tāgit Auicͣ: ⁊ Alphoꝛabiꝰ. ſ. ꝙ viſus eſt altioꝛ iter ſenſus: ⁊ ꝓpter lʒ frigiditas deſcendēs a cerebꝛo citius tāgit eum: tamen ante hoc etiam hebetatus eſt ſenſus tactus. Alia cauſa eſt facilis laſſibilitas oꝛgani viſibilis: ⁊ per hoc patet ꝙ per accidens pꝛimo compꝛehēditur ſomnus in viſu.

¶ Utrum ſomnus ⁊ vigilia perſe ſunt paſſiones ſenſus communis.

T Ertio queritꝛ Utrū ſōnꝰ ⁊ vigilia pſe ſunt paſſiones ſenſus coīs ut dicūt quidam phi uel nō. Et videtꝛ ꝙ ſic. Dicit eni Alpho. ꝙ ſonus eſt

introitus ſenſus cõmunis interius corpis:ergo ſomnus
eſt paſſio ſenſus cõmunis. ¶ Jtez Alphorabius.ſcim⁹
ꝙ id qđ retinet̃ in ſomnis ab inſtr̃is ſenſuum eſt ſenſus
cõmunis. ¶ Jtem per rõnem ꝓbat̃ hoc ſic. A quocũqȝ
loco cauſa eſt actualis ſenſibilis ab eodem loco erit cau/
ſa actualis inſenſibilis per abſentiam:ſed a ſenſu cõmu/
ni eſt cauſa actualis inſenſibilitatis in oĩbus ſenſibus:er
go a ſenſu cõmuni eſt ꝓncipiũ iſenſibilitatis qđ eſt ſom/
nus.ꝓma ꝓbat̃ per hoc ꝙ idem eſt cauſa habitus ⁊ ꝓua
tionis per abſentiam ⁊ pñtiam.2ª ꝓbat̃ per dictũ Auic^e
in fine ſexti de aĩalib⁹ ubi ſic dicit ꝙ ſenſus cõmunis eſt
ꝓmum ꝓncipiũ cuiuſlibet virtutis ſenſibilis:⁊ ad quam
poſtea redit cum lucro. ¶ Jtem a quocũqȝ loco primo
eſt diſtributio ſpũs ſenſibilis ad organa ſenſuum ab eo/
dem loco eſt cauſa ſubtilis ⁊ inſenſibilitatis.ſed a loco ſẽ
ſus cõis ꝓmo eſt diſtributio ſpũs ſenſibilis : ergo ab eo/
dem loco eſt cauſa ſenſibilitatis ⁊ iſenſibilitatis:ergo cau
ſa ſomni ⁊ vigilie.ꝓma ꝓbat̃ pſe.2ª probata eſt ſupra in
queſtione de ſenſu cõmuni. ¶ Jtem ad quẽcũqȝ ſenſuȝ
ꝓmo accedit id qđ pſe eſt cauſa efficiẽs ſomni:illius pſe
paſſio eſt ſomnus:ſed ad organũ ſenſus cõmunis ꝓmo
accedit id qđ pſe eſt cauſa efficiẽs ſomni:ergo ſomnus p
ſe eſt paſſio ſenſus cõis. Maior patet pſe. 2ª ꝓbatur ex
hoc ꝙ frigiditas deſcẽdẽs a cerebro eſt cauſa efficiẽs ſõ/
ni que ꝓmo occurrit organo ſenſus cõis qđ eſt in prima
ꝯcauitate cerebri ante organa ſenſuũ ꝓprioꝝ. ¶ Jtẽ di/
cit Arꝭ:ꝙ ſomnus eſt paſſio ſenſibilis in cap° de remini
ſcẽtia.ſenſibile ꝓmum uocat ſenſum cõem:ergo ſomnus
eſt paſſio ſenſus cõis. ¶ Jtem moto ſenſu in vigilia ꝑfi
cit̃ in duobus.ſ.in diſtributione ſpũs ſenſibilis ad orga/
na ſenſuum ut poſſint imutari a ſenſibilibus ⁊ delectati/
one ſpecierũ receptarũ ſpiritu deferẽte ad ſenſuȝ cõem.
Utrũqȝ aũt iſtoꝝ eſt ſenſus cõis:ergo vigilia videt̃ eẽ ꝓ
pria paſſio ſenſus cõis:ergo ⁊ ſomnus q: ſomn⁹ nihil ali
ud eſt niſi ꝓuatio vigilie:⁊ habitus ⁊ ꝓuatio hñt fieri cir/
ca idem. ¶ Sed ꝯtra. ſomnus eſt paſſio que accidit om
ni aĩali:ergo eſt ꝓm ſenſum qui ineſt omni aĩali.ille autẽ
ſolum tactus eſt ut dicit pħus in 2° de aĩa:ergo videt̃ ꝙ
ſomnus ſit paſſio tactus ⁊ nõ ſenſus cõis. Si forte dicat̃
ꝙ dictũ pħi intelligat̃ de ſenſib⁹ exterioribus. ¶ Cõtra
ſenſus cõmunis eſt ꝓpter duo.ſ.ꝓpter collationes ſenſi
bilium ꝓprioꝝ ⁊ ꝓpter appħẽſionem ſenſibiliũ cõium.
Jn aĩalibus aũt in qbus ſolus tactus eſt nõ põt eſſe ſen/
ſus cõis ꝓpter collationes ſenſibiliũ:eo ꝙ non appħen
dunt̃ ab eis plura ſenſibilia:nec eſt in eis ꝓpter appħen
ſionem ſenſibiliũ cõium:q: ille minime appħẽdunt̃ ꝓm
actum:ergo ſi ſenſus cõis eẽt in eis:fruſtra eſſet.ſed na/
tura nihil facit fruſtra:ergo ſenſus cõmunis nõ eſt in il/
lis aĩalibus:⁊ tñ dormiũt:ergo ſenſus nõ ineſt ꝓm ſenſũ
cõem. ¶ Jtem organũ ſenſus cõis eſt anterior pars ce/
rebri ut ſup̃ habitũ eſt. ¶ Jtem habitũ eſt ꝙ humiditas
deſcẽdẽs a cerebro nõ grauat ſenſus frigiditate niſi quã
tũ accipit a cerebro ſicut dicit pħus ꝙ cerebrũ eſt frigidiſ
ſimũ oĩum ptiũ corpis intãtũ etiã ꝙ eſt inſenſibile.ſi er/
go organũ ſenſus cõis imobilitaret̃ a frigiditate ſõni tũc
ꝓpria frigiditate cũ ipm ſit pars cerebri ſemp deberet eẽ
imobile.ſed hoc eſt falſuȝ:ergo nõ imobilitat̃ a frigidita
te ſomni. ¶ Cũ ḡ ſomn⁹ nõ ſit paſſio alicuius niſi qđ im
mobilitat ſenſus:nõ erit paſſio ſenſus cõis. ¶ Jtẽ dicit
Auicª:ꝙ in ſomno fluũt imagines ab organo imagina/
tionis ad organũ ſenſus cõis ⁊ imutãt ipm ⁊ mouent:er
go ſenſus cõis nõ imobilitat̃ in ſomno:ergo non eſt paſ
ſio ſomnus ſenſus cõis. ¶ Solo dicẽdũ ꝙ ſenſus cõis
duas hẽt cõpationes:vnã ad ſenſum ꝓpriũ:alterã ad
imaginationẽ ⁊ fantaſiã.⁊ in ꝓma cõpatione ueruȝ eſt
ꝙ ſenſibilia que determinant̃ in organis ſenſuũ ꝓporũ
ꝓncipiant̃ in organis ſenſus cõis:⁊ ideo frigiditas deſcẽ
dẽs a cerebro ꝓmo tãgit neruos ſenſibiles in ſui ꝓncipio
qđ eſt anterior ps ſenſus cõis:⁊ imobilitat ipſos ⁊ opilat

nõ ꝑmittẽs ſpũm ſenſibilẽ ad organa ſenſus cõis fluere
in neruos ſenſibiles:⁊ ſic ſomnus eſt paſſio ſenſus cõis
ꝓm dictum quorũdã pħoꝝ.⁊ hoc etiã eſt qđ dicit pħs in
ꝓmo de ſomno ⁊ vigilia ſic. Quoniã autez ineſt ſomnus
ſic.ſ.ꝓm vnũquẽqȝ ſenſum : hoc qdem ꝓprium eſt:illud
ꝟo cõe.ꝓprium ſicut viſus videre:audit⁹ audire ⁊ ſic de
alijs ꝓm eũdem modũ. Eſt aũt ⁊ quedã cõis potẽtia que
ſeqtur oẽs.que qñ videt ⁊ audit cõſequẽter ꝑcipit ⁊ in/
tendit dicere ꝙ exquo in ſomno claudunt̃ omnes ſen/
ſus ꝓprij oportet ꝙ claudant̃ in ſui ꝓncipio qđ eſt ſenſus
cõis qui confert ſenſata ꝓpria ꝓpter hoc ꝙ ad ipſum re/
currũt oẽs ꝓprij:⁊ ideo dicĩ ⁊ ĩfra patet ꝙ eſt ſenſus cõis
ꝓpriũ habẽs organum ſicut ⁊ nos ſupra oſtẽdimus:⁊ in
hac cõpatione ꝓcedunt rõnes prime.ꝓm aliam aũt cõ
parationem quã habet ſenſus cõis ad inferiores potẽti/
as que ſunt imaginatio ⁊ fantaſia nõ immobilitat̃:⁊ ꝓm
hãc etiam ſomnus nõ eſt paſſio eius:⁊ hoc mõ etiam ꝓ
cedũt rõnes oppoſite:⁊ ſic diſtinguẽdo oportet eum ꝓce
dere qui vult ſequi dicta quorũdã pħorum qui dicunt.
Siqs aũt ſubtiliter uellet intueri diceret ꝙ ſomnus nõ
eſt paſſio ſenſus cõis niſi per accidẽs.ſ.inquãtum influ/
it ſpũm ſenſibus ꝓprijs ⁊ nõ ſic ut immobilitaret̃ ꝓpriũ
organum ſenſus cõis per ſomnũ. ¶ Ad auctoritatẽ aũt
Alphorabij dicẽdum ꝙ ipe tãgit quẽdã effectũ ſomni ⁊
nõ ſubiectũ ꝓncipale eius. ¶ Ad rõnẽ ꝓmã dicẽduȝ ꝙ
lȝ a ſenſu cõmuni ſit cauſa actualis ſenſibilitatis per di/
ſtributionẽ ſpũs ſenſibilis:tñ cauſa efficiẽs in ſenſitiuis
nõ efficit inſenſibilitatẽ in organo ſenſus cõmunis ⁊ in
neruis ſenſibilibus que ꝓncipiant̃ ab ipſo. Eodem mo
do ſoluẽdũ eſt ſecũdum. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ frigidi/
tas que eſt cauſa ſomni lȝ ꝓmo tãgat organũ ſenſus cõis
nõ tñ ꝓmo immobilitat ipm ſed potius organa ſenſuuȝ
ꝓprioꝝ. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ ſenſibile primum ſiue
ſenſus primus qñqȝ dicit̃ viſus qñqȝ tactus ut ſup̃ oſten
ſum eſt:qñqȝ etiã ſenſus cõis ut in cap° de memoria. Et
huius ſunt due rõnes. Quarũ vnaȝ tãgit Auicª.ſ.ꝙ ſen
ſus cõmunis formalis eſt ad ſenſus ꝓprios:⁊ illa eſt ſu/
pra expoſita in queſtione de ſenſu cõmuni. Alia eſt q̃a
memoria eſt virtus que ex imagine reuertit̃ in rem:⁊ ĩ
illa cõpatione prior eſt ſenſus cõis q̃ȝ ſenſus ꝓprius:
lȝ in motu ad aĩam prior ſit ſenſus ꝓprius q̃ȝ cõis.vnde
ſenſus cõis eſt ſenſus primus per actũ memorie ⁊ remi
niſcẽtie.in li° aũt de ſomno ⁊ vigilia intelligit pħus per
ſenſibile primũ tactũ cui⁹ ꝓpria paſſio eſt ſomn⁹. ¶ Ad
aliud dicendũ ꝙ illa obiectio nõ cõcludit niſi ꝙ ſomnus
per accñs ſit paſſio ſenſus cõis ꝓm ꝯuerſionẽ quã habet
ad ſenſus ꝓprios. ¶ Ad auctoritatẽ aũt pħi que iducta
eſt in ꝓncipio dicendũ ꝙ pħus intẽdit ibi oſtẽdere ubi
neruus tãgibilis eſt ꝓmum obm ſomni:q:.ſ.in illo loco
ubi oẽs nerui ſenſibiles fundant̃ in ipſo:⁊ hoc eſt in pri
ma parte cerebri que eſt organum ſenſus communis ut
ſtatim ꝓbabitur.

¶ Utrũ ſomnus ⁊ vigilia ſunt pſe paſſio tactus ⁊ ꝓmo.

Quarto queritur

Utruȝ ſint paſſio tactus pſe ⁊ ꝓmo. Et videt̃ ꝙ ſic per ratio
nes pħi in ꝓmo de ſomno ⁊ vigilia.quarũ ꝓma hec eſt.
Manifeſtũ qdem eſt ꝙ tactus paſſio eſt vigilia ⁊ ſõnus
⁊ ideo ineſt oĩbus aĩalibus. Et ſic format̃ ratio:quecũqȝ
paſſio ſenſus ineſt oĩbus aĩalibus neceſſe eſt ineſſe ꝓm
ſenſum qui in quolibet aĩali inuenit̃ : ſomnus ⁊ vigilia
ſunt paſſio ſenſus que ineſt omnibus aĩalibus.ergo ne
ceſſe eſt ineſſe ꝓm ſenſum qui in oĩbus aĩalibus inuenit̃
ille eſt ſolus tactus ergo neceſſe eſt ineſſe ꝓm tactũ. Alia
ratio eſt ibidẽ per hec uerba:ſi in e o qđ oẽs patiant̃ ſen/
ſus ſit:dormitio incõueniẽs eſt:ſi in qbuſdã nec neceſſe
nec poſſibile mõ aliquo agere ſil'has uacare ſil' ⁊ imobi
les exiſtẽ ſupple ꝯtingit. ¶ Cõtrariũ eniȝ rõnabili⁹ acci
dit eis ut nõ ſil' qeſcãt:⁊ ſupponit in illa rõne ꝙ organuȝ

tactus eſt in oībus oꝛganis alioꝝ ſenſuum: ⁊ tunc ſic ꝓcedit. quodcūqꝫ eſt cōmunis paſſio ſenſuum maxime ineſt ſm illud oꝛganū quo uacāte ab ope oīa aīalia uacāt: ⁊ non ſm id quo uacāte non neceſſe eſt alia uacare: ſed ſomnus eſt cōmunis paſſio: ergo ineſt ſm tale oꝛganuꝫ: ſed hoc eſt oꝛganū tactus: ergo ſomnus ineſt ſm tactuꝫ. Qđ autēꝫ oꝛganū tactus ſit tale ꝓbatᷣ ex hoc: ꝙ ſicut nullum aīal habet aliquē ſenſum niſi habeat etiam tactū: ita nullum oꝛganū eſt ſenſus niſi ſit etiam oꝛganū tactus: ⁊ idcirco ſi tactus vniuerſaliter uacaret nullus ſenſus ageret: ſed nō cōuertitᷣ: ⁊ ſic cum ſomnus ſit ulīs: uacatio ſenſus erit ſm oꝛganū tactus quo ulīter uacante oēs ſenſus uacāt. 3ᵃᵐ rōnē innuit phus per hec uerba. cum ꝑncipale mēbꝛū ⁊ alioꝝ oīuꝫ oꝛganū ſentiēdi ⁊ cui innitunᷣ alia patiaᷣ aliqđ pati: neceſſe eſt reliq̄ oīa. Illoꝝ aūt cum aliquid impotēs ſit nō eſt neceſſe impotēs fieri. Ratio aūt ſic foꝛmaᷣ. oīs paſſio que eſt ſenſuuꝫ ulīter ꝑncipalr̄ eſt ſm illud oꝛganū cui cetera oꝛgana ſenſuū innitunᷣ: ⁊ talis paſſio eſt ſomnus: ergo ſomnus ineſt ſm tale oꝛganū ſed tale eſt oꝛganū tactus: ergo ſomnus ineſt ꝑncipaliter ſm tactū. ¶ Itē phus qn̄ in potētia potētia ſenſus ſit in ꝑmo in quo ſentit oīa: hoc eſt in ꝑmo oꝛgano tactus: neceſſe eſt oꝛgana ſentiēdi oīa habere defectū ſenſuū: cura ꝟo illoꝝ aliqđ: nō eſt hoc neceſſe: ⁊ ex hoc ſeqtur idē qđ ꝓus. ¶ Ad idē obijcimus nos ſic: quecūqꝫ imobilitas ſenſuū ligat ſenſum per totū coꝛpus aīalis ineſt neceſſario ſm oꝛganū illius ſenſus qđ eſt per totū coꝛpus aīalis ſomnus eſt talis imobilitas: ergo inerit ſm oꝛganū talis ſenſus: ſenſus aūt ille ſolus tactus eſt. viſus enim tm̄ eſt in oculis: ⁊ auditus tm̄ in auribus: ⁊ ſic de alijs tactꝰ per totū coꝛpus: ergo ſomnus pꝛimo ⁊ pſe eſt paſſio tactus. ¶ Itē quecūqꝫ paſſio ſenſus efficiᷣ ut a cauſa efficiēte a ſenſibili ſpeciali alicuiꝰ ſenſus ipſa ꝑncipalr̄ eſt paſſio illius ſenſus a cuius ſenſibilibꝰ efficiᷣ: ſomnus eſt paſſio ſenſus que efficiᷣ a ſpeciali ſenſibili tactꝰ: qꝛ a frigiditate deſcēdēte a cerebꝛo: ergo ipſa erit ꝑmo ⁊ pſe paſſio tactꝰ. ¶ Sed ꝯtra. ſomnus eſt ꝑuatio ſenſus ⁊ motꝰ: ergo maxime erit paſſio illoꝝ ſenſuū qui ſunt maxime cauſa motus ⁊ ſenſus: ſꝫ illi ſunt tres ſenſus ſentiētes per mediuꝫ extrinſecū: ergo ſomnus erit maxime paſſio illoꝝ trium. ¶ Item dicit Alphorabiꝰ ꝙ aīalia hn̄tia qnque ſenſus hn̄t ſomnū cōpletū ⁊ ꝑfectū: que ꝟo deficiūt a neruo ſenſuū ſicut illa que tm̄ hn̄t tactū ⁊ guſtū ſm ꝙ eſt qdā tactꝰ hn̄t ſomnū imꝑfectū: ⁊ ex hoc videᷣ ꝙ ſomnꝰ ſit paſſio ſimul oīum ſenſuū ⁊ nō tactꝰ ꝑmo. ¶ Solo dicēdū ꝙ ꝑme rōnes ſunt neceſſarie: qꝛ ſomnꝰ eſt paſſio que pꝛimo uel ꝑncipalr̄ ieſt ſm oꝛganū tactꝰ qđ in aliq̄ ꝑte ſui eſt fūdamētū oīum ſenſuū: ſed in ꝑncipio oꝛtꝰ neruoꝝ ſenſibiliū a cerebꝛo: qꝛ in nullo loco ꝯcurrūt nerui ſenſibiles: ⁊ fundanᷣ in neruo tactꝰ: ⁊ ideo qn̄ vis tactiua in illa ꝑte nerui deficit a tāgēdo: neceſſe eſt deficere oēs alios ſenſus. ¶ Ad obm ꝯtra dicēdū ꝙ cū dicitᷣ ꝙ ſomnꝰ eſt immobilitas ⁊ iſenſibilitas itelligiᷣ de imobilitate ad exercitiū ſenſuū in appꝛhēſione ſenſibiliū exterioꝝ: ⁊ hoc maxime ꝯuenit fundamēto totius ſenſibilitatis qđ eſt tactꝰ ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ꝑfectio dicitᷣ ſomni duobꝰ modis ſ. ſm ſuū eē: ⁊ ſic eſt in quolibet aīali. uel ſm ſuuꝫ poſſe ⁊ tūc ꝑfectioꝛ eſt ſomnus in illo aīali in quo claudit plures ſenſus: ⁊ ꝑfectiſſimus eſt in eo in quo claudit omnes.

¶ Utrum ſomnus ſit coꝛdis uel epatis uel cerebꝛi.

d **Einde queritur** Cuius partis ſit ſomnꝰ ex ꝑte coꝛpis. ſ. utrū coꝛdis uel epatis uel cerebꝛi. vel utrū vnius ſit ſomnꝰ ⁊ alterius vigilia. Et videᷣ per Arꝫ: in ꝑᵒ de ſomno ⁊ vigilia ꝙ ſit triū ꝑtiū. ſ. cerebꝛi coꝛdis ⁊ epatis. Dicit enim ſic. qm̄ quidem ergo ꝑncipiū ſenſus ſit ab eadē ꝑte aīalibꝰ: a qua qdēꝫ ⁊ motꝰ diximus in alijs: hoc eſt in 4ᵒ de aīa. Ipſa ꝟo ſupple ꝑs a qua eſt ſenſus triū determinatoꝝ locoꝝ media capitis: ⁊ deoꝛſum neutris ſanguinē hn̄tibus hec circa coꝛ pars. Et intēdit dicē ꝙ mediū capitis influit ꝟtutē ſenſus uel motꝰ ⁊ neruos ſenſibiles ⁊ motiuos. pars aūt que eſt deoꝛſum neutris: ⁊ epar ꝑncipiū eſt motus ⁊ ſenſus ꝓpter adminiſtrationē nutrimēti: coꝛ aūt eſt ꝑncipalr̄ ꝓpter generationē ſpūum. ¶ Ecōtra videᷣ per Alphorabiuꝫ ꝙ ſomnꝰ ⁊ vigilia ſunt ꝑncipalr̄ coꝛdis. dicit eni ꝙ ſomnus eſt introitus ſenſus cōis ad ſuuꝫ qđ eſt coꝛ. ¶ Itē videᷣ per eūdē ꝙ ſomnus ſit cerebꝛi ⁊ vigilia coꝛdis. dicͭ enim ꝙ ſomnus cauſaᷣ a frigiditate cerebꝛi ⁊ humiditate: vigilia ꝟo a ſiccitate ⁊ caliditate coꝛdis. ¶ Itē dicit ꝙ ꝑncipiū vigilie eſt a coꝛde: ⁊ finis eius ad cerebꝛū. ⁊ ꝑncipiū ſomni a cerebꝛo: ⁊ finis eius ad coꝛ. ¶ Itē dicit ꝙ cerebꝛū ⁊ coꝛ ſunt cauſa utriuſqꝫ: ſed coꝛ eſt cauſa ꝑma ⁊ cerebꝛum cauſa ſecunda: ⁊ hec duo mēbꝛa cōes habent has duas virtutes. ¶ Item dicit ꝙ ſomnus neceſſario accidit ꝓpter debilitatē cerebꝛi ⁊ coꝛdis: ⁊ utrūqꝫ illorum eſt cauſa in debilitate ſui opis lꝫ cerebꝛū in hoc ſit foꝛtioꝛ ꝓpter cōplexionē eius. ¶ Per rōnē obijciᷣ ſic. oē qđ per ſeipm̄ ſufficiēter opaᷣ aliquā opationē nō indiget iſtr̄o adiuuāte ad opationē illā. epar eſt mēbꝛū ſufficiēter conuertēs cibū in nutrimētū: ergo ad opationē illam nō indiget aliquo ut inſtr̄o adiuuante. pꝛima patet per ſe. ſcđa ꝓbaᷣ per hoc ꝙ in epate poniᷣ virtus nutritiua: ⁊ uene miſaica per q̈s trahiᷣ ſuccoſitas ptiſanaria a ſtomacho i epar ut in ipſo cōuertaᷣ in ultimū nutrimētū qđ eſt ſanguis. ¶ Inde ꝓcediᷣ ſic. oē mēbꝛū qđ ſufficienter ꝑficit ultimū nutrimētū debet habere inſtrumēta per que ſufficiēter diſtribuat illud toti coꝛpori. Epar eſt mēbꝛū tale: ergo debet habere inſtr̄a per que ſufficiēter diuidat nutrimētum toti coꝛpi. ⁊ hoc poniᷣ a. G. ꝙ in ſuꝑma epatis ⁊ in gibbo egrediunᷣ uene per quas diuidiᷣ nutrimētū per totum coꝛpus: ergo videᷣ epar per miniſtrationē nutrimēti eſſe in ꝑma cauſa ſomni ⁊ nō coꝛ. ¶ Item coꝛ eſt nobilius mēbꝛū epate: ergo videᷣ ꝙ nō debet eē ſecūdarium opans ut inſtr̄m in diſtributione alimenti. Et iſte obiectiones generales ſunt de oībus aīalibus quia dicit Arꝫ: ꝙ in aīalibus non hn̄tibus ſanguinē eſtimādūꝫ eſt eaſdem eē cauſas ſomni ⁊ vigilie que ſunt in habētibus ſanguinē ⁊ in hoībus. Unde ipſe dicit in libꝛo de aīalibꝰ ꝙ omne aīal habet coꝛ ⁊ cerebꝛū ⁊ epar uel mēbꝛa ſimilia illis: ⁊ omne aīal habet ſanguinē uel humorē ſimileꝫ illi. ¶ Cōtra. videᷣ ꝙ diſtributio alimēti ſit a coꝛde. diſtributio enim alimēti eſt a loco digeſtionis. digeſtio autem ut habeᷣ in 4ᵒ metheoꝝ eſt compleᵒ a nāli ⁊ pꝛopꝛio calore ex cōtraiacētibus paſſionibus: ergo maxime digeſtio eſt ab illo mēbꝛo qđ calidiſſimum eſt in coꝛꝑe aīalis: ſed coꝛ eſt calidiſſimū ut habeᷣ in libꝛo de anima: qꝛ in coꝛde plus habēt calores pede gradiētia. ⁊ in ꝑmo de ſomno ⁊ vigilia ubi dicitᷣ ꝙ reſpirare qdem eſt humido refrigerari ad ſalutē eius qui in hac particula. i. in coꝛde eſt caloris natura adepta: ergo a coꝛde eſt diſtributio alimenti: ⁊ alimētū eſt vniuerſalioꝛ cauſa ſomni: ergo videtur ꝙ a coꝛde ſit cauſa ſomni. ¶ Item in libꝛo de aīalibus ſcribiᷣ ꝙ ſanguis generaᷣ in coꝛde: ⁊ id qđ loco ſanguinis generaᷣ in membꝛo qđ eſt loco coꝛdis: ſed ſanguis uel id qđ eſt loco ſanguinis eſt ultimū nutrimētuꝫ: ergo ultimi nutrimenti diſtributio eſt a coꝛde: ⁊ hec eſt cauſa ſomni: ergo ſomnus ꝑncipaliter eſt cauſatus a coꝛde. ¶ Item dicit Arꝫ: in pꝛimo de ſomno ⁊ vigilia. ꝙ mouere ⁊ facere aliqđ ſine robore non eſt poſſibile: vigorem aūt facit ſpūs ꝑſeuerantia: reſpirātibus qdem etiam que extrinſecus: nō reſpirātibus ꝟo que cōplantata ⁊ ideo bubētia videnᷣ alata cum mouenᷣ attractione ſpiritus offendētis ad ſuccinctorium rotalorū. Et intendit dicere per hoc ꝙ ab eodē loco eſt oꝛtus ſomni ⁊ vigilie a quo eſt oꝛtus ſpūs ⁊ vigoris: qui vigoꝛ eſt ex ſpūs ꝑſeuerātia: que ꝑſeuerātia ſpūs in qbuſdā eſt ab extrinſeco ut in reſpirātibꝰ. in qbuſdā ꝟo eſt ut a ſpū cōplātato nāe: ut

in anuloſis que rotalia dicunt̄ que ſuccincta ſunt in lo/
co dyafragmatis:⁊ ſpūs interioꝛ qñ mouet̄ offendit ad
dyafragma ⁊ emittunt ſonum ſicut apes ⁊ ueſpe:qui ſo
nus ficto noīe dicit̄ bombus:⁊ ꝙ hoc intēdit pħs patet
per hoc ꝙ ſequitur ſic:mouet̄ aūt omne aliquo ſenſu fa
cto uel pꝛopꝛio uel alieno in ꝑmo oꝛgano ſentiendi. Si
ꝟo eſt ſomnus ⁊ vigilia paſſio ꝑticule huiꝰ in quo qdeꝫ
loco:⁊ in qua ꝑticula ſit ſomnus ⁊ vigilia patet:qꝛ omne
qd̄ mouet̄ aliquo ſenſu iteriori qui dicit̄ ꝓpꝛius aut ex/
teriori qui dr̄ alienus a ꝑmo oꝛgano ſentiēdi qd̄ eſt coꝛ:
qꝛ oꝛganuꝫ ꝑmi ſenſus ideſt tactꝰ eſt circa coꝛ a quo etiā
eſt diſtributio ſpūs ⁊ vigoris:⁊ idem eſt cauſa ſomni ⁊
vigilie.ergo ſomnus ⁊ vigilia maxime referunt̄ ad coꝛ.
¶ Itē obijcit̄ de hꝫ ꝙ dicit pħs ꝙ mediū capitis eſt lo
cus ſenſus ⁊ motꝰ.frigiditas eni eſt cauſa iſenſibilitatis ⁊
imobilitatis.Cū igit̄ cerebꝛū ſit frigidiſſimū oīuꝫ ꝑtiuꝫ
coꝛpis ut ipſe dicit:cerebꝛū potiꝰ erit cauſa iſenſibilitatis
⁊ imobilitatis.Et cū ab eodē ſit ſomnus ⁊ vigilia a q̊ eſt
motꝰ ⁊ ſenſus:ſomnꝰ ⁊ vigilia nō erūt a cerebꝛo.¶ So
lutio dicēdū ꝙ ſomnꝰ ⁊ vigilia ſunt triū determiatoꝝ lo
coꝝ ut dicit pħs differēter.ſ.capitis ⁊ uētris q̄ꝫtū ad epar
⁊ coꝛ.¶ Ad ſomnū eni tria exigūtur:quoꝝ duo ſūt agē
tia ⁊ vnum patiēs. Et agens ꝑmū eſt caloꝛ coꝛdis a quo
etiā epar ſuuꝫ calorem hēt.Dicit enim Auic^{a} in ſuo li^{o}
de aīalibus ubi ſoluit ſuas rōnes cōtra Ariſ:de oꝛtu ue/
narū:ꝙ ꝑncipiū uenarū eſt a coꝛde:⁊ lꝫ virtus nutritiua
⁊ digeſtiua ſint in epate:tñ emanāt a coꝛde ad epar ⁊ ca/
loꝛ epatis eſt ꝑparans digeſtionem nutrimēti:ſed caloꝛ
coꝛdis eſt cōplemētū:⁊ iō coꝛ ſimplr̄ eſt digeſtionis ꝑn/
cipiū ⁊ nutrimēti ſed epar quodāmō.⁊ lꝫ epar trahat pri
mo nutrimētuꝫ a ſtomacho:tñ caloꝛ coꝛdis ꝑficit ipſum
poſt quā ꝑfectionē redit ad nutrimētuꝫ ſtomachi ⁊ epa/
tis ⁊ coꝛdis ⁊ totius coꝛpis.⁊ eſt ſnīa trium pħoꝝ.ſ.Ariſ:
in libꝛo de aīalibus:⁊ Auic^{e} in ſuo libꝛo de animalibꝰ:⁊
Auerr̄.in quodā libꝛo ubi facit determinationē ꝯtrarie
tatis que eſt inter Ariſtotelē ⁊ Galienū de oꝛtu uenarū.
patiēs aūt eſt in epate:⁊ hoc eſt nutrimētū tractum a ſto
macho per uenas miſeraicas ꝙ a calore coꝛdis uapora/
biliter eleuat̄ ad cerebꝛuꝫ.2^{m} aūt agens eſt frigiditas ce
rebꝛi que uaporē eleuatū ad caput ꝯuertit in humidita/
tem frigidā que deſcēdēdo grauat oꝛgana ſenſuum.hec
aūt tria loca ſm pħm ſunt etiaꝫ pꝛincipalr̄ motus ⁊ ſen/
ſus:ſicut enim hētur in libꝛo de drīa ſpūs ⁊ aīe.ſpūs vita
lis eſt a coꝛde:⁊ ſpūs aīalis a cerebꝛo:ſed tñ hic oritur in
coꝛde. formaꝫ ꝟo ſenſus ⁊ motus accipit a cerebꝛo:⁊ in
anteriori ꝑte eſt uehiculū ſenſus ꝑncipalr̄:⁊ ſecūdario
motus.In poſteriori aūt eſt uehiculū motus ꝑncipalr̄:⁊
ſecūdario ſenſus. Epar enim eſt ꝑncipiū ſenſus ⁊ motꝰ
quātū ad adminiſtrationē nutrimēti.ſūt aūt duo ſenſus
ſcilꝫ tactꝰ ⁊ guſtus ſm ꝙ eſt quidā tactus qui inquantuꝫ
ſunt ſenſus nutrimēti oꝛgana ſua hñt in coꝛde ut ſupius
habitū eſt. Oꝛganū eniꝫ eoꝝ ſm ꝙ ſic ꝯſiderat̄ eſt com/
plens digeſtionē nutrimenti:cuius ipſi ſunt ſenſus:hoc
aūt facit caloꝛ coꝛdis ut iam dictū eſt.Sunt etiā quodā/
modo inſtrumēta oīum ſenſuū in coꝛde nō quideꝫ quo
ad iudiciū ſuoꝝ ſenſibiliū:ſed inquātum nullus ſenſus
ſentit ſine calore actuali ut hētur in 2° de aīa:⁊ in ꝑ^{o} de
ſenſu ⁊ ſenſato.Hic enim caloꝛ actualis ꝓcedit a pꝛinci/
pio caloris qd̄ eſt coꝛ.Eſt etiā alio mō oꝛganū ſenſus cō
munis in coꝛde nō quidē quo ad iudiciū ſed inquātum
ipſe ſpū ſuo ⁊ calore oēs ſenſus ꝓpꝛios ꝯducit ad actuꝫ.
⁊ idcirco dicit Alphorabius ꝙ ſenſus cōis eſt calidum
nāle.ſpm̄ aūt ⁊ calorē quem infundit ſenſibus pꝛopꝛijs
nō accipit a cerebꝛo ut a ꝑmo ꝑncipio: qꝛ illud frigiduꝫ
eſt:ſed a coꝛde accipit calorē ⁊ ſpm̄ ſm ſbam ſpūs lꝫ idē
ſpūs formā ſenſus ⁊ motus accipiat a ꝟtute aīali que eſt
in cerebꝛo:⁊ ſic patet qualr̄ ab his tribus ꝑtibus ſit mo/
tus ⁊ ſenſus:⁊ qualr̄ ab eiſdem ſunt ſomnus ⁊ vigilia ſꝫ
tñ nulliꝰ eoꝝ eſt ſomnꝰ ut obiecti ſed potius ſicut oꝛga/
noꝝ exterioꝝ coꝛporis ſenſitiuoꝝ ⁊ mobiliū.¶ Dicen/
dum ergo ad ꝑmā auctoritatē Alphorabij ꝙ ſomnꝰ eſt
a coꝛde ut a ꝑmo agēte ⁊ ſilr̄ vigilia.¶ Ad 2^{am} dicēduꝫ
ꝙ ſomnus eſt a cerebꝛo ut a ꝓximo agēte qd̄ eſt frigidi
tas cerebꝛi.¶ Ad 3^{am} dicendū ꝙ ſomnus ⁊ vigilia cau
ſantur ab oppoſitis cauſis agentibꝰ ⁊ paſſiuis que non
pñt eſſe in mēbꝛo vno.Unde cum ſomnus cauſet̄ a fri/
gido ⁊ hūido neceſſe eſt vigiliaꝫ cauſari a calido ⁊ ſicco:
⁊ cuꝫ iſta nō pñt eſſe in vno mēbꝛo ſm oñiuꝫ neceſſe eſt
ꝙ vnuꝫ ſit in cerebꝛo ⁊ alterū in coꝛde. Et cum aīalia nō
ſemꝑ doꝛmiant neqꝫ vigilent ſicut infra ꝓbabit̄ neceſſe
eſt qñqꝫ vincē cauſas ſomni:⁊ qñqꝫ cauſas vigilie.⁊ cuꝫ
vincunt cauſe ſomni que ſunt calidū agens ⁊ humiduꝫ
patiēs incipit actio a cerebꝛo ⁊ termiat̄ in coꝛde quo ad
hoc ꝙ coꝛ nō pōt ifluere calidū actuale oꝛganis ſenſuū.
Ecōtra cauſa vigilie ſunt calidū agens ⁊ ſiccū patiens:⁊
actio ipſarū incipit a coꝛde ⁊ pꝛocedit ex opilando vias
ſenſuū ⁊ diſſoluēdo humidū:⁊ termiat̄ ad cerebꝛū quo
ad hoc ꝙ frigiditas cerebꝛi nō pōt ꝯuertere uaporē ele/
uatū ad caput:⁊ humidū frigidū opilans vias ſenſuū.⁊
ſic patet qualr̄ ꝑncipiū vigilie eſt a coꝛde ⁊ finis eius ad
cerebꝛuꝫ.⁊ ꝑncipiū ſomni a cerebꝛo ⁊ finis eius ad coꝛ.
¶ Ad 4^{m} dicendū ꝙ ſolō patet ex dictis qualr̄.ſ.coꝛ in
ſomno eſt agens ꝑmū:⁊ qualr̄ cerebꝛū eſt agēs 2^{m}. ſed
nō eſt ita perſpicuū in vigilia.ſed dicendū ꝙ vigilia cau
ſat̄ ex duobꝰ.ſ.ex calido actuali ⁊ in illo cerebꝛū non ha
bet aliquā cām. Cauſat̄ etiam a ſpū ſenſibili ⁊ motiuo ⁊
in illo coꝛ eſt cauſa ꝑma per gñationē ſpūs:⁊ cerebꝛum
cauſa 2^{a} in eo ꝙ dat ſpūi formā ſenſus ⁊ motꝰ:⁊ ſic patet
rō dicti qualr̄ ſomnus ⁊ vigilia ſint cōes virtutes coꝛdis
⁊ cerebꝛi ⁊ coꝛ eſt in eis cauſa ꝑma:⁊ cerebꝛuꝫ eſt in eis
cauſa 2^{a}.¶ Ad 5^{m} dicēdū ꝙ foꝛtitudo coꝛdis eſt in emiſ
ſione ſpūs vitalis ⁊ motiui in totum coꝛpus.Foꝛtitudo
aūt cerebꝛi eſt in emiſſione ſpūs aīalis per ſenſum ⁊ mo
tum in totū coꝛpus.hoꝝ eniꝫ utrūqꝫ ſit in vigilia. Opus
aūt utriuſqꝫ hoꝝ debilitat̄ in ſomno:qꝛ tunc oēs ſpūs cō
trahunt̄ ad intrinſecus coꝛpis ad locū digeſtionis ut ci/
bus digerat̄.⁊ iō ſpūs vitalis effluēs a coꝛde in coꝛpus
diminuit̄:⁊ hoc uocat̄ debilitas coꝛdis.ſilr̄ ſpūs aīalis ef
fluēs a cerebꝛo ſenſum ⁊ motū diminuit̄ qd̄ uocat̄ debi
litas cerebꝛi. Cerebꝛū tñ cuius cōplexio frigida eſt ⁊ hu
mida foꝛtioꝛ eſt cauſa ſomni q̄ꝫ coꝛ cuius cōplexio calida
eſt ⁊ ſicca.¶ Ad id qd̄ obijcit̄ per rōnem ꝙ a ſolo epa/
te ut a ꝑmo agēte ſit cauſa ſomni. Dicendū ꝙ ꝑma ꝓpō
illius rōnis eſt uera.2ª autē eſt falſa:⁊ ꝓbans eam ꝓpō
eſt etiaꝫ falſa.virtus etiā digeſtiua ⁊ nutritiua emanās
eſt a coꝛde in epar:⁊ cōplemētū opationis eius eſt ꝑ ca/
lorem coꝛdis.ꝑparatio ꝟo per calorē epatis.¶ Ad aliđ
dicendū ꝙ coꝛ nō ponit̄ inſtrumētuꝫ epatis:ſed potius
ecōtrario in actu digeſtionis eſt epar inſtrumētū coꝛdis.
¶ Ad id qd̄ obijcit̄ ꝙ ſomnus ⁊ vigilia ſint a coꝛde di/
cendū ꝙ ſunt ab ipō ſicut ab agēte ꝑmo ⁊ cōplete agen
te in digeſtionē nutrimēti.¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ ſan/
guis nō gñat̄ tanq̄ꝫ a cōplēte in coꝛde ſed tanq̄ꝫ a tempe
rante in epate.¶ Ad aliud dicēdū ꝙ in ueritate perſe/
uerātia ſpūs ⁊ motꝰ ⁊ ſenſus eſt a coꝛde ut dicit pħus ni
hilominus tñ ſpūs formaꝫ ſenſus ⁊ motꝰ accipit a ꝟtute
aīali que eſt in cerebꝛo ut iam dictum eſt ſepius.¶ Ad
ultimū dicēdū ꝙ ſenſus ⁊ motꝰ dicunt̄ duobꝰ modis.ſ.
virtute ⁊ actu.⁊ actu quidē ſenſus ⁊ motus non ſunt in
cerebꝛo:ſed virtute ſunt in eo pꝛopter virtutem aīalem
cuius pꝛopꝛius locus eſt cerebꝛum.

¶ Querit̄ ꝓpter quā cām ſomnꝰ ⁊ vigilia iſūt aīalibꝰ.

p Oſtea Queritur pꝛopter quam cauſaꝫ
ſomnus ⁊ vigilia inſunt aīalibus. Cum ergo
q̄tuoꝛ ſunt cauſe.ſ.efficiens materialis foꝛmalis ⁊ fina
lis.Queramus de oībus his.videt̄ aūt pħus in pꝛimo
de ſomno ⁊ vigilia ſex aſſignare cauſas efficiētes ſomni.

Quarū prima eſt alimenti euaporatio. 2ª labor. 3ª egritu
do. 4ª prima etas. ⁊ his quatuor a cōmētatoribus addū
tur due. ſ. caloris ſubtractio ⁊ ſtudij attētatio. Circa aliꝺ
quidā etiam addunt languorē ſed reducit ad egritudi
nem ⁊ laborē. Et de ꝑma dicit phus. Somnus non oīs
eſt in potētia ſenſibilis ꝑceptibile: ſed ex euaporatione
circa nutrimētū tm̄ fit hec paſſio: neceſſe eſt enim ꝙ eua
poratū eſt uſquequo impelli ideſt uſqꝫ ad locū determi
natū qui eſt caput. Deide ꝯuerti ⁊ ꝑmutari ſicut euripū
calor ꝓo hmōi aīalium ad ſupiora natꝰ fieri. Cum autē
in ſupioribus ſubito reuertit̄ ferturqꝫ deorſum. Ex hoc
accipit̄ ꝙ nutrimētū eſt cauſa efficiens ſomni. ⁊ modus
calidi eſt ꝙ eleuet̄ a loco digeſtionis ad caput: ⁊ poſtea
reuoluit̄ a frigiditate cerebri ſicut fit in euripo. Et qdaꝫ
dicūt mētiētes ꝙ euripus eſt feruor maris ⁊ cuiuſdā mō
tis feruor. Euripus enim ꝓprie eſt uapor inuolutꝰ ſicut
eſt in uento turbinis: ⁊ uocabulū illud inuenit̄ ſup ioā
nē in expōne Criſoſtomi que trāſlata eſt a greco. ſicut
enim in mūdo ꝑmo calore ſolis eleuat̄ uapor ⁊ aſcēdit
uſqꝫ ad mediū aeris ubi dn̄at̄ frigus quo ꝯuertitur ⁊ in
ſpiſſat̄ ⁊ deſcēdit aqua pluens: ita a calore cordis primo
eleuat̄ uapor nutrimēti ad caput qui frigiditate cerebri
reuoluit̄ ⁊ deſcēdit in hūiditate frigida ⁊ facit dormire.
¶ Item Ar̃: humiditas ⁊ corpulentia repente ſurſum
fertur. Cum ergo ſtat grauat ⁊ facit dormire. Cum ergo
repēte deorſum reuertēdo ꝓpellit calorē: cuꝫ fit ſomnus
⁊ aīal dormit. Ex hoc accipit̄ idem qꝺ ꝑus. ¶ Ad ideꝫ
īducit phus tres rōnes acceptas a ſignis que īueniunt̄
in dormiētibꝰ. Quarū prima hec eſt ſignuꝫ aūt harū eſt.
ſomnifera enim oīa grauāt caput ut potꝰ ⁊ cibi mandra
gora vinum loliuꝫ. 2ª rō eſt ꝙ qū deorſuꝫ ferunt̄ aīalia ⁊
dormiūt hoc vident̄ pati ꝙ nō pn̄t leuare caput ⁊ palpe
bras. 3ª eſt hec ꝙ poſt cibaria grauatiua capitis maxime
fit ſomnus: multa eniꝫ ab hmōi cibarijs euaporatio eſt.
¶ Sed tunc querit̄ quid ſit illud nutrimētū qꝺ cauſat
ſomnū. ⁊ dicit phus ꝙ eſt nutrimētū ultimū qꝺ eſt ſan
guis. ¶ Sed cōtra hoc obijcit̄ ſic. oīa nutriunt̄ ex eiſdē
ex qbus ſunt: ſed aīalia ſunt ex quatuor humoribꝰ que
ꝓportionant̄ quatuor elemētis. ergo ultimū nutrimen
tum ſunt quatuor humores. ¶ Item quecūqꝫ equali
ter appetunt̄ ut nutriant ab his equalr̃ nutrit̄ aīal cali
duꝫ frigidū humidū ⁊ ſiccū equalr̃ appetunt̄ ut nutriāt.
ergo ab eis equalr̃ debet nutriri aīal. ꝑma ꝓbat̄ ex hoc
ꝙ appetitꝰ nālis eſt nutrimēti. 2ª ꝓo probat̄ ex diffinitio
ne famis ⁊ ſitis que in 2º de aīa ponunt̄. ubi dicit̄ ꝙ fa
mes eſt appetitꝰ calidi ⁊ ſicci. ſitis eſt appetitus frigidi ⁊
humidi. ¶ Item in ꝑmo de gn̄atione ⁊ corruptione di
cit̄ ꝙ caro nutrit ſm̄ ſbāꝫ. caro aūt nō eſt ſanguis: ergo
ſanguis nō eſt ultimū nutrimētū. ¶ Item tactꝰ eſt ſen
ſus nutrimēti ut dicit phus. tactꝰ aūt ꝯſiſtit in carne ner
uoſa. cuꝫ ergo ultimū nutrimētū ſit ſimile ut hētur in ꝑº
de gn̄atione ⁊ corruptiōe. ⁊ in 2º de aīa videt̄ ꝙ ultimuꝫ
nutrimētū ſit caro neruoſa ⁊ nō ſanguis. ¶ Sed cōtra.
qꝺ maxime ⁊ primo diſtribuit̄ ab organis digeſtiōis ad
mēbra corpis. uľiter hoc eſt ultimū nutrimentū ſanguis
maxime diſtribuit̄ ab organis digeſtiuis ad mēbra cor
poris uľiter: ergo ſanguis eſt ultimū nutrimētū. ¶ Itē
dicit Ar̃: in ꝑmo de gn̄atione ⁊ corruptione. ⁊ in 2º de
aīa. ꝙ aīalia viuūt quouſqꝫ poſſunt nutrimētū accipere.
ergo nutrimētū qꝺ maxime coīcat cauſas vite ⁊ longio
ris vite hoc erit maxime ꝯueniens ⁊ uľiter in corpe aīa
lium. ſed ſanguis eſt nutrimētū maxime coīcans cauſas
vite ⁊ longioris vite: ergo ſanguis eſt ultimū nutrimen
tum maxime ꝯueniēs ⁊ ultimū in corpe aīalium. prima
probat̄ ex hoc ꝙ dicit Ar̃: in libro de morte ⁊ vita. ⁊ in
libro 16º de aīalibꝰ. ꝙ calidū ⁊ humidū ſunt cauſa longi
tudinis vite. ¶ Item qꝺcūqꝫ nutrimētū ſolū inuenitur
in vijs apportantibꝰ nutrimētū ad ſingula mēbra corpis
illud eſt ultimū. ſanguis ſolū inuenit̄ in vijs talibꝰ: ergo
ſanguis ſolum eſt ultimū nutrimētū. ꝑma probat̄ ex hoc
ꝙ ſi aliquid eſt ultimū nutrimentū illud neceſſe eſt per
vias aliquas deportari per totum corpus. 2ª ꝓo probat̄
ex hoc ꝙ uene ſunt vie ille ⁊ in uenis nihil inuenit̄ niſi
ſanguis. ¶ Iuxta hoc iterū querit̄ vtrū tale nutrimētū
uľiter in oībus aīalibus ſit cauſa ſomni. Et videt̄ ꝙ ſic.
quecūqꝫ enim ꝑma cauſa eſt in aliquo gn̄e illa coīcatur
ab oībus ꝑticipātibus effectū ſuū. Nutrimētū eſt cauſa
ſomni: ergo ꝑticipat̄ ab oībus coīcantibꝰ ſomno. prima
probat̄ ex hoc ꝙ quidē alie cauſe ſomni ſicut labor ⁊ pri
ma etas ⁊ infirmitas nō cauſant ſomnū niſi per actū nu
trimēti. Dicit enim phus ꝙ labor colliquatiuū eſt nutri
mēti ex multiplicatiōe caloris qꝺ nutrimētuꝫ eleuat̄ ad
cerebrū ⁊ inducit ſomnuꝫ. Prima etas etiā ex hoc ꝙ in
ipa nutrimētum eleuatū ad ſupiora grauat caput ⁊ īdu
cit ſomnū. Silr̃ languor ex laſſitudine ex eo ꝙ ſubtrahi
tur calor ex mēbris exterioribꝰ ⁊ multiplicat̄ circa locuꝫ
digeſtionis diſſoluit nutrimētū ibi inuentū ⁊ eleuat ad
caput ⁊ ſic inducit ſomnū ⁊ ſic de alijs cauſis. Unde pa
tet ꝙ oēs agunt actione nutrimēti. 2ª ꝓo ꝓbat̄ ex hoc ꝙ
omne aīal dormit ut dicit phus. ¶ Item oīs cauſa effi
ciens ſomni que ꝓcedit ab illis mēbris a qbus procedit
ſomni ꝑncipiū debet eſſe maxime uľis oībus dormien
tibus. euaporatio nutrimēti eſt talis cauſa: ergo ipſa eſt
uľis oībus dormiētibꝰ. ꝑma patet ꝑſe. 2ª probat̄ ex ꝑha
bitis ꝙ ſomni ꝑncipiū eſt a corde epate ⁊ cerebro uľ mē
bris ſimilibꝰ illis: ⁊ ab illis ꝓcedit euaporatio nutrimēti.
¶ Sed cōtra nulla euaporatio eſt cauſa ſomni niſi illa
que eſt ꝑmo calida a calore digeſto ⁊ poſtea frigiditate
cerebri infrigidata. Sed in qbuſdā aīalibꝰ nō eſt caput
neqꝫ cerebrū ſicut in his que tm̄ hn̄t tactū. ergo non eſt
in eis euaporatio ſurſum in capite infrigidata. g̃ cauſa il
la nō eſt uľis oībus dormiētibꝰ. ¶ Si forte dicat̄ ꝙ ta
lia aīalia hn̄t mēbrū ſimile cerebro: ⁊ hoc facit infrigida
tionē euaporatiōis. ¶ Cōtra mēbrū ſimile cerebro nō
pōt dici niſi quātū ad ꝑationes ſimiles. Oꝑatiōes aūt
cerebri ſunt ſenſus cōis ⁊ fantaſia ⁊ memoria: ergo talia
aīalia hērent ſenſum cōem ⁊ memoriā ⁊ fantaſiā: qꝺ fal
ſum eſt. Habet̄ enim in ꝑnº methaᶜᵉ nā ſenſum haben
tia ſunt aīalia. ex ſenſu aūt quibuſdā eoꝝ nō inſit memo
ria: qbuſdā aūt inſit. Ex hoc accipit̄ ꝙ quedaꝫ aīalia nō
hn̄t memoriā. Eſt aūt memoria paſſio ſenſus cōis ut ha
bet̄ in capº de memoria. ergo etiā nō hn̄t ſenſum cōem.
qꝺ cōcedunt quidā ⁊ inducūt aliā rōnem ad hoc quam
nos ſup̄ īduximus: q: ſenſus cōis eſt ꝓpter duo. ſ. ad di
ſcernēdū ſenſata cōia que tactu minime ſentiunt̄: ⁊ viſu
maxime: ⁊ ad ꝯferēdū ſenſata ꝓpria. Unde cuꝫ in talibꝰ
aīalibus ſit ſolus tactꝰ fruſtra ineſt eis ſenſus cōis qꝫtuꝫ
ad utrūqꝫ actū ſuū. propter hoc dicūt illi ꝙ ſomnus cau
ſatur ex frigiditate dn̄ante in extremis ⁊ ex euaporatiōe
que procedit ab intrinſecis. ¶ Sed contra aut illa frigi
ditas eſt nālis aut innālis. Si innālis tunc ipa nō exn̄te
in extremis melior erit cōplexio illoꝝ aīalium: ergo ua
na exn̄te cōplexione in talibꝰ nō erit in eis cauſa ſomni
qꝺ falſum eſt. q: dicit phus ꝙ omne aīal dormit. Si aūt
eſt nālis tūc ꝯtinue erit in extremis ⁊ tūc cū ipa ſit cauſa
inſenſibilitatis ⁊ imobilitatis talia aīalia erunt cōtinue
imobilia iſenſibilia i extremis: ⁊ hoc eſt dormire. g̃ talia
aīalia cōtinue dormiūt qꝺ falſum eſt. q: dicit phs ꝙ nul
lum aīal cōtinue dormit nec cōtinue vigilat. ¶ Itē que
rit̄ quomō frigiditas euaporationis nutrimēti cauſa ſit
ſomni. nullum enim ſimile alicui organo ſenſus grauat
ipm ⁊ imobilitat. ſed frigiditas ⁊ humiditas ſunt ſimilia
alicui organo ſenſus. ergo nō grauāt ipm neqꝫ imobili
tant. ꝑma probat̄ ex hoc ꝙ oīs laſſatio ⁊ corruptio eſt a
cōtrario. 2ª ꝓo per hoc qꝺ hētur in ꝑnº de ſenſu ⁊ ſenſa
to ubi dicit Ar̃: ꝙ corpus ifrigidabile eſt oculus: q: de
natura aqua eſt frigida ⁊ humida. ¶ Item calor conſi
ſtit equaliter in quatuor uel plus ex aqua ⁊c̃. ſed tactus

cõſiſtit in carne. ergo cõſiſtit in eo qđ equalr̃ eſt ex quatuoꝛ uel plus ex aqua ⁊ terra ut habetur in 2° de gñatione ⁊ coꝛruptione. ſed aq̃ ⁊ terra determinant̃ frigido. ḡ videt̃ ꝙ frigiditas magis facit ad cõſeruationem tact⁹ ⁊ imobilitatẽ q̃ȝ ad laſſationẽ ⁊ mobilitatẽ. non ḡ ſomnus fit ex frigiditate grauãte oꝛganũ tactus.

¶ Utrum laboꝛ inducit ſomnum.

d **Deinde** Queritur de 2ª cauſa que eſt laboꝛ de qua dicit phus. Amplius aũt ex laborib⁹ quibuſdã accidit ſomnus. nam laboꝛ eſt colliquatiuuȝ. Et colliquatiuuȝ ꝙo fit queadmoduȝ nutrimẽtuȝ indigeſtũ utiq; ſi nõ frigidũ fit. Et intẽdit dicere ꝙ laboꝛ ꝓpter duplicẽ calorẽ. ſ. qui eſt ex motu exercitij: ⁊ ex hoc ꝙ exterioꝛ colligit̃ ad interiorem ꝓpter laſſitudinẽ mẽbroꝛũ diſſoluit̃ ⁊ colliquat̃ nutrimentum intrinſecus ⁊ eleuat̃ ad caput ⁊ hoc facit niſi aïal ſit frigide nature ⁊ in frigido tp̃e ſicut eſt in q̃buſdã aïalib⁹ que in hyeme abſcõdunt̃. ⁊ de hoc etiã dicit Auicª ꝙ ſomn⁹ eſt ex laſſitudine: ⁊ ꝓpter hoc q: id qđ uocat̃ ſpũs diſſoluit̃ ⁊ debilitat⁹ eſt ⁊ refugit ad interiora: ⁊ ſequunt̃ eum virtutes aïales. Et ex hoc hẽtur iterum ꝙ laboꝛ eſt cauſa ſomni. ¶ Item Alphorabius dicit ꝙ ſomnus ex fatigatione hẽt duas cauſas. Quarum vna eſt: qm̃ caloꝛ nãlis qñ fuerit ſparſus ⁊ diminut⁹ per motuȝ localẽ ⁊ per motum cõꝓrehẽſionis ſenſibilis: ſtatim aïa mouebit ipſum in ꝓfunduȝ coꝛpis ut agat per illuȝ ⁊ reliq̃s poſtremi nutrimẽti q: ſic augmẽtabit̃ ſb̃a eius ⁊ acqret loco eius qđ diſſolutũ eſt ab eo. Cauſa 2ª eſt q: qñ motus laboris ſem̃p ſitit caloreȝ nãlem tunc caloꝛ remittit̃ ⁊ diminuet̃ ⁊ grauabit̃ ꝓpter frigus ⁊ ſic cõtrahit̃ ad ſuum ꝑncipiũ ut expellat a ſe cõplexionẽ accñtalem. ¶ Ex his colligitur ꝙ cauſe ſunt quatuoꝛ ꝓpter quas laboꝛ ⁊ fatigatio ſunt cauſe ſomni. Quarũ pꝛima tangit Arẽ. ſ. ꝙ caloꝛ excitatus ex motu ⁊ retract⁹ ab exteriorib⁹ ad iteriora colliquatiuus eſt nutrimẽti: ⁊ per actum nutrimẽti inductiuus ſomni. 2ªm tangit Auicª ꝙ laboꝛ diſſoluit ſenſuȝ in oꝛganis ſenſibilib⁹ ⁊ motiuis qui ſolut⁹ ⁊ debilitatus de facili vincit̃ a frigiditate deſcẽdente a cerebꝛo ⁊ refugit ad interiora. 3ªm ⁊ 4ªm tangit Alphorabius. ⁊ 3ª qdẽ eſt ꝙ caloꝛ diminut⁹ in exteriorib⁹ fugit ad interiora ad locum nutrimẽti ut in nutrimẽto: ſicut in mã ꝓpꝛia multiplicet̃ ⁊ recupet deꝑditũ in exteriorib⁹. 4ª ꝙo eſt ut in ꝓpꝛio ꝑncipio per calorẽ ſibi iniunctũ cõfoꝛtet̃ ⁊ expellat a ſe cõplexionẽ frigoꝛũ que cauſata eſt ex diſſolutiõe ſpirituũ ꝓpter laboreȝ. ¶ Sed cõtra dicit Auicª in 2° libꝛo de celo ⁊ mũdo ꝙ ex motu gñat̃ caloꝛ in exterioribus. ſed oĩs laboꝛ eſt cum motu: ergo ex laborib⁹ etiam gñabit̃ caloꝛ: ergo laboꝛ in exteriorib⁹ gñabit calorem. Caloꝛ aũt in exteriorib⁹ eſt cauſa vigilie: ergo laboꝛ erit potius cauſa vigilie q̃ȝ cauſa ſomni. ¶ Itẽ dicit Auicª ꝙ aïa ad illũ locũ maxĩe dirigit ſpũm ⁊ calorẽ in q̃ plus occupat̃ in ope: ſed in exercitio laboris coꝛpalis aïa maxĩe occupat̃ in ope in oꝛganis exteriorib⁹ ſenſus ⁊ mot⁹ ḡ ad illa maxĩe tũc dirigit ſpũȝ ⁊ calorẽ: ſed directio ſpũs ⁊ caloris ad mẽbꝛa exteriora eſt cauſa vigilie ⁊ nõ ſõni.

Deinde Querit̃ de cã 3ª que eſt egritudo quedã de qua dic̃ phs. ⁊ egritudines qdẽ iſte h̃ idẽ faciũt: h̃ eſt ſomnũ quecũq; a ſupfluitate humiditatis ⁊ caliditatis ſunt: ſic accidit febꝛicitãtib⁹ ⁊ litargicis. ¶ Sed ɔtra h̃ obijcitur ſic. dic̃ Auicª ꝙ diſpõ mala que nõ ꝑmittit aĩam itus ſed euocat eã ad exteriora cauſa eſt vigilie: ergo videt̃ ꝙ ĩfirmitas nõ ſit cauſa ſomni.

Deinde Queritur de 4ª que eſt ꝑma etas de qua dicit philoſophus. Amplius qdẽ pꝛima etas ſomnifera eſt ſupple. pueri enim doꝛmiunt violenter eo ꝙ nutrimẽtũ omne ſurſum fert̃. hoc enim ꝓbat̃ ex hoc ꝙ in pueris maiora ſunt mẽbꝛa ſupiora inferiorib⁹. in ſenib⁹ aũt ecõtrario. Qđ aũt pueri doꝛmiunt ꝓbat̃ ex hoc ꝙ frequẽter epilentici fiunt ⁊ ſomnus eſt ſilis epilentie. Unde epilentia frequenter incipit in ſomno ⁊ patiẽtes eam doꝛmiẽdo frequẽter ſuffocantur ⁊ vigilantes nõ. ⁊ ideo dicit̃ pueris non ɔferre vina eo ꝙ uẽtoſum ſit vinum. adhuc magis medo. ob hanc etiã cãm. ſ. ꝙ in ꝑma etate magnus fluxus nutrimẽti eſt ab inferiorib⁹ ad ſupiora dicit iacere embꝛia q̃nque menſibus in matricib⁹ imobilia ita ꝙ nõ uertunt ceruicem ſicut eſt in multũ ebꝛijs ꝓpter multũ fluxũ vini ſeu potius ad ſupiora grauat̃ caput ⁊ efficit̃ imobile. ¶ Sed contra. videt̃ enim ꝙ nõ totũ nutrimẽtuȝ in pueris fert̃ ſurſum nec maioꝛ pars. Dicit̃ enim in 2° de aïa ꝙ augmẽtum eſt in qualibet partẽ coꝛpis. cum ergo augmẽtũ nõ fit ſine nutrimẽto nutrimẽtũ enim eſt in qualibet partẽ ⁊ nõ ſurſum tñ. ¶ Item in pꝛimo de gñatione ⁊ coꝛruptione hẽtur ꝙ quelibet pars equalr̃ augeſ: ergo videt̃ ꝙ nutrimẽtuȝ ferat̃ ſurſum ⁊ deoꝛſum equalr̃. ¶ Item uaſa deferẽtia nutrimẽtuȝ que ſunt uene dirigunt̃ a coꝛde uel epate ſurſum uel deoꝛſum equalr̃ ⁊ nutrimẽtum defert̃ in uaſis illis ergo videt̃ ꝙ nutrimẽtuȝ fiat ſurſuȝ equalr̃ ⁊ deoꝛſuȝ. ¶ Preterea videt̃ ꝙ plus ferat̃ deoꝛſum. In omni enim nutrimẽto dñantur duo elementa que ſunt terra ⁊ aqua: ⁊ illa ſunt ambo grauia ergo plus nata ſunt ferri deoꝛſum q̃ȝ ſurſum: ⁊ ſic videtur ꝙ non cauſetur ſomnus ex hoc in pꝛima etate q: nutrimentuȝ omne ferat̃ ſurſum. ¶ Preterea ponamus ꝙ ſic ſit videt̃ ꝙ ex hoc magis cauſet̃ vigilia q̃ȝ ſomnus. nutrimẽtuȝ enim illud eleuat̃ foꝛtiſſimo calore ꝑme etatis. ergo calefactũ eleuat̃ ⁊ calefactũ calefacit ptes ſupiores: ſȝ calefactio partiũ ſupioꝝ eſt cã vigilie: ergo eleuatio nutrimẽti ad loca ſupiora poti⁹ erit cauſa vigilie q̃ȝ ſomni. ¶ Preterea cũ in iuuenibus maioꝛ ſit caloꝛ q̃ȝ in pueris qđ ꝓbat̃ ex hoc: q: caro multip̃r multiplicata ꝓpa materia ſua in ſb̃to. Unde etiã foꝛtiores cibos digerunt iuuenes q̃ȝ exñtes in ꝑma etate. videt̃ ex hoc ꝙ iuuenes frequẽtius dicunt̃ appetere alimẽtuȝ ⁊ ſumere plus de ipo q̃ȝ exñtes in ꝑma etate. ⁊ cum alimẽtũ ſit cauſa ſomni videt̃ 2ª etas magis eſſe ſomnifera q̃ȝ ꝑma. ¶ Preterea dicit Arẽ: in pꝛimo de ſomno ⁊ vigilia ꝙ melancholici edaces ſunt queadmodũ nihil iocundũ hñtia afficiũtur eis coꝛpa. ⁊ tñ dicit ꝙ melancholici parum doꝛmiũt: ergo nutrimẽti multitudo non videtur eſſe cauſa ſomni.

Deide De 5ª cã ſõni dicũt phi ꝙ caloris ſbtractio eſt cã ſõni: q: ſõn⁹ cauſat̃ ex frigido grauãte oꝛgana ſenſibilia. ¶ Sȝ ɔtra hoc videt̃ qđ dic̃ Arẽ: ꝙ melãcholici nõ ſunt amatores ſõni. Infrigidat⁹ eñi eſt in eis loc⁹ int⁹: q̃re nõ ſit in eis multitudo euaporatiõis: ⁊ reddit cãm dicẽs. nigra eñi cholera eſt nãliter frigida: ſicut ⁊ nutrimẽtũ locũ frigidũ facit ⁊ alias particulas: ubicũq; exiſtit ptãtis hmõi ſupfluitas. Ex hoc accipit̃ ꝙ ſbtractio caloris poti⁹ opat̃ ad vigiliã q̃ȝ ad ſõnũ.

De ſexta. ſ. Attẽtatõe ſtudij circa aliqđ vi ꝙ nõ ſit cã ſomni. ſtudiũ eñi mľtiplicat ſpũs ⁊ calorẽ ĩ loco cerebꝛi. ⁊ ꝓpter hoc ĩpedit cerebꝛi frigiditatẽ actualiter dñari. ergo videt̃ magis eẽ vigilie q̃ȝ ſomni cauſa. ¶ Itẽ dicit Auicª ꝙ cura ⁊ pauoꝛ qñq; inducũt ſomnũ. ⁊ ita vident̃ eſſe plures cauſe q̃ȝ ille que aſſignari ſolent. ¶ Preterea videt̃ eſſe cõtrarietas in dictus Auicᵉ: q: Auicenna dicit ꝙ pauoꝛ eſt cauſa ſomni ⁊ poſtea dic̃ ꝙ eſt cauſa vigilie. ¶ Preterea mouet dubiũ Arẽ: circa ꝑmã cãm que eſt ex euaporatione nutrimẽti ſic dicens. q̃ȝ utiq; dubitet aliqs quare poſt cibum foꝛtiſſimus ſomnus ſit cum ſit ſomniferũ vinum ⁊ alia caliditatem hñtia: hmõi aũt nõ eſt rõnale ſomnuȝ quidẽ frigidũ eẽ: cauſas aũt doꝛmiẽdi calidas eẽ. ¶ Solutio dicẽdũ ſm Arẽ: ꝙ ſomnus eſt ɔuẽtus quidẽ caloris intrinſecus ⁊ nãliter reciꝓcatio eiuſdẽ ꝓpter deſcẽdens humidũ: ideoq; multus mot⁹ doꝛmiẽtis eſt. cuȝ ꝙo deficit infrigidat̃: ⁊ ꝓpter infrigidationẽ coincidũt palpebꝛe ⁊ ſupiora quidẽ ⁊ inferiora infrigidant̃. Inte/

riora ꝟo ⁊ inferiora calida uelut circa pedes ⁊ que itrin
ſecus qꝺ ſic intelligit̃. Somnus diffinit̃ hic per cauſaz.
vnde prima cauſa eius eſt calor intrinſecus circa locum
digeſtionis qui ꝓuenit a ſtomacho ⁊ epate ⁊ corde: ⁊ na
turaliter reciprocat̃ ideſt repatit̃ a frigiditate cerebri ad
qꝺ eleuat̃ ⁊ fit deſcẽdens humidũ frigiduz: ⁊ ꝓpter hoc
ſunt multi motꝰ dormiẽtis. ſ. q: eſt euaporatio aſcẽdens
⁊ humidũ. ⁊ cum deficit euaporatio ita ꝙ vincit̃ caliduz
eius a frigiditate cerebri tunc infrigidat̃: ⁊ propter infri
gidationẽ deꝑmit ꝑmo vicina loca cerebro ſicut palpe/
bras ⁊ ſupiora infrigidant̃ propter humidũ frigiduz de/
ſcẽdens a cerebro. q: ꝟo frigidũ opilat ꝓpter hoc etiam
qñqz impedit aſcẽſum euaporationis ad ſupiora: ⁊ tunc
calor multiplicat̃ in interioribꝰ ⁊ expellit̃ ad inferiora ſi
cut ad pedes. ⁊ idcirco interiores ⁊ inferiora remanent
calida. ſupiora ꝟo ⁊ exteriora frigida. ¶ Dicẽduz ergo
ꝙ eſt cauſa ſomni per ſe: ⁊ cauſa ſomni per accñs. Per ſe
quedã eſt efficiẽs: quedã mãlis: quedã formalis: ⁊ que/
dam finalis. Efficiẽs aũt eſt euaporatio nutrimẽti in lo/
co cerebri infrigidato. mãlis autez ut in qua eſt ſomnus
ſunt membra exteriora ſenſibilia ⁊ motiua. formalis ꝟo
eſt defectus ſpũs ſenſibilis ⁊ motiui ⁊ caloris in exterio
ribus. Finalis aũt eſt quies organoꝝ ⁊ recupatio virtu/
tum ſenſibilis ⁊ motiue. tñ dicit Arꝭ: ꝙ ſomnus hẽt me
thaphorã finis: ⁊ vigilia eſt finis ſimplr̃. ſic dicimus nãz
q̃zobrem facere ideſt ꝓpter finẽ. hoc aũt bonuz aliquid
quietẽ aũt oium qꝺ natũ eſt moueri cuz nõ poſſit ſemp
⁊ ꝯtinue moueri cum uoluntate: neceſſariũ eſſe atqz uti/
lem. ſomno quoqz ꝓpter ipam quietis ueritatẽ coapta
tam methaphorã finis hñt aĩalia eo ꝙ requies ſit ⁊ pro/
pter ſalutẽ aĩalium exiſtit. vigilia ꝟo finis eſt. nã ſentire
⁊ ſape finis eſt oibus qbus ineſt alterũ hoꝝ. optima enĩ
hec. finis ꝟo optimus. ⁊ intẽdit dicẽ ꝙ ſicut in omnibꝰ
opibus nature ita ⁊ in ſentire ⁊ moueri finis eſt aĩaliuz:
⁊ eſt duplex finis. ſ. ex pte organi ne diſſoluat̃ propter fa
cultatem opis ⁊ hic eſt ſomnus. ⁊ q: iſte nõ eſt finis actᵃ
ſed intẽdit̃ tm̃ ad ſalutẽ inſtrumẽti ꝓpter hoc non eſt fi/
nis ſimplr̃ ſed coaptat̃ ei finis methaphorice ſm ſimili/
tudinem. Sentire aũt eſt ſape que ſunt opa vigilie ſunt
fines aĩalium opationũ ſimplr̃ eo ꝙ illa ſunt ſimpliciter
optima. ¶ Cõcedẽdũ eſt ergo ad ꝑmas rõnes phi qbꝰ
probat̃ nutrimenti euaporatio eſſe cauſa ſomni. Quod
ꝟo querit̃ qd eſt ultimũ nutrimẽtũ qꝺ eſt cauſa ſomni.
Dicendũ ꝙ ſanguis lz illud nõ ſit ultimũ nutrimentum
mẽbroꝝ. Digerit̃ eniz ſanguis in extremitatibꝰ uenaruz
⁊ in quolibet mẽbro ulteriori digeſtione ad hoc ꝙ ſit cõ
ueniẽs nutrimẽto illius mẽbri. ¶ Ad hoc qꝺ ꝯtra hoc
obijcit̃ dicendũ ꝙ lz ſanguis ſit humidus ⁊ calidus ſunt
tñ in ipo potẽtia oĩa quatuor elemẽta lz terreſtre ⁊ aque
um dñetur ſm mãm: ⁊ ſic patet qualr̃ mixta ex quatuor
elemẽtis nutriunt̃ ex eiſdem ex qbus ſunt: ⁊ per hoc pa
tet ſolꝰo ad ſequẽs. ¶ Ad aliud dicẽduz ꝙ Arꝭ. in ꝑmo
de gñatione ⁊ corruptione loquit̃ de ultimo nutrimẽto
mẽbroꝝ: ⁊ exemplificat de nutrimẽto carnis. hec enim
eſt potẽtia quãta ſed nõ eſt ſic de nutrimento quod facit
ſomnũ. hoc enim eſt adhuc inter uenas ⁊ eſt ſanguis cũ
calida euaporatiõe que a loco digeſtionis eleuat̃: ⁊ per
hoc patet ſolꝰo ad ſequẽs. ¶ Ad illa ꝟo que ſequuntur
que probãt ſanguinẽ eſſe ultimũ nutrimẽtũ inter uenas
aĩalium de plano concedimus. ¶ Ad id ꝟo qꝺ querit̃
utrum talis cauſa gñalis ſit in oibus dormiẽtibꝰ. dicẽdũ
ꝙ ſic. ¶ Ad id ꝟo qꝺ in cõtrariũ obijcit̃ dicimus ꝙ in
omni aĩali eſt cerebrũ uel mẽbrũ ſimile cerebro ſicut ex
preſſe hẽtur in libro de aĩalibus. ¶ Ad id ꝟo qꝺ obijci
tur cõtra hoc dicẽdũ ꝙ non oportet ꝙ illud mẽbrũ hẽat
oẽs opationes cerebri: ſicut enim deficiunt illa aĩalia in
numero ſenſuũ exterioꝝ ita deficiũt in numero ſenſuuz
interioꝝ. Unde nõ hñt niſi ſenſum cõem debilem ⁊ exi
guam fantaſiã. ¶ Ad hoc qꝺ cõtra hoc obijcit̃ dicẽduz
ꝙ ſenſus cois nõ tm̃ ꝯfert ſenſata diuerſoꝝ ſenſuum ſed
etiã ſenſata eiuſdẽ ſenſus ſicut calidũ frigidũ aſperum ⁊
leue. ⁊ hoc etiã falſum eſt: q: ſenſus cois per tactum non
accipit magnitudinẽ. ſi enim hoc eſſet uerũ tunc nõ acci
peret calidũ in aliqua magnitudine exñs. vñ in talibus
aĩalibus accipit ſenſatũ propriũ qꝺ eſt magnitudo lz in/
terminata ⁊ cõponit ſenſata tactꝰ inter ſe ⁊ cuz magnitu/
dine in qua ſunt fantaſmata: ⁊ taliũ aĩaliuz diſcernit no/
ciuum ⁊ ꝯueniẽs lz debiliter. ⁊ ſi inuenit̃ phus dicere ꝙ
hñtia ſolum tactũ nõ hñt fantaſiã. intelligẽdũ eſt ꝙ non
hñt cõpletã eo ꝙ nõ mouent̃ niſi ad rei pñtiã ad quẽ tm̃
motum tria exigunt̃. ſ. fantaſia determinãs nociuuz uel
incõueniẽs: ⁊ ſenſus cois cõponẽs ſenſatũ cum magni/
tudine que eſt ſm ipſius: ⁊ ſenſus ꝓprius apphẽdens.
Et ſi obijcit̃ ꝙ talia aĩalia imobilia ſunt ſm locũ: dicen/
duz ꝙ nõ procedũt de loco ad locũ ſed tm̃ mouent̃ mo/
tu dilatationis ⁊ ꝯſtrictionis ut dicit Auicᵃ uel conſtrin
gunt̃ ad tactũ nociui ⁊ dilatant̃ ad tactuz ꝯueniẽtis. ſiue
enim hoc motu ut dicit Auicᵃ nullũ aĩal eſt aĩal qꝺ non
põt dinoſci niſi per motũ illũ. Sunt tñ quidã qui ſoluũt
ut dictũ eſt in obijciẽdo. illud aũt qꝺ ꝯtra eos eſt ſoluũt
dicẽtes ꝙ in vigilia in exterioribꝰ eſt calor modicus ⁊ in
inferioribꝰ calor debilis qui nõ ſufficit cõplere digeſtio
nem. ⁊ iꝺ oportet exteriorẽ calorẽ ꝯgregari ad interiorẽ
⁊ ſic imobilitant̃ exteriora ⁊ efficit̃ ſomnꝰ. Sed hoc eſt
cõtra dicta phoꝝ ⁊ ꝯtra rõnez: q: frigiditas ⁊ imobilitas
ſm ſenſuz nõ põt cauſari in mobili ex frigiditate ſue na
ture ſicut eſt cerebrũ uel id qꝺ eſt in loco cerebri. Extre
ma ꝟo in illis aĩalibus non ſunt imobilia ſm ſenſum.
¶ Preterea ſi eſſet ut illi dicunt idem mẽbrũ eſſet ſbm
ſomni: ⁊ cauſa efficiẽs eius qꝺ nõ eſt rõnale. ¶ Ad il/
lud aũt qꝺ querit̃ quomõ frigiditas euaporationis nu/
trimẽti ſit cauſa ſomni. dicẽduz ꝙ in mobilitãdo ſicẽ ſepe
dictum eſt. ¶ Ad id aũt qꝺ in cõtrariũ obijcit̃ dicẽduz
ꝙ lz oculus ſit frigidiſſimũ mẽbrũ nõ tñ ſentit actualiter
ſine aliquo calido expãſo in ipo in vigilia: ⁊ illud tñ cali
dum excellit frigiditas ſomni. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ
lz caro ſit ex quatuor tñ ſm ꝙ in ipa eſt tactus cõplexio
eius eſt in calido tẽperato ſm actum ⁊ frigidũ remanet
in ipa ſm potentiã in ſba terre ⁊ aque: ⁊ illud calidum
actuale qꝺ hẽt frigiditatez ſomni vincit̃ ⁊ imobilitatur.
¶ De hoc aũt qꝺ querit̃ de 2ᵃ cauſa dicẽdum ꝙ ipa eſt
cauſa ſomni per accñs ſicut eſt dictũ in opponẽdo ⁊ mo
tus cauſalitatis ſue q̃druplex eſt ſicut dictũ eſt. ¶ Ad il/
lud qꝺ obijcit̃ in cõtrariũ dicẽduz ꝙ calor qui excitat̃ ex
motu eſt calor innãlis diſſoluẽs ſbam organoꝝ ⁊ ſpiritꝰ
opantes ſenſus ⁊ motꝰ in ipſis: ⁊ per hunc modũ eſt cau
ſa ſomni ⁊ nõ inquãtũ calor eſt. ¶ Ad aliud dicẽdum
ꝙ in ueritate aĩa dirigit ſpũs ad illud cui magis intẽdit
in ope: ſed tñ qñ tẽpus laboris ⁊ opis excellit poſſe orga
noꝝ tunc reuocant̃ ſpũs ad interiora ⁊ ꝯfortent̃. ¶ Ad
aliud aũt qꝺ querit̃ de 3ᵃ cauſa dicẽdũ ꝙ nõ intelligitur
de oi egritudine ſed de illa ſola in qua eſt calidum mul
tum eleuãs euaporationes ⁊ humidum multũ replens
vias ſenſus ⁊ motꝰ: ſicut accidit in litargicis ⁊ epilẽticis.
Epilentia ꝟo ꝓuenit ex ſubito motu ꝓueniente ex ſup/
fluitate hũoris ⁊ ſpũs infrigidati in cerebro que poſtea
deſcẽdendo uenas tumefaciũt ut dicit phus in primo de
ſomno ⁊ vigilia que tumefacte coartãt porũ ubi reſpira
tio fit hoc eſt uocatiuã arteriã intantũ ꝙ etiã ſuffocãtur
qñqz. ¶ Ad id ꝟo qꝺ contra obijcit̃ dicẽdum ꝙ multe
diſpõnes male in diuerſis egritudinibꝰ euocant aĩaz ad
vigiliam ⁊ maxime que calide ⁊ ſicce ſunt. ¶ Ad id qꝺ
querit̃ de quarta cauſa dicẽdũ ꝙ etiã ꝑma etas eſt cauſa
ſomni per accñs. ſ. q: in ipa multũ nutrimẽtũ fert̃ ad ſu/
periora. ⁊ iꝺ etiã pueri ponderoſa hñt capita: cuiꝰ ſignuz
eſt q: frequẽter declinãt ea in prima etate. ¶ Ad id qꝺ
cõtra obijcit̃ dicẽdũ ꝙ augmẽtuz ꝑncipalr̃ eſt ſm longi
tudinem ut in ſupioribꝰ determinatũ eſt. Qꝺ autẽ dicit

pbus q equaliter eſt ad oem partem. intelligimus nõ ſm dimẽſionẽ ſed q quelibet pars ſm ſpẽm ⁊ nõ ſm mãm augetur. cuius rõ plane ſup eſt aſſignata. ¶ Ad aliud dicẽdum q eodẽ mõ ſed pcipue in pueris nutrimẽtum fertur ſurſum pter quatuor cauſas. Quarũ vna efficiens. ſ. q calidũ in eis magis feruens eſt: ⁊ calidũ tendit ſurſum. 2ª raritas corpis minus phibẽs euaporationẽ ad ſupiora loca talis eſt diſpõ nutrimẽti: q pter temeritatem organoꝝ interioꝝ nõ ſuſtinẽt nutrimẽtũ qḋ eẽt forte calidũ ⁊ ſiccũ: ſed oportet accipe nutrimẽtũ liqduũ ⁊ fluidũ ⁊ cũ in illo abũdet natura aque que uaporabilis eſt multũ: iſtud nutrimẽtum multos uapores exalat ad ſupiora loca: ⁊ hec etiã eſt cauſa quare in pueris facilius inducit epilentia qñ dantur eis multũ euaporatiua ſicut vinũ ⁊ medo ⁊ hmõi. 4ª cauſa eſt intentio nãe que intẽdit augmẽtũ: ⁊ idcirco plus ponit in longitudinem ad ſupiora loca. ¶ Ad aliud dicendũ q lꝫ dirigant in omne corpus a loco digeſtionis tñ propter pdictas cauſas dirigit nutrimẽtũ in pma etate plus ad ſupiora loca. ¶ Ad aliud dicẽdũ q lꝫ duo grauia elemẽta dñent in nutrimẽto: tñ propter vim caloris agentis eleuant ad ſupiora loca plus q̃ ad inferiora. ¶ Ad aliud dicẽdũ q̃ lꝫ nutrimẽtũ pmo calidũ eleuet tñ infrigidat in capite ⁊ attingit locũ per quem debet deſcẽdere ſpũs aialis in omni organo: ⁊ ideo ſomnus efficit. ¶ Ad aliud dicẽdũ q lꝫ calor maior ſit in iuuenibꝰ tñ non ita feruet ſicut in pueris pter hoc q plus eſt ſuppoſitũ de alieno: ⁊ etiã corpa iuuenum magis ſunt ſpiſſa reſiſtẽtia euaporatiõi nec cibi eoꝝ adeo ſunt euaporatiui ſicut cibi pueroꝝ. ¶ Ad aliud dicẽdũ q in ueritate melãcholici edaces ſunt eo q hñt ſe ad cibũ in pncipio ſicut ſunt in fine ⁊ ecõtra: q pter paruũ calidũ non multũ delectant in cibo: ⁊ iõ nõ ſatiſfit deſiderio eoꝝ per cibum: ſed manet deſideriũ eoꝝ in fine ſicut in pncipio. ſed in calido non eſt ſic q ille nõ multũ delectat in cibo ⁊ cũ accipit cibũ ſatiſfacit deſiderio ſuo ⁊ ceſſat ab appetitu. lꝫ aũt multũ accipiat cibũ melancholicus tñ q frigidus eſt locus intus nõ fit euaporatio multa a cibo: ⁊ iõ nõ accidit dormire: ſed ſic nõ eſt i pma etate ut patet ex añ dictis. ¶ Ad id qḋ querit de qnta cauſa dicẽdum q intelligit de ſubtractione caloris in exterioribꝰ mẽbris. ¶ Ad id autẽ qḋ querit de melancholicis dictũ eſt de diminutiõe caloris in interioribꝰ circa locũ digeſtionis ubi pma cauſa eſt ſomni. ¶ Ad id qḋ querit de ſexta dicẽdum q ſtudiũ ⁊ deuotio ⁊ hmõi attẽtiones ſunt cauſe ſomni duobus modis. Quoꝝ vnus eſt q ſpũs in cerebro multiplicat calorẽ: q calor trahit ad ſe euaporatiõnẽ nutrimẽti a loco digeſtionis quas vincit frigiditas cerebri ⁊ inducit ſomnus: ⁊ ita calor capitis per accñs ſomnũ creat. ⁊ per hoc etiã patet obonis ſolõ. Alia cauſa eſt q aia occupata in interioribꝰ circa viſum rõnis ⁊ affectus relinqt exteriora mẽbra ⁊ trahit ſecũ ſpm ſenſibilem ⁊ calorẽ: quo facto de facili grauant mẽbra exteriora ⁊ accidit ſomnꝰ. ⁊ hoc eſt etiã cauſa quare aliq audiẽtes ſubtilia ⁊ deuota frequẽter ſomno depmunt: ⁊ in diſſolutionibus ⁊ nugis exñtes vigilant: q in illa aia tota expãdit in ſenſus. ¶ Ad aliud dicẽdũ q cura ⁊ pauor reducunt ad attẽtionem. cura enim creat ſomnũ ſicut ⁊ ſtudiũ: ſed pauor ex hoc q retrahit ſanguinẽ ⁊ calorẽ ⁊ ſpũs ad interiora inducit ſomnũ ⁊ pallorẽ etiã faciei. ¶ Ad aliud dicẽdum q nõ eſt cõtrarietas: q nihil phibet idem eẽ cãm oppoſitoꝝ diuerſis modis. Unde pauor creat ſomnũ ut dictũ eſt: ſed vigilia creat duobꝰ modis quoꝝ vnus eſt: q ſpiritus ⁊ ſanguis fugiẽs ad interiora caleſiunt calore cordis ⁊ multiplicant: ⁊ idcirco tunc regrediunt ad exteriora ⁊ cauſant vigiliã ⁊ animoſitatẽ. 2ª eſt q aia nõ inueniens tutum aliqḋ in intrinſeco reuocat ad ſenſus ⁊ creat vigiliã. ¶ Ad ultimũ dicẽdum q Alex: qõnis illius ponit quatuor ſolões. Quarũ tres ſunt ad hoiem ⁊ quarta ad orationẽ. prima harũ eſt q ſicut uẽter pmo eſt calidus pter cor ⁊ epar: ſed pter frigiduũ cibum infrigidat ⁊ frigus poſtea vnit cũ vincit ⁊ fit digeſtio: ſicut in capite pori ſunt calidi ⁊ infrigidant ex ſubleuata euaporatione cibi. Et hanc ſolõnem ponit ſub talibus uerbis. qñ ergo hoc accidit queadmodũ uẽter calidus quidẽ ⁊ uacuus cum ſit repletio vo infrigidat pter motũ idest cibi ingreſſum: ſic ⁊ in capite pori ⁊ loca infrigidant ſubleuata euaporatione: ſed patet q hec ſolõ falſum ſupponit q locus cerebri nõ eſt pſe calidus: etiam euaporatio eleuata nõ eſt frigida ſꝫ calida ut ſepiꝰ dictũ eſt. ¶ 2ª ſolutio eſt q ſicut aliqs pfuſus calido ſubito tremit repulſo frigido ad interius ab exteriori calido fit ſic congeſta frigiditas cibi ⁊ cerebri repellit repente ab organis ſenſuum ⁊ inducit ſomnũ: ⁊ hec ſolõ eſt ſub talibus uerbis. uel queadmodũ perfuſus calido ſubito tremor fit ⁊ ibi idest in ſomno accedẽte calore cõgeſta frigiditas cibi ⁊ cerebri refrigerat: ⁊ ſm nãm calidũ facit langueſcẽ ⁊ ſecedẽ. ⁊ falſitas huiꝰ ſolõnis patet: q ſomnus ſm hoc parum deberet durare ⁊ ſemp eſſe cum tremore: qḋ falſũ eſt. lꝫ enim quidã frigus patiant in ſomno tñ nõ iſta de cauſa ſed ex hoc q calor organorũ recedit ab iterioribꝰ. ¶ 3ª ſolõ eſt q ſic calor ignis remittit cũ ſubito multa ligna ponunt: ſed poſtea ꝯualeſcit cum ipa incẽſa ſunt ſic multo cibo remittit calor nãlis ⁊ accidit frigus ex cibo: ⁊ cũ digerit cibus tũc fit vigilia: cuius pbatio eſt. q qñ fit multa eleuatio corpulẽti ad caput vincit calorẽ ⁊ grauat pter frigus. ⁊ iõ homo qui ſolus eſt aial rectum in ſtatura corpis cadẽdo in ſomno facit alteritatẽ in vigilia ⁊ poſt ſomniat ſm fantaſiã. ⁊ huiꝰ ſolõnis ſunt hec vba. Amplius multo incidente nutrimẽto qḋ calor ſubleuat queadmodũ ignis ſuppoſitis lignis refrigerat quouſqꝫ dirigat. Fit enim ſomnus queadmodũ dictũ eſt de corpulento ſurſum lato a calore per uenas ad caput. Cũ vo nõ amplius poſſit ſed multitudine excedat qḋ eleuatũ eſt iterũ repellit ⁊ deorſum fluit ⁊ iõ cadũt hoies ſubtracto calore qui ſurſum ferebat. ſolũ enim aial rectũ ⁊ cadendo quidẽ alteritatẽ facit poſtmodũ vo fantaſiã. ſed hec ſolõ pro tãto nõ ſtat: q nõ ponit totam cãm ſomni. Preterea ſi frigiditas nutrimẽti tñ eſſet cauſa tunc deberet incipe ſomnus circa loca digeſtionis qḋ falſũ eſt. ¶ 4ª ſolõ eſt uera. ſ. q frigidatio nõ ſolũ eſt cã ſed etiã imediata. Cauſa vo mediata eſt calor digeſtiuus: ⁊ hoc probat per modũ gñationis pluuie in qua pmo agit calor eleuãs uaporẽ ⁊ poſtea frigus ꝯuertẽs uaporem in aquã ut ſup dictũ eſt. pbat etiam per catherros ſeu per aquã fluentẽ a capite ex fluxu reumatis ⁊ gñat ex hũoribꝰ infrigidatis in cerebro. ⁊ hec ſolõ eſt ſub his vbis. vel he quidẽ dicte ſolões nõ ꝯueniẽtes ſunt ut fiat ifrigidatio nõ ſolũ ſed ppꝛie quidẽ eſt locus circa cerebrũ queadmodũ in alijs dictũ eſt. oium vo que ſunt in corpore frigidiſſimo uel nõ hñtibus cerebrũ uel qḋ equiualet cerebro queadmodũ ergo humidũ qḋ euaporat ſub ſolis calore cum uenerit ad frigidũ locũ propter frigiditatem ſuã infrigidat ⁊ ꝯgeſtum deorſum fertur factum rurſum aqua. ſic in eleuatione calidi ad cerebrũ ſuperflua quoqꝫ euaporatio in fleuma ꝯuertit. ideoqꝫ catherri uł reumata vident fieri ex capite. nutritiua vo ⁊ non egrotatiua deorſum fertur congeſta ⁊ refrigidatur qḋ calidũ eſt in organis ſenſuum.

¶ Utrum oia aialia cõmunicent ſomno ⁊ vigilia.

u **Ltimo queritur** Utrum oia aialia coicent ambobus. ſ. ſomno ⁊ vigilia. vel aliqua qdẽ ſomno tñ. uel aliqua vigilia tñ. uel aliqua quidẽ neutro. alia vo utriuſqꝫ. Et qḋ iſta reducitur ad quatuor mẽbra. ſ. Utrũ omne aial qñqꝫ dormit ⁊ qñqꝫ vigilat. ⁊ quã oppõnem hñt circa aial ſomnus ⁊ vigilia. Et utrum aliqḋ aial ſimul dormit ⁊ vigilat: ⁊ quid facit

ſomnum excitabilem. ¶ Primo ergo querit utrum oē
aial qñqꝫ dormit ⁊ qñqꝫ vigilat. Et videt ꝙ ſic p rōnes
poſitas in p̄mo de ſomno ⁊ vigilia ubi dicit phus ſic. ni
hil eſt qđ ſemp vigilat uel qđ ſemp dormit ſed eiſdē in
ſunt aialiuꝫ paſſiões utreqꝫ he. Et ſua rō eſt hec qñcūqꝫ
due paſſiones oppoſite nate ſunt fieri circa idez: neceſſe
eſt qñqꝫ vnam nō ineſſe ut altera inſit. ſomnus ⁊ vigilia
ſunt paſſiones oppoſite que nate ſunt fieri circa ſenſum
primū. ſ. tactuꝫ: ergo neceſſe eſt vnā qñqꝫ nō ineſſe ut al
tera inſit: ⁊ ſic videt ꝙ nullum aial uel ſemp dormit uel
ſemp vigilat. ¶ Alia rō eſt qꝛ quorūcūqꝫ eſt aliqđ op⁹
ſm nām qđ exceſſerit tēpus uel aliqđ eoꝝ que pñt tpus
facē neceſſe eſt langueſcē ⁊ quieſcē. organoꝝ ſenſibiliuꝫ
ſm nām eſt opus ſentire: ergo qñ exceſſerint tēpus ne
ceſſe eſt langueſcē ⁊ īdigere quiete: ſed ſentire eſt in vi
gilia ⁊ quies eſt in ſomno. ergo qđlibet aial neceſſe eſt
qñqꝫ dormire ⁊ qñqꝫ vigilare. ¶ Itē oē natabile greſſi
bile ⁊ uolatile viſum eſt qñqꝫ dormire ⁊ qñqꝫ vigilare.
omne aial eſt greſſibile uel natabile ul' uolatile. ergo oē
aial qñqꝫ neceſſe eſt dormire ⁊ qñqꝫ vigilare. ¶ Item
Ariſ. dicit ꝙ cuicunqꝫ ineſt ſenſus neceſſario qñqꝫ dor
mit ⁊ qñqꝫ vigilat. ſed oī aiali ineſt ſenſus: ergo oē aial
neceſſario qñqꝫ dormit ⁊ qñqꝫ vigilat. ¶ Sed contra.
calor in exteriorib⁹ eſt cauſa vigilie: ⁊ euaporatio a loco
nutrimēti eſt calida. Cum ergo nutrimētuꝫ fiat ad oēm
partē: euaporatio nutrimēti fiet etiam ad exteriora orga
na. Cum igit ſit calida cōtinue tenebit calorez ⁊ in exte
riorib⁹: ⁊ ita ꝯtinue erit vigilia ⁊ nunqꝫ ſomnus. ¶ Itē
ſomnus ⁊ vigilia opponunt ut p̄uatio ⁊ habitus ut dicit
phus. ſed ut dicit Boe⁹ a p̄uatione ad habitum non eſt
regreſſus: ergo a ſomno ad vigiliam non eſt regreſſus
ergo animal qđ īcipit dormire nunqꝫ vigilat. ¶ Sol'o
concedimus ſm p̄mas rationes ꝙ omne animal qñqꝫ
dormit ⁊ qñqꝫ vigilat: tñ qualr 2ª rō uerificet ſupra habi
tum eſt. ¶ Ad pᵐ ergo qđ in cōtrariū obijcit dicēdū ꝙ
calor euaporationis nō ſenſificat mēbrum ſine ſpū ſenſi
bili. ⁊ p̄ma euaporatio maxime eſt ad caput ⁊ ibi infrigi
dat: ⁊ deſcēdens infrigidat mēbra ⁊ facit ſomnū. ¶ Ad
aliud dicēduꝫ ꝙ eſt p̄uatio potētie ⁊ p̄uatio actus ⁊ a p̄i
uatione potētie ad habituꝫ nō eſt regreſſus ſic a cecitate
ad viſuꝫ: ſed a p̄uatiōe actus ad habituꝫ ut a tenebris ad
lucē in aere ⁊ a ſomno ad vigiliā in aiali eſt regreſſus.

¶ Queritur quam oppoſitionē habeant circa animal
ſomnus ⁊ vigilia.

S Ecundo queritur

Quā oppoſitionem hēant circa aial ſomnus ⁊ vigilia.
Et videt ꝙ ut p̄uatio ⁊ habitus. ſomnus enim eſt inter
ceptio ſenſus a p̄uatione caloris nālis ⁊ ſpirituū in orga
nis ſenſuum. ergo ſomnus eſt p̄uatio ⁊ vigilia habitus.
¶ Item dicit phus ꝙ circa idem animalis eſt vigilia ⁊
ſomnus. opponunt enim ⁊ videt vigilie ſomnus que
dam p̄uatio eſſe. ¶ Sed ꝯtra dicit Ariſ. ꝙ ſomnus eſt
paſſio ſenſus: ſed nulla paſſio eſt priuatio: ergo ſomnus
nō eſt p̄uatio ſenſus. prima patet pſe. 2ª ꝟo probat ex di
ctis. dicit enim phus ꝙ ſomno ꝓpter ipām quietis ueri
tatem coaptatā methaphorā finis hñt aialia: eo ꝙ reges
ſit ⁊ ꝓpter ſalutem aialiū exiſtit. ¶ Itē ſi opponerent ut
p̄uatio ⁊ habit⁹ ſomnus ⁊ vigilia tūc oporteret ꝙ habit⁹
eſſet ante p̄uationē tēpore ⁊ natura: cum vigilia ut habi
tus oporteret ꝙ vigilia eſſet ante ſomnū. cuius ꝯtrariuꝫ
videt dicē Ariſ. ſ. ꝙ ita ſupiora plena ſunt nutrimēto in
pueris qꝛ in ꝗnque mēſib⁹ nec uertunt ceruicez: ⁊ ſic re
quieſcūt in matricib⁹ embria. Per hoc enim videtur ꝙ
ſomnus ſit ante vigiliā. ¶ Sol'o dicendū ꝙ ſomnus ⁊
vigilia opponunt ſicut p̄uatio ⁊ habit⁹ circa ſenſibilitatē
lꝫ cauſas hēant ꝯtrarias que ſunt calidū frigidū in orga
nis ſenſuꝫ. ¶ Ad id aūt qđ cōtra obijcitur ꝙ ſomnus
dicit paſſio ꝓpter cām qꝛ paſſio eſt ſenſus. ¶ Ad aliud
dicendū ꝙ ſomnus eſt finis per accñs. ſ. inquātū rege
ſcere accidit in ſomno per hoc ꝙ fit ceſſatio ab actib⁹ ex
terioribus. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ ſomnus ⁊ vigilia ha
bent determinatuꝫ tēpus ſue oppōnis ſicut cecum ⁊ vi
dens circa oculum: ⁊ propter hoc in primis ꝗnque men
ſibus embria non dormiunt nec vigilant: ſed poſt illud
tempus vigilia antecedit ſomnum.

¶ Utrū aliqđ aial ſimul dormiat ⁊ vigilet.

T Ertio queritur

Utruꝫ aliqđ aial ſimul dormiat ⁊ vigilet. Dicit eni Ariſ: mo
uent aūt quidā dormiētes ⁊ faciūt multa opa vigilantiū
Obijcit ergo ſic: oia opa vigilantiuꝫ ſunt opa exteriora.
quidā dum dormiūt faciunt opa vigilantium: ergo qui
dam duꝫ dormiūt faciunt opera exteriora: qđ falſuꝫ eſt.
qꝛ dormitio eſt quies ab opibus exterioribus. ¶ Item
quicūqꝫ mouent ab exteriori motu ⁊ faciūt opa exterio
ra ipſi hñt ſenſus ſolutos. illi qui faciūt opa vigilantium
dum dormiūt mouent exteriori motu ⁊ faciūt opa exte
riora: ergo duꝫ dormiūt hñt ſenſus ſolutos qđ eſt īpoſſi
bile. qꝛ dicit phus ꝙ ſomnū īmobilitatē dicimus ſenſus
uelut vinculū. ¶ Itē videt ꝙ act⁹ vigilie nullo mō tali
bus inſit. Dicit enim phus impoſſibile qualicūqꝫ ſenſu
ſentire ꝙ dormit aial. Inde ſic cuicūqꝫ ineſt actus vigi
lie ineſt ei ſm aliquē ſenſum: ergo dormienti non ineſt
actus vigilie. ¶ Item phus ſi ptim ſm aliquos ſenſus
ineſſet vigilia: ⁊ ſm aliquos nō ex hoc dormiēdo ſenti
ret aial qđ eſt impoſſibile. ergo videt ꝙ nō ſimul pñt in
eſſe ſomnus ⁊ vigilia. ¶ Sed cōtra. videt ꝙ in talibus
magis inſit vigilia qꝫ ſomnus. cuius enim effect⁹ eſt ma
nifeſtior illi⁹ cauſa magis ineſt. ſed opa vigilie in talib⁹
magis ſunt manifeſta. qđ patet per hoc ꝙ tales mouent
localiter: ergo cauſa illoꝝ operū que eſt vigilia magis in
eſt qꝫ ſomnus. ¶ Sed ꝯtra hoc iteruꝫ obijcit. priuatio
enim ⁊ habit⁹ nō ſimul inſunt circa idem. ſomnus ⁊ vi
gilia ſe hñt ut p̄uatio ⁊ habit⁹. ergo nō ſimul inſunt circa
idem. de talib⁹ aūt dicit ꝙ dormiūt: ergo nō ineſt eis vi
gilia ſm aliquē modū. ¶ Item ſup eſt habitū ꝙ ſomn⁹
ineſt ſm illum ſenſum quo īmobilitato oēs alij īmobili
tant: ſed ſomnus ineſt talib⁹: ergo de neceſſitate inerit
ſm ſenſum illū: ergo cum ip̄e ſit īmobilis oēs alij erunt
īmobiles: ⁊ ſic ſm nulluꝫ ſenſum faciunt opera vigilie.
¶ Sed ꝯtra hoc iterū eſt ꝙ omne aial qđ ꝓcedit de lo
co ad locū determinatū videt hēre viſuꝫ ſolutū: ſed mul
ti dormiētes ꝓcedūt de loco ad locū determinatū: ergo
dormiētes multi hñt viſum ſolutū. ¶ Iuxta hoc iteruꝫ
querit quare expgefacto non memorant operū vigilie
que faciunt in ſomnis: ⁊ bñ memorant alioꝝ ſomnioꝝ.
videt enim ꝙ magis deberēt memorari operū vigilie.
fortius enim memorant que fortius impmunt. ſed for
tius impmunt illa que impmunt ſenſibus ſolutis qꝫ ea
que impmunt ſenſib⁹ nō ſolutis: ergo fortius deberent
memorari: ſed opa vigilie impmunt ſenſibus ſolutis.
ſomnia ꝟo ſenſibus nō ſolutis: ergo magis deberēt opa
vigilie memorari qꝫ cetera ſomnia. ¶ Sed cōtra hoc
eſt qđ dicit Ariſ. ſ. ꝙ ſomniū memorāt expgefacti. vigi
lium aūt actus nō memorāt. ¶ Iuxta hoc iterū querit
quare dormiētes nō memorant eoꝝ que fecerūt in vigi
lia p̄cedēti ⁊ bñ memorant in vigilia ſequēti ſomniorū
que habuerūt in ſomno p̄cedēti. videt enim ꝙ econtra
rio debeat eſſe. quicūqꝫ enim ſunt motus exteriores ⁊
ab exteriorib⁹ ⁊ a pñtib⁹ ut ſi ſunt fortiores ⁊ magis im
pediētes pcipi interiores qꝫ illa que cauſant ab interio
ribus ⁊ nō pñtibus: ſed in vigilia ſunt mot⁹ exteriores ⁊
ab exteriorib⁹ ⁊ pñtibus qꝛ a ſenſib⁹. In ſomno ꝟo ſunt
motus ab interiorib⁹ ⁊ nō a pñtibus: ergo mot⁹ vigilie
magis impediūt mot⁹ interiores pcipi qꝫ motus ſomni.
prima ꝓbat per hoc ꝙ exteriores magis cōtrariant in
terioribus qꝫ interiores: ⁊ ſic magis debēt impedire. 2ª

patet per ante dicta. Inde ꝓcedit ſic. In vigilia ſunt motus exteriores: in ſomno vero motus iteriores: ergo motus memorie qui eſt interior minus impedit in ſomno ꝙ̄ in vigilia. ¶ Item quecūqꝫ ſunt ab extrinſecis cauſis ita ꝙ vnum eſt a fortiori alterū a debiliori: id qd̄ eſt a debiliori nō pōt īpedire id qd̄ eſt a fortiori. ſomnus ꝛ memoria ſunt ab extrinſecis cauſis ita ꝙ memoria eſt a fortiori ꝛ ſomnus a debiliori. ergo ſomnus nō debet impedire memoriā: ꝛ ſic dormiētes debēt memorari factorū in vigilia p̄cedēti. p̄ma patet pſe. 2ª ꝓbat ex hoc ꝙ memoria mouet in vigilia qd̄ nō facit ſomniū. ¶ Itē memoria videt acceptio p̄acceptor: ſed in ſomno non recipiunt niſi p̄accepta. In vigilia vero ꝛ p̄accepta ꝛ p̄ſentia. ergo mot⁹ memorie magis erūt cōes in ſomno ꝙ̄ in vigilia. ¶ Iuxta hoc iterū querit quare aliqs ſomnians obliuiſcit ſui ſomnij ſi ſtatī poſt ſomniū moueat uertēdo ſe ad aliud latus uel extēdendo corpus. ¶ Solutio dicendū ꝙ ad hoc ꝙ aliqs faciat in ſomnis opa vigilie exigunt duo. Quor vnū eſt fortiſſima impſſio alicu⁹ preaccepti in vigilia qd̄ faciēdū eſt in futuro. Alterū vero eſt ſolo illor ſenſuū qui ſuū ſenſibile cōprehēdunt a longe ꝛ maxime viſus ꝛ audit⁹. ¶ Sed ſciēdū ꝙ duplex eſt calor ſoluēs ſenſus. ſ. nālis ꝛ accñtalis. nālis autē duplex eſt. Quor vnus ꝓcedit a loco digeſtionis ad organa ſenſuū: ꝛ ille qñqꝫ multū dñatur in iterioribꝰ ꝛ extremitatibꝰ manuū ꝛ pedū ꝛ tñ nō ſoluit ſenſus. Alius eſt qui a corde ꝛ loco digeſtionis ꝓcedit ad caput ꝛ ibi accipit formā ꝛ impſſionē virtutis aīalis que eſt in capite: ꝛ ideo deſcendens ab anteriori ꝛ poſteriori capitis ſoluit ſenſus ꝛ cauſat vigiliā. Accñtalis eſt etiā duplex. ſ. qui procedit a loco digeſtionis ꝛ calefacit totum corpus: uel aliquā partē ipſius: uel p̄cipue ptes motiuas ut extrema manuū ꝛ pedū que p̄cipue calent in ſomno ꝛ illas non ſoluit ſenſus. Ali⁹ eſt qui cū cholerico ſanguine eleuatur ad caput. Et ille deſcēdendo per organa virtutis aīalis ſoluit ſenſus alios: ꝛ maxime illos quor organa magis extrinſeca ſunt in corpe ſicut viſus ꝛ auditus. ſoluit etiā virtutē motiuā ad motū ꝓceſſiuū. Nullus eni calor diſſoluit ſenſus niſi qui deſcēdit a capite. Sicut eni ſemen nō accipit virtutis impſſionē informatiue niſi in teſticulis: ita calor ꝛ ſpūs nō accipiūt impreſſionē virtutis aīalis niſi a capite in quo ſunt organa virtutis aīalis. ꝛ iō talis ſolutio non cōtingit niſi in diſpoſitis ad freneſim ꝛ ad hmōi īfirmitates in qbus calidus ꝛ cholericus ſanguis eleuat multū ad caput. Dicēdū ergo ꝙ ſunt duo cauſantia fantaſmata: impſſiū ꝛ ſenſus. ¶ Solo a calore accñtali ꝛ fantaſma impſſum qñqꝫ mouet linguā ad loquēdū ꝛ qñqꝫ os ſicut accidit in qbuſdā loquētibꝰ in ſomno: ꝛ in qbuſdā pueris qui vident mamas ſuggere in ſōnis. ¶ Ad primas ergo quatuor rōnes dicendū ꝙ tales dormiunt ſimplr̄ qꝛ ſomnus eor cauſat ab eo qd̄ ſimplr̄ eſt cauſa ſomni: hoc eſt a frigiditate humidi deſcēdētis a cerebro ꝛ imobilitantis organū tactus. Uigilant aūt ſm qd qꝛ vigilia eor cauſat ab eo qd̄ eſt cauſa vigilie ſm qd ideſt a fantaſmate mouēte fortiſſime: uel a calido accñtali quoſdam ſenſus ſoluēte. Rōnes aūt ille ꝛ dicta phi procedūt de ſomno ꝛ vigilia dictis ſimplr̄ ꝛ nō ſm qd. ¶ Ad qntam dicēdū ꝙ hec eſt falſa cuius effect⁹ eſt maniſeſtior illius cauſa magis ineſt. maniſeſtius enī ineſt qd̄ ſm exteriores ſenſus ineſt. ſ. viſum ꝛ auditū. ꝛ tñ magis ineſt qd̄ ſm interiores ineſt. ſ. guſtū ꝛ tactū: ꝛ ſm illos ineſt ſomnus in eis qui faciūt opa vigilie in ſomnys. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ p̄uatio ꝛ habit⁹ dicta ſimplr̄ nō ſimul inſunt eidem ſm idem. ſed nihil ꝓhibet vnū ineſſe ſimpliciter ꝛ alterū ſm qd eidem: ſed nō ſm idem. In talibus enī ſomnus ineſt ſimplr̄ ꝛ vigilia ſm qd: ꝛ ſm ſenſibile eidem: ꝛ nō ſm idem. qꝛ ſomnus ineſt ſm organū tactus ꝛ vigilia ſm organa ſenſuū ſentientium a longe.

¶ Ad aliud dicendū ꝙ organo tactus imobilitato ſimpliciter: neceſſe eſt organa alior ſenſuum ſimplr̄ imobilitari: ſed nihil ꝓhibet aliquē illor uel aliqs diſſolui per accñs ꝛ ſm qd. ꝛ hoc intēdit phs dicē dicēs ꝙ opa vigilantiū in dormiētibꝰ nō fiūt ſine fantaſmate ꝛ ſenſu qdā quaſi diceret ſenſu ſoluto p accñs ꝛ nō pſe. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ viſus in talibꝰ ſoluit per accñs ut patet ex p̄dictis. ¶ Ad id qd̄ iuxta hoc querit quare poſt ſomnū nō memorant actus vigilie ſed memorant ſomnia cetera. Dicendum ꝙ hoc ꝯtingit ideo qꝛ ſomnus ineſt eis ſimplr̄: ꝛ vigilia ſm qd. ꝛ ideo qd̄ impmit in ſomno imprimit in virtute iteriori que eſt fantaſia ꝛ impmit ſimpliciter: ꝛ iō ſimplr̄ reſeruat in memoria. Illud autē qd̄ impmit in vigilia talium non impmit ſenſibus niſi per accñs ſolutis: ꝛ ideo excluditur a fortiori motu interiori fantaſie virtutis. ¶ Ad argumētū aūt dicēdū ꝙ ea que impmunt ſenſibꝰ ſimplr̄ ſolutis fortius impmunt ꝙ̄ ea que impmuntur intrinſecus fantaſie. ſed non impmuntur ſenſibꝰ ſm qd ſolutis ꝛ per accñs. ¶ Ad id qd̄ ulterius querit iuxta hoc. ſ. quare in ſomnis nō fit memoria preteritor vigilia pactorū: ſed in vigilia bñ fit memoria peractor in ſomnis. Dicēdum ꝙ hoc eſt iō qꝛ memoria nullo mō pōt agere in ſomnis niſi per accñs ut ſup habitum eſt: ſed bñ agit in vigilia. ex ſupdictis enim patet ꝙ memoria reuertit in rem exteriorē p̄us acceptā a ſenſibus cum intētione p̄teriti tēporis. Unde qd̄ eſt rei exterioris oportet hēre ſenſum ſimplr̄ ſolutū. qd̄ aūt eſt p̄teriti oportet accipe a ſenſu coī: qui etiā imobilitat ſm cōuerſionē ad ſenſus ꝓprios. ¶ Ad p̄m aūt dicendū ꝙ cōtra hoc eſt ꝙ ſunt quedā exteriora que exigunt ad eē interior ſicut mot⁹ ſenſus cois ꝛ ꝓprij ad motū memorie: ꝛ illa nō opponunt interioribꝰ: nec impediūt ea ſed potius expediūt ꝛ cauſant. Siīr ſunt quedā interiora que nō ſufficiēter cauſant memoriā ꝛ cum illis nō pñt eē interiora illa ſicut memoria cum ſomno. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ſomniū inquātū intrinſecū nō impedit actū memorie ſed impedit ideo qꝛ ad actum ſuū exigit act⁹ ſenſus cois ꝛ ꝓprij qui imobiles ſunt in ſomno. ¶ Ad aliō dicendū ꝙ fantaſma in ſomno p̄acceptū quidē eſt: ſed nō eſt ut p̄acceptū ſed ut p̄ſens: ꝛ iō cauſat memoriam que eſt p̄acceptor ut p̄acceptor. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ ſomnia fiunt in fine ſomni qñ ſomnus iam eſt excitabilis ſicut debilis impſſionis motus. ꝛ ꝓpter hoc nō ſubito ſequat mot⁹ magnus ſicut extēſio uel uerſio ad aliō latus tradunt alia ſomnia obliuioni eo ꝙ motus fortior ſemp excludit debiliorē in actibus ſuis.

¶ Queritur quid faciat ſomnum excitabilem.

Quarto et ultimo querit

Quid faciat ſomnū excitabilē. Dicit aūt Ariſ: ꝙ expergiſcunt cū digeſtio facta fuerit ꝛ obtinuerit que impacta fuerat caliditas in anguſtiis: multa ab eo qui circūſtabat ꝛ diſcreti quoqꝫ fuerūt corpulētior ſanguis atqꝫ puriſſimus. Ex hoc accipit ꝙ duo faciūt ſomnū excitabilem. Quor vnum eſt cōpletio digeſtionis in qua vincit caliditas impacta in neruos ſenſibiles a circūſtāte frigido cerebri. 2ᵐ eſt diſcretio ſanguinis puri ꝛ groſſi ſiue corpulentior: ita ꝙ groſſus cedat in nutrimētū inferior: tenuis aūt ꝛ ſubtilis ad nutrimētū ſupior ꝛ p̄cipue capitis. ¶ Sed cōtra hoc obijcit. quāto calidū eſt in mā ſpiſſiori tāto eſt iuincibili⁹. ſed in p̄n⁰ ſomni ante cōplemētū digeſtiōis calidū eleuatū ad caput eſt in mā ſpiſſiori ꝙ̄ digeſtiōe cōpleta: ḡ in p̄n⁰ eſt iuincibili⁹. ſꝫ qñ calidū eſt iuincibili⁹ ꝛ tunc ſomn⁹ eſt excitabilior: ḡ ſomn⁹ in p̄ncipio ante digeſtionē excitabilior eſt ꝙ̄ in fine poſt digeſtionē. ¶ Item tenuis ſanguis de facili eſt infrigidabilis ꝛ ſtans ꝛ frigiditas eſt cauſa ſomni. ergo tenuis ſanguis magis opat ad ꝯtinuādū ſomnū ꝙ̄ ad excitabilitatē eius. ¶ Preterea dicit Ariſ: ꝙ oīno amatores ſomni ſunt qui occultas hñt uenas ꝛ magna capita hñtes. ḡ

a cōtrarijs videt̄ ꝙ magne uene ⁊ paruitas capitis ope/
rent̄ ad ſomni excitabilitatē. ¶ Solō dicendū ꝙ eſt ex/
citabilitatis cauſa pſe ⁊ per accn̄s. pſe cauſa eſt cōplemē
tū̄ digeſtionis q: tunc ſegregat̄ ſanguis tenuis ⁊ purus
ab impuro ⁊ corpulento ⁊ purus eleuat̄ ſurſum. Impu/
rus aūt deſcēdit deorſuz. pmo enim in pncipio digeſtio
nis calor eſt uehemēs ⁊ eleuat purū ⁊ impurū ſimul ad
ſupiora. ⁊ pp̄ter hoc in mā illa groſſa fortificat̄ frigus ce
rebri expulſo calido ⁊ grauat ſenſus ⁊ facit ſomnuz. ſan/
guis aūt ſubtilis eleuat̄ in fine digeſtiōis qn̄ remittit̄ ca
lidū ⁊ ille de facili deſcēdit per uenas a capite quia nō
diu manet ibi nō infrigidat̄ ⁊ inducit ſecū calidū in ner
uos ſenſibiles ⁊ cauſat vigiliā. Cauſa vō per accn̄s mul
tiplex eſt. Eſt eniz cauſa diſponēs in ſbto ⁊ hec eſt dup[x]
ſcilz ſubtilitas uenarum que ſunt in collo: que adeo ſtri
cte ſunt ꝙ nō pōt per eas cito diſtillare humidū infrigi/
datum in cerebro qd̄ eſt cauſa ſomni ⁊ huiꝯ oppoſituz. ſ.
amplitudo uenarū colli per quas cito diſtillat humiduz
ifrigidatū in cerebro. Alia vō cauſa. ſ. diſponēs in ſbto
eſt ſomni magnitudo quidē capitis ut in nanis ⁊ homu
lis eſt: magnū enim caput ꝯtinet magnū cerebruz cuius
multa frigiditas diu vincit calidū cum nutrimēto eleua
tum. per oppoſitū aūt puitas capitis pp̄ter paruuz cere/
brum ⁊ ſiccū eſt cauſa excitabilitatis facilis. ¶ Itē cauſa
per accn̄s eſt frigiditas circa locū digeſtionis per quem
nō pn̄t eleuari euaporationes ad caput ſic eſt in melan/
cholicis ut pħabitū eſt. ¶ Item cauſa per accn̄s eſt mo
tus violentꝯ qui euocat aīaz ab interioribꝯ ad exteriora:
⁊ ſic etiā cauſa per accn̄s eſt infirmitas que nō permittit
aīam in interioribꝯ quieſcē. ¶ Item per accn̄s cauſa eſt
nimiū ieiuniuz. pp̄ter qd̄ auferꝫ mā euaporationis que
deberet fieri ad caput ⁊ cauſare ſomnū. ⁊ ſunt quedam
alie hmōi cauſe per accn̄s. ¶ Dicendū ḡ ad primuz ꝙ
ſpiſſa mā nō de facili diſtillat per uenas: ⁊ pp̄ter hoc diu
manēs in capite infrigidat̄ ⁊ cauſat ſomnū. ¶ Ad aliō
dicendū ꝙ humidū tenue deſcēdit anteq̄ȝ infrigidet̄ fri
giditate ꝯuertente ipm̄ ⁊ inſpiſſante per ablationem ca/
lidi: ⁊ hec de ſomno dicta ſufficiant.

Einde tractande ſūt
d ſeptem qōnes quas mouet Ar̄: de ſom
no. ſ. qd ſit ſomnū: ⁊ pp̄ter quaz cām dor/
miētes quidā ſomniāt ⁊ quidā nō: ⁊ qua
re quidem ſomniās qn̄q̄ȝ nō recolit ⁊ qn̄q̄ȝ recordat̄. Et
ſi ꝯtingat futura puidere in ſomno uel nō: ⁊ qualr̄ ꝯtin/
git hoc. ⁊ utrū futura ab homine pſpiciant̄ ſolū: uel quo
rūdā demonū hn̄t cām: ⁊ utruz a nā fuerit uel ab euētu.

¶ Utrum ſomnium ſit paſſio intellectus.

Ueritur primo quid eſt ſom
q nuz. Sed q: ſomnū eſt paſſio ſomniātis ⁊ opor
tet paſſionem diffiniri per ſbm̄: oportet ergo querē pri/
mo cuius ut ſbti ſit ſomniū. ⁊ 2° cuius ſit ut cauſantis ſuā
eſſentiā. ſ. utrum ſenſibiliū ſpērum uel imaginabilium
uel itelligibiliū. ⁊ 3° quid ſit ſomniū. ¶ Circa pmū que
runt̄ quatuor. Quorum primuz eſt utruz ſomniuz ſit paſſio
intellectus. 2m utrum ſit paſſio opinionis. 3m utrum ſit
paſſio imaginationis ſiue fantaſie. 4m utruz ſit paſſio ſen
ſus cōmunis uel proprij.

D primum proceditur ſic.
a Dic̄ Ar̄: in 2° de ſomno ⁊ vigilia. pt̄er ſomnū
videmus quid aliud queadmodū vigilando ſentientes
aliquid: de eo enim qd̄ ſentimus ſepe ⁊ intelligimus ali
quid: ſic ⁊ in ſomnis pt̄er fantaſmata interdū videmus
alia ⁊ intelligimus. Ex hoc accipit̄ ꝙ ſicut in vigilia per
ſenſum accipimus pticulare ⁊ per intellectum abſtrahi
mus uīe ⁊ ſic intelligimus aliud: ita etiā in ſomnis ſom
niādo ab ipſis fantaſmatibꝯ abſtrahit̄ cognitio intelligi/
bilis: ⁊ ita videtur eſſe ſomnium cognitio intelligibilis
⁊ paſſio intellectus. ¶ Item hoc pbat Ar̄: per ea que
accidunt circa quoſdā hoīes. Dicit enim ꝙ iam qdem
viderūt hmōi ſomnia uelut que videntur ſm̄ memorie
perceptionē diſponere que pponunt̄. Et intēdit dicere
ꝙ aliquis in ſomno diſponit ſomniū ſuū per actū rōnis
⁊ ad interptationē: ⁊ hoc pcipit̄ in hiis qui in memoria
ſua retinēt ſomnia ſua: ſicut dr̄ de ſomnio Herculis qui
vidit ſomniū ſuū cuius nullus uoluit dicere interptatio
nem: ⁊ ipe poſtea eiuſdē ſomnij interptationē ſomnia/
uit. ¶ Preterea nos expti ſumus hoc ꝙ qn̄q̄ȝ ſomnia
mus nos diſputare de ſenſibilibꝯ ⁊ inuenire intelligibi/
lia qd̄ nō eſt niſi intellectꝯ facere. igit̄ videt̄ ſomniū eſſe
paſſio intellectꝯ. ¶ Item Gregoꝯ ⁊ Augꝯ dicūt ꝙ ſom/
nia ſunt reuelationes angelorum. Reuelatio aūt hec cōue
niētiſſime ſit ad intellectū ſicut dicit Daniel. Qm̄ intelle
ctui opus eſt in viſione. ¶ Item dicit Alphorabius ꝙ
pure intelligētie que dicunt̄ angeli ſunt agētes quaſdā
cognitiones ſomniabiles que tn̄ ſm̄ ipa nō hn̄t niſi ſpe
cies intelligibiles. ⁊ ita videt̄ ꝙ fiat ad intellectū ſolum
hmōi cognitio. ¶ Item dicunt Auicᵃ Yſaac ⁊ Algazel.
per rōnem aūt obijcit̄ ſic. Cuiuſcūq̄ȝ actus ſemp eſt mo
bilis ⁊ nō pōt fieri imobilis niſi per ſomniuz ipſius pſe
paſſio eſt qd̄ apparet: in ſomno itellectꝯ eſt talis. ḡ videt̄
ſua ppria paſſio eē id qd̄ apparet in ſomno: ſed ſomniū
eſt id qd̄ apparet in ſomno: ergo ſomniū eſt paſſio intel/
lectus. ¶ Item ſomniū eſt illius ut dicit phs in quo ul/
timo ſtant fantaſmata accepta p ſenſuz: ſed ultimo ſtant
in intellectu: ergo ſomniū eſt intellectꝯ. ¶ Itez quicqd
trāſit de vno extremo in alterū per mediū non debet ſi/
ſtere in medijs donec pueniat ad extremū. ſpēs cogno/
ſcibiliū trāſeunt a ſenſu in intellectū per fantaſiā ⁊ ima/
ginationē: ergo nō debent ſiſtere in fantaſia ⁊ imagina/
tione donec pueniāt in extremū qd̄ eſt intellectꝯ. Et cū
in ſomno ſit motꝯ hmōi ſpēruz videt̄ ſomniū moueri in
intellectu ⁊ eſſe paſſio intellectus. ¶ Item dicit Ar̄: ꝙ
ſomniū eſt paſſio intelligibilis uel ſenſibilis. His enim
ſoluz eorum que ſunt in nobis cognoſcimus aliqd: ſed nō
eſt paſſio ſenſibilis ut ipe ibidez dicit: ergo relinquit̄ ꝙ
ſit paſſio intelligibilis. ¶ Sed cōtra quicqd videt̄ ſub
determinata qualitate ⁊ figura ⁊ colore nō videt̄ viſiōe
intellectuali. id qd̄ videt̄ in ſōnis videt̄ h̄ mō ut frequē
ter: ḡ nō videt̄ viſiōe itellectuali. ¶ Itē Algazel dic̄ ꝙ
cā ſōni eſt motꝯ virtutis fantaſtice ⁊ eiꝯ iſtabilitatis: fan
taſmata aūt virtꝯ nō eſt intellectꝯ: ḡ ſomniū nō eſt paſſio
intellectꝯ. ¶ Itē Alphorabiꝯ dicit ꝙ ſomniū eſt motꝯ
imaginatiue. ⁊ ſilr̄ vident̄ dicere oēs phi. ¶ Solō dici
mus ꝙ ſomniū eſt paſſio intellectꝯ ſicut pbāt ultime rō/
nes. Supius enim habitū eſt ꝙ intellectꝯ a ſomno imo/
bilitat̄ per accn̄s: ⁊ ſi inuenit̄ in ſomno ſolutꝯ non erit or
dinata ſua ꝯuerſio ad ea que apparēt in ſomnio: ſed erit
admixtus fantaſijs iudicās de fantaſmatibꝯ ut de rebus
⁊ pp̄ter hoc frequētiſſime errat: ⁊ iō accidit ꝙ alicui vi/
det̄ ꝙ diſputet in ſomnis ⁊ vident̄ ei argumēta formata
⁊ qn̄ vigilans examinat ea inuenit ſopita ⁊ debilia: ⁊ ſi/
militer eſt de uerſibꝯ factis in ſomno qui in vigilia exa/
minata nihil ualere vident̄. Qd̄ autē qn̄q̄ȝ uera intelli/
gunt̄ in ſomnijs hoc ſit qbuſdā alijs de cauſis que infra
determinabunt̄. ¶ Ad pma ergo tria dicēdū ꝙ lz actꝯ
intellectus qn̄q̄ȝ ſaluat̄ in ſomno tn̄ eēntia ſomnij eſt in
formis imaginabilibꝯ ⁊ ſpēbus fantaſmatis ⁊ ſenſibus
quibꝯ ſe tunc imiſcet intellectꝯ: ⁊ pp̄ter hoc ſomniū non
eſt intellectꝯ niſi per accn̄s ⁊ pſe fantaſie uel ſenſus. vn̄
alia aīalia pt̄er hoīem ſomniare inueniunt̄. ¶ Ad aliō
dicendū ꝙ reuelatio ſomnialis hēt aliqd̄ eſſe pp̄hetie ⁊
aliqd de eſſe ſomnij: ⁊ ſm̄ hoc ꝙ eſt hn̄s eſſe ſomnij nō
ſiſtit in intellectu ſed in imaginabilibꝯ preparatis ad fan
taſiam ſicut ꝙ Daniel vidit beſtias aſcēdētes de mari ⁊
Pharao ſpicas ⁊ boues: ſed ſm̄ ꝙ eſt pp̄hetie ſic princi

paliter eſt in intellectu:⁊ ſic differt a ſomnio ſicut deter/
minari hẽt in qõne de ꝓphetia:⁊ eodẽ mõ rñdẽdũ eſt ad
dicta phoꝝ. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ nõ ſolus intellect⁹ eſt
qui agit in ſomnijs:imo imobilitaẗ qñqꝫ per accñs: ſed
fantaſia ⁊ imaginatio qñqꝫ agũt ꝯtinue in vigilãtibus ⁊
dormiẽtib⁹ magis eo ꝙ tũc ceſſant act⁹ ſenſuũ exteriorũ
⁊ aĩa ꝯuertiẗ totaliter ad iteriora.ſ.ad actũ imaginatiõis
⁊ fantaſie. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ ſenſibilia ut ſenſibilia
non trãſeũt in intellectũ imo manẽt in imaginatione ut
determinatũ eſt. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ fantaſia ⁊ imagi
natio ſunt media inter ſenſum ⁊ intellectũ tanqꝫ iter ex/
trema eiuſdẽ nãe. In ſenſu enim eſt forma indiuiduabi/
lis determinate quãtitatis ⁊ figure:⁊ illa accipiẗ ab ima
ginatione ⁊ fantaſia:ſed in ĩtellectu eſt uľe qð eſt ſine hic
⁊ nũc. Et cũ ſomniũ eẽntialiter exiſtat in talibus formis
⁊ ĩdiuiduabilib⁹ ſomnij natura nõ ꝑtrãſit ad intellectuꝫ.
¶ Ad ulti^m dicendũ ꝙ qñ dicit Ariſ:ꝙ ſomniũ eſt paſ
ſio ſenſibilis uel intelligibilis intelligit li ĩtelligibilis ẜm
actũ ĩteriorẽ qui in ſomno nõ imobilitaẗ. Qñ ṽo diẽ ꝙ
ſomniũ nõ eſt paſſio ſenſus:intelligit ſenſum ẜm actum
exteriorem qui in ſomno immobilitatur.

¶ Utrum ſomnium ſit paſſio opinionis.

d **Einde queritur** Utrũ ſomni
um ſit paſſio opinionis. Et videẗ ꝙ ſic. Diẽ eni
Ariſ:manifeſtũ qm̃ neqꝫ ſomniũ eſt neqꝫ in ſomno fan/
taſia:ſed qm̃ intelligimus que opinione opinabamur.
Ex hoc accipiẗ ꝙ fantaſia nõ eſt ſomniũ ſed intellectus
opinabiliũ. Et ita videẗ ꝙ ſomniũ eſt paſſio opinionis.
¶ Itẽ oẽ cognoſcibile ꝓportionabile eſt illi pti aĩe per
quã cognoſciẗ. ſomniũ eſt cognoſcibile qðdã: ergo erit
ꝓportionabile alicui pti aĩe per quã cognoſciẗ. ſ; in ſom
nio accipiẗ vnuꝫ ꝓbabiliter in quo tñ eſt qñqꝫ deceptio.
Cũ igiẗ talis acceptio ſit ꝓpria opinionis videẗ ſomniũ
opinionis eẽ ꝓpriũ. ¶ Preterea ſomniũ qñqꝫ eſt falſũ
qñqꝫ eſt uerũ:crediẗ tñ ſemp eẽ uerũ:⁊ hoc eſt propriuni
opinionis:ergo ſomniũ eſt opinionis paſſio. ¶ Cõtra
opinio nulli beſtiarũ ineſt ut dicit phus. ſomniũ autẽ in
eſt beſtijs:ergo ſomniũ nõ eſt paſſio opinionis. ¶ Iteꝫ
opinio nitiẗ rõni ꝓbabili:⁊ rõnib⁹ ſit fides. talis aũt mo
dus rõcinãdi nõ eſt in ſomnio:ergo ſomniũ nõ eſt opi/
nionis ꝓpriũ. ¶ Preterea dicit Ariſ:in pri⁰ ſcdi de aia.
ꝙ opinio qñqꝫ ꝯtraria eſt ſenſui:ſicut illa que dicit ſoleꝫ
eẽ maiorẽ hitatione:cũ ẜm ſenſum videẗ eẽ monopeda
lis ſomniũ nunqꝫ eſt niſi de acceptis per ſenſum:ğ ſom/
niũ nõ eſt opinionis ꝓpriũ. ¶ Item rõnẽ ponit ad hoc
Ariſ:ſic dicẽs. ſed neqꝫ in opinione eſt ſomniũ:nõ eniꝫ
ſolũ aduenieẽs dicimus hoiem uel equũ eẽ ſed albuꝫ uel
pulchꝛuꝫ:quoꝝ opinio utiqꝫ ſine ſenſu nihil iudicat nec
uere nec falſe. in ſomno aũt hoc accidit aiam facere. Si/
militer enim qm̃ hõ ⁊ qm̃ albus videm⁹ videre in ſom/
nis:⁊ hec rõ eſt q: opinio nõ iudicat ſenſibilia niſi cõiũ/
cta ſenſui:⁊ tũc etiã nõ iudicat ut ſenſibilia ſed per rõnẽ
ꝓbabilẽ. In ſomnis ṽo iudicanẗ ſenſibilia ut pñtia: nõ
enim ſomniamus tñ hoiem in rõne hois ſed etiã albũ
⁊ pulchꝛũ:⁊ ſic patet ꝙ ſomniũ nõ eſt paſſio opinionis.
¶ Solꝰ ꝯcedimus ꝙ ſomniũ nõ eſt opinionis ꝓpriũ:
⁊ ſi opinio inueniaẗ in ſomnio hoc erit per accñs ut dici
mus de ĩtellectu ẜm ꝙ iudiciũ opinionis immiſcet ſe ſi
mulacris ſenſibiliũ. ¶ Ad p^m ergo dicendũ ꝙ dictum
Ariſ:cũ ꝓciſione intelligẽdũ eſt.ſ.ꝙ in qbuſdã ſomnijs
nõ eſt fantaſia tñ ſ; ſubale ſit ſomno:ſed intelligimus in
ſomnijs quedã que in vigilia opinabamur per opinio/
nem eo ꝙ intellectũ inmiſcet ſe fantaſmatibus per accñs.
¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ eſt credulitas eſtimationis que i
nitiẗ imaginationi ut rei ⁊ hec eſt in ſomnio ⁊ hec eſt cre
dulitas per rõnẽ que eſt fides alicuius ꝓbabilis ⁊ hec eſt
opinionis:⁊ illa nõ eſt in ſomnio. ¶ Ad aliud dicẽdum
ꝙ fantaſie ⁊ ſenſus cois eſt ꝙ ſiẽ falſa ⁊ uera eẽ credunẗ:
⁊ ideo hoc nõ eſt illius opinionis quapꝛopter nõ ſequr
ꝙ ſomnium ſit opinionis paſſio.

¶ Utrum ſomnium ſit paſſio imaginationis.

t **Ertio queritur** Utrũ ſomniũ
ſit paſſio imaginationis uel fantaſie. Et videẗ ꝙ
ſic. Dicit enim Alphorabius ꝙ ſomniũ attribuiẗ virtuti
imaginatiue. Iſta eniꝫ virt⁹ ſemp eſt in motu ⁊ in actiõe
ꝯtinua ⁊ in trãſlatione de vna imaginatione ad aliã ima
ginationẽ. ¶ Itẽ Alphora⁹ ſomnia debẽt attribui virtu
ti imaginatiue ſiue fuerũt uera ſiue falſa. ¶ Itẽ Auic^a di
cit ꝙ virtus imaginatiua agit in ſomnio. hoc etiam dicit
Algazel.ſ.ꝙ ſomniũ eſt motus virtutis fantaſtice. Ariſ:
etiã dicit ꝙ ſenſibilis eſt qdẽ ſomniare. hoc aũt eſt in eo
qð fantaſticũ. ¶ Itẽ Ariſ:ſomniũ eſt fantaſia quedaꝫ:⁊
in ſomnio fantaſma qdẽ eſt fantaſtice virtutis:ergo fan/
taſtice virtutis eſt ſõniũ. ¶ Itẽ per rõnẽ ꝓbaẗ hoc idẽ.
ſomniũ eniꝫ eſt mot⁹ ſimulacroꝝ ſenſibiliũ ĩnã nõ pñte.
ſimulacra aũt illa non manẽt niſi in imaginatione:ergo
ſomniũ nõ erit niſi imaginationis. ¶ Sed ꝯtra. Aliqs
ſomniat ſe videre ⁊ audire. ſed videre ⁊ audire non ſunt
imaginationis:ergo ſomniũ nõ eſt imaginationis ꝓpri
um. ¶ Itẽ dicit Ariſ:ꝙ l; ſenſus in ſomnijs imobiliteẗ
ẜm actus exteriores:nõ tñ ẜm actus iteriores:ergo vide
tur ꝙ ſomniũ ſit motus ſenſus ẜm actũ exteriorẽ ⁊ ita nõ
erit mot⁹ fantaſie. ¶ Solꝰ dicẽdũ ſicut dicit Alphora⁹.
in nigraman^a. mot⁹ ſenſibiliũ eſt a ſenſu in imaginatiõe
ita ꝙ pncipiũ eſt a ſenſu ⁊ finis in imaginatiõe. In ſom/
nio aũt eſt motus ſenſibiliũ pacceptoꝝ ab imaginatione
ad ſenſum ita ꝙ pncipiuꝫ eſt ab imaginatione ⁊ finis ad
ſenſum:⁊ ideo ſomniũ eſt imaginationis ut a quo ⁊ pn/
cipiũ motus eius. ¶ Ad pmũ ergo dicendũ ꝙ aliquis
ſomniat ſe videre ⁊ audire hoc accidit ex motu finis ſom
nij. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ ſunt actus interiores ſenſuuꝫ
ẜm ꝙ reducunẗ ad ſenſum cõem:⁊ ẜm illud eſt ſomniũ
quãtũ ad finẽ ſui motus. ſunt etiã actus ſenſuum ꝓprio
rum in ſe ẜm organa:⁊ ẜm illos nõ ſemp eſt ſomniũ:qa
qñqꝫ deſunt organa.

¶ Utrum ſomniũ ſit paſſio ſenſus cõmunis.

q **Uarto et ultimo querit**
Utrum ſomniũ ſit paſſio ſenſus cois uel ꝓprij.
Et videẗ ꝙ non per rõnem quaꝫ ponit philoſophus in
de ſomno ⁊ vigilia ſic dicẽs. Si viſus viſionis eſt vide/
re ⁊ audit⁹ audire:⁊ aio ſenſus ſentire:hec aũt ⁊ ſunt cõ/
munia ſenſuum vniuerſaliter figura ⁊ magnitudo ⁊ alia
huiuſmodi. ꝓpria autem ut calor ſonus ⁊ ſapoꝛ: in potẽ/
tia ſunt oia cõniuentia ⁊ dormiẽtia videre. ſimiliter ⁊ de
reliquis patet ꝙ non ſentimus in ſomnijs. nõ ergo ſen/
ſu ſomnium pcipimus hoc eſt ꝙ in ſomnijs ſenſus clau
ſi ſunt.ſ.cõmunis ⁊ ꝓprius ⁊ non ſentiunt niſi in potẽtia
ſicut cõniuentia ⁊ dormientia potẽtia vident:⁊ ſic de ali/
is ſenſibus:ergo relinqtur ꝙ ſomnium non eſt ſenſibi/
lis partis anime. ¶ Item Ariſ:in ſomno poſitum eſt ni
hil videre nec audire neqꝫ omnino ſentire. ¶ Item cu/
iuſcũqꝫ eſt aliqua cognitio ipſa erit ipſius in actu cogno
ſcentis:ſomnium autem eſt cognitio quedã ut dicit Ariſ
ergo erit alicuius in actu cognoſcẽtis:ſed ſenſus nõ actu
cognoſcunt in ſomnijs:q: ſenſus immobilitati ſunt: er/
go ſomnium non eſt paſſio ſenſus. pma patet per hoc ꝙ
cognitio eſt actus cognoſcẽtis ⁊ in cognoſcente ut in ſuo
ſiecto. Secũda pꝛobaẗ per dictum Ariſ. Si forte dicatur
ꝙ ſomnium eſt cognitio in habitu ⁊ eſt paſſio cognoſcẽ
tis in habitu ⁊ non in actu. ¶ Contra omnis cognitio
per quam apparent actualiter ſpecies cognoſcibiliuꝫ eſt
paſſio alicuius cognoſcentis in actu. ſomnium eſt talis
cognitio: ergo eſt paſſio alicuius actualiter cognoſcen/
tis. Prima pꝛobatur per ſe. Secunda pꝛobatur per hoc
ꝙ in ſomno cõuertuntur actualiter ſup ſimulacruꝫ ſicut

ſupra rem. ¶ Itẽ nihil ꝑſe apparet ſenſibus niſi qñ utimur ſuis actibꝰ: ſed ſomniũ appet qñ imobiles ſunt ſenſus ſm actũ: ergo ſomniũ nõ appet ſenſibus ꝑſe. ¶ Itẽ dicit̃ in 2° de aĩa ꝙ poſſumꝰ ĩtelligẽ cũ uolumꝰ ſʒ nõ ſentire cũ uolumꝰ. ⁊ huiꝰ dicti cauſa eſt: q2 ſpẽs ĩtelligibiles accepte ſunt apd̛ nos ſup q̈s poſſumꝰ ꝯuerti qñ uolumꝰ ſẽſibilia aũt nõ ſemꝑ ſũt pñtia nobis ⁊ ideo nõ poſſumꝰ ſentire dũ uolumꝰ. Ex h̛ arguit̃ ſic. ſenſus nõ eſt niſi in rei pñtia: g̃ ſomniũ nunq̃ʒ eſt in ſenſu. ¶ Itẽ qdã ſenſus nõ fiũt niſi per mediũ extra: ſomniũ aũt non utit̃ medio eo ꝙ in ſomnio ſenſus nihil patiunt̃ a medio: g̃ ſomniũ nõ eſt in ſenſu. ¶ Sʒ ꝯtra dicit Ar̃: in ſomnijs nihil pati ſenſuʒ nõ uerũ: ſʒ ꝯtingit viſuʒ pati qdẽ ⁊ alios ſenſus: ſingulũ aũt hoꝝ queadmodũ nobis vigilãtibꝰ euenit qdẽ quodãmõ ſenſui: nõ ſic aũt in vigilãtibꝰ. Et ex h̛ accipit̃ ꝙ ſenſus ſic appᵱhẽdũt in ſomno ut ĩ vigilia lʒ res nõ ſit pñs in ſomno ſicut eſt pñs in vigilia. ¶ Itẽ Ar̃: ponã g̃ qd̛ eſt manifeſtum qñ ſenſibilis ꝑticule paſſio eſt ſomniũ ſic qdẽ ⁊ ſomnꝰ ſupple paſſio eſt ſenſibilis ꝑticule. nõ eniʒ alij qdẽ alicui ĩeſt ſomnꝰ. Alij aũt ſomniare ſʒ eidẽ. cũ igit̃ ſup hitũ ſit ꝙ ſomnꝰ eſt ſm ſenſuʒ: ſomniare etiã erit ſm ſenſuʒ. ¶ Itẽ dicit Ar̃: manifeſtũ ꝙ nõ ſolũ in vigilãdo motꝰ a ſimulacris fiũt ⁊ qui in corꝑe ſũt ⁊ qui extrĩſecꝰ ſʒ ⁊ qñ ſit paſſio hec que uocat̃ ſomnꝰ: ⁊ magis tũc appet: ſubdit enim expellũtur qñ opant̃ qdẽ ſenſus ⁊ ĩtelligẽtia ⁊ exterminant̃ queadmodũ iuxta multũ ignẽ minor: ⁊ triſticie ⁊ delectationes ꝑue iuxta magnas. dũ ṽo qeſcũt ſuꝑnatãt ⁊ parua. Ex hoc accipit̃ ꝙ ſimulacra mouẽt ĩteriꝰ in dormiẽdo ⁊ in vigilãdo: ſʒ in vigilando nõ ſentiunt̃ motꝰ ĩteriores ꝓpter fortiores exteriores q2 fortior motꝰ excludit debiliorẽ ſicut magnꝰ ignis obfuſcat minorẽ ⁊ maior triſticia minorẽ. Cũ igit̃ motꝰ ut dic̃ Alphoraꝰ ſit ab imaginatiõe ad ſenſuʒ: ſomniũ erit motus ſenſus ⁊ paſſio ipſiꝰ. ¶ Itẽ Ar̃: nocte ꝓpter uacationẽ ſm ꝑticulã ſenſuũ in potẽtiã agẽdi eo ꝙ ab exterioribꝰ ad id qd̛ eſt ĩtra fiat caliditas refluxio ad ᵱncipiũ ſenſibilis ꝑticule referunt̃ ⁊ fiũt manifeſta ſedata turbatiõe Ex hoc accipit̃ ꝙ cũ calor retrahit̃ ad ĩteriora in ſomnis ĩmobilitant̃ ſenſus ſm actũ exteriores: ⁊ ĩtriſecꝰ ad ipos ĩfluũt imagines: ⁊ lʒ illi ꝑui motꝰ ſint tñ ꝑcipiunt̃ fortiter eo ꝙ exterior turbatio ſedata ſit: ⁊ ex hoc iteꝝ videt̃ ꝙ ſõniũ ſit paſſio ſenſus. Si forte ꝓpter hoc aliqs dicat ꝙ duplex eſt actꝰ ſenſus. ſ. ĩterior ⁊ exterior. ⁊ ſʒ exteriorẽ agit in vigilia: ſm ĩteriorẽ agit in ſomno. ¶ Cõtra oẽ mobile homogeniũ motũ ab aliquo motore in ꝑte vna natuʒ eſt moueri ab eodẽ in oĩbꝰ ꝑtibꝰ. ⁊ rõ huiꝰ eſt: q2 ipm eſt homogeniũ ideſt eſt vniꝰ nãe in oĩbꝰ ꝑtibꝰ. ſʒ organũ cuiuſlibet ſenſus corpꝰ eſt homogeniũ: g̃ ſi mouet̃ in parte vna mouebit̃ ⁊ in alia: ⁊ ſi ĩmobile eſt in ꝑte vna ⁊ ĩ alia erit ĩmobile. ſʒ in ſomnis ĩmobilitat̃ organũ exteriꝰ: g̃ ⁊ ĩteriꝰ ĩmobilitabit̃. ⁊ ſi mouet̃ ĩteriꝰ mouebit̃ ⁊ exterius. ¶ Itẽ ꝓbatũ eſt ſup ꝙ uapor eleuatꝰ a loco digeſtionis ⁊ ĩfrigidatꝰ in cerebro deſcẽdẽs ad organa ſenſuũ ĩmobilitat ſenſus ⁊ cãt ſomnũ. Cũ ergo ille uapor citiꝰ attingit ĩtrinſecꝰ q̃ʒ extrinſecꝰ: fortiꝰ ĩmobilitat ea ĩteriꝰ q̃ʒ extra. ¶ Itẽ organa ſenſuũ magis ſũt ordinata ad exteriora q̃ʒ ad ĩteriora: ſʒ ad exteriores nõ ſufficiũt ꝑſe: viſus eni nõ videt ſine actu lucidi: g̃ videt̃ ꝙ multũ minꝰ ſufficiũt ꝑſe ad ĩteriores. Prima ꝓbat̃ ꝑ hoc ꝙ actꝰ exterior eſt in vigilia ⁊ in oĩ aĩali. Quidã enim ſũt q nunq̃ʒ ſomniauerũt ꝑ totã vitã ut dicit Ar̃: nulli aũt ſũt qui nõ ſunt uſi ſenſibꝰ in vigilia ſm actꝰ exteriores. Si ꝓpter hoc ꝯcedat̃ ꝙ ſomniũ nõ eſt paſſio ſenſus. ¶ Cõtra qcqd appet alicui ut vigilãti ⁊ utẽti ſenſibꝰ ipm appet ei ſm ſenſus. ſomniuʒ appet ut vigilãti ⁊ utẽti ſenſibꝰ, ergo ſomniũ appet ſʒ ſenſus. pᵃ ꝓbat̃ per h̛ ꝙ in vigilia nõ utimur niſi ſẽſibꝰ. 2ᵃ ṽo patet ꝑ expiẽtiã: q2 cũ ſomniamꝰ videt̃ nob̃ frequẽter ut videamꝰ ⁊ audiamꝰ. vñ ſomniũ eſt ſiſe cogitationi vigilãtis. ¶ Sʒ tũc querit̃ utrũ ſomniũ ſit paſſio ſenſus coĩs uel ꝓprij: ⁊ videt̃ ꝙ utriuſq3. In ſomnis eniʒ diſcernimꝰ albũ ⁊ dulce: ⁊ ſic de alijs qd̛ ꝑtinet ad ſenſuʒ ꝓprium ⁊ iudicamꝰ utrũ albũ ſit idẽ dulci qd̛ ꝑtinet ad ſenſũ cõem: g̃ ſomniũ eſt paſſio ſenſus coĩs ⁊ ꝓprij: ⁊ ſenſus ꝑ accñs. Iudicamꝰ eniʒ in ſomnis ꝙ albũ eſt filius diarrij. ¶ Sʒ ꝯtra. ꝯtingit ꝙ aliqs orbatꝰ oculis ſomniat ſe vidẽ ⁊ hec appitio nõ põt eẽ ad organũ ſenſus ꝓprij: g̃ videt̃ ꝙ ſomnꝰ nõ gñalr ſit paſſio ſenſus ꝓprij. ¶ Solo dicẽdũ ꝙ ſomniũ eſt paſſio fantaſie ⁊ ſenſus coĩs ſm relationẽ quã hẽt ad ſenſus ꝓprios: ⁊ motꝰ ſomnij ĩcipit a fantaſia ⁊ terminat̃ ad ſenſũ. ꝓpter qd̛ dicit Ar̃: ꝙ motꝰ ſomnij eſt ſicut motꝰ uertiginis q cõponit̃ ex pulſu ⁊ tractu. ſenſibilia enim ᵱmo ꝓcedũt a ſenſu cõi cũ imaginatiõe qui motꝰ eſt ſicut pulſus: ⁊ poſtea redeunt ab imaginatiua ad ſenſum cõem: ⁊ ille motꝰ eſt ſicut tractꝰ. Dicit eniʒ Ar̃: ꝙ recedẽte ſenſibili extrinſeco in cella remanent ſimulacra ⁊ redeunt in ſomnio ad organũ ſẽſus coĩs. Sẽſus aũt coĩs refert ad ſenſata ꝓpria: ſicut etiã facit in vigilia ut ſup dictũ eſt: ⁊ ideo videt̃ hoĩ ꝙ videat ⁊ audiat ⁊ tãgat ⁊ agat alijs ſenſibꝰ. ¶ Dicẽdũ g̃ ad pᵐ ꝙ rõ Ar̃: nõ ꝓbat niſi ꝙ ſomniũ nõ eſt paſſio coĩs ⁊ ꝓprij ſenſus ſm actũ exteriorẽ. ſilr̃ ĩtelligit̃ dictũ ſequẽs ⁊ inducit̃ ab Ar̃. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ illud argumẽtũ neceſſariuʒ eſt: ſed hec eſt falſa ꝙ ſenſus in ſomnijs nõ ſit actualr̃ cognoſcẽs. ſenſus enim coĩs ſm ꝯuerſionẽ ad ĩteriꝰ nõ immobilitat̃ in ſomnijs ⁊ illiꝰ actualis cognitio eſt ſomniũ. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ ſomniũ eſt paſſio cognoſcẽtis in actu ⁊ ſenſus coĩs ſm ꝯuerſionẽ ad interiꝰ ĩmutat̃ a ſimulacris ſenſibiliũ in ſomnis: ⁊ illa ſimulacra accipit ut ſenſibilia coĩa ⁊ ꝓpria per accñs: ⁊ cõponit ⁊ diuidit ea ⁊ iudicat intẽtiones ex ipſis reſultãtes: hec enim oĩa põt facẽ ſenſus coĩs ut ſup ꝓbatũ eſt. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ qdã dicũt ꝙ ſenſus cões ⁊ ꝓprij imobiles ſunt in ſomno ſm actꝰ exteriores. Interiꝰ aũt a quodã calore ĩteriori ſoluũtur. Sed hoc nõ placet ſʒ potiꝰ ſm Alphoraᵐ ⁊ Auicᵃᵐ ⁊ Algaᶜᵐ dicẽdũ eſt ꝙ motꝰ ſomnij ſiſtit ad organuʒ ſenſus coĩs. ⁊ ille in ſomnis imobilitat̃ per accñs ſm cõuerſionẽ ad actũ exteriorẽ: nõ enim ĩmobilitat̃ ꝑſe ſed nõ ĩfluit virtutẽ ſenſus ⁊ ſpũm ſenſibilẽ organis ſenſuũ ꝓꝓrũ ꝓpter hoc ꝙ ipſa organa ſenſuuʒ ꝓprioꝝ ĩmobilitata ſunt ex frigiditate ſomnij. Vñ adhuc ſenſus coĩs ꝑſe manet in actu ſm ꝯuerſionẽ ad ĩterius. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ cũ Ar̃: dicit ꝙ nõ ſentimꝰ cũ uolumus: ipſe intelligit de illo ſentire qd̛ eſt ad rei pñtiã in vigilia. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ ſimulacra ĩteriora ſunt in actu ⁊ ſunt actꝰ ſẽſibilis ꝑticule: q2 ſunt ſpẽs ſepate a mã: ⁊ ideo nõ ĩdigẽt aliquo alio agẽte illud qd̛ eſt in actu: ⁊ actꝰ non indiget agẽte qd̛ facit ipm actu exiſtere. q2 aliter ꝓcederet̃ in infinitũ in agẽtibꝰ: ſed ſpẽs que ſunt in materia rerũ ſenſibiliũ extra nõ ſunt in actu ſenſibilia ſed in potẽtia: ⁊ ideo ĩdigẽt agẽte qd̛ facit ea actu eẽ ſẽſibilia ſicut lux fac̃ actu calorẽ: ⁊ ad talia ſenſibilia eſt ſenſus ſm ꝯuerſionem ad extra: ⁊ ideo ĩdiget huiuſmodi agẽtibꝰ. ſed ſʒ ꝯuerſionẽ ad intus eſt ad ſenſibilia ᵱmo mõ dicta: ⁊ ideo nõ ĩdiget alijs agẽtibꝰ in illa cõuerſione. Rões ṽo que inducte ſunt pro ꝑte illa ꝙ ſomniũ ſit paſſio ſenſus cõceduntur. Sed qd̛ dicit Ar̃: ꝙ ſomniũ eſt ſenſibilis ꝑticule in eo ꝙ fantaſticũ intelligit̃ ſic: ꝙ ſenſus ⁊ fantaſia idẽ ſunt in ſubã ſʒ differũt in rõne ⁊ ſenſibili ꝑticula: in ſomnio mouet̃ a fantaſmate nõ ſm ꝙ eſt fantaſma ſed ſm ꝙ eſt in ratione ſenſibilis: ⁊ ideo ſomniare non eſt ſicut ſentire. ¶ Ad illud autem qd̛ obijcit̃ cõtra diſtinctionẽ de actu interiori ⁊ exteriori ſenſus dicẽduʒ ꝙ motꝰ ſomnij non eſt niſi ad organũ ſenſus coĩs ⁊ ideo nõ ĩmobilitat̃ ꝑſe ut ſupra habitũ eſt. organa ṽo ſenſuũ ꝓprioꝝ ĩmobilitant̃ ĩtrinſecus ⁊ extrinſecus ⁊ per hoc patet etiã ſolutio ad ſequẽs. organũ enim ſenſus coĩs nãliter eſt frigidũ. Vñ ſi frigiditate ĩmobilitaret̃ ſemꝑ eẽt ĩmobile. ⁊ lʒ Ar̃: dicat ꝙ eiuſdẽ eſt ſomnus ⁊ ſomniũ nõ tñ ſm idẽ. ſomnꝰ eniʒ

ſenſibilis particule ſm cōuerſionē ad extra: ſed ſomniū eſt eiuſdē ſm ꝯuerſionē ad intra. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ lʒ ſenſus in actibus exterioribꝰ fortiores ſint q̄ʒ in iterioribus tñ nō ſufficiūt pſe ad exteriores: ⁊ hoc ꝯtingit propter ſenſibile qđ extrinſecus eſt in potētia ⁊ ĩdiget agēte educēte ipm ad actū. extrinſecus aūt eſt in actu cōpleto. ¶ Ad id qđ querit utrū ſit paſſio ſenſus cois uel ꝓprÿ uel accidēs. dicēdū ꝙ cois. ¶ Ad id qđ obÿcit dicēduʒ ꝙ ſenſus cois accipit ſenſatū ꝓpriū in ſenſato cōi ⁊ in ſēſato per accidens: ⁊ de omnibus iudicat ut in añcedentibus eſt determinatum.

¶ Utrum eſſentia ſomnÿ ꝯſiſtat ex ſenſibilibus uel ex fantaſmate.

d **Einde queritur** Cuius ut cāntis ſuā eſſentiā ſit ſomniū. Et circa hoc querunt q̄tuor. Quoꝝ p^{m} eſt Utruʒ eēntia ſomnÿ ꝯſiſtat ex ſenſibilibꝰ uel ex fantaſmate uel ex intētionibꝰ que accipiunt a ſenſibilibꝰ lʒ a ſenſu nō apphēdant. 2^{m} eſt utruʒ ille ſpēs que eēntiales ſunt ſomnÿ ſint aliqd rei a qua abſtrahunt: ⁊ utrū aliqd diminuit in re: ex hoc ꝙ huiuſmodi ſpēs abſtrahunt ab ipſa. 3^{m} eſt utrū huiuſmodi ſpecies abeūtibus ſenſibilibꝰ reſeruant in organis ſenſuum uel in aliquo alio loco. 4^{m} eſt utrū organa ſenſuuʒ ad huiuſmodi ſpēs ſe habeāt ut patiētia tm̄ uel etiam ut agentia.

a **D primum autem ho**rum ꝓcedit ſic. Dicit Aṽ: ꝙ ſedato ⁊ diſcreto ſanguine in hñtibꝰ ſanguinē ꝯſeruatoꝝ ſimulacroꝝ motus ab vno quoqʒ ſenſuū ualida facit utiqʒ ſomnia. ſimulacra aūt cōſeruata ab vno quoqʒ ſenſu ſunt illa que conſeruata ſunt in fantaſia: q: fantaſia eſt motus a ſenſu ſm actū factus: ergo videt ſomniū eēntialiter cōſtitui a fantaſmatibꝰ. ¶ Preterea quecūqʒ ſilitudo ĩdiuidualis apprehēdit ex nō pñte: illa erit ſilitudo fantaſie. ſilitudo ſōnialis ſic apphēdit: ergo ipſa erit ſilitudo fantaſie. prima ꝓbat per hoc ꝙ apphēſio per ſenſum ⁊ apphēſio per fātaſiā nō differūt niſi per pñtiā rei ⁊ abſentiā. 2^{a} ꝓo patet pſe. ¶ Sed ꝯtra. quecūqʒ ſpēs accipit in organo ſenſus cois uel ꝓprÿ ipſa eſt ſpēs ſenſibilis. ſpēs aūt ſomnialis accipit in organo ſenſus cois uel ꝓprÿ: ergo ipſa eſt ſpēs ſenſibilis. ꝓma patet pſe. 2^{a} ꝓo ꝓbat ex añ dictis. q: ſomniū ſit ex hoc ꝙ ſimulacrū refluit ad organū ſenſus. Uñ dicit Aṽ: qm̄ ꝓo ſup̄ diximus ꝙ ſomnia ſunt motꝰ fantaſie in organis ſentiēdi manifeſtū ſiqs attēdēs tētet memorare que patimur dormiētes qdem expgefacti. Interdū enim que appent idola dormienti inſpiciet expgefactus eē motus in organis ſentiēdi ⁊ intēdit dicere: q: ſicut in qbuſdā vigilātibus ⁊ p̄cipue in qbus eſt multꝰ motus nutrimēti ſicut eſt in iunioribꝰ qñ in timore uel tenebris ſunt ꝯſtituti: ꝓpter uaporationē nutrimēti refluunt imagines ad organa ſenſuū intātum ꝙ putant ſe videre ⁊ audire. ita etiā in ſōno ſit ꝙ ſimulacra refluūt ad organa ſenſuū ⁊ in ipſis apphēdunt ut ſenſibilia. ¶ Sʒ ꝯtra hoc iterū videt qđ dicit phus ꝙ ſepe ĩtelligimus aliqd p̄ter ſimulacra in ſomno: ⁊ ſic videt in ſomnio etiam eē ſpēs intelligibilis. Siliter ſomniamus nos recordari ⁊ apphēdere delectabilia ⁊ ꝯcupiſcere: ⁊ apphēdere terribilia ⁊ iraſci. ex his oībus videt ꝙ ſomniū ꝯſiſtat ex ſpeciebus oīum virtū aīe. ſ. ſenſus ⁊ imaginatiue ⁊ eſtimatiue ⁊ memoratiue ⁊ cōcupiſcibilis ⁊ iraſcibilis ⁊ ĩtelligibilis. ¶ Solꝰ dicendū ꝙ in ſomnio pſe nō eſt niſi fantaſia ut ſenſibile acceptū in ſenſu cōi: ⁊ hoc patet per Alpho^{m} dicētē ꝙ in ſomnio videt hō q̄ſi ſentiat per qnque ſenſus abſqʒ eo ꝙ ibi ſit aliqđ ſenſibile extrinſecum: hoc accidit per cōtrariū motū ei qui eſt in vigilia. In vigilia enim extrinſeca mouēt ſenſus: ⁊ ſenſus cois mouet imaginatiuā. In ſomnio aūt reuertit ⁊ mouet ſenſum cōem ⁊ ſenſus cois mouet pticularē: ⁊ ſic accidit ꝙ hō apphendit ſenſibilia lʒ nō ſint extrinſeca: q: intētiones eorū ſunt inſtra ſenſuū. ¶ Dicēdū ergo ad p^{m} ꝙ fantaſma eſt de eēntia ſomnÿ ſed nō ut fantaſma ſed ut ſenſibile. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ lʒ ſpēs ſomnÿ ſit re nō pñte: tñ eſt ut rei pñtis: ⁊ maxime qñ magna virtꝰ eſt ſōnÿ. ſ. ꝙ ſomnians nō p̄cipit ſe ſomniare ſed cōuertit ſupra ſimulacrū ſicut ſup̄ rē. Et de his tñ melius infra dicet. In illis ꝓo que p̄cipiūt ſe ſomniare adhuc eſt ſimulacrū ut ſenſibile lʒ virtute intellectꝰ ⁊ cogitatiue potētie p̄cipiat deceptio: q: ſicut dicit Alphorabius ſpēs que eſt in organo ſenſus eſt ſenſibilis ſiue ueniat ab extrinſecis ſiue ab intrinſecis. ¶ Ad illud ꝓo qđ obÿcit de ĩtellectu dicēdū eſt ſʒ phʒ ꝙ quecūqʒ in ſomno ſiūt uere intelligētie p̄ter fantaſmata nō ſunt ſomnia ſed potius reuelationes. Et ſi ĩtelligētia eſt in fantaſmatibus tūc pſe ſomniū eſt ſimulacri ⁊ ſēſibilis ſed per accñs ſpeciei ĩtelligibilis ut ſup̄ dictuʒ eſt. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ memoria cōpleto motu non mouet in ſomno ut ſup̄ dictū eſt. ſed videmur nobis rememorare ꝓpter intētionē tpis que apphendit cū ſenſibili ſenſus cois. ¶ Ad aliud qđ obÿcit de eſtimatiua ⁊ iraſcibili ⁊ ꝯcupiſcibili dicēdū ꝙ organa illoꝝ ſunt in organo fantaſie: ⁊ idcirco nihil ꝓhibet in ſomnis refluere intētiones ab organis earū ad organū ſenſus cois.

¶ Utrum ſpecies que ſunt eſſentiales ſomnio ſunt aliquid rei a qua abſtrahuntur.

a **Ecundo queritur** Utrū ille ſpēs que ſunt eēntiales ſomnio ſunt aliqd rei a qua abſtrahunt. ⁊ utruʒ aliqd diminuat ab ipſa. Et videt ꝙ nihil rei ſint ſpēs ille. ſenſus enim ⁊ intellectus eodē mō ſuſcipiūt ſpēm lʒ nō eādē: q: intellectꝰ accipit ĩtelligibilē ⁊ ſenſus ſenſibilē: ⁊ tñ uterqʒ eſt in potētia ad ſpeciē ſuā ⁊ efficit in actu cū hēat eā. ſed ĩtellectꝰ accipiendo ſuā ſpēm nihil accipit de re. Qđ aūt ĩtellectꝰ nihil accipiat de re ꝓbat. Intellectꝰ enim eſt ſup qdditates ad eēntias rerū. vñ ſi aliqs accipet tūc ipſam eēntiaʒ rei accipet: ⁊ ita res nō manerēt in nā poſtq̄ʒ eēnt ĩtellecte. ¶ Preterea dicit Aṽ: in 3° de aīa ꝙ res nō ſūt in aīa ſʒ ſilitudines lapis eniʒ nō eſt in aīa ſed ſilitudo lapidis. ¶ Preterea nos videmꝰ ꝙ poſt apphēſionē ſenſibilē viſus remanet res colorata eodē colore quo colorata fuit p̄us: g̃ p apphēſionē ſenſibilē nihil tollet a re. ⁊ ſic arguit ulteriꝰ ꝙ nihil a ſenſu ponit in fantaſia qđ refluat in ſomno. ¶ Sʒ ꝯtra agēs ſile aſſimilat patiēs inq̄ʒtū pōt. hoc aūt nō pōt niſi imp̄mēdo ei formā ſuā. Cū igit viſibilis ſit agēs ⁊ viſus ſit patiens: viſus hēbit formā viſibilis qñ eſt in actu. ¶ Itē hoc videt per lʒ qđ dicit Aṽ: in 3° de aīa ꝙ ſēſus ⁊ ſenſibile ſūt idē in actu. Cū aūt nō poſſint idē eſſe actu niſi ſint idē forma erit ſenſus hñs formā ſēſibilis. ¶ Itē Aṽ: in 3° de aīa. ſenſus eſt ſpēs ſenſibiliū. ſpēs aūt eſt forma: g̃ in ſenſu eſt forma ſēſibiliū. ¶ Itē illud qđ accipit in oculo ⁊ appet dormiēti aut ē aliqd aut nihil. Si nihil cū nihil nō agat nō ageret appitionē aliquā in ſōno uel ĩ vigilia. Si aliqd. aut ergo eſt aliqd illiꝰ rei in quaʒ ducit aut nihil. Si nihil tūc plus ĩduceret in illā q̄ʒ in aliquam aliā: ergo relinqtur ꝙ id qđ accipit in organis ſenſuuʒ ⁊ appet in ſōnÿs ſit aliqd rei. ¶ Sʒ ꝯtra. ſenſibile viſus ē color uel lux. illud g̃ receptū in organo viſus aut eſt ĩ ipo ut in mā ⁊ ſbto. aut eſt ut ĩ medio. Et videt ꝙ p̄mo mō querit id qđ eſt in aliquo ut in medio hoc eſt in tranſitu ad aliud. ſʒ illud qđ eſt in oculo nō trāſit ad aliud: g̃ relinquit ꝙ ſit in ipſo ut in mā ⁊ ſbto. Cū igit color in ꝓpria mā ſit viſibilis color deberet videri in oculo ſicut in piete. ſʒ hʼ eſt falſum: g̃ videt ꝙ nō ſit in oculo: ⁊ ĩde ulterius ꝯcludit cū nihil ſit in ſomnio niſi qđ accipit a ſenſu ꝙ color nunq̄ʒ deberet appere in ſomnio. ¶ Si forte dicat ꝙ in ꝟitate color ē ĩ oculo: ſʒ pp dyaphaneitatē oculi nō pōt videri ſic etiā nō pōt videri in aere. ¶ Contra dicit

Ariſ. in li° de ſenſu ⁊ ſenſato ꝙ colo: eſt extremitas pſpicui in co:pe determinato ⁊ ipſoꝝ pſpicuoꝝ. ſed colo: perſpicuoꝝ nõ idẽ videt cũ accedẽtib° ꝓpe ⁊ lõge ſicut mare diſtãtibus videt albũ ⁊ aſſiſtẽtibus in littore videt obſcurũ. ⁊ hoc ſup̃ eſt expoſitũ a nobis ⁊ cauſe ſunt aſſignate. Cũ igit oculus ſpiſſius co:pus ſit q̃ꝫ aer uel aq̃: multo magis debet appere in ipſo colo: acceptus. Si p:opter hoc dicatur ꝙ in ueritate fo:ma viſibilis non eſt in oculo ſꝫ aliqd ſimile illi ⁊ illud eſt qð appet etiaꝫ in ſomnio.

¶ Cõtra ſenſus hñt duplices act°. ſ. iteriores ⁊ exteriores. ⁊ exterioribus utimur in vigilia: interiorib° autẽ in ſomno. Et dicit Ariſ. ꝙ exteriores fo:tiores ſunt interiorib°: q: in vigilia excludũt interiores ⁊ nõ pmittũt eos pcipi. Jnde ꝓcedit ſic. quicqd appet in ſenſu ſm actũ debiliorẽ multo magis debet appere ſm actuꝫ fo:tiorẽ: ergo ſi ſimulacra illa que appent in ſomnijs fiunt in o:ganis ſenſuũ in vigilia ⁊ appent in ſomno ſm actũ interiorem ⁊ debiliorẽ: multo fo:tius debẽt appere in vigilia in o:gano ſenſus alicui aſpiciẽti ad oculum: ⁊ ſic oculus debet videri etiã colorat° colore rei viſe. ¶ P:eterea ſi ſẽſibile aliqd ſui generat in oculo eadẽ rõne qua gñat aliqd in oculo vno gñabit aliqd ſui in oculis oĩum aſpiciẽtiũ. cum igit eẽntia viſibilis nõ ſit infinita multis aſpiciẽtibus ipſam tolleret tota ita ꝙ nihil remaneret: ⁊ ſic iteꝝ remanet pmũ incõueniẽs. Cuꝫ aũt nihil appeat in ſomnio niſi ſenſibile: ⁊ illõ nihil ſit qð nihil appet in ſomnio hoc aũt ſpecialiter videt in auditu. Quicqd enim nõ eſt niſi dũ fit nihil ſui relinqt in factũ eẽ. ſomniuꝫ nõ eſt niſi dũ fit: ergo nihil ſui relinqt in factũ eẽ. Et pma patet pſe 2ª autẽ ꝓbata eſt ſup̃ in q̃õne de ſomno. Jnde ſic. ſonus poſt auditũ nõ eſt niſi in factũ eẽ: ergo nihil ſui remanet poſt auditũ: ſed idoluꝫ ſomnij eſt poſt auditũ: ergo idolũ nihil eſt: ⁊ ſilr obijcit de uoce. Uox enim eſt motus aeris reſpirati: ⁊ talis motus nõ fit niſi dum eſt in fieri: uox eni nõ erit niſi qñ eſt in fieri. ⁊ ex hoc ſequit idẽ qð ꝓus.

¶ Sed ꝯtra certũ eſt per añ dicta ꝙ memoria reuertit in rem p̃teritã per fantaſmata ut in imaginẽ qð cõſeruatũ eſt in aĩa ⁊ acceptũ eſt a ſenſibilib°. Cũ igit iſta reuerſio ſit ſm quẽlibet ſenſum: remanẽt in aĩa ſilitudĩnes rerũ ſm quẽlibet ſenſum: etiã abeũtib° ſenſibilib°. ¶ Jtẽ certũ eſt nobis per expimẽtũ ꝙ in ſomno appet quodlibet ſenſibile: ergo qðlibet ſenſibile remanet in aĩa abeũte re ſenſata. ¶ Jtẽ hoc exp̃ſſe ſcribit in p° de ſomno ⁊ vigilia. ꝙ abeũtibus ſenſibilib° in cella remanẽt ſimulacra. ¶ Solõ dicẽdũ ꝙ in ꝟitate ſpẽs ſenſibiles generãtur in o:gano ſenſus: ⁊ ꝓpter hoc dicit ab Ariſ. ꝙ ſenſus in actu eſt ſpẽs ſenſibiliũ. ⁊ hec tñ ſpẽs nihil eſt de eẽ materiali ⁊ nãli rei ſenſibilis: ſed eſt ſilitudo illius generata ab illa: ⁊ per ſilitudinẽ quã habet cũ re ſenſata ducit in illam. ¶ Dicẽdũ ergo ad pmum ꝙ in ueritate intellect° nihil rei accipit ſed accipit ſpẽm abſtractã a re que eſt intẽtio ⁊ qdditas rei ſm rõnẽ lꝫ nõ ſm eẽ. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ ſilitudo rei que eſt in aĩa eſt rei imago uel ratio. imago in virib° aĩe ſenſibilis: rõ aũt in itellectu. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ ſpẽs coloris in oculo nõ habet eẽ coloris ſed intẽtionẽ ⁊ imaginationẽ per que efficit pncipiũ cognitionis ſenſibilis: ⁊ ideo remanet res ſenſata in ſuo colore q: nõ abſtrahit ſm ſuũ eẽ. ¶ Ad id qð ꝯtra obijcit dicẽdũ ꝙ eſt agẽs dupr. ſ. agẽs per q̃litates actiuas ⁊ paſſiuas p̃parãtes ⁊ diſponẽtes mãm: ⁊ remouẽtes ꝯtrariũ ab ipſa: ⁊ tale agẽs penitus aſſimilat ſibi patiẽs in eãdeꝫ ſpẽm trãſmutãdo. Eſt etiã agẽs qð nõ agit niſi per actionem ſue fo:me ſiue p̃parationẽ ⁊ trãſmutationẽ mãe ad illã ſpẽm: ſicut gñat fo:ma in ſpeculo p̃ter hoc ꝙ ſupficies ſpeculi remoueat a planicie ſua uel a natura vitri: ⁊ ſic ſenſibilia generãt ſpẽs ſuas in o:ganis ſenſuũ. ¶ Ad aliud patet ſolutio per ante dicta: ⁊ ſilr ad duo ſequẽtia.

¶ Ad id qð querit q̃re colo: nõ videat in oculo. dicunt qdã ꝙ colo: non eſt in oculo niſi ſicut in trãſitu ⁊ in fieri ſicut etiã eſt in medio. Jllud aũt qð eſt in fieri eſt in potẽtia tñ: ⁊ ꝓpter hoc nõ appet in actu. ⁊ illa ſolõ falſiſſima eſt duabus rõnib°. Quarũ pma eſt hec. ſi ſenſibile eſſet in o:gano niſi in potẽtia: cum ipm exñs in o:gano ſit pncipiũ cognitionis ſenſibilis: per ipm nõ cognoſceret res ſenſata niſi in potẽtia. Alia rõ eſt q: ſi eẽt in o:gano ſicut in trãſitu cũ ille trãſitus nõ ſit infinit° opo:tebit ipm ſtare: ſtabit igit in imaginatiuis uel memoria: ergo ſi ꝯtingit videri o:ganũ imaginatiue uel memoratiue videbũtur in ipſo colores accepti per viſum qð falſum eſt. Unde dicẽdum ꝙ ſpẽs coloris eſt in o:gano ſicut in potẽtia mãli ⁊ ſbto hoc mõ quo natura ſenſus põt eẽ memoria ⁊ ſbm: ⁊ hoc eſt nõ ſm eẽ mãle ⁊ nãle ſenſibilis ſꝫ ſm ꝙ ſpẽs eſt intẽtio uel imago rei ſenſate ⁊ pncipiũ cognoſcẽdi ipſam: ⁊ ideo ſpẽs viſibilis que eſt in oculo nõ videt in aliquo niſi ĩ quo eſt per ſuũ eẽ qð habet in natura. ſic aũt nõ eſt in oculo ut iam dictũ eſt. ¶ Ad id qð obijcit de actibus interioribus dicẽdũ ꝙ illa obiectio ꝓcederet ſi viſibile ſm ſuũ ꝓp:iũ eẽ eẽt in oculo ⁊ apperet in ſomnis. ſed hoc nõ eſt uerũ. qð enim eſt in oculo eſt ſpẽs ⁊ ĩtẽtio viſibilis qð nõ eſt ductiuũ alicuius in rẽ viſam niſi illi° in quo eſt: ut ĩ potẽtia vidẽte ⁊ o:gano viſus. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ eẽ viſibilis in nullo diminuit in hoc ꝙ plures aſpiciũt ad ipm. ꝓpter hoc enim nõ remouebit a ꝓp:io eẽ ſed potius ſpẽm ſui generat in medio ⁊ mediũ in o:gano. ¶ Ad id qð obijcit de auditu dicẽdum ꝙ ſicut eſt aliud viſibile ⁊ aliud ſpẽs viſibilis ab ipſo generata in oculo ita aliud eſt ſonus ⁊ aliud eſt ſpẽs ſoni ab ipo generata in auditu ⁊ hec ſpẽs ſoni depo:tat in ſpũ animali ad ſenſum cõem ⁊ ad o:ganũ fantaſie ⁊ refluit in ſomnio ad ſenſum cõem qui diſcernit ipſam ſm ꝙ eſt accepta per auditũ: ⁊ tũc ſomniat ſe audire. Quidã aũt dicũt ꝙ refluit uſqꝫ ad tympanũ auris ubi eſt materia ſoni ſcilicet aer qui edificatus eſt in auribus. Sed hec ſolõ nulla eſt q: tũc viſibiles ſpẽs refluerẽt uſqꝫ ad oculos qð expreſſe patet eẽ falſum in his qui carẽt oculis ⁊ tñ ſomniant de colorib°. ¶ P:eterea etiã ſi ſpẽs ſoni ferret uſqꝫ ad tympanũ auris nõ generaret ſonũ niſi ibi eẽt motus violẽt° qui q̃liter ſit in ſomnijs dictũ eſt: nec eſt facile fingere. Per hoc patet etiã ſolutio ad ea que de ſono obijciuntur: de alijs aũt ſenſibus penitus eſt eadem ratio.

¶ Utrũ huiuſmodi ſpẽs abeũtibus ſenſibilib° reſeruẽtur in o:ganis ſenſuũ uel in alio aliquo loco.

Ertio queritur

Utrum huiuſmodi ſpẽs abeũtibus ſenſibilibus reſeruent in o:ganis ſenſuũ uel in alio aliquo loco. Et videt ꝙ in o:ganis ſenſuũ per rõnes phi poſitas in 2° de ſomno ⁊ vigilia ubi ſic dicit. ſenſibilia ſm o:ganũ ſingulũ nobis efficiũt ſenſum ⁊ que ab his fit paſſio nõ ſolũ eſt in o:ganis ſentiẽdi dũ ſenſus agũt ſed ⁊ dum abeũt. Simul eniꝫ eſt hec paſſio in his ⁊ in his que ferunt. eteniꝫ agitata eo ꝙ mouet nõ ulterius attingẽte mouent: qð enim motuꝫ facit mouet aerẽ quẽdã: ⁊ rurſus hic motus aliũ. Et hoc qdẽ mõ quouſqꝫ ſtẽt faciũt motũ in aere atqꝫ in humido. ſenſus aũt huius rõnis eſt: q: ſicut in motu violẽto locali pmũ mouẽs mouet aerẽ ꝓximũ uel aquã ꝓximam: ⁊ aer mot° mouet 3m ⁊ ille 4m ⁊ ſic de alijs ⁊ qñ pmũ non mouet: ſic abeũte ſenſibili pmo mouẽte ſẽſuꝫ manet ſpecies generata in o:gano ſenſus. Alia rõ eſt per ſilẽ acceptum in alteratione ⁊ ſunt hec uerba. Silr opinari hec opo:tet ⁊ in alteratiõe. nã qð calefacit ab aliquo calido ꝓximum calefacit: ⁊ hoc diſtribuit uſqꝫ ad pncipiũ idest ad finẽ qui itẽdit q̃re ⁊ in hoc eſt ſentire: qm̃ eſt alteratio quedã ſm actũ ſenſus: neceſſe eſt hoc facere hoc eſt ſic ĩ alteratione vnũ calefacit alterũ ⁊ alterũ 3m ⁊ ſic de alijs: ita ꝙ q̃litas pmi alterantis manet in 2° ⁊ in 3°. ſic ⁊ in ſẽſu cũ ſit alteratio quedã ipſe ſẽſus: q̃litas pmi ſbti manet in medio ⁊ q̃litas medij in o:gano. Tertia rõ ſumit ex

ſigno manifeſto:q: qñ ſentimus aliqđ luminoſum ⁊ ſu/
bito trāſferimus oculos ad tenebꝛas ⁊ ad locū tenebꝛo/
ſum accidit nihil videre ꝓpter motū luminis adhuc exi
ſtentē in oculis. Et ex hoc ꝓbat̄ ꝙ nō tm̄ ſpecies ſenſibi
liū manet in ꝓfundo oꝛganoꝝ ad ſomnia faciēda ſed eti
am in ſupꝑficie:ita ꝙ cū ſubito trāſferat̄ oculus ab vno vi
ſibili ad aliud ⁊ ꝑmū impedit ſequēs impꝑmi ⁊ maxime
ſi ꝑmum fuerit luminoſuꝫ multū. ¶ Itē Ar̄:ſi ad calo/
rem multo tꝑe aſpiciamus uel albū uel aliqd huiuſmo/
di videt̄ ꝙ ad quodcūqꝫ viſum ꝑmutemus ⁊ hoc eſt ꝓ/
pter hoc ꝙ ſpēs ꝑmi manet in ſupꝑficie oculi. ¶ Itē Ar̄
ſi ad ſolē aſpiciētes uel aliqđ ſplēdidū:deinde ad nigruꝫ
accidet viſum ꝑmo videre huiuſmodi colorē.ſ.ſplendi/
dū:deinde ꝑmutat̄ in puniceū deinde in purpureū quo
uſqꝫ ad nigrū deueniat colorē ⁊ euaneſcat ſplēdidum ꝑ
mum. ¶ Itē Ar̄:ab his que mouent̄ ꝑmutant̄ oꝛgana
maxime ab his que citiſſime fluūt ⁊ geſcētia poſt iſpecta
vident̄ etiā moueri ꝓpter ſpēm ꝑmi fluidi remanētē in
oculo. ¶ Itē Ar̄:fiūt a magnis ſonis obſurdeſcētes ſi/
ue etiā ualidis odoribus nō odorātes ⁊ in ſilib⁹.hec au
tem utiqꝫ manifeſte accidūt ꝓpter hoc ꝙ foꝛtis ſonus ⁊
foꝛtis odoꝛ ſic impꝑmunt̄ ꝙ ꝓhibent alios ſonos ⁊ alios
odores impꝑmi.ꝓpter hec ⁊ huiuſmodi dicūt qdam ꝙ ſi
mulacra reſeruant̄ in oꝛganis ſenſuū ⁊ faciūt ſomnia in
ſomnis. ¶ Sed ꝯtra hoc eſt ꝙ ſingulare extra ſenſum
poſitū incertū eſt ſicut dicit Ar̄:in topicis.ergo ſpēs ſin
gularis nō manet in ſenſu.poſtea dicit Ar̄:ꝙ accepta ſē
ſibilia nō manēt in cella.Cella aūt eſt cōcauitas cerebꝛi:
ut dicit Auic^a:ergo nō remanet in oꝛganis ſenſuū ꝓpꝛio
ruꝫ. ¶ Itē dicit Auic^a:ꝙ ſenſus nihil accipit ſine pn̄tia
materie:ergo reſeruata ſimulacra ſine pn̄tia materie nō
reſeruant̄ in oꝛganis ſenſuū. ¶ Itē dicit Alphorabius
ꝙ ꝑncipiū motus ſomnij eſt ab imaginatione:ſed ꝑnci/
piū motus ſomni eſt a loco in quo ſeruant̄ ſimulacra:er
go reſeruatio ſimulacrorū eſt in imaginatione ⁊ non in
oꝛganis ſenſuū.ꝑma obiectio Auic^e eſt de eo qui nō ha
bet oculos ⁊ ſomniat de coloribus.In illo enim ſimula
cra coloꝝ nō pn̄t reſeruari in oꝛganis ſenſuū. ¶ Solu/
tio dicimus ꝙ ſimulacra nō reſeruant̄ in oꝛganis ſenſu
um ſed in oꝛgano imaginationis ⁊ in ſomno fluūt ad oꝛ
ganū ſenſus cōis ⁊ ille ꝯuertit̄ ſupꝑ ea ſcḋm ꝙ ſunt a ſenſi/
bus pꝛopꝛijs.Vñ videt̄ audire qñ cōuertit̄ ſupꝑ ſenſibile
auditus:⁊ videt̄ videre qñ ꝯuertit̄ ſupꝑ ſenſibile viſus:⁊
ſic de alijs ſenſibilibus eo ꝙ in ſomno agit fantaſma ut
ſenſibile:⁊ hoc eſt qđ dicit Ar̄.Pꝛopterea qdā ꝙ a vi/
ſu deferunt̄ motus in ſomnio facit qdē videre:pꝛopterea
vero ꝙ ab auditu audire.ſilr̄ aūt ⁊ ab oꝛganis ſenſuum:eo
enim ꝙ ꝓgredit̄ motus ad ꝑncipiū vigilādi videt̄ vide
re audire ⁊ ſentire:ideſt ex eo ꝙ ꝓgredit̄ motus ſimula
croꝝ a loco fantaſtico ad ſenſuꝫ cōem qui ꝑncipiū eſt vi
gilādi ex eo ꝙ facit agere ſenſus ꝓpꝛios ut ſupꝛa deter/
minatū eſt accidit ſomniare ſe videre ⁊ audire ⁊ ſentire
in eo ꝙ ſenſus cōis ꝯuertit̄ ad ſenſibilē vniuſcuiuſqꝫ ſen
ſus ꝓpꝛij ſcḋm ꝙ ab ipſo eſt acceptū. ¶ Ad Ar̄:autē rō
nes dicēdū ꝙ ꝓfundū ſenſuū ab ipſo appellat̄ oꝛganuꝫ
ſenſus cōis:⁊ per ꝯñs oēs illas rōnes intēdit ꝓbare per
locū a minori ꝙ ſenſibilia refluētia a loco fantaſtico ad
oꝛganum ſenſus cōis pn̄t manere in ipſo re nō pn̄te tꝑe
ſomniādi:q: in ſupꝑficie oꝛganoꝝ aliquādiu manēt poſt
impꝛſſionē.⁊ per hoc patet ſolutio ad omnia alia queſita.
¶ Vtruꝫ oꝛgana ſenſuū ad huiuſmodi ſpēs ſe hn̄t ut pa
tientia tm̄ uel etiam ut agentia.

q Uarto et ultimo Queritur

utrum oꝛgana ſenſuū ad huiuſmodi ſpecies ſe
hn̄t ut patiētia tm̄ uel etiā ut agētia.Hoc eniꝫ videt̄ Ar̄:
ꝓbare:mēſtruoſa enim iſpiciēte ſpeculū nouum accidit
ſpeculo nubes ſanguinea:cuius rō ſupꝛ eſt cōſignata:er/
go videt̄ oculus agē in viſibile ſicut patit̄ ab ipſo. ¶ Sꝫ
ꝯtra hoc obijcit̄:q: ſupꝛa ꝓbatū eſt ꝙ videmus ⁊ genera
liter ſentimus intus ſuſcipientes ⁊ nihil extra mittētes.ſꝫ
qcqd nihil extra mittit ſed tm̄ itus ſuſcipit nihil agit:ḡ oꝛ
gana nihil agūt ſꝫ tm̄ patiunt̄ ⁊ ſuſcipiūt. ¶ Pꝛeterea ſi
agūt in ſua obiecta utrū agūt eadē actione qua patiūtur
ab obiectis an alia.ſi eadē cū vnūquodqꝫ agēs ſit in actu
opoꝛteret ꝙ eēt in actu ſcḋm illā actionē qua patiuntur ab
obiectis.ſed qcqd eſt in actu nō eſt in potētia ſcḋꝫ illū actū
ergo nō eēt in potētia ad actiones obiectoꝝ.nihil autem
nō exñs in potētia ad aliqđ agēs patit̄ ab illo:ergo nihil
paterent̄ oꝛgana ſenſuū ab obiectis qđ falſum eſt.Si au
tē alia actione agūt tūc nihil ad ꝓpoſitū:q: nō opant̄ ad
ſenſum. ¶ Solō cōcedēdo ultimas rōnes dicēdū oꝛga
na ſenſuū tm̄ pati in ſentiēdo ⁊ nihil agere niſi per accñs
ſ.inquātū uapores calidi ⁊ ſpūs ſubtiles reſoluunt̄ ab oꝛ
ganis ⁊ inficiūt vicina ſibi.in diſtillatione enim ſangui/
nis mēſtrui:ſanguis decurrit ab oibus uenis:⁊ cuꝫ uene
ſanguinis ſint in oculo ut ſpūs ⁊ uapores qui egrediunt̄
ab oculo inficiunt̄ illo ſanguine ⁊ inficiūt ſpeculū ut ſu/
perius eſt dictū ⁊ determinatū:⁊ alia coꝛpa vicina infici/
unt:lꝫ infectio nō ita appꝫ:ſicut etiam vinū uel oleū infi
cit̄ ex odoribus vicinis pꝛout odorabiles uapores tran/
ſeuntes in vinum uel oleum ⁊c̄.

¶ Queritur quid ſit ſomnium.

d Einde queritur Quid ſit ſō

niū.Et dicit Ar̄:in 2° de ſomno ⁊ vigilia.fan/
taſma qđ eſt a motu ſimulacroꝝ cū in doꝛmiēdo ſit eo ꝙ
aīal doꝛmit hoc eſt ſomniū. ¶ Sed ꝯtra hoc obijcit̄.illđ
enim qđ eſt in ſomno eſt ut ſenſatū.fantaſma aūt ſcḋm ꝙ
fantaſma nō eſt ut ſenſatū:ergo ſomniū nō eſt fantaſia.⁊
hoc etiā dicit Algazel.cū ꝯfoꝛtat̄ foꝛma imaginatiua de/
ſcēdit ad ſenſum cōem ⁊ ſigillat̄ foꝛma in ſenſu cōi deflu
ens ad eū ab imaginatiua ⁊ fantaſtica. ¶ Item Algazel
quocūqꝫ mō res ſit ſenſata erit ⁊ ipſa eē in ſenſu cōi.hec
eſt viſio.ſ.que dicit̄ ſomniū:q: quotiēs ceciderit in ſēſuꝫ
cōem hō erit vidēs eā q̄uis palpebꝛe eius ſint clauſe ul̄
ſint in tenebꝛis.Ex hoc accipit̄ ꝙ id qđ appꝫ in ſomnio
nō eſt fantaſma ſed ſenſibile. ¶ Itē Ar̄:in 2° de ſōno ⁊
vigilia.Omino aūt qđ ab vno quoqꝫ ſenſu dicit origo ni/
ſi aliqs digníoꝛ ꝯtradicat:appꝫ igit̄ qd ꝓꝛſus.videt̄ aūt
ꝙ nō appꝫ ſed qđ diiudicat nō detinet̄ ut etiaꝫ moueat̄
motu ꝓpꝛio.hec eſt ꝑma origo ſomnij que eſt ſpēs ſenſi
bilis.aut ꝙ ſit ab vno quoqꝫ ſenſuū q: accipit̄ ut viſa au/
dita ⁊ ſic de alijs:⁊ hoc niſi aliqs motus in aīa dignioꝛ cō
tradicat ſicut motus rōnis.Vñ aliqd eſt qđ appꝫ in ſom
nijs ſed tm̄ videt̄ nō apꝑere ſcḋm ueritatē.ſi rō que iudicat
nō detinet̄ a ſomnio uel etiā mouet̄ motu ꝓpꝛio ſicut ac
cidit in vigilia.Ex hoc accipit̄ cū origo ſomnij dicat ſe eſ
ſe ut ab vno quoqꝫ ſenſuū ꝙ ipſa eſt ut ſenſibile ⁊ nō ut
fantaſmata. ¶ Pꝛeterea querit̄ hic de hꝫ qđ dicit de mo
tu ſimulacroꝝ de quo motu itelligat̄.⁊ ipſe videt̄ dicē ꝙ
de motu uertiginis ſic opoꝛtet opinari tanq̄ꝫ modicas ver
tigines que in fluminib⁹ ferunt̄ ſic motuꝫ vnūquēqꝫ eſt
fieri ſepe qdē ⁊ ſilr̄ ſepe vero diſſolutas in altas figuras ꝓ
pter repꝑcuſſionē:hoc eſt ſicut in aq̄ mota fiūt uertigines:
q̄ruꝫ ultia ſemꝑ ſupꝑnatāt:⁊ qñqꝫ fluūt ſilr̄ vna poſt aliā.
qñqꝫ aūt infringit vna aliā ꝓpter ꝯtrariū motū:ſic opoꝛ
tet opinari in ſomno in motib⁹ ſimulacroꝝ ꝙ vnū natat
poſt alterū ad ſenſum cōem ⁊ qñqꝫ oꝛdinate:⁊ qñqꝫ vnū
ꝑuenit alterū ⁊ diſſoluit ipm. ¶ Sed ꝯtra qcqd mouet̄
motu uertiginis mouet̄ localiter:ſimulacra mouent̄ mo
tu uertiginis:ergo mouent̄ localiter.ꝑ^a ꝓbat̄ ex hoc ꝙ
motus uertiginis eſt ſpēs mot⁹ violēti localis ut habet̄ i
5° phi^r.2ª aūt hētur in ꝑhabita auctoritate.Inde ſic.qc/
qd mouet̄ localiter eſt coꝛpus:ſimulacra mouent̄ locali
ter:ergo ſimulacrū eſt coꝛpus.ꝑma ꝓbat̄ per totū ſextuꝫ
phi^r.2^a vero pꝛobat̄ per ante dicta. ¶ Item qcqd mouet̄
motu uertiginis mouet̄ violenter.ſimulacra in ſomno

mouenť motu ꝟtiginis:ergo mouenť violēto.ꝓma ꝓba tur per hoc ꝙ uertigo eſt ſpecies motus violēti.ſecunda ꝟo per ante dicta.Jnde ſic.oīs motus violētus eſt cōtra naturā.ſomniū eſt motus violētus: ergo ſomniū eſt cō tra nām.¶ Si forte dicať ꝙ ſilı̄tudo quedā eſt ad mo tum uertiginis.ſ.ꝙ imagines fluūt ad ſenſuȝ cōem ⁊ re fluūt ad fantaſiā ſicut videnť phi dicere.¶ Cōtra videť poſſe ꝓbari per ſimulacra ſtātia in ſenſu cōi ⁊ nō accepta aliūde faciāt ſomniū ſic:oīs forma gñata in aliquo ſicut in materia nō hēt eē cū motu tm̄ niſi ꝑmanet aliquo tpe poſt gñationē in materia illa.Senſibile eſt forma gñata in organo ſenſus cōis uel ꝓpꝛij nō hñs eē cum motu tm̄ ergo aliquo tpe ꝑmanet in organo ſenſus cōis.ꝑ[a] ꝓbať ex hoc ꝙ generatuȝ nō ſtatim corrūpiť niſi habeat ſuum eſſe tm̄ in fieri ſicut ſonus ⁊ motus ⁊ quedam alia.2[a] ꝟo patet per ea que habita ſūt in tractatu de ſenſib[9].Si igiť ſenſibile manet in organo ſēſus nō eſt neceſſe in ſomno ꝙ fluat ab aliquo loco ad ſenſuȝ.¶ Jtē ꝓbať per hoc q: materia deſiderat formā ſicut femina maſculū.nō aūt de ſiderat niſi ut ꝑficiať ab ipſa in eē actu:ergo tenebit eam poſtq̄ȝ fuerit ꝑfecta ab ipſa.¶ Jteȝ forma ⁊ ſua materia que ꝫm ſuā nām apte nate ſunt ſimul eē maxime erūt ſi mul poſt cōpoſitionē vnius cū alio ſenſibili ⁊ organū ſē ſus cōis ⁊ ꝓpꝛij ſunt talis forma ⁊ materia que apte nate ſunt ſimul eē.ergo videť ꝙ maxime debeāt ſilr ꝑmanere poſt cōpōnem ⁊ ſic iterū ſenſibile manēs in ſenſu cōi fa cit ſomniū.¶ Jtē ſi ſenſibile gñatū in ſenſu cōi ⁊ ꝓpꝛio ſtatim corrūpiť queriť qd ſit corrūpēs ipm̄.aut enim cor rūpiť a ſeipſo aut a ꝯtrario.non a ſeipſo q: nihil corrūpit ſeipm̄:nec etiā a cōtrario videť corrūpi q: qñ vnū cōtra rioꝝ corrūpit alterū corrūpens generať in materia corru pti uel ambo corrūpunť ad mediū:ſicut accidit in mixti one.⁊ quocūq; mō dicať ſemp forma remanebit in ſen ſu uel ꝯtrarij uel medij qui in dormiēdo pōt facere ſom niū.¶ Si ꝓpter hoc dicať ꝙ ibi nō eſt mot[9] uertiginis ſed ſenſibilia manētia in ſenſu cōi faciūt ſomniuȝ.Cōtra quecūq; in ſenſu cōi ſunt cuȝ aīal dormit appent in ſom nio:ſed oīa ſenſibilia ſi ꝑdicta uera ſunt:ſunt in ſenſu cōi cū aīal dormit:ergo oīa ſenſibilia quecūq; accepta ſunt per ſenſuȝ appent in ſomnio:⁊ ſic in quolibet ſomnio ⁊ debemus ſomniare oīa ſenſibilia que nunq̄ȝ ſenſimus: qḋ expiētia docet eē falſum.ergo relinquiť ꝙ ea que ap paruit in ſomnis ad ſenſum cōmunem aīaliū moueanť. ¶ Jtē dicit Auic[a] ꝙ ſomniū eſt ſenſibilis ut fantaſma tis:ergo videť ꝙ a loco fantaſie ad ſenſum cōem nō mo ueanť ſimulacra.¶ Juxta hoc etiā queriť ſi eſt ibi mot[9] uertiginis ubi incipit mot[9] ille.⁊ videť ꝙ a loco fantaſti co.motus enim icipit ibi ubi incipit fluxus ſimulacroꝝ. fluxus aūt ſimulacroꝝ incipit a loco ubi manent ſimula cra:⁊ ille eſt locus fantaſie ⁊ imaginationis:ergo motus uertiginis icipit a loco fantaſtico ⁊ imaginatiōis.¶ Jtē Alphorabius expſſe dicit ꝙ mot[9] ſomnij ꝫm ꝑncipium eſt ab imaginatione:⁊ ꝫm finē ad ſenſum cōem.¶ Sȝ cōtra hoc eſt qḋ ſup ſepe ꝓbatū eſt.ſ.ꝙ ſenſus cōis i dor mitione moueť ad interius:⁊ ſic videť ꝙ motus ſomnij potius ſit a ſenſu cōi ad fantaſiā q̄ȝ ecōtra.¶ Jtē certuȝ eſt ꝙ ſenſus cōis moueť a ſenſu ꝓpꝛio:⁊ ulterius mouet fantaſiā:ergo videť ꝙ motus incipiat a ſenſu cōi ꝫm or dinē ipſarū viriū aīe.hoc etiā videť per diffinitionē fan taſie ſupius habitā.ſ.ꝙ fantaſia eſt mot[9] a ſenſu ꝫm actū factus.Ex hoc enim ſeqtur ꝙ motus incipiat a ſenſu cōi ⁊ termineť in fantaſiā.¶ Juxta hoc iterū queriť cū mo tus uertiginis ponať ex pulſu ⁊ tractu ut dicit phs in 7[o] phi[r].Utrū ſimulacra reuertanť per eādē viā in tractu ꝑ quā deſcēdūt in pulſu.⁊ videť ꝙ ſic q: dicit phs ꝙ vnus motus diſſoluit aliū ꝓpter repcuſſionē qḋ nō poſſet eſſe niſi occurrerēt in eadeȝ via.¶ Preterea vna via eſt ab organo fantaſie ad ſenſum cōem ⁊ ecōtra.ergo videť ꝙ neceſſe eſt redire per eādē.¶ Sed ꝯtra ponamus ꝙ ſi

mulacrū albi deſcēdat in pulſuȝ ⁊ ſimulacrū nigri reuer tať in tractu illa duo neceſſe eſt ꝯiūgi i medio:⁊ cū utrū q; eoꝝ ſit in actu:ꝯtraria ſimul actu erūt in eodē qḋ eſt i poſſibile.¶ Jtē queriť iuxta hoc cū id qḋ appet in ſom nio videať albū ⁊ nigrū ⁊ viride ⁊ tales colores non ap parēt ſine actu lucidi qḋ ſit illud lucidū intrinſecus qḋ fa cit ſpēs coloꝝ illoꝝ actu appere:cum ibi nō ſit ignis ꝑſen tia nec ſolis nec alicuius alterius lucētis.¶ Jtē ulteri[9] queriť cū viſus nō ſit niſi per mediū extrinſecū:⁊ ſilr au ditus ⁊ odoratus utrū mediū aliqḋ ſit iterius per qḋ ap parēt ſimulacra illoꝝ ſenſuū.¶ Preterea obijciť de hoc qḋ dicit cum in dormiēdo fiūt videť ei etiā motū illū eē in vigilādo.dicit enim Ariſ:ꝙ in qbuſdā minoꝝ ⁊ oīno ꝑſpiciētib[9] ſi ſunt tenebre appent idola plura que moue anť ita ut obnubilenť frequēter timētes ſicut videm[9] ex preſſe in pueris timētib[9] ꝙ ꝓpter ſimulacra apparentia clamāt ⁊ timēt.ſilr ⁊ in melācholicis videmus ꝙ ꝓpter ſimulacra interiora videnť ſibi videre hoīes ⁊ beſtias cū qbus loquunť ⁊ timēt ⁊ fugiūt.¶ Jtē in qbuſdā īfirmis videť ꝙ videāt beſtias ex modica iūctura linearū in pa riete:ergo videť ꝙ ſimulacra nō tm̄ in ſomno mouēt ſē ſum cōem ſed etiā in vigilia.¶ Jtē obijciť de hoc qḋ di cit ex hoc ꝙ aīal dormit.hoc enim videť eē ſupfluū cum aūt dixerit cū in dormiēdo fiūt.¶ Solutio dicēdū ꝙ ſō niū eſt fantaſia ex motu ſimulacroꝝ ut dicit phs:qui mo tus deſcēdit a loco fantaſtico ⁊ tāgit ſenſuȝ cōem ⁊ reuer tiť ad fantaſiā.Cū enim fiat euaporatio a loco digeſtiōis ad cerebrū ſubtilis ſanguis eleuať ⁊ deſcēdit ad interius capitis aīalis cū quo ꝓgrediť aīalis ſpūs deferēs ſimu lacra fantaſie ad organū ſenſus cōis:qui cū mouēt ſenſū cōeȝ fit ſomniū ⁊ videť ſentiri forma delata a fantaſia ad ſenſum cōem.Cū aūt ipſe ſpūs deferēs formas ſit de na tura humidi aerei ⁊ ferať cuȝ humido ⁊ ſubtili ſanguine q̄ſi uaporabili dicit phus ꝙ motus ſimulacroꝝ in ipō eſt ſicut motus ramūculoꝝ liquefacti ſalis in aq̄ calida.Cuȝ aūt in aqua calida liquefit ſal ſubtile eleuať ſurſuȝ ex cali do mouēte ⁊ humido liquefaciēte ſicut ramūculus alb[9] ⁊ poſtea iterū reſidet ex natura grauis qḋ eſt iterreſtrei tate ſalis:ſicut forme ⁊ imagines deſcēdūt deſcēdēte ſpiri tu ⁊ ſanguine ab imaginatione ad ſenſum cōem:⁊ reuer tunť ad cellā imaginationis iterū tanq̄ȝ ad locū ꝓpꝛium in quo hñt cōmanere:q: ꝟo huiuſmodi motus fit in ſan guine ſubtili ⁊ ſpū:⁊ ꝓpter hoc vnus motuū frequenter inſeqtur aliū ⁊ infringit ipm̄ ſicut eſt videre in nubibus quarū quedā ſunt ſimiles hoībus ⁊ cētauris ut dicit phi loſophus:⁊ cito ꝑmutanť vna nube iūdāte ſup alterā. hoc tm̄ in qbuſdā hoībus accidit plus ⁊ in qbuſdā min[9]: ut ifra determinabiť.¶ Dicēdū ergo ad ꝑmū ꝙ in ſom no mouet fantaſia ꝫm ꝑncipium motus qui eſt pulſus lȝ ꝫm finē eiuſdē fantaſia illud accipiat ut ſenſibile in orga no ſenſus cōis.per hoc etiaȝ patet ſolutio ad ea que obij ciunť de uerbis Algazel.⁊ Alphorabij.¶ Ad id quod obijciť de uerbis Ariſ:dicendū ꝙ ipſe uocat ibi originē ſenſibile acceptū ab vno quoq; ſenſu.⁊ hoc in ſomno ac cipiť ut ſenſibile qñ magna eſt potētia ſomni adeo ꝙ eti am ligat rōnē intātū ꝙ ſi dephēdat ſimulacrū eſſe ⁊ non rem:ſed ꝯuertiť aīa ſup ſimulacrū ſicut ſup reȝ ⁊ tūc mo uet ſomniū in dormitione ſicut res in vigilia.ſed qñ ra tio potētior eſt q̄ȝ ſomnus tūc rō in ſomnijs dephendit ſe ſomniare ⁊ non eſſe rei ueritatē id qḋ appet in ſomno ⁊ tūc nihilominus ſimulacrū in ſenſu cōi eſt ut ſenſibile lȝ error ille a rōne dephendať.¶ Ad id qḋ obijciť de mo tu dicendū ꝙ motus uertiginis qui cōponiť ex pulſu ⁊ tractu:⁊ pulſus eſt ab imaginatiua ad ſenſum cōmuneȝ: tractus aūt ecōtra.Cauſa aūt pulſus eſt motus ſpūs ani malis ⁊ ſubtilis ſanguis ab organo imaginationis ad or ganum ſenſus cōmunis qui ſanguis diſtribuitur in or ganum aliorum ſenſuum propꝛiorum.Cauſa autem tra ctus motus ꝓpꝛius eſt ipſarum formarum.forme enim

appꝑhēſe a ſenſu cōi ſm̄ ſuā naturam trāſeūt ad organuꝫ
imaginationis. ¶ Ad id aūt qđ obijcit̃ ꝯtra dicendum
ꝙ motus ille corpis eſt qđ eſt ſbm̄ ⁊ uehiculū aliarū for
marū ⁊ hoc eſt ſpūs aīalis qui deſcēdit ab imaginatiua
ad ſenſum cōem ⁊ a ſenſu cōi quo reuertit̃ ad ipſam cuꝫ
formis ſenſibilibꝰ. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ motus uertigi
nis refert̃ ad duplicē motoreꝫ.ſ.nām̄ ⁊ aīam: ⁊ ſi referat̃
ad nām̄ tūc erit ſemꝑ violētus: lꝫ enim natura ꝑncipium
ſit motus nō tm̄ mouebit ad duos oppoſitos terminos ſi
cut natura leuis nō mouet ſurſum ⁊ deorſuꝫ. pulſus enī
eſt motus ab impellēte: ⁊ tractꝰ eſt motus ad ipm̄ quod
trahit. ut ſi idē ſit pellēs ⁊ trahēs tūc pulſus ⁊ tractus erūt
motus ad duos terminos oppoſitos: ⁊ ꝓpter hoc nō po
teſt eē motus nālis. Si aūt referat̃ ad aīam tūc non erit
violētus ſed nālis erit corpi organico aīato lꝫ nō ſimplr̄
⁊ ſic nō eſt hic q꞉ ꝓpter deſcēſus nutrimēti deſcēdūt ſpi
ritus cum formis a loco fantaſie ad ſenſum cōem. ꝓpter
virtutē autē appꝑhēſionis reuertit̃ ab organo ſenſus cōis
ad imaginatiuā. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ in ueritate ſenſi
bilia nō manēt in ſenſu ꝓprio uel cōi tm̄: q꞉ poſt vigiliaꝫ
pn̄t cauſare ſomniū. ¶ Vn̄ ad id qđ cōtra hoc obijcitur
dicēdū ꝙ eſt quedā forma ꝑficiēs mām̄ ſimplr̄ ſicut for
ma ſubālis ⁊ hec aliquo tꝑe manet in materia poſt gn̄a
tionē. ⁊ eſt quedā forma que non ꝑficit mām̄ ſimpliciter
⁊ hec eſt accn̄talis ⁊ ꝯtingit ꝓprie cōpoſito ⁊ nō materie
⁊ hec eſt duplex. quedā enim eſt ab agente ſolū ſine ꝑpa
ratione mãe in quā ageret ⁊ hec nō ꝯſeruat̃ niſi agente
pn̄te ⁊ talis eſt forma luminis in dyaphano. quedā autē
eſt ab agente cū ꝑparatione mãe in quā agit ſicut eſt for
ma albedinis in hoīe. ⁊ hec manet etiā poſt actionē agē
tis. forme aūt que ſunt in ſenſibus ſunt forme accn̄tales
que ſunt ab agēte tm̄ ⁊ hoc agēs eſt obm̄: ⁊ nō ꝑficiūt or
gana ſenſuū niſi ad cognitionē tm̄ ſm̄ imꝑfectam abſtra
ctioneꝫ que eſt ꝙ forme ille ſunt ſine materia tm̄ materia
pn̄te. ¶ Si ꝟo querat̃ q̄re magis conſeruat̃ fantaſia q̄ꝫ
ſenſus. dicēdū ꝙ fantaſia ſimplicior eſt ⁊ magis formali
or q̄ꝫ ſenſus ⁊ ideo magis remouet ab appendicijs mãe
formas illas. vn̄ cū ſenſus remoueat a materia ⁊ nō a pn̄
tia fantaſia remouebit ab utroqꝫ. per hoc etiā patet ſolu
tio ad ſequētes duas rōnes. ille eniꝫ ītelligunt̃ de forma
ſubāli ⁊ illa de accn̄tali que dat̃ in materia per diſpōneꝫ
mãe. ¶ Sed ad aliud dicēdū ꝙ nihil corrūpit formā in
organo ſenſus cōis ſed potius ipa in ſuo uehiculo qđ eſt
ſpēs aīalis trāſit a ſenſu cōi ad imaginatiuam. ¶ Ad id
qđ querit̃ ubi incipit motꝰ uertiginis in ſomno. dicēdū
ꝙ in organo fantaſie. ¶ Ad illud aūt qđ obijcit̃ in ꝯtra
riū dicēdū ꝙ ſenſus cōis mouet̃ ad intrinſecus inquan
tuꝫ mouet̃ ille actu īteriori ⁊ nō exteriori: ⁊ nō ſic ꝙ mo
tus uertiginis in ſomnio īcipit ab ipſo. ¶ Ad aliud di
cēdū ꝙ in vigilia ſenſus cōis mouet fantaſiā: ſed in ſom
nio accidit ecōuerſo. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ fantaſia pri
ma acceptione accipit̃ a ſenſu cōi ⁊ ſic diffinit̃. 2ª ꝟo ac
ceptione ſenſus cōis a fantaſia accipit. ¶ Ad illud autē
qđ querit̃ utrū pulſus ⁊ tractꝰ ſimulacroꝝ ſunt per eādē
viā. ſunt ⁊ ſolōnes. q̄rū vna dicit ꝙ nō per eādē ne ꝯtin
gat ꝯtraria ſimul eē in eodē. ſed hec eſt falſa ⁊ ꝯtra pħm
ut patet in obijciēdo. Alia dicit ꝙ ſimulacra inter ſenſuꝫ
cōem ⁊ fantaſiā ſunt in trāſitu ⁊ motu ⁊ ſic ſunt in poten
tia tm̄: ⁊ nihil ꝓhibet ꝯtraria ſimul eē in potētia: ⁊ hec eſt
etiā falſa q꞉ ſimulacra albi ⁊ nigri actu ſūt ī imaginatiōe
⁊ ſil̄. 3ª eſt cui cōſentimꝰ ꝙ albū ⁊ nigrū ī eē mãli ſunt cō
traria: ſed ſpēs albi ⁊ ſpēs nigri in ſpū aīali ⁊ ꝟtute ſenſi
bili nō hn̄t ꝯtrarietatē ꝓpter ſui ſimplicitatē ⁊ ſpūalitatē.
¶ Ad aliud dicēdū ꝙ aliđ eſt de ſpe ſenſibili in aīa que
eſt in actu ⁊ actꝰ: ⁊ aliud de re ſenſibili extra que eſt ī po
tētia ſenſibilis: extrinſeca enim īdiget agēte īntrinſeca nō
ut ſuꝑ ꝓbatū eſt. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ſpēs itrinſecꝰ nō
īdiget medio. mediū eniꝫ eſt ad hoc ut ꝯiūgant̃ ſpēs cum
virtute appꝑhēſiua. vn̄ poſtq̄ꝫ ꝯiūcta eſt nō eſt neceſſariū
mediū. Cū igit̃ itrinſece ſpēs ꝯiūcte ſunt ſuꝑuacuū eſſet
mediū. ¶ Ad id qđ querit̃ utrū in vigilia fiat huiuſmo
di motꝰ. dicēdū ꝙ ille motus qui fit in vigilia nō eſt ſom
niū: q꞉ ſomniū ſubāle eſt ꝙ fiat in dormiēdo. ſed tm̄ ſimi
le eſt motui ſomni ⁊ lꝫ fiat multis de cauſis ꝑticularibus
tm̄ ille reducunt̃ ad q̄tuor ꝑncipales que colligunt̃ ex di
ctis pħoꝝ: quarū vna eſt iuuētꝰ. In pueris enim propter
multas euaporatiōes magnꝰ eſt fluxus nutrimēti a capi
te ad organa ſenſus cōis ⁊ ꝓprioꝝ: ⁊ ideo cū abſtrahunt̃
ſenſus eoꝝ ab actibꝰ exterioribꝰ ſicut in tenebris ⁊ in lo
co ſolitario horribili ſtatim cū ſanguine ⁊ ſpū deſcēdunt
forme ab imaginatiua ad ſenſum cōem ⁊ videt̃ eis ꝙ au
diāt uel videāt horribilia uel etiā ꝑcutiunt̃. Sed cuꝫ ſint
in lumine ⁊ cū hoībꝰ a q̄bus ꝑſumunt adiutoriū ſenſus
cōis diffundit̃ ſuꝑ ſenſus ꝓprios in exterioribꝰ actibus:
⁊ ideo tūc nō ſentiūt motū ſimulacroꝝ itrinſecꝰ: eo ꝙ for
tiores motꝰ exteriores excludūt debiliores īteriores. 2ª
cā eſt cōplexio frigida ⁊ ſicca ſicut melācholia dn̄ans. fri
gidū aūt ⁊ ſiccū faciūt fortiſſimā intētionē ſimulacroꝝ in
terioꝝ ⁊ debiliſſimā receptionē exterioꝝ. Et idcirco inte
riora efficiunt̃ fortius mouētia ⁊ fortiſſimo motu deſcen
dūt ad ſenſum cōem: ⁊ vident̃ eē ſenſata: ⁊ ꝓpter malici
am cōplexionis frequēter appent horribilia. Vn̄ cū forti
ores ſunt in eis motꝰ īteriores exterioribꝰ interiores ex
cludūt exteriores: ⁊ videt̃ eis ꝙ videant demones ⁊ lo
quant̃ eis. Qđ aūt diſcōtinuāt locutiones cauſa eſt quia
frigidū ⁊ ſiccū difficulter mobilia ſunt: ⁊ ideo nullus mo
tuū pōt attingere ad debitū finē: ⁊ hec etiā cauſa eſt deli
ramēti in ſenibꝰ: ⁊ inſuꝑ hn̄t ruinā cōplexionis ⁊ diſſolu
tionē ꝓpter quā corrūpunt̃ forme eis imꝑſſe ſicut corrū
pit̃ forma artis in ruinoſis edificijs. 3ᵐ eſt īfirmitas ⁊ ꝑ
cipue calida ⁊ ſicca: q꞉ calidū fortiſſime mouet ⁊ ſiccū cō
fortat ſimulacra ꝯtinuādo ea: ⁊ tūc ſimulacra deſcendūt
ad organū ſenſus cōis ⁊ mouēt ipm̄ ſicut ſenſibilia ſicut
fit in alienatione īfirmoꝝ: in q̄bus materia īfirmitatis ra
pit̃ ad caput. 4ª cauſa eſt fortiſſima meditatio ⁊ cognitio
circa aliq̄d: ⁊ ꝑcipue qn̄ aliq̄s abſtrahit ſe a ſenſibus exte
rioribus ⁊ querit locū ſolitudinis in quo minus aīa ad
exteriora uocet̃. Tūc eniꝫ ſi fortis fuerint imaginationis
⁊ debilis rōnis incipiūt mouē ſimulacra eo ꝙ nō impe
diunt̃ nec a ſenſibilibꝰ nec a rōne ⁊ deſcēdūt ad ſenſum
cōeꝫ ⁊ frequēter videt̃ tūc hoī ꝙ videat ⁊ audiat hoc qđ
habuit in mēte ⁊ in oībus his ſi illi ſimulacra circa qđ oc
cupat̃ intrinſecus ſenſus cōis aliq̄d in modicū ſimile af
ferat̃ extrinſecus ad viſuꝫ uel auditū ſtatim videbit̃ illđ.
Vn̄ aſpiciētes ad iūcturas linearū in pariete uel in terra
ꝓpter modicā ſil̄itudinē cum beſtijs putāt eē beſtias uel
aliq̄d huiuſmodi circa qđ occupant̃ intrinſecus. ¶ Ad
ultimū dicēdū ꝙ hoc nō addit̃ ſuꝑflue ſed tāgit ſbm̄ pro
priū ſomnij ꝓpter qđ diffiniri habet ſomniū ut dicit pħs
lꝫ nō eodem mō. Vn̄ qđ dicit pħus eo ꝙ animal dormit
hoc eſt in ſenſu cōmuni.

¶ Querit̃ quare q̄dā nō ſomniauerūt per totā vitā ſuā

d Eidē tractāda eſt alia

queſtio de ſomnio.ſ. ꝓpter quam cauſam dor
miētes q̄dā ſomniāt ⁊ q̄dā nō. Et circa hāc queſtionem
tria querunt̃ ſub vno tm̄ articulo determināda. Quoꝝ ꝑ
mum eſt q̄re q̄dā nihil ſomniāt per totā vitam. 2ᵐ quare
q̄dā in iuuētute nunq̄ꝫ ſomniauerūt ⁊ ꝓuecti incipiunt
ſomniare. 3ᵐ eſt quare ſomnia ſunt plus in fine dormiti
onis q̄ꝫ in ꝑncipio. Dicit enim pħus de ꝑmis ꝟo iam q
buſdā accidit ut nullū ſomniū viderint in vita. rarū q̄dē
eſt huiuſmodi: accidit ꝟo tm̄. De ſecūdis aūt dicit: aliqui
bus ꝟo ⁊ ꝓuectis multa etate accidit ſomniū cū ꝑmum
nullū ſomniū viderint. De tertijs ꝟo ſedato ⁊ diſcreto ſā
guine in hn̄tibus ſanguinē ꝯſeruatoꝝ ſimulacroꝝ motꝰ
ab vno q̄ꝫ ſēſuū: ualida facit utiqꝫ ſōnia. ſedatio aūt ⁊ di
ſcretio ſanguis fit ī fine dormitiōis qn̄ cōpleta ē digeſtio

¶ Idem etiā dicit Alphorabius ⁊ Auicᵃ. Sed ꝯtra in
oībus hoībus ⁊ alijs aīalibꝰ hn̄tibus ſanguinē purus ſā
guis diſtribuit̄ mēbꝛis ſupiouibꝰ: ⁊ impurus inferioribꝰ
⁊ hoc in fine digeſtionis: ergo ſicut ſubtili ſanguine de/
ſcēdūt fantaſmata ⁊ fantaſia ad ſenſum cōem ⁊ faciūt ſō/
nia. Dicit phus oīs hō ⁊ omne aīal hn̄s ſanguinē debet
ſomniare. ¶ Preterea phus aſſignat cām q̄re qdā nun
q̄ȝ ſomniāt dicēs ꝙ in talibꝰ eſt per totū ſomnum multa
euaporatio ad cerebꝛū ſpiſſi ſanguinis ⁊ ſunt hec uerba.
Quibuſcūqȝ exiſtit hec natura ita ut multa aſcēdit euapo
ratio ad locū ſupiorē ⁊ iterū deoꝛſum lata facit multitudi
nē motꝰ ꝯn̄ter iſtis nullū appet fantaſma. ¶ Sed cōtra
hoc videt̄ eē ꝙ euaporatio cauſa eſt doꝛmitionis: ⁊ cum
ꝯn̄ter ꝯtinue eleuet̄ euaporatio, in illis ſomnijs eorū vi/
det̄ nunq̄ȝ eē excitabilis. Et ſi excitabilis eſt ⁊ tūc opoꝛte
bit diminui euaporationē: ⁊ tūc pn̄t deſcēdere fantaſma/
ta ⁊ facere ſomnia. ¶ Itē videt̄ ꝙ tales magis debeant
ſomniare q̄ȝ alij. foꝛtis enim euaporatio ꝯtingit a calido
multū agēte ⁊ a frigido multū eleuabili. Sed calidūȝ ut
dicit Auicᵃ multū mouet fantaſmata ⁊ humidū eſt ſbm
fantaſiarū deſcēdētiū: ergo videt̄ ꝙ tales ꝯtinue debeāt
ſomniare. ¶ Contra 2ᵐ obijcitur ſic. Dicit Ariſ: in 7º
phiʳ ꝙ infantes nō pn̄t addiſcere neqȝ iudicāt ſenibus.
Silr̄ phus. multa enim turbatio circa hoc ⁊ motꝰ: ⁊ intē/
dit ꝙ ꝓpter fluxibilitatē cōplexionis ⁊ nutrimēti in pue
ris nō infigit̄ aīa circa idē ſed circa multa uagat̄. cūȝ igit̄
motus plurimus fantaſmatū ſit cauſa ſomnij minores ⁊
pueri maxime debēt ſomniare. ¶ Itē ſup̄ habitūȝ eſt ꝙ
motus ſomnij eſt ſicut motus uertiginis in humido in
quo multe appent figure ex multis motibꝰ. Cūȝ igit̄ cō
plexio pueroꝝ maxime ſit humida ⁊ mobilis ad diuerſi
tatē figurarū plus pueri debēt ſomniare ſenibꝰ ⁊ pꝛoue/
ctis. ¶ Circa 3ᵐ aūt querit̄ q̄re fantaſmata deſcēdunt a
fantaſia ad ſenſum cōem ut faciāt ſomnia. aut eniȝ deſcē
dūt oīa que ſunt a fantaſia. aut ea que manifeſtius ſūt in
ipſa ⁊ foꝛtius impſſa. aut ea que magis latēt ⁊ debilꝰ im
pꝛeſſa ſunt. aut illa de qbus nup in vigilia fuit meditatio
⁊ cogitatio. nō enim pluribus modis videt̄ poſſe cōtin/
gere fantaſia. ſi pmo mō tūc ſomniū erit ſemp de oībus
fantaſmatibus ut ſenſatis: ⁊ talia ſunt multa ⁊ infinita ⁊
nō determinata ⁊ nō oꝛdinata ad vnā ſniam videbit̄ eē
ſomniū de infinitis inoꝛdinatis ⁊ indeterminatis qꝺ fal
ſūȝ docet expiētia eē. Sȝ tn̄ videt̄ ꝙ oīa deſcēdūt. quecū
qȝ enim eq̄lē hn̄t inclinationē ad ſenſum cōem eq̄les ſūt
motus ad ipſa: ſed oīa fantaſmata eq̄lē hn̄t inclinationē
ad ſenſum cōem: ergo eq̄les erūt deſcēſus ad ipm. pma
patet pſe. 2ᵃ vero pbat̄ ex hoc ꝙ oīa fantaſmata accipiunt̄
a ſenſu. ¶ Si foꝛte dicat̄ ꝙ ea deſcēdūt que foꝛtius impſ
ſa ſunt ꝓpter rōnē ſupꝛa ſepe habitā. ſ. ꝙ foꝛtiores motꝰ
excludūt debiliores. Un̄ cū fantaſma foꝛtius impꝛeſſum
moueat ipm foꝛtius excludet debilius impſſum a motu
ſomnij. Si inq̄ȝ ſic dicat̄ cōtra ſi fantaſma tm̄ impſſūȝ foꝛ
tius appet in ſomnis cū nō ſit foꝛtius impſſūȝ niſi ꝓpter
maiorē attētionē circa illud nec occurrent ſomniūȝ nec
ea circa que maiorē habuit attētionē in vigilia qꝺ falſūȝ
eſt frequētiſſime. ¶ Si foꝛte dicat̄ ꝙ ea appent que ma
gis latēt ⁊ debilꝰ impſſa ſunt. Cōtra. latētia ⁊ debilis im
pꝛeſſio potius ſunt cauſa nō appentie q̄ȝ appentie: ergo
que debiliter ſunt impſſa nō debēt apparere in ſomno.
¶ Preterea dicūt Aphorabius ⁊ Auicᵃ: ꝙ maxime hō
ſomniat de his circa que magis eſt ſollicitꝰ ⁊ attēdens ſi
cut de ſe ⁊ de ſuis ⁊ de ſua ciuitate. ſollicitudo aūt ⁊ attētio
cauſe ſunt maioris impſſionis: nō ergo ea appent q̄ȝ de
bilꝰ impſſa ſunt. ¶ Si ꝓpter hoc dicat̄ ꝙ in ſomno ap
parēt ea de qbus in vigilia pceſſit meditatio ⁊ cognitio
ſiue locutio ſicut videt̄ Ariſ: dicere in 2º de ſomno ⁊ vigi
lia. ⁊ videt̄ ꝙ ea frequēter appent in ſomnijs quoꝝ cau/
ſa pceſſit in vigilia. Cōtra. multi ſomniāt ea que nunq̄ȝ
viderūt uel audierūt. taliū aūt cauſa nō pceſſit in vigilia

ergo nō eſt hec cauſa appitionis ſomnialis. ¶ Juxta hꝺ
querit̄ iterū que ſit cauſa illius ꝙ qdā frequēter incerta
ſomniāt ſomniādo etiā de diuerſis ⁊ ioꝛdinatis. ¶ Jux
ta hoc etiā querit̄ q̄re qdā multa hn̄t ſomnia ſicut qdā in
firmi ⁊ etiā qdā doꝛmiētes poſt vigiliā in mane ſicut qui
in ſtudio ꝯſueuerūt vigilare in hora matutina: ⁊ aliquā/
do doꝛmiūt ⁊ tūc vident multa fantaſmata ⁊ inoꝛdinata.
¶ Solutio dicēdū cum phis ꝙ qdā nunq̄ȝ ſomniāt per
totā vitā: ⁊ huius cauſa eſt duplex. vna ex pte coꝛporis. ⁊
alia ex pte aīe. Et illa que eſt ex pte coꝛpis tāgit̄ a pho. ſ.
ꝙ nō doꝛmitāt poſt cibūȝ. i. poſt cōpletā digeſtionē cibi:
⁊ illi tales ſunt in qbus eſt magnus caloꝛ circa locū dige
ſtionis pmanēs per totā vitā: qui caloꝛ eleuat euaporati
ones ſpiſſas ⁊ groſſas ad caput: que cū deſcēdūt infrigi/
dati a calore iterū eleuant̄ a calore: ⁊ cū caloꝛ ille non re/
uertat̄ nec remittit̄ circa locū digeſtionis niſi qn̄ expan/
dit̄ ab exterius in vigilia ꝯtingit ꝙ in talibꝰ ſemp eſt ꝓ/
fundus ſomnus non potēs ſomniare. Cauſa aūt que eſt
ex pte aīe eſt debilitas virtutis imaginatiue: que nō pōt
foꝛmare imagines foꝛtiter mouētes. ¶ Ad id aūt qꝺ cō
tra hoc obijcit̄ dicēdū ꝙ in talibꝰ eſt caloꝛ uehemēs ual/
de: ⁊ ideo ſtatim qn̄ accedit ſanguis aliquo mō ad ſubti/
liationē incipit pdn̄ari caloꝛ pꝛe frigiditate cerebꝛi ⁊ ſol/
uit ſenſus a vigilia: ⁊ ideo tales euigilāt anteq̄ȝ incipiūt
ſomniare cōpleta digeſtiōe. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ eua/
poratio nō eſt ita ꝯtinua ſpiſſa qn in fine incipiat ſubtili/
ari ⁊ ſepari ſanguis purus ab impuro: ⁊ ſic fit ſomnus eo
rum excitabilis. ſed q: caloꝛ foꝛtis eſt ſtatim ſoluunt̄ ſen/
ſus a vigilia ⁊ ita euigilāt anteq̄ȝ ſōniare īcipiāt. ¶ Ad
aliud dicēdū ꝙ ſpiſſa fit euaporatio ꝓpter multū calidū
foꝛtis enim caloꝛ eleuat groſſum ⁊ ſubtile ſimul ⁊ ꝓpter
illā turbationē euaporationis ſpūs aīalis turbat̄ in capi/
te ita ꝙ nō pn̄t in eo appere. foꝛme enim nō apparēt ni/
ſi in ſpū puro ⁊ claro. ¶ Ad id qꝺ ulterius queritur de
his qui qn̄qȝ ſomniāt ⁊ qn̄qȝ nō. dicimus ꝙ hoc cōtin/
git ꝓpter eādē cām. In iuuenibꝰ enim eſt multus caloꝛ
eleuās purū ⁊ impurū ſimul ad caput ꝓpter hoc ꝯfoꝛtat
qdē doꝛmitionē ſed impedit ſomniū. In ꝓuectis autem
remittit̄ caloꝛ ⁊ ꝓpter hoc nō eleuat niſi purum qꝺ facile
eſt eleuare: ⁊ ideo cū impuro bn̄ reſultēt foꝛme tūc incipi
unt ſomniare. ¶ Ad id aūt qꝺ ꝯtra obijcit̄ dicēdū ꝙ in
pueris multū qdē eſt humidū ⁊ fluxibile: ſed q: caloꝛ in/
terioꝛ in doꝛmitione cōfoꝛtat̄ cōmiſcet̄ illud humidū cū
impuro eleuato ad caput: ⁊ illa impuritas impedit reſul
tationē foꝛmarū: ⁊ ꝓpter hoc nō ſomniāt ⁊ per hoc patet
ſolutio ad ſequēs. ¶ Ad id aūt qꝺ ulterꝰ querit̄ Qua/
re in fine doꝛmitionis frequētꝰ appent ſomnia. dicēdū
ꝙ eadē de cauſa que habita eſt q: in pncipio caloꝛ dige/
ſtiuus ꝯfoꝛtat̄ ⁊ inuenit cibū pmixtū purū cum impuro
⁊ ideo turbata euaporatiōe ſic eleuat ad caput in qua nō
bn̄ reſultāt imagines. In fine aūt qn̄ impurioꝛ ſanguis
cadit deoꝛſum ⁊ ſubtilis tm̄ eleuat̄ ſurſum tunc purificat̄
ſpūs animalis ⁊ incipiūt reſultare ſimulacra in ſomnis.
¶ Ad id aūt qꝺ querit̄ q̄re fātaſmata deſcēdūt. dicēdū
ꝙ duo ſunt genera ſomnioꝝ. quedā ſunt enim ſigna uel
cauſe aliquoꝝ in pterito uel in pn̄ti uel in futuro: ⁊ illa ꝓ
ueniūt diuerſis cauſis agētibus de qbꝰ infra hēbit̄: ⁊ in
talibus imaginatiua pparat imagines rebus ſignatis cō
uenientes ⁊ hoc infra explanabit̄. Un̄ in talibus ſomnijs
nec oīa fantaſmata deſcēdūt nec foꝛtius impſſa nec debi
lius impſſa: nec etiā de qbꝰ fuit locutio in vigilia ſed ea
ſolū cōpetūt rebus ſignatis. Quedā vero ſomnia ſūt que
nec rōnē cauſe nec ſignūȝ hn̄t ad res aliq̄s in pn̄ti uel in
pterito uel in futuro ſignādas: ⁊ in talibus frequēter mo
uent fantaſmata foꝛtius impſſa ſicut accidit in meditāte
de foꝛti ſtudio ueniēti ad doꝛmitionē qui ſomniat id qꝺ
ſtuduit: ⁊ talia etiā ſomnia ut frequēter ſolēt durare per
totā doꝛmitionē. Qꝺ aūt querit̄ utrū oīa fantaſmata de/
ſcēdūt. dicēdum ꝙ nō. ¶ Ad id qꝺ cōtra hoc obijcit̄ di

cendum ꝙ lꝫ oĩa fantaſmata accepta ſint a ſenſu non tñ hñt equalẽ inclinationẽ ad deſcẽſum. quedã enim inclinant̃ ex fortitudine im̃pſſionũ ſicut patet in p̃habitis: ⁊ illa deſcendunt potius q̃ꝫ alia. ¶ Ad id qđ querit̃ quare im̃pſſa magis deſcẽdant. dicẽduꝫ ꝙ ſic niſi impediat rõ cauſandi uel ſignãdi ut iã dictũ eſt. ⁊ ꝓpter hoc qñqꝫ cõtingit ſomniare magis latẽtia. ¶ Ad id qđ queritur utrum debilius im̃pſſa deſcẽdant. dicẽduꝫ ꝙ nõ niſi faciant ad cauſandũ uel ſignãdũ. nam lꝫ in ſe ſint latentia efficiunt̃ tñ apparẽtia ꝓpter mouẽs intus ex pte corpis uel extra ex pte elemẽtoꝝ: uel celi uel ſubarũ ſeparataꝝ. ⁊ per hoc patet ſol'o eius qđ cõtra hoc obijcit̃. ¶ Ad id qđ querit̃ ulterius utrũ illa deſcendunt de qbus in vigilia fuit meditatio uel cognitio uel locutio. dicẽduꝫ ꝙ frequẽter ſic cõtingit. qñqꝫ tñ aliter accidit ꝓpter rõneꝫ cauſandi uel ſignãdi ſup̃dictã. ¶ Ad id qđ ulterius querit̃ quare quidã hñt incerta ſomnia ⁊ inordinata. dicẽdum ꝙ hoc ↄtingit p̃cipue duabꝰ de cauſis. Quarũ vna eſt ex parte aĩe: altera ex pte corpis. illa ꝟo que ex pte anime eſt tãgit̃ ab Ariſ: in 2° de ſomno ⁊ vigilia. ubi dicit ꝙ mẽdaces falſa ↄſueuerũt hẽre ſomnia. ⁊ in ethicis ubi dicit ꝙ meliora ſunt fantaſmata iuſtoꝝ q̃ꝫ quorũcũqꝫ. Et Alphorabius qui dicit. Cauſa aũt ex pte corpoꝝ eſt fluxibilitas cõplexionis que de facili mobilis eſt: ⁊ idcirco vna figura infringit aliã: ⁊ vnus motus aliũ ⁊ fiunt figure incerte ⁊ indeterminate ⁊ motus ſilr̃. Et ex hoc ſequuntur ſomnia incerta ⁊ inſtabilia ⁊ indetermiata. ſ. ex fluxu ⁊ inſtabilitate deſiderioꝝ. Unde talia ſomnia frequẽtiſſime apparẽt etiã pueris ⁊ iuuenibꝰ. ¶ Ad id qđ ulteriꝰ querit̃ quare qbuſdã apparẽt multa ſomnia ſicut his q diu ⁊ ſepe vigilauerũt ⁊ in qbuſdã infirmis. dicendũ ꝙ in talibꝰ eſt euaporatio debilis uel ꝓpter inanitionẽ uł propter digeſtionẽ cõpletã vñ in talibꝰ cum ceſſant ſenſus exteriores intẽdunt̃ motꝰ imaginationis ⁊ apparẽt fantaſmata ⁊ multiplicant̃ ſomnia.

¶ Utrum latent ſomnia ex vi dormitionis.

c Conſequẽter tractãda eſt 3ª qõ Ariſ: que eſt quare quidaꝫ recordant̃ ſomnioꝝ ⁊ quidaꝫ non. Et circa hoc querunt̃ tria. Quoꝝ vnum eſt de latentibus ſomnijs ex vi dormitionis. 2m de cauſa erroris quo quidaꝫ decipiunt̃ in ſomnijs. 3m de obliuione qua quidã obliuiſcunt̃ quedã ſcie habite per ſomnium.

a Ad primum proceditur ſic Dicit Ariſ: ꝙ qñqꝫ eſt tãta vis ſomni ꝙ ſomnians accipit ſimulacrũ ut rem ſenſatã. qñqꝫ ꝟo nõ eſt tãta ⁊ tunc ſomniãs accipit ſimulacrũ ut ſimulacrũ ⁊ non ut rem ſenſatã: q: recipit eſſe ſomniũ nõ rei ueritatem. ⁊ dat ſimile huiꝰ in eo ꝙ latẽt cui ſupponit̃ digitus oculo ꝙ. ſ. diuaricat̃ ex lꝫ ſpũs viſiuus. illi eni nõ ſoluꝫ apparebit: ſed etiã in ꝟitate videbit̃ ꝙ id qđ vnũ eſt duo eẽ. Si aũt nõ lateat ꝙ ex ſuppõne digiti diuaricat̃ ſpũs viſiuꝰ tunc apparebit qdẽ ꝙ vnũ eſt duo eẽ ſꝫ nõ in ueritate videbit̃ ſic ⁊ in ſomnijs. Si ſentiat qdẽ ꝙ dormit ⁊ ſentiat paſſionẽ ſimulacri in quo eſt ſenſus dormitiõis apparẽt quidẽ ſimulacra. dicit aũt in ip̃o apparere aĩa qđ nõ eſt coruſcus uerus ſed ut coruſcus: q: ſepe in dormiẽdo qs dicit ſomniũ eſſe qđ apparet ⁊ nõ rei ueritate. Si auteꝫ nõ pcipit ſe dormire tunc nihil ↄtra dicit imaginationi: ſed accipit eam ut rem. Sup hoc ꝓcedit̃ ſic. oĩs dormitio eſt vinculum ⁊ imobilitas. ergo quo magis ligat eo maior eſt potẽtia dormitionis. Cauſa aũt latẽtie ex potẽtia ſomnij aut eſt imobilitas ſenſus aut fantaſie aut intellectus. Si dicat̃ ꝙ ſenſus. cõtra oĩs dormitio eſt imobilitas ſenſuũ: ergo in omni dormitione erit cauſa huiꝰ latentie qđ falſum eſt ſicut dicit phus: ⁊ hoc etiã docet experiẽtia. Si dicat̃ ꝙ fantaſie eſt hmõi imobilitas. ¶ Contra in omni ſomnio motꝰ ſimulacroꝝ eſt a loco fantaſie: ſiue lateat ſomnium ſiue non: ergo fantaſia nunq̃ꝫ erit imobilitas in aliquo ſomnio ⁊ ſic imobilitas eiꝰ nõ poteſt eẽ cauſa huiꝰ latentie. ¶ Preterea ſup̃ habitũ eſt ꝙ frigiditas cerebri eſt cauſa dormitionis ⁊ imobilitatis: ſed organũ fantaſie eſt pars cerebri: ergo ſi imobilitari poſſet a ꝓprio fantaſmate ſemp eſſet imobile. ¶ Si forte dicat̃ ꝙ eſt imobilitas ſenſus ⁊ fantaſie. Contra quecũqꝫ ſe hñt ſilr̃ in quolibet ſomnio nõ magis imobilitãtur in vno q̃ꝫ in alio. ſenſus ⁊ fantaſia ſilr̃ ſe hñt in quolibet ſomnio: q: oẽs ſenſus imobiles ſunt ⁊ fantaſia mobilis in quolibet ſomnio: ergo non magis imobilitatur in vno q̃ꝫ in alio ⁊ ſic hec latẽtia nõ cauſant̃ ſimul ab imobilitate ſenſus ⁊ fantaſie. ¶ Si forte dicat̃ ꝓpter hoc ꝙ eſt ab imobilitate intellectꝰ ⁊ rõnis. Cõtra. quecũqꝫ potẽtie nõ hñt organum nõ imobilitant̃ ex imobilitate organi alicuius: intellectꝰ ⁊ rõ ſunt hmõi potẽtie: ergo nõ immobilitant̃ ex imobilitate alicuius organi. Prima ꝓbatur ex hoc ꝙ imobilitas cauſat̃ ex ſubtractione caloris ⁊ p̃ñtia frigoris que ſunt niſi in pte organica corpis. 2ª ꝟo ſcribit̃ in 2° de aĩa ubi dicit phus ꝙ intellectꝰ nullius corporis eſt actus. Si forte dicat̃ ꝙ lꝫ intellectꝰ nõ hẽat proprium organum accipit tñ ab organo fantaſie eo ꝙ fantaſia mouet intellectũ. Contra ſi hoc uerum eſt tunc nõ immobilitat̃ intellectꝰ niſi p̃us fantaſia in nullo ſomnio immobilitet̃: ſed ꝓbatuꝫ eſt ꝙ fantaſia in nullo ſomnio immobilitat̃: ergo nec itellectꝰ. Et ſic hec latẽtia nõ cauſat̃ ab imobilitate intellectꝰ ⁊ rõnis. ¶ Sol'o dicẽdum eſt ꝙ latẽtia ſomnij dicit̃ qñ ſomniũ accipit̃ ut res a ſomniãte: ⁊ hoc cõtingit duobꝰ modis. ſ. ex potẽtia ſomnij ⁊ debilitate. Et qñ ↄtingit ex potẽtia tunc eſt deceptio ⁊ latentia ꝓprie. qñ aũt ↄtingit ex debilitate tunc nõ eſt deceptio ſed improprie dicit̃ latẽtia. Potẽtia aũt ſomnij dicit̃ primo quid a quadã imobilitate ſenſus cõis: ⁊ ſecundario ab imobilitate rõnis. ſenſus enim cõis lꝫ nõ imobilitet̃ in ſomnio quo ad actuꝫ interiorẽ tñ imobilitatur quo ad exteriorẽ ⁊ quo ad cõparationẽ interioris ad exteriorẽ ⁊ hoc dicit̃ maior potẽtia ſomnij. Ratio auteꝫ lꝫ non imobilitet̃ a ſomnio pſe imobilitat̃ tñ per accñs ut dictuꝫ eſt. ⁊ hoc eſt duplr̃. vno mõ qdẽ: q: ꝓpter colligãtiam virium aĩe in vna natura aĩe ⁊ ſbto ↄtingit ꝙ ſi aĩa intẽdit motu vnius potentie ſtatim attrahit̃ a motu alterius: q: ſicut dicit phus motus fortior in motibus anime ſemp excludit debiliorẽ. Unde cuꝫ in ſomnijs aĩa maxime intẽdit motui imaginationis cõtingit ꝙ abſtrahit̃ a motu rõnis ⁊ intellectꝰ. ¶ Aliud accñs eſt q: cuꝫ intellectꝰ moueat̃ a fantaſmate hoc nõ cõtingit omni mõ ſed illo mõ tñ quo fantaſia per ſenſum accipit̃ a re ⁊ ſenſu ⁊ procedit in fantaſiã ſic ulterius ꝓcedit ad mouẽdũ intellectum. in ſomnio aũt nõ eſt talis ꝓceſſus fantaſmatis: ſed potius a fantaſia ꝓcedit ad ſenſum per diſtantiã ab intellectu. Unde intellectꝰ manet imobilis eo ꝙ non ſit mouẽs ip̃m ⁊ iõ cũ deſit iudiciũ intellectus deſit etiã illa cõparatio ſenſus cõis qua cõparat exterius ad interius neceſſe eſt accipe ſimulacrũ ut rem: ⁊ hoc eſt latens ſomnium ex maiore ptãte ſomnij. Alius modus eſt ꝙ accipit̃ ſomniuꝫ ut res ex debilitate ſomnij ⁊ ibi eſt latentia parua. ⁊ ↄtingit qñ iam ſenſus incipiunt ſolui a vigilia: ⁊ tunc ꝓpter quietẽ ſenſuũ parũ ſenſibile facit maxime motũ in ſenſu. ſicut pua lux videt̃ maxima ⁊ paruꝰ ſonꝰ maximus ſtrepitus videt̃: ⁊ ſic accidit alicui ꝙ ſomniat ſe audire canes uel campanas: ⁊ qñ euigilat audit eos. ⁊ ſic etiam ↄtingit alicui debiliter dormiẽti cui aſſiſtũt loquẽtes de aliqua mã ꝙ ſomniat de eadeꝫ mã uel in pte uel in toto: ⁊ hoc eſt qđ dicit phus in 2° de ſomno ⁊ vigilia. Aliqbus accidit ſentire aliquo mõ ſonos ⁊ lumen ⁊ ſaporẽ ⁊ tactũ languide quidẽ ⁊ uelut delonge: nam in dormiẽdo reſpiciẽtes ⁊ eueſtigio idem ſtatim ſurgẽtes qđ tacite videbãt lumen lucerne dormientes ut arbitra

bamur expgefacti cognouerūt ꝙ lucerne erant: ⁊ gallorum ⁊ canum tacite uoces audiētes expgefacti cognouerunt manifeſte. Quidā ṽo ⁊ rñdēt interrogati. Sed tñ nullū iſtorū ꝓprie dicit̃ ſomniū eo ꝙ ſomnus iam adeo debilitat̃ ꝙ ſenſus ſm aliqd ſoluti ſunt a vigilia. Nō latens aūt ſomniū cōtingit duobꝰ modis. ſ. ex reflexiōe rōnis in fantaſia. Apparēs ex hoc ꝙ ſenſus cōis interius cōparet ad exterius. Et hoc ut primum contingit duabus de cauſis. Quaruz vna eſt ſollicitudo: q: qñ aliquid ſ. multū contrariū uoluntati apparet in ſomnijs ⁊ tunc excitat̃ aīa ad repellendū illud: ⁊ poſt multam pugnaz excitat̃ rō cōſolans aīam ꝙ nō ſit res ſed rei ſimulacruz: ⁊ talia ſomnia frequētiſſime occurrūt religioſis qbꝰ ex lōgo ſtudio abominabile factū eſt. ſ. peccatū. Cū eni ſōniat ſe peccare ex ſollicitudine accidit eis qđ dictuz eſt. Altera aūt cauſa eſt puritas ⁊ fortitudo intellectꝰ: quibuſdam enim ſemꝑ p̄ſto ſunt uere intelligētie: ⁊ talium aīa frequēter excludit morꝰ ſimulacroꝝ. Qđ qñ aūt ſenſus cōis interius cōparat ad exterius tunc cōtingit ex debilitate dormitionis: q: iam ſenſus cōis quodāmō incipit ſolui ad actum exteriorē. Qñqz aūt cōtingit ꝙ ſomnus debilitat̃ ⁊ tunc ſomniū incipit nō latere ⁊ iterum cōfortatur ſomnus anteq̄z finiat̃ ſomniū: ⁊ tunc iteruz incipit latere ⁊ ſic tunc accidit eis qui vidēt ſomniū ⁊ poſtea vident ſe ſomniare ⁊ narrare illud ſomniū alteri: cuz eniz primo vidēt ſomniū tunc latet: ⁊ qñ vident ſe ſomniare tunc nō latet: ⁊ qñ vidēt iterum ſe narrare illud ſomniuz alteri latet: q: in ueritate nō narrāt ſed ſomniāt ſe narrare. ex dictis aūt patet ſolutio ad oīa queſita.

❡ Utrum error eſt deceptio in ſomnijs.

s **Ecundo queritur** de cauſa erroris quo quidā decipiunt̃ in ſomnijs. videt̃ enim ꝙ nullus decipi debeat. qñ enim nō eſt deceptio in ꝑncipijs tunc nō eſt deceptio in ꝑncipiatis: ſ; ꝑncipia oīum ſimulacroꝝ in aīa ſunt ſenſibilia ꝓpria ⁊ a ꝓprijs accipiunt̃ coīa. Cum ergo circa ꝓpria nullus ſit error: videt̃ ꝙ nec circa coīa: ⁊ ita per ꝯñs nec circa ſimulacra: ⁊ ita nullus gñabit̃ error in aīa. ❡ Sed cōtra quandocūqz accipit̃ ſimulacrū pro re qđ nō eſt res tunc decipit̃ aīa. Sed in pluribꝰ ſomnijs accidit hoc: ergo a pluribus ſomnijs decipit̃ aīa. ❡ Solō dicendum ꝙ duobꝰ modis decipit̃ aīa. quoꝝ vnus eſt ex vi dormitionis qui ante determinatꝰ eſt. 2ꝰ eſt ex modo cōpōnis que oritur ex ſenſu cōmuni ⁊ per ꝯñs ille determinatꝰ eſt in qōne de ſenſu cōmuni. ❡ Ad obōnem aūt dicendum ꝙ hec ꝓpō eſt falſa: ꝙ qñ nō eſt error in ꝑncipijs ꝙ tunc nō eſt error in ꝑncipiatis. ſepiſſime enim nō ſequit̃ concluſio p̄miſſis tñ ueris exñtibꝰ. Silr̄ qñqz nō eſt peccatum in ſimplicibꝰ tñ in modo cōponēdi peccatum incidit.

❡ Utrum in ſomnijs ſit obliuio ſcie habite.

t **Ertio et ultimo queritur** de obliuione qua quidā obliuiſcunt̃ ſcie habite per ſomniū. Dicūt eniz Gregoꝰ ⁊ yſaac ꝙ obliuio eſt corruptio ſcie. Cum igit̃ minus opent̃ cauſe deſtruētes opatiōnē in ſomnio magis debet opari obliuio. Sed in ſomnio minus opant̃ cauſe deſtruētes obliuionē: ergo magis debet opari obliuio. prima patet pſe. 2ª probatur per hoc ꝙ cauſe deſtruētes obliuionē ſunt acceptio ſcie ⁊ memoria ⁊ reminiſcētia: quoꝝ nulluz opat̃ in ſomnio ſed in vigilia. ❡ Item qñ nō pōt accipi ſcia tunc nō poteſt etiam ſaluari: ſed in ſomnio nō pōt accipi: ergo nec ſaluari. Et ita magis cauſabit̃ obliuio in ſomnio q̄z in vigilia. ❡ Sed cōtra. obliuiſci eſt ſepari ab aīa qđ ꝑus eſt acceptuz in aīa. ſed in vigilia magis ſepat̃ ab aīa qđ eſt acceptuz in ipa q̄z in ſomnio: ergo in vigilia magis contingit obliuiſci q̄z in ſomno. prima patet per diffinitionez obliuionis. 2ª probat̃ ſic. in vigilia ſoluti ſunt ſenſus ad exteriores actus. Unde ſicut ꝯtingit accipe noua ſimulacra per ſenſus ita ꝯtingit deleri uetera. In ſomno igit̃ imobiles ſunt ſenſus ad actus exteriores ita ꝙ per noua ſimulacra nō delent̃ uetera eo ꝙ noua non aduenunt. ❡ Solō dicimus ꝙ magis cōtingit obliuiſci in vigilia q̄z in ſomno. In vigilia eniz ꝯtingit obliuiſci pſe in ſomno nō niſi per accñs. obliuiſci enim eſt ſepari ab aīa per acceptā memoriā ſciam uł corruptio memorie. Unde ſicut meditationes ſaluāt memoriam pſe ⁊ agūt in vigilia: ita deciſio meditatiōus pſe reducit̃ ad vigiliā. optata enim reducunt̃ ad idem. In ſomno autē nec eſt obliuio nec acceptio ſcie nec ſalus eius. cuius enim nō eſt vnum oppoſitoꝝ illius nec reliquuz erit. Ex hoc patet ſolō ad obm. Nec enim ſequit̃ ſi in ſomno nō ſaluat̃ ſcia ꝙ ꝓpter hoc corrūpat̃ in ipo. Qđ ṽo in ſomnio nō contingit recordari p̄cedētium que facta ſunt: in vigilia aūt ſequēti cōtingit recordari eoꝝ que facta ſunt in ſomnio etiam nō habet hanc cauſam ꝙ in ſomnio ſit perſe obliuio: ſed illam que ſup̄ expedita eſt ſcil; quia memoria immobilitat̃ in ſomno nō aūt in vigilia.

❡ Utrum cōtingat futura previdere in ſomnio.

d **Einde querendum** eſt de quarta qōne Ariſtotelis que eſt Utruz contingat futura p̄uidere in ſomnio uel nō. Et videt̃ ꝙ contingat per rōnez ab Ariſtotele poſitā que eſt hec: quia oēs eſtimant aliquā figurationē futuroꝝ hēre ſomnia ⁊ hoc importat fidem tanq̄z ab experientia dictū. Qđ enim ab oībus dicit̃ neceſſe eſt eſſe uerū uel in toto uel in parte ſicut dicit Ariſ: ⁊ etiam Alphorabiꝰ. 2ª rō eſt a ſimili: in quibuſdā enim ꝯtingit alio mō coniecturari futura. Ex his tñ que nō hñt ordinem neceſſariū ad illa ſicut in quibuſdā ſignis aſtroꝝ ⁊ nubiuz ⁊ alijs per que fiunt diuinationes: ergo ⁊ per ſomnia non erit credibile figurari futura. ❡ Itez in geneſi hētur de pincerna Pharaonis ⁊ de eo qui piſtoribus p̄erat qui viderūt ſomnia nocte vna iuxta interp̄tationē ꝯgruā ſibi. ❡ Item Alphorabius ſomnia denūciant aliqd eſſe cuius eſſe hētur apud nos nāliter añ iſtā cognitiōez: ⁊ eſt in hora cognitiōis in maiori pte nō ens. ❡ Item Ariſ: inducit rōnem ab auctoritate medicoꝝ qui dicunt ꝙ oportet ualde intēdere ſomnijs eo ꝙ ſomnia aliqd ſignificant in futurū. ❡ Itē Socrates dicit hoībus athenarū. O hoīes ego nō dico ꝙ nr̄a ſcia iſta diuia ſomnialis figura ſit ſed dico ꝙ ego ſum ſciens ſciam humanā. ❡ Preterea videt̃ hoc idez poſſe ꝓbari per rōnem. futura enim eſt neceſſe ꝙ hēant aliquas cauſas p̄cedētes agētia. Si aūt ille incipiant in ſtellis ſiue elemētis ſemꝑ corpora mouēt humana. motus aūt corporis ptingūt uſqz ad aīam. aīa aūt ꝑcipiēdo motus illos cōiecturas hr̄e pōt de futuris. ❡ Preterea in libro ſomnioꝝ eſt doctrina interp̄tationis ſomniorū ſicut exaltatio lune eſt ſignū exaltatiōis fortune ⁊ hmōi: ergo videt̃ ꝙ aliqđ ſignū hēant de futuris. ❡ Sed contra dicit Ariſ: ꝙ cuiꝰ nulla rōnalis cā p̄ceſſit: ipm nō pōt p̄cognoſci: ſomnioꝝ aūt nulla eſt rōnalis cauſa p̄cedēs: ergo per ſomnia nō pōt aliquid p̄cognoſci. prima ꝓbat̃ per hoc ꝙ omne qđ p̄cognoſcit̃: p̄cognoſcit̃ in cauſa. 2ª ṽo probat̃ per hoc ꝙ ſomniū eſt futuri ꝯtingētis ⁊ ſomnium nō eſt cauſa ipſius. ❡ Preterea in p̄mo ꝑyarꝫ dicit Ariſ: ꝙ ꝯtingens ad utrūlibet non magis ſic uel ſic ſe habet uel hēbit. Sed utrūlibet ſingulare eſt cōtingens de futuro: ergo videt̃ ꝙ ſingulare ꝯtingēs de futuro nō magis erit q̄z nō erit. cum igit̃ ſomnia ſint frequēter de talibus: videt̃ ꝙ ſomnia nō magis ſignificēt vnuz q̄z eiꝰ optimū: ⁊ ita nihil ſignificēt. ❡ Preterea lr̄ dicit̃ eccleſiaſtici: multos errare fecerūt ſomnia ⁊ exciderūt ſperātes in eis. ❡ Solō dicimꝰ cū ſanctis ⁊ phīs ꝙ ſomnia frequēter ſignt aliqd in futurū ⁊ maxime ut dicit Auicª que ſunt in fine dormitiōis ſicut illa que vident̃ in ma-

ne.oẽs enim cogitationes hac hora quieſcũt ⁊ mot⁹ hu/
moꝝ ſunt finiti:⁊ iõ cuʒ imaginatiua nõ ſit impedita per
corpus:nec impediat̃ ab alijs actib⁹ aĩe:tunc obſequiuʒ
eius qđ p̃ſtat aĩe melius eſt q̃ʒ qđ poſt:⁊ iõ in talib⁹ ima
ginatiõib⁹ frequẽter p̃uident futura.Somniũ tñ lʒ p̃n/
cipaliter ſit futuroꝝ tñ etiam p̃teritoꝝ eſt ⁊ p̃ſentiuʒ que
latent cogitationẽ noſtrã ut dicit Alphorabi⁹.¶ Ad id
ergo qđ obijcit̃ in cõtrariũ dicẽdũ ꝙ ſomniũ qñq; eſt ſi
gnum cauſe:⁊ qñq; eſt ſignũ ſigni:⁊ qñq; eſt ſignum ac
cidẽtis ⁊ p̃cognitio uariat̃ ſ̃m illa.¶ Ad id aũt qđ obij
cit̃ ꝙ omne qđ ſcitur per cãm ſcitur.dicẽdũ ꝙ hoc eſt in
telligẽduʒ de ſcia intellectiua que accipit̃ per mediũ de/
mõſtrationis ⁊ ſillogiſmi.Scia aũt ſomnialis eſt que ha
bet̃ per ꝓprietates imaginuʒ apparẽtiũ.Unde dicit phs
ꝙ artificiſſimus eſt iudex ſomniorũ qui põt ſilĩtudines
inſpicẽ.¶ Ad aliud dicẽduʒ ꝙ ſingularia de futuro cõ
tingẽti neq; uera neq; falſa ſunt:hñt tñ aliquos ĩcurſus
accidẽtiuʒ frequẽter non ſemꝑ per quos ꝯtingit magis
p̃efigurari alterã partem q̃ʒ oppoſita:lʒ adhuc poſt illos
incurſus remanẽt cõtingẽtia:⁊ iõ etiam plura ſomnioꝝ
nõ eueniũt. ¶ Ad aliud dicẽduʒ ꝙ eccleſiaſticus dicit
de illis que inituntur ſomnijs tanq̃ʒ ex neceſſitate futuris:
cũ ſomnia nõ ſint neceſſaria ſigna futuroꝝ ut dicit phs.
¶ Querit̃ quot modis contingant ſomnia que ſunt ſi/
gna futurorum.

Onſequenter tra/
c ctanda eſt qõ quinta Ariſtotelis que eſt
q̃liter cõtigat futura p̃uidere in ſomnijs.
Et circa hanc querunt̃ tria.Quoꝝ p̃muʒ
eſt quot ⁊ quibus modis ꝯtingant ſomnia que ſunt pre
ſagia futuroꝝ.2ᵐ eſt utrum ſomnia de neceſſitate eueni/
ant uel non.3ᵐ utrum ſcientia ſomnialis ſit ſcientia ſpe/
culatiua uel operatiua.

a D primum proceditur ſic.
Dicit Ari:ꝙ ſomnioꝝ quedã ſunt cauſa que/
dam ſignuʒ ⁊ quedã incurſus accñtales:ſicut ⁊ in rebus
quedã fiunt per cãm ſicut defect⁹ ſolis per interpoſitio/
neʒ lune.quedã vo ſunt ſigna eoꝝ que fiunt:ſicut appro
pinquatio lune ad locũ ꝯiunctionis ſignum eſt eclipſis
future.quedã vo accñtia ſicut ꝙ aliquo ambulante acci
dit ſolem eclipſari. ¶ Sed cõtra hoc eſt videt̃ enim ꝙ
nullũ ſomniũ ſit cauſa.omne eniʒ ſomniũ eſt ſimulacrũ
apparẽs in aĩa.nulluʒ aũt ſimulacrũ tale cauſa eſt alicui⁹
futuri : ergo nullũ ſomniũ cauſat futuruʒ.p̃ma patet per
antedicta.2ᵃ vo probat̃ per hõ ꝙ ſpẽs que ſunt in aĩa nõ
ſunt cauſe rerũ extra ſed potius cauſate ab ipſis.¶ Itẽ
ſi ſunt cauſe tunc erũt cauſe pſe uel cauſe per accñs . Si
cauſe pſe tunc aut efficiẽs aut formalis aut finalis aut ma
terialis.Si efficiẽs cum igit̃ efficiẽs pſe nõ agat niſi cõ/
iuncta tunc erũt ſomnia ſemꝑ ꝯiuncta rebus illis que ſi
gnificant̃ in futuro:qđ plane falſuʒ eſt . Si dicatur ꝙ ſit
cauſa finalis cuʒ igit̃ cauſa finalis ſit habita poſt rem tũc
ſomniũ debet fieri poſt illam rem que figurat̃ in futuro
qđ iterum falſum eſt. Si dicatur ꝙ ſit formalis uel mã/
lis:cum igit̃ ille cauſe ſint intrinſece rei ſemper ⁊ nunq̃ʒ
extra eam:oporteret ꝙ qđlibet ſomniũ eſſet intrinſecuʒ
rei ſignificate in futurũ uel ut forma uel ut mã qđ iteruʒ
falſum eſt.Si ꝓpter hoc dicat̃ ꝙ eſt cauſa per accidens.
Cõtra.omne per accñs reducit̃ ad id qđ pſe eſt ſicut ad
ſ̃m ut dicit Ari:2° phi ꝙ policletus eſt cauſa ſtatue per
accñs eo ꝙ policletus eſt ſtatuarius ⁊ ſtatuarius eſt pſe
cauſa:⁊ alb⁹ hõ ſanat per accñs eo ꝙ albus hõ eſt medi/
cus ⁊ medicus hõ ſanat pſe.Si igit̃ ſomniũ eſt cauſa per
accñs futuroꝝ oportebit aliqđ eẽ in ſomno uel ſomniãte
qđ ſit cã pſe:qđ nõ eſt facile fingere:cũ ſepiſſime ſomnia
m⁹que multũ diſtãt per locũ ⁊ tẽp⁹ quoꝝ nullo mõ ſum⁹
cã ⁊ occaſio.¶ Preterea obijcit̃ ſic ꝯtra hoc ꝙ dicit quẽ
dam eſſe ſigna futuroꝝ.ſignum enim aut eſt in ſupficie
attingens rei ꝓfundũ ⁊ ſic eſt cauſa apparẽtie ⁊ non exi/
ſtentie.aut eſt ꝓfundũ rei attingẽs ⁊ ſic eſt cauſa apparẽ
tie ⁊ exñtie ꝓbabilis. Et quocũq; mõ dicat̃ ꝙ ſomniuʒ
eſt ſignũ tunc ꝯtingit rem ſillogizare per ſomniũ uel ex
probabilib⁹ uel ex apparẽtibus quoꝝ utrũq; eſt falſum:
nihil enim ſequit̃ iſte videt piſces:ergo pluet.nec etiaʒ
habet argumẽti apparentiã.ſilr nihil ſequit̃ iſte videt ſe
ptem ſpicas pcuſſas uredine:ergo erũt ſeptẽ anni ſterili
tatis:nec eſt ibi aliqua apparẽtia. Eodem modo obijcit̃
contra 3ᵐ mẽbruʒ ſic:q: dicit phus quedã ſomnia eẽ in/
curſus accñtales ad futura . accñs enim nõ eſt p̃ncipalr
ſuuʒ ſ̃m:ergo videt̃ ꝙ ſomniũ deberet eſſe in re ſignifi
cata in futuro ⁊ eodem tpe cum ipſa. ¶ Preterea dicit
phus ꝙ ſomniũ eſt accñs futuri ſicut aliquo ambulante
attingit ſolem eclipſari.ſed ambulatio ambulantis nul/
lum hẽt ordinẽ ad eclipſim ſolis:ergo videt̃ ꝙ ſomniuʒ
eſt incurſus accñtalis ⁊ nulluʒ hẽt ordinẽ ad futurorũ ſi/
gnificationẽ.¶ Iteʒ dicit Ari:ꝙ ſomnia que ſunt cau
ſe futuroꝝ qñq; ſunt ex pte corpis qñq; ſunt ex pte aĩe.
Ex pte corpis cõtingit p̃uidere infirmitates corporis fu
turas ex aliquo modico motu humoruʒ qui cõtingit in
ſomnis.ex pte aĩe aũt qñ p̃paratus exiſtit motus a diur
nis inchoationib⁹.mot⁹ enim in ſomnio frequẽter prin
cipia ſunt actuuʒ ⁊ eoꝝ intelligẽtia in fantaſmatibus no/
cturnis p̃cedit:ſed ſ̃m hoc videt̃ ꝙ ſomniũ nõ ſit ab in/
telligentijs ſepatis que dicunt̃ angeli ut a cauſis.Qđ tñ
dicunt Alga.Alphora.⁊ Auic.¶ Solutio dicendum
cuʒ philoſopho ꝙ ſomnia ſunt duplicia.qñq; eni hñt ſi/
gnificationẽ ⁊ qñq; nõ.Illa que nõ hñt ſignificationem
nõ ſunt niſi mot⁹ ſimulacroꝝ ut ſupra dictum eſt.Illa vo
que ſignificationẽ hñt triplicem hñt relationẽ ad ſigta.ſ.
cauſe ſigni ⁊ incurſus accñtalis.illud enim qđ cognoſci
tur aut cognoſcit̃ ex ꝓprijs aut ex cõibus.Si ex proprijs
tunc per cãm hẽt cognoſci.Si aũt ex cõibus hoc eſt per
propinqua uel remota.Si per ꝓpinqua tunc cognoſcit̃
ex ſignis q: ꝓpinqua accñtia ſunt ſigna.Si vo p remo/
ta tunc cognoſcit̃ per incurſum accñtalem.quocũq; aũt
modo cognoſcat̃ in ſomnijs res futura ſemꝑ cõior mo/
dus cog̊ſcẽdi erit per ꝓpetates methaphoricas:⁊ huius
rõ infra dicet̃.Si vo cognoſcit̃ per cãm tunc eſt res que
cãm hẽt ex pte corporis uel aĩe.Ex pte corporis quideʒ
ſicut qñ aliqs videt ſe in igne uel in pte uel in toto.ex eo
ꝙ in pte uel in toto in nãli calore calefact⁹ eſt: ⁊ aliquis
ſomniat ſe comedere mel eo ꝙ fleuma dulce tangit pa/
latum ⁊ linguã.Aliquis enim ſomniat ſe eſſe in niue ⁊
in aqua ⁊ in glacie eo ꝙ in pte uel in toto infrigidat⁹ eſt.
Et ad hunc modũ reducunt̃ ſomnia ſequẽtia cõplexio/
nes hominum.Sicut ꝙ cholerici ſomniãt ſe frequẽter
ardere ⁊ fleumatici ſe natare ⁊ ſubmergi in aqs:melan
cholici aũt recta obſcura ⁊ nigra ſomniant ſe vidẽ eo ꝙ
talis ſit diſpoſitio melãcholie ⁊ hmõi.¶ Ad hũc etiam
modum reducũtur oĩa illa ſomnia que ſequunt̃ nãs ci/
boꝝ.qđ enim cõplexio facit per nãm hoc cibus facit ex
accñte:⁊ eodem mõ ſunt ſomnia ſequẽtia naturas infir/
mitatum.Qđ aũt in ſomnijs fortior occurrit mot⁹ q̃ʒ ſit:
hoc ꝯtingit ꝓpter duas cauſas.Quarũ vna eſt quia aĩa
tunc quieta eſt ⁊ tota fert̃ ad motuʒ vnuʒ.2ᵃ eſt q: ſpirit⁹
aĩalis tunc quietus eſt ⁊ idcirco ab vno motu tot⁹ impri
mit̃:⁊ iõ ille mot⁹ maior ſic videt̃ ſicut vnum videt̃ duo
qñ diuaricat̃ ſpũs viſiuus. Cauſa vo que eſt ex pte aĩe
duplex eſt.ſ.ex pte ſcibiliũ ⁊ ex parte opabiliuʒ.ex parte
ſcibiliuʒ qñ inqſitio aliquoꝝ fuit in vigilia repũtat̃ mot⁹
illius inqſitionis in ſomnijs ⁊ in eis manifeſtant̃ futura
ſcibilia. Ex pte opabiliuʒ vo qñ diſpõ aliquoꝝ opabiliũ
precedit in vigilia.Tunc enim motus eiuſdeʒ diſpõnis
in ſomnijs p̃oſtendit futurã opationẽ.Signuʒ vo eſt tri
plex.ſ.in celo ⁊ in elemẽtis ⁊ in ſomniãte ſicut ſtella mo
uet ad aliqđ cuius mot⁹ exiguus exñs in vigilia nõ pci/

pit ſed in ſomnio manifeſtat ſm q coiter dicitur a phis q aliquid ſignt ſomnia in plenilunio ⁊ aliud in ſole ⁊ aliud in nouolunio: ⁊ aliud planeta exñte in bicorpore ⁊ aliud qñ ſunt planete in ſigno vnius corpis. Ex parte vo elemẽtoꝝ ſunt ſigna qñ elementa diſponunt ad ſerenitatem uel pluuiã uel uentos uel aliqd hmõi. Cuz eniz illa diſpõ eſt pua in elemẽtis nõ ſentit in vigilia ſed pcipit in ſomno ſm q aliqs ſomnians piſces ſuſpicat futuram pluuiã. Et aliqs ſomniãs piſces mori ⁊ exiccari interptat futurã ſerenitatẽ. ¶ Signa vo ex pte ſomniantis ſunt diſpões ſomnij nõ pue que nõ niſi in ſomnio ſentiunt. Sicut ſi aliqs ſomniãs ignem interptat futurã iram, ⁊ ſomniãs ſe videre os putridũ magnũ interptat impoſitionem falſi criminis. ⁊ ſomniãs ſe videre ſcorpionem interptat futurã detractionẽ occultã eo q talium diſpões nõ mouerũt ſomniãtes ex pte corporis uel ex parte aie ſicut in ira futura: forte fuit iniurie memoria ul' alicuius debilis aſſenſus ſanguinis ad cor ex impoſitione falſi criminis: forte pceſſit ſuſpicio aliqua uel aliquid factũ ſuſpectũ cuius mot' ſignuz fuit futuri. Accidẽs aũt ſiue incurſus eſt de his que pcul ſunt tẽpore uel loco: ⁊ quoꝝ noticia ſup nr̃am videt eſſe prudẽtiã ut dicit phs ſicut eſt de nauali bello futuro uel de regnis ſubuertendis uel de toto ſtatu mundi futuro. Sicut in ſomnio nabuchodonoſor: ⁊ noticia ſomnioꝝ hmõi nõ fit ſine reuelatione ut infra determinabit. ¶ Dicendũ ergo ad pm q ſomniũ nõ dicit eſſe cauſa niſi q: eſt ſimulacrũ cauſe. ¶ Ad aliud dicẽduz q ſomniũ aliqñ eſt ſimulacrũ efficiẽtis: ⁊ qñqz finalis ⁊ qñqz formalis ⁊ qñqz mãlis. ⁊ bñ cõcedimus q eſt ꝯiunctuz aliquo mõ ſignificato. Significatũ enim cauſa eſt in re uel in fieri apud ſomniantem ut patet ex pdictis. Qñqz etiã eſt ſimulacrũ cauſe per accidẽs: q per accñs reducit ad pſe cauſas in corpe uel in aia ut ſup dictũ eſt. ¶ Ad id qð obijcit de ſignis dicendum q quedam ſigna ſunt propinquiora ⁊ quedam remotiora ⁊ quedã ſunt accepta ex pte reruz ⁊ illa ſunt rõ inferẽdi apparẽter uel pbabiliter: ⁊ de illis pcedit obo. quedã aũt accipiunt ſm pprietates methaphoricas ⁊ p illas nõ põt inferri. Dicit enim phus nõ cõtingit determinari pbleuma ad eos qui extraneis noib' res appellant ut platanũ hoiem trãſgrediunt enim poſitã locutionem: ⁊ talia ſunt ſigna ſomnialia. Et dicit Alphorab. q ſomniũ eſt ſcia accepta cuz medio q: ſ. nõ accipit p mediuz locale uel ſillogiſticũ. ¶ Ad hoc qð obijcit de curſu accñtis dicẽdũ q ſomniũ eſt ſimulacrũ alicuius accñtis futuroꝝ qð tñ in aia eſt ſicut in ſbto: ⁊ pter hoc non pcedit pma argumẽtatio. ¶ Ad aliud dicẽdum q eſt ordinatio ad futurũ per modũ ſigni uel per modũ cauſe ⁊ eſt ordinatio per modũ euẽtus caſus uel fortune: ⁊ hoc intendit per ſuum exẽpluz exprimere phus: uel nihilominus tñ id qð eſt accñs nõ eſt oino ad utrũlibet. Sed per diſpões ſubarũ ſepatarũ ut celoꝝ uel elemẽtoꝝ magis declinãt in alterã partẽ ⁊ idcirco pnoſticũ eſt futuroruz. ¶ Ad ultim dicẽduz q oia ſomnia illa que nõ manifeſtant in ſignis corpalibus uel cauſis ſup nr̃am ſunt prudentiã ut dicit phs ⁊ ſunt reuelatiões ab intelligẽtijs rapte humanis aiabus ut infra determinabitur.

¶ Utrum ſomnia de neceſſitate eueniant.

s **Ecundo queritur** Utrum ſomnia de neceſſitate eueniãt uel nõ. Et videt q ſic. ſunt enim ſomnia per reuelationẽ diuinã ut dicũt ſancti ⁊ phi. ſed reuelationi diuine nõ ſubeſt falſuz: ergo nec ſomnijs falſuz ſuberit. ¶ Jtẽ ſomniũ Pharaonis ⁊ Nabuchodonoſor ⁊ Danielis fuerunt pphia de futuro. Sed pphetie nõ põt ſubeſſe falſuz ergo nec tali ſomnio. ¶ Jtem tale ſomniũ aut ſigt aliquid aut nihil. Si nihil hoc eſt cõtra phos ⁊ ſanctos coiter loquẽtes. ſi vo aliqd hoc erit uerũ q: falſuz nihil eſt. Si ergo erit uerũ aut cõtingenter erit uerũ aut neceſſario. Si contingenter põt ergo nõ eſſe uerũ. ponat ergo q non eueniat tunc illud ſomniuz nõ ſignificabit uerũ: ⁊ ſi nõ ſigt ueruz nihil ſigt ergo illud ſomniũ nihil ſigt ſed impoſitũ erit ſignificare aliqd. ergo ſomniuz qð aliqd ſigt nihil ſigt qð eſt ipoſſibile: ergo nõ cõtingenter ſigt ueruz: ergo ſigt neceſſario ueꝝ aliquid futurũ. Si dicat q ſomniũ illud qð eſt per reuelationẽ ſigt aliqd futuri de neceſſitate ſed non id in quo nõ eſt reuelatio. ¶ Contra id qð eſt per reuelationẽ eſt id qð hẽt incurſuz accñtalem tm̃ ad futurũ ⁊ illud minorẽ habet ordinẽ qð eſt ad futurũ qz id qð eſt cauſa uel ſignuz: ergo ſi illud de neceſſitate aliqd ſigt futuruz: multo magis ſignificabũt aliquod futurũ de neceſſitate que ſunt cauſa ul' ſignũ: ⁊ ſic oia ſomnia que aliqd ſignt in futurũ de neceſſitate ſignificabũt illud. ¶ Sed cõtra dicit Ar: qñ ergo nõ eueniũt multa ſomnioꝝ nõ eſt incõueniẽs. ergo nihil phibet que ſomnia nõ euenire: que tñ futuruz aliqd ſignt. ¶ Jtem Ar: in 2° de gñatione ⁊ corruptione futuris quis incedere nõ incedet: ergo ſi aliquis ſomniauit aliqð futurũ fore incedere nõ pter hõ de neceſſitate incedet. ¶ Preterea hoc pbat Ar: tam in corpalib' ſignis qz in uoũltarijs q ea que futura ſunt nõ de neceſſitate futura ſũt. Signa eni celeſtia que ſunt ſigna uentoꝝ uel pluuiaꝝ futuraruz nihil ipedit uel phibet impediri. Silr cõſilia humana de futuris nihil phibet nõ euenire ⁊ q aliqd poſterius adueniat ⁊ piudicat ſignis pcedẽtibus ⁊ cõſilijs: ergo a ſili nõ eueniũt de neceſſitate. ¶ Solo ꝯſentiẽdo phis dicimus q ſomnia nõ eueniũt de neceſſitate ſiue ſint cauſe ſiue ſigna ſiue icurſus accñtales futuroꝝ. ¶ Ad pm ergo dicẽduz q reuelationes fiunt duob' modis. ſ. ſm uerã intelligentiã uoluntatis diuine: ⁊ ſm pmixtionẽ fantaſmatũ. ⁊ pmo mõ nõ eſt ſomniũ ut ſup habitũ eſt ſed pphetia de qua ifra diſputabit. 2° vo mõ eſt reuelatio nõ ſignãs rem futuraz ſimplr ſm ꝯditionẽ aliarũ cauſarũ nãlium uel uoluntariaruz: que cauſe cuz nõ ſint neceſſe nõ erit neceſſariũ futurũ qð ſigtum eſt. hoc tñ ſemp intelligẽduz eſt q ſomniuz ſemp fit in pprietatibus fantaſmatis: q: ſine fantaſmatibus nõ eſt aliqð ſomniũ. ¶ Ad aliud dicẽdum q illa ſomnia fuerũt pphetica ſm quid ⁊ imobiles de futuro. ſ. exñtibus cauſis uoluntarijs. ſimplr aũt nõ. ſi enim merita uoluntatis imutata fuiſſent non induxiſſet deus factuz ſilr qð factuz eſt aureũ poſtea argẽteuz ⁊ ſic ſemp prius eſt pter diſpõnem uoluntatis eoꝝ qui ſunt in ſeculo ⁊ nõ de neceſſitate. ¶ Ad aliud dicẽdũ q ſomniuz aliqd ſigt. ſ. ꝯtingens de futuro qð tñ ad alterã partẽ eſt magis diſpoſitũ. Et ſi querit utruz hoc aliquid ſit ul' nõ. dicendum eſt q illud non eſt ſimplr ſed ſm quid: ⁊ ſm diſpõnem ⁊ propter hoc nõ ſequitur q ipſuz abſolute ſit uerum. ¶ Ad ultimũ patet ſolutio per predicta.

¶ Utrum ſcia ſomnialis ſit ſpeculatiua uel practica.

t **Ertio queritur** Utrum ſcientia ſomnialis ſit ſpeculatiua uel opatiua. Et videtur q non ſpeculatiua q: illa nõ acqrit niſi per habitudines ppõnum pmiſſarũ ad ꝯcluſionez ⁊ per habitudinem medij termini quoruz nihil eſt in ſomnijs. ¶ Preterea oia ſomnia uel fere oia ſunt de pticularib' ut dicit Alphorabius quib' utimur ad cõprehendẽduz utile uel nocens in rebus futuris. Particularia aũt utilia uel nocẽtia ſunt in qbus eſt opatio. ergo ſomnialis ſcia eſt principiuz opationis ⁊ nõ ſpeculatiõis. ¶ Preterea fere oia accipiunt in pncipijs methaphoricis. Ex methaphoricis aũt nihil infert ſm intellectuz ſpeculatiuũ: ergo ſomniũ nõ eſt principiũ ſpeculationis. Si pter hoc dicatur q ſomnialis ſcia practica ſit. ¶ Cõtra practicũ eſt quod eſt opabile per nos. ſomnia vo frequentiſſime ſunt de his que nõ ſunt opabilia per nos ſicut de futura ſterilitate ⁊ abũdantia fuit ſomniũ pharaonis: ergo ſomniũ non eſt

ſcia pꝛactica. ¶ Preterea etiam iuxta hoc queriẜ utrum ſomnia ſemꝑ ſignificenẜ ſub methaphoricis ſilitudinibꝰ uel nō. ⁊ videẜ ꝙ ſic: q: dicit phus ꝙ artificioſiſſimus iudex ſomnioꝝ eſt qui pōt ſilitudines inſpicere. Preterea experimētuꝫ docet hoc ꝙ ira futura ſub igne ſomniatur ⁊ pluuia ſub piſcibus. ¶ Sed cōtra dicit Auicᵃ ꝙ qn̄qꝫ ſomniaẜ res ut eſt futura ⁊ tunc ſomniū nō indiget interpretatione. ¶ Preterea dicit idem ꝙ qn̄qꝫ ſomniaẜ cōtrarium in cōtrario ergo nō ſemꝑ eſt ſomniū in ſilitudine methaphorica. ¶ Juxta hoc iterū queriẜ de mō interpretādi ſomnia. Et videẜ Ariſ: dicere ꝙ ꝑmptus erit ſignificatiua ſomnioꝝ iudicare qui cito pōt ſentire diuulſa ⁊ inſpicē diſtoꝛta idoloꝝ: q: hoc qdē hoīs hic ꝟo equi. ¶ Queraẜ ergo que ſūt diuulſa ⁊ diſtoꝛta idoloꝝ: ſi enī illa ſunt que turbato mō deſcendunt a loco fantaſtico ut quidā dicūt tunc nō erit interp̄tatio ſomnioꝝ illorū que ſunt in fine doꝛmitationis apud quietē ſpūs cuius cōtrarium dicit Auicᵃ. in fine enim doꝛmitationis nō diſtoꝛte nec diuulſe deſcēdūt ſimulacra. ¶ Preterea dicit Algazel ꝙ ſenſus interp̄tationis ſomnioꝝ eſt ut in tempore de hꝰ p̄mediteẜ qꝺ de foꝛma remāſit in memoria eius qꝺ fuit poſſibilius vidiſſe aīam q: fantaſma comitatur illud in hoc. Ubi grā modus reminiſcendi fiet per reſolutionē ſic. Dicet hmōi fantaſia que nunc eſt quoquo mō uenit in memoria nr̄a ⁊ tunc recoꝛdabiẜ cauſe que fecit hanc eſſe debere. Et deinde cōſiderādo iſtā cām recoꝛdabiẜ cauſe illius ⁊ ſic reſoluēdo aliquid oſtēdet in pꝛima per quā labendo cecidit in iſtā ultimā. ſm hoc videtur ꝙ reminiſcētia omne fantaſticū facit ad interp̄tationem ſomniorū. fantaſtica enim ſomnia cauſanẜ ab opere ſenſuuꝫ: q: a cogitationibꝰ fiunt que ſunt in vigilia. ⁊ ſm hoc omne ſomniuꝫ ſignificabit in p̄terito aliqd ſenſatuꝫ uel cogitatū qꝺ falſum eſt: cuꝫ multa ſomnia ſignificent aliqd in futuro. ¶ Item dicit Algazel ꝙ q: cōmutationes fantaſmatū nō retinenẜ in vno mō idcirco multiplicanẜ modi interp̄tatiōis ⁊ varianẜ ſm ſigna: ⁊ ſm diſpōnes ⁊ artificia ⁊ tēpora anni ⁊ infirmitatē doꝛmiētis: ⁊ ſic ut nō poſſit inueniri interp̄tatio niſi ſm mediuꝫ eſtimationis q: impedit uelamē qꝺ eſt ibi. ¶ Queraẜ ergo penes qd accipiaẜ iſta diuerſitas interp̄tatiōis que eſt ſm ſingularia ⁊ diſpōnes ⁊ artificia ⁊ tpa anni ⁊ infirmitatē doꝛmiētis. ¶ Solꝰ ad p̄ᵐ dicēduꝫ ꝙ ſomnialis ſcia eſt accepta ſine medio ꝓbante uel inferēte ipām: ⁊ pꝛopter hoc nō eſt ſpeculatiua. Eſt iteꝝ ſcia accepta ſine eligētia ⁊ cōſilio ⁊ ꝓpter hoc nō eſt ſimplr̄ pꝛactica lꝫ ſomnia frequenter ſunt de his in qbus uel circa que ſunt nr̄e opationes ⁊ ꝓpter hoc Socrates cōcionās ad athenienſes appellat ſciam ſomnialē nō humanā ſed diuinā. ⁊ Ariſ: dicit eam eſſe ſup̄ nr̄am pꝛudētiaꝫ eo ꝙ nō accipiẜ ex pꝛincipijs ſcie ſpeculatiue uel pꝛactice. ⁊ per hoc etiam patet ſolꝰ ad duo ſequētia. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ lꝫ ſomnia qn̄qꝫ ſunt de his que nō ſunt opabilia per nos: tamen frequēter ſunt de his circa que nr̄a opa ſunt: ſicut lꝫ famem nō faciamus tn̄ circa famē ⁊ abūdantiā ſunt ſollicitudines ⁊ opa humana. ¶ Ad id qꝺ ulterius queritur utrum ſemꝑ ſignificenẜ in ꝓpꝛietatibus methaphoricis. dicēduꝫ ꝙ frequēter ſic ꝯtingit tn̄ pꝛopter diſpōnes ſomniātium ꝯtingit etiam aliter. Sunt enim quidā ſomniātes clariſſimarū aīarum ⁊ optime cōplexionis: ⁊ iō uaria intelligētia in ipis vincit imaginē ⁊ accipit reuelationem ſomnialē in ꝓpꝛia ſilitudine rei: ⁊ hoc erit ſomniū de quo dicūt Auicᵃ ⁊ Algazel. ꝙ nō idiget iterp̄tatione. Quidā ꝟo ſunt minus potētes in intellectu ⁊ foꝛtiores in imaginatione: ⁊ tunc imaginatio nō foꝛmat imaginationes ꝓpꝛias ſed methaphoricas: ⁊ hoc ſomniū indiget interp̄tatiōe. Un̄ quāto plus diſtoꝛquēt imagines a uera rei intelligētia tāto ſomniū eſt obſcurius: ⁊ hmōi cauſa iam aſſignabiẜ in ſequēti qōne. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ ratio vnius ꝯtrarioꝝ ſcitur ſcita rōne alterius ⁊ econtra etiam oꝛdines hn̄t ad vnum ſbm ⁊ ꝓpter iſtas duas cōiunctiones ꝯtrarioꝝ fantaſia ſepe diſtoꝛquet ſe ab vna in alterā: ⁊ iō dicit phus ꝙ qn̄ ſomniat ſe mori ſignuꝫ eſt ꝙ ꝓlongaẜ ei vita. ¶ Ad id qꝺ ulterius queriẜ de modo interꝑtandi ſomnia dicēduꝫ ꝙ plura ꝯſideranẜ in interpꝛetatiōe ſomnioꝝ ſicut tangiẜ in ultima auctoꝛitate Algazelꝭ. pꝛimuꝫ tn̄ eſt ꝙ ſciat ſegregare diſtoꝛta idoloꝝ ab illis idolis que ſignt̄ aliqd in futurū. dicunẜ enim idola diſtoꝛta que ſm ſe nō ſunt idola futuroꝝ ſed ſm ꝓpꝛietates remotas. Ubi grā ꝓpter diſpōneꝫ ꝯcupiſcētie in coꝛpore ꝯtingit ſomniare aliquem coitū ut dicit phs. Et q: virgines ꝯcupiſcibiliores ſunt contingit eas ſomniare coire cum virgine: illud ſomniuꝫ ex idolis repn̄tatis in ipo nō ſigt̄ aliqd in futuro: tn̄ pꝛopter ꝓpꝛietateꝫ coitus virginis ſigt̄ anguſtiā in futuro ut diciẜ in libꝛo Danielis. Silr̄ eſt de ſomnio famelici qui ſomniat ſe comedere oua: ex idolis enim illius ſomnij nō ſigtur niſi fames pꝛeſens in coꝛpore: tn̄ q: ouum nō comediẜ niſi frāgaẜ: ⁊ cum frangiẜ occultū in oua reuelaẜ: ꝓpter illam ꝓpꝛietatem ſigtur in comeſtione ouoꝝ reuelatio occultorū in futuro. ut diciẜ in libꝛo ſomnioꝝ Danielis. Diuulſa ꝟo idola uocanẜ qn̄ fantaſia cadit ab vno in alterū ⁊ ab altero in tres ⁊ ſic deinceps: tunc enim opoꝛtet recurrere ad pꝛimū qꝺ aliquā futuri habuit ſigtionem. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ Algazel loquiẜ de illis ſomnijs tm̄ que cauſanẜ a p̄terito ſenſu uel imaginatiuo. Ex imaginationibus eniꝫ illoꝝ p̄cipue occurrūt ſigtiōes futuroꝝ. ¶ Ad ultimū dicēduꝫ ꝙ interp̄tatio ſomnij aut accipiẜ de pꝛopꝛietatibus ſimulacroꝝ de qbus eſt ſomniuꝫ: aut ex pꝛopꝛietatibus ſomniātis: aut ex ꝓpꝛietatibꝰ mouentium in ſomnio. Et ſi p̄mo mō tūc eſt interp̄tatio ſm ſingularia in qbus eſt ſomniū. Si ſcꝺo mō tunc eſt ſm depōnes que ſunt in ſomniāte p̄cipue ex cōplexione ulꝭ cibo. Si 3ᵒ modo tunc mouēs erit intus uel extra. Si intus tunc erit ex pte aīe uel ex pte coꝛpis. ⁊ ſi ex pte aīe tunc erit ex pꝛopꝛietatibus artificij. artifices enim ſinguli ſub methaphoris inſtr̄oꝝ ſuoꝝ ⁊ ſuoꝝ officioꝝ ſomniāt futura. ⁊ hꝰ patet in duobꝰ miniſtris pharaonis. ſ. pincerna ⁊ magiſtro piſtoruꝫ. quoꝝ vnus. ſ. pincerna vidit p̄ſagia futuroruꝫ ⁊ in vite ⁊ calice ⁊ vino. Alter ꝟo. ſ. piſtoꝝ magiſter in caniſtris farine ⁊ oībus gn̄ibus panuꝫ que fiunt arte piſtoria. Si ꝟo eſt mouēs ex pte coꝛpis tunc eſt infirmitas. Si aūt eſt mouēs extra: ſiue ſit ex pte ſtellarū ſiue ex parte elemētoꝝ tunc uariatur ſm tempora.

¶ Utrum futura ab homine perſpicianẜ ſoluꝫ uel quorum demonum habent cauſam.

a

Deinde querendum eſt de

ſexta qōne. ſ. Utruꝫ futura ab hoīe p̄ſpicianẜ ſolum uel quorūdā demonū hn̄t cām. Hanc enim mouet Ariſ: ⁊ nō diſputat eam. Videẜ enim ꝙ nō ſolum futura perſpicianẜ ab hoīe ſed etiā fiunt per reuelationeꝫ angeloꝝ bonoꝝ uel malorū qui a phō demones uocanẜ. Dicit eniꝫ Augꝰ in 12ᵐᵒ ſuper geñ. ad lr̄am. ꝙ coꝛporalem viſionē ⁊ per imagines coꝛporaliū que demonſtranẜ in ſpiritu ⁊ boni angeli inſtruunẜ ⁊ mali fallunt. Cum igiẜ imagines coꝛporaliū fiāt in ſomnijs per ipas imagines ⁊ boni angeli ipm̄ inſtruūt ⁊ mali fallunt hoīes. ¶ Itē Alphorabius dicit ꝙ datoꝛ ſcie ſomnialis eſt intellectꝰ liberatꝰ a mā: talis aūt intellectꝰ liberatus a mā eſt intelligētia angelica: ergo videẜ ꝙ datoꝛ cognitionis ſomnialis ſit intelligētia angelica. ¶ Item Alphorabius ſcientia ſomnialis eſt a re diuina ex p̄fecta ſollicitudine circa hoīem. ¶ Item Alphorabius ⁊ Auicᵃ dicunt ꝙ aīa in ſomnijs ꝯiungiẜ ſubſtātijs ſpūalibus que dicunẜ angeli ⁊ recipit reuelationes ſomniales ab ipſis. hoc etiā accipiẜ in p̄ncipio matthei ubi angelus reuelauit Joſeph in ſomnijs ut accipet mariā ꝯiugem ſuā. ⁊ iteruꝫ tribus magis ſiue regibus ut per aliam viā redirēt in regionē

ſuam.⁊ iterum ut maria cum Joſeph iret in egyptum:⁊
quarto ut rediret in iudeam.Et iterum hoc accipitur in
ſomnijs Balaā quo cadens aptos habuit oculos ⁊ acce
pit reuelationē a bonis ⁊ malis angelis.Simil'r in ſom
nijs Dañ.⁊ in Juda machabeo cui ſocij ſui fidedignuꝫ
expoſuerūt ſomniū.⁊ in libꝛo iude:ubi vnus vidit ꝙ pa
nis ſubcinericius ex oꝛdio uoluebaꝛ in caſtris madian
⁊ ſubuertit tabernaculū ⁊ terre funditus coequauit.Si
mil'r aūt multa ſuppetunt extra.per rōnem etiaꝫ pꝛobaꝛ
idem.quidā enim ſunt de futuro ſub libꝛo Ar̄:oꝛdina/
ta que tñ nō poſſint hēre cām:neceſſe eſt ꝙ accipiantur
per cām ſomni dictā.¶ Jtem oīs ſcia poſt ignorātiam
eſt ab aliquo agēte ītellectu.ſcia ſomnialis de futuro eſt
ſcia accepta:ergo erit ab aliquo agēte intellectu.ꝑma ꝓ/
baꝛ per hoc ꝙ ītellectus poſſibilis nō efficiꝛ in actu ſciē/
di niſi per agentē.2ª pꝛobaꝛ per hoc ꝙ ſcia ſomnialis nō
hebetaꝛ ante ſomniū.Hoc igiꝛ ſuppoſito queraꝛ de illo
agente Utrū ſit agens humanꝰ uel angelicus.Si dicaꝛ
ꝙ humanus.Cōtra.humanū agens nō extrahit poſſibi
lem de potētia niſi per ꝓpōnes ꝑmas ⁊ per oꝛdineꝫ pꝛe/
miſſarū ad cōcluſionē.talis aūt eductio poſſibilis nō eſt
in ſcia ſomniali:ergo nō erit per agentē humanū.relin/
quiꝛ ergo ꝙ fiat per angelicū uel diuinuꝫ.¶ Pꝛeterea
diciꝛ in libꝛo cauſarū ꝙ intelligētia eſt plena foꝛmis.Et
diciꝛ in cōmēto eiuſdem libꝛi ꝙ aīa rōnalis eſt inſtrumē
tuꝫ intelligibile:ergo videꝛ ꝙ intelligētia hēt impꝛimere
foꝛmas in aīam rōnalem.Et cuꝫ in ſomnijs apta nata ſit
magis ꝯiungi ītelligētijs q̄ꝫ in vigilia magis accipit im/
pꝛeſſionē hmōi in ſomnijs q̄ꝫ in vigilia.ergo ab ītelligē/
tijs fiūt reuelationes ſomnioꝝ.Sed cōtra dicūt Alpho.
yſaac ⁊ Auicª ꝙ in intelligētijs non ſunt niſi foꝛme uľes
ſimplices ſicut ſubē ipſarū ſimplices ſunt.Si ergo impꝛ/
munt in aīas nō impꝛimunt niſi foꝛmas quales hñt:ergo
nō impꝛimunt niſi uľes ⁊ ſimplices ſed ſomnia oīum uel
oīa ſunt in ꝑticularibus fantaſmatibꝰ:ergo nō faciūt ali
quā impꝛſſionē in ſomnijs.¶ Jtem coꝛpales ſiľitudines
nō ſunt in ītellectu puro ſimplici nec ab ipſo ſomnia ſūt
in coꝛpalibus ſiľitudinibus ut ſuꝑ eſt ꝓbatuꝫ.ergo nul/
la ſomnia ſunt a puris ⁊ ſimplicibꝰ intellecibꝰ:ſed tales
ſunt intellectꝰ angeloꝝ:ergo nulla ſomnia ſunt ab ange
lis.¶ Queriꝛ etiā iuxta hoc quare intellectꝰ futuroruꝫ
nō demonſtranꝛ in ꝓpꝛijs imaginationibꝰ ut.ſ.homo vi
dereꝛ in imagine hoīs ⁊ aſinus in imagine aſini cuꝫ pꝛo
pꝛie imagines expꝛſſius demonſtrarent intellectum q̄ꝫ
methaphorice.¶ Solꝰo dicēduꝫ ꝙ in ſomnijs fiunt re/
uelationes ab intelligētijs que dicunꝛ angeli:⁊ fiunt il/
lo mō quo ſuꝑ expeditū eſt in tractatu de angelis:⁊ fiūt
a bonis ⁊ malis ſicut dicit Augꝰ.¶ Ad id aūt qđ in cō/
trariuꝫ obijciꝛ.dicēdū ſm ſuꝑdicta ꝙ lꝫ foꝛme ſimplices
ſint in angelis:tñ q2 angelus ⁊ intelligētia ſunt ſbe agē/
tes in hyle mūdi ⁊ in aīas humanas ut dicūt phī foꝛme
ille que in eis ſunt ſimplices recipiunꝛ ab aīa uel ab aīa
libꝰ ut ꝑticulares ⁊ coꝛpales:⁊ hec eſt ſolꝰo Alphorabij.
poſſet tñ etiaꝫ dici ꝙ intelligētia infundit intellectū ſim/
plicem:⁊ huic intellectui ſimplici imago foꝛmat imagi/
nationes.Tertio modo pōt dici ut ſuꝑ determinatū eſt
in q̄ōne de ſcia angelorū.ꝙ.ſ.ſunt foꝛme cōpōnis ⁊ foꝛ/
me abſtractionis.Et foꝛme cōpōnis deſeruiūt intelligē
tie actiue.Foꝛme aūt abſtractionis deſeruiūt intelligen
tie ꝯtēplatiue.Cum aūt oīs actiuus agat circa ꝑticularia
neceſſe eſt foꝛmas intellectꝰ actiui eſſe ꝑticulares lꝫ ſint
ſimplices.Qual'r aūt foꝛma ſimplex poſſit eſſe ꝑticularis
infra determinabiꝛ in q̄ōne de ītellectu pꝛactico:⁊ tales
foꝛme ſunt intelligētiarū quas impꝛmūt in aīas:⁊ ab aīa
ipa ꝓpter nām imaginatiue efficiunꝛ coꝛpales:per hoc
etiaꝫ patet ſolꝰo ad ſequēs.¶ Ad id qđ ulterius queriꝛ
rñdet Alphorabiꝰ.ꝙ foꝛmis intelligētiarū q̄s ipē ītelli/
gētie impꝛmunt in aīas magis ſiľes ſunt ꝓpꝛietates me/
thaᶜᶜ q̄ꝫ uere imaginationes reruꝫ:⁊ ꝓpter hoc intelligē
tie intellectꝰ futuroꝝ impꝛmunt ſub ꝓpꝛietatibꝰ mechani
cis ⁊ nō ſub ueris imaginibꝰ reruꝫ.ſed tñ hec ſolꝰo nō eſt
ſufficiēs ſed dicēduꝫ illius eſſe tres cauſas ſimul concur
rentes:quaruꝫ vna eſt ⁊ ꝑcipua:q2 ſomnia nō ſunt niſi
ſimulacra accepta per ſenſum in ꝑte uel in toto:in cauſa
uel in effectu futuruꝫ:nec in ꝑte nec in toto nec in cauſa
nec in effectu ſiue in ſenſu.futurū enim cōtingēs nō ha
bet cām oꝛdinatā nec ut frequenter nec ut ſempꝛ:⁊ iō re/
linquiꝛ ꝙ nō poſſit eſſe in aīa per ꝓpꝛiā imaginem uel
per imaginationem ſue cauſe:ergo erit in aīa per imagi
nationem ſui ſimilis.2ª cauſa eſt q2 intellectus a ſomnio
ligaꝛ per accñs ut ſuꝑ determinatū eſt.ſenſus aūt per ſe
⁊ iō aīa abſtracta a ſenſu ⁊ intellectu ꝯfoꝛtaꝛ in imagina
tione ⁊ efficiꝛ potens:non tñ in imaginibꝰ ſed etiam in
pꝛoꝑetatibꝰ ipſarū.3ª eſt quā tangit Alphorabiꝰ.⁊ ueri
tas illius patet per ītellectuꝫ diuinorū in ſacra ſcriptura
qui totus manifeſtaꝛ nobis in hmōi imaginibꝰ.⁊ de hꝫ
plura ſunt notata ſupiꝰ in q̄ōne de imagīalibꝰ angeloꝝ.
¶ Utrum ſomnia fiant a natura uel ab euentu.

Ltimo tangenda eſt ſepti/
ma qō.Utruꝫ ſomnia fiant a natura uel ab euē
tu.Et videꝛ ꝙ a natura.Dicit enim Ar̄:ꝙ quorūcūqꝫ
loquax eſt natura ⁊ multiplex ⁊ melancholica multimo
das viſiones vidēt:eo enim ꝙ circa plura ⁊ multipharia
moueanꝛ naſcunꝛ ſimulacra theoreumatica ⁊ foꝛtunati
exñtes in his.Ex hoc accipiꝛ ꝙ melācholicoꝝ eſt mul/
tum ſomniare:⁊ ſic ſomnia fiunt a natura.¶ Jteꝫ Ar̄:
multi aūt ꝓpter uehementiā quēadmodū ⁊ minus intē
dētes bene ꝯiectant:⁊ ꝓpter mutationē cito quidē vici/
nius eſt.Ex hoc hēaꝛ ꝙ multimoda ſomnialis viſio eſt
de natura melācholici.¶ Jtem Ar̄:Eo ꝙ furioſi ſunt
ſiľi ad herētia melius dicūt ⁊ intelligūt.Ex hoc patet ꝙ
de natura furoris eſt ꝙ figura ſignata adherētia fantaſ/
matibus ſiľibus melius intelligūt q̄ꝫ alij.Si foꝛte aliqs
diceret ꝙ ſomnia eēnt a deo ⁊ nō a natura nec ab euen/
tu ꝓbat Ar̄:duabꝰ rōnibus ꝙ hoc nō eſt uerū:quaruꝫ
vnā in talibus uerbis ponit deuꝫ quidē mittentem eſſe
ſomnia fatuis ⁊ nō optimis ⁊ pꝛudētiſſimis:ſꝫ quibuſli/
bet mittere incōueniens cauſa eē videꝛ.hoc eſt ꝙ deus
mittat ſomnia fatuis ⁊ melancholicis ⁊ ſine diſcretione
quibuſlibet magis q̄ꝫ optimis in virtute ⁊ pꝛudētiſſimis
in ſcia nō eſt rōnabile.Alia ratio Ar̄:eſt ſub his ꝟbis:
oīno aūt qñ ⁊ alioꝝ aīalium ſomniāt quedā a deo non
miſſa ſomnia ſunt:nec facta ſūt huiꝰ grā diuinitꝰ quedā
natura enim ſcia eſt nō diuina:nō tñ falſum hoc ſignuꝫ.
Aut infirmi enim ꝓuidētes hoīes ſunt ⁊ nocte ſomniā/
tes recte tanq̄ꝫ nō a deo mittēte ſomnia:ſenſus eſt quia ſi
ſomnia eſſent a deo ex merito ꝑſonarū tunc bꝛuta aīalia
nō ſomniarēt.¶ Pꝛeterea diuīa ſcia que accipitur per
reuelationē nō reduciꝛ ad nām.ſcia ꝟo ſomnialis redu
ciꝛ ad nām.Naturalia enim ſunt que frequēter contin/
gunt:ſed ſomniāt frequēter infirmi ⁊ male cōplexiona/
ti:quoꝝ loquax eſt natura.Similiter Gꝛegoꝰ aſſignat di
uiſionem in cauſis ſomnioꝝ quarū nulla attribuiꝛ euen
tui.Dicit enim ſic in libꝛo dialogoꝝ ſex modis tangunt
aīam imagines ſomnioꝝ.aliqñ enim ſomnia uētris ple
nitudine ⁊ uanitate fiunt.aliqñ illuſione.Unde multos
errare fecerūt ſomnia ⁊ exciderūt ſperātes in illos.Ali
qñ cogitatione ⁊ illuſione:vnde multas curas ſequunꝛ
ſomnia.Aliqñ ſola cogitatione:qñqꝫ aūt ex miniſterio
reuelationis oriunꝛ ſicut Joſeph in ſomnijs reuelatum
eſt ut Mariā cum puero in egyptum trāſpoꝛtaret.qñqꝫ
aūt cogitatione ſimul ⁊ reuelatiōe ꝓcedūt:ſicut fuit ſom
num Nabuchodonoſoꝛ ꝙ a radice cogitationis inchoa/
uit.Unde ⁊ Dauid interꝑtans dixit tu rex cogitare cepi
ſti in ſtatu tuo qđ eſſet futuruꝫ.poſt hoc ⁊ qđ reuelat mi/
niſteria oñdunt tibi que futura ſunt.in his etiaꝫ uerbis
videꝛ eſſe cōtrarietas ad dictum Ar̄.Ariſtoteles enim

ꝓbat ſõnia nõ eē a deo. ⁊ Greg⁹ qñqꝫ eē a deo apte dic.
¶ Querit̄ etiaꝫ penes qd accipiat̄ diuiſio cauſarũ ſom
nij aſſignata a Gregorio. videt̄ enim diminuta ꝓpter
hoc qꝺ ſup̄ ꝓbatũ eſt celuꝫ ⁊ ſtellas qñqꝫ moueē in ſom
nijs: ⁊ qñqꝫ elemēta: ⁊ qñqꝫ corp⁹ ipſi⁹ ſomniātis: quoꝝ
nullũ tangit̄ in diuiſione Gregorij. ¶ Solꝰ dicēdũ ꝙ
ſomniũ nulluꝫ accidit ab euētu: qꝛ euētus nulla eſt ſcien
tia neqꝫ interpellatio ut dicit Alphorabius. Unde qꝺli
bet ſomniũ eſt reducibile ad aliquã cãm efficiētẽ: que
cauſa efficiēs uel eſt in ſomniāte: uel extra ipm: uł ptim
in ipo: ⁊ ptim extra. Et ſi eſt in ſomniāte: talis eſt ex pte
corpis uł ex pte aīe. ⁊ ſi ex pte corpis tũc eſt ex uētris ple
nitudine uel inanitione. Si aũt ex parte aīe ſoluꝫ eſt in
ſomniāte tunc eſt cognitio ſoluꝫ. Si ꝟo eſt extra: uel eſt
a bonis angelis uel malis. Si a malis tunc eſt ab illuſio
ne. Si a bonis tunc eſt a reuelatione. Si ꝟo ptim intra
⁊ ptim extra tunc uel erit a bonis angelis uel a malis. ⁊
ſi a bonis tunc eſt ex cogitatione ⁊ reuelatione. Si a ma
lis tunc eſt ex cogitatione ⁊ illuſione. ¶ Ad id autẽ qꝺ
obijcit̄ ꝯtra diuiſionē ꝙ ſit diminuta dicēdũ ꝙ Grego⁹
nõ tangit niſi ꝓxime mouētia in ſomnio. Celuꝫ autẽ ⁊
ſtelle ⁊ elemēta nõ ſunt mouētia ꝓxime. per uētris eniꝫ
plenitudinē ⁊ inanitionē intelligit̄ oīs diſpõ corpis mo
uens in ſõnio. ¶ Ad id qꝺ pmo obijcit̄ p Auic: ⁊ Ar̄:
dicēduꝫ ꝙ Ar̄: tangit cãm frequētis ſomnij: ⁊ hoc patet
eſſe a natura infirmitatis ⁊ melancholice cõplexionis ⁊
nõ a merito grē ⁊ virtutis. Dicit enim ꝙ non ſemꝑ hoc
eſt falſuꝫ ꝙ ſomnia nõ ſunt a deo: ⁊ per hoc innuit qñqꝫ
ſomnia eſſe per reuelationem diuinam.

¶ Queritur quid ſit opinio.

p **Oſtea querendum**
eſt de anima rõnali circa quam querunt̄
duo. ſ. de viribus anime apprehenſiuis ⁊
de ipſa ꝑm ſe. De viribus aũt apprehen
ſiuis anime rõnalis querunt̄ tria. ſ. de opinione ⁊ intel
lectu ⁊ de rõne. De opiniōe aũt querunt̄ duo. ſ. qd ſit ⁊
utruꝫ ſolius ſit aīe rõnalis pars uel etiã ſenſibilis.

a **D primum proce**ditur ſic.
Diffinit̄ eniꝫ opinio ꝙ eſt acceptio eius qꝺ cõ
tingit aliter ſe hr̄e. ⁊ iſta diffinitio colligit̄ ex ꝟbis Ar̄:
qui dicit tres eſſe dr̄ias acceptionis opinionē prudentiã
⁊ ſciam. Et dicit etiam ꝙ opinio eſt uera ⁊ falſa ⁊ utrũqꝫ
hoꝝ cõtinet̄ in 2° de aīa: ⁊ in fine circa pmi poſterioꝝ di
ſtinguit inter ſcibile ⁊ ſciam: ⁊ opinabile ⁊ opinionē di
cens ꝙ ſcia eſt de neceſſario ⁊ qꝺ nõ ꝯtingit aliter ſe ha
bere. ¶ Iteꝫ in fine pmi poſterioꝝ dicit Ar̄: ꝙ opinio
eſt acceptio ꝓpõnis imediate ⁊ nõ neceſſarie. ¶ Sed
cõtra hoc obijcit̄. dicit enim Ar̄: in fine pmi poſterioꝝ
ꝙ ſcia ⁊ opinio ſunt circa ueruꝫ: ⁊ ita videt̄ ꝙ opinio nõ
ſit circa uerũ ⁊ falſum. ¶ Preterea videt̄ ꝑm diffinitio
nem 2am ꝙ circa idem ſit ſcia ⁊ opinio: qꝛ circa uerũ cuꝫ
tñ Ar̄: reprobat hoc in fine pmi poſterioꝝ dicēs mani
feſtum ꝙ circa opinabilia ſcia nõ eſt: eſſent enim impoſ
ſibilia aliter ſe hēre poſſibilia aliter ſe hēre. ¶ Preterea
opinio ponit̄ vna potētiarũ aīe rõnalis in 2° de aīa. Cuꝫ
igit̄ nulla potētia ſit acceptio ſiue dr̄ia acceptionis vide
tur opinio nõ eſſe acceptio. ¶ Preterea querit̄ in quo
differunt ab intellectu. ⁊ ſi dicatur ꝙ intellectus eſt pñ
cipiũ ſcie ut dicit Ar̄: in poſteriorib⁹: ⁊ eſt indemõſtra
bilis ſcia: aut demõſtrabilis opinio: aut eſt ꝓpõnis non
neceſſarie ⁊ eius que per illam ꝓbabilr̄ ꝯcludunt. ſꝫ ni
hil eſt ad ꝓpoſituꝫ. intellect⁹ enim habitus pñcipioꝝ de
monſtrabiliũ eſt: ⁊ ſcia habitus ꝯcluſionũ demonſtrata
rum ꝑm pmo. opinio ꝟo habitus ꝓbabiliũ ſiue fuerint pre
miſſe ſiue cõcluſiones. Nos aũt querimus de ipa natu
ra potētie aīe. Item opinio aut accipit pticulare aut uſe.
Cõſtat ꝙ nõ particulare. hoc eſt nõ videt̄ oībus aut plu
ribus uel ſapiētibus: ⁊ his oībus uel pluribꝫ uel maxi
me notis: ergo eſt de vniuerſali. ſed potentia accipiens
uſe eſt intellectus: ergo opinio nõ differt ab intellectu.
¶ Preterea querit̄ cuꝫ ſit dubitatio ⁊ ambiguitas ut di
cit Boecius que nõ ꝯtingunt niſi aīe rõnali quare non
ponunt̄ partes aīe rõnalis ſicut opinio. querit̄ etiã cum
opinio innata rõnibus fiat fides ut dicit Ar̄: in quo dif
fert fides ab opinione ⁊ ſcia. ¶ Solꝰ dicēduꝫ ꝙ opinio
ꝑm ſbam ꝓprie eſt habitus ex ꝓprietatibus ꝯſiſtens in
potētia intellectiua: ⁊ ꝓpter hoc etiam dicit Ar̄: eē dr̄iaꝫ
acceptionis ſicut ſciam ⁊ prudentiã: qꝛ habitus ſunt ſed
uariant̄ ꝑm mãm. Eſt enim opinio habitus ꝓbabiliuꝫ:
ſcia aũt habitus demõſtrabiliũ: ⁊ prudētia practicoꝝ. Et
cum ꝓbabile aliter põt eſſe patet ꝙ opinio eſt acceptio
eoꝝ que pñt aliter eſſe. ¶ Ad pm ergo dicēdum ꝙ opi
nio eſt circa uerũ ſicut circa falſum. ſed eſt circa ueruꝫ ⁊
falſum per ꝓprietatē ſue mãe que eſt ꝓbabilis. ¶ Ad
aliud dicēduꝫ ꝙ ſcia ⁊ opinio ſunt circa idem in gñe: ſꝫ
nõ circa idem in ſpecie. Aliud enim eſt uerum in ſpecie
probabilis: ⁊ aliud in ſpecie neceſſarij. uel dicat̄ ꝙ nihil
prohibet idem in ſe ⁊ in cõparatiōe ad ſigna eſſe ꝓbabi
le ⁊ opinabile. ſed in cõparatiōe ad ſuas cauſas ſbales ⁊
imediatas eſſe demõſtratiuũ ⁊ ſcitum. ¶ Ad aliud di
cēduꝫ ꝙ opinio ab itellectu nõ differt ſbto ⁊ poſitiōe: ſꝫ
differt eſſe ⁊ rõne. ⁊ per pdicta etiaꝫ patet ſolꝰ ad duo ſe
quētia. ¶ Ad id qꝺ ulterius querit̄ de dubitatiōe ⁊ am
biguitate dicēduꝫ ꝙ illa dicũt actus rõnis uel id qꝺ ulte
rius relinquit̄ ex actu illo ⁊ nõ dicũt potētiã uel habitũ.
Eſt enim dubitatio ideterminat⁹ mot⁹ rõnis ſup utrãqꝫ
partem ꝯtradictiōis. Ambiguitas enim eſt motus rõnis
ambiens utrãqꝫ partē cõtradictiōis per equalia media.
Opinio enim eſt acceptio vnius ptis cuꝫ fortitudine al
terius ita tñ ꝙ ad illã quã formidat nõ hēt rõneꝫ expreſ
ſam. formidat tñ propter debilitatē rõnis alterius partis.
Fides aũt eſt perfecta perſuaſio vnius partis per multa
probabilia. ſed ſcia eſt eoruꝫ que cognoſcuntur per cau
ſam: ⁊ qñ impoſſibile eſt aliter ſe habere.

¶ Utrum opinio ſit pars ſolius anime rationalis.

s **Ecundo queritur** Utrum
opinio ſit ps ſoli⁹ aīe rõnalis uel etiã ſenſibilis.
videt̄ ꝙ ſit ſolius aīe rõnalis per rõnem poſitã ab Ar̄:
in 2° de aīa ubi ꝓbat fantaſiã nõ eſſe opinionē ſic dicēs.
opinio ſit uera uel falſa: ſed opinioni quidem adheret fi
des: nõ enim ꝯtingit opinantē de qbus nõ videt̄ credē:
beſtiarũ aũt nullarũ eſt fides: fantaſia aũt multis. Ex hꝫ
accipit̄ ꝙ opinio ineſt ſolis hoībus: ergo ineſt ꝑm pñci
piuꝫ ꝓpriũ ⁊ nõ cõe. ſed ꝓpriũ principiũ eſt aīa rõnalis:
ergo opinio ineſt ꝑm aīam rõnaleꝫ tñ. ¶ Item opinio
eſt de uſi ꝓbabili: ⁊ nihil eſt de uſi probabili niſi hoc qꝺ
eſt aīe rõnalis. ergo opinio nõ eſt niſi aīe rõnalis. ¶ Item
Ar̄: in 2° de aīa dicit ꝙ oēm opinionē ſequit̄ fides. fidē
aũt ſuaſum eſſe: ſuaſionē aũt ratio: rõ aũt nõ ꝯſequit̄ ali
quid aīe ſenſibilis ſed ſolius aīe rõnalis. ¶ Sed cõtra
dicit Ar̄: opinari eſt qꝺ quidē ſentit ꝑm accñs: ergo vi
det̄ ꝙ opinio ſit eius qꝺ ſentit̄ pſe. Sed illud qꝺ ſentit̄
perſe eſt aīe ſenſibilis: ergo opinio quidē eſt aīe ſenſibi
lis. ¶ Iteꝫ Ar̄: vident̄ aũt ⁊ facta de qbus ſimul ⁊ ue
ram acceptionē hñt ⁊ videt̄ ſol vnius pedis ſed creditus
eſt maioris habitatiōis. Ex hoc videt̄ ꝙ due ſunt opini
ones. vna que ſequit̄ rõnem. ſ. que ponit ſolē eſſe maio
rem terra. Et alia que ſequit̄ ſenſum que ponit ſoleꝫ eē
vnius pedis. Et ꝓpter hoc dicit Ar̄: ꝙ qñqꝫ contingit
abijcere uerã opinionē eo ꝙ lateat rõ per ſenſuꝫ. ¶ So
lutio dicēduꝫ ꝙ nulla eſt opinio aīe ſenſibilis: ſꝫ oīs opi
nio eſt aīe rõnalis ut ꝓbant pme rõnes. Opinio aũt rõ
nalis aīe qñqꝫ ſequit̄ rõneꝫ: ⁊ qñqꝫ ſenſum: ſicut ⁊ ꝓba
bile eſt qꝺ videt̄ oībus uel plurib⁹: ⁊ tunc eſt ꝑm viam
ſenſuuꝫ. ⁊ eſt qꝺ videt̄ ſapiētib⁹ ⁊ maxime notis: ⁊ tunc

eſt ſm viã rõnis. ⸿ Ad id aũt qð cõtra obijcit͛ dicẽduꝫ ꝙ opinio eſt de eodẽ de quo eſt ſenſus ⁊ ſic nõ ſꝫ accñs: ⁊ maxime de quo eſt ſenſus cõis qui hẽt cõponere ⁊ diuidere ſenſata ꝓpria nõ tñ ſm idem. ſenſus enim eſt ſm rõnem rei accipiẽdo ſenſibile: ſed opinio eſt de eodem ſm rõnem ꝓbabilis. ⸿ Ad aliud dicẽduꝫ ꝙ non ſunt due opiniones ſed duplex eſt reſpectus opinionis: ⁊ nihil prohibet aliquid ſm vnum reſpectum videri ueruꝫ ⁊ ſm alium falſum.

⸿ Utrum diuiſio intellectus ſit ſufficiens.

Einde querendum

d est de intellectu. Et querunt͛ tria. ſ. de differẽtia intellectuum: ⁊ de dr̃ia intelligibilis: ⁊ de cõparatione intellectus ad ſenſibilem aĩam. De dr̃ia ꝟo ĩtellectuuꝫ hñtur quatuor. quorum primuꝫ eſt de diuiſione intellectus. 2m eſt de intellectu agente ulr̃. 3m eſt de intellectu poſſibili ſiue patiente ulr̃. 4m de intellectu ſpeculatiuo.

a D primum proceditur ſic.

Dicit Alexander phus in libro de intellectu ⁊ intelligibili ꝙ tres ſunt intellectus. ſ. potẽtialis ſiue mãlis: ⁊ intellectus in habitu ſiue formalis. ⁊ 3o qui eſt ꝑter iſtos duos qui eſt ĩtellectus agens. Ex hoc accipit͛ ꝙ intellectꝰ nõ ſunt niſi tres dr̃ie. cuius cõtrariuꝫ videt͛ dicẽ Alphorabiꝰ in ſuo libro de intellectu ⁊ ĩtelligibili. Naꝫ ponit quatuor. Quoꝝ ꝑmus eſt intellectus qui ſemꝑ eſt in actu. 2o intellectꝰ qui eſt in potẽtia in aĩa. 3o ĩtellectꝰ eſt cũ exijt in aĩa de potẽtia ad effectũ. 4o eſt ĩtellectꝰ quẽ uocamꝰ denoĩantẽ. Secũdum aũt Alphom ⁊ Auic. q̃tuor ſunt dr̃ie ĩtellectus alie a ꝑdictis in ꝑte. ſ. agens ⁊ poſſibilis: ⁊ ĩtellectus in habitu: ⁊ ĩtellectꝰ adeptus. ſm Ar̃: vident͛ eſſe due ſpẽs ĩtellectus: ſicut enim in omni natura que de potẽtia exit ad actum eſt accipe agens ⁊ poſſibile. Sic etiã in aĩa oportet accipe agẽtem ĩtellectũ ⁊ poſſibilem. Auerr̃. ꝟo videt͛ ponẽ tres ſpẽs intellectꝰ. ſ. agẽtem ⁊ poſſibilẽ ⁊ ſpeculatiuũ. Obijcit͛ aũt de his diuiſionibꝰ. Oĩs enim diuiſio ſub aliqua diffinitiõe debet dari. Si igit͛ iſte diuiſiones ſunt diuiſiones intellectꝰ: erit alia diffinitio ĩtellectus que ꝯueniat oĩbus diuidẽtibus. prima ꝓbat͛ per hoc ꝙ diuiſum de diuidentibus ꝑdicat͛ noĩe ⁊ rõne. 2a ꝟo ꝓbat͛ per oẽs auctoritates ſuꝑ poſitas. Querat͛ ergo que ſit illa diffinitio data ab Auica in 6o de nãlibus ubi dicit ꝙ virtus ꝯtẽplatiua intellectus eſt virtus que ſolet informari a forma uli nuda a materia. ⸿ Cõtra agens in eo ꝙ agens nihil recipit. omne ĩformari eſt recipe: ergo agens nõ informat͛. ꝑma ꝓbat͛ per hoc ꝙ omne recipe eſt pati: ⁊ agens in eo ꝙ agens non patit͛. 2a probat͛ per rõnem eius qð eſt informari. Informari enim nihil aliud eſt q̃ꝫ formã recipe. Et ex hoc ulterius ꝯcludit͛ ꝙ ĩtellectui agẽti nõ cõuenit diffinitio: qr ex quo nihil recipit tunc querit informari forma nuda a mã. ⸿ Preterea videt͛ diffinitio nihil ualere. diffinitio enim deberet dari per ſbalia: ⁊ illa non exꝑmunt͛ in diffinitiõe iſta. Item nõ videt͛ ꝯuenire niſi poſſibili ĩtellectui: ille enim ſolus ſolet informari forma nuda a mã. ⸿ Querit͛ etiã de ꝑtibus diuidẽtibus: agens enim aut cõiunctũ eſt cuꝫ intrinſeco poſſibili: aut cuꝫ extrinſeco ⁊ ſeꝑat͛ ab ipo. Si ꝑmo mõ tunc erit forma potẽtialis cuiꝰ probatio eſt: ꝙ qñ efficiẽs eſt ĩtrinſecũ tunc ſm Ar̃: coincidit in idem cum forma ⁊ fine: ⁊ ſm hoc cum ĩtellectꝰ agens ĩtrinſecus eſt cuꝫ poſſibili tunc coincidit cum formali: ⁊ ita formalis agens nõ facit numerũ. Si aũt eſt extrinſecus ⁊ ſeꝑatus tunc ſequeret͛ ꝙ nõ eẽt pars aĩe ĩtellectiue. qð ſupponimus eſſe falſum hec etiã infra ꝓbabimus. ⸿ Preterea ĩtellectꝰ in habitu ⁊ adeptus videntur eſſe idem. Nihil enim adipiſcimur ĩtelligẽdo. Intellectus in habitu erit intellectus adeptus. ⸿ Item in diuiſione Alkindij ⁊ Alphora. idem videt͛ eſſe intellectus demõſtratiuus ⁊ intellectus in habitu. Dicit enim Ar̃: ꝙ cum ſciens ex habitu ꝯſiderat nõ eſt alteratꝰ: ergo nõ altero ⁊ altero intellectu utitur: ſed ſicut differũt ſciens ⁊ cõſiderãs: ſic differũt intellectus in habitu ⁊ intellectus demõſtratiuus ſm Alkindiũ. ergo intellectꝰ in habitu ⁊ intellectus demõſtratiuus non ſunt diuerſi intellectus. ⸿ Item mã vna numero eſt ut dicit Ar̃: ſub priuatione ⁊ habitu. ſed intellectꝰ poſſibilis in ſe ⁊ ſub forma ĩtelligibili exñs eſt ſicut mã exñs ſub ꝓuatiõe ⁊ habitu: ergo videt͛ ꝙ nõ hẽat numerũ in illis duabus. Cum igit͛ ĩtellectus ſpeculatiuus nihil aliud ſit q̃ꝫ poſſibilis exñs ſub forma intelligibili: videt͛ ꝙ poſſibilis ⁊ ſpeculatiuus nõ faciũt numerũ. ⸿ Item vident͛ nõ eſſe niſi tres ſpẽs intellectus. In omni enim qð exijt de potẽtia ad actuꝫ nõ ſunt niſi tria. ſ. trãſmutãs ⁊ trãſmutatuꝫ ⁊ illud in qð eſt trãſmutatio. Cuꝫ ergo aĩa intellectiua in ſuis intelligibilibus diſtinguat͛ penes ea que ſunt in trãſmutatiõe nõ erũt niſi tres intellectꝰ in ipa. ſ. agens qui trãſmutãs eſt ⁊ poſſibilis qui eſt trãſmutatus: ⁊ ſpeculatiuus in quem eſt trãſmutatio. ⸿ Preterea vident͛ oẽs aſſigr̃e diuiſiones eſſe diminute. Inuenit͛ enim intellectꝰ ſimplex ⁊ intellectus cõpoſitus que ſunt partes potẽtie ſpeculatiue aĩe ĩtellectualis ⁊ tñ nõ tãgunt͛ in ꝑhabitis diuiſionibꝰ. ⸿ Preterea Auerr̃. in cõmẽto libri de aĩa tãgit intellectum qui eſt ut fides ⁊ intellectũ qui eſt ut formatio: ⁊ illi nõ ſunt tacti in aliqua ſuꝑioꝝ diuiſionũ. ⸿ Preterea ſm Ar̃: ⁊ Auic: potẽtie exñtes in actũ quatuor ſunt gradus. quoꝝ ꝑmus eſt potẽtia quã dicit Alexãder idealeꝫ ſiue mãlem ⁊ nos uocamus eaꝫ potentiã indiſpoſitã. 2o aũt eſt potẽtie diſpoſite que appropinquat ad formaꝫ. 3o eſt potẽtie ſub forma. 4o eſt potẽtie in oꝑe ſm formã acceptã. Exẽplũ ꝑmi eſt potẽtia militãdi in ĩfirmitate. Exẽplum ſecũdi eſt potẽtia militandi in puero cognoſcente equuꝫ ⁊ ſellã ⁊ cetera inſtr̃a militaria. Exẽpluꝫ tertij eſt potẽtia militãdi in milite. Exẽpluꝫ quarti eſt potẽtia militãdi in militãte. Cum ergo ſm gradus iſtos diſtiguat͛ potẽtia ĩtellectiua ut dicunt phi videt͛ ꝙ ꝑter agentẽ ſint quatuor ĩtellectus ⁊ ſic oẽs diuiſiones ſuꝑiores ſunt diminute. ⸿ Preterea querit͛ quomõ diuiſiones intellectus diuidunt͛ per hmõi dr̃ias. videt͛ enim ꝙ nõ ſit diuiſio gñis in ſpẽs ex eo ꝙ agens ⁊ poſſibile nõ hñt idẽ genus ꝓximuꝫ: nec eandẽ rõnem gñis. nec videt͛ eſſe totius in ꝑtes eo ꝙ totuꝫ ꝑdicat͛ de oĩbus ꝑtibus qð in diuiſione totius in ꝑtes nõ cõtingit. nec videt͛ eſſe equoca diuiſio in ſigñiones eo ꝙ nõ eſt hic cõicatio in ſolo noĩe ſed etiã in re. Silr̃ nõ eſt aliqua diuiſio accñtis. nec eniꝫ diuidit͛ hoc accñs in ſbto: nec ſbm in accñtia ⁊ ita videt͛ ſuꝑdicta diuiſio phoꝝ ſine arte. ⸿ Solo ad hoc ultimũ rñdẽdũ ꝑmo eſt ⁊ dicẽduꝫ ꝙ ſuꝑdicte diuiſiones analogi qð mediũ eſt inter vniuocũ ⁊ equocũ. ſunt enim ille partes ordinate ad vnuꝫ. ſ. ad intellectũ ſpeculatiuum ⁊ agens ordinat͛ ad ipm ut efficiẽs: poſſibilis ꝟo ut recipiens. ille ꝟo quẽ Auica uocat in habitu ordinat͛ ad ipm ut ꝑparãs. Ille ꝟo quem Alkindius uocat demõſtrantem ſequit͛ ipm ſicut actus ꝯſequit͛ habituꝫ. ⸿ Ad ꝑam ergo diuiſionẽ que eſt Alexãdri dicẽduꝫ ꝙ datur penes ea que ſunt in trãſmutatiõe. ſ. trãſmutãs trãſmutatũ ⁊ in qð eſt trãſmutatio: trãſmutãs enim eſt agens: trãſmutatuꝫ paſſibile ⁊ in qð eſt trãſmutatio eſt ille qui eſt in habitu. ⁊ Alexãder apprehẽdit illuꝫ quem Auica uocat in habitu: ⁊ illuꝫ quem appellat adeptuꝫ ſub ĩtellectu in habitu. ⸿ Ad 2am diuiſionem que eſt Alkindij dicẽdum ꝙ accipit͛ penes ea que exiguut͛ ad ꝑfectionem potẽtie egrediẽtis in actum que ſunt mouẽs ⁊ mobile ⁊ forma acq̃ſita per motum: ⁊ oꝑa ſm formã illã. vnũqðqꝫ enim tunc eſt ꝑfectuꝫ cum ꝓpriã põt cõplere oꝑationẽ ut dicit Dam. ⁊ penes mouẽs eſt intellectus agens: penes mobile ꝟo poſſibilis: penes formã acq̃ſitaꝫ per motum eſt

intellectus qui fit in effectu: penes operationes aūt est intellect⁹ demōſtrās: ⁊ ſic iterū patet φ ſub illo qui fit in effectu cōphēdit Alkindius eū quē uocat Auic^a in hitu adeptū. Diuiſio aūt Auic^e ⁊ Algazel' accipit penes pficiētia poſſibilē intellectū. illa enim ſunt pficiētia per modū agētis uel per modū forme. Si per modū agētis hoc erit aut per modū pficiētis ſimplr: aut per modū inſtrī. Si pmo mō tūc eſt agēs intellect⁹. Si ſcdo mō tūc eſt intellectus in hitu. intellect⁹ enim in habitu ſm Auic^am ⁊ Alga^em nihil aliud eſt q̄ʒ habitus pncipiorū: qbus ut dicit Auerr. tanq̄ʒ inſtrīs agēs poſſibilē educit in actū. Si vo pficiēs eſt per modū forme tūc erit intellectus adept⁹: ideſt quem adipiſcunt per doctrinā ⁊ inuētionē qui etiam alio noīe dicit acqſitus: ⁊ alio noīe accōmodatus: eo φ mutuamus ipm a re extra. Id aūt qd̄ pficit ab his pficientib⁹ eſt intellectus poſſibilis. diuiſio aūt Alḡ: accipit penes ea que ſunt ptes aīe eēntiales. ſ. agēs ⁊ id qd̄ eſt i potētia: ⁊ in illa diuiſione nō cadit itellect⁹ in habitu uel adeptus uel demōſtrās eo φ illi ſunt a ſilitudinib⁹ rerū que accidūt aīe ⁊ nō ſunt ptes eēntiales ipſius potētie: ⁊ actus in omni eo in quo ſunt: ſunt ptes eēntiales ipſius. Diuiſio aūt Auerr. accipit penes pfectionē intellect⁹. illa enim eſt in his trib⁹. ſ. in intellectu quo eſt oīa fieri q eſt poſſibilis: ⁊ intellectu quo eſt oīa facere qui eſt agēs: ⁊ illo qui cōſtruit ex illis: ⁊ ille eſt ſpeculatiuus ſub quo cōphēdunt intellect⁹ in habitu ⁊ adept⁹ ⁊ demonſtratus ut patet per ſupdicta. ℭ Ad id aūt qd̄ cōtra obijcit dicendū φ illa obiectio pcedit de diuiſione que fit gñis per ſpēs uel drias ⁊ talis nō eſt iſta diuiſio ut dictum eſt. ℭ Ad diffinitionē Auic^e dicēdū φ ipſa data eſt de itellectu poſſibili: ⁊ de hoc patet ſolō ad pmuʒ. ℭ Ad aliud dicēdū φ ſubāle eſt potētie mālī recipe formā. ipſa eniʒ ex ſeipā eſt in rōne ſbti ⁊ recipiētis. ℭ Ad illud qd̄ obijcit de ptibus diuidētib⁹ dicēdū φ ſm vnā opinionē quā infra pbabimus φ intellect⁹ agēs eſt pars formalis aīe itellectiue ſi ipſe eſt forma ſubālis: ⁊ pter hoc nō icidet in idē cū intellectu in habitu uel adepto uel formali: q: illa ſunt a forma denudata a mā ⁊ abſtracta a reb⁹ que accidētalis eſt aīe. ℭ Ad aliud dicēdū φ intellect⁹ in habitu eſt hitus pncipiorū: que diſcipulus nō accipit a magiſtro. pncipia enim cognoſcim⁹ inquātū terminos ſcimus ut dicit Alḡ. ſcito enim qd eſt ps ⁊ qd eſt totū dicitur φ totū eſt maius ſua pte. ⁊ ſcito qd affirmatio uel negatio ſcit φ de quolibet eſt affirmatio uel negatio uera ⁊ de nullo ſimul: ⁊ ideo nō incidit in idē cū itellectu adepto q: ille eſt hitus eorū que accipimus a magro per doctrinā uel per inuētionē. ℭ Ad aliud dicendū φ intellectus demōſtrās differt ab itellectu in hitu ſicut actus primus differt ab actu ſcdo: ⁊ ſicut ſcia ⁊ ↄſiderare. ℭ Ad aliud dicēdū φ lʒ vna ſit mā ſub puatione ⁊ hitu numero ⁊ ſbto tñ per eē ⁊ rōnē nō eſt vna. ⁊ ſicut intellect⁹ poſſibilis ⁊ ſpeculatiuus ſunt in eodē ſbto ⁊ numero ſed differūt per eē ⁊ rōnē. ℭ Ad aliud dicendū φ in vitate penes hec ſunt tres itellect⁹: ſed ſub tertio cōphendunt tres. ſ. intellect⁹ in hitu ⁊ adeptus ⁊ demōſtrans. ℭ Ad aliud dicēduʒ φ hec diuerſitas intellect⁹ qui eſt ſimplex ⁊ compoſitus accipit penes diuerſitatem itelligibilis ⁊ non intellectus. Eſt enim intellectus triplex qui eſt itelligibilis incomplexi. ⁊ intellectus compoſitus qui eſt intellectus cōplexi. ℭ Ad aliud dicendū φ Auerr. uocat itellectū qui accipit formā itelligibilis icōplexi cui inheret fides ⁊ pſuaſio. ⁊ ſic patet q̄liter illa diuiſio iterū accipit penes diuerſitatē itelligibilis ⁊ nō intellect⁹. ℭ Ad aliud dicēdū φ penes illos gradus accipiunt intellect⁹ poſſibilis in habitu ⁊ adeptus ⁊ demōſtrans que tria reducunt ad duo uel ad tria ut patet per ſupradicta.

ℭ Queritur an ſit intellectus agens.

b **Ecundo queritur** de itellectu agēte. ⁊ querunt de ipo ſex. Quarū p^m eſt an ſit itellect⁹ agēs aliqs in aīa. 2^m eſt utrū ſit in gñe hit⁹ ſicut qdā vident dicē. 3^m eſt utrū ſit ſepata itelligētia ſicut dicūt qdā alij. 4^m utrū ſit idē cū poſſibili ſm eēntiā. 5^m qd ſit ſʒ ſubāʒ ⁊ diffinitionē. 6^m q̄liter itelligat ⁊ de mō actōis ei⁹.

a **D primum ſic procedit**

Et querit an ſit itellect⁹ agēs. Et videt φ nō ſit itellect⁹ agēs. ſicut eniʒ ſe hēt ſpēs ſenſibilis ad ſenſuʒ in eo φ pficit ipm: ita ſe hēt ſpēs itelligibilis ad itellectū in eo φ pficit ipm. ſʒ ſpēs ſenſibilis ſeipſaʒ pōt facē in ſenſū ſine oī alio agēte qd̄ ſit ſpēs uel ſenſus. ḡ ſpēs itelligibilis ſeipſaʒ faciet in itellectu poſſibili ſine oī alio agēte qd̄ ſit ſpēs uel intellect⁹. p^a patet pſe. 2^a vo pbat ex hʒ φ multe ſpēs ſenſibiles ſūt ſenſibilia tact⁹ ⁊ guſt⁹ que ſeipſas faciunt in ſenſib⁹. ⁊ ex hʒ ſeqt φ ſupuacuū ſit ponē itellectuʒ agētē. ⁊ cū nullū uanū ſit in nā ſequit φ itellect⁹ agēs nō ſit in nā. ℭ Itē forma que p nullā excellētiā ſui corrūpit ſuſcipiēs magis ↄueniēs eſt ſuſcipiēti q̄ʒ illa que p excellētiā ſui corrūpit ei⁹ ſuſcipiens. ḡ ſi illa que min⁹ ↄuenit pōt ſeipſaʒ facē in ſuſcipiēte: multo magis illa que plus ↄuenit. ſʒ forma ſenſibilis eſt forma p excellētiā ſui corrūpēs ⁊ tñ ſeipſam faciēs in ſenſu. forma vo itelligibilis p excellētiā nō corrūpit itellectū: ḡ multo magis ſeipſaʒ faciet itellectū. ℭ Itē oīs potētia p ſeipſam potēs ſuſcipe a potētia anteriori nobilior ⁊ dignior eſt ⁊ pfectior q̄ʒ illa que per ſeipſaʒ nō pōt facē. fantaſia eſt potētia p ſeipſaʒ ſine alio agente potēs ſuſcipe ſpēʒ a ſenſu cōi: ḡ ſi itellect⁹ poſſibilis pſe ſine agēte nō pōt ſuſcipe ſpēʒ a fantaſia pfectior ⁊ nobilior erit potētia fantaſie q̄ʒ itellect⁹ poſſibilis qd̄ eſt ipoſſibile: ḡ itellect⁹ poſſibilis nō idiget agēte ad hʒ φ ſuſcipiat ſpēm itelligibilē: ⁊ ſic iterū uanū eſt ponē itellectū agētē. ℭ Itē det φ itellect⁹ agēs ſpēm itelligibilem agit in poſſibili: ⁊ querat utrū itellect⁹ agēs itelligat ſpēm ſuā quā agit in poſſibili uel nō. Si dicat φ nō: cuʒ igit ipoſſibilis itelligat eā impfectior erit agēs in intelligēdo q̄ʒ poſſibilis: cuius cōtrariū ab oībus dicit. Phus enim dicit φ agēs ſemp intelligit. Si vo dicat φ intelligit eā. Cū igit intellectus nihil itelligat niſi qd̄ eſt in ipſo oportebit hāc ſpēm eē in itellectu agēte. aut igit ſemp fuit in ipſo: aut aliqñ eſt recepta. ſi ſemp fuit tūc ſequit φ ſpēs itelligibiles ſemp eēnt in aīa: ⁊ nulla eſſet acqſita: ⁊ hoc eēt icidere in erroreʒ Platonis qui poſuit nos nihil addiſcē ſʒ recordari oium: ⁊ hʒ ifra deſtruet. Si vo aliqñ fuerint in ipſo ſpēs itelligibiles: ḡ anteq̄ʒ fiāt in ipſo itellect⁹ agēs erit in potētia ad ipſas ſuſcipiēdas. ḡ nulla erit dīa iter agētē ⁊ poſſibilē. poſſibilis eniʒ pter nihil aliud dicit poſſibilis niſi q: pōt ſuſcipe ſpēs q̄s non habet. ℭ Itē ordo eſt in virib⁹ aīe: ergo in illo ordine eſt accipere pmū ⁊ ultimū. pma aūt vis eſt ſenſus pprius: ⁊ ultima eſt itellect⁹: ⁊ medie ſūt ſenſus cois ⁊ fātaſia ⁊ hmōi. Huius aūt ordo nō attēdit niſi in motu ſpērū ad aīaʒ ſm apphēſionē: ḡ pmū erit mouēs tm̄ ⁊ ultimū motū ⁊ media mouētia ⁊ mota. ſʒ pmū eſt ſpēs ſenſibilis mouēs ſēſuʒ. ultimū aūt eſt itellect⁹. ḡ itellect⁹ erit motus tm̄: ḡ nullus erit itellect⁹ mouēs nec agēs. vel ſi det φ aliqs mouet ille erit de medijs potētijs ⁊ erit mouēs ⁊ mot⁹: ⁊ ſic ipſe erit in potētia ad anteriores potētias qd̄ nō ↄuenit itellectui ul'iter agēti: ḡ nullus erit itellect⁹ agēs in anima. ℭ Itē in pmis ⁊ medijs potētijs nō ponit aliq̄ potentia agēs ul'iter. nullus eniʒ ſenſus eſt ul'iter agēs nec aliq̄ fātaſia: ergo nec in extremis cū extreme ſint apphēſiue ſicut pme ⁊ medie: ⁊ debet poni vniuerſaliter agens. His rōnibus pñt inniti iniqui qdā negātes intellectū agentem eſſe in aīa: ⁊ quedā adducunt a ſimili. ſicut etiā in intellectu practico videmus φ ipſe ſuſcipit ſpeciem boni operabilis ⁊ diſcernit ipſam ⁊ non tāgit mouendo corpus ad organum motu pceſſiuo vnus numero ⁊ eſſentia exiſtēs. ita videtur intellectus poſſe ſuſtinere ſpecies

ſenſibiliũ iſup agere ad hoc q̄ ſint in ipſo.¶ Cõtra hoc ſunt auctoritates oim̄ phoꝝ.dicit eniꝫ Ariſ.in 3° de aia. qm̄ aũt ſint in omni natura aliqd eſt aliud q̃ materia:ꝛ i vno quoq; gñe:hoc aũt eſt potẽtia ꝑma illa.alterũ autẽ eſt cauſa ꝛ efficiẽs qd eſt ꝛ oia facit ut ars ad nãm ſuſtinuit neceſſe eſt ꝛ in aĩas has dr̃as:ꝛ huius qdẽ quedã dr̃a eſt intellect⁹ quo oia fiũt ille ṽo quo eſt oia facẽ.¶ Itẽ Auerr.ibidẽ dicit q̄ in aĩa eſt intellect⁹ quo eſt oia facere ſm Ariſ:ꝛ intellect⁹ poſſibilis quo eſt oia fieri qd dicũt Alpharabi⁹ Alkindius Alexãder Auic.ª ꝛ oẽs phi. Per rõnem aũt ꝓbaꝛ ſic.Oẽ qd fit in actu ita q̄ educiꝛ ex potẽtia nõ egrediꝛ niſi per illud qd eſt i actu.Intellectus poſſibilis fit in actu ita q̄ educiꝛ de potẽtia in actuꝫ illũ:ergo hoc fit per aliqd qd eſt in actu ꝛ agẽs:ergo neceſſariũ eſt ponẽ intellectũ agẽtẽ.¶ Itẽ in oi trãſmutatione neceſſe eſt ponere ſbm ꝛ efficiẽs ꝛ finẽ.in itellectu poſſibili eſt trãſmutatio ad ſpẽm itelligibilẽ:ergo neceſſe eſt ponẽ in ipſo efficiẽs ſbm ꝛ finẽ.ſed ſbm eſt intellectus poſſibilis:ergo aliqd erit efficiẽs ꝛ finis ꝛ diuerſuꝫ ab itellectu poſſibili:q: ſbm ut dicit phus nunq̃ coincidit in idẽ cũ efficiẽte ꝛ fine.¶ Queriꝛ ergo utrũ efficiẽs ꝛ finis ſint idẽ uel nõ.ſi nõ tũc habeꝛ ꝓpoſitũ q: tũc efficiẽs erit intellect⁹ agẽs uľiter ꝛ trãſmutãs intellectũ poſſibilẽ.ſi ſic tũc reſpectu eiuſdẽ trãſmutationis idẽ erit efficiẽs ꝛ finis:ſed finis eſt inductũ ꝛ factuꝫ per trãſmutationẽ:efficiẽs inducẽs ꝛ faciẽs.ergo in eadẽ trãſmutatione idẽ erit inducẽs ꝛ faciẽs inductũ ꝛ factũ qd eſt ipoſſibile nec eſt vis in hoc q̄ diciꝛ trãſmutari itellect⁹ poſſibilis lꝫ in eo nõ ſit trãſmutatio phica tñ eſt trãſmutatio apphenſionis.¶ Itẽ nulla forma ſeipſam facit in mã ꝛ ſuba.ſpecies itelligibiles ſunt forme:ergo nulla earũ ſeipſaꝫ facit in intellectu poſſibili.pª ꝓbaꝛ per hoc q̄ ſi dareꝛ q̄ alia forma faceret ſeipſam in mã ꝛ ſbto idẽ eẽt faciẽs ꝛ factũ: ꝛ idẽ eẽt in actu ꝛ in potẽtia.ſm enim q̄ eſt faciẽs neceſſe eſt ipm̄ eẽ actu:q: nihil facit niſi actu ens:ſm aũt q̄ eſt fiẽs eſt in potẽtia:q: nihil fit qd actu eſt ens:ſed qd poſſibile eſt fieri.Si forte diceret q̄ ſbm agit hoc eſt abſurdũ q: ſbm eſt motũ:ꝛ mouẽs ꝛ motũ nunq̃ ſunt idẽ:igiꝛ in apphẽſione itellectiua neceſſe eſt ponere agẽtẽ itellectũ: ſicut poniꝛ poſſibilis ꝛ ſpeculatiuus.¶ Itẽ forma nõ eſt niſi qñ eſt in ſbto: ergo non operatur anteq̃ ſit in ſbto. ſed ſi forma itellectualis eẽt intellect⁹ agẽs ut qdã dicunt nõ ageret niſi qñ eẽt in itellectu poſſibili:ſed cũ eſt in intellectu poſſibili tũc intellect⁹ poſſibilis eſt in actu:ergo itellectus agẽs nõ ageret niſi qñ intellect⁹ poſſibilis eſſet in actu:ꝛ hoc eſt abſurdũ.oẽ enim agẽs agit ad hoc ut potẽtia educaꝛ in actũ ꝛ nõ poſtq̃ eſt in actu.¶ Itẽ fiat argumẽtũ Auerr.ſup lim de aia.ſ.q̄ compatio ſenſus ꝛ fantaſie ad itellectũ poſſibilẽ eſt compatio pticularis ꝛ ſingularis eo q̄ in ſenſu ꝛ fantaſia nõ eſt niſi pticulare ꝛ ſingulare.ſi ergo nõ eẽt mouẽs itellectũ poſſibilẽ niſi fantaſia nõ moueret itellect⁹ poſſibilis niſi ſm pticularẽ:ꝛ ita intellect⁹ poſſibilis nõ differret a virib⁹ aie ſenſibilis:ergo neceſſe eſt itellectũ agẽtẽ ponẽ qui agit uľe ex pticulari. ¶ Itẽ uľe eſt in pticulari potẽtia nõ actu:ergo ſi debeat educi in actum neceſſe eſt q̄ hoc fiat ab aliquo agẽte qd agẽs nõ põt eẽ de virib⁹ aie ſenſibilis.Aut ergo hoc eſt idẽ cũ intellectu poſſibili aut nõ.ſi nõ habeꝛ ꝓpoſitum.ſ. q̄ neceſſe eſt ponẽ intellectũ uľiter agẽtẽ uľia de pticularib⁹.ſi ſic tũc idẽ erit recipiẽs uľe ꝛ faciẽs ipm̄.ꝛ idẽ erit mouẽs ꝛ motũ:que oia ipoſſibilia ſunt.¶ Itẽ in viſu ſic eſt q̄ lumẽ eſt agẽs ꝛ faciẽs colores potentia ſenſibiles actu ſenſibiles:ſed intellect⁹ agẽs ut dicit phus eſt ut lumen in viſu:ergo itellect⁹ agens de neceſſitate poneꝛ in aia itellectiua.¶ Solo ꝯcedim⁹ q̄ itellect⁹ agẽs uľiter eſt in aia.¶ Ad pᵐ qd ꝯtra hoc obijciꝛ dicẽdũ q̄ ſpẽruꝫ ſenſibiliũ quedã ſunt actiue pſe:quedã aũt nõ:ꝛ ille indigẽt aliquo agẽte.ꝛ ſiue ſint actiue pſe ſiue nõ nõ tñ agũt ſm ſeipſas in ſenſib⁹ ſed agũt in ſuis obiectis.obta eniꝫ ſunt ꝑma mouentia ſenſus:ꝛ ꝓpter hoc illa eſt falſa que ſupponit q̄ ſpẽs ſenſibiles agãt per ſeipſas in ſenſibus. Spẽs eniꝫ ſenſibiles nõ ſunt actu niſi in ſenſibilib⁹:ergo nõ agũt niſi poſtq̃ ſunt in ſenſibilib⁹.vñ ſi agerent in ſenſu educẽdo ipm̄ de potẽtia ad actuꝫ oia agerẽt ꝛ non educerẽt ipm̄:niſi qñ ſenſus eſt in actu qd eſt ipoſſibile: ꝛ per hoc patet q̄ ꝑma eſt falſa.¶ Ad aliud dicendũ q̄ nullus ſenſus poniꝛ agẽs uľiter reſpectu alioꝝ ꝛ hoc cõtingit duab⁹ de cauſis.q̃rũ vna eſt q: ſenſus nõ eſt vnius potẽtie ſenſibilis.viſus enim nõ recipiꝛ ab auditu ꝛ propter hoc nõ põt facere agẽs uľe ad oia ſenſibilia.Si autẽ nõ eſt in itellectu q: eadẽ eſt potẽtia recipiẽdi oia itelligibilia que põt hẽre uľe agẽs.2ª cauſa eſt q: agẽtia in ſenſibus ſunt obiecta:ꝛ ꝓpter hoc nõ poniꝛ ſenſus agẽs uľiter:ſed in itellectu fantaſma nõ ſufficiẽter mouet nec uľiter eo q̄ vnũqdq; fantaſma eſt pticulare determinatũ.ꝛ ideo neceſſe eſt ponẽ agẽs uľe eẽ in itellectu.¶ Ad aliud dicẽdũ q̄ fantaſia nõ recipit niſi pticulare ꝛ ꝓpter hoc ſufficiẽter põt moueri a ſenſu ꝓcedẽte ſm actũ facto:ſꝫ intellect⁹ poſſibilis recipit uľe ꝛ ideo nõ ſufficiẽter mouet ad fantaſiã que nõ ſit in actu niſi ſm pticulare:nec i hoc ꝯſiſtit pfectio fantaſie ꝛ imperfectio intellect⁹.itellect⁹ eniꝫ poſſibilis pfectio: eſt in eo qd recipit uľe qd ſupius eſt pticulari ꝛ ꝓpter ſui ampliorẽ pfectioneꝫ reqrit aliquod agẽs ſicut ꝛ in phicis corpibus plura mouẽt ad corp⁹ organicũ q̃ ad corpus mixtũ uel ſimplex:nec tñ corpus organicũ impfectius eſt corpe mixto uel ſimplici ſed poti⁹ pfectius ꝛ nobilius.¶ Ad aliud dicẽdũ q̄ hoc nihil eſt querẽ utrũ itellectus agẽs recipit ſpẽm uel itelligit eã ſicut nihil eſt dicere utrũ lumẽ videt colores uel recipit ipſos.lumẽ enim ſm q̄ eſt in corpe opaꝛ vnũ viſibile a potẽtia viſus ꝛ nõ duo.ſiľr itellect⁹ agẽs lumine ſuo intellectuali opaꝛ vnũ itelligibile ab vno itellectu poſſibili cuius itellectus eſt agẽtis ꝛ poſſibilis ſed agẽtis ſicut ab ipſo ꝛ poſſibile ſicut in ipſo:ꝛ ſicut in phicis corpibus vna eſt opatio agentis forme ꝛ mãe patiẽtis lꝫ nõ eodẽ mõ ſicut dictũ eſt.¶ Ad aliud dicendũ q̄ rõ illa tenet in ordine mobiliũ que oia moueꝛ ſm formã ꝑmi mouẽtis:ſꝫ in virtutib⁹ aie nõ eſt ita.ꝑmũ enim mouẽs mouet ſm formã ſingularẽ ꝛ pticularẽ que eſt hic ꝛ nũc.Ultimũ autem motũ.ſ.intellectus poſſibilis nõ moueꝛ ſm formã illam ſed ſm rõnẽ uľis: ꝛ ꝓpter hoc oportet illud eẽ agẽs ꝛ mouẽs.ꝛ per hoc etiã patet ſolo ad ſequẽs:q: in ꝑmis ꝛ medijs nõ eſt niſi forma ꝑmi mouẽtis:ſed in extremis eſt plus:ꝛ ideo in extremis oportet ponẽ aliud agẽs.
¶ Ad ultimũ dicẽdũ q̄ itellectus practicus mouet motus.nõ enim mouet corpus niſi motus a ſpecie appetibilis ſicut dicit phus in cap° de motore.ꝛ ſic nihil ꝓhibet itellectũ poſſibilẽ mouere in itelligibilib⁹.cũ enim mot⁹ eſt ab vno intelligibiliũ mouet alterũ.Uel dicaꝛ melius q̄ nõ eſt ſimile de intellectu practico ꝛ cõteplatiuo.practicus enim habet apphẽſionẽ ꝛ appetitũ:ꝛ per apphenſionem eſt motus:per appetitũ ṽo mouẽs.ſed itellectus ꝯteplatiuus poſſibilis nõ habet niſi apphẽſionem:ꝛ propter hoc non eſt niſi motus tñ ꝛ nõ mouens.

¶ Utrum intellectus agens ſit in genere habitus.

Secundo queritur Utrũ ſit in genere habitus.Et videꝛ q̄ ſic duobus ſenſibilibus inductis ab Ariſ.Dicit eniꝫ in 3° de aia q̄ intellectus agẽs ad poſſibilem ſe habet ſicut ars ad mãm:ſed oĩs ars ad mãm ſe habet ſicut habitus actiuus:ergo itellectus agẽs ſe habet ad poſſibilẽ ut habitus actiuus:ergo intellectus agẽs eſt habit⁹.2ª ꝓbaꝛ q: ars nihil aliud eſt q̃ habitus exñs in aia ad cuius ſiĺitudinẽ fit aliqd in materia extrinſeca.Prima ṽo patet ex auctoritate Ariſ.aliud ſiľe eſt qd dicit itellectũ agẽtẽ eẽ ſicut lumẽ.lumẽ ṽo eſt eẽ formale coloꝝ ꝛ ita videꝛ itellect⁹ agẽs nihil aliđ eẽ q̃ eẽ formale itelligibiliũ:ſꝫ tale ẽ hit⁹ ꝑcipue ꝓncipioꝝ:ꝙ

videt intellectus agēs eē habit⁹ ꝑncipiorꝫ. ¶ Itē dicit Alex^r expſſe ꝙ intellect⁹ agēs eſt forma que nō eſt mālis que ſola de materia ſua eſt itelligibilis. forma aūt que nō eſt mālis ꝛ intelligibilis eſt habit⁹. ergo itellect⁹ agēs nihil eſt aliud q̃ȝ habit⁹. ꝛ in alio loco dicit ꝙ intellectus in effectu nō eſt aliud q̃ȝ forma itellectiua. ꝛ ex hoc ſeqt̄ idē. ¶ Itē Themiſti⁹ in cōmēto libri de aīa dic̄ ꝙ agēs itellect⁹ nō differt a ſpeculatiuo: niſi q: ſpeculatiuus dicit inquātū eſt forma poſſibilis ꝯſiderātis ſpēm receptā a fantaſmate. agēs aūt inquātū pficit poſſibilē. Cum igit ſpeculatiu⁹ itellect⁹ ſit hītus ꝑm ſuā ſubam: agēs ꝑm ſuā ſubaȝ erit hītus. Per rōnē aūt pbat idē ſic. oē agēs ſpēm ſuā agit in poſſibili niſi ita ſit ꝙ poſſibile nō poſſet ſuſcipere illā. intellect⁹ agēs agit in poſſibile: ergo ſpēm ſuaȝ imp̄mit in poſſibili ꝗ poſſibilis pōt ſuſcipe eā. p^a pbatur ex hoc ꝙ oē agēs trāſmutat ad ſe patiēs. 2^a vo pbat ex h̄ ꝙ poſſibilis nō dicit poſſibilis niſi reſpectu agētis. Cuȝ igit poſſibilis pōt ſuſcipe ſpēm agētis: ſpēs recepta i poſſibili eiuſdē rōnis erit cū agēte. ſed ſpēs recepta in poſſibili eſt hītus ꝛ forma: ergo itellect⁹ agēs hēbit rōnē hit⁹ ꝛ forme. ¶ Itē qcqd agit actione hītus ꝛ nō hēt actionē a mā illud eſt hītus: intellect⁹ agēs ſic agit ergo eſt habitus. Probatio pme pſe patet per Dam̄. qui dicit res differre pprijs actionib⁹ ꝛ opationibus. Probatio ſcōe eſt q: hītus ꝑncipiorꝫ eſt illumināſ itelligibilia ſequentia: ꝛ iſte dicit eē intellect⁹ agētis: ergo itellect⁹ agēs nō eſt niſi hītus ꝑncipiorꝫ. ¶ Querit etiā circa hoc de duab⁹ opinionib⁹ intellectū agētem ꝛ poſſibilē dicētiū eſſe habitū. q̃rū vna dicit ꝙ eſt habit⁹ ꝯſtitutus ex oibus itellectib⁹ qui ſunt in aīa. Aliq̄ vo dicit ꝙ eſt hītus cauſe pme ulr̄ter irradiās ſup oia creata cāe pme. Et videt pma eē uera. oē enim agēs ulr̄ter neceſſe eſt ſe hēre ꝯueniētiam in ſpē cū oibus his que educit in actū. itellect⁹ uliter agens uliter eſt agēs oēs ſpēs itelligibiles: ergo neceſſe eſt hēre ꝯueniētiā in ſpē cū oibus itelligibilib⁹. pma pbat per h̄ qō dicit Ar̄: ꝙ agēs ꝛ patiēs pmo ſunt ꝯtraria ꝛ ultimo ſilr̄a in fine actionis. 2^a vo ſupponit ex dictis oium phorū. Ex hoc ulterius ſeqtur ꝙ itellect⁹ agēs ſit ois intellectus aīe uel aliqd ꝯſtitutū ex oibus. ¶ Itē videt haberi per uerbū Ar̄: in 3° de aīa. ubi dicit ꝙ itellect⁹ qui eſt in potētia tpe eſt ꝑncipalior agente in vno: hoc eſt in vno ꝛ eodē itelligibili poſſibilis itellect⁹ por eſt q̃ȝ agens: ꝛ hoc nō pōt uerū eē niſi agēs ſit forma ꝛ ſpēs que fit in intellectu poſſibili: lȝ enim act⁹ ut dicit in 9° metha^ce por ſit potētia ſubā ꝛ rōne q: potētia ſubam ꝛ eē ꝛ rōnē habet actu tū potētia por eſt tpe q̃ȝ act⁹: eo ꝙ potētia eſt ſbm gn̄ationis per quā inducit act⁹. Si igit ſic eſt de poſſibili ꝛ agēte itellectu ut videt phus dicē in 3° de aīa. agēs intellect⁹ nō erit niſi ſpēs itelligibilis aut aliqd ꝯſtitutum ex illis. ¶ Pro altera aūt opinione ſic obijcit. duplex eſt forma ut dicit Alexāder. ſ. forma que eſt in mā: ꝛ forma que denudata eſt ab ipſa. forma vo que eſt in materia hēt ordinationē ad formā vnā que eſt motor ꝑmi mobilis p quā ois forma uenit in mām que eſt in ipſa: ergo forma que eſt ſepata a mā hēbit ordinationē ad formā vnā que ita ulr̄is eſt itelligēdo ſicut illa opando. Cū igit oia illa que ſunt itelligibilia ſint aliquo mō ab oib⁹: irradiabunt ſpecies ab aliq̄ forma vna que ulr̄iter eſt agēs ad oia. ſed hec forma nō pōt eē niſi forma pme cāe: ergo videtur ꝙ itellect⁹ agēs ſit exēplū ꝛ hītus pme cauſe in nobis. Hoc videt etiā ex vbis Boecij qui dicit ꝙ noticia pmi boni oibus nāliter inſerta eſt. Item Dam̄. cognitio cognoſcēdi deū oib⁹ nāliter iſerta eſt ab ipſo ſicut dicit Grego⁹ nyſ⁹. ¶ Sȝ ꝯtra oē agēs ulr̄iter in aliquo gn̄e nō eſt actu i aliquo illorꝫ. itellect⁹ agēs ulr̄iter eſt agēs in gn̄e itelligibilium: ergo nō erit actu in aliquo illorꝫ. ſed ois hītus ꝛ ois ſpēs accepta ꝛ itellecta eſt actu in itellectu poſſibili: ergo itellect⁹ agēs nec eſt hītus nec eſt aliq̄ ſpēs itelligibilis. Qō aūt ois hītus ꝛ ois ſpēs itelligibilis accepta actu ſit i itellectu poſſibili ſumit a vbo phi in 3° de aīa. ubi dic̄ ꝙ aīa potētia eſt oīa itelligibilia: ꝛ nihil eſt actu eorꝫ anq̄ȝ itelligat. ¶ Itē dect ꝙ itellect⁹ agēs ſit hit⁹ tūc aut erit habitus ſimpliciū aut hītus cōplexorꝫ aut utrorūq̄ȝ. Si primo mō cū igit intellect⁹ agēs ſemp ſit in actu ut dic̄ Ar̄: oporteret ꝙ oia ſimplicia ſemp eēnt actu in aīa: ꝛ ſic nullū eorꝫ acciperet a ſenſib⁹ qō eſt falſum. Si forte dicat ꝙ intellectus agēs eſt habit⁹ ꝑm ſpēs vnius uel plurium ſimpliciū ꝛ nō oiuȝ. ¶ Cōtra illud ergo ſimplex uel illa ſimplicia hēbūt ordinē luminis ꝛ forme ad oia alia itelligibilia: aut nō. ſi nō tūc nullū ſimpliciū itelligeret per ipm: ꝛ ſic nō erit ulr̄ agēs. ſi ſic: ergo ſi ipm eſt vnū tūc non erit niſi itellectus entis. ꝛ ſi eſt plura tūc nō erit niſi itellectus decē gn̄aliſſimorꝫ: ꝛ quocūq̄ȝ mō dicat tūc itellectus agēs nō iuuabit ad intellectū aliorꝫ niſi ut itelligant in potentia. vbi gr̄a ut itelligat ſuba uel quātitas ꝛ ſic nos nunq̄ȝ itelligeremus hoiem in rōne hois ꝛ aſinū in rōne aſini. iferiora vo in ſuis ſupiorib⁹ nō ſunt niſi potētia ut dicit Porphyrius. ꝛ in 2° porꝫ ꝙ ſcire in ulr̄i nō eſt ſcire in ppria natura. Si vo dicat ꝙ ille habit⁹ eſt hītus cōplexorꝫ aut ergo ille hītus erit habit⁹ ꝑncipiorꝫ aut ꝯſecutiu⁹ ꝑncipia. ꝛ ſi ultimo dicat tūc ſequit ꝙ oia ſunt actu a nobis ſcita ꝛ nihil addiſceremus qō falſuȝ eſt. Si vo pmo mō dicat tūc intellect⁹ agēs erit habit⁹ ꝑncipiorꝫ: ꝛ tūc querit de gn̄atione terminorꝫ qui ſunt in ꝑncipijs. principia enim cognoſcim⁹ in eo ꝙ terminos ſcimus: ꝛ per cognitionē terminorꝫ dicit Ar̄: ꝑncipia ſciri per expiētiaȝ. Et querit qd ſit intellect⁹ agēs huiuſmodi ſpēs itelligibilis huiuſmodi ille enim nō eſt habit⁹ cōplexorꝫ: nō enim cōſtituit incōplexum: ſed potius ꝯſtituit ab ipo. ¶ Preterea intellect⁹ cōplexorꝫ por eſt q̃ȝ intellectus incōplexorꝫ pus aūt nō agit a poſteriori: ergo alius erit agens reſpectu illorꝫ intelligibiliū: ꝛ tūc querit qs ſit ille. ꝛ redit ad pmā qōnē: ergo intellect⁹ agēs nō pōt eē habitus ex oib⁹ itelligibilib⁹. intellectus enim agēs eſt ꝯſtituēs oēs itellectus: ergo ſi ꝯſtitut⁹ eſt ex illis tūc erit ꝯſtitutus ex oibus ex eo ꝙ nō cōſtituit qō nō eſt intelligibile. ¶ Silr̄ obijcit ꝯtra illā que dicit ꝙ intellectus eſt habitus ꝛ ſpecies pme cauſe in nobis. ſpēs eniȝ pme cauſe: aut eſt qd eſt pma cauſa: aut q: eſt. ſi pmo mō tūc oporteret ꝙ pma cauſa hēret rōnem diſtinctā: qō eſt ipoſſibile cū ſit ſpecialiſſima. Si ſcōo mō tūc nō erit rō cognitionis oium cognoſcibiliū. ¶ Preterea quecūq̄ȝ in ſe pfecto intellectu cognoſci nō pn̄t illa non faciūt alia pfecte intelligi materia pma ut dicūt Auic^a ꝛ Boecius pfecto intellectu cognoſci nō pōt: ergo nō pn̄t alia facere perfecte intelligi. ¶ Preterea dicit phus in 2° metha^ce ꝙ diſpoſitio intellectus nr̄i ad manifeſtiſſima nāe eſt diſpoſitio ſicut oculorꝫ ueſpitilionū ad lumen ſolis: ergo lȝ pma cauſa manifeſta ſit in ſe tn̄ obſcura ꝛ occulta erit nobis ꝛ ſic ipſa non erit intellectus agēs cum irradiat ſup oia intelligibilia. ¶ Solutio dicendū ꝙ intellectus agēs nō eſt habitus ſicut bn̄ pbatū eſt in ultimis rōnibus: lȝ qdā alij aliter dicūt. ſequaces enim Themiſtij dicūt intellectū agētez nō eſſe. ſeqces enim Alexādri dicūt intellectū agētē eſſe cōſtitutū habitū ex oibus intelligibilib⁹. Alij vo dicūt intellectū agentē habitū eē ꝛ ſpēm cauſe pme ꝛ nulli eoruȝ ꝯſentimus dicētes intellectū agētez nō eē habitū uel ſpeciem accn̄talem aliquā: ſiue ſit innata ut noticia pme cauſe: ſiue acqſita per apphēſionem ſiue abſtractionē a materia. ¶ Ad pmū ergo dicendū ꝙ exēplū Ar̄: duplex eſt: q: ſciuit ꝙ neuter eorꝫ habuit ſilr̄tudinē cū intellectu agēte niſi in parte. Ars enim ſe habet ad mām ut efficiens formale: ꝛ hoc habet ſilr̄tudinē cum intellectu agēte. Intellectus enim agēs eſt ut ars ꝛ efficiēs formale. intelligibilia aūt ſunt ſicut forma artificiati. ꝛ poſſibilis intellectus eſt ut materia artificiati: ſed tamen ars eſt habitus ꝛ intellectus agens non erit habitus. pter hoc eniȝ nō dicit Ar̄: ſimplr̄ ꝙ itellect⁹ agēs eſt ut ars: ſed qō eſt ars

ad mām ſuſtinuit.i.talē intellectus agēs habet compati
onē ad poſſibilē ⁊ itelligibilia q̄lē ſuſtinuit ars ad mām
⁊ formā artificiati.2^m^ exēplum qḋ eſt de lumine ⁊ colori
bus magis eſt ſiľe.q: ſicut lumē agēs formale eſt colorū
ſm actū:ita intellectꝰ agēs formale efficiēs eſt intelligibi
liū ſꝫ actū:ſed tn̄ in hoc eſt diſſiľitudo ꝙ lumē eſt extrin/
ſecū potētie viſiue ⁊ nō eſt de ꝯſtitutione ipſius.itellectꝰ
ꝟo agēs nō eſt extrinſecus aīe itellectiue:ſed eſt de cōſti
tutione ipſius.❡ Ad aliud dicēdū ꝙ ſi uolumꝰ ſuſtinē
dictū Alexādri dicimꝰ itellectū agētē eſſe ſpēm ⁊ formā
nō que eſt itelligibilis ſed que eſt forma ꝑfectiua intelle
ctꝰ poſſibilis ⁊ aīe itellectiue. Et eodē mō dicimꝰ ad aliḋ
ſꝫ tn̄ itellectꝰ in actu ⁊ itellectꝰ agens nō ſemꝑ ſint idē:q:
itellectꝰ poſſibilis qn̄ hēt ſpēm itellectiuā eſt intellectꝰ in
actu ⁊ nō itellectꝰ agēs.❡ Ad aliud dicēdū ꝙ Themi/
ſtius uocat itellectū agētē ⁊ itellectū in actu cū tn̄ nō ſit oī
no idē ut iā dictū eſt.❡ Ad aliud dicendū ꝙ duplex eſt
agens.ſ.uľe ⁊ hoc nō eſt determinatū in ſpē.⁊ ꝑticulare
⁊ hoc hēt ſpēm determinatā ſicut etiā eſt in naturis.In
gn̄atione enim hoīs mouet ſol ſicut agēs uľe oīno inde/
terminatū:⁊ mouet hō uel potētia hoīs in ſemine:⁊ hoc
eſt determinatū.ſpēs ꝟo iducta in mā̈ vniuocaṫ in agē/
te determinato ⁊ nō cū agēte uľi.ſiľr eſt de itellectu poſ/
ſibili illū enī mouet itellectꝰ agens ut agēs uľe qḋ vno
mō agit reſpectu oīum itelligibiliū:fantaſma aūt mouet
ut agēs ꝑticulare:⁊ ideo forma iducta in itellectu poſſibi
li nō vniuocaṫ itellectui agēti ſꝫ nāe fantaſmatis ⁊ ꝓpter
hoc itellectus hoīs eſt qui extrahiṫ de fantaſmate hoīs.
❡ Ad aliud dicendū ꝙ itellectꝰ agēs nō agit actiōe ha
bitꝰ.habitꝰ enim ꝓncipioꝝ eſt dupˣ.ſ.igredientiū in ſil/
logiſmū ⁊ nō igredientiū.⁊ videṫ ꝙ hitus nō agit niſi ꝓ
bādo ⁊ inferēdo per hitudines terminoꝝ.itellectus ꝟo
agēs nō agit per hitudines nec ꝓbādo nec inferēdo ſed
potiꝰ per ſuā ſimplicitatē ut īfra declarabiṫ ⁊ illā ſimplici
tatē ꝯfert oībꝰ itelligibilibꝰ.❡ Ad aliud dicendū ꝙ illa
opinio que dicit itellectū agentē eē oēs itellectꝰ uel ꝯſti/
tutū ex oībꝰ falſa eſt.❡ Ad rōnē ꝟo dicēdū eſt ꝙ aliud
eſt de agēte uľiter:⁊ aliud de agente ſpē determinata ut
ꝓus dictū eſt.Agēs enim uľiter nō imꝓmit ſpēm ſꝫ agēs
determinatū ⁊ de hoc itelligiṫ ꝙ agēs ⁊ patiēs ꝓmo nō
ſunt diſſiľia ⁊ poſtea ſiľia.❡ Ad aliud dicēdū ꝙ phs fa
cit compationē iter itellectū poſſibilē ⁊ intellectū in actu
qui eſt ꝑfectio potētie poſſibilis ⁊ uocaṫ itellectꝰ ſpecula
tiuus.⁊ uerū eſt ꝙ itellectꝰ actu ꝓor eſt poſſibili ſuba ⁊ rō
ne:ſicut oīs actꝰ ꝓor eſt ſua potētia:ſed itellectꝰ actu q eſt
agēs ⁊ efficiēs ꝓor eſt poſſibili in tꝑe ⁊ ſuba ⁊ rōne:ſicut
efficiēs ꝓor eſt mā̈ i phicis ⁊ hoc inuit Ariſ:ibidē.poſtq̄
enim dixit ꝙ itellectꝰ potētia tꝑe ꝓncipalior in vno ſtatī
addit oīno aūt neq꞉ tꝑe:ſed nō aliqn̄ quedā itelligit aliq̄
ꝟo nō itelligit:q̄ſi diceret nō uľiter uerū eſt ꝙ poſſibilis
ꝓor ſit tꝑe eo ꝙ in actu:ſed agēs ⁊ efficiens ꝓor eſt tꝑe q̄
poſſibilis ſemꝑ enim ut dicit ibidē honorabiliꝰ eſt agēs
patiēte ⁊ ꝓncipiū mā̈ ſed ille agēs nō aliqn̄ qdē intelligit
⁊ aliqn̄ nō:ſed ſemꝑ itelligiṫ ut īfra ꝓbabiṫ.❡ Ad aliḋ
dicēdū ꝙ etiā illa opinio falſa eſt.❡ Ad rōnē ꝟo dicen
dū ꝙ uerū qdē eſt ꝙ oīs forma iducta per motū nāe or/
dinaṫ ad motorē ꝓmū ut ad cām.itelligibilia ꝟo nō pn̄t
ordinari ad formā vnā niſi que eſt forma entis.⁊ hoc pa
tet.itelligibilia enī ſūt per reſoľonē que reſolutio ſtat in
eūte ⁊ nō in alio:non aūt reſoluunṫ in ſpēm cāe ꝓme:q:
ſpēs ꝓme cāe nō abſtrahiṫ a cauſatis ſꝫ per cām inferaṫ.
itellectꝰ aūt agēs in quolibet uľi agit ſimplicitate:⁊ eodē
mō ut ꝓbabiṫ īfra.❡ Ad aliud dicēdū ꝙ eſt noticia que
eſt ſūmū bonū ⁊ hec eſt īfuſa oībꝰ:ſed nō pōt eē lumē ad
oīa itelligibilia.eſt etiā noticia que eſt ſūmū bonū:⁊ hec
nulli īfuſa eſt:q: nō pōt compḣēdi ꝑ ſmonē diffinitiuū.

❡ Utrū intellectus agēs ſit intelligētia ſeꝑata.

Ertio queritur Utrū intelle/
ctꝰ agēs ſit itelligētia ſeparata uel nō. Et videṫ ꝙ ſic.Di
cit enim Ariſ:in 3° de aīa ꝙ hic intellectus.ſ.agēs ⁊ ſeꝑa
tus ⁊ imixtꝰ ⁊ ipaſſibilis ſuba actu eſt nō pōt aūt dici eē
ſeꝑatꝰ niſi a mā̈ ⁊ magnitudine.imixtꝰ aūt per ꝓuationē
mixtionis cū fantaſmate ꝑticulari.ipaſſibilis eo aūt ꝙ ni
hil recipit.ſuba ꝟo actu ens eo ꝙ reſpectu nullius eſt in
potētia ſed cōpletꝰ ꝑfecta cōpletione.Cū igiṫ hoc nō cō/
ueniat aīe humane uel ꝑtibꝰ eius que impfecta eſt ⁊ poſ
ſibilis ad ꝟtutes ⁊ ſcīas oportebit itellectū agētē eē ſbā
⁊ intelligētiā que nō ſit humana nec ꝑs eiꝰ.❡ Itē Ariſ:
ſeꝑatꝰ itellectꝰ ſolū eſt hoc qḋ uerū eſt:⁊ hoc ſolū imorta
le ⁊ ꝑpetuū eſt.Cū igiṫ itelligētia nuda ⁊ ſeꝑata ſit tn̄ ue
roꝝ ut dicit Auic^a^:⁊ ſic imortalis ⁊ ꝑpetua ut ꝓbaṫ in xj°
metha^ce^ videṫ itellectꝰ agēs eē itelligētia ſeꝑata.❡ Itē
Algazel in 5° tractatu ſue phice de itellectu agēte ſic dicit
cū itellectꝰ poſſibilis eſt ſuba nuda a mā̈ qḋ itelligit de i
tellectu agēte.ſed nullus actꝰ corꝑis uel ꝑs eiꝰ potētialis
eſt ſuba nuda a mā̈.ergo itellectꝰ agēs nō eſt actꝰ corꝑis
uel ꝑs eiꝰ potētialis.❡ Itē Algazel ibidē.ſenſus de itel
ligētia agēte eſt qui ſemꝑ eſt agēs in aīas iceſſanter:⁊ hꝰ
oīno eſt de numero ſubarū itelligibiliū de qbꝰ iā certifi/
catū eſt in tractatu diuinoꝝ.i.in metha^ca^ que dignior eſt
oībꝰ illis ut hoc attribuaṫ ei ꝙ eſt itelligētia ultima decē
itelligētiarū.ex hoc exꝓſſe accipiṫ ꝙ itellectꝰ eſt decima
itelligētia numero ſcḋarū intelligētiarū ⁊ ita intellectus
agēs eſt itelligētia ſeꝑata ⁊ nō ꝑs aīe nec aīa.❡ Itē Al
gazel exꝓſſe dicit ꝙ itellectꝰ agēs nō eſt in corꝑe:ſꝫ irra/
diat ſuꝑ aīam rōnalē coīcādo eidē lucē bonitatis ſue.Cū
igiṫ hoc ꝓpriū ſit intelligētiarū ſeꝑatarū itellectus agēs
erit itelligētia ſeꝑata.❡ Itē Auic^a^ in xj° ſue metha^ce^ po
nit duplicē ordinē intelligētiarū ſeꝑatarū.Quedā enim
eſt itelligētia ꝓma que eſt motor vniuerſitatis ⁊ ꝓncipiū
ꝓmū totiꝰ eē.2° aūt itelligētie ſunt in decē ordinibꝰ ut ip
ſe dicit.q̄rū ꝓma mouet celū vniforme qḋ eſt ꝓmū mo/
bile.2^a^ mouet ſperā ſtellarū fixarū.⁊ 3^a^ ſperā ſaturni.⁊
4^a^ ſperā iouis.5^a^ ſperā martis.6^a^ ſperā ſolis.7^a^ ſperam
ueneris.8^a^ ſperā mercurij.9^a^ ſperā lune.De decima ꝟo
ſic dicit.decima eſt itelligētia a qua fluit ſuꝑ nr̄as aīas ⁊
hec eſt itelligētia mūdi terreni ⁊ uocamus eā itelligētiā
agētē.⁊ ex hoc accipiṫ ꝙ itellectꝰ agēs eſt intelligētia ſeꝑa
ta.x.ordinis intelligētiarū ſcḋarū.❡ Itē oīno dicit Al/
gazel in ſua metha^ca^ q: dicta Algazeľ.nō ſunt niſi abbre
uiatio dictoꝝ Auic^e^.❡ Itē Yſaac in li° de diffinitiōibꝰ
dicit ꝙ rō cauſaṫ in vmbra itelligētie ⁊ vult ꝙ itelligētia
ſit ſuba ſeꝑata ⁊ itellectualis apud quā ꝓncipia ſunt uľia
rerū que illumināt ſuꝑ aīam rōnalē:⁊ per hoc inuiṫ ꝙ i
tellectꝰ agēs ſit ſuba ſeꝑata.❡ Per rōnē aūt videṫ idē
ꝓbari.videmus enim ꝙ in corꝑibꝰ quātitatis ad motū
mixtionis gn̄ationis ⁊ alterationis ſm nām ꝓmum mo
uēs ⁊ agēs eſt ſeꝑatū a mā̈ miſcibiliū ⁊ gn̄abiliū ⁊ altera
biliū ſm nām.ꝓmū enim mouēs eſt celū:ergo videṫ a ſi
mili ꝙ in ſpūalibꝰ illud qḋ eſt mouēs ꝓmū in alteratio/
ne itellectus poſſibilis ſit ſuba ſeꝑata.Cū igiṫ ꝓmū mo/
uēs ſit intellectꝰ agēs erit ſuba ſeꝑata.❡ Itē oīs deꝑoſi
tio tenebrarū que eſt in iferioribus remoueṫ per influē
tiā lucis a corꝑe ſuꝑiori qḋ loco ſuba ⁊ natura ſeparatū
eſt ab inferioribus.Cū igiṫ ſimul depoſitio tenebrarū ſit
ex fantaſijs:⁊ ignorātia itellectus poſſibilis debet remo
uere huiuſmodi tenebrā per influētiā alicuius qḋ ſeꝑa/
tū eſt ſuba ⁊ natura ab intellectu poſſibili.❡ Item ſm
phos ſuꝑiora cōpoſita ſunt ex motore ⁊ mobili ⁊ nō fa/
ciūt vim utrū motor ille ſit itelligētia uel aīa uel utrūq꞉.
ſiľiter hō cōpoſitus eſt ex motore ⁊ mobili:ergo ſicut ſe
habet mobile hoīs ad mobile ſuꝑius ſic ſe hēbit motor
hoīs ad motorē ſuꝑiorē.ſed mobile hoīs accipit ifluētiā
⁊ imꝓſſionē a mobili ſuꝑiori.Dicit enī Ariſ:in 2° de gn̄a
tione ⁊ corruptiōe.ꝙ oē tꝑs ⁊ vita mēſuraṫ determinata
ꝑyodo:ḡ motor hoīs ifluētias ⁊ imꝓſſiōes accipit a mo/
tore ſuꝑiori.Cū igiṫ motꝰ ꝓncipalis ē ꝓmꝰ vniuſcuiuſq꞉

mobilis ſit intelligentia ſicut cōcorditer dicūt phi anima
rōnalis quātū ad intellectū poſſibilē in impſſiones ꝛ in/
fluētias accipit ab itelligētia ſepata. Cū aūt ꝓpriū agētis
ſit influē ſup poſſibilē de luce ſua itellectꝰ agēs erit intel
ligētia ſepata. ¶ Itē in cōmēto ſup 3am ꝓpōnē libri cau
ſarū dicit Alphoraꝰ ꝙ cauſa pma creauit eē aie mediāte
alidith ideſt itelligētia ꝛ poſtq̄ȝ creauit eē aie poſuit eā ſi
cut inſtrm itelligētie quo efficiat opationes ſuas. ſ. itelli/
gētie. Ex hoc accipit ex quo aia quātū ad itelligētiā poſ/
ſibilē eſt inſtrm itelligētie ſepate ꝙ actiones eiꝰ fluūt ab
itelligētia ſepata in ipſam ſicut a cūo inſtri fluit in inſtrm
a mouēte pmo: ꝛ ſic itellectꝰ itez erit itelligētia ſepata. in
hoc etiā videt ꝯſentire Collectanꝰ in ſuo liº de aia qui di
cit ꝙ itellectꝰ. i. itelligētia fluūt in itellectū poſſibilez ſm
ꝯuerſionē ad itelligētiā agētē ſȝ ꝙ eſt poſſibilis petit ab
ipſa itelligētia agēte. fortius aūt ad idē obijcit ſic. Intelle
ctus agēs aut agit i poſſibilē actione ſue ſube: aut alicuiꝰ
forme exntis in ipſo. Si pmo mō cū ſua ſuba ſit eodem
mō ſe hn̄s ꝛ vna non faceret in poſſibili actionē niſi vno
mō ſe hn̄te ut vnā: qd̄ maxime falſuȝ eſt cū ſint multa in/
telligibilia ſm que intellectꝰ poſſibilis efficit in actu. Si
ſcdo mō tūc itellectꝰ agēs hēbit ſpēs ꝛ formas oium itel/
ligibiliū: q: ſm vnā ſpēm nō pōt agē diuerſa itelligibilia
ergo hēbit penes ſe ſpecialitates ꝛ gn̄alitates oiuȝ rerū.
Aut igit hēt eas per acceptionē ita ꝙ n̄nq̄ȝ non habuit.
aut ſemp eſt ꝛ fuit in actu ſm ipſas. Si pmo mō tūc itel/
lectꝰ agēs eēt in potētia ꝛ nō differret a poſſibili. Si ſcdo
mō tūc itellectꝰ agēs erit itelligētia plena formis magis
ꝛ minus ulibꝰ. Cū igit hoc ſit ꝓpriū itelligētie ſepate in/
tellectꝰ agēs erit itelligētia ſepata. Et huic ꝯclōni vident
ꝯſentire Plato ꝛ Boeciꝰ. Plato eniȝ dixit oia ulia eſſe
penes itellectū ſemp: ꝛ diſciplinā dixit eē reminiſcētiā.
Boeciꝰ aūt in de ꝯſolatione philoca dixit ulia retinet ꝛ
ſingularia pdit. Huic aūt videt ꝯſentire Ariſ: pter h̄ ſo/
lū qd̄ excuſat errorē Platonis in reminiſcēdo. Dic eniȝ
ſepatꝰ aut ſolus eſt hic: qd̄ uerū eſt ꝛ hoc ſolū imortale p
petuū eſt: non reminiſcunt aūt per hoc qd ipoſſibile ſit.
paſſiuus aūt itellectꝰ corruptibilis eſt: ꝛ ſine hoc nihil in/
telligit. Ac ſi dicat itellectꝰ agēs qui ſepatꝰ eſt eſt tm̄ uero
rū. ſ. pncipioꝝ uliū ꝛ eſt imortalis per hoc ꝙ ipē nō eſt v
tus nō depēdēs a corpe: ꝛ eſt ppetuus per hoc ꝙ nō eſt i
potētia. nō tm̄ ſequit ex hoc ꝙ reminiſcat in accipiēdo ſci
entiā q: itellectꝰ agēs ipaſſibilis eſt ꝛ nihil recipit. paſſi/
uus aūt eſt paſſibilis itellectꝰ corruptibilis eſt per hoc ꝙ
acgrit ꝛ amittit formas ſcibiliū ꝛ cū hoc nihil itelligit aia.
hāc tm̄ lrām oino aliter exponūt tres cōmētatores. ſ. Ale
xāder Themiſtiꝰ ꝛ Auerr. ſed nr̄e expōni ꝯcordat litte/
ra. In hac etiā ſnia expſſe eſt Auica in 6º de nālibꝰ ꝛ duo
ſequētes ueſtigia eiꝰ. ſ. Algazel ꝛ Collectanꝰ. ¶ Iteȝ ad
huc fortius oſtēdit. oē qd̄ recipit aliqd eſt in potētia ad il
lud. itellectꝰ agēs nō eſt in potētia ad aliqd eo ꝙ ipſe eſt
uliter agēs: ergo itellectꝰ agēs nō recipit aliqd. Inde ſic.
oē qd̄ recipit aliqd itelligēdo itellectu nō creato a rebus
eſt itelligētia. itellectꝰ agēs nō recipit aliqd itelligēdo: g̊
itelligit itellectu nō creato a rebꝰ. ſȝ oē qd̄ itelligit intelle
ctu nō creato a rebꝰ eſt itelligētia ꝛ ſuba ſepata: itellectus
agēs ſic itelligit. g̊ itellectꝰ agēs eſt itelligētia ꝛ ſuba ſepa
ta. pa ultimi ſillogiſmi ꝓbat ex hoc ꝙ aia rōnalis nō eſt
in corpe niſi ut pficiat ſcia ꝛ vtute ut dicūt ſci ꝛ phi. 2a vo
ꝓbat in ſillis p̄cedētibꝰ. ꝓpōnes vo ſillogiſmoꝝ p̄cedē/
tiū pſe ſūt manifeſte. ¶ Itē ꝓbat ꝙ itellectꝰ agēs ſit itel
ligētia pma que deꝰ eſt: ſic itellectꝰ agēs nō itelligit itelle
ctu creato a rebꝰ ut ꝓbatū eſt. Aut g̊ itelligit a ſeipſo aut
ab alio. ſi a ſeipſo: g̊ eſt a ſeipſo. ꝓbatio huiꝰ ꝯclōnis eſt.
illud qd̄ ꝓbat in methaca Auice. ſ. ꝙ ens pſe eſt ens ne/
ceſſe. ꝛ ens ab alio eſt ens poſſibile. ſi eniȝ eſt ab alio po
terit ꝯtingē ꝙ ipm nō ſit. ſ. ſi aliqd nō eēt ipm. ſilr a quo
cūq̄ȝ eſt eē rei ab eodē etiā eſt opatio ipſiꝰ lȝ nō imediate
Si igit itellectꝰ agēs eſt ab aliq̊ tūc etiā itelligit ab alio:
ꝛ ſic etiā itelligit itellectu creato ab alio: ergo itelligit im/
poſſibilr qd̄ iā iprobatū eſt: nō ergo itelligit ab alio. ſola
aūt itelligētia pma eſt deꝰ nec eſt ab alio nec intelligit ab
alio. ergo itellectꝰ agēs eſt itelligētia pma que eſt deus.
Qd̄ aūt itelligētia ſola nec ſit ab alio nec itelligat ab alio
ꝓbat per octauā ꝓpōnē libri cauſarū ubi de ſcdis intelli
gētijs dicit ſic. Deꝰ eniȝ itelligētie fixio ꝛ eēntia eſt p bo
nitatē purā que eſt pma cauſa. ¶ Itē in 9º methacc dicit
Ariſ: ꝙ ſi pma cauſa itelligit per aliud a ſe ꝙ hēbit aliud di
uinū. ſ. illud qd̄ pficit itellectū ſuū qd̄ erit diuiniꝰ ꝛ nobi
lius ſuo itellectu: qd̄ eſt icōueniens ꝛ per hoc ꝯcludit ꝙ
deꝰ itelligit ſeipſo. ¶ Itē argm facio de itellectu agēte. i/
tellectꝰ enim aut itelligit pſe aut per aliud. ſi pſe tūc ſeqt
ꝙ ipē ſit cauſa pma. ſi aūt per aliud tūc illud qd̄ intelligit
erit nobiliꝰ ipſo: ꝛ ſic itellectꝰ agens nō erit nobiliſſimū
itellectuū: nec erit agens uliter cū aliqd agat in ipm ꝛ p
ficiat ipm que ambo abſurda ſunt apud phos. ¶ Item
Auerr. ſup xjº methacc dicit ꝙ itellectꝰ pme cauſe ē nr̄o
itellectui equocus eo ꝙ itellectꝰ pme cāe eſt cauſa entis
intellectꝰ aūt nr̄ creat ab ente. Ex hoc accipit ꝙ itellectꝰ
nō creatꝰ ab ente eſt intellectꝰ pme cauſe: ſed intellectus
agens eſt itellectꝰ creatꝰ ab ente ut ꝓbatū eſt: ergo intel/
lectꝰ agens eſt itellectꝰ pme cāe. In idē videt icidē Au/
guſtinꝰ in liº de magro. ubi per totū ꝓbat nihil poſſe ho
minē itelligē niſi deus doceat iterius. Cū ergo ois itel/
lectꝰ ſit a lumine itellectꝰ agentis videt itellectꝰ agens ni
hil aliud eſſe q̄ȝ deꝰ iſtruens interiꝰ. ¶ Itē videt dicere
Aplus ad corinthios ubi dicit. ꝙ nō ſumꝰ ſufficiētes ali/
qd cognoſcē a nobis q̄ſi ex nobis ſed ꝙ ſufficiētia nr̄a a
deo eſt. ¶ Sed ꝯtra dicit Ariſ: in 3º de aia. qm̄ aūt ſicut
in oi nā aliqd eſt aliud q̄ȝ mā in vno quoq̄ȝ gn̄e. hoc aūt
eſt potētia aia illa: alterum eſt cauſa ꝛ efficiens qdē eſt: ꝛ
oia facit ut ars ad māȝ ſuſtinuit neceſſe eſt ꝛ in aia has eē
drias: ergo drie itellectꝰ agētis ꝛ poſſibilis ſunt in aia: er
go agēs nō eſt ſuba ꝛ intelligētia ſepata. ¶ Itē Auerr.
ois itellectꝰ imobilis exn̄s hēt duas actiones. Quaruȝ
vna eſt de gn̄e paſſionis ꝛ eſt itelligē. Alia de gn̄e actio
nis que eſt abſtrahē eas a mā qd̄ nihil aliud eſt q̄ȝ facere
eas itellectas in actu poſtq̄ȝ erāt itellecte in potētia. Cuȝ
ergo vnus hoꝝ ſit itellectꝰ agēs in alterū poſſibilē uterq̄ȝ
iſtoꝝ itellectuū erit in nobis exiſtēs ꝛ nō ſuba ſeparata.
¶ Itē per rōnē oſtēdit ſicut dicit Ariſ: ꝙ inter mouēs ꝛ
motū nō eſt mediū: ſed intellectꝰ mouēs eſt agēs ꝛ poſ/
ſibilis eſt motus: ergo inter ea nō erit medium. Si ergo
poſſibilis eſt ꝯiūctꝰ corpi impoſſibile erit agentē eē ſepa
tū. ¶ Item poſſibilis habet potētiā ut moueat in aia hu
mana: ſed in phicis ſic eſt ꝙ nō inuenit potētia materie
que nō poſſit cōpleri per agēs phicū ꝯiūctū illi māe: er/
go in aia erit potētia nō receptibilis forme que non poſ
ſet cōpleri per aliqd̄ efficiēs ꝛ agēs ꝯiūctū ei: ergo intel/
lectꝰ agēs nō erit ſuba ſepata. ¶ Itē mā in phicis p ma/
teriā eiuſdē potētie qua recipit formā ſubſtat forme rece
pte: ergo ois rōnis erit ex potētia māe. Aut ergo intelle
ctꝰ agēs hēt formas: aut nō. ſi ſic tūc hēbit rōnem potētie
poſſibilis intellectꝰ ꝓpter hoc ſolū ꝙ nō recipit formam
quā hēt: nihilominꝰ tm̄ eſt in actu per formā quā habet ꝛ
erit cōpoſitꝰ: ꝛ ſic nō erit intellectꝰ pmus in aia neq̄ȝ ſim
plex ſed alius erit por eo ꝛ ſimplicior: qd̄ falſum eſt: ergo
intellectꝰ agēs nō erit cōpoſitꝰ: ꝛ ſic non habebit ſpecies
rerū apud ſe: ergo nō erit intelligentia ſepata eo ꝙ ois i
telligētia eſt plena formis. ¶ Itē ſi intellectꝰ agēs eſt in
telligētia eſt hn̄s formā ut dicūt aut eaſdem q̄s habet po
nit in intellectu poſſibili: aut alias. ſi eaſdem tūc ſpecies
que ſunt in anima non abſtrahūtur a rebus extra ꝛ ſic a
ſenſibus in nullo iuuatur intellectus poſſibilis. Si au/
tem alias ponit in ipſo tunc queritur que ſunt ille. ſi dicit
tur ꝙ abſtracte ſunt a rebus tunc uane ſunt ille que po/
nunt in intellectu agente. Et iterum intellectus agens
non erit intelligētia ſeparata que ſit plena formis ut di/

cūt. ¶ Itē ſi ſit itelligētia ſepata hñs formas: aut ſemper agit in itellectū poſſibilē ſ̄m formas illas: aut nō ſemp. ſi ſemp cū in ſua actiōe ſemp imprimat formas ſequeret̄ ꝙ itellect⁹ poſſibilis ſemp hēret formas in ſe. ꝛ cū ſcire ſit hēre formas ſcibiliū in itellectu poſſibili ſequeret̄ ꝙ hō ſemp ſciret: qd̄ falſū eſt: ergo nō ſemp agit. ¶ Querat̄ ergo qd ipediat ipm ab actione. aut enim ipedit̄ ex hoc ꝙ eſt ſepat⁹. aut ex hoc ꝙ eſt cū fantaſmate. Si pmo mō tūc ſemp ipedit̄ ex hoc ꝙ ſemp eſt ſepat⁹ ut dicūt qdā. ſi ſcdo mō ꝯtra hñti formas idē fantaſma pñs ꝛ abſēs quo ad rōnē ul'is: qd̄ pbat̄ ſic. hñs habitū eūdē non accipit a fantaſmate: q: ſic hēret bis eūdē. itellect⁹ agēs hēt habitū forme: ergo in agēdo nihil recipit a fantaſmate: ergo ſine fantaſmate erit in eadē actione: ꝛ ſic ſequeret̄ pmū incōueniēs ꝙ ſemp erimus eq̄liter ſciētes: qd̄ falſū eſt. ergo intellect⁹ agēs nō erit itelligētia ſepata hñs formas ut dicūt. ¶ Itē intellect⁹ agēs eſt itelligētia ſepata habēs formas ul'es: aut eq̄liter ſe hñs: aut intellectū poſſibilē in ſcientia ꝛ ignorātia aut ieq̄liter. ſi eq̄liter tūc hō in ſciētia ꝛ ignorātia erit ſciēs eq̄liter ꝛ ignorās qd̄ eſt ipoſſibile. ſi ieq̄liter: cōtra. poſſibilis ſemp eſt in potētia ꝛ agēs ſemper eſt in actu: ꝛ nihil eſt mediū iter eos qd̄ ipediat agētes ab actione ſua uel paſſibilē a paſſione: ergo itellectus agēs ſemp agit in paſſibilē ꝛ paſſibilis ſemp recipit: ꝛ ſic itellect⁹ poſſibilis ſemp erit ſciēs ꝛ nunꝗ̄ igrās. ¶ Solutio dicēdū ꝙ ſapiētes q̄ fuerūt añ nos diuerſificati ſunt in pōne intellect⁹ agētis ſicut ptim ſup̄ tactū eſt. qdā enī agētē oīno dixerūt nō eē ſed tm̄ poſſibilē ꝛ ſpeculatiuū. ꝛ qdā dixerūt ipm eē habitū ꝛ illi diuerſificati ſūt in tres opiniones. Quidā enim dixerūt eū eē habitū ꝛ ſpēm pme cauſe. qdā habitū pncipioꝝ. qdā aūt habitū qui eſt i oībus ſpecieb⁹ itelligibilib⁹. Alij uo dixerūt ipm eē itelligētiā ſepatā agētē. x. ordinis etiā cū itelligētie moueāt nō mote ſicut deſideratū mouet deſiderātē ꝛ deſideriū qd̄ dixerūt ꝙ itelligētia agēs mūdi terreni mouet itellectū poſſibilē humane aīe ſi tale deſideratum mouet deſiderātē ita. ſ. ꝙ ſicut aīa celi mouet celū ita qd̄ cōformet̄ i telligētie agēti ita etiā intellect⁹ humanus poſſibilis mouet hoīem ad hoc ꝙ ꝯformet̄ itelligētie. x. ordinis ꝛ hoc mō fluūt bonitates ab itelligētia agēte ad itellectū poſſibilē. Sʒ nos nihil hoꝝ dicim⁹: ſequētes enī Ariſt. ꝛ Auer. dicimus celū nō hēre aīam pter intelligētiā ut ſup̄ in qōne de celo determinatū eſt. Et ſilr̄ dicimus itellectū agētē humanū eē ꝯiūctū aīe humane: ꝛ eē ſimplicē ꝛ nō hēre itelligibilia ſed agē ipſa in intellectu poſſibili ex fantaſmatib⁹ ſicut expſſe dicit Auerr. in cōmento libri de aīa. ¶ Ad pmū ergo dicēdū ꝙ itellect⁹ agēs dicit̄ ſepat⁹ eo ꝙ nō eſt act⁹ alicuius ptis corpis ut dictū eſt in obiectione. nihilominus tm̄ eſt ps aīe itellectualis: q: aīa itellectiua ſic eſt act⁹ corpis ꝙ nō ſ̄m quālibet ptē eius ſicut hēt in organo ut ſup̄ determinatū eſt. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ Ariſt. loqtur ibi de itellectu agēte put ipſe eſt formale eē ul'is: ſicut lumē formale eē eſt coloris. Oē enim ul'e ſuū eē formale hēt ab itellectu agēte lʒ per reſpectū ad māam hēt eē aliud ut ifra determinabit̄ in qōne de itellectu. dicūt tm̄ qdā ꝙ dictū hoc eſt intelligēdū de itellectu ſpeculatiuo quo ad habitū pncipioꝝ: q: quodāmō cōnālis eſt nobis. ꝛ dicit̄ imortalis hoc eſt nō corruptibilis: q: nō cedit in obliuionē: ꝛ dicit̄ ppetuus eo ꝙ nō eſt in potētia. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ in ꝟitate ſequētes Auic^am dixerūt intellectū agētē eſſe itelligētiā ſepatā ꝛ irradiare ſup̄ i tellectū poſſibilē in aīalib⁹: ꝛ hoc q: itellect⁹ agēs nō determinat aliquā ptē: nec recipit aliqd a fantaſmate. ꝛ in his duob⁹ ꝯuenit cū itelligētia angelica ſepata: ſed tm̄ differt in hoc ꝙ act⁹ itellect⁹ agentis eſt ſup̄ fantaſmata abſtrahēdo ul'e de fantaſmatib⁹ qd̄ nō facit itellect⁹ angelicus tm̄ ppter duo in qb⁹ ꝯuenit cū eo dicit̄ ab Algazele ꝙ nō eſt in corpe: neqꝫ enī eſt in corpe ut uirt⁹ ſua in organo corpis ſicut uires aīe ſenſibilis. nec eſt in corpe ut recipiēs a fantaſmatib⁹ corpoꝝ ſicut itellect⁹ poſſibilis: ꝛ per hoc etiā patet ſolo ad dicta Auic^e. Cū enim ordines itelligētiarū ſ̄m Auic^am determinent̄ ſ̄m ordines ꝛ numerū mobiliū: ꝛ intellect⁹ agēs quē dicit eē decimā itelligētiā moueat hoīem ꝛ aīam humanā nō erit itelligētia agēs extra hoīem ꝛ aīam humanā. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ Yſaac facit vim in itelligētia ſicut in itellectu: ſicut etiā ſup̄ determinauim⁹. Intelligētia enim cū ſit tm̄ ueroꝝ ipſa eſt ſine inqſitione ꝛ ſtudio ꝯtēplatiua ueri: cui⁹ pma obumbratio inqſitio eſt ꝛ ꝯtēplatio ueri per ſtudiū: ꝛ propter hoc nihil loqtur ibi de itellectu agēte. Cōſequenter etiā dicit ꝙ ſenſibilis eſt in vmbra rōnis creata ꝛ uegetabilis in vmbra ſenſibilis. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ trāſmutatio que eſt in mā ordinat̄ ad motū celi qui facit trāſmutari per māin gñabiliū ꝛ corruptibiliū ut dr̄ in li⁹ de vno deo. ſʒ in aīa eſt forma ſepata ꝛ abſtracta: ideo nō eſt ibi mot⁹ pprie loquēdo: ꝛ ppter hoc oportet ꝙ ſit ab agente ꝯiūcto qd̄ agat ul'ia de pticularib⁹. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ ſicut in exteriorib⁹ corpib⁹ per influētiā lucis a ſupiori corpe abijciunt̄ tenebre: ita ꝙ etiā qdā lumē deſcendat ab itelligētijs ſepatis ſup̄ aīam qñ aīab⁹ reuelant̄ occulta in qbuſdā ſomnijs ꝛ pphetijs: ſed talis nō eſt actio itellect⁹ agētis ut ifra patebit. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ corpus hoīs nō mutat̄ ab agēte ꝯiūcto ꝛ ab agēte ſepato. ꝛ agēs ꝯiūctū uoco qtuor q̄litates pmas. agēs aūt ſepatū celū ꝛ ſtellas. ꝛ ſilr̄ aīa quo ad itellectū poſſibilē imutat̄ a duob⁹ motorib⁹. ſ. a motore ꝯiūcto qui eſt itellect⁹ agēs ꝛ a motore ſepato qui eſt itelligētia angelica influēs reuelationib⁹. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ aīa nō eſt inſtrm̄ itelligētie ita ꝙ itellect⁹ agēs ſit itelligētia ſepata: ſed q: mouet̄ ab ipſa duob⁹ modis. Uno mō ſʒ ꝙ per motū ſupiorū mouet̄ corp⁹: qui mot⁹ corpis uenit ad aīaꝫ. Alio mō ſ̄m ꝙ ifluit ei de bonitatib⁹ q̄s ipſa accipit a cauſa pma. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ Collectan⁹ itendit dicē ꝙ aīa rōnalis nō hēt theſaurū ſup̄ quē ꝯuertat̄ ſed poti⁹ hēt hitū ſcie ꝛ ꝯuertit̄ ad ipm ꝛ ad itellectū agētē: ꝛ ſic efficit̄ cōſiderās in actu nō ſic ꝙ accipiat formas ab agēte ſunt ab i telligētia ſepata. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ itellect⁹ agēs agit per ſuā ſubām ꝛ nō per aliquā ſpēm itelligibiliū quā hēat apud ſe. ¶ Ad aliud aūt qd̄ ꝯtra obijcit̄ dicēdū ꝙ diuerſitas itellect⁹ agētis nō eſt ex itellectu agēte ſʒ ex fantaſmate: ꝛ hoc eſt qd̄ Auerr. in cōmēto ſup̄ 3^m de aīa dic. manifeſtū eſt qñ qñ oīa ſpeculatiua fuerūt in nobis exiſtētia in potētia tūc ꝛ agēs ꝯtinuat̄ nobis in potentia: q: nō ꝯtinuat̄ nobis niſi per illa ꝛ cū fuerint exñtia i nobis in actu tūc ꝛ ipſe ꝯtinuat̄ nobis in actu. actio enim itellect⁹ agētis determinat̄ ad fantaſma ꝛ ſic determinata mouet itellectū poſſibilem ꝛ educit eū in actu. ſic actio luminis def. ad colores: ꝛ ſic determinata viſum educit i actū ꝛ per hoc patet ꝙ itellect⁹ agēs nō eſt ſuba ſepata plena formis. ¶ Ad id qd̄ obijcit de Platone dicēdū ꝙ Plato poſuit ul'ia eē in itellectu poſſibili ꝛ doctrinā eē reminiſcētiā qd̄ ifra iprobabit̄. Boeci⁹ aūt loqtur de itellectu pncipioꝝ qui ſ̄m aliqd nālis eſt nobis: ꝛ eſt de pncipijs cōiorib⁹: qbus ſcitis nō eē neceſſe ꝙ ſciat̄ ars: ꝛ ppter hʒ dicit ꝙ ſingula pdit q: ignorat ppria pncipia rei. ¶ Ad dictū aūt Ariſt. dicendū ſicut ſup̄ expoſitū eſt: ꝛ ꝙ ipſe dicit ꝙ nō reminiſcimur. ppterea dicit ꝙ ex hoc ꝙ intellectus agēs poſſibilem cōducit ad actū crederet aliquis ꝙ doctrina eēt reminiſcētia eo ꝙ intellect⁹ agēs ſemp eſt in aīa ꝛ poſſibilis ſemp pōt conuerti ipſum: ꝛ ideo dicit Ariſt. ꝙ hoc nō ſeqtur eo ꝙ intelligere poſſibilis intellectus nō ſit tm̄ intelligere ex agēte ſed etiā ex fantaſmate: ppter qd̄ etiā intellectus poſſibilis corruptibilis eſt nō ſ̄m ſui ſubām ut dicit Cōmētator. ſed ſ̄m habitū ſcientie acceptū a fantaſmatibus per actionem intellectus agētis quem. ſ. habitum quādoqꝫ habet ꝛ qñqꝫ non habet. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ bñ ꝯcedimus ꝙ intellect⁹ agēs nihil recipit: q: aliter nō eēt agēs vniuerſalr̄. Et bñ ꝯce-

dimus etiã ꝙ intellectus agẽs nõ intelligit itellectu cre/
ato a rebus ſed illa ꝑpoſitio.a.notat cãm efficiẽtẽ q: res
ſuas ſilitudines nõ faciũt in intellectu agẽte:imo per hũc
modũ intellectus poſſibilis intellectu creato a rebus in
telligit.Si aũt hec ꝑpoſitio.a.notat mãm quã cauſaꝫ nõ
notat ꝓp:ie tũc bñ ꝯcedimus ꝙ intellectus agẽs intelli
git intellectu creato a rebus:q: intellectus eius nõ eſt ſu
per res abſtrahẽdo ab eis ulꝫ.Intellectus enim agẽtis
eſt ſicut ſi videamus extra mittẽtes ꝛ nihil intus ſuſcipiẽ
tes.ſic eniꝫ viſio eẽt ſup:a res ꝛ ageret in eis viſibilitatẽ.
Intellectus aũt poſſibilis eſt ſicut ſi videamus intus ſu/
ſcipiẽtes ꝛ nihil extra mittẽtes ſic enim res agit in viſum
ꝛ generat in eo ſuã ſilitudinẽ. Ex hoc aũt ꝙ agẽs intelli
git ſic itellectu nõ cauſato a rebꝰ nõ ſeqtur ꝙ ſit intelligẽ
tia ſepata eo ꝙ intellectus intelligẽtie ſepate eſt determi
natus ad fo:mã quã habet. Intellectꝰ aũt agẽs determi/
naꝛ ad fantaſma qꝺ eſt ex ſe. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ in
tellectꝰ agẽs nõ eſt a ſeipſo nec intelligit a ſeipſo hoc mõ
ꝙ nõ ſit creatus ab alio immo eſt creatus a cauſa ꝑma:ꝛ
qꝺ intelligit habet a cauſa ꝑma.ſed hoc mõ nõ intelligit
ab alio intelligibili qꝺ in ipſo faciat ſuã ſilitudinẽ ꝛ ſpeci
em. Vñ patet ꝙ nõ ſeqtur ꝙ intellectus agẽs ſit cauſa ꝑ/
ma. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ aĩa humana nihil dignius
ꝛ nobilius eſt intellectu agẽte. Et p:opter hoc nõ habet
aliqd ꝑficiẽs ſe ſed intelligit per ſuam ſubam: itellectus
tñ eius reqrit aliqd extra ſe ad quẽ termineꝛ ſicut ad ma
teriã:ꝛ per hoc differt ab itellectu ꝑme cauſe. ¶ Ad ali
ud dicẽdũ ꝙ intellectus ꝑme cauſe eſt cauſa entis in eẽ
ꝙ ab ipſo fluit ens.ſed ſic agẽs intellectus nõ eſt cauſa:ſꝫ
in eo ꝙ abſtrahẽdo agit ſimplicitatẽ in ulibus cãt nr̃am
ſciam que eſt in intellectu poſſibili. ¶ Ad aliud dicẽdũ
ꝙ Augꝰ in liº de magr̃o intẽdit ꝙ omne lumẽ nr̃i intel/
lectus eſt a cauſa ꝑma:ꝛ ſine ipſo nihil poſſumus facẽ:ſꝫ
natura illuminãdi ſup intelligẽtiã intellectꝰ agentis agit
ab ipo ꝛ ſub ipo. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ vis in hoc eſt qꝺ
Apl's dicit ꝙ nõ ſufficiẽtes ſumus aliqd cogitare ex no/
bis q̃ſi ex nobis ex hoc innuit ꝙ quedã intelligibilia nõ
intelligimus niſi gr̃a dei illuminãte ſicut ea que ſunt ſu/
p:a rõnẽ.quedã aũt rõnabilia intelligimꝰ a nobis:ſꝫ nõ
quaſi ex nobis ſed ex virtute intellectus agentis que da
ta eſt nobis a deo.

¶ Utrum intellectus agens ſit pars anime.

Uarto queritur

q Utrũ intellectus agẽs ſit idẽ cũ poſſibili ꝫm eẽn
tiã ſit idem. ¶ Et circa hoc queruntur duo.
Quoꝝ ꝑmũ eſt Utrũ intellectus agens ſit
pars anime.2m autem Utrũ idem cum poſſibili uel pars
eius in eadem anima exiſtens.

D primum ſic procedit.

a Dicit enim Ariſ:in 3º de aĩa.ꝙ in oĩbus hono
rabilibꝰ eſt efficiẽs patiẽte ꝛ ꝑncipiũ materia. Et dicit hꝯ
de intellectu agẽte ꝛ poſſibili.ſed efficiẽs ꝛ patiẽs nunq̃ꝫ
pñt eẽ eiuſdẽ nãe eo ꝙ ꝯtraria ſunt ut patet in liº de gña
tione ꝛ co:ruptione.ergo videꝛ ꝙ itellectus agẽs ꝛ poſſi
bilis nõ pñt eſſe eiuſdẽ nãe. Cũ igiꝛ poſſibilis ſit ꝑs aĩe
agẽs nõ erit pars aĩe. ¶ Itẽ in co:pibꝰ ita videmꝰ ꝙ nul
lũ totũ cõponiꝛ ex ꝑtibus:q̃rũ vna ſit agẽs in alterã ꝛ al/
tera patiẽs ab altera niſi ipm ſit cõmixtũ ex ꝯtrarijs. Hu
ius ꝓbatio eſt in elemẽtis ꝛ in celo ꝛ in alijs ſimplicibus
co:pibus.ergo multo magis erit in ſubſtãtijs ſpũalibus.
Cũ ergo aĩa rõnalis ſit ſuba ſpũalis ipſa nõ erit cõpoſita
ex ꝑtibus agẽtibꝰ ꝛ patiẽtibus a ſe inuicẽ: ſed tales ꝑtes
ſunt intellectꝰ agẽs ꝛ poſſibilis ut dicit phus.ergo nõ erit
cõpoſita ex agẽte ꝛ poſſibili.cũ ĝ poſſibilis itellectꝰ ſit ꝑs
aĩe rõnalis agẽs nõ poterit eẽ ꝑs. ¶ Itẽ nihil idẽ nume
ro eſt in actu ꝛ potẽtia ſil'ꝛ ſemel. Cuiꝰ ꝓbatio eſt: q: qꝺ
eſt in potẽtia nõ eſt ꝛ qꝺ eſt in actu eſt:ergo ſi aliqd ſil' ꝛ
ſemel eẽt in actu ꝛ in potẽtia ſꝫm ſimul eẽt ꝛ nõ eẽt ꝛ ſe/
mel qꝺ eſt impoſſibile:ergo nihil ideꝫ numero ſil' ꝛ ſemel
erit actu ꝛ potẽtia.ſed aĩa rõnalis eſt aliqd idẽ numero.ĝ
nõ erit ſimul in actu ꝛ potẽtia:ſed agens ſemꝑ eſt in actu
poſſibile in potẽtia:ergo nõ ſimul erit agẽs ꝛ in potentia
exñs. Cũ igiꝛ aĩa in potẽtia ſit oĩa ut dicit phus ipſa non
erit agẽs ꝛ ita intellectꝰ agẽs nõ erit ꝑs eius. ¶ Itẽ effi/
ciẽs eſt agẽs ꝛ mouens ꝛ hẽt motũ quo mouet a ſeipſo ꝛ
nõ ab alio:poſſibile aũt eſt paſſuꝫ ꝛ motũ hñs motũ quo
moueꝛ ab alio ꝛ nõ a ſeipſo ꝛ ꝓpter hoc nullũ idiuiſibi/
le põt eẽ in actu ꝛ potẽtia:q: idẽ indiuiſibile eſt agẽs ꝛ pa
tiẽs ꝛ mouẽs ꝛ motũ ꝛ hñs motũ a ſe.ſed aĩa rõnalis eſt
qꝺdã idiuiſibile ꝛ ſimplex ergo nõ põt eẽ in actu ꝛ in po
tẽtia. Cũ igiꝛ ſit in potẽtia eo ꝙ poſſibilis eſt ꝑs eius nõ
erit ꝑs eius. ¶ Sed ꝯtra.actꝰ ꝛ potẽtie ſunt p:ime ꝑtes
ꝛ eẽntiales cõpoſiti.cũ igiꝛ aĩa rõnalis ſit qꝺdã cõpoſitũ
ut ſup̃ ꝓbatũ eſt:ipſa hẽbit in ſe ꝑtes actu ꝛ potẽtia:ſꝫ po
tẽtia eſt poſſibilis itellectꝰ ꝑncipiũ actꝰ aũt agẽtis:ergo tã
poſſibilis q̃ꝫ agẽs ſunt ꝑtes rõnalis aĩe. Itẽ aĩe eſt actus:
ergo multo magis ꝯuenit ei agere q̃ꝫ pati. Cuꝫ igiꝛ hẽat
itellectũ poſſibilẽ ꝑtẽ ſui multo magis etiã hẽbit agentẽ.
¶ Solꝰ dicimꝰ ꝙ itellectꝰ agẽs eſt ꝑs aĩe.ſup̃ eni docui
mꝰ ꝙ diuerſitas ꝓꝑetatũ ꝛ potẽtiarũ aĩe fiũt a diuerſitate
ꝑncipioꝝ cõponẽtiũ ipam:que ꝑncipia ſunt qꝺ eſt i quo
eſt uel actꝰ ꝛ potẽtia ſi elargato noĩe ſumanꝛ.ꝛ ꝓpter hoc
dicimus ꝙ itellectꝰ agẽs eſt ꝑs aĩe poſſibilis fluẽs ab eo
qꝺ eſt ſiue quo eſt ſiue actꝰ poſſibilis aũt ꝑs aĩe eſt fluẽs
ab eo qꝺ eſt ſiue potẽtia. ¶ Ad ꝑm ergo dicimus ꝙ eſt
efficiẽs reſpectu ꝑmi eẽ ſiue actꝰ ꝑmi:ꝛ efficiẽs reſpectu
ſcꝺi eẽ ſiue actꝰ ſcꝺi:ꝛ ꝑmo mõ dictũ efficiẽs ſemꝑ eſt ex
trinſecũ patienti qꝺ eſt ꝯtrariũ in fo:ma.ꝛ idẽ in materia
cũ patiẽte ut dicit phs.2º aũt mõ dictũ efficiẽs põt eẽ idẽ
cũ fo:ma ꝑfectiua rei ꝛ itrinſecũ ei qꝺ efficiꝛ ꝛ tale effici/
ens eſt itellectꝰ agẽs.eſt enim actio ſua reſpectu itelligi/
biliũ ꝛ nõ reſpectu aĩe ſimpl'r. Sil'r potẽtia eſt ad itellecti
ua ꝛ nõ ad eẽ:ꝛ ꝓpter hoc itellectꝰ agens ꝛ poſſibilis pñt
eẽ itrinſece ꝑtes aĩe rõnalis. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ ni
hil homogeniũ in nã hẽt ꝑtẽ vnã agẽtẽ in aliã ꝛ aliã pati
entẽ ab altera ita ꝙ actio ſit ad eẽ ꝑmũ:ſed quo ad eẽ 2m
hẽt vnã efficiẽtẽ receptiuã:ꝛ ſic eſt de itellectu agẽte ꝛ pa
tiẽte in aĩa rõnali. ¶ Ad aliud dicẽduꝫ eodẽ mõ ꝙ nihil
eſt idẽ in actu ꝛ potẽtia ſil'ꝛ ſemel.ſed idẽ bñ põt eẽ agẽs
reſpectu alicuiꝰ fo:me accñtalis ꝛ poſſibile ad illã recipiẽ
dã lꝫ nõ ꝫm idẽ ꝛ ſic aĩa rõnalis eadẽ exñs reſpectu itelli
gibiliũ eſt agẽs ꝛ poſſibilis ſed nõ ꝫm idẽ ſed ꝫm agẽteꝫ
agẽs ꝛ ꝫm poſſibilẽ ſuſcipiẽs. ¶ Ad ultim dicẽdũ ꝙ aĩa
rõnalis eſt ſimpx ꝛ indiuiſibilis eodẽ mõ quo ſup̃ deter/
minatũ eſt:ꝛ eſt diuiſibilis ꝫm potẽtias ꝛ ſicut ſup̃ dictuꝫ
eſt ſil'r nõ moueꝛ aliq̃ ſꝑe motus phici lꝫ ibi ſit trãſmuta/
tio ꝫm ſpẽs itelligibiles:ꝛ in illa trãſmutatione eſt ꝑs eiꝰ
mouẽs ꝛ ꝑs eius mota:ꝛ ꝓpter hoc ipſa eſt mouẽs ꝛ mo
ta ꝫm diuerſas ꝑtes eius.qꝺ nõ eſt incõueniens ſicut eti
am aĩal ꝫm aĩam eſt mouens ꝛ ꝫm co:pus eſt motũ:ꝛ ſic
idem eſt mouens ꝛ motũ ſed non ꝫm idem.

¶ Utrum intellectus agens ſit idem cum poſſibili.

Ecundo queritur

s Utrũ in
tellectꝰ agẽs ſit idẽ cũ poſſibili uel ꝑs eiꝰ in eadẽ
mã aĩe exñs. Et videꝛ ꝙ ſic.in ſepatis enim a nã nõ eſt
d:ia agẽtis ꝛ patiẽtis.ſed itellectualis nã eſt ſepata a mã
ĝ in ipſa nõ erit d:ia agẽtis ꝛ patiẽtis.ꝑa ꝓbaꝛ ex hoc ꝙ
oẽ patiẽs reduciꝛ ad mãm.2a ꝓbaꝛ ex hꝯ ꝙ itellectualis
nã nõ utiꝛ co:pe ut o:gano. ¶ Itẽ dicit Ariſ:in 3º phi'.
ꝙ in ꝑpetuis nõ differt eẽ ꝛ poſſe:ſꝫ itellectꝰ eſt ꝑpetuus
ergo in ipſo nõ differt eẽ ꝛ poſſe:ſꝫ agẽs eſt ꝫm eẽ ꝛ poſ/
ſibilis ꝫm poſſe:ĝ agẽs ꝛ poſſibilis nõ differũt ꝫm mãm
itellectualẽ.ꝑa patet per auctoritatẽ Ariſ.2a ſcribiꝛ in 2º
de aĩa.ubi diciꝛ ꝙ intellectus ſeparatus eſt a uegetatiuo
ꝛ ſenſitiuo ſicut ꝑpetuuꝫ a co:ruptibili. ¶ Itẽ in potẽtia

viſiua ſic eſt ꝙ eadez potẽtia abſtrahit ſenſibilia ⁊ recipit ea. Et ſi forte dubitet̃ de viſu tũc erit uerũ in ceteris ſenſibus: q: illi abſtrahũt ⁊ recipiũt formas ſẽſibiles: ergo videt̃ ꝙ ſilr̃ ſit in intellectu ꝙ eadẽ potẽtia abſtrahit intelligibilia ⁊ recipit ea. Cũ igit̃ agẽs intellectꝰ ſit abſtrahẽs ⁊ poſſibilis recipiẽs: idem erit itellectus agẽs ⁊ recipiens. ¶ Sed ꝯtra impoſſibile eſt idẽ ẜm idẽ eẽ mouẽs ⁊ motũ: ſed aĩa rõnalis ẜm itellectũ agẽtẽ eſt mouẽs ⁊ ẜm poſſibilẽ eſt mota: ergo impoſſibile eſt intellectũ agẽtẽ ⁊ poſſibilẽ eſſe idẽ. ¶ Itẽ impoſſibile eſt idẽ ẜꝫ idẽ eẽ in actu ⁊ in potẽtia eẽ. rõnalis aĩa ẜm intellectũ agẽtẽ eſt in actu ⁊ ẜm poſſibilẽ in potẽtia ergo idez qḋ ꝓus. ¶ Itẽ ĩpoſſibile eſt idẽ ẜm idẽ eſſe agẽs ⁊ patiẽs. aĩa ẜm itellectũ agẽtẽ eſt agẽs ⁊ ẜm paſſibilẽ eſt patiẽs: ergo ut ꝓus. ¶ Itez impoſſibile eſt idẽ eẽ ſuſceptibile oĩuꝫ ⁊ ſuſceptibile nullius. ẜm intellectũ aũt poſſibilẽ aĩa eſt oĩuꝫ ſuſceptibilis ut dicit pħus. ẜm agẽtẽ aũt nullius eſt ſuſceptibilis eo ꝙ ipſe eſt ulr̃ agẽs ut ꝓus habitũ eſt: ergo agẽs ⁊ poſſibilis nõ ſunt idẽ. ¶ Solꝰo dicimus q: intellectus agens ⁊ poſſibilis nõ ſunt idẽ ſed differũt ut ꝓbãt ultime obiectiones. ¶ Ad ꝓmũ aũt dicendũ ꝙ quedã ſunt ſeparata a materia pħica ⁊ corpoꝝ ⁊ in illis nõ eſt actio ⁊ paſſio pħica ſed tñ põt eẽ in eis agẽs reſpectu alicuius diſpõnis aduenientis ſine motu pħico ⁊ patiẽs cuius patiẽtis eſt ſuſcipere diſpõnez illã ⁊ ſic eſt in itellectuali natura reſpectu intelligibiliũ. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ dr̃ia inter eẽ ⁊ poſſe eſt ẜm tẽpus ẜm ꝙ poſſe p̃cedit eẽ per viã gñationis ⁊ tp̃is: ⁊ ſic nõ differũt eẽ ⁊ poſſe niſi in ſolis gñabilibus ⁊ nõ ꝑpetuis: ⁊ de hoc intelligit̃ dictũ Ariſ: ⁊ eſt dr̃ia ẜm eſſentiã inter eſſe ⁊ poſſe ẜm ꝙ reducunt̃ a quo eſt ⁊ forma ⁊ agẽs ⁊ poſſe reducit̃ ad id qḋ eſt ⁊ poſſibile: ⁊ ſic eſſe ⁊ poſſe differũt in ꝑpetuis. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ in ſenſibilibus agũt obiecta ⁊ nõ ipſi ſenſus q̃uis eniꝫ ſenſus iudicẽt ſenſata tñ hoc iudiciũ nõ eſt niſi ſẽſuũ exñtiũ in actu ſicut etiã intellectꝰ poſſibilis ens in actu iudicat de intelligibili ſed nõ mouet motu intellectꝰ agẽtis ſicut ſenſus mouet motu obiecti ſenſibilis.

¶ Querit̃ quid ſit intellectus agẽs ẜm ſubſtantiam.

d **Einde queritur** Quid ſit itellectus agẽs ẜm ſubãm ⁊ diffinitionem. Et dicit Ariſ: ꝙ intellectus agẽs eſt intellectꝰ quo eſt oĩa facere: ⁊ itelligat̃ de oĩbus intelligibilibꝰ: q: ipẽ agit oĩa intelligibilia. ¶ Sed ꝯtra quedã ſunt ꝑſe intelligibilia ut dicit Auicᵃ. que aũt ſunt itelligibilia ꝑſe nõ fiũt ab alio intelligibili: ergo videt̃ ꝙ intellectus agẽs nõ facit oĩa itelligibilia eẽ intelligibilia. ¶ Itẽ nihil eodẽ mõ ſe habẽs facit diuerſa: intelligibilia ſunt diuerſa: ergo nõ fiunt ab aliquo eodẽ mõ ſe hñte. intellectus agẽs eſt eodẽ modo ſe hñs: ergo nõ oĩa intelligibilia ab ipſo fiũt: ergo intellectus agẽs nõ eſt quo eſt oĩa facere. ꝑma ꝓbat̃ per hoc qḋ habet̃ in ꝑᵒ de gñatione ⁊ corruptione: ubi dicit Ariſ: ꝙ idem eodẽ mõ ſe hñs nõ facit niſi idẽ. ꝙ aũt itelligibilia ſunt diuerſa ꝑſe patet. ꝙ aũt intellectus agẽs eodẽ mõ ſe habeat ſic ꝓbat̃. Quicqd enim eſt recipiẽs ⁊ nihil amittẽs ſemꝑ manet in diſpõne vna: intellectus agẽs eſt huiuſmodi ergo ſemꝑ manet in diſpõne vna ⁊ eodem mõ ſe habet. ¶ Itẽ intelligibiliũ quedã ſunt magis itelligibilia: quedã minus. ⁊ quedã ſunt intelligibilia ꝑſe ⁊ quedã per aliud. iſta igit̃ diuerſitas intelligibilitatis neceſſe eſt ꝙ ſit ab intellectu agẽte eo ꝙ ipſe facit oĩa intelligibilia. oĩs enim diuerſitas que eſt in factis eſt ab ulr̃i agẽte. ¶ Querit̃ ergo quomõ hoc poſſibile ſit cuꝫ intellectus agens eodẽ mõ ſe habeat. ¶ Iuxta hoc iterũ querit̃ de eo qḋ dicit Ariſ: ꝙ nõ oĩno tp̃e poſſibile p̃cedit itellectũ in actu: ⁊ per hoc innuit ꝙ agẽs ꝓrtp̃e eſt poſſibile. videtur enim hoc eẽ falſum. q̃ncũqꝫ enim aĩa habet agẽtẽ hẽt poſſibilẽ ⁊ ecõuerſo. ¶ Itez querit̃ iuxta hoc de hoc qḋ dicit Ariſ: de agẽte ꝙ ſeparꝰ eſt ſolũ hoc qḋ uerũ eſt: ⁊ hꝫ ſolũ imortale ⁊ ꝑpetuũ eſt. dicit enim Ariſ: ꝙ indiuiſibilium itelligẽtia in his eſt in qbꝰ nõ eſt falſuꝫ. In qbꝰ aũt uerũ ⁊ falſum eſt iã cõpõ intelligibiliuꝫ eſt ⁊ ex hoc accipit̃ ꝙ falſum ⁊ uerũ nõ ſunt niſi in ꝓpõne: ⁊ hoc etiã habet̃ in p̃dicamẽtis ⁊ ꝑyarmenias. Si igit̃ intellectꝰ ſepatus qui eſt agẽs eſt eius qḋ eſt uerũ agẽs: intellectꝰ erit compoſitus. ſed nullus itellectus eſt cõpoſitus niſi recipiens intelligibilia cõpoſita: ergo agẽs itellectus eſt recipiens itelligibilia cõpoſita. ſed qcqd itellectu recipit itelligibilia cõpoſita recipit etiã ſimplicia: ergo itellectꝰ agẽs recipit intelligibilia cõpoſita ⁊ ſimplicia. Qḋ ſi ꝯcedat̃. Cõtra qcũqꝫ intellectus recipit intelligibilia ſimplicia ⁊ cõpoſita eſt poſſibilis ad ea que recipit. itellectus agẽs recipit huiuſmodi intelligibilia: ergo eſt poſſibilis ad illa. ſꝫ oĩa intelligibilia ſunt ſimplicia uel cõpoſita: ergo intellectus poſſibilis eſt ad oĩa intelligibilia: ergo agẽs intellectus eſt quo eſt oĩa intelligibilia fieri ⁊ nõ quo eſt oĩa facere qḋ eſt ꝯtra pħm. ¶ Querit̃ etiã iuxta hoc quomõ intellectus agẽs ſolũ ſit imortalis ⁊ ꝑpetuũ. intellectꝰ enĩ poſſibilis nõ corrũpit̃ nec morit̃ ſicut nec itellectus agẽs nõ ergo ſolũ intellectus agẽs immortale eſt ⁊ ꝑpetuum. ¶ Item querit̃ ẜm qd diuerſum intellectus agẽs dicat̃ eẽ immortale ⁊ ꝑpetuuꝫ. ¶ Solutio dicendũ ꝙ intellectus agẽs ẜm diffinitionẽ eſt potẽtia ⁊ ꝓncipiũ actiuũ intelligibiliũ ⁊ ꝓpter hoc dicit pħus ꝙ eſt intellectus quo eſt oĩa facere. ¶ Ad ꝓmum qḋ obijcit̃ in cõtrariũ dicẽdum ꝙ lꝫ ẜm ſe denudata ſint a materia ut ipẽ intellectꝰ ⁊ quedã alia tñ alio mõ faciũt fantaſiã in aĩa ſenſibili ſcilicet ẜm ꝙ ex ſuis opibus ⁊ motibus cognoſcit̃: ⁊ tũc abſtrahẽdo intellectus agẽs facit ea eẽ intelligibilia. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ oĩa intelligibilia inquãtũ intelligibilia ſunt eodẽ mõ ⁊ illo mõ agit in illis intellectus agens ut determinabit̃ in ſequẽti qõne. Qḋ aũt intelligibilia ſũt diuerſa hoc eſt inquãtũ ſunt diuerſoꝝ itelligibilia ⁊ hoc nõ hñt ab intellectu agẽte. Uñ bñ cõcedimus ꝙ intellectus agẽs eodẽ mõ ſe hñs facit ad idẽ in oĩbus intelligibilibus. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ quedã eẽ magis intelligibilia ⁊ quedã minus nõ eſt ab itellectu agẽte. hec eniꝫ ꝓpoſitio falſa eſt. omnis diuerſitas formarũ fit a faciẽte. Quedã enim facta ſunt ẜm poteſtatẽ rei facte ⁊ nõ faciẽtis ſicut patet in actione ſolis ⁊ in terrã ⁊ lutũ ⁊ aerẽ ⁊ colorẽ. ¶ Ad id qḋ querit̃ iuxta hoc utrũ. ſ. agẽs tp̃e precedat poſſibilẽ. dicẽdũ ꝙ duplex eſt ordo tp̃is. ſ. ẜm ſucceſſionẽ ꝓoris ⁊ poſterioris: ⁊ ẜm ordinẽ tranſmutationis. ẜm ordinẽ qdem ſucceſſionis ꝓoris uel poſterioris neuter intelligibiliũ p̃cedit altũ. ẜm ordinẽ aũt trãſmutationis que eſt ẜm intelligibilia agẽs p̃cedit poſſibilẽ. in trãſmutatiõe enĩ illa ꝓmo mouet agẽs: deinde agẽs poſſibile mouet̃ ⁊ per motũ 3ᵐ efficit̃ in actu. ¶ Ad illḋ qḋ ulterius querit̃ dicẽdũ ꝙ intellectus ſepatus nõ eſt idẽ qḋ agẽs intellectus: ſed intellectus ſpeculatiuus eſt ſepatus a materia ⁊ appẽditijs mãe. vnde de intellectu illo loquitur ibi Ariſ: qui eſt ꝓncipiũ ſciẽtie ⁊ ille eſt habitus ꝓncipioꝝ ut dicit̃ in poſterioribus q: ille eſt tñ circa uerum. Sed q: huic nõ directe ꝯuenit eẽ immortale ⁊ in ꝑpetuum: idcirco dicendũ aliter. ſ. ꝙ intellectꝰ agẽs eſt tñ hoc ꝙ uerũ eſt: q: ſuũ eſſe eſt formale eſſe intelligibiliũ uerorum. i. eoꝝ que uera intelligibilia ſunt ſicut lumẽ formale eſſe eſt coloꝝ qñ uere eſt coloris: ſic ſe habet intellectꝰ agẽs ad intelligibilia que uere ſunt itelligibilia. ¶ Ad id qḋ obijcit̃ ꝙ uerũ nõ eſt niſi in cõpoſitione dicenduꝫ ꝙ duplex eſt uerum. ſ. qḋ ſignificat hoc de hoc uel hoc in hoc ⁊ hoc eſt qḋ ſignificat aliqd eſſe uel non eſſe ut in cõpoſitione. Et eſt uerũ ꝙ eſt ab entitate ⁊ forma rei qḋ ſignificat aliquid ⁊ nõ aliqd eſſe ſicut diximus uerum aurum ⁊ ſic ſeparatus eſt ſolum qḋ uere intelligibile eſt ⁊ circa uerum qḋ nihil habet preter eſſe intelligibile. ¶ Ad id quod ulterius querit̃ dicendum ꝙ principium immortalitatis poſſibilis intellectus eſt ab intellectu agẽte ſicut ⁊ eẽ ſuũ eſt

ab agente. ¶ Ad aliud dicẽdū ꝙ ꝓpter ſimplicitatem ſube ⁊ incorruptibilitatẽ dicit̃ intellectus agens immortalis ⁊ ꝑpetuus eo ꝙ nihil recipit per trãſmutationem: qꝛ probatū eſt ꝙ nullius eſſe eſt receptibilis.

¶ Utrum intellectus agens intelligit equaliter.

u Ltimo queritur Qualr̃ intelligat ⁊ de modo actionis eiꝰ. Et obijcit̃ ſic. oīs intellectus intelligẽs aliqͥd intelligit. intellectus agens intelligit: ergo aliqͥd intelligit. ꝑma probat̃ ex hoc ꝙ oīs intellectus eſt alicuius itelligibilis. 2ª ꝟo ſcribit̃ in 3° de aīa ubi dicit phus ꝙ intellectus agens aliqñ intelligit: ⁊ qñqꝫ nõ: innuẽs per hoc ꝙ ſemꝑ intelligat. Inde ſic. nihil intelligit aliqͥd niſi qđ eſt in ipo. intellectus agens intelligit aliqͥd: ergo itelligit aliqͥd qđ eſt in ipo. ¶ Querit̃ ĝ quid ſit illud. aut enim ſunt intelligibilia que accipiunt̃ ab extrinſeco. aut eſt ipe intellectus agens. ſi ꝑmo mõ ſequunt̃ duo incõueniẽtia. ſ. ꝙ intelligibilia ſunt in intellectu agẽte ut in ſb̃to qđ improbatū eſt. ⁊ ꝙ itelligẽtia ſemꝑ ſit in aīa qđ intellectus agens ſemꝑ intelligit. Si 2° modo dicat̃ tunc nullus agens ſemꝑ intelligit ſe: ⁊ qcqđ itelligit ꝑcipit ⁊ cogitat: ergo ſemꝑ ꝑcipiet ⁊ cogitabit ſe qđ falſum eſt. ¶ Preterea querit̃ de hoc ipſo ꝙ dicit Aꝛ: intellectū agentẽ ſemꝑ itelligere. Dicit enim phus ꝙ fortiores motus excludũt debiliores in aīa. nõ ergo ille motꝰ quo intellectus agens intelligit ſe fortior eſt illo quo itellectus poſſibilis intelligit intelligibilia. Aut debilior ſi fortior tunc ſemꝑ excludet intellectū intelligibiliū ⁊ ſic nunqꝫ intelligimus intelligibilia qđ falſum eſt. Si ꝟo eſt debilior tunc excludet̃ ab itellectu intelligibilium ⁊ ita nõ ſemꝑ intelliget ſe. ¶ Preterea cū dicit̃ intellectus agens intelligit. uerbū intelligendi aut importat agere uel pati. ſi pati tunc intellectus agens in ſuo intelligere pateret̃ ⁊ recipet formas intelligibilium: qđ multotiẽs eſt improbatū. Si aũt importat agere cum igit̃ actio ſit illud ꝫm qđ in illud qđ ſubijcit̃ agere dicimur oportebit ꝙ actio illa in aliqđ ſb̃m paſſiuū terminetur. hoc aũt nõ eſt niſi id qđ eſt in potẽtia intelligẽdi qđ eſt intellectus poſſibilis: ergo intelligẽ agẽtis nõ eſt niſi agere in poſſibilẽ ut educat̃ in actuꝫ. Ex hoc duo ſequũtur. cum enim nõ ſemꝑ faciat intellectus agens videtur ꝙ nõ ſemꝑ itelligat. Silr̃ ſequit̃ ꝙ nõ itelligat ſe qđ nõ agit in ſe qđ eſt cõtra multos dicẽtes ꝙ intellectus agẽs intelligit ſe ſemꝑ. qđ ſi cõcedat̃. Cõtra dicit Aꝛ: in libro de cauſis. oīs intelligẽtia intelligit eſſentiã ſuã. itellectꝰ agens eſt itelligẽtia quedã: ergo intelligit ſuã eſſentiaꝫ. ¶ Item Aꝛ: in eodem libro. oīs ſciẽs qui ſcit eſſentiaꝫ ſuã eſt rediẽs ad eẽntiã ſuã reditiõe cõpleta. Ex hoc accipit̃ ꝙ intellectꝰ agens melius itelligat eſſentiaꝫ ſuã qꝫ intelligibilia alia. ¶ Item hoc ꝓbat̃ per rõnem. oẽ enim intelligibile intelligit̃ ab intellectu per ꝯiunctionem ad ipm igit̃ qđ magis ꝯiunctū eſt magis intelligit̃ ab ipo. ſed magis ꝯiunctū eſt illud qđ per identitatem ꝯiungit̃ ſibi qꝫ illud qđ per cõiunctionẽ: ergo intelligit magis illud. Cum igit̃ eſſentia ſua ſibi ſemꝑ ſit ꝯiuncta magis intelligit eſſentiã ſuã qꝫ intelligibilia alia. Item cum eſſentia ſua ſemꝑ ſit ꝯiuncta: videt̃ ꝙ ſemꝑ itelligat ſe. ¶ Ulterius querit̃ iuxta hoc de actione itellectus agẽtis qua abſtrahit intelligibilia a fantaſmatibꝰ. Uidemus enim ꝙ aliqͥd nature luminis manet in coloribus abſtractis per quã nihil agunt in oculū. ergo videt̃ ſilr̃ ꝙ aliqͥd nature intellectꝰ agẽtis ſit in fantaſmatibꝰ per quã agunt in itellectum poſſibilẽ: ſed natura nõ eſt niſi ſimplicitas uſis: ergo videt̃ ꝙ ſimplicitas uſis actus ſit in fantaſmatibꝰ. Cum igit̃ fantaſmata ſint ꝑticularia uel ſpẽs ꝑticulariuꝫ actu uſe erit in eo qđ eſt ꝑticulare uel ſpẽs ꝑticularis: qđ eſt impoſſibile: qꝛ ꝑticulare eſt vnuꝫ ſolū ꝑter multa. uſe aũt eſt actu de multis ⁊ in multis. ¶ Item nos videmꝰ ꝙ lumen facit actu colores anteqꝫ ſint in oculo: a lumine enim colores efficiũtur in actu. In coloratis etiam ſi nunqꝫ viderent̃ intellectus agens eſt ſicut lumen: ergo videt̃ ꝙ faciat actu uſia in fantaſmatibꝰ etiã ſi nunqꝫ recipiant̃ a poſſibili. Si forte dicat̃ ꝙ actio agẽtis in fantaſmate nõ eſt niſi ſimplicitas uſis. ¶ Cõtra ab oībꝰ phis dicit̃ ꝙ actio agẽtis eſt abſtrahẽ. cum igit̃ non ſit niſi triplex abſtractio. ſ. a mã que ꝯuenit ſenſui: ⁊ a ꝑſentia materie que ꝯuenit fantaſie ⁊ medijs potẽtijs. ⁊ a ꝑticulari que ꝯuenit intellectui: videt̃ ꝙ altera abſtractio ſit intellectus agẽtis. ¶ Solꝰ dicimus ꝙ actio intellectus agẽtis eſt ſuꝑ poſſibile educẽdo ipm in actuꝫ. habitū eſt enim ſuꝑ ꝙ agens ꝑncipiatū in aīa ab eo qđ eſt ⁊ quo eſt poſſibilis aũt ab eo qđ ſubſtat illi in aīa rõnali uſi ſicut intellectus quo eſt qui eſt eſſe aīe rõnalis nõ niſi in ſubſtantia: ita actio intellectꝰ agẽtis nõ eſt niſi in poſſibili. ¶ Ad primuꝫ ergo dicẽdū ꝙ ꝓprie intelligẽ eſt ipſius aīe intellectiue: qꝛ actus ⁊ operationes ꝑticularium ſunt. ſed eſt aīe ꝫm intellectū agentẽ ⁊ poſſibilẽ ad quem opat̃ intellectus agens ſicut efficiẽs ⁊ forma. Intellectꝰ aũt poſſibilis ſicut recipiẽs ⁊ ſb̃m intelligibiliū: ⁊ hoc eſt ꝓprie loq. Dicit enim Aꝛ: in ꝑmo de aīa ꝙ melius eſt nõ dicere aīam miſereri aut diſcere aut intelligere ſed hoiem per aīam. ⁊ ſilr̃ intellectus nõ eſt intelligẽ ſed aīe per itellectum. Si aũt nõ fiat vis in hoc tunc dicemus intellectū agentẽ intelligẽ actiue: ⁊ ex hoc nõ ſequit̃ ꝙ aliqͥd receptum in ſe intelligat: ſed ꝙ actio eius ſit circa aliqđ intelligibilium. ¶ Ad aliud dicẽdū ꝙ itellectus agens ꝫm ſe ſeparatus a poſſibili nihil intelligit: non enim ſeparatus eſt niſi in potẽtia ꝯiunctus aũt actu: ⁊ per hoc idem aliud qđ intelligit actiue eſt intelligentia in qͥbus intelligit ſe ut actus ipſorꝫ: ſicut ſi lumen poſſet videre videret ſe in coloribꝰ ut actum ipſorꝫ. ¶ Sed utrum intellectus agẽs itelligat ſe hoc mõ ꝙ flectatur ſupra ſe uel nõ. multi diuerſimode determinant. nobis aũt videt̃ ꝙ ſic eo ꝙ nõ attribuimus aliquẽ intellectū ꝑfectuꝫ intellectui poſſibili uel agẽti ꝑ ſe utriſqꝫ ſed bñ cõcedimus aīam itellectiuã intelligẽ ſe. ¶ Ad hoc qđ querit̃ utrū ſpẽs intelligat ſe. dicimus ꝙ ſic eodẽ mõ quo improprie dicimus intellectum agentẽ intelligẽ ſe. hoc enim eſt intelligẽ ſe ut actuꝫ poſſibilẽ. ſuuꝫ enim intelligẽ eſt ſuuꝫ eſſe: cū ſemꝑ ſit in actu: ⁊ hoc eſt ꝙ ſit actus poſſibilis ſed ille actus nõ perficit poſſibilẽ niſi ꝫm qđ ſicut ſi lumẽ ꝑ ſe ſolū eſſet in oculo ſine colore tunc nõ eſſet imutatus oculus ab actu oculorꝫ ſed nõ eſſet diſtincta imutatio ad aliquã ſpẽm coloris determinatã. Silr̃ qñ nõ ſoluꝫ lumen agẽtis eſt in poſſibili tunc poſſibilis eſt in actu indiſtincto ꝫm aliquã ſpẽm intelligibilẽ: ⁊ intellectus agens intelligit ſe ut talem actum ſemꝑ: ⁊ iſte motus nõ excludit motū intelligibilium eo ꝙ intellectus agens ꝫm illum ſit actꝰ oīum intelligibiliū ſicut etiã motus luminis nõ excludit motum coloris in oculo: eo ꝙ ſit actus eius. Dictuꝫ aũt phi intelligit̃ de motibus aīe diuerſis ꝫm diuerſas potẽtias ⁊ diuerſa obta. ¶ Ad aliud dicẽdū ꝙ cuꝫ dicit̃ intellectus agens intelligit uerbū eſt actiue ſignificationis: ⁊ bñ concedo ꝙ agit intellectū poſſibilem. Qđ aũt obijcit̃ ꝙ nõ ſemꝑ ſit in actu patet ex ꝑhabitis ꝙ nõ ſequit̃ ꝙ intelligat ſe lꝫ enim nõ ſemꝑ intelligat ſe intelligibilem diſtinctum ab alijs tñ ſemꝑ intelligit ſe ut actuꝫ intelligibiliuꝫ uel intellectus poſſibilis ut ſuꝑ oñdimus per ſimile in lumine ⁊ coloribꝰ. ¶ Ad aliud dicẽdū ꝙ dictum phi uerū eſt. ſed duplex eſt intellectus intelligẽtie. ſ. in ſe ꝫm ꝙ ipa diſtincta intelligit̃ ab alijs intelligibilibꝰ ⁊ ſic non ſemꝑ intelligit ſe ſed qñqꝫ. Alius eſt intellectus quo intelligẽtia intelligit ſe in intelligibilibꝰ alijs: ⁊ hoc duobꝰ modis ꝫm ꝙ intelligẽtia duobꝰ modis ſe hẽt ad intelligibilia. ſ. ut ſb̃m ⁊ ut actus ut ſb̃m intelligit ſe intellectus poſſibilis: ⁊ hoc ſemꝑ: qꝛ intellectus agens ſemꝑ eſt actꝰ intelligibiliū ne itellectꝰ poſſibilis uel utroruꝫ. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ intelligẽtia ꝑdictis modis redit ſuper

eſſentiam ſuam. ¶ Ad aliud dicẽduz ꝙ intellectus põt
intelligẽ ex ꝯiunctione que eſt per identitatem que pro
tãto dicit magis cõpleta: ut dicit Cõmẽtator ibidem. q2
idem eſt intellectus ⁊ intellectũ ⁊ ſcia ⁊ ſcitum ⁊ ſciens
qð nõ cõtingit in alijs intelligibilibꝰ. ¶ Ad aliud dicẽ/
dum ꝙ intellectus agens ſemp intelligit ſe aliquo illoꝝ
modoꝝ ꝑhabitoꝝ: ſed nõ ſemp intelligit ſe ut intelligibi
le diſtinctũ ab alijs. ¶ Ad hoc enim nõ ſufficit ſola pre
ſentia ſui apud ſe ſed etiam exigit ut cõuertat ſup actuz
intelligẽdi. ¶ Ad aliud dicẽduz ꝙ actus intellectꝰ agen
tis in intelligibilibꝰ eſt ſimplicitas nature uľis. ſꝫ hec nõ
eſt extra ĩtellectũ poſſibilẽ in actu ſed in potẽtia. nec eſt
oino ſiľe de lumine ⁊ colore q2 lumẽ ſm eẽ formale qð
habet a natura eſt actus coloris. Sed actꝰ intellectꝰ agẽ/
tis eſt eſſe formale uľis ſm ꝙ eſt intẽtio ⁊ rõ. Et querit
ſm qđ fantaſia mouet intellectũ poſſibilẽ. dicẽdũ ꝙ ſm
nãm uľis que eſt in ipõ lꝫ nõ ſit in eo ut uľis ſed ut par/
ticularis: ⁊ ꝑpter hoc fantaſia mouẽs eſt in potẽtia mo/
uẽs reſpectu intellectꝰ agẽtis: ⁊ hec natura que eſt in pti
culari per actuz agẽtis efficit actu uľis ⁊ ĩtellectu poſſibi
li: ⁊ per hoc patet ſoľo ad ſequens obiectum.

¶ Querit quid ſit intellectus poſſibilis.

d ## Einde queritur De in
tellectu poſſibili. Et querunt qnque. qđ
ſit. Et utrũ ſit ſimpˣ uel cõpoſitꝰ. ⁊ de gra
dibꝰ ſue potẽtie. Et utrũ ſit corruptibilis
uel incorruptibilis. ⁊ qualiter remanebit poſt mortẽ ⁊c̃.

a ## D primum ſic procedit.
Dicit Aꝝ: in 3º de aia ꝙ intellectus poſſibilis
eſt quo eſt oia fieri ⁊ ĩtelligit ſic in quo ut in ſbto eſt fie/
ri oia intelligibilia. Sed contra dicit Auerr. ꝙ ois ratio
ſubiecti reducit ad mãm. ſed intellectus poſſibilis non
eſt ex mã: ergo nõ põt eſſe ſbm: ⁊ ſic non eſt in ipſo fieri
oia intelligibilia ut in ſbto. ¶ Item in ſex ꝑncipijs ha/
betur ꝙ forma accñtalis ꝯtingẽs eſt cõpoſitũ. Cuz ergo
intelligẽtie ſint forme accñtales nõ erunt in ſbto niſi ut
in aliquo cõpoſito. ſed poſſibilis nõ eſt cõpoſitus ut ĩfra
probabit: ergo intelligẽtie nõ erũt in ipõ. ¶ Preterea
nihil eſt ſuſceptibile forme accñtalis niſi qð alterat ſm
ipam. intellectus poſſibilis nõ alterat ſm aliqđ ſicut ꝓ/
bat in 6º phiˣ. ergo nõ eſt ſuſceptibilis forme accñtalis.
¶ Preterea nõ videnť oia intelligibilia per formaz ali
quam que eſt in intellectu: ergo qð nullã habet formaz
nõ põt intelligi. ſed mã prima nõ habet formã: ergo nõ
põt intelligi: ⁊ ſic intellectus poſſibilis nõ eſt in quo eſt
oia fieri. ¶ Item qð oino eſt ſimplex nõ eſt ex additio/
ne. deus oino eſt ſimplex ergo deus nõ erit ex additio/
ne. ¶ Itẽ ulteriꝰ quicqđ nõ eſt ex additione nõ habet
formã que abſtrahit ab ipõ per quã intelligat. deus nõ
eſt ex additione: ergo nõ habet formã per quã intelliga
tur. ⁊ ſic iterũ intellectus poſſibilis nõ eſt in quo eſt oia
fieri. ¶ Sed cõtra qð nõ cõtingit intelligẽ nõ cõtingit
ſigñre ſermone ⁊ rõne ergo a deſtructione ꝯñtis. qð con
tingit ſigñri ſmone ⁊ rõne hoc ꝯtingit intelligi: ſed deuz
⁊ mãm ꝑmã ⁊ oia alia ꝯtingit ſigñri ſmone ⁊ rõne: ergo
deum ⁊ mãm ꝑmã ⁊ oia alia ꝯtingit intelligi: ⁊ ſic redit
dictum phi ꝙ intellectus poſſibilis eſt in quo eſt oia fie
ri. ¶ Soľo dicẽduz cum pħo ꝙ poſſibilis intellectꝰ eſt
potẽtia paſſiua ſi paſſio large ſumat ad pħicam ⁊ nõ pħi
cã ſm ꝙ diffinit in 5º methᶜᵉ. ſ. ꝙ potẽtia paſſiua eſt ꝑn/
cipium trãſmutationis ex alio ſm ꝙ eſt aliud. poſſibilis
enim intellectus trãſmutat ex alio qð eſt intellectꝰ agẽs:
⁊ ſua trãſmutatio eſt exitus de potẽtia intelligẽdi ad actũ
intelligẽdi: ⁊ in hac rõne potẽtie paſſiue diffinit a pħo ꝓ
ſupius datã diffinitionẽ. ¶ Ad ꝑᵐ ergo dicẽdum ꝙ lꝫ
aĩa intellectiua nõ ſit ex mã cuz ꝑncipia ſue eſſentie ſunt
qð eſt ⁊ quo eſt: ⁊ ſicut in quo eſt fundat intellectꝰ agẽs
ita in qð eſt fundat intellectus poſſibilis: ⁊ hẽbit poten
tiam ſiľem mãe. ⁊ ꝑpter hoc Alexãder in libro de intel/
lectu ⁊ intellecto uocat ipm intellectuz idealem. ¶ Ad
illud dicẽduz ꝙ lꝫ poſſibilis ⁊ intellectus nõ ſit cõpoſitꝰ
tñ ipe eſt potẽtia aie ĩtellectiue cõpoſite: ⁊ gr̃a ſui aia in/
tellectiua efficit ſbm ĩtelligibiliũ ſicut ⁊ cõpoſitũ ex for/
ma ⁊ mã ſubſtat accñtibus non gr̃a forme ſed gr̃a mãe.
¶ Ad aliđ dicẽdũ ꝙ dupˣ eſt alteratio. ſ. pħica ad quã
qnque exigunt que ſup̃ noiauimus ⁊ hoc nõ eſt in ĩtel/
lectu. Eſt etiam alteratio ſm genus. ſ. qñ ſbto eodẽ ma/
nẽte mutatio fit in qualitatibꝰ quibuſcũqꝫ: ⁊ illi alteratio
ni ſubiacet aia intellectiua ſm poſſibilem intellectum.
¶ Ad aliud dicẽduz ꝙ ens nõ põt abſtrahi a ꝑma mã:
q2 añ ens nihil eſt. vñ poſito uno intelligibiliũ intelligit
mã per ĩtellectũ entis ⁊ nõ ſpecificat ſub ente per formã
ſpẽi uel gñis poſitiuã: ſed per ꝑuationẽ ſicut mã ꝑma eſt
illud qð nõ eſt exñs aliqua formarũ ſubaliũ uel accñ/
taliũ ut cõpoſitũ ex ipſis. Et q2 mã ꝑma nõ ſpecificat
niſi per intellectũ ꝑuationis. Preterea dicunt Boeciꝰ ⁊
Auicᵃ ꝙ mã ꝑma nõ intelligit ꝑfecto ĩtellectu. ¶ Ad
aliud dicẽduz ꝙ deus intelligit ex cauſis que faciũt fan
taſmata in aia. ⁊ q2 ipe eſt cauſa nõ ꝑmixta ſuis cauſatis
ut dicit pħus: ſed in infinituz diſtans ab ipſis. Preterea
ipe nõ intelligit ꝑfecto intellectu ⁊ iõ dicit pħs ꝙ deus
eſt ſupior narratione: ⁊ nõ deficiũt lingue a narratione
eius niſi ꝑpter narrationez cauſe ipſius: qm̃ ipe eſt ſup̃
oẽm cãm ⁊ nõ narrat niſi per cauſas ſecundas que illu/
minant a lumine cauſe ꝑme. ⁊ ꝑpter hoc dicit Ptholo/
meꝰ in ꝑnº almageſti ꝙ theologicũ genus ſcie ⁊ nãle ſo
la eſtimatione cognoſcunt ⁊ nõ ſcie ueritate cõprehen/
dunt. theologicũ videlicet qð nunq̃z videt nec cõprehẽ
dit. nãle ꝟo ꝑꝑ motionẽ mãe ⁊ leuitatẽ ſui curſus ⁊ uelo
citatem ſue alterationis ⁊ ꝑuitatẽ ſue more. ⁊ hoc dictuz
theologicum ꝑcipue uerificat de deo ⁊ in naturalibus
precipue de materia prima.

¶ Utrũ intellectus poſſibilis ſit ſimplex uel cõpoſitus.

s ## Ecundo queritur Utrum
intellectus poſſibilis ſit ſimplex uel cõpoſitus.
Et videt ꝙ cõpoſitus. Omne enim qð eſt ex additiõe
eſt cõpoſitũ. Intellectus poſſibilis eſt ex additione: ergo
eſt cõpoſitus. ueritas ꝑme patet ꝑſe ⁊ per ſimplicẽ diffi/
nitionem. ſimplex eſt cui nõ eſt pars aliqua. 2ᵃ ꝓbat ex
hoc q2 iſta duo noia intellectus ⁊ poſſibilis non dicunt
idem ſed duas naturas coniunctas intellectui poſſibili.
¶ Item ſepius ꝓbatum eſt ſup̃ ꝙ nihil eſt ſuſceptibile
forme accñtalis niſi ꝑus ſuſceperit formã ſbalem. ſed in
tellectus poſſibilis ſuſcipit formas accñtales ut ſcias: er/
go ꝑus habuit formã ſbalem: ⁊ ſic iterum redit ꝙ ipe eſt
cõpoſitus. ¶ Sed cõtra dicit Aꝝ: ꝙ tria ſunt principia
trãſmutationis ⁊ motus. ſ. mã forma ⁊ ꝑuatio. ⁊ ſm hoc
oportet ꝙ potẽtia mãe nihil ponat aliud a ꝑuatione ma
terie: ⁊ q2 ꝑuatio nõ facit cõpõnem a mã: ideo remanet
mã ſimplex. ergo a ſiľi potẽtia intellectus poſſibilis non
dicet aliqđ aliud a ꝑuatione ⁊ eſſentia ipſius intellectus.
cuz igit ꝑuatio nõ inducat cõpõnem aliquã remanebit
ꝙ intellectus ſit poſſibilis ⁊ ſimplex. ¶ Soľo dicimus
intellectũ poſſibilẽ eſſe ſimplicẽ. ¶ Ad ꝑᵐ aũt dicẽduz
ꝙ potẽtia non ponit niſi mãm intellectus qua ipe ſuſce
ptibilis eſt intelligibilium: ⁊ hec natura nõ eſt aliud ab
ipõ. ſicut eni mã per ſeipam ſuſceptibilis eſt formarũ: ita
intellectꝰ poſſibilis per ſeipm eſt ſuſceptibilis intelligibi
lium: ⁊ ſic idem eſt dictum per poſſibile ⁊ per ĩtellectuz:
ſed ſub alia rõne: que tñ ratio nihil addit eo ꝙ eſt ratio
priuationis. ¶ Ad aliud dicẽduz ꝙ aia intellectiua cõ/
poſita eſt: ſed pars eius que eſt intellectus poſſibilis nõ
eſt cõpoſita ſicut etiam compoſitum ex materia ⁊ forma
partes ſue eſſentie non habet compoſitas ſcilꝫ materiaz
⁊ formam. aliter enim eſſet abire in infinitum.

¶ Utrum ſint tres gradus intellectus poſſibilis.

t **Ertio queritur** De gradibus
potētie intellectus poſſibilis. Et videnť eē tres
propter ſilitudinez māe. Eſt enim mā indiſpoſita ⁊ mā
diſpoſita. Et eſt mā pfecta ſub forma. Et ſic eſt itellectus
poſſibilis qui diciť idealis ab Alexanº ⁊ diſpoſitus per
pncipia pª quibꝰ ignoratis ignorať ſcia: ⁊ qbus ſcitis nō
de neceſſitate ſcitur, ⁊ eſt intellectus ſub ſcia. hoc etiaꝫ vi
deť dicē Alex: ubi dicit in 2º de aīa ꝙ ſciens aliqd ſicut ſi
dicamus hoīem ſciētem qñ ipē ſcibiliū eſt per hoc eniꝫ
nō poniť niſi mālis potētia ad ſciēduꝫ. ¶ Item duplex
eſt ſciens ſicut iam diximus ſciētem hñtem grāmaticaꝫ:
⁊ per hoc innuit potētiā que facta eſt per habitū. ¶ Itē
dicit ꝙ cum nō ſit ſimplex ꝙ potentia diciť ſic, ſed aliud
utiqꝫ ſi dicamus puerū poſſe militare. Aliud aūt ſicut in
etate exñtem ſic ſe habet ſenſitiuū ⁊ ſcitiuū. ⁊ intēdit dice
re ꝙ potētia ante habitū nō diciť vno mō ſed vna eſt ſi/
cut potētia militādi in puero que eſt mālis ⁊ īdiſpoſita.
Alia eſt ſicut potētia militandi in iuuene que eſt potētia
diſpoſita q: talis iam cognoſcit arma milicie: eandem di
ſtinctionē ponit Auicª. ¶ Sed ꝯtra potētia intellectus
poſſibilis nō eſt niſi ad intelligibile: ergo habito intelli/
gibili erit potētia pfecta. ſed ꝓpōnibus pmis habitis ha
beť intelligibile: ergo potentia eius pfecta erit ⁊ ſic non
erūt niſi duo gradus potētie. ſ. idealis ⁊ pfecta. ¶ Item
mā in potētia eſt ad formaꝫ ⁊ qñ habet eaꝫ que maxime
eſt forma ſubalis tunc eſt pfecta: ergo a ſili cuꝫ intellectꝰ
poſſibilis ſit in potētia ad intelligibile: erit ipē maxime
perfectꝰ qñ attingit maxime intelligibile. ſed pma pnci
pia ſunt maxime intelligibilia: ergo qñ attingit illa erit
maxime pfectus ⁊ ita iterū ceſſabit gradus medie potē/
tie. ſ. diſpoſite. Sed contra hoc eſt: q: ſm hoc ſciēs pma
principia eſſet magis pfectus ſm intellectū q̄ꝫ ſciēs artē.
¶ Queriť iuxta hoc utrū intellectus poſſibilis ſit in po
tētia ad omne intelligibile ⁊ videť ꝙ nō. dicit eniꝫ Alex:
in 3º de aīa ꝙ ipē ſeipm pōt intelligē. Sed contra nihil
eſt in potētia ad ſeipm: ergo intellectus poſſibilis nō eſt
in potētia ad oē intelligibile. ¶ Iuxta hoc iterū queriť
utrum vna potētia intelligit oīa intelligibilia. ⁊ videť ꝙ
nō. dicit enim phus in libro de aīa ꝙ vnuſqſqꝫ actus hēt
fieri in ꝓpria mā: ſed intelligibilia nō ſunt actus vnius:
ergo nō hñt fieri in vno tanq̄ꝫ in ꝓpria mā: ergo intelle/
ctus poſſibilis per vnā potentiā nō pōt ſuſcipe oīa intel
ligibilia. ¶ Item dicit Alex: ꝙ ſicut potētia ſenſitiua eſt
ad ſenſibilia ita intellectiua eſt ad intelligibilia. ſed potē
tia ſenſitiua diuerſificať ſm diuerſitatē ſenſuum. ergo ⁊
intellectiua diuerſificabiť ſm diuerſitatē intellectuum: ⁊
ita ſicut habemus plures ſenſus ita hēbimus plures in/
tellectus poſſibiles. ¶ Item mā gñabiliū ⁊ corruptibili
um diuidiť eſſentialr per diuerſitatē formarū ſubalium
⁊ oppōnem ꝯtrarioꝝ. Silr potētia aīe que eſt ſenſus ſpe
cialr diuidiť per diuerſitatē formarū ſenſibiliū. Auditus
enim nō eſt in potētia ad colorē: nec econtra viſus ad ſo
num: ergo a ſili videť ꝙ intellectus poſſibilis ſubaliter
diuidať penes diuerſitatē intelligibiliū: ⁊ ſic iterū ſequiť
ꝙ plures intellectus poſſibiles ſubalr differētes ſint in
aīa. ¶ Item cum triplr res abſtrahuntur ut dicit Alex.
Queriť utrū eadem potētia poſſibilis itellectus ſit ad in
telligibilia triplr abſtracta. ⁊ videť ꝙ nō. illud eni qȯ di
ſtinguit gñat dīiam: ſed actus diſtinguit potentiaꝫ: ergo
gñat dīiam potētie. intelligibile aūt ſepatū a motu ⁊ mā
diuerſum eſt ab intelligibili ſepato a motu ⁊ nō a mā: ⁊
hec duo diuerſa ſūt ab illo itelligibili ꝙ nec a motu nec
a mā ſepať: ergo videť ꝙ talia intelligibilia faciūt differ
re potentiā intellectus poſſibilis: ſed talia intelligibilia
ſūt mathematica ⁊ methaphyſica ⁊ nālia. ergo nō eodeꝫ
intellectu poſſibili pñt intelligi illa tria. Contra h̄ eſt qȯ
dicit Alex: ꝙ itellectus poſſibilis eſt in quo eſt omnia fie
ri. ¶ Item dicit ꝙ eadem intelligētia poſſibili aliter ſe
hñte intelliguntur ut nālia mathematica ⁊ methaphyſica:
nālia accipiunť per extenſam intelligentiā: mathemati/
ca ⁊ methaphyſica per circūflexam. ¶ Solō dicēdum
ꝙ tres ſunt gradus intellectus poſſibilis ad ſciaꝫ. ſed ad
intelligibile nō ſunt niſi duo. ſcia enim eſt habitus cōſti
tutus ex cōpōne intelligibiliū: ⁊ ꝓpter hoc pus ponere
gradus ad ipām eſt intellectus humanus idealis qui de
numero ⁊ natura eſt ſcie. 2º aūt eſt habitus principioruꝫ
qui ſunt quaſi inſtrumēta ad acquirēdaꝫ ſciam. 3º auteꝫ
habet ſciam ⁊ pōt ꝯſiderare qñ vult. ad intelligibile aūt
nō ſunt niſi duo gradus. ſ. ante intelligē ⁊ ſub eoipō ꝙ
intelligē nō habet diſpōnem pcedenteꝫ ſe in intellectu
poſſibili; ⁊ per hoc patet ſolō ad tria pma. ¶ Ad id qȯ
iuxta hoc queriť utrū ipē ſit in potētia ad itelligibile qȯ
eſt dicēduꝫ ꝙ ipē ſeipm duobus modis intelligit ſcilꝫ ut
intelligibile diſtinctū ab alijs intelligibilibus: ⁊ ſic non
ſemp intelligit ſe in actu: q: cum non ſimul plura poſſu/
mus intelligē ſequereť ſi ſemp ſit intelligeret ſe in actu
ꝙ nunq̄ꝫ itelligeret aliqȯ hoꝝ itelligibiliū in actu tñ nō
eſt in potētia ad ſe ſm ꝙ ſic itelligibile eſt eo ꝙ oīs ꝟtus
intellectiua pōt ꝯuerti ſupra ſe qñ uoluerit ſicut in libro
de cauſis hētur. Alio mō intelligit ſe cum oībus intelli/
gibilibus ut ſbm eoꝝ nō diſtinctū ab ipſis: ⁊ ſic iterum
in potētia nō eſt ad ſe ſed ad intelligibilia ⁊ hoc patet p
uerba Alexādri in libro de itellectu ⁊ intelligibili ſic di/
cētis. Cuꝫ intelligit intellectu intelligit ſeipm eo ꝙ intel
ligit intellectu ipē ſit intellectus: nō ꝙ ipē eſt intellectꝰ
qui eſt in effectu ⁊ ipē intelligit ea: ipm ⁊ intellectū fiūt
vnum quidē: ſed cum non intelligit ea eſt aliud ab eis.
Silr dicit qñ ſenſus ſentit ſeipm: ſed cū ſentit ſenſata tūc
hāc actionē ipē ⁊ ſenſata ab eo fiunt vnū quidē. ¶ Ad
id qȯ ulterius queritur. Utrum vna potentia intelligit
oīa intelligibilia. dicēdū ꝙ duplex eſt potētia. ſ. indiſpo
ſita ⁊ habitualis. ⁊ vna eſt potētia intellectus poſſibilis
indiſpoſita ſed nō vna habitualis. dictū aūt phi intelligi
tur de actibus illis qui ſunt actus in diuerſa rōne. ſꝫ oīa
intelligibilia ſm compationē ad intellectū ſunt actꝰ vni/
us: q: ſunt in rōne ſimplicis abſtracti a mā ⁊ ab appēdi/
tijs māe ⁊ hñt diuerſitatē per cōparationē ad res intelle
ctas ut infra ꝓbabiť. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ nō eſt ſilr
oīno de potētia intellectiua ⁊ ſenſitiua. Senſitiua enim
eſt potētia organica que corrūpiť ab excellenti ſenſibili:
⁊ idcirco etiam nō pōt ſuſcipe oīa intelligibilia: q: orga/
num ſuuꝫ nō eſt fabricatū ad nām oium ſenſibiliū. intel
lectus aūt eſt potētia ſine organo: ⁊ idcirco pōt recipere
oīa itelligibilia. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ lꝫ mā gñabiliū
⁊ corruptibiliū diuidať a forma: tñ nō eſt ita de potentia
intellectus poſſibilis. forma enim gñabilium eſt forma
dans eſſe. ⁊ ſicut nō eſt vnum eē oium gñabiliū ita neqꝫ
pōt eē vna numero mā: ſed in itellectu forme que ſunt
intētiones rerū ſunt: ⁊ ꝓpter hoc potētia intellectꝰ poſſi/
bilis nō diſtinguiť penes illas. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ
triplr forme ſunt abſtracte ſm rōneꝫ diffinitiuaꝫ: ⁊ ratio
huius diuerſitatis ſignificabiť infra cuꝫ diſputabiť de in
telligibilibꝰ. ſed tñ ſm rōneꝫ itelligibiliū vno mō abſtra
huntur. ſ. ut ulē ſepareť a particulari per abſtractionem
a materia ⁊ materie appendit̄ijs.

¶ Utrum intellectus poſſibilis ſit corruptibilis.

q **Uarto queritur** Utrum in/
tellectus poſſibilis ſit corruptibilis uel non. Et
videť ꝙ ſic. quecūqꝫ eniꝫ potētia ineſt alicui alio mediā
te: illa neceſſe eſt corrūpi corrupto illo quo mediante in
eſt. intellectus poſſibilis eſt potētia que nō ineſt niſi me
diāte fantaſia: ergo neceſſe eſt eam corrūpi corrupta fan
taſia. pª patet pſe. 2ª ꝓbať per hoc ꝙ itellectus poſſibilis
nō abſtrahit niſi a fantaſmate ut dicunt Auic. ⁊ Auerr.
¶ Item Alex: in pmo de aīa: maxime videť propriū aīe

intellectiue:ſed hec aũt eēt fantaſia.quedam aũt nõ eſt ſi
ne fantaſia:nec hoc ɔtingit ſine corruptione eſſe.¶ Itẽ
quecũq; potẽtia corruptibilis corrupta aliqua pte corpo
ris ipa nõ manet corrupto corpore.ꝑª patet pſe.2ª ꝓbať
per hoc ꝙ ſi media cellula que logiſtica dr̃ corrũpiť etiã
corrumpiť uſus intellectus ꝛ rõnis. Dicit enim Ioãni
cius.ꝙ cognitio ꝛ rõ ſunt in cerebro in medio capitis:fã
taſia aũt in fronte ꝛ memoria in occipite.¶ Item nulla
potẽtia eſt in natura que non põt ꝓduci ad actum.ergo
oĩs potẽtia paſſiua cõplebiť per aliquã actiuã ꝛ mouen
tem:ſed intellectus poſſibilis eſt potẽtia paſſiua:ergo ſi
intellectus poſſibilis nõ corrumpiť mouẽs ſuuꝫ nõ cor
rumpeť qd̓ falſum eſt.ergo intellectus poſſibilis corrũ
piť.¶ Sed ɔtra.qcqd eſt in aliquo ſubalr̃ nõ corrũpiť
niſi corrupta ſuba illius cui ineſt.intellectꝰ poſſibilis aĩe
rõnali ineſt ſubalr̃:ergo nõ corrumpiť niſi corrupta ſba
aĩe rõnalis.ſed ſuba aĩe rõnalis eſt incorruptibilis ut di
cit phs:ergo intellectus poſſibilis.¶ Item potẽtia ma
terie nõ põt abſtrahi ab ipa mã:ſi enim abſtraheret mã
nõ eſſet ſimplex:ꝛ eſſet aliqua mã que nõ poſſet eẽ ſbm
alicuius forme:ergo ſılr̃ a ſuba intellectiua nõ põt ſepa
ri potẽtia qua ſubijciť intelligibilibꝰ:ſed ſuba eſt ꝑpetua
ꝛ incorruptibilis ut infra ꝓbabiť:ergo potẽtia intellectꝰ
poſſibilis.¶ Item dicit Auer.in 3º de aĩa ꝙ intellectus
poſſibilis eſt incorruptibilis ſm ſuã ſubam:ſed corrupti
bilis per ſpẽs que ſunt in ipo:ſicut homo muſicus corrũ
piť dum deſinit hẽre muſicã ꝛ tñ homo non corrumpiť.
¶ Iteꝫ in quo eſt oĩa fieri in gñabilibꝰ ꝛ corruptibilibꝰ
eſt ingñabile ꝛ ĩcorruptibile.hoc enĩ eſt mã que eſt ſbm
trãſmutationis.ergo ſılr̃ erit in intelligibilibus:q: in id
in quo eſt oĩa intelligibilia fieri erit ĩcorruptibile:ſꝫ hoc
eſt intellectus poſſibilis:ergo intellectus poſſibilis erit
incorruptibilis.¶ Cõtra hoc totuꝫ videť eſſe dictũ phi
qui dicit ꝙ paſſiuus intellectꝰ corruptibilis eſt ſine quo
nihil intelligit alibi.¶ Solo dicẽduꝫ ꝙ intellectꝰ poſſi
bilis ſm ſbam ꝛ potentiã eſt ĩcorruptibilis:ſed corrupti
bilis eſt per accñs.ſ.per actuꝫ qui eſt in ipo:ꝛ hec corru
ptio nõ eſt niſi obliuio intelligibiliũ ꝛ ſic intelligiť dictũ
phi.¶ Ad ꝑm dicẽduꝫ qd̓ cõtra hoc eſt ꝙ intellectꝰ duo
bus modis intelligit.ſ.per formas intelligẽtiarũ ſepata
rum:ꝛ hunc modũ accipit ipe ab intelligẽtia ꝑma ꝛ uti
tur ipo poſt mortẽ.Alio mõ ĩtelligit a fantaſmate abſtra
hendo ulr̃:ꝛ hoc modo utiť in corpe.vñ lꝫ quendã actũ
intelligẽdi intellectus poſſibilis hẽat mediante fantaſia:
nõ tñ potẽtiã ĩtelligẽdi habet mediãte ipa:nec oẽm actũ
ĩtelligẽdi accipit ab ipa.Qd̓ aũt intellectꝰ poſſibilis actũ
intelligẽdi hẽat quendã ab intelligẽtijs ſepatis patet per
hoc qd̓ ſepe ſup̃ habitũ eſt in qõne de reuelatione ſom
nioꝝ ꝙ aĩa intellectiua eſt inſtrumentum intelligentie.
Preterea hoc iam ſtatim ꝓbabitur in ſequenti articulo.
¶ Ad aliud dicẽduꝫ ꝙ ex dicto Aꝛ:non ſequiť niſi ꝙ
quidã actus intelligẽdi corrũpať.ſ.qui eſt ex fantaſmate
ꝛ hoc idem dicit aplus ꝛ Augꝰ in epła ad corin.nũc co
gnoſco ex parte:tunc aũt cognoſcã ſicut ꝛ nũc cognitus
ſuꝫ:ꝛ idem ex pte cognoſcimus ꝛ ex pte ꝓphetizamus:
cum aũt uenerit qd̓ pfectuꝫ eſt euacuabiť qd̓ ex pte eſt.
¶ Ad aliud dicẽduꝫ ꝙ intellectus poſſibilis non corrũ
piť ex corruptione medie cellule niſi quo ad illũ actum
qui eſt ex fantaſmate. Si aũt querať q̃re non ſit ex actu
alio.Dicẽduꝫ ꝙ fortiores motꝰ in aĩa ſemp excludũt de
biliores.vñ cum motus ſenſuuꝫ ꝛ fantaſie ſit in hñtibus
corruptũ caput ſunt fortiores interioribꝰ motibꝰ intelle
ctus:nõ ita depꝛhenduntur motus intellectus niſi qñq; in
reuelatione:quas reuelationes Aꝛ:in 2º de aĩa de ſom
no ꝛ vigilia uocat ueras ĩtelligẽtias ſine fantaſmate exi
ſtẽtes ut ſup̃ habitũ eſt.¶ Ad aliud dicẽduꝫ ꝙ potentia
intellectus poſſibilis poſt morteꝫ cõplebiť ab intellectu
agẽte:ꝛ a formis que ſunt in intelligẽtijs ſepatis:ꝛ iõ nõ
erit ſupuacua.Dicũt enim phi ꝙ aĩa poſt mortẽ ɔuertiť
ad motorem primum ꝛ hic eſt finis perſpicuitatis eius.
¶ Qualiter intellectus poſſibilis intelligit poſt mortẽ.

Ultimo queritur

Qualr̃ ĩtellectus poſſibilis intelligit poſt mortem.Et qui
dam dicunt ꝙ aĩe intellectiue ineſt duplex intelligendi
potẽtia vna.ſ.in ſe ſm quã intelligit per formas ordinis
vniuerſi ſicut dictum eſt ſup̃ de ſingulis.Alia ineſt in cõ
paratione ad corpꝰ ſm quã intelligit accipiẽdo a fantaſ
mate ꝛ illa uertiť in corpe.¶ Sed cõtra quecũq; poten
tia in ſe ineſt alicui in ſe non derelinquet ſubam eius:ꝛ
magis ineſt ei ſubalr̃ q̃ꝫ illa que ineſt ei in cõparatione
ad aliud.potẽtia intelligẽdi per formas ordinis vniuerſi
ineſt aĩe in ſe nõ derelinquẽs ſubam eius etiã poſt mor
tem.potẽtia aũt intelligẽdi ex fantaſmate nõ ineſt niſi in
compatiõe ad corpus:ergo ineſt ei magis ſubalr̃ q̃ꝫ iſta.
¶ Item ulterius quecũq; potẽtia magis eſt ſubalis ma
gis eſt parata ad actum q̃ꝫ illa que eſt accñtalis.potentia
intelligẽdi per formas ordinis vniuerſi magis eſt ſuba
lis aĩe q̃ꝫ potẽtia intelligendi ex fantaſmate:ergo magis
debet eſſe parata ad actuꝫ:ꝛ ex hoc ſequiť ꝙ aĩa in corpe
ꝑcipue debet intelligẽ per formas ordinis vniuerſi ꝛ nõ
ex fantaſmate.¶ Preterea queriť per quẽ modum ille
forme ſint in aĩa.Aut eniꝫ ſunt a natura.Aut per illumi
nationes intelligẽtiaruꝫ.Si ſm ꝑmo mõ tunc ſemp ſunt in
aĩa ꝛ in corpe ꝛ extra corpus:ꝛ ita aĩa exñs in corpe põt
intelligẽ per ipas ſine fantaſmate.¶ Preterea ſm hoc
nõ eſſet neceſſe ꝙ aĩa ɔiungereť:ſine corpe enim hẽret
intellectũ diuꝫ quẽadmodũ intelligẽtie ſepate.¶ Pre
terea cũ ueriori ꝛ certiori mõ cognoſcanť res per huiuſ
modi formas que ſunt in intelligẽtijs ſepatis q̃ꝫ per for
mas acceptas ex fãtaſmatibꝰ:qd̓ patet ex lꝫ ꝙ in ĩtelligẽ
tijs ſepatis nõ eſt opinio ꝛ ignorãtia ſꝫ certa ſcia.in hoibꝰ
aũt eſt opinio ꝛ ignorãtia videť male agẽ creator cũ aĩa
rõnali ponẽdo eã in corpe in quo capit ĩferiorẽ moduꝫ
cognoſcẽdi q̃ꝫ hꝛet ex ſeipa.Si ꝓpter hoc dicať ꝙ hmõi
forme ſunt in anima per illuminationes intelligẽtiarũ.
¶ Cõtra Auicª dicit in xº methaᶜᵉ ſue ꝙ intelligẽtia nõ
mouet aĩam niſi ſicut deſideratũ mouet deſideriuꝫ:hoc
aũt eſt mouẽs nõ motuꝫ a quo abſtrahiť forma deſidera
bilis:ergo oportet ꝙ ipa poſt morteꝫ formas abſtrahat
ab intelligentijs.Et querať modus abſtractionis ꝛ non
erit facile fingere.Propter hoc dicunt quidã alij ꝙ que
dam ſunt intelligibilia pſe ſicut abſtracta a motu ꝛ a ma
teria.Quedã ſunt cũ motu ꝛ mã:uel quedã cuꝫ mã tñ.
Et ea que ſunt cum motu ꝛ mã ſunt ſenſibilia facientia
fantaſmata per ſenſum ꝓpriũ ꝛ per ſenſum cõem:ꝛ ĩtel
liguntur duobꝰ modis.ſ.per ſuã eſſentiã uel per ſuuꝫ eſſe.
ꝛ hoc eſt per ſuã quidditatẽ diffinitiuã ꝛ per eſſe ſue na
ture qd̓ hñt in ſuba.Cum aũt per ſuas quidditates non
faciũt fantaſmata intellectus eoꝝ ſic cõſideratoꝝ non ab
ſtrahiť a fantaſmate.ꝛ ſic pñt intelligi ab ĩtellectu ſine fã
taſmate exñte poſt mortẽ per ſuuꝫ eſſe. Et adhuc cõſide
ranť duobus modis.ſ.per compationẽ ad ſbam in qua
ſunt:ꝛ ſic cognoſcunť per ſbaꝫ ſicut hẽtur in ꝑº de aĩa ꝙ
utile eſt qd eſt cognoſcẽ ad cognoſcẽduꝫ cauſas accñtiũ
ſubſtãtijs. Cõſideranť etiaꝫ ſm ſuas formas quas agũt
in alijs ſiue corporeis ſiue incorporeis ſicut frigidũ agit
in calidũ.incorporeis ſicut ſenſibilia agunt in aĩam ſen
ſibilem.dicunt igiť ꝙ ſuba que fantaſma nõ facit pſe in
telligibilis eſt ꝛ hoc ſiue ſit quidditas accñtis ſiue ſube.
Si accñtis ſm ſuuꝫ eſſe qd̓ habet in ſuba intelligibile eſt
intellectu deueniẽdo in accñs per ſbam:ꝛ ſic dicunt in
tellectũ poſſibilem intelligẽ poſt mortẽ ſbam ꝛ accñs.ſꝫ
illo mõ quo accñtia agunt ſuas opationes ſiue formas:
in alijs nõ intelliguntur poſt mortem q: ſic fantaſmata fa
ciunt:ꝛ aĩa poſt morteꝫ nõ eſt ɔiuncta fantaſie.¶ Sed
contra omne qd̓ intelligiť actu uel habitu eſt in aĩa:ſbe
ꝛ quidditates reruꝫ poſt mortẽ intelliguntur actu uel ha

bitu: ergo ſunt in aïa. Inde ulterius: omne qđ eſt in aïa actu uel habitu aut eſt cõcreatum illi aut acquiſitũ. ſube ꝛ quidditates rerũ ſunt in aïa actu uel habitu: ergo ſunt cõcreate uel acq̃ſite. Si cõcreate tũc etiã fuerũt in aïa in corpore exñte: ꝛ tunc etiã nõ fuit neceſſe ipas abſtrahẽ: ſic etiã incidimus in errorem Platonis ſm ꝙ oium ſcibiliũ ſpecies ſunt in aïa ꝛ qđ quiſq; diſcit immemor re cordaẗ. Si aũt ſunt in aïa per acq̃ſitionem cum ille motus nõ põt eſſe niſi per abſtractionẽ oportebit ꝙ aïa poſt mortem abſtrahat a rebus eſſentias ꝛ quidditates rerũ ſine p̃iudicio melioris ſnie. ¶ Sol'o dicim⁹ ꝙ aïa poſt mortẽ intelligit per formã ordinis vniuerſi ſicut ꝛ intelligentia ſepata. Que aũt ſint forme tales ſufficiẽter explanatum eſt in qõne de angelis. ꝛ ꝯcedimus ꝙ ille forme cõcreate ſunt aïe rõnales. ¶ Ad id aũt qđ obijciẗ in cõtrarium dicẽdũ ꝙ potentia intellectiua vna eſt utroq; mõ intelligẽdi. ꝙ aũt aïa duplicẽ habet modũ intelligẽdi eſt ꝑpter duplicẽ rõnem ipſius. ſicut enim ſup̃ habitum eſt ipa eſt vna in ſbã hñs quaſdã vires affixas corpori: ꝛ quaſdã nõ affixas: ꝛ ꝑpter hoc hñt vnum modũ intelligendi per compatiõnẽ ad corpus. Aliã aũt per cõparationẽ ad ſbas ſepatas qbus ipa eſt ſilis per hoc ꝙ eſt ſbã ꝑpetua ꝛ incorruptibilis ꝛ inſepabilis. Et ſi obijciẗ ꝙ hmõi forme ſunt in aïa que nõ indiget abſtrahere alias. dicẽdũ ꝙ forme ille nõ ſunt vnius rõnis cum his que abſtrahunẗ. ille enim forme ſunt ad rem ꝛ non ſunt rerũ rõnes eo ꝙ comparanẗ ad uľe ꝛ ꝑticulare eodẽ mõ. forme aũt que abſtrahunẗ ſunt rõnes uľes: ꝛ ꝑpter hoc etiam ſcie nõ ſunt vnius rõnis hincinde. Qđ aũt aïa nõ agat per formas illas hoc eſt q: fortiores motus in comparatione ad corpus excludũt alias que ſunt debiliores. oẽs enĩ motus exteriores ut habeẗ in libro de ſomno ꝛ vigilia fortiores ſunt interiorib⁹. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ aïa eſt in corpe eo ꝙ depẽdet ad ipm ſbalr̃ita ſcil3 ꝙ ꝑpter quaſdã potẽtias ſuas nõ cauſaẗ niſi in corpore l3 nõ corrumpaẗ corrupto corpe: ꝛ ſm illas compatiões accipit ꝑfectionẽ ſcie in ipo que eſt per abſtractionẽ: ꝛ iõ ꝑficit ei qđ ꝯiungiẗ in corpore. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ aïa nõ ꝯuertiẗ ad intelligibilia niſi per formas quas habet apud ſe ſicut diximus de ꝯuerſione angeli ad angelum in conuerſione de angelis.

¶ Queritur quid ſit intellectus ſpeculatiuus.

Einde queritur

De intellectu ſpeculatiuo. Et queruntur q̃nque. Quoꝝ p̃m eſt quid ſit intellectus ſpeculatiuus. 2m Utrum ipſe ſit res actu ſcita ut videẗ dicẽ Alex. 3m Utrũ ipe ſit vnus ꝛ idẽ numero in oĩbus aïalibus rõnalibus ut videẗ dicẽ Auerr̃. 4m Utrũ ſpẽs intelligibiles ſint in ipo ſicut in loco uel ſicut in materia. 5m Utrum habitus eius poſt cõſiderationẽ manet in ipo uel in memoria uel oĩo nõ manet in aïa rõnali.

Ad primum ſic proceditur.

Dicit Alexander in libro de intellectu ꝛ intelligibili ꝙ intellectus ſpeculatiuus ſiue adeptus eſt cuĩ intellectu ꝛ habet habitũ ut intelligat: ꝛ eſt potens aſſumẽ formas intelligentiarũ per ſuã virtutem uel potentiam que eſt in ipo. ¶ Item Auic^a. intellect⁹ in effectu ſiue ſpeculatiuus eſt qui intelligit quotiẽs vult intelligere ſine labore acq̃rendi. ¶ Sed ꝯtra p̃^am ſic obijciẗ. intellectus poſſibilis eſt qui intelligit ꝛc. ergo videẗ ꝙ intellectus poſſibilis ſit ſpeculatiuus. p̃^a ꝑbaẗ per hoc ꝙ accñs nõ mutat ſbam: ꝛ ſic videẗ ꝙ l3 hẽat formã intelligibilẽ ꝙ adhuc ſit intellectus poſſibilis. ¶ Item intellect⁹ ſpeculatiuus eſt intellectus in effectu ꝛ actu. omne autẽ qđ eſt in actu debet diffiniri per actum ſuum: ergo intellectus ſpeculatiuus per actũ debet diffiniri ꝛ ſic mãle dicit ꝙ ſit potens aſſumẽ formas intelligẽtiarũ per ſuam virtutem uel potentiã que eſt in eo. ¶ Preterea in hoc nõ videẗ differre ab intellectu poſſibili q: intellect⁹ poſſibilis potens eſt per ſuã virtutem aſſumẽ formas intelligentiarũ. ¶ Item nihil accipiẗ qđ iam hẽtur. intellectus ſpeculatiuus iam habet formã intellectoꝝ: ḡ nõ eſt adhuc potens aſſumẽ illã formã per ſuã virtutẽ. ¶ Cõtra 2m ſic obijciẗ: ſi intellectus ſpeculatiuus intelligit qñ vult ꝛ ꝯſiderat. Queriẗ utrum virtus illa que mouet in ope ſit cõſiderãda ex ꝑte intellectus uel ex ꝑte intelligibilis. ꝛ videẗ ꝙ ex ꝑte intelligibilis: q: in omni cõpoſito ex mã ꝛ forma opationes illius cõpoſiti attribuunẗ forme ſicut mouenti. Cõſideratio aũt eſt opus cõpoſiti itellectus ex potentia ꝛ actu: ergo attribueẗ forme ſicut mouenti. p̃^a ꝑbaẗ in 2° de aïa ubi ꝑbat Ariſ: ꝙ eſt forma aïalis eſt etiam ut finis ꝛ efficiẽs opationũ. ꝛ in 2° phi^r ubi hẽtur ꝙ tres cauſe coincidũt in idẽ. ſ. forma finis ꝛ efficiens. 2m patet q: intellectus ſpeculatiuus cõpoſitus eſt ex potẽtia intellectiua ꝛ ſpecie intelligibili. ¶ Itẽ quicq̃d facit opari illud qđ eſt in potẽtia nõ põt opari ꝑ ſeipm: ipm eſt p̃ncipalr̃ opatiuũ: ſpẽs enim intelligibilis facit cõſiderare intellectũ poſſibilem: cum per ſeipm cõſiderare nõ põt. ergo ſpẽs intelligibilis p̃ncipalr̃ mouet ad ꝯſiderãdũ. p̃^a patet ꝑſe. 2ª aũt ꝑbaẗ ex hoc qđ dicit Ariſ: ꝙ intellectus nihil intelligit ante actum. ¶ Item dicit Ariſ: in prĩ° de morte ꝛ vita. ꝙ ſcia eſt in aïa ſicut aïa in corpe. ſed aïa eſt in corpe cauſa opationum: ergo ſcia in aïa erit cauſa opationũ. Opatio aũt hec eſt cõſideratio: ergo ſcia ſiue ſpẽs intelligibiles erunt cauſa ꝯſiderationis. uel nihil idem in eodem eſt mã ꝛ efficiẽs in cõſiderãdo vnũ opus. ergo intelligibile in ipo nõ eſt mã ꝛ efficiens ſed intelligibile ꝛ mã circa quã eſt ꝯſideratio ergo nõ erit efficiens ꝯſiderationis. ¶ Item omne opus eſt ab aliquo ꝛ ſup aliq̃d que nõ pñt eſſe idem: ſed conſideratio eſt ſup intelligibile: ergo nõ erit ab illo. ¶ Itẽ hoc videẗ demõſtrare modus loquẽdi. Dicimus enim de intellectu q: eſt ꝯſiderãs in ſigñone actiua: ꝛ de intelligibili qđ eſt ꝯſideratũ in ſigñone paſſiua ꝛ nõ ꝯuertimus locutionẽ ut dicamus intellectũ eſſe ꝯſideratũ ꝛ intelligibile ꝯſiderãs. ¶ Item in motu corpis ſic videm⁹ ꝙ illud qđ eſt renouaẗ ſm formã uel ſitum illud eſt motum. illud aũt qđ vnum ꝛ idem manet nõ renouaẗ ſm formã uel ſitum illud eſt imortale ꝛ mouens: ergo a ſilĩ illud qđ eſt in motu ꝯſiderationis vnũ ꝛ idem manẽs erit mouens: ꝛ in quo ſuccedũt ꝯſiderationes erit mobile ꝛ motũ: l3 intellectus ſit vnum ꝛ idem manens. intelligibilia aũt ſunt in q̃bus ſuccedũt ſibi ꝯſiderationes ergo intellectus erit mouẽs ꝛ intelligibilia mota. ¶ Solutio. dicẽdũ ꝙ intellectus poſſibilis nõ eſt hñs habitu niſi in potentia. cum enim diſtinguiẗ poſſibilis intellectus a ſpeculatiuo nõ diſtinguiẗ ex ꝑte ſbtĩ. ſed ex parte potentie ꝛ actus. poſſibilis enim eſt qui eſt in potentia: ꝛ ſpeculatiuus eſt qui eſt in actu: ꝛ ꝑpter hoc a phis potius diciẗ gradus intellectus ipſius q̃3 alius intellectus. ¶ Ad p̃m ergo dicẽdũ ꝙ formalr̃ poſſibilis nõ habet habitũ ſicut ſpeculatiuus: ſed potentia habet tñ qđ eſt ſimplr̃ nõ hr̃e ſed hr̃e ſm q̃d. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ cũ dicit Alexan^r. ꝙ ſpeculatiuus eſt potens aſſumẽ formã intellectoꝝ per ſuã virtutem intelligit de potentia ꝛ ꝟtute habituali hoc eſt que eſt ſtans cõpleta per habitum. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ poſſibilis nõ eſt potens aſſumere formas intellectiuoꝝ per ſuã ꝓpriã virtutem ſed indiget auxilio virtutis aliene ut aſſumat eas. ſ. ſtudij ꝛ doctrine inuẽtionis. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ duplex eſt aſſumptio alicuius. ſ. ad eſſe ꝛ ad uſum. Intellectus autẽ ſpeculatiuus nõ aſſumit formas intelligibiliũ ad hoc ꝙ eẽ hẽant in ipſo: q: iam inſunt ei ſed aſſumit eas ad uſũ cõſiderãdi ſm ꝙ dicit Uictorinus ꝙ uſus eſt actus elicit⁹ ex habitu. ¶ Ad id qđ queriẗ de 2ª diffinitiõe dicẽdum ꝙ ipa eſt data de potentia intelligibili cõpleta per

actum.¶ Ad id qꝺ querit̃ utrum virtus motiua in ope
cõſiderationis attribuat̃ intellectui uel ſpeciei intelligi/
bili.dicẽduȝ ꝙ utriſqꝫ diuerſimode.ſpẽi enim attribuit̃
ut forme regenti in ope:⁊ intellectui attribuit̃ ut efficien
ti ⁊ agenti.⁊ ꝓpter hoc dicit Alexãder ꝙ intellectus ſpe
culatiuus eſt ſicut virtus artificis hñtis artem.Ars aũt
in artifice mouet ut forma regens in ope:virtus ꝟo arti
ficis mouet ut efficiens ⁊ agens ſup mãm.¶ Ad ꝑmũ
ergo qꝺ obijcit̃ dicẽdũ ꝙ eſt cõpoſitũ ex eo ꝙ eſt tm̃ po
tentia ⁊ actu: ſicut cõpoſitũ ex mã ⁊ forma ſbali que dat
eſſe:⁊ in illis uerũ eſt ꝙ opationes cõpoſiti ꝑncipalr̃ re/
ducunt̃ ad formam ut ad mouens ⁊ agens ⁊ nõ ad ma/
teriam niſi per accñs ⁊ per poſterius ſicut opatiões ho/
minis reducunt̃ ad aiam per ſe ꝑo ⁊ ad virtutes corpo/
reas ut ad mouens ⁊ motũ:⁊ ita per accñs ⁊ per poſteri
us:⁊ eſt cõpoſituȝ ex ſbto ⁊ accñte.⁊ cuȝ ſbm ſit ſimplex
in actu lȝ in potentia ſit reſpectu accñtis ⁊ in illo compo
ſito nõ eſt uerũ ꝙ opatiões eius reducunt̃ pſe ad formã
⁊ per accñs ad ſbm.Eſt iteruȝ cõpoſituȝ ex eo ꝙ ſimpx
eſt actus ens tñ in potentia ad aliqd aliud ⁊ ex actu ⁊ in
illo adhuc viuus uerũ eſt:⁊ talis cõpõ eſt in itellectu ſpe
culatiuo qui ſimpx eſt forma ⁊ actus.Eſt tñ in potẽtia ad
ſpẽm intelligibilis:⁊ ex ipa ſpecie intelligibili: ⁊ ꝓpter
hoc cuȝ ipe ſit forma ⁊ actus ꝯuenit ei agere in aiali opa
tione que eſt ꝯſideratio ſpẽi:aut ꝯtingit agere ut regen/
ti opus.¶ Ad aliud dicẽduȝ ꝙ cum dicit Arẽ:ꝙ ſcien
tia eſt in aia ut aia in corpore intelligit compationeȝ for/
me ad ſbm tm̃.forma eniȝ eoꝝ corrumpit̃ corrupto ſbto
ſi tm̃ forma eſt:⁊ in hoc ꝯueniũt ⁊ forma ſbalis ⁊ accñta
lis ⁊ hñt etiam quaſdã ꝓprias corruptiones ut ſcia cor/
rumpat̃ per obliuionem manẽte ſbto:⁊ de hmõi cõpa/
ratione loqtur ibi Arẽ:nõ intẽdens ꝙ ſit in oibus ſilr̃.
¶ Ad aliud dicẽduȝ ꝙ itellectus ſpeculatiuus nõ oino
accipit potentiã ꝯſiderãdi a ſpecie intelligibili:ſed acci/
pit ipam ut regens:⁊ circa qꝺ eſt ꝯſideratio ſicut etiam
virtus digeſtiua nõ accipit virtutẽ digerẽdi a nutrimẽto
lȝ nihil digerat anteqꝫ hẽat nutrimẽtuȝ. Et qꝺ dicit phus
ꝙ nihil intelligit ante ſpẽm intelligibilẽ: hoc uerum eſt
eo ꝙ nõ habet regens circa qꝺ opet̃.¶ Ad id qꝺ obij/
cit̃ pro altera parte dicẽduȝ ꝙ ſi ꝓprie loquamur ſpẽs in
telligibilis nõ eſt mã ꝯſiderationis circa quã eſt cõſide/
ratio:ſed potius res cuius eſt illa ſpẽs: ſicut etiaȝ in viſu
ſpẽs viſibilis nõ eſt mã circa quã eſt viſus ſed potius res
viſa. Et ſi nõ fiat vis in hoc tunc dicẽduȝ eſt ꝙ aliter eſt
in motibꝰ aie ⁊ aliter in motibus corpoꝝ exteriorũ. Cor/
pus enim nõ mouet ſe ita ꝙ ipm ſit mouẽs ⁊ motuȝ ⁊ tm̃
intellectus ꝯſiderãdo ꝯuertit̃ ſupra ſe:ita ꝙ ipe ſit ꝯſide
rans ⁊ ꝯſideratũ ⁊ mouens ⁊ motũ:⁊ hoc ꝯtingit nõ ꝫm
idem ſed q: ſpẽs intelligibilis eſt in duplici ꝯſideratiõe.
Eſt etiã ſpẽs rei ⁊ ſpẽs itellectus.ſed rei ſpẽs eſt ſicut in
quã ducit per hoc ꝙ eſt rõ rei ⁊ quidditas.ſpẽs ꝟo ⁊ in/
tellectus eſt ut forma ꝑfectiua põne eius:⁊ iõ põt ipa eẽ
in ꝯſideratione mouens ⁊ mota ut eſt forma intellectus
mouẽs:mota ꝟo nõ eſt forma rei. Et ſi obijcit̃ ꝙ forma
⁊ mã nõ coincidũt in eãdẽ rem dicẽduȝ ꝙ hoc eſt uerũ
de mã ex qua eſt res ⁊ nõ de mã circa quaȝ eſt opus eo
ꝙ illa frequẽter eſt obm̃ opationis que per intẽtionem
ſue ſpeciei mouet opationẽ.¶ Ad aliud dicẽduȝ ꝙ nõ
põt eſſe idem ꝫm idem a quo eſt opus ⁊ ſup qꝺ eſt: ꝫm
diuerſa bñ ꝯtingit ut iam dictũ eſt.¶ Ad aliud dicẽdũ
ꝙ intellectꝰ eſt ꝯſiderãs per modũ loquẽdi ⁊ accipimus
intellectũ ut agentem. Cuȝ aũt dicimus ꝙ ſpẽs intelligi
bilis eſt ꝯſiderata.dicẽdum ꝙ accipimus ipam ut ſpẽm
rei ⁊ nõ ut ſpẽm intellectus.¶ Ad aliud dicẽduȝ ꝙ ꝯſi
derationes ſumunt̃ ſuper ſpẽs intelligibiles ꝫm ꝙ ſunt
ſpẽs rerũ q: ſunt ſic mote ⁊ ꝯſiderationis materia.

¶ Utrum intellectus ſit res ſcita.

s Ecundo queritur Utrum
intellectus ſpeculatiuus ſit in actu res ſcita. Et videtur
ꝙ ſic. Dicit enim Arẽ:in 3o de aia ꝙ idem in actu ſcia eſt
rei.¶ Item dicit Arẽ:ꝙ ſenſus eſt idem in actu cũ ſen
ſibili.¶ Item dicit ꝙ ſcia in actu eſt res ſcita. ¶ Item
dicit in 3o de aia ꝙ in his que ſunt ſine mã idem eſt itel/
lectus ⁊ qꝺ itelligit.ſcia nãqꝫ ſpeculatiua ⁊ qꝺ ſpeculatũ
eſt idem eſt. Ex oibus his accipit̃ ꝙ intellectus ſpecula
tiuus idem ſit in actu cum re intellecta. Si forte aliquis
dicat ꝙ Arẽ:intellexit hoc de itelligibilibꝰ ſepatis a mã
ſic ſunt intelligentie. Cõtra in oibus intelligibilibus ut
hoc uerũ eſt ꝙ ſunt ſepata ut dicit Arẽ:⁊ Auicª ⁊ Auer.
nihil enim ꝯiunctũ mãe ⁊ appendicijs mãe eſt intelligi
bile:hoc ergo intelligit̃ de oibus itelligibilibꝰ.¶ Pre
terea eadem difficultas eſt de intelligẽtijs que eſt de mã
libus:cum enim intellectus ſpeculatiuus ſpeculat̃ intel
ligentiã ipe per hoc nõ efficit̃ ſubalr̃ itelligẽtia lȝ ſit ideȝ
actu cum intelligentia.¶ Item dicit Arẽ:in 3o de aia ꝙ
aia eſt ſicut manus.manus enim organũ organoꝝ eſt.⁊
intellectus eſt ſpẽs ſpẽrum.⁊ ſenſus eſt ſpẽs ſenſibiliuȝ.
cum enim dicit̃ ꝙ intellectus eſt ſpẽs ſpẽrum aut intel/
ligit̃ de ſpẽbus que ſunt in aia tm̃:aut de ſpẽbus que ſũt
in rebus tm̃:aut de utriſqꝫ. Si ꝑmo mõ tũc oporteret du
plices ſpẽs eſſe in aia ꝫm intellectũ ut.ſ.intellectꝰ ſpecu/
latiuus eſſet ſpẽs aliquarũ ſpẽrum exñtiũ in aia:que nõ
eſſent in intellectu ſpeculatiuo qꝺ abſurdũ eſt. Si 2o mõ
tunc oporteret ꝙ intellectus ſpeculatiuus eſſet ſpẽs rea
lis extra:qꝺ iterũ falſum eſt:ergo relinquit̃ ꝙ 3o ſit ita.ſ.
ꝙ per li ſpẽs ſupponat̃ ſpẽs in intellectu:⁊ per li ſpẽrum
ſupponant̃ rerum ſpẽs extra. Si ergo intellectꝰ ſpẽs eſt
ſpẽrum ipe eſt ſpecie idem cum re extra:⁊ quecũqꝫ ſunt
ſpecie idem ſunt actu idem:ergo itellectus ſpeculatiuus
eſt idem actu cum re intellecta. Si forte dicat aliquis ꝙ
per li ſpẽs ſupponit̃ ſpẽs in intellectu ⁊ per li ſpẽruȝ ſup
ponant̃ ſpẽs in fantaſmatibꝰ. Contra hoc eſt altera pars
ꝓpõnis. Cum enim dicit̃ ꝙ ſenſus eſt ſpẽs ſenſibilium:
ſenſibilia ſunt extra aiam in rebus ſenſatis: ergo videt̃
etiam ꝙ cuȝ dicit̃ intellectus eſt ſpẽs ſpẽrum ꝙ ſpecies
ſint in rebus extra.¶ Item ſit ita ꝙ importent̃ ſpecies
in fantaſmatibꝰ ſequit̃ idem incõueniẽs qꝺ timetur in
alio.ille enim ſpẽs ſimplr̃ ſunt ſpẽs ꝑticulariũ ⁊ ꝑticula/
res ſpẽs in intellectu ſunt uľes:ergo intellectꝰ ꝫm actuȝ
nõ habet ſpẽs fantaſmatũ.¶ Preterea per rõnem ꝓba
tur dictuȝ phi:quecũqꝫ enim ſunt in potentia idem:ſi po
tentia reuocat̃ ad actuȝ ipa erunt actu idem.intellectus
poſſibilis in potentia eſt idem in oibus ſcibilibus:ergo
ſi potentia reducat̃ ad actũ:ipa erit actu idem cũ rebus
ſcitis ſed in ſpeculatiuo reducit̃ ad actum:ergo ſpecula/
tiuus eſt idem cum oibus ſcitis actu.ꝑª patet pſe.2ª pro
bat̃ per hoc qꝺ dicit̃ in 3o de aia ꝙ intellectus poſſibilis
potentia eſt oia intelligibilia actu.¶ Item quecũqꝫ po
tentie ꝑficiunt̃ ab eodem actu ille ſunt idem actu.poten
tia intellectus ⁊ potentia rei ſcite ꝑficiunt̃ ab eodẽ actu:
ergo ſunt idem actu intellectus ſciens ⁊ res ſcita. ꝑª pa/
tet pſe.2ª ꝓbat̃ in 7o methacc ubi ꝓbat̃ ꝙ eſt actus uľis ⁊
particularis q: rõ rei ⁊ quidditas eſt intellectus ſciẽtis.
Sed cõtra quecũqꝫ ſunt actu idem ſimplr̃ ſunt idem in
tellectus ⁊ res ſcita ſunt actu idẽ:ergo ſimplr̃ ſunt idem.
ꝑª probat̃ per hoc ꝙ idem eſt actu eſſe ⁊ ſimplr̃ eẽ.2ª ſup
ponit̃ per ante dicta.¶ Item ſic lapis eſt ſcitus ⁊ homo
eſt ſcitus ⁊ quicũqꝫ vni ⁊ eidem ſunt eadem:ſimplr̃ ipa
ſunt eadẽ:ſed lapis ſcitus ⁊ homo ſcitus ſimplr̃ nõ ſunt
eadem intellectu ſcibili:ergo ipa ſunt eadem: ergo duȝ
lapis ſcitur homo ſcitur qꝺ eſt abſurdum.¶ Solo dicẽ
dum ꝙ oia intelligibilia denudata ſunt a mã ⁊ appendi
tijs mãe:uel nuda per ſeipa:⁊ ꝓpter hoc intellectus ſpe
culatiuus ſpẽs eſt oium intelligibiliũ ⁊ idem cuȝ oibus
actu:ſed actus duplicẽ habet compationẽ.vnam ad rem
cuius eſt actus:⁊ ſic eſt rõ rei ⁊ quidditas nullã driaȝ ha
bet ab ipa. Si enim hẽret driam ꝫm illud in quo differ/

ret nō cognoſcerek per ipm res ſcita.ꝛ iō ſpēs que eſt in aīa eſt principiū intelligēdi totā rem ꝛ totū eſſe rei oino accipik ut actus totius rei.ꝛ cū ſint in intellectu eo ꝙ pn cipiuz ſit intelligēdi eſt ſcia res ſcita in actu ꝛ intellectus ſpeculatiuus ſpeculak in actu. Aliā habet compationez ad id in quo eſt ut in ſbto:ꝛ ſic nō eſt pncipiū intelligen di ſed pncipiū eſſe:ꝛ q: in itellectu eſt ſilitudo accntalis cauſat in ipo eſſe accntale.q: ꝟo in re eſt forma nālis fa/ cit in ipa eſſe nāle.ꝛ hoc attēdens phus dicit ꝙ ſcia quo dāmō eſt res ſcita.ꝛ in alio loco dicik ꝙ intellectꝰ eſt idē actu cum eo qđ intelligik:ḃm eſſe eſt aliud:ꝛ ſilr ſenſus cuz ſenſibili eſt idem actu ḃm eē eſt aliud ſicut ſup expo ſuimus.ut tñ melius itelligak gloſabimus ſingula dicta Ariſ.Qđ ergo dicit ꝙ idem ḃm actū eſt ſcia rei tripr glo ſak.pº ſit idem.ſ.poſſibilis de quo añ feci mentionez.in actu exñs eſt ſcia rei ꝛ intēdit tūc dicē ꝙ ſpeculatiuus ꝛ poſſibilis ſunt idem in ſba ꝛ ſbto:ſed qñ poſſibilis eſt in actu:tunc eſt ſcia rei.2º ſic ſpeculatiuus itellectus qui eſt formalr ſcia ḃm actū eſt idez rei ſed nō ḃm eſſe.3º mō ſic ſcia ſpeculatiui itellectꝰ actu eſt idem rei.in oibus his tri bus modis uera eſt ppō ſed intelligēdum eſt ḃm Ariſ:ꝛ Auic:ꝛ Auerr.ꝛ Alexan.ꝛ Alpho.ꝙ cuz dicik itellectꝰ eſt ſcia itelligik ſcia ꝛ itellectꝰ eſſe vnū ſicut vnū ꝯgrega/ tuz ex ſbto ꝛ accñte qđ dicik idē actu cū re qđ eſt in actu ſili.ſed meliꝰ eſt ut dicak itellectꝰ ſpeculatiuus formalr eē ſcia ꝛ actu idem rei ut ꝑus habitū eſt. Qđ aūt dicit in 2ª auctoritate ꝙ ſenſus eſt actu res ſēſata ꝛ ſcia res ſcita iaz explanatū eſt.Qđ ꝟo in 3ª auctoritate d: ꝙ aīa eſt ſicut manus:manus enim organū organoꝝ. ipē gloſat in liº de aīalibꝰ ubi dicit manus nō eſt vnū inſtrm ſed plura: qm̄ eſt ſicut inſtrm recipiens inſtra: nā ergo dedit hoī manū ut poſſit uti ipa diuerſis modis ꝛ ita parū hoīs eſt ſicut vnguis ꝛ vngula etiaz lancea ꝛ gladiꝰ ꝛ alia inſtra: qm̄ pōt oīa iſta facē ꝛ creatio manus eſt ꝯueniēs oibus opationibꝰ qm̄ eſt extenſa ꝛ diuiſa in multas ptes:ꝛ pōt vna pte ſola uti duabꝰ ꝛ multis ꝛ ḃm diuerſos modos. Eſt ergo ſenſus ꝙ manus eſt ulē organuz ad oīa inſtra opabilia ꝛ ſic aīa per duas ptes ꝛ ſpēs eſt utens oibꝰ ſpē/ bus.ḃm ſenſibilē enim ptem utimur oibus ſenſibilibus partibꝰ:ꝛ ḃm intelligibilē utimur oibus ulibus itelligi/ bilibꝰ.oīa eni que ſunt ſenſibilia uel itelligibilia ſunt ut hētur in 3º de aīa.nihilominus tñ ꝛ h̄ eſt uerū ꝙ ſpecies que formalr eſt itellectꝰ ſpeculatiuus eſt actꝰ ſpēruz que ſunt in rebꝰ. ¶ Ad id aūt qđ ꝯtra h̄ obÿcik per ultimaz rōnem dicēduz ꝙ dupx eſt actꝰ.ſ.actus nāe ꝛ rōnis.actꝰ nāe dat eſſe nāle qđ eſt eē ſimpx ꝛ que ſunt eadez in illo actu ſimpr ſunt eadē.Actus aūt rōnis eſt intētio ꝛ rō rei nō pncipiū eē ſ; pnm cognitiōis:ꝛ ꝑpter h̄ que illo actu ſunt eadē nō ſūt ſimpr eadē ſ; ḃm qđ ut patet ex pdictis.

¶ Utruz vnus ꝛ idem numero intellectus ſit in omni/ bus animalibus rationalibus.

Tertio queritur Utrum vnus ꝛ idem numero itellectꝰ ſit in oibus aīalibꝰ rō/ nalibꝰ.Et videk ꝙ ſic.q: dic̄ Auer.ſup 3m de aīa ꝙ vna eſt ſpēs itellectꝰ ſpeculatiui apud oēs hoīes. ¶ Itē glo. ſup illud uerbū uelociter currit ḃmo eius.Dicit ꝙ uelox eſt ſicut equus uel angelus uel uētꝰ alicubi eſt nō ubiq;. uelocitas aūt ipa ubiq; eſt nō eſt in pte nuſq̄ artak que nō mō eſt in equis ſed in alÿs inaīatis:ꝛ in eiſdē tēporū pūctis ubiq; terrarū diffundak hoc nō pōt itelligi de ue locitate hac uel illa:ſ; de ulī uelocitate ḃm ꝙ eſt ulis.cū igik hec ſint in itellectu ſpeculatiuo itellectꝰ ſpeculatiuꝰ eſt ubiq; terrarū vnus ꝛ idem:ꝛ ita erit idem in oibꝰ rō/ nabilibꝰ. ¶ Itez in pº poſteriorū dicit Ariſ:ulē dico ꝙ cuz de oī ſit ꝛ ꝑſe eſt ꝛ ḃm ꝙ ipm eſt.Ex h̄ accipik ꝙ ulē eſt idem de omni.ꝛ cuz ulē ſit ſpēs intellectꝰ ſpeculatiui: intellectꝰ ſpeculatiuus in vna ſpecie eſt de omni:ꝛ ſic in eadē ſpecie itellectꝰ ſpeculatiuus de omni eſt in vno ꝛ in alio. ¶ Per rōnem aūt ꝑbak idem ſic.quicqđ ſepatuz eſt ab oī mā ꝛ māe appēditÿs nō accipit dīam ꝛ nume ruz niſi dīam gñis ꝛ ſpeciei.oē ulē ens in itellectu ſpecu latiuo eſt ſepatū ab oī mā ꝛ māe appēditÿs:ergo nō hēt mām differentē numero ſed ſpecie ꝛ gñe.pª ꝑbak per hoc qđ dicit ꝙ idez eſt vnū numero ꝛ mā.2ª patet ꝑ mo duz abſtractiōis itellectꝰ qui ſepak ab oī mā ꝛ appēditÿs māe. ¶ Ex hoc ulteriꝰ ꝯcludik ꝙ ulē qđ eſt in itellectu oīum hoīum:ſi eſt idem gñe ꝛ ſpecie erit etiā idē nume ro apud oēs:ꝛ accipik hoc ulē aſinus qđ eſt idem ſpecie ꝛ gñe in itellectu oīum ꝛ ſic erit idem numero. ¶ Itez dicit Boeꝰ ſpēs eſt totū eſſe idiuiduoꝝ eo ꝙ poſt ſpe ciē nō eſt niſi mā idiuiduata.Dic̄ aūt Porphyrꝰ ꝙ ꝑti cipatiōe ſpeciei plures hoīes ſunt vnus hō.ergo remo/ tis ꝑticipātibus.ſ.mām idiuiduātibus nō remanet niſi vnus hō ſimpx ſed remouenk per itellectū oīuz hoīum. ſed ꝙ oēs nō diſtinguunk niſi per mām:remota mā erit idem apud oēs:ulē eſt hmōi:ergo remota mā erit idem apud oēs hoīes.ſed mā remouek per abſtractionē intel lectꝰ:ergo idem qđ eſt in itellectu eſt idez apud omnes. ¶ Item qcqđ oino facit idem apud oēs eſt idez.ulē oī/ no facit idem apud oēs ğ eſt idez apud oēs.pª patet per dictū Damaſceni qui dicit ꝙ res differūt ꝑprÿs rōnibꝰ. 2ª ꝑbak per hoc ꝙ eadē eſt cognitio quā ꝯſtituit eadem rōne apud oēs.Si forte dicak ꝙ ulē qdē eſt idem apud oēs:ſed nō itellectꝰ in quo eſt ulē. ¶ Cōtra eadē nume ro paſſio nō eſt in diuerſis ſbtis numero:ſed ulē qđ eſt apud oēs eadē paſſio numero ut ꝑbatuz eſt:ergo nō eſt in diuerſis ſbtis apud oēs:ergo itellectꝰ oīum idē eſt nu mero. ¶ Sed ꝯtra nō eadē eſt aīa rōnalis in oibus hoī bus qđ ſufficiēter ꝑbatū eſt ſup:ergo nec idem itellectꝰ cuz itellectꝰ ſit pars aīe ergo nec idem qđ eſt in itellectu eſt idem apud oēs. ¶ Item dicit Auerr. ꝙ itellectꝰ cor/ rūpik corruptiōe intelligibiliū:ſed nō ḃm ſbam. ſed ulē ḃm ꝙ eſt idem apud oēs nō eſt in itellectu ſed ḃm ꝙ eſt ſpēs que eſt in itellectu ſicut in ſbto:cū ergo nō ſit idem ſbm nō erit eadē ſpēs. ¶ Solō dicēduz ꝙ nō eſt idem intellectꝰ in oibus aīalibꝰ ut ꝑbāt ultime rōnes. ¶ Ad pꝛimū ergo dicēdum ꝙ itellectꝰ ſpeculatiuus hēt duo.ſ. ſbm ꝛ ſpēm.ſbm aūt nō eſt idem apud oēs.ſpēs aūt ꝯſi/ derak duobꝰ modis.ſ.ut rō rei ꝛ ut accñs aīe:ꝛ ut rō rei eſt apud oēs idem:ꝛ ut accñs ꝟo aīe idiuiduak in oibus aīalibus. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ueloci'accipik ut rō ue locitatis nō ꝯtracta huiꝰ uel illiꝰ. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ulē eſt de omni ḃm ꝙ eſt rō ꝛ nā coīs ſuoꝝ ꝑticulariuz ꝛ nō ḃm ꝙ eſt accñs aīe.ꝛ per hoc patet ſolō ad quatuor ſequētia que oīa ꝑcedūt ḃm ꝙ ulē eſt rō ſuoꝝ ꝑticularīū abſtracta ab illis. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ ḃm ꝙ ulē eſt accñs aīe non eſt rō rei.qđ patet:rō enim eſt quidditas rei ꝛ ſuba.ſpecies aūt intelligibilis eſt accñs non rei ſed intellectus:ꝛ propter hoc cum indiuiduek a ſolis intelli gibilibus numerabik per numerū intelligibilium.

¶ Utrū ſpēs intelligibiles ſunt in itellectu ut in loco.

Quarto queritur Utruz ſpēs intelligibiles ſunt in intellectu ut in loco uel in mā. Et videk ꝙ ut in loco. Dicit enim Ariſ:in 3º de aīa ꝙ phi bñ dicēies ſunt aīam eē locū ſpēruz ubiq; nō tota ſed itelligētia neq; actu ſed potētia eſt ſpēs ſupple aīa in tellectiua. ¶ Item qcqđ eſt in aliquo a quo hēt eē icor/ ruptibile ꝛ ꝯſeruatū eſt in ipo ut in loco:ſpēs aūt ſunt in itellectu ut a quo hñt eſſe icorruptibile:ergo ſunt in ipo ſicut in loco.pª ꝑbak per hoc ꝙ locus eſt ſaluatiuus loca ti ut hētur in 4º phix.2ª ꝑbak per hoc ꝙ ulē nō eſt niſi in rebus ꝛ in itellectu.In rebꝰ aūt corrūpitur q: diſtinctis pꝛimis ſbtis impoſſibile eſt aliqđ alioꝝ remanē ut hētur in pdicamētis.ꝛ in pº de morte ꝛ vita:ḃm accñs corrum punk que ſunt in ſbtis ꝯtrarioꝝ ꝑpter id qđ de illo ſbto ꝛ pdicare ſbam. ¶ Item quecūq; mouenk ad aliquod

ut ad imortale ſimplr mouent' ad ip̄m ut ad locuꝫ. ſpēs intelligibiles ſic mouent' ad intellectū: ergo mouent' ad ip̄m ut ad locū. p̄ª ꝓbat' per hoc ꝙ ſi aliqua mouent' ad aliqd mouent' ad ip̄m ut ad locū uel ut ad mām. Et ſi ut ad mām mouent' tunc mouent' ad id qđ ſimplr eſt imobile. Si enim mouent' ad locū mouent' ad imobile. habemus enim in 4° phiꝝ ꝙ locus ut locus ſemꝑ eſt imobilis. ſed motꝰ eſt ab ip̄o ⁊ ad ip̄m lꝫ locus ut uas moueat'. 2ª ꝓbat' in 7° phiꝝ ubi ꝓbat' ꝙ in intellectu nō eſt aliqua ſpēs motꝰ. ¶ Sed cōtra. oīs locus eſt terminus corꝑis alicuiꝰ: intellectꝰ nō eſt terminus alicuiꝰ corꝑis: ergo nō eſt locus. ¶ Item Arꝭ: hic rep̄hēdit yſidoꝝ qui dicit eādem eſſe loci potentiā ⁊ māe: ſed potētia itellectꝰ ad ſpeciem itelligibilē eſt potentia māe ut ſup̄ eſt ꝓbatū: ergo nō erit potētia loci. ¶ Item rep̄hendit Platonē qui dicit eſſe locū ⁊ mām: cū mā nihil terminet' ſed potius terminet' a ſpecie. locus autē eſt forma ⁊ ſpēs vniuſcuiuſqꝫ quo terminant' magnitudo ⁊ mā magnitudinis. cū igit' intellectꝰ ad ſpēm ſit idealis ſm Alexanᵐ. potētia ſua nō erit potētia loci. ¶ Item iuxta hoc querit' utrū itellectꝰ ſit potētia duarū ſpēruꝫ. Et videt' ꝙ ſic. Dicit eni Auerr'. ſup 3ᵐ de aīa ꝙ qñ oīa ſpeculatiua fiunt in nobis exñtia in potētia tūc etiā agens ꝯtinuat' nobis in potētia qđ nō cōtinuat' nobis niſi per illa. ⁊ cū fuerit exñtia in nobis in actu tūc ip̄e ꝯtinuat' nobis in actu. Ex hoc accipit' ꝙ itellectꝰ eſt in potētia ad ſpēm agentis ⁊ ad ſpēm itelligibilis ⁊ ita eſt in potētia ad alias ſpēs ſimul. ¶ Item ibidem Auer'. dicit manifeſtū eſt ꝙ ſbm itellectoꝝ ſpeculatiuoꝝ ⁊ itellectꝰ agentis eſt vnū ⁊ ideꝫ ſimul hoc eſt dyaphanū qđ recipit colorem ⁊ lucē inſimul ⁊ lux eſt efficiēs colorem ⁊ ex hoc ſequit' ideꝫ. ¶ Sed ꝯtra actꝰ hñt diffiniri in ꝓpria mā ut dicit Arꝭ. Cum ergo ſpēs agentis ⁊ ſpēs intelligētis nō ſunt idem actꝰ nō erūt in vno ut in ꝓpria potētia ⁊ ſimul. ¶ Solō dicēduꝫ ad p̄ᵐ ꝙ itellectꝰ reſpectu ſpēruꝫ hēt ꝯuenientiā cū loco ⁊ ꝯuenientiā cuꝫ ſbto. per hoc eni ꝙ ꝯfert eē ſimplex itelligibilibꝰ ⁊ quodāmō corruptibile hēt ꝯuenientiā cuꝫ loco ⁊ maxime cuꝫ loco ſuꝑiori: qꝛ de illo dicit Arꝭ: in 2° de gñatiōe ⁊ corruptione ꝙ ſpēs maxime interiꝰ eſt. formalia eni maxime ſunt in loco ſuꝑiori ⁊ mālia in iferiori. Iteꝫ per hoc ꝙ uariatio itellectuū fit circa itellectū ſine mutatiōe ipſius ⁊ motu ſimul hēt ſilitudinē cuꝫ loco ut ꝓbat' in 2ª obõne. per hoc ꝟo ꝙ eſt in potētia nō pōt agere pſe ⁊ efficit' in actu per itelligibile: ⁊ ſic hēt ſilitudinē cum ſbto ⁊ mā: ⁊ ꝑ hāc diſtictionē patet ſolō ad oīa obta. ¶ Ad id qđ iuxta hꝫ querit'. ſ. utrū ſit potētia ad duas ſpēs ſimul. dicēdum ꝙ ſuſcipit ſpēm agentis ⁊ ſpēm itelligibilis. Sed ille due ſpēs nō ſunt niſi actꝰ vnius. Spēs eni agētes eſt actꝰ ſpēi intelligibilis ſicut lux eſt actus coloris ſicut ſup̄ in q̄ōne de intellectu agente eſt determinatuꝫ. ⁊ per hoc patet ſolutio eius ⁊ obijcit' in contrarium.

¶ Utrum habitus intellectus ſpeculatiui poſt conſiderationem manet in ipſo uel in memoria.

Q**uinto et ultimo** querit' utrū habitꝰ intellectꝰ ſpeculatiui poſt ꝯſiderationem manet in ip̄o uel in memoria aliq̄ que ſit pars aīe rōnalis: uel nō manet in aīa rōnali. hec eſt qđ Auicᵉ in 6° de nālibꝰ. ⁊ videt' ꝙ manet in ip̄o. Habituꝫ enim eſt ꝙ aīa ſm intellectū poſſibilē eſt locus formarū intelligibiliū. locatū aūt manet in loco ꝯtinue: ergo videt' ꝙ ſpēs cōtinue poſt ꝯſiderationem maneāt in intellectu poſſibili. ¶ Item hēmus in p̄dicamētis ꝙ habitꝰ eſt q̄litas difficile mobilis. cū ergo habitꝰ ſit ꝑfectio potētie cuiuſlibet: habitꝰ manebit in itellectu. Sed contra forme remanentes poſt ꝯſiderationem aut manent in actu cōpleto aut in actu icōpleto. Si p̄° mō tūc cuꝫ ſint in itellectu in actu cōpleto erūt in itellectu: ſed itellectꝰ eſt virtꝰ app̄hēdēs ergo ſpēs ille in actu cōpleto manebūt in itellectu tanq̄ꝫ in ꝟtute app̄hendēte. Sed dicit Auicª ꝙ app̄hendē ſm actū nihil aliud eſſe q̄ꝫ ſpēm eſſe ſm actū in ꝟtute app̄hendēte: ergo itellectꝰ poſt ꝯſideratione ſpēs illas app̄hēdit in actu: ergo ꝯtinue ꝯſiderat ſm actū qđ falſuꝫ eſt. Si dicat' ꝙ nō manent in actu cōpleto in itellectu poſt cōſideratione: ergo cuꝫ actꝰ cōpletꝰ ſpēruꝫ intelligibiliuꝫ nihil aliud ſit q̄ꝫ abſtractio oīmoda ſpērum a mā ⁊ māe appenditijs: erūt ille ſpēs poſt ꝯſideratione reuertentes ad mām ⁊ māe appenditias: ſed oīs ſpēs ꝯiuncta appēditijs māe in aliq̄ virtutū ſcie aut eſt ut in ſbto: ergo ille ſpēs poſt ꝯſiderationem erūt in aīa ſenſibili ut in ſbto ⁊ nō manent in itellectu. Si forte dicat' ꝙ hoc nō eſt ꝯueniēs eo ꝙ Arꝭ: dicat ꝙ memoria eſt in itelligibiliū per accñs. Cōtra dicunt Arꝭ: in 2° de aīa ꝙ mutatꝰ ex habitu in actū nō eſt alteratꝰ ſm ſciam eo ꝙ nihil nouuꝫ recipit qđ p̄us nō habuit igit' itellectꝰ ꝓcedēs ex habitu in actū cōſiderādi nihil nouū recipit qđ p̄us habuit: ſed ſi ſpēs manent in memoria ſenſibili exigit' noua abſtractio ab appenditijs māe: ergo noua acceptio ab intellectu poſſibili: ergo itellectꝰ erit alteratꝰ ſm ſciam in tali ꝓceſſu qđ eſt cōtra p̄hm. igit' poſt ꝯſideratioꝫ nō manent in memoria ſenſibiliū ¶ Si forte dicat' ꝙ manent in memoriā rōnalis aīe. Cōtra memorie actus eſt cōuerti ſup ſpeciem cum intētione p̄teriti. intētio p̄teriti nō eſt de rōne ulīs: ergo ſpēs ulīs nō eſt in aliquo ſicut in memoria: ergo aīa rōnalis que nō habet niſi ſpēs ulēs nō habet memoriā. p̄ª ꝓbat' ex p̄habitis. 2ª ꝓbat' per hoc ꝙ eadē eſt rō ulīs in p̄terito in p̄nti ⁊ in futuro eo ꝙ abſtrahit ab hꝫ ⁊ nunc. ¶ Item tēpus eſt vna ꝯditio ꝑticularis. ulē aūt remotū eſt ab oībus ꝯditionibus ꝑticularis: ergo ulē remotū eſt a dr̄ia tp̄is. p̄ª ꝓbat' per hoc ꝙ tēpus eſt ꝓꝑetas motꝰ: ⁊ motꝰ nō eſt niſi ꝓprietas eius qđ eſt in mā ꝑticulari. 2ª ꝓbat' per rōnes ꝑticularis ⁊ ulīs. ꝑticulare enim eſt ꝙ de vno p̄dicat' ulē qđ de pluribꝰ. ¶ Item ſic oīs memoria eſt cū dr̄ia tp̄is determinata: nullū ulē eſt cum dr̄ia tp̄is: ergo nullū ulē eſt in memoria. Intellectus aūt tm̄ eſt ulīs: ergo nulla memoria eſt in itellectu: ⁊ qꝛ de hꝫ plura ſūt obta ſup̄ in q̄ōne de memoria hec in hoc loco ſufficiūt. Si forte dicat' ſicut dicit Auicª ꝙ hmōi ſpecies poſt ꝯſiderationem nō manent in itellectu poſſibili ſed per ip̄as efficit' itellectꝰ poſſibilis aptꝰ ſufficiēter ad petēdū itelligibilia ab itelligētia agēte. Cōtra. ſꝫ hoc ſpēs nō eſt in itellectu poſſibili niſi qñ actualr ꝯſiderat eā: ergo ſi 2ª ꝯſideratiōe aliqd recipit itellectꝰ poſſibilis. ergo mutatus eſt: ⁊ hoc eſt ꝯtra p̄hm. ¶ Preterea illa intelligibilia aut ſunt ſemꝑ intelligētia agēte: aut recipit ea. Si p̄° mō tūc nihil addiſcimus ſed per ſtudiū ⁊ acq̄ſitioneꝫ tm̄ excitamur ad hoc ut ꝯuertamur ad intelligentiā agentē ⁊ accipiamus ab ea itelligibilia: ⁊ hic eſt error Platonis. Si 2° mō tunc itellectꝰ agens eſt in potētia ad recipiēdū aliqd qđ ſup̄ in q̄ōne de itellectu agēte multis rōnibus eſt improbatū. ¶ Si forte dicat' ꝙ intelligibilia manēt in aīa ⁊ itellectꝰ poſſibilis ꝯuertit' ad ip̄am ⁊ tūc reſultāt in ip̄o ſicut in ſpeculo. Cōtra aut manēt ut res pſe exiſtētes: aut ut in aliquo ſbto. Si p̄° mō tūc ſpēs eēnt ſbe: qđ falſuꝫ eſt. res enim pſe exñs nō eſt niſi ſba cōpoſita. ſpēs aūt que ſunt in aīa ſunt paſſiōes ſicut habet' in p̄n° ꝑyarꝝ. Si 2° mō cuꝫ nō ſint in aīa niſi in aliqua eiꝰ virtute ſunt. querat' que ſit illa ⁊ redibit eadē qō que p̄us. Si ꝟo dicat' ꝙ ſunt in memoria ſenſibilis aīe ⁊ manēt in ip̄a ſicut ulīa: ⁊ ꝓpter hoc nō exigit' iterata abſtractio. ¶ Contra memoria ſenſibilis aīe eſt potētia ſcita in organo ut ſup̄ ꝓbatū eſt. oīs aūt talis virtꝰ nō accipit niſi formā hñtem ſicut dicit Auicª: ergo memoria nō accipit ulē: qꝛ ulē abſtractio eſt a ſitu ⁊ mā ⁊ oībus appenditijs māe. ¶ Ad hoc rñdet Auicª eligēdo illā ꝑtem ꝙ intelligibilia emanāt ab intelligētia agēte intellectū poſſibilē: ⁊ ꝙ addiſcē nihil aliud ſit q̄ꝫ per ſtudiū acq̄rere aptitudinē ꝑfectā in intellectu poſſibili ad ꝯuertēdū ſe ad intelligentiā agē-

tem ex qua emanāt intellectꝰ ſimplices in intellectū poſ
ſibilē: qs tñ intellectus poſſibilis accipit cū oꝛdine ⁊ com
poſitione. dicit etiā ꝙ hec aptitudo in intellectu poſſibi/
li addiſcere eſt imꝑfecta: poſt addiſcere aūt erit ꝑfecta: ⁊
ideo poſt ꝑfectionē illā nihil addiſcimꝰ: q: nullā aptitu/
dinē acqrimus quā nō hēamus: ſed añ ipſam addiſcimꝰ
acqrēdo aptitudinē quā nō hēmus. ¶ Sed cōtra illa in
telligibilia que emanāt ab intelligētia agēte aut ſunt ab/
ſtracta a fantaſmatibꝰ aut ſemꝑ ſunt in intellectu agēte.
Si ꝓmo mō tūc opoꝛtet ꝙ in aliquo recipiant ut in ſbto
cū abſtracta ſint. hoc aūt nō eſt intellectꝰ agēs eo ꝙ ipſe
nō ſit in potētia: ſed eſt agēs ulr̄iter: ideo addiſcē non erit
tm̄ acqrē aptitudinē ꝯuertēdi ad ſe tm̄ itellectū agētē ſed
etiā acqrere foꝛmā itelligibilē. Si ſcd̓o mō tūc nulla foꝛ/
marū intelligibiliū acqrit per intellectū: ⁊ ſic nihil vidē/
tur ꝓdeſſe fantaſmata que accipiunt per ſenſus. Si foꝛ/
te dicat ꝙ ꝓſunt ad hoc fantaſmata ꝙ ad ipſa determinā
tur ulia que emanāt ab intellectu agēte ulia determina
bilia ad fantaſmata illa. ¶ Cōtra ulia uliter nō determi
nant ad fantaſmata niſi attingat illud uel additionē ipſi/
us: uel id qd̓ emanat ab intellectu agēte nō attingit fan/
taſiā niſi in ſe nec aliā ꝯditionē ſuam: ergo illud qd̓ ema
nat ab itellectu agēte non determinat a fantaſia. pͣ ꝓba
tur per hoc ꝙ ule nō cōtrahit a ꝑticulari niſi per hoc ꝙ
imponit uel in alia ꝯditione ipſius. 2ͣ pꝛobat per hoc ꝙ
emanatio nō fit niſi in intellectū poſſibilē: ⁊ ad illū nō ꝑ
tingit fantaſia: nec aliq ꝯditio fantaſmatis. ¶ Preterea
querit cuius emanatio ſit que fit ab intellectu agente in
poſſibilē: aut enim ita eſt ꝙ foꝛme ille fiāt in poſſibili ex
2ˡᵉ ad agentem per modum gñationis aut per modū da
tionis. Si ꝓmo mō tūc intellectus poſſibilis ꝯtinue erit
in ignorātia niſi ſit actualr̄ ꝯſiderās. Ignorātia enim ni/
hil eſt aliud q̄ ꝓuatio hitus ſcie. Si ſcd̓o mō aut ergo foꝛ
me date eiuſdē ſpēi ſunt infinite in itellectu agēte: aut fi/
nite: aut plures: aut vna. Si ꝓmo modo tūc finite foꝛme
eiuſdē ſpēi ſunt in eodē ut in ſbto. Si ſcd̓o mō ergo tot
pōt dare qd̓ nō hēbit plures ⁊ tūc deſunt intelligē qd̓ ab
ſurdū eſt. ¶ Solō ſine ꝑiudicio alioꝝ dicimus ꝙ aīa rō
nalis pꝛoꝑe loquēdo nō hēat memoriā. ⁊ ſi Augꝰ dicat
ꝙ memoria eſt ps imaginis ipſe accipit memoriā ꝓut
eſt ꝑñtiū ꝑteritoꝝ ut futuroꝝ ut ſuꝑ diximus: ⁊ de h̓ que
rit ifra in qōne de imaginatione. Sentētia aūt Auicͤ in
hoc ꝙ nō eſt hēre memoriā aīam rōnalē eſt eadē nobiſ/
cū ⁊ ipſe diſtinguit iter theſaurū foꝛmarū ⁊ virtutē apꝑ/
hēſiuā dicēs ꝙ theſauri nō eſt recipe foꝛmarū ⁊ nō apꝑ/
hēdere. Et ꝑpter hoc foꝛma nō eſt in theſauro ſicut in ꝟ
tute apꝑhēſiua. ſed virtutis apꝑhēſiue eſt apꝑhēdere foꝛ
mā ⁊ nō retinere: ⁊ ꝑpter hoc dicit ꝙ ſpēs intelligibiles
nō retinent in intellectu poſſibili: q: ipſe eſt virtus apꝑ/
hēſiua: ſed ex ꝯuerſione ſui ad intellectū agētē gñatur in
ipſo cū actualr̄ ꝯſiderat. Nos aūt dicimus ꝙ manet in i
tellectu poſſibili eo ꝙ Ariſ. expꝛſſe dicat ꝙ memoria ⁊ re
miniſcētia hñt ſuos actꝰ apꝑhēſiōis. vñ falſum eſt ꝙ the
ſauri nō ſit apꝑhēdere. In virtutibꝰ enim coꝛpalibꝰ alte
rius qdē virtutis eſt recipe: ⁊ alterius retinē. humidi enī
eſt bñ recipe ⁊ ſicci bñ retinere. ſed in itelligibili virtute
eiuſdē virtutis eſt recipe ⁊ retinere eo ꝙ oppoſitoꝝ actꝰ
ibi nō ſunt oppoſiti cū ſint ſepata oppoſita a mā ⁊ poten
tia agēdi ⁊ patiēdi. vñ intellectꝰ poſſibilis recipit foꝛmas
intelligibilium ⁊ retinet eas. ¶ Ad hoc aūt qd̓ obijcit
Auicͣ ꝙ actuale ꝯſiderare nihil aliud eſt q̄ ſpēm intel/
ligibilē eē in potētia apꝑhēſiua in actu ꝑfecto. dicēdū ꝙ
hoc falſum eſt. exigit enim inſuꝑ ꝙ ad ipſam ſpēm con/
uertat: ⁊ ꝙ referat eā ad rem cuius eſt ſpēs. ¶ Si autē
querit qd ſit reducēs poſſibilē de habitu in actū. dicēduz
ꝙ nihil niſi uolūtas ⁊ hoc patet per diffinitionē habitus
datā a phō. ſ. ꝙ habitus eſt quo qs aliqd agit qñ uolue/
rit. uolūtas enim triplr̄ eſt in aīa. ſ. motoꝛ aliarū potentia
rū ad actū: ⁊ pars imaginationis: ⁊ pars liberi arbitrij ut
infra dicet. ⁊ per hoc patet ſolutio ad totum.

¶ Querit quid faciat ſpeciem intelligibilez eſſe
intelligibilem.

Einde queritur de dif

d ferētia itelligibilis. Et querunt tria. quo
rū ꝓmum eſt quid faciat ſpēm intelligibi
lē eē intelligibilē. 2ᵐ eſt de diuerſitate in/
telligibiliū. 3ᵐ an oīa intelligibilia ſunt in
anima an abſtrahuntur a rebus extra.

a **D primum ſic procedit.**

Dicit Auicͣ ꝙ ſpēs itelligibilis eſt ſpēs nuda
a mā ⁊ māe appēditijs. materia aūt nō eſt in oībus rebꝰ
niſi per potētiā ad motū ut habet in xjᵒ methaᶜᶜ. ergo vi
det ꝙ nō ſit aliqd̓ itelligibile niſi abſtractum a moto ⁊ a
mā. ⁊ ex hoc ſequit duplex incōueniēs quoꝝ vnū eſt ꝙ
nullus ſit intellectꝰ rerū nāliū: q: dicit Ariſ. ꝙ illa per in
tellectū nō abſtrahunt a motu ⁊ a mā. 2ᵐ eſt ꝙ nullus ſit
intellectꝰ ſubarū ſepatarū que dicunt itellectiue. qd̓ eniz
nunq̄ eſt in mā ⁊ motu nunq̄ ſepat ⁊ diuidat ab illis.
¶ Itē Ariſ. in 3ᵒ de aīa dicit. oīno aūt ſunt ſepabiles res
a mā ⁊ ſic que circa intellectū ſunt: ſed quedā res nullo
mō ſunt a mā ut nāles: ergo illarū nullus eſt intellectꝰ.
¶ Itē qcqd dicat de alijs mā nunq̄ ſepat a materia: er
go nullus erit intellectꝰ māe. Si foꝛte dicat ꝙ ꝺm Aui/
cēnā quedā ſunt itelligibilia nuda ꝑ ſeipſa ⁊ in his non
eget intellectꝰ denudatione: querat que ſunt illa. ⁊ ſi di/
cat ꝙ ſube ſepate. ¶ Cōtra intellectꝰ eſt qōlibet intelli/
gere in potētia anteq̄ itelligat: cuz aūt intelligit tūc fit il/
lud itelligibile in actu. ponamꝰ igit itellectū nr̄m intelli
gē aliquā ſubarū ſepataꝝ. tūc g̃ in actu nr̄ itellectꝰ efficit
illud in actu ꝺm rem aut ꝺm intētionē. Si ꝓmo mō tunc
opoꝛtet ꝙ intellectꝰ intelligeret aliquā ſubarū ſepataruz
ꝙ efficeret illa ſuba ꝺm rē quod falſum eſt: ergo efficit
illa ꝺm intētionē. Illa aūt intētio nō eſt intētio ſube ſepa
te niſi per hoc eſt abſtracta ab illa: ergo intellectus nr̄ ab
ſtrahit a talibus que oīno denudata ſunt a mā. ¶ Itez
intelligētia qdē eſt itellectus cōis ſubijs ſepatis oībus:
oē aūt cōe abſtrahit a ꝑticularibꝰ eo ꝙ non hēt eē niſi in
illis. Cū igit nullus intellectꝰ cōis ꝑdicatū huius ⁊ illiꝰ
intelligētie accipiat: ⁊ nō accipit cōe niſi denudādo a ꝑti
culari hoc ⁊ illo nr̄ intellectus abſtrahit itelligibilia que
daz a ſbſtātijs ſepatis. ¶ Ad hoc uolūt quidā dicere ꝙ
in intellectu nr̄o ſunt duplices ſpecies. ſ. abſtractionis ⁊
cōpoſitionis. ⁊ ſpecies abſtractionis ſunt que per reſo/
lutionē ſimplicis a cōpoſito ⁊ ꝑoris a poſteriori fiunt de
intellectu: ſicut ſpecies reſoluunt ab indiuiduis ⁊ genus
a ſpeciebus: ⁊ generaliſſimū a ſubalternis: ⁊ ꝑncipiuz a
generaliſſimis. Cōpoſitionis aūt ſpecies ſunt que nō fi/
unt per reſolutionez ab aliquo ſed potius res intellecte
cōponūt ſuas ſpecies cum intellectu nr̄o ſicut hic intelli
git angelus ⁊ hec intelligētia. ¶ Sed cōtra eſt intelle/
ctus angeli ⁊ intelligētie in cōmuni ⁊ cōmunis intelle/
ctus nō habet niſi per reſolutionē a particulari ſicut pa/
tet ab hoc enim angelo ⁊ ab illo naturā incoꝛporeā ⁊ nō
niſi per reſolutionē pꝛioris ⁊ poſterioris. ergo ſpecies il
loꝝ nō ſunt ſpecies cōpoſitionis ſed reſolutionis. Si ꝑ
pter hoc dicat ꝙ intellectus abſtrahit ab oībus. ¶ Cō/
tra. ſeparata a motu ⁊ a materia ſunt ſimplicia: a ſimplici
bus aūt non pōt eſſe reſolutio. oīs autem intellectus eſt
per reſolutionē vniuerſalis a particulari: ergo nullus in
tellectus pōt eſſe de ſimplicibus. Si foꝛte dicat ꝙ huiuſ
modi ſimplicia nō intelligunt niſi per hoc ꝙ habent oꝛ/
dinem ad materiā ⁊ motū ſicut motores intelligunt ex
motu ⁊ materia. ¶ Contra quod non contingit intel/
ligi eo modo non contingit ſignificari ſermone ⁊ ratio/
ne: ergo a deſtructione conſequentis quod contingit ſi/
gnificari ſermone ⁊ ratione contingit eo modo intelligi

⁊

quo ſignificatꝛ:ſed ſube ſepate ut ſepate ſignificant ſcḋm ratio ne ⁊ rõne:ergo ut ſepatas ↄiungit eas intelligi: nõ er go tñ per ordinẽ ad motũ ⁊ mãm. ¶ Jtẽ in quocũqꝫ cõtin git inuenire uľe ⁊ pticulare in ipſo ↄtingit inuenire ſpẽm itelligibilẽ. Jn oi enim qḋ eſt citra pmũ eſt iuenire uľe ⁊ pticulare:ergo in oib⁹ que ſunt citra pmũ ↄtingit accipe ſpẽm intelligibilẽ. pᵃ pbatꝛ per hoc ꝙ uľe ut uľe non eſt niſi in itellectu. 2ᵃ patet per dictũ Boecij in liº de trinita te. ⁊ per multas pbationes Auicᶜ ⁊ Algazeľ in pᵃ phia. Quarũ vna eſt ꝙ ois res que eſt circa pmũ eſt res ordi nabilis ſub pdicamẽto ⁊ nõ ordinatꝛ in pdicamẽto niſi p inuẽtionẽ uľis uel pticularis. ¶ Preterea queritꝛ de ṽ bo qḋ dicit Arꝭ: in 3º de aia. vnũ aũt aliqḋ eẽ itelligibile ſpe eſt. ⁊ Auicᵃ dicit ꝙ oẽ itelligibile cũ oi itelligibili eſt idẽ ſpe. hoc enim videtꝛ eẽ falſuꝫ. ſpẽs eniꝫ intelligibiles differũt ſcḋm itelligibilia. Jntelligibilia aũt nõ ſunt vnius ſpẽi:ergo videtꝛ ꝙ nec ſpẽs itelligibiles. ¶ Queritꝛ etiã utrũ intellect⁹ nr̃ ſemp pcedat reſoluẽdo pus a poſterio ri:uel etiã cõponẽdo pus cũ poſteriori. ⁊ videtꝛ ꝙ ſic. nos enim hẽmus itellectũ quo diſtinguim⁹ vnã ſpẽm ab alia per compationem dr̃e cum gñe:⁊ diſtinguimus vnum pticulare ab alio:⁊ aliq̃ accñtia indiuiduãtia ſpẽꝫ in vno ⁊ in alio:ergo videtꝛ ꝙ itellect⁹ pcedat cõponẽdo. Aut ergo hec cõpõ pcedat uſqꝫ ad mãm idiuiduĩ:aut ſiſtat ĩn ſpe ſpecialiſſima. Si pmo mõ tũc itellect⁹ eſt etiã pticula ris qḋ eſt ↄtra Boeᵐ:qui dicit ꝙ uľe eſt dũ intelligitꝛ. p ticulare ṽo dũ ſentitꝛ. ⁊ eſt cõtra Auicᵃᵐ dicẽtẽ ꝙ nõ eſt niſi forma denudata a mã ⁊ appẽditijs mãe. Si ſcḋo mõ tũc nõ cognoſcem⁹ aliã rem niſi in uľi. ſed ſcire in uľi eſt ſcire in potẽtia. ſcire aũt in pticulari eſt ſcire in ppꝛia nã: ergo ſcia nr̃a ſemp erit in potẽtia ⁊ nunq̃ erit de re ſcḋm ppꝛiã nãm rei. ¶ Solᵒ dicim⁹ ꝙ oẽ itelligibile ſcḋm ꝙ eſt itelligibile hẽt illã ſimplicitatẽ que fit per reſolutionẽ a mã ⁊ appẽditijs mãe. Sed dupˣ eſt mã. ſ. ſbiecta motui ⁊ ſbſtãs uľi. mã aũt que eſt ſubiecta motui nõ eſt illḋ qḋ eſt res ⁊ eſt in potẽtia ad formã que eſt ps rei:⁊ nõ eſt to tũ:⁊ pter hoc nõ pdicatꝛ de re. mã aũt que ſubſtat uľi ẽ id qḋ eſt res:qꝛ ipſa eſt hoc pticulare demõſtratum ⁊ for ma ſua eſt forma toti⁹ ⁊ nõ ptis:⁊ pter hoc nõ pbatꝛ de tota re. ⁊ appẽditia illi⁹ mãe ſunt ppꝛietates ⁊ accidẽtia ↄtrahẽtia ⁊ idiuiduãtia formã que eſt uľis ſup mãꝫ que eſt pticulare. Et cũ dr̃ ꝙ itellect⁹ abſtrahat a mã itelligitꝛ de mã que eſt pticulare qḋ patet. hoiem enim nõ abſtra hit intellect⁹ niſi ab hoc hoie ⁊ ab illo ⁊ nõ abſtrahit aiaꝫ ab hoie nec abſtrahit hoiem a ſemine ⁊ a corpe hois. Et ſilr̃ abſtrahit angelũ ab hoc angelo ⁊ illo:⁊ ſilr̃ aiam ab hac aia ⁊ illa ⁊ ſic de alijs. Jntelligẽdũ tñ eſt ꝙ alia eſt ſe paratio rerũ ſcḋm rõnẽ diffinitiuã cõſiderãtẽ eẽ ⁊ eſſendi pncipia:⁊ alia eſt ſepatio itellect⁹ poſſibilis:⁊ ſcḋm rõneꝫ diffinitiuã ↄſiderãtẽ pncipia cognoſcẽdi. pmo enim mõ tripľr ſepatꝛ res ſcḋm ꝙ ſũt res tripľr:⁊ pter hoc nãlis dif finit rẽ per pncipia ↄiũgẽtia ipſam cũ mã ⁊ motu:⁊ que mã nõ eſt id qḋ eſt res pticularis:ſed ſbm trãſmutatiõis ⁊ mot⁹ ut patet in diffinitione carnis que ponitꝛ in 3º de aia. ubi dicit Arꝭ:ꝙ caro eſt rõ quedã frigidi ⁊ calidi iu dicãdo in ſenſitiuo tact⁹. Et pter hoc dicit Arꝭ:ꝙ non eſt aliud caro ⁊ carnis eẽ in hac mã mixta ex calido ⁊ fri gido ad actũ medij in ſenſitiuo tact⁹:⁊ nõ eſt ita intelligẽ dũ ſicut qdã male dicũt ꝙ caro ſit ſimplex cũ dicit Arꝭ: i liº de gñatione ⁊ corruptiõe. ꝙ caro ⁊ os ⁊ vnaqueqꝫ pti um homogeniarũ eſt duplex queadmodũ ⁊ alioꝝ in mã quelibet ſpẽs hitũ. eteniꝫ mã diuiditꝛ aut ſpẽs caro aut os. mathematica aũt ſũt añ motum qḋ patet ex hoc qꝛ ad motũ exigitꝛ mouẽs ⁊ motũ que diuiſa ſũt in ſpe; ⁊ talis diuiſio ſiue diuerſitas nõ iuenitꝛ in quãto ſcḋm ꝙ eſt quã tũ. vna eniꝫ ps quãti nõ põt moueri ut alia moueatꝛ:nec pũct⁹ mouet lineã nec ecõtra:nec linea ſupficiẽ nec ſup ficies corp⁹:nec ecõtra. Eſt tñ vnũqḋqꝫ mobile quãtũ:⁊ pter hoc quãtitas eſt añ motũ:⁊ ideo mathematica ſũt abſtracta a motu:eẽ tñ ipſoꝝ eſt in reb⁹ nãlib⁹ mobilib⁹ diſtinctio ergo dicẽs qd eſt quãtitas ⁊ magnitudo dicit per ea que ſũt abſtracta a motu:ergo nõ dicit eẽ ipſius ⁊ pter hoc dicit phus ꝙ aliud eſt magnitudo ⁊ aliud ma gnitudinis eẽ. ſilr̃ mathematica que ↄſiderãt pma entis pdicamẽta nõ accipiũt rẽ niſi per qdditatẽ ſubalitatis ſue ⁊ ideo nõ ↄſiderãt mãm ut mãꝫ ſꝫ ut ptẽ ſube que eſt ps entis nec formã accipiũt ut formã ſed ut ptẽ ſube. Eẽ au tẽ multarũ ſpẽrũ eſt in mã miſcibili ⁊ mobili:⁊ ideo diffi nitio data per pncipia eẽntialia rei que ſunt ptes entis di cũt hoc ꝙ res eſt ſꝫ nõ rei eſſe. Et pter hoc dicit Arꝭ:ꝙ aliud eſt aq̃ ⁊ aliḋ eſt aque eẽ:accipiẽs aquã put eſt ſuba ↄſiderata a matheᶜᵒ per ptes entis que ſunt mã ⁊ forma ſcḋm ꝙ reducuntꝛ ad ſubam ⁊ ſic eſt in diffinitionib⁹ ſuba rũ ſic eſt in diffinitione paſſionũ. Et pter ħ idẽ eſt mo t⁹ ⁊ mot⁹ eẽ:⁊ idẽ eſt ſimũ ⁊ ſimi eẽ:ſed aliud eſt rectuꝫ ⁊ recti eẽ:⁊ aliud multũ ⁊ multi eẽ ⁊ ſic de alijs. Diffinitio aũt que eſt per pncipia cognoſcẽdi datꝛ per formas ab ſtractas a pticulari que ſunt gen⁹ ⁊ dr̃a. ex his cognoſci mus vnũqḋqꝫ alioꝝ. ¶ Ad pᵐ ergo dicẽdũ ꝙ denuda tio que eſt a mã que eſt pticularis fit ab oib⁹. ſepate eniꝫ ſube pticulares ſunt ⁊ itellect⁹ agit in eis uľitatẽ accipiẽ do nãm cõeꝫ in ipſis:ſicut abſtrahitꝛ itellect⁹ angeli ab ħ angelo ⁊ illo. Silr̃ nãlia lꝫ ↄiuncta ſint mãe que eſt ſbm mot⁹ in rõne ſua diffinitiua tñ ſepata ſunt a mã que eſt pticularis ⁊ nõ ↄſideratꝛ hec caro uel illa ſed caro in cõi. ¶ Ad aliḋ dicẽdũ ꝙ mã nõ põt abſtrahi ab itellectu en tis ut ſup dictũ eſt:⁊ ↄtrahitꝛ ſub ente ⁊ puatione forme. ⁊ eſt hec rõ mãe in cõi quã abſtrahit itellect⁹ ab hac mã ⁊ illa. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ itelligẽtie hñt mãꝫ que eſt pticularis ⁊ a Boecio uocatꝛ id qḋ eſt:⁊ ab hac abſtrahitꝛ itẽtio cois que eſt obm itellect⁹. ſequẽs aũt ↄcedim⁹ de plano. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ illa diffinitio ſpẽrũ nõ ha bet locũ in itellectu ſpeculatiuo:ſed ſi ſũt ſpẽs compõnis ſunt in itellectu pꝛactico in methaphiſicis qui formãs qs hẽt cõponit in mã. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ ſepata nõ ſunt adeo ſepata qn ſit in eis accipe uľe ⁊ pticulare ut ſup do cuim⁹. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ nihil pter pmũ adeo ſim plex eſt qn in ipſo ſit accipe mãm uľis ⁊ pticularis:⁊ ħ di co de his que ſunt in mã pfecta ſicut ſube ſenſibiles ⁊ ſe parate:lꝫ igitꝛ ſepata ſint ſimplicia quodãmõ tñ ſunt cõ poſita mõ alio qui ambo modi ſup expoſiti ſunt:⁊ ideo ab ipſis põt fieri reſolᵒ. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ in ṽitate hoc uerũ eſt ꝙ nullã hẽm⁹ ſciam ſcḋm nãm de eo qḋ nul lo mõ eſt in ſenſu:ſed in ſenſu ſũt res pſe ⁊ per accñs. ⁊ p ſe duob⁹ modis. ſ. ſcḋm ſenſibile cõe ⁊ ppꝛiũ. per accñs eti am duob⁹ modis. ſ. mediate ⁊ imediate. per albuꝫ enim accipim⁹ filiũ dyarri eo ꝙ filio dyarri albũ accidat. Acci pimus etiã aiam filij dyarri que eſt forma ipſius: ⁊ hoc per mediũ:⁊ pter hoc multipľr cõtingit intelligere res que multipľr ſunt in ſenſu:lꝫ enim per motũ ueniamus in motorẽ tñ cũ illo accipimus ſubam motoris. ⁊ qꝛ illa eſt imobilis accipim⁹ illã ſimplicẽ ⁊ ſepatã. Sũt tñ qdaꝫ qui dicũt ꝙ nõ ois nr̃a ſcia oritꝛ a ſilr̃:⁊ dicũt ꝙ poti⁹ im peditꝛ a ſenſu in nobiliſſimo mõ ſcẽdi: ſed hoc ↄtrariuꝫ eſt phie Arꝭ:dicit enim ꝙ deſtructo ſenſu perit demon ſtratio ſenſus. Et in methaphiſica dicit ꝙ delectatio ſen ſuũ eſt ſignũ nãlis deſiderij ſciẽdi in oibus hoib⁹. ⁊ ibi dem dicit ꝙ exẽpluꝫ pncipioꝝ ſcie accipitꝛ a memoria ⁊ ſenſu. ⁊ nos videmus ꝙ ceci ⁊ ſurdi fere oẽs indiſcipli nabiles ſunt. Cõcedimus tñ bñ ꝙ ſcia que eſt per reue lationẽ eſt alio mõ q̃ꝫ per ſenſum. ſicut etiã in pphetijs ⁊ in illuminationib⁹ que fiũt a deo de qbus nõ eſt inten tio ad pñs. ¶ Ad aliud ↄcedimus plane ꝙ in omni eo qḋ eſt citra pmũ eſt uľe ⁊ pticulare:⁊ hoc dico de ſubſi ſtẽtibus pfecte. Jn pncipijs aũt eoꝝ non eſt neceſſe. uľis aũt nõ eſt uľe:ſicut nec forme eſt forma nec mãe materia qꝛ aliter eẽt abire in infinitũ. ¶ Si autem queratꝛ qd ſit illud intelligibile qḋ dicit Auicᵃ eẽ nudũ pſe a mã ⁊ nõ

denudatū ab intellectu: dicimus ꝙ hoc eſt ſalus vniuſcu
iuſqȝ intellectus eo ꝙ intellectꝰ ꝯuertit ſup eēntiā ſuā: ⁊
hoc qñ intelligit vnuſqſqȝ ꝓpriū. Si aūt accipit hoc cōe
qḋ eſt intellectꝰ abſtrahit ſine dubio a ꝓprietatibꝰ itelli/
gibilibꝰ eo mō quo dictū eſt. Indiuiduātia enim ſūt illa
que dicunꝭ appēditia mãe a qbꝰ ſepari neceſſe eſt cōe ſʒ
ꝙ cōe eſt. ¶ Ad id qḋ ulterius querit dicēdū ꝙ oē itel/
ligibile cū oī itelligibili eſt vnū in ſp̄e q̄dā. hēt enim itel
ligibile duas cōpationes. ſ. ad itellectū agētē cuiꝰ actu
efficiꝭ itelligibile qui actꝰ eſt ſpēs ens in oī itelligibili ſʒ
ꝙ eſt itelligibile: ſicut actꝰ lucis eſt actꝰ ⁊ ſpēs oīs coloris
viſibilis: ⁊ ſic oē itelligibile eſt vnū ſp̄e agētis itellectꝰ: ſi/
cut oīs color viſibilis vnꝰ eſt ſp̄e lucis. Aliā cōpatio/
nē hēt ad rē cuiꝰ eſt ſpēs: ⁊ ſic diuerſa ſunt itelligibilia ſic
diuerſe ſunt res ſicut etiā differūt colores ſm ſuū eē mā
le qḋ hn̄t in coloratis. Sʒ diuerſitatē hāc nō hn̄t ex relati
one ad itellectū ſicut nec hn̄t colores ſuam diuerſitatē ex
relatione ad viſum: ⁊ ſic patet ſolꝰo triū qōnū que pn̄t fie
ri: q̄rū duas facit Ar̃: in liꝰ de aīa. q̄rū vna eſt: ꝙ cū itelli
gere ſit pati aliqd: ⁊ pati eſt ſm aliqd cōe cū fantaſia: qḋ
cōe hēt itellectꝰ cū ſpēbꝰ faciētibꝰ ipm̄ in actu ꝑcipue cuʒ
ſm Anax. bñ dicētē in hoc itellectꝰ ſit ſimplex ⁊ poſſibilis
etiā nulli nihil hēt cōe. ¶ Solꝰo enim illiꝰ eſt ꝙ intelle/
ctꝰ qdē ſimplex per remotionē a mā ꝯtrarioꝝ ⁊ nulli ni/
hil hēt cōe phice: ſed tm̄ potētiā hēt cōem cū oībꝰ ipſis ſpe
ciebꝰ agētibꝰ: que potētia eſt ad ſpēm ⁊ actū agētis itelle
ctus: ⁊ ꝓpter hoc intellectꝰ eſt itelligētia in potētia quo/
dāmō. ¶ 2ª qō eſt ſi itellectꝰ itelligat ſe utrū intelligat ſe
ſicut alia intelligibilia aut alio mō. ⁊ patet ꝙ ipſe ꝑ ſpēm
agētis intelligit itelligibilia: ⁊ per eādē ſpēm intelligit ſe
eo ꝙ ſpēs agētis facit actu itelligibilia ⁊ intellectū poſſi/
bilē ut ſup̄ ꝓbatū eſt. ¶ 3ªᵐ qōnē apponimꝰ nos cuius
ſolꝰo iā habita eſt. ſ. ꝙ itelligibilia cū ſint mlꝰta ſunt tm̄ ꝑfe/
ctiones vnius potētie eo ꝙ ꝑficiunꝭ actu vno: ſicut etiaʒ
colores cū ſint multi ſunt ꝑfectiones vniꝰ potētie. ſ. viſus
qꝛ oēs mouēt viſum ſm actū lucidi. dicit enim phs ꝙ alī
ter ſe hn̄te itellectu itelligit oīa nālia ⁊ mathematica. In
nālibꝰ eniʒ eſt itelligētia ſic extēſa. nāle eniʒ ⁊ eē nāliū ac
cipiꝭ eodē mō. ſ. in his que ꝑſe fantaſmata faciūt hoc eſt
in motu ⁊ in mā ſubiecta ꝯtrariis ſenſibꝰ. matheᶜª ꝟo ⁊
methaᶜª accipit ꝓmo mō ſm eē in nālibꝰ que ꝑſe fantaſ/
mata faciūt ⁊ cōflectiꝭ ab eē ad eēntias eoruʒ diffinitas
que ſunt ſibi nālia ⁊ añ ipſa ⁊ ꝓpter mathemaᶜª ſm eēn
tiā inuenit añ: motū aūt ſm ſuā eēntiā inuenit in ꝑtibꝰ ⁊
ſpēbꝰ entis. ¶ Ad ultimū dicēdū ꝙ intellectꝰ ꝓcedit cō
ponēdo ⁊ reſoluēdo: ⁊ ꝓcedit etiā uſqȝ ad indiuiduū cō
ponēdo: ⁊ hoc eſt ꝓpter reflexionē ad ſenſum nō ꝙ ꝑti/
culare ut ꝑticulare ſit in intellectu: ſed aīa rōnalis ulꝰiter
cōpat per iudiciū ad nām ⁊ tūc accipit ipm̄ ſm ꝓpriā
nām rei lʒ enim intellectꝰ accipiat ulꝰiter ipſe tamen pōt
coartare ipſum per differentiā ad ſpeciem ⁊ per cōpoſi/
tionem ad indiuiduantia materiam.

¶ Queritur de diuerſitate intelligibilium.

S Ecundo queritur de di/

uerſitate intelligibiliū. Diuidit enim Ar̃: itelli
gibile ſm ſimplex ⁊ cōpoſitū dicēs ꝙ itelligētia indiuiſi/
biliū in his eſt circa que nō eſt falſum. in qbꝰ aūt falſuʒ ⁊
uerū cōpō qdē iam itelligibiliū eſt ſicut eoꝝ que ſūt ⁊ uo
cat intelligētiā actū intellectꝰ ⁊ idiuiſibilia uocat incōple
xa. ¶ Sed tūc queriꝭ que dicit intelligētiā illā eē in his
in qbꝰ nō eſt falſum cū nec uerū ſit in talibꝰ ſicut ipſe in/
nuit in ſequēti ꝟbo cū dicit in qbꝰ aūt uerū ⁊ falſum eſt:
cōpō qdē itelligibiliū eſt ſicut. ſ. eoꝝ que inſunt ſicut ꝑdi
camēta inſunt ſubiectis. Silꝰr in ꝑdicamētis dicit ꝙ ſin/
gulū incōplexoꝝ ipm̄ ſm ſe neqȝ uerū neqȝ falſuʒ eſt: er/
go videꝭ ꝙ itelligētia etiā diuiſibiliū ſit in his in qbꝰ neqȝ
eſt falſum neqȝ uerū. De cōpoſitis aūt dicit Ar̃: ꝙ facto
rū ⁊ futuroꝝ tēpus intellectꝰ cōponēs eſt. falſum eniʒ in
cōpōne ſemꝑ eſt. Et nāqȝ ſi album falſo cōpoſueris ꝯtin
git enim ſm diuiſionē dicere oīa ſicut ⁊ ſm affirmatio/
nē ſup̄. Silꝰr ſm qḋlibet tēpus ſicut ꝙ album eſt deon ⁊
erat ⁊ erit vnus aūt hoc faciēs intellectꝰ eſt vnūqḋqȝ hoc
aūt Ar̃: ꝓbat per ſilꝰe ſumptum ab Empedocle. In ipſa
enim mūdi ꝯſtitutione qñ cōcordia oīa reduxerat in pri
mū mixtū. capita. i. ꝓncipia mēbroꝝ germanoruʒ in que
ꝯcordia ꝯduxit in vnuʒ corpus fuerūt ſine ceruice. i. ſine
colligātia que poſtea ulꝰi lite diuidēte mixtū ⁊ ꝑticulari a
mā ꝯgregāte eā que hn̄t germanitatē in vnū corpꝰ ſunt
cōpoſita. ſic etiā intelligētia indiuiſibiliū eſt ſine colligā/
tia cōpōnis: ſed intellectꝰ cōponēs vnū facit cōponendo
de his ſicut hō ⁊ aīal. ⁊ cū dicit hō ⁊ aīal ⁊ dyametros eē
aſſimetros ⁊ ethiops eē niger ⁊ diuidit germanitatē nō
hn̄tia dicēs dyametros nō eē aſſimetros ⁊ hō non eſt aſi
nus. Si aūt intelligiꝭ fiat cōpoſitio ⁊ diuiſio tūc erit intel
lectꝰ falſus. ¶ Sed ꝯtra hoc obijciꝭ. tēpus enim de ꝯſti
tuētibꝰ eſt ꝑticulare ſm ꝙ eſt ꝑticulare: intellectꝰ aūt nō
eſt ꝑticularis: ḡ intellectꝰ nō eſt factoꝝ ⁊ futuroꝝ ⁊ pn̄tiū.
¶ Itē ꝓbatū eſt ꝙ intelligē eſt ulꝰe: ulꝰe aūt remotuʒ eſt
ab oī tpe: cū igiꝭ cōpō intellectꝰ nō fiat niſi ex ulꝰibus: erit
cōpō intellectꝰ remota ab oī dr̃ia tpis. ¶ Preterea que/
riꝭ de hoc qḋ dicit ꝙ intellectꝰ eſt faciēs vnūqḋqȝ horū:
per hoc videꝭ ꝙ cōpō ſit ab intellectu ⁊ nō a rebꝰ cōpoſi/
tis: ⁊ hoc videꝭ incōueniēs: qꝛ in eo ꝙ res eſt uel nō eſt:
orꝰo uera uel falſa eſt. Silꝰr ſi cōponanꝭ ea que ſm rē nō
ſunt cōpoſita eſt cōpō falſa. ⁊ ſic videꝭ cōpō ⁊ diuiſio eē a
rebꝰ ⁊ nō ab itellectu. ¶ Preterea queriꝭ de hoc qḋ di/
cit Ar̃: tractās de intelligibili. indiuiſibile aūt qm̄ eſt du
plex. ꝓᵒ aut eſt actu nihil ꝓhibet ⁊ itelligē ſupple erit du
pliciter indiuiſibile. ſ. potētia aut actu. ⁊ hoc eſt cū lōgitu
dinē diuiſibile intelligit: hoc eſt linea actu eſt idiuiſa: qꝛ
actus eſt ꝯtinuatio ad pūctū: ⁊ ꝓpter hoc ſi mēſuratur ut
diuiſa mēſurabiꝭ vno indiuiſo. potētia aūt eſt linea diui
ſa ⁊ ideo ſi ſic mēſuraꝭ mēſurabiꝭ pluribꝰ ⁊ diuiſis. Silꝰr
cū intellectu ꝓpōnis. actu enim ꝓpō eſt vna qui actꝰ eſt
vnio cōpōnis: ⁊ ideo tp̄s ꝙ ſic determinat eā eſt vnū in
diuiſuʒ. potētia aūt eſt ꝓpō plures. Et ſi diuidatur fieret
actu plura. ⁊ ſilꝰr tp̄s potētia eſt diuiſibile ſm utrūqȝ ter/
minoꝝ. uocat aūt Ar̃: ꝓpōnē lōgitudinē qꝛ ſilꝰr lōgū di/
uiſibile ⁊ indiuiſibile eſt: ⁊ hoc intēdit in his ꝟbis. Indi
uiſibilis enim. ſ. intellectꝰ cōpoſitꝰ actualꝰr eſt ⁊ in tpe in
diuiſibili. ſiliter enim tēpus diuiſibile ⁊ indiuiſibile lōgi
tudini eſt. i. ꝓpōni que ꝓtendiꝭ inter duos terminos. ſ.
ſbm ⁊ ꝑdicatū ⁊ vniꝭ in cōpōne per modū ꝯtinui: cui cō
poſitioni adiacet tp̄s diuiſibile ⁊ indiuiſibile ſicut ipſa ꝓ
poſitio. ſicut aūt in ꝯtinuo nō ſunt ꝑtes actu ſed etiam in
medio qḋ cōpō ꝓpōnis nō ſunt termini in actu proprio
ſed in actu cōpōnis ⁊ totius: ⁊ hoc intēdit Ar̃: cuʒ dicit.
Nō enim eſt dicere aliqd in medio intelligere. utrūqȝ
enim nō eēt niſi diuidaꝭ: ſed aut potētia ſeorſum aut in/
tellectus utrūqȝ diuidit ⁊ tp̄s ſimul: tūc aut eſt in lōgitu/
dine. ſi ꝟo eſt ſicut ex utriſqȝ ⁊ tpe qḋ eſt in utriſqȝ hoc
eſt in medio qḋ eſt cōpoſitio nō cōtingit dicere aliquem
intelligere diuiſum utrūqȝ in actu ꝓprio: nō enim eēt in
actu propō niſi actualiter diuidereꝭ: ſed potētia tm̄ cōtin
git ipſas intelligi in medio qḋ eſt cōpoſitio: ſed tm̄ qñqȝ
intellectus ſeorſum utrūqȝ diuidit: ⁊ tūc etiā diuidit tp̄s
ſ. ꝙ nō vno tpe intelligiꝭ: ⁊ tūc eſt in ꝓpōne ſicut in lon/
gitudine. ſ. diuiſio ⁊ indiuiſio. Si ꝟo eſt intellectꝰ vnus
cōpoſitus ſicut ex utriſqȝ tūc etiā eſt in tpe vno qḋ eſt in
utriſqȝ. Poſtea dicit Ar̃: ꝙ ipſa aīa intellectiua intelli/
git in indiuiſibili. ſ. ſpecie cōpōnis ⁊ in indiuiſibili tēpo/
re id qḋ nō ſm quātitatē eſt indiuiſibile. ſ. ſpecie hoc eſt
forma cōpōnis: ſiue tm̄ id qḋ intelligit ⁊ tēpus in quo in/
telligit ſunt indiuiſibilia in quātū ſunt illa. ſ. in quātū hoc
ꝙ ſunt: qꝛ hoc qḋ ſunt ſunt ab actu cōpoſitionis: ⁊ ſic in/
diuiſibilia ſunt qꝛ etiam his lʒ ſint diſcreta ineſt aliquod
diuiſibile potentia. Sed forte non ſeparabile hoc eſt nō

ſepatū ſm actū ⁊ facit in hoc tēpus vnū ⁊ lōgitudinē vnā in ↄtinuis q: ſilr eſt in oī ↄtinuo ⁊ tpe ⁊ lōgitudine. ſʒ pūctū eſt diuiſio actiue hoc eſt diuidēs: ⁊ ꝓpter hocipſum mōſtrat̄ idiuiſibile: q: illud qđ eſt diuidēs nō pōt eē diuiſibile: ⁊ ꝓpter hoc diffinit̄ ꝑuatiue: cū dicit̄ pūctus eſt cui ps nō eſt. Quidā aūt oīno aliter exponūt iſtā lrām: quorū expōnē ꝓſeq̄ lōgū eēt: q: etiā ꝑhita magis cōpetit lr̄e: ideo ſm ipſam ſic obijcit̄. Quicūqʒ itellect⁹ eſt ꝓpōnis ipſe idē eſt p̄dicati ⁊ ſb̄ti. aut ergo vno actu aut duobus. Si vno aut ſm ordinē: aut eq̄liter ſup̄ utrūqʒ. Si primo mō tūc illud cū in ordine ſit ꝑus ⁊ poſterius nō erit ſil' in idiuiſibili tpe: ⁊ hoc eſt ↄtra lr̄am. Si aūt ſcđo mō ḡ vn⁹ act⁹ numero ſil' terminabit̄ ad duos terminos qđ etiam eſt ipoſſibile. ¶ Preterea ſm ꝑhabitā lr̄am aliqđ eſt in ꝓpōne ut pūctū ↄtinuās in ↄtinuo ⁊ aliqđ ut ptes ↄtinuāte. ↄtinuū enim eſt cuius ptes ad pūctū copulant̄. queraf ergo qđ ſit illud. ⁊ videt̄ ꝙ nihil. dicit̄ enim in p̊ de aīa ⁊ habitū eſt ſup̄ in rep̄hēſione Platonis ꝙ itelligibilia poti⁹ hn̄t ſilitudinē cū diſcretis ꝗ̄ cum ↄtinuis. In diſcretis aūt nō eſt aliqđ ↄtinuās nec ↄtinuatū. ¶ Preterea querit̄ de itellectu ↄtrarioꝝ. cū enim itellect⁹ dicit album ⁊ nigrū eē ↄtraria ↄtrarietas nō eſt niſi iter duo continua: ergo iudicū ↄtrarietatis nō eſt niſi utrūqʒ ↄtrarioꝝ ſit in itellectu ſil: ⁊ hoc videt̄ eē ↄtra nām ↄtrarioꝝ ꝙ ſil' iſunt alicui. ¶ Itē Auic̄ᵃ dicit ꝙ itellect⁹ ut fides eſt contrarioꝝ ſil'. Preterea utrūqʒ ↄtrarioꝝ potētia eſt in itellectu anteꝗ̄ fiat actu. ergo cū app̄hēdit eā utrūqʒ eſt i actu ⁊ ſic ↄtraria iterū inſunt ſil'. ¶ Sʒ ↄtra aut ↄtraria intelligunt̄ ſub rōne ↄtrarioꝝ: aut nō. ſi nō tūc nō intelligūtur ut ↄtraria. ſi ſic cuʒ ergo rō ↄtrarioꝝ ſit mutuo ſe expellē ab eodē ſuſceptibili itelligunt̄ ↄtraria ut mutuo ſe expellētia ab eodē ſuſceptibili qđ eſt itellect⁹: ⁊ ſic ſi vnū inerit alterū nō inerit. ¶ Preterea querit̄ de intellectu diffinitionis de quo dicit Alx: ꝙ dicto aliqđ de aliquo ut affirmatio aut uera uel falſa oīs eſt itellect⁹: aut nō oīs. ſed qui eſt ipſius qđ eſt ſm ꝙ aliqđ erat eē uerus eſt: ergo intellect⁹ diffinitionis uerus. uerū aūt nō eſt niſi in compatione p̄dicati ad ſb̄m: ergo videt̄ ꝙ in diffinitione ſit huiuſmodi cōpō qđ falſuʒ eſt. ¶ Preterea diffinitio ē vnū ⁊ nō multa ut habet̄ in p̊ pyarmenias ⁊ in 7° methaᶜᵉ. ergo intellect⁹ diffinitionis eſt de numero indiuiſibiliū intellectuū ⁊ itelligētia idiuiſibiliū in his eſt in q̄b⁹ non eſt falſum nec uerū: ergo itellect⁹ diffinitionis nec uer⁹ nec falſus eſt. ¶ Preterea Alx: nō iuenit̄ dixiſſe de pluribus itelligibilib⁹ ꝗ̄ enumerata ſūt. ſ. de itellectu idiuiſibiliū ⁊ cōplexoꝝ ⁊ oppoſitoꝝ ⁊ diffinitionis Auicᵉ: ⁊ loqt̄ de itellectu mā̄e ⁊ dei ⁊ tpis ⁊ ꝑuationis ⁊ mali: ergo videt̄ Alx: eē diminut⁹. ¶ Preterea cū ſint alij modi cōplexionis ꝗ̄ ſm enumerationē ſicut diſtinguūt ſp̄es orōnis ꝑfecte ⁊ impfecte. Querit̄ q̄re i diuerſitate itelligibiliū nō tāgit̄ itellect⁹ alioꝝ. ¶ Solō dicimus ꝙ uerū ꝓut eſt in cōpōne opponit̄ falſo ⁊ ſic in itellectu idiuiſibiliū nec uerū nec falſum eſt. uerū aūt ꝓut eſt rei entitas uel idiuiſio eē ⁊ qđ qđ eſt in idiuiſibili: ⁊ ſic dr̄ ꝙ ſēſus ꝓpri⁹ ſemp uerus eſt: ⁊ huic nō opponit̄ falſum: ⁊ hoc uerū non pōt eē in idiuiſibilib⁹ ⁊ ꝓpter hoc dicit ꝑhus ꝙ circa idiuiſibilia nō eſt falſum ⁊ nō dicit ꝙ circa ipſa non ſit uerū: q: falſum nullo mō eſt circa ipſa: uerū aūt vno mō. ⁊ p. hoc patet ſolō ad duo ꝑma. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ tēpus qđ adiacet cōpōni eſt in intellectu intpabilr̄ hoc eſt in rōne tpis uel ſub rōne tpis: q: ſimplex ⁊ ꝑpetua eſt ⁊ remota ab oī ſucceſſione ꝑoris ⁊ poſterioris. tpalitas aūt ipſi⁹ refert̄ ad res itellectas: ſicut ⁊ ſup̄ expeditū eſt in q̄one de memoria: ⁊ per hoc patet ſolō ad ſeq̄ns. ¶ Ad aliđ dicēdū ꝙ nota cōpōnis que eſt iter ſb̄m ⁊ p̄dicatū eſt ab intellectu: qđ ſic ꝓbat̄. Cōpō que eſt in re ſiue ſit forme ⁊ mā̄e: ſiue ul'is ⁊ pticularis: ſiue ſpēi ⁊ gn̄is: ſiue ſb̄ti ⁊ accidētis ſemp eſt ſine medio. vnūqđqʒ enim hoꝝ per ſeipſum ineſt ſuppoſito ſuo: ſʒ p̄dicatū nō ieſt ſb̄to niſi mediante cōpōne ⁊ ꝓpter hoc notā cōpōnis ponit itellectus. ꝓpter hoc etiā dicit Alx: in 7° methaᶜᵉ ꝙ uerū ⁊ falſum ſunt in aīa. ¶ Ad id qđ in ↄtrariū obijcit̄ dicēdū ꝙ cuʒ dr̄ in eo ꝙ res eſt uel nō eſt orō uera uel falſa eſt: lʒ nō dicat eēntiā cōpoſiti ſed eē ipſius in cōpōne: ⁊ ſilr̄ nō eſt negat eē tale: ⁊ ꝓpter hoc etiā nō eſt totū a reb⁹ ſed eſt etiaʒ ab itellectu. ¶ Ad id qđ obijcit̄ de itellectu ꝓpōnis dicēdū ꝙ vn⁹ eſt in idiuiſibili tpe: ſed tn̄ duplex eſt tēpus. ſ. qđ determinat cōpōnē in itellectu ꝓpōnis ⁊ qđ mēſurat actū itelligēdi. ⁊ de hoc ſcđo tpe itelligit̄ qđ dr̄ ꝙ itellect⁹ ꝓpōnis eſt vnus ⁊ idiuiſibilis tpe. Act⁹ aūt intelligēdi qui eſt ſup̄ ꝓpōnē nō attigit p̄dicatū ⁊ ſb̄m ut duo ordinata uel iordinata ſed ꝓut ſūt vnū in compatione: ⁊ ſic act⁹ vnus pōt eē bn̄ ſup duo q: ſic actu ſunt vnum potētia duo. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ itellect⁹ cōplexi in enūciatione ſilitudinē hēt cū ↄtinuo: ⁊ ſb̄m ⁊ p̄dicatū ſunt ſicut ptes ↄtinui: cōpō aūt ſicut pūct⁹ ↄtinuās. Sed ꝙ rep̄hēdit̄ Plato hoc eſt ideo: q: ipſe poſuit motū itelligendi ut motū ↄtinui qđ nō eſt uerū: q: mot⁹ ↄtinui eſt ſup partes ↄtinui ⁊ hēt ↄtinuitatē ad ſpatiū: ſucceſſionē a ptibus ſpatij: ſed mot⁹ itellect⁹ ſup itelligibile eſt ſicut ſup vnuʒ idiuiſibile ſine ſucceſſione. ¶ Ad id qđ obijcit̄ de itellectu ↄtrarioꝝ dicēdū ꝙ oīa oppoſita ordinē hn̄t ad vnū: ⁊ negatio qđē cognoſcit̄ ꝑuatione affirmationis. priuatio aūt per hoc ꝙ nō ponit̄ habit⁹ ut dicit Auicᵃ: ⁊ propter hoc nō hn̄t intellect⁹ propꝰs pſe ſed intelligunt̄ ꝑuatiōe ſuoꝝ oppoſitoꝝ. Cōtraria aūt ⁊ relatiua hn̄t intellect⁹ ꝑ ſe ꝓprios: quoꝝ utrūqʒ per ſpēm ſuā eſt in itellectu actu. dicit enim Auicᵃ ꝙ ↄtraria ſunt in intellectu ut fides ⁊ ſimul. ¶ Ad id aūt qđ obijcit̄ in ↄtrariū dicēdū ꝙ ſpēs ↄtrarioꝝ ſimplices ſunt ⁊ nō in actu ↄtrarietatis: ⁊ ꝓpter hoc ſe expellūt mutuo ab itellectu: ſed in mā̄ ſunt in actu ↄtrarietatis ⁊ ꝓpter hoc mutuo ab illa ſe expellūt. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ſub rōne ↄtrarietatis intelligunt̄ ↄtraria ſed hec rō refert̄ ad res ⁊ nō ad intellectū: ſicut oīs rō intelligibilis referri hēt ad rē intellectā. ¶ Ad id qđ obijcit̄ de oī intellectu diffinitionis dicēdū ꝙ Alx: nō dicit intellectū diffinitionis eē uerū niſi ſicut ſenſus ꝓprioꝝ eſt uerus: ⁊ per hoc patet ſolō ad ſeq̄ns. ¶ Ad id autēʒ qđ obijcit̄ de inſufficiētia enūciationis itelligibiliū dicēduʒ ꝙ oīs intellect⁹ eſt vnus. vnū aūt eſt vnū potētia ⁊ actu: aut actu ⁊ nō potētia: aut potētia ⁊ nō actu. Nō enim pluribus modis pōt diuidi vnū: ſi vnū eſt potētia ⁊ actu tunc eſt itellect⁹ cōplexoꝝ: ⁊ iſte uariat̄ ſm numerū ⁊ non hēt uariationē in ſp̄e ⁊ ꝓpter hoc non reducit̄ in artē. multiplicatio enim numeralis que eſt per nām ſolā eſt infinita ⁊ in ipſa iubet Plato q̄ſcē: q: de infinitis nō pōt eē diſciplina. Si aūt eſt actu vnū potētia ꝟo plura: aut eſt per modū eēntie aut per modū eē ſiue ſicut aliqđ de aliquo: ⁊ per modū eē tūc eſt in actu cōpōnis p̄dicati ad ſb̄m: ⁊ ſic eſt intellect⁹ enūciationis. Si autē eſt ut aliqđ tn̄ ⁊ ꝑ modū eēntie que eēntia eſt rei q̄ddita tūc eſt ſicut intellectus diffinitionis qui uariat̄ ſm ꝙ diffinitio eſt ꝑ p̄ncipia cognoſcēdi uel eēndi. ꝑmo mō eſt diffinitio logicalis. ſcđo mō eſt diffinitio realis que uariat̄ tripl'r ſm qđ per eē ⁊ eēntiā eſt cū motu ⁊ mā̄ ſicut nāl'is diffinitio eſt ⁊ ſm ꝙ dat̄ per ea que ſunt an̄ motū ſicut in mathematica: ⁊ ſm ꝙ dat̄ per p̄ncipia eēntie reducta in ptes entis ſm ꝙ eſt ens ſicut diffinitio methaᶜᵃ. Si aūt eſt itelligibile potētia vnū ⁊ actu plura tūc eſt intellect⁹ oppoſitoꝝ. Cōtraria enim ſunt vnū in potentia mā̄e: ⁊ ſilr ꝑuatio ⁊ habit⁹ ⁊ affirmatio ⁊ negatio. Relatiua aūt diffiniuntur ad ſe inuicē: ⁊ utrūqʒ eſt diffiniēs alterū lʒ nō ſint in vno ſb̄to: ⁊ cū plurib⁹ modis nō poſſit uariari vnū intelligibile Alx: nō tāgit de plurib⁹. Auicᵃ aūt diſtinguit intelligibile ex modis intelligēdi: ⁊ cū alius ſit modus itelligēdi ꝑuationē ⁊ hitū malū ⁊ bonū dicit eē diuerſa itelligibilia. Silr̄ qđ eſt in ſucceſſione hēt eē debile ut mot⁹ ⁊ tp̄s. Silr̄ qđ eſt i potētia ut mā̄: ⁊ pp̄ h̄ nō debili itelligunt̄.

Silr cuius eē eſt excellēs ſup nr̄am ingſitionē intelligit debiliter ut dꝛ ꝑpter debilitatē itellect⁹. Et hec oīa cōprehēdunt ſub itelligētia idiuiſibiliū ſm Ar̄. ꝫ forte diuerſimode ⁊ debiliter itelligant. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ Ar̄. diſtinguit itelligibilia cōplexa que ſūt ſm itellectū ſpeculatiuū. Spēs aūt oēs orōnis pfecte ꝑter enūciationē ordinate ſūt ad op⁹. ſicut patet in ipſis modis ꝟborū qui ſūt iclinationes ai ut optatiuus ⁊ inpatiu⁹. Et ꝑpter hoc reducunt ad itelligibile practicū. Interrogatiua aūt nō differt ab enūciatiōe niſi in mō dubitationis. Cōplexio aūt que fit ſm orōnē impfectā nō fit niſi ſm modum cōpōnis ſbti uel accn̄tis. Accn̄tia aūt ſm ꝙ cōponūtur cū ſbto aut ſunt plura aut nō. Si nō tūc ſbm uel accidēs ſūt vn⁹ termin⁹ ꝑpōnis ⁊ accipiunt ut vnū intelligibile ab vno actu ſubſtādi ſub cōpōne. Si aūt ſunt plura tunc aut ſūt ordiāta eētialr ad vnū ſicut dꝛ hō qlis colo actu alb⁹ ⁊ tūc adhuc ſūt vnū itelligibile. Si aūt nō ſūt ordinata ad vnū ſicut homo albus grāmaticus logicus tūc ſunt ſimpliciter ut plura intelligibilia.

¶ Utrum omnia intelligibilia ſunt in anima.

Tertio queritur

Utrū oīa itelligibilia ſunt in aīa. an abſtrahant a rebus extra Et videt ꝙ ſint in aīa. dicit enim Aug⁹ in x⁰ de trinitate ad doctrinas cognoſcēdas plurimū nos laudātiū atqꝫ ꝑdicātiū attēdit auctoritas ⁊ tn̄ niſi breuiter impſſam cuiuſcūqꝫ doctrine hērem⁹ in aīa notiorē nullo ad eā diſcēdo ſtudio flagrarem⁹. Ex hoc accipit ꝙ oīs doctrine notio impſſa eſt in aīa an̄ ſtudiū: ⁊ ſic itelligētia cuiuſcunqꝫ doctrine impſſa eſt pſe ⁊ ſemp eſt in aīa. ¶ Itē Aug⁹ in eodē li⁰. oīs amoꝛ ſtudētis ai hoc eſt uolentis ſcire qd̄ neſcit nō eſt amoꝛ ei⁹ rei quā neſciuerit ꝫ quā ſcit. ergo ſtudēs amat qd̄ ſcit an̄ ſtudiū: ꝫ nihil ſcit cui⁹ ſuba eſt i aīa: ḡ ſcia cuiuſlibet ſtudij eſt i aīa anteqꝫ diſcat per ſtudiū. ¶ Itē dicit Aug⁹ idē. nō ſolū q dicit ſcio ⁊ uerū dicit: neceſſe eſt ut qui ſcit ſcire ſciat. ſed etiā qui dicit neſcio idqꝫ ꝯſidēter ⁊ uerū dicit ⁊ ſcit uerū ſe dicē: ſcit utiqꝫ ꝙ ſcit ſcire ⁊ diſcernit a ſciēte neſciētē cū ueraciter ſe ituēs dic neſcio. ¶ Itē Aug⁹ pcurro oēs ianuas carnis mee nec inuenio qua īgreſſe ſūt res que per ſonos ſignificant. oculi qdē dicūt ſi colorate ſunt nos eas nūciam⁹. Aures dicūt ſi ſonuerūt a nobis iudicate ſūt. nares dicūt ſi odorauerūt per nos trāſierūt. dicit ⁊ guſtādi ſenſus ſi ſapoꝛ nō eſt nihil me iterroges. Tact⁹ dicit ſi corpulētū nō eſt, non ꝯtrectā vide vn̄ ⁊ qn̄ hec itrauerūt in memoriā meā neſcio quō: nā cū ea didici nō credidi cordi alieno: ꝫ i meo recognoui uera eē ⁊ approꝑaui ⁊ recōmendaui ea tanqꝫ reponēs: vn̄ ꝓferrē cū uellē: ibi ergo erāt ⁊ anteqꝫ didiciſſem. ¶ Itē Aug⁹ ibidē. aut querit cū diſceret agnoui ⁊ dixi ita eſt ⁊ uerū eſt: nō q: iā erāt in memoria ſed tā remota ⁊ retruſa qſi in caueis abditiorib⁹ ut niſi a mouente aliquo eruerent ea fortaſſe cogitare nō poſſem. Ex h̄ accipit ꝙ oīa itelligibilia ſunt in aīa ⁊ ꝙ ſenſus nō faciāt niſi excitare aīam ut ꝯuertat ad ea que ſūt apd̄ ſe. ¶ Itē dicit Aug⁹. inuenim⁹ nihil aliud eē diſcē iſta quoꝝ nō p ſenſus haurim⁹ imagines ꝫ ſine imaginib⁹ ſicut ſūt que per ſeipſa itus cernim⁹ niſi ea que paſſim atqꝫ idiſpoſita memoria ꝯtinebat cogitādo qſi colligē atqꝫ aīaduertēdo curare ut tanqꝫ ad manū poſita in ipā memoria ubi ſperſa ꝑus ⁊ neglecta latitabāt iā familiari itētione facile occurrāt. Ex h̄ accipit ꝙ diſcē nihil aliud eſt qꝫ ordinare ⁊ ad manū ponē itelligibilia q̄ ꝑus erāt apd̄ aiaꝫ. ¶ Iteꝫ ibidē. aius igit hoc ꝓpe uēdicauit ut nō qd̄ aiali ꝫ qd̄ in aīa colligit cogitari ꝓpe iā dicat. ¶ Itē Boe⁹ in de ꝯſolatiōe phie ꝙ ſi platonis cauſa pſonat uerū ꝙ qſqꝫ diſcit in memoꝛ recordat. Nō aūt oiuꝫ hoꝝ hec eſt ſi itelligibilia nō eēnt apud aīam nullo mō ſcirent: ⁊ qd̄ nullo mō ſcit nullo mō diſcernit: ergo itelligibilia nullo mō diſcernerent: ꝫ itelligibilia decernunt cū ueniunt: ḡ p aliqd qd̄ fuit in aīa an̄ inuētionē ⁊ hoc nō fuit niſi ſpēs itelligibilis ergo ſpēs itelligibilis fuit in aīa an̄ inuētionē. ¶ Itē diſcēs ꝯſentit ꝑncipiū docēti an̄ illi⁹ ꝯſenſum: aut accipit a doctore aut eſt in aīa diſcipuli. Si ꝑmo mō ḡ diſcipulus oīa accipit a doctore tanqꝫ neſciat ⁊ neſcitis nemo ꝯſētit: ergo diſcipulus in nullo ꝯſentiet docēti qd̄ falſuꝫ eſt. Si ſcd̄o mō: cū igit nemo ꝯſentiat niſi per h̄ ꝙ ſcit illud eſſe uerū qd̄ dicit ſcia: ꝟitas illi⁹ dicti an̄ doctrinaꝫ fuit in aīa diſcipuli. ¶ Sꝫ ꝯtra in ꝑn⁰ metha^cc dicit Ar̄. euenit autē ſcia ⁊ ars ꝑpter expimentū hoib⁹: ⁊ expimētū qdē artē facit queadmodū affirmat polus recte dicēs. Cuꝫ igit expimētū ſit cognitio ſingulariū ut ibidē hēt ars ⁊ ſcia accipiunt ex cognitione ſingulariū: ꝫ cognitio ſingulariuꝫ accipit per ſenſus: ergo ſcia eſt ars a ſenſib⁹ gn̄ant i aīa. ¶ Itē ibidē dicit Ar̄. ꝙ cū ex multis expimētis itelligit uliter vna ſit de ſilib⁹ acceptio. ¶ Itē ibidē expimētum fit ex memoria hoib⁹. multe eniꝫ memorie eiuſdē rei expimēti potētiā pficiūt. Cū igit memoria ſit ex ſenſibus ab hoc accipit ul'e qd̄ eſt artis ⁊ ſcie ꝑncipiū. ¶ Itē i poſteriorib⁹ in fine ſcd̄i ex ſenſu qdē fit memoria ex memoria aūt multotiēs facta expimētū: multe eni memorie numero expimētū eſt vnū. Expimēto aūt ex oī qeſcēte ul'i in aīa vno ꝑter multa qd̄ cū oib⁹ vnū ſit illud idē artis ē ꝑncipiū ⁊ ſcie. ¶ Itē in li⁰ de aīa etiā habet ꝙ aīa potentia eſt oīa ⁊ nihil actu anteqꝫ itelligat. Per rōnē aūt ideꝫ ꝓbat. diſcretio fit ſenſibiliū per ſenſuꝫ cōem. ꝑn^m aūt illius diſcretiōis eſt diuerſitas ſenſibiliū ꝑpꝛioꝛ que accipiunt per diuerſos ſenſus: ⁊ nō ſūt in aīa anteqꝫ accipiantur. Cū igit itellect⁹ potētioꝛ ſit in diſcernēdo ad h̄ ꝙ ponat diſcretionē in reb⁹ nō idiget ꝙ ſpēs rerū ſunt i aīa anteqꝫ diſcernat. ¶ Itē cōplexū cauſat ab icōplexo: ſi igit icōplexa nō ſunt in aīa: nec cōplexa erūt in ipſa: ꝫ icōplexa nō ſūt ſcita niſi ſint: ergo nō ſūt in aīa niſi ſint: ꝫ ſūt tn̄ in reb⁹ extra: ergo ad hoc ꝙ ſint cognita opoꝛtet ꝙ ſint i reb⁹ extra. aut igit ex hocipſo cognoſcunt ꝙ ſūt: aut ꝑus ſūt ⁊ ab ipſis faciētib⁹ fit cognitio eoꝝ in aīa. Si ꝑmo mō tūc oīa a quolibet cognoſcunt ſtatiꝫ ut eēnt qd̄ falſuꝫ eſt. Si ſcd̄o mō tūc ſunt res cauſe nr̄e ſcie per hoc ꝙ generāt ſuas ſilitudines in nr̄is aiab⁹ ⁊ ſic ſemp fuerūt in aīa

¶ Solo dicim⁹ ꝙ oīa ſcibilia pn̄t ꝯſiderari in ſuis ꝑncipijs uel in ſeipſis. ſi in ſeipſis tūc nō ſunt in aīa anteqꝫ diſcant niſi potētia. ſi in ꝑncipijs tūc duob⁹ modis ꝯſiderant. ſ. ſm terminos ꝑncipioꝝ ⁊ terminoꝝ nām: ⁊ ſic generant a ſenſu ſicͭ ſcamonea eſt illi⁹ nāe ꝙ purgat cholerā. Cōſiderant etiā in iterioꝝ ſimitudine ⁊ ſic ſemp ſūt in aīa ſed tn̄ in potētia cui potentie ſufficit noticia terminoꝝ ad hoc ꝙ reducat ad actū. vn̄ dicit ph̄us ꝙ ꝑncipia ſcim⁹ in quātū terminos cognoſcimus ⁊ hec eſt ſnīa Ar̄. Auguſtinus aūt dicit ꝙ ſcibilia ſunt in memoria: ⁊ accipit memoriā large pꝛo mēte in qua eſt noticia ſcibiliū: ſiue ſint pn̄tia ſiue ꝑterita ſiue futura. Eſt aūt ſcibile i triplici ſpe ſ. itelligibilis ſm ꝙ itelligibilis eſt ⁊ hāc ſpēm hēt ab itellectu agēte. ⁊ eſt ſpēs mētis ⁊ ſic ſūt ſemp in aīa: ſed hoc eſt in potētia ut ſup dictū eſt donec adueniat fātaſia que abſtrahit ad ſpēs itellect⁹ agētis. tūc eniꝫ efficit in actu ⁊ ꝯiūgit itellectui poſſibili ⁊ mediāte ipā diſcernit hoc qd̄ querebat ⁊ hoc eſt qd̄ dicit Aug⁹ ſpēm latē ⁊ in abditis theſauris eē recōditā an̄ ſtudiū. Eſt etiā ſpēs itelligibilis que eſt ſpēs rei: ⁊ hec abſtrahit a reb⁹ ⁊ nō ſemp eſt i aīa: ⁊ per hoc etiā patet ſolo ad obta. ꝯſenſus etiā ⁊ diſcretio ſūt in diſcipulo per ſpēm itellect⁹ agētis que ꝯiūgibilis ē cuilibet itelligibili ad h̄ ꝙ fiat actu in itellectu poſſibili.

¶ Querit que eſt dr̄ia inter itellectū ⁊ ſenſum.

Deinde queritur

De cōparatione intellectus ad ſenſibilē aīam. Et querunt duo. Quoꝝ ꝑmū eſt de differētia ⁊ ꝯueniētia ſenſus ⁊ intellectus. 2^m eſt quā utilitatem conferat ſenſus intellectui ⁊c̄.

a **D primum proce**ditur ſic.
Et ponanť rōnes Ariſ: i pn° tertij de aīa. Qua
rū pma eſt in utriſq3. ſ. in itellectu ⁊ ſenſu. aīa iudicat ali/
qd ⁊ cognoſcit co⁊ que ſunt. ⁊ formať ſic rō. quecūq3 po
tētie eiuſdē ſunt act° ipſe ſunt eedē: itellect° ⁊ ſenſus ſūt
tales: ergo ſunt idē. Prima ꝓbať ex hoc ꝙ potētie diffi/
niunť per act°. 2ª aūt per auctoritatē pus habitā. 2ª rō ſu
miť ex auctoritate antiquo⁊. Antiq enim ſape ⁊ ſentire
idē eē firmabāt ſicut Empeđ. dixit. ⁊ rō ſua fuit q: uolun
tas ⁊ deſideriū nō augenť niſi ex aliquo cognito per itel
lectū ut ſenſum ⁊ nō augenť niſi ad pn̄s: ergo pn̄s eſt co
gnitū per intellectū ⁊ ſenſum. ſed pn̄s eſt ſingulare ğ ſin
gulare eſt cognitū per itellectū ⁊ ſenſum. Cū igiť reſpe/
ctu eiuſdē cognoſcibilis nō ſunt diuerſi modi ſpeciei co/
gnoſcēdi eadē cognitio erit itellect° ⁊ ſenſus. 3ª rō ſumiť
ex dicto Homeri dicētis ꝙ talis eſt intellect° in terrenis
hoib° q̃lē inducit in die pr viro⁊ deorūq3: ⁊ appellat de/
os planetas qui illuminanť a ſole ⁊ ſolē patrē. In die au
tē ſol ducit lumē corpale: ergo itellect° itelligēdo ducit lu
mē corpale. ſed corpea app̄hēſio eſt ſenſus: ergo intelle/
ctus eſt ſenſus. ¶ Sz ꝯtra ſunt rōnes Ariſ: q̃s ponit in
pncipio tertij de aīa. quarū pma hec eſt. Si eſt itelligē ſi
cut ſentire tūc intellect° patiť ſic ꝙ ab excellēti corrumpi
tur: ergo ⁊ itellect° qđ falſum eſt. ¶ Itē ſenſus in vna vi
ſenſitiua nō app̄hēdit oīa eo ꝙ eſt vis ſita in organo cu/
ius nā eſt app̄hēdere vnū ſenſatū tm̄. ſed itellect° appre/
hēdit oīa: ergo nō erit vis ſita in organo: ſz vis imixta cor
pori organico ⁊ nō imixta differūt: ergo itellect° ⁊ ſenſus
differūt. ¶ Itē itellect° eſt locus ſpērū per hoc ꝙ incor/
ruptibile eē ſpēs hēt in ipſo: ſenſus aūt nō ſic eſt loc° ſpe/
cierū: ergo differūt ſenſus ⁊ itellect°. ¶ Itez ſenſus pōt
ualde ſenſibile debilior eſt in app̄hen° min° ſenſibile. In
tellect° aūt pōt ualde: intelligibile fortior eſt in app̄hen°
min° itelligibile: ergo ſenſus potētia nō eſt potētia intel
lect°. pª ꝓbať per ſup̄ hita. ſ. ꝙ ſenſus corrūpiť ex ſenſibi
li excellēti. 2ª ꝓbať per hoc ꝙ pncipia ſunt ualde itelligi
bilia: ⁊ ꝯcl'ones min°: ⁊ ideo ꝯcl'ones magis itelligunť
poſt pncipia itellectiua q̃z aīi. In fine aūt eiuſdē capl'i po
nit Ariſ: ꝯuenietiā iter ſenſum ⁊ itellectū. ⁊ pmo ad ſen/
ſum ꝓpriū: ſicut enim ſup̄ diximꝰ ſenſus moueť a ſenſi/
bili motu ſpērū ⁊ nō mãe. Cū aūt oīs paſſio ſit mãe erit
mot° ſenſibilis nō pmixt° paſſioni: ⁊ ſic erit mouēs per/
fectū eo ꝙ paſſio eſt diſpoſitio impfecti ſicut eſt in motu
phico in quo mouēs patiť. Sil'r aūt eſt in itellectu q mo/
neť a ſpē. ſ. cuius nullo mō eſt pati. vn̄ mot° ſpēi eſt act°
pfecte mouētis. Et vba Ariſ: ſunt hec. videť aūt ſenſibi/
le ex potētia exiti ſenſitiuū aūt actu agēs. Nō eniz patiť
neq3 alterať actu agēs. vn̄ alia hec ſpēs eſt mot°. Motus
enim impfecti actus erat ſupple in phicis. ſimpl'r autē. i.
paſſioni nō pmixt° act°. Alter eſt qui eſt pfecti. ſ. mouen
tis qđ nullo mō patiť ⁊ ipſi qdē ſentire ſil'e eſt differre ſo
lū ⁊ itelligē. Deinde ponit ꝯuenietiā itellect° practici ad
ſenſum cōem dicēs ꝙ qn̄ ſenſus cōis eſt negās aut affir
mās triſte uel letū tūc mutať letū uel fugit triſte. cuius ꝓ
batio eſt q: locari nō accidit aīalib° niſi mediante ſenſibi
li accepto a cōpoſito per ſenſum cōem: q: ſenſibile eſt bo
nū uel huiuſmodi aliqd ptinēs ad opus uel appetituz ⁊
nō ad app̄hēſionē tm̄. ¶ Itē fuga ⁊ appetit° in gn̄e ſunt
idē in actu: q: idē in gn̄e. ſ. ſpēs ſenſibilis ⁊ nō intelligibi
lis mouet ad utrūq3. ſenſibilis aūt illi° ſm ꝙ eſt act° ſen/
ſus ⁊ appetit° ⁊ fuge differt eē: q: ut ſenſibilis eſt act° ſen
ſus ⁊ ut bonū act° appetit° ⁊ ut imixtū act° fuge opus au
tē practici itellect° per oīa eſt ſil'e. itellectiue enim aīe itel
lectu practico fantaſmata ut ſenſibilia ſunt ⁊ ꝓſequiť bo/
nū ⁊ malū in fantaſmatib°. ſicut enim aer idē in ſub̄a ſed
aliud ſm eē eſt mediū viſus ⁊ audit°: ita idez ſenſibile in
ſenſu cōi ⁊ idē fantaſma compatū ad practicū itellectum
diuerſuz tm̄ ſm eē opať iudiciū ſenſus ⁊ itellect° ⁊ imutati
onē ⁊ fugā. ¶ Sol'o oēs p̄hite rōnes ꝯcedēde ſunt pre/
ter tres pmas. ¶ Ad pm̄ aūt illarū dicēdū ꝙ app̄henſio
ſenſus ⁊ itellect° nō ſunt idē in gn̄e: ⁊ ex hoc nō ſequitur
ꝙ itellect° ⁊ ſenſus ſunt idē ſimpl'r. ¶ Ad aliud dicēduz
ꝙ duplex eſt pn̄s. ſ. in aīa ⁊ in re. pn̄s in re eſt ſingulare:
pn̄s aūt in aīa nō eſt ſingulare: ⁊ illius itellect° qn̄q3 eſt i
rōne ul'is. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ſol ſil'itudinē hēt cū in/
tellectu agēte ut ſup̄ explanatum eſt: ſed nō propter hoc
lumen agentis eſt lumen corporale.

¶ Queriť quam utilitatem ꝯferat ſenſus intellectui.

b **Ecundo queritur** Quam
utilitatē ꝯferat ſenſus itellectui. Et dicit Auicª:
ꝙ q̃druplicē. q̃rū pma eſt ꝙ itellect° ſepat vnūqđq3 ul'iū
a ſingularib° abſtrahēdo itētiones eo⁊ a mã ⁊ appēditijs
mãe ⁊ a ꝯn̄tib° eā ⁊ ꝯſiderat in quo ꝯueniūt ⁊ in quo dif
ferūt: ⁊ eē ei° eſt eēntiale ⁊ ei° accn̄tale eſt quo accidit ul'e
hēre pncipiū itelligēdi. 2ª eſt ꝙ aīa ponit hitudines iter
quecūq3 ul'ia ſm affirmationē ⁊ negationez ⁊ id de quo
fuit affirmatio ⁊ negatio pſe nō pcipiet. Qđ aūt non fue
rit ita dimittet quouſq3 iuenerit mediū terminū. 3ª eſt ac
quirē ꝓpōnes expimētis. ſ. ut iueniať per ſenſum ꝙ ali
qs p̄dicatū comitať ſb̄m aliqđ affirmādo uel negando:
uel affirmādo ꝯiūctionē uel negādo ꝯtradictionē ⁊ nō
ſit hoc in qbuſdā ho⁊ ⁊ nō in alijs neq3 differēter ſz ſem/
per ſit donec qeſcat: ⁊ ꝙ iter nām hui° p̄dicati ⁊ hui° ſb̄ti
eſt hec hitudo. aut nā hui° ꝯn̄tis comitať nām accn̄tis hu
ius: aut remoueť eēntial'r ⁊ tunc erit hec ꝯceptio adepta
ex ſenſu ⁊ ſillogiſmo. 4ª eſt illa vba ⁊ qb° facile aſſentit
aīa eo ꝙ ꝓbabilia ſūt. ¶ Sed obijciť de pmo mō idem
videť enim ſepare ab appēditijs mãe ⁊ ꝯn̄tib° māz ⁊ ita
videť ſupflue addi. ¶ Preterea queriť q̃re ille modus
dicať acqrē pncipia itelligēdi: lz eni videť ei poti° ꝯueni
re. pncipia eniz itelligēdi ſunt pme ꝓpōnes que acqrun
tur in tertio mō. pterea ſcđus modus nō videť differre a
q̃rto. ſcđus eniz modus pcipit ꝓbabilia qn̄ iuenit medi
uz tm̄ ⁊ ſil'r q̃rt°. ¶ Itē in pª pte ſcđi modi dr ꝙ aīa acq/
rit per eū pſe nota: ⁊ hoc non videť differre a mō 3° quo
acqrit aīa pncipia. ¶ Preª ſophiſmata ſunt que acqui/
runť ab aīa ⁊ nō icluduť i aliquo iſto⁊ modo⁊. ¶ Itē
Auicª dicit alibi ꝙ trib° modis formať itelligētia in aīa.
Quo⁊ pm° eſt cū aliqd formať in aīa in affectu idiſticte
⁊ iordinate q tm̄ ordo cōmutabilis eſt ſm auditū lz itelle
ct° idē remaneat ſic cuz dr oīs hō eſt aīal ⁊ cōmutať ordo
ſic aīal p̄dicať de oī hoie: tūc eniz in ordine cōmutato eſt
idē itellect°. Scđus eſt q: itellect° rei eſt acqſit° per opati
ones: ſz aīa auertiť ab eis ⁊ nō reſpicit ad id qđ iā intelle
xerit. 3° eſt ſicut cū aliqđ dubiū a te queriť de his que iā
ſciuiſti uel ſcire potes ⁊ tu dubitas rn̄dē ſtatim certus tm̄
poſſe rn̄dē poſtea q̃uis non ſit apud te res ordinata. Rº
⁊ pm° modus eſt ſicut id qđ de theſauro educiť ⁊ agis ali
qd de eo. 2° eſt ſicut id qđ hēs in theſauro ⁊ nō agis ali/
qd de eo. 3° vo differt a pmo in hoc ꝙ nōdū eſt aliqd or
dinatū in cogitatiōe aliquo mō ſz eſt ſicut ichoatio ordis
cū adiūctione certitudinis ⁊ differt a ſcđo: q: non eſt qđ
nō reſpiciať ſz reſpiciť aliquo mō ꝯſiderādi in actu ueriſ
ſime cui ꝓpa eſt compatio ad aliqd qđ eſt qd repoſituz.
Si igiť tres modi ſint formādi itelligibilia in aīa ⁊ non
formanť niſi a ſenſu videnť ſenſus ꝓdeſſe aīe itellectiue
tm̄ in tertio mō ⁊ nō in q̃rto. ¶ Preterea iter q̃tuor mo/
dos pmos in trib° poſteriorib° adiuuanť itelligibilia p i
tellectū cōponētē. Sed dicit Auicª alibi ꝙ duo ſunt tm̄
modi adiuuādi intelligibilia. quo⁊ vnus eſt ut intentio
nes que ſunt multe ⁊ differētes dimenſionibus in ima/
ginationibus fiant vna itētio tamen non differunt in
diſtinctione. Aliud eſt ut de intētionibus generū ⁊ drīa
ruz cōponať intētio vna in diffinitione. modi aūt multi
plicādi ſiūt ecōtra iſto⁊ duo⁊ modo⁊. ¶ Sol'o dicēduz
ꝙ pmi q̃tuor modi ſumunť penes itelligibile cōplexuz

⁊ incōplexū ſiue penes itellectū ſimplicē ⁊ cōpoſitū. primus enim modus eſt ſm abſtractionē intelligibilis ſimplicis ſiue incōplexi. Cōpoſitio aūt intelligibiliū fit duobꝰ modis. ſ. penes habitudinē terminoꝝ in gñe ⁊ penes habitudinē eoꝝ in ſpē. ⁊ ſmo mō egredit modus. 2ꝰ pſe nota cōponit ſtatū: opinabilia aūt nō cōponit añ inuētionē medij termini. habitudo aūt terminoꝝ in ſpē eſt duobus modis. ſ. per modū ṽitatis ⁊ ſic egredit modus tertius. ⁊ per modū ꝓbabilitatis ⁊ ſic egredit modus q̄rtus ¶ Ad ſmū aūt dicēdū ꝙ virtutes aīe ſenſibiles tripliciter determināt pticulare. ſ. cū mā ⁊ cū appēditijs māe: ⁊ cū ꝯditibus eā. cū materia determinat ſenſus qui nō accipit niſi mā pñte: cū appēditijs māe determinat fantaſia ⁊ imaginatio que appḣēdūt pticulare materia nō pñte: ſed tñ ſub appēditijs māe que pcipue ſunt q̄tuoꝛ. ſ. quātitas figura ſitus ⁊ q̄litates ſenſus ꝓprij. quedā aūt determināt ipm nō ſub appēditijs neq̧ ſub mā ſed ſub ꝯditibus utrūq̧ ſicut eſtimatiua ⁊ memoria que accipiūt intētiones nociui ⁊ ꝯuenientes amici: ⁊ inimici boni ⁊ mali ut nūc: que lꝫ nō ſint accepta a ſenſibꝰ tñ nūq̄ ſepant a ſenſibus ſed accipiunt in illis ⁊ nō per rōnes ūles ſicut ſup ꝓbatū eſt in q̄ōne de eſtimatiua. ab his aūt oībus tribus denudat itellectꝰ. ¶ Ad aliud aūt dicēdū ꝙ idiuiſibilia ꝑncipia ꝑma mālia ſunt oīs intellectꝰ q: ex ipſis cōſtituit intellectꝰ cōpoſitus. itelligibilia aūt que ſūt in tertio mō ſunt ꝑncipia ſcīe: q: ipſa ſunt ꝑme ꝓpōnes ex quibus habet ſcīa cōcluſionū. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ſcd̄us modus gr̄a ultime ptis differt a q̄rto ſicut genꝰ a ſpecie. vel dicat melius ꝙ differt per ambiguū ab opinato. Jn ſcd̄o enim mō gr̄a ultime ptis nō eſt inuētū mediū ſꝫ in q̄rto mō ſtat intellectꝰ ſup ꝓbabile. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ nō oīs ꝓpoſitio uera ⁊ neceſſaria eſt dignitas: ⁊ ꝑ hoc differt ſcd̄us modus gr̄a pꝛime ptis a tertio mō. 2ꝰ enim colligit ꝓpōnes neceſſarias que q̄ñq̧ demōſtrāt ⁊ q̄ñq̧ demōſtrantur. 3ꝰ aūt colligit ꝓpōnes indemōſtrabiles que ſemꝑ demōſtrāt in q̄s nō eſt via recipiēdi niſi ꝑ noticiā terminoꝝ ⁊ expimēta ſenſuū. ¶ Ad id aūt qd̄ obijcit de ſophiſtica dicēdū ꝙ ipſa eſt iuxta ꝓbabilē. mutat enim ſophiſta dyaleticū ⁊ ꝑpter hoc ſub mō q̄rto ꝯtinet. ¶ Ad id qd̄ obijcit de alia diuiſione dicēdū ꝙ illa dat de ſcīa potius q̄ꝫ de modis itelligibiliū. ⁊ ſmus modus eſt ſumptꝰ penes ſcire ut agē ꝯſiderādo. ſcd̄us aūt penes ſcire in hitu. 3ꝰ aūt penes ſcire cū actu reminiſcētie. Ex hꝫ eniꝫ ꝙ aliqs nō ſtatim pōt dare rñſum certꝰ tñ ꝙ poſtea dabit mouet ad ꝑus ſcitū ⁊ cū multa mouerit ⁊ reuoluerit uenit in ꝑncipiū determinatū a quo ꝓcedit in rñſum. ¶ Ad id qd̄ obijcit de ultima diuiſiōe dicēdū ꝙ illa ſumit penes duos modos. itelligibile incōplexū adiuuandi. Quoꝝ vnus eſt per reſolōnē ūlis a multis partibus. ſcd̄us eſt per cōgregationē generis cū ſuis differētijs ut diffinitiue conſtituat ſpecies.

¶ Queritur quid ſit ratiocinatio.

C Onſequēter queritur

de rōne. ⁊ dicit Yſaac ꝙ rō eſt curſus cāe in cauſatū. ⁊ ſm hoc ꝯſueuit diffiniri ꝙ rō eſt vis aīe faciēs currere cām in cauſatū. ¶ Sꝫ ꝯtra hoc videt eſſe ꝙ in rōnibus q̄ñq̧ fit proceſſus ab effectu in cām. q̄ñq̧ etiam a ſignis. q̄ñq̧ nō ſunt cauſe ſicut in logicis. ¶ Jtē ſicut dīc Damaꝰ rōnale diuidit in iterius diſpoſitū ſmonē ⁊ exterius qui eſt angelus itelligētie. ⁊ dicit ꝙ hō dicit rōnalis ab iteriori ſmone eo ꝙ multi ſunt muti ſm exteriorē illa aūt rō a qua hō ſic dicit rōnalis nō videt vis faciens currē cām in cauſatū ſed potiꝰ diſcretū ueri ⁊ falſi ⁊ boni ⁊ mali. ¶ Preterea cū multe ſūt vires rōnalis aīe. querit q̄re potiꝰ dī rōnalis a rōne q̄ꝫ a denoīatione alteriꝰ virtutis. ¶ Preterea igeniū dī eē quedā vis aīe rōnalis ⁊ querit in quo differt a rōne. ſubtilitas eniꝫ ⁊ ebetudo ſūt diſpōnes rōnis: ⁊ ſilr ſolertia ⁊ querit ſꝫ qd determināt

rōnē. ¶ Solꝰ rō eſt nomē multiplr̄ dictū. q̄ñq̧ eniꝫ qd̄libet ꝑncipiū cognoſcēdi dī rō ſm ꝙ dicimꝰ rōnales ſciētias diuidi cōtra nāles: eo ꝙ rōnales cōſiderāt res ꝑ ꝑncipia cognoſcēdi. nāles aūt per ꝑncipia eēndi. q̄ñq̧ dicitur diffinitio rō. q̄ñq̧ dī vis aīe rōnalis rō que nihil aliud eſt q̄ꝫ itellectꝰ cōpoſitꝰ illa. ſ. cōpōne que eſt iter inferēs ⁊ illatū ſiue ꝓbās ⁊ ꝓbatum ⁊ ſic diffinit ſm Yſaac. ¶ Ad ꝑm ergo dicēdū ꝙ cauſa dī ibi cauſa ꝯñtie ⁊ non cauſa rei. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ rō ſonat in aptitudinē ⁊ in actū. ⁊ ſmo mō ab ipſa dī aīa rōnalis. 2ꝰ mō dupx eſt actꝰ. ſ. iterioꝛ ⁊ exterioꝛ. Jnterioꝛ quo totū ſmonē foꝛmamus ⁊ trāſcurrimꝰ apud noſipſos anteq̄ꝫ iduat aliqd uocis ⁊ iſte uocat a Damaꝰ endyadēter hoc eſt iteriꝰ diſpoſitꝰ ſmo. Alius actꝰ eſt in ꝓnūciādo ſmonē ⁊ hoc uocat angelus ſiue nūciꝰ itelligētie in eo ꝙ nūciat extra id qd̄ iterius ꝯceptū eſt ab itelligētia. itelligētia enim q̄tuoꝛ modis accipit. ſubē eniꝫ ſepate q̄s uocamꝰ angelos dicunt itelligētie ab Yſaac in liꝰ de cauſis. ab Alexꝰ aūt qd̄libet itelligibile denudatū pure a mā ⁊ mālibꝰ appēditijs dī itelligētia. ſꝫ in liꝰ de aīa itelligētia ꝯſueuit appellari actꝰ itelligēdi ſicut in 3ꝰ ubi dī itelligētia idiuiſibiliū i his eſt circa que nō eſt falſuꝫ. Ricardus ṽo de ſctō victore ſimpliciorē actū itellectꝰ dicit eē itelligētiā ⁊ illū qui fert in deū ⁊ ſup celeſtia. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ aīa rōnalis dī eo ꝙ finis itellectꝰ non eſt ſine ingſitione ⁊ rōcinatione quo nō ꝓpꝛie ꝯuenit itellectui. cū enim tria ſūt in rōne. ſ. ꝑncipia ⁊ ꝯclōnes ⁊ ꝯcurſus vniꝰ in alterū ꝑncipioꝝ. ꝓpꝛie eſt itellectꝰ. ⁊ ꝓpter hoc dicit Alx: ꝙ itellectꝰ certioꝛ eſt ſcīa in fine poſterioꝝ: ſcīa aūt eſt ꝯclōnū. Scire eñi ut habet in ꝑꝰ poſterioꝝ. Arbitramur vnūq̄dq̧ cū cām cognoſcimꝰ: ⁊ qm̄ illiꝰ eſt cauſa ⁊ qd̄ ipoſſibile eſt alr̄ ſe ḣ̄re. Rō aūt eſt in decurſu vniꝰ in alterū: ⁊ hoc decurſu ꝓpꝛie pficit aīa humana: ⁊ ꝑpter hoc potiꝰ dicit aīa rōnalis ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ igeniū ut dicit Auicª: eſt actꝰ rōnis qm̄ ꝓpꝛia vi iuenit medius terminus in ſillogiſmo. ⁊ dī actꝰ iſte potiꝰ pfectio q̄ꝫ opatio. ⁊ ꝓpꝛia vis dī ad excluſionē ſtudij ⁊ doctrine ſm ꝙ habet in 3ꝰ topi. ꝙ abnegamꝰ ſtudiū ut igenioſi eē videamur. ſtudiū aūt ſm Tullium eſt uehemēs applicatio ad aliqd inueniēdū uel addiſcēdū. Doctrina aūt ſcīa accepta ab alio. ſubtilitas ṽo ſꝫ Auicªᵐ eſt aptitudo qua hō ex ſeipo natꝰ eſt adipiſci ſapiētiā: ⁊ ḣ̄t tres gradus. quoꝝ ſmꝰ eſt quo idiget adiutorio doctrine ad oīa itelligibilia ⁊ hic dī ebes. 2ꝰ eſt qui cū docet quedā itelligit alia ex ſeipſo. 3ꝰ qui iuenit ſciam ex ſe ſine datore: ⁊ iſte ꝓpꝛie dī ſubtilis eo ꝙ ꝓpꝛia vis penetrat itelligibilia. ⁊ ab Auicª uocat itellectꝰ ſanctus eo ꝙ itelligibilia fluūt in ipm virtute itelligētie agētis ⁊ nō ab alio adminiculo ſed pauci tales iueniunt ⁊ ideo dicit Alphorabiꝰ ꝙ ſi aliq tales ſūt qui oīa per ſeipos ſciūt eq uoce ſunt hoīes eo ꝙ potius dicunt angeli ꝓpter deifoꝛmē intellectuꝫ quē ḣñt. Sicut autē habet in fine ſmi poſterioꝝ ſolertia ⁊ ſubtilitas quedā mediū in non pſpecto tpe hoc eſt ſtatim ut ſi aliqs vidēs ꝙ luna ſplēdorē ſemꝑ ḣ̄t a ſole hoc eſt ꝙ uerſus ſolē ſemꝑ attēdit ſtatiꝫ itelligeret ꝓpter qd hoc fieret. aut diſputātē cū diuite cognouerit aliquē ſtatim intelligit ꝓpter qd hoc ſit qm̄ accōmodatū eſt: aut q: amici ſunt. aut q: eiuſdē inimici fiunt. oīs enim vidēs cās medias cognouit ⁊ ultimas ideſt proximas ſiue immediatas.

¶ Utrum ipſa ſit virtus coꝛporea.

C Onſequenter querēdū ē de natura aīe rōnalis

de qua querunt duo. Quoꝝ ſmū eſt utrū ipſa ſit virtus coꝛpea aut nō. 2ᵐ aūt utrum coꝛrūpat coꝛruptione coꝛporis.

A D primum

Multerationes ſunt poſite ſup:a in queſtionibus de diffinitione

anime quibus addimus hic decem ſumptas ab Auicª τ Algazele. quarū ſeptem ſunt ſigna. tres autem ſequentes demōſtrationes neceſſarie. ¶ Primū ſignum eſt ꝙ quecūqȝ virtus eſt corpea hoc eſt actus alicuius organi ꝑ ſe debilitatꝛ debilitate illius organi τ iuuatꝛ bona habitudine τ hoc ꝓbatꝛ in oībus virtutibus hn̄tibus ſituȝ in organo: ſed virtutes aīe rōnalis nō pſe debilitantꝛ debilitate alicuius ptis corporis: nec pſe iuuantꝛ bona habitudine ipſius: ergo nō pſe ſunt virtutes corpee. Minor ꝓbatur ex hoc ꝙ ſpēs impſſa in organo corpeo ſemp eſt pticularis: rōnes aūt ſue ſiue ueri ſiue boni que ſunt in aīa rationali ſunt ul'es. ¶ 2m ſignū eſt ꝙ nulla virtus corpea apꝑhēdit ſe nec ſuū inſtrm̄ qđ ꝓbatꝛ per inductionē oīuȝ. nullus enim ſenſuū exterioꝝ ſentit ſe uel inſtrm̄ ſuū. Similiter etiā in iterioribꝰ imaginatio nō imaginatꝛ ſe uel inſtrm̄ ſuū: τ ſic eſt de oībus alijs. τ rō huius eſt q: tales ꝟtutes nō apphēdūt niſi organo corpis aliqđ paſſo: nullum aūt organū patiꝛ a ſeipſo nec a virtute que eſt in ipſo q: ſic ſi ſemp pateretꝛ: ſed itellectꝰ τ cetere virtutes aīe rōnalis apphēdūt ſe τ oīum inſtra virtutū: ergo nō ſunt virtutes corpee. ¶ 3m ſignuȝ eſt ꝙ virtutes corpee nihil apphēdūt niſi ſub diffinitione τ motu: τ hoc ꝓbatum eſt ſup in qōne de tactu. Ethicus eniȝ nō ſentit ſuū caloreȝ: lȝ ſit maior calore febricitātis eo ꝙ iam q̄ſi in nām ꝟſus eſt τ aſſimulatus mēbris. ſed intellectꝰ τ cetere virtutes aīe rōnalis apphendūt qcqđ eſt in ipſis: ſiue ſit q̄litas rōnalis ſiue adueniēs: ergo nō ſunt virtutes corpee. ¶ 4m ſignū eſt qđ etiā ponit Alg. ſ. ꝙ nulla virtus hn̄s ſitū in organo apphēdit oīa. Quicqđ enim apphēdit aliqđ primo in potētia eſt illud τ poſtea in actu. virtutes autē corporee nō ſunt in potētia oīa nec etiā in actu: qđ patet ex hoc ꝙ in ſuis apphēſiuis nō faciūt diuiſionē iter ſubam τ accn̄s: ſed apphendūt ſpēm q̄litatis ſenſibilis τ figurā quātitatis τ nō determināt ſbm apphēſi per ſubalia ipſius. Rō aūt huius eſt: q: ſua inſtra nō ſunt cōplexionata niſi ad apphēſiones taliū. intellectus aūt oīa apphendit diuidēs inter ſbm τ accn̄s: τ determinās reȝ per ſubalia ipſius: ergo ipſe ſepatus eſt ab oībus nō hn̄s organū alicuius cōplexionis. Et hec eſt cauſa qre Anax. dixit intellectū eē mixtū τ nulli nihil habere cōe. ¶ 5m ſignuȝ eſt ꝙ oīs virtus corpea ledit ab excellēti apphēſo intātuȝ ꝙ poſtea minus apphēdit. excellēs aūt apphēſuȝ eſt duobꝰ modis. quoꝝ vnus eſt qn̄ virtus mouet plus q̄ ſit mobilis: τ ſic leduntꝛ oēs apphēſiue exteriores ab excellenti ſenſibili apphēſo. Scd̄us modus eſt ex frequētia opationū ipſius virtutis corpee ſicut ex frequēter imaginari leditꝛ imaginatiua τ alie iteriores organice virtutes. ſed ex frequēter intelligere τ rōcinari efficitꝛ aīa rōnalis magis habilis τ mobilis ſup excellēti intellecto melius intelligit minus itelligibile: ergo aīa rōnalis nō erit virtus corporea. ¶ 6m ſignū eſt ꝙ oīs virtꝰ corpea nobis cōis eſt cū alijs aīalibꝰ brutis. bruta enim quedā hn̄t oēs ſenſus τ virtutes que determinantꝛ in tribꝰ cellulis capitis. aīa aūt rōnalis cū ſuis viribꝰ ſolū hoībus ineſt: in quoꝝ capitibꝰ nō determinantꝛ niſi tres cellule. ergo aīa rōnalis cū ſuis viribꝰ nō eſt virtus corpalis. ¶ 7m ſignuȝ eſt ꝙ virtutes corpee ꝯfortantꝛ τ accipiūt q̄ſi gn̄ationē ꝑm qđ alteratꝛ cōplexio ſicci organi τ debilitantꝛ in tpe illo quādo nō fit ſufficiēs reſtauratio depditi in organis: τ hoc ē uſqȝ ad vigeſimū quintū annū τ plus: τ poſt tēpus illud eſt intellectꝰ τ cetere virtutes aīe rōnalis in maximo ſuo robore ergo nō eſt virtꝰ corpea aīe rōnalis. ¶ 8m eſt demōſtratio neceſſarij: q: qcqđ eſt pceptibile ſpērū indiuiſibiliū diuiſione corpis quāti ipm̄ eſt icorporeū τ idiuiſibile: aīa rōnalis ꝑm ſuas vires eſt huiuſmodi: ergo ipſa eſt indiuiſibilis τ virtꝰ corpea. Prima ꝓbatꝛ q: ſi detꝛ oppoſitū tūc aliqđ corpeū τ diuiſibile erit ſuſceptibile ſpecierū indiuiſibiliū: qđ patet eē falſum eo ꝙ ſpēs per accn̄s diuiditꝛ diuiſione ſbti. 2ª ꝓbatꝛ per hoc ꝙ ſi ſpēs intelligibiles diuiderentꝛ aut diuiderentꝛ pſe aut per accn̄s. ſi pſe cū nihil diuidatꝛ pſe niſi inquātū erūt ſpēs ꝯtinue uel diſcrete quātitatis. τ ſi ꝯtinue tūc oēs ſpēs intelligibiles eſſent uel linea uel ſupficies uel corpus uel tēpus uel locꝰ qđ falſum eſt. Si aūt diſcrete tūc eēnt numerus uel ordo: qđ iterū falſum eſt. Si ꝟo diuiderentꝛ per accn̄s tunc diuiderentꝛ diuiſione eius qđ eſt pſe: τ ſic intellectꝰ eēt hn̄s ſitū in ptibus quātitatis: ex quo ſeqtur duplex incōueniens. Quoꝝ vnū eſt ꝙ intellectꝰ ſit corpus qđ ſup multis rōnibꝰ eſt improbatū. Alteruȝ eſt ꝙ ul'ia que ſunt in aīa ſunt hn̄tia ſitū per accn̄s: τ oē hn̄s ſitū eo mō habet figurā determinatā quo hēt: ſic oīa ul'ia eēnt figure determinate: τ ſic ul'ia eēnt pticularia. hō enim in figura determinata nō ꝯuenit niſi platoni τ ſorti τ nō omni hoī: τ eadeȝ rō eſt de alijs. ¶ 9m eſt ꝙ intelligē abſtractū qđ eſt ſepatū a mā τ appēditijs māe τ ꝯn̄tibꝰ ipſam ut ſup ꝓbatuȝ eſt. Cū igitꝛ itelligibile nō hēat niſi duplicē compationē ſ. ad itellectū τ ad rē cuius eſt ſpēs ſepatio hec fit in itelligibili ex altera iſtarū compationū non aūt fit ex ea que eſt ad rē. res aūt ſepe eſt cū mā τ appēditijs māe τ ꝯn̄tibus eā: ergo relinquitꝛ ꝙ fit ex illa compatiōe que eſt ad itellectū. Cū igitꝛ huiuſmodi ſepatio eſt ſimplex τ imālis τ icorpea itellectꝰ pſe τ pmo erit ſimpꝛ τ icorpeus. ſil'r aīa rōnalis. ¶ xm τ ultimū eſt q: quecūqȝ virtꝰ eſt potēs ſine corpea ſiue icorpea ipſa erit icorpea virtꝰ aīe rōnalis in apphēdēdo eſt hmōi: ḡ ipſa erit icorpea. Prima ꝓbatꝛ per hoc ꝙ nulla virtꝰ corpea ſiue ſit aīe ſiue corpis extēditꝛ ultra corpꝰ ſibi obiectū. Dico aūt corpis ut eſt calidū τ frigidū. aīe ꝟo ut ſunt ſenſus exteriores τ iteriores. 2ª ꝟo ꝓbatꝛ per antedicta ubi habitū eſt ꝙ itelligibilia quedā ſunt corpea quedā incorpea lȝ oīa ſint icorpea inquātū ſunt itelligibilia. ¶ Sȝ ꝯtra pmū ſignuȝ ſic obijcitꝛ rō debilitatꝛ debilitata media cellula capitis: ergo rō videtꝛ eē virtꝰ organica. hoc etiā videtꝛ dicere Coſtabulus in liº de dr̄ia ſpūs τ aīe. ſic intellectꝰ τ cogitatio atqȝ ꝓuidētia τ cognitio fiūt per ſpēm que eſt in uētriculo ꝑori τ i medio. ¶ Itē Joānicꝰ de ordinatiua τ cōpoſitiua virtute hec ꝓcedūt fantaſia in fronte: cognitio ꝟo uel rō in cerebro: memoria ꝟo in occipite. ex his videtꝛ accipi ꝙ aīa rationalis in ſuis viribus ſita ſit in organo. ¶ Sil'r obijcitꝛ ꝯtra gn̄ū ſignū. dicit enim Alg: in xjº met. 2ce ꝙ ſi pmū nō itelligit actu ſed τ potētia neceſſariū eſt ut ꝓſecutio intelligēdi iducat ei laſſitudinē. Ex hoc accipitꝛ ꝙ oīs itellectꝰ egrediēs de potētia in actū ut frequēter intelligēdo laſſatꝛ in frequēter itelligēdo. hoc etiā ꝓbat expimētū: cū igitꝛ laſſatio nō fiat ut dicit Auicª niſi in obediētia organi ad virtutē mouētem erit itellectꝰ virtus ſita in organo corpali. ¶ Solutio ꝑm ſniam Auicᵉ τ Algazel. due ſūt cauſe qbus aīa retrahitꝛ ab actu intelligēdi in dolore leſiuo capitis. Quarū vna eſt ꝙ hoc eſt de natura aīe ꝙ cuȝ multa opatꝛ circa vnū qđ retrahitꝛ ab alio maxime auteȝ occupatꝛ circa hoc qđ maxime mouet. dolor autē leſiuus medie cellule maxime mouet: τ ideo retrahit animā ab actu intelligēdi τ nō rōcinādi: τ ſic per accn̄s cōuenit impediri intellectū in corruptione cellule capitis τ nō pſe. Alia cauſa eſt ꝙ etiā fortiores motus aīe excludūt debiliores. Cū igitꝛ corrūpitꝛ caput anterius uel poſterius cōfortatꝛ fantaſia uel memoria. Si enim fiat corruptio anterius per freneſim uel aliqđ aliud multa erūt fantaſmata inordinate mouētia: τ fortiter erit retractio ab actu rationis τ memorie. Si aūt ſit minus ſicca τ frigida cōplexio cerebri cōfortatꝛ memoria in poſteriori parte τ fantaſmata fortiſſime tenentꝛ τ tunc iterum erit retractio rōnis ab actu τ ſic iterū per accn̄s impeditꝛ uſus rōnis ſicut in freneticis τ melācholicis. Tertiā cauſam addimus nos ſcilicet ꝙ lȝ intellectus non ſit virtus in organo ſita tn̄ accipit ab illis que ſite ſunt in organo ut a ſenſibus τ fantaſia τ ideo illis impeditis per corruptionem impeditꝛ actꝰ intelligēdi per accidēs τ nō pſe: τ per lȝ patet ſolo ad pmū.

¶ Ad duo ſequētia dicēduꝫ ꝙ intellectus dicit̃ eſſe in
media cellula ⁊ in ſpū medie cellule nō ꝙ ſit actꝰ illiꝰ cor
poris: ſed q: ſpēs abſtrahit a fantaſmatibꝰ qui ut in uehi
culo ſunt in ſpū illiꝰ cellule. ¶ Ad id qđ obijcit̃ cōtra 5^m
ſignū dicēduꝫ ꝙ laſſitudo accidit ex frequēti itelligē: nō
ꝓpter intellectum ea que añcedēter ordinant̃ ad ipm ut
ſunt motus fantaſmatum ⁊ diſcurſus ſpūs aialis qui ni
mis calefacit ⁊ deſiccat caput qđ cauſat laſſitudinem.

¶ Utrū corrūpat̃ aia rōnalis corruptione corporis.

Secundo queritur

Utrum
corrūpat̃ aia rōnalis corruptiōe corpis an non.
Et ad hāc qōnem pmo ponemus auctoritates phoruꝫ.
deinde rōnes ꝓbabiles. ⁊ poſt hoc rōnes demonſtrati
uas ⁊ neceſſarias. ⁊ tandē diſputabimus in cōtrarium ⁊
ſoluemus. Dicit ergo Ar: in 2° de aia ubi loquit̃ de ue
getabili ⁊ ſenſibili ſm ꝙ ꝯtingit eas diuidi diuiſiōe cor
poris. Et ſubiūgit ſic. de itellectu aūt ⁊ ꝑſpectiua poten
tia nihil adhuc manifeſtū ſit. ſ. qđ ſic ſit in corpe ſicut ue
getabilis ⁊ ſenſibilis. ſed videt̃ genus aīe eſſe alterū ſub
iūgit: ⁊ hoc ſolū cōtingit ſepari ſicͣ ꝑpetuū a corruptibili.
relique aūt ptes aie manifeſtū eſt ꝙ nō ſunt ſepabiles:
ex hac auctoritate duo hn̄tur. ſ. ꝙ potētia itellectiua non
ſit in aliquo organo corporeo ⁊ ꝓpter hoc eſt virtꝰ incor
porea: q: in corruptiōe corpis nā itellectꝰ ſepat̃ ſicut ꝑpe
tuuꝫ a corruptibili. ¶ Item Ar: in 2° de aia ꝙ qdē igit̃
nō ſit ſepabilis aia a corpe ut pars qdeꝫ ipſiꝰ ſecabilis. i.
ſepabilis apta nata eſt nō in manifeſtū. quarūdā eni par
tiuꝫ actꝰ eſt in ipa: at ꝟo ſm quaſdaꝫ nihil ꝓhibet ſepari
ſcilꝫ ꝓpter h̄ ꝙ nulliꝰ corpis ſūt actꝰ. Ampliꝰ qdē manife
ſtū eſt ſi ſic ſit corpis actꝰ aia ſicͣ nauta nauis. ex hac aucto
ritate duplex cauſa habet̃ q̄re aia rōnalis ſepat̃ a corpe.
Aia eniꝫ ſm ſuū genus eſt actꝰ corpis: ⁊ ptes quedā aie
ſunt actꝰ quarūdā partiū corpis: ut uegetatiuū ſenſitiuuꝫ
⁊ iō nō ſepant̃ ſed aia rōnalis nulliꝰ corpis eſt actꝰ neqꝫ
partes corpis: ⁊ hoc ſup̄ ꝓbatū eſt hec erit ergo vna cau
ſa ꝙ ſepat̃ a corpe. Alia cauſa eſt ꝙ ipa eſt in corpe ſicut
nauta in naui regens ⁊ mouēs nauē. nauta enim ſepat̃
a naui lꝫ actū regiminis nauis nō hēat extra nauē: ⁊ ſilr̃
aia ſepat̃ a corpe lꝫ tn̄ non regat corpus qn̄ ſeparata eſt.
¶ Item Ar: in libro de aia. itelligē ⁊ ꝯſiderare conſu
munt̃ alio quodā interius ꝯſumpto ipm aūt intellecti
uuꝫ ipoſſibile eſt. ſ. corrūpi. itelligē enim aut amare aut
odire nō ſunt illiꝰ hoc eſt aie itellectiue paſſiōes ſꝫ hmōi
hn̄tis id qđ illud hēt: hoc eſt corpis hn̄tis aiaꝫ itellectiuā
ſm ꝙ hēt eā: quare hoc corrupto. ſ. corpe non reminiſcit̃
neqꝫ amat neqꝫ audit. nō enim illiꝰ erāt ſed ſm ꝙ dictuꝫ
eſt itellectꝰ aūt diuinū aliqđ ipoſſibile eſt. ¶ Ex hoc ha
bet̃ ꝙ itelligē eſt qđ eſt ex fantaſmate nō corrūpit̃ corru
pto itellectu ſed alio quodā iterius corrupto: hoc eſt or
gano fantaſie a quo abſtrahit ſpēs intelligibiles ⁊ ſic cor
rūpit̃ etiā amare ſm corpalē actū ⁊ odire. habet̃ etiaꝫ ex
hoc ꝙ itellectū ſm ſe ipoſſibile eſt corrūpi. ¶ Itē Ar:
in p° de aia itellectꝰ videt̃ ſuba quedā eſſe ⁊ nō corrūpi:
maxime aūt cuꝫ corrūpit̃ ab ea que eſt in ſene debilitate
ſemp corrūpit̃ ſed nō in ſenibꝰ accidit. Si enim accipiat
ſenex oculum iuuenis videbit utiqꝫ ſicut iuuenis q̄re ſe
nis nō eſt in ſuſtinēdo aliquā aiam ſed in quo eſt in ifir
mitatibꝰ ⁊ ebrietatibꝰ. ¶ Ex hoc habet̃ nō tm̄ dictuꝫ ꝙ
intellectꝰ ſit corruptibilis ſba ſed etiā ꝓbatio. ſi eni corrū
peret̃ corruptiōe corpis tūc maxime corrūperet̃ corruptio
ne ſeniꝫ eo ꝙ illa ſola ſit corruptio ſm nāꝫ ſicut habet̃ in
pnꝰ q̄rti methe^r. ubi ſic dicit phus ſimplici ſane gn̄ationi
cōtrariū pcipue cōmune putrefactio ois qppe ſm nām
corruptio in hac via eſt queadmodū ſenectꝰ ⁊ uetuſtas. fi
nis eniꝫ cūctoꝝ hoꝝ putrefactio: ⁊ hoc eſt qđ dicit apl̄us
ad hebreos ꝙ antiquat̃ ⁊ ſeneſcit ꝓpe interituꝫ eſt ꝓba
tio a maiori. magis eni videt̃ ſenſibilis virtꝰ corrūpi cor
ruptiōe corpis q̄ꝫ itellectiua: ſed ſenſibilis nō corrumpit̃
niſi per accn̄s. ſ. in quātū eſt virtus in corpe: ergo intelle
ctꝰ nullo mō corrūpit̃: per accn̄s enim nō pōt corrūpi ut
virtꝰ ſenſibilis eo ꝙ nō ſit virtꝰ que ſit actꝰ alicuiꝰ corpis.
¶ Itē Ar: in xj^mo meth^ce diuidit ſubam in mām ⁊ for
mā ⁊ cōpoſitū oñdens ꝙ forma nō pcedit mām tpe ſed
rōne nec ſequit̃ eā tpe niſi ſola aia rōnalis ⁊ dicit ſic. Si
aūt remanet in poſtremo alia formarū ſemp querenduꝫ
eſt de hoc. In qbuſdā eniꝫ nō eſt ipoſſibile. uerbi gr̄a: ſi
aūt aia talis eſt diſpōnis nō tota tn̄ ſed itellectꝰ hoc eſt ſi
aia forma remaneat poſt māꝫ ſuā tpe ipa nō erit niſi aia
⁊ tn̄ nō tota aia hoc eſt nō ois aia. ⁊ dicit ꝙ tota forte nō
remanet ꝓpter aiaꝫ humanā que vna eſt in tribꝰ viribꝰ.
Unde ſi itellectiua manet cuꝫ ipa ſit vna cū uegetabili ⁊
ſenſibili in hoie exn̄tibꝰ neceſſe eſt ⁊ ſenſibilē ⁊ uegetabi
lem manere per aliquē modū. ¶ Iteꝫ Auerr. ſup 2° de
aia ſic dicit ꝙ nulla ps aie ſepabilis ſit a corpe ſed corrū
pit̃ corruptiōe ipſiꝰ corpis nō ſequit̃ ex hoc ꝙ eſt pfectio
corpis ex eo ꝙ ipa eſt pfectio ſicut nauta nauis qui ſepa
rat̃ a naui. ¶ Item Auerr. ſup 3^m de aia nos ponimꝰ in
tellectū mālem eſſe eternū ⁊ icorruptibilē ⁊ itellecta ſpe
culatiua eſſe ⁊ gn̄abilia ⁊ corruptibilia: ⁊ ponit eternum
pro ꝑpetuo ⁊ itrāſmutabili ſm ſubam. ¶ Itē Auer. ſup
xj^mo meth^ce dicͣ ꝙ aia rōnalis manet poſt mortē ⁊ finis ꝓ
ſperitatis eius erit ſi ꝯiungatur pmo motori. Et appellat
primū motorē vniuerſitatis pncipiū qđ eſt deꝰ. ¶ Iteꝫ
Auic^a nō ſolū dicͣ hoc ſed etiā ꝓbat pluribꝰ rōnibꝰ ꝙ aia
rōnalis nō ſit corruptibilis corruptiōe corpis: q̄s rōnes
infra ponemus ⁊ inſup de aia poſt mortē ⁊ de glīa eius
⁊ de pena eiꝰ. Uñ dicͣ ſic cū fortunata fuerit aia ꝓpter ha
bitudinē recipiēdi ifuſionē ab itelligētia agēte ⁊ ꝯfundē
ter locat̃ ꝓpter coherētiā ſui inſolubilē ſupſedet a nego
cio regēdi corpus ⁊ ab his que ꝯueniūt ſenſibꝰ nō tamē
ceſſat corpus retrahē eā ⁊ impedire ⁊ ꝓhibē a pfectione
coherēdi cū ea. Cum ergo liberat̃ ab occupatiōe corpis
poſt mortē remouet̃ uelamē ⁊ ꝓhibēs ⁊ durat ſpūalr̃ co
herētia: qm̄ aia pmanet ſpūalr̃: ⁊ intelligētia agēs ſpūalr̃
⁊ ifuſio ex pte eius eſt largiſſima. ¶ Iteꝫ Alga. cū ſepa
ta fuerit aia a corpe durabit eiꝰ coherētia cuꝫ intelligētia
agēte ⁊ pficiet̃ eius diſpō ⁊ delectabit̃ in delectatiōe cu
ius eſſe nō pōt ſmone explicari. ¶ Item Alga. loquēs
de aiabus maloꝝ dicit ſic. poſt mortē amiſſo inſtrumēto
deſiderate rei manet deſideriū eius ⁊ amor in aia: ⁊ hoc
eſt cruciatꝰ eius ineffabilis. ¶ Item yſaac in li° de diffi
nitionibꝰ aiarū ſunt ordines tres: aia rōnalis: beſtialis ⁊
uegetabilis. oibꝰ aūt excellētior eſt rōnalis eo ꝙ ipa cau
ſata eſt ex itelligētia ⁊ de nā eius ⁊ ob hoc factꝰ eſt hō rō
nalis diſcipline pceptibilis ⁊ diſcernēs inter bonū ⁊ ma
lum ⁊ iter ea per que ſit ſaluādus. ¶ Itē yſaac in expla
natiōe diffinitiōis phie huiꝰ. ſ. phia eſt aſſimilatio crea
toris opibꝰ ſm ueritatē humanitatis dicit ſic. cauſa fina
lis hois ſpūalis eſt ut vnio aie cū corpe ſit ad hoc ut hoi
manifeſtet̃ ueritas rerū pticulariū: ⁊ diſcernat inter bo
nuꝫ ⁊ malū: ⁊ faciat qđ expedit viuēs in ſanctitate ⁊ iuſti
cia quouſqꝫ remuneret̃ ⁊ ꝯiungat̃ ſplēdori intelligētie
⁊ pulchritudini ſapientie: ⁊ fiat ſpūalis ꝯiunctꝰ ſplendori
creato ex ueritate creatoris ſine medio qđ eſt paradiſus
eius ⁊ retributio eiꝰ ⁊ ſumma bonitas ⁊ ſublimitas inte
gra ⁊ pulchritudo eiꝰ pfecta. ⁊ ꝓpter hoc Plato dixit ꝙ
phia eſt cura ⁊ ſollicitudo mortis. ¶ Item dicit yſaac ꝙ
aie maloꝝ depmunt̃ ſub triſti orbe ⁊ cremabunt̃ in igne
magno. ¶ Item Cōſtabul. libro de dr̄ia ſpūs ⁊ aie dicit
ſpūs a corpe ſepatus perit opa quoqꝫ aie cū ipa ſepant̃
a corpe pereūt: ipa aūt in ſeipa nō perit. ⁊ loquit̃ de ſpū
corporeo quē etiā in pncipio huiꝰ libri diffinit dicēs ſpi
ritꝰ eſt quoddā corpus ſbtile qđ in humano corpe orit̃
ex toto corde ⁊ fert̃ in uenis pulſus ad viuificādū corpꝰ
⁊ opat̃ vitā ⁊ anhelitū ⁊ pulſū. ⁊ ſilr̃ orit̃ ex cerebro i ner
uis ⁊ opat̃ ſenſuꝫ ⁊ motū. opatiōes aūt aie dicit ꝙ fiunt
in organo ut viſus ⁊ auditꝰ ⁊ hmōi. Alpetragoras loqtur

in ꝑncipio aſtrologie ſue de quodā pħo mortuo: ⁊ dicit ꝙ locus eiꝰ eſt iter ſanctos: ⁊ hoc nō poſſit eē niſi aīa maneret poſt mortē. ¶ Silr Ptholomeus in almageſti dicit ꝙ ſcia ſtellarū in actionibus ⁊ honeſtatibꝰ moꝝ laudabiliū nō eſt neceſſitas ꝑua: imo nihil eſt magis adiuuās ad acuēdos oculos mētis nr̄e ⁊ itellectꝰ ad ꝯſiderādū ea que opibus ſimilant̄ diuinis ꝓpter ſublimitatē moderaminis ⁊ eq̄litatis ⁊ ꝑuitatē arrogātie. ⁊ qm̄ ipa facit euꝫ qui pſeuerāter eā ingrit: ⁊ hāc celeſtē pulchritudinē diligere: ⁊ ducit eū ad pſeuerātiā diuini ſtudij ⁊ ꝯiungit euꝫ ipſi qͦ̃ anime ſil'e eſt ꝓpter bonitateꝫ forme: ⁊ aſſimilat eū creatori ſuo. Ex hoc patet ꝙ perſeuerātia ſtudij facit amare celeſtia ⁊ ꝯiūgit celeſtibꝰ: ⁊ hoc itelligit poſt mortem: q: ante dixit ꝙ nō eſt mortuus qui ſapiētiā viuificauit. ¶ Item habet̄ per oīa in prinͦ albategni. ¶ Item Plato in thimeo iducit deū loquentē ad motores ⁊ ſtellas ſic imitātes. ergo meū iuxta effectū noſtrū ſolertiam ita iſtituite atqꝫ excitate mortalia ut qbus ꝯſortiū diuinitatis ⁊ appellationis ꝑilitas cōpetit diuina ꝑditū firmitate fingatis: erit ꝟo tale ꝙ uobis obſequi iuſticiā que colere ꝓſperiſtis. huiꝰ ergo vniuerſi gñis ſemēteꝫ faciā uobiſqꝫ tradā uos cetera exequi par eſt: ita ut mortalē celeſtēqꝫ nām mortali nexu extriſecus ambiatis: iubeatiſqꝫ naſci cibū ⁊ ꝓuideatis ⁊ incremētū detruſit poſt diſſolutionē id fenus qͦ̃ credideratis facta ſucceſſione aīe ⁊ corporis recipiatis. ¶ Item ꝓbat in phedrone multis rōnibꝰ ꝙ aīa eſt imortalis. Quaruꝫ quaſdā ſup̄ poſuimus que lꝫ ꝓpōnes falſas hēant cōcluſio hec eſt quā itēdit. ſ. ꝙ aīa eſt imortalis. ¶ Item habet̄ in ſomnio ſcipionis ⁊ in cōmēto ſup illud ſomniū a macrobio. ſꝫ q: ſci ubiqꝫ dicūt hic auctoritatibꝰ ſctōꝝ ſupſedemus: q: etiā a pħis paucas de multis adduximus. pħoꝝ enim due ſunt rōnes. ſ. Ariſ: ⁊ Platonis: ⁊ patet per iam dicta ꝙ ambo cōcordāt in hoc ꝙ aīa ſit imortalis. Rōnes aūt probabiles ſunt iſte poſite a qbuſdā aū nos. ubicūqꝫ ꝯtingit inuenire duo extrema inter res nāe ꝯtingit accipe mediū. hoc ꝓbat̄ per id qͦ̃ habet̄ in libro de aīalibꝰ ubi dicit Ariſ: ꝙ nā non uenit de marino ad agreſte niſi per gradus: nec uenit a uegetabili ad ſenſibile niſi per gradus ⁊ iō inter aīal hñs ſenſuꝫ vnuꝫ ⁊ aīal hñs ſenſus oēs ſunt plura media. ⁊ hoc eſt qͦ̃ dicit Dioꝰ ꝙ lex diuinitatis eſt per ꝓpria media: ⁊ per media ultima adducē. videmus aūt mentibus nām eſſe ſpūalem ſepatā a corpe. intellectiuā ⁊ icorruptibilē ſicut eſt angelus: qui etiā ponitur a pħis lꝫ ſub noīe intelligētie ſepate. ⁊ videmꝰ in altera pte nām ſpūalem corpori vnitā irrōnalē ⁊ corruptibilē: que pro tanto ponit̄ in extremo ꝙ nō ꝯuenit cū ꝑore niſi in gñe: ⁊ opponit̄ ei in oibꝰ differētijs: ergo erūt aliqua media. cum ergo ſint tres dr̄ie. ſ. incorporeū intellectiuū ⁊ incorruptibile erūt ſex media ſi poſſibile eſt fieri tres. ſ. ex ꝯiunctione vniuſcuiuſqꝫ dr̄iarū cū gñe pſe ⁊ tres ex cōiunctione duarū ut ſit vnū mediū qͦ̃ ſit ſpūalis ſb̄a corporea tm̄. alterū ꝙ ſit ſb̄a ſpūalis itellectiua tm̄. 3m ꝙ ſit ſub̄a ſpūalis incorruptibilis tm̄. ⁊ 4m ꝙ ſit ſub̄a intellectiua ⁊ incorporea tm̄. Et 5m ꝙ ſit ſub̄a ſpūalis ⁊ icorporea ⁊ icorruptibilis tm̄. 6m ꝙ ſit ſub̄a ſpūalis intellectiua ⁊ incorruptibilis tm̄. Sed tria ꝑma eſſe nō pñt. qͦ̃ eniꝫ eſt ſub̄a ſpūalis incorporea tm̄ hoc nō erat in itellectu ⁊ nō erit icorruptibile. ergo ꝯtradictoria illoꝝ uerificabunt̄ de ipo irrōnalis ⁊ incorruptibilis. Quicqd aūt corrūpit̄ corrūpit̄ pſe uel per accñs. ꝓbatuꝫ aūt eſt ab Ariſ: ꝙ nō corrūpit̄ pſe niſi qͦ̃ eſt cōpoſituꝫ ex ꝯtrarijs: ⁊ ꝙ ipa nō eſt ex cōtrarijs ⁊ ſic non corrūpet̄ pſe: ergo per accñs corrūpet̄ q: ipa corruptibilis eſſe ponit̄. Quicqd aūt per accñs corrūpit̄ corrūpit̄ corruptiōe alteriꝰ in quo eſt qͦ̃ pſe corrūpit̄. perſe aūt nihil corrūpit̄ niſi corpus hñs ꝯtrariū uel cōpoſitum ex cōtrarijs: ergo talis ſub̄a eſt in corpe cōpoſito ex contrarijs ergo eſt corporea ⁊ poſitū erat qͦ̃ eſſet icorporea ergo tale mediū eſſe nō pōt. Silr nec ſub̄a. ſub̄a enim illa eſſet intellectiua tm̄ nō icorporea neqꝫ icorruptibilis: ergo corporea ⁊ corruptibilis. ſub̄a aūt ſpūalis corporea eſt actꝰ ⁊ pfectio corpis: ⁊ ptes eius pfectiōes partiū. ergo ſub̄a itellectiua tm̄ erit actꝰ ⁊ pfectio corporis ⁊ ptes pfectiones partiū. ſed pars eiꝰ eſt itellectꝰ. ergo itellectꝰ erit perfectio alicuiꝰ ptis corpis ⁊ virtꝰ corporea qͦ̃ ſup̄ iprobatū eſt. Silr nec 3m eſſe pōt hoc enim eſſet ſub̄a ſpūalis nō icorporea ⁊ nō itellectiua ſed icorruptibilis tm̄: ergo erit corporea nō itellectiua: ⁊ oīs talis eſt actꝰ corpis ſm ſe ⁊ ſm ſuas ptes: oēs ergo deſtruent̄ deſtructo corpore ergo erit corruptibile ⁊ poſitū erat ꝙ eſſet incorruptibile. Itē nec 4m eſſe pōt. hec eni eēt ſub̄a ſpūalis icorporea ⁊ itellectiua tm̄ ⁊ non icorruptibilis: ergo corruptibilis. ſed quicquid corrumpit̄ corrūpitur pſe uel per accñs: ergo talis ſub̄a corrūpet̄ altero duoꝝ modoꝝ nō pſe: q: nō eſt ex cōtrarijs. nec per accñs q: nō eſt in eo qͦ̃ corrumpit̄ pſe eo ꝙ ſit icorporea: ergo erit corruptibilis ⁊ poſitū erat ꝙ eſſet icorruptibilis. Nec 5m hoc enim eēt ſb̄a ſpūalis ⁊ icorporea ⁊ icorruptibilis tm̄: ergo nō eſſet rōnalis. Cuꝫ igit̄ nō ſit ſenſibilis nec uegetabilis eo ꝙ nō eſt corpori vnita eſſet aliqd ſpūale qͦ̃ nec hr̄et virtutē motiuā nec appħēſiuā: ergo nec vitā q: vita cognoſcit̄ in actibꝰ motiuis appħēſiuis. relinquit̄ igit̄ 6m ꝙ illud ſit mediuꝫ ſolū. ſ. ſub̄a ſpūalis corporea itellectiua ⁊ icorruptibilis. Per hoc enim ꝙ eſt corporea nō ſequit̄ ꝙ corrūpat̄ corruptione corpis eo ꝙ nulliꝰ corpis eſt actꝰ inquātū eſt intellectiua. Item ꝯtinuū aliqͦ̃ corporeū ſepatū a ꝯtrarietate eſt icorruptibile: ergo multo magis ſimplex qͦ̃ nec cōtinuū nec cōpoſitū ex cōtrarijs erit in corruptiōe ⁊ tale eſt aīa rōnalis: ergo anima rōnalis eſt icorruptibilis. ¶ Item corpa ſunt mota a ſb̄ijs ſpūalibꝰ inter quelibet aūt duo ſunt quatuor opatiōes. Vbi grā: corpus corruptibile mobile a ſub̄a ſpūali icorruptibili mouēte: ⁊ corpus incorruptibile mobile a ſub̄a ſpūali icorruptibili mouēte: ⁊ corpus icorruptibile mobile a ſub̄a ſpirituali incorruptibili mouente: ⁊ econtra corpus incorruptibile mouet̄ a ſb̄a ſpūali corruptibili mouēte: ꝓbatū eſt aūt in 8o phiꝛ ꝙ ſi vna cōpationū eſt erunt ⁊ alie niſi ⁊ aliqd ſit repugnās. ſed ꝑma eſt in corpe ⁊ aīa bruti. 2a aūt in celo ⁊ motore celi: ergo tria erunt ⁊ nō niſi in corpe ⁊ aīa hoīs: q: aīa hoīs eſt in hoīe ſicut nauta in naui ⁊ motor in motore ut habet̄ in 2o de aīa. Quartum aūt eē nō pōt. motor enim cū ſit ſub̄a ſpūalis nō hñs ꝯtrariū nō eſt corruptibilis niſi per accñs. ſ. corruptione eius in quo eſt: ſed hoc poſitū eſt eē incorruptibile: g̃ ⁊ ipa erit icorruptibilis: ⁊ dictū erat ꝙ eſſet corruptibilis. ¶ Item icorruptibiliū quoddā eſt icorruptibile ſm totū ut celū. quoddaꝫ aūt incorruptibile ſm partē ⁊ non ſm totū ut elementa. quoddā aūt ſm partē ⁊ ſm totū ut elemētata. ergo in ſpiritibꝰ creatis erit ſilr. habemus enim ſpm̄ ſm totū ⁊ pteꝫ incorruptibilē ſicut eſt angelus ſiue intelligētia ſepata: ⁊ habemus ſm totuꝫ ⁊ ſm partē corruptibilē ſicut eſt ſpūs bruti: ergo habemus aliquē mediū. ſ. corruptibilē ſm aliquā partē ⁊ nō ſm totū ſicut ⁊ ſpūs hoīs qui eſt aīa rōnalis ⁊ hoc uocabit̄ mediū. 4m enim mēbrū nō pōt eſſe. ſ. corruptibile ſm totū ⁊ non ſm aliquā partē. Rōnes ꝟo neceſſarie ſunt iſte. Et ponant̄ ꝑmo rōnes Auice que ut meliꝰ intelligant̄ fiet hec diuiſio. oē qͦ̃ corrūpit̄ pſe uel per accñs corrūpit̄. ⁊ dico pſe corrūpi qͦ̃ hēt ꝯtrariū. per accñs aūt qͦ̃ corrūpit̄ corruptiōe alteriꝰ ex quo depēdet eſſe eius ergo rōnalis aīa aut corrūpit̄ pſe aut per accñs. ſi pſe g̃ in ipa eſt potētia deſtruendi anteqꝫ deſtruat̄. ſilr anteqꝫ deſtruat̄ eſt in ipa actꝰ ꝑmanēdi. iſte igit̄ actꝰ permanēdi eſt potētia deſtruēdi. aut iſunt aīe rōnali ſm idē aut ſm diuerſa. Si ſm idem ergo ſm ideꝫ aliqd eſt actu ⁊ potētia qͦ̃ falſuꝫ eſt. Eſſe enim qͦ̃ eſt actu a forma eſt actu: ⁊ eſſe qͦ̃ pōt nō eſſe a mā pōt nō eſſe que pōt ſuſcipere aliā formā. ſi ſm diuerſa: ergo aīa rōnalis eſt ex diuerſis. Quoꝝ vnuꝫ facit eā eſſe actu: ⁊ alterū pōt nō eſſe

ergo erit ex mã q̃ eſt ſb̃m gñationis ⁊ corruptionis ⁊
trãſmutationis.nulla aũt talis mã trãſmutat̃ niſi per calidũ
frigidũ humidũ ſiccuꝫ.ergo aĩa erit ex tali mã q̇ꝺ eſt ab/
ſurdũ ⁊ cõtra pħm in pᵒ ꝺe aĩa ubi ꝺicit ꝙ antiquꝰ aliq̇ꝺ
eſſe aĩa ĩpoſſibile eſt.ĩcõueniẽtiꝰ aũt adhuc intellectu rõ/
nabiliſſimũ eſt eſſe:aĩa h̃ẽt nobiliſſimũ ⁊ ꝓpriũ ſm̃ nãꝫ.
elemẽta aũt ꝺñr eſſe añ ea que ſunt: ⁊ hec eſt auctoritas
ſup̃ expoſita. ¶ Preterea ſup̃ ꝓbatuꝫ eſt multis rõnibꝰ
ꝙ aĩa rõnalis nõ eſt ex hmõi mã.Si aũt ꝺicat̃ ꝙ corru/
ptibilis eſt per accñs.ſ.ꝙ eſſe eiꝰ ex corpe penꝺet q̇ꝺ cor
rumpit̃ pſe ſicut ꝺicit Auicᵃ. In cõtrariũ aũt penꝺet ex
ĩpo ſicut ſimul ens tñ.cum ĩpo aũt ſicut ex ꝑori aut ſicut
ex poſteriori.Si primo moꝺo aut ſiltas eſt ex rõne eiꝰ:
aut acciꝺit ei. Si ꝑmo mõ cuꝫ igit̃ ſiltas non ſit ꝺe rõne
aliquoꝝ niſi relatiuorũ erit aĩa ꝺicta relatiue aꝺ corpus.
Relatiua aũt aꝺ ſe ꝺicta inuicẽ nunq̃ꝫ cõponũt iꝺem in
quãtũ hmõi.ergo aĩe ⁊ corpꝰ per cõparationẽ nõ faciũt
hoiem q̇ꝺ falſum eſt.Si eni acciꝺit ei relatio.ergo poſi
to ꝙ nõ inſit ei hoc accñs aꝺhuc erit aĩa.⁊ ſic aĩa ſm̃ ſuaꝫ
ſubãm ſepat̃.Si ꝟo pẽꝺet ex ĩpo ſicut ex ꝑori:aut ergo
ſicut ex ꝑori tpe:aut cauſa.Si pᵒ mõ tũc corpus tpe eſſet
añ aĩam:⁊ ſic eẽt mã ſuſceptibilis aĩe:oĩs aĩa ex tali ſuſce
ptione reꝺucta aꝺ actum efficit̃ in actu:ergo aĩa rõnalis
erit actꝰ huiꝰ corpis.Seꝺ oĩs actꝰ corpis in quantũ hmõi
opationes ſibi ꝓprias nõ h̃ẽt niſi in corpe:⁊ ptes eius in
partibus corpis.ergo aĩa rõnalis nõ h̃ẽbit opationes ſi/
bi ꝓprias niſi in corpe.⁊ ptes eiꝰ niſi in partibꝰ corpis:ğ
aĩa rõnalis eſt ꝟtꝰ corpea:⁊ itellectꝰ alicuiꝰ corpis eſt actꝰ
q̇ꝺ eſt cõtra pħm ⁊ ſup̃ eſt ĩprobatũ.Si ꝓpter hoc ꝺicat̃
ꝙ pẽꝺet ex ĩpo ſicut ex ꝑori ut cã.aut ğ ſic ex cã efficiẽte
aut ſicut ex formali cauſa:aut ſicut ex cauſa finali. Cauſa
eni mãlis reꝺucit̃ aꝺ ꝑus tpe.Si pᵒ mõ tũc corpus facit
aĩam.⁊ cũ corpus ſit mã:efficiẽs ⁊ mã erũt iꝺem ⁊ h̃ eſt
impoſſibile. ¶ Preterea corpus mãle nõ eſt mouẽs ut
ſup̃ ꝓbatũ eſt multis rõnibꝰ:ſeꝺ potiꝰ motũ:ergo nec eſt
efficiẽs ſeꝺ effectũ. ¶ Preterea oẽ efficiẽs eſt in actu añ
effectũ quẽ fecit:corpꝰ aũt añ aĩam nõ eſt niſi in potẽtia.
Si 2ᵒ mõ hoc multiplr̃ eſt ĩprobatuꝫ ut habituꝫ eſt ꝙ aĩa
eſt ſubã ⁊ forma corpis ⁊ nõ ecõtra.Si 3ᵒ mõ tũc aĩa eẽt
ꝓpter corpus ſicut ꝓpter finẽ:q̇ꝺ abſurꝺũ eſt:q: in natu
ra forma eſt finis:aĩa aũt eſt forma:ergo erit finis corpis.
Si ꝓpter hoc ꝺicat̃ ꝙ pẽꝺet ex corpe ſicut ex poſteriori.
Aut ğ ſicut ex poſteriori tpe:aut ſicut ex poſteriori natu
ra.Si ꝑmo mõ tũc eſt aĩa añ corpus tpe.ergo aꝺ eſſe aĩe
nõ exigit̃ eſſe corpis:⁊ ſic aĩa ſeparabilis erit a corpe ſm̃
eſſe ſuũ.Si 2ᵒ mõ tũc aĩa erit ꝑor nã corpore:ſeꝺ ꝺeſtru/
cto poſteriori nã nõ ꝺe neceſſitate ꝺeſtruet̃ prius.prius
enim nã ꝺicit̃ ꝑus cauſa ⁊ a quo nõ ꝯuertit̃ ꝯſequentia:
⁊ ꝺeſtructo cauſato nõ ꝺe neceſſitate ꝺeſtruit̃ ſbã cauſe.
Silr̃ ꝺeſtructo añte nõ ꝺe neceſſitate ꝺeſtruit̃ ꝯñs:ergo
ꝺeſtructo corpe non ꝺe neceſſitate ꝺeſtruet̃ aĩa rõnalis.
¶ Algazel aũt vnã rõnẽ aꝺꝺit ꝺictis Auicᵉ ſupponẽs
hoc q̇ꝺ ſup̃ eſt ꝓbatuꝫ.ſ.ꝙ aĩa rõnalis nõ eꝺucit̃ ꝺe mã
nec eſt in ſpmate potẽtia ſeꝺ cauſat̃ a ſbã ſeparata: ergo
neq̃ꝫ ꝺeſtruit̃ ꝺeſtructa mã que eſt corpus.Nõ enim ꝺe
ſtruit̃ forma ꝺeſtructiõe mãe niſi que ꝑ trãſmutationeꝫ
eꝺucit̃ ꝺe ĩpa.Nos aũt ſic obijcimus:ꝓbatũ eſt in libro
ꝑmo ꝺe morte ⁊ vita ꝙ corruptio nõ fit niſi in tribꝰ mo/
ꝺis ſicut ſi corrũpat̃ iꝺ q̇ꝺ eſt cõpoſitũ ex ꝯtrarijs ab acto
re cõtrarioꝝ agẽtiũ ⁊ patiẽtiũ:⁊ hoc per corruptionẽ tol/
lit̃ in parte ⁊ nõ in toto ſicut corrũpit̃ elemẽtũ ⁊ elemen
tatuꝫ remanẽte mã ⁊ nõ forma.fit etiã corruptio contra/
rij a ꝯtrario ⁊ hoc tollit̃ in toto ſicut ſanuꝫ ab egro:⁊ ſub
hoc mõ etiã corrũpit̃ habitꝰ per ꝑuationẽ ſicut etiã corrũ
pit̃ ſcientia ab ignorãtia.3ᵒ etiã mõ fit corruptio per acci
ꝺẽs eiꝰ q̇ꝺ nõ h̃ẽt ꝯtrariũ ex eo ꝙ eſt ĩcorruptibile perſe
ſicut in mã uel in ſbto:⁊ hec ꝺiuiſio etiã habet̃ per hanc
ꝓpõnem libri cauſarũ.oĩs ſubã ꝺeſtructibilis nõ ſempi
terna eſt cõpoſita aut eſt ꝺelata ſup rẽ aliã.aĩa igit̃ rõna/
lis ſi corrũpit̃ aliquã iſtarũ h̃ẽbit cãm ſue corruptiõis nõ
ꝑmã neq̃ꝫ ſcꝺam eo ꝙ ĩpa nec eſt ex ꝯtrarijs agẽtibꝰ ⁊ pa
tiẽtibꝰ nec h̃ẽt ꝯtrariũ. Seꝺ 3ᵃᵐ ꝓbo in libro 16ᵒ ꝺe aĩali/
bus habet̃ ꝙ qñ opatio ꝑncipioꝝ fuerit corporalis non
pñt eſſe illa principia ſine corpore:ergo per locũ a cauſa
ĩmeꝺiata.Si opatio ꝑncipioꝝ nõ eſt corporalis:ꝑncipia
nõ erũt ſine corpore.In cauſa enĩm imeꝺiata ſi affirma/
tio eſt cauſa affirmationis ⁊ negatio erit cauſa negatio/
nis.ſeꝺ operatio itellectiue aĩe eſt ſine corpore ut proba
tuꝫ eſt ſup̃.ergo ⁊ ĩpa erit ſine corpe:ergo nõ erit in ipſa
ſicut in ſbto uel mã:ſeꝺ ſicut in motu:⁊ ſic non corrũpit̃
per accñs corruptione corporis. ¶ Item oẽ q̇ꝺ corrum
pit̃ corruptione alicuiꝰ alterat̃ etiã per accñs alteratione
corporis:ergo nõ corrũpit̃ corruptiõe ipſiꝰ per accñs.pᵃ
patet pſe.2ᵃ ꝓbabit̃ per hoc ꝙ ꝺicit Alz:⁊ ſup̃ habitum
eſt ꝙ itellectꝰ ſm̃ ſe nõ alterat̃ ab ea in ſenio ꝺebilitate.
¶ Item oĩs forma ens in aliquo ut in ſbto tñ ul' in mã
nõ agit operatiõe niſi compoſiti.hoc probat̃ per hoc ꝙ
forma non agit niſi ſm̃ ꝙ habet eſſe in cõpoſito: ergo a
ꝺeſtructione ꝯſequẽtis q: nõ agit operatiõe cõpoſiti ĩpa
aliquo moꝺo ſepata eſt a mã ⁊ ſbto:ſeꝺ aĩa rõnalis agit
opatione que nõ eſt corporis nec alicuiꝰ partis corporis
ut ꝓbatũ eſt ſup̃:ergo ĩpa ſeparata eſt a corpore ⁊ oĩbus
partibꝰ eiꝰ.Inꝺe ſic q̇cq̇ꝺ ſepatũ eſſe h̃ẽt a corpore in ſe ⁊
in oĩbus opationibꝰ ſuis hoc pereũte corpore nõ ꝺe ne/
ceſſitate perit in ſe ⁊ in opationibꝰ ſuis.hãc rõnem viꝺet̃
Alz innuere in ꝑmo ꝺe aĩa ubi ꝺicit ſic. Quicq̇ꝺ igitur
eſt aliq̇ꝺ eſſe ꝓpriũ aut ꝓpria paſſio ꝯtingit utiq̃ꝫ ipſam
ſepari.Si ꝟo nulla eſt ꝓpria ipſiꝰ nõ erit ſeparabilis.ex
alteratione aũt potẽtiarũ aĩe arguit̃ ſic.potẽtie cognoſcũ
tur ex obĩtis:ergo cuiꝰ obm̃ eſt ꝑpetuũ ſm̃ ꝙ eſt obm̃ eiꝰ
⁊ ĩpa potẽtia erit ꝑpetua:ſeꝺ obm̃ itellectus ꝑpetuuꝫ eſt
ergo ⁊ itellectꝰ erit ꝑpetuus. ¶ Si forte ꝺicat̃ ꝙ ſcientia
que eſt in itellectu corruptibili eſt ꝑ obliuionẽ:⁊ ſic non
eſt perpetuũ obm̃ itellectꝰ. ¶ Cõtra hoc eſt q̇ꝺ ſup̃ ꝓba
tuꝫ eſt.ſpẽs eniꝫ in aĩa per hoc ꝙ eſt accñs ut in ſubiecto
ens in itellectu nõ eſt obm̃ itellectꝰ:⁊ ſic corrũpit̃ per ob
liuionẽ.eſt aũt obm̃ itellectꝰ per hoc ꝙ eſt rõ rei ⁊ natu/
ra:⁊ ſic nõ corrũpit̃.Hanc rõnem inuit Augꝰ in libro ſo
liloquioꝝ ubi ꝓbat aĩam eſſe imortalẽ ex hoc ꝙ eſt ſbm̃
ueritatis que eſt imortalis. ¶ Item ul'e eſt iꝺ q̇ꝺ intelli
git̃:⁊ ul'e eſt ubiq̃ꝫ ⁊ ſemp:aut ergo ſm̃ ꝙ eſt in re aut ſꝫ
ꝙ eſt in itellectu ubiq̃ꝫ ⁊ ſemp.Nõ pᵒ mõ q: in re eſt in
mã ⁊ materia ꝺiuiꝺit ꝯtrahẽꝺo:⁊ ſic nõ põt eẽ ubiq̃ꝫ.Si
milr̃ mã ſbiecta eſt trãſmutatiõi ⁊ ſic nõ põt eſſe ſemp.ğ
ſm̃ ꝙ eſt in itellectu ſeparante a mã ⁊ loco erit ubiq̃ꝫ ⁊
ſemp:ſeꝺ per hoc eſt perpetuũ ergo ab intellectu habet
ꝙ eſt perpetuũ.aut ergo ſm̃ ꝙ itellectꝰ eſt ꝑpetuus aut
ſm̃ ꝙ ĩpe eſt trãſmutabilis ⁊ corruptibilis.Si pᵒ moꝺo
tũc habet̃ ꝓpoſitũ.Si 2ᵒ mõ tunc ꝑpetuitas cauſabitur a
trãſmutabili ſm̃ ꝙ eſt trãſmutabile:⁊ oppoſituꝫ iuuabit
oppoſitũ aꝺ eſſe q̇ꝺ eſt abſurꝺũ. ¶ Item itellectꝰ ꝺe na/
tura ſua oẽ iꝺ q̇ꝺ appħenꝺit expoliat a trãſmutatiõe ⁊ tẽ
pore ⁊ cauſis trãſmutationis ⁊ tẽporis. Ueritas huiꝰ pa
tet per añ ꝺicta.ſeꝺ cuiuſcũq̃ꝫ natura talis eſt ꝙ ipſa facit
rem eſſe intẽporalẽ ⁊ intrãſmutabilẽ ĩpm ſm̃ ſuã naturã
eſt intrãſmutabile ⁊ intpale.ğ itellectꝰ erit intpalis ⁊ itrã
mutabilis ſm̃ ſuã naturã.minor ꝓbat̃ per h̃ q̇ꝺ ꝺicit pħs
ꝙ intellectꝰ eſt ſimplex ⁊ imixtꝰ ⁊ nulli nihil habet cõe.
Uñ patet h̃ ꝙ ĩpe ſepatꝰ eſt a mã trãſmutabili ⁊ tẽpora
li ⁊ eſt potẽtia oĩa: q̇ꝺ nõ eſt uerũ ꝺe alia potẽtia que nõ
eſt in organo corporali mixto ⁊ trãſmutabili ut ſup̃ ꝓba
tuꝫ eſt. ¶ Item oẽ q̇ꝺ recipit̃ in aliquo ut in ſbto:recipi
tur ſm̃ ptãtẽ recipiẽtis ⁊ nõ recepti.itelligibile recipitur
in itellectu:ergo recipit̃ ſm̃ ptãtẽ recipiẽtis ⁊ nõ recepti.
ul' ſic itelligibile recipit̃ in itellectu:ergo recipit̃ ſm̃ ptã
tem itellectꝰ ⁊ nõ itelligibilis.pᵃ ſcribit̃ a Boecio.2ᵃ pa/
tet per iꝺuctionẽ oĩuꝫ agẽtiũ quoꝝ actꝰ a ſuis paſſiuis re
cipit̃ ſm̃ ptãtem patiẽtiũ:ſicut calor ſolis aliter recipitur

a ſemine plante ꝛ aliter a ſemine aīalis: ꝛ aliter ab elemē to. in elemēto enim eſt rarificās tm̄. in ſemine aūt plan te diſſoluit ꝛ facit pullulare. In ſemine vo aialis diſſoluit ꝛ formatꝛ ſic patet de alijs. minor patet pſe. ¶ Inde ul terius itelligibile recipit in itellectu ſm ptātē itellect⁹. ſ3 oē itelligibile recipit ſub rōne ſimplicis ꝑpetui ꝛ trāſ mutabilis. ergo ptās intellect⁹ eſt ſimplex ꝛ perpetua ꝛ tranſmutabilis. ¶ Item in libro de cauſis habet ꝙ oīs aīa nobilis tres hēt oꝑationes. ſ. diuinā intellectualē3 ꝛ aīalem. ꝛ expoſitū hēt cōmētū ibidē ꝙ diuinā hēt inquā tum eſt a cauſa cauſante ipam. Intellectualē aūt inquā tum eſt cauſata a pma cauſa poſita eſt inſtrumētū intelli gibile inquātū. ſ. de lumine ſuo influit itelligibilia. aīalē autem hēt in cōparatiōe ad corpus. Inde ſic qcqd in cō paratione ſubali nō depēdet ad corpus ſed ad cām aliā3 nō deſtruat deſtructo corpore: ſed deſtructis cauſis alijs ad quas depēdet aīa rōnalis ꝛ hmōi: ergo non deſtruit deſtructo corpore ſed deſtructis cauſis alijs. pma ꝓba tur per hoc ꝙ quālibet ſubſtantiā ſequit oꝑatio nālis il lius ſube ꝛ quelibet ſuba ponit poſita ſua naturali oꝑa tione. 2ª ꝓbat per hoc ꝙ vnicuiq3 eſt ſubalior operatio illa quā habet in comparatione ad ꝑus a quo accipit eē ꝛ ſubam q3 illa quā hēt in cōparatione ad poſteri⁹. Aīa aūt ut patet per adicta diuinā ꝛ itellectualē hēt oꝑatio nem hēt in cōparatione ad ꝑus. aīalem aūt in cōparatio ne ad poſteri⁹. Cum igit cauſe ꝑores nō pñt deſtrui aīa nō deſtruit in oꝑatione diuina ꝛ intellectuali. Et hec rō videt de itellectu Auicē in pn° ſexti de nālib⁹ ubi dic ꝙ hoc nomē aīa nō eſt nomē illi⁹ rei quā noiat ex eſſentia ei⁹ uel ex pdicamēto in quo ptinet: ſed ex accñte qd ac cidit ei: ꝛ iō dicit ꝙ aīa dicit ab aiando. S3 ꝯtra ſic obij cit. quedā ſunt rōnes ab ethicis iducte. ſ. ꝙ deſtructo pfe cto deſtruit pfectio. corpus eſt ꝑfectū ab aīa: ergo deſtru cto corpe deſtruit aīa. ¶ Item corruptio nihil aliud eſt q3 deſtructio forme nālis ſup mām: hō corrūpit ꝗ for ma ei⁹ nālis deſtruit ſup mām. ſed forma nālis eius eſt aīa rōnalis: ergo aīa rōnalis deſtruit. ¶ Item cui⁹ nul la oꝑatio eſt ſine corpore ſm nullū pncipiū illarū oꝑera tionū pōt eſſe ſine corpe: ſed nulla oꝑatio aīe eſt ſine cor pore: ergo ſm nullū pncipiū illarū oꝑationū manet aīa ſine corpe. pª ſcribit in libro 16° de aīalib⁹. 2ª ꝓbat per h̄ ꝙ ſi aliqua oꝑationū aīe eſt ſine corpe illa eſt itelligere: ſed oē itelligē eſt ex fantaſmate fantaſma nō eſt ſine cor pore: ergo nec itelligē. ¶ Item qcqd diſponit diuerſi mode cōplexione corpis diuerſa illud eſt forma nō ens ſine corpe: aīa rōnalis eſt hmōi: ergo aīa rōnalis eſt for ma nō ens ſine corpe. pª ꝓbat per hoc ꝙ nō diuerſificat forma in oꝑationib⁹ ſuis ex mā niſi q: eſt in illa ꝛ nō hēt eſſe ſepatū ab ipa. 2ª ſcribit in 2° de aīa ubi dicit ꝙ mol les carnes bn̄ aptos mēte eſſe videmus: ꝛ duros carne male aptos mēte. Inducit etiā quaſdā auctoritates ſicut illud eccleſiaſtes 3°. dixi in corde meo de filijs hoīum ut probaret eos deus ꝛ oñderet ſil'es eſſe beſtijs: ꝛ idcirco vnus eſt iterit⁹ hoīs ꝛ iumētoꝝ ꝛ equa utriuſq3 ꝯditio. ꝛ infra. Deīde ſubiacēt uanitati ꝛ oīa ꝑgunt ad vnū locū. de terra facta ſunt ꝛ in terra3 reuertunt: qs nouit ſi ſpūs filioꝝ adam aſcēdit ſurſu3 ꝛ ſi ſpūs iumētoꝝ deſcēdat de orſum. ¶ Item in 3° eccleſiaſtes vnus ꝛ ſtulti ꝛ me⁹ oc caſus erit qd ꝓdeſt ꝙ maiorē ſapīe oꝑerā dedi. ¶ Ite3 in 2° ſapientie ex nihilo nati ſumus ꝛ ꝑpter hoc erimus tanq3 nō fuerimus qm̄ fumus ꝛ flatus erit in narib⁹ no ſtris: ꝛ ſermo ſcintille ad cor nr̄m: q: extinctus ignis erit cor nr̄m: ꝛ ſpūs diffundet tanq3 mollis aer. Adducunt etiā quaſdā auctoritates de phis. dicit eni3 hypocras in 2ª ꝑticula emphorimoꝝ. quicūq3 dolentes aliqd corpis plurimū dolores nō ſentiūt his mens egrotat. Si aute3 mens egrotat tunc etiā mens cōmoritur. ¶ Item dicit Arꝫ: in primo de morte ꝛ vita corruptis aīalib⁹ corrūpit doctrina ꝛ ſanitas que in aīalib⁹ ſunt. Vn̄ etiā de aīa rō cinabit utiq3 aliqs ex his ſi enim nō ut nā ſed ſicut accñ tia aīa in corpe eſt: ſit utiq3 ipſius ꝛ altera naturalr̄ corru ptio pter corruptionē qua corrūpit corrupto corpore. ¶ Solo ad duas pmas rōnes dicendū ꝙ ꝓpones ille uere ſunt de formis que nō ſunt ſube pſe exñtes: anima rationalis non eſt forma talis qd ſupra eſt explanatum. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ intelligere quoddā eſt ex fantaſ mate ꝛ quodda3 quod non eſt ex fantaſmate ſicut ſupra eſt oñſum in qōne de itellectu poſſibili: ꝛ intellect⁹ poſt mortē erit per ꝯuerſionē ad intellectu3 agentē ut dicunt phi. ꝛ iō dicit Arꝫ: in 2° de ſomno ꝛ vigilia ꝙ in ſomnis qñq3 etiā fiūt uere itelligētie pter fantaſmata: ꝛ hui⁹ cām ſup aſſignauim⁹ in qōne de ſomno. q: ſ. quedā ſomnia fiunt per illuminationē ſubarū ſepatarum. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ nō alterat aīa rōnalis per mixtionē corpis niſi inquātū accipit a fantaſmate: ꝛ hoc eſt per accñs vn̄ pſe nō alterat: ꝛ iō nō ſequit ꝙ deſtruat. ¶ Ad aliud dicē du3 ꝙ Salomon loquit ibi cōcionādo: ꝛ ꝑpter h̄ ſemꝑ ſubinfert ꝛ hoc quoq3 eſt uanitas. ¶ Ad aliud dicēdu3 ꝙ in libro ſapiētie ſubinfert ꝙ hoc dixerūt impij apud ſe cogitātes nō recte. ¶ Ad aliud dicēdu3 ꝙ hypocras uo cat ibi mentē aīalē vtutē ſitā in organo: ꝛ hec nō coegro tat niſi per accñs. ſ. inquātū a morbo ſenſum ipedit iflue re: ſicut accidit in cancro ubi frigiditas melancholie in tercipit ſenſu3: ita ꝙ locus efficit iſenſibilis. ꝙ aūt vtus egrotat per accñs patet per illud dictu3 Arꝫ: in p° de aīa ꝙ ſi ſenex accipiat oculū iuuenis videbit utiq3 ſicut iuue nis. ¶ Ad aliō dicēdū ꝙ Arꝫ: loquit ibi de triplici cor ruptiōe que ſup explanata eſt: ꝛ intēdit de aīa que nō ſe parat a mā ꝛ organo. hec enim deſtruit deſtructiōe cor poris ſenſibilis ꝛ uegetabilis: ſ3 de rōnali ipē ꝓbat ꝙ nō eſt ſic in corpe: ꝛ pp h̄ nō eſt iſte modus corruptiōis ei⁹ ¶ Querit quid moueat in aīalibus proceſſiuu3 motū.

Conſequenter tran ſeundū eſt ad vires aīe motiuas: ꝛ q: mo tiue pncipia dicunt que mouēt in motu ꝓceſſiuo. p° queratur de motu ꝓceſſiuo aīalium. 2° de ſingulis virib⁹ mouētib⁹. 3° de quantitate aīe. q: quātitas pncipalr̄ penes vires motiuas aīe attē dit. ¶ Item circa motū ꝓceſſiuu3 tria querunt. ſ. quid moueat in aīalibus proceſſiuum motu3. Et quid ſit pro ceſſiuus motus. Et ad quid ꝛc.

Ad primum proceditur ſic. Et ponant rōnes Arꝫ: in 3° de aīa ubi duabus rōnibus ꝓbat ꝙ uegetabilis potētia nō mouet. Quarū prima hec eſt. oīs motus ꝓceſſiuus eſt ꝑpter qd appre henſum ꝑus: uegetabili nō ineſt potētia aliqd appꝑhen dēs: ergo uegetabile nō eſt mouēs motu ꝓceſſiuo. 2ª eſt q: ſi uegetabile inquātū uegetabile mouet motu ꝓceſſi uo tunc oē qd pticipat uegetabili mouet ꝓceſſiue qd fal ſum eſt: q: plante nō mouent motu ꝓceſſiuo ꝛ tm̄ partici pant uegetabili. Deīde ponit duas rōnes ꝙ nec ſenſus ſm ꝙ ſenſus mouet motu ꝓceſſiuo. quarū prior hec eſt ſi ſenſus mouet: tūc oē hñs ſenſu3 mouet: qd falſum eſt. multa enim aīalia ſunt ſenſu3 hñtia ꝛ tm̄ imobilia ſm lo cū. ¶ 2ª eſt ꝯtra rñſionē que poſſet fieri. ſ. ꝙ talia aīalia eēnt impfecta ꝛ deficerēt eis neceſſaria organa. ſ. ꝓceſſi ui mot⁹. Oē enim qd gñatiuū eſt ꝛ augmētatiuū eſt cre mētū ſuſcipit eſt pfectū: talia aīalia ſunt hmōi: ergo ſunt pfecta. Cu3 igit natura nō deficiat in neceſſarijs nec abū dat in ſupfluis talib⁹ aīalib⁹ nō deeſt de neceſſitate. cum igit nō hēant ptes organicas ꝓceſſiui mot⁹ nō habebūt motu3 ꝓceſſiuū. deinde adducit rōnem vnā ꝙ rōcinati ua ſpeculatiua ꝛ uocat⁹ intellect⁹ ſpeculatiuus nō mouet ſic. oīs motus ꝓceſſiuus eſt ad aliqd imitabile uel fugiē du3 per appetitū rōcinatiua ꝛ intellect⁹ ſpeculatiuus cu3 multotiēs itelligat ad timēdū aut letū iubet aīe timēdo

fugẽ aut imitari eo ꝙ nõ accipit ſpẽm niſi ſm ꝙ eſt pncipiũ ſcie ⁊ appetitꝰ. ergo talis rõcinatiua ⁊ intellectꝰ nõ mouẽt. poſtea adducit duas rõnes: ꝙ nec intellectꝰ practicꝰ mouet. quarũ pma hec eſt: q: qcqd mouẽs eſt illiꝰ imperiũ ſequit motꝰ: ſed imperiũ intellectꝰ practici non neceſſario ſequit motꝰ: ergo intellectꝰ practici nõ eſt mouẽs. 2ª ꝓbat Ariſ.: extẽdẽte eniꝫ ſe itellectu practico ideſt ꝯſideratione ueri uel falſi in ꝯſideratione actualis boni uel mali ⁊ dicẽte itellectiua fugẽ aliqd aut imitari nõ neceſſario ſequit motꝰ ſed ſꝫ deſideriũ ſenſus agit qñqꝫ ut facit abſtinens a delectationibꝰ corpis ſicut videmus in his qui agũt ꝯtra rõnem ⁊ itellectũ. ¶ 2ª rõ eſt a ſimili in arte opatiua in qua videmus ꝙ hñs ſciam medicine nõ neceſſario mouet ſm illã ſed potius eger. ergo ⁊ hic ſciẽs opabile nõ neceſſario mouet ad illud. ergo intellectꝰ practicus qui eſt cognoſcẽs opabile inquãtũ hmõi nõ erit pſe motiuũ. Deide adducit vnã rõneꝫ ꝙ nec appetitꝰ ſenſibilis pſe eſt mouẽs. videmus enim quoſdã ꝯcupiſcẽtes delectabilia ſenſus nõ moueri ad illa ſed abſtinere eo ꝙ ſequant rõnem ⁊ itellectũ. ¶ Juxta hoc etiã querit utrũ motiuũ in motu ꝓceſſiuo ſit quedã dĩa aie ſepata a uegetabili ⁊ ſenſibili rõnali ⁊ ſubito ⁊ rõne. uel ſit alia potẽtia iparũ nõ diſtincta ab ipſis niſi per rõnem partis ſicut diſtinguunt cetere potẽtie aie: ⁊ videt ꝙ ſit diſtincta ab alijs differentijs aie per rõnes inductas ab Ariſ. Si eniꝫ nec eſt uegetatiuũ nec ſenſitiuũ nec rõnale tunc neceſſario erit alia ſpẽs aie. ¶ Item per qðcũqꝫ differũt aialia dĩa ſpecifica illud eſt dĩa aie ſpũalis. per motiuum differũt aialia dĩa ſpecifica: ergo eſt dĩa aie ſpecialis. pª patet pſe. 2ª ꝓbat ex hoc ꝙ oẽ aial hñs ſenſum ⁊ in ſenſibili aia nõ differũt aialia ſpecie. nõ aũt oẽ aial mouet ꝓceſſiuo motu. ergo nõ differũt in ꝟtute mouẽte ſm ſpẽm. ¶ Sed ꝯtra nõ ſit motus ꝓceſſiuus niſi per apphenſionẽ boni: actualis apphẽſio aũt nõ eſt niſi ſenſus ⁊ rõnis: ergo motus ꝓceſſiuus nõ eſt niſi ſenſibilis aie uel rõnalis. ¶ Item nõ ſit motꝰ ꝓceſſiuus niſi ꝑ appetitũ. oĩs aũt appetitꝰ eſt ſenſibilis uel rõnalis g̃ motus eſt ſenſibilis uel rõnalis. ¶ Juxta hoc etiaꝫ querit de numero mouẽtiũ ſm Ariſ.: ipe eniꝫ dicit ꝙ ſunt duo mouẽtia ⁊ ꝙ ſunt tria ⁊ ꝙ mouẽs eſt vnũ ſpecie ⁊ tria ꝑ numerũ. videt ꝙ nõ tñ ſunt duo. mouẽs enim eſt cuiꝰ imperiũ ſequit motꝰ: ſed imperiũ intellectꝰ practici ⁊ appetitꝰ nõ de neceſſitate ſequit motꝰ ſi deſideriũ ſenſus ſit in cõtrarium: ergo videt ꝙ plura ſunt mouẽtia q̃ꝫ duo. ¶ Preterea vident eſſe q̃tuor mouẽtia. ſicut enim vnũ eſt per apphenſionẽ ex pte aie rõnalis mouẽs ⁊ vnum perſe ſenſibile que ſunt intellectꝰ practicus ⁊ fantaſia. ita videt eẽ duplex appetitꝰ. vnus. ſ. ſenſibilis aie ⁊ alter rõnalis. ¶ Preterea ſic eſt mouẽs appetitꝰ ita eſt mouẽs virtꝰ que diffuſa eſt in muſculis ⁊ uenis: ⁊ ſic iterũ plura ſunt mouẽtia. ¶ Preterea videt ſm ꝙ dicit ꝙ ſint ſpecie vnũ mouẽtia. aut enim itelligit de ſpecie faciẽte potẽtiam. aut de ſpecie que eſt in aia. Si pº mõ tũc patet eſſe falſum. que enim eadẽ ſunt ſpecie ſunt vniꝰ rõnis. Intellectꝰ aũt practicus fantaſia ⁊ appetitꝰ nõ ſunt vniꝰ rõnis: ergo nõ ſunt ſpecie vnũ. Si 2º mõ iterũ falſuꝫ eſt. in brutis enim aialibus alius ſpũs mouet q̃ꝫ in rõnabilibus. ¶ Preterea in aialibꝰ pfectis nõ videt eſſe fantaſia. fantaſia enim cõponit ſenſata ⁊ accipit intẽtioneꝫ ꝯueniẽtis uel nõ ꝯueniẽtis ex ipſis. quedã aũt alia ſunt non hñtia niſi vnũ ſenſuꝫ. ergo in talibꝰ nõ erit neceſſaria fantaſia cõponẽs ſenſata diuerſa. ¶ Item videt ꝙ nõ debeat eẽ niſi vnum mouẽs. vnus enim motꝰ ſimplex eſt ab vno motore ſimplici ut ꝓbat in 5º phiꝛ. ſed motꝰ ꝓceſſiuus eſt vnus motꝰ ſimplex numero: ergo erit ab vno motore. Ulteriꝰ etiã querit de ꝯtrarietate que videt eẽ inter Ariſ.: ⁊ Auic. Dic̃ eni Auicª ꝙ oẽ aial mouet locali motu. Ariſ.: enim dicit ꝙ multa ſunt immobilia ſm locum. ¶ Solo dicẽdũ ꝙ aliud eſt querẽ de mouẽte ſimplici.

⁊ aliud de mouẽte a quo ſemp egredit motꝰ. mouẽs eni ſimplex eſt qð importat uel inclinat ad motũ uel extendit mẽbra: ⁊ hoc eſt multiplr. ſ. intellectꝰ practicus ⁊ fantaſia ⁊ appetitꝰ ⁊ virtus que eſt in neruis ⁊ muſculis. mouẽs aũt a quo ſemp egredit motꝰ nõ eſt vnuꝫ ſed duo ordinata ad minus uel tria. ſ. apphẽdens actuale qð eſt imperãs motũ: ⁊ appetẽdo exequẽs motuꝫ. ⁊ q: apphẽdẽs eſt duplex. ſ. itellectꝰ ⁊ fantaſia iõ efficiunt tria: ⁊ de hoc mouẽte querit Ariſ.: in libro de aia. ⁊ iõ ꝓbat ꝙ non eſt intellectꝰ practicus pſe nec appetitꝰ pſe ſed oportet ꝯcurrere utrũqꝫ. ⁊ per hoc patet ſolo ad oẽs rõnes inductas ab Ariſ. ¶ Ad id qð ulteriꝰ querit utrũ. ſ. motiuum ſit dĩa aie ſpecialis. dicẽdũ ꝙ nõ eſt ſed eſt potẽtia ſenſibilis uel rõnalis aie. ¶ Ad id qð ꝯtra hoc obijcit dicenduꝫ ꝙ ſenſitiuũ ⁊ rõnale nõ mouent a motiuo niſi quia ſenſus nõ de neceſſitate mouet. ſed motiuũ pars eſt ſenſibilis aie: lꝫ nõ oĩa aialia hẽant illã partẽ: ſicut nõ oĩa aialia hñt oẽs ſenſus. per hoc etiã patet ſolo ad ſequẽs. ſenſibilis eni aia nõ eſt vna ſpecie in oĩbus aialibus ⁊ ſicut differũt habẽdo plures uel pauciores ptes in ſenſibus: ita differũt etiã habẽdo motiuaꝫ uel nõ habẽdo. ¶ Ad id qð ulteriꝰ querit de numero mouẽtiũ dicendũ ꝙ mouẽtia ſm vnũ motũ ſunt duo. ⁊ ſm aliũ tria. ⁊ ſm 3m vnũ in gñe nõ ſunt duo. In oĩbꝰ enim mobilibꝰ ſm locũ mouent fantaſia ⁊ appetitꝰ. fantaſia ꝓpter imperiũ ⁊ appetitꝰ imediate. In hoĩe enim ſpecialr ſunt tria mouentia. duo ꝓpter imperiũ ⁊ vnũ imediate qð eſt appetitꝰ. Eſt enim imperiũ ſm rõnem boni ſimplr: ⁊ ſic mouet intellectꝰ practicus. Et eſt imperiũ ſm rõnem boni ut nunc ⁊ ſic mouet fantaſia: duobꝰ aũt modis eſt vnũ mouẽs. vno mõ ſi attẽdat imediate mouẽs nõ erit mouẽs niſi appetitꝰ: q: appetitꝰ eſt exequẽs motũ. Intellectꝰ aũt ⁊ fantaſia determinãtia aliquo mõ ſunt vnũ ſpecie inquãtuꝫ actu aial boni uel mali. per ſpẽm enim actualis intellectꝰ ⁊ fãtaſia determinãt motũ. appetitꝰ aũt per eandẽ ſpẽm exequit. ¶ Ad id aũt qð ꝯtra obijcit dicẽdũ ꝙ lꝫ itellectuꝫ ⁊ appetitũ nõ de neceſſitate ſequit motꝰ tñ ſunt mouẽtia aliquo mõ ut phabitũ eſt. ¶ Ad aliud aũt dicẽduꝫ ꝙ lꝫ appetitꝰ aliꝰ ſit ſenſibilis aie ⁊ alius rõnalis: tñ per eundẽ motũ mouẽtis. ſ. exequẽdo motũ: ſic aũt nõ eſt de intellectu ⁊ fantaſia: q: intellectꝰ eſt boni ſimplr: fantaſia ꝟo ut nũc hoc eſt apparẽter iſenſibilis. ¶ Ad aliud dicenduꝫ ꝙ Ariſ.: illã potentiã que fixa eſt organis ⁊ eſt in neruis ⁊ muſculis reducit ad organũ per qð eſt motꝰ. dicit eniꝫ in 3º de aia tria eſſe quodãmõ. vnũ qdẽ mouẽs. aliud q̊ mouet. ⁊ 3m quo mouet. Mouẽs aũt eſt dupx. alið qdẽ imobile. Alið qdẽ eſt mouẽs ⁊ qð mouet. Mouẽs aũt imobile eſt actuale bonũ qð per ſpẽm ſuã mouet appetituꝫ. mouẽs aũt qð mouet eſt appetitiua potẽtia que mouet quedã mẽbra ſed mouet a ſpecie actualis boni. Qð aũt mouet eſt aial ꝓceſſiuũ: quo ꝟo mouet eſt organum motꝰ uel pes uel ala cũ virtute motiua ſibi affixa. ¶ Ad aliud aũt qð querit. ſ. qualr mouẽtia ſint in ſpecie vnuꝫ patet ſolo per iam dicta. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ aialia impfecta dicunt ab Ariſ.: que incõplete attingũt numerum ſenſuũ uel que hñt vnũ ſenſuꝫ tñ puta tactuꝫ ⁊ illa nõ mouent motu ꝓceſſiuo ⁊ ſm quoſdã nõ hñt fantaſiã ſed ſm Ariſ.: in libro de aia hñt eã: ſed hñt eã infinite ſm ꝙ etiã infinite mouent. dico aũt infinitã eẽ fantaſiã que nõ eſt cuꝫ certa determinatione boni uel mali actualis. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ vnus motus ſimplex eſt ab vno motore ſimplici imediate ⁊ vno mõ mouẽte: ⁊ ſic nõ ſũt plura mouentia in motu ꝓceſſiuo. appetitꝰ aũt imediate eſt mouẽs ut exequens. ſed intellectꝰ ⁊ fantaſia mediate ut diſcernẽtia motũ. ¶ Ad ultm dicẽdũ ꝙ Auicª intelligit de motu cõſtructionis ⁊ dilatationis quem habet oẽ animal. Ariſ.: aũt intelligit de motu qui eſt de loco ad locum: qui ꝓprie dicit ꝓceſſiuus ⁊ illum non habet omne animal ſicut habetur in libro de animalibus.

¶ Querit̃ quid ſit motus proceſſiuus.

a **Secundo queritur** quid ſit motus ꝓceſſiuus. Et videt̃ Ariſ: dicẽ ꝙ ille motus eſt ꝓceſſiuus qui eſt mot⁹ organicus in quo ꝑncipiũ ⁊ finis eſt idẽ: cui⁹ aliud qdẽ mouet̃ aliud qdẽ quieſcit. dicit enĩ ſic mouẽs eſt mouẽs organice ut ꝑncipiũ ⁊ finis idem eſt ut qdã enim finis illud ꝟo ꝑncipiũ eſt vñ aliud qdẽ qeſcit ⁊ aliud mouet̃ hoc eſt ut ꝑncipiũ ⁊ finis idem eſt in ſuba ſed differũt in rõne: ⁊ ꝓpter hoc eſt ut finis ⁊ idem eſt ut ꝑncipiũ ⁊ ad ipſi⁹ mot⁹ quieſcit: q: in fine ut fine de neceſſitate accidit qeſcẽ. Aliud ꝟo mouet̃ q: moueri eſt in ꝑncipio mot⁹. ¶ Sed tũc querit̃ cum oĩs mot⁹ localis ſit ẜm ꝓceſſuꝫ mobilis de loco ad locũ: q: nõ oĩs mot⁹ localis ſit ꝓceſſiuus. ¶ Item querit̃ q̃liter ſit organizat⁹. Aut enĩ hoc eſt ab organo ſpeciali aut ab oĩbus organis in qbus eſt virt⁹ motiua. Si ꝑmo mõ Cõtra oĩs mot⁹ eſt organic⁹ qui eſt a ꝟtute motiua mouẽte organũ. talis enim eſt mot⁹ manus ⁊ reuolutio capitis ⁊ oculoꝝ ⁊ auriũ in qbuſdã aialib⁹ ⁊ lingue ⁊ multoꝝ alioꝝ mẽbroꝝ: ergo videt̃ eſſe motus ꝓceſſiuus nõ dict⁹ ab organo ſpeciali ſed a multis. Si hoc ꝯcedat̃ ꝯtra organa ꝓceſſiui mot⁹ ſunt ea per que ꝓcedit aial de loco ad locũ. talia non ſunt niſi pes uel ala uel anulus uel ſpina uel coſta: ergo videt̃ eſſe dict⁹ ab organo ſpeciali. ambulabilia enim mouent̃ pedib⁹. uolatilia aũt alis: anuloſa ſiue rugoſa trahũt ſe ore: ⁊ corpus ſequit̃ per iuolutionẽ anuloꝝ ſiue rugarũ ſicut patet in uermib⁹ qui dñr inteſtina terre. ſerpẽtes aũt motu coſtaruꝫ repunt. natatilia ꝟo ſpinis. ¶ Item videt̃ eſſe incõueniens ꝙ in vno motu aliqd qeſcat ⁊ aliqd moueat̃. videt̃ enim eſſe oppoſituꝫ in adiecto ꝙ motus qeſcat. ¶ Sol'o ẜm Ariſ: ꝓceſſiuus motus eſt cõpoſitus ex pulſu ⁊ tractu ⁊ eſt ſicut mot⁹ circularis nõ circuli ſed ſup circuluꝫ rei ita ꝙ ſuper vnum ſemicirculum ſit pulſus ⁊ ſup aliũ tract⁹. eſt enĩ pulſus appetit⁹ in appetibile extra: ⁊ eſt tract⁹ ipſius appetibilis in aial appetẽs: ⁊ ad appetibile qdẽ eſt finis pulſus ⁊ ab eodẽ eſt ꝑncipiũ tract⁹: ⁊ ꝓpter hoc qeſcẽ accidit in appetibili a pulſu. ꝓbatũ eſt enĩ ſup in qõne de eternitate ⁊ tpe ꝙ quotiẽſcũqꝫ mobile in motu vno ⁊ eodẽ utitur ut in fine ⁊ ꝑn⁹ de neceſſitate qeſcẽ accidit: per ꝉ patet ꝙ ꝑma diffinitio ꝯueniẽs eſt. ¶ Ad ꝑᵐ aũt qd̃ ꝯtra hoc obijcit̃ dicẽdum ꝙ ꝉꝫ mobile qdlibet ferat̃ localiter de loco ad locũ in toto uel in ꝑtibus tñ nõ ꝓꝑie ꝓcedit: ꝓcedẽ enĩ eſt ab appetitu moueri organo ordinato ad ꝓcedẽduꝫ ſicut eſt pes uel ala. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ organicus dicit̃ ab organo ſpeciali. ⁊ ꝉꝫ virt⁹ motiua a poſteriori capitis deſcẽdat in multa membra: nõ tñ ab illis dicit̃ ꝓceſſiuus mot⁹ q: per illa nõ ꝓcedit totũ aial ſed tñ mouet̃ quedã pars ipſi⁹. ¶ Ad ultiᵐ dicẽdũ ꝙ motus ꝓceſſiuus eſt motus compoſitus ut iam dictum eſt: ⁊ iõ nihil prohibet ꝙ quieſcit in parte vna ſcilꝫ in pulſu quãdo motus eſt in altera ſcilꝫ in tractu.

¶ Querit̃ ad quid ſit motus proceſſiuus.

b **Tertio queritur** Ad qd ſit motus ꝓceſſiuus. Et videt̃ ꝓhi dicẽ ꝙ ad cibum qui nõ eſt in loco vno ſicut plantarũ quarũ cibus tot⁹ cõgregat̃ circa radicẽ: ſed hoc videt̃ falſuꝫ. videm⁹ enĩ aialia alia delectabilia querẽ in diuerſis locis q̃ꝫ ciboꝝ ⁊ ꝓ̃cipue hoĩeꝫ. ¶ Preterea ſicut habet̃ in libro de aialib⁹ multa mouent̃ ſolũ ꝓpter hoc ut excitẽt ſibi calorẽ digeſtiuuꝫ quo magis digerãt ſibi cibaria ⁊ illa nõ videntur moueri ad motũ aliqueꝫ cibi. ¶ Preterea querit̃ iuxta hoc q̃re diuerſa ſunt organa ꝓceſſiui mot⁹ cum per qdlibet illoꝝ pñt moueri aialia ad diuerſa loca. ¶ Sol'o dicẽduꝫ ꝙ mot⁹ ꝓceſſiuus ꝑncipal'r eſt ad cibũ ⁊ ſecundario ad alia eſt delectabilia: ⁊ per ꝉ patet ſol'o ad duo ꝑᵃ. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ quorũdã aialiũ eſt cibus multũ ſparſus ⁊ illa indigent ala. quedã hñt corpora excellẽter longa ⁊ illa mouent̃ anulo uel coſtis: q: ſi natura feciſſet eis pedes factũ fuiſſet corpus eoꝝ minus oſſeũ ita ꝙ impedita fuiſſẽt ſpũalia ⁊ nutritiua eoꝝ. Si aũt paucos pedes habuiſſent fuiſſet corpus in alia ꝑte tractũ in terra ⁊ in alia ꝑte eleuatum. ſcribit̃ tñ in libro de aialib⁹ de carabo ⁊ cancro ⁊ alijs que multos hñt pedes. ⁊ dicunt̃ multipedia: ⁊ de quodã aiali qd̃ dicit̃ q̃dragintaq̃tuor eo ꝙ tot hẽat pedes: ⁊ videmus multos uermes multos hẽre pedes: ſicut eruca ⁊ hmõi. ſed in oĩbus his aialib⁹ accidit cõtrariũ ei⁹ qd̃ eſt in pedib⁹ uel in q̃drupedib⁹ uel natatilib⁹. In oĩbus enĩ talib⁹ mica que vicarius eſt cerebri quãtũ ad poſteriorẽ partẽ eſt in ſupiori ꝑte corporis ſui miniſtrãs ꝟtutẽ motiuã neruis ſuoꝝ organoꝝ ꝓceſſiuorum ⁊ ꝓpter crura eoꝝ ⁊ ale eoꝝ colligant̃ ad deorſum. molle aũt eoꝝ ⁊ ale eoꝝ in uẽtre ⁊ locus ſpũaliũ eſt inferius: ſed in multipedib⁹ eſt ꝯtrariũ. mica enim illorũ uel id qd̃ eſt ĩ loco mice eſt ſubt⁹ per modũ cuiuſdã pontis ⁊ infigunt̃ in ipa pedes mobiles per longitudinẽ tot⁹ corporis ex utraqꝫ ꝑte ⁊ ſup illud diſponunt̃ ſpũalia ⁊ nutritiua. Cauſa aũt hui⁹ eſt duplex. quarũ vna eſt ꝙ aialia talia nõ accipiũt tantũ cibi ꝙ uẽter eoꝝ intumeſcat: ꝓpter qd̃ neceſſe ſit ꝙ natura remoueat eis obſtaculũ tumoris illi⁹ ſicut ſit in his que habent pedes paucos uel nullos. Alia eſt q: talia aialia fere oĩa ſunt teſtea: ⁊ cũ teſta ſemper ꝯtinua debeat eſſe a dorſo deſcẽdens impediret motuꝫ curuũ ſi collectio eſſet ad deorſum. ¶ Notãdum eſt etiã ꝙ oẽ aial organa ꝓceſſiui mot⁹ habet ꝑia ⁊ ẜm nãm mot⁹ eius ſemp incipit a dextro: cuius ſignuꝫ eſt in hoĩe ⁊ leone qui ſemp ꝑponunt pedẽ dextrum niſi aliter fiat per premeditationem uel leſionem.

¶ Querit̃ quis ſit intellectus practicus.

c **Consequenter que**rit̃ de ſingulis viribus mouẽtibus. ⁊ querunt̃ duo. ſ. de vnoquoqꝫ eoꝝ pſe ⁊ de rõne eoꝝ ⁊ ſufficiẽtia. ¶ Circa ꝑᵐ duo querũtur. ſ. de his que mouẽt per appꝛ̃heſionẽ ⁊ appetituꝫ. ⁊ de his que añcedũt eas que nõ niſi impant motũ. mouẽtis aũt per appꝛ̃henſionẽ ⁊ appetitũ ſunt tres. ſ. intellect⁹ practicus ⁊ fantaſia ⁊ ꝑtes appetit⁹. ꝑmo igit̃ querẽdum eſt de intellectu practico circa quem querunt̃ q̃tuor. ꝑᵐ quoqꝫ eſt qs ſit intellect⁹ practicus. 2ᵐ Utrum ipe ſit vis vna uel plures. 3ᵐ Utrum ipſe ſemp ſit practicus queãdmodũ videt̃ ꝓhs dicẽ. 4ᵐ que diã ſit ipi⁹ ad ſpeculatiuũ.

a **Ad primum proce**ditur ſic. Dicit Auic⁹ in 6⁹ de nãlibus ꝙ intellect⁹ practicus eſt vis actiua que eſt ꝑncipiũ mouens corpus hoĩs ad actiones ſingulas que ſunt ꝓꝑie cogitationis ẜm ꝙ ĩtẽtionib⁹ ꝯuenit ad placitũ que appropriant̃ ei ⁊ habet reſpectũ in cõparatiõe ꝟtutis vitalis appetitiue: ⁊ reſpectuꝫ in cõparatione virtutis vitalis imaginabilis ⁊ eſtimabilis: ⁊ reſpectũ in cõparatione ipſi⁹ ad ſe. videt̃ enĩ nõ debẽ dici vis intellect⁹ practicus. Aug⁹ enim in libro de ſpũ ⁊ aĩa diſtinguit inter vim ⁊ potentiã dicẽs ꝙ vis ꝓꝑie eſt appꝛ̃heſiua ſed potẽtia ꝓꝑie refert̃ ad motiuas ergo videt̃ male dicẽ Auicᵃ ꝙ intellect⁹ practicus ſit vis. ¶ Preterea itellect⁹ nõ eſt alicui⁹ corpis act⁹ ſiue ſit practicus ſiue ſpeculatiuus: ergo videt̃ male diffiniri ꝑ hoc ꝙ dicit ꝑncipiũ mouẽs corpus. ¶ Preterea ſup habitũ eſt ꝙ mot⁹ corpis nũqꝫ eſt circa intellectũ practicuꝫ. motus aũt nunq̃ꝫ eſt circa ꝑncipiũ mouẽs: ergo videt̃ ꝙ intellect⁹ practicus nõ ſit ꝑncipiũ mouẽs. ¶ Item Auicᵃ ibidem dicit ꝙ intellect⁹ practicus fact⁹ eſt ꝑncipiuꝫ mouens alias vires que ſunt ſubtracte ei ut ille cogant̃ ſeq affectũ ei⁹ ⁊ nõ ecõuerſo: ergo intellect⁹ practicus eſt ꝑncipiũ mouẽs fantaſiã ⁊ appetitũ ⁊ nõ ꝑncipiuꝫ mouens corpus. Si forte dicatur ꝙ mouet utrũqꝫ. ſ. vires abſtra-

etas ⁊ corpus. Cōtra aut mouet utrūqꝫ imediate aut vnū per alterū. Si pͦ mō ſequunt̄ duo incōueniētia. cuꝫ eniꝫ nō ſit motꝰ in mobili niſi qꝛ eſt a mouēte ſequit̄ ꝙ nullus motꝰ ſit in viribꝰ inferioribꝰ niſi qui eſt ab itellectu: ⁊ ſic nunqꝫ mouebunt̄ motu ꝯtrario qđ falſuꝫ eſt ſicut patet per an̄dicta. Secūdū incōueniens eſt ꝙ ſm hoc ab vno motore ⁊ ſimplici mouent̄ duo mobilia imediate quod eſt ꝯtra oēm nām. Si 2ͦ mō capit̄ ſequunt̄ iterū duo incōueniētia quoꝝ vnū eſt ꝙ in artibꝰ mechanicis que oēs principiant̄ ab itellectu practico ut habet̄ in methaca immediate mouēt ꝟtutes iferiores. ſ. iraſcibilē ⁊ ꝯcupiſcibilem que ſunt ꝑtes appetitꝰ ſenſibilis: qđ patet eſſe falſum. opa enim mechanicoꝝ ⁊ medicoꝝ ſine ꝯcupiſcētia ⁊ ira ſunt. Secūdū eſt ꝙ nō erit motꝰ in iferioribus qui nō ſit ab itellectu qđ tn̄ improbatū eſt. ¶ Preterea obijcit̄ ꝯtra hoc qđ dicit ꝙ eſt ꝑncipiū ad ſingulas actiones que ſunt ꝓprie cogitatiōis ſm ꝙ intentionibꝰ ꝯuenit ad placitū que ꝑparant̄ ei. oīs enim intellectꝰ eſt ſpēi denudate a mā: oīs aūt talis ſpēs eſt uľis: ergo nulla videt̄ eē ad actiōes ſingulas qꝛ ille ſunt ſingulares. ¶ Preterea intētiones que ꝑparant̄ ad placitum vident̄ eſſe ſigna que per inſtitutionē aliqd ſignificāt ſicut ſunt noīa ſignificātia ⁊ uerba: ⁊ ſic videt̄ itellectꝰ practicus eē taliū ſignoruꝫ: ꝗ nō differt a diſciplina que eſt per auditū. ¶ Preterea hoc videt̄ eſſe falſum qđ dicit ꝙ hēt reſpectū in cōparatione ꝟtutis vitalis appetitiue. ꝑtes eni uegetabilis aīe appetitiue ſunt: ⁊ de his dicit Ariſ. in fine tertij ethic ꝙ nō ſuadent̄ a rōne. ergo intellectꝰ practicus nō hēt reſpectū ad ipas. ¶ Preterea hoc expimētū patet ꝙ ꝟtutes ille qn̄qꝫ ꝯtra rōnem mouent̄. Preterea dicit Auica ꝙ reſpectꝰ quem hēt cōparatione ſui ad ſe eſt modus q gn̄at in eo actionē ⁊ intellectū ꝯtemplantē. ſed intellectꝰ cōtēplans eſt intellectꝰ ſpeculatiuus: ergo intellectꝰ ſpeculatiuꝰ naſcit̄ ex itellectu practico qđ falſuꝫ eſt. ¶ Solutio dicēdū ꝙ diffinitio Auicce bona eſt ⁊ dat̄ in cōparatione ad ea que ſunt ex itellectu practico. ꝑſis eniꝫ idem eſt qđ opus. oē aūt humanū opus eſt per corpus ſiue ſit in moribꝰ humanis per ꝯſuetudinē: ſiue ſit per nām exteriꝰ in artibꝰ mechanicis: ⁊ ꝓpter hoc dicit̄ itellectꝰ practicus mouens corpus. qꝛ ꝟo intellectꝰ practicus ut dicit Auerr. mouet per ſuā ſciam ſm ꝙ ſcia eſt diſpō opabilium: iō dicit Auica ꝙ illud ꝑncipiū eſt ad actiones ſingulas que ſunt ꝓprie cogitatiōis ſm ꝙ intētionibꝰ ꝯuenit que ꝑparant̄ ei ad placituꝫ. cogitatio eni hec dicit̄ quaſi coagitatio ⁊ eſt diſcurſus rōnis practice in inqſitiōe opabiliū: quoꝝ oīum rōnes ſunt in intētionibꝰ ꝑparatis ad placitū hoc eſt ad uoluntatē eo ꝙ oīa opa nr̄a uolūtaria ſunt. per hmōi aūt collationē opabiliū eſt intellectꝰ practici ordinate ꝑncipia reſpiciētia opus. hec eniꝫ ſunt aut in ope aut in rōne opis. Si pͦ mō aut ſunt in rōne opis ꝑtinētis ad ꝯſuetudinē ⁊ ſic egrediunt̄ per ꝑtes appetitus que ſunt iraſcibilis ⁊ cōcupiſcibilis ſicut opa caſtitatis ⁊ fortitudinis: ⁊ ſic dī intellectꝰ practicus hēre reſpectuꝫ ad vitalē appetitiuā. vitale enim ſm ꝓprietateꝫ arabici ſmonis dī ſenſibile. appetitiuum aūt eſt iraſcibile ⁊ cōcupiſcibile qꝛ ordinari hēt ab intellectu practico ut habetur in fine pmi ethicoꝝ ⁊ a Gregorio nixͦ. Si ꝟo ꝑtinet opus ad nām extra ſicut in artibꝰ mechanicis tūc illud opus eſt figura artifici eſtimata ad utilitatē aliquaꝫ. ⁊ ꝓpter hoc illud opus egredit̄ ab intellectu mediante imaginatiōe ⁊ eſtimatiōe ut imaginatio referat̄ ad figurā ⁊ eſtimatio ad utilitateꝫ. Si ꝟo eſt in rōne opis tunc eſt in ꝑncipijs qbus regit̄ intellectꝰ in ope que ſunt accepta ut ꝑ ſe nota in opationibꝰ ſicut ꝙ mentiri eſt turpe: ⁊ ꝙ vnicuiqꝫ eſt tradēdū qđ ſuū eſt. ⁊ hēt intellectꝰ opationem ſui ad ſe. ⁊ iō dicit Auica ꝙ in cōparatiōe pma inaſcunt̄ in itellectu affectiones ſicut erubeſcentia ⁊ uſus ⁊ hmōi. ⁊ ꝑcipue ꝗtuor nāles que ſunt timor ſpes gaudiū ⁊ triſticia. In 2a ꝟo fiunt ab ipo artes mechanice. In tertia aūt ꝑncipia operū que ſunt dignitates. ¶ Ad pmuꝫ ergo qđ obijcit̄ ꝯtra lꝫ dicēdū ꝙ Augꝰ ſtricte accipit viꝫ ſm ꝙ eſt vigor intus: ⁊ qꝛ potētia paſſiua non extēdit ſe extra patiēs eo ꝙ nō eſt niſi recipiēs tm̄: ꝓpter hoc ipſe dicit apphenſiuas eſſe vires. Actiua ꝟo eſt dans ⁊ ſic extendit ſe extra ſe ⁊ ꝓpter hoc potētia que eſt ad aliud dicit attribui motiuis: eo ꝙ ille extēdūt ſe ad reꝫ extra. Sꝫ Auica large ſumit vnū ꝓ alio. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ lꝫ intellectꝰ nō ſit actꝰ alicuiꝰ corpis per affixionē in organa tn̄ practicus utit̄ corpe ut inſtrō per qđ explet opatiōes ſuas. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ lꝫ motꝰ corpis qn̄qꝫ ſit circa itellectū tn̄ nō ſic eſt ecōuerſo eo ꝙ plura mouēt corpꝰ: ſed nō oē opus qđ fit per corpus eſt intellectꝰ practici, eo ꝙ qn̄qꝫ fantaſia mouet in ꝯtrariū. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ intellectꝰ nunqꝫ imediate mouet corpus ad minꝰ eni memoria que eſt in neruis ⁊ muſculis ſed in artificiatis mechanicis mouet mediāte fantaſia ⁊ eſtimatione ſicut cōcupiſcētia ⁊ ira ⁊ hoc eſt reſpectu ſenſus ſm Auicam. In ꝯſuetudinibꝰ aūt per ꝑtes appetitꝰ que ſunt iraſcibilis ⁊ cōcupiſcibilis: ⁊ hic eſt reſpectꝰ pmus ⁊ tn̄ nō ſeqt̄ ex hoc ꝙ nullus motꝰ ſit qui nō ſit ab intellectu. ꝑtes eni appetitꝰ mouent̄ a duobꝰ: quoꝝ utrūqꝫ hēt ꝓpriuꝫ motū ab vno. ſ. ſupiori motore: hoc eſt ab itellectu ⁊ ab alio inferiori hoc eſt a fantaſia. ⁊ ſi iferior ſequat̄ ſupiorē egrediunt̄ mores boni ut dicit Auica. Si ꝟo ſupior ſequat̄ iferiorē egrediunt̄ mores ꝑuerſi ⁊ hmōi. ſilr̄ ponit Ariſ. in motoribꝰ celi: quoꝝ qlibet hēt ſuuꝫ motū ꝓprium ⁊ tn̄ inferius ſequit̄ ſupiorē in motu diuino. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ forme denudate a mā ſunt duobꝰ modis ut ſup̄ diximus. ſ. abſtractiōis que deſeruiūt itellectui ſpeculatiuo ⁊ cōpōnis que deſuiūt practico: que lꝫ ſint uľes ꝑticularizant̄ tn̄ per cōpationē ad mām eo ꝙ oē opus ſit in particularibꝰ. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ad placituꝫ eſt hic ad uoluntatē: opa enim uolūtaria ſunt. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ equocatio eſt in vitali. ſm enim arabicū ſmonē vitale eſt equocum ad uegetabile ⁊ ſenſibile. vn̄ alia lr̄a hēt ſenſibile: appetitꝰ aūt ſenſibilis ꝑſuaſibilis eſt a rōne. ¶ Ad ultim dicēdū ꝙ intellectꝰ cōtēplans dicit̄ hic itellectꝰ cognoſcēs ꝑncipia operū inquātū operum ſicut ꝙ oportet parētes honorare. ⁊ ꝙ oportet incōtinētiaꝫ fugē ⁊ hmōi: que lꝫ etiā ſpeculatiuus qn̄qꝫ cognoſcat cuꝫ ipſe refert ea ad finē ueri ⁊ nō ad opus: ⁊ iō nō cognoſcit ea inquantum ſunt principia operis.

¶ Utrum intellectus practicus ſit vis vna uel plures.

s ECundo queritur Utrum intellectꝰ practicus ſit vis vna uel plures. Et videt̄ ꝙ vna. Una eni vis eſt cuiꝰ eſt vnꝰ actꝰ ⁊ vnus finis qui eſt obm. opabile aūt inquātū opabile eſt obm vnuꝫ ⁊ finis: ergo ſup ipm eſt vnꝰ actꝰ: ergo ⁊ potētia erit vna. Sed ꝯtra in intellectu practico ſunt ꝑncipia operū: uľia ergo abſtrahunt̄ de neceſſitate ab aliquo. oē aūt abſtrahere eſt agē: ergo neceſſariꝰ eſt intellectꝰ agens in opationibꝰ. ¶ Item rōnes operū nō ſemp ſunt in itellectu: ergo ante qꝫ ſint in ipo intellectꝰ practicus eſt potētia oīa illa: ergo neceſſariꝰ erit intellectꝰ poſſibilis. ¶ Item in intellectu practico acqrunt̄ ſpēs opabiliū: acqſitio aūt talis ꝯſtituit intellectū formalē ⁊ adeptū: ergo erit etiā ibi intellectꝰ adeptꝰ. ¶ Preterea querit̄ iuxta hoc utruꝫ intellectꝰ practicus ſit idem qđ rō practica uel nō. Et videt̄ ꝙ nō. Rō enim eſt diuiſa ꝯtra ꝯcupiſcibilē ⁊ iraſcibilē. intellectꝰ aūt practicus ꝯtra ſpeculatiuū eſt vis ordinatiua vniꝰ ad alterum: intellectꝰ aūt videt̄ eſſe ſimplicium. ¶ Querit̄ etiā ulteriꝰ utrū ſit vis actiua ut qdā dicūt uľ paſſiua. Et videt̄ ꝙ actiua. Quicqd enim eſt ꝑncipium operū opabiliū per nos eſt ſimplr̄ actiuū: talis eſt intellectꝰ practicus: ergo ſimplr̄ eſt actiua potētia. ¶ Preterea a phis oībus dī intellectꝰ actiuus. Sed ꝯtra apphēdere eſt recipe: recipe aūt pati. cuꝫ igit̄ intellectꝰ practicus ap-

p̄hēdit ſpēs opabilium ipe erit virtꝰ paſſiua. ¶ Sol'o dicēdū q ad pfectionē intellectꝰ practici exigit̄ actio agētis ſicut etiā ad pfectionē ſpeculatiui: ſed nō eſt aliō agēs hincinde eo q nō agit ea inquātū opabilia ſunt ul' ſcibilia ſed inquātū ſimplicia denudata a mā ꝛ in hoc conueniūt opabilia ꝛ ſcibilia. Cōcedimus etiā bñ q intellectꝰ practicus pus eſt in potētia ꝛ poſtea in actu: ꝛ eſt ideꝫ in ſuba differēs tñ rōne. Utruꝫ aūt idem ſit cū ſpeculatiuo infra determinabitur. ¶ Ad id aūt qō obijcit̄ q ſit vna potētia dicēduꝫ q in oibus vna eſt opatio potētie ꝛ actu: q: potētia nō opat̄ niſi ſm q eſt in actu: ꝛ ſic etiā eſt vna potētia itellectꝰ practici in ſuba ut dictū eſt. ¶ Ad id qō querit̄ utrū ſit idem cū rōne practica dicēdū q idem eſt in ſuba ſed differt: q: ſimplicior eſt in ſbto ſiue obto. rō enim ordinat vnū ad alterū: ſed intellectꝰ ꝓprie eſt pncipiorū ſm q eſt ordinatio illa: ſed tñ ambo ſunt vna vis aie. ¶ Ad id qō ꝯtra obijcit̄ dicēduꝫ q qñ rō diuiditur cōtra cōcupiſcibilē ꝛ iraſcibilē tunc itellectꝰ practicus includat̄ in rōne. Rō aūt ponit̄ ibi pro oi eo qō mouet ex parte aie rōnalis. qñ aūt practicus diuidit̄ ꝯtra ſpeculatiuuꝫ tunc dr̄ia notat̄ in fine ſicut dicit phs in 2° methacc ſpeculatiue eniꝫ eſt ueritas practice aūt opus. ¶ Ad id qō ultimo querit̄ utrū ſit potētia actiua uel paſſiua. dicēduꝫ q ſm qd eſt paſſiua ꝛ ſimplr̄ actiua. reſpicit eniꝫ ſpeciem opabilium ut agat ꝛ non ut ſpeculetur receptum: vnde finaliter eſt ad opus.

¶ Utrum intellectus practicus ſemper ſit rectus.

T Ertio queritur Utrū intellectus practicus ſemp ſit rectus. Et videtur q ſic. Quicqd ſemp de nā ſua iubet retrahē a malo ſemp iclinat ad bonū: ꝛ ſic inclinādo ſemp eſt rectū. Dicūt auteꝫ Auicª ꝛ Alg: q itellectꝰ de nā ſua ſemp iubet retrahē a malo: ergo ſemp inclinat ad bonū ꝛ inclinādo ſemp eſt rectꝰ. ¶ Item nihil iclinat in aliqd niſi qō cognoſcit ꝛ iudicat bonū. Intellectꝰ aūt nō eſt cognoſcēs ꝛ iudicans niſi bonū ulē: ergo nō iclinat niſi in illud. pª ꝓbat̄ p hoc q cognitio mali eſt cauſa fuge. 2ª ꝟo ꝓbat̄ per hoc q intellectꝰ eſt uliuꝫ ꝛ nō ꝑticulariū. ¶ Inde ſic: circa ulē bonuꝫ cognitū ſemp eſt rectitudo ꝛ nunq̄ error. intellectꝰ ſemp eſt circa tale bonū: ergo ſemp eſt rectꝰ ꝛ nunq̄ errat. pª ꝓbat̄ per hoc q ulē bonū eſt bonuꝫ ſimplr̄. error aūt eſt in bono ut nūc ꝛ in ꝑticulari. 2ª ꝟo ꝓbata in ſillo ꝑticulari ꝓcedēti. ¶ Item ſicut ſe hēt ſenſus ꝛ vis ſenſibilis ad bonū cōmutabile ꝛ corruptibile qō eſt ꝑticulare ꝛ ut nūc: ita ſe hēt itellectꝰ ad bonū ſimplex ꝛ incōmutabile. ſed ſenſus ſemp inclinat ad bonū ut nūc: ergo intellectꝰ ſemp ad bonū ſimplr̄: ꝛ ſic nunq̄ errat. pª ꝓbat̄ per hoc q ſenſus eſt vis corruptibilis ꝛ corporea ꝑticularia cognoſcēs cuꝫ hic ꝛ nūc. intellectꝰ aūt nulliꝰ corpis eſt actꝰ cognoſcēs ulia ꝛ ſimplicia. ¶ Sed ꝯtra ois motor vincibilis a motore iferiore qñq̄ ſequit̄ motū inferiorꝫ. ſed intellectꝰ eſt talis motor. ergo intellectꝰ qñq̄ ſequit̄ motū inferiorꝫ: ſed inferior eſt fantaſia que mouet qñq̄ nō recte: ergo intellectꝰ eſt qñq̄ nō rectꝰ. ¶ Item ois potētia equalr̄ iudicatiua boni ꝛ mali qñq̄ deflectitur in vnū: qñq̄ in alterū: intellectꝰ practicus eſt hmōi. ḡ qñq̄ deflectit̄ in bonū ꝛ qñq̄ in malū. Sed deflectēdo in malū eſt nō rectꝰ. ergo qñq̄ eſt nō rectꝰ. ¶ Sol'o dicēduꝫ q intellectꝰ practicus tribꝰ modis accipit̄. ſ. ꝓut eſt nā quedā ꝛ pars rōnalis aie ꝛ ꝓut eſt potētia intelligibilia ꝛ opabilia ꝓut eſt pncipiorꝫ opabiliū. Si p° mō accipiat̄ tunc etiā ex ſeipō deflecti pōt in malū ꝛ hoc probat nā angeli cuiꝰ intellectꝰ reflexus eſt in malū ꝛ abſq̄ hoc q eſſet ꝯiunctꝰ fantaſie. ꝛ ꝓpter hoc dicit Dañ. ꝛ oē creabile uertibile eſt aut ſm nām aut ſm electionē. ſm nāꝫ ut gñabilia ꝛ corruptibilia. ſm electioneꝫ ut rōnabilia ꝛ uolūtaria. Si 2° mō accipiat̄ tunc ipa potētia eſt oia intelligibilia: opabilia ꝟo pncipia ſūt in ꝑticularibꝰ vñ extēdi hēt in ꝑticularia ꝛ cuꝫ circa ꝑticularia plurimus ſit error ꝯtingit ipm qñq̄ iterū deflecti in malū ex errore ꝛ ignorantia. Si 3° mō accipiat̄ tunc ipe erit circa ulia iuris in quibꝰ nō eſt error: ꝛ ſic ſemp eſt rectus: ꝛ q: ſic ꝓprie accipit̄ eo q ſit de rōne intellectꝰ ut dicit Auicª q circa ulia remota a mā ꝛ appēditijs māe dicit phus q ſemp eſt rectus. pōt tñ dici ſicut quidā dixerūt q intellectꝰ ordinat̄ añcedēter ad uoluntatē ꝛ ꝯñr. ꝛ qñ añcedēter tūc mouet uoluntatē ꝛ nō errat ꝛ ille eſt ordo ꝓprius. qñ ꝟo conſequēter tunc qñq̄ errat ꝛ ille eſt ordo indebitꝰ ꝛ imālis ꝑ queꝫ egrediūt mores ꝑuerſi ut dicit Auicª. ꝛ per hāc diſtinctionem patet ſolutio ad omnia obiecta.

¶ Querit̄ que ſit dr̄ia ipſius practici ad ſpeculatiuum.

Q Uarto queritur Que ſit differētia ipſius practici ad ſpeculatiuū. ꝛ cōſuenit dici q ſpeculatiuus per extēſioneꝫ fit practicus ꝓpter illud uerbū Alg: in 3° de aia ubi dicit ampliꝰ extēdēte ſe intellectu ꝛ dicēte itelligibilia fugē aut mutari nō mouet: ſed ẜꝫ deſideriū agit ut abſtinēs. ¶ Sed tūc querit̄ que ſit iſta extēſio. Et dicūt qdā q ſic a rōne ueri in rōnē boni uel mali ſm q videt̄ phs dicē in ethicis q opus ethicum nō eſt ꝯtēplādi grā ſed ut boni fiamus. ¶ Sed cōtra. ſcie ethice que ꝯſiderāt vnūqōq̄ in ꝯſideratione boni ſine appetitu ſunt: ergo ſunt ſine motu ad bonū. dicit enim phus q nihil mouet niſi inquātū eſt appetitiuuꝫ. cuꝫ ergo itellectꝰ practicus ſit mouēs nō videbit̄ hoc ſufficē q extēdat ſe in rōne bonitū. ¶ Preterea queritur quare potiꝰ dicat̄ extēdi a uero in bonū q̄ ecōuerſo: puta ſup̄ habitū eſt ex uerbis phi q intelligētia extēſa accipit nālia: reflexa aūt methacª ꝛ mathcª. querit̄ ḡ q̄re in practicis nō ſit reflexa intelligentia ſicut eſt in theoricis. ¶ Preterea ſm iſtā diffinitionē intellectꝰ practici videtur practicus in ſuba nō differre a ſpeculatiuo: cuꝫ tñ videat̄ dicē Auicª q ſit alia vis aie hoc etiā per rōnē videtur poſſe ꝓbari ſic. potētia cuiꝰ nō eſt vnꝰ habitꝰ cuꝫ alia nō eſt eadē in ſuba cū ipa. potētie practice nō eſt vnꝰ habitꝰ cū potētia ſpeculatiua: ḡ non eſt eadē cū ipa i ſba. pª ꝓbat̄ per h qō dic phs q idē accidēte eſt idē numero. 2ª patet pſe. ¶ Itē potētia diffinit̄ per actꝰ ꝛ obta. ſꝫ aliꝰ eſt actꝰ ꝛ obm practici ſm rōneꝫ q̄ ſpeculatiui. ḡ alia eſt potētia hinc ꝛ inde. ¶ Sol'o dicimus q ſpeculatiuus ꝛ practicus ꝯueniūt in ſuba ꝛ rōne. ꝛ hec rō eſt extēſio a uero in bonū ſicut dicit phs. extēdit̄ aūt pncipalr̄ ad tria. ſ. ad bonū ꝛ ad actuale ſiue opabile: ꝛ ad appetitū. bonū eniꝫ eſt pmū mouēs. pmus aūt motꝰ boni eſt eiꝰ cui ſit nūciū de ipō. ꝛ hic eſt itellectꝰ practicus inquātū practicus. Cū aūt hoc bonū ſit actuale ſiue opabile ipm erit in ꝑticularibꝰ: q: oē opus eſt circa ꝑticularia qō patet per circūſtātias in qbus eſt opus que dicūt̄ in ethicis ſingularia: ubi dicit phus q uoluntariū eſt cuiꝰ pncipiuꝫ eſt in ipſo cognoſcēte: ſingularia in qbus eſt opus. ¶ Item bonū nō nūciat niſi inquātū eſt appetibile ꝓpter hoc extendit ſe intellectꝰ mouēdo appetitū ad ꝯſecutionē boni: ꝛ hoc eſt qō dicit phus q nihil mouet niſi inquātū eſt appetitiuum mouet. In ſpeculatiuis eniꝫ ſtatꝰ eſt. In illis eniꝫ accipit̄ uerū nō ut bonū ſibi. Et ſi accipiat̄ bonū accipit̄ ut uerū. ſicut enim vniuſcuiuſq̄ rō eſt pncipiū ueritatis de ipō ita ꝛ rō boni nec ſit ibi extenſio ad ꝑticularia nec ad appetitū eo q ſpeculatiuus nihil actuale cōſiderat ut dicit phs. ¶ Ad pm ergo dicēdū q bonū ethicuꝫ aliter eſt in uolente ꝛ opante: ꝛ aliter in ſciēte tñ. p° modo eſt ut actuale bonū ꝛ appetibile. 2° aūt mō eſt ut ſcibile de q̄ eſt rō ueri: ꝛ hoc eſt qō dicit phus in ethicis q ſcire nihil aut parū ꝓdeſt ad virtutē. uelle aūt ꝛ pſeuerare in opibꝰ multū. ꝛ iterū in alio loco. ſunt qui ethica nō faciunt: ad rōnes aūt ꝯfugiētes querūt ꝓbari ꝛ eſſe boni aliqd ſimile faciētes egris qui medicos qdē ſtudioſe audiūt faciūt aūt opando nihil. Et queadmodū illi nunq̄ bñ hēbūt

corpus ſic curati: ſic nec iſti aīam ſic pbantes. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ bonum eſt poſt uerū in intellectu. uerū enim eſt in rōne ſpeciei uľis: bonū aūt in particularibꝰ opum. ⁊ ꝑpter hoc neceſſe eſt extendi intellectū ultra id qđ eſt intellectus ꝓprium. propriū enim ſuū inquātum eſt intellectus eſt ſtare in vniuerſali. ſed ſi deberet eē practicus neceſſe eſt extēdi ad particularia in qbus eſt ipſa praxis. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ extēſio in theoricis eſt ad materiā per hoc ꝙ ꝯſideraꝝ forma que eſt in materia ſubiecta trāſmutata. reflexio aūt eſt ad formā que nō ẜm id qđ eſt in tali materia ſed in ethicis nihil ſepatū ꝯſideraꝝ a pticularibus ⁊ ꝑpter hoc ibi reflexio eē nō pōt. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ hec ꝓpoſitio falſa eſt: potētia cuius non eſt vnus habitus cū alia: nō eſt eadē in ſuba cum alia. ſūt enim diuerſi habitus in vna potētia ẜm ſubam. ¶ Ad id per qđ probat eā dicendū ꝙ lȝ idem accñte ſit idē numero nihil tñ prohibet in vno numero eē multa accidētia. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ Auicᵃ nō cōſiderat ueri in rōne ſube ſed in rōne potētie. rō aūt potētie eſt ad aliud: ⁊ propter hoc ipſe dicit aliā vim eſſe practicā ⁊ ſpeculatiuam q: ad aliud eſt. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ dĩa actuū ⁊ obiectoꝝ differre facit practicū a ſpeculatiuo in ratione virtutis ⁊ potētie ſed nō in rōne ſbti. dĩa ꝟo inter ſpeculatiuū ⁊ practicū multiplex eſt: ſed tñ q̄tuor differētie colliguntur ex dictis Aꝛ: ⁊ Auicᵉ. Quarū ẜma eſt ꝙ practicus accipit ſpēm ẜm ꝙ eſt ꝑncipiū opis: ſpeculatiuus autem ẜm ꝙ eſt ꝑncipiū ſcie: ⁊ hoc eſt qđ dicit Aꝛ: in 2° methaᶜᶜ ꝙ finis ſpeculatiue ſciētie eſt ueritas: ⁊ finis opatiue eſt opus. Opantes enim lȝ cōſiderāt in eo qđ agāt: tñ nō pſcrutanꝝ per cauſam ꝑpter ſeipſam: ſed reſpectu eiꝰ qđ agūt: ⁊ nos nō ſciamus ueritatē abſq; eo ꝙ ſciamus cauſam eius. ⁊ in ẜmo de aīa practicarū intelligētie ſunt termini. oīs enim alterius cauſa ſunt. ſ. opis. ſpeculatiue ꝟo rōnibus terminanꝝ. 2ᵃ eſt ꝙ practicus intellectꝰ habet formā opatiuam rei: ⁊ per hoc cōponiꝝ cū re opata. dicit enim Aꝛ: in 7° methaᶜᶜ ꝙ ſanitas que inducitur in egro eſt a ſanitate que eſt in aīa medici: ⁊ diciꝝ forma cōpoſitionis. forma ꝟo que eſt in intellectu ſpeculatiuo nō eſt ad rem ſed a re per abſtractionem: ⁊ ideo diciꝝ forma abſtractionis. 3ᵃ eſt q: intellectus practicus per hoc ꝙ ē practicus cognoſcit pticularia in qbus eſt opus ut tempus ⁊ locum: ⁊ partes mãe ſicut patet in archario qui cognoſcit lignū ex quo eſt archa ⁊ partes eius ſicut opculum ⁊ fundū. Intellectus aūt ſpeculatiuus eſt uľiū ⁊ nō cognoſcit mãm uel mãlia in qbus ſpēs uľis tñ per materiā diuerſificaꝝ. 4ᵃ eſt q: intellectus practicus per hoc ꝙ appetitiuus immittiꝝ corpi ⁊ influit virtutē motiuā in ipſum ut poſſet exequi motū eius ut dicit Auicᵃ. ſed ſpeculatiuus nō immittiꝝ corpori ſed abſtrahit ſe ab ipſo ꝑ hoc ꝙ ipſe ſtat in vniuerſali.

¶ Queritur quid ſit fantaſia.

d **Einde queritur** de fantaſia mouente que ſit. Et queruntur duo. primum eſt quod dictū eſt ſcilicet quid ſit. ⁊ vnde contingat ei eſſe rectam ⁊ non rectam.

a **D primum proce**ditur ſic.

Dicit Aꝛ: ꝙ fantaſia eſt motus a ſenſu ẜm actū pfectus. ſi aūt fantaſia mouet mouebit ab alia ſpecie que fit a ſenſu ẜm actum facto. ſed in ſenſu nō ſunt niſi ſenſibilia ꝓpa ⁊ coīa: ergo mouebit ab illis. ¶ Si hoc ꝯcedaꝝ ꝯtra: nihil mouet niſi per itētionē boni uel mali. Intētio boni uel mali nō accipiꝝ a ſenſibꝰ ut ſup̄ habitū eſt: ḡ fantaſia nō mouet per hoc qđ accipit a ſenſu. ¶ Preterea dicit phus ꝙ fantaſia eſt potētia ẜm quā fantaſma nobis fit. ⁊ dicit alibi ꝙ ad huiuſmodi imaginatiōes in aīa nos hēmꝰ ſicut ſi aſpiciētes ſimꝰ ad ſcripturas ſine appetitu ⁊ terrore: ergo videꝝ ꝙ non poſſit mouē fantaſia. ¶ Itē in 3° de aīa dicit ꝙ itellectꝰ qui pp aliqd rōcinaꝝ practicꝰ eſt ⁊ differt a ſpeculatiuo in fine: ḡ videꝝ a ſili ꝙ talis ēt ſit dĩa iter fantaſiā cognitiuā ⁊ motiuā. ſ. ꝙ cognitiua accipit imaginē ꝓut eſt ꝑncipiū cognitionis ſenſibilis: motiua aūt ꝓut eſt appens bonū uel malū. ¶ Solo dicimꝰ ꝙ ultima uerū cōcludit. duo enim hēt fantaſia motiua. ſ. ꝙ ſibi ſit nūctū de appenti bono uel malo: ⁊ ꝙ immittiꝝ corpi mouēdo ipm per appetitū ſenſibilē. d: tñ fātaſia large ⁊ ſtricte ut habitū eſt ſup̄: ⁊ hoc itelligiꝝ mouēs large ẜm ꝙ icludit etiā eſtimationē. ¶ Ad obm ꝯtra dicēdū ꝙ lȝ bonū ⁊ malū nō accipianꝝ a ſenſibili tñ non ſeparanꝝ a ſenſibilibꝰ ꝓut ſūt in fantaſia. ⁊ hoc eſt qđ dicit Auicᵃ: ꝙ ſenſus qñq; diffūdit ꝯcupiſcētiā per lȝ. ſ. ꝙ ſenſibilis vis id qđ videꝝ bonū nō ſepata ſenſibili ſed accipit cū ipſo: ⁊ hec ſup̄ ſufficiēter explanata ſūt in qōne de eſtimatiua. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ ſi pure fantaſia attēdaꝝ tūc eſt ſicut pictura. ſed ſic non accipit ipm fantaſia mouens ſed ꝯiūctum apparenti bono uel malo.

¶ Utrum fantaſia eſt recta ⁊ non recta.

s **Ecundo queritur** Uñ contingat ei eē rectā ⁊ nō rectā. Uideꝝ enim ꝙ ſemp ſit recta. ſenſus enim ꝓprioꝝ uerius eſt: ergo ab illo nō habet errare. Si dicaꝝ ꝙ hēt hoc a ſenſu cōi. ¶ Cōtra oba ſenſus cois ſūt ſpēs q̄titatis. illis aūt nō eſt cōiūcta itētio appentis boni uel mali. alr enim bonū ⁊ malū ꝯſideraret i methaphoricis ſi bonū ⁊ malū eēnt paſſiones quāti. Cū igiꝝ fantaſia ſit de appenti bono uel malo ipſa nō erit de obtis ſenſus cois: ḡ ab illis nō hēt errare. ¶ Solo dicēdū ꝙ fantaſia errare hēt apphēdē a ſenſu cōi ut habeꝝ in 3° de aīa. ſenſus enim cois nō tm̄ hēt apphēdere ſenſata coīa: ſed etiam diuidere propria ex qua collatione reſultet intentio apparentis boni uel mali.

¶ Queritur quid ſit uoluntas.

d **Einde queritur** De ptibus appetitꝰ. ⁊ q: dicit phs ꝙ in rōnali uolūtas ſit ⁊ in irrōnali deſideriū ⁊ aius. inuūtur tres eē ptes appetitus. ſ. uolūtas ex pte rōnalis aīe. ⁊ deſideriū ſiue ꝯcupia: ⁊ aius ſiue iraſcibilis ¶ Ex pte irrōnalis aīe hoc eſt ſenſibilis querēdū ē igiꝝ ẜmo de uolūtate. 2° de ꝯcupiſcibili. 3° de iraſcibili. 4° de tribꝰ in cōi. ¶ De uolūtate aūt queruntur tria. ſ. qd ſit uolūtas. ⁊ utrū ſit potētia vna per ſe uel diffuſa in oībus aliis viribus. ⁊ de conſenſu uoluntatis.

a **D primum proce**ditur ſic.

Dicit Damaꝰ 2° liꝰ 22° capꝰ. oportet ſcire quoniam aīe nāliter iſerta eſt virtus appetitiua eius ẜm nām eſt ⁊ oium que ſubaliter nāe aſſunt ꝯtēptiua que uoluntas uocaꝝ. Ex hoc accipiꝝ ꝙ uolūtas eſt virtꝰ appetitiua eius que ẜm nām eſt ꝯtēptiua oium que ſubaliter aſſūt nāe. ¶ Sed cōtra hoc obijciꝝ id qđ ẜm nām eſt: aut intelligiꝝ id qđ ptinet ad ꝯſiſtētiā vite: aut id ad qđ ordinatur natura. Si ẜmo mō tūc nō eēnt uolūtaria niſi que ptinēt ad ꝯſeruationē vite qđ patet eē falſum. Si aūt intelligiꝝ id ad qđ ordinaꝝ nā tūc nō eēt uolūtas niſi ueritatis ⁊ hoc iterum falſum eſt. ¶ Preterea dicit Damaꝰ exponēs quomodo uolūtas ſit eoꝝ que ſunt ẜm naturam: ꝙ ſubſtātia qdem eſſe ⁊ viuere ⁊ moueri ẜm intellectum ⁊ ſenſum appetit propriā cōcupiſcens naturalem ⁊ plenā eſſentiam: ergo videꝝ ꝙ uolūtas non ſit niſi ad eſſe ⁊ viuere ⁊ ſentire ⁊ intelligere. ¶ Preterea dicit Damaſcenus ꝙ uolūtas eſt ipſe vitalis ⁊ naturalis ⁊ rationalis appetitus ⁊ ſimplex ⁊ mixtus omniū nature cōſtitutiuorū. naturam autem cōſtituentiū nō ſunt niſi ꝑncipia ex qbꝰ eſt nā: uel ex qbus ꝯſeruaꝝ: ſed uolūtas eſt eoꝝ ex qbꝰ eſt natura: cū ea ex qbus eſt ꝑcedēt uolūtatem: uolūtas erit

p:ecedẽtiũ ſe.omne aũt ex qbus eſt uolũtas eſt uolunta/
rium:ergo aliqd eſt uolũtariũ uolũtate que nonduz eſt:
qḋ falſum eſt.¶ Preterea talia de neceſſitate iam ſunt
habita:ergo uolũtas erit eoꝝ que de neceſſitate habenẗ.
¶ Itẽ taliũ ꝓpriũ ꝑncipiũ eſt nã:ergo uolũtas erit ꝑnci
piũ eorũdẽ quorũ eſt nã ꝑncipiuz:que oĩa falſa ſunt.Si
aũt eſt eoꝝ ex qbꝰ cõſeruaẗ nã tũc nõ eẽt niſi cibi ⁊ potꝰ.
qḋ falſuz eſt cũ dicit Damaꝰ ꝙ uolũtas eſt in his que ſũt
in nobis:⁊ in his que nõ ſunt in nobis hoc eſt in poſſi/
bilibꝰ ⁊ in ipoſſibilibꝰ.¶ Solꝰo dicendũ ꝑm Damaᵐ ⁊
Gregoᵐ nixᵐ ꝙ dupˣ eſt uolũtas.ſ.nãlis ⁊ delibatiua.
Nãlis eni eſt de ꝯſtituẽtibꝰ ⁊ ſaluãtibꝰ nãm.Delibatiua
ꝩo eſt de his que ꝑm phẽſim eligunẗ.tñ ex ꝩbis Dama
ſceni uolũtas nõ nãlis nec etiã deliberatiua eſt eoꝝ que
poſſibile eſt per nos fieri ⁊ etiã ipoſſibilium ſicut ꝙ uolu
mus nos nunqꝫ mori qḋ tñ eſt ipoſſibile:⁊ hec enim uo
lũtas eſt poſſibiliũ que nõ fiũt per nos:ſicut ꝙ uolumus
eẽ reges qḋ qdẽ poſſibile eſt:ſed nõ fit per nos.has tres
uolũtates noĩat tribꝰ modis.ꝑma enim diciẗ thelíſis hoc
eſt nãlis uolũtas.2ᵃ autẽ ꝓpe diciẗ uolũtas rõnalis.3ᵃ
ꝩo dẽ bulíſis hoc eſt qliſcũqꝫ uolũtas eo ꝙ gñalis eſt ap
petitꝰ poſſibiliũ ⁊ ipoſſibiliũ ſiue per nos ſiue nõ per nos
opandoꝝ.¶ Dicendũ ergo ad duo ꝑma ꝙ Damaꝰ ibi
diffinit uolũtatẽ que dẽ thelíſis:⁊ hec eſt diffinitio potiꝰ
manifeſtãs diuiſionẽ qꝫ totam dicẽs eẽntiam uolũtatis.
¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ nihil ꝓhibet uolũtatẽ eiꝰ eſſe qḋ
iã ineſt per nãm:⁊ eiꝰ qḋ añ uolũtatẽ eius eſt acqſituz:⁊
eiꝰ qḋ iã de neceſſitate eſt habitũ.ſed aliter eſt de ipa uo
lũtas qꝫ ſit per nãm:⁊ aliter.qꝫ ſit acqſituz añ uolũtatez:⁊
aliter qꝫ iã ineſt ex neceſſitate.eſt enim uolũtas ad pma/
nẽdum ⁊ cõſeruãdum cum ꝑm hũc modũ ante nos reſe
runt nec habitum eſt.

¶ Queriẗ utrum uoluntas ſit potẽtia vna per ſe uel dif/
fuſa in omnibus alijs.

s Ecundo queritur Utrum
uolũtas ſit potẽtia vna pſe uel diffuſa in oĩbus
alijs.⁊ videẗ ꝙ vna pſe.Dicit enim Damaꝰ ꝙ uolũtas
que rõnalis eſt nõ eſt uolũtas:ergo videẗ ꝙ uolũtas nõ
ſit niſi illa potẽtia que ꝑm nãz ſeqẗ iudiciũ rõnis.¶ Itẽ
Ariſ:in topicis dicit ꝙ oĩs uolũtas eſt in rõne ⁊ ex hoc ſe
quiẗ idẽ.¶ Itẽ in liꝰ de aĩa dicit ꝙ in rõnali uolũtas eſt
in irrõnali aũt deſideriũ ⁊ aĩus.¶ Itẽ Priſcianꝰ dicit ꝙ
hoc ꝩbũ uolo eſt uerbũ phẽticũ.ꝑm aũt Ariſ:phẽſis eſt
cũ eligẽtia recta ſicut habeẗ in 3ᵒ ethicoꝝ.Cũ igiẗ eligen
tiã recta nõ ſit niſi ꝑm rõnẽ uolũtas nõ erit niſi in rõne.
Hoc etiã ꝓbaẗ per rõnẽ uolũtas eius qḋ eſt uolũtariuz
eſt eo ꝙ potẽtie per actꝰ ⁊ actꝰ per obta habeãt diffiniri.
Dicit autem Ariſ:in 3ᵒ ethicoꝝ ꝙ uolũtariũ eſt cuiꝰ ꝑnci/
pium eſt in ſeipſo cognoſcenti ſingularia in quibꝰ nõ eſt
opatio ſed ſingularia hoc eſt determinatas circũſtantias
cognoſcere nõ eſt niſi rõnis:ꝗ uolũtas nõ eſt niſi rõnis.
¶ Sed ꝯtra dicit Ariſ:in 3ᵒ ethicoꝝ ꝙ neqꝫ uolũtas eſt
phereſis.uolũtariũ enim ⁊ pueri ⁊ alia aĩalia coĩcãt:pro
hereſim aũt nõ.ex hoc accipiẗ ꝙ uoluntas ineſt brutis ⁊
pueris.Et bruta qdem nec hñt rõnẽ nec uſuz rõnis:ꝗ nõ
oĩs uolũtas in rõne eſt.¶ Itẽ hoc dicũt auctores medi
cine artis qui diſtinguũt virtutẽ aĩalẽ appꝰhẽſiuã ⁊ moti
uã motꝰ uolũtarij.⁊ motũ uolũtariũ appellat motũ ꝓceſ
ſiuũ in oĩbꝰ aĩalibꝰ:ergo videẗ ꝙ uolũtas in oĩbꝰ aĩalibꝰ
ſit ⁊ nõ in rõne tm̃.¶ Preterea videẗ uolũtas eſſe in oĩ
bus viribꝰ.dicimus eniz uolumꝰ intelligẽ:uolumus am
bulare:uolumꝰ vidẽ:ſignãtes ꝓgreſſuz vniuſcuiuſqꝫ vir
tutis ad actũ ſibi ꝓpriũ.Cũ igiẗ ad hunc ꝓgreſſum ſit in
vnaqꝫqꝫ virtute videẗ uolũtas eẽ appetitꝰ qdẽ diſſemina
tus ⁊ ſpſus per oẽs vires aĩe.¶ Itẽ vnũqḋqꝫ appetit id
qḋ ꝑm nãm pficit ipm:ſed oẽs vires aĩe pficiunẗ a ſuis
obtis ꝑm nãm ipſaꝝ viriũ:ergo oẽs appetũt ſua obiecta.
appetitꝰ aũt nõ diuidiẗ niſi per uolũtatẽ ⁊ iraſcibilẽ ⁊ cõ/
cupiſcibilẽ.Cũ igiẗ ꝯcupiſcibilis ſit reſpectu delectabili
uz coꝛpis:iraſcibilis aũt ad inſurgẽdũ ꝯtra nociuũ:relin
quiẗ ꝙ appetitꝰ qui eſt vniuſcuiuſqꝫ ꝩtutis ad ſuũ obm
ſit appetitꝰ qui eſt uolũtas.¶ Iuxta hoc etiã queriẗ quõ
hoc itelligaẗ ꝙ oĩs uolũtas eſt in rõne.Eſſe enim in rõ/
ne dẽ tribꝰ modis.ſ.ſicut obm rõnis eſt in rõne.aut ſicut
id qḋ eſt in radice rõnis ⁊ ſbto.aut ſicut id qḋ eſt ps rõ/
nis.Si ꝑmo mõ dicaẗ uolũtas eẽ in rõne hoc paruz eſt:
qꝫ ſic oĩa ſunt in rõne eo ꝙ rõ eſt de oĩbꝰ.Si ſcḋo modo
tũc nõ erit uolũtas niſi que eſt ps rõnalis aĩe.aĩa rõnalis
ꝑm ſbm eſt rõnis.⁊ hoc eſt ꝯtra ꝑhitas auctoritates:⁊ ꝑ
terea ꝯtra hꝰ ꝙ dictuz eſt uolũtatẽ quãdã eẽ nãlẽ que eſt
de ꝯſtituẽtibꝰ nãm que videẗ ieſſe oĩbus.Si tertio mõ
tũc oĩs uolũtas eẽ videẗ ⁊ cũ iudicio rõnis:⁊ cũ iudiciuz
rõnis nõ ſit repẽtinuz nulla uolũtas videẗ eẽ repẽtina:⁊
hoc eſt ꝯtra Ariſ:in 3ᵒ ethicoꝝ.ubi dicit ꝙ repẽtina qdẽ
uolũtaria eẽ dicimꝰ:ſed ꝓhereſim aũt nõ.¶ Iuxta hꝰ ite
rũ queriẗ de diſtinctione quorũdã dicẽtiũ ꝙ eſt uolũtas
finis:⁊ uolũtas eiꝰ qḋ eſt ad finẽ.cũ Ariſ:dicat ꝙ uolũtas
eſt finis tm̃:ꝯſiliũ aũt eiꝰ qḋ eſt ad finẽ.¶ Itẽ Damaꝰ eſt
aũt bulíſis hoc eſt uolũtas finis nõ earũ que ad finẽ ſunt
ergo finis qdẽ eſt uolũtabile ut regẽ eẽ:⁊ ſanũ eẽ.Ad fi/
nẽ aũt eſt qḋ cõſiliabile eſt.ſ.moduz per quẽ debemꝰ ſa
ni eẽ uel regnare:ergo nulla videẗ ſup habita diſtinctio.
¶ Iuxta hoc iterũ queriẗ de ꝩbo Anſelmi qui dicit ꝙ i
oĩbꝰ in qbꝰ ꝯiũcta ſit ptãs ⁊ uolũtas:ptãs ꝑcedit uolun/
tatẽ.hoc eniz videẗ eẽ falſum.ptãs eniz ſimplicius eſt qꝫ
uolũtas eo ꝙ eſt in plus:⁊ ita videẗ uolũtatẽ p:ecedere.
¶ Solꝰo dicẽdũ ꝙ uolũtas dẽ multiplr.ſ.large ⁊ ſtricte.
large dẽ duobꝰ modis.ſ.ꝓprie ⁊ methaᶜᵉ.ꝓpꝛe diciẗ de
ſenſibilibꝰ ꝑm ꝙ appetitꝰ illoꝝ quo mouenẗ ad deſidera
ta dẽ uolũtas.Methaᶜᵉ aũt dẽ de iaĩatis ⁊ plãtis ſicut di/
ciẗ in euangꝰ Ioãnis 3ᵒ.ꝙ ſpũs ubi vult ſpirat.qḋ ꝑz Cri
ſoᵐ intelligiẗ de uẽto.ſtricte aũt diciẗ appetitꝰ rõnalis aĩe
⁊ in hac ſignificatione ꝓpꝛijſſime accipiẗ.Et adhuc diciẗ
tribꝰ modis in illa ſignificatione ꝑm triplex eiꝰ obm.ob
iectũ eni eius aut eſt itra aut extra.Intra ſicut potẽtie aĩe
qs oẽs uolũtas iclinat ad actũ ꝑm ꝙ dicimꝰ uolo itelligẽ
uolo dicẽ ⁊ uolo ambulare.Si eſt extra aut eſt de ꝯſtitu
entibꝰ ⁊ ſaluãtibꝰ nãm ⁊ tũc eſt illa que uocaẗ thelíſis a
Damaꝰ.Dicit eniz ꝙ thelíſis eſt rõnalis appetitꝰ cũ nãe
ꝯſtitutiuoꝝ.i.appetitꝰ rõnalis aĩe.Aut eſt de nõ ptinenti
bus ad nãm ſed hoc duobꝰ modis.ſ.poſſibiliũ ⁊ ipoſſibi
liũ.ſi eſt ipoſſibiliũ tũc eſt uolũtas que a qbuſdã dẽ irrõ/
nalis eo ꝙ ſemp p:eit delibatiõnẽ ⁊ inqſitiõnẽ ⁊ ꝯſilium
Si aũt eſt poſſibiliũ adhuc eſt dupˣ.aut eniz eſt poſſibili
um nõ opandoꝝ per nos in toto uel in pte ⁊ ſic eſt illa uo
lũtas quã Damaꝰ dicit eẽ ꝙ ipſa uolumꝰ eẽ reges uel ſa
ni ad qḋ qñqꝫ nihil opamur.qñqꝫ aũt nõ in toto.Si ꝩo
opandoꝝ per nos tũc eſt ꝓpe uolũtas rõnalis qꝫ tunc
eſt de qbus rõ hẽt añcedẽter ingrere ⁊ diſponẽ ⁊ ordina
re ⁊ cõſulere.uolũtas aũt gñalis ad tres ultimos modos
hoc eſt poſſibiliũ ⁊ nõ poſſibiliũ nõ per nos opandoruz
ꝑm Damaᵐ ⁊ Gregoᵐ nixᵐ dicitur bulíſis niſi qñqꝫ re/
ſtringaẗ ad aliqḋ hoꝝ triuz per ſpecialẽ rõnẽ.Ex hoc pa/
tet ſolutio ad qnque ꝑma que ꝓbãt uolũtatẽ eſſe in rõne
⁊ ad duo que in ꝯtrariũ obijciunẗ.¶ Ad id ꝩo qḋ que
riẗ vtrũ uolũtas ſit qdã appetitꝰ diffuſus in oĩbꝰ viribus
dicẽdũ ꝙ nõ.¶ Ad ꝑmũ aũt qḋ obijciẗ dicẽdũ ꝙ uolũ
tas ꝓut eſt ad intrinſeca ulꝭ moto: eſt viriũ ad actuz nõ
ita ꝙ ipſa ſit immixta eis:ſed qꝫ cetere virtutes cum acti
bus ſuis ſunt in rõne uoliti ⁊ per hoc efficiunẗ obta uo/
lũtatis.¶ Ad aliud dicẽduz ꝙ appetitus ſumiẗ large ⁊
ſtricte.large ꝓut dicit inclinatiõnẽ vniuſcuiuſqꝫ rei natu
ralis in id quod debeẗ ei ꝑm naturã:⁊ ſic appetitꝰ eſt eti
am diffuſus in omnibus viribus aĩe appꝰhenſiuis ꝑm ꝙ
Ariſ:dicit ꝙ omnia appetũt eẽ diuinũ:⁊ ꝓpter illḋ agũt
quicqd agũt.⁊ alibi qꝫ materia appetit formam ſicut fe
mina maſculũ ⁊ turpe bonũ.⁊ Boeꝰ in liꝰ de hebdoma/

dib⁹ dicit ꝙ oīa que ſunt appetūt bonū. ⁊ ſic etiā dicim⁹ totā nāꝫ moueri ꝓpter aliqd. appetit⁹ aūt ſtricte dicit de ſideriū alicuius rei adipiſcēde uel fugiēde apphēſe in rōne boni uel nociui: ⁊ ſic ſumit appetit⁹ qñ diuidit in uolūtatē ⁊ iraſcibilē ⁊ cōcupiſcibilē: ⁊ iſte appetit⁹ nō eſt ſpſus in oibus virib⁹. ¶ Ad id qḋ ultra querit dicēdū ꝙ uolūtas eſt in rōne duob⁹ modis. ꝑmo. ſ. q: eſt ps rōnalis aie ⁊ ſic ois uolūtas dūmō ꝓprie ſumat uolūtas eſt in rōne: ⁊ iſte modus eſt in compatione ad id cuius eſt uolūtas ut ſbti. eſt etiā in rōne in compatione ad obm. i. uolitū: q: uolitū añcedēter debet eē ex rōne determinatū: ⁊ ſic nō ois uolūtas eſt in rōne ſed ordinata. Si ꝟo priori mō ois uolūtas dicat eē in rōne tūc nō ſequit ꝙ ꝓpter hoc uolūtas debeat eē rōnalis eo ꝙ uolūtas nō de neceſſitate ſeqtur rōnē lꝫ ꝑm ordinē debitū ſeq debeat. ¶ Ad id qḋ ulteri⁹ querit utrū ois uolūtas ſit finis. dicēduꝫ ꝙ ſic ſi accipiat uolūtas reſpectu uoliti extra: ſed ibi finis accipit ut ſit ultimū intētū per appetitū hoc enim eſt ſemp determinatū: ⁊ ꝓpter hoc de ipſo nō eſt ingſitio ⁊ ꝯſiliū: ſed modus acgrēdi ipm nō eſt determinat⁹ ⁊ ideo ꝯſilium eſt de ipſo. Si aūt accipiat uolūtas nō reſpectu obti extra ſed reſpectu viriū itra aiam q̄s mouet ad actū tunc uerū eſt ꝙ uolūtarie rōcinat ⁊ uolūtarie diſponit ⁊ ꝯſulit: ⁊ hoc mō uolūtas pōt eē eius qḋ eſt ad finē: ſed ſic nō ꝓpe ſumit uolūtas buliſis ut patet ꝑ añdicta. ¶ Si ꝟo querat q̄re uolūtas buliſis nō ſit de eo qḋ eſt ad finē. dicēdū ꝙ nulla potētia appetitiua tm̄. i. cui⁹ nō eſt apphendere ſed affici circa obiectū diſtinguit aliqd uel ordinat: ⁊ ois diſtinctio uel ordinatio eſt ex ꝑcedēti apphēſione. Cū igit in his que ſunt ad finē ꝓpter icertitudinē ipſorū exigit diſtinctio ⁊ ingſitio ⁊ ordinatio nō pōt eē uolūtas de his. Finis aūt in oī appetēte ſuppoſit⁹ eſt cert⁹ ⁊ ideo uolūtas eſt de ipſo. nec debet dici ut qdā dicūt ꝙ finis ſumat ibi pro ultimo fine qui eſt deus: hoc enim nō eſt de intētione auctoꝝ ut patet ex ꝑdictis. ¶ Ad id qḋ ulteri⁹ querit dicēdū ꝙ duplex eſt ptās. ſ. gñalis: ⁊ hec eſt que diuidit in oēs vires ⁊ eſt ſimplicior uolūtate. Alia eſt poteſtas que dicit q̄ſi potētia ſtās in actu: ⁊ hec ſequit uolūtatē ſi ſunt reſpectu eiuſdē ptās ⁊ uolūtas: q: ut ſup hituꝫ eſt uolūtas vno mō dicta eſt motor gñalis oium potētiarū ad actū: ⁊ ꝓpter hoc dicit Anſelm⁹. ꝙ cū dico poſſum loq ſubintelligit ſi uolo. ⁊ ſilr cū dicit poſſum ambulare ⁊ poſſum intelligē ⁊ ſic de alijs. ⁊ hoc eſt qḋ dicit Aug⁹ ꝙ nulla eſt cauſa cū intelligibile eſt in aia q̄re qñqꝫ actu intelligit ⁊ quādoqꝫ non niſi uoluntas.

¶ Utrum aliquis ſit ꝯſenſus uoluntatis.

Ertio queritur de conſenſu uolūtatis. Uidet aūt ꝙ nullus ꝯſenſus ſit uolūtatis ꝓprie. de illo enim eſt ꝯſenſus qḋ ingrit per ꝯſiliū. nullius aūt qḋ ingrit hoc mō eſt uolūtas: ergo cōſenſus nō prope eſt uolūtatis. ꝑ^a ꝓbat per hoc ꝙ ꝯſenſus dicit q̄ſi ſenſus cū alio ⁊ nō eſt alius cū quo ſentiat niſi ꝯſiliū ꝑcedēs. 2^a ꝟo ꝓbat ꝑ añdicta: q: uolūtas eſt prope finis. ¶ Itē nomē cōſenſus ſonat in apphēſionē pauſantē ſuper apphēſum. uolūtatis aūt nō eſt apphēdere: ergo uolūtatis nō eſt ꝯſentire. ¶ Sed ꝯtra uolūtas frequēter cōtraria eſt rōni ſicut in abſtinētib⁹. ꝯtrarietas aūt illa nihil aliud eſt q̄ꝫ diſſenſus ei⁹: ergo uolūtatis eſt diſſentire. ſꝫ cuiuſcūqꝫ eſt diſſentire eius etiā eſt cōſentire: ergo uolūtatis eius eſt cōſentire. ¶ Juxta hoc etiā iteruꝫ querit que dr̃ia ſit inter theſim ⁊ thelicon ⁊ theliticon de quib⁹ mētionē facit Dama⁹. ¶ Solo dicēdū ꝙ qdā cōſenſus eſt rōnis ⁊ qdā uolūtatis. rōnis cōſenſus q̄ſi ſnīa de faciendo ꝑm ꝙ dicit Dama⁹. ꝙ ſnīa eſt depoſitū ⁊ amatum qḋ iudicatū eſt ex cōſilio: ⁊ ille cōſenſus ſemp eſt in rem ex cōſilio inuētā. volūtas aūt cōſenſus eſt in cōcordia rōnis. dicūt aūt qdā ꝙ eſt cōſenſus in uerū ⁊ cōſenſus i bonū. Cōſenſus in uerū eſt rōnis: cōſenſus aūt in bonū uolūtatis. ſed hoc nihil eſt q: cōſenſus in uerūm ꝓprie ſpeculatiue potētie eſt de qua nō eſt hic ſermo. Rōnis autē practice eſt ingrere de actuali bono ⁊ cōſentire. uoluntatis aūt appetere: ⁊ ꝓpter hoc cōſenſus utriuſqꝫ eſt in bonū: ſed rōnis cōſenſus eſt in ſnīa: uolūtatis aūt ut cōcordia: ⁊ per hoc patet ſolo ad duo ꝑma. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ cōtrarietas uolūtatis ad rōnē nō eſt in allegatis ⁊ cōſultis: ſed potius in hoc ꝙ appetit⁹ uolūtatis cōtrarie ſe hēt ad allegata ⁊ cōſulta per rōnem: ⁊ ꝓpter diſſenſus eius eſt diſcordia ⁊ ideo cōſenſus eius cōcordia uocat. ¶ Ad id qḋ ulterius querit que dr̃ia ſit inter buliſim ⁊ theliſim patet ex dictis. thelicon aūt nihil aliud eſt q̄ꝫ uolitum qḋ Dama⁹ uocat uoluntabile. thelicon autem latine eſt uolens.

¶ Queritur quid ſit ꝟtus concupiſcibilis.

Einde queritur de cōcupiſcibili ⁊ querunt tria. Quorū ꝑ^m eſt qd ſit. 2^m qs ſit propꝰ eius act⁹. 3^m q̄re a ſctis dicat eē corrupta ⁊ iſecta cum alie vires aie ſint corrupte tm̄.

Ad primum ſic procedit. Dicit Auic^a in 7⁹ de nālib⁹. ꝙ motiua aie ſenſibilis dup^x eſt. vna impans motū ⁊ alia efficiēs. ꝑ^m iperās hēt duas ptes. ſ. iraſcibilē ⁊ ꝯcupiſcibilē. vis aūt ꝯcupiſcibilis eſt vis impans moueri ut appropinquat ad ea que putant neceſſaria aut utilia appetitiui delectamēti. ¶ Sꝫ ꝯtra obijcit. ois enim vis obediēs poti⁹ debet diffiniri per obediētiā q̄ꝫ per impiū. ꝯcupiſcibilis eſt huius modi: ergo poti⁹ debet diffiniri per obediētiā q̄ꝫ per iperiū. ꝑ^a patet ꝑſe. 2^a ſcribit a Dama⁹ in fine ꝑmi ethicoꝝ. ¶ Preterea ea que ponunt in diffinitione alicui⁹ ſemper debēt ꝯcomitari ipm. impare aūt motū nō ſemp cōuenit ꝯcupiſcibili: ergo videt ꝙ nō debeat per ipm diffiniri. ¶ Itē putare rōnis act⁹ eſt: ergo videt ꝯcupiſcibilis eē ps rōnis. ¶ Itē utile eſt ꝙ ſic in facultatē rōnis aſſumit qḋ ad aliud refert: ⁊ ſic utile videt ꝑtinē ad rōneꝫ: ḡ nō erit ꝓpriū ꝯcupiſcibilis. ¶ Preterea delectatio eſt ex ꝯiūctione ꝯuenietis ad ꝯueniēs. hoc aūt videt ꝯuenire oī potētie motiue ex ꝯiūctiōe ſui finis cū ipſa: ⁊ ita nō erit ꝓpriū ꝯcupiſcibili. ¶ Solo dicēdū ꝙ ꝯcupiſcibilis prope loquēdo eſt vis ſenſibilis aie cui⁹ ꝓpri⁹ finis eſt delectabile in ſenſu ⁊ impat motū ad ꝯſecutionē illius: ⁊ hoc attēdit Auic^a in diffinitione ſua. ¶ Ad ꝑ^m aūt dicēdū ꝙ eſt impiū ꝑmū ſimplr ⁊ in aliquo tm̄: ⁊ eſt impiū ꝑmū in gñe illo ⁊ in oib⁹. Impiū aūt ꝑmū ſimplr ⁊ in aliquo tm̄ eſt impiū rōnis ⁊ eſt in hoie tm̄. In hoie eniꝫ rō impat ꝯcupiſcibili ⁊ iraſcibili ꝓpter hoc ꝙ ordinātur ad ipam ſicut habet in fine ꝑmi ethicoꝝ ⁊ lꝫ ifra determinabit. In gñe aūt ſenſibilis ꝑma impatiua eſt iraſcibilis ⁊ ꝯcupiſcibilis: ⁊ lꝫ in oib⁹ aialib⁹: q: etiā in hoie nō de neceſſitate ſequit impiū rōnis ſꝫ impat per ſeipam: ſicut in eo qui a pho dicit etiā abſtinēs. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ impare motū dr̃ duob⁹ modis. Uno mō impare motiue que eſt in neruis ⁊ muſculis ut exequat motū ad executionē delectabilis. Alio mō affici circa lꝫ qḋ per motū eſt acqſitū: ⁊ altero iſtoꝝ modoꝝ ſemp impat motū. uel dicatur meli⁹ ꝙ mot⁹ nō dr̃ hic mot⁹ ꝓceſſiu⁹ ſꝫ poti⁹ inmutatio corpis ad ſuſceptionē delectationis que ꝯcupiſcit ſicut qñ eſt ꝯcupia coit⁹ impat ꝟtuti excedēti mēbrū ⁊ ſpūi ipellēti ſemē ad genitalia ⁊ huiuſmodi. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ putare ponit ibi pro eſtimare ꝑm fantaſiā. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ utile dr̃ duob⁹ modis. ſ. ꝑꝫ nām ⁊ ꝑm formā ⁊ rōnē. ꝑm nām utile eſt id per qḋ obtinet finis appetit⁹. ꝑm rōnē ꝟo qñ apphēdit in rōne utilis: ⁊ hoc mō loquit Aug⁹. ꝑmo aūt mō aliqd utile eſt etiaꝫ in appetitu ſenſibili. ſ. per qḋ ultima delectatio intenta obtinetur. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ anthonomatice dicit delectatio

in ꝯcupiſcibili q: ipſa hēt delectationē maximā que qdē eſt ſm ſenſum ⁊ p̄cipue ſm tactum in cuius obiecto proprie eſt delectatio ut ſupra probatū eſt in qōne de tactu.

¶ Queritur quis ſit proprius actus ꝯcupiſcibilis.

s **Ecundo queritur** Quis ſit act⁹ eius ꝓprius. Et videt̄ ꝙ ꝯcupiſcere delectabile qđ ptinet ad corp⁹. ¶ Sed tūc querit̄ qd hoc addat ſup̄ appetē. ⁊ videt̄ ꝙ nihil. appetē enim ſemp eſt reſpectu delectabilis ⁊ deteſtatio reſpectu ꝯtrarij. cū igit̄ cōcupiſcibile ſit reſpectu eiuſdē videt̄ ꝙ idē ſint. ¶ Itē cōtraria ſunt eiuſdē potētie ut dicit Ariſ. cuȝ igit̄ delectabile ⁊ triſtabile ꝯtraria ſunt; cui⁹ potētie eſt delectabile ei⁹ etiā erit triſtabile. ſi ergo ꝓpri⁹ act⁹ eſt ꝯcupiſcē erit ꝯcupiſcētia reſpectu triſtabilis. Si forte dicat̄ ꝙ ſicut ſūt duo ꝯtraria in obto ita etiā ſūt duo in actu. vñ reſpectu triſtabilis eſt act⁹ qui eſt deteſtari ⁊ fugere. ¶ Cōtra deteſtari ⁊ fugere nociuū ꝓprius act⁹ eſt iraſcibilis ut dicit Auica. cuȝ ergo iraſcibilis nō ſit eadem vis cū cōcupiſcibili: nō erit act⁹ ille cōcupiſcibilis. ¶ Itē ſm hoc videt̄ ꝙ cōcupiſcibilis ⁊ iraſcibilis ſint vna vis. cōtraria eniȝ ſūt vnius vis ſȝ triſtabile eſt cōtrariū delectabili: ergo ſūt vni⁹ vis. cuȝ igit̄ iraſcibilis ſit reſpectu triſtabilis ⁊ cōcupiſcibilis videtur eē vna vis. Si forte dicat̄ ꝙ iraſcibilis nō eſt deteſtari ſed iſurgē ꝯtra nociuū ⁊ pugnare. ¶ Cōtra quecūqȝ vis debeat a ſe repellē cōtrariū ipſam neceſſe eſt iſurgere ꝯtra illud: ergo ſi vis cōcupiſcibilis debeat repellē cōtrariū ſibi neceſſe eſt ipſam iſurgē ꝯtra illud: ergo nō ſolius iraſcibilis eſt iſurgē. ¶ Solō dicēdū ꝙ cōcupiſcere ꝓpri⁹ act⁹ eſt cōcupiſcibilis. vnūqđqȝ eniȝ determinari hēt ab ultimo ⁊ maxime ſui gñis. ꝯcupiſcētia aūt ſonat in maximū appetitū. cupido enim dicit uehemētē appetitū circa aliqd. ſȝ ꝯcupiſcētia ex vi ꝑpōnis adhuc ſonat ī maiorē intēſionē circa delectabile ꝯcupitū: ⁊ hoc ē ex uehemētia dulcedinis obti. cū enim ipm pſe ſit delectabile plus mouet appetitū q̄ȝ aliud qđ nō hēt huiuſmodi delectationē. ¶ Ad pm ḡ dicēdū ꝙ cōcupiſcē addit ſup̄ appetē ſicut ſpēs ſup gen⁹. appetē eniȝ nō dicit gñalē inclinationē appetit⁹ in appetibile. ꝯcupiſcē eniȝ ſonat ī motū q̄ſi querētē refici in delectabili ⁊ frui ipſo. ¶ Ad aliđ dicēdū ꝙ ſine dubio ꝯtraria ſūt eiuſdē vis ſed nō ſūt ambo fines. vñ lȝ triſtabile ſit cōcupiſcibile tñ nō eſt finis ei⁹ ⁊ ꝓpter hoc etiā deteſtatio ſiue fuga triſtabilis non eſt finalis act⁹ ei⁹ ſȝ ꝯñs: ꝓpter hoc eniȝ deteſtat̄ triſtabile q: ꝯcupiſcit delectabile. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ deteſtatio ī gñe ſiue fuga nō eſt act⁹ iraſcibilis ſȝ poti⁹ aggredi cū ira ⁊ aioſitate ſicut poſtea dicet̄. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ꝯcupiſcibilis ⁊ iraſcibilis nō ſūt vna vis. triſtabile eniȝ in ſēſu nō eſt ꝓpriū obm iraſcibilis ſȝ poti⁹ cōcupiſcibilis. de iraſcibili aūt obto poſtea dicet̄. ¶ Ad ultim aūt dicēduȝ ꝙ duplex eſt inſurgē. ſ. inſurgē gñaliter cōtra cōtriſtans in ſenſu: ⁊ hoc nō eſt ꝓpriū iraſcibilis. ⁊ eſt iſurgē ex aioſitate ꝯtra alterū repugnās ⁊ hoc eſt ꝓprium iraſcibilis.

¶ Utrum cōcupiſcibilis dicit̄ eē corrupta a ſctis.

t **Ertio queritur** Quare ꝯcupiſcibilis dicat̄ a ſctis eē corrupta ⁊ iſecta cuȝ alie vires ſint corrupte tñ. Corruptio eniȝ ⁊ iſectio ſunt duo. ſilr in pctō ſūt duo. ſ. culpa ⁊ pena. ſi igit̄ corruptio ptineat ad penā infectio ad culpā videt̄ oīs vis iſecta ⁊ corrupta. ¶ Preterea illud ꝓprie dicit̄ iſectū qđ corruptū eſt ex aliquo corrupto humore imbibito. corruptū aūt gñaliter dr̄ qđ. ſ. receſſit a cōplemēto: ⁊ ſm hoc videt̄ oīs vis eē corrupta ⁊ iſecta. In oib⁹ eniȝ eſt ibibit⁹ humor corruptus boni cōmutabilis ⁊ receſſus a cōplemēto qđ eſt ſūmū bonū. ¶ Itē nos ponim⁹ ſm Augm ꝙ oē pctm̄ eſt ex ꝯcupia. ipſe enim dicit ꝙ ꝯcupia ex quā eſt oē maluȝ puulū facit cōcupiſcibilē ⁊ adultū cōcupiſcētē. ¶ Queritur ergo que ſit dr̄ia hui⁹ ꝯcupie ad ꝯcupiam ꝯcupiſcibilis. Itē Aug⁹ dicit in li⁰ de libo arbi⁰. ꝙ oē pctm̄ eſt ex libidine. libido aūt ꝓpe videt̄ ptinē ad ꝯcupiſcibilē: ergo oē pctm̄ eſt ex ꝯcupiſcibili. ¶ Solō dicēdū ꝙ tribus de cauſis vis ꝯcupiſcibilis pre alijs dr̄ corrupta ⁊ iſecta. q̄rū vna eſt q: ſuū obm eſt delectabile ſimplr̄ corruptuȝ: ⁊ idcirco uehemēti⁹ mouet: ⁊ hec corruptio ꝓpe dicit̄ iſectio a dulcedine delectabilis: ⁊ hēt iſup corruptionē que ē ex pctō cū alijs virib⁹ cōem. 2a rō q: lȝ obm ꝯcupiſcibilis in rōne ſit vnū qđ eſt tact⁹. delectatio eniȝ que eſt in guſtu que eſt pſe delectatio nō eſt in eo niſi inquātū eſt qdā tact⁹ ut dicit Ariſ: in ethicis. eſt tñ dupx delectās corp⁹. ſ. in nutrimēto ⁊ gñatione. corruptio igit̄ eſt reſpectu nutrimēti: ſȝ in gñatione eſt iſectio ꝓpter imbibitū corruptū humorē ꝯcupie: ſic aūt nō eſt in alijs virib⁹. 3a rō eſt q: ꝯcupiſcibilis eſt iſundēs corruptionē in totā nām per gñationē ⁊ ita hēt corruptionē quādā in ſe in ꝓnitate ad illicitū ſȝ etiā eſt iſecta ⁊ iſiciēs nām. ¶ Ad pm ergo dicēduȝ ꝙ iſectio bñ pōt appropari cōmutabili bono qđ mouet appetitū: ſed q: hoc maxime mouet cōcupiſcibilē ꝓpter hoc illa ſpecialr̄ dr̄ iſecta. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ſi dulcedo obti mouētis dicat̄ humor corrupt⁹ tūc planū eſt ꝙ cōcupiſcibilis eſt iſecta: maxime q: in eius obto maxima ē dulcedo. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ cōcupiſcētia dicit̄ large ⁊ ſtricte. large ꝯcupia eſt ꝓnitas appetit⁹ ad illicitū: ⁊ ſic oē pctm̄ eſt ex cōcupia. ſtricte dicit̄ duob⁹ modis. ſ. in cōparatione ad cōcupiſcētē: ⁊ in compatione ad aliud cōcupiſcibile. ⁊ pmo mō ꝓprie eſt act⁹ cōcupiſcibilis. 2⁰ modo aūt dicit̄ duob⁹ modis ſm duo obiecta. ſ. delectabile carnis ⁊ delectabile oculoꝝ ſm ꝙ dicit̄ a Joāne cōcupiſcētia carnis ⁊ cōcupiſcētia oculoꝝ. ¶ Ad ultimū dicendū ꝙ libido dicit̄ gñaliter ⁊ ſpecialiter. pmo eniȝ mō eſt iproba uoluntas ut dicit Aug⁹. ex qua eſt oē pctm̄ ita ꝙ uolūtas pro appetitu ſumat̄. Improba enim uolūtas nihil aliud eſt ſm Augm q̄ȝ immoderata placentia cuiuſcūqȝ boni mutabilis ⁊c̄.

¶ Queritur qd ſit virt⁹ iraſcibilis.

d **Einde queritur** De iraſcibili. Et queruntur duo. ſ. qd ſit. ⁊ quid ſit ꝓpriū eius obiectum.

a **D primum** pcedit̄ ſic. dic̄ Auica ꝙ vis iraſcibilis eſt vis iperās moueri ad repellēdū id qđ putat̄ ut nociuū corrūpēs appetitū vincēdi. ¶ Sȝ ꝯtra vnaqueqȝ vis repellit id qđ putat̄ nociuū ſibi: ergo repellere nociuum nō eſt ꝓprius act⁹ iraſcibilis. ¶ Preterea iraſcibilis nō videt̄ eē pars appetit⁹. nemo enim iraſcit̄ ei qđ appetit. ¶ Preterea iraſcibile eſt deteſtabile. deteſtabile autē ⁊ appetibile oppoſitas hñt rōnes: ergo ⁊ deteſtās ⁊ appetēs: ⁊ ita cū iraſcibilis ſit deteſtabilis nō videt̄ eē virt⁹ appetitiua. ¶ Preterea Dama⁹ dicit ꝙ ira eſt illud qđ audax eſt mētis vindex cōcupiſcētie: ergo videt̄ ꝙ iraſcibilis vindicet cōcupiſcētiā repellēdo cōtrariū. ſed cōtrariū cōcupiſcētie eſt triſtabile: ergo videt̄ ꝙ iraſcibilis repellat triſtabile. Cū ergo cōtraria ſūt eiuſdē vis: videt̄ ꝙ iraſcibilis ⁊ ꝯcupiſcibilis ſint eadē vis. ¶ Solō dicēdū ꝙ iraſcibilis ꝓut diffinit̄ ab Auica ex diuerſo diuidit̄ contra cōcupiſcibilē ⁊ eſt pars appetit⁹ repellēs nociuū iſurgēdo ꝯtra ipm. ¶ Ad pmū aūt dicēdū ꝙ nociuum eſt duobus modis. ſ. ſimplr̄ ⁊ ſm qd. ſimplr̄ nociuuȝ eſt id qđ violēter oppugnādo nitit̄ ledere ⁊ deſtruere totā ſbſtātiā. ⁊ circa hoc pncipaliter eſt iraſcibilis. ſm qd autē nociuū eſt qđ ꝯtrariū eſt delectabili vni⁹ virtutis. ¶ Ad aliđ dicēdū ꝙ lȝ nociuū in rōne nociui nō ſit appetibile: tñ in rōne ardui ⁊ alti mouet aioſitatē ⁊ ſic appetitū: ⁊ ſȝ hoc etiā iraſcibilis erit ps appetit⁹. ¶ Ad aliđ dicēdū ꝙ iraſcibilis eſt cōcupie vindex ꝓphēce hoc eſt ꝙ violenter pugnādo intēdit deſtruē ꝯcupiſcētiā ⁊ ꝯcupiſcētē. bellū enim ſemp eſt ꝓpter qetē ⁊ pacē ut dicit Aug⁹. ſic autez

vindicare cõcupiſcẽtiã eſt iraſcibilis. Qḋ aũt hoc intẽdit Damaſ. patet per id qḋ ſequit̃ ubi ſic dicit. cũ enim cõcupiſcimus qḋ ꝓhibemꝰ ab aliquo iraſcimur aduerſus eũ ut iniuſta paſſi mẽte. ſ. iudicare dignũ anguſtia qḋ factũ eſt in cuſtodiẽtibus hoc eſt contra cuſtodientia ſm naturam proprium ordinem.

❡ Queritur quid ſit ꝓpriũ oƀm iraſcibilis.

s **Ecundo queritur** Quid ſit ꝓpriũ eius oƀm. ⁊ videt̃ ex ꝑhabitis ꝙ nociuũ impugnãs. ❡ Sed ꝯtra iraſcibilis eſt pars appetitꝰ: ergo aliqd appetibile ꝑſe ⁊ ꝑmo debet oƀm hẽre. ❡ Preterea ꝯcupiſcibilis cũ ſit ad duo. ſ. ad delectabile ⁊ triſtabile ipſa tñ denoiat̃ reſpectu eius qḋ appetibile eſt: hoc aũt eſt arduũ ⁊ altũ: ergo ad id debet denoiari ⁊ non ad deteſtabile per irã. ❡ Jtẽ cũ arduũ ſit ꝑſe oƀm iraſcibilis videt̃ ꝙ potius deberet poni in eius diffinitione q̃z nociuũ. ❡ Sol̃o dicẽdũ ꝙ arduũ ⁊ altũ inquãtũ huiuſmodi ꝓpriũ oƀm eſt iraſcibilis: ⁊ cũ duo ſint ardua. ſ. nociuũ impugnãs ⁊ qḋ eſt altũ excellẽtia dignitatis arduũ eminẽtius eſt in nociuo impugnãte q̃z in dignitate. hoc ꝓbat̃ per hoc ꝙ arduũ in nociuo eſt in victoria ꝑiculoꝝ vite que altiſſima ſunt: ⁊ ideo qꝛ per hoc iraſcibilis ponit̃ in altiſſimo diffinit̃ ⁊ denoiat̃ in cõꝑatione ad ipm: ſicut ⁊ ꝯcupiſcibilis in altiſſimo ponit̃ per delectabile tactus: ⁊ ideo diffinit̃ ⁊ denoiat̃ ab ipſo lꝫ ſit multoꝝ alioꝝ delectabiliũ. hoc etiã patet per hoc ꝙ in hoie ꝓpꝛius habitꝰ ordinãs ꝯcupiſcibilẽ eſt tẽperãtia: cuius mã eſt ꝓpꝛa delectabilis tactꝰ ut ꝓbat̃ in ethicis. ꝓpꝛius aũt habitꝰ ordinãs iraſcibilẽ eſt fortitudo que in ꝑiculis vite eſt ut habet̃ in ethicis. ⁊ per hoc patet ſol̃o ad duo ultima. ❡ Ad ꝑmũ aũt dicẽdũ ꝙ arduũ ⁊ ſimplr̃ appetibile non eſt in altiſſimo: ⁊ ideo põt eẽ ꝓpriũ obiectum iraſcibilis.

❡ Utrũ appetitus includit in ſe oẽs vires.

d **Einde queritur** de his trībꝰ in cõi. Et querunt̃ tria. Quoꝝ ꝑmũ eſt de appetitu qui diuidit̃ in hec tria tanq̃z in ꝑtes. 2m eſt de diuiſionibus motiue virtutis que diuerſe ab auctoribus poſite inueniunt̃. 3m eſt de ſufficientia iſtorum trium.

a **D primum proce**ditur ſic. Appetitꝰ dicit̃ ab appetẽdo. ſed in oibus viribꝰ aliqd appetit̃. ſ. ꝓpꝛius finis: ergo videt̃ appetitiua icludere oẽs vires. ❡ Jtẽ in 3o de aia habet̃ ꝙ appetitiua altera eſt a rõne ⁊ potẽtia rõnali ⁊ irrõnali. Silr̃ ibidẽ habet̃ ꝙ ſi trina eſt aia in vnoquoqꝫ eſt appetitꝰ hoc eſt in uegetabili ⁊ ſenſibili ⁊ rõnali. ⁊ iſup appetitꝰ eſt in motiuo ſm locũ. ⁊ ex iſtis duobꝰ ꝟbis vident̃ ſeq cõtradictoria. Si eniꝫ appetitiua rõne ⁊ potẽtia altera eſt a rõnali ⁊ irrõnali aia tũc videt̃ eẽ in neutra: ⁊ ita videt̃ cũ uolũtas ſit ꝑs appetitꝰ ꝙ nõ ſit in rõnali. Et cũ iraſcibilis ⁊ ꝯcupiſcibilis ſint ꝑtes appetitꝰ ꝙ nõ ſit in rõnali. ſi ꝟo in oibꝰ tribꝰ eſt que ſunt in aia. ſ. in uegetabili ſenſibili ⁊ rõnali: tũc appetitiua erit in rõnali ⁊ in irrõnali. ❡ Preterea ẽ deſideriũ ⁊ placitũ ⁊ libẽs: ⁊ querit̃ quõ iſta differant ab appetitu. ❡ Sol̃o ſup̃ diſtinctũ eſt ꝙ appetitꝰ dꝛ duobꝰ modis. ſ. gñalr̃ ſm ꝙ dicit quãlibet iclinationẽ in id qḋ eſt incõueniẽs: ⁊ ſpecialr̃ ſm ꝙ dicit iclinationẽ in bonũ ap ꝑhẽſum ut nũc uel ſimplr̃: ⁊ ſic ſumit̃ appetitꝰ qñ diuidit̃ in ꝟtutes appetitiuas. Et per hoc patet ſol̃o ad ꝑmũ. ❡ Ad aliud dicẽdũ ꝙ Ariſ: in ꝑo ꝟbo nitit̃ repellẽ diſtinctionẽ quorũdã diuidẽtiũ ꝑtes aie in rõnale ⁊ in irrõnale tanq̃z per oppoſita. Si eniꝫ ſic eẽt tũc oẽs potẽtie aie caderẽt ſub rõnali uel irrõnali ⁊ nulla ſub utraqꝫ qḋ falſuꝫ eſt de appetitiua que in rõne diffinitiua differt ab utraqꝫ ⁊ potẽtia. i. ſbto differt ab utraqꝫ diuiſim. Si eniꝫ tñ eẽt in rõnali nõ iueniret̃ in irrõnali qḋ falſuꝫ ẽ. Per hoc aũt ꝙ iuenit̃ in irrõnali differt a rõnali. Silr̃ ſi tñ eſſet in rõnali nõ iueniret̃ in irrõnali. Per hoc enim ꝙ inuenit̃ in irrõnali differt a rõnali potẽtia ſbti ⁊ mãe. Uñ patet ꝙ diuiſio nõ eſt per oppoſita. Jn ſequẽti autẽ ꝟbo accipit ꝑhus appetitiuũ large. ❡ Ad ultimũ dicẽdũ ꝙ appetitꝰ eſt nomẽ gñis. deſideriũ aũt ꝓpꝛie loquẽdo trahit appetitũ ad ſenſibilẽ aiam. ꝓpter hoc dicit ꝑhus ꝙ in irrõnali aia ſunt deſideriũ ⁊ aius. ꝑtes aũt deſiderij ſunt iraſcibilis ꝯcupiſcibilis. volũtas aũt eſt appetitꝰ in rõne. Utrũ aũt hẽat ꝑtes uel nõ poſtea determinabit̃. placituꝫ aũt dicit appetitũ placẽtẽ in appetibili. libẽs aũt appetitꝰ eſt qui ꝯiũctus eſt dulci ſed minus ſonat q̃z placentia.

❡ Querit̃ de diuiſionibꝰ motiue virtutis que diuerſe ab auctoribus poſite inueniuntur.

s **Ecundo queritur** De diuiſionibꝰ motiue ꝟtutis que diuerſe ab auctoribꝰ poſite inueniunt̃. Jn fine eniꝫ ꝑmi ethicoꝝ habet̃ iſta ꝙ aie hoc eſt irrõnale. hoc aũt rõnẽ hñs. irrõnale aũt hoc qdẽ aſſimilat̃ cõi ideſt plãtatiuo. dico aũt qḋ eſt cauſa nutriendi ⁊ augẽdi. Aliud aũt eſt ꝑticipans q̃liter rõne ut iraſcibile ⁊ ulr̃iter deſiderabile ꝑticipat q̃liter. rõnale aũt dicit qḋ ꝑticulariter in ſeipſo hẽt rõnẽ. hãc eãdẽ diuiſioneꝫ innuit Damaꝰ dicẽs diuidunt̃ aie ꝟtutes in rõnale ⁊ irrõnale. irrõnalis ꝟo ꝑtes ſunt due. hec qdẽ obediẽs rõni: illa ꝟo iobediẽs. ergo iobediẽs qdẽ rõni zoticon. i. vitale qḋ ⁊ pulſatiuũ uocat̃ ⁊ ſeminatiuũ ⁊ gñatiuũ ⁊ plãtatiuũ uocat̃. huiꝰ aũt etiã eſt augmẽtatiuũ qḋ ⁊ plaſmat corꝑa. hec eniꝫ nõ gubernant̃ rõne ſed natura. obediens ꝟo diuidit̃ in ꝯcupiſcentiã ⁊ irã. Augꝰ aũt diuidit motiuas in tres. ſ. in iraſcibilẽ ⁊ ꝯcupiſcibilẽ ⁊ rõnẽ. Auicẽ autẽ diuiſio videt̃ eẽ ꝙ motiuarũ alia eſt iꝑans motum ⁊ alia efficiẽs. Jmꝑans aũt eſt iraſcibilis aut ꝯcupiſcibilis. efficiẽs aũt eſt iſuſa in neruis ⁊ muſculis ꝯtrahẽs corda ⁊ ligamẽta ꝯiũcta mẽbꝛis aut relaxãs ⁊ extẽdẽs. Ariſ: aũt diuiſio videt̃ ꝙ mouẽs aut eſt ex ꝑte aie rõnalis: aut ex ꝑte aie ſenſibilis. ⁊ ꝑmo mõ eſt itellectꝰ pꝛacticus ⁊ uolũtas. 2o aũt mõ eſt fantaſia pꝛactica ⁊ deſideriũ ⁊ animus. ❡ Cõtra ꝑmã diuiſionẽ obijcit̃. videt̃ eniꝫ plãtatiuũ eq̃liter ꝑticipare rõnẽ. cuiuſcũqꝫ eniꝫ actꝰ ⁊ mã ordinabilia ſũt per virtutẽ moralẽ que ꝑs honeſti eſt illud aũt eſt ꝑticipãs eq̃liter in rõne. Actꝰ aũt ⁊ mã nutritiue ⁊ gñatiue ſunt huiuſmodi: ergo ſũt ꝑticipãtia eq̃liter rõnẽ. ❡ Jteꝫ dicit Damaꝰ ꝙ aialia bꝛuta potiꝰ agunt̃ a nã q̃z agent: ergo videt̃ ꝙ vires ille q̃s cões hẽmꝰ cũ bꝛutis ferri debeant ſm ipetũ a nã: ſꝫ hec ſũt iraſcibilis ⁊ ꝯcupiſcibilis: ergo ferunt̃ ſm ipetũ ad actũ. ſed quecũqꝫ ferunt̃ ſm ipetũ nõ ꝑticipãt eq̃liter rõnẽ: ergo iraſcibilis ⁊ ꝯcupiſcibilis nõ ꝑticipãt eq̃liter rõnẽ. ❡ Jtẽ in topicis habet̃ ꝙ lꝫ ꝑticipat aliqd qḋ ſubaliter capit illud in ſui diffinitione. ꝯcupiſcibilis aũt ⁊ iraſcibilis rõnẽ non ſic accipiũt in ſui diffinitione: ergo nõ ꝑticipãt eq̃liter rõnẽ. Eadẽ diſputatio eſt ꝯtra diuiſionẽ Damaſceni. Cõtra diuiſioneꝫ ꝟo Aug̃ videt̃ eſſe ꝙ ipſe omittit uoluntatẽ ex ꝑte aie rõnalis ⁊ fantaſiã ex ꝑte aie ſenſibilis que tñ mouentes ſunt. ❡ Preterea que nõ ſunt eiuſdẽ gñis nõ vident̃ eẽ eiuſdẽ diuiſionis imediate. ꝯcupiſcibilis aũt ⁊ iraſcibilis ſũt aie rõnalis: rõ aũt eſt rõnalis: ergo videt̃ ꝙ nõ i eadẽ diuiſione imediate debeãt poni. ❡ Cõtra diuiſionẽ auteꝫ Auicẽ eſt ꝙ ipſe nullã motiuaꝫ ponit ex ꝑte aie rõnalis: ſilr̃ ex ꝑte aie ſenſibilis omittit fantaſiã ⁊ ſic videt̃ eẽ inſufficiẽs. ❡ Cõtra ꝟo ultimã diuiſionẽ eſt qḋ dic̃ Auica ꝙ ſenſus qñqꝫ diffundit ꝯcupiſcẽtiã. oẽ aũt diffundens ꝯcupiſcẽtiã eſt motiuũ: ergo ſenſus motiuus eſt: ⁊ ſic ex parte anime ſenſibilis q̃tuoꝛ mouẽt. ſ. ſenſus ⁊ fantaſia: ꝯcupiſcibilis ⁊ iraſcibilis. ❡ Jtẽ videt̃ ꝑ Augm q ponit ſenſualitatem inter virtutes motiuas in 12o de trinitate. ❡ Jtem accipit̃ ex geñ. 3o ubi dicit. vidit ergo mulier lignũ ꝙ eẽt pulchꝛũ oculis: aſpectuqꝫ delectabile ⁊ ad ue-

ſcendū ſuaue. Ex his enim uerbis patet ꝙ ſenſus ꝑmo
mō diffunderet in ea cōcupiſcētiā. ¶ Preterea ex par-
te aīe ſenſibilis poſt fantaſiā que mouet per apphenſio-
nem ſunt duo mouētia ſine apphēſione. ſ. iraſcibilis ⁊ cō
cupiſcibilis: ergo videt̄ ꝙ ſil̄iter ex parte aīe rōnalis poſt
intellectū mouentē ſunt duo: ⁊ ſic videt̄ inſufficiēter po-
nere tm̄ uolūtatē. ¶ Itē ſicut in materia ſenſibiliū inue-
niunt̄ duo obiecta. ſ. arduum ⁊ delectabile. in tactu itaqꝫ
duo obiecta hēmus mouētia in appetitu ſenſibili. Simi
liter ex parte incorruptibiliū bonū ſimpl'r ⁊ arduuꝫ ſim-
pliciter: ergo reſpectu illoꝝ debemus habere iraſcibileꝫ
⁊ cōcupiſcibilē que ſunt ꝑtes aīe rōnalis. ¶ Item intel
lectus practici eſt nūciare ad qd debeat fieri motus: ſi er
go aliqd nūciauerit ad qð nō pōt eē appetitus tūc videt̄
eē impfectio in cōſecutione boni. ſed intellectꝰ practicus
nūciat de arduo eterno qð nō eſt in ſenſibꝰ. aut ergo ha
bemus iraſcibilē rōnalis aīe ꝯtinētē illud arduū. aut appe-
titus erit impfectus in ꝯſecutione boni nūciati per intel
lectū. ¶ Itē nos charitatem ponimus in cōcupiſcibili ⁊
ſpeꝫ in iraſcibili: cū nec charitas nec ſpes obiecta ſua ha-
beāt in ſenſibꝰ, oīs aūt virtus aīe ſenſibilis in ſenſibꝰ ha
bet obiecta: ergo quedā iraſcibilis ⁊ quedā ꝯcupiſcibilis
ſunt ꝑtes aīe rōnalis. Si forte ꝓpter hoc dicat̄ ꝙ ꝯcupi
ſcibilis ⁊ iraſcibilis duobꝰ modis cōſiderant̄. ſ. in ſe ⁊ ut
ordinate a rōne. ⁊ ꝑmo mō ſiſtūt in obiectis ſenſibus. 2°
vō pn̄t etiam in ea que ſeꝑata ſunt a ſenſibꝰ ⁊ in eterna.
¶ Cōtra ordo rōnis ut dicit Ariſ: in fine ethicoꝝ in hoc
ꝙ oīa honeſti cōcordāt rōni. hec aūt ꝯcordia attendit̄ in
opibus tēperātie ⁊ fortitudinis in qbus nō mutat̄ mate-
ria ſenſibilis ꝓpter ordinē rōnis. ꝯtinētia enim ſiue tem
perātia mām hn̄t ſenſibilē delectationē: fortitudo mām
hēt piculū ſenſibile: ergo videt̄ ꝙ ſil̄iter in alijs ꝓpter or
dinem rōnis nō mutet̄ mā. ſuꝑiores aūt rōnes quedaꝫ
ꝓbāt quedā obiecta eē ſenſibilia ⁊ eterna. ¶ Itē qð ſub
ſtātiale eſt alicui ipſo ꝑmanēte in eſſe nō ꝑmutat̄ ex ali-
quo ordine. ſubale aūt eſt qð eſt diffinitiuū: cū igit̄ potē-
tie diffiniant̄ per actꝰ ⁊ obta talia nō ꝑmutabunt̄ ex ordi
ne ad rōnē. ¶ Itē ꝓpter ordinē ad rōneꝫ virtꝰ organica
nō efficit̄ ſine organo. oīs aūt virtus aīe ſenſibilis eſt in
organo: ergo nulla eaꝝ efficit̄ ſine organo ꝓpter ordinē
ad rōnē. ſed quecūqꝫ vis eſt in organo nō habet obm ex
tra ſenſibilia. ꝯcupiſcibilis igit̄ ⁊ iraſcibilis etiā cuꝫ ordi-
nate ſunt ad rōnē adhuc obiecta ſua habebūt in ſenſibili
bus. ¶ Solutio dicēdū ꝙ due ꝑme diuiſiones dant̄ de
mouēte in compatione ad ꝑmū ordinās motū qð eſt rō.
aliqd enim nullo mō eſt ordinabile eo ꝙ ipm nullo mō
ſubiacet impio rōnis ⁊ libertati uolūtatis ſicut cōe plāta
tiuū hoc eſt uegetabile ſm ꝙ eſt in oībꝰ hoībꝰ. ſ. ⁊ in bru
tis ⁊ in plātis. aliqd aūt ordinē rōnis ꝑticipat per hoc ꝙ
ſubiacet impio rōnis ⁊ libtati uolūtatis ſicut vtutes que
dā iteriores aīe ſēſibilis. aliqd aūt ꝑticipat rōnē ꝑticula-
riter. i. in ꝑte ſui ut virtutes aīe rōnalis. Cauſa aūt q̄re ue
getabiles virtutes nō pn̄t ꝑticipare rōnē dupx eſt. vna. ſ.
ex ꝑte corpis. alia vō ex ꝑte aīe. Ex ꝑte corpis eſt hec ꝙ
oēs ille opant̄ actu calidi frigidi humidi ⁊ ſicci. Quoruꝫ
opationes ſunt ad vnū tm̄ ⁊ de neceſſitate. nō ſic aūt ope
rant̄ virtutes aīe ſenſibilis ⁊ ꝑcipue interiores ſed potiꝰ
cōponēdo ⁊ diuidēdo dicit apphēſa ⁊ eſtimando ea: ⁊ iō
etiā nō ſunt ad vnū nec de neceſſitate ſed ꝯtingenter ad
duo oppoſita. ſ. ad apparēs uerū uel falſum in apphēdē-
do: ⁊ apparēs bonū ⁊ malū in mouēdo. Ex parte aūt aīe
hec eſt cauſa: q: virtꝰ nullo mō apphēſiua nō pōt percipe
impiū motoris ſuꝑioris ſiue ſit ꝯiūctꝰ ſibi ſiue nō ꝯiūctꝰ
ſꝫ aliquo mō apphēſiua ꝑcipit ipm ⁊ ordinat̄ ab ipſo ſed
ſeqtur ipm. vires aūt aīe uegetabilis nullo mō ſunt app
hēſiue ⁊ iō nō ꝑcipiūt iperiū rōnis. ſēſibiles aūt vires cū
ſint apphēſiue ꝑcipiūt ipm ⁊ ſi ſequunt̄ ordinant̄: ſed nō
de neceſſitate ſequunt̄: q: ꝯtigēter ſe hn̄t ad opꝰ. ¶ Ad
illud aūt qð ꝯtra obijcit̄ dicēdū ꝙ gn̄atiua duobꝰ modis

ꝯſiderat̄. ſ. in ſubali ſibi ⁊ in annexo per accn̄s. Si ꝯſide
rat̄ in ſubali ſic habet actus non ſubiacētes rōni ſicut eſt
abſtrahere ſemē ad locū generationis ⁊ cōferre ſibi vir-
tutē informatiuā cū qnque ſuis opibꝰ. ſ. aſſimulatiuo cō-
cauo ꝑforabili aſpo ⁊ leui quoꝝ primū adequat ꝑtes ex-
planādo exterius. 2m aūt cauat que dat mēbra ut ſint ua-
ſa humidi. 3m vō ꝑforat ſpōdilia ut ſit ꝯcauus trāſitꝰ nu-
che ut habeat̄ vicarius cerebri in collatione motus ⁊ ſen
ſus per totū corpus. 4m vō exaſpat quedā mēbra ut ſto-
machū facit interius villoſum quo magis retineat cibū:
⁊ matricē interius villoſam quo magis retineat ſemē cō
ceptū. 5m aūt leuificat: ⁊ hoc in multis mēbris que leuia
ſunt. annexū aūt per accn̄s eſt motus uolūtarius ⁊ dele-
ctabile tactus. hoc enim nō in oībus habet vnū: ſed illa
reſpicit ad aīam ſenſibilē ⁊ ulterius ad rōneꝫ. ¶ Sil̄iter
dicēdū eſt de nutritiua: opa enim ſubalia nutritiue ſunt
appetere cibū ⁊ digerere ad locū digeſtionis: ⁊ expellere
a loco digeſtionis ad mēbra ⁊ paſcere mēbra per vnionē
cibi ad ſubam mēbri ⁊ informare cibū mēbri: ⁊ quātū ad
hoc nō ordinat̄ a rōne ſed quātū ad annexa per accidēs
que nō habet in oībus ſicut eſt tēpus ⁊ q̄litas cibi ⁊ dele
ctatio ſenſibilis: ſm hoc enim eſt ſub uolūtate ⁊ viribus
aīe ſenſibilis. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ iraſcibilis ⁊ ꝯcupi-
ſcibilis in brutis ex defectu motoris ſuꝑioris ferunt̄ ſm
impetū. In hoīe aūt in eadē ſuba aīe ꝯiūcta ſunt motori
ſuꝑiori: ⁊ ideo pn̄t ordinari ⁊ retineri ab ipſo. ¶ Ad ali-
ud dicēdū ꝙ hoc ipm qð dicit phus ꝑticipare extrahit̄ a
rōne ſua per hoc ꝙ addit̄ q̄liter. q̄liter eniꝫ ꝑticipare nō
eſt ꝑticipare ſimpl'r ſꝫ ſm aliquē modū. ¶ De diuiſiōe
Auguſtini dicēdū ꝙ dat̄ penes genera mouētiū. ſ. rōna
le ⁊ ſenſibile: ⁊ ſub rōnali comphēdit̄ uolūtas. ¶ Ad id
aūt qð obijcit̄ de fantaſia dicēdū ꝙ ipſa in hoīe non mo
uet ad virtutē niſi per impiū rōnis. ⁊ Augꝰ ꝑncipal'r lo-
quit̄ de mouētibus in hoīe ⁊ ad virtutē. ¶ Ad aliud di-
cēdū ꝙ rō ⁊ ꝯcupiſcibilis ⁊ iraſcibilis vniunt̄ in gn̄e mo
uētis ⁊ diuidunt̄ in mō mouēdi. rō enim mouet cuꝫ ap-
prehēſione. iraſcibilis aūt ⁊ ꝯcupiſcibilis ſine apphenſio
ne: ⁊ lꝫ nō ſint ꝑtes eiuſdē aīe nō tn̄ cadūt in vna diuiſio-
ne eo ꝙ retorquent̄ ad vnum motū rōne mouēte ⁊ ordi
nāte ⁊ iraſcibili ⁊ ꝯcupiſcibili impatis ⁊ ordīatis. ¶ Ad
id qð obijcit̄ de diuiſione Auice dicēdū ꝙ ipſe nō ponit
niſi mouētia aīe ſenſibilis: q: ibi nō enumerat niſi vires
aīe ſenſibilis. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ tacet fantaſiam q̄a
nō eſt pure mouēs ſed etiā apphēdens: ⁊ ibi nō enume
rat vires niſi que ſunt tm̄ mouētes. ¶ Ad id qð obijcit̄
de diuiſione Ariſ: dicēdū ꝙ ꝓprius ſenſus nō mouet eo
ꝙ nō cōponit aliqd. ex cōpone aūt elicit̄ appens bonuꝫ
uel malū. ſenſus aūt per accn̄s ⁊ cōis qdē mouet ſed nō
ꝑſe: ſed mediāte eſtimatione ⁊ fantaſia per q̄s elicit̄ ap-
parēs bonū uel malū ex ſenſibilibꝰ cōpoſitis uel diuiſis.
¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ ſenſualitas nō noīat vim vnam
ſed totū appetitū qui dirigit̄ in qnque corpis ſenſus ut
dicit Augꝰ. ⁊ hoc ſupra explanatū eſt in q̄one de tētatio-
nibus. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ipſe modus loquēdi innu
it actꝰ ſenſus cōis ⁊ fantaſie per hoc qð dicit ꝙ vidit mu
lier ꝙ lignū eēt pulchrū viſu ⁊ ad ueſcendū ſuaue: ⁊ aſpe
ctui delectabile. hec enim nō ſunt opa vnius ſenſus. de-
lectatio enim refert̄ ad tactū ꝯueniētis ⁊ ſuauitas ad gu-
ſtum: ⁊ pulchritudo ad viſum. ſenſus aūt cōis ⁊ fantaſia
expoſuerūt iſta eliciēdo apparēs bonuꝫ ad qð mouebat̄
mulier. ¶ Ad aliud dicēdū ſine ꝑiudicio ꝙ mālēs vir-
tutes amplioris ſunt diuiſionis q̄ꝫ ſeꝑate a materia ⁊ ꝓ-
pter hoc a parte ſenſibilis plures ſequunt̄ motiue q̄ꝫ ex
ꝑte rationalis. ⁊ hec eſt ſentētia Auerr. ſuꝑ xjo methace.
qui dicit ꝙ intelligētie ſeparate non habēt vires niſi in-
tellectum ⁊ cōcupiſcentiam: ⁊ uocat ꝯcupiſcētiā uolūtatē
Et ſil̄iter nullus phoꝝ nec ſanctorū vnq̄ꝫ dixit in rōnali
aīa eē iraſcibilis ⁊ ꝯcupiſcibilis. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ
arduū dicit̄ duobꝰ modis. ſ. altum ſimpl'r in dignitate: ⁊

eleuatū ſup̄a potētiā: ꝛ repugnās potētie. ꝛ ƀmo mō nō eſt obm ſpeciale ſed eſt ꝯditio oium bonoꝝ eternoꝝ ſi/cut ſapie ꝛ bonitatis ꝛ huiuſmodi. vn̄ ſic nō hēt aliquam virtutē que moueat in ipm. 2° mō. ſ. ƀm ꝙ eſt eleuatum ſup̄ potētiā ꝛ repugnās ipſi nō eſt niſi in ſenſib⁹. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ intellect⁹ ƀm ꝙ eſt eternoꝝ bonoꝝ nihil inuenit repugnās ꝛ ſic nihil erit in eternis ꝙ egrediat: nā cū aioſitate ꝛ audacia: ꝛ ſi iuenerit ibi delectabile ſpe/ciale illius erit uolūtas. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ charitas ꝛ ſpes in uolūtate ſunt ſimplr. ſpes enim eſt eternitatis ſiue indeficiētie. Indeficiētia aūt duo dicit. ſ. ꝑmanentia ſine fine ꝛ hoc nō eſt bonū pſe ſepatū ab alijs bonis pro pter hoc pſe nō eſt in iraſcibili ſed etiā in bonis ꝯcupi/ſcibilis. dicit enim incōmutabilitatē: ꝛ ſic iterū non dicit bonū ſepatū qđ ſit in vna ut ſine alia: ꝛ ꝑpter hoc chari/tas ꝛ ſpes ꝑprie ſunt in uolūtate. Huius tn̄ ſūt due alie ſnīe magroꝝ. Quarū vna ſup̄a poſita eſt. ſ. ꝙ iraſcibilis ꝛ ꝯcupiſcibilis ex ordine ad rōnē pn̄t in bona ſpūalia. ꝛ rn̄dēt ad obīa in ꝯtrariū dicētes ꝙ iraſcibilis ꝛ ꝯcupiſci/bilis ꝑut pſuaſe ſunt a rōne eleuant ſup̄ poſſe ſui orga/ni ex vnione ſubali ad rōnē: ſicut etiā ſenſualitas ex or/dine ad rōnē efficit ſbm peccati cū tn̄ hoc nō hēat ex ꝓ/prietate organi uel ex hoc ꝙ ineſt brutis. Alij dicūt pro/pter rōnes ſup̄ poſitas ꝙ ſicut in ſenſibili aia iraſcibilis ꝛ ꝯcupiſcibilis: ita etiā in rōnali eſt iraſcibilis ꝛ ꝯcupiſci bilis ꝛ illas uocauit humanas alias aūt brutales: ꝛ dicūt ꝙ Ar: ꝛ alij phi nō loquunt niſi de cōi motiuo. i. de uo lūtate: cum tn̄ uolūtas habeat partes concupiſcibilem ꝛ iraſcibilem ꝛ humanam.

¶ Querit de ſufficiētia numeri iſtarum virium. ſ. con/cupiſcibilis ꝛ iraſcibilis.

t **Ertio queritur** De ſufficien/tia iſtarū viriū. vident aūt debē eē plures. ſicut enim ſe hēt cognitiua ad cognoſcē ſic appetitiua ad ap/petere. ſed cognitiua motiua eſt aliquo mō ergo ꝛ appe titiua motiua erit aliquo mō cognitiua. ¶ Itē ſicut ſe ha bet uerū ad bonū ſic ſe hēt cognitiua ad appetitiuā: ſꝫ ue rū eſt in bono: ergo cognitiua erit appetitiua: ꝛ ſic nulla erit appetitiua niſi ſit aliquo mō cognitiua: ꝛ ſic nullū eſt bonū niſi ſit aliquo mō uerū. ¶ Solō dicendū ꝙ moti ua nō eſt niſi triplex. ſ. duplex impans ꝛ vna exequens. vna impans eſt cū cognitione ſicut intellect⁹ practicus in aia rōnali: ꝛ fantaſia in aia ſenſibili. ſine cognitione autē uolūtas ex pte rōnis: ꝛ iraſcibilis ꝛ ꝯcupiſcibilis ex par te ſenſibilis. Exequēs aūt eſt illa que iſuſa eſt in neruis ꝛ muſculis. ¶ Ad ƀm dicēdū ꝙ non ſic ſe hēt appetitiua ad cognitiuam ſicut ecōuerſo. cognitiua enim nūciat de motu ꝛ ꝑpter hoc eſt poꝛ. vn̄ ſi poſtea appetitiua eſſet co gnitiua eēt ſua cognitio ſupflua. nūciaret enim eūdē mo dū: appetit⁹ aūt qui eſt in cognitiua nō eſt vnū ille qui ē ex ſpē appetibilis ſicut ſup̄ dixi ubi determinatū eſt quo mō mouētia ſpē ſunt vnū. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ lꝫ ue rū ſit in bono nō tn̄ eſt in rōne ueri ꝛ ꝑpter hoc uerū ap petitus qui nihil diſtinguit nō eſt ab ipſo ſed a bono tm̄. Intellect⁹ aūt qui diſcretiuus eſt ꝛ diſtinctiuus eſt app/hēdēdo diſtinguit utrūq3: ꝛ ꝑpter hoc cognitiuus eſt ꝑ ſpeciem ueri ꝛ motiuus per ſpeciem boni.

¶ Queritur de motiuis iſtarum potentiarum.

c **Onſequenter queritur** de motiuis his que añcedūt iſtas ſꝫ non poſſint cognoſci niſi per ꝑhabitas eo ꝙ non ponunt a phis niſi raro ſed a ſanctis tractant ꝛ ſunt ſex. ſ. ſenſualitas ꝛ rō cū portione ſupiori ꝛ inferiori: ꝛ liberū arbitriū ꝛ ſindere/ſis ꝛ ꝯſcia ꝛ imago dei que eſt in aia. ¶ Querat ergo ƀmo de ſenſualitate: ꝛ q: iā determinatū eſt ſup̄ qđ ſit. ꝛ utrū ſit vna potētia uel plures. ꝛ quomō ſit ſbm peccati: nō reſtat hic determinādū niſi de actib⁹ eius. ¶ Ad qđ ſic obijcit. ad motū in bonū ut nūc exigit ſenſus boni ꝛ poſt ſenſum eſtimatio de hn̄do: ꝛ poſt eſtimationē ꝯſen ſus qdē: ꝛ poſt hoc deſideriū: poſt hec aūt ad delectabile eſt ꝯcupiſcētia ꝛ ꝯtra nociuū ira. ¶ Querit ergo utrum oēs iſti act⁹ ſint ſenſualitatis. ꝛ videt ꝙ nō. ſi eniꝫ ſenſua litas eſt appetit⁹ qui fert in qnque corpis ſenſus ut dicit Aug⁹: tūc nō vident eē actus eius niſi actus appetit⁹ ꝛ il li nō ſunt niſi ꝯcupiſcere ꝛ iraſci: ergo videt ꝙ ſenſuali/tas nō hēat actus alios. ¶ Itē in tāta ſucceſſione actuū exigit mora: cū nos videamus quoſdā ſubito ꝯcupiſce/re apphēſuꝫ uel iraſci. ¶ Preterea cū ꝯſenſus nō videt eē ſenſualitatis. ſenſualitas enim ƀm impetū fert. cōſen ſus aūt videt ſibi ꝑponere ꝯſiliū ꝛ electionē que nō con ueniūt aie ſenſibili. ¶ Solō ſup̄ docuim⁹ ꝙ ſenſualitas ƀm nr̄am ſnīaꝫ nō dicit vim: ꝛ in qbuſdā pctis etiā ꝑus. mot⁹ aūt nō eſt in ſenſualitate: ac ſenſualitas dicet corru ptionē que ex cōiūctione ad carnē eſt: etiaꝫ in virib⁹ aie rōnalis: ꝛ ꝑpter hoc pn̄t eē ſenſualitatis plures actus: ſi/cut enumerati ſunt. ſed ſenſus boni eſt ƀm actuꝫ ſenſus cōis uel per accn̄s. eſtimatio aūt de hn̄do eſt ipſius eſti/matiue uel fantaſie. Si eſtimatio ſub fantaſia cōtineatur ꝯſenſus ꝟo in bonū ut nūc eſt appetit⁹ eo mō quo ſup̄a diximꝰ ꝯſenſum in uolūtate. deſideriū aūt incópletū di/cit appetitū. cōcupiſcētia aūt uel ira cōpletū ꝛ faciētē im/petū ſup̄a rē deſideratā. ¶ Dicēdū ergo ad ƀm ꝙ cū di cit Aug⁹ ꝙ ſupfluitas eſt ſenſualitatuꝫ appetitus ꝛc. dif/finit ſenſualitatē ab ultimo motu eius. ¶ Ad aliud dicē dū ꝙ actus illi nō ꝑcedūt ſemp ſe inuicē tpe eo ꝙ ꝯcupi ſcētia qn̄q3 ſtatim eſt poſt ſenſum ꝛ tūc alij act⁹ cōi ſenſu habitualr̄ ſupponunt. ſenſus eniꝫ pſe nō moueret niſi in ipſo ſupponerent eſtimatio de bono hn̄do ꝛ ꝯſenſus in ipm deſideriū. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ aſſenſus ille nihil aliud eſt q̄ꝫ ꝯcors appetit⁹ apphēſiui ꝑcedētis ꝛ propter hoc nō ꝑponit ꝯſiliū ꝛ electionē eo ꝙ nulli innitit pſua/ſioni ſed impetu concordat ad apprehenſum.

¶ Queritur de ratione hui⁹ potētiarum cum proportio ne inferiori ꝛ ſupiori.

s **Ecundo queritur** De rō/ne cū ꝑportione ſua inferiori ꝛ ſupiori. ꝛ q: ſup̄ notatū eſt qđ ſit rō practica ꝛ ſpeculatiua. ꝛ qđ portio ife/rior: ꝛ qđ portio ſupior: ꝛ quō differūt a ſe inuicē ꝛ a ſen/ſualitate. ꝛ quō gradus tētationū ſunt in ipſis: non reſtat hic determinare niſi de actib⁹ rōnis quos ponit Dama⁹ in li° 2° 22° cap°. ubi dicit ꝙ ƀmū eſt ingſitio ꝛ pſcrutatio de bono apphēſo: ꝛ poſt hoc ꝯſiliū ſiue ꝯſiliatio. Deide iudicat qđ meli⁹. deinde diſponit ꝛ amat qđ ex ꝯſilio iu dicatū eſt ꝛ uocat ſnīa. deinde poſt diſpōnem fit electio. Electio aūt eſt duob⁹ ꝑiacētib⁹ hoc pre altero optare. de/inde impetū facit ad opationē ꝛ dicit impet⁹. deinde uti tur ꝛ dicit uſus: ꝛ deide ceſſat ab ipetu uel appetitu poſt uſum. ¶ Sed obijcit apphēſio enim boni eſt añ ſcruti/mē ipſius aut ingſitionē: ꝛ illos act⁹ nō ponit Dama⁹: er go eſt diminut⁹. ¶ Preterea dic ꝙ ꝯſiliū eſt appetit⁹ in quiſitiuus de his que in nobis ſunt reb⁹: tn̄ finis appeti/tus ſit ſine cognitione: ꝛ ſic ſine ingſitione. ¶ Itē ꝯſiliuꝫ eſt de ignorato: appetit⁹ aūt nō niſi de certo ꝛ apphēſo. ¶ Preterea iudiciū nō videt differre a ꝯſilio: ꝯſilium eniꝫ oē iudicās eſt quō melius pueniat ad finē. ¶ Pre terea diſpō ꝛ amor nō vident eē vnius act⁹. diſpō enim eſt in ordine: amor aūt nō ꝯſiderat ordinē. ¶ Preterea hec diſpō ſiue amor nō videt ꝑprie dici ſnīa. dicit enim Yſaac in li° de diffinitionibus ꝙ ſnīa eſt credulitas ali/cuius rei. credulitas aūt nō eſt amor uel diſpoſitio. Sili/ter electio potius videt cōuenire libero arbitrio uel eli/gentie q̄ꝫ rōni. Preterea dicit ꝙ impetus ſequitur poſt electionē ꝛ videt falſū q: uolūtas pfecta ē añ ipetū ꝛ poſt electionē. ¶ Itē iper⁹ nō eſt act⁹ rōnis ſꝫ poti⁹ viriū illa ruꝫ que diffuſe ſunt in neruis ꝛ muſculis. ¶ Preterea

querit qd ipſe appellet uſum. ſi enim ſic accipit ut dicit Aug⁹ ꝙ aliqd in facultatē uolūtatis aſſumit ⁊ ad aliud refert qd opinādū eſt tūc falſum eſt qd dicit Dama⁹ ꝙ ceſſat ab appetitu poſt uſum adhuc enim nō ceſſat ab appetitu niſi obtineat illud qd itēdit per uſuz. ¶ Preterea aliq iſtoꝝ actuū nō vident eē rōnis ſed uolūtatis ſic amare. ¶ Solō dicēdū ꝙ Dama⁹ ponit oēs act⁹ rōnis q ſūt ad cōſecutionē ultimi uoliti ſiue ſint rōnis in ſe ſiue ſint aliarū potētiaꝝ per impiū rōnis. P͞m igit eſt apphēſio boni ſimplr ſiue finis: ⁊ ꝯtinue ſeqtur uolūtas in illud ante oēm actū rōnis. vñ hos duos act⁹ ſupponit Dam̄. vnū itellect⁹ practici ⁊ alterū uolūtatis que tm̄ finis eſt ⁊ non ei⁹ qd eſt ad finē. rō aūt eſt eoꝝ que ſunt ad finē. p͞m⁹ aūt act⁹ eſt pſcrutari ſiue pquirere per que deueniat ad finē ⁊ cū multa ingrat erit ſcd͞us eius act⁹ examinare querēdo ꝯſiliū qd eoꝝ melius ſit ad ꝯſecutionē finis. poſt ꝯſilium ꝟo ſuaſum de vno dat iudiciū de ipſo tanꝗ illō melius: ⁊ hoc cū alijs multis ſit ei ꝑpoſitū poptat illud p ꝯſiliū ⁊ ꝑelegit: poſt electionē aūt eſt impiū rōnis ad agendū illud q: mediāte illo obtinet res: ⁊ hoc uocat impet⁹ ad opus: q: id ꝟo qd obtētū eſt deſideratū non habet ſine gaudio: ⁊ hoc eſt fruct⁹ rei deſiderate ſm ꝙ fruct⁹ eſt cū gaudio uti ut dicit Aug⁹. ⁊ q: appetit⁹ ꝑuenit ad finez intētū ceſſat ab appetēdo. ¶ Dicēdū ergo ad p͞m ꝙ apphēſio ſupponit ut act⁹ intellect⁹ practici. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ꝯſiliū eſt appetit⁹ a ſpe appetibilis. oīs enim potētia in qua eſt ſpēs deſiderabilis appetitiua eſt uel ſimpliciter uel ſm qd. vñ potētia cognitiua practica appetitiua eſt ſm qd. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ꝯſiliū qddā ſupponit ut certū. ſ. finē ⁊ qddā querit ut ignorās. ſ. modū ꝑueniēdi ad finē. Itē appetit⁹ ꝯſilij certificat ex fine. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ duplex eſt iudiciū. ſ. diſcretionis: ⁊ hoc ē ingrēs ꝯſiliū. ⁊ eſt iudiciuz qd eſt ꝓmulgatio ſnīe: ⁊ hoc eſt poſt ꝯſiliū: ⁊ de hoc intelligit Dama⁹ ita ꝙ nō decretū illius iudicij adhuc ſic eſt obuiare ꝓpter debilitatē pſuaſionis. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ amor dicit ibi inclinatio appetit⁹ in melius ꝯſultā: ⁊ nō ponit ibi pro paſſiōe uolūtatis. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ eſt electio ex libertate que nō eſt aliud ꝗ libertas faciendi qd vult: ⁊ hec acceptio ꝯuenit libero arbitrio. eſt etiā acceptio electio vnius pro altero ꝓpter rōnis pſuaſionē ⁊ hoc eſt actus rōnis. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ uolūtas nō eſt in ordinatis ad finē ſed ipſius finis. Dama⁹ enī non enumerat niſi illos act⁹ qui ſunt in his que ſunt ad finē. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ imper⁹ eſt rōnis per impiū lz ſit motiue que eſt in neruis ⁊ muſculis per extēſionē. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ uti eſt frui cū gaudio ꝓut frui ſumit gñalr pro q̄libet refectione que eſt ex ꝯſecutiōe deſiderati ⁊ poſt huiuſmodi refectionē ceſſat ab impetu. ¶ Ad aliud dicēdū videlicet ad ultimū ꝙ oēs actus enumerati ſunt rōnis per ſe uel per imperium ut dictum eſt.

¶ Utrum liberum arbitriū tm̄ inſit rationabilibus.

Tertio queritur

t Ertio queritur De libero arbitrio. Et querunt ſex. quoꝝ p͞mum eſt Utrū liberū arbitriū tm̄ inſit rōnabilibus uel etiā brutis. 2͞m qd ſit per diffinitionē ⁊ ſubam. 3͞m de actib⁹ eius. 4͞m de libertate eius. 5͞m de ſtatibus eius. 6͞m de cōparatione eius ad liberum arbitrium angeli ⁊ dei.

a Ad primum ꝓcedit ſic.

Oē qd hēt ꝑtātē iudicādi ꝯtraria ⁊ inclinādi ſe ad qdcūqz uoluerit hēt liberū arbitriuz, aīa ſenſibilis in multis aīalib⁹ brutis eſt huiuſmodi: ergo hēt liberū arbitriū. p͞a ꝓbat per diffinitionē Boecij de libo ar⁰. qui dicit ꝙ liberū arbitriū eſt ptās faciēdi qd vult. 2ᵃ ꝟo ꝓbat ex ſupdictis ubi hītū eſt ꝙ iudiciū fantaſie eſt iter ꝯtraria: ⁊ ſilr appetit⁹: ⁊ nō obligat ad aliqd illoruz ex neceſſitate. ¶ Itē in quocūqz ex ſeipſo eſt ꝟtus appetēdi bonū uel malū abſqz coactione ad alterū in ipſo eſt libtas. appetit⁹ in mltis brutis eſt huiuſmodi: ergo in multis brutis eſt liber appetit⁹. p͞m ꝓbat i p⁰ methaᶜᶜ ubi dr ꝙ liberū eſt qd ſuiipſi⁹ cauſa eſt. 2͞m ꝓbat per ādicta. Inde ſic cuicūqz ineſt liber appetit⁹ illi ineſt libtas appetēdi qd vult. q: ſm ſctōs nihil aliud eſt ꝗ li͞m ar͞m. brutis ieſt liber appetit⁹: ergo ei ieſt libtas appetēdi qd vult qd idez eſt cū li⁰ ar⁰. Si forte dicat ꝙ hñt qdē liberū appetitū ſz nō hñt liberū arbitriū eo ꝙ nō arbitrant de appetibili. ¶ Cōtra nō ē appetit⁹ ſine iudicio appetibilis. bruta liberū hñt appetitū: ergo iudiciū hñt de appetibili. ſz iudicare eſt arbitrari: ergo hñt ar͞m: ⁊ ſic hñt ambo ea que exigunt ad liberū arbitrium. Si dicat ꝙ ar͞m eſt rōnis ⁊ uolūtas ſilr in qb⁹ pncipalr ꝯſiſtit liberū arbitriū eo ꝙ Aug⁹ dicat ꝙ li͞m ar͞m eſt facultas rōnis ⁊ uolūtatis. ¶ Cōtra ſm hoc nihil differt in hoīe ⁊ brutis niſi q: in brutis iudiciū eſt de ſenſibilib⁹ ⁊ fantaſie ⁊ appetit⁹ eſt deſideriū ſenſibilis: in hoīe autē eſt rōnis ⁊ uolūtatis: ergo in ſēſibilib⁹ bruta hñt libtatē iudicādi ⁊ appetēdi. ſz quecūqz hñt libtatē talē pñt abſtinē a delectabilib⁹ ⁊ nō abſtinē. bruta hñt talē libtatē: ergo bruta pñt abſtinē ⁊ nō abſtinē: oīs enim abſtinētia a delectabilib⁹ eſt a rōne ut dicit Aꝑ: ergo bruta hñt rōnē qd falſuꝫ eſt. ¶ Itē quecūqz moueri pñt ſm abſtinēs ⁊ abſtinēs ſūt ſuſceptiua ꝟtutis ⁊ vitij: bruta ſic pñt moueri: ergo ſūt ſuſceptiua ꝟtutis ⁊ vitij. ¶ Itē quecūqz agunt magis ipetu nāe ꝗ agūt nō hñt liberū arbitriū. ſz bruta magis agunt ipetu nāe ꝗ agāt ut dicit Dama⁹: ergo non hñt liberū arbitriū. ¶ Solō dicēdū ꝙ bruta nō hñt liberū arbitriū nec libi arbitrij iudiciū: nec liberū appetitū. li͞m enim ar͞m dr a libtate arbitrādi de bono ſimplr ⁊ malo ſimplr: magis arbitrādo in ipſis ſm rōnē honeſti uel ihoneſti ꝗ ſm rōnē delectātis uel nō delectātis. Silr iudiciū libi arbitrij eſt de honeſto uel ihoneſto. qd ꝓbat ex hoc ꝙ ab oib⁹ liberū arbitriū ponit pncipiū in morib⁹: libtas etiā appetit⁹ ꝯſiſtit in hoc ꝙ hēt facultatē iclinādi ſe in iudicatum uel declinādi ab ipſo: ⁊ hec nō ſūt in brutis. Iudiciū eniz brutoꝝ nō eſt niſi in delectabili ⁊ nō eleuat ad iudicium honeſti: ⁊ ꝓpter hocipm nō eſt abſolute liberū. Ex obligatiōe eniz nāe in qua eſt ſic in organo cogit ad ſiſtēdū in pticulari ⁊ in ſenſibili bono. Silr appetit⁹ ex organo in quo eſt obligat in bonū ut nūc uel maluz ut nūc ⁊ ꝓpter hoc nō eſt oino liber. ¶ Ad p͞m dicēdū ꝙ hoc argu͞m ꝓcedit bñ de hñte ptātē abſolutā ⁊ oino liberā. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ virt⁹ appetēdi bonū uel malū in brutis nō eſt oino liba ⁊ ſine coactione imo ex ſenſibili bono mota ꝓpter obliuionē quā hñt ad mām ferunt ſm impetū ⁊ nō expectāt iudiciū honeſti uel inhoneſti.

¶ Quid ſit liberum arbitrium.

Secundo queritur

s Ecundo queritur Quid ſit liberū arbitriū ſm ſubam ⁊ diffinitionē. Et quia multe ſunt diffinitiones diſputabim⁹ de ſingulis. p⁰ de diffinitione bti Aug que ponit in 2⁰ ſnīaruz diſtinctiōe xxiiij⁰. que hec eſt. liberū arbitriū eſt facultas rōnis ⁊ uolūtatis qua bonū eligit grā aſſiſtēte ⁊ malū ea deſerēte. ¶ Querat ergo qd ſupponit facultas: ſi enim ſupponit facilē ptātē ut qdā dicūt ⁊ ptās nō eſt ſepata ab eo cuius eſt ptās erit ⁊ hec ptās in rōne ⁊ uolūtate: cū igit liberū arbitriū ſit illa ptās liberū arbitriū nō erit illa potētia aie pſe ſepata a rōne ⁊ uolūtate. ¶ Preterea potētia nō accipit facilitatē niſi ex habitu. cū igit liberū arbitriuz ſupponit facultatē in recto: ipm erit habitus per quē facilis ſit ad actū rō in iudicādo ⁊ uolūtas in uolēdo. habit⁹ aūt facilē faciēs rōnē ad actū eſt ſciētia agēdoꝝ. ergo liberū arbitriū in rōne nihil aliud eſt ꝗ ſciētia agēdoꝝ qd apte falſuz eſt. ¶ Si forte dicat ꝙ eſt habit⁹ innat⁹. Cōtra habitus inatus nō pficit potētiā niſi ad actū ſicut viſus oculū. Si ergo liberū arbitriuz eſt habitus rōnis non perficiet

rõnem niſi ad iudicãduʒ.nihil aũt ꝑficit rõnem ad actuʒ
talẽ niſi ſcĩa:ergo li.ar.in rõne quedã ſcĩa erit naturalis.
¶ Preterea nullus habitꝰ idẽ numero exñs ꝑfectiuus
eſt duarũ potẽtiarũ.Si ergo li.ar.ſit hmõi:facultas habi-
tualis nõ erit niſi vniꝰ potẽtie ideʒ numero exñs.ſi ergo
eſt facultas rõnis nõ erit facultas uolũtatis uel opoꝛtet
ꝙ ſit aliud numero.¶ Item facultas qñqʒ eſt nomẽ re
rum que poſſident̃ ad nutũ ⁊ iõ qdã dicũt ꝙ in tali me-
thaphora ponit̃ h̃ eo ꝙ li.ar.ad nutũ hẽt rõnẽ ⁊ uolũta-
tẽ.¶ Sʒ ꝯtra:ſʒ hoc facultas ponit̃ in diffinitiõe li.ar.
effectiue:⁊ erit ſenſus li.ar.eſt facultas rõnis ⁊ uolunta
tis:hoc eſt facilẽ faciẽs rõnem ⁊ uolũtatem.Cum aũt ſit
in aĩa erit potẽtia uel paſſio uel habitꝰ.ſi potẽtia ꝯtra nul
la potẽtia ꝑficit pſe aliã ad facultatẽ actꝰ li.ar.eſt potẽtia.
ergo nõ ꝑficit rõneʒ ⁊ uolũtatẽ ad actꝰ facilitatẽ.pª ꝓbat̃
per deductionẽ ad incõueniẽs.Si eni vna potẽtia ꝑfice
ret aliã ad actũ:cuʒ aĩe ſemꝑ inſit ſua potẽtia ſemꝑ eſſent
ꝑfecte.Si ṽo dicat̃ ꝙ ſit habitꝰ tunc erit habitꝰ innatus ⁊
infuſus uel acq̃ſitꝰ.ſi innatꝰ tunc nõ debẽt eſſe liberiꝰ in
patria q̃ʒ in via:nec in via q̃ʒ in iferno.Ea eni que nãlia
ſunt nequaq̃ʒ mutant̃ in iferno.ſicut dicit Dioꝰ ſed ſunt
integra ⁊ ſplẽdidiſſima.¶ Preterea ſm hoc idẽ nume-
ro accñs eſſet in duobꝰ ſb̃tis.ergo ſi li.ar.eſt habitꝰ nãlis
facilẽ faciẽs rõnem ⁊ uolũtatẽ:erit in utroqʒ ideʒ nume-
ro exñs.Si dicat̃ ꝙ eſt ĩfuſus habitꝰ uel acq̃ſitꝰ ſequit̃ ꝙ
li.ar.ſeꝑabile ſit ab aĩa rõnali.oĩs eni habitꝰ ĩfuſus ⁊ acq
ſitus eſt accñs ſeꝑabile.Si ꝓpter hoc ꝯcedat̃ ꝙ facultas
in p̃dicta diffinitiõe nõ ſupponit hĩtum.¶ Contra q̃cq̃d
capit intẽſionẽ ⁊ remiſſionẽ ſm eſſentiã ſui illud eſt acci
dẽs:facultas ⁊ hmõi li.ar.capit intẽſionẽ ⁊ remiſſioneʒ:
ergo eſt accñs.pª ꝓbat̃ ex hoc ꝙ eſſentialia ſunt diffini
entia que nõ ĩſunt ſm magis ⁊ minus.2ª ꝓbat̃ ex dicto
multoꝝ ſanctoꝝ ⁊ p̃cipue magis Ber.⁊ Anſel.q dicũt
ꝙ liberiꝰ eſt in angelis q̃ʒ in hoĩbꝰ exñtibꝰ in via:⁊ libe-
rius in iuſtis q̃ʒ in peccatoribꝰ:⁊ liberiꝰ in pctõribꝰ q̃ʒ in
condẽnatis.¶ Item q̃cq̃d determinat̃ per magis ⁊ mi
nus illud ineſt accñtal̃r.Facultas arbitrij ſic determinat̃
per magis ⁊ minus:ergo ineſt accñtal̃r.pª ꝓbat̃ per hoc
ꝙ ſb̃alia nõ inſunt ſm magis ⁊ minus.2ª ꝓbat̃ per hoc
ꝙ dicũt ſancti ꝙ maioꝛ eſt libertas a peccato q̃ʒ a coactio
ne;⁊ maioꝛ eſt libertas a miſeria q̃ʒ a peccato.¶ Item
quicq̃d ſm ſe eſt acceptũ de ꝯñtibus nãm li.ar.eſt ſm ſe
acceptũ in hoĩe ⁊ angelo:ergo erit de ꝯñtibꝰ nãm.pª pa
tet per hoc ꝙ acceptũ ꝯñs eſt ſm ſui nãm.2ª ſcribitur ab
Anſel.de li.ar.qui dicit ꝙ li.ar.in deo eſt a ſeipõ.In ho
mine aũt ⁊ angelo acceptũ eſt ab alio.¶ Inde ſic:oẽ cõ
ſequẽs nãm alicuiꝰ eſt accñs.li.ar.eſt ꝯñs nãʒ hoĩs ⁊ an
geli:ergo eſt accñs.Cũ ergo nõ poſſit poni in aliquo ge
nere accñtis q̃ʒ in habitu li.ar.erit habitꝰ.Si hoc ꝯcedat̃
obijcit̃ per uerba Boecij in libꝛo de li.ar.⁊ grã.ubi dic̃
ꝙ libertas a neceſſitate.i.a coactiõe eque ⁊ indifferẽter
deo vniuerſe que tam bone q̃ʒ male rõnali ꝯuenit crea-
ture nec peccato nec miſeria amittit̃ uel minuit̃:nec ma
ioꝛ in iuſto eſt q̃ʒ in pctõre;nec plenioꝛ in hoĩe q̃ʒ in an-
gelo.Ex hoc accipit̃ ꝙ li.ar.nõ eſt ſm magis ⁊ minus.
oĩs aũt habitꝰ ſiue ſit nãlis ſiue acq̃ſitus ſiue ĩfuſus ineſt
ſm magis ⁊ minus.ergo li.ar.nõ eſt habitꝰ.2ª ꝓbat̃ per
inductionẽ.vnus eni magis ĩdiget viſu q̃ʒ alius cũ tñ vi
ſus ſit habitꝰ nãlis ⁊ ſic de alijs.¶ Deide querit̃ de hoc
qd̃ ſequit̃ in diffinitiõe ꝙ dicit eſſe uoluntatis ⁊ rõnis.
hoc enim nõ põt intelligi niſi vno triũ modoꝝ.ſ.ꝙ ſit rõ
nis ⁊ uolũtatis ut vniꝰ potẽtie 3e cõparate ab illis duabꝰ
ſicut dixerũt qdã.uel ꝙ ſit rõnis ⁊ uolũtatis ut duarũ di
uerſarũ potẽtiarũ.uel ꝙ ſit vnius p̃ncipal̃r ⁊ alteriꝰ ſcd̃a
rio.⁊ per illã ⁊ hoc aut rõnis aut uolũtatis.Si pº mõ tũc
vna potẽtia per cõpõneʒ eſt ex rõne ⁊ uolũtate:⁊ illa eſt
li.ar.Sed ꝯtra ꝓpꝛietas cõpõnem nõ hẽt cuʒ ꝓpꝛietate
ad ꝯſtituẽduʒ aliqd̃ tertiũ:ſed rõ ⁊ uolũtas ſunt ꝓpꝛieta
tes aĩe ut dicit Augꝰ in libꝛo de trinitate ⁊ magiſter pꝛi-
mo ſñiarũ diſtin.4ª.ꝗ uoluntas ⁊ rõ nõ ꝯueniũt ad cõ-
ſtitutionẽ alicuiꝰ tertij.pª ꝓbat̃ ex hoc ꝙ oẽ ꝓpꝛiũ ineſt
ſp̃ei ⁊ ſub̃e ut cũ qua hẽt cõpõnem.¶ Itẽ quecũqʒ duo
cõponũt aliqd̃ 3m vnũ eoꝝ eſt per modũ actꝰ ⁊ alterum
per modũ potẽtie qd̃ abſurdũ eſt.¶ Preterea in nullo
nunq̃ʒ inuẽtũ eſt ſit̃e in potẽtijs ſp̃ualis nãe.ſ.ꝙ due po
tẽtie cõponũt aliquã 3am.ergo videt̃ ꝙ nec ĩ iſto poſſet
eſſe.¶ Iteʒ videmus exꝑſſe ꝙ in electiõe li.ar.rõ ſepe
cõtradicit uolũtati.Ea aũt ex q̃bus ſit vnũ nõ ꝯtradicũt
ſibi in actu illiꝰ:ergo ex rõne ⁊ uolũtate nõ ſit vnũ qd̃ ſit
li.ar.¶ Item ſm hoc rõ ⁊ uoluntas eẽnt ꝑtes li.ar.aut
ergo eſſentiales aut integrales aut ſubiectiue.Si pº mõ
tunc erit ſicut actꝰ ⁊ potẽtia:ſed potẽtia nõ ponit̃ in diffi-
nitiõe alicuiꝰ:ergo altera ipſarũ quecũqʒ eſt ut potentia
nõ debet poni in diffinitione li.ar.Si ṽo ĩtegrales tũc
nullo mõ debent poni:tales enim ꝑtes nullo mõ habẽt
actum niſi actum totiꝰ.Vñ ſi diffiniant̃ diffiniri hñt per
ſua tota.Si 3º mõ tũc erũt ꝯñtia liberũ arbitriũ ſicut ĩfe-
riꝰ ꝯſequit̃ ſupꝛꝰ:⁊ ſic iterũ nõ debẽt poni in diffinitiõe
eius.¶ Item ſi cõpõ eſt ibi illa nõ eſt phẽca ex mã ⁊ foꝛ
ma:neqʒ logica.ſ.ex gñe ⁊ dr̃ia.Cuʒ ergo nõ ſit aliud ge
nus cõpõnis faciẽs reʒ nõ videbit̃ ibi eſſe cõpõ.¶ Itẽ
hec cõpõ ꝓpter aliqd eſt ⁊ nõ niſi ꝓpter actũ:cum actus
ſint p̃mi potẽtijs ſm rõnem.Querat̃ ergo qs ſit ille actꝰ
cõpoſitꝰ:rõnis enim ⁊ uolũtatis nõ inuenimus niſi actꝰ
ſimplices.ſ.iudicare ⁊ uelle.¶ Iteʒ in mouẽdo ad actũ
rõ pꝛeit uolũtatẽ ſm nãm.quorũcũqʒ aũt vnũ eſt pꝛius
⁊ alterũ poſteriꝰ in actu illoꝝ nulla eſt vnio ad actũ vnũ
⁊ ſimul:ergo rõ ⁊ uoluntas nõ vniunt̃ ad actum vnum.
¶ Item habituʒ eſt ſuꝑ ꝙ in ſenſibili aĩa ſunt duo mo-
uentia.ſ.fantaſia ⁊ deſideriũ qd̃ hẽt ꝑtes ꝯcupiſcibiles ⁊
iraſcibiles:⁊ hec nõ vniunt̃ ad cõſtitutionẽ vniꝰ actus ⁊
vniꝰ potẽtie:ergo a ſili duo mouentia rõnalis aĩe.ſ.rõ ⁊
uolũtas nõ debẽt vniri ad actũ uel potẽtiã ꝯſtituendaʒ.
¶ Si ꝓpter hoc dicat̃ ꝙ li.ar.nõ eſt cõpoſitũ niſi ex rõ
ne ⁊ uolũtate ſed eſt ip̃a rõ ⁊ ip̃a uolũtas.¶ Contra vnũ
⁊ idem ⁊ vna rõne ſumptũ nõ eſt duo diuerſa que non
ſunt vniꝰ rõnis li.ar.in hoĩe ⁊ in angelo eſt vnũ ⁊ idem
in vna rõne ſumptũ:ergo nõ eſt duo diuerſa que nõ ſũt
vniꝰ rõnis.rõ aũt ⁊ uoluntas in hoĩe ⁊ angelo ſunt duo
diuerſa nõ exñtia vniꝰ rõnis:ergo li.ar.nõ eſt rõ ⁊ uolũ-
tas.¶ Item li.ar.ſepe eligit ꝯtra rõnem.ergo ſi li.arb.
eſt rõ:ip̃m ſepe eligit ꝯtra ſeip̃m qd̃ eſt abſurdũ.Si ṽo
dicat̃ ꝙ li.ar.ſit vna illarũ potẽtiarũ p̃ncipal̃r ⁊ alia ſcd̃a
rio.Tũc querat̃ que ſit illa:⁊ videt̃ ꝙ rõ.Arbitrari eniʒ
rõnis eſt in hoĩe li.ar.Arbitriũ ponit̃ ut ſub̃a ⁊ liberum
ut adiectiuũ ergo ſub̃al̃r liberi ar.erit arbitrari:⁊ cuʒ ar-
bitrari ſit rõnis li.ar.p̃ncipal̃r erit rõ.¶ Item hoc acci-
pit̃ ex uerbo beati Bernardi in libꝛo de li.ar.⁊ grã ubi
dicit ꝙ li.ar.eſt liberũ de uolũtate iudiciũ.Iudiciuʒ aũt
qd̃ cadit in recto in diffinitione iſta rõnis eſt:ꝗ li.ar.eſt
rõ.Sed ꝯtra h̃ eſt ꝙ libertas arbitrij ut dicit btũs Ber-
nardus p̃ncipal̃r eſt circa uoluntatẽ:ergo li.ar.p̃ncipal̃r
eſt uoluntas.¶ Iteʒ habet̃ per hoc qd̃ dicit Augꝰ ꝙ in
uolũtate eſt peccatũ:peccatũ aũt ꝑficit̃ penes li.ar.ergo
li.ar.eſt uolũtas.¶ Item Anſel.li.ar.eſt ptãs ſeruandi
rectitudinẽ uolũtatis ꝓpter ſe.hic eni nõ facit mẽtionem
de rõne:ergo videt̃ ꝙ li.ar.nõ ſit rõ ſed uolũtas.¶ Itẽ
obijcit̃ ſic per rõnem.oẽ peccatũ eſt malus uſus li.ar.oĩs
mala uolũtas eſt pctm̃:ergo oĩs mala uolũtas eſt malus
uſus li.ar.ergo uoluntas eſt li.ar.¶ Item Augꝰ dicit ꝙ
uolũtas in nobis ſemꝑ libera eſt.ſed ſemꝑ bona non eſt
ergo libertas ꝓpꝛie eſt uolũtatis.⁊ ſic iterũ ſequit̃ ꝙ uo-
luntas ſit liberi arbitrij.¶ Itẽ illud videt̃ eſſe liberi ar.
penes qd̃ videt̃ eſſe auctoritas eorũ que in nobis ſunt.
ſed hoc eſt uolũtas q: penes uoluntatẽ eſt auctoritas fa-
ciẽdi qd̃ vult:ergo li.ar.eſt uolũtas.¶ Item dicit Ber
nardus ꝙ libertas nãe eſt libertas a coactiõe:ſed hec li-
bertas eſt penes uoluntatẽ ⁊ non penes rõnem.Qd̃ ſic

probaᵗ:uero exiſtẽ in aĩa cogiᵗ rõ ↄſentire ei: ſed adhuc manet libertas penes uoluntatẽ uolẽdi uel nõ uolendi. ergo in aliquo caſu cogiᵗ rõ ubi nõ cogiᵗ uolũtas:ergo libertas a coactiõe ꝑncipalr̃ eſt penes uoluntatẽ. Cũ igitur liberũ arbitriũ denomieᵗ ab illa libertate liberi arbitrij ꝑncipalr̃ erit uolũtas. ¶ Item in opibꝰ que fiũt a libero arbitrio rõ nõ opaᵗ niſi per moduꝫ ↄſilij. uoluntas aũt ideficiẽs:ergo ꝑncipalio: in opibꝰ liberi arbitrij erit uolũtas q̃ȝ rõ. ergo liberũ arbitriũ ꝑncipalr̃ eſt uolũtas. ⁊ hoc multi cõceſſerũt. ¶ Sed ↄtra dicit Bernꝰ ꝙ lib. arb. eſt ↄſenſus rationis ⁊ uolũtatis:ergo uidetur ꝙ lib. arb. equaliter ſit ratio ⁊ uolũtas. hoc etiam uideᵗ ex ſuo nomine. libertas enim uolũtatis ꝓprie eſt ⁊ rationis arbitriũ. ¶ Item uideᵗ ꝙ liberũ arbitriũ nõ tm̃ ſit rõnis ⁊ uolũtatis ſed etiã aliarũ plurium potẽtiarũ. Dicit eniꝫ Dama. 2° libro 22° capꝰ ꝙ in oĩbꝰ rõnabilibꝰ entibus ducitᵗ magis nãlis appetitus q̃ȝ ducit lib. arbitrio omniũ ⁊ cuꝫ rõne moueᵗ q: ↄiugate ſunt in eodẽ cognitiue ⁊ aĩales ꝟtutes li. arbitrio igitur appetit ⁊ lib. arbitrio vult: ⁊ lib. arbitrio inquirit ⁊ perſcrutatur: ⁊ li. arbitrio iudicat: ⁊ lib. arbitrio diſponit: ⁊ lib. arbitrio eligit: ⁊ lib. arbitrio impetum facit: ⁊ lib. arbitrio agit. Ex hoc accipitur ꝙ li. arb. ſit appetitus ⁊ uolũtatis ⁊ rationis ⁊ motiue potentie. ¶ Deinde obijcitur cõtra illã partem diffinitionis qua bonũ eligiᵗ gratia aſſiſtente. Dicit enim Damaſcenus ꝙ electio eſt duobus ꝑiacẽtibus optare hoc pre altero:ergo electio uideᵗ eẽ actus eligentie: ⁊ ſic uideᵗ liberum arbitriũ eſſe idem cum eligẽtia. Hoc etiã uideᵗ per hoc ꝙ Ariſ: in 4° ethicoꝝ eligentiã ponit inter efficiẽtes cauſas ꝟtutis ↄſueſcibilis. cauſa aũt efficiẽs iſtarũ ꝟtutum uideᵗ eſſe lib. arb. Si hoc concedatur contra. Dicit Ariſ: ꝙ uoluntariũ maius eſt q̃ȝ eligẽtia. i. in plus q: pueri agũt uolũtarie ſed nõ ſꝫm ꝓhereſim ſiue eligẽtiã ⁊ repẽtina ⁊ uolũtaria ſunt ſed nõ ſꝫm eligentiã facta. Cum igiᵗ oẽ qđ eſt in libero arbitrio ſit uolũtariũ ⁊ nihil plus uidebitur lib. arb. non eſſe eligentiam ſiue ꝓhereſim: ⁊ ita uideᵗ ꝙ male diffiniaᵗ liberũ arbitriũ per actũ eligẽtie qui eſt eligẽ ut dicit Ariſ. ¶ Deinde queriᵗ de alijs diffinitionibꝰ que lꝫ nõ ſunt adeo in uſu ut iſta tñ ponũtur a ſanctis. Et ꝑmo accipiaᵗ illa que eſt in itinerario Clemẽtis in 2ª diſputatiõe ↄtra ſꝫmonẽ magnũ datum a Petro aplõ ſic. liberi arbitrij ptãs eſt ſenſus aĩe habens uirtutẽ qua ſe poſſit ad quos uelit actꝰ inclinare. Et contra hãc obijciᵗ ſic: ſenſus enim aĩe ſunt interiores uel exteriores ut dicit Algazel. ⁊ exteriores ſunt q̃nque ⁊ interiores q̃nque. ſ. ſenſus cõis imaginatio fantaſia eſtimatio ⁊ memoria. Cuꝫ igiᵗ liberũ arbitriũ nullus iſtoꝝ ſenſuꝫ ſit nõ uidebiᵗ eſſe ſenſus aĩe. ¶ Preterea nihil uideᵗ eẽ dictu qđ dic̃ Petrꝰ. ꝙ lib. arb. ptãs eſt ſenſus habẽs uirtutẽ. hẽre enim uirtutẽ eſt hẽre ptãtem ⁊ hoc ibit in ifinitũ ſi diffinitio bona eſt. ¶ Preterea nõ uideᵗ eẽ incõueniẽs qđ dicit ad quos uelit actꝰ. uelle eniꝫ actus uolũtatis eſt ⁊ ſic per ipm̃ nõ debet diffiniri liberũ arbitriũ. Aliam diffinitionẽ dat Bernꝰ in libro de libero arbitrio ⁊ gratia ſic: lib. arb. eſt conſenſus ob uoluntatis inamiſſibilẽ libertatẽ ⁊ rationis que ſecũ ſemp ⁊ ubiq; portat inclinabile iudicium: ipe liber ſui ꝓpter uoluntateꝫ ⁊ ipe iudex ſui ꝓpter rõnem. ¶ Contra hoc obijciᵗ ſic: ſup ꝓbatũ eſt ꝙ ↄſenſus eſt rõnis ⁊ uolũtatis. Cõiter aũt diciᵗ ꝙ liberi arbitrij potentia diſtincta ſit a rõne ⁊ uolũtate:ergo male diffiniᵗ liberũ arbitriuꝫ per conſenſum. ¶ Item ↄtra iudiciũ rõnis ſepe agiᵗ per liberum arbitriũ. ergo uideᵗ ꝙ in ↄſenſu liberi arbitrij rõ nõ ſemper ⁊ ubiq; portat inclinabile iudicium. ¶ Preterea nihil uideᵗ eſſe dictu qđ dicit huic ↄſenſum eſſe iudiceꝫ ſui: q: iudiciũ eſt añ ↄſenſuꝫ: ⁊ ita ↄſenſus nõ erit iudex ſui ſed aliꝰ iudex añ iudicabit ipm̃. ¶ Item Anſel. in ꝑmo de libero arbitrio diffinit ſic libertas arbitrij eſt ptãs cõſeruãdi rectitudinẽ uolũtatis ꝓpter ipam rectitudineꝫ. Et cõtra hoc obijciᵗ ſic lib. arb. eſt potentia rõnalis anime. omnis aũt potẽtia rõnalis eſt ad oppoſita ut ꝓbaᵗ in x° methaᶜᵉ. ergo lib. arb. eſt ad oppoſita. ergo nõ debet diffiniri ad vnum oppoſitorũ tm̃: q: eſt rectitudo uoluntatis. ¶ Iteꝫ habeᵗ per diffinitionẽ Petri qui dicit ꝙ hẽt virtutẽ ad quos uelit actꝰ ſe iclinare. ⁊ etiã per diffinitionem Aug̃ qui dicit ꝙ lib. arbitrium eligit bonuꝫ gr̃a aſſiſtẽte ⁊ malũ ea deſerẽte. ¶ Item liberũ arbitrium eſt potẽtia ordinata ad actũ: potẽtia aũt ſeruãdi ſꝫm ꝙ hmõi non eſt potentia agendi:ergo uidetur ꝙ lib. arb. potius deberet diffiniri per agẽ q̃ȝ per ſuare. ¶ Itẽ rectitudo uolũtatis nõ põt ↄſeruari niſi habita. rectitudinẽ aũt uoluntatis nõ hñt mali:ergo mali nõ hñt ptãtem liberi arbitrij. ¶ Item ſicut liberũ arbitriũ eſt liberuꝫ ad actum quẽ vult: ita eſt liberuꝫ ad finẽ quẽ vult: ⁊ ita nihil uideᵗ eſſe dictũ qđ dicit ptãs ſeruãdi rectitudinẽ ꝓpter ipaꝫ rectitudinẽ. ¶ Ultimo queriᵗ etiã penes qđ ſumanᵗ huiuſmodi diffinitiões. ¶ Solõ dicẽduꝫ ꝙ liberi arbitrij potẽtia eſt ſpũalis ſꝫm ordinẽ nãe ⁊ hoc patet per actum ipſiꝰ liberi arbitrij qui eſt eligẽ qui hẽt aliqđ rõnis ⁊ aliquid uolũtatis. eligẽ eni duobꝰ ꝑpoſitis alterũ ꝑoptare eſt. duo ꝟo ꝑponẽ rõnis eſt. alterũ ꝟo ꝑoptare uoluntatis eſt. Et ut hoc meliꝰ intelligaᵗ ¶ Notãdũ ꝙ quatuor ſuccedũt ſibi in ope rõnalis aĩe. quoꝝ ꝑmũ eſt actꝰ rõnis qui ↄſiderãdo ꝓponit aĩe appetibilia ⁊ diſcernit qđ appetibile ſit. 2ᵐ eſt uolũtatis ↄſentiẽs in vnũ appetibiliuꝫ. 3ᵐ eſt id qđ eligit amatũ a uolũtate: ⁊ hoc uocamus liberum arbitrium. ⁊ 4ᵐ eſt pfecta uoluntas que mouet ad cõſecutionẽ appetibilis decreti per rõnẽ ⁊ optati per uoluntatẽ ⁊ electi per liberũ arbitrium. q: ꝟo arbitrari de appetibilibꝰ rõnis eſt: libertas aũt uolẽdi uel nõ uolẽdi uoluntatis eſt lib. arb. ſequitur utrunq;: idcirco nomen ſuũ cõponiᵗ ex utroq;. ¶ Sciẽdũ tñ ꝙ aliud eſt arbitrari ⁊ aliud iudicare. Judex eni in iudicio ordinẽ iuris tenet: ⁊ hoc ↄuenit ꝓprie rõni que iudex eſt appetibiliuꝫ: ⁊ iõ rõ ſꝫm ꝙ eſt iudex ſemp diſſentit malo. qñ aũt compromittiᵗ in arbitros tũc cõpromittẽtes cedũt a iure ſuo ⁊ arbitrorũ eſt moderari ꝑ utraq; pte: pũt tñ deflecti ad grauamẽ ptis vniꝰ ⁊ alteriꝰ: ⁊ hoc ꝓprie ↄuenit libero arbitrio cuiꝰ eſt moderari iter decretũ rõnis ⁊ appetitũ uoluntatis: ⁊ per electionẽ põt declinare in vnũ uel in alterum. ⁊ propter hoc dicitur eſſe lib. arb. q: in arbitrando nõ hẽt limites ſibi ꝑfixos quãtũ debeat moderari pro rõne ⁊ quãtũ pro uolũtate. Sed ſicut dicit Petrus ptãtem hẽt ad quos uoluerit actꝰ ſe inclinare: ifra tñ declarabiᵗ quid ſit eiꝰ libertas ⁊ utrũ habeat eã a ſeipo uel ab alio. ¶ In diffinitione aũt Aug̃. cum dicitur lib. arb. eſt facultas rõnis ⁊ uolũtatis: facultas aũt poniᵗ pro perfecta ptãte arbitri uolẽtis eligẽ qđcũq; uoluerit. ſ. decretum a rõne uel deſideratũ a uolũtate. Et diᵗ rõnis ⁊ uoluntatis eo ꝙ ſemp eſt arbitriũ eiꝰ inter decretũ rõnis ⁊ ↄcupiſcẽtiã uolũtatis ⁊ nõ ita ꝙ ſit uoluntas uel rõ uel utrũq; ſed ſꝫm ſuũ eſſe ⁊ rõnẽ lꝫ idem ſit ſuba ⁊ ſꝫm. Nõ eni aſſentimus q̃buſdã dicẽtibꝰ eandẽ potẽtiã eſſe rõnẽ ⁊ uolũtatẽ ⁊ lib. arb. ſed differre per actus. Eſſe enim lib. arb. a pfectione poteſtatis arbitrarie que eſt ex eo ꝙ non ligaᵗ arbiter quin poſſit arbitrari ſꝫm utrãq; partẽ equaliter uel pro altera in grauamẽ relique. Eſſe ꝟo rõnis a pfectione ptãtis iudiciarie que eſt ex eo ꝙ teneᵗ ordo iuris ⁊ iuſticia cauſe ſꝫm rei ueritatẽ. Eſſe ꝟo uolũtatis eſt a pfectiõe appetitꝰ inclinãtis ſe in appetibile: ſba tñ ⁊ ſbto idẽ ſunt: ⁊ uoco ſubaꝫ nãm aĩe rõnalis motiue ad opabilia: ſbm aũt uoco illud qđ ſbſtat oĩbus potẽtijs aĩe ⁊ nãlibꝰ potẽtijs ſuis ⁊ ꝓprietatibꝰ. ¶ Ad ꝑᵐ ergo dicẽdũ ꝙ facultas facilẽ ⁊ pfectã ptãtem ſupponit que nõ eſt ita rõnis ⁊ uolũtatis tanq̃ȝ in ipſis exiſtat ſed tanq̃ȝ inter que ut patet ex ꝑdictis: eſt enim facultas hec pfecta ptãs arbitrarie eligẽdi decretũ a rõne uel ↄcupitũ a uoluntate. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ facultas nõ ſupponit habitum lꝫ

hoc qdā dixerūt decepti a mō ſignificādi qui eſt in noie
ſcilꝫ q: illud nomē videt noiare formā a mā abſtractam
cōponibilē cuꝫ potētia ſicut habit⁹ cōponit. ſed ſupponit
potentiā cōpletā ad actū ex ſibi innatis que innata qdaꝫ
uocāt habit⁹. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ille habit⁹ nō eſt rō/
nis ut patet ex pdictis etiā ſi ſit innatus: ⁊ ꝓpter hoc non
ſequit ꝙ ſit ſcia: ſed eſt pfectio ptātis arbitrarie ut iaꝫ di/
ctuꝫ eſt. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ facultas nō eſt aliqd exi
ſtēs in duob⁹ idem numero ens eo ꝙ nō d: facultas rō
nis ⁊ uolūtatis tanꝗ ſit in illis ſꝫ tanꝗ iter que. ¶ Ad
aliud dicēduꝫ ꝙ facultas hic pōt bñ ſumi per ſilitudineꝫ
a reb⁹ exteriorib⁹ que dicunt facultates eo ꝙ poſſidean
tur ad nutū. ſed nō ſic d: eo ꝙ illā facultatē ponat in rō/
ne ⁊ uolūtate eo ꝙ faciat eos faciles: ſed q: hēt eam in ſe
ipa ut diximus: ⁊ iō ceſſant quatuor obōnes ſequentes.
¶ Ad id qd obijcit ꝙ facultas dicat intēſionē habit⁹ eo
ꝙ capit intēſionē ⁊ remiſſionē dicēdū ꝙ facultas ſuppo/
nit potētiā pfectā ut dictū eſt. Sed tñ potētia duob⁹ mo/
dis pōt ꝯſiderari. ſ. in ſe ⁊ in comparatione ad exteriora
quib⁹ adiuuat ad optimū uel impedit ab ipo. Si p⁹ mō
tunc nō capit intēſionē uel remiſſionē. Uñ Bern⁹ in li/
bro de libero arbitrio ⁊ grā dicit ꝙ libtas a coactiōe nec
peccato nec miſeria amittit nec minuitur: nec maior eſt
in iuſto ꝗ in pctōre: nec in angelo plenior ꝗ in homie.
Si vo 2⁰ mō ꝯſiderat tūc accipit intēſionē ⁊ remiſſioneꝫ
ſm ꝙ grā uel felicitate iuuat ad optimū uł ꝯtrarijs hoꝝ
ſcilꝫ peccato ⁊ miſeria ipedit ab ipo: ⁊ hec eadē cōſidera
tio eſt in oi potētia aie. ¶ In cōparatiōe eniꝫ ad habit⁹
⁊ ad finē vnus eſt rōnabilior alio: ſi tñ rō in ſe cōſideret
ſunt oēs eque rōnales. ⁊ per hoc patet ſolō ad ſequens.
¶ Ad aliud dicēdum ꝙ lib. arb. nō ſic dicitur hic acce
ptuꝫ ꝙ pus fuerit nā aie rōnalis ⁊ poſtea accepit ipm: ſꝫ
q: datū eſt ei cuꝫ nā ſicut oēs alie potentie nāles. ¶ Ad
hoc aūt qd obijcit ꝙ oē ꝯñs nām eſt accñs. dicēdum ꝙ
hoc uerū eſt de ꝯñtibus tpe: ſed nō de ꝯñtibus nā ⁊ rō/
ne. Aial enim ułr ut dicit phus in pmo de aia. aut nihil
eſt aut poſteri⁹ eſt ⁊ tñ nō eſt accñs. ¶ Ad hoc qd obij/
citur cōtra hoc ꝙ lib. arb. dicitur eſſe facultas uolūtatis
⁊ rōnis dicēdū ꝙ nullo triū modoꝝ intelligit ſed mō p/
habito. ⁊ iō rōnes illas que ſunt ꝯtra opinionē dicenteꝫ
vnam potentiam cōpactam eſſe ex ratione ⁊ uoluntate
que ſit lib. arb. ꝯcedimus de plano. Silr rōnes illas que
ſunt ꝯtra opinionem dicentem ꝙ lib. arb. eſt ratio ⁊ uo/
luntas cōcedimus eo ꝙ nos dicimus tres potētias eſſe
vnā in ſuba ⁊ ſbto ut ſup diximus. ¶ Ad illas aūt que
videntur ꝓbare ꝙ lib. arb. ſit rō. dicēdum ꝙ arbitrium
qd ponit in noie liberi arbitrij nō eſt idem iudiciū nec
eſt act⁹ rōnis qd ſic ꝓbat. loquit aliqs ad aliū ꝓponēdo
ſibi id qd eſt rōnis ⁊ id qd eſt uolūtatis dicēs caſtitatem
eſſe de numero honeſtoꝝ ⁊ virtutū ⁊ meritoꝝ. formatio/
nem aūt delectabilē ꝯcupiſcētie uoluntatis ſed tuo arbi/
trio eſt relictū qd eligas. ¶ In iſta eni locutiōe ꝓponit
rōnis iudiciū in vno ⁊ ꝯcupiſcētia uolūtatis in alio ⁊ ſe/
quit arbitriū electionis utrūqꝫ. Judex aūt poſt ſniaꝫ nō
arbitrat. vñ cuꝫ arbitriū hic ſequat ſniam rōnis arbitriū
illud non erit rationis ſed alterius potentie eſt lib. arb.
¶ Ad aliud dicendum ꝙ cum dicit Bern⁹ ꝙ lib. arb.
eſt liberū de uolūtate iudiciū ponit pro arbitrio ⁊ nō ſꝫ
ordinē iuris pro electiōe iuſticie. ¶ Ad id qd obijcit ꝙ
lib. arb. ſit uoluntas dicendum ꝙ lꝫ libertas in uolunta/
te ſit plus ꝗ in ratione tñ nō ſequitur ex hoc ꝙ lib. arb.
ſit uolūtas: eo enim ꝙ lib. arb. ſit conſequens rationem
⁊ uolūtatē hēt aliqd de utroqꝫ. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ
perficit peccatū diuerſimode in diuerſis potētijs. In rō
ne enim pficit tanꝗ in ꝯſentiēte. In uolūtate aūt tanꝗ
in pfecte uolēte ⁊ appetente. In lib. autem arb. tanꝗ in
eligente: ⁊ ꝓpter hoc ſancti diuerſimode loquuntur de
pfectione peccati. qdā enim dicūt ꝙ oē peccatū eſt in rō
ne. ⁊ qdā ꝙ omne pctm̄ eſt in uolūtate. ⁊ qdaꝫ ꝙ omne
pctm̄ eſt in lib. arb. ⁊ ſilr de opē meritorio. ¶ Ad aliud
dicendum ꝙ Anſel. diffinit lib. arb. ⁊ libtatem eius in
cōparatiōe ad finē ad quē datū eſt: ⁊ non ſm id qd eſt: ⁊
hoc meli⁹ patebit infra in explanatiōe diffinitiōis eius.
¶ Ad aliud dicēdū ꝙ peccatū eſt malus uſus lib. arb.
⁊ pctm̄ eſt mala uoluntas diuerſimode ut pdictum eſt.
¶ Ad aliud dicēdū ꝙ uolūtas in nobis ſemp eſt libera
imo incidit ibi ſophiſma ſm locū ꝯñtis. ¶ Ad aliud di
cēduꝫ ꝙ penes uoluntatē eſt auctoritas ut penes impe/
rās. penes rōnem aūt ut penes diſcernēs ⁊ penes iudi/
cans: lib. arb. uero ut penes eligēs. ¶ Ad aliud dicen/
dum ꝙ libtas eſt in trib⁹ virib⁹ aie ſm plus ⁊ minus. po
tētie enim organice ꝓpter affixionē ad mām obligatio/
nem hñt ad imitationē corpis ⁊ nō ſunt oino libere qua
obligatiōe nō aſtringit rō cuꝫ non ſit potētia organica.
Cogitur vo ab ipo exteriori ꝯſentire uero ⁊ diſſentire
falſo: ⁊ hoc ꝯtingit ibi cuꝫ a ꝓprietate illa qua iudex eſt.
Judicis enim eſt ingrēdo ⁊ diſcernēdo ſequi ordinē iu/
ris ⁊ rei ueritatē. uolūtas aūt hēt utrāqꝫ libtatē. nō enim
cogit ad uolēdū id qd rōcinatum eſt: q: ſepe ꝯtrarie mo
uet rationem ſed lib. arb. libertatem hēt arbitrādi quid
eligat utrū. ſ. rōcinatū uel uolitū. ¶ Ad aliud dicēdum
ꝙ uoluntas pncipalior eſt in opibus ꝗ ratio tñ non ex
hoc ſequitur ꝙ ſit lib. arb. ut patet ex pdictis. ¶ Ad il/
lud qd obijcitur ꝙ lib. arb. ſit ratio ⁊ uolūtas. dicēdum
ꝙ nō eſt uerū ⁊ hoc eſt qd dicit Bern⁹ ꝙ eſt ꝯſenſus rō
nis ⁊ uolūtatis ſic eſt intelligēdū ꝙ eligēdo qñqꝫ cōſen/
tit uolito ⁊ qñqꝫ rōcinato. ¶ Ad aliud patet ſolō per añ
dicta. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ſicut ſup diximus de uolū/
tate ꝙ vno mō cōparat ad uolitū extra: ⁊ alio mō ad vi/
res aie interi⁹ mouēdo eas ad actū: ita dico de lib. arb.
vno enim modo cōparat ad eligibilem extra: ⁊ alio mō
cōparat ad vires intra. nři eniꝫ arbitrij eſt intelligē uel
nō ⁊ ingrere ⁊ diſponē ⁊ amare ⁊ uelle ⁊ eligē uł nulluꝫ
hoꝝ facē: ⁊ in illa cōparatiōe loquit auctoritas Damaſ.
¶ Ad illud qd obijcit ꝯtra illā partē que dicit qua bo/
num eligit ⁊c. dicēdum ꝙ eligētia nō eſt liberi ar. eligē
tia eniꝫ ponit deliberationē ſm iudiciū rectū ſicut patet
ex his que attribuunt eligētie in 3⁰ ethicoꝝ. liberū enim
arbitriū nō de neceſſitate ſequit iudiciū rectum. electio
aūt nō eſt vniformis hincinde: electio enim eligētie eſt
directe iudicare per rōnem ⁊ cum deliberatiōe. electio
aūt li. ar. eſt inclinatio ad quos uoluerit act⁹ ut dicit Pe/
trus ſiue ꝯcupitos per uoluntatem ſiue diſcretos per rō
nem. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ eligentia cauſa eſt virtutis
cōſueſcibilis ſed li. ar. coiter ſe hēt ad opa virtutis ⁊ vitij.
¶ Ad id qd querit de diffinitiōe Petri dicēdū ꝙ ſen/
ſus d: duob⁹ modis ꝓprie. ſ. ⁊ per ſilitudinē. ꝓprie auteꝫ
diuidit in iteriores ⁊ exteriores ut dicit Alga. per ſilitu
dinem aūt dict⁹ d: etiā de potētia aie rōnalis: ſicut enim
ſenſus mouet ad pñs ita motiue aie rōnalis ad pñs de/
lectabile uel nociuū mouēt ſm ꝯcupiſcentiā uel fugam.
¶ Ad aliud dicēdū ꝙ cū d: li. ar. ptās ⁊c. p^m ptās ſup/
ponit potentiā ex nā impfecta. cum aūt addit hñs virtu
tem ⁊c. per virtutē ſupponit cōplemētuꝫ illius potentie
per habitū nālem ⁊ ſic patet ꝙ non ibitur in infinitum.
¶ Ad aliud dicēdū ꝙ cuꝫ d: ad quos uelit act⁹ ⁊c. ſup/
ponit uelle qd eſt eligens ex eo enim ꝙ li. ar. ſequit rō
nem ⁊ uoluntatē hēt aliqd rōnis ⁊ aliqd uolūtatis ut ſup
determinatū eſt. ¶ Ad illud qd obijcit de 3ᵃ diffinitiōe
que eſt Ber. dicēdū ꝙ ꝯſenſus diuerſimode eſt rōnis ⁊
uoluntatis ⁊ liberi ar. ⁊ quomō ſit rōnis ⁊ uolūtatis de/
terminatū eſt. li. ar. vo eſt ſicut eligētes hoc qd eſt decre
tum eſt a rōne uel cōcupitum a uoluntate uel utrunqꝫ.
¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ iudiciū qd ſecū portat li. ar. non
eſt ꝓprie iudiciū de re: q: hoc eſt rōnis ſed eſt iudicium
arbitrātis utrū. ſ. ſequēda ſit rō uel uolūtas uel utrūqꝫ: ⁊
hoc iudiciū ſemp portat ſecū li. ar. ¶ Ad aliud dicēduꝫ
ꝙ ꝯſenſus d: eſſe iudex ſui eo ꝙ nō hēt iudicē ſupioreꝫ

cogētē ſ; ꝓp:io decreto deflectiť ad rōnē uľ uolũtatē uel utrũq;. ¶ Ad aliud dicēdũ qđ obijcit ɔtra diffinitionē Anſel. ꝙ li.ar. ſm eſſe eſt ad oppoſita: ſed in cōparatiōe ad finē eſt ad ſeruãduʒ rectitudinē uoluntatis. ⁊ per hoc patet ſoľo ad tria ſequētia. ¶ Ad aliud dicēduʒ ꝙ ptãs liberi arbitrij eſt in nr̃a ptãte: ſed accipe iuſticiã non eſt in nr̃a ptãte. ¶ Item deflecti a iuſticia habita eſt in nr̃a ptãte. vñ cuʒ Anſelmus diffiniat in cōparatiōe ad fineʒ diffinit per ea que ſunt in nr̃a ptãte de fine: ſ; aũt in peccatorib⁹ ꝑdita ſit iuſticia: ptãs tñ ɔſeruãdi nō eſt perdita ſicut aliqs amittēs theſauruʒ thecam retinet in qua reſeruare poſſet theſauruʒ ſi h̄ret. ¶ Ad aliud dicēdũ ꝙ ſicut finis ultimus eſt vnus l; fines intēti ſint multi. finis aũt ultimus eſt ꝓpter quē datũ eſt li.ar. nobis. ſ. qđ ponitur ab Anſel. intētiua finis ſunt quos figit ratio: ⁊ in illis libertatē h̄et li.arb. ¶ Ad ultiᵐ dicēduʒ ꝙ diffinitio Aug̃ dicit eē li.ar. qđ eſt facultas eligēdi ex rōne ⁊ uoluntate. ſed diffinitio Petri tangit libtatē ipſi⁹ in cōparatiōe ad act⁹. diffinitio aũt Ber. ꝑncipaľr tãgit ea que h̄et a rōne ⁊ uoluntate. diffinitio aũt Anſel. eſt in cōparatione ad finem per quē data eſt. ¶ Ex his patet ſoľo cuiuſdaʒ q̄ōnis que ɔſueuit fieri. ſ. q̄re noiať li.ar. duplici noīe. ſ. q: ɔñs eſt ex duab⁹ potētijs rōne. ſ. ⁊ uoluntate. Cōueniēs cum rōne in arbitrio ⁊ in libtate cum uoluntate. Similiter patet q̄re arbitriũ cadat in recto ⁊ ut ſuba: liberum aũt ut accñs: q: ⁊. ſ. ꝓp:i⁹ act⁹ liberi ar. eſt arbitrij qđ ſequiť ex pte rōnis uel uolũtatis uľ utriuſq; ut patet ex ꝑdictis.

¶ Queritur de actibus liberi arbitrij.

t Ertio queritur

de actibus li. ar. videť enim ꝙ plures act⁹ h̄eat per auctoritatem Damaſ. ſup̄ inductã. ſ. ꝙ li.ar. iudicat ⁊ li.ar. vult ⁊ li.ar. ingrit. ¶ Item quecũq; potētie ſic ſe h̄ñt ꝙ quedã ſunt diffiniētes alias: ⁊ quedã diffinite per illas: illaruʒ act⁹ eodē mō ſe h̄ebunt: qđ ꝓbať per hoc ꝙ q̄lis eſt habitudo potētiaruʒ ad inuicē talis eſt habitudo actuum. ſed rō ⁊ uoluntas diffiniũt li.ar. ergo videť ꝙ actus rōnis ⁊ uoluntatis ſunt in actu li.ar. hoc etiã videť per rōnē act⁹ qui attribuiť ei. ſ. eligē. Eligē eniʒ eſt duob⁹ ꝓpoſitis alteruʒ ꝑoptare. duo aũt ꝓponē nō eſt niſi rōnis: nō enim ꝓponunť niſi ɔferēdo ⁊ oīs collatio rōnis eſt: optare aũt uoluntatis eſt: ergo plures act⁹ ſupponunť per hoc ipſuʒ qđ eſt eligē. ¶ Sed ɔtra hoc eſt ꝙ vnius potētie vnicus eſt act⁹. li.ar. eſt potētia vna: ergo vnicuʒ debet h̄ere actuʒ. ¶ Ad hoc rñdent q̄dã dicētes ꝙ in ueritate li.ar. eſt potētia vna: ⁊ hec eadeʒ uoluntas ⁊ rō ſed h̄et plures act⁹ nō ex equa ſed ɔñter o:dinatos ſup idē obm̄. Et ad hoc adducũt plures rōnes. quaruʒ vna eſt ꝙ ſicut ſe h̄et finis ad finem ſic ſe h̄et potētia ad potentiã. ſed uerũ eſt finis rōnis bonuʒ aut finis uoluntatis: ⁊ idem ſub rōne eligibilis eſt finis li.ar. Cuʒ igiť ueruʒ ⁊ bonum ⁊ eligibile nō differãt niſi rōne ⁊ nō re videť ꝙ rō ⁊ uoluntas ⁊ li.ar. nō differũt re ſed rōne ſoluʒ. ¶ Item ſicut ſe habet ueruʒ ad cognitiuã ita ſe h̄et bonũ ad motiuã. ſed ex cognitiōe ueri ſub rōne ueri nunq̄ ſequiť motus in bonum: ergo neceſſe eſt ponē cognitionē boni aut illa: ergo eadem eſt cuʒ cognitiua boni uel cognitiua ueri. Si eadē cuʒ cognitiua ueri tunc neceſſe eſt uerã cognitionē ponē. ſ. motiuã in ueruʒ que ſe magis teneat ex pte motiue in bonũ: ⁊ ita erũt q̄tuo: potētie. ſ. cognitiua ueri in ratione ueri: ⁊ cognitiua boni in rōne boni: ⁊ motiua in bonuʒ in rōne boni: ⁊ motiua in ueruʒ in rōne ueri. hoc aũt eſt incōueniēs q: eadē rōne ponereť q̄nta. ſ. motiua in uerũ in rōne boni: ⁊ ſic multe eſſent potentie motiue ergo relinquiť ꝙ eadeʒ cognitiua ueri ⁊ boni ⁊ motiue in bonũ. ¶ Item hoc uolũt ꝓbare per fidē. fides enim eſt virt⁹ tēdens in ſummũ bonũ. Cuʒ ergo oīs virtus ſit de ꝑfectione uoluntatis ⁊ li.ar. hoc neceſſariũ eſt ꝙ uoluntas ⁊ li.ar. ſunt potētie tēdentes in ueruʒ ⁊ cognitionem ueri: ergo eadē eſt potētia motiua in bonũ ⁊ cognitiua: ⁊ motiua in ueruʒ: ergo eadē eſt uoluntas ⁊ ratio ⁊ li.ar. ¶ Iteʒ ꝓbãt per diuiſionē motiuaruʒ. motiue eni ab Aug̃ ⁊ Bern⁹ diuidunť in rōnalem ⁊ ɔcupiſcibileʒ. Cuʒ ergo uoluntas ⁊ li.ar. ſint de motiuis ⁊ nō ɔtineanť ſub iraſcibili ⁊ ɔcupiſcibili ɔtinebunť ſub rōnali ⁊ ſic rō ⁊ uolũtas ⁊ li.ar. ſunt vna potētia. ¶ Item vna ɔtrarietas eſt vni⁹ potētie: ſed virt⁹ ⁊ vitiuʒ ſunt vna cōtrarietas ergo vna potētia. di aũt a ſanctis q: ſunt in rōne ⁊ uoluntate vna li.ar. vitiũ ⁊ virt⁹ ergo rō ⁊ uoluntas ⁊ li.ar. ſunt vna potētia. ¶ Item cui⁹ eſt depoſitio ei⁹ eſt neceſſitas iudiciũ aũt boni qđ eſt in rōne eſt diſpō ad motum. electio aũt que eſt neceſſitas ⁊ uoluntas ꝑfecta q̄ſi ꝑfectio: ergo eiuſdē potentie erit iudicare eligē ⁊ uelle. ¶ Item eius eſt facē motum cui ſit nũciatio de motu: ſed rōni ſit nũciatio: ergo rōnis eſt facē motuʒ. cuʒ igiť mouētes ſint uoluntas ⁊ li.ar. erũt eedē potētie cuʒ rōne. ¶ Sed cōtra hoc eſt q: ſi ꝑma rō ualet tũc etiã potētie motiue ſunt eedē cuʒ app̄h̄ēſiuis: ⁊ ſic intellect⁹ practicus ⁊ ſpeculatiuus ⁊ uoluntas ⁊ li.ar. nō faciũt niſi vnã potentiã. Siľr ſm l; ſenſus ⁊ imaginatio ⁊ memoria ⁊ fantaſia nō ſunt niſi vna potētia: q: obta eoꝝ nō differũt niſi ſm rōnem ⁊ nō ſm eſſe ſiue ſm rem. Si ꝟo 2ᵃ rō bona eſt tunc iraſcibilis ⁊ ɔcupiſcibilis ſunt eedē cuʒ fantaſia. ſ; quecũq; vni ⁊ eidē ſunt eadē inter ſe ſunt eadē: ergo iraſcibilis ⁊ cōcupiſcibilis ſunt idem qđ falſuʒ eſt cuʒ nec idem h̄eat obm̄ nec eiuſdē rōnis ſunt. ¶ Soľo ꝓpter hoc dicimus ꝙ illa opinio falſa eſt. ſunt enim diuerſe potētie rō ⁊ uoluntas ⁊ li.ar. ſicut in ꝑhabita q̄ōne eſt demonſtratum. ¶ Ad ꝑᵃᵐ aũt dicēduʒ ꝙ Dama. loqtur de li.ar. ꝓut ſe cōuertit ſup alias potētias mouēdo illas ⁊ hoc qualr ſit ex ꝑhabitis eſt declaratũ. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ rō ⁊ uoluntas nō cadũt in diffinitione li.ar. ſicut ptes eſſentiales ipſi⁹ ſed ſicut ea que ſm nãm ꝑexigunť ad actum ipſi⁹. ¶ Ad aliud dicēdũ ꝙ nihil ꝓhibet ꝙ li.ar. habeat in actu ſuo aliqđ rōnis ⁊ aliqđ uoluntatis ⁊ hoc etiã ſup̄ explanatũ eſt. ¶ Ad aliud dicēdũ ꝙ illa ꝓpō ſicut ſe habet finis ad finem ⁊c̄. intelligiť de fine ſm rōnem finis ⁊ nō ſm ſbm finis. Nō enim finis facit diuerſitatē in viribus aīe ſicut patet in oīb⁹ ſenſibilib⁹ ⁊ rōnabilib⁹ ut ꝓbat inducta inſtãtia. ¶ Ad aliud dicēduʒ ꝙ eadē potētia eſt motiua in uerũ ⁊ cognitiua ueri in rōne boni. ſ. rō ꝑcticа uel intellect⁹ practicus. appetitiua enim pure non eſt cognitiua: neq; opo:tet ꝙ ſit cognitiua ueri in rōne boni media ſicut iter cognitiuã ueri ⁊ appetitiuã boni magis ſe tenēs ex pte cognitiue ueri ꝙ ꝓpter hoc ſit alia. ſ. motiua in uerũ que magis ſe tenet ex pte motiue in bonum q: cognitiua ueri in rōne boni ſufficit ad utrũq;. ſ. ad mouēdũ in bonuʒ ⁊ ad mouēdũ in uerum ⁊ hoc per modũ cōſilij ⁊ nō per modũ impij ſicut mouet uolũtas. ¶ Ad aliđ dicēdũ ꝙ fides eſt in rōne motiua ſicut practica: ⁊ non in uolũtate ſicut ſupponebať. Et ſi obijciť ꝙ Aug⁹ dicit cetera pōt hō uolens: credē aũt nō eſt niſi uolens. ſoluēdũ eſt per diſtinctionē uolũtatis ſuppoſitam. Uolũtas aũt vno mō moto: eſt alioꝝ viriũ ad ſuos act⁹ ⁊ obta: ⁊ hoc mō loquiť hic Aug⁹ ⁊ ſm ꝙ cōuertit ſe ad rōnē in actu ⁊ obto fidei. ¶ Ad aliud dicēdũ ꝙ cum diuidunť vires motiue in iraſcibilē ⁊ ɔcupiſcibilē ⁊ rōnalem ſupponunť in rōnali plures vires eo ꝙ rōnalis nō noiat qui rōnem ſm ꝙ eſt potētia ſpecialis ſed motiuaʒ rōnalis aīe: ⁊ hoc ſup̄ explanatũ eſt in q̄ōne de diuiſiōe viriũ motiuarũ. ¶ Ad aliud dicēdũ ꝙ iſta ɔtrarietas ꝟtus ⁊ vitiũ eſt ɔtrarietas in gñe ⁊ nō in ſpecie: ⁊ ꝓpter l; ſufficit ꝙ ſbm ſuũ in gñe ſit vnuʒ l; in ſpecie ſit diuerſuʒ hec aũt eſt virt⁹ motiua aīe qđ patet ſi deſcēdat ad ſpēs. prudētia enim virt⁹ eſt ⁊ ſiľr tēperãtia: tam phi aũt q̄ ſancti prudentiã ponũt in rōne ⁊ tēperãtiã in ɔcupiſcibili. ¶ Ad aliud dicēduʒ ꝙ eſt quedaʒ diſpō intranea: ⁊ eſt diſpō quedã itrinſeca: ⁊ hoc uerũ eſt ꝑcipue in rōnabi-

libus nuſq̄ in naturalib⁹: ꝯſiliarius enim diſponit agētē ꝛ eſt extra ipm̄.appetit⁹ vo agēdi diſponit ſicut exn̄s in agēte: ꝛ i talib⁹ nō eſt uerū q̄ eiuſdē ſit diſpō ꝛ neceſſitas.vn̄ cu₃ ſit in rōne ꝛ li.ar.ꝛ uoluntate patet q̄ nō ſeqtur q̄ ſit eadē potētia. ¶ Ad ultim dicēdum q̄ ad hoc q̄ fiat motus ſufficit q̄ faciens motum ꝛ nūcians identitatem habeant in ſubſtātia ꝛ ſubiecto: ꝛ non oportet q̄ ſm eſſe ꝛ diffinitionem ſint idem.

¶ Queritur de libertate eius.

q **Quarto querit̄** de libertate ei⁹. Et circa hoc querunt̄ tria.ſ.quid ſit libertas.ꝛ cuius ſit prīo.ꝛ de diuiſione libertatis.

a **Ad primum proce**ditur ſic.

Dicit Anſelmus de li.ar.putaſne q̄ additu₃ li.ar.minuit ꝛ ſepatu₃ auget libertatē eſſe libertatē ut partē libertatis q̄ſi diceret nō.ſ₃ flexibilitas ad oppoſitos act⁹ addita li.ar.minuit libertatē ꝛ ſepata auget:ḡ non eſt libertas.2a pbat̄ ex dicto Ber.dicētis q̄ liberi⁹ eſt in pr̄ia q̄₃ in via.ꝛ tn̄ ibi nō eſt ſ₃ flexibilitatē ad oppoſitos act⁹. ¶ Preterea intentio Anſel.in illo libro eſt ſpecialr̄ reprobare hoc q̄ q̄dā dixerūt libertatē eſſe flexibilē ad oppoſitos act⁹. ¶ Itē flexibilitas ad oppoſitos act⁹ eſt flexibilitas in bonū ꝛ malū.ſi ergo eſt libertas arbitrij erit rōne utriuſq̄ ptās libertatis ꝛ nō rōne alteri⁹.aliter enim nō diceret̄ flexibilitas:ergo flexibilitas in malū erit ps libertatis.Sed quicq̄d in rōne potētie pficit aliq̄d ſi reducat̄ ad actū magis pficit illud.in oib⁹ eni cōpletio: eſt act⁹ q̄₃ potētia:ergo opus malū facit libertatē qd̄ eſt contra euāgeliū Jo.8°ubi dicit dn̄s:qui facit pctm̄ ſuus eſt peccati. ¶ Preterea in fine ſcōi ſniarū pbat̄ q̄ potētia peccandi magis eſt in potētia q̄₃ potentia; ſed potentia peccādi eſt flexibilitas in malū:ergo flexibilitas in malum nō erit pars ptātis li.ar.ꝛ hoc eſt ꝯtra multos qui dicūt q̄ flexibilitas ad oppoſitos act⁹ ſit libtas qd̄ etiā probat̄ ſic in laude ſcti viri dī in eccl'iaſtico qui potuit trāſgredi ꝛ nō eſt trāſgreſſus facē malu₃ ꝛ nō fecit.potentia ergo faciēdi malu₃ ponit partē libtatis. ¶ Item dicunt ſancti q̄ ꝑpter hoc fecit nos de⁹ li.ar.ne eſſet coactū bonu₃ nr̄m ꝛ ita nec laude nec remuneratiōe dignū.ergo potētia faciēdi bonū eſſet ſepata a potētia faciēdi malu₃ ꝛ induceret coactionē.ſed q̄cq̄d remouet coactione₃ facit libertatē.potētia faciēdi malu₃ remouet coactionē.ergo ponit libtatē.ſed ſ₃ diffinitionē Pet.li.ar.eſt ptās faciēdi q̄cq̄d vult.q: ipe dicit q̄ hēt virtutē ad quos uoluerit act⁹ ſe inclinare.ptās aūt faciēdi qd̄ vult īuenit̄ in aliquo in quo nō inuenit̄ flexibilitas ad optatos act⁹ ſicut in ſanctis in pr̄ia ꝛ angelis:ergo flexibilitas ad optatos act⁹ nō videt̄ eſſe libtas arbitrij. ¶ Item ptās faciendi quid vult nō videt̄ iueniri in oibus in q̄b⁹ eſt li.ar.ſicut in dānatis.Dicit eni Grego⁹ q̄ ſepe ipedit̄ uoluntas demonū ne tantū poſſint quātū uelint.ḡ videt̄ q̄ etiā ptās faciēdi qd̄ vult ſit li.ar. ¶ Item ptās faciēdi qd̄ vult nō videt̄ ꝯuenire niſi oi potentie.ergo ſi eſt libertas in ſolo deo erit libertas arbitrij. ¶ Si vo dicat̄ q̄ libtas hēt determinari ſm Anſel.pro ptāte ꝯſeruādi rectitudinē propter ſe tūc nō videbit̄ in demonib⁹ eſſe libertas in illis enim impoſſibilitas eſt ad rectitudinē.Si dicat̄ q̄ Anſel.ſoluit hoc per ſile dicēs q̄ ad viſum q̄tuor exigunt̄.ſ. ptās i vidēte:ꝛ pn̄tia obti:ꝛ mediū adiuuās ut aer:ꝛ mediu₃ nō ꝓhibēs ſicut q̄ paries uel aliqd̄ aliud nō ſit mediu₃ inter videntē ꝛ viſibile.Et dicit q̄ ſi deſit viſibile ꝛ utruq̄₃ mediū adhuc nihilominus remanet ptās in vidēte rectitudinē q̄uis deſit rectitudo remanet tn̄ ptās conſeruādi eā.Sed hoc nō videt̄ eſſe ſile q: in ptāte vidēdi eſt poſſibilitas ad actu₃:ſed in dānatis eſt impoſſibilitas ad actū rectitudinis. ¶ Preterea in p° methace habet̄ q̄ dicimus hoiem liberū qui cauſa ſui eſt tm̄.ergo videt̄ q̄ libtas deberet ſic determinari ſm rōnem illā.ſ.q̄ libertas arbitrij in hoc eſt q̄ ipm̄ cauſa ſui eſt in acub⁹. Hoc etiā videt̄ per rōnem oppoſitionis que eſt inter ſeruitutem ꝛ dn̄iu₃.ſeruit⁹ enim determinat̄ per ſubeſſe.dn̄iu₃ aūt per ſupeſſe.ergo cu₃ libertas mediū ſit videt̄ nō debere determinari per ſubeſſe. ¶ Solo dicēdu₃ q̄ li.ar. multiplr̄ determinat̄.Si enim determinat̄ ad actus in quos pōt pſe ex nā ſui tunc eſt flexibilitas ad oppoſitos actus.Si vo determinat̄ ſm nomē libtatis tūc eſt ptās faciēdi qd̄ vult.ſicut enim hoiem dicimus eſſe liberum qui ptāte₃ hēt eundi quo vult ꝛ q̄ nō detinet̄ ab aliquo dn̄o:ita li.ar.dicimus qui ptātem hēt faciēdi qd̄ vult nō detētā ab aliquo ſupiori:ꝛ hoc mō loquūtur phs ꝛ Damaſ.ꝛ Grego⁹ nix⁹.qui dicūt nos eſſe dn̄os illorū actuū qui fiunt ex li.ar.Si vo determinat̄ in cōparatione ad finē ad quem eſt per habitū tunc libertas eſt ptās cōſeruandi rectitudinē uoluntatis ꝑpter ſe ſicut dicit Anſel. ¶ Dicēdu₃ ergo ad pm q̄ flexibilitas ad oppoſitos act⁹ ſm ſui nām nō minuit libtatē ſed ſm ſuu₃ actū.ꝛ ſic itelligit Anſel.qui dicit q̄ additū minuit.ꝛ per hoc patet ſolutio etiā ad ſequēs. ¶ Ad aliud dicēdu₃ q̄ flexibilitas in malū nō ſonat in ꝑuationē ꝛ ligationē.Actus eni eſt poſt potentiā rōne ꝛ nā eo q̄ amplior eſt ꝑuatio in actu q̄₃ in potētia:ꝛ idcirco act⁹ minuit libtatē.Si vo dicat̄ q̄ ſm hoc potentia etiā ponit ꝑuationē l₃ minorē q̄₃ actus. Rn̄dendu₃ eſt q̄ potētia duob⁹ modis ꝯſiderat̄.ſ.ſm cōparationē ad actu₃:ꝛ ſm cōparationē ad oppoſitum. Et p° mō eſt in potētia ꝛ ſonat in ꝑuationē.2° mō eſt eade₃ cu₃ potētia que eſt in bono eo q̄ ois potētia rōnalis eſt ad oppoſita:ſed tn̄ addit excluſionē obligatiōis ad vnū ſolu₃:ꝛ ſic eſt pars libtatis.ꝛ per h₃ patet ſolo ad oīa que obijciunt̄ de illa mā pter hoc ſolum q̄ nō ſic videt̄ eē in ſanctis in pr̄ia ꝛ in dānatis in iferno.Et ad hoc rn̄dēdū eſt q̄ eſt ptās in nā ꝛ eſt ptās ex habitu: ꝛ ptātem in nātam ſancti q̄₃ dānati hn̄t ad oppoſita: ſed ſm ptātem ex habitu manēt in vno oppoſitoru₃ ut in bono uel malo. ¶ Ad h₃ qd̄ obijcit̄ ꝯtra libtatē quā ponit Petr⁹.ſ.q̄ li.ar.ſit ptās faciēdi qd̄ vult.dicēdu₃ q̄ dānati hn̄t ptātem faciēdi qd̄ uolunt eo q̄ nām nō amiſerūt: ſed q̄ nunq̄₃ bonū uolunt hoc eſt ex depꝛauatione habit⁹.ꝛ qd̄ dicūt ſancti q̄ impedit̄ frequēter uoluntas demonis ne tātu₃ poſſit q̄tu₃ uelit.intelligēdu₃ eſt de exteriorib⁹ ꝛ nō de interiori ope uoluntatis. ¶ Ad aliud dicēdu₃ q̄ oi potentie eſt facē oīa que vult ſm potentiā infinitā.ſed potentia creature eſt facē oīa que vult ſm terminū ſue ptātis.Dicit eni Damaſ.q̄ li.ar.nō eſt aliquoꝝ niſi eoꝝ que in nr̄a ptāte ſunt. ¶ Ad id qd̄ obijcit̄ ꝯtra libtatē qua₃ ponit Anſel.dicēdu₃ q̄ in ueritate dānati ptātem habēt ꝯſeruādi rectitudinē ſic ipe dicit ex nā ꝛ l₃ nunq̄₃ poſſit reduci ad actu₃ nō eſt tn̄ ſupuacua.Remanet eni in eis ꝑpter duo.ſ.ꝑpter demonſtrationē iuſticie punientis. In hoc eni₃ apparet iuſticia penitētiarū eo q̄ habuerūt ptātem adhuc demonſtratā in eis qua potuerunt ſtare in iuſticia ſibi data.Aliud eſt q̄ ex hoc magis torquent̄ vidētes ſe ꝑpria uoluntate cecidiſſe ꝛ non neceſſitate coactionis alicuius.ꝛ per hoc patet ſolutio ad totum.

¶ Queritur cuius ſit potentie.

s **Secundo queritur** Cuius ſit potentie. Et videt̄ q̄ uoluntatis.Dicit enim Bern⁹ q̄ libtatē hēt ꝑpter uoluntatē:arbitriū aūt ꝑpter rōnem. ¶ Item ſup ꝓbatu₃ eſt q̄ rō l₃ nō cogat̄ ex organo tn̄ cogit̄ ab obto.ſed uoluntas nec ab obto nec ex organo cogit̄:ḡ libtas ꝑncipali⁹ eſt in uoluntate. ¶ S₃ cōtra vnaqueq̄₃ ꝓprietas eſt in illo ꝑncipalr̄ qd̄ denoīatur a libtate ꝛ nō ab alia potētia aīe:ergo libtas ꝑncipalr̄ eſt in li.ar.ꝛ nō aliūde mutuata. ¶ Item habitū eſt ſup q̄ etiā cu₃ rō decreuit aliq̄d ꝛ cu₃ uoluntas vult uel ide₃ uel aliud qd̄ adhuc remanet libtas penes li.ar.q̄ illorū

duoꝝ ſequat̄:ergo ultima libtas ⁊ maxima reſidet penes li.ar.⁊ ſic libtas pᵒmõ ⁊ pſe eſt in ipo ⁊ per ꝯñs in alijs. ¶ Preterea querũt quidaꝫ quare potius dicat̄ li.ar.ꝙ̃ ptãs arbitraria. ¶ Sol'o dicẽdũ ꝙ libtas ṗmo eſt in uoluntate ut dicũt ſancti. Cuꝫ enim li.ar.ſit potẽtia ꝯñs ad rõnem ⁊ uoluntatẽ accipit ab eis ea que habuit in ſeipo. ¶ Ad id qḋ ꝯtra obijcit̄ dicẽdũ ꝙ li.ar.a libtate denoiatur eo ꝙ cõplet̄ in ipo ultimo ꝫ incipiat in uoluntate. ¶ Ad aliḋ dicẽdũ ꝙ in ueritate q̃litas eſt penes lib.ar. ſequẽdi rõnem uel uoluntatẽ.ſed iſta auctoritas incipit in uoluntate que libtatẽ hẽt ſequẽdi rõnem ⁊ nõ ſequendi ⁊ cõplet̄ in li.ar. ¶ Ad ultiᵐ dicẽduꝫ ꝙ arbitriũ non dicit iudiciũ rõnis ut ṗus habitũ eſt:ſed ſpontaneã iclinationẽ ad decretũ rõnis uel appetitũ uoluntatis ⁊ hoc ſubale eſt li.ar.⁊ ꝓpter hoc ponit̄ in noĩe eiᵒ ut in ſuba. liberũ aũt potẽtie in hoc ꝙ ſui cauſa eſt ꝙ ſequat̄ rõneꝫ uel uoluntatẽ:⁊ hoc eſt ut proprietas ⁊ propter hoc in nomine ponitur ut adiectiuum.

¶ Queritur de diuiſione libertatis.

t **Ertio queritur** de diuiſione libtatis quã ponit Bernᵒ in libro de li.ar.⁊ gra ſciłꝫ ꝙ alia eſt libtas a peccato:⁊ alia a coactione:⁊ alia a miſeria. ¶ Sed ꝯtra oĩs diuiſio datur ṗm vnã cõeꝫ rõnem diuiſi niſi ſit diuiſio equoci.ſed iſta diuiſio non eſt ſic data.ergo videt̄ nõ eſſe bona. pᵃ patet per auctoritatẽ Boecij in libro diuiſionũ. 2ᵃ patet per hoc ꝙ libtas a culpa dr̄ ṗm magis ⁊ minus ut dicit Bernᵒ. libertas autẽ a coactiõe. ¶ Preterea dicit Bernᵒ ꝙ libtas a coactione eſt li.ar.⁊ libtas a culpa liberi ꝯſilij. libtas aũt a miſeria eſt libtas cõplaciti. Et querit̄ rõ iſtiᵒ adaptationis eo ꝙ cõſiliũ nõ ꝓprie videt̄ ꝑtinẽ ad grãm. ¶ Preterea ipſe dicit ꝙ arbitrari eſt diſcernẽ qd liceat. ꝯſilij aũt qd expediat. cõplaciti ꝟo expiri qd libeat. ⁊ querit̄ rõ iſtius adaptationis. qd enim expediat ⁊ qd liceat indifferenter videt̄ ꝑtinẽ ad arbitriũ ⁊ ꝯſiliũ. ¶ Preterea ibidem dicit ꝙ arbitrij eſt liberuꝫ uelle: ꝯſilij aũt ſape uerũ: cõplaciti ꝟo plenuꝫ poſſe. ⁊ hoc mõ videt̄ bñ eſſe adaptatuꝫ:ꝗ: liberuꝫ uelle hẽt hõ in grã ⁊ libtate nãe:⁊ ſilr̄ ueruꝫ ſape. ¶ Preterea querit̄ de alia diuiſione ſanctoꝝ.ſ. Aug ⁊ alioꝝ qui diuidũt ipm in libtatẽ nãe grẽ ⁊ glĩe:quomõ reducat̄ ad iſtã. ¶ Preterea cuꝫ libtas grẽ ⁊ glĩe ſint ṗꝫ magis ⁊ minus querit̄ q̃re libtas aĩe etiã nõ ſit ṗm magis ⁊ minus cuꝫ cadat in eadẽ diuiſiõe cuꝫ illis. ¶ Preterea querit̄ de diuiſione quã dat Anſel.ſ.ꝙ libtas quedam eſt accepta ⁊ quedã nõ. Et acceptarũ libtatuꝫ quedam eſt cuꝫ rectitudine ⁊ quedã nõ. Et earum que ſunt cuꝫ rectitudine amiſſibili ⁊ quedã nõ. ¶ Sol'o dicẽduꝫ ꝙ diuiſio libtatis datur ṗm duplíceꝫ cõparationẽ ipſiᵒ.ſ. ad actuꝫ ⁊ ad finẽ. Si enim cõparat̄ ad actũ tũc erit libertas a coactiõe que cauſat̄ a tribᵒ que ſuꝑ diximᵒ.ſ.ex eo ꝙ li.ar.nõ eſt potẽtia obligata mãe.⁊ hoc hẽt cõe cũ rõne.⁊ ex hoc ꝙ nõ cogit̄ ab obto exteriori ad ꝯſentiẽduꝫ uel nõ ꝯſentiẽduꝫ:⁊ hoc hẽt cõe cuꝫ uoluntate ex hoc ꝙ nõ cõpellat̄ ſeq uoluntatẽ uel rõnem: ⁊ hoc eſt ſibi propriuꝫ. Si ꝟo cõparat̄ ad finẽ hoc ꝯtingit duobᵒ modis.ſ. in diſpõne ꝓpinqua fini ⁊ ſic libtas eſt a peccato. uel ſit in fine ipo ⁊ ſic eſt libtas a miſeria. ¶ Ad obm ꝯtra dicẽduꝫ ꝙ libtas nõ diuidit̄ ut genus in hec tria ꝫ ut ṗm in accñtia:⁊ ĩ illa diuiſiõe nõ oportet diuidẽtia eẽ eiuſdẽ rõnis ꝫ etiã diuiſũ ab ipa. ¶ Ad aliḋ dicẽdũ ꝙ cũ dr̄ ꝙ libtas a coactiõe eſt libtas arbitrij arbitriũ ſumit̄ ibi pro illa libtate qua ṗm ſuũ uelle liberũ arbitriũ põt ſe íclinare ad uoluntatẽ uel rõnem. cuꝫ ꝟo dr̄ ꝙ libtas a peccato eſt libtas a ꝯſilio. ꝯſiliuꝫ dr̄ electio boni melioris qḋ elicit̄ per grãm ſicut patet in diffinitiõe Aug ſuꝑ aſſignata. ¶ Ad aliud dicẽduꝫ ꝙ cuꝫ dr̄ li.ar.eſt diſcernẽ qd liceat:⁊ hoc eſt uerũ ṗm ar.refert̄ ad finem ꝓpter quẽ datum eſt. Cũ ꝟo dicit̄ ꝙ ꝯſilij eſt vidẽ qd expediat hoc attribuit̄ ꝯſilio ṗm ꝙ eſt de his que ſunt ad finẽ. Ordinatoꝝ enim ad finẽ alterũ eſt efficaciᵒ ad obtinẽduꝫ fineꝫ:⁊ alterũ minus efficax. Et ad hec diſcernẽda dat̄ grã hoĩ. ¶ Ad aliud dicẽduꝫ ꝙ liberũ uelle attribuit̄ libtati prime ꝓpter flexibilitatẽ uoluntatis que nõ magis íclinat̄ ad vnũ ꝙ̃ ad alterũ. uerũ aũt noſſe attribuit̄ libtati a peccato ꝓpter grãm ãminiculantẽ ad intellectũ ueri ṗm ꝙ dr̄ in 8ᵒ Joan.ſi filius uos liberauerit uere liberi eritis. plenuꝫ ꝟo poſſe attribuit̄ libtati cõplaciti eo ꝙ per felicitatẽ beatitudinis ponit̄ in maxima ſui ꝑfectiõe. ¶ Ad aliud dicẽduꝫ ꝙ diuiſio alioꝝ ſanctoꝝ eadẽ eſt cuꝫ diuiſione Ber. libertas enim nãe nihil aliud eſt ꝙ̃ libertas a coactiõe ſed differt in rõne noĩs. dicit̄ enim libertas a coactiõe eo ꝙ eſt cauſa ſui in opibᵒ ut ſuꝑ dictũ eſt. libertas ꝟo nãe dicit̄ eo ꝙ ſequit̄ nãm ſube rõnalis.⁊ ꝓpter ꝫ dĩc Bernᵒ ꝙ nõ eſt maior in angelo ꝙ̃ in hoĩe:nec in iuſto ꝙ̃ in pctore. libtas aũt grẽ ⁊ libtas a pctõ oĩno idẽ ſunt niſi ꝙ grã dicit habitũ liberantẽ. peccatum ꝟo dicit id a quo liberat̄:ꝗ: qui facit peccatuꝫ ſeruus eſt peccati. ſilr̄ libtas glĩe ⁊ libtas a miſeria nõ differũt ṗm rem:niſi ꝗ: miſeria noĩat id a quo liberamur.ſ.effectũ pene ⁊ culpe. glĩa ꝟo dicit ſtatum beatitudinis liberantis que ṗm Boeᵐ eſt ſtatᵒ ꝯgregatione oĩum bonoꝝ ꝑfectᵒ. ¶ Ad aliud dicẽduꝫ ꝙ diuiſio Anſel. datur ṗm diuerſitatẽ hñtiuꝫ li.ar. deus enim hẽt nõ acceptum. ſancti ꝟo hñt acceptum cum rectitudine:inamiſſibiliter aũt viatores:peccatores aũt ſine rectitudine acceptũ:⁊ recupabiliter viatores irrecuperabiliter ꝟo damnati.

¶ Queritur de ſtatibus liberi arbitrij.

s **Ecundo queritur** de ſtatibus li.ar.qui dicunt̄ eſſe q̃tuor a ſanctis.ſ.ſtatᵒ inocẽtie:⁊ ſtatᵒ culpe:⁊ ſtatᵒ grẽ:⁊ ſtatᵒ glĩe. Et dĩc Augᵒ ꝙ in ṗmo ſtatu li.ar.poterat peccare ⁊ nõ peccare. Jn 2ᵒ autem ſtatu poteſt peccare ⁊ non poteſt non peccare dãnabiliter. Jn 3ᵒ ꝟo põt peccare ⁊ non põt nõ peccare uenialr̄. Jn 4ᵒ ꝟo ſtatu nõ põt peccare. Ex hoc videt̄ ꝙ li.ar.in ſtatu peccati ſit coactũ ad malũ. ¶ Jtem in 2ᵒ ſnia ruꝫ 25ᵃ diſtinctione agit̄ de his ſtatibᵒ li.ar.in illo caplo. Et poſſunt notari in hoĩe 4ᵒʳ ſtatᵒ liberi ar.ubi dicit̄ ſic. Poſt peccatũ aũt repationẽ grẽ ṗmit̄ a ꝯcupiſcẽtia ⁊ vincit̄ ⁊ hẽt infirmitatẽ in malo ſed nõ hẽt grãm in bono:⁊ iõ poſſit peccare ⁊ nõ peccare. Põt nõ peccare etiã dãnabilr̄:poſt repationẽ ꝟo añ ꝯfirmationẽ ṗmit̄ a concupiſcẽtia ſed nõ vincit̄ ⁊ hẽt qdẽ ĩfirmitatẽ in malo ꝫ grãꝫ in bono ut poſſit peccare ꝓpter libtatẽ ⁊ infirmitatem:⁊ poſſit nõ peccare ad mortẽ ꝓpter libertatẽ ⁊ grãꝫ adiuuantem. Ex hoc accipit̄ ꝙ exñs in pctõ mortali nõ põt non peccare dãnabilr̄. ¶ Jtem Augᵒ in enche. de li.ar.male utens hõ ⁊ ſe ꝑdidit ⁊ ipm:ꝗ̃ hõ in pctõ exñs non hẽt li.ar.ſed neceſſitate cõpellit̄ ad peccãdũ. ¶ Jteꝫ Augᵒ tres ſunt libertates arbitrij. pᵃ in qua poterat peccare ⁊ nõ peccare. ultima ꝟo erit in qua poterit non peccare ⁊ nõ poterit peccare. media ꝟo in qua põt peccare ⁊ non põt nõ peccare añ repationẽ etiã mortalitatis:poſt repationẽ ꝟo ſaltem uenialr̄. ¶ Sed ꝯtra hoc videt̄ eſſe dictuꝫ Bernardi qui dicit ꝙ uolũtas libtatẽ amittere non põt. qḋ aũt nõ põt non eſſe:neceſſe eſt ipm eſſe:⁊ qḋ neceſſe eſt eſſe nõ eſt liberũ ad hoc ⁊ ad aliud. ergo ſi in ſtatu mortalis peccati li.ar.nõ põt nõ peccare dãnabiliter ipm amittit libertatẽ. ¶ Jtem Bernᵒ in auctoritate ſuꝑ notata dicit ꝙ libertas a coactiõe equalr̄ ineſt iuſtis ⁊ iniuſtis ⁊ hoibᵒ ⁊ angelis. ergo videt̄ ꝙ nõ neceſſe ſit dãnabilr̄ peccare illũ qui eſt ĩ mortali pctõ. ¶ Jtẽ Anſel. in libro de libertate arbitrij querit utrũ amiſerũt libtatẽ arbitrij qui dicũt ſe nõ poſſe reſiſtẽ pctõ ꝓpter importunitatẽ tẽtationis. ⁊ dicit ꝙ nõ ꝗ: dicimus nos non poſſe facẽ hoc qḋ difficulter poſſumus nihilominus tũ ex lib. ar. facimus. ¶ Jtem Augᵒ ꝯtra Tulliũ obijcit dicenteꝫ

ꝙ ſi pſcia eſt ꝙ li.ar.pit.⁊ dic̄ ꝙ hoc nō ſequit᷑ q꞉ qđ per
li.ar.eſt futuruꝫ per uolūtatē eſt futuꝝ.qđ aūt eſt uolūta
riū nō eſt neceſſariuꝫ.Ex hoc accipit᷑ iterū ꝙ hō in ſtatu
peccati pōt nō peccare ſi vult.¶ Itē magr̄ in 2° ſniaꝝ di
ſtictiōe 22ª determinās ſup̄ iductas auctoritates dic̄.eſt
nāqꝫ libtas tripx.ſ.a neceſſitate a pctō a miſeria.a neceſ
ſitate ⁊ an̄ pctm̄ ⁊ poſt pctm̄ eque li.eſt ar.ſic̄ eniꝫ tūc co
gi nō poterat ita nec mō.iō uoluntas apud eū merito iu
dicat᷑ que ſemꝑ a neceſſitate libera eſt ⁊ nunq̄ꝫ cogi pōt.
¶ Item ibidē magr̄ ubi neceſſitas nō eſt ibi nō eſt lib
tas nec uoluntas꞉⁊ iō nec meritū nec demeritū.¶ Iteꝫ
ibidē libertas a coactiōe in oibꝰ eſt tā in malis q̄ꝫ in bo
nis.In his uerbis innuit magr̄ ꝙ ſi poſſent nō peccare
hoies mali pctm̄ nō iputaret᷑ eis ad penā.¶ Preterea
nos videmus ꝙ gr̄a nō ligat li.ar.in bonis ita ꝙ neceſ
ſe ſit bn̄ facē꞉ergo ab oppoſitis pctm̄ nō ita corrūpit li.ar.
ꝙ neceſſe ſit male facē.¶ Ad hoc qdā dixerūt ꝙ li.ar.
duplr̄ accipit᷑ cuꝫ gr̄a.ſ.gratis data ⁊ cuꝫ gr̄a gratū faciē
te.Cum gr̄a gratis data pōt non peccare mortaliter etiaꝫ
in ſtatu peccati.cuꝫ gr̄a gratū faciēte ỽo liberat᷑ etiam a
peccato etiā in q̊ eſt꞉ſꝫ ſi ſine utraqꝫ gr̄a ſit tūc nō pōt nō
peccare dānabilr̄.¶ Inducūt aūt iſti ꝓ ſe illud de euā
gelio Io.ſine me nihil poteſtis facere.⁊ illud Yſaie 26°
oia opa nr̄a opatus es in nobis dn̄e.Sed ꝙ hoc friuo
lum ſit ſic ꝓbat᷑.Dicit enim Augꝰ in prehabitis uerbis.
Qđ aūt an̄ repationē li.ar.nō pōt nō peccare mortaliter
gr̄a ỽo gratis data nō reparat꞉ergo nihil eſt ad ꝓpoſitū
qđ dicūt de gr̄a gratis data.Si ỽo diceret᷑ ꝙ gr̄a gratis
data reparat ſm qđ ⁊ nō ſimplr̄.¶ Cōtra hoc eſt ꝙ ois
homo ſm hoc eſt repatus ⁊ nullus eſt in ſtatu hois dam
nati de quo hic loquit᷑ Augꝰ.¶ Item nec adam cecidit
a gr̄a gratis data per pctm̄ nec dānati in inferno carēt oi
gr̄a gratis data ſm qđ ⁊ nō ſimplr̄ eo ꝙ dicit Dioꝰ ꝙ da
ta illis nālia bona nequaq̄ꝫ mutata ſunt ſed ſunt integra
⁊ ſplendidiſſima.¶ Solō ſine p̄iudicio melioris ſnie
cuꝫ ſanctis pluribꝰ dicimus ꝙ li.ar.in ſtatu mortalis pec
cati nō hēt neceſſitatē peccādi mortaliter꞉⁊ auctoritates
Aug̃ pmo inductas ſoluimus cuꝫ magrō in ſentētijs ꝙ
intelligunt᷑ de libertate a peccato ⁊ nō de libertate a ne
ceſſitate ⁊ a coactiōe ⁊ ſic reſoluēde ſunt poſt pctm̄.an̄ re
parationē nō pōt nō peccare etiā dānabilr̄꞉hoc eſt non
pōt nō eſſe in pctō dānabili eo ꝙ libertatē a pctō ⁊ gr̄aꝫ
amiſit.Cuꝫ ỽo dicit Augꝰ ꝙ poſt pctm̄ trahit᷑ ⁊ vincitur
dicēduꝫ ꝙ trahit᷑ per tētationē ⁊ pondē peccati ad aliud
pctm̄꞉ſed vincit᷑ eo ꝙ ſua ptāte nō pōt exire de pctō ꝑpe
trato꞉quia hō eſt ſpūs uadens ⁊ nō rediēs.Qđ ỽo dicit
Augꝰ ꝙ hō male utens li.ar.⁊ ſe amiſit.⁊ ipm expſſe ex
planat magr̄ in ſentētijs de libertate a pctō.⁊ dicit nō de
bere intelligi de libertate a coactione.¶ Si ỽo querat᷑
in que bona li.ar.poſſet ſine gr̄a gratū faciēte.dicēdū ꝙ
multiplex eſt bonū ⁊ malū.ſ.bonū in gn̄e ⁊ malum ſibi
oppoſitū ⁊ bonū circūſtātie per qđ inducit᷑ bonū ỽtutis
politice꞉⁊ ipm bonū virtutis ciuilis cuꝫ ſibi oppoſito ma
lo ⁊ poſt hec bona bonū gr̄e ⁊ ſuū oppoſitū malū culpe.
Silr̄ ſunt multi ſtatꝰ li.ar.quorū pmus eſt qui ꝯſiſtit in
rōne ⁊ uoluntate ita ꝙ uolūtas ſequat᷑ rōnē ⁊ ex illo or
dine pōt in bonū in gn̄e ex defectu illiꝰ ordinis in malū
gn̄e.Si ỽo uolūtas ampliꝰ ſequit᷑ rōnē.ſ.ingrētē pulchꝝ
⁊ decēs in opibꝰ tūc pōt in bonuꝫ circūſtātie qđ gn̄atiuū
eſt ỽtutis politice.per actꝰ eni ueſtitos circūſtātijs gn̄at᷑
virtꝰ politica in nobis꞉per hūc eni modū ut dicit phs na
ti ſumus ſuſcipe ỽtutes.ꝓpter qđ etiā in glo.ſup matth.
ille ỽtutes nāles uocant᷑.Si ỽo deficiat ordo iſte tunc
incidūt in malū circūſtātie.Sed in actū ỽtutis ethice nō
pōt niſi ꝯiunctū ſit habitui ỽtutis ꝯſuetudinalis ⁊ ex de
fectu illiꝰ habitꝰ incidit in malū ſibi ꝯtrariū.In bonū ỽo
gr̄e nō pōt niſi cuꝫ gr̄a gratū faciēte꞉ex cuiꝰ defectu icidit
in malū culpe.⁊ ꝑ hoc patet ſolō ad oia obta.¶ Sꝫ no
tāduꝫ ꝙ ſci loquunt᷑ de quadā libtate que nō eſt tacta ſu
periꝰ que eſt libtas a iuſticia de qua dicit aplūs.Cum ſui
eſſetis pcti liberi fuiſtis iuſticie.⁊ hec libertas eſt ſimplr̄
ſeruitꝰ ⁊ ſm qđ libertas.ſ.q꞉ pctō꞉ uoluntarie ⁊ libere di
ſeruire peccato qn̄ ſe offert ad peccandum.

¶ Querit᷑ de cōparatione eiꝰ ad li.ar.angeli ⁊ dei.

u LTimo queritur De cōpara
tione eiꝰ ad li.ar.angeli ⁊ dei.Videt᷑ aūt in deo
nō eē li.ar.Sup̄ eni hitū eſt꞉ꝙ ubi eſt neceſſitas ibi nō
eſt libtas.ſed in deo eſt neceſſitas bn̄ uolēdi ⁊ ipoſſibili
tas male uolēdi꞉ḡ in deo nō eſt libtas.Eadē eſt obō de
libtate chriſti ⁊ angeloꝝ ⁊ ſctōꝝ ꝯfirmatoꝝ.⁊ per ꝯtrariū
de diabolo ⁊ dānatis.ergo ſi lib.ar.di de oibꝰ illis videt᷑
ꝙ equoce dicat᷑.¶ Preterea li.ar.pmi ſtatꝰ nō videtur
differre a li.ar.ſcdi ſtatꝰ.In pmo eni ſtatu potuit pecca
re ⁊ nō peccare in 2° ſilr̄.¶ Solō dicēduꝫ ꝙ li.ar.q̄ꝫtuꝫ
ad libtatē a coactiōe hēt duas cōparatiōes.vnā ad ſbam
cuiꝰ eſt ⁊ ſic in deo nō eſt acceptū.In creatura ỽo rōnali
acceptū ⁊ nomē li.ar.per analogiā eſt cōe ad utrūqꝫ.Si
milr̄ ỽo cōparat᷑ ad actū qui eſt libē eligē qđ vult dum
placuerit ſic per vnā rōnē ut dicit Bernꝰ ineſt oi nāe rō
nali.¶ Ad id aūt qđ ꝯtra obijcit᷑ dicēdū ꝙ deꝰ ⁊ ꝯfirma
ti ſci libē uolūt qđ faciūt ⁊ ꝙ nō pn̄t male uelle nō ex co
actiōe que tollat li.ar.ſed ex imobilitate honeſtatis que
per nām eſt in deo.In ſcis aūt per firmationē habitꝰ eo
dē mō per ꝯtrariū dicēduꝫ eſt de dānatis.¶ Ad aliđ di
cēduꝫ ꝙ in pmo ſtatu li.ar.potuit peccare ⁊ nō peccare꞉
ſed ſine habitu trahente in maluꝫ.In 2° ỽo ſtatu eſt cum
habitu diſponēte ad maluꝫ ꝓpter fomitē.In ultimo ỽo
ſtatu erit cum habitu affirmante in bonum.

¶ Queritur de ſyndereſi quid ſit.

c ONſequēter etiam
Querit᷑ de ſyndereſi qđ ſit ſm ſui ſubam
⁊ diffinitionē.Et utrū ipam ꝯtingat pec
care aliqn̄ uel nunq̄ꝫ.Et utrum ipam cō
tingat extingui.

a D primum ꝓcedit᷑ ſic.

Dicit Baſilius ſup pn̄m ꝓuerbioꝝ in originali
qm̄quidē hēmꝰ qđ ſit nāle quoddā aie iudiciū ꝑ qđ ma
lū ſegregamꝰ a bonis꞉que ỽtꝰ animi hn̄s i ſe nāliter ſibi
iſita ⁊ iſerta ſemia iudicādi.Si ỽo hmōi iuſticie erudiē
tibꝰ extollat᷑ directū ⁊ equū tenebit iudicij ac diſcretiōis
examie.Ex hoc accipiunt᷑ tria de ſyndereſi.quoꝝ pmū
eſt diffinitio ſyndereſis.ſ.ꝙ ipa eſt virtꝰ animi hn̄s in ſe
nāliter ſibi iſita ⁊ iſerta ſemina iudicādi per quā mala ſe
gregamus a bonis.2ª eſt q꞉ ipa eſt nāle animi iudiciuꝫ.
3m eſt ꝙ eſt potētia aie ⁊ nō habitꝰ ut qdā dixerūt.Si for
te aliqs diceret ꝙ loqtur de rōne ⁊ nō de ſyndereſi.ꝯtra
hoc eſt ꝙ rō nō hēt iudiciū nāle ſꝫ potiꝰ inqſitiuū ut ſup
determinatū eſt.ſilr rō nō hēt nāliter iſerta ſemina iuſti
cie ſꝫ potiꝰ acqrit ea per doctrinā prudētie ⁊ ꝯſuetudinē.
¶ Item ꝙ deꝰ ſit virtꝰ aie habet᷑ a btō Aug̃ qui dicit ꝙ
ulīa iuris ſcripta ſunt nāliter in nāli iudicatorio꞉appel
lans nāle iudicatoriū ſyndereſim.cū igit᷑ habitꝰ nō ſit ni
ſi in potētia ⁊ ỽtute aie erit ſyndereſis potētia quedā aie
¶ Item glo.Hiero.ſup ezech.p°.Silītudo vultꝰ eoꝝ fa
cies hois dicit pleriqꝫ iuxta rōnabilitatē aie ⁊ iraſcentiā
⁊ ꝯcupiſcētiā q꞉ ille logicon ⁊ minicon ⁊ ephmeticō uo
cat ad hoiem ⁊ leonē ⁊ vituluꝫ referūt cogitationē ⁊ rō
nem ⁊ meditationē ⁊ ꝯſiliuꝫ꞉eādēqꝫ virtutē ⁊ ſapiētiā in
cerebri arte ponētes.feritatē ỽo ⁊ iracūdiā atqꝫ violētiā
in leone que ꝯſtat in felle.libidinē luxuriā ⁊ oium uolu
ptatū cupidinē in vitulo qui terre opibꝰ heret que eſt in
iecore.4am ſup̄ hoc ⁊ extra hec tria ponūt quā greci uo
cāt ſyndereſim que ſcintilla ꝯſcie in caym quoqꝫ nō ex
tinguit᷑ q꞉ victi uel ꝯiuncti uoluptatibꝰ uel furore꞉⁊ ipſa
interdū rōnis decepti ſilītudine nos peccare ſentimus

quā ꝓprie agle ꝗcqd deputāt nō ſe miſcentē tribꝰ ſʒ ipſa
errātia corrigentē. Ex iſta glo. q̄tuor accipiunt circa ſyn
dereſim. quoꝝ pm eſt ꝙ ipa eſt virtꝰ aie cōdiuiſa rōnali ⁊
iraſcibili ⁊ ꝯcupiſcibili: ita ꝙ per rōnalem ſupponit co
gnitio ⁊ mens ⁊ ꝯſiliū ⁊ ſapiētia. per iraſcibilē aūt ſuppo
nit feritas ⁊ iracūdia ⁊ violētia. per ꝯcupiſcibilē ꝟo ſup
ponit libido luxuria ⁊ oīum uoluptatū cupido. per hoc
igit hēmus in quo gn̄e ſit ſyndereſis: q: in gn̄e potentie
aie. 2m eſt ꝙ ſyndereſis eſt ſcintilla ꝯſcie: ⁊ q: ſcītilla ſem
per micat ex igne ſibi nāliter ꝯiuncto. ex hoc habet ꝙ il
la potētia nō eſt ſine ſuo habitu ſicut ꝓus dictū eſt in au
ctoritate Baſilij ſup̄poſita. 3m eſt ꝙ ipa ſola inter q̄tuor
eſt ſine organo per oēm modū ex eo ꝙ rō ponit in arce
cerebri. iraſcibilis ꝟo in felle. ꝯcupiſcibilis aūt in ieco
re: iſta ꝟo extra hoc eſt ſup̄ hoc. 4m eſt ꝙ ipa nō eſt potē
tia per aliquē modū mixta ceteris motiuis viribꝰ aie ſed
errata corrigens in eis. ¶ Ad hoc ꝟo ꝙ ſit potētia aie
qđ eſt ꝓmū inter q̄tuor iducit aliud uerbū Hiero. ibidē
ſic. ſyndereſis eſt ſpūs qui interpellat pro nobis gemiti
bus inenarrabilibꝰ. nemo eniʒ ſcit ea que hois ſunt niſi
ſpūs qui eſt in eo. vnde Paulus. Integer ſpūs ut ⁊ aia ⁊
corpus ꝯſeruetur ſine querela. ꝯſtat autē ꝙ ſpūs ille vis
aie eſt. ¶ Item quedaʒ vis eſt in nobis ſemꝑ diſtorta ⁊
ad malū inclinata ſicut ſenſibilitas: g̊ per oppoſitū id qđ
ſemꝑ eſt in bonū inclinās ⁊ remunerās a malo erit etiā
quedā vis aie. h̊ aūt eſt ſyndereſis: g̊ erit quedā vis aie.
¶ Item ex ꝑte theorici intellectꝰ qdā eſt itellectꝰ ſemꝑ
in actu ⁊ ſemꝑ agēs qui dr̄ itellectꝰ agēs ut dictū eſt ſup̄.
⁊ eſt reſpectu ueri ſcibilis: g̊ ex ꝑte motiuarū a ſilr̄ debet
eſſe quedā vis aie que ſit ſemꝑ i actu reſpectu boni opa
bilis. hec aūt nō eſt rō cuʒ illa qn̄qʒ decipiat g̊ erit ſynde
reſis que eſt ſup̄ rōnē. Si ꝓpter h̊ ꝯcedat ꝙ eſt vis aie.
Cōtra. ſyndereſis ſʒ ſuū nomē ſonat heſionē quādā per
ſciam boni ⁊ mali. cōponit eni ex greca ꝑpōne ſyn ⁊ he
reſis qđ idē eſt qđ opinio uel ſcia herēs in aliquo ꝑ rō
neʒ: g̊ ſm ſuū nomē dicit habitū potiꝰ q̄ʒ potētiā. ¶ Itē
id qđ inclinat in malū ſemꝑ eſt habitꝰ qđ dr̄ fomes: ergo
per oppom id qđ iclinat in bonū ſemꝑ eſt hītꝰ oppoſitꝰ
illi. Cuʒ igit h̊ ſit ſyndereſis: ſyndereſis erit hītꝰ. ¶ Itē
uolūtatē deliberatiuā que eſt in li. ar. duo circūſtāt. vnū
ex ꝑte iferiori inclinās ad malū qđ eſt fomes. Alterū ex
parte ſuꝑiori adiuuans ad bonū qđ eſt ſyndereſis. Cuʒ
igit nihil adiuuet ⁊ deꝓmat potentiā niſi habitꝰ ſyndere
ſis erit. ¶ Si ꝓpter h̊ dicat ꝙ ſine dubio ſyndereſis dic
potētiā cuʒ habitu tunc querit utrū dicat vnā uel plures
uel aliqd ꝯiunctū pluribꝰ potētijs. videt eni ꝙ ſit idē cū
intellectu ꝑ̄ctico. ſup̄ eni habitū eſt a dicto phi ꝙ intelle
ctus ꝑ̄cticus ſemꝑ eſt rectꝰ. Cuʒ igit hoc attribuat ſynde
reſi ⁊ quecūqʒ ſunt eadē etiā ſub̄a videt ſyndereſis ideʒ
eſſe qđ intellectꝰ ꝑ̄cticus. ¶ Iteʒ a phis ex ꝑte rōnis nō
ponit vis motiua in bonū per modū cognitiōis uel iu
dicij niſi intellectꝰ ꝑ̄cticus ⁊ rō ꝑ̄ctica. cum igit talis vis
aie ſit ſyndereſis erit ſyndereſis eadē vis cū rōne uel itel
lectu ꝑ̄ctico. ¶ Item idem ſup illud ꝟbū apl̄i ad Theſ.
ꝑo. Integer ſpūs noſter ⁊ aia ⁊c. exponit de ſynderesi. ⁊
ibidē dicit glo. ꝙ ſpūs ponit ꝓ rōne: ergo ſyndereſis eſt
ratio. ¶ Item ibidē glo. dicit ꝙ aplus in ꝑ̄dicto uerbo
tria ponit: ſpm̄ ⁊ aiam ⁊ corpus illud. ſ. quo itelligimus
⁊ illud quo viuimus ⁊ illud quo viſibiles ⁊ ꝯtrectabiles
ſumus: ergo ſyndereſis eſt id quo itelligimus ſed id quo
intellectꝰ eſt itellectꝰ: ergo ſyndereſis eſt itellectꝰ. ¶ Itē
coiter dr̄ ꝙ ſyndereſis ſigt̄ur per illū nūciū Job qui ſo
lus euaſit ut dāna nūciaret. ⁊ ibi dicit Gregoꝰ ꝙ vnus fu
git. i. diſcretio rōnis ad aiam redit que amiſſa nūciat: ut
qđ ꝑ̄occupata mens ꝑdidit afflicta accipiat: ergo ſynde
reſis que renūciat mala videt eſſe rō. ¶ Itē ſci enume
rātes vires motiuas aie nō ponūt niſi tres: iraſcibilē cō
cupiſcibilē ⁊ rōnalem: ergo videt ꝙ ſyndereſis. ſi eſt vis
motiua ⁊ nō ꝯtinet ſub ꝯcupiſcibili ⁊ iraſcibili ꝙ conti

neat ſub rōne. Qđ ſi ꝯcedat. cōtra. Habitū eſt in aucto
ritate Jo. ꝙ ſyndereſis eſt extra ⁊ ſup̄ eas ⁊ nō miſcet ſe
tribus. ſ. errata corrigit in eis: ergo ſyndereſis non eſt rō
nec intellectꝰ. ¶ Preterea videt ꝙ ſyndereſis ſit nō po
tētia vna ſed plures. nō enim eiuſdē potētie eſt appete
re ⁊ iudicare. ſyndereſis aūt iudicat de faciēdo ⁊ appetit
etiā bonū: ergo nō videt eſſe potētia vna. ¶ Itē ſynde
reſis iſurgit ꝯtra malū qđ videt eſſe iraſcibilis. cū ergo
nō ſit eiuſdē potētie iſurgē appetē ⁊ iudicare nō videtur
ſyndereſis eſſe potētia vna ſed tres. ¶ Preterea videt
ꝙ ſyndereſis ſit quoddā ꝯiunctū oībus viribꝰ ſuꝑioribꝰ
aie. Cuʒ eniʒ hō per pctm̄ corruptꝰ fuit in nālibꝰ nō adeo
fuit corruptꝰ ꝙ nihil maneret integruʒ. g̊ in ſingulis vi
ribꝰ aliqd manet rectū qđ in iudicādo ⁊ appetēdo cōcor
dat rectitudini ꝓme in qua creatꝰ eſt hō: ⁊ hmōi eiuſdem
eſt murmurare cōtra oē nō rectū. cuʒ ergo hoc ſit officiū
ſyndereſis i hoie. ſyndereſis eſt rectiudo manēs i ſingu
lis viribꝰ ꝯcordās rectitudini ꝓme. ¶ Juxta hoc etiam
querit quare nullus phoꝝ poſuit ſyndereſim iter poten
tias aie motiuas cū multi ſcōꝝ poſuerūt eā. ¶ Sol'o ſi
ne ꝑ̄iudicio dico ꝙ ſyndereſis eſt ſpecialis vis aie in qua
ſm Augm ul'ia iuris deſcripta ſunt: ſicut enim in ſpecula
tiuis ſunt ꝓncipia ⁊ dignitates que non addiſcit hō ſed
ſunt in ip̄o nāliter ⁊ iuuat ipſis ad ſpeculationē ueri: ita
ex ꝑte opabiliū quedā ſūt ul'ia dirigētia in ope per que
intellectꝰ ꝑ̄cticus iuuat ad diſcretioneʒ turpis ⁊ honeſti
in moribꝰ que nō diſcit hō. ſed ſm Hierom eſt lex nālis
ſcripta in ſpū humano. Et dicunt ab Aug̃ ul'ia iuris ſi
cut eſt nō eſſe fornicādū ⁊ nō eſſe occidēdū ⁊ afflicto eē
cōpatiēdū ⁊ hmōi ⁊ ſbm illoꝝ ſyndereſis eſt. ⁊ ꝓpter hoc
ab Aug̃ uocat nāle iudicatoriū: a grecis aūt ſyndereſis
eo ꝙ coheret iudicio infallibili ul'i circa que nō eſt dece
ptio. ⁊ etiā debet ſigri per aquilaʒ in ezechiele: eo ꝙ alta
cōſpicit que ꝯcordāt iuſticie diuine: ſʒ nō applicat ea ad
ꝑticularia q: hoc eſt officiū rōnis ſicut in ſpeculatiuis in
tellectꝰ eſt ꝓncipioꝝ ſed ordo ꝓncipioꝝ in ſill'is ad iferē
duʒ eſt rōnis: ſcia ꝟo ꝯcluſionis. ¶ Dicēdū ergo ad pm
ꝙ in ueritate ſyndereſis vis aie eſt. ſʒ notabile eſt qđ di
cit Baſilꝰ ꝙ in ip̄a inſerta ſūt ſemina iuſticie ⁊ ul'ia iu
ris nālis ⁊ ꝙ ſemꝑ erit recta ſi hmōi iuſticie hoc eſt potē
tie ex eſſentijs excolat: q: oportet ul'ia iuris per ius poſi
tiuuʒ applicari ad ꝑticularia. ius enim poſitiuū a ratiōe
circa ꝑticulares caſus eſt inuētū: ⁊ per hoc patet ſol'o etiā
ad ſequēs. ¶ Ad auctoritatē aūt Hiero. dicēdū ꝙ in ue
ritate ſyndereſis eſt vis cū habitu ꝓncipioꝝ iuris nālis
ſed dr̄ ſcintilla ꝯſcie eo ꝙ ꝯſcia ſeqt̄ur ex ſynderesi ⁊ rō
ne ⁊ ex ꝑte ſyndereſis nunq̄ʒ hēt errorē lʒ ex parte rōnis
qn̄qʒ decipiat: ⁊ hoc infra in q̄ōne de ꝯſcia magis expla
nabit. Qđ aūt Hieroꝰ dicit rōnē ⁊ ſapiam eſſe in arce ce
rebri nō eſt ita intelligēduʒ ꝙ ſit ibi rō ſicut in organo: ſʒ
eo mō quo ſup̄ dictū eſt. ſ. ꝙ potētia a qua abſtrahit rō
ibi ſita eſt hoc eſt imaginatio ⁊ fantaſia. Silr̄ ꝙ concupi
ſcibilē ponit in iecore nō ꝓpter hoc dr̄ ꝙ iecur ſit orga
nuʒ ꝯcupiſcibilis potētie imꝑantis: ſed q: cōplexio ieco
ris facit ad cōplemētū appetitꝰ in actu. eſt enim iecur ca
lidū ⁊ humidū. Calidū aūt mouet appetitū trahēdo: hu
midū ꝟo recipiēdo. Silr̄ iraſcibilis potētia nō eſt in fel
le tanq̄ʒ in organo ſed cōplexio fellis ꝑficit irā ꝓpter ca
lidū ⁊ ſiccū. ꝓpter qđ a Damaſ. dr̄ ineſſe euaporatio fel
lis. Calidū eniʒ multū mouet ſpm̄ ⁊ ſanguinē. ⁊ ſiccū for
titer tenet ſpēm moleſtātis. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ſyn
dereſis dr̄ ſpūs ꝓut ſpūs dr̄ puriꝰ aie ⁊ ſuꝑius ꝙ cōſide
rat opabilia. ſpūs aūt in alijs ſigt̄ionibꝰ accipit ut ſup̄ in
q̄ōne de imaginatiōe eſt explanatū. ¶ Ad id qđ obijci
tur ꝙ ſyndereſis eſt habitus. dicēdū ꝙ nō eſt ſimpr habi
tus ſed noiat potētiā cū habitu ut dictū eſt: ⁊ per hoc pa
tet ſol'o ad tria obiecta de habitu: lʒ eniʒ potētia de ſe nō
iuuet potētiā uel inclinet ad bonū tn̄ potētia cuʒ habitu
iuuat ⁊ inclinat. ¶ Ad id qđ querit utrū ſyndereſis ſit

idem qd̄ intellectus uel ratio. dicēdū ꝙ intellectus acci-
pit̄ duobus modis. ſ. gn̄aliter ꝛ ſpecialiter. gn̄aliter pro
omni vi aīe rōnalis que mouet cuꝫ cognitione ꝛ ſic ſyn
dereſis eſt pars eius. ſpecialiter aūt dicit̄ cōtra rōnem ꝛ
ſyndereſim ita ꝙ ſyndereſis eſt p̄ncipioꝝ coīum. rō ꝟo
eſt etiā de ptibus ſed cū collatione: ꝛ intellectus eſt ſine
collatiōe. Silr̄ rō generaliter accepta accipit̄ pro om-
ni vi mouēte cum cognitione a ſanctis. ſed ſpecialiter ſu
mit̄ ab Aug̃ qui diuidit ipſam in portionē ſupiorē ꝛ infe
riorē ſm̄ diuerſitatē ſapie ꝛ ſciētie ut ſupra dictū eſt. p̄mo
ꝟo mō comp̄hēdit̄ ſub rōne ſyndereſis ꝛ ſcd̄o mō non:
per hoc patet ſolutio ad oīa illa que obijciunt̄ de intelle-
ctu ꝛ rōne. ¶ Ad id qd̄ ulterius querit̄ utrū ſyndereſis
ſit potētia vna uel plures. Rn̄dendū ꝙ eſt vna: lꝫ eniꝫ ip
ſa appetat bonū qd̄ iudicat tn̄ q: iudicium eius eſt in uli
ſemp appetitus eius nō erit determinatꝰ ꝛ ꝙ remurmu
ret malo hoc erit per modū ſentētiātis ꝛ non per modū
inſurgētis uel ire. nulla eniꝫ vis motiua ſine appetitu eſt
ꝓpter qd̄ etiā dicit ph̄us ꝙ intellectus mouet inquātuꝫ
eſt appetitus qdam ꝛ per appetitū: ſed ille appetitus nō
eſt ſpecialis vis aliq̄ ſed paſſio gn̄alis oīum motiuaruꝫ.
¶ Ad aliud dicēdū ꝙ iraſcibilis eſt inſurgere ꝯtra ma-
lum ſub determinata rōne mali: ꝛ per modum mouētis
mēbra ad repellēdū qd̄ nō ꝯuenit ſyndereſi ſicut iam di-
ctū eſt. ¶ Ad id qd̄ querit̄ ultertus utrum ſyndereſis ſit
quoddā cōiūctum oībus viribus. dicēdū ꝙ nō: lꝫ enim
nō oēs vires ſunt corrupte in totū: tn̄ corruptū ab itegro
eſt adeo diſtinctū ꝙ corruptio ſit p̄ncipiū peccati ꝛ actus
ſine itegro: q: corruptio nullius pōt eē p̄ncipiū effectiuū
vn̄ efficiēs in actu eſt potētia non pfecta uel cū corruptio
ne: ꝛ ꝓpter hoc ſyndereſis eſt ſpecialis pars aīe magis in
ter ceteras elōgata a corruptione fomitis ꝓpter quā elō
gationē a corruptione nō pōt vinci. Sunt tn̄ qdā qui di-
cūt ꝙ ſyndereſis eſt pars rectitudinis p̄me in oībus vi-
ribus. ¶ Ad id qd̄ ulterius querit̄ quare ph̄i nō fecerūt
mētionem de ſyndereſi. dicēdū ꝙ ph̄i diſtinguūt potēti-
as ſm̄ obiecta gn̄alia: ꝛ ſi cōſiderāt opabilia faciunt hoc
ſm̄ rōnem iuris humani. ſancti aūt ſpecialius diſtinguūt
ſm̄ ius diuinū ꝛ humanū: ꝛ ſm̄ p̄ncipia iuribus ꝛ pticu
laria iuēta: ꝛ ideo ſancti ponūt ſyndereſim ad p̄ncipia ꝛ
portionem ſupioreꝫ rōnis que inhereſcit iuſticie diuine
ꝯtēplāde ſm̄ rōnes eternas quarū neutrū ponunt ph̄i.

¶ Utrum ſyndereſim ꝯtingat peccare ꝛ errare.

S Ecundo queritur

Utrum ſyndereſim cōtingat peccare ꝛ errare. Et videt̄
ꝙ ſic: q: dicit dn̄s ſup Ezechielem loquēs de ſyndereſi.
hāc tn̄ cōſciam ſicut in ꝓuerbijs dicit̄. impius cum in ꝓ-
fundū peccati uenerit ꝯtēnet ſepe p̄cipitari. videmꝰ ꝛ ſu-
um locū amittere cum qdā ſine pudore peccare videan
tur: qbus merito dicit̄ frons meretricis facta eſt tibi no-
luiſti erubeſcere. Cū igit̄ nō p̄cipitet̄ nec ſuū locū amit-
tat niſi per peccatū ꝛ errorē videt̄ ſyndereſis qn̄qꝫ ꝯſen
tire peccato. ¶ Itē hō ſm̄ ſe totū cōdēnat̄ in inferno: er
go videt̄ ꝙ ſm̄ ſe totū peccet: q: ſi ſm̄ aliquā ptē nō pec-
caret iniuſte ageret̄ cū illa ſi ſm̄ illā ꝯdēnaret̄ hō: ergo ꝛ
ſm̄ ſyndereſim peccat. ¶ Item ſyndereſis eſt potētia rō-
nalis aīe: ergo eſt ad oppoſita: ergo qn̄qꝫ pōt ferri in vnū
ꝛ qn̄qꝫ in alterū. ¶ Itē ſm̄ totū corruptꝰ fuit a pctō: ergo
ꝛ ſm̄ ſyndereſim: ergo videt̄ ꝙ ſyndereſis qn̄qꝫ ingnet̄
ſm̄ corruptionē. ¶ Sed ꝯtra dicit Baſilius in auctori-
tate ſup̄ inducta ꝙ nāle animi iudiciū uelut in quodā tri
bunali mētis nr̄e reſidēs que laudabilia ſunt amplectit̄:
que ꝟo turpia vitia ꝯdēnat. Quicqd ꝟo ſemp ꝯdemnat
turpe nunq̄ꝫ cōſentit peccato. ¶ Itē Criſoꝰ in 14ª home
lia ſup Joᵉᵐ. Cōſciētie iudiciū incorruptibile nobis im-
poſuiſſe eū qui nos fecit grē fuit maxime ꝛ clemētiſſime
ineffabilis. Judiciū aūt cōſcie incorruptibile eſt iudiciū
ſyndereſis eo ꝙ ſyndereſis cōſciētie ſcintilla dicit̄: ergo

ſyndereſis nō corrūpit̄ ꝓpter peccatū. ¶ Preterea hn̄t̄
eſt in auctoritate ſup̄ inducta a Hieroº ꝙ hec errata cor-
rigit ꝛ in alijs nō ſe immiſcet. ſi ergo officiū eius eſt errata
corrigere ſemp nunq̄ꝫ videbit̄ peccato ꝯſentire. ¶ Iteꝫ
habet̄ per auctoritatē Gregorij ſup̄ inductā qui dicit ꝙ
ſuū officiū eſt dānū annūciare. Sed ſi hoc cōcedat̄ vide
bit̄ manifeſta inſtātia in hereticis ꝛ paganis ꝛ iudeis q
ſine remorſu cōſcie pro defenſione erroris ſui exponunt
ſe piculo: ꝓpter qd̄ videt̄ in eis ſyndereſis errori cōſenti
re. ¶ Solutio cōſentiēdo ſanctis dicimus ꝙ ſyndereſis
nunq̄ꝫ errat: cuius cauſa eſt q: ipſa non eſt niſi circa vni-
uerſalia p̄ncipia ꝛ nāliter nobis inſerta circa que nō po
teſt eē error. ſicut uerbi grā nō eē fornicādū nō eſſe occi-
dēdū: ſed ratio que eſt ſub ſyndereſi ꝯferre habet ul'e ad
pticulare: ꝛ videre utrū hoc ſit fornicatio uel homicidiuꝫ
ꝛ q: circa pticularia eſt error maximus ꝓpter hoc rō fre-
quēter decipit̄. ¶ Ad p̄mū ergo dicēduꝫ ꝙ ſyndereſis
nō p̄cipitat̄ in ſe ſed in inferiori: hoc eſt in rōne que ſuuꝫ
ul'e iudiciuꝫ per collationē ad pticulare trahit ad actum.
¶ Ad aliud dicendū ꝙ hō dānat̄ ꝓpter peccatū ꝛ nō ꝓ
pter potētiaꝫ peccādi. actus aūt eſt totius hoīs ſicut dicit
ph̄us ꝛ Damaꝰ. ꝛ ꝓpter hoc totus cōdēnat̄ lꝫ quedā pec
cato remurmuret. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ hō ſm̄ totū cor
ruptus eſt a peccato ſed nō eq̄liter. Corruptio eniꝫ eſt in
qbuſdā ſm̄ victoriā uel in ſenſualitatē: ꝛ in qbuſdā debi
lius ita ꝙ ſemp vincit̄ ut in ſyndereſi que ſemp eſt recta
ꝛ in qbuſdam medio mō ut in rōne que qn̄qꝫ eſt recta ꝛ
qn̄qꝫ non recta. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ lꝫ potētia rōna-
lis aīe ſit ad oppoſita nō tn̄ eſt ꝓpter oppoſita ſicut ꝓpter
ſinē ſed ꝓpter vnū oppoſitoꝝ: ꝛ niſi erret ſemp deueniet
in illud: ſyndereſis aūt nunq̄ꝫ errat ut patet ex p̄ncipijs
poſitis. ¶ Ad ultimū dicēdū ꝙ in hereticis ꝛ alijs inſi-
delibus ſyndereſis nō errat ſed ratio: qd̄ patet. cum eniꝫ
ſyndereſis nō ſit niſi p̄ncipioꝝ coīum ipſa nō dicet niſi ſi
dem eē defendēdā ꝛ vitaꝫ exponēdā pro fide ꝛ iuſticia.
ſed nō diſtinguit utrū hoc uel illud ſit fides uel iuſticia ꝛ
ꝓpter hoc nō errat: q: p̄ncipia illa veriſſima ſunt rō que
dicit hoc uel illud eſſe fidē qd̄ eſt error ꝛ hoc uel illud eē
iuſticiā ꝙ iniuſtitia eſt errat ꝛ decipit̄ ꝛ q: certū ſupponit
ratio non ſequit̄ remorſus conſcientie.

¶ Utrum ſyndereſis in aliquibus extinguatur.

T Ertio queritur

Utruꝫ ſynde-
reſis in aliqbus extinguat̄. Et videt̄ ꝙ non. Di
cit enim Hieroꝰ in auctoritate ſup̄ iducta ꝙ nec in caym
poterat extingui. ¶ Item de dānatis in inferno dicitur
ultimo Yſaie. Uermis eorum non morief̄: ꝛ uermis eſt
uermis cōſcientie remordēs ex rectitudine ſyndereſis.
¶ Item Dionyſius data eis nālia bona nequaq̄ꝫ ea mu
tata eſſe dicimus ſed ſunt integra ꝛ ſplēdidiſſima. Cū igi
tur ſyndereſis ſit de nālibus bonis videt̄ ꝙ integra ſit in
dānatis ꝛ ſplēdidiſſima. Si igit̄ forte dicat̄ ꝙ eadē ratio
eſt de libero arbitrio ꝛ uolūtate que tn̄ puerſa ſunt in dā
natis patet ꝙ hoc nō uerum per ſupra dicta ꝛ in ſyndere
ſi eſt habitus naturalis qui ſemp pficit potētiam ad recte
iudicādū. ¶ Item dicit Bernꝰ ꝙ uermis inferni ſemel
iniectus ita ualide infigit dentes ꝙ non pōt vnq̄ꝫ auelli.
uermis aūt ille eſt morſus ſyndereſis de pctō ꝑpetrato:
ergo ſyndereſis manet etiā in dānatis. ¶ Sed cōtra 2º
Hieremie dicit̄ filij mēphios ꝛ raphenos cōſtuprauerūt
te uſqꝫ ad uerticē. ubi dicit gloſa ꝙ malignus ſpūs in mē
bris inferioribus uſqꝫ ad uerticem ptingit quādo caſtaꝫ
celſitudinem mētis diffidentie moribus corrūpit. Caſta
aūt celſitudo mētis eſt celſitudo ſyndereſis: ergo ſynde-
reſis corrumpit̄ diffidētie morbo ꝛ ita extinguit̄. ¶ Itē
fomes ꝛ ſyndereſis per inclinationes ſuas habent ſe mo
do oppoſito: ſed inclinatio fomitis in aliquo hoīe in to-
to eſt extincta ſicut in beata virgine: ergo inclinatio ſyn-
dereſis in aliquo hoīe per peccatuꝫ ex toto pōt extingui

ſicut in antichriſto qui erit peſſimus hominū. ¶ Prete
rea ad qd maneret in dānatis cum non poſſet retrahere
a mala uolūtate uel a pena. ¶ Solutio qdam ante nos
dixerūt ad hoc ꝙ duplex eſt bonum. ſ. nature ⁊ gratie. ⁊
duplex eſt malū. ſ. pene ⁊ culpe. ⁊ cum ſynderesis iclinet
ad bonum ⁊ retrahit a malo dicūt ꝙ in dānatis nō incli
nat ad bonū grē. bonū aūt nāe ꝯſideraꝛ duobus modis
ſ. in ſe: ⁊ ſic appetūt bonū nature damnati ⁊ in compatio
ne ad pverſam uolūtatē ⁊ ſic nō appetūt ſed poſt perver
ſam uoluntatē ⁊ quo ad hoc dicūt ſynderesim extingui.
Siliter dānati appetūt peccare ⁊ ſic iteruȝ extinguiꝛ. pe
na vo cōſideraꝛ dupl'r. ſ. in compatione ad culpā uel in
ſe ⁊ pmo nō appetūt eam. Dicūt enim ꝙ potius uolunt
eſſe in penis cū culpa ⁊ peccato ꝙ̄ ſine penis ⁊ ſine cul
pa: ⁊ ſic iterū extinguiꝛ. Si vo cōſideraꝛ pena in ſe ⁊ ſic
nō appetūt eā ſed ſine piudicio dicimus ꝙ iſte appetit⁹
pverſe uolūtatis eſt qui eſt in libero arbitrio. appetitus
aūt ſynderesis ſemp eſt rectus ⁊ in dānatis ⁊ viuis: ⁊ eſt
remordēs de malo cōmiſſo ⁊ bono omiſſo. Et ꝑpter hoc
diciꝛ uermis mordēs uel rodēs dānatos. ¶ Ad pmum
aūt qđ ꝯtra obijciꝛ dicēdū ꝙ celſitudo mentis dicitur lu
men fidei in eminētia rōnis: ⁊ hoc eſt qđ dicit gloſa dif
fidētie morbo: hoc eſt infidelitatis per quam fides corrū
piꝛ. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ grā amplioris potentie eſt
peccatū: ⁊ ꝑpter hoc lȝ fomes extinguaꝛ per grām in ali
quo: tn̄ non ꝑpter hoc neceſſariū eſt ꝙ ſynderesis extin
guaꝛ per peccatū. ¶ Ad ultimū dicēduȝ ꝙ remanet in
dānatis ad maius tormentū. nō eniȝ parua pena eſt cor
roſio uermis: hoc enim facit impios intra ſemetipſos ge
mere ⁊ ſeram penitētiā facere ſicut habeꝛ 5° Sapiētie. ꝙ
turbabunꝛ impij timore horribili ⁊ mirabunꝛ in ſubita
tione inſperate ſalutis bonoꝝ gemētes pre anguſtia ſpi
ritus dicēt intra ſe. hi ſunt quos aliqn̄ habuimus in deri
ſum ⁊ in ſilitudinem improprij nos inſenſati vitam illoꝝ
eſtimabamus inſaniā: ⁊ fineȝ illoꝝ ſine honore. Manet
etiam ad hoc ꝙ ꝯtrarietas ſit inter ipſos dū pverſa uolū
tas liberi arbitrij iraſcēdo contra appetitum ſynderesis
conſentit malo.

¶ Queritur quid ſit cōſcientia.

Deinde queritur de cō
ſcientia. Et querunꝛ tria. ſ. qd ſit cōſciētia
Et utrum ipſa ſit recta uel poſſit eſſe non
recta. Et utrum extingui poſſit in aliquo.

Ad primum proceditur ſic.
Actus ſunt pmi potētijs ſm rōnem. dictare aūt
aliqd faciendū uel nō faciēdū eſt actus rōnis ut pus ha
bitū eſt: cum ergo ille idē actus ſit cōſciētie videbiꝛ cōſci
entia eē ratio. ¶ Preterea cōſciētia per ſuū nomen po
nit ſciētiam: ſed oīs ſciētia eſt in rōne: ergo cōſcientia uel
erit ratio uel rōnis. ¶ Item aliquē dicimus eē cōſciuni
qui ſcit aliqd nobiſcū: ergo videꝛ ꝯſcientia eſſe ſciētia ali
cuius cum ſocietate alterius qđ falſum eſt cum cōſciētia
ſupponat ſecretū cordis. ¶ Preterea videꝛ cōſciētia nō
eſſe potētia uel habitus ſed actus. Cū eniȝ dicimus ꝙ re
mordet nos ꝯſciētia nō itelligimus de habitu uel de po
tētia ſed de actu. cum aūt hic actus ſit memorie ut videꝛ
Eccl'iaſtici 7°. ſcit cōſcientia tua q: tu crebro maledixiſti.
¶ Preterea cōſciētia videꝛ eē fides. diciꝛ in 13° ad Ro
manos. omne qđ nō eſt ex fide peccatū eſt. ubi dicit glo.
quicqd eſt cōtra cōſciētiam ⁊c. ¶ Item videꝛ ꝙ ſit ſpes
pmo ad thimo^m ſup illud finis pcepti eſt charitas de cor
de puro ⁊ ꝯſciētia bona. gloſa. i. ſpe. ¶ Preterea Dama
ſcenus dicit ꝙ cōſciētia eſt lex nr̄i intellectus. lex autē in
tellectus eſt habitus intellectus. ¶ Juxta hoc queritur
quomō ſynderesis ſcintilla cōſciētie potius dicaꝛ ꝙ̄ rō:
cum ꝯſciētia iuueꝛ ex ſynderesi ⁊ rōne. ¶ Preterea cuȝ
oīs nr̄a ſcia ſumaꝛ ex fantaſmatibus ut pus eſt habitū vi
debiꝛ potius ꝙ fantaſmata ſint ſcintille ꝯſciētie potius ꝙ̄
ſynderesis. ¶ Solutio dicimus ꝙ cōſciētia cōcluſio eſt
rōnis practice ex duab⁹ pmiſſis: qrū maior eſt ſyndere
ſis ⁊ minor rōnis qđ ſic patet. Queriꝛ ab aliq̄ qre cōſcie
tia ſibi dictet hoc eē faciēdū. ⁊ rn̄debit ꝙ hoc eſt bonuȝ. ⁊
queriꝛ ulterius q̄re ꝑpter hoc ſit faciendū q: bonū: ⁊ rn̄
debit qꝛ̄ omne bonū: ⁊ iſte qōnes ponūt talē ſillogiſmū
omne bonū faciēdū hoc eſt bonū: ergo hoc eſt faciēdum
Maior aūt iſtius ſillogiſmi eſt ſynderesis cuius eſt icli
nare in bonū per uľes rōnes boni. Minor vo eſt rōnis
cuius eſt cōferre pticulare ad uľe. cōcluſio aūt eſt cōſcie
tie qđ ſic ꝓbaꝛ. Ab oībus coiter ſupponiꝛ ꝙ cōſcientia
aggrauat uel excuſat in toto uel in parte. Inter tres autē
actus phabitos pmus nō attingit actum particularē ſiue
opus meritoriū uel demeritoriū hoc uel illud. 2° autem
qui rōnis eſt non eſt de faciēdo ſed de rōne faciēdi. cum
enim dicit ꝙ hoc eſt bonū rōnem dicit faciēdi: ſȝ nec ad
huc impat faciēdū uel nō faciendū. ſed qn̄ infert per mo
dum ſentētie hoc eē faciēdū uel nō faciēdū tūc excuſat ſi
ſeqtur in illo ope uel excuſat ſi nō ſequiꝛ. ¶ Dicēdū er
go ad pmū ꝙ actus cōſcie eſt actus rōnis ſed ꝯſequens
ex alio actu pcedente: ⁊ ex hoc patet ſolutio ad ſequens.
¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ſcia ꝑprie cōcluſionis eſt ut dicit
Ph'e: in poſterioribus. ſed ppoſitio que apponiꝛ per cō
poſitionē notat ſimultatē ad duo pſcita: quoꝝ alteruȝ eſt
in ſynderesi ꝑſe notū. Alterū vo in actu rōnis qđ ſuppo
niꝛ ut notū ſed ut frequēter egei ꝓbatione eo ꝙ circa pti
cularia multipl'r ꝯtingit errare. ¶ Ad aliud dicēduȝ ꝙ
cōſciētia actu aggrauās uel excuſans eſt rōnis actus que
eſt cōcluſio ut ꝓbat obiectio. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ
reminiſci nō eſt ſine rōne ut ſupra ꝓbatū eſt lȝ cōcernat
rōnem pteriti. uel dicaꝛ melius ꝙ intellectus ⁊ ratio nō
ſunt tn̄ q: eſt aliqd ſed q: fuit ⁊ erit ut ſupra dictum eſt.
¶ Ad aliud dicendū ꝙ cōſciētia eſt nomē multipliciter
dictū. ſed tn̄ ad Romanos fides poniꝛ pro fiducia ſecuri
tatis quam dat cōſciētia quādo uere ꝯcludit. Ad thimo^m
vo cōſciētia pro ſpe poniꝛ eo ꝙ cauſa ſpei vna eſt ex cō
ſcientia meritoꝝ. ſpes eniȝ eſt certa expectatio future be
atitudinis ex meritis ⁊ grā ꝓueniens. ¶ Ad aliud dicē
dum ꝙ intellectus poniꝛ pro rōne ⁊ cōſciētia. diciꝛ lex i
tellectus eo ꝙ ligat ad faciēdum uel nō faciēdū. ¶ Ad
id qđ ulterius queriꝛ dicendū ꝙ ſynderesis diciꝛ cōſcie
tie ſcintilla potius ꝙ̄ rō eo ꝙ ex parte illa ſemp micat: ex
parte aūt rōnis qn̄qȝ obtenebraꝛ errore. ¶ Ad ultimuȝ
dicendū ꝙ lȝ ſpecies cognoſcibiliū abſtrahunꝛ a fanta
ſmatibus lux tn̄ pncipioꝝ eſt a luce intelligētie agentis ⁊
ꝑpter hoc fantaſmata non poſſunt dici ſcintille.

¶ Utrum conſcientia ſemp ſit recta.

Secundo queritur Utrum
cōſcientia ſemp ſit recta: uel quādoqȝ poſſit eſſe
nō recta. Et videꝛ ꝙ ſemp ſit recta. Quicqd enim eſt cō
tra qđ facere ſemp eſt nō rectum illud in ſe non rectum
eſt cōtra cōſciētiam ſemp eſt facere nō rectum: ergo con
ſcientia ſemp in ſe recta eſt. pma pars patet ꝑſe. 2ª proba
tur per illam auctoritatē. qui facit cōtra cōſciētiam edifi
cat ad gehēnam. ¶ Item maiorem refluētiā ſup cōclu
ſionem in ſillogiſmo habet maior ꝙ̄ minor. Cum ergo
ſynderesis nunꝙ̄ errat ⁊ cōſcientia ſemp participet lu
men ſynderesis videꝛ ⁊ ipſa nunꝙ̄ errare. ¶ Item qc
quid indeclinabile teſtimoniū fert ueritati illud videtur
non poſſe declinare a recto: cōſcientia eſt huiuſmodi: er
go cōſcientia non pōt declinare a recto. pma probaꝛ per
hoc ꝙ in iuramēto ueritas dici que mobilis eſt non po
teſt ꝓbari niſi per acceptionem alicuius immobilis ue
ritatis. 2ª pars ꝓbaꝛ per dictum Apl'i ad Romanos 9°.
ubi dicit ueritatem dico in Chriſto ieſu non mētio: teſti
moniū ueri phibēte cōſcia mea in ſpū ſctō. Et Corin. p°
glia mea hoc eſt teſtimoniū ꝯſcie mee. ¶ Sȝ ꝯtra ꝯſcia

erronea ponit a ſctis que deponi debet. Preterea hoc videmus in hereticis ⁊ infidelibus qui ꝯſciētia inſtigante ſe tradūt ignibus pro errore defendēdo. ¶ Item hoc ulterius querit utrū ꝯſciētia ſemꝑ obligat ad faciendum ⁊ videt ꝙ ſic ex ſupradicta auctoritate.ſ.qui facit cōtra cōſcientiam ⁊c. ¶ Item ponit ꝙ aliter cōſcientia dictet aliquid eſſe faciēdum per modum ꝑcepti qḋ tñ non ſit preceptum ſi nō facit contēnit quātum in ſe eſt ꝑcipientem ⁊ preceptum. Omne aūt contēnens ꝑceptū peccat mortaliter: ergo iſte peccat mortaliter. ergo obligat ad faciendum ⁊ nō niſi ex cōſcientia: ergo cōſcientia obligat ad faciendum. ¶ Cōtra quicqd quādoq; eſt erroneum ſḿ ꝙ huiuſmodi nō obligat ad faciendū. Cōſcientia eſt huiuſmodi: ergo non ſemꝑ obligat ad faciendum. ¶ Iteʒ illud qḋ non eſt faciendū eſſe faciendū eſt falſum: ergo non pōt ſciri: q: nullum falſum ſcitur propria ſcientia: ergo a ſuperiori non pōt cōſciri: ⁊ ſic non pōt eſſe in cōſcientia. Et ſi nō eſt in cōſcientia nō obligat ad aliquid: ergo cōſcientia erronea non obligat. ¶ Preterea querit hic de regula quorūdam dicentiū ꝙ ſi aliqs eſt dubius de aliquo an ſit mortale peccatum ⁊ facit illud peccatū mortaliter peccat ꝑpter contēptum. ponamus enim ꝙ dubitet ⁊ habet ꝓbabiles rōnes ad oppoſitum ſed tñ nō ſufficientes: tūc enim non videt contēnere eo ꝙ ſequit magis ꝓbabile. ¶ Preterea querit de hoc ꝙ etiam dat ꝓ regula ꝙ dubia in ſecuriorē partem interꝑtāda ſunt: ſecurior enim videt pars eſſe que plures habet rationes. ergo videt ꝙ dubiū in hoc interꝑtādū eſt qḋ plures hēt rōnes. ¶ Contra ibi nō eſt ſecuritas ubi eſt timor pīculi. Sepe auteʒ ibi eſt timor pīculi ubi ſunt plures rōnes. ¶ Solutio dicimus ꝙ cōſcientia quādoq; eſt erronea: ⁊ quādoq; recta. ¶ Ad ꝑmum dicendū ꝙ cōtra hoc eſt ꝙ intelligit dictum illud de ſciētia que cōcluſionem ſuā ſupponit ut ſcitam ſḿ ꝙ ſcituʒ eſt per rōnes ⁊ principia uera probatum: uel que uera ſunt ut ſuppoſita ⁊ cōceſſa: hʒ enim tūc qñq; ſit erronea tamen faciēs ꝯtra ipſam edificat ad gehēnam ꝑpter preceptum adiūctum. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ falſum ſequit ex altera ꝑmiſſarum falſa exiſtēte ⁊ aſſumpta rōnis frequenter eſt falſa ut ſupra dictum eſt. cōſcientia enim hʒ participet ſynderesim tamen non ſolam illam participat ⁊ ideo quādoq; errat. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ cōſcientia non eſt ſufficiens teſtimonium ueritatis: ſed tamē tribus efficit ſufficiēs ad tria teſtificāda cum iuſticia enim natura ſufficit ad teſtimonium excuſationis ⁊ ſic loqtur Aplˢ ad Romanos 2° loquens de gētibus ſic. Cum gētes que legem nō habent naturaliter ea que legis ſunt faciūt huiuſmodi legē non habētes ipſi ſibi ſunt lex qui oſtēdit opus legis ſcriptum eſſe in cordibus eorū teſtimonium illis reddente cōſcientia eorum cum ſpiritu ſancto teſtimoniū eſt ueritatis. Et ſic loqtur ad Romanos 9°. ⁊ ꝑpter hoc non dicit ſimpliciter teſtimoniū ueri prohibēte mihi cōſcientia mea ſed addit in ſpiritu ſancto cum meritis quo eſt teſtimonium glorie ſpei: ⁊ ſic loqtur ad Cor. 2°. ⁊ ꝑpter hoc ibi addit gloria nr̄a hoc eſt teſtimoniū cōſcientie noſtre quod in ſimplicitate ⁊ ſinceritate dei ⁊ non in ſapientia carnali ſed in gr̄a dei conuerſati ſumus in hoc mundo. ¶ Ad id quod ulterius querit ſoluendū recolenda eſt diſtinctio quam ſupra poſuimus.ſ. ꝙ aliud eſt dubiū: ⁊ aliud eſt ambiguum: ⁊ aliud ꝑſuaſum ut creditum: ⁊ aliud ſcitum. Unde qḋ eſt in cōſcientia habet ſe per aliquē iſtorum modoꝝ ⁊ ſḿ hoc magis ⁊ minus obligat: ſed ſine ꝑiudicio dicimus loquēdo ꝙ non obligat ad faciendum niſi ſit ut opinatū uel creditum uel ſcitum id qḋ eſt in cōſcientia: ⁊ tūc obligat ſiue cōſcientia ſit erronea ſiue ratio erronea ⁊ hoc ꝑpter cōtēptum ſicut ꝓbat obiectio. ¶ Ad id qḋ cōtra obijcit dicendū ꝙ non rectum ut nō rectum non obligat q̄diu tale eſſe ſupponit. ¶ Si obijciat ꝙ ſḿ hoc aliqs erit cōplexus: ſiue enim ſequat cōſciētiam peccabit faciēdo non rectum: ſiue nō ſequat eaʒ peccabit faciēdo cōtra cōſcientiam. dicēdum eſt ꝙ non erit ꝑplexus q: poteſt deponere ꝯſcientiam. ¶ Si querat qualiter deponēda ſit dicēdum ꝙ per examinationē minoris ꝓpoſitionis que aſſumit a rōne. hec enim frequēter falſa eſt. ⁊ ſi examinaret ultro ſe offert falſitas eiᵘ ⁊ non ceſſabit cōſcientia. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ falſuʒ non ſcit ſi ſcientia ſtricte accipiat: ſed tamen ꝑpter imaginationem ueri quam habet frequēter ſupponit ut ſcitum. ¶ Ad illud qḋ ulterius querit dicēdum ꝙ duplex eſt dubitās.ſ. dubitās ſupponens aliqd magis eē q̄ʒ nō eſſe: ⁊ de tali intelligit regula ⁊ eſt dubitans nihil ſupponens ⁊ hoc nō eſt uerum. ¶ Ad id qḋ ulterius querit dicēdū ꝙ duplex eſt ſecurius.ſ. remotius a falſo ⁊ remotius a periculo. ⁊ ſecūdo modo itelligit regula. ꝑma quo obiectio procedit in ſenſu primo.

¶ Utrum in aliquo poſſit extingui.

T Ertio queritur

Utrum in aliquo poſſit extingui. Et videt ꝙ ſic. multi enim non habent cōſcientiam in delictis. ſimiliter in ignorātibus videt nihil redarguere. ¶ Sed cōtra hoc eſt qḋ dicit Sapiētie 16°. frequēter preoccupāt peſſima redarguente cōſcientia. cuʒ enim ſcit ⁊ timida neqtia data eſt in oēm dānationeʒ ſemꝑ enim ꝑſumit ſeua turbata cōſciētia: ergo mali per cōſcientiam preoccupāt ſibi pīcula que expectāt ⁊ cōſcientia eſt teſtimonium condēnationis eorum. ¶ Preterea cum cōſciētia eſt liber cōtinens ſentētiam que proferet ꝯtra impios in die iudicij ut dicūt ſancti. ¶ Preterea dicit Augᵘ in liᵒ de penitētia ꝙ in cōfeſſione ſtat accuſans cōſcientia. ¶ Solutio dicimus ꝙ cōſciētia non extinguit ita ꝙ nō accuſet uel excuſet ſicut ꝓbant ultime auctoritates. ¶ Ad ꝑmum autem dicēduʒ ꝙ mali quandoq; conſcientiam diſſimulant non tamen extinguitur in eis.

¶ Queritur quid ſit imago.

C Onſequēter queritur

De imagine. Et querunt quatuor.ſ. qd ſit. Et que ſunt partes eius. Et q̄liter imitat trinitatē increatam. Et cuius ſit primo. ⁊ cuius conſequenter.

A D primum proceditur ſic.

Dicit Hilarius imago eſt rei ad rem coequandam ⁊ imaginata ⁊ diſcreta ſilitudo. ¶ Cōtra hoc obijcit ſic: res indiſcreta ab alia eſt penitus eadē cum eo cuius eſt imago: ergo in diffinitione eius male ponit indiſcreta. hoc etiaʒ habet per hoc ꝙ dicit ſilitudo. Silitudo enim ut dicit Boecius eſt rerum differētiū eadem qualitas. ¶ Preterea nihil videt dictum qḋ dicit imaginata. idem enim nō cadit in diffinitione ſuiipſius. ¶ Preterea dicit Augᵘ ꝙ alia eſt imago creatiōis ⁊ alia eſt imago recreationis. ⁊ alia imago ſilitudinis. Queritur ergo utrum imago coīter hic diffiniat. ⁊ videt ꝙ non. imago enim recreationis eſt gr̄a que nō eſt rei ad rem coequādam imaginata ⁊ īdiſcreta ſilitudo. ¶ Preterea eſt imago increata ut filius dicit imago patris. ⁊ eſt imago creata ſicut homo qui dicit ad imaginē dei factus. ¶ Queritur ergo utrum ſḿ aliqḋ cōe diffiniat hic. ⁊ videt ꝙ ſic. utraq; enim imago eſt rei ad rem equādam imaginata ⁊ indiſcreta ſilitudo. Probat enim Augᵘ in liᵒ de trinitate ꝙ tres ꝑſone in vnam naturā entis ſunt ſicut tres ꝑſone in vnam eēntiam trinitatis ⁊ ſic equāt ut videt trinitatem in vnitate. ¶ Sed cōtra homo nō dicit eſſe factus ad imaginem dei. Filius autem nō dicit ad imaginem ſed imago patris: ergo videt ꝙ non cōmuniter dicat imago de filio ⁊ hoie. ¶ Item nihil eſt cōmune creatori ⁊ creature: ḡ nec imago. ¶ Itē querit de hʒ qḋ dic

ſilitudo.ponit enim Aug⁹ tria noia.ſ.imago ſilitudo ꝛ eq̄litas dicēs ꝙ ubi eſt eq̄litas ibi eſt cōueniētie ſilitudo: ſed nō cōuertit̄:ꝛ ubi eſt imago ibi eſt equalitas ꝛ ſimilitudo ſed non cōuertit̄:ergo videt̄ ꝙ eq̄litas magis accedit ad imaginem q̄ʒ ſilitudo:ꝛ ita magis deberet poni in diffinitione eius.¶ Item dicit Aug⁹ in li⁹ de decem chordis.ꝙ imago regis aliter eſt in filio ꝛ aliter in ſolido aureo.q: in filio hoc eſt qđ rex.In ſolido enim aureo non eſt hoc qđ rex.Siliter dat aliā cōpationē ꝙ aliter imago nr̄a eſt in nobis ꝛ aliter in ſpeculo.ſiliter aliud eſt imago dei in filio ꝛ aliud in creatura rōnali.Et tūc queritur ſi hō factus eſt ad imaginē que eſt filius uel aliā imaginē.Et videt̄ ꝙ ad filiū.Imago enim creata referri habet ad imaginē increatā.Cuʒ igit̄ nō ſit imago increata niſi filius eo ꝙ pater nō ſit imago nec ſpūs ſanctus videtur ꝙ hō ſit factus ad filiū uel ad imaginē.hoc etiā videt̄ accipi ex mō loquēdi qui eſt in geneſ.ubi dicit faciam⁹ hoiem ad imaginē ꝛ ſilitudinē nr̄am.In hoc enim ſmone videt̄ ſupponi imago nō facta ſed añ exñs:ad cuius imitationē debet fieri hō ꝛ videt̄ ita ꝙ ibi imago ſupponat aliqđ increatū.¶ Preterea hoc dicit ibidē gloſa diſtinguēs ꝙ hō nō ſit imago ſed ad imaginē: filius auteʒ imago ſed nō ad imaginē.¶ Preterea querit̄ cū ſit ueſtigiū in creatura ꝛ ad imitationē trinitatis quā diaʒ ponit ad imaginē.¶ Preterea Hilarius dicit in alio loco ꝙ imago eſt rei ad rem coequādā ſilitudo ꝛ vnitas.hoc videt̄ falſum eē:imago enim eſt ad alterū:ꝛ qcq̄d eſt ad alterū nō eſt vnū illi.Et hoc dicit Anſelmus in monolog.ꝙ imago aliqđ ipm̄ qđ eſt ad alterum eſt.¶ Preterea cuʒ ſint tria ut dicit Aug⁹ imago ſilitudo ꝛ equalitas querit̄ que ſit dr̄ia iter ea:ꝛ utrū oia ſint i imagine ul̄ nō.

¶ Solutio dicimus ꝙ multiplex eſt imago.Eſt enim imago increata ꝛ creata.Increata filius.q̄re aūt filius potius dicit̄ imago q̄ʒ ſpūs ſanct⁹ uel pater determinari habet in queſtione de appropatis filio.ppter faciliorē tñ intellectū dicimus ꝙ pater nō pōt eſſe imago eo ꝙ tria intelligunt̄ in imagine:quoꝝ vnum nō cōuenit patri:quorum pm̄ū eſt ad alterū eē eo ꝙ nō eſt imago niſi alterius imago.2ᵐ eſt ab alio eē eo ꝙ nō eſt imago niſi ab alio p imitationē deducta:ꝛ hoc nō ꝯuenit patri qui non eſt ab alio.3ᵐ eſt ꝙ filius de rōne ſue pceſſionis ponit expſſaʒ ſilitudinē ꝛ eq̄litatem in natura.qcq̄d enim generatū eſt ab aliquo ſm nām hoc eſt expſſe ſimile ꝛ imitās in toto: ꝛ hoc nō cōuenit ſpūi ſancto.ſpūs enim ſanctus eſt a patre ꝛ filio nō creatus nec genitus ſed pcedēs.ppter hoc dicit Anſelmus ꝙ lʒ ſpūs ſanctus in ſuba ſit eq̄lis patri ꝛ filio tñ hoc nō habet a rōne ſue pceſſionis:ꝛ ideo fili⁹ cōuenit cum pr̄e in hoc ꝙ eſt aliud ab ipſo eē ſicut a patre ſ.ſpūm ſanctū:ꝛ in hoc cum patre nō cōuenit ſpūs ſanct⁹ ꝛ ideo ſpūs ſanctus nō eſt imago ppe loquēdo de rōne imaginis.Imago ṽo creata eſt triplex ut dicit Aug⁹ de gloſa ſup pos.ſ.creationis ꝛ recreatiōis ꝛ ſimilitudinis. imago aūt creationis eſt in qua creatus eſt hō:ꝛ hec imago eſt rō rei.recreationis auteʒ imago gr̄a eſt.ſilitudinis aūt eſt imitatio triū pſonarū in vna natura diuinitatis de qbus iam in ſequētibus erit queſtio.Dicimus igitur ꝙ Hilarius diffinit ibi imaginē increatā ꝛ nō imaginē creatam:niſi aliqs uelit extēdere ea que ponunt̄ in diffinitione pꝛoꝑe ergo ſumpta diffinitione ſic intelligit̄ cū dicit Hilarius imago eſt rei ad rem.pm̄ū rei ſupponit filium ſm ꝙ eſt ab alio.2ᵐ aūt qđ dicit ad rē ſupponit patrē ſm ꝙ eſt ad ipm̄ per generationē ṽo refert̄ filius.cū ṽo dicit imaginata intelligit actū imitādi qui impoꝛtat ex rōne nois generationis ꝛ filij.generatū enim ꝛ filius hn̄t intellectū actu imitātis in eētialibus ꝛ natura ꝛ ſpecie. oīs enim filius cōuenit cū patre in eētialibus oibus ꝛ tota natura ꝛ ſpecie.Cum ṽo Hilarius dicit indiſcreta intelligit ꝯuenientiā filij cum pr̄e in rōne cois ſpirationis qua pater ꝛ filius ſunt vnū pncipiū ſpūs ſancti:ꝛ qua rō ne diſtinctus eſt ab utroq̄ʒ ſpūs ſanctus.Cū ṽo dicit ſilitudo intelligit ꝯueniētiā filij cū pr̄e nō tñ in hoc ꝙ filius eſt ſed etiā ꝙ uerbū eſt expſſiſſime loquēs patrē dicentē lʒ enim idē in pſona ſit uerbū ꝛ filius ꝛ eadē relatione dicat̄ uerbū ꝛ filius ut dicit Aug⁹.nō tñ eadē rōne nois dicit̄ uerbū ꝛ filius.In creaturis enim ſilitudo refert̄ ad aſſequētia nām ut dicit Dama⁹.i.ad q̄litates que aſſequūtur nām ſm rōnē:ꝛ ſi hoc refert̄ ad diuinā pdicationem in qua nō ſunt accñtia nec q̄litates accipiet̄ illud in attributis.filius enim inquātū eſt uerbū attributū habet ſibi appropatū qđ eſt ſapia pr̄is ꝛ ars pr̄is ꝛ virtus eius in qbus attēdit̄ ſilitudo.Si ṽo diffinitio illa extēdat̄ ad imaginē creatā hoc nō erit ſm intētionē Hilarij.Et tūc pm̄ū ſoluēdū eſt dicēdo ꝙ imago ab eo cuius eſt imago eſt diſcreta qdē ſm rem ſed nō eſt diſcreta ſm actū imitādi eo ꝙ pfecte debet imitari.¶ Ad aliud dicēduʒ ꝙ ſilitudo dicit̄ hic pfecta ꝯueniētia in foꝛma ꝛ figura ꝛ quātitate ꝛ colore ꝛ in alijs que ſm exteriora attēdunt̄ ꝛ in illis eſt vnitas in hoc ꝙ vnū ducit pfecte in alterū.¶ Ad aliud dicēdū ꝙ imaginata ponit̄ ibi pro ductu imaginationis in ꝓtothipū.i.in pm̄ā figurā.ab imaginatione enim dicit̄ imago ad id cuius eſt imago.¶ Ad aliud dicēdū ꝙ hic diffinit̄ imago ſilitudinis.de diuiſione aūt Aug⁹ īfra determinabit̄.¶ Ad aliud dicendū ꝙ ut genus ꝛ ſpēs vna natura per pus ꝛ poſterius inuēta in pluribus nihil eſt cōe creature ꝛ creatori:ſed per modū cauſe efficiētis aliqđ eſt in creatore q: ſm ſuā poſſibilitatē imitat̄ creatura:ꝛ ſic eſt de imagine que ſm ꝙ cōcernit pſonalē notionē pꝛopꝛie eſt in filio.ſm aūt ꝙ refert̄ ad imitationē ꝛ repſentationē triū pſonarū in vna eētia eſt in hoie:ꝛ op⁹ totius trinitatis nō tñ equat eā pfecte ſed ſicut dicit magiſter in ſentētijs plus differt q̄ʒ ꝯuenit.¶ Ad aliud dicēdū ꝙ filius pꝛoꝑe dicit̄ imago ut ſupra explanatuʒ eſt. hō ṽo ad imaginē ita ꝙ liberū arbitriū quādam dicat remotionē ꝛ diſtātiā eo ꝙ diſtat per eētiam ſed imitat̄ in potētijs nālib⁹ quātū pōt.¶ Ad aliđ patet ſolō.¶ Ad aliđ dicēdū ꝙ tria que ponit Aug⁹ ꝯcurrūt in rōne imaginis.ſ.eq̄litas ſilitudo ꝛ imago:ita ꝙ ſilitudo referat̄ ad colorē ꝛ picturā.eq̄litas aūt ad quātitatem ꝛ ſtaturā.imago aūt ad figurationē mēbroꝝ ꝛ ꝓpoꝛtionē.ſilitudo autē ponit̄ in diffinitione eo ꝙ vicinius repñtat ꝯueniētia q̄litatis quantū ad vnā ſpēm pcipue que eſt foꝛma ꝛ circa aliqđ ꝯſtās figura q̄ʒ ꝯueniētiā q̄litatis.¶ Ad aliud dicēdū ꝙ in nobis eſt imago ſicut in ſolido aureo.In filio ṽo eſt ſicut in cōnāli patri.Cum aūt dicit hō eē ad imaginē refert̄ hoc ad tres pſonas in vna natura ꝛ nō ad filium tñ niſi foꝛte appropate eo ꝙ Aug⁹ dicit ꝙ filius eſt imago ad quā oia refoꝛmant̄.¶ Ad aliud dicēduʒ ꝙ ex mō loquēdi videt̄ ſupponi aliqđ nō creatū ſicut pbat obiectio ꝛ ſicut explanat Hilarius dicēs ibidē ꝙ pfeſſio cōſoꝛtij ſuſtulit intelligentiā ſingularis:ꝛ ſiliter imago ſola nō eſt ꝛ ſilitudo nō eſt ibi:hoc eſt ꝙ cōſoꝛtiū pfitet̄ deus loquēs in plurali faciamus ꝛ nr̄am.hoc ſuſtulit.i.abſtulit intelligētiā ſingularis ideſt intellectū quo intelligeret̄ deus ſingularis eē in pſona eo ꝙ ꝯſoꝛtiū non eſt ſibiipſi ſolitario:li nr̄am aūt ſupponit ꝙ nō alieno a ſe loquit̄ ſʒ potius pater ad filiū ꝛ ſpūm ſanctū.Siliter imago nō eſt ſola.i.ſolius nō eſt lʒ ſit in vno eo ꝙ vnus alteruʒ imitat̄ in ꝯueniētia ſube.Et ſiliter ſilitudo nō eſt ſibi ſed pluriū eſt ſm cōuenientiā attributoꝝ ut ſapie bonitatis ꝛ virtutis ꝛ huiuſmodi.Siliter dicit Aug⁹ cū dicit ad imaginē oſtēdit vnā nām eē ad cuius imaginē hō fieret.ꝛ cum dicit nr̄am oſtēdit eūdē deū nō vnā ſed plures pſonas eē. Has ergo auctoritates ſequēdo ꝛ plurimas alias dicim⁹ ꝙ imago ſupponit ibi imitationē vnā qua ſe tres perſone imitant̄ in natura vna deitatis ad cuius imitationem factus eſt hō.Sūt tñ qui ſubtilius dicūt ꝛ falſuʒ dicūt dicētes rōnē vniuſcuiuſq̄ʒ opis ſm nām eē añ opus lʒ ſm tempus non ſit ante opus.Cum enim dicit̄ ad imaginē

dicũt ſupponi rationez imaginis ad quam fieret imago que eſt in hoie:ſed hoc eligit̃ per hoc qđ dicit nr̃am.hoc enim cogit aliqđ iteratũ ſupponi per imaginem.¶ Ad aliud dicendũ ꝙ ẜm gloſam hõ eſt ad imaginem ⁊ non imago ſicut filius.ſed tñ imago que lꝫ diſtet per eſſentiã imitat̃ tñ in ꝓprietatibus ſue nãe quantum põt.¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ ueſtigiũ eſt ſilitudo nõ in toto ſed in parte ⁊ cõfuſe.dicit enim ueſtigiũ ſilitudinẽ inferioris partis pedis totam figurã nõ repñtãs ⁊ ꝓpter hoc refert̃ ad creaturas irrõnales qbus obſcure trinitatis exemplũ inuenit̃ per rõnem modi ſpeciei ⁊ ordinis:ſed creatura rõnalis expꝛeſſius imitat̃ ⁊ ꝓpter hoc dicit̃ imago de cuius rõne eſt imitatũ toto quãtum ad exteriora.¶ Ad aliud dicendũ ꝙ imago vnit̃ ei cuius eſt imago per actuz imitãdi:⁊ hec dicit̃ vnitas ab Hilario.¶ Ad aliud dicẽduz ꝙ ſilitudo ponit ꝯuenientiã in q̃litate ꝑcipue in illa ſpecie que eſt forma uel circa aliqđ ꝯſtans figura:equalitas ꝯuenientiã ponit in quãtitate ꝑcipue in quãtitate membroꝝ.imago ṽo cõuenientiã dicit in toto qđ imitari põt exteriꝰ ⁊ ꝓpter hoc ambo claudunt̃ in ĩtellectu imaginis.

¶ Queritur que ſunt partes imaginis.

S Ecundo querit̃ Que ſunt partes imaginis.Et circa hoc querũtur duo.pmũ eſt de partibus q̃s enumerat Augꝰ dicẽs ꝙ eſt imago creationis ⁊ recreationis ⁊ ſilitudinis.⁊ 2m eſt ſpecialiter de partibus illius imaginis que dicit̃ imago ſilitudinis que ẜm Augm ſunt memoria intelligentia ⁊ uolũtas ſiue mens noticia ⁊ amor.

a Ad primum proceditur ſic Dicit Augꝰ ꝙ imago creatiõis eſt rõ.¶ Querat̃ ergo utrũ rõ ſuppnoat ibi pro ſpeciali potẽtia aĩe que dicit̃ rõ:uel pro rõnali natura.Si pmo mõ tũc nõ videt̃ eẽ imago.imago enim eſt que imitat̃ ⁊ habet ſilitudinẽ.rõ aũt illa nõ habet ſilitudinẽ cũ deo ergo nõ eſt imago.pa ꝓbat̃ per diffinitionẽ imaginis.2a ꝓbat̃ per ſupradicta ubi ꝓbatũ eſt ꝙ rõ inq̃rit uerũ qđ nõ cõuenit deo:q: nihil inq̃rit eo ꝙ de nullo dubitat.¶ Itez rõ impfectior eſt q̃z intellectus:ergo magis deberet eẽ imago creationis intellectus q̃z ratio.¶ Itẽ imago ut habitũ eſt in ṽbis Aug ꝯcernit tria.ſ.ſilitudinẽ eq̃litatem ⁊ ꝯueniẽtiaz in lineamẽtis exterioribus.ꝯuenientiã aũt illã non importat ſola ratio ſed tria in vno aliquo:que tria non ſunt in rõne ſola:ergo ratio nõ eſt imago creationis.Si dicatur ꝙ tria ſunt ibi.ſ.potẽtia actus ⁊ obm ut videt̃ dicere Augꝰ in liº de trinitate.hoc nõ videt̃ q: hec tria nõ vniunt̃ in aliquo vno per eẽntiã.actus enim ⁊ obm nõ ſunt vnũ cũ potẽtia:ergo videt̃ ẜm hoc nõ eẽ imago.¶ Preterea ẜm hoc in q̃libet potẽtia aĩe eſſet imago trinitatis qđ nõ dicit̃ a ſanctis.Si ꝓpter hoc dicat̃ ꝙ rõnalis natura dicit̃ ibi imago creationis.¶ Cõtra angelus eſt rationalis:ergo angelus eſt ad imaginẽ trinitatis:⁊ hoc etiaz videt̃ per auctoritatẽ Gregorij qui dicit ſup illđ.tu ſignaculũ ſilitudinis in quadã homelia ꝙ angelus etiã expꝛeſſior imago eſt q̃z hõ.hoc etiã vult dicere Damaꝰ ⁊ Yſidoꝰ.Dicit eniz Damaꝰ 2º liº 3º capº.Deus angeloꝝ eſt factor ⁊ ꝯditor ex nõ ente ad eſſe eos deducẽs ẜm ꝓpꝛiã imaginem creãs eos ⁊ nãm incorpeã.¶ Preterea dicit Augꝰ ꝙ imago eſt in hoie ẜm mẽtem:⁊ mẽs eſt in angelis:ergo angeli ad imaginẽ ſunt.¶ Itẽ memoria intelligẽtia uolũtas in natura vna ſpũs ita pfecte ſunt in angelo uel pfectius ſicut in hoie:ergo videt̃ ꝙ angelus magis ſit ad imaginẽ q̃z hõ.¶ Preterea a Dionº habet̃ ꝙ ſunt diuina agalmata:agalmata aũt idẽ eſt ꝙ imagines uel ſilitudines.¶ Itẽ in ezechiele dicit̃ tu ſignaculũ ſilitudinis.ibi dicit gloſa ꝙ rex tyri imaginẽ dei ad quã factus eſt reſignauit.i.deſtruxit:⁊ rex tyri eſt diabolus ẜm gloſaz.cũ igit̃ ſit nãe angelice videt̃ ꝙ factꝰ ſit ad imaginẽ.¶ Sz ꝯtra imago creationis ordinat̃ ad imaginẽ recreationis ſed recreationis imago nõ eſt in angelo:cadẽtes eniz angeli nõ ſunt recreati:nõ cadẽtes ṽo q̃zuis habeãt grãm informãtẽ tñ recreãtẽ nõ hñt:⁊ ita videt̃ imago nõ eẽ in angelis.¶ Preterea filius eſt imago pr̃is ut habitũ eſt.illud aũt qđ eſt ad imaginẽ ſpecialẽ videt̃ habere ordinẽ ad imaginẽ ꝑncipalem:ſed homo ſolus ꝓpter cõgruitatem vnibilis eſt imagini que eſt filius:ergo ſolus videt̃ eſſe ad imaginẽ ⁊ nõ angelus.¶ Itẽ dicit Augꝰ in ſermone quodã de imagine ꝙ hõ per hoc ꝙ eſt imago dei q: ſicut deus eſt in ſuo vniuerſo mouẽs ⁊ generãs illud ita aĩa eſt in ſuo hoc eſt in corpe:cũ ergo angelus nõ habeat talem ordinẽ ad aliqđ vniuerſum nõ videbit̃ eẽ ad imaginẽ.¶ Itẽ in patre eſt ꝑncipiũ totius deitatis ut dicit Augꝰ eo ꝙ ab ipſo eſt filius per gñationẽ ⁊ ſpũs ſanctus per ꝓceſſionẽ ⁊ ſi etiã eſt a filio hoc habet filiꝰ a patre:⁊ ſic habet̃ ꝙ pſone exñtes in eadẽ natura cũ pr̃e per ꝓceſſionẽ ſunt ex vna pſonarũ.Siliter inuenit̃ in hoie: q: quotquot ſunt in humana natura ꝓceſſerunt ab vno hoc eſt ab adã.talis aũt ꝯueniẽtia nõ eſt in angelo:ergo nõ eſt ad imaginationẽ.¶ Ulterius etiã querit̃ de imagine quã uocat Augꝰ recreationis imaginẽ.⁊ dicit Auguſtinus ꝙ hoc eſt grã.¶ Querat̃ ergo utrũ hoc ſit grã nõ intellecta in virtutibus uel in virtutibꝰ intellecta.Et videt̃ ꝙ grã ẜm ſe ſit imago recreationis.¶ Item nihil deturpat imaginẽ niſi peccatũ:peccato aũt opponit̃ grã in ſe ⁊ vitio virtus: ergo videt̃ ꝙ grã ſit imago recreationis.¶ Cõtra ponit imago quãdã diſtinctionẽ pſonaruz:ſed in diſtinctũ non eſt plena pfectio diſtincti ẜm ꝙ diſtinctũ eſt:cũ igit̃ grã nõ dicat diſtinctionẽ aliquã ſine virtutibus nõ erit grã imago recreationis ſine virtutibꝰ ¶ Itẽ imago dicit̃ ab imitãdo:imitatio ṽo actualis nõ eſt niſi in actibꝰ potẽtiarũ aĩe ſicut etiã dicit Augꝰ ꝙ meminit ſe ⁊ intelligit ſe ⁊ diligit ſe.Cũ ergo actus nõ pficiant niſi virtutes actualẽ imaginationẽ magis faciũt virtutes q̃z grã:ergo potius deberet dici imago recreatiõis q̃z grã.¶ Si ergo hoc cõcedat̃ tũc querit̃ ẜm quas virtutes dicit̃ imago recreationis.Et videt̃ ꝙ ẜm prudentiam ⁊ cardinales ceteras virtutes.prudẽtia enim diuidit̃ in memoriã intelligẽtiã ⁊ prudẽtiã a Tullio.ſed memoria videt̃ eſſe pfectio memorie:⁊ intelligẽtia intelligẽtie cetere aũt virtutes ſunt pfectiones uolũtatis:ergo ẜꝫ has videt̃ dici imago recreationis.¶ Cõtra hoc eſt ꝙ virtutes cardinales pro materia non hñt deũ ſuũ pro obiecto qđ idẽ eſt:cũ ergo imago dicit̃ ad imitationẽ dei non vident̃ ille virtutes eſſe imago recreationis.¶ Preterea Ber.videt̃ dicere ꝙ ẜm fidem ſpem ⁊ charitatẽ ſit imago:⁊ hoc videt̃ nõ eſſe uerũ:q: ſpes nõ eſt in memoria: ſed in iraſcibili ut dicũt magiſtri.¶ Item Bernꝰ alibi dicit ꝙ deus futurus ſit rõni plenitudo lucis uoluntatis multitudo pacis memorie geminatio eternitatis: ergo videt̃ ꝙ imago recreationis ſit lux ⁊ pax ⁊ ĩdeficiẽs eternitas que non noiat virtutes ſpeciales ſed potius effectus.¶ Preterea videt̃ ꝙ grã ſacramẽtalis ſit imago recreationis.gloſa enim ſup Ezech.ſup illud tu ſignaculũ dicit notandũ ꝙ imago in creatione tm̃ facta ſit.ſimilitudo ṽo in chꝛiſti baptiſmate cõpleat̃:ergo grã aſſimilans imaginẽ erit ſacramẽtalis.¶ Preterea grã ſacramentalis delet morbũ peccati:ergo ꝓprie reformat:ergo ipſa ꝓprie eſt imago recreationis.¶ Ulterius querit̃ de tertio mẽbro Auguſtini qđ dicit imaginẽ ſimilitudinis.Et querit̃ quid ſit illud.videt̃ aũt ꝙ grã ſup illđ Geñ.in 2º Faciamus hoiem ad imaginẽ ⁊ ſilitudinem nr̃am.gloſa dicit ꝙ homo in nãlibus factus eſt ad imaginem dei:in gratuitis autem ad ſimilitudinẽ.¶ Preterea ſimilitudo attendit̃ in qualitatibus ꝯñtibus nãm.¶ Itẽ ſup illud Luce de filio ꝓdigo qui abijt in regionẽ.dicit glo.ꝙ illa regio fuit diſſilis in gratuitis.¶ Sed cõtra Augꝰ dicit

ꝙ imago ſilitudinis eſt memoria intelligētia ꝛ uolūtas. ¶ Solutio dicimus ꝙ imago creationis proprie eſt in qua creatus eſt hō etiam ſicut dicit Aug⁹. ꝛ hec eſt ratio uel mēs humana. cuꝫ enim mēs humana tripl'r accipiať ſ. pro memoria ſm ꝙ diuidiť cōtra noticiā ꝛ amorem ab Aug̃ in li° de trinitate. Et pro itellectu ſicut dicit Damaſcenus 2° li° 32° cap°. ꝙ mēs eſt ſequēs opinionē ꝛ diiudicās eā ſiue uera eſt ſiue falſa diiudicat ueritatē: vn̄ mēs diciť a mētiēdo ꝛ diiudicādo ꝛ excogitando. 3° mō diciť mēs pro illa ſupiori parte que ꝯtinet memoriā intelligētiā ꝛ uolūtatē: ꝛ hec mēs diciť rō ꝛ imago creationis eo ꝙ in eo hō ad imaginē ſit creat⁹ ſicut dicit in pſal'. Verū tn̄ in imagine ptrāſit hō. Et alibi hō cum in honore eēt nō intellexit. ¶ Dicendū ergo ad pmuꝫ ꝙ rō ſupponit ibi ſupiorē pteꝫ aie que cōuertiť ad deū in cōi quā Paulus uocat ſpūm mētis ubi dicit. renouamini ſpū mentis nr̄e. ꝛ nō ſupponit potētiā illā que ingſitiua eſt de uero ꝛ falſo: bono ꝛ malo: ꝛ per hoc patet ſol'o ad q̄tuor ſequētia. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ rō ut dictuꝫ eſt ſupponit ibi pro ſupiori pte aie rōnalis que etiā eſt in angelo. ¶ Ad hoc vo qd̄ queriť utrū angelus ſit ad imaginē dei creatus uel nō. dicēdū ꝙ imago duobus modis cōſiderať. ſ. ſm cōuenientiā interiorē tm̄ hoc eſt eoꝝ que ponunť in imagine. ſ. memorie intelligētie ꝛ uolūtatis: ꝛ ſic angelus eſt ad imaginē dei ſicut hō: ꝛ tāto expſſius ſicut dicit Grego⁹ quāto ipſe actū triū potētiarū mētis ſiue rōnis expſſius imitať vnitateꝫ eēntie diuine in trib⁹ pſonis. Si vo ꝯſidereť imago nō tm̄ ſm interiora ſed etiā ſm ꝙ in iteriorib⁹ ſpecialē ꝯueniētiā ponit ad deū tunc hō ſolus eſt ad imaginē ꝓpter triplicē ꝯueniētiā quā in exteriorib⁹ habet ad ipſum: ꝛ hoꝝ pma eſt vnibilitas ad imaginē increatā que in qōnib⁹ de icarnatione determinata ſunt. 2ª ꝯueniētia quā in relatione habet ad corpus ſuuꝫ. ſ. ꝙ aia eſt in ſuo vniuerſo ſicut deus in ſuo eēntialiter potentialiter ꝛ pn̄tialiter gubnādo ꝛ mouēdo: ꝛ hāc tāgit Auguſtinus in ſermone de imagine. 3ª eſt ꝯueniētia quam habet in relatione ad patrē ſm ꝙ eſt pncipiū totius diuinitatis. a pr̄e enim eſt filius per gnationē: ꝛ ſpūs ſanctus per ꝓceſſionē ꝛ ſi eſt a filio hoc habet filius a pr̄e: ꝛ ſimiliter ab adā ſunt hoīes oēs. ꝛ ſi aliqs eſt ab alio hoc ille habet ab adā. Et per hoc patet ſolutio ad oia illa que queruntť utrū angelus ſit ad imaginē uel non. ꝛ utrū plus ſit ad imaginē q̄ꝫ hō uel minus. ¶ Ad id qd̄ ulterius queriť de imagine recreationis. dicenduꝫ ꝙ imago diciť ab imitādo diſtincte: ꝛ q: gr̄a in ſe diſtinctionē nō habet ꝓpter hoc gr̄a nō eſt pſe imago recreationis ſed intellecta in virtutib⁹. ¶ Ad pmū aūt qd̄ cōtra hoc eſt dicendum ꝙ remiſſio peccatoꝝ ſm ꝙ huiuſmodi nō ſufficit ad recreationē imaginis ſm ꝙ imago lꝫ ſufficiat ad recreationeꝫ ſimpl'r. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ oē peccatū in actu aliquo eſt act⁹ alicuius potētie: ꝛ ꝓpter hoc pctm̄ opponiť gr̄e ꝯſiderate in virtute eo ꝙ virt⁹ eſt pfectio potētie ad actū. ¶ Ad illud qd̄ queriť ſm q̄s virtutes attēdať imago recreationis. dicendū ꝙ ſm fidē ſpem ꝛ charitatē que pficiūt potētias imaginis in compatione ad deum eo ꝙ hn̄t pro materia ꝛ fine. fides enim credit ſummū uerum ꝓpter ſummū uerū. ſpes aūt expectat ideficiētiā btitudinis diuine ꝓpter ipſam btitudinē. charitas aūt diligit ſūmū bonū ꝓpter ſummū bonū. ¶ Ad aliud qd̄ ꝯtra obijciť dicēdū ꝙ prudētia diuidiť per memoriā ꝓuidentiaꝫ ꝛ intelligētiā in agēdo ꝛ nō habet deū pro materia ꝛ fine ꝛ ideo nō determinat potētias imaginis. ¶ Ad aliđ dicendū ꝙ ſpes ſimpl'r eſt in iraſcibili ſed ad quēdā actuꝫ ꝯuenit memorie que eſt ideficiētia eo ꝙ memoria que eſt pars imaginis ut dicit Aug⁹ nō tm̄ eſt pteritoruꝫ ſed etiā pn̄tiū ꝛ futuroꝝ. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ lux eſt illđ qd̄ ſuccedit fidei in intellectu. pax vo ſm ꝙ dicit ꝯtatio nem fruitionis que eſt fruētis ꝛ fruibilis eſt illud quod ſuccedit charitati in uolūtate: q: ut dic̄ Aug⁹ frui eſt amore inherere alicui rei ꝓpter ſe. ꝛ alibi dicit ꝙ fruimur cognitis in qbus uolūtas delectata qeſcit. ſed continuatio eternitatis in cōphēſione eterni deficiētis ſuccedit memorie que eſt ad oē tempus ſm ꝙ eſt potētia imaginis. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ gr̄a facit ad reformationē imaginis opať ut cauſa remota. eo enim ꝙ eſt cōtra morbū peccati remouet impedimētū mutationis ſed nō imediate ꝯiūgit imaginē cum exēplari. ¶ Ad id qd̄ queriť qđ uocať imago ſilitudinis. dicendū ꝙ ſilitudo in duob⁹ attendiť. ſ. repn̄tādo vnitatem eēntie in tribus pſonis: ꝛ illa eſt in memoria intelligētia ꝛ uolūtate. Attēdiť etiaꝫ in hoc ꝙ imagini ſuperduciť ſicut color: ꝛ hoc eſt gr̄a ꝛ hoc attēdūt alꝫ ſancti qui dicūt ꝙ ſilitudo attēdiť in gratuitis ¶ Queriť de partibus illius imaginis quā uocat Auguſtinus imaginem ſimilitudinis.

s Ecundo queriť ſpecialiter de partibus illius imaginis quam uocat Aug⁹ imaginē ſilitudinis. Et querūtur tria quoꝝ pmum eſt qđ ſit memoria intelligētia ꝛ uolūtas ſm ꝙ ſūt partes imaginis. 2° de ordine iſtarū potētiarū inter ſe. 3m qđ ſit mēs ꝛ noticia ꝛ amor quā factā in aia dicit imaginē eē Aug⁹.

a D primum proceditur ſic.

Probatū eſt ſupra ꝙ memoria non eſt pars aie rōnalis. Cū igiť imago ponať in ſupiori pte aie rōnalis memoria aūt erit pars imaginis. ¶ Preterea dicit Auguſtinus ꝙ hec imago nō eſt tm̄ pteriti ſed etiā pn̄tis ꝛ futuri. Aut ergo ſub dr̄ia tpis aut ſine. Si pmo mō cum dr̄ia tpis non accidat niſi ad pticulari videť ꝙ memoria ſit pars ſenſibilis aie cuius eſt apphēdē pticulare. ¶ Itē tempus accidit ei cui accidit apphēdere quātitatem: ſed quātitas apphēdiť a ſenſu cōi ergo ꝛ tēpus. Si ergo memoria eſt ſub dr̄ia tpis memoria erit ſenſus cois. Si vo dicať ꝙ memoria eſt pteritoꝝ ꝛ ſenſibiliū ꝛ futuroꝝ ſine dr̄ia tpis nō videť differre ab intelligētia: ꝛ ſic nō videntur eē tres potētie imaginis. hoc etiā videť dicere Aug⁹ in 4° de trinitate ubi dicit difficile in mente dinoſcit memoria ſui ꝛ intelligētia q̄ſi eniꝫ nō ſunt hec duo ſed vnū duobus uocabulis appellatū: ſicut patet in ea re ubi iſta ualde ꝯiūcta ſunt ꝛ aliud nullo alio ptendiť tpe. Ex hoc accipiť ꝙ memoria ſine intelligētia ſui ſint ſimul tpe ut ſupra ꝓbatū eſt ꝙ vna potētia exn̄te in actu altera abſtrahiť ab actu ergo videť cū iſte due potētie ſil' ſint i actu ꝙ ſint in vna potētia. ¶ Preterea Aug⁹ ponēs act⁹ iſtaruꝫ triū potētiarū dicit ſic ꝙ mēs meminit ſe intelligit ſe diligit ſe. aut ergo meminiſſe eſt idē qd̄ noſſe ꝛ cuꝫ noſſe ſit idē qd̄ intelligere nō erit dr̄ia inter memoriā ꝛ intelligētiā. Aut differūt meminiſſe ꝛ noſſe: ꝛ cuꝫ nō pn̄t differre per dr̄iam tpis ſequiť ꝙ memoria ſit pars ſenſibilis aie qd̄ falſum eſt. ¶ Preterea Aug⁹ in x° de trinitate dicit cognoſcat ſeipſam mēs nec q̄ſi abſentē ſe querat: ꝛ ita videbiť ꝙ nunq̄ꝫ ſe non amauerit qd̄ nunq̄ꝫ neſciuit: ergo videť ꝙ mēs ſemp nouit ſe. ¶ Iteꝫ ibidē nō enim qcq̄ꝫ eſt mēti ſeipſa pn̄tius ſicut cogitat vi nature ſe meminiſſe ꝛ intelligere ꝛ uelle: nouit enim hec in ſe nec imaginatur quaſi extra ſe ſenſu illa tetigerit ſicut corpalia que tanguntť ex quoꝝ cogitationibus ſi nihil ſibi adiūgat ut tale aliqđ ſe putet eſſe. Quicqđ ei de ſe remanet hoc ſolū ipſa eſt; ergo videtur ꝙ noſſe ſe ſiue meminiſſe ſit noticia mētis apud ſe tenere ex eo ꝙ ſibi eſt pſens. hoc aūt ideꝫ videť eſſe intelligere ſe in habitu: ergo videť ꝙ nulla ſit differētia iter meminiſſe noſſe ꝛ itelligere. ¶ Preterea queriť q̄liter uerū ſit qd̄ Aug⁹ dicit ꝙ ſemp itelligit ſe totam. aut enim hoc intelligiť de intellectu in actu aut in habitu. Si pmo modo hoc plane falſum eſt: quia cuꝫ intelligimus aliqua intelligibilia in actu tunc non intelligimus animam in actu. Si ſecūdo modo tūc intelligere

totam mētem eſt habere pfectam ſciētiam de tota mēte:
⁊ hoc iterū falſum eſt:q: multi ſunt qui nō hn̄t ſciētiam
de aia. ¶ Preterea dicit Aug⁹ ⁊ ponit in ſentētijs in 4°
de libero arb°. ꝙ memoria intelligētia uolūtas capiūt ſe
ſingula ſingulis ⁊ tota ſil'ab oibus totis ⁊ pbat hoc eo ꝙ
intelligo memoriā ⁊ uolūtatē ⁊ itelligētiā ⁊ uolo meā in
telligētiā ⁊ uolūtatē. Silr̄ nihil eſt memorie qd̄ non me
moror. ⁊ ſilr̄ nihil eſt itelligētie ⁊ uolūtatis ⁊ qd̄ non me
moror: eo mō nihil eſt memorie ⁊ uolūtatis ⁊ itelligētie
qd̄ nō itelligā. Silr̄ nihil eſt memorie itelligētie ⁊ uolū/
tatis qd̄ nō uelim. hoc aūt videt̄ falſuʒ: aut itelligit̄ de ip
ſis potētijs ⁊ tūc parū eſt qd̄ dicit Aug⁹: ꝙ cū potētie ſint
ſimplices nō pōt dici tota potētia memoria ⁊c̄. Aut itelli
git̄ de memorabilib⁹ itelligibilib⁹ ⁊ uolitis ⁊ tunc plane
falſuʒ eſt eo ꝙ multoꝝ hēm⁹ memoriā ⁊ itellectū que nō
uolum⁹. Si forte dicat̄ ꝙ eſt uolūtas ad uſuʒ ut videt̄ ibi
dē diſtinguē Aug⁹: ⁊ lʒ nos oia memorata ⁊ itellecta ue
lim⁹ ad factū tn̄ oia uolum⁹ ad uſum eo ꝙ etiā pctis uti/
mur in bonū qn̄ ea ſic itelligim⁹ ut meminimus uel plā
gam⁹. Si nunqʒ dicat̄ nō erit ſʒ itētionē Aug. pbat eni
ꝙ tota memoria nouit ſe ſic: nouit ſe eē vitā: nouit ſe eſſe
mētē: nouit ſe eē ſpūm ⁊ nihil amplius: ergo totā nouit ſe
⁊ eadē rōne utit̄ de itelligētia ⁊ uolūtate: ergo nō intelli
git totalitatē mētis referri ad obta illarū triū potētiaruʒ.
¶ Preterea dicit Aug⁹ ꝙ ꝟbū itelligētie ſiue mētis eſt
cū amore noticia: ſʒ itellect⁹ pctoꝝ nō eſt cū amore: ergo
nō ſic itelligit̄. ¶ Preterea nō ſic uolum⁹ pctā ut dictuʒ
eſt nō uolum⁹ ipſa: ſed aliqd ꝯn̄s ad ea. ſ. plāctū ⁊ gemi/
tū: ergo uolūtas nō directe rn̄det itelligētie ⁊ memorie.
¶ Preterea querit̄ que ſit dr̄ia inter itelligē ⁊ cogitare
ſm Aug^m. ipſe eniʒ ꝯcedit ꝙ mēs ſemp itelligit ſe nō tn̄
ſemp cogitat de ſe cū cogitatio videat̄ eē act⁹ rōnis ſiue i
telligētie. ¶ Preterea querit̄ etiā de eo qd̄ dicit Aug⁹:
ꝙ hec tria relatiua ſunt ad inuicē. ꝯſtat eniʒ ꝙ memoria
itelligētia ⁊ uolūtas nō ſunt relatiua ſm ꝙ relatiua ſunt
quecūqʒ hoc ipm qd̄ ſunt alioꝝ ſunt. ¶ Preterea ſi eēnt
relatiua nō tn̄ memoria deberet referri ad intelligētiā ⁊
uolūtatē uel ecōtra. ¶ Solō dicēdū ꝙ memoria ſm ꝙ
eſt ps imaginis nihil aliud eſt niſi theſaurus hitus nālis
que eſt cognitio ueri ⁊ boni qd̄ de⁹ eſt: ⁊ ueri ⁊ boni qd̄
aīa ſiue mēs eſt. ⁊ ꝓpter hoc bn̄ cōcedo ꝙ abſtrahit ab oī
dr̄ia tpis. Dicit̄ tn̄ memoria ꝓpter officiuʒ memorie qd̄
hēt in aīa rōnali: qd̄ eſt retinē ſiue ꝯſeruare intētiones ſi
ue ꝯceptiones rerū: ⁊ hoc eſt qd̄ dicit Aug⁹ ꝙ nō eſt tm̄
ꝓteritoꝝ ſed etiā pn̄tiū ⁊ futuroꝝ. hoc eni nō poſſet eē ni
ſi ab oī dr̄ia tpis abſtraheret uel apphēderet tēpus ſm ꝙ
eſt tēpus ſicut ſenſus cois. Cū igit̄ nō apphēdat ſicut tps
relinqtur ꝙ ab oī dr̄ia tpis abſtrahat: ⁊ per hoc patet ſolō
ad rōnes pmas que ꝓbāt memoriā eē ptē ſenſibilis aie.
¶ Ad id qd̄ querit̄ qliter differt ab itellectu dicimus ꝙ
memorie eſt retinē nāliter iſerta cognitione ueri ⁊ boni
qd̄ de⁹ eſt. intelligentie aūt eſt intueri: ⁊ hec duo ſil' ſunt
tpe eo ꝙ vnū eſt ut ꝯſeruās ⁊ alterū ut agēs: ⁊ vnū illoꝝ
nō abſtrahit ab altero ſed vnū eſt cauſa alteri⁹: q: ex me/
moria iformat̄ itelligētia. ¶ Ad aliō dicēdū ꝙ noſſe ſʒ
ꝙ eſt act⁹ memorie ideʒ eſt qd̄ noticiā rei retinē per has
duas itētiones que ſunt uerū ⁊ bonū: ex qrū altera info:
mat̄ itelligētia ⁊ reliq̄ uolūtas: itelligē aūt idē eſt qd̄ itue
ri ut dictū eſt. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ noſſe ⁊ itelligē dif/
ferūt per modū dictū ⁊ utrūqʒ eſt ſemp. mēs enim ſemp
meminit ſe eo ꝙ ſemp noticiā ſui apud ſe tenet: ſilr̄ itelle
ct⁹ itelligit ſe ſemp. ꝓbatū eniʒ ē ſup̄ ꝙ oē itelligibile qd̄
eſt in itellectu recipit lumē itelligētie agētis ad cōplemē
tū itellect⁹ qui eſt de ipſo. ¶ Itē ꝓbatū eſt ꝙ ſuba rōna/
lis aie eēntialr̄ eſt in itellectu poſſibili ⁊ nō indiget ut ab
ſtrahat eā ad hoc ꝙ itelligat. Cū igit̄ itelligē ſit idē qd̄ in
tueri ſe in lumine itellect⁹ agētis: patet ꝙ mēs itelligit ſe
illo mō quo ituet̄ ſe in lumine itellect⁹ agētis. Cū autem
amor nālis ſemp ſequat̄ hūc itellectū: ⁊ ſemp mens vult
ſe amore nāli. Et nota ꝙ aliud eſt itueri ſe in lumine in/
tellect⁹ agētis: ⁊ aliud ꝯuerti ſup̄ ſe ꝯſiderādo dr̄ias ⁊ paſ
ſiones nāe ſue. Intueri eniʒ ſe eſt hoc qd̄ dictū eſt. ſ. pſen
tia ſui in lumine itellect⁹. ſed ꝯuerti ſupra ſe eſt reducere
ſbm in paſſiones ⁊ dr̄ias per mediū demōſtrationis uel
ſillogiſmi: ⁊ hoc nō ſemp facit mēs. pmuʒ aūt ſemp facit
eo ꝙ ſemp ſibi pn̄s eſt. ⁊ ꝓpter hoc dicit Aug⁹ ꝙ mens
nō ſemp cogitat de ſe: q: cogitare de ſe eſt decernē ſe ab
alijs reb⁹: ⁊ per hoc patet ſolō ad oia illa que obijciūtur
de hoc ꝙ mēs ſemp itelligit ⁊ diligit ſe ſiue vult. ſupra tn̄
oſtēdimus etiā qliter mēs itelligit ſe oib⁹ iteligibilibus.
¶ Ad id qd̄ querit̄ qliter qdlibet iſtorū capiat oia tota
fere oēs dicūt ſicut dictū eſt in obijciēdo. ſed qui uere in/
ſpicit lrām Aug in x° de trinitate videbit ꝙ ille nō eſt in
tellect⁹ Aug. Et ꝓpter hoc dico ꝙ itelligit̄ quo ad potē/
tias ⁊ nō quo ad obta potētiarū. ¶ Ad id qd̄ ꝯtra obij/
cit̄ dicēdū ꝙ potētie duob⁹ modis ꝯſiderant̄. ſ. in ſe: ⁊ ſic
ſunt ſimplices nō per ptes quātitatiuas diſtēſe ⁊ pn̄t ꝯſi
derari per cōpationē ad ſuas dr̄ias que ſunt mēs vita
⁊ eēntia ⁊ ſpūs ut dicit Aug⁹. dicit eniʒ hec tria eē vnam
vitā: vnā mētē: vnā eēntiā: ⁊ vnū ſpūm: ⁊ ſic hn̄t quandā
totalitatē. In oib⁹ enim illis attributis tota ſe inuicē capi
unt hec tria. memoria eniʒ ⁊ itelligētia ⁊ uolūtas ſm oia
hec memorant̄ ſemp. ⁊ ſm oia hec itelligunt̄ ſemp. ⁊ ſm
hec oia ſemp diligunt̄ dilectione nāli. ¶ Ad id qd̄ que
rit̄ de relatione iſtoꝝ ad inuicē dicendū ꝙ in ꝟitate me
moria ſm rōnē memorie nō refert̄ ad intelligentiā nec
ecōtra: ſed memoria ſub rōne itelligibilis refert̄ ad itel/
lectū: ⁊ intellect⁹ ſub rōne memorie ad memoriā. ſilr̄iter
uolūtas ſub rōne intelligibilis ⁊ memorabilis ad intelli
gentiā ⁊ memoriā: ⁊ intelligētia ⁊ memoria ſub rōne uo
liti referuntur ad uoluntatem.

¶ Querit̄ de ordine iſtarum trium potentiaruʒ memo
rie intellectus ⁊ uoluntatis.

S Ecundo queritur

De ordi
ne iſtarū triū potētiarū. videt̄ eniʒ ꝙ memoria
ſit pma per uerba Aug que ponit in x° de trinitate. ubi
dicit ꝙ intelligētia ex memoria eſt: ⁊ uolūtas ex memo/
ria ⁊ intelligētia. ¶ Sed cōtra hoc eſt qd̄ alibi dicit̄ in
gloſa Eccl'iaſtici 18°. ſ. ꝙ memoria ſit poſt intelligētiam.
⁊ hoc etiaʒ videt̄ per uerba Damaſceni ⁊ Greg. in x°. q
dicūt ꝙ memoratiuū eſt cōſeruatio ſenſus ⁊ intelligētie
nihil enim in memoria repoꝛtat̄ qd̄ an̄ nō fuit in intelle
ctu ⁊ ſenſu. ¶ Preterea iuxta hoc querit̄ quo ordine re
ferunt̄ ad imitationē trinitatis utrū hoc. ſ. fiat ſm conce
ptionē ⁊ uolūtatē cuiuſlibet ueri: aut ſm ꝯceptionē ⁊ uo
lūtatē cuiuſlibet ueri ⁊ boni qd̄ eſt deus tm̄. ⁊ videt̄ ꝙ p
mo mō: q: dicit Aug⁹ ꝓbās imaginē trinitatis. In ima/
gine qdē mēs nouit ſe ⁊ diligit ſe ⁊ vult ſe: ⁊ in his ꝟbis
innuit̄ aliud cōceptū ⁊ aliud uolitū qʒ deus. ¶ Sed cō
tra tātus eſt filius quātus eſt pater: ⁊ tātus eſt ſpūs ſan/
ctus quātus eſt pater ⁊ filius. In ꝯcepto aūt quolibet nō
tāta eſt uolūtas quāta eſt intelligentia ⁊ memoria: eo ꝙ
multa uel uolumus uel debiliter uolumus que tn̄ perfe
cte intelligimus ⁊ memoramur. ¶ Querat̄ etiā ulteri/
us utrū in gratuitis uel nālibus ſit vna imitatio. Et vide
tur ꝙ in gratuitis hoc eſt in cōceptu fidei ⁊ charitatis: q:
de peccatoribus dicit̄ in pſal'. In ciuitate tua imaginem
ipſoꝝ ad nihilū rediges. per peccatū aūt nāle nō deſtrui
tur in nihilū: ideo videt̄ ꝙ imago imitans trinitatē ſit in
gratuitis ⁊ nō in nālibus. ¶ Cōtra hoc ſunt hec uerba
Auguſtini qui dicit ꝙ mēs ſemp ſecū habet trinitatem:
nō qdem que deus eſt ſed que eſt imago dei: ⁊ hoc dicit̄
in pſal'. Uerūtn̄ in imagine ptrāſit hō. ¶ Iuxta hoc ite/
rum querit̄ ulterius utrū hec imitatio ſit ad vnitatē eēn/
tie in tribus perſonis uel econuerſo ad tres perſonas in
vna eſſentia. Et videt̄ ꝙ ſecūdo mō. Auguſtinus enim
ꝓbat eſſe imaginē per ea que cōueniunt pſonis ſicut ꝙ

intellectus ⁊ uolũtas ſunt ex memoria ſicut filius ⁊ ſpũs ſanctus ſunt ex pꝛe ⁊ uolũtas ex memoria ⁊ itelligẽtia ſicut ſpũs ſanctꝰ ex pꝛe ⁊ filio:⁊ ſicut quãtus eſt pꝛ tãtꝰ eſt filius ⁊ ſpũs ſanctꝰ.ſic quãta eſt memoria tãta eſt itelligẽtia ⁊ uolũtas.❡ Sed ↄtra in geñ.dicit faciamus hoiem ad imaginẽ ⁊ per nãm ſingularẽ ut dicit Augꝰ ⁊ Hylarius ſignificaꝫ vnitas eẽntie in tribus pſonis:ergo per nomẽ imaginis vnitas eẽntie iportaꝫ in recto ⁊ tres pſone in obliquo:⁊ ita imitatio erit ad vnitatẽ eẽntie in tribꝰ pſonis potius ꝗ̃ ecõuerſo.❡ Ulterius queriꝫ q̃liter uerũ ſit qꝺ dicit Augꝰ ꝙ tria ſunt vna mẽs ⁊ vna vita ⁊ vna eẽntia ⁊ vnus ſpũs:quecũq; enim vni ⁊ eidẽ ſunt eadẽ ipſa ſunt eadẽ.ſi ergo hec tria ſunt idẽ cũ eẽntia ⁊ mẽte ⁊ vita ipſa ſunt eadẽ inter ſe qꝺ falſum eſt.⁊ q: ſuꝑ de hoc multũ diſputatũ eſt in q̃õne Utrũ aĩa ſit ſimplex uel cõpoſita.ſufficiãt que dicta ſunt.❡ Sol'o dicẽdũ ꝙ accipiendo memoriã ſicut Augꝰ accipit eã ipſa eſt ꝑma iter potẽtias imaginis.ſi enim nõ eſt niſi cõſeruatio inſertoꝝ nobis a nã ſicut noticia ueri ⁊ boni.ſ.ꝙ iuſticia tenenda eſt ⁊ huiuſmodi que per nãm ſciunꝫ a quolibet.hec eni ſꝫm rõnẽ loquẽdo ꝑus ſũt in memoria ꝗ̃ in itelligẽtia uꝉ uolũtate:q: ꝑus eſt hẽre aliqd in memoria ſiue in aĩa ꝗ̃ pñtialiter intueri uel diligẽ illud.❡ Ad glo.aũt que eſt ſuꝑ Eccl'iaſt.⁊ ad dictũ Damaſceni dicendũ ꝙ intelligiꝫ de memoria que eſt acq̃ſitorũ.hec enim ꝑus ſunt in intelligẽtia ꝗ̃ in memoria.Si forte dicaꝫ ꝙ illa non eſt ps imaginis eo ꝙ nõ põt attribui pꝛi.dicẽdũ ꝙ hoc ſimpl'r uerũ eſt:tñ per quãdã appꝛopꝛiationẽ attribuiꝫ pꝛi.ſꝫ eniꝫ oꝛdinẽ nãe qui eſt in trinitate pꝛ eſt ꝑncipiũ totiꝰ diuinitatis:⁊ ſic attribuiꝫ ei memoria ꝑmo mõ dicta.ſꝫm aũt reformationẽ grẽ nos acceſſum hẽmꝰ ad patrẽ per filiũ:⁊ i hoc oꝛdine pꝛ eſt ultimꝰ:⁊ ſic attribuiꝫ ei memoria ſcꝺo mõ dicta:⁊ hoc mõ loquiꝫ glo.ſuꝑ Eccleſ.❡ Ad id qꝺ ulterius queriꝫ quo oꝛdine referunꝫ ad imitationẽ trinitatis.dicẽdũ ꝙ triplex eſt imitatio ſꝫm actũ.ſ.⁊ ſꝫm potẽtiam ⁊ ſꝫm ꝑfectionẽ meriti.ꝑª eſt ſꝫm uerũ ⁊ bonũ qꝺ deus eſt tñ q: tũc tãta eſt intelligẽtia quãta eſt memoria:⁊ tãta eſt uolũtas nãlis quãta eſt vnitas eẽntie in tribꝰ pſonis:eo ꝙ deus vnꝰ in tribꝰ pſonis memoraꝫ intelligiꝫ ⁊ dilectione nãli diligiꝫ ⁊ hec imitatio ſꝫm actũ diciꝫ pꝛo tãto:q: tũc imago actu ducit in exẽplar ⁊ ꝑfectiꝰ ꝗ̃ põt oſtẽdit ipꝫm eo ꝙ idẽ eſt in imagine ⁊ exẽplari.ſꝫm aũt ueruꝫ ⁊ bonũ ꝙ ipſa mẽs eſt imitatio ſꝫm potẽtiã:eo ꝙ tũc potẽtial'r ⁊ nõ actu oſtẽdit exẽplar:ſed nõ ſil'r eſt de alijs intelligibilibꝰ eo ꝙ illa nõ ſunt imago trinitatis potẽtia uꝉ actu.intelligẽdo eniꝫ lapidẽ nõ itelligo illud qꝺ eſt imago trinitatis.❡ Pꝛeterea in illis itelligibilibꝰ nõ eq̃lia ſunt hec tria.amoꝛ eniꝫ nãlis nõ eſt tãtꝰ quãtꝰ eſt intellectꝰ uel memoria de lapide.Inſuꝑ memoria i talibꝰ nõ ꝓcedit itellectũ ⁊ uolũtatẽ eo ꝙ ipſa ſũt accepta a ſenſibꝰ ⁊ etiã nõ ſũt ſemꝑ pñtia in mẽte ſꝫ abſentia reqriꝫ ab exterioribus ut dicit Augꝰ.⁊ ideo in memoria ⁊ uolũtate taliũ nõ reſultat trinitatis imago potẽtia uel actu ſed tñ ueſtigiũ.Imitatio aũt que eſt ſꝫm ꝑfectionẽ meriti eſt a grã recreãte ut ſuꝑ dictũ eſt:⁊ de hac tenet qꝺ dicit ps.imaginem ipſoꝝ ad nihilũ rediges.ſed de imaginatione que eſt ꝑmo uel ſcꝺo mõ intelligiꝫ illud uerbũ pſalmiſte.In imagine ꝑtrãſit hõ.❡ Ad id qꝺ ulterius queriꝫ vtrum imago impoꝛtat vnitatẽ eẽntie in tribꝰ pſonis uel ecõtra dicimus ꝙ ſꝫm modũ loquẽdi dicit vnitatẽ eẽntie in tribus pſonis ut ꝓbatũ eſt.❡ Ad obiectũ cõtra dicenduꝫ ꝙ Augꝰ ꝓbat imaginẽ per ea que ↄueniũt pſonis ſꝫ ꝙ referunꝫ ad vnitatẽ eẽntie nõ ꝓpter hoc ꝙ impoꝛtenꝫ in recto per nomẽ imaginis: ſed ut oſtẽdat in aĩa tria eẽ in vna ſubã mẽtis ſicut in diuinis tres pſone ſunt in ſubſtãtia vna diuinitatis.❡ Ad ultimũ dicendũ ſꝫm ſuꝑdicta ꝙ potẽtie aĩe pꝛopꝛietates eius ſunt ſꝫm ꝙ dicimus ꝓpꝛietates nãles potẽtias uel impotẽtias ⁊ mẽs que ſupioꝛ eſt pars aĩe que etiã diciꝫ ſpũs totũ virtuale eſt ad has tres potẽtias:⁊ cum careat quãtitatẽ eſt ipſa mens eẽntialiter in quolibet iſtorum triuni:⁊ ꝓpter hoc dicunꝫ vna mẽs ⁊ vnꝰ ſpiritus ⁊ vna eẽntia eo modo ꝑdicationis quo totuꝫ virtuale ꝑdicatur de ſua parte ⁊ ille modus ſupꝛa per multa explanatus eſt.vita ṽo eſt actus aĩe ſꝫm ſe:⁊ ꝓpter hoc dicuntur in vna vita.

❡ Queritur quid ſit noticia mens ⁊ amoꝛ.

t **Ertio queritur** Quid ſit noticia mẽs ⁊ amoꝛ quam ſcꝺam imaginẽ appellat Augꝰ.Mẽs enim in ſe eſt cõtinẽs memoriã intelligẽtiam ⁊ uolũtatẽ:ergo videꝫ ꝙ nõ debeat attribui patri ſed toti trinitati.❡ Pꝛeterea queriꝫ in quo differũt hec tria a ꝑhabitis tribꝰ.⁊ dicũt qdã ꝙ ꝑhabita ſupponũt potẽtias:iſta ṽo habitus illarũ potẽtiarũ.❡ Sed cõtra hoc eſt qꝺ dicit Augꝰ in xº de trinitate ꝙ tria cũ ſint a ſe diſtincia ad inuicẽ tñ dicunꝫ eẽ vnũ.q: in aĩa ſubãliter exiſtit: habitus aũt nõ ſubãliter exiſtit in aĩa:ergo hec tria non ſunt habitus.❡ Itẽ dicit Augꝰ ꝙ mẽs cũ ſe recognoſcit noticiã ſui gignit ⁊ eſt ſola parẽs ſue noticie.3ꝰ eſt amoꝛ q de ipſa mẽte ⁊ noticia ꝓcedit dum mẽs cognoſcẽs ſe diligit:⁊ ita amoꝛ qdẽ cõplexus eſt parẽtis ⁊ ꝓlis.Ex hoc accipiꝫ ꝙ mens ſit intellectus q: illius eſt cognoſcere ſe.❡ Pꝛeterea nõ videꝫ ul'iter uerũ ꝙ exiſtẽte noticia pꝛocedat amoꝛ:quia multa cognoſcimus que nõ amamus.❡ Itẽ noſſe eſt mẽtis ut habitũ eſt ꝑus ex uerbis Auguſtini.⁊ noſſe eſt memorie:ergo mẽs eſt memoria.ſed cuiuſcũq; eſt noſſe illius eſt noticia:ergo noticia eſt memorie:ergo videꝫ ꝙ mẽs hic ſupponiꝫ pꝛo memoria ⁊ nõ pꝛo intellectu.❡ Itẽ in memoria ſenſibilis aĩe tanꝗ̃ in theſauro reſeruanꝫ noticie fantaſie ⁊ intentiones eſtimatiue.⁊ noticie fantaſie ſunt per modũ ueri ⁊ falſi.intẽtiones ṽo eſtimatiue per modũ boni ⁊ mali:ergo ſimiliter erit in memoria rõnalis aĩe ꝙ in ipſa eſt noticia intelligentie ⁊ amoꝛ uolũtatis ⁊ ita iſta tria ſunt in memoria.❡ Sed tũc queriꝫ que ſit rõ cũ mẽs ſit cõe ad tria quare potius coartaꝫ ad memoriã ꝗ̃ ad reliqua duo.❡ Pꝛeterea dicit Augꝰ.nec minoꝛ eſt ꝓles parẽte dũ tãtam ſe nouit mẽs quãta eſt.Nec minoꝛ eſt amoꝛ parẽte in ꝓle dũ tãtã ſe diligit mẽs quãtã ſe nouit ⁊ quãta eſt.hoc eniꝫ videꝫ manifeſte falſuꝫ.In multis eniꝫ amoꝛ nullo mõ rñdet noticie.❡ Sol'o dicẽdũ ꝙ iſta trinitas eſt in hĩtibꝰ: ut dicũt magrĩ:⁊ mẽs ſupponit ibi memoriã cũ ſuo hĩtu noticia ṽo dicit hĩtũ itellectꝰ qui idẽ eſt cũ hĩtu memorie in ſubã:ſꝫ differt in rõne que nõ eſt niſi relatio ad itellectũ:amoꝛ ṽo eſt hĩtꝰ uolũtatis.❡ Ad ꝑᵐ ergo dicẽdũ ꝙ mẽs equoce dꝛ de ſupiori ꝑte aĩe ⁊ de memoria.memoria ṽo ꝑticipat nomẽ mẽtis:eo ꝙ ipa ꝓpꝛio noĩe eſt nãe totius per hoc ꝙ ꝑma eſt iter potẽtias que ſunt ꝑtes mẽtis Et ideo dicit Augꝰ ꝙ mẽs ibi nõ diciꝫ aĩa:ſed id qꝺ eſt in aĩa excellẽtius hoc enim eſt memoria.❡ Ad aliꝺ dicẽdũ ꝙ noticia ⁊ amoꝛ accipiunꝫ mãliter pꝛo noto ⁊ amato:⁊ hec ſubãliter exiſtũt in mẽte:q: idẽ eſt notũ ⁊ amatũ qꝺ ſubãliter eſt mẽs lꝫ differãt in rõne.❡ Ad aliud dicẽdũ ꝙ mẽs nõ ſupponit intelligẽtiã.cognoſcẽ eniꝫ ſꝫm ꝙ hic accipiꝫ gigniꝫ a mẽte ſicut itelligẽtia a memoria:⁊ ꝓpter hoc lꝫ cognoſcẽ ſit itelligere:nõ tñ ſequiꝫ ꝙ mẽs ſit idẽ qꝺ intelligẽtia.❡ Ad aliud dicẽdũ ꝙ dictũ Aug̃ nõ extẽdiꝫ ad oẽm noticiã:ſed tñ ad illã quã mẽs nouit ſe ⁊ deũ ſꝫm hĩtus inꝑtos ſibi a nã:⁊ illã noticiã ſemꝑ ſequiꝫ amoꝛ nãlis.⁊ hoc eſt qꝺ dicit Augꝰ in toto liº de trinitate.ꝙ uerbũ qꝺ inſinuare intẽdimus eſt cuꝫ amore:noticia ṽo ſimpliciter.⁊ per hoc patet ſolutio ad totum.

❡ Queriꝫ qualiter imitaꝫ trinitatem increatam

d **Einde queritur** Qualr imitaꝫ trinitatẽ increatã.videꝫ enim nõ imitari.duas enim ſilitudines ponit Augꝰ.q̃rum vna eſt ꝙ vnus hõ eſt qui hẽt memoriã intelligẽtiã ⁊ uoluntatẽ:ſed non

eſt hec tria:⁊ in illius ſũme ſimplicitate nãe ſunt tres pſone:⁊ ſingule ſunt deus ⁊ tres ſil' deus. Alia eſt ꝙ hõ habẽs hec tria eſt vna pſona ſed in diuinis ſunt tres pſone ⁊ nõ vna:cũ ergo deficiat imago ab exẽplari nec directe videt imitari. ¶ Sol'o ad hoc dicẽdum ꝙ ſm Hylam ⁊ Augm oẽ ſil'e inuẽtũ in creaturis qð referẽ ad trinitatem in pluribꝰ inuenit diſſil'e:⁊ ꝑpter hoc plura opoꝛtet inuenire:ut in quo deficiet vnũ repñtet aliud:⁊ tñ ſimul oibꝰ inuẽtis in pluribꝰ adhuc inuenit defectus eo ꝙ creatura creatorẽ imitari qdez põt in aliquo ſʒ eq̃ri ſibi nõ põt.

¶ Queritur cuius ſit hec imago.

u **Ltimo queritur** Cuiꝰ ſit hec imago ꝑmo.⁊ cuius coiter. Videt eniz ꝙ ſupioris ptis rõnis ſit pꝛimo.q: ſupioꝛ ps rõnis ut dicit Augꝰ ꝯtẽplãdis eternis inhereſcit.cũ ergo imago ſit ſm ꝯuerſionẽ ad deũ:videt imago eſſe ſm ſupiorez partẽ rõnis ꝑmo. Sed ꝯtra hoc eſt qð dicit Damaſ.qui dicit imaginem eſſe ſm li.ar. ¶ Pꝛeterea Augꝰ in xjo de trinitate ponit imaginẽ in viſu exteriori.ſ.ſpẽm rei viſe:⁊ imaginez eius in oculo que dicit viſio ut ipẽ dicit:⁊ utrũqʒ cõiungentẽ intẽtionẽ vidẽtis.hec aũt tria nõ vident eẽ vnius eſſentie.ſpẽs enim rei viſe cuz intẽtione vidẽtis non vnã eſſentiã habet. Sil'r in eodẽ libꝛo ponit tm̃ in fantaſia:ibi enim imago coꝛpoꝝ eſt in memoria aie ſenſibilis ⁊ eadẽ imago eſt in cognitione imaginãtis.utrũqʒ autẽ cõiungẽs eſt intẽtio uolũtatis.ex hoc videt ꝙ imago nõ tm̃ inſit aie ſm ſupiorem partẽ ſed etiam ſm cõem partem aie rõnalis ⁊ ſenſibilis. ¶ Pꝛeterea querit quare nõ ponat imago in viribꝰ aie uegetabilis ſicut in alijs viribus aie. ¶ Sol'o dicendum ꝙ imago ineſt aie rõnali ſm mentẽ ꝑmo. Et ut hoc intelligat notãduz ꝙ vires motiue aut oꝛdinant ad deuz tm̃ aut in opabile per nos. Si oꝛdinant ad deũ tm̃ aut ſunt ſimpliciſſime ⁊ ſunt tres que ꝑdicant in imagine oꝛdinate ad ipm ſub rõne ueri ⁊ boni inſerti per nãm. Si ꝟo reſpiciũt opabile:aut hoc reſpiciũt per rões applicatas in pticularibꝰ. Si ꝑo mõ erit ſyndereſis que poſt potẽtias imaginis eſt ſimpliciſſima. Si ꝟo 2o mõ hoc eſt duobꝰ modis.ſ.cum cognitione que eſt ſcia pꝛactica:uel cũ appetitu tm̃. Si ꝑo mõ hoc cõtingit tribꝰ modis.aut enim querunt opabilia ſm conſiliuz iuris eterni ⁊ diuini:⁊ hoc eſt officiuz ſupioris ptis rõnis. Aut querunt opabilia ſm ꝯſiliũ iuris humani ⁊ poſitiui ⁊ hoc eſt officiũ iferioris ptis rõnis. Aut indifferẽter querunt opabilia ſub rõne eligibiliũ:⁊ ſʒ hũc modũ li.ar.eſt opabiliũ ⁊ potẽtia motiua. Si ꝟo eſt cuz appetitu tm̃ aut erit imperãs tm̃:aut erit imperata tm̃: aut imperans ⁊ imperata ſimul. Si ꝑo mõ tũc erit nolũtas. Si 2o mõ tunc erit illa virtus que diffuſa eſt in neruis ⁊ muſculis ⁊ lacertis. Si 3o mõ tũc erit ꝯcupiſcibilis ⁊ iraſcibilis ⁊ ſenſualitas. Et p hãc diuiſionẽ accipiunt motiue potẽtie a ſcis.diuiſio ꝟo phoꝝ ſic accipit. motiua aũt aut erit nũciãs motũ aut iperãs. Si ꝑo aut ſm rõnez rectã que ẽ de bono ⁊ malo ſimpl'r:⁊ ſic eſt intellectꝰ ꝑcticꝰ. aut ſm rõnẽ boni ⁊ mali ut nũc:que q̃nqʒ eſt recta ⁊ q̃nqʒ nõ recta ⁊ ſic eſt fantaſia mouẽs. Si ꝟo eſt iperãs aut reſpectu boni ſimpl'r:⁊ ſic eſt uolũtas que ꝯſequit itellectũ ꝑcticuz.aut reſpectu boni ut nũc ⁊ ſic eſt iraſcibilis ⁊ cõcupiſcibilis. ¶ Ad obta dicẽduz ꝙ imago in ſupiori parte rõnis eſt in li.ar.⁊ eſt ſub rõne ſilitudinis ⁊ nõ ſb rõne imaginis eo ꝙ nec actu nec potẽtia imitat ut ex ꝑhabitis patet. In fantaſia ꝟo ⁊ in viſu ſiue ſenſu alio adhuc minorẽ hẽt ꝯueniẽtiã. ¶ Ad ultim dicẽdũ ꝙ in imagine neceſſe eſt aliqd rñdẽ filio inquãtũ eſt ꝟbũ:⁊ illud eſt p modũ cognitiõis. Vñ cũ potentie uegetabilis ſine cognitiõe ſint nõ põt in eis eẽ imago ul' imagis ſilitudo.

¶ Queritur de quantitate anime.

d **Einde queritur** De q̃ztitate anime que ꝑcipue ſm vires motiuas aſe ꝯſiderant. Qð enim hẽat aia q̃ztitatem dimẽſiuã qdã nitunt ſic ꝓbare: aia eſt pfectio coꝛpis. Sed maioris pfecti maioꝛ eſt pfectio:ergo maiori coꝛpe maioꝛ eſt aia.⁊ hʒ nõ põt eſſe niſi aia vna ab alia differret q̃ztitate:⁊ ſic aia hẽat q̃ztitatẽ dimẽſiuã. ¶ Item qcqd hẽt ptes cõmenſuratas ei qð hẽt q̃ztitatem hẽt ptes q̃ztitatiuas.aia tales ptes hẽt:ergo hẽt q̃ztitatẽ. ꝑa pars patet p hʒ ꝙ q̃ztitati nihil cõmẽſurat niſi q̃ztitas. 2a ꝓbat p hoc qð dic̃ Augꝰ. ꝙ aia p ſuas ptes eſt in oibus ptibꝰ coꝛpis. ¶ Pꝛeterea tertullianus hereticꝰ ut dicit Augꝰ p ꝟbũ apl'i obijcit aiam hr̃e q̃ztitatẽ qui uocat aiam iteriorẽ hoiem:hõ aũt hñs eſt lineamẽta q̃ztitatiua:⁊ q: multũ diſputatũ eſt de hoc ſup̃ in diffinitiõibꝰ aie ſufficiũt que dicta ſunt. ¶ Sol'o dicẽdũ ꝙ dupx eſt q̃ztitas ꝟtualis ⁊ dimẽſiua.dimẽſiuã q̃ztitatẽ non hẽt aia ſed ꝟtualem. Et ad hoc intelligẽduz. Notandum eſt ꝙ quantitas diuiſiua eſt in infinitum diuiſibilis per intranea ſibi.q̃ztitas autẽ ꝟtualis diuidit ad id qð extra eam eſt nõ tñ in ifinitũ:⁊ hoc eſt in ꝟtute actiua ad maximũ. in paſſiua ꝟo ꝟtute ad minimũ ut habet in lio de celo ⁊ mundo ⁊ ſup̃ explanatũ eſt.⁊ iõ dicit Augꝰ ꝙ qñ querit quãtus ſit hercules duplex eſt qõ.ſ.q̃zte molis uel q̃zte ꝟtutis. ¶ Ad ꝑm aũt dicendũ ꝙ in maiori coꝛpe maioꝛ eſt aia nõ q̃ztitate molis ſed q̃ztitate ꝟtutis. ſed tñ dupx eſt ꝟtus vna.ſ.affixa mẽbꝛo que per accñs hẽt q̃ztitatez ſicut calidũ frigidũ humidũ ⁊ ſiccũ que pficiũt cõplexionem mẽbꝛi ⁊ de hac põt ꝯcedi ꝙ in maiori coꝛpe maioꝛ eſt aia. Alia eſt ꝟtꝰ fluẽs ab aia ⁊ illa nõ hẽt q̃ztitatẽ niſi ꝟtualẽ. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ aia cõmẽſurat coꝛpi ſicut foꝛma mãe ⁊ nõ ſicẽ mẽſura q̃ztitatiua mẽſurato. ¶ Ad id qð obijcit tertullianꝰ qui cauſa eſt iſtiꝰ qõnis indignũ eſt rñdere eo ꝙ Augꝰ dicit ꝙ ſub oꝛe ipſius eloquẽtiſſimo fatuiſſimum pectus habebat.

¶ Querit de compoſitione coꝛporis.

c **Onſequenter tran**ſeũdũ eſt ad querẽdũ de coꝛpe hois q̃tũ ptinet ad theologuz. Et querunt tria de coꝛpe ipſꝰ ade.quoꝝ ꝑm eſt de cõpõne coꝛporis ipſius. 2m eſt de imoꝛtalitate eius. 3m eſt de edulio ⁊ gñatione eius ſi perſtitiſſet ſine peccato.

a **D primum ſic pꝛoce**dit. Oẽ coꝛpus hñs mẽbꝛa diuerſarũ cõplexionuz ſm calidũ frigidũ humidũ ⁊ ſiccũ eſt cõpoſituz ex cõtrarijs. Coꝛpꝰ ade fuit hmõi:ergo fuit cõpoſitũ ex ꝯtrarijs. ꝑa ps patet pſe. 2a patet p hoc ꝙ coꝛpus ade habuit cerebrũ coꝛ ⁊ epar que ſunt mẽbꝛa diuerſaꝝ cõplexionũ ſm calidũ frigidũ humidũ ⁊ ſiccũ.etiaʒ hoc habet per l'ram geñ.ubi dicit ꝙ foꝛmauit deꝰ hoiez de limo terre.limus aũt terre ſonat quoddã cõmixtũ ex ꝯtrarijs:ergo ꝑmus hõ fuit ex ꝯtrarijs. Inde ſic oẽ cõpoſitũ ex ꝯtrarijs coꝛruptibile eſt.ꝑmꝰ hõ cõpoſitꝰ eſt ex ꝯtrarijs:ergo pꝛimꝰ hõ fuit coꝛruptibilis. ¶ Item ꝓbat in 3o de celo ⁊ mundo ꝙ oẽ cõpoſitũ ex graui ⁊ leui coꝛrũpit.⁊ hac de cauſa q: diſtabũt cõponẽtia leui aſcẽdẽte ⁊ graui deſcẽdente. Si cõpoſitũ fuit coꝛpus ade:ergo coꝛruptibile fuit de neceſſitate per nãm. His rõnibꝰ ⁊ ſilibus ꝓbat ꝙ adã a natura ſue cõpõnis nõ habuit imoꝛtalitatẽ.hoc etiã dic̃ Augꝰ in glo.ſup geñ.ſ.ꝙ Adã moꝛtalis fuit a nã ſue ꝯditiõis: ſed imoꝛtalis bñficio ꝯditoris. Sed ad hoc qdã uolũt dicere ꝙ dupx fuit nã coꝛpis ade.vna que eſt a nã que dr̃ mã:⁊ hec eſt a cõponẽtibꝰ:⁊ ab hac nõ habuit imoꝛtalitatem. Alia que eſt a nã que dr̃ foꝛma:⁊ ab hac habuit imoꝛtalitatẽ:⁊ hec foꝛma eſt triplex.ꝑma eſt actus ⁊ foꝛma mixta que talis fuit ꝙ adeo reduxit ꝯtraria ad equalitatem que etiã agẽ ⁊ pati nõ potuerunt ad inuicẽ. 2a eſt oꝛganizatio coꝛpis.que talis fuit in adã ꝙ ppetuo debuit ⁊ potuit remoueri ab aia rõnali. 3a eſt aia que talis fuit ꝙ

ꝑpetuo potuit iſfluē vitā corpi. ¶ Sed cōtra hoc eſt qḋ
dicit glo ſup x° ſup id ꝙ etiā ſpoliauerūt eū in gratuitis
⁊ vulnerauerūt eū in nālib⁹. Cū igit hō ꝑmus imorta/
litate ſpoliat⁹ ſit imortalitas fuit de gratuitis ⁊ nō de nāli
bus. ergo neq̃ eſt a nā que dr̄ mā neq̃ a nā que dr̄ for/
ma. ¶ Itē hō in caſu ſuo nō eſt magis punit⁹ q̄ȝ demō.
Sed de demonib⁹ dicit Dio⁹ ꝙ data illis nālia bona ne
quaq̄ȝ mutata eſſe. dicimus ḡ ꝙ in hoīe nālia per pctm̄
nō ſunt mutata. Cū ergo imortalitas mutata ſit imorta/
litas nō fuit de nālib⁹. ¶ Itē Aug⁹ in libro de bono ꝯiu
gali nō corpus ſpūale illis hoībus factū erat: ſed primo
aīale ut obediētie merito poſtea fieret ſpūale ad imortali
tatem capeſcēdā. Ex hoc habet ꝙ imortalia fuerūt ꝑma
corpa ex merito obediētie ⁊ nō ex natura. ¶ Itē ibidē
corpa priorum mortalia fuiſſe intelligamus prima ꝯfor/
matione ⁊ non moritura: tn̄ niſi peccaſſent ſicut minat⁹
erat deus tanq̄ȝ ſi vulnus minaretur. q: vulnerabile cor
pus erat: qḋ tn̄ accidiſſet niſi fieret ꝙ ille ueniſſet: ex hoc
ſequit idem. ¶ Item Aug⁹ ibidē. Si ueſtib⁹ iſraelita/
rū ꝑſtitit de⁹ per annos. xl. ſine ullo detrimēto ꝓprium
ſtatū: quāto magis ꝑſtaret corpibus obediētiū ꝑcepto
ſuo feliciſſimū quoddā tēperamētū certi ſtatus donec
in melius ꝯuerterent nō morte hoīs qua corpus ab aīa
deſerit ſed beata cōmutatione a mortalitate ad imortali
tatem: ab aīali ad ſpūalem qualitatē. Ex hoc iterū habet
ꝙ imortalitas fuit ex obedientie merito ⁊ non a natura.
¶ Item Aug⁹ in 3° ſup geñ. ad lrām. Ne quiſq̄ȝ dicere
audebit ciboꝝ indigētiā quib⁹ reficiant niſi mortalibus
corpibus eſſe non poſſe. Ex hoc accipit ꝙ ꝑma corpora
per nām fuerunt mortalia. ¶ Sed ꝯtra ex eiſdem gñā/
mur ⁊ nutrimur: ergo quicūq̄ȝ cibus affert imortalitatē
illud per ꝑncipia cōponētia erit imortale. Sed ꝑmis ho
minib⁹ per cibū inerat imortalitas: ergo ꝑmi hoīes per
principia cōponētia erant imortales. ꝑ^a ꝓbat per hoc ꝙ
ipa eſt ꝑncipiū in phicis. 2ª ſcribit ab Aug̃ in 6° ſuper
geñ. ad lrām ubi dicit ꝙ imortalitas ade ꝑſtabat ex eſu
ligni vite. ¶ Item eadē potētia eſt ad actū aliquē ⁊ ad
cōtinuationē ipſius. ſed imortalitas nō eſt niſi ꝯtinuatio
vite: ergo eadē potētia eſt ad imortalitatē que eſt ad vitā
potētia aūt ad vitā fuit nālis. ergo ⁊ potētia que fuit ad
imortalitatē. ¶ Item dr̄ia eſt inter hoīem ⁊ cetera aīan/
tia in gñatione ⁊ vita: ⁊ in hoc ꝙ nō habet aīam ꝑpetuā
⁊ incorruptibilē: cetera ṽo aīantia corruptibilē. Cū igit
in opibus dei optima debeat eſſe ꝓportio: oportuit ꝓua
ri ꝓportionē mobilis ad mouēs ⁊ forme ad mām. ergo
ſicut aīe corruptibili dedit corpus corruptibile per nām:
ita aīe incorruptibili corpus debuit aptare incorruptibi/
le per nām: ⁊ ita ꝑmoꝝ hoīum imortalitas fuit a natura.
¶ Ulterius querit iuxta hoc ſpecialr̄ de formatiōe cor/
poris ade utrū hoc dn̄s per ſeipm̄ formauerit uel per an
gelos. Et videt ꝙ per angelos. eſt enim lex diuinitatis
ut dicit Dio⁹ per prima media ⁊ per media ultima redu
cere. Cū ergo corpus hoīs in ultimo gradu ſtet rōnalis
nature videt ꝙ per ꝑmā rōnalē nām ad eſſe debuit re
duci. ¶ Preterea tria ſunt opa ad ꝑfectionē mundi ꝑti
nētia. ſ. creatio formatio ⁊ ꝓpagatio. ꝓpagationē aūt cō/
miſit nature: creationē aūt ꝑficit ipē: ergo ſm̄ ꝯgruitatē
ordinis formationē que eſt mediū opus debuit cōmittē
angelo qui ſup nām eſt ⁊ citra deū. Sed ꝯtra hoc eſt qḋ
habet in Pſa. 65°. opa manuū tuarū oēs nos. ⁊ Jere. 18°
ubi dicit dn̄s ſicut lutū in manu figuli ita eſſe uos in ma
nu mea. ¶ Preterea cū dicit faciamus hoīem ad ima/
ginem ⁊ ſilitudinē nr̄am. ſancti referūt faciamus ad pſo
narum trinitatē ⁊ culpant eos qui dicūt ꝙ referat ad an
gelos: ergo deus per ſeipm̄ fecit corpus hoīs. ¶ Ulte/
rius etiā ꝓpter hereticos querit de ṽbo qḋ dr̄ geñ. ꝑ°.
Creauit deus hoīē ad ſilitudinē ⁊ imaginē ſuā. ad ima/
ginē dei creauit illū maſculū ⁊ feminā creauit eos. ⁊ ad
huc nihil dixerat de formatiōe mulieris: ḡ videt ꝙ que

dā mulier creata fuit añ euā. hoc etiā videt per modum
loquēdi quo in 2° cap° utitur Adam dicēs: hoc nunc os
ex oſſibus meis. per hoc enim ipm̄ nunc videt innuere
aliā ante fuiſſe feminā. ¶ Item hoc ꝓbat ex ꝑcepto le/
gis ubi ꝑcipit ꝙ quiſq̄ȝ ducat uxorē ſuā de ſtirpe ſua. ⁊
ibi dicit Gamaliel ꝙ hoc ꝑcepit dn̄s ꝓpter concordiam
que debet eſſe inter virū ⁊ uxorē. ſi enim de alia ſtirpe
eſſet nō ita ꝯcordaret ſic nec lyli ꝯcordauit cum adā que
ante euā fuit nō de corpe ade fuit facta. Sed cōtra in ꝑn
cipio geñ. anteq̄ȝ aliqd dicat de formatione mulieris di
cit creſcite ⁊ multiplicamini ⁊ replete terram ⁊ ſubijcite
eā. illud uerbū effectū nō habuit niſi in eua: ergo vide
tur ꝙ non fuit alia mulier ante euā. ¶ Iuxta hoc etiam
querit ſpecialr̄ de formatiōe eue de qua dicit geñ. 2° ꝙ
immiſit dn̄s deus ſoporē in adā ⁊ tulit vnā de coſtis ei⁹
⁊ repleuit carne pro ea: ⁊ edificauit dn̄s deus coſtā quā
tulerat de adā in mulierē. Et querit de mō illius edifica
tionis. Utrū fuit miraculoſus uel nālis. Et videt ꝙ nā
lis. tunc enim ut dicit Aug⁹ intēdit dn̄s nām ꝯſtituē. na
tura aūt nō niſi modo nāli ꝯſtituit qḋ patet per oppoſi/
tum q: modus innālis deſtruit nām. ¶ Item Aug⁹ di/
cit ꝙ in ꝑmis opibus nō querit qualr̄ admirabilis de⁹
in creaturis ſuis utatur ſed potius aliqd ſm̄ nām rei poſ
ſit fieri. Cum ergo formatio mulieris ſit de ꝑmis opibus
nō debet referri ad miraculū ſed potius ad nām. ſed in
adā fuit ꝑncipiū efficiēs ⁊ māle eue: ergo eua ſm̄ mām
ꝓceſſit de adā. ꝑ^a ꝓbat per hoc ꝙ cauſe ſm̄ nāȝ ꝑcipue
ſunt ſm̄ efficiēs ⁊ nām ꝑcipue. 2ª ꝓbat per hoc ꝙ in ma
ſculo eſt rō efficiētis reſpectu oīum ſui gn̄is. Silr̄ coſta
ex qua mulier facta eſt eua fuit in adā. ¶ Preterea Au
guſtin⁹ in 9° ſup geñ. ad lrām mouet qōnē Utrū rō qua
mundū ꝑmis opib⁹ creauit atq̄ȝ cōcreauit deus illud qḋ
hēbat ut ſm̄ eam iam neceſſe eſſet ex viri latere feminā
fieri: aut hoc tn̄ hēbat ut fieri poſſet. ut aūt ita fieri neceſ
ſe eſſet nō ita iam ꝯditū ſed in deo erat abſconditū. Et
ſoluit per lōga uerba quoꝝ iſta eſt ſentētia ꝙ oīs res nā/
lis quā in ꝑmordio mūdi ꝯdidit deus hēt ſuos determi
natos fines ꝓceſſus ⁊ leges in ſeminalib⁹ cauſis quas in
primordio mūdi nāe indidit deus ut ſm̄ determinatum
tēpus vnūqḋq̄ȝ ſui gn̄is ſumat ꝓgreſſū ⁊ diſceſſū. ⁊ ſm̄
hoc fit ut triticum de tritico ⁊ faba de faba: ⁊ hō de hoīe
ꝓcedat determinato tpe ⁊ vna etas pereat ⁊ altera cōua
leſcat. ut aūt lignū exciſum de terra aridū ⁊ ꝓpolitū re/
pente ſine terra ⁊ radice floreat ⁊ fructum faciat ⁊ dedit
quidē naturas quas creauit ut ex eis hoc fieri poſſit. pri/
moꝝ aūt cauſas ꝯdidit deus in natura ſed ſcḋoꝝ hēt ab/
ſconditas in ſeipo quas rebus ꝯditis nō iſeruit. Ex hoc
accipit ꝙ oīum miraculoꝝ cauſe ſunt in natura quātum
ex hoc ꝙ ex natura fieri pn̄t lȝ nō ex neceſſitate fiāt: ⁊ ita
formatio eue quo ad hoc fuit in adā ⁊ coſta quaſi ex hoc
fieri poſſet. quicqd aūt in potētia eſt in aliquo ſi educat
in actū nō erit miraculoſum: qḋ ꝓbat per diffinitionē
miraculi que eſt arduū ⁊ inſolitū ꝑter ſpēm ⁊ facultatē
āmirātis apparēs. Inſolitū aūt nō eſt ut potētia ꝓcedat
in actū: ergo formatio mulieris ex coſta nō erat miracu/
loſa. Sed ꝯtra Criſo. diſtinguit triplicē curſū. ſ. nature
⁊ uoluntatis create ⁊ uolūtatis diuine. ⁊ dicit ꝙ ille qui
tn̄ ſubiacet uoluntati diuine miraculoſus eſt: ſed forma
tio mulieris fuit tm̄ ſm̄ uoluntatē diuinā: ergo fuit mira
culoſa. ¶ Item quicqd format a natura trāſformat cali
do frigido humido ⁊ ſicco. talis nō fuit trāſmutatio coſte
in euā: ergo nō fuit nālis. ¶ Item videt falſum dicere
Aug⁹ cum dicit mulierē in rōne calidi fuiſſe in coſta. rō
enim calidi aut eſt ſm̄ efficientē uel mām uel formā ul̄
finem: ⁊ ꝯſtat ꝙ ſm̄ efficientē uel formā uel finē nō fuit.
Qḋ aūt nec ſm̄ mām ſic ꝓbat. vniuſcuiuſq̄ȝ mā eſt de/
terminata ad receptionē ſue forme: ⁊ ſic eſt ſilīs māe eo
rum que ſunt eiuſdē ſpēi: talis mā nō fuit coſta in cōpa/
ratione ad euā: ergo eua māliter nō fuit in coſta. prima

ꝓbaꝛ per hoc ꝙ mã̈ aſinoꝝ ſimilis eſt in ſpecie ⁊ leonū in ſpecie ⁊ ſic de alijs. 2ª ꝓbaꝛ per hoc ꝙ alij hoies non ſunt ex coſtis ſicut ex mã̈. ¶ Item Cōmē°ʳ ſuper 6° metha^ce dicit ꝙ qcqd eſt in aliquo ſicut in potētia mãli vno motore educiꝛ de ipſo ⁊ ſemp qñ motoꝝ appꝛopinquat mãe mouēdo ipam: ⁊ ꝓpter hoc idolū nō eſt in terra ſicut in potentia mãli ſed in cupꝛo: q2 a ſtatuario motu artis educitur de cupꝛo ⁊ nō de terra. Silr̄ herba in potentia eſt in faba ⁊ nō in terra: q2 in vno motu nature educitur de ipa ⁊ nō de terra: ⁊ ſic de alijs. Cū ergo ſemp educaꝛ homo de coſta vno motore nō potuit hō mãliter eē in coſta. ¶ Preterea queriꝛ quare poti⁹ de coſta q̃3 de pede uel alio mēbꝛo foꝛmata eſt mulier. ¶ Item quare repleuit dñs carnem pꝛo ea ⁊ nō ſumpſit carnē de adā. ¶ Preterea queriꝛ de uerbo Aug̃ in cōi de adā ⁊ eua. dicit enim ꝙ illud uerbū qđ habeꝛ in pn° geñ. maſculū ⁊ feminā creauit eos. intelligiꝛ de creatiōe viri ⁊ mulieris in rōne calidi. illa enim rō calidi nec fuit in coſta nec in alia pte hois ſed in ipſis elemētis ut videꝛ: ⁊ ita videꝛ ꝙ homo poſſet fieri de ipſis elemētis ſicut fact⁹ eſt de coſta. ¶ Preterea Aug⁹ ponit in qōne utrū mulier ſit foꝛmata per angelos uel per deū. Et videꝛ ꝙ per angelos. mulier enim ſigt eccleſiā de latere xp̄i repatā. Cū ergo tota diſpēſatio future ſigtionis oꝛdinata ſit per angelos ut dic̄ Aug⁹ foꝛmatio mulieris que pmū ſignū fuit hui⁹ repationis debuit fieri per angelos. ¶ Sed cōtra dicit Aug⁹ in libꝛo 9° ſup geñ. ad lrãz. Certiſſime dico ſupplemētuz illud carnis in coſta in locū coſte ipſius: q2 femine coꝛpus ⁊ aiam ↄſirmationēq3 mēbꝛoꝝ oia viſcera ſenſus ois ⁊ quicqd erat quo illa creatura ⁊ homo ⁊ femia erat nō niſi illo tpe ope dei factū quo deus nō per angelos ſed per ſemetipm nō mō opatus eſt ⁊ ſic dimiſit. ſed ita cōtinuāter operaꝛ ut nec ullarū aliarū rerū nec ipoꝝ angeloꝝ natura ſubſiſtat ſi nō opereꝛ. ¶ Preterea querunt Baſili⁹ ⁊ Bern⁹ quare homo inter cetera aiantia fact⁹ ſit recte ſtature: ⁊ quare femia de latere hois ſit ſumpta ⁊ nō femine alioꝝ aialium. ¶ Solō dicendū ad pᵐ ſine piudicio ſm opinionē Aug. homo per nām moꝛtalis creatus eſt: ſed imoꝛtalis bñficio grē cōditoris: ſicut eniz aia in grã innocētie ſtans in oꝛdine ſuo per oia fuit ad imperiuz dei ita coꝛpus ſtans ſub aia per oia fuit ad imperiū aie: vñ uoluntas cohibuit ↄtraria cōponētia coꝛpus ne per actionem ⁊ paſſionē mutuā diſſoluerentur. ¶ Ad illud qđ ↄtra obijciꝛ dicēdū ꝙ alimentū oſtēdit coꝛruptibilitatē ineſſe coꝛpori per nām cōponētiuz ſicut ꝓbat obo: ſed ad actuz nō fuiſſet reducta niſi fuiſſet peccatuz inobediētie ↄtra aliqđ pceptoꝝ ſibi datoꝝ que fuerunt tria. ſ. ex omni ligno paradiſi comedere ↄtra qđ ueniſſet ſi nō comediſſet. Aliud pceptū fuit creſcite ⁊ multiplicamini ↄtra qđ ueniſſet ſi nō gñaſſet. ⁊ hec duo dñr pꝛecepta nature eo ꝙ vnū fuit ad ſalutem nature in ſe: ⁊ aliud ad ſalutē in alio ⁊ in ſe. 3ᵐ fuit de ligno ſcie boni ⁊ mali ne comedes: qđ pꝛo tāto diciꝛ eſſe pceptū diſcipline ꝙ id qđ pcipiebaꝛ indifferēs fuit in ſe: ſed ex ratione pꝛecepti tm̄ ꝓbatio fuit obediētie. ¶ Ad aliud dicēduz ꝙ rō illa ꝓcedit bñ de potētia actiua in qua nō eſt pmutatio ſicut eſt potētia viuificādi in aia: ſed ex pte ſuſcipiētis nō eſt ita: coꝛpus eniz pmutaꝛ ſm nām: vñ niſi affuiſſet grã ꝓhibēs pmutationē coꝛporis: nō fuiſſet ſuſceptibile vite ppetue. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ in coꝛpe ſm naturā nō potuit homo eſſe coꝛruptibilis ꝓpter rōnem cōponētiuz: ſed in hoc exceſſit alia aiantia ꝙ equalioris ⁊ nobilioris fact⁹ eſt cōplexionis nō tm̄ incoꝛruptibilis niſi per grãm ↄditoris. ¶ Ad id qđ ulterius queriꝛ dicēdum ꝙ deus per ſeipm foꝛmauit coꝛpus hominis ſicut omnes res foꝛmauit ut ꝓbatum eſt per auctoritatem inductam ab Aug̃ ſupꝛa de eua. ¶ Ad id qđ contra obijcitur dicēdum ꝙ angelus in potētia opatiua nō eſt ſup aiam ita ꝙ ipſe nām creet uel foꝛmet uel inſtauret ſ3 eſt ſupꝛa nām ſub̄e nobilitate. per hoc etiā patet ſolō ad auctoritatem Dionyſij. hoc enim intelligiꝛ de illuminationib⁹ de quib⁹ in tractatu de angelis eſt expeditū. ¶ Ad id qđ ulterius queriꝛ dicēduz duplr̄. vno mō ꝙ id quod in pn° geñ. per anticipationē diciꝛ ⁊ itelligiꝛ de eua. Et ſilr̄ illud qđ ſequiꝛ creſcite ⁊ multiplicamini. Alio modo diciꝛ ſm Augᵐ in 9° ſup geñ. ad lrãm. ſ. ꝙ homo tūc intelligiꝛ fact⁹ ſm cauſalē rōnem quā deus mãe pme indidit uel inſeruit ut ex ipa coꝛpus hois fieri poſſet. Et q2 hec cãlis rō cois reſpicit virū ⁊ mulierē: ⁊ ꝓpter hoc dicitur maſculū ⁊ feminā creauit eos. ⁊ ſilr̄ intelligiꝛ qđ ſequtur creſcite ⁊ mltiplicamini. poſtea ꝟo de limo terre foꝛmauit virū ⁊ de coſta mulierē. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ cauſa pcepti nō fuit ꝙ eua ſumpta fuit de coꝛpore ade: ſ3 duplex alia cauſa aſſignaꝛ a ſanctis. Quarum vna eſt ne ſoꝛtes ↄfunderenꝛ ſi mulier de tribu in tribū tranſiret ⁊ pars ſue hereditatis eā ſequereꝛ. 2ª eſt ne fieret erroꝛ in pꝛomiſſo ſcie. ꝓmiſſio enim tribui iude facta eſt: que ſi permixta fuiſſet alijs tribubus nō fuiſſet certa ueritas in pꝛomiſſione. ¶ Ad aliud dicēduz ꝙ Gamaliel mentiꝛ ⁊ ſequiꝛ fabulā iudeoꝝ dicētiuz ꝙ lyli creata fuit añ euā que nolens ↄſentire adā aſſignata eſt demoni ⁊ genuit ex demone illo demones qui dicūtur aſmodei ⁊ aſmodei filij ⁊ nepotes. ¶ Ad id qđ ulterius queritur de foꝛmatione eue dicēduz ꝙ foꝛmatio ſua miraculoſa uel mirabilis fuit. ¶ Ad id qđ ↄtra obijciꝛ dicēduz ꝙ de⁹ tunc inſtaurauit nām in pmis nature pncipijs: ⁊ ꝓpter hoc illa pncipia per nām reſtaurari nō poterūt. ¶ Ad aliud dicēduz ꝙ dictum Aug̃ intelligiꝛ de ↄñtibus nās creatas ſicut ſunt locus motus. vñ etiā ipſe dicit uerbuz hoc de aquis que ſup celos ſunt. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ſm Augᵐ inueniunꝛ tria dꝛia ſm rōnem. ſ. cauſe ſeminales ⁊ rōnes cãles ⁊ cauſe ſimplr̄. ⁊ cauſe ſeminales ꝓpꝛie referunꝛ ad nām ſeminantez ſiue in gñatione equoca uel vniuoca: ſiue per putrefactionē. Rationes ꝟo cauſales ſimpliciores ſunt ⁊ ſunt in mã̈ quo ad ea que ad aliquē finē rōnis educunꝛ de ipa ſine opatiōe itriſeca. ſ. nã ſiue extriſeca ut arte uel uolūtate diuina. Cauſe eni ſunt ſimpliciter mãles foꝛmales ⁊ efficiētes ⁊ finales. Auguſtin⁹ aūt qñq3 ponit vnum pꝛo altero: ⁊ dicit hec inſerta ⁊ concreata eſſe mãe. ¶ Silr̄ vim facit Aug⁹ inter hoc ꝙ aliquid ſit in mã̈ ut de ipa fiat: ⁊ ꝙ aliqd ſit in ipa ꝙ nō ex ipa fiat ſed ꝙ fieri poſſit. p° mō in mã̈ eſt cui⁹ cauſas ſufficiētes ad actū mã̈ habet in ſeipa ſiue in nãlibus: ſiue in artificiatis. dico aūt cauſas efficiētes finales mãles ⁊ foꝛmales: ⁊ h̄ mō mãlia ſunt in mã̈. 2° ꝟo modo eſt in materia cui⁹ cauſas ſufficiētes ad actuz non hēt materia ſed obediētes. efficiēs enim eſt extra in ꝟtute diuina quali mō ut dicit Aug⁹ de qnque panib⁹ ſaturati ſunt qnque milia hoiuz: ⁊ de aqua factū eſt vinū. ⁊ hoc mō dicit mulierem fuiſſe in latere viri. Sic ergo mulier fuit in coſta nō ſicut in cauſa ſeminali ſed ſicut in rōne cãli: nō ut de ipa fieret: ſed ut de ipa fieri poſſet. ⁊ hoc mō dicit Anſel⁹ ꝙ in trunco eſt vitulus nō ut de ipo fiat: ſed ut de ipo fieri poſſit: ⁊ hmōi tm̄ ꝓceſſus nō eſt ↄtra nām quā deus inſtituit eo ꝙ in pma inſtitutiōe nature ut dicit Aug⁹ deus nature tales inſeruit rōnes illoꝝ operuz que poſtea ſm ſuā uoluntatē ad effectū eduxit. per hoc patet ſolō ad totuz qđ de hoc obijciꝛ. ¶ Ad id qđ queriꝛ quare potius ſit ſumpta mulier de coſta viri q̃3 de pede uł capite. Reſpondēt ſancti ꝙ ꝓpter equalitatē iuris in matrimonio ⁊ equalitatez meriti ſumpta eſt de media parte hois. Et ſi ſumpta eſſet de capite credereꝛ eſſe dña ⁊ nobilioꝛ. Si ꝟo de pede credereꝛ eē vilioꝛ ⁊ ancilla. ¶ Ad aliud dicēduz ꝙ Aug⁹ intelligit de rōne cãli que fuit in elementis ad coꝛpus hois ſm modū dictū. ſ. ꝙ ex ipſis fieri poſſit nō ꝙ ex ipſis fieret. ¶ Ad aliud dicēduz ꝙ deus per ſeipm foꝛmauit mulierē. Qđ ꝟo dicit Aug⁹ ꝙ ſigtio futuroꝝ facta eſt per angelos intelligiꝛ de ſigtione que fa-

cta eſt per apparitiones que exhibite ſunt pꝛibus ueteris teſtamẽti. ¶ Ad id qꝺ querit̃ de ſtatura coꝛpis dicẽdum ꝙ moraliter loquẽdo eſt ad iudicãduʒ rectitudinẽ mẽtis finaliter aũt eſt ad ꝯtẽplandũ celeſtia: vñ dicit̃ os homini ſublime dedit celũqꝫ videre iuſſit. nãliter auteʒ propter calorẽ in nobiliſſima cõplexione. Si eni homo hẽret inclinatũ coꝛpus ſanguis multũ flueret ſubtilis ad cerebꝛũ ⁊ impediret virtutes nãles: caloꝛ enim lꝫ in quibuſdã foꝛtioꝛ ſit tñ illa nõ ſunt adeo deliberate cõplexionis ut erigi poſſint. ¶ Ad ultiᵐ dicẽduʒ ꝙ ẜm Damaſ. ꝙ in quolibet gñe aĩalium create ſunt due ypoſtaſes maſculus ⁊ femina ꝑterq̃ꝫ in hoĩe eo ꝙ ipe eſt deo in hoc ſimilis qꝺ eſt pꝛincipium totius generis ſui vnus exñs ſicut deus vnus exñs pꝛincipium eſt vniuerſoꝝ.

¶ Queritur de immoꝛtalitate ade.

s **Ecundo queritur** De immoꝛtalitate ade. Et querunt̃ tria quoꝝ pꝛimum eſt quid ſit. 2ᵐ eſt in quo differat ab immoꝛtalitate pꝛĩe que erit poſt reſurrectionem. 3ᵐ utrum peccatũ poſſibile fuit ꝯſe qui immoꝛtalitatem poſt eſum ligni vite.

a **D pꝛimum ꝓcedit̃ ſic.** Dicit Aug⁹ ꝙ uera imoꝛtalitas eſt uera incommutabilitas. Maxim⁹ aũt dicit ꝙ imoꝛtalitas eſt proceſſio i ꝑpetuã vitã. neutro iſtoꝝ modoꝝ adã fuit imoꝛtalis: ergo videt̃ ꝙ imoꝛtalitatẽ nõ habuit. ¶ Pꝛeterea q̄cq̄d põt mori ⁊ põt nõ mori nõ plus habet de moꝛtalitate q̃ꝫ de imoꝛtalitate. adã potuit mori ⁊ nõ mori ut dic̃ Aug⁹ ergo plus non debet dici imoꝛtalis q̃ꝫ moꝛtalis. ¶ Pꝛeterea querit̃ utrũ imoꝛtalitas eſſet ſua potẽtia uel habit⁹. Et videt̃ ꝙ nõ ſit potẽtia. oĩs enim potẽtia radicat̃ in ꝑncipijs coꝛporis uel aĩe: imoꝛtalitas aũt nõ radicat̃ in ꝑncipijs coꝛporis eo ꝙ illa ꝯtraria ſunt a quib⁹ adã non habuit imoꝛtalitatẽ: ſed nec in pꝛincipijs aĩe. Aĩa enim per ſuã ſubãm eſt imoꝛtalis: ⁊ illã imoꝛtalitatẽ nunq̃ꝫ amiſit: ergo imoꝛtalitas quã habuit adã nõ eſt imoꝛtalitas aĩe: q2 ipe illã amiſit. Si ꝓpter hꝰ dicat̃ ꝙ eſt habit⁹. ¶ Cõtra oĩs habitus ꝑfectiuus eſt alicui⁹ potẽtie. Si ergo immoꝛtalitas habit⁹ eſt opoꝛtebit aliquã potentiã eſſe que perficiet̃ ad actuʒ imoꝛtalitatis. ¶ Pꝛeterea ẜm uerba Aug̃ videt̃ illã potẽtiã fuiſſe potẽtiam li. ar. dicit eniʒ ꝙ potuit nõ mori ſi uoluiſſet ⁊ mori ſi uoluiſſet ⁊ retoꝛquet moꝛtalitatẽ ⁊ imoꝛtalitatẽ ad uolũtatẽ. ¶ Pꝛeterea querit̃ utrũ eadem potẽtia ſit ad mori ⁊ ad non mori: ut dicunt q̄dã. Et videt̃ ꝙ nõ. vna eniʒ fuit a grã. Altera ꝟo a natura. ¶ Pꝛeterea quecũqꝫ ſeꝑabilia ſunt ad ſe inuicem ẜm ſubãm ⁊ eſſe nõ pñt eſſe eadẽ ẜm ſubãm. potentia moriẽdi ſeꝑata eſt a potẽtia nõ moriẽdi ẜm ſubãm ⁊ eſſe: ergo nõ eſt eadẽ ẜm ſubãm. Qꝺ aũt ſeꝑata ſit ꝓbat̃ ex hoc ꝙ habemus mõ potentiã moriẽdi ⁊ nõ potentiã nõ moriẽdi. Contra hoc eſt ꝙ oppoſitoꝝ eadeʒ ſunt mã ⁊ potẽtia: ⁊ maxime oppoſitoꝝ ꝑuatiue: mori aũt ⁊ non mori ſic opponunt̃: ergo ipoꝝ vna potẽtia ⁊ mã. ¶ Solutio dicẽduʒ ꝙ imoꝛtalitas ade põt conſiderari ẜm id a quo eſt. i. ẜm potentiã actiuã uel paſſiuã ſiue foꝛmaleʒ: ⁊ ẜm pꝛimũ modũ eſt potẽtia. ẜm aũt 2ᵐ habit⁹ eſt qui dicitur grã innocẽtie. ¶ Ad id aũt qꝺ obijcit̃ de diffinitionib⁹ Aug̃ ⁊ Maximi dicẽdũ ꝙ Aug⁹ loquit̃ de imoꝛtalitate dei eo ꝙ nihil eſt icõmutabile uere niſi ſolus de⁹. ẜm ꝟo Maximi diffinitionẽ adã habuit imoꝛtalitateʒ lꝫ nõ fuerit in ipo ꝯfirmata. ¶ Ad aliud dicẽdã ꝙ potentia nõ moriẽdi in adã diſpoſita fuit per habitũ grẽ innocẽtie. potẽtia ꝟo moriẽdi non fuit depoſita per habitum culpe: ⁊ ꝓpter hoc dicit̃ potius habuiſſe imoꝛtalitateʒ q̃ꝫ moꝛtalitatẽ. ¶ Ad aliud dicẽduʒ ꝙ id in quo fuit imoꝛtalitas eſt potẽtia mãlis ⁊ ſuſceptibilis a quo eſt habitus ⁊ potẽtia actiua. ¶ Ad id qꝺ cõtra obijcit̃ dicẽdũ ꝙ potentia illa radicat̃ in coꝛpore nõ quidẽ in pꝛincipijs componẽtibus coꝛpus ſed in ipo ꝯiuncto ⁊ cõplexionato eodem mõ ꝑmanẽte. Si eniʒ coꝛpus aliqꝺ ſuſceptibile eſt vite: idem coꝛpus manẽs eodẽ modo in cõplexiõe ſemꝑ erit ſuſceptibile. Coꝛpus aũt ade potuit ꝑmanẽ eodem modo: vñ eadeʒ potẽtia qua fuit ſuſceptibile vite fuit ſuſceptibile imoꝛtalitatis. ¶ Ad id qꝺ obijcit̃ ꝙ oĩs habitus eſt in aliqua potẽtia. dicẽduʒ ꝙ hoc eſt ueruʒ: ſed bñ cõtingit vnã potentiã que cõplet̃ per habitũ mouẽ aliaʒ cuius nõ eſt ille habitus imediate: ſicut patet in rõne mouẽte ⁊ oꝛdinãte cõcupiſcibilẽ ⁊ iraſcibileʒ. Et ſilr̃ eſt hic: grã enim innocẽtie fuit in aĩa: ⁊ illius virtute aĩa potuit cõtinẽ coꝛpus in eodẽ ſtatu cõplexionis ut ſemꝑ eſſet ſuſceptibile vite. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ eadẽ potẽtia materialis ⁊ idiſpoſita fuit in moriẽdi ⁊ nõ moriẽdi. ⁊ hec potẽtia fuit cõplexio coꝛpis: ſed nõ eodẽ modo fuit ſuſceptibilis utriuſqꝫ: per rõnem enim cõponẽtiuʒ potuit mori ſed virtute aĩe innocẽtis potuit non mori. ¶ Ad id qꝺ obijcit̃ de li. ar. per Augᵐ dicimus ꝙ mori ⁊ non mori fuit in li. ar. ſicut in efficiẽte nõ ꝓximo: ſed in grã innocẽtie fuit nõ mori ſicut in efficiẽte ꝓximo. In diſtẽperãtia ꝟo cõplexionis mori fuit ſicut in efficiẽte pꝛoximo.

¶ Queritur in quo differt ab imoꝛtalitate patrie.

s **Ecundo queritur** In quo differt ab imoꝛtalitate pꝛĩe. Et videt̃ ꝙ alia ſit. Dicit eni Aug⁹ alia eſt imoꝛtalitas carnis quã in adã acc epim⁹. Alia ꝟo quã in reſurrectiõe per ieſuʒ ſperam⁹. ille enim factus eſt imoꝛtalis ut poſſit nõ mori ſi nõ peccaret moreret̃ aũt ſi peccaret. filij ꝟo reſurrectionis non ultra poterũt peccare nec mori. ¶ Item Aug⁹ in libꝛo ſuꝑ geñ. ad lr̃am id qꝺ in adã ꝑdidimus ẜm quẽdã modum recepimus per chꝛiſtũ: ⁊ ẜm quẽdã modũ nõ recepimus: non itaqꝫ recepimus imoꝛtalitatẽ ſpũalis coꝛporis quã nondũ habuit adã: ſꝫ recepimus iuſticiã ex qua per peccatũ lapſus eſt. Ex hoc accipit̃ ꝙ imoꝛtalitatẽ ſpiritualis coꝛpis quã hẽbimus poſt reſurrectionẽ non habuit adã: ergo non eſt eadẽ imoꝛtalitas. ¶ Item Aug⁹ in 6° ſuꝑ geñ. ad lr̃am. aliud eſt nõ poſſe mori ſicut quaſdaʒ naturas imoꝛtales creauit deus. Aliud poſſe nõ mori: ẜm quem modũ pꝛimus homo creat⁹ erat qꝺ ei ꝑſtabat̃ de ligno vite non de ꝯſtitutione nature. ¶ Ex hoc iterũ accipit̃ ꝙ imoꝛtalitas reſurrectionis que eſt nõ poſſe mori alia eſt ab imoꝛtalitate pꝛimi hoĩs que fuit poſſe nõ mori. ¶ Item imoꝛtalitas ꝑmi hoĩs fuit a grã innocẽtie: imoꝛtalitas aũt reſurrectionis eſt a ſtatu glĩe: ergo nõ ſunt eadẽ. ¶ Sed ꝯtra eadẽ eſt potẽtia ſub diſpõne ⁊ neceſſitate. poſſe ꝟo nõ mori ⁊ nõ poſſe mori ſe habẽt ſicut diſpõ ⁊ neceſſitas: ergo eadẽ eſt potentia ad utrũqꝫ. Cum igitur imoꝛtalitas ẜm vnum modum ſit potentia: eadẽ eſt immoꝛtalitas in ſtatu innocẽtie ⁊ in ſtatu glorie. ¶ Item potẽtia ad mori ⁊ potẽtia ⁊ ad neceſſario mori eſt vna: ergo ab oppoſitis vna erit potẽtia ad poſſe non mori ⁊ ad neceſſario nõ mori. ¶ Item li. ar. in angelis vnũ eſt ⁊ ꝑmo mõ potuit nõ peccare ante ꝯfirmationeʒ ⁊ poſt ꝯfirmationẽ nõ potuit peccare: ergo a ſilr̃i eadem eſt imoꝛtalitas que ꝑmo põt nõ mori in ſtatu innocẽtie ⁊ poſtea nõ põt mori in ſtatu glorie. ¶ Solõ dicẽdũ ꝙ quodãmõ eſt eadem ⁊ quodãmõ diuerſa. ſi enim conſideret̃ ſtatus ⁊ efficiẽs ꝓximuʒ ⁊ diſpõ recipiẽtis tũc erit diuerſa. vna enim eſt in ſtatu glorie que eſt ſtatus plene ꝑfectionis. altera ꝟo in ſtatu vie: qui eſt ſtatus ꝓgrediẽtis ad deũ nõ plene ꝑfecti. ¶ Silr̃ efficiẽs pꝛoximũ in vna eſt dotes coꝛporis: in altera ꝟo grã innocẽtie. Adhuc aũt diſpõ ꝓxima in vna eſt ſpũalitas coꝛpis glorificati. In altera aũt fuit coꝛp⁹ aĩale ſuſceptibile tñ vite ꝑpetue ꝓpter iuſticiã innocẽtie. Iuſtũ eniʒ fuit q̃ꝫdiu aĩa vite ſue adheſit per obedientiaʒ que eſt deus ꝙ tãdiu per ſuſceptionẽ vite adhereat ei coꝛpus qꝺ erat ſub ipſa. Si

ꝟo cõſideret̃ prima potẽtia ad imortalitatem ſine diſpo/ſitionibꝰ adaptãtibus eam tunc erat ſemꝑ eadem imorta litas utrobiqꝫ ſm hoc eſt ſm quid ⁊ nõ ſimpliciter. ⁊ per hoc patet ſolutio ad totum.

¶ Utrũ poſt pctm̃ poſſibile fuit ꝯſequi imortalitatem.

t **Ertio queritur** Utrum poſt pctm̃ poſſibile fuit ꝯſequi imortalitatẽ per eſuz ligni vite. Et videt̃ ꝙ ſic. lignũ enim vite effectuz hẽbat ꝯtinuãdi vitã ut dicit Augꝰ in 6° ſuꝑ geñ. ergo ſi poſt peccatum fuiſſet comeſtũ cõtinuaſſet vitã. ¶ Item hoc probat̃ per heliã ⁊ enoch quibꝰ cõtinuat vitã ut dicit Augꝰ. ¶ Item hoc videt̃ per uerba poſita in geñ. q: dicit dñs poſt pctm̃ videte ne forte ſumat de ligno vite ⁊ viuat in eternũ. Sed ꝯtra quacũqꝫ die comederis morte morieris. i. neceſſitati mortis ſubiacebis ut dicit Augꝰ. ¶ Itẽ ſancti coiter dicũt ꝙ ante pctm̃ potuit homo nõ mori: ſꝫ per pctm̃ factꝰ eſt ꝙ nõ poſſet nõ mori. ¶ Iuxta h̕ iterũ querit̃ ſi poſt pctm̃ comediſſet de ligno vite ⁊ ꝯtinuaſſet vitã utrũ eandez imortalitatẽ habuiſſet q̃ꝫ ꝑus. Et videt̃ ꝙ ſic. ꝑma enim imortalitas fuit in ſtatu aĩalis corporis ⁊ cibi ſuſtẽtãda ⁊ ſilr 2ª. Sed cõtra dicit etiam Augꝰ ꝙ helias ⁊ enoch reuertant̃ ſub antichriſto ad debitũ illud ſoluẽdũ quo oẽs debitores facti ſumus in adã. ſed in prima imortalitate nullus hoc debitũ nõ ꝑſoluiſſet: ergo nõ eſſet eadem imortalitas. ¶ Iuxta hoc iterũ querit̃ ulterius utruz pro quolibet pctõ hõ neceſſitati moriendi in corpore fuiſſet adductꝰ. Et videt̃ ꝙ nõ. ſunt eniz quedã pctã in quibꝰ corpus nõ coĩcat aĩe ſicut infidelitas ⁊ quedam inanis glĩa de ſpũalibꝰ: iniuſtũ aũt eſſet ut corpus cuz aĩa ſocietatẽ in pena hẽret niſi etiã ſocietatẽ in culpa habuiſſet: ergo ſi in talibus peccatis peccaſſet adã: nõ neceſſario fuiſſet mortuus in corꝑe. ¶ Sꝫ ꝯtra multa peccata ſunt tm̃ ſm vnã potentiã aĩe pro quibꝰ tñ totꝰ homo eſt ꝯdẽnatus: ergo ſilr pro peccato ſpũs ꝯdẽnari debuit etiã corpus. ¶ Item dicũt ſcĩ ꝙ pctm̃ induxit mortem per hoc auertit aĩam ab icõmutabili vita. Cuz ergo hoc ſit in omni pctõ: oẽ pctm̃ induxiſſet mortẽ. ¶ Preterea querit̃ de hoc qđ habet̃ in libro ſapiẽtie deus mortez nõ fecit ſed impij manibꝰ ⁊ uerbis accerſierũt eã. mors eniz eſt inſtr̃m iuſticie iudicãtis quã deus inflixit ꝑmis peccantibꝰ: ergo videt̃ ꝙ deus fecit eam. ¶ Itẽ dicit amos ꝓpheta: nõ eſt malũ in ciuitate ꝙ deus nõ fecit. ⁊ hoc intelligit̃ de malo pene: ꝗ oĩs pena a deo eſt facta. ¶ Ulterius etiã querit̃ qua iuſticia poſteriori ꝯdẽnati ſunt morte. pater enim nõ portabit iniquitatẽ filij neqꝫ filius portabit iniquitatẽ pr̃is dicit dñs. ¶ Solõ dicẽdum ad ꝑm ꝙ pctm̃ induxit neceſſitatẽ moriẽdi: vñ per eſuz ligni vite nõ fuiſſet ablata mortalitas oporteret enim mori quãtũlibet fuiſſet ꝓlongata vita ante trãſitũ ad glĩam. ⁊ hec eſt ſnĩa Aug̃ ſuꝑ geñ. ad lr̃am in 6° libro vñ dicit heliã ⁊ enoch redituros eo ꝙ oportet nos expoliari ⁊ nõ poſſumus ſuꝑueſtiri ut abſorbeat̃ qđ mortale eſt a vita. huius aũt cauſa in q̃one de reſurrectione plenius expediet̃ in loco illo ubi queret̃ de termio illo a quo eſt reſurrectio.

¶ Ad obiecta ꝟo in cõtrariũ dicẽdũ ꝙ homo poſt peccatũ nunq̃ꝫ poſſet dici imortalis per eſum ligni vite poſſet ei ꝯtinuari vita: ſed nõ ſic q̄n ſemꝑ neceſſe eſſet mori ante tranſitũ ad ꝑriam: ⁊ hoc intẽdit dñs cum dixit ne ſumat de ligno vite ⁊ viuat in eternũ. ¶ Ad id qđ ulteriꝰ querit̃ utrũ pro quolibet pctõ mortuus fuiſſet in corꝑe. dicẽduz ꝙ ſic. ¶ Ad obiecta in cõtrariũ dicẽdũ ꝙ potẽtia peccati nõ facit pctm̃: q: oꝑationes ⁊ actus ꝑticulariũ ſunt ⁊ totius: ⁊ iõ totuz ꝯdẽnat̃. ¶ Ad id qđ ulteriꝰ querit̃ utrũ deus mortẽ fecerit. dicẽduz ꝙ deus eſt cauſa efficiẽs mortis ⁊ infligens ⁊ penarũ: ſed pctm̃ hoĩs eſt cauſa meritoria: ⁊ ſic intelligit̃ dictũ ſapiẽtie. ¶ Ad ultim̃ dicẽduz ꝙ mors eſt ex mã: vñ oẽs ꝑtes illius mãe corruptibiles facte ſunt: ⁊ q: oẽs mãliter ſumus in ꝑmis hoibus iõ oẽs morimur ⁊ q̃ſi aqua in terrã dilabimur. dictũ ꝟo ꝓphete de pctõ actuali itelligit̃ ⁊ nõ de originali.

¶ Querit̃ de edulio ⁊ gñatiõe eiꝰ ſi ꝑſtitiſſet ſine pctõ.

d **Einde queritur** de edulio ⁊ gñatione eius ſi ꝑſtitiſſet ſine pctõ. Et queritur utrum cibus ꝯuerſus fuiſſet in nãm uel nõ. Si eniz nõ fuiſſet ꝯuerſus tunc fruſtra comediſſet. Si ꝟo cõuerſus fuiſſet in corpus aut ad reſtaurationẽ deꝑditi: aut ad augmẽtum tm̃. Si ꝑꝰ mõ tunc aliq̄d poſſibile fuit deꝑditi in corpore: ſed eadẽ rõ eſt de ꝑte ⁊ de toto: ergo totuz poterat deꝑdi: ⁊ ita corruptibile habuiſſet corpus añ peccatũ. Si ꝟo nihil fuiſſet deꝑdituz ⁊ cibus nõ fuiſſet additꝰ corpori cum quãtũ quãto additũ ſemꝑ faciat maius: adam per totã vitã creuiſſet in magnitudĩe corporis qđ abſurduz eſt. Si ꝟo dicat̃ ꝙ cibus tm̃ reſtitiſſet calori nãli ne cõſumeret ſubam corporis hoc nihil eſt: q: ſuba corporis nõ fuit ꝯſumptibilis tunc fruſtra ponebat̃ ad obſtaculũ cõſumptioni. ¶ Preterea dicit Augꝰ ꝙ ſi nõ peccaſſet nec ignis ureret: nec aqua mergeret: nec ſpina pungeret: nec gladius ſecaret: ergo multominus calor nãlis cõſumeret. ¶ Preterea querit̃ utruz facta fuiſſet digeſtio cibi: ⁊ videt̃ ꝙ ſic. fecit deus in hoĩe mẽbra digerẽtia ſtomachũ ⁊ epar ⁊ ſimiliter uenas cibũ ad mẽbra deportãtes: que oĩa fruſtra eſſent niſi in eis eſſet digeſtio cibi. ¶ Preterea dicit Augꝰ ꝙ talis erat mortalitas ade ꝙ tm̃ cibis erat ſuſtẽtãda. cibi aũt nõ ſuſtẽtant niſi per digeſtionez. ¶ Querit̃ etiã de mõ gñationis. Dicũt eñi Dioꝰ ⁊ Damaſ. ꝙ hõ nõ genuiſſet hoc mõ ſi nõ peccaſſet: ſed dñs multiplicaſſet humanũ genus per modũ alium. Et eſt rõ eoꝝ: q: gñatio eſt vite mortalis eo ꝙ imortalia nõ gñant. Cum ergo adã fuerat imortalis factꝰ ipe non genuiſſet. ¶ Item Augꝰ in libro de bono ꝯiugali cõcubitus nõ niſi mortaliũ corpoꝝ eſſe põt. Adam ꝟo in primo ſtatu nõ fuit mortalis: ergo non cõcubuiſſet ſi ꝑſtitiſſet. ¶ Item ibidẽ ſine coeũdi amplexu alio aliquo modo ſi nõ peccaſſent habituri eſſent filios ex munere oĩpotẽtiſſimi creatoris qui potuit ⁊ ipſos ſine parẽtibus ꝯdere qui poterat carnẽ chriſti de utero virginali formare. Et ut ipſis infidelibus loquar qui potuit apibus ſine cõcubitu ꝓlem dare. ¶ Sed ꝯtra Augꝰ in 9° ſuꝑ geñ. ad lr̃az quã iam emiſi de paradiſo ꝯueniſſe ⁊ genuiſſe cõmemorant̃: tñ nõ in deo qui ꝓhibere potuerit ut eſſent eis in paradiſo honorabiles nuptie ⁊ thorus imaculatus hoc deo ꝑſtãte fideliter iuſteqꝫ viuẽtibꝰ ei obedient ſancteqꝫ ſeruiẽtibꝰ ⁊ ſine ullo inquieto ardore libidinis ſine ullo labore aut dolore pariẽdi fetus ex eoꝝ ſemine gñarent̃. ¶ Item Augꝰ ibidem. Cur nõ credant̃ illos hoĩes añ peccatũ genitalibꝰ mẽbris ad ꝓcreãdum filios ita imparare potuiſſe ſicut in ceteris que in quolibet opere aĩa ſine ulla moleſtia: q̃ſi pruritu uoluntatis mouet plura etiam de hoc dicit Augꝰ. ¶ Item maſculuz ⁊ feminã creauit eos deus. Diſtinctio aũt ſexus nõ eſt neceſſaria niſi propter coituz ⁊ gñationẽ: ergo videt̃ ꝙ ante peccatũ coire ⁊ gñare poterãt. Sed tunc querit̃ de deciſione ſeminis: cum enim ſemẽ ſit ex ſuꝑfluitate cibi videt̃ ꝙ cibus in illis alterabit̃ ⁊ incorꝑabit̃. ¶ Solõ ſine ꝑiudicio loquẽdo ⁊ nihil affirmãdo dico ꝙ deus fecit primos hoĩes tales ꝙ aĩalitas eoꝝ cibis eſſet ſuſtẽtãda ⁊ ꝓpter hoc cibis indiguerũt. ¶ Ad hoc aũt qđ querit̃ utrum incorporatus fuiſſet eis uel nõ. dico ꝙ mihi videt̃ ꝙ non. dupliciter enim ꝯiungit̃ cibus corpori nr̃o. ſ. ſuba ⁊ virtute. In ipſis tm̃ virtute fuiſſet ꝯiunctus ⁊ ſuba emiſſa fuiſſet per egeſtiones ⁊ euaporatiões per poros occultos ⁊ manifeſtos. Incremẽtum aũt corpoꝝ filioꝝ eoꝝ habitũ fuiſſet ex multiplicatione corꝑalis ſube in ſeipſa ſicut multiplicati q̄nque panes fuerũt ad ſatietatem q̄nque miliũ hominum. ¶ Ad hoc qđ querit̃ utrum cibus reſtitiſſet calori nãli ne ꝯſumeret ſubam. dicẽduz ꝙ ſequendo uer/

ba ſanctoꝝ ſuba illa non fuit ꝯſumptibilis: ⁊ ideo cibus virtute non ꝯiungebatur. ℂ Ad hoc vero qd̄ queritur de gñatione dicēdum eſt ꝙ gñare poterant ante peccatum per cōcubituꝫ ſed ſine ꝯcupiſcentia fuiſſet ꝯceptus ⁊ grauidatio ſine grauamie ⁊ puerperiū ſine dolore. ℂ Auctoritates que videnꝛ ꝯtra hoc eſſe ꝑm opinionē loquūtur ſub ſentētijs alioꝝ. ℂ Ad id qd̄ querīꝛ de ſemine dicendum ꝙ ſemen aſſumptuꝫ fuiſſet de radicali ⁊ nō nutrimentali: qd̄ quia multiplicatum fuiſſet virtute cibi ſufeciſſet ad ꝯſiſtentiam corporis ⁊ ad ꝓpagationem gñationis. Sunt tñ qui dicunt ꝙ deus tales fecit primos homines qualiter competebat futuro eoꝝ caſui quem ipſe preſciuit. Quid autē uerius ſit de hoc non facile perſpicuuꝫ pōt inueniri. Auguſtinus enim facit qōneꝫ de pueris natis utrum parui uel magni: ſapiētes uel ignorātes nati fuiſſent. ⁊ reſpondet ꝙ ꝓpter neceſſitatem uteri paruí nati fuiſſent ſed non in tali infirmitate ut nec loq nec ambulare nec ſape potuiſſent. ℂ Ad id qd̄ queritur de digeſtione dicēdū ꝙ facta fuiſſet digeſtio ut iā dictū eſt.

ℂ Queritur de coniunctione anime ⁊ corporis.

Onſequēter queritur

de cōiunctione anime ⁊ corporis. Et queritur utrum per medium uel ſine medio. Et videꝛ ꝙ ſine medio. Anima enim eſt actus corporis phīci potētia vitam hñtis. omnis aūt actus ſue potentie imediate ꝯiungitur ergo anima imediate ꝯiungiꝛ corpori. ℂ Item probat Ar̄ in 2° de anima ꝙ anima ſit ſuba ⁊ rō corporis aīati dans eſſe corpori animati: ergo anima imediate ꝯiungitur corpori. Si forte dicatur ꝙ anima non tñ eſt forma ſed etiam ſuba pſe exñs: ⁊ ꝓpter hoc indiget medio in cōiunctione ſui cū corpe. ℂ Cōtra illud mediuꝫ aut eſt ſuba aut accñs. non accñs eo ꝙ accñs nō pōt eſſe rō cōiunctionis ſube cū ſuba. Si aūt eſt ſuba: aut eſt pars hominis: aut extrinſecū homini. nō extrinſecuꝫ: quia iterū hoc nō poſſet cōiungere. Si aūt pars hominis tunc erit aut pars materie aut pars forme. nō pars forme eo ꝙ forma ſimplex ſit ⁊ tales ptes nō habeat: ergo erit pars materie: ergo ſi tota materia medium habet ꝯiungens cuꝫ forma ⁊ pars mediū hēbit: ⁊ iterum opoꝛtebit ponē medij mediū ⁊ ſic in infinitū: ⁊ ſic aīa imediate ꝯiungiꝛ corpori. ℂ Preterea dicit Ar̄ in 2° de aīa ꝙ hoc qd̄ eſt in partibus opoꝛtet ⁊ in toto accipe: ſicut enim partes aīe actus ⁊ pfectiones ſunt partiū corporis ita ⁊ tota aīa imediate ꝯiungiꝛ partibus corporis: ergo ⁊ tota aīa imediate ꝯiungiꝛ toti corpori. ℂ Sed ꝯtra ſup̄ ꝓbatum eſt ꝙ ſenſibile nunq̄ʒ inuenīꝛ in corpore ſine uegetabili: ⁊ rōnale nūq̄ʒ ſine utroqꝫ: ergo uegetabile ⁊ ſenſibile media videnꝛ eſſe quib° cōiungiꝛ aīa rōnalis cuꝫ corpore. ℂ Item corpus eſt quātū groſſuꝫ corruptibile. Aīa aūt rōnalis ſimplex eſt ⁊ incorporea ⁊ incorruptibilis: iſta aūt extrema cuꝫ ſint oppoſita ꝯiungi nō poſſunt niſi per media participātia nām utriuſqꝫ extremorū. ſ. ꝙ ſint incorporea ⁊ icoꝛruptibilia. Sed tales ſube ſunt uegetabilis ⁊ ſenſibilis: ergo uegetabilis ⁊ ſenſibilis ſunt media aīe rōnalis ⁊ corporis. ℂ Juxta hoc uerum querīꝛ ulterius qualiter aīa ſit in corpore vtrū tota ſit in toto. Et videꝛ ꝙ ſic. dicit enim Aug° ꝙ aīa eſt in corpore ⁊ tota in toto corpore. hoc idem dicit Anſelmus. ℂ Item ꝓbaꝛ per rōnes aīa enim ad corpus hēt cōpōnem forme. Cū igitur forma ⁊ pfectio ſit in qualibet parte ſui pfecti aīa erit in qualibet pte ſui corporis. Si forte dicaꝛ ꝙ aīa per potētias ſuas eſt in toto corpore ⁊ nō per ſeipſam. Contra ille potētie que ſunt in corpe nō ſunt ſeparate ab aīa. ubicūqꝫ igiꝛ eſt aliqua potētiarum ibi eſt aīa per ſubaꝫ. Sed in toto corpore ſunt potētie: ergo in toto corpe eſt aīa per ſubam. ℂ Sed ꝯtra qcqd ꝑm ſe nulli° corporis eſt actus non eſt in corpe nec in parte corpis. aīa intellectiua ꝑm ſe nullius corporis eſt actus: ergo nō eſt in corpore nec in parte corporis. p̄ᵃ patet pſe. 2ᵃ ſupius eſt probata. ℂ Item ſi eſſet in toto ita ꝙ vnuꝫ in qualibet pte. Aut ē ſignabilis in qualibet parte aut nō. Si ſignabilis contra quicqd ſigīꝛ in pluribus locis actu eſt in pluribus locis diffinitū eſt in illis uł ſcriptū. Anima ſic ſigīꝛ in plurib° locis: q: in oībus membris corporis: ergo eſt in pluribus locis diffinita uel circūſcripta in illis qd̄ eſt impoſſibile. omne enim qd̄ eſt ſube finite ſi finiꝛ uel circūſcribiꝛ in loco vno nō eſt in alio. Si vero non pōt ſigri in illis tunc non videꝛ etiam nō eſſe in illis: q: qd̄ eſt in aliquo pōt ſigri in illo. ℂ Juxta hoc etiam querīꝛ utruꝫ ſit in corpore. Si enim ꝯtētum eſt in ꝯtinente potius videꝛ eſſe corpus in aīa q̄ʒ ecōuerſo: eo ꝙ aīa continet corpus ⁊ nō cōtineꝛ ab eo ut dicit phus. ℂ Ulterius etiaꝫ querīꝛ utrum faciat vnum cum corpore. probatur enim in 7° methaᶜᶜ ꝙ ex duobus actu exñtibus ⁊ cōpoſitis nō fit vnum. cum igiꝛ corpus ⁊ aīa talia duo ſunt ut videtur corpus ⁊ aīa nō faciant aliqd̄ vnum. Et q: multa ſup̄ de hoc queſita ſunt ſufficiāt p̄dicta. ℂ Solō ꝑm utram ſententiaꝫ aīa hoīs vna eſt ſuba in uegetabili ſenſibili ⁊ rōnali: ⁊ ꝓpter hoc dicit Damaſ. ſi de aīa ꝑm ſe loquamur ꝙ ipſa imediate vnīꝛ corpori ſicut forma vnitur materie ⁊ ſicut motor mobili. Corpus aūt dico mixtū ⁊ cōplexionatum ⁊ organicum ⁊ cōpoſituꝫ. Eſt enim cōmixtio elemētoꝝ in humores: ⁊ cōmixtio humoꝝ in cōplexiones. Cōpoſitio vero corporis organici eſt ex membris diuerſis ⁊ ſolidis rñdentibus viribus aīe ꝑficientibus eam. Similiter aīam eſt ꝯſiderare tribus modis. ſ. put eſt forma ⁊ efficiens ⁊ finis viuētis corporis ut ſup̄ determinatuꝫ eſt. Si aūt cōſideraꝛ ut forma tunc eſt in toto tota. perfectio enim in qualibet pte adeſt pfectibili non tñ eſt diuiſibilis diuiſione corporis rōne ſupra aſſignata. Si auteꝫ cōſideraꝛ ut efficiens operuꝫ ipſius aīati tunc cōſideraꝛ duob° modis. ſ. per potētias per quas efficit opus: ⁊ ſic habet alias potētias in qualibet parte: ita ꝙ in vna vnā ⁊ in alia aliā: ⁊ alias habet que nullius partis corporis ſunt: cuiuſlibet tñ potentie organice immediata eſt relatio ad ſuum organū. Cōſideraꝛ etiam per ſuā eſſentiam ⁊ ſic iterum tota in toto eſt eo ꝙ eſſentia aīe oībus viribus adeſt ſiue ſint organice ſiue nō. Cōſideraꝛ etiam in ſuis opationibus ⁊ ſic indiget medio duplici. ſ. generali ⁊ ſpeciali. gñale mediuꝫ ⁊ ſpūs qui ꝑm medicos corpus eſt mediū inter aerem ⁊ ignem: ⁊ eſt triplex. ſ. nālis aīalis ⁊ vitalis. nālis aūt eſt inſtrm̄ trium viriū aīe uegetabilis: vitalis vero eſt ille per quem aīa a corde vitaꝫ ⁊ pulſum opatur in toto corpore. aīalis vero deſeruit precipue viribus exñtibus in capite: ſiue ſint motiue ſiue apphenſiue. motus aūt hoꝝ ſpirituuꝫ in corpore ſunt ſicut mot° luminariū in mundo: ꝓpter qd̄ etiam quidaꝫ dixerunt ſpūs eſſe de natura quinti corporis qd̄ tñ nō uerū. Motus enim ipſoꝝ ſunt ut luminariuꝫ ꝓpter hoc ꝙ ſunt inſtrumēta aīe: ab ipſa enim dirigitur ſpūs: ita ꝙ ſit ſubtilior aere: ⁊ cum ſint calidi per nām ſunt etiam calidiores eo ꝙ lucidi ſunt. mediuꝫ aūt ſpeciale eſt quo vna potentia indiget alia ad hoc ꝙ opetur ꝑm ꝙ Damaſ. dicit nutrimētuꝫ deſeruire augmētatiue ⁊ gñatiue: ⁊ ſenſus fantaſie ⁊ fantaſia rōni. ℂ Ad id vero qd̄ primo querīꝛ patet ꝙ aīa ſine medio eſt in corpore: ſed non ſine medio operaꝛ. ℂ Ad id qd̄ cōtra obijcitur dicēdum ꝙ uegetabilis ⁊ ſenſibilis in hoīe non ſunt diuerſe in ſuba ab aīa rōnali: ſed ſunt alie potētie: ⁊ ꝓpter hoc non ſunt medie ut per quas aīa rōnalis ſit in corpore ſed per quas operēꝛ. ℂ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ aīa uegetabilis ⁊ ſenſibilis corrumpīꝛ in ſuis opibus: ⁊ ꝙ ſunt potentie affixe organis ⁊ nō corrumpunꝛ pſe ꝑm ꝙ ſunt in hoīe: ⁊ hoc ſupra probatū eſt in qōne de imoꝛtalitate aīe. ℂ Ad id qd̄ ulterius queritur qualiter aīa ſit in toto tota patet ſolutio per p̄dicta. ℂ Ad id qd̄ ꝯtra obijcīꝛ dicēdum ꝙ intellectus qui nullius corporis eſt actus eſt potētie aīe ⁊ non

quãlibet potentiã aĩe contingit eſſe in toto totam: eo ꝙ aĩa rõnalis talis eſt ſuba a qua fluunt potẽtie organice ⁊ nõ organice ut ſup ex rõnibus Auic^e ꝓbatuꝫ eſt. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ ꝓpe loquẽdo nihil ꝯtigit ſignari niſi qḋ habet ſitum pſe uel per accñs. ſignatur enĩ punctum eo ꝙ habet poſitionem in ꝯtinuo. ⁊ ſignaꝛ albedo eo ꝙ in eſt ẽm determinatã partem ꝯtinui: q: ẽm ſuperficiem uel partem ſuperficiei: ſed in formis ſubalibus que ẽm rõneꝫ ante ſitũ ⁊ quãtitatẽ aſſunt mãe nõ eſt talis ſignificatio ⁊ precipue in aĩa hoĩs que ſimplicior eſt oĩbus formis ſub ſtãtialibus. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ aĩa eſt in corpore ⁊ non corpus in aĩa ſicut forma in materia: ⁊ ſicut motor in mobili: lꝫ enim in corpalibus ꝯtẽtum ſit in ꝯtinente: tñ in ſpũalibus eſt ecõuerſo. ſ. ꝯtinẽs in contento: ⁊ hui⁹ ratio eſt q: in iſtis ꝯtinens eſt intrinſecũ in illis extrinſecum: ⁊ iterũ in iſtis ꝯtinẽs eſt ut forma: in illis aũt ut locus. ¶ Ad ulti^m dicẽdum ꝙ ex corpore ⁊ aĩa rõnali fit vnus hõ ea cõpõne qua cõponiꝛ potentia cuꝫ actu. vtrũ aũt potẽtia ſit pſe vnũ ⁊ ſilr aĩa ſup explanatum eſt.

¶ Queritur de habitaculo hominis.

Onſequẽter queritur

de hitaculo hoĩs. Et q: ẽm ſtatuꝫ aĩalis vite habitaculũ eſt duplex. ſ. paradiſus ⁊ mũdus quereꝛ de utroqꝫ. Et ẽmo de paradiſo de quo queruntꝛ quatuor. ſ. an ſit. ⁊ quid ſit. Et ad quid ſit. ⁊ de lignis paradiſi ⁊c.

Irca primuꝫ procedit ſic

dicit Beda ꝙ paradiſus eſt locus amenĩſſim⁹ longo maris ⁊ terre tractu a nr̃o habitabili ſecret⁹ adeo altus ut uſqꝫ ad lunarẽ globum attingat ſed impoſſibile eſt aliqḋ terrenũ uſqꝫ lunarẽ globuꝫ attingere: ergo terrenus paradiſus nõ eſt. ¶ Preterea phĩ dicũt ꝙ ignis tangit vndiqꝫ camerã celi lune: ſed nihil põt ſubſiſtẽ in igne: ergo videꝛ ꝙ nõ attingit paradiſus uſqꝫ ad lunam ſi terreſtris eſt. ¶ Preterea dicit Damaſ. ꝙ paradiſus forme ſenſibilis intelligentiã eſt excedẽs. ſed quicquid excedit forme ſenſibilis intelligentiã nõ eſt ſenſibile ergo non videꝛ eſſe aliquis paradiſus ſenſibilis uel terreſtris. ¶ Preterea glo. ſup geñ. ⁊ magiſter hiſtoriarum dicũt ꝙ per fontem qui aſcẽdebat irrigantẽ ſuperficiẽ paradiſi intelligiꝛ abyſſus matrix oĩum aquarũ. ⁊ ẽm hoc videꝛ paradiſus eſſe totus mũdus. ¶ Preterea Dam. dicit ꝙ fons ille eſt occeanus. occeanuꝫ aũt mare uocat qḋ a phĩs diciꝛ amphitrites cingens eſt terrã: ⁊ ſic iterũ videtur paradiſus eſſe totus mũdus ⁊ nõ aliquis locus ſpecialis a noſtro habitabili ſecret⁹. ¶ Preterea hoc videꝛ de rõne. dicunt enim ſancti ꝙ ſi homo nõ peccaſſet tẽpeſtates in aere nõ fuiſſent. Silr terra omnia ad uſuꝫ pertinẽtia ꝓtuliſſet: ⁊ ſic videꝛ totus mundus ꝓprietatẽ paradiſi habere ante peccatum. ¶ Preterea ad qḋ fuiſſet terra niſi homo habitaret in ea: ẽm naturã enim ideꝫ eſt locus gñationis ⁊ habitationis. Cum ergo homo de terra hmõi factus ſit: videꝛ ꝙ hic mundus ẽm naturam fuerit habitatio eius: ⁊ ſic iterum totus mũdus fuerit paradiſus. ¶ Preterea in apocriſis heſdre querit heſdras ab uriele angelo: quare non oẽs hoĩes facti ſunt ſimul. Et reſpondet angelus ꝙ terra nõ ſuſtinuiſſet habitationem eoꝝ: ergo videꝛ ꝙ terra propꝛium habitaculum ſit hoĩum. hec aũt uerba ſunt in heſdra. Interroga matreꝫ mulieris ⁊ dices ad eam. Et ſi paris quare per tempus roga eum ut decem in vnum ⁊ rñdet heſdras non utiqꝫ poterit ſed ẽm tempus. ⁊ dixit angelus ⁊ ego dedi matriceꝫ terre his qui ſeminati ſunt ſuper eam per tempus. ¶ Preterea in eccleſiaſte diciꝛ ꝙ gñatio preterit ⁊ gñatio aduenit: terra aũt in eternum ſtat. ⁊ per hoc videꝛ ꝙ terra ſit habitatio gñationis. Sed contra habitaculuꝫ reſpondere debet habitanti: ſed alius eſt ſtatus innocẽtie ⁊ alius ſtatus peccati. Cum ergo iſte mundus ſit locus eius qui eſt in ſtatu peccati: alius debuit eſſe locus eius qui eſt in ſtatu innocẽtie. ¶ Preterea ẽm leges huius mundi peccantes mittunꝛ in exilium: ergo ⁊ ẽm iuſticiã dei homo poſt peccatum miſſus eſt in exilium ſed miſſus eſt in munduꝫ iſtum: ergo mundus iſte eſt exilium: ergo alium locum habet patrie. ¶ Item aĩalitas hoĩs ⁊ brutoꝝ in ſtatu innocentie differunt: eo ꝙ homo fuit incorruptibilis ⁊ ẽm imagineꝫ dei factus: ergo ⁊ locus habitationis eius debuit differre. Cum igitur hic mũdus locus ſit habitationis brutoꝝ: locus hominis debuit eſſe ſepatus ab hoc mundo. hoc etiam per infinitas auctoritates ſanctoꝝ probatur. Dicitur enim in geñ. tulit deus hominẽ ⁊ poſuit eum in paradiſo uoluptatis. ⁊ ſic innuitur per modũ loquẽdi ꝙ a loco formationis tulit enim in alium locũ. diciꝛ aũt locus formationis fuiſſe a Greg. ⁊ Damaſce^o. alius aũt locus eſt paradiſus. Et ſilr plantauit aũt dñs deus paradiſum uoluptatis a ꝑncipio. Et ſimiliter ſancti diſtinguunt triplicẽ paradiſum. ſ. corporalem in eodem ideſt in uoluptate ⁊ delicijs a principio in oriente factum qui erat habitatio ade in ſtatu innocẽtie ⁊ paradiſum ſpũalem qui erat regio ſpirituum. ſ. celum empireũ. ⁊ qḋ in ezechiele diciꝛ de diabolo tu ſignaculum ſimilitudinis plenus ſapientia ⁊ ꝑfectus decore in delicijs paradiſi fuiſti. ⁊ in 2ª corin. 12° de paulo qñ rapt⁹ eſt in paradiſuꝫ. 3° paradiſus eſt pſens eccleſia habẽs lignum vite chꝛiſtũ: ⁊ ligñuꝫ ſciẽtie boni ⁊ mali experimẽtum tribulationũ. ¶ Solo dicẽdum ꝙ paradiſus terreſtris eſt ſicut dicit Beda a noſtro habitabili ſecretus longo maris ⁊ terre tractu. Et ſine pꝛiudicio loquẽdo credo ꝙ ultra equinoctialem in oriente uerſus meridiem. Et hoc probaꝛ tribus ſignis: quoꝝ vnum eſt ꝙ linee que accipiunꝛ ẽm diuiſionem horarũ noſtre habitationis ⁊ ponũtur a Ptholomeo in almageſti diſtinc. 2ª cap^o 6° ſunt eque diſtãtes. ⁊ ẽma eſt ſub equinoctiali circulo cuius dies longior eſt duodecim horarũ. 2^a vo eſt diſtans ab equinoctiali per partes quatuor ⁊ per quartaꝫ partis. ſ. gradus: ⁊ eius dies longior eſt duodecim horaruꝫ ⁊ 4ª pars hore. 3ª eſt diſtãs ab eqnoctiali octo gradus ⁊. xxv. minuta: ⁊ eius dies longior eſt duodecim horarũ ⁊ medietas hore ⁊ ſic diſtinxit Ptholo. xxv. lineas ita ꝙ vna addit ſupꝛa alteram ⁊ quartam hore. ¶ Item ultime linee diſtantia ab eqnoctiali circulo eſt. lviij. partes: ⁊ longitudo diei longioris eſt. xviij. hore ⁊ ſunt omnes parallelle diſtincte ab equinoctiali circulo uerſus aquiloneꝫ ſuper noſtrã habitationem. Et dicit Ptho. ꝙ de habitãtibus ultra equinoctialẽ uel utrum habitetur locus ille non poſſumus habere niſi eſtimationẽ: ſed ſcientiã non cõpꝛehendimus qñ aliquis nõ peruenit ad partes illas ex his qui habitant in noſtris regionibus habitãtibus: ⁊ propter hoc videꝛ cum complexio illius terre bona ſit ualde ẽm rõnem: ⁊ longo terre tractu ſepaꝛ a noſtro habitabili ſit ad aquilonem ꝙ paradiſus ſit ad meridiẽ uel equinoctialem ꝑcipue cum nullus vnqꝫ ex poſteris ade ad paradiſum ꝑuenerit niſi duo rapti. ſ. enoch ⁊ helias qui per miraculum illuc ſunt trãſlati. 2^m ſignuꝫ ſumitur ex uerbo Bede qui dicit ꝙ longo maris tractu ſepatus ſit locus ille. Quidaꝫ aũt phĩ dicunt ꝙ ſub equinoctiali circulo quoddã ſit mare ſalſiſſimũ ꝓpter terrorem ſalis ⁊ nõ cõmeabile a nobis. 3^m ſignum eſt ꝙ ſecũdus fluui⁹ qui egrediꝛ a paradiſo ⁊ a moyſe in geñ. in 2° cap^o diciꝛ gyen. ⁊ a ſanctis diciꝛ eẽ nilus qui fluit in egypto determinato tempore iundat ſine pluuijs que videanꝛ a noſtro habitabili. Inundat aũt totaꝫ terrã ſole exiſtente in cancro cum apud nos eſt ſolſticium eſtiuale illo tempore ſol remotiſſimus eſt a partibus meridianis ultra eqnoctialem exiſtẽtibus. Cum ergo remotio ſolis inducat hyemẽ in aqua eleuantur uapores multi: ſed non cõſumuntur ex illo tempore ultra equinoctialem tẽpus plu-

nioſum multum a quibus pluuijs nilus dicit̃ ultra equinoctialeȝ ueniēs accipit inundationē aquarū in egypto in noſtro habitabili. Alia aūt eſt cauſa inundationis nili cum ſol eſt in cancro cū potius deberet diminui nō pōt rōnabiliter aſſignari. Cum aūt nilus ſit fluuius paradiſi oportet paradiſū eē in eodē loco. ¶ Si forte obijciat̃ ꝙ tunc ſilr̃ alia flumina paradiſi .ſ. tigris ⁊ eufrates deberent illo tēpore inundare ſicut nilus. Rñdendum eſt ꝙ ſm ſanctos nō cōtinuo fluxu fluunt ſicut nilus: ſed qñ diuidunt̃ in partes ⁊ abſorbentur a terra: ⁊ iterum mole quorūdā montiū expreſſi uel in parte uel in toto oriunt̃ in radicibus illoꝝ montiū. Nilus aūt cōtinuo fluxu fluit de ultra equinoctialē fluens per ethiopiam ueniens in egyptū. Notiſſimū aūt eſt ⁊ per nigredinem ethiopum probāt ethiopes habitare uerſus equinoctialem iuxta torridā zonā que ſola prohibet tranſitū habitantiū in noſtro habitabili ultra equinoctialē. ¶ Dicendū ergo ad primū ꝙ in ueritate ſm altitudinē ſpatij vix poſſibile eſt paradiſum uſqȝ ad lunarē globum attingere: ſed ſm altitudinē dignitatis eſt hoc poſſibile .ſ. ꝙ luna creſcit ⁊ decreſcit in lumine per acceſſum. ſed incorruptibilis eſt in ſuba. Et ſilr̃ habitare in paradiſo incremētum luminis habuiſſet in corpore imortali ſi ſtetiſſent donec tandem ad plenuȝ lumē fuiſſent aſſumpti ⁊ fulgērent ſicut ſol in regno pr̄is eorū. ⁊ per hoc patet ſol̓o ad ſequēs. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ fons paradiſi attendi pōt ſm radicem ⁊ ſm eſſentiā. Si p° mō tunc eſt abyſſus radix aquaruȝ ⁊ occeanus ſiue amphitrites. oēs enim aque indeficientes a pncipio indeficiente oriunt̃ ſicut pbat̃ in methe^a. principium aūt indeficiens aquarū nō niſi amphitrites eſt ⁊ abyſſus propter dracones ſubterraneos. Si ỽo 2° mō attendit̃ tunc eſt fons ſpecialis irrigans paradiſum ⁊ effluens a paradiſo per quatuor hoſtia fluminuȝ ſicut narrat moyſes: ⁊ patet ſolutio ad ſequens. ¶ Ad aliud aūt qđ obijcit̃ per rōnes dicēduȝ ꝙ in ueritate homine cadente oīa ceciderūt in peiorem ſtatuȝ ut in oībus peccans homo puniat̃. Aliam aūt partē terre fecit de⁹ duabus rōnibus .ſ. ut cōpleret̃ vniuerſum: ⁊ q: preſcius erat futuri caſus hoīs: ⁊ lȝ idem locus ſit habitationis ⁊ gñationis ſm nām: tñ ſm grām innocētie debebat̃ homini alius locus ſicut pbant obōnes in cōtrariū adducte.

¶ De loco hoīs qui eſt paradiſus.

s Ecundo queritur

Quid ſit paradiſus. ⁊ ponat̃ diffinitio Damaſ. in 2° libro cap° xj° ubi dicit ſic. Diuus paradiſus eſt dei manibus in edem plantat⁹ gaudij exultationis vniuerſe pmptuarium. Sed cōtra ipſe dixit ⁊ facta ſunt: mandauit ⁊ creata ſunt. ergo videt̃ non eſſe plantatus dei manibus. ¶ Preterea edeȝ interp̄tat̃ delicie ⁊ ſm hoc plantatus eſt paradiſus in delicijs cum potius deberet dicē ꝙ proferret delicias. ¶ Preterea pmptuariū gaudij ⁊ vniuerſe exultationis magis videt̃ celeſtis q̄ȝ terreſtris paradiſus. ¶ Preterea dicit de paradiſo ꝙ ſit in oriente ⁊ ſic etiam videtur ſibi qñqȝ occidere ſol ꝙ non videt̃ ſtare cum Damaſ. qui dicit ꝙ repletus eſt lumine. ¶ Preterea ſibi ꝯtrarius videt̃ Damaſ. dicit enim paradiſum dei manibus eſſe plantatū. ⁊ poſtea dicit ſolum hominē diuinarū manuū plaſmatuȝ. ¶ Preterea Damaſ. dicit ꝙ eſt ſemp floridus comatus plantis ⁊ ſic videt̃ ꝙ plante ille nunq̄ȝ hēant fructum. ¶ Sol̓o dicēdum eſt cum Damaſ. ꝙ pulchritudo paradiſi ⁊ amenitas oīs forme ſēſibilis que eſt apud nos excedit intellectū ut locus qui dei imagini indignū habitaculū erat p̄paratus: vnde cū per manus dei opatio dei intelligitur locus ille qui pre alijs diuine beniuolētie ſortitus eſt decorē antonoma^ce plantatio manuuȝ dei dicit̃. ¶ Ad aliud dicēduȝ ꝙ indeficiētia deliciarū dicitur plantatus in delicijs: radicis enim indeficientia cauſat fructus indeficiētiam. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ celum eſt promptuariū gaudij ſpūalis: ſed paradiſus corporalis ptinens ad aīalitatem corporis immortalis primoꝝ hoīum. ¶ Ad aliud dicēduȝ ꝙ homo ſpecialiſſime opus manuuȝ dei dr̄: eo ꝙ eſt ad imaginem dei. ſed inter irrationabilia p̄cipue opus manuū dei dicit̃ paradiſus. ¶ Ad ulti^m dicēdum ꝙ nihil phibet eandem plantā habere flores ⁊ fructus in eodē tempore: p̄cipue ubi nō deficit temperies aeris ⁊ humor radicis. Qđ aūt Damaſ. dicit eum plenum lumine: intelligit̃ ſm effectum luminis qui eſt mouē plantas ad germen calido viuificatiuo: ⁊ ſic non debet accipi ꝙ nō occidat ibi ſol: cum expreſſe legamus ꝙ deambulabat dominus ad auram poſt meridiem ⁊c̄.

¶ Queritur ad quid ſit paradiſus.

t Ertio queritur

Ad quid ſit. quia dicit Damaſ. ꝙ ad habitaculum imaginis dei. dicit etiam ꝙ nullum irrationabiliū ibi habitabat ſȝ ſolus homo qui erat diuinarū manuuȝ plaſmat⁹. ¶ Sȝ cōtra hoc qđ nos legimus geñ. 2°. formatis igit̃ dñs de⁹ de humo cunctis aīantibus terre ⁊ vniuerſis uolatilib⁹: ⁊ adduxit ea ad adaȝ ut videret quid uocaret ea: nō aūt adduxit niſi in paradiſo: q: ibi erat hō: ergo ⁊ alia aīantia ibi habitabāt. Si forte dicat̃ ꝙ adduxit in mentē hominis ⁊ nō corporaliter. Cōtra hoc ſunt glo. ⁊ magiſter in hiſtorijs dicentes ꝙ fecit deus ut omnia uenirent ſimul eo nutu quo oīa creauit: uel forte per angelos adduxit. ¶ Preterea ſup illud ut oparet̃ ⁊ cuſtodiret illum. Dicit Aug⁹ ꝙ nō erat opus ſuuȝ ppter indigentiā: ſed ut haberet experientiā ſenſibilem in creaturis ⁊ per illā diſceret deum ergo eadem rōne experientiā ſenſibileȝ debuit habere in alijs aīalibus irrationabilib⁹ ⁊ ſic irrationabilia in pñtia ſua habitare debuerunt in paradiſo. ¶ Preterea expreſſe legimus ꝙ ſerpens fuit in paradiſo: ergo multomagis alia irratiōabilia. ¶ Preterea ſm lr̄am geñ. videt̃ homo poſitus eſſe in paradiſo ut operaretur ⁊ cuſtodiret illum hoc eſt paradiſuȝ: uel cuſtodiret illum .i. hoīem deus. ¶ Preterea querit̃ ulterius ſi plāte erant in paradiſo ⁊ ſponte ptulerunt fructus ad quid neceſſariū erit opus hominis. ¶ Sol̓o ad p^m dicendū ꝙ habitatio dicit morā continuā. Et q: paradiſus ſm cōgruitatem ſuoꝝ lignorum ⁊ amenitatis ſue tm̄ preſtabat permanentiā hoīs: ppter hoc dicit̃ ꝙ ſolus homo ibi habitabat. ⁊ hic eſt intellectus Damaſ. Alioꝝ ỽo aīalium non erat ibi pmanentia niſi inquātum pmanebant ad exercitium pmanentie ſapiētie hoīs uel ỽtutis. Serpēs enim fuit ibi ad exercitiū virtutis. cetera ỽo aīalia quibus nomen impoſuit adam ad exercitiū ſapiētie. Noīa enim ſm pprietatē nature imponere hoc eſt exercitiuȝ ſapiētie. ⁊ per hoc patet ſolutio auctoritatuȝ ⁊ rōnuȝ contra Dama^m inductarū. ¶ Ad id qđ ulterius queritur ꝙ erit ibi ad operādū. dicēdum cū Aug̃ ꝙ opus ſuum nō ordinabat̃ niſi ad exercitiuȝ ſapientie ut .ſ. ex his que facta ſunt intellectus inuiſibilia dei cognoſceret dum per plātationē in circulo que eſſet ỽtus radicis itelligeret.

¶ Queritur de lignis paradiſi.

q Uarto queritur

De lignis paradiſi. Et primo queritur de ligno vite utruȝ hunc habeat effectum a quo denominat̃. Et videtur ꝙ non. ponamus enim ade nō eſſe preceptū ꝙ non comederet de ligno vite tunc nō peccaſſet ſi comediſſet: ſed ſi nō peccaſſet nō fuiſſet mortuus: ergo nō comedēdo nō moreret̃ ⁊ ſic imortalitatem nō habuit a ligno vite. Hoc aūt eſt contra Aug^m in 6° ſuper geñ. ubi dicit expreſſe ꝙ immortalitas ade erat a ligno vite. ¶ Preterea querit̃ ſi lignum vite ſuffeciſſet ad ꝯtinuandum vitam qđ oportuit p̄cipe de alijs lignis ꝙ comederet de ipſis. ¶ Preterea querit̃ de ligno ſcientie boni ⁊ mali q̄re ſic nomi-

nec:cum adam ante guſtum eius ſciuerit bonum ⁊ ma/
lum. ¶ Si forte dicatur ꝙ illud lignū auxit ſciam ade
hoc non videt eo ꝙ ipſe habuit ante ſciam oīum ſcibiliū
per naturam:⁊ etiam omnem modum ſciendi:typicem
enim habuit demonſtratiuū ⁊ inuētionem ⁊ iudicium.
¶ Preterea querit quare potius dicat fuiſſe in medio
paradiſi q̄ȝ aliud lignum. ¶ Queritur etiam ꝙ cum ip/
ſum fuerit pulchrum viſu aſpectuq; delectabile:⁊ ad ue/
ſcendum ſuaue quare potius fuit ei inhibitum q̄ȝ aliud
lignum. ¶ Solutio dicendum ꝙ lignum vite ex parte
corporis diſponebat ad immortalitatem ut dicit Augu/
ſtinus. Et ut hoc intelligat ſciendum ꝙ imortalitas ade
quinque cauſas habet differentes:tres ex parte anime ⁊
duas ex parte corporis. Prima ex parte anime fuit cauſa
efficiens prima que eſt deus:que fuit vita anime ut ani/
ma poſſet eſſe indeficiens vita corporis. Secunda cauſa
fuit meritoria cauſa ⁊ hec fuit obedientia anime qua ſte/
tit ſub perpetua immortalitate. Item ſi corpus ſtaret ſub
ipſa ad imperium eius regeret perpetuo ſicut anima re
gebatur a deo. 3a cauſa quaſi forma uel proxima:⁊ hec fu
it gratia innocentie continens illum immunem a pena
infirmitatis ⁊ mortis que fuit immunis a culpa. ꝑterea
ex parte corporis fuit continentia ſubſtantie corporis in
eſſe:⁊ hec fuit ade ex eſu lignorum aliorum ꝑter lignū
vite ut dicit Aug°. quorum cibus virtute cōiunctus par/
tibus corporis prohibebat partium deperditionem:ſed q2
partes etiam non deperdite propter longam contrario/
rum actionem rigeſcunt ⁊ antiquant ⁊ indurant habuit
lignum vite qd ſemper reduxit teneritudinem iuuentu
tis:⁊ per hoc patet ſolutio ad duo prima. ¶ Ad aliud ſci
endum ꝙ lignū ſcientie boni ⁊ mali dicitur ab euentu
conſequente. ſ. ꝙ homo quodammodo per cōmixtionē
ipſius ſciuit bonum ⁊ malū:que autem neſciuit ſcilicet
ꝙ per experiētiam ſenſus in ſeipſo. ſciuit enim tūc quā/
tum bonum erat obedire:⁊ quātum malum inobedire.
¶ Ad aliud dicēdum ꝙ in medio dicit ut eſſet in p̄ſen/
tia ſenſus. oblectās autem dicit ut magis virtutem exci/
taret. Si enim abhominabile fuiſſet uetitum hoc nō fu/
iſſet virtutis exercitium.

¶ Queritur de habitaculo hoīs qd eſt mundus.

p **Oſtea queritur** de ha
bitaculo hoīs quod eſt mundus. De quo
querūtur tria. quorum primum eſt utrū
mundus ſit eternus uel factus ſit ⁊ etiam
corruptibilis ſit determinato tempore. 2m
eſt utrum ſit vnus uel plures. 3m eſt de ordine ⁊ perfecti
one vniuerſi.

a D primum ꝓcedit ſic.

In principio octaui phiſicorum facit Ar̄: que/
ſtionem habētem tres partes. ſ. utrum factus ſit motus
aliquādo cum nō eſſet prius:⁊ corrumpet aliquādo ita
ꝙ nihil ſit moueri:aut nec factus ſit aut nec corrumpatur
aliquādo ſed ſemp erat ⁊ ſemper erit ⁊ hoc immortale ⁊
ſine quiete ineſt his que ſunt ideſt entibus ut vita que/
dam omnibus per naturam exiſtētibus:hoc eſt querere
utrum motus ſemper erat nec factus nec generatus. Et
utrum ſemp nec corruptibilis nec finibilis. uel utrū eſt
factus ⁊ finiet:⁊ loquamur de illo motu qui eſt cauſa eē
⁊ vite mūdi. Et ad hoc ꝙ ille motus ſemp fuit nec aliquā
do factus ſit inducit philoſophus rationes. Quarum p̄/
ma eſt ab auctoritate loquētium de materia. Ratio autē
auctoritatis philoſophorum hec eſt. Quicquid eſt cauſa
cōmunis factionis ⁊ generationis ipſum neq; generatū
eſt motus primus celi ⁊ mūdi eſt huiuſmodi: ergo nec
factum nec generatum eſt. p̄ma probat per hoc ꝙ ſi mo
tus primus eſſet factus ⁊ generatus ſm naturam:iam nō
eſſet principium ⁊ cauſa efficiēs oīs generationis ⁊ facti
onis:ſed oportet ponere principium ſm naturam ⁊ iret
in infinitum:q2 de illo eēt eadem queſtio. 2a ſcḋo probat
in 2° de generatione ⁊ corruptione ubi probat ꝙ conti/
nuitas allationis ⁊ receſſionis ſupiorum corporum in
obliquo circulo eſt cauſa ꝯtinuationis generationis oīs
⁊ corruptionis que eſt ſm naturam. 2a probatur per di/
uiſionem deducēdo ad impoſſibile. diuiſio autē hec eſt
ꝙ ſi incepit motus:aut incepit ſicut dixit Anax. aut ſicut
dixit Emped. Dictū autem Anax. hoc eſt ꝙ primo fuit
mixtum ex oībus in quiete:⁊ intellectus agēs poſt quie
tem illam induxit motum. ſ. diſgregādo mixtū illud in
diuerſas partes ſiue ſubſtātias que ſunt t lignum lapis ⁊
celum ⁊ ignis ⁊c. Dictum autē Empedoclis fuit ꝙ mul
totiēs incipit motus ⁊ multotiēs deſinit. motus enim in
cipit cum amicitia ex multis immiſcibilibus facit vnum
mixtum ſicut accidit in generatione cuiuſlibet rei. ſimili
ter incipit motus cū diſcordia per reſolutionem ex vno
mixto facit plura miſcibilia:ſed quies eſt in temporibus
medijs. ¶ Cōtra quam obijcit Ar̄: ſic. ſupponat prin/
cipium phiſicum qd eſt vnamquāq; paſſionem diffiniri
per ſuum ſubiectū:⁊ cum motus ſit paſſio mobilis diffi
niet per mobile. diffiniēs autem aliqd prius eſt illo ſm
diffinitionem. Et querat de illo mobili utrum ipſum ſit
factum uel ſemp fuit. Et ſi ipſum ſit factum. Cōtra omne
factum prius eſt in fieri q̄ȝ in facto eſſe. ſi ergo primū mo
bile eſt factum ipſum fuit prius in fieri q̄ȝ in factū eē:ſed
omne fieri ponit motum ⁊ mutationē:ergo motus ⁊ mu
tatio fuit an̄ p̄mū mobile. Qd ſi cōcedat ſequunt tria in/
cōueniētia. quoꝝ primū eſt qd ponit philoſophus in lit/
tera. ſ. ꝙ ante p̄mum motum erit motus. 2m innuit phi/
loſophus in p̄ncipio phiſicoꝝ ꝙ motus ſit ante primum
mobile qd poſt ipſum debeat eſſe. 3m ſupponamus nos
ſ. ꝙ ibit in infinitū. ¶ Quero enim de illo motu ⁊ mu
tatione cum ſint accidētia in quo ſint ſubiecto. illud enī
de neceſſitate erit opinabile. ⁊ quero iterum de illo mo/
bili utrum ſit factum ante motū uel nō:⁊ ſic in infinitū.
Si ſcḋo dicit ꝙ mobile nō ſit factum ſed motus eſt factus
hoc eſt ꝙ mobile quādoq; fuit ſine motu in quiete ⁊ po
ſtea incepit moueri:hoc ꝯtingit ꝓpter alteram duarum
cauſarum. ſ. aut q2 nō eſt motiuum ꝙ moueret mobile.
aut q2 q̄es ſm naturam debet p̄cedere motum. nō p̄mo
modo q2 ſm philoſophū in 2° de celo ⁊ mūdo. cauſa pri/
ma mouet cauſatū p̄mum. cauſa aūt p̄ma ꝑpetua ⁊ eter/
na eſt. ſecūdo modo nō pōt eſſe eo ꝙ quies ꝑuatio mo/
tus eſt ⁊ ita motus an̄ q̄etem eſt. ſimiliter nullum mobi/
le q̄eſcit an̄ cauſam q̄etis ſue:que cauſa eſt cōſecutio ei°
qd intēdit per motum:ſed id qd intēdit primum mobile
per motum nunq̄ȝ eſt cōſecutum:ergo adhuc nunq̄ȝ q̄e
uit. ¶ Si forte dicat ꝙ p̄mum mouēs quid erat ſed mo
bile nō erat ſufficiēter diſpoſitū ad motum:⁊ mouēs nō
erat ꝓximum mobili adhuc propter hoc nō erat motus
anteq̄ȝ diſponebat mobile:⁊ anteq̄ȝ mouēs immediate
appropinquauit ei. ¶ Cōtra hoc obijcit philoſophus di
cēs ꝙ illa diſpoſitio mobilis de neceſſitate fuerit quedā
alteratio de nō mobili faciēs mobile:ergo alteratio p̄ceſ
ſit motum localem qd eſt abſurdū. p̄mus enim motus
qui eſt cauſa oīum motuum localis circularis ⁊ vnifor/
mis. ¶ Amplius ſi motus incepit cum tēpus ſit nume/
rus motus tūc tempus incepit:ſed tēpus nō incepit: er/
go nec motus. Qd ſcḋo tēpus non incepit ꝓbat Ar̄: dua
bus rōnibus. quarum p̄ma eſt ab auctoritate oīum phi/
loſophorum ponētium tēpus eſſe ingenitū preter vnū:
vī ⁊ Democritus ad hāc vniuerſalem ꝙ oīa facta ſunt:
fert inſtātiam pro tēpore ꝙ impoſſibile eſt eē factū. Pla
to autē ſolus gignit tēpus:hoc eſt ꝙ dicit tēpus eſſe geni
tum. dicit enim cum celo ipſum factū eſſe:celū enim fa/
ctū dicit. Alia ratio hec eſt q2 impoſſibile eſt intelligere
tēpus ſine ipſo. nūc autem quedam medietas eſt ⁊ prin/
cipium ⁊ finem ſimul habēs. p̄ncipium quidē futuri tpis

ſinem autem pꝛeteriti:ergo quandocũqꝫ accipitur nunc
fuit ante hoc pꝛeteritum tempus:⁊ ita non poteſt poni tẽ
pus incepiſſe ergo nec motus cuꝫ tempus ſit numerus
⁊ paſſio motus. Si foꝛte diceret aliquis ꝙ nunc non eſt
medietas temporis ita ꝙ ſit ſemper finis pꝛeteriti ⁊ pꝛi/
cipiuꝫ futuri. pꝛobatur hoc multis pꝛobationibus ſeu ra
tionibus ex ſexto phiſicorum. quarum vna ſufficiat hic
que eſt hec:nihil motum in indiuiſibili eſt in moueri:ſꝫ
in motum eſſe nunc eſt indiuiſibile:ergo nihil motuꝫ in
ipſo erit in moueri:ſed in motum eſſe accipiatᷣ:ergo qꝺ
cũqꝫ nunc in tempore illo pꝛimum mobile non erit in
moueri ſed in motum eſſe:ergo motus fuit añ hoc nũc:
⁊ ita hoc nunc fuit finis pꝛeteriti. Qꝺ ꝟo res mota non
ſit in motum eſſe ſic pꝛobatur. tempus eſt numerus mo
tus:ergo tempus ẜm ſuum eſſe ⁊ ẜm ſuam ſubſtantiam
non extenditur ultra motum:ſed motus non eſt in indi
uiſibili:ergo quodcũqꝫ indiuiſibile accipiatur ante hoc
fuit motus ⁊ poſt hoc erit:igitur in ipſo indiuiſibili erit
in motum eſſe ⁊ ita habetur pꝛopoſitum:⁊ tot ⁊ tales rõ
nes habentur ab Ariſtotele in pꝛincipio octaui phiſico/
rum. ¶ Ad pꝛimam qõnis partem. ſ. utruꝫ aliquãdo fa
ctus ſit motus. Ad aliam ꝟo partem qõnis. ſ. utruꝫ ſem
per erit motus. Inducitur alia ratio ab ipſo ſic. qꝺlibet
nunc acceptum in futuro erit pꝛincipiũ futuri: ⁊ ita poſt
hoc erit tempus:ergo ⁊ motus ſilr: ſed coꝛruptio vnius
eſt generatio alterius cum materia non poſſet eſſe ſine
aliqua foꝛma poſt ultimam coꝛruptioneꝫ erit generatio:
ergo ⁊ mutatio ⁊ motus. Sed quia de hoc multum diſ/
putauimus in tractatu de reſurrectione pꝛopter hoc rõ/
nibus ſuperſedemus. Similiter in tractatu de celo mul
ta queſiuimus utrum celum eſſet factum uel nõ:ex qui/
bus cognoſcuntur ea per que ex pꝛimo de celo ⁊ mũdo
quidam uoluerunt pꝛobare eternitatem mundi:quoꝛũ
vnum eſt in penultimo capitulo ubi Arꝭ:inueſtigat nu
merum mouentium ex numero motuum:⁊ dicit ſic:qꝛ
autem aliam ſubſtantiam eternam non mobileꝫ abſtra/
ctam a ſenſibus manifeſtum eſt:hoc modo ⁊ iam decla/
ratum eſt hanc ſubſtantiam non habere aliquaꝫ magni/
tudinem ſed neqꝫ partem neqꝫ diuiſioneꝫ habet. mouet
enim in tempore infundendo. nullum autem finitum
habet potentiam infinitam. Ex hoc accipitur ꝙ motus
pꝛimi motoris eſt in tempore infinito ⁊ ſic erit ſine pꝛin
cipio:⁊ cum ille motus ſit cauſa mundi mundus erit ſi/
ne pꝛincipio. ¶ Item ibidem pꝛimum pꝛincipium en/
tium non mouetur accidentaliter: neqꝫ eſſentialiter: ⁊
mouet ⁊ facit motum pꝛimum eternum. Cum igiᷣ mo/
tum neceſſe eſt ut moueatur per aliquod:pꝛimus auteꝫ
motoꝛ non mouetur perſe:⁊ motus eternus ſit per mo/
torem eternum ⁊ vnus per vnum. Ex hoc accipitur ꝙ
mobile pꝛimuꝫ moueᷣ per motorẽ pꝛimuꝫ:⁊ ipẽ eſt imo
bilis pſe ⁊ per accñs:⁊ ab eternitate eius eternus eſt mo
tus:⁊ ab vnitate vnꝰ eſt. ¶ Itẽ ibidẽ loquẽs de motibꝰ
ſpaꝛũ inferioꝝ:qꝛ inueſtigãs numerũ motoꝝ ⁊ ponens
opinionem Odoricij ⁊ Ptholomei de numero motuũ
planetarum dicit ſic. Nos videmus ꝙ pꝛeter motum to
tius ſimplicem quem dicimus moueri a ſubſtãtia mobi
li alios motus eternos qui ſunt erraticaruꝫ:coꝛpus eniꝫ
circulare eſt eternum ſine quiete:⁊ hoc quideꝫ determi/
natum in nãlibus:neceſſe eſt ergo ut vnuſquiſqꝫ iſtoꝛũ
motuuꝫ fiat per aliquid qꝺ eſt eternuꝫ pſe ⁊ per ſubãm:
eternam:natura enim ſtellarũ eterna eſt. Ex hoc accipi/
tur ꝙ motus planetarũ eſt eternus ⁊ a motore eterno ⁊
immobili eterno. ¶ Item ibidẽ cuꝫ motus eſt eternus
etiam ante motum neceſſe eſt ut ſit illud qꝺ eſt añ ſbaꝫ.
hoc eſt cum motus inferioꝛũ ſit eternus:neceſſe eſt etiã
ſubãm eternam eſſe pꝛimum mouentẽ qui eſt ante ſub/
ſtantiã ſecundoꝝ mouẽtium. Et ex hoc iteruꝫ accipitur
ꝙ motus ſit eternus:hec ⁊ huiuſmodi accipiunᷣ ex me/
thaᶜᵃ. Quidã etiam adducũt illud quod habetur in 6°
phiſicorum ubi Arꝭ:pꝛobat motorem pꝛimum nõ eſſe
finitum neqꝫ infinitum quãtitate. nulla enim quantitas
eſt infinita actu. finitum aũt non habet potentiam infini
tam: ⁊ hec ſunt eius uerba. determinatis aũt his mani/
feſtum eſt ꝙ impoſſibile eſt pꝛimum mouens ⁊ immo/
bile habere aliquam magnitudinem. Si enim magni/
tudinem habet neceſſe eſt finitum eſſe ipſum aut infini/
tum. Infinitum quidem igitur qꝺ non cõtingit magni/
tudinem eſſe oſtenſum eſt pꝛius in pꝛehabitis ſcilꝫ in 3°.
Qꝺ autem finitum impoſſibile ſit habere infinitam po
tentiam:⁊ qꝺ impoſſibile ſit a finito moueri aliquod tẽ/
pus infinitum demonſtratum eſt nunc. pꝛimum autem
mouens perpetuum mouet motuꝫ ⁊ in tempore infini/
to:manifeſtum eſt itaqꝫ ꝙ eſt indiuiſibile ⁊ impartibile
⁊ incoꝛruptibile nullam habens magnitudinem peni/
tus:⁊ ex hoc accipiᷣ etiam ꝙ motus pꝛimus eſt eternus
⁊ in tempore infinito. quidam auteꝫ adducunt qꝺ habe
tur in 2° de generatione ⁊ coꝛruptione. ubi pꝛobat Arꝭ:
cauſam generationis ⁊ coꝛruptionis eſſe illationem ſu/
periorum in obliquo circulo ⁊ pꝛecipue ſolis:⁊ inter ce
tera dicit ſic. Neceſſe eſt ⁊ ſi erit ſemper generatio ⁊ coꝛ/
ruptio ſemp aliquid moueri ut nõ deficiãt tranſmutatio
nes continuatis ergo quidem cauſa totius allatio: pꝛe/
ſentie ꝟo ⁊ abſentie inclinatio. Ex hoc accipitur ꝙ infi/
nita ſit generatio ⁊ coꝛruptio:⁊ ꝙ cauſa ĩfinitatis eſt per
petuitas allationis ſuperioruꝫ in obliquo circulo cuius
motus eſt a puncto capꝛicoꝛni in punctum cancri:quaꝫ
allationem ipſe uocat totius allationeꝫ:eo ꝙ ipſa eſt mo
uens mundum in generatione ⁊ coꝛruptione:⁊ ꝙ acceſ
ſus ⁊ pꝛeſentia ſolis in illo circulo eſt pſentia ⁊ cauſa ge
nerationis:receſſus ꝟo ⁊ abſentia eſt cauſa coꝛruptiõis.
¶ Item ibidem ſemper eſt ⁊ continua erit generatio ⁊
coꝛruptio ⁊ nunqꝫ deficiet pꝛopter quam dicimus cãm:
hoc eſt pꝛopter indeficientiam allationis ſuperioꝝ hinc
⁊ inde ex libꝛis Arꝭ:colliguntur uerba que videnᷣ hoc
innuere ſicut id quod dicit in pꝛincipio de uegetabilibꝰ
⁊ plantis contra abꝛutallum dicentem ꝙ planta habuit
generationem in mundo diminuto ⁊ impfectio in com
plemento ſuo:⁊ eo completo generabatur animal. ⁊ cõ/
tra hoc dicit Arꝭ: ſic. hic ſermo eſt inconueniens quia
mundus eſt totalis perpetuus ſempiternus nec ceſſat
vnqꝫ generare animalia ⁊ plantã ⁊ omnes ſpecies ſuas.
Et ad hoc etiam dicitur ꝙ pꝛobatur generationem eſſe
inquietam ⁊ infinitam. Ex hoc accipiᷣ ꝙ coꝛruptio vniꝰ
eſt generatio alterius. ¶ Ad hoc idem obijciunt magi
ſtri ſic. Idem eodem modo ſe habens natum eſt facere
idem:deus autem eſt idem eodem modo ſe habens:er
go ſemper facit idem:ergo ſi creauit euꝫ ab eterno crea/
uit eum. ¶ Item ſi motus qui cauſa eſt generationis
mundi inceperit opoꝛteret ꝙ eſſet pꝛopter aliquam no/
uam diſpoſitionem aduenientem uel ipſi mobili uel ipſi
motiuo:ſed nulla diſpoſitio aduenit motiuo cum ipſum
ſit deus. Similiter nulla diſpoſitio aduenit mobili cum
ipſum ſit coꝛpus vnifoꝛme:ergo motus ille non incipit.
¶ Item ſic poteſt obijci. Creatoꝛ ⁊ creatura ſunt coꝛre/
latiua:ergo quotienſcũqꝫ ponitur creatoꝛ ponitur ⁊ crea
tura. eo ꝙ coꝛrelatiua ſimul ſunt natura:ſꝫ ab eterno eſt
creatoꝛ ergo ab eterno eſt creatura. ¶ Si foꝛte dicaᷣ ꝙ
creatoꝛ eſt ab eterno ſed non creat ab eterno. Cõtra. hoc
uerbum creat dicit actum diuinuꝫ qui non conuenit ni/
ſi deo ſicut dicit Augꝰ. ſed in deo nihil eſt nouum: ergo
iſte actus conuenit ab eterno: ⁊ ſic mundus creatur ab
eterno. ¶ Item in inferioribus videtur ꝙ illa que ullo
modo ſe habent ad creanduꝫ aliquid: creant illud mox
ut ſunt ſicut coꝛpus luminoſum qꝺ creat radiũ ⁊ lumen
ergo ſimiliter erit in deo cum vno mõ ſe habeat ad creã
dum ꝙ ab eterno creauit omnia. ¶ Item ad hoc qdaꝫ
uoluerunt dicere ꝙ omnes ille rationes optime cõclu/
derent ſi deus ut cauſa naturalis creaſſet mundum: ſed

quia hoc non eſt uerum immo creauit per uoluntatem
que uoluntas eſt cauſa dilatoria pꝛopter hoc diſtulit q̃ꝫ
diu uoluit ⁊ tunc creauit. ¶ Si ſꝰo queritur ab eis cau/
ſa dilationis huius dicunt ꝙ vna ⁊ pꝛecipua eſt: ut quia
non uoluit ut mũdus ſibi ab eternitate equiparetur. Et
ex iſta ſolutione ſequuntur duo inconuenientia ſeu due
hereſes. quarum vna eſt: ꝙ potuit eſſe ab eterno ſed de/
us noluit. Alia eſt uoluntas dei mutabilis ſit ſm uolita:
quod ſic pꝛobatur: nulla cauſa eſt ſm hãc ſolutionẽ qua/
re mundus ab eterno non inceperit niſi dilatio uolunta
tis: ergo mundus fuit perceptibilis durationis eterne.
ſed dicit Dionyſius ꝙ deus communicat communica/
bilia eo ꝙ inuidia longe relegata eſt ab ipſo ut dicit Au
guſtinus. cum ergo mundus perceptibilis ſit eternitatis
deus dabit ſibi eternitatem uel ipſe erit mundus. ¶ Itẽ
uoluntas dilatoria ex cauſa dilatoria eſt non ſtulta: hec
autem cauſa ex parte uolitorum eſt: ergo uolũtas dei di/
ſponitur per diuerſa uolita quod eſt hereticum. ¶ Ad
huc aliter pꝛobatur eternus eſſe mundus. dicit eniꝫ Ar.
in 2° methaᶜᶜ ꝙ manifeſtum eſt ꝙ ſi pꝛincipiuꝫ aliquod
⁊ non infinite cauſe eorum que ſunt neqꝫ ſm ſpeculatio
nem neqꝫ ſm ſpeciem: ⁊ hoc pꝛobatur in omnibus cau/
ſis. ſi eniꝫ hoc eſt ex hoc ſicut ex materia contingit abire
in infinituꝫ: ſed in aliqua pꝛima materia ſtare: ⁊ ſimiliter
eſt in efficiente ⁊ foꝛma ⁊ fine: ergo cum vnus motus ſit
cauſa alterius contingit de neceſſitate ſtare in aliquo pꝛi
mo motu non cauſato a motu alio: ergo ille motus non
erit factus: ⁊ quod non eſt factum non habet pꝛincipiuꝫ:
ergo ille motus non habet pꝛincipiuꝫ: ergo erit eternus.
¶ Item quicquid per creationem exiuit a deo creatuꝫ
eſt ſm ydeam ⁊ rationem: omnis autem idea eſt ratio
foꝛme: ergo cuius nulla eſt foꝛma illius nulla eſt idea ⁊
ratio: ſed materie ſm ꝙ materia nulla eſt foꝛma: ergo ip/
ſius nulla eſt idea neqꝫ ratio: ergo erit icreata: ergo mun
dus etiam non incipit per creationem. ¶ Sed contra
in liᵒ de cauſis dicit philoſophus ꝙ pꝛima rerum creata
rum eſt eſſe ⁊ non eſt ante ipſam creaturam alia. eſſe er/
go illud aut eſt in natura aut in ratione tm̃. Si in ratiõe
tm̃ tunc eſſe in ratione eſt id quod eſt in anima ⁊ intelle/
ctu entis. Quicquid auteꝫ eſt in anima cauſatur a rebus
extra: ergo eſſe quod eſt intellectus entis creatum eſt a
rebus extra ⁊ non eſt creatum. Si autem intelligitur de
ente in natura cum ſuper ens fundetur omne quod eſt:
omne quod eſt erit cauſatum in ente ⁊ ſic mundus ince
pit per creationem. Si foꝛte aliquis dicat ꝙ auctoritas ꝑ
ma non eſt uera eo ꝙ ſunt qui illum libꝛum non attribu
unt Ariſtoteli: pꝛobatur ſic. omne quod eſt incipit ita ꝙ
ſue factionis nullum pꝛeponitur ſubiectum ſm eſſe ⁊ ra
tionem illud non incipit per motum ⁊ generationeꝫ ſed
poſt nihil eſſe ſic incipit eſſe: ergo ipſum non incipit per
motum ⁊ generationem ſed poſt. pꝛima pꝛobatur ex pꝛe
habitis pꝛopoſitionibus Ar.: ubi dicit ꝙ mobile opoꝛtet
ponere ante motum ſm rationem. 2ᵃ pꝛobatur per hoc
ꝙ ante eſſe nihil eſt ſm rationem. Si foꝛte dicatur ꝙ hec
eſt falſa incipit eſſe eo ꝙ eſſe eſt eternum. ¶ Contra eẽ
aut equiuoce aut vniuoce aut multipliciter ſm analogi/
am dicitur de vniuerſitatis ꝑncipio ⁊ de pꝛincipiatis. Et
ſi dicatur vniuoce hoc patet eſſe falſum: qꝛ nec de pꝛinci/
piatis vniuoce dicitur. Si foꝛte dicatur ꝙ de ſubſtantijs
dicitur vniuoce ⁊ vniuerſitatis pꝛincipium eſt ſubſtãtia.
¶ Contra omne quod oꝛdinatur in pꝛedicamento ſm
vniuocum modum pꝛedicandi eſt ut genus uel ſpecies
uel indiuiduum vniuerſitatis pꝛincipium nullo iſtorum
modorum eſt: ergo non eſt in genere per vniuocuꝫ mo
dum pꝛedicandi. Si foꝛte dicatur ꝙ eſt indiuiduuꝫ: hoc
ridiculoſum eſt qꝛ indiuiduum pꝛedicamenti ſubſtantie
compoſitum eſt. pꝛimum autem pꝛincipium ſimpliciſſi/
mum eſt ⁊ infinite ſimplicitatis. Si foꝛte dicatur ꝙ eſt in
pꝛedicamento ſicut pars ſubſtantie compoſite: tunc eſſet
materia uel foꝛma: quod iterum abſurdum eſt: ergo ens
pꝛimum non eſt oꝛdinabile in pꝛedicamento cum alijs
entibus. Si foꝛte aliquis vult facere vim de vniuoca ꝑ/
dicatione dicendo ꝙ ens non pꝛedicatur vniuoce de ali
quo eo ꝙ non habet rationem diffinitiuam: hoc iterum
friuolum eſt per vniuoce enim pꝛedicare in omnibus in
telligitur pꝛimis pꝛedicari ſm vnam communem natu/
raꝫ de omnibus illis que oꝛdinãtur ſub vno genere. Si
dicatur ꝙ multipliciter dicitur. contra multiplicitas en/
tis reducitur ad diuiſionem que fit in ſubſtantiam ⁊ ac/
cidens: ⁊ ens non multipliciter dicitur de ſubſtãtijs ſed
dicitur multipliciter de ſubſtantijs ⁊ accidentibus: ergo
⁊ ſm hoc aut pꝛincipium pꝛimum eſt accidens ⁊ pꝛinci/
piata ſubſtantie aut econuerſo: quoruꝫ utrũqꝫ falſuꝫ eſt.
Si foꝛte dicatur ꝙ multipliciter dicitur ſm modum effi
cientis uel finis. ¶ Cõtra ſm hoc opoꝛteret ꝙ alia ope
ratio eſſet uel aliquis finis qui diuerſis modis efficeret
a pꝛimo pꝛincipio ⁊ pꝛincipiatis: ⁊ hec operatio uel finis
per hoc nomen eſſe impoꝛtat ſicut video de medico ꝙ
multipliciter dicitur de eo qui ſcit artem ⁊ de uetula que
medicatur ſine arte: ⁊ de inſtrumentis medicinalibꝰ que
non mouẽtur per ſe ad operationem ſanitatis: ſed a mo
tore extrinſeco: ⁊ operatio ſanitatis ſignificatur in nomi
ne medici. Similiter ſanuꝫ dicitur de animali tanq̃ꝫ foꝛ/
ma conſiſtens in temperamento humoruꝫ. De cibo au/
tem tanq̃ꝫ de conſeruante ⁊ de urina ut de iudicante: fi/
nem tamen intentum a medico dicit nomine ſuo: non
ſic autem eſt ꝙ nomen entis operationem dicat uel fi/
nem ad que diuerſimode ſe habet pꝛima cauſa ⁊ cauſata
eo ꝙ ens eſt pꝛimum in natura. quicquid illud eſt: ergo
non ſic multipliciter dicitur: ⁊ ſic relinquitur ꝙ equiuo/
ce dicatur ſm ſolam communitatem nominis. Inde ſic
pꝛima cauſa eſt vna ſm ſubſtantiam ⁊ eſſe: ⁊ eſt vniuer/
ſitatis pꝛincipium: ergo cauſabit alia ſm ſuas ſubſtanti/
as ⁊ eſſe. Eſſe autem non poteſt cauſari per generatio/
nem ⁊ motum: ergo creatio eius erit poſtq̃ꝫ non erat: ⁊
hoc virtute cauſe pꝛime: ergo eſſe omnium creatorum
incipit per creationem. ¶ Item reſolutio eſt compoſiti
in ſimplicia: ⁊ ſm hanc viam a via ultima accipitur intel
lectus ſpeciei: ⁊ a foꝛma que eſt circa hanc: ſicut eſt ſenſus
in homine accipitur intellectus generis ⁊ ab ea que eſt
iterum circa illam aſcendendo ſicut eſt vnum in homi/
ne accipitur intellectus animati: ⁊ ſi accipiatur ulterius
ſicut coꝛpus in homine accipit̃ intellectus coꝛporei ⁊ ſic
aſcendendo deuenit̃ uſqꝫ ad ſubſtãtiam ita ꝙ ſemꝑ a foꝛ
ma ꝯtrahente materiam accipit̃ intellectus ab aliquo di
ſtinguẽs plus ⁊ minus ſicut ſubſtãtia diſtinguit a paucio
ribus: ⁊ ultima foꝛma que eſt a rõnali diſtinguit a pluri/
bus ⁊ medie diſtinguũt medio mõ: ergo intellectus eius
qđ nihil diſtinguit ſicut eſt intellectus entis de neceſſita
te per reſolutionem accipiet̃ ab illo qđ nihil ꝯtrahit ⁊ de
terminat in cõmento. Hoc aũt eſt illud quod relinqtur
poſt omnes foꝛmas cõtrahẽtes ⁊ determinãtes: ſed hoc
eſt hyle ergo intellectus entis reſoluit̃ ad hyle: ergo qđ
in rõnibus pꝛobat̃ de ente hoc in rerum natura tenebit
de hyle: ſed de ente ꝓbatum eſt ꝙ in oĩbus cauſatis in/
cipit per creationẽ: ergo hyle oĩum materiatoꝝ a pꝛima
cauſa eſt cauſatũ. Sed qꝛ ſunt qdam phĩ qui hoc ꝯcedũt
ſed dicũt nihilominus ꝙ mũdus durauit ab eterno ⁊ tñ
a ꝑma cauſa creatus eſt ſicut radius a ſole cum tñ coeuus
ſit ſoli: vnde dicũt mũdum radiuꝫ eſſe ꝑme cauſe. Obij
ciamus ꝯtra hoc ſic. In oĩbus his in qbus creatum coe/
uum eſt cauſe cauſa ſm ꝓpꝛietatem ſue foꝛme pꝛoducit il
la ⁊ non miniſtrat eis ſubſtãtiam ſicut patet: lumen eniꝫ
a ſole non accipit naturã in qua ſit ſed potius ab aere. Si
militer ⁊ in vmbꝛa eſt per oppoſitũ: ſed mũdus ſubam ⁊
foꝛmam ⁊ quicqd eſt habet a ꝑma cauſa: ergo de neceſſi
tate erunt poſt ipſam ſm durationem eſſe ⁊ ſubſtantie:
⁊ non eſt ſimile de radio. ¶ Item ſupꝛa pꝛobatum eſt

in queſtione de eternitate ꝙ tempus eſt ſub eternitate ⁊ poſt ipſam:ergo ⁊ temporale eſt ſub eterno ⁊ poſt ipſuꝫ erit.⁊ ſi mundus eſt temporalis prima ꝟo cauſa eſt eterna:ergo mundus eſt ſub prima cauſa ⁊ poſt ipſam.Sed quia multa ſupra in queſtione de creatione ⁊ in queſtione de materia prima dicta ſunt ualentia ad iſta ideo ſufficiunt prehabita. ¶ Solutio dicimus ꝙ mūdus incipit per creationem:ſed non incipit per generationeꝫ ⁊ motum:⁊ hoc ſolum eſt qđ nituūtur probare naturales. Demonſtrationibus aūt phicis non demōſtratur qualiter materia exiuit in eſſe eo ꝙ phice demonſtrationes oēs ſupponunt motum:⁊ motus ſubiectum aut mām ⁊ mobile.ſm hoc facile erit reſpōdere ad omnia obiecta philoſophorum.¶ Dicimus ergo ad primum ꝙ uerū dicunt phi dicentes omnem motum ⁊ factionem que eſt ſm naturam reduci ad primū ſui generis:hoc eſt ad motum celi qui per hoc ꝙ eſt primus eſt cauſa omnis motus inferioris.per hoc autē ꝙ eſt uelociſſimus ⁊ vniformis eo ꝙ ipſe eſt circularis eſt menſura oīum alioꝝ motuum ⁊ ille non eſt factus neqꝫ generatus eo modo quo ipſe eſt cauſa factionis ⁊ generationis aliorum motuū. Sed nihil prohibet ipſum eſſe creatum ex nihilo:nō diſtincte quidē ſed in ſuo mobili:ſicut nec naſus nec oculus nec forme nec accidētia fiunt primo modo diſtincte ſed pars fit in toto ⁊ forma in mā ⁊ accidēs in ſubiecto: ⁊ ſimiliter motus ſit in mobili ⁊ tēpus im motu.¶ Ad aliud dicendum ꝙ diuiſio illa optima eſt quam proſequtur Ar̄.poſitio enim Anaxagore ꝓpoſuit mobile motui.ſ.mixtum in quo omnia erāt in omnibus per formā ⁊ mām:ſed forme latebant ⁊ intellectus agens ſegregabat inducendo motum qui eduxit apertum de occulto. Similiter Empedo.poſitio talis ſupponit mixtum.ſ.litem ⁊ amicitiaꝫ principia agentia:⁊ amicitia quidē multa diſcordantia conducendo in vnum generatum motū generationis inducit.lis ꝟo multa diſcordantia reſoluēdo ex vno generato componendo inducit motuꝫ corporis.Et contra hoc ꝓcedit Ar̄:querendo utrum mobile ſit factum ante motū uel mobili exiſtente non fuerit motus:ſed poſtea inceperit.⁊ ſi mobile eſt factum tunc ipm fuit in fieri ⁊ ſic motus precedit motum primuꝫ ⁊ ſequūtur inconuenientia prehabita ⁊ patet ꝙ ratio optima eſt de fieri quod idem eſt quod generari ſuper materiam. Sed ſi extēdatur fieri ad creari tūc non erit ſuper materiam nec ponit motuꝫ ſicut ſupra oſtēdimus in queſtione de creatione:⁊ ex hoc nullum triū incōuenientiuꝫ ſequetur.¶ Ad hoc autem quod obijcit̄ dicendū ꝙ ſi motus incepit a mobili preexiſtēte ꝙ hoc cōuenit altera duaruꝫ cauſarum:hoc de plano cōcedimus eo ꝙ nos dicimus motum eſſe creatū non perſe ſed in mobili ⁊ ſtat in mobili exiſtente fuiſſe motū.¶ Ad hoc ꝟo quod obijcit ꝙ mobile fuiſſet ſufficiēter diſpoſitum ad motuꝫ de plano concedimus:q: hoc nihil eſt dictū propter naturam celi que non pōt ſuſcipere diſpoſitiones pegrinas ſuper ſe. ¶ Ad hoc ꝟo quod obijcitur per rationē tēporis:dicēduꝫ ꝙ ueruꝫ dicunt philoſophi dicentes tēpus eſſe ingenituꝫ:ſed motus ingenitus eſt eo modo quo diximus.ſ. ꝙ non incedit per generari ⁊ fieri niſi fieri extēdatur ad creari.creari nullū ponit motū.¶ Ad id aūt quod obijcitur de inceptione tēporis ſufficienter reſpōſum eſt in queſtione de tēpore ⁊ de eternitate:lꝫ eniꝫ nihil moueat̄ in nūc tamē nihil prohibet creationi coequeuum adiacere nūc eo ꝙ creatio non eſt motus ut dictū eſt.¶ Ad id autē quod videtur probari ꝙ motus ſemper erit.dicenduꝫ ꝙ motus non finietur ut nunc nec tēpus finietur in nūc.ſiquis vim uelit facere in uerbo:ſed bene finiet̄ ad nunc:lꝫ eniꝫ contingentiū non bene finiatur in indiuiſibili ita ꝙ finiri dicat ultimā partē eius tamē finitur bene ad diuiſibile. Et ſiquis obijciat ꝙ illud nūc eſt principiū futuri.hoc non erit contra fidem catholicā eo ꝙ fides catholica bene ponit tēpus dānatorum futurum in ſecula. Sed ueruꝫ eſt ꝙ non erit principiū futuri ſm ſucceſſionē eiuſdē motus.i.motus celi.Ad auctoritates aūt quatuor que inducūtur ex xjº methaᶜᵉ.vna eſt reſpōſio quā etiā poſuimus in queſtione de reſurrectione.ſ.ꝙ motus celi in cōparatione ad motorē ⁊ mobile non habet principiuꝫ per generationē nec finem per corruptionē:⁊ in hoc ſenſu procedunt rationes phice.In cōparatione ꝟo ad determinatā rationē mouendi nihil prohibet motum celi habere finē:determinata autē hec ratio eſt impletio numeri electorū.¶ Ad hoc quod obijcitur in fine octaui phiſicoruꝫ.dicendū ꝙ illud ueriſſimuꝫ eſt ⁊ probatur ex ipſo ꝙ primus motus non eſt virtus naturalis ſicut eſt graue ⁊ leue uel caliduꝫ ⁊ frigidū que in maiore quātitate fit maior:⁊ in minore fit minor:uel in infinita infinita ⁊ in finita quātitate finita.Sed ſi ſit indiuiſibilis in ſe per ſui ſimplicitatē ⁊ impartibilis quantitate ſubiecti: eo ꝙ nullā habet magnitudinē in qua ſit ſicut virtus corporea.Infinitū ꝟo mouet motuꝫ non finituꝫ duobus finibus nature que ſunt generatio ⁊ corruptio.¶ Ad id autē quod obijcitur de 2º de generatione ⁊ corruptione dicendū ꝙ generatio ⁊ corruptio finē non accipiunt ex impotentia cauſarū naturaliuꝫ:ſed ſm theologicā:ſed finis eorum erit ad innouationē mundi ⁊ ſtatu glorie de quo nihil habet dicere philoſophia naturalis eo ꝙ ex principijs naturalibus non poteſt probari.¶ Ad id quod obijcitur de uegetabilibus dicendū ꝙ Abrutallus intellexit mūdū incepiſſe ab aliquo tēpore in quo habuit plātas ⁊ non aīalia.Ar̄:autē contradicit ex eo ꝙ potentia materie eſt ad oēm formā equaliter.materia aūt duobus finibus nature non clauditur qui ſunt generatio ⁊ corruptio ut ſupra probauimus.Similiter principia ꝓma motiua hoc eſt celuꝫ ⁊ ſtelle non cadunt ſub generatione ⁊ corruptione:⁊ ideo dicit Ar̄:totalē munduꝫ eſſe perpetuuꝫ ⁊ ſempiternuꝫ referens hoc ad principia prima mouentia que eſt celuꝫ ⁊ ſtelle ⁊ ad primū patiens quod eſt materia.q: ꝟo celum propter diuerſitatē figuraruꝫ ⁊ ſtellaruꝫ equaliter mouet ad oēm ſpeciem aīalis ⁊ plante:⁊ ſimiliter materia omnem formā eq̄liter deſiderat:ꝓpter hoc dicit ꝙ nunq̄ꝫ fuit tēpus in quo materia ꝓduxit plātas ⁊ non animalia ſm principia prehabita: ſed ſemper produxit equaliter omnem ſpeciem animalis ⁊ plante. Et ex hoc nihil ſequitur contra intentionem mundi per creationem.¶ Ad hoc quod obijcitur per rationes magiſtroruꝫ facile eſt reſpondere:lꝫ enim deus ſit idem eodem modo ſe habēs in ſubſtātia:tamen ſicut dicit Boecius eſt mente gerens pulchrum pulcherrimus ipſe ⁊c̄. Unde lꝫ ipſe ſit vnus tm̄ multa ſunt que creauit eo ꝙ in ſapientia ſunt rationes multorum non ut multa ſed ut vnum quod eſt cauſa omnium:⁊ eſt ſimile in centro circuli a quo principiantur omnes linee ducte ad circumferentiam:⁊ eſt principium multorum vnum exiſtens: ⁊ ſic patet ꝙ lꝫ eodem modo ſe habeat deus in ſe tamē ſua creata non eodem modo ſe habeant ad ipſum ⁊ ſic non ſequitur aliquid quod concluditur ſcilicet ꝙ creatum ſit vnum:quia ipſe eſt vnus.uel eternum quia ipſe eſt eternus.Dictum autem philoſophi intelligitur de cauſis ꝓximis ⁊ immediatis:quarum cauſalitas eſt ad vnum tm̄ ⁊ huiuſmodi cauſalitas non eſt deus.¶ Ad ſequens patet ſolutio per ante dicta.¶ Ad id quod obijcitur de ſolutione dicendum ꝙ ſolutio non ualet ut bene probatur.¶ Ad id quod obijcitur de relatione creature ad creatorem dicendum ꝙ quedam relatiua reſpectum ponunt ſm rem in utroqꝫ relatiuoruꝫ ut pater ⁊ filius.quedam autem in altero tm̄ ſm rem ⁊ in reliquo ſm rationem:⁊ illa ſunt que Auguſtinus ex tempore dicit deo conuenire ſicut creator ⁊ dominus.hec eniꝫ in creatura ponunt reſpectuꝫ ſm rem qui cauſatur ab aliqua mutatione:ſed in deo qui immutabilis eſt non ponūt reſpe-

ctum ſm rem ſed tm̃ ſm rationem. ¶ Et ſi obijcitur ꝙ ratio uana eſt que rei non innititur. dicendum ꝙ aliter eſt in ratione relationis q̃ꝫ in ratione aliorum. Rationi enim relationis vnus reſpectus ſufficit ſm rem ut utrū qꝫ relatiuorum intelligatur eo ꝙ vnum cadit in intellectum alterius. In alijs autem vnumquodqꝫ habet ꝓpriam naturam non dependētem ad aliud: ⁊ hoc pꝛecipue uerum eſt de illis relatiuis quorum vnum refertur ad alterum ⁊ non econuerſo de neceſſitate ſicut ſcientia ad ſcibile. ſcientia enim eſt ſcibilis ſcientia ſed non econuerſo de neceſſitate niſi ſcibile ſm actum ſumatur: ⁊ ſic eſt in creaturis que referuntur ad creatorem ⁊ non econuerſo. ¶ Ad hoc quod obijcitur de actu creandi dicenduꝫ ꝙ non eſt actus pꝛopꝛie loquendo ut ſupꝛa in queſtione de relatione expeditum eſt. ¶ Ad id quod obijcitur ex 2° metha^cc^ dicēdum ꝙ omnis cauſa reducitur in aliquā pꝛimam: ⁊ pꝛima ſine dubio ſunt ut dicitur in pꝛimo phiſicorū que non ex alijs ſed alia ex ipſis. ſed in omni phīa duo fines nature ſupponuntur. ſ. generatio ⁊ coꝛruptio ⁊ quod eſt ante utrūqꝫ illorum ut cauſa ponatur eſſe pͥncipium phīcum ut iam ſepius determinatuꝫ eſt. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ ſicut optime pꝛobatur in obiectione in contrarium facta entitas in materia abſtrahi a materia non poteſt: ante ens enim nihil eſt ſm rationem: ⁊ ideo idea entitatis eſt idea ſb̄ qua creatur materia: ⁊ per hoc pꝛobatur ꝙ pꝛima diuiſio entis ſm rem eſt in actuꝫ ⁊ potentiam. Quidam autem hec omnia facili determinatione ſoluunt ſimpliciter dicentes mētiri philoſophos non intelligentes neqꝫ que dicunt neqꝫ que affirmant.

¶ Utrum mundus ſit vnus uel plures.

s Ecundo queritur Utrum mundus ſit vnus uel plures: ⁊ qua vnitate ſit vnus. pꝛobat enim Ariſ. in pꝛimo de celo ⁊ mundo multis rationibus ꝙ eſt vnus. Quaruꝫ quaſdam ponemus ⁊ quaſdam dimittemus. Una autem rationum ſuarum hec eſt: ꝙ ſi mundi eſſent plures opoꝛteret ꝙ iſte eſſet ap te materie ⁊ ille aperte materie: ſed iſte eſt ex materia tota: ergo mundi non ſunt plures. Qd̄ autem ſit ex materia tota pꝛobatur ſic. materia diuiditur ſm diuiſioneꝫ potentie ad motum. potentia ꝟo ad motuꝫ eſt ad ubi ⁊ ad foꝛmam. ⁊ potentia ad foꝛmam eſt ad ſubſtantialem uel accidentalem. ⁊ potentia ad accidentalem eſt in quali ⁊ in quanto. ⁊ potentia ad ubi eſt in materia celi. potentia ꝟo ad foꝛmas ſubſtantiales ⁊ accidentales: ⁊ accidentalis eſt in materia elementorum iſtius mundi: ergo ⁊ iſte mundus erit ex materia tota. Si ꝟo diceretur ꝙ ad eaſdem potentias eſſet in alio mūdo: ⁊ hoc nihil eſſet quia eſſet fruſtra ponere in natura duas materias ad eaſdem potētias cum vna ſufficiat. ¶ Item omnia coꝛpora grauia uel leuia mouentur ad locum determinatum ubicūqꝫ ſint extra locuꝫ illum: ergo motus omnis terre erit ad locum huius terre: ⁊ ita terra alterius mundi moueretur ad locum mundi huius: ⁊ ignis alterius mundi ad locū huius mundi quod non videmus. ¶ Si foꝛte aliqs diceret ꝙ diſtantia hoc impedit: hoc poteſt eſſe falſum. diſtantia enim facit ad uelocitatē: motus ꝟo ad impedimētum. videmus enim ꝙ terra elongata extra ſuum locuꝫ uelociſſime redit ad ipſuꝫ. Si ꝟo diceretur ꝙ violenter detineretur: ſm hunc modum motus terre ad medium erit violentus ⁊ non naturalis quod falſum eſt. Ad quēcūqꝫ enim res mouetur naturaliter eſt in eo ⁊ in eo quieſcit naturaliter. ¶ Pꝛeterea rationibus multis pꝛobat celum non eſſe finitum. ponamus ergo plures mūdos cum omnes ſint circulares: vnuſquiſqꝫ tangit in puncto alterum: ergo id quod eſt in medio erit uacuum qd̄ eſt abſurdum: ergo erit vnus tm̃. ¶ Sed contra deus creauit mundum: aut ergo tota potentia creauit mundū: aut parte potentie. ſi tota: cuꝫ ergo ſua potētia ſit infinita mūdus erit infinitus: ſed non eſt infinitus per quantitatem continuam: ergo erit infinitus per numerū: ⁊ ſic erūt infiniti mundi. Si ꝟo a parte potentie creauit eū: ergo potentia dei erit diuiſibilis: quod eſt hereticū. ¶ Pꝛeterea queritur qua vnitate mundus ſit vnus. eſt enim vnū indiuiſum in ſe ⁊ diuiſum ab alijs aliqua diſcretione ſui. ⁊ eſt vnum ex reſpectu multoꝝ ad vnum quod in illis eſt per rationem vnam: ⁊ ſic vniuocū eſt vnum. Et eſt iterū vnum ex reſpectu multoꝝ ad vnum qd̄ eſt in illis per pͥus ⁊ poſterius ſicut analogum eſt vnū: ⁊ eſt vnum ex reſpectu plurium ad vnum nomen ſicut equiuocū eſt vnū ⁊ eſt vnum ex reſpectu potentie ad actum ſicut compoſitum ex materia ⁊ foꝛma eſt vnum: ⁊ eſt vnuꝫ ex reſpectu accidētis ad ſubiectum ſicut cōpoſitum ex ſubiecto ⁊ accidēte eſt vnum: ⁊ in rebus nō videt̄ vnum inueniri pluribus modis dictum: ergo videtur ꝙ mūdus ſi eſt vnus ꝙ aliquo iſtorum modoꝝ ſit vnus: ⁊ diſcurrenti per ſingula facile patet ꝙ nullo iſtorum modoꝝ eſt vnus: ergo non eſt vnus. ¶ Pꝛeterea in pꝛincipio phiſicoꝝ diſtinguitur vnum tribus modis. ſ. indiuiſibile ⁊ cōtinuitate ⁊ rōne. ⁊ iterum patet ꝙ nullo iſtoꝝ modorū dicit̄ mūdus eſſe vnus ergo non eſt vnus. ¶ Pꝛeterea in 3° metha^ce^ diſtinguit Ariſ. multipliciter vnū: ⁊ dicit ꝙ eſt vnuꝫ ꝑſe ⁊ vnum per accidēs tribus modis. ſ. per cōparationem accidētis ad ſubiectū uel accidētis ad accidens quod ſecum eſt in eodem ſubiecto: uel duoꝝ accidētium ad vnū ſubiectum. perſe aūt dicitur multis modis. ſ. ut glutinatum a natura: ⁊ ut glutinatū ab arte ſicut dicimus parietem vnum cum tamē habeat partes diuerſas. ⁊ dicimus coꝛpus oꝛganicum vnū cum tamē habeat neruos ⁊ oſſa ⁊ carnem. ⁊ dicit̄ vnum cōtinuum. ſ. cuius partes copulant̄ ad vnum terminū. ⁊ dicitur vnum cuius motus eſt vnus geti non ꝑmixtus ſicut eſt motus ſuper lineam rectam. Et omnibus his modis vnum perſe dicit̄ cōtinuitate vnum: ſi cōtinuitas large ſumatur. perſe autem dicit̄ vnum alio modo quoꝝ ſubiectum non diuidit̄ per foꝛmam ⁊ hoc dicit̄ duobus modis. ſ. qd̄ non diuiditur ſm foꝛmam in ſubiecto pꝛimo uel ultimo. dico auteꝫ ultimū ſubiectum quod eſt ꝓpꝛie cōplementum in ſpecie ultima rei ⁊ ſic homogenia ſunt vnum ſicut vnuꝫ eo ꝙ quelibet pars vnius eſt vnum: ⁊ aqua pꝛimum ꝟo ſubiectuꝫ uoco quod eſt pͥmum in genere: ⁊ ſic vnuꝫ ſunt que participant vnum ſubiectum in genere: ſicut in 4° methe^oꝝ^ liquabilia calido ⁊ ſicco dicunt̄ eſſe ſpecies aque ⁊ vnuꝫ in aqua tanq̃ꝫ in pꝛimo ſubiecto ⁊ liquabilia humido dicuntur ſpecies terre ⁊ vnum in terra. Tertio modo dicit̄ vnum perſe quorum genus eſt vnum ⁊ differūt per differentias ſubiectas illi generi: ⁊ hoc tribus modis. aut enim ſunt vnuꝫ in genere pꝛoximo ſicut homo ⁊ equus ⁊ canis in aīali. aut in remoto ſicut yſocheles ⁊ yſopleuros in figura. aut in genere quod eſt in materia ſicut generabilia ⁊ coꝛruptibilia ſunt vnum ut habet̄ in pͥmo de generatione ⁊ coꝛruptione ꝙ ipſorum eſt vna materia ſm ſubſtātiam differens ſm eſſe. Quarto modo dicunt̄ vnum perſe quoꝝ diffinitio eſt vna: ⁊ hoc iteruꝫ dicitur duobus modis. ſ. ſm diffinitionem generis uel ſm diffinitioneꝫ ſpeciei. ſm autem diffinitionem generis augmentum ⁊ diminutio ſunt vnum ſm ꝟo diffinitionem ſpeciei ſupꝰficies plane ſunt vnum. augmentū enim ⁊ diminutio ſunt motus in quantitate tanq̃ꝫ in genere vno: plante ꝟo ſpecies vniūtur in diffinitione ſpeciei. Quinto modo dicit̄ vnū perſe qd̄ modo ſimplici eſt vnuꝫ hoc eſt in his que ſimpliciter inſunt: ⁊ non diuidūtur ab ipſo cui inſunt ſm tēpus neqꝫ ſm diffinitionē neqꝫ ſm locuꝫ neqꝫ ſm nomen diffiniti: ⁊ q: talia maxime inueniūtur in ſubſtātia ꝓpter hoc ſubſtātia taliter eſt maxime vna. Sexto modo dicit̄ vnū ꝑſe qd̄ non diuidit̄ in ſpēs alias uel foꝛmas ſed nō diuidit̄ per nām ſicut vnum os ⁊ vna caro. Septimo mō dicit̄ vnū ꝑſe vnum ſm nām eoruꝫ

que q̄zuis in actione ⁊ paſſione ⁊ forma ⁊ relatiōe diuerſa ſunt. Sunt tamen vnum inquantum ſuſcipiunt actuȝ vnum ſicut membra organica vnum ſunt in potentia vite ſuſcipienda. Octauo modo dicitur vnum perſe cuius ſubſtantia eſt vna: ⁊ hoc principaliter eſt vnum ⁊ uocat̄ ſubſtantia forma terminans materiam ſiue ſit forma artis ſiue forma nature ſicut dicimus ſortilarem eſſe vnum ⁊ sortem vnum ⁊ hoc vnum maxime dicitur in quo impoſſibilis eſt additio eo ꝙ forma proportionatur materie ⁊ corrumpitur per plus ⁊ minus. Nono modo dicitur vnum perſe quod eſt principium numerorum ⁊ hoc eſt menſura omnium eorum que ſunt in ſuo genere ⁊ eſt principium diſcretorum. diſcretio enim fit a diuiſione: ⁊ diuiſio fit duobus modis. ſ. per naturam ⁊ differentiam diuidentem: ⁊ idcirco hoc vnum dicitur duobus modis ſcilicet vnum quod eſt in numeris per ſubſtantiam iteratum in illis: ⁊ vnum quod differt ab illo per formam ⁊ hoc eſt in quolibet genere illius generis minimuȝ ſicut minimus tonus eſt in muſicis ⁊ minimus motus in motibus. Cum ergo nullo iſtorum modorum dicatur mūdus vnus videtur mundus non eſſe vnus. ❡ Solutio dicimus mūdum eſſe vnum non ut quidam heretici dicebant multos eſſe mundos: ⁊ diuerſificantur ſecte eorum in quatuor. Quidam autem dixerunt infinitos mūdos per ſucceſſionem: quorum auctor fuit Empedocles qui dicebat ꝙ completo vno motu celi ẜm modum orbis omnia reuertuntur in primam materiam ⁊ incipiente alio motu regenerantur eadem numero que ꝑus fuerunt: ⁊ incipit alius mundus. Completur autem ille motus celi ẜm complexionem nel motum ſtellarum fixarū ab occidente in orientē ſicut mouent̄ planete in. xxxvj. millibus annis: ⁊ hoc ſpatium uocant annum vnum magnum. Alia ſecta dicit ꝙ mundi ſunt infiniti vno exiſtēte extra alium: quam ſectam reprobant inducte obiectiones. Tertia ſecta fuit Manichei qui poſuit regioneȝ lucis ⁊ regionem tenebrarum in duobus mundis ſicut in ſua epiſtola legitur: quam uocat fundamen. Quarta eſt phariſeorum qui dogmatizant alium mundum futuruȝ poſt iſtum in quo ipſi in aurea hieruſalem exiſtētes: reges gentium habebunt clientulos ⁊ reginas nutrices. Dicendo autem mundum eſſe vnum dicimus extra ipſum nec locum eſſe nec tempus ſed vitam beatam: non ut in loco ſed uti in obiecto eo ꝙ dicimus deum ad menſuram mundi non includi. ❡ Ad id quod contra hoc obijcitur dicendum ꝙ nihil eſt querere utrum deus tota potentia uel parte potentie creauit eo ꝙ ſua potentia eſt ſimplex ſicut ſua eſſentia ⁊ partem nō habet. ❡ Ad hoc autem quod queritur utrum infinita potentia creauerit. dicendum ꝙ ſi infinitum ſumatur priuatiue tunc eſt paſſio quāti ⁊ ſonat in perfectione ⁊ ſic nec finita nec infinita potentia creauit uel mouet mundum ut probat̄ in fine octaui phiſicorum. Si ꝟo infinitum ſumatur negatiue. i. non finitum ſic infinita potentia creat deus qcquid creat. ſed ẜm hoc nihil ualet obiectio eo ꝙ creatuȝ non poteſt equipari potentie creanti. ❡ Ad hoc autem quod queritur qua vnitate ſit vnus. dicendum ꝙ vnitate proportionis potentie ad actum: ſed illa proportio dicitur multipliciter. ſ. mouentis ad motum ⁊ patientis ad agens ⁊ forme ad materiam ⁊ locati ad locum: ⁊ hoc ſupra determinatum eſt in queſtione de operibus ſex dierum. ❡ Si queratur que ſit hec vnitas. dicendum ꝙ eſt vnitas ordinis in dictis proportionibus: in quo ordine ẜm Auguſt^m vidit cuncta que fecerat ⁊ erant ualde bona. Et ſi queritur ad quā vnitatem prehabitarum reducitur. dicendum ꝙ ad vnitatem collectionis in diſcretis in qua ratio colligendi ⁊ ordinandi ſumitur ex dictis ꝓportionibus. ẜm autem rationem vnam Ar̄: que ponit mundum ideo eſſe vnum quia ſit factus ex materia tota hec vnitas reducta erit ad vnitatem generis qđ eſt materia prima eo ꝙ hic mundus materiam illam continet ẜm omnes diuiſiones ſue potentie: propter tamen huiuſmodi difficultatem dicebat Pythagoras ꝙ mundus eſſet vnus cōglutinatione que eſt per naturam ſicut mēbra in corpore animato: eo ꝙ ipſe poſuit mundum totuȝ eſſe vnum animal magnum ⁊ uacuum ⁊ extra munduȝ in infinituȝ: ⁊ aliud animal per reſpirationem attrahere uacuȝ de infinito in ſeipſo ⁊ diſtinguit inter corpora diuerſa huius mundi ſed hoc alibi reprobatum eſt.

❡ Queritur de ordine ⁊ perfectione vniuerſi.

u Ltimo queritur de ordine ⁊ perfectione vniuerſi. Et querūtur tria. quorum primum eſt utrum vniuerſum perfectum ſit in cōcluſione. uel utrū ſit infinitum carens termino. 2^m eſt utruȝ ipſum perfectum ſit perfectione que dicitur mundi anima a Platonicis. 3^m eſt de ordine ipſius.

a D primum proceditur ſic.

Et ponantur rationes Ar̄: in primo de celo ⁊ mundo alique ad hoc ꝙ mundus ſit finitus ⁊ alique dimittantur ſic. In omni circulo poſſibile eſt lineam egredientem de centro tangere circūferentiam: ergo omnis circulus eſt finitus. quod ſic probatur: infiniti ad infinitum nullus eſt contactus eo ꝙ illa ſe contingunt quorum ultima ſimul ſunt. infinitum non habet ultimuȝ ſed linea egrediens a centro tangit circūferentiam: ergo ultimum linee eſt ſimul cum ultimo circumferentie: ergo utrūqȝ illorum eſt finitum: ſed mundus eſt circularis ergo eſt finitus. ❡ Item linee egredientes a centro quāto magis protrahuntur a centro uerſus circumferentiaȝ tanto magis diſtant: ergo ſi in infinitū diſtat circūferentia in infinitum diſtabunt linee a ſe inuicem. ſed que in infinitum diſtant nunq̄ȝ concurrunt: ergo iſte linee non concurrunt in centro quod falſum eſt ⁊ contra ſuppoſitum. ❡ Item naturaliter probatur ſic: motus per ſpatium infinitum in tempore finito eſt: ergo ſi accipiamus punctum orientis diſtantia que eſt ab oriente in occidētem erit infinita: ergo ſol ab oriente in occidentem mouebitur in tempore infinito quod eſt contra ſenſum: qa videmus ꝙ pertranſit totum hoc ſpatium in vigintiquatuor horis. has ⁊ his ſimiles ponit Ar̄: rationes multas in primo de celo ⁊ mundo. ❡ Sed contra omne finituȝ potentie eſt finite: ſed mundus eſt potentie infinite: ergo non eſt finitus. ꝙ mundus ſit potentie infinite ſic probatur. potentia mundi eſt in corruptibilibus ⁊ in incorruptibilibus. In icorruptibilibus ꝟo eſt potentia infinita ad mouere ⁊ ad moueri: quia ſi tempore infinito ſtaret mundus ſemper moueret ⁊ moueretur ex potentia quam habet. In corruptibilibus ꝟo eſt potentia infinita in agendo ⁊ patiendo: q: ſi in infinitū duraret mundus ſemper ageret ⁊ pateretur ad generationem ⁊ corruptionem inferiorum. ❡ Solutio dicimus ꝙ mundus finitus eſt in quantitate eo ꝙ infinitum ſicut habetur in phiſicis eſt cuius partes accipienti ſemper eſt aliquid accipere extra ipſum ⁊ hoc eſt imperfectum eo ꝙ non eſt cōpletum in omnibus partibus ſuis. Cum igitur mundus completus ſit in omnibus partibus ſuis ipſe erit perfectus ⁊ finitus ẜm quantitatem. Sed ſi uolumus ſequi ꝓbationem Almageſti geometrice inuentam que correcta eſt in albategni ⁊ alfragano: tunc dyametrum menſure terre erit ſex millium ⁊ quingentorum milliarioꝝ. diſtantia autem lune a terra in propinquiori longitudine erit terceſies ter tantum quantum dimidium dyametri terre: ⁊ inſuper dimidiū dimidij ⁊ viceſima pars eius ⁊ hoc eſt centū millia ⁊ nouem milliaria ⁊ vigintiſex miliaria. In maiori ꝟo lōgitudie habebit tria millia ⁊. viij. millia ⁊ quingēta ⁊. xlij. milliaria. Similiter mēſuratur

diſtantia aliorũ planetarum ex dimidio dyametri terre. circulus autẽ maior in rotundum dicit̃ habere .xl. millia ⁊ decẽ millia ⁊ .d.ccc. millia ⁊ .xviij. millia ⁊ .d. ⁊ .lxx. milliaria ſm menſuram quam Ptholomeus in almageſti dat. ſ. ꝙ circuferentia excedit dyametrum tribus vicibus ⁊ ſeptima parte vnius. dyameter aũt totius circuli maioris octaue ſpere probatur habere centũ millia ⁊ .xxx. millia milliarioꝝ: ⁊ quinque centũ ⁊ .xxv. millia milliarioꝝ. Cum aũt circulus diuidatur in tricentos .lx. gradus quilibet gradus circuli maioris habebit quantitatẽ ſibi determinatam; que tota quantitas finita eſt vnde patet ꝙ mundus eſt finitus. ¶ Ad id aũt qđ contra obijcitur dicendum ꝙ in potentia actiua ⁊ paſſiua nihil ꝓhibet hoc modo mundum eſſe infinitum. ſ. per ſucceſſionẽ ſic duraret in infinitum. ſic enim finitus ſemper eſſet ad actuꝫ vnum ⁊ potentia eſt ad alterum ⁊ hoc eſt eſſe ſimpl'r finitum ⁊ infinitum potentia: ⁊ hoc modo bene conuenit eſſe infinitum.

¶ Utrum mundus perfectus ſit.

s **Ecundo queritur** Utrum mundus perfectus ſit perfectione que dicitur mundi anima a platonicis. ſicut enim dicitur in thimeo nec fas erat bonitati preſtãti quicq̃ꝫ facere niſi pulchrũ: eratqꝫ certum tante diuinitati nihil eorum que ſentiuntur habere ſenſum dũtaxat nec intellectum eſſe mediuꝫ in creante. Intellectuꝫ v'o niſi anime primo uenire. hac ergo reputatione intellectus porro anima in corpore locata animantis mundi ambitũ cum ueneranda illuſtratione compoſuit: ex quo apparet ſenſibilem mundum animal eſſe intelligens diuine prouidentie ſanctione. ¶ Ex hoc accipitur ꝙ mundus habet animam intelligibilem. ¶ Item Plato ex perfectis vniuerſis que totum prefectumqꝫ primo genuit: animaꝫ immediate eius locauit eandẽ que per oẽm globuꝫ equal'r porrigi iuſſit quo rectus interioribus partibus extrema queqꝫ totius corporis ambitu anime circũdarent̃. Ex hoc accipit̃ ꝙ mundus habet aïam que ſita eſt in medio mũdi. Ibidẽ etiam dicit ꝙ deus hanc aïam ante corpus fecit ⁊ corpori vniuit. hoc etiam videt̃ dicere auctor ſex principioruꝫ dicens mũdi aïam eſſe ſimplicem ⁊ nulli uariationi eſſe ſubiectã. per rõnem etiam videt̃ idem probare. Omnis motor per intẽtionem ⁊ intellectum moueus aliqđ corpus itrinſecus illi corpori eſt anima illius corporis: motor mundi ſic mouet mundũ: ergo ipſe eſt anima mũdi. probatio prime eſt: ꝙ non ſunt niſi duo motores intrinſeci. ſ. natura ⁊ anima. ſed natura non mouet intentionẽ ⁊ intellectũ. ſil'r motus extrinſecus eſſet motus violentus: ſed mundũ couſtat nou violenter moueri: ergo motor eius erit intrinſecus ⁊ ſic erit anima. ¶ Item omnis motus localis qui eſt non ſm naturã corporis mobilis eſt violentus: uel ſi anime talis motus inuenitur in partibus mundi ſicut dicunt phi ſicut patet in fluxu ⁊ refluxu maris: ⁊ in circũuolutione ignis: ergo videtur ꝙ ille motus aut ſit violentus aut ab anima: ſed nõ eſt violentus eo ꝙ nõ eſt cõtinue ⁊ ſemp ergo motus erit anime. ¶ Sed contra: anima in omni corpore aïato aut continuitatem ponit aut colligantiaꝫ ad vnum per naturam: partes mundi nec ſunt ꝯtinue nec colligate ad vnũ per naturã ergo non ſunt animate. ¶ Item in qualibet pte corporis animati aliqua inuenit̃ opationum anime: ſed que opatio inueniat̃ in terra impoſſibile eſt fingere: ergo mundus non habet animam. Sed q: multa ſunt in q̃onibus de anima ⁊ in q̃onibꝰ de celo ⁊ mũdo. de hac materia diſputata ſufficiãt ꝑdicta. ¶ Solutio dicimus mũdũ non habere aïam neqꝫ eſſe animal. ¶ Ad dicta aũt Platonis dicẽdum ꝙ ipſe virtutem primi motoris animã appellauit illa rõne que aſſignata eſt in q̃one de celo ⁊ mundo. ⁊ hanc dixit eſſe in medio propter hoc ꝙ generatio circũferentie eſt ex medio ⁊ continuitas eius ad medium: ⁊ ſm hunc modum eſt proceſſus pmi motoris in mouẽdo mundũ. virtus enim ſtellarũ ⁊ celi per directiones radioꝝ eſt ad mediũ. virtus aũt generabiliũ ⁊ corruptibiliuꝫ eſt a medio ad circũferentiã: eo ꝙ q̃to plus recedunt a cõtrarietate elemẽtoꝝ tanto plus cõueniunt cuꝫ natura celi ⁊ etiam nobiliorẽ ſortiunt̃ fortunã ut ſupra diximus. ¶ Ad obiectum aũt dicendũ ꝙ virtus primi motoris ꝯiuncti primo mobili non imediate eſt in oïbus ⁊ hoc exigeret̃ ſi eſſet aïa: ſed per motuꝫ celi mouet ignem: ⁊ aerem per ignem: ⁊ aquaꝫ per aerem ⁊ ſic de alijs. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ motus celi localis nõ eſt ꝓpter virtutem intraneã illi corpori qđ mouetur ſed per motum exterioris corporis ipſum rapientis: tamen hec omnia ſupra ſoluta ſunt.

¶ Utrum omnia ſint ordinata.

t **Ertio et ultimo querit̃** de ordine vniuerſi. videt̃ aũt ꝙ omnia ſunt ordinata. Dicit enim Augꝰ ꝙ omnia creauit deus in modo ſpecie ⁊ ordinẽ. ¶ Iteꝫ Plato in thimeo oẽ viſibile corporeũ motui iportuno fluctuãs neqꝫ vnq̃ꝫ qeſcẽs deꝰ redegit in ordinẽ ſciens ordinatoꝝ fortunã cõfuſis inordinatiſqꝫ preſtare. ¶ Item Ariſ: in prinꝰ octaui phiſicorum dicit nihil eoꝝ inordinatuꝫ eſt que natura ⁊ ſm naturam ſunt: natura enim omnibꝰ cauſa ordinationis eſt. Sed querit̃ de quo ordine intelligit̃. Ordo enim determinat̃ ſm prius ⁊ poſterius. ¶ Solo quot modis dicit̃ prius tot modis erit ordo. prius aũt alterum altero quadrupliciter dicit̃. ſ. ſm tempus ⁊ ſm intellectũ: ⁊ hoc eſt ſm nãm ſimplicitatis ⁊ ſm ordinem diſcipline ſicut l're in grãmaticis ſunt priores ſyllabis ⁊ ꝓhemiuꝫ in rethoricis prius eſt narratione. ⁊ prius ſm dignitatem qđ melius ⁊ honorabilius eſt. dicit̃ enim prius ea qđ reducit̃ ad prius rõne ⁊ intellectu. Ordo igitur vniuerſi ſm aliquẽ iſtoꝝ modoꝝ deberet determiari: ⁊ patet ꝙ ſm nullum oïa ordinata ſunt: ergo videt̃ non generaliter eẽ ordo in partibus vniuerſi. Similiter inſtãtia videt̃ eſſe in malo: cum enim ordo ſit ad finem ⁊ malum priuat̃ fine: videbit̃ maluꝫ eſſe inordinatũ. ¶ Preterea de inferno dicit̃ in Iob ꝙ ibi nullus eſt ordo ſed ſempiternus horror. Cum ergo infernus ſit de creaturis aliqua creatura videt̃ eẽ ſine ordine. ¶ Sed cõtra hoc videt̃ eẽ qđ dic̃ Dionyſius in 4° capꝰ de diuinis noïbus. ꝙ malum ad oẽm plenitudinem ꝯferens hoc eſt ꝯferens ad plenitudinem. Quicquid aũt ꝯfert ad plenitudinem alicuiꝰ habet ordinem ad illud: ergo malum ordinem hẽt in vniuerſo. ¶ Item in Yſa. dicit̃ ꝙ dñs eſt creans lucem ⁊ faciens tenebras: ⁊ creans malum ⁊ faciens bonum ergo malum eſt a deo. Et aplus dicit ad romanos que a deo ſunt ordinata ſunt: ergo malum videtur eſſe ordinatuꝫ. ¶ Solo tribus ordinibus ordinatum eſt vniuerſum. ſ. in ſe ⁊ ad hominem: ⁊ ad deum creantem. In ſe aũt triplicem habet ordineꝫ generaliter loquendo. ſ. locati ad locum: ⁊ mouentis ad motum: ⁊ potentie ad actum. Et de his plura dicta ſunt in q̃onibus de operibus ſex dierum. ¶ Ad homineꝫ aũt creaturarum multiplex eſt ordo. dicit enim apoſtolus ꝙ omnia noſtra ſunt: ſuperiora enim noſtra ad miniſteriuꝫ in cuſtodiendo hoc ⁊ ad iocunditateꝫ ſocietatis in futuro. Inferiora aũt bona noſtra ſunt ad neceſſitatem vite in cibo: ⁊ ad iuuamentum laboris uel ad exercitium ſapientie in ipſis: uel ad exercitium virtutis: ⁊ huic ordini ſubiacet etiam malũ lꝫ eniꝫ in ſe careat fine proprio tamen in altero utente malo bñ multiplicem habet bonum finem: uel patiente in malis ab altero illatis uel cõpaſſionibus ſuper peccatores uel cautela: q: felix eſt ille quem faciunt aliena pericula cautum. Et ſic intelligit Dioꝰ ꝙ maluꝫ eſt conferẽs ad oẽm plenitudinẽ. Et dicit Augꝰ ꝙ deus nõ permitteret ma-

lum fieri ſi non poſſet ip̄o uti in bonuꝫ: nos tamen alibi diſputabimus de malo. Qđ tamen obijcitur de inferno dicendum ꝙ infernus non habet ordinem ad naturam bene conſtitutam: ſed ad naturam depꝛauatam malicia ⁊ peccato ordinatur ut inſtr̄m iuſticie vindicãtis. eſt eniꝫ decorus fur in patibulo. Et ſm̄ Ambroſium. Judas ſe/det in iferno ſicut margarita in auro. ¶ 3° ordo vniuerſi eſt ad deum ſicut dicit Dio°. ꝙ deus omnibus equaliter adeſt: ſed non omnia ſibi equaliter aſſunt: eo ꝙ non equaliter bonitates ſuas participant ſeu percipiunt. bo/nitates autem ſue ſunt eſſe ⁊ viuere ⁊ cognitio ſenſibiliũ ⁊ intelligibilium: ⁊ entia que plura de his percipiunt ⁊ nobiliori modo ſunt ei pꝛopinquiora. que ꝟo pauciora ⁊ modo minus nobili ſunt remotiora per conuenientiã eſſentie ut exiſtẽtia tm̃ in ultimo gradu: exiſtẽtia autem viua ⁊ cognitiua ⁊ immoꝛtalia in pꝛimo: exiſtentia autẽ ⁊ viua ⁊ exiſtentia viua ⁊ ſentientia rationabilia moꝛta/lia in medijs gradibus: eo ꝙ ſunt cauſe entitatis partici/pate a ꝑma cauſa: ⁊ ſunt ordinate: ita ꝙ eſſe eſt ꝑma cau/ſa que ſola influit ſuper creatum ſed nulla alia ſine ipſa. viuere autem eſt ſecũda que non influit ſine pꝛima: ſed bene influit ſine tertia: ⁊ ſic de alijs. Et hec de creaturis dicta ſufficiant.

¶ Explicit
Secunda Pars Summe Al/
berti Magni Ratiſpaneñ Epi De homine.
Venetijs Impꝛ̄ſſa Impẽſis dñi
Andree Toꝛreſani de Aſula: arte ꝟo Simo
nis de luere. xvj° februarij. 1498.
Feliciter.

Regiſtrum huius ſecunde partis.

n	¶ Incipit	aia	ſ.in	mus
o	noſtra.	⁊ rõnem.	ꝑncipiũ	mode
p	pto	⁊ educunt	articulo	qđ eſt
q	focillat	¶ Querit	catum	anime
r	cto viſus.	fintat	⁊ ita	dam
s	diatur	ma	nihil	violẽtiã:
t	nit gr̄a	ph̄us	de tactu	¶ Ad
v	ſibili	nihil eſt	eus ⁊	pars
x	materie	ſenſus	Quorũcũqꝫ	introitus
y	paliter	ſenſibilis	ſigno	apꝑhẽſe
z	intellectus	videt	mobilis	dimus
⁊	tem ex	denudatũ	Sil'r	⁊ incõplexũ
ꝯ	coꝛpus	dib⁹ dicit	vindicare	eleuatũ
ꝝ	idem	erronea	dicũt	totam
aa	net: cum	quia	ctum	

S. DOMINICI DE GENVA * BIBLIOTHECÆ CONVENTVS

¶Tabula queſtionum libri de homine Alberti Magni Ratiſpanen. epiſcopi.

¶De homine primo querendū eſt ſm ſtatum eius in ſeipſo: poſtea de loco eius qui eſt paradiſus. 79

Utrum primum diſputandum eſt de ſubſtantia anime ꝙ̄ de partibus eius. 79

Utrum anima eſt. 79

Utrum anima eſt corpus. 80

Utrum anima eſt regimen corporis. 81

Utrū aīa debeat diffiniri ab vna potētia potiꝰ ꝙ̄ alia. 81

Utrum anima eſt ſubſtantia viuens. 81

Utrū aīa in mouēdo corpus mouet per quē modū. 82

Utruꝫ aīa eſt ſpūs intellectualis uel rōnalis. 84

Utrum anima ſit actus. 84

Utruꝫ aīa eſt actus primus corporis phici. 85

Utruꝫ aīa eſt actus corporis potētia vitā hñtis. 87

Utruꝫ aīa dicat pͥncipiū vite ꝛ per quem modū. 88

Utruꝫ aīa ſit vna uel multe in oībus aīatis. 89

Utrum deus aīa ꝛ hyle ſint idem. 90

Utrum omnes anime ſint ante corpus create in cōparibus ſtellarum. 91

Utruꝫ aīa rōnalis imediate creatur a deo. 93

Utruꝫ diuiſio aīe per has driās. ſ. uegetatiuā ſenſibilē ꝛ rationalē ſit bona ꝛ ſufficiens. 93

Utrum uegetabile ꝛ ſenſibile rationale ſint vna anima in homine. 94

Utruꝫ qòlibet iſtoꝝ. ſ. uegetabile ſenſibile ꝛ rōnabile ſit potētia in plura multiplicabile ꝑ diuiſionē corpis. 96

Utruꝫ aīa humana que ꝯtinet in ſe uegetabile ſenſibile ꝛ rōnale ſit ſimplex uel cōpoſita. 96

Utrum uegetabile ſit vnius rationis ꝛ ſpeciei in plantis brutis ꝛ hominibus. 97

Utrum nutritiuum augmentatiuuꝫ ꝛ uegetatiuum differant accidentaliter. 97

Utrum nutritiue potentie eſt diffinitio. 97

Utruꝫ ſit vna nutritiua uel plures dato ꝙ ſint plures nutritiue. 98

Utrum oēs ſint eiuſdem rōnis uel non. 98

Utrū nutritiua habet motū aliquē uel non. 98

Utrum nutritiua habeat plures motus. 98

Utrum ad generationem uel aliam ſpeciem motus reducitur nutritio. 99

Utrū cibi uel aliqͦd aliō eſt mobile ī motu nutritiōis. 99

Utruꝫ nutritio ſemꝑ eſt duꝫ aīal viuit. 99

Utruꝫ nutriens ſit ſimile uel diſſimile. 99

Utrū ipſuꝫ nutriens tranſeat in ſubſtantiā nutriti. 100

Utrū nutritū nutrit ſm ſpēm ꝛ māꝫ uel ſm māꝫ tm̄. 100

Utrum in omnibus partibus materie poſſit fieri deperditio ꝛ reſtauratio. 100

Utruꝫ calor eſt inſtrumētuꝫ nutritiue. 100

Utrū potētia augmentatiua eſt virtus aīe. 100

Queritur quid ſit vis augmentatiua. 101

Querit que ſunt pͥncipia motꝰ potētie augmētatiue. 101

Utrum motus augmentatiue ſit ad omnes partes qualiter uel plures ad vnam. 102

Utrū eiuſdē ꝟtutis ſit diminuē cuiꝰ eſt augmētare. 102

Utrum ſtet motus augmenti. 102

Utrum agens eſt corporeum. 102

Utruꝫ auctuꝫ auget ſm quālibet partem. 103

Utrū inſtrm augmētatiue ſit humidū ꝛ ſiccū. 103

Queritur quid ſit potentia generatiua. 103

Queritur quis eſt actus generatiue. 104

Queritur quid generatur. 104

Utruꝫ inſtrumentuꝫ generatiue eſt caliduꝫ. 107

Utruꝫ generatiua eſt finis uegetatiue. 107

Querit de ſufficientia partiū uegetatiue. 107

Queritur quid eſt viſus. 107

Utruꝫ viſus dicat eſſe primus ſenſuum. 108

Utrū ꝯſiſtētia oculi eſt in hūido uel igneo lumioſo. 108

Utrum lumen deſcendens a corporibus luminoſis eſt ſubſtantia uel accidens. 109

Utrum obiecta viſus in tenebris ſint luminoſa ꝛ a quo recipiunt lumen. 111

Queritur quid ſit color. 111

Queritur que eſt generatio coloris. 112

Utrum color eſt obiectum viſus. 114

Querit de natura mediȷ̈ per qͦ eſt viſus. 115

Querit qualr ſpēs viſibiles ſint in oculo ꝛ ī medio. 115

Querit de modo ꝛ actu videndi. 116

Utrū viſus eſt per emiſſionem radioꝝ. 117

Querit quid ſit auditus. 120

Querit quid ſit ſonus. 120

Utrū ſonus alterat corpora inaīata ꝛ ſenſuꝫ. 121

Utrum generatio ſoni ſit naturalis uel violenta. 121

Querit quid perſe ſonat. 121

Utrū in echon fiat reflexio aeris eiuſdē ꝑꝰ ꝑcuſſi. 122

Utrū ſoni obuiātes ſibi in aere corrūpūt ſe inuicem. 122

Utrū uox eſt ſemꝑ ſignū imaginationis. 122

Queritur de uoce que ſignificat intellectum ꝛ ſpeciem intellectus. 122

Utruꝫ acutuꝫ ꝛ graue ſint drie uocis. 123

Querit de mutatione uocū ſm ſexū ꝛ etatē. 123

Querit de auditu ex parte mediȷ̈. 123

Querit de actu ꝛ neruo audiendi. 124

Querit quid ſit olfactus. 124

Utrū homo inter cetera aīalia male odorat. 125

Utrū odor ſit qualitas ſimplex. 125

Utrum odor ſit magis ſicci. 125

Querit qualr odor imutat per euaporationem. 125

Utrum odor eſt paſſio ſaporis. 126

Utrū odor eſt ſequela totius cōplexionis. 126

Querit de differentia odoris. 126

Utrū aer ꝛ aqua ſint mediuꝫ in olfactu. 127

Querit de medio odorandi. 127

Querit quid eſt guſtus. 127

Utrū ſapor eſt actus humidi uel ſicci euaporati. 128

Querit quot ſunt cauſe ſaporuꝫ. 128

Utrū ſapor generat ex qualitatibus primis. 128

Utrū guſtus ꝛ tactus hñt inſtrā ſua circa cor. 128

Utrū humidū aqueū eſt humidū in guſtu. 128

Querit quid eſt tactus. 128

Utrum tactus eſt vnus ſenſus. 129

Querit quid eſt mediū ꝛ organū tactus. 130

Querit quid eſt tangibile proprium. 130

Querit quid eſt potentia ſenſuuꝫ. 131

Querit de diſtinctione ſenſibilium ꝛ qualiter ſenſibilia ſunt diuerſimode in ſuis obiectis. 131

Utrū oīs ſenſus eſt ſuſceptiuus ſpēruꝫ ſine mā. 132

Utrum ſint plures ſenſus ꝙ̄ quinque. 133

Utruꝫ ſenſus coīs eſt neceſſarius. 133

Querit quid ſit ſenſus coīs. 134

Querit quid eſt organū ſenſus coīs. 134

Utrū ꝗnque ſenſibilia ſunt obm ſenſus coīs. 135

Querit quis eſt actus ſenſus coīs. 135

Utrum ſenſus coīs in vno tpe comprehēdit diuerſa ſenſata. 136

Utruꝫ ſenſus coīs eſt uerus. 136

Querit quid ſit potētia imaginatiua. 136

Querit quid eſt obiectū imaginationis. 137

Querit quid ſit organū imaginatiuarū. 137

Querit quis ſit actus imaginatiuarū. 137

Querit quid ſit fantaſia. 137

Utrum fantaſie eſt aliqͦ obiectum. 138

Querit quid ſit organū fantaſie. 138

Querit qualiter fantaſia corrumpit. 138

Querit quid ſit virtus eſtimatiua. 138

Querit quid ſit obiectū eſtimatiue. 138

Tabula

Queritur qd ſit oꝛganum eſtimatiue. 139
Querit̃ quis ſit actus eſtimatiue. 139
Querit̃ quid ſit memoria. 139
Querit̃ quid ſit obiectũ memorie. 140
Querit̃ quid ſit oꝛganũ memorie. 140
Querit̃ quis ſit actus memorie. 141
Querit̃ quid ſit reminiſcentia. 141
Querit̃ cui parti aīe ineſt reminiſcentia. 141
Querit̃ quis ſit actus reminiſcentie. 142
Querit̃ qui ſunt bene reminiſcibiles ⁊ qui male. 142
Utrũ oẽs hmõi virtutes ſint coꝛporee. 142
Utrum hmõi virtutes ſint plures. 142
Queritur quid ſit ſomnus. 143
Utrum ſomnus eſt coꝛporis perſe uel aīe. 144
Utrũ ſomnꝰ ⁊ vigiª ſint paſſiões ſenſuũ eque pnʳ. 145
Utrũ ſomnus ⁊ vigilia pſe ſunt paſſiões ſenſus cois. 145
Utrum ſomnus ⁊ vigilia ſunt perſe paſſio tactꝰ ⁊ pº. 146
Utrum ſomnus ſit coꝛdis uel epatis uel cerebꝛi. 146
Querit̃ ꝑpter quã cãm ſomnꝰ ⁊ vigilia īſunt aīalibꝰ. 147
Utrum laboꝛ inducit ſomnum. 148
Utrũ oīa aīalia coīcent ſomno ⁊ vigilia. 149
Querit̃ quã oppõnẽ hñt circa aīalia ſomnꝰ ⁊ vigiª 149
Querit̃ qd faciat ſomnuz excitabilem. 150
Utruz ſomniuz eſt paſſio intellectus. 150
Utrum ſomnium eſt paſſio opinionis. 151
Utrum ſomnium ſit paſſio imaginationis. 151
Utrum ſomnium eſt paſſio ſenſus cois. 151
Utrũ eẽntia ſomnij ꝯſiſtat ex ſẽſibili ul' ex fãtaſmate. 152
Utrũ ſpẽs que ſint eſſentiales in ſomnio ſint aliquid rei a qua abſtrahuntur. 152
Utrũ hmõi ſpẽs abeuntibus ſenſibilibus reſeruent̃ in oꝛganis ſenſuuz uel in aliquo alio loco. 152
Utrũ oꝛgana ſenſuuz ad hmõi ſpẽs ſe habeant ut' patientia tm̃ uel etiam ut agentia. 153
Queritur quid ſit ſomniuz. 153
Querit̃ q̃re qdã nõ ſomniauerũt per totã vitã ſuã. 154
Utrum latent ſomnia ex vi doꝛmitionis. 155
Utrum erroꝛ eſt deceptio in ſomnijs. 155
Utrũ in ſomnijs ſit obliuio ſcientie habite. 155
Utrũ futura contingat pꝛeuidere in ſomnio. 155
Querit̃ q̃t mõis ꝯtingãt ſõnia que ſũt ſig̃ futuroꝝ. 156
Utrũ ſomnia de neceſſitate eueniant. 156
Utrũ ſcia ſomnialis ſit ſpeculatiua uel pꝛactica. 156
Utrum futura ab hoīe pſpiciant̃ ſolum uel quorũdam demonum habeãt cauſam. 157
Utrũ ſomnia fiant a natura uel ab euentu. 157
Queritur quid ſit opinio. 158
Utrũ opinio ſit pars ſolius aīe rõnalis. 158
Utrũ diuiſio intellectus ſit ſufficiens. 158
Utrum ſit intellectus agens. 159
Utrũ intellectus agens ſit in genere habitus. 159
Utrũ intellectus agens eſt intelligẽtia ſepata. 160
Utrũ intellectus agens ſit pars anime. 162
Utrũ ītellectꝰ agẽs ſit idẽ cũ poſſibili. 162
Querit̃ quid ſit intellectus agens ẜm ſubam. 162
Utrũ intellectus agens intelligit ⁊ qualiter. 163
Queritur quid ſit intellectus poſſibilis. 163
Utrũ intellectus poſſibilis ſit ſimplex uel cõpoſitꝰ. 163
Utrum ſint tres gradus intellectus poſſibilis. 164
Utrum intellectus poſſibilis ſit coꝛruptibilis. 164
Utrũ intellectꝰ poſſibilis ītelligit poſt moꝛtẽ. 164
Queritur quid ſit intellectus ſpeculatiuus. 165
Utrum intellectus ſit res ſcita. 165
Utrũ vnus ⁊ idẽ nũero ſit in oībꝰ aīalibꝰ rõnabilibꝰ. 166
Utrũ ſpẽs ītelligibiles ſint in ītellectu ut in loco. 166
Utrũ habitus intellectus ſpeculatiui manet in ipſo poſt conſiderationem uel in memoria. 166
Querit̃ qd faciat ſpẽm intelligibilẽ eẽ ītelligibilẽ. 167
Querit̃ de diuerſitate intelligibilium. 168
Utrũ oīa intelligibilia ſunt in aīa. 169
Querit̃ que eſt dr̃ia īter ītellectum ⁊ ſenſum. 169
Querit̃ quã utilitatem ꝯfert ſenſus intellectui. 169
Queritur quid ſit ratiocinatio. 170
Utrum anima rõnalis ſit virtus coꝛporea. 170
Utrũ aīa rõnalis coꝛrumpit̃ coꝛruptione coꝛporis. 171
Querit̃ qd mouet in aīalibus ꝓceſſiuũ motũ. 172
Queritur quid ſit motus pꝛoceſſiuus. 173
Queritur ad quid ſit motus pꝛoceſſiuus. 173
Queritur quis ſit intellectus pꝛacticus. 173
Utrum intellectus ſit vis vna aut plures. 174
Utrũ intellectus pꝛacticus ſemper ſit rectus. 174
Querit̃ que ſit dr̃ia īter ītellectũ ſpeculatiuũ ⁊ p̃cticũ. 174
Queritur quid ſit fantaſia. 175
Utrum fantaſia eſt recta ⁊ non recta. 175
Queritur quid ſit uoluntas. 175
Utrum uoluntas ſit potentia vna perſe. 175
Utrum aliquis ſit ꝯſenſus uoluntatis. 176
Querit̃ quid ſit virtus concupiſcibilis. 176
Querit̃ quis ſit ꝓpꝛius actus ꝯcupiſcibilis. 176
Utrũ cõcupiſcibilis dicit̃ eſſe coꝛrupta a ſanctis. 176
Querit̃ quid ſit virtus iraſcibilis. 176
Utrum appetitus includit in ſe omnes vires. 177
Queritur de diuiſione virtutis motiue que diuerſe poſite ab auctoribus inueniuntur. 177
Querit̃ de ſufficiẽtia ꝯcupiſcibilis ⁊ iraſcibil̃. 178
Querit̃ de motiuis iſtarũ potẽtiarũ. 178
Queritur de rõne huiꝰ potentiarum cum pꝛopoꝛtione inferiori ⁊ ſuperiori. 178
Utrũ liberũ arbitriũ tm̃ ſit in rõnabilibus. 178
Queritur quid ſit liberum arbitrium. 178
Queritur de actibus li.ar. 180
Queritur de libertate eius. 181
Queritur cuius ſit potentie. 181
Queritur de diuiſione libertatis. 181
Queritur de ſtatibus li.ar. 181
Querit̃ de cõparatiõe eiꝰ ad li.ar.angeli ⁊ dei. 182
Querit̃ de ſynderesi quid ſit. 182
Utrum contingat ſynderesim errare. 183
Utrum ſynderesis in aliquibus extinguat̃. 183
Queritur quid ſit ꝯſcientia. 183
Utrum ꝯſcientia ſemp ſit recta. 183
Utrum in aliquo poſſit extingui. 184
Queritur quid ſit imago. 184
Queritur que ſint partes imaginis. 185
Querit̃ de ptibus illius imaginis quã Augꝰ dicit imaginem ſimilitudinis. 185
Queritur de oꝛdine iſtarum potentiarũ memorie intellectus ⁊ uoluntatis. 186
Querit̃ qd ſit noticia mẽs ⁊ amoꝛ. 186
Querit̃ qual'r imitat̃ trinitatẽ increatã. 186
Queritur cuius ſit hec imago. 187
Queritur de quantitate anime. 187
Queritur de cõpõne coꝛporis. 188
Queritur de immoꝛtalitate ade. 188
Querit̃ in quo differt ab īmoꝛtalitate patrie. 188
Utrũ poſt pctm̃ poſſibile fuit ꝯſeq īmoꝛtalitatẽ. 189
Querit̃ de edulio ⁊ ꝺ g̃natõe eiꝰ ſi pſtetiſſet ſñ pctõ. 189
Queritur de coniunctione aīe ⁊ coꝛporis. 189
Queritur de habitaculo hominis. 190
De loco hominis qui eſt paradiſus. 190
Queritur quid ſit paradiſus. 190
Queritur de lignis paradiſi. 190
Querit̃ de habitaculo hoīs qđ eſt mundus. 191
Queritur utrum mundus ſit vnus. 193
Queritur de oꝛdine ⁊ pfectione vniuerſi. 193
Utrum mundus ſit perfectus. 194
Utrum omnia ſint oꝛdinata. 194

Finis.

PENZANCE LIBRARY

nº 182

42443